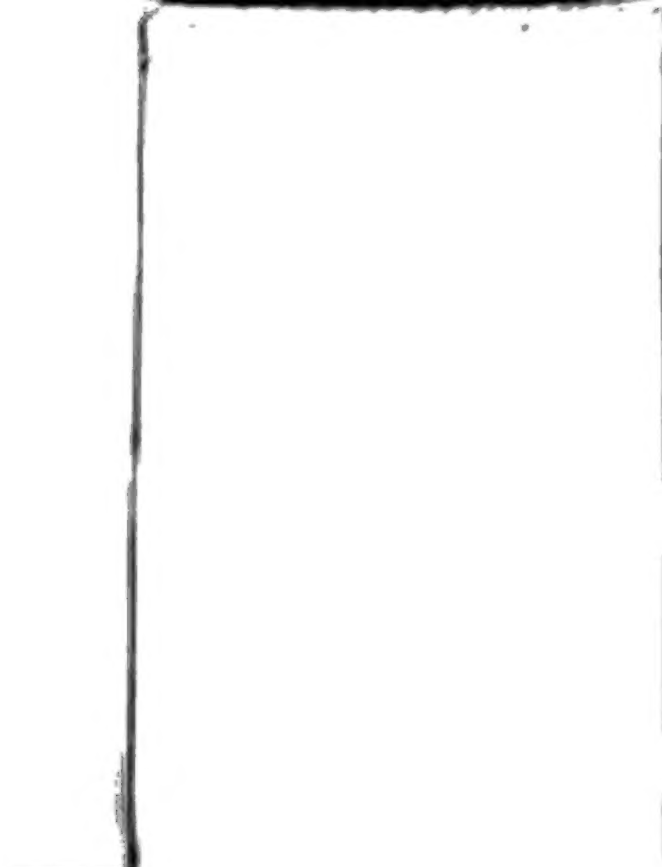
THESAURUS ANTIQUITATUM TEUTONICARUM, ECCLESIASTICARUM, CIVILIUM, ...

Johann Georg Scherz, Bernhard Pez, ...

AN

ECC

G

AD S

Vocab

Alemanr

Libris, Le

Origines

Gloffis info

S

JOANNIS SCHILTERI
JCti olim Argentoratensis

THESAURUS ANTIQUITATUM TEVTONICARUM,
ECCLESIASTICARUM, CIVILIUM, LITERARIARUM.

TOMUS TERTIUS,

Exhibens

GLOSSARIUM
AD SCRIPTORES LINGUÆ FRANCICÆ ET ALEMANNICÆ VETERIS.

In quo

Vocabula & Formulæ obsoletæ, aut obscurioris significationis, aut usus rarioris,

Alemannica & Francica imprimis, sed & Gothica, Anglo-Saxonica, Longobardica,

Ex vetustissimis quæ haberi potuerunt tam editis quam MSS.

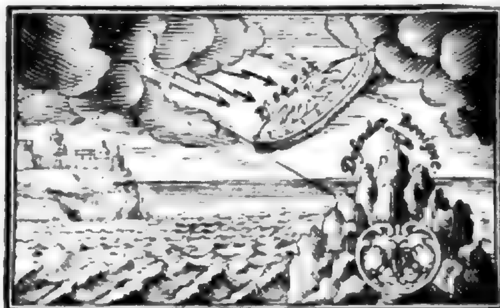
Libris, Legibus, Statutis, Chartis, & Documentis, ad res Divinas pariter & humanas pertinentibus explicantur.

Origines & variæ significationes reteguntur, Leges, Mores, & Antiquitates Teutonicæ passim recensentur & illustrantur.

Glossis insuper a P. BERN. PEZIO publicatis, THOMÆ REINESII Vocabulario Theotisco, DIECMANNI, STADENII, SCHERZII, PALTHENII, & aliorum Observationibus insertis.

Præfationem præmisit

JOANNES FRICKIUS, S. T. P.

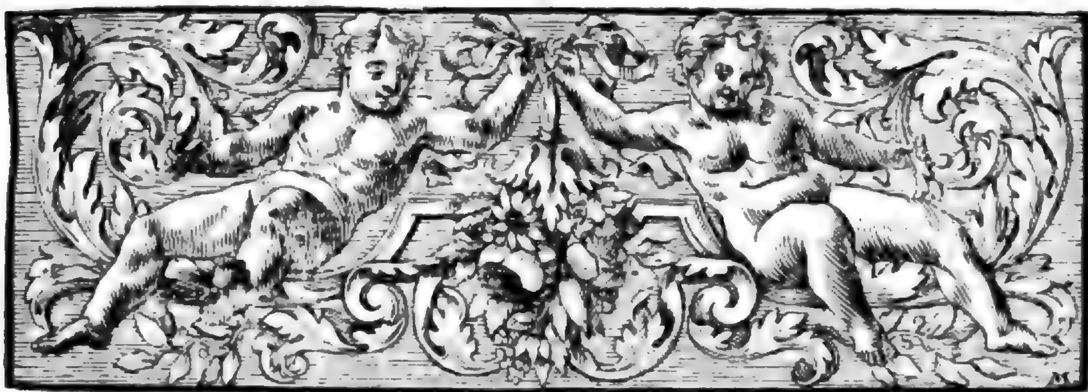
ULMÆ,

Sumptibus DANIELIS BARTHOLOMÆI & FILII,

MDCCXXVIII.

A Gellius Lib. XIII. N. A. c. X.

Labeo Antistius, juris quidem civilis disciplinam principali studio exercuit, & consulentibus de jure publicè responsitavit, cæterarum quoque bonarum artium non expers fuit. Et in Grammaticam sese atque Dialecticam literasque antiquiores altioresque penetraverat, Latinarumque vocum origines rationesque percalluerat. Eâque præcipuè scientiâ ad enodandos juris laqueos utebatur. Sunt adeò libri post mortem ejus editi, qui Posteriores inscribuntur: quorum librorum tres continui, tricesimus octavus, tricesimus nonus & quadragesimus, pleni sunt id genus rerum, ad enarrandam & illustrandam linguam Latinam conducentium.

LECTORI BENEVOLO
Joannes Frickius
S.

Amdudum fessus esse debueram præfando, qui toties in hoc opere Tuam, Lector, patientiam fatigavi, ut omnino verear, ne quis mihi præ fastidio ferme deficiens vetus illud occlamet; *ohe jam satis est!* Et, ne quid dissimulem, tardior nonnihil accessi, eo quod jam à SCHILTERO ipso confecta sit luculenta de Originibus Linguæ Teutonum præfatio, quam huic Glossario præfixam habes; cumque de ratione adcurati novis & insignibus curis laboris hujus, Clariss. EDITOR, quanquam paucis & modeste, tamen quæ ad rem ipsam sufficere existimabat, succincte pleraque enumeraverit. Videbatur ergo non satis consultum, onerare velle volumen novo præfamine, quo carere facilius orbis literatus potuisset. Interim, ne deessem monitis amicorum, qui aliud vel ex lege concinnitatis ac decori urgebant; tum & rogatus à Bibliopola, Optumo viro, parui tandem, curam simul tamen sedulam adhibiturus, ne te mea loquacitate offendam.

Opus ipſum Gloſſarii meo ſane encomio non eget, quippe quod interna ſui præſtantia, rerum æque ac vocum Teutonicarum ubertate, indagationis & explicationis felicitate prorſus in hoc ſtudio ſingulari neminem non allicit, neminem non cordatorum in ſui etiam admirationem rapit. Ecquis enim non ſtupeat laborem B. SCHILTERI, qui glacie ad eum diem fracta à nemine, perrupit tamen per tot invia linguæ rudis, aſperæ, incultiſſimæ, velut per horridas omnium aſpectu ſylvas absque ductore feliciter, novoque nos docuit exemplo, virtuti nullam viam eſſe inviam: porro ut aliis iter poſthac redderet facilius, immenſa diligentia libros, chartas, monumenta ſine numero vetuſta Teutonum, ferreo labore perlegit, devorato facile immani tædio; tum e ſingulis, quæ indigebant interprete, aut quæ ad ſcopum pertinere ſunt viſa, congeſſit, explicuit; nec non quæ ſparſim ab aliis viris doctis obſervata collegerat, apte diſpoſuit: ubique tum linguæ, tum rebus Germanorum, Legibus, ritibus, moribusque facem accendens: atque ita viam aliis planam ſatis, & millenis inſervituram uſibus ſtravit. Ceterum non id eo accipi ſenſu debet, ac ſi primum & ſolum ubique ita in hoc opere Schilterum verſari putaremus, ut neminem habuerit quidquam antehac vel leviter tentantem, vel progreſſum aliquousque; nihilque omnino aliorum ante ſe virorum doctiſſimorum induſtriæ debuerit: Abſit tam inepta jactatio. Nimis apertum candidumque pectus gerebat Schilterus, quam ut in ipſo, quod nunc edimus, Gloſſario ſileret Viros de patriis, i. e. Teutonum antiquitatibus explicandis præclare meritos, per quos profecit: Germanos, Gallos, Anglos, Batavos, Danos, Sueonasque. Verum, uti Joſephus Scaliger olim recte vereque de Arabica lingua plus ſemel ſcripſit; tantam illius eſſe ubertatem, tantam difficultatem, ut ſi poſt plurimos Arabum libros abs ſeſe labore impigro perdomitos, poſt collectam abs ſeſe vocum ejus linguæ phraſiumque ingentem multorum millium farraginem, in novum rurſus incidat ſcriptorem, tum ſe aliquando in alium pene orbem translatum ſibi videri: adeo multa occurrere difficillima ſuperatu: Ita, quæ ad explicandam veterum Francorum Anglo-Saxonum, Danorum, Sueonum & Gothorum linguam ſparſim ab aliis ante Schilterum, aut etiam ex inſtituto ſimili pulcre ac erudite congeſta ſunt aut annotata; tu tamen mecum fatebere, Lector, glaciem nondum ubivis fractam dare, multo minus pandere talem viam, quæ chartis ve-

vetuſtis, & monumentis quæ hoc Theſauro prodeunt, ſufficiat. Hæc eſt eritque gloria Schilteri; Hermetes per avia confragoſa, & incognita mille viarum optimos hoc Gloſſario dediſſe.

Viciſſim tamen mirum non eſt, ſi ea propter non in omnibus forte ſatisfaciet lectori omni, aut erraſſe nonnihil ipſemet quandoque deprehendetur: Homo erat, & humanæ infirmitatis ſuæ tam gnarus, ut humilius eo nihil eſſet. Multa forte reliquit aliis addenda, aut rectius enodanda: quid tum? Non eſt adeo difficile, addere aliquid inventis. Laudatiſſimam hic operam poſuit Editor, ELIAS FRICKIUS, frater & collega meus, qui ut & Schilteriano nomini conſuleret, & publico prodeſſet pro viribus, inſtituto ſaluberrimo loca auctorum Teutonum allegata evolvit accurate, atque adpoſuit; tum & Scherziana, Paltheniana, Diecmanniana, Arnoldina, Reineſiana, mille præſtantiſſima obſervata, ſuo quodque loco, inſeruit; ut & Gloſſas Monſeenſes magni ponderis, ab eruditiſſimo P. Bernardo Pezio primum erutas; tum Keronis integri, caſtigatis Goldaſti gloſſis, voces omnes cum Latina explicatione dedit: denique nihil omiſit, quod ad ornandum opus pertinens omnino potuit reperire. Bona tibi fide, Lector, adfirmo, plurimis vigiliis conſtitiſſe viro optumo laborem, noctes atque dies inſumtos impigre, quot numerari nihil attinet: ſed queis tamen judicium abs te non iniquum, ut ſperamus, merebitur. Plura non poſtulat Vir modeſtus, cetera minime his dicatus laboribus; ſed ſacris: queis nunc redditum ſe totum poſthac conſervabit; ſubſecivum tempus hucusque tantum magno motu avelli ſtudiis ſacris potuiſſe ipſe miratus.

Habes quæ ſufficere jamdum poſſent. Sed non omittendum adhuc illud; Gloſſarium hoc Schilterianum, æque ut Cangiana Latinitatis & Græcitatis mediæ Gloſſaria, aut ut Anglo-Saxonicum Henr. Spelmanni, rebus etiam abundare. Vin' ſpecimen? Evolve, quæ de Nobilitate eximia congerit vir ſummus, ad vocem *Adel:* quæ de vexillis Imperii, aliisque ad v. *Ban* & *Banier:* rurſus quam late pateat nomen *Ban*, nunc dignitatem ſummam & diadema; nunc proſcriptionem publicam feralem ſignificans; aliaque, fuſe ex hiſtoriis & chartis variis illuſtrata. Jam quid commemorem ea quæ de judi-

 judi-

judiciis Teutonum ſub voce *Mal*, alibique; de judicibus Gravionibus ſ. Comitibus. p. 403. de Tutoribus atque pupillis p. 604. ſqq. de Landvogtis ad *Suevos* p. 780. de Juramentis veterum Celtarum & Francorum quæ in judicio non à ſolis admittebantur, ſed manu tertia & quarta, p. 257. de Dea Hertho vel Hertha, p. 455. ſq. de Freya, Venere p. 607. de Monetis fuſe p. 615. ſeqq. de Jure mercium à naufragis colligendarum olim apud Normannos magna æquitate conſtituto ſub nom. *Varech*, quaſi *Var-recht*. p. 799. ſqq. de Jure & more armorum atque inſignium, ad *Wapen*. p. 826. ſqq. de Titulis honorum Imperatoribus, Regibus, Ducibusque olim datis. p. 791. ſq. Tranſeo alia magno numero præclara: etiam quæ nonnunquam Cl. Editor adjecit, v. g. de Monogrammate veterum Impp. Germanicorum, ad *Handtzaichen* p. 425. de Germanorum veterum delubris, templisque ad *Haruc* è Diecmanno p. 435. alibi epiſtolam Chriſt. Arnoldi integram bonæ frugis pleniſſimam p. 604. ſq. &c. Omnium minime vero ſilenda, quæ ſubinde inſerit Schilterus ſua etiam aut amicorum de variis rebus quæſita, reſponſa, cogitata, obſervata: e quibus eminent quæ de Alſatiæ denominatione, finibus, Dominis variis, Comitibus Oetingenſibus, Werdanis, Salmenſibus, &c. tum de Landgraviis, & Landgraviatu bis magna ſedulitate & ſtudio accurato congeruntur p. 28. ſqq. & rurſus p. 849. ſqq. nec minus pulcra, quæ de Alemannis congerit diſtincte p. 22. ſqq. Satis hæc, ni fallor, idonea ſunt ad ſalivam tibi movendam: maxime, ſi illud adhuc unum addidero, multas paſſim chartas Imperatorum, aut Principum Comitumque, multas antiquorum formulas è ſchedis vetuſtis inſeri, uti commodo variorum, ita tuo etiam, ni fallor, adplauſu Lector, non coacto nec corrogato, ſed lubenti, atque benevolo: addita voce, quam M. Tullius adamabat ſibi adclamatam: *Bene, Præclare.* Ita ſane merent manes & labores Schilteri. Vale, Lector: & Theſauro Teutonico lætus fruere nobiſcum.

Scrib. Ulmæ, d. xi. Aug.
cIↃ IↃ CCXXVIII.

I. N.

I. N. D. N. J. C.

JOHANNIS SCHILTERI PRÆFATIO Ad GLOSSARIUM ALAMANNICUM.

§. I.

E origine ac constitutione linguæ Alamannicæ & in universum Teutonicæ aliquid præfaturis, necesse est, ut rem ab incunabulis linguarum arcessamus. *Origo linguarum.* Postquam Noachidarum gens intra centum propè annos à diluvio illo universali in innumerabilem excrevisset multitudinem, totâ Orientali plaga à montibus Ararat, ubi arca Noam cum sua familia deposuerat, h. e. inter mare Caspium & Pontum Euxinum in summitate montium Armeniæ, ut ex Beroso refert Joseph. *l. 1. contra Apion.* usque ad Gangem saltem & Indiam, (eatenus enim Asia Herodoti adhuc ætate habitata, τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης, ἔρημον ἤδη τὸ πρὸς τὴν ἠῶ, οὐδ᾽ ἔχει οὐδεὶς φράσαι οἷον δή τι ἐστί.) adimpletâ: sicuti *universa terra unius labii & sermonum eorundem* fuit, ut Moses loquitur, ita & unum populum constituerat hactenus sub paterno Noæ imperio per orientem. *Genes. XI, 1.* At pronepos ejus ex Chamo, Nemrodus vivente adhuc proavo, *Cœpit esse potens in terra*, primamque migrationem instituit, quumque hoc duce maximæ novorum colonorum copiæ *proficiscerentur de Oriente*, *à Gange forte*, *invenerunt campum in terra Sennaar, & habitaverunt in eo*, *fuitque principium Regni Nimrodi Babylon, & Arach & Achad, & Chalane, in terra Sennaar.* *Gen. X, 8. XI, 2. sq.* Atque quum porrò colonias exinde deducere fœcundia hominum cogeret, ante discessum consilium inierunt non modò de monumento communis originis gloriæque, sed & de Monarchiâ universali Babylonicâ (Nemrodo auspice & imperatore per universum terræ orbem, quæ Patriarchæ Noæ ingrata & DEO adversa atque ad apostasiam directa fuit visa) constituenda, *Dixitque alter ad proximum suum: Venite faciamus lateres, & coquamus eos igne. Venite faciamus nobis civitatem & turrim, cujus culmen pertingat ad cœlum, & celebremus nomen nostrum, antequam dividamur in universas terras.* Finem hujus operis superbum, ipsi etiam gentiles Historici Alexander Polyhistor & Abydenus agnoverunt, quorum ille tempore Syllæ vixit, testis est Cyrillus lib. I. contra Julian. Alexander sic scripsit, interprete Borbosio: *Sibylla refert, adhuc omnibus mortalibus uno ore lo-*

quentibus nonnullos eorum turrium insuſitatæ magnitudinis extruere cœpiſſe, ut in cœlum adſcenderent, &c. Abydenus: *In ea dicunt primores ac eminentes robore magnitudineque ſupinius elatos, ſeque diis meliores ac fortiores contemptim jactantes, præcelſam turrim extuliſſe, ubi nunc eſt Babylon: jamque propius cœlum ventum eſſe*, &c. At quid de hoc ſuperbo & giganteo quaſi inſtituto DEUS O. M. ſenſerit, idem Moſes porrò refert: *Deſcendit autem DOMINUS, ut videret civitatem & turrim, quam ædificabant filii Adam. Et dixit: Ecce unus eſt populus, & unum eſt labium omnibus, cœperuntque hoc facere, nec deſiſtent à cogitationibus ſuis, donec eas opere impleant.* Sed & quo remedio hunc auſum voluerit cohibere, mox exponitur: *Venite igitur, deſcendamus, & confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat* intelligatve *unusquisque vocem proximi ſui. Atque ita diviſit eos Dominus ex illo loco in univerſas terras, & ceſſaverunt ædificare civitatem* & turrim iſthac ratione cœpta, *& idcirco vocatum eſt nomen loci ejus*, quem Nemrodus nihilominus exſtruxit, *BABEL, quia ibi confuſum eſt labium univerſæ terræ, & inde diſperſit eos Dominus ſuper faciem cunctarum regionum.* Confuſionem iſtam linguarum temporariam fuiſſe, vero eſt ſimilius, ſingulos enim ædificantes Turris Babyloniæ affecit, ut non perceperit *unusquisque* vocem proximi ſui, quamdiu ædificarunt, & in ipſo opere: cæteri populi, qui apud Noachum in Oriente remanſerant, confuſio illa non affecit; ſed neque eosdem ædificatores extra opus iſtud, aliàs enim nec inter unam domum aut familiam communicatio fuiſſet, multò minus conſultatio & decretum, in quam quisque populus plagam diſceſſurus eſſet. Quamprimum igitur ceſſarunt ab iſto perverſo opere, ceſſavit etiam confuſio, & iterum primævâ linguâ uſi, ita ut diviſio populorum non à diviſione linguarum, ſed vice verſâ diviſio linguarum â populorum diviſione provenerit, quod & Mericus Caſaubonus *Comm. de Lingua Hebraica ſtatim in pr.* egregiè demonſtrat, cum quilibet populus dialectum ſuam ſibi fecerit, & ita transmutaverit ſucceſſu temporis, ut mox quatuor linguæ cardinales emerſiſſe viſæ fuerint, Orientalis & primæva, reliquarum matrix, deinde Meridionalis ſeu Æthiopica, tertiò Occidentalis ſive Celtica & denique Septentrionalis Scythica, ut ex Scymno Chio mox patebit. Quarum quælibet matrix plurium aliarum dialectorum & tandem linguarum facta fuiſſe cernitur. Hinc utique omnium linguarum radices ex primæva Orientali Hebræa, & ejus dialectis, Chaldæa, Perſica, Arabica, Syriaca haud malè nec infeliciter arceſſuntur. Porrò migrationibus & commixtionibus populorum, itemque commerciis & bellis una atque altera lingua magis magisque quàm aliæ fuerunt immutatæ. Philo Judæus *libro ſingulari de Confuſione linguarum.* & J. C. Scaliger *Exerc. CCLIX. Sect. I.* Salianus *Epit. Annal. Eccl. pag. 78. n. VI.* aliique variè diſſentiunt.

Athanaſius Kircherus Lib. III. Turris Babel. Sect. I. c. I. pag. 131. quintuplex linguarum univerſalium genus ſtatuit, Hebræum, Græcum, Latinum, Teutonicum & Illyricum. Sed hoc ſequioribus ſeculis utique accommodum fuerit: ſed ſi primordia rerum & linguarum inſpiciamus, ſicuti id hîc debet fieri, certe *Latina* lingua non eſt coæva Græcæ, ſed ex Græca orta dialectus Græciæ magnæ, uti vocabatur olim Italia. Sed nec *Græca* lingua eſt matrix primæva, quum ex aliqua quatuor Cardinalium hæc ortum duxerit, & ſine dubio Aſiatica ſeu Orientali, quam Javanicam dixeris, unde Jonica dialectus vetuſtiſſima. *Illyrica* lingua Kirchero dicitur, quæ Scythica eſt denominanda, Illyricum enim Celtæ & Teutones primò occuparunt, & ſerò demum iis migrantibus, Scythæ Illyricum poſſident. Æthiopicam ſeu Africanam ad Hebræam quidem referre poſſumus, ſed ſicuti cæteras omnes.

§. II.

Atque cæteris Noachidis nunc ſemotis, de filiis JAPHET refert Moſes porrò: *Gen. X, 2.* *Filii Japhet: Gomer, & Magog, & Madai & Javan & Thubal & Moſoch & Thiras. Porrò filii Gomer: Aſcenaz & Riphath, & Thogarma. Filii autem Javan: Eliſa & Tharſis, Cethim & Dodanim*, (alias: Rhodanim, I. Par. I, 7.) *Ab his diviſæ ſunt inſulæ gentium in regionibus ſuis, unusquisque ſecundum linguam ſuam & familias ſuas, in nationibus ſuis.* Liquet ex his in unius Japheti familia ſeu gente non unam exortam linguam, ſed per plures fuiſſe linguas diviſam & hinc in totidem nationes, in quot linguas. Similiter enim etiam de cæteris dicitur, veluti: *Hi ſunt*

Non una lingua Europaa univerſ.

ſunt filii Cham in cognationibus & linguis & generationibus terrisque & gentibus ſuis. Itemque: *Iſti ſunt filii Sem ſecundum cognationes & linguas & regiones in gentibus ſuis.* Denique ut non præcisè LXXII. linguas, pro numero familiarum vel capitum potius tum numerare licet: ut quidem habent Excerpta ex priore libro Chronologico Euſebii & Africano & aliis Breviatoris barbari pag. 46. Minimè verò pro numero LXXII. Interpretum, ut Goldaſto viſum & Opitio: ita plurimæ illæ ſucceſſu temporis ſingulæ in plures iterum dialectos diſpartitæ fuerunt, quæ dialecti ſeculorum lapſu ita ab invicem & à matrice ſua diſcrepare obſervantur, ut itidem in diverſas linguas receſſiſſe videantur. Itaque notatu dignum eſt, Gentium atque Nationum diviſiones fundari in linguarum differentiis: utraſque porrò alias apud veteres, alias hodie eſſe. Una lingua in plures dialectos diviſa una manet, quouſque vulgò alterius dialecti homines alteros intelligunt. Pariter una gens in plures nationes diviſa, ut Teutonica, una manet, quouſque diverſis dialectis ſeſe invicem intelligunt. Poſteaquam vero dialecti iſtæ lapſu temporum adeò diſcrepant flexionibus & pronunciationibus ipſiſque verbis, ut alter alterum vix amplius intelligat, tunc communiter pro diverſis linguis habentur, & pro diverſis nationibus, etſi origo eadem maneat & linguæ priſcæ & gentis. Sic hodie Gens Teutonica quæ temporibus Taciti fuit una habita, non amplius una habetur, ſed diverſæ nationes, ut Germanica, Belgica, Suecica, Danica, quia dialecti harum nationum in linguas transmutatæ, ut alter alterum vulgò non intelligat, etſi matrix una omnium ſit, & altera primævæ proximior, quàm altera. In hanc ſententiam Meric. Caſaubonus *de Ling. Angl. vet. ſive Sax. pag. 155.* Linguas alias eſſe matrices ait, alias traduces: matrices autem alias ἁπλῶς & ſimpliciter; alias κατά τι, & ut vulgo dicunt, reſpectivè. Itemque alias eſſe legitimas & genuinas matrices; alias ex caſu & ex parte tantum; ut Hiſpanica & aliæ hodiernæ.

V. Gesneri Mithrad. Præfat.

V. §. 23.

§. III.

Ex dictis porrò judicari licet de quorundam ſententia, quod inter terras & regiones, *Scythia omnium primò habitata ſit.* Fragmentum Catonis de Originibus Annianum: *Equidem principatus originis ſemper Scythis tribuitur: à quibus auctis colonias per orbem miſſas ferunt.* Et Annius in Beroſum, Lib. XV. quatenus ſcilicet in tractum illum Armeniæ Noa ex diluvio primum ſubſidit, qui ab ejus poſteris ad Scythiam orientalem relatus fuit: ſed & eatenus admitti poſſit, *Nullam*, non tantum *ferè*, ſed penitus nullam nec *Europæ nec Aſiæ* imò nec Africæ nec Americæ *gentem eſſe, quæ non à Septentrione promanaverit:* ut enim vidimus ex Armenia dilatata eſt verſus Orientem primò Noachidarum gens, unde poſtea migravit Nemrodus cum coloniis ad Euphratem, & ſic linguarum confuſione Babylonica factâ, contigerunt reliquæ migrationes pro diverſitate familiarum in omnes terrarum plagas: ut hinc minus veriſimile ſit, ex una aliqua gente totam Europam habitatam, & unâ linguâ h. e. Scythicâ omnes Europæos uſos, ex qua Græca, Germanica, Perſica, Gallica, & aliæ: imò veritati hiſtoricæ id adverſari non difficile fuerit oſtendere.

Scytharum regio & lingua.

Boxh. & Horn.

§. IV.

Inſpiciamus Parentem Hiſtoriæ Herodotum, quem ex vetuſtiſſimorum Scriptorum naufragio unicum ferè fata nobis ſervarunt, eumque & gentis & linguæ Scythicæ peritiſſimum & αὐτόπτην. Qui μάλιστα θαυμαζόμενος Luciano teſte fuit, ut libri ejus Muſarum nomen impoſitum & Thucydides ejus æmulatione excitatus fuerit ad hoc ſtudium. Nec morantur amplius Eruditi Harpocrationis Sophiſtæ, Strabonis & aliorum quorundam obtrectationes, quum fabulas ſeſe ipſo fatente veris verique ſimilibus quidem intermiſceat, ſed non abſque dijudicatione. Joſ. Scaliger Animadv. in Euſeb. pag. 97. *Anni LII. quot nempe vixit dulciſſima illa* τῆς Ἰάδος Μοῦσα, *vetuſtiſſimus omnium ſolutæ orationis ſcriptorum, qui hodie extant, ſcrinium originum Græcarum & Barbararum, auctor à doctis nunquam deponendus, à ſemidoctis & pædagogis, & ſimiolis nunquam tractandus.* Is *Lib. IV. pag. 256. ex H. Stephani cura,* propriam Scytharum confeſſionem laudat, qua ingenuè profeſſi, ſe νεώτατον ἁπάντων ἐθνέων,

Herodoti laus.

Scyth. prima ſedes in Aſia.

omnium noviſſimam gentem eſſe; atque primam ipſorum ſedem non in Europa, ſed in Aſia fuiſſe juxta Maſſagetarum gentem, ad mare Caſpium, intra Araxem atque Oxum; eos porrò à Maſſagetis Araxe transmiſſo pulſos, invaſiſſe Cimmerios veteres terræ Scythicæ Europææ incolas, atque occupaſſe illam ad Pontum Euxinum terram, quæ à Græcis Scythia appellata, & gens Scythæ, quum à Perſis *Sacæ* dicti, (V. Plin. 7. 17.) ſuâ vero linguâ *Scoloti:* ex quibus & hoc liquet, perperam Scytharum nomen ex Germanico idiomate deduci, quod ne Scythicum quidem eſt, ſed Græcanicum. Quod & Fl. Joſephus *lib. I. Antiq. Jud. c. VII.* confirmat, referens Scythas prius *Magogas* appellatos a filio Japheti; Μαγώγης δὲ τοὺς ὑπ᾽ αὐτοῦ Μαγώγας ὀνομασθέντας ᾤκισε, Σκύθας δὲ ὑπ᾽ αὐτῶν (ἐκείνων) προσαγορευομένους, i. *Magoges viro Magogas à ſe denominatos condidit, qui à Græcis vocantur Scythæ.* Cimmeriorum autem, (qui in Aſiam tum pro-

p. 258. fugi Cherſoneſum condiderunt, ubi tempore Herodoti Sinope Græca urbs ſita fuit, in Paphlagonia ad Pontum Euxinum) reliquiæ quædam & monumenta in veteri patria & Scytharum regione manſerunt, veluti mare Cimmerium, portoria, regio quædam ſpeciatim Cimmeria ibi cognominata, itemque bosphorus Cimmerius. Refertur hæc Scytharum ex Aſia migratio ad A. M. 3315. ante C. N. 633. Olympiad. 36. U. C. 118. quum in Regno Judæorum Joſias Rex eſſet, & Ancus Martius Romæ. Hæc igitur eſt origo Scythiæ Europææ, cujus magnitudinem idem graviſſimus auctor graphice deſcribit *lib. eodem quarto pag. 292.* ſcilicet in longitudine 4000. ſtadiorum, totidemque in latitudine, ab Iſtro ad Boryſthenem & inde ad Mœotidem paludem. Quamobrem vix eſt, ut ab hac gente univerſus Septentrio fuerit poſſeſſus, aut iſta lingua eò extenſa: ne quidem ſi conterminos populos ad Scythas velimus referre; ſiquidem ſequentibus ſeculis eò relati, ut ſpeciatim quoad Sauromatas ſive Sarmatas ex Joſephi lib. VII. de bell. Jud. c. XXIII. liquet. Qui etiam cap. XXVII. gentem Alanorum Scythas eſſe, juxta Tanaim & Mœotides paludes refert.

§. V.

p. 292. *Gentes confines non unius linguæ.* Confines porrò Scytharum idem Herodotus recenſet, uti ſe habuerunt tempore expeditionis Darii contra Scythas; hos nempe: Tauros, Agathyrſos, Neuros, Androphagos, Melanchlænos, Gelonos, Budinos & Sauromatas. Horum porro quidam Scythica linguâ uſi, quidam Græca, quidam propriâ, eodem teſte. Igitur nulla dum fuit Scythica lingua, à qua Græca poſtea prognata, quippe quæ tum jam ſatis fuerit vetuſta, aut à quâ reliquæ Europææ omnes ortæ, nam quidam ut Androphagi propriâ uſi: ſimiliter Amazones, quarum linguam ſocietatem cum iis ineuntes Scythæ addiſcere non potuerunt, ſed Amazones Scythicam, igitur perperam altera ad alteram refertur. Atque tempore Herodoti nullam tum ex Scythia coloniam verſus Septentrionem in Europam tranſiiſſe opidò patet ex iis, quòd ait, ultra ſolitudinem Scythiæ poſt Boryſthenem Androphagos degere, ſeparatam & nequaquam Scythicam nationem, ſupra hos verò ἔρημον ἤδη ἀληθέως, καὶ ἔθνος ἀνθρώπων οὐδέν, ὅσον ἴδμεν; potuiſſet autem id ab ipſis Scythis, cum quibus propterea converſatus

p. 263. fuit, facilè comperiri. Porrò ex altera plaga à Scythia usque ad Argippæos ſive Calvos, ſeptem gentes numerat, totidemque linguas; quod verò ſupra Calvos eſt, nemo, inquit, pro comperto referre poteſt: nam montes editi & prærupti

Hyperborei incogniti ferè. tranſitum interdicunt, quos nemo tranſcendit. Macrob. 2. de Somn. Scip. c. 7. De *Hyperboreis* & Cimmeriis equidem hominibus, quorum Heſiodus & Homerus meminerint, & Delii plurima ad ſuperſtitionem gentilem facientia narrent, neque Scythas quicquam, neque alios ullos illic incolentium memoraſſe, præter Iſſedones, quanquam vix hos quoque; tandemque concludit, ſuâ ætate, (vixit autem ſub Xerxe & Artaxerxe condiditque hiſtoriam ſuam Thurii in Italia Olympiade LXXXIII.) Europam à nemine inveſtigatam fuiſſe neque per Orientem, neque qua ad Aquilonem vergit, ut an mari claudatur, & ἀμφίρρυτος ſit, cognitum fuiſſet.

§. VI.

Scytharum coloniæ in Aſiam lib. I. Tantum igitur abeſt ut in Sueoniam aut Teutoniam Scythæ colonias tunc miſerint, ut contrà potius in Aſiam eas duxerint, atque in Ægyptum uſque peni-

penitrarint: unde & Curtius *L. VI. C. 2.* ait, eos condidisse Parthos. Sed & Strabo refert Massagetas Scythis annumeratos, repetitis scilicet postliminii jure priscis sedibus per colonias & subjugatis Massagetis. Atque Getæ illi, & Tyragetæ, Tyræ fl. accolæ, confines Scythis & Thracum fortissimi, (quique jamdudum antequam Gothi *p. 297.*
ex Scandia in Scythiam colonias duxerunt, ipsi colonias in Asiam duxerant, an. Mundi 1978. Euseb. Calvis.) subacti tum fuere à Dario, haud quicquam cum Gothis & Sueonibus commune habuerunt, non magis quàm Massagetæ in Asia: neque ulla tum aut fama fuit, aut historica narratio, Zamolxin in Sueoniam penitrasse & Leges *p. 289.*
ibi tulisse, sed Herodoti ætate nulla Thracum colonia in Septentrionem ultra Oceanum pervenerat, ut fabulæ sint, quæ referuntur ex Chronicis Suecicis, Scythas & Getas à Japheto ortos Gothos & Sueones fuisse, ipsosque Hyperboreos, atque de prima ex Scandia Sueonum migratione ad A. M. 2200. quum ista ætate Scythæ adhuc in Asia priscas sedes tenuerint. Sed habentur tales fabulæ etiam in nostris Chronicis & vetustis libellis, quibus majorem habere fidem, quàm auctoribus ab omni ævo probatis atque αὐτόπταις anile esset. Ex quibus & illud comprobatur, quod Japheti posteri, Celtæ, non per Scythiam in Scandiam primò delati, sed magis versus meridiem per Illyricum in hanc terram descenderint, eamque adhuc vacuam occuparint, unde αὐτόχθονες dicti, unde postmodum Tusci in Italia, & Cimmerii in Arctoo, de quibus Homerus. Atque confirmat hanc nostram sententiam *H. Conring. de Antiq. Stat. Helmstad. p. 54.* asserens: Scandinaviæ incolas ex Germaniæ Cisbalthicæ locis vi aut necessitate in extimum Septentrionem pulsos esse: non autem aliunde vel ultro istuc ivisse: esseque facillimam omnium ex nostra Germania viam in Scandinaviam: ex Fennia & Moschovia perquam impeditam. Nec aliud persuadet Rob. Sheringam. *de Anglor. gent. orig. c. VII.*

§. VII.

Ex his jam satis nî fallor, constat, linguam Scythicam non esse linguam communem gentibus Europæis, neque etiam pro matre linguæ Teutonicæ ea agnoscenda est. Levis certe est conjectura, multa vocabula Germanis, Latinis, Græcis & aliis per Europam nationibus communia sunt, igitur à communi fonte eam similitudinem profectam, h. e. à communi aliqua linguâ, matre Græcæ, Latinæ, Germanicæ & Persicæ, ex qua illæ veluti dialecti proficiscantur, & quam Scythicam vocavit Boxhornius. Nam & Orientales cæteri cum occidentalibus nationibus quædam habent vocabula communia, igitur una omnium fuerit lingua, & cæteræ dialecti tantum? contra quam ex Sacro Codice antea firmavimus. Ex eadem tali hypothesi superioribus annis quidam linguam Polonicam & Sarmaticam ex Germanica petiit, & alius nuper ex eadem Gallicanam. Sed hoc est genio indulgere, & judicio abuti: non minus ac ii, qui ex Suecica lingua aut Teutonica omnes alias cum Becano derivare conati, quem graviter arguit *J. Lipsius cent. III. Epist. XLIV.* Atque idem apparebit, si voces Scythicas adhuc reliquas examinabimus. Idem Herodotus *Aiorpatas* Scythicè vocari Ama- *p. 294.*
zones, h. e. viricidas, *aior* enim vir, & *pata* occidere est. Quid hæc ad nostram vel Celtarum veterem linguam? non magis ac sequentia. *Arimaspos* Scythice vocari *p. 264.*
confines iis populos unoculos, ab *arima*, unus, & *Spu*, oculus. Hippocrates sive auctor de morbis, *butyrum* Scythicum refert vocabulum, quod nos quidem etiam usurpamus, sed recepimus ex Latina, nec Keronis ætate cognitum Alamannis, qui butyrum Alemannicè reddit *Ancka.* Idem auctor ut & Dioscorides *hippacen* Scythas vocare caseum equinum, quod ad Græcam accedit. Sicut & πᾶς h. e. pater Scythis, Græcis ἀββᾶς, Papa: Gothis *Atta.* Hinc iisdem *Papæa* DEUS dictus, referente Celso. *Abios* verò Philosophos suos vocarunt, *Strab. lib. VII. Stob. Serm. V. de Temp.* Sic *Parthus* exulem Scythis notat, auctore Justino. Jornand. *De Reb. Get. c. VI.* scribit: *Hodieque linguâ Scythica Fugaces, quod est Parthi dicuntur, quia suos refugere parentes.* Ivo Carnot. Chronic. *Parthi, Assyriorum, Medorumque temporibus, domesticis seditionibus Scythiâ pulsi, inter Orientales populos obscurissimi fuerunt.* Porrò *Air*, speciem calami aromatici, teste Scaligero. Et si quæ aliæ sunt, quæ parum affinitatis cum nostra habent. Denique quum tempore migrationis Scythicæ gentis in Europam, quod supra expositum, jam tum Celtica regio à Celtis populositate gauderet, ut & Græcia à Græcis, quomodo dici aut fingi

poterit, Celticam aut Græcam linguam à Scythica ut matrice suâ oriundam? quum utraque sit antiquior Scythicâ, in Europa certè. Ut haud digna sit *Becani* fabula refutatione de origine *Francorum* à liberis Scythis Herodoti, quam profligavit *Jo. Isaac. Pontan. L. 2. Orig. Franc. c. 5.*

§. VIII.

Plane CeltoScythæ, intermixti Celtis, & Theotiscis, adscitâ quoque lingua. Plutarchus in Vita Marii Cimbros ait se CeltoScythas vocare. Walafridus Strab. cap. VII. *Si quæritur, qua occasione ad nos vestigia hæc Græcanitatis advenerint,* (veluti quod Kirche à Κυριακή) *dicendum est, Barbaros in Rom. Rep. militasse, & multos prædicatorum Græcæ & Latinæ locutionis peritos, inter has bestias cum erroribus pugnaturos venisse, & eis pro causis multa nostros quæ prius non noverant, utilia didicisse: præcipuéque à Gothis, qui & Getæ, cum eo tempore quo ad fidem Christi, licet non recto itinere perducti sunt, in Græcorum provinciis commorantes nostrum, id est, Theotiscum sermonem habuerint; & ut historiæ testentur, postmodum studiosi illius gentis divinos libros in suæ locutionis proprietatem transtulerint. Et fidelium fratrum relatione didicimus, apud quasdam Scytharum gentes, maximè Tomitanos, eadem locutione divina hactenus celebrari officia.*

Vandali. Hinc Wandalorum nomen, & eorum Ducis Wandali, cujus C. Tacitus meminit. Wandalus enim quum emigrantem, coloniam ducentem denotet, Wandali dicti fuerunt illi Celtæ, qui in fines Scytharum emigrarunt, & his mixti linguam CeltoScythicam h. e. Vandalicam & Slavonicam condiderunt, moribus quoque & institutis à Celtis recedentes. Unde contigit, ut sequioribus scriptoribus, Plutarcho & Plinio Scytharum nomen tam latè pateat, ut Germaniam quoque involvat, observante H. Junio *in Batav. c. 9. p. 143.* & ante ipsum Regino *Chron. an. 889.* Postea Vandali ob summam annonæ egestatem reversi ad Francorum & Germanorum terras conjunctis virib. Rhenum trajecerunt, per Gallias in Hispaniam penetrarunt, teste Procopio *l. 3. Belli Vandal.* Atque hac ratione demum admitti poterit assertio Abrah. Mylii *de Lingua Belgica cap. XX.* Getarum, Massagetarum, Thracum, Scytharum, & genus & sermonem cum Celtico promiscuum fuisse. Neque aliter sese Nicephorus Gregoras intelligi voluerit *lib. 2. Hist. Rom. t. de Scythis*, quum ait, *Scythas in Europam effusos Mæotidis paludis latera ad occasum spectantia occupasse. Deinde multis seculis post (postquam Celtia à Celtis dudum possessa) alii ut ex amplissima regione prima Scythia avulsi, in duas partes sunt divisi, quarum una, Sarmatis Asianis eversis, ad Caspium usque mare excurrit: qui patrii etiam nominis obliti Sarmatæ, Massagetæ, & Melanchlæni atque Amazones vocabantur. Alteri verò versus Europam, & omnem Oceani viam pervagati, Sarmatarum & Germanorum nomina sibi vendicarunt. Denique in Galliam quoque impressione facta, eaque subacta, Celtæ & Galatæ sive Galli sunt appellati.* De Vandalis & Gothis hæc vera sunt: Sed Celtarum & Galatarum nomina longè antiquiora, quam aut Germanorum, aut istæ Scytharum aut Celto-Scytharum irruptiones.

§. IX.

Celtarum sedes. p. 114. Celtarum sedes quæ tum fuerit, idem Herodotus bis annotavit, primò in Euterpe seu libro II. Nilum istro seu Danubio comparans, ait: Ἴστρος ποταμὸς ἀρξάμενος ἐκ Κελτῶν καὶ Πυῤῥήνης πόλιος, ῥέει μέσην σχίζων τὴν Εὐρώπην. οἱ δὲ Κελτοὶ εἰσὶ ἔξω Ἡρακλήων στηλέων· ὁμουρέουσι δὲ Κυνησίοισι, οἳ ἔσχατοι πρὸς δυσμέων οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένων. τελευτᾷ δὲ ὁ Ἴστρος ἐς θάλασσαν ῥέων τὴν τοῦ Εὐξείνου πόντου, διὰ πάσης Εὐρώπης, τῇ Ἰστριηνοὶ Μιλησίων οἰκέουσι ἄποικοι. L. Valla ita reddidit: *Ister fluere incipiens à Celtis atque urbe Pyrene (Celtæ autem sunt extra cippos Herculis, Cynesiis finitimi, omnium in Europa ad occasum habitantium ultimi) mediam Europam scindit; totamque permensus quam Istriani Milesiorum coloni incolunt, mari Euxino finitur.* *Fons Danubii.* Fons Danubii sive Istri notissimus est in solo videlicet Alamannico Germaniæ magnæ trans Rhenum in Comitatu Furstenberg, *Thon Eschingæ.* Itaque per Celtas intelligit Herodotus populum, ubi Danubius oritur, qui & Galli, Helvetii, atque Teutones appellati, postea Germani, itemque Alamanni. Jornand. de reb. Getic. c. XII. *Danubius, qui in lingua Bessorum Hister vocatur,*

vocatur, in Almanicis arvis exoriens LX. habet à fonte suo flumina ad ostia in Pontum vergentia. Bessos Thraciæ populum, ut Getas, fuisse constat.

§. X.

Perperam itaque C. Stephanus vel Nic. Loydius *in Diction. Hist.* apud vetustissimos Græcos Celticam eam tantum Galliæ partem fuisse, quam mare mediterraneum alluat, nam eam tantum novisse. Atqui Herodotus vetustissimus Græcorum Celtas ultra Rhenum in Alamannia locat. Idem pergit; *Gallis expulsis Celtas istam regionem occupasse.* Nec hoc verum: aut enim Celtæ & Galli unus populus, aut Celtæ illam Galliæ partem occuparunt, cui nomen suum dederunt, & quæ Garumnâ, Sequana & Rhodano continetur, Francia postea nuncupata, ut idem alibi habet. Aliter Lud. Morerus in diction. Historico de Celtis: *Les plus anciens auteurs Grecs, comme Herodote, donnent ce nom indifferement aux Goulois, & aux Alemans. Ceux qui ont consideré de plus prés ce nom, comme Polybe, Diodore, Plutarque, Ptolomée, Strabon, Athenee, Josephe, &c. ne le donnent qu'aux Gaulois originaires.* Sed vide sis H. Junii *Bataviam cap. XXII.* atque quæ acceptio accuratior sit videbimus postea. Nunc [§. 17.] ad Herodotum, cujus ætate Gallorum gens sub Celtis comprehensa velut una [Celto-Galli.] natio in plures populos distributa, neque enim eo ævo incognitum Gallorum nomen in Italia fuit, quum jam tum an. U. C. 163. ad mandatum Ambigati Regis Gallorum, alpes transierint & Mediolanum condiderint, unde & Galliæ Cisalpinæ origo; quanquam sequentibus emigrationibus quarum quinque trans Alpes Cuspinianus *ad S. Ruffum p. 32.* recenset, veluti anno V. C. 361. imprimis verò an. 473. & sqq. sub Ptolomæo Philadelpho, Belgio Brennoque ducibus etiam in Græcia & Asia illustrius Galatarum nomen redditum. Interea verò Celtarum communi nomine venerunt, quippe quum Celtæ omnium Occidentalium nationum ultimi Herodoto dicantur.

§. XI.

Inter Celtas Alamannos propè fontem Danubii Herodotus Pyrenæ urbis [Pyrene] facit mentionem, quæ haud dubio nobilissimum tunc fuit emporium: & fal- [civ.] lor an ejus vestigia, refert adhuc non procul à fontibus Danubii opidum *Puren*, vulgo *Beyern*, medium inter Meskirch & Dietlingen. Nolim equidem fabulam hanc cum Ortelio *in voc. Celtæ*, arbitrari. Aristoteles *de Meteoris Lib. I. c. XIII.* Pyrenen montem facit prope sylvam Hercyniam, ex quo fluat Danubius, eumque [mons.] hodie *Brenner* Germanis dici C. Stephanus annotavit: qua de re mox agemus. Celtarum porrò populi Herodoto sunt ὁμουρέουσι Κυνησίοισι, finitimi Cynesiis, & *Lib. IV.* ait: μετὰ Κυνῆτας, *juxta Cynetas*, ultimi enim Occidentalium eidem sunt ipsi Celtæ, Cynetæ verò vel Cynesii aut Cynetes, vel Cynites, vicini Celtis, Ibericæ nationis populus, qui ultima Iberiæ inhabitarunt, proximi columnis Herculis. De quibus Fragmentum Stephani Byzantini ab Abrah. Berkelio editum: *Iberiæ duæ sunt, altera circa columnas Herculeas ab Ibero flum. dicta. Hanc in multas gentes divisam perhibet Herodotus. Gens hæc Iberica, quam dico maritima trajecti habitare, quamvis una gens sit, diversis tamen nominibus secundum tribus* (φῦλα) *distincta est. Primum quidem qui ultimi versum occasum habitant Cynetes appellantur. Ab his adversus Aquilonem tendenti, occurrunt Gletes, inde Tartessii. Stephanus de Vrbibus voc. Gletes, & ibi Luc. Holsten. & Pinedo.* Vossius *ad Melam.* Denique collocat Herodotus Celtas ἔξω Ἡρακλείων στηλῶν, *extra vel supra* [Cadix.] *columnas Herculis*, quæ scilicet in freto Herculeo Europam ab Africa separant: atque extensus usque ad Iberum & mare externum sive Oceanum magnum, [Celtiberi.] Celtarum fuit populus.

§. XII.

Ab Herodoto accedimus ad Aristotelem, cujus quoque mentio modò [Arist. I.] facta. Namque *Plato* Celtarum mentionem nullam quidem habet, prout ejus [Meteor. 13.] opera extant, sed contradistinguit tamen Scythas, Thraces & τοὺς κατὰ τὸν ἄνω τόπον, *quos gentes superiores* reddit Marsilius Ficinus, *Lib. IV. de Rep. pag. 642.* per quos Celticæ Arctoæ incolas & Hyperboreos videtur intelligere. *Baltriam* Platoni Scandiam dici

dici Ferrarius tradit, ſed falsò. Ariſtoteles verò allegato loco hæc habet: Ἐκ δὲ τῆς Πυρήνης, τοῦτο δέ ἐστιν ὄρος πρὸς δυσμὴν ἰσημερινὴν ἐν τῇ Κελτικῇ, ῥέουσιν ὅ τε Ἴστρος καὶ ὁ Ταρτησσός. οὗτος μὲν οὖν, ἔξω στηλῶν. ὁ δὲ Ἴστρος, δι' ὅλης τῆς Εὐρώπης, εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον. τῶν δὲ ἄλλων ποταμῶν οἱ πλεῖστοι πρὸς ἄρκτον ἐκ τῶν ὀρῶν τῶν Αρκυνίων. ταῦτα δὲ καὶ πλήθει καὶ ὕψει μέγιστα περὶ τὸν τόπον τοῦτόν ἐστιν. ὑπ' αὐτὴν δὲ τὴν ἄρκτον ὑπὸ τῆς ἐσχάτης Σκυθίας, αἱ καλούμεναι Ῥίπαι, περὶ ὧν τοῦ μεγέθους λίαν εἰσὶν οἱ λεγόμενοι λόγοι μυθώδεις. i. e. *Ex Pyrene, hic verò mons eſt ad Occidentem æquinoctialem in Celtica, fluunt & Iſter & Tarteſſus. hic quidem extra Columnas. Iſter verò per totam Europam in Euxinum Pontum. Cæterorum fluviorum plurima verſus Arctum (Urſam) ex montibus Arcyniis. Hi verò & multitudine & altitudine maximi circa locum illum* (unde oriuntur fluvii) *ſunt. Sub ipſo porro Arcto* (Urſa) *ſuper ultimam Scythiam* (ſunt) *quæ vocantur Rhipæ,* (Rhiphæi montes) *de quorum magnitudine valdè ſunt quæ referuntur fabuloſa.* Operæ pretium eſt, ſingula hic obſervare; & imprimis Celticam à Scythia etiam hic ſeparari, quod etiam *Lib. VIII. de Hiſt. animal. c. 28.* ubi de diverſitate cœli & ſitus ejusque effectu circa animalium generationem diſſerit, luculentius dicit: οἷον ἐν τῇ Ἰλλυρίδι καὶ τῇ Θρᾴκῃ καὶ τῇ Ἠπείρῳ, οἱ ὄνοι μικροί. Ἐν τῇ Σκυθικῇ καὶ Κελτικῇ ὅλως οὐ γίγνεται. δυσχείμερα γὰρ ταῦτα. δυσριγότατον δέ ἐστι τοῦτο τὸ ζῶον, lib. VIII. de hiſt. animal. 25. i. e. *Sicut in Illyrico & Thracia & Epiro aſini ſunt parvi: in Scythia & Celtica nulli: valdè frigidæ enim hæ, impatiens autem frigoris eſt maximè hoc animal.* ubi per Κελτικὴν non ſola Gallia intelligitur, ſed omnis Celtica usque ad fines Scythiæ. Quod verò hodie in terra Celtica haud deſint iſta animalia, rationi Philoſophi non obſtat; cum terra hæc longè cultior ac mitior reddita fuerit, atque tum temporis fertur, quod vel vitium cultus comprobat.

conf. Brower. Annal. Trev. Proparaſc. c. 7, 10.

§. XIII.

Tarteſſus quis.

Deinde fontem Iſtri ſive Danubii ponit ad Pyrenem montem in Celtica ſitum: atque hactenus conformis eſt Herodoto, etiam in Celtica fontem Danubii ponenti. Poteſt porrò mons & urbi nomen dare. Ex eodem verò monte etiam *Tarteſſum* fluvium oriri ait, eumque fluere ἔξω στηλῶν, extra columnas Herculis ſcilicet, quorum Ariſtoteles etiam *libro de mirabil. auſcult.* meminit. Jo. Dillen Not. ad Panegyr. pag. 32. *Tria vulgò ferunt in Hiſpaniæ Regnis eſſe memorabilia: Pons cui ſuperfluit aqua: Aquæductum Segoviæ volunt dicere: Civitas igne circumdata: Madritum intelligunt, cujus muri ſunt ex ſilicibus. Pons qui ager eſt, & in quo continuè decem millia pecorum paſcuntur: denotant Tarteſſum vulgo Guadianam flumen, quod ſeptem milliaribus ſubter terram defluit, & denuo erumpit.*

Tartara Tarteſſusque petens immergitur orco:
Rurſus & infernis ex Styge ſurgit aquis.

Atque plures Tarteſſos Eruditi agnoverunt, auctore Bocharto *lib. Geogr.* Tarteſſus civ. poſt Gadir dicta, *Priſcian. l. 5. p. 127.* Sicuti etiam Herculis columnas non in ſolo freto Gaditano, ſed etiam in Teutonia conſtituunt, atque Ortelius locum Friſiæ citerioris inter Grœningam & Covordiam ad Occidentem, vulgò *Duvels Cutz.* Sed & Scymnus Chius vel Marcianus Heracleota *in Periegeſi v. 187.* conſtituit Columnam borealem intra mare mediterraneum, ubi Celtæ à Græcia atque Italia ſeparantur.

Τούτων δὲ κεῖται λεγομένη τις ἐσχάτη
Στήλη βόρειος, ἐστὶ δὲ ὑψηλὴ πάνυ,
Εἰς κυματῶδες πέλαγος ἀνατείνουσ' ἄκραν
Οἰκοῦσι, τῆς στήλης δὲ τοὺς ἐγγὺς τόπους
Κελτῶν ὅσοι λήγουσιν ὄντες ἔσχατοι,
Ἐνετοί τε, καὶ τῶν ἐντὸς εἰς τὸν Ἀδρίαν
Ἴστρων καθηκόντων.

Horum (Celtarum) *verò jacet dicta ultima*
Columna Borealis, eſt vero alta maximè

In

In fluctuosum pelagus extendens extrema,
Habitant porrò hujus columnæ proximè loca
Celtarum quicunque siti sunt ultimi,
Venetique & habitantium (quidam) *intra ad Adriam*
Istro (vicini, non flumini, sed Histriæ Regioni Venetæ & Austriacæ hodie jurisdictionis.)

Nam quod de origine fluminis Istri sive Danubii adjicit:

— — λέγουσι δ' αὐτόθεν
Τὸν Ἴστρον ἀρχὴν λαμβάνειν τοῦ ῥεύματος.

— — *dicunt verò exinde*
Istrum originem capere fluminis.

Istud refert, sed non approbat Scymnus hîc: Alibi autem ita habet, ut ex Fragmentis Holsteinii constat:

— — ὁ Ἴστρος ποταμὸς
Κατέρχεται ἀπὸ τῶν ἑσπερίων τόπων,
Τὴν ἐκβολὴν πέντε στόμασι ποιούμενος.
Δυσὶ δὲ σχιζόμενος καὶ εἰς τὸν Ἀδρίαν ῥέει.
Ἀμέλει δὲ ἄχρι Κελτικῆς γινώσκεται.

— — *Ister amnis ex locis*
Ad solis occasum remotis defluit,
Pontumque quinque scissus intrat ostiis.
In Adriam quoque altero alveo fluit,
Ab intima usque Celtica sat cognitus.

Unde videtur mihi utique verius, quod Aristoteles per Tartessum fluvium, qui ex eisdem montibus, ex quibus Ister oritur, profluat, non alium intelligat, quam *Rhenum*, qui ex eadem Celticarum Alpium parte oritur, qua Danubius, & in Oceanum magnum, h. e. extra Columnas, sese effundit. Atque convenit cum Philosopho Laonicus Chalcondylas Atheniensis *Lib. II. Rer. Turcic.* Ἡ δὲ Γερμανία ἄρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ Πυρηνίου ὄρους, ὅθεν καὶ ὁ Ταρτησσὸς ῥέων ἐπὶ τὸν πρὸς Ἑσπέραν ὠκεανόν· καὶ ἔστι μὲν ἡ ἄνω Γερμανία. *Germania incipit à monte Pyrenæo, unde & Tartesus fluvius fluit in Oceanum Occidentalem. Atque hæc est Germania superior.* Et mox: ἔστι δὲ καὶ ὑπὸ Ἴστρῳ Γερμανία ἀπὸ Βιέννης πόλεως, ἐπ' αὐτὸν δὲ ἐς Ταρτησσὸν προϊοῦσα χώρα καὶ ἐπὶ Βραγαντὰς πολεμίους. Interpres: *Dicitur quoque Germania ea regio, quæ ab Istro procurrit, procedens à Vienna usque ad Tartesium flumen, & ad Pragam Boemorum.* Βραγάντας πολεμίους. Interpres legisse videtur Πράγαν τῶν Βοεμιῶν. Sed MSS. Cod. Βράγαντας πολεμίους. Describit hic Chalcondylas Germaniam inferiorem, à Vienna Austriæ usque ad Rhenum & trans Rhenum Bragantos bellicosos continens Brabantos sive Belgas. *V. Lips. Epist. 44. cent. 3.* Convenit scilicet Aristoteli & Laonico quod ex Pyrenæo monte & Ister & Tartessus oriatur: sed quod Celticam appellavit Aristoteles, id post aliquot secula Laonicus usitato tum nomine Germaniam vocat; qui & Κελτὰς & Γερμανὰς ut Gallos & Germanos jungit. Conveniunt quoque in eo, quod originem Danubii sive Istri & Tartessi fluvii appellant Pyrenem vel montem Pyrenium. Notat hîc Freherus: *Quid Laonico in mentem venit ut Germaniam usque ad Pyrenæos montes extenderet, quos certum est discriminare Galliam ab Hispania, ita ut Alpes Italiam à Germania? Sine ambagibus, Rhenum voluit dicere, patrem fluviorum Germaniæ, quem & pro ipsa Germania ponere solebat antiquitas: cujus propemodum nullus scriptor, qui Germaniæ res attigerit, non meminit: cujus hic quoque nullam mentionem fieri mirum esset, ubi tamen sit assitarum urbium, Coloniæ, Argentinæ. Sed cur pro hoc flumen illud Iberum? Quid mirum in homine Græco, qui totius Hesperiæ unum tantum montem Pyrenæum, unum flumen Tartesum putavit.* Bona verba quæso! Nec Aristoteles unum flumen Celticæ asserit, multò minus Laonicus. At hoc sciendum, non unicum fluvium Iberiæ vocatum Tartessum: Cæterum Alpes He-

perias ab Istro usque ad quos hodieque dicimus Pyrenæos montes, Pyrenem priscis appellasse. Pergit Freherus: *Nimirum & Nonnus, auctor non paulo eruditior, Rhenum nostrum Iberum vocat, duobus Dionysiacorum locis p. 397. & 747. quem locum attigi in Originibus Palatinis cap. 3. p. 18. Dicet quis: At Rhenus non se infundit Oceano Occidentali, ut hîc de Tartesio dicitur, sed Germanico? Ita quidem, si per Occidentem intelligas Atlanticum: sed tamen nihil prohibet, quo minus etiam Germanicus dicatur Occidentalis respectu Thraciæ aut vicinarum regionum, ubi egisse videtur Chalcondylas, quantumvis nonnihil ad Aquilonem declinet. Imò verò, si rem exactè consideremus, mare Germanicum pars & sinus est Oceani Occidentalis, Germaniæ, Britanniæ & Daniæ litoribus clausus. Sed regeret alius, quid Rheno cum Pyrenæis montibus, à quibus tota Galliarum longitudine distat? Respondeo: Quid Istro cum Pyrenæo Celtico? unde eum oriri non tantum Aristoteles scribit loco prædicto, sed etiam Herodotus in Euterpe. Cum tamen utriusque fluvii origo sit in Alpibus Rhæticis: quod etiam è Græcis Strabo bene noverat, & Dionysius Alexandrinus, interprete Prisciano:*

Incipiunt Alpes: quibus exit gurgite vasto
Oceani rumpens glacialis littora Rhenus.
Hunc prope consurgit fons Istri flumine longo.

Scilicet *Pyrene* priscis totum istud jugum montium alpiumve ab Oriente usque ad Occidentem appellatum, donec postea distinctum in Pyrenæos propriè dictos, & Alpes propriè dictas, easque in varias porrò species distinctas. Unde pergit Freherus: *Neque nescimus, esse etiam Pyrenæos Germaniæ, & summam partem Alpium, qua Oeniponte Tridentum iter est, montem Pyrenæum dici vulgo etiamnum der Brenner. de quo cum plura annotet Ortelius in Thesauro, Bassi tantum Epigramma adscribere placet, interprete Stuckio nostro:*

Saxa Pyrenæi, & depressæ vallibus Alpes,
Quæ Rheni fontes haud procul adspicitis.

Sed hoc emplastrum neque Aristoteli Herodotove obduci potest, propter ἐπίθετον *Celtici: neque etiam Laonico nostro, ob Tartesi mentionem, de quo nunquam gustavit hæc Germania. Sed fatendum quod res est; Nimirum in omni nomine Germanico mirificè cæcutit, hallucinatur, impingit, labitur Græcia. Ut cum Stephanus Byzantius Francos populos facit Italiæ, auctorem dicti adducens Parthenium: cum Arrianus non procul ab Jonio Germanorum sedes designat: quos aliosque lapsus notavit Irenicus Lib. IX. Exegesf. German. c. 3. & 4.* Sed quicquid de his sit, istud veteres utique defendit, quod Nomina sint accipienda prout ipsorum seculis fuerunt usitata. Unde nihil turbat epithetum *Celtici*, quum non præcisè Gallia tum eo nomine venerit, nec Tartesi mentio, qui non solum Hispaniæ fluvium denotavit. Venit mihi quidem etiam in mentem, quod quum Alpes per omnes sui partes per totam Celticam sese extendant, & Pyrenæi montes usque in Celtiberiam porrecti fuerint, magis sit, ut Iberum intelligamus hic, qui oriens ex Cantabrorum & Asticrum montibus gemino fonte, apud *Dertusam*, olim Tartessium, urbem in pelagus effunditur. De quo Marcianus Heracleota vel Scymnus Chius in Periegesi ℣. 165. *Post illam* (Gadiram) *verò est dierum duorum absolventi navigationem emporium opulentissimum,*

Η λεγομένη Τάρτησσος, ἐπιφανὴς πόλις
Πολυμερίμυτον κασσίτερον ἐκ τῆς Κελτικῆς

Dicta Tartessus, illustris urbs,
Fluvio vectum plumbum ex Celtica
Aurumque & æs ferens plurimum.

V. Steph. Byz. *de Urbib. & ib. Luc. Holsten. notæ. pag. 314.* Sed non effunditur hîc in Oceanum aut ἔξω στηλῶν, nec vicinus Istro. *Bætin* etiam Tartessium vocant Strabo & Pausanias, qui ortus ex monte argenteo Gadibus extra columnas se exonerat in Oceanum: verum hunc Aristotelem non intendisse verosimilius est: nisi dixeris, Aristoteli nomine Pyrenæo & Orospedam montem venisse. Certè confusa adhuc tum notitia fuit fluminum Hesperiorum, atque Aristotelis ævo notissimus Ister, qui Orientem quippe

quippe accedit: post eum Tartessus qui occidentem occupat, & idem cum Rheno habitus. Et utriusque origo habita ex montibus Pyrenæis sive Alpibus, quæ tum promiscui usus. Postea Appiano teste major horum fluminum cognitio, qui in proœmio: *In Europa fluvii duo, Rhenus & Ister, præcipui Romani Imperii fines. Et Rhenus quidem in Oceanum Borealem, Ister vero in Euxinum Pontum influit.* Adhuc tamen Nonnus Rhenum Iberum vocat, sic Chalcondylas Tartessum. Atque *Alben* vocati montes Pyrenæi post Carolum M. Fr. de Bell. Hisp. Caroli, v. 1876. Fragm. Hist. ap. Urstis. P. II. p. 84, 43. Cluver. de Germ. Ant. L. ult. c. 2. Willich. in Tacit. p. 419. Rheni fontem hodieque non usque adeo certum asserit Vorpurg. T. I. p. 360.

§. XIV.

His duobus primariis fluminibus Celticæ Aristoteles postponit reliqua flumina non præcisè ex Pyrene monte, sed tamen ex Alpibus & Harcyniis sylvosis montibus, quorum pars Pyrene, originem ducentia. Namque Harcynias totum intelligi, atque earum partem Pyrenem fuisse habitam, apparet ex ejusdem Aristotelis *libro de Mirabil. auscult.* ubi ponit τὸν Ἴςρον ῥέοντα ἐκ τῶν Ἑρκυνίων καλουμένων δρυμῶν, *Istrum fluentem ex Hercyniis, quæ vocantur Sylvis.* Intelligit autem per reliqua hæc flumina imprimis Albim, Visurgim, Oderam, quæ ex Hercyniis versus arctum seu Septentrionem fluunt. Hercynium porrò & Sylvas & montes dici constat ex Scholiaste veteri Apollonii Rhodii Lib. IV. ℣. 640. Ἑρκύνιον, ὄρος Κελτῶν ἢ δρυμός. Eratosthenes Cyrenæus, qui extremis Ptolomæi Evergetæ temporibus scripsit Geographiam, Hercyniæ Sylvæ mentionem fecisse, eamque cum quibusdam Græcis aliis *Orciniam* appellasse, auctor est J. Cæsar *Lib. VI. de B. G. c. XXIV.* Idem Eratosthenes Γαλατικὰ scripsit, h. e. de rebus Gallorum in Græcia quorum aliquot libros laudat Stephanus de Vrbib. Aimoinus L. I. de Gest. Franc. c. 1. *oritur ab Helvetiorum-finibus, neque quisquam est hujus Germaniæ, qui se aut audisse, aut adiisse initium hujus sylvæ dicat, cum dierum iter sexaginta processerit: aut quo ex loco oriatur acceperit.* Vid. Isaac. Pontani *L. I. Rer. Franc. c. 8. fi.* Hactenus igitur Celtarum regio, populus & lingua diversa à Scythica, atque ipsorum Teutonum: nec tamen Galli tum à Celtis diversi. Idem Aristoteles *Lib. II. de Gener. animal. c. VIII.* eadem de asinis repetens, neque περὶ σκύθας καὶ τὴν ὅμορον χώραν, neque περὶ Κελτὰς τοὺς ὑπὲρ τῆς Ἰβηρίας. Ψυχρὰ γὰρ καὶ αὕτη ἡ χώρα. Celtæ qui supra Iberiam sive Hispaniam habitant Galli & Galatæ postea dicti. *Lib. VII. Polit. c. 2.* Gentes bellicosas recensens, imprimis laudat, Scythas, Persas, Thraces & Celtas, & mox Iberos. Idem *Lib. II. Polit. c. IX.* de Viris militaribus ait iis ferè omnibus accidere, quod sint mulieribus obnoxii, ἔξω Κελτῶν ἢ κἂν εἴ τινες ἕτεροι φανερῶς τετιμήκασι τὴν πρὸς τοὺς ἄῤῥενας συνουσίαν: *exceptis Celtis, aut si qui alii coitum masculorum palam receperunt.* Cum quo convenit quod Athenæus *Lib. XIII. Dipnosoph. p. 603.* de Celtarum amore puerorum ait: *Ex Barbaris* Κελτοὶ, *quamvis pulcherrimas uxores habeant, amore puerili magis delectantur.* Ubi Dalechampius annotat: *Sic Gallos in universum olim appellarunt.*

Harcynia.

§. XV.

Ab Aristotele series temporum nos ad Scymnum Chium & Polybium invitat, Scymnus Chius, qui Olympiade CL. floruit in Periegesi, (quæ vulgò Marciano Heracleotæ, qui post Hadrianum Imp. vixit, adscribitur,) Europam describens, à Columnis Herculis exorsus, & quidem à Columna Europæa, quam ipse Μασσαλιωτικὴν, Massiliensem, appellat, viciná urbi Mæsiacæ, ultimæ Græcanicarum urbium: progreditur ad Gadira Tyriorum coloniam, inde ad Tartessum emporium, de quo supra, atque

Ἔπειτα, ait, χώρα Κελτικὴ καλουμένη,
Μέχρι τῆς θαλάττης τῆς κατὰ Σαρδὼ κειμένης.
Ὅπερ μέγιςόν ἐςι πρὸς δυσμαῖς ἔθνος.

i. e. *Exinde regio Celtica dicta,*
Usque ad mare juxta Sardiniam situm.
Quæ maxima est ad Occidentem natio.

Atque totum orbem in quatuor dividit nationes,

Τὴν μὲν γὰρ ἐντὸς ἀνατολῶν πᾶσαν σχεδὸν
Ὀικᾶσιν Ινδοί. τὴν δὲ πρὸς Μεσημβρίαν
Αιθίοπες ἐγγὺς κείμενοι νότε πνοῆς.
Τὸν ἀπὸ (ὑπὸ) ζεφυρȣ͂ Κελτοὶ δὲ μέχρι δυσμῶν τόπον,
Θερινὸν ἔχȣσιν. τὸν δὲ πρὸς βορῥᾶν Σκύθαι.

Et quidem Orientem omnem ferè
Incolunt Indi : ſed Meridionalem
Æthiopes, proximè ſiti Auſtro vento.
Sub Zephyro verò Celtæ uſque ad Occidentem locum
Æſtivum habent : ad Boream vero Scythæ.

Ινδοὶ μὲν ȣ͂ν μεταξὺ θερινῶν ἀνατολῶν
Καὶ χειμερινῶν οἰκȣ͂σιν, Κελτοὶ δ' ἀνάπαλιν
Ἀπὸ τῆς ἰσημερινῆς τε δύσεως ἁλός.

Indi quidem inter æſtivos ortus
Et hybernos habitant : Celtæ vero contrà
Ab æquinoctiali & occidentali mari.

Tandem concludit:

Τὰ μὲν ȣ͂ν ἔθνη τὰ τέσσαρ' ἐςὶ τοῖς ὄχλοις
Τοῖς πλήθεσίν τε τῶν κατοικȣ͂ντων ἴσα.

Hæ igitur nationes quatuor ſunt populis
Multitudinibusque habitantium pares.

Ἡ δ' αἰθιόπων πλείςη γ' ἡ χώρα καὶ Σκυθῶν
Ερημίαν ἔχȣσα πλείςην διὰ τὸ καὶ
Τὰ μὲν ἐμπόρι εἶναι μᾶλλον αὐτῶν, τὰ δ' ἔνυγρα.

Æthiopum vero maxima eſt regio, & Scytharum
Solitudinem habens maximam, propterea quod
Emporia ſunt magis eorum, itemque flumina.

Hinc patet, etiam hoc auctore, & communi ſui ſeculi ſententiâ, Celtarum nationem & linguam à Scythica tantum diſtuliſſe, quantum ab Indica & Æthiopica. Sed audiamus porrò eum de Celtis ſpeciatim:

Χρῶνται δὲ Κελτοὶ τοῖς ἔθεσιν Ἑλληνικοῖς,
Ἔχοντες οἰκειότατα πρὸς τὴν Ἑλλάδα
Καὶ τὰς ὑποδοχὰς τῶν ἐπεξενωμένων.
Σὺν μȣσικῇ δ' ἄγȣσι τὰς ἐκκλησίας,
Ζηλȣ͂ντες αὐτὴν ἡμερώσεως χάριν.

Utuntur vero Celtæ moribus Græcanicè,
Habentes vicinitatem ad Græciam,
Et receptiones peregrinantium.
Cum muſica vero agunt conciones,
Æmulantes eam, lenitudinis gratiâ.

Loquitur itaque de Celtis Ciſalpinis & cum incolis Græciæ magnæ atque Italiæ commercium, juſque hoſpitii habentibus tum temporis. Celtæ enim transalpini tunc adhuc incogniti Græcis, niſi nomine & natione tenus. Horum itaque Celtarum & mores & leges ſine dubio ab interioribus & ſeptentrionalibus Celtis lenitatem jam tum diſtulerunt, ſed & linguæ dialectus mutationem recepit: nec tamen deſiit. Id comprobatur etiam exemplo Galatarum in Aſia ſedes figentium, de quibus Hieronymus Comm.

Comm. in Ep. Pauli ad Galat. testatur: eos præter sermonem Græcum, quo omnis Oriens loquebatur, propriam linguam eandem usurpasse, quàm Treviri. De his porrò Tacitus: *Treviri & Nervii circa affectationem Germanicæ originis ultro ambitiosi sunt.* Similiter Ephorus apud Strabonem quatuor facit nationes in universum, Indos, Æthiopes, Celtas & Scythas, *vid. Browver. Ann. Trev. Proparasc. c. 7, 10.*

§. XVI.

Polybius porrò de quo *Vorburg.* Vol. 3. p. 97. ubi etiam de reliquis Historicis ejus judicia, natus fuit anno Olymp. CXLIII. quarto V. C. DXLVIII. *Polyb.* Atque detestanda est vel væcordia græculorum amanuensium, vel Romanorum invidia, quod origines Celticas à Polybio lib. II. per digressionem insertas, describere & ad posteros transmittere posthabuerint. Cæterum auctor hic promiscuè utitur nominibus Κελτοὶ & Γαλάτας & tam de Celtis originariis & transalpinis, respectu Romæ, & de cisalpinis & Italiam ingressis Romamque occupantibus, & *Lib. I. p. 144.* γαλάτας τρανσαλπίνας Italis dictos ait non ad generis differentiam, sed loci, quia trans alpes habitent. Etsi alioquin Κελτῶν nomen Celtis originariis, quos αὐτόχθονας censet Tacitus proprium videtur, Galatarum verò colonorum emigrantium & discedentium. GALATEN *Galatæ unde.* enim Celtis idem quod emigrantes denotavit. Kero: *Kalid*, discede. *Kelidit* discedit. *Kalide*, discedat. Gothis *Galeithan* est ire, abire. Id quod & Abr. Mylium *de Ling. Belg. C. XXI.* jam observasse, postquam hæc scripsi, deprehendo. Itaque *Galaite* vel *Galate* sunt propriè Celtæ emigrantes, Celtarum coloni, atque Γαλατία Polybio ista Gallorum cisalpinorum regio *Lib. II. p. 150.* appellatur: Galati vero Regis Gallorum transalpinorum, cujus *pag. 152.* facit mentionem, recentius est nomen, nationis longè vetustius. Denique coloniam Gallorum etiam in Thraciam usque penetrasse & ibi sedes posuisse eos, idem Polybius auctor est *Lib. VIII. de Virt. & Vit. pag. 1380.* Celtiberi verò nomen retinuerunt Originarium, de quibus Lucanus Lib. IV.

—— profugique à gente vetusta
Gallorum Celtas miscentes nomen Iberis.

Atque non tantum Polybio, sed & aliis promiscuè usurpantur.

§. XVII.

Porrò non extitisse unam aliquam linguam in Europa universalem, cujus reliquæ tantum dialecti fuissent, itidem ex Polybio manifestum fit. *Celtica lingua non univ. Europ.* Is lib. I. de Systemate & corpore illo Celtarum, quod à suis popularibus ob perfidiam in propinquos & cognatos suos, ejectum fuisset, & in bellis Punicis militasset, verba faciens, eorum linguam diversam testatur à lingua non tantum Pœnorum, atque Autoritum illorum ducem Punice loqui didicisse longe militiæ usu, id quod *Bocharti* opinionem infringit; sed etiam Iberum seu Hispanorum veterum, Balearium, Ligurum, Græcorum, Venetorumque antiquissimi ad sinum Adriaticum populi.

§. XVIII.

Cisalpinorum colonias atque sedes ad Padum fluvium & Apenninum montem hos recenset, Leos, Lebekios, Ἴσομβρας i. Insubres, Cenomanos, Ἄνανας, i. Ananes, Βοίους Bojos, Ægónes, & Senones. *Lib. II. p. 144. & 150.* Cæterum Europæ potissimam partem τοῖς ἄρκτοις i. Septentrionibus subjacere, inter fluvium Tanaim versus ortum, & Narbonem versus occasum, *Lib. III. p. 265.* ubi *Narbonem* itidem fluvium intelligunt Perottus, Casaubonus, Ortelius. Sed *Jac. Gronovius* urbem contendit, adeò ut non dubitet propterea emendare Athenæum & Fragmentum ibi Polybianum: sed urbi fluvius nomen dedit, & illa ἡ νάρβων & Ναρβωνησία, Narbona Galliæ, iste verò ὁ Νάρβων vocitatur. *conf. L. Holsten. Not. ad Steph. de Urbib.* Narbonem itaque fluvium, *Narbo fl.* qui non longè à Massilia & Rhodani ostiis ad occasum versus, indigitat Polybius: nec enim Ortelii emendatio locum invenit, qui Rhodanum substituit, cum utriusque mentio hic fiat, atque rectius ipse Atacem fluvium, hodie *Aude*, intelligi *in voc.*

Alax sentit. Celticæ igitur unum terminum versus meridiem ponit Narbonem; ait: ἀπὸ δὲ τοῦ Νάρβωνος καὶ τὰ περὶ τοῦτον Κελτοὶ νέμονται, μέχρι τῶν προσαγορευομένων Πυρηναίων ὀρῶν, ἃ διατείνει κατὰ τὸ συνεχὲς, ἀπὸ τῆς καθ' ἡμᾶς θαλάττης, ἕως εἰς τὸ ἐκτός. i. e. *à Narbone & circumjacentem regionem Celtæ inhabitant, usque ad ita dictos Pyrenæos montes, qui se extendunt in continuum à nostro, mediterraneo, mari, usque ad externum, sive Oceanum.* Cæteroquin quoad terminum versus occasum & aquilonem, nihil ipse compertum habuit, pergit enim: τὸ δὲ παρὰ τὴν ἔξω καὶ μεγάλην προσαγορευομένην, κοινὴν μὲν ὀνομασίαν οὐκ ἔχει. διὰ τὸ προσφάτως κατωπτεῦσθαι. κατοικεῖται δὲ πᾶν ὑπὸ βαρβάρων ἐθνῶν καὶ πολυανθρώπων. — Τὸ μεταξὺ Τανάϊδος καὶ Νάρβωνος εἰς τὰς ἄρκτους ἀνῆκον, ἄγνωστον ἡμῖν ἕως τοῦ νῦν ἐστίν· ἐὰν μή τι μετὰ ταῦτα πολυπραγμονοῦντες ἱστορήσωμεν. τοὺς δὲ λέγοντάς τι περὶ τούτων ἢ γράφοντας, ἀγνοεῖν, καὶ μύθους διατιθέναι νομιστέον. i. e. *Quod verò ad externum mare, quod magnum vocatur, Europæ situm est, commune nomen non habet: ideò quod nuper fuit exploratum. Inhabitatur autem totum à Barbaris gentibus & populosissimis. — Quod inter Tanaim & Narbonem in Septemtriones vergit, ignotum nobis adhuc est: nisi quid posthac curiosâ investigatione comperti fuerimus. Eos porrò qui referunt quid de his aut scribunt, ignorare aut fabulas concinnare, existimandum.*

§. XIX.

Ex his observare licet, Polybio propositum fuisse, nihil nisi quod accuratè perspectum & compertum haberet, referre, atque præter Celtarum gentem tam cisalpinam, quam transalpinam adhuc tum Italis ac Romanis reliquam Europam usque ad Tanaim nondum fuisse accuratè exploratam: adeoque illis adhuc ignoratum, quousque Celtarum gentes atque terræ sese porrigerent: an una sit natio atque lingua vel plures. Id quod & Herodotus supra §. V. conquestus: cum quo & Polybius etiam convenit, quod Celtæ Alpium fuerint incolæ, ubi Ister originem trahit suam, & qui postea Alemannorum nomen speciatim assumserunt. Generatim tamen interim Celticam dictam fuisse, quicquid inter Scythiam & Iberiam situm, ex Aristotele constat, qui multam operam oleumque has quoque in res insumsit, Alexandro M. magnas ferente suppetias. Quamobrem auctoritate Polybii frustra nituntur, qui Alemannos aut Germanos Celtas fuisse negant. Certè Alpium principium Polybio constituitur à Massilia & proximis locis mari Sardoo, & finis hactenus versus mare Adriaticum, In alpibus itaque & transalpes habitantes Celtæ vel Galli non sunt illi, qui trans Pyrenæos montes habitarunt, in Gallia, quæ hodie cluit, sed in Alemannia à Rhodano usque versus Ortum per Alpium tractus, πλεῖστον ἀνθρώπων φῦλον, ut *Lib. III. p. 279.* loquitur. Confer sis H. Junii *Bataviam cap. XXII.* ubi non tantum probat de Celtis, quod Germani fuerint, sed & negat fuisse Gallos, in quo posteriori quidem asserto adsensum cohibeo.

p. 142.

§. XX.

Quamobrem non obscurum est, interioris Celticæ occiduæ & septemtrionalis terram & Græcis & Romanis fuisse tum adhuc incompertam, idque ex his causis, quod illis Celtis cum Græcis & Romanis nondum fuerint nec commerciorum, nec fœderum, nec hospitii jura, unde nec tuto & sine periculo vitæ ibi licuerit peregrinari & res Celtarum cognoscere. Bello quidem superatos esse Arvernos & Rutenos Galliæ populos à Q. Fabio Maximo, quibus Pop. R. ignovisset, neque in provinciam redegisset, neque stipendium imposuisset, testis est C. Jul. Cæs. *Lib. I. de B. G. c. 45.* Cimbros & Teutonos à C. Mario pulsos, refert Sallust. *de Bell. Cimbr.*

§. XXI.

J. Cæs. de B. G.

At Primus C. Julius Cæsar fuit, qui occasionem obtinuit, res Celtarum penitus scrutari easque posteris designatas relinquere, etsi per tot secula magnas mutationes Celtarum natio jam tum habuerit, ut Galli & Celtæ & Germani pro diversis habiti. Hinc Strabo Gallos negat dicendos ultrà barbaros, utpote mutatos in Romanum morem & lingua & vita. Fuit equidem ante ipsum Galliæ portio in Provinciam redacta, Narbonensis scilicet, quæ & Gallia braccata & quæ κατ' ἐξοχὴν *Provinciæ* nomine, quod hodieque retinet, semper appellata: Ammian. Marcellin. Lib. XV. ad fin.

fin. *Hæ regiones* (Galliarum) *præcipuè quæ confines Italicis paulatim levi sudore sub imperium venere Romanum; primo tentatæ per Fulvium, deinde præliis parvis quassatæ per Sextium, ad ultimum per Fabium Maximum domitæ: cui negotii plenus effectus, asperiore Allobrogum gente devicta, hoc indidit cognomentum. Nam omnes Gallias, nisi quà paludibus inviæ fuere, ut Sallustio docetur auctore, post decennalis belli mutuas clades subegit Cæsar, societatique nostræ fœderibus junxit æternis.* Infelix vates, optimus historicus: nemo tamen ante ipsum Cæsarem penitius penitrarat. Ait: *Gallia est omnis divisa in partes tres: quarum unam incolunt Belgæ, aliam Aquitani, tertiam qui ipsorum lingua Celtæ, nostra Galli appellantur. Hi omnes linguâ, institutis, legibus inter se differunt. Gallos ab Aquitanis Garumna flumen, à Belgio Matrona & Sequana dividit. — Eorum una pars, quam Gallos obtinere dictum est initium cœpit à flumine Rhodano, continetur que Garumna flumine Oceano, finibus Belgarum, attingit etiam à Sequanis & Helvetiis flumen Rhenum: vergit ad Septentriones. Belgæ ab extremis Galliæ finibus oriuntur: pertinent ad inferiorem partem fluminis Rheni; spectant in septentriones & Orientem Solem. Aquitania à Garumna flumine ad Pyrenæos montes & eam partem Oceani, quæ ad Hispaniam pertinet, spectat inter occasum solis & septentriones.*

§. XXII.

Hinc primò observatu dignum, *Celtarum* nomen linguæ nationalis proprium & originarium esse, *Gallorum* verò à Romanis usurpatum, scilicet ut Galatarum à Græcis. Atque hoc non ita accipi debet, quasi Gallorum nomen Latinum sit, aut Galatarum Græcum; sed utrumque etiam Celticum est, at non originarium, verùm eorum Celtarum adscititium, qui emigrantes ad Romanos atque Græcos ista nomina professi; Gallos sese dixerunt qui trans Alpes egressi ad Padum consederunt, q. d. *Wallen, Walon, wandelnde*, emigrantes Celtæ, coloniæ Celticæ: Atque qui in Græciam & Asiam progressi, vocarunt se suo idiomate *Galaite*, emissos, ut suprà. *Celtarum Gallorum Galatar. nomina.*

§. XXIII.

Deinde ait; *Galliam in tres partes divisam*, unde intelligere est totam antea & ab origine fuisse unam & unius nationis atque linguæ regionem. Quod porrò addit: *Omnes tres partes linguâ, institutis, legibus inter se differre*, id capiendum est non ita simpliciter, sed quod Tacitus de Britannis & Gallis dicit, *durante originis vi* tamen, neque enim aut institutis aut legibus omnimodo diversis usi. Certe Julius ipse L. II. c. 6. fatetur; *Gallorum eandem atque Belgarum oppugnationem esse. hos ubi circumjecta multitudine hominum totis moenibus undique in murum lapides jaci cœpti sunt, murusque defensoribus nudatus est, testudine factâ, portis succedunt, murumque subruunt.* Nec linguis, sed linguâ sive linguæ Celticæ diversis *dialectis* potius: sicuti hodieque Belgæ & Alamanni, Dani & Sueci & sic deinceps. Id quoque vel nomina propria Gallorum & Helvetiorum indicant, quorum indicem exhibet Lugdunensis editio Cæsaris. Et ut Cæsar Helvetios *Gallos* vocat, ita eosdem Celtas antea dictos, ex superioribus constat. Helvetios porrò non aliâ quam Alamannica linguâ usos, vix est qui inficias ire queat. Vetus itaque Gallica, Celtica & Alamannica eadem lingua fuit, à Belgica dialecto differens. Quod inferius Strabo confirmabit. Quam sententiam quod erudite defendit Jo. Isaac. Pontan. *L. VI. Orig. Francic. c. XXIV. p. 610.* idemque *in Glossario Prisco-Gallico.* Et facit huc inscriptio vetus, quam exhibet Abrah. Mylius de Lingua Belgica cap. XX. *Soloduri Helvetiorum, in antiquissima turre opere Romanorum, hæc est incisa Inscriptio, quam ipse exscripsi:* *Gallia propria.*

In Celtis nihil est Soloduro antiquius, unis
Exceptis Treviris, quarum ego dicta soror.

Itaque quod Gallia à Cæsare in tres partes dividitur, in Aquitaniam, Belgiam, & *Galliam*, id sine omni dubio intelligendum est de *Gallia propria*; quemadmodum in aliarum quoque terrarum ac regionum descriptionibus, veluti Asiæ, Africæ propriæ, i. e. speciatim ac propriè ita dictæ, & similiter de aliarum denominatione observare licet: *conf. M. Velser. Vindelic. pag. 3.* Nihilominus tamen & reliquæ partes ejusdem sunt natio-

nationis & linguæ originariæ. Doctissimus omnium rerum Germanicarum interpres, Jo. Philippus Vorburgicus, Tom. I. Histor. Rom. Germ. p. 44. sq. contendit Gallorum veterum linguam diversam à Germanorum fuisse, ideò quod Caligula Cæsar nonnullos ex Principibus Galliæ coëgisset sermonem Germanicum addiscere & nomina barbarica ferre: Sed pace Manium tanti viri, non persuadet hoc, nisi quoad Gallos imperio Rom. jam tum subjectos & linguæ Romanæ provinciali adsvefactos, & confer quæ ante §. 2. de diversitate dialectorum dixi.

§. XXIV.

Non obest autem nostræ sententiæ, quod Julius hic porrò refert c. XXIX. *In castris Helvetiorum tabulæ repertæ sunt, literis Græcis confectæ, & ad Cæsarem perlatæ, quibus in tabulis nominatim ratio confecta erat, qui numerus domo exisset eorum, qui arma ferre possint, & item separatim pueri, senes mulieresque quarum omnium rerum summa erat,* &c. Enimverò istæ tabulæ non Græca lingua, quam *Piccardus* Gallis propriam vindicat, sed literis Græcis linguâ vernacula fuerant conscriptæ, sicuti & Gothi Græcis literis suam expresserunt linguam, & Franci Gothicis, de qua re aliás. Nobiscum sentit Lipsius *ad Tacit. de M. G.* Illud verò quod dixi patet ex alio Cæsaris loco Lib. V. de Q. Cicerone ab Eburonibus in castris obsesso, ait: *Cæsar cuidam ex equitibus Gallis magnis præmiis persuadet, uti ad Ciceronem epistolam deferat. hanc Græcis conscriptam literis mittit, ne, intercepta epistola, nostra ab hostibus consilia cognoscantur.* Equidem Lib. VI ubi de Druidibus agit, eos in publicis privatisque rationibus uti Græcis literis ait, quod & antea de tabulis Helvetiorum dictum: sed & Druidas à bello abesse consuevisse, hoc eodem loco tradit, ut intelligatur, epistolam Cæsaris per Druidas publicari non potuisse. Atque Helvetios quoque his tum literis usos arbitror eandem ob causam, ne interceptæ tabulæ ab illis Gallis, quorum sedes occupare contenderent, vires ab hostibus cognoscerentur.

Celtoped.

§. XXV.

Nec impedit, quod porrò Cæsar *Lib. I. c. 47.* refert Ariovistum Germanum, linguæ Gallicæ scientia multa jam longinqua consuetudine usum fuisse, unde diversitas quidem utriusque dialecti patet, ut vulgò alter alterum non facile intelligeret, sicut nec Belga, Suecus & Alemannus hodieque: nihilominus tamen una omnium lingua matrix Celtica & Teutonica, ut supra §. II. jam tum generatim observatum, sed & ab Isaac. Pontan. L. VI. Orig. Francic. c. XXIV. p. 610. At inquis, idem auctor. Lib. II. c 4. & sqq. de Belgis refert: *Plerosque Belgas esse ortos a Germanis, Rhenumque antiquitus transductos propter loci fertilitatem, ibi consedisse, Gallosque qui ea loca incolerent, expulisse, solosque esse, qui patrum (tum) memoria, omni Gallia vexata, Teutones Cimbrosque intra fines suos ingredi prohibuissent:* uti hæc Rhemi, qui proximi Galliæ ex Belgis tum erant, Julio enarravere, præcipuos eorum Bellovacos nominantes, Suessones inde, eorum Reges tunc Divitiacum, totius Galliæ potentissimum, post Galbam: deinde Nervios, maximè feros, nullumque aditum ad eos mercatoribus, nihil pati vini, reliquarumque rerum ad luxuriam pertinentium, inferri: quicquid possint, non equitatu, sed pedestribus valere copiis. Atrebates, Ammianos, Morinos, Menapios, Caletes, Verocasses, Veromanduos, Atuaticos, ex Cimbris Teutonisque procreatos, Condrusos, Eburones, Cæræsos, Pæmanos, qui uno nomine Germani appellantur. Enimverò neutiquam hæc nostræ sententiæ refragantur. Sunt utique Belgæ Germani, sed & Gallos hi expulerunt, sicut postea Belgas Franci. Sed uti non obstat hoc, quin & Franci & Belgæ sint Germani, ita nec obest, quin & Galli cum Belgis & Germanis & Francis sint Celticæ originis & linguæ.

§. XXVI.

Sed & verum est, quod ait idem Cæsar *Lib. VI. de B. G.* in digressione de Galliæ Germaniæque moribus & quo differant eæ nationes inter sese: Germanos multum à consuetudine Gallorum differre: *namque neque Druides inquit, habent, qui rebus divinis præsint, neque sacrificiis student: deorum numero eos solos ducunt, quos cernunt, & quorum opibus aperte juvantur. Solem & Vulcanum & Lunam: reliquos ne fama quidem acceperunt.*

&

& quæ sequuntur: Certè ea omnia confirmant atque omnino persuadent, Celtarum veterum genuinam sobolem, Cæsaris adhuc ævo, fuisse Germanos. Id quod maximè & religionis simplicitas comprobat, & nulla Druidum admissio. Ipse Cæsar pro sua perspicacia non pro comperto refert, sed *existimatur*, inquit, Druidum disciplina in Britannia reperta, atque inde in Galliam translata esse. Magis enim est, ut eam ex Hetruria aut Thuscia (vel Massilia) eò translatam asseramus. Suadet hoc imprimis metempsychoseos dogma Pythagoreum: Suadent idem literæ Græcæ Druidibus usurpatæ, atque utraque ex Græcia Magna atque Hetruria transportata: Quæ ex Gallia deinceps in Britanniam ita transplantata, ut hic magis exculta fuerit, unde verum porrò quod Cæsar pergens ait: *Et nunc qui diligentius eam rem cognoscere volunt, plerumque illo* (in Britanniam) *discendi causa proficiscuntur.*

§. XXVII.

Idem ibi testatur, à Druidibus proditum dici, quod Galli se omnes à DITE patre prognatos prædicent: ob eamque causam spatia omnis temporis non numero dierum sed noctium finiant, & dies natales & mensium & annorum initia sic observent, ut noctem dies subsequatur. Atqui eodem modo & Germanos spatia temporum finivisse & Tacitus testatur, & constans atque diuturna observatio. Sed & quod hoc à Dite patre quem & Plutonem aut Orcum Græci appellant, vel constitutum vel in ejus honorem à posteris institutum fuerit, Druidæ quidam tradiderunt: indeque forte Berosus iste Annianus finxit inquiens: *Samothes qui & Dy, Celtas colonias fundavit: neque quisquam illa ætate isto sapientior fuit, ac propterea Samothes dictus est.* Quæ quasi ex tripode dicta veneratur Piccardus *Lib. II. Celtopæd. p. 57.* Sed verius est, non per Ditem fabulosum Græcorum Plutonem ac noctis atque tenebrarum dominum intelligi, sed *Tit, Diet*, vel *Teutum* aut Teutonem, qui & Teutonum sive Celtarum & Thuscorum conditor à veriore auctore refertur. Is est Cato de origine populorum Italiæ, cujus fragmentum huc faciens nobis asservavit Servius.

Simplicior itaque philosophia veterum Celtarum & Druidum antiquior, à Tuiscone utique aut Teutone tradita, ab Hebræorum philosophia est arcessenda, quâ in principio tenebræ fuisse docentur super faciem abyssi, & creata postea luce, factum est vespera & mane, dies primus. Hæc simplicior philosophia à Celtis Orientalibus sive Germanis retenta: quam in Celtis occiduis sive Gallis Druides philosophia Græcanica imbuti corruperant. Idem etiam de lingua Celtica primæva habendum, in quam Druides multa vocabula Græcanica intulerunt, ipsosque Græcorum characteres. Accessit autem & alia causa, quam verbis Cæsaris efferamus: *Fuit antea tempus, cum Germanos Galli virtute superarent, ultrò bella inferrent, ac propter hominum multitudinem, agrique inopiam, trans Rhenum colonias mitterent. Itaque ea, quæ fertilissima sunt, Germaniæ loca circum Hercyniam sylvam, quam Eratostheni & quibusdam Græcis fama notam esse video quam illi Orciniam appellant, — Nunc quod in eadem inopia, egestate patientiaque Germani permanent eodem victu & cultu corporis utuntur. Gallis autem Provinciæ propinquitas & transmarinarum rerum notitia multa ad copiam atque usus largitur, inde paullatim assuefacti superari, multisque victi prælliis, ne se quidem ipsi cum illis virtute comparant.* Morum porrò mutatio perpetuo quoque linguæ mutationem secum ferre solet.

§. XXVIII.

Eodem ævo scripsit *Timagenes Alexandrinus* Græcè, Amicus Augusti, vel hoc ipso probabilis, inquit *Quintilianus Lib. X.* de eo, quod intermissam Historias scribendi industriam novâ laude reparavit. Ejus etsi opera interiere, asservavit tamen nobis quoddam ejus fragmentum *Ammianus Marcellinus Lib. XV. c. 9.* de origine Celtarum vel Gallorum, Latinè ea & suo filo id referens. *Ambigentes*, inquit, *super origine prima Gallorum scriptores veteres, notitiam reliquere negotii semiplenam: Sed postea Timagenes & diligentiâ Græcus & linguâ, hæc quæ diu sunt ignorata, collegit ex multiplicibus libris: cujus fidem secuti obscuritate dimota, eadem distinctè docebimus & aperte.* Hinc & quæ Polybii hac in parte contigit jactura, quam antea questi sumus, poterit sarciri. Pergit Ammianus: *Aborigines primos in his regionibus quidam visos esse firmarunt, CELTAS nomine regis amabilis; & matris ejus vocabulo GALATAS dictos: ita enim Gallos sermo Græcus appellat.* Rectè Celtas aborigines appellat Gallorum & Galatarum: nec Germani tamen aliun-

aliunde orti, ut supra demonstravimus. Sed quæ de Galata matre Celtæ regis adduntur, suo loco relinquenda, cum eo quod sequitur: *Alii, Dorienses antiquiorem secutos Herculem, Oceani locos inhabitasse confines.* Id quod diductius refert Parthenius coævus Timageni, *de Eroticis* cap. XXX. Veriora in hanc sententiam Taciti de M. G. c. 2. *Fuisse apud eos & Herculem memorant, primumque omnium virorum fortium ituri in prælia canunt.* ait porrò Ammianus: *Drasidæ memorant revera fuisse populi partem indigenam: sed alios quoque ab insulis extimis confluxisse & tractibus transrhenanis, crebritate bellorum, & alluvione fervidi maris sedibus suis expulsos.* Lectionem *Drasidæ* vocis corruptam Valesius asserit, sed *Druidas* vel *Drysidas* sufficit. At Druidum nulla natio, sed secta fuit nationis, de qua antè. Transeat itaque & hæc opinio, donec certa habeatur lectio. Pergit: *Ajunt quidam, paucos post excidium Trojæ, fugitantes Græcos ubique dispersos, loca hæc occupasse, tunc vacua.* Convenit forte Dionysius Halic. Herculem Laomedonte Trojanorum rege occiso, & Ilio expugnato captivos multos in Hispaniam & Galliam secum abduxisse, & hic *Alexiam* condidisse, circa An. 2715. Sed quis crediderit Galliam tunc vacuam fuisse à populis, ultra mille jam tum annos à diluvio? Unde verisimilior est, Ammiano & ipsis Gallis tunc acceptior sententia, de adventu Herculis in Gallias jam tum populosas Celtis suis, sed à tyrannide Geryonis & Taurisci suppressis: *Regionum autem incolæ id magis omnibus adseverant, quod etiam nos legimus in monumentis eorum incisum, Amphytruonis filium Herculem ad Geryonis & Taurisci sævium tyrannorum perniciem festinasse, quorum alter Hispanias, alter Gallias infestabat: superatisque ambobus coisse cum generosis fœminis, suscepisseque liberos plures, & eas partes quibus imperitabant, suis nominibus appellasse. A Phocæa verò Asiaticus populus Harpali* (Harpagi) *inclementiam vitans, Cyri Regis præfecti, Italiam navigio petiit, cujus pars in Lucania Veliam, alia condidit in Viennensi Massiliam: deinde secutis ætatibus oppida aucta virium copia instituere non pauca.* conf. *Gell. Lib. X. c. 6.* & *H. Valesium* in Not. ad *h. l.* Celtis itaque jam tum primis aboriginibus cis & trans Rhenum constitutis, accessit colonia Græcanica Massiliensium saltem Olympiad. XLV. hinc demum Græcorum linguæ primordia in Gallia Narbonensi: hinc & philosophiæ Pythagoricæ instituta tandem. Sic enim pergit Ammianus: *Per hæc loca hominibus paulatim excultis, viguere studia laudabilium doctrinarum, inchoata per Bardos, & Eubages & Druidas. Et Bardi quidem fortia virorum illustrium facta heroicis composita versibus cum dulcibus lyræ modulis cantitarunt: Eubages verò scrutantes seria & sublimia naturæ pandere conabantur. Inter hos Druidæ ingeniis celsiores, ut auctoritas Pythagoræ decrevit, sodalitiis adstricti consortiis, quæstionibus occultarum rerum altarumque erecti sunt, & despectantes humana, pronuntiarunt animas immortales.* conf. Valer. Max. Lib. II. Cæterum de lingua, institutis, legibus & divisione Celtarum & Galliarum verbis J. Cæsaris usus fuit Ammianus, unde ea quæ de iis dicta sunt, non otiose recoquenda, &c.

§. XXIX.

Sed quò dilabimur? propositum nobis erat demonstrare ex primis probatissimisque auctoribus, Celticæ linguæ, cujus præcipua dialectus Germanica hodiè, originem ac dignitatem, eamque à Scythica fœditate & disharmonia defendere. Id quod etiam satis quoad hunc scopum factum fuisse confido. Quamobrem Celticam certè linguam pro Matrice Europæarum habendam esse reputaverim. Thomassin. *Lib. III. c. XI. sq. Lib. IV. La Methode d'Etudier. P. I. de la langue Runique, ou ancienne Danoise, & de la langue Saxone.* Neque enim ea à Græca sive Jonica orta est, sed utraque ut sorores consobrinæ, quarum Auctores duo fratres Gomer & Javan, adeoque à diversis Genealogiæ Noachicæ ramis, duæ diversæ gentes diversis in plagis consederunt, ut Moses Genes. X, 5. refert: *Ab his divisæ sunt insulæ gentium in regionibus suis, unusquisque secundum linguam suam, & familias suas, in nationibus suis.* Quantum ad Græcam attinet, ea sine dubio ab omnium matre Hebræa scil. prognata, quod imprimis liquet, si indagantur radices Græcæ linguæ, & ad Hebraicas conferuntur; quam operam adolescens tentavi, & Clar. tunc DAUMII censuræ subjeci, qui non tantùm eam approbavit, sed etiam ex Arabicis adauxit, ut ex sequenti Digressione apparet.

§. XXX.

DIGRESSIO

De Radicibus Linguæ Græcæ.

Dedu-

Deductiones Thematum Græcæ Linguæ, quæ Hebræis in Verbis consistunt.

JOsephus lib. I. Ant. Jud. cap. VII. Ἀπὸ Ἰαυάνυ Ἰωνία κ̀ πάντες ἕλληνες γεγόνασι. *à Javane ortum ducit Jonia, totumque Græcorum genus.* Duæ primariæ fuerunt gentes Græcanicæ *Jonum* scil. & *Dorum.* Sed *illi antiquissimi*, Javanis utpote nepotes, qui in Latio consedit, & dictus à Latinis Janus. *hi Lydorum coloni:* vid. J. C. Scal. lib. I. Poët. c. XIX. Jonum coloni *Attici* sunt: Dorum *Æoles.* Sed aliis à Javanis filio, Alisa, dicti sunt Alisæi, qui nunc Æoles. Sic Josephus l. c. *Jonum pars in Asiam* reversa: *Æolum in Siciliam* atque *Italiam* migravit. Itaque cognoscitur non tantum universas Græciæ gentes, sed etiam *linguam* earum omnium *ex Asia* oriundam esse. Sic Linguâ Græcâ usum fuisse Jacobum, tradit R. Eliezer & R. Salomo, v. Buxt. Lex. R. מכר. (sed id quidem ridicule.) Verum origo Græcæ L. Hebræa magis magisque impendiò sese prodit curioso harum rerum investigatori. Voces Hebræorum cæterorumque orientalium populorum una produci Radice, tribus literis constante, notum & in triviis est. Idem isthuc ipsum in vetusta Javanica lingua protritum fuit. *Verba* enim *Græca ex Hebræis orta sunt.* Itaque *tribus itidem literis Radicalibus*, quas vocant, *subsistunt. Vocales* verò, quas Hebræi literis substernunt, Græci literis immiscent, itaque earum non habenda ratio in investiganda Radice. Porrò sæpe *unica tantùm litera vel consona extat*, cæteræ vocales dissimulantur, quod fit, quia in Hebræa Radice literæ fuerunt adspiratæ, quas in medio & fine Græci non exprimunt. Nonnunquam tantùm *duæ*, quando scil. eadem litera geminata est, uti Chald. נפף & נף dicitur. In principio verò eadem illis *litera est spiritus tenuis*, quæ Hebr. א. & spiritus asper vel crassus quod ח vel ה Hebræis, qui nonnunquam permutantur. Recte itaque statuitur, h Latinis esse literam, *quia ex Radicis est substantia.* Quæ inferius exemplis erunt illustriora. Javanitæ Hebræum *Kametz vel Patach* Radici substratum *ultimum* vel retinent vel in ω mutatum *affigunt* interdum adjuncto α, vel ε, *primum* pro lubitu, nullâ certâ ratione, *mutant vel retinent:* neque enim ipsæ Orientales dialecti in hoc consentiunt. Nonnunquam *quatuor* in Verbo concurrunt *literæ* sive consonæ, ut in κλέπτω, & videtur litera vel Syllaba esse affixa. Radix enim est קלף Chald. unde dissimulato Scheva, & affixâ Syllabâ fit κλέπτω. Literæ duplicantur interdum quasi injecto Dages. In hoc enim consistit fatalis illa ἀλλογλωσσία & ἀλλοφωνία, ut primis primæ linguæ Radicibus addantur & immutentur literæ. Quo factum ut Græce nonnullis α *præfixerint* Radicibus, adeò, ut serviat, ad formam Chaldaicæ Aphel. interd. α accipit, ι, αι per pleonasm. ut αἰ̈ξίω it. ο. ε. Literæ μελαβελλὴ & ejusdem organi inter se commutantur. ר in Λ. ט Hebr. in θ, ut Chald. in ה. ד in ϑ. י in spiritum lenem, צ in ς. ג in κ. ב in Β & כ in π. ז in Δ. ח in Π, χ. ג in ϑ.

Age autem, ut res fiat clarior, producamus exempla juxta seriem literarum alphabeti; non totius quidem, sed dimidii, quousque per otium licebat: quæ tamen speciminis instar erunt luculenti, e quo & de thematibus reliquis judicium ferri poterit à peritis.

A.

ἈΓΑΛΛΩ, orno, insignio. α per prosthesin servit, sive servile est. Literæ Radicales tres sunt ΓΑΛ, Hebr. גָּלַל convolvit, complicavit. Arab. involvit, vestivit. it. Meton. Adj. significat ornavit, honoravit.

ἈΓΑΠΑΩ, amplector, osculor. Meton. Adj. significat, Amo. Chald. גַּף idem significat, conclusit. complexus est. α, servit, quasi ex Aphel: אַגַּף

ἈΓΑΩ, admiror, veneror, attollo. Metaph. Hebr. גָּאָה, Syr. גְּאָא Chald. גאה extollere se: venerabilem esse &c. unde Nom. גֵּאָה, ἀγαυός, superbus. α' præfigitur. quo sine est γάω, γαίω, tumeo, emineo, superbio. Litera Radicalis tantùm exstat unica, &c.

ἈΓΓΕΛΛΩ, nuncio. è voce Persica *angar*, ἄγγαρος, nuncius coactus. Syn. נָגַר attraxit. α ut servile præfigitur, & vocalem sub נ absorbet, ad formam nim. Syr. Aphec אַגַּר ἄγγαρ. ר mutatur in Λ, ut sæpe. λω, syllaba est servilis.

ἈΓΕΙΡΩ, congrego, colligo. Hebr. אָגַר congregavit, collegit.

ἈΓΧΩ, ango, suffoco. Radicales, spiritus lenis, vices agens Hebraici א, Γ pro ν sequente χ partes agit τῦ נ. Χ τῦ ח &c. Hebr. itaque Rad. est אנח vel אנק ingemuit præ angustia. Chald. אֲנָקָא gemitus moribundi. oppressio, interfectio. Rabb. אונק angustia. Vel est חנק suffocavit, spiritu crasso in lenem mutato.

ἈΓΩ, duco, adduco. Literæ Rad. duæ tantùm apparent, quia gutturalis in fine Græcis non exprimitur. Rad. Hebr. אגא non extat ampliùs, nisi in Arabia, אגא *agi*, adduxit. Hiphil, à גא *gi*, vènit.

ἈΔΩ, ἀδέω, placeo. חדה, gavisus, lætatus est, exhilaratus. Vel עדה, adhibitus est, decoratus fuit. qui ad aliquid adhibetur, placet.

'ΑΔΩ, ſatio, ſatisdo. ארא, Arab. dedit, obtulit.

'ΑΕΙΔΩ, celebravit, cecinit. Litera media Radicalis adſpirata latet in Diphthongo. Eſt aut Rad. Syr. עְהַד memor fuit, commemoravit.

'ΑΙΡΩ, & præfixo α, 'ΑΕΙΡΩ, litera Rad. tertia adſpirata non eſt expreſſa, &c. Rad. eſt ארה vel ערה, ſuſtulit, abſtulit, retexit.

'ΑΖΩ, ſicco, areſacio. Hebr. אזה, ſuccendit. aduſſit.

'ΑΖΩ, honoro, veneror. חזה vidit, adſpexit. Syr. חֲזָא exiſtimavit. Eſt etiam Arabib. עזז *azes*, honoravit.

'ΑΘΡΕΩ, intueor, contemplor. ἀ ut ſæpiſſimè eſt ἐπιτατικὸν, literæ Radicis Orientalis Linguæ ſunt Θ Ρ & ultima gutturalis תרה, pro quo uſitatum eſt תור & תָּר quod id. ac שור, contemplatus eſt, perluſtravit, quæſivit.

'ΑΘΥΡΩ, ludo, ſaltito. ἀ eſt ἐπιτατικὸν. litera ult. Rad. eſt adſpir. תרה Chald. & Syr. שְׁוַר ſaltito, ſubſilio. Arab. תור movit. ש enim & ת quam maximè in omnibus linguis μεταβολαὶ ſunt.

'ΑΙΘΩ, uro. Ardeo. אתה, vel potiùs ארה, ex Hebr. אור, inuſ. unde אוד, titio.

'ΑΙΡΕΩ, prehendo, auſero, capio. Hebr. ערה, auſero, retego, nudo. affinia ſunt & literis & ſignificatu τοῖς ארה & αἴρω.

'ΑΙΣΣΩ, proſilio, præſulto, &c. α ἐπιτατικὸν eſt. Facilè autem poteſt judicari primitùs fuiſſe ἴσσω, prodeo, procedo. ex Hebræa Radice יָצָא prodiit, proceſſit. י conſona ἄφωνος eſt Græcis, unde pro eo ſubſtituunt adſpiratam lenem, adſumto ι vocali. צ reſolvunt in ejusdem organi literam ς.

'ΑΙΩ, audio. literæ Rad. omnes adſpiratæ, adeoque exprimi nequivêre, ἀ, ut tantum non perpetuò, eſt ἐπιτατ. & auctat ſignificationem. ἴω igitur fuerit neceſſe eſt, quod ex Rad. Syr. יעא vel יצא *prodiit*. Syn. de verbo audibili Pſ. CXLIV. י ut latet in 'Græc. & vocali illius ι: reliquæ ſunt adſpiratæ.

'ΑΙΤΕΩ, peto ex α: ἐπιτ. quæ ſuſcipit interd. ι & obſoleto ΤΕΩ, quæro, ζητῶ. Hoc vel ex Rad. Hebr. טָעָה vel תָּעָה, erravit in via, divagatus eſt, locum quæſivit aut ſedem.

'ΑΚΕΩ, ſano. α ut ſæpiſſimè ἐπιτ. eſt. Litera Rad. κ, media & ultima adſpiratæ. Rad. Hebr. נהה. ſanavit. נ in literam ejusd. organi κ mutatur. Sed & Arab. קָה eſt ſanavit: à Rad. Hebr. קָוָה manſit.

'ΑΚΟΥΩ, audio. litera Rad. κ: cæteræ adſpiratæ: Rad. Syr. קְעָא clamavit. pari modo

'ΑΚΡΟΩ, audio, conſtat ex α illo, & Hebr. Rad. קרא, clamavit, vocavit.

'ΑΛΑΩ, 'ΑΛΥΩ, vagor, erro. α ἐπιτατικὸν Rad. Hebr. להה, fatigatus, laſſus, feſſus fuit. Effectum ſcil. vagationis.

'ΑΛΔΩ, augeo, do incrementum. Rad. Hebr. ילד, genuit, produxit, &c. ι conſonam ignorant Græci, ſed illius loco literam adſpir. amant. Sic item

'ΑΡΔΩ, irrigo. ex Hebr. Rad. ירד, decurrit, defluxit, רדה.

'ΑΛΕΓΩ, curo. Rad. Arab. עלג, curavit ægrotum. ſic erit Synecdoche Speciei pro Genere; niſi potiùs eſt ex ἀ ἐπιτατ. & ΛΕΓΩ, lego, colligo, ut notet ἀλέγω ſummâ curâ aliquid colligo.

'ΑΛΕΙΦΩ, ungo, illino. ἀ eſt ἐπιτατικὸν. Λείφω, unde λίπος, inuſitatum eſt ex Radic. Chald. לְפַף vel לף, conjunxit, per Meton. Effecti. Sed & Martinius Lat. Ungo duci poſſe ait ab unum & ago. *Eſt enim*, inquit, *unitio quædam diverſorum unitio*.

'ΑΛΕΩ, molo. לאה, laboravit. 2. ἀλέω congrego: לוה, adjunctus, aſſociatus eſt. 3. ἀλέω, fugio, vito, caveo: ex עלה, adſcendit, in altum tetendit.

'ΑΛΟΩ, capio, vincio. Radix Aſiatica עלה, nullibi conſpicitur, quam ἀναλογία autem facilè ſuggerit: præterquam quod Arabes עלל cum ע punctato *galal* inde retinent, quod ligare ſive vincire denotat.

'ΑΛΛΩ, ομαι, ſalio. עלל i. e. עלה, in altum tetendit, elevavit ſe.

'ΑΜΑΡΤΕΩ, aberro. ùt ἀρτέω, ομαι ex ἄρω (ἦρται 3. perf. P.) ſic ἁμαρτέω ex ἁμάρω, antiquato; quod tamen originis eſt Orientalis עמר; quod Arabib. eſt erexit, ſuſtulit, ſeduxit, docente Schindlero. Aliis idem eſt ac Submergere tanquam abyſſo: teſte Raphelengio. Hinc perſvaſum mihi fermè habeo, ἁμαρτεῖν vel ἁμάρειν primariò ac proprie dictum fuiſſe, non de viatorum errore in terrâ; ſed quando mari nautæ à rectâ aberrantes viâ in Scyllam aut Charybdin ſubmergebantur. Vel quum hoc ipſum ſit ἁμαρεῖν, & ἁμαρτεῖν quod Heſychius explicat ἀκολουθεῖν, πείθεσθαι, ſequi. Propriè dicitur de aqua, quæ per ſulcum ex alveo ſeducitur, deinde Metaph. ad animata refertur.

'ΑΜΕΛΓΩ, adimo, avello: uſitatè autem de lactis & immaturi fructûs avulſione. Radix Hebr. מלק, avulſit, abrupit.

'ΑΜΕΡ-

'ΑΜΕΡΓΩ, & fine α ἐπιτατικῷ μέργω, it. μόργω, μόργνυμι, ὀμόργω, &c. decerpo, &c. exprimo: abstergo. ex Hebr. Rad. מרק tersit, abstersit, abrasit.

'ΑΜΕΙΒΩ, pertranseo. Metaphorice permuto. valdè vocis hujus obscurata est origo, adeò, ut deperditam crediderim Radicem orientalem. Sed enim auguror ἀμείβω potius esse ab ἀμύω, nimirum υ mutarunt in ι, & εὐφωνίας ἕνεκα β interposuerunt. unde & utriusque eadem significatio est. Hoc ἀμύω vero credo constare ex α ἐπιτ. & literis Rad. מעה, quas Chaldeorum more ac ore fortè fecerunt ex Arab. מאה vel מְצִי modi, quod pariter est pertransit, præteriit.

'ΑΜΥΝΩ, defendo, &c. à Rad. מנע prohibuit; defendit, protexit. à quo ipso, posthabito α ἐπιτ. est & μένω, maneo, persisto. qui enim aliquem prohibet & impedit; eodem loco manere facit.

'ΑΜΥΣΣΩ, discerpo, à מצה, dimidiavit, per medium partitus est.

ΑΝΥΩ, efficio. ex אָנָה, quod causam rei denotat. Congruit & הנה, profuit, &c.

'ΑΠΤΩ, tango. Meton. necto. Metaph. accendo. à Rad. יפה, Arab. ופו, posuit, apposuit.

'ΑΡΑΣΣΩ, tundo. illido. amputo. & fine α ἐπιτ. ῥάσσω allido, &c. à רצץ, vel רַן collisit, contrivit, &c.

'ΑΡΚΕΩ, arceo, in fugam converto. à Rad. ערק fugit, propulsus est.

'ΑΡΝΕΩ. ομαι. videri posset factum ex ערמם fraudavit, fefellit. ם in N mutato, more Chald. Sed arbitror potiùs esse ab ἄρνα, jusjurandum ut propriè sit: abjuro, jurejurando nego, &c. ἄρνα verò ex ἀρὰ, quia juramentum sui ipsius continet imprecationem. Rad. ארר, maledixit, imprecatus est.

'ΑΡΟΩ, aro. ex ארה, discerpsit, avulsit. divellendo & proscindendo humum, aratur. Itaque notatio est ab Adjuncto.

'ΑΡΠΩ, rapio. à ἅρπη, & ἁρπάζω. ex חרף Hebr. divulgavit. Arab. rapuit, furatus est.

'ΑΡΩ, apto. ex ערה applicavit, conjunxit. Ef. XXII, 6. I. Reg. VII, 36.

'ΑΡΧΩ, incipio, instituo, &c. ex עָרַךְ ordinavit, instruxit, disposuit.

'ΑΣΚΕΩ, exerceo, propriè ambulando, currendo, luctando. ex Rad. Hebr. שקק cucurrit, discurrit. α est ἐπιτατ. tertia Rad. abjicitur more Chald. שָׁק.

'ΑΣΠΑΖΩ, amplector, vel attraho ad me, ex Rad. Hebr. אסף. collegit, congregavit, retraxit ad se. Ζω est affixa syllaba nisi prius fuit ἀσπάω. quod sane credidero. hinc Ασπάζω. inde Ασπάζω.

'ΑΣΧΑΛΛΩ, tristitia affectus sum. ex Rad. Heb. שכל orbatus est.

'ΑΤΕΩ, lædo. ex α & τίω, quæro, investigo, persequor. sicut ἀιτέω.

'ΑΤΤΩ, prosilio. ex עטה, involavit, festinavit. ט duplicatur q. injecto Dages.

'ΑΥΧΕΩ, glorior, jacto me: ex חוה festinavit, velox fuit; quia jactabundus verbis admodum velox est & præceps.

'ΑΥΩ, clamo. ex Rad. Syr. עוי clamavit, gemuit.

'ΑΥΩ, pro quo & 'ΑΩ, flo, spiro. ex Rad. עוה, Chald. Aphel. אַעְוִי per nares respiravit. 'Αω est prius: hinc ἀὴρ. Inde 'Αυω. Diphthongo enim pronunciata posteriora sunt.

B.

BΑΩ, eo: ex Rad. בוא vel בָּא ivit. Apud Latinos Bire, hinc superbire, ambire.

ΒΑΛΛΩ, jacio. è Rad. פלה separavit, removit, projecit. פ in β.

ΒΔΑΛΛΩ, mulgeo. à בדל separavit, secrevit. mulgens lac ab ubere separat, aufert, &c.

ΒΛΑΠΤΩ, Rad. βλάζω, ab obs. ΒΛΑΩ, ùt puto, quod ex Rad. בלע absorbuit. perdidit. Syr. percussit, nocuit.

ΒΛΑΣΤΕΩ, germino, à בלט vel Syr. בלץ eminuit, prominuit.

ΒΛΕΠΩ, video, oculis complector, oculis conjungo, à לָפַף vel לף conjunxit, &c. videtur enim β esse præfixum ante λ, ùt solenne est Æolibus ante cognatam ejus ρ. Vel omnino videtur mihi Radicem Orientalem esse deperditam, quod & de aliis non paucis nihil dubito; quum nulla lingua veterum integra remanserit, neque sanè Sancta, ejusque filiæ potuerunt in tanta librorum inopiâ.

ΒΛΙΤΤΩ, eximo, aufero, demo. ex Rad. פלט, ereptus fuit: Rabb. ejecit.

ΒΛΥΩ, φλύω, βρύω, literis & significatione sunt cognata: pullulo, scateo, germino, &c. Germ. Bluen, florere. videntur è Rad. Syr. פרע pullulavit. Arab. effudit, fudit.

ΒΑΩΣΚΩ, eo, venio, provenio, cresco: ab obsol. βλέω, ùt γνώσκω à γνόω. Sed βλέω, ex Rad. orientalis Literæ בלע, cujus significatio tantùm apud Arabas est superstes, quibus בלע balag, est venit, pervenit, &c.

ΒΟΑΩ, clamo. è Rad. Chald. בוע vociferatus est.

ΒΟΥΛΩ, ομαι, volo, appeto. ex בהל festino. Metaph. de animo, festinanter appeto, &c. Prov. XXIIX, 22. secunda Radicalis adspirata in Diphthongo videtur latere.

ΒΟΩ, sive ΠΑΩ, edo, pasco, à Rad. פהה, inus. unde פה os, cujus præcipuus est usus comedendi. it. bibendi & loquendi. unde Gr. βόω, πάω, φάω, πίω. M. M.

ΒΡΑΖΩ, ferveo, bullio, vi æstus ejicio. à Chald. ברץ effluo, vel exabundo.

ΒΡΕΜΩ, fremo, murmuro. etsi sine dubio ὀνοματοπεποίηται. assonat tamen Arab. כרן vel כרנן bombilavit, susurravit.

ΒΡΕΧΩ, irrigo, profundo, pluo. à פרח germinavit; quatenus irrigatio atque pluvia causa germinationis exsistit.

ΒΡΟΩ, comedo: ex ברה, quod idem.

ΒΥΩ, obturo, circumfinio, obstruo. à Rad. inus. פאה, unde פאה angulus, extremitas & finis cujusque rei, ubi ea est obstructa, finita, &c. Teut. Buen.

Γ.

ΓΑΩ, vel γάγω, tumeo; superbio. à גאה altum esse, tumere. Ezech. XLVII, 5. superbire, &c.

ΓΑΜΕΩ, nubo, duco uxorem, &c. ex Rad. Arab. גמע collegit, coëgit, conjunxit, incorporavit. concubuit, consuetudinem habuit, &c.

ΓΑΝΝΩ, γάνυμαι. læto vultu quem excipio. à גנן velavit, defendit: Chald. supervenit: insiliit: habitavit: cum quo & גנה convivatus fuit.

ΓΕΝΩ, geno, gigno. à Rad. Chald. גנה incubuit, dormivit. Meton.

ΓΕΛΑΩ, rideo. à Rad. גלה, detectus est, apparuit. nempe ab Adjuncta dentium detectione & nudatione, qui γελασῖνοι dicuntur.

ΓΕΜΩ, plenus, onustus sum. è Rad. גמא, ingurgitavit, potu se implevit. Arab. א in ע mutato: congessit, collegit.

ΓΕΥΩ, gustare facio. ab Arab. גוע esurivit: γεῦσα, esuriens, gustare appetens.

ΓΝΟΩ, intelligo, cognosco. à Rad. ענה, audivit. ע mutatur in Γ, more Arabum.

ΓΡΑΩ, imminuo, rado, scalpo. Meton. Adj. edo hinc γράφω, & mutato ρ in λ γλάφω. Rad. Hebr. גרע imminuit, rasit, abrasit.

ΓΟΑΩ, gemo, delamentor. à געה, mugivit, clamavit, &c.

Δ.

ΔΑΕΩ, δαίω, divido, partior. Syn. Gr. 1. cibum partitum distribuo. Meton. Adj. epulum præbeo. Metaph. (vid. Taubm. Aul. 3. 4. p. 177.) doceo. disco. quamquam & Rad. Syr. דאע assonat. 2. igne dissolvo, comburo. Rad. Chald. דהא dissolvit.

ΔΗΚΩ; δάκνω, mordeo; dentibus attenuo, attero, à Rad. דק comminutus, attenuatus est. Arab. gustavit, libavit.

ΔΑΜΑΩ, domo, subigo, quietem reddo. à דמה quievit, tranquillus fuit.

ΔΑΠΤΩ, voro. à Rad. Arab. דאף dissolvi. דאף gustare.

ΔΕΙΔΩ, timeo, terreor, turbor. à דדה pedetentim incedere, quasi timidè, &c. Meton. Signi. Syr. דוד turbavit, impediit.

ΔΕΙΚΩ, ostendo, monstro, intueri facio. à Chald. &c. דוק intuitus est, &c.

ΔΕΜΩ, ædifico, mansionem exstruo. à Rad. Arab. דאם manere, permanere.

ΔΕΡΚΩ, adspicio, oculos quò conjicio. à Rad. Chald. דרק vel זרק sparsit, conjecit, &c.

ΔΕΥΩ, rigavit. à Rad. דוה languit. Arab. roboravit, medicatus est.

ΔΕΦΩ, excorio, pellem detraho. ejusdem cum δέψω originis.

ΔΕΧΩ, ομαι, capio. à תחה sive נחה levavit, sustulit. ת in ד Δ mutato.

ΔΕΩ, vincio, ligo. vires adimo, debilito. à דוה debilitatus est, languit.

ΔΗΩ, invenio, acquiro. à Rad. deperdita, à qua Arab. דו habens, בעל.

ΔΟΩ, duo, do. à Rad. inusitata דהה vel דיה, unde די sufficientia.

ΔΙΚΩ, jacio, projicio, &c. à Rad. דק, tutudit, contudit.

ΔΟ-

ΔΟΚΕΩ, videor: arbitror. δοκάω, exſpecto. à Rad. דוק Chald. vidit, &c.

ΔΡΑΩ, facio, perago. à Rad. דרה, quod vix ſuperſtes cernitur apud Arabas: conſuevit: exercitatus eſt. vel à deperd. Rad. דרע, à quo זְרֹעַ brachium, quo operamur.

ΔΡΕΠΩ, decerpo. à Rad. זרף, incidit, ſuccidit. ז in ד.

ΔΥΩ, ingredior. דאה involavit.

ΔΥΝΩ, αμαι, poſſum, valeo, potens ſum. à Rad. Hebr. דן, judicavit. regnavit, &c.

E.

'ΕΑΩ, veniam do, permitto. à Rad. Syr. יעת, venit, inceſſit, &c.

'ΕΓΕΙΡΩ, excito, ſuſcito, &c. ε ἐπιτ. & antiq. Γέρω, gero, quod à Rad. גרה traxit, attraxit, concitavit, &c.

'ΕΔΩ, edo. à Rad. עדה, adhibitus eſt, ornavit, &c. ex uſu verò Arabico, cum ד & ע punctatis: nutrivit.

'ΕΘΕΛΩ, volo, deſidero, θέλω. à Rad. חלה, ſuſpendit, elevavit. 2. animo fuit ſuſpenſus, &c. Meton. adj. ε eſt ἐπιτατικὸν.

'ΕΘΩ, conſuevit, à Rad. אתא, ivit, meavit. Metaph.

'ΕΙΔΩ, video, ſcio. à ידע, novit, &c.

'ΕΙΚΩ, cedo, corpore. 2. animo: non reſiſto voluntati alicujus, ſimilis ſum alicujus. à Rad. יקע ceſſit, abſceſſit; divulſus fuit, laxatus, &c.

'ΕΛΩ, capio, prehendo. (unde ἕλκω, ἑλκύω, &c.) à Rad. עלה ſcandit. Activè, evexit, extraxit, abſtulit, removit, &c.

'ΕΡΓΩ, includo, arceo. à Rad. עָרַךְ ordinavit, diſpoſuit. Syn. Generis.

'ΕΙΡΩ, necto. cognatum τῷ ἄρω. ex ערה conjunxit. Unde Arab. ערא gluten. deinde eſt dicere, eadem Metaph. quâ legere, eſt literas colligere, &c.

'ΕΛΑΩ, abigo, expello, removeo. ex inuſitato הלא, removeo, repello. Mich. IV. in Niphal.

'ΕΠΩ, tango, tracto, attrecto manu: ἅπτω: ex עפה, ex ſignif. Arab. poſuit, appoſuit, &c. 2. attrectans ſequor, proprie.

'ΕΠΩ, dico, loquor, φάω, ε ἐπιτατ. à Rad. inuſitata פהה, à qua פה os. oratio.

'ΕΡΑΩ, amo, ἱμείρομαι, cupio. cognata ſunt ἱερὸω, εἴρω, ἄρω, eandemque agnoſcunt originem, ערא conjunxit.

'ΕΡΕΙΔΩ, figo, defigo, imprimo, fulcio, &c. דרה. רוד. ירד. &c. ſubegit, ſubjecit, &c.

'ΕΡΕΙΚΩ, frango, contundo, comminuo. à רק tenuis fuit: attenuavit, &c.

'ΕΡΕΙΠΩ, everto, demolior, &c. à רפע levavit: ſuſtulit, tranſtulit.

'ΕΡΕΣΣΩ, remigo, celeriter curro. à Rad. דרץ, cucurrit, velociter ivit.

'ΕΡΕΦΩ, tego, impono. à רפע obtulit, repoſuit, &c.

'ΕΡΠΩ, ſerpo, repo, humiliter incedo, per Metath. ex ῥέπω, quod à רפה lentus fuit.

'ΕΡΡΩ, dolens, triſtis eo. ε præfixo: eſt à Rad. רעע triſtis fuit.

'ΕΡΧΩ, ομαι, eo, venio. ארח ivit, ambulavit.

'ΕΥΔΩ, dormio. חוד Arab. inclino, Chald. ערא declinavit.

'ΕΥΧΩ, ομαι, precor, opto: à Rad. אוה, cupiit, optavit. ה in ח mutato.

'ΕΥΩ, aduro, &c. idem quod αὔω, ejuſdemque originis.

'ΕΧΩ, habeo, poſſideo. à Rad. inuſitata אחה, unde אח conjunctus, propinquus, frater. itaque conjicio אחה ſignificaſſe Conjunxit, apprehendit, &c. Is vel qui aliquid tenet ſive poſſidet, id, quod habet, ſibi conjunxit ſeu apprehendit. Numquid ergo ab אחז cum quibusdam? quod & ipſum conjungendi, apprehendendi, & poſſidendi ſignificationem obtinet.

'ΕΦΩ, obſoletum, pro quo ἕψω, coquo, elixo. à Rad. אפה coxit, pinſuit, &c.

'ΕΩ, vel εἰμί, ſum, Act. ἕω, eſſe facio, conſiſtere facio, ſtatuo. à Rad. הוה fuit.

'ΕΩ, eo, vado. Syn. ſubeo veſtem: δύω, induo. Activæ ſignificat. ire facio, mitto: ἵω, è Rad. Syr. יעא vel אתא, ivit, exivit, prodiit, &c.

Z.

ZΑΩ, vivo. à Rad. צעה ivit, ambulavit. Meton. Signi.

ΖΕΥΓΩ, ζεύγνυμι (ζύγω) jungo. è Rad. צוק, adhæſit arctè, conjunctus fuit.

ZEΩ, ferveo. זוח, apud Rabb. adhuc reliqua, & exponitur calefecit.

ZIΩ, quæro. apud Etymologum & Hesychium: unde ζητῶ, ùt à πλέω inusitato est πλήθω. Radix videtur communis cum Verbo ζάω. אזה ivit, vagatus est. Meton. destinati ad finem, pro fine ipso.

ZOΩ, ζώννυμι, cingo. puto, à Rad. inusitata זוה, unde זוית angulus; anguli domum circumdant, cingunt, &c.

H nullam Græcis Radicem constituit, statimque vocem arguit derivatam. quippe & ipsa est litera composita ex ε gemello. *Οὐ δὲ Η ἐχρώμεθα*, inquit Plato in Cratylo, *ἀλλὰ Ε τὸ παλαιόν*. Itaque ἥγημαι ab ἄγω deflectitur. ex ἔω ἥκω. ἠμύειν ex μύειν. ex ἔω, ἥθω. & si qua alia.

Θ.

ΘΑΛΛΩ, frondeo, pullulo, germina frondesque cumulatim emitto. à Rad. תלל, aggero, cumulo, accumulo, &c. Syn. Generis.

ΘΑΛΠΩ, foveo. à טלל, texit, obtexit: obumbravit.

ΘΑΠΤΩ, sepelio. à Rad. Chald. & Syr. טפא, mortuus est. Meton. Anteced.

ΘΑΥΜΑΩ, obsol. θαυμάζω, miror. תמה miratus est.

ΘΕΑΩ, video. à Rad. תאה, definivit, designavit, terminavit: quod fit oculis objectum constituendo, quod it. σκοπὸς detur à σκέπτομαι.

ΘΕΛΓΩ, delineo, demulceo. Arab. טלה, linivit, illinivit. ה in ח quod ips. in Γ.

ΘΕΡΩ, incendo, uro, calefacio. à Rad. דור vel Chald. דָר, ordino, struo. דור, tostio, pyra, rogus: focus.

ΘΕΩ, discurro, curro. à תעה erravit, divagatus est.

ΘΑΓΩ, obsol. θήγω, θίγω, tango. à נגע tetigit. נ & ת ejusdem organi literæ.

ΘΛΑΩ, conquasso, contundo, &c. à טול jactavit, projecit, abjecit, &c.

ΘΑΝΩ, θείνω, ferio. occido. θνήσκω, occidor; morior. à Rad. טען confodit, gladio occidit.

ΘΟΡΩ, salio. à תור, peragravit. Arab. movit: elevavit.

ΘΡΑΩ, sedeo. תרה Arab. mansit, moratus est.

ΘΡΑΩ, θραύω, frango. à תרע rumpo, disrumpo: frango.

ΘΕΩ, pono, θύω, affero ad aram, depono, dedico. תאה terminare. vel שוה posuit. ש in ת.

I.

ἹΣΤΑΩ, & per ἀφαίρ. στάω, στῶ, sto, stare facio, pono. à יצע posuit.

ἹΛΑΩ, placo, propitio. it. propitius sum. יעל, juvare, utilem esse, &c.

ἸΝΕΩ, inanio, evacuo. à Rad. Syr. יען eripuit. Hinc. Lat. Rad. *Inere*, obsoletum, à quo *Inanis*.

ἹΜΑΡΩ, obsoletum, ἱμείρω, Mallem ἱμέρω, delicias appeto, desidero, &c. à Rad. ימר elatus fuit. delicatus fuit. Arab. statuit, voluit, consultavit.

ἼΠΩ, lædo. à Rad. Chald. & Syr. עפף vel עף, contundere.

K.

ΚΑΘΑΡΩ, καθαίρω, mundo, orno, purgo. à Rad. כתר cinxit, quod species est ornandi.

ΚΑΝΩ, καίνω, occido. à Rad. כנע prosternere, &c.

ΚΑΩ, καύω, uro. à Rad. כוה adussit, incendit.

ΚΑΛΕΩ, voco. à Rad. קלא, apud Syr. usit. vocavit. קול Hebr. vox.

ΚΑΛΥΠΩ, καλύπτω, operio, abscondo, abstrudo. à Rad. כלף impulit, intrudit, &c. ap. Arab. usitata. sed & olim apud Hebr. unde כֵּלָפּוֹת malleus.

ΚΑΜΩ, obsol. pro quo κάμνω, fatigor, &c. à Rad. קמע Arab. subegit. fatigavit. I. Cor. 10, 27.

ΚΑΠΩ, obsol. post κάμπτω, & κάμπτω tandem, flecto, curvo. à Rad. כפף vel כף flexit, curvavit. Ejusdem originis est κάπτω, voro, avidè voro, inhio, &c.

ΚΑΡΦΩ, arefacio, sicco. à Rad. חרב aruit, &c. literæ cognatæ invicem mutantur.

ΚΕΩ, κεῖμαι jaceo. à Rad. inus. כאה, dejicere, deturbare, consternare.

ΚΕΡΩ,

ΚΕΡΩ, κείρω, ſcindo, abſcindo, tondeo. à כרה concidit, &c.
ΚΕΛΛΩ, cello, moveo me, celeriter curro. à Rad. קלל velocem eſſe, &c.
ΚΡΑΩ, miſceo, obſol. unde κρᾶμα, κεράννυμι. à קרה, Pihel: conjunxit.
ΚΛΕΙΩ, claudo, à Rad. כלא clauſit.
ΚΡΑΖΩ, κράγω. clamo, à Rad. Chald. כרז proclamavit.

Λ.

ΛΗΘΩ, ſive λάθω, lateo à Rad. לאט ſive לוט obvolvit, latere fecit.
ΛΕΙΧΩ, lingo, à Rad. לכך linxit.

§. XXXI.

Sed ad orbitam è diverticulo. Sicut igitur dixi, Gomericam ſive Cimbricam h. e. Celticam atque Germanicam Linguam non eſſe ſobolem Græcæ, præſertim cum præterea Gomerici fuerint antiquiores & anteriores populi in Europa, quàm Græci. Quò enim remotius ab Armenia & Aſia ab initio ſiti fuerunt populi emigrantes, eò priores & antiquiores præſumendi, quàm qui propius Aſiæ, quemadmodum Javanes ſive Jones aut Græcorum primi: Ita viciſſim nec Græcam à Celtica aut Germanica auſim progreſſam aſſerere: multò minus Latinam; quod tamen Vir Cl. Joh. Ludov. Praſchius in *diſſert. de origine Germanica Latinæ Linguæ*, perſuadere contendit. Sed & Celticam & *Scythicam* non diſcernit; atque poſtulata illa de certis & ſingulis vocabulis quidem, neutiquam de tota lingua Latina concludunt. Sed hac de re ſatis.

§. XXXII.

De Linguæ Germanicæ fatis quædam dicenda. Etſi verò Otfridus in dedicatione ſeu Præfatione Voluminis Evangelici, de Linguæ patriæ horriditate & ineptitudine ad metricam Romanorum artem graviter conqueſtus eſt: ipſe tamen non tantum tentavit aliquid meliùs; ſed etiam alii plures poſt receptam Religionem Chriſtianam, excolendæ Linguæ Germanicæ ſtuduerunt; idque primò *Neceſſitas* poſtulavit, tum in Eccleſia, ut laicis & ignorantibus Latinam linguam religio eò meliùs inculcaretur. Synodus certe Turonenſis an. 513. præcepit Epiſcopis, *ut homilias quisque apertè transferre ſtudeat in ruſticam Romanam Linguam, aut Theutiſcam, quò facilius poſſint cuncti intelligere, quæ dicantur.* Sed & imò in Foro, ut Leges priſcæ ad Religionem Chriſtianam emendatæ, vulgi atque omnium notitiæ publicarentur. Erant enim antea Leges Celtarum, Saxonum, Francorum, Alemannorum, & aliorum, ſicuti & Sveonum in vernacula lingva compoſitæ, quas poſt correctionem & ſuperſtitioſorum eliminationem in Latinam eamque provincialem verterunt. Hæ deinceps emendatæ, extenſæ & translatæ ac confirmatæ ſunt, & adhuc in Codice Legum antiquarum nobis relictæ, vernaculis abolitis; niſi quod pauca veſtigia in Legis Salicæ veteri editione reliqua, de qua re aliàs.

§. XXXIII.

Speciatim neceſſitas ex parte Clericorum Teutonicorum id requiſivit, ut quorum multi Linguæ & literaturæ Latinæ fuerunt imperiti. Hinc neceſſariam exiſtimavit Kero translationem Regulæ S. Benedicti in vernaculam. Hinc aliæ Gloſſæ variæ, quas collegerunt Ælfricus, Freherus, Fr. Junius, aliique plures. Adjuvit hanc induſtriam prudentia & cura ſumma Caroli M. Imp. tum pro religione tum ſtatu ſeculari; unde Kapitularia Eccleſiaſtica & Secularia etiam in vernacula veteres habuerunt, atque extiterunt adhuc noſtrâ memoriâ in Bibliotheca Trevirenſis Monaſterii, ſed nihil dum expiſcari de iis potui, niſi fragmentum, quod Browerus in προπαρασκευῇ Annalium nobis conſervavit. Excitavit ſuo exemplo optimus Imperator alios viros doctos, Otfridum, Walafridum, Notkerum, &c. ita ut in Sacris non tantum particulatim ſingulares libri, ſed etiam univerſa SS. Biblia in vernaculam translata fuerint.

§. XXXIV.

At enim ingruente iſto ſeculo ἀδόξῳ, ignobili & obſcuro ſufflaminata fuit à Clero

ro Italo imprimis excolitio Linguæ nostræ; quum enim ejus essent imperiti, in Germaniam tamen, etiam invitis & querulantibus Statibus irreperent, non tantum in Ecclesiis, sed & Curiis Principum, ac Statuum; Statuta vernacula adhuc extantia in Latinam linguam erant transfundenda; quod contigit etiam priscis Juris articulis Reip. Argentoratensis, quanquam non ubique satis feliciter. Idem fatum expertum fuit Jus Saxonicum. Enimverò excitavit etiam in illiterato seculo isto genius nationis Germanicæ, Poëtam & Historicum, anonymum, qui *de vita & gestis B. Annonis*, Archi-Episcopi Coloniensis, scripsit, & à M. Opitio primùm editus, & nostro Thesauro T.I. insertus fuit: itemque alium qui historiam de Bello Hispanico Caroli M. carmine descripsit, quem T.II. nostri Thesauri exhibuimus.

§. XXXV.

Redierunt feliciora Fridericis imperantibus tempora, quibus excultores Linguæ nostræ & imprimis Poëtæ Germanici magno numero extiterunt, quos collegit MSS. Goldastus, & passim allegavit; liber iste extat Parisiis in Bibliotheca Regia, catalogum illorum Poëtarum hic exhibeo:

Catalogus Autorum quorum poemata continentur Codice MSS. 7266to. Bibliothecæ Regiæ Parisiensis.

Kayser Henrich.
Kunig Chunrad der junge.
Kunig Tyro von Schotten. und Fridebrand sin Sun.
Kunig Wenzel von Beheim.
Herzog Henrich von Pressela.
Margrave Otte von Brandenburg mit dem Pfile.
Margrave Henrich von Missen.
Der Herzog von Anhalt.
Herzog Johan von Braband.
Grave Rudolff von Nuwenburg.
Grave Krafft von Toggenburg.
Grave Chunrad von Kilchberg.
Grave Friderich von Liningen.
Grave Otte von Bottenlonbe.
Der Margrave von Hohenburg.
Her Heinrich von Veldig.
Her Gottfriet von Nifen.
Grave Albrecht von Heigerlove.
Grave Werner von Honberg.
Jacob von Warte.
Bruder Eberhard von Sax ein Bredier.
Her Walter von Chlingen, alio loco *von Klingen.*
Her Rudolf von Rotenburg.
Her Heinrich von Sax.
Her Heinrich von Trowenborg.
Der von Rurenberg.
Her Dietmar von Ast.
Her von Cliers.
Her Werner von Tufen.
Her Heinrich von Stretlingen.
Her Kristan von Hamlei.
Her Ulrich von Gutemburg.
Her Heinrich von der Mure.
Her Heinrich von Murungen.
Der Schenke von Limpurg.
Schenke Ulrich von Winterstetten.
Her Reimar der Alte.
Her Burkart von Hohenvels.
H. Hesse von Rinach.
Der Burgrave von Lünz.
H. Friderich von Husen.
Der Burgrave von Rietenburg.
H. Milon von Sevelingen.
H. Heinrich von Ruggen.
H. Walter von der Vogelweide.
H. Hiltbolt von Swanegoy.
H. Wolffram von Eschelbach:
Von Singenborch Truhsetze ze Sant Gallen.
Der von Saxendorff.
Wahsmut von Kunzingen.
H. Willehelm von Heinzenborch.
H. Lutolt von Seven.
H. Walter von Mez.
H. Rubin.
H. Geruge von Hoeheim.
Der von Johansdorff.
Endilhart von Mulhusen.
H. Hartman von Owe.
H. Reimar von Brennenberg.
H. Johan von Bingenberg.
Der von Wildonie.
Albrecht der Marchschall von Raprechtswyle.
H. Otte vom Thurne.
H. Gösli (alio loco Gösh) *von Ebenhein.*

Von

Von Sunegge.
Von Scharffenborg.
H. Chunrad der Schenke von Landegge.
Von Winsbeke.
D. von Winsbekin.
Klinsore von Ungerlant.
Kristan von Luppin ein Düring.
H. Heinrich Hezbolt von Wissenst.
H. Ulrich von Liechtenstein.
Der Düring.
Winli.
Von Munegne.
Von Rante.
H. Chunrad von Altstetten.
H. Brune von Horenberg.
H. Hug von Weebenwag.
Der Puller.
Von Trostborg.
Hartmann von Starkenborg.
Von Stadegge.
H. Brunwart von Oegbein.
Von Stambein.
H. Böli (alio loco Boni) *der Tanhuser.*
H. Nithart.
Von Buchbein.
Meister Heinrich Teschler.
Der Hardegger.
Rost Kilcherer von Sarne.
Von Wissenlô.
Der Schulmeister von Eslingen.
Meister Walter von Prisach.
Von Weegen.
Her Pfeffel.
Der Taler.
Der tugenthaffte Schreiber.
Steimar.
Her Alram von Bresten.
Her Reimar der Videller.
Her Hawart.
Her Gunther in dem Vorste.
Her Friderich der Kneht.
Der Burgrave von Regenspurg.
Her Nunu.
Her Beltar.
Her Dietmar der Setzer.
Her Reimer von Zweeter.
Der junge Missener.
Von Obernburg.
Der alte Missener.
Bruder Wernher.
Der Marner.
Suskent von Trimperg, ein Jude.
Von Huwenburg.
Heinrich von Tettingen.
Her Rudolf der Schreiber.
Meister Gotfriet von Strasburg.
Meister Johan Hadelôb.
Meister Chunrad von VVürzburg.
Meister Friderich von Sunenburg.
Meister Sigeher.
Der wilde Alexander.
Meister Kumslant.
Meister Spee-vogel.
Boppe.
Der Libtschower.
Der Canzler.
Der Gast.
Der Kriger, &c.

§. XXXVI.

Præclaram operam Impp. Fridericus II. & Rudolphus I. contribuerunt Patriæ, quod, quum hactenus Clerici Jurisperiti & Amanuenses publici in foro omnia Latinè conscriberent, istud prohibuerint & linguâ vernaculâ protocolla, registraturas & omnia instrumenta, contractus atque negotia forensia, confici sanciverint. A quo tempore etiam Recessus Imperii in vernaculo conscribi atque publicari iterum cœperunt: Quanquam Juris Romani, quæ pedetentim facta, receptio & Processus Canonistarum vocabula & formulas Latinas Procuratoribus pertinaciter immiscuerit. De Recessu Friderici II. in Comitiis Moguntinis hac de re publicato, testatur Gotfridus Monachus ad S. Pantaleonem, in Annalibus à Frehero editis ad A. 1236. *Curia celeberrima in Assumtione B. Mariæ apud Maguntiam indicitur, ubi ferè omnibus Principibus Regni Teutonici convenientibus Pax juratur, vetera jura stabiliuntur, nova statuuntur, & TEUTONICO SERMONE in membrana scripta, omnibus publicantur.* De ejus successore, Rudolpho I. Crusius *Annal. Suev. L. III. P. III. c. 1.* scribit: *de hoc negotio sic lego; Rudolphum jussisse, ne amplius literas contractuum Notarii Latinè scriberent, sed Germanicè. Multos enim simpliciores plebis antea Latinâ scriptione deceptos fuisse.* Conf. Lehman. *Chron. Spir. L. II. c. 45. Lib. IV. c. 21. Lib. V. c. 107.* qui ultimo loco refert, extare hunc Recessum hodie typis editum hoc tit. *Kaiser Friderichs des II. Recht, gesezt und bestätigt 1) mit der Fursten Rhate, und 2) mit anderen grossen Herrn, und 3) VVeisen: Zu dem grossen Hove zu Mauganze. Und geschahe nach unsers Herrn Christi gepurt 1236. Jare, zu S. Marien, im dritten Augusti.*

§. XXXVII.

Maximam sibi hac in re gloriam Imp. Maximilianus I. acquisivit. Beatus Rhenan. *L. II. Rer. Germ. cap. Franci Germanica sunt usi lingua*, refert : *Solebat Maximilianus Cæsar propositâ mercede suos provocare ad quærenda vel diplomata quæ ante quingentos essent annos conscripta, — Itaque si quis monstrasset duntaxat talem codicem, non indonatus abiisset, nam Princeps fuit liberalissimus.* Jo. Cuspinianus præfat. vitæ hujus Imperatoris: *Scripsit Maximilianus Cæsar patriâ linguâ, eâdem manu, qua ensem tractavit, res proprias, Julium Cæsarem imitatus, opere quodam insigni, cui titulum fecit, Albus Rex. quod extat; quo omnia ejus bella graphicè describuntur : sed nondum editum est, quia imperfectum.* Et in Vita ipsa : *Animum dehinc ad scribendum, sed patriâ linguâ, adjecit. Et licet palàm (quia malè in pueritia institutus) Poëticam adspernaretur, ad Poëticam tamen natus, poëticè opus de diversis suis periculis edidit, cui gentili lingua* THEWRDANCK *indidit. Fingens Invidiam & Curiositatem, quasi personas quasdam Comicas, quas ratione & Prudentiâ suâ vitaverit, viceritque ac prostraverit, ut olim Hercules, qui relictâ voluptate, laborem secutus est per saxa per ignes. Pulchrumque opus confinxit : quod PORTAM HONORIS appellavit, à Stabio viro erudito erudite concinnatum & picturis venustatum. Qua re effecit, ut docti omnes nostræ Germaniæ undique abditas eruerent historias, omnes schedas perlustrarent, & quæ diu avos nostros latebant, prodirent in lucem. — Peutingerus Augustensium Archigrammateus, vir haud indiligens & antiquitatis studiosus, omni studio curavit, vetustissima Chronica evolvere, & quod mentem Cæsaris plurimum afficerent, congerere & Principi offerre*, &c.

§. XXXVIII.

Renato itaque Orbe literario in Europa, surrexerunt turmatim quasi, qui SS. Bibliis aliisque Scriptoribus Græcis ac Latinis in Germanicam linguam translatis ac noviter scriptis, majorem & splendidiorem cultum eidem concinnarent : sed & veteribus Germanorum scriptorum monumentis in lucem publicam edendis, explicandisque egregiam operam darent. Verùm halcyonia hæc superioris seculi bello tricennali valdè turbata in Germania, inductis intrusisve peregrinis vocabulis, qua de re conquestus Autor anonymus *der Teutschen Sprache Ehrenkranz.* Interea in Anglia, Belgio & Septentrione *Lambardus*, *VVhelocus*, *Speelmannus*, *Th. Mareschallus*, *Fr. Junius*, aliique Viri illustres occupati fuere ostendere quàm cognata sint Gothorum, Cimbrorum, Anglo-Saxonum & Francorum atque Alemannorum idiomata, & mutuò sibi lucem afferre, quotiescumque unum eorum destituunt monumenta è quibus aliquid comprobetur, ut egregiè monuit laudatus Junius in Glossario Gothico pag. 66.

§. XXXIX.

Contra in Germania ausus apparuit quarundum Societatum, diversa tamen ratione ac intentione, quam informare debebat A. Gellius Lib. XI. N. A. c. 7. qui ait: *Verbis uti aut nimis obsoletis exculcatisque aut insolentibus novitatisque duræ & illepidæ, par esse delictum videtur; sed molestius equidem culpatiusque esse arbitror, verba nova, incognita, inaudita dicere, quàm invulgata & sordentia. Nova autem videri dico etiam ea, quæ sunt inusitata, & desita tametsi sint vetusta.* Ita medicastri ineptis pharmacis brevem hominis vitam, breviorem reddunt. Vocabula etsi peregrinæ originis, jure tamen civitatis Germanicæ donata, non sunt eliminanda, ùt *Fenster*, *Kloster*, &c. & incognita ac inaudita substituere, *Tagleuchter*, *Jungfer-Zwinger*, &c. Vocabula autem extranea semper fuisse recepta, ex Otfrido & Anonymo de Bello Caroli M. Hispanico satis apparet.

XL.

Feliciores progressus spondet Patriæ Collegium Imperiale Antiquitatum Germanicarum tuendarum. Quod ex animo apprecor, & Reip. ob id gratulor : sed magis fortè rerum, quàm vocabulorum erit curatio. Nostrum verò institutum fuit, exhibere Glossarium linguæ Francicæ & Alemannicæ. Non Etymologicum : non quod hoc studium contemnam, nam sæpe etiam in etyma vocum hîc inquirendum, sed tum demum

demum ac potissimum, quoties vocabulum occurrit πολύσημον, & primæva ac proprià significatio inquirenda est. Cæteroquin sive Cura hæc sive curiositas Etymologica à CL. V. Fr. Junio fuit occupata, ut antea dictum. Nostra verò intentio est, explicare veterum vocabula Germanica, tum in Sacris adhibita, tum in foro & communi conversatione. Id quod & in Theologia & Jurisprudentia utilitatem magnam præstare valet, atque ad rerum ipsarum morumque observationem & penetrationem, sed & sinceram singulorum Patriæ Amatorum delectationem conducit. Itaque trita hodie & obvia regulariter ad Lexicographos & Dictionaria pertinent; sed nec exscribenda venerunt Lexica Runicum, Anglo-Saxonicum, Gothicum; verum quæ istorum idiomatum vocabula ad illustrandos scriptores Francos & Alemannos & horum vocabula evolvenda, imprimis faciunt, conferenda fuerunt. Quandoque & conjecturis locus dandus in significatione adsignanda: imò interdum, sed rarò ob extremam obscuritatem vocabula sine interpretatione relinquenda fuere felicioribus ingeniis.

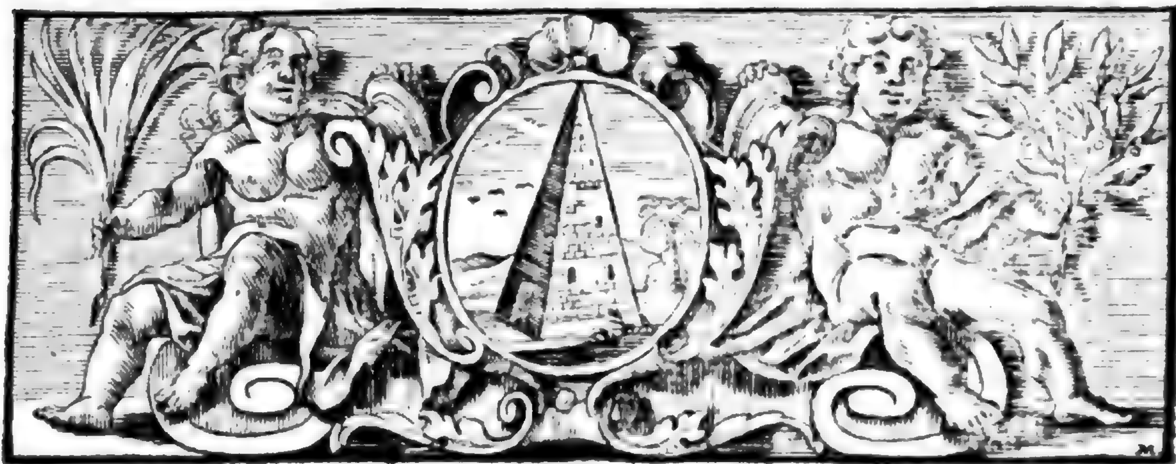
§. XLI.

Si otium & tempus abundantius DOMINVS suppeditasset, potuissent his lucubrationibus etiam observationes Grammaticæ veteris linguæ nostræ conscribi, & quomodo in artem iterum redigi possint, deperditis Caroli M. hac in parte curis: ante quem Keronis reliquiæ plura suppeditant eam in rem, V. G. sicuti Romani itemque Græci ita Germani quoque aut Celtæ inflexerunt voces & verba certis terminationibus variaque pro Casuum ac Numerorum Grammaticorum diversitate. Mericus Casaubonus de Lingua Anglica veteri p. 196. sibi incompertum esse ait, veteres Angli an plures declinationum formas habuerint: atque adfert ex Ælfrico usitatam tunc unam per omnes quinque Latinarum declinationum ordines. Sed istud quidem parum ad rhombum. Si veteres habuerunt tria Nominum Genera, masculinum, fœmininum & horum neutrum; Sine dubio tot etiam Declinationes habuerunt. In Verborum Conjugationibus, Veteres etiam Terminationes utriusque Numeri variarunt; ut *Bim*, *Pim*, sum: *Birum*, sumus: *Pirumes*, erimus, *Birunt*, estis, de quo in Gloss. ipso v. *Bir.* sed talem concinnationem Grammaticæ veteris Francicæ & Alemannicæ alteri lubens meritoque relinquam, qui præsertim ductu atque auspicio Cl. Hickesii, Ecclesiæ Anglicanæ Presbyteri, in ejus institutionibus Grammaticis Anglo-Saxonicis & Gothicis ipsi validam opem feret.

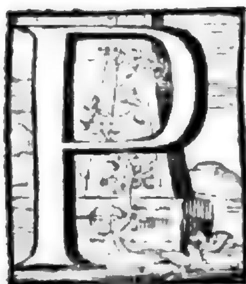
§. XLII.

Nunc opinor instituto nostro aliquo modo satisfecimus, & imprimis iis, quæ Viri Docti cum Carolo Du Fresne Domino du Cange, Christianissimo Regi à Consiliis, & Franciæ apud Ambianos Quæstore, *Præfat. ad Glossar. Med. Latin.* §. *XXIII.* desiderant. Verba ipsa merentur adscribi: *Enimverò quod ego de Gallica Gallus, Germanus de Germanica, Anglus, si non de Anglica, saltem de Anglo-Saxonica idem judicium feret, cum in Latino-Barbaram linguam multa irrepserint ab utrâque deducta vocabula, ut non defuerint,* [a] *qui satius esse existimarent*, edi Glossaria ab unoquoque Gentis „ suæ Scriptore, *quia is facilius certiusque, quid è suæ Nationis genio proficiscatur, perspiciet: & cum varii sic variè operam partientur, solum superfuturum* „ *ut aliquis postea exsurgat, qui pulchrè adeò priorum adjutus laboribus, hunc ju-* „ *dicio bono superaddat, ut ex iis condat opus plenum justumque, vel ejusmodi saltem quod* „ *à perfectione proximè abesse videatur, cum nemo verè sit qui unum se perficere hoc omne* „ *posse speret. Et sane non dissimulem optandum esse ut in singulis Nationibus prodeant Viri docti, qui linguæ suæ idiomata, vim eorum, Notionem, Origines, sed & desuetas & pridem obsoletas voces ad amussim investigent, explicentque: cum in enodandis illustrandisque ætatis mediæ Scriptoribus non mediocris inde lux assulsura sit. Et quanquam id utcunque præstiterè qui singularum Linguarum edidere vocabularia, non eâ tamen, quâ par erat, diligentiâ in id incubuere argumenti, ut ex iis suppetat, unde, quæ tot subinde enascuntur ejusmodi Auctores legentibus, difficultates facilè solvantur. Tria enim persequuntur ferè semper, & quæ in usu sunt, quæ extra usum omittunt, nudos vocum significatus, non origines proferunt, fortè quia iis ignotæ. Nam ut in eas inquiratur, eruditione, literatura, & lectione plurimâ opus est, quibus plerumque carent, qui huic operæ studia sua curasque conferunt.*

[a] Vossius in Præf. ad Lib. de Vitiis sermon.

Præfatio Editoris.

Rolixe satis præfatus quidem est ipsemet Excellentissimus hujus Glossarii Auctor, nondum tamen finis dicendorum adest, quum enim post fata demum Viri summi fœtus emittatur in publicum, obstetricantibus aliis; docendum omnino est, quid hac in re præstitum sit; id quod ex hac Præfatione patebit. Nimirum prima eaque sollicita cura fuit, ut quicquid Schilterus in suum Glossarium congessit, fide optima exhiberetur, altera cura successit, ut ea quoque adderentur, quæ ipsummet auctorem addidisse credibile est, si quidem obtinere illa potuisset. Non ille nudam solum vocabulorum copiam eorumque significationem proferre voluit, sed ubique ex auctoribus exempla seu phrases addere, aut fontes é quibus sua hauserit indicare studuit. *Keronis* (qui nomen sortitus est â *Keron*, cupere, desiderare, adeoque quasi *Desiderius* est. vid. Gloss. p. 355.) Glossæ dudum celebratæ utramque paginam faciunt, & fere inter primos Kero est, quem in agmen producit: Non poterat vero non Goldastum sequi, cui unice Keronis Glossæ debebantur. Nunc vero, quum in nostro Thesauro integer Kero, quantum ejus superest, prodierit, atque ex eo manifestum sit, non semel Goldastum vitiosam pro vera Glossam proferre, id egimus, ut primum index vocum ac phrasium Keronianarum conficeretur, quem Vir Clarissimus M. IOH. STENGELIUS, Ministerii Candidatus dignissimus, magna & solerti cura composuit, cujus ope singulis vocibus ac phrasibus é Kerone ab auctore & Goldasto productis caput annotavimus, multa quoque ab auctore prætermissa addidimus: ubi vitiosa Goldastus & autor ab eo deceptus exhibuit, istud vel notavimus, vel veram lectionem clavibus inclusam adjecimus, vel genuinam vocem corruptæ loco posuimus. Supersunt quidem paucula quibus caput annotatum non est, ea vero frustra in Kerone quæsivimus, aut oculos nostros fugerunt, qui, si quis est, defectus abunde, ut puto, compensatur, tot vocum & phrasium aliarum additione. *Willeramus* porro inter eos est è quo quamplures locos producit auctor; non autem alia editio ipso vivente extabat, quam quæ *Paulo Merulæ* debetur, ea vero quum plurimum abeat â vera Willerami lectione, quæ in nostrum Thesaurum relata est, cura nobis fuit, ut lectionem genuinam ei quam auctor é Merulana editione profert superadderemus, atque paginæ illius ab auctore notatæ nostræ editionis jungeremus, lit. *n.* vel *n. e.* nostræ editionis indice, præmissa. *Fragmentum de Bello Hispanico Caroli M.* itidem Thesauri nostri non minima parte, sæpissime quoque allegavit

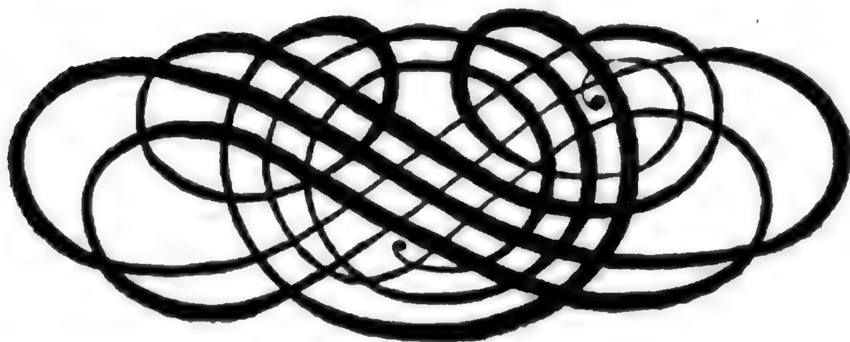
legavit noster: hic vero diffitendum non est, insignem in numero versuum comparere errorem, imprimis cum post versum 2099. numerus 2200. sequatur, quod vitium ad finem usque Fragmenti continuatur, non sane typographi culpa, sed quum descriptoris errore irrepserit, & deprehensum sit, Excellentissimum Scherzium in Notis suis corruptum huncce numerum esse secutum, satius esse judicatum est, eundem retinere, quam lectorem, notas eruditissimas consulentem, turbare. Ne vero in usu Glossarii hujus fraudi iste numerus sit, consultum fuit, itidem locis ex eo allegatis eum quem nostra' refert editio numerum apponere. Otfridus aliique Scriptores in utroque Thesauri nostri Tomo comparentes quantum Excellentissimo, nec unquam sine honoris præfamine nominando, JOH. GEORG. SCHERZIO, JCto Argentoratensi famigeratissimo, debeant, nemo est qui ignoret, qui non applaudat, & orbi erudito eapropter gratuletur, quoties ille textum è MSCtis summo studio collatis felicissime emendavit? quoties versionem Schilteri dilucidiorem ac meliorem reddidit? quoties de verbis ac phrasibus eruditissimas observationes adjecit? hisce cimeliis lectorem fraudare videremur, ni ea, imprimis ad loca à Schiltero allegata, hic quoque insereremus: potuissemus quidem nuda citatione ad ipsas Scherzii Notas lectorem remittere, quo tamen fastidium evolutionis tam crebræ levaremus, maluimus potissima hic quoque suis locis exhibere. Quam solida porro sint quamque egregia quæ JOH. PHIL. PALTHENIUS ad Tatianum, Isidorum Hisp. & Colloquii Samaritani cum Christo Fragmentum, junctim à se editis, notaverit, dudum est ab eruditis magno cum applausu observatum, cum vero de verbis & phrasibus in hoc Glossario allegatis aut huc pertinentibus unice istæ annotationes agant, Palthenius insuper intimus Schilteri amicus fuerit, injuriam, ut puto, fecissemus utrique, ni utriusque laborem hic junxissemus, iis porro fecissemus satis, qui Notas illas textui auctorum modo nominatorum in Thesauro Nostro subjunctas haud esse conqueruntur, hic enim tanquam in propria sede nunc locum habent, omisimus tamen consulto ea, quæ Palthenius quidem observavit, sed ipse Schilterus jam animadverterat & Glossario inseruerat.

Dubium porro nobis haud est, quin grato fuisset animo usus Auctor noster labore Celeberrimi BERN. PEZII, si tamdiu fuisset superstes, Thesauro quippe suo Anecdotorum Augustæ Vindel. 1721. publicato, & quidem ejusdem primo Tomo, inseruit ille *Glossarium Theodiscum in S. Biblia*, quod excipiunt, *Miscellanea Theodisca.* Refert Vir Doctissimus in Dissertatione Isagogica primo Tomo præmissa, Glossarium illud Theodiscum ex Codice octingentorum annorum Monasterii Monseensis prodire; è titulo hujus Glossarii, qui ita se habet; *Incipiunt Glossæ super Vetus & Novum Testamentum breviter exceptæ, singulariter de difficillimis verbis;* colligit, provocari eodem ad aliud opus paulo amplius ac diffusius, forte Rabani. Quamvis autem haud negaverim, quod ad amplius Glossarum opus provocetur, ad Rabani tamen Glossarium respici, illius genuina descriptio, paulo post suppeditanda, haud permittit. Miscellanea Theodisca in duas partes dispescuntur, quarum prior exhibet: *Glossas Theodiscas in diversorum Conciliorum Canones, Decreta Rom. Pontificum, quædam Gregorii M. Opera, Lectionaria, Vitas Patrum & Phocam Grammaticum.* Pars hæc ex eodem Codice Monseensi, eadem qua Glossarium manu exarata, publicatur, unde extra dubium Doctissimo editori est, ab uno eodemque auctore utrumque opus esse profectum. Altera Miscellaneorum pars complectitur Anonymi *Glossas Theodiscas in Canones Apostolorum & Conciliorum, Passiones Sanctorum & Hieronymum super Matthæum, vocabula item arborum, olerum & bestiarum*, quæ ex Codice, undecimo seculo haud recentiori, Emmerammensi extracta est. Agmen denique claudunt: *Theodisca diversarum Provinciarum & urbium nomina*, rudissime consignata, in Codice Carolini ævi Monasterii Wessofontani conservata. In Imperiali quidem Cœnobio S. Udalrici & Afræ conspexit idem Pezius Codicem insignem oblongum in 8. octingentorum annorum, in quo *Glossarium in Biblia Sacra Latino-Theodiscum*, tum ab eo quod in Thes. Anecdot. publicatum, tum à Rabaniano diversum, quod una edidisset, si Codex Bibliothecario loci statim in oculos incurrisset. In Monasterio Tegernseensi extat, eodem indice, codex membranaceus in 12. signatus num. 1015. *Glossas Theodiscas in Veterum Conciliorum Canones* complectens, qui minimum nongentorum esse videtur anno-

annorum; nec non alius mille annorum, in folio, quo cura Pastoralis S. Gregorii continetur. Ejusdemmodi porro *Glossas Theodiscas in idem opus Gregorii* se, in codice octingentorum annorum in Bibliotheca Florianensi, conspexisse: Monasterium insuper Emmerammense, præter jam laudata, volumen membranaceum in 4. sexcentorum annorum *Glossulis Theotiscis interlinearibus* passim respersum habere, testatur idem. Hasce à Pezio vulgatas Glossas in nostro Glossario si omisissemus, dica nobis fuisset scripta, ceterum cum Latino-Theotiscæ sint, Theotisco-Latinas easdem fecit, & in Alphabeticum ordinem, labore & industria insigni, disposuit Clarissimus Vir, CHRISTOPHORUS OTTO, Ministerii Candidatus dignissimus, nos vero hasce glossas, magnam lucem haud raro afferentes, ad unam omnes, suis locis inseruimus, notata ubivis Thes. Pez. pagina, qua singulæ exhibentur & repetuntur, & quidem sub *Glossarum Monseensium* nomine, quum potissima illarum pars Monasterio Monseensi debeatur. Nimirum â p. 319. ad 370. Glossarium in Bibliâ exhibetur, â p. 371. ad p. 400. Miscellaneorum Theod. prima pars; â p. vero 401. ad p. 414. altera pars Miscellaneorum, & denique p. 417. Nomina Provinciarum ac Urbium. Hoc si Lector, etiam scrupulosus, observaverit, é numero paginarum cuilibet Glossæ adnotato, facillime colliget, é quo Codice singulæ sint desumtæ. Potuissemus sane, & fortasse debuissemus, nomen Pezianarum Glossarum eisdem imponere, ceu Lipsianæ Glossæ ab editore nomen sortitæ sunt: verum quum ab aliis jam Glossarum Monseensium nomen adhibitum vidissemus, retinere illud placuit. Lux hisce Glossis potuisset affundi, si, uti secundum seriem Librorum Biblicorum, nec non, qua Miscellanea, sub certis titulis Conciliorum, Decretorum, Canonum &c. editæ sunt, ita quoque capita Librorum Biblicorum, ad quæ scil. singulæ Glossæ referendæ, numeri quoque Canonum, & Decretorum specialior descriptio fuisset addita, ita enim non raro menda tolli, ac de verborum significationibus rectius statui potuisset, periculum hac in re fecimus, ut Lector in vocibus *Arapeiti*, pag. 56. *Arame*, brachium. p. 57. *Bann.* p. 81. *Gisalpot.* p. 379. *Hasneta.* p. 436. &c. deprehendet, verum Codices haud dubie istam indicationem non subministrarunt: nos interim quæ nonnunquam aut corrigenda aut emendanda monuimus, vel parenthesibus cinximus, vel post paginam loci adducti adjecimus. Majus ex hisce Glossis commodum obtineri poterit quam *é Rabani Mauri Glossario. Specimen* hujus *Glossarii Rabaniani Latino-Theotisci* publicavit, & notis eruditissimis illustravit, Magnus Theologus, D. JOHANNES DIECMANNUS, prodiit illud eodem quo Pezianus Thesaurus anno 1721. Bremæ in 4. in cujus Præfatione laudatus Theologus ita de Rhabani Glossario, tam anxie â multis hactenus expetito, egit, ut solidius hucusque nemo illud descripserit, en ejus verba. *Quod ad Rhabani Glossarium attinet, vel hæ voces quas inde passim excerpsi, documento esse possunt, non eam istius faciem esse, quam Lambecius nobis primum in* ἐπιτεχνῇ *perquam speciosa ostentavit. Ille enim Comm. de Biblioth. Vindob. II. 415. & Catal. Libror. â se ed. p. 47. ed. Vindob. (in nova Hamb. est p. 20.)* Glossarium Latino Theotiscum in tota Biblia V. & N. T. *inscribitur: quod bona fide ejus in cura Biblioth. Cæsareæ successor, Daniel â Nessel, Sciagraph. magni corp. hist. MS. Cæsar. ined. p. 16. secutus est: uterque pollicitationi de hoc Glossario edendo immortuus. Sed plane aliud utrumque penitior operis, quod ob oculos habebant, inspectio docere & poterat, & debebat. Est, fateor, Latino-Theotiscum, sed non totum, plus enim quam tertia sui parte mere latinum est, hoc est, voces latinas latine, non Theotisce, interpretatur. In illo quoque voces ex V. & N. T. desumtæ reperiuntur, sed illæ, tantum abest ut ad tota Biblia pertineant, ut minimam tantum eorum partem attingant. Cum enim Rabanus non alia, quam Vulgata Latina Bibliorum versione uteretur, ejus Concordantias, quas vocant, consulenti mihi ferme mille & quadringentæ voces hujus Glossarii se obtulerunt, quæ in Vulgata vel plane non, vel non ea quam Glossarium exhibet, terminatione occurrunt. Illarum multas etiam Virgilio deberi, ex Erythræi & Ruæi Indicibus Virgilii deprehendi. Aliæ ex aliis Scriptoribus Ecclesiasticis & profanis huc confluxerunt. Quo igitur jure Lambecius & Nesselius Glossarium Latino-Theotiscum in tota Biblia V. & N. T. appellaverint, videre nequeo. Nisi plane fallor, istud utrique imposuit, quod primas hujus Glossarii voces, pro totius operis titulo acceperunt, qui insuper ab illis, ut magis splendesceret, liberali augmento vocis* tota *amplificatus est. Ego vero, ut quid mihi de hoc Glos-*

Glossario videatur, libere dicam, in juniorum Monachorum, aliorumque discipulorum Fuldensium, usum, Rabanum voces latinas hujus vel istius Libri Biblici, tum Theotisce, tum latine exposuisse, eamque expositionem ab illis ex prælegentis, aut dictantis, ore calamo esse exceptam, haud temere negaverim: quomodo etiam Walafridus Strabus ab eodem Rabano, magistro suo, Glossas Latino-Barbaricas de partibus humani corporis, à Goldasto ex MSC. Rerum Alem. II. 64. 65. primum emissas, deinde Rabani Oper. VI. 331. 332. à Colvenerio insertas, se accepisse refert. Sed uti Rabanum ipsum Glossarium aliquod Biblicum scripsisse nemo veterum testatus est; ita tantum abest ut hoc MSCtum ea, qua hodie prostat, forma Rabano auctori dare queam, ut id illo mihi plane indignum, & mera potius rhapsodia esse videatur, ex Rabani Latino-Theotiscis, quales modo descripsi, ejusdem item & aliorum latinis Glossis, interrupto literarum alphabeti, cujus ceteroquin servari cœpti indicia clarissima sunt, ordine, tumultuarie & admodum oscitanter consarcinata. Oscitantiam compilatoris ut accusem, otiosa, & iisdem plane verbis passim obvia repetitio plus quam centum vocum facit, ut non pauciores, æquipollentibus verbis expressas, prætermittam. Imo sunt inter illa vocabula, quæ ter apposita videas, ut Aër, Luft. *n. 250. 1141. 1228.* Buccula, umbo, Rantpauc. *n. 94. 457. 2627.* Eventus, Uurt, *vel* Kapariunga. *n. 578. 1220. 1334.* Incestum, farhaltani. *n. 775. 1605. 1768.* Strepitus, clamor. *n. 688. 1286. 2479. Quæ omnia in Glossario non adeo amplo, ab uno auctore profecta esse, nemo sibi facile persuaserit. Qui vero etiam hujusmodi inutiles coccysmos à Rabani manu esse velit, eundem simul incuriosum nimis & negligentem, suæque existimationis, quam ex literarum studiis sibi comparaverat, nimis prodigum fuisse, statuat necesse est. Hujus Glossarii, à Lambecio primum ante quinque & quinquaginta annos in arce Ambrasiana apud Oenipontem, cum aliis MSC. Codicibus, reperti, & inde in Augustam Bibliothecam Vindobonensem translati, duo apographa nactus sum. Alterum eorum Viri Consultissimi Gerhardi von Mastricht, fuit, cujus illustre est nomen in republica litteraria, Viennæ, cum illic nomine publico aliquamdiu commoraretur, tum ab ipso, tum ab amanuensi, ex authentico descriptum. Alterum viri, cum latinarum & græcarum, tum Germanicarum quoque antiquitatum, peritissimi, Joh. Henrici Eggelingii, Reipublicæ Bremensi à Secretis, ab affine suo, quem modo dicebam, Nesselio, cum authentico, quod illum sæpius mihi commemorasse adhuc recordor, collatum. Uterque in suis exemplaribus, cum B. Stademio nostro & mecum communicandis, promtissimus fuit, & ut nova inde nobis apographa pararemus, facile concessit.* Hucusque Diecmannus, qui, utpote vir stupendæ lectionis ac eruditionis, in commentario suo vocibus è Rabani Glossario selectis addito, plurima profert, & Latinam & Theotiscam linguam mire illustrantia, quapropter ista, ornamentum Glossario nostro allatura, pariter inserenda censuimus, ex iis tamen quæ ad Latina vocabula illustranda pertinent, ea tantum selegimus, quæ facem necessariam latinis vocabulis Rabanianis accendunt. Usus fuerat in concinnando hoc opere Diecmannus celebratissimi DIETERICI à STADE adjutrice manu, quam non semel prædicat, quem harum rerum callentissimum fuisse eruditis notissimum est, publicaque quæ prostant ejus monumenta docent, ut *Specimen Lectionum antiquarum Francicarum*, Stadæ. 1708. in 4. nec non *Expositio vocum Germanicarum in Lutheri versione Bibliorum occurrentium*, Bremæ 1724. secunda vice in 8. lingua vernacula editum, in quo scripto vocabula bene multa veteris linguæ Theotiscæ, multo cum eruditionis apparatu exponit, exteris igitur ingratum haud erit, aliqua exinde excerpta, & in nostrum Glossarium translata vidisse. THOMAM REINESIUM summæ eruditionis virum fuisse, apud omnes in confesso est. Ille vero in hoc quoque studiorum genere se exercuit, atque *Vocabularium Theotiscum* ex Otfrido, Rhythmo de S. Annone, Libro qui *Heldenbuch* inscribitur, aliisque documentis collegit, quod MSC. possidet Excellentissimus CHRISTIANUS SIMONIUS, è cujus Musæo totus hic Schilteri Thesaurus prodit, communicavit ille nobiscum pro sua insigni benevolentia illud, unde ea quæ Schilterus nondum in Glossario suo notaverat excerpsimus, atque suis locis inseruimus. Appendicis loco porro subjunximus *Glossas à M. Zuer. Boxhornio publicatas.* Duplex ille Glossarium Latino-Francicum in antiquissimis membranis scriptum, Imperatori Carolo M. inscriptum, penes se habuit, quorum unum integre, ex altero quædam Historiæ suæ Universali Lugdun. Batav. 1652. excusæ, p. 452. inseruit. Schilterus quidem, dum è Glossis Veteribus

teribus multa in hoc libro producit, non pauca quoque ex his Glossis decerpsit, quum vero, typis currentibus, deprehendissem, quasdam ab eo omissas esse, ne quicquam desit, omnes à Boxhornio emissas é Latino-Francicis, Francico-Latinas factas, & in ordinem Alphabeticum redactas, omissis tamen vocibus latinis latine expositis, exhibere placuit. Sunt & alia quædam ex aliis quibusdam auctoribus inserta, ut ex Mabillonio & Aventino, ad vocem *Handtzaichen:* ex Speelmanno, ad voc. *Hertbus*, ex Arnoldo, ad voc. *Munt*, &c. Lectori, ut speramus, haud ingrata, nec non loca aliquot à nobis in scriptis Theotiscis observata, (inter illa est locus Notkeri qui peccatum adjacens, *anauuesenda peccatum* vocat, lit. A. p. 45. notatus, extat ille Ps. CXVIII. 3. quod addendum est.) sententiam quoque nostram, sed rariuscule, de quibusdam locis aut vocabulis apposuimus, observato tamen ubique debito erga Viros doctissimos, á quibus dissensum meum indico, honoris respectu. Quæ mea sunt, facile agnoscet Lector, quum nullius auctoris nomen allegatum videt. Ceterum ne ista quæ vel é doctissimorum Virorum laboribus inserui, aut ipsemet addidi, cum Schilterianis confunderentur, cuncta ista signo [ ] sive clavibus includenda curavi, præter ea auctorum loca, quæ Schilterus quidem citavit, ego autem, ne tædiosa evolutione lector toties fatigetur, in ipsius commodum ex auctoribus excerpta adscripsi, & nonnulla é Kerone addita. Vides, ut opinor, Lector benevole, labori nos haud pepercisse, ut Tuis commodis inserviretur, illis igitur ex voto fruere. Sin vero desiderares nonnulla, atque existimares, quod non pauca unum in locum fuissent referenda quæ in diversis comparent. v. g. omnia tempora ad verba unde formantur, composita ad simplicia unde derivantur, & sic porro, memineris, mihi in alieno labore nimis ingeniosum esse, nec licuisse, nec libuisse. Multi hactenus Glossarium Teutonicum promiserunt, edidit nemo, glaciem fregit noster, cui adeo omni debito gratiæ persolvendæ sunt, neque ei dica scribenda, *si non omne punctum* ubique tulit, homines enim sumus, & quisque suos patimur manes, felix qui minimum. Id certe nemo negabit, non extare librum, qui tantam vocabulorum Theotiscorum copiam suppeditet & exponat, quam quidem hocce Glossarium. Si quæ vero addenda adhuc restarent, aut posthac prodirent, commode illa Supplemento cuidam reservari, & in gratiam Lectoris publicari possent. Vale Lector benevole & conatibus nostris fave.

CATA-

CATALOGVS AVCTORVM GERMANICORVM

Tum

Quorum copiam nactus fui & eorum fruitio mihi contigit,

Præter eos quos I. & II. Thesauri nostri Tomus exhibet,

Tum

Brevissima adjectione unius atque alterius Vitæ,

Tum vero

Etiam aliorum, qui nobis aut nomine tantum noti, aut alias laudati; ac posteris nostris utilitatem præbere possunt.

LIBER MS. CHARTACEUS REDITUUM EPISCOPI ARGENT. in quo & alia jura Episopatus descripta sunt, in Seculo XIV.

LIB. MS. SALICUS MONASTERII NOVIENTENSIS SIVE EBERSHEIMENSIS A. 1320. conscriptus, una cum Chronico ejusdem Monasterii.

JO. ISAC. PONTANI *Originum Francicarum* Libri VI. Amstelod. 1616.

Ejusd. Itinerarium Galliæ Narbonensis. cui adjectum Glossarium Prisco-Gallicum, quod alterâ sui parte auctum promisit Orig. Franc. p. 615.

JUSTI LIPSII GLOSSÆ. Habentur Centur. Epist. III. ad Belgas, Epistola XLIV. ad H. Schottum JC. Antwerp. in qua opinionem Becani de primigenia Germanorum lingua explodit. Sunt autem hæ glossæ excerpta Lipsii ex Psalterio veteri circa tempora Ludovici & Caroli Calvi scripto; Latino quidem, sed inter lineas ad singula verba, Germanicâ interpretatione superscripta. Idioma non tam Francicum est, quàm Saxonicum, ut constat ex vocibus, *Gesiste* pro *Gesichte*, visio. *Getelt*, pro *Gezelt*, tentorium, & aliæ plures ibidem, quæ passim in Glossario notatæ sunt.

[Eædem Glossæ cum Guil. Somneri notis, à Merico Casaubono, in fine Comm. de Ling. Sax. Vet. recusæ sunt.]

LEX ALAMANNORVM quæ temporibus HLotharii Regis una cum Principib. suis. id sunt XXXIII. Episcopis Et XXXIIII. Ducib. Et LXXII. Comitibus atque cætero populo constituta est. MS. Cod. Pergam. eleganter scriptus, vetus, atque eo charactere, quem de Seculo IX. vel X. exhibet Mabillon. Lib. V. Rei Diplom. Tab. XI. & XII. ex Codice Sacramentario Ratoldi. conscriptus itaque fuit mox post Concilium Wormatiense, sub Ludovico I. R. Germ. Adjuncta etiam sunt Capitularia Francor. item Excerptio de Pœnitentiale. it. Epistola Paulini Patriarchæ Foro Juliens. edita in loco celebri nomen Franchonofurt in synodo magno contra Felicem hæreticum de Heistolfo, qui uxorem suam occidit causâ adulterii propter unius testimonium.

It. Concilium Wormat. an. 868. f. 191.

Et Responsio contra Græcorum hæresem de Fide S. Trinitatis. Exinde & hoc patet, quum hic Codex utique fuerit Judicialis, *Gerichtsbuch*, publicâ autoritate conscriptus: in novo regno Germaniæ s. Franciæ orientalis, non Legem Salicam, sed Alamannicam in foro fuisse receptam; aliàs enim & Salica fuisset adscripta. In Lege Alam. hoc habet peculiare hoc MS. quod subinde vocabula obscura exposita ad marginem vel interlinealiter scriptura non minus vetusta. Extat in Biblioth. Argent. Univers.

ADR. SCRIECKIUS RODORNUS, ingenti labore Origines resque Celticas, inspectis undique Græcis Latinisque Commentariis, idiomate vernaculo an. 1615. Ypris Flandorum evulgavit. Jo. Is. Pontan. 2. Orig. Franc. 7. p. 149.

Ejusdem Adversariorum Libri IV. Linguam Hebr. esse divinam & primoginiam. Linguam Teutonicam esse secundam, & dialecto tantum ab Hebr. distare. Apologia pro Hieron. Metrum Hebraicum post Hieron. ignoratum, nunc repertum. Ypris Flandror. 1620.

ANDREÆ *Chron. Bavar.* Teutonice.

MICH. BOHEMUS *Wimspergens.* de gestis Frid. Palatini Victoriosi. Rhythm. Teuton.

C. GESNERI Mithridates s. de Linguis.

THEOD. BIBLIANDER de ratione comm. omnium LL.

STEPH. GUICHARDI Harmonia Etymologica LL.

THEOD. THORLACIVS Holâ-Islandus de Islandia Differt. 1666. 70.

Lingua Islandica est vetus Norwegica, ut literatura est antiqua Runer vel Runerletur,

Lingua illa vetus Norwagica olim dicta *Gautamaal* i. e. Gothica lingua, Gothis vernacula fuisse traditur. It. *Norræna* dicta i. Septentrionalis, erat enim & Suecis & Danis vernacula, ut patet ex inscriptionibus sepulchralibus quas collegit Wormius in Monum. Danic. & poemata antiquissima, inter quæ Daniæ Regis Regneri Lodbrock Odo, quam an. 857. in carcere Anglicano inter morsus viperarum cecinit, apud Wormium in Literatura Runica, f. 182. sqq. & Sax. Gramm. Hist. Dan. lib. IX. epilogus ejus:

Fy sinst bins ad hetta,	Fert animus finire	*Sinn and hænta, ende,*
Heim bioda mier dyser,	Invitant me Dysæ (deæ)	*Heimgebieten mier*
Sem fra Herians bollu,	Quas ex Heriani (Othini) aula	*Fra, fram, à, Höle,*
Hefar Odinn mier sendar,	Othinus mihi misit,	*Hefar sendar, ubersendet*
Gladur skal eg Ol med Asium	Lætus cerevisiam cum Asis (diis)	*Skal, sol, eg, ego, ich;*
I Ondveige drecka,	In honoratissima sede bibam.	*drenka, trinken,*
Lifs ern lidnar stundir,	Vitæ elapsæ sunt horæ,	*Lif, vita,*
Hlægiandi skal eg deya.	Ridens moriar.	*Hlæhand sol ich deya, sterben, deytan, töten.*

Hodie ista vetus Norwegica à moderna Norw. & Svecia & Danica discrepat, ut diversissimum idioma videatur, *nec usquam quod sciam gentium* præterquam in Islandia pura & incorrupta hodie servatur. confirmat Wormius Liter. Dan. fol. 137.

Franci antiquissimam Gothorum linguam in multis fidelius retinuerunt quam ASaxones, Fr. Jun. Gloss. Goth. p. 398.

JACOBUS TWINGER Presb. Argentin. collegit librum vocabularium de significatione nominum nuncupatum de diversis libris Grammaticalibus Catholicon Hugwiconne & Speculo Grammaticæ & specialiter de quodam libro seu Vocabulario per Dominum Fridericum dictum Closener Vicarium Ecclesiæ Argentin. subtiliter compilato. an. 1390. Extat MSS. in Registratura S. Marci Argent. Descripsit Petrus Scheid. Subjecit duas plagulas Joh. Birtzeman de Sletzstat, Conventualis in Ytenwiler. Sequitur Vocabularium Lat. Germ.

RUDOLPHUS DE ANSE, interpres metricus veteris Testamenti, sub Friderici II. Imp. ævo. M. Freherus Not. in Willeram. p. 19.

[DER WELSCHE GAST, Liber Rythmicus MSC. extat in Bibliotheca Reipubl. Ulmensis, titulo quidem caret, sed ille post præfationem prosaicam, his verbis initialibus præfationis Rhythmicæ indicatur:

Ich bin der Welsche Gast genant,
Der alle tugent lert und mant.

Auctor ejus nomen suum non expressit, indicat tamen se Italum esse, proin in præfatione rhythmica se excusat, si forte per imperitiam linguæ Germanicæ minus pure locutus sit, ut vel ex hac præfationis clausula patet:

Missprich ich an der tutsche icht
Das duncke uch wunderlichen nicht
Wann ich gar ain Walch bin
Des wirt an miner tutsche schin,
Ich bin von Frigul geborn
Und läse es gar one zorn.

Quo tempore vixerit itidem indicat. L. 8. c. 9. dum de sepulchro Christi à barbaris Christianis erepto dicit:

Es sind wol acht und zwaintzig jar
Das wir es verluren das ist war.

Cum vero anno 1188. Saladinus Hierosolyma occuparit, anno 1216. hic auctor scripserit necesse est.]

JACOB DE CASSALIS, Ordinis Prædicatorum librum moralem de ludo Scaccorum scripsit. Cujus principium refert Vœgelinus in C. Cant. 8, 11.

Das buch von menschlichen sitten
und von ampt der Edlen.

Ich Bruder Jacob von Cassalis, Prediger Ordens, bin uberwunden worden von der Brüder gebett wegen und der weltlichen Studenten und anderer Edelen leut, die mich haben horen predigen das Spiel, das man beisset Schachzabel.

Conrad von Amenenhusen, der Statt zum Stein Münch v. Lütpriester A. 1337. *hat das Lateinische Buch* Fr. Jac. de Casallis *vom Schachspiel in teutsche Reymen gebracht.* It. Jac. Mennel V. J. D. Rhythm. Germ. de ludo Scachiæ, Constantiæ. A. 1506.

Cornel. *à Beughem* Incunabula Typographiæ, f. Catalog. libr. ab inventione Typographiæ usque ad A. 1500. incl. in quavis lingua. Amstel. 1688. 12.

LOOSBUCH, *zu ehren der Romischen, Ungerischen und Bohemischen Kunigin. Pauli Pamlst* Premonstratens. profess. Getruckt zv Strasburg. 1546. fol.

Ist ein Glücksradt mit XX. fragen, die antwort in reymen: theils die zeit ehrlich zv vertreiben, theils zur Sittenlehr dienlich.

CHRONICON HOLLANDIÆ RHYTHMICVM laudatum Pontano L. 6. Orig. Franc. pag. 403.

D. JOH. GEILER VON KEISERSPERG Predicant zu Strasburg in dem Hohen Stifft. A. C. 1500. ex ejus concionibus collectanea edidit Fr. Joh. Paulinus Ord. discalc. Argent. A. 1517.

REGULA S. BENEDICTI, Latino-Germanica MSC. Keronis versione hujus Regulæ multo recentior.

JACOBI DE VIRAGINE, Historia Lombardica, seu de Vitis Sanctorum. MSS.

CATA-

CATALOGUM VETERUM LIBRORUM SEPTENTRIONALIUM, v. in Monathl. Unterred. 1691. p. 631-734. p. 339. sqq. p. 911. sqq.

CÆDMON, Poëta Anglo-Sax. Th. Mareschall. Obs. 1. in Vers. N. T. Anglo-Sax. §. 3. Non prætereundum censeo, quod de Monacho quodam Cædmon dicto, qui afflatu divino, ut credebatur, Poëta evasit, affirmat ipse Beda H. E. l. 4. c. 24. scilicet: *Quicquid ex divinis Literis per interpretes disceret, hoc ipse post pusillum, verbis Poeticis maxima suavitate & compunctione compositis, in sua, id est, Anglorum lingua, proferret.* Hocque conciso ac sublimi orationis artificio *canebat* (ut Bedæ verbis paulo post sequentibus utar,) *de creatione mundi, & origine humani generis, & tota Genesis historia; de egressu Israël ex Ægypto, & ingressu in terram repromissionis. De aliis plurimis S. Scripturæ historiis; de Incarnatione Dominica, ac passione & resurrectione, & adscensione in cœlum; de adventu Spiritus S. & Apostolorum doctrina — multa carmina faciebat.* Floruit iste Paraphrastes (cujus aliquot Poemata ex Cod. vetusto primus eruit ediditque Cl. Iunius) in cœnobio Streneshaleano, sub nobilissima Abbatissa Hilda, quæ diem supremum clausit an. Dom. 680. Nam in Chronologia Saxonica hæc leguntur ad eundem annum: *ant thyylcan geare forthferde Hild abbodisse on Streones heale.* i. e. eodemque anno ex hac vita migravit Hilda Abbatissa in Streones hala.

CHRONICON MS. Pergam. idiomate inferioris Germ. de origine mundi Impp. & Pp. usque ad Ludovic. Imp. & Joh. XXII. Bened. XI. & Clem. VI. 1312. Autor videtur Epko de Repkau, vel de ejus familia, sic enim in præfatione rhythmicâ:

Dat is des van Repgouwe rat
loghene ghesproken missestat.
gescreuen tut se groten val.
der sele des sit ghewerat al.

HISTORIA ALEXANDRI M. *Das buch der geschicht des grossen Allexanders. Hienach volget die hystori von dem grossen Alexander wie die Eusebius beschriben hat. Zu dem ersten Doctor Hartliebs von Munchen vorrede.* In ipsa præfatione autor ita de sese: *So hat der hochgeboren durchleuchtigester Furst Herczog Albrecht Herczog in Bayren, Pfalczgrafe bey Rein und Grafe zu Voburg. auch sein allerdurchleuchtigeste gemahel frau Anna von Braunschweigk geboren nit unbillich an mich Meyster Johannes Doctor in Erczney und in naturlichen Kunsten, irem unterthan begeret und geboten das buch des grossen Alexanders ze teutsch machen nach dem waren text nitt hindan noch darzu zu setzen,* &c. *Der prologus und vorrede Eusebii hebt sich hie an in das Buch Alexandri M. Die Streit und grossen tät der ungelaubigen, die do waren vor der zukunft Jhesu Cristi, &c.* In fine agitur de Alexandri successoribus, & tandem de Ptolomeo jun. ex Ægypto veniente & occupante Græciam & Macedoniam, & ejus patre Ptolomeo seniore de Saxonia, qui ad invitationem filii detrectaverit Saxoniam relinquere & Macedoniam Græciamque regere: tandem sic clauditur: *Von dem grossen Alexander und seinem geschlechte hat das buch nitt mer inn. Es hat Eusebius nit weyter davon geschriben. Wie aber die Kriechen darnach gar lang herrscheten, das vindt man in dem buche de origine Saxanorum. Hye endet sich die hystori Eusebii von dem grossen Kunig Alexander. Als die der hochgelert Doctor Johann Hartlieb czu Munchen durch liebe des durchleuchtigen Fursten Herczog Albrechts säliger gedächtnis in teutsche transferiert und beschriben hat. Getrucket und vollendet in der löblichen Stat Strasburg von Marten Schotten. An mitwochen nächst nach unser Frawen tag do sy enpfangen ward. Des jars da man czelet nach Christi gepurt. M. CCCCLXXXVIII. Jar.* Vide M. Opit. in Rhythm. de S. Annon. §. XIV. Voss. de Hist. Lat. L. III. p. 728. Th. Reines. ad Rupert. Ep. III. p. 314. Konigsh. Chron. c. 1, 101. & 116. Freinshem. in Curt. c. 4. Julius Valerius.

IO. ANNIUS Viterbiensis, Theologiæ Professor, Ordinis Prædicatorum scripsit commentarios Antiquitatum ad Christianissimos Hispaniarum Reges Ferdinandum & consortem ejus Elisabetham. In cujus præfatione profitetur se Theologi officium sequi, h. e. rerum veritatem perquirere, invenire, firmare, aperire, pro patria, & Italia & Europa tota. Atque in inventa veritate, illis solis palmam concedere se, qui contra se *vivum* adhuc produxerint potiores auctores & certiora argumenta. Qui verò infirmiora his argumenta, aut juniores auctores objecerint, utique eadem facilitate contemni, qua proferantur. Producit I. varia nomina propria populorum, quæ de eodem vel diversis usurpata contendit, & hæc in secundo libro præsupposita, applicat Lib. III. ad Vertumnianam Propertii lib. 4. Eleg.

Lib. IV. producit Xenophontem de Æquivocis latinè. Sed quem ab ipso Annio confictum ait Voss. l. 1. de Hist. Gr. c. V.

Lib. V. Producit Fabium Pictorem, quem Res Romanas scripsisse testatur Appianus. Ipse Annius affert duos ejus libellos, unum de aureo seculo & origine Vrbis Romæ, alterum de Romulo. Sed utrumque confictum ab Annio asserit Voss. L. 1. de Hist. Lat. c. 3.

Lib. VI. producit Myrsili Leghii (cujus fragmenta apud Strab. Dionys. Plin.) librum contra Herodotum, de origine Italiæ & Tyrrhenorum. Fictum ab Annio id. Voss. L. 3. de Hist. Gr. c. p. 391.

Hic tradit Annius tres Canones veritatis indagandæ,

I. ex Plinio l. 2. pr. *Neminem unum sequar: sed quemcunque veriorem perspexero.*

II. ex Myrsilo: De gentis antiquitate & origine magis creditur ipsi genti atque vicinis, quàm remotis & externis.

III. Annales Monarchiarum in temporibus prævalent omnibus, quia magis certi. ex Philon. & Metasth.

IV. Si duo sunt pares patria & antiquitate, afferenti probatiora creditur.

V. ex Hieronymo: Quod absque certo auctore vel ratione dicitur, eadem facilitate contemnitur, quâ profertur.

Lib. VII. producit fragmenta Catonis de origine

gine gentium & urbium Italiæ, de quibus ait: *Non potui eum integrum habere: nisi fragmenta & quidem inordinata in Collectaneis vetustis cujusdam magistri Guilielmi Mantuani. Nos verò in ordinem solum fragmenta redegimus, ut cuncta simul quisque legat, quæ ad unam regionem Italiæ spectant.* At Vossius Lib. I. c. V. ait, nihil inficetius Catoneque indignius esse, eamque imposturam non multo post quam in lucem prodiisset, Sabellicum vidisse Ennead. X. lib. 2. item Fabrum Stapulensem, Vivem, B. Rhenan. atque alios.

Lib. VIII. & IX. duo Fragmenta Itinerarii Antonini Pii Imp. ex collectaneis Mag. Guilhelmi collectis an. MCCCXV. à vulgatis diversa. Sed Vossius L. I. de Hist. Lat. p. 97. asserit, Annium hæc commentum fuisse, eisque nihil indoctius nihil in fulsius esse, quod & res clamet & ubertim ostensum à Phil. Cluver. in Italia.

Lib. X. Epithetum f. Epilogum aut Epitomen Archiloci de temporibus. Vossius L. I. de Hist. Gr. c. 1. ait de hoc: verè sunt λῆροι ac planè ὑποβολιμαῖα, ut alia multa quæ ab impuro illo Annii fonte promanarunt.

Lib. XI. Metasthenem Persam de judicio temporum & annalium Persarum. Quisquis, inquit Annius, ille fuerit qui librum traduxit, existimo melius dixisset: de Censura, quàm Judicio. Corruptius usus est Petrus Comestor qui Scholasticas historias edidit. Nam super Dan. Proph. dicit: Metasthenes in libro judiciorum. (Sed in Edit. Argent. 1485. legitur Megasthenes, sed quæ ibi ex eod. allegantur de Nebuchodonosore Magno, quod fortitudine & actuum magnitudine Herculem transscenderit, apud Annianum non leguntur.) Corruptissime tamen inveni hunc in aliquibus Megasthenem pro Metasthene: quia primus fuit Græcus & historicus, hic verò Persa & chronographus, & ille laicus, hic v. sacerdos. Hæc Annius. Sed Vossius L. I. de Hist. Gr. c. XI. cuncta ista ab Annio sunt conficta: qui ne verum quidem historici nomen sciebat. Alioqui eum non Metasthenem vocasset, quæ appellatio ne Græca quidem est, sed Megasthenem, ut faciunt Athenæus &c. Nempe decepit hominem vetus Rufini translatio; ubi librarii vitio perperam ita scriptum erat.

Lib. XIV. Breviarium Philonis de Temporibus. Hoc multi genuinum ajunt, sed contra Vossius L. 2. de H. Gr. c. 7.

Lib. XV. Berosum f. deflorationem Berosi Chaldaicam. Sed & hæc esse ejusd. farinæ ac Megasthenes, &c. ut insanum sit, velle ex quisquiliis istis ac nugis mendacibus metiri magnum Berosum, Voss. L. I. de H. Gr. c. 13. refutans D. Gothofr. Sed quæ de Franco annotat, ostendunt, ipsum Berosum à se haud esse fictum. Sed & Megasthenes ante Annium allegatur à Pet. Comestore, & autorem suum laudat Annius Fr. Guillelmum & ejus collectanea an. 1315. Igitur à dolo & impostura Annium excusarim, qui non probatus, non præsumitur, præsertim in Theologo. Ipse porrò potius præsumitur defraudatus & deceptus ab aliis, fortè eodem Guillelmo, & Traductoribus, quos notat Annius semel atque iterum. Decipi facilius potuit, ob nimium antiquitatis patriæ studium & amorem. Cæterum collectanea Guillelmi alicubi in ordinem se redegisse fatetur. Fortè & suis verbis adjectis, quibus potuisse relationem exprimi credidit, sicut Bapt. Egnatius fecit constitutioni Ottonianæ de Septemviratu. Atque idem Goldastum perpetrasse in Constitutionibus Impp. observatum nobis. Conf. & Calvisii sententiam hoc de Scriptore Isag. Chronol. cap. XXVIII.

AVGVSTÆ *Vindelicorum Reip. Jus vetus* in Cod. MS. quem communicavit mihi Vir CL. *Chr. Jac. Lauber*, Reip. Consiliarius celeberrimus. Comprehendit Jus, quo usu fuit Resp. illustrissima, ante Rudolfum Imp. sub illo verò renovavit illud & in illum codicem redegit an. 1373.

Prologus hic est:

Hie hebt sich an die ehaftin (Ebehaftin, Leges) *und allw recht die disw Stat ze Auspurg von ir Herschaft* (Ergo Civitas hæc Imp. habuit autonomiam jam tum antea. Id enim significat *Herschaft.*) *her hat braucht.*

Frid Gnad und Minne des almechtigen Gotes si mit allen Gotes getrwen. Amen.

Wann aellw dinch und diw geschefft diu die laeut werbent dikke vergezzen werdent und auch verderbent, davon so ist not swaz man wirbet, daz man daz guter gehugnüzze entselbe mit der geschrift daz es stet belibe. Daruber tunt kunt die Rautgeben die ze den ziten Rautgeben waren ze Auspurch, do von Gotes geburd waren Tusent jar zwaihundert jar sechs und sibentzig jar by Künk Rudolfz ziten der do gewalticlichen Römischer Künk waz. Daz die biderben burger und die eltesten und auch die witzigosten Rautgeben von Auspurch durch ir triw und durch gantz rechtikait chomen zv unserm Herrn Chunk Rudolf und im furlæten so gtanen gebresten und umb ællw dw recht dw disw Stat ze Auspurch von alten ziten by Kaysern by Küngen und Bischiffen herbracht het, es si an des Vogtes recht, oder an des Burggraven oder an Zöllen oder an der Muntz oder aines jeglichen biderben Mannes recht, er si arm oder reich. Do begnat unz unser herr Chünk Rudolf mit, und bekant uns unser recht und gab uns daruber sin briefe versigelt mit sinem Insigel und mit unsers Herrn Bischof Hartmans willen der do Bischof waz und mit siner Chorherren willen. Do disw gnad der Stat gemainlich widerfur von unserm Herrn Chünk Rudolf und von unserm Herrn dem Bischof, do komen si an ir raut und namen mit guter beschaidenhait vier biderbe man, und swuren die zv den Hailgen das sie uf ir aide aellw dw recht, es waer von Vogten oder von Burggraven oder von Muntzen oder von Zöllen oder aines ieglichen biderben mannes recht, er si arm oder reich, daz si die biezzen schriben, und swaz si schriben, daz si daz braechten fur den gantzen Rat, und daz es da bestaettet und bewaert würd als es hernach geschriben stat. Daz taten si und ist daz bewaert, daz es dem arm und dem richen stet sol beliben. Swez man irr wirt, daz man daz an disem buche vinden sol, das denn recht ist und nieman widerreden sol.

In fine rubrica est:

Qui scripsit scripta manus ejus sit benedicta. Finitus anno Dn. M. CCC. LXXIII. in vigilia S. Petri Apostoli.

EDDA.

Morhov. P. 2. de L. & Poëf. Germ. c. 8. p. 404. *Bey den Isslendern hat man ein sonderlich Buch die* Edda *gehabt, welches war die* Mythologia Poëtica *der alten Nordischen Völcker, oder vielmehr ihre* Theologia, Physica v. Ethica. *Es sind zweyerley* Eddæ *gewesen, die eine als die älteste, ist in alte unverstendliche Verse verfasset von* Sæmund Sigfuson, *der mit dem zunahmen* Froda, *das ist der Weise genannt worden*, und an. 1077. *zu Odde in Issland Prediger gewesen.*

Die neue Edda *hat gemacht* Snorre Sturlæson, *ein vornehmer kluger Mann v. OberRichter uber Issland im jahr* 1222. *v. aus der ältern des Sæmunden zusammen gezogen, welche* Pet. Resenius *mit sehr nützlichen Anmerckungen v. einer weitleufftigen Vorrede heraus gegeben, darinn er mit mehrerm von diesen beyden* Eddis *handelt.*

In der Königl. Schwedischen Bibliothec *soll noch eine andere v. bessere verhanden seyn, wie Herr* Rudbek *meldet. Dieser* Snorre Strulæson *hat die alte* Eddam *etwas verendert, v. uf ihre* Poëterey *gerichtet.*

Eddæ antiquioris auctor Sæmundus Sigfusonius vixit An. 1077. Recentioris Sturlesoniæ Codex Membr. ab Editione Reseniana nonnunquam discrepans ac multa omittens in Bibl. Upsal. Rudbekius P. I. Atlant. c. 22. p. 540. Snorronem sæpius fugisse Fabularum Poeticarum Borealium sensum.

Odæ veteres Suecicæ Ethnicæ referunt eandem ætatem, quæ carmina Germanorum ante susceptum Christianismum. Sed quum Germani eum longè ante Svecos susceperint, & gentilium carmina Deificationi & Idolomaniæ propiora aboleverint, hinc nulla superesse voluerunt Clerici Germaniæ sed superfuerunt longius in Svecia, serius ad Christianismum conversa, & Clero veteri Svecico non adeò zelote adversus carmina gentilia. Contra Rudbek. in Atlantic. Conf. Morhof.

HELDENBUCH.

Edidit hunc librum A. 1590. alterâ vice Sigm. Feyerabend Francofurti ad Mœnum, quadripartitum, cui in prosâ præmissa est quædam Introductio, de Nominibus, ætatibus & exitu veterum Heroum Teutonicorum, sequuntur deinde libri IV. Carminum de iisdem. Reperi Codicem MS. veterem in Archivo Civitatis Argentor. quem cum edito contuli, & deprehendi primò titulum sequentem miniatum:

Dis buch seid wie die heild harkomen sind der stand ein deil in disem buch Und ist zu wissend das der andern heild vil dusent sind gewesen die nit hie stont Und seit wie all heild ab sind gangen und wie sie ein end hant genomen und von wem sie geboren sind oder wenne.

Deinde observare licet, editorem non retinuisse genuinum antiquum textum, & vetusta vocabula, sed ad sui ævi stylum commutasse & verba & constructionem. Unde in conferendo verba vetusta & si qua alia notanda duxi. Imprimis verò in auctoris nomine erravit editor, exposuit enim auctor nomen suum ad finem libri, prout editus est, hoc modo:

Nun hat dis buch ein ende
GOtt uns sein hulffe sende
Dass wir zu allen stunden
In freuden werden funden
So mach uns wol gelingen
Heinrich von Osterdingen
Diese Abentheur gesungen hat
Dass sie so meisterlichen stat
Dess waren jm die Fursten holdt
Sie gaben jm silber und golt
Darzu auch Pfenning und reiche watb
Hiemit das buch ein ende hat
Wol von den auserwölten degen
GOtt geb uns allen seinen segen.
Amen.

Sed MS. ita habet:

Nun hat dis buch ein end
GOt uns sin helff sende
Das wir zu aln stunden
In gnoden werden funden
So mag uns wol erlingen
Heinrch von Offtertüngen
Dise Ofendür gesungen batt
Das sii so meisterlich stat
Des waren ym die Fursten holt
Sie gobent ym silber und goltt
Pfenge und riche watt
Hie dis buch ein ende hat
Von den usserwelten tegen
GOtt geb uns sinen segen
Den muesse von uns nieman triben
Dis buch hatt Diebolt von Hanowe der goltsmid geschriben.

Itaque non *Osterdingen*, sed *Offtertüngen*, est nomen gentilitium auctoris, ex Nobilibus Sveviæ, cujus mentio sub nomine *Ostringen* habetur in Wapenbuch p. 118. & apud Dn. Spener. P. I. Herald. Oper. p. 271.

In eodem MS. sequitur, in carmine *Historia* DIETERICI VERONENSIS Regis Gothorum sub titulo:

Diettrich von Bernne und Sigenott
wie er und dem streid

Incipit:

Ir Hörschafft wellent ir betagen,
Ich wil uch Ofentiar sagen,
Von starcken sturmen harte,
Die von Berne her Diettrich streit,
Do mit er mangen sturm erleit,
Wanne daz in Got ernertte
Ez mocht anders nit ergan,
Er reit allein von Bernne,
Auch durch mangen finstern tan,
Daz mugent ir hören gerne
Liep und leit ym do beschach,
Mit einem starcken Risen
Kam er in ungemach.

In eodem MS. sequitur:

VON PFAFFEN AMIS

Dis sind clug liste von Pfaff Amis.

Incipit:
Uns sagend die Buchmere,
Wer der erste man were,
Der liegen triegen anving
Und sin wille firging
Das er mit wider saitz vant
Er hatte hub in Engeland
In einer statt hiess Karnis,
Und was geheissen Pfaffe Amis,
Er was der büch ein wiser man
Und gup er weg was er gewan, &c.

Ibidem adjectum cernitur aliud carmen:
Wie der Düfel zwey elitt
verwurtte.
Her Arolff sprach zv King Salmon das
also ich es an eim buch las, &c.

Item aliud:
Wie eim manne sin elich wip starp und er
sit also dott by ym helt lange zitt
Hie vormals ein erber man
in einer stat die ich nit kan
mit namen wol genemen hie, &c.

Est mutilum in fine.

De hoc Heldenbuch conf. Cruf. Annal. Svev. I. 8, 11.
Vorburg. Vol. 6. p. 78.

LUCIDARIUS. *Ein liebliche hystory von dem hochgelerten Meister* Lucidario. *Dis heisset* Lucidarius. *das spricht zu teutsch also vil als ein erlüchter. An disem buch findet man menyge grosse ler, die anderen buchern verborgen seind das underweyset unss dis buch. In der geschrifft so vinden wir auch den syn dys buchs, das es genant wirdt* Aurogemma. *das bezeichnet uns wie gut das buch sey. und darumb was man in andern buchern dunckels und unverständtliches geschriben vindet, das erkleret unss Meister* Lucidarius *gar ordenlichen*, &c. Nec annus nec locus impressionis est adjectus. Videtur autem impressus Argentorati paulò ante Historiam Alex. M. & belli Trojani.

JOH. DE MANDEUIL, *Equitis Anglicani*, ex *urbe Alban*, *Itinerarium*, per Orientem, & Africam. (qui iter ingressus an. 1322.) Latinè & Gallicè scriptum, vertit in Linguam Germanicam, Otto de Denering, *ein Thumherre zv Metz in Lutringen*, extat MS. Teuton. in Archivo Civit. Argentin. De Mandewil vide Voss. de Hist. Lat. Lib. III. c. 2. qui idem est cum Jo. de Montevilla, quem describere frustra ibi Vossius promisit. Item Hallervordi Spicilegium p. 112. Quod dicitur etiam *Jo. de Barbam* vocatus, videtur mihi ex nostrate MS. emendandum, *Jo. de Alban.*

MELV(O)SINE *Geschicht. Mit den figuren. Dyss owenturlich buch beweyset wye von einer frowen genant:* Melusina *dye ein Merfeye und darzu ein geborne Künigin und uff dem berg Awelon kommen was. Derselb berg leyt in ffranckreich und wart dyse Merfy alle samstag von dem nabel hinab ein grosser langer wurmb. dan sye ein halb gespenst was. Es sint auch von ir grosse mechtige geschlechte komen von Kunigen von Kunigin ffursten, Grosen, ffryen. Ritter und Knechten. der nachkomen hent bi disem tag ernampt lute Kunig Fursten Grafen Ritter und Knechte synt. Dobey man bruffen mag das dyse materye durch ire experienz bewiset das dy hystoree war und ann yr selber ist.*

P. P. *So hab ich Thuring von Ringoltigen von Bern us Uchtlant ein zu mol seltzem und gar wunderlych fremde hystory funden in ffrantzoischer sprach und welscher zungen. dye ich aber zu dienst dem edelen wolgebornen herren Margraff Rudolff von Hochberge Herrn zu Rötelen und zu Susenburg meines gnedigen herren zu tutscher zungen gemacht. — Und das ist von eyner frawen genant Melusina die eyn Merfey gewesen ist und noch ist, das sy nit ganz noch menschlicher natur eyn weib gewesen ist, besunder hat sy von Gottes wunder eyn ander gar fremd und selzeme usserzeychung gehebt. Und wie das sye das ir wandel sy etwas einem fast grossen gotzwunder oder gespenste gleiche so hat sie doch naturliche eliche Kinde gelossen, wol VII. sun, die do gross mechtig Kunig Fursten Herren und ture Ritter gewesen, und ir nachkomen noch sint auf diesen huttigen tag, es sey yn ffranckreich. in Cipern. in Armenya. yn Behem. yn Engellant. in Norwegen. in Holant. in Tutschen landen und andersswo.*

C. I. *Es ist gewesen vor zeiten eyn Grafe von Poytiers in ffranckreich der was herre zu Portenach der begert von einem seynem Cappolon das er us allen sinen coroniken wolte zusamman lesen wye oder durch was lute das Schloss und die Stat Lusynien in ffranckreich gelegen angehaben &c. derselbe fand bucher in ffranzosischer sprach uss latin in dem Schloss zu Mabragenye und zu Portenach. uss den dreyen buchern diss buch so ich in welscher zungen fant, zusammen gelesen ist. und ist de synne der hystorie zu tütsche also: Nach den zeiten der Kunnges von ffranckreich genant Othonien, da was zu Poytou in dem Kungreich von ffranckr. ein edeler Graff wol ernempt der was genant Emmerich, &c.*

Hye endet sich dise warhafftige hystory dye so vor kurtzen zeiten von latin und welscher und frantzosischer sprochen in teutsch gemacht und transferiert *ist worden. Und das Buch hat getruckt Heinricus Knoblochtzern zu Heydelberg auff Sant Lucien unt Ottilien tag nach Christi unsers Herren geburt MCCCCXCI. jare.*

De his ita Conr. Vecerius, Secretarius Regius Maximiliani I. Imp. Lib. de Rebus gestis Imp. Henrici VII. scribit: *Quanquam me non præterit circumferri jampridem libellum vernacula lingua conscriptum de fœminæ Melyssinæ præstigiis octavo quoque die pubetenus in anguem commutari solitæ, quam inter majores Septimi nostri connumerare nituntur. Eum ut nec approbare ita nec refellere animus est. Cur enim non veneficia fieri posse concesserim, dum si tradantur ut veneficia. Quis enim non illa fascina legens obstupescat, neque tamen protinus tanquam conficta repudiet.* Melusina de Luzelburgensi progenie.

Scylla venit mediaque tenus descenderat aluo, Ovid. Met. 14.
Cum sua fœdari latrantibus inguina monstris
Aspicit

Aspicit: ac primo non credens corporis illas
Esse sui partes refugit.
— Et.
Cerbereos rictus pro partibus invenit illis.

Sed a fabulante Poeta eos versus exaratos obiicies? Historiam accipe:

Hæc se carminibus promittit soluere mentes
Quas velit, ast aliis duras immitere curas
Virg. Æn. *Sistere aquam fluviis & vertere sydera retro*
Nocturnosque ciet manes: mugire videbis
Sub pedibus terram, & descendere montibus ornos.

Alius quoque ejusdem professionis scriptor hunc in modum cecinit:

Lucan. 6. *Mens hausti nulla sanie polluta veneni*
Incantata perit. —

Libet & testimonium quanquam non admodum diffinitum, unius è nostris sapientibus afferre in medium: (Aug. 18. de Civ. D.) *Hæc vel falsa sunt*, inquit diuus pater Augustinus, *vel tam inusitata, ut merito non credantur. Firmissime tamen credendum est, omnipotentem DEum omnia posse facere quæ voluerit sive iudicando, sive præstando, nec dæmones aliquid operari secundum naturæ suæ potentiam (quia & ipsa angelica creatura est, licet proprio suo vitio, maligna) nisi quod ille permiserit, cujus judicia occulta sunt multa, iniusta nulla. Nec sane dæmones natura creant, si aliquid tale faciunt, sed specietenus quæ à Deo vera sunt, creata commutant*, &c.

Quid? annon consonantia, de ortu maximorum quondam Principum aliorum traduntur? Alexandrum nempe Macedonem complexu Olympiæ matris Draconisque genitum, ideoque appellatum fuisse Hammonem? Scipionem Africanum & diuum Augustum eiusdem superstitionis interventu conceptos? Quin & in Oceani Gallici insula quadam, novem *Gallicenas* illas fuisse tradunt auctores, cum aliis artibus præditas, convertendi se in quas formas liberet. Quibus ex locis ortam fuisse Melyssinam non est absurda coniectatio. Sed de his aliàs. Certe prænobiles tum in Galliis tum apud inferiores Germanos scio familias, & patriæ nostræ deferentes prænomen, & in galeato imaginum apice (cujus stemmatis diligentissima ac minimè perfunctoria cura fuit veteribus) id monstrum, cuppæ balneatoriæ insidens. Sed & turrim ingentem mediæ civitatis (Viennæ, ut puto) nostræ sitam, paulo supra ætatem nostram bona ex parte prolapsam vetustate comperi, in qua vanitatem illam fuisse peractam, fama per manus traditur. Postremo Carolum felicissimum seculi nostri principem nondum pubescentem, quum de nuptiarum fœdere cum Renata Ludovici Gallorum regis filia ineundo tractaretur (quanquam illi larga potestas erat è subiectis aliis gentibus titulum assumendi) totis tamen tabulis haud alia quam Lucenburgiæ appellatione fuisse denotatum, non in minima gloria posuerim, usque adeo ut (Censura de historia Melusinæ.) nisi aliis vitiis supradictum opusculum laboraret, quippe in quo parum verisimilia referuntur, interdum adversa, nonnunquam dissonantia, non difficile fidem mihi faceret. Enimvero quo commodius ad ipsius Henrici res nostra feratur oratio, & rectum *visum est, & necessarium, pauca prius de statu temporum illorum supra repetere.*

Hinc in Gallia receptum hoc nomen proprium in illustribus familiis, quo de *Menag. Orig. Gall. h. voc.*

Vid. Spener. Op. Herald. P. I. S. 2. §. 12. p. 205.

S. METHODIUS, Martyr, Episcop. Patarensis, & Tyrius, circa an. 290. Ejus Fragmenta collegit & edidit Fr. Combefis, Paris. 1644. De eo præter alia Menologium Græcorum die X. Mensis Julii. ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν μελλόντων σαφέστατα προεθέσπισε, καὶ προηγόρευσεν ἐμφανέστατα· περί τε τὰς βασιλέων ἐναλλαγὰς, καὶ μεταβολὰς καὶ μεταποιήσεις καὶ ἐθνῶν ἐκδρομὰς, καὶ χωρῶν καὶ τόπων ἐρημώσεις καὶ ἀφανισμοὺς, περί τε ὀρθοδόξων καὶ αἱρετικῶν βασιλέων, καὶ περὶ τῆς συντελείας τοῦ κόσμου, καὶ περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου καὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας καὶ τοῦ ἀφανισμοῦ καὶ πανωλεθρίας πάσης σαρκὸς ἀνθρωπίνης· ταῦτα πάντα σαφέστατα ὁ θεῖος οὗτος προεθέσπισεν. i. e. Quia & de futuris clarissime vaticinatus est, ac perquam perspicue prædixit: nempe quod spectat ad regnorum utrinque mutationes, Gentium migrationes, locorumque ac regionum vastationes. Item quod ad orthodoxos Reges & hæreticos: nec non quod ad mundi consumationem atque ad Anti Christum & ejus regnum, mundique destructionem, ac omnis humanæ carnis interitum. Hæc omnia vir Eximius clarissime vaticinatus est. „ Ad hæc subjicit Combefis: „ Extant quædam Methodii nostri de Antichristo Latine edita in Biblioth. Patr. Colon. & nuperrima Parisiensi. Ipsa forte, ad quæ respicit Menologium, quanquam Bellarmino videantur minus viro sancto digna. Nihil ego pronunciaverim; re minus mihi discussa; ac nec Methodianis nostris adjicienda putavi, deficiente Græco Codice ad quem conferrem, & opus totum expenderem. Sanè ut non placet nimia in hujusm. Prophetis, prophetiisque extra Canonem, credulitas, ita nec levius spreverim, si qua præsertim velut sanctorum antiqua obtineant. „ Menologium hoc etsi incerti auctoris & ætatis, vetustum tamen fatetur Voss. de Histor. Græc. p. 389. Methodii meminit Marian. Scot. & Martin. Polon. L. I. c. 4. Marianus Fragmenta plurima ejus recitat, in ætate sexta, & Episcopum ab initio appellat: sub Arcadio Imperatore cessant ejus Fragmenta. Unde conficitur, hunc Methodium non fuisse Græcum Patarensem, sed Latinum, qui sub Honorio & Theodosio juniore vixerit, & à Christo nato, usque ad Arcadium Chronicon scripserit. In ultimo ejus fragmento indicat Patrem suum Arsenium, qui Arcadium & Honorium de Baptismo susceperit. Qui & postea Arcadii Præceptor fuit, & filius forte Viri Illustris, Arsenii Vicarii Præfecti sub Constantio. *L. 15. C. Th. de Prætor.*

Revelationes Methodii Latine habentur in Biblioth. Patr. T. III. p. 611. Græce & Latine T. I. Orthodoxogr. Basil. Grynæi. Eas S. Methodii

thodii Martyris putat esse P. Comestor in Hist. Scholast. c. XXV. In linguam Germanicam transtulit & edidit Seb. Brand Basileæ ann. 1498. Guil. Cave Histor. Literar. Scriptor. Eccles. A. C. 290. Revelationes has Methodio Homologetæ Patriarchæ, vel forsan alteri Patriarchæ, qui claruit circa A. C. 1240. adscribendas censet. Quod enim eas tanquam genuinas Methodio Patarensi adserat Græci Synaxarii Auctor, hujusmodi testimonia apud æquos rerum judices nullius auctoritatis esse. Idem A. C. 842. Bina fragmenta apud Gretserum de Cruce, Gretserus Methodio seniori non esse tribuenda contendit, eo quod in iis mentio fit Vexillorum Imperialium in formam crucis commutatorum: Objectionem quidem sed frigide admodum solvere conatur Leo Allatius Diatribe de Methodiorum Scriptis. p. 348. Si Methodii Episcopi & Martyris sunt illæ Revelationes, tamen necesse est, ut turpissime & nefandæ essent interpolatæ; quæ interpolatio paraphrasis in Rubr. dicitur: *Revelationes per paraphrasin translatæ*, *incerto auctore:* nec ab uno. Sed penitus ejus Methodii esse nego cum Bellarmino & aliis, quanquam quædam de Anti-Christo scripsisse non negaverim. Vid. ad Notker. Psal. X. 6.

1.) Nemo enim ex Veteribus ejus libelli meminit, nisi demum Menologii auctor incertus & Petrus Comestor.

2.) Insunt multa, quæ contra orthodoxiam sunt, indigna Episcopo & Martyre circa A. C. 300. vivente. v. g. Doctrina de Antichristo, ex tribu Dan, Judæo, ex Gen. XLIX. 17.

3.) Contra veritatem Historicam, qualia sunt, quæ fabulatur de Jonitho Noæ filio. Ismaelitis universam terram occupantibus usque ad Romam magnam. Alexandro M. cujus matrem Æthiopissam fuisse perhibet. Gog & Magog, quos gentes & Reges esse ab Alexandro M. in finibus septentrionis reclusos nugatur. Romuli conjuge Bisantia, de Constantinopoli adducta. &c.

4.) Contra Autenthiam textus sacri. Locum enim Psal. $\frac{68}{67}$. 32. *Ab Æthiopia præveniet manus ejus Deo.* ita interpretatur. Filia Regis Æthiop. incipiet suscitare Regnum Romanorum, i. e. Christianorum, quod æternum erit, propter crucem in medio terræ fixam & solidatam. Locum Pauli 1. Cor. XV. 24. ita detorquet. Cum destruetur omnis Principatus & potestas, & ipse Rex Romanorum, tradiderit regnum DEO Patri. &c.

5.) Non est Verisimile, Deum Methodio veteres historias & facta revelasse, quæ Mosi & Prophetis, quum libros Historicos scriberent, non revelavit. Sunt ergo somnia hominis otiosi & fabulæ

6.) Allegatur C. I. Magister sententiarum. 2. sententiarum distinct. 6. At hic claruit anno 1141.

7.) Nomen Turcorum tum jam extitit, quum hic auctor has revelationes scriberet, horum enim mentionem facit.

8.) Romanorum & Christianorum & Græcorum Regnum promiscue usurpat, quod secundo seculo non quadrat. Sed bene seculo, quo Sarraceni & Turcæ Imperium Græcorum seu Constantinopolit. infestabant. V. Gl. Du Fresn. Romani i. Christiani.

9.) Methodius apud Photium asserit angelorum congressum cum fœminis. Hic negat. Methodius angelos & Cherubim &c. distinguit, & ex angelis tantum quosdam lapsos. Cherubim &c. esse excellentioris naturæ. At hic auctor Luciferum omnium excellentissimum & speciosissimum creatum ait.

Probabilissimum videtur, fuisse auctorem aliquem Clericum Græcum, tempore quo Cruciata cœpit prædicari contra Turcas. Atque utilitas ejus libelli hæc est, quod mores cleri atque populi corruptissimi, quos auctor sine dubio expertus, retegit, taxat, & pœnas minatur, sub specie vaticinii & promissionis quoque. Fuerit itaque dolus pius, ad persuadẽdam Cruciatam seu Expeditionem in Terram Sanctam contra Turcas. Atque hinc videri possit, altera duo Fragmenta de Cruce, à Gretsero edita, & in T. XV. Biblioth. Patr. p. 790. exhibita, ejusdem auctoris esse. Sed stylus melior est, & translatio ex Græco, quod ex verbis illis colligas: *Hinc Reges nostri ad dissipandum omne malum, figuram crucis assumendam censuerunt, & vexilla, ut latino sermone appellantur, confecerunt.* Igitur quatuor fuerint Methodii. 1. Episc. Tyrius. an. 300. 2. Episc. Arsenii filius, Chronolog. seu Histor. an. 400. 3. Patriarcha Constantinopolit. an. 842. quem & Illyricum & Inventorem literarum Slavonicarum facit Guil. Cave de Script. Eccl. pag. 184. 375. auctorem fragmentorum de Cruce. 4. Auctor Revelationum anno 1000.

NARRENSCHIFF,

Primò scripsit Doct. Brant, Cancell. Argent. Postea Jo. Geiler. Keisersp. publice de hoc argumento prædicavit, ann. 1498. Quæ post in Latinum conversa, per M. Jac. Echer, & tandem iterũ in Germanicum sermonem per Fr. Jo. Pauli, Minoritam. Edit. Argentor. 1520. ubi Onuphrius Brant ad Lectorem:

Mein her und vatter Doctor Brant
Hat erstlich das in reimen bracht.
Schön predigen hat daraus gemacht
Doctor Johannes Keisersperck
Als clar anzögt diss erlich werck.

Et Geiler. in præfat. fol. 10. b. *So hat den spiegel und das buchlin Doctor Sebastian Brant zu Tutsch gemachet in der sprach darin wir erzogen seint. Diss buchlin ist auch mit figuren und gemelt gezieret umb deren willen die nicht lesen können.*

[Ita Basileæ ann. 1506. in 4. Brandii rythmica stultorum navicula cum figuris prodiit, cui hic Epilogus est subjunctus. *Hie endet sich das Narrenschiff, so zů nutz heylsamer ler, ermanung und ersolgung, der weysheit, vernunfft und gůtter sytten, ouch zů verachtung u. stroff der narrheyt, blindheyt, irrsal und dorheyt, aller stadt und geschlecht der menschen, mit besundern flis, můg und arbeyt gesamlet ist, durch Sebastianum Brant in beiden Rechten Doctoren, gedruckt zů Basel uff die Vasenacht, die man der narren Kyrchwich*

wich nennet, im jor noch Christi geburt tusent funffhundert und sechs jor.]

LAURENT. PHRIES, Philosoph. & Med. Doctor, edidit *Speculum Medicinale*, in lingua Germanica, de quo in præfatione ita ait: *Welchs ich den Spiegel der Artzney genannt hab, in welchem sich alle Krancken, so der Artzney begeren, auch die Leyen so sich der artzney unterziehen, besehen sollent.* Getruckt und vollendet in der Keyserlichen und Löblichen Statt Strasburg von Balthasar Beck, M D XXIX.

RIXNERI Thurnierbuch, ist gedruckt in Verlegung Hironymi Rodlers Fürstlichen Secretarien *zu Siemern, und vollendet uf den letsten Tag des M. Octobr. nach C. G.* 1530. *Eingang desselben: Dem Durchleuchtigen Hochgebornen Fürsten und Herrn, Herrn Johansen Pfalzgrafen bei Reine, Herzogen in B. und Grafen zu Spanheim, meinem gnädigen Herrn, Embeute ich* Georg Rixner *gnant* Hierusalem Eraldo *und* Khündiger der Wappen, *mein gantz untertbänig &c. Sich hat in kurtzverschienen jaren begeben, dass* Marx Wirsung, *Bürger zu Augsp. Herrn Hansien von der Alben zu Hüeburg Ritter, Erbdruchsses des Stiffts Salzburg und Hauptmann daselbst zu eren, ein Tractætlein hat lassen verordnen zu drucken, im anzeigen als ob es die ordnung des hochlöblichen Ritterspiels das gnannt wird,* ein Thurnir, *seyn soll, wie der* erstmahls *uff dem Werde* zu Magdeburg *gehalten worden ist, wiewol es etwas davon meldet, aber im druck soweit verfürt, dass mir nicht möglich zu glauben ist, dass gemeltes Tractätlein allein durch den Setzer, sundern auch durch andere verführt, die sich etliche Missbreuche der geschlecht gehalten haben. Und dieweil ich solche Verfürung der Adelichen und Löblichen Geschlecht des Thurnirs darinnen fynd, bin ich aus pflichten schuldig, dieselben zů* corrigiren *und endern, nach erkentnis* des rechten originals *das ich selbs von herrn* Johann Kirchberger, *Vicari des Hohenn Stiffts S. Mauricien Kirchen zu Magdeburg aus ihrem* kurtzen teutsch *mit grosser mühe und arbeit in dis* hochdeutsch *gebracht hab, doch nit mit kleiner hilff des bemelten herrn Johannsen, der mir nach seinem furlesen ire wort nach unserem Teutschenn in die feder gab, welcher vor ein Caplan des Hochwirdigsten Durchleuchtigen Hochgebornen Fürsten und Herren Johannsen Ertzbischoffs zu Magdeburg, Administrator zu Münster, von geburt ein Pfalzgrave bey Rein und Hertzog in Beiren, einen Sune des Durchl. Hochgebohrnen Fürsten Herrn Steffans Pfaltz-Graffen bei Reine, u. H. in B. E. Fürstlichen Gnaden Uranherren Löblicher Gedächtnuss, dem gar wol mit allen historien adeliches Lobs was. Darumb diser Herr Johanns diss Buch nach seiner Fürstlichen Gnaden abgang mit andern auch in sein gewalt bracht hat, wel*ches vor alter gar nahe verblichen *was, und als mir solch Buch von ime ward, begehrt ich an ine, das* nymant weiter zu vergünnen, *des er mich under augen gewert, und* warff *es in meinem ansehen* in ein Feuer, ** *Darumb ich weyss solch Ritterspiel von nymand anderen dann mir, in diss hochteutsch gezüng verwandelt und an tag bracht.*

* *

Hoc ipso facto multum fidei & auctoritatis decedit huic libro: nam etsi id fortè ex eo excusari possit, quod ideo factum fuerit, ne ab aliis interpolaretur & aliter ederetur; tamen vix talis excusatio admitti poterit, quum cujuscunque falsificatio, si originale adhuc extaret, ad ejus amussim examinari possit: At nunc ne quidem ipse Ruxnerus nec à crimine ambitus, nec falsi sese satis defendere potest. Sunt autem indicia & argumenta non levia, ex suo tempore multa eum fuisse mentitum, & genuinam historiam ad sua tempora accommodando, turpissimè interpolâsse. Primum est, quod Henrici Aucupis ditiones alias facit hæreditarias, Saxoniam scilicet utramque, alias Imperiales: ad modum sicut Austriaci habent talismodi terras. At tempore illius Imperatoris Ducatus Saxoniæ nondum erat hæreditarius, imò ne quidem Ducatus fuit, sed latissima illa Provincia ab ipsis Impp. immediatè fuit gubernata, aut per Episcopos potius & Comites, quam Duces: unde & Henricus hic Auceps Comes Saxoniæ quandoque vocatur, antequam Imperium obtinuit. Primus autem Dux Saxoniæ Hermannus Billingius ab Ottone I. demum, filio hujus Henrici constitutus.

Alterum est, & cujus causa prius fuit ita fictum, ut fundamentum aliquod aut color quæreretur vulgari quaternioni & terrarum & dignitatum & munerum imperii: Equidem jam tum jus Alemann. Provinc. cap. de quatuor Terris, *von Vier Landen*, Germaniam totam in IV. partes dividit, sed quarum una est ipsa Saxonia, præter Sueviam, Franconiam & Bavariam. At Ruxnerus facit quatuor præter Saxoniam, quasi illa esset non terra Imperii, sed hæreditaria Henrici. Eadem auctoritate Heraldicâ Silbertinæ Episcopum vocat Argentinensem, eumque Bavariæ Ducis potius, quam Comitis Palatini ad Rhenum militiam secutum fuisse. Sic multi finguntur ibi Duces, ut Westphaliæ, item Dux Angariæ, Barrensis, Silesiæ, Thungriæ, Princeps Ascaniæ, Dux & alius Landgravius in Edelsaz, Dux & alius Comes Hollandiæ, &c. quam tum temporis tantus Ducum numerus nequaquam fuerit.

Has Leges Torneamentales Fr. Modius Brugensis JC. transtulit in Latinam & Pandectis suis Triumphalibus inseruit. unde Goldastus inter Constitutiones Imper. T. I. retulit. Meminere & Cranzius, Cuspin. & Bucholzer.

Jo. Gœddæus JC. Consil. Marp. 37.44. sq. Vol. IV. asserit, fidem hos libros de Hastiludiis & torneamentis solennibus in judicio productos mereri, cum habeant adstipulatores alios plures historicos veteres & recentiores, qui horum hastiludiorum mentionem faciunt, leges & progressus eorum describunt &c.

An. 1566. Francofurti iterum prodiit *Thurnierbuch*. Extat. in Biblioth. Brakenhof. fol. 386. b.

PETRUS FALKNER.

MS. extat Chartaceum in Archivo Argent. de arte certaminum equestrium & pedestrium. *Von der Thurnier- und Ring-und Fecht-Kunst.* Incipit: *Hie hept sich an die Kunst zu Ross das erste mit der Gleuen, darnach mit dem Schwert, und yn ryngen.*

Das ist der text.

Item din gleuen broich gegen den man. Mach zu mich. das ist wen du rittest mit eyner gleuen sy lang oder kurtz und eyner auch gegen dyr mit eyner, so saltu vor allen sachen wyssen die IIII. hut II. mit der langen gleuen, II. mit der kurtzen &c. Glossa. das stück dryb usf der ersten hut also &c. Sequitur de eod. argumento Carmen, & subjungitur interpretatio. In fine prioris partis nomen autoris ita proditur:

Hie endet Meister Peter Falckner ein
Meister in allen Ritterlichen weren.

Et postea in altera parte adjicitur rhythmus, cujus finis est:

Und wer die kunst nit gelernet hat,
Das clagkt Meister Peter Falckner fru und spatt.

Ultima particula ita finitur: *Allhie endet Meister Peter Walckners Kunst mit dem langen Schwert ein Meister in allen Ritterlichen weren.* Adjectæ sunt adhuc duæ plagulæ *Vom Stangen-Fechten.*

SCALDA.

Morhov. P. II. de L. & Poëſ. Germ. c. VIII. pag. 405. *Wie die Edda der Isslender* Mythologia, *so ist die* Scalda *ihre* Metrica *und* Prosodia *gewesen.* Arngrimus Crymog. lib. I. Scalda est liber de arte Poëtica Islandorum, qui est quasi praxis Eddæ, ut Edda inventionem, Scalda usum vel artem adjuvet. *Der Autor dieser* Scaldæ *hatte* A. C. 1216. *gelebt. Dahero die Poeten hernach Scaldrer genannt, und bey dem König in grossem ansehen gewesen.* V. Worm. in Litterat. Runic. Verel. in Runograph.

HEINRICUS STEINHOWEL *von Wyl an der Wirm,* Doctor in Ertzny, transtulit Jo. Boccatii libellum de illustribus fœminis, in vernaculum an. 1473. Impressum Ulmæ.

Jo. Tritthemius, nat. an. 1462. in pago Trittenheim ad Mosellam. Abbas Spanheimensis, & postea Wirzburgensis ad S. Jacob. De eo Voss. de Hist. Lat. L. III. c. 10. Sed L. II. c. 22. judicat de eo: *Non* paulo hic erat Annio & indoctior & impudentior.

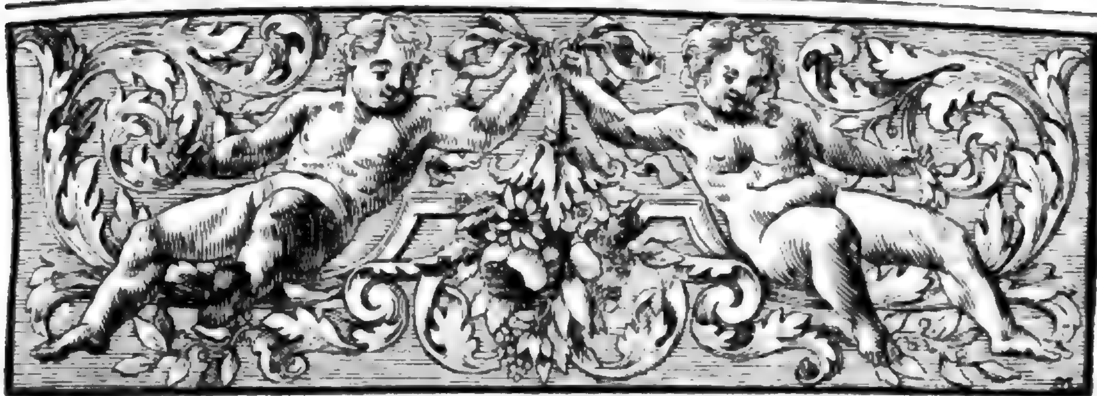
HISTORIA BELLI TROJANI. Ein hubsche histori von der Kunigclichenn Stat Troy wie si zerstöret wartt. Hie hebt sich an ein schöne hystori. wie Troya die mächtig und köstlich erstört ward. In dem namen Gottes, amen. Hie vahet sich an die köstliche hystori die da sagt von der erstörung der edeln auch allergrösten stat Troya. welche histori gründtlich beschriben habent die hochgelerten Meyster. herr Dares von Troja. auch herr Humerus von Kriechen. und ander meyster als Cornelius. Ovidius und Virgilius. &c. Ein Kunigreich das hies Thesalia in dem Land zu Romania die leut in dem Land die hiessent wir Meidones. von denselben leuten schreibt man in sant Matheus legende, dasselbig landt heyst man yecz Appruez. Zu den zeiten was in dem land ein edeler und gewaltiger Kunig geheyssen Peleus. &c.

Hie endet sich das buch und hystori wie die reiche kostlich und mächtig Statt Troya ward erstöret durch die verhengknüss Gotes zu einem exempel der ganczen welt. Dabey man mercken mag das sich niemandts seines Adels, reichthumbs oder mächtigkeit czevil ubernemen sol. Das getruckt und vollendet hat Marten Schott in der löblichen Statt Straspurg an Freytag nächst nach Sant Gregori. Als man czalt nach Christi gepurt M CCCC LXXXIX.

FLAVII VEGETII RENATI Vier bucher der Ritterschafft, zu dem Allerdurchleuchtigesten Grossmächtigesten Fursten und Herrn, Herrn MAXIMILIAN Römischen Kayser löblicher gedechtnis &c. Geschriben mit mancherleyen Gerüsten, Bolwercken, und gebeüwen, zu Kriegsleuffen gehorig, Mit yren Mustern und Figuren, darneben verzeychnet. Mit einem Zusatz von Buchsen geschoss, Pulver, Feuerwerck, auff ein newes gemeeret und gebessert. Gedruckt zu Augspurg durch Heinrich Stainer. Im M D XXIX. Jar.

GLOS-

GLOSSARIUM
AD
SCRIPTORES LINGUÆ FRANCICÆ ET ALEMANNICÆ VETERIS.

A.

A Litera & O apud veteres & hodiernos Francos & Alemannos permutabiles sunt; idque non tantum in pronunciatione, ut Jo. Aventinus de suis Bois in nomenclatura Annalibus præfixa observat: *Bojorum*, inquit, *rustici O proferunt, ubi urbanis est A, quemadmodum in toge & tage, h. e. dies: Boier, Baier, Bojus.* Sed etiam in scriptione. Sicuti videre est in vocabulis *Acht*, proscriptio, quod in antiquis legibus Argentoratensis Reipublicæ *Obt* scribitur. ita promiscue *Athem*, & *othem*, *odem*, respiratio. *Appelos*, *ablas*, indulgentiæ, & plurima inferius observanda.

Præterea etiam A. cum E. permutari solet: *Adal*, *adel*, *edel*, nobilis. *Albe*, *Elbe*, Albis fl. *Armarkt*, observatum, *ermerkt*. *Arve*, *erve*, *erbe*, hereditas. *Bair*, *Beier*, Bavarus. Sic & diphthongi AI & Æ & EI promiscue usurpatæ: ut *Aich*, *eich*, quercus. *Kaiser*, *Kæser*, *Keiser*, Cæsar: de quarum alias differentia P. Melissus *in Freheri orig. Pal.* P. I. c. IX.

Pariter & diphthongi AV & OV vel Oo, ut *Austria*, *Oosterich*. *Aue*, *oue*, campus; *gau*, *gou*, regio, pagus: *Auge*, *ouge*, *ooge*, oculus. Unde si aliquod vocabulum forte in una litera non hic exhibetur, in altera inveniendum fuerit.

A, *aa*, particula στερητικὴ, vim privationis in compositis habens. ut *Aamunt*, *Amunt*, liber à tutela. vid. *Munt*. *Agild*, nullius census, abjectus. *Adeilo*, expers. *Alys us fram yfele*, libera nos à malo. *Orat. Anglosax. vet.*

AB.

In quibusdam e contrario auget significationem simplicis, ut in *Aahtunga*, persecutio. *Abalgi*, ira, *Abulkii*, iracundiæ. *Abére*, manifestum, adapertum: unde *Abarnare*, manifestare, à *Baren*, aperire. *conf. Gloss. du Fresn. voc. Abarnare.*

Aasuoren-eed, nos hodie *einen eid absvveren*, juramentum depositum, *Andr. Suenon. Archiepisc. Lundensis L. VII. Legum Scaniæ c. VI.* Idem *Glossar. hic.* Abladium idem est quod bladum, *blett*, frumentum. Eandem vim habet in verbo *Abonnari*, de quo idem *Glossar.* quod linguæ provincialis ex Germanico seu Francico *Bann*, *Bonn*, confecit: Alemanni vocarunt eos *Bannlüte*, qui ad certas bonnas censum præstant. Idem cernitur in verbo *Abettum*, auxilium, & *abbettare*, *abbettator*, de quibus idem Glossarium, sed ortum ducit à Francico *batten*, prodesse, opem ferre, de quo suo loco.

AACHT, vid. *Acht*.

AB, *aba*, *abe*, *abi*, Præpositio separabilis, *Aba dien himela falta trubten tiefela*, de cœlis cadere fecit Dominus dæmonia. Notker. Ps. 95, 5. Item particula privativa in compositione, ut in *Abiuuerfen mit steinon*, delapidare, lapidibus vitam adimere. Otfrid. Evangel. lib. III. 17, 32.

Ababoton, negligunt, *nichts achten*, Otfr. Ev. III. 16, 105. & c. 24, 220. *Abanst.* invidia, disgratia.

Ab, *abo*, de, *von*. Cant. Cant. 1, ult. *diu getavele sint abo cipressin*, laquearia sunt cypressina.

[*Abo*, Ast. Willer. Cant. IV. 10. *Abo diu mare miner gratiæ*. Quæ ita vertenda monet Scherz. *Ast fama, celebritas, meæ gratiæ.*]

ABA.

Abo, auo, zu, Capit. Francor. IV. 19. *auo themo seluero cide*, zu selber Zeit.

ABAHE, perversus. Kero c. 7. *Abaheru*, pravo. c. 4. *Ababære*, [Ita quidem legit Goldastus, sed in ipsa Regula c. 64. pag. 58. *ababero*] pravorum: Otfrid. Evang. II. ult, 47. *biuuankon then ababen githankon*: evitare pravas cogitationes. Et Lib. III. 7, 163.

So thir ther ababo githank
uuelket ana uuank.
Sic tibi prava cogitatio
flaccescet absque dubio.

Ababen, pervertere, rejicere, improbare, negligere. Otfr. I. 15. 85.

Thie ungiloubige
thie ababont iz alle.
Increduli
rejiciunt id omne.

Idem Lib. III. c. 5, 30. c. 15, 98. c. 19, 37. diffidendo rejicere. Lib. I. c. 4, 133. de Zacharia:

Uuanta thu ababonti
bist Gottes arunti.
Quia tu rejecisti (diffidens
fuisti) DEI nuncium.
[Si quidem rejiciens
Fuisti DEI nuncium.

Ita h. l. vertit Scherz. in not.] Conf. Lib. III. 16, 105. c. 24, 220. *Leidluchen ababon*, aversor, abominor. Gloss. Boxh.

Aboba, prævaricatio. Isidor. Hispal. cont. Judæ. c. V. §. 5. ubi verba Dan. IX. 24. ita profert: *Dhazs chiendot uuerdhe dhiu aboba ubarhlaupnissi*. ut consumetur prævaricatio. [*Apoheit*, aversio. Glois. Monsecns. p. 350.]

Abub, perversitas.

Otfrid. Lib. I. c. 4, 74.

Filu theses liutes
in abu irrentes.
Multos hujus populi
in perversitate errantis.

In Abub, perverse. Otfr. IV. 15, 59.

Uuant er in abub iz instuant.
Siquidem iste perverse id intellexerat.

Idem Lib. III. 5, 59. c. 15, 59. c. 17, 16. & 60. V. 25, 146.

Abob, Abub, simpliciter & adverbialiter, perverse, male. Isidor. cont. Judæ. c. IX. 2. *Filu abobo firstandit*. pessime intelligit. Notker. in Psal. LXXI. 4. *Calumniator ist, der guottate in abeb uuendet*. i. calumniator est, qui bene facta perverse interpretatur. Otfrid. III. 15, 86.

Andere thaz in zaltun,
thie in abub uuoltun.
Alii id iis regerebant,
qui Ipsi male volebant.

ABA.

opponuntur enim hæc iis, quæ præcesserunt:

Sym uon imo zaltun
thie tha uuola uuoltun.
Alii de ipso referebant,
qui tunc bene volebant.

Idem I. 21, 4.

Mit tothu er daga fulta
ther jo in abub uuolta.
Morte dies claudebat (Herodes)
qui ipsi (Christo) male volebat.

Ababu, obliquum. Tatian. XIII. 3. *Inti uuerde ababu in rehtu*. Et erunt prava in directa.

Flacius vel Gassarus in Dictionario præfixo Otfridi Evangeliis: *Abub, unrecht, abfall, verachtung*.

[Quodsi ergo omnes isti significatus hujus vocis, apud Keronem, Isid. Tatian. Glois. Boxh. & Gassarum occurrentes, in eam confluant, vix pejus quicquam atque detestabilius aut cogitari aut dici verbis poterit. Palthen. in Not. ad Tat. p. 326.]

Auuekiu slahta, prava generatio. Notker. Ps. LXXVII, 8. *Auuekes herza*, cor pravum, Idem Psalm. C, 3.

Sie irron in auueke, nals in uuege. Notk. Psalm. CVI. 40. in invio, non in via.

ABAHTES, villicationis: Kero. Sed videtur mendosa lectio, pro *Ambahtes*, functionis. de quo infra.

[Omnino est mendosa lectio apud Goldastum, & recte à Schiltero emendata, locus extat ap. Keronem c. 64. p. 58. *Erkehanter rediun ambahtes fines*. Redditurus rationem villicationis suæ.]

ABALGI, ira. Glossæ Lipsii. *Abulkii*, iracundiæ: Kero, c. 4. Vide simplex *Balgen, belgen*. Et mox *Abulkii*.

ABBANNEN. vid. *Ban*.

[ABAFURHOUUAN, exscindere. *Giuuelih buom, thie thar ni tuot guotan uuahsmon, ist abafurhouuan*. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur. Tat. c. 41. §. 7. Est autem decompositum ex *aba, fur* & *houuan*. Palthen. in not. p. 365. hodie dicimus *abgehauuen*.]

ABAM *si gisprechan*, conloquatur. Kero. [*Abam si Kisprohchon*, neque conloquatur. legitur apud Keronem. c. 53.] Gothis *Aban, Abin*, virum denotat, vide Goth. interpr. Luc. I, 27. Marc. X, 12.

ABANST, invidiam; Kero. c. 4. *abanstikeru*. invidentium. c. 55. *abanti* [leg. *abansti*] invidiæ. c. 65. Confessio veteris Ecclesiæ Alemannicæ: *Abunstes, nides bisprachido*. i. invidias, detractiones vel obtrectationes. [*Apanstoti*, invidisset. Gloss. Mons. p. 386. *Tole apanst*, livor. ibid. p. 407. *aponste*, zelo. p. 365. *apostigero* (forsan legendum *apunstigero*) æmulorum. p. 367.] Compositum ex *Ab* & *Anst*, gratia, de quo infra. Hodie dicimus *Abgunst*.

ABANT, vespera. Kero: *ze abande*, ad vesperam. *Abantcauma*, cœna. *In abantlobum*, in vespera. *Abantmuase*, cœnæ. *abantmuasen*, cœnent. *abantmuasontem*. cœnaturis. [In ipso Kerone hæ voces ita scribuntur: *Aband*, vespera. *ze abande*, ad

ABE.

ad vesperam. c. 41. *dero abantcauma*, cœnæ. c. 39. *abuntlob*, vespertina. c. 13. *in abuntlobum*, in vespera. c. 18. *abuntlibcheru*, vespertinorum. ibid. *abandmuase*, cœnæ. c. 41. *fona abandmuase*, à cœna. c. 42. *abandmuasen*, cœnent. c. 41. *abandmuasontem*, cœnaturis. c. 39.]

ABARNARE. vid. Bar.

ABASNIDAN, amputari. c. 55. *Isarne des abasnidames*, ferro abscissionis. c. 28. *Abasnide*, amputet. c. 2. & 64. *Aba si forsnitan* [leg. *Abasi farsnitan*] amputetur. c. 55. *Aba zesnidanne ist*, amputandum est. c. 33. Kero.

ABAZYM *Pedero*, domita vacca, à Zemen. L. Sal. c. 3. 6. Wendelinus pro more nomen proprium Malbergii facit, & Bergen ob Zoom interpretatur. risum teneatis amici!

ABENTHÜR, occasio, periculum. Königsh. Chron. c. 1, 65. *Es werent rittere und junge lüte die durch fromekeit und abenture furent in fromede lant.* i. Equites se esse & juvenes qui propter fortitudinem & pericula peregrinarentur per terras peregrinas. Albert. Imp. Constit. an. 1437. ibi: *abenturlich und unbequemlich sin mœchte.* i. periculosum & incommodum esse possit. T. 2. J. J. P. *Selzam begebnis: eigen Sinn: Linfall*: caprice. Besoldus hinc Gallicum *Aventure* deducit, sed rectius invertit du Fresne in Gloss. *Avent.*

Joh. Geiler de Keisersperg. Brösl. fol. 73. *Ietz macht es ein yeder Baccalarius, ja wen ich es sagen darff ein yeder bachant, wie er will und wie es seiner abenthür an dem fuglichsten ist. Einer predigt vor der Mess, der ander nach der Mess. &c.*

Alt Kreuterbuch. cap. 347. 6. *Wiltu hübsch abentuer mit dem pulver treyben. so nym ein ampul und thue darin öle und dis pulvers und mach darin eyn wiechen von einer Schlangenhaut und baumöle, und wann dis also brennet gleich einem liecht, so duncket alle die in dem hause sint, das haus lauffe vol Schlangen.* Pulverem vero ita describit: *Salbe geleyt in mist vier wochen, darauff wechset ein fogel der hat ein wedel gleich als ein Schlange und ist weys, und gleichet einem fogel zu Latein genant Merula, das ist ein Drossel. disen fogel sol man brennen zu esch und zu pulver.*

ABER, iterum.

Aberunga, iteratio. Notker. Psal. XLIV. 2.

Aberborn, regeneratio. Notker. Psal. XLIV. 11.

Abirburte, regeneratio, baptismus. Notker. Ps. LXXXII. 11.

ABERE, vid. Bar.

ABETTUM. vid. Bat.

ABESTEN, insurgere. Psal. (XVII.) XVIII, 49. *Und von den abestenden lüden irbebestu mich.* & ab insurgentibus in me exaltabis me.

ABGOTION, deastris, idolis, *abgöttern*. Otfr. IV. 5, 34. [*Abgoton* legitur in Cod. Vind. Otfridi, notante Scherzio.]

Uuaron unir firbuarot
mit abgotion thurub not.

Eramus fornicati
cum idolis anxie.

ABG.

Afgote, idem. Poëta anonymus de bello Hispanico Caroli M. vers. 2021.

Haithenen thie ueruuorhten
thie Got ni ne uorhten
Ire afgote si ufhouen
mit groz bohuart sie uoren.

Gentiles (Pagani) foris faciebant,
qui DEUM non timebant.
Idola sua tollebant,
magna cum pompa ea ducebant.

[*Abgotir*, excelsis. Glossæ Monseens. in 3. Reg. p. 328. Quod de excelsis idololatricis Israëlitarum accipiendum esse, patet, quia in III. Regum crebra earum mentio.

Apkuto plostar, Idolothytis. Ibid. pag. 411.

Ze apkutio hus. ad fanum. ibid. p. 405.

Apgotires giophoroten, idolothytis. ibid. p. 380.]

ABGRUNTE, abyssus. Ortf. IV. 5, 34.

In erdu job in himile
in abgrunte oub hiar nidere.

In terra & in cœlo
in abysso quoque hic infra.

Isidor. de Nativ. Christi, c. 2. *Abgrundiu uuazsar umbibringida*, Abyssos gyro vallabat.

Abcrunde, Notker. Psal. XLI. 8. *Abgrunde eiscot abcrunde.* Abyssus abyssum invocat. [*Ze abcrunte dera hella*, ad profundum inferni. Kero. c. 7. *abcruntim*, gurgitibus. Glois. Monf. p. 411.]

ABHATOUELENTEMO, de raptu alienæ uxoris. L. Salica, t. 15, 1. ex MS. pro quo aliàs *Arba theus en Lanthamo.*

ABHERKOBERN. v. *Erkobern.*

ABIRTHOU, postea. Glossæ Lipsii. si lectio genuina est. Aliàs Franci *aftterthiu*, dixerunt, v. infra. Somnerus ad d. Gl. refert ad Sax. *æfterthan.*

ABLAS, Remissio peccatorum. Notker. Psal. CXVIII. 149. *daz du mir ablaz kebest in tempore misericordiæ. Appelos*, indulgentiæ pœnitentibus factæ statis temporibus. Otfrid. III. 1, 60.

Ni freuuit uuiht hiar unser muat,
So thiu ablazi duat.

Non exhilarat quicquam hic nostrum animum,
Quam (quod) Absolutio facit.

Notk. Psal. LIX. 4. *Troste sie mit ablaze*, indulgentia. Idem Psal. LXXVIII. 8. Kœnigsh. Chron. c. 3, 49. *Adolf der Kunig von Engelland fur gen Rome von Andacht und appeloses vvegen.* Constitutio Argentorat. Civitatis: *Wer in dise Stat komet, noch Appelos zu den vier hochgeziten unser Frowen, das der fride haben sol.* Lib. 2. c. 142. Regino Lib. 1. de Ecclesf. discipl. c. 307. *De pœnitentibus qui sive ex gravioribus commissis sive ex levioribus pœnitentiam egerunt, si nulla interveniat ægritudo, quinta feria ante Pascha eis remittendum, Romanæ Ecclesiæ consuetudo demonstrat.* Cæsarius Heisterbacensis L. 6. c. 5. *Sedens in angulum juxta Ecclesiam B. DEI genetricis, ubi Episcopis in die Palmarum consuetudinis est populo facere Indulgentiam.*

ABL.

Vox Gothis jam tum usitata: *Aflet uns thatei skulans*, remitte nobis debita. Matth. VI. 9. conf. Glossar. Goth. Fr. Junii.

Notkerus Symbolum Apostolicum interpretans: *Credo remissionem peccatorum.* transfert: *Ablaz sundon.* Idem Psal. XXXI. 5. *Er gedancbotost du mir des uuillen mit ablaze.*

D. Jo. Geiler de Keisersberg, Ecclesiastes in Ecclesia Cathedr. Argentor. an. 1509. in Festo Præsentationis Mariæ: *nach der Predig kamen alle Closter und Stifften und furt man den Aplas yn der Tutschen Herrn in Lyfland. da sagt der Doctor von unser Frauuen und von dem Aplas. — Wiltu den Aplas überkomen, so mustu drü CCC haben, es ist*

Contritio Rüvven im herzen
Confessio Beicht im mund
Contributio Contribuiren

Rüvven, beichten, und darzu dein gab geben. dise drü CCC machen dich geschickt zu dem Aplas.

ABLIDE, mors. Isid. cont. Judæ. c. VI. *Moysises ablide*, obitu Moysis. [Emendanda est hæc vox, atque scribendum, *Ablibe*. Est enim adhuc Germanis *ableben*, idem quod mors, vi vocis, cessatio vitæ, vita autem Francis *lib* dicitur. Palthen. in not. ad h. l. p. 413.]

ABNOBA, jugum montis Abnobæ, ubi Danubius effunditur. Tacit. de M. G. I. 4. ex adverso Raurici oppidi Galliæ, Plin. 4. 12. s. 24. Ptolomæo τὰ Ἀϐνοϐα ὄρη. Heraclito Ἀδούλας. Festus Rufus Avienus in descript. Orbis, vers. 437.

Abnoba mons Istro pater est: cadit Abnobæ hiatu
Flumen: in Eoos autem convertitur axes,
Euxinoque salo provolvitur: ora per æquor
Quinque vomunt amnem.

die Abenowe, jugum quod ab Rheni Arolæque confluentibus in Septemtriones versus ad opidum usque Pfortzheym, inter Rhenum ac Danubii fontem Nicrumque sternitur, ait Ph. Cluv. 3. Germ. Antiq. 48. qui fatetur tamen, hodie regionem circa Danubii fontem dici ALBE. unde quidam in Tacito legunt ALBONÆ. quod contra librorum fidem rejicit Cluverius, quod aliàs esset *Alpen Au*, alpium augia. B. Rhenanus 3. Rer. Germ. pag. 231. *Germanicum Abnovæ vocabulum collem terrenum & campum pascuum, quem nostrates Augiam vocant, potius insinuat quam montem sylvosum: & tali loco Danubii fons est.* Forte *Abentau*, & *Abent auergebirge.* Sed L olim sæpe suppressum, ut pro *Albrecht*, *Obrecht* passim in Chron. Kœnigshov. Alrün verterunt Romani in *Auri-nia*, v. Alrun.

Sic pro *Alpenau* dictum *Obenau*, *Oppenau*. Oppidum *Oppenau*, ibi situm, nomen adhuc refert. Scilicet plures augiæ inter montana ibi dantur, *Lichtenau*, *Ortinau*, *Schönau*, *Dotenau*, &c. ab his Augiis montes nomen acceperunt, Abenauer-Gebirge, Latinis & Græcis *Abnoba*. Nescio quos

ABO.

Arbonæ montes ex Tacito hic fingit Stumpfius Chron. Helvet. L. V. c. 38. ex vitiosa lectione. V. eundem L. 2. c. 1.

Abnobiorum montium rami versus Franconiam, *Sylva saltuosa*, *der Steigerwald*: ad Mœnum, *Ottenwald*: ultra illum *Westerwald*, Franconiam dividentes *Spessart* vocantur, Coloniam usque extenduntur. Pirckheim. Germ. pag. m. 703.

ABOTRITI, pop. cis Rhenum. Vorburg. Vol. VII. p. 111.

Obotriti. idem Vol. VIII. p. 345. V. infr. O.

ABRAHUN. v. Brichen.

ABRAHEMISCHE *Sprache* appellatur Ebræa lingua, à Jacob Kœnigsh. c. 1, 4. c. 3, 26. Jo. Geil. Keiserssp. Brösaml. fol. 29^b^.

ABSTALT, cessavit. Otfr. III. 14, 51.

Sar abstalt, thaz ist uuar,
Zi rinnane thar
Bruno des bluates.

Statim cessavit, hoc verum est,
currere tunc
Fons sanguinis.

ABSTÜBEN. v. Stubbi.

ABTICA. L. Sal. XV. 1. Raptus mulieris.

ABULKII, *aabulkii*, iram, iracundiæ: Kero c. 4. *Abalgi*, ira. Glossæ Lipsii. *Abulge.* Vet. Confessio apud Lambec. L. 2. Bibl. c. 5. pag. 318. *in nide, in abulge*, quod Lambecius in interpretatione omisit. *In abulgi uuartin*, Otfr. IV. 19, 119. *uuerk fon abulge*, opera iræ, Otfr. I. 23, 80. *Abulgesdag*, dies iræ, Otfr. V. 19, 46.

A est particula intensiva, & simplex est *Belgen.* Notker. in Psalm. 2, 12. *Das sih Got eteuuenne ne belge*, ne quando irascatur Dominus. Otfrid. III. 16, 93. 95.

Ziimo thih ni bilgis
oba thu in Sambazdag thaz duis:
Oub ni belget uuider mih,
oba ih duan so samalih.

Coram illo (DEO) te non culpas,
si tu in Sabbato id facis: (circumcisionem)
(Ergo) etiam non indignemini adversus me,
si ego facio similiter.

Idem Lib. I. 23, 78. *So er sich beginnit belgan.* ita enim emendat Freher. pro vulgari helgan. Porro *sich belgan* est pœnitentis, & sese accusantis, increpantis. [Scherzius ad L. 1. 23, 78. annotat, Cod. Vind. & Vatic. h. l. habere *belgan.* Notare autem etiam hoc in loco *sih belgan*, irasci.] Alias irasci, *sich erzürnen*, de Deo: Otfr. II. 18, 23. & 30.

Bolgenscaft, ira. Notk. Psal. LXXVII, 49.

Balch, Cambro-Britannis superbus, arrogans, Boxh. Dict.

Irbolgan, iratus. Otfr. V. 8, 116.

Freuuida zi libe
ni sit irbolgan uuibe.

Lætans

ABU.

Lætans de vita
ne sit iratus mulieri.

Idem Otfr. in Cantic. Esaiæ c. XII. apud Lambec. L. 2. Bibl. c. 8. p. 859. *Ib lobon dib Trobtin uuanda du mir irbolgen uuare.*

Rhythm. de Ludovico Rege Germ. ỳ. 39. *unas ebrbolgan Krist*, iratus Christus. Alias de B. Hisp. Caroli M. ỳ. 1214. *mines motas was ib irbolgen*, animo meo eram perturbatus. ỳ. 2956. *tho erbalb sib ther thegan.*

Reliquum hodie ad Rhenum accolis, *einen balgen*, & *zürnen*, increpare, *schelten*.

Ab ea differt *Irbalg*, *verbarg*, abscondidit, Otfrid. IV. 33, 1. vid. J.

[ABUR, iterum. Tat. XVI. 1. *Andares tages abur stuont Johannes*, Altera die iterum stabat Johannes. Utuntur nunc Germani simplici hoc *Abur* pro conjunctione adversativa, sed pro adverbio temporis, quale hic intelligitur, composito *abermahl*. Palthen. Not. ad l. c.]

ABVVARTERE, [*Abuuartero*, leg.] absentium. Kero. c. 67. *Abuuertaz*, absens. Otfr. V. 23, 74. 80. *thob ime iz abuuertaz si*, etsi ei id non sit præsens. *Abuuertig*, Notk. Ps. CVIII. 24. vid. in W. Hodie: *auswärtig* & *abwesend*.

[*Abuuartemo*, surdo. Gloss. Monse. p. 322.]

ACH priscis AH scriptum, sed ut CH pronunciatum.

AHA, ACHA, AKA, aqua, amnis. AHA, flumina: Kero, Prolog. pag. 18. Cant. Cant. c. VIII. 7. Alting. P. 2. Notitiæ Germ. inf. *Anablasot dero aho*, impetus fluminis. Notker. Psal. XLV. 5. vid. Psal. LXV. 6. *Aho*, Jordanis, Notk. Psal. LXXIX. 10. 12. Indiæ *abo*, ibid. *Abo*, Nilus, Notk. Psal. CI. 6.

[Multi in superiore & inferiore Germania fluvii hodienum nomen *Aa*, *Aba*, vel *Ach* gerunt. In Westphalia quinque vel plures fluvii ita nominantur. In Helvetia plures fluvii & rivi nomen Aa vel Ach adhuc retinent, imprimis circa lacum Podamicum ultra viginti fluvii & loca sunt in quorum denominationibus *Ach* occurit. In Livonia & Curlandia duo fluvii *Aa* occurrunt. Tres quoque fluvii in Bavaria, minores quidem, sunt, qui ibidem *Acba* nominantur, ut alios taceam.]

Wisuracha, Visurgis, *Weserstrom*: Annales Fuldenses an. 852. *in loco qui appellatur Nimia* (al. Mimida. forte Minida, Minden) *super amnem quem C. Tacitus scriptor rerum à Romanis in ea gente gestarum, Visurgin, moderni vero Wisaracha vocant.* Vox hæc olim Celtis communis omnibus. Postea *Visurgis* dicta, *Giesse* flumen majus minusve notat.

Cimbris EG, Cædmon describens diluvium usurpat vocabula, *Egstream*, Wasserstrom. *Egorstream*, *Egorhere*, aquarum copiæ. *Ægem*, Oceanus: in Epiced. Regis Lodborg. Fr. Jun. Gloss. Goth. pag. 63.

Cambro Britannis *Aches* Rivus, flumen. Boxhorn. Lex. Britann. Lat.

Gothis *Aquos* flumina: Matth. 7, 25. 27. Joh. 7, 38.

ACH.

Anglo Saxonibus *Eae* flumina. Matth. VII, 25. *cuomun eae*, venerunt flumina. Beda V, 2. *on Rine tha ea*, in Rhenum amnem. & IV, 13. *heora ea fiscum genihsumede*, eorum flumina piscibus abundabant. Inde Gallicum, *l'eau.* conf. Jun. ad Willer. p. n. 65.

Hinc *Eia* insula, ASax. h. e. Ea - a sive Ei - au, wasserau. Gloss. Spelm. & du Fresn. Olai Wormii Lex. Runic. & L. 2. Monum. Danic. 3. *disie Aa*, Disæ amnis. Beda L. 4. Hist. Eccl. Angl. c. 6. *in loco, qui vocatur Cerotnes ei, id est Ceroti insula.* Et c. 13. *Seles - eu*, quod dicitur Latine Insula vituli marini.

Inde hodiernum *Eiland*, insula, *Wasserland.* Vid. inf. *Aleudi.*

Hujus vocabuli vestigia in Nominibus propriis complurium locorum Flandriæ, Brabantiæ, & Frisiæ extare, testatur Fr. Junius in Willeram. pag. 155. Hinc etiam *Ruffach* nomen sortita. Aventin. Lib. V. Annal. Boior. pag. 367. *Est oppidum Alsatiæ, Ruffas Aquas* vocant, armis tum, atque viris fortibus potens. Plura Ruffiaca recensentur apud Mabillon. l. 4. de Re diplom. p. 320. *Zurz - ach*, emporium Helvetiæ, Aquidurum. *Goldast. Rer. Alem. T. 1. p.* 108.

Hinc nomen Civitatis Imperialis nobilissimæ *Aken*, Aquisgrani, Sedis Imperialis Carolinæ. Poëm. de B. Hispan. ỳ. 1094. *an sinen Stol ze Acbe.*

Hinc Aquitaniæ appellatio à priscis Celtis indita, quasi *Achaquiti*, i. aquarum matrix; vide infra *quiti*. Ejus elegantem descriptionem exhibet Salvianus L. VII. de Gub. DEI, p. 151. atque inter alia inriguam fontibus & interfusam fluminibus atque paradisi imaginem vocat. Atque Aimoinus L. I. c. 5. testatur nomen esse Celticum: *Aquitania avitum non est dignata nomen mutare.* Ivo Carnotensis in Chron. *Aquitania dicta, quod præ cæteris Galliæ provinciis fontibus scaturiat.* Nec enim tum demum terra hæc nomen ab Incolis accepit, postquam à Romanis subacti, ut putat Fauchet. de Antiq. Gall. I, 1. Menag. Etym. Gall. h.

[Notant alii, nomen *Ach* Romanos scriptores per *acum*, aut *acus* exprimere. e. g. *Vogdoriacum, Bagacum, Autumnacum, Gessoriacum, Moguntiacum* &c. qualium nominum centuriam quis colligere posset, quæ ab aquis præfixo alio nomine derivanda.]

Hinc & verbum linguæ provincialis rusticæ *Accabussare*, de quo alias du Fresn. *Gloss. in Accab.* est scilicet compositum ex *Acha* & *busse*, q. d. die *Wasserbusse*, aquæ pœna, apud Massilienses & Burdegalenses usitata in lenones, meretrices, & qui in lusu jurant.

Acha, i. virtus, *Strength*, vis, vigor: Aelfrici Gloss. Sax. Glossæ MS. *Aac*, robor. an à quercu aut per metaphoram ab impetu & vi fluminum ad res morales. Sic in sacris vis divina & Spiritus S. aquarum nomine venit. Cant. Cant. 4, 15. *du bist puzza dero queckon wazzero die mit tuihte fliezzent vone Libano.*

Dratenacha, torrens. Notk. Ps. XVII, 5. *unde die*

ACH.

die draten aba tes unrehtes habent mih ketruobet. torrentes iniquitatis (belial) me conturbarunt.

Baach, rivus, bey-aach, *Besold. Thes. Aach.* Vid. infr. B.

ACFALLA, L. Sal. VII. fi. furtum avis de trappa aliena.

ACHIVVIZ FIRINATI, publicanus: Kero, apud Goldast. *Firinari*, *Zollanari*, publicanus: Glossæ vet. Vid. *Firina.* Unde liquet, perperam apud Goldastum legi *Ferinati.* Deinde *Achuuiz* aliud quid quam *Firinati* seu publicanum denotat, qualitatem scilicet publicani. An ergo ab *Acha*, aqua, flumen, in quibus vectigalia constitui solent: & *uuiz*, exactorem significat. Vid. infr. *uuiz.* Imo vero *Firinari* proprie non publicanum notat, sed sceleratum, improbum; *Firina*, crimen: itaque *Achiuuiz* potius publicanum *Wasserzöllner* significat, & *firinari* qualitatem ejus. Gothis *Fairino*, crimen. *Joh.* 18, 38.

[Recte observat Schilterus, vitiose à Goldasto hanc vocem referri. Extat autem locus apud Keronem cap. 7. pag. 29. estque ibi sermo de publicano Luc. XVIII. descripto, qui à Kerone vocatur, *Achiuuiz firinari der cuatchundento.* Publicanus ille Evangelicus. Stadenius pro *achiuuiz* legendum existimat *aguuuis*, voce petita ex *aeuua*, lex, & *gou* regio, ut legum regionis transgressor eadem denotetur. Sed hoc nimis coactum Palthenio visum, quum *euua* non *aeuua* legem Francis notet. Ipse potius *æhuuiz*, contractius *æuuiz firinari*, aut *alchiuuiz firinari* statuit esse legendum, quasi communi omnium scientia atque testimonio nebulonem dicas. Est vero apud Keronem *Kiuuissida* testimonium, & *Kiuuisszidu*, scientia, quin quod clarius est in Isidoro c. 2. §. 2. *chiuuizs* scientia. v. Palthen. ad Tat. p. 331.]

ACHRE, agro. Kero. c. 7. *in achrum*, in agris: c. 41. *achro*, agrorum. c. 41. *Akare*, *Akara*, vid. *Akar.* Otfrid. II. 22. 15. *Zi Akare sie ni gangent.* agrum non colunt. Et ℣. 24. de floribus:

Thie in themo akare stent.
Qui in agro stant.

Hinc ACRA, *acla*, & corruptius *Adla*, in linguam Provincialem Romanam sive rusticam receptum fuit, quo de Gl. Specim. & du Fresnii.

Significat hoc vocabulum & olim & hodie

1. Agrum alicujus loci, pagi, villæ vel oppidi generatim & indefinite, *Flur*, *bann.*

2. Partem ejus certam mensuratam. quæ porro mensura variat pro varietate provinciarum. Isidorus l. 15. Orig. c. 15. ager habet passus CXXV. vel pedes DCXXV.

Acra Anglicana ex Statuto Edvvarti I. Regis continet perticam bis octogies.

Menagius Orig. Gall. *Acre*, appellatur in Normannia portio terræ *quæ contient huit-vint perches.*

Jugerum explicatur à Voss. de Vit. Serm. 3, 1. & in libris Originum.

Acker continet 24000. pedes quadratos. *Oettinger.* de Limit. L. I. c. 14.

ACH.

XXX. *acker* conficiunt Hubam, quantum colonus per annum colere, *beben*, potest. Aliis XL. vid. *Hube.*

Frech est dimidius ager.

Zweitel, i. e. duæ tertiæ, ⅔.

Vierzal, dimidium agri, ½. *Vierdegezal*, charta 1296. Imo est quarta pars agri. Vid. append. ad Chronic. Königsh. p. 1154.

Jeuch feldes, darauff man drey Sester seet.

Schlag, tantum spatii, quantum messor falce ferire potest.

Tagmatt, Mansmatt, Tagwerk, Taggut, corrupte, *Tauet*: quantum operarius per diem demetere potest, præter propter 1½. Morgen.

Morgen, 150. perticas quadratas continet.

Jauchart, 1½. Morgen.

Flur, districtus, Bann, dividitur in Felder, Zelchen, Oesch. Oetting. d. l. n. 12. *Celga* Gloss. du Fresne.

Acripennus & *agripennus*, ager metatus, divisus, assignatus, bannitus. Charta Fundationis Abbatiæ de la Trinité de Caen: *Addimus prætitulatæ Ecclesiæ viginti acripennos vineæ.* Et mox: De istis tribus *agripennis.* teste Menagio *Dict. Gall. voc. Arpent.* & vide plura exempla apud du Fresne *in Glossar. voc. Arapennis.* confer. R. Keuch. *in Frontin. de Limit.* pag. 403. 406.

Hinc Gallis veteribus contracte dictum *Aripennis*, quod vide. C. Molinæus ad Consuet. Paris. T. I. §. 18. gl. 1. 7. *Quod nos vocamus Arpennum, Neustri sive Normanni & Angli vocant Acre, cujus mensuram vide in Tr. Roberti Senalis de vera pond. mensurationе.*

Ackerslag, species agri vectigalis. Charta vetus Monasterii Honaugensis ad Rhenum: *Et rei participant etiam omnibus annis de facto partes incolarum duodecim lib. den. de fundo almende dicto ackerslag.*

[*Accarbigengiro* agricola. *Min Fater accarbigengiro ist.* Pater meus agricola est. Tat. 167. §. 1. Est autem *accarbigengiro*, agrum obambulans, non quidem otiose, sed cum cura lustrandi atque operis faciendi causa. Est enim in lingua A Sax. *bigenga*, cultor, *bigenge*, observatio, *bigencere*, operator. Palthen. in not. p. 387.]

[*Acharmanne*, vel *einho*, agricultura. Glossæ Monse. p. 408.]

[*Achargangh*, rusticitatem. Gloss. Monse. p. 355.]

[*Achruni*, ruris. Gloss. Monse. p. 407.]

AHSALA, scapula. *Raban. de part. corp.* [*Ahsalom analeckan*, humeris imponere. Kero c. 27.] In linguam provincialem receptum Ascella, axilla. Isidorus: *Ascella locus sub brachio.* Papias: *Alæ, pilosa membra sub brachiis dicuntur, quas quidam Axellas dicunt.* Hinc *Ascellare*, furculæ claudorum sub axillis, Krücken. Conf. Gloss. du Fresne. *Ascella.* V. Oachsa.

[*Ahsala*, vel *harci*, scapulam. Glossæ Monse. p. 345.]

[*Ahsa*, axis. Gloss. Monse. p. 328.]

Habsele, humeri. Notk. Psal. LIX. 8.

ACHT,

ACH.

ACHT, ahtu, ACHTO, Octo. *Actoe*, L. Sal. t. 80. §. 9. Vid. Chunna. Otfrid. I. 1, 175.

Si in sibbu jo in ahtu
sin Alexanderes slahtu.

Illos in septem & in octo
fuisse Alexandri præliis.

[Hic locus Otfridi huc non pertinet. v. notata inf. ad v. SIBBA.]

Ahtodo octavus. c. 7. *Ahtodun*, octava c. 8. 48. *Ahtozogosto*, octogesimus. c. 13. Kero. Otfrid. I. 14, 1.

So ther aht dag sib tho ougta,
thaz siu thaz kind sougta.

Sic enim emaculanda est lectio Flaciana: *So theran tag*. Sic & l. 1. c. 9, 11. habetur: *Tho zemo ant dagen sar*. quum legi debeat: *tho zemo aht dagen sar*.

Postea ad octavum diem illico &c. Equidem M. Freher. Emend. in Otfrid. d. c. 14. notat: Legendum *So ther an dag*. *dies octavus:* ut supra c. 9, 11. *tho zemo ant dagen*, *octavo die*. Verum non vidi ullum fundamentum quod *An* octo significaverit. Nam vetus Celtica & Cimbrica lingua habet *Atta*, octo, *Atran*, octodecim, *Atitibi* octoginta: *Worm. Fast. Dan. L.* 3, 3. Potius itaque utroque loco mendum puto *ant* pro *aht*. Idem Wormius ib. c. 6. Inter Runica & antiqua Danica recenset: *Atundi dagr*, *ottende dag*, *octava dies*. [At quum tam Lib. I. c. 9, 11. quam c. 14, 1. in utroque Codice MSC. Vindob. & Vat. nec non in MSC. Flaciano extet *antdag*, Scherzius in not. Stadenio assentitur, qui Expl. Voc. Germ. Bibl. p. 69. arbitratur, Francos composita hac voce diem octavum denotasse. Esse autem vocabulum *Antdag* derivandum ex Gothico *And* Belg. *Ond*, *gegen*, *wider*, & *dag*. Idem igitur esse *Antdag* ac diem oppositum sequentis septimanæ. ut v. g. dies martis sequentis septimanæ opponatur diei martis præsentis, & ille sit *der antdag* h. e. dies octavus.]

Echtwi octo, J. Argent. L. 1. c. 50. §. 1.

Ahte, octava: *S. Stephans ahte*. *S. Johannes ahte*. *Der Kindelin ahte*. Kalend. Germ. Tom. I. p. 70. Alcuinus de divinis officiis: *octavæ quas hodie colimus, ideò reverenter celebrantur, quia primis diebus concurrunt, sicuti unus dies dominicus ad alterum, qui eodem ritu celebratur*. V. Gloss. *du Fr.* oct. Vocatur & *Otto*, *Otto Marie*, *Otto Adolfi*, in eodem Kalend. p. 74. sed à recentiori additionatore.

AHTON, olim AHON, *achen*, *achten*, unde compositum supra *ahaben*, non curare, abjicere: *Neahton*, idem *Notker. Psal. LVII.* 2.

Significat 1. attendere, observare attentè, *achtung geben uf* &c. idque generatim. 2. de re observata, judicare, arbitrari, existimare prout ea est, non simulatè, hypocriticè. 3. in specie æstimando rem quoad precium ejus, æstimare, schäzen. 4. personam æstimare, hoch achten, werth schäzen. 5. hinc & Numerare, vide *Ahtinga*. 6. in malam partem, observare personam ad eam persequendam: & denique 7. proscribendam. Quamquam hoc ultimum à Kerone scriptum *Aahtunga*, persecutio, ut videatur compositum esse ex A στερητικῷ & ahten, æstimare, ut quemadmodum *Ahaben* de rerum abjectione & factorum improbatione usurpatum, ita *aahten* de personarum rejectione, & persecutione, quod postea contractè *achten*, & *ochten* pronunciatum.

Vox Gothis quoque recepta, *ahgan*, arbitrari, æstimare, Matth. X. 34. Anglo-Saxonibus *ehtian*, æstimare. Ælfricus: Achor, conturbatio. *Gloss. du Fresn.* *Biuhti* Gothis observantia, consuetudo, Joh. 18, 39. Luc. 1, 9. Marci X, 1.

I. *Significatio.*

Ahton, observare, attendere. Glossæ MSC. *Aectath*, *perpendit*. Notkerus Psal. XII. 3. *wie lango sol ih ahton*. quamdiu ponam consilia in anima mea, *Meditari*, idem Psalm. XXXIV. fi. & XXXV. 5. XXXVII. 14. *Ahtonne*, meditatio, id. XXXVIII. 4.

[*Ahtont*, autumant. Glossæ Monseens. p. 343. *Ahiunga*, opinionem. Ibid. p. 382. (sed legendum *ahtunga*, uti alibi in his Glossis cum seq. significatione addita occurrit.) p. 391. opinio. p. 349. fluctuationem vel opinionem. p. 357. fluctuatio. p. 379. fluctus. Occurrunt in iisdem etiam *Ahton*, opinari. p. 389. *Ahtos*. Ducis p. 347. *Ahtota*, duxit. p. 360.] Otfrid. I. 4, 158. de Zacharia:

Sie fuoron druenti,
Job oub tho ahtonti,
Uuant er uuiht zin ni sprah,
thaz er thar uuuntar gisah.

Abibant (populus) mœrentes,
Atque tunc reputantes,
Quandoquidem nihil ad eos locutus,
Eò quod ibi visionem vidisset.

Idem Lib. II. 4, 56.

Bithiu moht er odo drahton,
in thesa uuisun ahton.

Ideo poterat fortè cogitare,
(&) in hunc modum reputare.

Et ỷ. 69. *unter thesen ahton*, inter has cogitationes. Id. L. III. 2, 49. c. 12, 36. c. 20, 127. c. 25, 47. Vid. 4, 29. IV. 8, 6. Consultare, IV. 8, 6.

In ahto, cum cura, considerato, Otfr. IV. 5, 119.

In thia ahta, accuratè. Otfr. III. 16, 113.

UUir uuizun in thia ahta
Alla sina slahta.

Nos scimus accuratè, exquisitè
omne ejus stemma.

Idem III. 3, 31.

Ni nemen in thia ahta
manno scalk slahta.

Non suscipiunt in curam
homines (divites) servorum genus.

[In *thia ahta*, idem est ac *in mente*. juxta Scherz. in not. ad h. l.]

Mines

ACH.

Mines herzen ahta, meditatio cordis mei, Notk. Psalm. XLVIII. 4. Vid. & *Adalahton.*

[Tatianus de Maria post discessum pastorum meditabunda. *UUarlihho gihielt allu thisu uuort ahtonti in ira herzen.* Maria autem conservabat omnia verba hæc conferens in corde suo. c. 6. §. 6.]

Irahton, comprehendere, begreiffen. Otfr. V. 22, 18.

Ni mag man thaz irdrahton,
noh mannes muat irahton.

Non potest hoc excogitari,
nec hominis mens comprehendere, assequi.

Achtig in hac notatione denotat in compositis superlativum gradum: Sic *fone obenahtigemo himele* est à summo cœlo, Notkero Psal. XVIII. 7. *obenahtiga bergo*, summa montium, id. Ps. LXXI. 16.

II. Significatio.

Verè de re judicare, & opponitur simulationi. Notker. Psal. LVII. 2. *Ube ir mennischon chint reht sprechent, so ahtont iz ze rehte. Ahtont iz also, so ir iz sprechent. Cnüge sprechent daz sie so neahtont. Sie chedent ube man sie usfraget, daz triuuua bezzera sin danne scaz. Unde neahtont iz so, uuanda in der scaz liebera ist.* i. Si mortales jus dicitis, tunc agnoscatis quod justum sit. Judicate id ita, sicut pronunciatis. Multi dicunt, quod ipsi pro tali non habent. Dicunt, si interrogantur, quod fides melior sit quam opes, & tamen non id ita judicant, quia opes ipsis chariores sunt.

III. Significatio.

Achtung, æstimatio, taxatio. Formula libelli MS. de anno 1425. in actione de damno dato: *den ich achten an dusent gulden, me oder mynner, zu reddelicher achtunge.* Vide infra in voc. *Ero.*

V. Significatio.

Athinga, numerus, Glossæ Lipsii.

Jaracht, annorum numerus; *Verlehnen uf eine jaracht*, vel & *uf ein jarzal*, locare ad novem vel 18. annos, Formulæ Alsaticæ.

VI. Significatio.

Kero: *Aahtunga*, persecutionem. c. 4. [*Ahtungo*, tempestate. Gl. Mons. p. 304.] Otfrid. I. 10, 20.

Thie sint unser ahtenti.

Qui nos persequuntur.

Ahtidon, persecuti sunt, *Glossæ Lipsii. Ebton* persequi. *Ehton sal*, persequar. *Ehtindon*, persequentibus. *Eædem.* [Est & in idiomate A. S. *ehtan* persequi, *ehtende* persequens, *ehtere*, persecutor, *ehtnesse* vel *ehtnysse* persecutio v. Somner. in Dict. Palthen. ad Tat. p. 351.]

ACH.

Otfrid. II. 3, 123.

Uuant er hiar in libe
thin ahtit io zi nide.

Namque idem (Satanas) hic in vita
te persequitur usque ad invidiam.

[Te persequitur utique ex odio, seu invidia. Ita versum 124. reddendum statuit Scherzius in Not. qui porro notat, *Ahten*, ordinarie antiquis idem esse ac *persequi*, imprimis tam in loco jam allegato, quam quando genitivum personæ adjunctum habet, ut ap. Otfr. II. 16. 68. it. ap. Tatian. cap. 22. §. 18. *So ahtiton sie thero UUizagono. Sic persecuti sunt Prophetas.* In hac significatione quoque idem accipit versum 208. cap. 14. Lib. III.]

Idem III. 20, 357. V. c. ult. ℣. 215. II. 16, 67. ubi leg. iu, pro *in*:

Ju quimit salida thiu mer,
thaz sie so ahtent iuer.

Vobis venit beatitudo eò magis,
quod adeò persequuntur vos.

Et ℣. 78.

Iro anon oub so datun,
thero forasagono ahtun.

Istorum majores etiam sic fecerunt,
Prophetas persecuti.

Idem Lib. III. 5, 14. & 21. cap. 22, 77. c. 24, 141. Lib. IV. c. 8, 20. c. 16, 27. c. 23. fin. *Ahtos unser*, persequeris nos, id. IV. 18, 51. Spion.

Notker. in Psalm. III. *daz joh einer minero jungeron* i. *Judas min ahtet.* i. quod etiam unus meorum discipulorum me persequitur. Idem Psalm. VII. 8. *ahtaro* persequentium. Et Psalm. XXVI. 5. XXXIV. 4. *ahtarin*, persecutoribus Idem Ps. IV. 2. *in ahtungo, in persecutione.* & Ps. C. 5. *diu ahtunga guot ist, mit dero man ilet, den man bezzeron.* i. Persecutio bona est, qua properatur, hominem emendare. [*Tatian.* XXII. 15. *Salige sint, thie thar ahtenessi sint tholente*, beati qui persecutionem patiuntur. Gloss. Monseens. *Pivangane vona den ahtarun.* Tenti ab apparitoribus. p. 407.] MSC. Psalm. XXX. 16. *von minen echtern*, à persequentibus me.

Ahtesale, tribulatio. Otfrid. in Canticum Esaiæ c. XII. *Ih lobon dih Trohtin, uuanda du mir irbolgen uuare in demo ahtesale, unde mir auir din heizmuot peuuentit uuart ze gnadon, unde du mih auir getrostist.* i. confiteor tibi, Domine, quoniam iratus eras mihi in *tribulatione*, & verò furor tuus conversus mihi est in gratiam, & consolaris me iterum.

Ahtsal, dictum ut *Trubsal*, i. status persecutionis, tribulationis. Vid. infra *Sal.*

Durehten, durchechten, persecutionem facere. quâ voce usus Jac. de Konigsh. in Chron. de persecutionibus decem Christianorum, & c. 2. §. 159. de Ottone III. Imp. *do widerstundent ime die Römer das er vil durchehtendes von in leit.*

Perech-

ACH.

Ferechten, persequi, tribulare. *Ferechte*, *Frehte*, tribulatio. Notk. Psal. XVI. 6.

Ad hanc significationem referenda vox Legis Salicæ Andoctemitus, Tit. LIV. in antiquis rubrica *Pithæus Gloss.* De *Andoctemito.* pro quo recentiores: *de eo qui Grafionem ad res alienas tollendas injuste invitaverit.* Est vox composita ex *Ande*, in, ad, & *ochte*, *achte*, persecutio rei: & *miete*, corruptio, conductio. Wendelinus in Gloss. Salic. à *meten*, *vermetem*, vermessen, se jactitare, coactè deducit.

Aahte, *aahtetag*, operæ rusticæ, dies operis rusticis præstandis destinatus, hodie Frone, Frontag: à rusticis ex odio rei ita nomen inditum. Liber Salicus MS. Monasterii Ebersheimensis cap. von tagewanen: *So hat min herre drige aahte tage imme jare, alfo das in iedes huz einen tagewan sol tun. einen ze grabende, das sie truken stant. — einen dag ze howende. einen ze snidende.* i. Dominus meus, Abbas, habet tres dies operarum annuatim, ita ut ipsi quælibet casa sive domus operas diurnas præstare tenetur: unum per diem ad fodiendum, ut ne madefiant. — unum ad cædendum. unum ad secandum. Lib. MSC. Sponheim. *So mag er fordern in den achten zu Crove in dem flore.* V. & *Tagewan.* item *Fron.*

Huc etiam refero AHTEID, achteid, in Decreto Tassilonis Ducis Baiwariorum cap. VI. *Qui supra prædictæ pugnæ, quod Camfwic dicimus, peracto judicio, se simili vindicta erigere contra querentem præsumserit, sacramentum, quod Ahteid dicitur, juret in Ecclesia cum tribus nominatis sacramentalibus.* Lindenbrogius per *Aht* bannum imperii intelligit, *eid*, juramentum interpretatur. minus male quam H. Speelmannus in Glossario: *Apud Saxones nostros significat, juramento obstrictus: nam ath juramentum, tied vinctus, obstrictus.* Sed non confundendum *aht* & *ath* sive *ait*, *eid.* Nec tamen per *acht* hic bannum potest intelligi: sed juramentum quod nos vocamus Calumniæ, quod scilicet vicissim provocans ad pugnam, prius jurare debuerit, se non calumniandi, persequendi, & vexandi causa hoc facere. Conf. Wendelin. *Glossar. Salic. in Andocmit.*

VII. Significatio.

ACHT, OHT, bannus, proscriptio. *Achten*, forbannire, Kapitularia Francorum passim: *Verfesten*, J. Sax. J. Prov. Alem. c. CXXXIV. §. 2. *Umb gült da sol man nyemant umb ächten.* i. in causa pecuniaria vel civili nemo debet proscribi. Cap. CXXXV. *do man In in die acht tet, do nam man In aus dem fried und kunt In in die acht.* i. Cum quis proscribitur, eximitur ex statu pacis, & proclamatur in statum belli. Cap. CXXXIII. *Wenn der man in der acht ist sechs wochen und ein tag, so sol der richter sein gewiss potschaff senden zu den geistlichen Richter, das er In zu pan tue: und also sol auch der geistliche richter tun zu dem weltlichen, und als im die potschaff kumt, so sol er In in die acht tun.* i. si quis proscriptus est per sex septimanas & diem, debet Judex certum nuncium mittere ad ecclesiasticum judicem, ut eundem in bannum faciat: & ita vicissim debet ecclesiasticus judex facere erga secularem, & cum huic nuncius advenit, debet istum proscribere. Jus Sax. Prov. Lib. I. a. 67. *Qui tribus edictis citatus non comparuerit, proscribetur: pro nulla tamen alia causa, nisi quæ mortem vel membri amissionem inferat, proscribi poterit.* Sunt autem tres species *der acht*, prima nihil est aliud quam pœna relegationis, qua civitas retinetur, de qua Juris Argentoratensis Lib. III. cap. CLXXXII. & seqq. *von der Oht.* Ubi & formula proscribendi & recipiendi: *Wan man einen zu Ahte wil tun, so sol in nennen der meister mit sime namen und sol sprechen: Ich kunde den N. in die ohte des meisters, des Rates, des Schults, des Vogts. und wer in huset oder hofet, in dieselbe Ohte. So aber in der Meister us der Ahte wil lossen, und der Rat das erkant hat, so sol er sprechen: Ich kunde den N. uss dem unfriden wieder in den friden.* Conf. L. II. c. 77. Vid. Carpz. *Qu. crim.* CXL. 33.

Altera est pœna deportationis & privationis juris civitatis, declaratio pro hoste & peregrino, præcipuè in crimine fractæ pacis publicæ. J. Alem. Feud. c. XXV. *Ord. Camer. P. II. §. 9.* Sichard. *in L. 1. C. de hered. instit.* In causa homicidii. J. Francof. P. 10. 6, 4. ibi: *Sein Burger- und Lantrecht offentlich genommen werden.*

Tertia est quâ proceditur contra contumacem aut fugitivum in causa criminali: quæ iterum duplex est, inferior, & superior, i. e. prima & secunda. Prima sive inferior, die unteracht etiam vocatur *die Verfestung* vel simpliciter Festung, & est primus gradus proscriptionis, *Annotatio* scilicet bonorum contumacis, *Chilian. König in Process. tit. von der Acht oder Vestunge.* ibi: *wird vergleichet annotationi, de qua in tit. ff. & C. de requir. reis.* Conf. L. 6. C. de accusat.

Superior, *die Oberacht*, vel *Aberacht*, & κατ' ἐξοχὴν *die acht*, vocatur Bannus Regis & Illegalitas ab interprete J. Sax. Prov. L. III. c. 34. *A judice proscriptus & in bannum Regis seu Illegalitatem inductus, ipsam si evadere velit, per sex septimanas Curiam sequi debet: eique Rex pacem indicet.* Illegalitas vocatur, quia declaratur tum illegalis, rechtlos, qui jura sua amisit. Jus Alem. Prov. c. LVI. *die jar und tag in des Reichs acht sint, die verteilt man rechtlos: man vertailt In eigen und leben, das ist dem Herrn ledig, ob sie vor In als da mit nicht getan habent. das eigen dem Königlichen gewalt.* i. *Qui per annum & diem in proscriptione Regis sunt, ille condemnatur illegalis: privatur proprietate sive allodiis & feudis. Feudum domino feudali est commissum, nisi antea coram ipso quid de eo disposuerit. Allodium Fisco Regio cedit.* Vocatur etiam *Relegatio*, Gallicè *Bannisement.*

Verachten, in die acht erklären.

ACHTER, post. Francis idem quod *After* Alemannis. Rituale vetus Coloniæ asservatum & à M. Frehero ad Symbolum Saxon. laudatum: *Endi gilouis thu liuas achter dotha?* credisne vitam post mortem?

Achterlehn, subfeudum. Carolus IV. in Diplomate Electori Trevirensi super Limburgo dato an. 1374.

ADH.

Alias After, vide infra. Dialectus enim Belgica & inferioris Saxoniæ pro F. pronunciat CH, sic *Sticht* pro *Stift*. Et Aftzig pro achtzig: Fragm. de Bell. Hisp. Caroli M. ỳ. 2485.

Ambaft, pro Ambacht, ỳ. 1932.

Achter thiu, posteaquàm, Capitul. Franc. IV. 19.

ACUS, Securis, hodie *axt*. Tatian. XIII. 15. & ibi Fr. Jun.

Otfrid. I. 23, 101.

Ist thiu akus in giuuezzit,
zi theru uuurzellun gisezzit.
Est securis his polita,
ad radicem constituta.

Gothis, *Aqizi*, Luc. III. 19. Anglo-Sax. *Acas*, acase.

Aczadus, *aczada*, bidens, Gotho-Hispanis.

Aguzadura, *agusadura*, pensitatio publica in provincia Tolosana pro securibus, vomeribus & aliis instrumentis rusticis exacuendis. *Gloss. du Fresne. Agusad.*

[Goth. *aquiz*. Dicunt nunc Germaniæ superioris incolæ *eine axt*, inferioris *ene exe*, cum quibus consentiunt AS. in *aex*, Sueci in *yxen*, Islandi in *öxen*. Palthen. Not. ad Tat. p. 330.]

Achust, Vid. AKUST.

ADHAL, Adel. Kero: *Adelem*, *nobilibus*, (*fon Adelom* legitur apud Ker. c. LIX. Dicitur & *Edel*: *Ethel*. Atque significat primò id, quod in qualibet re est præcipuum, primarium & insigne, eximium, exemtum, tam de personis, quam de rebus. De personis: *Adhal Sangheri*, egregius psalmista, Isid. contra Judæos cap. III. 6. Otfrid. II. 4, 47.

Ullar uuorolt io giuuunni
Sulib adal kunni?
Unde mundus adeptus esset
tale nobile genus?

Loquitur de Christo in persona Satanæ tentatoris. Idem Lib. I. 3, 5. de Christi generatione:

Zellent sie uns filu fram
uuio selbo er hera in uuorolt quam,
Job mihilo uuunni
thaz sin adal kunni.
Referunt libri sacri nobis prolixè,
quomodo is huc in mundum venerit,
Et insigniter susceperit
hoc suum nobile genus.

Et ỳ. 47.

Thaz edilin giburti
fon in uuahsenti.
Nobilis generatio
ab illis descendens.

Adalahton, προσωποληπτεῖν, personam accipere in judicio. Otfr. III. 16, 89.

Nirdeilet unrehto,
thaz tuman adal ahto.
Ne judicate injustè,
ut quis personam accipiat.

AD.

[Quod quis præstantiam (personæ) æstimare debeat (in judicando.) Ita versum 90. reddit Scherz. in Not.]

Conf. S. Jacobi Epist. cap. II. 2. Hug. Grot. de Imp. circa Sacra. c. XI. p. 346.

De rebus:

Edelsteine. Anonym. de B. Hispan. Caroli M. ỳ. 895.

Ta waren thie herren alle
Mit phellele wole behangen
Mit golde io perlen.
Gesteine thie vile ethelen
Luhtent sam thie sternen wither abent.
Ther Jaspis unde ther Jachant.
Smaradde thie grönen,
Topazien thie scönen.
Onichinus unde Sardin
uuie mohte tha uuunlicher sin.
Inlubten tha offene
Crisolite unde Calcedonie.
Berille thie besten.
unde thie göten amatisten.
Sardonix unde Sardius.

Et simpliciter *Gestaine* ỳ. 2902.

Perlen unde gestaine
luhte uon theme haithene
Sam thiu brinnenden oleuaz.

Edilzungun, lingua Ebræa & Græca, Otfr. I. 1, 106.

Adalerbi, allodium nobile, immune, liberum, hereditas & possessio libera, & exemta: cui opponitur beneficium & feudum, *lehn*, quod tum temporis ad vitam concedebatur: opponitur quoque Acquæstui, bonis acquisitis, *Errungenschafft*. Allodium enim aliud est nobile, aliud villanum, Gallis *Aleu noble*, & *Aleu roturier*, quorum illud gaudet jurisdictione, hoc non item. utrumque tamen liberum atque hereditarium. Dominicus de Prærog. Allod. c. I. §. 8. ex veteri Martyrologio de an. 1013. *fundum liberum, quem Alodium vocant, dedit, ita ut nihil omnino juris sibi in eo retineret, sed potius ab omni censu & onere liberum foret.* Atque ipsum vocabulum *Allodium*, ex adalodium, adlodium, prognatum, od enim bonum, possessio est: sic & *Adelheidis* & *Aleidis* scriptum. Otfrid. lib. I. c. 18, 59. de lapsu primorum parentum & ejus effectu:

Nu ligit uns umbitherbi
thaz unser adal erbi.
Nunc jacet nobis improbis
illud nostrum alode nobile.

Idem lib. III. c. 1, 80. de patre castigante filium:

Therselbo fater oub so duat,
tho ermo sere sinaz muat.
Thoh duat ermo afur bitherbi,
thaz sinaz adal erbi.
Ipse pater itidem ita facit,
quum ei (filio) contristavit animum.
Tamen facit eidem iterum bene:
Suam scilicet hereditatem nobilem.

[Adalerbi

AD.

[*Adelerbi* quidem ingenere *hæreditatem* notat, uti apparet ex Otfr. III. 1. 80. & IV. 6. 15. non incommode tamen ap. eund. I. 18. 58. *hæreditatem primariam*, quam primario quærere & æstimare debemus expresseris. *Adal*, enim *primarium, præcipuum* significat. Scherz. Not. ad Ottfr. I. 18. 58.]

Postea *alt erbe* dictum. Fragm. MS. de Bello Hist. Caroli M. ℣. 1970.

Sie wolten gerne wither gewinnen
Thaz unser alte erbe. Schilt.

Adalerbon, heres, possessor allodii nobilis, Alodiarius, Otfrid. L. 6. c. IV, 15. in parabola de Vinea locata:

Uuio thie scalka sih irhuabun,
Job thie Gotes boton sluagun.
Job then adalerbon.
Quomodo servi (colonarii) insurrexerint,
Et DEI nuncios cæciderint.
Atque ipsum Heredem Nobilem s. nobilis prædii.

Denique ex hac notatione ortum, quod *Nobilitates* dicantur quælibet prærogativæ, jura ac privilegia, observante du Fresnio in Gloss.

Hinc & nomen proprium *Adelrich*, *Athicus*, corruptè & *Ettich*, Kœnigsh. Chron. c. 4, 20.

ADEL denotat inter ordines Reip. Germanorum & civitatis cujusque præcipuum, & cæteris præeminentem ordinem. Nithardus Lib. IV. *Saxonum gens omnis in tribus ordinibus divisa consistit. Sunt enim inter illos, qui EDHILINGI, sunt qui Frilingi, sunt qui Lazzi illorum lingua dicuntur. Latinâ verò lingua hoc sunt: Nobiles: Ingenui atque serviles.* Witichindus quatuor facit Lib. I. Annal. *Saxones parte agrorum cum amicis auxiliariis vel manumissis distributa, reliquias pulsæ gentis tributis condemnavere: unde usque hodie gens Saxonum triformi genere ac lege præter conditionem servilem, dividitur.* Neque hoc Saxonibus solis vindicandum. H. Conring. de antiq. stat. Helmstad. pag. 100. *Quandoquidem verò velut alii Germanici populi, ita & hic Caucho Saxonum, in quatuor hominum ordines jam olim fuerit & nunc quoque fere sit divisus; Edelingos, qui appellabantur, Liberos sive ingenuos, Libertos, & Servos.*

Edling, Nobilis. Otfrid. 1. 19, 18.

Adelinga Longobardis classis & ordo seu prosapia nobilis, Gotfrid. Viterb. Chron. ad An. 776. Conf. Legem Angliorum & Warinorum. t. 1. 2. 3. & seqq. Hinc locus apud Roger. Hovedenum an. 887. *Ethelingaege i. e. Nobilium insula.* Edeling - aue. In Legibus Ripuariorum distinguuntur homines in Regios, Ecclesiasticos, Ingenuos & Servos, cap. 1. 8. 9. 10. 20. seqq. Tassilo in decreto 1. c. 5. *Nobiles, & Liberi & servi.* Aliàs *Edldegin*, Lindeb. Gloss. V. *Thegan*. Notkerus in Ps. LXIII. *Chnebtwesinnis* milites: Chousainis, mercatores: *Puinnis*, coloni.

Separatio namque ordinis præcipui ac primi à secundariis, introduxit Nobilitatem in hac significatione, idque non Jure naturæ, quâ no-

AD.

bilitas intrinseca, i. e. mentis animique generositas atque ad bene merendum de Rep. domi foris, in pace vel bello, aptitudo, censetur: externæ fundamentum; sed jure cujusvis Reip. Sic Romulus primò centum patres ex populo separavit, postea totidem. Tarquinius Priscus vel Brutus itidem centum adjecit. Quibus Impp. plures familias adjecere vel suffecere, & Vespasianus centum familias vel gentes addidit, Flavianas à se nominatas. Similis separatio atque discretio inter Germanos factitata.

Insignia nobilitatis generatim fuit *gladius* sive jus gladii gerendi. Burckardus de Monast. S. Galli cap. VIII. *Cellarii Ecclesiæ, jura villicationis in modum beneficiorum habere contendebant, & contra consuetudinem quidam ex ipsis more Nobilium gladium cingebant.*

Armorum jus etiam insigne Nobilitatis est, *Schilt und Wapen*. Itemque nomen familiæ à cæteris ordinibus separatæ inditum. Unde vetus formula: *Nobiles nomine & armis.* de qua ad Joinvillam du Fresne peculiarem dissertationem scripsit. Potest enim casu fieri, ut nomen aliquod duabus familiis sit commune, arma non item. Præterea cum arma etiam ad sexum fœmininum pertineant, nomenque mariti assumant, à successione tamen sæpe excludantur, donec masculi adsunt, hinc nostras formula: *dem Stamm und Nahmen zu ufnehmen und gut, thun die töchter verzicht.* i. ad conservationem Stemmatis & Nominis renunciant filiæ successioni.

Hoc jus armorum varios iterum admisit gradus, quos *Heerschilde* vocarunt. Quorum primus est ipsius Principis sive Regis. J. Feud. Alem. cap. 1. *Allerersst sollen wir mergken, das die Kunig hant gesetzet siben Heerschilte. Den ersten fürt der Kunig. i. Imprimis notandum est: Reges constituisse septem clypeos militares: quorum primum gerit Rex.* Fragm. de Bell. Hisp. Caroli M. ℣. 2293. de Rege aliquo barbaro:

Ih scol in allen hute vore vechten,
von athele unde von rehten.

Et ℣. 2359. de ipso Marsilio Rege Saracenorum & Carolo M.

Thu bist also ethele unde also rike.

Otfr. Præf. ad Ludov. R. Germ. ℣. 25.

Er ist Edil Franko.
Est nobilis Francus.

Et ℣. 35.

So ist therselbo Edelinc,
ther heizet auur Ludouuic.

Hinc *Adeling*, Edling, Principis vel Regis filius, futurus successor. Speelmannus ex MS. LL. S. Edwardi Regis: *Rex Edwardus, Edgarum filium eorum secum retinuit & pro suo nutrivit: & quia cogitabat heredem eum facere, nominavit ADELING, quem nos (Nortmanni) dicimus Domnicellum.* Britanni *Urchrichiad* vocarunt. Idem ex LL. MSS. Hoeli Boni: *Urchrichiad* i. *Edling, qui post Regem ha-*

AD.

bet succedere, præ omnibus qui sunt in curia præter Regem & Reginam honoratur. Iste erit vel filius ejus, vel frater ejus. Lexicon Britannico-Latinum Boxhornii: *Edling & Edlin, ab Ed, & Llin. Hæres regius.* rectius ab *Edel*, & *ing* est tantum terminatio significans cujusque rei originem, ut Caroling, Thuring, Fryling, Frischling &c. Vid. infr. *Karling*.

Ad hanc notationem etiam pertinet, *Adelschalc*, quod est Principis vel Regis servus, ut habetur in Decreto Tassilonis 1. §. VII.

Edilthegana, Otfr. I. 3, 53. de Salvatoris & Mariæ progenitoribus:

Thie bohun altfatera
endont ana Kuninga.
Thiu thritta zuahta thanana
thaz uuarun edil thegana.

Celsi Patriarchæ
finiunt in Regibus.
Tertia generatio deinceps
erant nobiles proceres.

Edelmanne des Reichs, Vasalli Imperii. Rupertus Imp. in literis investituræ Friderico Pincernæ de Limpurg datæ, an. 1401. *Uns davon gehuldet, als unsere und des H. R. Edelmanne pflichtig sein zu thun.*

De reliquis Heerschildis non repetam, quæ ad Jus Feud. commentatus sum. Alia etiam est divisio Nobilitatis in superiorem & inferiorem, *hohe und nidere adel*, ad priorem referuntur Principes, Comites ac Barones. In hac significatione de vetustate nobilitatis suæ disceptatum inter Electorem Sax. Joh. Fridericum & Ducem Brunsvicensem, *vid. Hortled. de O. B. G. 4. 5, 6.* Ita intelligendus Cranzius L. IV. Saxon. c. 23. de Hermanno Billingo verba faciens: *Qui nobilitatem primus in suam intulit familiam.* scilicet superiorem, quum alioquin in inferiori fuerit natus, ut Meibomius monstravit.

Ab *Adel* diversum est *Ritter*, primævâ notatione, Nobilis enim non erat Eques, nec Eques nascebatur, sed fiebat, ut suo loco dicetur infra: atque omnis generis Nobiles appetebant hanc Equestrem dignitatem, quæ plus quam nobilis censebatur. Dignitas *Doctoralis* quoque nobilitatem personæ confert, quam itidem quondam Nobiles nati affectarunt. Utraque dignitas conjungitur in jure. Rec. Imp. an. 1500. tit. de re vestiaria. 22. §. 7. *die von Adel, so sie noch nicht Ritter oder Doctores seyn, sollen kein Gold noch Perlen offentlich tragen.* & ibi pluries. Itemque à Procuratore Capituli Argentoratensis in *cap. venerabilis. 37. x. de præbendis.* consuetudinem allegans antiquam inviolabiliter observatam, juxta quam nullum nisi *nobilem* & liberum, & ab utroque parente illustrem, honestæ conversationis, ac *eminentis scientiæ* in suum consortium hactenus admiserant.

Videatur si lubet Mich. Praunii Adelich Europa. P. 1.

Adelberacht. } vid. Beracht.
Adelbert. }

AD.

[*Adallicho* vel *Suntarliho*. signanter, eleganter. Glossæ Monseens. p. 408. hodie *Adelich, sonderlich* dicimus.]

Edile, virtus. Otfr. I. 10, 53. de S. Joh. Bapt.

Vuas thaz kind in edile
mit Gote thihenti.

Erat puer in virtute
cum DEO crescens.

ut monuit Freherus ibi: [Pro *uuas* Cod. MSC. Vind. & Vatic. habent *Uuas*, & MSC. Flac. *uuahs*, quod idem est ac *crescebat*. Unde versum 53. ita transfert Scherz. *Crescebat puer in præstantia.*]

Edile, genus, familia. Isidor. c. V. §. de Christo: *Chichundemes nu dhes ædhili endi odhil.* demonstrabimus nunc ejus genus & patriam. Id. c. 7. *Sines edhiles fleische.* [*Ædhil.* s. *edhil*, substantive usurpata genus, adjective generosum notat. A. S. *æthel.* patria est. Palth. not. ad Isid. p. 412. conf. inf. *Odhil.*]

[ADAMANTISCA, Adamantinum. Gloss. Monse. p. 343. *In chlauuo adamantiscero*, in ungue adamantino. Eæd. Gloss. in Jer. p. 337. Haud dubie indigitatur locus Jer. XVII. 1.]

ADAMIS *sunda*, peccatum originale, Notk. Psalm. XVII. 6. vid. ibi notas. Idem Notk. Psal. XLII. 2. Psal. L. 7. LVII. 11. LXVIII. 27. XCVIII. 1.

Adda, v. in ACRA.

ADEILO, *Adelig*, expers. compositum ex A στερητικῷ, & deil, theil, pars. Otfr. L. I. Evang. c. I, 230.

Nu wil ih scriban unser heil,
Euangeliono deil.
So uuir nu hiar bigunnun
in Frenkisge zungun,
thaz sie ni wesen eino
thes selben adeilo.

Nunc volo scribere nostram salutem,
Evangeliorum partes.
Quod nunc hic aggredimur
in Francica lingua:
ut ne sint (Franci) soli
illius expertes.

[Id. L. II. c. 7. 51.

Thaz er ni uurti heilo
theto frumono adeilo.

quæ verba ita vertit Scherzius not. ad l. c.

Quod prius non fuerit salvus
Ille, qui felicitate caruit.]

Idem l. 2. c. 9, 8.

Thaz uuir ni uuerden einon
thero goumono adeilon.

Ne simus soli
hujus meditationis expertes.

Idem L. V. c. 23, 245.

Adei-

AE.

Adeilo [ateilig habet nostra editio] *thu es ni bist.*

Expers, imperitus, ignarus tu ejus non es.

Adelig, expers, Willeram. in Cant. Cant. VIII. 11. pag. 162. n. 68. ib. Fr. Jun.

Adil, vilis, abjectus. Lexic. Britann. Latin. Boxhornii. Vid. *Teil*, & *deil.*

[ADERE, viscera. Rhythm. de S. An. §. 40. 688. *in sin eiginin adere.* Reines.]

ADLOBRIVS Gallis, civis de Gallia: Glossæ MS. ASax. An huc Allobroges?

[*Adrhamire*, v. *Ramen.*]

ADRO, diluculo: Glossæ Lipsii. ubi Somnerus: *Hodie nobis Rath.*

ADVATICI, sunt Tungri, Vorburg. T. I. pag. 34. & 44.

AECWAN, quin etiam: Glossæ MS. ASax.

ÆFFERN, zelo repetere, renovare. J. Augustan. *brechent den sün und æfernt die alten vintschaft.* [Verbum hoc adhuc hodie usitatum ab *Auar*, *afur*, rursus, iterum. Goth. *afar.* post, sequens, descendens. Ita Prov. 17. 9. in correctioribus versionis Lutheri editionibus. *Wer die Sache aefert.* Deuteronomium in Præf. Vers. Germ. Biblior. Tigurinæ p. 4. transfertur. *Eine Wideræferung des gesezes.* Goldast in Dedic. der Reichshandlungen f. 3. b. *Welcher paragraphus von wort zu wort wideræfert, und repetiret wird.* Besold. Thes. Pract. p. 951. a. *Das sie den erst empfangenen Tauff widerum æfertend.* Oecolampad. in Colloq. Bernens. p. 320. *Es ist wissend, das man die relativa, d. i. die wideræfferig wörtlein auff das vorgebend richten soll.* Schottel von der Teutsch. Spr. p. 1278. *Eines angesicht æfern*, fingere vultum alicujus. Hæc Stadenius. Expl. Voc. Germ. Bibl. p. 70.]

AEHNIAN quisquiliæ: Glossæ MS.

ÆMIL, gurgulio: Glossæ ASax.

AENGIWINGV, quoquo modo: Glossæ MS.

AER, honor, ærlos, impius, vide *Ero.*

AER, ante, vide in Er.

[AERCNA, certa. *mit aercna euua*, certa lege. Isid. Cap. 2. §. 1. Ad quem locum Palth. notat: hujus vocabuli exemplum hactenus sibi haud occurrisse, nec quidem conjecturam aut Stadenio aut sibi suppetiisse. p. 398.]

[*Aerdwabsun*, vid. *Was.*]

AESIL avellanus: Glossæ MS. ASax. nobis hodie Haseln.

[AEIT, camino. Gloss. Monse. p. 412.]

ÆTGÆRV, framen: Glossæ MS. ASax.

AETRINAN THAVUUANNAN, toxica livida: Glossæ MS.

AEWA. } vid. Ewa.
AEWFÆESTINE }

AEUUISTE, vid. *Euti.*

AEX, Axis. Glossæ vet. MS. ASax.

AFARON, æstimare, laudare, commendare. Otfr. V. 9, 97. de Christo comitante discipulos versus Emauntem:

AE.

Thio buah bigann er afaron,
Fon Moysese ouh thu redinon.

Libros (sacros, biblia) exorsus est commendare,
de Mose quoque narrare.

Giaforot, æstimavi. Otfr. IV. 31, 59.

Ih habe ninan giaforot,
Joh suntono ubarkoborot.

Ego Ipsum (Dominum) non æstimavi,
Et peccata cumulavi.

Idem I. 9, 23. de Zacharia patre Johannis Bapt.

Theiz uuari giaforonti
then fater in ther elti.

Quòd esset æstimandum
Patri in senectute.

[*Afaron*, *avaron*, (quæ duo vocabula Schilterus pro distinctis habet, unde inf. *Avaron* suo loco exhibet) significat; repetere, recipere; & interdum, restituere; ab *afar*, *auor*, *auur*, *abur*, quod, iterum, rursum, significat, ita occurrit ap. Otfr. IV. 26. 39.

Thaz lib bigondun sie auaron

quæ verba ipse Schilterus reddit.

Vitam coeperunt recipere.

Giafaron, *giaforon*, actum reiterationis denotat. Ita igitur allegati versus V. 9. 97. reddendi:

Libros (*Sacros*) cœpit ille repetere.

It. IV. 31. 59. textus è MSC. ita restituendus:

Ich haben inan.

& cum seq. ita vertendus

Ego illum (*latronem*) repetii
Et peccatis obtinui (*sc. in me*)

It. I. 9. 23.

Quod (hic infans) restituere debeat,
Patrem in senio (*constitutum*)

Hæc omnia Scherzius in Notis ad Ll. cc. & I. 3. 20. Et sane è Glossis Monseensibus Scherzii observatio probari potest, ibi enim *giavaron* repetere. p. 346. *giavarter*, repetitus p. 353. significat. Fortasse in recentioribus seculis. *Æferen* pro *afaron* scriptum, de quo superius.]

An hinc natum verbum linguæ provincialis *Aforare* & *Afforare*, i. æstimare, taxare, de quo Glossar. du Fresne. Atque est compositum ex particula *A*, intensiva, ad: & *faron* sive *foron*, *furon*, à *füre*, annona, alimenta, victus atque ejus æstimatio seu appretiatio, adæratio. vide infra Füre. a quo *futter*, & *fodrum*. An contra *Afaron* à Provinciali *Aforare*, Afforer, affeurer. i. taxer, estimer. Menagius in Orig. Gall. allegat veterem Consuetudinem Normandiæ c. XX. tit. des Usuriers: *Tel a affeuré son cheval à feur.* quod idem

AF.

idem explicat: *a estimé son cheval au prix* &c. ut *afforare* sit ad forum ferre, ut æstimetur.

Afres, L. Sal. Heroldi t. V. §. 1. æstimatio damni.

AFFAL, *aphel*, *aphul*, *appele*, *ephela*. malum, pomum.

Afaldera, (in nostra edit. *affaltera.*) malus, arbor. Cant. Cant. 2, 3. *Affalter boum*, (in nostr. ed. *affalterboume*) c. 8, 5.

Affoldre, malus. Gloss. vet. Fr. Jun. ad Willer. p. 61.

Bomgarto roter epfelo, paradisus malorum Punicorum, Cant. Cant. 4, 13. mala Punica rubicundum habent corticem, Haimo.

Apuldur, malus: Glossæ MS. ASax. conf. inf. voc. *Dera*.

[*Unter affoltrun*, sub malo granato. Glossæ Monf. p. 326.

Mit affoltrinen stapun, scorpionibus. Ibid. p. 328. *aphol*. pupillam. p. 345. 348. malum. p. 345. *roter apholes*, mali punici. p. 353.]

AFFEOMIA, in L. Sal. vide. *Fath.*

AFFECTVLEVDI, L. Sal. tit. XXII. §. 1. de veneficio per herbas. Sed sine dubio prior vox est vitiosa, nec enim Francica, sed Romana est, quæ in Malbergiis exulavit, vel potius nunquam recepta fuit. Hæc talia ex vetusto aliquo MS. emendanda: Sed in MS. Regio verba Malbergica hîc nulla leguantur.

Affri, v. Haben.

AFGETALI, oblivioni: Glossæ Lipsii. ubi Somnerus: *Vocabulum, ut videtur, ejusdem prosapiæ ac Saxon. ofergytolnesse, quod eadem venit acceptione; nobis hodie Forgetfulnesse. Belgis, verghetenisse. Germ. vergessenheit.*

AHGAEN, frixum: Glossæ MS. ASax.

AFOLON, attendere, observare, apprehendere. Compositum ex *A*, ad, & *folon*, *fulen*, prehendere, tangere. Otfr. I. 23, 41. De Johanne Baptista:

> *Gibot inan: Afoloti,*
> *Thio uuega Gote garoti.*
> Jussit eos: Attendite, (agite dum)
> Vias DEO parate.

Idem IV. 7, 85.

> *Thaz sie thes thar giafolon,*
> *Sine druta alsamanon.*
> Ut hoc observent,
> suos fideles congregent.

[*Avalon*, (in MSC. enim Cæs. legitur *giavalon*) apud Otfr. IV. 7, 85. significat congregare, notante Scherzio, qui alterum locum I. 23, 41. ita in Notis vertit. *Præcepit* (ut) *congregetur* (orbis).]

Tatianus: *Marta aualota uibi thas ostiga ambaht*, Martha satagebat circa frequens ministerium. [Etiam in hoc Tatiani loco congregationis significatio obtinere potest. Solent enim undique conquirere quæ id agunt mulieres, ut & hospitem sibi gratum, nec negligenter instructam rem suam familiarem esse ostendant. Notante Palthenio ad Tat. p. 378.] Transiit hoc

AF.

verbum in linguam provincialem, ubi *Affolare* est attingere, fodicare, & deinde, attendere, assentiri, obedire, de quo Gloss̄ar. du Fresne. A quo tamen dissentit Menagius voc. *Affoller*: idque interpretatur simpliciter *blesser*.

AFT pro acht, Fragm. de Bell. Hisp. ver. 3924. *thie aftete*, octava.

AFVLODAN tabida: Glossæ MS. à ful.

AFVR, aber, quod vel Adverbium numeri, Iterum, rursus. Otfr. L. III. 1, 66. de matre castigante filium:

> *Thoh si iz fero fille,*
> *Nist ni si afur uuolle.*
> Etsi ea istum vehementer verberet,
> Non est (tamen) quin iterum (bene) velit.

Idem L. II. c. 18, 28.

> *Selban han minan,*
> *then ih heizu afur scriban.*
> Meum proprium edictum,
> quod jubeo iterum scribi.

Gothis *Aftra*, denuo, rursus, Matth. V. 33.

Vel Conjunctio adversativa; aut, verò. Otfr. II. 18, 15.

> *Ih zellu afur thanana,*
> Ego verò refero deinceps.

Vel Adverbium Loci, Temporis, vel ordinis, itemque Præpositio post, ponè, juxta, secundùm. Gothis *Afar*, post, retro. [AS. *æfter*. Angl. *after* dicitur eodem sensu, post, juxta. *Hear sar after nu* apud Isidor. c. III. §. 1. nil nisi voculam *deinde* significant. Vid. Palthen. Not. p. 277. & 400.] *Afargangan* sequi, Marc. V. 37. Anglo-Sax. *Aforan*, posteri.

Alemannis AFTER, post. Vid. Achter, *after tatim*, post factum. c. 3. *after diu*, postea. cap. 29. 43. 61. *aftrorum*, posterioribus, c. 15. conf. Prol. it. c. 2. 7. 8. 11. 17. 43. Kero. Otfr. I. 5, 1. *uuard after thiu*, contigit postea. [ỳ. 3. *after rime* post factum. (contingentiam) Ita Schilterus vertit. Scherzius vero in Not. *juxta numerum*. Qui & L. III. c. 20. v. 365. *after*, per *juxta* exponit. nec non IV. 19, 111. *after therera redinu*. juxta rationem.]

Idem IV. 9, 54. de Apostolis:

> *Sint sie untar mennisgon*
> *after Gote furiston.*
> Sunt illi inter homines
> post DEVM principes.

Opponitur, *fornan*, Notk. Psal. LXXXII, 14. *Rad puret sih after, fornan fallet iz.*

Ad, *after stet in liten*, nach dem ort, zu dem ort in füren, Otfr. III. 2, 34.

Hinc Francicum, Afteriere, *Arriere.*

Hearafter, postea, hernach, Isid. cont. Judæos c. 3, 6.

Afterburt, secundinæ.

Afterin, posteriora, podex, Notk. Psalm. LXXVII. 66.

Vel

AF.

Vel Præpositio normam denotans, secundùm, juxta.

Kero: *after kemurrabti*, secundùm merita. c. 2. *after Kipote*, secundum jussionem c. 31. *after scaumku.* juxta considerationem. c. 8. conf. c. 13. Notk. Ps. IX. 9.

Vel relationem atque naturam. Notker. in Symbol. S. Athanasii ℣. 31.

Des fater genoz after Gotebeite, sin ungenoz after manbeite. æqualis patri secundum divinitatem, minor patre secundum humanitatem.

Item PER, Willeram. in Cant. Cant. III. 2. *after dero burg*, per civitatem.

[Otfr. IV. 2, 49. *after lante*, per regionem. Vid. Scherz. in Not.]

After, Adjectivum.

Aftristo, ultimus. Esa. XLVIII. *Ib eristo, endi ib aftristo.* Ego primus, & ego novissimus. ap. Isidor. contra Judæ. c. IV. §. 5. *Afterosten* bona opponuntur *dien bezzesten*, Notk. Psalm. LXXXII. 14.

[*Thiu aftera berifcaf.* i. e. alter excercitus, *der andere hauffe.* Otfr. IV. 4, 111. Reines.]

Afterallo, usquequaque, Glossæ Lipsii. *After allero werlte* per universum orbem, Notk. Psal. XVI. 14. Idem Psalm. LXXX. 4.

Afterchomon, posteri, Notk. Psal. XXIV. 10. & alibi.

Afterchunft, generatio, posteritas, Notk. Ps. CIV. 9.

Aftergote, dii secundarii, de Apostolis Otfrid. IV. 9, 54. Vid. *Cot.* [Mallet Scherzius hunc locum *After Gote furiston* redditum. *Post DEum primarii.* Et sane quam optime hæc interpretatio cum contextu & reipsa conspirat.]

[In Glossis Monseensibus sequentia occurrunt. *Aftardes*, in posterum p. 392. *afterdes*, posterius, p. 390. *After demopanne, daz er iz sin lazze.* post decretam cessationem. p. 401. (pro *demopanne* haud dubie legendum *demo panne*, *panne* autem hic scribitur pro *banne*) *after uueralt sprachi sprechanto*, philosophando. p. 407. *aftervolgente*, succedentes. p. 409. *aftersterno farun*, sidereo. p. 407. *afterostun*, novissimis. p. 330. *aftrostun*, ultima. p. 393. *afteruuert*, retro. p. 354. *afteruuert asun*, deorsum p. 342. (haud dubie Dan. X. 6. hic indigitatur) *vonna afteruuertigi* de post tergum. p. 345. *afterquemun*, propagines. p. 345. *aftergiuuntanero sliego*, per odeam, in margine notatur fortasse legendum, odeum. p. 340. Scribitur hæc vox in iisdem Glossis etiam per *ph.* loco *f. aphter des*, ultra. p. 323. *aphteruuerstun*, ad orsum. p. 340. *aphteruntornes.* post meridiem. p. 319. *aphterquemun*, lucernam. p. 331. *aphterfronifcen rethfprahinun*, flores Rhetoricos. p. 341. *aphter zuein tagun*, post biduum. p. 398. *aphtarlinga* vel *crozdarma*, extales. p. 325. *aphtrorin*, dejectius. p. 387. *aphtrorun*, in imis. p. 385. *aphterzubtigen*, post fœtantibus. p. 349.]

Dara after, secundum hoc, darnach, Notker. Psalm. VII. ℣. 5. *dara after lonota*, secundum id retribuerem.

AF.

Otfr. V. 20, 104.

Thara after iamar riazent.
Secundum id perpetuo plorant.

Afterherr, in re feudali est dominus feudi intermedius, *afterlebnherr*, dominus feudi secundarius, cui opponitur dominus feudi superior. Legi tamen etiam usurpatum *Afterherr* pro Oberlehnherr, sive domino feudi primario, in literis B. von Fl. ad Abbatem Wissenburgensem an. 1395.

Afterböuue fœnum secundarium; ita describitur messis in Rotulo Curiæ dominicalis Wrazhovensis Ecclesiæ D. Thomæ Argentoratensis: *das dritt ding sol sin noch ernen, noch afterböwe und halm.* Sic Rotulus curiæ dominic. in Guussenheim: *zu afterhalme und böwe.*

Aftertbunsun, detrahebant.

Aftritbunsundi, detrahentes: Gl. Lips. ubi Somnerus: *Fortè à Saxonico After, retro, & teon, trahere; quibus etiam ofteon pro detrahere.* Teon est nostrum *ziben*, *ufziben*, vexare.

Afterlande gehen, zu velde ziehen, Chron. Konigsh. c. V. 78, 114. & p. 939. Rhythm. de S. Annon. ℣. 176.

Chaldei die grimmin,
Die heritin afder landen,
unzi si Hierusalem virebranten.

Id. ℣. 209.

After quam, inti biruorta tradon fines giuuates, Tatian. c. 60. §. 4. *Sie kam von binten zu*, &c. Venit retro & tetigit fimbriam vestimenti ejus.

After site, secundum morem, vulgariter. Notk. Psalm. LXXXIX. 5.

Afteruuege, beywege, hinc inde juxta viam. Otfr. II. 22, 23.

Thar liuti after uuege gent.
Ubi homines hinc inde ambulant.

Chron. Konigshov. c. 2, 235. *die affter der Stat gingen und büttent.* hin und her, circum circa. Cantic. Canticor. 3, 2. *uuil in suochan after dero burg:* circumibo civitatem. Notkeri Psalm. LXXXVIII. 42. *Habent in zezocchot alle after uuege farente.* diripuerunt eum omnes transeuntes viam.

After, extra. Otfr. IV. 2, 49.

Oub then thar after lante
farent uuallonte.
Etiam eum, qui extra provinciam
vadit peregrinans.

[*Per terras* vertit Scherz. in not.]

Idem III. 2, 34.

After stet in leiten,
De loco eum deducere.

Fragm. de B. H. ℣. 4238. aus dem felde slagen:

Sie bauent thine belethe
gestrot after uelde.

AFYNID Olbenda, dromidus: Glossæ MS. Anglo-Sax. Vid. *Olbend.*

[*Aga-*

AGA.

[*Agaleia*, Rhamnum. Gloss. Monseens. p. 324. *Agaleigun*, Rhamnum, Ead. p. 349.]

AGALEIZE, labor, molestia, studium, perseverantia, assiduitas, non—cessatio.

[*Agaleizi*, æstu. Gloss. Monseens. p. 392. importunitate. p. 390. agilitate, p. 342. *diu agaleizi*, improbus, p. 341. *agaleizo*, instanter, p. 351. 353. importune, p. 390. *agaleizor*, ardentius. p. 390.]

Otfr. Lib. I. Evang. 1, 2.

Uuas liuto filu in flize
In managemo agaleize.
Fuerunt homines multi cum industria
cum varia molestia.

Lib. II. c. XIV. 11.
In themo ageleize,
zi einemo gisaze.
Venit in hac molestia (itineris)
ad aliquam sedem.

Lib. III. c. XI. 57.
Giuuan mit agaleize
mit mihilemo flize.
Adepta cum perseverantia
cum magno studio.

Agaleizi uuas, perseverans fuit. Otfr. Lib. III. 10, 53. de muliere Chananæa:

Si uuas es agaleizi
ioh fial in sino fuazi.
Ipsa perseverabat
& procidit ad ejus pedes.

Agaleizo, studiose, indesinenter. Otfr. L. II. 22, 77.
Bittet agaleizo,
ioh harto filu heizo.
Petite indesinenter,
ac valdè multum ardenter.

Idem cap. XV. lib. III. ℣. 73.
Thie Judeon agaleizo
suahtun nan thar heizo.
Judæi indesinenter
quærebant eum tunc ardenter.

Id. Lib. IV. c. XIII. 10.
So suachet ir mih heizo
joh harto ágaleizo.
Tum quæretis me ardenter
& valdè incessanter.

Vid. mox *Aglo*.

[Scherz. dicit. *Agaleize* non denotat *molestiam*, sed *solertiam*, *diligentiam*, *studium*. Boxhornii Glossæ. *Akaleizaz*, *Solers*; *Akaleizo*, *sagaciter*; *Akaleizzi*, *instantia*. *Flize* & *Agaleize* sunt Synonyma. Not. ad Otfr. Lib. I. 1, 2. & II. 14, 11. Ipse Schilter. *Aagaleizo*, *studiose* vertit. Otfrid. III. 15. 73.]

Flac. in Dict. *Agaleizo*, unablessig, stets. Vid. compos. *Giagaleiz*. Videtur compositum ex A Intensivo & *galeizen*, *leizen*, sequi, persequi: Vid. *Leizen*, imitari.

Agalaster, pica, avis: quæ sola in sicca secum spatiatur arena, & imitatur vocem hominis articulatam. Steinhöwel von den fürnemsten Weibern. c. 36. f. 52. de Pico R. Latinorum & Pannonia: *Panonia ward verwandelt in den vogel Picum sines namens, der ze tütsch Agelstür haisset: und das darum, das er hett ain haimsche agelstür, ufs deren bewegnis und geschrey, er künfftige dinge fursaget.* [*Agalastra*, migale, pica. Gloss. Monse. p. 412.]

AGAUNUM, Gallici sermonis veteris sive Celtici, Saxum. Vita S. Mauricii Cluver. de Germ. Antiq. L. II. c. 6. Gloss. du Fresne.

AGAZ, alacris. Otfr. L. V. c. XXIII, 65.

Thaz duit in iamar agaz muat,
Joh thes himilriches guat.
Quod faciat eis perpetuo alacrem animum,
& regni cœlestis bonum (prægustu repræsentet.)

[Observat Scherzius in MSC. Vat. & Cæs. legi *jamaragaz*. Arbitratur autem posse explicari τὸ *jamaragaz muat* per: *anxium*, *desiderio ardentem animum*. Unde vers. hos ita vertit.

Quod faciat ipsis ardentem animum
etiam cœli bonum. s. cœlestis beatitudo.

Mallem tamen Schilteri versioni subscribere, atque cum *jamar* notet tam *semper* hodie *immer*. Otfrid. ad Lud. R. ℣. 9. quam *miseria*, hodieque *jammer*; mallem, inquam, *Jamaragaz* ab illa priore significatione derivare, quemadmodum à posteriore derivanda vox. *Jamaragemo*, qua Otfr. utitur IV. 34. 47. *Jamaragemo muate*. Mœsto animo.]

AGENA, *agana*, festuca, arista. Gloss. Alemann. Fr. Junii. *Ahana* Gothis Palea, Luc. 3, 17. Fr. Jun. Gl. Goth.

AGEZZE, oblivio, Notk. Ps. XLIV, 11. hodie Vergessen: Idem Psal. LIX. 9. Manasses h. e. Oblitus, *agez*: *Achto agez*, persecutionis oblivio. Notk. Psal. LXXIII. 19. *Ne eigist du in agezze*, ne obliviscaris.

AGILD, immunis, impunis, sine compensatione, hodie *ohn entgelt*. LL. Angl. Sax. compositum ex A στερητικῷ & *gilt*, gelten, præstare, compensare. Du Fresn. Glossar.

[*Agipisa*, muscat. Gloss. Monseens. p. 400.]

AGLAVREY.

Seb. Brant Cancell. Argent. Reip. in Præf. Speculi Secular. Vlrici Tengleri: *Wann das hündisch bellen, cerberey und der hinderredig neid, aglaurey gestillet.*

AGLO, vetus vox Celtica, tribulatio. Gothis, Marc. IV, 17. Joh. XVI, 33. Marc. X, 24. AngloSax. *Eglan*, *Eglian*, nocere, molestum esse. Fr. Junius Gloss. Goth. pag. 34.

Blutagle, Glossar. Island. afflictio sanguinis, pœnæ species, V. Blutarne.

Aglol-

AGN.

Aglolfingi, *Agilolfingi*, *Ayglofinga*, nomen proprium Ducum Baiwariorum, Lex Baiw. t. II. §. XX. §. 3. *Dux qui praeest in populo, ille semper in genere Agilolfingorum fuit & debet esse.* Fredegar. Chron. c. 52. *Quidam ex proceribus de gente nobili Ayglolfinga, nomine Chrodoaldus.* Significat autem *Aglolf* miserorum opitulatorem, compositum ex *aglo* & *hülf*. B. Rhenan. L. II. Rer. Germ. p. m. 157. *Boiemis Agilolfingorum antiqua gens diu Duces dedit: è qua Welphones prodiisse suspicor, quos Otho Frisingensis ab Aldulfio cognominat. ubi quidam putant legendum ab Aldorpio.* Idque rectius utique.

AGNOT, *agnat*, opp. *Ignot.* Chron. Königsh. pag. 215. *ignaten als und denn agnaten*, i. pro nunc & pro tunc.

Agriphare. v. *Griff.*

[AH, uva. Gloss. Monseens. p. 347.]

AHELEPTE, Lex Salica Tom. II. §. 1. primæ editionis: *Si quis porcellum lactantem furaverit, &c. h. e. unum Ahelepte.* Facilè patet, esse nomen, quo Franci vel potius homines provinciales vocarunt ejusmodi porcellum lactantem de prima vel secunda seu mediana *rhanne*, fœtura, wurffe: Spanferkel.

Wendelinus *in Gloss. v. chunna.* putat esse nomen numeri mulctæ, sed corrigit textum, & legit *Unum Thwe halephte* i. eins zwe und ein halbes. quod quam audaciter & satis contorte! Errorem notavit etiam du Fresne *Gloss. v. Chunna.* Est autem hæc vox composita ex A augmentativo, & *helep*, *chelep*, vilis, pravus. Unde vox *Gelpfheit*, pravitas, apud Otfridum III. 19, 19.

Mihilu gelpfheit.
ioh unser herza gimeit.
Magna pravitas.
Atque nostrum cor evitet!

Nempe porcelli primæ & secundæ fœturæ vilis sunt æstimationis, nec ad educandum apti satis. Vide *Hranne.* sed & *Gelf.* & *Thoalasti.*

AHER, AHIR, spica, arista, *ehr.* [*Ahir.* Spica. Gloss. Monf. p. 334.] Willeram. in Cant. Canticor. IV. 14. pag. 73. n. 33. *zebreident sich in aher*, dilatant se in aristam:

Mox quoque famosi similes redduntur odori
Nardi præclaræ, per aristas multiplicatæ.

Tatian, c. 68, 1. *Ababrahun sine jungiron abir inti azun:* vellebant discipuli ejus spicas & manducabant.

Anglo-Sax. *Ebr*, *ebher*, *echir*, arista. Fr. Jun. ad Willer. Goth. *ahsa*, Luc. VI, 1. unde *Asa*, messis, Luc. X. 2. item æstas, Marc. XIII, 28. Hinc iisdem Gothis *Asneis*, *asne*, *asnemon*, mercenarius in messe speciatim, & in genere, servus, Joh. X, 12. Fr. Jun. Gloss. Goth.

Hinc ARAN, messis, *Vid. Aran.*

AHLOCADUN, effossis: Glossæ MS. Angl. Sax.

[AHORN, platanus Gloss. Monseens. p. 414. Vox hæc hodienum in usu est.]

AI, ay, ey, ovum.

AHO.

Aiery, *eyerei*, nidus, quod in linguam provincialem receptum *Aërea* dictum, M. Paris. a. 1215. H. Spelm. Gloss. du Fresne Glossar. quasi dicas ovarium, locus ubi ova excluduntur, hinc Gallicum *aire*, non contra, ut du Fresne & Menagius volunt. Conf. Casaneuve *Orig. L. Franc. aire.*

Aich, *eich*, quercus. Glossæ MSS. Anglo-Sax. *Robor*, *aac.*

Aichel, glans, ἄκυλος Homero, Plin. L. XVI. c. VI.

Aichel-au, quercetum, campus glandium. In lingua Anglo-Saxonica dicitur *Aclea.* Autor vitæ Aelfredi R. Angl. *In loco qui dicitur Aclea*, i. *in campulo quercus.* Et in Chronico Saxonico à Cl. Gibsonio nuper edito ter occurrit. H. Speelmannus putat compositum ex *ac*, quercus, & *lea* sive *lega*, locus. Sed Gibsonius *Quercuum campum* interpretatur. Hinc & Glossæ Isidori fortassis emendandæ & pro: *Agiæ, glandolæ.* Legendum videtur: *Aglæ.* i. eicheln, glandes, glandulæ.

Aichel, formarunt Germani ex Lat. Aquila. Gall. *aigle.* unde nomen *Aichelstein*, insigne antiquitatis monumentum Moguntinum, in honorem Drusi Germanici exstructum, ut ex Tacit. Annal. II. 7. Dione Lib. LV. Sueton. in Claud. I. *Exercitus honorarium ei tumulum excitavit, circa quem, lato die quotannis decurreret, & Galliarum civitates publicè supplicarent.* Ut Lehm. Chr. Spir. I. 12. Nic. Serar. L. I. Rer. Mogunt. c. XV. & Blumbergius de hoc argumento, Kirchm. de Funer. tradunt: sed sine fundamento, uti Cl. Tenzelius *Monatl. Unterredung. Aug.* 1698. demonstrare satagit. Planè simile monumentum in honorem Secundinorum in pago Aquilæ, *Eichel*, visitur, de quo *Bruwer. Proparasc. Annal. Trev.* cap. XVIII. in cujus pyramidis summitate Aquila, *Aigle.* Item Coloniæ, *unde & nomen der Eichelsteinischen Pforte & Gasse.* Itemque Leodii Carceris nomen *der Eichelstein.* Cæterum quantum ad Moguntiacum Lapidem recentius ejus nomen videtur Eichelstein, glandis Saxum, vetus fuisse *Kopstain.* Copfistanium, aliàs Kuffstein, à figura capitis. Fuit autem Palatium regium hic, de quo Jo. Mabill. de Re diplom. Vid. infr. C. vel K.

AICHEL idem quod Solidum, fortè à glande, de qua Plin. L. XXVI. c. 6. *Probatur & ea, cujus in balano utrinque ex longitudine, extrema lapidescit duritia.*

Eichelganz vulgò dicimus quod ex asse integrum est & incorruptum, sicut idem Plinius ibidem ait: *Fortius lignum quercus habet & incorruptius.*

Eichelweis, ex asse, de successione, Suevi, *Wehn. O. Pr.*

AID, juramentum. Vid. *Eid.*

AIGEN. Vid. Eigen.

[AILLIU. funditus. Glossæ Monseens. p. 403.]

AINE. Vid. Ein.

AKARA, agri, vid. *Achre* supra. Otfr. Lib. II. 14, 211. & Lib. ult. c. 23, 551.

ACKERAN, glandes legere, lesen, Lib. Sal. MSC. Mon. Ebersh.

AKE.

[AKEZZALII. *Akezzalii alles fleohe.* oblivionem omnino fugiat. Ker. c.7.]

AKUST, *achust, bachust.* Kero: *Fona bachastim enti suntom*, à vitiis & peccatis, c. 7. *Abchust*, vitium c.33. *Sin keachusteot*, vitientur. c. 61. hæc ex Kerone Goldaſtus. [In ipſo Kerone ſequentia quoque occurrunt, *dea achust*, hoc vitium. c.55. *desemu achusti*, huic vitio. c.33. *er achusti* (ita legendum, non *erachusti*, ut vitioſe Goldaſtus) ex vitio. c.43. *fona suntu indi achusti*, à peccatis & vitiis c.7. *achusti selbun*, vitia ipſa. c.64. *duruh puazza achustio*, propter emendationem vitiorum. Prol. *uuidar achusti des fleiskes*, contra vitia carnis. c. 1. *achustim sinem*, vitiis ſuis c.64. *Achustiger*, vitioſus. c. 61. *Achusti*, paſſioni. Gloſſæ Monſeenſ. in Levit. p. 322. Quum vox paſſioni in Levitico tantum c. XV. 25. occurrat, evidens eſt, quod de paſſione immunditiei menſtruatæ accipiendum ſit. Recurrit denuo in citatis Gloſſis Monſ. vox *Achusti*, paſſiones. p. 385.] Compoſitum ex A privativo & *kust*, *kusti*, rectum, virtus, Otfr. IV. 37, 18.

Thaz sin hugolusti
in rehteru kusti.

Ut ſint jucundæ meditationes
in vera virtute.

Unkusti, ſcelus, Otfr. I. 17, 80. de Herode:

Thaht er sar insesti
mihilo unkusti.

Meditatus illico firmiter
magnum ſcelus.

Et c. II. 61.

Unkust rumo sinu
Inſidias averrunca ejus.

Idem II. 7, 111. de Nathanaele,

Ther ouh unkusti
ni habet in theru brusti.

Qui nec dolum
habet in pectore.

Akust, vitium, vitioſitas. Otfr. I. 1, 60. de lectione S. Bibliorum:

Thar lisist scona gilust
ana thebeiniga akust.

Ibi legas pulchra cum voluptate
abſque omni vitio, ſcandalo.

Idem III. 7, 125.

Thaz gras sint akusti,
thes lichamen lusti.

Gramen denotat vitia,
corporis delicias.

Idem V. 2, 12. *ingegin akusti*, adverſus peccata. Notker. in Pſalm. CXXXVI. 8. *Carnales scundent ze achusten.* i. Carnales ſollicitant ad vitia. Pſalm. XLI. 2.

Atkost, exagitatio, vexatio, *Hist. Goth. Verelii.*

AL, etſi, Sax. J. Feud. Sax. ex MSC. à nobis editum cap. X. pag. 8. *Al darbe her der gewere*, etſi poſſeſſione careat.

AL, *Ala*, *Allaz*, all, omnis, totus, integer. Otfr. IV. 11, 65. de Petro:

Druhtin, quad er, uuasg mih al.

AL.

Domine, dixit is, lava me totum.

Notker. Pſal. XXX. 1. *Christus aller*, i. caput & membra. Otfr. Lib. I. c. 15, 5. IV. 15, 96. *frevidu ala zioro*, gaudiis perdecoris. Lib. V. c. 1, 30. *Brunia ala festi.* thorax perfirmus. Et mox: *uuasanan ala uuassaz*, gladii præacuti.

Ubar al mihilo minna, amor omnium maximus, Otfr. V. 7, 9.

[*Allahanten*, allzuhanden, allzumahl. Rhythm. de S. An. §. 49. 879. Reineſ. Schilterus vertit, *undiquaque.*]

Alfromin, optime mi, Carm. de Ludovico R. ℣. 59.

Almenigi, maxima multitudo. Otfr. II. ult. 16.

Alio, Otfr. II. 1, 59. legendum: *Al io*, omnia utique.

in Ala halba. vid. Halb.

in Alalichi per omnia ſimile. Otfr. IV. 29, 89.

Theiz uuari in ala lichi
thera sinera lichi.

Ut eſſet undiquaque congruum
ſuo corpori.

Item L. II. c. 4, 163. [Ad quem locum Scherzius notat, *Alalichi* idem eſſe, ac *omnino*, *in universum*. Certe *Allelichi* Notkero eſt *universitas*, ut ipſe Schilterus indicat infra in ALLICH.]

in Ala not. omnimodo. Otfr. II. 3, 41.

Aliher, particula reſtrictiva, J. Sax. Feud. d. cap. X. *Aliher der rechten clage gezus hat.* ſi tamen actionis ſuæ teſtes habeat.

Allan, omnino. Otfr. III. 16, 87.

Theih einan man allan
in then dag deta heilan.

Quod ego unicum hominem omnino,
(ex omnibus)
in illo die (Sabbati) feci ſanum.

Allennan, perpetuo, Notk. Pſ. LXXXVII. 16.

Allia, cuncta, Kero. [In ipſo Kerone non legitur *allia*, ut Goldaſtus habet, ſed *alliu*, *alliu ruabcha*, univerſa cura. c. 2. *alliu lera*, cuncta doctrina. Prol. *dejiu alliu*, hæc omnia. Prol. *duruh alliu uuirsirun.* (ita legi debet, non ut typographi vitio expreſſum, *alli uuuirsiron*) per omnia deteriores c. 1. Ceterum ſequentia quoque ap. Keronem extant. *Alla eht.* omnem ſubſtantiam. c. 3. *allan lib*, omnem vitam. c. 2. *alle hooreen*, cuncti obediant. c. 3. *allero selono*, omnium animarum. c. 2. *in alle*, in omnes. Prol. *alleem*, omnibus. c. 2. 6. *alles*, omnino. c. 11. 39. 60. *in alleem alles steti*, in omnibus omnino locis. c. 63. *Allasuuanan*, aliunde. c. 38. *Alleromeist* & *allerumeist*, magnopere, c. 27. maxima. c. 36. maxime. ib. præcipue c. 33, 35. *alliu rihchida.* Noverit infirmarum ſe ſuſcepiſſe curam animarum, non ſuper *sanas tyrannidem.* c. 27.]

Aldhiz, alles, Iſidor. c. 2. *aldhiz frummend*, omnia componens.

wiht alles ni, nihil. Otfr. I. 2, 100. & 102.

Nalles, vid. N.

Alegaro, bene præparatè, accurate, Notk. Pſ. VII. 13. *Er habet alegaro gespannenen sinen bogen.* accurate attendit arcum.

Alga-

ALL.

Algaro, Tatianus c. 5. §. 9. *Thaz algaro gitan ist.* Hoc totum factum est. [Videtur autem vox *algaro* Cl. Junio dividenda, legendumque adeo *al garo*. Hæc Palthen. in not. p. 309.]

Aler, Aller, omnino, utique. Otfr. V. 5, 35.

Theiz sus aler uuas funtan.
Quod sic utique reperiretur.

Aller goldo bezzesta, i. e. goldo allerbezzesta, aurum omnium optimum, Cant. Cant. 5, 11. & 16.

[*Allerslatho*. allerlei. Willer. q. d. allerlei geschlecht, omnis generis. Reinef.]

Alleru samanungi, omni congregationi. Kero.

[*Alleregiuuelib. allerogiuuelib.* omnis. Tatian. 40, 5. 43 1. 44. 22.]

[*Allererist Keist*, primitias spiritus. Notk. Ps. 31. 7.]

[*Allerredegebeste.* vid. Reda.]

Alles, omnino. Otfr. III. 13. 47. vid. Scherz. not.]

[*Alles*, aliter. Otfr. IV. 15. 17. vid. Scherz. not.]

[*Alles*, aliud, aliunde. Otfrid. IV. 30. 65. vid. Scherz. not. ad IV. 6. 85. & 30. 65. Apud Tatianum 56. 7. notat. *alioquin*.]

[*Ala uuar*. omnino verum Otf. IV. 19. 39. vid. Scherz. not.]

[*Alles uuio*, alia ratione. Otf. IV. 6, 87. 13, 57. 15, 60. *Aliter*, V. 19, 7. 24. 33. 25, 48. vid. notas Scherzii ad hæc loca omnia.]

[In Glossis Mons. sequent. extant. *Daz allerameist*, principaliter p. 389. *So man denne uuanit daz sie pidem* (lege *pi dem*) *uuizzun alleromeist kamah uuesan*, ut existimentur quidem tormentis aptari. p. 401. *alles vuenni.* si quo minus. pag. 398. *alla suara*, alio. p. 353. *zi allerouuis*, omni genere. p. 362. *alzisamane* commixtim. p. 332.]

Alleuualton, principem, præfectum, Notk. Psal. CIV, 21.

Allez sament, simul, summatim, Notk. Psal. XVII, 39.

Allichun Christenheit, Catholica Ecclesia, Notk. Psal. XXXIX. 10. Symb. Apostol. *Ich gelob an die kristenheit gotlich und allich.* Notk. Psal. XLVII, 12. *allelich prutsamenunga*, Ecclesia Catholica. vid. *Brut.* & *Samanung.*

Allicheit, universitas, Notk. Psal. XCV. 12. vid. infr. Allich.

All sits, undique. Otfrid. I. XI, 35. in *Allentsit*, allenthalb, Notk. Psal. LX, 3.

Alliz, als, quàm *ne* — *alliz*, non nisi, Willer. Cant. III. 11. p. 55. n. 25. *er*, (*ir*) *ne gebuget alliz ana thero* (*der*) *mysteriorum*, ne cogitetis nisi mysteria Redemtionis. Et mox: *Thaz ni uuarth*, (*Das ne uuart*) *alliz niet* (*nieh*) *sines unthankes* (*undanches*) non tamen ingrato. Hoc non fiebat, nisi non ipso invito.

Allizana, semper. Cant. Cant. 5, 12. Willer. p. 35. 45. 21. 55.

[*Alters alaine*, omnino solus. Striker. de Exped. Hisp. c. 2. s. 10. p. 14.]

Alzuvil., altfiele, nanus, J. Sax. Prov. L. I. art. 4. rectius Hermaphroditus, quod & Zobelius ibi observavit. *Vid. Comm. ad Jus Feud. Alem. cap. LXIII. 2.*

Ellenes, omnigenum, Otfrid. ad Ludov. R. ℣. 135. & IV. 13, 60.

Ellu, omnis, Otfrid. ad Ludov. ℣. 6.

ALAC, vid. Alang.

[ALAHORSKE, alacres. Gloss. Monseens. p. 406.]

ALANG, *alanga*, *olanga*, *alanger*, integer, *ganz*, tam de corpore, quam de mente integra & incorrupta, *Rein.* item *Along*, & *Olang*. [*Alangaz* totum, thus Glossæ Monseens. in Levit. p. 321. videtur a. vox *thus* superflua.]

Kero: *Alonges* c. 18. *er alongi, ex integro.* c. 48. Otfr. II. 13, 68.

Thaz gibit er imo allaz alangaz.
Hoc dat ei omne integrum.

Otfridus IV. 28, 32.

uuir sa alanga gibalten.
nos eam integram servabimus,

de tunica Salvatoris milites loquuntur.

Idem V. XII. 42. de S. Virgine Deipara:

Bar si fruma managen
mit iro lidin alangen.
Peperit fructum multiplicem
Membris suis incorruptis.

Et mox ℣. 55.

Alangera muater
ther Gotes sun guater.
Integræ matris
DEI Filius bonus.

Idem IV. 29, 7. de fidelibus:

Sint sie alang io zi guate,
Job harto fast muate.
Hi sunt integri ad bonum,
Et valdè firmi animi.

Et ℣. 56. de tunica Salvatoris:

Selbo uuab si Christus thaz,
bithiu ist iz allaz so alangaz.
Ipsa (mater) texuit Christo eam,
ideò est ea tota ita integra.

[De eadem tunica Idem l. c. ℣. 31. dicit:

Thaz si alang mit giuuurti
gibaltini uuurti.

Ita n. legendum, non *Thaz sia lang*, è MSC. Cæs. notat Scherz. atque ita reddit. *ut integra*, *non scissa*, cum dignitate asservata esset. in not. ad l. c.]

Idem V. 13, 44. de reti Apostolorum piscantium:

Iz al uuola, so gizam,
alangaz zi stade quam.
Id optimè, ut debebat,
integrum ad littus veniebat. [*pervenit.* reddend. juxta Scherz. in not. ad h. l.]

Notkerus Symboli S. Athanasii §. 2. *Quam nisi quisque integram inviolatamque servaverit*, *absque dubio*

ALB. ALB.

bio in æternum peribit. ita reddidit: *So uuer sia ne habet ólanga unde áuiruuarta, der uuirt ze euuon ferlorn.* Idem Psal. LXV. 13. *dar uuirdo ih ze opphere in olangauuis,* ibi fio facrificium ex integro. i. holocaustum.

Contractè pronunciatum *Alg*, integer, ALCWIN, integer amicus, Nomen Alcuini, Secretarii Status Caroli M. pro quo Nomen Romanum postea substitutum, Flaccus Albinus: reliquit præter alia plurima Registraturam aliquam sive Epistolas nomine Caroli M. conscriptas. Opera omnia edidit And. Quercetanus. quibus tamen ex MS. Cæsar. à *P. Lambec. L. 2. Bibl. Cæs. c. V.* laudato nonnulla adjici vel etiam emendari poterunt. Vossius *de Hist. Lat.* putat Nomen hoc significare omnia vincentem, *Al-gewin.* H. Canisius existimat hoc nomen velut Barbarum ab ipso Alcuino rejectum, & Latinum Albini surrogatum, quod refutat Quercetanus in *Præfat. ad opera Alcuini* §. 2. & Alcwinus ipse pag. 686.

Pro me quisque legas versus, orare memento:
ALCVIN dicor ego. Tu sine fine vale.

Reliquum inde hodiernis Alemannis compositum, *Veralgen*, corrumpere, disintegrare.

Huc etiam referri posse videtur Lex Sal. XVII. 4. *Alac facisvia lacina*, de crimine ejus, qui nuncium regium adsaliit. vide in *Facis.* Et t. 18, 1. *Alac falthio* de eo qui villam alienam adsaliit.

Alac fal, casus integer, ganzer fall, qui totam pœnam meretur, L. Sal. tit. 45. §. 4. ubi mendosè: *a lat.*

ALACHTAM, *alachtamo*, digitus, pollex, L. Sal. tit. XXXII. §. 3. 4. compositum ex *Alach*, totus & *Tam*, daum, pollex. Wendelinus fingit hic quoque mirabile Malbergum.

ALANI, populus Sarmaticæ originis, vid. Vorburg. Vol. 3. p. 14.

ALBA, vid. Elbe.

ALBE, semper. Aventinus in Nomenclatore: *Albreich. Reich dives est: albe, semper. Albericus est.*

ALBEN, *Alpen*, Alpes Helvetiorum, Notk. Psal. CIII, 18. *Mus pergis in dien lochen dero Alpon*, mus montis (Bergmaus) in foraminibus alpium. Item montes Pyrenæi separantes Galliam & Hispaniam. Fragment. MS. de bello Caroli M. contra Saracenos ỳ. 1896. de Rolando:

Tho kerte ther Helet iunge
uf eine hohe ther alben
tho sah er an allen haluen
thie molten uf stieuen.

Sic vicissim Alpes Helvetiorum montium Pyrenæorum nomine venerunt. Annales Francor. ab Alberto Argentin. continuati *pag.* 84. *P.* 2. *Urstisii*, ita: *Henricus Noricorum Dux erat natione Alemannus, ex antiqua & nobilissima Welphorum familia originem trahens, ac per hoc multas possessiones ex ea parte qua Pyrenæos montes attingit Alemannia, jure hæreditario habens.*

Jod. Wilich. in C. Tacit. p. m. 419. *Neque damnandi adeo sunt veteres, inter quos est Herodotus — & Aristoteles. — Sic traditur ut ex Pyrenæo monte scaturiat Danubius. — Altera verò parte ejusdem montis Tartesus, qui extra Herculis columnam profluit.* Aristoteles 1. Meteor. 13. *Ex Pyrene monte fluunt & Ister & Tartessus.* qua de re plura in Præfatione hujus Glossarii §. XI.

Isidorus L. 14. 8. *Gallorum linguâ ALPES montes alti vocantur.* Servius in Virgil. *omnes altitudines montium licet à Gallis Alpes vocantur, propriè tamen montium Gallicorum sunt.* Vide hic Æneæ Sylvii Histor. Frid. III. Imp. pag. 66. Tertio etiam convalles vocantur Alpes. itemque pascua, ut videre est in Glossario du Fresne. Lexicon Gallo-Britannicum Boxhornii: *Allwest*, pascuum.

Alphörner, tubæ pastoritiæ ex arborum corticibus contextæ, *Gold. T. 1. Rer. Alem. pag.* 115.

Haluin, summitates montium, Vulcanii Gloss. pag. 66. Conf. Menag. Etym. Gall. vid. Alp.

Albingauni, politi in Alpibus maritimis, patria Proculi Imperatoris, qui à Francis originem se trahere ipse dixit, cujusque posteri Fl. Vopisci ætate adhuc apud Albingaunos egerunt. *Alpen-gaw*, Alpium regio. Vid. inf. Gau.

Zu Alpfahren, ad alpes pascendum ducere, vid. Wehner. & Bes.

ALBE, Elbe, vid. in E. *Alba*, amnis in sylva Hercynia, ubi Monasterium S. Blasii, quod Cellæ-Albæ nomen quondam habuit, horrido loco situm, Diœcef. Basileensis. *Albegowe*, pagus, Algew in Helvetia, vid. *Almengowe.*

ALBERGE, corruptè pro Arberge seu potius Herberge, mansio, hospitium, vide infra Herberge. & du Fresne Glossar. voc. Herberga.

ALBERGRIEN, armorum genus. Königsh. Chron. c. V. 134. alii Codd. legunt Oelbergrien.

ALBIZ, suuana, cygnus, Glossæ vett. Anglo-Saxones: *ylfette*, cygnus. [*Alpiz*, cygnun. Glossæ Monseens. p. 412.]

ALBROG, Celtis & Cimbris Ruffus. vid. Isac. Pontan. in Glossar. Celt. & Menag. Etym. Gall.

ALBUS, monetæ species, subauditur nummus, continet quatuor phenningos vel duos Crucigeros. vid. Glossar. du Fresne.

ALC, ALG, vid. Alang.

ALEHALTUA, vid. *Chalta.*

ALDAT, almolum. Glossæ MS. ASax.

ALDE, aut, Notker. in Ps. 2, 7. *Imo ist biuto, al daz io gescbach alde noh gescbehen sol.* Idem in Symbol. Apostol. *Symbolum heizet daz zeichen, daz an sciltan alde an geinoten uuorten ist, dannan iegeliche iro socios irchennent.* Hodieque usitatum, vid. Acta Lindav. passim.

Sed, Notk. Psal. IX. 9. XXVI. fi.

ALDE, *Halde, Haldius, Aldius, Aldio*, vox Gothica & Longobardica. Sic enim scriptum legitur in Cod. MS. Colbertino Legum Longobard. *Haldius*, & est, qui prædia domini incolit & proservit, ut habet vetus Charta apud du Fresn. *in Glossar. voc. Aldus. & Litus.* Halden Gothis est custodire, *fweina haldan*, Matth. 8, 30. Luc. 15, 15. Alemanni Halten, Otfrid. I. XII, 2. *Hirta haltende.* Kero: *Haltan, servare, observare, custodire.* Glossæ Lindenbrogii: *Aldius, statu liber. Aldius est*

ALE. ALL.

est libertus cum impositione operarum factus. Lex Longob. 3. 20. *Aldiones vel Aldiæ ea lege vivant in Italia, quâ Fiscalini vel Liti vivunt in Francia.* Conf. L. 2. t. 34. 35. & 44. & passim. Dominicus *de Prærogativ. Allod.* c. 1, 8. quasi Alodiones dictos putat, sed casæ Aldionum non erant Aldiorum alodia, sed dominorum, ut Litorum. Charta ista vetus an. 794. *Totam terram illam, quam Laudulfus litus meus incolebat & proserviebat* i. procurabat.

Similiter *Alte* & *Halte*, vid. Menag. Etym. Gall. voc. Alte.

Vide plura in *Halten.*

Illaldiones, Ehhalten, ministri, Capit. Caroli M. apud *Amerbach. pag.* 271.

ALEIUON, reliquiæ, Glossæ Lipsii. ubi Somnerus: *Eopse sensu Saxonibus lafa; vidua etiam hinc eis dicta Laf, quasi quondam viri sui relicta. Hinc porrò nostratium to leave pro relinquere.* Otfrid. III. 6, 109. *Ioh uuard thero aleibo sibun korbi*, & factæ reliquiarum septem corbes. Et c. 10, 80. *aleiba* reliquiæ canibus relictæ. Notk. Psal. XX. 13. XXXVI. 37. Psal. LXXIII. 18. vid. infra *Leib.* [*Aleipa*, residuum. Gloss. Monf. in Jes. p. 333. Videtur autem respici locus Jes. 11, 11. de residuo populi Israelitici.]

ALE THARDIS, OLE THARDIS, L. Sal. IX. 1. & 3. de furto apium.

ALEVDI, insulæ, Glossæ Lipsii. Sed notat Somnerus: *Rectius fortè Alendi, cui vicinum Saxorum Ealond, quasi Waterland; voce conflatâ ex Ea, Sax. aqua, lond, nobis hodie land, terra. Terra scilicet aquâ circumsepta, alio nomine igothe, unde forte nostratium eigth eo sensu, ut & igland, unde nostrum Iland, G. extrito.* vid. sup. *Aha.*

ALG. Alcwin. vid. suprà *Alang.*

ALHVTI, illumina: Gloss. Lipsii. ubi Somnerus: *Assonat Saxon. onlihte, quod ab eorum onlihtan fluens, illuminare signat: unde nostrum to lighten, aliàs enlighten: quemadmodum etiam à Saxonum leohte, quod Belgis light, Germanis lucht* (liecht) *lux, nostratium light. Lightning autem i. e. fulmen, ab eorum Leg.* Videtur legendum: *Aluhti.*

ALIBNE, alimentum: Glossæ MS. ASax. vide *Lib.* eædem: *alumnis, aelifnae.*

ALHONER, calumniator, cavillator. Otfrid. III. 20, 321.

Thu bist alhoner
in suntou giboraner.
Tu es totus calumniator,
in peccatis natus.

Vid. infr. Hon. Vocula *AL* in hoc & aliis seqq. denotat gradum supremum alicujus rei, ut hodie Vocabulo *Erz* utimur. [*Honer* mallem reddi per: *infamis. Honlicha* usurpatur pro *infami* ab Otfrid. IV. 1. 86. *Honida* pro *ignominia.* III. 19. 12. Scherz. Not. ad h. l.]

ALILENDA, Isid. c. 9, 4. vid. Elilenti.

ALLAVD, *alleud*, alauda, larix, vetus Gallicum vocabulum seu Celticum. Plin. XI, Sect. 44. ait: *Præterea parvæ avi, quæ ab illo* (apice sive galero) *appellata quondam, postea Gallico vocabulo, etiam legioni nomen dederat Alaudæ.* Marcellus Empiricus c. 29. *Avis galerita, quæ Gallicè Alauda dicitur.* Gregor. Tur. 4. 31. *avis Corydalus, quam alaudam vocamus.* Compositum ex *al* & *laud*, quod cæteras aves cantu vincat. Cambro-Britannis: *Adlais, resonantia.* Conf. Menag. Etym. Gall. voc. Alouette. & inf. *Bardea.* Nomen avis etiam Legioni dedisse Plinius dixit. Errat itaque Boxhorn. *Orig. Gallic. pag.* 19. derivans vocem hanc à Syriaco Alafata, quod millenarium sonet, à quo numero Gallicas legiones primò dictas, plurimum auctas deinceps, tamen priscum nomen retinuisse, vanè conjicit. Becani opinionem refellit *Harduin. Not. ad d. l. Plinii.*

ALLELVIA *hinleiten*, Sundag so man das Alleluja hinleit, vel leit, dicitur in *Historia Lombardica Teuton. fol.* 47. *MS.* Dominica circumdederunt me, quæ est tertia ante Jejunium Quadrag. *vor der Pfaffen:* hodie *Herren fastnacht*, Septuagesima. Latini vocant Alleluja claudere. *Du Fresn. Gloss. voc. Allel. clauf.* Notkerus in Psal. CX. 1. *Alleluja die wir ze Ostron singen per quinquaginta dies, bezeichenent futura gaudia: also auch Quadragesima bezeichenet ærumnosos dies hujus seculi.* Regula S. Bened. c. XV. Vorburger Gr. Tur. 9. 42. veterem usum fuisse, ut in funere fidelium defunctorum una cum aliis lætitiæ canticis caneretur ALLELVIA. S. Hieron. Epist. ad Aletium de funere Ruffinæ.

ALLICH, allicha, universalis, catholicus. vid. supr. AL.

Allichun gesamenunga, catholicam communionem, Vetus Symb. Apost.

Die Kristenhait gotlich unt allich, Christianitas diuina & universalis, Notker in Symb. Apost.

Allicha vel gemeinun gelouba, catholica fides, Notker. in Symb. Apostol. & Psal. CIII, 9.

Allelichi, universitas, Notk. Psal. 95. *si. Allelichi Kuotero unde ubilro.* Universitas bonorum & malorum.

ALLIZ, quàm, als. Vid. AL.

ALMANN, al mannes, homines, populus. Otfrid. III. 4, 15. *Porzicha finfi thie lagun fol almannes*, quinque porticus repletæ populo. Chron. Sax. Vet. p. 968. b. 1350.

Communitas populi veluti Germanici, Suevici.

Alman chunne, humanum genus, Notk. Psalm. LXXVI, 6.

Almannig, popularis, publicus, ad populum pertinens.

Almänning, loca publica & communia, in LL. Gothicis & Suecicis, *Ge. Stiernhielm. in Antiquar. Ling. Scandia-Goth.* Loccen. *L.* 2. *Antiq. Sueo-Goth.* 20. & *Lex. Jurid. Sueo-Goth. Almenningr*, universitas, *Histor. Goth. Verelii.* Vid. Exerc. *ad* ***. IV. §. 12.

Almenigi, vid. supra *Al.*

Almende, res ad publicum & Commune pertinentes, ut viæ publicæ, pascua, plateæ, *Obs. ad Königsh. append.* §. VI, 10. sq.

Almende begriffen, occupata à privato, *Jus Argent. Lib. III.* c. 392. sqq. quod fit vel propriâ auctoritate, illicitè; vel ex concessione Magi-

ſtratus, idque pro aliquâ præſtatione, quæ vocatur *Almendzins*, & ſpeciatim *Grundzinſs*, Solarium, in recognitionem dominii directi in ſolo vel area. Conceditur etiam non ſuperficies, ſed tantum ſervitus in viam publicam & ſimiliter, veluti ſuggrundia, *Wetterdach*, *Kellerfenſter*, *Kellerhalſſe*, & inde dantur Cenſus.

Almuth, etiam pro *Almend* invenitur, *Wehner. Obſ. Pract. voc. Waidgang.*

I.

ALEMANN, nomen proprium alicujus populi Germanorum, & ſpeciatim Suevorum, qui ſibi nomen hoc ſumſit, ſicuti vicinus Germanorum populus Francorum nomen ſibi adſcivit. Mentio tamen hujus Nominis magis apud Scriptores Latinos, quàm Teutonicos invenitur. Walafridus Strabus Abb. Augienſis Prolog. de Vita S. Galli: *Cum duo ſint vocabula, unam gentem ſignificantia, priori nomine* Alamanniæ *nos appellant circumpoſitæ gentes, quæ Latinum habent ſermonem, ſequenti* Sueviæ *nomine uſus nos nuncupat Barbarorum.* i. Teutonum.

Huc facit quod Hiſtor. de LandGrav. Thur. c. VI. *Partes viciniores Italicis, ſicut ſunt Bavaria, Suevia, dictæ fuerunt ab Italicis primò Alemannia & homines dicebantur Alemanni.*

Gregorius Turon. L. II. c. 2. *Vandalos ſecuti Suevi i. e. Alemanni, Galliciam apprehendunt.*

Procop. l. 1. *de bell. Goth.* Alemannos Suevis jungit.

Paul. Warnefrid. L. III. de Geſt. Longob. c. 18. *Droctulf Dux ex Suevorum* h. e. *Alemannorum gente oriundus.*

Otfridus præf. ad Salomonem Epiſc. Conſtantienſem ℣. 9. Conſtantiam in Alamannia ſitam Sueviæ attribuit:

Lekza ib therera buachi
ju ſentu in Suaborichi.
Volumen horum librorum
vobis mitto in Sueviam.

Auctor Fragmenti de Bello Saracenico Caroli M. ℣. 3979. inter auxiliares copias Saracenorum recenſet & Alemannos:

Alemani thie loſen
abtent ſih vile bitherbe.
devſen uebten thawithere.
Alemanni fraudulenti,
Æſtimant ſe multum probos.
Teutones pugnant contra.

Sed non omnes Alemannos hîc intelligi à Poëta, ex ſequentibus patebit. At neque credendum eſt, Germanos ſibi id nominis in iſta notatione ſibi voluiſſe adſciſcere, quam ex Agathiæ Lib. I. tradit *C. Barthius ad Britton. pag.* 36. quod *colluvies* plurium populorum primitus hoc titulo deſignata fuiſſet: eaque nationis non Germanicæ, ſed Gallicæ, quod defendere ſatagit *Ph. Cluver. L. III. G. A. c. IV.* populis, qui decumates equos exercuerunt, quos leviſſimus quisque Gallorum & inopiâ audax conſtituit, teſte *Tacito de M. G. 29. ſi.* nomen *Alemannorum* vindicans. Sed magis eſt, ut dicamus iſtud *dubiæ poſſeſſionis ſolum*, quod idem Tacitus vocat, à Suevis & Alemannis fuiſſe ereptum, & Gallos exercitores propulſos aut ſuppreſſos. Certè nec Agathias pro Gallica, ſed Germanica gente Alemannos habuit, idque ex Aſinio Quadrato ſcriptore rerum Germanicarum Romano. Lib. I. p. 536. Communitatem potius unitam aut *confœderatam* ſignificat Alemannorum nomen, ſicut & Franci talem confecerant. Nam apud Latinos Scriptores eodem ferè tempore utriusque populi Francorum & Alemannorum mentio fit. Vetuſtiſſima videtur, quod Antoninus Caracalla cognomen *Alemannici* teſte Spartiano uſurpavit. Deinde in Nummo Conſtantini M. Treveris excuſo, quum ibi Imperator triumpharet de Francis & Alemannis. Nummum exhibet Du Freſne Diſſert. de Numiſm. §. LV.

II. Orthographia.

Eandem exhibuit poſtea & V. CL. Morellus *Bernas*, *in Specimine Numiſm. vet. in pr.* Ex Cymeleio Swarzburgico, ſed contraria lectione per Alpha. Unde adhuc ſub judice lis eſt, quæ lectio in vetuſtis nummis monumentisve prævaleat? In nummis Fl. Julii Criſpi, Conſtantini filii, Cæſaris, etiam reperitur ALEMANNIA DEVICTA, CAPTA. Qui etymon à lacu *Lemano* deducunt, eo ipſo defendunt Scripturam per E. Ita Auctor Fragmenti Hiſtor. *apud Urſtiſ. P. 2. pag.* 84. ait: *Illa tantum provincia* i. e. *Suevia à Lemanno fluvio vocatur Alemannia.* Confer. *Otton. Friſing.* 1. 8. Gobelin, *Perſona Æt. I. pag.* 69. Sic *Alliger* dictus in Gloſſ. Iſidor. quaſi Gallus ad Ligerim habitans. *Gloſſ. du Freſne.* Similiter *Alani* à Lano fluvio, *Iſidorus IX.* 2. quod tamen reprobat *C. Barth. d. l. pag.* 30. Verum enim vero ſicut Lemanus lacus & Rhodanus tempore Julii Cæſaris diviſit Provinciam ab Helvetiis: ita Ammiani Marcellini ætate Alemanni adhuc intra Rhenum ſive ultra Rhenum reſpectu Galliæ & Helvetiæ ſubſtiterunt, Rhenum nondum transgreſſi, ita ut multo minus ad lacum Lemanum progreſſi dici poſſint, *Lib. XV. §.* 7. At errant & iſti qui à Lacu Brigantino, *Bodenſee*, Alamannos dictos putant, inter quos *H. Bebelius Epit. laud. Suevor.* qui falſò Lemanus ab eis dicitur & ſine auctoritate. Quod enim Gobelin. Perſona Æt. 1. Coſmodr. p. 69. Lucanum Lib. I. Pharſal. allegat:

Deſeruere cavo tentoria fixa Lemano,

huc non pertinet. Lacus enim Lemanus Lucani Brigantinus non eſt. Sed Allobrogum qui hodie Genevenſis dicitur. Videtur autem ſcriptura eſſe promiſcua: quum etiam quoad originem Teutones & *Ala* & *Ale* promiſcuè pronunciarint. vid. de nomine & finibus Alemanniæ Vorpurg. T. I. pag. 475. T. II. p. 473. T. VI. p. 439. T. VII. p. 297. T. VIII. p. 343.

III. Sedes prima: Germania ad Rhenum.

Vopiſcus in Proculo: *Alemannos, qui tunc adhuc Germani dicebantur.* Unde cognomen *Alemannici* aſſum-

assumsit Imp. Antoninus Caracalla, Claudius, Gallieni successor, teste Spartiano. Ammianus Marcellinus *Alemannos* & *Germanos* promiscuè usurpat: fines tamen Lib. XXVIII. eorum figit Rhenum, Danubium & ultra Mœnum, Aurelius Victor de Caracalla: *Alamannos, gentem populosam, ex equo mirificè pugnantem, propè Mœnum, amnem devicit.* In Tabula Peutingeriana collocantur Suevi infra Alamannos ad Rhenum. Fuerunt enim Suevi. Walafridus Strabus de Vita S. Galli, Prologo: *Suevia & Alemania unam gentem significat: priori nomine nos appellant circumpositæ gentes, quæ Latinum habent sermonem.* Unde patet ulterius, rationem nominis à Lemano esse falsam, cum Latini vicini Suevos eos, non Alemannos dixerint. *ap. Goldastum T. I. R. Alem. P. II. p.* 143. ubi vocem *Altimaniæ* præter autoritatem genuinam in MSS. inventam idem Strabus rectè rejicit. Prima Alemannorum sedes inter Rhenum, Danubium & Mœnum: Reliquis Germanis, Chattis & Francis contermini fuerunt. Stephanus: Ἀλαμανοί, ἔθνος Γερμανοῖς πρόσχωρον. i. Alemanni gens Germanis contermina.

IV. Altera sedes extensa utrinque adhuc trans Rhen.

Post Taciti tempora Alemanni possessores agrorum Decumatum Gallos, ut dixi aut represserunt aut subjugarunt, & sinum istum, quem vocat Tacitus, imperii partemvè provinciæ Gallicanæ, occuparunt. Sub Gallieno Imp. Chrocus R. Alemannorum Gallias pervagatus fuit. *Greg. Tur. L. I. c.* 30. Alemanni & vicini populi Italiam sub Aureliano Imp. incursionibus vexare conati, quos ille repressit, *Zosim. L. I. c.* 49. A. C. 354. Alamannorum Reges fuerunt Gundomadus, & Vadomarus, fratres, *Ammian. Marcell. Lib. XIV. §. 9. & XVI. §. 9.* Prohibuerunt, ne Romani prope Rauracum pontem suspenderent navium compage: sed & crebris excursibus vastarunt confines Galliæ. *d. §. 9. L. XIV.* Alemannorum alii *Lentienses* dicti, quorum fines ad lacum Brigantiæ, *Amm. L. XV. §. 3.* & ad tractus Rhetiarum, *Idem L. XXXI. §.* 10. Alemannorum reges Chonodomarius, Vestralpus, Vrius, Ursicinus, Serapio, Suomarius, Hortarius, apud Argentoratum consederunt, quum Julianus Trestabernas, munimentum, repararet. *Idem Lib. XVI. §. 7. 8.* Reges quinque, Regales decem, i. e. Duces, Fursten, post quos Optimates, vel Reguli, *die Herren.* Atque Regales debuerunt pedestres pugnare, *idem Lib. XVI. §.* 10. 11. *L. XVIII. §.* 2. Juthungi Alamannorum pars Italicis conterminus tractibus, *idem Lib. XVII. §.* 6. qui cum Prothingis, gente Scythicâ, *apud Zosim. L. IV. c.* 38. haud confundendi. Annales Francorum: An. DCCXXII. *Carlus Alamannos Baioarios armis subegit.* Ann. seq. *Iterum Alemanni & Norici pacis jura temerare nituntur.* Munimentum Trajani trans Rhenum in solo Alamannorum reparavit Julianus, *idem L. XVII. §.* 1. Suomarii Regis Alemannorum pagi è regione Moguntiaci: eorum & Burgundionum fines Capellatium vel Palas, *idem L. XVIII. §.* 2. Ubi iterum Reges Alemannorum recensentur, Macrianus, Hariobaudus, Vadomarus, Vrius, Ursicinus, Verlalpus. Moguntiacum direptum ab Alemannorum Regali Randone, *Idem Lib. XXVII. §.* 9. Lis Burgundionum & Alemannorum de Salinis, *Idem L. XXVIII. §.* 12. i. de Salinis Halæ Suevorum fortè. In prædicti Regis Macriani locum Imperator Romanus Framoarium Bucinobantibus Alemannis ordinavit, quæ gens fuit contra Moguntiacum: *Idem L. XXIX. an.* 370.

V. Cis Rhenum.

Ammianus Marcell. *Lib. XVI.* & Zosimus *Lib. III. c.* 1. &c. referunt, sub Constantio Imp. & Juliano Cæsare, Alemannos cum Francis & Saxonibus ultra quadraginta urbes Galliæ cepisse, & liberum arcente nemine, Rheni transmissum apud Argentoratum habuisse: Quos tamen Julianus fortiter vicit & repressit. Planè Germanos cis Rhenum fuisse & permansisse, vel ex Germaniæ primæ & secundæ partitione constat. Sed hi nondum dicti Alemanni fuerunt. Idem Marcellinus Lib. XXVI. *Omnis hic annus* (365.) *dispendiis gravioribus rem Romanam afflixit. Alemanni enim perrupere Germaniæ limites, solito infestius moti.* Germaniæ scilicet minoris, Romanæ, CisRhenanæ, ubi sedem aliquandiu & regulos constituerunt: quos Constantinus Imp. cepit, Alemannis & Francis cæsis, *Eutrop. Lib. X.* Pacatus in Panegyrico Theodosio dicto: *Compulsus in solitudines avias omnis Alamannus.* A. 393. Eugenius tyrannus cum Alamannorum & Francorum Regibus vetusta fœdera ex more iniit, ut ex Sulpitio Alexandro refert *Gregor. Turon. Lib. II. c. IX.* Nec cessarunt tamen fines ultra Rhenum promovere. Sidonius Apollinaris:

> *Francus Germanum Primum, Belgamque secundum*
> *Sternebat, Rhenumque ferox ALEMANNE bibebas*
> *Romanis ripis: & utroque superbus in agro,*
> *Vel civis, vel victor eras.*

Ita ut ad Alsatiæ quoque possessionem pervenerint, à qua eos Tulpiacensi prælio Rex Francorum Clodoveus I. dejecit, *Illustr. Obrecht. Prodr. c. V. p.* 28. De illa victoria *Greg. Tur. Lib. II. c.* 30. Aimoin. *Lib. I. c.* 15. qui idem *Lib. III. c.* 97. refert, ab Alemannis Ultrajuranos fuisse victos, & nullo impediente, Juranum saltum Alemannos pervagatos, captivisque plurimis abductis, cum ingenti præda ad propria rediisse.

VI. In Bojariam & totam German.

Bajuvarii quoque Alemannis accensiti sub Carolinis temporibus. Ita Aldricus Episc. Cenomanensis ex parte matris, dicitur *Alamannus sive Bajuvarius*, in Gestis Aldrici editis à St. Baluz. Miscell. Lib. III. pr. Verum diversi populi sunt propriè, unde in Partitione Ludovici Pii separatur

ratur Alemannia à Baiuwaria, *Capitular. an.* 837. *p.* 690. & Nithardus Lib. III. similiter distinguit, & vide etiam *M. Velser. L. II. Rer. Boicar. p.* 73. Planè nomen Alemanniæ vindicatum atque extensum fuit ad totam Germaniam transrhenanam; postquam enim Romani nomen Germaniæ coërcuerunt ad Germaniam minorem, cisrhenanam, Germaniam magnam ultra Rhenum maluerunt appellare Alemanniam. *Vopiscus in Proculo.* Fragm. Hist. apud Urstisium P. II. p. 84. *Quidam totam Teutoniam terram ALEMANNIAM dictam putant, omnesque Teutones ALEMANNOS vocare solent.* Henr. Hostiensis Cardinalis ad tit. X. de Feud. *De consuetudine imperii non succedit nisi filius descendens. Imò revertitur feudum ad Imperatorem, & ipse confert, cui vult: sic vidi hoc quando fui in Alamañia per Proceres judicari. Histor. de Landgr. Thur. c. VI. fi.* Eoque modo & Franci hoc nomine utuntur, *Vid. Menag. Etymol. Gall. h. v.* At distinguit tamen aliquo modo Gobelinus Persona Æt. I. pag. 69. *Alemannia & Teutonia idem est, quæ licet multas in se habeat provincias, eodem tamen utitur idiomate: sed Germania major est, continet enim gentes multarum linguarum.* Idem Æt. V. c. XI. *Saxones occupantes terram in Alemannia bassa i. e. inferiori, inter Albiam & Rhenum fluvios & mare Oceanum;* Tandem Germania in duas divisa partes, Alemanniam & Saxoniam, quod Carolus IV. in Aurea Bulla c. V. describit: *in partibus Rheni & Sueviæ & in Jure Francico*, vulgò *im Reich*: &: *in illis locis ubi Saxonica Jura servantur*, i. *in Sachsen.*

VII. Versus Italiam & Hispan.

In Rhætias porrò, h. e. Provinciam Romanorum inter Italiam & Sueviam sese extenderunt Alemanni. Gobelinus Persona Æt. I. p. 69. *Inter Liguriam & Sueviam, quæ est pars Germaniæ, inter alpes sunt duæ provinciæ, videl. Rhætia prima & Rhætia secunda, in quibus ut refert Paulus Diaconus in Gestis Longob. (L. II. c. 15.) Græci habitare noscuntur: sed modò pro majori parte utuntur lingua Teutonica, ut expertus sum: quia ego aliquando profectus ab Italia versus Alemanniam in diœcesi Curiensi, audivi villanos sibi mutuò loquentes, & ego non omnino intelligens verba, quamvis Italicam linguam plenius intellexi, quæsivi ab eis, quâ lingua loquerentur? me expedire non poterant: nihilominus penè omnes linguam Teutonicam sciebant ibidem habitantes.* M. Velserus *L. VII. Rer. Aug. Vind. p.* 317. testatur, Alemannicæ gentis Lentiensis pagi reliquias, nomine non admodum mutato in Rhætia, in quam posterioribus seculis cum reliquis plerisque Alemannis immigrarint, superare. Sed & in Italiam translatos ex Cassiodoro & Ennodio idem *L. VIII. p.* 337. refert. Denique etiam in Hispaniam Alemannos & Suevos migrasse constat, *Isidor. Hispal. Gregor. Tur. II.* 2. *H. Bebel. l. c. p.* 37. *sq.* Atque hinc intelligitur, quid Poëta Germanicus supra de Bello Caroli M. Saracenico in Hispania gesto, per Alemannos *die losen* innuat, fingit scilicet reliquias Alemannorum in Hispania, copias auxiliares Saracenorum.

ALM.

VIII. Lingua Alemannorum.

Linguam Alemannorum Germanicam esse, vel inde conficitur, quod sint Germani: sed ut Germani in diversas abierunt nationes, ita etiam Lingua eorum in diversas dialectos. Inter eas præcipuæ fuere Francica & Alemannica, quarum illa mollior hæc durior. Utriusque differentia hodieque cerni potest imprimis ex translatione Bibliorum, præsertim Psalmorum & Cantici Canticorum. Notkerus in dialecto Alemannica Psalmos paraphrasi explicuit, ex Francica translatione J. Lipsius Glossas suas excerpsit. Cantici Canticorum translationem Alemannicam M. Freherus descripsit, & post mortem ejus Vœglinus aliquis edidit: Francicam cum Willerami paraphrasi P. Merula. Vnde est, quod Otfridus in præfatione Evangeliorum linguam Theotiscam horriditatis alicujus accusat, & intractabilitatis, intelligit enim suam Alamannorum dialectum, quâ Evangelia scripsit, & si promiscuè is utatur nominibus Francicæ & Theotiscæ linguæ, quum Franci tunc omnes Germani dicerentur. Sed ea de re etiam alibi. Vorburg Vol. VI. p. 22. ad A. C. 519. Hoc tempore qui Alemanni plerumque dicebantur, partim etiam Suevi vocati sunt: imò tandem Alemannorum nomen extinctum est, & huic circa Alpes Suicericum successit: ast in reliquis regionibus Suevicum mansit.

IX. Lex Alemannorum.

Ut aliæ Germanorum nationes, Franci, Saxones, Frisii, Burgundiones &c. adhuc in gentilismo versantes, leges sibi in lingua vernacula descripserunt, sic etiam Alemanni. Illorum leges postea sub regno Francorum, in linguam Latinam seu provincialem conversæ, & à Juris veteris peritis Cristianis reformatæ atque à Regibus Francorum confirmatæ fuerunt. Id quod ex communi illarum legum Prologo, quem Lindenbrogius Legibus Baiwariorum ex Cod. msf. præmisit, constat: *Theodoricus Francorum Rex cum esset Catalaunis, elegit viros sapientes, qui in regno suo legibus antiquis eruditi erant. Ipso autem dictante jussit conscribere Legem Francorum & Alamannorum & Baiuwariorum unicuique genti, quæ in ejus potestate erat, secundum consuetudinem suam. Addidit, quæ addenda erant, & improvisa & incomposita resecavit, & quæ erant secundum consuetudinem paganorum, mutavit secundum legem Christianorum. Et quidquid Theodoricus Rex propter vetustissimam paganorum consuetudinem emendare non potuit, posthæc Childebertus Rex inchoavit, sed Chlotharius Rex perfecit. Hæc omnia Dagobertus Rex gloriosissimus per viros inlustres Claudium, Chadum, Iudomagum, & Agilulfum renovavit, & omnia vetera legum in melius transtulit, & unicuique genti scripta tradidit, quæ usque hodie perseverant. Hoc decretum est apud Regem & Principes ejus, & apud cunctum populum Christianum, qui infra regnum Merwungorum consistunt.* Theodoricus R. Francorum fuit filius Chlodovæi II. mortui A. C. 513. Childebertus fuit

ALE.

fuit Theodorici frater, itemque Chlotarius, qui obiit an. 563. Cujus nepos Chlotarius II. ob. an. 631. ejus filius Dagobertus M. regnare cepit an. eod. 631. Plura de hac & ipsam Legem Latinam ex C. MS. cum translatione Germanica & notis inserui *Observationi XII. §. 7. & 27. seqq. ad Chron. Königshof.* Sed cessante imperio Francorum, Alemanni Leges suas & in Latino & vernaculo sermone reformarunt, leges feudales à civilibus seu provincialibus separarunt, & in Comitiis publicarunt, quarum illas nuper edidi, has si DEVS vitam viresque, atque otium concesserit Respublica, etiam editurus.

X. Ducatus Alemanniæ.

Alemannos non unico, sed pluribus Regibus divisim gubernatos olim fuisse, ex superioribus patet, idque usque ad fatalem Tulpiacensem cladem, post quam ii, qui Francorum imperio subjecti fuerunt, Duci paruerunt, & postea Ducatus Alemanniæ sive Sueviæ fuit erectus. Ducis quoque mentio in dicta Lege Alemannorum fieri solet, id contigit seculo VI. *Schobing. ad Vadian. ap. Goldast. T. 3. Rer. Alem. p.* 111. H. Vales. *L. 24. Rer. Franc. p.* 476. Ill. Obrecht. *Prodr. c. X. p.* 214. Notandum autem est, Duces Alemanniæ prius extitisse, quàm Ducatus Alemanniæ seu Sueviæ. Etsi Dux gubernabat totam illam provinciam Alemannorum Francis subjectam, tamen Ducatus erat officii magis nomen, quàm territorii, quod postea etiam aliis Ducibus fuit adjectum. Qua de re audiendum Fragm. Chron. Franc. apud Vrstis. P. 2. pag. 83. *Anno Dom. MXCII. Principes Alemanniæ ad defensionem S. Matris Ecclesiæ unanimiter convenerunt, sibique ad hoc negotium exsequendum fratrem Gebehardi Constantiensis Episcopi, Bertholdum de Zeringen ducem totius Sueviæ constituerunt, qui nondum DUCATUM aliquem habuit, etsi jamdudum nomen ducis haberi consueverit. A. D. MCXXV. Henricus Imp. rebus humanis exemtus est. Hujus sororem Agnetem pater suus Henricus Imp. cuidam Friderico de Castro Stauffen, ob opem sibi ferendam, in matrimonio tradiderat, eique DUCATUM ALEMANNIÆ dederat, quem Bertoldus de Zeringen ex nobilissimis optimatibus regni prius possidendum acceperat. Fridericus igitur Dux Suevorum & gener Imperatoris factus, Bertoldum pacem facere coëgit. Conditio autem pacis talis fuit: ut Bertoldus DUCATUM exfestucaret, sic tamen ut TUREGUM nobilissimum Sueviæ oppidum, à manu Imperatoris ei tenendum remaneret. — Bertoldus igitur quamvis in hoc negotio Imperatori cesserit, tamen strenuissimus ac fortissimus fuit: qui vacuum exhinc nomen DUCIS gerens, id quasi hereditarium posteris reliquit. — omnes enim usque ad præsentem diem Duces dicti sunt, nullum Ducatum habentes, soloque nomine sine re participantes. Nisi quis Ducatum esse dicat, Comitatum inter Juram & montem Jovis, quem post mortem Wilhelmi Comitis, filius suus Conradus ab Imp. Lothario suscepit: vel a Ducatu Carentano, quem nunquam habuerunt, Ducis eos nomine honorandos contendat: in aliis tamen rerum & honoris non parva pollentes magnificentia.* Convenit Jac. de Königsh. Chron. quod Ducatus Sueviæ cœperit an. 1092.

ALE.

& desierit an. 1268. *pag.* 395. & 429. & vide de hac re diss. meam peculiarem.

Alemannus, fluvius, qui juxta Kelhemum intrat Danubium, *Aventin.* hodie *Almul*, Jo. Is. Pontan. *L. 2. Orig. Franc. c. 2. fi.*

Alamanguegus. Man spricht die Franzosen, Galli die seint witzig vor der sach. Itali die Walhen in der sach, die Tutschen nach der sach. Geiler. Keyserspерg. Narr: Schiff. fol. 42.

Algowe, Almangawe, terra Alemannorum ad Alpes. Vadian. *Freher. 1. Orig. Pal. c. V.*

Albegowe, Algoia, Algew. Mabill. Act. S. Bened. sect. IV. P. 2. p. 432.

ALGIUUEORE, ignarium: Glossæ MS. ASax.

[ALH, anguillam, (hodie *aal*) Gloss. Mons. p. 346.]

[ALILIHHI. Canonicas, i. Hagiographa. Gloss. Monseens. p. 350.]

[*Alliba*, Canonicas. ibid. p. 375.]

ALMACHTICHKAIT, Majestas. Aur. Bulla Caroli IV. Imp. c. XXIV. *als ein schuldig man der Almächtickait*, utpote Majestatis reus. vid. Instit. J. Pub. T. 2. p. 250.

ALOD, *alode*, *alodis*, *allodum*, *allodium*: [Nemo facilius voc. *Allodium* aliunde, quam ab *all*, omnis & *od*, deduxerit, quæ duæ voces conjunctæ, *omnimodam proprietatem*, vel propriam possessionem indicant. Diecm. Spec. Gloss. Lat. Theot. pag. 89.] prima, quod sciam, hujus vocis mentio exstat in Lege Salica cap. LXII. & opponitur *Alode* & *alode terræ*, *Salicæ terræ*, quoad successionem heredum, quod in terra Salica mares excludant fœminas, in alode non item. Textus meretur apponi, is quidem in repetitæ prælectionis codice Carolino brevior habetur, hoc modo:

LXII. de Alode.

I. *Siquis homo mortuus fuerit, & filios non dimiserit,* (reliquerit) *si pater aut mater superfuerint, ipsi in hereditatem* (alodis) *succedant.*

II. *Si pater aut mater non superfuerint, & fratres vel sorores reliquerit, ipsi hereditatem obtineant.*

III. *Quod si nec isti fuerint, sorores patris in hereditatem ejus succedant.*

IV. *Si verò sorores patris non exstiterint, sorores matris ejus hereditatem sibi vindicent.*

V. *Si autem nulli horum fuerint, quicunque proximiores fuerint de* paterna *generatione, ipsi in hereditatem succedant.*

VI. *De terra verò SALICA nulla portio hereditatis mulieri veniat: sed ad virilem sexum tota terræ hereditas perveniat.*

In veteri verò & primæva Lege Salica, quam Heroldus & Wendelinus conservavit, ita habetur plenius, quamquam in §. 3. & 4. vocabula *matris* & *patris* transposita videntur.

Tit. LXII.
De Alodis.

I. *Siquis mortuus fuerit, & filios non dimiserit, si pater aut mater superstites fuerint, in ipsam hereditatem succedant.*

II. *Si pater & mater non superfuerint, & fratrem aut sororem dimiserit, in hereditatem ipsi succedant.*

D III.

III. *Si isti non fuerint, tunc soror matris in hereditate succedat.*

IV. *Si verò soror matris non fuerit, sic soror patris in hereditate succedat.*

V. *Et postea sic de illis generationibus, quicunque proximior fuerit, ipsi in hereditate succedant, qui ex paterno genere veniunt.*

VI. *De terra verò Salica in mulierem nulla portio hereditatis transit, sed hoc virilis sexus acquirit; hoc est, filii in ipsa hereditate succedunt.*

VII. *Sed ubi inter nepotes aut pronepotes, post longum tempus, de alode terræ contentio suscitatur, non per stirpes, sed per capita dividantur.*

At in Lege Francorum Ripuariorum legitur:

Tit. LVIII.
De Alodibus.

I. *Si quis absque liberis defunctus fuerit, si pater materque superstites fuerint, in hæreditate succedant.*

II. *Si pater materque non fuerant, frater & soror succedant.*

III. *Sin autem nec eos habuerint, tunc soror matris patrisque succedant, & deinceps usque ad quintum geniculum, qui proximus fuerit, in hæreditatem succedant.*

IV. *Sed dum virilis sexus extiterit, fœmina in hereditatem aviaticam non succedat.*

Applicat Wendelinus in Gloss. Salico p. 183. hæc verba exceptionis ad Successionem in bonis Salicis, quum loquantur tantum de Alodibus. *Vid. Exerc. ad π. XLI. §. LXII.* ubi tamen nolim dicta, quod Alode mobilia, Terra Salica immobilia denotet: sed utrumque immobilia sunt, sed diversi generis. Vid. Not. ad Betsium de pact. famil. c. VIII. §. 30. Imò verò in Lege Angliorum tit. de Alodibus. 7. *Hereditatem defuncti filius, non filia, suscipiat. Si filium non habuit, qui defunctus est, ad filiam pecunia & mancipia, TERRA verò ad proximum* paternæ *generationis consanguineum pertineat.* adde seqq.

Et in Lege Baiwariorum Tit. XVII. §. 3. *De his qui propriam alodem vendunt, vel quascunque res &c.* Et mox: *mei antecessores tenuerunt, & mihi in alodem reliquerunt.*

Ex his patet (I.) *Alode* non præcisè significare hereditatem vel rem hereditariam, in qua jure hereditario succeditur, ùt putatur vulgò, nam etiam in ejus opposita specie, *Terra Salica* successio hereditaria locum habuit, etsi ad sexum masculinum tantum restricta. (II.) Neque *originem allodiorum* ex jure belli demum cum *M. Anton. Dominico de Prærog. Allod. c. 1.* arcessimus, sed potius ex jure pacis & primæva terrarum occupatione, quo gentium jure gentes discretæ, regna condita, dominia distincta, agris termini positi, ædificia collocata, ut loquitur Hermogenianus IC. *l. 5. de J. & J.* Itaque Franci Remp. suam fundantes res in privatas & publicas distinxerunt. Publicæ res etiam *Bona Reip.* & postea *Coronæ* & *Fisci* appellata; & quum hæ partim ad statum Reip. & S. Potestatis Regiæ conservandum destinatæ, partim ad Procerum Regni, qui munera & honores Salæ vel Curiæ Regiæ gerebant, sustentationem: hæ speciatim *Terræ Salicæ* appellatæ, utrobique porrò & in Regno bonisque Coronæ, & in Terris Salicis Procerum eadem succedendi ratio obtinuit, quæ hodièque dicitur successio Legis Salicæ. Post Carol. Degrassalium Carcassonensem & Jo. Feraldum Dominicus *de Prærog. Allod. c. VII. 4.* Et Car. Molinæ. *Tit. 1. ad Consv. Paris. §. 1. n. 1. & §. 19.* Terram Salicam appellat ipsum quoque sacrum dominium Francorum Regis suæque Coronæ patrimonium. Et B. Rhenanus: Salicas terras vocari solere propria Principum libera prædia atque immunia. conf. H. Jun. in Batav. c. 9. pag. 185. (III.) Prior autem species rerum *allodialium* privati erat juris & plenioris, quam Res Salicæ: quæ etsi non fuerunt feuda seu beneficia, quippe quæ tum temporis nondum erant hæreditaria, ne quidem ad filios transmissibilia; sicut Res Salicæ: tamen cum beneficiis eatenus conveniunt, quòd utrumque genus à bonis Coronæ decerptum abinde dependet, etsi Terra Salica minus, Beneficia magis: alode verò nullo modo, nisi ratione jurisdictionis & territorii. Conf. *Dominic. de Prærog. Allod. cap. VIII. 5.* vid. Chifflet. *Vindic. pag. 454.* Itaque ut in superioribus Legibus Alode & Terra Salica opponuntur, ita in sequentibus Kapitularibus (IV.) *Alodum* & *Beneficium.* Karolus M. in Kapit. V. anno DCCCVI. c. 8. *Audivimus quod alibi reddant beneficium nostrum ad alios homines in proprietatem, & in ipso placito, dato pretio, comparant ipsas res iterum sibi in alodum. Quod omnino cavendum est.* Ubi *proprietas* & *Alodum* idem sunt. Et c. ult. *si aut in beneficio aut in alode annonam habuerit.* Et passim. Imò etiam id quod concessum fuit ex allodio, adhuc appellatur (V.) *alodum* à Ludovico Pio in Confirmatione Abbatis Monasterii Aniani An. 821. ibi: *constat per chartam donationis prædicti patris vestri eundem Monasterium, genitoris nostri prius, & denuo nostrum esse alodem.* Scilicet quia non erat in beneficium datum, neque debebat ulla servitia militaria, nec dona, sed solas orationes, ut constat ex Notitia ejusdem Imperatoris an. 817. pag. 592. Conf. *Dominic. de Prærog. allod. c. XII. 1.* (VI.) Est itaque hactenus *Alode* Francis, quod *Adelerbe* Alemannis, de quo supra: hodièque vocamus *Erbeigen*, proprietas hereditaria. *Heredium* priscis Romanis; Varro *de R. Rust. L. 1.* tradit, Romulum bina jugera viritim divisisse, quæ quod heredem sequerentur, *Hæredium* appellasse. (VII.) Unde porrò quum *Alode* propriè per successionem hereditariam acquireretur, opponitur etiam Acquæstui, aut rebus comparatis, *Errungenschaft.* Charta fundationis Monasterii Laurishamensis regnante Pipino Rege an. 764. *Legibus obvenit vel undecunque tam de Alode quam de Comparato seu de quolibet attractu, ad nos noscitur pervenisse.* Jus Alem. Prov. cap. CCXIV. *Erbaigen mag ain man bas behaben vor gericht, dann gekauftes aigen.* Scilicet ob periculum evictionis. *vid.* *Guil-*

AL.

Guilliman. Habsburg. 2. 4. *pag.* 62. ALTAIGEN videtur quoque dictum. Literæ investituræ super Dominium Steinthal Rudolphi II. Imp. *die Burg zum Stein — Ein zehent zu Ober Ehenheim, genant der Friedelzehent, gehet von dem Altenstigen.* (VIII.) Accipitur tamen deinde promiscuè allodium pro proprietate quoque comparata. Carolus M. in Kapitulari ad Episcopos *pag.* 533. de Presbyteris conquestus, ait: *post ordinationem verò de rebus cum debuerant Ecclesiis servire, emunt sibi alodium & mancipia & cæteras facultates.* Gerardus Augiensis in Synonymis. *Allodium, Furwerg, fundus.* Conf. *Dominic. de Prærog. allod. c. X. & XIII.* (IX.) Casenenus in Originibus Francicis, adjectis Dictionario Etymol. Francico Menagii, Alodem dictum putat ab *A* privativo, & *Los*, sors, eique oppositum fuisse vocabulum *Sortium*, h. e. Feudorum. id quod μέγα λίαν αἴτημα. Sortes enim nihil aliud quàm generatim possessiones significant, ut ex ipso textu Legis Burgund. apparet. Confer Glossar. Lindenbrogii. Hottomannus L. 1. de antiq. regno Galliæ c. X. (X.) Allodium & Terram Salicam pro iisdem habet: à quo dissentit Ant. Dominicus de Prærogat. Allod. cap. VII. 4. Res ita componenda: Bona Francis & Germanis generatim divisa in Allodia & Feuda. Allodiales res vel simpliciter tales sunt, Allodia in specie dicta, & Terris Salicis opposita: vel secundùm quid, non peræquè, certè non quoad successionem omnigenam, & hæ vocantur Terræ Salicæ, quæ quoad naturam genericam & dominium plenum, conveniunt cum Allodiis, & species Allodii in genere dicti esse potest: sed differentia specifica à diversitate successionis & sexus pendet.

ALLIV, sana, sanas, Kero. vid. supra in *AL.*

ALOOSNIN, redemtio, erlösung, liberatio, Isid. cont. Judæ. cap. V. §. 7. Sax. *Alys*, supra A.

ALP, Alpen, vid. Alben.

[ALPA linea. Glossæ Monseens. p. 385.]

[*Alpun* subucula. Gloss. Monseens. pag. 321. Ephoth. p. 325.]

ALP, *Alf, Elf, Elve*, incubus.

Rob. Scheringam de Angl. Gent. Orig. c. 14. p. 320. ex Edda plures deos deásque Germanorum refert, interque eos Lemures nocturnasque larvas, quas ELVAS vocabant. *Apud nos sane superstitio hæc*, inquit, *& stulta credulitas inter vulgus nondum desiit; nescio enim quas vetulæ fabulas de ELVIS (nobis alio vocabulo Fayryes nuncupatis) pueris & puellis suggerunt, quibus teneros animos ita imbuunt, ut nunquam anilia illa deliramenta deponant, sed aliis tradant, & Elvarum choros interdum in cubiculis saltare, interdum (ut ancillis benefaciant) pavimentum verrere & purgare, interdum etiam manuaria molâ molere solere vulgò prædicent, atque hujusm. spectra sæpe apparere affirment.*

ALRVNA, magica mulier, exprimit vox idem quod hodie vocamus *kluge oder weise Frau*, Runan enim in specie etiam secreta revelare notat, vide infra *Runa*. *Al* verò gradum supremum ut alias significat, aut contractum ex Adel. Jornandes de Reb. Get. c. XXIV. *Filimer Rex Gotho-*

AL.

rum reperit in populo suo quasdam magas mulieres quas patrio sermone Aliorumnas is ipse cognominat. Nisi totus fallor pertinet huc *Velleda* & imò *Aurinia* apud C. Tacit. de M. G. 8. de fœminis Germanorum: *Inesse quin etiam sanctum aliquid, & providum putant: nec aut consilia earum aspernantur, aut responsa negligunt. Vidimus sub D. Vespasiano Velledam, diu apud plerosque Numinis loco habitam. Sed & olim AVRINIAM & complures alias venerati sunt, non adulatione, nec tanquam facerent deas.* Sed *Aurinia* omnino detorsum ex *Alrunia* arbitror. vid. supr. *Ab von.* Atque fuit & masculorum nomen proprium ALRIN. Fragm. MS. de Bello Hist. Caroli M. ỳ. 2970.

Alrin von Normandie
unde andere Gesellen sine.

Ol. Wormius *de Literatura Run. c.* 3. & *Fastor. Dan.* L. I. c. 1. *Adel Runer* viros atque fœminas Literatos atque Magos vocitatos autumat, & exinde corrupta, *Alruna, Alurinia, Aliorumna, Alioruna.*

Alrunis quum consuetum esset Mandragoræ radicibus uti, hinc *Alraunichen* hodieque dicuntur istæ radices in magicum usum præparatæ: vid. Mathiol. in Dioscor. Lib. IV. Ge. Stiernhielm Præf. ad Vlphilæ Evang. ait: *Literæ majoribus nostris* Runæ *dictæ sunt, à* Roena *discere, experiri, erudiri, qua notatione dicitur mulier Alruna, i. e. omniscia, saga seu Fatidica. Islandis Fiolkunni i. multiscia. Hodie Wiisquinna i. mulier sapiens. Ob eandem causam dictæ sunt Imagunculæ, ex radicibus mandragoræ efformatæ, Alruner, quibus, ut omniscijs abutuntur homines vani & superstitiosi, singulari adhibito cultu, vice oraculorum, quorum responsis latentia & futura sibi patefieri temere & impie credunt.* [Conf. Dieccmañi specimen Gloss. Latino-Theotisci. p. 146.]

In Cant. Cant. VII, ult. vocatur *arzatuuurz. Mandragoræ dederunt odorem in portis nostris. Die arzatuuurze stinkent vile drabo in unseren porton.* ubi vide quæ ad Willeramum p. 143. Voegelinus annotavit: *Arzatwurz die fürnembste, hailsambste, und am lieblichsten riechende Gewürz: als da sint ALRAUNICHEN. Wie davon in der Auslegung Bischoff Haimons zu Halberstatt ausfürlicher zu sehen.* Haimo verò hæc habet: *Mandragora herba est aromatica, cujus radix similitudinem habet humani corporis; poma ejus optimi sunt odoris, in similitudinem pomi Matiani, quod nostri Malum Terræ vocant. Hæc herba rebus medicinalibus aptissima est. Nam ferunt eos, qui incommodo vigiliarum laborant, haustu hujus pomi relevari, & posse dormire. Item ferunt eos, qui ob curam secandi sunt, si exteriorem ejus corticem biberint, non sentire sectionem vel adustionem.* Jo. de Janua: *Mandragora est genus pomi, similis parvo peponi odore & sapore vel specie. Vel quia habeat mala suave redolentia in magnitudinem mali Maciani. Unde & eam etiam Latini vocant malum terræ. Hanc Poetæ Antroporeos apellant, quia habeat radicem formam hominis simulantem. — cujus cortex vino mistus ad bibendum datur illis, quorum corpus propter curam secandum est, ut soporati dolorem non sentiant. Hujus species duæ sunt, Fœmina foliis lacturæ similibus, mala generans in similitudinem prunorum. Masculus foliis Betæ similibus. De hoc autem pomi genere quidam opinantur, quod acceptum in*

ALS.

in escam, feminis sceleribus fecunditatem pariat. Gen. XXX. Vid. infr. *Arzatwurz.* Et Opitium in præf. ad Rhythm. de S. Annone. Vide quoque duas picturas apud *Lambec. 2. Bibl. Cæs.* 7, 6. & quæ ibi ex Josepho adducit.

ALS, vim negativam & exclusivam habet quandoque. Vetus versio Alemannica Cantici Canticorum c. 1. ℣. 4. *Wir sprunzegen unde frowen unsih an dih als an uns selbon.* Willeramus Latine ita reddit:

In nobis minimè, tantum lætabimur in te.

P. Merula & Fr. Junius legunt *Els*: unde posterior ait, sibi nusquam negativam istiusmodi particulam apud alios scriptores Alemannicos observatam: sed juxta commune veteris Theotiscæ linguæ idioma scriberetur, inquit, *nalles.* quod quidem *non* denotat. Verum MS. Ambrosianum, de quo P. Lambec, L. II. Bibl. Vindob. c. correctius legit ALS, quam, magis quam. Convenit cum idiotismo Ebraico & Hellenistico. Lucæ XVIII. 14. *κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἢ ἐκεῖνος.* quod Gothus reddit: *thau raihtis gains.* i. quam justus iste. [Legendum esse *nals*, non *els*, patet ex Codice Uratisl. vid. Not. Scherz. ad locum Will. cit.] Conf. Rhythm. de S. Annone ℣. 11. ubi *Als* significat *sicut.*

Als, omnino, enixè, Jus Alem. Feud. cap. XXI. de vasallo, qui instare debet apud dominum precibus: *Er soll dem Hern als liebe tun, das er es tu.* enixè exoret dominum, ut faciat.

ALSACH, Alsaccia, Alsatia, in LL. Ripuar. Tit. LVIII. *Ripuarius nullum hominem regium, (Salicum) Romanum, (Provincialem) vel tabularium interpellatum in judicio non tangeret, & nec alsaccia requirat.* Videtur esse à Sach, Saca, causa, itemque emenda, mulcta: *Gloss. du Fresne. Saca.* Infra *Sakan, Sacchan.*

ALSAM, eodem modo, eben also, *Jus Feud. Alem. c. 12. §. 3.*

Alsaman, simul. Otfrid. IV. 9, 36.

Gibot er, thaz sie sazin,
mit imo alsaman azin.
Jussit, ut sederent,
cum ipso simul ederent.

Alsamanon, congregare. Otfrid. IV. 7, 86.

Thaz sie thes thar giafolon,
sine druta alsamanon.
Ut hujus rei attenti,
ipsius fideles congregent.

(conf. de hoc loco supra voc. Afolon.)

Alsement als gar, omnia ex toto. Jus Argent. MS. Lib. I. *Swen der munsmeister dem Bischofe die ysen der pfennigmal ufgit, so git er uf [der] zwei der pfennigmal, und zwei de helblingmale, unt dernach so git er die andern alsament als gar uf, das er bihebet mit dem eide, das er nichts nicht habe.* Quando monetarius ferramenta in quibus denarii formantur, Episcopo resignabit, reddet ei duo in forma nummorum, duo in forma obulorum, præterea alia omnia ita ex toto resignabit, quod jurabit, se nec habere plura. conf. supra voc. *Al.*

ALS.

ALSE, Else, Elise, Elle, Ille, fluvius Alsatiæ, unde ipsi nomen: Jus Argent. Lib. I. c. LVIII. §. 2. *Piscatores debent piscare ad opus Episcopi — in Alsa usque Ebersheim. in Brusca usque Mollesheim.* i. *Die Vischere sullent vischen dem Bischove — in der Illen bis zo Ebersheim: in der Brus bis ze Mollesheim.* Olim Triboccorum terra, V. Obs. XIX. §. 8. sqq. in Chron. Königsh. Elisaza vocatur à Nithardo Lib. III. Elisazam ad Zabarnam introiit. *Elisgaugium*, Ellsgau, Alsatia vocatur apud Mabill. in Vita S. Popponis Abb. Act. S. Bened. Sec. VI. P. I. pag. 581.

Alesaciones, Alsati, Fredegar. c. 37. Elisatii Comitatus duo in divisione an. 870. B. Rhenan. Lib. III. Rer. Germ. p. 531. Alsatiæ vocabulum recens est, ætate Caroli M. aut circiter natum, in cujus privilegiariis diplomatis, quibus Lebrahense cœnobium exornat, scimus Alsatiensis pagi mentionem factam. In diplomate Imp. Lotharii an. 845. pagi Alsaiindæ mentio fit, Illgau, *Vid. Obs. VIII. §. 10. sq. ad Chron. Königsh.* Athicus enim etsi in Alsatia sedit, Dux tamen Germaniæ fuit nuncupatus, ib. p. 508. 511.

Alsatia, Alsati, Alsazen, die an der Ill sizzen. Accolæ Illæ fluminis: Incolæ provinciæ aut pagi illius. Idem vocabulum habetur in verbis, Landsassen, Schriftsassen, Ambtsassen, Erbsassen. Quod Saxonia inferior per *Satten* pronunciat. Quod non confundendum cum vocabulo Sassen, Sahsen, Saxones, à *Sahs* pugio. Qui distincti in Altsassen, & Engelsassen, i. e. in Saxones aborigines, & colonos Anglicos. *Beda Lib. V. Hist. c. X.* Holsati etsi inter Saxones antiquos referendi, nomen tamen non idem est, quod *Altsassen*, cum hi latius pateant, sed ut habet Adam. Brem. Lib. II. c. 8. *Holzati dicti à Sylvis quas accolunt.* conf. infr. Voc. *Sez.*

Alsatia quondam Helvetiorum portio fuit, sicut Cæsar, Strabo, Ptolom. Tacitus describunt, ait Aventin. L. VII. p. 450. Conf. Etym. Gall. Menagii v. Alsace.

Elisatia etiam est villa in Episcopatu Trevirensi, Cæsar. Hist. L. 10. c. 29.

Elcebus, elkebus, Ἔλκεβος, Ptolomæo opidum Alsatiæ ad Ellam fluvium inter Argentoratum & inter Argentuariam. Nomen tractus Illensis propriè, quod oppido deinde inditum videri potest; est enim vox composita ex nomine fluvii, *Ell* & *Kew*, *Gew*, Gaw hodieque, Ell vel Illgaw, tractus ad Illam fl. In diplomate Dagoberti R. vocatur ILLECHE, *vid. Obs. X. ad Chron. Königsh. pag.* 593. Nec opus emendatione Cluverii *Lib. II. Germ. Antiq. c. XI.* Verum ut *Ellgau* est nomen tractus possessorum ad Ellum fluv. ita nomen opidi vel potius Castri, *einer Veste oder Vesten Huses*, uti tunc vocabatur, non *Ellgau* fuit, sed *Ellgau-bus*, h. e. castrum ad defendendum Ellgau. Id quod Ptolomeus pervertit in *Elké-bus.* Sic in altero tractu Alsatiæ, Suntgovia, conditum castrum ad molendinum publicum contra invasiones diffidatorum defenden-

dendum, *Mül-hus*, Mulhusium conditum. Quale & Thuringi exstruxerunt. Ex his porrò observata dignum, *Pagum* Alsatiæ, ut in antiquissimis documentis vocatur, ex pluribus constitisse *goviis*, *gauen*. Ex quibus *Alsatia propria* fuit & primævæ occupationis, quâ Alemanni Brisgovienses, Triboccis suppressis, utramque Illi ripam occuparunt, *Illgaw*. Hi extenderunt limitem versum meridiem usque ad Helvetiæ fines, occupantes Suntgoviam, ab ista plaga denominatam. Ad Occidentem ad Wosgoviam, Wosgau: ad septentrionem, ad Nemetes sive Speiergau. Ut itaque vulgaris opinio, quasi *Pagus* & *Gau* synonyma sint, non perpetuo vera sit. Atque de Alsatiæ limite veteri & novo hæc congessimus:

De Limite Alsatiæ septentrionali.

Extra controversiam est, & ex Scriptoribus vetustis Græcis & Romanis comprobatum, Tribocos, qui postea Alsati nuncupati, contiguos fuisse Nemetibus, qui Spirenses postea vocati. Et confitetur hoc Chiffletius in Alsatia vindicata c. I. *Alsatia*, inquit, *ad septentrionem Nemetibus terminatur.* Fuit itaque Alsatiæ pagus, uti appellatur veteribus, confinis Pago Spirensi, *dem Speiergaw*: & sæpe uterque ab uno Landvogto seu Advocato Prov. gubernatus.

Postquam vero pagum Speiergaw Elector Palatinus Rudolfus anno 1333. ut Advocatus Provincialis, Landvogt, administravit indultu Ludovici Imp. eâ occasione totus ferè pagus Spirensis (exceptâ civitate & Episcopatu) Palatinatui diversis titulis fuit adjectus: Fatente Frehero, Consiliario Palatino *Orig. Palat. c.* 14. Lehman. *Chron. Spir. L. IV. c.* 7. Unde factum, ut inter Speiergaw & Elsaz intermedii sint fines Palatini territorii hodie: Indeque porrò concluditur, ut quidquid non expresse continetur hîc finibus Electoratus Palatini, id ad Alsatiam pertineat versus meridiem. Speciatim verò Alsatiæ fines septentrionales ad fl. Lauter se extendere & Weissenburgum includere, & ad Palatinatum non pertinere, probatur 1. ex Catalogo Locorum, quæ ad Palatinatum ex pago Spirensi fuerunt adjecta, quem ex vetustis Diplomatibus contexuit Freherus, in quo nulla mentio Weissenburgi. 2. Ex pacto Joh. Ep. Arg. & Confœderatorum contra invasores, dictos Anglos, an. 1362. in quo inter Civitates Alsatiæ imperiales expressè Wissenburg recensetur. Itemque 3. ex alia confœderatione Ludovici El. Palatini ut Advocati Prov. Alsatiæ & civitatum Alsatiæ, de an. 1446. ubi itidem Wissenburg inter eas refertur. 4. Ex Sententia Frid. III. Imp. de an. 1442. inter Abbatem & dictam Civitatem, in qua vocatur *Die Stadt Weissenb. im Elsaz gelegen.* 5. ex Sententia Maximil. I. Imp. inter easdem litigantes, an. 1518. ibi: *Abt und Convent des Stiffts zu Weissenburg im Elsas.* Unde errat Lehman. *Lib. IV. Chron. c.* 9. qui Weissenburg ad Pagum Spirensem refert, sine adducto aliquo documento. 6. Ex subscriptione Rec. Imp. Spir. 1529. 33. *Gold. Tom. III. p.* 504. 7. è privilegio Caroli IV. Imp. Falckensteiniano de Phalburgeris an. 1372. Unserm und des Reichs Landvogte in Elsazze den Burgemeistern, Reten und Burgern gemeinlich zu Hagenowe, Wissenburg, Sels, und darzu allen Steten in Elsazzen.

Denique non ad Lutram tantum, sed usque ad *Queicham* fluv. fines Alsatiæ sese porrigunt, & *Landaw* includunt. Probatur ex Diplomate Rudolphi I. Imp. de an. 1291. in quo declaratur hæc civitas Imperialis & quod semper maneat membrum Landvogtiæ Alsatiæ, iisdemque libertatibus, immunitatibus & juribus gaudeat, quibus Hagenoa civitas. Denique ex Instrumento, omni exceptione majore, Pacis Westphalicæ, Cæsareo-Gallico §. 73. ubi inter Decem Civitates Imperiales *in Alsatia sitas*, expressè recensentur Weissenburg, Landau. Unde alius *Lehmanni* error notandus, qui & Landaw ad Speiergaw sine fundamento refert.

De limite meridionali. Sundgau.

J. Cæs. L. VI. *Ariovistus Rex Germanorum in eorum* (Sequanorum) *finibus consedit, tertiamque partem agri Sequani, qui esset optimus totius Galliæ, occupavit.* Id quod Franc. Guillim. *L. II. Habspurg. p.* 66. exponit de iis agris Sequanorum, qui inter Vosagum & Rhenum nunc quoque & hoc solum in tractu, priscum aliquam partem retinent vocabulum SVNDEGAV, *Sequanorum ager.* Inferiora ad fines usque sive opidum Marckhelshem quod is utriusque Episcopatus Basil. & Argentor. limes, & Superior Alsatia & Sundegeu nominatur. Sed vide Inf. S. Idem *p.* 68. Ipse fl. Ellus ortus Vosago, qui Jurassi pars est, scindit mediam & in superiorem inferioremque situ disparat. Aimo eand. in duos Comitatus scindit, nominatque Comitatum Alesatium & Sugitensem, h. e. Suntgoviensem, &c. Munster. *L. II. Cosmogr. XI.* Suntgoviam ad Alsatiam refert. Idem Guillim. *pag.* 73. amnis Duras qui in Ellum influit, ac Sequanos, sive quam regionem nunc Sundgeu vocant, ab Alsatia superiore dividit, ita quidem ut ejus (Tann) jam suburbium sinistro fluminis, Elsatiæ superioris sit.

Idem p. 331. *Mulhusium Elsatiæ opid.*

C. à Lerch, *de Ord. Equestr. ap. Limn. Add. l.* 6. 3, 70. Der Elsassische Adel ist des Reichs- und Kayserl. Immedietet, so am untern Elsaß von der Eckenbach anfangt, und sich untern Hagenauer Forst erstrecket. Ab Ekenbach usque ad Sornam, *Diplom. ap. Obr. p.* 287. Guilim. de Episc. Arg. p. 39. *Jurisdictioni Episcopi Argent. subjectam totam Alsatiam inferiorem & illi objectam ultra Rhenum Mortnaviam: in universum milliaria Germ. XIV. longitudinis, quantum ab Eckenbach fluvio qui Basileensem; ad Lutram, qui Spirensem Diœcesin attingit, interjectum est: & latitudinis septem, ab Hercinüs jugis, ad Vosagi summitatem.* Chifflet. *Sequanis terminatur.* B. Rhenan. *L. III. p.* 531. ait: *Alsatiæ fines hodie multo*

multo sunt ampliores, quam olim; nam partem Basileensis Diœceseos complectitur, nobilibus vineis insignem, quas Probus Aug. Gallis & Pannoniis habere permisit. Chantarenu Tebare includit Mülhusium & Sundgoviam.

Limes Orientalis.

Ultra Rhenum, Luitor. Lib. IV. c. 14. *Est in Alsatiæ partibus Castellum, Brisacgauue patrio vocabulo nuncupatur, quod & Rhenus in mod. insulæ cingens & naturalis ipsa loci asperitas munit.*

Sigebert. ad An. 945. *Rex Otto obsedit Brisagam opid. Elsatiæ.*

Conf. Guilm. *Habsp. p. 67. p. 348.*

Chiffl. ad Orientem Rheno terminatur.

Munster. L. II. c. XI. Brisgoviam ad Alsatiam refert.

Sine dubio Alemanni possessores Brisgoviæ transeuntes Rhenum & Triboccis suppressis, Alsatiam una cum veteri possessione Brisgovia obtinuerunt, quasi Alsatorum regionem transrhenanam.

De limite Alsatiæ Superioris & Inferioris, & Speciatim ad utram pertineat Selestadium sive Schlettstatt, quæsitum.

Atque inter recentiores invenio commentatorem ad Beati Rhenani Res Germanicas, Jac. Ottonem, p. 61. & 539. qui Schlettstat expressè Alsatiæ Superiori adscribit: Sed sine auctoritate aut testimonio veteris scriptoris. Ad solidiorem itaque decisionem ut perveniatur, primò generatim videndum de limite, qui utramque Alsatiam dividit. Is verò ex omnium confessione est fluvius Ill sive Ellus. Francisc. Guillimannus L. II. Habspurg. c. 5. pag. 68. *Ellus fluvius*, scribit, *ortus Vosago, qui Juralsi pars, in Septentrionem declivis, scindit mediam, & in Superiorem inferioremque situ disparat.* Hinc Marckelse pro limite habetur, & inde nomen Marcæ Alsatiæ sive limitis habere videtur. Idem Guillim. pag. 666. *Opidum Marckelse utriusque Episcopatus Basileensis & Argentoratensis limes, & Superior Alsatia & Sundgeu nominatur.* Itemque Eckenbach. Beatus Rhenanus Lib. I. Rer. Germ. pag. 59. limitem Alsatiæ Superioris & Inferioris *fossam illam terminalem Eccenbachi rivi* ponit, *uno milliario supra Selestadium.* Ipse autem Rhenanus fuit civis Schletstadiensis & harum rerum peritissimus. Ex his igitur concludo. Quia Illus fluvius ad Eckenbach separat utramque Alsatiam, igitur loca quæ cis Illum infra Eckenbach sita, ea pertinent ad Alsatiam inferiorem, non superiorem. Atqui Slettstat sita est cis Illum infra Eckenbach. Ergo. Accedit veterum Diplomatum autoritas, ex quibus idem Rhenanus docuit, Schletstadium jam tum olim ad veterem Comitatum Kirchemensem fuisse adscriptam; at is in Alsatia inferiore situs fuit, ut adhuc sedis ejus rudera penes Marlen extant. Tertium argumentum est, quod in der Lands-Ordnung wegen der Frucht der Stadte des Nidern Elsas de anno 1532. urbs Schlettstat expressè inter has refertur. Denique Schlettstat quoad Jus Diœcesanum pertinet non ad Episcopum Basielensem, ut Alsatia Superior, sed ad Episcopum Argentoratensem, cujus antecessor Otto Ecclesiam quoque in Sletstat fundavit & consecravit, an. 1044. Diploma exhibet idem Rhenanus *Lib. III. pag. 538.* ejusque reditus impetravit Albertus Episc. Argent. *ibid. pag. 543.* Igitur ad Alsatiam inferiorem pertinet Schlettstadium.

Limes Occidentalis. Lotharingia.

Chifflet. ad Occid. monte Vosago terminatur.

An. 842. in divisione Imperii Carolus Calvus Elisazam ad Zabarnam introiit, *Nithard. L. III. p. 101.*

Theodorus de Bry Leodius in Charta Geogr. & Descriptione Rheni, Luzelstein & Lichtenberg inter limitem Alsatiæ locat. Similiter Janson & Hundius. De jure veteris ac naturalis limitis Alsatici, sine dubio Luzelstein includitur. Sed postquam Palatinatus fuit extensus & partem de Pago Spirensi, & partem de Pago Alsatiæ acquisivit, limes quidem territorii Alsatici naturalis non fuit coarctatus, etsi per intermedium Palatinatus territorium à Spirensi reliquo separatus, à Rheno & Germershemio usque ad Pfalzburgum fuerit, & Comites Palatini acquisiverint eatenus jus territorii, jus tamen summi Imperii salvum mansit, usque ad cessionem Alsatiæ. Imò *Eremus Vosagi* in pago Alsatiæ à Theodorico R. a. 731. locatur, *Guillim. Habsp. p. 108.* Scilicet quod vulgò *Wasig* dicitur, non Wasi-gau, h. e. pagus Vosagi, sed Wasig-au, Vosagi augia, est, quæ est pars limitis Occidentalis & Septentrionalis Alsatiæ: contra quàm putavit Autor Gravaminum contra Coronam Galliæ *apud Lunigium Syllog. Negot. publ. pag. 693.*

Status Alsatiæ.

Primitus, quantum ex Scriptoribus nosci potest, hic tractus Triboccorum fuit, & in Statu libero perstitit, prout tum moris: usque dum Alemanni seu Suevi Rheno transvecti hanc terram occuparunt, & ab Ell fluvio nuncuparunt, de quo *in Obs. XIX. ad Königsb.* Sed Imperio Romanorum subjecti.

Sub Francorum imperio Duces accepit, qua de re d. Obs. plura §. XI. sqq. Postea per Nuncios Cameræ gubernata, *Vid. infr. Bot.* ibi: Cammerbott. Dehinc per Comites & Comites provinciales, quorum primi videntur Comites de Werda fuisse, ante Habspurgios. Vid. infr. Werda, & Discursum Nobilissimi Domini DEBUS, Consiliarii Dom. Comitis de Hanau-Lichtenberg, hic sequentem.

Ohn-

ALS.

Ohnmaſsgebliche Gedancken
über
Die Succeſſion der alten Land-Graffen zu Elſas.

(I. *Von denen Herren Landgraffen im Elſas.*)

ZUvorderſt dienet zu ſicherer Nachricht, daſs Weyl. Herr Johannes, Land-Graff zu Elſas *der letzte Stammens und Nahmens dieſes uhr-alten Geſchlechts, deſſen Epitaphium de anno* 1376. *ohnlängſten communicirt worden, anno* 1332. *zur Gemahlin gehabt, Weyl. Fraw* Adelheiden *von Liechtenberg, Weyland Herrn* Johannſen *Herrn zu Liechtenberg, des Jüngern, und Frawen* Metzen *gebohrner Gräffin von Saarbrucken Dochter, und ſolches vermög vorhandener Original Wittumbs-Verſchreibung über* 700. *Marck-Silbers, und anders. Sein Herrn Landgraffen* Johannſsen *Herr Vatter war Herr* Ulrich Landgraff zu Elſas, *welcher ad divum* Wilhelmi *zu Straſsburg, zuſambt ſein Herrn Ulrichs Brudern* Landgraff Philippſen *begraben liegt, quorum epitaphia exhibet Prodromus Als: cap.* 52. *pag.* 280.

Und iſt dieſe Verwandſchafft auſs vorhandenen authentiſchen Documenten ganz richtig. Im Land-Gräffl. Kauff-Brieff *über verſchiedene Schlöſſer und Dörffer an Liechtenberg de anno* 1332. *ſtehet gleich Anfangs:* Wir Ulrich *LantGraff in Elſas, Philippus ſin Bruder und Johannes des vorgenanten LantGraffen Ulrichs Sun, tunt kunt allen den &c. der Wart geben an dem Mentag vor Sant Gregorien tag in dem Jore do man zalte von GOttes Geburte Drützehenhundert Jore und zwey und driſſig Jore, it. in derſelben Pfand-Brieff über die Nieder-Frohne Matt zu Brumath de anno* 1324.

Wier *Herrn* Ulrich *Lantgrav und Lantvoget zu Elſaſſe, Philippes ein Tum-Herre zu Straſsburg unſer Bruder, und Johannes unſer Sun, thunt kunt &c. &c.*

Sein Land-Graff Ulrichs *Fraw Gemahlin iſt geweſen* Suſanna, *Weyland Herrn* Johannſen *Herrn von Liechtenberg des ältern, und Frawen* Adelheid *gebohrner Gräffin von Werdenberg, Dochter.* Verba Inſtrumenti Venditionis *über etliche Güther zu Boders-Weyer an* Jacoben *von Baar ſind folgende:*

Wir Johannes *Herr von Liechtenberg, und Vrowe* Adelheid *von Werdenberg ſine eheliche Wirthin thun kundt &c. mit Willen und Gehelle Herrn Ulriches des Landgraven Unſere Dochtermanns, und* Suſannen *unſere Dochter, deſſelben Ulriches, eheliche Wirtinne, und Johanneſes Unſers Suhnes &c. Der ward gegeben an deme Monetage, nach Sancte Georgien Tage do man von GOttes Geburte zalte dreyzehenhundert und in dem fünffzehenden Jare.* 1315.

ALS.

Die Landgräffliche Elſaſiſche Donation *dem Cloſter Stephansfelden* de anno drizehenhundert Jahr minder dry Jahr (1297.) *über einen Wald beſchehen, bezeuget, daſs dazumahlen der Brüder drey geweſen, nemblichen hochgedachter Herr* Ulrich, Egenolph *und* Philipps, *alle Landgraffen zu Elſas,* in præallegato Prodromo Als: pag. 279. *aber werden deren noch andere ſo anno* 1280. *und* 1282. *gelebt angezogen, nemblichen* Johannes, (*ſo* anno 1312. *geſtorben, und bey denen Franciſcanern zu Schlettſtadt mit ſeinem* anno 1318. *gleichfalls verblichenem Sohn* Sigismundo, *begraben liegen ſolle:*) Sigebertus, Henricus *und* Ulricus, *zuſambt deren Fraw Mutter* Bertha *gebohrner Frauen von Rappolſtein, ob aber Ihr Herr Vatter* Sigebertus *oder wie ſonſt geheiſſen iſt mir unbekandt, doch möchte ſich etwa noch die Heuraths oder Wittumbs Verſchreibung oder auch andere dieſen Zweiffel benehmende* Documenta *im Rappolſteiniſchen* Archiv *befinden.*

Vorernahmſter Landgraff Johannes *der älteſte ſeiner Herrn Gebrüdern, hatte ſich nicht weniger, als nachgehends Herr Ulrich, und deſſen Sohn* Johannes, *an eine Liechtenbergiſche Fräwlein, nemblichen* Agnes *verheurathet, inmaſſen die uffgerichtete Heuraths-Verſchreibung* de an. 1278. *bezeuget, es wird aber darinnen weder ſein Herr Vatter noch Fraw Mutter benahmſt, wohl aber daſs ſeiner Frau Gemahlin Bruder, Herr* Conrad *von Liechtenberg, und deren Herr Vetter Ludwig Herr von Liechtenberg, einfolglich ihr Herr Vatter* Heinrich, *die Fraw Mutter aber* Adelheid, *oder* contractè Ellin *gebohrne Gräffin von Eberſtein, wie nicht weniger daſs* Hermann *Herr zu* Geroltzeck *ſein Herrn Landgraff* Johannſen *Schwager geweſen ſeye, vermeldet. Solte nun, wie ſehr glaublich, Herr* Sigebertus, *welcher in anno* 1259. *noch gelebt, deſſen Vatter ſeyn, ſo kommt ſelbiger, dem* Henrico Landgravio *von deme das Hauptſächlich in* Prodromo dicto p. 278. allegirte Fragm. Urſtiſian: *ſaget, daſs er* anno 1238. *ohne mannliche Erben verſtorben, und deſſen Lehenbahre Land und Leuth bald denen* Dominis directis *als dem Röm. Reich, und Biſtumb Straſsburg wieder heimgefallen, auch ſolche denen von Habſpurg, und Oettingen* de novo conferirt *worden ſeyen, bald aber, daſs er einen* poſthumum *zuſambt einem Bruder verlaſſen habe, in* Succeſſione *ſehr nah bey, und müſte entweder berührter* poſthumus *ſelbſten, oder doch wenigſtens ſein* Heinrici *Bruders, Nahmens Dietrichs Sohn geweſen ſeyn; daſs aber dieſer ſolchen Nahmen geführt, bezeuget* Sigeberti Comitis de Werda & Civis Argentinenſis *dem Stifft Stephansfelden ertheiltes* Privilegium *über den Weidgang ihres Viehes im Bann Brumath* de anno 1217. *darinnen er meldet, daſs es mit* Conſens *beeder ſeiner Söhnen* Heinrici & D. ſeu Dietherici *geſchehen ſeye. Und darumb iſt nicht zu glauben, daſs mit ſein* Heinrici *Todt Stamm, und Nahmen, der Landgraffen in Elſas erloſchen; mithin ſowohl deſſen Reichs- als Biſchoffliche Straſsburgiſche, und andere Lehen zuruck, oder auch ſolche auff die von Habſpurg, und Oettingen verfallen ſeyen. Dann*

1. *Derſelbe berührte anſehnliche Lehen Stück ſchwerlich ererſt für ſich, und ſeine Mannliche* deſcendentz acquirirt *haben kan;* *

* Confirmatur per litteras inveſtit. Imp. Wil-

ALS.

Wilhelmi datas Emiconi jun. Com. Sylv. de Comitatu & universis bonis quæ Comes Henricus de Werda tit. feudi olim tenuit, si heredem memorati Comitis absque herede legit. præmori contigerit. Ingelheim 1248.

2. *Auch solche dem* posthumo *nicht entzogen werden mögen, oder aber, da es ja von denen Lehen-Herrn allzufrühzeitig bewerckstelliget worden wäre, dannoch* restituirt, *oder aber uff dessen Todt der* Patruus Diethericus, *als nechster Stamms-* Agnat, *oder dessen Söhne damit* investirt *werden müssen. Allermassen dann auch*

3. *Ausser Zweiffel der Ursachen geschehen, weilen alle solche Lehen noch* 106. *biss in* 121. *Jahr lang bey der Landgräfflichen* Familie *verblieben, und die Reichstheils auch andere Lehen,* anno 1332. 1351. *und* 1359. respectivè *auff Liechtenberg* devolvirt, *das übrige aber an den Kayser, wie auch das Bisthumb Strassburg verkaufft worden, da doch deren Theils allbereits etlich* 100. *Jahr zuvor bey der* Familie *gestanden. Wie nun*

4. *in mehr angezogenem* Prodromo cap. 12. pag. 256. & seqq. *ausfündig gnug gemacht, dass die Graffen von Habspurg, wie ingleichen deren* Successores *Hertzogen von Oesterreich den Landgräfflichen Elsassischen* Titul *noch bey Lebzeiten der alten Landgraffen geführt, auch daher ihre* à parte *Land, und Leuth im Obern Elsas, und darüber jederzeit Ihre geordnete Land-Vögt gehabt, unter denen aber Hertzog* Leopold *seinen* Titul *auff eine besondere, und etwas* remarquablere *Weiss geführt, nemblichen*

Nos Lupold. Dei gratia Dux Austrie, & Styrie Dominus Carniole, Marchie & port. Naonis Comes in Habspurg, & Kyburg, nec non Lantgravius Superioris Alsatie Generalis, ad universos: presens scriptum &c. obsequia Nobilis Viri Ottonis de Ohsenstein avunculi nostri Karissimi limpidius intuentes &c. dat: Argent: VIII. Kalend. Aprilis anno Domini Millesimo trecent: quinto decimo. 1315.

Also wird dagegen auch aus keinem authentischen documento *erwiesen werden können, dass schon dazumahlen, nemblich* anno 1238. 39. &c. *die Graffen* von Oettingen *sich des Landgräfflichen* Tituls *angemasset, vielweniger dass Ihme Graff Ludwigen von Oettgen vorgedachten Landgraff Heinrichs Tochter vermählet gewesen seye, massen Er Ludwig, und sein Herr Bruder Friederich jenes* Seculum *kaum erlebt haben können; ist auch nirgends zu vermercken, dass diese beede von* anno 1332. *biss* 1341. *sich dieses* Tituls *weder selbsten gebraucht, noch Ihnen der Keyser ertheilt habe.* In Diplomate Ludoviciano *über die Stadt Westhoffen* de anno 1332. *findet sich solcher so wenig, als in einem andern* Document *über verkauffte drey gewisse Dörffer am Rhein, an Bechtold Schwarbern, und Jocklin Mansen,* de anno 1341. *dessen Anfang also lautet:*

Wir Ludwig und Friderich Gebrüder Graf*fen von Oettingen, thun kunt &c. &c. und hant gebetten* Johannse Lantgraven unsern Swager, *das Er auch sin Ingesigel het gehencket zu unsern Ingesigeln an diesen Brieff wande es mit sinem Willen und Gehelle geschehen ist &c. der wart geben an dem ersten Zinsdage vor aller Heiligen tage, in dem Jare, do man zahlt von Gottes Geburt drizehenhundert Jare und eines und viertzig Jare.*

In jenem auch titulirt *Sie der Keyser nur: die* Edlen Manne Ludwig *und* Friederich *Gebrüdere Graffen zu Oettingen Unsere Liebe Getreuen &c. Wohl aber gebrauchten Sie sich solchen Landgräfflichen* prædicats anno 1342. anno 1344. *aber Graff* Ludwig *mit dem Zusatz* Landvogt, *folgender massen:*

Wir Ludwig unde Friderich Gebrüder *Graven* zu Oetingen, Lantvogete und Lantgraven *in Elsas, thun kunt &c.* in fine: *so hant Wir* Grave Friderich Herre und Grave zu Oethingen *unser Insiegel für Uns und Unsern Bruder Graven* Ludwig *gehencket an disen Brieff der ward gegeben an dem Fritag vor* Sant Aurelien *Tag* anno dicto.

In mehr andern Brieffschafften werden Sie genannt die Edeln Ludewig *der* Elter und Ludewig der Jünger *Graffen von* Oettingen Lantgraven im Nidern Elsas, 1359. 1361. &c. *nemblichen Vatter und Sohn, nach Absterben Graff Friederichs, welche auch den jenigen* Rest *der Land-Graffschafft, was nicht vorher das Hauss Liechtenberg von denen rechten Landgraffen bekommen, an andere verkaufft.*

Ob sich nun wohlen nirgends bey denen Authorn *einig grundlicher Bericht ergiebet, wann und wie, das Hauss Oettingen zu solcher* Succession *gelanget seye, so will mich dannoch gäntzlich bedüncken, dass Graff* Ludwigen *von Oettingen weyland Landgraff* Ulrichs *zu Elsas eintzige Dochter vermählt gewesen seye, und solches daher:*

1. *Weilen derselbe* Ludiwig Senior *in obberührtem* Document de anno 1341. *sein Herrn* Ulrichs *eintzigen Sohn,* Landgraff Johannsen, *seinen Schwager nennet, und bezeuget, dass dieser in solchen Verkauff* consentirt *habe, welches dann um so nöthiger gewesen, weilen der Kauff drey Landgräffliche eigenthumbliche Dörffer betroffen, und also nach vermuthlich allschon beschehenem Absterben seiner Frau Gemahlin, oder* intuitu *seines einigen Sohns* Ludwigs *des Jüngern, dessen Mütterlicher Erb-Güther* Administration *Er getragen haben wird,* conjunctâ manu *geschehen müssen. Danebens ist*

2. *solcher Heurath umb so weniger in Zweiffel zu ziehen, weilen* ex antiquitate *bekandt, dass obwohlen zur selben Zeit die Herren einander mit dergleichen Schwägerlichem* Prædicat *nicht so leicht, als es in heutigem* Abusu *ist, begegnet seyen, gleichwohlen der jenige den andern einen Schwager genannt, welcher des andern Schwester zur Ehe gehabt. Dieweilen dann*

3. *Eingangs berührter massen der letzte Landgraff Johannes, nicht mit einer Oettingischen, sondern Liechtenbergischen Gräffin vermählt gewesen, so muss wohl folgen, dass Oettingen diese letzte, sonderlich* in Imhoffii Notitia Imperii, Adelheid *benahmste, wiewohl aus dem insgemein bekandten* Egensheimischen ramo

ALS.

mo angegebene Landgräffin zur Gemahlin gehabt habe, und solches

4. Daher, weilen, wie obgemeldt, keiner des uhralten Oettingischen Hauses gefunden wird, welcher sich vor Ihme Ludovico Seniori, dessen Herrn Brudern Friederichen, und jenes Sohn Ludovico jun. einen Landgraffen zu Elsas geschrieben, noch sonsten weder eigenthumbliche, noch Lehen-Güther in dieser Provintz besessen hätte.

Es hindert aber nichts, dass einig signum affinitatis in etlichen Documenten, deren in Prodromo p. 282. eines angezogen, nicht befunden wird, massen wie gemelt, dergleichen dinge, bey denen Alten, eben so genau nicht immer genommen worden, wie uff dem Nothfall mit gar vielen andern Instrumenten zu belegen, auch gar mit Liechtenbergischen darzuthun wäre, dass keiner Verwandschafft gedacht, da doch oberwiesener Massen, solche mehr als klar am tage liegt. Ob auch wohlen idem Author p. 285. anführet, als ob die Oettingische Famille, ehe und bevor die Landgraffschafft an selbige gekommen, noch andere Lehen im Elsas besessen hätte, wird doch solches nicht probirt, auch schwerlich geschehen können, angesehen die in dem angeführten Bischöfflichen Strasburgischen Kauff-Brieff de anno 1359. enthaltene Worte:

Exceptis feudis, quæ fuerunt feuda, antequam nos venditores præfati Landgraviatum Alsatiæ adepti fuissemus & per nos collata vel in dotem de nostro consensu aliis assignata fuerint &c.

von nichts anders, als denen Landgräfflichen Affterlehen oder Subfeudis zuverstehen seynd. Ja dieser nembliche passus bestärcket

5. Heiter hell, dass eben diese benahmste Graffen von Oettingen, und keiner Ihrer Vor-Eltern, die Land-Graffschafft Elsas sambt Titul und Nahmen erstmahls erlanget und erworben haben; und zwar

6. mittelst vorerwehnter Heurath umb so glaublicher, indeme auch offt berührte Herrn Graffen von Oettingen, noch lang vor erhaltener Land-Graffschafft, eben das jenige Heurath-Guth, als Westhoffen, und Ballbronn, welches vorhin die von Liechtenberg, Herrn Landgraff Ulrichen, und seiner Fraw Gemahlin, pignoris loco, und biss zu abstattender Ehesteur in Gelt mitgegeben, in possess bekommen, und so lang genossen, biss es Liechtenberg wieder redimirt, so jedoch uff dieselbe extra jus cognationis, eben so wenig, als andere sein Herrn Ulrichs Landgräfflich-eigenthumbliche Güther, transferirt werden können, die Sie von Oettingen doch gleich sowohlen, als andere Lehen-Güther mit veralieniren helffen. Es mag auch wohl seyn, dass weilen Herr Landgraff Ulrich in an. 1323. 1324. und etlich folgenden Keysers Ludovici Bavari, Land-Vogt in Elsas gewesen, aber desswegen von Lupoldo Austriaco viel Ungemach und Ruin in seinen Landen zu S. Pult und sonsten, inmassen auch Königshoffen Cap. 2. p. 129. &c. anführt, erdulten, wo nicht gar einem andern locum cediren müssen, dass dieser Kayser hernach, und mutato rerum statu, auf sein Herrn Ulrichs untertbänigstes Anlangen bewogen worden, erwehnten seinen Dochtermann Graff Ludwigen von Oettingen nicht nur zu einem Land-Vogt zuerklären, sondern auch in compensationem damnorum, und in Absicht des allschon vor Augen geschwebten Abgangs Nahmens und Stammens, mit denen LandGräfflichen Reichs-Lehen, sampt davon dependirenden Titul, und Regalien, welches dann selbiger Zeiten zu erlangen, eben keine sonderbahre Müh gekostet, zu begnadigen; Wiewohlen Bernhard Hertzog, dieser beeden Landvögten mit keinem Wort gedenckt; Dieweilen sich dann auch obangeregter massen derselbe einen Land-Vogt, und Land-Graffen im Elsas, hingegen sein Herr Bruder Friderich Herr und Graff zu Oettingen geschrieben, so wird sich etwa nicht übel conjecturiren lassen, dass dannoch dieser letztere Primogenitus, und allein regierender Herr der Graffschafft Oettingen, Jener aber als Secundogenitus nur ein appanagirter Herr gewesen, und an denen Oettingischen Landen der Zeit keinen Theil, wohl aber in denen Land-Gräfflichen Affairen, als mit regierender Land-Graff vor dem Bruder die Præeminentz zumahlen und in Erwegung sowohl dessen mit seiner Fraw Gemahlin Adelheid als der letzten Land-Gräffin erzeugten eintzigen Sohns auch Ludwig genannt, als auch derselben eintzigen Herrn Bruders, als des letzten Stammens, und Nahmens nemblich Land-Graff Johannsen, zeitlich dahin gesorgt haben werde, berührten seinem eintzigen Brudern Graffen Friederichen, und zwar noch bey Lebzeiten seines Herrn Schwehers Land-Graff Ulrichs, die investituram simultaneam, gleich Er selbsten an denen Oettingischen gehabt, in denen Reichs- und Bischöfflichen Strasburgischen Lehen zu erwerben, und pro coherede zu declariren, allermassen dann auch erfolgt, dass beede Herrn Gebrüdere nach jenes Todt, nicht nur da- und dorthin verschiedene eigenthumbliche, sondern auch nach und nach viel lehenbahre Stücke, sonderlich von diesen letztern anno 1351. an Kayser Carolum IV. Vatter und Sohn aber, nach sein Graff Friederichs Ableiben, da ausser Zweiffel die gantze Oettingische Lande, auff dessen Herrn Bruder Ludwigen verfallen, und dieser zugleich in verdriesslicher Gemeinschafft mit seinem Herrn Schwagern, besonders da die im Elsass gelegene Güther von denen Oettingischen allzuweit entfernet gewesen, und bey damahlig gefährlichem Faust-Recht gar leicht ein grosser Schaden entstehen können, länger nicht bleiben wollen, consensu affinis Johannis Comitis Provincialis, den Rest der Land-Gräfflichen Güther Anno 1359. an das Bistumb Strasburg verkaufft.

Daran aber ist nicht zugedencken, dass die Land-Graffen im Elsass, Herren von der gantzen Provintz jemahlen gewesen wären, massen zur selben Zeit noch viel andere mächtige Herren, als der Bischoff von Strasburg, Fürst zu Murbach, die Graffen und Herren von Liechtenberg, die Herren von Ochsenstein, die Herren von Geroltzeck am Wasichin, die Herren von Rappoltstein, die Herren von Girbaden, die Herren von Ettendorff zu Hohenfels, der Landvogtey Hagenau, der Ritterschafft, der Reichs-Städt, und anderer zu geschweigen, in dieser Provintz Ihre Landen gehabt, von denen Herrn Land-Graffen aber nicht weiter dependent gewesen, als was etwa die Land-Gerichte betroffen, *

(* Landgraff, olim erat Landrichter, Graff nomen Officii.)

Welche gleichwohlen in Seculo 14. schlechten respect gehabt, bey nach und nach zertrennter niedern Land-

ALS.

Landgraffschafft aber, und ohneracbtet der Bischoff von Strassburg solchen Titul *angenommen, und das Hauss Liechtenberg nicht weniger dazu befuegt gewesen, völlig gefallen, wird auch jenes, durch sehr viele* tempore Landgraviorum, *durch die Bischöffe von Strassburg, die Graffen von Liechtenberg, und andere, mit denen Marg-Graffen zu Baaden, denen Graffen zu Württenberg, Hertzogen von Lothringen &c. &c. gemachte* allianzen *und Bündnüssen, klärlich bestärcket.*

Derowegen dann auch in nicht geringem Zweiffel stehe, ob Sie Fürstliche Land-Graffen gewesen seyn möchten, wenigstens habe solches noch aus keinem Document *abnehmen können, wohl aber wird das Gegentheil* ex Diplomate Friderici II. *der Stadt Strassburg* in anno 1236. *ertheilt, welches* Dominus Wencker Disquisit. II. De Ussburgeris pag. 9. exhibirt, *daher erwiesen werden können, weilen obgemelter* Henricus de Werde expresse inter Comites *und nicht* Principes referirt *wird;* Verba sunt:

> Testes hujus rei sunt Venerabilis Sifridus Archiepiscopus Maguntinus. Bertoldus Argentinensis Episcopus. Hugo Morbacensis Abbas. Dilecti Principes nostri. Hermannus Marchio de Baden. Conradus Burggravius de Nuerenberc. Fridericus de Zolre. Heinricus de Werde. Albertus de Habesburc. Luitharius de Hohenstaden. Comites. Burchardus de Geroltsecke. Burchardus & Symon Filii ejusdem, &c. &c.

So ist auch vorhin bekandt, dass die alten Graffen von Habspurg dieses Land-Graffl. Tituls *halben unter denen Fürsten keinen* Rang *gehabt, auch solchen dem Stamm-Nahmen Habspurg jederzeit nachgesetzt, gleich auch obige Graffen von Oettingen gethan, wie nicht weniger alle Hertzogen von Oesterreich denselben nicht denen Fürstenthumben, sondern denen Graffschafften nachgestellt; zu welcher Zeit aber die Oettingische* Successores *zu solcher Fürstlichen* Dignitæt *gelangt, ist vorhin Reichs-kündig.*

Ich gedencke hier noch, dass obhochgedachter Land-Graff Johannes, *welcher vermög* Epitaphii *an St. Jacobs Abend* 1376. *in GOtt verschieden, und damit Stammen und Nahmen beschlossen, allhier zu Buchweiler in der Hoff-Capellen, rechter Hands, an der Wand gegen dem Chor, in einem steinernen erhabenen Sarck begraben liege, und weilen lang vorher Land und Leuth, sonderlich die jenige, welche dieser* Graffschafft *am nechsten gelegen, an seine nechste Anverwandten die von Liechtenberg begeben gewesen, und Er also keine Regierung mehr geführet haben wird, als möchte nicht übel vermuthet werden können, dann Er habe sich auch am liebsten hieher, zu seinen nechsten Befreundten, in specie zu dessen Schwagern, Herrn* Sigmunden, *Herrn zu Liechtenberg, als seiner Frau Gemahlin leiblichem Bruder, welcher* anno 1380. *verstorben, in die Ruhe begeben, und der Ursachen in diese* Capell *begraben werden wollen, weilen dessen Herr Schweher* Johannes Herr *zu Liechtenberg der Jünger* in anno 1316. *wie vielleicht auch seine Frau Gemahlin, und Dochter, von welchen aber keine* Epitaphia *vorhanden, ebenmässig darinnen zur Erden bestattet worden, wie das noch vorhandene schöne Grab, darauff derselbe in völliger Lebens-Läng sehr sauber in Stein gebauen zu sehen, bezeuget.*

(II. *Von denen Herren Graffen von Worth.*)

Was sonsten Bernhard Hertzog in Chronico Alsatiæ *von denen Graffen, und Graffschafft zu Worth beruhret, hab ich bissher so wenig als andere* curiose *Leuth errathen können, halte auch dafür, dass sowohl das Wappen* fingirt, *als auch irrig seye, dass der letzte, wiewohl ohnbenahmste Graff* anno 1278. *mit todt abgangen, zumahlen da auch das geringste nicht gemeldet worden, wozugegen im Obern- oder untern Elsas solche Graffschafft gelegen seye; Ich bilde mir aber ein, dass Er wohl etwas von denen Graffen zu* Werde *gelesen, auch dafür gehalten, dass solcher Orth im Elsas* situirt *seye, aber keine* Information *gesucht, oder erhalten habe, dass dadurch die Land-Graffen im Elsas zuverstehen seyen; Es ist aber dieses* Werd, *oder* Werth, *auch* Werda *genannt, der jenige zwischen Schlettstatt und Bennfelden gelegene Orth, woselbsten gedachte Land-Graffen, von Alters her Ihre* Residenz *gehabt, und zuletzt* anno 1359. *neben mehrern, an das Bisthumb Strassburg verkäufflich begeben worden, massen vor alten Zeiten nicht ungemein war, die Herren von Ihrem Schloss, wo deren Hoff-Lager gewesen, zu nennen, als es noch heutiges tags ist, besonders da sich etwann in einem Geschlecht, mehrerley Linien befunden.*

Sic Comes Sibertus de Werda in Keyser Friderici II. Donation *über den Zehenden zu Ballbronn* anno 1200.

Alias nominatur Sigebertus *Edel-Graff* in fundatione *des Closters Stephansfelden.*

Sigebertus Comes de Werda & Civis Argentinensis, cujus Filii Heinricus & Diethericus, de quibus supra, 1217.

Sibert *Grave von* Werdt. *in der Stadt Anweyler* Privilegio de anno 1219.

Henricus de Werde Comes. in Diplomate *der Stadt Strassburg.* de anno 1236.

Nobilis Vir Johañes *Landgravius de Werde in Kaysers* Adolphi Confirmation *des zwischen Ihme Land-Graffen und Johannsen Herrn zu Liechtenberg, mit Land-Vogten* Otten *Herrn zu Ochsenstein die* restitution *der Habspurgischen Schlösser Ortenberg, und Billstein gemachten Vergleichs betreffend, welcher zur Erläuterung dessen was im* Prodr. Alsat. Cap. 12. pag. 283. & 284. *angeführet worden, dienen könte,* de an. 1293. *Johannes Land-Graff zu Elsas* an. 1278. *Ja des letzten Land-Graff* Johannsen *Vatters Bruder, Herr Philipps Land-Graff zu Elsas Dom-Herr zu Strassburg, nennte sich noch* an. 1317. & 1332. *in gewöhnlichem seinem Insiegel einen* Land-Graffen *von* Werdt: S. PHILIPPI LANTGRAVII D'WERDE. *gebraucht sich auch*

Ad Pag. 34.

ALT.

auch keines andern dann des gewöhnlichen Land-Gräfflichen Wappens.

Woraus dann nicht weniger offenbahr, dass alle diese LandGraffen mit dem in anno 1238. *verstorbenem* Henrico, *einerley Ursprung und Herkommen gehabt, wie Sie dann auch einerley* Schild, *wohl aber nicht immer einerley* Helm *geführt.*

Andere nennten sich von Ihrer Residentz **Egensheim**, *andere aber von* **Franckenburg**, *dem damahls Reichs-Lehenbahren Schloss.*

Testibus &c. Hugone Comite de Dagespurg. Sigeberto de Franchenburg. Anshelmo de Ringelstein. in fundatione monasterii Neoburgensis de anno 1156.

Vom Gräffl. Hanauischen Städtlein Wörth können sie Herrn Land-Graffen sich nicht geschrieben haben, in deme solches ohnstrittig allschon vor 400. *und mehrern Jahren, unter dem Liechtenbergischen* Dominat *gestanden, auch in etlich alten* Documenten **Niedern Wörth** *benahmset, nirgends aber einig* Vestigium *gefunden wird, dass einige Graffen dieses Nahmens daselbsten sesshafft gewesen wären. Aussér obernahmsten LandGraffen findet sich auch noch* Henricus Comes (Alsatiæ) 1059. verba Privilegii Cæsaris Henrici *Bischoffen* Heciloni *zu Strasburg ertheilt:*

Henricus Comes, &c. Wildbannum super ipsum prænominate Strasbourgensis Ecclesie forestum unde lis oborta est, in pago autem Alsatiæ & in Comitatu prædicti Henrici Comitis, atque infra hos terminos situm. Id est à villa Ottonis Ducis quæ dicitur Ottenrode &c. dat. Idib. Octobr. anno Dominice Incarnationis M LVIIII.

It. &c. Theodoricus beatæ memoriæ Provincialis Comes humanæ concedens naturæ, filii sui unà cum filia & matre eorum &c. &c. ejus anniversarium est Non. Sept. filius ejus Provincialis Comes Godefridus prædii advocatus & tutor non exactor sed defensor sit: factum autem est hoc Cyrografum anno ab incarnatione Domini MC. LVIIII.

Er LandGraff Dietterich, *war auch auf gemeinem Land-Tag zu Mommenheim mit Bischoff* Bruno *zu Strassburg anno* 1129. *in Fleckensteinischer Donation über den Hoff Schönau, &c. an das Closter S. Waldburg.*

B. *den* 8. *Octobr.* 1703.

ALT, senex, vetus. *Alter*, senex. *Alten*, senescere.

Alta, *elti*, *alter*, *altduam*, senectus, senium. [Defectus, defectio. exempla vid. in voce *alteri* notata.] De hominibus & animalibus. Kero: *altero*, *senum*. [In ipso Kerone legitur *altera*, non *altero*, c. 37. apud quem sequentia quoque reperiuntur. *altar*, ætas. c. 30. 63. *So huuelihes so des altres*, cujuscunque ætatis. c. 63. *Ze altar piqhuuemen*, ad ætatem pervenire. c. 63. *chind demu minnerin altere*, puer minori ætate. c. 59. *chindum minnirin aldre*, pueris minori ætate. c. 59. *in dem altrum*, in ætatibus. c. 37 *alta*, vetustum. c. 55. *so uuas altiu*, quodcunque vetus. c. cit. *kauuati altiu*, vestimenta vetera. ibid. *Des altun euua*, Veteris Testamenti. Prol.

In Gloss. Monseens. sequentia occurrunt. *Alta*, annosa. p. 390. *altar*, senecta. p. 355. *altemo*, majori. p. 365. *alten*, Presbyteris p. 359. *altenten*, senescentem. p. 348. *altichun*, Presbyteri. p. 343. *altosto*, primus. p. 363. *pi alten zintin* (leg. *ziten*,) antiquitus. p. 332. *vonna alten ziten*, ex antiquis. p. 351. *alt vuari*, factus esset. p. 395.]

Otfr. V. 15, 82. *Sar thu bist altenti*, quamprimum tu senesces.

Elti. Otfr. V. 23, 280.

Ni in jungestemo thinge,
tho elti nan githuinge.
Si non in juvenili termino,
tamen senectus eum angustat.

Eldi, senecta. *Ureldi*, senium: Glossæ Lipsii.

Altera, senium. Otfr. I. 16, 28.

Mit thisu ir altera.
In senectute hac sua.

[At Codex Cæs. habet *ir alteta*. Melius Vaticanus conjunctim, *iralteta*: i. e. *cum hoc*. seu, *in hoc statu*, sc. viduitatis *consenescebat*. Scherz. in l. c.

Altemo, vetera. Otfr. III. 15, 91.

Zi altemo uueuuen.
At vetera tormenta.]

Altduam, senium. Otfr. I. 4, 103.

Altduam suaraz
duit uns iz urunanaz.
Senectus gravis
facit nos id desperantes.

Idem de Abrahamo & Isaaco, II. 9, 76.

UUard er mo ouh zi ruame
in sinemo altuame.
Factus erat ei etiam in solatium
in suâ senectute.

[Tatianus habet *alttuom*: de Elisabetha dicens. *Siu intphieng Sun in ira alttuome*. Ipsa concepit filium in senectute sua. Vox hæc est veteribus parum usitata, cujus loco nunc dicimus, *das alter*. Quod autem Angl. Saxones olim voce *Alderdom* leguntur usi, id huc non pertinet; est enim ea vox non ab *alder*, senior, sed ab *ald*, senex est *aldhad*, senectus. Hæc igitur simpliciter ætatem, illa senioratum, & ut Somnerus accurate interpretatur, principatum denotat. Hæc Palthen. not. ad Tat. p. 298.]

Alter, senex. Fragm. de Bello Hisp. Caroli M. ℣. 1143.

Nu sten ih alters eine.
uuare komen thie eithe
Thie si mit sworen?

ALT.

Nunc sto ego senex solus.
quorsum veniunt juramenta
Quæ isti mihi jurarunt?

Idem ℣. 955.
Notte sih an there stunt:
Thaz alter kerte sih an thie jugent.

Altero, senior, Notk. Ps. XL, 14. & XLVI, 5.

Hinc *Aldermanni* Anglo-Sax. h. e. Senatores, Presbyteri, Seniores populi, Scabini. Polyd. Virg. *Echevin*, Menag. *in Dict. Etymol. Gall. Alderm.*

Altheirrin, Senatores Romani, *Rh. de S. Annon.* ℣. 266. [Nordlingæ in Suevia hodienum Senatores *Altherren* vocantur.]

Altern, antecessores, vorfaren alicujus civitatis, communitatis. Rupert. Imp. Diplom. de privileg. civit. Francofurt. 1400. *ire altern oder sie:* eorum antecessores vel ipsi. *Altin*, prior, Notk. Psal. LXXIX, 11.

Altano, dicitur Abraham esse Christi, Otfr. I. 3, 31. Vid. *Ano.*

Altar, generatim ætas. Otfr. III. 20, 186.

Fraget inane sin uuar,
Er habet io thaz altar,
Thaz er in thesen thingen
Firsprechan mag sih selben.
Interrogate ipsum veritatem suam,
habet quippe hanc ætatem,
Ut ipse in his rebus
Postulare possit sibi ipse.

Idem L. V. 20, 77.
Sih sceident thar zi liche, (libe)
thie uuarun hiar giliche.
Zi altere furdir.
Se separabunt tunc corpore, (per vitam)
qui erant hic æquales
Ætate, (vel &) ulterius.

[In versu 77. *liche*, non *libe* esse legendum Schilterus etiam in Not. ad h. l. notavit.]

Altire dero werlte, ætates mundi sex. Notk. Psal. XCII. 3.

Nio in altere, nequaquam, Tatian c. 4, 11. *jo ni altere*, nunquam. c. XIII. 10. c. VIII. 3. nos hodie: in ewigkeit nicht. [Particula est acerrime negans, & sensus particulæ est, *ni io in altere*, nunquam ætatem, nulla ætate, nullo tempore, *mein tage nicht*. Palthen. Not. ad Tat. p. 303. 327.]

Alta, alti, vetustas. Notk. Psal. LXVIII. 22.

Alden, inveterascere. Psal. 18/17, 46. *Frimde kint sint gealdet.* Filii alieni inveterati sunt. Vid. Notk. Psal. XLII. 4.

Die altun slahta finer forderon, progenies patrum suorum, Notk. Psal. XLVIII. 20.

Altmaga. vid. Magen.

Alten, prolongare, differre. Otfr. V. 23, 104.

Thes uuillo sin io uualte,
zi lango uns iz ouh ni alte.
Hoc voluntas ejus faxit,
nec longius nos moretur.

Idem IV. 6, 89.
Er uuihtes ouh tho ni alta,
ioh menag uue in zalta.
Nec quicquam cunctatus,
etiam multiplex væ istis dixit.

Idem III. XV. 7.
Er altaz sos er scolta,
unz er thia zit uuolta.
Cunctatus ut debebat,
usque dum tempus eligeret.

Idem V. XXV. 151.
Sie ouh thaz ni eltent.
Then Gotes drut so sceltent.
Neque etiam cessant,
DEI fidelem adeò culpant.

Idem V. VI, 37.
Zi uuizzanne sie altun
thio buah, thiu fruma zaltun.
Scire cunctabantur
libros, qui salutem referunt.

[ALTASUNGUN, inlationibus. Gloss. Monf. p. 381. *Altasunga*, suspendium. Gloss. cit. p. 347. *gialtisot*, suspendatur. p. 388.]

ALTECLEREN, Nom. Propr. in Carm. de B. Hisp. Caroli M. ℣. 3390. 3596. & 3600.

ALTERI, altare. *Altarres faz Keuuihtiu*, altaris vasa sacrata. Kero. c. 31.

Otfr. II. 9, 93.
In then alteri er nan legita.
In aram eum posuit.

Altare, Idem II. 9, 106. V. 23, 373.

Altere, aræ idololatricæ, Otfr. II. 4, 24. de Satana:

Job zi altere firleitta.
Et ad altaria seduxit.

Idem III. 15, 90.
Job er se thes gebeitti,
zi altere firleitti.
Atque is istis eum dirigit,
ad idololatriam seducit.

[In duobus his locis vocem *altere* non *altaria*, sed *defectionem* notare, quo sensu & L. I. 24, 120. occurrat; atque vocem *alter* non solum *senium* & *ætatem* sed & *defectum* ac *defectionem* hic significare Scherzius observat in Not. ad ll. cc.)

Eltere, in veteri Psalmorum versione.

Alt, in compositione idem quod Romanis Ex.

Altvogt, Ex-præfectus. Epitaphium in æde S. Thomæ Argent. Anno Domini MCCCCXI. Secundo Idus Junii starb der Ersame Paulus von Jölingen. Altvogt zu Dachsteyn. und Gertrut sin eliche Huss-Frowe. denen Got genade.

ALTERHOLT, almeta: Glossæ MS. A. Sax.

ALTINONTI, dissimulans, Kero. c. 2.

Altinoe, sunta missituantero dissimulet peccata delinquentium. Id. c. 2.

[In Gloss. Monseens. hæc extant. *Altinont*, differunt. p. 403. *altinota*, dissimulaverat, p. 409. dissimulatur. p. 411. *altinotun*, dilati sumus. p. 404. *altinotum*, *katualotun* remorati. p. 405.]

So ALTERKOSEN, murmurare. Ps. LIX. 16. *werden sie nit sat, so alter kosent sie.* Si verò non fuerint saturati, & murmurabunt.

ALUTRUDE, Lex Sal. t. LXXI. de incensa Basilica, i. e. ædibus Druidum.

AL-

AMA.

ALWALTEN *Kaisare*, Augustus Cæsar, Tatian. c. V, 11. [Haud obscurum hic interpres imperitiæ suæ historicæ signum præbet, dum utrumque hoc nomen Imperatoris Romani proprium, pro appellativo venditat. Propria autem nomina, interpretationem, qualis hæc est, non admittunt. *Aluualten* idem est quod *aluualtend*, i. e. late imperans, sive sine lege regnans. Utrumque in Octavianum Augustum competit. Palthen. in h. l. p. 309. Ceterum in Otfrido l. 5, 45. Verba Angeli Mariæ conceptionem annunciantis ita referuntur. *Thu scalt beran einan alauuualtentan.* Paries omnipotentem.]

AM, *amb*, *amba*, vox antiqua Celtica, con, circum, *umb*. Lexic. Cambro-Britann. Boxhornii: *Amcan*, conjectura.

Amdo, amiculum, involucrum, quod circumquaque tegit.

Amgara, annulus. *Amgœd*, circumquaque sylvosus.

Amguedd, cariora supellectilia, undiquaque reposita.

Ambad, undiquaque seminatus.

Amlwg, conspicuus. (umb-lug.)

Amsathar, locus undique tritus. (obsessus)

Ambacht, de quo mox.

Vox Celtis, Græcis & Romanis communis. Festus: AM *Præpositio loquelaris, significat Circum. unde servus Ambactus, i. e. circumactus dicitur.*

AMAHTIGEN tuon, deficere facere, ohnmæchtig machen, Notk. Ps. XXXVIII, 12.

AMALE, nomen gentilitium Gothorum, Jornandes: *Ordinant super se regem, Alaricum, cui erat post Amalos secunda nobilitas.* Hinc *Amalasuinta, Amalafreda*, *Amalaburge*, *Amalarici*. Du Fresne Glossar. hic. Atque ita emendanda lectio *in cap. 2. si. X. de Summ. Trinit.* Amali, Ostrogothi in Italia, *Amlunga Land*, Italia. Hist. Theodor. Veron. *Verel. Ind. Ling.*

[AMASLUOCH. elisit. Gloss. Monseens. p. 362.]

AMAT. Vid. omat.

AMATT, Possessor. MS. Lex. Sal. c. XLIX. de Filtortis: *Ista omnia facere debet in illum mallum ubi ipse amatt esse denoscitur, super quem res illa agnita fuerit aut intertiata.* Heroldus legit: *ubi ipse Rhamallus esse videtur.* St. Baluzius: *Hamallus.*

AMATODO. Walafr. Strabo de Reb. Eccl. c. VII. Vid. inf. *Toda.*

AMBA TEXACA. AMBA OTHONIA. Lex Sal. XI. fi. Wendelino nomina propria Malbergiorum, satis contorte.

AMBACHT, I. circumspectio, *obacht*, cura, officium. Kero: *Ambaht, officia.* c. 16. *Ambahti*, officium, officina. Prol. c. 4. 31. *Ana ambahti*, propter officium. c. 62. *Ambaht*, minister. Prol. *des cotchundin ambahtes*, divini officii. c. 43. *ambahtin kezelite*, officiis deputati. c. 48. *Ambahtit*, administraverit. c. 31. 64. *Unterambahte*, subministrat, c. 2. Tatianus pr. de Apostolis: *Thie ambahta uuarun uuortes.* qui ministri erant Verbi. [Id. c. 15. §. 6. *ambahtitun imo:* ministrabant ei nempe Angeli Christo Matth. 4, 11.]

AMB.

Gohtis: *Andbahts*, minister. *Andbahtgan*, ministrare. Gloss. Goth. Jun. Willeram. in Cant. Cant. p. 67. n. 28. *ambechtent* cibos æternæ vitæ. Liber Salicus Monasterii Ebersheim. Dinghoff de an. 1320. *Swa ein meiger blibet der des Gottesbuses ist, der git zwene velle dem Gottesbuse von me* (von dem) *libe, das beste. Darnach das beste von me ambachte.* i. e. Si villicus moritur qui Monasterii homo proprius est, is dat duplex mortuarium Monasterio de persona, optimum. Itemque optimum de officio villicatûs.

Rotulus curiæ Dominicalis in Grussenheim: *Ist est das er ein ambacht het von dem closter, so git zwene velle, ein von dem libe, den andern von dem ambahte.*

Glossæ MS. Angl. Sax. *Conlatio*, *ambecbtae.*

[Gloss. Monseens. *ampaht*, conductor. p. 403. dignitatem. p. 373. *amphata*, conductores. p. 403. *ampahte*, curia, p. 411. *ampahti*, episcopatum, p. 364. *tages ampahti*, diurnam. p. 405. *ampht*, negotium. p. 393.

Ambaft, Carm. Fragm. de Bello Hisp. Caroli M. ℣. 1953.

Sie baten ire Ewarten
thaz sie sih gareten.
Zo ire ambafte sie giengen.
Godes libchamen sie entphiengen.
Rogabant suos Sacerdotes
ut se præpararent.
Ad sua officia hi ibant.
DEI corpus illi accipiebant.

Conf. supra *Achter. Ambeft*, Rationato: Glossæ MS. Angl. Sax. Est hæc vox antiqua Celtica, composita ex *Amb*, umb, ob, undique: & *Acht*, cura. Vox & Celtis & Romanis propria. Festus: *Ambactus apud Ennium servus actor dicitur.* [Imo hanc vocem *Celticam*, *Gothicam*, *Germanicam*, *Norvegicam*, *omnibus linguæ Scythicæ Dialectis communem* appellat Stiernh. Gl. U. G. p. 12. b. qui *Ambaht*, ex particula *An*, vel *am*, & *biuda*, præcipere, compactam esse censet, consentiente Diecmanno; qui simul refert in Gloss. Rabani Mauri *Ampahte*, functione, notare. Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 84. sq.] Linguâ Gallicâ, cliens. Vid. ibi Jos. Scalig. Du Fresne *Glossar. hic.* Menag. *Etym. Gall. Ambassadeur.*

II.

Ambaht, ministerii & procurationis districtus, præfectura, comitatus, jurisdictio, Ambachtia. Diplomata vetera: *In comitatu Engelberti, in Engelbrechtes Ambachte*, Freher. Lib. I. Orig. Palat. p. 37. In Belgio: *Cassel ambacht*, *Bergen ambacht.* Cluver. L. I. Germ. Antiq. c. 8. & c. 13. fi.

III.

Ambaht, curia, corpus circa opificium aliquod occupatum, zumft, Belgis. Huc Statuta quorundam Opificum, quibus obligantur collegæ *ins Ambt freyen*, i. ne ducant uxores extra collegium suum. Quale Statutum approbat cum M. Steph. *de Jurisd. Lib. II. P. II. c.* 8, 45. Wehner. *Obs. Pr. Fr.* ratione non solidâ.

AMB. AMB.

AMBAHTER, ambactus, cliens, ministerialis, vasallus: Notk. Psal. 102. pen. de Angelis ministris. Jul. Cæsar. de B. Gall. cap. Lib VI. c. 15. *Gallorum ut quisque est genere copiisque amplissimus, ita plurimos circum se ambactos, clientesque habet.* interpretamenti scilicet loco subjicit vocabulo Gallis Celtisve proprio Romanis cognitum, nec tamen satis vim vocis exhauriens, quanquam hodieque clientis & vasalli nomina promiscuè usurpentur. *Ministerialis*, Goldast. *Lib. I. Rer. Alem.* pag. 133. 116. 118. Wehner. *Obs. Amman.*

Amtrustio, Ambt Trost, Marculph. Form. XLVII. vel L. I. c. 18. de Regis Amtrustione: *Quia ille noster Fidelis veniens in Palatium nostrum unà cum Arimannia sua in manu nostra Trustem & fidelitatem nobis visus est conjurasse, propterea decernimus ac jubemus, ut deinceps memoratus ille in numero Amtrustionum computetur.* L. Salica c. XXXII. *Siquis Salicus Salicum castraverit, DC solidis culpabilis judicetur. Si quis Amtrustionem castraverit, MDCCC. solidis culpabilis judicetur.* Igitur Amtrustio triplo nobilior, quàm alius Salicus. *Wendelin. Gloss. Salic.* Vid. infra *Trost.* Vide & *L. Salic. t. LXXVI.* ubi Amtrustio est Salicus, qui postea Ministerialis dictus, qui in peculiari clientelia & Ministerio Regis est.

2. Ambachter, missus, legatus, Ambasciator.

Ambachtheere, Belgis Zunftmeister.

Ambachtman, contractè Ambtman, Amman, præfectus, Ministerialis, Gold. d. l. du Fresn. Glossar. h. Sed quum hoc vocabulum diversimodè accipiatur apud veteres & hodie, estque ubi lis de finibus officii Ambtmanni & Sculteti oriatur; itaque distinctius hic procedendum.

Ambtman, Dienstman, præfectus, ministerialis, officiatus, Beamter, [In Gloss. Rabani Mauri *Ampahman*, est Tribunus qui mille viris præest. v. Dieckmann Spec. Gloss. Latino Theot. p. 84.] (I.) primò generale nomen est & commune omnibus qui alicujus Domini, Ecclesiæ vel Civitatis munus ac ministerium, obit, sive Nobilis sive Plebejus, vide infra *Dienstman.* Comites olim sub se habebant Missum sive Vice-Comitem, hunc secuti Centenarii sive Sculdesii vel Sculteti, hos Decani, Saltarii, locorum præpositi, Capitular. Caroli M. an. 812. c. 2. & 7. Pipini R. an. 793. c. 2. 10. & passim. LL. Longob. *L.* 1. *T.* 2. *L.* 2. *& Tit.* 12. *l.* 2. & *Tit.* 17. *l.* 10. Otto I. Imp. in Diplomatibus: *Nullus Marchio, Comes, aut Vicecomes, Sculdasius vel quilibet ex judiciaria potestate.* Königsh. Chronic. Episcopi Argentoratensis Officiati in civitate olim aliquando quatuor fuere, J. Arg. L. I. c. 1. §. 8. *Der Bischof setzet vier Ambacht: das ist das Burgraventum: das Schultheisentum. Das Muntzmeistertum und das Zollnertum.* i. Quatuor officia *Episcopus investit. Burggravium: Scultetum: Thelonearium; Monetæ Magistrum.* Et mox: *Scultetus judicabat pro furto, pro frevela & pro geltschulde in omnes cives urbis & in omnes ingredientes in eam, nisi rationabiliter opponant exceptionem, præter Ministeriales & eos qui sunt de familia Episcopi, & qui ab ipso sunt officiati. Habet autem potestatem cogendi & constringendi judicatos, quod vocant Bannum non ab Episcopo sed ab Advocato. Postquam Episcopus Advocatum posuerit, Imperator ei Bannum i. gladii vindictam & omnem potestatem stringendi dare debet.* Reversales Episcopi Arg. & Civitatis de an. 1263. *So ist och ihr recht und gewonheit: Swenne so in ein nuwe Herre wirt zu eime Bischoffe, dass er das Schultheissen ambacht lihen sol eime Gozhusdienstman oder eime Burger swem er will, vergeben oder umbe gut, zu dess Bischoffs lebene oder dess, der da Schultheisse wirt. &c.* De cæteris suo loco: hîc de *Sculteto* & *Advocato* dicendum, idque propterea, ut discrimen inter *Ambtman* novius & pressius dictum, & inter *Schultzen* seu Scultetum ostendatur. Sculteti igitur officium versatur circa jurisdictionem urbanam inferiorem & civilem. Capitul. Franc. lib. 3. cap. 79. *Ut nullus homo in Placito Centenarii (Sculteti) neque ad mortem, neque ad libertatem suam amittendam, vel ad res reddendas vel mancipia judicetur, sed ista in præsentia Comitis, vel Missorum nostrorum judicentur.* Advocati circa regalia, jurisdictionem criminalem & fisci Imperatoris. Advocati enim etsi Episcoporum & Monasteriorum quoque erant officiales, dependebant tamen imprimis ab Impp. & Regibus, quoad bannum & reliqua regalia exercenda. Postquam verò Jurisdictio criminalis & reliqua regalia hereditaria seu patrimonialia facta Statibus fuerunt, cum rebus & nomina mutationem passa sunt; atque Episcopi & Domini ipsi exercuerunt bannum & regalia ipsi suo jure per Ministeriales suos, (II.) quos Vicedominos, Viztume, Obervogte, *Ambtleute* κατ᾽ ἐξοχὴν ac speciatim appellarunt: & hactenus rectè Wehnerus *Obs. Pract. voc. Ambtman.* pro Synonymis habet *Ambtman, Vogt, Viztum, Gastaldus.* Sed notandum, (III.) quod deinde nomen *Advocati* sive *Vogt* ad inferiorem jurisdictionis gradum repressum fuerit & cum Sculteti officio convenerit, unde *Vogtei*, *Vogteilichkeit* jurisdictionem inferiorem denotare cœpit, & *Vogtey* præfecturam parvam: eatenus verum est, quod Speidelius ex *Besoldi P.* 2. *Consil.* 70. *n.* 61. Vogt Amman & Schulzen pro Synonymis habet, & defensoribus civitatum Romanorum comparat. Evenit itaque ut Principes & Comites territoria sua in præfecturas partirentur, & cuilibet præfecturæ præfectum, Ambtman, Ambtsverwalter, Ambtschösser, Ambtsvogt, Ambtsverweser, Ambtsschulzen præponerent, quibus subordinati quoad reditus Rentmeister, Ambtschreiber, Kellner, Cellerarii: quoad jurisdictionalia Sculteti, Gerichtsschulzen.

Porrò Civitates, Imperiales præsertim, & ipsæ obtinuerunt, ut ex suis eligerent Magistratum & Officiales, acquisitis etiam Regalibus & territorii jure. Unde & ipsæ in suis præfecturis præfectos *Ambtleute* constituunt: in ipsis verò civitatibus *Sculteti* nomen retinent, cum adjecto *Imperialis*, Reichs Schultz, etsi non ab Imperio, sed à civitate ipsa constituatur amplius. Ita Francofurti ad Mœnum & alibi. Richardi R. Rom. Diploma Moguntiæ die VIII. Sept. an. 1257. datum Civi-

Civitati Francofurtensi ad Mœn. primo regni sui anno: *Insuper volumus atque permittimus, ut quemadmodum ibi ADVOCATIA per Fridericum olim Imp. de consensu Principum deposita fuit, permaneat, ùt nunc est, fructibus Advocatiæ ipsius SCULTETATUS officio deputandis.* Sigismundi Imperat. Diploma Constantiæ an. 1417. datum: *Wir Siegmund V. G. G. Rom. K. &c. &c. Unser und der Reichs Gerichts Schultheis zu Fr. der denn je zu zeiten gewest ist an eines Römischen Keysers oder Königs statt &c Ein eltester VOGT von Müntzenberg, der auch denn je zu zeiten gewest ist, bey demselbigen Schultheissen an dem vorgenanntem MEYDING sitzen soll, dem Ehrwurdigen Werner, Erzbisch. zu Trier, unserm lieben Neven und Churfursten auf den die Herrschafft zu Munzenberg von Erbschafft wegen gefallen ist, erlaubt haben dass er dieweil er im leben ist, einen redlichen Ritter an seine statt bey einem Schultheissen zu Fr. setzen möge.*

Sed Sculteti ejusmodi & Scabinorum jurisdictio non intra veteres carceres continetur, sed omnimodam jurisdictionem continet. Argentorati Sculteti officium, *Schulzenambt*, *Schulzengericht* permansit mutatâ etiam Reip. forma, exercitum ad S. Barbaram. sub Episcopali auctoritate usque ad an. 1606. quo per Transactionem Hagenoënsem Civitati cessum, suppressum & jurisdictio Judicio Urbano dem Statgericht, & consequenter hodie Senatui minori incorporatum fuit. An. 1373. Scultetus Claus Zorn von Bulach Ritter & Advocatus Reinbolt von Mülnheim ein Edelknecht, per sententiam adjudicarunt sub hasta ædes certas Monasterio S. Marci. quo tempore fuit Burggravius Joh. Merswin. Ann. 1405. sententiam tulerunt Thoman zu der Megede ein Edelknecht und *Ober-Schultheisse* zu Str. Werlin von Halle ein Edelknecht und *Obervogt* zu Str. vid. Chron. Königsh. p. 848. De potestate ejusque abusu Sculteti Nobilis Argent. vide Chron. Königsh. *c. V. §. 93. p. 303. itemque pag. 793. n. 82. & p. 799. n. 125.* ab eo tempore, seculi XIV. etsi mansit judicium Sculteti, ut dictum, tamen potestas restricta fuit, & creatis Scabinis trecentis eorum ab initio Magister fuit *Ammeister*, ita enim Conradus Twinger in epitaphio an. 1348. vocatur *Magister Scabinorum civitatis Argent.* Et alius: *Anno Dom. MCCCCI. . . . . Kal. Jan. ob. Dom. Heinricus dictus . . . . . olim Magr. Scabinorum civitat. Arg. orate pro eo.* Item: *A. D. M. CCCC. XXXVII. secunda die Sept. ob. Johannes Gerbot olim Magister Scabinorum.* Subpræfectus dictus *Amman*, Tribunus plebis cum Scabinis, frequens in Statutis Argentoratensibus. Unde primævum nomen fuit Ammeisteri *Ammanmeister*, Prætor vel Cos. de Plebe: quemadmodum *Stettmeister*, & *Meister* κατ' ἐξοχὴν Prætor vel Cos. è Constabulariis & Nobilibus: (Vide tamen Chron. Königsh. *p.* 875.) ita sæpe occurrit expressum in MSS. antiquis Statutorum Arg. pro quo postea contractè dictum *Ammeister*. Königsh. in *Chron. c. V. §. 146. & 96.* rationem suggerit nominis, quod ab initio munus *eines Ammanmeisters*, vel quod idem erat, *Angwerckmeisters* in hoc tantùm positum fuit, ut congregaret Amman & Scabinos. De Judicio Sculteti Spirensi Lehm. Chron. 4. 19. & 21, 6. In veteri Jure Reip. Augustanæ officium Præfecti *eins Amptmans* fuit abrogatum: *Man sol wizzen dass disiu Stat ze allen ziten einen gesworn Raut haben sol von XII. erbern mannen &c. und sol auch niemans Amptman sin.* Cæteroquin in articulo de Homagio, Vox *Amptman* usurpatur de ministro rationario, berechnetem beampten. Ex his apparet, & res & vocabula secundùm temporum varietatem variare: itemque secundum diversitatem Principatuum & Civitatum; denique juxta mutationem statûs ejusdem quoque loci, ut vix aliqua generalis norma dari possit, sed ex locali consuetudine, actis, pactis, Rationibus, & protocollis, ortæ fortè controversiæ de jurisdictione *eines Ambtmanns* & *eines Schultheissen* decidendæ sint. Interea ex hodierno usu *regula* fuerit *pro Ambtmanno*, quod ei Sculteti jurisdictio sit subordinata & restricta ad causas minores, easque judiciales: quum Ambtmanni munus sese extendere soleat etiam ad regalia & causas majores & fiscales. Jus Provinciale Bavaricum de an. 1346. MS. Umb Amptleute &c. *Es sol kain Amptman noch Panman von seinem herren nicht varn da hinter er gesessen ist, es sulle der amptman seinem Herren beraitten* (rationes reddere) *umb alles das das er hintz Im zu vordern hat.*

Exod. V. præfecti *ambtleute* sunt sub Exactoribus Vögten.

Ambudt, liberta palatii, Andr. Suenon. L. 13. de LL. Scan. c. 6. du Fresn. Gloss. Add. Ge. Stiernhelm Antiquar. Ling. Scand. Goth. MS. *Agiata per crasin agta, akta, curare, custodire. Ambat, ambot, ambut, umbut, umbyt, variè accipitur in utroque sexu. Ipsi traditur in servitutem, ejusque fiat ambat, i. serva, qui mulctam pro illa exsolverit. Hoc nimirum Romanorum est Noxæ dedere. Contrarium habemus in LL. Scanicis, ubi Ambat honestioris ancillæ nomine venit. Sic enim habet textus cap. 6. lib. 13. Si quis ancillam oppresserit, quam Ambat vocamus, quæ servilibus exemta operibus, societatis & honoris & obsequii dignioris intuitu, assidendi dominæ suæ officium est adepta. — Ambut, aubut, instrumentum domini tam animatum quàm inanimatum, jumenta, servi, vehicula, culei, L. 43. §. 9. de R. N. aliàs etiam Ankost.* Ol. Verelius Ind. Ling. Goth. *Ambat, Ambot, servus, serva. Ambatar*, servæ filius. *idem.* Sed malè inde Ambactus & ambasciator deducitur.

Fursten Ambaht, feudum principatus, vel Officium Principis infeudatum. Vid. Jus Feud. Alem. c. 142. & ib. Comment. Chron. Königsh. c. 11. §. 161. Otto III. Imp. ad Principes: *und ich rote uch das ir dieselben fursten erkiesent us der Riches ambachtluten. wan sie allerbast wissent des riches gelegenheit.* Nicol. de Cusa L. 3. de Concord. Cathol. c. 28. pr. *Ordinabatur etiam tunc* (sub Ottone II.) *ut Principes, Duces, & Comites constituti deberent tanquam officia publica Imperiali jussione habentes ad nutum removibilia, rationem sui ministerii ærario publico reddere.* Sigismund. Imp. epist. ad Concil. Basil. an. 1434. in causa Erici Lauenburgici: *Cum itaque Principatûs officium ac jus supra dicta a Nobis*

bis ac Imperio nostro in feudum immediatè descendunt. &c. H. Speelmannus Gloss. voc. Traditio : *Ducatûs, dum officium erat, conferendi mos antiquus scriptura fuit, postquam autem feodale, vexilli traditione. Ut itemque Comitatus.* Huc facit I. F. 14. fi. & c. seq. pr. *De Ducatu, Marchia, Comitatu vel aliqua regia dignitate si quis investitus fuerit per beneficium ab Imperatore, ille tantùm debet habere. Heres enim non succedit ullo modo nisi ab Imp. per investituram acquisierit ; alias non est successio, secundum rationabilem usum. Sed hodie hoc est usurpatum.* quæ ultima verba textui Gerhardi adjecit compilator feudalis. Exinde verò duo observanda veniunt, primum est, quòd non totus Ducatus sive territorium concessum fuerit Duci per investituram in officio, *dem Furstenambte,* sed de officio tantum, per totum tamen Ducatum investitus fuit. Atque ratione salarii & se, ùt Ducem, exhibendi causâ, certi reditus ex Ducatu ipsi fuerunt assignati: reliqui ad Fiscum Regis pertinuerunt.

Alterum est, quòd veteri jure nulli Duces fuerint sine Ducatu h. e. sine officio & regimine, *ohne Furstenambte,* sed filii Ducum gaudebant titulo Comitum, quod & de Ducibus Alsatiæ observatum ad Chron. Königsh. pag. 1066.

AME, *ama, ome,* mensura vinaria : *eimer.* Gloss. Ælfrici ; *Batus, AMBER, i. amphora.* Hubrecht. i. Rotulus Curiæ Dominicalis zu Haselache anno 1336. *Des von Obsenstein wissenthafter Marschalk und der vogt sullent gon zu Ringelstein vor dem Kelre und sollent do vorderen ein malter brots, zwei malter futers, einen Closteramen wines. — Die vier Vörstere sullent ouh komen an dem Zinsitage früge, ieder man mit zwen hünren an sime swerte und mit aht closterbroten und mit eime closterеymer wines.*

Vid. Glossar. du Fresn. voc. Ama.

Urstisius in catalogo vocum, præmisso Tomo suo Scriptor. Germ. *Ama, amphora XXXII. cantharorum. In re vinaria mensuræ genus. Ein Ame.*

Glossæ MS. ASax. *Anfora. IIII. modios tenet.* Eædem : *Situla ambaer.*

[AMEIGE. i. e. amica. *Die schöne ameige.* Reinesf. Vocab. Theot. MSC.]

AMEN. Notkerus in Symbolo Apostolico hoc ita reddit :

Amen. *Das tuon ih keuuaro.*

Psalm. LXXI. MS. in fine : *Das geschehe.*

Psalm. CV, fi. *Daz si, daz si,* fiat, fiat. Vid. *Were* & *Faran.*

AMEREN, pro jameren, misereri, apud Notk. Psal. LXVIII, 21. *amerondo*, miserando. *Amerlichi,* miseriæ. Psal. LXXIII, 5. *ze amere*, ad dolorem, invidiam. Id. Psal. XCIV. fi. *In amere* in amaritudine animæ meæ, Notk. Esa. 38, 15.

AMTSASSEN. vid. Sez.

[AMMARARI, humiles. Gloss. Monf. p. 391.]

[AMPHSLA, merula. (hodie Amsel.) Gloss. Monf. p. 383.]

[AMPLUN, lecytho. Gloss. Monseenf. pag. 397. lenticulam. pag. 326. 329. amulas. pag. 328.]

AMMUNTO. apud Otfrid. III. 26, 59. sed vitiosa est lectio vulgaris, & legendum *Mammunto*, vid. infr. *Mammen.*

AMUND, aamund, amond, sui juris, liber. LL. Longob. 2. 12, 6. t. 32, 4. t. 35, 1. Du Fresn. Glossar. h. Vid. *Munt. Agamund*, Eigenmund. Exerc. ad Pand. 36, 64.

AMUNENDELIKEN, intolerabilem, Glossæ Lipsii.

AN, ANA, *Anan*, cum Ablativo, in, intra. Otfrid. de S. Simeone, I. XV, 9.

Ther Gotes Geist ther imo ana uuas.
ther gihiaz imo thaz,
DEI Spiritus qui in ipso erat,
promiserat ei hoc.

Idem III. XV, 26.

uuarun ana selida,
in hutton. —
Erant in tentoriis,
in tabernaculis.

Idem I. 16, 49.

Ullizzi thehemo ana far.
Intelligentia crescebat in ipso valdè.

Et ℣. 53.

Gotes geist imo ana uuas.
Dei Spiritus in ipso erat.

Idem I. 20, 27.

Anan themo barme.
Intra sinum.

Idem *Anan henti*, in manibus, I. 16, 55. & cap. 17, 15.

Cant. Cant. I, 4. *uuir freuuen uuih an dir.* addit Willeramus : *als ana uns seluon.* [Pro *als* leg. *nals*, ut nostra docet editio.] i. gaudemus in te, magis quàm in nobis ipsis. ubi Fr. Jun.

Vid. *Anan. An*, cum Accus. ad. Notk. Psalm. XXXIV, 13. *Ih pin an demo fater, unde der Fater an mir. Fone diu ne frumo ih min gebet fone mir, nube ih uuendo iz in mir an mih.* i. Ego sum in Patre & Pater in me. Propterea non sumo meam orationem à me, sed converto eam in me ad me. Vide ibi notas. Notk. Psalm. CXVIII, 3. *Ana desiderium.*

Ana uuiht, in quoquam, in ullo, ulla ex parte. Otfr. I. XXV. 53.

Thar nist gallun ana uuiht,
ouh bitteres nia uuiht.
Ibi non est bilis ulla ex parte,
& amari nihil quicquam.

Ana uuist, quoad substantiam, in substantia sive essentia suâ. Notk. Psal. IX, 11.

ANA, propter. Kero : *ana ambahti*, propter officium. c. 62.

ANA, præter, extra : Glossæ Lipsii. Glossæ MS. ASax. *Avehit, anuuega feridas.* Notk. Psalm. L. 7. *ane niuuue sculde habo ih alte.* præter nova debita habeo vetera, scil. præter peccata actualia etiam originale.

ANA in Compositis sequentibus cernitur ἀυξητικόν : sed quandoque separatur à suo verbo, ut

ANA.

ut in *Anathehan*, accrefcere, an-und aufwachfen. Otfr. I. 16,49. *Wizzi theb emo ana far.*

Sapientia adaugefcebat ipfi ftatim. i. anatheh. Notk. Pfalm. IX. 8. *ribta do ana*, præparat.

Habet etiam in Compofitione vim ςερεωτικήν. ut: *Anftellen*, fufpendere. Frider. III. Imp. ad Magiftratum Argentorat. *Dann wir die fo vil die biewider weren oder fein möchten, difsmals aufbeben und anftellen*. Obf. XIV. §. X. & XI. ad Chron. Königsh.

ANA, ane, an, one, ohn, fine, absque. Kero: *Ano Zuuifal*, fine dubio. cap. 7. *ano Zuuival.* pro certo. cap. 2. conf. c. 4. & 5. it. Prol. c. 7. & paffim. *Ana einikema libbitode* (apud Ker. extat *einikemu libbifode*) *edo tuuala*, fine aliquo tyfo vel mora. c. 31.

[Gloff. Monfeenf. *Ana lon*, gratis, p. 409. & 336. (ubi vitiofe fcribitur *analon*) *ana fculd*, gratis. p. 398. & p. 388. ubi vitiofe *anafcult*) *ano nootmemft*, absque vi. p. 403. *ana den vuozin*, fuper pedes. p. 365.]

Otfr. II. 1, 74. 76.

Thes nift uuiht in uuorolti
thaz Gott an inan uuorahti.
Thaz drubtin io gidati
ana fin girati.
Nihil quicquam eft in mundo,
quod DEUS fine ipfo fecit.
Quod Dominus operatus
absque ejus confilio.

One, idem, Otfrid. II. XI. 58. [ubi tamen legitur *ono*. vid. Scherz. innot. ibid. & IV. 5. 86. legitur etiam *ono*.] *On*, idem V. 14, 34.

Ana uuan, absque dubio, pro certo. Otfr. paffim. *Vid. Wan.*

ANICH, indigens. Cantic. Cant. c. VII. 2. p. n. 53. *Din Nabelo ift gedrabeter naph, niewanne driuchenes anich.* Umbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens potus. [*anig* legitur in noftra editione tam hic quam c. 5. v. 10. mox allegando.] Quod Fr. Junius *ad Willeram. pag.* 29. & 128. fine caufa corrigit fubftituens *uuanich*, à *uuana*, contra fidem MSC. Willeramus c. V. 10. p. n. 42. *anich aller funton.*

Onich idem. Jus Alem.

Zuonugaz, vacans: Tatian. c. 57. §. 7. vid. in Z.

ANA, de, à, von. *Oftana*, ab oriente, Otfr. I. 17, 17.

ANA in Compofitis Nominibus etiam augmentivam fignificationem habet, vid. *Anaguate. Anbardon. Gianabrechon*, in *Brichen.*

Anabetare. vid. *Bete.*

Anabiuditb. vid. Biten.

ANABLASON, vide Blafon.

ANABRECHON, gianabrechon, irruere. einbrechen. Otfr. V. 20, 193.

Biginnit anabrechon
mit egislichen fachon.
Cœpit eos impetere
horrendis rebus.

Idem IV. 19, 128.

ANA.

Thaz fie'nan, fo ih thir rachon,
mohtin gianabrechon.
Ut in ipfum, ficuti tibi dicam,
deberent irruere.

[Potius *accufare*, *inculpare* notat *Anabrechon.* De Chrifto enim in ultimo judicio, a finiftris collocatos, alloquente, dicit Otfridus ea quæ è L. V. 20. 193. Schilterus adducit, hinc ita vertendum h. l. cum Stadenio judicat Scherz. in not. ad IV. 19. 128.

Cœpit eis acclamare (feu potius eos impetere)
Horrendis inculpationibus.
Er beginnet ibnen zuzuruffen
mit greulichen Befchuldigungen.

De altero loco è L. IV. c. 9. ℣. 128. v. notata inf. in *Brichen.*]

ANABURT, natura. Notk. in Pfalm. XXI. 1. *unfere anaburt infiengiu unuuartelicha*, noftram naturam fufcepit Chriftus incorruptibilem. Idem Pfal. XXXVII. 4. Pfal. LXVIII. 3.

[ANACHERRAN. intendere. Gloffæ Monfeenf. p. 354.]

[ANACHLAPH. impetum. Gloff. Monfeenf. p. 365.]

[ANADAHTUNGO, intentione. Gloff. Monfeenf. p. 384.]

ANADEONOEN, inferviatur. [*Ze lirnene anadeonoen*, meditationi inferviatur. Kero c. 8.]

ANAFARTON, impetere, irruere, anfahren.

[Gloff. Monfeenf. *Anavarti*, infeftatur. p. 381. *anaverti*, impetu. pag. 362. *anagivar*. arripe. pag. 350. *anagivartun*. impetunt. p. 387. *anagivaran*, pervadere. p. 373.]

Otfrid. V. 20, 191.

Biginnit fie anafarton
mit egislichen uuorton.
Cœpit eos impetere
horrendis verbis.

(Vid. FARA) Rec. Imp. Norimb. anno 1467. Kriegs und *anfure* vertragen.

[ANAFASTO *ftontun*, infiftebant. Gloff. Monf. p. 404.]

ANAFEHTA, apud Otfr. I. 20, 8. eft disjunctim legendum, *ana fehta*, absque pugna, prælio: de infanticidis Herodianis:

Joh datun fie ana fehta
mihila slahta.
Ediderunt fine pugna
maximam cladem.

Anafehten, impugnare, Notk. Pfalm. XXXIV. 2. [*Anagivohtan uuard*. impingebatur. Gloff. Monfeenf. p. 364.]

ANAFLUS, inundatio, Notk. Pfal. XLV, 5.

ANAFRISTEN, vid. *Frift.*

ANAFUNTAN *ift*, in comperto eft, Otfrid. III. 19, 25.

ANAGAN, Kero: *Anagat*, fuccedat. cap. 21. *Anakaunt*, fuccedunt. cap. 32. *Anakane*, incedunt. cap. 7. Vid. & *Anakin.*

[Otfr. I. 18. 96. *Ther thar anagange.* Qui eam (viam

(viam scilicet) ingreditur. Ita Schilterus vertit: at Scherzius in not. *Qui eo tendit.*]

[ANAGATRIPE, impulsu, Gloss. Monseens. p. 405.]

ANAGIFTI, primordium, editio, productio. Otfrid. II. 1, 13.

Er alleru anagifti
theru Drubtines giscefti.

Ante primordium omnium
DOMINI creaturarum, erat Verbum.

[Vox *Anagifti* suspecta est Scherzio, quia nec in Otfrido, nec alibi eam legit, mallet igitur legere *anaginni.* Quæ vox *initium* denotat, & crebro occurrit, ut in citato Otfridi cap. ℣. 21. Not. ad Otfr. II. 1. 13.]

[ANAGILUZIDO. alluvione. Gloss. Mons. p. 347.]

[ANAGIPICHIT, impetuntur. Gloss. Mons. p. 388.]

ANAGITRUWETA, confidebat, Tatian. c. 62, 6. *Uuio mag einig ingangan in bus strenges, inti sinu vaz gineman, in thio her anagitruuueta.* Quomodo potest quisquam intrare in domum fortis, & vasa ejus diripere, in quibus confidebat.

ANAGRIF, tactus, attactus, apprehensio, contrectatio, compressio. Cant. Cant. V. 4. *Min uuamba erbibeneta ze sinemo anagriffe.* i. venter meus intremuit ad ipsius attactum, quum me attingeret, prehenderet.

Rotharis R. Longob. Lib. II. LL. Longob. 2, 1. *Si puella libera aut vidua sine voluntate parentum ad maritum ambulaverit, liberum tamen; tunc maritus qui eam accepit uxorem, componat PRO ANAGRIP solidis XX. & propter faidam aliis XX.* ubi *Anagrip* & *faida* distinguuntur, *faida* est vis & dolus & contemtus, quod consensum parentum non requisiverit sponsus: *anagrip* est acceptio uxoris non traditæ, pro more Longobardorum. Concubitus contrà si Longobarda Romano nupta, eo defuncto ad alium maritum ambulaverit sine voluntate heredum prioris mariti, statuit Luitprandus Rex, 2. *Longob. VII*, 1. ut nec faida nec anagrip componatur, quia Romana facta fuerat. Vicissim si puella stuprata ab alio, à parentibus stupratori pro uxore traditur, faidam non componit, sed componit PRO CULPA i. e. ANAGRIP solidis XX. ut ejusdem Rotharis habet constitutio, 1. *Longob.* 31, 1. ubi *culpa* speciatim intelligitur delictum stupri, quod vox vernacula adjecta magis explicat. Glossæ Lindenbrogii: *Anagripb, culpa præsumtionis.* at præsumtio actum injustum, invasionem, crimen significat, *Lex Baiwar.* t. 1. c. 5. Perperam verò Papias & Ugutio *Anagrip* divisim acceperunt quasi *ana* significaret *pro*, & *grip* culpam, *pro culpa*: id enim refutatur ex prima allegata lege, ubi dicitur *pro anagrif.* Sed & Speelmannus rectè à du Fresnio reprobatur, qui Anagrip compositum putat ex *ana* Saxonico h. e. singulari, sola, quod sit compressio fœminæ singularis h. e. non conjugatæ.

ANAGVATE. ex *ana* quod augmentationem innuit, & *guat* bonum, optimum, præ aliis bonum. Otfr. II. 24, 32.

In buge ioh in muate
zi allemo anaguate.

In recordatione & in animo
ad omne optimum.

Eadem phrasis habetur L. III. 7, 86. IV. 29, 10. V. 3, 12.

ANAHAB, ANHAP, anheber, aggressor. J. Argent. L. 2. c. 116. *Er were sinen lip notwerende, und der anahab were der do claget.* i. ipse suam vitam defendisse, & istum aggressorem esse qui agit. al. leg. *urhab.*

Anhap der Stifft S. Mich. zu Honaue.

ANAHALBA, idem quod simplex *Halbe*, latus. Otfrid. V. 3, 6.

Si Druhtin io ther segan sin
in allon anahalbon mit.

Sit Dominus atque benedictio ejus
ad omne latus meum.

Et ℣. 24.

In allan anahalba,
in omni latere.

Atque ita emendandum Lib. III. 14, 50.

In allen anahalba. Pro *alahalba.*

ANAHAREEN, invocare, acclamare, Notk. Psalm. XIX. ult.

ANAHLAUFFEN, incurrere. *Anahlauffet* incurrit. Kero c. 5.

ANAHLINEEN, incumbere c. 4. *Anahlineet*, incumbit. cap. 5. *Sunta birtes anahlinenti*, culpæ pastoris incumbere. cap. 2. Kero. *Anlehnen* hodie.

ANAKANC. vid. Anagan.

ANAKESEZZIT, inseruit. Kero. c. 7.

ANAKIMACHOT, & *Anakimahhot*, injungit, c. 64. injunxerit. c. 31. injungatur. c. 48. injunguntur. c. 7. injuncta fuerint. c. 65. *ist anakimahhot. ist anakimachot*, injungitur. c. 48. *Ana si kimahchot imu uuerah.* injungatur ei opus. ib. Kero.

ANAKIN, initium. c. 2. *fona anakinne*, ab initio. c. 65. Kero. Gloss. MS. *Anebia initium.* Glossæ Lipsii: *Anagen*, principium. *Anagenni*, initiò. [Gloss. Mons. *Anagin*, radicem. pag. 347. exordia. pag. 409.] AngloSaxones: *Angynnan: ongyn.* Gothi: *duginnan*, aggredi, incipere. Luc. 1, 1. *Anageng*, Jun. ad Tatian. 1, 1. Otfrid. V. 20, 196. *Mit suaremo anaginge*, cum gravi aggressu, præfamine. *Anngenge*, principium, Otfr. I. 7, 21. Symbol. Apost. Teut.

Otfr. V. 23, 83.

Habet sin angingon
Jo zi thes liobes thingon.

Habet suum initium (accessum)
ad Amoris colloquium.

[In utroque MSCto Otfr. clare legitur pro *sin angingon*, *sinan gingon*, h. e. suam viam, notante Scherzio. At L. V. c. 20. 196. legitur *suaremo anaginge.* Gravissimo aggressu, ut Schilterus, aut,

ANA.

aut, *gravi initio*, ut Scherzius vertit. Conf. Otf. V. 6, 127.] Vid. & Bigan.

Fragm. de B. Hisp. Caroli M. ℣. 4225.
Tho starkete sih thaz uolkwih
So uon aneginges zit.
Tunc confortavit se miles
ùt ab initio.

Anaginna, (Angenge) Willeram. ad Cant. Cant. c. 2. ℣. 15. ubi egregium monitum de hæresibus in principiis supprimendis: *Aanda* (uuante) *gestarchent thie* (die) *hæretici in biron* (iro) *perversis dogmatibus, so sint sie unsemfte ze verwinnene.* (uberuuintene.)

Anagenne uuerlte, origo mundi, Notk. Psalm. L, 10. [*In der uuerilde anegınne*. Ab initio mundi. *Von Anbegin der Welt*. Rhyt. de S. An. II. 19. *Der burge aneginne*, civitatis origo. Id. VIII. 121. Reinesf. Vocab. Theot. MSC.]

Anagantero dirro uuerlte, Notk. Psal. CII, 17.

[*Anagangan sint*, adorsi sunt. Gloss. Monseens. p. 412.]

ANALAZ, Anelaz, Anelacius. Matth. Paris. p. 274. *Genus cultelli quod vulgariter Anelacius dicitur.* & alibi: *Loricâ erat indutus gestans anelacium ad lumbare.* Gloss. du Fresn. *Laz* latus significavit, vid. suo loco: hinc *Anelaz*, adlumbare, vel adlaterale telum, *seitengewer*.

ANALAZEN, admittere. Notk. Psal. XL. 9. de Salvatore & morte: *uuanda er sih in analazet eina uuila.*

ANALECKAN, imponere c. 27. *Analeckentem kamati*, utentibus vestimenta c. 55. Kero apud Goldast. videtur legi debere: imponentibus vel induentibus. Hodie *Anlegen*. [Contextus Regulæ hanc Schilteri emendationem non admittit.]

Analegi, indumentum. Notk. Ps. XXXIV, 26.

Analige not, incumbat necessitas, Capitul. Franc. IV, 19.

Analägen, molestare, Notk. Psalm. XXXIV, 13. Psalm. CIII, 1.

[*Analagi*, impenderet. Gloss. Mons. pag. 360. *analeccet*. mittite. pag. 343. *analegit*. innitatur. pag. 344. *analegitun*, injecerunt. pag. 366. *analegi*, mitte. pag. 370. *anazilicanne*, incubandum. p. 377.]

[ANALEHANE, Foenore, Gloss. Mons. pag. 324. 352. hodienum dicitur *anleben* pecunia in usuram licitam mutuo data.]

ANALEITTOS, induxisti. Kero. cap. 7. hodie *anleiten*.

ANALEZE. vid. *Lez*.

ANALI, tali, de quibus caligæ nocturnales subtalares vocantur, quia sub talis sunt. *Raban. de part. hum. corp.*

[ANALICHI. Hæc vox *imaginem, similitudinem* denotat, & occurrit ap. Otfrid. III. 13. 83. Scherz. Not. ad Otfrid. II. 4. 163. At in loco à Scherzio citato hæc significatio locum non habet, ita enim ibi:

In sunnun analiche
in sinemo riche.

ANA.

Quæ verba Schilterus bene ita transtulit:

In solis facie.
In suo regno.]

[ANALINANTEMO, innitente. Gloss. Mons. p. 329. *analinet*, innisus fuerit. ib. pag. 335. hodie *anlehnen*.]

ANALIVTE, antliz, Noth. in Symb. Athanas. ℣. 4.

ANALVGEN, insimulare. Notk. Psalm. XL, 7.

ANALUSTI. vid. Lusti.

[ANAMALI, stigmata, plaga, percussuræ. Gl. Mons. p. 322. Hodienum apud Suevos in usu est, einem ein anmahl anthun, alicui plagam infligere.]

ANAN, in, cum Accusat. *Anan enti*, ad finem. Otfrid. L. ult. c. 25, 40.

Nu ist iz braht anan enti.
Sic est perductum ad finem.

Anan, in, cum Ablat. *anan henti*, in manibus. Otfrid. L. I. c. 17, 15.

Iz uuas iru anan henti,
tho det es druhtin enti.
Id erat ei in manibus,
quum faceret Dominus finem implementum vaticinii de Messia.

Et c. 16, pen.

Uuanta iz uuas imo anan henti.
zi sineru giuuelti.
Nam id erat ei in manibus,
in sua potestate.

Anan gihaltes, usque ad finem retineas. Otfrid. IV. 37, 26.

Thes sih, thaz thu es uualtes,
Joh uuol anan gihaltes.
Adverte, ut tu hoc præstes,
& bene usque observes.

ANAPLASANNES *der cotchundiun ensti*, inspirationis divinæ gratiæ, Kero cap. 20. vid. *Plasen*.

[ANAPRAHTA, incussit. Gloss. Monseens. pag. 364.]

ANAPRANGANEEM *uuidarmuatum*, inrogatis injuriis, Kero c. 7.

ANAPRUNKANO (anoprunkano) *uuidarmuati*, illatas injurias, Kero. c. 58.

[ANAPURTIGERO, genuini. Gloss. Mons. p. 374.]

[ANAQUAM, insedi. Gloss. Monseens. pag. 385.]

ANARATI, proditio. Otfrid. IV. 12, 22.

Thoh habet similih thaz muat,
Mir hinaht anarati duat.
At habet aliquis hunc animum,
mihi (ut) hic nocte proditionem faciat.

Idem cap. 18, 62.

Noh er anarati
mit imo io ni gidati.

ANA.

Nec is conſpirationem
cum ipſo unquam feciſſet.

Idem 2. 23, 17.

Sie ſint ju in anaratin
in ſcafinen giuuatin.

Illi, pſeudoprophetæ, ſunt vobis in proditionem [*in perniciem* reddidit in verſione Otfridi Schilterus.]
in ovinis veſtibus.

Flacius in Dictionar. *Anarati, unrath, verrätherey.*

Notker. Pſalm. VII. 15. Synagoga Chriſtum *anariet*, accuſabat, prodebat. Idem Pſalm. LIV. 14. de Juda: *riethe mih ana*, me prodit.

ANARERIT vel *inskupit*, ſuppedit. Gloſſ. Monſ. p. 409.]

ANARIEPON, *irruerunt.* Gloſſæ Lipſii; ubi Somnerus: *Scribendum fortè anariefon. Intellige anariſon, de quo in Verbo Anaſtandunt.*

ANARON, vid. Anon.

[ANARUAFTI. acclamatio. Otfr. III. 10, 4. *Mit grozen anaruaftin.* Magna acclamatione. Verſu 8. denuo occurrit. *Sulih anaruafti.* Ubi quidem Schilterus verbaliter vertit. Taliter acclamavit. At Scherzius in not. obſervat, ſubſtantivum eſſe, & reddendum. Talis acclamatio. Confirmari hæc obſervatio alio inſuper loco poteſt. III. 20. 64. Ubi de cœco à Chriſto ſanato Joh. 9. dicitur: *Hiar deta uns anaruafti. Hic fecit nobis petitiones.* In Gloſſ. Monſ. extat, *anaruophtin*, acclamarent. p. 366.]

[ANASAGA, objectio. Gloſſ. Monſ. pag. 382. *anaſago*, propoſitione. pag. 382. *anaſagun*, objectionibus. pag. 378. 380. *anagiſageter*, impetitus. pag. 382. *anagiſaget uuerden.* objiciuntur. p. 398. *anagiſegit vuirdit*, intenditur. pag. 376. *anagiſegit vuerdent*, objiciuntur, pag. 377. *anagiſegitiu*, edocta. p. 379. inſtitutum, pag. 376. *anagiſegitin*, objectis. pag. 378. *anagiſegito*, devolutæ. pag. 378. *anaſegatiun*, deterebant. pag. 367.]

[ANASAHIN, attenderent. Gloſſ. Monſeenſ. pag. 387. *anaſiht*, inſpectionem. pag. 354. vultus. pag. 366.]

ANASAZTOS *man uber haubit unſeriu.* Impoſuiſti homines ſuper capita noſtra. Kero. c. 7.

Anaſizen then hugu, fidem adhibere, Otfr. IV. 5, 116.

[In hoc loco Otfridi non occurrit phraſis *anaſizen then hugu*, ſed de Scriptura Sacra ſermo eſt, atque verba ita habent, *thar baldo anaſizen*, quæ Schilterus vertit: *ibi fiducialiter imponimus ſeu adhibemus.* Monet autem Scherzius ad h. l. in Cod. Vind. legi *anaſezzan.* Textum itaque Otfridi ita eſſe reddendum: *Eo audacter applicare.* In Gloſſ. Monſeenſ. occurrit. *Anaſezzo* aſſeſſor. p. 407.]

ANASENTAN, immittere. Kero. c. 27.

ANASICHTIG, prævíſus. Notk. Pſ. LXVII. 16, den anaſichtigen Chriſtum.

ANASIDALE. vid. *Sedal.*

ANASIDEN. vid. *Siden.*

ANASIN, adeſſe, adhærere. Notk. Pſ. XLII. 2. *ziu iſt mir ana diu uueichi unfrouui.* i. quomodo adeſt mihi imbecillitas triſtitiæ. Vid. ſupra *Ana.*

ANA.

ANASIVNI, facies. Notker. in Symbol. S. Athanaſ. §. 4. de Tragœdis: *Uuanda die antrunga hiſtriones täten ora contorquendo, daz chit ſtannendo, unde daz iro ſpectatoribus unzimig tuohta daunan begondon ſie iro anaſiune ferlegen cavatis lignis, diu Latini mu laruas heizent.* *Anſiune*, facies, Willer. in C. Cant. p. 72. *Alſo thiu wad then lichamon ziret an menniskon geſiute, ſamo zirent thich guode werch ao an minero anſiune.* i. Sicut veſtimentum corpus ornat in hominum facie: ita ornant te bona opera coram mea facie. [*Piuuntanemo anaſiune*, conſtricto vultu. Gloſſ. Monſc. p. 399.]

Anaſiune, facies, Notk. Pſal. XII. 2. Vid. *Siunen.*

[ANASLAHAN, injicere. Gl. Monſ. p. 378. *anaſluoch*, affixit. p. 328.]

[ANASLIHT, vultum. Gl. Monſ. p. 347.]

[ORINCH UPER ANASVINI, in aurem ſuper oculos. Gl. Monſ. p. 339.]

ANASTANDVNT, inſurgunt. *Anaſtandandan*, inſurgentibus. Gloſſæ Lipſii. Ubi Somnerus: *Huic eſſe noſtrum gainſtand, quod opponere ſonat, compoſitum à Sax. ongen, agen, vel ongean, nobis againſt, adverſus, & ſtandan, ſtare. Saxonibus autem, inſurgere, onarigan, quod Latino propius; cum on hic, ut in iſtis vocibus ana, valeat in, i. e. adverſus, & arigan (unde noſtratium ariſe) ſurgere.* Verum vox *Gainſtand* eſt quod hodie dicimus *Gegenſtand*, oppoſitio. Vid. in G.

Anaſtantantlihoſtin kepete, inſtantiſſima oratione, Kero Prol. p. 16.

[*Anaſtentiu*, inſtantia. Gloſſ. Monſ. p. 396.]

ANASTEO, Lex. Sal. t. XIV. §. 8. de raptu Sponſæ.

[ANASTOZAN, abigere, Gl. Monſ. p. 324. *anaſtiez*, impegi. p. 341. impegit. p. 338. *anagiſtozanu uuerdan*, impingi. p. 382. *anaſtiezun*, impegerunt. p. 367. Hodie *anſtoſſen, angeſtoſſen werden.*]

ANATHE. Vid. Ant.

ANATHEHEMO, accreſcebat ipſi, Otfr. I. 16, 49.

ANATRATIN. vid. *Tratin.*

[ANATVOT, infligit. Gl. Monſ. p. 387. irrogat. p. 386. *anatati*, imprimeret. p. 393. *anatatin*, impoſuiſſent. p. 366. *anatuone*, importante. p. 387. *anagitan uuerde*, imprimetur. p. 337. *anagitano*, expreſſus. p. 339. *anagitani*, jaculatione. p. 386. *anagitaner.* inflictus. p. 381. *anagitanero*, inflicto. p. 392. *angitaniu*, inflictum, p. 389. illiſa. p. 390. *anattgitaniu*, impreſſa, legitur etiam p. 389. ſed haud dubie vitioſe, pro *anagitaniu.*]

[ANAVRISTVNGA, occaſiones. Gl. Monſ. p. 351.]

[ANAWALI, operario. Gloſſ. Monſ. p. 357.]

ANAWARTEE, intendat, c. 58. *Anawartenter*, intentus. c. 48. Kero. Otfrid. I. 17, 89. de Herode:

Giduet mih anauuart
bi thes ſterron fart.

Faciatis me intentum, certiorem,
de ſtellæ curſu.

ANA.

Idem cap. 18, 27.

Manot unsih thisu fart,
thaz unir es uuesen anauuart.
Monet nos hoc iter,
ut nos ad id simus intenti.

Idem cap. XXII. 18.

Ni uuurtun siu es anauuart.
Nec illi id attenderant.

Idem cap. I. lib. II. ỳ. 90. ubi Freherus id interpretatur *gewahr*.

Idem Lib. IV. c. XV. 28. 31.

Anauuert uuart es, observavit hoc, Otfr. IV. 17, 1.

Hinc hodiernum *Anwartung*, Exſpectantia, in Jure feudali.

ANA UUAS *imo*, præſens, in ipſo erat, Otfrid. I. 16, 53. Notk. Pſal. XXI. 7. XXXV. 5. XXXVIII. 4.

ANAUUELLEN, inſurgere contra quem, Notk. Pſal. XVII. 40. *die mih anauuelten*, inſurgentes in me. Pſal. XXVI. 2.

ANAUUELTI, latibulum. Otfr. II. XI, 47.

Zi thiobo anauuelti.
Ad furum latibulum.

ANAUUENTIT *ſih*, revertitur, Otfrid. I. 15, 67.

[Scherzius reddendum cenſet: *Se eripiet, liberabit.* not. ad loc. cit.]

ANAUUERFVNGA, immiſſiones, Notk. Pſal. LXXVII. 49.

[*Anauuerfe*, incutiat. Gl. Monſ. p. 387.]

ANAUUERT, denuo, iterum, hodie *Anderweit*. Notker. Pſal. XV. 4. XVII. 24. XXIX. 13. LXIII. ſi. CIII. 23.

[ANAUUESEND. Adhærens. Notker. verba Pauli. Si quod nolo hoc facio, jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum; adducens: ita pergit. *Opera peccati ne uuarin ſiniu opera, uuanda ſinen uuillen uuorhta daz imo* ANAUUESENDA PECCATVM.]

ANAUUIRDIT, præſens, gegenwertig, Notk. Pſal. XXXVIII. 4.

ANAUUIST, natura, Notk. Pſ. LXXXVIII. 7.

[ANAZAN. *Scuntun anazan.* Sollicitare. Gl. Monſ. p. 403.]

[ANAZARI, incentor, Gloſſ. Monſ. p. 362. *anazara*, incentores, p. 378.

Anazit, inflammat. Gl. Monſ. p. 368. *anazti*, inſtigaſſet, p. 362. *gianazter*, ſtimulatus. p. 364.]

ANAZELLEN, accuſare. Otfr. IV. 19, 80.

Thu horis uuas ſie nennent,
joh thih anazellent.
Tu audis quid iſti narrent,
& te accuſent.

[Aptius. *Et tibi imputent.* vel. *Et cujus te accuſent.* Scherz. in not. ad h. l.]

Idem Lib. II. c. 7, 84. de Adamo:

Joh ſon imo iz uuanta,
thaz uuib iz anazalta.
Et à ſe id declinaret,
mulierem eo accuſaret.

ANA.

ANAZVCCHON *ſich*, ſimulant ſe &c. Willeram. in Cant. Cant. I. 7. pag. 12. n. 6. *thie ſich anazucchon*, (anazucchen) *thaz ſie thine* (dina) *geſellon ſin.* qui ſe ſimulant, quod ſocii tui ſint. [Conf. Jun. ad h. l. p. n. 6.] Superbire, ſe præferre aliis, Notk. Pſal. XXI. 22. *Sih anazucchentero unde anderro gnozſchaft ferchieſentero*, i. ſe erigentium & aliorum ſocietatem reſpuentium.

[ANAZVNGG, ſtimulis. Gl. Monſ. p. 388. *anazungo*, inſtinctu. p. 380. *anazungun*, inſpirationibus. p. 380.]

ANBAHALBAE, altrinſecus: Gloſſæ MS. Angl. Sax.

ANBINDEN. vid. BAND.

ANBARDON, aſcia. Gloſſæ Lipſii. *An* in compoſitione auget, ſupra. Somnerus hîc laudat Martinium *in Etymolog. v. Martiobarbulus.*

AND, terminatio augmentativa, qualis Romana OSVS, ut in *Wigand*, bellicoſus. *Wiland*, vetuſtus, quondam Adv.

ANDARN, ANDRAN, in vanum. Gloſſæ Lipſii, qui addit: *nonne Italorum eſt Indarno?*

ANDE, Francis Belgis, &; unde, Alemannis: quod ex collatione utriusque linguæ verſionis Cantici Canticorum & aliunde apparet.

ANDE, ANTE, ANT, ἀντὶ, ante, coram, ex adverſo, contra: *gegen, vor*, it. In, ad. in Compoſitis, ut *Andoſtemitus*, ſupra. Gothis ſimplex *And*, in, ad. Hinc *Antwort*, gegenwort, reſponſio. Gothis, *andawaurd*, Luc. II. 47. *Antliz*, Gothis *Andawleiz* Luc. XVII. 16. *Vid. Fr. Jun. Gloſſ. Goth.* Infra *Antwart. Ande ſitto*, contra morem, Lex. Sal. X. 5.

Hinc ANDARE, Gothis, Hiſpanis & Italis, progredi, ambulare, vid. Gloſſar. du Fresne, *voc. Andare.*

II. Nunciare, quod Viatorum & Curſorum eſt. Symbol. Apoſt. Gothic. *GOttis Sun geandot ward*, Filius DEI annunciatus à S. Angelo.

Andanahta, Gothis veſpera, Matth. VIII. 16. q. d. nuncius noctis. Secus ac Fr. Jun. ab *andi*, ende, finis noctis, id quod potius Manè eſſet.

Hinc ANDIGAVE, compoſitum ex *ande* & *gabe*, cui opponitur ARRIGAVE, quaſi dicas ante-donum, & poſt-donum. Rotharius Rex Longobardorum Lib. II. t. XIV. c. 18. *Si libertus homo, qui FVLFREAL factus eſt*, (i. e. plenè *Ful*, voll, ad ingenuitatem redactus) *caſu faciente, ſine heredibus mortuus fuerit, & antea judicaverit res ſuas proprias* (non quas à benefactore ſive patrono acceperit) *ſe vivente, id eſt ANDIGAVERIT & ARRIGAVERIT ſecundum Legem Longobardorum, habeat* (is) *cui* (ille) *donaverit. — aut ſi ſe vivo non judicaverit, patronus ſuccedat, ſicut aprenti* (cognato) *ſuo.* Ita editio Lindenbrogii & Nic. Boërii; quæ lectio ſine dubio plurium Codicum fide, & ipſo uſu fori Lombardici nititur, ut præferenda utique ſit Heroldinæ: *Andegauuero & andegauuerit.* Eſt itaque *Andigaba* & *andigabare* vel *andigavere* donare & donatio quæ fit inter vivos, ut Romani JCti loquuntur, & *Arrigabe*, quæ mortis cauſâ fit, utraque tamen à vivente. Ita Argentoratenſes Leges Viduum diſtin-

AND. AND.

distinguunt in *Vorwidem*, & *Nachwidem*, itemque in *Brutloft widem*, & *zu- vel Nachwidem*, ita ut Brutloftwidem fiat validè à sanis & ægrotis, *sie sint siech oder gesund :* Postdonum verò, Arrigabe, zu-vel nachwidem non nisi à sanis, *sil mugent danne riten oder gan.* id est andare. Isidorus hanc vocem in Glossas suas retulit, sed cum non intellexerit, nudè allegavit locum ubi reperiretur, LL. Longobardicas, ut genuina lectio fuerit : *Andegaveo*, *Lex Longobardorum.* Sed varie ista corrupta fuit, & in *anclabeo* mutatum, quod facillimè contigit. Sed mox turpius in *auri clabeo*, & adjectâ i. particulâ interpretativâ. Turpissimè & nugatoriè ab Ugutione in *Auricabeo i. Lex deorum*, *hæc Longobardorum.* quanquam prius vocabulum rectius reponat quam Isidorus, nempe *Andecabeo.* Nugæ sunt profectò, quibus explicandis frustra insudavit du Fresne *in Gloss. voc. Andecabeo.* Rectius cum Pignorio Vossius rem assecutus *Lib. de Vit. Serm. Lat.*

ANDEBAV, L. Sal. XIX. 1. æstimatio casæ combustæ. Vid. Andecinga.

ANDECHOVINA. L. Sal. Tit. XLI. §. 15. de eo qui alienum admissarium spadavit invito domino. Unde videtur legendum : *andechodina.* choden, hoden, testiculi. Wendelinus pro more fingit Mallobergii Nomen Proprium, quem sequitur Dn. Alting P. II. Notit. Germ. inf.

ANDECINGA, modus agri, *abgemessen feld*, Lex-Baiwar. 1, 10. Du Fresn. Gloss. ex *ande*, quod hinc inde emensuratum, & *cingen*, *zingen*, quod hodieque Argentoratenses vocant *Sinnen*, mensurare.

ANDEDI, Capitul. Caroli de Villis c. XLII. tripodes, trebes Alemannis, Lemovicibus *Anderem*, St. Baluz. ibi. Vide infra *Brandrao.*

ANDELAGO, Andilangus, in Formulis veteribus, *per festucam*, & *andilaginem*, Vid. Du Fresne *Gloss. hac voc.* Rem explicant chartæ antiquæ Scabinales productæ à Sandeo *de Effestucat.* c. 2, 4. ibi *vendidit*, *obtulit ejusque coram nobis ore*, *MANIBUS ac festuca*, *prout moris est*, *ad utilitatem Fabii integralem hereditariam resignationem fecit.* Et in vernaculo : *Ende heeft N. t'selve goet voor opgedragen, ende nae daer op met handt halm ende mondt verteghen*, &c. Itaque *Andelago* est ex *Hand*, manus, & *lagen*, *legen*, vel *langen*, quod hodie vocamus *Handschlag.* Dom. Mabill. Acta O. S. Bened. Sec. IV. P. 1. p. 270. de S. Adone Episc. Vienn. *Rostagnus res suas tradidit Adoni ejusque clero*, *accipiens ostium & cespitem & andelanc.* Conf. inf. *Crene cruda.*

ANDEN, vid. anten.

ANDER, *anther*, *Andre*, alii; *Andreem* aliis. Kero. [*Andar*, secundus Kero. c. 7. *ibu das andar*, sin alias. c. 60. *andere uuesan*, secundos esse. c. 65. *andero citi*, secunda hora. c. 63. *andera*, denuo. c. 29. *andre* & *andree*, reliqui, alii, aliæ, c. 63. 9. 2. 11. *anderes* & *andres tages*, secundæ feriæ. c. 13, 18. *andrem*, reliquis. c. 18. ceteris. c. 13. *andreem*, aliis. c. 2. *andro*, reliqua. c. 18. *andres*, aliis. c. 2. *andraz*, aliud. c. 42. secundum, c. 1. *andieru*, alia. c. 64. *in andremu*, in secundo. c. 9. *andreru*, alia c. 64. *er andremu.* ex alio. c. 39. *si tuan andran*, se facere alienum. c. 4. *andran*, alium. c. 63. *Andra stunt*, denuo. c. 43. secundo. c. 48. *andrero steti*, alibi, alio loco. c. 6. 7. *Andres niunzogo.* XCI. c. 13. *andar uuis*, aliter, c. 4. 18, 62.]

Otfr. V. 20, 103.

Thie anthere iz ni niazent.
Cæteri id non consequentur.

Ander, aliàs, anders, aliud. Notk. Ps. XXXII. 1. passim. Otfr. IV. 26, 62.

Ni klagot ir thaz minaz ser,
ander uuirdit in mer.
Ne lamentemini de meo dolore,
alioquin augetis eum magis.

[Versus 63. vertendus. *Alius*, (dolor) *obtinget vobis amplius.* notante Scherzio ad h. l.]

In ander, aliter, in ander weise. Otfr. IV. 32, 7.

Ni moht iz sin in ander.
Non potuit hoc fieri aliter.

Anderheit, secunda persona. Isidor. contra Judæos cap. III. 5. *Ni bluchisoe eoman*, *ni dhiz sii chiuuisso dher anderheit Got derselbo Druhtin Christ.* Nemo dubitat, quin hoc sit certum, secundam personam Deitatis esse ipsum Dominum Christum. Vide infra *Heit.*

Andres, ulterius. Kero Goldasti, sed legendum *alterius.* c. 1.

Thaz andaras allaz. Cætera omnia. Otfr. II. 22, 56.

Anderest, postea, Notk. Psal. XXI. 1.

Anderes uuar, alibi, si aliter esset, fieret, Notk. Psal. XLIV. 13. Ps. C. 1.

Anderest, iterum. Notk. Psal. LXXI. 16. *anderestchomene bluomen*, redivivi flores. Alias, Notk. Psal. LXXXIX. 5.

In anderon, in alia regna. Otfr. ad Ludov. Reg. ℣. 137.

Ja farentunan konti
in anderon binoti.
Atque expeditiones facientem noscas
in alia studiose.

[*Anderlib.* aliud. *Theist anderlib gimacha.* Hoc est aliud opus. Otfr. IV. 19, 75.]

Anderlichan, transformatum. Otfr. IV. 16, 62.

Tho uuant er in ther noti
sih anderlichan dati.
Tunc putabat, Judas, quod Ipse Jesus,
in tali necessitate se
transformaturus sit. (conf. Scherz. not. ad h. l.)

Zi andremo, ad alterum, Otfr. IV. 29, 82.

Anderuuerbe. vid. *uuerben.*

Anderes uuieo ne chaden sie : alioquin haud dicerent, &c. Notk. Psal. LXXIII. 18.

[*Ander wis*, aliter. Tat. LV. 3. Proprie, alia ratione. Palthen. in not. p. 374.]

[*Andere uuarf.* Iterum. Fragm. de bello Carl. M. ℣. 2593.]

[*Vonna einemo teila unzin an daz andar*, à summo usque ad summum. Gl. Monf. p. 338.]

In

AND.

In andreidem, alias, suo loco, Isidor. contr. Judæ. c. V. fi.

Ander, aliquis. Capitul. Franc. Lib. IV. c. 19. *ce anderrn craftlichera stat*, ad aliquem venerabilem locum.

ANDINC, frons. Isidor. c. VIII. *Iro grimmin mit dhemu unscama habendin andinc.* pervicacia istorum impudicæ frontis.

Andinum, frontes, id. c. 9, 5.

[*Andinc* s. *Andin.* quod c. 9. §. 5. occurrit, seu quod in Gloss. Rhab. Maur. est *endi* frons est. Forte quod staturam hominis finiat. Palthen. not. p. 413.]

ANDIV, unz andiu, usque adhuc, bisshér. R. de S. Annon. ℣. 132.

ANDLEAC referat: Glossæ MS. Angl. Sax.

ANDO, zelus. vid. *Ant.*

ANDOCMITO, Lex. Sal. tit. LIV. Rubr. invitatio judicis ad exequendum contra non citatum. *Mito*, invitatio, conductio, an, ane, fine, *Doc*, donc, ding. Wendelini interpretatio, quam recepit du Fresne, certè non placet. Huc facit *Andmitta*, exagium: Glossæ MS. Angl. Sax.

ANDREDIT, timet. *Andredandi*, timentes. *Andradandoro*, timentium. *Andradondi*, timentibus. Glossæ Lipsii. An Ex *Ana*, στερητικῶ, & drade, vis, quasi dicas *kraftlos sein?* sed Somnerus ibi notat: *Ab eadem origine ac Saxonum ondredian, timere. Hinc autem nostrum Dread, timor; to dread, timere, & similia. Inter cætera dread & drad, Regibus nostris in partem tituli attributum, veluti ob sacram ipsorum majestatem tremendis. Hinc etiam fortè sylvæ illis Cantianis & Sussexianis communis, Ethelwerdo Immanis dictæ, nomen apud Sax. Andred, aliis Andreswald q. d. Sylva terribilis; Wald enim sylva.*

ANDREPVS, Obrepus, de injustis vinculis, Lex. Sal. t. 35. §. 1. 2. ex and, contra, & repus, Vid. Reppofano.

ANDVV *theocho*: andwo zogen. L. Sal. tit. XLVIII, §. 3. de eo, qui ante quam conventum fuerit, alio migraverit.

ANEQUAM, apprehendebat, Rhythm. de S. Annon. ℣. 198.]

[ANEDINGEN. Adorare. Rhytm. de S. Ann. 48. 846.]

ANEN. vid. Anon.

[ANESPEHEN. *Sie thaten Ihn anschauwen und lieblich anespehn.* Held. B. P. II. p. 140. b. Reines.]

ANETA, anas, Ente, L. Alemann. c. 99. §. 19. Lex Salica c. VII. 5. *Si quis anserem domesticum aut anetam furaverit, CV. denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur, excepto capitale, & delatura.*

Aneta, aenid. à natando. Glossæ MS. Angl. Sax.

Anetapich, *anothapuch*, accipiter qui anetas capit. *Entenhabicht.* L. Baiwar. t. 20, 3. *illum quem anothapuch dicimus, cum solido & simili componat.* Ubi *Simile* idem est quod in Lege Salica *capitale* dicitur, i. restitutio rei furtivæ aut similis.

Eneta. Capitulare Caroli M. de villis c. 40. *ut unusquisque judex per villas nostras, singulares — enetas, columbas — pro dignitatis causa omnimodis semper habeant.*

ANE.

Stalant, *stellente*, comparatur in wergeldo der brutgans, & bruthenne, trium nummorum: & redditur in textu Latino, *anas venatilis, docta ad alias alliciendum.* Jus Sax. Prov. L. III. a. 48.

ANEVELLVNGE, *Anvalle*, *das Anfall: Angefall.* apertura feudi temporaria: Jus non-introitus: Guardia sive custodia feudi pupillaris. Jus Feud. Alem. c. 49. pr. *Obe der Herre das kint anefellet.* al. *anfallat.* i. Quoties dominus pupillum vasalli in custodiam & tutelam unà cum Feudo recipit, velut aperto. Cap. 55. *Anevelle ist nit lehnrechts. Doch stirbet ein man ut lat kint hinder Ime die under iren joren sint, der herre libet eime andern die anevelle* (al. *das anuall*) *ob es nut vormundes hett, der des herrn man sye. — So das kint zu sinen jaren kumt, so sint die anevelle ledig. So ouch der stirbet, der das anefall geliben hett, so hett jenes an dem anefalle nut me und ist ledig.* Jus Sax. Prov. L. II. a. 58. fi. *also tut der Herr dem kinde noch des kindes erben, Aann er das angefelle nimmt.*

Jus Sax. Feud. cap. XXVI. *Der herr ist ja immer des kindes Vormund an dem gute, dass das kind von im hat, diweil er das angefelle unverliben hat: und sol die gult des gutes nemen, bis dass das kind zu seinen jaren komme.* Interpres Lat. c. 18. *Dominus est tutor pueri in bonis, quæ de ipso tenet, infra annos pueriles, dum nulli contulit hoc emolumentum, & debet inde reditus accipere, donec puer ad annos perveniat suprascriptos.* Glossa: *Angefelle ist alle farende habe, die auf eines mannes lehngut ist.* (Gl. marg. *und darzu rechnet man auch alles gebew das auf dem lehn stehet.*) *und hat die der herr nit verliehen, so nimt sie der herr oder des lehnmanns erbe. Und zu dem angefelle ist auch zu rechnen, alle zins, zölle, müntzen, und aller geniess, sie liegen woran sie wollen. und dis wirt alles dem herren ledig, als der lehman stirbt. Also ist es auch zu vernemen umb einen lehnherrn uber eine pharr, da unterwindet sich der herr des, gleich als sich der unterwinden mag seines lehmanns gut. Hat denn der herr das angefell nit verliehen, so sol er immer des kindes vormunde sein.* Glossæ Germanicæ Juri Feud. Sax. adjectæ: *Angefalle, heist alle fahrende haab, die unter einem lehenmanne erblos stirbt, welche vor alters die Lehnherrn genommen haben. Es heisset auch ein verlediget gut selbst.* Quod ait Glossa de parochiis, indigitat *jus regaliæ* quod vocatur, quod ex hoc jure feudali utique originem ducit, *Petr. de Marca de C. S. & J. VIII. 17.*

V. Alteserr. de Ducib. c. 8. Gloss. Speelm. & Du Fresne *voc. Relevium.* itemque *Custodia pupillorum.* & imprimis Th. Cragii *Jus Feudale lib. 2. c. de non-introitu & de Custodia seu Gardia.* 19. & 20. Comment. *nostr. ad Jus Feud. Alem. c. 49. & 55.*

Anfall pro successione simpliciter. Gloss. Jus Sax. Prov. L. III. c. 76. *Die Frawen mögen haben angefelle, ob es inen anstirbt. Als ob jemant on erben stirbe, der sie angehörte, und das leben uf die weiber fiele.*

Anfalsgelder hodie dicitur laudemium sive taxa de Feudis etiam Principum, in quibus agnatus succedit.

An-

ANE.

Anfalls-Recht, Jus devolutionis in Brabantia, quo in favorem liberorum primi matrimonii, etsi aliud non subsequatur, bona Parentum immobilia liberis utriusque Parentis devolvuntur, defuncti bona jure successionis sive ab intestato sive testamentariæ; superstitis verò jure devolutionis, *durch den Anfall*, ita ut superstes non possit ea alienare. *Vid. Stokman. de Jure devolut.* Et Jus Arg. Constit. c. *von Brutloffs Widem.* XII. In quo

Ledîger Anfal, fideicommissi masculini apertura vel vacantia, quando filiæ renunciant successioni, quousque masculi exstiterint: tunc enim quum ultimus masculus, relictis tantum filiabus decesserit, filiæ ejus non succedunt in bonis illis fideicommisso subjectis, sed filiæ & earum liberi qui ad hunc duntaxat casum renunciarunt, quo fideicommissi bona vacua à masculorum successione fierent. *Kellenbenz de Renunc. c.* 19, 11. Vid. inf. *Edl.*

[ANEVUHTIN. Anfechten. Rhythm. de S. An. §. 39. ꝟ. 660. Reinef. Vocab. Theot. MSC.]

ANG, *Ange*, *angen*, vetusta vox Celtarum, significans aliquid necessarii & exactionem. Lexicon antiq. ling. Britann. Boxhornii: *Angen*, *necessitas*. Gallis, *Anger*, vox vetus, idem quod *charger*, onerare, Menag. Etym. Gall. *Angen*, *Engen*, *giangen*, Alemannis, operari. Otfr. II. 14, 219.

> *Ih santa iuih arnon,*
> *ir ni satut tho thaz korn.*
> *Giangut ir binoti*
> *in andero arabeiti.*
> Misi vos metere,
> non sevistis grana.
> Operamini vos studiosè
> in alieno labore.

Otfr. IV. 4, 123.

> *Mit heri uns sus hiar engit,*
> *joh uzar ther burg dringit.*
> Cum copiis nobis sic hic ægrè facit,
> atque extra civitatem trudit.

Vide *Ango.*

Hinc ANGWERK, qu. opus necessarium, opificium, h. e. quo civitas carere non potest. Chron. Jac. de Konigshoven cap. I. §. IX. *Die Angwerke erdichteten Lamechs sûne und tôchter.* atque ita perpetuò in MSC. Konigshovii scriptum legitur. Quod deinde mutatum fuit in *Antwerk*, quomodo constanter in Codd. MSC. Statutorum Argentoratensium scriptum reperi. Aliud est *Hantwerk*, opus manuum, vid. *Hant.* Ut *Notwerk*, quod Glossæ veteres Fr. Junii interpretantur *Angariæ*; quæ ipsa vox Celtica est, sed ut aliæ Persis etiam communis, quippe ejusdem matricis, primævæ linguæ. Kilianus: *Enghen*, *angustare*. *Engher*, *ingher*, *angaria*, *servitus coacta: compulsio iniqua*, *exactio.* In charta MSC. de Synodo Constantiensi ad marginem hæc notata reperi: *Angaria dicitur personale obsequium propriis sumtibus præstandum. Parangaria est obsequium, quod persona præstat alicujus sumtibus. Gwidagia, quæ dantur productu per alicujus terram.* Et tum à Romanis tum à Græcis civitate donata suâ, quia Lingua Celtica & Persica antiquior & Græcâ & Latinâ, de quo in Præfat.

ANG.

ENGER, carrus angariis destinatus: itemque mensura ejusmodi carro contenta: *Ein Enger hew.* St. Baluz. ad Kapitul. Franc. pag. 1138. *Angarium* ein Notstall, locus ubi equi sufferrantur. Weichbild art. 123. Glossar. du Fresn. Menag. Etymol. Gall. h. v. Jus Argent. L. III. c. 389. de septem capitulis: *Dass kein Bischof gewalt sol haben uber des Spittals hof oder gut, noch sie trengen sol weder mit herbergen* (Albergariis) *noch mit Engern* (angariis) *noch mit keim andern dienst.*

Angergnago, vilissima equi species. L. Baiwar. t. XIII. 10. hodie Ackermere, Karngaul. V. & G.

ANTWERCH etiam opus publicum, Templum, notat. Fragm. de Bell. Sarac. Carol. ꝟ. 2046.

> *Ein antwerk heten sie erbuwen*
> *tha waren siuen hundert afgote.*

[Opus manuum, res quæ hominum manibus conflatur, est Scherzio in not. ad h. l. *antwerk.*]

[ANGAL, hamus. Gloss. Monf. p. 334. hodie *angel.*]

[ANGAR, vel *erda*. arva. Gl. Monseens. p. 409.]

[ANGEBUREN. vid. *Buren.*

ANGENGE, principium. Vid. *Anakin.*

ANGER, pascua, Psalm. LXV. ult.

J. Augustan. MSC. f. 53. b. *im baumgarten oder engern.*

Vid. Heide.

Schindanger, pascua corvorum.

ANGEWINNEN, vindicare, evincere rem, Jus Feud. Alem. c. *X. §.* 2. c. *LIII. fi.*

[ANGFANE. Bibl. Germ. antiq. Luc. XIX. 20. Joh. XI. 44. & XX. 7. *Sudarium* vertunt, quod Luthero est *Schweistuch*. Dieemann. Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 115.]

ANGILD, pretium rei, æstimatio, appretiatio, ex *An*, *ana*, particula augmentativa, & *gild*, gelten. Lex Inæ Regis: *Gif thin geneat stalige. and lopige the. gif thu habbe borgas mana thone thæs angyldes. gif he næbbe. gyld thu that Angylde. and ne sy him na the gethingodre.* i. e. si tuus villicus furatus (alteri) fuerit & aufugerit à te, si tu habes fidejussores, admone eos de pretio (restituendo.) si non habueris: solve tu pretium. & ne sis illi quicquam detrahens.

ANGILO, angelus. *Hepfendi angilo*, cœlestis angelus, Isid. cap. 2, 2.

ANGIS, qui instituit. *Gloss. Aventini.*

ANGLEN, Angli, populus Germanorum, socii Varinorum & Deuringorum, ùt Cluver. non malè videtur emendasse. Tacitus *de M. G. cap. XL.* & Ptolomæus eos inter Suevos recenset. Et hactenus rectè Rob. Sheringham *de Anglor. Orig. c.* 2. contra Cisnerum *præf. ad Cranz.* Suevos Anglos asserit, sed hos in Angliam trajecisse non probat, & indulget aliàs quoque conjecturis meris. Cluver. *L.* 3. *A. G. cap. XXVII.* eos collocat intra sinum Codanum seu mare Balthicum & Albim atque Varnum fluvios, ubi hodie Lauenburgum & Lubeca. Socios Deuringi (sic enim ùt dictum, apud Tacitum legendum esse, verisimillimum est) sive Toringi tandem suos fecerunt, sicut Franci Chamavos, Sicambros &c. Toringi porrò Francis subjecti, circa An. 528. *Sigeb.*

ANG.

Sigeb. Gemblac. Gregor. Tur. L. 3. c. 4. & 6. *Witikind. lib.* 1. Caroli M. Capitul. I. an. 806. §. 3. Ludovici I. Capitul. an. 837. §. fi. Lib. VI. Capitul. c. 366. Hinc *Lex Turingorum Angliorum* & Varinorum à Francis, ficut & aliis fubjugatorum populorum Legibus contigit, revifa & confirmata cernitur apud Heroldum & Lindebrogium. Eginhardus de Carolo M. *Omnium nationum, quæ fub ejus dominatu erant, jura, quæ fcripta non erant, defcribere ac literis mandari fecit.* Itaque facilè nobis perfuadetur, Anglios & Werinos fub Turingis fuiffe, & cum iis fub imperium Francorum perveniffe, atque hanc Legem à Carolo M. ipfis defcriptam effe, vel ab anteceffcribus quoque, & à Carolo reformatam. Contra quàm vifum B. Conringio noftro *de Orig. J. G. c.* 13.

§. II.

Ab his Anglis diverfi fuerunt Angrivarii, Chamavis proximi. Tacit. de M. G. c. 33. *Juxta Tencteros Bructeri olim occurrebant: nunc Chamavos & Angrivarios immigraffe narratur, pulfis Bructeris & penitus excifis, vicinarum confenfu nationum.* Angarii ab Angern, campeftri planitie ubi habitarunt primùm dicti; ùt contra Marfi & Bructeri à paludibus, *Monum. Paderb. pag.* 145. Cluver L. 3. ad Amifiam rectè locat. D. Chytræus verò *Orat. de Weftphalia,* confundit eos atque Anglios, & neuter populus Britanniæ occupator, ùt mox videbimus. Francis primò, poftea Saxonibus adjuncti, retento tamen proprio nomine, *Monum. Paderb. pag.* 144. Retinuerunt Legem Salicam & de Alode. vid. L. Angl. t. 7. & fup. Alod. Horum fuit *Engern,* vicus, alius ab *Engeln,* Argaria, Witekindi fedes, de qua Monum. Paderb. *pag.* 145. & *feq.* Rein. Reineccius, qui Angrivarios ab Anglis Suevis rectè diftinguit, fed hos eosdem effe, qui nomen Angliæ dederint, etiam opinatus. *Angrarii* vocantur in Capitulari Saxonum Caroli M. an. 797. ibi: *congregatis Saxonibus de diverfis pagis, tam de Veftfalahis & Angrariis, quàm & de Ooftfalahis.* inter hos Oftfalos Angli & Turingi. Sed quid vult fibi Regnum Angariæ de Often? Iftud Monumentum Hamelæ ad Vifurgim extare refert Reineccius de Saxon. Orig. & defcriptionem pag. XXVII. exhibet:

A. DOM. DCCCXII. BERNARDUS comes. CHRISTIANA COMITISSA REGNI ANGARIÆ DE OSTEN. FUNDARUNT HANC ECCLESIAM.

atque exinde & ex epitaphio Witikindeo, ibi:

Omnis mundatur hunc Regem qui veneratur.

probare contendit, Witikindum fuiffe Regem Saxonum, regnum Saxoniæ fuiffe Regnum Angariæ nuncupatum. Sed optime monuit Jo. Goes, epitaphium id non effe coævum defuncto, & *Regis* nomen ex vulgi perfuafione tunc ita ufurpatum, denotare potius Regulum ac Ducem. Sicuti & Regni vox, *Rik,* pro territorio & Ducatu fuit ufurpatum. Lex Alamann. cap. XXXV. de filio Ducis contumace contra patrem, *fi vult regnum ejus poffidere.* Simile habetur in *Leg. Baiwar. T.* 2. c. 10. §. 1. ùt *AngerRik,* regnum Angariæ, *AakenRick,* Regnum Aquisgranenfe, das Rick van Aaken & fimilia, nihil nifi territorium fignificat, ficut dicimus Territorium Argentoratenfe. Cæterum Territorium illud Angariæ inter Comites videtur tunc divifum fuiffe, in orientale & occidentale, etfi totum intermedium fuerit inter Weftphalos & Oftfalos. Denique Bafilicam Angriæ cum tumba & corpore Paderbornam ab Henrico Aucupe translatam, obfervat H. Petreus, JC. *de Monafteriis pag.* 12. fine dubio Cranzium fecutus. Sed Autori notarum ad Monumenta Paderbornenfia pag. 149. falli videntur Cranzius & alii, quum Angarienfe Collegium auctoritate Pontificiâ an. 1414. Hervordiam translatum fit cum cineribus Witikindi, qui ibi advenis commonftrari foleant.

ANG.

§. III.

Ab illis & Anglis & Angrivariis diverfi funt Angli Cimbrici, & Anglen five Anglia Cimbrica, vetus provincia inter Holfatiam & Jutlandiam, cujus metropolis Sleswich, ab Angulo, Regulo, fratre Dani, filio Humbli, de quibus Saxo Grammat. *Lib.* 1. & *ibi Stephan. p.* 28. Hos Anglos ab ipfis Jutis oriundos ait Ol. Worm. *de Liter. Run. pag.* 29. Ab iis certè & Jutis ac vicinis Saxonibus Britannia occupata fuit, tefte Beda, & Stephan. *d. l. pag.* 29. Ol. Worm. *L.* 1. *Faft. Dan. cap.* 14. & *L.* 3. *Monum. pag.* 193. Illos Jutas verò perperam nonnulli cum Getis confundunt, ùt *Scheringham de Orig. gentis Anglor. cap.* 1. & 2. Etfi enim in antiquis Chronicis Sax. *Geatum,* Giotæ, Jotæ, Gutæ, Geatuni, Jotuni, Jetæ, Jutæ, Juitæ, Vitæ, nominantur; non funt tamen *Getæ,* Afiaticus populus, cum quo Gothi feptemtrionales fefe aliquandiu commifcuerunt, ut pro uno populo habiti, de quo infra voc. *Gothi.* H. Conring. *de O. J. G. c. XIII.* ait, Anglos ex Cimbrica Cherfonefo conftat in Britanniam migraffe. Contrà quàm putavit Ph. Cluver. *L.* 3. *G. A. cap.* 27. Germanicos Anglos in Cimbriam migraffe, auctore deftitutus, atque error planè eft, Cimbros Anglos in Angliam profectos deferuiffe patriam, ùt ex Beda rectè allegat, & tamen Anglos Germanicos Angliam Cimbricam poftea occupaffe, atque una cum Saxonibus ad Rheni oftia, & hinc in Britanniam transgreffos, Regnum Anglicanum condidiffe. Angli Cimbrici cum conterminis Saxonibus Brittanniam occuparunt & *AngloSaxones* appellati fuerunt. Sed audianus ipfos Annales Saxonicos à Cl. Gibfonio primum erutos: *An.* 449. *Hengeftus & Horfa à Vortigerno Britannorum Rege acciti in fubfidium, mittebant ad Anglos ut fibi transmitterent plus auxilii. Venerunt viri de tribus Germaniæ provinciis, de antiquis Saxonibus, de Anglis, de Jutis. Ab Anglis (quorum patria ab eo usque tempore manfit deferta inter Jutas & Saxones) originem duxerunt Angli orientales &c. Engloland* primùm per Edictum Egberti Regis an. 800. vocata fuit, *Stephan. in Sax. Gr. p.* 29. *Angeltyme,* Angli dicti. Alvredus Rex Saxonum

xonum Occidentalium in Anglia p. 22. *Æthelbyrthes the ærest fulwiht underfeng on Angelinne.* i. Ethelbertus primus Anglorum baptismum accepit. Item *Engle*, & iis junguntur *Dene*, Angli & Dani, in fœdere Edoardi & Guthruni Regum. Annales Saxonici: An. 787. venerunt primum tres naves Norwegiorum de Herethorum terra. Istæ primæ fuerunt naves Danorum, quæ Anglorum nationem peterent. (the Angeliynnes lond gesohton.)

§. IV.

Engellender dicti fuerunt *eine jede grosse Gesellschafft*, ait Jac. de Königsh. *Chron. c.* 2. *§.* 65. *& c. V. §.* 114. qualis scilicet fuerat Hunnorum sub Attila: & postea an. 1366. factio Lombardica, ut à Fabricio & Calvisio vocatur, vulgariter *die Engellender* dicti, *Idem Königsh. cap.* 2. *§.* 219. & *cap. IV. §.* 73. & *cap. V. §.* 149. *V.* Du Fresn. *Glossar. voc. Compagnia.* St. Baluzii *de Vit. Papar. Aven. T.* 1. *pag.* 334. 350. 945. & Observ. *ad Königsh. XVI.* supra voc. *Briten.* & *Brab. Brabant.*

§. V.

Engellender pfennig, species monetæ, sed Germanicæ, quæ etiam *alte Offenburger* dicti, nimirum *Offo* regulus Anglicanus, patriâ relictâ, *Offenburgum* in Mortenavia condidisse fertur, & hanc monetam fieri fecisse autore Coccio *de Dagoberto, pag.* 74.

ANGO, angustia, *angst.* Otfrid. IV. 12, 26.

In herzen uuas in ango.

In corde erat illis angustia.

Hinc reliquum compositum *Bange, be-ange.*

Angen, angere, in angustias trahere. Otfrid. III. 24, 28.

Ginadaz thin ni hangti,
thaz tod uns sus io giangti.
Clementia tua non indulsisset,
ut mors non sic anxisset. Vide *Ang.*

Angust, angusti, angst. Otfr. III. 25, 21.

Irgeit iz zi angusti.

Redigetur ad incitas.

Idem IV. 6, 58.

Uuoltun imo angust giduan.

Volebant ipsum angustiâ afficere.

Similiter IV. 18, 38.
Lib. V. 10, 40.

Tho ruartun se angusti.

Tunc anxii redditi.

Angustonter, anxius, Kero. cap. 64.

Angustiton drato, valdè cruciabantur, Otfrid. III. 20, 206. Et cap. XXIV. 221. *angustitun* drato. [Ubi Schilterus vertit: *persequuti nimis.* Scherzius autem reddendum esse notavit *Angebantur valde.*]

[ANGOHTEN, bruchum aculeatum. Gloss. Mons. p. 338.]

ANGON, hasta Francica. Agathias lib. 1. *Brevia tela, quæ ipsi ἄγγωνας, anconas, vocant, cujus pars major ferro obducta est, ita ut ex ligno aliquid præter manubrium vix extet: in superiori ferro tanquam hami utrinque sunt & deorsum vergunt.* Vid. *Lipsii Poliorcet. Du Fresne Glossar. Angones.* B. Rhenan. *Lib.* 2. *Rer. Germ. p. m.* 191. Ph. Cluver. *Lib.* 1. *Germ. Antiq. c.* 44. Hinc nostrum *Angel*, hamus.

ANGSTER, nummus Helveticus, 2. faciunt 3. den quasi *Augster*, ab Augustis h. e. Episcopis, Abbatibus, ut opinatur Goldast. *T.* 3. *Rer. Alem. p.* 29. At Hotting. Spec. Helvet. Tigur. p. 24. dictos etiam refert *Angesichtpheennig, Antlizer*, vocatos, ab impressis Prælatorum faciebus. Ab hoc differt nummus qui *Augustanus* dictus, vel Augustalis, ex corio à Frid. II. an. 1240. cusus in obsidione Parmensi, singulos deinde Victorinis aureis reluit, Naucler. Generat. 42. Collenut. in Chron. d. an.

[ANGUUEIZO, pustula. Gloss. Mons. pag. 322. *anguueizono*, papularum. p. cit.]

ANHAP, origo, ab *anheben*, incipere. MS. liber Salicus: *Anhap der Stifft S. Michels zu Hanouwe.* supra *Anahab.*

ANHAEBEL, suspensus: Glossæ MS.

ANHENDI, mancus: Glossæ MS. i. e. sine manibus.

ANHLOT, municeps, juris civitatis particeps. Guilielmi I. R. Angl. Lex LIV. de jure Normannorum, qui ante adventum Guilielmi, cives fuerant Anglicani: *Et omnis Francigena qui tempore Edwardi propinqui nostri fuit in Anglia particeps consuetudinum Anglorum, quod ipsi dicunt Anhlote & Anscote, persolvat secundum Legem Anglorum.* Explicanda hæc lex ex præcedente est, ubi de solutione pro cæde Normanni vel Francigenæ quem secum adduxerat Guillelmus sanxerat, in hac porrò constituit de solutione pro cæde ejus qui jam ante adventum, sub Eduardo R. jus civitatis Anglicanæ acquisivissent, quod hæc solutio non debeat fieri secundùm Wilhelmi constitutionem, sed secundùm Anglicanam veterem. Perperam igitur solutio vectigalium hic intelligitur: Neque solvi *anhlote* dicitur, sed *Anhlote* & *Anscote*, dicuntur hic illi, qui participes consuetudinum Anglorum sunt, consuetudines porrò Anglorum sunt jura civitatis Anglicanæ, in quam qui recepti fuerant, dicti sunt *Anhlote* & *Anscote*, h. e. cives receptitii, adoptati, adsciti. Neque *An*, unum significat, sed *in* vel *ad*: atque nihil aliud denotant *Anhloti* & *Anscoti*, quàm quos Romani vocant Municipes & Incolas. Vide Vocab. *Hlot*, & *Scot.*

ANHRIOSITH, ingruente: Gloss. MS. AS.

ANHUNERBO, L. Sal. tit. XXVII. §. 20. de prohibito aratro ducendo. Lectio vitiosa, sine MS. vix emendanda.

ANI, unum, ain, ein. L. Sal. t. XI. & XVII. & t. XXIX. *Anilasina*, una lasina, mulcta DC denariorum: Theu lasina, MCC denariorum. ita *Wendelin. Gloss. Sal.* quasi esset à lösen, lösunge: sed per omnia fallit. *Lasina* enim est ancilla, *Laz*, servus, *Lazin*, ancilla. *Theulazina uuirtico*, ancilla dignior, quam Lex Alem. *de genitio priore* vocat. cap. LXXX. 2. *Cammermagd.* Sed quid *Ani*? men-

ANK.

mendosam lectionem indicat Codex MS. Parisiensis, qui habet : *Malb. eualesina.* At *Euua* est conjugium, & *lesin* est solvere : h. e. adulterium quod legem connubii solvit.

[ANIG. *Din nabelo ist gedrater naph, nieuuame drincheues anig.* Willer. Cant. VII. 2. Ubi quidem pro *anig*, scribendum esse *uuanich* vel *uuanig*, *indigens*, statuit Junius, cui adstipulatur Stadenius in Expl. Voc. Germ. Bibl. p. 807. Ast Scherzio nihil in textu mutandum videtur. *Anig* enim esse ab : *an, ana, ane, ano*, quod idem est ac *absque, sine.* vid. supra *Ana*]

[ANIZ. *Aniz lant*, an das land. Rhytm. de S. An. 15. 233. Reinesf.]

ANITHEOTA. Vid. v. *Barco.*

ANK, juvenis, minister.

Vid. Althamm. ad Tacit. Obs. mea V. ad Chron. Königsh. §. 12.

ANKA, butyrum. Kero.

ANKEN, *inanken*, inserere, infigere. Kilianus.

ANKUL, *Ankel*, Anculus : Ministerialis Domus Regiæ, Glossæ Isidori. Sed perperam ab ἄγγελος Salmasius deducit, *ad Hist. August.*

Hinc *Enkel*, adolescentulus, nepos.

ANLANDAE, è vestigio : Glossæ MS. ASax.

ANLAZ, compromissum.

Ludovicus Imperat. an. 1345. inter Comites Palatinos Rheni Rupertos & Henricum AEpisc. Moguntin. sententiam tulit : *Das wir von des anlazzes wegen, als der Erwerdige - und die hochgeborn an uns lazzen und gegangen sind umb die lossunge de Burg &c.*

Anlos, compromissum. Chronic. Königsh. c. V. c. 38. *Hiezwuschent dotent die von Strosburg und die Bredigere umb alle missehelle einen anlos an Hern Cunrat von Lichtenberg den Bischof von Strosburg, der sprach den anlos us und urteilete das sich* &c. Idem cap. 142.

ANLEITEN, inducere, immittere.

Anleitung, immissio ex primo decreto. *Besold. Th. Pr. h. v.*

Anleitungsbrief, Decretum executoriale vel immissoriale, etiam sub pœna banni, *Besold. ibid.* Anleizbrief. *Chron. Königshov. pag. 755.*

ANLITON, vultus. Glossæ Lipsii. ubi Somnerus : *Saxon. Andwlite, quandoque wlite, quod etiam eis decorem signabat.*

ANLUCCE, facie. Gl. Lipsii, ubi Somnerus : *Vultum alicujus nos dicimus looke, ut speculum, a looking-glasse, à Sax. locian, videre, aspicere : Vultu sic dicto, quasi parti corporis visui magis obvia unde fortè Facies Saxonibus alias dicta Ansine, à gesеon, videre.*

Anlucun, aperuerunt. *Belucun*, concluserunt. Glossæ Lipsii.

Antloc, revela, Glossæ Lipsii. ibi Somnerus : *Priori affine nostrum to unlocke, reserare : posterius verò Teutonicis priscis, ut videtur, cum Saxonibus commune ; quibus concludere, belucan, Verstegano nostro beloken ; seratum autem & firmè clausum, belocud, unde nostrum locked. Vox hic subsequens, Antloc, revela, ab eadem ni fallor, est origine, ac Anlucon, hic.*

Cantic. Cantic. Willerami II. 14. *Zoyga*

ALN.

Mer thin anluzza. — Anluzza thin scona.

(Oige mir din antluzzedin antluzze scone : ita nostra edit.) ostende mihi faciem tuam, faciem tuam pulchram.

Glossæ Fr. Junii veteres : *Anluzze, vultus, facies.*

ANMIN, hodie *anmuthig.* Stainh. f. 128. *So lieplich, so sussilich, und so anmin beschrybet.*

ANMOD, contumax : Glossæ MS. ASax. Vide *Mod.*

ANNUZZE, facies. Tatian. cap. VII, 6. *Gisahun mine ougun thinan heilant, then thu giantuuurtitos fora annuzze allero folco.* i. Viderunt oculi mei Salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum.

Otfrid. III. 21, 69.

Job uuir nan muazin scouuon
offenon ougon,
Indanemo annuzze.
Ut nos ipsum possimus videre
apertis oculis,
aperta facie.

Idem V. 2, 7. de signo crucis :

Thaz sculun uuir malon in unseme annuzze.
Hoc debemus signare in nostra fronte.

Nisi ubique legendum sit *Anluzza.*

ANOLKIN, integra. Kero. [Ita quidem legit Goldastus, sed in ipso Kerone, *uuehcha anolkin.* Septimana integra. c. 18 in f.]

ANON, avi, majores. Otfr. I. 11, 53. de Josepho & Maria :

UUanta ira anon uuarun thanana.
Gottes drut thegana.
Namque ipsorum avi erant exinde,
DEI fideles servi.

Vier anen beweisen, quatuor progenitores nobiles demonstrare, quando quis teneatur, Vid. J. Sax. Prov. L. 3. A. 29. quod & *Handgemal* ibi vocatur. absurdus autem ibi est Glossator : *das wort Ahnen ist aus dem Latein gezogen von dem wortlein Anus, welches heist de Hinder an dem menschen.* In MS. meo ita legitur : *dis ist us deme Latine genomen, wen einen Anus hat einen ztagil.* In edit. Boxtorfhiana an. 1482. ita habetur : *Nu wisse das das wort Anen ist aus dem Latein gezogen und kommen, wann anus heyst ein zagel oder ein ars.*

Altanon : Otfr. I. 3, 31.

Thio buah duent unsih uuisi,
Er Christus altano si.
Biblia faciunt nos certiores,
(Quod) Is (Abraham) è Christi Majoribus sit.

Anaron, gianaron, propagare. Otfr. I. 3, 21.

De Noa : *Fon themo thie liuti, thez uuas not, uuurtun auur gianarot.*
A quo homines, quod opus erat,
fuerunt iterum propagati.

ANOWADO, L. Sal. tit. XXVIII. §. 5. vocatur infans nondum natus, aut antequam habeat nomen, aut natus intra novem noctes. *Siquis infantem in ventre matris suæ, aut antequam habeat no-*

ANS.

nomen, aut natum inter novem noctes occiderit, Malb. ANOWADO. VIIIM. den. qui faciunt Sol. cc. Hinc liquet tempus, quo Franci infantibus ſuis nomina impoſuerunt, poſt novem noctes. Et videntur ante id tempus infantes non involviſſe faſciis : unde vox compoſita ex *ano*, ſine, & *uuado*, wat, indumentum. Eâdem ut videtur ex ratione, quâ recens natos Rheno probarunt.

ANPHANCHLICH, acceptabilis, Notk. Pſal. LXV, 15.

Anphange, amplexus, Notk. Pſal. CIII, 3.

ANPINTAMES, ſolvamus, Kero apud Goldaſtum. Sed leg. *Antpintames.* hodie, *entbinden.* [In Kerone c. 16. legitur *durub anpintames.* ſolvamus. c. 18. *durub inpintames*, perſolvamus.] Sic & Gothi Marc. I, 7. *Andbindan ſkaudaulip*, ſolvere corrigias calceorum. *Fr. Jun. Gloſſar. Goth. pag.* 58.

ANSA, *hanſa*, multitudo. Tatian. 200, 1.

Verſio Gothica. Luc. VI, 17. Marc. XV. 16. Joh. XVIII, 3.

Hanſa, multitudo congregata, concio, concilium. Vetus verſio Germanica Evangeliorum: *Concilium fecerunt in eum.* Hanzam reddit.

Anſi, Hanſi, Proceres, communi fortunâ majores, *H. Jun. in Batav. cap. IX. pag.* 137. & 178. Jornandes *Lib. XVII. de reb. Get.* ait : *Gothi proceres ſuos, non puros homines, ſed Semideos, id eſt HANSES vocavere. Freyhanſen*, qui in ſingulari libertate fœdere ſe junxerunt, P. Bertius Lib. 3. Rer. Germ. cap. 4.

Hinc in compoſitione Nominum propriorum : Anſelmus. Ansbrechtus. Ansbertus, conditor ſecundi ſtemmatis, Carolini. Ansfridus. Anſuualdus. Anſegiſus, ex Anſe & Gæſus, primas virorum fortium. Nomen proprium patris Pipini Heriſtali, Ducis. Unde contractum ANSEIS, Ducis militaris nomen in bello Caroli M. contra Saracenos in Hiſpania, *Fragm. Carminis* ℣. 2710.

Tho Anſeis thas geſah
zo ſinemo ſinde er ſprah.
Cum Anſegiſus id videret,
ad ſuos commilitones loquutus.

Vide meas Obſerv. Hiſtor. ad Königsh. V. §. XII. & VII. §. fi. Hinc nomen opidi Enſisheim in Alſatia Superiori, olim Vruncæ, *Guillim. L. 2. Habſp. cap. VI.*

Hinc & ANSVARII Franci, vide Fr.

ANSATICÆ urbes, *Hanſeſtätt*, ab inhabitantium frequentia. *Fr. Jun. Gloſſ. Goth. p.* 189. Iſ. Pontanus *Lib. 2. Orig. Franc.* 8. Non à mari, *an ſè*, ut arbitratus Polyd. Virg. & Menag. *Etym. Gall. voc. Anſeatique.* In Rec. Imp. an. 1544. §. 33. vocantur *die Hayn - und Seeſtätte.* de Hanſa Teutonica promiſit H. Meibomius libell. ſingularem. Conf. Vorburg Vol. 3. p. 291.

Hanſa, vectigal Principum, Hanſorum, telonium. Meier. de Reb. Flandric. an. 1164. *ab omni telonio ac banſa, quam vocant, fecit liberos.* Vid. *Anslehn.*

ANSAMT, alsbald, ſimulac. *Conſtit. Argent.*

ANS.

ANSCEOT, exentera : Gloſſæ MS. ASax.

Anſeiden, v. antſeiden. & *ſeida*, laqueus. q. d. ex laqueo extricare, defendere, Notk. Pſalm. CXI. 5.

ANSES, *Anſedel*, *Anſas*, *Siedelhof.* Jus Alem. Provinc. cap. XXXV. 2. *Iſt da ain Sedelhof* (al. Anſedel) *da der vater uffaſs. und läſt der vater ainen ſun und tochter hinder Im die nicht ausgeſteuret ſeint. die ſun beſizent das Aneſedel mit recht vor den tochtern. Und iſt aber anders da nicht dann das ANSASS, ſo ſtet es an der brüder gnaden was ſie den sweſtern gebent.* i.e. Si in hereditate relicta extat Anſaſs, Sedelhof, Anſedel ; & reliquit pater filium & filiam poſt ſe qui non ſunt dotati. Filii poſſident Aneſedel de jure præ filiabus. Si verò nihil aliud adeſt, quam Anſaſs, tunc ſtat in fratrum gratia arbitriove quid quantumve ſororibus dare velint. Eſt itaque *Anſaſs* quod hodie vocamus *Stammgut*, bonum fideicommiſſo ſubjectum ; vox eſt compoſita ex *Ane, anon, avi*, & *ſaſs* poſſeſſio, prædium : Bonum Aviaticum, quod veteri jure bona aviatica regulariter erant fideicommiſſo tacito & legali ſubjecta. *Vid. Comm. noſtr. ad J. Feud. Alem. cap. LXIV.* 7. Jus Apanagii etiam hinc cernitur.

ANSIUNE, vid. *Anaſiun.*

ANSLEHN, emphyteuſis.

Charta Alemann. circa An. 1244. *apud Goldaſt. T. 2. Rer. Alem. pag.* 52. n. LXXX. *Ego prædium meum in Kuſſenach ſitum prope lacum Turicinum cum jure patronatus Eccleſiæ parochialis — hominibus, FEODIS, quæ vulgariter dicuntur ANSLEHIN vel ERBELEHIN, agris, pratis, paſcuis &c. dono Monaſterio S. Galli.* Scilicet *Anslehn* eſt ſpecies feudi Germanici, *Erblehn*, vel *Erbzinslehn*, quod præſtat non fidelitatem, nec ſervitia, ſed ANSAM, h. e. vectigal, canonem.

ANSPRACH, actio forenſis. Formulam veterem habet Gloſſa *ad J. F. Sax. cap. XIII.* 10. art: *Anſprach eines guts, wenn man den zu ding ladet, der das gut in geweren hat, und zu im klaget, in ſolcher weiſe : HERR Richter, Mevius helt mir ein gut vor mit unrechter gewalt, das mir ledig und loſs geſtorben iſt von einem meinem rechten Lehnmanne : derhalben beger ich rechts und einer antwort.*

ANST, gratia. *Anſt Cotes pim daz daz pim.* Gratia DEI ſum id quod ſum. Kero Prol. pag. 18. conf. & c. 5. 34. *Enſti*, gratiæ. Prol. p. 15. cap. 20. Id. Kero. Biblia Gothica Luc. 2. 40. *Anſts Goths was ana ima.* Luc. 1, 28. *Fagino anſt aiauda haſta.* ave gratiâ plena.

Otfr. I. 5, 36. de eadem Angelica ſalutatione :

Fol biſtu Gotes enſti.
Plena es DEI gratiâ.

Idem II. 2, 73.

Follan Gotes enſti.
Plenum DEI gratiâ.

Idem V. 25, 201.

Si guallichi thera enſti.
Sit honor huic gratiæ.

AN-

ANS.

ANSVEBIDUN, sopitis : Glossæ MS.

ANT, Ent, particula privativa, in Compositis. *Antdbechidiu*, revelata, Isidor. c. 2, 2. c. 8.

ANTFANGEN, emphangen, suscipere. Kero : *Antfangida*, *Antfankida*, *Antfenkidu*, Acceptio, susceptioni, cura. cap. 2. 34. 53. *Nist mit cotan beiteo antfangida*. Non est apud DEUM personarum acceptio cap. 2. *Antfankida*, percipiat. cap. 25. *Antfangigas*, acceptum. cap. 5. *Antfanclib*, acceptabilis. cap. 5. INTFANGAN, suscipi. cap. 54. 60. [*Antfengikhapetum*, acceptaverunt. Gloss. Monseens. pag. 404. forsan legendum *antfengik hapetun*.] Otfridus Lib. I. cap. IV, 145. *Gibetes antfangi*, oratione susceptâ. [*Precum acceptatio*, vertend. juxta Scherz. in Not.] Notk. in Psal. XXI. 1. *umbe den antfang*, pro susceptione. [*Zi predigonne antphengi jar Trubtines*. Prædicare annum Domini acceptum. Tat. 18. 2. Ad quem locum Palthen. notat. Utrum perinde Francis hæc vox *antphengi*, atque latina *acceptum*, rem gratam atque delectabilem significet, in medio relinquimus. Hactenus exemplum non occurrit. Est quidem in textu A. S. *andfenge*, sed quod itidem auctoritate caret. p. 341. At exempla adducta rem nunc extra dubium ponunt.]

ANTFRAHIDU, interrogationem. Kero. Prol. v. Frahidan. [Extat quoque ap. Keronem c. 7. *Zanfrahidu*, ad interrogationem. Sed puto legendum *ze antfrabidu*.]

ANTFRESON. vid. *Frais*.

ANTFRISTAN, edere. Glossæ veteres: *Antfristunga*, Editio. *Antfristungo*, editiones. *Manigu antfristunga*, vulgata editio. Fr. Jun. ad Willeramum pag. 50. n. 10. Notk. Psalm. CIII. 17. *Antfrista*, editio. [Gloss. Monseens. *anthfristunga*, editio. p. 330. *antfristunga*, editionem. p. 348. *antfristoti*, transferrem. p. 330.]

Item interpretari. *Antfristin*. Interpretes. Notk. Ps. CV. 39. conf. etiam Ps. LIX. 2. Otfr. V. 9, 101. de Salvatore :

Antfristota oub filu fram
thaz giscribin so so zam.
Interpretatus quoque prolixius
Scripturam prout decet.

Willeram. in Cant. Cant. c. 1. ℣. 14. *Engaddi is ein stad, thar ther* (da der) *wassent arbusculæ balsamum desudantes. ande* (unde) *wirt geantfristot* (geantfristet) *fons hadi*. Annotat P. Merula : *Inesse videtur Frisiorum nomen*, *quasi dicas VERFRIEST*, h. e. in Frisicam linguam *translatum*, *quemadmodum vulgò dicimus VERDUITSCHEN*, *pro*, *in linguam Teutonicam transferre*. Sed quid *ant* ? & Frisica dialectus non est Teutonica generalis. Rectius à *Frist*, scrupulositas, & *ant*, *ent*, privativâ particulâ, *antfristan* est omnem scrupulum eximere, interpretari. Vid. F.

ANTHEBAN, prohibebo. *Anthatta*, prohibui. Glossæ Lipsii.

ANTHEDI, L. Sal. tit. XXVII. §. 15. *Screonas anthedi*, Scrinia, cistas effringere. Videtur rescribendum *Anthebi*.

ANT.

ANTHEIZZA, vota, Notk. Psalm. CXV, 18. [*Antheizono*, votorum. Gloss. Monf. p. 352.] vid. inf. Heizen.

ANTIKRIST, Antichristus. Otfr. IV. 7, 56. de Salvatore :

Giuuag in oub ginoto
thes Antikristen zito,
Thes githuingnisses,
thesu uuorolt thultit thanneles.
Exposuit eis etiam accuratè
Antichristi tempora,
Persecutionis, (magnæ)
Hic mundus patietur tunc eam.

Rhythm. de S. Annon. ℣. 258. de Cornu parvo Danielis :

Thaz biceichnit uns den Antichrist,
der noch in diese werlt kunftig ist.
den Got mit finir gewelti
cir hellin sal gesendin.
Hoc designat nobis Antichristum,
qui adhuc in hunc mundum venturus est.
Quem DEUS per suam Potentiam
ad infernum mittet.

ANT, Anti, zelus. des *Antin* : Zeli. c. 65. *Anton*, zelum. cap. 4. Kero. [Hinc hodie *etwas anden*. Scherz. not. ad Otfr. III. 14. 72.]

Antemo, zelus ipsi. Otfr. II. 14, 6.

Thera ferti er uuard yrmuait,
So ofto far antémo duit.
Hoc itinere Ille erat fatigatus,
ut sæpe sanè zelus ei fecerat.

[At in Cod. Vindob. & Vatic. non legitur, *far antemo*, sed *farantemo*, i. e. *iter facienti*. notante Scherzio in h. l.]

Ando, zelus. Notk. Psalm. LXVIII, 10. & Ps. LXXVIII, 5. ubi differentiam inter iram & zelum hanc reddit : *Ira zorn fiehet ad vindictam ze geriche : zelus*, *ando* , *ad exactionem castitatis*, *ze dero eisco reinlichanin ioh sel reini*.

Notk. Psalm. CXXXVIII, 21. *iro unreht ando was sine dich*, istorum injustitia zelo digna pro te. unde Verbum, *Andoda*. Glossæ Lipsii.

[Glossæ Monseens. seqq. habent. *Antin*, zelo. p. 365. *anadota*, zelatus est. p. 361. 396. *anadomes*, zelemus. p. 392. *anadunta*, zelantus (legend. zelantes) p. 366.]

Fragment. de bello Caroli M. Hispanico, ℣. 2287.

Thie rechent gerne thinen anden.
Erlo(v)be mir ouer Rolanden.
Hi vindicant libenter tuum zelum.
Permitte mihi super Rolandum.

Anden, zelum. Notk. Psalm. VII, 13. Idem Fragm. ℣. 4030.

Ja si wir thar zo gehalten,
thaz wir then Godes anden
an in sculen reken.
Sumus utique ad hoc obligati,
ut DEI zelum
in ipsis debeamus vindicare.

 [Striker

ANT.

[Striker de Expedit. Caroli Hisp. cap. 5. Sect. 11. p. 11. *Erlaubet mir dass ich ande* (h. e. ut ulciscar) *Mein Schaden an Rulande.*]

Anton, expostulare, indignari. Otfrid. I. 22, 50. de S. Maria JEsum puerum quærente:

Bigan ir barto anton.

Cœpit secum valdè expostulare.

[Scherz. hunc locum ita reddendum censet. *Cœpit ejus rei nomine in zelum dari.* Not. ad l. c.] Idem III. 14, 72. de muliere hæmoorrusa:

So siu thaz tho giborta,
thaz er iz antota.

Quum ipsa hoc audiisset,
quod Ille id exquireret.

[Scherz. *antota* mallet reddere *arguendo tangeret.* Not. ad h. l.]

Anton, inquirere. Otfr. IV. 22, 25.

de Barraba: *Thanne uuas imo auur ther*
Scahari hebiger,
Bi dero dato anton,
so lag er thar in banton.

Porrò erat ipsi (Pilato) rursus iste
Latro insignis.
Propter ista facinora inquirendus (examinandus, puniendus)
jacebat ibi in vinculis.

[Hunc locum ita vertit Scherzius in Notis ad eundem.

Nam erat ei è contrario (*ex altera parte*) aliquis
latro insignis
Ob factorum reprehensionem
jacebat in vinculis.]

Hinc vox Longobardica, in linguam provincialem recepta, ANATHE, sollicitudine, cura, Papiâ interprete. *Glossar. du Fresn. voc. Anatas.*

[ANTI, Et. Gloss. Rab. Maur. Scribitur & in iisdem Glossis *enti.* In Otfr. & Tat. *inti;* in illo etiam sequente vocali *int.* In Rhythm. de S. An. §. 17. ℣. 154. *unti.* In Ps. XIX. quem Mylius de Ling. Belg. pag. 157. sqq. ex MSCto Lipsii publicavit, *in, ind, inde*, legitur. Colonienses adhuc seculi XV. fine in chartis publicis *ind* scripsisse, ex Goldasti Reichshandl. pag. 44, 45. constat. Dieсmann. Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 20.]

ANTIDIO, *anthedio*, L. Sal. t. VII. 2. t. IX. 1. & 3. XII. 3. & 5. species furti.

ANTLAZ, veniam. *Antlazza*, inducias, *Pidiu unsih durub puazza ubilero dessîs libes taga ze antlazza sint kelingit.* Ideo nobis propter emendationem malorum hujus vitæ dies ad inducias relaxantur. Kero. Prol. p. 18. *Selom antlaz*, animæ veniam. c. 64.

Fragm. de bello Hisp. Caroli M. ℣. 3796.

Thie berten Godes Ewarten
mit ulize sie sih bewarten.
Sie spraben an antlaz,
thaz woker ther heilige Geist was.

ANTL.

Fortes DEI Sacerdotes (Episcopi)
diligenter se custodiebant. (præservabant)
Dicebant sine cessatione,
Quod fructus (efficax, fructuosus)
Sanctus Spiritus esset.

Antlazido, remissione, Notk. Psal. LXXXIV, 2. Hodie dicimus, Entlassen, unterlass.

Antlâzige gelüste, diffluentes, laxæ, remissæ cupiditates, Notk. Psal. XVII, 33.

[In Gloss. Monseens. alio plane & quidem seq. in significatu occurrit. *Antlaze*, mollitiem. p. 385. *antlaziger*, præstabilis. p. 343. & 396. *antlazigora*, inclinatior. p. 378.]

ANTLENGAN, respondere. Prol. *Hoorremees Truhtinan antlengantan.* Audiamus Dominum respondentem. Prol. p. 17. *Antlenken*, respondeant. cap. 11. Kero. Gothis *Andlafgan*, referre, reponere, *Fr. Jun. Glossar. Goth. pag. 58.*

Andlingota, Tatian. cap. 2, cap. 3, 7. & passim. cap. 13, 16.

ANTLOC, revela, Glossæ Lipsii. Isidorus c. 3. cont. Jud, §. 3. *ib antbliubhu duri*, aperiam januas. [In Palthen. ed. legitur *antlubhu.* Simplex Gothicum atque A. S. est *luka* vel *lucan* claudere, unde composita *uslucan*, & *unlucan* recludere. vid. Jun. in Gloss. & Benson. in Vocab. Francis eadem ratione & *biluchan*, concludere, & *intluchan*, aperire est. Primitiva vox Gothica videtur *loka* pessulus, quam vid. in Indic. Verel. ad Hist. Goth. Palthen. in Not. p. 400.]

ANTHLUTTE, facies, antliz. Isidor. cont. Jud. cap. 3. §. 3.

ANTOMI, frenum, Glossæ Lipsii, qui adjicit: *Nunc toom.* Verùm *An* videtur esse particula *ein.* Vel est ex composito, anzeumen. Somnerus ibi rectè huc refert *Tam, Zam*, mansuetus, atque aggerem fluminibus objectum, *Dam.* Sed malè hæc ad Latinorum *domus.*

S. ANTHONI FUR, Geiler. de Keisersp. Narr: Schiff. f. 45. *Wer die blag bat des hellischen fuers S. Anthony, die lassent sich etwan in ein kirchen tragen, als in unser Frauven Kirchen zu Parys oder zu S. Anthonius, und geent da nit dannen sie seint dann genesen.*

[ANTPARON, signis. Gloss. Monseens. pag. 385. *antparun*, signis. p. 386.]

ANTRAHCHA, excusatio. c. 55. *Si entnachot.* Goldastus rectè legit *si entraboot* excusetur. cap. 35. nam mox in eodem cap. *entraboot* occurrit. *Intrabboe*, excuset. c. 66. Kero. Compositum ex *Ant*, hodie *ent*, entschuldigen: & *rabha*, causa.

ANTREITII, ordo. *Antreitii cotchundiu.* Ordo divinus Kero Prol. (ita legendum, nam *antreity*, vitium est typrographi.) *Antreitida*, ordo. c. 11. ordinem. c. 11. 17. ordines, disciplina. c. 63. ordine. c. 17.

Antreitidon, ordinare. *antreitidom* ordinari. c. 48. *Antreitidu*, ordine. c. 11. 43. 64. *Fon antreitidu*, ex ordine. c. 11. *Antreitidi*, ordine. c. 38. *antreitidim*, ordines. c. 63. *antreitidon*, ordines. ib. Kero.

After antreitu, ex ordine, καθεξῆς, Tatian. Harmon. pr. §. 1. & c. 2. §. 2. [videtur nostrum esse *Antrit*, quoniam nimirum a principio omnis

ANTR. AR.

omnis reliqui ordinis ratio pendet. Palthen. Not. ad Tat. p. 277.]

[*Za garneteru, odo ze gadeonoteru antreiti*, ad emeritum. Gloss. Monf. p. 404.]

Otfrid. IV. 6, 65.

Lis thar in antreita,
uuio scono er thaz gimeinta.

Legito ibi secundùm seriem,
quomodo pulchrè id deciderit.

Geantreitet, gantraitet, hodie *bordirt, verbremt*. Fragm. MS. de B. Hisp. ℣. 1875. de Rolando ad prælium se præparante:

Zwo hosen er ane leite.
thie waren gantraitet
uon golde unde uon perlen.
Thie liubten sam thie sterne.
Thaz ethele gestainene.
Er ne untuorhte wafen nehaine.

Duas braccas induit.
Quæ erant fimbriatæ [*ordinatæ, compositæ*. Scherz. Not. ad h. l.]
Auro & margaritis.
Lucebant sicut stellæ.
Pretiosum Gemmarium.
Ipse nec timebat arma ulla.

Antrebt, ordo, Notk. Psal. XCV, 6.

Compositum ex *Ant*, particula augmentativa, & *Reit*, ordo, series, unde hodie reliquum *Bereiten*, & *Reihe*, series. Vid. *Rat*.

[ANTRUNNIGI, apostasiam. Gloss. Monse. p. 378. Hodie *abtrünnige* dicuntur apostatæ.]

ANTRUSTIO, vide *Drost*.

ANTSAZIG *tuen*, magnificare, quasi *entsetzig machen*. Notk. Psal. XI, 5. Psal. CXXXVII, 7. [*Antsaziga*, erecti. Gloss. Monf. p. 384. *antsaziger*, erectus. p. 385.]

ANTSEIDA, desideria, petita, Notk. Psalm. XXXVII, 17.

Geanseidot, defensus, Notk. Psalm. CXI, 5.

Ze antseido, ad excusandum, Notk. Psalm. CXL, 4.

ANTWARTA, præsentiam. *In antwartidu*, in præsenti. c. 59. *Antuurti*, præsens. c. 43. *Antuurtan*, (antuurtan) præsentem. c. 7. *Des antuuartun* (antuurtan) *libes*, præsentis vitæ. c. 7. *Kekakantuartan*, præsentem: c. 7. Kero. Hodie *Gegenwart*. [In eodem Kerone sequentia quoque occurrunt. *Coton antuurtan*. DEUM præsentem. c. 7. *in antuuarti*, in præsenti. c. 55. *in antuuartidu*, in præsenti. c. 59. *antuuurtan*, præsentem. c. 66. *antuuantemu*, præsentis. c. 58. *Antuurti*, respondens Prol. *uuort des antuurtes*. verba responsionis. c. 31. *antuuarti keban*, responsum reddere. c. 66. *cotchundiu antuuasta* (ubi pro *antuuasta, antuuarta* legendum monet Scherz.) divinam præsentiam. c. 19. Gloss. Monf. *Antvurti*, sermonem. p. 329.]

Isidor. c. 9, 5. *ats antuuerdiu chisebet*, obtutu cernitur.

[Otfr. I. 5, 136. *Zi follemo antuuirte*, pro quo Cod. Vind. habet *antuurti*. Vatic. *antuurte*. Unde Scherz. verba Otfridi reddit. *In plena præsentia*.]

Willeramus ad Cant. Cant. III. 10. *An Godes anduuarde*, (in Gotes antuuart) in DEI præsentia: quod Belga non assecutus. Rhythmus de S. Annone, §. 45. *zi Godis antuuurte*, ad DEI præsentiam.

Giantuuurten, exhibere, hodie *uberantworten*. Tatian. c. VII, 2. *thaz sie giantuuurtiten inan Gote*, ut sisterent eum DEO. & ibidem. §. 6. *Gisahun mine ougun thinan heilant, then thu giantuuirtitos fora annuzze allero folco*. Viderunt oculi mei salutare tuum, quod exhibuisti coram facie omnium populorum. *Des lobes antuuürdet aller der liut*, ad hanc laudem præsens sit omnis populus, Notk. Psal. CV, fi.

AngloSaxones: *Andweard*, præsens.

Gothi: *Andwairthis, andwairthga*, contra, coram, Fr. Jun. Gloss. Goth.

ANTWERK, vid. Ang.

Anwaben, vid. *Faben*.

ANVANO *leudinia*, L. Sal. tit. XXVIII. §. 4. gravidæ homicidium.

ANVARNVNFT, intellectu, Glossæ Lipsii.

ANVEL, duruo, arpago: Glossæ MS. ASax.

ANUUALD, Monarchia: Glossæ MS. ASax. Hoc est, quâ unus potestatem tenet.

ANWEGUN. vid. *Wegen*.

ANWISEN. vid. *Wisen*.

[AOTMALI. Opem. sive divitias. Rab. Maur. Compositum ex *aod*, de quo vid. infr. *Ot*. & *mal*. vid. Diecmann. Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 88. sq.]

APPANAGIUM. } vid. *Bann*.
APANARE. }

[APASCAPO, eradam. Gloss. Monf. p. 340. *apazauarscapanne*, radendum. p. 409. Hodie *abschaben*.]

[APASCERAN, radere. Gloss. Monf. p. 346. Hodie *abscheren*.]

[APASCINTIT, eradat. Gloss. Monf. p. 353.]

[APASLUOCH, abstulit. Gloss. Monf. pag. 362. *apaslehit*, resecat. p. 387.]

[APELLE, capilli. Gloss. Monf. p. 359.]

APHOL. vid. *Affal*.

[APAUVIRPROHHAN *vuard*, abscissus. Gl. Monf. p. 342. Hodie *abgebrochen*.]

[APAVUASENTER, insequens, Gl. Monf. p. 385. hodie *abwesender*, est absens.]

[APAVARMEIZZAN, truncare. Gl. Monf. p. 409.]

[APAVARSCUTIT, excussit. Gl. Monf. pag. 409.]

APPELOS, vid. ablaz.

[APSIT, exedram. Gloss. Monf. p. 337.]

APTHEO, L. Sal. t. 80. §. fi. Vide infra voc. *Chunna*.

AR, vetusta vox Celtarum, reliqua in lingua Cambro-Brittannica, & significat *super*, Lexic. Boxh. Reliqua in nomine *Arlaith*, Arelatum, urbs Galliæ solo uliginoso superposita. *Ar*, supra & laith humida Britannis significat, Camdenus in Britan. & Menag. *Etym. Gallic. Arles*. Hinc & Armogig, Armorica, *Menag. Etym.* Inde ASaxonibus *Aris*, surge. *Aras* surrexit, Luc. 7, 14. *tha aras se the dead wes*, tunce surrexit qui mortuus fuerat,

Arist,

AR. ARA.

Ærist, resurrectio. Symbol. Apostol. Saxo-Anglic. *And ic gelyfe — flesces ærist.* Et credo carnis resurrectionem.

Hinc & Alemannis *Er*, supra, ante, Erer, erist, V. E.

AR, *er*, *ir*: ex, in compositis, *V. Arfirran. Archundin. Armarkt*, ermerkt, observatum. *Arrofozun*, Tatian. pro *Irropfzen*, eructare. Vide infr. suo loco.

Aruuorzalen, eradicare, Tatian. c. 72, 5.

AR, terra, Burgundiones & Galli corruptè pronunciant in compositis, pro Art, erd, ùt

Arnotte, *ertnus*, terræ nux, erdapffel. Vid. Menag. Etymol. Gall. Arnotte.

AR, Araris, nomen fluvii in Helvetia, Arola, unde nomen Pagi Argow, & urbis Araw. Item fluvii in Alsatia, Araris, Argo, Ergers, unde Argovia vel Ergovia i. Augia ad Ararim, *vid. Obs. X. §. IV. ad Chron. Königsh.* & inf. *Gaw.*

ARA, pro *Here*, exercitus, *Arafcild*, V. Here:

Aribann, Heribannus. unde quidam Gallicum

Arriereban, deducunt, sed rectiùs de eo sentit Casseneuve *in Orig. Ling. Gall.* & Menag. *Etym. Gall. voc. Ariereb.*

[ARA est honor, pro quo Otfr. III. 3, 39. c. 14. 200. *era* habet. Anglo-Sax. *Are*, honor, *Arfest*, *Arfæst*, (Ehrenfest) honestus. *Arfall*, honorabilis, propitius. Succis *ähra*, honor, culmen, fastigium. Scherzius Not. ad Otfr. V. 4. 59.]

ARABEITI, labor, tribulatio, dolor. *Ano einekeru arbeiti*, absque ullo labore, c. 7. Kero. [Adde ex eodem Kerone sequentia. *In arabeiti*, in tribulatione. c. 4. *saztos arabeit*, posuisti tribulationes. c. 7. *arbeit mera*, labor major. c. 39. *arbeiteo*, laboris. c. 48. *arabeit*, laborem. Prol. *arabeitan*, laborare. c. 64. *arbeiten*, laborent. c. 48.

In Gl. Monf. hæc extant. *Arapeiti*, procella. p. 355. *Arpeiti*, sanguine. pag. 357. in camino. pag. 335. Quum hic postremus locus ex Glossis in Jesajam depromtus sit, dubium mihi non est, quin ad verba Jes. XLVIII. 10. pertineat. Elegi te in camino paupertatis. *Arpeitsamo lip*, activa vita. pag. 407.]

Notkerus Psalm. III. pr. *Ziu sint Truhten dero so manege die mih arbeitent.* Domine quid multiplicati sunt qui tribulant me! Id. Psal. LIX. fi. [Id. Psal. X, 7. *Under sinero zungen liget leid und arbeit.* Sub lingua ejus labor & dolor.]

Tatian. c. 75, 2. & ibi Fr. Jun. [Adde c. 174. 5. At c. 19. §. 6. *arbeitente* sunt laborantes in vinea.]

Otfr. II. 16, 58.

Salig thie in noti
thultent arabeiti.
Then man hiro guati
duit ofto uuidarmuati.

Beatus qui sollicitè
tolerant persecutionem.
Quibus pro ipsorum benefactis
fiunt sæpe molestiæ.

Idem V. 6, 131. c. 9, 68. c. 19, 47. c. 23. passim. [Adde I. 18. 76. IV. 7. 62. V. 19. 100. in quibus locis, pro *laboribus*, *Doloribus angustiis* hoc vocab. vertendum esse Scherzius notavit.]

Willer. in Cant. Cantic. 3, 4. pag. 43. n. 19. *Uuant er* (de Christo sermo est) *arbeit durch minen uuillon leit*, vincula sputa colaphos — *so ne uuil oub ih necheine arbeit durch sinen uuillen scuban.*

Arbeit, via. Regula S. Benedicti pr. *Durch die arbeit der geborsamkeit*, per obedientiæ viam. Rectiùs, sollicitudinem. [Imo *per obedientiæ laborem*, ita enim habet Regula, cujus verba Kero ita vertit. *duruh borsamii* (ita legend. *borsamy* vitium est typographi) *arabeit*. Prol.]

Arbeitselig, Alemannis hodieque, plenus afflictionum, aliàs Armselig, Elend. Geileri Narrenschiff. fol. 9. b. *Die bekantnis eigner arbeitseligkeit und ellentz gebürt im menschen Demut.*

Earbetlicust, molestissimum: Glossæ MS. AS. Gothis *Arbaidgan*, laborare, Matth. VI. 28. Glossæ MSS. ASax *Earbedlicae*, egrè.

ARAEDDUN. expedierant: Gl. MS. ASax.

AREN, aquila. Ut renovetur senex. Vid. Notk. Psalm. CII, 5. Conf. Aristot. 9. Hist. anim. 41. Plin. L. 10. c. 3, 15.

[*Ar, ari, aro*, aquilam notat, Succi dicunt *örn*; Belgæ *arent*, Angli *arnt*. Rhythm. de S. An. §. 45. ỳ. 746. *Also dar ari sinin jungin duit.* Sicut Aquila pullis suis facit. Ap. Striker. vero c. XI. S. 1. p. 106. *Arn*, avem quamvis ex rapto vivere solitam notat. Hinc *Fischar*, est avis quæ piscibus insidiatur. vid. Opit. Not. ad Rhytm. cit. Staden. Explic. voc. Germ. Bibl. p. 895. Scherz. Not. ad Strik. l. c.] conf. inf. *Arm.*

[ARAHARI, vel *phlumari*, polymetarius. Gloss. Monf. p. 327. *arahares*, vel *scipares*, polymetarii. p. 321.]

[ARAHLAHHAN, stragulam. Gloss. Monf. p. 329.]

ARAHUM, Haraum, Harahum, Arhahum. Lex Ripuariorum tit. XXX. §. 2. *Quod si* (dominus) *postquam servum ad ignem adplicuerit, fuga lapsus fuerit, ad placitum veniens, cum tribus testibus in Harabo conjuret.* Et tit. XXXII. §. 2. *Si ille qui eum mannit, cum tribus Rachinburgiis in barabo conjuraverit. §. 3. ante Comitem cum septem Rachinburgiis in barabo jurare debet.* tit. XXXIII. §. 2. *Sibi septimus in harabo conjuret.* tit. XLI. *Siquis ingenuus ingenuum ligaverit, & ejus culpam cum sex testibus in harabo non approbaverit.* H. Speelmannus in Glossario textus illos singulos de jurejur. in Ecclesia præstando intelligit: Nam Capitularium lib. VI. cap. 209. sanciri; ut *Omne Sacramentum in Ecclesia & super reliquias juretur.* unde vocabulum ita interpretatur: *Arabum, locus consecratus vel bonoratus: a Saxonico AR vel ARE id est, bonor, pietas. ARA THINUM FÆTER: honora patrem tuum.* Intelligit itaque Speelmannus per *Arahum*, Ecclesiam. Verùm fallitur Speelmannus, etsi enim ita conjunctivè legitur in allegato can. 209. vel secundùm Baluzianam editionem c. 214. imò etsi in Capitulari, quod St. Baluz. primùm edidit & ad ann. 744. refert, itidem ita legatur can. 14. *Omne*

ARA.

Omne Sacramentum in Ecclesia & super reliquias à laicis juretur: Sic illum DEUS adjuvet & illi Sancti quorum sunt istæ reliquiæ. Est tamen illud capitulum 209. desumtum ex Capitulari IV. Caroli M. an. 803. quod est ipsum de Lege Ripuarense, ubi can. LVII. disjunctivè legitur: *Omne Sacramentum in Ecclesia AUT supra reliquias juretur.* Quam lectionem confirmant etiam sequentia: *Et quod in Ecclesia jurandum est &c.* ergo datur etiam aliud quod non in Ecclesia jurandum est, supra reliquias licet. Id quod & aliud Capitulare Caroli M. an. 809. c. 29. docet: *Sacramenta quæ ad palatium fuerint judicata, ibidem finiantur.* Atque ita etiam habetur in LL. Longob. lib. 2. t. LVI. c. 22. At longè dilucidius id patet ex Capitulari I. Caroli M. an. 819. §. 14. *Ubi antiquitus consuetudo fuit, de libertate Sacramenta adhramire vel jurare, ibi mallum habeatur & ibi sacramenta jurentur. Mallus tamen neque in Ecclesia neque in atrio ejus habeatur.* quod repetitur lib. IV. Capitul. c. 28. & L. 2. LL. Longob. tit. 55. c. 26. Vide & Marculph. *Form. Append. §. V. p.* 438. Itaque in iis casibus, quoties Ecclesiis furtum factum fuit, in altari ejus Ecclesiæ, *Lex Baiwar. t. I. cap.* 3. & 5. jurandum fuit, & ut ibi juretur, expressè adjicitur in legibus, & exemplum refertur à Baluz. *T. 2. Capitular. in Append. actor. vet. pag.* 1416. in aliis casibus non præcisè. Sic & in Lege Alemannorum tit. 6. & 7. & confer. L. Ripuar. t. 66. de Sacramento. Quod H. Bignonius Not. ad Marculph. c. 38. advertit etiam extra Ecclesiam admotis Sanctorum reliquiis juratum, quod vel ex illo etiam capite constat: *Tunc in Palatio nostro super capella* (capla) *domni Martini, ubi reliqua Sacramenta percurrunt, debeant conjurare.* Planè illud observatione dignum, quod quia in ipso mallo publico ante ipsum Comitem & populum super Reliquias Sanctorum erat jurandum, itaque in illo loco publico pro tribunali altare fuit erectum, super quo juraretur. Docet hoc Appendix Formularum Marculphi cap. XXIX. *Notitia, qualiter & quibus præsentibus veniens homo aliquis nomine illo, in pago illo, in loco quod dicitur ille, IN MALLO PUBLICO, ANTE IPO COMITE illo vel aliis bonis hominibus qui subterfirmaverunt, posita manu sua super SS. ALTERIO Sancto illo sic juratus dixit &c.* Quamobrem sic habendum: *Arbabum*, quæ genuina est scriptio, non significat Ecclesiam, neque ex Teutonico *Are*, *Ere*, honor, sed à Verbo *Arhaben* descendit, quod significat exaltare, in altum tollere, *erhöben* hodie, Otfrido *Irhaben*, vide simplex *Haben* suo loco. *Arbabum* igitur altare appellarunt Ripuarii, quum alias per se significaret quemlibet locum editiorem, & adscensorium Tribunalis. Denique absonum est, quod Guillimannus lib. I. Rer. Helvet. p. 80. vocem hanc à Germanico *arn rechten* deducit, sonareque, *coram judicum consilio:* hoc enim dicitur ibi Placitum, à quo diversum quid est *Arbabum*.

[ARAKER *pruoder*, parcus frater. Gloss. Monf. p. 413.]

ARAME, brachio, Kero. c. 1. *Arumen.*

ARAM.

Otfrid. IV. 35, 59.

Oub in then aramen
gisuasliche bichumen.
Atque inter brachia
dulciter amplecti.

Arim, brachium, Notk. Psal. LXXXVI, 16.

Armon. Otfrid. II. 9, 165.

Hafsetun thie armon
in thes Cruces hornon.
Fixerunt brachia
in Crucis cornua.

[In Glossis Monseensib. sq. habentur. *Arma*, ulnas. p. 395. *aramon*, ulnis. p. 336. *armpouch*, armilla. p. 332. *arampouc*, Brachiale. p. 356. cubitus. p. 385. Denique in iisd. Gloss. in Ecclesiasticum legitur. *Arm*, vel *elina*, accubitum. p. 355. Pro *accubitum* vero lege *cubitum*, quod & vox *elina*, quæ est nostra *elen*, tanquam Synonymum addita requirit, & inde colligitur, quia in Ecclesiastico vox accubitum non reperitur. Cap. 9. vero ℣. 12. hæc verba occurrunt. *Cum aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbes cum ea super cubitum.* Hunc locum haud dubie intendit Glossator, vox enim cubitus in Ecclesiastico præter h. l. non extat, quam male vero sensum ejus perceperit, vel me tacente, quilibet intelligit.]

Hinc Compositum *Armilaiz*, i. e. *ein Laz mit ermeln*, vel *der die arme bedeckt*, sagum militare. Isidorus Lib. 19. Orig. c. 22. *Armelausa vulgò vocata, quod ante & retro divisa atque aperta est; in armos tantum clausa, quasi armiclausa, C litera ablata.* quod vulgò vocatam ita ait, ad linguam Gothorum referendum: etsi Ugutio ad Sclavos referat. Certè Luitprandus Rex Longobardorum *armilaisiam* gestavit, teste Anastasio in Greg. II. Scriverius ejusmodi vestem dictam putat ab *Armilausis* populis, quorum mentio fit in Tabula Peutingeriana. Sed contrarium verius fuerit, & natio potius à genere vestitûs ab aliis denominata fuit, sicuti Galli Braccati, Togati, &c.

Glossæ vetustissimæ MS. linguæ provincialis charactere Lombardico: *Armilausia*, *SERCAE.* Est autem Saraca vel Sarca genus pallii vel veli, secundum du Fresnium *in Gloss. vid. Saraca.*

Armstrangig, [*Armstrenger*] brachio strenuus. Willeram. in Cant. Cant. c. IV. pag. 67. n. 28. *Davides namo wirthet* (uuirt) *geantfristet* (gantfristet) *manufortis, thaz quit* (daz quit) *ARMSTRANGIGH.* (Armstrenger) i. Davidis nomen interpretatur Manufortis, hoc est, Armstrangig.

ARBATHEUS *en Lonthamo*, L. Sal. tit. XV. 1.

ARBORICHI, populus Germaniæ, apud Procopium. Vid. Vorburg. Vol. V. p. 438. Vol. VII. p. 150.

ARECTAE, concusserim: Glossæ MS. ASax.

ARAMUATI, paupertas.

Otfrid. III. 3, 28.

Uuir lazemes uns lichan,
Man then filu richan,
Firnames nio zi noti
anderero aramuati.

Sinimus nobis placere
virum prædivitem.
Attendimus non admodum
aliorum paupertatem.

Armuati, idem de mendico cœco, L. III. 20, 80.

Klagota io binoti
min selbes armuati.

Conquerebar anxiè
meam egestatem.

Id. II. 16, 3. *Salig sint armuotige*, beati pauperes. Notk. Psal. LXVIII, 30.

Compositum ex *Aram*, & *Muati*. *Aram*, contractè *Arm*, pauper, indigus. [*Arame erquickan*, pauperes recreare. Kero. c. 4. *armeru*, pauperum. c. 31. 53. *armirun*, pauperiores. c. 59. *armida*, paupertas. c. 48. In Gloss. Monf. *Armer*, parvus. p. 334. *aramuoti*, paupertatis. p. 336. *armicha*, paupercula. p. 386. *armm*, popularem. p. 383.] Otfr. II. 16, 1. *Salig birut ir arme*, beati estis vos pauperes.

Armuuiht, paupera persona, Otfr. IV. 6, 46.

Gibot thaz si es gizilotin,
Joh armuuuiht irholotin.

Jussit ut hoc observarent,
atque pauperes accerserent.

Idem IV. 2, 66.

Mit iu eigut ir ginuhto
io armero uuihto.

Apud vos habetis satis
pauperum personarum.

Cap. 12, 96. *armen uuihtin spenton*, pauperibus distribuere.

Arm, miser. Fragm. de Bell. Hisp. Caroli M. ỽ. 979.

Genelun geriet michele not,
then armen Judas er gebildot.

Geneluni contigit summum periculum,
miserum Judam repræsentabat.

Armen, misereri. ASax. *ofearmian*, misereri. Gothis: *Armai mik*, miserere mei, Matth. X, 48. [*Armai unsis*, miserere nostri. Luc. XVII. 13. *Fangaarmida thuk*. Dominus tui misertus est. Marc. V. 19. Esthonibus *arm*, adhuc misericordiam, favorem & amorem, notante Stahlio. Introd. in ling. Esth. p. 39. 67. 86. significat. Dieceman. Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 134.] S. Augustinus Epist. CLXXVIII. *Si licet dicere, non solum Barbaris linguâ suâ, sed etiam Romanis SI HORA ARMEN, quod interpretatur, Domine miserere.* ubi Fr. Junius in Glossar. Goth. emendat ex dicto loco Matth. X, *armai*, sed non est necesse; potius ita: *Si Hera armen*: i. sis Domine misericors. veriùs, quàm quod Morhofius *de Ling. Germ. P. 2. c. 7. pag. 347.* putat legendum: *Herre dig forbarme.* Sed rectiùs ex veteri MS. quod Rigaltius notavit, ubi legitur, *Fhrota armes*, emendatur *Throta armes*, Domine miserere.

Quod suggessit V. CL. Frid. Rostgaard epistola sequente: „ In diversum abeunt Manu„scripti Codices. quorum Variæ Lectiones in „nova editione Patrum Benedictinorum sum„mo studio collectæ sunt. Arnulfensis enim „habet *Schroia armen*. Corbejensis vero Κυρια „*armes*, & alius vetustus codex MSC. quem vi„dit Nicol. Rigaltius, præfert *Fhrota armes*. „Quarum quidem lectionem ultimam ceteris „minime posthabendam esse persuasus sum, mo„do luxatis membris adhibeatur medica ma„nus, id vero fiet, si literam T in locum τῦ F „substituas, habebis enim *Throta armes*, voce an„tiquissima Danica & Gothica & Alamannica „& Islandiæ incolis etiamnum hodie usitata, „qui *Throtin* DEUM vocant.

Bearmen, barmen, commisereri. Item *Erbarmen*. Unde *Erbarmberzigkeit*, misericordia: *Vita S. Attalæ Obs. VIII. §. VI. p. 521. ad Chron. Konigsb.* vid. Barm.

Arming, miser, Notk. Psalm. XXXIII, 7.

Armherz, misericors. Otfr. II. 16, 33.

Salig thie armherze,
Joh thie armun uuihti smerze.
Then muat zi thiu gigange,
thaz iro leid sie irbarme.

Beati misericordes,
Et qui pauperibus condolent.
Quibus animus eò procedit,
ut eorum calamitas ipsos misericordiâ afficiat.

Notk. Psalm. CX, 4. Isidor. c. 9, 3.

Armiherzidu, misericordia, c. 7. Kero. *Armeherzin*, misericordiæ, Notk. Psalm. XXIV, 6.

Gothis, *Armahairthita*, misericordia: eleemosyna, Matth. 6, 4. c. 9. 13.

Armherzlich keba, eleemosyna. Notk. Psalm. XVI, 1. *Pergint armherzlich keba in des turftigen puosame, duselba petot fure iuuh.*

Armalich, *armilich*, hodie erbermlich, crudelis. Otfr. IV. 34. 40. de turba reversa à cruce Christi:

Uuuantun heim tho spati
thero armilichun dati.

Reversi domum serò
ab his miserabilibus facinoribus.

Cap. XVI. 48. de Juda proditore:

Furista ouh in uuara
thera armilichun fara.

Dux quoque revera
istius crudelis expeditionis.

[In versione Otfridi Schilterus: *thera armilichun fara*, reddidit; *Istius terribilis expeditionis.* Ad quem locum notat Scherz. Nollem vertere; *terribilis*. Nec exemplum hujus significationis produci potest. Vox autem illa proprie *miserum, infelicem*; interdum tamen etiam *malum, injustum* denotat, quæ posterior acceptio huc omnino quadrat. conf. III. 15. 62. ubi *armilichun dati*, impia & mala facta appellantur. Fit quoque pessimæ Judæorum voluntatis mentio sub vocibus: *armalichun uuillan*: IV. 23. 4. L. III. cap. 20. 81. de Judæis cœcum à Christo sanatum constituentibus.

Thio

ARAM.

Thio armalichun uuizzi,
uuas thes tho firiuuizzi.

Quæ Scherzius ita vertit :

Malorum (horum hominum) *animus*
erat hac in re tum curiosus.

Ceterum ipse Schilterus hanc vocem etiam *abominabilis.* vertit, L. V. 3. 26. *For armalichen lustin.* *Pro abominabili cupidine.* quem locum Scherzius, qui in MSC. legit *fon.* reddidit. *Contra malas cupiditates.* Occurrit etiam III. 14, 172. *In armilichen suhten.* In acutis morbis, ut Schilterus vertit. Scherzius vero in genere, *morbos graviores* notari statuit in Not.]

Armelicho sih ergeben, humiliter se dedere, Notk. Psalm. LXXIII, 19.

Otfrid. IV. 36, 2.

Ni mohtun noh bilimnen
thes armilichen uuillen
thieselben Euuarton.

Nond. poterant sedare
crudelem animum
Isti Sacerdotes.

Idem V. 9, 10.

Sie fuarun quitilonti
thie armiluchun dati.

Ibant enarrantes
crudelia ista facinora.

Perperam dictionar. Flacian. exponit *Ermlichen*, quod est miserum, miserabile, *armselig.*

Arme lüte, misericordes homines. Histor. Longob. MS. de S. Johanne Eleemosynario Alexandrino : *Dovon so heissent die Spittelherren arme lüte, nach irme Herrn.*

Arme lüte, homines proprii. Conjunguntur civibus, differunt tamen à liberis sive habentibus jus emigrandi, & sunt homines proprii, *Leibeigene* aliàs, qui emigrare non possunt sine emancipatione. Rupertus Imp. in Confirmatione Comitibus de Ottingen an. 1401. facta : *Auch sollen ire Diener, Burger und Arme lüte, wo sie die hant, vor debeinen Lantgericht &c.* & in confirmatione privilegiorum civium Altorffensium : *Unsere Burger und Arme lüte unsers Markes zu Altdorff.* Et mox : *den vorgenanten unsern Armen lüten zu A.* Idem in confirmatione Jo. Truchsessio in Wahung facta : *sine diener und arme lüte die ym zu versprechen stent.* Et an. 1403. interdixit item Imp. civibus Altorffensibus ad querelas Abbatis Weingartensis, *das ir solche sine und sins Gotteshuse arme lüte die ir by uch zu burgern emphangen hant, derselben burgerschafft gentzlichen und unverzogenlich ledig und loss sagen, auch sin basser me keine sin und sins Gotteshuse armen lute zu burgeren emphahent.* ubi rubrica habet, *Eigene lüte.* Transactio inter Gerhardum Comitem de Dietz & Fridericum Dominum in Runckel an. 1375. secundum stylum Treverensem, in vigilia Purific. Gloriosæ Virg. Mariæ confirmata à Ruperto Imp. ann. 1405. *Also were es sache das keine* (i. einige) *arme man darusi* (ex subfeudo concesso) *züge, die uns itzund angeboret, die sulde eins Greuen von Ditze sin : Were auch sache das keinre* (einige) *darinne züge, die uns yetzund angeborent, die sol des von Runckel sin.*

In Diplomate ejusdem Imp. Abbati Weingartensi dato an. 1406. vocantur *Eigen arme lüte des Closters.* Idem Imperator privilegium dedit Nobilibus de Bodemen : *ire frye gerichte in iren Hoffe genant der Bühelhoff zu Bödmen, so bissher mit fryen luten gewonlich besetst worden, und das sie an solichen fryen lüten solichen geprechen haben das dasselbe Gerichte underwilen nit gehalten werde, und davon auch solichen ARMEN LUTEN darinne geborende, gerichtes recht nit widerfaren moge. — des haben wir angesehen — des vorgenanten Gerichts und armer lüte dorinne geborende, gebrechen — Erlauben — wann sie an fryen luten das — gerichte — zu besetzen gebrechen haben, vier oder funff erber unversprochen Manne die nit fry sint setzen möge.*

Hi aliàs in Jure nostro appellantur *semperlute,* i. sendbare lüte, qui non sunt frye nec semper sive sendbare frye, h. e. Nobiles, *J. Feud. Alem. cap.* 1.

Jac. Königsh. Chron. c. V, §. 190. de Comite Liningensi : *ouch bettent sine dörffere und armen lüte ime geschencket vier tusent gulden das er in disem Kriege sollte stille sitzen.* Est quoque, ubi alius Dominus est territorii, alius proprietatis, ita Homines proprii & subditi opponantur. Vid. Acta Lindav. pag. 326.

Armen yaken, Armen jaken, Arme Jecken, Arme Gecken, Armen Gecken Krieg, & simpliciter der *Gecken Krieg*, ita pronunciarunt veteres vocabulum Gallico-Latinum, ARMENIACI, quo insignitus fuit exercitus Delphini, Ludovici, irrumpens in Alsatiam & Helvetiam anno MCCCCXXXXIX. post Dominicam Invocavit. De quo bello vide *Aeneæ Sylvii Epist. LXXXVII.* quam suam fecit *C. Hedion in Chron. Part. IV. p.* 616. Wimpheling. *De Episc. Argent. LXXVI. p.* 107. qui Delphinum cum Patre discordem tunc fuisse refert. Fr. Guillimann. *in Episc. Arg. Roberto pag.* 422. ubi totam ejus belli historiam pluribus in Alberto VI. Austriæ Duce se executum dicit : In Habspurgiacis ad ista tempora non pertingit.

Ratio denominationis *Armeniaccorum*, videri possit ea, quod ex variis gentibus, non tantum Gallis & Anglis, sed & aliis & quasi ex Armenia repetitis, illæ copiæ Delphini essent collectæ : Sicut & Lehmannus *in Chron. Spir.* eos simpliciter *Armenios* vocat.

Sed vox Germanica videtur primò ex pronunciatione Helvetica & Alemannica orta : sed mox in contumeliam & contemtum retorta. Quod eos Helvetii parvipenderint, & ipsi ob tyrannicam irruptionem & vastationem malè audierint, Aeneas & alii testantur, Vide quæ ex MS. Argent. adjeci *Chronic. Königshov. Obs. XVII.* Vox enim *Jecken, Gecken, Kauzen,* in contumeliam accipitur, atque ut H. Coringio *in L. de antiq. Helmstad.* visum, à Chaucis veteribus. Sed enim nomen Armeniacorum ortum fuit jam tum antea in bello Burgundico, in quo copias regias duxit Co-

Comes Johann. *de Armagnac*, qui Comitatus est Gasconiæ, ejusque metropolis Augusta Auscorum, hodiè *Auch*, vel *Aux* ad fluv. Giers, sedes Episcopalis & Academia, in Provincia Tholosana. At quia copiæ regiæ plerumque tum succubuerunt, ab Alemannis in contemtum dicti *die armen Jecken*. Osterr. *Ehr. Spieg. ad ann.* 1444. *p.* 552.

ARMEINSAMI, excommunicationi, cap. 23. *Armeinsamoter*, excommunicatus, cap. 28. *Sint armeinsamont*, excommunicantur, cap. 44. Kero.

Compositum ex *Arm*, miser, & *Einsam*, solitarius.

ARANDIU, aspera. Kero. cap. 58. conf. infr. Arendor.

ARAN, *Arno*, erne, messis, ernde.

Otfrid. II. 14, 208. & 217.

Thaz thanne si, so man quit,
Reht arno gizit.

Quòd tunc sit, ut dicitur,
verum messis tempus.

Tat. 72. 6. *in thero arnziti*, in tempore messis.

Arnmaend, messis mensis, Augustus.

Arnen, metere, *Arnont*, metunt, Tatian. c. 38, 2.

Arnera, messores, Notk. Psal. LXXXVIII, 36.

[*Arnarin*, messoribus, Tat. 72. 6.]

Arnot, messis, ernde, Notk. Psal. LXXXVIII. 36.

Arnen, generatim, percipere fructus laboris sui, acquirere, mereri, sic enim & JCti Romani *merendi* verbo usi, ùt Paulus Legatum à creditore mereri, *L.* 21. *pr. ad L. Falcid. L.* 13. *De dol. except.* [Quoniam ap. omnes nullis libentius liberalisque merces tribuitur, quam iis qui segetes demetunt, atque in horrea recondunt: hinc Frisiis & Sicambris *arnen*, quod prima sua acceptione *Mereri*, significabat, accipi cœpit pro *metere segetes*; unde etiamnunc *arne* vel *erne* iis est *Messis*. *Arnmaend* iisdem dicitur mensis Augustus. *Arn*, *Messis*. Gloss. 23. *arnont*, *metunt*. Tatian. 38. 2. Junius in Willeram. p. n. 23.]

Arnunc, meritum. c. 64. *kearneet*, mereatur. c. 31. *pi libes arnungu*, pro vitæ merito. c. 62. Kero.

Arnodan, (arnoton) *himolriche* (himilriche) meriti sunt regnum cœlorum, *Willeram. in Cant. Cant. pag.* 51. *n.* 23. Frustra emendat Annotator Belgicus legendum: *arvodan*, *hereditate adipisci*: ipse Willeramus interpretatur:

Ne dubitent cœli diadema cruore mereri.

Regula S. Benedicti, in prologo: *Ut mereamur eum, qui nos vocavit, in regno suo videre.* quod Saxonica vetus paraphrasis ita exponit: *the gecarnian tae webine. the us to tham wege gelathode. on his rice geseon moton.* [Ita quidem illa versio hujus Regulæ habet, at Kero hoc modo. *Daz karneem inan der unsih ladoot in ribhe sinemu sehan.* p. 17.]

AngloSaxones: *Earnunga*, meritum.

Erarnen, vindictam pati secundum merita, Fragm. de B. Hisp. Caroli M. ℣. 2576.

Thaz wir thih so enbarnen,
thaz wort mustu hie ze stete erarnen.

Quod nostri te ita miseret,
hoc de verbo oportet in continenti
vindictam pati.

Arniba, sollicitè, cautè, Gothis. Marc. 14, 44.

Aranscarti, incantatio messis. Lex Baiwar. T. 12. c. 8. *Siquis messes alterius initiaverit maleficis artibus, & inventus fuerit, cum duodecim solidis componat (quod aranscarti dicunt) & familiam ejus & omnem substantiam ejus vel pecora ejus habeat in cura ad annum.* Lindenbrogius: *Aran spica est frumenti sine arista. Scart lesio sive fissura: unde & Lidiscarti, Orscarti. Aranscarti, spicarum abscissio.*

ARATRAIB, ita Papias hoc vocabulum tanquam Longobardicum produxit, & explicat: *sibi tertiam in Lege.* vide apud du Fresn. in Gloss. hac voce. Locus in L. Lomb. Lib. I. t. XX. c. 32. hic est: *Si casinam, ubi viri habitant, disturbaverit, componat, sicut in hoc Edicto legitur HARITRABIBUS.* ita Heroldi editio. Lindenbrogii & Boërii addit: *id est, sibi tertiam.* Lindenbrogius verò legit *Aratraib*, annotans in alio MS. legi: *ultraip.* Scilicet vox nihili est, & lectio planè corrupta, nec à Papia intellecta. Res ipsa quam intendit Rotharis Rex extat in principio hujus ipsius tituli, ibi: *Siquis casam alienam asto animo (voluntarie) incenderit, in triplum eam, quod est tertii æstimatione pretii — restauret.* & hoc est, quod adjecta interpretatio vult: *i. e. sibi tertiam*, purà, æstimationem: sed quomodo hæc interpretatio ex ista lectione extorquetur? nullis fidiculis. arbitror legendum: *warit trait*, *æstimationem tertiam.* nam *warit*, wært, æstimatio est: *trait*, dritt, tertia.

[ARAVUEIZ, cicer. *Inchentu aravueiz*, vel *giroupta chibburiun.* frixum cicer. Gloss. Monf. p. 327. *arawiz*, cicerculæ. p. 413.]

[ARAUVINGUN, gratis. Gloss. Monf. pag. 319. gratuito, pag. 343. pag. 346. *aruuingon*, vel *ana lon*, gratis. pag. 409.]

ARBA THEUS EN LANTHAMO. Raptus alienæ uxoris. L. Salic. t. XV. 1.

ARBE, *Arue*, *Arff*, *Erue*, Erbe, hereditas. Isid. cont. Jud. c. 6. Chron. vet. Sax. *Erbun*, heredes: Kero. Prol. p. 18. b.

ASax. *Yrfe*, hereditas, *yrfenuma.* hæres, *yrfeweard*, heres.

Gothi: *Arbi*, hereditas. Marc. 12, 7. *Arbja*, hæres. *Arbinumja*, heres. *Erbneme.*

[*Arplibbero ebo*, originali conditioni. Gloss. Monf. p. 380.]

Erbe, de vita æterna. Otfrid. V. 23, 517.

Ni uuirthit in themo erbe
thaz man nihein irsterbe.

Non contingit in hac hereditate,
ut quisquam moriatur.

Erbe, testamentum, Notk. Psal. CX, 5.

Erben, hæreditare, adhæreditare, h. e. hereditatis possessionem dare, transferre, de Latino vide du Fresne *Gloss. voc. Adhæred. & Hæreditare.* Ita regula juris antiqui Germanæ Jurisprudentiæ: *Der tote erbt den lebendigen.* Quæ & Francis communis: *Le mort saisit le vif.* De qua Tiraquell. commentatus, & vide si placet Exerc. nostram XV. ad

π. &

ARB.

r. & XXX. Ita Jus provinciale Alem. cap. CXCV. *Der zinsman erbet sein baw uf seinem erbe.* Et Jus Sax. Lib. 2. c. 21. *Der zinsman erbet sein gebew auf sein erben:* Censitus sua relinquit in fundo censuali ædificia suis hæredibus. J. Feud. Alem. c. 43, 2. *Es erbet niman lehn, uuenne der vater uf den sun.* Nemo hæreditat, i. hereditario jure transmittit feudum, nisi pater in filium.

Erurerebe, exheredet: Kero. Prol. p. 17. a. sed videtur legendum: *er - erebe.* vide infra Er, ex. [Mihi nihil videtur causæ correctionis subesse. Uti enim apud. eund. *Urriutto* extirpator c. 31. dicitur, ita *urerben*, exhæredare, eodem modo dici potest.]

Zi erbe geborne, verna. S. Maria Virgo apud Otfr. I. 5, 130.

Ih bin, quad siu, Gotes thiu,
zi erbe giboraniu.

Sum, dixit, DEI serva,
domi nata. (hereditario jure.)

Eruetha sina volloquamen, ad hereditatem suam pervenire, *Capitul. Franc. IV.* 19.

Geerben, coheredes, Notk. Psal. XV. 6.

Canberben, coheredes, Notk. Psal. XXXVI. 22. vid. Ganerben.

Ebenerben, coheredes. Notk. Ps. LXXXVIII. 30.

Gerbida, hereditas, Notk. Psalm. LXVIII, 36.

Kearuuet, destinatum, paratum, Notk. Ps. L, 10.

Erbgut, daz ist aigen in der stat, daz ist aigen uf dem lant, daz sint alliu zinslehn, das ist alles verworchtes golt und verworchtes silber, daz sint köph naepf und schüzzel, scheppel und furspang, Ringlin und gürtel, und alles versnitten gewant es si sidin oder wullin oder linnin. Daz sint scharlaches mantel Rökk und suggny und swaz von ain varben gwande ist, veh, kursen und beltz fuchzbelz und lembriu. und alle tische und alle taveln und tischlachen und hantzwechlen und hantvaz und bekin und gölter und lilachen. Und alle vederwant. Kessel und pfannen und ærin haefen und swas von er und von chupfer von ysen von bly oder von zin gemachet ist, das ist alles Erbgut. Daz ist alles harnasch, halsperch und hosen schinier, bantzier gurritblaten ysenhut armbrost cheten wammaz spiezze und bogen Spanbenk und choher und alles geschutze, das ist alles Erbgut. Das sullen erben sun und töchter diw von vater und von mutter rechtiv geswistergit sint, aun harnasch und aun swert und aun geschuz, daz erben die sün voruz. Wær aber daz der vater oder diw muter sturben aun chint so sullen das erbgut erben ymmer die nechsten erben untz an die sibenten sippe.

Hæc Cod. MS. Juris Augustani. tit. h.

Erbeschrifft, testamentum, quo heres instituitur, Notk. Psalm. LIV. 22. Ps. LXXXVIII. 4.

Erbescribe, testator, ibid.

Smixsal Erb, hæres ornamentorum, Gesmuks. Otto Resp. XCVII. pr. à Smuk, Gesmeid.

Arvegsen, arvexen, Westphalorum prædia hereditaria, nobis Erbeigen, Alteigen, de quibus supra in *Alod.* ùt Alten Bockel in der Kilver Marck, In Episcopatu Osnabrug. Nobiles de *Arvexen*, habentes Præsidem den Maier, Majorem, qui est *Arv Richter*, Erbrichter. Aut potius ab *Axt*, ascia, securis, *Erbexte*, sunt enim Proprietarii forestales, qui hereditarunt jura forestalia, mit der exen, de se gearvet haben à majoribus. Chron. Montis sereni Goslar. p. 58.

ARE.

Arfborn, Chron. Sax. quasi dicas *zum erbe geborn.* qui ex justo matrimonio natus, ut capax sit hereditatis & successionis. Jus Alem. cap. 40. vocat *Ebenburtig dem Vater.* qui non ex concubina, vel etiam ex matrimonio ad Morganaticam. Glossa J. Sax. vocat *ebengeborn, rechtgeborn.* Vid. 2. *F.* 29. & *Comm. ad J. F. Alem. d. c. XL.* Talis *Arfborn*, olim dictus *Biterbe, Bidarbe*, à *biten, beiten*, exspectare, & *arbe, erbe*, qui hereditatem exspectat, quasi suus heres, de rectis natalibus: qualis non poterat esse, qui non esset honestæ nativitatis, inde *Bitarbe* postea omnis vir honestus, probusque atque utilis Reip. strenuusque dictus. *Vid. in B. plura.* Facit huc Otfrid. I. 18, 58.

Nu ligit uns umbitherbi
thaz unser adal erbi.

Nunc jacet nobis ignobile
illud nostrum alode nobile.

Huc potius videtur pertinere *Arborich, Arborichi*, Civitas & populus Germaniæ ad Rhenum, contermina Francis, Romanum tamen intra limitem, *Procopius de Goth. der Arben - rich*, regio Arvorum. Magis quàm à Latino arbor, à sylva Carbonaria, ut placet Wendelino *de LL. Sal. c. IX.* unde contortè facit *Brach - band:* Braband. Vid. Vorburg. Vol. VII. p. 111. 150.

Damarf, vacua hereditas. Vid. D.

Geanervon, Ganervo, cohæres, hæres, Capitul. Franc. IV. 19. *Vid. infr. Ganerben.* Notk. Psal. XXXVI. 22. Psal. LXXXVIII. 30.

ARCHUNDEN. vid. *Chund.*

ARCHUSTI, vid. Arg.

ARDEN, Celtis & Teutonibus veteribus idem quod Forst, sylva, unde magni foresti Galliæ Belgicæ, Arduenna. *Vid. Menag. Etym. Gall. voc. ardennes.* Monument. *Paderb. p.* 49. Cluv. L. 2. c. 38.

Primorum hominum habitacula in sylvis, Jul. Cæsar. L. VI. de B. G. ubi de Ambiorige Eburonum Rege agit: *Sed hoc quoque factum est, quod ædificio circumdato silvâ (ut sunt fere Domicilia Gallorum, qui vitandi æstus causa, plerumque silvarum ac fluminum petunt propinquitates)* &c. unde *Ardon*, habitare. Isid. contra Judæos c. 3. §. 6. de DEO: *Ih ardon in dhin mitteru*, habitabo in medio tui. Manere, Isid. c. 9, 1.

Arduennæ sylvæ particulam fuisse arbitror sylvam Carbonariam, cujus mentio in L. Sal. tit. 50. Greg. Thuron. L. 2. c. 8. 9. Nithard. L. 2. & 4.

Est inter Cameracum & Tornacum, P. Pithæ. Gloss. in L. Sal. tit. 49. Vide Wendelin. Gloss. Aduat. Ortel. Geograph. Vet. pag.

ARD.

Ardenne, portio five Comitatus five aliàs districtus in divisoriis tabulis Ludovici & Caroli Calvi, Vid. *Inst.* J. P. Part. 2. p. inf. *Salm.*

ARDILEN, delere, abolere. Isidor. cont. Jud. c. V. §. 5. *unreht uuerde ardilet*, iniquitas deleatur. [Germani nunc *vertilgen* dicunt, quod Gassar. in Diction. *firtilot* vocat: simplex ibidem est *dilon*; & in Vocab. AS. Benson. *dilgean* delere. Vis itaque compositi hæc est, ut plane atque funditus delere significet. Palthen. in not. p. 409.]

[*Ardeilendi*. Isid. V. 3. *Ni uuas imu dhuo einigban sal ardeilendi, dhaz sir Gote uuas eban chilib, ob ir sib selbun aridalda dhuo ir scalches chilubnissi infenc.* (Christus) non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens. *Ardeilendi*, hodie *urtheilend*. Ap. Keronem est *urteilida*, discretio, i. e. in partes distributio: a primitivo *teil* pars. Utuntur nunc hac voce Germani de actu judicis partium lites pronunciata sententia dirimentis. A judicio fori ad judicium mentis, quod vocant, & opinionem qualemcunque significatus verbi porrigitur, hinc & in Glossar. Boxhorn. *urteili* divinatio est. Palthen. in Not. p. 407.]

ARDINGUN, vid. Arg.

ARDHIN, rapere. Isidor. c. 9, 4. *nama ardhin*, prædam rapere. Et mox: *chifangana ardhanssiu*. captivum trahere. [In loco priori pro *ardhin, san*, ut nostra editio habet, Paltheniana legit *ardhinsan*; in posteriori nostra *ardhanssia* Palthen. *ardhans sia*.]

ARDRIUZZIT, vid. *Driuzzan*.

ARDUINGU. *Arduang*. vid. *Dwingen*.

[ARENDOR, austerius. Gloss. Monf. p. 403. *throono arendidon*, minarum asperitatibus, p. 404. conf. supra *Arandiv*.]

[ARFELLIT, Consternatus. Gl. Rab. Maur. Ei respondet adhuc nostrum *fellen*, facere ut quis cadat. Dieemann. Spec. Gl. Lat. Theot. pag. 86. sq.]

ARFIRRAN, auferre, Tatian. c. 2. §. 11. verba Elisabeth referuntur Luc. 1. 25. Dominus respexit *arfirran minamo itiuuiz*. auferre opprobrium meum. conf. inf. voc. *Irfirrit*.

ARFLAUGIDEM. vid. *Flaugen*.

ARFUOR, discessit, Tatian. c. 3. §. 9. de Angelo Mariæ conceptionem Christi annunciante dicit. *Inti arfuor tho fon ira ther engil*. Et discessit ab illa angelus. [Neutrale hoc est verbum, cum activo *arfirran* non confundendum. Distincte illa Germani efferunt in *fahren* & *führen*. Habetque prius adhuc in imperfecto *er fuhr*, posterius, *er führete*. Palthen. in not. p. 299. *Arfuorun fon in thie engile*. Discesserunt ab eis (pastorib. Bethlehem.) angeli. Idem Tat. c. 6. §. 4.]

ARG, *Arga*, *arger*, inutilis, ignavus, ineptus; pravus, improbus, ut vel dolum vel culpam denotet. Paulus Warnefrid. L. 6. c. 24. *Memento, Dux Ferdulfe, quod me esse inertem & inutilem dixeris, & vulgari verbo ARGA vocaveris.* Glossæ MSS. apud du Fresn. in Glossario: *Arga*, *inutilis vel timidus*. Otfr. I. 12, 54. *Arges willen gilust*, malæ voluntatis concupiscentia. & III. 7, 167. *argun gilusti*, pravæ concupiscentiæ. Idem lib. ult. c. 24, 63. *minera argi*, meo vitio. *In arge*, in malitia, Notk. Psalm. LI, 3. Notk. Psal. I, 1. *dero Argon rât*, impiorum consilio. Otfr. IV. 2, 42. *in themo argeren*, in malo. [Striker c. 6. S. 19. p. 63. *Geleich den argen hunden*. h. e. similes canibus timidis, notante Scherzio in Not. qui addit, Goth. *Argur*, ignavum, timidum, notare.]

ARG.

Geargeren, demoliri, Cant. Cant. 2, 15. Deteriorare, Notk. Psalm. XXXVII, 6.

Arge, scandalum, *bezeichnet offensionem, spurnida, alde sinistram, uuidirmuot*, Notk. Psalm. CV, 36.

Arug, perversa, Glossæ Lipsii.

Arger, grassator, Glossæ veteres.

[*Argi*, tenacia. Gloss. Monf. p. 386. *argen*, tenacibus. p. 394.]

Arugo, Gothis temerè, Joh. XV. 25. neque enim cum Fr. Junio ad *are*, honor, nec ad *arod* promtus referendum. Hinc

Ardingun, inaniter, frustra. Notk. Psalm. II, 1. & Psalm. IX, 2. h. e. arg-dinge.

Archust, vitium. *Archusti*, vitia. *Archustiger*, vitiosus: Kero. [Hæc Kero non habet, sed Goldastus vitiose exhibuit, pro *Achust*, *Achusti*, *Achustiger*. vid. supra AKUST. In Glossis vero Monseens. pag. 408. reperitur *arkchustigerh rukkihero*, tergiversator.] Compositum ex *Arg*, & *kusti*, *chusti*.

Argen, suspicio. Geiler. NSchiff. f. 24. *von leichten argem urteilen*, judicare ex levi suspicione.

Arga, speciatim convitium lenocinii. Papias: *Arga* cucurbita. Lex Longob. L. I. t. 5. c. 1. *Siquis alium Argam per furorem clamaverit, & negare non potuerit, & dixerit, quod per furorem dixisset, tunc juratus dicat, quod eum argam, non cognovisset.* Vide Menagii *Etymol. Gallic. voc. Cocu*.

Erge naie, Vid. in E.

Argogimarta, diffamavit, Glossæ veteres. Vid. *Mara*.

Argtahtigen, malignantes, Notk. Psalm. XXI. 17. XXV. 5. XXVII. 4.

Argchosen mir, maledicant mihi, Notk. Psalm. XXXIV, 26.

Argwenig. Jus Argentor. Lib. 2. c. 144. *Es ist ouh nu lange verboten, das dehein unser burger dehein bereiten* (armatum) *man enthalten sol in sinre gewalt, und siver bereiten lüte binnen fürder me, die argwenig werent enthilte — der sol bessern lip und gut. Wir heissent argwenig, die ire pfert lassent stan gesattelt, iren armbrust gereiset, und iren harnechs noch iren bereitschaft nit abeziben.*

Arguuilligi, malignitas, Noth. Psalm. XXXIV. 17.

[*Deru pozu argepeneru*, pretio dato. Glossæ Monf. p. 402.]

[ARGANGEN, consummari, exire. Tat. VII, 1. *After thiu tho argangena uuarun ahto taga.* Postquam consummati sunt dies octo. Hodie *vergangen*, *ausgangen*. Id. cap. 19. 8. *Argang fon mir uuanta ih suntih man bin.* Exi a me, quia homo peccator sum.]

[AR-

ARI. ARI.

[ARHAPAN, translatus. Gloss. Monf. p. 409. *arbapaniu*, cælata. p. 412.]

ARI, *arin*, Ero, honor, Ehr, bona fama.

Arimanni, clientes, *Arimania*, globus clientum, honori & statui inservientes. Marculph. Form. XLVII. *Noster fidelis veniens in palatium nostrum unà cum Arimania sua.* Hinc hodieque Commissarii Senatus Argentoratensis ad rationes justificandas Ecclesiarum vocantur *Ehrenboten*.

Arinscada, Lex Longob. Lib. 3. t. 1. cap. 43. *tunc nos decernemus, utrum nobis placuerit, aut illud bannum persolvant, aut aliam ariscadam sustineant.*

Ariscada itaque est damnum honoris, *scada*, schaden, damnum, & *Ari*, ehr, honor, fama: Argentoratenses vocant *offentlichen spott*. Heroldus pag. 328. legit hic, *aliam barniscaram*. Lindenbrogius: *Harniscaram*. Sed Heroldi lectio habetur in ipso capitulari Ludovici Pii an. 829. c. 1. unde textus Longobardicus desumptus est, & repetitur lib. IV. Capitul. cap. 95. quæ vox alia est ab hac præsenti, & *Haranscara* scribitur in vetusto Epinicio Ludovici Regis, notatque & certam pœnæ speciem & pœnam in universum, de qua suo loco. quæ denique lectio utique & huic textui accommoda est: quidquid sit, utraque vox usu obtinuit vetusto. Plura in voc. *Ero*.

[ARICHSTETTE. Ita Teutonice vocantur loca piscationum. ap. Canis. T. II. Antiq. Lect. p. 500. Reines. Vocab. Theot. MSC.]

ARIN, *Arn*, Aquila.

Arin vederich, alæ aquilinæ, R. de S. Annon. ℣. 207. Videtur ab antiquo *Arnen*, acquirere vid. suprà. *Aren. Chranoh-ari*, accipiter qui gruem capit, *L. Baiwar. t. XX.* 1, 1.

Aristato, ehrenstete, in honorem defuncti superinstructum, castrum doloris, epitaphium, anathema. Lex Salica tit. XVII. §. 4. *Siquis aristatonem super hominem mortuum capulaverit.* Et tit. LVII. §. 3. *Siquis aristatonem hoc est staplum qui super mortuum missus est, capulaverit; aut mandualem, quod est ea structura sive selave, qui est ponticulus, sicut more antiquorum faciendum fuit, qui hoc destruxerit &c.* ubi apud Heroldum habetur: *cherista duna.* Dune colliculus, cherist, herist, erist, honoris. Infra *Dunum.* Vid. Pithœi Glossar. L. Sal. Selave, Seule, est hodie Ehrenseule, columna honoris. Wendelin. in L. Salic. Speelm. Gloss. & du Fresn. Glossar. hac voce.

Ariovistus, ehrenvest, honore firmatus. Nomen Propr. Regis Germanorum à J. Cæsare cæsi & repulsi trans Rhenum. *Vid. J. Cæsar. Dion. & Tacit. Hist.* 4. 73, 4.

ARIPENNIS vetus vox Gallia & Bœtica, h. e. Celtica, contractum ex *Acrepennus*, h. e. Akkerbenn. de quo supra in *Acbre*. Columella Lib. V. c. 1. ait: Semijugerum Romanum, *balbtagwerck*. Vid. C. Molinæ. *ad Consu. Paris. T.* 1. §. 18. *gl.* 1. significat propriè agrum, quem Romani vocant divisum & assignatum, metatum, bannitum, circumscriptum. Sic & *Wiltpenn* invenio in veteribus documentis scriptum. Lex Wisigoth. L. 8. t. 4. c. 25. *In via publica utrimque medietas aripennis libera reservetur, ut itinerantibus applicandi spatium non vetetur.* Et lib. X. t. 1. cap. 14. *Per singula aratra quinquagenos aripennes dare debent.* Postea, ut & Speelmannus & du Fresne observarunt, vox hæc magis speciatim de pratis & vincis usurpatum. Lex Boiorum Tit. 1. c. 14, 2. *Pratum arpento uno claudere, secare, colligere & trahere.* Regino ad A. C. 510. *Hilpericus Rex descriptiones novas per consilium Fredegundis in omni regno suo facit, ut unusquisque possessor de propria terra, de uno Aripenne unam amphoram vini ad partem Regis daret, & de Jugero, modium unum.* Hinc liquet Scaligerum & Salmasium rectè à Vossio *Lib.* 3. *de Vit. Serm. c.* 1. rejici, quod hanc vocem Latinæ Originis putarunt quasi arvipendium. Sed nec Isac. Pontan. *L.* 6. *Orig. Francic. c.* 24. satisfacit, deducens eam ab *ert* terra & *pandt*, i. quod certo termino modoque est circumscriptum. Nec tandem Ge. Stiernhelm. Antiquar. linguæ Scandia-Gothicæ MS. ab *æria* & *bener* i. e. limes agri. Nam *æria* non agrum, sed aristam denotat. Hinc etiam

Arinscada deductum Francis Bæticis & Celtiberis, corruptum pro *Acrescaida*, *akkerscheidung*, mensura agri. Charta Philippi Regis Franciæ an. 1319. *Tres arinscadas terræ nostræ juxta dictum palatium situatas.* Glossar. du Fresn.

ARISTOTELES, promisit viam vitæ, sed frustra, Notk. Psalm. CVI, 4. Psalm. CXL, 6.

ARITALEN. infatuari, de Sale, Tatian. cap. XXIV. §. 2. [Ab *itale* vanus, unde *aritalen*, evanescere. Palthen. not. ad l. c. p. 352.]

ARKE, cisterna.

Jus Argent. L. II. c. 142. *Swer dem andern sine vische nymet in sinem wyher oder in sinem schiffe, oder in sinem arken.*

ARKEBANNE. *Karaune si ze rediun arkebanne*, Paret se ad rationem reddendam. Kero c. 2.

ARKESSALII, oblivionem: Kero. [tam apud Goldastum, quam in ipso Kerone c. 7. legitur *Akezzalii* non *Arkessalii.*] Vide *Erkezz.*

[ARLEOTEN, vel *melden*, prodant. Gloss. Monf. p. 408.]

ARLIVDIN VPH, egredi, Isid. cont. Jud. c. IX. §. 3. [Primitiva vocis *arliudin* est *liudith*, quæ extat in Cod. Argenteo Marc. IV. 27. conf. Jun. in Glossar. ad eum locum p. 237. Palth. in not. ad Isid. p. 415.]

[ARLOVGNANT, vel *intsagent*, denegant. Gloss. Monf. pag. 408. Hodie *verlaugnen*, *ablaugnen.*]

[ARLOSNESSE, redemtio. Tat. VII. 10. *Beitotan arlosnesse Hierusalem.* Expectabant redemtionem Jerusalem. *Arlosin*, liberare, Tat. IV. 16. *Arloste son bentin unsero fianto.* Liberati de manu inimicorum nostrorum. c. XXXIV. 6. *Arlosi unsih fon ubile.* Libera nos à malo. Alio autem plane significatu usurpatur ab eodem c. XXVIII. 2. *Oba thin zesuwa auga thih bisuuihhe, arlosi iz thanne.* Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum.]

ARM, vid. Aram.

[ARMARIT, declaratur. Isid. II. 1.]

AR-

ARM. ARS.

ARMENTE, Armenia, Carm. de S. Annon. ℣. 311. nisi *Armenie* sit legendum.

ARMISCARA, vid. Harinsc.

ARNEN. vid. Aran.

AROTTON, aperire, Tatian. c. XIV. sed legendum videtur: arosson. [In Paltheniana Tatiani editione legitur cap. 14. §. 4. *arosson. Arossonota uuaren imo himilan.* Aperti sunt ei cœli. Scilicet in baptismo Christi. Hodie *eroffnen.*]

AROVGONESSI, ἀνάδειξις, productio, Tatian. c. 4. fi.

[ARPERANTI *chind*, partu (leg. partum) edens. Gloss. Monseens. p. 405.]

ARQVAMEN, obstupescere, Tatian. c. XII. 5. c. LX. §. 17. vid. *Quehman.* [Hoc vocabulo id, quod in admiratione atque stupore extremum est denotatur, quasi dicas, deficiebant, linquebantur animo, ab *ar* & *queman.* Germani dicunt *sie verkamen*, seu quod usitatius est, *sie kamen aus sich selbst.* Ap. Ottrid. est *erquam* s. *irquam* eodem sensu. Palthen. in not. p. 323.]

[ARRACHON, effatu. Gloss. Monss. p. 408.]

[ARRAHON, assequi. Isid. II. 2. Nostrum est *erreichen.* Palthen. in Not. p. 399.]

[ARRAHTVN, disputaverunt. Gloss. Monss. p. 408.]

ARRATTEN. vid. Ratten.

ARREKIN, interpretari, Tatian. c. V. 9. c. XVI. 2. [AS. est *arrecan*, quod teste. Somn. & Benson. proprie significat assequi. Saxoniæ inf. incolæ *erreken*, superioris *erreichen*, hodienum dicunt. Quoniam vero ope interpretationis ignoti nobis sermonis sensum assequimur, hinc idem illud est, quod indicare, declarare. Conf. Somn. v. *gereccad.* à quo est *gereccnod* & *gereht*, expositus, declaratus. Palth. not. p. 305.]

[ARRIHTEN, erigere. Tat. IV. 14. *arrihta horn heili uns.* Erexit cornu salutis nobis. Dicimus adhuc *errichten*, *aufrichten.* Palthen. n. p. 305.]

ARROFOZV, eructabo, Tatian. c. III. aliàs *Irropfzen*, eructare, Notk. Ps. XVIII. 3.

[In Palthen. editione hæc vox c. III. & IV. non occurrit. Cap. IV. vero §. 3. *Arrof mihhilero stimmi.* Exclamavit voce magna. Reperitur vero cap. LXXIV. §. 3. Et Junius quidem idem significare putat quod *arrof*, quam sententiam ita amplectitur Palthen. ut per syllabarum transpositionem ex *zuarroffo* (German. *zuruffen*) *arrofozu* factum arbitretur. in Not. p. 383.] v. inf. *Ropfzen.*

ARSBEKI, nates, Raban. de part. corp. ita enim pro *arsbelli* ap. Goldast. de Reb. Alem. legendum. [At in Gloss. Monseens. itidem occurrit *arspello*, natium, p. 325. *arspellon*, natibus. p. 334.]

[ARSCUTEN, excutere. Tat. *arscutet then melin*, excutite pulverem. c. XLIV. 9. Simplex est in Gloss. Lips. *scutta*, excussit. & ap. Ker. *Kescutitaz*, excussum, *Kescutida*, quassatum. Germani adhuc *schutteln*, *schutten*, dicunt. Palthen. in not. p. 367.]

ARSEZZIT *ward*, restituta fuit, de manu arida sermo est. Tatian. c. LXIX, 5. Hodie *ersetzen.*

[ARSTANTAN, surgere, exurgere, resurgere. Tat. 218. 4. *arstuont*, resurrexit, Id. c. 217. 6. 218. 3. *arstantu*, resurgam, c. 215. 2. *Arstantanti*, surgens, exsurgens. c. 5. 10. c. 11. 2. *Arstanti*, surgens. c. 11. 1. *arstand*, surge. c. 54. 6. 7. *Arstuont uf.* surrexit. c. 18. 1. Hodie *erstanden.*]

ART, terminatio Derivatorum, ut apud Romanos gener, in degener. Vid. Bankart. Bastart. Belgis *Grovaerd*, homo crassus, hebes, grobart. *Dronkaert*, bibax. Vid. *Leitard.* Inde Gallo-Celticum: *air*, *du bel air.* Menagius ab aër Latino, *Dict. Etymol. Gall. v. air.*

ARTEN, habitare. Tatian. c. XI. 4. c. XIII. 7. c. XVI. 2. [*Artos* & *artota* Tatiani l. c. à verbo *ardon* (de quo suo loco supra) vel *ordan* habitare derivandum censet Palthen. in not. p. 321. In Gloss. Monf. *artunt*, concident. p. 345.]

ARTHENON, extendere. Tatian. LXIX. 5. *Artheni thina hant; Inti her arthenita.* Extende manum tuam & extendit. [Apud Suevos hodienum in usu est *dehnen*, artus extendere, item *ausdehnen.*]

ARTVVALVN, torpere, Glossæ vett. compositum ex *Ar* & *tuualen.* Vid. *Duualen.* An ex *Art* & *vaul*, piger.

ARVNTI, nuncium, legatio. Bottschafft, Bevehl.

[*Arontun*, mandatis. Gloss. Monf. p. 362. 376. *arونti*, verbum, p. 324. 329. 333. via. p. 330. *aronte*, in via. p. 326.]

Otfr. I. 5. 8. de S. Gabriele:

Braht er therera uuorolti
diuri sin árunti.
Ferebat mundo
carum suum nuncium.

Et ℣. 50.
Theist min arunti.
Hoc est meum nuncium.

℣. 83.
A'runti gabaz,
ioh harto filu uuabaz.
Nuncium præproperum
& multum valdè commemoratum.

℣. ult.
Angil floug zi himile,
zi selb Druhtine,
Sagata er in frono
thaz árunti scono.
Angelus volabat in coelum,
ad DOMINVM ipsum.
Referebat in publico
legationem pulchram.

Id. Cap. XII. 20.
Oub nist ther ér giborti
so fronisg árunti.
Nec est, qui antè audiverit
tam sanctum nuncium.

Notk. *arindis.* *Arende*, Ps. CIII. 4. nuncios verbi tui, *potin dines arindis.* Ps. CXXVI. ult. *die iro arende lougenent.*

ARV-

ARV.

ARVSIN, curis. Gloſſæ Lipſii, *ut Galli Ruſes*, addit Lipſius.

ARVVN, gratis. *Araum, in Kimeitun*, incaſſum. Gloſſæ veteres. Hymn. I. ℣. 9.

Arum blochonti turi,
Fruſtra pulſantes januam.

[ARWEGODI. Iſid. V. 7. *Auur arwegodi zi ſines ſcheffides huldin*. Reconciliaretur gratiæ creatoris. Derivatio inſtituenda à *uueg*, via, ut idem ſit verbum hoc, quod in viam redire, reverti. Germani *Sich wieder auf den Weg machen*, dicunt. Palthen. Not. p. 411.]

ARVVELIT *ſi*, eligantur. Kero c. XXI, Hodie *erwehlet*.

ARVVENDEN. vid. Wint.

ARVVERNON, Lex Sal. XXXVI. §. 6. de eo qui aprum alienis à canibus motum & adlaſſatum furatus.

ARVVERTIT WIRDIT, malus fit, *unwerth*, Tatian. c. XXXVI. 3. [Quid proprie vox *arwertit* denotet, non ſatis liquet. Dicerem ab AS. *uuerdan* corrumpere, quod apud Benſon. in Vocab. eſt, deducendum, ſi præfixum *ar* cum eo ſatis conſpiraret. An porro *aruuerdan* idem ſit quod *faruuerdan*, perire, perdite agere, in medio relinquendum. Palthen. in not. p. 362.]

Ze ARVVINNANNE. ad lucrandas. Kero. c. 58. Hodie *zu gewinnen*.

ARVVIZIN, diſcedere, Tatian. c. XXII. 4. [Forte, *uuizen* illud, unde *aruuizen*, idem eſt quod Germanorum *uuiſchen*, cujus compoſitum *entwiſchen; davon wiſchen*, diſceſſum ſubitum & improviſum notat. Forte etiam mendoſus hic locus eſt, legendumque *arwihi*, à ſimplici *wichen* cedere, de quo vid. Jun. in not. ad Willer. p. 85. Germani hodie *entweichen* dicunt. Palthen. in not. p. 849.]

[ARUUILTERA *potaſcafti*, miniſterii adimplens. Gloſſ. Monſ. p. 404.]

[ARWURPHAN, ejicere, projicere, *arwurph*. ejice. *ih arwirphu*. ejiciam, Tat. XXXIX. 6, 7. c. XXVIII. 2. *arworpanan*, projectum. Iſid. V. 7.]

ARYSTRID, expilatam: Gloſſæ MS. Angl. Sax.

ARZAT. medicus. Otfr. III. 14, 20. [*arzat*, pigmentarius. Gloſſ. Monſ. p. 384. *arzates*. pigmentarii, p. 357. *arzato*, pigmentorum. pag. 387.

Arzen, medicari. *Win arzen mit kalk oder eyerklor*, prohibitum. Jus Argent. Lib. II. c. 115.

[Mit ſola ſuperficie divini verbi *gearzenont* ſie die infirmos auditores. Willer. Cant. Cant. VII. 13. p. n. 61.]

Arzatuurze, mandragoræ. Cant. Cant. VII. 13. *die arzatuurze ſtinkent uile drabo in unſeren porton*. Mandragoræ dederunt odorem in portis noſtris. ibi Haymo. Fr. Jun. ad Willeram. p. 142. *Tam inſignem uſum præſtat hæc herba medicis ac medicinæ, ut propter multiplicem in re medica utilitatem arzatuurtz nuncupata ſit, q. d. medicorum herba*. Vid. ſup. *Alruna*.

AS.

[AS, i. e. als, gleichwie, quemadmodum. *So as wir mögen*. i. e. So viel wir vermögen. Reineſ. Vocab. Theot. MSC.]

ASCH, ESCH, ESCHEN, campeſtria loca, campi ſicci in arva perennia exculti: inde multa loca denominata, imprimis ASCIBVRGVM ad Rhenum Tacito memoratum, de quo M. Alting. *Notit. Batav. p.* 11. vid. inf. *Burg*.

ASCH. *aeſc* fraxinus. Gloſſæ MS. Angl. Sax. [Gloſſ. Monſ. p. 414.]

Aeſcthrotae, ferula: Gloſſæ MS. Angl. Sax.

ASCHARA, intonſuratus, crinitus, L. Sal. tit. XXVIII. §. 1. Mos Francorum tonſurare pueritiam egreſſos: exceptis Regibus Crinitis. in ſtemmate nimirum primo Merovingico. *Vide du Fresne Gloſſ. v. Crinitus*.

ASCREPAEN, egeſta, Gloſſæ MS. Angl. Sax.

AS, ASE, cadaver, *aas*, hodieque. ab Az, cibus, ſcilicet avium & beſtiarum.

Fragm. Hiſt. Belli Hiſp. Caroli M. ℣. 3085.

— — Hiute ware thu ein herre.
Nu biſtu ze aſe worthen.
Hodie eras Dominus:
Nunc es cadaver factus.

Hinc Anglo-Saxonicum *Asnæſe*, vel & onsnæſe. LL. Alvredi Regis à Lambardo editæ c. XXXII. pag. 30. *Gif mon hæfth ſpere ofer eaxle. and hine mon onsnæſeth. gylde thone wer buton wite: gif he foran eagum asnæſe. gylde thone wite.* Quæ in LL. Henrici I. Regis Angliæ cap. LXXXVIII. ita redduntur: *Siquis lanceam ferat ſuper humerum, & inde quis occidatur, reddatur pretio nativitatis ſuæ ſine Wyta.* h. e. componatur wergeldo, ſine emenda. *Si autem lanceæ ante oculos portitoris ſit, Weram mortui reddat.* Sed hæc non conveniunt cum Lege veteri, quam Henricus videtur emendaſſe. Alvredus enim hoc ſancit in poſteriori caſu: *Si quis coram oculis occiſus fuerit, ſolvat emendam*, wette. Peſſime autem transfertur: *Siquis oculos aſſinaſet.* Apud du Fresn. in Gloſſ. voc. *Aſſinaſare*. Compoſitum verò ex *As*, aſe, cadaver, & *næſen*, nöſen, lædere. Vid. inf. *Neiz*.

ASE, antiqua vox Celtica, adhuc in uſu apud ruſticanos Alſatiæ, ſignificat *facilè*, leicht, mit muſſe, *ich wil das aſe thun*. Hinc Gallicum *aiſe*, & Italicum, *agio*, magis quàm à Lat. otium, quod Menagio quidem videtur. Huc & vox *Aſiatim* i. tractim referri poſſit, quod in Concilio Baſileenſi legitur Seſſ. XXI. Sed magis placet Cangii emendatio ex Janua deſumta, *Aſiatim*, i. e. diviſim, carptim, cum pauſa. *Jeſa*, J. Auguſtan. f. 48. b. fi. *jeſa ledig*, ſtatim.

ASEZE, venalis, feil. Liber Salicus MS. Monaſterii Ebersheim. cap. Erſchaz. *Wirt ein hof hie aſeze, das in einer wil verkoſen unde einen andern gewinnen, den ſol der Schultheiſſe derane ſezzen, unde ſol ime fride heren an des Abbates ſtete.*

ASGV, cinis, *aſche*. Otfr. V. 20, 53. de reſurrectione:

Uz ſon theru asgu,
ſon theru ſula wisgu.

ASK.

Foris ab isto cinere,
à putri prato. (cœmeterio.)

Asca, cinis. Glossæ Lipsii.

An dero ascun, in cinere, Notk. Ps. LXXXIX. 6.

ASK, navis, scapha parva, Fischerkahn, nache.

Lex Salica cap. XXIII. §. 3. *Si quis navem vel ascum de intro clave furaverit.* Et mox: *Si quis ascum de intro clave repositum & in suspenso pro studio positum furaverit.* ita Baluziana editio. Wendelini habet: *de intro clavem.*

Wendelin. Glossar. Salic. *Ascus Schuyt, scapha parvula, quæ catenâ jactâ circa arborem aliquam in ripa stantem alligatur, ac ferâ etiam clauditur, magnâ ejus parte interim dum illic hæret, demersâ; ita ut velut de arbore dependeat.*

Askoman, propriè Nauta, Schiffman. Nacher. Abusivè postea pirata. Adamus Bremensis, cap. LXXIII. *Classis piratarum, quos nostri Ascomannos vocant.* & Cap. CCXII. *Ipsi enim Piratæ, quos nostri Ascomannos, illi Witingos appellant, Regi Danico tributum solvunt.* Albert. Stad. ad A. 988. *Eodem tempore classis piratarum, qui Aschomanni vocantur, Saxoniâ appulsâ, omnia Fresiæ & Hatheleriæ vastavit maritima.* Ann. 1042. *Ipso tempore Ascomanni & piratæ per ostium Wirrahæ progressi, usque ad Limonam venerunt, insperatè omnia vastantes.*

ASLACUDAE, habitavit: Glossæ MS. ASax.

ANSLEGAENGRAE, inpacte: Glossæ MS. ASax.

[ASNEITA uuinarepun. Sarmentum de vite. Gloss. Monf. pag. 406. *uuinarepono asneita, odo oleopaumes astcruoner*, surculum. p. 405.]

ASOLCAEN, iners: Glossæ MS. ASax.

ASPAE, tremulus: Glossæ MS. ab arbore [*Aspa*, cupressus vel tremulus. Gloss. Monseens. pag. 414.]

[ASPHALTRA, melus, Gloss. Monseens. p. 414.]

Assaith, assath. vid. Eid.

AST, ramus, hodieque frequentatum.

[*Oleopaumer astcruones*, surculum. Gloss. Monf. p. 405. hodie *Grüner ast.*]

Gothis *Asts* Marc. 13, 28.

Esti, sumarlota, palmites, Glossæ vett. Sommerlatten, hod.

Astalobti, holzobti, nemorosus. Glossæ vett. Alem.

Hinc Francicum *Astula*, segmentum, span. vid. Glossar. du Fresn.

Asthelblinc, vectigalis species è ligno vel foresto.

Charta Metensis *apud du Fresne in Glossar.* de anno 765. *In secundo semper anno debent ad molendinum Patersheim XIII. denarios, quod vulgò dicitur Asthelblinc.* Helbling von Asten, Holzpfennig.

ASTERICH, pavimentum, Notk. Ps. CXVIII. 25. voc. Osterich.

ASTYNTID, hebitatus: Glossæ MS. Angl. Sax.

ASUAND, hebesceret: eædem. legendum: *Tabesceret.*

ASU.

ASUUNDVN, distabuerunt: Glossæ MS. Angl. Sax. Vide *Suuind.* Eædem: *Tabida, asuundnan.*

ASWIHILEN, offendi, Tatian. c. 161, 2. *Aller ir asuuiholet*, omnes vos scandalum patiemini, cap. 171, 3. extat *bisiwihan*, de quo suo loco.

[*Asuuih* scandalum Otfr. IV. 12. 20. vid. Not. Scherz. *asuih*, scandalum. Gloss. Monf. pag. 381.]

[ASUEIFFA, quisquilias, Gloss. Monf. p. 411. *asueipha*, purgamenta. p. 405.]

AT, escas, Gloss. Lipsii. Vid. az.

ATAE, lolium: Glossæ MS. Angl. Sax.

ATEGAR, v. Gare.

ATHAR, vena, *Ader.*

Athargrati, cauterisatio, L. Baiwar. T. III. §. 4. *Si in eo venam percusserit, ut sine igne* (cauterio) *sanguinem stagnare non possit, quod Athargrati dicunt.* Cauterium etiam *Focum* appellat L. Alem. c. 65. §. 5. & ferrum candens, §. 6. *Graten* Anglis reliquum, terere, rodere, teste du Fresn. *Gloss. v. A.* hodie Krazzen. An potius *Athargirati*, venæ curatio, ut *Seelengerath*, cura animæ, legatum ad pias causas pro cura animæ. Vide *Graden* & *Grat.*

ATHE, aut, vel, Capitul. Franc. Lib. IV. c. 19. passim.

ATHRAESTAE, extorti: Glossæ MS. Angl. Sax.

ATR, bile: Glossæ MS. Angl. Sax.

ATTA, pater: avus. Walafr. Strab. de reb. Eccl. c. VII. Vid. Tod. Königsh. Chron. c. 2, 3. *Hie noch CCCC. jor wurdent zwene Knaben geborn von des vorgenannten Eneas geslehte: genant Romulus und Remus. Dirre zweiger Knaben atte genant Numitor was ein Kunig, &c.* Numitor avus fuit Romuli, pater Iliæ, matris Romuli. Supplem. Königsh. pag. 428. *Karle Martelle, des grossen Karle atte.* Vita S. Attalæ MS. *Adelricus der S. Ottilien Vater was, der waz dirre Athalen atte.* i. Adelricus, S. Ottiliæ pater, erat hujus Attalæ avus. [*Atten, Etten*, in Jure Frisico i. e. judices vicarii, quibus ibi junguntur vicini, *buren.* Reinesf.] Gothis quoque pater, & *Aithei*, Mater. *Orat. Domin. Goth.* Gothis Sueonibus, *Ættmeun, consanguinei*, Hist. Goth. Gothrici.

Atten, Frisiis Judices, patres patriæ. Fr. Jun. Glossar. Goth. pag. 71.

ATUM. Spiritus. Kero. *Entfiangut atum zeuunske chindo*, accepistis Spiritum adoptionis filiorum. c. 2. *Atume uuihemu*, Spiritu Sancto. c. 7. *chorot atume*, probate Spiritus. c. 58. Notker. Cant. Mos. ℣. 8. *in demo atume dines zornes*, in spiritu furoris tui. ℣. 10. *dien atum blies*, flavit Spiritus tuus. Isid. contr. Jud. IV. 3. *adhmuot siin gheist*, flabit Spiritus ejus, e. Ps. 147. & mox; *Dher adhmot*, qui flat. [Gloss. Monf. *atamont*, spirant. p. 384.]

Atumlihhemu, spirituali. Kero. c. 4. *atumlihchum kiridu*, spiritualis desiderii. c. 49. *atumlihchem herorom*, spiritualibus senioribus. c. 46. *Kirida dera aatumlihhun*, concupiscentia spirituali. c. 4. Gothis *Ahma*, Spiritus.

AU,

AVA.

AU, interjectio videtur, Notk. Ps. LXXVII. 40. [Apud Isid. occurrit *auh*, &, etiam. c. 4. §. 4. c. 5. fin. atque ap. Keronem sæpius.]

AVALON, distrahere. Tatian. c. LXIII. 3. *Martha aualota umbi thaz ostiga ambacht*, distrahebatur circa frequens ministerium. [vid. quæ supra notata sunt ad AFOLON.]

[AVAR. Gloss. Monf. *Illo avar*, dabo autem operam. p. 368. Hic locus haud dubie corruptus aut mancus est.]

[AVARHACCO. Custucium, i. quod russun pisces continet. Gloss. Monf. p. 348.]

AVARON, recuperare.

Otfr. IV. 26, 39.

Thaz lib bigondun sie auaron,
job stuantun uz then grebiron.
Vitam cœperunt recuperare,
& surrexerunt è sepulcris.

[Scherzio idem est *afaron* & *avaron* Not. ad Otfr. p. 45. vide quæ notata supra ad *Afaron*.]

[AVARSTURZ, recidiva febris. Gloss. Monf. p. 386. 394.]

[AVARVUANTI, trajectione. Gloss. Monf. p. 357.]

[AVARZASAGANNE, repetere. Gl. Monf. p. 411.]

AVCA, auke, anser, vox videtur Celtica. ita in Capitulari Caroli M. de Villis explicatur latina vox Anser per Auca, cap. LXII. *Quid de anseribus i. e. aucis.* Habetur quoque in Lege Alamann. t. 99. §. 20. Et in Jur. Sax. Prov. Lib. III. a. 51.

Hinc *Ethleba* compositum videtur, ex ethel, edel & echa, ocha, aucha, anser nobilis, h. e. cygnus. Capitulare de Villis cap. XL. *Ut unusquisque judex per villas nostras, singulares ethlebas, pavones, fasianos semper habeant.* Magis congrua, opinor, hæc interpretatio, quam quod du Fresne corrigit: *Et lebas:* addens: *Nostri etiamnum Layes apri femines vocant.*

AVCHON, augere. c. 39. *Auchomes*, augeamus. c. 49. *Auchungu*, augmentatione. c. 2. *Keauhboti*, addita. c. 2. *Sint keauhbot*, adjiciantur. (adjicientur) Kero. c. 2. Sic & Gothis *aukan*, *anaukan*, biaukan, augere, adjicere. Et Saxones: *ecan*, *eacan*, augere. Fr. Jun. Gloss. Goth.

AVCTORITET, interpretatio ex textu Ebraico: Epist. Rabb. Samuel cap. 3, 1. *betiitende diz auctoritet als man schribet von Ebraico in Latine.* i. interpretatur hoc autoritas versionis ex Ebraico in Latinum. Et mox: *Sunder ih han willen zu schribende als die auctoritet ligent in Ebraico.* Sed ego proposui scribere sicut auctoritas (authentia) jacet in Ebraico.

AVDEAFENVS, Lex Sal. t. XX. 5. de vulneratione cerebri, ut id appareat, & tria ossa exierint.

AVDELFECTO, *Frio faltovo s. adelfecto*, Lex Sal. Tit. XLII. §. 4. de ingenuo plagiato & vendito. An ad *adilo* referendum? Fri ingenuus, Nobilis, Adel.

AVE.

AVER, habe, haber, haberie, averia, bona mobilia, Hab und gut, mobilia & immobilia. In re nautica de jactu, *Haberie* opponitur *Bodemerie*, h. e. merces vectæ, navi & fundo. vid. inf. voc. Haben.

Speciatim jumenta, equi, boves, quæ veterum erant præcipua mobilia. Vid. du Fresne Glossar. Hinc

Averkorn, frumentum quod advehi debet ad dominum census, *Fuhrkorn*. ap. eund.

Avergare, jugerum, quantum jugum boum uno die præparare, garen, potest. ap. eund.

AVFMACHERIN, Kuplerin, die ain chint verraten hat oder wil in ungeheusch: Cod. MS. Juris Augustani. fol. 60.

AUFQHEMAN, oriri. Kero. c. 15.

AVFSAZ, seditio, A. B. c. 24.

AVG, auga, oculus. Gothis, *augo*. Saxonibus *Eage*. Gothis *Auggan*, *ataugan*, ostendere ad oculum. Joh. XIV. 8.

Kero: *Augantan*, ostendentem. Prol. *Kaaugont*, ostendunt. *Keaucke*, ostendat. c. 2. *Keaugit*, demonstrat. c. 7. *Keaucken*, demonstrare. c. 2. *Keaugi wirtun.* [Ita male Goldast. in Kerone legitur. *Keaugit wurtun.* c. 2.] monstrabuntur. *Kaauge*, appareat. *Keaugit uuard*, apparuit. c. 7. Idem *auga*, oculus. c. 4. *augin*, oculo. c. 2. *augun*, oculi. Prol. *augono*, oculorum. c. 7. *augoom* & *augom*, oculos. c. 4. 7. oculis. Prol.

Ougen, ostendere. Isid. cont. Jud. c. V. 1. *nu aughidom uuir*, ostendimus. [Gloss. Monf. *aucsiuno*, *offenlicho*, ad liquidum. p. 410. *auksiunistun*, *furistun*, providentissima. p. 411.] Otfr. I. XI, 75. de matre Jesu:

Ni meid sih, suntar sie ougti,
then Gotes sun sougti.
Non subtraxit se, sed exhibuit, (mammas)
DEI Filium lactavit.
[Non evitabat (*scil. lactationem more multarum*) sed ostendebat (*scil. publice.*)
Quod DEI Filium lactaret.

Ita hunc locum transfert Scherz. in Not.]

Id. c. XIV. 1.

So ther aht dag sih tho ougta,
thaz siu thaz kind sougta.
Cum octavus dies appareret,
postquam puerum lactaverat.

ita enim vulgata lectio emendanda pro: *so theran tag.* [Vide tamen quæ de hac emendatione supra monita sunt ad vocem AHT.]

Idem ibid. ỳ. 28.

After thiu thanne sar
giougti thaz kind thar.
Postea illico
exhibuit Infantem isthic. in templo.

Idem lib. II. c. 3. 40. de stella Magorum:

Uuio mag thaz sin firlougnit,
thaz himil theru uuoralti ougit.

AVR.

Qui poterit hoc esse occultatum,
quod cœlum orbi exhibet.

[Ostendit. Scherz. in not.]

Id. L.IV. c. 18, 54. De Petro negante:

Ni tharft es, quadun, lougnen,
thin spracha scal thih ougen.

Non potes, dixerunt, negare,
loquela tua debet te prodere.

Id. L. I. c. 15, 100.

Glossæ Lipsii: *Ougon sal*, ostendam. *Ougoda*, ostendit. *Oigi*, ostende.

Notker. in Psalm. II. 2. *Núbe iro willon ougendo:* Sed imò eorum voluntatem exhibentes. Idem Psalm. X. 7. declarare.

Hinc reliquum Argentorati: *der eyd eugens und zeigens*, juramentum manifestationis & exhibitionis rerum hæreditariarum. Jus Argent. L. III. c. 317.

Itemque, *Es ereugent sich etwas*, aliquid se præsentat, contingit.

Notker. in Symbol. S. Athanas. ℣. 4. *Geougeda*, respectus: ait: *Pater, Filius, Spiritus S. ne sint tres substantiæ, nube dri geougededa dero relationum, die an Gote fernomen werdent.*

Summar. Psalmi DEVS mis. 66. *als sich der tufel eugete uz Saul.*

Notk. Psalm. XXXII. 3. *daz ist kelindot, daz man freuui mit niuuuon ougen ane uuort.* Hoc est jubilando, ut gaudeamus novâ declaratione sine verbis. conf. Psalm. XCIV. 1.

Araughit ist, promulgatur, profertur, ostenditur, Glossæ vett. Isidor. contra Jud. cap. 3, 5. *bluttros leohte ist araugit*, luce clarius demonstratum est. [*araugta sih imo.* ostendit se illi (Angelus Zachariæ) Tat. II. 4. Dicimus adhuc (ut jam monitum) neutraliter *eräugen*, v. g. *Es eräugt sich eine gelegenheit*, offert se occasio, non vero active, *einem etwas eräugen*, alicui aliquid ob oculos ponere, qui sensus hoc Tat. & aliquot sqq. locis obtinet. Palthen. Not. ad Tat. p. 281.]

Araucnissa, manifestatio, revelatio, Isid. cap. VIII. fi.

Irougit ist, apparuit. Otfr. I. 15, 63.

Thiu fruma ist hiar irougit.
Hoc bonum est hic manifestatum.

Et Lib. V. c. 8, 29.

Thaz ist uns irougit,
Hoc est nobis ostensum.

Urouge, Notk. in Psalm. VII. 8. *uncloubigen firouge sist*, Incredulis ostensus sis.

Augbrauua, palpebræ, sunt sinus oculorum à palpatione dictæ, *Rhaban. de part. corp. hum.*

Sehandes ougen, pupilla oculi, Notker. Psalm. XVI. 8.

Ougsunigo, facie ad faciem, Notk. Ps. XLIII. 5.

Ougsiune, vultus, Notk. Psal. XX. 13.

AVN, one, sive, J. August. passim.

AVRAPPO, L. Sal. Tit. XXVII. §. 1. de furto tintinnabuli porcini.

AVSBVRGER, vide Bürger.

AVS.

AVSES, filius Nave, postea Jesus cognominatus, i. Josua. Isid. contra Judæ. c. VI.

Ausrichten, Ausrichter. vid. Ric.

AVSMAN, forensis, peregrinus, opponitur civi. Chron. Friburg Brisg. p. 13. 14.

AVSTRAPPO, L. Sal. Tit. XXXIII. §. 5. fugitivus ex hoste, *ausreisser*, ex *aus*, ex, & trappen, traben, currere, fugere.

AVSTRIA, *Austrasia.* vid. Ost.

AVTHANIO, L. Sal. Tit. XXIX. §. 4. de ancilla aliena in conjugium rapta.

AVTHEDIO, L. Sal. Tit. XXV. §. 1. & 3. de molendino & molitore.

AVTHVMIA, L. Sal. XIV. 1. raptus puellæ.

AUUAEGDAE, eluderet. Glossæ MS. ASax. Vid. *Abahe.*

AWASEL, vid. mox *Az.* *Auueisin*, cadavera, Notk. Psal. LXII. 11.

AWE, *auge*, aue, campus ad amnem, unde in lingua provinciali *Augia*, vid. Glossar. du Fresn. Mens. Alting. voc. Auchi: *Awen, agri quos aquæ fluviatiles & lacustres undique irrigant aut arrodunt*, qui tamen cum *Gauis* non sunt confundendi, de quibus suo loco. vid. Ezech. 34, 13.

Aw olim κατ' ἐξοχὴν dicta quæ hodie *Reichenau*, Abbatia *Augiensis*, Episcopatui Constantiensi unita.

Aw etiam Wert, wörder, insula, ut *Keisersnerd*, dicta Augia Cæsarea, Tolner. Hist. Palat. pag. 246.

Bet-aw, Batavia, Batt-aw, ob pascuorum præstantiam, infr. Bat. uti in Misnia *die güldene Aw.* Sed M. Alting. Notit. Batav. p. 16. *Battos* incolas insulæ asserit.

Pic-aw, Picavia, tractus Misniæ, ad Picam sive Elystrum fluv. qui ab ave Pica, Agalaster, Elster, nomen sortitus: unde nomen oppidi Picavium, ut in vetustis documentis scriptum, hodie *Pegavium*, unde mihi origo est, nobile opidum ex celebri Historico Abbate Pegaviense.

AUUEKKIU, vid. Abahe.

AWENA, L. Salic. tit. XXXI. §. 1. de Assassinio.

AVO, si, Capitul. Franc. IV. 19.

AWIKKIV *slahta*, prava generatio, Notk. Cant. Deut. c. 32, 5. [*Ni avuiccen*, non exorbitent. Gloss. Mons. p. 394. *auviccum*, per agrum. p. 323.] conf. supra *Abahe.*

AUUNDEN, torta: Glossæ MS.

AUUNDVN, intexunt, Glossæ MS. ASax.

AVVR, afur, hodie, aber, at, verum: Vel, aut. Capitul. Francor. IV. 19. ibi: *Auur avor*, oder aber.

Auur, igitur, Kero c. 3.

Auur, scilicet, nempe. Otfr. ad Ludov. Reg. ℣. 159.

Thaz leben auur, so ih meinu,
Vitam (statum vitæ) scilicet, quem designo.

[*Auur* contra. Ita ap. Otfr. III. 16, 54. juxta Scherz. in not. vertend.]

Auur, iterum, Kero. Prol. c. 7, Otfr. II. 6, 60. *is auur thara kleipti*, Id iterum affixerit.

Fre-

AUUR.

Frequens in Compositis: *Auurkakanuuarti*, repræsentati, Kero, c. 7. vid. *Gagan*.

Auurkifangan, repetantur, Kero. [*Aur fi kifangen* scribitur ap. Ker. c. 18.]

Auurfizantem, residentibus. Kero c. 11.

Auurzikilefanne, recolligenda. Kero. c. 32.

Trboran afur, regenitus, Otfr. II. 12, 34.

[AUURCHI, *avuirchi*, stupa. Gloss. Monf. p. 342. 332.]

AUUERAF, abjectio, Kero, c. 7. hodie: Abwurff.

Awerf des liutes, abjectio plebis. Notk. Pf. XXI. 7.

Auuerfiger finn, reprobus sensus, Notk. Psal. IX. 18. & Psal. LXXVIII. 12.

Auuerf, renunciatio, *auuerf uuerlte*, renunciatio seculi, Notk. Psal. CIII. 17. *auuerf fin* reprobus sensus. Id. Pf. CV. 28. [*Auuerf*, aborturus, i. qui mortuus natus fuerit, Gloss. Monf. p. 353. abortivum. p. 346.]

AWIGGON, devius. Hodie: *abgewichen*. Otfr. III. 1, 22.

In thesen buachon uuame
Ih auuigon ni gange.
In his libris fortè (aliquando)
Ego avius ne ambulem.

Auurfa vid. Wirs.

AZ, cibus. Confessionis vetus formula apud Lambec. in Biblioth. Cæs. Lib. II. c. 5. pag. 319. *Noh dheinen az noh dranc ni gap*, nec cibum nec potum dedi.

Otfrid. V. 7, 76.

Theib sino liubi in mih gilias,
ob ih sia niazan ni muaz.
Utinam ejus amorem in me retineam,
Etsi sim nec prandens nec cœnans.

Notk. in Psal. XXII. 5. *daz ih geäzzet wirde*, ut cibarer.

[*Azes*, comestionis. Gloss. Monf. pag. 394. *zi azun*, in cibos. p. 358. *azun*, cœnaverunt. p. 374.

Azalosi. inedia. Gl. Monf. p. 347.]

Azeine, cadaver. Otfr. II. 17, 8.

Ni werdent zi azeine.
Ne fiant cadaver.

[*Zi az eine. Ad cadaver tantummodo*, vertit Scherz. in not. ad l. c.

Awasel, pecus ab altero occisum, J. Augustanum: Wil er in den Selbscholn (noxam) geben das den Schaden getan hat, so ist er im kainen pfennig schuldig, und hat im damit gebezzert, und ist der awasel des der da gebezzert hat. Notk. Psal. LXII. 11.

Az, auspan, gastung, jus hospitaturæ, *Besold. Consil.* 118, 51.

Azung, Jus Argent L. II. c. 3. de re litigiosa: *Were ouh das debeine lantman einem andern lantmanne sine gut gebe durch das der lantman kriegen wolte einen unsern burger, oder krieg oder azunge mit ime hette, das sol das gut nit schirmen gegen unsern burger.*

Chron. Königsh. *pag.* 855.

Nachsel i. e. Atzgeld. Im Pleitzenhausser-Gericht und dessen Weisthumb, item in Casselhuner Schultheisserey-Rechnung de An. 1581. fol. 80. b. Ibi. Item 1. fl. 6. Albus. Nachsel oder Atzgeld geben die Gemeind zu Pleitzenhaussen von wegen dass man den *Atz nit besucht*, und haben die Herrschafft diese Gerechtigkeit daselbsten, dass man uf Montag nach dem halben May, desgleichen Dinstags nach Martini, uf welche beede Dingtag die Scheffen Iren Fürstl. Gnaden *Weisthumb* (Judicium) *zu halten* pflegen, mit dritthalben Pferden mit dritthalben Mann, und mit dritthalben Hunden, uf den Abend zuvor daselbst zu kommen, und solich Weisthumb besuchen soll.

AZ.

At, esca, Glossæ Lipsii.

Aes, Angl. Sax. esca, pabulum. Fr. Jun. ad Willeram. p. 176. Hinc observari licet, pronunciationem veterem Saxonicam cum recentiori non convenire, quippe posteriori placet T pro S.

Trugs-az, Truchses, dapifer.

Dapes in convivio electioni Ruperti, Episcopi Argent. An. 1449. ♂ *ante Valentin. ex MS.*

Nach gehaltener Mess ging der Bischoff mit seiner Herrschafft in seinen Hoff und man sass zu tisch, und truge manch Essen und fremde Tracht auf, unter andern bracht man dem Bischoff ein Gebackenes, das war ein Schloss und als gross als ein Sester, da thät der Bischoff an dem Schloss ein Fensterlein auf, da flogen Vögel heraus, darnach thät er ein Thürlein auf, da war ein Weiher darein gemacht, das lieff vol lebendiger Vischlein. Der erste Gang war 1. ein Kraut. 2. Rintfleisch. 3. Weisse Mandeln und Hüner-Darten, 4. schwarze Gallrey-Fisch. 5. Pastet von Flecken. Der ander Gang 1. ein schwarz Pfeffer darin ein Schweinin Wiltpret. 2. Gebratens von einem Hirsch. 3. ein Griess-Mus mit braunen Zukher. 4. ein gefärbt gebachenes. 5. ein Essen das war weiss und gelb, war gar lind zu essen. Der dritte Gang, 1. ein Reiss mit Zuckher bestecket. 2. Kappen, Hüner vnd Spinfährlein gebraten. 3. Gallrey deren Hüner, Kalbfleisch und ein Soos dabey. 3. Gebachenes wie Regels-Biern. 5. Quetzig, Pflaumen.

AZ, ad, Isid. contra Judæos c. 3, 6. *azs zesuum halp min*, ad dextrum latus meum.

Az erist, imprimis. Kero. Prol. c. 9. *Azerist suahhat ribhi Cotes reht jinaz. Dejiu alliu sint keauhhot iu.* Primum quærite regnum DEI, & Justitiam ejus, hæc omnia adjicientur vobis. Kero c. 2.

Azjungist, demum. c. 2. ad ultimum. cap. 28. Kero. hodie: zu jungst.

Azpim, adsum, Kero. Prol.

[*Az stantu*, asto Tat. II. 9. *Ih bin Gabribel, thie azstantu fora Gote.* Ego sum Grabriel, qui asto ante Deum.]

Azzasum, ramentis, Kero. [Hanc vocem in Kerone non reperi, videbatur autem mihi Goldastus, è quo Schilterus eam desumsit, deceptus fuisse voce *isarnazzasum*, ferramentis, (quæ in nostra ed. c. 32. vitio typographi *isarnazazasum* expressa est) atque eam in Cod. MS. forsan in duabus lineis scriptam

ser ramentis

isarn azzasum scriptam reperisse; quum vero deprehendissem, quod Gold. integram vocem *isarnazzasum*, ferramentis, etiam exhibeat, in medio rem relinquo.]

BA.

B. ut Latinis B & V sunt literæ μεταβολὴν ita Teutonibus B, F, V, W, invicem permutantur.

Ofene, pro *Obene*, superius.

Bal, *Fal*, *Wal*. *Ban*, *Fan*, *uan*.

Itemque B & P promiscuè priscis usurpatæ, *Bad*, *Pad*, balneum. [In Glossis Monseensibus fere semper P. pro B. usurpatur.]

BABA, bube, pupus. Vox antiqua Celtica. Boxhorn. Orig. Gall. *Baban*, *pupus*, *pupa*. Jo. de Janua: *Pupus*, *parvus*. *Pupæ dicuntur quædam statiunculæ, quas virgines solent facere in modum filiarum & vestibus obvolvere &c.*

Unde reliquum *Bube*, puer: itemque *Puppe*, *Poppenwerk*. Receptum in linguam provincialem, *Bubii*, *Bobones*, lixæ, servi pauperes qui dicuntur *Bubii*, vid. du Fresn. Glossar. B. *Buben*, Leibeigene Knechte, *Lehm. Chron.* 7. 3.

Gebube, tros, Chron. Königshov. pag. 900. *Funf hundert glesen, one gebube.*

Bubische lüte opp. *redlichen*, Observ. XVII. ad Königshov. p. 926. Urstisius in catal. voc. barb. *Bubones, lixæ, calones, mediastini. Aliquando nebulones & furciferi.* *Buben.* Cod. MS. Juris Augustani, tit. de Testib. *Es mag kain Bub niemans gezwig sin.*

Babewin, puerorum amicus, simiæ species, *Bavian* hodie. Charta an. 1295. apud du Fresne: *Imago quædam pulchra B. Virginis, cum pede quadrato stante super quatuor parvos babewynos.* Conf. Menag. Etym. Gall. voc. *Babil* & *Babouin*. Inde & in lingua provinciali

Baubella, jocularia, clinodia. Idem Menagius ex Rogerio in Vit. Richardi II. R. Angliæ: *Rex tres partes thesauri sui & omnia baubella divisit Ottoni nepoti suo, Regi Alemannorum.*

BABENE, L. Sal. t. 2. fi. de porco castrato.

BABEST, *Bobest*, *Pabis*, Papa, h. e. Episcopus, sic enim olim nomen hoc fuit commune Episcopis, *A. Augustin. de Emend. Jur. Can. Lib.* 1. *Dial. VI.* & *X.*

Chron. Königshov. Cap. 2. §. 1. *Unser Herre Jhesus Christus der erste und oberste Bobest was in dirre Welte XXXIII. jor. und so vil me alse von den Winachten ist vuze zu den Ostern.* Quod ex Martino Polono hausit, qui Chronologiam suam ita orsus: *Anno XLII. Octaviani Augusti natus est JESUS CHRISTUS Filius DEI, in Bethlehem Judæ, ex Virgine Maria nocte diei Dominicæ: Qui Salvator noster Dominus noster JESUS CHRISTUS, primus & summus Pontifex. &c.*

Römsch Babest hoch genant, Tyrol. 1, 13.

Lithania Carthusiana MS. *Das du den zwolfböttelichen herren den Bobest. und aller des christenheite würdekeite staffelen geruchest in heiliger widerverbindunge halten, dich bitten wir höre uns.*

Rhyth. de S. Annone §. XXIX. *Dis Pabis senit stul*, vocatur Moguntia, *da ist nu dere Kuninge wihtum*, ubi tum fuerit Regum Romanorum consecratio, quod tamen à Carolo IV. Imp. in Aur. Bulla mutatum, cap. IV. §. 4. *vid. Instit. meas J. Publ.* 1. 14, 26. *sq.* Quod vero Sedes Papalis vocatur, causa est, quod Metropolis Ecclesiarum totius Germaniæ facta, *Serar. L.* 1. *c.* 22. Canis. *T. V. Lect. antiq.*

BA.

BABINIA, nomen Loci. Fragm. MS. de bell. Hisp. Caroli M. ℣. 1326.

Si hauen grozen willen
thaz sie thih seluen erslahen.
und also ze Babinia varen.

Isti habent magnam cupiditatem
ut te ipsum occidant,
& ita Babiniam eant.

[In nostra edit. non *Babinia*, sed *Babilonia* legitur, vitio descriptoris.]

Babanenses, populus Hispaniæ, teste Plin. Lib. 3. c. 3.

BAC, BACH, BEKIN, vas aquarium, pelvis: quorum posterius *Beckin*, hodieque in usu: prius apud Gothos usitatum. unde in Gloss. Isid. *Bacca, vas aquarium.* Belgis *Bake*, baccha, h. e. vas littorale, signum pro navium accessu. unde *Becconagium*, tributum ad conservanda ista vasa & signa. Hinc in lingua provinciali, *Bacchinus*, *Bacinus*, pelvis, pollubrum, urceus quoque. Gregor. Turon. 9. Hist. 28. *Cum duobus pateris ligneis, quas vulgo Bacchinon vocant.* Du Fresne ex libro Miraculor. S. Austrebertæ Virg. cap. 6, 43. *in signum donationis duos ex ære urceos, quos vulgò Bacchinos vocamus, ejus Ecclesiæ ministris transmisit.* Baccinum Calici jungitur, h. e. patena quo Corpus Domini Eucharisticum continetur, Chron. Laurishamense: *Calicem deauratum*, *baccina duo argentea.* Hinc

Becher, *Bacar*, *Baccharium*, poculum. *Die Becherer*, *Becharii*, artifices poculorum. Articuli vetusti Argentoratenses Cap. LIV. *Die Becherer. Alle die bechere, die der Bischoff bedarf oder sin hof, oder der Keiser, so er derzu komet, oder so er zus Keisers hof kumet, so sulnt sie machen die Bechere von des Bischofs koste. Unt der kufmeister git das becherholz, und git alle tage dem Bischof becher holz.* Becharii omnia becharia quæcunque necessaria habuerit Episcopus vel in curia sua vel imperator cum eum adierit, vel proficiscens ad curiam Imperatoris, de sumtibus & expensis ipsius facient. Magister autem Cupariorum dabit materiam lignorum. Idem etiam dabit cottidie ligna Bechariis Episcopi. Hinc

Bicarium, *Peccarium*, in lingua Provinciali, vid. du Fresn.

Becher mensuræ species, vid. inf. Bot.

A more excoecandi Baccino, *mit dem becken blönden*, de quo vid. Gloss. du Fresn. *voc. Abacinare.* ortum est verbum hoc Italicum Abacinare, occoecare.

Sybeckin oder eine Reitern, cribrum. Geiler. Narrensch. f. 14. b.

BACH, rivus, Baach, bey-ach, beiwasser, nebenflus. vid. supra *Aach.* Eo refert du Fresn. Glossar. *Beka* vocabulum linguæ provincialis in Tabulario Abbatiæ Clarimarisci: *Terminus Maresci Walcheri est, sicut utraque beka ex una parte, & rivus aquæ ex altera parte dividunt.* addit enim: *Germanis Beke est rivus, torrens.* Sed facilè patet, di-

BAC.

diversa hic esse sibi invicem opposita Beka & rivus. Magis est, ut Bekam pro statione navium accipiamus, de qua supra.

BAC, latro. vid. Bag.

BAC, gena, backen.

Beckeling, backenstreich, alapa. Jus Argent. Lib. 11. cap. 13. *Ist aber das ieman dem andern unibidebtigliche röfet. oder ime einen beckeling git, der rumet die stat einen manot uber eine mile bis das es wole gebessert.* item cap. 18. Cap. XLVII. *Ist das ein ersam man eime Schalke und eim böfewibte, der ime ubile, bochuertecliche und lesterliche entwurtet, einen beckeling git oder in slebt derumbe so entstet ime keine besserunge uf geribte. Er sol aber bezügen, das es der böfewibt an in brebte mit worten.*

Beckenhube, vitta ferrea genas tegens. J. Argent. Lib. 2. XLIV. *Wer nabtes gat mit beckenhuben oder mit andereme geweffine ane liebt, der rumet die stat einen manod.* Vid. & Buchel.

BACHE, porcus, verres, hodieque in usu.

Bach, leen, Scropha sylvestris, Gesn. Hist. Quadr. pag. 926.

Receptum in linguam provincialem ab Hispanis: *Baca*, Charta apud du Fresne: *oves vel baccæ seu porci.* quod quidem idem du Fresne exponit per Latinum vacca. Inde etiam

Baco, porcus saginatus salitus & fumigatus, Petaso, Schink. Kapitulare II. ann. 813. c. 10. *Farinam, vinum, baccones.* Du Fresne ex Guiberto Abbate: *Annonam meam & aliquos pariter petasones, quos vulgo Bacones vocant, diripuerat.*

Baectbaarm, exta: Glossæ MS. ASax.

BAD, PAD, balneum. Kero: *Pado piderbi*, balneorum usus. c. 36.

[Gloss. Monseens. *Padastetin*, termis (leg. thermis) pag. 384. *padota*, baptizavit, pag. 359.]

Otfrid. III. 4, 52.

Thaz bad mir untarfabent.

Balneum mihi intercipiunt.

Id. I. 11, 65. *gibadota*, lavaret. Idem II. 3, 114. *Gibad oft thu tharinne*, lavato sæpe in eo. Et III. 4, 26. *thar erist inne badota*, qui primus ibi lavaret. *Mit toufu baden*, baptizare, Otfr. I. 25, 4. Hinc in linguam provincialem fluxisse videtur vox

Badanterium, balneum publicum, *gemeine badestube*, & jungitur Molendinis, Furnis & Paratoriis, h. e. horreis. *Bad-banden* sive *balten*, balneum publicum exercere. Hinc &

Badubenna, Lucus Frisiorum, Holtpade, de quo Tacit. Ann. IV. 73, 6. Cluverius 1. A. G. 26. cum Tanfana confundit, sed & Alting. *Notit. Batav. pag.* 14. Badam pro Dea habet.

Seelenbad, balneum animarum: sunt fundationes tales in Silesia, ex superstitione de Purgatorio.

BAENDRAE, impulsore: Glossæ MS. ASax. an legend. *beandrae?* ab *Andare*, progredi: *beandera*, progredi facere, impellere. Vid. supra *Ande.*

BAES, *amicus: & Herus, paterfam. q. d. Bie-aes i. præbens nutrimentum. Becan. Sicambri regem suum Basan sive Basanum solent appellare, anno, ut scribit Tritbemius, ante Christum natum* 284. *Basan-got i. Deus Dominus, & DEUS amicus*, Δεσποτην: Kilianus.

BAG.

BAEZ, Beer, ursus. Unde *Bezen*, *Bazen*, *Baciones*, *Bacii*, *Baceni*, Ursati, nummi Bernenses & inde in Helvetia & Germania reliqua cusi, 4. Cr. 22½ — 1. Rthlr.

Rubener Bazen, Salzburgenses, insigne Rapa à Leonardo Episc. 1495.

BAG, BAC, latro.

BAC-BEREND, AngloSax, latro manifestus. Berend à *bar*, *berend*, manifestum. Du Fresne à *bec*, i. tergum, & *beren*, bajulare, quasi latrocinium deferens à tergo, longiùs petitum. Hinc etiam Celticum

BAG-AUDE, vel *Bagaude*, latronum cohors, Banditæ, *Schnaphanen*, latrunculi. Salvianus Lib. V. de Gubern. DEI. pag. 105. *Inter hæc vastantur pauperes, — in tantum ut multi eorum & non obscuris natalibus editi & liberaliter instituti, ad hostes fugiant, ne persecutionis publicæ adflictione moriantur; quærentes scilicet apud barbaros Romanam humanitatem, quia apud Romanos barbaram inhumanitatem ferre non possunt. — Itaque passim vel ad Gothos vel ad Bacaudas, vel ad alios ubique dominantes barbaros migrant. — De Bacaudis nunc mihi sermo est: qui per malos judices & cruentos spoliati, afflicti, necati, postquam jus Romanæ libertatis amiserant, etiam honorem Romani nominis perdiderunt. Et imputatur his infelicitas sua, imputamus his nomen calamitatis suæ, imputamus nomen quod ipsi fecimus. Et vocamus rebelles, vocamus perditos, quos esse compulimus criminosos. Quibus enim aliis rebus Bacaudæ facti sunt, nisi iniquitatibus nostris, nisi improbitatibus judicum, nisi eorum proscriptionibus & rapinis qui exactionis publicæ nomen in quæstus proprii emolumenta verterunt? — Aut quid aliud etiam nunc agitur, quàm tunc actum est, id est, ut qui adhuc Bacaudæ non sunt esse cogantur.* S. Aurelius Victor: *Per Galliam excita manu agrestium ac latronum, quos Bagaudas incolæ vocant.* Eutropius in Diocletiano: *Ita rerum Romanarum potitus, cum tumultum Rusticani in Gallia concitavissent, & factioni suæ Bagaudarum nomen imponerent, Duces autem haberent Amandum & Ælianum, ad subigendos eos Maximianum Herculium Cæsarem misit: qui levibus præliis agrestes domuit. Bagauda* verò non regionem certam Bagaudarum, quam non habuerunt, significat, ut putavit du Fresne, sed factionem ipsam, vid. *H. Valesium in Valesianis. pag.* 218. & Menag. *Etymol. Gallic.*

Hinc & Cambro-Britannicum: *Bagad*, *turma.* Boxhorn.

BAGEN, Notk. Psalm. C, 3. idem quod balgen, expostulare, & fortè ita legendum. Sed & Tatian. cap. 31, 4. *in strite bagen*, in jus trahere.

BAGA, *Boga*, *Boja*, hodie, *Boge*, torques, compes vinctorum. S. Hieronym. Lib. V. in Hierem. cap. 27. *Fac tibi vincula & catenas: Sive κλοιὸς, qui Hebraicè appellantur mototh, & sermone vulgari* (Illyrico, Celtico) *bojas vocant.* Vid. du Fresne Glossar.

BAGA, Translatum ad animum, notat compedem seu remoram judicandi de aliqua re, h. e. dubium, hæsitationem.

Otfr.

BAG.

Otfr. II. 6, 81. de Protoplasto :

Thaz er gigiang in baga
thera Gotes fraga.

Quod iret in compede hæsitationis
quam DEUS ipsum interrogaret.

[*Baga*, litem, item retardationem significat. Glossæ Boxhorn. *Paga*, lis. Conf. Eccard. in Not. ad Cat. Theot. pag. 125. adde ap. Otfr. I. 3, 3. I. 27, 35. II. 11, 129. Commodius itaque hi versus ita exprimuntur :

Quod ille (Adamus) *moram adhibuerit* (dum se celavit)
Ad DEI quæstionem, seu vocationem.

Scherz. not. ad h. l.

Adde quod in Glossis Monseensibus occurrat *Pagun*, contentiones. p. 336. & 396.]

c. 27, 35. de Johanne confessore :

Jah er tho sos iz uuas,
ni giang in strit umbi thaz,
In longna noh in baga,
sulicha fraga.

Confitebatur tunc sicut id erat,
non ibat in litem desuper,
In inficiationem, nec in hæsitationes
Hæc interrogatio.

Ana baga, sine hæsitatione, absque dubio, sine defectu.

Otfr. I. 1, 51. de numero Poëtico Latinorum :

Iz mizit ana baga
al io sulih uuaga.

Mensuratur absque hæsitatione
omnis ejusmodi ausus.

Idem 1. 3, 3. de Genealogia Christi :

Uns zellents ana baga
thie Christus altmaga.

Nobis referunt sine defectu
Christi Majores.

Idem 2. 11, 129.

Uuizist ana baga,
ni uuas imo thurft thera fraga.

Scitote pro certo,
non erat ipsi opus hâc interrogatione.

Idem IV. 19, 121. V. 15, 57.

Bagen, hæsitare. Otfrid. III. 20, 137. de Judæis :

Bigondun thes tho bagen,
Joh genan auur fragen.

Cœperunt de hoc hæsitare,
& illum denuo interrogare.

Et ℣. 255.

Thaz ir bi thaz so baget,
Joh emmizigen fraget.

Quod de hoc ita hæsitatis,
Et assiduè interrogatis.

Idem V. 20, 66. de extremo judicio :

BAG.

Ni tharft thu thes uuiht fragen,
ni biginnent sie thar bagen.

Non licebit tibi de eo quicquam quærere,
non incipient tunc tergiversari.

[Versum ultimum reddit Scherz. in Not. *Non sustinebunt ibi contendere* : annotans ; *bagen*, pro contendere, litigare, sæpius occurrere. Et sane etiam in prioribus locis. L. 3. cap. 20. 137. & 255. contextus requirit, ut, ceu mihi quidem videtur, *bagen* per contendere transferatur. Ita etiam à Notkero ac Tatiano, in locis paulo superius à Schiltero notatis, usurpatur, & Palthen. not. ad Tatian. p. 359. dicit *Bagen*, esse, rixose, factiose, contumeliose, cum iracundia & vindictæ cupiditate de re aliqua contendere.]

BAGA, pagus, districtus, hodie Pflege, unde Landpfleger. Sicut enim Romani suum orbem in provincias : ita Germania vetus in Pagos divisa fuit, Vid. M. Freher. Orig. Palat. P. 1. cap. de Pagis Alemann. H. Meibomii Comment. de Pagis vet. Germ. Sax. Et Ludovicus Pius Imp. meminit *Pagi Brachbatensis* h. e. Brabantiæ, in Diplomate Monasterii Gandensis, *Miræus in Cod. Donat. Piar. p. 55. & ex eo. H. Conring. Censur. Diplom. Ludov. cap. 3.* Charta Decani Ecclesiæ Leichefeldensis in Monastico Anglic. Tom. 3. p. 237. referente du Fresnio : *Ducentas Marcas pecuniæ in quadam BAGA de Walhey, in quadam cista, nominata Cista gratiæ — duximus reponendas.* Et deinde : *Mutuum hujusmodi de bonis Ecclesiæ communibus Bagæ prædictæ realiter restituat.* Du Fresne quidem arcam, Coffre, interpretatur, indeque voces Gallicas Bague, Bagage, derivat. Sed longè aliud quid fuit Cista gratiæ, aliud Baga quædam de Walhey, in qua illa cista fuit. *Walhey* autem sine dubio est nomen Dynastiæ alicujus, divisæ in Bagas sive pagos. Vox porrò Francica Bague & Bagage, itemque baquet, eandem habent originem Celticam, Backen, compingere, Back, sarcina.

BAIN, bein, pes, fuss. Rabanus de part. corp. *Bein, crura.*

[Gloss. Monseens. *bein*, os. p. 346. *pein*, os. p. 347.]

Otfrid. IV. 26, 82.

Thaz ir suuintet innan bein.

Ut extabescatis intra ossa.

Et ℣. 95.

Joh suuintet filu thrato
sulichero dato.

Et extabescatis multùm vehementer
tales ob res.

Bina, ossa. Carmen triumphale MS. ad Ludovic. Regem : Vers. 75.

Wil her unsa bina uuarth.

Quia is nostra ossa custodit.

Psalm. XXXIII, 21.

Bainberge , Bemberge , pedum tegumenta. Glossar. Latino Theotiscum Lindenbrogii :

Ocrex,

BAL.

Ocreæ arma crurum, benbergæ. Lex Ripuar. cap. XXXVI. §. fi. *Siquis weregeldum solvere debet — Bainbergas bonas pro VI. sol. tribuat.*

[Gloss. Monseens. *Peinperga*, *habla*, ocreas. p. 412.]

Baanrist, tibialis: Glossæ MSS. ASax.

Bain-tofel, pedum tabulæ, hodie Bantoffel, Gallis *Pantoufle*. *Vid. Menag. Orig. Gallic. Ling.* Sandalia lignea propriè, quæ non habent desuper corium, ut Papias ea describit, & Alcuinus *L. 2. de div. off. c. 39. Sandaliæ dicuntur soleæ. Est autem genus calceamenti, quo induuntur ministri Ecclesiæ, subterius quidem solea muniens pedes à terra, superius verò nil operimenti habens, patet: quo jussi sunt Apostoli à Domino indui.* Gothis *Sulgom*, soliæ, solen, Marc. VI, 8. ASax. *Calcum.* Vid. & Salmas. *de Pallio.* du Fresn. Glossar. *voc. Sandalium.* Ann. 1547. retectum est sepulcrum Episcopi Argent. Berchtoldi II. de Buchek mortui an. 1353. post 194. annos facies adhuc integra inventa & pedes ocreati, *hatt er Stieffel an und darüber Bantofflen und vergulte Spooren.* Dan. Specklin *[illegible]* in Collectan. MSS. Chron. Arg. Geiler. Keisersp. Narr: Schif. fol. 28. b. *Sich darnach die neuen Stiffel. (ad Cordulienfium) die in unsern landen nie gewönlich noch bruchlich seint gesein, denn an den wenden hat mans wol gemalt gesehen mit den kumpffen bantoffen.* Du Fresne ex Durandi lib. 3. Rat. div. off. cap. 8. *Caliga propria est Episcoporum, nam priusquam Sandalia induunt, caligis ad genua usque protensis genua reviuciunt.* Kilianus: *Tuffel*, *toffel*, *Sax. Sicamb. Fris. Holl. Pantoffel*, *crepida.*

BAIZ, baizen, persequi, supprimere.

Notk. Psal. CXVIII, 24. Inde

Erbaizen, succumbere. Fragm. de Bell. Hisp. ✠. 4120.

> *Thie Kristenen uuaren geraizat.*
> *Thie haithenen mo(v)sen erbaizen.*
> Christiani erant irritati.
> Gentiles oportebat succumbere.

Gothis *Beita*, incitatio falconum aut canum venaticorum in prædam. *Ol. Verel. voc. B.*

Hinc *Raigerbaiz*, aucupium per accipitres.

Item *Einbeitzen*, vid. inf. *Beiz*, & *Bizzen.*

[BALE, i. e. corpus. Cunr. von Würzburg ap. Goldast. Parænet. p. 430. Reines.]

BAL, *bale*, *balo*, *wala*, malum, perniciosum, malitia, falsitas, fraudulentia.

[*Balo.* Non miseriam, sed pravitatem, dolum significat. vid. Tat. 17. (ita legi debet, non 16.) §. 8. add. omnino Hikes. in Thes. Ling. Septent. in Grammat. ASax. p. 129. Hæc Scherz. Not. ad Otfr. p. 107. At Palthen. notat sequentia. Gassaro in Diction. hæc vox malum, nefandum, proditionem, ipsique Otfrido, non uno loco, perniciem significat. Est inde *baldaed*, maleficium, *baluue* malitia, à quo originem haud dubie habet, quod Sueci Veteres dixere, *bolua*, maledicere, *bolvades*, maledictus. vid. Stiernh. in Glossar. Sed quemadmodum hactenus dicta ad animum hominis præcipue sunt referenda, ita etiam ad mala corporis denotanda vocem hanc pertinere, ostendunt Glossæ Lipsii, ubi *Balon*, est cicatrices, quorsum pertinet Gothicum *balvian*, torquere, cruciare, *balveinim*, tormenta, itemque *balviths*, paralyticus, de quibus videre est in Jun. Glossar. voc. *baluugan.* Eminet tamen inter dictos præsentis vocis significatus prior. Hæc ille Not. ad Tatian. p. 339.]

Otfr. I. 2, 63.

> *Irsirrit uuerde balo sin.*
> Irrita fiat malitia ejus.

Idem II. 6, 71.

> *Balo ther uns klibit.*
> Malum quod nobis inhæret.

Idem IV. 36, 46.

> *Thie then balo datun.*
> Qui hoc scelus fecerunt.

Et cap. 12, 40.

> *Noh sulih balo fuarit.*
> Nec tantum malum fovet.

Idem V. 21, 34.

> *Allan balo rietun.*
> Omne malum suaserunt.

Balauue, malitia.

Otfr. I. 2, 42.

> *Iz nist bi balauue gidan.*
> Non est quicquam per malitiam factum.

Id. IV. 36, 7. *Folle balauues*, pleni fraudibus.

Baleuue, piaculum, Nock. Psalm. LXVIII. 12. opponitur Buozze, expiationi.

Tatian. c. 38, 8. Ubi scribitur *balüuue*. afflictio. *Ginuogi ist themo tage in sinemo balüuue.* sufficit diei sua malitia.

Balauuigom, nocentes, *UUbalauuigom*, innocentes: Isidor. cap. 9, 4. [In Gloss. Monseens. *Palavuiger*, pestilens, pag. 351. *palauvigemo*, pestilente. pag. 352.]

Balon, cicatrices, Gloss. Lipsii, quod nos exprimimus, ein schaden. Somnerus ibi: *Huic affine & nostrum & Teutonicum vetus Blowe, i. e. alapa, ictus.*

Balgwan, Gothis torquere, *Wisanas in balweinim*, existens in tormentis, Luc. 16, 23. hinc *Balgen*, de quo supra in *Abulkii.*

Balotati, maleficia, Gloss. vett.

Balgard, malorum seu maleficorum custodia, jurisdictio criminalis. Charta de anno 1054. apud du Fresne: *Concessi stallum, totiusque villæ teloneum, & quod Theutonice dicitur Balgart, censuram & creditionem atque omnem exactionem.*

Balfred, falsa pax, quasi Equus Trojanus, nomen machinæ bellicæ, turris ligneæ, speciatim *Fred* videtur denotare Turrim securitatis, *eine Warte.* Sed hæc falsa est & hostilis. Vera autem in turre quæ dicta *Berfrid.* Statuta Gildæ c. 28. *Nullus regratarius* (Ufkeüffer) *emat — ante pulsationem campanæ in Berefrido.* (in campanili.) *Ziechthurn* vocat translator anonymus Fl. Vegetii Lib. IV. c. 17. & ita describit: *Ein ziechthurn ist ein gebew und machinament aus grossen beumen, zusammen gemacht, und das ein sollich gros wercke durch die feinde nicht verbrennet werde, so wirt es mit rohen heuten und hadern verwahrt — unden hat der thurn einen Wider durch des ungestumikeit zubricht er die mauren. Zu miten hat er eine bruken durch zwene baum*

baum mit weiden durchflochten — und die weppener gan uber die bruken aus dem gerufte in die stat und nemen die mauren ein. Aber in dem ober teyl des thurnes werden schuzen gestellt, welche mit schieslanzen und steynen vertreiben die hüter und wechter der stat, dann wirt die stat on sorg gewonnen, dann so ist kein hulffe mer &c. Guil. Britto Armor. Lib. 2. Philippidos ỳ. 569. *Belfragia* vocat, & ita describit:

Cratibus & lignis rudibus Belfragia surgunt,
Turribus alta magis & mœnibus, unde valerent
Agmina missilibus telisque quibuslibet alta,
Detextosque hostes facili prosternere jactu.

Et Lib. VII. ỳ. 654.

Parte alia turres, quibus est Belfragia nomen,
Roboribus crudis compactæ atque arbore multa
Intactis dolabra rudúter quibus ascia solos
abscideràt ramos, sic educuntur, ut usque
Aera sub medium longo volumine tendant,
Ut doleat murus illis depressior esse.

Vid. Glossar. du Fresne. Etymolog. Gall. Menagii & Chassaneux. Itemque Observat. Joinvillæ in Histor. S. Ludov. pag. 67. sq.

Aliud est *Palafridus*, parafredus, ex paraveredo. Beypferd, Handpferd. Urstisius in catalogo voc. barb. *Palafridus alii Parafredus, equus magnus vel cataphractus. Vox Ital. & Gall. deducta ut videtur à Veredis, id est publicis & cursualibus equis.* Vide Mer. Casaub. de Ling. Saxon. pag. 186. Conf. inf. *Barefried.*

Balmer, Ballomer, falsus Princeps. Gregor. Tur. L. VII. c. 14, 31. L. 9. c. 28.

Aimoin. L. 3. c. 61.

Balmunt, falsus tutor, qui malâ fide administrat. A pupillis & minoribus translatum etiam ad alios defensores & advocatos Ecclesiarum, Kastenvogte: falsi custodes, *cap. 13. X. de elect. & el. pot. in 6.* Diploma Caroli M. Monasterio Augiensi dato: *Eligant huic loco, sicut & in ceteris locis suis competenter advocatos & defensores: eo tamen tenore, ut quancunque sui commissi prævaricator, aut in rebus vel hominibus, quod vulgo Balmund dicitur, existat, statim sine mora sine judicio advocationem perdat.*

Walmunden, Balmunden, pro falso tutore declarare. J. Prov. Alem. cap. LXIII. *der Richter sol in mit urteilen walmunden, das ist also gesprochen, man sol im vertailen alle vormundschafft und all pflegnis, und das er niemands vogt oder pfleger muge gesein.* Item cap. XCVI. *Und wirt er uberredt, das er In übel getan hab an irem gut, man sol In PALMUNDEN das er nymmermer Pfleger noch nyemants Vogt müg gesein.* Jus Prov. Sax. L. I. c. XLI. *Man sol in balmunden, das ist, man sol in vertailen von aller vormundschaft.* Interpres Latinus: *ut suspectus abjiciatur, tutoriâque sibi interdicatur.*

Palmundum exercere, præstationem injustam pro tutela exigere. Ludovicus Germanicus in Diplomate pro Monasterio S. Stephani, Argentorati: *Nec liceat alicui sub prætextu advocatoriæ occasionis, sibi vel in hominibus vel in quibuslibet rebus vel possessionibus eorum, aliquod jus vindicare, nisi quem pro aliquo, sicut aliquando fieri evenit, necessitate, ipsa*

Abbatissa cum Congregationis voto, per consilium Antistitis apud palatium expostulaverit: qui nec PALEMUNDUM vel aliquas exactiones exercere præsumat. Ubi in veteri translatione Germanica *palemundum* redditur *Myet*, & exactiones *Schazung*. Vide in *Obs. nostra V. ad Chron. Königsb. §. 21.*

Balejumentum. ita scriptum legitur in Vita Dagoberti MS. Sed non est vox hybrida, sed purè Teutonica, *Bale-jamunde*, vel *bale-gemunte.* Gemunte, & gemundling, *jamundling* vocabantur homines liberi qui se dederant in mundium & protectionem Ecclesiarum vel potentiorum, clientes Romanis, *Mundiales* Francis, & *Commendati.* Balegemunte itaque est convitium, mali & ingrati clientis, rebellis. Du Fresne in *Glossar. voc. Bale*, Aristarchum agit & legendum putat: *vile jumentum.*

Balepauz, walapauz, gualapuz, vitiosè *gualapur.* Rex Rotharis L. 1. LL. Longob. t. XIV. cap. 5. *Siquis homini libero violentiam injuste fecerit, id est, walapuz: componat ei octuaginta solidis. UUALAPUZ est, dum quis se furtitium* (fictitium) *vestimentum induerit: aut sibi caput latrocinandi animo, aut faciem transfiguraverit.* vermaskt, verlarft. *Pauz* est hodiernum Pelz, pellis, de quo suo loco. *Balepauz*, fallax integumentum ad securius furandum: non ut Lindenbrogius sine fundamento explicat, quasi *wala* sit caput, & *pauzen* polire, ornare: neque quod Vossio visum *L. 2. de Vit. Serm. pag. 330.* quasi *wale* sit externus, exoticus & *pauz* vestitus: vel *wala* i. e. welsch, peregrinum.

Balwurff, malus jactus, injuriosus. Lex Baiwar. t. VII. cap. 3. & 5. *Siquis propter libidinem liberæ discriminalia ejecerit de capite, quod walwurff dicunt, vel virgini libidinose crines de capite extraxerit, cum duodecim solidis componat.* Heroldus habet, *Vultuurfo.* St. Baluz. *Walwurst.* Lindenbr. *Wultworf*, quod cum Heroldo convenit, & cæteris præferendum videtur. *Wult*, discriminale denotat.

Bal-were, falsa, injusta traditio. Lex Baiwar. Tit. XVII. cap. 3. *Si causa fuerit inter illos pugnæ, dicat ille qui wadium suscepit: Injuste territorium meum alteri firmasti. id est: falweritos. Ipsum mihi debes reddere, & cum XII. Sol. componere.* Lindenbrogius habet, *Farwiritos*, verschweren, pejerare. Sed de traditione possessionis, non de perjurio quæstio est.

Putavi aliquando huc etiam referendum esse nomen Phalburgerorum, quasi *Bal-burger*, pseudocives: sed vide inf. *Pal.*

BALD, Pald, Palth, audens, fortis, audax. Jornandes de Reb. Get. *Ordinant super se Regem Alaricum, cui erat ex Baltharum genere origo mirifica, qui dudum ob audaciam virtutis, BALTHA id est Audax, nomen inter suos acceperat.* Otto Frising. Lib. IV. Chron. *Qui lingua eorum ex genere Baltharum, secundo post Amalos, Baltha id est audax, vocabatur.*

[Gloss. Monseens. habent sqq. *Paldi.* spiritus. pag. 335. 352. libertatis, pag. 387. libertate, pag. 389. fronte, pag. 404. temeritas, pag. 411. constantia, pag. 411. *Palda*, constanter, pag. 363.

BAL.

363. *paldo*, constantem, pag. 365. *paldon*. liberius, pag. 387.]

Otfr. IV. 5, 97.

Bimes uuir oub balde.

Simus & nos animosi. (fortes.)

Idem IV. 36, ult.

Tho mohta man es bald sin,

Tunc poterat quis huic confisus esse.

Notk. Psalm. XXX. fi. *Habent bald herza alle in Got Kedingente*. confortetur cor vestrum omnes qui speratis in Domino.

Ruatbalda, audax consilio, *Kühnrath* : ita nomen proprium Abbatissæ Monasterii S. Stephani hic Argentorati, in Diplomate Lothariano, videbatur nuper CL. V. Domino Mabillon, quum nos visitaret, pro quo communiter hactenus legebatur RVATTRVDA. Nec tamen plenè sententia stetit. Diploma vide *ad Chron. Könïgshov. Obs. VIII.* 10.

Balden, audere, præsumere. Kero: *Paldee, præsumat*. (*Erpaldee*, præsumat, legitur in Kerone c. 3. & 31.)

Erpalden, præsumere. cap. 43. Otfr. II. 4, 73.

Thoh er sin ubeles so bald,
thaz imo io zi scaden uuard.

Sed malum suum (consilium Satanas) sic præsumsit,
ut sibi ipsi damnosum fuerit.

Firmare. Notk. Psalm. XXXII, 6. *sine bimela gefestenot unde gebaldet uuurden*. Cœli ejus stabiliti & firmati sunt. Et Psal. XLI. 7. R. de S. Annon. §. XLVII.

Balde, adverb. audacter, animose, Otfr. I. 9, 77. de S. Johanne:

Si sprachun filu balde,
uuaz uuanist, thaz er uuerde ?

Dixerunt valdè audacter:
Quid putas, quod ille futurus ?

Baldo, Otfr. III. 26, 113.

Nu buuuen baldo thuruh thaz
Kuningrichi sinaz.

Nunc colamus confidenter propterea
regnum suum.

Idem IV. 5, 89. de Martyribus : *Si sturben baldo*, mortui sunt animosè, cum fiducia.

Ib. ℣. 116. & IV. 5, 108. IV. 12, 115. IV. 35, 9. I. 17, 122.

Glossæ Lipsii : *Baldo, Bolatico* (Baldico) *fiducialiter*. Belgis *Boude*. *Baldo*, confestim, brevi, balde, Notk. Psalm. XVIII. 10. Timor DEI desiderat *uuieo balde er chome*, ut brevi veniat Dominus. Idem Psalm. XXXVII, 7. *So ih paldo mahta*. quod fiducialiter feci.

Baldlicho, audacter. Otfrid. IV. 35, 2. de Josepho:

Tho quam ein elides man
baldlicho so imo gizam.

Tunc venit dives homo
audacter, prout ipsi conveniebat.

[Isid. IX. 2. *Israhel auh ardot babiliibho*. Israel habitabit confidenter. Ad quem locum Palthen. pag. 414. notat. Stadenio videri legendum *baldliibho*. quod in Gloss. Boxhorn. extat. Eodemque referendum Gothicam vocem *ba(o)ld*, audax, confidens. Addit Palthen. AS. *bald*, audax, *baldlice*, audacter, & quod hodienum Angli *bold, boldly, boldnesse*, audax, audacter, audacia, dicant. Confirmat hanc emendationem Stadenio-Palthenianam nostra editio, in qua non *babiliibho*, sed *baltliibho* legitur.]

Beldida, audacia. Otfrid. IV. 20, 39.

In thia beldida gigange.

Eò audaciæ processisset.

Idem V. 5, 17.

Er sar thia beldida gifiang.

Is statim hanc audaciam sumsit.

Irbalden, Otfrid. I. 11, 28.

Thaz es ioh irbalde.

Ut id omnino audeat, præsumat.

Surbaldota, pro si irbaldota, ausa est, Otfrid. III. 14, 85.

Irbaldenes, audax factum. Otfrid. ad Salom. Episc. ℣. 64.

Ob ih irbaldenes gidar.

Numquid ego audentius ausus sum.

Porebaldo, audactor, Notk. Psal. CXXXIX. 6.

Unbaldi, diffidentia, Notk. Psalm. XXIV, 14. Psalm. CVIII. 24. ab infidelitate ad fidem.

Hinc Nomina Propria, *Baldwin*, audaciæ amicus, Fr. Jun. ad Willeram. p. 21.

Gunobaldus, Malobaldus &c. Isac. Pontan. Orig. Franc. 3. 7.

BALDAKIN, Baldakinus. In Cod. MS. Juris Argent. lit. D. fol. 46. explicatur, *Baldakin, oder ein syden tuch*. Du Fresne in Glossario : *Baldakinus, pannus omnium ditissimus, cujus utpote stamen ex filo auri, subtemen ex serico tegitur, plumario opere intertextus, sic dictus, quod BALDACCO seu Babylone in Perside, in Occidentales provincias deferretur*.

Balkin, contractè. Cod. MS. Juris Argent. lit. E. fol. 82. *Welich mensche gesturbet, es si bi naht oder bi tage, alsso balde es gesturbet, so sol man es vur sich begraben. und sol man ein Balkin oder ein Serie in die Kirche mornedes legen, alse gewonheit was des jars do der sterbat was*.

Baldachino, Himmel, tectum pretiosum super mensis Imp. & Electorum, Uraniscus, *Limnæ. ad A. B. c.* 28, 3. O. 6.

Balcanum vexillum, i. e. ex baldekino. pro quo du Fresne habet Baldanum.

Balcanifer, vexillifer. Matthæus Paris anno 1246. *Primicerius eorum & signifer, quem Balcaniferum vocant*.

BALEY, jurisdictio, districtus. Acta MS. Comitiorum Egraensium imperante Sigismundo Imp. an. 1431. *Item das die Hofgerichte und Landgerichte dheins dem andern in sine Palye greiffe, besonder das ein iegelich Hofgericht und Landgericht nüt verre rihte, denne so verre sine Baley got. Item und das men wissen mohte wie verre iegeliches Gericht gon solte*. LL. Scotorum, Lib. I. Reg. Maj. c. 15. §. fi. *ad petitionem ejus, qui vocavit eum in warantum* (evi-

BAN.

(evictionem,) *de consilio Curiæ & juris beneficio, justificabitur ad id faciendum, si sit in eadem Ballia secum, qui vocavit eum in warantum.* Vid. Du Fresne Glossar.

Baley, baliva speciatim præfectura & feudum Ordinis Teutonici, Commentura, Comptur, C. Grav. Nat. Germ. *Horth.d. de B. G. L. III. c.* 77.

BALKER, navigii genus, Chron. Königsh. p. 147. dicitur Galene, p. 434.

BAN, FAN, VAN, promiscuè scribitur priscis, notat *fasciam* generatim: Lex Alemann. t. LIX. §. 6. *Medicus cum pinna aut fanone tetigit.* & t. LXXXIX. *involvat in fanone.* Fanones offertorii, candidi, aut auro parati, quibus oblationes i. panis Eucharisticus involvitur, *Vid. Glossar. du Fresn. Fanon.* Unde *Fanen*, *fanden*, involvere. Otfrid. I. XI. 86. de Matre JESV:

Salig thin nan unatta,
iati nan fandota.
Beata quæ ipsum vestit,
& fasciis involvit.

Gothis *Fanins* panni, Matth. IX, 16. Marc. II. 21. Otfr. III. 24, 204. de Lazaro resuscitato:

Mit lachanon biuuuntan,
joh fanon so gibuntan.
Linteis involutus,
& fasciis sic ligatus.

[Peculiaris videtur significatio quæ in Rabani Mauri Gloss. n. 1091. extat, ubi *Fana vel Legatio*, *Eulogium* notat. Ubi quidem vocem *Eulogium* ex Græco εὐλογία formatam, cuivis evidens, quod vero Eulogium per *legationem* fuerit interpretatus Rabanus & Theotisce *Fana* reddiderit, quæ vox & *sindonem*, it. *mappam* significat, inde factum videtur, quia ad morem illum respexit, quo una cum literis salutatoriis panes benedicti, vel eorum particulæ, sindoni vel mappæ involutæ, ad alios, charitatis & unitatis fidei testandæ gratia mittebantur, de quo præter du Fresne Gloss. p. 291. v. Rixner de Vet. Christ. rit. circ. Euchar. p. 155. sqq. Witte de Eulogiis vet. §. 4. Suicer. Thes. Eccl. I. 1251. sq. Baluz. ad Capit. Reg. Franc. II. 1037. 1091. Ceterum uti à *Fana*, *fanden* & *fanen* oritur, ita ab hoc referendum *Vanden*, quod, docente Kiliano, Frisiis, Sicambr. Holland. est invisere ægrum, unde cum Bremæ mulieres puerperas visitant, id vocant *vandeln*. *Funon* Gassarus in Dict. explicat *Schnier*, *bendel*. Gl. Flor. *Fanon*, *linteolus*. Dudum Monachi istam vocem latinitate donarunt. Rabanus enim integrum caput 18. Lib. 1. de Inst. Cleric. Oper. VI. 7. b. de *Phanone* inscripsit. *Mappula*, statim addens, *sive mantile sacerdotis indumentum est, quod vulgo phanonem vocant:* quod *ob hoc eorum tunc manibus tenetur, quando Missæ officium agitur, ut paratos eos ad ministerium mensæ Domini populus aspiciat.* Quæ ipsa, more suo, quoque Libro de Sacr. ordin. c. 34. inseruit, cujus itidem *de phanonibus* epigraphe est. *Fanones linei, serico parati ad offerendum ad altare*, memorantur in Fragmento Breviarii rerum fiscalium Caroli M. quod ex veteri MSC. Helmstadiensi Leibnit. Collect. Etymol. II. 317. publicavit. Adi Spelman. Gloss. p. 212. Schilter ad Epinic. Ludov. p. 52. &c. Hæc omnia Diecmannus observat. Spec. Gloss. Lat. Theol. p. 114. sqq.]

Angl. Sax. *Heofanon*, cœlum. q. d. hochfan, i. e. summum orbis aulæum, cortina, Ps. CIV. 2. *extendens cœlum instar cortinæ.* Quemadmodum Germ. *Himmel* & cœlum & tegumentum expansum, sub quo Rex vel Princeps sedet, significat, uraniscus, vid. Baldachin.

Fandsitrium, Ambo, suggestus, à facto, quod ex eo loco verba ad populum fiant. *Freher. ad P. de Andlo p.* 178. *b.* quod mihi non arridet, quum fari & disserere sint unum & idem: hæc porro vox videatur originis Germanicæ.

Fandestœuf, in Chron. Flandriæ c. 51. & 76. sedes Regia, thronus, ἀνάβαθρον in templo, Codinus. *Freher. ad P. de Andlo p.* 178. Vexilli erectio, ubi sedes regia de præsenti.

Deinde speciatim fasciam alligatam fusti vel perticæ ad cogendum & banniendum militem, vexillum, quod & *Chundfanon*, *Herifanon*, & *Banner*, *Panier*. Fragm. de B. Hisp. Caroli M. ỳ. 1881. de Rolando:

Einen spiez nam er an die hant,
einen wizen van er ane bant.
Tha waren tiere unde vogele
mit golde underzogene,
Unde manih wnder tha ane was.
Hastam sumebat ad manum,
albam fasciam alligabat.
Ibi erant animalia & aves
auro intextæ,
Et multiplex mirabile ibi inerat.

Banniar, vexillum; Brittonibus. Boxh. Lex. ab elevatione, *Bann* enim Brittonibus erectum, excelsum, altum notasse.

Reichs-Panyr furnemen, aufheben, Haubtmanschafft und Mandat uben, est in Actis Noricorum Comitiorum A. 1470. idem, quod Bellum indicere, movere, gerere, olim *Chundfan heben.*

Band, *Bandum*, vexillum. [*Band* vexillum cur vocarint antiqui, è Strikeri Exp. Hisp. Car. M. judice Scherzio, colligas, qui c. V. S. 4. p. 45. ita de Rolando. *Ein Spies nam er in die hant, Ein weissen vanen er dran pant.*] Paulus Warnefridus lib. I. de Gest. Longobardor. c. 20. *Vexillum quod Bandum appellant.* Gothis: *Bandwon*, signum. *Bandwgan*, significare. *Fr. Jun. Gloss. Goth.*

Panderium, P. de Andlo cap. XII. vexillum. Suidas: Βάνδον. ὅτο καλοῦσι Ῥωμαῖοι τὸ σημεῖον, τὸ ἐν πολέμῳ. Procopius de Bell. Vandal. lib. II. τὸ σημεῖον ὃν δὴ βάνδον καλοῦσι Ῥωμαῖοι. Romanorum lingua hic intelligitur lingua Provincialis, quæ & κατ' ἐξοχὴν Romana vocata. Quod & media Græcitas recepit, Βάνδον. LL. Militares Russi, (Tom. II. Jur. Græco-Rom. p. 252.) §. XXVII. περὶ βάνδα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν χειρωθέντος. Unde *Bandophorus*, signifer. Alemannis.

Panerherrn, Banneresii. Vetus translatio MS. Aureæ Bullæ Caroli IV. Imp. in Præfatione: *Fursten*,

BAN.

Fursten, *Graven*, *Panerherrn*, *Freyen*, *Edlen und der Stette.* quod in Latino textu ita: *Principum*, *Comitum*, Baronum, *Procerum*, *Nobilium & Civitatum.* Itaque Barones dicti *Panerherrn.* Cap. I. illius Bullæ & alibi Barones etiam vertuntur *Landesherren*, h. e. illi, qui ſine dignitate Principum & Comitum, vexillo militari, h. e. *Fahnlehn*, (quod promiſcuè interdum etiam *Baulehn* ſcriptum inveni. *J. Prov. Feud. c.* 43.) blutſan, blutban, hodie, de Territoriali dignitate, *Landsherrſchafft*, inveſtiti ſunt. *Fanlehn* enim eſt feudum Imperii ſine dignitate Principis, das nit Furſtenambt iſt, *Aur. Bull. c. V. §.* 1. Jus Feud. Alem. c. CXLII. Conſ. Limnæ. ad A. B. d. c. V. §. 1. *Obſ.* 22. *ſqq.* conf. etiam Striker Exp. Hiſp. Car. c. 5. S. 1. p. 43. & Scherzii not. 2. H. Speelmannus in Gloſſar. de Banneretto & Baronibus, hos ita diſtinguit, quod *Barones* & *Bannereſii* ſint Capitanei & Vexillarii majores, *Panerherren:* Baneretti & Baronetti, vexillarii minores: illos Quadrati vexilli jus habere.

Hos draconariis ſeu caudatis uſos. Hi quoque dicti Vexillarii minores & Baneriarii, vide Philippi Francorum Regis Taxationem expenſarum & emendarum contra Nobiles, qui ſubmoniti, non fuerunt in exercitum Faxenſem, *apud Du Cheme Tom. V. Hiſt. Franc. Script. p.* 553. & in Comm. *noſtro ad J. Feud. Alem. c.* 101. Atque invenimus in vetuſtis nummis bracteatis Proceres Germanorum cum vexillis Quadratis equitantes, ſed obſervandum eſt, quod hoc jus non ſit proprium Baronum, qui ipſo tantum à Baronettis h. e. cæteris Equitibus & Nobilibus, qui non gaudent dignitate territoriali, diſtinguuntur; cæteroquin idem jus etiam Comitibus & Principibus commune eſt, unde & horum effigies cataphractas videmus cum Quadratis vexillis. Quibus & Epiſcopi gaudebant. Fragm. de Bell. Hiſp. Caroli M. ỳ. 2506.

Uiere unde ſezib man
uielen uon thes Biſchoues uan.

Hæc vexilla majora & quadrata non per alios, ſed ipſi Principes & Barones præferebant ſuis copiis.

Idem Fragm. ỳ. 2470.

Tho nam there zwelefe iegelih
zwelefe thuſent zo(r)ſ ſih.
Zwelefe wrthen (vurthen) there ſcare,
Mahmeten fo(v)rten ſie thare.
Thaz jegelichen uan
uolgeten zwelef thuſent man.
Siuen thuſent horn tha uore clungen,
ire wih-liet ſie ſungen.

Et ỳ. 2516.

Egeris furte einen uan,
tha under aulif hunderet man.

ỳ. 2898.

Thie laite ther kuning Eſtorgant.
ainen uan furt er an there hant.

ỳ. 2908.

Ther kuning lie then uanen waiben,
al hiue unde here ſwaben.

BAN.

ỳ. 3241. de Rege Marſilio ad ducem Grandonem:

Ja thu herzoge Grandon
Ih wille thih an mines ſunes ſtede hauen.
Nim thu helet minen uanen.
Thaz here la thir beuolen ſin.

Hoc dicebatur jure proprio in præliis ſuo panderio militare poſſe, *Petr. de Andlo c. XII.* quo jure itaque gaudent & Principes, & Comimites & Barones & Baneriarii. *Vanen ufheben ingegin*, eſt bellum indicere.

Rh. de S. Annon. ỳ. 283. de J. Cæſare:

Undir bergin ingegin Suaben
hiz her vanin ufhaben.

Sub alpibus contra Suevos
juſſit vexilla tolli.

Chundſano, vexilla. Gloſſæ veteres.

[*Daz unir chundfanun chueden, den man ze chruce thregit*, Plantheras. Gloſſ. Monſ. p. 412.]

Rhythmus ἐπινίκιος de Ludovico R. ỳ. 54.

Houb her Gundfanon uf. i. Reichsfahn.

Otfr. V. 2, 18. de Crucis Chriſtianæ vexillo:

Drag thu, giloubi thu mir,
then Gundſ mon anan thir.

Portato, crede mihi,
hoc vexillum in te.

Vid. Gloſſar. du Fresn. *voc. Guntfano.* & *voc. Vexillum pro Cruce.* Caſenev. *in Orig. Gallic. voc. Gonfanon*, originem hujus vocis difficilem ait, putat tamen compoſitum eſſe ex *Wiffa*, Guiſa, & *fanon:* ſed nec vocabula nec res conſonant. *Wiffa*, enim vel Guipha Francis & Longobardis denotat titulum & ſignum dominii vel protectionis rebus affixum, de quo ſuo loco, ad forum non ad jus belli faciens. Sed origo ex lingua originaria Celtica ſive Teutonica facilè patet, *Chund* enim ſeu kund, deſignat indicationem publicam & *Fanon*, inſtrumentum & ſignum quo iſta fiat: ut *Chundſan* ſit propriè Vexillum Edictale ſive quo indicitur & manifeſtatur bellum, vel bellica expeditio ſive hoſtis, ut veteres loquebantur.

Francorum primi Reges *Cappa S. Martini* pro Vexillo uſi. Honorius in ſermone de S. Martino: *Hujus capa Francorum Regibus ad bella euntibus pro ſigno anteferebatur, & per eam, hoſtibus victis, victoria potiebantur.* Quanquam Du Fresne *Gloſſar. in voc. Vexillum S. Martini.* erroris arguat eos, qui Capam S. Martini & Vexillum S. Martini pro eodem habent. Certè præter Capam, h. e. τὰ λείψανα & reliquias S. Martini, etiam Vexillum fuiſſe prælatum in bello, conſtat ex Mauritio Lib. VII. Stratag. *Γενομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῷ τῆς παρατάξεως τόπῳ, ἵσταται ὁ ἄρχων, ϗ μετ' αὐτὸν ὁ Βανδοφόρος, ὄπισθεν δὲ αὐτῷ ὁ τὴν κάππαν βαστάζων, ϗ μετ' αὐτὸν ὁ τὴν τοῦφαν.* Poſtea Carolo M. à Leone Papa Vexillum trifidum cum ſex roſis miſſum. Capetinæ denique ſtirpis vexillum eſt S. Dionyſii, Auriflamma. *Chiflet. Lil. Franc. Cap. XIII.* Du Fresne *Gloſſ. voc. Vexillum Regale.*

Vexillum Regium tulit Regionarius Comes, *Regin. p.57.*

Reichsfahn : Vexillum Imperii Romano-Germanici. Rec. Imp. Spir. An. 1542. §. 40. *Und ob dann gleichwol sich zutruge, das die Keyserl. Maj. oder Wir* (Rex Rom.) *persönlich im feld weren, und des Heil. Reichs Fahnen fliehen liessen, so sol nicht desto weniger S. Georgen Fahnen in diesem zuge aus bewegenden ursachen eingestellt und in Ruhe bleiben, allerley unordnung zu verhuten. Sonsten aber in der Keys. Majest. und Unsern abwesen sol des Reichs Fahn nicht fliegen, sondern an seiner stat ein ander Fahn durch den Obersten Felt-Hauptman aufgericht und gebraucht werden.* Ad quod genus posterius pertinet, quod in Comitiis Noricis An. 1440. Fridericus III. Imp. dedit vexillam Imperii Ludovico Com. Pal. ad Rhenum. Vid. Obs. XVII. ad Königsh. p. 937. 990. & Königsh. p. 151. ss. Vocatur hoc posterius modo vexillam Imperii, modò *Keyserlich Panier*, in Diplom. Frider. III. An. 1461. & sq. *Reichs Hof-Fahn*, Relat. Zasii ad Christoph. Wurteb. 1566. S. Georgen Fahn. An. 1532. Vide Privilegia Civit. Argent. ap. Limnæ. VII. 3, 13.

Vexillum Imperii Suevorum.

Chron. Königsh. Latin. MS. fol. 218. De bello Alberti Ducis Austriæ contra Turegum, Helvetiæ: *Johannes Windeloch, Episc. Constantiensis, Ducis Cancellarius, voluit quod vexillum suum & omnes Suevi sub illo juxta antiquum jus Suevorum praire deberent; Quod cum Dux nollet, sed suum praire vexillum, Episcopus cum suis recessit, nolens minuere jus Suevorum. De quo Dux nimium est commotus. Gens namque Suevorum à tempore Karoli & aliorum Principum quod in expeditionibus primum conflictum habere debeant, viribus & virtutibus meruerunt.*

Sturmfan. Albert. Argent. de Carolo IV. Imp. 1349. *Conquerebantur tum civitates Rhenenses, quod Rupertus Dux Bavariæ haberet castrum, dictum Nova Curia* (Neustat an der Hart) *distans ad unam leucam à civitate Spira, in qua latitarent latrones, qui mercatores, transeuntes publicam viam versus Wormatiam, in nemore dicto Rechholz despoliarent. Rex hoc audito, statim Bannerium suum, quod dicitur Sturmfahn, super turrim Ecclesiæ Spirensis constituit, & populo civitatis ad arma mandari per magistros civium præcepit: & egressus civitatem cum sua gente armatus, populo eum sequente cum Bannerio ante castrum prædictum, ipsum funditus destruxit.* Vid. Dn. Datt. 147.

Vexilla posita in monumentum victoriæ. Notker. Psal. LXXIII. 5. *Sazton dara iro fanen, ze amere iro fanen, daz sie dar warin in monumentum victoriæ.*

Blutfan, blutban, vexillum quo Regalia in feudum conferebantur. *Hortled. de B. G. L. III. c. 85, 3. 8.*

Gerichtsfan, vexillum judiciale, quod publicè in mallo propositum ad congregandos subditos ad Placitum, qui eo convenire deberent. Itemque ad alios actus judiciales & publicos. Unde hodieque alicubi in usu, *unter die Fahn bringen*, h. e. sub vexillum judiciale deducere, Romanis sub hastam redigere, subhastare. Registratura vetus: *Hab auch dem Knaben fur Fan. XV. fl. gehandelt, die haben die uff der Zimmerleut Stuben hinder sich genommen.* In Chron. Konigsh. p. 1089.

BAND, BANDEN, I. vincula, laquei, II. dolores vinculorum. ὠδῖνες, ὠδὶς, vincula mortis,

Todesbanden, Psalm. CXVI. 3. Act. II. 24.

Kindesbanden, dolores partûs.

Liebesbanden, vincula amoris.

[Gloss. Monseens. *Lorpaumes haupit pant*, coronatus lauro. p. 404. *mit lorpaumes pletirun, haupit pant, kachronot.* laureatus, p. 406. Ad verbum, *mit Lorberbaum blättern, als einem haubtband, gekrönet.*]

Otfr. IV. 12. pen.

In bant inan gilegiti.
In vincula eum conjecit.

Id. I. 1, 180.

Mit filu herten banton.
Multis duris vinculis.

Bintan, vincire, Otfr. IV. 17, 59.

Binta, vitta, Cant. Cant. IV. 3.

Hinc in lingua Provinciali Romana: Bindæ & Ligaturæ, *Vid. Glossar. Du Fresne, voc. B.*

Gibenti, vinculum. Otfr. I. 9, 60. de Zacharia:

Joh uuas sih lösenti
theru zungun gibenti.
Et erat se liberans (solvens)
linguæ vinculum.

c. X, 44.

Inti uns oub uuente
fon Diufeles gibente.
Et nos quoque avertat (liberet)
à Diaboli vinculis.

c. XI. 121.

Uuir uuarun in gibentin,
in uuidaruuerten bentin.

IV. 16. ult.

Datun thio iro henti
Druhtin in gibenti.
Injecerunt manus
Domino in vincula.

IV. 19, 7.

In banton iro seilo.
In vinculis suorum funium.

IV. 22, 28.

So lag er thar in banton.
Jacebat ibi in vinculis.

IV. 27, 16. de clavis quibus Salvator cruci affixus:

Mit fuazin, io hi banton,
mit thrato herten banton.
Pedibus, manibusque,
valdè duris vinculis.

[*Gipenti*, alligatura. Gloss. Monf. p. 354. *Gipuntan uuerde*, vinciatur. p. 342. *gipuntan uurti*, fasciretur. p. 340. *gipuntana mit hantdruhun*, vincti manicas. p. 335. *gipuntaniu.* circumligata. p. 332.]

Conf.

BAN.

Conf. inf. voc. *Bant.*

Der bendet, ligatura chirurgica, Notk. Psal. CXLVI. 3.

Binden, *anbinden*, *fangen*, vetus mos Alemannorum erga hospites intrantes, ut se redimant. Ekkehard. junior de Cas. S. Galli cap. I. de Salomone Abbate S. Galli & Episcopo Constantiensi pag. 20. *Fratribus valedictis scholas præteriit, ostium aperuit & intravit. Erat utique jus illorum, sicut adhuc hodie quidem est, quoniam exleges quidem sunt, ut hospites intrantes capiant, captos, usque dum se redimant, teneant. Ille verò uti Dominus loci securus in medium illorum progressus cum staret: Episcopum inquiunt, inter se, non Dominum Abbatem capiamus. Ille verò libentissimè hoc perpessus, quomodolibet se tractare vellent, consensit. Capientes verò illum, in Magistri posuerunt, vellet nollet, solium. Si in Magistri, inquit, solio sedeo, jure ejus uti habeo, omnes exuimini. At illi incunctanter id agentes, Liceret sibi tandem ab ipso se, sicut à Magistro soliti sunt, redimere. Cum ille subjunxisset: Quomodo? Parvuli pro nosse, medii rhythmice, cæteri verò metricè, quasi pro rostris rhetorice etiam effantur:*

Quid tibi fecimus tale, ut nobis facias malè?
Appellamus Regem, quia nostram fecimus legem.

At alter versificator inquit:

Non vobis pia spes fuerat cum sis novus hospes,
Ut vetus in pejus transvertere tute velis jus.

Postea se redemit luculento stipendio, quod vide ibidem.

[BANEN. *Zu banen*, ad perniciem, ad exitium. Striker. Exped. Car. Hisp. c. 3. S. 1. p. 17. *Bana* Gothis est *necare, interficere. Bane*, cædes, exitium, homicidium, mors; *banadægr.* dies fatalis; *banamadur*, auctor cædis; *bani*, homicida. Vid. Verel. Ind. L. Goth. Anglo-Sax. *bana*, homicida, pernicies, Island. *bann*, damnum. Scherz. not. ad l. c.]

BANN, bannus, derivatum à priori voce *Ban*, & primariò significat coactionem per vexillum, *versamlung durch aufsteckung der Fahn*: & cum vexillum sit duplex, militare & judiciale, hinc duplex quoque est ista congregatio sive Bannus, militaris & judicialis, quibus & aliæ species accedunt, de quibus infra.

I. BANNUS MILITARIS, Kriegsban, Heersfolge: Heervart: Reise: olim *Heerbann*, Heribannus, & *Bannire in hostem.* Kapitul. II. Caroli M. de anno 812. c. 1. *Quicunque in hostem bannitus fuerit, & venire contemserit, &c.* Et LL. Longob. *L. I. T.* 14. c. 13. J. Feud. Alem. cap. VII. Caseneuv. *Orig. Francic. voc. Arrierebann.*

Hic bannus seu evocatio in hostem sive militarem exercitum, duplex est, primus seu anterior, & posterior. Francis *Bannus* & *Arribannus.* Formul. Marculph. Append. c. XXXI. *Taliter ei concessimus, ut de omnes hostes vel omnibus bannis seu & arribannus sit conservatus, ut neque vos neque juniores atque successores vestri ipso pro hoc inquietare nec diminuare non præsumatis.* Quod hodieque in Gallia reliquum *Ban & Arriereban*, quod rectè Cassenevus non ab Heribanno, sed à Gallico *Arriere*, (supra After) compositum asserit; atque *Ban* vasallorum immediatorum, & *arriareban* mediatorum esse & subvasallorum autumat. *Vid. Altejerr. de Orig. Feud. Gallic. c. IX.*

Banncloke. vid. Inf. *Clobben.*

Heribannus deinde etiam pœnam & mulctam denotat, quam contumax solvere tenetur. Allegatum Capitulare II. c. I. *Quicunque liber homo in hostem bannitus fuerit, & venire contemserit, plenum Heribannum, id est Solidos LX. persolvat. Aut si non habuerit, unde illam summam persolvat, semetipsum pro wadio in servitium Principis tradat, donec per tempora ipse bannus ab eo fiat persolutus. Et tunc iterum ad statum libertatis suæ revertatur.* Kapitulare II. an. 812. c. 2. *Ipse verò Heribannus non exactetur neque in terris, neque in mancipiis, sed in auro & argento, palliis atque armis & animalibus, atque pecudibus sive talibus speciebus quæ ad utilitatem pertinent.*

II. *Bannus Judicialis*, Zwing und Bann, jurisdictio, cujus signum olim itidem fuit Vexillum judiciale. Hinc vetus formula *Bannum mittere* super personam vel res, mandare publicè sub vexillo. Notitia Judicati, quam de An. 891. refert du Fresne *in Glossar. voc. Bann. mitt.* ait: *In eadem hora sic prendiderunt Missi S. Palatii unum fustem in manus suas, & BANDUM miserunt Præposito, &c.* Alia de An. 1068. *Petivit — mittere bandum super jam dictas res & prædictum advocatum &c. tunc Judex D. Regis per fustem, quem in suis detinebant manibus miserunt bannum super easdem res, & jam dictum advocatum, ut nullus quilibet homo præfatam Ecclesiam de supradictis rebus disvestire præsumat, sine legali judicio.* Item de An. 1028. *Et investierunt præfatum abbatem ex parte Imperatoris — & posuerunt bannum super caput ipsius Abbatis, ut si aliquis homo de ipsis rebus Monasterii aliquid injuste tollere vel contendere præsumit, componat de auro libras centum.* Hujus vexilli hodieque usus alicubi, unde Francofurti *unter die Fahn bringen* est quod Romanis sub hastam publicam. Est autem Germanis Jurisdictio duplex, superior sive criminalis vel inferior, civilis: alicubi & triplex, nempe intermedia, ut ex Diplomate Ruperti Imp. apparet, quod exhibui *Comm. ad J. F. Alem. c. XLII. §. 12. sq.* nec hæc tamen eadem est cum tripartita Romanorum divisione in Imperium merum, mixtum & jurisdictionem, qua de re alibi.

Conf. Acta Lindav. p. 292.

Huc formula: *Curia cum banno.* de qua infra v. *Churt.*

Bannherrn, Domini jurisdictionales, Gerichts-Herrn.

Banniti, Schöppenbare freyen, die des Bischofs Send, oder der Graven Geding suchen, da unter Königsbann: J. Sax. Prov. L. I. A. 2.

Bannum sui Scabinatus ostendere, i. e. quatuor suos progenitores, J. Prov. Sax. L. 3. A. 29. handgemal beweisen.

Blutbann, & κατ' ἐξοχὴν *Bann*, imperium merum, jurisdictio superior & criminalis, Halsgericht, quanquam Halsgericht & Ban, quandoque differunt

BANN.

ſerunt, ita ut *Halsgericht* quis habeat, h.e. cognitionem in cauſis criminalibus, qui executionem in iisdem h. e. *Bann* ſpecialiſſimè dictum, *Königsbann*, nondum habet, ut oſtendi ex Diplomatibus Ruperti Imp. *Comm. ad J. Feud. Al. c. XLII.* §. 13. Definitur eodem cap. J. Feud. Alemann. Bann ſeu Halsgericht, *was des Gerichts iſt das uber Totslege und Blutgieſſen oder Blutrunſen gehet.* i. *quidquid de homicidio & effuſione ſanguinis judicatur*, quæ tamen deſcriptio eſt generis analogi, & exprimit ſpeciem primariam, non excluſis aliis criminum ſpeciebus, quibus ſanguis non effunditur, nec homicidium committitur, & tamen crimen eſt publicum & ad jurisdictionem ſuperiorem pertinens, & ſaltem afflictivam corporis pœnam ſecum trahens, veluti falſi & injuriarum atrocium crimen, &c.

J. Argentorat. Lib. I. c. 2. *Von des Schultheiſen Gerichte. Unt den gewalt den er het ze twingende die uber die da gerichtet iſt. das man da heiſet den BAN. den het er nit von dem Biſchove. want von dem Vonte. und der gewalt der en höret niman dazv da man das blut gieſen ſol. als den geſchicht, die da verurteilt werdent zv den galgen. zv dem hobete. zu der ſtumlunge. und ander lide nach der miſſetat die der menſche hat begangen. Wande ſuslich rache ſol ein geiſtlich perſone weder han noch fromen. Unt danne vonne ſwenne der Biſchof einen voget geſezzet. ſo ſol ime der Keiſer ſezzen, das da heiſet der BAN das iſt die rache mit dem ſwerte. unt alien den gewalt ze twingene die die ſusliche verdampniſſe verſchuldet hant. Dis iſt aber nu nicht gewonlich.* Latinus textus: *Habet autem poteſtatem cogendi & conſtringendi judicatos, quod vocant BANNUM, non ab Epiſcopo, ſed ab Advocato. Illa verò poteſtas ſpectat ad ſanguinis effuſionem, ſuſpendendorum, decollandorum, truncandorum, & hujusmodi pro qualitate delictorum. quam Eccleſiaſtica perſona nec habere, nec dare debet. Unde poſtquam Epiſcopus Advocatum poſuerit, Imperator ei Bannum, i. gladii vindictam in hujusmodi dampnandos & omnem poteſtatem ſtringendi dare debet. Quod autem modò non eſt conſuetum.*

III. *Wiltbann*, bannus ferarum, poteſtas banni ſuper feras, *Rupertus Imp. in Diplom. Arpiſc. Colon. An.* 1401. Charta Caroli M. apud Cranzium L. I. Metropol. c. 2. *Si quisquam hoc idem nemus noſtro banno munitum — ſtudio venandi — introierit.* Bannforſt, Vid. inf. *Heide.*

IV. BANN, limes, fines agrorum in banno aliquo ſitorum, & ipſe quoque diſtrictus. contra diſtinguitur bannis τὸ *Lant*, regio, provincia, Comitatus, ut Totum partibus. Acta Comitior. Norimb. An. 1466. (2. *aber doch laut, das der etlich auf den bannen ſein zv diſen tag zv komen.* Hinc aliud *Bannwerk* aliud *Lantwerk.*

Bannwerk opus & operæ bannales debitæ à ſubditis alicujus banni & diſtrictus.

Lantwerk, operæ provinciales, quas præſtant ſubditi totius diſtrictûs. Charta vetus apud Du Fresn. An. 1147. *Nullum opus quod Bannwerk vocant, operari debent, niſi ubi homines mei ex communi indictu operantur. i. Lantwerk.* Hic *Ban* non ſignificat Juſſionem vel Submonitionem ad operas,

BANN.

ut Du Fresne explicat, ſed locum & diſtrictum, ſicut & correlatum *Lant.*

Bannerneuerung, Banni renovatio, h.e. finium agrorum in aliquo banno ſituatorum. Glaber Rudolfus L. II. c. 10. *Multi ibi limites, quos alii BONNAS vocant, ſuorum recognoverunt agrorum.*

Hinc Gallicum *Abonner*, de quo alias Menag. Etym. Gallic.

Banlute, Abonnati, ſubditi alicujus banni ſeu bonnæ, cenſum Domino ſuo præſtantes. Rotulus MS. curiæ Dominicæ in Gruſſenheim, Monaſterii Ebersheimenſis: *Zu den drigen Dingen ſullent ſin Huber und Gotzhuslute und Banlüte.*

i. e. *ad tria illa placita adeſſe debent Hubarii, Dotales & Abonnati.* Vid. *Gloſſar. Du Fresn. v. Abonnati.*

Bannſtadt, urbs banno gaudens, *Pfalz. Stamfolge, p.* 60. *V. Vogtman.*

Bannwart: cuſtodes banni. Duo *Bannwarten* in Curia Dominica quotannis eliguntur Ekbolzheimii, S. Thomæ Argentoratenſis.

Bannvogt, Chron. Königsh. p. 1156. §. XII. & p. 1147. §. XXV. idem quod Bannwart.

Burg-Bann, urbalis bannus, territorium civitatis, l. 239. §. 8. ff. de V. S. quousque jus terrendi, arcendi, prohibendi civitas aut communitas quædam habet. Territio iſta fit per limites varii generis, inter quos & Dii Terminales & eorum, tanquam vindicum & tutanorum territoriorum ac limitum. Frontinus. Saxonibus *Wicbild, Weichbild*, i. vici limes, imagine v. g. Rolandi, Mercurii, Crucis, ſignatus. Vid. & *Burgfrid.*

Otto II. Imp. in Diplomate pro Monaſterio Gandesheim An. 980. *apud Meibom. T. II. pag.* 496. ibi: *Urbalem bannum, quem vulgariter Burchban vocant, confirmamus. Et inſuper Urbales bannos unum in Seburg, alterum in Greve; in jus præfatæ Eccleſiæ & Abbatiſſæ — conceſſimus. ut præſcriptorum locorum bannos ſub ſuo jure perpetim teneant, nec ullus deinceps Comes vel Advocatus aut alia qualibet perſona, ſuper eosdem bannos aliquo modo habere præſumat.* Rupertus Imp. in confirmatione privilegiorum civitatis Colonienſis An. 1401. *cum — banno urbis & bannileuca, quæ vulgariter Burchban & Bannmile nuncupantur.*

Scilicet civitates triplicis generis fines & limites jurisdictionis habere ſolent: primum & proprium eſt bannus intra pomœria, binnen dem Statgraben oder Zwinger, ſpeciatim enim hæc ſpecies *Zwing* vocatur. In villis & pagis *Ettern.* Vid. Infr. in E. Altera ſpecies banni extra pomœria extenditur bannus burgi externus, quæ aliàs & *Weichbild*; & *Flur* appellatur. Hinc formula inſtrumentorum: *Es ſey innwendig der Stat Str. oder uſſerhalb im Burgbann gelegen.* Et *Zwing* & *Bann* in inſtrumentis ſolent conjungi, ita ut Zwing intra, Bann extra pomœria territorium notet.

Quæ ſpecies regulariter usque ad miliare extenſa: unde nomen der *Bannmile*, & *Bannileuca.* De qua extenſione quum gravarentur Proceres Imperii apud Fridericum II. Imp. is inter alia

hoc

BAN.

hoc an. 1232. constituit : *Item in Civitatibus nostris novis BANNITUM MILIARE deponatur.* Vid. Casseneuve *Orig. Gall. Voc. Bannlieuve.*

Tertium genus dicitur *Gebiete*, *Bottmessigkeit*, superioritas, sub quo continentur villæ & præfecturæ, quæ quidem suo proprio banno, ut & jure civitatis, villæ vel communitatis aut vicaneatûs gaudet, nihilominus sunt sub potestate suæ Civitatis, metropoleos, quemadmodum superioritas Civitatis Reique publicæ Argentoratensis, ultra pomœria & miliare bannitum sive burgibannum, etiam ad præfecturas & villas Barr, Dorlsheim, Wasselnheim, Marley, etsi sint extra bannum urbalem.

Quo facit Belgicum *Bant*, Oosterbant, Brachbant, Bukenbant, de quo Wendelin. de LL. Sal. cap. IX. & infra *Brach.*

Itemque vox provincialis *Bonna*, limes, Glab. Rudolph. 2. 10. Du Fresne Glossar. *Bonna*. Unde Vindobona, Vienna, Limes Vendorum. Itemque *Bundæ*, metæ, *Glossar. du Fresn. v. Bodena.*

V. BANN, pro causæ cognitione, quæ uti Romanis duplex fuit, ordinaria, judicibus datis à Principe aut Magistratu : & Extraordinaria, quæ ab ipso Principe vel Magistratu fiebat : ita & Francorum sub imperio, quidam *Bannus* dicitur Domni Imperatoris vel Regis, h. e. Cognitio Extraordinaria certarum causarum. Kapitulare Caroli M. VII. an. 803. c. 1. *Bannus Domni Imperatoris vel Regis, quem per semetipsum consuetus est bannire, id est de mundiburdio Ecclesiarum, viduarum, orphanorum &c.* Aliâ notatione *Königsbann* appellatur in Jure Saxonico passim pro *Blutbann* vel *Halsgericht*, mero imperio, quo destitutus olim *Marchio*, dicebatur judicare non sub banno regis, sed proprio : unde mulcta ipsi debita erat dimidia banni regii, *Vid. J. Sax. Prov. Lib. 1. art. 59. Lib. 2. art. 12. ib. Gl. Germ. L. 3. art. 64.* ait hîc : *Palansgravii & Landgravii sub banno, ut Comites, judicant Regis, & ideò eis sexaginta solidi pro mulcta dantur. Cuilibet Marchioni XXX. solidi mulctantur : Et ipse judicat sub gratia seu homagio suo.* Et art. sequente : *Marchio judicabit sub sibi præstito fidelitatis sacramento post sex hebdomadas.* ubi Glossator Teutonicus diversas refert opiniones DD. Saxonicorum sui temporis, quid sibi velit hæc formula *bei Königsbann*, & ei opposita, *bey seinen selbs hulden.* Prima est Burchardi à Mangelfeld, Doctoris Theologiæ & Decretalium, itemque Ottonis Comitis de Falckenstein, quorum ille jussu Ottonis Ruffi Imp. primus auctor Glossæ Juris Saxonici refertur à Glossatore Weichbildici c. X. eaque ita habuit in MS. Codice meo : *Die Mergrefe dingit bie synes selbis hulden die ome da orteil finden in syme dinge, das sie sullen finden bie deme eide den sie om zu hulden gesworn habin.* Hæc sententia rejicitur, quia non sit moris in judiciis non-feudalibus exigere sententias sub juramento vel homagio. Sed etsi fortassis hoc ætate novissimi Glossatoris in desuetudinem in Marchionatu Misniæ abierit, non dubitandum tamen est, quod tempore Burchardi & Falckensteinii in usu fuerit, quippe qui testes sui temporis & fori satis sunt locupletes : ac constat, etiam alibi in Alemannia illum morem generatim viguisse. Certè quas alias refert interpretationes adeò convenientes non sunt. Convenit & J. Alemann. Provinc. cap. CXXIII. & CXXXIX. ac CLXVII. præterquam quod in hoc posteriore capite Marchioni etiam adjungitur & æquiparatur Comes Palatinus, quem tamen Jus Sax. banno regio gaudere vult. Verum nulla est contradictio, atque Jus Alemannicum illustrat & hîc Jus Saxonicum, declarans regulam & restringens ad eos Palatinos qui *Furstenambtes* habent, & sicut Comites jure nomineque Regio jus dicunt : h. e. qui omnimodâ jurisdictione, etiam criminali gaudent. Excipit porrò eos Palatinos qui hac dignitate & hac omnimodâ jurisdictione non gaudent, sed minori. De quo discrimine suo loco.

BAN.

VI. Porrò vox Banni etiam specialiter dicitur de partibus quibusdam cognitionis utriusque ordinariæ vel extraordinariæ.

Bann, Gebot, verbot, Mandatum, Edictum. *Bannum ponere*, edicere, legem proclamare : pro quo & *Bannire*, *Bannen*, Kapitul. Caroli M. anno 802. c. 39. Et *Bandire*, Charta Rudolphi Regis an. 924. *insuper etiam & nostro bando bandimus, ut siquis &c.*

Bannum adimplere, Edicto parere. L. Ripuar. t. 65. *Super bannum Dominicum* annonam in hoste rapere, i. contra bannum seu mandatum Regium, *Carol. M. LL. Longob. 1. XIV. XI.*

[Huc pertinet quod in Gloss. Monseens. extat *Panna*. scita. pag. 360. In Glossis super librum Esther hæc vox reperitur, inde patet de Scitis, seu Edictis Regis Persarum accipi, atque locum Est. III. 8. indigitari, nullibi namque alias vox *scita* in hoc libro occurrit, ibi vero hæc verba Aman referuntur. *Est populus per omnes Provincias regni tui dispersus, & à se mutuo separatus, novis utens legibus & ceremoniis, insuper & Regis SCITA contemnens.* Refero huc etiam *After demopanne, daz er iz sin lazze*, post decretam cessationem, quod extat in iisd. Gloss. pag. 401. legendum enim pro *demopanne demo panne.*]

Otfr. II. 18, 27. de Salvatoris mandato :

Ih zellu afur thanana
mines selbes redina,
Selbon ban minan
then ih heizu afurscriban.
Ego verò refero dehinc
mea propria verba,
Mei ipsius mandatum,
quod jubeo adscribi.

Banniti dies, *Gebannene tage*, i. dies juridici, quibus jus dicitur. J. Feud. Alem. c. CXIV. §. 3. *Vor mittem tage und an allen gebannen tagen mag der Herr sines tedings wol beginnen.* i. ante diem & omnibus diebus juridicis & in omnibus locis potest Dominus judicium suum exercere. Contrà

Gebannene Virtage, Feriæ publicæ, publicè edictæ. J. Argent. L. 2. cap. 40. *fiwas tage die sin,*

ane funnentage und gebannene virtage, des sol man rihten. Et c. LXXXIV. *Sii irrent danne sunnendage oder gebannen virtage oder ander ehestige not.* i. nisi impediant eos dies dominica vel feriæ publicæ aut alia legitima impedimenta. Pro quo in Jure Sax. Feud. c. IV. habetur, *Gebundene tage*: MS. *der Man sal ouch sime herrn dinen dar mete, daz her ime urteil uinde zu lenrechte vor mittage, und buzen gebundenen tagen. und buzen uireltagen.* Keiserſp. Narr: Schiff. LXXIII. fol. 156. *Uf gebannen feiertag solt man nit schiessen, wann uf semliche tag so ist alle knechtliche werck verboten.*

Bann, edictum citatorium.

Bannen, citare, Bannire, in LL. antiquis. Vid. Gloſſar. du Freſne. Bannitiones tres erant annuatim, ſive tria placita generalia, ungebotene ding, Kapitul. Ludovici Pii LL. Longob. 2. 43, 3.

Bann, bannus, ſententia pœnæ pecuniariæ. Mulcta. L. Alamann. t. 37. fi. *Et insuper bannum, quem Lex habet, solvat. Königsbann gelten*, bannum dominicum componere, *Carol. M. in L. XI. t. XIV. Lib. I. LL. Longob.* is fuit LX. ſolidorum, quem tamen Rex cum conſenſu Procerum Francorum & Saxonum augere pro re nata poterat, Kapit. Caroli M. quod Saxonum inſcriptum, an. 797. cap. IX. Conradus Urſp. in Friderico I. Imp. *Et ne quis contra illud attentet venire, bannum, id est, pœnam pecuniariam constituit.* Fridericus I. Imp. in privilegio Monaſterii Sibergenſi Diœceſeos Colonienſis an. 1174. *Banno trecentarum librarum auri puriſſimi ſubjaceat, & ſolvat medietatem Cameræ noſtræ & medietatem prædicto cœnobio.* J. Sax. Prov. L. 1. a. 59. & paſſim. Kapitulare Carol. M. II. an. 812. cap. 2. *Ut non pro aliqua occaſione nec uuacta, nec de ſcara, nec warda, nec pro heribergare, nec pro alio banno, heribannum Comes exactare præſumat, niſi Miſſus noſter prius heribannum ad partem noſtram recipiat, & ei ſuam tertiam exinde per juſſionem noſtram donet.*

Bann, bannus, ſententia proſcriptionis perſonarum.

Otfr. IV. 8, 18.

So war ſo er uuari thanne
thaz er uuari in banne.

Ubicunque ille fuerit deinceps,
ut eſſet in banno. proſcriptus.

Rerum proſcriptio ſeu confiſcatio. Unde *res in bannum mittere*, confiſcare vel annotare ſaltem. Capitular. Franc. Lib. IV. cap. 25. *Si poſt unam & alteram Comitis admonitionem aliquis ad mallum venire noluerit, rebus ejus in bannum miſſis, venire & juſtitiam facere compellatur.* Et cap. 24. *Cujuscunque hominis proprietas ob crimen aliquod, quod idem habet commiſſum, in bannum fuerit miſſa, & ille, re cognitâ, ne juſtitiam faciat, venire diſtulerit, annumque & diem in eo banno illam eſſe permiſerit, ulterius eam non acquirat, ſed ipſa fiſco noſtro ſocietur.*

Inde verbum *Abandonare*, abandonner, i. e. ad bannum dare. Vid. Gloſſar. du Freſne. Menagii & Caſſanevi.

VII. Denique *Bann*, *Banna*, ipſum etiam crimen ob quod cognitio fit, denotat. Eò referendum potius videtur *Rædbanna* & *Dædbanna* in LL. Henrici I. R. Angl. cap. LXXXV. *Quicunque dando, recipiendo, referendo, vel cauſæ conſcius fuerit, aut conſilio, vel conſentaneus in aliquo, ſimili pœnæ ſubjaceat, & nemo poſſit ſuper his alterius inde warandus eſſe. Qui ad occidendum aliquem innoxium REDBANNA vel DEDBANNA fuerit convictus, noxæ componat inde ſolus & cum aliis.* Du Freſne in Gloſſ. D. vocem *Bana*, exponit homicidium, neſcio quo auctore, rectius crimen quodvis, *Ræd & Dæd*, eſt conſilium ſive cauſa moralis & factum ipſum cauſæ phyſicæ.

Meziban, proſcriptio finium. Kapitul. Caroli M. an. 809. 1. cap. XI. *De Meziban i. e. de latrone forbannito. Ut unusquiſque Comes alio mandet, ut nullus eum recipere audeat.* Meziban, forban, foris bannitus, extra vel ultra fines & terminos regni: alius ſimplex bannus eſt tantùm ex territorio vel diſtrictu aliquo: Gerichtsreumung. *Mez*, modum, & menſuram notat, ſed & fines & terminos. *Geuui mez*, fines terræ alicujus. Otfr. I. 20, 15.

So uuit thaz geuui mez uuas,
ni firliazun ſie nih einaz.

Quàm latè illius terræ terminus, limes, erat,
non relinquebant ne unum.

Irbannen, excludere. Otfr. V. 21, 14.

Nu man uuizinot then man
ther armen ſelidono irban:
Iſt ferro irdriban ſon himile uz,
ther anderemo nimit ſinaz hus.

Si jam cruciatur ille homo
qui pauperes tecto excludit:
Quam procul rejectus à cœlo,
qui alteri rapit ſuas ædes.

Hinc *Irbondun*, vide infr. Bondun.

Bann, proſcriptio Eccleſiaſtica ſive Excommunicatio. Anathema, opponitur der acht, proſcriptioni ſeculari. J. F. Alem. cap. XXV. *Von Bann und Ohte. Des verbannen und verechten mannes gezuge mag man wol verwerffen mit rechte in dem biſtume da er inne verbannen iſt, und in dem gerichte da er inne verechtet iſt.* Excommunicati & proſcripti hominis teſtes rectè reprobari poſſunt in eo Epiſcopatu, in quo excommunicatus, & in eo territorio ubi proſcriptus fuit. J. Prov. Alem. pr. *Wan ein man iſt in dem Bann ſechs wochen und einen tag, ſo ſol in der weltlich richter zu acht tun, und wer auch in der acht iſt ſechs wochen und einen tag, den ſol man zu bann tun.* Propter abuſum banni eccleſiaſtici illud non ſemper obſervatum à Judice ſeculari. J. Argent. Lib. 2. cap. 77. *In ſwelre hande Banne der man iſt oder die frowe die unſer burger ſin: das en ſol ime vorme Rate kein ſchade ſin. Man ſol ime rihten in alle wiz als er niht in banne were. Er mag och wol gezuge ſin vorme Rate.*

Bann, Pan, devovere ſeſe.

Fragm. MS. de B. Hiſp. ℣. 2362. Thargis de Rolando:

Sin

BAN.

Sin bo(v)uet scol biite thar umbe beligen.
Is ist biite min pan:
other ib geletbege al yspaniam.
Caput ejus hodie hic circumjacebit:
Hoc est hodie ad quod me devoveo:
aut ego deseram omnem Hispaniam.

Bann Wasser, judicium aquarum. Lib. Salic. Monast. Ebersheim. de an. 1320. *Judicium aquarum. darnach hat der Abbet sechs banne wasser, der geltent dru zu 30. schillingen, swer dinne gephendit wirt ze rehte.*

Bann Wein, I. Vinum cum edicto seu interdicto. Liber Salicus MS. Monasterii Ebersheimensis Cap. *Judicium vini banniti.* Consuetudines Lorriaci à du Fresnio laudatæ: *Nullus Lorriaci vinum cum edicto vendat, excepto Rege qui proprium vinum in cellario suo cum edicto vendat.*

Tabularium Vindocinense Thuani, Charta 105. *Præterea suo tempore nemo ausus erat infra banleviam* (banni levatio, interdictio) *vinum vendere, quamdiu Comes suum vinum vendere faciebat, quo aut non emendasset, aut vinum non perdidisset.* Charta de Immunitatibus castrimeliandi: *Non licebit mihi vel successoribus meis facere bannum vini, nisi per XL. dies per annum, & sic quilibet hominum meorum toto alio tempore liberè ac sine aliqua contradictione vendere poterit vinum suum.*

II. *Bannwin*, vectigal pro concessione banniti vini. Charta concessionis Henrici de Stalek Episc. Argent. an. 1252. *De vino bannus dabatur, omni anno à vesperis paschæ usque ad sex hebdomadas, de qualibet carrata vini una ama, quæ à cauponibus ibidem medio tempore vendebatur.* Jus Argent. L. 1. cap. 18. *Episcopi hactenus sumserunt theloneum de carbonibus & canabo de consuetudine, non de jure. Sicut & bannum in vino. den ban von dem wine.*

Bierban, Broetban, vectigal de pane & cerevisia vendenda. Consuetudines S. Audamari apud du Fresn. Glossar. B. *Dabunt singulæ mansiones de Broetban den. 12. & de Bierban den. 12.* neque confundendum cum *Bierbank*.

Futterbann, vectigal quod solvunt quotannis die Futterer, qui fodram vendunt, Hukerbann, propolarum, J. Augustan. f. 60.

Appannagium, sunt qui ad vocem Banni referunt, quasi dicas *Abbannung, abbannete bruder*, fratres abandonati. *Speidel. Schottel. de Ling. Germ. 2. 16. pag. 618.* Perperam. est à verbo linguæ Romanæ rusticæ *Apanare*, significat panem i. alimenta exhibere. *Glossar. du Fresne.* Vid. Diss. nostr. de Paragio & Apanag.

BANG, BANK, scamnum, sella.

Fragm. MS. Carm. de Bell. Hisp. ℣. 1109. de Marsilie Rege Saracenorum:
Er gesaz kume uffe thie bang,
ime wart kalt unde heiz.
Vix sederat in scamno,
frigore & ardore obruebatur.

Vdalricus: *Duo sedilia, quæ vulgò bancos vocant.* J. Prov. Sax. L. 3. Art. 38. *Mulier cum mortua fuerit tempore vitæ mariti, cognata ipsius vicinior, quæ recipit supellectilem seu utensilia, relinquet lectum ornatum*

BAN.

marito, sicut fuerat tempore uxoris, & mensam ornabit mensali, & bancum seu scamnum pulvinari, ac sedile cussino. Germ. *seine banck mit einem pfüle, und seinen stul mit einem küssen.* Unde patet, Bancum propriè dici sedile longius, quod plures unà sessores capit, ut rectè observavit du Fresn. in Gloss. hîc.

Bank, Gerichtsbank, Richterstul, Judicium, tribunal. Weichbild cap. XX. *Er sol komen zu rechter Dingstat und vor die Bencke.* In MS. meo: *komen in die gehegitte Dingkbancke.* Gloss. Jur. Feud. Sax. cap. XXXI. *Zu diser gab ist not, das der man komme fur die vier Benke, ob es zu Landrecht ist: oder vor den Herren und vor seine manne, ob es zu Lehnrecht ist.* Et mox; *So findet man im zween* (boten) *aus der Banck und zween dingpflichtige.* Conf. du Fresn. Gloss. hîc.

BANKART, nothus, illegitimus, à scamno, quod legitimo thoro opponitur. q. d. non ex thalamo, sed ex scamno oriundus. Formula vulgaris loquendi de notho: *Sein vater ist mit seiner Butter von der Banck gefallen.* Vid. & *Bastart.*

BANKET: convivium. *Banquetiren*, epulari. Vetus mos Francorum, remotâ mensâ, in scamnis inebriari. Gregor. Turon. Lib. X. c. XXVII. *Invitatis ad epulum multis, hos tres in uno fecit sedere subsellio: cumque in eo prandium elongatum fuisset spatio, ut nox mundum obrueret, ablatâ mensâ, ut mos Francorum est, illi in subsellia sua, sicut locati fuerant, residebant: potatoque vino multo, in tantum crapulati sunt; ut pueri eorum madefacti, per angulos domus, ubi quisque corruerat, obdormirent.*

BANC, scamnum pro mensa. *Mezgerbanck*, Bancha Macellarii ad vendendum, *Gloss. du Fresn. voc. Banc. Carnifex qui habet scamnum:* id. voc. Scamn. Gregor. Turon. L. V. cap. 7. *Ad dextram ejus* (Chilperici R.) *Berthramnus Episcopus, ad lævam vero Ragnemundus stabat; & erat ante eos scamnum pane desuper plenum cum diversis ferculis.* Conf. Caseneuve *Orig. L. Gall. voc. Banqueter.* Salmas. de Usur. pag. 511. *Bancarii dicuntur nobis qui Veteribus Trapezitæ & mensarii. Hinc mensæ in foro positæ non adsidebant, sed insidebant nummularii: ideò non solum mensæ, sed etiam scamni vel sedilis habuit nomen.* Inde *Banquerot, banqueroute.*

BANSEN.

Gothis *Bansta*, horreum, Matth. VI, 26. Luc. III, 17.

BANT, BANTON, vincula. *Binden*, ligare.
Otfr. III. 12, 77. Salvator ad Petrum:
Gibint then man mit uuorton,
ther stante so in then banton.
Liga hominem verbis,
qui perstat sic in vinculis (peccatorum.)
[Melius. Et *ille stabit ita* (ut voluisti) *in vinculis.* Scherz. in Not. ad h. l.]
Idem IV. 22, 28. de Barraba:
So lag er thar in banton.
Sic jacebat iste ibi in vinculis.
[Tatian. 185. 10. *Buntun inan.* ligaverunt eum scil. Jesum. conf. supra *Band* & intra *Pant.*]

[*Panti-*

BAR.

[*Pantirum*, *Charcbela*, ergastulo. Gloss. Mons. p. 407.]

Bandt, canis pastoralis, H. Jun. Nomencl. pag. 558. Kilianus : *Bandhond*, *Canis vinculis assuetus* : & *Canis pecuarius*, *pastoralis*.

[BAR *givuet*, *guevetun*, jugis boum. Gloss. Monseens. p. 329.]

I. BAREN, *Beren*, ferre, portare, sustollere, *empor beben*, quod vocabuli inde reliquum quasi *ent-bar* : item *Borkirch*, Lettner.

ASax. Luc. VII, 12. *tha wæs thær an dead man geboren*. tunc inde mortuus homo portabatur. ℣. 14. *tha æstodon tha the hine bæron*, tunc subsistebant qui eum portabant.

[Gloss. Monseens. *Par*, attulit. pag. 343. *paren*, exertum. p. 339. *mit parentemo*, extento collo. p. 332. *pari*, faceret. p. 333. *peran*, ferre. p. 388. *perent*, protulerint. p. 387. proferunt. p. 388. reddunt. p. 392. adferent. p. 396.]

Berit thie [in nostra edit. *Birit die*] *bluomen*, fert flores, *Willeram. in Cant. II. 1. p. 20.* *Siu thie sconen ande thie* [unde die] *suozen ephela bired.* [ephele biret] illa pulchra & dulcia poma fert, id. II. 3. p. 23.

Notk. Psalm. I, 3. *pirig poum guotero uuercho*. ferax arbor bonorum operum.

Vid. infra *Beren*, exhibere.

Hinc compositum *Gebæren*, hodie *sich gebærden*, sese gerere. J. Feud. Alem. c. XLIII. Rubrica : *Wie der Man sol sprechen und gebarn* (al. geborn, al. geparn) *so er sin lehn entphohen sol*. i. quibus verbis & gestibus vasallus investituram impetret.

Gebare, *Gebære*, gestus. Willeram. in Cant. Cant. V. 13. p. 101.

[Anglo-Saxones quoque *gebær*, dicebant, à *bæran* gerere, pari prorsus notione atque origine, qua peculiaris uniuscujusque hominis agendi modus latine *Gestus*. Gallice *comportement*, Anglice *cariadge* nuncupatus. Jun. Not. ad h. l. p. n. 43.

Carm. MS. de Bell. Hisp. ℣. 959.

Er vlob mit theme gebere,
sam ther gote Muzere.
Volabat eo gestu,
ùt bonus Muzare.

Muza Arabum Dux, qui Hispaniam domuit, unde *Muzere* Duces Arabum. Vid. infr. Muzere.

Idem Carmen ℣. 3666.

Ih sah in in then gebaren,
thaz wolde wanen,
Er scolte Rolanten erslagen.
Videbam istum in tali gestu,
ut arbitrarer,
Velle Rolandum occidere.

Idem ℣. 4080.

Egeslih waren sine gebare.
Er tete sam ther gote rutare.
Truces erant ejus gestus,
Agebat sicut bonus ruptarius. h. e. colonus inutilia exscindens.

Glossæ MSS. ASax. *Habitudines*, *geberu*.

BAR.

[*Giparida*, speciem. Gloss. Monseens. p. 374. *Frourun giparida*, lætiores habitu. p. 402.

Bara, baare, feretrum. Otfr. IV. 35, 27.

In erde odo in bara.
In terram vel in feretrum.

Idem ib. c. 26, 38.

Sie scrigtin fon theru baru.
Prosilierunt è pheretro.

[Tat. de Christo XLIX. 3. *biruorta thia bara*. tetigit loculum. (Juvenis Nainitici.) Notat autem Palthen. *Bara* proprie non loculum, sed feretrum Germanis notare. p. 369.]

Glossar. Saxonic. antiquissimum P. Pithæi : *Baar*, *feretrum*. Unde non malè idem vir doctissimus derivat : *Barginna*, νεκροφόρος. ut est in Glossis Græco Latinis. Vid. voc. *Ginnen*.

[Gloss. Monseens. *in parun*, in lecticis. p. 336. *para*, gestatorium. p. 405.]

Glossæ MS. ASax. *Bær*, *basterna*. i. bare, trage.

Barrecht, jus feretri, vel judicium feretri, quod habetur contra homicidam præsente occiso in feretro jacente, ubi probatio per cruentationem vel sanguinis è cadavere fluxum. Vid. Wehner. h. Schottel. de Jur. Sing. c. 3.

Inde *Reiteborn*, lectica, Konigshov. Chron. c. 2, 67.

Sciltpor, armiger, scutifer propriè, Paul. Warnefr. l. 2. de gest. Longob. c. 14. 28. *Regis Sciltpor h. e. armiger & collectaneus erat.* Vide de horum generibus H. Spelm. in Glossar. voc. *Armiger*.

II. BAREN, Gibaren, conferre.

[*Offenbahren*, ita ipse Schilterus Not. ad Otfr. II. 21, 36.]

Otfr. II. 21, 36. de modo orandi :

Thaz iz Got gibare.
Ut id DEUS conferat, quod petitum.

[In utroque Cod. MSC. Vindob. & Vatic. pro *gibare*, legitur *gibore*, Inde hunc versum ita reddit Scherzius in Not.

Ut Deus id exaudiat.]

Idem I. 18, 3. de muneribus Magorum :

Ih sagen thir thaz in uuara,
Sie mohtun bringan mera :
Thiz uuas sus gibari,
theis geistlichaz uuari.
Ego dico tibi revera,
poterant offerre plura :
Hoc erat ita congestum,
quòd mysticum esset.
[*Hoc ita fuit gestum,*
Ut spirituale esset.

Ita duos ultimos versus reddendos censet Scherz. in Not.]

III. BAREN, *Beran*, ferre in utero, procreare. *In beran sin*, in pariendo esse, puerperam esse, Otfr. I. 8, 6.

Birit, Otfr. II. 23, 29.

Ubilboum birit thaz
thaz imo ist io gislahtaz.

i. Ma-

BAR.

i. Mala arbor gignit id,
quod sui est generis.

Unde *Beermutter*, uterus. *Beerhaft und swanger*, J. Feud. Alem. c.

Berig, *Pirig*, fructifer. Notker. Psal. I. ℣. 3. *ter ist pirig poum guotero uuercho. unde fram diehent alliu, diu der boum biret.* i. illa est arbor fructifera bonorum operum. & valdè prosperabuntur omnia, quæcunque arbor procreat. Idem Psal. LI, 10. LXVII. 17.

Birigen, fœcundare. Notk. Psalm. XXXII, 6. *die erda beregenot und gebirigot uuard.*

Berig, Nom. Propr. Regis Gothorum, Jornand. de Reb. Get. c. 4. 39.

Unbarig, *unberenti*, sterilis. Tatian. 2, 2. *Elisabeth uuas unberenti*, Elisabeth erat sterilis.

[Compositum est ex particula *Un*, & *beran*, parere, quod est ap. Otfr. I. 5. 45. *thu scalt beran*, paries. Est ergo *unberend*, non pariens, non paritura; Sic Otfr. I. V. 118. Elisabetham nostram, *reves unberenta*, corpore sterilem, & ASaxonicus interpres Luc. 1. 7. *unberente*, appellat. Palthen. Not. ad Tat. p. 280.]

Cantic. Cantic. IV. 2. *iro nehein ist unbarig*. sterilis non est inter eas.

Umbera, sterilis, Otfr. IV. 26, 74.

Thiu kindes umbera si.

Quæ liberos parere inhabilis sit.

Unberehafti, sterilitas, Notk. Psalm. XXXIV. 12. XLV, 5.

Unbirgi, sterilitas, Notk. Psalm. XXXIV, 13.

IV. BAREN, generare, gignere, de utroque parente, patre quoque. Otfr. III. 20, 180.

Sulih so uuir uuarun,
thaz uuir nan blintan barun.

Hi tales fuimus,
quum nos eum cœcum genuimus.

Psalterium MS. M. Ps. 2. *Unsir herre sprach zu mir : Mein sun bistu. ich gebar dich hude.*

Notker. in Symb. Athanas. ℣. 29. *Er ist Got er uuerlte geborner sone thes Fater uuiste, unde ist mennisco hier in uuerlte geborner sone dero muoter uuiste.* DEUS est ex substantia patris ante sæcula genitus, & homo est ex substantia matris in sæcula natus. Chron. Friburg. in Brisgov. p. 5. adjectum Chronico Königshov. *Herzog Fridrich gebar mit seinem gemahel zween sune.*

Barn, infans. *Parn*, *Barno*, filius.

[Tat. II. 6. *Manage Israheles barno* : multos filiorum Israel. Ad quæ verba sequentia notat Palthen. Primitivum est *bar*, quod Gothis virum notat, uti videre est in Leg. Norweg. c. 48. tit. *Landzleie*, ubi expeditio virorum *baritoug*, vocatur. Atque inde esse vocabulum *Baronis*, quod virum, præsertim militarem, significat, ut & Hispanorum *Varon*, ex Loccenio Antiq. Sueo Goth. p. 88. patet. Quod autem vir doctissimus subjungit, dicta voce Hispanica, non quemvis, sed egregium præstantemque virum denotari, id probari non potest, contrarium ejus apparet ex *Didaci de Royas problem. de Philos. mor.* p. 28. ubi nomen *varon*, pro mare in genere usurpatur. A *bar* factum diminutivum *barn*, puer masculus, quod habet Junius in Glossar. ubi adductis omnibus Codicis Argentei locis significatum hunc obtinere probat, excepto unico Marc. V. 39. quo de fœmella idem usurpatur. Idem de Teutonibus priscis Vulcanius in Comment. in ling. Get. pag. 65. observat. Factum vero deinde est, ut promiscue pro utriusque sexus infantibus vox ea acciperetur, id quod hodienum Sueci atque Islandi faciunt. Scoti quoque & Angli boreales *bairn*, eodem sensu dicunt. Huc quoque AS. *bearn*, filius, filia pertinet. vid. Benson in Compos. conf. & Goldast. in Parænet. §. 34. Hæc Palthen. Not. ad Tat. p. 288. sq.]

Otfrid. I. 13, 20. de S. Maria:

In ira barm si sazta
Barno bezista.

In suum sinum posuit
Filium optimum.

Kero : c. 7. *ubar parn mannon* : super filios hominum.

Bibarne, progeniti, Otfr. I. 6, 30. *Fordoron bibarne*, majores, ante geniti. Otfr. I. 5, 15. [Cod. Vind. habet *bibarna*. Videtur autem Scherzio *thie fordoron bibarna*, idem esse ac Majores cum liberis, ut *Bibarna* duo sint vocabula, *barn*, liberos notet, præpositio autem *bi*, cum, significet ut ap. Otfr. II. 8. 9. *bi then uuin*, cum vino. Eadem ratione Otfr. I. 6. 30. exponi posse. vid. Not. Scherz. ad Otfr. I. 5. 15.]

[*Parn*, Rabano Mauro in Gloss. est infans utriusque sexus. *Capar*, edidit, *gebar*. vid. Dieckman. Spec. Gloss. p. 150.]

Ungeborn kint, cæsar, Königshov. Chron. Schnittling.

Burt, generatio.

Natura, Notk. Psalm. LXX, 20.

Affterburt, secundinæ.

Aburburte, regeneratio, baptismus, Notk. Psal. LXXXII, 11.

Anaburt, natura, Notk. Psalm. XXI, 1. suprà A. & Psalm. LXXXVII.

Chumbarre, Vid. Chunn.

Ebenburt, æqualis generatio.

Ebenburt J. Sax: est quadruplex, prima species oritur ex jure Scabinatus, altera ex jure Ministeriali & officio infeudato, tertia ex servitute, quarta ex equestri dignitate, vide Gl. Germ. in lib. 3. a. 73.

Einborn, unigenitus, Notk. Psalm. LXVIII. 36.

Erisporimi, primogenitura, Notker. Psalm. XLVI, 5.

Erdburno, terrigena : &

Erdburtigen, terrigenæ, Notk. Psal. XLVIII. 3.

Geburt, natio, Notk. Psal. LXXII. 15. *die geburt dinero Chindo*, nationem filiorum tuorum.

[*Gipurti*, sexu. Gloss. Mons. pag. 392. ortus. pag. 393.

Gipores, propagationis. pag. 388.]

Bar, *Par*, art. Tyrol. Scot. pag. 278. *von meniger par*. Idem pag. 279. *von juffer par*, de genere dulci, de Maria Virgine.

BAR.

[*Chind arperanti*, partu edens. Gloss. Monf. p. 405.]

Erborane, geniti, regeniti. Otfr. II. 2,60.

Si uuarun ér firlorane,
Nu sint fon Gote erborane.

Erant antea perditi,
Nunc sunt à DEO regeniti.

Fureburtig man, regenitus homo, continens, Notk. Psal. XXXII. 16. Vid. in. F.

Irberen regenerare. Otfr. II. 12,62.

Nist ther in himilrichi queme,
ther Geist ioh uuazar nan nirbere.

Non est qui in regnum cœlorum venit,
Spiritus & Aqua ipsum ni regeneret.

Westeparn, sapientes nati, Vid. Inf. *wis* intellectus.

V. Facere, generatim.

Fride beren, pacem facere. Liber Salic. MS. Monaster. *Vid. supra Voc. Afeze.*

BAR, Adjectiv. liber, frey. *Barono*, liberorum: Ker. Fr. Jun. ad Tatian. III. 7. & ad Keron.

Barigildus, Francus homo, liber homo gentis Franciсæ. Capitular. Karoli Calvi Regis An. 864. c. 32. *Ut conlimitanei & vicini Comites in una die, si fieri potest, mallum non teneant - propter FRANCOS homines & Advocatos, qui ad utraque malla non possunt occurrere. — Et ipse sic mallum suum teneat, ut BARIGILDI ejus, & Advocati qui cum aliis Comitatibus rationes habent, ad suum mallum occurrere possint.*

Barigildos hic interpretatur Sirmondus Apparitores Comitis, fundamentum interpretationis videtur arcessere ex eo, quod apud Italos vocentur hodie *Barigelli* principes apparitorum. At solidissima interpretatio videtur arcessi ex ipso textu Kapitularis, in quo qui primò *Franci homines* dicti, Advocatis juncti, in fine repetito vocantur *Barigildi*, iisdem iterum adjuncti: igitur iidem sunt Franci homines & Barigildi, diversi ab Advocatis. quos Innoc. Cironius (quem Du Fresne in Glossar. hâc voce, laudat) confundit cum Barigildis. Barigildi itaque hic dicuntur Subditi Regni Francici, vox *Gildi* à necessitate præstandi subditum denotat, vox *Bari* liberum subditum, non conditionis servilis, sed qui in Mallo Comitis personam standi habuit. Ratio autem Legis hujus opidò patet, quod, si duo Comites vicini eodem die Mallum haberent, contingere solitum, ut tam ipsi Franci in uno mallo actoris, in altero rei vel testis personam subire deberent, quàm & Advocati utrobique clientium rationibus inservire deberent, quod quum sine impedimento justitiæ fieri non potuerit, remedium hoc Kapitulari quæsitum fuit.

Barscalk, libertus, mansi barscalkorum seu Parscalcorum diversi à mansis servorum sive scalcorum, exempla scriptorum Latinorum plura exhibet Du Fresne Glossar. h. v. Et simpliciter

Barus, libertus, medius inter ingenuum & servum, L. Alem. c. 95. ubi fœmina ingenua, lita, barus & servus contradistinguuntur; ubi Du Fresn. in Gloss. malè pro viro quovis accipit.

Barton vox Angl. Sax. terra dominica, reservata Domino, libera à canone & censu. *H. Spechn. & du Fresne. h. v.*

Barta, bosci, terræ incultæ: hodie *Blössen*, Vid. du Fresn. Gl. v. B.

Haubet pari, calvitium, i. e. caput apertum, sine capillis. Notk. Psal. XLIII. 1.

Perihb, *perichkilla*, calvaria, Notk. Psal. CV. 19.

Berlich, apertus, *berlicher mutwill*, aperta, manifesta malitia, Chron. Königsh. p. 857. & 891. 980. 1073.

Nah pariro scrifte, secundùm literam, apertam. Notk. Psal. CIII. 5.

BAR, Substantivum, idem quod Superior, Dominus, herus, & generatim Vir.

Otfr. I. XI. 25, 26. de Augusti Imp. Edicto Census:

Burg ni si thes uuenke,
Noh baru thes io githenke.

Urbs nulla sit hoc declinans,
Nec procerum quis id cogitet.

[Pro *baru*, sive *bar*, ut T. I. nostri Thesauri exhibetur, *barn* legi debet, secundum Cod. MSC. Vind. & Vatic. quæ vox propriè filium denotat: interdum vero in genere pro homine usurpatur (vid. notata ad vocem *barn*) hinc *Gommanbarn*, mascula proles, ap. Tat. VII. 2. Versus igitur. 26. ita vertendus:
Nec hominum *ullus cogitet.*
Judice Scherzio in Not. ad h. l.

Hinc *Baronum* dignitas denominata, de qua Du Fresn. [Conf. & Palthenio notata ad *Barn.*]

Lex Alem. c. LXXVI. *barum aut fœminam.* ubi Gl. MS. adjicit: *i. virum.* Vid. Du Fresne Gl.

BAR, quicquid fert tellus, fructus. Reliquum in *Urbar*, fructus, reditus, quod vide in V. q. d. ertrag: was das gut uber sich barit, sicut dicitur Esa. XXXVII. 31. de domo Juda: *Radicem deorsum, & faciet fructum sursum.*

BAR, *berend*, apertum manifestum, offenbar, quasi quod *empor* in altum tollitur. Otfr. III. 7, 110.

Thaz man iz lese thare,
gihaltan io bare.

Ut legatur ibi,
conservatum manifestum. (apertè)

[Cod. uterque Vindob. & Vat. non habent *jo bare*, sed *bi jare*. II. 4. 86. habetur. *bi jaron.* Scherz. Not. ad Otfr. III. 7. 110.]

c. XX. 42.

Unz ih bin hiar in uuorolti,
so bin ih lioht beranti.

Dum ego sum hic in mundo,
sum ego Lux manifesta.

Bac-

BAR.

Bar-Berend, latro manifestus. Vid. Bac. Hinc *Beren*, exhibere, vid. Infr. suo loco.

It. *Abere murdrum*, *Ebere murdrum*, æbere, homicidium manifestum, in LL. Anglo-Saxonum. LL. Henrici I. c. XII. *Ex his placitis quædam emendantur centum solidis, quædam Wera, quædam Wita, quædam non possunt emendari, quæ sunt Husbreche, & Bernet, & Opentbef, & Eberemorth.* Ubi recensentur crimina majora, quæ majori pœnâ, quàm mulctâ & wergeldo puniantur, ut pacis fractæ domesticæ, Incendii, furti manifesti, & manifesti homicidii. Hinc in iisdem

Abarnare, manifestare, cap. LXXV. & XCI. *abarnare murdrum*, homicidium manifestare, i. e. homicidam.

Bairth Gothis manifestus, clarus, splendidus. Alemannis

Berth, & *Brecht*, Adelbert, Albert, Albrecht, Obrecht, i. nobilitate clarus, inclytus. Vid. *Beracht*.

Beorht & *Briht* Anglo-Saxonibus Lucidus, Luc. XI. 34.

Beorhtnesse, *Brehtnysse*, claritas, Joh. V. 41.

Huc *Barta*, celtica vox, quam Du Fresne interpretatur *Sylvæ speciem.* potius partem dixerim, quam hodie vocamus eine blösse in einem walde. Charta ab ipso allegata an. 1238. *Terras cultas & incultas, videlicet & Boscos & Bartas.*

Irbaren, manifestare, profiteri, offenbaren, Notk. Psalm. LXVIII. 6.

Firbaren, abscondere, declinare. Otfr. I. 20, 63.

Thaz uuig er ni firbari
in thiu sin zit uuari.
Prælium non declinavit
cum tempus suum venit.

Idem V. 17, 15. de extremo die:

Zi uuizzane iz firbari
uuar thiu zit uuari.
Ad sciendum illud abscondidit
quando istud tempus esset.

Verbarren, arestare. Königsh. Chron. cap. V. §. 76. *Do verbarrete men die Juden in der Juden-Gasse und satte gewefnete lüte do.* i. Arestabantur tunc Judæi in platea Judæorum positis ibi armatis hominibus. Magis tamen est, ut ad Barr, sparren, barra, referatur.

Bar in Compositione, terminatio correspondens Latino OSVS & Græco ώδης, denotans habitum aut copiam aut consuetudinem.

Krigebar, bellicosus, Königsh. Chron. c. II. 114. Reyserbar, p. 893.

Lasterbarig, criminosus, *Unlasterbarig*, irreprehensibilis, Otfr. III. 17, 132.

Afur zalta in Druhtin thaz,
thaz er ist lioht iruuelitaz,
Joh sirero dato
unlasterbarig thrato.
Porrò dixit eis DOMINVS hoc,
quod ipse esset Lux electa,
Et suis operibus
irreprehensibilis omnino.

BAR.

Sagibaro, Vid. Mal, Mallus.

BARCO, Vark, porcus, porca. Lex. Sal. tit. 2. §. 18.

Barco ano meo anitheota, porcus majalis sacrifus. h. e. porcus in Mense Majo consecratus, sacrificus. Sed *anitheota* videtur emendandum in *uuitheota*, wihen est consecrare, sacrificio dedicare. Mensis Majus est tempus castrandi porcos. Cæterum etiam Romanis dictum *Ver sacrum*, pecus quod natum est inter Calendas Martii & pridie Cal. Maji. *Livius Lib. XXXIV.* Vide Jo. Harduin. *Not. in Plin. Tom. I. pag.* 400. & Inf. *Ber.*

BARC, *Barg*, ramus. Lex Salica c. LXIX. *Siquis hominem de bargo vel furca sine voluntate judicis demiserit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos XLV. culpabilis judicetur.* Glossæ Pithœanæ: *De bargo, i. ramo.* Tacit. de M. G. cap. XII. 2. *Proditores & transfugas arboribus suspendunt.* Quod ex vetusto Gl. Sax. addit: *Baar, feretrum.* huc planè locum non invenit, vide supra *Bara.* Verum conferenti L. Salicæ §. seq. *Si quis hominem de RAMO &c.* facilè apparet, Bargum non esse Ramum, & pœnam quoque esse diversam. Magis itaque est ut intelligatur locus judicii, parcus publicus, *die Gerichtsstat*, in quo est Furca.

BARRIG, Parricus, Parcus, Locus ramis vel palis contextus, conseptus. Lex Ripuar. Tit. 82. §. 2. *Siquis peculium alienum in messe apprehensum, ad parricum minare non permiserit, XV. Solid. culpabilis judicetur.* Lex Werinorum & Angliorum, T. VII. §. 1. *Qui gregem equarum in parco furatus fuerit, &c.* Cowellus JC. Anglus: *Parcus publicus est, area in quolibet feudo seu manerio circumseptus, in quo animalia damnum frugibus aut fructibus terræ quibuscunque facientia includuntur, donec de damno per Dominum satisfiat.* Vid. *Glossar. Du Fresn. Parcus*, & infra *Berse.* & *Barre.*

Parg, septum DEI. Notk. Psalm. XXXVI. 9. *uzzer dero Gotes parg werdent sie ferstozzen.* i. extra septum DEI exterminabuntur.

BARDVS, Cantor, Musicus, Celtis. Lucanus L. I. B. C.

Vos quoque qui fortes animas, belloque peremtas
Laudibus in longum vates dimittitis ævum,
Plurima securi fudistis carmina Bardi.

ubi Sulpitius annotavit, Bardum Linguâ Gallicâ olim Cantorem significasse. Ammian. Marcellin. Lib. XV. *Per hæc loca hominibus paulatim excultis, viguere studia laudabilium doctrinarum, inchoata per Bardos, & Eutrages, & Druidas. Et Bardi quidem fortia virorum illustrium facta heroicis composita versibus cum dulcibus lyræ modulis cantitarunt.* Strabo Lib. IV. Βάρδοι μὲν ὑμνηταὶ καὶ ποιηταί. Conf. Diodor. Sicul. L. V. Athenæ. Lib. VI. Boxhorn. *Orig. Gallic. pag.* 17. Tacitus de Mor. Germ. c. 3. *Sunt illis (Germanis) hæc quoque carmina, quorum relatu quem BARDITVM* (al. Barritum vel *Baritum*, quod à Baeren tumultuari, ineptè

ineptè deducit Annotator Willerami p. 105.) *vocant, accendunt animos, futuræque pugnæ fortunam ipso cantu augurantur. Terrent enim, trepidantve, prout sonuit acies. Nec tam voces illæ, quàm virtutis concentus videntur. affectatur præcipuè asperitas soni, & fractum murmur, objectis ad os scutis, quo plenior & gravior vox repercussu intumescat.* Julianus Imp. in Misopog. pr. Boxhorn. Lex. Britannico-Latin. *Bardd, Poëta, Propheta, Bardus. Bardas, Hanes, Historia. Poëtica. Barddoneg, Poëtica, poësis, poëma, carmen. Barddoni, Poëta. Barddoniaidd, Poëticus, Barddoniaeth, ars Poëtica.* Isaac. Pontan. Gloss. Celt. *Baren, clamare.* Vid. Cluver. *L. I. Germ. antiq. c. LI.* qui plura auctorum loca cumulavit. Morhov. de Poëf. Germ. P. II. c. 6. sq. tradit BARR significare carmen. H. Valesius *ad Ammian. Marcell. pag. 94.* assimilat Bardos Scurris Romanorum & Mimis, sive Joculatoribus. Certè conjunguntur quandoque. Rogerus Hovedenus in Richardo I. *Hic ad augmentum & famam sui nominis, emendicata carmina, & rhythmos adulatorios comparabat, & de Regno Francorum Cantores & Joculatores muneribus allexerat, ut de illo canerent in plateis: & jam dicebatur ubique, quod non erat talis in orbe.* Jo. Camerarius *in Vita Georgii Princ. Anhalt. p. 6.* mentionem veterum Bardorum faciens, addit: *Quum nunc quoque vulgares isti hujus generis circulatores GABBARDI vocentur, quod nomen muneris exspectationem* (Gabe warten) *significat: nam ab iis, quos vel laudarunt vel exhilararunt jucunda recitatione, communiter donari istos, adhuc in moribus nostris esse constat.* Mihi tamen Bardi honestiores fuisse videntur, seriis magis exerciti, quàm jocis aut adulationibus. Duravit hîc mos diu, etsi nomine Bardorum extincto. Annales Argent. MSS. fol. 860. de Ruperto Episc. Argent. Duce Bavar. intrante urbem Argent. An. 1449. & convivio exhibito inaugurationis: *Es gingen auch vor dem Tisch acht Poëten, die hatten ire Reimen und Sprüche, waren auch bekleidet wie die Propheten, Hatten auch in iren henden allerley Seytenspiel, und spielten vor dem Tisch.*

[Plures auctores, qui, ad Bardorum, Celticorum quondam Literatorum & Poëtarum, historiam ac etymon spectantia tractarunt, postquam allegasset Dieemannus, crassam Joh. Bodini, quam Method. Hist. c. 9. p. 323. 325. prodidit linguæ Teutonicæ priscæ & hodiernæ inscitiam, taxat. Scripsit autem ille *Germanis bardi nomen hoc tempore sacerdotem notare;* Aliquot etiam inde nomina propria deduxit. *Hinc*, inquiens, *Dagobard, heroicus cantor, vel Poëta. Sigebard, victor Poëta: Albard strenuus Poëta; Robard, rubus Poeta: Atque hinc Lombardi & Longobardi, Germani heroicum sacerdotem rubeum sacerdotem interpretantur; sunt enim Langones & Bardi finitimi populi.* Sed hæc omnia falsa sunt, & quod ad terminationem nominum propriorum attinet, eam non à *Bardis*, sed à *berat* derivandam esse, infra voc. *Berabt* ostendetur. Merum quoque commentum sapit, quod idem, Latinos à nostris *Bardis*, quia ipsis Poëtæ inepti & barbari videbantur, homines impolitos & stupidos, *bardos* appellasse scribit. Una quidem vox *bardus* est, quæ & Latinis *stultum*, & Celtis *Poëtam* notabat, sed uti significationis, ita & originis longæ diversissimæ, quam altera Græcis, altera Gallis debebat. Quod accurate distinguens Festus p. 48. *Bardus*, inquit, *à tarditate appellatur: trahitur autem à Græco, quod illi βραδὺς dicunt. Bardus Gallice cantor appellatur, qui virorum fortium laudes canit, à gente Bardorum.* Hæc Festus. Quomodo vero etiam Celtica *Bardi* notio, alteram latinam generare potuit? cum illa serius demum Romæ, ex quo cum Gallis & Germanis bella gerere cœpit, innotuerit, (neque enim anterior ulla ejus in Rom. Scriptoribus mentio fit) hæc vero multis ante Seculis, jam inde à Cœcilii antiquissimi Comici, quem primum testem Festus excitat, in Latio fuerit recepta? Hæc Dieemannus. Spec. Gloss. p. 54. sqq.]

Ab his origo *der Meistersinger*, quorum cum vetustissimum Collegium hic Argentorati sit, nihil tamen antiquius ex illo obtineri potui, nisi, quæ hîc sequuntur:

Extract *aus der* Tabulatur

Der Löbl. Gesellschafft des Meister-Gesangs zu Strasburg.

Die ersten XII. Meister und Dichter aus Teutzschland, welche zu Pavya vor Keyser Otto dem Ersten und Bapst Leo dem VIII. seind verhört worden, auch mit ihrer Prob und Composition *berühmt bestanden; Daruff ihnen Kayser Otto und Bapst Leo Brieff und Siegel geben, und Sie mit einer güldin Cron verehrt, darumb sie singen sollten, und solche Kunst im gantzen Römischen Reich Teutscher* Nation *ausbreiten sollten.*

Die Ersten zwelff Meister.

1. *Heinrich Frawenlob zu Meintz*, Theol. Doct.
2. *Heinrich Muegling zu Maintz*, Theol. Doct.
3. *Klingesuhr, der VII. Fryen Künste* Magister.
4. *Der starcke Popp, der VII. Fr. Künste* Magister.
5. *Walther von der Vogelweyd, ein Lant-Herr im Land zu Böhem.*
6. *Wolffg. Rohn* (Wolffram) *ein Ritter von Eschytenbach.*
7. *Ludwig* (Conrad) *Marner ein Edelmann* (aus Schwaben) *hat geschrieben: Propheten-Tantz.*
8. *Bartholt Regenbogen ein Schmidt zu Maintz.* (al. Ulm.)
9. *Der Römer von Zwickaw aus Meissen.*
10. *CONRAD von Würtzburg, ein Geiger am Hof.*
11. *Der Cantzler ein Vischer aus der Steier-Marck.*
12. *Der alte Stoll, ein Seiler.*

Meister und Nach-Dichter.

Heinrich von Efferding, ein Schuster. Bürger zu Eisenach. (Monatl. Unterredung, pag. 915. An. 1691.) *scripsit Lange Morgenröthe.*

In

BAR.

In Nürnberg.

Hanss Sachss ein Schuster.
Cunz Vogelgesang.
Conradt Nachtigal.
Der Ortel, der Neidhart, &c.

Integrum grande satis volumen MSC. in Bibliotheca Academiæ Jenensis VALENTINI VOIGTII, Civis Magdeburgensis, Illustrissimis Saxoniæ Ducibus An. 1558. dedicatum, asservatur, quod ex hujusmodi rhythmis Bardorum constat: In præfatione autem ortum & primos hujus artis Magistros refert. Integram præfationem Tenzelius Colloquiis suis Menstruis Anni 1691. p. 931. inseruit & hoc volumen recensuit. Placet igitur è laudata præfatione sequentia referre.

Also hat auch GOtt bey Keiser Otten dem Irsten noch Christi geburt Newnhundert Sechtzigk Jar die Hochlobliche vnnd holtselige Kunst des Tewtschenn Meistergesangs ann tagk geben.— — Und wurden die irstenn vier genent Herr Pitterolffe, der Hoffgart, der Sigeler, vnnd der Alt Sieghart. Noch ynenn sinndt komenn der Graff von Helderungk, Peter Zcwinnger, Herr Friderich vonn Schunenmburgk, Graff Hermenn vonn Barburgk, der Sither.

Die 12. alten Meistere.

1. *Heinrich von Affterdingk.* 2. *Der Romer zw Zcwigka Sigmar der Weise.* 3. *Der alte Stoll.* 4. *Herr Wolfferam vonn Eschebach, Hertzogk Otte vonn Osterreich, der vngelart Tugendhafft Schreiber.* 5. *Der Starcke Bopp.* 6. *Der Regenboge zw Ulm.* 7. *Der Cantzler.* 8. *Herr Frawenlob Ein Doctor zw Mentz, der Ernpott, der Ramslant, Cunntz Bast.* 9. *Der Edle Marner, Hertzogk Leoppolt, der Meisner, der Joringer, der Erntreiche, Hentz Schuler, Herr Petter Wolff, Peterleinn Sachs, Wentzel vonn Behem, der Pfaltz vonn Strasburgk, der Junnge Stoll, Romter von Biber, der Polster, der Molcke.* 10. *Herr Curdt von Wirtzburgk.* 11. *Clingesor Einn Doctor.* 12. *Herr Walter vonn der Vogelweidt Einn Ritter, Cunntz Bremberger, der Münch von Saltzburgk, Bruder Werner, Kungkleinn vonn Strasburgk, Cunntz Herter, Heinrich Nugelinngk, Danheüser, der Elb, der Zcirgker, Meister Wendel von Gortze, Peter Pitter, Graff Ditterich, Meister Wilhelm vonn Toetze, Frawenn Ehr, Heinrich vonn Brun, der Bügler, der Hugo, der Sichesinn, der Ernfrow, Eibann vonn Gengenn, der Druckler, der Hultzingk, Veith Wagener, der Lilgenseinn, Michel Nachtigal, Fritz Kothner, Hanns Mussahluth, der Frawenpreis, der Meyennschein, der Gross Wengkel.*

Die 12. Meister zu Nüremberg.

1. *Albrecht Lesch, Veit Pogner.* 2. *Cüntz Vogelgesangk.* 3. *Der Ortel, der Neidhardt, vnnd der Alten viel mehr die nicht zuerzelenn seinn, biss uff die zwelff Meyster zcw Nürmbergk.* 4. *Conradt Nachtigal. Fritz Zcornn.* 2. *Vogelgesangk.* 2. *Herman Ortel.* 7. *Fritz Kothner.* 8. *Niclauss Vogell.* 6. *Sixtus Beckmesser.* 9. *Augustinn Moser.* 10. *Hanns Schwartz.* 11. *Vlrich Eislinger.* 12. *Hanns Foltz, Lenhardt Nünenbegk, Vnnd itz zw vnnser Zeit dem Weitberümptenn Tewtschenn Poeten, Hannsenn Sachssenn.* &c.

BAR.

An. 1598. *hat der Magistrat zu Strasburg dieses Collegium des teutschen Meister-Gesangs* renovirt *und zwölff Meister darzu bestettiget, und ihre Artickel* confirmirt; *Der Anfang des Brieffs ist:* „ *Demnach ungewähr vor einhundert und fünff Jahren die* „ *uralte löbliche Kunst des teutschen Meyster-Gesangs* „ *durch etliche kunstliebende Gottesfürchtige Personen* „ *allhier aufgerichtet worden, und sich im werck au-* „ *genscheinlich befunden, dass solche Kunst zu GOttes* „ *Ehre, auch Aufferbauung Christlicher Religion und* „ *Erbarkeit vast erspriesslich, dass daher Unsere liebe* „ *Vorfahren — ihnen solch angestellt Werck— gefal-* „ *len lassen, auch — eine jährliche Steyer und Frey-* „ *gabe solcher ehrlichen Gesellschafft verordnet,* &c. „ *Aus welchen diese Christliche Kunst und Ubung biss-* „ *her in unserer Stadt einen solchen fortgang gehabt,* „ *dass viel Personen* beyderley Geschlechts *aus al-* „ *lerhand Ständen nicht allein dieselbe geliebt und im* „ exercitio *gehabt, Sondern auch dadurch zu meh-* „ *rer Erkantnis Gottes, und seines lieben Worts kom-* „ *men*, &c.

An. 1598. *hat* M. Cyr. *Spangenberg ein Buch zu Strassburg verfertiget, vom Aufkommen der Meister-Sänger, uf Pergamen geschrieben, mit güldenen Puckeln. Da er den Ursprung von* Bardo Celtico *umb des Abrahams Zeiten hersucht. (Monatl. Unterredung* 1691. *p.* 912.) Vid. Opitii Prosod. Germ. p. 94. sq.

BARDÆA, *Bardala*, Gallis & Celtis Alauda, Turneb. L. XIII. Adverf. c. XXV. & L. XX. c. XXXVII. quasi Cantrix avis κατ' ἐξοχὴν. Vid. supr. *Allaud.*

[BAREFRIED, curia vel carcer, ubi custodiuntur malefici. B. Herzog in Chronic. Alsat. L. X. c. III. f. 200. *kamen mit Grimme gelauffen, da die Juden gefangen lagen, und stürmeten an das Barenfried, und wolten die, so den mord begangen rechnen.* Reinef. Vocab. Theot. MSC. conf. supra *Balfred.*]

BARG, verres castratus, Vid. infra *Ber.*

BARGEN, Vide infra *Bergan.*

BARM, sinus, gremium, viscera. Otfr. L. I. 13, 19. de S. Maria.

In ira barm si fazta
Barno bezista.

In gremium suum ponebat
Filium optimum.

Et c. XX. 27. de Innocentibus:

Siu zalutun siu ubar dag,
thar iz in theru uuagun lag.
Job anan themo barme.
theru muater zi harme.

Rapiebant eos per diem.
dum in cunis jacerent.
Atque in sinu
matris ad dolorem.

Item c. XI. 82. & III. 24, 179. de Jesu elevante oculos, resuscitaturus Lazarum:

BAR.

Stuant er thar tho nidare,
huab thiu ougun uf zi himile,
Zi thes Fater barme filu fram,
thanana er hera in uuorolt quam.
Stetit ibi hic inferius,
sustulit oculos ad cœlum,
Ad Patris sinum intentè,
unde ipse huc in mundum venerat.

[Tat. XIII. 10. *Thie einago sun, thie dar ist innan barme themo fater.* Unigenitus filius qui est in sinu patris. Eadem ratione Gothis *barm*, & AS. *barme*, vel *bearme*, sinus dicitur. Vid. Jun. in Glossar. Somner. & Benson. Quibuscum hodienum & Sueci & Dani consentiunt. Inde etiam est compositum Anglicanum *barmeloth*, ventrale apud Chaucer. & German. *barmherzigkeit*, quo affectus tenerrimus, quem erga liberos, quos in sinu fovet, toto pectore mater exerit, videtur denotari. Palthen. in not. p. 327.]

Barmbrac, Schoshündlein, bracco parvus. Lex Frison. t. IV. §. 3. *Qui occiderit canem acceptoricium, vel bracconem parvum, quem Barmbraccum vocant.* Quod perperam Lindenbrogius interpretatus, quasi *barm* sit parvus. Rectè H. Speelmannus, canis gremialis, quem sequitur Du Fresne. Vid. & Brac. & Aram.

BARRE, barra, repagulum, septum, *V. Du Fresne Glossar.* unde *Barri* castri Lotharingici nomen, *Chifflet. Comm. Loth. c. 1. p. 4.*

Chreobarrium, bardium, castrum doloris, septum sepulcri, Lex Sal. t. LVIII.

BARREN, verbarren, versperren, includere. Charta Argent. Obs. XVI. ad Königsh. p. 962. *alle strassen uns verbarret sint.* Et ipse Königsh. c. V. §. 76. *Do verbarrete men die Juden in der Judengasse.*

Glossæ MS. A. Sax. *Pearroc*, *clatrum.* V. supra *Barrig.*

Barret, *barretlis*, Birretum, capitis tegumentum, imprimis Doctorum. Nic. de Clemangis Lib. de Studio Theologico: *Non Cappa quippe doctorem facit, non Birreti magistralis impositio.* Vid. Du Fresne Glossar.

Barretlislüt, viri docti. Jo. Keifersp. Brosaml. fol. 45. *Wann Sigmund der Hertzog von Osterreich ettwas mit dem Adel redt, so zohe er allwegen die geschrifft der Weisen herfur, das verdross den Adel, und fragten in, wie es kem, dass er allwegen die Barretlislüt herfur züge. Da sprach er: Allein Got mag euch Kunst und Weisheit geben, und nit ich, und die natur gibt die. Aber us euwer eim mag ich einen grossen machen, und mag im land und lüt geben, silber und gold und gros reichtum. Darum zuch ich die Gelerten und Weisen herfür.*

Idem im *Narrenschif. fol. 15*, barretlisnarren, mitrati, birrati. Et fol. 28. *Es gon ietz Frawen wie die mann, lassen das har an den rucken hangen, und hont Baretlin mit hanen-federlin uf, &c.* Et postea: *Sihestu nit wie man iezunt silberin kleinat an barreten treigt, als schellen, und, das ganz ein schand ist, dass die weiber ietzt baret tragen mit oren. Die man tragen ietzund huben wie die frawen mit seidin und mit gold gestrickt. Sihestu nit wie die weiber hinden an den höptern Diademen machen wie die heiligen in der Kirchen.*

BAR.

BART, barba. Barbam aluisse Celtas atque Teutones Francosque veteres constat; de Cattis & aliorum Germanorum populis C. Tacit. de M. G. c. 31. *Et aliis Germanorum populis usurpatum rarâ & privatâ cujusque audentiâ, apud Cattos in consensum vertit, ut primum adoleverint crinem barbamque summittere, nec nisi hoste cæso, exuere votivum obligatumque virtuti oris habitum.* Vid. & Cluver. L. I. de Germ. antiqu. cap. XVI. Jo. Smetii Antiq. Neomag. pag. 70. ubi barbas veterum Sicambrorum seu Batavorum exhibet. Sed & more quoque aliarum gentium pro varietate affectuum & actionum, variè quoque barbam tractare consueverunt. Indignantium & iratorum erat *den Bart ufvangen.*

Fragm. MS. de Bell. Hisp. Caroli M. ℣. 4376.

Ther Kaiser zurnete barte
mit ufgeuangeme barte.

Aliud MS. recentius de eod. [Strik. c. X. S. 16.]

Als diu rede vernomen Bart,
Bo begunde Charl den bart
Vil zornichleichen streichen.
Er sprach wie wais er mich so weiben,
Das er also uf mich proget,
Ich hais der Romisch Voget:
Were Got nach seinem recht erchant,
so scholten mir pilleich elleu lant
Zu Rome wesen untertan.

Jurarunt per Barbam. Gobelin Person. Act. VI. c. 48. *Inter hæc quædam mulier, dum Rex* (Otto I. Imp.) *iter ageret, venit ad eum conquerens ei, quod vir quidam oppressit eam violenter, & ut justè judicaret, instanter petiit. Et respondit ei Rex: Dum reversus fuero, faciam justitiam. Et ait mulier: Domine, forsan tunc memor non eris hujus injuriæ. Et Rex demonstrata digito quadam Ecclesia propè situatâ dixit: Ecce illa Ecclesia sit mihi & tibi in signum memoriæ. Et his dictis profectus est. Deinde postquam rebus dispositis in Alemannia reversus est in Italiam, videns Ecclesiam prædictam, quam in signum mulieri dedit, mandavit vocari mulierem. Et mulier veniens ad eum dixit: Domine, vir iste, de quo querelam proposui, maritus meus legitimus effectus est, & jam peperi de eo. Et ait Rex mulieri: Dico tibi per barbam Ottonis (sic enim solitus erat jurare) oportet eum gustare dolabrum. Unde lingua vulgari Saxonicâ hæc verba protulit: Bi Otten barde he moth barden schmecken. Et sic viro adducto, jussit eum decollari.* ubi etiam nota decollandi morem non gladio, sed dolabro, i. e. *Parte*, bipennis aut securis, *Weichbild, c. 8.* De Jurej. per barbam, Thulemar. ad Freher. de Statur. Caroli M. Mentiri, pejerare, dicimus hodieque: *das leugstu in deinen bart nein.* Cæsarius Heisterbac. Lib. II. c. XXVI. *Pater meus recte mentitus est per mediam barbam suam.*

Barbam tangere aut & radere, erat mos adoptandi & patrinum fieri. Fredegarius Fragm. de Hist. Francor. p. 709. *Quadam vice Chlodoveus Rex Francorum & Alaricus Rex Gotthorum, qui sedem Tholosæ habebat, — cum pacem inire cœpissent hujus convenientiæ, ut Alaricus barbam tangeret Chlodovei*

BAR.

dovei effectus ille (illi) *patrenus.* ubi Th. Ruinart. Aimoin. L.I. de Gest. Franc. c. 20. *Et Alaricus, juxta morem antiquorum, barbam Clodovei tangens, adoptivus ei fieret Pater.* Collect. Hist. apud Canis. Tom. II. Antiq. Lect. *Cum pacem inire cœpissent hujus convenientiæ, ut Alaricus barbam tangeret Clodovei effectus Patrinus.* Paulus Warnefrid. L. VI. de Gest. Langobard. cap. 40. refert promissum, *ut ei barbam, sicut moris est, incideret, eumque sibi filium faceret.* Et Lib. VI. c. 53. *Carolus Princeps Francorum, Pipinum suum filium ad Liudprandum Langob. R. direxit, ut ejus juxta morem capillum susciperet: qui ejus cæsariem incidens, ei Pater effectus est.* Vid. infr. *Har.* Du Fresne ad Joinvill. Differt. XXII. p. 273. Et facit huc quod Sueonibus *Kegg* barba etiam de potestate & dominio usurpatum, *Olaus Verelius.*

Beim barte rupffen, bart ausrauffen.

Per barbam trahere, injuria culpabilis. Lex Longob. Lib. I. t. VI. c. 4. *Siquis hominem liberum, subito surgente rixâ, per barbam aut per capillos traxerit, componat Sol. VI. Si autem servum ministerialem, aut aldium, seu servum alienum rusticanum per barbam aut capillos traxerit, componat Sol. I. sicut pro una ferita.* Frideric. I. Imp. in constitut. de Pace tenenda: *Siquis aliquem ceperit, & absque sanguinis effusione fustibus percusserit, vel crines ejus aut barbam expilaverit, decem libras auri* (al. *ei*) *cui injuria illata esse videtur, pro compositione impendat: & judici viginti libras persolvat.*

Bart abscheren, injuria aut vindictæ species. Regino an. 546. *Dagobertus filius Clotharii postquam ad virilem ætatem pervenit, Sandragesillum ducem Aquitaniæ & carum consiliarium Patris, eo quod se quâdam contumaciâ despiceret, verberibus affecit & barbæ rasione deturpavit.*

[*Ungiparta.* sine barba. Gloss. Monf. p. 381.]

Barbam an Carolus M. aluerit? quæstio ad dignoscenda Diplomata genuina à supposititiis.

Neg. Welser. Freher. Gryphian. Crusius. Papebroch.

Aff. Rhetius de Stat. Roland. c. 1, 45. Thulemar. ad Freher. de Statur. Caroli M. Monatl. Unterred. 1691. pag. 9.

De variis causis alendæ barbæ tractat Jo. Geiler. *im Narr: Schiff. fol.* 27. ubi concludit: *Es sint andere die tragent bert aus uppiger eer,— das sint gros narren, sie haben als vil narren schellen, als manch har sie umb das maul und an dem kinn haben, so sie kein tugen noch weisheit in inen haben, davon sie rumreich mochten sein, so wollen sie von dem bart gelobet seyn, das sie etwas sunderliches habent. — Es seint darnach ander narren, die tragen halbe bert als stette seint uns einer seiten geschoren. Etliche tragen knebelbert, etlich bond ein klein stuklin an dem backen ston. Es wil yeglicher etwas besonders tragen, und ist alles narrenwerck.*

BASCHAE, Bassus, Vassus, Missus Dominicus, *Vid. Du Fresne Glossar. v. Vassus.* Chron. Königsh. c. 2. §. 236. pag. 145. *Der Baschae von Soffey.* Comes de Sabaudia. An. 1414. Alting P.II. Notit. Germ. inf. p. 8. *Vassos vocarunt, qui inter Beneficiarios minores, Vasallos dictos, caput longè extollebant.*

BAR.

BASGAWDA, vas in quo alia lavantur, Waschkot, Waschkessel. Vox Celtica vel Gallica, teste Martiali:

Barbara de pictis venit Bascauda Britannis.

Du Fresne Glossar. h. v. Boxhorn. Lex. Cambro-Britt. Compositum ex Waschen, & *Kot*, Kaut, Gawd, quod generatim receptaculum hominum & rerum notat, quod vide suo loco.

BASIL, robur, quercus, vetus Gallica vox. Ammian. Marcell. L. XXX. *Valentiniano post vastatos aliquot Alemanniæ pagos munimentum ædificanti propè Basiliam, quod appellant accolæ ROBUR. Robur, Veste.* Vid. Cluver. G. A. II. 4. p. 353.

BASILIVS. S. Basilii regulæ, fit mentio in Reg. S. Bened. c. ult.

BAST, virgula, Spiesruth.

C. Barth. L. 13. Advers. 4. *Bastum Germanicæ linguæ est: Bast enim fustem flexibilem, necdum satis firmâ rectitudine, notat.* Inde Gallicum *Baston*, Menag. Etym. Gallic. Inde *Bastonerius*, ῥαβδοφόρος, apparitor, *du Fresne Glossar.*

Glossæ MSS. ASax. *Tilio, lind vel Baest.*

Bast, bastum, basta, sarcina, clitellæ. Chronicon à Menagio hac voce in Etymol. Gall. allegatum: *Asinum stravit, &, ut rustice loquar, superposuit bastas.* Lexicon vetus: *Sagma, sella, quam vulgus bastum vocat, super quo componuntur sarcinæ: clitellas alii vocant.*

BASTARD, Königskind: Nothus.

Frid. III. Imp. in Privilegio Carolo Marchioni Badensi An. 1468. *Das alle und jede Bastardy genannt Königskinder in der Marggraffschafft zu Baden und allen und jeglichen andern enden und gebieten desselben und seiner erben, wonende, zugehören, und Ir sein und bleiben, und fur zu ewigen zeiten von niemand andern umb keinerley Leibeigenschafft, dienste oder andere aufsuchung, angelanget, erfordert und beswert werden sollen.* Simili privilegio gaudet Elector Palatinus, *Ordinat. Provinc. Palat. t. VIII.* Knich. *de Invest. pact.* c. 3. Limnæ. J. P. III. 9, 84.

Boxhorn. Lex. Britanno-Latin. *Bastardd, spurius, nothus, adulterinus, nullius filius. Mab il wyn à pherth. Hanc vocem inani conatu multum laborant à Teuton. Belg. Gall. Hisp. Ital. aliisque linguis deducere, quam nullo labore Britannam esse comperient, compositam à BAS, ἀβαθής, minimè profundus, & TARDD germinare, pullulare & salire, oriri, ut fontes. q. d. Qui non à profunda & antiqua nobilitate ortum deducit, sed qui nuper ortus est & germinavit. Bastardd dy Fost.* Conf. H. Speelm. Gl. Menag. *Etymol. Gall. h. v.* Ratio denominationis mihi eadem videtur, ac vocabuli *Bank-art*, de quo supra: *Bast* enim sedile est, sella, unde & *Basterna*, lectica thoro opposita. Aliter Kilianus hic.

BASTARNAS, Germanos fuisse, Vorburg T. I. pag. 46.

BAT, BATO, bonus, utilis, proficuus, vetus Celtarum vox atque Gothorum.

Botan Gothis proficere, Marc. V. 26. Joh. XII. 19.

Gebotan, restituere, reformare, Marc. IX. 12.

Gebetan, ASaxon. emendare, resarcire, bessern.

BAT.

Geteted beon, in integrum reſtitui, emendari.

Bato, Nomen Propr. Ducum Teutonicorum, H. Jun. in Batav. cap. 1. pag. 27.

Batava, Batavia, inſula cis Rhenum, Galliæ Belgicæ pars; (Incertus Panegyr. ad Maxim. & Conſtantin. Impp. ait: *Multa ille Francorum millia, qui Bataviam aliasque cis Rhenum terras invaſerant, interfecit, depulit, abduxit. Tu jam ab ipſis eorum regibus auſpicatus es, ſimulque & præterita illorum ſcelera puniſti, & totius gentis lubricam fidem timore vinxiſti.* Tacitus de M. G. cap. 29. *Omnium harum gentium virtute præcipui BATAVI, non multum ex ripa* (Gallica) *ſed inſulam Rheni amnis colunt, Cattorum quondam populus.* &c. Idem Hiſt. IV, 12. *Batavi donec trans Rhenum agebant, pars Cattorum, ſeditione domeſtica pulſi, extrema Gallicæ oræ vacua Cultoribus, ſimulque inſulam inter vada ſitam occupavere, quam mare Oceanum à fronte, Rhenus amnis tergum ac latera circumluit.* Conf. Alting. P. 2. Notit. Germ. inf. Vorburg. Vol. 7. pag. 15. & 57.) ita dicta ob paſcua præſtantiora, Dio Lib. LV. If. Pontan. L. 1. Orig. Franc. cap. V. Eadem & locorum *Battenbergiæ* & *Battenſuſen* denominatio videtur. Conf. Ph. Cluver. 2. *Germ. Antiq.* 30. ubi cum errores H. Junii aliquot taxaſſet, & Pontanus in Diſcepp. refutare conatus eſſet, ipſe vindicias egit.

Batten, Alemannis hodieque notat prodeſſe, expedire.

Hinc *Abettum*, auxilium, incitamentum, *Abbettator*, incitator apud Anglos, vid. du Freſne Gloſſar.

Batizo, melius, Gothis: Joh. 18, 14. *batizo iſt ainana mannan frawiſtgan faur managein.* melius eſt unum hominem mori pro pluribus.

Batiſta, optimus, Goth. Luc. 1, 3. *batiſta Thaiaufeilu*, optime Theophile. Pro quo Alemanni

Bezziſto: Tatianus: *Thu bezziſto Theophile.* Pr. §. 3.

[Kero c. 31. *pezziſtum* optimum, hodie dicimus contracte *beſte.* Ubi notari meretur, cum magna ſit literarum S. & Z. convenientia, promiſcue eas olim fuiſſe uſurpatas, cujus moris veſtigium Germani retinemus, quando duplex S. ſive Scriptura, ſive prælo ita ſignamus (ß) ut utraque figura ex S. & Z. compoſitionem exprimat. Palthen. ad Tat. pag. 277. vid. inf. in Paz. & Pezzira.]

Baz, *bezirun*, *beziſta*, Alem.

Otfr. V. ult. ℣. 193.

Bithiu iſt nu baz zi uuaro.

Quapropter eſt nunc bonum profectò.

Et ℣. 104.

Thie auur bezirun ſin.

Quæ verò meliora ſunt.

Idem I. 13, 20.

Barno beziſta.

Filius optimus.

Bazen, Verbum. Tatian. 55, 7. *in thero imo bazeta*, in dem es mit ihm ſich gebeſſert hatte. In qua melius habuerat.

BAT.

[Ad quæ ſequentia notat Palth. Primitivum *baz.* Otfrid. habet. I. 2. 46. itemque Anon. Rhytm. de S. An. pag. 393. §. 20. ℣. 307. quod idem eſt ac *bez*, cujus exemplum eſt in Willer. pag. 109. (ita quidem legitur in edit. Merulæ at in noſtra. VI. 2. *baz*) eſtque idem contractum ex *bezziro*, melior, quod paſſim occurrit, vid. Ker. cap. 2. 7. Germaniæ ſuperioris incolæ adjectivo utuntur *bas*, inferioris ſubſtantivum inde formant *bat*, melioratio, augmentum, unde verbum *baten*, proficere, lucrari. Ad hunc itaque modum veteres Franci *bazan*, melius habere dixerunt. Germani nunc *beſſern* dicunt. Hæc ille Not. p. 374.

Beizzirimo uuige. Meliori bello. An. R. de S. An. §. 33. ℣. 564. Hinc

Gibezzran, quod vide ſuo loco in G.]

Conf. infra *Beſſern.*

BATIN *ubeles*, maledicerent, Otfr. III. 20, 280. imprecabantur, à *beten* precari malè, de quo infra.

Hinc *Bathinodium*, precaria ſive exactio neceſſaria, *Nootbeete*, vide inferius *Beed.* & Not. §. 8. Chronicon Walciodorenſe MS. à du Freſne allegatum: *Conſtituit præterea, quatenus ex his duabus partibus & poteſtatibus quaſi gens una & populus unus, ſibi invicem familiæ hæreant, & ſine exactione contraria & bathinodii quaſi ... orinenſis homo ex Walciodorenſi poteſtate mulierem ſumens, legitime ſicut ſibi parem ducat: ſicut versâ vice ſimiliter Walciodorenſis de Florinenſi poteſtate mulierem ſumendo, faciet.* Ubi quidem Daniel Papebrochius à du Freſne laudatus, intelligit per Bathinodium jus *cunnagii*, vel *Mercheti*, quod Domini in filiabus ſubditorum habebant, quaſi ſit compoſitum à *Bett*, lectus. Verùm non loquitur illud Statutum Walciodurenſe, quod Florinenſes ſibi incorporaverat, de aliquo jure, quod Domini in ſuos haberent, id enim ſalvum manſit per hoc Statutum, ſed de tali, quod reciprocè Florinenſes à Valciodorenſibus exigebant, quoties ex uno loco in alium tranſirent novæ nuptæ, quod erat ſpecies vectigalis fiſco debiti, *Ab-* & *Einzuggeld*, à quo ſeſe incorporati mutuò liberarunt.

BATTIN, BATTIRE, ferire, percutere, batuere. Capitulare Aquisgranenſe Caroli M. an. 789. cap. 79. *linum battere.* Lex Salica vetus ex Heroldi editione tit. XXXVIII. §. 4. *Siquis ſervum alienum battiderit, & ei inſuper quadraginta noctes trigaverit opere ſua, Malbergo Daudinariæ XL. den. qui faciunt Sol. 1. & triente uno culpabilis judicetur.* De Malbergo hoc vid. Wendelin. in Nat. Sol. LL. Sal. Quod Editio altera declarat: *Siquis ſervum alienum flagellaverit, & in XL. noctibus operari non potuerit, XL. denariis, qui faciunt ſolidum unum, & triente uno, quod eſt tertia pars ſolidi, culpapabilis judicetur.*

Battere in ſcuria, i. triturare, Carolo Calv. *in Edict. Piſtenſi cap.* 29.

Tribattere, percutere, *L. Sal. t. XL.* §. 9. & 14.

Battutus, percuſſus, L. Alem. t. 98. §. 2. *Forbatudus*, juſtè occiſus, L. Baiw. t. 79. Decret. Childeb. II. R. Franc. an. 595. §. 4.

Bat-

BAT.

Battallen, battallare, pugnare. Königsh. Chron. cap. 2. §. 19. *Dieselben vier tusent rittent dike herus zu den XL tusenden, und battelletent miteinander.* i. quatuor illa millia egressi ad XL. millia, prælia bantur invicem. Et §. 186. *die mit patellende wurden erslagen und gefangen.* i. qui in pugna occisi & capti fuerunt. Item §. 195. *dis stritten und patellen tribent sie zwene tage.* i. hoc prælium atque pugna durabat per biduum. In LL. Baiwariorum

Batalare, du Fresnio est arma tractare, *T.* 2. *c.* X. §. 1. & *T.* 3. *c.* I. §. 14. si vera est lectio Lindenbrogii, sed potior est communis lectio *Bajulare*; etsi istam præferat du Fresne *in Glossario. h. voc.* & Menag. *Etym. Gall.* & Voss. *de Vit. Serm.* 4. 2. & Cassenev. *in Orig. Franc.*

Battalia, pugna, L. Burgund. Addit. 1. cap. V. §. 2. *Si ad battalia mulier foras curte suâ exierit, & aut vulnera acceperit, aut ei crinis incisus fuerit, imputet sibi, quia foras domum suam egressa est : & ab eo qui eam percussit aut crinem incidit, nihil quæratur.* Helmold. Chron. Slav. L. 1. cap. 92, 4. *hostem provocare & suscitare bathalias.* hodie *Scharmützel.* Conf. *Voss. de Vit. Serm. L. IV. cap.* 2.

BATONS HAVE vid. inf. Haben.

BAVDELING, vid. Bode.

BAVHVNG, Bauhnung, vide *Bouchen.*

BAVLEBVNG, vide infr. Dinghof.

BAVM, arbor, L. Sal. tit. XXVII. §. 24. *Ortobaum*, arbor hortensis, qui in horto est. Fortè *Chortobaum* rescribendum, hodie *Churtebaum*, vid. *Churt.* & *Fugila.*

BAVR, rusticus. vid. Buen.

Baurus, qui est morum agrestium, fœdorum, Alb. Argent. du Fresne Glossar. in voc. Baurus. it. Buring. & Burs.

Baurmiet, Jus Sax. Prov. L. 3. a. 73. *Sclavæ quoties copulantur, præstant suis Dominis mercedem copulationis. gebourve mede, Bumit*, gebür oder bauermiete recentiores, & explicant Hochzeitgeld. Est idem quod *Bedemunt*, supra.

Baurgilden, pagani, burgere in pagis, J. Sax. Prov. L. 3. a. 64. & 73.

BAZ, inferius, bassum.

Hinabaz, infra, Notk. Psalm. LXXXI. 1.

Inde *Bassus*, cantus, voce gravi, depressâ, non altâ. Bassa jurisdictio opp. altæ.

BAZ, melior, vid. Bat.

BE, *Bi*, *Pi*, pro, ad. Fragm. Carminis de colloquio Salvatoris cum Samaritana ỷ. 10.

Uuurbon be sine lipleita.
Comparabant ad suum victum.

Per, Notk. Psalm. XX. 2. *be imo*, per ipsum, Christum. Vid. *Bi.*

Bebiu, propterea, Notk. Psalm. XXV. 25. sed videtur leg. *bethiu.*

Beusculden, gratis, immeritò, Notk. Psalm. XXXIV, 7.

BEAN, cicer : Glossæ MS. AS. inde Bone, faba.

BEARMEN, vid. Arm.

BEBR, *castorius quasi lapis obdurat virilia* : Glossæ MS. ASax. & in F. *Fiber, bebr.*

BE.

BEC, rostrum Celtis. unde reliquum hodie, *Bicken, ufbicken.*

Bebchen, rodere. Fragm. de Bell. Hisp. Caroli M. ỷ. 1028.

Then bat ther wurm gebebchet.
Istum vermis arrodit.

Beccasse hinc Gallis. Bonaventura Vulcanius in Glossis : *Avis est, quam à rostri magnitudine Galli Beccasse, Belga Sneppe vocant.* Menag. Etymol. in *Acée.*

Beko, *Bekunno*, puba, tenta, Glossæ Lipf. ubi Somnerus: *Probare Sax. acunnian. Atque hinc forsan nostrum coming ofa lesson, or part, quando scilicet quis id quod dicturus est, sibi recenset, experiundi gratiâ, utrum id memoriter didicit, necne.* Propriè rostro tentare, *ufbicken.*

Bec-jaune, Gallis, *Gelbschnabel*, unde *Bejaune, Bejane*, Beanus. Vid. Gloss. du Fresne voc. Beanus. & Becca : becco.

BECKELING, BECKELHAVB. Vid. Backgena. & Buchel.

BECHE, tenebræ, caligo.

Otfrid. I. 5, 115.

Thaz er nan in beche
mit Ketinu zibreche.
Ut ipse (Christus) istum (Satanam) in tenebris
vinculis constringat.

Idem I. 10, 50. ex Cantico Zachariæ :

Mit droslu ouch thie gispreche
thie sizzent innan beche.
Solatio etiam hos alloquetur,
qui sedent intra tenebras.

Idem III. 24, 198. de Salvatore Lazarum resuscitante :

Joh eruuirbi thuruh not
Fon beche hera uuidorort.
Et revertere confestim
ex tenebris huc retrorsum.

Idem V. 9, 4. V. 20, fi.

Hinc possit deduci verbum Italicum *Abacinare* cum Aeg. Menagio, i. occœcare : Sed magis est, ut à bacino derivetur, vid. suprà *Bac.*

Reliquum inde est, *Bechswarz*, niger ut tenebræ.

BECHENNEN, vid. *Bekennen* & *Chunnen.*

BECHER, vid. supra Bac.

BECHERIDA, vid. Cheren.

BECHERTE *leut*, conversi. Hodie *bekehrte.* J. Augustan. fol. 69. b. *Umb alle becherter leut diener, hant die underanander icht ze clagen &c. das sol ein Burggraf richten.*

BECHORUNGE, vid. Choron.

BECLOKEN, vid. Clohhen.

BECNUODELEN, vid. Cnuodelen.

BEHTEN q. beechten, comparare.

Fragm. B. Hisp. ỷ. 1403.

Sib ne tharf nieman mit in behten.
Se non oportet quemquam cum iis comparare.

BED.

BEDIS, hinnan bedis, à modo, hinfüro, Notk. Psalm. LXVII, 25.

BEDIV. bedu, beede, ambo. Otfrid. II. 18, 8. de Lege & Prophetis:

Suntar ib mit thulti
Siu bediu uuola irfulti.

Sed ego cum patientia
illos ambos bene implerem.

Idem III. 7, 40. de Salvatore vincente mundum & ejus miseriam:

Mit sines selbes todu
uberfuar thiu bediu.

Suamet morte
transcendit hæc ambo.

Idem V. 12, 59. de modo nascendi ex Virgine permanente & de modo penetrandi fores clausas:

Ubar bedu det er thaz,
so thiu sin giuualt uuas.

In utroque fuit hoc,
prout Ejus potentia erat.

[Tat. II. 2. *beidu*, ambo.]

Bethen, ambobus. Otfrid. II. 14, 96.

Ih zellu hiu bethen thaz uuar.
Ego referam vobis ambobus verum.

Bedenthalb des weges, utraque via, Lib. Salic. Ebersheim. de Curia Dominic. Sigolzheim. Conf. Fr. Jun. *Glossar. Goth. voc. Ba.* & *ad Tatian.* 2. 2.

BEDVEN, Betuen, prohibere, Notk. Psalm. XXXIX, 10.

Betuot sin ora, obthurat aures suas, Notk. Psal. XLIII, 2. Psal. LXVIII, 16.

BEED, Bede, Bete, Beta, petitum, postulatum. Otfr. II. 4, 82. de postulato Satanæ, ut Salvator lapides converteret in panem.

Nim gouma uuaz er uuolti,
Uuaz sulih beta scolti.

Attende quid iste voluerit,
quid hoc postulatum significaret.

Notk. Psalm. XIX. 7. *Got iruolleie alle dina beta.* DEVS impleat omnes petitiones tuas. Vid. Bita.

Bette, concessio ad preces. J. Feud. Alem. c. XIX. fi. *Es mag kein Here kein gedinge liben an keinem gute das ein man von ime bet one sinen willen und bette.* i. Nullus Dominus potest expectativam dare de aliquo feudo, quo quis investitus est ab illo, sine ejus voluntate & concessione.

Kebeten, indicere. Notk. Psal. XLIX. 8. *uueliche zinsa er uns uuile indicere, kebeten.*

Beed, beete, precariæ, exactionis genus, quod olim precarium, postea necessarium factum est, *Freber. Gloss.* Salvian. de Gub. DEI Lib. V. p. 109. *Nihil Tributorum apud Vandalos, Gothos, ut ne Romani quidem qui inter eos vivunt, ista patiantur.* Tacitus de M. G. c. XV. *Mos est civitatibus ultrò ac viritim conferre Principibus vel armentorum vel frugum, quod pro honore acceptum, etiam necessitatibus subvenit.* Königshov. Chron. cap. 2. §. 6. *Servius Tullius der war der erste der zinse und Bete und Stüre erdochte zu heischende von dem Volcke zu Rome.* Vide ibi Append. pag. 1145. Ludovicus R. Germ. I. in Diplomate pro Monasterio S. Stephani: *Jubemus ut nullus Judex publicus — ad causas audiendas vel freda vel tributa vel thelonea exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas aut fidejussores tollendos, — nullas redibutiones aut illicitas occasiones requirendas — non ingredi audeat.* Hic in vetusta translatione *freda & tributa* redditur: *Schazung & bete* itemque *Redibitiones, Stüre oder bete.* Vid. Observ. V. ad Chron. Königshov. §. XXII. Acta Lindav. p. 350. Scilicet Synonyma sunt veteribus *Stüra* & *Bete*, & illam tributi vel collectæ speciem propriè notat, quæ non per Indictionem Regiam, sed cum consensu Procerum ac Statuum impetratur.

Richard. Imp. in Confirm. Privileg. Francof. VIII. Sept. an. 1257. Precariam vocat: *Preterea statuimus & mandamus ut omnia bona & prædia, quæ hactenus cum prædictis civibus PRECARIAM Imperio persolverunt, quomodocunque ad loca religiosa vel personas alias Ecclesiasticas vel mundanas prædicta bona devolvi & transferri contingat, sunt ante ad solvendam PRECARIAM bona ipsa nihilominus teneantur.*

[*Beethe*, ordinaria contributio, quæ juris dispositione, puta lege publica in casus certos solenniter constituta est, & regulariter possessores prædiorum gravat omnes. Bocerus de Collect. cap. 6. v. *Obrbede.* An huc pertinet, quod in Registraturis anno 1332. confectis Erffurti ab Herm. de Bibra Provisore des Maintzischen Fuhrwerckshofes extat? *Homines Slabi in Melcdorf in Titelstett & Dagherstett, dant Dominica Lætare Vice Domino decem solidos denariorum nomine BETEMUT singulis annis.* Effurtenses in Unvermeidlicher Vorantwort. f. 20. ei referunt, quod habet Zacharias P. R. in epist. ad Bonifacium. Impetrare à Francis ad reddendum Ecclesiis vel Monasteriis plus non potuisti, quam ut invertente anno ab unoquoque servorum duodecim denarii reddantur. Reinesf. Vocab. MSC. Theot.]

[Hubertus Thomas, Leodius, in Chronico brevi civitatis Heydelbergensis, Vitæ Friderici II. Electoris Palatini subjuncto, p. 301. hæc refert. A. MCC LXXXIX. Sequuta est transactio inter civitatem Heydelberg super petitione (quam vocant die Beed.) ad CCCC. libras Hallenses. Cujus tenor fuit talis. *Nos Sculteus, Scabini ac universi cives in Heydelberch, tenore præsentium profitemur, quod cum Serenissimus Dominus noster Ludovicus, illustris Comes Palatinus Rheni, Dux Bavariæ, inspectis nostris defectibus, quos sustinuimus, hanc nobis gratiam fecerit, quod in proximo festo Beati Martini & in subsequenti termino, pro petitione (die BEED uuolgo) quolibet anno, de quadringentis libris Hallensibus stare vult contentus: nos è converso promisimus & promittimus per præsentes, quod ei eandem summam, quadringentarum librarum annis singulis in dicto termino persolvamus, dantes ei in testimonium pre-*

BEG.

præsens scriptum. Dat. Heydelberg. an. MCCLXXXIX. XVI. Kal. Martii. Appensum est Sigillum in cera flava habens aquilam uno capite, cum Literis. *SIGILLUM CIVITATIS HEIDELBERGÆ.*]

Betwan, obligatus ad Betam.

Bedemunt, præstatio pro concessione nuptiarum à Domino in cujus mundio & potestate nupturiens est, non ab ore, quod oretenus impetretur, ut visum Schottelo Lib. 2. de Ling. Germ. cap. 12. pag. 466. & de Jur. Sing. cap. 1. §. 35. & cap. 2. §. 13.

Vid. supr. *Batin* ; *Batinodium.* & *Beten.*

Conf. du Fresne Glossar. v. Auxilium. & Beda.

Beed vid. Bet.

BEFEHDEN, vid. *Febed.*

BEFEHT, species consuetudinis Franciccæ, quam describit du Fresne Glossar. h. voc.

BEFILLIDI, prosterneret. Glossæ Lipsii. ibi Somnerus : *Sax. Afillan, præcipitare, unde nostrum to fall i. e. cadere. item to fell, dejicere, de qua voce plura in Fellon fal.* hodie, *gefellet*, gestürzet. Notker. Psalm. VII, 16. *Si indeta die gruoba dar si Christum befellen uuolta.* Synagoga aperuit foveam, in quam Christum injicere, detrudere volebat.

BEGANGEN sine ea, legem ejus requirant, Notk. Psalm. CIV, fi.

BEGE, *Begyne.* Lambertus le Begue, auctor Beghardorum & Beguinarum, circa A. C. 1180. teste Aegidio in Radulpho Episc. Leod. c. 52. Chron. Belg. M. pag. 193. *Begart* ex Beg-art, Begini generis. *Begyne*, Begi discipula. Matthæ. Paris. an. 1243. *Eisdem temporibus quidam in Alemannia præcipuè, se asserentes Religiosos, in utroque sexu, sed maximè in muliebri, habitum religionis, sed levem susceperunt, continentiam & vitæ simplicitatem PRIVATO VOTO profitentes, sub nullius tamen regula coarctati, nec adhuc ullo claustro contenti.* Quod institutum ab initio non malum videtur fuisse. Vitam enim Ascetriam & monasticam jam tum olim etiam privatis in ædibus Christiani exercuerunt, *Novell. V. cap. 3. ibi : nisi tamen quidam eorum.* Nicolai Papæ rescriptum *can. 20. q. 3. c. 4.* J. Goth. *ad C. Th. de Episc. c. 20.* Et refert exemplum ejusm. virginis monialis privato voto, quæ se ad repellendum amasium, excæcavit, quod dixerat iste, se captum ab oculis ejus illicibus, Autor Prati Spiritualis, Jo. Moscus, Abbas, in Biblioth. Patr. T. 2. p. 560. cap. 60. Mox tamen propter abusus Impp. improbarunt, tum ex civili ratione & ob præjudicium Reip. speciatim Decurionatus, *l. 26. C. de Decur.* tum ob scandala evitanda, *Novell. 133. cap. 1.* itemque à Conciliis & Pontificibus Rom. ob errones dogmata, quæ recenset Clemens V. damnata in Synodo Viennensi an. 1312. *cap. ad nostrum. 3. Clementin de Hæretic.* & Johan. XXII. an. 1317. sub Bulla publicari fecit. *Vita I. Joh. XXII. pag. 120.* Jac. de Königshov. cap. 3, 91. de eodem Papa : *und gebot ouch das men alle Beginen und Zullebruder oder Begebarde solte abetun die do anders Kleider drugent denne andere weltliche lüte.* Cur *zullebruder* dicti, pauperes fratres, mendicantes, q. d. vectigales fratres, vectigal autem zoll eleemosynam stipemve hic denotat. Quod tamen an. 1325. Johannes XXII. Avenione temperavit, & permisit mulieribus fide dignis, quæ nec culpabiles nec suspectæ, sub habitu Beguinarum vivere, *cap. Ratio recta. Extrav. comm. de relig. Domib.*

Jo. Keisersperg. fol. XI. *Jungfrawen, Schwestern, und Begynen, die nit offentlich kuscheit geloben, aber bei inen selber.* Et postea : *Es ist ein missbrauch das die jungen Begynen zu den siechen gond. Ja der siech tut inen nüt : Es ist war. Ist die frau siech, der man ist aber nut siech. Ist der man siech, der knecht in dem hus, ist nut siech, oder der vetter der zu siechen gat und kumpt ligen, wie er lebe. Sie gond auch etwan us essen, es were besser, du schiktest inen heim. Es solt den STAT nieman an sich nemen under den frawen, sie wer denn viertzig jar alt, wiewol etlich sprechen, sechtzig jar.* Idem fol. 70. *das ding seind ir schuldig zu wissen, es ist nit Begynen theding.*

Conf. du Fresn. *Glossar. Begh.* & St. Baluz. *T. 1. Vit. Pontif. Aven.* Kilianus : *Beghyne, virgo sacra, virgo vestalis, mulier monastica, monacha : vulgo Beguina. Sunt autem Beguinæ mulieres religiosæ nulli voto adstrictæ, in sacro muliebri contubernio viventes, quamdiu illis gratum est. Joach. Hopperus à beginnen i. incipere deducit, quod principium sive initium quoddam rei monasticæ ponant.* [Idem de Hoppero refert Dieсmannus, sed addit : Multo tamen verisimilius alii, vel à *Begga*, Sorore S. Gertrudis, vel à velo capitis, *beguin* appellato, vel à *Philippo la Begue* nomen hoc mulieres istas accepisse tradunt. vid. Chokier 2. Fac. Hist. 14. pag. 218. sqq. Hoornbek Exam. Bull. contra Jesuitiss. pag. 13. sqq. Menag. Orig. Ling. Gall. pag. 89. Hæc Diecman. Spec. Gloss. pag. 18.]

BEGEGVNSTA, cœpi, Glossæ Lipsii. ubi Somnerus : *Hoc Saxonibus, Verstegano teste, ongan : longe autem propius nostrum Begun. utriusque origo à Sax. onginnan, Belg. Beghinnen, incipere.* Vid. supra *Anakin.*

BEH, bech, pix.

Otfrid. V. ult. 47.

Thar thultent beh filu heiz.

ibi patiuntur picem multùm calidam.

Francis : *Sbeh, Shebs.*

Unde compositum *Shebs-bart*, picis sylva, *Specbsbart* apud Francofurtum. Willich. in *Tacit. de M. G. P. II. c. I. p. 562.* C. Celt. *de Herc. Sylv. p. 743.*

BEHABEN, BIHABEN, BIHEBEN, BIHALTEN, tenere, tueri, servare. *Einen sohen und behaben*, captivum tenere, J. Arg. ut & simpliciter *behaben.* Königsh. Chron. c. V. *§. 191. behubent das Stettlin und die zwo Vesten in Brumat inbendes und Kriegetent doraus.* i. tuebantur opidum & duo castra in Brumat occupando & exinde militabant. Idem cap. 1. *§. 37.* de Pharaone populum non dimittente : *do behup er das Volg alsó vor.* tenuit, retinuit populum ùt ante.

Otfr.

BEH.

Otfr. III. 2, 36. de DEO Christo:

Ther so krefftiger ist,
Bihabet thaz in uuorolt ist.
Qui potentissimus est,
Tuetur quodquod in mundo est.

[Tat. c. 215. §. 14. Verba Pilati refert, dicentis. *Ir habet bihaltera, faret, inti bihaltet soso ir uuizzit.* Habetis custodiam, ite, custodite sicut scitis. Ibid. *Sigilonte then stein mit bihalterin.* Signantes lapidem cum custodibus. Ita quoque Stryker de Exp. Car. Hisp. Cap. 1. Sect. 1. *Der in behalten hate.* qui ipsum custodiebat. In Suevia adhuc *Ein behalter* dicitur locus in quo aliquid custoditur.]

J. F. Alem. c. 3. §. 2. *Ein ieglich Pfaffe der von Ritter Sart ist, der mag wol behaben lehn zu sime libe.* quilibet clericus originis equestris potest utique feudum tenere ad dies vitæ.

Beheben mit dem eide, jurato asserere, obtinere. J. Arg. Lib. I. cap. 30. utraque, prior & hæc significatio uno in capite occurrit: *Dernach so git er* (der Munsmeister) *die andern* (phennigmaße) *alsament als gar uf. das er bihebet mit dem eide das er nichts nicht habe, noch niemanne wisse der si habe. und dise ysenin zeichen dilget man unt briket si, unt git dem Munsmeister wider, oder behebet si mit des Bischoffes urlobe ganz und unzerbrochen.* Præterea alia omnia ita ex toto resignabit quod jurabit, se nec habere plura, nec scire aliquem habere. in quibus formæ delebuntur & frangentur, fragmentaque monetario reddantur aut ipse de licentia Episcopi integra & illæsa retinebit.

Beheben zu den Heiligen, pro quo & *Bereden* dicitur, est jurare per Sanctos vel super reliquiis Sanctorum. Jus Feud. Alem. c. XXVI. §. 2. *Got der Herre für sine Man und behebet zu den Heiligen das er nit en wisse, das das gut versezet was.* Adit Dominus ad Pares suos juratoque asserit, se nescivisse, quod feudum fuerit oppignoratum. Cap. XXXI. *Behebet der Herre das gut mit zweien gezügen zu Ime selber, das er sin eigen oder sin lehn si: So hett er das gut behebet.* Si jurat Dominus mettertius sive cum duobus Sacramentalibus, feudum esse suam proprietatem vel feudum &c. & passim.

Beheben sin recht, causam obtinere, victorem fieri. J. F. Alem. c. XLVI. *und behebet der man domit sin recht*, & obtinuit vasallus causam. Et cap. 71. §. 4. *So hett der Herr verloren und der Man behebt.* Tunc Dominus causâ cadit, & vasallus victor existit. Sic & *Obtinendi* verbum in jure feudali Longobardico dupliciter accipitur & pro juramento, & pro victoria, 1. F. 4. §. 2. & 1. F. 12. ib. Bitsch.

Behaben mit urteil und recht, obtinere per sententiam, Frid. III. Imp. in Diplom. super Præbenda Regali, an. 1492.

Behalten mit dem eide, idem quod beheben, jurare. Rupertus Imp. an. 1404. privilegium dedit Senatui civitatis Wormatiensis, *das wann dem Rate zu Wormß usswendig Wormsse ein rechte erteilet werde, mit dem eide zu behalten, und die Wiederparthie meynen das alle personen die in dem rate zu Wormesse geborent, komen sollen fur das Gerichte, da sich dann die sache verhandelt hat, das vorgenannt rechte mit dem eide also zu behalten, das In und der Stat gar zu swere und schedelichen wer, wann sie verderplichen davon werden mochten — Ordnen, wann — obgenante Burgemeister und Rat soliche rechte zu behalten erteilet wurde, und sie in irem Rate zu W. dasselbe rechte samentlichen uff ire eide erkennent und behaltent, dass sie das in derselben massen als sie dann also uff ire eide erkennent und behaltent, von worte zu worte sch[...]en und mit ire Stat Ingesigel versigeln lassen sollent, und das danne eyme yren gesworen Heymburgen beuelhen damit fur das an das gerichte — zu rijten, das dakein zu foren und zu verkunden, und auch an der obgenanten B. und Rats aller stat daselbe rechte alsdann furbaz daselbs fur gerichte zu behalten und zu tun, Wollen wir das das — ganze Krafft — haben solle — als ob die obgen. B. und R. aller selber genwertige weren soliche rechte zu behalten.* &c. Wenceslaus Imp. in confirmatione Regalium Archi-Episc. Colon. an. 1396. Dom. Oculi: *Mit sinem eyde bekant, begriffen und behalten.* Conf. *Comm. ad J. F. Alem. c. XI.* 1.

Behebe menschen, Continentes. Keiserspergs Brosaml. fol. 69. *Behebe menschen, in denen anfechtungen ufgond, aber sie geben inen keinen ustrag.* Continentes, in tentationibus excitantur, sed non dant exitum eis.

BEHALBEN, vid. *Halb.*

BEHALTEN, vid. supra Behaben. [Apud Tatian. c. 69. 2. *behalten* significat observare. Dicitur enim *Behieltun tho thie Scribara inti thie Pharisæi, oba her in Sambaztag heilti.* Observabant autem Scribæ & Pharisæi, si in Sabbatho curaret. Et notat quidem Palthen, p. 380. *Behalten* non tam esse observare, quam observata memoria tenere; Quod tamen hoc Tatiani loco, *behalten* observare notet, res ipsa de qua sermo, dubitare non sinit.]

Behalter.
Behaltener. } vid. Halodan.
Behaltnis.

Beharto. vid. Hart.

BEHATVO, retrorsum, Glossæ Lipsii.

BEHELETE, vid. *Helen.*

BEHOF, behuf, notdurfft. Chron. Sax. *Des se behof hadden*, necessaria quibus indigebant.

BEHVDAN, impedire, verhüten, verhindern. Willeram. Cant. Cant. cap. 2, 1. *Thiu thorna ne mugan thie lilium behudan, siu ne wassen ande bluoye under hin.* [In nostra edit. ita legitur: *Die dorna ne mugen die lilion beduhan, siu ne uuahse unte bluoie unter in.* conf. inf. voc. *Bethuuuan.*] Spinæ non possunt impedire lilia, quin crescant & floreant inter ipsas. conf. inf. Hoodan.

BEHUGNIS, vid. inf. Hugen.

BEIAG, venatio, bejagen, Chron. Königsh. cap. V. §. 151. p. 333. [*Bejaen*, hodie erjagen. Striker de Exp. Car. Hisp. cap. 1. S. 3. p. 4. *Di ere het bejait*, honorem acquisivit, *er hat ehre erjaget.*]

BEIER, BAIER, Baiwarn, Baiarii, Bavari.

Fragm.

BEI.

Fragm. MS. de B. Hisp. Caroli M. ℣. 943. de gladio Caroli M.

Uuaz man tha uunderfane uant.
Naimes there Beiere wigant
Vorte is uone Beieren.
Thaz urkunde wil ih iu zeichen.
Ther Smit hiez Madelger,
Thas selue swert worhte er
in there Stat zo Regensburch.
Iz wart mere unde got,
tho sin Naimes ther Herzoge phlach.
Er gaf iz Karle sineme Herren.

Vid. voc. *Naimes*. Vorburg. Vol. VII. pag. 219.

Quia Tassilone deposito, provincia Bavariæ non Duci, sed Comitibus commissa fuit à Carolo M. teste Presbytero Ratisp. in Chron. Bavar. p. 13. itaque Dux Naamam non Bavariæ, sed Bavarorum militum Dux militaris fuerit, aut titularis, ut Witekindus Saxoniæ, aut fabulosus, ut putat Freher. ad d. Chron.

Peiere, Bavari, Rh. de S. Annon. ℣. 319.

Beirelant, Rhythm. de S. Annon. ℣. 296. Bavaria.

Beierisch, Bavaricus. Rh. de S. An. ℣. 305.

Vid. inf. *Boien.*

BEIN, vid. *Bain.*

BEITEN, exspectare.

[*Tribtin peitoot unsih tagelihhin.* Dominus exspectat nos cottidie. Kero Prol. p. 18.

J. Feud. Alem. cap. XXVI. §. 4. *Man sol ime beiten unz das er kumt.* Exspectandum est, donec redeat.

[Striker. Exp. Car. Hisp. *Weder er lenger mochte peiten.* Utrum deberet diutius morari, seu manere hic.]

Vid. Biten.

BEITTEN, mordere, vid. *Bizzen.*

Beittendiu, vid. Bizzen.

BEIZEN,

Irbeizta bara nider, descendit, Notker. Psalm. XVII, 10.

Vid. supra *Baiz.*

BEK, Boko, vid. Bec.

Bekennen, cognoscere, agnoscere, scire. Rhythmus de S. Annone §. 8.

Ob ir uuillit bekennin der burge aneginne.

Si vultus scire urbis primordia. adde §. 14. 35.

Willeramus in Cant. Cant. 1. 4. & ibi Fr. Jun. pag. 6.

[Striker. de Expedit. Caroli Hisp. Procem. p. 2. Ubi & Scherz. in Not. locum ex Ottonis Dimmering. Itiner. MSCto adducit, in quo *bekennen* eodem in significatu occurrit. Idem significat *Bechennen*, quod vid. infr. in *Chunnen.*]

BEKEREN, immutare, Capitul. Franc. IV. 19.

BEKVNDEN, bekant machen, vid. Chund. & Kund.

[BELANGEN, desiderare, hodie *verlangen*, quo sensu *langen* occurrit ap. Otfrid. I. 18. 86,

BEL.

Striker de Expedit. Caroli M. Hisp. Sect. 15. pag. 42.

Die Fursten belanget sere,
Die lange hie gewesen sint,
Si sehen gerne Weip und Chint.]

BELCH, legitur apud Otfridum IV. 21, 27. in editione Flaciana, & aliàs nullibi, emendandum

Beldi ex MS. pertinet igitur ad vocem *Bald*, quam vide supra.

BELDI, BELDIDA, vide *Bald.*

BELENT, Notk. Psalm. XVI, 11. Sed vox suspecta.

Bellende canis, Ryth. de S. Annon. ℣. 696.

BELGEN, irasci. Vide supra *Abulkii.* Glossæ Lipsii : *Belgen, irasci. Belgon sal, irascetur. Bilgis thu tih, irascere.* Notk. Psalm. VII, 12. [Tatian. X, 1. *Tho Herodes gisah, uuanta her bitrogan uuas von then Magin, balg sih harto.* Quum Herodes videret quoniam illusus esset à Magis, iratus est valde.] In Alsatia & Belgio hodieque usitatum. Atque Abr. Mylius de Ling. Belg. cap. XX. putat *Belgum* nominatum quasi indignatorem, ùt Argentoratenses Zornii, & Belgas quasi indignabundos & irritabiles. Certè BELGARUM NOMEN esse Germanicum, ex eo constat, quia populus hic fuit originis Germanicæ, & Rhenum transierat, ac Gallos suppresserat iis in terris à se occupatis, ùt constat ex Julio Cæsare Lib. II. de Bello Gall. cap. 1. 2. sqq. ubi scribit, *à Remis se fuisse edoctum, plerosque Belgas* (nam & Galli commixti erant Belgis dominatoribus) *esse ortos à Germania, Rhenumque ANTIQUITUS transductos propter loci fertilitatem ibi consedisse, Gallosque, qui ea loca incolerent, expulisse : solosque esse, qui patrum nostrorum memoriâ* (sunt verba Julii) *omni Galliâ vexatâ, Teutones Cimbrosque intra fines suos ingredi prohibuissent. Quâ ex re fieri, ut earum rerum memoria magnam sibi autoritatem, magnosque spiritus in re militari sumerent.* Quæ notatio sit vocabuli hujus obscura est, & refert Cluverius de Germ. Antiq. varias conjecturas, Lib. 2. cap. 3. Quando autem hæc transmigratio facta sit, non certò constat. Facta autem fuit ante irruptionem Teutonum & Cimbrorum, quæ contigit anno ante N. C. CXI. Vide infra voc. *Deut.* Unde Julius ait, *Patrum nostrorum memoriâ ;* idque longo tempore, quod Julius vocat *antiquitus.* Unde patescit aliam Germanorum migrationem transrhenanam fuisse, cujus meminit Corn. Tacitus, *de Mor. Germ. cap. 2. Ceterùm*, inquit, *Germaniæ vocabulum recens & nuper additum : quoniam qui primi* (non simpliciter primi, sed primi inter istos, qui Taciti aut patrum tunc memoriâ transgressi, Tacit. *Histor.* IV. 73, 6.) *Rhenum transgressi Gallos expulerunt* (ipsos Belgas ex parte) *ac nunc Tungri, tunc Germani vocati.* Quæ transmigratio post Cimbrorum impetum facta fuerit, oportet, & postquam Belgæ cum Gallis coaluerunt, & pro uno populo habiti, unde Galliæ Belgicæ nomen. Quod vero Tacitus de nomine Germaniæ ait

BEL.

recens additum fuisse, de eo *vide infra in voc. German.*

Belgi, vid. Bulge.

BELIBEN, mori, vide infra *Liben* & *Biliben.* Hodie : Bleiben, scil. tot, Rhythm. de Ludovico Rege ℣. 76. & alibi passim.

BELIGET, vid. *Licke.*

BELLAGIN, bellagines, Gothis Leges. Jornandes *de rebus Geticis.* cap. XI. *Diceneus Gothis Physicam tradens, naturaliter propriis legibus vivere fecit, quas usque nunc conscriptas BELLAGINES nuncupant.* Ubi Bonav. Vulcanius annotat : *Bellagines Gothicum vocabulum esse nemo mihi persuaserit, sed ex Gothico corruptum. Id verò fuisse crediderim WELHAGEN brevitatis causâ ita contractum a WELBEHAGEN, quod significat Beneplacitum ; ita ut Bellagines meâ quidem sententiâ nihil aliud sint quàm Placita Principum ; quæ fortassis iis temporibus, ùt & hodie, in hanc formulam desinebant,* Want ons allo gelieft, *quod idem est ac si dicas :* Want ons allo welbehaegt. *Quod verò prima vocabuli litera W. in B. mutata fuerit, vitio aliarum nationum factum putarim, quibus pronunciatio gemini V. plane est insolens ; ac præcipuè Hispanis, quos (quemadmodum olim Ebræi Ephratæos pronunciatione vocis Schiboth semel explorarunt) nulla ratione certius cognoveris, quam ex vocis alicujus, quæ geminum V. habeat, pronunciatione. Audies enim statim pro* Water & Wijn *pronunciantes* Oubater, & Oubin. *Prius enim V. in W. pronunciant ùt V. vocalem suô more, scil.* Ou. *(neque enim v. breve sive Gallicum agnoscunt,) alterum vero V. in W. pronunciant ùt B. Quod quidem vitium non tantùm in posteriore litera gemini W. committitur, sed in omnibus aliis vocabulis, quorum Syllaba aliqua ab V. consonante initium facit. Qui quidem error in Latinis etiam Glossariis est frequentissimus, in quibus promiscue B. pro V. consonante, & V. pro B. positum reperias ; ut in Glossariis utriusque Linguæ, quæ jam apparo, ostendam. Mirum autem videri non debet, si vocabulum hoc* Bellagines *ab Hispanis ita corruptum censeam, quum verisimile sit Leges hasce à Regibus Gothorum in Hispaniâ fuisse conditas. Neque enim Gothi uspiam diutiùs continuata Regum serie, quàm in Hispaniâ Regnum obtinuerunt. Et Isidorus eas ipsas Leges Latinas fecit. Sed erit de his alias commodior dicendi locus, quum secundas meas in Origines Isidori curas edam ; ubi & de Longobardicarum Legum inscriptione, & aliis aliorum librorum veterum appellationibus agam;* Laterculi *videlicet*, Codicis Homerici *ἐκ τȣ̃ Νάρθηκος dicti, & vetustissimi* Codicis Hispanici, *cui titulum faciunt : EL LIBRO DEL BEZERRO.* Alii postea hanc vocem compositam ex *By* & *Laga*, i. e. Villæ Lex, sive Lex Municipalis, Vide du Fresne *Glossar. voce hâc Bellagines & Bilage.* Gothis *Bauan* est habitare, *Bauain*, domicilium, Marc. V. ℣. 3. Islandis *Byr*, urbs. Vide & *Bille* infra. Loccen. Lib. 2. Antiq. Sueo-Goth. cap. 2. pag. 49.

BELOUUAN, vid. *Loube.*

BELT, mare Balthicum, Sinus Codanus, Ost-See, Chron. Sax. an. 944. *Oldenborch is geheten na Wendescher tungen Stargarde, unde is de ende der Wendesche lant, unde ligt in Wigarien in dat westen des mers, dat dar het de BELT in dem ende des Stichtes Enkede, Sudeyland unt Femeren.* Helmold. *Lib.* 1. *cap.* 1. *Chron. Slav. Slavorum populi multi sunt, habitantes in littore Baltici maris. Sinus hujus maris ab occidentali Oceano orientem versus porrigitur, appellatus ideò Balticus, eò quod in modum balthei longo tractu per Scythicas regiones tendatur usque in Græciam. Idemque mare Barbarum seu Pelagus Scythicum vocatur, à gentibus, quas alluit, barbaris. Hoc mare multæ circumsedent nationes. Dani siquidem ac Sueones, quos Northmannos vocamus, septentrionale littus & omnes in eo obtinent insulas. At littus Australe Slavorum incolunt nationes, quorum ab oriente primi sunt Ruzi, deinde Poloni, habentes à Septentrione Pruzos, ab austro Bojemos, & eos, qui dicuntur Morahi sive Carinthi atque Sorabi.* Adamus Bremensis de Situ Daniæ.

Vita S. Anscharii Episcopi Hamburg. in Mabilloni Actis Ord. S. Benedicti Sec. IV. P. 2. p. 77. *Aldenburch civitas magna Slavorum, qui Waigri dicuntur, sita est juxta mare, quod* Balticum *sive BARBARUM dicitur, itinere diei ab Hammaburg.*

Balth, nomen Regis Wisigothorum, qui è Scandia migrantes ad Balthici maris oram aliquandiu imperarunt : unde Balthorum familia illustris, *Vide supra Bald, audax.* Socrates Histor. Eccles. 4. 33. P. Diaconus 12. 12. Petav. Ration. Tempor. P. 1. L. 6. cap. 14. & ipsius maris appellatio quibusdam videtur.

Balthia, Scandia, Scandinavia, Basilia h. e. Suecia & Norwegia, non insula ùt Plinius putat, sed peninsula, vagina gentium Jornandi. Ferrarius in Lexic. Geograph. tradit, Baltiæ apud Platonem mentionem fieri, quod non est. Xenophon Lampascenus fuerit fortè. Plinius Lib. IV. Sect. XXVII. *Xenophon Lampascenus à littore Scytharum tridui navigatione insulam esse immensæ magnitudinis BALTIAM tradit, eandem Pytheas Basiliam nominat.* Sententiam Helmoldi supra laudatam veram esse confirmat Ol. Verelius, *Not. in Hervarar Saga cap.* 1. *pag.* 17. *Admodum*, ait, *frequens antiquis fuit maris denominatio à* BELTE, *i. est cingulo, quod undique stringat, circumdet & liget terram continentem, insulasque. Ju Trideilum : Laugur er landa belte, h. e. Mare terrarum cingulum.* Et post multa : *Fallitur proinde quisquis existimat BELT proprium esse nomen freti illius inter Selandiam & Fioniam, uti & alterius illius inter Fioniam & Jutiam, cum commune sit nomen, vel potius Metaphorica Maris appellatio.* Quod tamen *κατ' ἐξοχὴν* huic mari speciatim impositum cernitur. *Vide infra Sund.* Aliam Alb. Kranzius *Lib.* 2. *Vandaliæ*, *cap.* 17. non à Baltheo sed à Balte, dem Belt. Quem & Ortelius sequitur. At Matth. Prætorius *in Orbe Goth. Lib.* 1. *cap. VI. §. V.* Sarmatis suis ac Scythis hoc mare atque insulam asserit, atque ex istâ Lingua originem deducit, quasi *Alba terra :* Sed hypothesi paradoxâ totus ille liber nititur, quâ subrutâ, opus concidit : Sicut Rudbekii Atlas.

BELTIS, *vide infra Betlid.*

[BENAMEN, certe, revera. Striker. de Exp. Car. Hisp. Procem. p. 3.]

[BE-

BEN.

[BENAVENTONOLANT, Iſpania. Gloſſ. Monſ. p. 417.]

BENEIMDON *ze ſteccbene*, ſtatuerunt defigere, hodie *ſich etwas zu thun vornehmen*. Notker. Pſalm. XVI, 11. conf. inf. *Nam.*

Beneimeda, teſtamentum, diſpoſitio, propoſitum, Notk. Pſal. XXIV, 10. 12. & Pſal. XLIII. 18. Pſalm. XLIX, 5. 9. 16. *beneimſchrifft*, Pſalm. LXXIII, 20. Imprimis Pſalm. LXXXII, 6. Pſalm. XCIII, 13.

Forebeneimet ze ewigemo libe, prædeſtinati ad vitam æternam, Notk. Pſalm. LXXXVII, 12.

Benuſt, binuſt, mit benuſt uberwinden, de maleficis, Datt de P. P. I. 1, 70. vernemen, cauſæ cognitio.

Benemede, deſcriptio, benennung. Chron. Königshov. cap. V. §. 28. pag. 275.

BENGEL, fuſtis, baculus. *Bengeln*, fuſtibus cædere. Jus Argent. Vid. Franc. Junii *Gloſſar. Goth. pag.* 82.

BENNA, Benne, Wenne, Wanne, Vaſis genus. Vita S. Remigii apud Surium, XIII. Januarii: *Accepit cereviſiam in Vaſculis, prout potuit, quæ omnia in vaſe, quod vulgò BENNA dicitur, collocavit.* Item vehiculi genus *Wen, Wegen.* Feſtus: *Benna linguâ Gallicâ genus vehiculi appellatur; unde vocantur Conbennones in eâdem benna ſedentes.* An inde *Compan?* Eſt vox hodieque in Alſatiâ uſitata, *eine Benne*, aliàs *ein wagen mit einer ſlechten. Vide infra Carr*, carpentum.

Benerth, ſpecies Angariæ & ſervitii, quod curru fit. Lambard. in Itinerar. & du Freſne *Gloſſar. Lit. B.*

BENNA, crux aurea Moguntina. Vid. Spiegel. ad Guntheri Ligurin. Lib. 1. pag. 288. & B. Rhenan. Rer. German. Lib. 2. pag. 303. Gloſſar. du Freſn. v. Truverenſ. Kyrinad. Annal. Trev. P.

BENSCULDEN, vid. *Schuld.*

BENUMEN, *Vide infra Namen.*

BENUTE, nequaquam, bey leibe nicht, *Chron. Königshov.* 2. 158.

BENZ, diabolus. Geiler. à Keiſerſp. Broſaml. fol. 9. Videtur à *Bann*, bannitus, excommunicatus.

Elibenzo, forbannitus. Otfrid. III. 18, 28. Samaritanus: Judæi ad Salvatorem:

Biſt elibenzo fremider, h. e.
Tu es forbannitus extraneus.

Deſturbenzon, Friſiorum pars. Annal. Francor. apud Lambec. Lib. 2. Biblioth. Cæſar. pag. 355. *Friſiones qui vocantur Deſturbenzon, quaſi à domino deſtinati, parviſſimis, ut eis eſt conſuetudo, naviculis vedi ſupervenerunt.*

[BEODAN, prædicare. Iſid. c. 4. 7. Unde & *chiſorabodot*, prophetatum, prænunciatum. ap. eund. cap. 3. §. 3. Utrumque à *boto* nuncius. Juxta Palthen. in Not. pag. 401.]

BEOD, BIVD, BEVD, menſa. Lex. Sal. tit. XLIX. *quod in BEUDO ſuo pultes manducaſſent.* Gothis: *Biud*, menſa. Marc. VII, 28. Franc. Jun. Gloſſar. Goth. pag. 93. Anglo-Saxonibus:

BEO.

Beod, menſa. Ælfric. Beda 3. 2. & 6. *Beoddern*, refectorium. Gloſſ. vet. Lindenbrog. Belgis *Bodem*, eſt menſa rotunda inſtar fundi doliaris, quod apud tenuiores & in caſtris plerumque menſæ vice fungitur. Wendelin. Gloſſar.

Beodfers, Tiſchvers, Tiſchlied, hymnus, quô ante epulas celebrabant divinas laudes. Gregorius M. Dial. I, 9.

Beodſod, *Weoſod*, altare, ſacra menſa, Anglo-Sax. Vid. Thom. Marſchall. Obſ. 2. in verſ. Goth. Evangel. pag. 543.

BEOST, *coloſtrum.* Gloſſæ MS. Anglo-Saxonicæ.

BER, *bær*, eſt (1.) nomen animalis generale grandioris, & tum domeſtici tum ſylveſtris. Itaque *Ber* (2.) modò ſignificat Verrem, quæ vox Latina à Celtico fortè fluxit: atque ad removendam homonymiam, etiam cum adjectione dictum *Berſwin.* Jus Sax. Provinc. Lib. II. art. 40. *Wes hunt adir beer, adir ochs, adir pfert.* &c. Quod Latinus interpres reddit: *Cujus canis aperve, taurus.* &c. Facit Edictum Aedilitium Romanorum. *L. 40. ſq. De ædil. edict. Ne quis canem, verrem, vel minorem aprum.* Jus Alemann. Prov. c. 211. *Urgawl haiſt ain Perſchwein, dem ſol man järlichen die zend auslaben oder abſegen.* A voce Ber deſcendit Alem. *Barg*, verres caſtratus, Majalis, *Geſner. Hiſt. Quadr. voc. Sus. p.* 873. & 885.

In Malbergiis Francorum dictus *Bravecho, babene.* L. Sal. t. 2. §. fi. Sacriſus vel Votivus: *Barco ano meo anitheota*, §. pen. Gloſſ. MS. ASax. *Majalis, bearug.* Vid. ſup. Barco. (3.) Sed & de vervece vox *Ber*, uſurpata. Illyrii Vervecem vocant BERAN, *Geſner. Hiſt. Quadrup. de Ove. p.* 804. Eſt autem Vervex aries caſtratus, *Hammel*; in Helvetia, *Wider*, & ſpeciatim *Heidwider.* Geſn. ib. Quanquam Vervex etiam pro quovis ariete uſurpetur. *Geſn.* ib. Dicitur porrò vervex Ber, & cum adjectione *Vibs*, uti adhuc dicimus *Schafvich*, ita Celtæ *Ber Vibs*, vervex, inde Gallicum BERBIX, & Latinum vervex, contra ac viſum du Freſnio *in voc. Berbix.* & Menagio *Etymol. Gall. voc. Brebis.* Lex Salica T. 4. §. 2. *Siquis anniculum vel binum berbicem furaverit. Certè ſi tres aut amplius* (i. triennes aut amplius) *berbices fuerint* &c. quos in Malbergio Francorum vocarunt *Feiſcheffo*, & *Fetiſcheſo.* h. e. Feiſte-Schaffe. Fette Schaffe. Paul. Warnefr. de Geſt. Longob. L. V. c. 40. *Habebantur in Palatio berbices miræ magnitudinis, quos ille ſupra dorſum eorum lanam apprehendens extenſo brachio à terra levabat.* Legitur & in Lege Alemannorum penult. & Wiſogothorum. Tertio (4.) *Aprum* quoque notat, quod cum Celtico *Eber* convenit. Vocant autem Germani *Eber* non modò ferum, ſed frequentius cicurem i. verrem, *Geſn. Hiſt. Quadr. p.* 873. 908. & ex oppoſito *Wilder eber*, p. 926. Rh. de S. Annon. ℣. 238. quartam beſtiam Danielis nominat *ein Ebir*, & ℣. 244. *daz Waltſuin.* Notk. Pſalm. LXXIX, 14. *Ziu habet in nu iruuuoſtet der eber uzzer uualde, Titus uzzer dietin, unde der einluzzo uuilde ber.* i. ut devaſtavit nunc eam aper de ſylva, Titus de gentibus, & ſingularis ferus. Et

BER.

denique (5.) ursum, *Perin*, ursi, Notk. Psalm. XLVI, 1. hodieque *Beer*, baer. Gesn. Hist. Quadrup. p. 941.

[*Dar leosi* (lege *leo si*) *odo perun inne liccant*, cavea theatri. Gloss. Mons. p. 407. Ita circumscribunt caveam theatri hæ Glossæ. *Da löwen seyn oder bæren inne ligen.*]

Baernhemb, quidam vocari volunt equos ingredientes ut ursi, pedes primum anterius leviter in terram ponentes, deinde posteriorem quoque partem submittentes. *Gesner. Hist. Quadrup.* p. 943.

Berenstangen, clathra ursorum. J. Arg. L. 1. c. 49, 4. *Es si an türen oder fenstern oder bernstangen, das von ysene gan sol.* Sive in januis sive in fenestris sive in januis ursorum.

Germani circa ursum & ejus venationem propria quædam vocabula usurpant; qualia sunt: *Der baer brompt, gebet, frisst, wirt gejagt, ertruckt und frisst vil hunde: wirt gestochen.* i. Ursus sævit. procedit. vorat. agitatur. comprimit & devorat multos canes: venabulo figitur.

Sonopair, Sonobär, verres dux gregis, L. Longob. 1. 25, 47. Vid. Sono.

Baers, lupus: Glossæ MSS. ASax.

BERACHT, BERACHTERA, clara, serena, à Bar, berend, manifestum, clarum, de quo supra in *Bar*.

Otfr. V. 17, 63. de stella Polari:

Then thu in berahtera naht
so kumo thar gisehan maht.
Quam tu in serena nocte
vix conspicere possis.

Idem IV. 33, 21. de sole obscurato:

Thaz ira lioht berahta
Si garo iz in intuuorahta.
Hanc suam lucem claram
Is penitus istis subtrahebat.

Berahtnissi, splendor, Isidor. cap. 2, 3. hod. Pracht.

Giberechtot, glorificatus, Tatian. cap. 159. fi. cap. 167, 7. [In edit. Palthen. legitur *giberehtot*, & *giberehtota*, & significat, *clarificatus est, clarificabit.*]

[*Giperahtanah*, Theophania. Gloss. Monseens. p. 394.]

[A. S. *beorht*, lux, *beorhte*, lucidus, clarus, *beorhtlice*, clare, lucide. Cod. Argent. Joh. 14, 21. *Gabairhtia*, manifestabo. *Brehen*, splendere, nitere. Island. *Braer*, nitet, splendet. Winsbeckia in Paræn. §. 11. *Ob man dich nu durch frien mut ze wibes tugenden brechen siht.* Staden. Expl. voc. Germ. Bibl. p. 481. Hac de causa Angli *bright*, illustre vocant. In Cod. Evangel. Marschalli itidem est *beorhtnes*, quod originem ducit, à *beorht*, lux. Palthen. Not. ad Tat. p. 313.]

Ex *Beracht*, contractè pronunciatum *Bracht*, *Brecht, Breibt, Berat, Beret, Bert.* quæ promiscuè in variis nominibus præsertim propriis cernuntur:

Adelberacht, nobilitate illustris: Corruptè *Adelbert*, nomen Ducis Alsatiæ, pater S. Attalæ.

BERA.

Corruptius legitur in antiquis monumentis: *Obrecht*. quemadmodum & Albertus Imp. in Chronico Königshoviano vocatur *Obrecht*.

Landberacht, nobilis per totam regionem. corruptè *Lamprecht, Lambert.*

Huc pertinet vox *Pertir*, in Rhythmo S. Annon. ℣. 116.

Daz diu sin dugint desti pertir weri.
Ut illa ejus virtus eò illustrior esset.

Bert, enim seu *Pert* est illustris, *Berter*, *pertir*, illustrior. Quid hoc vocabuli sit, se ignorare fatetur Opitius primus hujus carminis editor, & conjicit legendum esse *breiter*, major. Sed non opus emendatione.

In eodem ℣. 195. habetur *breibt*, i. illustris.

Gidadun ire reiche vile breibt.
Fecerunt sua regna multùm illustria.

[Vers. 489.
Daz her diu lant birechta.
Ut ille terram illam illustraret.

Vers. 576.
Brahter sinin Schim.
Splendidior suo fulgore.

Conf. Scherz. not. ad hæc loca.]

Vergobret, appellant Aedui magistratum suum summum, qui creatur annuus, & vitæ necisque in suos habet potestatem, cui Divitiacus & Liscus præerant tempore J. Cæsaris, *lib.* 1. *Vergo*, werk, opus, administrationem notat, & Prætoriam aliquam majestatem. Vide infra voc. *Werab.*

Dagobert, vid. Dag.

Foraperahtida, præclara: Kero.

Winiprebt, amicis clarus. Fr. Jun. in Willer. pag. 21.

Vid. sup. Bar, berend.

[Glossæ Lipsii *filobert*, præclara, *filuberthon*, præclaris, eundemque significatum nomina propria, quæ in *bericht*, vel *brecht*, desinunt, satis probant, e. g. *Engelbrecht*, angelus lucidus, *Albrecht*, ubique clarus &c. Palthen. Not. ad Tat. p. 312. Addit nomen *Filibert*, multum clarus. Scherz. Not. ad Rhythm. d. S. An. p. 6.]

BERDE, genimen, gewechse, à *beren*, vid. supra in *baren*. Tatian. 160, 3.

[Junius in Not. MSC. hoc *berd*, per metathesin literarum factum putat à *bred*, Germanis nunc *Brut*, fœtura, unde verbum *brüten*, per Germaniam inferiorem *broeden*, fovere & excludere ova, parere. Anglis *bred*, idem est ac educatus, quod de homine pariter ac bruto accipitur. In eo itaque solo differentia est, ut quæ vox nonnisi de procreatione animantium accipitur, olim quoque de propagine arborum & fruticum accepta fuerit. Simplicius forte & verius fuerit dixisse, à verbo *beran*, ferre, gignere, substantivum hoc esse *berde*, id quod fert arbor, genimen. Conf. c. 167, 3. 4. Palthen. Not. ad Tat. p. 386.]

BERE, hordeum ASax.

Berefagul, tributum hordeaceum.

Bere-ern, bern, horreum.

Bere-

BER.

Bereflor, beretum, area, quâ trituratur. tenne.

Gothis *Barizainans hlaibans*, hordeaceos panes.

Alemannis hodie *Bier*, cerevisia, potus hordeaceus. de quo Cluver. 1. Antiq. Germ. 17. Menag. Orig. Gallic. Voss. de Vit. Serm.

Berebrecht, hordearius, Gloss. Sax. du Fresn. h. Melzer.

BEREDEN, convincere. J. Argent. L. 2. c. XXV. *Swer sich vermisset den andern ze biredene mit Scheffelen.* Qui in se suscipit, alterum convincere per Scabinos. Et passim. Scribitur etiam

Bireden. Vid. & *Uberreden.*

Aliud *Bereden* est & persuadere, idque fraudulenter. Inde Sax.

Brede, LL. Kanuti R. cap. 44. quod dolum, fraudem interpretatus, *du Fresn. Gloss.*

BEREGAFOL, vid. Gaba.

BEREIT, armatus. *Bereite man*, armati. *Bereitschaft*, arma, J. Arg. L. 2. c. 144. Vid. *Reit.* Chron. Königshov. Obs. XV. pag.

BEREN, exhibere. J. Arg. L. 1. c. *Disen sol man suslich er beren*, his talis honor exhibendus. à *Bar*, manifestum, de quo supra.

Beringe, vid. inf. & *Bern.*

Entberen, non exhiberi, carere.

[BERENNEN. Striker. c. 5. S. 15. p. 49. sq.

Ich wil mit meinen henden
Mein guet swert balswenden
In seinem hertze pluete berennen.

Notat ad hunc locum Scherz. in Fragm. de Bello Caroli M. ℣. 2232. (lege ℣. 2353. uti & h. l. in not. provocatur ad Not. ad Striker. V. 25. 1. sed leg. V. 15. 1.) eodem modo legi

Ih wille mit miner hende
Then guoten Palswenden
In fineme herze plute berennen.

Addit autem Scherzius. Annon forte aptius legeris: *beremen, berœmen*, quod idem est ac *maculare, polluere.* Keyserspergin Postill. P. 3. p. 71. *Gemeiniglich wen man einen berœmet oder slebt, das im ein blowes würt, so spottet man sein, das heisset proprie sugillare.* Brand im Narrenschiff. p. 37. a.]

BERESBOTON, zizania, Tatian. c. 72. 4. 6. [Non satis assequor rationem compositionis hujus vocabuli, tacet hic Junius. Ab A. S. *bere*, hordeum, & *buten*, prædari, eam petendam esse Stadenius existimat. Mihi sequentem in modum excutiendum videtur. *Bere*, baccæ, acinique sunt, hodienum ita Germanis dicti. *Bauth*, Gothice rem inanem, aut odore atque sapore, adeoque vi omni destitutam notat, uti exemplum de sale insipido. Luc. 14. 34. docet. Anglis inde *bad* malus inutilis est. Videtur itaque voce hac *beresboton*, genus illud lolii denotari, quod folliculis inanibus constat, nec quicquam præter speciem bonæ frugis habet. vid. Jun. Gloss. Goth. voc. *bauths*, cum quo præsens germanice loquendi ratio *eine taube nuss*, consentit. Sejunctæ quoque voces *beres boton*, *beres boto* extant. §. 2. 3. 5. Palth. not. ad Tat. p. 382.]

BER.

BERFRID, vid. Balfrid.

BERGAN, *Bargan, Purgen, Gibergan*, occultare, verbergen. Notk. Psalm. IX, 16. *stricchа den sie burgen.* i. laqueo, quem absconderunt.

Bargegeld, Bergegeld, Bergeld, merces seu præstatio pro conservatis bonis naufragorum, Vid. Schottel. de Jur. Singul. c. XX, 10.

Tib purgedo, te abscondisti, Notker. Psalm. XVIII, 8.

Giborgou, meminisse, Notk. Psalm. XVIII, 13. huc non pertinet, sed ad *Borg* infra.

Notk. Psalm. XXXII, 7. *Do sih ubeli stuont pergen*, quum malitia se occultare cœpit.

Idem Psalm. LVI, 1. *Do Christus parg fore Judeis, daz &c.* quum Christu occultaret Judæis, quod DEUS esset.

[BERGON defendere & conservare significat. vid. Not. ad Willeram. p. 15.]

Vide in G. hinc *Berg*, quidquid aliquid occultare potest, *Halsperg, Bainberg, Heerberg, Wendelin. Glossar. pag.* 135. Speciatim

Berg, Mons, quo terra subsidens occultatur: *Unde hinter den berge halten.*

Malberg, locus judicii, regulariter in monte aliquo, unde *Mons placiti* in LL. Malcolmi R. Scotiæ. *Du Fresne ad Joinvill. p.* 241. atque sub dio, usque dum Tecta constitui præceptum Capitul. Franc. L. V. c. 91. Suoz *Stankperg*, mons Libani, Notk. Psalm. XCI, 13.

[Significat *bergen*, etiam eripere periculo, servare. Hinc *Pergamum* & *Pergama.* Vossius de V. L. S. p. 128. adde Stiernh. Gloss. U. G. *Berger-Lohn, Berger-Geld*, merces, quæ debetur pro opera præstita in bonis naufragis mari eripiendis. *Kornberg, Heuberg*, sunt tecta quibus servantur frumenta, fœnum. Palthen. Not. ad Tat. pag. 426.]

BERIA, Ber-aw, campus, Ebene, planities.

Berewick, vicus vel opidum in planitie: opponitur *Burgo.* Vid. du Fresn. ad Joinvill. pag. 89. & in Glossar.

BERICHTENGE, gubernatio, J. Arg. L. 1. c. 1. Vid. *Richten.*

BERICHTEN, vid. *Richten.*

BERILLE, berillus, Perle, Margarita.

Fragm. Carm. de B. Hisp. Caroli M. ℣. 905.

In luhten tha ofene
Crisolite unde Calcedonie
Berille thie besten,
Unde thie go(v)ten amatisten.

[Conf. de Berillo Dieeman. qui inde nomen perspicillorum, quæ antiquitus *Barillen* & *Parillen*, hodie *Brillen* vocantur, derivandum statuit. Spec. Gloss. p. 51. sqq.]

BERINGE, promtitudo. Geiler. Keisersp. Brösl. fol. 75. b. à *Beren*, exhibere.

BERIS, vid. inf. *Berse.*

Berimundus, Nom. Propr. Regis Getarum.

Berswinda, Nom. Propr. Ducissæ Alsatiæ.

Bersen, opidum Alsatiæ, quod *Speries* vocatur in Diplomate Dagoberti R. vid. Observ. nostr. X. ad Königshov. §. IV. Vid. infra.

BER.

BERK, vid. *Pergan.*

Berkrecht, jus mettalifodinarum. Charta Henrici Imper. an. 1189. in Metropol. Salisb. *Cum piscaturis & Molendinis, alpibus, & venis ferri, quod vulgò BERGRECHT dicitur.*

BERLICH, vid. Bar, liber.

BERN, Berna, Steura generalis in sumtus Regios collata. Aeneas Sylv. Hist. Bohem. cap. LVIII. & Chronicon Bohem. quod allegat du Fresne *Glossar. voc. Berna.* Nec tamen Bohemica h. e. Slavonica vox est, sed Teutonica, à Verbo *Beren*, exhibere, præstare, tribuere.

Fuit primò species monetæ, *Berna*, vid. Freher. *de re monet. pag.* 42. quâ postea vectigal certum solvi oportuit, quod & *Ursus* dictum, *Alb. Arg.* 1448. *Fabric. Orig. Sax. L. 6. f.* 663. Moneta postea nomen *Bazen* assumsisse videtur, de quo supra.

Prov. *Bern aufbürden*, schulden machen, æs alienum contrahere.

Bernbrot, Berbrot, panis præstarius, genus vectigalis. Jus Argent. L. 1. c. XVIII. *Sicut & Bannum in vino, & panes qui dicuntur BERBROT obtinuerunt. Als ouch den bann von dem Wine und das brot, dem man sprichet BERBROT.*

Ex Vetusto Cod. MS. Dis ist das BERNBROT das zu S. vollet und teilt man das allo:

Eime Camerer git man XVII. brote zu der wochen der eines einz pfenniges wert ist.

Item deme Schencken zu vierzehen nahten XVII. brot unde neizwie vil roben.

Item deme von S. VIII. brot zu der wochen.

Item dem Spiser zu der wochen VII. brot unde III. velde acker in Rufach ban und uff XII. Schetze Roben hat auch ein Spiser.

Item den Meisterköchen zu der wochen V. brot.

Item dem Portener der der porten hudet VII. brot zu XIV. nahten.

Item mines hern weschérin zu XIV. nahten V. brot.

Item deme Pfister einer vierdegezal minere denne II. acker in Banno M.

Ein pfister zu S. der das Bernbrot usrihtet, der nimet von iedeme brotbecken, der innewendig des burgbannes zu S. gesessen ist, zu viertzehen tagen ein pfenigbrot, und sol das brot nut museslig, schimelig noch gevallen sin. Und was ouch frömeder brotbecken herin brot füret, es si mit Schiffen, mit Karchen, mit eseln, mit pferden, der git ieglicher alle wochen ein brot, und nimet ouch zu drin wochen in dem jare, zu wihenachten, zu ostern, und zu pfingesten dehein berenbrot, und git auch den Ambahtlüten deheines. Man git auch eime pfister alle Sunnentage so der Bischof in der Stat ist X. viertel Weines und Spise von hobe darzu.

XV. Buch MS. allerhand Statordnung. B. 58. b. Der Landbrotbeker Zollordnung. — Und umb solches sol man inen von unser Stat wegen geben zu lone, nemlich dem Brotbeker Zoller 3. ℔ dl. und den andern zweien uf ieden 2. ℔. und sol keiner me das BERENBROT haben, nyessen oder entphohen in deheiner weg. Circa An. 1493.

BERREN, vehiculum, Schaubkarn.

Liber Salicus Monasterii Ebersheimensis: *Der sinen berren schuttet har.*

BERSE, BARSE, BIRSE, Barrig vel Parcus ad ferarum custodiam circumseptus. Vide supra BARC, ramus. Hodie *ein Gehege, Wild-Hecke*, Inde hodiernum BIRSEN, propriè intra bersas venari. *Vid. du Fresn. Glossar. Bersa, bersare.* Hodie verò *Birsen* opponitur Venationi, *einem rechten Jagen mit tuchern und garnen*, quum birsatio sine istis instrumentis & copiâ canium, duntaxat à venatore *mit birschbuchsen* fiat & feræ his feriantur.

Perse, ep. Alsatiæ, supra Beris, fortè quod Parcus regius ibi fuerit, Thiergarten.

Berte, vid. Bitherbe.

BERUNGE, delectationes, Psalm. $\frac{15}{16}$, ult.

BESAGEN, vid. Secho.

BESATTEN, vid. Saten.

BESCEDIWIT, obscurabitur, quasi à Schaudwe, umbra: Glossæ Lipsii. Vid. infra *Scada*, Schatten.

BESCHISS, fraus. *Durch uffsaz, beschiss und bosheit*, Königshov. p. 917.

BESIBENEN. *Besiebnen*, i. *Peinlich fragen*, vid. Wehner. *Obs. Besieben*. Datt. de P. P. 1. 1,72. Mos vetus des besiebnens, nec tamen ita necessarius, ut propterea delicta manerent impunita, si is exercere non posset.

Abusum istum abrogavit Maximil. I. ad Frideric. Bar. de Limpurg. *Weil bißhero in den Limpurgischen Halsgerichten eine gewonheit und herkomen gewesen, wan schedliche Leute in denselben Gerichten betreten, das sie umb irer Mißetat, wiewol warer Schub oder gichtiger Mund vorhanden were, mit siben Mannen, so darumb ir eyd tun mußten, bezeugt, und damit vom Leben zum tode bracht wurden: Und dadurch das ubel ungestrafft bliebe. So haben wir diese gewonheit abrogirt, uf das das ubel gestrafft, der gemein nutz befordert, und den rechten sein lauff gelassen werde, und uff waren Schueb, gichtigen mund, oder Leumuth und ir selbst bekentnis richten und straffen, und die Ubeltheter ferner zu ubersiebnen nicht schuldig seyn sollen. Dat. Freyburg in Brisgow, ultimo Julii* 1498. Goldast. R. Satz. P. 2. p. 179.

Gesibenoten werlt ziten, Notk. Psalm. VI. ℣. 1. *Nah sieben tagen dero wechun chumet der ahtodo. Daz ist dies judicii. Der nah disen gesibenoten werlt ziten chumet.*

Ubersibenen, juratò convincere cum sex conjuratoribus. Cod. MS. Juris Augustani, tit. *Ob man ainen ubersibenden muzz. Ist das ain man ainen furbringet fur gericht, den er anspricht umb den lip, und gat daran das er in ubersibenden muz, so sol er sweren mit sin aiuz hant darumb er in da anspricht und sullen denn die sechs die im da helfen wellent nach im sweren, daz der ait rain sy, und nit main, und suenn daz geschiht, so hat jener sin reht behebt und sol man im richten als recht ist.*

BES.

BESIGELAD, vid. Sigil.

[BESINA. Extat hæc vox in Fragmento Colloq. Samarit. cum Christo ℣. 10. *Besina lipleita.* Emere alimenta. Ubi annotat Palthen. pag. 422. Si hæc lectio vera est, quod vix credo, ingenue fateor, me istud verbi alibi non legisse. Textus Angl. Saxonicus hoc in loco ita habet: *Wolder him mete bycgen*, volebant sibi emere cibum. Vocem enim *bejigen*, i. e. occupatum esse, huc referendam non statuo. *Bycgan gebucyan*, A. S. est emere. Goth. *bugjan* idem.]

BESIZEN, obsidere, hodie notat possidere.

Besessen hus, obsessa domus, arx. J. Argent. L. I. c. 49. *Ist das der Bischof dhein huz besizet, oder ime besessen wirt, so geben si dribundert Schoss.* Si castrum aliquod Episcopus obsiderit vel ei obsessum fuerit, trecentas sagittas dabunt.

Vid. infra *Sesse*.

BESKRENKEN, supplantare, Notk. Psalm. XVI. 13. vid. Scranc.

BESSERN, à baz, bezirun, vid. supra *Bat*: emendare, Notk. in Psal. XXXII, 7. *Daz er die sine mit iro abtungo bezzereie*, ut DEUS suos per malorum persecutionem emendet.

Besserung, emenda, pœna privata, restitutio damni. J. Feud. Alem. c. XXX. *Wer die gewere hat an dem gute, Tut dem yemand uff dem gute laster oder schaden, das sol er yme bessern, und nit dem von dem er es hett.* i. Qui vasallus possessor est feudi, si quis ei damnum dat vel pauperiem in feudo, emendet is huic, & non domino à quo id tenet.

J. Argent. L. 1. c. XLVIII. *Si dammum aliquod acceperint, per captivitatem vel amissionem rerum suarum, Episcopus debet emendare, Bessern.* Cap. X. *umbe den Vrevel so wettet er dem Richter XXX. Schill. und dem an dem er gevrevelt hett, bessert er sine missetat drivaltibliche.* i. *componet judici XXX. solidos pro frevela: illi quem invasit componet suam missetat triplicatam.*

Formula vetus libellandi: *Schuldig sin zu keren, zu bessern und abe zudragen und ein wandel darumbe zu tun.* Vid. voc. Ere.

Bessern, mulctam, pœnam luere, Componere, al. *Wetten*.

II. *Besserung*, pro *Busse*, Wette, pœna publica, judici debita. Idem J. F. Alem. c. XLVI. *Weller der getzuge der nit en komet, der bessert dem Herren.* i. testis contumax mulctam debet domino. Cap. XLI. *Wirt er aber schuldig und verbessert das, als recht ist, er sol yme aber sine lehn lihen.* i. Si convincitur, & pœnam luit de jure, tunc itidem investiri debet. Ubi alii Codd. pro *verbessert*, habent *gebusset*.

J. Argent. L. 1. cap. XXXV. conjunguntur *Wetten* & *Bessern* ùt synonyma, & Interpres per *emendationem* reddidit.

Besserung, de relegatione. Jus Argent. L. 2. c. 108. *So bessert er LXIV. Wochen von der Stat eine myle, fur V. Pfunt.* & cap. 112. *Besserung sol nit abegon biss* &c. relegatus non rejiciendus, donec &c. c. LXXXII. *Wer in der Stette besserung ist, von welre bande sachen das ist, er si zu obte, oder nit, der sol fride han ussewendig des burgbannes vor dem, von deswegen er usse ist.*

III. Besserung, melioratio, emponemata emphyteutarum, vasallorum, *Ord. Solm.* 2. 7, 74. aliàs *Scheuffelrecht*, J. Argent. *Franzk. de Laudem.* c. XV. Tabor *de Jur. Colonar. Prov.* §. 69. 72. Conf. J. Feud. Longob. 1. F. 4. §. *Siquis* & *seq.* & *II. F.* 8. §. *E contrar.*

Specialissimè Stercoratio, Tüngung, Tunger, Mist, quo melioratur ager.

Besserung, *Uberbesserung*, übermas, ὑπεροχὴ, quanto pluris quid æstimatur de præsenti. *Ordin. Argent. de Executione.*

BESTAN, obsistere. Fragm. de B. Hisp. ℣. 1411.

> *Thaz in thirre welde leue sohein man*
> *ther sie thorre bestan.*
> Quod in hac sylva vivat talis vir,
> qui ipsis audeat obsistere.

[*Aggredi prælio* hanc vocem ap. Striker. de Exp. Hisp. Car. c. 2. S. 1. & sæpe notare Scherz. notat. l. c. p. 9.]

[BESTAUPTER, i. e. vituli, agni, hœdi. *Die bausleute zu Ufhofen im Fuldischen dörffen weder hüner noch bestbaupter zahlen.* Wertheim. Acta. c. 4. f. 86. Reines. Vocab. Theot. MSC.]

BESTIFTEN, vid. Stift.

BESUACHEN, vid. Bis.

BESUEVIT, soporatus. Glossæ Lipsii: ibi Somnerus: *Somnus, sopor, somnium, Saxon. Swefn, & swefene.* i. e. *Eingeschwebet, Eingewiget.* conf. inf. *Sueven.*

BESVICHEIDE, scandalum, Glossæ Lipsii. ubi Somnerus: *Æswic, al. geswic, & aeswicunge, Saxonibus scandalum, offendiculum: beswic autem eis pro fraude.* [A. S. *beswikan* est supplantare, seducere, illicere, depravare: *beswic*, scandalum: *beswicend*, impostor. Palthen. not. ad Tat. p. 356.]

Besuik, supplanta. Notk. Psalm. V. ℣. 7. *Heretici mit luginen ilent die mennischen besuicken.* Hæretici mendaciis festinant homines decipere. *Besuikit*, decipit, Gloss. Lips. Vid. mox *Bisvich.* & inf. *Suuich.*

BESVIFEN, complecti. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 1765.

> *Er beswif in mit then handen.*
> Complexus eum manibus.

[BESUOCHEN, probare, tentare. Willer. IV. 16. *Daz ir sie besuochet.* Ut eam probetis, tentetis. Ap. Notk. Ps. XXV. 2. verba. Proba me Domine & tenta me: sic redduntur. *Besuoche mih. unde choro mir.* Paulo post, ibid. dicitur: *Also si teta Abrahamen, do er temptatus (besuochit) wart.* Scherz. in Not. ad Willer. l. c. conf. inf. *Bisuah.*]

BETAN, opertum, zugethan, *Notk. Psalm. V. ult.*

BETT in hortis, areolæ. [*Peti*, areolæ, Gl. Monf. p. 353. *petilinum*, areolis. p. 339.]

Wurzbette, Cantic. Cant. c. V. 13. *Sine hiffelon sint samo uuurzbette, die der gesezzet sint von den kun-*

BET.

kunstigen Pimentaren. i. genæ illius sicut areolæ aromatum consitæ à pigmentariis.

BET, BETTE, lectus. *Betdi*, lecti. Formula vetus Confessionis apud Lambec. L. 2. Bibl. Cæs. 5. p. 319. *noh denin az noh dranc ni gap, noh flezzi noh betdi.* i. nec quicquam cibi nec potûs dedi, nec indumenti, nec lecti.

Petiu, lecti. Tradit. Fuldens. p. 459. *III. petiu cum tribus capitalibus.* i. tres lecti cum tribus cervicalibus, *drey betten mit so vil hauptküssen.* Et p. 472. *Betin III. pulvilli V.* Regula S. Benedicti. c. 55. *Stramenta lectorum sufficiant, matta, saguon, & lena & capitale : zu dem bittgewand ist genug ain Matten, ain Strat, ain Decke und aine Küssi.*

Beed, culcites : Glossæ MS. ASax.

Batlinia, bettlaken, *Capitul. de Villis cap. XLII.* panni lintei lectorum.

Bettechameron, penetralia Regum, Notk. Psal. CIV, 30.

Bett in molendinis, Flutbett : unde *Bedum* linguæ Provincialis, palorum series, quæ ad continendam aquam, quo validius rotam torqueat, solet supra molendinum infigi, *du Fresn. in Glossar.* Et in voc. Beta : *Agnina pellicia & nocturnales, qui vulgò Betæ dicuntur.*

[*Petichamero*, conclavi. Gloss. Mons. p. 329. quasi *Bettkammer.* Quum in Gloss. super IV. Reg. hæc vox extet, respicitur IV. Reg. VI. 12.]

Bettirison, valetudinarii. Climici.

Otfrid. III. 14, 132.

Thar sint ouh gizalte
Bettirison alte,
Ummachtige man.
Thie heilt er al so gizan.

Ubi sunt etiam relati
morbis Chronicis laborantes,
Imbecilles homines,
Quos sanavit ipse omnes sic congruè.

Idem L. V. cap. 17, 80.

Betbret, lectus moribundi. *Sin selgeret ufs bettbret sparen*, ultimam voluntatem differre usque in lectum, mortem.

Bettisiohhe, paralysis. Tatian. cap. XXII. 3. [Non paralysin, sed paralyticos, hæc vox ap. Tat. notat : scilicet, quod nervis resolutis, surgendi ac incedendi facultate ademta, lectulo perpetuo sint affixi : ut notat Palthen. pag. 349.]

BETE, BETHEN, oratio, orare.

Otfr. L. ult. c. ult. ỷ. 234.

Ist uns hiar gizeinot,
in bethen io thurub not.

Est nobis hic indicatum,
orando studiosè.

[Aliam longe significationem *bethen* in hoc Otfr. loco obtinet : hinc Scherz. in Not. loc. cit. ita transfert.

Sunt nobis hic repræsentata
in utriusque certe accurate.]

Beta, dir uuerdera ist diu beta dero himelischon guoto, danna dero irdiscon, Notk. Psalm. LIX. 7. i. tibi gratior est oratio cœlestium bonorum, quàm terrestrium.

BET.

[*Betonne*, adorare. Tat. VIII. 1. Dicimus nunc in composito *anbeten*, à simplici *beten*, orare. Saxonia infer. *beden* dicit, unde nomen est *Bede*, quod oratio s. Horatio Latinorum respondet. Palthen. Not. ad l. c. p. 316.]

Betoman, adorator.

Otfr. II. 14, 135.

Thaz betont uuare betoman
then Fater geistlicho fram.

Ut adorent veri adoratores
Patrem spirituali fiduciâ.

Anabetare, auspices : Notk. Psal. LXXIII. 15. idololatræ.

Betchiutiu, confessor, Notk. Psalm. LXXVII. 67. sed vitiosa lectio.

Betelode, mendicitas, Notk. Psalm. CVI, 10. vid. Ode.

[*Petalunga*, mendicitas. Gloss. Monseens. pag. 352. rogationem. pag. 354. *petalungo*, rogatione. pag. 355.]

Vid. & Beede.

BETALLE, totaliter. Henricus II. Episc. Argent. in literis investituræ Hugonis Comitis de Luzelstein A. C. 1223. *gap er dem Stifte lidecliche und betalle sine burg Luzelstein.* Latinè redditum : *libere & totaliter.*

BETEILEN, privare, Notk. Psalm. LXXXIII. fi. vid. inf. Deil.

[BETEKEN, tegere, hodienum *bedecken.* Fragm. de Bello Caroli M. ỷ. 2671. *Mit plote betoken.* conf. inf. Dak.]

BETEMPHAN, vid. *Bitemphen* & *Thamph.*

BETLID, BELTIS, BELTIDUM habet H. Speelman. & du Fresne ex Synodo Celichytensi an. 816. c. 10. de Episcoporum exsequiis celebrandis : *Singuli servorum DEI diem jejunent, & XXX. diebus, canonicis horis, expleto Synaxeos, & septem BELTIDUM Pater noster pro eo cantetur, & hoc expleto &c.* Speelmannus hic putat se reperisse, quod ad antiquitatem *Rosarii* faceret, *Beltidumque* interpretatur ex Saxonico *Belt*, i. e. cingulum, baltheus. Sed rectè notat du Fresne, jure dubitari posse, an Rosarii usus eâ tempestate extiterit. Quid verò sit Beltidum non explicat. Mihi sic videtur : *Pater noster* non jungitur cum *Beltidum*, sed interpunctio ita debet ordinari : *expleto Synaxeos & septem beltidum,* subaudi, officio, tunc *Pater Noster pro eo cantetur.* Porrò officium Synaxeos sive Missæ, & septem psalmorum in usu fuisse, docet du Fresne alibi ex Veteri Charta in Histor. Monasterii S. Nicolai Andeg. *Canonici verò pro defunctis Monachis septenarium facient Vigiliarum, Missarum & Psalmorum competentium.* Unde nisi fallor in voce *Beltidum* transpositio literarum ab amanuensi admissa est, & legendum BET-LIDUM, h. e. precum carminicarum sive psalmorum, ex *Bet*, preces, & LIDUM, Lied, cantio.

Otfrid.

BET.

Otfrid. L. IV. c. 4, 107.

Thesses liedes uuunna
al einera stimma
thaz sungun &c.
Hujus cantici jucunditatem
omnes unâ voce
cantarunt.

Kero c. 48. appellat *Salmsangun*, psalmum, *psalmengesang*.

BETHADON, Behaton, absconderunt, Gloss. Lipsii: ubi Somnerus: *Saxonico respondet Hydan, behydan, Belg. hoeden, abscondere, tegere, unde nostrum hodiernum Hide sive To hide, illo sensu.* Vide Hoden.

BETSTAB, Krumbstab, pedum Episcopale, Wehn. in K.

BETHUWAN, bedeuben, supprimere, suggillare. Willeram. in Cant. Cant. III. 8. pag. 50. n. 21. *bethuwan thes lichamon*, [*beduban des lichamen.* ita habet nostra edit.] *geluste*. Supprimere corpus cupidinem. 1. Cor. 9. ult. *Reprimit motum carnalem*, interpretatur ipse Willeramus. [Scriverius habet *beduban*, quæ lectio videtur retinenda: est autem *beduban*, idem ac nostrum *betäuben*, qua voce etiam Lutherus utitur. 1. Cor. 9. 27. Ita cum Staden. Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 124. Scherz. in not. ad l. c. Willer.] Conf. sup. *Beduban*.

BETHUNNENDERO, deprimentium, Gloss. Lipsii. Somnerus nihil annotat, sed legit M. pro NN.

[BETRAGEN, tædere, tædio esse. Goth. *Trega*, tardare, invite aliquid facere. *Tregur*, tardus, invitus. *Tregi*, ægritudo, angor, desiderium. Striker. de Exp. Hisp. Car. M. c. 5. S. 11. p. 48. *Nu lat eu niht betragen.* Non sit vobis tædio. Gnomologus MSC.

Wer nit enweis und nit enfraget,
Und nit enkan, und ine lernt betraget,
Und hasset den der recht tut,
Dise dru sint toren mut.

Scherz. not. ad Striker. l. c.]

BETROCHEN, betracht, curatum. Chron. Königshov. c. V. §. 30. *Das für wart nit wol betrochen oder besorget.*

BETUEN, vid. *Beduen*.

BETÜTEN, vid. *Diuten*.

BEVAILDI, possedisti. Gloss. Lips. ubi Somnerus: *Forte à Sax. wealdan, regere, gubernare.* Vid. inf. *walten*.

BEVEHEM, *Bewehem, Bewi*, Vid. infra *Boji*.

BEVIE, amplecti. Fragm. Carm. de Bell. Hisp. ℣. 4362.

Er bevie sie mit there hant,
also tote er sie uant.
Amplexus eam manu,
ut mortuam deprehendit.

Beuah, posuit in duobus, complexus est, Notk. Psalm. CIV, 27. An & huc *Bivib?* de quo inf.

BEVOLLEN, impleti. Fragm. Carm. de B. Hisp. ℣. 1561.

BEW.

Er biez ime uore sieben
thie marb beuollen ziere.
Jussit sibi produci
equos impletis phaleris.

[Equos maculis eleganter signatos. Ita vertit Scherz. in h. l.]

BEUUELLAN, & *beuuollen*, vid. infr. *Wollon*.

BEUUAREN, vid. *Were*.

BEUUEMMEN, contaminare, Notk. Psalm. CV, 39.

BEWEREN, probare juratò. J. Argent. L. I. c. V. *Und des richters botte beweret mit der dritten hant das er ime dri stunt vür gerufet hat.* Et nuncius judicis probaverit tertiâ manu, quod tres istas vocationes &c. Vid. s. *Behaben*, & inf. *Hant*. A *wären* verificare.

BEWEREN, vetare, prohibere, à *Weren*, defendere, verwehren. Notk. Psalm. XCV, 9. *Fone beuueritemo bolze*, à ligno vetito. *UUeren*, vetare, Notk. Psalm. XCVI, 3.

BEWISEN, demonstrare.

Sines gutes bewisen dicitur in Jure Feudali de Domino feudi, quando in possessionem mittit vasallum, *J. F. Alem. c. XX. J. F. Sax. c. X. J. F. Longob. 2. F. 7. §. 1.*

Idem dicitur quoque de vasallo, qui tenetur Domino investituro exhibere specificationem rerum feudalium, de quibus petit investituram, *le denombrement*. J. F. Alem. c. XXXII.

Bezirun, Bezista, vid. supra *Batten*.

BI, PI, hodie *bey*, per. Jurare per aliquid, v. g. *Bi Got*, per DEUM, formula jurandi. Du Chesn. T. 3. Hist. Franc. ubi Vetus Chron. de Rollone primo Normannorum Duce: *Hic non est dignatus pedem Caroli osculari, nisi ad os suum levaret. Cumque sui Comites illum ammonerent, ut pedem Regis in acceptione tanti muneris* (Provinciæ Neustriæ) *oscularetur, linguâ Anglicâ respondit: NE SE BIGOT. Quod interpretatur, Ne per DEUM. Rex verò & sui illum deridentes, & sermonem ejus corruptè referentes, illum vocaverunt Bigoth, unde Normanni adhuc BIGOTHI vocantur.* Ubi *Ne se* est *ne sit*, hodie dicimus: *Das geschicht bey Got nicht.* Bigot Gallis etiam superstitiosus, *Urb. Chevreau Miscellan. pag. 627.*

Per barbam jurare, *Bi Ottens barte*, per barbam Ottonis, formula obtestandi, de qua supra voc. *Bart*. Gothis: *bi himina swaran*, per cœlum jurare, Matth. V. 34.

Otfrid. II. 4, 86.

Bi jaron io ginuagi.
Per annos jam multos.

Idem IV. 1, 103.

Al bi thinen mahtin.
Omnia per tuam potentiam.

Bi alles waz, per totum, omnimodo.

Otfrid. IV. 7, 39.

Quad, theiz ni uuari bi alles uuaz,
Ni si thuruh sinan einan haz.
Dixit: quod id non foret per totum,
Nisi propter ipsius solius odium.

[In

BI.

[In hoc loco *bi*, propter significat, judice Scherzio in Not. Unde versum 39. ita vertit: *Dicebant; quod hoc non fieret propter aliud quid.*]

Sic & Latinum *Apud* Francis. *Du Fresn. Glossar. Apud.*

II. Post. Otfr. I. 27, 56.

Bi jaron quimit er iu heim.
Post annos visitabit vobis.

[*Piuvege*, post viam. Gloss. Monf. p. 358. leg. *pi uuege.*]

III. Pro. Otfr. I. 4, 24.

Opphoron er scolta
bi die sino sunta.
Sacrificare debebat
pro suis peccatis.

Idem IV. 12, 112.

Thoh er sculti in morgan
bi richi sin irsterban.
Etsi debebat ad crastinum
pro regno suo mori.

Idem V. 19, 102.

Biro, bi iro. Otfrid. I. 1, 155.

Biro guati,
Pro sua salute.

Idem II. 16, 59. pro ipsorum benefactis.

Bunsig, bi unsig, pro nobis. Otfrid. I. 18, 12. cap. XX, 67.

IV. De, von. Otfr. IV. 6, 30.

Oub zalta in thiu sin guati
bi eine brutloufti.
Item narravit eis illa sua Bonitas
de quibusdam nuptiis.

Idem V. 13, 2. cap. XIX, 41. 43.

[*Pinuz*, de junco. Gloss. Monseens. pag. 412. forsan legend. *pi nuz.*]

V. Ex, aus. Otfr. I. 2, 42.

Iz nist bi bilauue gidan.
Non est quicquam ex malitia factum.

Idem ibid. ℣. 44.

Bi nibeinigemo nide.
Ex nulla invidia.

VI. Propter. Otfr. V. 17, 43.

Bi ira missodati.
Propter eorum peccata.

[*Bi thia meina.* Formula in Otfrido passim occurrens. vid. II. 6. 31. III. 14. 35. IV. 11. 63. notat autem: *propter pravitatem.* vid. Scherz. Not. ad Otfr. p. 106.]

[VII. Ad. Gloss. Monseens. *Pibantun*, ad manus. p. 365. Legendum videtur *pi bantun*, hodie *bey handen.*]

Bigabin, properè. Otfr. II. 14, 187.

Bimanne, viritim. Otfr. II. 14, 185. de civibus Samariæ:

Sie iltun tho bimanne
fon theru burg alle.
Festinabant tunc viritim
de castello omnes.

BI.

Bi, adverb. ferè, fast, beynahe. Chron. Königshov. c. 2. §. 16. *Und do Hannibal bette bi die stat gewunnen.* i. quum Hannibal ferè urbem superasset. Et passim.

Vil-bi, idem quod Ferè. Jus Argent. L. 1. c. XV. §. 1. *Zu des Burggraven ambacht höret, das er sol setzen meister vil bi uber alle die ambacht in der Stat.* ad officium Burgravii pertinet ponere Magistros omnium ferè officiorum in urbe.

Bi, circum, in Compositis. *Bistuntun*, circumdederunt.

Otfr. III. 22, 17.

Thie Judeon nam bistuantun.
Judæi Ipsum circumdederunt.

[*Pi mir*, circa me. Gloss. Monseens. pag. 358.]

Bi, in compositis perfectionem notat. *Bibrachton*, perfecerunt, Otfr. IV. 1, 43. *Bibarne*, progeniti, posteri, Otfr. I. 6, 30. & I. 5, 15. & infra alia.

BIBALA, S. Biblia, Otfr. I. 2, 42. Sed lectio est corrupta, lege: *Bi balauue*, ex malitia. Supra *Bale.* Geiler. Narrenschiff. f. 12. *So hör ich wol, darumb das die Bibel tutsch ist getruckt, so sol man die tutsch bibel nit predigen den Tutschen. Die Juden haben sye in Abrahamischer sprach, die Ungerer in Ungerscher sprach, die Behem in Behemscher sprach, desgleichen von andern sprochen die da biblen haben in irer sprachen.* Observa versiones Bibliorum ante Reformationem. Vid. Buah.

BIBASHUNT, vid. *Hund.*

BIBOTUN, mandata, Tatian. c. 2. 2. gebote, edicta. Keroni *pibot* vocantur, quod suo loco vid.

BIBRINGEN, *Bybringan*, perficere, hodie *verbringen*, Otfr. I. 11, 99. II. 22, 6. III. 8, 54. attentare, IV. 1, 44, V. 20, 97.

[*Pipringant*, *Kauorant*, convectam. Gloss. Monf. p. 407. *piprachtium*, contulimus. p. 405.]

BIBUN, tremere. Kero. c. 47. hodie *Beben.* Otfr. IV. 34, 1. *Erda bibinota*, terra tremuit. *Pieuin* trementes, *unbaldo*, Notk. Psalm. XCIII, 1.

Cant. Cant. c. V, 4. *Min uuamba erbibeneta ze sinemo anagriffe.* venter meus intremuit ad tactum ejus. *Mit bibunge*, cum tremore. Psalm. II, 11. MS. Arg. *Irbibenoton*, contremuerunt, Notk. Psalm. XVII, 8. *Erdbiboth*, Terræ motus, id. Psalm. XXXIV, 16.

BICHA, bigeo, al. bila, malè. L. Sal. tit. XIX. 10. 11. & tit. XXXVII. §. 5. crimen incendii alienæ sepis. vid. Wig.

BICHUMEN, amplecti. Otfr. IV. 35, 60.

Oub in then arumen
gisuaslicho bichumen.
Atque inter brachia
dulciter amplecti.

BICHUNDIT, dinosci. Kero.

BICLEIBIT, vid. *Gicleiptin.*

BIDAN, vid. *Biten.* expectare.

BIDERBI, Bidarbi, utilitatis, usus. c. 35. *Piderboom*, utilitatibus. c. 35. *Piderbeer*, utilis. c. 7. *Piderbun*, utile. c. 32. *Piderborin*, utilius. c. 3. Kero. Vid. suprà *Arbe.*

BI.

[*Biderbi*, veram acceptionem esse *probus*, *honestus*, statuit Junius Not. ad Willer. pag. 57. Discedit vero ab hac Junii sententia Palthenius, qui credit, propriam ejus significationem esse, ut substantive posita, qualemcunque utilitatem, adjective usurpata, hominem frugi denotet, sub generali autem illo significatu omne deinde genus virtutis, quæ sua natura ad utilitatem, & ejus cui inest, & eorum adversus quos exercetur, tendit, comprehendat, v. g. probitatem, fortitudinem &c. Belgis adhuc & in inferiori Germania degentibus, *bederve*, sive *bedarf*, homo est utilis & rebus gerendis aptus, *unbederve*, *unbedarft*, ineptus atque nauci, ad eum fere modum quo in Glossar. Boxhorn. nux cassa, *umbidherbiu*, vocatur. Hæc ille Not. ad Tat. p. 356. Scherzius vero primariam hujus vocis significationem statuit, utilem, secundariam, probum. Twingero Voc. MSC. Germ. Lat. *biderbe*, est probus; *Unbiderbe*, improbus. Hinc nostrum *bidermann*, quod occurrit in Mythol. MSC. Germ.

Es gehöret nach an ein bidermann,
Das er nit vergessen sol
Wer im tut ubel oder wol.

Eodem modo *biderwip*, pro fœmina honesta ac proba, in Jur. Stat. Arg. MSC. occurrere, ubi dicitur: *Und sollent es beselben der nechsten siner frunde eim, der ein biderman ist, oder ein biderwip.* Ac denique notat in Cant. Eccles. *O mensch bewein dein Sünde gross.* §. 12. occurrere *Und* Herodes *achtet ihn*, Christum, *für bider.* h. e. probum, innoxium. Hæc Scherz. Not. ad Striker. de Car. M. Expedit. Hisp. ejusque verba Proœm. *Sag ich von einem bederben man.* pag. 1. In Glossis Monseensibus extat, *Pidirpi*, compensatio. p. 377. fructus. p. 378. muneris. p. 387.]

Bederben, uti frui, J. Prov. Alem. MS. c. 254. *dieweil er es bederbet.* pro quo alii Codd. habent, *nützet oder arbeit*, al. *brauchet.*

Bitherbit, expedit, Tatian. c. 172, 3. [Ap. Tat. c. 28, 3. extat *bitherbi*, expedit. at c. 172, 3. *bitherbisot*, expedit. c. 185. 11. *bitber ist*, expedit, pro quo tamen *bitherbi ist* legendum Palthen. in Not. p. 390. monet.]

Bitherbe, probus, honestus. Conf. supr. *Arbe*, *Arbborn.* Willeramus Paraphrasi Cant. Cantic. 1. 16. p. 19. n. 11. *So ich sume wisla gerruowet bin à persecutione, so willon ich thesse meer bitherue skünan thurg thinan willan.* [So ih cheina uuila geruouuet bin à persecutione, so uuil ih des de mer biderbe sceinan duruh dinen uuillon. Ita nostra habet editio.] sic explicat:

Si requiem prabes, vernant virtute fideles.
Floret honestatis plus copia tempore pacis.

Ubi P. Merula annotat *Berue*, in translatione Speculi Saxonici hinc per Syncopen deductum, cui *bose* opponitur.

Idem in c. ult. ℣. 11. *Min sponsus hat sine Ecclesiam bidirben agricolis beuolehan, Prophetis, Apostolis, Doctoribus.*

Jus Prov. Alem. c. 206. §. XI. *Mag jener in*

BI.

überreden salb dritt piderwär lewt. ubi aliud MS. habet *frumer lewt.*

Bitheruegheyd, probitas, Frommigkeit. Willeram. p. 24. [in nostra edit. p. 13. c. 11. 5. legitur *biderbecheit.*] Sigismundus Imp. in literis investituræ de Burggraviatu Magdeburgico apud Hortled. de C. B. G. IV. 9, 105. Fridericum Elect. Sax. appellat: *So redlich, veste, bederbe, vernunftig und getrew in allen sachen befunden.* Et mox: *Dessen redlichkeit, vestigkeit, biederigkeit und vernunften.* al. *Biderbkeit.*

Bitherbe, fortis, animosus, *veste.* Cant. Cant. 3, 7. *Das* (daz) *bette des Kuniges* (Cuniges) *Salomonis das umbegent* (daz ummegent) *des nahts sezzoch* (nahtes selzoch) *biderba guebta der allero biderbeston in Israël.*

Willeram. Paraphr. c. IV. 4. *Allerslaghte uuigeuuaffene bitherbero Knehto*, [Allerslahte uuig geuuaffene biderbero gnehto. ita in nostra editione legitur.] omnis generis militaris armatura fortium militum. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 1282.

Genelun thu bist stede unde bitherbe.
Genelun tu es constans & fortis.

Idem ℣. 3980.

Alemanni thie losen
ahtent sih uile bitherbe.
Devsen vehten thanwithere.
i. e. Alemanni improbi
æstimant se multùm probos.
Teutones repugnant.

Bitherbe liite, Charta Thuringica vetus an. 1337. Alia recentior: *Widerbar leuth.* item: *Ein Widerbin Priester oder Schüler.*

Bitherbi duan, commodum præstare, *guts thun.* Otfrid. III. 1, 79.

Thoh duat er mo afur bitherbi,
thaz sinaz adalerbi.
Verùm facit ei iterum bene,
suam hereditatem.

[Vers. 79. ita vertit Palthen. Not. ad Tat. p. 357. Attamen conciliat ipsi hanc utilitatem.]

De hac virtute testimoniales literæ ab Impp. impetratæ. Rupertus Imp. ♂ post Jubilate an. 1408. *Bekennen — das Gerb. von Meckenheim unser Amptman zu Lutern und liber getruwer, ein Erber byderber Mann ist vollkomen in allen sinen rechten, des wir den grund und ganze warheit wissen, und hete jemand anders von yme horen sagen, oder hörte hernachmals yemand anders von yme sagen, dann gut, des sol er nit glauben wann das in der warheite nit also ist, des mögent uns alle Fürsten Graven Herren Ritter Knechte und alle erber lute wol zugetruwen. Orkund &c.*

Unbitherbe, umbitherber, umbiderber, inutilis, c. 48. Umbiderbi, [legend. *unbiderbe*, ita enim habet Kero,] inutiles, c. 7. Kero.

[Gloss. Monseens. *unbiderp*, vacuum. p. 397. *unpiderpa*, superstitiosos. p. 366. *unpiderpi*, ventum. p. 391. *unpiderpin*, supervacuis superstitionibus. p. 380. *unpidirpero*, superstitioso. p. 380. *unpiderplibo*, infructuose. p. 387. 388. *unpidarpeo*, Racha. p. 409. Quin hoc ultimo loco ad Matth. V. 22. respiciatur nullus dubito.]

[illegible] Ob [illegible]

[illegible], Notk.

[illegible], in pœnam ban- [illegible]

[illegible] proscripsit alter al- [illegible] 157. verpœ- [illegible]

[illegible] Maur. Gloss. hodie [illegible] cerevisia Rabano [illegible] Britannis juxta [illegible] G. [illegible] Su. [illegible] Germ. [illegible] nomina- [illegible] a Vossio & Plempio [illegible] haberi. Boxhorn. anti- [illegible] contendere: alios à [illegible] & [illegible] deri- [illegible] frumentum & ברית [illegible] autem omni- [illegible] as- [illegible], ex quo [illegible], quod [illegible] vid. Diecman.

[illegible], locus ubi offertur, [illegible]

[illegible] c. 44. *Fo-* [illegible] Ker. c. cit.) [illegible] Hodie [illegible] perire, excidere, aposta- [illegible]

[illegible] excitamus
[illegible] tuis dilectis omnibus.

[illegible] III. 13, 30. Petrus ad Salvatorem in- [illegible]:

Druhtin thu ist ni uuoles,
thaz thu io so [illegible].

Domi-

BIF.

Domine, tu id ne velis,
ut tu ita pereas.

[Gloss. Monseens. *Pivallent*, dilabuntur. p. 387. *pivallan*, elisus. p. 411.]

Bifallen, facere excidere, prosternere.

Otfr. II. 5, 27. de tentatore Adæ & Christi:

Jenan so bifalt er,
biar uuard er filu scanter.
Istum (Adamum) prostraverat ille,
hic fuit valdè pudefactus.

[Idem III. 26. 105.

Sid man 'nan bifalta
Postquam ipse (Christus) sepultus.

Ita Schilter. sed Scherzius: *Postquam ipse* (Christus) *prostratus*, i. e. mortuus. Not. ad h. l.]

Glossæ Lipsii: *Besillidi*, *prosterneret*.

Bifallen, sepelire, terræ commendare.

Otfr. III. 18, 68. Judæi ad Salvatorem:

Bistu nu zi uuare
Furira Abrahame?
Ouh then biar nu zalta,
Joh sie alle tod bifalta.
Esne tu revera
Major Abrahamo?
Et iis, (qui) hic modò nominati,
Atque omnes mortui (&) sepulti.

LL. Frisiorum L. 1. t. 59. *To der molde bifellen*, pulveri vel terræ mandare.

Bifelling, sepultura.

Libbevilbede, sepultura. LL. Argent. *Es sol nieman zu deheiner libbevilbede ein baldkin oder ein sydin tuch kofen hober dan umbe V.* ℔. *Strasburger.*

Vid. mox *Bifolahan*, & Lipsil.

BIFANGAN, umbfangen, amplecti, circumdare.

[Gloss. Mons. *Pivanganen*, involutis. p. 377. *pivangane vona den abterun*, tenti ab apparitoribus. p. 407. *piviench*, conclusit. p. 396. *pivabent*. complectebantur. p. 354. *pivabit*, involvet. p. 352. *pivahis*, (forsan leg. *pivabit*) obdurabit. p. 385. *pivench*, occupavit. p. 359. *in chenchito eide uuard pivangan*, Sacramentis militaribus est implicatus. p. 406.]

Otfr. V. 3, 21.

Bifangan si ih mit reino,
thanne ih in mir iz zeino.
Circumdatus sim ego puritate,
quoties ego me eo signo. sc. signaculo crucis.

Et ℣. 33.

Mit thiu si ih io bifangan.
Cum hoc (signo Crucis) sim ego circumdatus.

[Id. II. 1. 96.

Ni mugun iz bifahan.
Non possunt eam amplecti.

Tat. 19. 7. de Simone ac Andrea rete ad mandatum Christi laxantibus. *Bifiengun fisco menigi:* concluserunt piscium multitudinem. Id. l. c. §. 8. *Forhta bifieng inan.* stupor circumdederat eum scil. Petrum.]

BIF.

Bifiangi, obrueret.

Otfr. I. 19, 30.

Er ouh thaz intgiangi
Sin uuafan ni bifiangi.
Is etiam id evitaret,
Eos lamentatio ne obrueret.

Bifang, ambitus, septum. Traditiones Fuldenses lib. 2. p. 455. *Præter unam arialem & unam houbam, & unum ambitum, quem nos BIFANG appellamus.* L. 2. Tradit. 43. *Extra illum septum, id est, BIFANG.* Infra Bivang. & Fangan.

BIFOLAHAN, commendatus, concreditus.

Otfr. V. 3, 35.

Bifolahan sinen segenon.
Commendatus suis benedictionibus.

Vid. *Falahen*. *Foluhen*. *Lipsil.* & supr. *Bifallen.*

[Gloss. Monseens. *Pivolahan uuard*. datur. p. 364. *pivelahes*, credas. p. 355. *Pivolahanen*, depositus. p. 362. *pivalh*, contulit. p. 391. *pivelahan*, conferre. p. 380. *pivalah*, locavit. p. 397. *pivolhan*, creditum. *piualhun*, ipsum, p. 411. *pivolahan*, conlatum. p. 380.]

BIFORA, antea, bevor, zuvor.

Otfr. I. 1, 103.

Bifora lazu ih iz al.
præfero, antepono id omne.

Idem I. 22, 80.

Ni uuas er io so mari.
ni thiz bifora uuari.
Nec tamen quid antè fuit tam inlutum,
quin hoc antecelleret.

Biforan, præparare.

Otfr. IV. 6, 34. de nuptiis regiis:

Uilio er thaz allaz uuorahta,
Joh scono iz al biforata.
Quomodo id omne perfecerit,
Et splendidè id omne præparaverit.

Vid. inf. *Forabt.*

BIGAHIN, vid. Bi. propter.

BIGAN. ordiri. [Gloss. Monseens. *pigan*, exorsus est. p. 336. *pigunta*, exorsus est. p. 338. *Zilenter odo piginanter*, annisus. p. 403.]

Otfr. V. 8, 44. de S. Johanne Evang.

Tho er so hoho gisan,
thes Euangelion bigan.
Cum tam altè meditatus,
Evangelium orditur.

[*Biginnan*, aggredi, hodie *beginnen*, anfangen.

Otfr. IV. 4, 1.

Wolt er tho biginnan
Zi Hierusalem sinnan.
Volebat tunc aggredi
Hierosolymam proficisci.

Reinés. Vocab. Theot. MSC. ubi quoque et Rhythm. de S. Ann. sequentia allegantur: *Volckwigis bigan*, bellum incipiebat. §. 8. *al bigondin gripin*, omnia volebant comprehendere. §. 13. *bigond ir dannin sichin*, incipiebat ægrotare. §. 41. *du dat cit bigonde nahin*, cum tempus appropin-

 qua-

quaret, *begunte zu nahen.* c. 44. *Godis bigonte virlouchinan;* DEUM inciperet abnegare. *Godis heiligen bigond er lasterin*, Sanctis DEI cœpit maledicere. *Bigondi lasterin Seint Annin.* inciperet S. Annoni maledicere. §. 47. *Seint Annin anedingin bigan.* S. Annonem adorare cœpit. §. 48.

In Rhabani Gl. & ap. Keronem *Pikinnen* scribitur, de quo vide suo loco. Prima Syllaba augmenti tantum loco verbo accessit, quod A. S. est *ginnan*, inchoare. Bens. *ginnen* eadem notione Heldenbuch sæpissime usurpat, in imperf. *gunde, gunden.* Antiquum Scythicum verbum *jauna, jenna, jinna* & *inna incipere, & auspiciis suis præire*, ait Salanus ad Hist. Egillii & Asm. p. 130. Hæc Dieceman. Spec. Gloss. p. 18. annotat.]

Biginnes, aggrederis.

Otfr. V. 19, 119.

Thoh thu es thar biginnes.
Etsi id ibi tentares.

Idem III. 18, 78. *biginnu*, conarer.

Idem III. 7, 54. *biginne*, tento, aperio.

Bigonoto, contingent, orientur.

Otfr. V. 19, 83. & 111. & 127.

In theniselben thingon
thie thar thoh bigonoto.
In istis rebus
quæ tunc incipient fieri.

Vid. Anakin. & Pikin.

[BIGEHEN, confiteri. Tat. XIII. 12. *Bigehente iro suntono.* Confitentur peccata sua. *Allero ginuelih thie mih bigihit fora mannon, ther bigihu ih fora minemo Fater.* Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo. Id. c. 44. 22.]

BIGEN, agere, perpetrare.

Otfr. V. 23, 525.

Odo ia uuiht thes man thar bige,
thez zi tode gige.
Aut quicquam ibi agatur,
quod ad mortem accedat.

BIGES, *Bigaz*, oblitum, omissum, vergessen.

Otfr. V. 1, 36. 48. 72. 96.

N' ist uuiht in them boume
thaz thar ubbiges si.
Nihil est in hac arbore (Crucis)
quod omissum sit.

M. Freherus legendum ait: *uppiges si.* Quod verius. h. e.

Nihil est in hac arbore,
quod vanum sit, aut nihil significans.

BIGIAZI, begiessen, perfundere.

Otfr. V. 23, 16.

[BIGOUMEN.

Otfr. III. 17, 111. Verba Christi ad adulteram. Joh. 8. 11. ita refert:

Nu gank thu frammort inti sih,
Thaz thu bigoumes jamer thir,
thaz thu ni suntos furdir.
Jam vade tu porro & vide,
Ut tu sis memor perpetuo tibi,
ut ne pecces amplius.

Ita Schilterus. Scherzius vero in notis mallet redditum: *thu bigoumes, ut cures, ut caveas.* *gouma* namque curam & attentionem notare innumeris in locis. vid. inf. *Gouma.* Gloss. Monseens. *pigoumet iuuih*, videte vos. p. 369. *pigoumido*, provisione. p. 375. *pigoumidun*, speculis. p. 379.]

BIHABEN, detinere, Tatian. c. XXII. 4.

[Ap. Willeramum est *behaben*, retinere, quasi dicas, constanter habere. Hodie ad imitationem latinæ dictionis, & quoniam utique, quod constanter possidere volumus, acriter est tenendum, dicimus *behalten.* Palthen. Not. ad Tat. p. 349.]

[Gloss. Monseens. *Pihape*, defende. p. 391. *pihepida*, detentio. p. 356. *pihapari*, continens. p. 354. 395. *pihaftun*, mancipatum. p. 411. *pihaftter*, irretitus. p. 376. *pihaftit sint*, mancipantur. p. 421. hodie dicimus. *verhafft, in hafften seyn.*]

BIHEILN, BIHALTEN, servare. Confessionis Formula: *Mina fastun ni biheilt*, jejunium meum non servavi.

Behalter, servator. Königshov. Chron. c. 1, 62.

Vid. simplex *Heila.*

BIHAZ, BIHEIZ, promissum.

Otfr. II. 11, 77.

Biheiz ist thih ni uuihtes.
Promissum nihil quicquam utile.

Idem IV. 16, 38. *Bihiazun sih mit vuorton*, obligarunt se verbis. Et c. 30, 18. c. 13. 99.

Prædicere. Otfr. III. 25, 43. de Pontifice vaticinante:

Bihiaz sih ther thes uuares,
ther Biskof uuas thes jares.
Prophetavit hic verum,
qui Pontifex erat hoc anno.

[Vers. 43. Scherz. in Not. ita reddit. *Contestatus est (asseveravit) de se verum*, sese dicere. Occurrit hæc locutio etiam IV. 20. 33.

Quadun, sih bihiazi
er Gotes sun biazi.
Dicebant, quod ille asseveraverit de se,
quod DEI Filius ipse appellaretur.]

BIHEIZEN, vid. *Heizen.*

BIHARTEN, vid. *Hart.*

BIHELLENT, vid. *Helen.*

BIHERTON, vid. *Hertun.*

BIHIU, quare, quamobrem. Otfrid. III. 24, 150. sqq. IV. 21, 31. vid. *Bithiu.*

[BIAHIN, profiteri. *Fuorun alle thaz bijahin thionost.* Ibant omnes (in descriptione ab Augusto instituta) ut profiterentur obsequium. Tatian, V. 11. Dicunt adhuc Germani *etwas bejahen*, id est, *ja worzu sagen.* Palthen. Not. p. 310.]

BIKEL, teli genus, Cambro-Brittanicum & Gothicum. Vid. du Fresne Glossar. Bicellus.

Hinc *Pickelhaube* nobis, pro munimine capitis contra ejusmodi tela.

BIKLAN, illinere, bekleistern.

Otfr.

BIK. BIL.

Otfr. III. 20, 313. de Salvatore cœcum videntem efficientem luto:

Er ouh mit horo uueiz biklan.
Ut etiam luto sciret illinere (hoc effectu).

[Cod. MSC. Vind. & Vat. habent, *mit horo-uueiz biklan*, unde hunc versum ita vertit Scherz. in not. *Et luto id* (oculos cœcos) *oblevit*, sc. cum restitutione visus.]

BIKNAT SIH, besinnt sih, recogitat, agnoscit semet. Otfrid. II. 6. 93. III. 20, 212. IV. 18, 69. Vide simplex *Knat*. Isidor. cont. Jud. c. IV. 7. *Dhaz ir dhera dhrinissa chirumi bichnadi.* quod Trinitatis mysterium cognorit. [Ap. eund. c. 5. §. 2. *bichnaan sih zi nemnane Christ Gotes sunu.* agnoscant Christum vocari DEI filium. Et c. 3. §. 3. *bichnaa sih dher dhazs izs uuidhar zuomi.* cognoscat absurdum esse. Ubi Palthen. in Not. p. 401. dicit verbum esse *bichnaan*, agnoscere: simplex autem quale sit nondum se assequi.]

BILAGE, vox Saxonum & Teutonum, quâ apud Anglo-Saxones in specie in Cantio, denotata consuetudo finiendi controversias finium regundorum, ut finirentur sine strepitu judicii & processu, per inspectionem ocularem & arbitrium deputatorum. Auctorem, Wilhelm. Thorn in Chron. an. 1303. allegat du Fresne in Glossar. B. Est ipsa vox Teutonica *Beylegen*, componere, decidere, Beylegung, compositio litis vel amicabilis transactio, vel per laudum. Differt autem à Gothico *Bellago*, *bellagines*, de quo supra, ut sententia vel arbitrium judicis à Lege & Legislatione: nec cum vulgo confundenda sunt.

BILEMIT, vid. *Lam.*
BILGEN, vid. Belgen.
BILIAZEN, remittere.

Otfrid. II. 6, 66. de peccato primi hominis:

Oba er iz firliazi,
odo iz Got biliazi.
Utinam is illud omisisset,
aut id DEUS remisisset.

Vel: aut id DEO remitteret, referret.
Blazin, idem, Notk. Psalm. CV, 23.

BILIBEN, Bileiben, Bilcip, manere. Vide *Leiben.*

Otfrid. ad Salomon. ℣. 38.

Ungelonet ni bileip
ther Gotes uuizzode kleip.
Non-donatus non manet
qui legem DEI enucleat.

Idem II. 2, 11.

Iz ungidan in bileip.
Id quod infectum istis mansit.

Idem III. 17, 81. IV. 1, 53. II. 6, 72.

[*Bileip*, quod ap. Otfrid. IV. 1. 53. occurrit, idem est, notante Scherzio, ac *cessavit*. Ap. Isid. c. 6. *Joh dhem aldum Gotes chibodum bilibenem*, legali præcepto cessante. Ubi quidem Palthen. in not. p. 413. legendum esse *bilneten* putat, sed hac correctione non est opus, ut ex Francica Hymni Ambrosiani vers. §. 2. patet, ubi *incessabili voce*, redditur, *unbilibanlicheru stimme*. Ipse Palthen. mox in ead. pag. ap. Isid. c. 8. quem locum Schilter. in immed. seq. verbo *beliven*, producit, pro *bilibim*, ut in suo codice reperit, *biliben* esse legendum monet, Germanice, *bleiben*, uti & in sqq. Isidori verbis cit. cap. *bileiph*, hodie *blieb*, remansit, bis occurrit. Sane hodienum in Suevia *bleiben lassen* idem est, ac *cessare*.]

Beliuen, manere, Franciçâ dialecto. Capitul. Franc. IV. 19. *Nio themo geanerven thegein ursach beliue:* ne heredi ulla occasio remaneat.

Isidor. cont. Jud. c. 8. *Untazs dhea chumft Christes chiburdi, ni bilibim ano herun judæo liudi.* usque ad adventum Christi nativitatis non manserunt sine Principibus Judæorum populi. & passim.

BILIBEN, placere, belieben. Vide simplex *Libi*, amo.

Otfr. IV. 1, 73.

Iz Druhtin ni bilibe.
Id Domino (si) non placuerit.

BILIBAN, mori, verleben, vide simplex *Lib*, vita.

Otfr. III. 23, 96.

Thaz er tho biliban uuas.
Quod is tunc mortuus esset.

Et ℣. 100.

ist Lazarus bilibaner.
Mortuus est Lazarus.

Idem IV. 35, 12. de Josepho petente corpus Salvatoris:

Bat: Man gabi imo then man
Thoh tho so bilibanan.
Petiit: daretur ipsi ille vir,
qui aliàs jam mortuus.

[*Licet ita* (nempe in cruce) *mortuum.* Ita ℣. 12. reddit Scherz. in not.]

Anonymus de victoria Ludovici R. contra Nortmannos ℣. 81. ùt Rex militem alloquitur euntem in prælium:

Quimit he gisund us,
ih gilonon imos.
Bilibit her thorinne,
Sinemo kunnie.
Evadit quis sanus exinde,
Ego præmio ipsum afficiam.
Moritur ibi,
Ejus familiam.

Liber Salicus Monasterii Ebersheimensis cap. de judicio mortuorum: *Swa ein meiger blibet, der des Goteshuses ist, der git zwene velle deme Gotteshuse, von dem libe, das beste. Darnach das beste von dem ambachte.* i. e. Si villicus moritur, qui homo est Monasterii, is dat duo mortuaria Monasterio, optimum de corpore (i. ùt homo proprius) alterum, quod post illud optimum censetur, de munere.

BILI-

BIL.

BILIDE, ſpecies, bild, geſtalt, taille. Cant. Cant. V, 15. *Sin bilide iſt alſe des berges Libani :* Species ejus ùt Libani.

[*Pilidi*, ſpecies. Gloſſ. Monſeenſ. p. 397. umbra. p. 393.]

Bilde, ſpecies, pulchritudo, Notk. Pſalm. XLVI. 5.

Gebilithe, imagine, Gloſſæ Lipſii.

Bilitbires, figuli, Gloſſæ Lipſii.

Bilde, umbra. Notk. Pſal. XLIII, 20. pilde des todes, umbra mortis.

Bilide, exemplum. *Biliden*, *bilethen*, imitari. Iſidorus contra Judæos c. 3. *mit gareuuem bilidum dher heiligi chiſcribes.* i. adhibitis exemplis S. Scripturæ. Notk. Pſalm. XLVII, 14. *bildont ſia*, imitamini eam, charitatem.

Otfrid. IV. 5, 65.

Sar ſo iro ſito bilidi
ſi thir gileggent ubari.
Quamprimum ſuorum morum exempla
illi tibi imponunt ſuper.

[Tatian. 156. 3. *Ih gab iu belidi.* (pro *bilidi*) Exemplum dedi vobis. hodie Ein Fürbild hab ich euch gegeben.]

Piladi, exempla. c. 7. Kero. vid. P. [*Pilade*, ſchemate. Gloſſ. Monſeenſ. p. 406. *pilidi*, argumenta. p. 380. argumentum. p. 387. ſimilitudinem. p. 350. *pilidun*, argumentis. p. 341. *pilidari*, æmulator. p. 395. *pilidota*, zelatus. p. 358.]

Zi bilide, ad exemplum. Otfr. I. 12, 60.

Willeram. pag. 24. *Mit iuuan godan bilethen*, [In noſtra ed. *mit iuvueren guoten biliden*. c. 11. 5.] veſtro bono exemplo.

Auctor Hiſtoriæ Lombardicæ in vernaculo de S. Ottilia: *Nüt allein mit guter lere, ouch mit einen guten bilden, das ſii in vortrug.*

Kero, c. 24. *Pilad qhuedan*, exempli gratia.

Pilad puah, exemplar. Gloſſ. vett. [*Piladpuohc*, exempla. Gloſſ. Monſeenſ. p. 319. *pilidpuoh*, hexapla, vel exemplaria editionum *urrechidono*. p. 330. exemplaria. p. 324. *pilidpuochun*, ἑξαπλοῖς, i. e. ſeptem columnis. p. 324.]

Kero: *Eines pilades*, uniformem. c. 18. *Kepilide*, conformet. c. 2.

Pſalm. 36, 1. *Nit nyme bilde in den argwilligen.* noli æmulari in malignantibus. ℣. 7. *Du ſalt nit bilde nemen in den der do beſſig iſt in ſyme lebende.* Noli æmulari in eo, qui proſperatur in via ſua. Conf. Notk. Pſalm. XXXVI, 1.

Mit fronisgon bilidon redinon, per ſacras parabolas & ſimilitudines loqui, Otfr. IV. 1, 30.

Pildarra, typus, Notk. Pſalm. LXXXVI, 2.

Biliden, *bilethen*, imitari.

Otfrid. II. 19, 36.

Thaz ir Got io thuruh not
in theſen datin bilidot.
Ut DEUM ſtudioſè
in his factis imitemini.

Idem II, 9, 133. II. 4, 67. III. 19, 65. IV. 13, 16.

Willeram. pag. 73. 85. 116. 132. 147. 158. [In noſtra edit. hæc loca extant & ſcribuntur ſq. in modum. IV. 13. *bilidoton*. V. 1. p. 37. *bilidan*. VI. 9. *bilidot*. VII. 5. *ze bilidene*. VII. 2. *bilidan*. ℣. 9. *ze bilidenne*.]

Pilidonte, imitantes, Gloſſæ vett.

Biledera, imitatores, Notk. Pſalm. LXVIII, ult. Idem Pſalm. XCIV, 9. *Der iſt manneliches pater, den er bildot.* is eſt cujusque pater, quem imitatur.

Willeramus VI. 9. pag. 116. n. 50. *Siu biro uuerch bilethot nah Gotes uuillan*, (*Siu alliu iro uuerch bilidot nah Gotes uuillen :* ita noſtra edit.) opus ſuum exprimit ſecundum DEI voluntatem:

Luminis ad patrem defigit mentis acumen ;
Hunc ſibi ſectandum proponit, & hunc imitandum.

Idem p. 79. ubi annotator malè interpretatus *confiteri*.

Sih gebiliden, ſe transfigurare.

Otfr. IV. 16, 60. de transfiguratione Salvatoris in monte :

Uuiolih er ſih farota,
in themo berge ſih gibilodta.
Quam facilè ſe mutaverit,
in monte ſe transfigurarit.

Anonym. de Bell. Hiſp. Caroli M. ℣. 979.

Genelun geriet michele not,
then armen Judas er gebildot.
Weniloni contigit ſumma anguſtia,
miſerum Judam exprimebat.

Ferbildondo, *uuir den tod furhten*, præfigurans, (quod) nos mortem timeamus. Notk. Pſalm. LXVIII, 2. [hodie dicimus *fürbildend*.]

Bilithlih, æquum. Willeram. in Cant. Cant. p. 138. *Thaz thas bilethlich ſi*, [in noſtra ed. VII. 9. *daz daz billih ſi*.] quòd æquum hoc ſit. *Bilithlich*, imitabile, practicabile, thunlich, unde hodiernum per contractionem, *Billich*.

Menniskcn bilde, homines, Notk. Pſalm. CIII, 30.

Wahpilde, figura, typus, Notk. Pſ. LXXVII, 2.

Widerbilden, reformare, regenerare, Notk. Pſalm. XCII, 1.

BILINNEN, delinire.

Otfrid. IV. 36, 1. de Sacerdotibus Chriſti hoſtibus :

Ni mohtun noh bilinnen
thes armilichen uuillen.
Nec dum poterant delinire
tyrannicum animum.

[*Bilinnen*, non eſt delinire, ſed ceſſare, deſinere. Gl. Keronis *Pilinnan*, ceſſare. c. 6. *Bilinnent vona iro uuiſi :* ceſſabant à miniſterio ordinis ſui. Occurrit hoc poſterius in excerptis Codicis cujusdam Herbipolitani. Verte igitur hos verſus :

Nondum poterant ceſſare
à mala (ſua) voluntate. Scherz. Not. ad h. l.

Ap. Tat. XIX. 6. *So her tho bilun zi ſprehhanne.* Ut ceſſavit autem loqui. Ad quæ notat Palth. non ſolum, quod *bilinnen* ceſſare ſignificet, ſed &, quod

quod ap. Isid. *biluman* extet. Originem autem hujus verbi petendam à veteri voce Suecica *bil*, quæ qualemcunque loci atque temporis intercapedinem denotavit, aut e lingua ASax. ubi *alinnan* & *blinnan*, cessare est. Anglis τὸ *linne*, itemque Chaucero *blin*. Benson. addere substantivum, *blinne* s. *blinnesse*, cessatio. E quibus Palthen. concludit, primitivam vocem esse *linnen*, cujus composita sint *alinnen*, *bilinnen*, & forte alia. Not. ad Tat. p. 343.]

BILL, billa, schedula, libellus, epistola. Anglo-Sax. Speelmannus. Vid. du Fresne Glossar. B.

Billage, liber legum, Gesezbuch. conf. supra *Bellag*.

BILLON, azyma. Notk. Psalm. LXXIII, 4. *in miten dagen dero billon*, in medio solennitatis Azymorum.

BILOHHAN, claudere, Isidor. cont. Jud. c. 3. §. 3.

[*Pilob teoro grimmero*, claustros caveæ. Gloss. Monss. p. 407.]

BILORNA, gingivæ, Raban. Maur. de part. hum. corp.

BILOTON, mandata, giboten, *Gloss. Is. Pontan. in fin. ad Orig. Franc.* [Forte scriptio est vitiosa, & pro *Biloton*, legendum *biboton*.]

BILUAGI, fraus. Vid. simplex Luagi.

Otfrid. II. 3, 94.

Is dragi uns ni biluagi.
Id ferat nobis haud fraudem.

BILUNNAN uuurdi, cessavit, Isid. cap. 5, 6. Tatian. C. XIX. 6. vid. *Bilinnen*.

BIM, sum. Vide *Pim*. Willeram. 1. 5. pag. 8. n. 4. *ich bim.* ubi tamen MS. Ambras. habet *Bin.* (& ita nostra editio.)

Bin, sumus, Notk. Psalm. LXXVIII, 8. nisi legendum *sin*, vel *birin*, ut mox sequitur, sed repetitur *Bin*. Psalm LXXX, 11. *bin uuir.* Psalm. CXVIII, 75. *Pirn*, sumus, Notk. Psalm. CXXII, 3. *Nu birn uuir, birin h. e. sumus.* Id. Ps. CXXXI, 7. Fragm. de Bello Caroli M. ℣. 331. *birt*, estis.

Bint, estis, Notk. Psalm. XXIX, 5. XLVI, 2. LXXXI, 2.

BIMANNE, vid. *Bi*, propter, & *Man.*

BIMEINEN, vid. Mein.

BIMIDE, vid. Midan.

BIMPERNANZ.

Chron. Königshov. p. 820. 822.

BIMUNIGEN, adjurare, per sacra obtestari. Otfr. IV. 19, 93.

Sis bimunigot, bisuoran.
Sis adjuratus, obsecratus.

Vid. simplex Munig. & ibi de hoc Otfrid. loco notata.

BINA, *binon*, tribulatio, hodie *Pein*. Notk. Psalm. IV, 2. *Du gebreitest mih in binon*, tu dilatasti me in tribulatione. & XXIV, 17. *Bino*, Ps. XLIII, 24. *Beino*, id. Psalm. LXV, 15. Psalm. CVI, 39. Otfridus *Pina, pinon*, tormentum. Præf. ad Ludov. R. ℣. 151. Lib. I. 15, 91. II, 12, 152. III. 19, 48. IV. 7, 154. V. ult. 172.

BINA, ossa. Rhythm. triumphalis ad Ludov. Reg. ℣. 75.

Uuil her unsa bina uuarth,
thero habet giuuaht.

Quia is nostra ossa servat,
eorum habens custodiam.

BINEGELIT, vid. Negel.

BINDA, vid. suprà *Band.*

BINEIMEDA, vid. supra *Beneim.*

BINNA, *Bina*, bühne, Oberboden, Fruchtkasten. Receptum in linguam provincialem Latinam, quod vidit sed non pervidit du Fresne Gloss. voc. hac. ex Monastico Anglico referens hæc: *Illud quod sursum inventum fuerit in binna, in molendinis meis.* Utique aliud planè à *Vanna*, Wanne.

BINNUZ SALBUN, vid. Salbon.

BINOTE, *Binoti*, compositum ex *Bi*, per, ex, & *Noti*, *note*, causa, necessitas, infra *Not.* Variè autem usurpatum.

Binote, ex causa, propterea, eò quòd.

Otfrid. I. 11, 72.

In thia krippa sinan legita,
binote thih nu sageta.

In præsepe ipsum reposuit,
ideò ut ego jam dixi.

Binoti, ex necessitate, coactus.

Otfrid. II. 3, 117.

Ni deta er iz binoti.
Non fecit hoc coactus. sed spontè.

[Huc refert Scherz. Otfrid. III. 20. 79. & 190. in not. ad h. l.]

Binote, binoti, cum cura, sollicitè, studiosè.

Otfr. ad Ludovic. Præfat. ℣. 138.

Ja farentu nan konti
in anderon binoti.

Imò in expeditionem Ipsum euntem noscas
in aliis regnis studiosè.

Conf. L. III. 5, 25. V. 6, 15. V. 8, 86. IV. 22, 59. c. 23, 14. c. 19, 107. III. 14, 57. IV. 1, 1.

Binoti, valdè. Otfr. III. 16, 7. *thie liuti binoti uuuntar gifiang*, populus valdè mirabatur. [Ita *binoti* per *valde* vertit Scherz. Otfr. II. 6. 105. in Not.]

Flacianum Dictionarium: *Binote, in fußtappfen, itzt.* absonè satis.

BINT, gebund, fasciculus. Chron. Saxon. p. 1358.

Binta, band, Cant. Cant. 4, 3. [*Pinta*, ligamen. Gloss. Monseens. p. 385.] vid. supra *Band.*

BINUMNI, *adepta.* Glossæ MS. ASax. Vid. Nam. & mox eædem: *Binumini*, ablata. [*Pinoman*, abrogata. Gloss. Monseens. p. 378. *in pinomani*, in condemnatione. p. 359.]

Bio, apis. Vid. *Byhe.*

BIQUAM, bequem, conveniens, accommodatum.

BIR.

Otfr. IV. 4, 78.

Er reit in mitte so gizam,
So iz tho zi thero reisu biquam.

Ipse (Salvator) equitabat in medio condecenter
sicut tali expeditioni conveniebat.

Idem III. 11, 28. IV. 2, 24. cap. 29, 75. Rhythm. de S. Ann. ℣. 113. Vid. infr. *Qhueman.*

BIREDINON, convincere, Otfr. IV. 19, 52. vid. inf. Reda.

BIRECHTA, gubernaret, Rhythm. de S. Annon. ℣. 489.

BIRIG, vid. Bar.

BIRIN, *Birit*, parit, vid. supra Baren, beren, birigen.

Birit boum, fert arbor, Otfr. II. 23, 30.

Birin, fructus, baccæ, beeren, uvæ. Rupertus Imp. ann. 1400. dedit Sculteto suo O. in feudum castrense *zwey füder Wins mit den birn jerlich by Rodbach vallende.*

BIRINEN, *birin*, illuminare, simplex Rinen. quod vid. suo loco.

Birein, Otfrid. I. 5, 76. II. 1. pen. V. 4, 52. [II. 1. 99. IV. 11. 48. & V. 4. 52. *birint*, *birine* & *birein* occurrit, quæ Scherz. *attingit*, *tangat*, vertenda statuit. *Birinen* enim *tangere*, *attingere*, notare. in Not. ad l. c.]

BIRIWETUT, vid. *Hriwuri.*

BIRMANDUS, vid. *Munz.*

BIRO, contractum *bi iro*, pro suo, Otfr. I. 1, 155.

BIRSEN, telo petere aut configere, birsare. Urstis. in catalog. voc. barb. præmisso Tom. Script. Germ.

BIRUM, *birun*, *pirum*, sumus. Otfr. I. 17, 51. IV. 4, 118. V. 24, 13. à *Bim*, sum, suprà. [II. 6. 113. habet *birumes*, sumus. Tat. 22. 16. *irbirut*, estis. Notk. *Sie birint*, sunt. Psalm. XIII, 3. Willer. II. 5. *durhtan birt* perfectæ estis. *Pirum*, sistit Hymnus Nocturn. §. 6. ap. Hikes. Scherz. not. ad Willer. p. 12. conf. inf. voc. *Pirum.*]

Birin, sumus, Notk. Psalm. X, 6.

Pirumes, erimus: Kero. Pr. *Pirumes kiskeidan*, discernimus: Kero. c. 2.

Birunt, *Birut*, estis, Otfrid. IV. 11, 98. c. 15, 97. II. 16, 1.

Pirut, Notk. in Psalm. II, 11. vid. supr. *Bim.*

Biruuuis, moraris, es, habitas.

Otfrid. II. 7, 36.

Uuir uuoltun uuizzan in giuuis,
uuar thu emmizigen biruuuis.

Velimus scire pro certo,
ubi tu assiduè moreris.

Vide *Wisen.* Sed hic legendum *Birumis*, es.

BIRUNAN, vid. inf. *Runen.*

BISA, turbo, Glossæ Lipsii, qui addit: *ut Gallis, vent de Bise.* Isac. Pontan. *L. VI. Orig. Franc. c. 24. p. 615.* Kilianus: *Bysen, biesen, æstuare, exæstuare: & Furente ac violento impetu agitari.*

BIS.

[BISANTINGE, reperitur hæc vox in Fragmento de Bello Caroli M. ℣. 236.

Mule unde olbenten
Thie wile er thir senden
Mit golde gelathen,
So waz uunfzib karren mugen getragen,
Ther guoten bisantinge.

Ubi Scherz. notat *bisantinge* Strikero dici *pysande* qui c. 2. s. 7. p. 13. ita loquitur:

Baide mule und olbenden,
Der welt ir im dar senden.
Wol geladen fuinf hundert
Dar zu halt ir gesundert
Aus manigem Lande
Des pesten pysande.

Observat autem Scherz. *Bisantige* esse speciem monetæ Byzantinæ, *Besant d'or* alias vocatæ, de qua prolixam descriptionem ex *Eliæ Brackenhofferi* Lexico rei nummariæ MSC. in not. ad Fragmenti citati locum adductum affert, è qua patet, quod ex auro obryzo fuerit fabrefacta, & quanquam veri & proprie dicti Byzantini Byzantii fuerint cusi, alibi tamen postea pariter ejusmodi nummos esse cusos, qui nihilominus nomen Byzant. obtinuerint, quemadmodum floreni Florentiæ primum cusi, unde illis hoc nomen tributum, alibi licet postea procusi fuerint, nomen tamen retinuerunt.]

BISCEREDAS, addicavit: Glossæ MS. ASax.

BISCOF, Sacerdos Judæorum. Otfrid. I. 4. 53. II. 10. 28. III. 25, 1. & IV. 20, 3. Notk. Psalm. LXIII, 10. Tatian. Harm. c. 2. 1. [*Biscopha inti Diacona.* Sacerdotes & Levitas. Id. Tat. XIII. 19.] Interpres Anglo-Saxon. Joh. XVIII, 24. MS. Versio Teut. Evangel. & Epistolar. Dominical. Ebr. IX, 11. *Christus ist wesenlich ein Bischoff der kunftigen güten furhaffer:* Christus assistens Pontifex futurorum bonorum.

Biscofheiti, Sacerdotium, Tatian. d. c. 2. 3. & Isidor. c. 8. [Quum Tatian. Zachariam *Biscof* nominet, quem alias proprie magis *Euuart*, Sacerdotem (custodem legis) vocat, patet hinc, commune olim Clericis Episcopi nomen, inter Germanos etiam, fuisse. *Biscofheit*, hodie *Bischofthum*, vel *Bisthum* vocamus. Porro & id nunc obtinet, ut illa terminatio *heit*, nominibus, queis accedit, fœmininum genus tribuat, quæ olim, uti hoc exemplo Tat. verbis. *thes biscofheites*, patet, masculini aut neutrius generis fuerunt. Palth. not. ad Tat. p. 278. 280.

In Gloss. Monf. reperitur *Piscophtuom libere*, pastoralis cura. p. 384.]

Bischopfeit, vid. Scaphon.

Biscophesheim, vid. Heim.

Biscopuuyrt, hibiscum: Glossæ MS. AS.

BISCHOPFEN, formare, Chron. Königsh. p. 706. *Die mase soln von der Winlüte meister beschopfet sin.* p. 720. Mensuræ à magistro cauponum formatæ, i. examinatæ, beschauet, gesinnet.

[BI-

BIS.

[BISCOUUON. Otfrid. I. 28. 8. adſpicere. IV. 23. 8. inſpicere. In hoc poſteriori tamen loco Scherzius in notis *reſpicere* vertit. Hodie *beſchawen*.]

[*Piſcouari*, circumſpector. Gloſſ. Monſeenſ. p. 355.]

[BISENKEN, Præcipitare, verſenken. *Thar emuti unas biſenkit in then ſeo.* Grex (porcorum Gedarenorum) præcipitatus eſt in mare. Tat. LIII. 10.]

Biſezzen, obſidere. [*Piſezit ſint*, præoccupata ſunt. Gloſſ. Monſeenſ. p. 338. *Piſaztun*, præoccupaverunt. p. 359.]

Biſaz, occupavit, Rhythm. de S. Annon. ỳ. 297.

Biſaz, poſſeſſio. Notk. Pſalm. CIII, 24. 28.

BISIHIT, procurat, hodie *verſiebet*, adminiſtrat. Otfr. IV. 29, 50. [Verſ. 88. ejusd. Cap. recurrit hoc verbum. *Selbo iz al biſahi.* Ubi Scherz. annotat, hic rectius *inſpiceret*, quam *procuraret* reddi.

Gloſſ. Monſeenſ. *Piſihit*, ſuſpicit. p. 351.]

BISKRANKELOTUN. Otfr. IV. 16, 82. leg. *Bikrankelotun.* Vide ſimplex *Krankelet*. [Uterque tamen Codex Vind. & Vatic. ut & Flaciana editio habent *biſkrankolotun*. ut Scherz. in not. obſervat.]

BISKRANKTA, vincivit. Otfr. II. 2, 5. pen. III. 19, 68. V. ſimplex Skrenk.

BISLIPFIT, labitur, cadit, Otfrid. V. 21, 17. [*Piliphano*, conlapſæ. Gloſſ. Monſ. p. 375.]

BISMIRIDAE, interlitam: Gloſſæ MS. ASax.

BISMER, opprobrium, Gloſſ. Lipſii. ubi Somnerus: *vocem uſurparunt Saxones, præcipuè verò (ut nos blaſphemy) pro contumelia in DEUM, Sprac, addito: calumniam tamen & contumeliam generatim ſignat.* Otfr. IV. 22, 51. *zi biſmero*, ad opprobrium. c. 30, 7.

Biſmeron, opprobrio afficere. Otfr. IV. 25, 3.

[*Biſmaron*, illudere. Tat. c. 67. 13. c. 196. 7.

Piſmerlicho, ridicule. Gloſſ. Monſ. p. 410.]

Gibiſmeroter, contumeliis affectus. Otfr. IV. 23, 12.

Biſmarung, blaſphemia. Tat. c. 54. 5. c. 62. 8.

[Ap. Ker. *piſmerot*, irridet. c. 58. AS. *biſmer*, vel *biſmor*, contumelia, calumnia, *biſmerian*, illudere. Quin primitiva hic vox lateat *maar*, fama, unde verbum eſt *maren*, diffamare, atque, inde ſubſtantivum *marunga*, diffamatio, dubium non eſt, quid autem præfixum *bis* ſibi velit, ignorare me fateor. Palthen. ad Tat. p. 373. Annon vero *biſmer*, idem ſit ac *böſe mæhre*, mala fama? judicent alii.]

[BISNIDAN, circumcidere. *beſchneiden*. Tat. IV. 11. *Quamun zi biſnidanne thaz Kind.* Venerunt ad circumcidendum puerum. (Johannem.) Id. VII. 1. *thaz thaz Kind biſnitan wurdi.* Ut circumcideretur puer. (Jeſus)]

BISOUFIT, ſuffocat, erſeuft, ertrenkt. Otfr. II. 3, 105.

Nu iſt Drubtin Chriſtus gidoufit,
thiu ſunta in uns biſoufit.

Nunc quum Dominus Chriſtus eſt baptiſatus,
peccatum in nobis ſuffocavit.

Et ỳ. 129.

Unſih ni beſoufe.
Ne nos ſuffocet.

[Gloſſ. Monſeenſ. *Piſoufter*, ſepultus. p. 394. *piſouphter*, ſepultus. p. 397. *poſouften*, (legendum arbitror piſouften) demerſerunt. p. 338.]

BISPARTUN, vid. *Sparren*.

BISPEL, apologus, Tyrol. 1, 13. Vid. *Speel*.

BISPILLA, vid. *Spel*.

BISPENIT, intercedit, conſulit. Otfr. ad Ludov. ỳ. vide ſimplex Span.

[In hac præf. Otfrid. ad Ludov. legitur quidem ỳ. 145. *biſpenit*, ſed notat Scherz. legendum *biſperrit*, i. e. clauſit. ita namque in Cod. Vind. legi, & Rhythmum exigere.]

BISPERRIT, biſpartun, obthurare, verſperren. Otfr. II. 4, 16. V. 11, 6. *biſparta.* claudebat. III. 12, 28.

[Ejus oppoſitum eſt *inſperren*, quaſi *entſperren*, aperire. Scherz. not. ad Otfr. p. 7. 39.]

BISPRACH, reprehendit, obtrectavit. Otfr. IV. 2, 41.

Nides biſprachido, invidioſæ obtrectationes, Formula Confeſſ. Vet. Vid. Piſprach.

BISPURNEN, vid. Spurnedo.

BISTEEN, circumſiſtere, circumdare, Otfr. III. 22, 17.

Thie Judeon nan biſtuantun.
Judæi ipſum circumdederunt.

ASaxo hic: *Beſtodon*, Joh. X, 24.

Gothi: *biſtandan*, Joh. XI, 32.

Otfr. V. 24, 12.

Febes inti mannes
Drubtin biſtes alles.
Bruta & homines
Domine complecteris omne.

Biſten, ſepultus, Rhythm. de S. Annon. §. 5. ỳ. 85. *Beſteden*, Belgis ſepelire. [Hodie adhuc *zur erden beſtätigen* dicimus.]

BISTAL, pars ædium exterior. Cod. MS. Juris Auguſtani tit. von Heimſuchen. *Slebt er nach im in das biſtal oder in tür oder in das truſcheufel oder in das ubertür &c.*

BISTELLIT, deturpatus, verſtellt.

Otfrid. IV. 23, 26. de Salvatore à Pilato populo exhibito:

Er iſt, quad, biſillit,
mit thornon oub biſtellit.
Eſt, dixit, hic flagellatus,
ſpinis quoque deturpatus.

[*Biſtellit*, mallet Scherz. h. l. in not. redditum, *circumdatus*, cinctus, nempe intuitu capitis.]

[BISTURZEN, tegere.

Otfr. II. 17. 72.

Ni brennit man oub thurub thaz
giuuiſſo ſinaz lichtfaz,
Thaz er iz biuuelze,
mit muttu biſturze.

BIS.

Non accenditur etiam ideo
certe lucerna,
Ut ea operiatur,
modio ob tegatur. Conf. inf. *Sturz.*]

BISUAH, tentavit. Otfr. II. 5, 4. Vid. simplex *Suah.*

Besuochen, explorare, interrogare. Notk. Psalm. X. 4, 5.

Probare, Notk. Psalm. LX, 10. Conf. supra *Besuochen.*

BISVICHI, decipiat. Otfrid. II. 5. 51. c. 22. 72. III. 13. 33. c. 15. 88. Vide simplex Suuichan.

Glossæ vett. *Besuuikhan*, *pisuuichan*, obripere. *Bisuuich*, dolus.

Glossæ Lipsii: *Besuick*, supplanta. Tatian. c. 65, 2. *bisuibhe*, scandalizat.

Bisuikhe. Otfr. V. 23, 519.

Tod inan bisuikhe.
Mors ei obrepat.

Glossæ MS. ASax. *Impostorem*, *bisuicent.* ubi C ut K legitur.

[Gloss. Monf. *Pisuibhun*, circumvenerunt. p. 343. *pisuibhenter*, circumveniens. p. 365. *pisuihhames*, circumveniamus. p. 398. *pisuihhe* (legendum haud dubie *pisuihhe*) circumveniat. p. 397. *pisuichit*, inlicit. p. 407.]

Vid. supr. *Besuich.*

Irsuechen idem, Notk. Psalm. LXV, 12. *irsuochunga*, tentatio.

BISÜNEN, vid. inf. *Suona.*

BISUNTI, persuasit. Otfr. I. 8, 10. si vera est lectio. [Conf. Scherz. Not. ad h. l.]

Simplex *Suonan*, tractare, pacisci, vide S.

BISUOFIT, vide *Bisouf.* supra.

BISUORGEN, curare, procurare. Vide simplex *Suorgen.*

BIT, cum, mit. Capitul. Franc. IV. 19.

BIT, BITA, adoratio, bete, supra. [Goth. *Bidja*, peto, rogo, oro, mendico. Palth. Not. ad Tat. p. 426.] Tat. 40. 5. *ther bittet intphahit*, qui petit accipit.

Otfr. II. 14, 116.

Thaz thu hiar bita oub suaches.
Quod tu hic adorare etiam quæras.

Fragment. de eadem Samaritana:

Hir sagant kicorana
thia bita in hierosolima.
Vos dicitis, electam
adorationem in Hierosolyma.

Vid. & Beede.

Otfr. IV. 33, 59.

Thia filu langun bita
indet uns tho thiu sita.
Diuturna ista adoratio (preces Sanctorum V. T.)
aperuit nobis illud latus Salvatoris.

[In tribus hisce locis *bita*, per *moram*, quæ ordinaria hujus vocabuli significatio, reddendam statuit Scherz. in Not. ad Otfr. p. 136. 307. Quod tamen mihi, imprimis quod Otfr.

BIT.

II. 14, 116. & Fragment. de Samarit. attinet, coactum videtur, ob rem ipsam de qua in toto contextu sermo, qui de precibus agit.]

Ze bittenne dero sundigon, ad sustentandos peccatores, Notk. Psal. LXXXVI, 5. i. ad orand. pro peccatoribus. Vel ad exspectandum, de significatione mox. Sic ibidem *pitest*, exspectas.

Bit, Notk. Psalm. CXL, 5. [Fortasse h. l. pro *bit nob*, legendum *bi nob*, quia *adbuc* notare debet.]

BITEN, offerre, darbieten. Otfrid. II. 18, 45. *Ni biut iz*, ne offeras id donum. Liber Salicus Monast. Ebersheimensis, de Curia Dominica in Sigolzheim: *Sol mans im wol bieten.* bene ipse tractandus, exhibendus.

Otfr. II. 6, 109.

Nu bitun uuir giburstgte
zi Gotes dionoste.
Nunc offerimus industriam
ad DEI servitium.

[In Cod. Vind. & Vat. legitur pro *bitun*: *birum*, sumus. notante Scherz.]

Notk. Psalm. VIII. 3. *hæretici peitent sih Got ferspreeben.* offerunt se defensores DEI. *Pitten ze dero burdi*, offerre ad onus, Notk. Psalm. LIX. 8.

Guotes biten, benedicere, Notk. Psalm. X, 3.

Bitun des priutegomen, vox sponsi, Notk. Psal. L, 10.

Pittenpest, opprimere, Notk. Psal. LXXIX, 6.

BITEN, BIDEN, PITEN, expectare, beiten. Isidor. c. 8. *bidendi uuas*, exspectans, *bident*, *bidinit*, expectatio, *bidande*, expectabant.

Glossæ vett. *Pitan*, *peitan*, *Beiton*, exspectare. ASax. *Bidan*, *onbidan.*

Gothis *Beidan*, *usbeidan.*

[Belgæ adhuc *beyden*, Angli *abide*, dicunt, idemque suo modo Germaniæ superioris incolas fecisse Cantio Ecclesiastica: *Da JEsus an dem creutze stund*: indicat, quæ ita finit. *Und mag nicht langer beiten.* Ut & Art. 48. Lib. II. LandR. verbis sequentibus. *Von bienen nimt der zebender seinen zebenden, ob ers beiten wil von jahr zu jahr, wil er nicht beiten, so sol man ihm jährlich geben uuas ihm gebuhrt.* Palthen. p. 291. Not. ad Tatian. qui II. 5. *Inti uuas thaz folc beitonti.* Et erat populus expectans (Zachariam.) Alia in significatione idem hac voce utitur. 228. 2. *Beithun inan.* Coëgerunt (discipuli Emauntici) eum (Christum.) Est enim hic *beiten* blande aliquem cogere ut expectet. Palthen. p. 397. conf. Otfr. I. 4. 168.]

Notk. Psalm. I, 5. *urteildo biten*, sententiam expectare. Idem Psalm. XXIV, 3. *Die din bitent*, qui te exspectant. *Sih peiten*, sich getrauen, confidere, sibi persuadere, Notk. Psalm. XXXVIII, 7.

Jus Feud. Alem. c. 26, 4. *Man sol im beiten unz das er kumt*, exspectandus dum veniat. Jus vetus Argent. c. V. *Des klegers biten*, actorem exspectare.

Rhythm. de Ludovic. Victore ℣. 57. & 59.

BIT.

Gode thankodun,
Thesin beidodun.
So lango beiden uuir thiu.
DEO gratias agens,
ipsum exspectans.
Tam diu speramus in Te.

Bita, mora. *Bita dun, bitun duan.* Otfrid. V. 4, 19.

Ni datun sies tho bitun.
Non faciebant hic moram.

Idem Otfrid. V. 7, 112. c. XI, 41. III. 24, 79.

[*Erbiten* occurrit in hoc significatu ap. Striker. de Exp. Car. Hisp. c. 1. S. 3. p. 4. *Darnach ward sein chaume erbiten.* hodie diceres : *man konte ihn kaum erwarten.* Scherz. in not.]

Gebeitet forhta, coactus, servilis metus, Notk. Psalm. XIX, 10.

Irbitan, erwarten. Otfrid. V. 13, 55. III. 24. 99.

Irboten ward, promissum, oblatum zu erwarten. Notk. Psalm. CXIV, 3.

Ungebeitet uuola tun, liberè, inexspectato, insperato, sponte. Notk. Psalm. XVIII, 9.

Vid. infr. *Buen.*

BITEN, bieten, jubere, gebieten, regere. Gothis *Biudan, anabiudith*, imperat, Marc. I, 27. ASax. *Beodan.* Otfrid. II. 4, 23. *mit Spenstin si er gibeitta.* Suggestionibus eos gubernabat, dirigebat. Idem 3. 15, 89.

Biboten, jussa, Tat. 1. 2.

Kipote, jussus. Kero : *after kipote*, secundùm jussionem. c. 31.

Bot, mandatum, præceptum regium, Ludov. Bav. in Diplomate adoptionis Ruperti Palatini an. 1338. *Inst. J. Publ. T. 1. p. 115.*

Chibot, imperium. Isid. c. V. 2.

Firbiuden, prohibere, verbieten. Otfr. III. 13, 31.

Job thu iz selbo firbiut
thaz thir ni due so ther liut.
Atque tu id ipse prohibeas,
ut tibi ne faciat sic populus.

Keuualtpot, Indictio. Notk. Psalm. XLIX, 8. vid. *Burglos.*

Keuualtpieton, indicere. ib. ℣. 14.

Hinc *Bota*, mulcta contumaciæ, ob neglectam citationem solvenda. Du Fresne ex MS. *Si citatus non comparet ad primam citationem, emendam solvere tenetur, quæ Bota vocatur.* item : *Emendationem vel Bot accipiat.* Unde

Botolos, i. e. sine emendatione sive mulcta, Du Fresn. Gloss. Straff-los, nec opus emendatione Somneri.

Brig-bota, præceptum de ponte reficiendo, vide infr. *Bruchus.*

Similiter *Burgbote*, præceptum reparandi castri, indictio operarum, *ufgebot der fronen.* Du Fresn. Glossar. B.

Swert biten, gladium vibrare, Fragm. de B. Hisp. ℣. 1861.

BIT.

Biten, complicare de Volumine, Tatian. c. XVIII. 3. *then buob biteta.* plicuisset librum. [Quemadmodum *inthuon* aperire, ita *bituon.* claudere significat. Hodie *zuthun* Germani dicunt. Palthen. Not. ad Tat. p. 342.]

[BITEMPHEN, suffocare. *Warun bitemphit in then seo.* Suffocati sunt (porci Gadarenorum) in mari. Tat. 53. 10. Proprie vox ista tale suffocationis genus, quod fumis atque vaporibus spiritu intercluso necat, denotatur. Est enim à primitivo, hodienum Germanis usitato, *dampf*, quod exhalationem significat. Non satis itaque recte locum Willerami IV. 14. *Siu lesket ande bethempfit* (in nostra edit. *Siu leskit unte bedempfet.*) Junius ita vertit, *restinguit atque operit*, quasi *bethekit*, legeretur. Est vero *tempfen* s. *dämpfen*, ita flammam cohibere, ne reluceat, ut tamen adhuc fumus, latentis incendii index, sentiatur, sed *löschen*, plane ignem est extinguere. Palthen. Not. ad Tat. p. 372.]

BITER, Otfrid. II. 6, 31. sed est vitiosa lectio. vide ibi.

BITHAZ, adeò. Otfrid. I. 22, 106.

Uuas ist, quad er, so hebigaz,
thaz ir mih suahtut bithaz.
Quid est, dixit ille, tam grave,
quod vos me quæsiistis adeò.

BITHENKEN, meditari, recogitare, præmeditari. [hodie *bedenken.* vid. Scherz. not. ad Otfrid. p. 121.] Otfrid. II. 12, 190.

Ther afur uuola uuirkit,
Er alles uuio iz bithenkit.
Qui autem bene operatur,
Omnia quicquid est, præmeditatur.

Idem I. 1, 45. IV. 10, 13.

Bithahta, recogitavit, perpendit. Idem Otfr. I. 23, 23. II. 14, 65. c. 12, 145.

[Gloss. Monseens. sqq. exhibent. *Pidenche.* recogitet. p. 344. metiatur. p. 385. opponat. p. 411. *pidencho*, recogitabo. p. 335. 350. penso. p. 384. *pidenchet*, agite. p. 395. trutinate. p. 394. *pidenchan*, metiri. p. 384. *pidenchenta*, retractantes. p. 386. *luzzil pidahtun*, parvi duxerint. p. 410. *luzzil pidahtin*, parvi penderint. p. 411.]

Vide Denken.

BITHENSUN, antea. Otfrid. II. 9, 174. vide simplex *Sun.*

BITHERBE, vide Biderbe.

BITHIHAN, vid. infr. *Diuhen.*

[BITHIU. Quoniam. Tat. Pr. 5. 1. Ap. Keronem est *Pidiu.* (vid. infr. P.) Compositum ex *bi*, propter, & *thiu*, ea, propterea. Palthen. Not. ad Tat. p. 273. Apud Otfr. IV. 4, 3. à Scherzio redditur, *quare.* ita quoque à Schiltero Otfr. IV. 7, 117. Item ab eodem *quapropter.* l. c. ℣. 165. Legitur quoque ap. eundem *Bihiu*, eodem sensu. I. 14, 39. III. 24. 150. 151. 153. IV. 21, 31. conf. inf. *Hiu.*]

BIT. BIZ.

BITHURNTER, spinis coronatus, Otfr. IV. 23, 11. A *Thorna* spinæ, vid. inf. *Dorna.*

BITHUUUNGAN, coactus, Otfrid. I. 1, 70. [aut aliorum coactione impeditus. *Thuuingan* enim est cogere, hodie *Zwingen*, (bithwungan hodie *bezwungen*) Kero. *kedwinge* coërceat. *Sin kedwungan*, coerceantur. Tat. 40. 10. *Wo engi ist thiu phorta, inti bithuungan weg.* Quam angusta porta & arcta via. Vererer ne hic interpres similitudine vocum, coacti atque coarctati, lapsus fuerit, nisi ap. Keronem esse *Kedwunganor*, restrictius, & *kidwunganun*, districtiori. Palthen. Not. ad Tat. p. 365. conf. infr. *Dwingen.*]

BITTER, acer, acerbus. *Bitteru pina*, acre tormentum, Otfrid. I. 15, 91.

An huc Danica Lex, *Biterlagh*, das scharffe recht? de quo du Fresne. Gloss. L.

BITUICNAELDRUM, inter primores: Gl. MS. AS.

BIV, bebiu, propterea. Notk. Psalm. XXV, 5. sed leg. videtur *thiu.* vide tamen Otfrid. II. 14, 39.

BIVANG, umbfang hodie, circumferentia, begriff.

Charta Ottonis Imp. an. 983. *ut nulla persona in bivangio prædicti Forasti venari liceat.* vid. supra Bifang. Charta Caroli M. an. 813. ap. Mabill. de re Diplom. L. VI. p. 513. Proprium quod in Saxonum lingua *Bivanc* vocatur, Proprium.

BIVIH, pro vobis. Otfrid. ad Salom. ℣. 66. contractum ex bi — iuih. vid. *Ju.* [In Cod. Vind. legitur *bi ivih.* vid. Scherz. Not. ad h. l.]

BIVHT, confessio, vid. *Jehen.*

BIVT, vid. Buen.

BIVVAMTER, immaculatus: Kero. [*unbiuuamter*, immaculatus legitur apud Keronem c. 7.] Vid. *Hmamb.*

BIWANEN, vid. *Wanen.*

BIVVANKEN, declinare. vid. Wanken.

BIVVELLAN, prophanabo, Gloss. Lipsii. ubi Somnerus: *Quasi a WYL, Teutonicis turpis, sordidus, immundus, quod nobis hodie fowle, Sax. Ful. Inquinatum quid dicimus Befowllen.* Vid. *Farwel.* Otfrid. IV. 20, 10. Cant. Cant. V, 3. VIII, 5. [In priori Willerami loco verba ita se in nostra edit. habent. *Scal ih sie abo beuuellan:* quomodo inquinabo illos (pedes quos lavi). In altero ita. *Da beuval sich din muoter:* ibi violata est genitrix tua. vid. inf. Wollon.]

Biwelzen, vid. Welzen.

Biwenken, vid. Wenken.

BIVVENTEN, vertere. *Sih biuuantun*, se converterunt, Otfrid. II. 2, 54. Idem I. 11, 34.

BIWERBEN, vid. *Werben.*

BIVVERIEN, defendere. Otfr. IV. 7, 120. V. 19, 27. c. 3, 15. Vid. *Werien.* [In primo loco Schilterus *repellere* vertit, sed Scherzius *custodire*, quam hujus verbi significationem Schilterus V. 3. 15. exhibet.]

BIWIE, quare. Gloss. Lipsii. Somnerus: *Hoc Saxon. Tobwy, ubi & forbwy. Posterius integrè quidam nostratium hodieque retinent; alii autem, brevitatis gratiâ posteriorem tantum syllabam, literis paulum inversis, pro Sax. bwy, scribentes wby.*

BIWIRTI, proverbia, Tatian. c. 167, 1. f. biworti. [Beywort, supplementum Sermonis. Palthen. ad Tat. p. 388.]

[BIUUNTANAZ, involutum. Tatian. VI. 2. De Christo recens nato, pannis involuto: quasi *umbwunden.* Notat hic Palthen. geminata litera *u.* priorem interdum vim habere τε *w.* p. 312.]

BIZAMEN, bizemen, decere, congruere, geziemen.

Otfrid. IV. 2, 60. de Juda Iscariote:

Uuolt er thar uuaz irscaboron.
bithiu bizam er sulih redinon.

Volebat iste hic aliquid prosperare.
Propterea decebat eum talis sermo.

[Pro *Bizam er*, *bigan er* habet Cod. Vind. & Vatic. corrupte *biganner.* Vertend. igitur: Suscepit tali ratione loqui. Scherz. Not. ad h. l.]

Bizelen, accusare, convincere.

Otfrid. IV. 19, 55.

Thaz sie nan in ther faru
bizelitin mit uuaru.

Ut Ipsum hac occasione
convicissent veritate.

BIZICHEN, exemplum, beyzeichen. Königsh. Chron. c. 1. §. 19. & c. 2. §. 193. *bizeichen nemen, das selten verretnisse bleibt ungerochen.*

[*Pizeihhanlibo*, figurate. Gloss. Monseens. p. 388.

Pizeihnussi, allegoriam. p. 397.

Pizeihhuenta, portendentes. p. 343.]

[BIZOH, meavit. Otfrid. III. 8, 41. Scherzius vero cum Stadenio protrahebat. *verzog.* vid. Scherz. Not. in l. c.]

BIZUMA, sepimentum, bezeunt. Tradit. Fuldens. p. 468.

BIZZEN, mordere, beissen. [*Pizzent*, vel *Zanunt*, rodunt. Gloss. Monf. p. 331.]

Otfrid. IV. 13, 86.

Thaz suert ni uuari in uuorolti
so harto bizenti.

Gladius non fuerit in mundo
tam vehementer mordens.

Idem I. 19, 19. Rhythm. de S. Annon. ℣. 307. Kilianus hoc & Bisa, supra, confundit.

Bizzedon, fremuerunt, Glossæ vett.

Beittendiu, mordicantes, mordentes, ùt equi, Notk. Psalm. XXXI, 9.

Peizzen, comedere, fressen, verzehren, Notk. Psalm. LXVIII, 10. *mih peiz dines huses ando.* me comedit domus tuæ zelus.

Conf. supra *Baiz.*

BLACH, Blaken, Macula, Fleken.

Geblachmalot in uuurmewis mit silbere. [In nostra edit. *in uuurme uuis geblahmalot mit silbere.*] vermiculatas argento: Cant. Cant. I, 11.

Blachmalen, mit farb anstreichen. Voëgelin. Cant. Cant. Aliter P. Merula ad Willer. Cant.

BLA.

Cant. Cant. pag. 16. cui *blach* est bractea, Belgis *bleck*, & *malen*, fingere, formare, unde *geblachmalot* esse in formam bracteæ redactum. „ Esset itaque nobis hodie: *mit silbern blech beslaben.*

BLAD, *Wlad*, **Bled**, *Blet*, fructus pendentes & demessos. Anglo-Sax. Blada, blæda. *Speelm. Sommer. du Fresn. Gloss. b.*

Bledskauff, Bletschkauff, Coëmtio fructuum pendentium, immaturorum.

II. Quorumlibet etiam demessorum fructuum aut frugum coëmtio annonæ flagellandæ causâ: Dardanariatus & monopolium prohibitum. Al. & Fürkauff: Aufkauff. Artic. Jur. Argent. *Wer bynenfurdir.* item: *Als bizhar &c.*

III. Omnis contractus usurarius aut illicitus. d. art. J. Argent. *Als bizhar. &c.*

BLAE, blau, lividum: Coeruleum. Blavus, Bloius, du Fresn. Glossar.

Leges Burgorum Scoticorum. c. 87. *Siquis verberando aliquem fecerit blae & bludie.* i. e. blau und blutig.

BLAEED, *flamma*: Gloss. MS. AS.

BLAH, mensuræ genus. J. Augustan. Vetus tit. de Teloneis: *Von ainem blahen Saltzes vier pfennig.*

BLAIH,

Fragm. de B. Hisp. Caroli M. ℣. 2599.

Thie Cristen heten tha gefrumit
Menegen helm brunen
blaih unde uerbowen.

BLAITEN, beleiten, geleiten, comitari, conducere, salvum conductum dare. Jus Augustan. c. 1. *Es ist das recht das kain Künig noch kain Bischof noch chain Vogt noch kain Burggraf noch nieman dehainem Mann blaiten sol in dis Stat der ainen burger oder ieman der in der Stat gesessen ist, er sy Pfaff oder Lay, beschadiget hat, mit raub mit brand &c. Swelcher Richter das breche das er ieman belaite aun des klegers wort so mag der kleger sinen geschaden wol nöten aun des Richters boten und sol er gen dem Richter chainen schaden han.*

BLAITHMAICUS, nomen proprium filii Regis Hiberni, Abbatis Hüensis & Martyris an. 793. Walafridus Strabo in ejus vita, Latinè exponit *Pulcher natus.* Bollandus à *brah*, *braa* Hibernis *pulcher*, & *mac* filius. Mabillon. Act. Ord. S. Bened. p. 439.

BLANKEN, prædari. *Plakerey*, prædatio hodieque usitata.

Blakmal, tributum de non prædando, du Fresne Glossar.

Blaken, est prædari, *Blakerey*, Robbaria. *Mal* est præstatio, vid. infr.

BLANC, quasi weisphennig, albus, monetæ species: Mezblanken, Metenses, al. *Dolchen* ab insignibus. 30. bl. 1. pf. *Henisch. de Asse.*

Rader Weisphennig, I. Moguntini, à Rota.

BLANHORN, Glossar. du Fresne. sed videtur legendum Blashorn.

BLANTEN, placere.

BLAS.

Otfrid. V. 23, 490.

Nist themo thar in lante
Tod io thaz in blante.
Non est ei isthac in regione
Mors quæ eum molestet.

Sed Freherus ibi emendat: *Inblante*, & interpretatur: *molestet.* Quo posito, *blanten*, erit placere, blandiri. Nam blanditia, blandimentum in lingua Provinciali placitum, consensum significat, *du Fresne Glossar. voc. Bl.* & contrarium *Inblanten*, displicere, molestum esse. Notk. Psalm. XXXIV, 13. *inblandene* molesti, idem Psalm. LIV, 4. Quo sensu videtur & *Fragm. de Bello Hisp.* ℣. 1382. intelligendum:

Wil ih iz mir en planden.
Si velim id mihi placere.

Et ℣. 1503.

Ther hat sie alle bestanden,
wrde iz in enplanden.
Is habet eos omnes irritatos,
si hoc eis libuerit.

℣. 1688.

Is wart in harte inplanten.
Id erat eis valdè molestum.
Es wurde in harte eingedrenget.

Winsbek. pag. 32.

Swer sich vor schanden wil befriden.
der mag gehergen nicht den lib, er mus enblanden an den liden.
Qui se præ turpitudinibus vult tueri,
is debet custodire non corpus, potest hoc placere in membris.

Plantzen, plaudere, applaudere. Psal. XLVI, 1. *Alle liide hant geplantzet mit unsern henden.* Omnes gentes plaudite manibus.

BLAPPERT, Blaphert, Plaphart, Plaphardus, Tricrucius, *Dreycreuzerer*, moneta Germanica. Nomen Schottelius de L. G. p. 1288. malè inter Primitiva refert, quum appareat compositum, idque juxta Ge. Henischium in Thes. L. Germ. à *blapf* & *hart*, à duritie in sonando quando cadit. Aliis à Francico *Blaffart*, pallidus. Jesaias Rumpler de Lowenhalt ex *Blanc-werth*, sicut *Phenniwert* q. Phennigwerth, quasique *Blanc* moneta & *Blappert* ejusdem pretii fuerint. Brackenhoverus putat à germano auctore seu primo cusore, Munzmeister nomen ipsius accepisse, sicut Botteleserdicke à Boteler. Stephanius in Nomencl. Dan. p. 235. *Blaffart*, *nummulus.*

Rathsplappart Argentorati ein Ehrengelt, quod inter Senatores præsentes distribuitur, præsenzgeld.

BLASON, tubæ, *An erinen blason mit hamere gerahten*, tubæ ductiles, Notker. Psalm. XCVII, 6.

BLASANNE, Tubâ canendo.

Otfrid. V. 23, 403.

Thaz spil thaz seiton fuarit,
Joh man mit hanton ruarit.
Oub mit blasanne.

Musi-

BLAS.

Musica quæ fidibus utitur,
& manibus regitur,
Et quæ inflando fit.

Bliaz, insufflavit. Otfrid. V. 11, 17. hodie *bliest*.

[*Plasis*, clangueris. Gloss. Monseens. p. 322. *plies*, insonuit. p. 324. personuit. p. 329.]

Blestbaelg, follis: Gloss. MS. AS. hodie *blasbalg*.

Anablasot, impetus, procella. Notk. Psalm. XLV, 5. *anablasot dero aho* impetus fluminis.

BLASMA, flamma, Glossæ Lipsii.

q. d. subflamen ignis, ignis sufflatus. vid. *Blaeed*.

Blaserius, incendiarius, der ein feuer ufblesset. LL. Adelstani, Gloss. du Fresne.

BLATTEN, monachorum coronæ. Tyrol. 1, 13.

Allen die man blatten scher, den sie dis bispel vorgeseit. Item pag. 13.

BLATRA, vesica, Raban. de part. corp.

Sed videtur legendum *Blasa*, quanquam vox Germanica; *Blatter* etiam vesica dicitur Medicis, quæ cauterio, ut cantharide, in cuticula excitatur, *blasen ziben*. Brunon. Lex. Medic.

[*Platrun*, vesicæ. Gloss. Mons. p. 320.]

BLAUSTAR, vid. *Bloustar*.

BLECHEN, apparere, in conspectu esse. Fragm. de Bell. Sarac. ṽ. 2057.

Thie uelt waren betheket
thaz there erthe niht ne blechet.
Campi erant contecti (hominibus)
ut terra non appareret.

[*Blechet*, videtur esse nostrum *blicket*, i. e. *coruscat*, *splendet*. Mens est, quod ob multitudinem hominum, nihil terræ, quam illa occupaverat, apparuerit, seu videri potuerit. Scherz. not. ad h. l.]

Blecchesindo, coruscando, blizzend, Notk. Ps. LXXVI, 19. & CI, 26.

Blebezunga, fulgur, Tatian. c. 67, 4. c. 217, 3. [Contracte nunc *blitzung*, contractius *blitz*. Palth. ad Tat. p. 379.]

Pleccheze sie ana, fulgura, anblizen, Notk. Psalm. CXLIII, 6.

[*Plecchazit*, vel *scinit*, rutilat. Gloss. Monseens. p. 411.]

Blecke, plaga, Gegend, Chron. Sax. vet. pag. 1023. 1128. b. 1350.

BLECTHRUSTFEL, bitiligo: Glossæ MS. ASax.

[BLEICHEN, Albescere.
Otfrid. II. 14, 211.

N'ist akar biar in riche
N'ub er zitbiu nu bleiche.
Estne ager hic in regione
qui non jam albescat.

Ubi quidem Scherz. in Not. quia in utroque Cod. Vind. & Vat. legitur *zi thiu*, versum 212. ita transfert. *Quin ad hoc se applicent.* Fateor tamen me non capere, quomodo hæc versio se

BLE.

defendat: manifestum enim est, verba Joh. IV. 35. *Es ist schon weiss zur erndte.* Otfridum hic referre. Schilteri itaque versioni omnino subscribo.]

BLENDEN, occæcare. Notk. Psalm. VII. pen. Psalm. IX. ṽ. 1.

BLENKEN, Blenkeissen, migrare.

Königshov. Chron. c. 3. §. 100. p. 203. de Urbano V. Pp. *Dis verdros die Cardinale das sie mustent wider und furblencken.* quod modò dixerat: *Wider und fur varen.* & mox: *das sie mustent aber wider und furblenckeissen.* hodie: hin und wider ziehen. Et c. 2. §. 232. *geriet sü verdriessen des kostens und des blenckendes wider und für.* cœpit eis pigere sumtuum & hinc inde migrandi.

BLETSCH, vide antè *Blad*.

BLEZZA, assumentum. Tatian. c. LVI. 7. *Nioman blezza niuues duoches nauuit altemo giuuate*, nemo assumentum novi panni assuit veteri vestimento, Math. IX. 16. ubi Gothica versio: *Plat fanins niugis*, assumentum panni novi, Marc. 2, 21.

Vide & infra *Flezzi*, vestimentum. Chron. Königshov. c. 1. §. 56. de Sardanapalo: *Er blezete und negete selber sine kuttern und kussen.*

[Dicunt adhuc Helvetii (adde & Suevi) *blez*, pro frusto vel fragmento panni coriique. Unde est verbum *blezen*, suere, sarcire. In Lexico Frisii est *plæzer*, sarcinator, & in Gloss. Florent. *Zesamenplezzære*, consarcinator. Videtur huc pertinere Gothicum *plata*, unde Suec. *plåt*, lamina. vid. Stiernh. in Gloss. Palthen. ad Tat. p. 374.]

BLICCHA, *Plicchi*, fulgura, Notk. Psalm. XCVI, 4. Bliz, hodie. *Der Blig*, fulgur. Notk. Psalm. CXXXIV, 7.

BLICH *fiure*, ignis, fulmen, blizfeuer. Notk. Psalm. LXXVII, 48.

BLIDEN, lætari, gaudere, ridere.

Otfrid. I. 17, 109. de Magis stellam conspicientibus:

Sie blidtun sih es gahun,
Sar sienan gisahun.
Gaudebant confestim,
Simulac illam videbant.

Idem V. 24, 3.

UUir unsih muazin bliden.
mit heilegon thinen.
ut possimus lætari
cum Sanctis tuis.

Idem IV. 12, 46. exinde emendandus:

Quat tho Judas, ther iz riat.
ioh allan thesan scadon blidat.
Dixit Judas, qui id consuluerat,
& de omni hoc damno gaudebat.

[Quum in MSC. hic non *blidat*, sed *bliant* legatur, emendationem hanc Schilteri Scherzius merito rejicit; versu certe immediate sequente indignabundus Judas sistitur. Referendus igitur hic locus ad vocem *Bliuun*, de qua mox.]

Blidi uuerden, lætari.

Otfrid.

BLI.

Otfrid. I. 17, 11.

Thaz blidi uuorolt uuurti
theru saligun giburti.

Ut gaudens orbis fieret
de beata hac nativitate.

Blide, lætus.

Otfrid. IV. 36, 5. de Pharisæis:

Fuarun sie tho blide
mit themo alten nide.

Iverunt lætabundi
cum veteri invidia.

Filu blider, multùm lætabundus, Otfrid. I. 15, 27.

Blidu, gaudium, lætitiæ. Otfrid. I. 12, 22. *zi euuidon blidu*: ad perpetua gaudia. Idem 2. 8, 21. *Alles blidis Furista*, Princeps omnis lætitiæ.

Otfrid. I. 4, 61. *Er ist thir herz blidi*, est tibi gaudium, deliciæ animi, de S. Johanne ad Zachariam Angelus.

[*Blidida*, exultatio. ap. Tat. II. 6. de S. Johanne ad Zachariam Angelus. *Her ist thir gifeho inti blidida.* Ipse erit tibi gaudium & exultatio.]

Bldaz, Otfrid. IV. 11, 12. [In hoc Otfridi loco *blidas*, non occurrit, error igitur est calami.]

Blidnissu, deliciæ. Isidor. cont. Jud. c. V, 7. *Uzs fona paradises bliidhnissu*, ex Paradisi deliciis.

II.

Blid, hilaris, donator, misericors, mitis. [Ita per *bilaris*, reddend. ap. Otfrid. I. 28, 5. juxta Scherz. in Not.]

Anglo-Sax. *Blithe*, mitis, placidus.

Gothis: *Bleiths*, misericors, *Luc. VI, 36.*

Vid. Jun. ad Tatian. 2, 6.

[Belgis adhuc *blide*, est hilaris, Suecis *blyd*, placidus, mitis, unde *blydka*, placere, mitigare, *blydkeligh*, placabilis, *blidkeliga*, placabiliter. vid. Jon. Petr. Diction. Est & *blyd* idem ac hilaris teste Stiernh. in Gloss. *bleiths* est misecors, vid. Jun. in Gloss. Palthen. Not. ad Tat. p. 284.]

Blidlicho, largiter.

Otfrid. ad Salomon. Episc. ℣. 57.

Petrus ther richo
lono iu es blidlicho,
themo zi Romu Druhtin grap,
Joh hus inti hof gap.

Petrus ille dives
compenset vobis largiter,
Cui Romæ Dominus sepulcrum,
sed & domum ac aulam dedit.

Umblide, immites, indignabundi, Otfr. III. 18, 52.

III.

Blithe, simplex, Anglo-Sax. hodie *Blöde*, blöden verstandes.

IV.

Blide, instrumentum bellicum. Chron. Königshov. c. 1. §. 67. *Do machten sich die Kriechen uf mit bliden, kazenwercken geschuze Spisen und allerband gezüge, und furent für Troye.*

BLI.

Blif, catapulta, Cambro-Britannis. *Blie*, Danis, Pontan. Chorograph. Daniæ. p. 799.

Glossar. vet. *Blide*, machinæ & tormenta. Loccen. L. 3. Antiq. Suec. c. 2.

Vid. du Fresne Glossar. *Blida.*

Gloss. ASax. MS. *Staeblidrae*, ballista. fortè Stänblidrae vid. mox *Bombard.*

BLINT, cœcus. *Blindi*, cœcitas, Notker. Psalm. VI. 6.

Blinte man, cœcus. Otfrid. IV. 26. 33.

Blintilingon, blinzling, cœcorum more.

Otfrid. III. 23, 75.

Ni er blintilingon uuerne.

Quin ùt cœcus impingat.

Irblendet uuirt, occœcatur, Notker. Psalm. VI. 6.

BLITTO, vide mox Bluat, sanguis.

BLIVVN, bluun, blien, pluan, percutere, hodie *blauen.*

Gothis *Bliggwan*, Marc. X, 34. *vid. Jun. ad Tatian.* 13, 18.

Otfrid. III. 8, 26.

Ther uuint thaz scif fuar iagonti,
thie undon bliuenti.

Ventus navem traxit celerrimus.
Fluctus percutientes.

[*Bliuenti*, hic non est nominativus pluralis, sed singularis, & est ἐπίθετον venti, seu præcedens vox *jagonti*, unde redd. *Undas impellens*, percutiens. Scherz. in not.]

Idem IV. 22, 64.

So bluun sie imo thie orun.
Feriebant ipsi aures.

Et c. 34, 42.

Joh iro brusti bluun.
Et pectora sua percutientes.

Idem V. 6, 85.

Joh iro brusti bliuan.
Et pectora sua tundere.

Notk. Psalm. L. 19. *Gebluenez muot.* Spiritus contribulatus.

Kero: *Sin kapluan, vapulent.* c. 45.

Bliuuen, concutere, erpressen, διασείειν, Tat. c. 13, 18.

[BLOET, flos, hodie *blühte.* Fragment. de Bello Caroli M. ℣. 601. *Bloet ther Heiligen gelouven.* vid. *Bluat.*]

BLOK, truncus, billot, ligneum præsertim, sed & quævis massa rudis.

Blokhus, munimentum ligneum de palisadis. Kilianus.

Blockhuys, propugnaculum: arx, turris, moles turrita.

Conf. Menag. Orig. L. Gall. *Bloc.*

BLOSTAR, libamen, sacrificium, Isid. c. 5, 6. vid. inf. *Bloustar.*

BLOT, BLOS, nudus.

LL. Longob. 1. 18, 1. casam *blutare.* ubi Glossa blutare exponit expoliare, *bloten.* i. blössen, plün-

BLV.

plündern. Sic Tit. 9. c. 3. *Si spolia de ipso mortuo tulerit, id est Pluslaip, componat Sol. LXXX.* ubi *pluslaip*, est compositum ex *blos*, blössen, nudare, spoliare, *laib*, corpus, cadaver.

BLVAGI, *bluogo*, *pluagi* : insidiæ, plagæ, casses, doli, mendacia.

Otfrid. II. 4, 75.

Thoh uuan ib bluago ervuarti
thio mihilun guati.

Sed arbitror, mendacia irritarunt
summam Bonitatem.

Et mox ℣. 85.

Uns errent sine pluagi.
Nos seducunt ejus insidiæ.

Pluchheit, diffidentia, Notk. Psalm. XXIV. 14.

Isidor. contra Judæos Cap. 3, 5. *Ni bluchhjot eoman* : non dubitat quisquam.

[*Bluchhjoe*, originem à substantivo *bluogo*, quod apud Otfr. II. 4, 75. occurrit, (in MSC. Vindob. scribitur *blugo*) habere, cum Stadenio statuit Palthen. atque verba Otfridi, à Schiltero producta, ita transfert. *Ast puto dubium movebat* (diabolo Christum tentanti) *illa ingens benignitas.* (DEI scilicet) quem probabile non erat, cum universum olim populum Judaicum in locis desertis tamdiu sustentasset, filium suum fame ibidem perire passurum : hæc ille not. ad Tat. p. 402. Consentit his quidem Scherz. ex parte, arbitratur tamen, *bluago* adjective magis vel adverbialiter esse explicandum, hoc modo. *Attamen ceu opinor dubitans* (hæsitans) *aggressus est illam magnam præstantiam.* (Christi.) *Mihilun* enim est accusativus, adeoque & *guati*. De voce vero *pluagi* notat idem Scherz. neutiquam illam *plagas*, *casses*, notare, sed esse nostrum *pflug* aratrum, quod ap. Tat. 51. 4. scribitur *phluog*. Sueci dicunt *plog*, Belgæ *ploegh*. Angli *Plough*. Eodem modo Otfrid. IV. 24, 56. *plegan*, pro *pflegen* usurpat. *Erren* non esse ab *irren*, decipere, sed significare *arare* : (vid. inf. Eren.) adeoque ℣. 85. Otfrid. productum ita vertendum. *Nobis arant ipsius* (Christi Dei) *aratra.* Hæc ille in Not. ad Otfr. p. 100.

In Glossis Monseens. etiam reperitur *phluoch* aratrum. p. 334.]

Plug, meticulosus, Geiler. Irr. Schaff. *zu den Kleinmutigen*, *plugen*, *forchtsamen menschen.* Et mox : *zu vil plug und forchtsam.* Et post : *So werden sie pflug und forchtsam.*

BLVAT, flos, flores.

Otfrid. V. 23, 550.

Thia bluat thia erda fuarit.
Flores terra producit.

Blyen, florere.

Idem V. 23, 545.

Thar blyent thir io
lilia inti rosa.
Hic florent tibi
Lilia & rosæ.

BLV.

Blumen besuch, pascendi jus, Acta Lindav. p. 211. sq.

BLVAT, *bluot*, *blut*, plöt, Blitto. L. Sal. t. 20, 6. sanguis, blut.

Blod, ASaxon.

Bloth, Gothis non tantum sanguinem, sed & sacrificium cruentum notasse, observat Staden. Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 141.

[*Pluote*, sanguini, Gloss. Monseens. p. 395. *pluotun*, sanguinibus. p. 395. *plotager manslago*, cruentus carnifex. p. 409. *plotabe*, cruente. p. 411.]

Fragm. de Bell. Car. M. Saracenico, ℣. 3127. de iracundo :

Thaz ime thaz plot uz then ogen sprang.
Ut ei sanguis ex oculis saliret.

Observat Aristoteles iratis oculos rubescere, & de causa disquirit in Problematib. conf. Erasm. in *Adag. Chil. 2. Cent. I. LXX. p. m. 316.*

Unde dicitur zorn *erploten*, idem Fragment. ℣. 3300.

Thie heithene plie en ire horn.
Michel grisgrammen unde zorn
Ullas under in erplot.
Geseriget was in ther mot.
Gentiles canebant cornibus suis.
Magnus furor & ira
Inter eos rubebat.
Vulneratus erat ipsis animus.

Mit einim bluote des scarphe meri gruozte. Aliquo sanguine (sacrificio) rigidum mare salutaret. dicitur de Alexand. M. in Rythm. de S. Annon. ℣. 230. [Confirmant hanc Schilteri expositionem, qua *bluote* per sacrificium exponit, quæ Stadenius habet Explic. voc. Germ. Bibl. p. 142.]

Blutig bant, criminalis jurisdictio, pœna corporis afflictiva.

Cod. MS. Juris Augustani tit. von lantraub. *Mit blutiger bant uber in richten.*

Bludie, affert du Fresne Glossar. voc. Bae. sed legendum *Bludic*, blutich, sanguinolentus, vid. supra *blae*.

Bluthan & *Blutsan.* vid. Ban.

Bluthann, vid. Bann.

Bluthura, blessure, vulnus, ex Burchardi Lege Familiæ du Fresn. Glossar.

Blodsiodia, sanguinis emissio. Glossar du Fresn. Sed legendum *Blotscodia*, blutschutten.

Ferbluoten, efflorere, Notk. Psalm. CII, 15.

Frio blitto, Verbluten, L. Sal. tit. XX. §. 6.

Blodwida, pœna sanguinis, blut-wette. Gl. du Fresne.

Blutrache, totgefechte, Duellum, vindicta sanguinis, *vid. Observ. ad Chron. Königshov. c. 3. §. 5. p. 459.* & infra *Fehed*.

Blotan, sacrificare, ASax. [Suec. & Island. *blota* est DEO servire, sacrificare, notante Staden. Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 142.]

Gothis cultui divino vacare. Marc. VII, 7. *Hvas gothblostreis ist.* Si quis est DEUM timens. Joh. IX. 31,

Cim-

BLU.

Cimbris *Bloot*, cultus idolorum.

Blotmonat, November.

„ Franc. Junius *Glossar. Goth. voc. Blotan.* Ab Af. Blota quoque putant undecimum mensem Cimbris olim *Blotmonat* dictum, propter frequentia temporis illius sacrificia; vel quod Septentrionales eâ præcipuè anni tempestate pecora in annuum familiæ suæ alimentum soleant mactare ac sale condire, nec non fumo indurare. Unde Belgis adhuc *Slachtmaend* nuncupatur. Aliquanto tamen aliter Cottonianum Fastorum Anglo-Saxonicorum fragmentum: Thonne se monath bith geendod the we nemnath winterfylleth. thonne bith seo niht XIV tida long. and se dægtyna: On tham endelyftan monthe on geare bith XXX daga. Se monoth is nemned on Læden November ante on ure getheode blodmonath. forthon ure yldran. tha hy Hæthenne wæron. on tham monthe he bleoton á. that is. thæt hy betæhton and benæmdon hyra deofolgyldon tha neat the hy woldon syllan. Postrema interim hujus loci verba in altero eorundem Fastorum fragmento, quod est Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti, hunc in modum scripta inveni: Forthan the ure yldran. tha hwyle hig Hæthene wæron. on tham monthe hig ableoton. that is. acendon and benemdon heora deofolgyldum tha neat tha the hig woldon slean. „

Blotarne, *Bloterne*, sanguinea aquila, *Blutadler.* Saxo Grammat. Lib. IX. Hist. Dan. *Ipsius dorsum plaga aquilam figurante affici jubent, sævissimum hostem atrocissimi alitis signo profligare gaudentes.* Ubi Stephanius morem veterem exponit, ut victor ignominiâ summâ devictum afflicturus, gladium circa scapulas ad spinam dorsi adigeret, costasque amplissimo per corporis longitudinem facto vulnere utrinque à Spinâ separaret, quæ ad latera deductæ alas repræsentaret aquilinas. Dicta etiam *Blutagle*, Sanguinis afflictio, Vid. supra *Agle.* item *Blodrisil*, sanguinis defluxus, Vid. infra *Risen.*

Bloustar, Sacrificium. Tatian. c, 56, 4.

[Non *bloustar*, sed *blaustar* legitur ap. Tat. In Isid. V. 6. est *blostar*: sacrificium, libamen, proprie holocaustum. Utuntur adhuc Germaniæ inferioris incolæ verbo *blostern*, igne torrere. Refert huc Junius vocem ASax. *blotan*, immolare, quod minus commodum videtur, ob rationes Stiernhielm. Gloss. Goth. v. Palth. ad Tat. p. 374. conf. inf. voc. Ghelstar. *Blaustar*, seu *blostar*, haud dubie esse a *blotan*, sacrificare, desumtum, statuit Staden. Explic. voc. Germ. p. 142.

Ploostar, Ceremonia. Rabano Mauro in Gloss. apud Diecman. cui *star* non videtur nuda terminatio, sed altera vocis compositæ pars, à *stan* vel *sten*, stare, ut dicitur *Lichtstar*, qua voce & Lutherus usus pro candelabro. Et sic *blostar* & *ghelstar* metonymice intelligit, non pro ipso sacrificio, sed pro ara in qua DEO offertur. Spec. Gloss. p. 63. 65.

In pluostar huse, in idolio. Gloss. Monf. p. 402.

BLU.

Pluostrara, sacrificatores. p. 405. *Apkuto plostar*, idolothytis. p. 411.]

BLUTAGLE. vid. *Aglo.*

BLVTHARST. vid. Harst.

Blutzapffen.

Ex Chron. Argent. MS. 1495.

Die ersten Lands-Knecht sint ufkomen
Zu dieser Zeit, hab ich vernommen
Bey Maximilian in Niderland
Blutzapffen *wurden sie genannt.*
Die auch aus Franckreich dise Jahr
Die ersten Blattern brachten bar.
Darmit GOtt schikt Straff und Plagen,
Die ersten hie zu Strasburg lagen
In Krautenaw bey S. Johans Thor
Uf der deckten Brucken. das ist wor.

Est tamen seculo antiquior hæc natio, Vid. Königshov. Chron. cap. V. §. 186. & Observ. XIII. §. 16. & infra *Garten-Knechte.* & *Harst.*

BODDEN, lagena, bouteille, batellus, Batus, Vid. & *Bot.* Liber judicialis Placiti Bodenheimensis MS. *Ist N. N. zu einem Dingkman ufgenommen, des haben wir fünff viertel Weins zu dem höchsten Zapffen, und zwentzig zween heller vor zween BODDEN vor unser recht emphangen.* Johannes Episc. Laudensis in vitâ P. Damiani n. 22. *Aliquando Vir DEI BUTTEM vini repositum apud quandam suam capellam habuerat.* Vetus Precaria apud Du Fresne in Glossar. *Ad opus Canonicorum buticulas duas plenas de optimo vino.* Unde

BOTAGIUM, præstatio pro vino, quod in Botis seu vasis vinariis distrahitur, apud eundem. Conf. & *Menag. Etymologic. voc. Bouteille.*

BODEL, casa, ædicula, jure majorum ædium in communitate destituta.

Bodeling, casarius, Kötner. *Baudeling.* Vid. Schottel. de Jur. Singular. c. 2. §. 20.

BODEM, carina, fundus navis, & navis tota. Unde

Bodmery, receptio mutui sub fœnore nautico, & hypotheca navis, cum pacto periculi ex parte creditoris recepti.

Bodemen, contractum hunc mixtum celebrare. Vid. Exercit. ad π. XXVII, 28. & Schottel, de Jur. Sing. c. XXII.

BODEN, fundus. *Boda*, *Bodium*, in linguâ Provinciali, fundus. Vid. Du Fresne Glossar. & infra *Bude.*

Inde *Padi* nomen. Plinius lib. 3. Histor. Natur. cap. 16. ait: *Padus fluvius Liguriæ dictus linguâ Gallicâ Bodincum, quod significat fundò carens.* quasi compositum ex *Boden* & *cum*, kaum, vix. *Abr. Mylius de Ling. Belg. addit. ad cap. XXI.* Sed ridiculum est ultimum, *Cum*, quæ est terminatio Latina per casus varians. *Bodincus* Menagio ab inusitato Celtico *Bodus*, profundus: *Boding.*

BOECAS, Fragur. Glossæ MS. Anglo-Sax.

BOEL, mansus, in LL. Scaniæ. Vid. Du Fresne Glossar.

BÖETZ, porcus castratus Verres, Majalis. Gesner. de Quadrup. pag. 885.

BOG.

BOGAN, fornicem. Gloſſæ MS. Anglo-Sax.

BOGE, *böb*, *Boja*, Vinculum, torques, arcus.

Fragm. de Bello Caroli Magni Saracenico, ỿ. 925.

Ein böb vile waebe,
thaz were was ſelſane,
Uzer golde unde uzer gimme,
then ſante ime ze minne
ther Kuning uon then Britten.

i. e.

Arcum multò ornatum,
hoc erat aliquid rari.
auro & gemmis.
Hunc miſerat ei ex benevolentia
Rex Brittonum.

[Non *büb*, ſed *boub* legitur in hoc citato loco. Notat autem Scherz. ad h. l. *Boub* videtur idem eſſe ac *catena* collum cingens, *collare*: Gl. Florentinæ *bougen*, dextralia, armillæ. Gothis, *baugr*, circulus, vel annulus, armilla. Twinger in Voc. Germ. Lat. Hæc Scherzius: Et ſane *boub* hoc loco arcum notare non poteſt, ob connexionem cum præcedente verſu, ita enim ſe habet:

Umbe ſine hals lach
Ein boub vile waebe, &c.]

Idem ỿ. 1546. *Püb wol geslagen.* [Non pöb ſed *poub* legitur. h. l.]

[In Gloſſ. Monſ. extat *armpoucb*, armilla. pag. 332. *arampouc*. Brachiale. p. 355.]

Papias: *Armillæ propriè virorum ſunt, eædem & circuli, & brachiales rotundæ*, i. e. *BOGÆ, armiſpathæ*. Armbande, erant enim olim Celtis ſolidæ, non ùt noſtræ *Ketten*. quales videri poſſunt in gemma Auguſti, apud *Ruben. de re veſtiar.* Hinc in lingua Provinciali *Bauga*, *Boga*, *bagues*, ſed non *bagage*, ùt putat Du Freſne in Gloſſar. Vid. infra *Bude*. & Voſſ. *de Vit. Serm. Lat. L. 2. c. 3.*

[*Bogan en Koker*, i. e. arcum & pharetram. Jus Friſ. L. I. Art. 31. Reineſ. Vocab. Theot. MSC.

Boog, *armos*, Gloſſæ MS. Anglo-Sax.

Steinbogen, arcus, baliſta, in urbibus prohibitum, Codex MS. Juris Auguſtani.

Bogwunden, quid, docet Idem Cod. MS. Juris Reipubl. Auguſtanæ fol. 31.

Waz gewauffentiw hant Sy.

Nu ſol man wizzen waz gewauffentiw hant iſt, daz iſt ain Swert, ain mezzer, ain aixt, ain Sper, ain helinbart und allw geſchozz. Sleht aber jeman den andern mit Kolben oder mit Schitern, oder mit ſww er in sleht das ain *Bogwunde* haizzet, der iſt ſchuldig der buzze als umb die wunden.

Idem fol. 57. 58.

Von leren Kinden.

Swelh Antwerchman lerenchinde hat dw er leret, ſwelherhant antwerk daz iſt, der mag dw wol zwchtigen mit ruten und auch anders, ſwie er wil. Aun gewaffent hant und aun *Bogwunden*. Und ſol auch dez gen dem gerichte noch gen den fründen chain galtnuzze haben.

BOH.

Bogen, *bogeti*, Otfr. II. 6, 10. ſed emendat Freherus ex MS. *borgeti*. [*Borgeti* legitur in MSC. Vindob. & Vatic. notante Scherzio ad h. l.] quod quidem ipſe exponit: *crederet*. Sed Vid. infra *Borgen*. *Bogen*, eſt obligare, vincire. *Pegan*, Notk. Pſal. XVII, 26. *Pogen*, incurvare, Notk. Pſ. LVI, 7. beugen.

BOHORD, Behourt, Baſtillon, munimentum per palos, eine Schanze mit palliſaden, Du Freſne *ad Joinvill.* pag. 181. Inde Species Torniamenti, *Bohordare*, Burdare, ad palos dimicare, palatare, de quo Idem ibidem plura. Eſt vox Saxonica, compoſita ex *Be*, *Bo*, & *borden*, cuſtodire, de quo infra. Fuit Torneamentorum ſpecies extrema, quâ munimentum aliquod factitium *iſt behordet und beſezet, und von gegentheil belagert und geſtürmet worden.* Conſ. Idem Du Freſne *Gloſſar. voc. Bohordum, & voc. Bubors.*

BOIEN, Boii, Βοιοὶ; Polybio, populus Celticus, Polybius eum ad Padum & circa Apenninum cum Inſubribus, Cenomanis & Senonibus ponit Lib. 2. p. 105. ejectis è Gallia, qui propterea Γαλάται dicti, Vide infra *Chelten*. Livius Lib. V. c. Strabo Lib. IV. p. 187. Migravit porrò ultra Alpes in Germaniam, J. Cæſar, Lib. I. de B. G. c. 5.

Boii, qui trans Rhenum incoluerant, & in agrum Noricum tranſierant, Noricumque oppugnârant. Inde Bohemiam conſtituerunt BOIEN-HEIM, Regiam. Vid. infra *Heim.* & *Boiariæ* nomen dederunt. Tacitus de Mor. Germ. 28, 4. *Inter Hercyniam ſylvam Rhenumque & Moenum amnes Helvetii, ulteriora BOII, Gallica utraque gens, tenuere. Manet adhuc BOIEMI nomen, ſignificatque loci veterem memoriam, quamvis mutatis cultoribus.* Ejecti Boii ex Bohemia à Marcomannorum Rege Maroboduo. Tacitus de Mor. Germ. XLII. *Precipua Marcomannorum gloria vires atque ipſa etiam ſedes* (Bohemia) *pulſis olim Boiis, virtute parta. — Marcomannis Quadiſque usque ad noſtram memoriam Reges manſerunt ex gente ipſorum nobile Marobodui & Tudri genus. Jam & externos patiuntur* (Marcomanni & Quadi) *ſed vis & potentia Regibus ex auctoritate Romana. Rarò armis noſtris, ſæpius pecuniâ juvantur.* Neque verò omnes Boji ex Galliâ abierunt, atque Cæſar *Lib. I. de Bello Gall. c. 28.* conceſſit Aeduis, ut Bojos, ſocios Helvetiorum, devictos in finibus ſuis collocarent, quibus illi agros dederunt, eosque poſtea in parem juris libertatisque conditionem, atque ipſi erant, receperunt. Ex quibus, & eorum quidem plebe *Maricus* quidam, aſſertor Galliarum & Deus, nomen id ſibi indiderat, proximos Aeduorum pagos in rebellionem traxit ſub Vitellio, Tacitus Hiſt. 2, 61.

Poſtea Bohemia à Vandalis poſſeſſa partim, partim deſerta, à Sclavis ex Illyrico duce Czechio occupata: ùt Polonia à fratre ejus Lecho.

Hiſto-

BOK.

Historiam Regni Bohemiæ libris XXXIII. scripsit Jo. Episcopus Olomucensis ad Maximilianum Regem Bohemiæ impressam sequente anno.

Boiivaria rectiùs scribitur, Boien-war, ùt Serin-war, &c. h. e. Bojorum munimentum, propugnaculum. *War* enim hoc denotat hodieque, à *Weren*, defendere. *Angrivarii*, ab Enger-war, eorum sede; inde enim & populi & regionis totius nomina oriri solita. Quod Aventinus componit Bojarios ex Bojis & Avaris, non placet: sic enim Bojavari dicti fuissent, & repugnat Historia. Vid. infra *Burgward.* Hinc Donae-ward, hodie Donawert. Vid. & supra *Beier.*

H. Valesius *Rer. Franc. Lib.* 24. Bojos & Bajoarios toto cœlo differre ait, Bajoarios esse Germanos, & multò post Bojos in Norico consedisse. Laudat. Dom. Mabillon. *Act. Benedict. Sec. IV. P. II. pag.* 598.

Bevehem, in Fragm. Ademari apud eundem Mabill. *Sec. V. P. I. pag.* 871. *Adalbertus, Archi-Episcopus de Civitate Praga, quæ est in Provincia Bevehem.*

De rebus Boicis Vide Welserum. Werlhof. *Notit. Lib. I. cap.* 2, 14. Aventini errorem in ampliando nomine Bojorum notat Vorpurg. T. I. pag. 443. V. & T. VII. p. 142. T. VIII. p. 70. & 343.

BOK, hircus, Buccus linguæ provincialis, Lex Sal. cap. 5, 3. Gregor. Turon. *Histor. Franc.* IX, 22.

BOLE, asser crassior.

Bollwerk, Vallum, propugnaculum è palis, Bolwerk von pfälen. H. Jun. c. 33. pag. 250. Unde rectè Menagius deducit Gallicum *Boulevart.* Vid. supra *Blokh.* dictum etiam de armis, quibus moenia defenduntur. Vegetii translatio Germanica An. 1529. Augustæ Vindel. impressa, in præfat. & Lib. IV. c. 22. & 29. ùt balistæ, Scorpiones, Onagri, Werstzeuge. &c.

BOLSTER, *Cervical*, Glossæ MS. Anglo-Sax.

BOLL, Vid. *Bull.*

BOMBARDE, BOMBER-STEENEN, Ægid. Menag. *Etymol. Gall. Le mot François BOMBARDE a eté fait de l'Alleman BOMBERDEN, qui est le plurier de Bomber, qui signifie Ballistra. Dans une tres ancienne Chronique de Pays-Bas (ceque j'ay appris de Mr. Vossius le fils) BANBER-STEENEN, est pris pour les pierres que jettent les machines de guerre. Steenen en Alleman signifie pierres. Mais quand Bombarde viendroit de Bombus; il ne viendroit pas de Bombus & ardes: arde ne seroit qu'une production de Bombe.* Vid. supra *Blide.*

BOND, bunt, gebundener, ligatus, obligatus, colonus. *Fribunder*, liberi coloni. Vid. Du Fresne *Glossar. voc. Bondus.*

Bondan, jungere, obligare, à *Band*, binden, de quo supra.

Irbond, *irban*, disjungere, seducere, excludere,

[*Irbon*, *irbondan*, ab *irbannen*: denegare, prohibere, interdicere, à *ban*, quod interdictum sæpe denotat. vid. Otfrid. II. 18, 27. Scherz. not. ad Otfr. p. 104.]

BON.

Otfrid. IV. 4, 140.

Selidono irbondun.

Sedibus præcludere.

Idem II. 5, 19. de Satanâ seducente Adamum:

Tho IRBONDA er imo io thes findes,
thes sconon heiminges.

i. e.

Tunc seduxit eum à viâ
ad pulchrum domicilium.

[Tunc prohibuit, seu exclusit, illum è vestigio. A pulchro Domicilio. Sc. Paradiso. Ita hunc locum melius vertit Scherz. in Not.]

Et V. 21, 14.

Ther armen selidono IRBAN,

Qui pauperes domo excludit.

Conf. supra Irbannen in Bann.

Irbunstig des libes alicui esse, i. e. privativus vitæ, Notk. *Psal. XXXVI.* 12. Idem *Ps. LXXII.* 3. celavi super iniquos, *unde ib in IRBONDA*, i. e. & ego eos præcludi, abandonavi.

BONEN, bünen, Joh. Geiler. Keisersperg. Brösl. fol. 66. b. *Wann du des bösen, der laster gewonst, und also in bosheit GEBÖNT bist, als ein Fass im herbst, oder als ein nüwe fleisch GEBÖNT ist.* Kilianus: *BOENEN, Flandr. inquinare colore, aut maculis.*

BONONIÆ littus Saxonum ad Oceanum, Amm. Marcell. L. 27. §. 7.

BORA, bis occurrit apud Otfridum, II. XI, 6. & IV. XXIV, 56. & videri possit à Bar, Boran, irboranne. *Vide supra voc. Bar.* Sed utrobique vox est suspecta.

De Pilato manus lavante ait:

Noh oub therero dato
plegan BORA dato.

legendum videtur: *fora drato.* i. e.

Nec hujus facinoris
adeò particeps amplius.

[*Bora drato*, in Cod. Vindob. & Vatic. legi, uti & *bora lang.* II. 3. 25. notat Scherz. qui itidem fatetur, aquam hic sibi hærere, tantum ex collat. duorum locorum II. 3. 25. & c. XI. 6. sibi constare, quod *bora* valde, multum, notet. Not. ad Otfr. II. 3, 25.]

In altero loco II. XI. 6. legendum videtur *bira*, i. e. *bi ira.* De Matre benedictâ Virgine:

Thar tho thero gango,
ni uuas er BIRA lango.

i. e.

Quùm eò ivisset,
non erat apud ipsam diu.

Vide & infra Büren.

BORD, ora, margo, limes. Magdeburgische börde, Halberstettische Börde. Hinc *Longobardos*, quasi die langenbörder dictos contendit auctor (Reineccius ni fallor) Panegyrici Henrico Julio

BOR.

lio dicti. Vide infra L. & Du Fresne *Glossar. Lit. B.*

BORD Saxonicum, domus, ædes, casa, de quâ præstatur certum onus, nec possessor habet jus alienandi.

Bordman, Bordarius, qui ejusmodi casam tenet. Vide Du Fresne *Glossar. Lit. B.*

Bordmagad, Hausmagd: cui opponitur Viehmagd. L. Frison. tit. XIII. Menagius, *Orig. Ling. Gall. Lit. B.*

BORG, *Borgen*, Credere. Otfrid. II. 6, 10. de Satana seducente Adamum:

Harto fageta er imo thaz,
thaz erino borgeti thiu baz.

Ita enim ex MS. Freheriano emendandum, pro quo in Flaciana editione *bogeti* legitur.

i. e. Vehementer interdixit ei hoc,
ut is ipsi crederet eò magis.

Vide supra *Bogen.* [Borgeti hic idem esse ac *sibi prospiceret*, *caveret*, statuit Scherz. in Not.] In creditum dare vel accipere. Jus Argentor. L. II. c. 99. *Geld oder Gut zu borge usnemen.*

Utrumque significat & *fidem habere*, quod est creditoris: & *fidem dare*, præstare, quod debitoris.

Item Asseverare, contestari, assecurare, versicheren. Otfr. III. 18, 31.

Giborgen ih es reino,
thaz er nist min gemeino.

Assevero ego hoc purè,
quod iste non est meus socius.

[Versum 31. Scherz. in Not. ita transferendum statuit: *Caveo id caste*, sancte. Gl. Keronis *ze porgeene ist*, cavendum est. c. 7. *Si keporkan*, reservetur, c. 58. *keporkanemu*, reservato, c. 59. *Piporageen*, cavere. c. 7. *Piporakemes*, cavemus. c. 7. *piporgee*, caveat, c. 61. *ze piporgenne ist*, cavendum est. c. 7. Notk. Psalm. XXXIX. 13. *Solich manigi mag dien, der iro ne borget liebto betemphen.* Talis multitudo peccatorum potest illum, qui ab ea sibi non cavet facile opprimere.]

Notk. Psal. CXIX, v. 2.

Borg: Burgschafft, de obligatione principali, non de fidejussoria. J. Argent. art. von Furk.

[Gloss. Monseens. *Purigo*, fidejussor. p. 352. 401. *purio* (ita vitiose, pro *purigo*,) fidejussori. p. 384. *purigun*, vades. p. 352. *purigin*, fidejussoris, p. 356. *puriguntuomum*, fidejussionibus. p. 373.]

Borg, & mutuum & commodatum & obligationem pro alio seu fidejussionem significat.

Borg, vadimonium: Glossæ MSS. Anglo-Sax.

Byrgea, sequester: Glossæ MSS. ASax.

Borgon, giborgon, meminisse, debiti in specie. Notk. Psal. XVIII. 13. *Uuer mag iro geborgen fore tougeni?* quis potest peccatorum omnium meminisse præ occultatione eorum? Cavere. Idem Psal. XXXIX. 13. *der iro ne borget*, qui ea non cavet, peccata. Vid. inf. Porakee.

Borgen, προσωποληπτεῖν, Notk. Psal. CI. 8. *niemannis ne borgest*, personam hominis non accipis. Idem Notk. Ps. CXLI. 6.

BORGEN, BERGEN, declinare, evitare, denegare, occulere, verbergen.

BOR.

[*Pipergent*, celaverunt. Gloss. Mons. p. 344.] Otfr. II. XXII, 61.

Ouh giborges thu thes,
bitit er thih fisges?

An denegas illud
(si) petit à te piscem?

Et ℣. 67.

Harto borgest thu thes,
bitit er thih eies?

An valdè denegas hoc,
(si) petit à te ovum?

Conf. Otfr. II. 18. 29.

Notk. Psal. LXVIII. 16. *Mannolih porgee das sin lichamo in iro geuualt ne chome*, quilibet caveat, ne corpus suum in istorum potestatem veniat.

Iro selbero porgon, propriis observationibus, Notk. Psal. CV. 39.

BÖRSE, Beurse Belgis, Bursa in lingua provinciali, i. e. crumena, marsupium. *Vid. Gloss. Du Fresne.* Inde locus ubi Mercatores conveniunt dictus ab initio ab insignibus Familiæ nobilis Bruggensis de Bursa, trium marsupiorum, *Kauffmansborse*, qua de re *Reines.* 3. *Var. Lect.* 7. & Menag. *Diction. Franc. v. Bourse.*

BOS, bös, böse, malum.

BOSA, malitia, *thiu bosa* opponitur *thia milti*. Odium amori.

Otfrid. V. ult. ℣. 280.

Thia milti thia David druag,
Duemes harto uns in thaz muat.
Thia Moyses unsih lerit.
Thiu bosa ist ellu ni uuiht.

Mansuetudinem (charitatem) quam David exercuit,
Facimus firmè nobis in mentem,
Quam & Moses nos docet.
Malitia (odium, inimicitiæ) est omnino nihili.

Rhythm. de Ludovico R. ℣. 6.

Wart er vaterlos.
Thess wart ihme sehr boss.

Orbatus fuit patre.
Hoc ipsi valdè fuit perniciosum.

Hinc verbum linguæ Romanæ provincialis BAUSIA, *Bausiare*, *Bosiare*, Bossen, böse sein, forisfacere, malefacere, speciatim prodere, feloniam committere. *Vid. Du Fresne Glossar. v. Bausia.*

Bos, infirmus. Notker. Psal. XXIII. 8. *Trubten der starcho den du wandost infirmum (posin) ô Judee do du in in cruce gesahe.*

Gibosotes, V. in G.

Ferbosot uuerden, corrumpuntur, Notk. Ps. LXXXIX. 10.

Chron. Königsh. Obs. XIII. §. 8. *Item mit dröschen und bossende das in gar vil Korns wart, und ouch vil Korns ungedroschen in dem Stro in die Stat gefurt wart, das man danach dröschete in den Kirchen und Husern und in den Gassen.*

Gal-

BOS.

Gallicum, *pousser*, pulsare.

BOSCUS. vid. *Busch*.

BOT, gebot, præceptum, Diplom. Ludov. Imp. de Anno 1335. à *Biten*, quod vide.

BOT, BAT, batus, cymba. Ælfrici Glossar. *Linter*, *BAT*. hinc

Botsgesellen, socii unius cymbæ.

BOT. *Pott*, mensuræ genus. Codex MS. rationarius Sponheimensis: *Item ferner doselbst aus einem Stuck, genant das Becherstuck, ein halb viertel Becher oder ein viertel POTT*.

Bydm, *cupa*. Glossæ MS. Anglo-Sax.

BOT, *boht*, Stercus, Koth, & vas ad id recipiendum, matula. Kœnigshov. Chron. Supplem. pag. 416. de transmigratione Babylonica: *das BOTH und alle unreynikeit ustragen*, i. e. matulam & omnes sordes exportabant. Idem pag. 37. a. & pag. 320. d. & pag. 817.

Bota, mulcta, it. *botolos*. v. Biten, jubere.

BOT, nuncius, legatus, Missus. Vide & *Pot*. & *Potius* apud Justin. L. II. 15, 15. ubi Bernegg. in Curis secundis. Otfrid. L. I. c. XI. 6. de Augusti Capitatione:

Gibot iz oub si uuaru
ther Keisor fona Romu.
Sant er filu uuise
selbes Boton sine.
Edixit hoc & commodè
Cæsar de Roma.
Ablegavit prudentissimos
Missos suos.

Capitul. Franc. IV. 19. *thuruch then gravum athe thuruch bodun sinin*: per Comitem vel per Missum ejus.

Angelus. Otfrid. I. 12, 5. de Gabriele:

Zi in quam boto sconi,
Engil scinenti.
Ad eos (pastores) veniebat nuncius pulcher,
Angelus lucens.

Idem V. 8, 15.

Thaz uuir Engil nennen
thaz heissent so uuir zellen.
Boton in githiuti
Frenkisge liuti.
Quod nos Angelos vocamus,
denotat ut nos loquimur
Nuncios Boton in communi (vulgo)
Francici homines.

Adde V. 19. 124.

Ordines Angelorum Notker. in Psal. LXX. 19. ita reddit:

Metpotin angeli. i. medii, vide infr. *met*, *mitt*. I. Pet. 3. fi.

Furstpoten, Archangeli. 1. Thess. 4, 16.

Stuole, Sedes, throni. Col. 1, 16.

Herscesse, Dominationes. Κυριότητες, Eph. 1, 21. Col. 1, 16.

Furstuoma, Principatus. ἀρχαὶ, Rom. 8, 38. Eph. 1, 21. Col. 1, 16.

Keuualta, Potestates. δυνάμεις, Rom. 8, 38. Eph. 1, 21. 1. Pet. 3. fi.

ἐξουσίαι, Eph. 1, 21. Col. 1, 16. 1. Pet. 3, fi.

BOT.

Inter malos angelos & apostatas similiter, dantur ἀρχαὶ Principatus, ἐξουσίαι Potestates, κοσμοκράτορες, Eph. 6, 12. Rom. 8, 38. Cæterum hoc obiter, quod S. Hieron. in Epist. Pauli ad Ephes. c. 1. quærit, unde ista quatuor nomina desumserit Apostolus, & putat ex Traditione Hebræorum. Etsi verò rectius ex revelatione divina dixerimus, hinc tamen certum est, quod tempore S. Patris nondum cognitus fuerit libellus de *Hierarchia*, Dionysii.

Boten, Apostoli Salvatoris. Tatian. XXII. 5.

Potinbrot, Evangelium, Notk. Psal. XXIX. 10. *Predigon potinbrot allero geschephido*. i. prædicare Evangelium omni creaturæ.

Der zwölfbotteliche herr, der Bobest, Litan. Carthus. Vide *Babest*. Dominus Apostolicus.

Schinbot, Missus splendidus, illustris, honoratus, *Ehrenbot*. Jus Provinc. Alemann. c. 48. fi. ex MS. Francofurt. *der bote pring es für mit dem poten, den er im ze schinpoten gab.* Francorum legatos mitti solitos cum virgis consecratis, ne à quoquam læderentur, Gregor. Tur. L. VII. Legati à Gundobaldo Burgundionum Rege ad Guntramnum R. Francorum an. 586. virgas sacras ferre jussi, Aimoin. L. III. c. 67.

Foraboton, prænunciare. Isidor. contr. Jud. c. 3, 3, *In dhemu nemin Cyres ist Christ chiuuisso chiforabodot*, in persona Cyri Christus est prophetatus.

[Germani adhuc utuntur hac voce *vorbote*, prodromus. Palthen. Not. ad h. l. p. 401.]

Büttel, Diminutivum, nuncius seu apparitor minor, inde vox linguæ provincialis Bedellus, de qua *Du Fresne Glossar. Bed.* J. Arg. vetus c. 46. *Die richter und die büttel sulnt des Korns hüten so man snidet.* i. Judices & *precones* custodire debent frumentum Episcopi dum metitur.

Nuncii Episcopales.

Habuerunt Episcopi aliquando jus Nunciorum seu Legatorum in hominibus sui Episcopatus.

Articulorum veterum Argentorat. c. XLI. *Des Biscofs rehte höret. das er habe vier unt zwenzig Botten. Unt dise sullnt sin von der Kofliute geslechte. Unt zu der ambacht horet. das si inwendig des bistomes tunne des Bischoves botschaft zu sinen liten. Unt ob si dehein schaden nement an libe oder an gute. das si mit in us der verte da varent. den schaden ist der bischof schuldig abzutunne. Jeklicher under disen sol iekliches jars sulich botschaft tun mit des Bischofs koste. Disen sol man suslich erbern. das si in sinen hochciten so er sine liite geladet zu tische sullunt ersam stole haben vor dem Bischove. das si sinen liten deste bas erkant werdent.* Textus Latinus: *Ad jus Episcopi pertinet ut de hac Civitate habeat XXIV. legatos, & hos tantum de genere mercatorum. quorum officium est, intra Episcopatum facere legationes Episcopi ad homines suos. Qui si dampnum interim aliquod passi fuerint vel in persona vel in rebus quas in itinere duxerint, Episcopus tenetur eis restituere. Debent singuli singulis annis hujus legacione ter fungi cum expensis Episcopi. His ex parte Episcopi talis honor exhibendus est, quod in summis festivitatibus quando homines suos invitaverit,*

BOT. BOT.

rit, debent honestas sedes coram Episcopo habere ad prandium, ut eisdem suis hominibus eò notiores efficiantur.

BOTEN, Deputati Senatûs, in botenwise, vi deputationis.

Jus Argent. L. III. c. 110. *Der Meister des kleinen Rates sol nieman dehein Botten us dem Rat geben zu iren sachen die dan vor den Reten hangent. §. 2. Mögent aber die partten yeman us den Reten erbitten, das sy zu iren sachen gangent, das sol man inen gonnen. §. 3. Ist dan das die sache nit in der güitlicheit abgetragen wurt, so mögent dieselben, die dan in bottenwise daby gewesen sint, wol darum urteilen und sprechen, obe sie anders beduncket, das sy das conscientien halp tun sollent, und sol der Meister sie als wol frogen, als ander man: sol sie aber nit trengen* (al. tringen) *zu sprechen.* adjicitur in ordinatione Senatûs Minoris: *der Räthe Botten, vor den man gütlich taget, sollen nicht verbunden seyn Gezeugnis zu sagen von denen sachen oder reden, die auf solchen tagen geredt worden.*

CAMMERBOT, Cameræ Nuncius: Dignitas imperii Francorum, in Francia & Alemannia frequentata. Post cladem Tolpiacam Alemanniam & Sueviam per Duces fuisse gubernatam, Lex Alemannorum à Chlotario reformata demonstrat, & Adalrici sive Athici Ducis Alsatiæ & Alemanniæ exemplum ostendit. Secuta sunt tempora, quibus Ducibus committi provincias non satis tutum visum. Carolus M. in Saxoniam tandem domitam Trutmannum Comitem mittebat, qui unà cum Episcopis Provinciam administravit. Alemannia & Francia Nuncios Cameræ recepit. Tales videntur fuisse tempore Pipini Regis Warinus & Ruodhardus, Comites, qui tunc totius Alemanniæ curam administrabant, sed non sine tyrannicâ præsumtione, ut testatur Walafrid. Strabus, Abbas Augiensis De Vita S. Othmari cap. IV. Ekkehardus junior Monachus S. Galli de Casib. Monasterii illius cap. I. *Nondum adhuc illo tempore Suevia in Ducatum erat redacta, sed Fisco Regio peculiariter parebat, sicut hodie & Francia.* Procurabant ambas *CAMERÆ quos sic vocabant, NVNCII. Franciam ad Alpes tum Werinhere: Sueviam autem Bertolt & Erchinger fratres, quorum utrorumque multa ditioni subtracta sunt per munificentias Regias in utrosque Episcopos. Surgunt inde invidiæ, & odia utrorumque in ambos, præter scelera quæ in Reges ipsos machinati sunt. — Salomoni* (Episcopo Constantiensi) *cum aliqua* (ad) *Potamum Cameræ Nunciorum juris oppidum pertinentia à Regibus darentur: sicut Werinhere & Ruodhart dominum Othmarum, sic ipsi insequi conati sunt & ipsum.* Pergit scelus in Episcopum patratum recensere & supplicium istorum ultimum, & subjicit: *Sueviæ Principum assensu statuitur Alemannis Dux primus Burkhardus, gentis illius nobilissimus & virtutum dote probatissimus: cui & prædia damnatorum confiscata in beneficium sunt tradita.* Joach. Vadianus *Lib. I. de Colleg. & Mon. Germ. p. 25. CAMERÆ NVNCII per Franciam & Alemanniam redituum Regiorum & fiscalis pecuniæ rationem exigebant.* Goldastus *ad Ekkeh. locum p. 108.* Nuncios hos per Procuratores Fisci exponit, & *Advocatos Cameræ & Imperii* dictos quoque, qui *publicæ pecuniæ functionem & procurationem Imperatoris vice gerebant, qui & Advocati Fisci, & tandem Fiscales dicti: Erant hi,* pergit, *sub Cameræ Nunciis, quorum sub Ducibus æquata habebatur potestas.* Id quod sequutus Du Fresne *in Glossar. voc. Camerarii.* emendans ait: *Eorumque cum Ducibus æquata habebatur potestas: sic appellati, quod à Camera Regia seu Camerario Regio in provincias mitterentur, essentque quasi Missi Cameræ.* Sed Duces Rem militarem, non Cameralem administrabant, Justitiam verò Comites, unde æquata Nunciorum Cameræ potestas Ducibus non videtur. Etsi impropriè aliquando Ducis vox applicata, ùt ab Hermanno Contracto, observante Ill. Obrechto *Rer. Alsat. c. X. p. 220.*

Vid. inf. Cammer.

Waldboten, ita vocantur qui postea Landvogte dicti, in Diplomate Conradi III. Imp. Monasterio Comberg dato. Chron. Hallens. in Suev. Qualis fuit Comes de Bobenhausen, Comes de Durn.

Botshafftding, species judicii in Curiis Dominicalibus. Rotulus Curiæ Dom. in Adrazhofen Capituli Thomani Argentorat. an. 1544. *Welcher Huber zu den vorgenanten dreyen dingen nit do ist, dem taget man uber XIV. tage noch yeglichen ding ob man will, und das heisset man die botschafftding.*

Videtur idem quod *geboten ding.*

[*Bodting.* Generale judicium: in Fris. Reines. Vocab. Theot. MSC. vid. inf. Buding.]

BOTECHA, morticinia, cadavera, Notk. Psal. LXXVIII. 2. *Sie gaben dinero scalcho botecha fogalen,* posuerunt morticina servorum tuorum avibus.

Fragm. de Bell. Hisp. Caroli M. ✝. 2933.

> *Thaz hobet uiel eine half uffe then stain,*
> *Ther potih uiel ander half ze tale.*
> Caput(amputatum)cecidit ex uno latere
> in lapidem, petram,
> Truncus ex altero in vallem.

✝. 2603.

> *Menege sele zo there helle,*
> *there potihe gevelle*
> *Was harte egeslih.*
> Multæ animæ ad infernum,
> cadaverum casus,
> Erat valdè horribilis.

Notk. Psal. LXXXIX. 6. *Irharteie an demo botteche*, induret in cadavere.

BOVEN, oben, vel über. Chron. Sax. vet. passim.

BOUH. vid. *Boge.*

BOUHENTI, innuens. *Bouhnitun*, innuebant: quasi *buychneten*, seu *buychten*, inflectebant. Gloss. Isac. Pontan. Orig. Franc. p. 616. [Infinitivus verbi est *bauhnian.* uti Junius in Tat. not. MSC. observat. ASax. est *beacnian* & *beacnunge*, ejusdem cum *bauhnian* & *bauhnunga* signi-

BOV.

significatus, à voce *beacen* & *beaen*. signum. Anglis est *a beacon-fire*, Pharus, *a becke*, signum manu datum, *τὸ beckon unto*, consensum manu significare: quæ omnia huc pertinere nullus dubito. Palthen. Not. ad Tat. p. 292.] *Boubnita*, innuit. Otfrid. IV. 12, 61. I. 9, 47. [Adde I. 4. 153. ubi de Zacharia per visionem Angelicam muto facto dicitur, *uuas er boubnenti*, (ita enim legendum) erat innuens.] *Her uuas boubnenti in*, is (nempe Zacharias) erat innuens eis, Tatian. c. II. 10. Freherus ad Willer. II. 17. p. 16. n. 18. *Doychene*. MS. Boichene. Quod interpres vertens *Tekenen*, non aberravit. In Latino est, *Signis*. *Bouchnen*, est innuere, nutu signum dare. Kero Glossis: *Adnuatur, zukipaubnit*. Interpres vetus Harmoniæ Tatiani. c. II. 12. de nutu facto ad Zachariam: *Boubnitun tho sinemo fater*. Quod & Otfridus ita reddidit: *Si uuarun boubnenti*. Utitur idem eâ voce pag. 37. & 385. quæ jam nobis ferè desita & omninò exoleta.

Baubnunga, significatio, Isidor. contra Jud. c. IV. Rubr. Typus, c. VI.

Baunida, significatur, idem Isidor. c. IV. 4.

Baununc, significatio, ibid.

BOVM, Poum, arbor.

Hohpouma, cedri, Notk. Psalm. LXXIX. 11. Ps. CIII. 17.

Boumelich, omne lignum, Notk. Psalm. CIV, 33.

BRACCÆ. vid. Brichen.

BRACH, *Brah*, sterilis.

Brachfeld, ager non consitus, quiescens.

Brabaing Gallis antiquis sterilis, Catholicon Armoricum.

Brana in lingua provinciali jumentum sterile, gelde.

Hinc *Brachban*, vel *Brachband*, sterilis bannus. An inde *Brabantiæ* nomen non definio, quod Wendelinus de LL. Salic. c. IX. ab *Arboricbis* denominatum autumat.

Tabula divisionis regni Lotharii, in portione Carolina: In Brachbanto Comitatus quatuor. *Bragmentum* scribitur in Ludovici Pii divisione posteriori, pag. 690. *Breibant* Mabill. Act. Bened. Sec. V. P. II. p. 300. *Brabanciones*, i. prædones ex Brabantia, *Vide Du Fresne Glossar. Br.* & suprà *Engellender*, Anglen.

Bracbante, pagus in Belgio, alius à Brabantia: Mabill. Act. O. Bened. Sec. IV. P. I. pag. 26. in Vita S. Liudgeri: *Dedit ei Rex Carolus in Regno Francorum, in pago Bracbante, in loco qui Lotusa vocatur, monasterium S. Petri gubernandum cum omnibus adjacentibus Ecclesiis & villulis.* ibi Dn. Mabill. annotat: *Lotusa vulgò Leuse, Hanoniæ opidum inter Athum & Tornacum.*

BRAK, Bracco, J. Sax. Prov. L. III. a 47. *Winde, Hetzbunde und Braken mag man wol gelten mit ires gleichen die also gut sint.* Glossæ Lindenbrogianæ: *Licisca, Misibella, vel Brechin.* Vid. supra *Barmbr.* & Glossar. *Du Fresn.* itemque Ægid. Menag. *Etymol. Ling. Franc. voc. Braque.*

BRA.

BRAMON, vepres, Otfrid. II. 9, 120. & 168. de ove Abrahami, mactaturi filium:

Ein scaf er stantan gisah,
thaz uuas zem opphere gimah.
Er sah iz thar uuernon
in bramon mit then bornon.

Ovem is stantem videbat,
hæc erat ad sacrificium apta.
Vidit eam hærentem
in vepribus cum cornibus.

BRAN, *Bren*, Celticum videtur, i. furfur, Kleien. Cambrobritannis & Gallis adhuc usurpatum. Du Fresne.

BRANG, à bringen, hodie bracht, afferebat. Otfr. IV. 35, 37.

Bringen, κατ' ἐξοχὴν ad effectum perducere, stabilire. Notker. Psal. XX. 12. *Sie dabton dero dingo, diu sie bringen ne mahton*, cogitaverunt consilia, quæ stabilire non potuerunt.

BRANNO, augenbranen, augenlieder. Notker. in Psal. II. ult. *in slago dero branno*, in nictu oculi. Vid. infr. v. *Brauuo*.

BRAND. vid. Brinnen.

BRARECHO, porcus castratus, Lex Sal. t. 2. fi.

BRASS, brassen, exacerbare, irritare, Notk. Psal. CV. 43.

Uzbrassen, ausbrechen, Fragm. de B. Hisp. ỽ. 998.

Wie starcke thiu untruwe uzbrast.
Quò magis perfidia se exserebat.

BRASS, polenta, malz, hordeum vel triticum excrescens, das ausbrast, auswechset und gemalen wird, receptum in linguam provincialem, Brace, Brasium, Bracius. Plinius Lib. XVIII. c. 7. & Lib. XXII. c. 25.

Eginhard. Epist. XXIII. *Farinam, bracem, vinum, formatem venire facias.* Carolus M. Kapitul. de Villis cap. XXXIV. *Formaticum, Butyrum, bracios, cervisias,* & c. LXI. *Ut unusquisque judex, quando servierit, suos bracios ad palatium ducere faciat; & simul veniant magistri, qui cervisam bonam ibidem facere debeant.* Glossæ Veteres: *Braces, unde fit cerevisia.*

Braseorum Cistæ, Weichbild. Sax. c. XXVI. §. 2. hodie Malzkasten.

Brasiare, *Braciare*, *Braxare*, *praxare*, Cerevisiam coquere. Vid. Du Fresne Glossar.

Bracionarium, brasseria, brasserie: Mealdhus, Malzhaus. Glossæ Ælfrici: *Bracionarium, mealdhus* i. *domus brasii.*

Conf. Menagii *Etymol. Gall.* v. *Braise.* & *Brasser.*

Certè polenta fit per tostionem etiam, wird gedurret uf der Malzdarre, wiewol es auch Lufftmalz giebt.

Atque Græcum βράσσειν & βράζειν ejusdem fuerint originis Celticæ. Cæterùm quomodo veteres Brasium sive polentam curari & moli fecerint, exposuit Anonymus scriptor Itineris Camerarii Scotici cap. XXVI. quem edidit Skenæus an. 1609.

BRAT.

BRAT, PRATIS, braten, assare, assatura. [*Pratum*, assaturam. Gloss. Monseens. p. 327.]

Fleisc pratis ketrungeni, carnium pinguedo. Notk. Psal. LXXX. 17.

Bratenti fisga, assati pisces, Otfrid. V. 13, 64.

Bredipannae, sartago: Glossæ MS. Angl. Sax. *bratphanne* hodie.

Bredisean, scalbellum: Glossæ MS. ASax.

BRAVE, probus, alacer, vox Celtica, Francis & Alemannis adhuc usitata, de qua Menag. *Etymol. Gall. v. Brave* & Casenev. *Orig. Francic. Br.* Hodie quoque dicitur *Ein braver mann.* vir probus.

Hybernis hodie *Braa, brab*, pulcher. *Bollandus, Domn. Mabillon Act. S. Benedict. Ord. Sec. III. P. II. p.* 439.

BRAVVO, oculus, palpebra, *in slago dero brauuo*, in ictu oculi, Notk. Psal. II. ult. *Vid. supr. Aug.* & *Branno.*

Slegebrauua, palpebræ, Notk. Ps. X. 4.

BRECHEN, vide mox *Brichen.*

BREDIGA, prædicatio, concio. Otfr. I. 1, 84. de carmine sacro:

So mezent iz thie fuazi
Zit iob thiu regula,
So ist Gotes selbes brediga.
Sic metiuntur id pedes
Tempus atque Regula,
atque est DEI ipsius Concio.

Idem V. 12, 163. de Karitate Christiana:

Gilobot ist sie barto
Paules selbes uuorto,
Sines selbes bredigon,
thiu Karitas, so ib thir redinon.
Lobot sia giuuaro
ther Bredigari maro.
Laudata est ea vehementer
Pauli ipsius verbis,
Ejusdemque sermonibus,
Karitas quam tibi dixi.
Commendat eam digne
Prædicator illustris.

Idem I. 22, 66. de Jesu puero in templo:

Er uuas thar, er giang sar in
mit then Bredigarin.
Erat isthic, ingressus erat unà
cum Doctoribus.

Idem V. 16, 45. Christus ad Discipulos:

Faret bredigonti
so uuit so thisu uuorolt si.
Ite docentes
quàm latè hic orbis patet.

Rhythm. de S. Annone, ℣. 87. Psalt. MS. Arg. II, 6. Notker. Psalm. IX. 12. *predicara*, prædicatores. *Predigare*, idem Ps. XVII. 12. *Predigo*, prædicatio, Psalm. XLIV. 17. XLV. 3. *Prediare*, prædicatores, Notk. Psal. XLVII. 14.

Predicant, Prædicator, Concionator. Geiler. N. Schiff, Præf. *D. Johannes Geiler von Keisersperg, in dem hohen Stifft zu Strasburg Predicant da man zalt MCCCCXCVIII.* Et fol. 12. b. *Ist derselb Predicant zu loben und nicht zu schelten.* It. f. 59. b.

BRE.

Sontpredigen, die Dominicâ, amptpredigten. Geiler. N. Schiff. fol. 12. b. *Wenn sie dem Volk Sont predigen.*

BREHHAN, vid. inf. Brichen.

BREI, brew, brey: Massa quævis, imprimis ex qua panes coquuntur vel pinsuntur, *Teig* hodie. Du Fresne ex MS. Consuet. Cluniac. *Breiare*, pinsere, in lingua provinciali. unde Gall. *breier le pain.*

Breins, bac-hus: Glossæ MSS. Anglo-Sax.

BREIT, amplus, magnus. Otfr. IV. 16, 23. de Juda proditore:

Er sliumo sar tho zi imo nam
thesselben Herizohen man,
Skara filu breita.
Joh sie thara leita.
Iste confestim tunc secum sumsit
ipsius Principis viros,
Cohortem multò amplam,
& eam illuc duxit.

Idem II. 2, 35. *In thiz lant breita.* in hanc terram latam. Sic enim videtur legendum [& ita quoque legitur in Cod. Vatic. & Vindob.] pro *broita*, quod Vœgelinus reddit *das arge lant.*

Ita emendandum conjicit Opitius ℣. 116. Rh. de S. Annone:

Daz diu sin dugint desti breiter weri,

pro quo legitur in MS. *perti.* sed nihil mutandum. Vide & supra *Beraht.*

Gibreiten, dilatare, publicare. Otfrid. IV. 21, 64.

Thaz ib ouh uuarlichu thing
gibreitti in thesan uuorolt ring.
Ut etiam veritatis placitum
publicarem in hunc mundi orbem.

Idem eod. Lib. c. VI, 72. sic emendandus videtur:

Thia mihil ungimeitheit
siu uuas alles gibreit.
Summa (Pharisæorum) arrogantia
adaperiebatur penitùs (à Salvatore.)

Pro quo Flacii editio legit *mihilum gimeith.* & *zi breit.* [Vid. Not. Scherz.]

Gibreyde golt chetenon, Cant. Cant. I, 10. [Nostra editio habet *gebroihta*, pro *gibreyde*] Vid. Broihen.

[*Gipraitaz*, fusa. Gloss. Mons. p. 390.
Gipreit uuirdit, seminatur. p. 368.]

Braith via Cimbris, *Braut.* Sveogothis. *Brautamundus*, viarum tutor. *Fr. Jun. Gloss. Goth.* i. e. via Regia, publica, à latitudine. *Vid. Strasse.*

Pryt, Anglo-Sax. tumor, elatio, fastus. *Pride*, superbia, *Fr. Jun. in Willeram. pag.* 250. quod nos dicimus *sich breit machen.*

Braida, Breda, campus suburbanus, *Breittenfeld*, lingua provincialis, *Du Fresne Glossar.* Alting. Notit. Batav. in fi. p. 132. *In Menapiis Aba à ripis recedens Bred-A. Synonyma namque nobis sunt, Breet & Wyd.* Ubi & Briel contractum ex *Breebel*,

BREM.

bel, i. latus Helius explicatur, Helius autem est latum ostium occidentale Rheni.

BREMET. V. P.

Bremterik, bremtorum regio, *der Edlinge*, Nobilium. Anglo-Sax. *du Fresne Gloss.*

BRENDE, corruptè ex Merenda, quam significat, vesper-brod, Goldast. T. 1. Rer. Alem. p. 122.

BRENTEN, tiprum, alveus qui vasis vinariis supponitur, ut guttas excipiat, quæ stillatim cadunt. Goldast. T. 1. Rer. Alem. p. 253.

BRESSEN, premere, exprimere, pressen, auspressen. Notk. Psalm. LXXXIII, 2. *Kebressotez pere figet fone torculari in den uuin, unde in den gesik*: uva expressa colatur à torculari in vinum & in lacum.

BREST, vid. Brist.

BRIA, BRICA, BRIGA, urbs.

Strab. L. 7. Steph. de Urbib.

BRIAF, *Priafo*, breve, breves, h. e. descriptio, indiculus, catalogus. Kero: *Priafo*, *breves.*

[Gloss. Monf. *Prief*, libellus. p. 382. paginolam. p. 379. *prievi*, libros. p. 361. paginæ. p. 382. *urloupliba prievi*, dimissorias. p. 383. *prievarun*, librariis. p. 361. *prievare*, Notario. p. 358.]

Otfr. I. 11, 11. de censitoribus Augusti Imp. describentibus omnes & in tabulas censuum referentibus:

> *In briaf iz al ginamin.*
> Imbreviabant omnes.

Ita enim emendanda lectio Flaciana pro *briat*, voce nihili. De imbreviatoribus stipendiorum regalium du Fresne *Glossar. vid. Breve.*

Franci molliùs pronunciarunt, *Brio.* Lex Sal. tit. XXXII. §. 4. *Si secundum digitum, quo sagittatur, excusserit, MALB. Alachtam Briorodero, M. CCCC. den. qui faciunt Sol. XXXV. culpabilis judicetur.* Hic describitur digitus index, secundus à pollice, ab officio suo duplici, pacis & belli tempore, belli quidem in Latino, *quo sagittatur*: pacis verò in Francico: *alachtam*, digitus, quo *briorodero*, breves rotantur, scribuntur.

Rotarii, scriptores, *rodel*, rotula, charta, scriptura. *du Fresn. Glossar.*

Gibriafte in himilriche, descripti in cœlo, Otfr. I. 11, 112. imbreviati, in censum cœlestem relati.

Brieventi, idem notat, descripti, secundùm M. Freherum.

Otfrid. I. 11, 35.

> *Allsits brieventi*
> *si mineru henti.*
>
> Undique sint descripti (in codicillo relati, Freher.)
> ad meas manûs.

Mihi tamen activa significatio potior videtur, ut *brieventi* sint describentes, & ita vertatur:

BRE.

> Omnes fitis describentes, in censum referentes,
> ad meas manus.

Ratio, vox enim *fits* id arguit, h. e. fitis id, *feyt es.* aliàs si passivè intelligendum esset, dictum fuisset *all sints br.*

[Pro *allsits* Cod. Vind. habet *al si tiz.* Vatic. *al sitiz.* Consentit Scherz. in Not. idem esse ac *seyet es.* Ita autem vertit hos versus. *Omne id* (quod hucusque nominavi) *estote inscribentes. Ad meam potestatem*, scil. ut de ipsis censum imponendo disponam: hæc ille. Mihi tamen videtur verborum *si mineru henti*, versio Schilteriana simplicior. Jubet enim Augustus *dass sie ihm sollen die gemachte beschreibung einhändigen.*]

Isidor. contr. Jud. c. V. §. 5. *Sibunzo uuehbono sindun chibreuido*, LXX. hebdomadæ sunt constitutæ, *Dan.* 9.

[*Chibreuido*, videtur Palthenio in Not. p. 408. vox à Germanis è Latio transsumta. Latinus enim textus habet, *abbreviata sunt.* Mallem tamen & hic Schiltero subscribere. Certe in Gloss. Monf. *Giprievida*, indictio, redditur. p. 330.]

Ungeschrieben briefe, chartæ blancæ,

Rupertus Imp. in revocatione & cassatione privilegiorum à Wenceslao R. & Imp. datorum de novo. Heydelberg ♂ nach S. Jacobs tag 1401. *Ungeschrieben briefe, die man nennet Membranen, die doch mit siner Majestet ingesigel versiegelt uuaren, an dieselben membranen sin frunde oder die den sie dan wurden, schrieben was sie wolte.* Exemplum exhibeo Observ. XIII. §. VI. ad Königshov.

Prieuarra, scribæ Judæorum, Notk. Psalm. LXVIII. 4.

Briefpuoch, liber, Notk. Psalm. LXVIII, 29.

BRICHEN, BRIKEN, *Brebhan.* hodie brechen, frangere, diruere: Spalten, scindere, findere, rumpere. Notk. Psalm. XXIX, 12. *Du zebrache mina harrun.* concidisti saccum meum.

Jus Argent. L. 1. c. 34. *Swer die mure oder den graben der Stette briket, der sol dem burggraven wetten sechzig schilling.* Quicunque muros vel vallim dissipaverit, componet burgravio LX. solidos.

Brich, hodie *brocken*, frustum vel mica panis fracti. Inde

Italicum & Provincialis linguæ vocabulum *Bricia*, de quo Ferrar. Orig. & du Fresne Glossar.

[*Abrahun*, vellebant; nempe discipuli, spicas. Tat. 68. 1. Nunc *abbrachen* decerpebant. vid. Palthen. in not. ad h. l. p. 380.]

Gebroihta, gebrochen reddit Vœgelin. in Cant. Cant. 1, 11. *Wahe goltketenon in lamprietewis gebroihta machen uuir dir.* Vulgata: *Murenulas aureas faciemus tibi.* Haymo Episcopus in h. l. *Murenulæ ornamentum sunt colli virginalis & puellaris, virgulæ videlicet auræ perplexæ, intermixtis nonnunquam pulchrâ varietate subtilissimis argenti filis.*

 Mihi

BRAT.

BRAT, PRATIS, braten, assare, assatura. [*Pratun*, assaturam. Gloss. Monseens. p. 327.] *Fleisc pratis ketrungeni*, carnium pinguedo. Notk. Psal. LXXX. 17.

Bratenti fisga, assati pisces, Otfrid. V. 13, 64.

Bredipannae, sartago: Glossæ MS. Angl. Sax. *bratphanne* hodie.

Bredisean, scalbellum: Glossæ MS. ASax.

BRAVE, probus, alacer, vox Celtica, Francis & Alemannis adhuc usitata, de qua Menag. *Etymol. Gall. v. Brave* & Casenev. *Orig. Francic. Br.* Hodie quoque dicitur *Ein braver mann.* vir probus.

Hybernis hodie *Braa*, *brah*, pulcher. *Bollandus, Domn. Mabillon Act. S. Benedict. Ord. Sec. III. P. II. p.* 439.

BRAVVO, oculus, palpebra, *in slago dero brauuo*, in ictu oculi, Notk. Psal. II. ult. *Vid. supr. Aug.* & *Branno.*

Slegebrauua, palpebræ, Notk. Ps. X. 4.

BRECHEN, vide mox *Brichen.*

BREDIGA, prædicatio, concio. Otfr. I. 1, 84. de carmine sacro:

So mezent iz thie fuazi
Zit iob thiu regula,
So ist Gotes selbes brediga.

Sic metiuntur id pedes
Tempus atque Regula,
atque est DEI ipsius Concio.

Idem V. 12, 163. de Karitate Christiana:

Gilobot ist sie harto
Paules selbes uuorto,
Sines selbes bredigon,
thiu Karitas, so ih thir redinon.
Lobot sia giuuaro
ther Bredigari maro.

Laudata est ea vehementer
Pauli ipsius verbis,
Ejusdemque sermonibus,
Karitas quam tibi dixi.
Commendat eam digne
Prædicator illustris.

Idem I. 22, 66. de Jesu puero in templo:

Er uuas thar, er giang sar in
mit then Bredigarin.

Erat isthic, ingressus erat unà
cum Doctoribus.

Idem V. 16, 45. Christus ad Discipulos:

Faret bredigonti
so uuit so thisu uuorolt si.

Ite docentes
quàm latè hic orbis patet.

Rhythm. de S. Annone, ℣. 87. Psalt. MS. Arg. II, 6. Notker. Psalm. IX. 12. *predicara*, prædicatores. *Predigare*, idem Ps. XVII. 12. *Predigo*, prædicatio, Psalm. XLIV. 17. XLV. 3. *Prediare*, prædicatores, Notk. Psal. XLVII. 14.

Predicant, Prædicator, Concionator. Geiler. N. Schiff, Præf. *D. Johannes Geiler von Keisersperg, in dem hohen Stifft zu Strasburg Predicant da*

BRE.

man zalt MCCCCXCVIII. Et fol. 12. b. *Ist derselb Predicant zu loben und nicht zu schelten.* It. f. 59. b.

Sontpredigen, die Dominicâ, amptpredigten. Geiler. N. Schiff. fol. 12. b. *Wenn sie dem Volk Sont predigen.*

BREHHAN, vid. inf. Brichen.

BREI, brew, brey: Massa quævis, imprimis ex qua panes coquuntur vel pinsuntur, *Teig* hodie. Du Fresne ex MS. Consuet. Cluniac. *Breiare*, pinsere, in lingua provinciali. unde Gall. *breier le pain.*

Breins, bac-hus: Glossæ MSS. Anglo-Sax.

BREIT, amplus, magnus. Otfr. IV. 16, 23. de Juda proditore:

Er sliumo sar tho zi imo nam
thesselben Herizohen man,
Skara filu breita.
Joh sie thara leita.

Iste confestim tunc secum sumsit
ipsius Principis viros,
Cohortem multò amplam,
& eam illuc duxit.

Idem II. 2, 35. *In thiz lant breita.* in hanc terram latam. Sic enim videtur legendum [& ita quoque legitur in Cod. Vatic. & Vindob.] pro *broita*, quod Vœgelinus reddit *das arge lant.*

Ita emendandum conjicit Opitius ℣. 116. Rh. de S. Annone:

Daz diu sin dugint desti breiter weri,

pro quo legitur in MS. *perti.* sed nihil mutandum. Vide & supra *Beraht.*

Gibreiten, dilatare, publicare. Otfrid. IV. 21, 64.

Thaz ih ouh uuarlichu thing
gibreitti in thesan uuorolt ring.

Ut etiam veritatis placitum
publicarem in hunc mundi orbem.

Idem eod. Lib. c. VI, 72. sic emendandus videtur:

Thia mihil ungimeitheit
siu uuas alles gibreit.

Summa (Pharisæorum) arrogantia
adaperiebatur penitùs (à Salvatore.)

Pro quo Flacii editio legit *mihilum gimeith.* & *zi breit.* [Vid. Not. Scherz.]

Gibreyde golt chetenon, Cant. Cant. I, 10. [Nostra editio habet *gebroihta*, pro *gibreyde*] Vid. Broihen.

[*Gipraitaz*, fusa. Gloss. Mons. p. 390.
Gipreit uuirdit, seminatur. p. 368.]

Braith via Cimbris, *Braut.* Sveogothis. *Brautamundus*, viarum tutor. *Fr. Jun. Gloss. Goth.* i. e. via Regia, publica, à latitudine. *Vid. Strasse.*

Pryt, Anglo-Sax. tumor, elatio, fastus. *Pride*, superbia, *Fr. Jun. in Willeram. pag.* 250. quod nos dicimus *sich breit machen.*

Braida, *Breda*, campus suburbanus, *Breittenfeld*, lingua provincialis, *Du Fresne Glossar.* Alting. Notit. Batav. in fi. p. 132. *In Menapiis Aba à ripis recedens Bred-A. Synonyma namque nobis sunt, Breet & Wyd.* Ubi & Briel contractum ex *Breebel*,

BREM.

bel, i. latus Helius explicatur, Helius autem est latum ostium occidentale Rheni.

BREMET. V. P.

Bremterik, bremtorum regio, *der Edlinge*, Nobilium. Anglo-Sax. *du Fresne Gloss.*

BRENDE, corruptè ex Merenda, quam significat, vesper-brod, Goldast. T. I. Rer. Alem. p. 122.

BRENTEN, tiprum, alveus qui vasis vinariis supponitur, ut guttas excipiat, quæ stillatim cadunt. Goldast. T. I. Rer. Alem. p. 253.

BRESSEN, premere, exprimere, pressen, auspressen. Notk. Psalm. LXXXIII, 2. *Kebressotez pere figet fone torculari in den uuin, unde in den gesik:* uva expressa colatur à torculari in vinum & in lacum.

BREST, vid. Brist.

BRIA, BRICA, BRIGA, urbs.

Strab. L. 7. Steph. de Urbib.

BRIAF, *Priafo*, breve, breves, h. e. descriptio, indiculus, catalogus. Kero: *Priafo, breves.*

[Gloss. Mons. *Prief*, libellus. p. 382. paginolam. p. 379. *prievi*, libros. p. 361. paginæ. p. 382. *urloupliba prievi*, dimissorias. p. 383. *prievarun*, librariis. p. 361. *prievare*, Notario. p. 358.]

Otfr. I. 11, 11. de censitoribus Augusti Imp. describentibus omnes & in tabulas censuum referentibus:

In briaf iz al ginamin.
Imbreviabant omnes.

Ita enim emendanda lectio Flaciana pro *briat*, voce nihili. De imbreviatoribus stipendiorum regalium du Fresne *Gloss.ar. vid. Breve.*

Franci molliùs pronunciarunt, *Brio*. Lex Sal. tit. XXXII. §. 4. *Si secundum digitum, quo sagittatur, excusserit, MALB. Alachtam Briorodero, M. CCCC. den. qui faciunt Sol. XXXV. culpabilis judicetur.* Hic describitur digitus index, secundus à pollice, ab officio suo duplici, pacis & belli tempore, belli quidem in Latino, *quo sagittatur:* pacis verò in Francico: *alachtam*, digitus, quo *briorodero*, breves rotantur, scribuntur.

Rotarii, scriptores, *rodel*, rotula, charta, scriptura. *du Fresn. Glossar.*

Gibriafte in himilriche, descripti in cœlo, Otfr. I. 11, 112. imbreviati, in censum cœlestem relati.

Brieventi, idem notat, descripti, secundùm M. Freherum.

Otfrid. I. 11, 35.

Allsits brievventi
zi mineru henti.

Undique sint descripti (in codicillo relati, Freher.)
ad meas manûs.

Mihi tamen activa significatio potior videtur, ut *brieventi* sint describentes, & ita vertatur:

Omnes sitis describentes, in censum referentes,
ad meas manus.

Ratio, vox enim *sits* id arguit, h. e. sitis id, *seyt es.* aliàs si passivè intelligendum esset, dictum fuisset *all sints br.*

[Pro *allsits* Cod. Vind. habet *al si tis.* Vatic. *al sitiz.* Consentit Scherz. in Not. idem esse ac *seyet es.* Ita autem vertit hos versus. *Omne id* (quod hucusque nominavi) *estote inscribentes. Ad meam potestatem*, scil. ut de ipsis censum imponendo disponam: hæc ille. Mihi tamen videtur verborum *zi mineru henti*, versio Schilteriana simplicior. Jubet enim Augustus *dass sie ihm sollen die gemachte beschreibung einhändigen.*]

Isidor. contr. Jud. c. V. §. 5. *Sibunzo uuehbono sindun chibreuido*, LXX. hebdomadæ sunt constitutæ, *Dan.* 9.

[*Chibrevido*, videtur Palthenio in Not. p. 408. vox à Germanis è Latio transsumta. Latinus enim textus habet, *abbreviata sunt.* Mallem tamen & hic Schiltero subscribere. Certe in Gloss. Mons. *Giprievida*, indictio, redditur. p. 330.]

Ungeschrieben briefe, chartæ blancæ,

Rupertus Imp. in revocatione & cassatione privilegiorum à Wenceslao R. & Imp. datorum de novo. Heydelberg ♂ nach S. Jacobs tag 1401. *Ungeschrieben briefe, die man nennet Membranen, die doch mit siner Majestet ingesigel versiegelt waren, an dieselben membranen sin frunde oder die den sie dan wurden, schrieben was sie wolte.* Exemplum exhibeo Observ. XIII. §. VI. ad Königshov.

Prieuarra, scribæ Judæorum, Notk. Psalm. LXVIII. 4.

Briefpuoch, liber, Notk. Psalm. LXVIII, 29.

BRICHEN, BRIKEN, *Brehhan.* hodie brechen, frangere, diruere: Spalten, scindere, findere, rumpere. Notk. Psalm. XXIX, 12. *Du zebrache mina barrun.* concidisti saccum meum.

Jus Argent. L. 1. c. 34. *Swer die mure oder den graben der Stette briket, der sol dem burggraven wetten sechzig schilling.* Quicunque muros vel vallim dissipaverit, componet burgravio LX. solidos.

Brich, hodie *brocken*, frustum vel mica panis fracti. Inde

Italicum & Provincialis linguæ vocabulum *Bricia*, de quo Ferrar. Orig. & du Fresne Glossar.

[*Abrahun*, vellebant; nempe discipuli, spicas. Tat. 68. 1. Nunc *abbrachen* decerpebant. vid. Palthen. in not. ad h. l. p. 380.]

Gebroihta, gebrochen reddit Vœgelin. in Cant. Cant. 1, 11. *Wahe goltketenon in lampreitenis gebroihta machen uuir dir.* Vulgata: *Murenulas aureas faciemus tibi.* Haymo Episcopus in h. l. *Murenulæ ornamentum sunt colli virginalis & puellaris, virgulæ videlicet aureæ perplexæ, intermixtis nonnunquam pulchrâ varietate subtilissimis argenti filis.*

Mihi

BRI.

Mihi videtur *broiben* aliud quid esse quàm brichen: de quo suo loco.

[*Giprochosota*, fractus. Gloss. Monseens. p. 374.]

Firbrochan, scissum.

Otfrid. IV. 33, 65. de Velo Templi:

Tho uuart sar firbrochan
thaz Goteshuses lachan.

Tunc fuit illico diruptum
DEI domûs velum. Conf. IV. 29. 34.

Vid. inf. *Firbrechen.*

Gianabrechon, destruere, perdere.

Otfr. IV. 19, 128. de Judæis Salvatorem interficientibus:

Thaz sie nan, so ih thir rachon,
Mohtin gianabrechon.

Ut isti Ipsum, quem tibi dixi,
possent destruere. alludit Otfridus ad dictum Christi, de templo corporis sui destruendo.

[Sermo est de Caipha vestes lacerante, quam lacerationem susceperit, ut in Christum tanquam blasphemum posset irruere, adeoque *anabrechan* significat inculpare, accusare, ut supra notatum, itaque hæc verba Otfridi ita redderem:

Ut isti ipsum quem tibi dixi
possent (tanquam blasphemum) inculpare.

Sane quum de templo corporis Christi destruendo loquitur Otfrid. aliis verbis utitur. vid. L. IV. 19, 67.]

Widerbrechinta ea, repugnantem legem, Notk. Psalm. LXXXIV, 2. *Widerbruhte*, repugnantia. Id. Psalm. LIX, fin.

Zibrechen, pro vincire, constringere.

Otfrid. I. 5, 116.

Thaz er nan in beche
mit ketinu zibreche.

Ut ipse, Christus, istum, Satanam, in tenebris
catenis constringeret.

I.

Bruch, fragmen, *Riz* hodie, ruptura.

Cantic. Cant. IV, 3. *Dine buffelon sint samo der bruch des roten apfeles.* i. sicut fragmen mali Punici, ita genæ tuæ.

Fragm. de Bell. Saracen. Caroli M. ỿ. 2083.

Thie gote nrden alle erslagen.
in prab unde an thie grauen
worthen sie gworfen.
Sie ne mohten in selue niht gehelfen.

Deastri omnes cæsi.
in loca abrupta & fossas
projecti.
Nec poterant sibi ipsis opem ferre.

II. pars corporis humani,

eaque inferior, qua bifidum est in pedes, *gespalten*, alicubi *zwiesel* appellatur. Interfeminium Apulejo. Chron. Jac. de Königshov. cap. V. §. 82. de secta Flagellatorum: *Wenne sie koment an die Geischelstat, so zugent sü sich us nacket und barfus unz an die bruch, und dotent kittele oder wisse linen an, und die gingen an von dem nabel unz uf die füsse.* i. Venientes ad locum flagellationi destinatum, denudabant se vestibus & tibialibus usque ad pudenda, induentes tamen lina alba ab umbilico usque ad pedes. Cum quibus convenit Jo. à Leidis Lib. XXIX. c. 13. ait: *se omnibus vestibus nudabant, solis pudendis honestè velatis.* Hinc denotat

III. tegumentum illius partis.

Bruche, quod receptum in linguam provincialem, *Braccæ*, Kero: *Pruah*, *femoralia* c. 55. Glossæ MS. ASax. *Lumbare*, *gyrdils vel Broec.*

[Gloss. Monseens. *Pruoh*, lumbare. p. 377. femoralia. p. 357. *pruobhun*, bracis. p. 342.]

Isidor. cont. Jud. c. 9, 4. *rehtunga ist bruobba sinero lumblo, endi triuuua sindun sinero laendino gurdil.* justitia est cingulum lumborum ejus & fides cinctorium renum ejus. Vid. *Reno.*

Omnibus Teutonicis, imò & aliis gentibus commune vestimenti genus. Petr. Comestor. c. 36. *Semiramis fuit mulier, quæ primò invenit braccas & usus earum.* Id quod ex Methodii revelationibus hausit. Jac. de Königshov. Chron. Lat. *MDCLXII. Jonitus filius Noe invenit astronomiam. Et Semiramis usum bracarum.* Quo tamen tegumento non præcisè genitales partes, sed quandoque & hic vel isthic etiam femora & crura teguntur: & hodieque appellantur ferè *Hosen*, quibus tamen ipsis tibialia & pedum tegumenta annexa erant, sicut adhuc in Misnia Altenburgenses rustici. *Die Altenburgischen bauren*, veteris moris tenaciores aliis, gerunt. In Hibernia *broages*, in Britannia *Britches* dici, Ph. Cluverius *L. I. Germ. Antiq. c. 8. & 16.* testatur. Qui tamen quo jure reprehendat vulgus latinè loquentium, quod *caligas* vocent braccas, nondum perspicio, multo minùs, quare antiquis Grammaticis non tutò credendum. Certè tutius his, quàm novis, præsertim quantum ad usum & significationem vocabulorum tum temporis usitatam. Rectè utique Isidorus: *Temporalia appellata eò quod femora tegant. Ipsa & braccæ, quod sint breves, & verecunda corporis iis velentur.* Braccarum enim usus primævus & proprius, ut tegant femora & pudenda. quod rationem verò denominationis à Latina voce brevis arcessit, id condonandum est homini idiomatis Teutonici ignaro. Autor lib. de Divin. Offic. inter opera Alcuini pag. 1087. ubi agit de vestimentis Sacerdotum V. T. *octavum h. e. novissimum ornamentum, feminalia linea, quibus operiebant carnem turpitudinis suæ, ab renibus usque ad femina sive, ut usitatius, femora, cum ad sacrificium accedebant. Hujusmodi habitus ita notus est in nostris regionibus, ut ex eo Gallia bracata cognominata sit.* Sed extentus earum usus fuit & figura, ut & crura ac pedes tegant. Id utique docet Agathias lib. 2. de Françis: *Nudi sunt pectora & ter-*

& terga ad lumbos usque. inde braccis crura obtegunt. Nec aberrat Hesychius, *βράκαι* barbarica interpretans indumentum pedum. Nam quod Tacitus Caligulam tegmen pedum vocat, & Suetonius distinctiùs adhuc *caligam speculatoriam* : id nequaquam excludit etiam contectionem femorum. Quare non placet, quod idem Vir de Germania antiqua aliàs optimè meritus *pag.* 115. ait, *aliud genus esse braccarum hodie, quàm olim*, sicut enim nec olim unica illa in figura X. repræsentata ab ipso, obtinuit : ita nec hodie, nostro & patrum memorià eadem braccarum figura est, sed diversa, & accidentalis tantùm. [Conf. Dieemann. Spec. Glossar. p. 53. sq.]

Bruabbak, fibula quâ braccæ ligabantur, Bracile dictum in lingua provinciali. Kero: *Bracile*, *Pruabbac* c. 55. cum quo non est confundendum Brachiale. Conf. du Fresne *Glossar. Bracile.* ubi etiam quod *Bracheriolum* ab Henschenio rupturæ vinculum exponitur, à *Brak*, ruptura, non benè reprobatur à du Fresnio, qui mavult à Braccis arcessere, quod intra Braccas apponatur. Potest enim ac debet etiam his apponi, qui nullis braccis utuntur. Rectè enim hîc Henschenius applicat primam, quam dixi, hujus vocabuli significationem, pro fractura, ruptura generatim, & denotat *Bruch* non vestimentum aliquod aut cingulum, sed rupturam, quam *Herniam* vocant, nos *einen bruch*, cui apponitur *ein band*, *bruchband*, hoc est quod dicunt bracheriolum, i. e. non simpliciter fascia inguinalis, id enim est species braccarum, sed fascia herniæ. Ita commodè intelligitur, quod du Fresne ex Vita B. Justinæ de Aretio allegat : *Sic tumore magno in testiculis gravabatur, quod sine bracheriolo manere non poterat.*

Tatian. c. 44, 6. *bruabahe*, crumena. [*bruobabe*, legitur in Tatiano Palthenii, in latino *Zonis.* Idem Tat. cap. 13. 11. Johannem Baptistam describit, quod habuerit *fillinan bruob hab.* Zonam pelliceam. Ad quem locum notat Palthen. p. 328. Etsi *bruob hab* in Codice Juniano sejunctim referantur, rectius tamen jungi, & *bruobhab* legi. Est enim (ita pergit) in Glossar. Boxhornii *bruabhab* balteus, compositum ex *bruah*, quod femoralia sive braccas significat, quod Belgis Germaniæque inferioris incolis hodienum *broek* vel *brook* dicuntur, & *haban* suspendere, quæ vox, quanquam sæpius pro crucifigendi actu accipiatur, non alia tamen de causa id fit, quam quod species suspensionis sit crucifixio. Ut adeo *bruob hab* proprie aliquid denotet, quod è femoralibus suspenditur, quale quid zona balteusque est. Fundamentum huic asserto historia substernit, namque femoralia Veterum Germanorum, teste Diod. Sic. V. 30. *braccæ* constanter fuerunt appellata, à quibus *hosæ*, Pa. Diacono de Gest. Longob. L. IV. c. 23. itemque Auctori Anonymo gestorum Caroli M. L. II. memoratæ, in eo differebant, quod crurum indumenta essent, unde & in magna inferioris Germaniæ parte tibialia adhuc dicuntur *hosen*, quo nomine alias Germani reliqui femoralia appellant. Sed & femoralibus, queis camisia *glizzina*, quam vocabant, id est indusium lineum cadens (*gleissent*, in Gloss. Boxhorn. est *glizantiu* nitidus) continebatur, balteum fuisse suspensum, locus testatur Eginhardi de vita Caroli M. *Ad corpus camisiam lineam & femoralibus lineis induebatur, deinde tunicam, quæ limbo serico ambiebatur* &c. collatus cum sq. verbis Werimberti in vit. Carol. M. *Deinde camisia glizzina, posthæc balteus spathæ, i. e. gladio colligatus, quæ spatha, primo vagina sagea, secundo corio qualicunque, tertio linteamine candidissimo, cera lucidissima roborato ita cingebatur* &c. Germani hodienum balteum, *ein gehæng* appellant.]

BRIDILS, *bagula* : Glossæ MS. ASax. h. e. frenum. Ælfrici Glossæ ASax. *Bagula, bridel. i. frenum.* Vid. Glossar. du Fresn. Bag.

BRIKEN, Brechen, in morali & juridica significatione, connotat lædere, delinquere.

Jus Argent. c. 34. lib. 1. *swer den graben der Stette brickec*, quicunque muros vel vallum dissipaverit.

Bruch, delictum, læsio, Capulatio. L. Sal. tit. XXIII. §. 4.

Bruche ibidem, capulatio mamillarum.

Hinc *Brica* in lingua provinciali, *Briga*, læsio, injuria, noxa, Concordare brigas, corrigere excessus clericorum Synodales, distrigatio excessuum, Schiphoweri Chron. Oldenburg. c. 14. *ap. Meibom. T. 2. p.* 174. Vid. du Fresn. *Glossar.* qui eò quoque refert

Brigans, Brigancios, Brigantinos i. Prædatores.

Briga, tumultus, seditio non sine certamine. *Geprög.* hinc *imbrigare*, tumultui aut liti se miscere. *Urstis. in Catalog. voc. barb. præmisso Tom. Script. Germ.*

Bruch, pœna pro delicto, eaque pecuniaria, mulcta.

Bruch gewinnen, mulctam acquirere. Dividitur in *höchsten bruch* und *kleine brüche*. Scabini Magdeburgenses P. I. Sentent. c. 2. dist. 18. *Wo ein Schultheis richter ist binnen Weichbilden recht, in Dörffern oder Stetten, da der Burggraf das oberste gerichte hat, und der Schultheis das niedrigste, und den dritten pfennig, und den dritten am grösten bruch, der Schultheis erwirbet da zweierley Bruch von recht, sein höchster Bruch, den er gewinnet in etlichen Sachen, das ist ein Wehrgeld, das sind XVIII. Pfund die da geng und geb sind in dem gericht. So gewinnt er in etlichen sachen gewette. Ein Gewette das sint acht schilling, das gehört zu kleinen Brüchen, und nicht zu den höchsten brüchen.* V. R. W.

Kebricho, confringo, Notk. Psalm. XVII, 39.

Firbrachti then uuizzod, confringerem legem. Otfrid. II. 18, 4.

Brighota, vid. Biten, jubere.

BRIN, vide Brunia.

BRINGEN, vide supra *Brang.*

BRINNEN, ardere, flagrare, notat passionem. [Gloss. Monseens. *Prinno*, uror. p. 396. *prinnan*, *neizzan*, torrendos. p. 411. *mit prenni isarnun*,

BRI.

nun, cum cauteribus. p. 407. *prenisan*, cauterio. p. 413. hodie *brenneisen: prunnido*, odor in Dan. p. 342. (omissa est vox *ignis. Odor ignis non transiisset per eos.* Dan. III. 95. Ad hunc enim locum Glossam respicere non dubito, quem Lutherus pulchre reddidit. *Man konte keinen brandt an ihnen riechen.*) *prennantaz fiur*, vorans ignis. p. 321. *vonna zuena stanentigin prentilmo*, à duobus caudis titionum. In Jes. p. 333. (vid. Jes. 7. 4.) *prant*, robur. p. 343. torris. p. 344.]

Otfrid. V. 21, 21.

Oba ther brinnit thurub not
ther haftes man ni uuisot.
Si ille ardet necessariò (in inferno)
qui captivum non visitavit.

Brennen, activum est, ardere facere.

Otfrid. IV. 26, 100.

Mit thes kruzes fiure
sus brennent inan hiare.
Per Crucis ignem
sic comburunt ipsum hic.

Eandem differentiam observes etiam apud Willeram. in Cant. Cantic. VII. 13. *Brennan* urere, p. 143. n. 61.

Brinnet, ardet, p. 66. 154. 155. [In nostra edit. *brinnet* IV. 3. p. 27. *brinnent* bis VIII. 6. p. 65.] *Brinnende fieuer*, febris ardens, p. 74. [In nostra edit. IV. 14. p. 34. *daz brinnente fieber.*]

Prennen, fremere, Notk. Psalm. LVI, 5.

Brennus, Brenner, Dux Gallorum.

Brand, I. incendium, Brunst. Lex Frisionum tit. VII. *de Brand.*

II. Torris, Titio, fax, schleise. Ælfric. Gl. du Fresne Gloss.

[*Brunsti*, incensi. Tat. II. 4. de Zacharia Johannis Patre. *Stantenti in zeso thes altares thero wibroub brunsti.* Stans à dextris altaris incensi. Ad quæ notat Palthen. p. 282. Hanc vocem Germaniæ Superioris incolæ in vulgari nunc sermone adhibent, de nimio calore solis æstivi. Ceterum usus ejusdem non est (frequentior) nisi in compositis e. g. *feuersbrunst*, incendium, *inbrünstig*, ardenter, atque hic *Wibroub-brunsti* incensum thuris. Aliud ejus generis compositum extat in Cod. Argent. Marc. XII. 33. *managizo ist allaiin thaim Albrunstim*, major est omnibus illis holocaustis; ubi vocabuli græci vim accuratissime sane Ulphilas expressit.]

Hilde-brand, benevolentiæ amore ardens. Spiritualiter interpretatur P. Beonriedensis in Vita Gregorii VII. à Menagio *Etym. Gall. Brandon*, laudatus: Hiltebrandus enim Teutonicæ vernaculâ nuncupatione perustionem significat cupiditatis terrenæ.

Brandrad andeda: Glossæ MS. ASax. i. e. Brandeisen, Feuereisen. du Fresn. Gloss. Vide supra *Andedi.*

Branda siluer, argentum igne probatum, Willeram. p. 51.

Inbrunstun sie, excanduerunt, Otfrid. III. 20, 257.

BRI.

[In Cod. Vatic. & Vindob. legitur *Inbrustun*, quod idem est ac *rumpebantur.* De iratis non raro dicitur, illos *rumpi ira: sie bersten vor Zorn.* Scherz. not. ad h. l. vid. *Bristen.*]

Ferbrunnen opher, holocaustum, Notk. Psalm. XLII, 4. Et simpliciter *Ferbrennendo*, Idem Ps. LXV, 13. Vid. *Opher.*

BRISTEN, deficere.

Otfrid. ad Salomon. Episc. ℣. 88.

Uuanta es ni bristit furdir.
Namque nil deficit amplius.

Et III. 19, 59. IV. 14, 3. IV. 9, 18. V. 16, 91. V. ult. 77.

Breista, deficiat.

Otfrid. ad Ludovic. R. ℣. 164.

Niaz er oub mammuntes,
ni breista in euuon imo thes.
Fruatur Is quoque deliciis,
nec deficiant in æternum ipsi hæ.

[Legendum *breste* Cod. Vind. & Vatic. docent, notante Scherzio in Not.]

Bristiet, deficit.

Otfrid. III. 6, 64.

Thes brotes in ni bristet.
Pane non carebit.

Brast, defecit. Idem II. 8, 22. *Brast in thes uuines.* defecit eis vinum. pro quo ℣. 28. *thes uuins ist in bresta*, vini est eis defectus.

Defuit auxilio. Idem III. 14, 158. *Er ni brast imo thar.* Christus non defuit ei unquam, qui ejus opem imploravit.

Item II. 4, 71.

Ni uuan ih imo brusti
grozzara angusti.
Non, opinor, isti defuit
maxima angustia.

Brest, *bresta*, defectus.

Otfrid. V. 23, 278.

Ni uuirdit oub innan thes
zi stunton brest imo thes. Metuit
Ne existat etiam interim
statim defectus sibi alicujus.

Brust, idem, *waz brustz*, quid gravaminis, *Obs. XV. ad Chron. Königshov.* p. 812.

Tatian. c. XIX. 7. *Brust thas iro nezzi*, rumpebatur rete eorum. [Ad quæ Palthenius sq. notat. Verbum est Germanis adhuc usitatum *bersten*, rumpi, dissilire, quod in imperfecto habet *borst*, per conversionem literarum *brost* vel *brust*. Hinc substantiva sunt AS. *berst* & *bersting*, ruina, ruptura. vid. Benson. atque nostratium *eine borst* fissura. Utrum huc etiam referri debeat, quod in Otfrido est, *thes lichames bruzzi*, corporis fragilitas: *bruzig man*, homo fragilis, nescio. (vid. de his inf. in *Brod.*) Est & in Diction. Gassari *brusti* sed quod idem est ac deficit, s. deest, adeoque huc non pertinet, utpote originem ducens à *brest*, defectus, unde verbum descendit, quod destitui, deesse significat, cujus compositum Germani retinent *bresthaft*, homo

BRI.

mo mutilus, cui ad integritatem atque valetudinem corporis quocunque modo aliquid deest. Hæc ille p. 344.]

Enbrosten, immunis à pœna. Jus Augustanum, qui juramento se purgavit, *so ist er dem clager und dem vogt enbrosten.*

Gibresti, desit. Glossæ Lipsii. [Hodienum *Einen gebresten haben*, est, defectum corporis habere.]

Gepresten an dem rechten, defectus in jure & judicio.

Duces Bavariæ in præfat. Ordinat. Provinc. MS. de ann. 1346. *Wir haben angesehen den gepresten den wir gehabt haben in unserm land zu Payern an dem rechten.* &c.

Defectus sanitatis, wan einem was fehlet. Chron. Königshov. p. 1076.

Gebrosten uuesen, deficere, Notk. Psalm. LXIII, 10.

Ungebrosten des weges, non deficiens à via. Notk. Psalm. XXXV, 5.

Brisach, metropolis Brisgoviæ, à defectu aquæ dicta, vid. inf. *Gaw*. Civitas olim imperialis videtur fuisse, fœderata unà cum Argentorato & Basilea, Friburgo, & Duci Austriæ.

Chron. Königshov. c. V. §. 124. an. 1366. & §. 139. sic & B. Rhenan. L. 3. p. 281.

Obrecht. Prodrom. Alsat. c. fin.

BRITTIL, cham prittil, frenum, camus, capistrum. Notk. Psalm. XXXI, 9. Anglis *Bridle*. Gallis *Bride*. Belgis, *Breydel*.

Gebrittolon, frenare, Notk. Psalm. XL, 4.

Britten, Brittones, quasi frenatores vel domitores dixeris. Veteres Angliæ incolæ Gallorum coloni, vide voc. *Gallen* migrare. à Germanis deducit Vorburg. T. 1. p. 39. T. 7. p. 5. 6. 19. p. 15. à Saxonibus suppressi partim, partim Armoricæ provinciæ in Gallia occupatores, qui & nomen ei dederunt Britanniæ, *Bretagne*. *Britannia minor, colonia Brittonum à Constantino Imp. deducta*, ait Anonym. de Gest. Anglor. L. 1. c. 1. inter Scriptores rer. Brittan. editore Comelio. Vide & voc. *Scoti*. Et Annales Anglo-Sax. à Gibsonio editos. Item Rob. Sheringham de Anglorum gentis origine c. 1. qui tamen fabulam de Bruto Trojano Britonum conditore defendere vult. c. V. contra Buchananum. *L. 2. de Reb. Scot.* & alios. V. Obs. V. ad Chron. Königsh. p. 472. Ut & ante eum Jo. Davies Præfat. Dictionar. Britan. Qui ipse *Britannicam linguam* diversam esse contendit à Celtica & Gallica, contra quàm Cæsar & Tacitus referunt: Cui respondit Boxhornius *in Orig. Gall. c. VII.* Qua de re ita sentio. De testimonio Cæsaris & Taciti, quod lingua Britannica & Gallica non multum differant, non esse dubitandum, qui id ipsi experti sunt. Cæterum Dictionarium Britannicum Daviesii, & Adagia Britannica & Scriptores ex quibus illud concinnantum, atque ex quo Boxhornius suam exscripsit epitomen, non sunt illius veteris Britannicæ, sed mediæ ætatis: patet enim manifestò, tunc veterem non amplius fuisse puram, sed mixtam ex Romana Provinciali sive Rustica. Interim voces Celticæ ibi adhuc reperiuntur, ùt *Ab*, simia, aff. *Aball*, defectus, abfall. *Achen*, genus, natio; Ahnen. *Aches*, rivus, flumen: Aha. *Adfail*, lapsus ædium, ædfall, vox hybrida. *Adil*, vilis, abjectus; *adeila*, expers. *Adlais*, resonantia, Alauda. *Adrodd*, narrare, Rede. *Adwaith*, opus imperfectum: unfollkomen gebeud. ad enim est στερητικὸν, ùt *Adwerth*, pretium minus justo, unwerth. *Afal*, pomum, aphel. *Afar*, dolor, eifer. *Alaeth*, luctus, leyd. & alia plurima, de quibus alio loco.

BRIT.

Fragm. de Bello Hispan. Caroli M. ✝. 928. de catena aurea & gemmea:

Then sante ime ze minne
Ther Kuning von then Britten.
Eam miserat ei ex amore
Rex Brittonum.

Intelligit autor non Regem ASaxonum, sed Ducem Britañiæ minoris in Gallia, qui à B. Lupo Epist. LXXXIV. vocatur *Prior gentis Britannicæ*. Et hi sunt Brittones imperio Francorum subditi, de quibus Lib. VI. Kapitul. c. 366. Attamen concesserat Carolus M. regiam dignitatem Salomoni, ùt Regi Brittonum, quam ut ex pacto personali sustulit Carolus Calvus Imp. apud Carisicum an. 877. c. 23. *ubi vid. Sirmond.* Atque jam tum an. 847. in conventu trium Regum fratrum, non Rex, sed Dux Brittonum vocatus. Conf. Capitulare Synodi Tullensis c. 8. de Salomone & Episcopis Brittonum, an. 859. Conf. St. Baluz. *ad Lup. Epist.* 31. & 84. Chron. Königshov. p. 332. Vorburg. Vol. 3. p. 383.

Conf. Menag. *Etymol. Gallic. voc. Armorique. & Bret.* Ortel. *Nomenclat. Ptolom. pag.* 31.

De Brittia insula Procopii legendus Alting. P. 2. Notit. Germ. Inf.

Britten, iidem qui *Engellender*, Alsati, h. e. latrunculi, *Chron. Königshov. p.* 207. 332. 900. Vid. *Anglen*.

BRIUT, vide *Brut*.

BROD, *broth*, *brod*, fragilis.

Kero: *Prodii*, *fragilitate*. c. 64.

[Gloss. Monscens. *Prodi*, imperfectum. pag. 393.]

[*Zilezzist pivilibo ih mih sellben unte alla mina arbeita, allen minen fliz, in dina gnada, unbi daz da ih selbo ni megi, odo ni chumma, odo ni uuelle mih bidenchan, durh mina brodi, unta durh mina unruocha, odo durh mina tumpheit.* Ottilo Monach. Emmeramens. in Prec. Theot. à celeberrimo Pezio publicata Thes. Anecdot. T. I. P. 1. p. 420.]

Willeramus: *brothe*, *fragilitas*. pag. 52. ubi Fr. Junius observat: *Brittle* Anglis fragilem notare. & conjicit, veteres pro *brechan*, etiam *brettan brittan* vel *bruttan* dixisse, i. e. frangere.

Certè Otfridus L. I. c. 5, 33. habet hoc verbum:

Ni brutti thih muates.
Ne frangas te animo.

Notk.

BRO. BRO.

Notk. Pfalm. L, 12. *Festeno mih der, dar ih nu ze brode was.* Conforta me, ibi nunc infirmior fui. Id. Pfalm. LXXVII, 39.

Bruzzi, fragilitas, *Thes lichamen bruzzi*, corporis fragilitatem. Otfrid. IV. 5, 87. V. 12, 48. *bruzzig man*, homo fragilis. Id. II. 12, 66.

Unde & BROD, Brot, propriè fragmen panis, vel bucellam denotat, integrum est *Laib.* Otfrid. IV. 12, 74. de Salvatore Judæ bucellam exhibente:

Themo ih biutu thiz brot.
Cui porrexero hanc bucellam.

[Notat & in genere panem apud Otfrid. II. 4, 79. *Quid these steina thame zi brote werden.* Jube hos lapides deinceps panes fieri. Conf. III. 6. 48, 56. 64. 70, 84. 88. 107.]

Postea *Brot* pro integro dictum. Unde *Broetban*, ut *Bierbann*, præstatio certa de pane, de cerevisia, in Glossario du Fresne habetur: *est potionis genus.* quod typographi errorem reputo, & legendum *præstationis.* vid. supra voc. *Bann.*

Mos vetus fuit, obsecrare suspectum criminis super pane aut caseo conjurato, *bey brot und kæse beschweren*, Anglo-Saxonibus *Corsned* dictus, *du Fresne Gloss.* C. Loccen. L. 2. *Antiq. Sueo-Goth. c. IV.*

Potinbrot, Evangelium, Vide *Bot.*

BRODLEHEN, vid. inf. *Leben.*

BROITA, vide *Breit.* Vœgelinus videtur hanc vocem etiam retulisse ad brothe, reddens *das arge lant*, terra fragilis, ungebahnt.

BROOM, *genistæ*: Glossæ MS. ASax.

BROTTEN, caro, Chron. Friburg. pag. 16. de Blutrinste: *Ob sie* (wunde) *gange durch haut und durch brotten, also das es beissen mues eyn blutiger slag oder totliche wunden.*

[*Prodi*, carnem. Gloss. Monseens. p. 337.]

[BROTUURZ, Git. Gloss. Monseens. pag. 414.]

BROIHEN, contexere.

Gebroihta, Cant. Cantic. I, 11. *UUabe goltketenon in lamprete uuis gebroihta, machen uuir dir, in uuurmeuuis geblachmalot mit silbere.* Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento. Hic *goltketen in lambrete uuis gebroihta*, dicuntur catenæ aureæ instar murenarum concinnatæ. Du Fresne ex auctore Mamotrecti: *Murenula est catena in ornatum colli, ex virgulis auri & argenti* (,&) *contexta in similitudinem murenæ piscis.* Anastasius in vitis Pontificum: *Murenam trifilem auream, quæ habet buticulas* 33. item, *Murenam filatam.* Murenam piscem reddit translator, *Lamprete.* & *in lampretenweis gebroiben*, est contexere instar murenarum. S. Hieronymus in c. 3. Esaiæ: *Murenulas, quæ auri atque argenti texuntur virgulis.* (Vid. Blach. & Breit.) Idem ad Pammach. T. I. p. 106. *Vestes sericæ & aurum in fila lentescens.* & ad Lætam Epist. VII. p. 37. Jo. Smetius Antiqu. Neomag. p. 74. refert se possidere, Catenulas ex ære XVIII. cum variis ligaturis plexis & commissuris connexis, quæ Veteribus MURENULÆ dictæ, quia catenæ istæ flexuoso ordine contexatæ in similitudinem Murenæ serpentis, & ad collum ornandum adaptatæ. V. & H. Jun. Nomenclat.

BROSMUN, medulla panis, krume Misnensibus. Otfrid. III. 7, 55. *brosmun suaza*, medulla grani jucunda, dulcis, opponitur cortici grani duro.

BROUKEN, paludes, Bruchen.

Bructers, Bructeri, paludum accolæ. *If. Pontan. L. I. Orig. Franc. p.* 50. At Freher. *Orig. Palat. P.* 2. *p.* 24. Bructerorum sedem ponit in Westerwald & Wetteravia. Sed vide Cl. Alting. Notit. Batav. p. 20. Vorburg. Vol. 3. p. 283.

BRUADER, bruder, frater. Otfrid. II. 7, 47. de Andrea fratre Petri: *Bruader sin gimuater*, frater ejus bonæ mentis. *Bruader* frater. Kero. c. 48. *kepruader*, fratri. Id. c. 47.

Priadra, fratres. Kero. Prol. vid. in P.

[*Darnah ruofo ih umbi alla unsri bruodra* — *Darnah bito ih umba alla die toton, die bia bruderscaft habant.* Ottilo Emmeran. Prec. Theot. In Thes. Anecdot. Celeb. Pezii. T. I. P. 1. pag. 420.]

Brüder, fratres dicti Monachi in universum, *Closterbrüder.* [Et ita semper apud Keronem in locis citatis de fratribus seu monachis unius cœnobii accipitur.]

Articuli veteres Argent. c. X. 2. *Uber alle die höue der brudere oder der dienstlute derinne dieselbe nicht seshaft sint, so hat recht der Schultese oder der Richter vürze ladenne an gerichte den hofesessen unt och ze twingene. Also hant sie recht uber die dienstlüte der brüdere zu swelre Stift sie sint ze richtene von in an den sachen die horent ze choffschazze ob sie choflute wellent sin.* Textus Latinus: *In omnes Curias fratrum* [*de claustris*] *vel ministerialium in quibus ipsi corporaliter non habitaverint, jus habet Causidicus vel judex vocandi ad judicium & cogendi inhabitatorem. Similiter & in ministros fratrum de quocunque claustro jus habet, scilicet judicandi de ipsis in causis pertinentibus ad mercaturas si volunt esse mercatores.*

Ministri fratrum hic sunt *dienstlüte der Stiffter*, ut œconomi, Schaffner, Pfleger &c.

Brüder & *Brüderhof*, κατ' ἐξοχὴν Argentorati dicti Fratres & eorum Curia, qui Canonici sunt Ecclesiæ Supremæ, des Münsters. Et ita intelligo subscriptiones Chartæ Senatus Argent. de an. 1240. *Sifridi filii ministri Fratrum.* & mox: *Gozpertus minister fratrum.*

Fraternitates veteris Ecclesiæ Alemannicæ ex MS. recensentur apud Goldast. *T.* 2. *Rer. Alem. pag.* 140. ubi fraternitates in Ecclesiis cathedralibus *Patrum*, reliquæ fratrum nomine insigniuntur, veluti:

Patribus ad Basileam civitatem.
Patribus in Curia Rhetensi.
Augusta civitate.
Monasterio S. Hemmerammi. (Ratisp.)
Constantia.
Argentina civitate.
Magontia.
UUormatia.

Fra-

BRV. BRV.

Fratribus in Augensi cœnobio.
Murbach degentibus.
Ad Loresham S. Nazarii.
in Echenheim, &c.

Quod verò in Dativo catalogus conceptus fuit, inde contigit, ut nossent, quibus intimari deberent mortes fratrum, ad preces & eleemosynas contribuendas.

BRUCH. fragmen, pars corporis humani, tegumentum illius partis, delictum, pœna &c. vid. prolixe supra in voc. Brichen & BRIKEN.

Missebrucheda uuortis, catachresis, Notk. Psal. XLIII. 23. Hodie *Misbrauch eines worts*.

BRUCH, usus.

Ferbruchen, deficere facere. *sint verbruchet mine ougen*, defecerunt oculi mei, Notk. Ps. CXVIII. 123.

Bruch, femoralia, à Brechen, v. sup. in Brichen.

BRVCH, locus apertus ad inædificandum, *do ein acker an- oder ufgebrochen wird gebeude und heuser darus zu setzen*. Charta Berchtoldi Episc. Argent. an. 1344. de Capella sita juxta muros Argentin. in loco dicto *in dem Bruche* dicta zv dem Ellenden Crutze.

Königsh. c. V. §. 23. & 25. *by dem alten S. Peter wieder das Bruch. Das Bruch by Bischoffs Burgetor. In dem Bruche by der Capellen.* §. 193. *in das Bruch by Croneuburg*.

Neubruch, novale.

Bruch, moraliter, confractio, plaga, geriche, vindicta, Notk. Psalm. CV. 23.

BRVOCHMAGET, locus in Alsatia, hodie, Brumat, Chron. Laurish. an. 883.

Brumogad. Id. an. 997.

BRVCHVS, castrum, Jac. de Königsh. Chron. cap. V. §. 132. *Swanowe lag ein halbe meile von Ersthein uf dem Rine, und was das beste Bruchus von gelegenheit, und das böste von roubende das man vinden mochte.* i. Swanovia sita erat dimidio miliaris ab Erstheim super Rheno, & erat optimum castrum ob situm, & pessimum ob rapinas quod inveniri poterit. Videtur dictum pro *Blokhus*, quod vide supra. Ita *Kilch* pro *Kirch* dictum, &c. Vel à *Bruk*, pons, & *Hus*, h. e. Domus munita vallo & ponte, *das mit einem Wassergraben und Uffzugbrücken umbgeben*. Ex quo etiam compositum *Brughota*, *Brig-gebota*, Saxonicum apud Fletam & in LL. Canuti R. Vid. Glossar. du Fresne, qui tamen alteram vocem *Bota vel Gebota* non assecutus, neque enim refectionem ipsam denotat, sed jussum superioris ad reficiendum, unde & Emendare dicitur neglectum præcepti. Vid. supra *Biten*, *jubere*. Cæterum pro Bruk', veteres Galli mollius pronunciarunt *Brive*, Briva, *idem du Fresn. Bria*.

BRVEHELE, *bruegele*, *brugel*, *brugil*: sylva, saltus. Liber Salicus MS. Monasterii Ebersheimensis cap. von den tagewanen: *So hat min herre einen dag ze howende. unde machit min herre sine zwene bruegele vor sunigebttage, so helfent si ime mit irre spise*. i. Habet Dominus meus unum diem cædendi. Et cædit Dominus meus duos suos saltus ante solstitium æstivum, Tunc juvant ipsum subditi cum proprio cibo. Et cap. Judicium Sylvarum: *Sullen die Bannwarten gan an deme Balmetage unde sullent an iewedern brugel ein Ris steken, unde sullent damitte kunden, das sie ze banne sint getan*. i. Debent custodes sylvarum in die Palmarum ire, & cuique saltui virgultum affigere, & eo ipso notificare, quod sint banniti seu prohibiti. Kapitulare Caroli M. de Villis suis cap. XLVI. *Ut lucos nostros, quos vulgus BROGILOS vocat & ad tempus semper emendent, & nullatenus expectent ut necesse sit à novo reædificare. Similiter faciant & de omni ædificio.* De Broilo ad *Attiniacum palatium*, mentio in Kapit. an. 809. pag. 466. Ludovicus Pius Kapit. an. 821. c. IV. *Omnibus notum sit, quia nolumus, ut liber homo ad nostros BROLIOS operari cogatur.* In BROILO Compendii palatii Kapitularia an. 883. lata, ubi Sirmondus annotat, à Broilis id genus multis in Gallia locis nomen esse. Aeg. Menagius ex Consuetudinibus Andegavensibus hunc affert Articulum XXXVI. *Et est réputé BREIL DE FOREST un grand bois marmentau ou taillis, auquel telles grosses bestes ont accoustumé se retirer ou frequenter.* Salmasius à Græco peribolus, quod idem significat deducit, & Vossius item *L. III. de Vit. Serm. c. 3.* à περιβολαιον, quod Luitprandus *Berivolia* appellet. Sed vox *Berivolia* valdè suspecta est, & *Brolia* fortè legend. Atque rectius Menagius esse *antiquam vocem Francicam* & Celticam; & propriè significat Lucum, *Hagen*, *Hayn*, partem Sylvæ septam, *Thiergarten*, unde muri vel sepimenta, itemque alia necessaria extruenda & exstructa observanda præcepit Imperator. Unde *Brogilus vallatus* in veteri Charta apud *Du Fresne Gloss. Brolium*. Hod. *Brül*, ubi olim fuit Brogilus.

BRVG, *pulenta*: Glossæ MS. ASax.

BRVN, braun, fuscus, nigricans.

Receptum in linguam provincialem, *Brunus*, subniger. *Gloss. Du Fresne.*

BRVNGVN, afferebant, hodie brachten dicimus. Otfrid. IV. 18, 70. de gallicinio Petri:

Thaz muat brungun heimort
thiuselben Druhtines uuort.
Mentem revocarunt ad semet
illa Domini verba.

BRVNNEN, fontes. Strangenbrunnen, Notk. Ps. LXXIII. 15. Vid. Str.

Brunadara, manationes aquarum, Notk. Ps. LXXVII. 43. Hodie *brunnen aderen* in usu.

BRVNIA, *Bringe*, *Prune*, *bryne*, *brinne*, harnisch, Bruststuck, thorax, Lorica. Otfrid. V. 1, 30. de S. Cruce:

Ist uns thaz girusti,
BRVNIA ala festi.
Joh ist uns helm oub ubar thaz,
Joh uuafanan ala uuassaz.
Est nobis aliquod armamentarium.
Thorax perfirmus.
Atque est nobis galea quoque præterea,
Et gladii praeacuti.

Heldenbuch P. I. p. 8.

Eine Brinne wunesan
Die kein Herrin seim leben
Nicht besser mag geban.
Wol achtzig tausent marke
ist dieselb brinne wert.

Ita legitur in editione Feyerabendii Francofurt. ad Mœn. 1590. sed in MS. Argentoratensi longè aliter:

Lass mich geniessen
Odnit durch din Ritterschafft
So gib ih thir zu miete
die allerbeste wat.
Der junger oder alter in aller Weltte hat,
wol abzigtusent marg ist die BRINGE *wert.*
Zu dem Halsberge so gibe ih thir ein swert.

Rhythm. de S. Annone, ṽ. 298.

Da vant er inne helm unte brunigen.
Ibi invenit galeas & loricas.

Glossar. vetus Latino-Theotiscum: *Thorax, militare munimentum, lorica,* BRUNIA. Brynia, Musu, Lorica veteribus Gothis, *Loccenius L. III. Antiq. Sueo-Goth. c. 2. Briniolaus,* brinnelos, sine lorica, *Gothrici Histor. Goth. p.* 29. 60. LL. Norweg. Tit. de Regis elect. c. XXV. *Pantsar ada Brynin.* LL. Aethel-Stani R. Anglo-Saxonum an. 925. p. 55. c. XXV. *And theah he begytath the he hæbbe BYRNE. and helm. and ofergyldene sweord.* i. Et si docuerit quod habeat loricam, galeam & auratam ensem. Ex his & aliis satis constat, Bruniam & Helm fuisse diversa diversorum armorum nomina. Præterea fuit & *Helm-Prunen,* species mixta. Fragm. MS. de Bello Saracen. Caroli M. ṽ. 1713.

Ther Kuning von Tuse
ther vorte uz uon siner cluse
Menegen Helmprunen.
tho mohte man scowen, &c.

Et ṽ. 2600.

Menegen helmbrunen
blaich unde verbowen.

Idem ṽ. 2684.

Zwelef thusent helethe.
Ire brunne waren thrilie.

Ex his porrò patet error eorum, qui Bruniam interpretantur galeam vel capitis munimentum, *Helm,* quod tamen expressè contradistinguitur. Inter quos & *Vossius Lib. II. de vit. serm. c.* 3. & 9. Fr. quidem Pithœus *Glossar. ad Capitular.* ait: *Invenio tamen vetustiori Saxonum lingua BRYNN galeam significare.* Sed bonum factum si locum allegasset. Quicquid sit, intelligendum fuerit de *Helmbrynne,* h. e. de tali munimento thoracis & capitis, quo galea & thorax sive lorica inter sese connexa fuerunt, sicut in veste clericali caputium cum pallio consutum. De Lorica Germanorum veterum *Cluver. L. I. Germ. Antiq. c.* 44. miror tamen, quod Bruniæ ne minimam mentionem fecerit. Æg. Menag. *Etymol. Gall. voc. Brunia.* veram amplexus sententiam. Cæterum quod Vossius erroris arguit Amerpachium *L. II. de vit. serm. c. IX.* quod in capit. Caroli M. tertio an. 803. p. 288. *Ut baugas & brunias non dentur negotiatoribus,* intelligat per *Brunias* domunculas, tabernas, ipse παρέργως passus; Amerbachius enim *Baugas* ita interpretatur, & pro *Brunias,* legit *Bruncos,* monstrum vocabuli, quod ex prava lectione LL. Longob. L. III. t. 17. hausit, pro quo *Bruniæ* legendum, quarum multa mentio in Capitularibus, & rectè per nostrum *Pantzer* explicat idem Amerbachius, perperam de Tentorio, *pag.* 231. Porrò ab utroque, brunia & galea differt *Halsperg,* Rhythm. de S. Annon. ṽ. 128.

Halspergin unti brunium
dü gart er sich ci sturm.
Die Helmi stalin heirti,
Du stift er beriverti.
Collare & bruniam
paravit sibi ad pugnam.
Galeam chalybeam duram
adornavit præliaturus.

Halsperg enim est Collare militare, munimentum colli ferreum, περιτραχήλιον. *Vid. du Fresne Gloss. Collar.* Accipitur tamen etiam pro Collari cum lorica juncto. Idem *in verb. Halsperg. Freher. & Lehm. Chron. Spir. II.* 43. aliique. Vid. Infr. *Hals.* Figuram Halspergæ vide inter Effigies Welphorum, è Monasterio Weingartensi.

BRUOGAN, terrere. Tatian. CCXXVI. 1. *Oh sumiu uuib fon unseron bruogitun unsih.* Sed & mulieres quædam è nostris terruerunt nos. [Consentit cum hoc *bruogan,* ASax. *Bregan,* sive *Bregean,* terrere. Vid. Benson. in Vocab. Non dubito, quin huc pertineat, quod est in Diction. Gallari *brutu,* id est *brougtu,* saltem sensus congruit. Ap. Tat. c. 230. 3. est etiam *arbruogan.* perterrere. c. 217. 4. *erbruogan,* exterritum esse. Vid. Palthen. Not. ad Tat. p. 396.]

[BRUSTI, pectus, hodie quoque *brust.* Otfrid. V. 11, 19.

In houbite inti in brustin.
In capite & in pectore.

Id. c. III. 17.

Mit thiu sin mino brusti
gesegínot in festi.
Per hoc sit meum pectus
Benedictum firmiter.

Ubera quoque notat ap. eund. I. XI. 74, 77.]

BRŬSCHE, fluvii nomen in Alsatia per Argentoratum fluens, ad quem Haselo, & prima sedes S. Arbogasti, qui ex terra bruscia arabilem ibi fecit, *Chron. Königsh. c. IV. §. XII.* Terra enim bruscosa opponitur arabili: Brusca, Bruscia, Dumetum, *Gloss. Du Fresne Br.* H. Gebuiler. in Panegyri Carolina p. 37. *Brusca Alsam seu Illam imbibendo, naves Alsatica vina gestantes, dorso suo vehendas, proximè urbem excipit.*

BRVT,

BRV.

BRVT, sponsa, *uuirit* sponsus, Otfrid. II. 8, 7.

Themo uuirite iob thero bruti.

Sponso atque sponsæ,

c. IX. 15.

Job druta sine in lante
si theru bruti ginante.

(Christus) fideles suos in terra
in sponsam nominavit.

Notkerus in Psalm. V. *Kotesprut*, *Ecclesia*. idem Psal. IX. 15. *Kotis priute*. *Briutigemo*, Ps. XVIII. 6. sponsus.

Anglo-Saxonicum *Bryd* sponsa.

Bruttsamenungo, Ecclesia, Notk. Ps. XLIV. 13. *Prutsamina*, Ecclesia, Notk. Psal. XLVII. 3. *Allelich prutsamenunga*, Catholica Ecclesia, ib. ✠. 12. *Muoter prutsamenungo chint*, matris Ecclesiæ filius. Idem Ps. LXXVII. 54.

Gothis *Bruthfaths*, sponsus. Fr. Jun. ad Tatian. 25, 6.

Iisdem *Bruth* nurus, filii uxor Matth. X. 35. Gallis hodiernis Brû, nurus.

Prutha minunga, sponsa mea unica, Notk. Ps. XXI. 21.

Brutigomo, sponsus, *Breutigam* hodie, quasi dicas sponsæ-homo, Vide infra Coman. Gomo. Vel quasi Nuptiarum herus, *Pruten* est nuptias celebrare, *Pruderlicho*, nuptialis, *Prutestole*, thronus nuptialis, Notk. Ps. CXIX. pr.

Otfr. II, 9. 14.

Thaz Christus ther Brutigomo si.

Quod Christus sponsus sit.

Idem c. XIII. 18.

Ther brut habet, in uuar min,
ther scal ther Brutigomo sin.

Qui sponsam habet, per fidem meam,
is debet sponsus esse.

Brydguma, Anglo-Sax. sponsus, LL. Edmundi pag. 60. *Guma* non curatorem denotat, ut habet Du Fresne *Gloss. Bridguma*.

Brutelob, epithalamium, Notk. Ps. XLIV. fi. i. e. laus sponsæ.

[*Prutigepa*, sponsalia. Gloss. Monseens. p. 400.]

Brutlousti, nuptiæ. Otfr. II. 8, 6.

Vartun thar thie liuti
eino brutlousti.

Frequentarunt ibi homines
nuptias.

Idem IV. 6, 30.

Oub zalta in thin sin guati
bi eino Brutlousti.

Item narravit eas illa Ejus Bonitas
de quibusdam nuptiis.

Compositum ex *Brut* & *louben*, *geloben*, *spondere*. *Loccen*. 2. *Antiq. Sueo-Goth. c.* 25.

Saxonicè *Brutlecht*, nuptiæ, *Chron. Sax. vet. pag.* 1208. *b.*

Corruptè *Brunlöft*, & *Brunlouf*, Jus Argent. Lib. III. c. 275. *Ist das ein Brunlouff berett wirt.* c. 278. *die wiedemen die zv der Brunlouf berett und*

Tom. III. Gloss. Teut.

BRV.

globt würdent. In quodam tamen MS. Pergam. legitur *Brutlöft*.

Königshof. Chron. c. I. 112. fi. de Alexandro M. *Nam do Darius dohter Roxiam zu der é. und begingent eine herliche brunluft.* Recess. Imp. de an. 1500. art. 22. §. ult. *desgleichen der Hochzeit und Brautläufft halben.* Vid. Strasb. Fallim. O. pag. 18. §. XXVIII. & ibi annotata.

[Tat. XLV. 1. *In thritten tage brutlousti gitano uuarun.* In die tertio nuptiæ factæ sunt. Ad quæ seq. notat Palthen. p. 368. Compositum est *brutlousti* ex *brut*, sponsa, & *louft*, sponsio, quasi sponsionem sponsæ dicas, i. e. sponsalia; per inferiorem Germaniam hodienum *löft* dicta. Sueci eadem ratione *löfte* sponsio, *löftermann* sponsor, & *trolofning* sponsalia dicunt. Quemadmodum autem *löft*, utrobique est à *löven*, sive *losuuan* credere, fidem spondenti habere, ita Francis quoque *louuan* fides est, quæ in sponsalibus mutuo datur & accipitur. Vocem verò quæ sponsalia nunc notat, ipsas olim nuptias significasse, mirum non est, cum antiquissimis temporibus inter sponsalia atque nuptias parum interesset, nec fere quicquam naturaliter intersit.]

Brutlauffbrieffe, pacta dotalia. Reform. Francof. de an. 1509. *Das hinfüro solche pacta* (successoria) *und geding in brautlauffbrieffen sich wyther nicht dan ad dotem & donationem propter nuptias, das ist zv beyden zugiften erstrecken sollen.*

Brudkaup, nuptiæ, *Gothrici Hist. Goth. p.* 73.

Briutechamero, thalamus, Notk. Ps. XVIII. 6.

PrutGamenunga, Ecclesia, sponsa Christi, Notk. Psal. XXVIII. 10. leg. Samenunga, ut suprà.

BRVTEN, Brueden, broeden, fovere. speciatim ova fovere, incubare ovis. *Broedsel*. pullatio, genimen, fœtura: pullus. Kilian. Notk. Psal. LVI. 2. Idem Ps. CXLVII. 5.

[Gloss. Monseens. *Prutta*. fovit. p. 337. *pruotanti*, fovens. p. 410.]

Bruthenne, *Brutgans*, matrix gallina, anser, J. Sax. Prov.

Uuiderbrubtich herza, resiliens cor, Notk. Ps. C. 7.

BRVTTEN, turbare. *Die ahtunga ne brutta*, quos persecutio non turbat, Notk. Ps. XXX. 11. Id. Ps. LIV. 23. *Bruti*, turbatio, dispersio. Notk. Psal. LVIII. 11. *Du in dia bruti*, fac istis hanc conturbationem ut &c. Notk. Ps. CXVIII. 21. *Irbrutten*, conturbare, perturbare. Notk. Psal. XVII. 15. *irbrutta sie*, conturbavit eos. alia Versio vetus MS. Arg. *betrüpta sie*.

Uuintes bruti, Windsbraut, turbo. Otfr. V. 19, 54.

Théist dag oub nibulnisses,
joh uuintes bruti leuues.

Hic est dies quoque nebulæ
& venti turbinosi.

Prutelicho, turbide, terribiliter. Notk. Ps. XXVIII. 3. *Christus kebiutet prutelicho das uuir riuuua tuen*, Christus præcipit terribiliter, ut pœnitentiam faciamus. Psal. LXXV. fi.

S 2 *Pru-*

BRV.

Prutina, terrores, Notk. Psal. XXXIV. 16. Psal. LXXVIII. 7.

Hina irbrutteni, perturbatio, exstasis, Notk. Ps. XLI. 10.

In binairbrutteni muotis, in excessu mentis. Ps. XCIII. 16.

Reliquum vulgo: *Im binbrütten*.

BRVVVEN, braxare, miscere. Kilianus: *Browen*, *brassen*, *mengben*, *miscere*, *confundere*.

Speciatim, zythum coquere, miscendo hordeum vel polentam & lupulum cum aqua.

BRYCCAN, instratum, lectisternium, Celticum.

Lex. Cambrobrit. Boxh.

LL. Hoëli R. Walliæ.

Brücke, pons, qui super flumen sternitur.

BVAH, PVAH, BVACH, Buok, Boohhum, Isid. c. 2, 2. Boch, Buch, Epistola, libellus, liber. Gothis *Bok*, *Boks*. Olaus Wormius à materia denominatos libros censet, Cimbris enim *Bog*, fagum significare, *Buche* Germanis hodie: *Libro de Literatura Runica*. c. 1.

[Gloss. Monseens. *Puoch*, literas, pag. 397. *Chan puoch*, assecutus est literas. p. 381. *puoh*, literæ, p. 367. *puohmeistres*, scribæ. p. 355. *puochchamar*, archivis. p. 360. *puochchamaro*, scrinio. p. 382. archivo. p. 383. *puochamarun*, scriniis. p. 375.

Puohpletir, scedulis. p. 407.

Ein houpit puohstapes. Jota. p. 409. *puohstapa*, characteres. p. 325. *linnolo* vel *puohstape*, alphabeto. p. 336.

Puohfellon. membranis. p. 346.]

Kero: *Puah*, literas. c. 54. *Pisolabanlicho puah*. *commendatitias literas*. c. 61. *Puache*, *codice*. c. 9. 10. Otfr. I. 19, 45.

In buachon duat man mari,
Er siar iar thar uuari.

In libris (patrum) traditur
Quod quatuor annos ibi fuerit.

In Aegypto Christus cum Parentibus. Idem cap. 1, 8.

In buachon man gimeinti
thio iro chuanheiti.

In libris (à se scriptis) dignoscitur
hic ipsorum ausus.

Potest tamen hic locus posterior etiam de S. S. Bibliis intelligi, in quæ tot Patres ausi fuerint in variis linguis scribere commentarios.

Enimverò κατ' ἐξοχὴν Codicem Sacrum denotat vocabulum Buach, ùt Latinum & Græcum Biblia. Idem Otfr. I. 17, 56. de Magis ad Judæos:

So scribun uns in lante
Man in uuorolti alte,
Thaz ir uns oub gizellet,
uuio is inno Buab singet.

Sic scribunt nobis in terra (nostra)
Viri in mundo veteri. (Daniel)
Quod vos nobis quoque referatis,
quomodo id in Bibliis sonet.

BV.

Inno buab, in bibliis. fortè etiam legendum: *in iuo buab*. in vestris libris. Ita Lupus Episcopus ad Nomenoium Epist. 84. *Jube afferri libros tuos*, *In eis comminantem Dominum audies*. *Impio præbes auxilium*, &c. ubi St. Baluz. annotat: *Libros tuos* i. e. *divinos*. ex Baronio. *Et libri*, addit, *divini sunt libri Christianorum*. *quemadmodum libri in quibus leges continentur*, libri nostri *vocantur à JCtis*.

[Scherzius in Not. ad h. l. statuit correctione Schilteri opus non esse, sensum enim planum hunc esse. *Quomodo illud vestri Libri cantent*.]

Idem Otfrid. II. 3, 3.

Thaz duent Buab festi.
Hoc faciunt Biblia firmum.

Cap. 18, 18.

Uuizzut ir thie redina,
thio Buab thie sagent thanana.
Scitis sermones
Biblia quos dicunt desuper.

Idem Lib. I. c. I. 216.

Sie sint GOttes uuorto
flizig filu barto,
Thaz sie thaz gilernen,
thaz in thia buab zellen.
Sunt illi DEI verbi
studiosi multum valdè,
Ut illa discant,
quæ eis Biblia referunt.

Idem Lib. III. c. 7, 107. Et Lib. I. cap. XVI. 42. *in thio buach*, in Lege. Notk. Psal. XLIX. 5. LX. 8.

Ita etiam Daniel Propheta c. IX. 2. ait: *Ego Daniel intellexi in libris numerum annorum*. Hinc & specialis significatio vocabuli.

Uzfartpuoch, liber Exodi, Notk. Ps. LXXVII. 48.

Buachara, quo veniunt Scribæ seu Legis divinæ periti apud Judæos. Otfrid. I. 17, 65.

Thie Buachara oub tho thare
gisamanotha er sare.
Scribas quoque ad se
congregabat is illico. (Herodes.)

Et Lib. II. 3, 87. de neglectu Scribarum miracula Christi posthabentium.

Thoh thisu uuuntar ellu
uuarun filu stillu.
Ther Buachari iz firliazi,
inti scriban ni biazi.
Attamen hæc miracula omnia
fuerunt valdè suppressa.
Scriba id neglexit,
& scribi haud jussit.

Tatian. cap. 51, 1. & passim, *Buochari*, scriba. Idem, Scribas populi, quos Herodes congregavit, cum Magi advenirent: *thie gelerten thes folches*, vocat. c. 8, 2.

Buah thanatribes, libellus Repudii, *Tatian*. 29, 1. vid. inf. *Driban*.

Heid-

BV.

Heidnische büche, Gentilium libri. Rhyth. de S. Annon. ℣. 303.

Lebentige büche, libri vitæ. Fragm. de B. Hisp. ℣. 1815.

Thaz beware wir mit then lebentigen buochen,
thaz man sie scol suochen
Under allen drehtines kinden.
ther sündere mah zo in uinden
Beithe belue unde rat,
uber alle sine missetat.
Alle thie sint mit Rolante beliuen.
Thie sint an then leuendigen buochen gescriuen.

Hoc confirmamus libris vitæ,
quod debeant quæri
Inter omnes DEI liberis.
Peccator apud eos potest invenire
Et opem & consilium
de omni suo peccato.
Omnes illi sunt cum Rolando mortui.
Hi sunt in libris vitæ descripti.

Notk. Psal. LXVIII. 29. *abe dero lebenton briefpuoche werden sie geschaben.* de libro viventium deleantur.

Lippuoch, Idem. Psal. CV. 23.

Swarze buche, libri magici, necromantici. Königshov. Chron. *cap. 3. append. §. 13. pag.* 222. de Antipapis Gregorio & Benedicto: *Ouch hettent sy by inen meystere die die swarze buche, das ist zouberkunst, und die tyfel beswerent kundent, das er inen sagen, wie es inen gon solte.*

Umbuokig, idiota, quasi expers literarum. Gloss. vett. Fr. Junii.

Bocleden, liber Latinus, sermo Latinus, Anglo-Sax. *Fr. Jun. Glossar. Goth.*

BOCLAND, LL. Anglo-Sax. p. 31. terra ex scripto possessa. h. e. terra libellaria, per Libellum possessa. Glossarium ibi interpretatur: *Terra testamentalis.* ubi testamentum pro instrumento, pro more veterum accipitur. Terra emphyteutica, ubi regulariter libellus seu scriptura requiritur.

Buokestaf, literatura vel potius ipsa littera, Glossæ Lipsii. Fragm. de Bell. Hispan. ℣. 1851. De galea Rolandi:

Mit guldinen bohstauen
unas an there listen ergrauen.
Aureis literis
erat in margine inscriptum, &c.

Buochscrift, *Ebascrift*, Moysi, litera legis Mosaicæ, opponitur *Geistscrift*, Spiritus, Notk. Psal. LXX. 15.

Buch-ing, librorum amator.

Inde Franco-Gallicum, *Bouquiner.* Vid. Menagii *Etymolog. Francic. voc. Bouquin.* Et infra Voc. *Ing.*

BVARE. Otfr. III. 7, 110. sed legend. *Bare.* de quo suprà. [Imo legendum *bi jare.* ut è MSCtis notat Scherz. ad h. l.]

BVAZ, *Puaz*, *Buss.* Kero: *Puazza*, *emendatio. c. 2. Puazzan, emendare.* c. 4. i. pœnam luere. *Kepuazteer*, emendatus. c. 2. vid. inf. P.

BV.

Confessionis pœnitentialis formula vetus: *Inti gerro buozzin framort.* & cupio emendare in posterum. Otfrid. V. 15, 46.

Er thritumstunt nan gruazta,
uuant er in imo buazta,
Thaz er erin, in uuari min,
so thiko lougnita sin.

Christus tertiâ vice Petrum compellabat,
nam ipse in eo emendabat,
Quod antea, per fidem meam,
toties abnegarat Ipsum.

Idem V. 20, 145.

Ir gebuaztut mir in uuar
thurst inti hungar.

Vos emendastis (sedastis) mihi revera
sitim atque famem.

[Hoc sensu hodienum apud nos dicitur *seine lust büssen.*]

c. XXV. 90.

Buazent sino guati
thio mino missodati.

Emendant Ejus bonitates
hæc mea peccata.

Idem III. 2, 20.

Mit uuorton uuolt er suazen
thia gilouba in imo buazen.

Verbis volebat dulcibus
fidem in eo emendare.

i. e. confirmare, supplere. quo sensu hodieque dicimus *die lücken büssen.* Notk. Psal. XXXVII. 5. LXVIII. 4. CVI. 38.

[Tat. 197, 3. Verba Pilati de Christo refert. *Inan gibuoztan forlazzu.* Emendatum (s. castigatum) dimittam. Fragm. de bello Caroli M. ℣. 3434. *Gebozte dehain smit.* Repararet faber ullus. Conf. inf. *Gipuozan.*]

Buozze, expiatio, Notk. Ps. LXVIII. 12.

Busse & *Wette* in Jure Alemannico & Saxonico contradistinguuntur, ut *Busse* sit pœna parti læsæ & privato debita, restitutio damni. *Wette* verò mulcta judici debita, quæ & Emenda, *Besserung*, ad emendandum delinquentem. Jus Sax. Prov. III. 53. §. 2. *Iglicher richter hat gewette in seinem gerichte und keine busse. Dann der richter mag beide kleger und richter nicht gesein. Man gibt auch niemand buss dann dem kleger.* Sed ut vox *Busse* generalius etiam acceptum connotat & mulctam judicis, ita & vox Emenda de pœna privata & restitutione ejus quod interest, accipitur, unde Interpres Saxonicus textum allegatum reddit ita: *Judex in suo judicio mulctam habet, & non emendam, eò quod judex agere non potest & judicare: nemini verò emendatur, nisi actori.* Contra Jus Alem. Provinc. c. CXLVII. illa ita effert: *Ein ieglich richter sol haben Puss in seinem gericht, als im dann gesetzt ist noch guter gewonhait. Es mag kain richter cläger und Richter gesein, an der einen sache.*

[*Büssen.* i. e. besseren. Heldenb. L. II. p. 171. a. *Büsset man dem helden seine noht.* Item *bezahlen.* p. 187. a. Reines. Vocab. Theot. MSC.]

Buss, symptoma. Keiserſperg. Broſaml. fol. 38. *Nim das exempel in eim fuss, du betteſt ein fus, der wer foller löcher von blattern und ful, und ſchlug ein buss darzu, oder S. Antonius feuer.*

Verbüſtikeit, pœna perditionis ſeu amiſſionis cauſæ. Aur. Bull. Caroli IV. cap. VIII. ſi. *Sullen wiſſen das ſie zu ſtund fallen in unſer verbuſtickeit irer ſache.* Latinus textus: *Et appellantes ipſi pœnam perditionis cauſarum ipſo facto ſe noverint incurriſſe.*

Eidbuſti, juramentum purgatorium, Tatian. Vid. E.

BUBE, vid. Baba.

BUCH, venter, *bauch* hodie. Notk. Pſalm. XXXII, 7. *In ubelero meniſcon buche:* in malorum hominum ventre.

Buch, venter animalium ruminantium: non ruminantium, *magen*. Geſner. de Hiſt. Quadrup. p. 874.

Buchelingen, uf den bauch. Rotulus Curiæ Domin. Haſelach. *Buchelingen uf ein pferd legen und zu Gerichte furen.* Vid. infr. *Dinghof.*

Buchſuelli, contumacia, Notk. Pſal. LXXIII. 10. ſuperbia, tumor animi, moralis ſignificatus à phyſico translatus. Kilianus: *Swelbuyck. tympanites, adſcites: genus hydropis quo venter vehementer intenditur.*

Buch, teſtudo citharæ vel Pſalterii, quam lignum concavum vocat Auguſtinus. Notk. Pſ. XLII, 4. & XXXII, 2. ibi Not. LXX, 22.

BUCH, fagus, buche.

Boc, Tribocci. Cattimelibocum.

Buchſpick, rapunculus Sylvaticus, quòd in nemoribus fagorum ferè naſcatur, *Geſn. de Quadrup. pag.* 876.

BUCHEN, lavare, waſchen, bauchen, Bauchweſche.

Jo. Keiſerſper. Brösl. fol. 56. b. *In der reichen lüt hüſer bucht da man allen monat einiſt, und ſpart die ſmutzigen tücher zamen. Alſo dein ſchmuzige conſcienz weych durch rüw und beicht, und wirt ſie wider ſchmutzig, ſo buch ſie aber.*

BUCHEL, *Buchelen*, Buccula, umbo, media pars ſcuti. Boucle, Gallis.

Fragm. de Bell. Hiſp. ℣. 3113.

Then ſcilt slob er ze ſtuchen,
er zarte ime thie buchelen,
mit michelem giwalte.
Then helm er ime ſcalte.

Scutum percuſſit in fruſta,
dilaceravit umbonem
magnâ vi.
Galeam ei diſſecuit.

Errare eos, qui Bucculam Caſſidis partem interpretantur, inter quos & *J. Gothofr. in L. 1. C. Th. de Fabricenſ.* tradit Du Freſne in Gloſſar. Sed Menagius *in Etymol. Gallico, Boucle.* utramque ſignificationem rectius admittit: Buculam ſcuti, eſſe anſam ſcuti, anſile ferreum, quo ſcutum intus tenetur. De bucula caſſidis laudat Gaſſendum in Vita Peireſcii. Eoque rectè refert Gothofredus noſtrum *Buckelhaube*, caſſis genas contegens, vide ſupra in Bac, gena. Porrò *Büchel* eſſe umbonem ſcuti, liquidius ex ejusdem Fragmenti ℣. 2748. patet:

Targis ther wigant
Slub in uf thes ſcildes rant,
Er zarte in unze an thie buchelen.
Thaz ſwert brach ime ze ſtubchen.

Targis heros
percuſſit Anſegiſi ſcuti marginem,
Diſſecuit usque ad umbonem.
(Tunc) gladius fractus in fruſta.

Buckelle, ſcutum, Chron. Königshov. Obſ. XV. p. 787.

Buchelere, ſcutum, bouclier Gallis. Gloſſæ veteres: *Bukelere, Pelta, parma.* Cimbris *Buklare.* Belgis *Bokeler.* Alemannis *Buckeller*, Obſ. XV. teſt. 39. ad Chron. Königshov. Vetus translatio Pſalm. V. ſi. *Mit dem buggeler dines gutten willens.* Scuto bonæ voluntatis tuæ.

Buchalare, armati clypeis, buccalarii, ſcutiferi milites, parmularii.

Idem Fragment. de Carolo M. ℣. 1687.

Ther Kuning von Marſilien
ther uorte uz ſiner inſulen
niugen thuſent buchalare.
ithoh in miſſe ſcabe.

Rex de Marſiliis
eduxit ex inſula ſua.
novies mille clypeatos milites.
Et tamen ei malè ſucceſſit.

[Eodem modo Striker Exp. Car. Hiſp. c. 4. S. 1. p. 35. loquitur:

Der von Maſſale chom mit her,
Das iſt ein inſel in dem mer,
Der brachte helde mere
Neun tauſent buckelere.

Ad quæ notat Scherz. Keyſerſperg im Chriſtl. Bilger. f. 92. b. *Nement den buckler des glaubens.* Twinger in Vocab. Germ. Lat. *Buckele*, ſcutum ſeu pelta. *Buckeler holyſen*, umbo. Idem in Vocab. Lat. Germ. Anchile (leg. *ancile*) *Schilt oder Buckler.* Hæc ille. Mihi hinc videtur ortum nomen *Beckelhaub* caſſis. quæ capitis quaſi ſcutū eſt.]

BUDE, *Bode, Bothe, Botha*, taberna mercatoria. Conf. ſupra *Boden.*

Lex Burgorum Scoticorum c. 40. *Mercator qui habet ſtallum coopertum in die fori, vel BOTHAM in die fori, dabit obolum pro conſuetudine & custuma ſua.* Conf. *du Freſne Gloſſar. voc. Botha.* Nec tamen confundenda hæc vox Celtica cum Italica *Potheca*, & Gallica *Boutique* à Latino *Apotheca*, etſi diſſentit Salamaſius in Solinum. Vid. & Menag. *Etymol. Gallic. Boutiq.* V. Amerbach. *in Epit. Conſtit. Caroli M. pag.* 288. interpretatur per hoc vocabulum Bauga. *cap. V. Lib.* 4. quod deſumtum ex Capitulari III. an. 803. c. VII. *Ut bauga & brunia non dentur negotiatoribus.* Id quod Lib. VI. c. 223. repetitum exponitur: *Ut armillæ & bruniæ non dentur negotiatoribus.* Amerbachius verò neſcio ex quo corrupto codice Bavarico legit: *Ut bauga & brunias*

BUD.

niat condantur negotiatoribus. & addit: *opinor Bauga nostram esse nomen BAU i. e. ædificium, ac significari hoc loco domunculas, quibus mercatores utuntur in Emporiis, tanquam tentoriis, quæ adhuc non dissimili admodum voce in Misnia & vicinis locis PUDA appellantur.* Sed infelix interpretatio: correctiores enim Codices pro *Condantur* habent *non dentur.* Et bauga per ipsa capitularia explicatur per *armillas.* Vide supra *Boge.* Cur porrò Baugæ & bruniæ non sint dandæ negotiatoribus, attingit Vossius *L. 2. de vit. Serm. c. 3.* quia militaria præmia esse deberent, ùt ex Livio quoque & Festo probat. Porrò ratio dubitandi est, quod hic intelligantur non simpliciter negotiatores, sic enim quæstio Domitiana foret: Sed negotiatores & mercatores militares, seu venalitiarii castrenses, *Marcketenter.*

BUDE, storea, stramentum. Du Fresn. Glossar.

Strobudie, vocabulum hodie usitatum in tabernis & hospitiis publ.

BUDING, budingum, placitum, corruptum ex *Geboten Ding*, boding, buding. Chartam Henrici III. Imperatoris profert du Fresne. Glossar. B. Vid. infra *Ding.* Weichbild. art. 44. *Der höchst richter, der da gerichte sizet von Meideburg, der sizt drey botding in dem jar.* ita legitur in MS. meo: ex quo corrupta lectio *Voigtding* emendanda, nec enim de judicio advocati, sed Burggravii ibi agitur: sicut & in Latino habetur Art. 45. *Judex supremus Magdeburgi tria judicia Burggrabialia in uno exercet.*

BUEL, vid. *Buol.*

BUEN, PUAN, habitare, incolere. Kero: *Puan, puanne, habitare.* Prol. *Puant, habitant, degunt.* c. 55. *Puentin, habitatoris.* Prol. *Za puanne, ad habitandum.* c. 61. *Puit in selidum*, habitabit in tabernaculo. Prol.

Otfrid. Lib. I. c. XI. 8.

So uuito soso in uuorolti
man uuari buenti.

Tam latè quàm in mundo
homo esset habitans. i. e.

ἐν τῇ οἰκουμένῃ, in universo orbe habitabili. Cant. Cant. c. 3, 11. *Ir tha* (da) *bouuuet* (buiuuet) *in Syon*, quæ habitatis in Sion. Idem VIII. 13. p. 165. n. 69. *Stadlicho bouuunde*, (statlicho buentiv) assiduè habitans. [Id. l. c. *Du da buiuvest in den garten.* Quæ habitas in hortis. Otfrid. I. 1, 129. de Francis: *Sie buent mit giziugon*, habitant cum apparatu, splendide.

Idem II. 1, 52. de cœlo & paradiso:

Engilon, io manne,
thiu zuei zi buenne.

Angelos & homines, (creavit)
illa duo ad colendum.

[Rectius *ad inhabitandum*, ut bene Scherz. in Not.]

Idem I. 3, 14. de Adamo:

Buenter in uuorolti
uuas er liut beranti.

BUD.

Habitator orbis
erat populos propagans.

Idem II. 19, 40.

Si Drubtin iu zi bilide,
ther buit ufan heimile.

Sit Dominus vobis in exemplum,
qui habitat in cœlis.

Idem II. 11, 92.

Oub uuisduames (thanne,)
thaz buit al tharinne.

Atque sapientiâ plenum,
Id omne habitat in ipso. Christo.

Idem 1. 2, 47. II. 2, 64. cap. 23, 19. III. 26, 113. IV. 15, 24. V. 8, 56. atque observandum sæpe amanuenses & editores confundunt verbum hoc *buit* cum verbo *biut*, exspectat, ùt malè legitur apud Otfrid. II. 2, 64. IV. 5, 62. Vide supra *Biten.*

Buara dero uuerlte, qui habitant orbem, Notk. Psalm. XLVIII, 2.

Gebiureda, regiones, Notk. Psalm. XLIX, 8. cohabitatores alicujus terræ tractusve. Idem Psalm. CVI, 2. *Provincia sc. sicut Alemannia, ist diu Lantscaft: Regio (sicut Turegonne) ist diu gebiurda. manige regiones magen sin in einero provincia.*

Gothis, *Bauan*, habitare. *Bauain*, domicilium. Glossar. Goth. Danis hodieque *Boë*, habitare: Funbo, funbones: Falsterbo, falsterbones. Huc referunt *Ifleuones, Ingevones*, de quibus infra in voc. *German.* *Chaibones, Chaivones, Frisiapones, Menapon, Menapones, Menapii*, qui habitant *die Menen*, i. pascua quæ hodieque vocantur inter utrumque Rheni ostium. *Is. Pontan. L. 1. Orig. Franc. c. V. p. 46.*

Bulib, wonhaftig, domiciliatus. Chron. Königshov. pag. 867. *So worent oub etteliche albie bulib und hebelth gesessen.*

[*Pubasta*, inhabitantem. Gloss. Monseens. p. 359.]

BUR, *Gebur*, casa, tugurium, cubiculum, domuncula. *Vogelbur.* Vid. Burica. Fr. Jun. ad Willeram. pag. 180. Sueonibus, *Bur* etiam burg, *hobbur*, hohenburg, *Loccen. Lex. Jur. Sueo-Goth. p. 35.*

Bothbuer, nomen Monasterii, Cæsar. Heist. 10, 55.

Gebur, vicinus, μέτοικος, Notk. Psalm. XLIII, 14. & LXXVIII, 4. LXXIX, 7.

[*Gipura*, contribules. Gloss. Monseens. p. 362. *gipurn*, contribulibus. p. 326.

Gipuro, municeps. p. 366.]

Buen, colere, ædificare.

Fragment. de B. Hisp. Caroli M. ℣. 4080. de Gebwino:

Egeslib waren sine gebare.
Er tete sam ther gote rutare,
ther gerne wole BUWET,
unde al thaz nither gehowet,
thaz ime then scathe beren mah.
So wirt ther aker BUHAFT.

Ter-

Terribiles erant ejus gestus.
Agebat sicut bonus ruptarius. (Colonus.)
qui libenter bene colit,
Et omnia proscindit
quæ ei damnum parere possunt.
Sic fit ager cultus.

Puinnis, *coloni*. Notker. in Psal. LXIII. *Choufanis*, *mercatores* ; *Puinnis*, *coloni* : *Chnehtwesinnis*, *milites*.

Inde *Bugia* linguæ provincialis, ædicula, *Gebeue*. Du Fresne Gloss. V. & supra Bude.

Bulüte, coloni, Chron. Königsh. c. 1,62. de captivitate Babylonica : *Und lies etwie manigen ackerman und Bulüte in dem lande umb Jherusalem, die das lant soltent buwen.* i. reliquit aliquot ruricolas & colonos in terra, circa Hierosolyma, qui terram deberent colere.

Buren, *bauern*, rustici. Supra *Baur*. & Buringi & Burs in Gloss. Du Fresne, qui tamen Burs & Buringos non ritè distinguit, quum Burs latius pateat, Vide infra *Burse*.

Sueonibus veteribus *Bur* civis, *Buralreff*, literæ juris civitatis, *Loccen. Lex*.

Huc refero hactenus vocem Francicam veterem vel & Gallicam, BOVA, nomen proprium filiæ Sigeberti Regis Franciæ, quod in Vita ejus exponitur, *quasi multorum adjutrix*. Vid. du Fresn. *Glossar. Bova*. h. e. quæ cultu proximi celebris.

BVFF, buffen, pulsare, hodieque usitatum. *Buffa*, alapa, *Vid. Du Fresn. Glossar.* & Menag. *v. Bouffer.* & *buffe*.

[BUGEBERG, i. e. excelsus. Heldenb. P. I. p. 64. a. Reines. Vocab. Theot. MSC.]

BUGO, unas bugo, L. Sal. tit. 44. §. 8. lectio suspecta est.

BUHT, *bucht*, buctus, le bout de l'ayle. Vid. Gloss. du Fresn. B.

BVL, procus.

Geiler. NSchiff. f. 43. Bulnarren, proci luxuriosi. *So ist das der eigen nam de Buler, das man sie narren heist, wan alle menschen heissen die Buler narren, sie seyn was geschlechts, was stands, was alters sie wollen.* &c.

Vid. inf. *Poll*.

[*Bule* olim in optimo significatu fuit usurpatum, atque *propinquum* vel *affinem* notavit. Ita in Docum. rediviv. Monast. Wirtenb. A. 1312. Engelhardus de Winsberg vel Weinsberg Marchionem Badensem Fridericum vocat, *Nobilem Dominum seinen lieben Bulen*, h. e. Propinquum aut affinem. Spangenberg in Chronic. Querf. Lib. IV. c. 19. p. 363. hæc refert. An. 1358. Dominus Gebhardus quia dubitavit num unicus suus filius *Brun* adhuc vivat, Comiti Alberto Mansfeldensi jun. (quem *seinen Bulen* vocat) suam quam in domo Querfurtensi habuit partem, si absque mascula prole discederet, legavit. Hamelman. in Chron. Oldenb. pag. 178. de Archi-Episcopo Nicolao scribit. *Sofern ihm sein Vetter Bule und Schwager, Graf Dieterich, aus den beschwerden zu helffen gemeinet.* Hinc quoque nomen *Bolewinda* ap. Schottel. de Ling. Germ. p. 219. Imo vocabulum *Baal* non maritum, sed amasium significare, nec dubium esse, quin factum sit inde Germ. vocabulum *Bul* & *Bulen*, Lutherus statuit. T. IV. Lat. Jen. qui etiam hoc vocabulum *Bule* & *Bulen* de honesta conversatione & desponsatione fuisse usurpatum notat. T. 8. Jen. G. f. 59. a. Nunc autem fere de lascivis amoribus solet usurpari, quemadmodum etiam antiquo vocabulo *minnon* accidit. Derivatur autem vox *Bule* à Gothico *Bela*, amoribus irretire, juxta Verel. Ind. pag. 92. Hæc Stadenius Expl. Voc. Germ. Bibl. p. 149.

In Documentis Weinspergensibus MSC. anni 1316. reperiuntur quoque sequentia. *Herr Engelhart von Winsperg — — hat gebetten finen Gnanen Herrn Cunraten von Winsperch den alten, und Cunraten sinen Sun, sinen Bulen. — — Desselben hat er auch gebetten seinen Bulen, Cunraten von Winsperch, Chorherrn zu Wirzburch.* &c.]

BVLGE, saccus scorteus.

Jus Argent. vetustum c. 50. *Under den kurdeweren sint echtewi, swenne der Bischof zu des Keisers hof vert, oder herverte, so gent si ime vuter der kerzestalle, der bekkine und der nepfe. Das ander allesament swels geschirres er bedarf zu dem Sesse der burge, es si an BULGEN an laden, an anderm geschirre, das sulnt sie machen von swarzeme ledre von des Bischofs koste.* Latinus textus : *Inter Sutores octo sunt, qui Episcopo eunti ad curiam vel expeditionem Imperatoris, dabunt thecas candelabrorum, bacginorum, & cyphorum : reliqua omnia quæ necessaria fuerint ad prædicta vel ad obsidiones castrorum, sive in BULGIS sive in briariis sive in quacunque conveniente prædictis negotiis supellectile, de nigro corio faciendo, de sumtibus & expensis Episcopi facient.* Festus : *Bulgas Galli sacculos scorteos vocant.*

Belgi, Tatian. 56, 8. 9. *Alti belgi*, utres veteres, *niuua belgi*, novi utres. Vid. du Fresne Glossar. B. & Menagium in Bougette.

Gothis *Balgeis*, utres, Math. IX. 17. *Matibalg*, pera, Luc. IX. 3. Glossar. Goth.

Anglis-Saxonibus *Bælige*, *bælge*, utres.

Bolla, cyathus : Glossæ MS. ASax. nobis bulle.

Uderbalge, Notk. Psal. XXXII, 7. *so in uderbalge*, sicut in utre. & mox : *die er utrem uderbalch heizet.* ✻. sq. *uderbalgh.* Psalm. LXXVII, 13.

BVLLE, Boll, taurus, Farr, *Gesner. Hist. Quadrup.* pag. 101. L. Salic. t. 3. §. 9. *Tresbellio*, taurus qui de tribus villis vaccas communes tenet. Conf. du Fresn. *Gloss. voc. Trespellius.* In Malbergo Francorum dictus : *Camin theuto*, gemein taut, communis taurus.

Bullen, Suevis cœpæ.

Jo. Keisersperg. Brosaml. fol. 53. b. *Cepa heist ein zübel und Bulla heist auch ein zübel, spricht Maphæus Phegius magnus Poëta & Physicus. Davon kummet unser Tütsch ZUBLEN, von Cepa, zu: und Bulla, unde sprechen zebulen. in Suaben spricht man*

BVL-

BVL.

BVLLEN. [Hodie tamen hæc vox in Suevia non amplius in usu est.]

BVLLE, bulla, Diploma, constitutio.

Guldene Bulle K. Karls des Vierten, aurea bulla Caroli IV. *Vid. du Fresne Glossar. B.*

Jus Prov. Alem. c. 74. *Des Pabsts insigel haisset Bulla, wer die mit recht geit und sie mit recht enpfähet, so seint sie gut und gerecht.*

BVND, tegmen contextum capitis.

Türckischer bunt.

Inde Provinciale: *Bonnet.* de quo confer Menag. *Etymolog.*

Bundschuch, seditio. Plutarchi Versio Germ. lib. Vom leben Bürgerl. Policey: *Uffruhr und Bundtschuch wie man sagt.* vid. *Scuab.*

Bundwerck, hastiludii species, Wehner. Th. Pr.

Das Rennen in den alten Pund genannt. Inscriptio picturæ veteris in bibliotheca Principis Onolsbacensis, referente Limnæo. *J. P. 6. 5, 125. T. 1. add.*

Das Feldrennen in den stehlin Pund, und stehlin Liger. In libello ejusd. bibliothecæ.

BVNNEN, irbunnen, Notk. Psal. CXXXIX, 10. gönnen, wundschen.

BVNSIG, pro nobis, bi unsig. Otfrid. I. 18, 12. XX, 67.

BVNEN, imbuere. Geiler. Narr. Schif. fol. 31. b. *Wamitt man ein fleisch bünet, da schmekt sie allewegen darnach.*

BVOL, collis, bühel, Notk. Psal. LXXVII, 58. *Buel, Puol*, acervus, Notk. Psalm. LIX, 9.

BVOZZIN, vid. supra *Buas.*

BVR, vide in *Buen.*

BVRDE, onus.

[Gloss. Monseens. *Purdi*, pondus. pag. 351. fascis. pag. 334. *purdinon*, fascibus. pag. 405.]

Giburdinot kindes, gerens uterum, weibliche bürde. Otfrid. I. 5, 121.

Burdelin kienastes sol der Vorster bringen in den hof, und XII nuwe schüsseln unde XII nuwe erber schenkbechere: Lib. Salic. Monasterii Ebersheim. Cap. de Curia Domin. in Sigolzheim. h. e. fasciculum ligni pini, Kunholz, ad suffitum faciendum.

BVREN, Burire, activam & passivam habet significationem. Activè notat initium, idemque quod *incipere* est. Olaus Wormius *Lib. 3. Fastor. Danic. c. VI.* inter vocabula Runica & vetera Danica refert: *Byria, beginn, incipe.* Rhythmus de Ludovico Rege Francorum ỳ. 82.

Tho niwas iz buro lango,
fand er thia Northmannon.
Tunc non durabat diu, (vix cœperat iter)
offendit Nortmannos.

Hodie dicimus: *Es wærte nicht lange, so traff er uf die Nortmanne.*

Sich büren, fieri, nasci, oriri, sese tollere, sich regen, sich erregen, erheben. Cant. Cant. IV, ult. *Bure dich Nortwind*, orire aquilo. Willeram. in Cant. Cant. II, 15. p. 37. n. 17. *Duot* (tuot) *wara, war sich thie* (uva sih die) *hereses allererist* (alleres) *büren* (buren): observate, unde hæreses primum oriantur. & ibi P. Merula notat, vetus ipsis esse verbum, *beuren* aut *boren*, levare, tollere, elevare. Hinc reliquum *Embor, empören, Borkirch, Aufbören geld*, i. geld ufnemen, mutuum sumere, vide inf. [Id. Willeram. IV. 2. *Also der husso* (leg. husso) *sich buret an einemo steine.* Ita acervus se elevat in lapide.

Huc refer quæ in Gloss. Monseens. extant sequentia. *Puridih*, vade. p. 321. 324. 327. (lege *puri dih.*) *purita sih*, profectus est. p. 366. *puritun*, moverunt. p. 361. *sih puritun*, moverunt. p. 364. *puritumes*, sustulissemus. p. 367. *purienter*, assumens. p. 347. *purigenta*, moventes. p. 323.]

Marculphus vel alius in Formulis Bignonianis c. VIII. *Quod leudem contra legem ibi burisset.* h. e. leudem sive leodem, i. werigeldum hominis à se occisi contra legem sustulit, quod solvendum agnato. Unde mox judicatum refertur, quod *ipsam leudem legibus exinde transsolvere deberet. quod ita & fecit.* Et simul epistolam securitatis accepit, quod nec de homicidio nec de ipsa leude reclamatio fieri debeat. Speelmannus per *Leodem* vasallum intelligit, & *burire* interpretatur sepelire. Sed alibi ostendi, Leodem non vasallum, sed werigeldum semper denotare. *Vid. Comm. ad J. Feud. Alem. Rubr. §. VI.* & sepeliendi factum hic planè ἀπροσδιόνυσον. Wendelinus in Glossario Salico per *Leodem* intelligit Bona omnia: sed rectiùs Glossarium vetus, quod ipse semel atque iterum laudat: *Leudum, Compositio, Widrigelt.* Casus itaque is fuit; Titius homicidium & deprædationem commisit, Wergeldum solutum recepit & abstulit: atque ad hoc transsolvendum seu restituendum ibi condemnatus fuit.

BVRINNE, seditio, burunge, vox reliqua in composito: Entbürung, empörung. Henricus Imp. in charta de anno 1107. *In seditionibus quas vulgò Stuer & Burinne dicimus, judicandis.* Vid. du Fresn. Gloss. B.

Burlich, excelsus, hoch, erhoben. Notk. in Ps. XCI. ỳ. 13. *Scono boum ist palma, hoh boum ist cedrus; scone unde BURLICH werdent tanne Justi genennt.* Et alibi: *Job nob sal ih ju zeigon den hoho irburetin weec.* i. Pulchra arbor est palma, excelsa arbor est cedrus. Pulchri atque excelsi exinde Justi vocantur.

Ih purlichon thih, exaltabo te, Notk. Psalm. XXIX, 2.

Burlichi, eminentia, Notk. Psalm. LXII, 3.

Purligota, exaltavi, Notk. Psalm. LXIII, 17.

Purlichosten Hohfater, excellentissimum Patriarcham, Notk. Psal. LXXI, 16. Psal. CIII, 6.

Neigten sih purliche, Notk. Habac. Cant. ỳ. 6.

Gebüren, oriri, accidere, contingere, ut simplex. Kero: *Kepurit*, contingit. c. 65. *Kipurit*, contigerit. c. 11. Willeram. ad Cant. 1. 6. pag.

BVR.

pag. 9. n. 5. *Waman sich thas leyth geburede:* (*vanne sih daz leit burete*, ita nostra edit. habet; unde hic dolor provenerit. ita Scherz. vertit.) unde hæc acerbitas provenerit. Vid. infra *Gibur.*

Aur. Bulla c. 2. §. *Ob im nicht gebürte geinwertig zu sein:* si eum abesse contingeret.

Rupertus Imp. in Diplomate Wormatiensi civitati dato an. 1404. *N.N. furbracht haben, wie das sich dicke gebure, das* &c. Et in fine: *als dicke sich das geboren wirdet.* i. quotiescunque id contigerit.

Albertus II. Imp. de IV. Circulis Imperii an. 1437. *und zu ziten das sich gebüren wurde uns an den enden darumb zu suchen die wit oder zu verre sin &c.* i. e. Et quandoque contingere poterit ut nos quærendi essemus in locis nimis dissitis. Formula Confessionis: *Odo mir iz thuruh min kindisgi giburti.* i. vel quod mihi per meam infantiam contigit.

Gewirnen idem. Chron. Königshov. p. 870. *Ob beede partien recht zusammene zu sprechen gewurunent in kunftigen ziten.*

Angebüren, assignari. Chron. Königshov. c. V. §. 81. *das im alle tage vier phennige angeburten.*

Irbureta sih, erhub sich, surrexit, Otfrid. I. 11, 50. Notk. Psal. LXVII, 31. Psal. LXXI, 16.

[*ih sah ubelen man erbohten unde erbureten also cederboùma ufen Lybano.* Vidi impium superexaltatum & elevatum sicut cedros Libani. Notk. Psalm. XXXVI, 35.

Missiburi, casus tragicus. Notker. in Symbol. S. Athanas. ℣. 4. *daz man sidis vocibus ketate repræsentationem Priami alde Hectoris alde Eccubæ, alde Andromachæ, alde eteliches sone des Missiburi diu fabela sageta.* V. Mis.

Ufburrenti, attollens, Glossæ vet.

Ufbören, accipere, *geld ufbören*, geld aufnehmen, mutuum sumere, Respons. Helmstad. collectore Seb. Almers. c. XI.

Urbar, quoque huc refert Vögelin. ad Cant. Cant. 4, ult. quod esset Hebe, der zehende. Vid. V.

Burdref, Tatian. 166, 1. pera.

[Compositum videtur ex *burd.* (hodie *bürd*, onus, sive fascis quo colligata onera portentur, quod est in Gloss. Lips. conf. ad eas Somner. in Not. & Benson. Vocab. AS. v. *byrthen*) & voce deperdita cui in dialecto AS. respondeat *reaf* vestis. Quasi peram dicas fasciculum vestium, pari ratione qua Germani hodienum follem farcinarium *einen watsack.* i. e. *gewatsack*, vocant. Nisi dicere malis pro mera terminatione habendam voculam *ref*, id quod mihi quidem probabile facit exemplum *tragref*, ærumna. quod vid. in Spieser. Lex. univers. Hæc Palthen. ad Tat. p. 387. At ignotum fuit viro doctissimo in Suevia hodienum vocem *ref* in usu esse, atque ligneam machinam, quæ dorso appenditur, cuique onera portanda à bajulis imponuntur, *ref*, vel *tragref* appellari, olim haud dubie *burdref* vocatæ. Egregie describuntur illæ in Stephani Thes. Ling. Lat. è Festo Grammatico. *ÆRUMNULÆ. Plauto furcillæ, quibus religatas sarcinas viatores gerebant. Quarum quia C. Marius retulit usum, Muli Mariani postea appellabantur.*]

BVR.

BVREN, populus Germanicus, Tacit. de M. G. Burii sermone cultuque Suevos referunt. Expeditio Burica, Inscript. XXIII. *ap. M. Velser. pag.* 432. Sedes eorum in Silesia, V. Cluver. Germ. antiqu. 3. 32. V. inf. Burgundi.

BVRGEN, abscondere, bergen, Notk. Psal. XXXIV, 8. Psalm. XCI, 12. V. supra *Bergen.*

BVRG, civitas. Luitprand. 3, 12. ait: domorum congregatio quæ muro non clauditur. Contra *Burgward*, munitio, infra.

[*Burg* & *Burger*, qui loco tuti sunt, à voce *Bergen*, quæ eripere periculo, & servare notat (v. supra Bergan) ita Palthen. Not. ad Tat. pag. 426.]

L. Sal. tit. XXVI. *& in alia mente BVRGOSITTO.* h. e. in alio codice juris Francorum diverso à Malbergico, sive Landesewa, h. e. provinciali, nempe de Jure Municipali, & moribus burgorum & civitatum. Consuetas nugas nugatur & hic Wendelinus.

Cant. Cant. 3, 1. *Nu uuil ih ufsten unte uuil in suochen after dero burg in gazzon unte in strazon.* i. *surgam & circumibo civitatem per vicos & plateas quæram.*

Otfrid. I. 11, 25.

Burg ni si thes uuenke.
Civitas ne sit hoc declinans.

Idem ℣. 45. de Bethlehemo:

Ein burg ist thar in lante &c.
Civitas est istâ in regione. Sic & I. 17, 73.

[Tat. quoque V. 12. *In Davides burgo thiu uues ginemnit Betleem.* In civitatem David, quæ vocatur Bethlehem.]

Idem Otfrid. c. XIII, 6. eandem vocat *Kastelle.*

Idem c. XXI, 25. *in eine burg ziwa* i. Nazareth. Tatianus Germanicus: c. 3. 1. *In thie burg Galileæ thero name ist Nazareth.* Conf. c. 5. 12.

Idem c. XXII, 62. *zi theru burg*, i. Hierosolyma.

Idem L. IV, 6. 44.

Joh branta oub ir burgi.
Atque incendit quoque eorum civitatem.

[Conf. eund. II. 14, 171. 186. IV. 7. 162. & Scherzii notas ad hæc loca.]

Isidor. c. V. §. 5. *heiligun burc*, sancta civitas, Dan. 9.

[Gloss. Monseens. *Dero erciuuomlihhun purch*, Metropolis. p. 375.]

Rhythm. de S. Annon. ℣. 110. 118. *koln ist der heristin burge ein.* conf. ℣. 297.

Gothis *Baurgs* civitas, Matth. V. 35. vid. Fr. Jun. Glossar.

[Anglo-Saxonicum est *byrig.* v. Somn. in Diction. quod ita Angli retinent, ut urbium suarum

BVR.

rum nominibus terminationem *borough* aut *burg* frequenter addant. Gallis atque Belgis, vox *burg* etiamnum, sed pro castello locoque munito est usitata. Palthen. Not. ad Tat. pag. 295.]

Asciburgium in ripa Rheni situm tempore Taciti adhuc incolebatur, ab Ulysse constitutum nominatumque, *Tac. de M. G.* 3. opponitur *Thorfon.*

Otfrid. IV. 31, 30.

In thorfon iob in burgin.
In pagis & in oppidis.

Burgrecht, jus civitatis. Jus Augustan. *Chumpt ain biderbe man her der nit burkrecht enphat, und git der hofstür und herstür als ander burger, und sizzet binne uber jar, der ist schuldig und gebunden ze tun alles dazze die burger gesezzet habent, als ob er burchrecht empfangen het.*

Burgen, civitatem constituere, Notk. Psalm. CVI, 36.

Burgetor, porta civitatis, Notk. Psal. LXVIII, 13. id quod Ebræis locum judicii denotavit. Secus moribus Germanorum, unde aliter Notk. explicat.

Burcklicher Baw dictus, exstructio loci, qui ad formam castri obtinendam aptus, qui etsi primâ facie non videatur Burglich, castrensis: & tamen in isto modo augeri pedetentim possit, in præjudicium tertii: imprimis tempore diffidationis. Carolus IV. Imp. privilegium dedit civitati Spirensi, *das niemand inwendig drey meilen umb die Statt keinen burglichen baw on laubung und verhengnis der Statt machen soll.* Limn. J. P. 7. 46, 8. 9.

Burg-aw, Castrum in augia situm.

Est nomen proprium Marchionatus veteris in Suevia, propè Augustam Vindelicorum, de quo in Jure veteri Augustano hoc habetur capitulum:

Welch recht ain Margraf uf sinem Lantgeding hab ze richten her ze der Stat.

Ein Marggraf von Burgaw sol richten den burgern, dem armen und dem richen uf sinen Lanttadingen swaz si im clagent das in geschehen ist mit raube mit brande mit homsuch umb aygen umb lehen und gült diu in verschult ist in siner Grauffscheft nach des Landes recht. Er hat auch in die Stat nit ze richten noch ze gebietenn noch ze dechtenne. Hodie ad Austriam pertinet, vide Zeileri Itinerar. Germ. P. 2. p. 50. & de Circul. Imp. Tit. 1. p. 23.

Burglos, flichtland, provincia. Notk. Psalm. XLIX, 8. *Lu unas sito so die gebiureda purglos murden, daz man hiez sie zins keben. Daz kebot hiez Indictio, keunaltpot. Nu bin unir Trubtenes provincia, daz chit, sin flihtland, — nu sin gerno under sinero indictione, keunaltpot.* Hic *gebiureda* sunt regiones & populi liberi, cohabitatores, buen, habitare, geburda, *μετοικίας* supra: *Burglos* dicitur sicut *Weglos*, ubi los, laus, consensum, pactum & obligationem denotat, vide inf. *Weg.*

BVR.

Burglos itaque significat submissionem obligationemque seu homagium Reip. aut Domino factum, quo regio libera redigitur in provinciam: unde flicht-sive *pflichtland* vocatur, terra homagialis, subjecta.

Burghorina, suburbia, Notk. Cant. Deut. 32, 32.

Burgbote, v. Biten, jubere.

Burg, castrum, arx, *πύργος*, Burgum.

Chron. Königshov. c. V, 198. de terræmotu an. 1348. *Zu kernten do zerfiel die grosse Statt Villach, und me denne hundert burge.* Et cap. seq. de terræmotu an. 1356. *Dise ertbidem wurfent obewendig Basel uf LX BVRGE dernieder. und Basel die Stat fiel ouch miteinander dernieder.* Hinc

Burg, turris. Vegetius Lib. IV. c. X. *Castellum parvum quod BVRGVM vocant.* quod versio Germanica seculo superiori edita ita reddit: *So aber der flus oder brunn mit dem geschos nit mag befridet noch beschützet werden, dann soll zwischen der Stat und dem Wasser ein klein Castel, das wirt BVRGVM genannt aufgericht und gebawet werden, von dem sol das Wasser mit geschoss frey vor den feinden beschirmet werden.* Sed hâc notatione Turrim magis significat, sicut & in constitutione Justiniani *l.* 2. *§.* 4. *de Officio Præf. Africæ*: ubi de finibus Africæ: *Sicut ex clausuris & burgis ostenditur.*

Burgilon, diminutivum à Burg, vicus, Tat. c. 44, 7. *In so uuelihha burg odo burgilon inganget.* In quamcunque civitatem aut castellum intraveritis.

Hubet burge, metropolis, *Glossæ vet. ap. Laz. L. 3. de Migrat.* hodie Hauptstatt.

Chreoburgium, structura in honorem defuncti, L. Sal. t. 17. *§.* 4. Vid. *Chreo.*

Scantpurch, Babylonia interpretatur. Notk. Psalm. LXIII, 2. S. Hieronymus Confusionem.

Burge, burger, cives, concives. J. Arg. L. I. c. 10. rubrica: *Von den Burgen.*

Burgware, cives, Anglo-Sax. Matth. XXI, 10. Glossæ MS. ASax. *Municipes, burgleod.*

Bürger, aliàs Burgmanne, vasalli feudi castrensis *eines Burglehns*, J. F. Al. c. 138. *§.* 1. *Libet ein Herre sin burg ganz hin eime sinem ungenossen, die Burger sind nit phlichtig ir burglehn von ime zu emphahende. Si Dominus de castro suo toto aliquem inferioris conditionis hominem investit, castrenses non tenentur ab hoc investituram renovare.* Et mox: *Libet ein Burger sin burglehn eime andern, das ist nit recht. Niemant mag sin burglehn furbasser gelihen.* Et Formula homagii: *Getruwe und bold zu sind als Burger mit iren Burglehen sin sollent.* Conf. & c. 143. 136.

Burgenses vocantur Burgmanni hi à Friderico II. Imp. Lib. 2. Constit. c. 32. & distinguuntur tam à Villanis & cæteris septimi clypei hominibus, quos hodie *Burger* & *Bauren* vocamus, tum à Militibus, cum quibus tamen conveniunt, quod utrique sint nobiles & vasalli: sed serviciis differunt. ait Fridericus: *Constituentes quod nullus angarius vel Villicus seu quicunque Villa-*

BVR.

Villanus, qui in villis & casalibus habitat, & postremo nullus vilis conditionis — sed milites tantummodo & Burgenses bonæ & honestæ opinionis. Porrò *Burgmanne* & *Burger* opponuntur in Decreto Alberti Imp. de controversiis inter Burgmannos Fridbergenses & cives an. 1306. quod confirmavit Rupertus Imp. an. 1410. *Das die burger kyesen sollen ses Burgmanne uff yren eyt. Dieselben sesse suln zu in gen in de Rate, und Belbe sie kyesen, die suln in die Burgmanne antwurten die sunbar und Ratbar sin. — Were es auch das die Burgmanne duchte das andere Burgmanne sunberre und Beger Beren, dan die burger kurn, do solln die Burgmann uff iren eyt an den sessen abe und zu tun, also das es bliebe an den sessen.* Igitur Burgmanni seu Burgenses sunt Nobiles & sexti saltem clypei, non tamen Milites speciatim dicti, quia differunt servitiis, ut exponit Jus Feud. Alem. c. 139. §. 2. *Von burglehn sol der man nüt Herferte varen noch keinen andern dienst tun. Er sol uff der Burge wonen und sü bewaren und weren ob su es bedarff. · Und sol sime Herren urteyl finden im burglehn rechte und nut umb ander lehn.* i. de feudo castrensi servitia in expeditione militari præstare non tenetur vasallus, nec alterius generis: sed in castro habitare, illud tueri ac defendere, quoties opus est. Tenetur etiam in judicio feudali castrensi sententias dicere: non item de aliis feudis.

Burglehn, feudum castrense, differt à Feudo castri, lehn uber eine burg, *Vid. Comm. ad J. F. Alem. c. 136. §. 2.*

Adde Registrum Regis Ruperti.

„ Wir R. &c. *bekennen und dun künt offinbar mit*
„ *disen brif, das wir Tham Knebel Ritter unsern Schul-*
„ *teissen zu Oppenheim und lieben getrüwen und sinen*
„ *Lehns Erben ein* Burglehn *zu Strasspurg mit namen*
„ *zwey fuder Wins mit den Biren jerlich by Rodbach*
„ *vallende, dasselbe Burglehen furmals Burckart*
„ *Heinrich von Kerstein gehabt, und dem obgenan-*
„ *ten Thamen und sinen Lehns Erben verkaufft hat, zu*
„ *rechten Burglehen verlihen han, als das auch von uns*
„ *und dem Heiligen Riche zu Burglehen rüret und get.*
„ *Orkuntlich dis brif versigelt mit unserm anhangen-*
„ *den Ingesigel. Geben zu Heidelberg.* 1400. Vide infra Diploma Wenceslai voc. *Knappengeld.*

Burglehn etiam vocantur subfeuda Castri Communis, Ganerbinatus, in Constitutione Ganerbinatus Guntheim, confirmata à Ruperto Imp. Anno 1406. Vide infra *Ganerben.*

Burglehn, districtus civitatis extra *Burgban*, aliàs etiam *Burg-Geding*, ubi civitas placita habet, *Steuer* item, Vide infra *Fridseulen.*

Ewiger Burgman, vasallus feudi castrensis perpetuus cum pacto de non refutando feudo, *Vide Comm. eund. c. 138. §. 1.*

Bürger secundò significat oppidanos, villanos, civitatenses, qui Magistratui suo Urbico homagium, *den Burgereyd*, præstiterunt. Id apparet ex modò allegato Decreto Fridbergensi, & ex hodierno vocis usu. *Conf. Glossar. Du Fresn. Burgens.*

BVR.

Burgemeister, Magister Burgensium & consules Argentinenses, in Charta Argent. an. 1240. quod postea simpliciter dictum: *Meister und Rat:* & intelligitur *der Stettmeister*, ex ordine Equestri.

Tertio *Burger* etiam connotat villanos rusticanos, *Bauern*, nam & hi ad Rhenum & in Alemannia etiam vocantur Bürger, & habent suos Burgemagistros. *Vide Jus Feud. Alem. c. ult. & ibi Comm. nostr.*

Bürgemeisterslehn, feudum de Burgemagisterio. *ibid.*

Quartò *Bürger* pressius sumuntur, ùt species oppidanorum vel civium, & ita distinguuntur ut tres diversi ordines in Chron. Königshov. c. V. §. 97. fi.. *Alle nacht wachtent uf iedem turne zwene die des Rots warent ein burger und ein antwergman. §. 99. Welre ouch ein rotherre was. er were burgere oder antwergman. der gieng uf die pfalze. §. 109. Von Edeln, Burgern und Antwerken.* Et species hæc intermedia etiam inter *Constabularios* recensiti. Ibid. §. 100. *Men machte ouch vil lutes zu nuwen antwerken die vormals Kunstofler worent. also Schiflüte. Kornkoufere. Seilere. Wagenere, &c.* Et §. 112. *do man zalte MCCCLXII. jor do wurdent zu Strosburg die Goltsmiede und die Tuchscherere und die Vesselere und vil andere zu antwerken gemachet, die vormales Constofelere worent.* Atque exinde clarius intelligitur, quod Fridericus Imp. supra discrimen aliquod facit inter Villanos & Angarios. Confer quæ supra dictum *voc. Ang, Angwerk.* Et Chron. Königsh. p. 875.

Ausburger, Usburger, cives extranei, qui alibi domicilium habent, sine præjudicio alterius domini.

Pfalburger, qui cum præjudicio sui domini alibi jus civitatis adepti.

Glevenburger, etiam cives extranei, qui obligati ad hoc genus armorum & militiæ. De his omnibus vide doctissimas Dissertationes Jac. Wenkeri.

Burgban, Vid. supra *Bann.*

Burgbrech, castrensis pacis fractura, Burgfriedbruch, Saxonibus, *LL. Alvredri R. c. 36.* V. *Burgfrid.* & *Du Fresn. Gloss. B.*

Burggard, Burghard, Burghyard: Clausura circa curiam, *Gavelrod:* Saxonicum, Du Fresne Glossar.

I.

BVRGFRID.

Burgfrieden, termini, limites territorii seu burgi. V. supra *Burgban.* in Voc. *Bann.*

Rupert. Imp. in confirmatione privilegii des Kesler-Hantwercks an. 1405. ♀ post Nativ. Mariæ: *Doch das sie die Burgfrieden und Bannezune an den stetden und enden da sie wonende und gesessen sin, so des not geschee, ungeverlichen wol mögen helffen weren, damit sie nit wider soliche eyde getan sollen haben.* Conf. Act. Lindav. p. 368.

II.

Burgfrieden, conventio jurata de pace inter socios Castri, opidi &c. habenda. Rupertus Imp. in literis reluitionis civitatum Imperialium

BVR.

lium ab Episc. Argent. pro se ut Comite Palatino, ex parte dimidia, videl. Ortenburg, Gengenbach, Offenburg & Cellæ, an. 1405. *Auch sollen wir und unsere erben Pfaltzgraven by Rine — mit dem — Bischoff zu Strasb. — als lange sie den andern halben teil innhaben in denselben Slossen allzyt einen guten steden vesten und getruwen burgfrieden geloben und sweren und den auch verbriefen. Es sollent auch die Amptlute von beiden siten — denselben burgfrieden auch allzeit geloben und zu den heiligen sweren zu halten*, &c. Vid. infr. Ganerben.

Idem Rupert. in pactis super castro Einartzhusen cum B. de Luzelnstein an. 1403. *und wir unser sone und unser erben und der obgen. B. von L. und sin erben sollen auch allezyt einen guten getruwen und vesten Burgfrieden in dem obgen. Slosse. E. mit einander getruwlichen haben in der besten forme.*

Idem cum eodem super castro & opido Luzelnstein oblato pro quarta parte: *Und wir Kunig R. und unsere erben sollen auch mit obgen: B. von L. und sinen erben allzyt einen guten getruwen und vesten burgfrieden in dem obgen. Burg und Stad L. mit einander getruwlich halten, und den auch verbrieffen in der besten forme, als dicke es noit geschicht, ane geuerde.* ....

Ruperti hujus pater Rupertus II. Elect. Palat. an. 1392. Heidelbergæ Dom. Lætare, *ist mit Folkmar Schotten von Wachenheim Edelknechte eyns gantzen steden vesten Burgfrieden ubirkomen zu halten, zu der Burg zu Wachenheim off der Phrymen, die geteilt, das iglicher da sin teil wol weist.* 1.) *Sol derselbe Burgfrieden sin und weren off der Burg als verre und als wit umb und umb als man mit einem armbrost das ein mann mit einem bein gespannen mag, ane geuerde, mit zwein schussen nach einander do ein schuss usgat der ander an der Stat anzugen, geschussen und gereichen mag ane geuerde.* 2.) *Auch sollen wir und unsere erben und die unsern an F. Schotten sinen erben und die sinen, in dem obgen. Burgfr. an ir lip noch an ir gut nit griffen, mit worten noch mit wercken, &c. Und wers sach das dhein* (einiger) *ubergriff oder bruch daran von uns &c. geschee — den sollen wir — in den nechsten XIV. tagen nach der geschicht keren so uns das zu wissen wirt, als dick dis not geschicht. — Wurden auch wir — ymanda enthalten, das sollen wir verkunden dem — F. Sch. — und dem gemeinen Portener und Tornknecht daselbs und wer da enthaben wirt der sol diesen wurgfr. auch globen mit gutem truwen und zu den heiligen sweren und des sinen offenen besigelten brief geben den Burgfr. auch feste und stete zu haben, als lange der enthalt wert. Auch sollen wir -- des F. Sch. fynde in die -- burg nit furen -- geschee es aber mit ungeschicht oder mit unwissen, so sollen wir -- die zu stunt von dannen schaffen.*

Carolus IV. in compositione amicab. inter Rupertum Sen. & R. jun. Comites Palat. ad Rhenum an. 1353. ♂ ante S. Thom. *Wo sie gemeine vesten odir teil haben. doruber suln sie und auch ir amptlute. Einen Burgfriede sweren und halten und den verbrisen. also daz ir einer den andern vient uf denselben vesten und iren zugehorunge und gemercken nicht halte noch huse, ane geuerde. und dasselbe suln auch die turnhuter und die Wachter sunderlichen sweren.*

BVR.

Rupertus Sen. Elect. Pal. Henricus Dominus de Lichtenberg, Heincius Ekbrecht von Dorenkeim, Eques, Johan Ostertag de Winstein erexerunt Burgfriden zv der alten Winstein, 1389.

An. 1350. die Thomæ Burgfriden zv Kube usgericht zwischen H. Rupr. dem eltern und H. Rupr. dem jungern.

A. 1440. Burgfriden zwischen Johanns Pfalzgrafen und Marggr. Fridrichen zv Brandenb. uber Lauffen und andere gemeinschafftliche Orte, usgerichtet, *auch das die Ambtleute &c. idem zu seinem theil nach seiner notturft, wenn er wolle, und des begere, einzulassen ohn widerreden ohn arg und ohn alles geuerde.*

Entschaidt zwischen Marggrave Bernharden *zu Baden, und Grave* Friedrich *zu Veldentz durch Grave* Johanen *zu Spanheim* An. 1425. *zu Beinhaim auffgerichtet.*

(tanquam inter futuros heredes Comitis de Spanheim.)

§. 10. *Auch so sollen die vorgenannte Unsere Vettern und die ehegenannte ihre erben an den vorgeschriebenen unsern Schlossen, Burgen, Stetten und Tälern, mit ihrem Begriff und Bezirk der Marcken darzu gehörig, ein gewönlichen getreuen, gemeinen steten BURGFRIEDEN zu der besten Form mit einander angeen, verbriefen, globen und schweren, für sich ihre Diener und Hofgesinde, uff dass sie desto bass ein wissen haben, und auch versorgt seyn, wie sie sich daran gegen einander halten sollen, und sollen auch Sie Ihre vorgeschriebene Erben, oder auch niemandes zu den vorgenannten unsern Schlossen, Burgen, Steten und Tälern noch zu dem Burgfrieden kommen oder gelassen werden, sie haben dann zuvor die Gemeinschafft-Austräge und Burgfrieden globt und leiblich zu den Heiligen geschworen, und das auch verbriefft und versigelt, dem nachzugeen, zu thun und zu halten, in der mass die vorgenannte unsere Vettern, oder ihre ehegenannt Erben gethan haben, und wenn das also gescheen ist, so sollen sie furderlich ohn allen Verzug und Intrag darein kommen und zugelassen werden, ohne Geverde.* „

1. *Burgfrieden aufgerichtet und beschworen* 1437. *zu Creutzenach* ☿ *nach S. Catharin.*

III.

Burgfrid, pax publica civitatis & ejus fractæ persecutio. Jus Augustan. Tit.

Welich recht der Burgfrid hant.

Es hat der Burgfrid das recht, swelh man hie ze Auspurch ainen todschlag tut swer den burgfrid inne hat, der sol dem Vogt klagen und ist sin recht, das man im bezzrun sol by zehen phunden Rotweiler, oder mit sechs pfunden Auspurger. Es si dann als verr ob er hus hat an swelhes er oder sin frunt in weisent da sol der Vogt hin richten also das er das hus nider sol haizzen schlahen

benmit der Sturmgloggen. Und ſwenn der virſt genallet ſo iſt im gerichtet umb den burgfrid und iſt im kains pfennigs mer ſchuldig. Und ſol der Vogt gan und ſol nieman kain holz dannan tragen. Hat aber er weder hus noch ander gut, ſo iſt er ſchuldig, dem der den burgfrid hat zehen pfunt Rotweiler oder ſechs pfunt Augſpurger in rechter gilte. Iſt das ain man den andern wundet das vor Gericht ain wunde gehaizzen mag die man dem Vogt fur ain wunden buzzet der iſt dem der den burgfrid hat funf ſchilling Auſpurger ſchuldig.

Simile quid *Borgha*, *Burgha*, Anglo-Saxonibus, Burgfrid, quam decem viri caſtrenſes Regi ſtipulabantur, cui opponitur *Burhbryce*, *Burghbrech*, burgi fractura, burgfridburch, *vid. Gloſſar. du Freſne*, *Borgha.*

Burggraben, i. Statgraben. Jus Arg. Lib. II. cap. 123. *Das nieman kein gerere ſulle ſchutten in die Bruſche noch uf den Staden, noch in die Burggraben.*

BVRGGRAV, Comes burgo tantum, non toti Comitatui præfectus, Caſtellanus, ita explicatur in textu Latino Juris Provincialis Saxon. Lib. III. A. 52. *Burggravius verò, i. e. perpetuus Caſtellanus, judex eſt Marchionis.* Sed in Germanico ſimpliciter dicitur: *Alſo iſt der Burggrave uber den Marggraven.* Id quod tamen ita intelligendum, ſicut ibidem dicitur Comitem Palatinum eſſe ſupra Imperatorem, h. e. judicem in cauſis civilibus.

Burggravius Magdeburgenſis, ſupremus Judex Magdeburgi olim, *Weichb. Art.* 44. *ſeqq.* conf. Hortled. de C. B. G. *Lib.* 5. c. 5. *ſqq.*

Burggravii Epiſcoporum, qui jurisdictionalia Epiſcopi in urbe cathedrali adminiſtravit. de quo officio plura in L. I. Jur. Argentor. & in Cod. MS. Juris Auguſtani, ubi fol. 60. Epiſcopus dicitur eſſe *Obreſter Burggraf.*

Burgſeldo, civitas habitaculi, Notk. Pſalm. CVI. 4. ubi quis habitare poteſt.

Burgmote, civium conventus. Anglo-Sax. *Du Freſne Gloſſ. B.*

Burgerding, Weichb. a. 42.

Burchmura, mœnia urbis Babylonis, Ryth. de S. Annon. ℣. 168.

Burg-Recht, fœdus, buntnis.

Burgrecht inter Remp. Argent. & Helveticas Turigenſ. Bernenſem & Baſileam ſuperiori ſeculo conventum, & deſuper Inſtructio Argent. pro Legatis ad Comitia an. 1530. *Zv dem were offenbar, das durch Furſten, Graven, Herrn und Stett des Richs, mit den Eidtgenoſſen, ſo Erbeinigunge, ſo ewige und etliche Jor werende Burgkrechten und Bundtniſſen gemacht und ufgericht worden. So weren auch die Eydgenoſſen bizhar doſur nit gehalten oder usgekundet worden, als des Heil. Richs Widerwertigen, und mit den man obgerurter geſtalt, Burgrecht, Freuntlich einigung nit machen ſolt. Darneben ſo were ouch unverborgen, das im Heil. Reich vor unerdechtlicher zeit ye eim Stand uſs dem mehſten biz uf den mynſten zu rechnen, ſiner gelegenheit nach, mit dem andern fryhen Stand unwiderſprechlich, ſo Erbeynigunge ſo Bundnis, ſo Burgkrecht oder nachparlichen Verſtandt ufzerichten nie gewegert worden. — Diwil dem alſo unſer Burgkrecht und Bundtnis niemant zuwider*, &c.

BVR.

Burgſtadel, caſtrum dirutum, idem quod *Burgſtall*, *Burghalden*, & *Burg* aut *Burgle* ſimpliciter, ſolennibus Alemannorum verbis, qui rudera deſtructorum caſtrorum, omiſſo proprio vocabulo ita ſolent appellare, obſervante Goldaſto *P. I. Rer. Alem. p.* 110. Charta conſenſûs dotalitii an. 1407. *das burgſtadel und das dorff, lute und güte.* Rupertus Imp. an. 1404. ♃ ante S. Fab. & Seb. *Als Zwingenberg die Veſten off dem Necker gelegen vor zyten von dem H. Riche und von des Richs wegen fur ein Rauphus gebrochen worden, und unſern Altfordern den Pfalzgraven by Ryne und H. in B. der Burgſtadel daſelbſt zu Zwingenb. von unſern Furfarn an dem Riche ubergeben worden iſt. Und want Wir auch als ein Pfalzgrave by Ryne und H. in B. den Burgſtadel derſelben gebrochen Feſten zu Zwingenb. unſern liben getrewen Hanſen und Eberh. vom Hirtzhorn Rittern gebruderen und iren erben gegeben und yn auch erleubt haben ein Burg und Veſten daruff zu machen und zu buwen — des haben wir darnach — als ein Röm. Kunig beſtetiget, und beſtetigen, &c.* Huc facit der Stall zu Stromburg, *Vid. Limnæ. J. P. IV.* 4, 87. & *Add. V.*

Burgwahtela, Statwächter, cuſtodes civitatis. Cantic. Cantic. III. 1. *An demo wege da ih in ſuohta, uundon mih die burguuahtela.* Vulgata: *Invenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt civitatem.*

Burgward, caſtrum munitum, munitio. Otto I. Imp.

Burgetore. v. inf. *Fuoren.*

Burgen-Zit, breve tempus. Pſal. II. ult. In einer burgen zit, in brevi, ictu oculi. *V. Brauuo.*

BVRGISLI, ſepulcrum, Gloſſæ Lipſii, qui addit: *quaſi tegmen hominum & operculum.* ſcilicet à *bergen*, tegere. Videtur diminutium à *burg*; & propriè Tumulum ſignificat, aut pyramidulam. Gloſſæ Anglo-Sax. *Byrigen*, monumentum vel ſepulcrum. Leges Inæ Regis Scotorum cap. XLIV. *To thes theaden byrgenne*, ad mortui tumulum. Symbolum Anglo-Saxon. *He was dead, and bebyrgat*, mortuus & ſepultus. Vide infra *Chreo-burgium.*

BVRGRVNAE, Parcas: Gloſſæ MSS. ASax.

BVRGVNDE, Burgundi, qui & GVNDOBODIGNI, populus ex Germania oriundus, in confinio Alamannorum ripæ Rheni inſederunt, *Oroſ. VII.* 32. Regio, cui Capellatii vel Palos nomen eſt, *Amm. Marcellin. Lib. XVIII.* medii inter Alemannos & Francos. Vide etiam *de Lib. Eccl. Germ. I.* 4, 13. *ſq.* & Agobard. *ad Ludov. Pium.* §. *X.* Jo. Iſac. Pontan. 2. *Orig. Franc.* 8. Boxhorn. ad A. C. 888. Cluv. 3. *Germ. Antiq.* 36. Sede Rhenana relictâ ad Juram montem conſederunt & extenderunt ſe ad Rhodanum & Avarim Lugduni Regiâ conſtituta, ubi Lex Burgundionum Gundobada promulgata A. C. DXVII. Quod Regnum à Francis ſuppreſſum, L. Ripuar. T. XXXI. 3. T. XXXVI. 2. Kapit. Caroli M. an. 802. de Locis & ad Alemanniam relata in partitione Ludovici Pii, Kapit. an. 837. retento tamen Regni nomine, Kapitul. Caroli Calv. an. 865. V. Baluz. T. II. Capitul. p. 1465. id quod Boſo eripuit Ludovico & Carolo-

rolomanno an. 879. *Regino.* & poſtea an. 888. Radulphus, *idem & Sigebert.* 890. usque ad an. 1034. quo Rex regnum tradidit Imperatori Conrado, qui Burgundiam in provinciam redegit: *Sigebert.* V. Guilliman. Habsp. L. IV. 201. *Gundi* quoque ſimpliciter dicti, unde Lex Gundobada, vel Gundoboda, i. e. Gundorum Lex, præceptum, *Bot*, Gebot. Vox Burgundorum compoſita ex *Bur* & *Gundi.* Büren, ſe extollere, ſich erheben, migrare, wallen. Conf. St. Baluz. ad Agobard. pag. 531. & ad Reginon. p. 590. Videtur mihi *Burorum* colonia fuiſſe, de quibus ſupra *Buren.* prima eorum ſedes in Sileſia, Vid. Cluv. Germ. Antiq. III. 36. unde à Gothis pulſi. Cl. Mamertinus Genethl. Maximian. *Gothi Burgundiones penitus excindunt: rurſum pro victis armantur Alamanni, itemque Teuringi.* Hinc eſt, quod Repkovius in Chron. A. C. 378. ſub Valente Imp. ait: *To deme ſanden de Goten, dat nu ſin Burgundere.* i. ad hunc miſerunt, Gothi, qui nunc ſunt Burgundiones. quaſi dicas Burgundiorum victores: ſicut ſi Francos dicas Gallos, aut Gothos Getas. *V. Gothe.* Vox Compoſita ex *Buren* & *Gundi, Chunni*, quaſi Burorum genus. Vide *Chunn.*

Apud Burgundos Rex generali nomine appellatus HENDINOS, & ritu veteri, poteſtate depoſitâ renovetur, ſi ſub eo fortuna titubaverit belli, vel ſegetum copiam negaverit terra, quemadmodum & Ægyptii caſus ejusmodi adſignare ſoliti Rectoribus. Sacerdos apud Burgundos omnium maximus vocatus SINISTVS: & fuit perpetuus, obnoxius diſcriminibus nullis, ut Reges, *Amm. Marcellin. L. XXVIII.* §. 12. HENDINOS, *Hand-dings*, manus ſive poteſtas Placiti, Comitiorum. SVONIST pacificator, judex, compoſitor, *Svonen*, judicare. Infrà. M. Prætorius L. III. Orb. Goth. c. 3. non evincit Burgundiones eſſe originis Scythicæ aut Sarmaticæ. Solidiora habet Cl. Schurtzfleiſch. Diſſert. de regno Burgund. vet. & Vorburg. Vol. V. p. 480. ubi de eor. religion.

Idem Vol. VIII. p. 117. & 245.

BVRIC, *Burica*, Lex Alemannorum cap. 97. §. 1. *Si quis buricas in ſilva tam porcorum quam & pecorum incenderit, viginti duobus ſolidis componat*, id eſt: Wann einer im walde die hurden und ſtallungen ſowol der Sweine als ander Viehes anſteckt, ſol XXII. Gulden buſſen. Deſcendit à *Bur*, ſtructura, caſa, vid. ſupra *Buen*, Burica Alemannorum Francis vocatur *Sutenn*, Seutenne, L. Sal. Tit. II. §. 3. & Tit. XIX. §. 8. Vide *Deun.*

BVRIGVN, fidejuſſores, Bürgen, Capitul. Franc. IV. 19. *burigna theru geweri geven*, fidejuſſores inveſtituræ dare. Fidejuſſores poſt debitorem conveniri poſſunt, ut de mobilibus ſolvant, antequam debitor circa immobilia conveniatur. Jus Auguſtan. fol. 67. Vide infra *Gelter.*

BVRN, *Born*, *Burna*, Rivus. Beda Lib. III. cap. 1. *In loco qui lingua Anglorum DENISESBVRNA*, id eſt: *Rivus Deniſi vocatur.* Nobis hodie origo rivi, h. e. fons ita vocatur, born.

BVRSE, ſocii, Conſortes, in operis præſtandis aut ſervitiis. Ita *Burs* colliberti & coloni apud Veteres explicantur, piſcatorum itidem Societas, *Vide Gloſſar. Speelmanni voc. Burs. & Colliberti.* Burſarii dicti ſtipendiatorum Societas in Academiis. *Gloſſar. Du Freſne.* ſic & ConVaſalli dicti *Burſs* à Ruperto Imp. in Literis Inveſtituræ An. 1403. quæ etiam ob id notabiles, quod in Belgico Idiomate conſcriptæ, de quo dubitavit Lingelsheimius ad Goldaſtum Epiſt.

Idioma Literarum inveſtituræ *Vaſalli* adhibitum.

Wir Ruprecht, &c. *Bekennen &c. das Wir* Euert *von Lymburg Ritter beleynt hant und beleynnen mit der Kruymber Graueſchafft von Lymburg und mit den vryen Stoillen ſo we dat ſemetligen zu* hoiſſe *gehoiret. Inde denſelben Euert vurſs beleinit han und beleynnen auch mit dem Stoille by haluer, de wanne geweiſt beit des Grauen von Cleue und zo der Marcke zor ziit, Alſo dat he da upp ſemetligen und beſunder richten mach zo allun ziiden, und ſo wan des zo doin is, as ſich das geburt. Vort ſo bekennen wir dat wir in deſem ſeluen briue beleynt han und beleynnen Dederich den vryen greffen to tuyſpel Inde Hannes dat frygreiffkin to tuyſpel mit dem Stoille zo Schiltze gelegen in der Heirſchapp van Rauensberge und mit der Kruymber Graiſchapp van Lymberge und mit den vrien Stoillen de daren geborent Inde mit dem Stoille by Haluer vurſs, Alſo dat deſe* Burſs *daupp richten mogen als rechte fry Greuen zu allen zyden, as ſich das geburt. Orkund dit brief verſiegelt mit unſer Kuniglicher Majeſtat anhange ingeſiegel, der geuen yt zu Bacherach vpp den Sontag nach des heiligen Crutzestag als es erhaben wart In dem Jare als man zalte* 1403.

Gebureſch, ſocialis, leutſelig. Chron. Königshov. cap. 2. 191. de Alberto I. Imp. *Er was ein gebureſch man.*

BVRST, pro Bruſt, pectus. Tatian. cap. 159. 2.

Börſe alia vox eſt, quæ cum Burſa confunditur, de qua ſupra.

BVRT, & hinc derivata v. Baren.

BVRTHON, oneribus, *Gloſſæ Lipſii.* hodie *Burden.*

BVRZEL, nomen morbi. Chron. Königsh. cap. V. §. 92. aliàs *der Ganſer*, Flus in der Kehle. Vid. G.

BVSCH, boſcus, ſylva, ſaltus, foreſtum, *Bois*, Boſcage: promiſcuè ſolet ſumi, ſed differt Boſcum à Foreſto; Hovedenus pag. 784. *Item præcipit, quod nullus adgiſtet boſcos ſuos intra metas foreſtæ ſuæ, antequam boſci eorum adgiſtentur.* Eſt enim Foreſtum, *Forſt*, idem quod, *Hag*, *Gebege*, h. e. ſylva interdicta, quoad jus lignandi paſcendi & venandi. Buſcus verò nondum eò redactus eſt.

Translatum in linguam provincialem. Vide Voſſ. *de Vit. ſerm. Lat. II. 3.* ubi tamen allegatum ex Chronico Ciſtercienſi ita emendandum: *Ne in boſco aut area, baliſtâ jaculari audeat.* Conf. infra voc. Schuchbuze.

Buſchklepper, latrunculus.

Herzo-

BVS.

Herzogenbusch, opidum de Busco Ducis. Chronic. Belg. Magn. pag. 202. *Ab isto Henrico, anno Domini MCLXXXV. Ducatus sui primo, opidum de Busco Ducis fundatum & inchoatum fuit, & portis ac muris validissimis cinctum, quod opidum Dux in summa veneratione habuit, & clavem sui Ducatus Brabantiæ esse designavit, & diversis magnis privilegiis atque theloneis in Rheno & alibi præmunivit & absolvi fecit: perpetuoque ob signum excellentiæ illud Buscum, Buscum Ducis appellari præcipit & nomen perpetuo imposuit.*

Schuchbuzze, an huc referendum? est locus Argentorati olim Sculteto assignatus, hodieque nomen obtinet. Jus Argent. Lib. I. c. 47. Vide infra S.

BUSNAK.

Per omnes busnachias, formula asseverandi, apud Du Fresne Gloss. h. v.

Busnang, nomen Castri in Helvetia, unde Nomen gentis nobilis, cujus mentio ad Chron. Königsh. pag. 572. Conrad. de Fabar. de Casib. S. Galli. c. XI.

BVSSE, Büchse, Steinbüxe, Pixis. Du Fresne Glossar. P. *Büssen und armbrusten*, Königsh. Chr. Obs. 17. p. 920. & 922.

Handbüssen und Armbrusten, ib. p. 928.

Clozbussen, ibid. p. 931. p. 1010. i. e. Kugelbüchsen. Kilianus: *Kloot, globus, sphæra. Germ. Klotz.*

Bussenschuzen, ibid. p. 933.

Buchsen uf redern, ibid. p. 1019.

Bussen vid. supra Buaz.

BVT, terminus, limes, Celticum, in linguam provincialem receptum, *Butum*, de quo Du Fresne in Glossar.

Butse, terminus marinus, *Seekant*, Inde compositum *Butsekarle*, homines ad limites maris & portus custodiendos destinatos, de quibus idem Glossar. qui cum Speelmanno & Somnero ad speciem navigii *Bussa* dictam refert: sed minus feliciter.

BVT, *bott*, cothurnus, calceus, *Cæsar. Heisterb. VII. 39.* Du Fresn. *Gloss. v. Bota.* Kilianus: *Bote, Boten-schoen, Holl. Sicambr. Pero, calceus rusticus è crudo corio. Ital. Bottes. Hisp. botes, Angl. & Gall. bottes. i. ocreæ.*

Idem: *Bot-aersen, leersen, bridsellaen, xylegogio castigare, ocreâ, assere vel rudente ferire nates.* nobis *Britschen.*

BVTE, præda, beute. *Büterecht*, Jus prædæ. Formula fœderis Alsatici contra Armeniacos, in Obs. XVII. ad Königsh. p. 954. *Als das Büterecht und gewonlich ist.*

BVT.

Bütteil, Jus capitale, Mortuarium, Haupt-Todfall, portio Patroni ex hereditate liberti, sive hominis proprii, viri, optimus equus vel bos, mulieris, lectus: Diploma Henrici II. Imp. *Monast. montis S. Mich. ap. Bamb.* Schottel. de *Jur. Sing. c. 2. §. 6.* Lehm. *Chr. Spir. IV.* 22. Limn. *J. P. VII.* 46, 10.

BVT, ornamentum.

Tannmarkebut, Daniæ ornamentum vocatur Regina Thyra, *Ol. Worm. L. V. monum. p.* 339.

But, Butt, insipidus. Kilianus: *Bot, plomp. Bœoticus, bœotus, stolidus, stupidus, hebes, obtusus, rudis. Hisp. boto.*

Bot-oore, auris Bœotica, auris Batava; homo stolidus. Gothis *Bauths* surdus. *Baud*, fatuus. *Fr. Jun. Gloss. Goth. p.* 85.

BVTFRIE, uter. *Butrice*, utrem. *Glossæ Lipsii:* ibi Somnerus: *Hoc Sax. bytte & bitte, unde fortè nostratium & bottle & butt, posterius vini potusque mensura œnopolis familiaris.* Psal. MS. XXXII. 7. *Er sament die Wasser des meres als in einen Butterich.* congregans sicut in utre aquas maris.

BVTTEL, V. sup. Bot, nuncius.

BVTTER, butyrum.

Butteram, buterbamm, frustum panis butyro illitum. à Gallis receptum, *Menagius voc. Bouterame.*

Kilianus: *Boter-am, boter-ham. panis butyratus. panis butyro illitus.*

Buturfliogae papilo: Glossæ MSS. Angl. Sax. Kilianus: *Botervlieghe. Flandr. Pepel, Papilio.*

BVZEN, i. bi uzen, extra. Jus Sax. Feud. MS. nuper à nobis editum, cap. IV.

Buuzssan einigan zuiuuun, procul omni dubio, Isid. cont. Jud. c. V. §. 6. [Belgæ nunc *buytens* Saxoniæ inferioris incolæ *buten* dicunt. Palthen. Not. ad h. l. p. 409.]

BVZZA, puteus. V. *Puzza.*

BYHE, apis.

Gesner. Histor-Quadrup. pag. 784.

Habe byhe und schaf,
und lig und slaf;
Aber nit zu lang.
daz dir nit der gwin zergang.

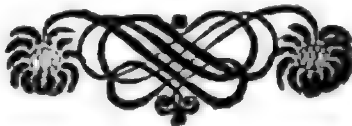
Sensus est: Eum qui apes ovesque habet, vel mediocri diligentiâ adhibitâ, facilè ditescere.

Bio uuyrth, apiastrum: Glossæ Angl. Sax. MS. i. e. binen uuürtz, bienenkraut.

BYLE, beule, pestis, carbunculus, Königsh. Chron. c. V. §. 182. & passim.

BYRST, seta: Glossæ MS. Angl. Sax.

BYTNAE, carma: Glossæ MS. ASax.

C. Li-

CA.

C. Literæ figura Latina unà cum reliqua Scriptura Longobardica vel Italica corrupta in scripturam Linguæ Teutonicæ translata cernitur. Quanquam & scriptura Runica vim & sedem hujus literæ agnoscat, sub figura I, & vocatur Knesol: diversâ à litera kaun Y i. K. ut annotavit Ol. Wormius de Fast. Danor. c. 2. lib. 3. quanquam aliam figuram exhibeat Fr. Junius *in Glossar. Goth.* conf. *Mabillon. de Re Diplom. p.* 347. Agnoscit & vetus Gallica vel Celtica sub figuris: E. <. F. Itemque Gothica Ulphilæ Gamma Græcum Γ. & alia Gothica à Vulcanio adjecta Paulo de Gestis Longobardorum p. 16. sub inversa figura Ɔ. Porro pronunciatio hujus literæ ut in Provinciali, sive Italica sive Gallica, diversa est pro diversitate literarum quibus præfigitur, ita etiam in Teutonica. Enim vero Romani C K Q eodem modo pronunciarunt sive discrimine literarum subsequentium, adhuc Prisciani ævo, h. e. Justinianeo, quod Priscianus lib. I. docet: K. inquit, *& Q quamvis figura & nomine videantur aliquam habere differentiam, cum C tamen eandem tam in sono vocum quàm in metro continent potestatem. Et K quidem penitus supervacua est: nulla enim ratio videtur cur A sequente K scribi debeat. Carthago enim & Caput, sive per C sive per K scribantur, nullam faciunt nec in sono, nec in potestate ejusdem consonantis differentiam.* Videtur tamen jam suboriri cœpisse sequior pronunciatio, ut C ante E, I & Y itemque diphthongos aliquas pronunciaretur sibilo ùt Z: Unde fuerunt quidam, à quibus Priscianus dissentit, qui ad differentiam kaput, Karthago, Kæsar, scribendum censerent. Certè mos iste pronunciandi diversus apud veteres scriptores nostrates receptus, C & K adhibitum promiscuè ante A, Æ, O, V. Ante E, I, Y, promiscuus usus τῶ C & Z, ùt & in quibusdam vocabulis ante A, O, V, ut zahn, zorn, zu: ad quod discrimen quondam cz scriptum, ut vel ex Rhythmo Ludoviciano patet. Hinc idem nomen *Cesar* diversimode scriptum & pronunciatum pro temporum diversitate, veteri enim more ante τῶ C & Æ corruptam pronunciationem, receptum istud vocabulum fuit ex Romana lingua & pronunciatione, Græcis etiam communi, *Kaisar*, Otfrid. IV. 24, 12. Keisor *id. l. XI,* 4. sequiori, *Cesar* dixerunt. Rhythm. de S. Annone ỽ. 272.

Du santin si den edelin Cesarem,
damin noch hinde kuninge heizzint Keisere.

Et mox: *Da aribeiti Cesar* &c. Hac ex pronunciatione corruptior vox *zar*, *tzar*, Cesar Moschorum ortum duxisse videtur. Sic ex eodem vocabulo Latino Cella, Cellarium duo Germanica nata, pro diversitate pronunciationis & temporis, ex primæva pronunciatione *Kellar*: ex posteriori *zelle*. Ab eadem primæva denominatur locus in Rhingavia *Winkel*, i. vini kella, Cella vini; pro quo Tritheminus Vinizella, male, nec angulum hîc denotat vox illa Teutonica ex Latino corrupta. *Vide Serar. L.* 4. *Rer. Mog. pag.* 646. Ita Celtæ Κέλται *die Kelten* pronunciarunt veteres: hodie ùt *zelten*, quoniam illud nomen jam Taciti ætate omissum, & recentiori tempore, corruptà jam pronunciatione, resuscitatum à scriptoribus nostratibus. Cæteroquin Celtis & Teutonibus ùt & Romanis, C magis genuinum & proprium quàm K. unde nec vetus Celticum sive Gallicum, nec Francicum, nec Saxonicum, nec Longobardicum Alphabetum τὸ K agnoscunt, nec Gothicum Vulcanii, tanquam supervacuum olim, teste Prisciano, Græcis propria. Saxones C ante Y & E pronunciarunt ut Ky, *Cyrce*, Kyrke, Ecclesia, *kirche*. Vid. inf. *Gader*. Atque sic etiam subinde hîc allegatis Glossis MSS. ASax. ce pro Ke legitur. Nec in Legis Salicæ Malbergiis ulla vox per K sed omnes per Ch scriptæ sunt, ut ex Heroldo patet. Sed Rabani Mauri ætate Nortmanni sive Marcomanni, quos vocat, h. e. Dani, Dennemarcani, & C, Y: & K Ж agnoverunt, *Raban. de invent. linguar.* apud Gold. *Rer. Alem. T.* 2. *p.* 67. Atque in Legis Salicæ prima editione, quam Heroldus excudi fecit, observare est, vocabula vernacula scribi jam tum per C sibilum, ùt *cepto* pro septo. *Drace*, pro draze. Sic & in Runicis I i. e. C modo ut C, modo ùt T modo ùt S pronunciatum, *Worm. d. L.* 3. de Fast. c. 2.

C & G & K promiscuè scripta: Cast, Gast, Kast, hospes. Et in fine, *wurdic, ginadic*. *Cold*, pro Gold, aurum. *Cot*, pro Got, DEUS.

Ch & K, Chemsan, Kempsen. Chase, Kæse.

Cheden, Qhueden.

Ch & ff, promiscuè Saxonibus & Belgis quandoque sumuntur, Stifft, Sticht. Affter, achter.

C & S. Cidelarius, Sideler. Cepto, septem.

CH veteres pro quo recentiores H, cham, heim, Chengisto, Hengist. Chlodoweg, Ludowig &c.

CH pro G. *Chiburdi*, Geburt. *Chimarit*, gemarit. *Chiwisso*, gewiss. Ita perpetuò scriptum in veteri theudiscà interpretatione Isidori Hispalensis contra Judæos MS. in Colbertina Bibliotheca.

CABEIS, *Salix*. Glossæ MS. ASax.

CADARFREDA, Guadarfrida, Wadarfida. Vox Longobardica. LL. Longob. 2. 14. c. 25. *Si duo fratres, aut si pater & filius thingati fuerint, si unus ex ipsis sine filiis vel filiabus mortuus fuerit, Curtis Regia ei succedat. Ideò autem hoc scripsimus, quia etsi affixum in Edicto propriè non sit, tamen omnes judices & fideles nostri sic dixerunt, quia cadarfreda antiqua tunc sic fuisset.* & t. 23. fi. *Hoc autem ideò affiximus, quia tantummodo causa ipsa in hoc modo semper & antecessorum nostrorum tempore & nostro, per cadarfredam sic judicata est: nam in hoc Edicto adscriptum non fuit.* Perperam scribitur *Cadarsedra*: *Cadarfeda*: *Vvadarfida.* Est enim vox composita ex *Gadar* & *Fre-*

CAL.

Preda, quorum illud congregationem, judicium, hoc uniformitatem deſignat, ad connotandam conformem & perpetuam rerum judicatarum auctoritatem.

[CADAUUAN, digeri. Gloſſ. Monſeenſ. p. 451.]

CAELITH, *infridat*: Gloſſæ MSS. AS.

CAIE, kaiie, agger. Kaydyck, pons longus inter paludes, Tamm. V. Kilian. Inde *Caninefates*, incolas inſulæ Bataviæ appellatos judicat M. Alting. *Notit. Batav. p. 26.* ex Caien & waten, i. vada, quaſi *kaie-waters*, unde & *Cajaudi* verbum Romanis receptum.

CALASNEO, commarchanus Foreſti, *Lex waiwar. t. 21. §. 3.*

Cala, *Kale*, Holz, Ligna, foreſtum, Calefagium, jus annuæ lignationis, *vid. Gloſſar. du Freſne.*

Sneo, Snedo, à ſniden, dividere, ſnit, portio, particula. Sneo, particeps rei. *Vid. Exerc. ad π. XLV. 21.*

CALC, *calculus*: Gloſſæ MSS. ASax.

CALIZIUN, Calciæ, tibialia, caligæ. *Du Freſne in Calcia.* Kero: *Calizium* caligas. *kauuati fuazzeo ſuueiſ kalizium.* Indumenta pedum, pedules & caligas. c. 55. Interpres vetus Juvenalis: Sartyr. IV. *Calciarii cum feſtinant, & anſas caligarum prætereunt nonnullas.* Durandus in Rational. l. 3. c. 8.

Vid. ſupra *Baintoffel.*

CALME, ſonitu, Kero. c. 38.

CALSTRARE, Mathematici: Notk. Pſalm. LXXIII, 15.

An *Calſterrare*, legendum, quaſi à vetuſto Call, kallen, ſermocinari, & ſtellis. Kilianus: *Kallen, Sicamb. Friſ. Holl. Fland. dicere, loqui, ſermocinari, fabulari. Call. Angl. i. vocari*, καλέειν.

CALTE, kalte, Caldus, genus vaſis, *vid. Gloſſ. du Freſn.* ita Helvetiis adhuc pronunciatur: nobis mollius, *Gelte.*

CAMBA, *Camm*, *Cambium*, *Kamp.* vocabulum Celticum, quò perperam refertur *Camus*, ſpecies potionis ex hordeo vel frumento alio, vide Ulpianum. *l. 9. pr. de tritic. vino legat.* Cujac. 24. *Obſ.* 39. Du Freſn. *Gloſſar. h.* Voſſ. *de Vit. Serm. Lat. L. 1. & 2. c. 4.* Sed *Camb* alienanationem denotat, ſed non braſſiatorum officinam, *Brauhaus* præciſè, aut Tabernam: Cereviſie enim queſtus à Camma diſtinguitur in Tabulario S. Remigii: *De Camma* 103. *Maldros. De queſtu cereviſiæ, & quisquis illic cereviſiam fecerit, dabit* 4. *denarios.* Etſi plerumque Cambarius etiam braſſiator eſſe ſoleat. Chartularium Corbeienſe: *Nus ne puet faire cambe, ne braſſer chervoiſe, ne goudale ſans ſon congé.* Ita hodieque ſeparata ſunt, *Gaſtung*, *Bierbrauen*, *Bierſchenken.*

Cambam aperire, eſt apertam habere dominicam villam, in qua vicatim ac tributim panis ac potus ex hordeo coquebatur, lucro Domini: *Brower. Annal. Trever. Lib. VIII. §. 6.* Noſtratibus *Bier uſthun, Bier ſchencken: Gaſtung halten.*

CAM.

Roskam, hodieque uſitatum, h. e. qui equorum commercium exercet.

CAMEINSAMON, Communia. Kero c. 33. hodie *Gemeinſam.* v. K.

CAMMER, KAMAR, Camera, conclave cujus tectum imprimis concavum, Gewölbt, Vid. du Freſne Gloſſar.

Chamara, cella. Kero. c. 53.

[*Chamara*, cellam, Gloſſ. Monſ. p. 335.

Chamarginozun, cubiculariis. ibid. p. 359.]

Unde *Himiles gikamare.*

Otfrid. V. c. ult. ℣. 41. de Martyribus & eorum ſtatu:

In himeles gikamare
mit mihilemo gamane.
In cœli concameratis
cum ſumma lætitia.

Cammer, Camera, Fiſcus Regius. Privileg. Frid. I. Imp. Monetariis Wormatienſibus datum. 1195. *Die Monze iſt eins Keyſers Camer.* V. in *Münze.* Urbs item, quæ immediatè Regi ſubeſt & in Fiſcum contribuit. Vita Benedicti XII. Pp. de Cameraco: *Cameracenſem civitatem, quæ eſt Camera Imperii, voluit intrare.* vid. St. Baluz. T. 1. Vit. Pap. Aven. p. 807. De Francofurto teſtatur titulus veteris Reformationis: *Reformacion. der. Stat. Franckenfort. am. Meine. des. heilgen. Romiſchen. Richs. Camer. Ao.* 1509. Jus vetus Auguſtanum de jure aſyli Monetæ & eo qui ad Monetam fugit: *Der hat den Biſchof heimgeſucht, recht als in ſiner Kamer, Wann diu Muntz in ſin Chamer höret. und ſol ſin huld gewinnen darumb, und auch im bezzern an ſin gnade.* Conf. infra *Frid.*

Kamerare, Camerarius Regius.

Fragment. de Bell. Hiſpan. Caroli M. ℣. 1761.

Marſilies gebot then kameraren
thaz ſie gereite waren,
there uile herlichen gebe.
Marſilies Rex juſſit Camerarios
ut parati eſſent,
ad multa magnifica munera.

Vide ſupra *Cammerbot*, in voc. *Bot.*

Chamrer & *Vitztum* conjunguntur, J. Auguſtan. Vet. ùt Miniſteriales Epiſcopi. *Chamerlinga* dicuntur Judæi Chriſtianorum à Notk. Pſ. XL, 14. quod ſint ſervi aut miniſtri S. Scripturæ.

Triſcamerarius Frid. I. Imper. videtur Ober-Kämmerer, in Diplomate ejusdem Imp. infra in voc. *Churt.* [à *Triſo*, theſaurus & *cammer* hæc vox derivanda, vid. omnino infra *Triſchamera*, in voce *Dreſo.*]

CAMF, CAMFWIC.

Kampf, judicium campi. Campus. Gloſſ. du Freſn. St. Baluz. ad Regin. p. 584.

Kempfe, campio, Fr. de B. H. ℣. 3180. Campſio, Longob. 2. 55. §. 11. & 24.

Chemffan, militare. c. 58. Kero. *vid. infr. Chamff.*

Camf-

CAM.

Camfwic, pugna duorum, duellum. Decretum Tassilonis Ducis Baiwar. c. 2. §. 6. *Qui supra dictæ pugnæ, quod Camfwic dicimus, peracto judicio*, &c. §. antecedente vocatur *Webadinc*, de quo infra in v. *Ding*.

Wippo in Conrad. Sal. p. 439. de controversia Saxonum & Sclavorum paganorum de fracta pace, duella dirimenda jussu Imp. ait: *Statim duo pugiles congressi sunt, uterque à suis electus. Christianus in sola fide, quæ sine operibus justitiæ mortua est, confidens, & non diligenter attendens, quod DEUS, qui veritas est, omnia in vero judicio disponit, qui solem suum oriri super bonos & malos facit: qui pluit super justos & injustos, audacter pugnare cœpit. Paganus autem solam conscientiam veritatis, pro qua dimicabat, præ oculis habens, acriter resistebat. Postremo Christianus à pagano vulneratus cecidit.*

Fragment. de Bell. Hisp. Carolino à ℣. 3366. seqq. latè & bellè describitur judicium campi inter Binabelem & Tirrihum.

Vid. Mabill. Act. Bened. Sec. VI. P. 1. Præf. pag. 25. de probatione vulgari per duellum.

Art. Argent. vett. circa an. 1238. §. IX. *Unt der da anegesprochen wirt. der gat mit seinem eide dervone. der kleger wel in denne kemphen.* Pulsatum simplex sua assercio expurgabit, nisi pulsans eum convincere voluerit duello.

Barth. Scobinger. ad Vadian. l. 1. de Monaster. p. 95. de suo tempore testatur, *in Burggraviatu Nurenbergensi in vico Fert, ditionis Ansbacensis, etiamnum admitti tales monomachias, facultate nimirum facta à Rathinburgiis & Burggravione, qui nunc est Marchio ex familia Brandenburgensi in placito Ansbacii.*

Duellorum horum regulas & ritus latè exposuit du Fresne Glossar. v. Duell.

Geiler. Irr. Schaf. *Der in einem Kampf mit dem andern streit, wie dick der falt oder geschlagen wurt, so ist er doch nüt geschezt uberwunden, es sey denn, das er sich ergeb und sprech: Ich sicher, ich gib mich gefangen.*

CAMLWRW, mulctatio, forisfactum, Boxhorn. in Lex. Cambro-Brit. Fortè compositum ex *kamf* & *loren*, litis amissio, qui enim probatione per pugnam cadit, litem amisit, & pœnam pro delicto probato meretur.

CAN, pro Gan, ambulare, Notker. Psalm. CXXXVII, 7.

CAN, CANO, *Canna*, *Kann*, mensura generatim. Pannorum metiendorum, ein Stab.

Agri mensura, Ruthe.

Liquidorum, Kanne, Canna, V. du Fresne Gloss. C.

CANDEL, candela.

Caindelrinar, emunctoria: Glossæ MSC. AS.

CANDOSOCCO, vetus Gallicum, mergus, palmes vitis terrâ obrutus ut propagetur, Columella L. V. c. V.

Hodie nobis ein *Gesenke*, ut possit videri legendum: *Casonco*. Sed compositum fuerit ex *Cando*: Kanto, extremitas, & *Sonco*, senken, mergere.

Vid. Kant.

CAN.

[CANEMITNIT, censetur. Gloss. Monseens. p. 409.]

CANFARA, Saxonicum, *ad Canfaran*, ad ferrum calidum, LL. Athelstani R. c. XIX. Compositum ex *Can*, cand, candens, & *fara*, probatio, tentatio.

CANHERBEN, cohæredes. v. ARBE, & *Ganerben*.

CANIF, Canipulus, cultellus, *Knivus*, hodie Kneif. V. du Fresne Glossar.

[CANONLIHIU, regularis. Gloss. Monseens. p. 373.]

CANPO, KANAP, pecten, Kero. hodie Kamm.

CANT, centum, chand, chund, hund, hundert: vox Britannico-Celtica. V. infra *Chunna* & *Hunt*.

Cantref, *Cantred*, centum villarum terra. Vid. *Glossar. du Fresn. v. Cantredus.*

CANTIKEN, canticum, Notk. Ps. CXLIII, 9. *Singo ih dir niuuen cantiken.* Cano tibi Cantica nova. Kero. c. XI. *Den Canticum kasungan*, quæ Cantica psallantur.

CANVHTSAM, kanuht, satis, hodie *Genug*. Kero: *Kanuctsamun*, abundantiore. (Goldast. male, Kanuotsamun, habundantiora) cap. 27. *Kanuctsamera tati*, satisfactionem. (Goldast. canuhtsamera tat, satisfactio) cap. 27. *Kanuhtsam* (Goldast. Kanuhotsam) *Katan wesan*, satisfactum esse. cap. 44. *Kanuhtsami* (Goldast. Kinuhtsame) *tue*, satisfaciat. ibid. *Fona deru Kanuctsami tati*, ab hac satisfactione. ibid. *Kanuhtsam tuat*, satisfecerit. cap. 46. *Za ganuctsameru tati*, ad satisfactionem. *Za canuhtsamera tati kalimflihchan*, satisfactione congrua. cap. 24. *Kanuakit*, sufficit. cap. 55. *Kanuage*, sufficiant. ibid. *Kenuackan*, sufficere. ibid. Conf. infr. Kenuhtsamoen.

CANTZLEYSASSEN, vid. inf. *Sezen*.

CAPITEL, Capitulum i. e. concilium, senatus collegii alicujus, speciatim Ecclesiarum & Monasteriorum, de quorum potestate Sede vacante scripsit Nicol. Rodriquez Fermosinus.

In Capitulis plerumque vitiosi emendabantur, & delinquentes corrigebantur: inde nata Germanorum phrasis, *einen capiteln*, *Capitel lesen*, pro objurgare aut corrigere. *Goldast. l. Rer. Alem. pag.* 121. Idem in Gallia receptum, *chapitrer*, de quo du Fresn. *Gloss. v. Capitulare*, emendare.

[CAPITAL, Inscriptio. Gloss. Monseens. p. 348. *Capitalum*, titulis. p. cit. *Capitule*, titulo. p. 343. *Capitalonnes*, scribendi. p. 348.]

CAPITANIE, Capitaneus, summum caput. Acta Vienn. Comitior. an. 1460. fol. 7. T. 2. J. Publ. p. 136. *Oberster Capitanie in der Geistlichkeit, Papa; Oberster Capitanie in der Weltlichkeit, Cæsar.* Contrà *Capitaneum Ecclesiæ* in charta an. 1080. Advocatum Ecclesiæ interpretatur *Du Fresn. Gloss. Capitan.* Historia belli Armanacorum an. 1444. *Worent dise nochgeschribene Herren und Capitanyen die öbersten und die namhafstigesten*

CAP. CAR.

ſten: zum erſten der Herre der Delphin. Item &c. Vid. Obſ. XVII. ad Chron. Königshov. pag. 913.

CAPPE, *Kappe*, pallium, Chlamys, Cavacalla, *Rock. du Freſn. Gloſſ. v. Capa.* Item pro capitis tegumento uſurpatum Alemannis, *Vid. Goldaſt. Rer. Alem. 1. p. 119. ſqq.* Jus Feud. Alem. c. 117. p. 157. Sax. c. 67. p. 41. Regula S. Benedicti c. 55. *Et cucullæ & tunicæ, die Cappen und die Röck.*

Königshov. Chron. c. IV. §. XXVII. *Do verſchreip Kunig Karle den Dumherren und gebot in das ſie keine Symonie me ſoltent triben. und wenne ſü einen nuwen Dumherren enphiengent, von dem ſoltent ſü nit me nemen denne eine Cappe. alſo noch uf allen Stifften gewonlich iſt.*

Conf. Obſerv. VI. §. 6. ad eundem. Idem Chron. cap. 3. §. 65. & V. §. 33. de Leone IX. Papa & ejus itinere per Alemanniam an. 1031. *Alſo kam er ouch gen Stroſburg und wihete do die Kirche zum jungen S. Peter und gap den Dumherrn ſine Beheſtliche ſyden Cappe, die men noch do het in groſſen eren.* Dalmaticam vocat Jac. Wimphelingus in Hezelone Epiſc. Argent. *In cujus memoriam Dalmaticam ſericam (quæ in hebdomada pœnoſa die Mercurii univerſis viſenda oſtenditur) eidem Eccleſiæ cum indulgentiis maximis dono reliquit.* Eſt autem *Dalmatica* tunica cum manicis, quum antea colobiis uſi Sacerdotes, h. e. ſive manicis, *Du Freſne Gloſſ. D.*

[*Chappa*, operimento. Gloſſ. Monſeenſ. pag. 383.]

CAPPRAL, dux cohortis, quæ *Cappralſchafft* vocatur. *V. du Freſn. Gloſſar. v. Caporalis.* Recentiores originem neſcientes detorſerunt in *Corporal.*

[CARCAR, Carcer. Tatian. XXI. 2. *Noh thanne ni uuas giſentit Johannes in carcari.* Nondum miſſus fuerat Johannes in carcerem. Ad quæ notat Palthen. p. 346. Germani, ſtudioſiſſimi quondam libertatis, ipſum quoque vinculorum publicorum nomen videntur ignoraſſe. Uſi ſunt ergo deinde vocabulo Latino carceris, quem Anglo-Saxonico more lenius vocalem efferentes, nunc *einen Kerker* dicimus. vid. tamen Jun. Gloſſ. Goth. v. Karkar. Hæc ille. Ap. Otfrid. etiam hæc vox occurrit, ſed ſcribitur *Karkari.* vid. inf. in K. ſuo loco, & ap. Notker. *Charchare.* vid. inf. Char.]

[CARMINODUN, cantionibus. Gloſſ. Monſ. pag. 333. *carminot*, carmina. pag. 352.]

CARL, *Karle, Keorle*, primo non hominem aut virum generatim denotavit, aliàs *Carlman* παντολόγως dictum eſſet, ſed ſpeciem hominis: neque tamen infimæ ſpeciem conditionis, aliàs non fuiſſet id nominis inditum Principum pueris. Verùm hominem vel virum robuſtum corpore & animo fortem. Unde pro nomine proprio utrumque frequentatum inter Principes viros. In iſta notatione videtur Ekkehardus junior de Caſib. S. Galli cap. 1. de Salomone Abbate verba faciens accipere; relato ejus obitu ait: *Karolus autem homo deinceps videndus eſt, in quem largitor omnium bonorum, tantum ſuorum congerat donorum.* Ubi Goldaſtus p. 112. notat: *An Karolus accipitur, ut hodie ab Alemannis Kaerle, de homine probo, bono, utili ac ſtrenuo, ut ſi Alemannicè dicas: Von dieſem tapferen Kaerle. Sanè Kerle olim ſignificaſſe hominem, ſicut adhuc in Suecia & in Saxonia, obſervavit Flacius Illyr. Præf. in Otfrid. Wiſſenb.* Sed legendum utique *Karus*, vel *Rarus*, quod & MSS. firmatur, obſervante eodem Goldaſto.

Karl, maritus, *zu Karle haben*, nuptam eſſe. Otfrid. IV. 6, 64. de muliere ſeptem fratrum:

Thiu habeta, iu uueiſt es mer,
zi Karle ſibun bruader.

Illa habuit, vos noſtis aliàs,
in maritos ſeptem fratres.

Karlingi, Carolini, Caroli M. Proceres & poſteri. vid. inf. *Ing.*

Fragment. de Bell. Hiſp. ℣. 2374.

Gelage Rolant thanithere.
Umbe Karlen wurde gut rat,
Wir gefrumeten aine herfart.
Under thie Karlinge.

Occubuit Rolandus.
De Carolo tamen res bene acta,
Decrevimus hoſtem
Inter Carolingos.

Conf. ℣. 3227. 3256. 3310. 3828. 4369. 4484. 4509.

Carlaknap, nomen proprium Codicis alicujus Evangeliorum Stephano AEpiſc. Upſalienſi an. 1185. donati à Papa, vel potius à Carolo Rege Sueciæ, cui Papa miſerat, quaſi dicas: Caroli ſocius vel miniſter. non à nodo, *Knopf*, ùt viſum Scheffero. *V. & Du Freſne. Gloſſ. h. v.*

Ceorl, Keorl, ruſticus Anglo-Saxonibus, à robore corporis: infimæ, liberæ tamen conditionis, in LL. Inæ & Æthelſtani Regum. *V. Du Freſne Gloſſ. h. v. Ceorlus.*

Keorlman, idem.

Keorliſch, Cirliſcus, Ruſticanus. in iisdem & Henrici I. R. LL.

Kilianus: *Kaerle, Keerle. Vir fortis & ſtrenuus: Vir proceræ ſtaturæ & grandis corporis: qualem fuiſſe Carolum I. ſcribunt. Carl, Venedorum & Hunnorum lingua Rex dicitur. Jo. Aventin.* Idem: *Kaerle, Keerle vetus Sax. Parum favens parumque propitius Saxonum genti: hoſtis Saxonicæ nationi. q. d. CAROLVS, nempe Magnus ille, Saxonum domitor acerrimus: qui Saxones ſubjugatos omni ratione Chriſtianos facere conatus eſt. Specul. Sax.* Idem: *Kaerle, Keerle*, vetus: *Vir, homo. & Maritus.* Idem: *Kaerle, Keerle, Ruſticus. Angl. Carle, Churle.*

CARRE, carrus, vox Gallica vel Celtica in Latium recepta, carpentum, *L. Burgund. addit. I. t. 1. c. 4.* V. Du Freſn. Gloſſ. *Carpentum ex Carr & benne*, vide ſupr. B. v. Carrata: quod menſuræ vinariæ genus eſt, *Fuder.*

CARTE, chorum. c. 43. *Corte*, chorum: Kero.

CAR-

CAR.

CARTIN, *In Cartin*, in horto: Kero. c. 7. *Gartari*, hortulanus, Otfr. V. 7, 96. Tatian. 221, 4. V. *Garda*.

CARWE, parati. c. 48. *Karawe sih*, paret se: Kero. c. 2. [Textus latinus hic est vitiosus, quem tamen etiam Goldastus sequitur: pro *parit se*, est legendum: *præparet se*, ut in Var. Lect. annotatum.] Vid. in G. & K.

Caro, paratus, Notk. Psal. LVI. 8.

Carewi, præparatio, Notk. Psal. LXXXVIII. 15.

CASNAR, affectator, vetus Gallicum, Quintil. I. Instit. V. Varro.

CASSIA, diu fistula heizzet, Notk. Psalm. XLIV. 9. Cant. Cant. c. 4, 14.

CAST, Kastu, Gast, hospes. Kero: *furiCast*, pro hospite. c. 61. *mit Kastu*, cum hospite. c. 53. *Kesti*, hospites. c. 56. *Sint kecastluamit*, hospitantur, c. 1. *deru Castluamii*, (*Kastluamii*) hospitalitatis. c. 61. *Kesteo*, hospites. *Dselidun dero kesteo*: (in selidun Kesteo, legitur in Kerone. c. 53.) in cella hospitum. *chamara diro kesteo*, cella hospitum. Glossæ Freheri: *Hospicium*, *Gasthus*.

Geste, peregrini. Jus Argent. L. II. c. 122. fi. *Die geste sullent wol ir swin daruffe triben ein dag und ein naht*. Sic & Gothis, Gast, peregrinus. Matth. XXVII. 7.

Gastwissi, diversorium. Otfrid. I. XI, 68.

Gast speciatim activâ significatione, hodie *Wirth*, herus. Loccen. Lex. J. Sueo-Goth. p. 64. *Gest*, *Gester*, *in c.* 10, *§.* 1. *Köp. SL. Indigenæ hospites*.

Gast, Procurator, ambactus, ambtman, rector, Francis Salicis.

Prolog. in L. Sal. ex MS. Regio: *Aderant Rectores electi de pluribus viris quatuor his nominibus: Wisogastis*, *Bodogastis*, *Salegastis*, *& Widogastis*, *in loco cognominantia*, *Salechame*, *Bodogagme*, *Widochami*. ubi *Widogastis* est rector in Widoheim. *Bodogastis*, rector in Bodoheim, *Salegastis*, rector in Salecheim. Et *Wisogastis* fuit supremus Præfectus, qui cæteros regit & instruit.

Hinc *Gastaldum* Grotius interpretatur qui curtim gubernat & vicem gerit.

CAST, Kist, Angl. Chest. arca. Unde Castulum, V. Du Fresn. Gl.

CASTELLE, civitas, vide supra Burg.

CATALAVNI, locus cis Rhenum, in Germania forte secunda, Amm. Marcell. Lib. XXVII. §. 1.

CATALINGVN, parentibus, c. 54. *Katilinga*, parentes: Kero. In Cod. MSC. legitur *Kutilinga*, c. 59. Sed legendum esse *Katilinga*. Scherz. in Not. observat, addens, apud Otfr. I. 22, 42. *Gatilingon*, pro cognatis usurpari: de quo vid. in G.

[CATATRACHA, historica. Gloss. Monseens. p. 413.]

CATEIE, vox Celtica, Gallica, notat genus teli Gallis & Teutonibus proprium in forma clavæ, *Isidor L. XVIII. c.* 7. Du Fresn. *Gloss.* Cluver. 1. *Germ. antiq. c.* 45.

CATTEN, Catti, Chatti, Chassi, Hessen, Tacitus de M. G. c. 30. *Ultra hos* (qui decumatos agros exercent,) *CATTI initium sedis ab Hercynio saltu* (Suarzwald) *inchoant*, *non ita effusis ac palustribus locis*, *ut cæteræ civitates*, *in quas Germania patescit*, *durant siquidem colles*, *paulatimque rarescunt*, *& Cattos suos saltus Hercynius prosequitur simul atque deponit*. vide cætera. *Proximi Cattis Usipii ac Tencteri*. De Chattis v. Vorburg. Vol. III. p. 282.

CATTIMELIBOCVM, corruptè Kazenellenbogen.

Cattorum mal buche, fagus Cattorum terminalis.

Est tamen *Ellenbogen* locus propè Mœnum, Chron. Laurisham. pag. 65. 1.

CAVKELER, Gaukler, Cauculator, qui caucis h. e. scyphis ludit, mit bechern hocus pocus spielt. Præstigiator. Carolus M. in Capitul. Aquisgran. an. 789. c. 63. *Ideo præcipimus ut nec cauculatores & incantatores nec tempestarii vel Obligatores non fiant*.

[*Coucalarr*, scenicis. Gloss. Monf. p. 377.

Gouccaltuomum. magicis. p. 365.]

Gougular, Otfrid. IV. c. 16, 66. de Juda proditore Salvatorem pro Mago habente.

Sin kraft oub thi uns giscriban ist,
Theiz uuari gougulares list.

Virtutem ejus, quæ nobis descripta est,
esse cauculatoris artem.

Coukele, magia. Notk. Psal. LXV. 3. in beelzebub signa facit, *mit coukele*. [hodie diceremus *mit gaukeley* h. e. præstigiis.]

Kilianus: *Guychelar*. *Kokeler*, *Ludius*, *histrio*, *cauculator*, &c. V. infra Chauci. & Gauckler.

CAVGROT, vacat, vacare c. 66. vacet. c. 43. *ni caugroe*, non vacet c. 48. *Gaugront*, vacant. c. 53. *Gaugrot*, vacat. c. 48.

Kecaugrot wesan, vacandi, c. 66. Kero.

CAVMA, prandium, cap. 39. 41. *Caumoen*, prandeant. c. 41. Kero.

Goima, Otfrid. III. 7, 6.

Waz thiu thin goima meine.

Quid hæ tuæ epulæ velint.

[*Gouma* legunt Cod. Vindob. & Vatic.]

Gouma, ib. ℣. 84. *goumon*, ℣. 139. 178. VIII. 32. IV. VI. 40. I. XI. 116. II. 9, 8. 56. III. 1, 50. Notk. Psal. XLI. 5. *gouma*, uuirtschafft, epulæ. *Luta des coumenten*, *uuirtontin*, sonus epulantis. Idem Psal. XLVIII. 12. *Iro afterchomen uuisoton iro grebero*, *unde dar goumundo* (*uuirtondo*) *baretton sie in dara*, *after heidenemo site*. i. Eorum, divitum mundi, posteri visitabant istorum sepulcra (marmorea, speciosa) & ibi epulantes, convivantes, invocabant eos sibi isthic. Ubi S. Augustinus: *Tollunt panem & merum ad sepulchra*, *& ibi invocant nomina mortuorum*. Mortuorum animas circa tumulos & corporum suorum reliquias oberrare, vulgus existimavit. *Lactant. L. II. Instit.* 2. *p.* 83. Vid. inf. *Dadsisa*. It. *Gouma*.

[CAZAMI, Secta. Rab. Maur. Gloss. ap. Diecman. qui tamen probe observat, corruptam

CEL.

haud dubie eſſe vocem, & legendum *Cazari*, Kezerey. Spec. Gloſſ. p. 126. 132.]

[CAZINSIT, i. e. *gazogan*, cenſetur. Gloſſ. Monſeenſ. p. 408.]

CE, ze, zv, ad.

Cebanton, zvhand, ſubinde. Rhyth. de Ludovic. Rege, ℣. 105.

CECOS, dimitte, vetus Gallica vox. Servius in Lib. II. Æneid. commentatur: *C. Julius Cæſar cum dimicaret in Gallia, & ab hoſte raptus, equo ejus portaretur armatus, occurrit quidam de hoſtibus, qui eum noſſet, & inſultans ait: CECOS CÆSAR. quod Gallorum lingua DIMITTE ſignificat: & ita factum eſt, ut dimitteretur. Hoc autem ipſe Cæſar in ephemeride ſuâ dicit, ubi propriam commemorat felicitatem.* Vtrumque ùt K, Kekos KÆSAR, pronunciandum: & videtur legendum: *Kelos*, gelaſs, dimitte. C. & L. facilè permutantur.

CEICHEN, ſigna, zeichen. Rhythm. de S. Annon. ℣. 105.

CEINA, ZEINNA, Cophinus, corbis. Gloſſ. Alam. Fr. Jun. quaſi dicas *gezeunet*, *geſlochten*.

Gothis *Taingons*, cophini, Marc. VIII. 19. *taingons fullos gabruko*, cophinos plenos fragmentis. ſimiliter Joh. VI. 13.

Tiene corbis, Danis. Belgis: Teenen, Korſken.

Anglis Saxonibus: *Tænel*, corbis.

Porrò *Taingons* nomen à ſimplici *Tains*, *teins*, quod Gothis dicitur ſummitas fruticis, virga, virgultum, vimen, *Reis*, *Zweiglein*. Ol. Verel. Indic. Lingu. *Tein & teirn*, *ſurculus*. *Tains*, *virga*. Belgis *Teenen*, tienen, feſtucæ, vimina. Kilianus: *Teen*, *vitile*, *lentum vimen*. *Teen-boſch*, *virgetum*, *ſalicetum*. *Teenen*, *vimineus*. Hinc Celtarum & Friſonum veterum TENI: h. e. tali ex virga: quarum uſus in ῥαβδομαντείᾳ Saxonum etiam fidem Chriſtianam jam amplexorum. Lex Friſionum Tit. XIV. de homine in turba occiſo, §. 1. *Si homo quislibet in ſeditione ac turba populi fuerit interfectus, nec homicida poterit inveniri, propter multitudinem eorum qui aderant, licet ei, qui compoſitionem ipſius quærere vult, de homicidio uſque ad ſeptem homines interpellare, & unicuique eorum ſuâ duodecimâ manu, objecti criminis ſe purificare ſacramento. Tunc ducendi ſunt ad Baſilicam, & ſortes ſuper altare mittendæ, vel ſi juxta Eccleſiam fieri non potuerit, ſuper reliquias Sanctorum: quæ ſortes tales eſſe debent. Duo TALI de virga præciſi, quos TENOS vocant; quorum unus ſigno Crucis dignoſcatur, alius purus dimittitur; & lanâ mundâ obvoluti ſuper altare ſeu reliquias mittuntur; & presbyter ſi adfuerit, vel ſi presbyter deeſt, puer quilibet innocens unum de ipſis ſortibus de altari tollere debet: & interim DEUS exorandus, ſi illi ſeptem, qui de homicidio commiſſo juraverunt, verum juraſſent, evidenti ſigno oſtendat. Si illum, qui cruce ſignatus eſt, ſuſtulerit, innocentes erunt, qui juraverunt. Sin verò alterum ſuſtulit, tunc unusquisque illorum ſeptem faciat ſuam ſortem, id eſt TENUM DE VIRGA, & ſignet ſigno ſuo, ut eum, tam ille, quàm cæteri, qui circumſtant, cognoſcere poſſint: & obvolvantur lanâ mundâ, & altari ſeu reliquiis imponantur. Et presbyter ſi adfuerit: ſi verò non, ut ſuperius, puer innocens unumquemque illorum ſigillatim de altari tollat, & ei, qui ſuam ſortem eſſe cognoverit, rogat. Cujus ſortem extremam eſſe contigerit, ille homicidii compoſitionem perſolvere cogatur, cæteris, quorum ſortes prius levatæ ſunt, abſolutis.* Hinc Anglo-Saxonibus *Tán* ſors, *tán ſendan*, ſortem mittere, *Tánblyta*, ſorti legus, *Fr. Jun. Gloſſ. Goth.* Gloſſar. *Lindenbrogii, voc. Teni.* Hinc Rob. Sheringham de Orig. Anglor. pag. 335. non male deducit nomen dei Germanorum, TANFAN, i. ſortium Dominus. Conf. Tacit. *de M. G. c. X. 1. & Ann. I. 51, 2.* & M. Alting. *Notit. Batav. pag.* 14. Hinc compoſitum *Thramsteins*, quomodo Vlphilas Gothus reddidit ἀκρίδας, quibus uſus S. Johannes Baptiſta pro alimonia, *Marc. I. 6. Matida thrams-teins gab milith haithiwisk.* i. comedebat ἀκρίδας & mel ſylveſtre. Anglo-Saxo vertit: *Gærstapan and wudu hunig he æт.* i. ἀκρίδας & ſylveſtre mel is comedebat. Scilicet *Thrams-teins* compoſitum eſt ex *Thrams* & *teins*; quum itaque *Teins* denotet ſummos ramos, virgulta & vimina fructicum & arbuſtorum generatim: *Thram* vel ſpeciatim ſignificat quandam arbuſtorum ſpeciem, vel genus ipſum. Id quod analogia Grammatica Gothorum aperit. Simile enim compoſitum eſt *Weina-tains*, Joh. XV. 4. *Sa Baina-tains iſt ana Beina-triua.* i. e. palmes eſt in vite. Anglo-Saxo: *Twig on Bin-earde.* Verſ. ſeq. V. *ik im thata Beinatriu. ïth gus Beina-tainos.* i. e. Ego ſum vitis: & vos palmites. Itaque ſimilis ſpecies *Thramsteins* fuit, quam Vlphilas per ἀκρίδας intellexit, non cicadas aut locuſtas, animalia inſecta, uti vulgus. *V. Flac. Clav. Script. voc. Locuſta.* Quanquam & vox Locuſta invenitur etiam pro quodam genere herbarum, ùt tradit Jo. de Janua *in voc. Atacus. & Locuſta.* Atque ùt aliàs tranſlator Gothicus non Latinam interpretationem, ſicut Saxones & alii ſecutus, ſed Græcum fontem; ita & hîc id obſervare licet. Id quod confirmat egregiè Iſidorus Peluſiota, i. e. Abbas montis Peluſiaci in Ægypto, Lib. I. Epiſt. 132. *αἱ ἀκρίδες αἷς Ιωάννης ἐτρέφετο, οὐ ζῶά εἰσιν, ὥς τινες οἴονται ἀμαθῶς, κανθάροις ἀπεοικότα. μὴ γένοιτο. ἀλλ' ἀκρέμονες βοτανῶν ἢ φυτῶν. Et ἀκρίδες quibus Johannes veſcebatur, non animalia fuerunt, ut quidam putant imperitè, ſcarabæis ſimilia, abſit, ſed ſummitates herbarum & plantarum.* Et Epiſt. 5. ejusd. Lib. *εἰ τοίνυν ϗ βρώματα ϗ ἐσθήματα τῆς κατὰ θεὸν τελείας ἀσκήσεως ἐν Ιωάννῃ τῷ Βαπτιστῇ ἐπαιδεύθημεν, θριξὶ μὲν οἱ οἷοντε, πρὸς σκέπην ἀρκεσθησόμεθα· ἀκρέμοσι δὲ βοτανῶν ϗ φύλλων*, (leg. videtur *φυτῶν*, plantarum, fruticum) *πρὸς ὀλίγην τροφὴν (ϗ δύναμιν) ϗ ἀπέριττον.* i. *Quare ſi cibos & veſtitum vitæ aſceticæ ſecundum DEUM perfectæ in Joanne Baptiſta didicimus, poterimus fortaſſis ad tegumentum pilis contenti eſſe: ſummitatibus verò herbarum & fruticum ad exiguam alimoniam ac refocillationem, nec ſuperfluam.*

CELLO, Cellas, Kero. c. 1. Pronunciandum per K, *Kello*, Keller, cellas. Vid. K.

CENI, zehne, dentes. *Chinni ceni*, molares: *Rhaban. de part. hum. corp.* *Ceini*, Rhyth. de S. Annon. ℣. 242.

CENIT, vide *Cinit*.

CEN-

CEN.

CENNINGA. } vid. *kennen.*
CENNO. }

CENT, Centa, Zent: Cen, decem.

ZENTA, Zent, *Constit. Frid. II. Imp. in foro Julii apud Sibidatum data an.* 1232. *M. Maj. Indict. V.* Longobardis DECANIA, 2. *Feud.* 81. Anglis DECIMA, Vetus Chronicon in Alvredo Rege: *Centurias quas Hundredas vocant, & DECIMAS, quas TETHINGE appellant, instituit, ut omnis Angligena legaliter vivens centuriam habeat & decimam: quos si quis alicujus delicti argueretur incommodo, statim exhiberentur ex Centuria qui eum vadarentur, & DECIMA.* Unde satis constat, *Zent, centam*, non à Latino Centum vel Centena originem ducere, sed à Germanico *Zehn*, decem. Etsi hoc absonum videri posuit Schottelio *de Jur. Sing. c. VII.* §. 1. Conf. Knipschild *de Jur. Civ. II.* 6, 153. & Linkii Differt. de Centena, qui utrumque sequitur, & cum ducibus suis Centam & Centenam confundit. Idemque est vetus vocabulum Saxonicum TETHINGE, compositum ex *Te, ti, tiu*, decem, *Ol. Worm. L. III. Fastor. c.* 3. & Thing, placitum, judicium, *Zehnding.* Hodie adhuc in Franconia dicitur, *Cent-Gericht*, & *Cent-Richter*, Centæ seu Decaniæ judex. Nobiscum facit Freher. *de Orig. Palat. P. I. c. V.* contra B. Rhenanum, *Lib. II. Rer. Germ. c.* 2. qui cum Centena Centam confundit, de qua mox.

Numerus itaque nomen dedit rei, h. e. Decaniæ f. decem villis, & hæc officio, cui istarum cura commissa fuit.

Cent vel Centam *recipit* ejus præfectus seu judex, *Centgraf* vel *Centrichter* à domino terræ immediate, *vom Landsherren*, Principe vel Comitè: aut mediatè à domino intermedio, jure subvasallagii. Fridericus II. prædicta Constitutione: *Item Centumgravii recipiant Centas à Domino terræ vel ab eo, qui per Dominum terræ fuerit infeodatus.* Item *unusquisque Principum libertatibus, jurisdictionibus, comitatibus centum sibi liberis vel infeodatis utetur quietè, secundùm terræ suæ consuetudinem approbatam.* Item *Centæ locum nemo mutabit sine consensu domini terræ.* Item *ad Centas nemo SYNODALIS vocetur.* Ex his observare licet, I. Centumgravios esse ipsos Centarum Judices, & Comitatus centum esse ipsas Centas, Zentgraffschafften, quæ porrò in præfecturas minores divisæ. Deinde vocem Centæ sumi pro ipso jure Domini centam concedentis: deinde pro jure concesso, centgraviatu: denique notat & judicium Centæ, & ejus locum seu tribunal. Ad centas porrò quod nullus Synodalis vocetur, ratio est, quia illi ad judicium Ecclesiasticum, non seculare pertinebant. Qui sint illi Synodales exposuit *du Fresne Glossar. voc. Testes Synod.* Germanicè *Sendbar lüte*, corruptè *Semperlüte*, vid. Comm. *ad J. Feud. Alem. c.* 1.

Centena, Cent-Gerichte, vox Latinæ originis, continens centum Decanias seu Centas. B. Rhenanus *L. II. Rer. Germ. c.* 2. & rem ipsam ad consuetudinem Romanorum refert. Atque *Centenariorum* mentio fit à Constantino Imp. *L. I. C. Th. de Exact.* sed illi Exactores fuerunt, non judices. *Ducenariorum judicum* quoque fit mentio apud Sueton. *in Aug. cap. XXXII.* V. *Jac. Goth. ad d. l.* 1. Magis itaque est, ut *origo Centenarum* referatur ad Jus Celtarum & Francorum. Certè Chlotharius II. R. Franc. Decretione A. C. DXCV. Centenas aut introduxit aut reduxit occasione furum nocturnorum: *Decretum est, ut quia in vigilias constitutas* (etsi lingua rustica provincialis non observet regulas Grammaticas; videtur tamen legendum: *constituti*) *nocturnos fures non caperent, eò quòd per diversas* (partes seu stationes) *intercedente conludio* (datis signis) *scelera prætermissa* (i. scelestis, latronibus prætermissis, elabentibus per collusionem cum vigilibus) *custodias exercerent, CENTENAS fieri.* Non centenæ vigiliæ hic intelliguntur, sed partes alicujus Comitatus, in quas dividi Comitatus ob hanc causam decretum tum fuit. Idque cum hoc effectu: *In qua CENTENA* (Comitatus parte, quam Præfecturam dixeris) *aliquid deperierit* (per latrocinium,) *capitale qui perdiderat recipiat* (à Centena illa) & (ab hac vicissim) *latro insequatur*, ut regressum centena solvens habeat. *Vel si in alterius Centena appareat latro, & adhuc admoniti* (hujus Centenæ subjecti cum suo Centenario) *si neglexerint, quinos solidos condemnentur. Capitale tamen qui perdiderit, à Centena illa accipiat absque dubio, h. e. de secunda vel tertia custodia.* f. Centena. Exinde consuetudo fuit, ut Comes sub se haberet Vicarios, Vicarius Centenarios, *Centrichter*, & Centenarius Decanos, *L. Wisigoth. L.* 9. *t.* 2. *c.* 3. & porrò Decaniæ in Septenas & Quintenas, ut in Bituricensibus & Andegavensibus Consuetudinibus, *Lindenbrog. Gloss.* Centenarius etiam Centurio appellatur. L. Alemann. c. 28, 3. quorum quilibet habebat sua placita. Kapit. Wormat. *an.* 829. capitul. *quæ pro leg. §. V.* Kapitul. *Lib. III.* 40. *L. IV. c.* 23. *c.* 57. Dicta verò Centena à centum familiis quibus constabat, ait Du Fresne Glossar. Mihi videtur non familias, sed villas Centenam constituere. Ipse Du Fresne allegat è Tabular. S. Stephani Lemovicensis: *Dedit mansum suum in pago Lemovicino, in Centena Tarninse, villa Ramnaco.* Neque tamen ita origo ad Francos referenda, quia & aliis & prioribus Celtis ea fuerit communis. De Gothis & Sueonibus refert Jo. O. Stiernhök de Jure Sueonum & Gothorum vetusto Lib. I. c. 2. *HÆREDA, districtus sive Comitatus, centum utplurimum villas vel potius colonos continuisse videtur, unde Uplandis & Suedis Cisylvanis HUNDARI non obscura ratione dicta fuit, quæ divisio olim apud Almannos, Francos, & Longobardos recepta fuit, apud quos non minus ac apud nostrates districtus ipse CENTENA (Centuriam rectius dixeris) dictus fuit, & judices ipsi ex eo Centenarii; aucta vero hominum multitudine & dilatato cultu, centena una plures peperit parœcias, unde hodie nec incolarum, nec etiam parœciarum numero inter se districtus illi sunt æquales, quemadmodum nec in Dania aut Anglia, ubi eadem prorsus partium provinciæ & distinctio est & nominatio.*

Deni-

Denique eò etiam facere videtur C. Tacit. de M. G. c. XII. *Eliguntur in iisdem Conciliis etiam Principes, qui jura per pagos vicosque reddunt. Centeni singulis ex plebe comites, consilium simul & auctoritas, adjunt.* Tales Principes erant conditores Legis Salicæ, Salichgastis, i. Salici pagi princeps: Bodogastis, Bodonum pagi, sive Bataneri, princeps, &c. de quo aliàs. Conf. Wehner. O. h. v. Acta Lindav. p. 352.

Tale quid est *das Hochgericht der Zenner zu Berncassel* in Electoratu Trevirensi, cujus descriptionem subjeci *Wehneri Observationibus Pract. voc. Hohe-Gericht.*

[*Center*, centauria. Gloff. Monfeenf. p. 414.]

CENTENARI, Centurio, Tatian. c. XLVII. 1. 4. 8. 9.

CEOL, Keol, Keul, navis species longæ, Ratium, *Vide Du Fresne Glossar. v. Ceola.* Glossæ MSS. ASax. *Celox*, *Ceol.*

Hinc denominatio loci propè Argentoratum navigiis & ratibus destinati ab antiquo, *Keyl*, *Keylerschanz.*

CEPTO: Lex Salic. T. II. §. 10. & T. LXXX. Pronunciandum ùt S, septo, septem. *Septunchunna*, septingenta, *Twa septunchunna*, bis septingenta 1400. *Wendelin. Glossar. v. Chunna.*

CERE, *kere*, cele, ceria, celia. L & R promiscuè priscis sumuntur, ut Kirch, Kilch, &c. Vox vetus Celtica, Celtiberis & Gallis frequentata; Florus L. II. c. 18. de obsidione Numantina, Celiam è frumento potionem ab indigenis appellari. h. e. Celtiberis. Orosius L. V. c. 7. potionem hanc fieri *succo tritici per artem confecto: suscitatur enim illa ignea vis germinis madefactæ frugis, ac deinde siccatur, & post in farinam redacta* (molita, Moltzer) *molli succo admiscetur, quo fermentato sapor austeritatis, & calor ebrietatis adjicitur.* Tacitus de M. G. XXIII. 1. *Potui humor ex hordeo aut frumento, in quandam similitudinem vini corruptus.* ubi voce *frumenti* hordeum contineri non rectè asserit *Du Fresne in voc. Celia.* quum contradistinguatur, sed Triticum potiùs ùt species primaria intelligitur. Scilicet duplex fuit Cere, estque adhuc, aut ex Tritico, & vocatur *Breuhahn*: aut ex hordeo, diciturque *Bier.* adde & speciem ex his mixtam, *Weisbier.* id propriè & compositè *Cerevisia* priscis Gallis dictum, & Celtis Hispanis, *Plin. L. XXII. c. ult.* duobus posterioribus speciebus lupulus intervenit. Et nescio an illud Osorii, *molli succo admiscetur*, eò tendat. Sed vide V. *Hoppfen.* Gregor. Turon. in Glor. Confessor. c. 1. ubi modo Ceria modo Cælia scribitur. Videtur à *Chern*, frumentum, infr. Sed V. inf. Terwe. De Cerevisia incantanta gentili more, Sur. T. 1. Vorburg. Vol. V. p. 619.

CERNLIHHO, libenter: Kero. Prol. p. 16. b. Pronunciandum iterum ùt K vel G, *Gerne* hodie. vid. infr. *Gernl.* & *Kernl.*

CESAR, nomen Julii Cæsaris, Rhyth. de S. Annon. ỷ. 276.

CESSON, ZESSON, ZESSA. Otfrid. III. 14, 112. de Christo:

> *Er gibot then uuinton,*
> *then undon cessonton.*
> Præcepit ventis,
> undis fluctuantibus.

Idem V. 14, 33.

> *Thia zessa drat ih untar fuaz,*
> *si furdir dar on mir ni muaz.*
> Fluctus calcavi sub pedibus,
> quæ porrò tunc sine me nihil potuit.

Idem III. 7, 29.

> *Ther so ist zessonti,*
> *sih selbon missihabenti.*
> Qui sic est fluctuans,
> seipsum non cohibens.

Notker. Psal. LXVIII. 16.

Zessenmacherin, tempestatum conciliatrices. Jo. Keitersperg. Brosaml. fol. 74. b. *das machen etwan die alten Zessenmacherin, die bösen alten Weiber.*

[*Cessode*, fervore. Gloss. Monseens. p. 344.]

Cest, capsis: Glossæ MSS. ASax. Kest.

CH, pronunciarunt veteres Franci, pro quo posteri molliùs H tantùm, quod & ipsum tandem omiserunt: ut Chlodovæus, Hlodovicus, Ludovicus. Chlotarius, Hlotarius, Lotharius, &c. Cham, Ham, Heim.

[CHACHAZZENTES, cachinnis. Gloss. Monseens. p. 410.]

CHAFFE, locus, *Chaffe dero chaliuui*, locus calvitii, Notk. Ps. LXXXIII. 1.

CHAFFEN, vigilare, *die ougen chaffent gagen imo*, Notk. Psal. CXVIII. 82.

[*Zisamane chaftun*, commiserunt. Gloss. Mons. p. 361.]

CHAGEN, veteres, hodie Hagen, mallus, tribunal, locus quo das Gericht geheget wird. Sic malli seu Malbergii tres, ex quorum rebus judicatis Lex Salica fuit congesta in vetustissimo MS. Codice à Viro CL. Steph. Baluzio mihi communicato recensentur, utpote

> Salechagine,
> Bodechagine,
> Widochagine

pro quibus in MS. Regio legitur *Salechagme*, *Bodogagme*, *m* pro *in* scripto, & *UUidochami*: unde perperam vulgati habent Salecheim, Bodoheim & Widoheim. Fuerunt enim Malli publici trium pagorum Francicorum, Saliorum ad Salam seu Isalam, Bodonum, seu Battonum, Batavia, ubi adhuc *Graven Hage*, Mallus Comitis, & Widonum, ad Amasin, cujus ostium latius Widrus hodienum vocatur, teste Altingio *Descript. Germ. Infer.* pag. 132. Etsi Cluverius nomen peculiaris fluvii inter Amasin & Rhenum velit. Vide & Voc. *Gast.* & *Hag.* & Præf ad L. Sal.

CHALA. Hranne chala: lerechala. Lex Salica T. II. De furtis porcorum §. 1. *Siquis porcellum lactantem furaverit, de hranne prima aut demediana, & ei fuerit approbatum: Malberg hrannechala, Lerechala, hoc est unum abelepte: CXX. denariis, qui faciunt*

CHA.

faciunt sol. III. culpabilis judicetur. De *Abelepte* vide supra. Hranne quid sit, etiam suo loco explicatur, scilicet non grex, sed fœtura, quam nos vocamus *einen Wurff*, prima itaque & secunda sive mediana rhanne porcæ, dicta fuit in Malbergio seu foro Francorum *Hranne chala*, itemque *lerechala*, ubi *lere* idem est quod fœtura, h. e. evacuatio uteri gravidi, *ler*, vacuus. *Chala* autem est vilis, uti & hodiernum *Kahl* etiam ita usurpatur. Notum autem est œconomis, primorum partuum fœtus porcinos deterioris esse conditionis nec ad educationem aptos. *Vid. Coler. œconom. Lib. XX. c.* 124. Confer mox *Chalteo.* Lex Salica Tit. XLVII. de Reipus. §. 2. *Reipus hæc chala sinus.* MS. *Reipus III. Colensinus.* ex antecedentibus apparet, hîc significari, vilem satisfactionem factam fuisse, unde mulcta. Chala, vilis, suanis, emendatio. Cæterum *Wendelinus* in Glossario suo suaviter hîc fingit sibi nomina propria Malbergiorum Belgicorum *pag.* 111.

Chalaunen gebeinon, blecchenten beinen, calva ossa, Notk. Psal. XLI. 1.

Chala kibillun, Calvaria, id. Notk. ib. Psal. XLI. 1.

Perichkibilla, idem Ps. CV. 19.

Chalauuer, calvus.

Chaloberge, Calvaria.

Chalauui, calvities, Notk. Psalm. XLVI. 1. LXXXIII. 1.

Chalauuin, calvus, ib.

[*Chalauui*, calvitium. Gl. Monf. p. 333.

Gichalauuit, decalcavit. p. 332.]

Karl der Kalwe, Chron. Könighs. c. 2. §. 146. Carolus Calvus R.

Chalen, passionem aliquam significat, quasi *qual.* Notker. Psal. XLI. 10.

Chelunga, tribulatio, Notk. Ps. XLIII. 18. Ps. LXVII. 26. *in lichamen chalo*, in corporis maceratione.

Chalelicho, anxiè, Notk. Ps. CXVIII. 130. Ps. LXIX. *chellent des rehten muot*, persequuntur animam justi. Idem Psal. LXXV. 6. Et Psal. LXXVIII. 1. *mit cheli nöten*, tormentis cogere.

Fercholen, defecit, Notk. Ps. CXVIII. 81.

CHALAUUN, obripilationem. Gloss. Monf. p. 356.]

CHALB, vitulus, *manigru chalber*, vituli multi, Notk. Psal. XXI. 13. Isidor. c. IX, 4. *chalp fona dheru Judæischun euu*, Vitulus de Circumcisione.

[*Vasal Chalp*, pascualem vitulum. Gl. Monf. p. 326.] *Chalpir urmeri*, Phocæ marinæ. p. 407.]

[CHALCH, *mit chalche tunichot*, calce levigabis. Gl. Monf. p. 326. mit kalche tünchen.]

CHALDEI, Chaldæi. Rhythm. de S. Annon. ℣. 175. *Chaldei die grimmen.*

CHALIMFAN, *Kalimfan*, competere: Kero c. 25. *citi kalimfantem*, horis competentibus. c. 47.

Citim Kelimfanteem, horis competentibus. c. 31.

Uncalimfantom, incompetentibus. (*citim unkalimfantem* horis incompetentibus. cap. 48. legitur.)

CHA.

Ungalimflih, absurdum. c. 65.

Kalimflichan, c. 24. *Kelimflichera*, c. 43. congruam.

Kilimfit, concordet: Kero.

Gilumflih, Otfrid. I. 16, 50. de Jesu puero:

Uuizzi thehemo ana sar.
Thaz uuas gilumflih in uuar.

Sapientia succrescebat ei statim.
Hoc erat congruum profectò.

Idem I. 25, 50. de Spiritu Sancto:

Er uuas Dubun gilih.
thaz uuas so gilumphlih.

Erat columbæ similis.
hoc erat perquam congruum.

[Tatian. XII. 7. *In then, thiu mines faters sint gilimphit mir uuesan.* In his, quæ Patris mei sunt oportet me esse. Ad quæ notat Palthen. pag. 324. Retinuere Germani substantivum *glimph*, quo decentem placidumque agendi modum denotant. Hinc adjectivum atque adverbium *glimpflich*, placidus placide, decens, decenter. Cum primitivo *limphan* consentit AS. *limpan*, pertinere, apud Somner. Unde est *gelimplic*, oportunus, congruus ap. eundem. quod Gallis *pertinent* dicitur.]

Primitivum *Limphit*, congruit, de quo suo loco. v. & inf. Gilumflich.

CHALIP, *chalip sub dupio*, L. Sal. T. XLIV. de eo, qui aliquem in puteum jactavit, qui tamen vivus evaserit. *Lip*, *Lib*, vitam denotat, *dupio*, dussio est, dussen, immergere. Wendelinus Malbergii nomen fingit.

[CHALLOT, effabitur. Gloss. Monf. p. 352. *challunt*, effabuntur. p. 349.]

CHALTEN, kelten, gelten hodie, præstare, valere.

Chalteo, validum, gultig. Sic in L. Salica *branne chala* & *branne chalteo* opponuntur, *Tit. II. §.* 1. & 2. *Si verò in tertia branne furaverit, Malb. branne chalteo. DC. denariis qui faciunt Sol. XV. culpabilis judicetur.* vide supra v. chala.

CHALTA, *chalte*, *chaldo*, *chaltun.* à *chalten*, gelten, propriè præstatio cujusque læsionis, deinde pro ipsa læsione & delicto, ùt *Alchaltua*, læsio totius membri, ut linguæ abscissio totalis, ut loqui non possit, L. Sal. Tit. XXXII. §. 15. tandem κατ' ἐξοχὴν & ob frequentiam olim, Furtum. Lex Salica Tit. II. §. 6. *Varabchalt*, furtum porcellorum, *der Ferkel.* §. 7. *Focichalta*, furtum scrovæ cum porcellis. §. 10. *Exachalt*, furtum sex capitum. *Sonischalt*, furtum gregis totius, §. 11. & passim. §. 14. seq. *Dracechalt*, furtum porcelli anniculi, *vid. Wendelin. Gloss.* p. 192. qui tamen ibidem *branne* & gregem confundit, sed & sibi contradicit, quum *Tertesim* antea pag. 117. non tertiam gregem explicaverat, sed nomen proprium alicujus Malbergi finxerat. Vide mox *Changichaldo.*

Soagne chalte, sugentis porcelli furtum, *t. II. §.* 4.

Thurnichalt, expoliatio mortui aut tumbæ saltem, *thurni*, turricula, pyramis sepulcralis. *t. XVII.* 6. *t. LVIII.* 1. & 3.

CHA. CHA.

CHALDECHINA, capulatio, læsio pedis. *t. XXXII. §.* 9. 10. 11. quæ vel totalis abscissio, *chamin, chaminis, t. XXXII. §.* 2. 5. *gar weg.* vel adhuc pendet, ut curari possit, *fichte, fochte*, à fucht, debilitatio, morbus. t. XXXII. *§.* 1. qua ab amanuensi sæpe confunduntur, unde emendandus *§.* 3. 9. 10. 11. & transponenda hæc vocabula.

CHALT, kalt, frigidus. *In chaltem lantscaffim*, in frigidis regionibus c. 55. Kero.

[*Chaltem, freosantem*, algidis. Gloss. Mons. p. 407.

Chalti frigore. p. 389. torpor. p. 392.]

Ekkehardus junior de Casib. S. Galli cap. x. refert de mendico homine Gallo, contractum se simulante: *At contractus cum aqua sibi lavacri nimis videretur calida, Gallicè rusticè KALT KALT EST, ait. At ille quoniam in Teutonum lingua*, Frigidum *est, sonat. Et ego, inquit, calefaciam, hauistamque de lebete ferventi lavacro infundit aquam. At ille cum clamore horrido: Eya mi kalt est, kalt est, ait. Enimvero, ait ille, si adhuc frigidum est, ego hodie vixero, si tibi illud calefecabo, & hauriens adhuc ardentiorem infudit. At ille bullientis aquæ fervorem ferre non sustinens, oblitus contracturæ citus assurrexit, lavacro exilivit, ad ostium recludendum, ut fugeret, velociter currens cum pessulo aliquandiu luctatur. Sed &* (ille) *hominem ubi deceptorem vidit, titionem ardentem ab igne dicto citius rapiens, grandes sine numero* (excidit vox, fortè *stigmatizationes* vel similis) *nudo infregit.* Goldast. I. Rer. Alem. pag. 42. & 125.

Chaltentiro minno, refrigescente caritate, Notk. Psal. XXIV. 17.

CHAM, *chaim*, haim, haimat hodie. *chamzy*, heimzihen, heimholen, furari. L. Sal. T. XXIV. 3. *Cham zy asco*, furtum navis. Tit. XXXVI. 4. *Trochuuido chamstala*, cervus domesticus inclusus stabulo, qui in sylvam aut venationem nondum missus, *verschlossen im Stall.*

Falcham, defectus patriæ, in specie siquis hominem ingenuum vendidit, qui in patriam, chaim, reversus non est, L. Sal. Tit. XLII. *§.* ult.

Chamestalia vel Chamestasia, heimsuch, Domesticæ pacis fractio, *Hausfridbruch*, L. Sal. Tit. 45. *§.* 1. ubi Cod. MS. Reg. legit: *Besitalio.* V. & inf. *Heim.*

CHAM, camus, capistrum, *Cham prittil*, frenum cum capistro, Notk. Psal. XXXI. 9.

[*Chamo*, camus. Gloss. Mons. 352.]

Kilianus: *kam, kæ-kam, numella.*

CHAM, *Ham*, eluvio, Cham-awen, prata eluvionibus exposita, unde *Chamavi* dicti, ut putat Ampliss. Alting. *Notit. Batav. p.* 44.

CHAMFF, Campus, pugna.

Kero: *Chamffanti, militans. c.* 19.

Chamfheit, militia. c. 2.

Chamfanter militaturus. Prol. p. 16.

Chemfan, militare. c. 58.

Ze chamfanne, militanda. Pr. p. 15. *Einemu Chuninge ist Kichemfit*; uni regi militatur. c. 61. Kero. In omnibus hisce locis Kero de militia spirituali monachorum agit.

[Hinc origo petenda vocabulorum Gallicorum *champion*, duello pugnans, *champagne*, nunc *campagne*, expeditio, *compagnie*, turma cohors. ASax. est *cempa*, miles, & *cempena riht*, jus militare. Palthen. Not. ad Tac. p. 332.] vid. inf. *Kemphon.*

[Gloss. Mons. *chempho*, tiro, p. 402. *chnes vel chemfo.* athletas. p. 413. *chempente*, plectentes. p. 334.]

Chempfer, Chimpher, dicta fortissima natio Danica & Holsatica, quam *Cimbrorum* vocamine Romani expresserunt, *Olaus Worm. L. I. Monum. Dan. c. IX.* Terræ eorum descriptionem idem Lib. V. exhibet. Cimbrica chersonesus vocata, *Plin. L. IV. c.* 14. Conf. idem Worm. *de Lit. Run. pag.* 26. Non placent qui è tenebris Cimmeriis Cimbros repetunt, inter quos & Diodor. Siculus, & è recentioribus *Nic. Petreius Lib. I. Orig. Cimbr. & Goth.* & Prætor. *in Orbe Goth. L. I. c.* 6. Mentionem horum etiam Posidonius Apameensis, Strabo aliique faciunt. Arma, credo & nomen, Romanis primò innotuerunt an. V. C. 640. *Tacit. de Mor. Germ. c.* 37. ante N. C. CXI. quo auctore etiam inter Germanos rectè referuntur, non ad Sarmatas, ut *M. Pretorio in Orb. Goth. L. I. c.* 6. [illegible] rsuasum. Atque cum hi Gallos ac Romanos [illegible] vexarint, ab iis Cimbrorum vox pro Latronibus, ληστὰς usurpatum, auctore Festo. At Plutarchus in Mario errorem commisit, quod Germanos ait Cimbros vocare ληστὰς, quum Gallos dicere debuisset. Conf. *Cluver. Germ. Antiq. L. III. c.* 22. Rob. Sheringham *de Orig. Anglor. c.* 3. *§.* 3.

Champf, species probationis per duellum, judicium campi, *die Sache durch Kampf zu Gottes urtel stellen*, contendere in campo, *Lib. IV. Capitular. c.* 34. per pugnam declarare, LL. Lombard. L. II. T. LVI. c. 35. sqq. Jus Alem. Prov. c. 228. *So mus es GOt scheiden mit Kampf.* Jus Sax. Prov. L. I. c. 63. *Kempegrusse & kempflich grüzzen* vocatur, ubi & leges circa hoc. Jus Weichbild. c. 35. *Einen zu kamphe vaben* vocat. Vide & ibi Glossam.

De hoc judicio secundùm mores veteris Franciæ vide Du Fresne *Glossar. v. Campiones.*

Secundùm mores Alemanniæ veteris vide congesta à Bangerto *ad Arnoldi Lib. II. Chron. Sclav. c.* 24. c.

Fœminas etiam per se hanc pugnam iniisse de jure constat. Jus Municipale vetus MS. Reip. Augustanæ tit. *Von der notnunft.* i. de stupro violento. *Ist aber daz die notnunft nieman gehört noch gesehen hat, Chumt diu fraw und clagt, so sol man dem manne den sie der notnunft zihet dri stunt furgebieten als recht ist. chumt er denn fur, so ist recht, das er bered mit sins ains hant, daz er unschuldig sy. Wil aber diu fraw sines rechten nit und wil ims wern, daz muzz si tun mit ainem Kampfe mit ir selbs lip, also daz der man sol sin begeben untz an den nabel, und sol er in siner hant haben ainen aichinen stab, der ainer daem ellen lang ist, und schebt aun geuert und hantvöllich. so sol diu fraw ain röklin an ir haben und in ir stuchen ainen fustgrozzen stain. Gesigt denn diu fraw dem manne an, so sol man uber in richten, also daz man* in

CH.

in lebendig begraben sol. Gesiget aber der man der frawen an so ist recht das man ir die hant abschlab.

V. supra *Camswig*, in voc. Camf.

[*Chamsscilt*, clypeum. Gloss. Monseens. pag. 408.]

[*Champ*, coronam. Gloss. Monseens. pag. 321.]

CHAMIN, Gamein, communis, publicus.

L. Salic. t. 3, 9. *Chamintheuto*, *tresbellio*, taurus qui de tribus villis communes vaccas tenet.

Ejusdem juris censetur & taurus Regis, *Chamintheuto*, sic enim ex priori §. restituenda lectio. §. sq. 10. pro *chamutheuo*. Nugas Wendelinnas non attendas.

Item idem quod Totum, universum, integrum, *Chaldechina chamin*, totalis abscissio. L. Sal. tit. 32, 2. 5.

CHAMIT, camisium, hodie Hemmet. si fides Goldasto. Rer. Alem. T. 1. pag. 124. V. infr. *Hemide*.

CHAMNI, *Chamnum*, *Chamnin*, capulatio, destrictio, læsio, L. Sal. tit. XXIII. *Chamni*, digiti, manus, aut brachii instrictio.

CHANASUUIDO, gallus gallinaceus, L. Salica, tit. VII, 5. *Si quis gallum furaverit, Malb. CHANASUUIDO, CXX. denariis, qui faciunt Sol. III. culpabilis judicetur.* Est compositum ex voce *Chanas*, *hanes*, hodie gallus, & *Wido*, quod priscis denotavit marem ad coitum pronum. Sic *Trochuuido*, cervus, ibid. tit. XXXVI, 5. Vide Olai Verelii *Indicem linguæ Veteris Scytho-Scandicæ seu Gothicæ*, voc. *Wid*.

CHANCO, caballus, qui carrucam trahit, *Karngaul*. L. Salica tit. XLI, §. 1.

CHANGE, *Gange*, cunnus, cunnagium, vox ex Linguâ provinciali rusticâ in Francicam recepta. Lex Salica tit. XIV, §. 10. *Si quis puellam sponsatam, druthe ducente ad maritum, eam in vias adsallierit, & cum ipsa violenter mœchatus fuerit, Malb. CHANGI CHALDO, VIIIM. denar. qui faciunt Sol. CC. culpabilis judicetur.* Ubi *Druthe* est fidelis & propinquus sponsæ. *Chaldo* seu *Chalta* est furtum, ùt supra visum: furtum Changi, i. e. cunni sive virginitatis sponsæ, stuprum sponsæ illatum. Polydorus Virgilius Lib. 1. de rer. invent. pag. 18. refert: Adyrmachidæ Pœnorum populi, qui ad Ægyptum pertinent, teste Herodoto lib. IV. soliti erant virgines nupturas Regi exhibere, qui quam vellet primus vitiaret. Fuit idem mos apud SCOTOS, ut novam nuptam Dominus loci ante virum comprimeret. Quod nempe institutum post homines Christianos natos turpissimum, Malcolmus III. eorum Rex, Princeps optimus, sustulit, circiter Annum salutis humanæ MXC. constituitque ut nubentes, pudicitiæ redimendæ causâ locorum Dominis numum aureum penderent, id quod hodie etiam servatur. Introduxerat Eugenius Rex. Vid. Menag. Etymol. Gall. voc. *Marquette*. Vocatur & *Jus Cunnagii*. De quo Besoldus *Thes. Pract. voc. Jungfr.*

CHA.

& voc. Lehn. O. Ferrar. v. Marchetta. Ad Sueton. Boxhorn. c. XL. Grot. in Vandal.

Gunde, cunnus, pudenda muliebria, Valesius in Valesianis pag. 74.

CHAPFEN, Kaffen, Exspectare, præstolari. Es. 38, 14. Notk. Psalm. XII, 2. *Ih chapfen din*, Exspecto te. Idem Psalm. CXVIII, 136. *chaphen an die illecebras.* hodie sich vergaffen an was.

Kaffen und wachen, munus personale municipum, vigiliarum. Vid. in G.

[CHAPPELLA, martyria. Gloss. Monseens. p. 375. *Chappello*, martyrii. p. ead. *Chappellim*, patrociniis. p. 383.]

CHAR, HAR, Kar: Cher: Kere: delictum: maleficium, bruch, verbrechen, q. d. verbruch des rechts, perversio juris. Rotulus Curiæ Dominicalis Wratzheim. *quem exhibui Comm. ad J. Feud. Alem. pag. 603.* ait: *So ist verfallen von jeden Kere 30. Schillingphennige.*

II. Satisfactio, mulcta pro delicto. hinc formula libellandi vetus ex charta an. 1425. *Schuldig sin zu keren, zu bessern, und abezudragen und ein wandel darumbe zu dun.* Et vulgaris formula: *kar und wandel thun*, satisfacere. Notk. Psalm. XXXIV, 8. *Den tod kareton sie mir:* morte mulctarunt me. Et Psalm. L. pr. *Diser Salmo uuas Davides chera, do in Nathan.*

[*Chara*, feralia. Rab. Maur. Gloss. ap. Dieeman. qui ex Rittershusio notat: non saltem illa feralia fuisse vocata, quæ ad curas, ritus & officia, quæ mortuis impedebantur, pertinuerunt, verum etiam crimina & scelera, quæ pœnam sanguinis irrogantia, efficiebant, ut homines malefici nova pompa morti ducerentur. In Cod. Arg. *Kar* est cura, sollicitudo. Joh. 12. 6. *Ni theei ina thize tharbane kara vesi:* Non quod cura ei esset egenorum. Joh. 10. 13. *Ni Kar ist ina thize lambe*, non est ei cura ovium. Et quia tempus passionis Christi cum feria pœnitentia, & cura animæ transigendum, hinc dicta est hebdomas passionalis Christi *die Charwoche*, & dies Veneris ejus septimanæ sive emortualis Christi, *Charfreytag*. Mareschal Observ. in vers. A. S. p. 536. *Memini*, inquit, *me legisse in Alstedii operibus* (vid. ejus Encyclop. 11. 454. a. fin.) *diem illam Veneris in qua passus est Christus Germanice dici, ut GUTE FREYTAG, ita KARR FREYTAG à voce KARR, quæ satisfactionem pro mulcta significat. Certe CARE* vel *CARR SUNDAY, non prorsus inauditum est hodiernis Anglis, ruri saltem inter senes degentibus.* A. S. *Cara*, *Care*, cura, curam, sollicitum esse, *carian* curare significat. Hæc Dieeman. Spec. Gloss. p. 122.]

Charchare, carcer, Notker. Psalm. CIV, 20. [*Charchela*, pantirum, ergastulo. Gloss. Monf. p. 407.] v. supra *Carcar*.

Hinc Composita:

Charfrido, quod bis legitur in Lege Salica tit. XX. §. 3. & 4. & nos dicimus *Fridebruch*. Primus textus habet: *Siquis hominem plagaverit, & sanguis ad terram cadit, & ei fuerit approbatum: Malb. Charfrido. DC denar. qui faciunt sol. XV. culpabilis judi-*

CHA. CHA.

judicetur. Sed pro *Charfrido* alii Codd. ut advertit Heroldus legunt *Leodardi*, rectiùs: ejus enim mulcta est hîc expressa XV. Solidorum, Vide tit. X. §. 1. & 5. tit. XII. §. 1. Sed Charfrido tanto plus mulctæ habet, ut ex sequenti cap. patet: *Siquis hominem in capite plagaverit, ut exinde ossa exierint, Malb. Charfrido. MCC. denar. qui faciunt Solidos XXX. culpabilis judicetur.*

Charouueno, *Harouueno*, corruptè, *Charoena.* corruptiùs Charocna, *du Fresn. Glossar. h. v.* Lex Salica tit. LXIV. de *Harouueno.* & §. 2. Malb. *Charouueno.* MCC. den. qui faciunt Sol. XXX. h. e. *Char-ouueno*, mulcta superior, seu major, solidorum XXX. Vel si malis: *Charo-uueno*, fractura fidei. Textus est: *Siquis homini aliquid in tertia manu miserit, & ei per virtutem tulerit.* ubi *virtus* aliâ lectione recentiori per *vim* exponitur. Fit enim hæc delicti species in fraudem legis §. 1. h. t. itemque Tit. XX. §. 10. ubi corruptè legitur: *Chaeroneo.* atque est mulcta ejusdem quantitatis. Eadem lex repetitur Tit. XXXIV. §. 3. & malè ibi legitur: *Chereno*, quod ex prioribus emendandum est. Wendelinus verò uti non potest hîc propter obstantem Rubricam dicti tit. LXIV. fingere aliquod nomen proprium Malbergii: ita infeliciter interpretatur per Verbum *kruenen*, quod nos *greunen* efferimus, i. e. plorare. Loccenius 3. Antiq. Goth. c. VI. In Lege Salica c. LXIV. *Charoena quasi gardzrana, raptus domesticus; cujus vocis ùt sibi ignotæ & mere Gothicæ, interpretationem præteriit in suo Glossario Lindenbrogius.*

CHARDE, ex priori fortè descendens, læsio, abscissio, L. Salic. tit. XXIII. 3. *Chamnin mane charde*, manum super cubitum stringere.

Tit. XXXII. §. 8. *Alachardé*, siquis virilia integra alteri absciderit.

Charuuoche, hebdomas satisfactionis Salvatoris Mundi.

CHARAL, Vir, Notk. Psalm. CXIX. Vid. in K. Notk. Psalm. XCVIII. fin. *Ana Charilis miteslaf*, sine maritali conjugio. Idem Psalm. CXVIII, 163.

[*Charlichera*, maritali. Gloss. Monseens. pag. 408.

Charlom, amatoris. pag. 410. *Charlon, furaukke*, amatores. pag. 409.]

CHAREN, clamare. Notk. Psal. XXXVII, 1. Vid. in H.

Charo, clamor. Notk. Psalm. CI, 6.

Charlib, Notk. Psalm. CXIX, 5. [*Charalib*, lugubre. Gloss. Monf. p. 340.]

[CHARTOM *isarninen*, Cardis ferreis. Gloss. Monf. p. 404.]

[CHASARUN, *zi den chasarun*, ad camaram pastorum. Gloss. Monf. p. 330.]

CHASE, Kæse, caseus.

Chaseuuazzar, serum. *Kero.* Schetten, Molcken, Kæsewasser.

[Gloss. Monf. *Sinauuerpili*, i. *chasa*, formelas casei. p. 326. *Chasivuazer*, serum. p. 400. *Chasiuuassar*, tenucla. p. 413.]

CHASSE, *Chazze*, Hatze, Venatio. Vid. du Fresne Glossar. voc. Caciare, & Chacea.

[CHASTARI, inclusorem. Gloss. Monseens. p. 337.]

CHATTEN & CHATILONNIS, V. mox Cheden.

[CHAUFAN, comparari. Kero. c. 55. hodie *kauffen. Kaboloteru, odu Kaeiscoteru unprutti, des man chaufta odo pinam*, rescisso contractu. Gloss. Monseens. p. 402.]

Choufennis, mercatores. v. inf. *knebt*, & *chouf.*

CHAUH, cornix. *Cauha.* L. Alem. c. ult. §. 13. hodieque Anglis *Chaub* & *Choub*. Vid. Speelman. *Glossar. voc. cauha.* Belgis graculus, monedula. Sax. *Kaycke*, Gallis *Gay*, & *Guay*, Kilian.

CHAUKEN, *Chauci*, populus Germaniæ nobilissimus olim, quique magnitudinem suam maluerit justitiâ tueri, sine cupiditate, sine impietate, quieti secretique nulla provocarunt bella: nullis raptibus aut latrociniis populantur, Incepit à Frisiis, partem littoris septentrionalis occupavit, omnium gentium Occidentalium lateribus obtensa, donec in Cattos usque sinuetur. Immensum terrarum spatium. Tacitus *de M. G. cap.* 35.

Minores Chauci ad Rhenum seu Occidentem versus tenuêre Ostfrisiam, Oldenburgum & Westphaliam. *H. Conring. de Ant. Stat. Helmstad. pag.* 70. ab Amasi usque ad Visurgim.

Majores à Visurgi ad Albim: Brema, Verda, Hildeshemium, Lyneburgum, Brunsvicum, Halberstatum, Magdeburgum, Marca vetus Brandeb. fortè ad Salam usque. *H. Conring. d. l.*

Quintilii Vari tamen tempore & Germanici Cæsaris Cherusci eripuerunt terras Visurgi adjacentes, Westphaliam & Brunsvicensem terram.

In Tabula Peutingeriana *Chaicorum* mentio, h. e. Chaucorum. *M. Velser. ad illam pag.* 728. Claudianus *Caijycos* ad Albim canit.

Suppressi à Thuringis, *Witichind. lib.* 1. Coaluisse cum Saxonibus Inferioribus, ubi adhuc Lingua Chaucica, ait *H. Conring. d. l. pag.* 96. In Francos abiisse, Vorpurg. T. 1. pag. 368. add. Vol. 3. pag. 283. Vol. 7. pag. 22.

Vox in Saxonia reliqua *ein Chauke*, homo iners, ignavus. *Vid. Goub.* Idem ergò contigit Chaucis, quod de Cheruscis *Tacitus de M. G. c.* 36.

„ Qui olim boni æquique Cherusci, nunc inertes & stulti vocantur. „ *Jauch* Alemannis Cuculus, *Vid. Observat. meam ad Königsh. Chron. XVII.* speciatim Cornutus, Leno. *Gauch*, *Gek*, Cogcio, Stolidus, insanus. *Goucha*, stulti. Notk. Psalm. XCIII, 8. Capitul. Caroli M. An. 789. c. 77. Glossar. Pithoei. Amerbach. Epit. Constit. Carol. pag. 256. Kilianus: *Guych*, *Guygh. vetus. Fatuus. Guych*, *Guygh. Holl. i. guyse. Sanna, irrisio, jocus. de guygh nae steken. Holl. & guyse setten. Guychelen, joculari, scurrari, ineptire, nugas agere, dexteritate quadam decipere, præstigiis falle-*

CHE.

fallere. Germ. Gaugklen. Ital. jocolare. Anglis : juggle. Vid. supra *Caucular.* & infra *Geac.* Contrà Cl. Alting. *Notit. Batav. pag.* 42. Chaucos à genio ipsius gentis denominatos autumat : Germanos enim *Kautzen* vocare viros Antiquâ virtute & fide &c.

CHAZZONSO, mit chraphon, torqueo ungulis. Notk. Psalm. CXVIII, 161.

Kilianus : *Kassèren, quassare, frangere.*

CHEDEN, vocare, nominare, appellare. Notkerus *daz Greci chedent Symbolum, daz cheden wir Gewerf.* quod Græci vocant, Symbolum, id vocamus nos G.

Chit, dicitur. Roudepert. S. Galli Epist. VII. *thaz chit*, hoc significat : *das heist.* Notker. in Psalmis passim.

Qhueden, idem notat. Kero : *Qhuedan*, dicere. c. 3. 9. *Qhuad*, ait. Prol. dixi. c. 2. *Quad*, dixit. *Quad ih*, dixi. *Qhuidu*, dicam. *Qhuidit*, dicit, Prol. *qhuede*, dicat. Prol. *Keqhuetan*, dicatur. c. 4. (Goldastus vitiose legit *keqhuetun*) *Qhuedenti*, dicens, Prol. clamans. *qhuedentemu*, *qhuedenteru*, dicente. Prol. *Pilad qhuedan*, verbi gratia. c. 24. *piladi qhuueden*, verbi gratia. c. 63. *Qhuuidit*, dicit. c. 5. *Qhuedant*, dicunt. c. 1. 13. *Qhuuedant*, dicunt. c. 4. *Quaedu dir*, dixi tibi. c. 16. *Qhuedamees*, diximus. c. 3. *Obano qhuatumes*, supra diximus. c. 11. 43. *Qhuuede*, dicat. c. 3. *Qhuuidit*, dicit c. 5. dicitur. c. 6. *Qhuuedanti*, dicens. Prol. *Qhuuedent*, clamans. Prol. *Qhuedentes*, dicentis. Prol. c. 1. *Quhedentes imu*, dicentes ei. Prol. *Qhuedente*, dicentes, Prol. *Deu salmun za qhuedane sint.* Psalmi dicendi sunt. c. 17. *Za qhuedane*, dicendum. c. 9. *Za qhuedanne*, dicenda. c. 18. *Qhuadih kehalte uueka mine*, dixi custodiam vias meas. c. 6.

Kiqhuetan ueeran, dici velle. c. 4. (Goldast. vitiose *kiqhueran.*) *Ist Kequetan*, dicitur. c. 2. *Keqhuetan ist*, dictum est. c. 7. *Kichuetanem*, dictis. c. 9. *Kachuetanu verse*, dicto versu. c. 9. *Chuuettan*, salutatis. c. 53. hactenus Kero.

[His adde ex eodem. *Sin kagbuetan*, dicatur. c. 13. *Si kachuetan*, dicatur. c. 11. (haud dubie legendum *Kachuetan.* ut c. 10. *sin Kacheutan*, dicantur) *Kachuetan ist*, dictum est. c. 10.

Keqhuuetaner, dicitur. c. 43. *daz ist keqhuetan*, quod dicitur. c. 2. *uuarlibhor Keqhuetan*, verius dicatur. c. 4. *Keqhuetan ist*, dictum est. c. 7. *Demu keqhuetanemu*, quo dicto. c. 25. conf. c. 42.

Si Kichuetan, dicatur. c. 12. *Kichuetanemu* dicto. c. 11. *dem kichuetanem*, quibus dictis. c. 9. *obano Kichuetan ist*, supra dictum est. c. 10. *Ubiri Kiqhuetana*, supra dictam. c. 58. *Kiqhuit*, sententiam. c. 25.

Za obana Kaqhuetunen, ad supra dictas. c. 8. *Kaqhuit*, sententia. c. 55. *sint keleisinit Keqhuuit*, imitantur sententiam. c. 5.]

Qui, Dic. *quethe*, dicat, *quat*, dixit : Glossæ Lipsii. qui addit : *Nobis mansit geminatione vitiosum, quetteren.* Kilianus : *Quetteren, garrire, ineptè loqui, strepere, obstrepere, argutari. Quetten & quaden veteres Teut. dixerunt pro loqui, teste Otfrido.*

CHE.

[Apud Isidor. *Quhad*, dicit, dixit, sæpius occurrit, ut & ap. Tatian. 11. 8. *Quhedhendi*, dicens. *Quhedhendemu*, dicente. Isid. IV. 5.

Fuit hoc vocabulum usitatissimum olim populis Septentrionalibus. De Gothis vid. Cod. Ulph. & Gloss. Jun. v. *Quitan.* A. S. est *cuuethan*, uti ex Somn. Dict. patet. Anglis *quoth*, *quothi*, dixi. *quoth he*, dixit ille. Ap. Germaniæ inferioris incolas v. *quaden*, est garrire, *quetelich*, querulus. Palthen. Not. ad Tat. p. 282. In quo Tatiano *giquetan ist*, dictum est. *Ih quidu*, ego dico : sæpius occurrit. v. c. 26. 1, 2. c. 28. 1. c. 29. 1, 2. & sqq.]

Quis, dicis.

Otfrid. IV. 19, 104.

Giduan ih thih es, quad er, uuis,
Ih bin iz rehto ther thu quis.

Facio ego te hujus, dixit, certiorem,
Ego sum is verè quem tu dicis.

Quit, dicit, nominat.

Otfrid. III. 22, 106.

Thaz giscrib iu thar quit.

Scriptura S. eos sic vocat.

Quitilonti, enarrantes.

Otfrid. V. 9, 9.

Sie fuarun, quitilonti,
thie armiluchun dati.

Ibant enarrantes
tyrannica facinora.

Quattan, de matre infantem alloquente, vocitante, blandiendo.

Otfrid. I. 11, 79.

Joh muater thiu nan quatta.
Et mater quæ Ipsum alloquebatur.

Idem I. 9, 15.

Thaz sie es ouh giquattin.
Ut ei quoque abblandirentur.

Idem IV. 4, 35.

Zi Kuninge sie nan quattun.
In Regem ipsum proclamabant.

Quhide, sententia, textus, sermo. Isid. contra Jud. c. 3, 5. *In heiligim quhidim*, in sacris eloquiis : Isid. c. V. §. 6. [*Mit dhemu dhrisaldi quhide meinidon.* Trina repetitione proclamant : scil. Seraphim, Jes. 6. Sanctus, Sanctus, Sanctus. Id. c. IV. §. 7.]

Enquethen, *inquaden*, vicissim clamare, respondere.

Otfrid. IV. 4, 111. de turba sequente Salvatorem introeuntem Hierosolyma :

Thaz selba ingegin ouh inquad
thiu aftera beriseaf.

Hoc idem econtra etiam reclamabat
sequens cohors.

Et cap. seq. ℣. 123.

Thaz selba thaz thie sungun
thie tharfora giangun,
Thaz selba inquad in uuara
thiu aftera fuara.

 Id

CHE.

Id quod illi cantarunt,
qui præcedebant,
Idem reclamarunt ſanè
ſubſequens turba.

Willer. in Cant. Cant. c. 2, 16. *Wanda* (uuant) *ich mines ſponſi genatha verſteen* (gnada verſten.) *in ſuero vocatione, admonitione & promiſſione: nu willon ich himo thero genathan enquethen mith willegero geborſamegheyd.* (nu uuil ih imo der gnadon enquedan, mit willigero gehorſame. ita noſtra editio) Verſio Belgica: *So wil ic hem dier genade quiiten met gewillige gehorſaemheid.* Et annotator: *Enquethen, i. e. vergelten, betalen, Unde nobis manſit quijten, h. e. ſolvere, liberare, redimere, ſatisfacere, & per metaphoram, gerere aut repræſentare, ut loquuntur.* At Fr. Junio hæc non videntur placuiſſe, unde ipſe notat hic: *Enquethen, Non ſatis capio quid ſit verbi.* Atque *quiten* verbum huc non facit, eſt enim è Latino, quietare, quitare, ut rectè obſervat Kilianus Etymol. Teut. Hoc igitur dicit Willeramus: *Cùm ſponſi mei gratiam cognoverim in ſua vocatione &c: nunc volo ei pro hac gratia referre gratias promto obſequio.*

[Scherzius in Not. putat, *enquedan* eſſe ab *en, ent, ant, int*, quæ particula viciſſitudinem, relationem ad aliud quid, factum e contrario exercitum, notat, & *quedan*, dicere; ut idem *enqueden* ſit, ac *reſpondere*, ceu in latina formula dicitur. *Gratitudo tua reſpondit beneficentiæ*, ut ſenſus ſit h. l. Eccleſiam DEI velle in poſterum gratiæ DEI reſpondere lubenti obſequio.]

Notkerus *Inchit*, pro refertur, correſpondet: Pſalm. XII, 4. LXXVII, 4. LXXIX, 5. 6. Pſal. LXXX, 3. Pſal. CI, 23.

Recchedа, expoſitio, Notk. Pſalm. LXXIV. 4. v. infra ſuo loco.

Undarquheden, interdicere. Iſidor. c. V. §. 7. *Chiuuhreinida dhazs undarqubedene chibot.* violavit interdictum præceptum.

[Loquendi hunc uſum retinuere Germani, quamvis mutato verbo, dicuntque nunc *unterſagen*, interdicere, vetare. Palthen. Not. ad h. l. p. 410.]

Widerchedung, contradictio, Notk. Pſalm. LXXX, 8.

Wolaqueti, benedictio, ſalutatio. Tat. III. 3. v. infra ſuo loco.

Ze guote quaten, benedicere. Notker. Pſalm. LXXXIV, 2. *ze guote gechattoſt tu dina erda.* benedixiſti terram tuam.

Chatilonnis, gratulatio, Notk. Pſal. XXVI, 6.

Gothis *Quotgan, gaquotgan*, objurgare, Marc. X. 48. Luc. 4, 35.

CHEH, chech, vide Q.

Chebprunnen, vivi fontes, Notk. Pſal. XLV, 5.

Checbe ſteine, vivi lapides, Notker. Pſalm. CXXI, 3.

CHEIN, kein, nullus. Willeram. in Cant. Cant. p. 135.

CHEISER, Cæſar, Notk. Pſalm. XXXIV, 20. LVII, 7. XCIII, 4.

Romcheiſer, Romanus Cæſar, Notk. Pſalm. LXXV, 2.

CHE.

Cheiſertuom, Imperium, Notk. Cant. Annæ, fi.

[*Cheiſarlibba pimeinida*, Decretum imperatorium. Gloſſ. Monſeenſ. p. 334.]

[CHELDVURZ, vel cliba, lappa. Gloſſ. Monſeenſ. p. 414.]

CHELEN, quelen. vid. Chal.

Cheli tuon, affligere. Notk. Pſalm. XVI, 9. irruere, torquere, punire. Id. Pſalm. XXXVI, 28.

CHELIH, calix, *Stouf chelih*, Notk. Pſalm. LXXIV, 9.

[CHELISILI, *fochili*, caliculas. Gloſſ. Monſ. p. 413.]

[CHELLA, trulla. Gloſſ. Monſ. p. 344.]

CHELLER, cellarium: promtuarium. Notk. Pſalm. CXLIII, 13.

Notk. Pſalm. LXXX, 1. *in ole chellire*, in gemellarium, quod vaſis genus eſt, Auguſtinus hic. Du Freſne Gloſſar. voc. *Gemellar.*

In Gotes chellerſaz, in apothecas Domini, Notk. Pſalm. LXXXIII, 3.

[*Chellara*, apothecas. Gloſſ. Monſ. p. 331. 335. apothecæ. p. 343. Præteriola, *chellara*, à prætereundo, quia ſtant in medio navium, hinc & inde prætergradiuntur. p. 340.]

CHELON, refrigerare, külen. Notk. Pſalm. X, 6. *Er regenot uber ſie, daz ſie chelot*, pluit ſuper eos, ut refrigerentur.

CHELTEN, vid. K.

CHELUUN, gulæ, c. 1. Kero. hodie kähle, gurgel.

Chela, chila, guttur. Notk. Pſalm. V, 11.

CHEMH, caminus, feuereſſe, Jus Auguſtan.

CHEMIN, vox Celtica, Gallica, *Berger. L.* 3. *de Viis Roman. c.* 49. Via media inter regiam LXIV, pedum, & minorem pedum XVI. ſcilicet pedum XXXII. Vide *du Freſne Gloſſar.* & infra v. Straſſe. Convenit origo vocis cum Teutonico *komen*, viâ quâ venitur.

[CHENCILISCEN, uncialibus. Gloſſ. Monſ. p. 346.]

CHENETE *meleuue*, conſparſio, Notk. Pſalm. LXXXI, 1. kodie Kneten, terram mollem aqua conſpergere. v. infr. *Melm.*

CHENGISTO, Hengeſt hodie, caballus ſpathus, L. Sal. tit. XLI. §. 2. i. ſpadatus, caſtratus. Secus ac hodierna ſignificatio. V. *Gawl.*

CHENUN, mulier: uxor. Otfridus in Pſal. I. *So Adam teta, do er dero chenun rates volgeta uuider Gote.* i. ut Adam fecit, cum mulieris conſilium ſequutus contra DEUM. Notk. Pſalm. XL, 4.

Die mit andern chenont ligen, adulteri, Notk. Pſalm. XLIX, 18.

Quena, idem. Fragment. de muliere Samaritana apud Lambecium L. 2. Bibl. Cæſ. c. V. p. 383. *Quam fone Samario ein quena.*

Otfrid. I. 4, 99. Zacharias ad Angelum:

Joh diu quena minu
iſt kindes urminnu.
Et uxor mea
eſt effœta. Ibid. ℣. 57.

Idem

CHE.

Idem I. 5, 124. de Elisabetha & Johanne:
So fur ira bi uuorolti
nist quena berenti.

Qualem ante ipsam in mundo
non est mulier enixa.

Tatian. c. 2, 1. Itidem de Elisabetha dicitur, quod fuerit Zachariæ *Quena*.

J. Lipsii Glossæ: *Quena uxor.* ubi addit Lipsius: *Anglis hodie Regis uxor*, ἐξόχως, *sive Regina.* ibi Somnerus: *Distinguimus Angli inter Queen & Quean; posteriore, scortum, meretricem; priore, Reginam, Regis uxorem intelligentes. Ortu verò & origine vox eadem, Quen scilicet quod uxorem sive mulierem signat, ut Ealdquene, aniculam. Quamvis enim consuetudine Queane in malam partem transierit apud neotericos, olim tamen secus, nisi Hor præposito quasi uxor vel mulier pretio conducta.*

Idem mos & Danis olim. *Kona*, *Kunu*. Ol. Worm. L. V. Monum. Dan. p. 339.

Gurmr Kunugr gerdi kubl dusi eft Turui
kunu sina Tannarker but.

Gormo Rex posuit tumulum hunc Thyræ
conjugi suæ Daniæ ornamento.

Vid. Fr. Jun. ad Willeram. in Cant. Cant. p. 262.

Th. Marschall. Obs. 2. ad Version. Anglo-Sax. N. T. p. 513. Ego incidi, inquit, in MS. libellum, in quo hæc occurrebant ex Edda, celeberrimo illo Borealium Mythologo, allegata:

Thesr Othin h. mikin spadom.
Kona bans bet Frigida
er vir kaullum Frig &c.

Quæ Latinè reddebantur:

Hic othinu habuit multa vaticinia.
Uxor ipsius vocabatur Frigida
quam nos appellamus Frig.

Einkunne, uxoratus.

Otfrid. I. 4, 8. de Zacharia:

Zi hiun er mo quenun las,
So thar in lante situ uuas.
Uuanta uuarun thanne
thie Biscofa einkunne.

In matrimonium sibi uxorem elegerat,
ùt isthac in regione mos erat.
Namque erant tunc
Sacerdotes uxorati.

Conf. Ol. Verelii *Ind. ling. voc. kona. kuenna.* & *ad Hervarar Saga*. p. 119. ibi: *bodie Queane meretrix est.*

[Singularia vocis *Quina* fata deprehenduntur. Primo ea mulierem qualemcunque denotavit, nuptam innuptamque. De innuptis v. Otfrid. I. 4, 5. præter. I. 5, 124. Conf. Gloss. Goth. in *quino*. Consentit cum Gothica lingua Islandica. vid. Runolph. Jon. Diction. in *Kona* itemque Suecica moderna, qua *quinna*, virginem quoque denotat. vid. Diction. Joh. Petr. Deinde nuptis vox illa propria est reddita. v. Otfrid. I. 4, 17. in Cod. Ulphil. Luc. I. 15. Tandem specialissimus vocabulo huic significatus inditus, in utramvis partem, id quod in honore & ignominia fœminei sexus extremum est denotans, ut aut Reginam, aut scortum exprimat. v. Lex. Anglic. voc. *Queen* & *Queane*. Conf. Diction. Belg. v. *queene*, quæ & iuvencam significat. Palthen. Not. ad Tat. p. 279.]

CHE.

CHENISSEN, vid. Chnussan.

CHENON, *Kechenont imo den weg*, facite ei iter, præparate viam, Notk. Psalm. LXVII, 5. Sed kecheront legendum videtur, de quo mox.

[CHENZILARUN, commentariis. Gloss. Monſ. p. 327.]

[CHEPISOTH, pellicatum. Gloss. Monſ. p. 322. hodie *Kebsweib*, pellex. v. inf. *Kebisen*.]

CHEREN, keren. vertere.

[Gloss. Monſ. *Cherio*, scopabo. p. 333. *cherienter in pesamin*, in scopa terens. p. 334. *cherit*, tendit. p. 325. evertit. p. 394. *cherret*, delectatis. p. 354. *cherrenter*, garriens. p. 369. *cherrentiu*, stridentia. p. 341.]

Otfrid. V. ult. ỷ. 109.

Cheri oub thir in thrati
in muat thio uuoladati.

Verte etiam tibi studiosè
in animum illa beneficia. i. animadverte.

Uuelcherun, bene versum. Notk. Psalm. VII, 13. de arcu Domini, *unde uuelcherun getan habet*, & bene directum fecit. Pro quo vulgata: *paravit.*

Nah in sameliche cherendo, post se quosdam vertentes, Notk. Psalm. LXXVIII, 7.

Hara pecheret, conversus: *dana becherit*, adversus, Notk. Psalm. LXXXIX, 13.

Becherida selon, conversio animarum, Notk. Psalm. XVIII, 8.

Chere, de arte agitandi quadrigas in Circo, Notk. Psalm. XXXIX, 5. *uuieo gehörig tiu imo sint alles cheres.*

CHERECHETO, L. Salic. 3, 7. de tauro gregem ducente: *Siquis taurum, qui gregem regit, & nunquam vinctus fuit, furaverit, Malberg. CHERECHETO. MDCCC. den. qui faciunt Sol. XLV. culpabilis judicetur, excepto Capitale & delatura.* Est lectio vitiosa pro C substituendum T: *Cheretheto* vel *Here-theuto*, hodie Herd-ochs. Sic tit. 3. §. 9. & 10. *Chamintheuto*, Gemeinochs.

CHERN, vide *Chorn*.

CHERUSCI, V. Harz. & Vorburg. Vol. 3. p. 282.

CHERVIOBURGE, exponitur in Lege Salica Strioportius. *tit. LXVII. §.* 1.

De Herburgium.

Siquis alterum Chervioburgum h. e. Strioportium clamaverit, aut illum qui inium (al. æneum) *dicitur portasse ubi Strias concinant: & eum convincere non poterit, MMD. den. qui faciunt Solid. LXII. & dimidium, culpabilis judicetur.* Ubi *Strioportius* est qui Striis sive strigis, sagis, opem portat: *Hexenmeister*, quod quidem quoad verba non interpretatur vocem Francicam Cherviobur-

gum,

CHE.

gum, quum nec *burgum* portare notet, nec *Chervio* vel *Her*, strigam: sed quoad effectum & quantitatem mulctæ eadem res eademque est injuria & calumnia, si crimen non probetur. Est autem *Chervioburgum* & contractè *Herburgium* vox composita ex *Cher* sive *Her*, heer, multitudo exercitus, & *Vio*, *Wibo*, sacer, & *burgum* vel burge, civis, socius. *Chervioburgum clamare* est aliquem inculpare, quod socius sit multitudinis istius sacræ, quam describit Aurel. Augustinus *Lib. de spiritu & anima cap. XXVIII.* qui locus ad canonem Concilii Ancyrani (qui etiam generatim de his tractat, & in Addit. II. Capitular. Carol. c. XXI. allegatur,) adscriptus fortè, unde & Regino *L. II. de eccl. discip. c.* 364. & ex eo Burchardus & Gratianus *Cau.* 26. *q.* 5. *c.* 12. ad illud Concilium retulisse videntur.

Nempe quasdam sceleratas mulieres retro post Satanam conversas, dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductas, credere se & profiteri, nocturnis horis cum Diana paganorum dea & innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multa terrarum spatia intempestæ noctis silentio pertransire, ejusque jussionibus velut Dominæ obedire & certis noctibus ad ejus servitium evocari. — innumeram multitudinem hâc falsâ opinione deceptam, hæc vera esse credere, & credendo à recta fide deviare; & in errorem paganorum revolvi, cum aliquid divinitatis aut numinis extra unum DEUM esse arbitretur. Atque in hac opinione etiam Francos fuisse testatur hic textus, dum præsupponit, crimen hoc inculpatum, in veritate facti probari posse: id quod nec mirum, cum Lex Salica in gentilitate Francorum condita, nec in revisione christiana omnia recisa. Recentiores ùt Gratianus adjungit Dianæ *Herodiadem*. Memini mulierculas Misnenses vocare *die Fraw Hulle*. Et ùt gentiles hunc Dianæ exercitum dixerunt *Here uibo*, exercitum sacrum, ita nostrates appellant *das wütende heer*, & multa adhuc de eo fabulantur. Wendelini interpretatio non est ad grammaticam analogiam, nam *Chere* & *boer* sive *bure* pronunciatione & notatione longissimè differunt.

Magis autem huc facit HERA Saxonum, de qua Gobel. Persona Cosmodr. Æt. VI. c. 38. *Quod Hera colebatur à Saxonibus videtur ex eo, quod adhuc quidam vulgares recitant, se audivisse ab antiquis, prout & ego audivi, quod inter festum Nativitatis Christi & Festum Epiphaniæ Domini, Domina Hera volat per aëra, quoniam Junoni apud Gentiles aër deputabatur. Et quod Juno quandoque Hera appellatur, & depingebatur cum tintinnabulis & aliis, dicebant vulgares, prædicto tempore Vrowe Here seu corrupto nomine Vro Here de vlughet. & credebant illam sibi conferre rerum temporalium abundantiam.* Hinc credo illud *Herodiadis* cognomen. Conf. Kilian. v. *Vaerende wif.*

[CHERVOLLA, Cerefolium, Gloss. Monf. p. 414.]

CHESCIDO, trahendi notionem habet. ketschen Alemannis nostris.

CHE.

Ala Chescido, furtum per casam alienam inscio hero, pertrahere. L. Sal. Tit. XXVII. fi.

CHESTIGA, castigatio. Vide K.

CHEVER, SVNCHEVER, bruchus, Notk. Ps. CIV. 34.

[CHEVUIN, cavea, Gloss. Monf. p. 334. *Chevium*, caveam. p. 355. hodie *Kefig*.]

CHEZZEL, lebes. Notk. Psal. CVII. 9.

[*Chezil*, lebetem. Gl. Monf. p. 325. 349. *chezila*, lebetes. pag. 339. *chezili*, caldariolum. p. 325. Hodie *kessel*.]

CHIBOT, v. *Biten*, jubere.

CHIBREVIDO. v. *Brief*.

CHICCON. vid. *Quik*.

CHIDEDA. vid. *Duen*.

CHIDHUHIT. vid. *Duab*.

CHIDUUINGU. v. *Duingen*.

[CHIEL, celox Gloss. Monf. p. 400.]

[CHIERUN, branchiam. Gl. Monf. p. 358.]

CHIFEHTE. v. *Fehta*.

CHIFORABODOT. v. *Bot*.

CHIHLOSE. v. *Hlose*.

CHIHORIE. v. *Horran*.

[CHIHRIA, cicer. Gl. Monf. p. 400. *giroupta chihhurium*, frixum cicer. p. 327.]

CHILIHSAMONO. v. *Lich*.

CHILIHHAN, imago, similitudo. Isid. III. 4. v. *Lich*.

CHILOTZSSOM. socii, consortes, *genossen*. Isid. III. 2. à *Loz*. quod vid. inf.

CHIMANACFALDIT. v. *Faldan*.

[CHIMO, germen. Gloss. Monf. p. 405.]

CHINA, pes, vid. *Chaldechina*.

CHINAMNO. vid. *Namun*.

CHINEN, germinare, pullulare. Jerem. XXIII. *Ih aruuecchu Davide rehtuuisigan chinnun*, suscitabo David germen justum. ap. Isid. c. IX. 2. an legend. *chinum*? Inde tamen reliquum *keumen*, germinare. *Chimen*, generationes aut germina apud Notk. Psal. LXIV. 11. Glossæ veteres: *Chinit*, pullulat. *Chinint*, frampringant, promunt. Gothis: *keinan*, germinare. *uskeinan*, idem Marc. IV. 27. & c. XIII. 28.

Inde *Chindon*, fructificare, fructus colligere, Notk. Psal. CVI. 37.

CHIND, kind, filius, filia: Infans. Kero. *chind*. puer. c. 59. infantes. c. 45. pueri. c. 63.

[*Des chindes*, pueri. c. 59. *Slah chind dinaz kertu*, percute filium tuum virga. c. 2. *prinkit chind sinaz*. Offert filium suum. c. 59. *Nohbainu untruida pilibe chinde*, nulla suspicio remaneat puero. cap. cit. *Entfiangut atum zeuunske chindo*: accepistis spiritum adoptionis filiorum. c. 2. *chindo*. infantum. c. 31. filiorum. Prol. *Siniu chind erurerbe*: suos filios exhæredet. Prol. *Chindum minnirin aldre*, pueris minore ætate. c. 39. conf. c. 63.

Gloss. Monf. *Chind*, liberi. p. 325. *chind arperanti*, partum edens. p. 405. *chindespeine*, à puero. p. 365. *finero chindo chindo*, filios nepotum suorum. p. 358.]

In chindebette, in puerperio: Notk. Psal. LII. 1. LXXVII. 64.

Etiam de majorenni, Otfr. IV. 6, 36. de Rege faciente nuptias filio: *Sinemo*

CHI.

Sinemo lieben manne,
themo einigen kinde.

Suo dilecto viro,
unico filio.

Chindun, alumnis: Kero Prol.

Folgenkin, satellites: Notk. Psalm. IX. 4.

Chindiske, adulescentes: Kero. c. 63. Forma vetus Confessionis: *Thurub min Kindisgi*, per infantiam vel pueritiam meam. Otfrid. I. XI, 74. de S. Maria Virgine:

Tho bot si mit gilusti
thio kindisgun brusti.

Tunc præbebat cum voluptate
adolescentiæ ubera.

Chindesceman, juvenes, Notk. Psal. CXLVIII. 12.

[*Chindslecco*, parricida. Gloss. Monf. p. 384.]

Glossæ MS. ASax. *Gecyndilican*, genuino.

CHINDIG, KINDIG, tenax, avarus. Chron. Friburg. pag. 23. de Berchtoldo Duce Zaringiæ, electionem in Imperatorem recusante: *Er were also karg und so kindig, das er kein gelt ausgeben möchte*: ipsum esse adeò avarum & tenacem, ut nullam pecuniam erogare vellet.

CHIND pro Chund, quod vide.

CHINISTI, venia. Isidor. cont. Jud. c. V. 7. *Mahti chigarauuan zi chinisti.* reparari possit ad veniam.

[Germani nunc substantive *gunst*, & in adjectivo *günstig*, dicunt, favor, favens, consequens autem veniæ impetratæ pristini favoris integratio est. Palthen. not. ad h. l. p. 411.]

CHINN, mentum.

[*Chini*, molas. Gl. Monf. p. 347.

Chennizand, (leg. *chenvizan*.) molarem dentem. p. 324. *chennizeni*, molares. p. 343.]

Chinnbaken.

Chennibahlon, maxilla. *Keslagene chinnibahlon keheen iob andran*, percussi maxillam, præbent & aliam. Kero. c. 28.

Chinnezenne dero leuuon, molæ leonum, dentes molares, Notk. Psal. LVII. 7.

[CHIPHUN. Humeruli, (leg. humerali.) Gloss. Monf. p. 328.

Chivun, humeris. p. 340.]

CHIRADO, consiliarius, Ef. IX. ap. Isid. c. V. 2.

[CHIRAHHODA. Isid. c. II. 2. *Christes chiburt huuer sia chirahhoda.* Generationem Christi quis enarrabit? Proprie assequetur enarrando. Palthen. Not. p. 399.]

CHIRIC, Kirche, templum, ecclesia. *Fora turim des Chiribchun*, ante fores Oratorii. Kero. c. 44. *Uzzana Chiribh piliben*, foris auditorium remaneant. c. 43. *in chirichun.* c. 11. *in chiribhun.* c. 38. in auditorio. Formula vet. Confessionis: *Thaz ih ci chirichun ni quam.* quod ego ad Ecclesiam non veni. Walafridus Strabus de reb. eccles. c. VII. *Ab ipsis autem Græcis Kyrch à κυριακὸ accepimus. — Kyriaca i. e. Dominica à Domino nuncupatur: quia Domino Dominantium & Regi Regum in illa servitur.* J. Lipsius à Circo petit, quod in circi formam veteres Ecclesiæ ædificatæ. *Vid. Du Fresne Glossar. v. Dominicum. Ecclesia.*

[De Origine vocis *Chiric*, *Kirche*, prolixe egit Diecmannus peculiari Differt. & in Spec. Gloss. p. 93. sqq. Scilicet quum Isidorus latinum nomen Ecclesiæ *Chiriibhun* cujus casus rectus est *Chiriibba*, ab eodem quoque usurpatus c. 9. §. 4. transtulerit, idem postea alii fecerint, qui altero i extruso, *chiribhun*, scripserint, hanc vocem ex tritissimo Francis augmento syllabico *chi*, & *ribbe* regnum, coaluisse statuit, quo Ecclesia regnum Christi ἐξοχικῶς insigniatur. Hinc nostrum *Kirche* & Sax. *Kercke* deductum. Angl. Sax. τὸ *chiribba* non tantum *cirican*, *cyrican* & *cyricean*, sed quoque *cyrcan*, *cyrcean*, *circe* & *cyrce* scribunt, quod itidem in Regis Alfredi versione Bedæ, aliisque veterum Anglorum monumentis occurrit. Ita in antiqua Symboli Apost. versione Theotisca, à Frehero primum publicata, verba articuli, *Sanctam Ecclesiam Catholicam* transferuntur: *Wiba Kirihhun Catholica.* Ita titulus Confessionis veteris Ecclesiæ, *Bigiht thero altun Kirichun* inscribitur. In qua ipsa confessione deinde vox *Chirchun*, (pro qua Flacius *chirichun*, Browerus *Kirichun* legit) pro ædificio sumitur. Ita interpres A. S. verba Matth. XVI. 18. *Ecclesiam meam*, expressit, *mine cyrican*, & Rhabanus Maurus in Gloss. nomen *Catholicus chirliher*. Itaque vox *chiribba* Theotiscis tum cœtum fidelium, sive universalem, sive particularem, (& hoc quidem primario, imo tempore Isidori tantum) tum locum in quo cœtus ille sacrorum causa convenit, notavit, exemplo Græcorum & Latinorum, qui voce Ecclesiæ eodem modo utuntur. Quam male verò Eccardus vocem Kirch à voce *haruga*, quæ delubrum notavit, derivet, cuivis patet, & ab eodem Diecmanno l. c. deductum est.

Kirich & *Kiriche* revera idem est, quod Ecclesia, electa nimirum res, sive cœtus ea sit, sive ædes. *Kiriche*, itemque *chiribba*, ipsissimum esse nostrum *kirche* nemo negabit. Nec opus erit vocem cum Diecmanno divellere in *chi* & *ribba*, hæc enim nimis coacta esse, quis non videt? Sed sponte ex adverso fluunt omnia, si à *kir* & *kiren*, quæ voces *electionem* & *eligere* notant, derives. v. Koerber. Præf. ad Gerard. de Mastricht Canon. Script. S.]

Chiriwibi. vid. *Wibo.*

Chiricscatt, Ecclesiæ census. Differt. de Bon. Laudem. §. 9. Conf. Schottel. de J. Sing. c. VIII. §. 6.

Chilchin, *kilchin*, idem. *Chry dir alten kilchin*, Symbolum veteris Ecclesiæ, apud Gold. de Reb. Alem. T. II. p. 134. Ita sæpe in Chron. Königsh.

Liutchilchun, Ecclesia, Notk. Ps. XXXIV. 18.

[CHIRINNOHTER. torosa. Gloss. Monf. p. 390.]

CHIRISTA, oportet. Isid. V. ult. [*Nara chirista.* Hæc verba quid sibi velint, post Cl. Stade-

CHI.

Stadenium, me quoque ignorare lubens profiteor. Putavi aliquando ita legendum: *Dhas is bi mittingardes chinista uuari chimartirot uuordhan*, quod mundi gratia passus fuerit. Sed mihi ipsi conjectura hac non satisfacio. Habebunt hic in quo se exerceant sagaciores. Palthen. Not. ad h. l. p. 412.]

CHIRVNI, mysterium. Isidor. Hisp. contra Judæos c. 3. §. 1. *Aefter dhiu dhazs almahtiga Gotes chirunt. dera gotlihhun Christes chiburdi chimarit uuard.* i. postquam omnipotentis DEI mysterium divinæ Christi nativitatis declaratum est. [Pro *chirunt*, legendum esse *chiruni*, monuit Palthenius Not. ad h. l. p. 399. id quod sequentia loca confirmant.] Idem c. 2. §. 2. *So laneg al fater chiruni.* quamdiu Pater abscondidit. Idem c. 3, 3. *beilac chiruni firstandas*, sacra mysteria scias. Idem c. 4. 4. *dhazs meghiniga chiruni dhera dhrinissa*, Majestaticum mysterium Trinitatis. Descendit opinor à *Runa*, ut *Girunu*. quod vide suo loco.

CHISCAFT, Geschöpff, creatura. Isidor. c. 2. §. 2. sq. conf. inf. *Giscefti* & *Kiscaff*.

CHISCRIBES, scripturæ, Isid. c. 3. §. 1. passim.

[CHISILINCH, vel *Zano*, calculus. Gloss. Monf. p. 333.

Chisilinga, torrentes. p. 347. *Chisilinge*, calculo. p. 352.

CHISTIFFTU. vid. *Stifft*.

CHIT. Vide *Cheden*.

CHIVS, vide, Notker. Ps. IX. 14. *chius fone minen fienden mina diumuoti*: vide ab inimicis meis meam humiliationem. Idem Psal. CXVIII. 154. *Chius mina urteilida.* Judica judicium meum.

[*Chius*, delibera. Gloss. Monf. p. 328.]

CHIVSCE, *unchiusce*, castus non-castus, Notk. Psal. CXXXVIII. 13.

[CHIUVIT, commandit. Gloss. Monf. pag. 352. (Vox hæc in Suevia adhuc usitata *kifen*.) *Chiuventaz.* comminuens. p. 342. *Chiuvuin*, comminuerent. ibid.]

[CHIUUALDI, potestatem, hodie *gewalt*. Isid. c. 8.]

[CHIWITZS, scientiam. hodie *wiz*. Isid. c. 2. 2.]

CHIWORAN converti, Isid. c. 9, 4. sed legend. *chiuuoruan*, ut mox sequitur. Vide *Werben*.

[CHIZILODES, titillationes. Gloss. Monf. p. 413.]

CHLAFFOT, strepitus, Notk. Ps. LXXXXIV. 9.

[CHLAGARA, lamentatrices. Gloss. Monf. p. 337. *Chlagalibhemo.* lugubri. p. 321.]

[CHLENGONTAZ, tinniens. Gloss. Monf. p. 396.]

[CHLENNO, minutias. Gloss. Monf. p. 389.]

[CHLETTA, lappa. Gloss. Monf. p. 343.]

CHLINGA, torrens, Notk. Ps. XXXV. 9. LXV. 6. LXXIII. 15. CIX. 7.

CHLIRICHO, clericorum: Kero c. 60.

CHLOBO, *fogelaro chlobo*, instrumentum quo aves capiuntur, Notk. Psal. CXXIII. 7. Vid. inf. *Clob*.

CHL.

CHLOKKEN, vid. Clokk.

[CHLOSTER, claustra. Gloss. Monf. p. 383.]

[CHLOVOLOUCH, allium. Gloss. Monf. p. 414. hodie *knoblauch*.]

[CHLUFTI, forcipes. Gloss. Monf. p. 328. 331.]

CHNAARICHEN, cognoscere, considerare. Isidor. cont. Jud. III. 3. *bichnaarih dher*, sciat is.

CHNADEN, cognoscere, vide *Knat*. Notk. Ps. XXXIII. 7. *der sih ane Got pecnata uuesin*, qui se sine Deo agnoscit fuisse.

CHNEHT. Vid. K.

CHNEVM, genibus: Kero. c. 35.

CHNVAT, natura. Prol. *Mannaskiu chnuat*, humana natura. c. 37. *Za notdurfi de cnuati uzkanken*: (ita legit Goldast. sed in ipso Kerone, *za notdurfti der cuati uzkunken* reperitur, non tamen dubitandum est, quin *cuati* vitiose pro *cnuati* sit scriptum) ad necessaria naturæ exeant. c. 8. *In pliuues chnuati.* in plumbi natura. c. 1. Kero.

CHNVODELEM. vide mox Cnuod.

CHNVPHEN, nodare. hodie *knüpfen*.

Inchnuphen, enodare, resolvere, entknüpffen. Notk. Psal. XLI. 5. de vita æterna & ejus perfectione *dar alle quæstiones inchnuphet uuerdent.*

CHNVSSAN, adlidere. c. 4. *zuakechnussita*, adlisit: Kero. *Kichnusit uuurtun*, conlidebantur. *Thurahchnuzit*, perculsus: Glossæ vett. Willeramus in Cant. Cant. IV. 14. p. 75. n. 34. *samo mit then guoeden saluon gebeiled wirthent thie geknisedon ande thie siechon lichamon.* (*Samo mit den guoten salbon gebeilet uuerdent die geknisson unte die siechon lichamon*, ita habet nostra editio) i. similiter bonis unguentis sanentur contusa & ægra corpora. ubi Annotator: *Geknisedon i. e. concussa, contusa, à verbo knison, nunc usitatius kneusen aut knosen, pro quassare, concutere, contundere, frangere, comminuere.* Kilianus: *knosen. Fris. quassare, frangere.*

Chnisti unde unsalida, contritio & infelicitas, Notk. Psal. XIII. 3. IX. P. II. ỳ. 2. *des einen val ist des anderes knist.* unius ruina est alterius contritio.

Chnisteda iro muotes, contritiones animi istorum, Notk. Psal. LIX. 4.

Chenisten, allidere, *Ferchenisten*, idem, Notk. Ps. CI. 10. CXXXVI. fi.

Kniden, id. Psal. CII. 5. *Ferchnisteda*, contritiones, Ps. CXLVI. 3.

Firchnussu, conteram, Isidor. cont. Jud. c. III. 3. v. infr. F.

[*Rora giknusita ni bibribit*: arundinem quassatam non confringet. Tatian. LXIX. 9. *Giknusita* est à *knusan* seu *chnussan*, cum quo consentit ASax. *cnisan* dejicere, percutere, quassare, contundere. Inde apud nos compositum *zerknirschen*. Palthen. Not. ad Tat. p. 380.] conf. inf. *knisen*.

CHOMBER, *Comber*, *Kummer*, Celtica vox, Gallis & Germanis communis olim, idem est ac Impedimentum, *Incumbrare*, impedire, *vide du Fresn. Gl. Combri.*

Hinc

CHO.

Hinc *Kommer*, Sicambr. Juliac. Recentio, manûs injectio, arrestum, *Kilian.* Inde reliquum *Verkummern*, arrestare.

Tandem generatim damnum, molestia, mœror, egestas. Chron. Königsh. Cap. V. §. 173. *Man keme sin in solichen kosten und kumber, das alles land schmerzende und verdriessen würde.*

CHOMEN, v. *Chumen.*

[CHOCHO, fac. Gloss. Monf. p. 397.]

[CHOLA, caulis. Gloss. Monf. p. 414. *Cholostoch*, caulis. p. 400.]

[CHOLOCHOT, palpet. Gl. Monf. p. 356.]

[CHOLONNE, Agrippina. Gl. Monf. p. 417. (*Cölln am Rhein.*)]

[CHOLPON. Pliinen cholpon pivillan. blumbatis tundi. Gloss. Monf. p. 407. Mit bleyernen Kolben blewen.]

[CHOPHA, scyphos. Gl. Monf. p. 321. callos. i. genus vasis. p. 364.]

CHOPHENNO, cophinus, *ist ein chorb, den man bruchet ze scalch uuerchen, so man sol furbin, misten, erda uztragen.* i. e. corbis, qua utimur ad servilia opera, mundare, stercorare, terram portare.

[*Chouinno.* cophino. Gloss. Monf. p. 349.]

CHORN, korn, frumentum. Articuli vett. Argentor. c. XIX. *Salze, wine, chorne, oleie,* &c. Goldastus ad Ekkardi jun. cap. XVI. pag. 129. *Pura grana. Nullo admisto vel secali vel avena, luter kernon, purum frumentum. Grana his scriptoribus, quod Alamannis KERNO, ut chartarum exempla docent.* Eòque referendum Alamannicum *Cherno.* Charta Alemann. LXIX. *maldram de Chernone.* & LXXXIII. *Sex maldras de avena, & unum maldrum de chernone.* Secus ac du Fresne de Cicercula, *kichera*, exponit. Apud eundem legitur *Corngavel*, & *GavelCorn*, h. e. gabella frumenti. *Chorn* & *Heleuua* opponuntur, h. e. frumentum & palea, *Notker. Psalm. XXXIV.* 18.

[*Inpotro cherno in drupin*, Grano. Gloss. Monseens. p. 336.]

Chern speciatim Triticum, opponitur *Roggen.* Jus Augustan. t. de Molendin. *Swaz si den beken arbaitent Roggen oder Kern die sullent ie von ainem Scheffel Rogen* 1. *pfenning geben, und von dem Scheffel Chern* 2. *pfenn.*

Chorin, triticum, Notk. Psal. LIV. 19. Idem Psal. LIX. 9. *Des toten chornes cherno pringit filo uuuochers.* conf. Psal. CXLVII. 3.

Chorneuuiste, frumentum, Notk. Psal. LXXX. 17.

Cornelino, grana mali punici, Cant. Cantic. c. ult. 2. p. 147. n. 62.

[*Chornstadel*, aream. Gloss. Monf. p. 393.]

CHORON, koren, kosen, probare, tentare, experiri, examinare, eligere: *kiesen* hodie. Kero: *Chorot atume*, probate spiritus c. 58. *Kechoroter*, comprobatus. c. 65. *Cechorote* (Goldastus legit Kechorote) adprobati. c. 1. *Kechoreot*, comprobetur. c. 29. *Farchoraneer*, reprobus. c. 1.

Rhythm. de Ludov. R. ℣. 18.

Koron uuolta sin Got is,

Experiri volebat ipsis DEUS hoc &c. Notk. Ps. CXVIII. 132. *Johannes chit: Nos diligamus DEum, quoniam ipse prior dilexit nos. Disiu uuort sint des der suoze getrunchen habet, unde gechoreto suozi mer trinchen uuile.*

[*Kachorane*, electi. Rab. Maur. Gl. Sax. *kören*, eligere, Chron. Brunf. *kore*, electio. Hinc *Köbrrecht*, *Köbrgüter*, *Kubrrichter*, judices electi seu arbitri in Vocab. Vet. Sax. qui adhæret Spec. Sax. Judicium electivum Aquisgrani vocatur *Kuhrgericht. Choremanni* à *chara.* L. B. dicebantur ad civium lites dirimendas electi, non à *curio*, ut male visum Du Fr. Gl. c. 968. apud quem ibidem p. 1306. exstat *Curerebt*, forum judiciarium, in quo rectum eligendo jus statuitur. Hodie adhuc heres optionis *Kuhrerbe* vocatur. Schilter. Prax. Jur. Rom. in foro Germ. II. 132. b. Imprimis hinc est illustrissimum nomen *Kurfürst*, (quod ita, non ut hodie fit *Churfürst*, scribendum, nec aliter initio scriptum & in antiquis libris excusum fuit) Elector Princeps qui Rom. Imperatorem eligit. v. Goldast. Parænet. p. 360. sq. ubi etiam habes voces *Kur*, electio, *Kürisser*, milites delecti, quales cataphracti. v. Dieemann. Spec. Gloss. p. 47. sq.]

[*Kiren*, *kieren*, *kiesen*, Germanis nihil aliud est quam eligere, sicut *kir*, *kier*, *kur*, ipsis denotat electionem. Notissima est Germanorum locutio. *Der ælteste Sohn schlægt das gut an, der jüngsten aber hat die Kier.* i. e. Filius natu major pretium quidem prædii determinat, at natu minori, vel pretium vel prædium licet eligere. Et cum rem electam indicare volunt Voitlandi, vulgo dicere solent: *Das ist ausgekiert:* quod Misnenses & alii sic efferunt: *Das ist auserkohren.* Sic & *Kirworte* nostratibus sunt verba lectissima. Koerber. Præf. ad Gerh. de Mastrecht Can. Scr. S.]

Otfr. I. 15, 13. de S. Simeone:

Er thotes io ni choreti,
Er er then throst habeti.
Quod mortem non experturus,
antequam solatium habuerit.

Fragm. belli Caroli Saracen. ℣. 2646.

Sprah ther helt Samson:
Thu must thes dothes bekoron.
Dixit heros Samson:
Te oportet mortem experiri.

Otfrid. III. 13, 79.

Thie thotes ni korent er,
Qui mortem non gustabunt antè.

Notk. Psal. XLI. 10.

Kechoreta dero himelscun suozzi,
Gustabam dulcedinem cœlestem.

[Tatian. *Gicorota ther Furist sizzento.* Gustavit Architriclinus. c. 45, 7.]

Chuwen, velle. Kero Prol. & c. 4. *Ni chorit*, nolite.

Tatianus V. 8. *Ni curi thu forhtan*, noli timere. c. VI. 2. c. XIII. 13. & XIX. 9. *Ni chure thir forhten*, noli timere.

CHO.

Fr. Junius ad Willeram. p. 56. confundit hoc cum verbo *Ruochen*, quandam metathesin frustra fingens.

Gicuri:, elegiſtis, Tatian. cap. CLXVIII. 4. Fragm. cit. ℣. 1233.

Chort in here withere bringen.
Tentate eum huc reduci.

Otfrid. & Notker. in Orat. Domin. *Gechorot werden*, tentari.

Otfrid. V. ult. ℣. 225. de S. Gallo:

Chorota er ofto thrato
therosellun arabeito.
Expertus is ſæpe valdè
iſtos labores.

Idem II. 10, 9.

Thaz man thes io koroti,
thie sehs ziti uuorolti.
Ut eò examinemus,
ſex ætates mundi.

Idem II. 3, 118. de tentatione Salvatoris:

Thar korata ſin ſar harto,
therſelbo uuidaruuerto.
Ibi tentavit Ipſum ſtatim duriter,
iſte adverſarius.

Item c. ſeq. ℣. 54.

Notk. Pſal. XXI. 18. de crucifixoribus: *Sie uuarteton unde churen mih.* conſideraverunt & inſpexerunt me.

Chorunga, *bechorunge*, tentatio, probatio. Kero: *des munijtres chorungu.* monaſterii probatione. c. 1.

Otfrid. & Notkeri paraphraſis Orationis Dominicæ: *Et ne nos inducas in tentationem. Unde in dia chorunga ne leitiſt du unſih. Daz chuit: Ne laz unſir gichorit uuerden nah unſeren ſunden. Den du ne ſkirmiſt, den uuirſit diu chorunga nidir, der uuirt ce huone ſinen ſunden.* Lambec. Lib. II. B. Cæſ. pag. 462. Vadian. L. II. de Colleg. Monaſt. p. 34.

Khorunka, in Formula à Frehero edita an. 1609.

Goringi, tentationes. Otfrid. IV. 26, 80.

So iamarlih githingi
thera goringi.
Tam lamentabilis dies
Tentationum.

Idem I. 20, 30.

Choretate, preſſura, Noth. Pſal. LXXXIII. 7.

Erkorane, tentati, ſollicitati, *Rhythm. de Ludov. R.* ℣. 26.

Irchorimin, comprobati, electi. Notk. Pſalm. LXVII. 31.

Chora, electio, ſtatutum, *Willkür*, opponitur Juri Communi. Conſuetudines villæ Arkarum an. 1231. *Hominibus noſtris de Arkes legem juratam, quæ Chora vulgariter appellatur, dedimus.* apud du Fresn. *Gloſſ. h. v.* qui tamen perperam de Curia interpretatur. Sicut & *Curerhet*, ſive ut rectè ſcribatur, *Chürrecht*, non Curiam recti denotat, ſed jurisdictionem & jus ſtatutarium, ad villam pertinens, quod opponitur Juri & Jurisdictioni ſuperioris & communi.

CHO.

[Inter Germanos adhuc receptum eſt præteritum paſſivum compoſiti *erkohren*, electus, itemque ſubſtantivum *kuhr*, ſive *kohr*, electio. Palthen. Not. ad Tat. p. 368.]

Ferchoren, rejicere, reprobare, *Notk. Pſal. XIII. 7. XLVII.* 10.

Verchieſen. idem Pſ. XXI. 22. & ℣. 25.

Ferchös, ſprevit. Pſal. XLVI. 8. LXIV. 9.

[Hæc duo verba *Verchieſen* & *Ferchos*, non huc referenda exiſtimo, ſed ad ſequens *choſen*. Inſuper Pſ. XXI. 22. *verchieſen* non extat, ſed *ferchieſentero.*]

Chormede, kurmiete, optionis ſeu electionis præſtatio, munus; das beſte haupt, Totfall, Hauptrecht. *Miete*, *Mede*, ſignificat emphyteuſeos contractum, ut *Rudingero Obſ. Pract.* 98. ac Schottelio de *Jur. ſingul. c.* 2. *§.* 23. viſum: vel munus, præſtationem, *gabe*: eamque electionis jure, ſive abſolutè, ſivè reſtrictè ad optimum uno excepto. Cæſarius Heiſterbac. L. IV. cap. LXII. p. 269. *Uxor ejus* (defuncti) *eò quod eſſet de familia noſtra, jure CURMEDIÆ illum obtulit.*

Lebendige Curmede, optio animalium & viventium. Vox Rheni inferioris accolis frequentata. Rhenus ſuperior *Totfelle*, mortuarium vocitat. Franconia, *Hauptrecht.*

Chormede vocantur & bona curmedia h. e. hoc præſtationis onere obligata; Vid. *Dinghof*, & Comm. *ad J. Feud. Alemann. pag.* 609. Beſold. *Th. Pr. Curmed. & v. Gwandfell.* Du Fresne *Gloſſar. v. Curmedia.* Roſenthal. *de Feud. c.* 2. *concl.* 64. Supr. *Huba.*

Choraid, *Cyreath*, juramentum electum, h. e. cum ſacramentalibus ſelectis, cui opponitur *Rimath* in LL. Anglicis Athelſtani, *du Fresne Gloſſar. Cyreath.* Quod ut rectè intelligatur vide L. Alem. c. VI.

Gecornniſſae, induſtria: Gl. MSS. ASax.

CHORTAR, V. Churt.

CHORTFOCLA. v. *Fugeli.*

CHOSEN, loqui, colloqui. Notk. Pſ. XI. 3. *Loter choſent ſie alle ze ein andern.* Vana locuti ſunt unusquisque.

[Huc referenda verba Cantici: *Wol dem menſchen der wandelt nicht*, &c. *Noch ſizt da Spötter KOSEN.*]

[*Choſot*, Diſſertat. Gloſſ. Monſ. p. 369. *choſon*, contuliſſe, p. 319. *choſo*, alleget. pag. 377. *choſota.* diſputabat: contulit. pag. 366. *choſotun*, conferebant, p. 365. agerent. p. 364. *choſotot.* contuliſtis. p. 382. *choſotin*, conferrent, p. 377. *coſotin*, allegarentur. p. ead. *choſunta*, conferentes. p. 363. *choſonta*, habentes. p. 364. conſerentes. p. 366. *choſonnes*, allegandi, p. 382. *chozont*, loquentur. p. 349.]

Choſe ſuber, eloquia caſta, Notk. Pſ. XVII, 31.

Gichoſe, *Gichoſun*, vid. in G.

Mandelchoſen, Notk. Pſ. LXXVI. 13. v. *Wandel.*

Gechoſe, eloquia, verbum DEI, Notk. Pſal. XVII. 31.

Gotelichero gechoſo, divinis eloquiis. Id. Pſal. LXVII. 31.

Hinderchoſen, detrahere ſecreto, Notk. Pſalm. C. 5.

Ferchо-

CHR.

Farchosen, spernere, Notk. Psalm. CI, 17.

[CHOT, *ni uuan chot*, non fluctuat. Gloss. Monf. p. 411. sed legendum haud dubie *ni uuanchot*, nich wanket.]

CHOUF, commutatio generatim. Notk. Psalm. XLIII, 13.

[*Chouf*, fœnus. Gloss. Monf. p. 356. *Chouse*, coëmtione. p. 363.

Chouffe, fœnore. p. 355. commutatione. p. 347. *Chouffun*, commutationibus. p. 349.

Chouffa, mercedes. p. 388.

Chouftun, commutaverunt. p. 340.

Choufman, institores. p. 340.

Chouffmanes, institores. p. 352.

Chouffaro, institorem. p. 347.

Gichouffit, empti sunt. p. 395.]

[CHOUPHO, mango. Gloss. Monf. p. 400.]

[CHOZZUN, birris. Gloss. Monf. p. 374.]

CHRADEMDEN, vociferari. Notk. Psalm. IX, 8. *Chrademdon liete uuider Trubtene*, vociferantur gentes contra Dominum.

[CHRADUMENTERO, deceptorum. Gloss. Monf. p. 404.]

CHRAE, cornicula: Glossæ MS. Anglo-Sax. [*Chraiono*, cornicum. Gloss. Monf. p. 330.]

CHRAFT, virtus. Kero. c. 49. *Dera muater chrefteo*, matris virtutum. c. 64.

[*Chrefti*, vi. Gloss. Monf. p. 367. *Chrefigero*, gravi. p. 362. *Chrefigostun*, potentissimam. p. 359. forsan legend. *Chreftigero* & *creftigostun*.]

[CHRAMF, vel *uuidarpouchero*, repandi lilii. Gloss. Monf. p. 328. v. 3. Reg. VII. 26.]

CHRAPHON, ungulæ. Notk. Psal. CXVIII, 161.

[*Chraphun*, uncinos. Gloss. Monseens. p. 321. 322.]

CHRAS, nitebatur. Gloss. Monseens. p. 326. *Chrisit*, nititur. p. 352.]

[CHRAZONTEN, vellentibus. Gloss. Monf. p. 336.]

CHREDUNIA, scropha ducaria. L. Salic. t. 2. §. 17. *Siquis scrovam ducariam furaverit, Malberg CHREDUNIA.* (vocata) *DCC. den. qui faciunt solidos XVII. & dimidium, culpabilis judicetur.* Ita legendum forte in Tit. V. 2. pro *chrenecchruda*, ita ut furtum supra tres capras comparetur furto scrophæ ducariæ.

CHREHTOWERDEN, vid. *Greht*.

CHRENECHRUDA, jus cedendi bonis & mulctam transferendi. L. Salic. t. LXI. Siquis homicidii reus mulctam non poterat solvere, jus ei erat, in proximum agnatum locupletem chrenechrudam jactare, h. e. in casa sua ex quatuor angulis de terra (pulvere, cespite, juncis) in pugno suo colligere, & sinistrâ ultra scapulas suas jactare super proximiorem: quo ipso transferebat obligationem in eum, ipse verò in camisia discinctus & discalciatus, cum palo in manu supra sepem salire debebat. Hunc morem Childebertus Rex an. 595. abrogavit. Vide Comm. ad Pand. Exerc. penult. §. 155. seq. ubi & Wendelini expositio examinata. Quodverò L. Salicæ tit. V. legitur: *Si super tres capras furaverit, Malb. chrenechruda. &c.* vitiosa est lectio, (ut ad præcedentem vocem annotatum) nec enim jus chrenechrudæ quicquam ad hanc furti speciem. Id denique observandum in vetustissimo Cod. MS. S. Galli in Helvetia legi: *chenechruda*, teste St. Baluzio. At in vetustiori MS. Colbertino habetur: *Crinne cruda* & *Chrinne cruda*, & additur in Rubrica: *Quo Paganorum tempus observabant.*

CHREO, de eo qui est sine sensu, vel mortuus vel etiam dormiens. Lex Salica t. XVII, 5. *Siquis hominem mortuum antequam in terram mittatur, in furtum expoliaverit, Malbergo* (dicitur) *CHREO MOSDO. &c.* Et §. 10. *Siquis hominem dormientem expoliaverit, Malberg CHREO MOSDO. &c.* i. e. furtum in homine sensu destituto perpetratum. Et t. LVIII. *Siquis corpus occisi hominis, antequam in terram mittatur, exspoliaverit, MALB. Chreo mosido.* ita enim pro *cheo* legendum. Tit. eod. §. 4. *Chreoburgio*, vel *chreobardio*. h. e. mortui burgum, structura vel barrium, (Vid. Barren). *Siquis cherista duna* (recentiores, Aristatonem, vide supra Ari) *super hominem mortuum capulaverit: Malb. Mandoado. Aut Silave* (malè recentiores priorem vocem *Mandoado* retrahunt convertentes in Mandualem, *Aut mandualem, quod est ea structura sive selave*) i. e. columna, seule, *quod est porticulus* (recentiores: *qui est ponticulus, sicut more antiquorum faciendum fuit*) *super hominem mortuum defecerit, de unaquaque* (columna) *MALB. CHREOBURGIO. DC. den. &c.* Vid. supra *Burgisli*, & Burg.

Chreo etar sino, mortui basilica, *d. t. 58. §. fi.* sive domus instar basilicæ super sepulcrum posita: *Siquis basilicam super hominem mortuum expoliaverit: MALB. CHREO ETAR SINO. MCC. den. &c.* Vide infra *Ether*. & *Sino*.

Chreodiba, mortui furtum, in specie, quum cadaver spoliatum igne crematum, *L. Salic. t. LXXIV.*

CHRESENTIV, reptilia. Notk. Psalm. LXVIII, 35.

CHRIECH, Græcus. *In chriechiscun*, Græcè. Notk. Psalm. XXXI, 9.

[CHRIESIBOUM, cerasus. Gloss. Monf. p. 414. forsan legend. *Chiersiboum*, Kirschbaum hodie.]

CHRIFFEN, rapere, greiffen.

Kero: *Kechriffe*, arripuerit. c. 38. *Kecriffant*, arripiunt. c. 5.

Chripsen, diripere. Notk. Psalm. XXXIV, 10.

CHRIPHO, præsepe, *krippe*. Notk. Psalm. XLIX, 10. Cant. Habac. ℣. 17.

[CHRISTES, Christi. Kero Prol. *christianum Keparum*, Christianis vicinis. c. 93. *Christanemu*, Christiana. c. 39. *Christanaman*, Christiani. Gl. Monf. p. 365. conf. inf. *Crist*.]

CHRISTIAO, verres. L. Salica t. 2. §. 16. *Siquis verrem furaverit, Malb. CHRISTIAO. &c.*

CHRIUT herba, *stang diurero chriuttero*, odor pretiosarum herbarum, Notk. Psal. XLIV, 9. [*Chrut*, herba. Gloss. Monf. p. 396.]

CHR.

CHRIZE, fraus. Notk. Psalm. LXI, 11. *mit chrize alde mit bisuiche*, fraude aut dolo. [Forsan hinc hodiernum *Krizkopf*.]

CHROGINO SCHUISARA, criniti tonsura. *L. Sal. t.* 28, 2.

[CHROPH, vesicam. Gloss. Monseens. p. 321.]

[CHROUUILA, creagras. Gloss. Mons. p. 331. 338. *luzila Chrouuila*, tridentes. p. 322.]

CHRUMP, curvus, hodie *Krumb*, Notk. Psalm. XXXI, 9. perversus animo, idem Psalm. XXXII, 1. *Sundondo gechrumpta*, peccando incurvavi, Idem Psalm. L, 12. *Chrumbelingo*, tortuosè, Notk. Psalm. LXVI, 6. V. & K.

[*Chrumpiu*, distorta. Gloss. Mons. p. 393.]

[CHRUOGUN, croceis. Gloss. Mons. p. 338.]

CHRY, Credo, Symbolum Fidei, & Confessio. *Chry dir altin kilchin*, Confessio fidei Ecclesiæ veteris, *ap. Gold. T. 2. R. Alem. p.* 134. Canones Eccl. ASax. sub Edgardo R. c. 17. ut parentes liberos doceant. *Pater noster*, & *Credon*. §. 22. & passim.

[CHUALM, *odo freisun*, perniciem. Gloss. p. 403. *Chualzi*, *heillu*, *freisun*, pernicie. p. 407.]

CHUATLICHO, Naturaliter. Kero. c. 7. [Sed mihi vitiosa lectio videtur, & legendum *chnuatlicho* : *chnuat* enim naturam significat.]

CHUATUMES, diximus. Kero c. 53. [Forsan legendum *qhuatumes*, quæ vox ap. Keronem occurrit. c. 11. & 43.]

CHUGELIN, vid. inf. Cucal.

CHUHCHINUN, coquinæ, Kero. c. 38. Küchinne. [*Chuhhino* culinæ. Gloss. Monseens. p. 341.]

[CHUHHMUN, trepidicam. Gloss. Mons. p. 383.]

[CHUHMUN, cacabum. Gloss. Mons. p. 325.]

[*Eslib* CHUIRASTEIN, mola asinaria. Gloss. Mons. 399.

CHULI, refrigerium, Khülung, Notk. Psal. LXV, 12. & LXXXV, 16. Psal. CVII, 8. Psal. CXXI, 4.

[*Chuoli*, frigus. Gloss. Mons. p. 352. *Zi chuoli*, ad auram. p. 319.

Gichuole, refrigerer. p. 349. *gichuolannes*, refrigerandi. p. 363.]

[CHULLANTAR, Coriandrum. Gloss. Mons. p. 414. *chullantres*, coriandri. p. 321.]

CHUMBARRUN, tribus. Notk. Psalm. LXVII, 27. V. Chunn.

CHUMEN, venire, provehi, *kommen* hodie. Notk. Psalm. CXVIII, 123. *Chumit*, evenerit. Kero. c. XI.

[*Vanna bera zuns chuami.* Unde te habemus. Gloss. Mons. p. 358. *Unrehtlichemo situ darazuo chuimit*, inordinatio more, depropere. Gloss. Mons. p. 402.]

Chümeling, advena, Notk. Psalm. XXXVIII, 13. & XCIII, 6.

[CHUMI, Ciminum. Gloss. Mons. p. 334. 389.]

CHU.

[CHUMISTUODLO, pastorum. Gloss. Mons. p. 326.]

CHUMIG, deficiens, debilis. Notk. Psalm. CXLI, 3. Psalm. CXLII, 7.

Cumida, morbos. Tatian. c. 50. 2.

[*Chumiga*, fractos. Gloss. Mons. p. 382.]

Otfrid. I. 4, 97. de Zacharia:

Chumig bin ih jaro.
Debilis sum annis. conf. inf. *Kumig.*

CHUMO, Notk. Cant. Mariæ ỹ. 47. *Mina mendi becrifent Chumo alle crefte minero Selo.*

Chumpft, proles.

Afterchumft, posteri. Notk. Psalm. XXI, 24. *Jacobis afterchumft*, Jacobi semen.

Afterchunft, successio. Notk. Psalm. LXVII, 32.

Daz chumftiga chune, futura generatio. Notk. Psalm. XXI, 32.

Irchomen, commovere, *irchoment*, commotio, perturbatio. Notk. Psalm. XXXVII, 11. ecstasis. Id. Psalm. LXVII, 28. *also er sich erchan*, ut in ecstasi erat. Id. l. c. Psalm. CXV, 15. desperare, Psalm. XCIII, 2. erstaunen. Psalm. CXIII, 3. Psalm. CXV, 11. compuncti, idem Psam. XLV, 2. Psalm. LXXXVI, 19. Psalm. XCVII, 7. conscientia commovet se tunc, evigilat.

Irchomenlih, insolitum, Notk. Psalm. CIV, 27. V. Qhueman.

CHUND, CHUNDEN, notum facere, certificare.

[*Missetat mina chund dir teta*, delictum meum cognitum tibi feci. Kero. c. 7. *chund ist*, manifestum est. c. 1. *chund uuirdit*, cognitum fecerit. c. 46. *chundit*, indicet. c. 7. *in sineem tatim chundit;* in suis factis indicet. c. 1. *in chundida*, in notitiam. c. 64. *chundannu*, noto. c. 61. *zechundande cit*, nuntianda hora. c. 47. *kechundan*, renuntiari. c. 7. *kechundit*, indicat. *sint kechundit*, nuntiantur. *spraher uuortum kechundit foem*, sapiens verbis innotescit paucis. c. cit. 7.

Tatian. VIII. 4. *Cundet mir*, Renunciate mihi. Dicunt adhuc Germani, paululum immutata terminatione, *etwas kündigen*, nunciare, notum aliquid facere, itemque *verkündigen*, nunciare, *abkündigen*, denunciare, *aufkündigen*, renunciare. Palthen. Not. ad Tatian. p. 318.

In Glossis Monseens. sqq. inveniuntur. *Chundet*, prædicate. p. 329. sanctificate vel præcipite. p. ead. *chundun*, prædicaverunt. p. 344. *chund ist*, constat. p. 360. *chund uuisit*, constiterit. p. 373. *chund si*, constet. p. 390. exeat. p. 342.

Gichundit, prædicatum. p. 342. *gichundit uuerde*, proponatur. p. 360.]

Chunta, nunciavit. Notk. Psalm. XVII, 10.

Kundera, notior.

Otfrid. I. 2, 48.

Thoh iz bue innan mir
ist harto kundera thir.
Atque id quod habitat intra me
est longè notius tibi. quam mihi ipsi.

Kun-

CHU.

Kundo, notus, amicus.
Otfrid. I. 22, 41. de Parentibus Jesu:

Sie suachtun untar kundon,
Jo untar gatilingon.

Quærebant inter notos,
& inter cognatos.

Idem IV. 34, 46. & V. 8, 59. Notk. Psalm. LXXXVII, fi.

Chundaren, Angeli. Notk. Psalm. XXXII, 14. Psalm. XXXIII, 8.

Furstchundera, archangeli. Notk. Psal. XXXIV. 10.

Kundentu, officium nuncii, executoris.
Otfrid. I. 4, 124. de officio Angelorum:

Thie er hera in uuorolt sentit,
thann er kraft uuirkit.
Job uuerk filu bebigu,
ist iru kundentu.

Quos DEUS huc in mundum mittit,
quoties virtutem operatur.
Et opera multùm gravia,
est ipsorum nuncium.

Archunden, demonstrare. Isidorus contra Judæos. c. 3. §. 1. *Mit gareuuem bilidum dher heiligi*, (*des heiligin*, legit Palthen.) *chiscribes eu iuu archundemes.* Adhibitis exemplis S. Scripturæ demonstremus.

Erkunnen, demonstrare, testari, bezeugen. Regula MS. S. Benedicti: Cap. LXXIII. *Regulam hanc descripsimus, ut hanc observantes in monasteriis aliquatenus honestatem morum aut initium conversionis nos demonstremus habere:* Die Regel habend wir geschrieben durch das so wir sie in den clöstern behalten in etlich wis, das wir uns damit erzogen zu haben ersam sitten oder ein anfang der *bekerung erkunnen.* Notk. Psalm. LV, 8. *Also ih oub erchunneta.*

Unchund, ignotum, incertum. Kero: *Unchundem*, incertis. c. 53. Psalm. XXI, 17.

[*Unchunduuo*, peregrina, Gloss. Monseens. p. 345.]

Urchund, *urchundii*; testimonium. Apud Isidorum c. 2. §. 1. scribitur, *Archundin.* [In Paltheniana vero edit. *urchundin.*]

[Aptissime omnium emphasin vocis atque compositionis modum, vocis *urkunden*, explicat Lipsius per *valde noscere. Ur* enim particula est vocum, queis præfixa est, significatum intendens. Palthen. Not. ad Tatian. p. 326.]

Urchindom, testibus. Kero.
Otfrid. IV. 14, 30. de duobus gladiis:

Thie mugun urkundon sin.
Hi possunt testes esse.

Idem V. 17, 21.

So birut mir urkundon.
Sic eritis mihi testes.

[Tatian. 13, 4. de Johanne Baptista. *Ther quam zi urcunde*, hic venit in testimonium.]

Urkundun, testes. *Urkuntschap*, testimonium: Glossæ Lips.

CHU.

[*Urchundun*, testes. Gloss. Monf. p. 395.
Urchundituom, attestatio. p. 389.
Zi urchundi ziuho, contestor. p. 337. 366. *Zi urchundin ziohenter*, contestans. p. 337.]

Fragment. de Bell. Carol. M. Sarracen. ℣. 1961. de DEO:

Thaz er in ire sunde uergeue,
unde selue ire urkunde were.
Ut ipse eis peccata sua remitteret,
& ipse eorum testis esset.

Ibid. ℣. 3186. de Turpino Episcopo:

Ein warer Godes urkunde.
Godes lof trob er an sineme munde.
Verus DEI testis.
DEI laudem ferebat in ore suo.

Ibid. ℣. 3274. de Rolando confitente DEO:

Ther allerobriste Ewart
Sie selue min urkunde.
Mih riwent mine sunde.
Summus Sacerdos
Sit ipse meus testis.
Me pœnitet meorum peccatorum.

Hinc clausula *zu urkund* hodierna documentorum.

Charta Weissenburgica de an. 1264. *in cujus rei testimonium præsens scriptura Sigillo est roborata.*

Vetus formula Scabinalis: *Super his nos testimoniale jus, dictum oirkonde recepimus.* Fr. Sande de Effestuc. 2, 4.

Urkund, testamentum. Psalm. XXIV, 14. *Got ist ein festunge die in forchtent, und sin urkunde das is geoffent werde.* Firmamentum est Dominus timentibus eum, & testimonium ipsius, ut manifestetur illis. Et Psalm. XLIII, 18. *Han nit unrechtes getan in dyme urkunde.* Inique non egimus in testamento tuo. Item Psalm. XLIX, 5. Psalm. CI, 18.

Chundfanon, v. Ban.

Chunnuuano, argutarius canis, compos. ex *Chund*, kundigen, notum facere, & Wano, Wiano, animal venatorium, unde hodie in specie *Weihe*, accipiter, reliquum, *L. Sal. tit. VI. 4. T. sq. §. 2.* Argutarius canis, qui arguto clamore feras indicat. *Du Fresn. Gloss. v. Can. arg.*

CHUNNEN, nosse, scire, *quunnen*, Notk. Psal. XXXII, 12. *Der umbe salighcit quunnet divitias &c.* qui beatitudinem intelligit divitias &c. Notk. Psalm. LXXXIX, 11.

[*VVaz chunnot ir?* quod est opus vestrum? Gl. Monf. p. 320. *Chan puoh*, assecutus est literas. p. 381.]

Chunst, scientia. Notk. Psalm. XVII, 11. *Folli chunste*, plenitudo scientiæ. Psalm. LXXII, 11.

[*Chunstiger*, potens. Gloss. Monf. p. 366.]

Unchunstiger, rudis. vid. inf. in U.

Bechennen, nosse, intelligere, Notk. Psalm. XXXI, pr. XLVIII, 10. v. supra *Bekennen.*

Inchunnen, arguere. Notk. Psalm. XXXVII, 2.

Vir-

CHU.

Virchunst, diffidentia. Notk. Pſalm. XXIV, 14.

Ferchunst, deſperatio. Notk. Pſalm. XLIII, 19. Pſalm. CV, 7. Idem Pſalm. L, 15. de impiis: *oub ſie gnadon ne ferchunniu*, ne & ipſi de gratia deſperent. Idem Pſalm. LXXIII, 16. Pſalm. LXXXII, 9. *Ferchunnen*, deſperare. Idem Pſalm. XC, 5. Pſalm. CV, 1.

CHUNING, KUNING, CUNING, Cant. Cant. c. 1. & paſſim. Rex, Princeps, qui ſcientiâ & potentiâ præpollet. Notk. Pſalm. II, 10. *Chuninga dero erdo*, *chuninga des fleiſches*, Reges terræ, Reges carnis. *Chuninge chamfanter*, Regi militaturus. Kero. Prol. *einemu Chuninge iſt Kichemſit*, uni regi militatur. c. 61.

[Tatian. II. 1. *Herodes thes cuninges.* Herodis Regis. Vox hodienum ſatis nota, in qua tamen enuncianda gentes mire variant. AS. *Cinig*, Sueci *Kong*, Angli *King*, Belgæ *Coning*, Germani *König* dicunt, quaſi potentiam dicant. Palthen. Not. ad Tatian. p. 278. Diecmannus refert. AS. hoc nomen enuntiare *Cyng*, *Cynig*, *Cyning*. Su. *Konung*, contracte *Kung*. Dan. *Kong*. Belg, *Koninck*. Eſſe vero hoc nomen variis notationibus obnoxium. Goropium derivare à *Con* fortis, & *hengen* pendere, quod Rex omnia ex ſe ſuſpenſa habeat: ſed imperitum hoc eſſe. Alios à *Konnen* vel *Konen* ſcire, ſapere, quod Regem omnino ſapere oporteat. Alios à Su. *Kunna*, quod eſt noſtrum *können*, poſſe, valere, quia Rex potens eſt. Alios à *kynne*, generatio. Ipſe Diecmannus non diſſimulat, illud etymon quod à potentia ducitur, præ ceteris ſibi allubeſcere, & ſingularem Sperlingii librum de hoc Regio titulo Haſniæ ad 1707. in 4. editum, & in Act. Erud. 1708. p. 205. ſeqq. nec non in Nov. Liter. Mar. Balth. ejuſdem anni. p. 49. ſqq. recenſitum, allegat. Spec. Gloſſ. p. 109. ſeq.]

Kuning Francono, Rex Francorum.
Otfrid. ad Ludov. ℣. 4.

Idem I. 3, 35.

Ther zi Kuninge gireim.
Qui in Regem evaſit.

Kuningin, Regina. Otfrid. I. 3, 62.

Kuning, *Kuninggi*, regulus. Otfrid. III. 2, 5. c. 11, 8. *Regales* Sulpitius Alexander in hiſtoria Francorum appellat Marcomerem & Sunnonem Francos, ex quo tamen ſe neſcire ait Greg. Turon. L. 2. c. 9. utrum Reges fuerint, an vices tenuerint Regum. Quos tamen paulo poſt Subregulos Francorum vocat. Sed Jo. Iſ. Pontan. non dubitat, eos in Regum Francorum ſeriem referre L. 3. Orig. Franc. c. VI. H. Valeſius in Marcellin. Lib. XVII. p. 105. annotat: *Subreguli ſunt* Reges, qui potentioribus Regibus obnoxii ſunt. Quos etiam Regulos vocat Marcellin. Lib. XVIII. *Reges omnes & Regales & regulos ad convivium corrogatos.* Idem Lib. XVI. §. 10. de Gothis, *Reges quinque*, *Regales decem.* §. 11. *Regales debent pedeſtres pugnare.* Otfr. III. 2, 5. & 3, 17. *Kuning*, de Regulo cujus filius infirmabatur Capernaumi, *Joh. IV.* Petav. P. I. Ration. Temp. Lib. VI. c. XIII. *hæc vocabula promiſcue videntur habita.* Jornandes de reb. Get. c. 26. *Cupere primates Veſo Gothorum & duces, qui regum vice illis præerant, id eſt Fridigernus, Alatheus, & Safrach. — Contingit, ut Fridigernum Gothorum regulum ad convivium invitaret.*

Chron. Königshov. c. 2, 33. *da wart Pylatus pfleger und Kunig uber das lant Judea.* cap. 3, 4. Notk. Pſalm. II, 2. *Tie lant chuninga*, Reges provinciales, Reges terræ. Tales Reges provinciales & Locales fuerunt in Chanaan, ſuper quos Principatum tenuiſſe Regem Aſori, Joſ. XI, 10. Et c. XIII, 21. Regna Sihon Regis Amorrhæi referuntur, & habitatores earum terrarum dicuntur Duces Sihon. Sic obſervavit du Freſne in Gloſſar. Græc. voc. Ῥῆξ. Græcos poſteriores nomen Βασιλέως Imperatoribus Conſtantinopolitanis ferè vindicaſſe, cæteros Principes ῥῆγας vocaſſe, eosque alios ſimpliciter tales, alios cum adjectione μεγάλης. Suidas: Ῥῆξ, ὁ τῶν Φράγγων ἀρχηγός.

Willeram. in Cant. Cant. IV. 8. p. 70. n. 30. *Thie Keyſere ande thie Cuninga*, (*Die Keiſere unte die Cuninga.* ita noſtra edit.) *ande andero werelthereſton.* (*unte andere uuerltuuiſton.*)

[*Chuninchelm*, Diadema. Rab. Maur. in Gloſſ. Deducitur autem à *Chuninc* Rex, & *Helm* galea, ut habent Gloſſ. B. Sed cum *Helm* AS. etiam *coronam* ſignificet ut Benſ. notat, eadem quoque ratione hic quoque capi, res ipſa jubet. Diecman. Spec. Gloſſ. p. 109. ſq.]

[*Slemmiodes Chuniges huldi*, per ſalutem Pharaonis. Gloſſ. Monſ. p. 320. *Chuninclihes ringes umpirinkter*, Regio ſeptus. p. 407.]

CHUNN, Chunne, Chunni, Kunni, ſemen, genus, familia. Kero: *Chunni*, genera. c. 1. *Chunne*, genus. cap. eod. *fona Chunnun Municho.* De generibus monachorum. dict. cap. 1.

[*Des chunnes gota uueppi*, Jacyntho. Gloſſ. Monſ. p. 321. 339.

Chunni, genimina. p. 352.

Chuenum ſippia kalangero, affinium. p. 409.

Chonot, genealogiam. p. 408.]

Otfrid. I. 9, 41. Cognati ad S. Eliſabetham:

Ni uuas ni ther namo nami
In thinemo kunne.
Nunquam fuit hoc nomen nominatum
in tua familia.

Item c. ſeq. ℣. 9. in Cantico Zachariæ:

In Kunne eines Kuninges,
Sines drut theganes.
In domo Regis,
Sui fidelis miniſtri, Davidis.

Idem I. 3, 16. de Adamo:

Kunn er io gibreitta,
unz Chriſtus ſih uns yrougta.
Genera (hominum, gentes) dilatavit,
uſque dum Chriſtus ſe nobis exhibuit.

Idem

CHU.

Idem III. 21, 13.

Notk. Pſalm. X, 6. *von chunne ze chunne*, de generatione in generationem. Idem in Pſalm. LXXI, 17. *in dinemo chunne uuerdent keſegenot alle diete*, in ſemine tuo benedicentur omnes gentes.

[Tatian. verba Mariæ referens. Luc. I, 48. 50. *Saliga mih quedent alliu cunnu*, Beatam me dicent omnes generationes. *Sin miltida in cunnu inti cunnu inan forhtanten*, Miſericordia ejus in progenies & progenies timentibus eum. c. 4. §. 6.]

Andr. Ratiſpon. in vernaculis annalibus de Comite Ottone de Schyren ſcribit: *Aus dem Chun Carolorum*. i. ex genere Carorolum, quod non intelligens Tritthemius in Chron. Duc. Bavar. p. 110. deducit Ottonem ex ſtirpe magni Ducis Cunonis Freher. in not. marg. ibid.

Fragment. de Bell. Carol. ℣. 3184. de Turpino Epiſcopo:

Er uerliez alle welrt wnne,
baithe erbe und kunne.

Reliquit omnem mundi voluptatem,
utrumque bona avita & familiam.

Et ℣. 3287.

Hiute werthe wir there engele kunne.
Hodie erimus angelici generis.

De cæſis in bello pro Fide Chriſtiana.

Rhythm. de Ludovico R. ℣. 82. de iisdem:

Bilibet ber thorinne,
ſinemo kunnie.
Siquis morietur in prælio,
ejus familiæ. (dabo præmia.)

Gloſſæ Lipſii: *Kunni*, *ſemini*. *Kunni*, *kunnea*, *generatio*. ubi Somnerus: *Kino, germen: & Kuni, Semini. hoc cum paulo infra ſequentibus, kunnea & kunni ab eadem, ni fallor, fluxerunt origine ac Sax. cyn. & cynd. al. gecynd. & cyneryne, cognatio ſcilicet generatio, genus: unde noſtratium kyn, kind*, genus, *kindred* propago &c. Conf. infr. *Hart.*

Chunneling, proximus cognatus. Notk. Pſal. LXXXVII, fi.

[Belgæ eodem ſenſu *kunne* dicunt. Germani *kiune*, v. g. in Diplomate Henrici Duc. Brunſv. de anno 1433. ap. Schottel. de jur. ſing. p. 49. *Se ſin mannes oder frouuen kiunne.* Vulgus Pomeranicum hodienum dicit, *kind und kunne mitbringen*, univerſam familiam ſecum ducere. Palthen. Not. ad Tatian. p. 301.]

Abbatia Corbeienſis inveſtire ſolet pro utroque ſexu, *beider kunne*. Wehner. O. Pr. Fuldiſch Lehn. p. 183.

Inde compoſita: *Cotchundiu*, divinus. Kero. Prol. *Cotchundida*, divina. ibid. *Cotchundaz*, divinum. c. 19. *Cotchuntlihho*, divinitus. c. 5. *Kebucke dera cotchundium ſprahha*, memor divini eloquii. c. 31. conf. c. 20. *cotchundin ambahtes*, divini officii. c. 43. *cotchundiu pibot*, divina præcepta. c. 2. *cotchundera*, divina. c. 64. *ze cotchundemu leohete*, ad Deificum lumen. Prol.

Gloſſæ vett. Alem. V. infra *Corchundimu*, & *Cot.*

CHU.

Anglo-Sax. *Cynn*, genus. *Godcund*, divinus. *Eortcund*, terrenus. *Utacunde*, alienigenæ. *Kynegild*, *Cynebot*, compoſitio pro homicidio cognatis facienda, *LL. Æthelſtani c. 7.* Gloſſ. *du Freſn. v. Cenegild.* Nobis, Sünegeld, Währgeld, Manngeld.

Chumberra, gens, tribus. Notk. Pſalm. LXXI, 17. *An imo uuerdent keſegenot alle chumberra dero erdo*, in eo benedicentur omnes tribus terræ. Idem Pſalm. LXVII, 27. V. ſupr. ſuo loco.

Condon, cognati. Tatian. c. 4, 10.

[Poteſt vox *condon* deduci, vel à *Cun*, *Chun*, genus, ut ſint proprie eodem genere nati, ſono vocis ad dialectum Danicam (*Kion*) quam proxime accedente. Ita §. 11. ſq. *in thinemo cunne*, in tua generatione. Vel peti poteſt à *chund*, cognitum, ut *condon* ſint noti, uti Tatian. 12. 3. *untar ſinen magon inti ſinen cundon*, inter cognatos & notos. Quem ſignificatum opifices noſtri retinere videntur, dum eos, qui miniſterio ipſorum utuntur, *ihre kunden* vocant. Dicimus præterea *kundt*, *kündig*, *kuntſchafft*, res nota, noſcens, notitia. Palthen. Not. ad Tat. p. 303.]

Goth. *Kun*, genus, generatio. Marc. 8, 12. Luc. 3, 7.

Algakunga, alienigena. Luc. 17, 18.

Godakunds, nobilis. Luc. 19, 12.

Ol. Verel. Ind. Ling. v. Kyn, genus.

Adalkunni, vide ſupra Adal.

Manchunnis, genus humanum. Notk. Pſalm. XXXIV, 23. LXX, 14.

Chunnelinga, propinqui, proximi. Notk. Pſalm. CXXI, 8.

Chunnezalo, progenies. Notk. Pſalm. XLVII, 15. Pſalm. CV, 31.

Chunneſcefte, ſemen, progenies. Noth. Pſalm. LIV, 22. Pſalm. LXVII, 32.

Chunnobuoch, Geneſis. Notk. Pſalm. XCII, 1.

Gekunni, congenitus.

Rhythm. de Ludov. R. ℣. 102.

Snel unde kuoni,
thas uuas imo gekunni.

Alacer & audax,
hoc erat ipſi congenitum.

Konne, genimen, γέννημα, Pſalm. LXIV, 11. *manigfeldige konne*, multiplicia genimina ejus, germina.

Chunhafti, generatio. Notk. Pſ. LXXXIV, 6.

CHUNNA, Hunna, Francis Centum, vel Centuria denariorum: ante uſum Solidorum aureorum Franci per Chunnas denariorum computarunt. L. Salica tit. LXXX. *Incipiunt Chunnas.* Sic enim locuti tum homines provinciales, cum transferrentur & componerentur hæ leges ex vernaculis Malbergis. Ait autem hic incipere capitula quædam adjecta de Chunnis i. e. computatione pecuniæ Francorum per Centum ſive centurias denariorum in comparatione cum Solidis.

Sexanchunna, XV. Solidi, DC. denarii, *L. Sal. d. t. 8. 2. & tit. 2. §. 2. 4. & paſſim.*

CHV.

Septimchunna, DCC. denarii, XVII. solidi cum dimidio. *L. Sal. T. LXXX.* 3. Tit. II. §. 16. 17. 18. unde emendandus §. 7.

Theuualt chunna, Solidi XXX. Tit. LXXX. 4. MCC. denarii, T. X. 8. T. XII. 6. i. e. zwelffhundert. Wendelinus hic emendat *theuualf.* potius *Thue alf.* thwelf.

Thue septen chunna, 1400. den. XXXV. Sol. T. LXXX. 5. Tit. X. 3. XII. 2. passim. T. II. §. 10.

Theu uuenet chunna, 1800. den. emendandum enim *Thue nüenet ch.* zweimal neunhundert. Sol. XLV. T. LXXX. 6. T. XII. 3.

Tho to condi uueth chunna, 2500. den. Sol. LXII. cum dim. T. XVII. 9. T. LXXX. 7. bene emendat Wendelinus: *Thuo tosondi uuesb chunna.* bis mille quingenti denarii.

Theio thosunde tertheo chunna, Sol. DC. denarii 24000. T. LXXX. 10. T. XXXII. 20. T. XXVIII. 8. & 1. T. XLIV. 2, 11. non verò 2400. ùt supponit Wendelinus, & inde restituere vult textum: *thwei thosunde fitter chunna.* Nam Centum solidi sunt denarii *fitter tusunde*, 4000. §. 8. *b.* & *Tit. XXXII.* 2. & 15. 17. *T. XLIV.* §. 8. 13. unde emendandus §. 1. *T. XXX.* & *XXXI.* Ducenti solidi, 8000. denarii, *T. LXXX.* 9. *T. XLII.* 4. 5. Ergo 300. Solidi sunt 12000. denarii: & consequenter 600. Solidi 24000. denarii. Similiter §. ult.

Fit terno sunde thue aptheo chunna, *Sol. DCCC.* sunt denarii 32000. nec potuit utrobique se extricare Wendelinus. Igitur §. anterior ita constituendus: *Thuotoc thosunde fertboc chunna*, *Sol. DC.* i. 20000. den. & 4000., i. quadragies centum, vierzighundert oder viertausent. Et posterior: *Tritoc tosunde thuuotboc chunna.* i. e. 30000. & 2000. dreissig tausent, zwanzig hundert.

Tuazymis fimmicha chunna, MMD. Tit. II. §. 11. V. Miha.

Alemanni pro chunna, *Hunt* dixerunt. Otfr. II. 4, 5.

> *Er fasteta unnoto*
> *Thar nuua hunt zito*
> *Sehszug, oub thar nihti in unar.*
> Jejunavit incoactus
> Tunc novies centum horas
> Sexaginta, etiam noctibus computatis.

Namque multiplicatis XL. diebus per XXIV horas, fiunt 960 horæ. Item *Zehenzig*, Notk. Psal. LXIV. 12. & Psalm. LXXXIX. 4. *zenstunt zenzech jaro*, decies centum anni. Et ℣. sq. vide plura de *dusent.* Gothi *Hund*, centum, *finffhunda* Luc. VII. 41. V. Fr. Jun. Gloss. Goth. supra *Cant.*

Hunno, centurio, Notk. Psal. XLVI. ult. Hinc intelligitur Tacitus de M. G. c. VI. 7.

CHVNNICLE VRA, abscissio auris, *L. Sal. T. XXXII.* §. 14.

CHVONI, *Chuani*, audax, kühne. Glossæ veteres: *Chuoni in uuige*, audax in bello.

[*Chon* vel *Choner.* Rabano Mauro Gl. bellicosus est. Hinc Theodorici Veronensis magister, Hildebrandus, *der Köne Wigand* audit, quod strenuus in bello sit. Ab hac voce Scytharum Tartarorum Dominus nomen *Cham*, *Kam*, vel *Chan*, accepisse videtur, quod male pro R. vocis *König* habet Picardt. in Antiq. vant oude Vriesland. p. 117. v. Dieeman. Spec. Gloss. p. 109.]

Otfrid. I. 1, 117. de Francis:

> *Sie sint so sama chuani,*
> *selb so thie Romani.*
> Ipsi sunt æquè fortes,
> ac isti Romani.

℣. 126. ib.

> *Joh sint oub filu chuani*
> Et sunt quoque multum fortes.

[Alludere videtur Otfridus Scherzio in Not. ad h. l. ad nomen Francorum, i. e. ferocium.]

[CHUPPA, Capitio, Gloss. Monf. p. 413.]

CHVR. V. Choron.

[CHVRCI, compendio. Gloss. Monf. p. 378. *Churci vel gizeli*, compendii. p. 327.]

[CHVRI, deliberationis. Gl. Monf. p. 389.]

[CHURPIZA, cucumeres. Gl. Monf. p. 322. *Wilda churpiza*, colocynthidas. p. 329. *Churpizgartin*, tugurium in cucumerario. p. 332]

[CHURPUN, Sporta. Gloss. Monf. p. 396.]

[CHURUMPIU, prava, Gloss. Monf. p. 335. distorta, p. 393. hodie *Krumb.*]

CHVRT, *Curt*, *Chortar*, *Corter*, cohors, grex. Kero: Chortar, gregem. c. 63. *ze chortare*, ad gregem. c. 27. *des chortres*, gregis: c. 2. p. 22. a. *unborsamont chortan* (ita vitio typographi: in MSCto est *chortar*) inobedienti gregi. cap. eod. p. 20. b. *Chortar miniu*, greges meas. c. 58. Cant. Cant. IV. 1. 2. *Thin vahs is samo geize* (geizzo) *corter* — *samo thaz corter thero scorenon scapho.* (gescornen scaffo) Capilli tui sicut grex caprarum — dentes tui sunt grex tonsarum ovium. Et c. I. 7. *Daz ih niet irre, ne beginne gen unter den corteron dinero gesellon.* ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.

Scafchurten, greges ovium, Notk. Psalm. LXXVII. 71.

II. *Curtis.*

Curt, *Gurt*, Curia, Hof. Cluv. confundit cum *Gard*, L. I. G. A. pag. 90. Goldast. ad Ekkeh. Jun. c. IV. p. 116.

Curtes, Curias vocat Burckardus & Fabariensis, id est Colonias, Höf, in quibusdam Alamanniæ locis GVRT. Significat autem Curtis vel Chortis propriè numerum hominum aliquo in loco congregatorum. Franci eo nomine familiam initio intelligebant, id est servorum mancipiorumque cohortes. Quæ quia plurimum ruri, ut agros colerent; inde fieri potuit, ut prædia rustica συνοικοχωρίας *eo nomine nuncuparentur.* conf. pag. 125. & Vadian. pag. 39. Dinghoff. Forwerge, Cammergut.

III. *Aula.*

Lex Alemann. c. XXVIII. *in curte Ducis.* Ekkehard. jun. de Cas. S. Galli c. VI. *in Domiciliis Curtis Abbatis.* Curtis & Expeditio contradistinguuntur: Ratpertus de orig. S. Galli c. IX.

Omnes

Omnes labores & itinera sive ad curtem sive ad expeditionem.

IV. Oppidum. *Curtis Lindowa*, Lindavium, *Vadian. L. II. de Colleg. p.* 62. Conring. *de Diplom. Ludov. p.* 235. 257. ille tamen in eo vapulat, nullam curtem sine jurisdictione fuisse, *Auct. Actor. Lindav. pag.* 300. ubi plura de *Curtibus*. Unde quæsitum quid formula diplomatum veterum significet, Curia cum banno?

Utrum notet curiam cum Jurisdictione civili & criminali, quia bannum utrumque significat. An verò tantùm civilem? aut Curiam cum banno extra zwing seu pomeria? Vide infra *Dinghof*, ubi ex literis investituræ Germanicam formulam exhibemus: *Dinghoff mit dem Gerichte*. Significat itaque hæc formula, quod concessa sit Curia ipsa, Locusque Dinghoff, sed non tantùm, sed & cum adhærente jurisdictione sive banno. An verò jurisdictio etiam criminalis subintelligatur, ex natura Curiarum Dominicarum est judicandum. At ad naturam earum non pertinet nisi jurisdictio civilis, nec omnis, sed quæ versatur circa ipsas res & negotia ad curias quaslibet pertinentia. Vide Diss. nostram de Curiis Domin. Juri Feud. Alem. subjecta §. XXIII. p. 567. quare criminalis regulariter non competit, nisi ex pacto expresso veniat. Itaque in aliis chartis & investituris legitur: *Castrum cum advocatia & banno*. Vel: *cum banno & advocatia & suis pertinentiis*. ubi advocatia est jurisdictio civilis, bannus, criminalis. Facit huc Diploma Friderici I. Imp. an. 1163. nondum editum, ex Originali descriptum.

Friderici I. Imp. confirmatio Omnium bonorum Ecclesiæ S. Thomæ Argentorati.

In nomine S. & individuæ Trinitatis. FRIDERICVS divinâ favente clementia Romanorum Imp. Augustus.

QUandocunque nostræ corroborationis piè exposcitur suffragium, celeri affectu est attribuendum, & si quid exposcitur à nobis, quod perpetuò durare debeat, literis est annotandum, ne prolixitas temporum posteris hoc dubium reddat vel incertum. Noverit igitur omnium Christi Imperiique nostri Fidelium tam præsens ætas, quàm successura posteritas: qualiter dilectus ac fidelis Capellanus noster, Rudolfus, venerandæ Ecclesiæ B. Thomæ in Argentina Præpositus, ad nostram veniens præsentiam, omnimodam destructionem Ecclesiæ suæ & intolerabiles pressuras coram nobis lacrimabiliter exposuit. Inter quas maximum & præcipuum erat; videlicet, quod Ecclesiæ suæ Mansionarii & alii, qui annualem fratribus suis censum persolvere debent, census ac debita servitia ad cottidianos usus & stipendia fratrum suorum pertinentia, singulis annis temerarie eis subtraherent, per quod Ecclesia sua admodum foret attenuata, quod nec fratres inibi DEO famulantes debita stipendia recipere nec divina obsequia possent exercere. Vnde Nos, communicato Principum consilio, irrefragabile Edictum quoddam super hoc promulgavimus. Tale videlicet, ut quicunque mansionariorum vel aliorum, debitum eis censum usque ad festivitatem B. Andreæ ejusdem anni non persolverent, ab Advocatis earundem possessionum bona debiti census absque omni contradictione in potestatem nostram & utilitatem Ecclesiæ vendicarentur, & insuper illi subtracta omnia resarcire cogantur, quousque Præposito & Ecclesiæ suæ digna satisfactio exhibeatur. Præterea à nostra Majestate postulavit, ut pro remedio animæ nostræ nostrorumque omnium parentum salute, tum quia Advocatia ejusdem Ecclesiæ specialiter ad nos spectaret, tum quia Nobis & Imperio devotissima existeret: Saluti ejus prospicere & ad pristinum suæ dignitatis statum misericorditer eam reducere vellemus. Nos itaque considerantes, in Ecclesiarum tuitione plurimum salutis nostræ consistere, votis ejus clementer annuimus; & præfatam ecclesiam omnesque possessiones ejus,

Curiam videlicet in Suntboven, cum banno, agris, pratis & nemoribus.
Curiam in Morswilre cum agris & vineis.
Duas vineas in Kestenbolz.
Curiam in Ephecbe cum vineis.
Mansum in Criecbesbeim.
Curiam in Bischovesbeim cum agris & vineis.
Curiam & vineas in Rodesbeim.
(An Rosheim hodie?)
Curiam in Muzecba cum agris & vineis & pratis.
Vineas in Mollesbeim.
Curiam in Ergersbeim cum agris pratis & vineis.
Vineam in Egensbeim.
Curiam in Uenbeim cum mansis & curiis eidem attinentibus.
In Eggeboldesbeim curiam & alias curtes, cum banno, mansis, molendino & piscatione, pratis & memoribus.
(Curia & curtes differunt ut dinghof und schlechte höfe.)
Curiam in Huspergen superiori cum banno, & mansis.

Curiam

CHV.

Curiam in Hußpergen inferiori cum banno & mansis.
In Adelbardeshoven Curtem, cum banno, mansis & pratis.
In Lutpotesheim curtem & tres mansos.
Curtem in Illenkirchen cum mansis & pratis & nemore.
Curtem in Tubincheim, cum mansis, cum aliis duobus mansis custodis.
In Gugenheim curtem, cum duobus mansis custodis.
Curtem in Husgerute cum mansis, pratis & sylva.
In Niderwilre IIII. mansos.
Mansum in Belbeyn.
Mansos in Rinstete.
In Stuzesheim mansos duos.
Dimidium mansum in Cunegeshoven.
Ecclesiam S. Aureliæ cum decimis & curte & hortis.
XV. Curtes fratrum quas ipsi inhabitant, (Canonicathäuser) *& unam, quæ* Dominicalis *dicitur* (Dinghof) *juxta claustrum, & curiam quæ fuit Heinrici Kichen, & alias curtes, de quibus census datur.*
Item duos hortos in civitate, custodis, cum decimis S. Thomæ in Adelbartesboven, & decimis ultra aquam Bruscam à Kaldaba usque ad Goltgiezen, cum omnibus aliis, quæ vel nunc possidet, vel in posterum justè & rationabiliter poterit adipisci, in nostram tuitionem suscepimus, & autoritate nostra præfatæ Ecclesiæ confirmavimus. Statuentes ac firmiter præcipientes, ut nulla ecclesiastica secularisve persona, magna vel parva, in prædictis bonis vel possessionibus suis, de cætero eam gravare vel aliquo modo perturbare præsumat. Siquis autem huic decreto nostro obviare attemptaverit X librarum auri purissimi pœna multetur, dimidietate Cameræ nostræ & reliqua parte prædictæ Ecclesiæ inferenda. Quod ut veriùs credatur & ab omnibus ratum semper & inconvulsum habeatur, præsentem inde paginam conscribi & sigilli nostri impressione insigniri jussimus. Adhibitis idoneis testibus, quorum nomina hæc sunt:

Heinricus Wirzeburgensis Episcopus.
Eberhardus Babenbergensis Episcopus.
Cunradus Eistedensis Episcopus.
Nicolaus Cameracensis Episcopus.
Adam Eberacensis Abbas.
Marquardus Fuldensis Abbas.
Hermannus Herisfeldensis Abbas.

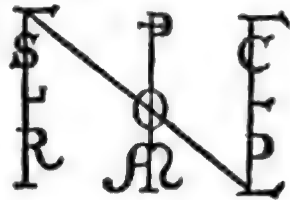
CHV.

Nicolaus Halsbrunensis Abbas.
Heinricus S. Palatii protonotarius.
Fridericus Dux Suevorum.
Ludewicus Lantgravius Thuringiæ.
Otto Palatinus Comes de Witelinesbach.
Marquardus de Brumbach.
Heinricus Mariscalcus.
Bertoldus Triscamerarius & alii quam plures.

Signum DNI FRIDERICI *Rom. Imp. invictissimi.*

Ego Christianus Cancellarius vice Cunradi Maguntini Archiepiscopi & Archicancellarii recognovi.

Acta sunt hæc anno Dnicæ incarnationis MCLXIII. Indict. XI. Regnante Dno Friderico Rom. Imp. gloriosissimo. Anno regni ejus XI. Imperii verò VIII. Data Wirzeburc VII Kl. Martii.

Sigillum: Imperator in solio Cæsareo sedet coronatus, dextra sceptrum, læva globum tenens, cum inscriptione

FRIDERIC⁹ DEI GRA ROMANOR IMPERATOR AVGS.

V. *Chorte*, choro. Kero.

Churtisan, aulicus, qui corti seu curiæ Principis addicti, *Courtisans*, Cortinarii, Cortelini, Gold. *T. I. Rer. Alem. pag.* 125. Königsh. Chron. c. 3. append. §. 12. de Concilio Pisano: *Nu worent in diesem Concilio — Churtisanen und gesellen die dem hoffe nochvolgten x tusent.*

Churteboum, arbor domestica, V. boum.

Chorfocla, vide *Fugil.*

CHVSKI, kusgi, probus, sobrius, moderatus. Kero:

Chuscan, sobrium, c. 64.
Chuskeer, sobrius, c. 31.

Otfr. III. 19, 69.
Thaz ist kusgi ioh oub guat.
Hoc est probum atque bonum.

Unkusca, improbus. Kero: *Unchuschida*, sordes. c. 49. Hymnus vetus XVIII. 3. *Fiant unidarfcurge unchuscan.* hostem repellat improbum. Psalm. XV. 3. *und der nit det unkuscheit mit siner zungen.* & qui non egit dolum in lingua sua. Psal. VIII. 3. *daz du zerstöreſt dinen vient und den richeligen unküschen.* i. ut destruas tuum inimicum & ultorem improbum.

CHVSTI, *kusti*, virtus.

[*Chust*,

CHV.

[*Chust*, existimatio, Gl. Monf. p. 404. æstimationem. p. ead.]

Otfr. IV. 37. 18.

Thaz sin hugolusti
in rehteru kusti.
Hæ sunt meditationes jucundæ
in vera virtute.

[Scherzio ad h. l. *kusti* idem videtur esse ac *gustus*, quod suadet Otfr. I. 18. 105.]

Firchusta anaburt, vitiata natura, Notk. Psal. LXVIII. 3.

Unkusto, scelera. Otfr. I. 17. 80.

Thaht er sar infesti
mihilo unkusti.
(Herodes) Meditabatur is statim firmiter
magnum scelus.

Idem I. 2, 61. II. 7, 111. V. 21, 36. *Unchustige worte*, verba dolosa, Notk. Ps. LI. 6.

Archusti, vid. Arg.

Hachustim, Kero c. 7. *Fona hachustim enti funton*, à vitiis & peccatis. Sed videtur legendum *Archustim*.

Chustolose fune, infideles filii, Notk. Cant. Deut. XXXII. 20.

Fronochuste, V. Frono.

[CHVTON, meditabor. Gloss. Monf. p. 335.]

[CHUUITI, sententiola. Gloss. Monf. p. 411.]

[CHUUN, commaculaverunt. Gl. Monf. p. 370.]

CI, zi, zv, ad. Formula vet. Conf. & passim.

CID, tempus. V. *Cit*.

Cideler, Sideler, colonus, cidelarius, apud Meibom. du Fresne Gl. Vide S.

CIDIRI, Sicera. Tatian. c. 2. *inti nuin noh cidiri trinhit*. Sed legendum sine dubio est *CIDI ni tr.* Vetus Gallica vox *zyth*, zythum: quod cum *zubti* non est confundendum cum Pontano *L. VI. de Orig. Franc. c. 24. p. 587.* Vel potius legendum *Lidi ni*, V. inf. *Lid*.

[Palthenius de hoc vocabulo sequentia notat. *Cidiri* est potus ex omnibus pomorum aut pyrorum, tam hortensium quam sylvestrium, generibus aqua maceratis, & in putredinem solutis, confectus, in Gallia cumprimis atque Anglia usitatus. Galli distinguunt *le cidre des pommes*, quod *du pomme*, & *de poires*, quod *du poiré* vocant. Angli potissimum utuntur pomorum succo, unde nec alia est apud eos siceræ descriptio, quam *à drincke made of apples*. Eodem potus genere usos esse veteres Germanos, ipsius Taciti testimonio probari posse puto, de Mor. Germ. c. 23. *Potus humor ex hordeo & frumento in quandam similitudinem vini corruptus.* (prolixe de hoc loco agit Palth. atque exinde, quia Tacitus hordeum à frumento distinguit, & eidem opponit, vocem item frumenti speciatim triticum designare nemo latine sciens affirmare queat, colligit; Tacitum & de cerevisia ex hordeo decocta, & de sicera fructibus arborum expressa, explicari posse. Interim nullum locum producere potuit, quo probet, vocem frumenti unquam de fructibus arborum speciatim fuisse usurpatam) Caroli M. tempore, à quo abesse nihil videtur Tatiani interpres, frequentissimum, una cum cerevisia, siceræ usum fuisse, Capitulare ejus ostendit. (locum vid. infr. in voce *Lid* à Schiltero productum.) Galli hodie dicunt *cidre*. Angli *Cyder*, Germani *Zitter*, e. g. *Zitter-essig*, acetum ex sicera confectum, quod ex vino & cerevisia confecto opponitur. Hæc Palthen. Not. ad Tat. p. 288.]

CIGEL, later, ziegel, Rh. de S. Annon. ℣. 154.

CIHEN, arguere, zeihen. Jus Argent. vetus cap. *Cihet in der richter, das er zv rechter cit nicht si vurkomen.* quod si judex appellaverit eum, quod constituto tempore non venerit.

CILEN, studere. c. 42. *Cilee*, [*Zilee* legitur c. 4.] studeat: Kero.

CIMBING, commissuras: Glossæ MSS. AS.

CIMBRI, unde dicti, & quæ illorum origo. v. *Chamff*.

CIN, decem, zehn. Rh. de S. Annon. ℣. 250.

CINAENDI, hiulca. Glossæ MSS. ASax.

CINEBEAM, Gloss. MSS. ASax. künb.

CINIT, kinit, *Quintao*. Vox convitiantis. Lex Sal. t. de Conviciis. XXXIII. §. 1. *Siquis alterum CINITVM vocaret, Malberg: QVINTVO. DC. Den. qui faciunt Sol. XV. culpabilis judicetur.* ita Heroldus. Pithœus & inde Lindenbrogius legit *Cenitum*, allegans Glossas quæ interpretentur, *oculum erutum habentem*. Gallis *Borgne*. Sed bene H. Bignonius notat: *Si fides Gloss. apud Pithœum, cocles Cenitus est. Sed vereor ne aliud heic intelligatur. Fortasse heic Cenitus est eâdem inflexione quâ CONCAGATVS num. sequenti, is qui aliquando cœno & sordibus ad summam ignominiam perfusus est à populo, quod injuriæ genus apud Francos in usu*, &c. Idem placuit du Fresnio *in Gloss. v. Cenitus*. à Cœno, luto. Sed nec ista interpretatio, quippe tautologiam involvens, admittenda, cum idem esset quod vox injuriosa Concacati §. 3. quæ injuria levis tribus solidis punita: hæc quintuo XV. Goldastus, quem sequitur Speelmannus in Glossario, Cenitus, homo nihili, *kein-nütze*, inutilis. Wendelinus in Gloss. Atuat. eodem ferè recedit, *Gby-niet*, Tu nihili. Sed mox magis ei placet *Ken-niet*, non noscens seipsum. qui ipsetò Quintuo, nomen proprium Malbergi putans, *Contick* opidum in diœcesi Antwerpiensi interpretatur. Mihi verò stat sententia, *Quintuo* vocem esse interpretem Ciniti, vel ùt alii Codd. habent Cinidi, ipsam Francicam & in Malbergiis frequentatam, unde lingua provincialis Cinitum confecit. Igitur *Quintuo* est vox injuriæ atrocis, ut Longobardorum Arga, de qua suprà, & quâ non modo crimen lenocinii imputatur, sed & complexum criminum. Certè Quintao etiam imputationem criminis continet, quale est falsi, adulterii vel stupri, delatoris, quia eadem mulctæ quantitas hic posita cernitur. Convenit Cambro-Brittanicum *Cwyd*, canis & *Cynydd*, hundejunge, hundevogt, canum curator. nostrum *hundsvot* quanquam hoc aliam originem habet, de quo infra *voc. Fut.* Aut eorundem *Gwyndwnn*, rudetum, selio, terra non-arata. Itemque Belgicum *Quinen*, *quenen*, Kilianus; *Quynen*, *Sax. Fris. Holl. Sicamb. Fland.*

CIN. CIU.

Fland. i. quenen, quelen, languere. Sed & *quenen* ineptire, & *quenen-kom*, deliria significat. Cæterum quod idem Speelmannus de *Cinnito pecoris* adducit, vitiosum in codicem incidit, & emendat Somnerus tintinnum. i. tintinnabulum, vide du Fresne *Glossar. voc. Blanhorn.*

CINEVVERDVNIA, cinawerdunia, L. Ripuar. *T. XXXV. §. 3. Herold. edit.* ait: *Placitum ei detur, ut cinauuerduniam suam in præsentia testium recipiat.* Et Tit. 74. §. 3. *seu Cineuuerdunia, seu legis beneficio culpabilis judicetur.* Lindenbrogii interpretatio sat obscura. CIN, Chin, Kin, Ken, Gen, idem est quod Gegen, Kegen, mutuò, reciprocè, ex adverso: *Uuerdunia*, Werdung, i. e. Wærung, cautio, est itaque aliquis obligatus vel legis beneficio & ipso jure, vel ex Cine werdunia, i. pacto. Nos dicimus Gegengewær, cautio de reconventione.

[CINSA vel *Scara.* Angaria. i. in equis vel in aliis servitus. Gloss. Monf. p. 383.]

CIPAE, cæpa: Glossæ MS. ASax.

CIRETH, ziereth, ornatus. V. Z.

CIRX, circator, corycæus, Casalans, qui occultè & clàm auscultant, quid dicatur, agatur, & desert. *Exactor* quoque dictus: *V. Goldast. Tom. Rer. Alem. pag.* 120. *sq.* & Reines. de Palat. Later. pag. 15.

CISIRBEAM, cerasius: Glossæ MS. AS. f. Kisirb.

CISTENBEAM, castanea: Gloss. MS. AS.

CISTEROS, Frider. I. 2. F. 27. pr. *Si temerarius absque percussione invadat eum, quod vulgò dicitur cisteros.* Ant. de Prato Vet. legit *Exteros.* Sed MSS. habent *zitterband.* h. e. *trobender band,* absque percussione. *Vide Obs. ad Chron. Königsb. XII. pag.* 660.

CIT, *ciit*, hora, zeit. *Cit daz wahtono*, hora vigiliarum: Kero. c. 8. *Ciit nalles haltan*, tempus non servare, c. 4. *citi*, tempore, Prol. c. 42. *in desiim citum*, in his temporibus. c. 16. *miskenti citum citi*, miscens temporibus tempora. c. 2. pag. 21. a. *cit ist*, hora est, Prol. p. 17. a. *citim*, (Goldastus legit *citimo*) temperius, c. 11. *cit*, hora. c. 8. *andero citi*, secunda hora, c. 63. *dera citi*, illa hora. c. 45. *citlihhor*, temperius. c. 48. *Cide lere*, seculi dogma, inscriptio manus S. Attalæ, vid. Obs. VIII. in Chron. Königsh. p. 525. Otfrid. Præf. ad Ludov. R. ℣. 65.

Allo citi guato
so leb er io gimuato.
Omni tempore bonus (felix. Semper Augustus)
Vivat is gratiosus.

V. v. Hohzit. & Gloss. du Fresne. *v. Dies Magnus.*

In zitelib, in omni tempore: Notk. Psalm. XXXIII. 2.

CITOVART, zedoaria, zitber. Jac. de Vitriaco in Histor. Hierof. c. LXXXV. *Sunt & aliæ arbores, quarum radices sunt zinziber, Galanga, & Zedoaria, quæ vulgariter Citovart appellatur.*

[CIVALTIN, destruxerunt. Rhythm. de S. An. §. 22. ℣. 353. De Troja. *Dii die Criechen diu burch civaltin.* Cum Græci hanc urbem destruxerant.]

[CIUURTIN. *Ciuurtin* (ita legendum juxta Scherz. pro *ci uurtin.*) *Kirichin unti lant.* Vastabant templa & terras: Hodie diceremus *zerfuhrten.* Rhythm. de S. An. §. 40. & Scherz. in Not.]

CLAEDVR, *Crepacula. id est tabula qua à segetibus territantur aves.* Sed legendum videtur *cleppar*, klæpper.

CLAGE, prætextus, causatio, exceptio. Kero: *Clagoe*, causetur. c. 2. p. 22. *Sin kichlagot*, causentur. c. 55.

Claggelt, sportulæ. Rupertus Imp. in confirmatione privilegiorum Civitatis Suinfurtensis Anno 1401. Das sie in derselben unser Stat „ uber die Burger daselbs ein claggelt setzen „ mogent in der massen, als hienach gescriben „ stet, das ein iglicher burger daselbs, der sin „ Schult zu rechter Zyt nit bezalt, und sich „ darumb mit Gerichte erfolgen lasset, und sich „ mit den rechten nit verspricht, wann dersel- „ be also mit Gerichte erfolget wirt, der sol „ ye von zehen pfennigen, so vil geltes er er- „ folget worden, und schuldig ist, einen pfen- „ nig zu claggelt verfallen sin, desselben clag- „ gelts zwey teil an der — Stad buwe und bes- „ serunge, und das ubrige dritteteyl unserm „ vogte doselbs gefallen sal. „

Klagschaz, Sportulæ & Salaria Cameræ Imperiales. *Wehner. Lit. K.*

CLANINA, Inclanina, dens, dentis excussio, L. Sal. t. XXXII. §. 16.

CLAT, glatt, lævis, politus.

De animo, hilaris. Kero: *Clata muatan Kebon minnoot*, hilarem datorem diligit. cap. 5. hodieque dicimus *einen glatten mut haben*, hilarem se exhibere.

CLAV, schlau, callidus.

Claulicho, prudenter, Kero. c. 61.

CLAW, unguis: hodie *Klaw.* [Gloss. Monf. *Cloa*, ungula. p. 411. *in chlauvo adamantiscero*, in ungue adamantino. p. 337.]

Cladolg, cratatio unguium, ut non sanguis, sed humor aquosus decurrat, *Lex Frison. Addit. T. III. §. 44. V. Dolg.*

[CLIUVA, furfures. Gloss. Monf. pag. 400. hodie *kleiven.*]

CLOSTENER, V. Clo.

CLEIN, chlero, klein, subtilis, Otfridus præfat. ad Ludovic. R. ℣. 33.

Cleinero githanko
so ist therselbo Franco.
Subtiliorum meditationum
est ille Francus.

Idem V. 9. ult. de Sermonibus Salvatoris Emaunticis:

Scono inti reino,
joh harto filu kleino.
Pulchri & mundi,
ac valdè multùm subtiles, (accurati, curiosi.)

Idem I. 27, 127. I. 1. passim. II. 9, 137. V. 14, 54. IV. 35, 67.

Idem

CLE.

Idem I. 22, 72.

Frageta sie kleino.

Interrogavit eos subtiliter.

Idem I. 1, 11.

Ougtun iro kleini,

Ostenderunt suas subtilitates.

Idem IV. 8, 6.

Abton kleinen uuorton.

Consultabant subtilibus verbis.

Idem III. 7, 99.

Thero brosomon kleini,

Fragmentorum minutias.

Kleinor, subtilius, pretiosius, Otfr. III. 20, 128. Rhythm. de S. Annon. §. 38. de aurifice:

Mit uiürin also cleinin
uuole slift her die goltsteinin.

[*Chleini*, solertia. Gloss. Mons. p. 341. 355. versutias. p. 357. *chleino*, argutæ. p. 400.]

Cleiniu, subtilis, gracilis, delicata. Cant. Cant. III. 6. ubi Vœgelinus: *In welchen Verstand auch Joh. Hussens lied von Geheimnis des Leibs Christi im H. Abentmal singt:*

Verborgen im brot so klein.

Cleinlibho, curiosè, diligenter. Fr. Jun. Gloss. p. 221.

Melo cleinista, polenta, Gloss. vett. i. farina subtilissima.

Mine chleno, digitus minimus, Lex Salic. T. XXXII. §. 8. Vid. M.

Geclænsude Saxon. Luc. XVII. 14. *hig wurdon geclænsude*, hi fiebant mundi.

Hinc *Kleynbrood*. Kilianus: *Kleynbrood. vetus. Panis saccharites. vulgò Martius panis.*

Kleinod, clinodium, clein-od, res subtilis, pretiosa: non ex *Klein* & *Not*, q. res exiguæ necessitatis, ut est apud du Fresne Glossar. h. nec ex Græco κλεινώδιον, quod Franci in aulam CPolit. intulere.

Kleinschmid, opponitur Grobschmid. is subtilia ferra tractat subtiliter.

CLEIP. vide Gicleip. & Kleipen.

CLEOUUAE, glomer. Gloss. MSC. ASax.

CLIMMEN, scandere. [Suevis adhuc usitatum *Klimmen* hoc significatu.] *Ufklimmen*, ascendere. Geilerus Keiserperg. Brosaml. fol. 36. b. *Sie ist das Seil daran wir müssen ufclimmen.* Et fol. 12. *Wann man müssig gat und stupffet in den climpsen, Zirlin Mirlin, von einem Fenster lauffen in das ander, das macht nit keusche Menschen.*

Kilianus: *Klimmen, scandere, adscendere. Angl. climme, climbe.* κλίμαξ *i. scala.* Klimmen *oft rysen int singhen. Pæanem citare, vocem sensim excitare: contentiore voce altum & acutum scansim intonare.*

CLOBE, fides.

Clobigera credentium, Notk. Psal. VII. 8.

CLOB, kloben, fissura. [Suevis hodienum *Ein Club* fissura est.] Geiler. de Keisersp. in Brosaml. f. 91. *Clob ist ein gespaltener Stecken, da gat ein schnur durch, und sitzen die Vogel darauf, so zuckt er dann die schnur und erwischt ein vogelin*, &c.

CLO.

Kilian: *Kloue, rima, fissura, sectura. Angl. Klefte, Klifte.* Klouen, *rhagades, fissuræ in manibus, pedibus*, &c.

Cloben Flachs, clobones lini, strelen. conf. du Fresn. *Gl. Clobo.*

[*Klobe*, baculus fissus, quo aves capiuntur, huc referendum, quod instrumentum describit Staden. qui & verba Winsbek. paræn. §. 29. producit. *Gut das ist gitigkeit ein Klobe*, Divitiæ avaritiæ sunt decipula: Expl. Voc. Germ. Bibl. p. 354.]

CLOBEN, verberare. Otfr. I. 20, 33. De Herodis infanticidio:

In cloub man mit then suerton.

Eis verberabatur ensibus.

Ita emendat Freherus Flacianam editionem ubi *Induob.* [Recte ita emendat cum Frehero, Schilterus, namque Cod. Vatic. & Vind. habet *incloub man*, sed minus recte vertitur *verberabatur*. Saxoniæ inferioris incolæ usurpant *Klofwen* pro diffindere, unde nostrum *Klufft*, hiatus, *klaw*, ungula. Belgis *kloven*, *klieven*, est, findere, secare, *klove*, rastrum, irpex. Suecis *klüfua* findo, diffindo, *klüfning*, fissio, fissura, scissura Anglis *cleave*, findo, scindo, *à butchers cleaver*, securis. Anglo-Sax. *cleafan*, *cleofan*, *clyfan*, scindere. Islandis *klofs*, fissura, *klyufa*, scindere. conf. Hikes. Thes. Ling. Sept. in Gram. Angl. Sax. p. 214. Vertendus igitur hic versus Otfridi. *Diffindendo ensibus auferebatur.* Scherz. Not. ad h. l.

Chliubit, *nabit* vel *siuuit*, finderit. Gloss. Mons. p. 412.]

Clof daz houet tharunder, amputavit caput, Fragm. Bell. Hisp. ℣. 3117. Et ℣. 3660.

Thaz ho(v)uet was ime geclouet.

Caput erat ei amputatum.

[Priori loco *clof*, *diffindebat*, posterioris loci verba, *Caput ei erat diffissum*, vertit Scherz. in not.]

CLOFFEN, stridere.

Hist. Lomb. MS. pag. 42. *Wie ligent die arme lute so noss uf der strossen und cloffelut in ir zane von froste.* ùt jacent pauperes humidi in via & strident dentibus à frigore. [Hodie *Zahnklappern.*]

CLOHHEN, pulsare. Kero: *Clohhot*, *clochot* pulsaverit. c. 48. 66. *Chlochonti*, *pulsans.* c. 58. Notk. Psal. CXLVII. 2.

Becloken, vulneratus. Fragm. de Bell. Hist. Carol. ℣. 2569.

In theme plote lah er becloken.

In sanguine jacebat vulneratus.

[*Becloken* maculatus, conspurcatus. *Klecken* est maculare, inquinare, polluere, contaminare: mit Blut bekleken, sanguine polluere. v. Spat. im Teutsch. Sprach-Sch. p. 973. Scherz. not. ad Fragm. l. c.]

Becloken, superare dolo, circumvenire. Chron. Sax. *Becloket*, circumventus, uberlistiget, pag. 415. b.

Clokke,

CLO. | CNI.

Clokke, campana, quòd pulsatur. Tradit. Fuldens. I. 46. Capitulare III. Caroli M. an. 789. c. 18. *Ut clocas non baptizent.*

Cloccon inter instrumenta musica referuntur à Notk. ad Psal. XCIV. 3. Ps. CL. 4.

Bannloke, campana bannalis, quæ populum ad conveniendum cogit.

Clokemanni, qui curam campanarum gerunt, quæ sacerdotibus & presbyteris commissa à Carolo M. Capitul. an. 801. c. 8. Vnde in Ecclesiis quibusdam ita vocati Presbyteri, *du Fresn. in Glossar. voc. Campana & Cloca.*

CLOZ, globus: Kilianus. *Clozbussen*. Vid. *Busse*.

CLOSE, *Cluse*, Clusa, angustus montium aditus. Pasſvestung.

Fragm. de Bell. Hist. ℣. 1714.

Ther Kuning uon Tuse
ther uo(r)rte uz uon siner cluse
Menegen helmprunen.
Rex de Tuse
eduxit è clusa sua
Multos cataphractos.

& ℣. 3972.

Thie uierthe uon then Ungeren,
then ist thikke wol gelungen.
Thie hauent uelle cluse.
thie uon Ualle Penuse.

Luitprandus L. I. c. 2. de eadem Hungaria: *Quibusdam difficillimis separata à nobis erat interpositionibus, quas Clusas nominat vulgus.*

[Eginhardus: omnes aditus, i. e. *clusas*, quibus in Italiam intratur, impositis firmavit auxiliis. v. du Fresne voc. Clusa. Hæc Scherz. ad verba Strikeri c. 4. S. 1. p. 35.

Dar chom der Chunich von Druse
Der brachte aus seiner chluse
Manigen Haiden unervorcht.]

Close, clausa, cella monachi. Königsh. Chron. Vita S. Gamelberti c. 2. n. 14. *Ad fenestram clausæ in qua latebat.*

Cluse, cubile, lectus. Psalm. MS. XXXV. 5. *in syner heymelicken clusen*, in cubili suo.

Clüseln, blandiri. Geiler. de Keysersp. Brosaml. f. 29. *Wann die fraw dem man feind ist, so ist verloren alles das der mann tut, er clüsel ir wie fast er wöll so ist es niit.* Quoties uxor maritum odio habet, tunc omne periit, quicquid blandiatur vir, nihil agit.

Clüsling, amasia. Idem Keisersp. fol. 13. b. *umb der clüsling willen, sie kan im schmeichlen und im wol dienen, sie thut was er wil.* propter amasiam, quæ scit ei blandiri & inservire optimè, agit quicquid is voluerit.

CLOSTEVER, v. Stür.

CLVOT, ignis, hodie Glut. Notk. Psalm. LXV. 10. *Cluotost unsih also man silber tuot.* ignisti nos sicut argentum. Alia versio in Vet. MS. *Mit dem füre hastu uns bewert als das silber.*

Notk. Ps. CXVIII. 140. *Din uuort cluoit unde zundit harto*, ignitum eloquium tuum vehementer.

[*Cluontes*, candentis. Gloss. Monf. pag. 339. 342.]

CNIOHOLÆN, ruscus: Glossæ MSS. AS.

CNVEGE, multi, Notk. Psal. LVII. 2. Vid. inf.

CNVODELEN, vocare, nominare.

Becnuodelen, ruffen, nominetenus vocare.

Cant. Cant. V. 2. *Mir becnuodelet mines uuines stimma.* Interpres Belga: *De stemme mines liefs, beklopt mi.* Willeramus: *Vox audita mihi dudum pulsantis amici.* Rectè Fr. Junius maluit per Nominandi Verbum, quàm Pulsandi interpretari, qui testatur in Francicis Antiquitatibus aut Alemannicis nec hanc vocem, nec quæ huic aliquid lucis affundat, se reperisse, præterquam in Glossis:

Einchnuadilem, *unmarem*, *insignem.* In Anglo-Saxonica tamen lingua deprehendisse verbum *Cneodan*, *Nominare*, Beda L. II. Hist. Eccl. c. 20. *thone tun gyt to dæg mon his noman cneodeth*, ejus nomine vicus usque hodie cognominatur. Itaque *mir becnuodelet* est *mir ruffet*, me vocat, nominat, &c.

Chnuadilem, nominatus, celebris.

Einchnuadilem, celebratissimus, q. d. unicè celebris.

Inde forte reliquum Belgis *Knoteren*, Minutivum, submissà voce vocare, mussitare, minurizare, Kilian.

CNODO, studiosè, diligenter, Notk. Psal. XCVIII. 6. Vid. *Not*, *ginoti*.

CNVPFE, *gegnupfe*, junctura. Cant. Cant. VII. 1. *Daz gechnupfe* (*gecnupfe.* nostra edit.) *dinero diehò daz sint halszieredа*, (halszicreda) *die der gesmidet* (gesmidot) *sint mit gelertes listmeisters* (gelerετes listmesteres) *hant.* Freherus ex suo MS. annotat etiam legi: *die gefuogede.* Vulgata: *Junctura feminum tuorum.* Seb. Smidius: *Ambitus femorum tuorum sicut monilia, opus manuum artificis.* Belgicus interpres: *Die knocken diener dieben.* Fr. Junius trahit huc ex Glossis suis MSS. *Knouel*, *articulus.* Kilianus: *Knouel* i. e. *Kneuel. nodus.* Sed aliter legitur *knupfe*, *kunffe*, aliter *knouel*, ubi diphtongus ou, & nos hodie per *au* exprimimus, *knaul.* Cæterum *Cnupfe* rectè exponitur, junctura & nodus membri cujuscunque, Gelenk, Knöchel, *Fr. Jun. Nomencl. c. 46.* Porrò *Knupfe der diehò*, junctura feminum, est quod Apulejo *Interfemineum* dicitur, Natura muliebris generationi destinata, Galeno ἀγγεῖον κυητήριον. id quod mysticè Willeramus explicat de regeneratione & junctura Judæorum & Gentilium. *Halszierda* dicitur cleinodium, subtile opus aurifabri.

COCCARE, pharetra, Glossæ Lipsii. hodie *Köcher*.

COCVNVNG, *quadripartitum*: Glossæ MSS. ASax.

COERIN, dulcis sæpa: defrutum: Glossæ MS. ASax.

[COFFA, cluni. Gloss. Monf. p. 400.]

COG, KOGGE, navium genus. Kriegsschiff. Historia Episcoporum Bremensium: *Posu-*

COL.

Posuerunt magnam navim, vulgariter dictam KOGGE, cum armatis viris. V. du Fresn. *Gloss. Cogo.*

Cogeschult, navis debitum i. telonium de nave. Diploma Ottonis Imp. an. 949. *Insuper & Tributorum, quæ Huslata, & COGSCHULT dicuntur.* conf. Alting. P. II. Germ. inf. pag. 7. Kilianus: *Kogghe, Kogghscip. Celox. Kogge*, insulæ nomen, Chron. Belg. Hornense, *V. Isac. Pontan. L. I. Orig. Franc. pag. 53.*

COLD, aurum, Kero, c. 1. Notker. Psalm. LXVIII. 3. Ps. LXXI. 15.

COLP, vide K.

COLWRED, perpendiculum: Gloss. MS. ASax.

COMO, *Gomo*, COMMAN, vir, *Commane*, viro. Kero. c. 7. Otfrid. I. XI. 13.

Si gomman job wip,
Fuat vir mulierve.

Idem I. 14, 30. V. 8, 104. c. 25, 150.

Fragm. Carminis de colloquio Christi cum Samaritana, ℣. 48. sq.

Siu quat sus. Libiti,
commen ne habiti.
Respondit illa sic: Profectò,
maritum non habeo.

Conf. B. Vulcan. de Lit. & Lingu. Goth. p. 65.

Gomo, homo, vir. Otfrid. I. 27, 53. de Elia Propheta:

Ther gomo then ir saltut,
ioh namabafto nantut.
Ille vir quem retulisti,
& nomine tenus nominasti.

Comenes, viri, Notk. Ps. CXLVI, 10.

Gomono: idem. Otfrid. II. 7, 9.

Stuant Joannes gomono ein
mit sinen jungeron zuein.
Stetit Joannes, homo solus,
cum duobus discipulis suis.

Gommannere, viro, Tatian. c. 3.

[Hæc vox in Tatiano Palthenii non ita legibus, sed *Gimahaltero gommane*, desponsatam viro. III. 1. *Gommanes uuis ni bin.* virum non cognosco. §. 6. Josephus Mariæ *gomman* vocatur. V. 4, 7. *Gommanbarn*, mascula proles. extat VII. 2.]

ASax. *Guma, homo, vir.*

Gothis: *Gumein* gah *vinein*, marem & fœminam, Marc. X. 6.

Kilianus: *Gome, vetus Germ. Homo. Otfrid. Weissenb.*

Goman, Gomman, vet. Germ. Maritus, paterfam. Otfr. Weissenb.

Comelicho, viriliter. Viriliter agite, *comelicho iuh kehabent*, Notk. Psalm. XXX. ult. *Gomelicho*, Id. Ps. CXXXII. 2.

Gomabeiti, humanitas.

Comitas. Otfr. Præf. ad Salomon. ℣. 29.

Iz datun gomobeiti
thio iues selbes guati.
Id fecit comitas
& gratia illa vestra.

COM.

Et I. 27, 6. de Johanne Bapt.

Sie abtotun thie guati,
ioh sina gumabeiti.
Considerabant bonitatem,
& comitatem ejus.

Et IV. 9, 61. de Sanctis cœlitibus:

Nu ist uns thiu iro gomabeit,
So iz zen thurftin gigeit,
Zi Gote wegod harto.
Nunc est nobis eorum comitas, (benevolentia, gratia)
(quoties rex exigit)
Apud DEUM promovens valdè.

Item *Comabeiti*, auctoritas, magnificentia, tapfferkeit.

Otfrid. I. 27, 113. de Joanne & Christo:

So hoh ist gomebeit sin,
thaz mih ni thunkit megi sin,
Theih scuah riumon sine
zinbintanne birine.
Tam alta est magnificentia ejus,
ut mihi non videar potens esse,
Ut calceorum corrigias ejus
ligare audeam.

Idem III. 15, 38.

Thaz er thar gisceinti
thia sina gomabeiti,
Mit zeichon gidati.
Ut ibi ostenderet
suam magnificentiam,
Per miraculorum facta.

[Mallet Scherzius in not. ad h. l. vocem *gomabeiti* redditam per *humanitatem* aut *virtutem*.]

Gimma, virago. Otfrid. I. 5, 41. Angelus ad S. Mariam:

Gimma thiu uuiza,
Magad scinenta.
Mulier, Virago sapiens,
Virgo illustris.

Gumisgi, Genealogia, Otfr. I. 3, 43. de genealogia Christi:

Nist man, thoh er uuolle,
thaz gumisgi al gizelle.
Non est quisquam, etsi vellet,
qui gentem omnem recenseat.

Brutigomo, sponsus, sponsæ vir, hodie *breutigam*. Otfr. II. 13, 17. & 24.

Ther brut habet in uuar min
ther scal ther brutigomo sin.
Qui sponsam habet revera
is debet sponsus esse.

Et c. IX. 14.

Thaz Christus ther brutigomo si,
Job Druta sine in lante
si theru bruti ginante.
Quod Christus sponsus sit,
Et fideles in terra
in sponsam elegerit.

COM. | COR.

[Tat. XXI. 6. *Ther brut habet ther ist brutigomo.* Qui habet sponsam, sponsus est. *Thes brutigomen friunt.* Amicus sponsi. *Thuruh stimma thes brutigomen.* Propter vocem sponsi.]

COMPAN, consors, socius, comes. L. Sal. T. LXVI. §. 2. *Siquis hominem ingenuum, qui lege Salica vivit, in hoste, in companio, de companiti suorum, occiderit, secundum quod in patria si ipse occisus esset, componere debuisset, in triplo componat.* V. du Fresn. *Gloss. v. Companium.* Olaus Verel. Indic. Ling. vet. *Kompan, Stalbrodr, Selskap, folie, socius, sodalis, æqualis.*

Glossa Jur. Sax. Prov. Lib. III. Art. LXXXV. MS. & in edit. Augustana an. 1482. *Under disen Kriegen hielt der Keiser Otto den mittel weg, und sprach: Wo mer leut mit gesampter hand gelobten, do solt einer die schuld ganz gelten und bezalen, also bescheidenlich, ob sein Kunpane oder Gesellen nit vergelten mügen.* V. Benna.

Glossæ MSS. ASax. *Gladiatores, caempan.*

COMPTVREY, Commeatura, beneficium ecclesiasticum equitum ordinis Teutonici, quod exinde commeatus militaris ad militiam sacram exhibitus, *Cent. Grav. Nat. Teut. c. XXXVIII.* quod frustra miratur Oldenb. *Limn. Enuc. III.* 28, 9. *Landcomptur*, Balivus Commenturarum provincialis.

Aliud sunt *Commendæ*, *Commendatores*, V. Instit. J. Can. I. 12, 3.

CONA, v. *Chenun.*

CONDON, cognati. V. Chunn.

[CONSTANTINVSPVRVC, Constantinopoli Gloss. Mons. p. 417.]

CONSTOFEL, constabulum, ædes constabulariorum. Jus Argent. c. 126. §. 6. *Die Constofeler wenne so ein geschelle wirt, so sullent sie in ire Constoffele bliben bi demselben eyde, one die des Rotes sint.* Item: *Das nieman von den Antwercken zu den Constofelen kommen soll.* Constofeler, scriptum & *Constaueler*, est senator equestris dignitatis, aut saltem capax Senatorii ordinis. Constofeler-Meister in laudato articulo opponitur simpliciter dem Meister, i. Ammeister. Plura de his ad Rhythm. Ludovicianum §. XL. & infr. v. Stall. Et vide Jac. Wenkeri Differt. de Glevenburgeris p. 65.

COP, *ependiten*: Glossæ MSS. ASax.

COPSISTAINUM, palatium, ubi Carol. M. Diploma confirmationis an. 790. dedit, *Copfistainum* alias legitur, Alem. *Kupfstain*, quum illo anno referente Eginhardo Carolus per Mœnum ad Salæ palatium navigaret, secedere eum oportuit ad Mœnum in villam hanc regiam, Cuffenstein, quæ super Mœnum contra Moguntiacum urbem sita est, teste eod. Eginh. an. 795. Fuit & alia arx & civitas ad Oenum, Kopffstein, à Maximil. I. Imp. destructa, Ricard. Bartholin. Austriados. L. II. & IV. Sed nostri Palatii in Vita Caroli M. à Monacho Egolismensi descripta: Habuitque placitum ad locum Cuffistain in suburdio Magauntiæ urbis. Ubi perperam *Cussistain*, al. *Cussingstang.* Atque ut quod sentiam dicam, non possum aliter mihi persuadere, quam quod hoc ipsum palatium Copstainum fuerit situm ad Lapidem illum famosum Moguntinum, à quo & nomen sortitum, & qui à recentioribus *Aichelstain*, vocatus, ab eadem figura, quam præsentavit.

CORCHVNDIMV, Deificum, Kero, ut exhibent Goldasti Glossæ. Sed sphalma sine dubio subest, & pro Cor, legendum Cot, Got, de quo mox. Altera vox est à *Chunn*, *Kunni*, soboles, ubi vide *Cotchundiu*, divinus in Glossis vett.

[Recte observat Schilterus, vitiosam esse Goldasti lectionem, in ipso Kerone vero ita legitur, *ze cotchundemu leohete*, ad deificum lumen. Prol. p. 17. a.]

CORMEDE, vide supra *choron.*

CORN. v. Ch.

CORODOS, probasti: Glossæ Lipsii. vid. supra *Choron.*

CORONA *thero thorno*, coronam Spinarum. Otfr. IV. 22, 44. Cant. Cant. III. ℣. ult. *Tuot wara de Cuniges Salomonis, (des Kuniges Salomonis, ita nostra edit.) unte der coronon da in sin muoter mit hat gezieret.* Attendite Regem Salomonem & coronam qua eum mater ejus exornavit.

Gecoronot habest, coronasti, Notk. Ps. V. fi.

[*Coronili*, coronulas. Gloss. Mons. p. 330.]

CORTERON, vide supra *Churt.*

COSTEN, tentare, Tatian. c. XV. 1. *Ther Heilant uuas gileitit in uuostina fon themo Geiste thaz her wurdi gicostot.* JEsus ductus est in desertum à Spiritu, ut tentaretur. §. 4. *Thu ni costos Truhtin Got thinan.* Non tentabis Dominum DEum tuum.

Costari, tentator, Tat. XV. 2. *Gieng tho zuo imo ther costari.* Accessit tunc ad eum tentator.

[*Costunga* tentatio. Tat. *Ni gileitest unsi in costunga*, ne nos inducas in tentationem. c. 34; 6. Verbum *costan*, *costian*, *costigan*, probare, tentare. Angl. Saxones retinuere. vid. Somn. Diction. Atque eo haud dubie pertinet Germanicum illud *kosten*, gustare, gustatu pertentare atque explorare aliquid. Hinc & Anglorum *Accost.* Palthen. Not. ad Tat. p. 336.]

COT, KOT, *Kuot*, *Got*, *God*: DEVS, Kero: *Cot*, *Deus.* c. 7. *Cotan*, *DEVM.* c. 7. sæpius. p. 27. a. lin. 17. legitur quidem *Coton*, sed vitio descriptoris. *KepotoCotes*, mandatorum DEI, Prol. p. 16. a. & multoties alibi. *Cote* DEO. c. 5. sæpius. Notker. Psalm. IV. 3. *Ziu minnont ir idola, abkota, unde ziu suochent ir lugge gota.* i. quare diligitis idola, & cur quæritis deos mendacii? Indem Psal. IX. 21. *Christus machoti sie, (gentes) deos, Kota, ube sie imo hangtin, nu geeiscoen daz sie mennischen sint.* i. Christus fecerat gentes deos, si ipsi adhæserint, nunc cognoscunt quod homines sint. Idem Psal. LIII. 8. *Cuot heizzest du, daz ist din namo. Daz fursta cuot.*

Cott, *Coth*, Senex, CambroBritannis sive Celtis. *Boxh. Lex.*

Kotes prut, DEI sponsa, Ecclesia. Notker. Psalm. V. 1. *Fernim mit oron minu uuort Truhten, chit diu dia des erbes langet. Daz ist Ecclesia (Kotes prut)*

Kero: *Cotchundiu, divinus.* Prol. *Der cotchundium*

ensti,

COT.

enſti, *divinæ gratiæ*. c. 20. *Cotchundlibbo*, *divinitus*. c. 5. Vide & ſupra *Chunn*.

[*Coto*, DEus. Rhab. Mauro, Gloſſ. n. 471. divum. n. 889. & bonum n. 2193. ſignificat. Otfrid ſemper ſcribit *Got*, ita & Tatian. & Iſid. In G. A. eſt *Gotb*. G. *God*. Su. *Gudb*. Hinc non multum Perſæ abeunt, quibus DEus *Choda* dicitur. v. Caſtelli Lex. Perſ. p. 231. A ſignificatione qua *Gut*, bonum, quod Sax. eſt *Good*, notat, alteram illam DEI, quod per antonomaſiam bonus ſit, deſcendere, dudum Lutherus obſervavit. v. Libros noſtros Symbol. p. 409. A bonitate quoque Gothis atque Suecis DEum vocari Stiernhelm Gl. V. G. pag. 75. exiſtimat. De altero DEI nomine, ap. Otfrid. frequentiſſimo *Drubtin*, vel, uti ſemel tantum ſcribit *Trubtin*, Staden. in Collect. MSC. obſervat; illud, quia unus DEUS eſt, pluralem non habere, quem tamen *Gott*, de aliis etiam qui Dii dicuntur, uſurpatum, habeat. Otfr. III. 22. 25. (hic verſus vitio typographi male expreſſus corrigendus & 98. ponendus) *Thaz man oub Gota beizent*, quod homines etiam Dii vocentur. Unde Francos tunc *Drubtin* pro proprio, &, ut cum ſcholis Theologorum loquar, incommunicabili DEI nomine habuiſſe apparet. A voce *Coto*, Dei notionem habente Mylio de L. Belg. p. 121. nomen proprium *Cotiſon*, quaſi DEI Filium dicas, venire videtur, quem Dacum Horatius III. Od. VIII. 5. Regem Dacorum Florus IV. 12, 18. Getarum M. Antonius ap. Sueton. in Aug. VI. 63. nominant. Iſtud cum plane ſit Gothicum, (Daci enim Getæ & Gothi hic iidem ſunt) & proinde à Gothica lingua nomenclaturam ſuam habeat, ut recte Scheringham de Angl. Gent. Orig. Præf. §. 6. ſcribit, ſono quoque ipſo ad dialectum potius Francicam, quam Belgicam, cui *Coto* plane ignotum eſt, accedat, Mylius tamen antiquitati vernaculæ ſuæ velificaturus, ad hanc referre maluit. Boxhornius quidem Hiſt. Univ. p. 221. hanc Mylii verſionem, ut *Kotiſon* DEI Filium notet, ab analogia vocis Gothicæ non admitti ſentit, ideoque aliam, quaſi *Gothorum Filius aut ſoboles* ſit, ſurrogat, imo *Gotſon*, vel *Godſon* ut *homo filius* indicetur legendum conjicit; ſed ſi in his Rabani Gloſſis *Coto* & DEum & bonum ſignificare legiſſet, citra dubium nec analogiam vocis Goth. nec genuinam ejus quæ in adductis ſcriptoribus profanis extat lectionem, ſollicitaſſet. Quia tamen *Coto* & DEum & bonum notat, definire nolo, utrum prior potius quam poſterior interpretatio nominis *Cotiſon* locum habere debeat. Sed nec illi cui Boxhorniana placet magnopere repugnaverim. Dieceman. Spec. Gloſſ. Lat. Theot. pag. 102. & 108. ſq.]

Symbolum Apoſtol. Alam. à Frehero editum: *Ik kilaubu an Kot Fater*, &c.

Hera Kotcund, honor divinus, Hymn. VI. 6.

Gota, dii heizzent ſone kenadon die heiligon, Notk. Pſ. XLIX. 1. Sic *Aftergote* Apoſtolos vocat Otfrid. IV. 9, 54.

[Vide de hac voce notata ſupra in *After*.]

COV.

Gotniſſi, divinitas. Otfr. II. 9, 162. de Salvatore:

Ther lichamo iz thulta,
thaz Gotniſſi ni uuolta.
Corpus id toleravit,
quod divina natura reſpuit.

Idem III. 18, 119.

Thes Gotniſſes guati,
Divinitatis bonitas.

Idem V. 6, 119.

Dhea einun Gotniſſa,
Una Deitas:

Iſidor, contra Jud. c. III. 5.

Gothis: *Gods*, bonus. *God*, *goth*, bonum. *gode*, bona.

Iisdem *Goth*, DEVS. *Guda* dii. Joh. X. 34.
Gudga, *gudgi*, divinus. Sacerdos, Luc. I, 5.
Gudhus, templum, DEI domus, Joh. XVIII. 20.
V. Fr. Junii Gloſſ. Goth. p. 133.

Gotedebte, devotio, Notk. Pſal. XCIV. pr.

Gotedabte, devoti, Notk. Pſal. CVII. 9.

Kuotelofen impii, Notk. Pſal. XXV. 5. [hodie *gottloſe*.]

Kotſcelto, blaſphemus, Notker. Pſalm. X. 7.

Kigotſcelto, Notk. Pſal. LV. 10.

[*Kegotſcelto*, blaſphemus legitur hoc loco.]

Gote licben, Deo placens: Non eſt una vox, ſed duæ. Notk. Pſal. XLII. 4. *Das ſang iſt ſuozze, uuanda kedult machot iz Gote lieben*, quod S. Auguſtinus ibi exprimit, *dulce DEO*, *placens DEO*. Ita mox ỹ. ſq. *Sid iz Gote liebet*, poſtquam DEO placet.

Vide & *Got*.

COVIN, covinus, ſpecies currus veterum Celtarum, imprimis Belgarum, Wilhelm. Brito L. IX. Philipp. *Belga Covinorum*, *Lucano teſte*, *repertor*.

COVKELE, vide ſup. Caukel.

COVMEN, Vid. ſupra *Cauma*.

CRABEN, ſculpere.

Crabeuuergh, ſculptile, Notk. Pſ. CV. 19.

CRAFT. v. ſupra *Chrafft*.

Crafftlicheru ſtat, venerabilis locus, *Capital. Franc. Lib. IV*. c. 19.

CRAMTA, vid. mox *Crimmin*.

CRANO, CRANOHARI, Accipiter, *L. Baiwar*. *T. XX*. *c. I*, 1. qui gruem mordet, L. Alem. c. 99. §. 20.

Cranoh, grus. *Ari*, *Aari*, capere. V. ſupra *Arin*.

Kraeneke, arcubaliſta, *Kranekier*, arcubaliſtarius, veteribus, *Kilianus*. Hinc *Crenkinarii* apud du *Frem*. *Gloſſ*. *Lat*.

CRATEN, hodie *Krazen*, Cratare unguibus, *L. Friſion*. *Add*. *T. III*. §. 44. Vid. *Athargrathi*.

CRAUUAE, cornacula, cornix: Gloſſæ MSS. ASax.

CREHT, rectus, V. Grecht.

CREHTO, jure. Vid. *Grechtin*. *Crehte*, juſti, Notk. Pſ. XXXII. 1.

[CREIFFONTER, manu tentans. Gl. Monſ. p. 368.

CRE.

CREMEN, vid. mox *Crimm.*

[CREPHTI. cælaturas. Gloff. Monf. p. 328.]

CREPINDA, krepinda, Reptilia: quaſi cruypende: Gl. Lipſ. ib. Somnerus: *Hoc Sax. Cripende; unde noſtratium creeping, ut & vox illa nobis claudipedem notans, Cripple; qui repere potius quàm ire videtur. Repere autem Saxonibus modernis, ut mihi autor eſt Martinius in Etymologico, krupen.*

[CREPIRR. tumbas. Gloff. Monf. p. 394.]

CRESSÆ, *Sinapi:* Gloſſæ MSS. ASax.

[CRESSO, Naſturtium. Gloff. Monf. p. 414.]

CRIEDON, cognoverunt, Gloſſæ Lipſ.

CRIMMIV, grimmig, crudelis. Kero: *Crimmiu, dirum* (*crimmii* legitur in Kerone c. 2. pag. 21. b.) *Kecremiter, irritatus.* Prol. Notk. Pſalm. V. 11. *uuanda ſie dih cramdon, Trubten.* quoniam irritaverunt te, Domine.

Idem Pſal. X. 4. *Danne gremet der ſundigo Got,* tunc irritat peccator DEVM. Id. Pſal. LXV. 7. *Die Got crement an iro ſundon.* ubi alia vetus verſio MS. *die cogriment.* qui amaricant, exaſperant. Idem Notk. Pſal. LXVII. 8.

Cramta, exacerbavit, Notk. Pſ. LXXIII. 18.

Cremendo, exacerbando, Notk. Pſ. XCIV. 8.

Crimmiſonte, ſævientes. Gloſſæ vett. *Crimmirun*, ferociora. eædem.

Cremizont, fremunt. eæd.

Otfr. I. 25, 56. de Columba:

Mit ſnabulu ni uuinnit,
oub fuazin ni krimmit.

Roſtro non lædit.
nec pedibus ferit.

Conf. & I. 19. 18. cum Not.]

Fragm. de Bell. Carol. ỳ. 2756.

Haithene thie grimme.

Ethnici crudeles.

[*Cremihonter*, expoſtulans. Gloff. Monf. p. 319. *Cremizunga.* rugitus. p. 319.

Leopartun crimmiſtun, Tigridi ferociſſimæ. p. 408.]

Crimheit, crudelia, Notk. Pſ. X. 7.

[*Crimnovlornuſſi*, præcipitia. Gl. Monf. p. 381.]

[CRINTILA, vectes vel fortes. Gl. Monf. p. 335.]

[CRIOZ, glis, gliris. Gloff. Monf. p. 412.]

[CRIPTAM, nidarſinchantem, vergentibus. Gl. Monf. p. 406.]

CRIST, KRIST, CHRIST. Chriſtus.

Fragm. Carm. de Bell. Carolin. ỳ. 2727.

Thes heiligen Kriſtes ere.

Per (ad) Sancti Chriſti honorem.

Idem ỳ. 3180. de Turpino Epiſcopo:

Thaz was ther rehte kempbe,
thes heiligen Kriſtes Scenke.

Hic erat verus pugnator,
Sancti Chriſti Buticularius.

[*Pincerna.* h. e. miniſter. Scherz. not. ad h. l.]

Et ỳ. 3842.

Thaz iſt ther heilige Kriſt,
ther thurh unſih gemarteret iſt.

CRO.

Hic eſt Sanctus Chriſtus,
qui pro nobis paſſus eſt.

Chriſtis lichamo, Chriſti corpus, Notk. Pſal. LXXXV. 3.

Criſtene, chriſtiani. Fragm. idem ỳ. 2768.

There criſtene ſcare.

Chriſtianorum cohortes.

ieuuelichemo Chriſtianin turnochtuno, cuilibet Chriſtiano perfecto, Notk. Pſal. XXV. 1.

Kriſtenheit, Eccleſia. Symb. Apoſt. *Ich geloban die kriſtenhait gotlich unt allich.* Notk. Pſ. XXXIV. 18.

Allichu Chriſtenheit, Eccleſia Catholica, Notk. Pſal. XXXIX. 10.

Idem Pſalm. LXV. 2. *Rechtfolgig chriſtanheit*, Eccleſia Catholica. Et mox: *Rechtfolgig ne ſint, unde urſtende verſagent.* Catholici non ſunt, & reſurrectionem negant.

Chriſtanro gedahte, chriſtiana devotio, Notk. Pſal. LIX. 8.

Chriſtvobe, Chriſticola. v. *Vaben.*

Kriſtenheiti baptiſmus, Confeſſio vetus ap. Gold. T. II. Rer. Alem. p. 135. *Thes ih Got almahtigen in mineru Kriſtenheiti gebiezi.* quæ DEO omnipotenti in baptiſmo meo promiſi. Eandem ſignificationem in lingua Gallica obſervat du Freſne *Gloſſar. Latin. v. Chriſtianitas.* In LL. Friſicis *pag. 93. edit. Colon.* dicitur *Kerſtinga*, baptiſmus. V. *Stungan.*

Von der chriſtenhait ſchelten. Jus Auguſtan. *Schiltet er in von der chriſtenhait, daz iſt, ob er in baizzet ainen Zobenſun oder Merchenſun oder Muſſenſun chetzer, Mainaid.*

Criſtes boc, Chriſti liber, Volumen de Chriſto h. e. Evangeliorum liber. Menologium Angl. Saxon. MS. ad XVIII. Octobris de S. Luca Evangeliſta: *Se wrat thone thriddan dæl Criſtes boca.* i. Is ſcripſit tertiam partem libri de Chriſto. *V. Th. Marſchall. Obſ. in Verſion. Anglo-Sax. Præfat. p. 491.* Otfridus L. ult. c. 25, 20. vocat Evangelion teil:

Thaz ih giſcribiu unſer heil
Evangeliono deil.

Ut ego ſcripſerim noſtram Salutem
Evangeliorum partes.

CROC, antiqua vox Francica & Celtica, Uncum ſignificans.

CROCARE, incrocare, unco ſuſpendere. *Du Freſn. Gloſſ.* L. Salica Tit. LXIX. §. ult. *Si quis ſine conſenſu judicis, de ramo, ubi incrocatur, deponere præſumſerit, MCC. den. qui faciunt Sol. XXX. culpabilis judicetur.* Aeg. Menag. in Etym. Gallic. v. Croc. obſervat ex Arngrimo Jona Saxonibus etiam uſitatum fuiſſe *Krocur*, uncus.

CRODO, Saturnus. Ol. Worm. L. I. Monum. Dan. c. IV. *Krodan Saturni partibus hic defunctum memorant, malitiæ & nequitiæ præſidem. Kine En Krodan Skalk pro homine deperditæ nequitiæ. Huic erectas in Hartisborg fuiſſe columnas, teſtatur ad hiſtoriam Ad. Bremenſis, And. Vellejus.*

CROFT, croftum, pratum clauſum, inſtar horti,

CRO.

ti, *Grasgarten. Vide Du Fresn. Gloss. v. C.* Aliàs *Kraft* est Crypta hodie, & *Grotte.*

CROOG, lagena: Glossæ MSS. ASax.

CROS, pampinus: Gloss. MSS. ASax.

CROZDARM, croz-darm, Extales. Raban. de part. corp. Hodie reliquum *Gekröse*, intestina, Ganse-Gekröse.

[*Crozdarma, vel aphtarlinga.* extales. Gloss. Monf. p. 325.]

CRVAZEN, vide in G.

CRVCAE, *trulla:* Glossæ MSS. ASax.

CRVME, *broame*, mica; *stucchi, prob*, fragmenta: Gl. vet.

CRVNT, vide G.

CRVONI, vide G.

[CRVOP, scalpsit. Gloss. Monf. p. 328.]

CRVPELLAR, crupellarii, Gladiatorum genus Gallorum, ita dictus, Tacit. III. Annal. XLIII. 4. *Adduntur* (copiis Gallicis) *è servitiis gladiaturæ destinati, quibus more gentico continuum ferri tegimen, CRVPELLARIOS vocant, inferendis ictibus inhabiles, accipiendis impenetrabiles.* Boxh. *Orig. Gallic. pag.* 21. ab Hebræo *Kirbel* arcessit, quod generatim tegere notat. Lex. Cambro-Brittan. *Crupl, claudipes.* Quod nobis hodièque *Krüpel.* Sic dicti isti inferendis ictibus inhabiles.

CRVZEN, clamare, *kreuschen.* Otfr. I. 20, 17. de Innocentibus infantibus:

Thie muater thier uzun
Job zachari uzsleuzun.

Sed rectius legitur:

Thie muater thie ruzun.
Matres lamentabantur.

Vid. infra *Roz, ruzun.*

Greitan, Gothis flere, Marc. XIV. ℣. 72. *Krye* Vett. Flandris clamor. Danis *Groede*, plorare. Hispanis *gridar*, Italis *Gridare*, Gallis *crier.* Belgis *kryten, kryschen.* Nobis *kreischen*, clamare, in specie ùt parturientes.

CRVSENE, *Krusne*, Crusina, mastruca, Ælfricus. Bruno de bello Saxonico: *Crusina gulis ornata*, i. pallium pellibus rubricatis ornatum: *Du Fresn. Glossar.* Otto M. in Privilegio Magdeburg. II. *apud Meibom. T. I. p.* 741. de Ecclesia Magdeb. & Canonicis: *Singulis annis unum cavallum, scutum, & lanceam vel duas crusinas dent, ut sciant, in mundiburdio Regis se esse* Et T. II. pag. 270. S. Bernhard. Epist. XLII. *Horreant & murium rubricatas pelliculas, quas Gulas vocant, manibus circumdare sacratis.* Mures Ponticos & *Hermines* interpretatur Du Fresne ad Joinvill. Differt. I. p. 136. qui *in Glossar. h. v.* Isoris glossas emendat: *Vocamus etiam Mastrugas Renones, quæ rusticè Crosina vocatur.* Vid. infra *Reno.* & *Hermelin.*

Crusuarius, talium artifex.
inde nostrum *Kürsner*, pellio.

CRVT, gramen, herba, *Kraut.* conf. supr. *Chrut.* Otfrid. I. 16, 47. de puero JEsu:

So bluama thar in crute,
so scono theh zi guate.

CRV.

Sicut flos in gramine,
sic pulchrè prævalebat in bonum.

CRVXZC, cruz, *cruce;* creux, crux. Symbol. vetus: *Ih geloub das er gemartiret uuart unt an das Cruxzc erhangent uuart. — Ih geloub das er ab dem Cruxze genomen uuart.*

Otfr. III. 13, 10.

Ufan cruzi haban.
Crucifigere.

Et L. V. c. 1. ℣. 3.

Zui Druhtin hiar in uuorolti
thes Kruzes tod iruueliti.
Cur Dominus hic in mundo
Crucis mortem elegerit.

c. II. ibid.

Nu sculun uuir unsih rigilon
mit thes kruzes segonon.
Nunc debemus nos præservare
crucis benedictione.

De benedictione crucis ibi plura.

Idem in præfat. Libri IV. ℣. 52.

Job oub thanne giile
zi thes Kruzonnes heile.
Cæterum inde festino
ad Crucis salutare.

Fragm. Carm. de bell. Carolin. ℣. 3000. de cruce signato milite:

Thaz heilige cruce sie ereten,
wande sie thaz zaichen an in furten.
Sanctam Crucem venerati,
namque hoc signum in se ferebant.

Crucen, crucifigere, creuzigen. Otfrid. IV. 23, 36.

Job riafun filu heizo:
Cruzo les nan, cruzo.
Clamarunt multum ardenter:
Crucifige istum, crucifige.

Notkero *chriucigen* Psal. XVI. 12. *An demo Chriuce*, Psal. XXXIV. 21.

Idem Psalm. XLI. 1. *Zeichen chriucis, signaculum crucis.*

Vocatur crux in antiqua Symboli versione MS. *Querbolz. Unte hi ino gestachet an das querboltt gebank. — in uuar von de querboltt genomen.*

Galga Gothis Math. X. 38. Marc. VIII. 34. X. 21.

Gealg, ASax. it. *Rode.*

Vide & infra *Enti.*

Chriuze stecchin, crucis signum, Notk. Psalm. LVI. 5.

Crucestal. v. *Stal.*

Cruz brüder, Cruci fratres, Fratres crucis, Secta an. 1309. orta, quâ se per turmas collegerunt & ad Romanam curiam concurrerunt, intendentes mare transire in subsidium terræ Sanctæ, sed mox reversi; *Northof. Chron. Marcan. p.* 397.

Alia ejusdem nominis secta postea orta an. 1414. in opido Sangerhusen in Thuringia per mun-

mundum transeuntes, Cruce eos præcedente, & flagellis publicè se flagellantes, *Gobelin. Person. Cosmodr. Aet. VI. c.* 93. Unde & Flagellatorum secta dicta, *der Geischler*, Chron. Königsh. *cap. V. §.* 79. *sqq.* utrobique eorum Articuli fidei, & processus flagellandi. Conf. Du Fresn. *Glossar. v. Crucifratres & Flagellatores.* St. Baluz. *Pap. Avinion. T. I. p.* 316. & 917.

Alia est Prædicatio Crucis vel Cruciatæ, *Creuzpredigt*, instituta à Cardinalibus & Papa Vrbano II. an. 1096. ad recuperandam Terram Sanctam, *Roger. Hoveden Annal. Anglic.* Comm. *de Lib. Eccl. Germ. L. V. c.* 6, 10. & *L. VI. c.* 4, 6. Du Fresn. Glossar. *Creuzkrieger*, milites Cruciati, *Waller* etiam dicti, *Lehman. Chron. L. V. c.* 37.

Ebtere Crütze, noluerunt Nobiles Alsatici tolerare in feudis suis, *ad Chron. Königsh. Obs. XV. p.* 842. 848.

ab Echt, Acht, Latinè *Cruces bannales*, de quibus *du Fresn. Gloss. v. Cruces bannales.*

Crüzer, Cruciatus, Crucigerus, nummus argenteus cruce ab initio signatus. Argentorati an. 1482. cusi. Quorum sexaginta faciunt florenum rhenanum, à 15. bazen. IV. Creuzer 1. Bazen. Mynsing. C. 1. O. 65. & C. 5. O. 83. Aleman. Palæstr. Consult. VIII. de jur. monet. part. 41.

Am Creuze stehen, adstare ad crucem, formula loquendi hodieque usitata ex veteri more, quo vel pro specie pœnitentiæ Ecclesiasticæ ad crucem expansis brachiis ad certum tempus stare reus cogebatur, cujus moris mentio fit in Canonibus Ecclesiæ Anglo-Saxonicæ sub Eadgari R. imperio circa an. 960. promulgatis Tit. de Magnatum pœnitentia pag. 87. *And cneowian gelome on rode tacne. hwilum upp. hwilum nyther athenige. and cunnige georne.* i. Sæpe etiam se extendat super signum crucis, nunc erectus, nunc in terram prostratus. Quo etiam pertinet alia formula loquendi, *zum creuze kriechen*, pœnæ se submittere, non quod Latinè dicitur *ad crucem confugere*, velut ad asylum, de quo *du Fresne in v. Crux.* Vel ex altero ritu, qui vocatur *Judicium Crucis*, durchs Creuz zum urtel Gottes stellen, cujus formula: *Constitue cruces, ad quas stans immobilis perseverem.* Agobard. Lib. contra Judicium DEI. §. 1. p. 302. Capitul. Pipini Regis an. 752. c. 17. quemadmodum aliàs per ferrum candens, per duellum, per aquam &c. Judicium autem Crucis ita exercitum, litigantes vel ipsi vel alii ab eis electi ad crucem stabant expansis brachiis: quorum qui prior brachia dimitteret, pro victo ipse aut principalis habebatur. Exemplum ab ipso Carolo M. exercitum adfert Domn. Mabillon *Lib. VI. de re Diplom. c. LI. p.* 499. Du Fresn. *Gloss. v. Crux.* Quod Ludovicus Pius postea an. 816. in Capitulari Aquisgranensi abrogavit, quod & Libro I. Capitul. 102. insertum, itemque Legibus Longobard. II. 56, 33. Agobardus etiam dicto loco *T. I. p.* 301. ista judicia improbat: nec dum tamen non frequentata, Regino Lib. II. de disc. Eccl. c. 243.

Crüzewoche, hebdomas crucis, instituta à S. Gregorio. Königsh. c. 3. §. 33. de peste Romæ grassante: *Do satte S. Gregorie uf, das man drige tage anenander vor dem Nontage, solte mit Crüzen gon und Got bitten das er das gros sterben wante*, &c. An. 591. Idem cap. V. §. 89. ex quo emendandum c. 3. quoad diem S. Marci. Et cap. eod. §. 88. de altera anno 470. vel 468. ut est apud Sigebertum, à Mamerto Episcopo Viennensi indituta eodem tempore & die Nontag dicto, quia nona horâ qua Salvator adscenderit, Missa pulchra habetur: *Mit crucen gon, und Got und sine heiligen alle mit namen anruffen, und fasten, umb friede und das Got die junge frucht des veldes liesse gemeret werden.* Conf. & Goldast. *T. I. Rer. Alem. p.* 127. ubi tamen male in hebdomaden Inventionis S. Crucis hoc retulit. Vide & Joh. Mabillon. *de Liturg. Gallic. pag.* 152. Th. Marescall. *Obs. in Ev. Goth. voc. Gangdagon. p.* 525. Imprimis Regino L. II. de disc. Eccl. c. 276. Sed distinctius hac de re Historia Lombardica MS.

Von der Crützewuch.

DEr gemeine krützegang ist zwirig in dem Jore, der erste ist an Sante Marckus tage und heisset der merestе Krützegang. *Der ander ist drige tage vor unseres Herren uffart, und heisset* der mineste Krützegang. *Dis heissent* Rogationes *das ist gesprochen die dage der gebette, oder ist ein süben veltig geordenter gang, oder ist* swartze Krütze. *Der merege krützegang ist gros geheissen wen er von deme grossen Sante Gregorien wart uffgesetzet, ouch in der grossen Stat zu Rome wart zu dem ersten begangen und ouch umb die grosse Sache durch die er wart uffgesetzet. Wen wir lesent das zu Sante Gregorien ziten die Römer gar gestlichen biltent die ganze faste und noch dem Ostern kertent sü wider in eine verlossen leben, dovon verhangete Got also grossen sterbet über sie, das sie uff den Strossen in iren Wurtschafften und in iren* Spilen *nidervielent dot, und wenne ein mönsche niesete, so fur mit dem niesen sine sele von Ime und was dot, dovon stunt das sprichwort uff das man noch sprichet zu eime, wenne es nieset:* GOt helffe dir. *Och wenne ein mönschen gewete, so viel es nider, und was* dot, *dovon komet die gewonheit, das man ein* krütz für den munt *machet, Dovon dis sterben ein ursprung hette, das ist vorbeschriben in deme leben Sant Gregorien. Soliche ordenung hette dem Volcke uffgesat das zuforderst ging die weltliche pfaffheit, do noch minische und geistliche lüte, donoch die Ingesegenten nonnen, donoch die kint, donoch die legen mannes namen, donoch die Wittewen, zu jüngest wart die efrowen. Dis zu eime zeichen so sol man noch die heiligen süben mol rimen e man zu huse kumet mit den krützen. Dis ist* öch *ein zeichen der* swartze krützen *wen sich die mönschen demüitigent gegen Gotte in swartzen kleidern. Der ander heisset der minnere crützegang der ist drige tage vor der uffart unsers Herren, der wart e uffgesat,* der erste, *doch heisset er der mynere wen er von Sante Mamerto einem Bischoffe zu Wiene wart uffgesetzet durch einere minre pflege denne die erste, wenne wir lesent das zu Sant Mamertinus Ziten so grose ertbideme worent*

CRV.

worent zu Wiene das kirchen und hüser vielent. Ouch kam an dem Osterdage ein für von dem himel, und verbrante des Küniges palast. Got verhing öch umb der lüte sünde das Wölffe und ander wilder tier mit dem bösen geiste wurdent besessen, und in den Stetten die lüte verossent. Wider diese ploge satte Sant Mamertus disen Krützegang uff. Dovon vergieng die ploge so satte die Kristenheit, das man dise zit beging durch die Kristenheit. Dis ist ouch die zit des bittendes, wen wir nu alle beiligen sunderliche anerussent umb helffe. Die faste diser zit ist uffgesetzet, und das betten durch vil sachen. Die erste sache das uns Got friden verliben welle, wen in der zit des lentzen sich gewenlich kriege hebent gegen dem summer. Die ander sache das die junge frucht des veldes gemeret werde. Die drete sache das die böse bekorunge unsers libes die sich denne meret gezemet werde. Die vierde sache das wir uns deste wierdeclicher bereitent uff zukunft des heiligen Geistes. In diser ordenung treit man das Krütz vor, und lütet die glocken durch das die bösen Geiste die in dem luft nohe by uns wonent erschreckent von dem woffen unsers Herren, und hörent den gewalt Christi an den glocken. Dovon ist ouch kumen die gewonheit das man die Glocken wider das wetter *lütet, das die bösen geiste die mit dem wetter den schaden dunt werdent domitte vertriben, die fanen treit man dem folcke für zu eime zeichen das Christus mit gesige zu hymel ist gefaren, und Ime das Kristen volcke sol nochfaren. Der gesang der do beschiht bezeichent den frölichen lobesang mit dem die Engel Christum zu hymel fürtent. In diser zit russent wir mit underscheit und mit namen die Heilige an umb helffe wen wir so blos sint an geistlichen kröften das wir uns selber gegen Gotte nit vermügent, das er uns erhöre, dovon bittent wir die Heiligen das sie für uns begerent zu bittende gegen Gotte. Ouch werdent die heiligen dovon geeret und wurt Got in den heiligen dovon gelobet das er sie erhöbet het. Schribet sant Johannes mit dem guldin munt, das einesmoles das volck zu Constantinopel mit Krutzen ging und rufsent die Heiligen an wider eine ploge die su anevil, do wart ein kindelin verzucket us dem volcke in dem luft, so horte es die engel singen zu lobe unserme Herren den Gesang :* Heiliger Vatter, heiliger starcker heiliger undötlicher erbarme dich über uns. *Do nu dis kint wider under das volcke kam, do sang es denselben gesang, zu stunt wart in die ploge abegenummen, dovon wart uff gesat, das man mit Krütze denselben sang sol singen.*

CRVZZEMELO, Manna, Notk. Psl. LXXVII. 24.

CVAT, bonum, *gut*, hodie. Kero: *Cuat*, *bonum.* Prol. *Cuater*, *bonus.* c. 7. *Cuates*, *bonum. Cuatero*, *bonorum.* Prol. *Cuate*, *bonos. Fona Cuatum, de bonis.* Prol. *Cuatin inde ubilia, bonos & malos. Fona cuateem indi uuibeem, de bonis & sanctis.* c. 6.

Dera cuatum kiuuiszida, boni testimonii. cap. 21.

Cuateem tatim, bonis actibus. Prol. p. 17. c. 2. *fona cuateem kehaltidom*, de bona observantia. Prol. p. 18. a. fona *cuateem*, à bonis c. 6. *alliu cuatiu*, omnia bona. c. 2. *in sih cuatiu*, in se bona. Prol. *des cuatin.* boni, c. 27. *uuort cuatas*, sermo bonus. c. 31.

CVA.

Cuatlibbeet, gloriatur, Kero. Idem Prol. p. 18. b. *cuatlibee*, glorietur ibid. p. 18. a.

Guotelib haben, reichlich, largè, diviter. Notk. Psl. XLIX. 7.

Cuatchundidu, Evangelium. c. 11. Kero. *der cuatchundento.* Evangelicus. Idem c. 7. Similiter Anglo-Saxonibus *Gotspel*, Evangelium ex God, bonum, & spel, narratio, spellian, narrare. Itemque Gothis *Spillo*, nuncio vobis gaudium, *Luc. II.* 10.

Conf. inf. Guat, & Spel.

Cot, idem. *Wizes cota uuebbes*, byssina, Gloss. vet. *Fr. Jun. Gloss. Goth. v. Byssum.*

[*Cotauueppi huizas*, Byssum. Rab. Maur. Gloss. n. 471. *Gut gewebe das weis ist. Kauueppan*, contextum. Id. n. 505. *cotauueppi.* polita. n. 2193. v. Dieckmann. Spec. Gloss. pag. 56. Conf. inf. *Weppe.*]

CVCALVN, cucullam. c. 55. Kero. ubi malè Glossator Goldastus adjecit, i. e. tunicam, quum ipse rectius Tom. I. Rer. Alem. p. 120. interpretetur capitis tegmen à tunica separatam, *Gugel*, *Kappe*, *Schlappe.* Caputium verò cappa adsuta tunicæ. Jus Feud. Alem. cap. CXVII. fi. *Der man sol von im tun messer und swert, sporn, hut, hauben und hantschuch und mantel und gugeln, kappen und alle solich waten.* Königsh. Chron. c. III. §. XXXVI. de Mahometanis: *Wann auch Machmetz geselle und helffer ein Munch was: davon hies er die beiden Münchkliche cleider tragen. Dovon tragen sie wite röke also kutten one kugelhüte.* i. Cum Mahometi socius & adjutor Monachus esset, propterea jussit ille gentiles vestes portare monasticas. Inde gestant latas tunicas sicut kuttas sine cucullis.

Idem c. V. §. 150. fi. *Ire kugelhüte worent one knopphel und hetten stumpfe zipphel und die worent wol einer spannen lang.* Suiterò *chugelin*, in ordine S. Benedicti, Not MS. margin. ad Notk. Psal. LXV. 15. Cleropeplum, tiara. *Ezech. XXIII.* 15. Glossæ MSS. ASax. *Cappa vel capsula*, *Cocula. Kugelache.* Jus Augustan. MS. *Dry Stürmaister uz in nemen süllen uff ir ayd mit brieflinen in kugelachen.*

CUCVM, viventes. Symbolum Saxo-Anglicanum à Frehero editum: *to demenne* ad judicandum *cucum* vivos & *deade*, mortuos, pro quo in Alemannico habetur: *qhuekhe*, viventes. ejusdem fontis, vide infra *Quek.*

CVLICH, Kilch, Kirch, Ecclesia.

Rehtculichontem, orthodoxis. c. 9. Kero.

CVLTER, Kolter, culcitra. Fragm. de Bell. Saracen. ✠. 1551. de muneribus Genulini proditoris:

> *Pisse unde purpur*
> *manga sime ain * culter,*
> *Mit golde beslagen.*
> Byssum & purpuram.
> Varia puncta culcita,
> Auro contexta.

V. Gloss. du Fresn. Culcitr. & inf. F.

[* *Koller* inscriptum est in MSS. à manu recentiori, antiqua tamen, hodie *Koller* dicimus.

Est

CVM. CVS.

Eſt autem *Koller*, thorax coriaceus. v. Kilian. in Etymol. Scherz. in Not. ad h. l.]

CVMENRAT, unofaer, indigeſta: Gloſſæ MSS. AS.

CVMIDA, V. Chumig.

[CVMISCI, vel *herrun*. Senatores. Gloſſ. Monſ. p. 342.]

CVNILLAE, cenefolnis: Gloſſæ MSS. ASax.

CVNING, *Cuninga*, Reges, Willer. in Cant. Cant. IV. 8. p. 70. n. 30. V. inf. K.

CVNNON, ſciunt, können, Willeram. in Cant. Cant. IV. 4. p. 67. n. 28. V. K.

[*Kunnon* habet noſtra editio, Scherzius vero in notis, mallet legere *kundon*, annunciant, *verkünden*.]

CVRMIETE, vid. *Chormed*.

CVOHLICHO, inſipienter, Notk. Pſalm. XXI. 3.

CVOMEN, venire, kommen. *Cuomſt*, adventus, Willer. 1. 2. ib. p. 2. n. 3. ubi malè *cuomſt*. V. K. [*Cuonſt* habet noſtra edit.]

[CVPHON, municipiis. Gloſſ. Monſ. p. 380.]

[CVRIBIZ, cucurbita. Gloſſ. Monſ. p. 414.]

CVRREN, eligere, Tatian. V. Chor.

CVRS, Synaxis, Kero. c. 17.

CVRT, cingulum, gurt. *Picurte curtilom*. (Goldaſtus legit *curtilon*) cincti cingulis. Kero c. 22.

Picurte, ſuccinctis, (*ſuccinctus* habet Goldaſt.) Kero Prol. p. 17. b. hodie *begürtet*.

CVSCVTAN, palumbes. Gloſſæ MSS. Anglo-Sax.

CVSS, oſculum, *Kuſs*. C. Cant. I. 1. *Cuſſet* (lege *Cuſs er*) *mih mit cuſſe ſines mundes*. Oſculetur me oſculo oris ſui.

CVSSA, inundatio, *Cuſſi*, alluvionem, Gl. vet. Hodie ein *Guſs*, gieſſen.

CVSNIS, *faſtidicum*: Gloſſæ MSS. Anglo-Sax. *Kozzen*, vomere hodie.

CVT, hora, Kero [Ap. Keronem *Cüt* non *Cvt* legitur c. 4. p. 23. b.] vid. ſupr. *Cit*.

CWENHYRDE. vid. *Hirde*.

CVVIT, grex, *Gloſſ. Vulcanii pag. 65*.

CYCLADE. Fragm. Carm. de B. Hiſp. ℣. 910. *Von goden cyclade ein roch*, veſtis militaris de panno pretioſo. *Conf. Du Freſn. Gloſſ. v. Cyclas.* & Scherz. ad Strikeri Rhythm. c. III. Sect. XVI. Not. 1.

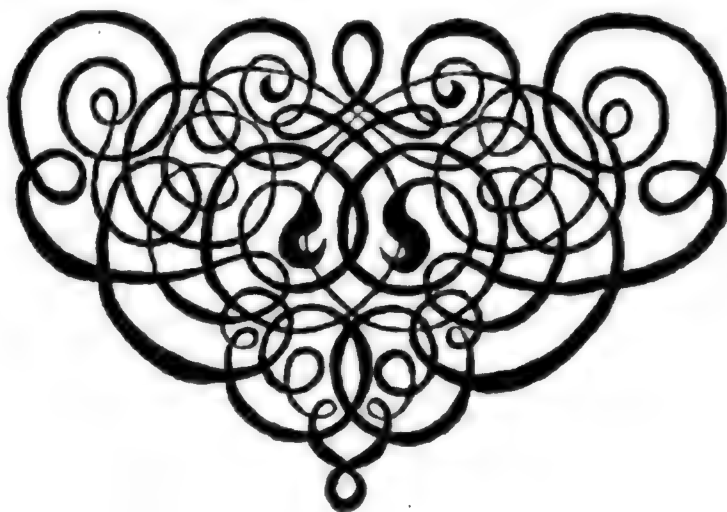
CYLDAHYRDE. vid. Hirde.

CYMBON, cymbala, Notk. Pſal. XCIV. 3.

CYNCHELM. vid. Helm.

CYNIUUITHAN, ridimiculæ: Gloſſæ MSS. Angl. Sax.

CYRIDOM, *reſpublica*: Gloſſæ MSS. Angl. Sax.

D, T,

DA.

D. T, TH, promiscuè priscis usurpata. Unde Lector quæ in unâ literâ non inveniet, in altera quærat. Putat porrò Annotator ad Willeramum *Th* pronunciandum sono magis accedente ad D, quàm T. *pag.* 4.

Mutationem quoque literæ G in D apud veteres observat Jo. Mabill. Præf. P. II. Sec. IV. p. 11. *Chrodegandus* pro *Chrodegangus*.

DADSISA, sacrificium & epulæ paganorum super sepulcra aut defunctos, à *Dad*, tod, & *ezzan*, *Dodes-Essen*, vel *Dodesfiz*. Karlomannus Princeps Kapitul. II. apud Liptinas an. 743. in Indiculo superstitionum & Paganiarum:

I. *De sacrilegio ad sepulcra mortuorum.*

II. *De sacrilegio super defunctos, id est, DADSISAS.*

Sacrilegium hîc vocatur sacrificium gentile. Idem Princeps Capitul. I. §. 5. *ut omnes spurcitias gentilitatis abiciat & respuat, sive profana sacrificia mortuorum*, &c. Quæ repetiit Carolus M. Capitul. I. §. VI. conf. inf. *Doven.* Ad expositionem vocis vernaculæ facit Otfrid. Lib. IV. Evang. c. IX. ℣. 41. de S. Cœna ultima Salvatoris:

Ni nuard io nibein ezzan
mit sulichen bisezzan.

Nunquam fuit ulla cœna
taliter possessa.

Videntur tamen istæ oblationes & epulæ non penitus statim potuisse abrogari, unde in Concilio Coyacensi an. 1050. constitutum: *Clerici & Laici qui ad convivia defunctorum venerint, sic panem defuncti comedant, ut aliquid boni pro ejus anima faciant: ad quæ tantùm convivia vocentur pauperes & debiles pro anima defuncti.* Conf. Hieron. in Jer. cap. XVI. & in Oseæ cap. IX. & vide supra v. Cauma.

DAG, TAG, dies, unde *Tagene*, illuminare, Notk. Cant. Zach. ℣. 79. qui dividitur in Naturalem & Civilem, naturalem dicunt tempus à luce ad tenebras, *Plin. L. II. c.* 77. ab oriente sole ad solis occasum, *Censorin. de D. Nat. cap. XXIII.* & opponitur nocti, h. e. tempori inter solis occasum usque ad ejus ortum. Naturalis vocatur, quod natura eum à tenebris secrevit, quem & *Artificialem* dicunt, quanquam minùs commodè, observante Magno Celsio Mathematico Upsaliensi *de Computo Ecclesiast. P. I. c. IV.* Sicut & aliqui naturalem appellant, quem civilem dicere deberent: *Flacius in Clav. v. Dies.* De hoc diei genere, quatenus nocti opponitur loquitur Salvator Joh. XI. 9, 10. quæ Otfrid. L. III. c. 23, 65. ita expressit:

Ja sint, quad er, binoti
zuelif dagoziti,
Thio iro stunta uuerbent,
iob themo dage folgent,
So uuer so dages gengit,
giuuiss er ni firspirnit.

DAG.

Uuant er sih mit then ougon
forna mag biscouuon.
Drof ni zuiuolot ir thes,
biginnit er es nahtes,
Ni er blintilingon uuerne,
iob sero firspurne.

Imò sunt, dixit, sanè
duodecim diei horæ,
Qui harum momentis negotiantur,
utique diem sequuntur.

[*Quæ* (horæ) *per suum tempus eunt & diem sequuntur*, i. e. diei inhærent.

Ita hos duos versus vertit Scherz. in Not. conf. inf. voc. *uuerben.*]

Quicunque die (interdiu) ambulat,
certè is non offendit.
Namque se oculis
antrorsum potest conspicere.
Unde ne dubitetis de eo,
(si) aggreditur id noctu,
Quin cœcus impingat,
& acerbè offendat.

Dies *Civilis* dicitur, qui in civilibus negotiis observatur, & est tempus quod fit uno cœli circumactu, quo dies verus seu naturalis & nox continetur, definiente Censorino. *Tag und nacht*, νυχθήμερον. In hac notatione dies circumcisionis appellatur dies octavus, *ther aht dag*. Otfrid. L. I. c. XIV. 1.

So ther ahtdag sih tho ougta,
thaz siu thaz kind sougta.

Cum octavus dies appareret,
postquam illa puerum lactaret.

Et L. III. c. 24, 4. & 168. de Lazaro:

Lag fiardon dag bigrabaner.

Jacebat quarto die sepultus.

De hac diei specie duo observanda, unum, quòd Celtæ & inde orti populi, Galli, Germani aliique, diem civilem à nocte inceperunt, alterum quod συνεκδοχικῶς Noctem pro toto die civili accipiunt. In quorum primo morem primorum mortalium & ductum ipsius naturæ & Creatoris secuti. Nox enim est tenebræ. Genes. I, 5. *Et vocavit DEUS lucem, diem: tenebras autem vocavit, Noctem.* Etsi sunt, qui Tenebras & Noctem volunt differre, ajunt: Diem nocte priorem extitisse, discemus, si consideremus, quæ scripta sunt in Genesi de mundi exordio: quæ est item sententia D. Basilii, Chrysostomi, Augustini. Status mundi ante lucem primævam non dicebatur nox, sed tenebræ: quoniam nox ea pars temporis est, quæ velut ex altera parte diei respondet, & diem respicit, cui vicissitudine quadam continuata succedit. Hæc illi. Tenebræ porrò & vespera fuerunt ante lucem & diem, *Gen. I, 2. 5. 8. &c.* postquam enim tenebræ primævæ per spatium XII. horarum durassent, facta est lux primigenia, sive mane, per totidem horas, usque ad vesperam, &

DAG.

& factus est dies primus. Ab hac vespera & nocte secutâ factum postea est iterum Mane, usque ad vesperam insequentem, & factus est dies secundus. Et sic deinceps. Qua in re consentientem inveni Jo. Harduinum *in Chronol. V. T. Specim. alt. pag.* 13. Quem morem etiam *Hebræi* retinuerunt. Nec non Christiani, *dist. III. de consecr. c.* 1. Glossa Jur. Sax. Prov. L. II. A. XI. *Nach den geistlichen rechten heben sich die heiligen tage zu vesperzeit an, und enden sich zu der vesper wider, das ist zur zeit des Abendsterns, zu Latein Hesperus genannt.* Itaque Pascha seu comestionem agni paschalis celebrarunt die XIV. mensis primi, inter vesperas, primam & secundam, primum crepusculum & initium noctis, *Levit. XXIII.* 5. post Pascha comestum, quilibet ire poterat in domum suam, *Deut. XVI.* 7. Namque dies ille XIVtus usque ad vesperam decimi quinti diei erat Parasceve, & profestum, *Job. XIX.* 14. in quo Salvator à Judæis accusatus, condemnatus & ultimo supplicio affectus fuit. Mox secuta vespera à qua incepit decima quinta dies Mensis & Sabbatum magnum & Festum panum dulcium seu Azymorum publicum & sacrificia in Templo. Numer. XXVIII, 16. 17. *In mense primo, in quarto decimo die mensis, Pesab Jehovæ: Et in quinto decimo die mensis hujus, festum, quo septem dies azymi comedentur.* id quod ipsum Pascha comedere S. Johannes c. XVIII. 28. videtur vocare. Neque enim probabile est alio die Galilæos alio Judæos comedisse agnum paschalem. Nec alio more locutus S. Matthæus c. XXVIII. 1. quem laudat Flacius d. l. scilicet *Romano.* ait: *Romani contra, diem suam à mane usque ad sequens mane dimensi sunt.* id quod falsum præsuppositum, à media enim nocte diem inceperunt, *L. placuit.* 1. *ff. de manumiss.* itemque *L.* 1. *ff. de usucap.* & ex Varrone A. Gell. *L. III. c.* 2. atque inde Macrob. *L. I. Saturn. c.* 3. Neque verisimile est, voluisse Matthæum, ut Hebræum, & qui Hebraicè scripsit, morem peregrinum sequi, contrà quàm cæteri Evangelistæ. Itaque aut vox ὀψὲ non tantum vesperam significat, sed diluculum in genere, & tam matutinum, quàm vespertinum, *die temmerung*, etiam *grand matin;* aut ὀψὲ & vesperi exiisse dicuntur mulieres, & unguenta coëmisse, præparasse, & per noctem totam ambulasse, donec diluculo primo ad sepulchrum pervenerunt. Quomodo & Otfridus noster intellexisse videtur L. V. c. IV, 17.

Thes Sunnunabandes sar
irbuabun sih thiu uuib in uuar.

Vesperâ Sabbati (magni præteriti) statim
surrexerunt mulieres revera.

i. e. iter ingressæ, & præparando & ambulando pernoctantes usque ad diluculum. Sic enim cap. seq. ℣. ult.

Thar er lag giborgan
in Sunnandag in morgan.

Quo jacuerat conditus
usque in diem Solis mane.

De altero testatur C. Tacitus de M. G. XI. 3, ex priori rationem reddens: *Nec dierum numerum, ut nos, sed noctium computant. Sic constituunt, sic condicunt. Nox ducere diem videtur.* Constituendi voce legumlationem intelligit, Condicendi, judiciariam rem. De utroque testatur Jus Alemannicum & Saxonicum, præterquam quòd Editiones vulgares noctes in dies interpolando mutarint. Index vocab. antiq. Juri Feud. Sax. affixus: *Nächte. Dis wort wird zu Sachsenrecht fur tage genommen, als uber XIV. nächt, das ist, uber XIV. tage.* V. ad ff. Exerc. Supra laudatus Celsius testatur, quod in Succia adhuc multis in locis consuetudo maneat, non dierum, sed noctium numerum computandi; quò spectat vulgò usitata, felicium non tam dierum, quàm noctium apprecatio; & in LL. patriis frequens illud: *Innan Natt och åhr*, intra noctem & annum. quod nos: *binnen jar und tag.* Idem de Danis, Anglis, Gallis observat *Ol. Worm. de Fast. Dan. c. XVI.* Chron. Königsh. c. V. 116. *und das geschach XIV. nacht vor Sungichten.* Computatio tamen hæc per noctes ita habenda, quod post totidem noctes dies certus præfixus erat. quod LL. Suecicis exprimitur, *Fiurtan natta dag*, quatuordecim noctium dies, *Ol. Verel. Indic. Dag.* Hoc est dies post XIV. noctes, qui est XV à Kalendis. Vnde error posterorum notatur apud Wehner. *Obs. Pract. v. Achttage.* LL. Longob. II. 50, 2. sq. Hinc vocabulum *Dag* speciatim notat diem condictum, & terminum juridicum ad compositionem amicabilem vel causæ decisionem. *Dagen, tagen, Dag geben, tageding, teiding, tagleisten*, comparere ad diem condictum. Jus Alem. Feud. c. IX. 3. *Und sol sine tage nit leisten, die er Ime gebütet umbe lehnrecht.* nec comparere vasallus eo in casu tenetur, si curiam indicit feudalem die condicto. Chron. Königshov. c. V, 175. *In diesem Kriege ward ein frundlich dag bescheiden. — und also der Erzebischof wonde mit dem Herzogen tagen, so wart er gefangen.* Et pag. 341. a. *Tag und stunde halten*, unde hodieque Argentorati *die stunde halten* dicuntur sponsa & sponsi pacta dotalia conficientes.

Dagen uf sin gut, mittere in possessionem ex primo decreto. Rotulus Curiæ Domin. in Grussenheim; vide *in Comment. ad J. F. Alem. p.* 592.

[*Taga*, dies, Kero Prol. p. 18. c. 18. *za demuselbin tage*, ad ipsum diem. c. 14. *in tage truhtinlichemu*, in die Dominico. c. 11. *truhtinlichem tagum*, Dominico die. c. eod. *truhtinlihhemu take*, Dominico die. c. 18. *tage simu*, die suo. c. 13. *einemu tage*, uno die, *zuin tagun*, duobus diebus, *andrem tagum*, secundæ feriæ, *andres tages*, secundæ feriæ. c. 18. *dritin tages*, tertia feria, *feordin tages*, quarta feria, *sehtin tages*, sexta feria. cap. 13. *feordun inti sehtun tac*, IV. aut VI. feria. c. 41. *tages ioh nahtes*, die noctuque. c. 47. *taga cuate*, dies bonos. Prol. *durub einluzze taga*, per singulos dies. c. 18. *tagum suntrigem*, diebus privatis. c. 13. *feoriskeem tagum*, quaternis diebus. c. 1.

Gloss.

DAG.

Gloss. Monf. *einen tach, unta eina naht*, nocte ac die. p. 396. *tages amphati*, diurnam. pag. 405. *aphter zuein tagun*, post biduum. p. 398. *vonna demo taga phenninge*, ex denario diurno. pag. 396. *tage*. illucescat. p. 358.]

Dagen, *thagen*, convocare. Otfrid. Lib. II. c. 3, 67. de Joanne Baptista:

Ther lantliut al githageta.
Qui provinciales omnes convocavit.

V. Thagen.

Githagen, consultare, meditari, Otfrid. IV. 23, 66. de Jesu coram Pilato:

Er stuant, suigeta,
ioh mammonto githageta.
Ipse stetit, tacuit,
& mansuetè consultavit.

Notk. Psal. LXXVI. 4. *Fone mendi ne mahta ih gedagen*, præ gaudio non poteram recogitare. & ℣. 7. *dero worto gedagendo*, horum verborum recordatus.

Sih githagen, se cum consultare, *sich bedencken*. Otfr. III. XI, pen. de muliere Chananæa:

Joh sih sar githageta,
giloubta thaz er sageta.
Et se congregavit statim (cum suis)
credidit quod ille dixit.

[*Thagen*, unde *githageta*, tacere, silere, notat juxta Scherzium in not. ad loc. citand. qui proinde loca Otfridi à Schiltero adducta sequentem in modum transfert.

II. 3. 67. *Provinciales*, seu homines illam regionem inhabitantes, *omnes obmutuerunt*, i. e. in stuporem dati fuerunt.

IV. 23. 66.
Et placide siluit.

III. 11. 63.
Et illa mox tacuit. sc. ex admiratione.
Et credidit id quod ille (Christus) *dixit.*

Addit eodem sensu occurrere de muliere Chananæa. III. 10. 31.

Thaz wib io suslich redota
selbo Druhtin thageta.
Hæc fœmina ita loquebatur,
Dominus (Christus) vero tacebat.

It. de Christo coram Caipha IV. 19. 81.

Ingegin in, so ih sageta,
so stuant er, inti thageta.
Contra eos, ut dixi,
stetit ille & tacuit.]

Tageding, tempus promissum, extra processum, Notk. Psal. CXLVII, 1.

[*Uper daz tagadinch*. extra placitum. Gloss. Monf. p. 330.]

Dag, dies juridicus, *tag geben*, terminum præfigere, qui continet sex septimanas. J. Feud. Alem. c. 140. sicut & in Formula *Jar und dag*, annus & terminus Saxonicus, *Sächsische Frist*, quod tamen & Juris Alemannici est, i. e. Sex septimanæ & tres dies. *V. Comm. ad Jus Feud. Alem. c. VII. §. 2.*

DAG.

Dag, acta, protocolla. Alvredus R. Angliæ pag. 22. *on Ines dæge mines mæges*, in actis Inæ, mei gentilis,

Dagon, dies, ætas provecta. Otfrid. I. 20, 65. de Jesu:

Thaz wig er ni firbari
inthiu sin zit wari:
Er giscein thaz filu fram,
so er zi sinen dagon quam.
Prælium non declinavit,
quando tempus ejus instaret,
Ostendit hoc multò amplius,
cum ad dies suos veniret.

Idem I. 15, 18. de S. Simeone:

In sinen dagon was iz fram.
In suis diebus erat provectus.

Idem V. ult. 158. de Abrahamo:

Erata er nan filu fram,
tho er zen alten dagon quam.
Honoravit (DEVS) eum valdè
quum ad senectutem pervenisset.

Idem I. 5, 120. de S. Elisabetha:

In manigeru ziti
ist daga leidenti.
i. In multo tempore
dies sustinet.

Dag, vita. Otfr. I. 15, 12. de S. Simeone:

Thaz Christus er druagi in henti
er sines dages enti.
Quod Christum portaturus in manibus
ante suæ vitæ finem.

Ewiger tag, vita æterna, Notker. in Psal. XI. rubr.

Dag, de re aperta. Otfrid. V. 12, 65.

The ist giuuis io so dag.
Hoc est tam apertum, ut dies.

Ubar dag, per diem, totâ die, quotidie. Otfrid. IV. 5, 110.

Theist giscrib heilag,
thaz wir lesen ubar dag.
Hæc est scriptura sacra,
quam legimus quotidie.

Idem V. 23, 351. de vita æterna.

Sconu liidi da ubar dag.
Pulchra cantica ibi per totam diem.

Fone disemo tage unz einem tage, quotidie, Psf. LXI.

Tagalihchin, (tagulihchim extat in Ker. c. 39.) cotidianum. *Takalihhin*, cotidie. c. 4. *Tagalihchen*, diurnæ. c. 18. *Tagalihhin*, diurnis. c. 18. cotidie. c. 7. Kero.

[*Unsar brot tagalihhaz gib uns hiutu*. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Tatian. XXXIV. 6.

Tagalih sorga, cottidiana sollicitudo. Gloss. Monf. p. 396.]

Dægwamlican, quotidianum, Orat. Domin. Saxo-Anglic.

DAG.

Gebundene tage, dies ligati. J. Prov. Sax. L. II. A. 66. *Heylig und gebundene tag die seind allen leuten zu FRIEDTAGEN gesatzt: und darzu in yeglicher wochen vier tage, der Dornstag, der Freytag, der Sunnabent und der Suntag.* Vide Comm. ad Jus Feud. Alem. cap. IX. §. 2.

DAG in compositione denotat vehementiam rei. *Dagleidan tun.* Otfrid. III. 20, 336.

Ullant er det in dagleidan.
Nam fecerat eis magnam molestiam.

Tagarod, aurora, Gl. vet. Hymn. II, 2. pro quo Cant. Cant. VI. 9. Morgenrod.

[*Tagarote*, crepusculo. Gloss. Monf. p. 327. *tagaprot*, crepusculum. p. 412. Haud dubie vitiosa est hæc lectio, pro *tagarot.*]

Dagescalck, servi sive operarii diurni, Fröhner, Hintersidler, Chartæ Heinricorum Impp. apud Du Fresn. Gloss. V. Dagewane.

Dagesuuuntar, parabolæ. Otfrid. IV. 1, 37.

Er zalta ouh dagesuuuntar
then iungoron suntar.
Exposuit etiam parabolas
discipulis seorsim.

[Scherzius in Not. ad h. l. hæc verba ita reddit:
Narrabat etiam quotidie miracula
Discipulis ita semper seorsim.

Vox enim *Dages* ei videtur idem esse ac *gidago*, quotidie, quæ eodem cap. ℣. 23. reperitur, quamque sine causa Schilterus *gidato* legendam censet. Uti namque ap. Tatian. c. 185. §. 8. *gijaro* legitur, pro *quotannis*, ita *gidago* pro *quotidie* sumendum. Hæc quidem Scherzius: mihi vero videtur, contextus requirere, ut verba Otfridi hoc modo accipiantur.

Exposuit etiam parabolas per diem populo propositas,
Discipulis seorsim.]

DAGEWANE, servitus operarum manuariarum certis diebus, Handfron. Liber Salic. Monast. Ebersheim. *Under den Höuen ligent Höue, die tunt Dagewane zu den Verten. der ist einer Frouen Berthen von Rode, du tut zehen Dagewane. unde drige verte. Walther zehen Dagewane. unde drige verte. Sifrit Wilde vier Dagewane unde anderthalbe vart, &c.* i. Inter curias jacent curiæ, quæ præstant operas præter vecturas. earum una est domicellæ Berthæ de Rode, quæ præstat decem operas sive operas manuarias per x dies: & tres vecturas. Walther x operas & tres vecturas. Sifrit Wilde quatuor operas & unam cum dimidia vecturam. Ibidem sequitur peculiaris titulus: *Von den Tagewanen.* ubi ad marginem legitur *Fron.* Charta Argentorat. locationis an. 1318. *Cum agris, pascuis, servitutibus, quæ vulgater dicuntur Tagewane, ac juribus*, &c. V. Aahtentag, & Dagescalk.

Dagewan etiam de operis conductis, der tagelöner. Decretum der Rät und XXI. zu Strasb. an. 1487. 4. post Exaudi: *Das die Esterreiche den burgern arbeiten morgens früh gegen tage bis das die klocke funff schlegt, und dann erst an der Stattwerk gan iren tagwän zu tun.* Chron. Königsh. c. V, §. LIV. *den geschach do ein übel tagewon, &c.* i. malè operas præstitit.

DAG.

Vox *Wan* est Celtica, reliqua in Suecica lingua, quâ *Wanda* est solicitè & cum cura aliquid elaborare & efficere, *Vandad*, solicitè factum. *Vandliga* sollicitè. *Vandur*, molestiâ & labore plenus. *Verelius.* Itaque *Dagewan* est diurna cura, opera.

Dagewärd, *Dagewardin*, operarius, Fröhner, deterior Fiscalino. V. Du Fresn. Gloss.

Dägen simpliciter operæ, Sigism. Imp. an. 1417. Monasterio Lucellensi diploma dedit & possessionis confirmavit: *cum piscatione, molendinis, dägen, hortis, lignis, sylvis, nemoribus, &c.*

Tageweite, spatium diurnum, unius diei, tagereise. Chron. Königsh. c. 2, 198. *der was wol eine tageweide hinder ime.* & c. 3. §. 1. *Flohetent Joseph und Maria das Kindelin in Egyptenlant XL TAGEWEIDE von Bethlehem.* Historia Lombard. in vit. S. Gregorii M. f. 59. *Do S. Gregorien was drige tageweide gefaren, do rugte sine geselleschafft.*

Dagamuse. v. Muas.

Dagasterron. vid. Sterron.

Dagathing. vid. inf. Ding.

Tagezîten, partes diei. Lucidarius: *Durch was wurden die siben tagzeit aufgesetzt: Mettin. Prim. Tertz. Sext. None. Vesper. und Complet.*

Der Meister sprach: Die setzet David in der alten ee, in die ehre der Gaben des Heiligen Geists, dass wir GOtt darmit loben der grossen gaben seiner kunst und seiner Weisheit. In der neuen ee, do wurden die Zeit also geheilget mit den grossen wercken Jesu Christi, dass man sy ye merer begat in der heiligen Cristenheit. Wann wer darzu wirt gesetzet, und der siben tag zeit nit begat, den ist an GOttes dienst gebrosten.

Der Meister sprach: Zu Preim zeit stund unser HErr gebunden vor den richter, und wart verspott, und verspeyet, und gehalsschlaget. Zu derselbigen Zeit erschein er sinen Jüngern, do er erstanden was an den Gestad, do sy nach vischen fürent auff dem Märe.

Durch das begangen wir die Preim, dass wir loben sein gross erbermde, die er zu uns het.

Der Jünger fraget: durch was sprichet man den glauben zu Preim zeit, dann zu andern tagzeiten?

Der Meister sprach: Wir haben wider die bösen veind kein ander waffen, dann den glauben, darvon setzet Anastasius den Psalmen: Quicunque vult salvus esse. *Das man allen tag zu der Preimzeit spricht. Zu der ersten tagzeit, dass uns der leidig veind all tag nicht geschedigen müg.*

Der

DAG.

Der Jünger fragt: Durch was begehen wir die Terzzeit?

Der Meister sprach: An der dritten stund ward unserm HErren die dornin Kron auffgesetzet, und ward mit besemen geschlagen. In derselbigen stund kam der Heilig Geist über die zwelff Botten. Davon begangen wir die Terz Zeit.

Der Jünger fragt: Nun sag mir von der Sext?

Der Meister sprach: An der Sechsten stund ward unser HErr JEsus Christus an das Krütz genagelt durch unser erlösung.

Der Jünger fraget: Durch was leuten man zu None mer zeichen denn zu andern zeiten?

Der Meister sprach: Durch die grossen Heiligkeit, die zu der Nonzeit ist bezeichnet. An der nünden stund verschied unser HErr, und ward mit einem Sper gestochen durch sein heilig seiten, daraus ran blut und wasser, mit den wurden wir erlediget. Mit dem wasser ward uns der Tauff geweihet. An der stund ward das feuerin schwert erlöschet, das uns das Paradeys wert, wann do fur des Schachers seele in in das Paradeys.

Der Jünger fraget: Für des Schachers seele ee in das Paradeyss, wann ein ander seele seiner Heiligen?

Der Meister sprach: Die bücher sagen, das er dess Schachers seele fürt in das Paradeyss, ee er die Helle zerbrach. Wann das het er ihm gelobet, dass er desselbigen tags solt sein bey im in dem Paradeyss, do brach er Helle desselbigen Nachts, do er des morgens aufferstunde.

Der Jünger fraget: Durch was tät er das, dass er den Sünder zu dem ersten furt in das Paradeyss?

Der Meister sprach: Damit erzeiget er, dass er durch den Sünder gemartert ward, und dass sich niemantz seiner gütheit solt rühmen. Wann der Sünder als schier gnad hat gewunnen als der recht.

Der Jünger fraget: Wovon ward die Vesper gesetzt?

Der Meister sprach: Under allen Tagzeiten so began wir die Vesper mit dem allergrösten fleiss, durch die grossen bezeichnung der grossen werck, die der Heilig Christ begieng. An derselbigen weiset er uns seinen heiligen Fronleichnam und sein Blut, und wusch seinen Jungern ir füss. In derselbigen Stund ward er begraben. In derselbigen stund erschin er seinen Jüngern zweien Luce und Cleophe, sy erkanten in an dem brechen des brotes.

Der Jünger fraget: Durch was singen wir die Complet, seydt die kein stund het in dem tag?

Der Meister sprach: Mit der Complet erfüllen wir, was wir in allen tagen versaumet haben in Gottesdienst, und sollen auch GOt befehlen, dass er uns in seyner hut hab an derselben stund, so sich tag und nacht scheiden, do hättet der Heilig Christus also vast, dass er blutigen schweiss schwitzet. In derselbigen stund verkündet uns der Heilig Christus Friede hie auff erde nach seiner Urstende, do er stund unter seinen Jüngern, und sprach: Pax vobis.

Der Jünger fraget: Du hast mir gesagt von dem tag, nun sag mir von der Mettin zeit:

Der Meister sprach: Wie möchte dieselbige stunde immer heiliger sein gewesen. In derselbigen stund brach unser HErr die Helle, und nam darauss seine freunde. In derselbigen stund vergab unser HErr Santo Petro sein schulde. Balde nach der Mettin so singen wir die Laudes Mettin das bezeichnet unsers HErren urstende.

Hæc partitio est ecclesiastica, de qua & Calixt. *de immacul. B. V. concept.* §. 91.

Civilis est quadripartita; & singulæ quartæ continent trihorium, *Morgen: Terz: Sext und Nonenzit.* S. Hieron. Epist. VII. T. I. pag. 37. *Manè hymnos canere, tertiâ, sextâ, nonâ horâ stare in acie quasi bellatricem Christi.* Epist. VIII. p. 45. *Quod tibi horâ tertia, sexta, nona, ad vesperum, media nocte, & mane semper est exercendum, statue.* Idem Ep. ad Cyprian. T. III. p. 67. *Nox in quatuor vigilias dividitur: quæ singulæ trium horarum spatio supputantur.* M. Celsius *Comput. Eccl. cap. V.* p. 32. At notandum hic est, quod nox Civilis hic, ut dictum, Ecclesiastico, non Naturali, ut antea, opponitur: aliàs enim in priori notatione utique hic *dies naturalis*, quatenus Sol Horizonti nostro imminet, accipitur: Atque ita temperanda doctrina Celsii: qui refert morem computandi horas diei & noctis Norimbergensium à more Judæorum fluxisse, teste Francisco Rittero Norimbergensi. Sed CL. Vir Joh. Christoph. Wagenseilius *Comm. de Civit. Noriberg. c. XIX.* excogitatorem Joh. Konigschlager an. 1489. refert.

Mittag, meridies.

Mittetagigen diefele, meridianum dæmonium. Notk. Psalm. XC, 6. S. Hieron. hic: *dicunt quidem multi, quia sunt dæmones & meridiani, & hoc vulgo dicitur. Sed frivolum est.*

Nontag, dies Ascensionis Salvatoris, non quod est

DAG.

est nona ante Pentecosten, sed quod hora nona pulchra & eminens isto die sacro Ascensionis Divinæ celebretur, cum istâ horâ Salvator cœlum ascendisse præsumatur. Kalend. Alem. *der schön none tag.* Chron. Königsh. c. 3. §. 33. *drie tage vor dem Nontage*, vide supra v. Crüzwoche. Et cap. V. §. 88. d. Chron. *drie tage vor dem Nontage.* ubi Sigebertus: *ante Ascensionem Domini.*

Sibende tag, in Hist. Lombard. vocatur Festum Circumcisionis sive Octava Natalitiorum Christi. fol. 24. b.

Zwölfe tag, in eadem H. Lomb. vocatur Festum Epiphaniæ. f. 26. unde & vulgo *die zwelf nächte.*

Suonotach, judicii dies, Notk. Psalm. XIII, 4. Resurrectio, Psalm. XLIII, 18. 23.

[*In tage dera suona*, in die judicii, Kero c. 2. 31. pro *dera*, vitio typographi, c. 2. p. 21. a. legitur etiam *desa.*]

Tagalti, judicium, tag-halten. Notk. Psalm. XXXIV, 15.

Officium diurnum. Notk. Psalm. LXII, 5. *Hier in Idumea, hier in einote uuile ih dia dagalti haben, daz ih mine hende ufheue ze gebete unde ze guoten uuerchen.* i. Hic in Eremo volo hoc diurnum officium habere, ut manus meas elevem precando & eleemosynas dando.

Dagobrecht, Dagebert, illustris dierum, ut ita dicam, compositum ex *Dag* & *Beracht*, de quo suprà.

Nomen proprium Regis Francorum, filii R. Lotharii, *Chron. Königsh. c. IV. §.* 8. 9.

Inde nomina locorum & castrorum à Dagobertis exstructorum, *Dagstein*, i. Dagwertsstein, Opidum Episcopatus Argentoratensis. *Dagsburg*, castrum Leiningense.

Fragm. Carm. de Bell. Hisp. Caroli M. ℣. 2944.

> *Ain helet vile got*
> *Regenfrid uon Tagespurh.*
> Heros valdè bonus
> Regenfridus de Tagesburg.

Dagbrant, incendium diurnum. V. du Fresn. Gloss.

Dagwerk, opus unius diei, h. e. spatium soli, quod uno die boum jugo arari potest. Sax. *Daywerke.* Somnerus Glossar. ad Simeon. Dunelmers. Anglo-Sax. *Deiwerke*, modus agri, *du Fresn. Glossar.*

Tage dero erde: Himilis tage, Notk. Psalm. LXXXVIII, 30.

Dierum nomina apud veteres Celtas & Germanos.

Ut annus in menses, & menses in septimanas, ita septimana in dies septem dividitur universali gentium more, qui ex instituto divino, *Genes.* 2, 3. ad mundum antediluvianum fluxit, post diluvium à Noa ad posteros propagatos, imprimis Hebræos, Exod. XX. 9. Josephus L. I. Antiq. Jud. c. 1. *Mundum sex diebus universum & omnia quæ mundo continentur, Moses facta esse dicit, Septimâ verò requievisse DEUM, & ab operibus cessavisse. Quamobrem etiam nos vacationem à laboribus per hunc diem celebramus, appellantes eum Sabbatum, quæ vox requiem Hebræorum linguâ significat.* Calumnia enim fuit eorum auctorum, quos Tacitus Hist. V, 4. ferre ait, *Septimo die Judæis otium placuisse, quia is finem laborum tulerit*, Ægypto enim ejectos continuum sex dierum iter emensos, septimo pulsis cultoribus, obtinuisse terras suas. Sed ad cæteras gentes etiam transmissus vetustus & orbi coævus mos, præterquam quod gentes ad idololatriam & cultum Siderum prolapsæ nomina diebus à Sideribus imposuerint. Quod institutum idololatricum non malè Herodotus in Euterpe ad Ægyptios refert. Quo & veteres Celtæ, Galli & Germani usi, ut nescio cur Jos. Scaliger, Septimanam Europæis vix tandem post Christianismum receptam, asserat *Lib. I. de Emend. Temp.* Sed nec in eo recesserunt posteri, licet apostatæ, à Patrum traditione, quod Septimanam inciperent à die Solis, quo fons solis, Lux primigenia condita primam diem fecit.

Sunnandag, Solis dies.

Solem coluerunt Celtæ. J. Cæsar. Lib. VI. de B. Gall. & quidem ut Sidus primarium & rectorem diei. Unde *Sonnublot* Sacrificium Solis appellatum, *Loccen. Antiq. Sueo-Goth. c. IV. pag.* 18. Conf. *Worm. Lib. I. Fast. Dan. c. XV.* Ol. Verel. *ad Histor. Gotrici cap. IV. p.* 37. *sqq.*

Gobelin. Persona Æt. 2. c. IV. *Ab istis septem nominibus Planetarum apud gentes diversas nominantur dies anni. Unde gentiles quemlibet diem nominabant à Planeta quem credebant dominari in prima hora talis diei, & credebant quemlibet planetam dominari per unam horam. Cum igitur Sol inter omnes planetas clarior & efficacior eis videbatur, primam illi diem attribuebant, & prima hora illius diei præcipuè dominari. Secundam horam Veneri &c. Et hunc modum in nominatione dierum aliæ gentes videntur servare: ut Teutonici, licet in omnibus provinciis Teutoniæ non eodem modo. Unde dies Solis dicitur Sonnentag.* Mansit enim hoc nomen etiam suscepto Christianismo.

Otfrid. L. V. Evang. 5. ult.

> *Thar er lag giborgan*
> *in Sunnandag in morgan.*

Formula Confessionis Eccl. Alamann. *Heilaga Sunnantaga. inti heilaga missa. ni erita.* i. Sanctam Solis diem & sanctam missam non colui.

Unde etiam hic dies à Majoribus *Frontag* nominatus. Notker. Psalm. XXIII, pr. *Dies Dominicus Frontag.*

Sed uti Ecclesia Latina & Græca maluit hunc diem appellare Dominicum, *Apoc.* 1, 10. & Impp. *l.* 2. 3. & 7. *C. de Feriis.* ita Germanica interpretata veterem denominationem, quasi à Suo-

à suonen, sünen, reconciliare. Unde & *Suonotag* scriptus, *Freher. ad Symb. Apostol.*

Notk. in Psalm. VI. pro octava. *Nah siben tagen dero uuechun chumet der ahtodo. daz ist dies judicii. — Noh in dinemo zorne ne irreffest du mih an demo Suonotage.* i. post septem dies hebdomadis venit octava. hoc est, dies judicii. — Neque in ira tua corripias me in octava die expiationis. Glossa J. Sax. Prov. L. 2. c. 66. *Des Suntags wurden wir gesönet mit Got umb Adam missetat. Der Suntag war der erst tage der ye gewas, und wird auch der letst, als wir aufersteen sollen von dem tod und sollen varen zu gnaden mit leib und mit sele die es gegen Got verdient haben.*

Maentag, dies Lunæ. Notker. Psalm. XLVII, 1.

Man, Maen, Mon, Mond, Luna, quam & Isidem Suevorum parti cultam, appellatam, ex Ægyptiorum theologia ostendit Cluver. L. I. Antiq. Germ. c. XXVII. De hujus diei festivitate aliqua observavi in Jure veteri Reip. Augustanæ tit. de Jur. Civit. §. de homine proprio Ecclesiæ alicujus: *Swenn er nicht mer en ist, so ist er dem Gotshuse schuldich sines besten gwandes als er an dem Maentag ze Kirchen und ze stranze gieng, es si fraw oder man.*

Diengstag, dies Martis.

Persona ibidem: *Ding in antiquo vulgari sonat judicium, prout patet in his vocabulis, Holtgeding, Frigeding: & quia Judicium mortis gentiles attribuebant Marti, dies Martis Dingestag apud gentiles Teutonicos dicebatur: Et in signum istius Judicium quoddam occultum, concernens pœnam morte puniendorum in certis casibus, in partibus Westphaliæ, præcipue die Martis celebratur: quod quidem judicium incolæ Friding appellant.* Verelius ad Gotricum c. IV. p. 37. sqq. ad Thurram seu Tyrum Asiaticum pro Marte cultum refert, quasi *Tyrsdag*, & tandem *Tysdag*, sed & Thurram illum Odinum, h. e. solem. At uni planetæ non duos dies assignarunt, sed singulos singulis. Secutus tamen illum Celsius d. l. *pag.* 71. Ol. Wormio Fast. Dan. L. I. cap. 15. ad *Disam* deam judiciis forensibus & justitiæ præfectam refert, producto eam in rem vetusto lapide cum inscriptione. Vide & *L. 2. Monum. Dan. pag.* 117. *sqq.* Aliis quasi *Titsdag*, dies populi, quo populus conveniret ad mallum, *thit*, *theot*, populus. *Loccen. Antiq. Sueo-Goth. c. 4. p. 28.* Kilianus in Etymolog. *Dijnsdagh, Dijssendagh, Dingsdagh. Dies Martis. Germ. Tingstag, Zinstag. Angl. Tewesdaye, twesdaye.* h. e. Tibestæg, cujus denominationis rationes varias affert Th. Mareschall. *Obs. 2. in Vers. Anglo-Sax. Evang. pag.* 513. Vera ista videtur, quod *Tib* olim servum, *Diener*, notavit. Vide id suo loco. *Dienen* etiam significat censum, collectam solvere, ut Argentorati, *zu einer zunfft dienen.* Dies itaque hic est dies juridicus dictus, quo ejusmodi præstationes solvendæ, & lites componendæ erant.

Wonsdag, Mittwoch, dies Mercurii.

Gobelin. Person. Cosmodr. Æt. 11. c. IV. *Dies Mercurii dicitur Godensdag. Unde DEUS qui apud Romanos Mercurius dicebatur, prout legitur in Gestis Longobardorum, dum adhuc gentiles erant, Godan vel Wodan dictus erat. Saxones cum eisdem Longobardis invadentes Italiam, eisdem vocabulis usi sunt, prout experientia docet. Unde in partibus Westphaliæ dicunt Godensdag, & in partibus Geldriæ & circumvicinis dicunt Wodensdag vel per Syncopen Woanstag. In partibus Saxoniæ, quæ modò Saxonia dicitur, hæc dies vocatur medium septimanæ, quod Saxones videntur à Thuringis eis vicinis traxisse.* Idem Æt. VI. c. 38. *Mercurius vulgo Godan, quasi bonum faciens — seu mutatâ literâ Wodan, apud incolas regiones illius, quam Saxones in Germania occupabant, dicebatur. Unde dies Mercurii apud eos Godensdag nominabatur.* Et mox de Saxonibus: *hunc deum, non Mercurium sicut Romani, nec Godan sicut Longobardi, sed Hermem, quod proprium ejus nomen fuerat, antequam pro deo habitus fuerat, sicut Græci, nominabant. Huic deo consecratum erat idolum seu simulacrum quod Irmenseul i. e. statua Hermis dicebatur.* Paulus Diac. Lib. I. Rer. Longob. c. IX. *Wodan sanè, quem adjectâ literâ quidam Gwodan dixerunt, ipse est, qui apud Romanos Mercurius dicitur: & ab universis Germaniæ gentibus ut Deus adoratur: qui non circa hæc tempora, sed longè anterius, nec in Germania, sed in Græcia fuisse perhibetur.* Conf. Gothefr. Viterb. Chron.

Atque refert Stephanius *in Lib. VI. Sax. Gramm. pag.* 136. Eddam veterem, in qua quidam *Vodden* nominatur, quem postea Othinum dixerint, qui pro deo post mortem cultus, & nomen ejus diei medio septimanæ inditus. Sed quidquid sit de ista emigratione Asiaticorum in Septentrionem, quam tempore Pompeji M. contigisse referunt, certè quæ ex Edda refert Stephanius de Saxonia & Franconia ab Othino occupata & deinde in Sueciam eo profecto, fabulosa esse constat: laudo equid. Olai Verelii judicium *in histor. Gotrici pag.* 44. ait: *Vodan sive Odinum Germanis ut deum indigenam adoratum & sacrificiis cultum vix credam.*

Kilianus Etymolog. *Goensdagh, Woensdagh. Dies Mercurii. q. d. Godensdagh sive Wodensdagh,* i. *DEI dies. Mercurium enim DEUM Teutones maximè coluerunt, eumque Gode, Wode, Woode, & Vode vocaverunt, testibus veteribus Chronicis Teutonice conscriptis.* Angl. Wodnesday. Wensday. Wilh. Malmesburg. L. I. de Gest. Angl. c. 1. *Erant abnepotes* (Hengistus & Horsa) *illius antiquissimi* Woden, *de quo omnium ferè barbararum gentium regium genus lineam trahit; quemque gentes Anglorum DEUM esse delirantes, ei quartum diem septimanæ, & sextum uxori ejus Freæ, perpetuò ad hoc tempus consecraverunt sacrilegio.* Conf. *Adam. Brem. de Situ Dan. c.* 234. *p.* 152. Galf. Monumel. *Lib. VI. de Reg. Britton. c. X.* Cluver. *L. I. Germ. antiq. c. XXVI.* qui nomen *God* vel Got, DEUS ab isto Wodan deducit. minùs dignè, minùs verè: nec persuadet, veteres Germanos

nos promiscuè dixisse: *Theuth*, *Dan*, *Godan*, *Codan*, *Gwodan*, *Wodan*.

Ethelredus Abbas de genealogia Regum Angliæ p. 351. ait: *Ab isto Sem genealogia ducitur usque ad Woden, qui tantæ auctoritatis fuit apud suos, ut feriam quartam, quam Romani gentiles diem Mercurii appellabant, ejus nomini consecrarent; quæ consuetudo ab Anglis hodieque servatur, vocant enim eundem diem Wodnesdei, id est diem Woden.* Conf. Rob. Sheringam. c. XIV. de Anglor. Orig.

Hujus deastri, utpote frequentissimi & optimi maximi Germanorum veterum, mentio fit in vetusta renunciationis catechumenorum formula; quam refert Auctor Monum. Paderborn. in fi. *Thuna eren de Woden*, den eren des Wodans, reverentiæ Wodani renunciarunt.

Suecis autem olim hunc diem *Mitviku* dictum, quod nos *Mittwoch*, testatur Celsius *de Comp. Eccl. pag.* 72. itemque Danis, *Ol. Worm. L. I. Fastor. pag.* 54.

Notk. Psalm. XCIII, pr. *in Mittauuechun*, in quarta Sabbati.

Donnerstag, *Dursdag*, dies Jovis, *Toniristac*, quinta Sabbati, Notker. Psalm. LXXX, 1.

Idem Gob. Persona d. Æt. 2. *Dies Jovis dicitur Donnerstag, i. e. dies tonitrui: quia gentiles potestatem tonandi attribuebant Jovi, tanquam summo deorum.* Rupertus Imp. confirmans Præfectum in Amanampt Pfullendorf: *Datum Heidelb. den Durstag nach Unser Frawen tag* 1402. Rotulus Curiæ Domin. in Sigolzheim: *an dem ersten Dunrestage nach unserre Vrowen mes der jungeren.* Rustici in Saxonia & Misnia contractè vel corruptè pronunciant, *Durstig.* Belgis: *Dondertag.*

ASaxones *Thursdæg*, hodierni *Thursdag*, *Thursdaye.* Libellus MS. laudatus à Th. Mareschallo Obs. 2. ad Vers. ASax. pag. 514. *Mensis Martius à Thoro Othini filio vocatur Thormannet, mensis Thoronis, & dies Jovis Thorsdag sive dies Thoronis; quin & tonitru adhuc vocatur Thordun, quasi sonitus Thoronis.* Similiter in Homiliis Saxonicis in Cantabrigiæ Bibliotheca extantibus *Thor* Jupiter appellatus, Vide Rob. Sheringam. de Orig. Aglor. pag. 310.

Danis *Thorssdag*, à Thoro, Odini magi filio, ut mensis à Thorrone Rege Bothniæ, Ol. Worm. ex Arngrimo, *L. I. Fast. p.* 55. *Thaarsda*, Isac. Pontan. *L.* 6. *Orig. Franc. c.* 1. Observat autem Ol. Verelius *in Hist. Gotrici p.* 46. Asianos cum Odino illo mago in Septemtrionem profectos, imposuisse sibi nomina eorum numinum, quæ ante illorum adventum culta erant in Septemtrione. Et confer Celsium *de Comput. Eccl. p.* 74.

Pfingstag etiam vocatur alicubi dies Jovis, *H. Jun. Nomencl. c.* 73. à *Pin* vel *Penn* i. e. Pennino Jove, in summo Alpium, tradente Cluver. *L. I. Germ. antiq. c.* 26.

Jus Sax. Prov. L. I. Art. 66. *Des Dornstags weyhet man den crisem do man uns alle mit zeychnet zu der cristenheyt in dem tauff. Des Dornstags asse unser herre got mit seinen jungern uss dem Kelche. do fing an unser Ee. Des Dornstags furte Got unser Menschheit zu den himmeln und öffnete uns den wege dahin der uns vor verschlossen war.* Vid. Notk. d. l. Psalm. LXXX, 1.

Fritag, dies veneris.

Idem Gobelinus: *Dies Veneris dicebatur Fritage: unde Venus dicebatur dea amoris, & ut mihi videtur, salvo judicio meliori. Venus apud quosdam Teutonicos dicta est Freige, dum adhuc gentiles erant: unde adhuc habemus Verbum vulgare Frien, quod est ob copulæ carnalis amorem, consensum in alium vel aliam dirigere, seu ad consensum hujusmodi provocare, vel saltem consensum propalare.* Unde H. Junius in Nomencl. quasi procantium diem dictum ait. Th. Mareschallus ex laudato MS. *Fro & Free dea: aliter Frigge. Venus est. Ab hac dea dies sextus hebdomadis, nomen habuit, & Fredag sive Frödag & Friggedag dictus est. Ita cingulum Orionis in cælo appellatum fuit Friggeroch, colus Friggæ, quod post religionem Christianam receptam Mariroch sive colus Mariæ dictus fuit.* Frigga Odini conjux Asiatica nomen & cultum istum postea sibi arrogavit, *Verel. d. l. p.* 54. Alius etiam fuerit *Frey* vel Fro Rex Suecorum deificatus, de quo Bartholin. *L.* 2. *Antiq. Dan. c. V. sq.*

Jus Sax. Prov. L. 2. A. 66. *Des Freitags machte Got den menschen und ward des Freytags gemartert durch de menschen.*

Frigetag, Tatian. cap. 211. §. 1. c. 215. §. 1. [Venerem Gothi *Frigam* vel *Frygam* vocarunt. v. Scheffer Upsal. Antiq. c. 5. 8. Hinc *Frigetag.* Germani illam appellationem retinuere *Freytag*, & matrimonii ineundi actum *freyen* vocant. Palthen. Not. ad Tatian. p. 396.]

Dies Saturni, Sunnenabend, Sambstag. *Samizdag*, Notk. Psalm. LXXXVIII, 40. Samizdag firron, Sabbatizare. *Sambaztag*, idem Notk. Psalm. XCI, 1. ubi Synonymum *firrotak.*

Idem Persona: *Dies Saturni sive Sabbatum dicitur SATERTAG apud quosdam Westphalos: apud alios dicitur SONNENAVEND vel corrupto nomine Sunnavend quod sonat Vigilia Solis, quasi dies illa deserviret diei sequenti propter reverentiam Solis vel diem festum, quem gentiles agebant in die Solis. Nam vigilias Festorum per ecclesias institutas, seu etiam quemlibet diem, qui diem alicujus Sancti præcedit, illi appellant Avend. Superioris tamen Alemanniæ nationes hunc diem vocant Sambstag, quia fortè cum adhuc gentiles essent, sub tali nomine Saturnum nominabant.* Sed magis est, ut dicamus Sambstag recentius esse nomen, post receptam religionem Christianam inditum ex Latino vel Ebræo Sabbatum, ut etiam sentit Th. Mareschall. *Obs.* 2. *ad Vers. ASax. pag.* 514. Pontan. *L.* 6. *Orig. Franc. c.* 1. Cluver. L. 1. Germ. Antiq. c. 26.

Otfrid,

DAG.

Otfrid. III. 4, 66.

Thes dages uuas in uuara
Sambazdages fira,
tho Druhtin thio unganzi nam
fon themo Rumigen man.

Eo die erat certè
Sabbati feria,
cum Dominus imbecillitatem tolleret
ab isto ægroto homine.

Et c. seq. ℣. 16.

Thaz er then Sambazdag firbrach.
Quòd Sabbati diem prophanasset.

Id. V. 4, 17.

Thes Sunnunabandes far
irbuabun sih thiu uuib in uuar.

Vesperâ Sabbathi (præcedentis diem Solis)
surgebant mulieres certè.

[Apud Tatianum dies Sabbathi etiam *Sambastag* non semel vocatur. c. 18. 1. c. 211. 1. c. 216. 1. Quin vox illa ex corrupta Sabbathi pronunciatione orta sit, dubium non est, cujus tamen retinentissimi sunt Germani, quando vigilias diei Dominicæ *den Sanbstag* vocant. Palthen. Not. ad. Tat. p. 341.]

Saterdag : Olaus Worm. L. 1. Fast. Dan. c. XV. *Saxones Saterdag vocant, quod nomen Angli retinuerunt, ab Idolo Sater, quod alias Crodo vocabatur, ut testatur Richardus Verstegan in suis antiquitatibus Anglicis. c. 3.*

Logerdag Suecis nominatus à *Loke*, i. Saturnus, ut sentit Celsius *de Comp. Eccl. p. 76.* quem laudat & Loccen. *in Antiqu. Sueo - Goth. pag. 29.*

Jus Sax. Prov. 2. A. 66. *Des Sunnabents ruet Got do er himel und erd gemacht het und alles das darinn was. Er ruet auch des Sunnabents in dem grabe nach seiner marter. Des Sunnabents weihet man auch die Pfaffen zu Gotsdienste, die der Cristenheit Meister seind.*

V. & Raste.

DAGGE, *dagger*, pugio, sica, dolch. Kilianus. V. *Gloss. du Fresne, Dagger.*

DAG, DAK, Dagus, Ἐπισϰύλιον, supercilium, Gloss. Græc. Lat. Gallis : *Dais*, umbraculum, quod capiti sedentis vel prandentis aut cœnantis superponitur. Du Fresne Gloss. Belgis : *Dack*, tectum, *Tach*. Alemannis *Himmel*, uraniscus.

[*Tacha*, matta, Gloss. Monf. p. 383. mattula, diminutivum à matta. p. 400.]

Pidachta, operui, Kero. c. 7.

Otfrid. I. 11, 80. de S. Maria, Matre JESU :

Joh muater thiu nan quatta,
inti emmizigen thagta.

Ac mater quæ Ipsum alloquebatur,
& assiduè operiebat.

Bedachte rosse, equi cataphracti, Chron. Königshov. c. IV, 58.

DAH.

Otfrid. II. 11. 101. de Templo corporis Christi restaurato :

Er al iz umbithahta
Joh fastor gistatta.

Ipse id totum circumtexit,
& firmius stabilivit.

Pedahtost, operuisti. Notk. Psal. LXXXIV, 3. *Decchan*, tegere. *Intdecchan*, detegere, Kero. *Dekken*, mederi, morbos tegere.

Carm. de S. Annone ℣. 89. de S. Johanne Apostolo :

Uz des grabi noch wehsit himilbrot,
daz dekkit manigirslahte noth.

Dahta, tegebam. *Mit harrun dahta ih mih*, cilicio tegebam me, Notk. Psalm. XXXIV, 13.

Mendag, videtur mansellum significare, qui casam possidet cum horto aut prato, Mansellarius, Lib. Salic. Monast. Ebersh. de Curia Domini in Kogenheim : *Eine hube sol geben einen wagen : eine halbe hube einen halben wagen : ein MENDAG ein rat.* Vid. & *Mansmat.*

[DAGOGUS, protector. Gloss. Monseens. p. 319.]

DAHTA, dachte, cogitabat, à Denken, passim.

Gedehtigi, memoria. Notk. Psalm. XLIV, 13.

Christanro gedahte, Christiana devotio, Notk. Psalm. LIX, 8. Vid. *Thaht.*

[DAHA *vonna leimun*, testa de Samiis. Gloss. Monf. p. 335. *Dahun*, testæ. p. 350. *Dahiner*, testaceus. p. 324.]

DAL, TAL, nieder, inferius. Chron. Sax. vet. p. 1155. & p. 1382.

Dal, vallis.

Otfrid. I. 23, 48.

Trfullent sih zinoti
thes dales ebonoti.

Adimpleant se curatè
vallis planities.

Ze tale, humum, zu boden.

Fragm. Carm. de Bell. Hisp. ℣. 2935.

Thaz hobet uiel eine half uffe then stain.
ther potih uiel ander half ze tale.

Caput cecidit ex una parte in saxum,
Truncus cecidit ex altera parte in vallem.

℣. 2826.

Ze tal viel sin houvet.
Humum cecidit caput ejus.

℣. 3178.

Uielen an thaz wal
sam thie hunde ze tal.

Ceciderunt in loco prælii
ut canes humum.

Taladahte, vallium genera, i. convalles. Cant. Cant. c. VI. 10. *Ih gieng in then nuzgarton, daz ih besahe, wie daz obaz in dere taladahte uuordan uuare.* Descendi in hortum nucum, ut viderem poma

poma convallium. Ubi Vœgelinus: *Thal geschlechte, was in thalen wechst.*

Gothis, *Dalei*, vallis, Luc. 3, 5.

Aridalen, humiliare. Isidor. contr. Jud. c. 3, 6. *Dhuo ir sih selban aridalida*, quando seipsum exinanivit. & c. V, 3.

Dal, ASax. barathrum infernale, *Cædmon*. 8, 3. & *XI*. 3. Junii *Etymol. Anglic. in Dale.*

Dalme, ad minimum, vix, kaum. Keiserſp. Brosaml. fol. 55. de Domitiano Imp. *Ich mein, es solt dalme kein muck me bei im sein.*

[DAMPH, vapor. Gloss. Monf. p. 339.]

DAN, *Dam*, Celtica vox vetusta. Reliqua in lingua septentrionali, & denotat vacuitatem.

Dana arf, Suecis vacans hæreditas, caduca Fisco, Verel. Ind. D. Loccen. Lex. Jurid. *Tæmist arfur*, vacua hæreditas, Verel. ibid. T. v. ARBE.

Dannefæ, Danis, bona eorum, qui moriuntur absque hæredibus. V. infra Den.

[DANAGICHERIT *uuirdit*, aversatur. Gloss. Monf. p. 356.

DANAGISCEIDAN, convoluta. Gl. Monf. p. 350. avulsus est. p. 398.

DANAGISTOZAN *wirdis*, improbus, impinquaris. Gloss. Monf. p. 355.

DANAGIVARANA, prolapsi. Gloss. Monf. p. 399.

DANAINZIOHENT, detrahent. Gloss. Monf. p. 352.

DANANEMAN, tollant. Gloss. Monf. p. 375. *dananimis*, subtraxeris. p. 346. *dananimit*, suspendit. p. 385. non resecat. p. 386. (hic particula negativa Theotisca haud dubie vitiose est omissa) abscidit. p. 388. *dananeme*, resecet. p. 387. *dananemant*, amputant. p. 388. 394. *dananeman*, amputavi. p. 358. *dananemanto*, decantes, (leg. secantes) p. 358. *danaginoman vuerden*, resecentur. p. 374. *danaginoman wirdit*, detruncabitur. p. 346. *danaginomana*, absçisi. p. 340. *danaginemmames*, resecemus. p. 380.

DANSCRICHE, deproperet. Gloss. Monf. p. 375.

DANATREIP, excussit. Gloss. Monf. p. 342. *danatripe*, abigat. p. 337. *danatripun*, abjecerunt. p. 359. *danatripenten*, deterrentibus. p. 359. conf. inf. *Driban.*

DANAVUORRAN, aportare. Gloss. Monf. p. 334. *danavuoris*, abigeres. p. 319. *danavuortun*, tulerunt. p. 361.

DANDARA *herivart*, secundam profectionem. Gloss. Monf. p. 363. hodie, die andere heerfarth.

DANENTIGIN. *Zi denni danentigin*, ad radices. Gloss. Monf. p. 321.]

DANAN, hinc. Kero. c. 56.

DANTISCUM, quando extiterit, Vorburg. T. VIII. p. 337.

DANK, *Thanka*, gratia.

Otfrid. ad Salom. ℣. 51.

Job zellet thaz ana uuanc
all in iueran thanc.

Et referatis id sine hæsitationo
omne in vestram gratiam.

Idem IV. 1, 96.

Allaz uuas thiner thanc.
Omnia erant tuæ gratiæ (referenda.)

Mines thankes, sponte meâ.

Otfrid. III. 14, 200.

Era thesses uuerkes
gab ih iu mines thankes.
Honorem hujus operis
dedi vobis gratis. (sponte meâ.)

Idem III. 3, 45. *dines thanches*, per gratiam tuam, conf. Notk. Psalm. LXXII, 24.

Sines thankes, sponte suâ.

Otfrid. IV. 1, 11.

Er sines thankes bi unsih starb.
Is sua sponte pro nobis moreretur.

Idem V. ult. 328.

Uuir muazin freuuen unsih thes
Jamer sines thankes.
Nos debemus lætari de hoc
perpetuo de ejus gratia.

Iro dankes, kerno, ultro: Gloss. vet. Notk. Psalm. XIV, 1. temerè.

Notk. Psalm. LXVIII, 5. *tanchis*, *tanches*, gratis, sine causa.

J. Sax. L. 3. art. 48. *danks oder one danks*, voluntarie aut sine voluntate.

Genada danches skeinest, gratiam gratis exhibes, Notk. Psalm. CVIII, 26.

[*Danchun*, gratiis. Gloss. Monseens. p. 357.

Danchota, satisfaciebat. p. 361.

Danchontiu, benedicentes. p. 328.

Danchparigiu, gratiosa. p. 351.

Gidancho, satisfac. p. 327.]

Dankotat, gratiarum actio: Gloss. vet.

Iz einen dank haben, gratis aliquid habere, Notk. Psalm. CXIII, 9.

Dankon, retribuere, gratias reddere.

Otfrid. II. 20, 12. 16.

Dua, so ih thir zellu,
thiu selbun thing ellu
giborganero uuerko,
thaz thir es Got githanko.
Fac, quæ tibi dico,
illa omnia
occultis operibus,
ut tibi id DEUS retribuat.

Idem III. 19, 72.

In thiu ni giuuanko,
thaz thir es Got githanko.
In eo ne vacilla,
ut tibi id DEUS retribuat.

Idem V. ult. 228. de S. Gallo:

Thes er nu ana uuanc
habet fora Gote thanc.
De quo nunc sine dubio
habet coram DEO præmium.

Huc formulæ veteres: *Got grusse dich. Dank thir Got.*

Dank-

DAN.

Danknem, acceptum. vid. *Neman.*
Dankon, laudare.
Otfrid. III. 12, 49. de Salvatore ad confessionem Petri respondentem:

Githankota ermo harto
therofelbon uuorto.
Job giereta inan, uuizist thaz,
oub filu hoho ubar thaz.

Laudavit Is eum valde
ob illa verba.
Et honoravit eum, scitote hoc,
etiam multum alte insuper.

Idem II. 24, 70. & 76.

Thaz uuir thar anauuerkon
mit uuacheren githankon.
Job mit thiu giuuerkon,
thaz thu unsih muazis thankon.

Ut nos in eo cooperemur,
vigilantibus meditationibus.
Atque etiam talibus operationibus,
ut tu nos possis laudare.

Idem III. 20, 213.

Thank es Got filu fram.
Da gloriam DEO maxime.

Unthankes, ingratiis. Willeram. in Cant. Cant. p. 55. n. 25. de Salvatoris spontanea passione:
Thaz ni warth (Daz ne uuart) *alliz niet*, (nieh) *fines unthankes*, (undanches) *nouen* (nobe) *nah finemo willan.* (uuillen) Id omne non fiebat ipso invito, sed secundùm ejus voluntatem.
Otfrid. III. 25, 67. de Caipha:

Er unthankes in zalta,
uuio iz allaz uuesan scolta.

Is invitus eis narravit,
uti id omne fieri deberet.

Idem IV. 1, 72.
Undanchfellich, ingratus, Notk. Ps. LXXVII, 1.
Dankon, placere.
Otfrid. V. 25, 36.

Nistes uuiht in thanke
mit iru man iz ni uuirke.

Nihil quicquam est ipsi gratum,
cum illa (charitate) nisi id operemur.

Notk. Psalm. XXXI, 5. *Er diu uuort chamin, er gedanchotost du mir des uuillen mit ablaze.* i. antequam verba provenirent, laudasti voluntatem meam ipsâ remissione.
[DANSOS, trahas. Gloss. Monseens. p. 356. *dansot*, trahit. p. 360. *Gidansot uuar*, tractatus. p. 382.]
DANTA, quia. Kero Prol. c. 2. 18. 31. qui. c. 65.
DAN, DAR, adverb. Loci atque Temporis. *dhanne*, quando, *dhar*, tunc, Isidor. passim.
Danaan, & *danan*, deinde, Kero. c. 1. unde, Prol. c. 7. hinc. c. 63.
Thanana, abhinc. Otfrid. II. 21, 77. & passim.

DAN.

Danne, postea, Notk. Psalm. XXI, 28.
Tanacheren, averti, Notk. Psalm. LXIX, 4.
Danne uone, davon, unde. *Art. vet. Argentor.*
Thana, abs, *iz thana snidit*, illud abscindit, Otfrid. L. ult. c. 24, 74. 84.
Danne oub, *so*: etiamsi, tamen. Notk. Psalm. X, 4.
Thanne, tunc, Otfrid. IV. 14, 4.
Noh thanne, nondum, *Capitul. Francor. Lib. IV.* c. 19.
Dar, ubi. Kero. c. 4. *dar edo dar*, ubi ubi. c. 63. *dar lob*, [ita vitiose Goldast. leg. *dar doh.* c. XI.] ubi tantùm.
Dara, illuc, Kero. Prol.
[*Thie dar after mir quementi ist.* Qui post me venturus est. Tatian. 13. 8.]
V. after.
Darumbe, darfur, vicissim, Lib. Salic. Monast. Ebersheim. de Cur. Dom. Sigolzheim. *Je die hube sol geben zwei virteil wines unde aht phenninge, unde sol man in darumbe geben nuwen win unde virnen &c.*
Thara zua thatun, hodie thaten darzu, operam adhibebant, Otfrid. IV. 4, 27.
[*Dara ingegin*, è regione. Gloss. Monf. p. 341. *dara ingegini*, e regione. p. 322.
Hera unta dara, alio. p. 364.]
Daruuis, *andaruuis*, aliter: Kero. c. 4. 18. 58. 62.
[DARAILLIMES, ardemus. Gloss. Monf. p. 392.]
DARE, Darre, Malzdarre, Belgis Ast, est, unde nostrum *Esse*, Feuer Esse, Smide Esse. Kilianus: *Dare, Sax. Fris. Ast, ustrina, concameratus fornax, καμίνιον, focus frumento torrendo sive exsiccando idoneus. vulgò tostrinum, focarium.*
DARMA, vid. Crozdarma.
[DARI, i. e. dahin. Anon. de S. Ann. §. 19. vel darum. §. 44. Reinef. Vocab. Theot. MSC.]
[*Ni* DARNISISIT, non defluet. Gloss. Monf. p. 348.]
DARON, TARON, Nocere. Notk. Psalm. LXXXVIII, 23. Psalm. CXVIII, 165.
Otfrid. IV. 7, 19.

Thaz iu ni daron in fara
thie manegun luginara. Videte

Ne vobis noceant in tentatione
varii mendaces. Pseudoprophetæ.

[*Taro*, obsit. Gloss. Monf. p. 377.
Tarunga, læsio. p. 401.]
DARON, privare, orbare.
Otfrid. IV. 12, 124.

In ein uuigi er nan streuuita,
thes richi sinaz darota.

In una pugna (JEsus) istum stravit,
regno suo spoliavit.

Conf. inf. *Derien.*
[DARUZE, ignaro. Gloss. Monf. p. 339.
No iezr lirnetun, ni sih darazoni garotun, noh er keronti, ni lustenti, ni uuaron, nec ante parantes & affectantes. p. 401.]
DASGUN, pera, tasche, Otfrid. IV. 14, 12.

[*Tascum*, pera. Gloss. Monf. 398. *tascon*, fistarcus. p. 326.]

DAT, DATI, TATIM, Nomen: factum, res, negotium.

Otfr. II. 14, 154. de Messia:

Irrekit uns sin guati
allo theso dati.
Oub scono ioh giringo,
manegero thingo.
Exponet nobis Ipsius bonitas
omnia illa negotia,
Et pulchra & subtilia.
Varias res.

Idem L. V. c. ult. 236. de S. Gallo:

Ist uns hiar gizeinot
in bethen io thuruh not,
In ubili inti in guati
unserero zuhto dati.
Est nobis hic ostensa
in orando & sollicitè
In malis & in bonis
nostræ disciplinæ ratio.

Kero: *Tatim*, factum, c. 3. factis. Prol. c. 2. actibus. Prol. c. 1. 2. 7. *Tatio*, actuum. Prol. *Tatto*, Actuum (Apostolor.) c. 55.

Otfr. I. 2, 70. passim.

[Id. III. 13, 49.

Sint mer thir mannes dati,
thanne sin giráti.

Quæ verba Schilterus ita vertit:

Sunt magis tibi hominis facta,
Quam ejus (DEI) consilia.

At Scherzius in Not. observat verba Christi ad Petrum Matth. XVI. 23. *Non sapis quæ Dei sunt*, ab Otfrido hic exprimi, proinde vocem *dati* vertendam, quasi scripta esset *thati*, constare enim, orthographiam constantem antiquos non servasse. Insuper *dhada* in Confessionis formula antiqua, à Lambecio Bibl. Vindob. Lib. II. c. 5. & Stadenio Spec. Antiq. Franc. p. 20. publicata. pro *cogitaverim* usurpari. Locum igitur hunc Otfr. ita transfert.

Sunt majoris tibi humanæ cogitationes,
quam ejus (DEI) consilia.

Gloss. Monf. *Magotlibbent tatin.* Virginalibus. p. 380.]

Dati, Verbum: faciebat, *thate*, hodie.

[*Tati*, dedisset. Gloss. Monf. p. 364.]

[Tatian. 21. 9. *Ther Heilant managoron jungiron tati.* Jesus plures discipulos faciebat.

Imperfectum est *tati*, verbi *thuon* vel *tuon*. Sed verbum ipsum non amplius constructionem admittit cum nomine quocunque personali, sive substantivo sive adjectivo, qualis hic est, & in eod. Tatiano V. 8. *Her sinaz folc heilaz tuot*, ipse salvum faciet populum suum. Tali enim casu utuntur Germani verbo *machen*. Palthen. Not. ad Tat. p. 347.]

Otfr. I. XI. 123.

Bithiu uns helpha Druhtin dati,
si theru oberostun noti.
Ideoque nobis opem Dominus tulit
in summo periculo.

Idem I. 17, 74.

Infestiz datun ala uuar.
Firmum id faciebant per omnia.

Datoti, faceret, *thete*. Otfr. II. 9, 106.

Quad er, sih intbabeti,
oub uuibt imo ni datoti.

[Ap. Otfridum non *Datoti*, sed *Daroti* legitur. Putat quidem Schilterus, pro *daroti*, *datoti* legendum, sed observat Scherzius in Not. hac correctione opus non esse, neque eam admitti posse, cum verbum *duen* in imperfecto activo non habeat *datoti*, sed *dati*. Ita quoque in Tatian. c. 23. §. 4. legitur *datun*, faciebant. *Daroti* igitur à verbo *Daron* derivandum, de quo paulo superius, atque hunc locum ita vertendum:

Dixit (ut) se cohiberet,
Ne qua ipsi noceret (f. damnum daret.)]

Vid. *Duen.*

DAV, ros, Isid. c. V, 4.

DAVDINARIÆ. L. Salic. Tit. XXXVIII, 4. *Si quis servum alienum battiderit & ei insuper quadraginta noctes trigaverit opera sua, MALB. DAVDINARIÆ. XL. denar. qui faciunt Sol. I. & triente uno culpabilis judicetur.* Vox composita ex *Dati* & *Nare*, h. e. datio seu satisfactio pro trigatis seu impeditis operis & acquæstu, Verseumnis.

[DAZ, Multoties ap. Keron. occurrit in sueta significatione hodienum usitati *das* hoc, & *dasi* quia c. 2. 40. quæ. Prol. quod. ibid. *Daz der*, ut qui. Prol. *daz so*, ut. c. 2. *daz daz*, id quod. Prol. *daz selba*, eadem. c. 21.

Daziu uuiht, utcunque. Gloss. Monf. p. 387.

Dazeina, in idipsum. ib. p. 373.]

DEA *dri*, ipsa terna. Kero c. 18.

Duruh deaselbon citi, per easdem horas. Idem c. 18.

DEBA, Francica vetus vox, obscura, videtur denotare incendium, reliqua in Compositis.

SALDEBA & *Leosdeba*, L. Salic. Tit. XIX. qui est de incendiis. §. 7. Siquis spicarium incenderit, *Saldeba*. §. seq. Siquis fœnile incenderit, *Leosdeba*. *Sal*, hodie Boden, Büde, Heuboden. Ol. Verel. Ind. *Sal*, *salerne*, *Camera in ædium editiori loco, quam adire per scalas necessum est.* In MS. tamen Regio est simplex *Deba* in allegato textu §. VII. qui ibi est Tit. XX. *Si quis Spicario aut Maflacum annona incenderit, Malb. Deba. solv. den. IID. qui faciunt Sol. LXII. S. culp. jud.*

DECHAN, DEKEN, Decanus, Magister sive præpositus Collegii alicujus sive secularis sive ecclesiastici. Chron. vet. Sax. f. 1155. 1260. Deken.

Præfectus judicii mercatorii Argentoratensis & Francofurtensis an. 1423. erecti dictus *Dechan und Ober*.

DECHTEN, vide mox *Dichten*.

DED.

DEDAZ, pro *deta das* legitur apud Otfr. IV. 27. 31.

DEDBANNA. v. *Bann.*

DEHTI. Vide *Diuhen.*

DEHEIN, *Thehein*, *Thein*, *Dukein*, ullus, einiger, aliquis. Formula Fœderis inter Ludovicum & Carolum Reges Fratres an. 842. *Indi mit Lutherem inno theinni thing ne gegango.* Et cum Lothario in ullum placitum non conveniam.

Notker. Pf. LII. 3. *Ube deheiner Got pechenne alde uuelle.* Si est intelligens aut requirens DEum.

Otfrid. I. 5, 60.

Thaz steit in Gottes henti
ana thehein ig enti.
Id stat in DEI manibus
sine ullo fine.

Idem II. 7, 94. de Nazaretho:

Mag ia uuith queman thanana
thaz si thibeinig redina
Guati giliches?
Potestne aliquid venire inde
quod sit ullâ ratione
bonum.

[Cod. Vatic. & Vind. legunt *thih eining* notante Scherzio ad h. l.]

Idem I. 1, 60. de Lectione SS. Bibliorum:

Thar lisist scona giluft,
ana thebeiniga akust.
Ibi legas pulchrâ voluptate,
Sine omni molestia.

Idem II. 18, 6. II. 4, 25. V. 25, 184. Ad Salomon. ℣. 45. V. 6, 120. IV. 13, 88.

[*Dibbeiniges*, cujusdam. Gloss. Monf. p. 351.]

Videtur ortum ex lingua provinciali *Cadhuna*. Idem fœdus Francicum: *Meon fradre Karlo & in adjudba & in cadhuna cosa.* Franci *Chascune* hodie. M. Frehero visum ex Latino *unaquæque* inversum. Mihi videtur ex Lat. *Quiscunque.* Menagio ex *Quisque unus.* Jus Argent. Lib. I. c. I, 4. *Nieman sol dykeinen gevangen harin vüren.* Nemo ullum captivum huc introducat. Et passim. Carminis Fragm. de B. Sarac. ℣. 759.

Eruuernestu theme Rike dehaine Ere,
al thin kunne urowet sih iemer mere.
Si acquisiveris Imperio ullum honorem,
omne genus tuum gaudebit in perpetuum.

Errat itaque qui putaverit *Dehein*, *dukein* idem notasse, quod Nullus, sed particula negativa addita demum facit, ut idem sit quod nullus, ne ullus. Nihilominus deprehenditur, quod nescio an amanuensium incuriâ aut vulgi abusu vocula *kein* promiscuè scriptum inveniatur, tum pro aliquo, tum pro nullo. Ordinatio Provincialis Bavarica MS. de an. 1346. tit. umb Schefflewt.

Davon yemant kain schade (geschech) *das sol der Scheffman gelten den lewten die den schaden genommen haben.*

Item Tit. Umb ainen pawman auf einem gut sitzent.

DEG.

Welich pawer auff ainem gut sitzt, das er ainem herren verdienen mus, Jäch der kains rechtens, (si prætendit *aliquod* jus) *an das gut, da sol in kain nutz* (*nullus* usus) *noch kain gewer furtragen noch helffen.*

Zeun apud Notker. Psal. III, 6. videtur etiam *ad nullum* significare.

Conf. *Webner. O. P. Dheine.* Speid. ib. Et infr. *Hein.*

[DEGAN, optio. Gloss. Monf. p. 384.]

DEGEN, gladius. *Tegen* scribitur in Cod. MS. Archivi Argent. de arte certaminum equestr. & ped.

Tegen, miles, Notk. Psal. XIV. 1. XXX. 21. Vid. inf. Diuh.

Modus gerendi.

Jo. Geiler. Narr. Schiff. fol. 28. b. *Etwan bingen die Tegen am Gurtel, jetzt bindt man sie uff die ersi uberzwerch. in Katzbalg gond der Knopff uberzwerch und sicht geleicher ein büner sedel, denn ein tegen.*

DEHEM, usus glandium, in antiquis documentis interprete Meichsnero T. V. Dec. 35. Wehn. O. Pr. Bes. & Speid.

DEHISTO, decimus: Kero. Deh, dech, toh, decem, δέκα. *Wendelin. ad L. Sal. T. LXXX. de Chunnas.* Reliquum id est in voce, *zwanzig*, olim *thuotoc*, viginti. *dreissig* & sic deinceps. Runicâ linguâ, *Ti*, *tiu*, decem, *Thiubu* viginti, *Worm. Fast. Dan. III. 3. p. 165.* Posteri sibilum addiderunt, *tse*, *zehn.*

DEI, Ea. Prol. *Dei iro sint*, quæ sua sunt: Kero. *Die* hodie.

Deisu, hæc: Kero Prol. *diese*, hodie.

Deisu, ita: Kero. c. 49.

[DEHSALA, ascia. Gloss. Monf. pag. 337. 349.]

DEIL, partes, libri unius voluminis.

Otfr. I. 1, 226.

Nu uuil ih scriban unser heil
Evangeliono deil.
Nunc volo scribere nostram Salutem
Evangeliorum partes.

Et L. V. 25, 20.

Thaz ih gescribin unser heil
Euangeliono deil.
Quod ego scripserim nostram Salutem
Evangeliorum partes.

Idem III. 14, 127. 129.

Lis thir Matheuses deil
uuio uuard ein horngibruader heil.
In Lucases deile,
uuio zehin uuurtun heile.
Lege tibi Matthæi partem
quomodo factus leprosus sanus.
In Lucæ parte,
ut decem sanati.

Deilen, *teilen*, in partes dividere. ordinare, Notk. Psal. XLIX. 5.

Urteilen, *uberteilen*, per sententiam dividere: Et

DEM. DEN.

Et in genere, Jus dicere, Notk. Pfal. XXXIV. 23. Pfal. XC. 7.

Irteilen, idem ib. ✱. 24. & paffim.

Uberteilido, Judicio, Notk. Pf. XXXVI. 20. Pfal. II. 5.

Beteilen, privare, Notk. Pfal. LXXXIII. 12. *Guotes ne beteilet er unfundige*, non privabit bonis ambulantes innocentiâ. Id. CVIII. 11.

Geteilen, focii, theilhaber. Notk. Pf. LXXXVIII. 21. *ferror danne andre fine geteilen*, præ participibus fuis. *Keteilo*, particeps, Notk. Pf. CXVIII. 63.

Tail, factiones, Cod. MS. Juris Auguftani: *Von tailn in den Steten. Swenn tail in den Steten werdent, dadurch grozzer fchad gefchehen ift.* imprimis circa electionem Coff.

V. Teil.

Gothis *Dailos* minas notat, Luc. XIX. 13.

[DEINIU, minuta. Gloff. Monf. p. 389.]

DEISMIN *der cotchundin rehtes*, fermentum divinæ juftitiæ. Kero c. 2.

DELFF, ftupidus. *Morbov. de lingu. Germ. c. 2. p.* 36. Boxh. Orig. Gallic. p. 25. *Delff, rufticus i. agreftis, barbarus.*

DEM, untar dem, inter quas. Kero. cap. 9. *demu qhuedant*, qua dicunt. c. 13. *fona demu*, à quo. Prol. *demu*, qui. c. 8.

Demufelbin, ipfo. Kero. c. 7. *in demufelbin*, in ipfo. c. 2. *za demufelbin tage*, ad ipfum diem. c. 14.

DEM
Demen } vid. inf. *Doam.*
Dembek

[DEMOLAZE. *Zi demolaze*, ad remiffionem. Gloff. Monf. p. 391.]

DEMUSLEHTIN, leni: Kero. [Ita vitiofe Goldaftus duo vocabula in unum contraxit. Verba Keronis hæc funt. Prol. p. 16. a. *Du demu slehtin jobhe Criftes halfa unterleccan Keros.* Qui leni jugo Chrifti colla fubmittere cupis.]

DEN, illum, Kero. c. 43. eam, Prol. p. 17.

DEN, DENISCNE, Danus. ut *Englifcne*, Anglus. Formula fœderis Alvredi & Guthruni Regum §. 2. *Englifcne and Denifcne*, Anglos & Danos. Guilielm. I. R. Angl. Leg. XLI. p. 168. *Denelae* Danorum lex. Dannemarcha & Frefia regio, *Fragm. Hift. Aquit. ap. Freher. T. II. p.* 80. Sed & jam tum antea Gregor. Turon. Lib. III. c. 3. fcribit: *Dani cum rege fuo, nomine Chochilaicho, evectu navali per mare Gallias appetunt.* Nomen autem Danorum à Rege eorum *Dan*, Humbli filio, Angeli fratre, unde Angli Cimbri. Saxo Gramm. L. I. pr. & ib. Stephan. Meurf. L. I. Hift. Danic. Prima mentio Danorum apud Procop. L. II. Rer. Goth. & Jornandem an. 540. *Cluver. III. G. A. XL.* Annales Saxon. à Gibfonio editi a. 787. primæ naves Danorum (Denifcra monua) quæ Anglorum nationem petierunt, the Angel-cynnes lond. V. & an. 837. *Dena*, Dani. id. an. 901.

Danos five Sveones Chriftianismum fub Ludovico Pio accepiffe atteftatur ipfe Imp. in Capitulari an. 834.

V. de Dania Voburg. Vol. III. p. 318. fupra Dan. V. 6. p. 299. Vol. 7. p. 148. Dacia p. 144.

Denelae, lex Danorum. vid. *Lae.*

DEN, Tenne, Notk. Pfal. LXXI. 6. *do vellus kenezzet uuart in trucchenemo tenne.* area, pavimentum, tabulatum, Kilian. V. Tenn.

DENIGER, DENIGERFERLIN.

Jo. Keiferp. fol. 14. b. *Ettlich nemen den Cloftern das ir ab, in freffen und fauffen, fie gond von einem clofter zu dem andern, als die Denigerferlin fich füllen, und kummen ettwan funff oder fechs Deniger zufamen. Sie fprechen (diefelben Deniger) wann wir fchon inen das ir abeffen und nemen, fo feind fie dennocht fro das wir ir freund fein.* i. e. Fercklin von der Seudenne, porcelli de burica. Quod enim Alemannis burica L. Alem. c. 97. id Francis *Seudenne*, L. Sal. T. II. §. III. *Siquis porcellum de Sutenn furaverit & clavem habuerit.* unde patet aream ejusm. effe claufam, *verfchloffene ftallung.* & T. XIX. §. VIII. *Siquis Sutenn cum porcis, fcuriam cum animalibus incenderit.* Fallit Wendelinus in Gloffario, qui aut Romanicum vult à fudibus, aut Derivativum à Seu, fus: quum fit compofitum; Spelmannus & Somnerus quos & Du Fresne laudat *in voc. Dena*, locum explicant fylveftrem porcis pafcendis accommodum, adde & claufum. Kilianus: *Dene, Saxon. Sicambr. Affer, planca, tabula.* Danne, Dennenboum, pinus. Vide & voc. *Varb.*

DENNE, cum. Kero. Prol. p. 17. & fæpius. it. dum Prol. p. 15. 17. c. 9. 18. quam. c. 1. c. 2. quando. c. 2. tunc. cap. 2. *er denne*, antequam Prol. *Denne noh.* adhuc. c. 58.

DENKEN, THENKEN, cogitare, meditari.

Denche, cogitet. Kero. c. 2. *Denchenti*, cogitans. c. 64.

Dachta, thahta, cogitavit.

Otfrid. II. 4, 14.

Er thahta odeuuila thaz,
thaz er ther duriuuart uuas.
Ille cogitavit fortaffe hoc
quod portitor effet.

Primò de internis animi actibus, quod hodieque obtinet.

Deinde de actu etiam imperato, propofito & aggreffu externo.

Otfrid. III. 20, 299.

Er alles uuio ni thenkit,
ther fulih uuerk uuirkit.
Quid ni is omnia aggrediatur,
qui tale quid operatur.

[Ita hi verfus exprimendi videntur Scherzio in Not.

Ille (animus meus) *non recordatur*, (alicujus)
Qui tale opus fecerit.]

Et paulo ante ✱. 111.

Tho Chriftus thes uuolta thenken,
thaz felba uuuntar uuirken.
Cum Chriftus de eo vellet cogitare,
illud miraculum operari.

Tatian.

DEN.

Tatian. de Maria III. 2. *Thahta, uuelih uuari thas uuolaqueti*, cogitabat, qualis esset ista salutatio.

Bithenken, recogitare, vide supra in B.

Bidachta, ibid.

Urdahtin, adinventiones, traditiones Judæorum, Notker. Psal. XVII. 46.

Argtahtigen, malignantes, Notk. Psal. XXI. 17. XXV. 5.

Ghidanc, intellectus, Isidor. c. IX. 3.

Gedang, Notk. Psal. LII. 3. *Die uuartent sone bimile, dar iro gedang (geding spes) ist.*

Ferdenken, cogitando vagari. Notk. Psalm. XXXVII. 8. *So gesciehet uns danne uuir uuellen betondo an Got tenchen, daz uuir an ander unsih ferdenchen.* i. Contingit nobis, quando volumus orando ad DEUM cogitare, ut nos ad alia nos cogitando seducamus.

Gedenchet habeton, memoriam sui habere, Notk. Psal. LVII. 10.

Gedanchhafte bin, meditor, Notk. Ps. LXXVI. 12.

[*Gidahta*, conceptam. Gloss. Monf. p. 386.

Gidanch, non erat in ea ultra spiritus. p. 331.]

Kedancha & *Kidancha*. vid. in K.

DENCKE, finister, MS. Aur. Bull. c. XXVIII. *Zu der rechten hant drey, zu der dencken hant drey* i. ad dextram tres, ad finistram manum tres.

DENNE, cum. Kero. c. 7.

[DENNINIPIUVANES. Non suspicaberis. Gloss. Monf. p. 355.]

DENONU, Ecce. Tatian. c. 3. [In Paltheniana Tatiani editione non *denonu* sed *senonu* ter legitur, cap. citato §. 4. 8. 9.]

DENTA, quia: Kero. [Ita quidem Goldastus, sed in ipso Kerone *Danta*, legitur, quod supra vide suo loco.]

[DENUPILO *uuas*, qui se male habebant. Gloss. Monf. p. 396. forsan legendum *den upilo uuas*, hodie *denen übel uuar*.

DENUUICTUON, committere. Gloss. Monf. p. 364.]

DEOH, *Thio*, *thiehe*, fœmora, quorum interiores partes, femina vocantur, ait Rabanus *de partib. corp. hum.* Genes. XXIV. *Duo dhina hant unter miin dheoh.* Pone manum sub femore meo. Isidor. contra Jud. c. 7.

Thio, femur, Glossæ Lipsii, qui addit: *Nos Die.* ubi Somnerus: *Sax. Theoh; nos thigh.* Cantic. Cant. c. 3, 8. *Ir nechein ne lazet sin suuert uone sinemo diehe.* i. eorum nullus dimittit suum gladium à suo femore.

Fragm. Carm. de Bell. Hisp. ℣. 3092.

Er zarte ime uon theme thiehe
ain vah there halsberge.
Detraxit ei à femore
seriem annulorum loricæ.

Herbarium Teuton. de Artemisia: *Der meyster Dioscorides sprichet: bindet man ir* (puerperæ) *das gesotten krut an ir rechtes dyech, sie geniset zu hand.* i. si artemisia cocta puerperæ alligatur in recto femore, statim parit.

Glossæ ASax. MS. *coxæ, theh.*

DEO.

[Gothis *thyda*, mansuetudo, *thya*, humiliare. Staden. Expl. Voc. Bibl. p. 159.]

Untarthiob, obediens. Otfr. I. 22, 113. de Jesu puero:

Untarthiob uuas er in,
ni uuas er Druhtin thes thiu min.
Obediens (subjectus) erat is illis (parentibus)
erat Dominus nihilominus.

[Ita quoque Tatianus eadem de Jesu puero referens c. 12. §. 8. *Inti uuar in untarthiutit*, & erat subditus illis.

Untarthiutit, est participium, quasi dicas sub potestate alterius servilem in modum positus; ut & adjectivum *undirthiutig*, sive *undirtudig*, subjecta, & *undirthudiga*, subditi in Gl. Lips. Nec dispari ratione ab ASax. *theouu* vel *thiouu* servus, est *untartheodan* subjicere, sub jugum mittere, *undertheot*, subditus, subjectus. v. Somner. passim. Hæc Palthen. in Not. ad Tat. p. 324.]

Quam vetustus mos supplicantium fuerit, femori ejus, cui supplicabant manum subjicere, *vid. Pomani Attic. Bellar.* 132. & infra *Thichoze* in v. *Diche*.

DEOLIHAN, supplicare, femori manum subjicere. *Deolihas kipet*, supplicatio: Kero. c. 9. *deolichas*, supplicatione. c. 60. & in genere se humiliare alteri.

Deolihho. humiliter. Kero c. 7. *deolihcho*. idem c. 53.

DIGI, deprecatio, Notk. Ps. VI. 10. XVI. 1. Vid. inf. *Diche*.

DEOMUT, DEOHEIT, humilitas. Kero: *Deoheit, theomuati*, humilitas. *Deomuatlihha pigiht*, humilis confessio. *c. 7. kedeomuatit*, humiliat. c. 7.

[Adde ex eodem Kerone sequentia:

Deoheit, humilitas. c. 22. humilitate. c. 7.

dera deoheiti, humilitatis. c. 5. 7.

Theoheit, humilitatem. c. 7.

Demuati piladi, humilitatis exempla. cap. 60. *demuatit herzin*, humiliato corde. c. 7. *diomuati*, humiles. c. 2.

Theomuatlicho. humiliter. c. 7.]

Diemuoti, humilitas, Notk. Psal. VII. 8. Idem Psal. IX. 14. *Sie habent mih kediemuotet*, humiliarunt me, miserum fecerunt. *Mina diumuoti*, mea miseria. Conf. Ps. XVII. 28.

Otfr. I. 3, 83. de Salvatore mundi:

Sih thaz herott
theist imo thiomuati.
Ecce imperium
est ipsi submissum. Hinc

DEONON, THEONON, humiliare. idem Kero: *Theononte*, humilians. c. 7. *Wirdit kedeonoot*, humiliabitur.

[Corrupte hæc refert Goldastus, in Kerone enim ita legitur *Der sih erheuit, uuirdit kedeonoot*. qui se exaltat humiliabitur. c. 7.]

Kedeonoter pim, humiliatus sum. c. 7. *kedeonotos mih*, humiliasti me. c. 7. Idem: *Deonon*, servi-

servire. c. 2. *Deonostman*, *servitor*. c. 36. *Deonost*, *servitium*. c. 5.

[Adde *Deononte*, servientes. c. 1, 36. inservientes. c. 2.

Denostmannum, servitoribus, c. 38.

Deonosti, servitii. Prol. *Des deonostes*, servitutis. c. 2, 18. *er deonosti*, ex servitio. c. 2. *Deonostum*, servitoribus. c. 36. *unseres theonostes*, nostræ servitutis. c. 16. *Si kitheonot*, humilietur. c. 34.

Gloss. Monf. *Deonostar*, obsequio. p. 409. *dionest*, servitia. p. 358. *dionost*. militiam. p. 384. *dionosties*, actionis. p. 379. *dionone*, ministrent. p. 341. *diononont*, obsequuntur. p. 393.]

Isidor. cont. Jud. c. 3, 6. *Si uuerdant zi scaaliche dhem im aer dheonodom*. fient servi ei qui eis antea serviebant.

Diemuoten, humiliare, Notk. Psalm. XVII, 28.

Theowe, servus, famulus. *Theowemenne*, ancilla, ministra. *Theowet*, *theowdom*, servitus, famulitium.

Theoweore, opus servile, servitium, ministerium.

Theowige, serviat. *Getheowot*, servituti mancipatus.

Leges Anglo-Saxonicæ. L. Salica t. XXXVIII.

Theu, servus. §. 1. *theu leude*, servus homo: *theuleudinia*, ancilla. *Theumosido*, furtum servi, §. 2. 5. conf. t. de libertis dim. 30.

Tiwe, servus, *thiwe*, Goth. Luc. XVI, 13. *thiwi*, ancilla, Joh. XVIII, 17.

Thuwe, *thuwon*, *thiuwon*, ancillæ: Glossæ Lipsii.

Thiu, ancilla Alem. Otfrid. I. 5, 139. de S. Virgine Maria:

> *Si quad: Si uuari sin thiu,*
> *zi thionoste garauuiu.*
> Respondit: Se esse ipsius ancillam,
> ad servitium parata.

Idem II. 3, 14.

> *Ullio mag sin mera uuuntar,*
> *Thanne in theru ist, thiu nan bar.*

putavi aliquando *thiuman bar*, esse virginis filium. Sed emendavit Freherus *thiu nan bar*, i. e.

> Quod majus potest esse miraculum,
> quam quod in ea est, quod ea Ipsum peperit,
> *Thaz si ist ekord eina*
> *Muater inti thiarna.*
> Ut sit adhuc sola
> mater atque virgo.

Diu, diu diü, die magd, Notk. Ps. CXXII, 2.

[Tatianus Mariæ verba Luc. II. 38. refert hoc modo. *Senonu Gotes thiu*. Ecce ancilla Domini. c. 3. §. 9. Ad quem locum Palten. notat. Belgas servum vocare *teeuwe*. Nec se dubitare, quin huc spectet, quod Germaniæ inferioris incolæ (imo & Suevi alicubi) per contumeliam abjectæ conditionis fœminam *ene* (Suevi *eine*) *täuwe* dicant, qua voce Canem quoque fœminam iidem Belgæ, (non item Suevi) denotant. Not. ad Tat. p. 299.]

Unde *Tiwesdag*, dies servitii, h. e. Martis, Schottel. de Lingu. Germ. hodie *Dienstag*.

Thionost, obsequium. Tatian. c. 5. §. 11.

[*Thionoste*, servitium. Otfr. V. 23, 527. hodie *dienst*. Conf. Scherz. not.]

Thionostman, famulus. Otfr. I. 19, 3.

Thionon, *dionon*, hodie *dienen*, servire.

[*Imu elliu himilo endi aerdha chiscafti sindun dheonondiu*. Cunctæ cœli terræque creaturæ illi (Deo) deserviunt. Isidor. c. 5. §. 4.]

Otfr. I. 1, 156. de Francis:

> *Ni se biro guati*
> *in thionon io zi noti.*
> Nisi illi pro sua salute
> inserviant iis fideliter.

Rhythm. Ludovic. ℣. 24.

> *Thiot Vrancono*
> *mannon sin diono.*
> Populum Francorum
> militi suo servire.

Otfr. I. 22, 116. & I. 1, 223. II. 4, 200.

Githionon, promereri, *verdienen*. Otfrid. V, 20, 102.

> *Suaznissi managaz*
> *thie hiar githionotun thaz.*
> Delicias varias,
> quas hic meruere. item c. 22, 8.

[Huc quoque refer locum Otfr. IV. 9, 55.

> *In Himilriche ouh, thaz ist uuar,*
> *thaz githionotun se dar.*
> In cœlorum regno quoque, verum est,
> inserviunt hi illic.

Ita quidem Schilterus reddidit. At Scherzius putat, *githionen*, hic idem esse quod e vestigio sequens *irthionon*, hinc versum 56. ita vertit in Not.

> Hoc merebantur illi hic.

At quia additur in marg. locus Apoc. VII. 15. versio Schilteri retinenda est.]

Nescio an huc referam *Githiunge*, quod semel occurrit apud Otfrid. IV. 7, 77. de Adventu Salvatoris:

> *So sehent se mit githiunge*
> *queman thare zi thinge.*
> Videbunt tunc cum satellitio, (pompa, *mit grosser bedienung*)
> venire huc ad judicium.

Quanquam Freherus emendat *githinge*. i. spe.

[Cod. Vindob. & Vatic. legunt *githuinge*, quod Scherz. in Not. reddit *cum vi*, *potentia*, uti hæc vox occurrit ap. Otfrid. V. 16, 7. Non repugnaturus, si quis vertat, *cum afflictione*, i. e. inter has humani generis afflictiones, quo sensu hæc vox usurpatur ab Otfr. V. 14. 21. Mihi videtur omnino vertendam esse hanc vocem *cum potentia*, ad Matth. namque XXIV. 30. respicitur, qui locus etiam ad marginem additus est.]

DEO. DEO.

DEOTA, plebis: Kero. c. 7. [*Diota*, nationes. Gloss. Monf. p. 365.] Francis: *Theada*, L. Sal. T. XLVIII. *In mallo publico h. e. ante theada vel Tunginum.* i. ante populum & judicem. Vid. tit. de libert. *Dheodun*, gentes, Isid. contr. Judæ. c. 3. §. 3. Glossæ Lipsii: *Thiat*, *gens. thiade gente. theado*, *gentium. thiadon*, *nationes. thiede*, *gentes. thiade kunni*, *generationes.*

[Gothicum est *thiuda*, gens, teste Junio in Glossar. itemque Angl. Sax. *theod*, à quo Junius, sed ex ingenio, format *Theotisc* (vere enim dicitur *theodlic.* vid. Benson.) gentilis, ut adeo lingua Theotisca, idem sit quod vernacula. Islandicus interpres habet *heidnum thiodum*, quasi gentes Gentiles dicas in Cod. Ulph. Stiernhelmiano. Palthen. Not. ad Tat. p. 314.]

Alemannis: *Thiot.* Otfr. Præf. ad Ludov. Reg. 179.

UUaz Christus in then gibiet
Frankono thiete.

Quid Christus in iis (Evangeliis) præcipiat
Francorum populo.

Id. I. 1, 169.

Ni si thiot thaz thes gidrahte,
in thiu iz mit in fehte.

Non fuerit populus, qui hoc cogitet (meditetur,)
ut cum ipsis (Francis) pugnet.

Idem I. 1, 191.

Inthi einigemo thiote,
thaz uber sie gebiete,

Nec ullus populus
qui super eos (Francos) imperet.

Tatianus verba Simeonis de Christo Luc. II, 32. referens. c. 7. §. 6. *Lioht zu intriganesse thiotono.* Lumen ad revelationem gentium.

Id. CXCV, 3. *Thin thiota inti bisgoffa saltun thih mir.* i. tua gens & pontifices tradiderunt te mihi.

Otfr. I. 12, 63.

Biscof ther sih uuacharot
ubar Christinaz thiot.

Episcopus qui vigilat
super Christianum populum.

Lantthiot, populares. Otfr. IV. 21, 23.

Thines selbes lant thiot
gab thih mir in thesan not.

Tui proprii conterranei
dederunt te mihi in hunc statum.

UUerodheoda, exercitus. *dher uuerodheoda Druhtin*, Dominus exercituum, Isidor. contra Judæos cap. 3, 6. compositum ex *uuera*, querra, bellum, & *dheoda*, gens, kriegsvolk, gens d'armes.

[Compositum ex *ueran*, tueri, defendere, quod est in Benson. Vocab. ASax. atque inter Belgas Germanosque eundem adhuc significatum habet, unde & Suecicum *wäria*, ensis, & nostrum *gewehr*, arma, quibus nos nostraque tuemur, Angli tò *wear* dicunt: & *dheodon.* Ut adeo exercitus Francis dicatur multitudo hominum peculiaris populi instar habens ad defensionem civitatis comparata. Ita Palthenius in Not. ad Isid. p. 403.]

Svithiod, Svecica gens, *Verel. in Hervagar saga*, p. 118.

Woroltthiot, mundi gens. Otfr. I. 15, 72.

Ubar Sunnon lioht
Job allan thesan uuorolt thiot.

Idem IV. 11, 3. & I. 2, 68.

UUeltis thu thes liutes
job alles uuorolt thiotes.

Imperas Tu hominibus,
& omni mundi populo.

Diet. Notker. Psalm. II, 1. *Judon diet*, Ebraicæ gentes, populus judæorum. Cui opponitur *liut dieto*, populus gentium, Notk. Psal. XVII. 45. 48.

Dietpurge, patriæ gentium. Idem Notk. Ps. XCV. 7.

[*Die heidnischen diet.* Heldenb. P. I. p. 31. b. Reines. Vocab. Theotisc. MSC.]

Thiete. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 968.

In lande job in thiete.
In provincia & in populo.

Idem ℣. 1365.

In lande job in thieten.
In terra & in populis.

Unrechte diete, gentiles, Notker. Psal. X. 16. & Psal. XVII. 13. *Judon* & *diete*, Judæi & gentiles contradistinguuntur. Item Psalm. XXXIII. 1. & ad Psal. LXVII. 32. distinguuntur *diete*, gentes, inter eas, quæ tales sunt generatione familiarum, *umbe geburte chunne scefte*, & quæ genera sectarum sunt, *umbe slahta selbfolgon*, qua ratione etiam hæretici dicuntur gentes.

Gothis *Thiuda* gens, Joh. XVIII. 35. *Thiudanum* regnare. *Thiudans*, rex, Matth. XXVII. 11. *Thiudinassus*, regnum, Matth. VI. 10.

SveoGothis *Thiod kongar*, Rex populi universi: *Fylkis kongar*, Regulus, partis populi rex, *Loccen. Antiq. SveoGoth. L. II. c. 1.* Vide voc. *Kunig.*

Huc & nomen proprium *Theodis*, *Theudis*, Regis Gothorum in Hispania, cui successit filius Theudiscus, teste Isidoro, *Chron. Goth. Era DLX.*

Anglo-Sax. *Theod*, gens. *Theoda*, gentes. *Theoda folc*, gentium populus. *Eltheodig*, peregrinus. *Theodwita*, populi doctor.

Diuten, deuten, publicare. Vid. infra.

Githiuti Alemannis popularis, vulgaris, *In githiuti* in communi, vulgò.

Otfr. V. 8, 15.

Thaz uuir Engil nennen,
thaz heizent so uuir zellen
Boton, in githiuti
Frenkisge liuti.

Quod nos Angelos vocamus,
hoc denotat, ut nos loquimur,
Boton (nuncios) in communi (sermone, vulgò)
Francici homines.

DEO.

[Consentit cum Schiltero Stadenius, qui *Githiudi* vertit, Die *algemeine sprache*, addens. AS. *Getheod*, *bithioten*, est interpretari, explicare. Explic. Voc. Bibl. Germ. p. 111. Scherzius vero in Not. h. l. ita transfert,

Id, quod nos angelos vocamus,
id appellant, uti dicimus.
Boton in excellentia,
Franci homines.]

Githiuto, populo toti cognitus, nobilis, celebris, illustris. Otfrid. II. 12, 105. de Nicodemo:

Thu bist hiar githiuto
Meister therero liuto.
Tu es hîc celebris
Magister hujus populi.

Idem I. 15, 39. IV. 4, 87. Illuminatus, III. 10, 47.

Githiuto, Dux, Princeps. Otfrid. I. 1, 201. de Francorum Rege:

Uueltit ir Githiuto
managero liuto.
Imperat eorum Princeps
variis nationibus.

Idem II. 24, 15. de Salvatore de monte descendente:

Folgetemo Githiuto
almenigi thero liuto.
Sequebatur hunc ducem
magna multitudo hominum.

Idem I. 3, 40. de Davide Rege:

Thaz er uuard githiuto,
Kuning thero liuto.
Ut fieret Princeps,
Rex populorum.

[Scherz. in Not. ad Otfr. I. 1, 201. *Githiuto* est *eximie*, *feliciter*. ap. Otfr. III. 10, 47. ubi Christus ad mulierem Cananæam dicit.

Ih ni bin quad er tho zin,
*Gisentit hera in worolti*n
Ni si the ih gidue githiuti
Thie mines faters liuti.
Non sum, dicebat ad illos
Missus hic in mundum
Nisi, ut faciam felices
Mei patris homines, (liberos.)

Ap. eund. II. 24, 15. *githiuto* non per ducem, sed per *eximie*, *valde* est exprimendum III. 10. 47. etiam melius transfertur per *felices*. juxta Scherz. in Not. ad hæc loca. Et sane ipse Schilterus in Versione Otfridi *Githiuto* I. 3, 40. *inclytus*. & IV. 4. 87. *illustris* transtulit.]

Atque ex hoc vocabulo sunt illa nomina propria composita, quorum catalogum refert Goldast. T. II. Rer. Alem. p. 94. & 102.

Deotfrid, populi pax: *Diotwin*, populi amicus, &c. non verò à Platonico & Ægyptiaco *Teut*, quem deum & Mercurium exponunt, ut visum Cluverio L. I. G. A. c. IX. & qui eum sequuntur.

DEO.

[Sane è Glossis quoque Monseensibus confirmari potest Schilteri sententia, ibi enim occurrit, *Theotpurk*, *populosa civitas*, *plena populis*. p. 403.]

Neque video fundamentum in antiquitate expositionis Aventini, qui in Nomenclatura sua ait: *Diethe vocabulum vetus divitias & officium, facinora præclara significat.* Quanquam & Fr. Irenicus L. II. Exeg. Germ. c. XXXII. idem opinatur. *Est* inquit *dieth verissimum vocabulum Germaniæ, quod divitias significat: das ist ain diet.* Magis est ut dicamus generatim multitudinem, copiam & personarum & rerum denotare.

DEOT, *theot*, *Deut*, *theut*, *Diet*, κατ' ἐξοχὴν dictus populus Celtarum aut Germanorum præcipuus & cæteris antiquior. Qua de re Dn. Alting. Notit. Germ. inf. p. 76. ita sentit: *Populus Transrhenanus diu proprium nomen non admisit; sed nude se dixit, POPVLVM, het diet, Duyt, Tuit, Teut, variantibus dialectis*, &c. Verissimum tamen est, *Teutonum* nomen certæ nationis fuisse, non universæ, ut mox patebit, nisi duplicem significationem assignemus. dubium tamen, utra antiquior. Certè Teutonum populus Socius fuit Cimbrorum, Galliam & Hispaniam atque Italiam invadentium, seculo ante natum Salvatorem. Tacitus de M. G. 37, 3. *Sexcentesimum & quadragesimum annum urbs nostra agebat, cum primum Cimbrorum audita sunt arma, Cæcilio Metello ac Papirio Carbone Coss.* h. e. anno ante N. Ch. CXI. Quorum Rex *Teutobochus*, quasi Teutonum caper sive Dux. Paulatim nationis hoc nomen, vix dum gentis totius, evaluit, ut omnis gens quæ Germanorum tum nomine venit, *Teutones* & *Theotisci* vel *Deutischi* vocarentur, sicut & Germanorum & Francorum nominibus contigit. Taciti tamen ævo *Teutonorum* adhuc nationis nomen fuit, *Hist. IV.* 74, 4. ut & Plinius testatur, *Lib. IV.* c. 28. Ingævonum partes, Cimbros & Teutonos ac Chaucorum gentes, recensens. Ubi novissimus editor Jo. Harduinus non Danicarum insularum incolas Teutonos facit, quod Cluverio visum, sed inferioris Saxoniæ: Bremâ civitate primariâ. Fallor an *Thetmarchii* huc referendi, quos Helmoldus L. I. c. 25. refert, h. e. marca thiotonum seu Teutonum, pagus Dietmarsorum posteris. *Meibom. de Pagis Sax. p.* 109. Itemque *Teutoburgium* & *Teutoberg*, saltus clade Varianâ nobilis; postea opidum *Teotmalli* in vita Caroli M. *Teutomallum* dictum, Teutonum Mallus sive tribunal, hodie *Detmold*, Comitum Lippiensium sedes. *Teuten meyer*, opidum, quasi Teutonum Majoria seu villa aut colonia. *Diedenhille*, i. Teutonum collis. *Conf. Cluver.* 3. *G. A.* c. 15. & 19. Monum. Paderborn. *p.* 28. & 40. *sqq.*

Virgilius tamen jam tum *Teutonicum ritum* vocat communem Celtis & Germanis, Æneid. VII.

Teutonico ritu soliti torquere catejas.

Ubi Servius: *Cateias; tela Gallica, unde & Teutonicum ritum dixit. Cateiæ autem linguâ Theodiscâ hastæ dicuntur.* i. Clefen.

Hinc

DEO.

Hinc Cluver. *L. I. A. G.* c. IX. fi. ait: *De tempore, quando id* (nomen) *primùm gens nostra adsumserit, nihil certi habeo quod affirmem. Multis ante annis vel etiam seculis, quàm Romani, Julii Cæsaris ductu Rhenum transgressi, Teutiscos suis in sedibus nosse cœperunt, in usu id apud eos fuisse, colligere datur ex carminibus illis antiquis, quibus Tuitonis dei, & item gentis haud dubie Teutiscorum nomen gens ipsa celebrabat, Ulpio Trajano Romanis imperante.* Sed meræ conjecturæ, quas facilè Taciti & Plinii autoritas dissipant. Cæterum per se patescit, nomen Teutonum, *der Deuten*, differre ut antiquius à nomine Teutiscorum, ut derivativo, *der Deutschen*, quod primitus *Theotiscus* scribi solitum. Notker. in Psal. LXXX. 3. *Saltirsang heizet nu in diutiscun, Rotta.* Id constat etiam ex Carolinorum temporum aliis scriptoribus & Capitularibus. Kapitulare Ludovici Pii anno 829. c. 13. *In lingua Theodisca SCASTLEGI i. e. armorum depositio, vocatur.* Kapit. Caroli Calvi an. 842. *Teudisca lingua.* item an. 853. cap. 3. de collectis quas Theudisca lingua *Herisuph appellat.* an. 860. c. 7. *Theudiscâ linguâ recapitulavit.* Lothar. Imp. Capitul. Tit. V. c. 3. *quod lingua Teudisca HERISLIZ, i. e. armorum depositio, vocatur.* Concilium Turonense III. c. 17. an. 813. *Ut Episcopus quisque Homilias aperte transferre studeat in rusticam Romanam linguam, aut Theodiscam, quò facilius possint cuncti intelligere, quæ dicantur.* Otfridus linguam Theotiscam atque Francicam pro eadem habet, etsi dialecto differebant. In Dedicatione ad Liutbertum ArchiE. Mogunt. ait à se petitum fuisse, ut Evangeliorum partem *theotiscè* conscriberet, quibus precibus obtemperans mox ait, *Francisce* composuisse. Et Lib. I. c. I. causas reddit, cur eum librum theotiscè conscripserit. quod ℣. 65. *Frenkisgon beginnen* appellat. & ℣. 92. *in Frenkisgon*, in Francica lingua. ℣. 228. *in Frenkisga zungun*, in Francica lingua. ℣. 244. itidem. & 252. Reineccius de *Orig. Saxon. pag.* 8. hac de re ita sentit: *Cum nomen Teutonum in Germania exolevisset, vel saltem à scriptoribus usurpari desiisset, Imperatorum Saxonicorum dominatu reductum. Hinc Otto M. omnium primum Rex Teutonicorum vocatur. Hinc Francia Teutonica, quæ denominatio adhuc Henrici V. ætate duravit. Post usurpatum Germaniæ vocabulum in Imperatorum titulis, diploma Henrici V. alterum, datum Monasterio Gottesaw in Marchia Badensi A. MCX.* Teutiscos *Deusen* appellat anonymus Poëta de bello Caroli M. contra Saracenos in Hispania ℣. 3981. ubi Alemannos à Teutonicis, *Deusen vehten thawithere*, separat, *vide supra voc. Aleman.* Contrà Gobelin. Persona Cosmodr. Æt. I. c. V. Teutoniam & Alemanniam pro eodem habet, sed Germaniam eâ majorem esse, Teutoniam eodem uti idiomate, Germaniam verò continere gentes multarum linguarum: Teutonicos à proprio eorum idiomate, quod in superiore Alemannia *deudsch*, & ab inferiori Germania, secundùm diversitatem regionum, *Dudesch* nominant, appellatos esse.

DEO.

Autor carminis de S. Annone ℣. 275. de Julio Cæsare:

Sie biezen in vehtin wider Diutsche lant.
Jusserunt (Romani) eum pugnare contra Teutonicas terras.

Loquitur autem de Germania minore.

Idem ℣. 317.

Man sagit daz dar in balvin noch sin,
Die dir Diutischin sprechin.
Dicunt: ibi (in Armenia) in illis partibus adhuc esse,
qui tibi Teutonicè loquantur.

Idem ℣ 111. de Colonia:

Daz in der sconistir burge
die in Diutischemi lande ie wurde.
Quod in pulcherrima urbe
quæ in Teutonica terra unquam fuit.

Tuisco denique sive *Tuisto*, sive *Tuito*, deus terrâ editus, conditor Germanorum fabulosus, planè huc non pertinet, de quo suo loco.

Juvabit hîc subjicere suave commentum, Constantium Chlorum Imp. usurpasse Symbolum in lingua Theotisca in nummis suis, quorum æreus aliquis repertus fuit in Alsatia in Vico Niederbrunnen, territorii Hanoviensis; Eos descripsit Heliseus Roslinus, Medicus Hagenoensis an. 1593. atque inter alios hunc repræsentat:

CONSTANTIUS NOB CAES
SCH RHM ONE THVCCE † CAES
NOST
T

atque ita legit & interpretatur:

SVCH RHVM ONE THVCK.

h. e. Gloria absque fraude. *Wie dann*, inquit, *solcher Keyser sehr tugentreich gewesen, und solches auch zu verstehen geben wollen mit dem bild der mag. Dieweil er sich dann allezeit bieaussen im land erhalten, wird er auch die Teutsche sprach gelernet haben, und diesen Teutschen spruch führen wollen, Welches dann für ein sonder Antiquitet zu mercken, dass man umb diese zeit auch in Gallien und umb den ganzen Occident herum Teutsch geredet haben wirdt. Dan je diese Französische sprach in Franckreich aus dem Lateinischen erst hernacher entstanden, als die Gothen und Wenden die Römischen Provinzen eingenommen, und sich die Völcker unter einander vermischt, die Teutsche Francken in Franckreich gesezt, das alt Römisch Reich zu Grund gangen, und auch mit zugleich die alt Lateinische Sprach in Italien, und also newe Sprachen auffkommen in Italien, Gallien und Hispanien mit dem Latein vermischt und corrumpirt. Das übrige nach dem Teutschen Spruch heist Cæsarum nostrorum.* Hactenus iste. Qui de origine linguæ Italicæ, Gallicæ & Hispanicæ rectè sentit: sed de lectione inscriptionis illius nummi longè aliter sensisset, si istum nummum Constantii Chlori cum aliis ejusdem Imperatoris accuratè contulisset, & saltem Adolphi Occonis Commentarium de his inspexisset, ubi pag. 357. invenitur:

DEO.

CONSTANTIVS NOB CAES
SACRA MONETA AVGG ET
CAESS NN
Dea Moneta, dextra bilancem.

Atque hæc ipſa eſt inſcriptio illa, ubi literas A pro H & GG pro CC atque T pro interſtinctione ✝ habuit.

His emendatis & vocabulis rite conjunctis eadem lectio ſuboritur :

A A AGG T
SHCRH MONET HCC E ✝ CAES N.

Eſt moneta Treverenſis, quod litera T indicat: reperiturque eadem inſcriptionis formula in nummis anteceſſoris Maximiani Imp.

At verò illud ex nummis Conſtantii Chlori ad antiquitates Theotiſcas magis videtur pertinere, quod in iis reperitur vox FELKART,

CONSTANTIVS NOB CAES
SALVIS AVGG ET CAESS. FELKART.
Figura ſtans, dextra ſpicas, ſiniſtra fructum.

Itemque : IMP C CONSTANTIVS PF AVG
SALVIS AVGG ET CAESS. FELKART.
Figura ſtolata ſtans, dextra ſpicas, ſiniſtra fructum.

Id quod alibi fortè non habetur. Habentur tamen in nummo Maximini Imp. hæc :

GAL VAL MAXIMINVS NOB CAES
SALVIS AVGG ET CAESS BEL PART
Mulier ſtans, utraque manu tenens ariſtas.

In nummo Conſtantini M.

CONSTANTINVS NOB CAES
CONSERVATORES KART. SVAE R.
K. Δ.
Figura inſiſtens templo, ſiniſtra ſpicas tenens.

Sed nec hi nummi ad antiquitates Germanicas quicquam faciunt, ſed ad Karthaginienſes, eſt enim FEL KART felix Karthago.

DER, qui. c. 2. 63. *Deru*, qua. Prol. *Derou dereru*, horum. *Derem*, his. c. 1. *derero*, hanc. Prol. horum. c. 1. *dera*, eſt nota genitivi. v. g. *dera ſunta*, peccatorum &c. Sæpius occurrens. Kero.

[*Dero luzil iſt*, quæ minus ſufficiunt. Gloſſ. Monſ. p. 393. *in dero viterchineti*, prætextu. p. 374. *pidiu dero importanono ebto urgiſt*, quia rerum diſtractarum reditus. p. 402. *deru pozu argepeneru*, pretio dato. p. 402.

Deraſelbun, ipſa. Kero. c. 7. *deraſelbun citi*, ejusdem horæ. c. 7. ſcribitur & *deruſelbun*, *deruſelbun antreitida*, idem (lege eodem ut in var. lect.) ordine c. 17. *deruſelbun citim*, ejusdem horæ. c. eod.]

DERA, arbor, Celtis. *Trew*, *trym*, Anglo-Saxonibus. Matth. 3, 10. VII. 17. XII. 13.

Hodiernis Anglis & Danis *Tree*. Gothis *Triu*, arbor, lignum. Gallis *Drys*, arbor, quercus.

DER.

Aphaldera, malus. Cant. Cant. 2, 3. *Min wine iſt unter anderu liuten ſamo affaltera unter aderemo waltholze.* [andremo waltholza.] Meus Amicus eſt inter cæteros homines, ſicut Malus inter reliquas arbores ſylvarum.

Affoldre, malus : Gloſſæ Lipſii. *Appeltere*, Belgis, *Fr. Jun. in Willeram. Cant. Cant. pag.* 227.

Weintriu, vitis, Gothis. Joh. 15, 1.

§. 1.

Derwyddon, *Derawyddon*, Celtarum Brittonumque Philoſophi & Sacerdotes. Boxhorn. Lexic. C. Britt. *Derwyddon*, *Sapientes*, *Vates*, *Druides.* contractè enim Celtis dicti *Drudden*, vel & *Drymen*, Fr. Jun. *in Willeram. Cant. Cant.* pag. 239. unde vox Latinitati donata DRVIDES, Philoſophi Celtarum. Plinius L. XVI. c. ult. Sect. 95. de viſco aucupum agens: *Non eſt omittenda in ea re & Galliarum admiratio. Nihil habent Druidæ (ita ſuos appellant magos) viſco & arbore, in qua gignatur (ſi modò ſit robur) ſacratius. Jam per ſe roborum eligunt lucos, nec ulla ſacra ſine ea fronde conficiunt, ut inde appellati quoque interpretatione Græca poſſint Druidæ videri.* Scilicit à Gr. δρῦς robur. Pergit : *Enimvero quidquid adnaſcatur illis, è cœlo miſſum putant, ſignumque eſſe electæ ab ipſo DEO arboris. Eſt autem id rarum admodum inventu, & repertum magna religione petitur : & ante omnia ſexta Luna, quæ principia menſium annorumque bis facit, & ſeculi poſt triceſimum annum, quia jam virium abunde habeat, nec ſit ſui dimidia. Omnia ſanantem appellantes ſuo vocabulo*, (Celtico, fortè *allheil*) *ſacrificiis epulisque rite ſub arbore præparatis, duos admovent candidi coloris tauros, quorum cornua tunc primum vinciantur. Sacerdos candida veſte cultus arborem ſcandit : falce aureâ demetit : candido id excipitur ſago. Tum deinde victimas immolant, precantes ut ſuum donum DEUS proſperum faciat his quibus dederit.* (f. dederint) *Fœcunditatem eo potu dari cuicunque animalium ſterili arbitrantur : contra venena omnia eſſe remedio. Tanta gentium in rebus frivolis plerumque religio eſt.* Alluſio itaque tantùm eſt, non etymon, quod Plinio è lingua Græcanica nomen Druidum deduci poſſe viſum, quod & Boxhornio placuit *Orig. Gallic. p.* 18. qui eoſdem & *Saronides*, à Diodoro dictos putat, quod antiquæ Græciæ σαρωνὶς, quercus. Qui tamen mutavit mox ſententiam pag. 51. Verum enim etymon ex genuina Celtica & Britannica ſeu Cambrica linguâ erutum jam, nec tamen, ut Bucherio aliisque videtur, ex notatione fidelitatis aut fortitudinis, de quo vocabulo infra *Drutt*, ſed potius ex ſignificatione myſtica & religioſâ, quam & Plinius, quanquam ex peregrino coactam, innuit. Eſt itaque *Derwyddon* Celtis vox compoſita ex *dera*, arbor, & *wyddon*, witten, wiſen, ſapientes & periti religionis iſtius vel ſuperſtitionis arboreæ, & totius ſcientiæ naturalis & moralis.

[Palthenius itidem obſervat, male Plinium nomen Druidarum à Græca voce δρῦς derivare : poſt alia ita pergens. Quod vero de univer-

DER.

versa Gallorum religione ad roborum lucos adstricta, Plinius adspergit, in eo hypothesi manifeste servit. Quanquam enim de sacris Germanorum per lucos atque nemora celebrari solitis Tacitus aliique frequenter mentionem injiciant, nusquam tamen, quod memini, ad querceta sola id referunt, nec significatus vocabuli id subinnuit, ut sylvæ densæ atque opacæ aliæ, quam quæ quercus ferunt, intelligi non possint. Nostra itaque sententia *Drutarum*, sive liquescente magis sono *Drütarum* vel *Druidarum* vocabulum minus plene à peregrinis scriptoribus expressum, adjectivum est, formatum à substantivo *Druhtin*, quasi qui rem divinam faciunt plane divinos dicas. Quemadmodum ab AS. *dryt* vel *dryhten* Dominus DEUS, est *Dryhtnwyda* Sacerdos Ang. *a divine*. v. Somn. in Diction. & in Not. ad Gloss. Lips. Videtur huc respexisse Gassarus in Diction. ubi *Drut* idem ipsi est quod fidelis minister, DEI nimirum, de quo statim memorat in sequentibus. Cæsar. de Bell. Gall. L. 6. c. 12. nomen Druidarum per subjuncta verba, *qui rebus divinis intersunt*, haud obscure interpretatur, nec quicquam eos nisi DEO imperante facere videri voluisse auctor est Tacitus. de Morib. Germ. c. 7. Hæc ille Not. ad Tat. p. 285.]

§. 2.

Fuerunt nimirum Druidæ species Sacerdotii gentilis, à Celtis recepta: nec tamen ab omnibus. De Gallis testatur Julius Cæsar lib. VI. *Eorum hominum qui aliquo sunt numero atque honore, duo genera sunt. — alterum est Druydum, alterum Nobilium seu Equitum. Illi rebus divinis intersunt, sacrificia publica ac privata procurant, religiones interpretantur.* De Germanis verò idem testatur: *neque Druydas habere, qui rebus divinis præsint, neque sacrificiis studere.* Id quod ita intelligendum esse ratio conficit, non quod Sacerdotes nullos habuerint Germani, neque quod nulla sacrificia & sacra, id enim aliàs constat, sed quod istam Sacerdotii speciem Gallicanam non habuerint, neque tantum ac tale Sacrificiorum studium, quantum Druides Galli. Quare Elias Schedius *de Diis Germ. Syngramm. II. c.* 1. temerè Cæsarem corrigendum putat.

§. 3.

Habuerunt porrò & *Britanni* Druydarum sectam, quippe qui à Gallis Originem videntur habuisse, eorumque sacra, & sermonem haud multò diversum, teste Tacito *in Agric. XI.* 4. qui *Annal. XIV.* 30. de Druidarum superstitione in Britannia refert, eos circum acies, preces diras sublatis ad cœlum manibus fudisse, sed victos à Romanis, excisos lucos, sævis superstitionibus sacros. *nam cruore*, inquit, *captivo adolere aras, & hominum fibris consulere deos fas habebant.* De Diris illis precibus vide infra in lit. N. verb. Saxnote. Atque arbitratur Jul. Cæsar disciplinam Druidarum in Britannia repertam, atque inde in Galliam translatam esse.

DER.

Diogenes Laërtius in procemio de Vitis Philosophorum, ex Aristotelis Magico & Sotionis libro XXIII. de Successionibus, refert παρὰ Κελτοῖς & Γαλάταις τὰς καλεμένες Δρυΐδας ϗ Σεμνοθέες fuisse, eosque ut & Gymnosophistas Indorum, αἰνιγματωδῶς ἀποφθεγγομένες philosophatos: Colendos deos: nihil mali faciendum, & exercendam fortitudinem. ubi rectè omnino Casaubonus & Galesius annotant, vocem Druidarum non esse Græcam, & σεμνοθέων non esse Celticam, nec à veteribus Gallis usurpatam, neque in appellationibus gentium barbararum græcas etymologias esse quærendas, cui etiam Vir CL. Joach. Kühnius p. m. subscribit. Cyrillus Alexandrinus lib. IV. contra Julian. p. 133. philosophatos fuisse ait, apud Ægyptios, qui *Prophetæ* dicti fuerint, ut apud Assyrios Chaldæi, Γαλατῶν οἱ Δρυΐδαι, apud Gallos Druides, apud Bactros Persicos Σαμαναῖοι, ϗ Κελτῶν ἐκ ὀλίγοι, & apud Celtas non pauci philosophati scilicet sunt, quos tamen alios à Druidibus censet, etsi nomina ipsorum non exprimat, qualia fuerunt Bardi, Scaldri, Runæ, de quibus *Stephan. ad Saxon. Gramm. pag.* 11. Vaties Eubages, *Strab. l. IV.* Diod. *Sic. L. V.* Amm. Marcellin. Sched. *de Diis Germ. c. XL.*

§. 4.

Vaticinium Druidarum de fine imperii Romanorum in Galliis refert C. Tacitus *lib. IV. Histor. c. LIV.* de bello Gallico: *Nihil*, inquit, *æquè, quam incendium capitolii, ut finem imperii adesse crederent, impulerat. Captam olim à Gallis urbem; sed integrâ Jovis sede, mansisse imperium. Fatali nunc igne, signum cœlestis iræ datum, & possessionem rerum humanarum transalpinis gentibus portendi, superstitione vanâ Druidæ canebant.* Contigit hoc circa annum à N. C. 70. Vespasiano & Tito Coss. vanum hoc judicavit Tacitus ab eventu, sed exitus rerum tamen demonstravit, possessionem rerum humanarum transalpinis gentibus, & præcipuè Gothis, Francis & Alemannis fato cessisse.

Druddenfuss, Druidarum pes.

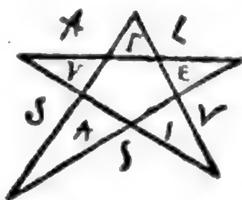
El. Schedius de Diis Germ. c. IX. *Druydæ sapientissimi homines, quò à plebe separarentur, singularis formæ calceis usi sunt. Namque ex ligno constabant, & pentagoni erant. Unde & calceamentum hoc philosophicum figura mathematica der Druddenfuss. Aventin. L. 1. Ann. Boj. Hinc soleæ illæ ligneæ à Gallorum Druydis GALLICÆ dictæ. Isidori Glossæ: Calcei Gallicæ militum.* At si Gallicæ militum fuerunt, non assignandæ Druidis, qui bello abstinuerunt. Gallicarum autem formam fuisse pentagonam, nullâ auctoritate firmatur.

Et quæso quam commoda & apta pedibus fuerit ista figura pentagona, quæ hodieque sic pingitur:

Hujus autem figuræ usum in sacris gentilium fuisse, apud Græcos præsertim, tradit Vinc. Charterius Rhegiensis de Imaginib. deorum. pag. 40.

Salus effingebatur ab antiquis mulieris formâ, in solio sedentis, pateram tenentis, penes quam ara erat, aræ anguis involutus, caput attollens. Porrò & Antiochus, qui cognominatus est Soter, cum adversus Galatas pugnaret, nec satis pro voto res succederet essetque in discrimine, vel vidit, vel vidisse simulavit per quietem, ut militum animos spe erigeret, Alexandrum M. qui moneret, ut sanitatis signum *proponeret, idque pro tessera tribunis daret, eorumque vestibus insueret; eâ re fore, ut victoriâ potiretur. Unde etiam hujus rei signum in veteribus Antiochi numismatibus adhuc cernitur. Est autem triangulus triplex, invicem insertus, lineis quinque constans; in quibus græcè ὑγίεια, latinè salus inscribitur. Id erat Aesculapii filiæ nomen, cui unà cum patre divini ab antiquis honores deferebantur.*

Besoldus de Natur. Populor. p. 124. V. & Schikard. in Tarich. p. 54.

Drudden-ey, ovum Druidarum. De eo Plinius Lib. XXIX. c. XII. *Præterea est ovorum genus in magna Galliarum fama, omissum Græcis. Angues innumeri æstate convoluti, salivis faucium corporumque spumis artifici complexu glomerantur, ANGUINUM appellatur. Druidæ sibilis id dicunt in sublime jactari, sagoque oportere intercipi, ne tellurem attingat. Profugere raptorem equo: serpentes enim insequi, donec arceantur amnis alicujus interventu. Experimentum ejus esse, si contra aquas fluitet vel auro vinctum, atque ut est Magorum solertia occultandis fraudibus sagax, certâ Luna capiendum censent, tanquam congruere operationem eam serpentium, humani sit arbitrii. Vidi equidem id ovum mali orbiculati modici magnitudine, crusta cartilaginis, velut acetabulis brachiorum polypi crebris, insigne Druidis. &c.*

Drudden fus, nummus Wurzburgensis. Althamm. ad Tacit. Bernegg. ad eund. à Druidibus profugis è Gallia in Germaniam præ Tiberio.

Druidensis, moneta Gallica vetus, de qua Birckheim. in Historic. p. 123.

Druttenhaus, Truttenhaus, ædes Druidum derelictæ, à Clero Christiano occupatæ, in monte Vogaso, in parte S. Odiliæ sacra: Canonicis regularibus traditæ. A. C. 1182. *Hugo Peltre in Vita S. Ottiliæ.*

Druidum interitum & excisionem refert Plinius *Lib. XXX. c. 4.* ad Tiberii Imp. ævum: *Tiberii Cæsaris principatus sustulit Druidas eorum*, (Gallorum) *& hoc genus vatum medicorumque.* i. magicorum.

DERIEN, *Terien*, nocere à *Daron*, quod vide. Otfrid. I. 11, 90. *Frost derita*, frigus noceret. Idem I. 1, 205. de Ludovico R. Germaniæ:

> *Ni sint thie imo oub derien,*
> *inthiu nan Frankon uuerien.*
> Nec sunt qui ipsi noceant,
> dum eum Franci defendunt.

Item IV. 14, 107. Et I. 4, 54. Angelus ad Zachariam:

> *Ni forihti thir Biscof,*
> *Ih ni terru thir drof.*
> Ne metuas tibi, Sacerdos,
> Ego haud noceo tibi desuper.

Idem I. 2, 59.

> *Daz er mir hiar ni derre.*
> Ut (Satanas) mihi hic ne noceat.

Idem II. 4, 129. III. 1, 84. c. V, 11. Lib. V. c. 3, 16. c. 23. 156. Tatian. 67, 5.

Notk. Psalm. XVII, 26. *Du ne tarost niemanne*, tu nemini noces.

Taront, nocent, Id. Ps. XXXIV, 1.

Willeramus in Cant. Cant. VIII. 5. p. 152. n. 64. de occœcatione Judæorum crucifigentium Salvatorem: *Unde* [unte] *was thiu* [diu] *corruptio ande thiu* [unte diu] *violatio so starc, thaz sie niet then einon ni dereda*, [so stark, daz siu nicht den einen ne tareta] *qui clamaverunt Crucifige &c sunder ioh hiro* [sunter ioh iro] *posteritatem.* ubi translatio Belgica legit unâ voce *Nidereda*, & reddidit: *dat sy die niet neder en setten.* h. e. ut eam (violentiam) non deponerent. Sed rectè advertit Fr. Junius, duas esse voces *Ni dereda*, & reddit: *non illis solis nocebat.* [Scherzius vero in Not. ad h. l. vertit. *Non tantum solis illis noceret.*] Observandum tamen hic est, quòd idiotismo Teutonico duæ Negativæ fortius negent, *niet ni*, non. Sic idem Willeramus II. 10. p. 32. & sq. n. 15. *niet ne geirredan*, [*nie ne irten* habet nostra edit.] ne turbent, *ne sint niet*, non sunt.

[Otfridus asperius idem verbum effert. V. 26. 103.

> *So sie beginnent terren.*
> Si incipient nocere.

Cum quo consentit compositum *ferterren*, nocendo plane perdere, in Gloss. Lipsii. Pertinet huc vox AS. *teran*, lacerare, ap. Benson. in Vocab. & *Derian*, nocere, quæ originem ducit à *dere*, damnum, unde *derunge*, læsio, noxa, injuria. Id. ib. Conf. Somn. in Diction. qui & Anglis Borealibus τὸ *deere* eodem sensu dici asserit. Germaniæ inferioris populis usitata phrasis est, *si ovel teren*, male se invicem multare, mutuo sibi nocere. Palthen. Not. ad Tat. p. 379.]

Gederan, nocere, idem Willeram. pag. 81. Kilianus: *Deren, deyren, nocere, officere, obesse, urgere. Dere, deyre, nocumentum, offensa, noxa, displicentia.*

Ne si tara, ne sit nocens, ne noceat, Notker. Psalm. XXVI, 6. *taron*, nocere, id. Psalm. XXVII, 4. Idem XXXI, 10. *daz in nehein tara gesche-*

DES.

geschehen ne mag, ut eis nulla noxa fieri possit. Idem Psalm. XXXII, 8. *iemenne ze taronne*, cuiquam ad nocendum.

Untarungo, innocentia. Notk. Psalm. XLIV, 11.

DERTSCHE, TERTSCHE, tartsche, parma, scutum.

Jus Argent. cap. Von Dertschen. CXXIV. *Unser Herrn sint ubereinkomen, das man dekeine unser burger kein tertsche sol faren lossen.* i. e. Domini nostri convenerunt, ut nemini nostrorum civium parma remittatur. Videntur mihi cives tum temporis acquirentes jus civitatis, solvere aut præstare debuisse ejusmodi parmas civitati, sicut hodie *Feuereimer*. Kilianus: *Targie, Parma, cetra, clypeus, scutum. vulgò Targia. Germ. Tartsche. Gall. targe. Ital. Targa. Hisp. Tarja. Angl. Targat. Thireos scuta patria Gallos vocasse, eademque etiam hodie Tarian Britannis dici, scribit Guil. Camdenus.*

[DERPER, azyma. Gloss. Monf. p. 321.]

DERZON, vocabulum hoc Lindendrogius & ex eo du Fresnius receperunt, sed vox nihili est, vera lectio Heroldiana, *Iderzon, Ederzaun*, est enim compositum ex Ider, Eter, & Zaun. *Etter* quid sit infra exponitur, *in voc. Eren.* scilicet Intergerinum quid, murus, paries vel sepimentum quo villa vel curia ab altera separatur & definitur.

DES, cujus, ejus. c. 5. *desan*, hanc. Prol. hunc. c. 38. *desem*, his. Prol. p. 18. *desui*, hæc. (*desiu*, non *desui* habet Kero. Prol. & passim.) *deseru*, hic: (hac notat Prol. c. 7.) *deseer*, hic. c. 7. *dese*, hi. c. 5. *deser.* is. c. 25. *desses*, hujus. Prol. *desan*, hunc. c. 38. *desur*, horum. c. 1.

DESTEHALT, vid. *Halten.*

DETARV, Otfrid. III. 24, 78. *Thaz detaru ther uuillo.* i. hoc fecit ejus affectio. Contractum ex det-iru.

DEU, qui. Kero, c. 8. quam. c. 10. *Deu denne pikinnit*, quam dum incipit. c. 9.

DEVSEN, Deutschen, Teutones, Carm. de Bell. Carol. in Hisp. ℣. 3856. Vid. supra v. *Alemann.*

DEUTEROSIS, heizzent Judæorum literæ, an dien milia fabularum sint, Notker. Psalm. CXVIII, 85. Ejus primam mentionem in monimentis Christianorum in Justiniani Novell. CXLV. observat Morinus Exerc. Bibl. Post Talmud Hierosolym. ex Talmude Babylonico à Pharisæis compilata: Herbert. Thorndicius de rat. ac jure finiendi controversias Ecclesiæ, c. 30. p. 584. *Ejus*, inquit p. sq. *ea est rotunditas, atque adeo elegantia, in exprimendis doctorum decisionibus, ut videri non possit, nisi eis Romani Imperii temporibus scripta, quibus, cum Imperio, literarum etiam elegantia stetit ac floruit. Etenim, in Judæorum etiam secuta scripta ac sermonem, eandem incubuisse Libem ac corruptelam manifestum est, quæ Græcorum pariter ac Latinorum studia ac literarum monimenta occupavit.* Conf. Cujac. *ad d. Nov.* du Fresn. *Gloss. Græc.*

DEWEDER *nemen*, Notk. Psalm. XXVI, 1.

DH.

Der mir deweder neme, qui me auferet ei. Conf. inf. *Weders.*

DEWIT, *kideuuiti*, digesti. c. 8. *Unfardeuuiti*, indigeries. c. 39. Kero.

DHEMAR, crepusculum. Hymn. 3, 7. Hodie *Demmerung.*

DHEMU, cui, wem, Interrogativum. Isidor. Hisp. contra Judæos: *dhemu in psalmoni chiqubedam uuard?* cui dicitur in psalmis?

DHOLE, tholus, locus concameratus & ære inductus, in quo aqua igne supposito, dum lavatur, calefit. Cujusmodi tholi passim apud Alamannos in ædium inferiorum angulis conspiciuntur, retinentque nomen Græcum vetus. Et quis scit, annon usus ejus ex Græcia ad nos per milites nostros bellorum sacrorum, quos vocant, pervenerit? *Goldast. T. I. Rer. Alem. p.* 126. Waschkessel.

DHVO, da, quando, Isidor. de Nativ. Christi c. 2. & passim.

DIA, qui: Kero. Prol. p. 18. c. 18. *durub dia*, per quam. c. 7.

Diaselbun, ipsa. Prol. p. 18.

DHIUUUEDERU, vicissim, hinwieder, Isid. c. 4, 4.

[§. 7. denuo hæc vox occurrit, sed in duas distincta, *dhiu hwederu*, & ita quoque in editione Paltheniana. Notat autem Palthenius, idem esse ac *tho widaro.* p. 406.]

DIACONA, Levitæ, Tatian. C. XIII. 19.

DIADEMEN machen die Weiberlinnen an den Höptern wie die Heiligen in der kirchen, *Geiler. Narrenschiff fol.* 28.

DICHE, (*dike* legitur c. 63.) petat. *Dikit*, petierit, petit. c. 61. *Dikii*, petitionis. c. 58. petitionem. c. 59. *Digi*, petitionem cap. 58. petitione. c. 59. Kero.

[Glossæ Monseens. *Digi*, intercessionem. p. 403. *digit*, intervenit, p. 394. *diccentiu*, adorans. p. 395. *thigi*, preces. p. 403.]

[Othilo Emmeramens. in precatione Theotisca in Pezii Thes. Anecd. T. I. P. I. p. 419. voce *Diga* pro *intercessione* sæpe utitur, ita locutus *Hilf mir durh die diga Sanctæ Marium euuiger magidi, ioh durh die diga Sancti Michaëlis, unta alles himiliskenheris, unta durh die diga Sancti Johannis Baptistæ — unta durh aller dero chindline diga die durh dih erslagen wurtun ab Herode*, &c.]

Otfridus habet *Thigen*, petere, *thiggen*, vovere. I. 4, 25.

Zu Gote thigiti.
Ad DEUM oraret.

& ℣. 34.

Sizer eregrebtin uuarun thiggenti.
Ejus Majestatem erant adorantes.

Idem I. 17, 44. & 124. V. 21, 32. V. 16, 78. V. ult. ℣. 306. III. 4, 88. c. XL. 22. V. 23, 98. Idem ad Ludov. ℣. 16.

Thes thigge io mannogilih.
Hoc voveat unusquisque.

Githig,

DIC.

Githig, votum, desiderium, Otfrid. V. 23. 107.

[Scherzius in Not. statuit *githig* hoc loco notare *cupidum*, uti & Stadenius Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 245. cui *githig* idem est ac *geizig*. vid. inf. *Githig*.]

Luttera digi, puras preces, Notk. Psal. XXV. 6. & Psal. XLIX. 14.

Dine dige antuuurte demo Hohesten. vota tua redde Altissimo. Otfrid. V. 25, 70. *therosselbun mißidato thigih*, illa peccata deprecor.

Zi himile si digeten, Fragment. de B. H. ỳ. 2879.

Liber Salicus Monasterii Ebersheim. *Es sol ouch nieman buwen noch dichen uf die Almende one eines Abbates orloup.*

Idem de Curia dominica in Gruffen eadem habet, atque pro verbo *dichen* habet *angriffen*, occupare, apprehendere.

Bidihen, apprehendere. Otfr. IV. 30, 27. *Thes huses bidihan*, templum apprehendere ad destruendum. Conf. sup. suo loco in B.

Thichozen, supplicare.

Fragment. Carminis de Samaritana:

Herro ih thichoze thir.
Domine supplico tibi.

Ubi Lambecius L. 2. Bibl. Cæs. annotat: *Thichosen pro supplicare alicui tangendo braccas ejus vel caligas vel quamcunque aliam cujuscunque vestitus partem infimam*, quasi scilicet à caligis denominaretur. Sed potius à *thih*, femora. Vide supra v. *deoh*.

[Paltheniana hujus Fragmenti editio habet *Herro ih thicho ze dir.* Domine ego oro ad te. Ad quem locum notat Palthenius. *Tiggia* Su. est emendicare, *Tiggare* mendicus. *Tigge bröder*. Dan. *Bettel-Monche*. Mirum ergo est, virum eruditissimum, qui hoc fragmentum primus produxit (Lambecium) hic in longe alia abire, & non animadverso satis plane sensu, ritum supplicantium, tangendi caligas, huc trahere. p. 425.]

Gloss. MSS. AS. *Sollicitat*, *tychtit*.

DICTEN, DIHTON, dictare, scribere. Kero: *Dictetemu*, dictante. Prol. *dictontemu* dictanto. c. 2.

Otfrid. ad Ludovicum R. ỳ. 173.

Themo dihton ih thiz buah,
Oba er thaz habet ruah.
Huic scribo (dedico) hoc volumen
Si quâ ejus habeat curam.

Dechtenne, dictare, rescribere. Jus Augustan. *nit ze richten noch ze gebietenn noch ze dechtenne.*

DIE, qui. Kero. Prol. p. 17.

DIEHEN, crescere, gedeyen hodie, Notk. Psalm. LIII, 2.

Diehsemin, flos ziphæorum, ib. ỳ. 4. Psalm. CIII, 13.

V. inf. *Diuhen*. Notk. Psalm. CVI, 38. *Er hiez sie uram diehen*, benedixit eis. i. jussit ut multum augerentur.

[*Diban*, proficere. Gloss. Monf. p. 368. *dichent*, grossescunt. p. 385. *dichemo*, vino pingui. p. 340.

DIC.

Dichi, sylvam. p. 324. Sylvas. p. 331. crassitudo. p. 328. *dichi reganes*, pluviam imbri. p. 345. (hodie *diker regen*) *dicher*, nemorosus. p. 340.

Dichirer, grossiora. p. 340.

Dieco giehiez er mir sine cuonst. Sæpe promisit mihi suum adventum. Willeram. Cant. Cant. I. 2. Merula legit *thicco*. Est istud *dicco* vel *thicco*, à *thik*, spissus densus. Prorsus ut latinis Scriptoribus *spisse* ac *dense*, ponuntur pro *sæpe*. Junius Not. ad h. l. p. n. 3.]

DIEM, his, quibus: Kero. c. 2. *diem lustim*, quibuslibet. c. 7. *fona diem selbon*, de ipsis. c. 4. *in diemes*, in quæ, seu ut aliæ edit. habent, in quibus. c. 7.

DIEN, his, iis, denen. Notk. Psalm. VII, 14. passim.

Dien, der, Notk. Psalm. XXI, 15.

DIENEN, DIENST, servire, ministrare, servitium, ministerium. Conf. supra *Deonon*.

Dienstmann, *Dienstlüte*, *Diener*, Ministeriales, Domestici. Vox generalis quidem, Notk. Psal. LIII, 5. *Saul unde sine ministri*, *dienistman*. Psalm. CIV, 20. Id. Psalm. CIII, 14. *Dienestman kotes uuorto*, ministri Verbi DEI. Otfrid. I. 19, 3. *Thionostman guater*, Minister bonus. Sed speciales obtinet significatus. Atque

I. Nobiles & Milites.

Primis temporibus species Nobilitatis fuit, iique inter Nobiles dicti Ministeriales, qui ministeria ac servitia vel militaria vel aulica obirent, & contradistincti fuerunt Nobilibus liberis ex unâ parte, & plebejis ex altera parte, ut mox dicemus. Ministeriales MILITARES etiam *Militaris reda* vocata, h. e. Reite, expeditio. Chron. MS. Monasterii Ebersheimensis de donatis tribus Curtibus primariis à Dagoberto Rege Ecclesiæ Argentoratensi, ait: *His curtibus subjecta familia trifarie secernitur. Prima Ministerialis, quæ etiam militaris reda dicitur, adeo nobilis & bellicosa, ut nimirum liberæ conditioni comparetur. Secunda Censualis. Tertia servilis &c.* plenius retuli *Comm. ad J. F. Alem. c. LXXXIX. p. 360.*

Chron. Laurisheim. de Henrico IV. p. 78. *At vero milites Ecclesiæ tam ministeriales, quàm* (cæteri) *nobiles viri, Prælati, zelo justitiæ succensi, barbaris servire indignè ferentes.* Conf. Jus Argent. Lib. I. c. 2. de judicio Sculteti: *Hie nimet man us die Dienstlüte: ont des Bischofs gesinde. und die ambaht hant von dem Bischofe.* textus Latinus: *Præter Ministeriales, & eos qui sunt de familia Episcopi, & qui ab ipso sunt officiati.* i. Vasalli: Domestici: & officiales. primi sunt nobiles, secundi & tertii mixti.

Item Constit. Arg. an. 1270. *Es ist ufgesezet das XII oder me tut es not, ersamer und biderber lüte. wise und bescheidene, so unter dienstlüten so under burgern. werdent gesezt alle jar ze ratlüten dirre stete.* ubi *Dienstlute* Nobiles aliàs & *Constoffler* dicuntur. Hinc consequitur, non omnes Nobiles esse

DIE.

esse Ministeriales, sed eos tantum, qui servitia Domino suo præstant. Deinde, nec omnes Ministeriales esse Vasallos, etsi plerique sint, h. e. feudalium fundorum possessores. Vide si lubet. *Comm. ad J. F. Alem.* c. 1, 20. *p.* 37.

Nam dari etiam *milites* ministeriales *sine feudis*, opidò ex vetustis Diplomatibus docui d. *Comm. ad J. F. A.* c. 89. unde rectè Freherus in Glossis suis: *Ministeriales junguntur vasallis, diversi tamen ab illis.* Confer eundem *ad Petr. de Andlo L.* 2. c. 13. *pag.* 198. & in *Orig. Palat. pag.* 82. Certè *Principes* & *Ministeriales Alemanniæ* in Regesto Innocentii III. Papæ *T.* 1. *edit. Baluz. p.* 705. junguntur ùt Principes & reliqui Vasalli Imperii. Nec Fœminis denegatus hic titulus: Charta Donationis Monasterii Altenburgici in Misnia de an. 1237. *Berchta Ministerialis Imperii* cum consensu fratrum Werneri & Heidenrici areas quasdam Monasterio contulit.

II. Nobiles Palatini.

Deinde Ministeriales Imperatoris aut Regis dicti Ministri aulici primarii imprimis, ut Senescallus, Buticularius &c. *Kapitul. de Villis Carol. p.* 338. Item Kapit. de Ministerialibus Palatinis. p. 341.

Sed & Episcopi, Abbates & Comites habuerunt quoque suos Ministeriales. *Kapitul. Caroli M. an.* 812. c. 2. *Carolus* Crassus ùt putatur, *Constit. de Expedit. Rom.* Vide *Comm. ad J. F. Al. c. VIII. §.* 10. *sq.* Hi temerè se subtrahere volebant à servitiis militaribus.

Vide Diploma Henrici IV. ap. Hundium Metrop. Salisb. p. 285. ibi: *Offeruntur viri militares, qui dicuntur Ministeriales, cum prædiis & possessionibus suis, quos domi forisque custodes lateris habebat, quibus etiam jura statuit, ut Monasterii gloriam teneant.*

Carolus M. Kapit. III. an. 811. c. 4. recensens causas & abusus, quod homines sive vasalli exercitalem obedientiam, quam *Heersfolge* vocamus, dimittere soleant, ait: *Quod Episcopi & Abbates sive Comites dimittunt eorum liberos homines ad casam* (domum, nach hause) *in nomine Ministerialium.* (i. sub prætextu suorum Ministerialium & ob id exemptorum à militaribus servitiis) Quales autem fuerint isti Ministeriales, mox enumerat: *Hi sunt falconarii, venatores, telonarii, Præpositi, decani, & alii.* Hi jure ac moribus Alemannorum pro Propriis, *Eigen*, habiti, in honorem tamen Principum, quorum fuerunt, vocati honestiori vocabulo, *Dienstlüte.* Jus Alem. Provinc. c. CCXCVII. *§.* 4. *Man sol wissen, das niemant Dienstman haben mag mit recht, dann das Reich und die Fursten, wer anders spricht, das er Dienstman habe der sagt nicht recht. Sie sint alle ir aigen die sie habent. All Dienstlewt heissen mit recht aigen lewt, Man eret sie mer mit disem namen, darumb das sie der Fursten aigen sint. Wer Dienstman ist der mag mit recht nicht aigen lewt haben. Wann ein ieglich man der selb aigen ist, der mag nicht aigner lewt haben. Spricht er aber das er aigner leut habe, dieselben seint des Gotshaus des er ist zu aigen, oder sines Herren der ein Leien Furst ist.* Hundius in Metrop. Salisb. pag. 244. refert rhythmos de fundatoribus Monasterii in Bavaria Malersdorffii Ord. S. Benedicti, inter quos hæc ad finem:

Diss Gotteshaus auch trew Diener,
Aigen, und Amptleuten &c.

Horum Ministerialium munera quatuor recensentur in Jure Feudali Teutonico, *Truchses, Kamerer, Marschalgk & Schengke*, atque hæc officia quoque jure feudi data, quod dicitur *Hofrechtlehn*, ad descendentes quoque transmissa, ministeriales *Natos*, zu hoffrechtlehn geborne Dienstmanne, *J. F. Alem. c.* 113. & *Sax. Feud. c.* 63.

Hi Palatini Ministeriales peculiari quidem sed vario jure usi. Jus Prov. Alem. c. CCXCVII. §. 2. *Nu sol sich niemant lassen wundern, das dis puch so lützel saget von der Dienstlewte recht. Wann ire recht seint so manigfaltig das ir mit schreiben niemant zu ende komen mag. Under ieglichem Bischoff und Abten und Abtischin die gefurstet seint habent die Dienstman sunderbare recht. Und unter den Leyen Fursten habent si auch sundere recht. Des Reichs Dienstman habent auch besundere recht.* Conf. J. S. Prov. L. 3. c. 42. *§.* 1.

Huc facit & vetus Diploma:

Nos Johannes Comes de Nassauwe universis præsens scriptum visuris ac audituris volumus fore notum. Quod mera & spontanea nostra voluntate & de consensu ac voluntate fratris nostri Henrici Comitis de Nassauwe, dedimus & donamus publice per præsentes, Nobilibus Viris, nostris consanguineis precordialissimis Symoni ac Johanni fratribus & Comitibus de Spaynheym, Heynemannum de foro Caseorum *ac suam legitimam Aleytildim, opidum in* Herbem, *cum ipsorum pueris utriusque sexus, ob grata ipsorum obsequia & amicicias, dictis nostris consanguineis, exibita & impensa, eo jure, quo ipsi nobis attinebant & exstiterant obligati, in cujus rei robur & evidentiam pleniorem, sigillum nostrum una cum sigillo fratris nostri Comitis prædicti, in testimonium promissorum præsentibus est appensum. Datum anno Domini M. CCC. XII. in Ecclesia beate Margarete Virginis & martyris.* *Ministeriales.*

Dixi Nobiles Ministeriales oppositos Nobilibus Liberis, *den Freyen Herren.* Rupertus Imp. an. 1402. *Als unser Liber Getruwer Wilhelm von Reys Ritter Unser und des Heiligen Richs Dienstman bissher gewest ist, des haben wir angesehen dankneme dinste und truwe die uns derselbe W. dicke bewiset hat und auch furbas bewisen sal und mag in kunftigen ziten und haben darumbe yn und sin erben gefriet, und frien sie auch in crafft dises brieves, Alss das er und sin erben vorbaz niet mee unser und des Richs DIENSTLUTF, sunder FRYE sin sollen. Orkonde &c.* Ab utrisque viden-

videntur porrò differre *die Diener*, qui & ipsi Nobiles & vasalli, sed arctiùs ligati, ùt Ligii. Exemplum res illustret. Hermannus de Rosenberg, Domini Eberhardi de Rosenborg, Advocati de Durne filius anno MCCCXLIII. factus fuit *Diener*, Rupertorum Palatinorum Senioris, & Junioris, mediante *dem Huse zu Mure*, his verbis: *Das ich gelobet habe mit gutem truwen an eydes stat, das ich der N. Diener sin sol, und in mit mime huse Muren, und mit mime selbs libe ewicklichen warten und gehorsam sin sol, wider allmennglichen, nimans usgenomen, noch niñer nimans diener werden sol, an irem willen wissen und geheizze, oder ire erben, die Herrn zu Heidelberg sin, ob sie nit en weren. Und sunderlichen mit furworten des, des Heidelberg danne were oder ist, und desselben erbe, so derselbe nit en were. Were auch das vorgen: mine Herren, mine bruder oder geborne mage, die geswister kint sin, und geswister Dyhter, krigen wolten wider recht, odir ire erben, die Herren danne zu Heydelberg sin, so mag ih in, oder die, an die denn das Hus Muren gevallen ist, mit dem vorgen: Huse Muren beholffen sin zu dem rechten wider mine vorgen: Herren oder ir erben. Es sollen ouch vorgen: mine herren odir — mir odir — von kouffs wegen odir von Erbswegen, wie das kome, tun glicher wise als andern iren dienern, die mir odir — glich und gnoss sint. Es sollen ouch mine vorgen: Herren — mich odir — wie das keme von koufs oder von erbswegen verspreчhen und beschirmen zu minem — rechte — glicher wise als andere ire diener, die mir oder — glich und gnos sint.* Ab hac Ligiorum vasallorum conditione liberati manserunt tamen vasalli non — ligii, sed liberi. *Vid. & Comm. ad J. Feud. Alem. Rubr. §. XVI. & ad Cap. V. §. ult. & ad Cap. XXVI. §. 2.*

Dixi supra Ministeriales ab his qui sunt *de familia* Domini, distingui. id quod sic habeas, nimirum ùt species à genere, nam & Ministeriales palatini seu aulici *Dienstlüte zu Hoverecht* sunt etiam de familia, *des Gesindes*. Sed propter prærogativam nobilitatis præferuntur reliquis de familia. Docet hoc Constitutio Ottonis M. de Ministerialibus Magdeburgensibus Archi-Episcopi & Abbatis ibidem: *Statuit de FAMILIA utrarumque Ecclesiarum, quas tunc partitus fuit; Quod si quis de ordine MINISTERIALIUM Archi-Episcopalium uxorem duceret de Ministerialibus Abbatiæ: matrem cum pueris post patrem Archi-Episcopo attinere debere. Eodemque ordine, si Ministerialis Abbatiæ uxorem duxerit monasterialem Archi-Episcopalem. Hoc etiam de familia Litonum, sicut nunc servatur, statuit; idemque jus de FAMILIA Præpositure majoris servandum constituit.* Chron. Magdeb. à Meibomio editum Tom. II. pag. 273. Quos *Litones* vocat, sunt Liberti & Ministeriales plebeji. Similem constitutionem in domo Bavarica vide *L. I. Instit. Jur. Publ. t. VII. 4.* itemque apud Hund. *in Metrop. Salisb. pag. 310.* ibi: *Siquis Ministerialium extra sui Monasterii Collegium, Matrimonium contraxerit, omne patrimonium cum feudo ab eadem Ecclesia conquisito liberè & sine omni contradictione Monasterio succedat, nullo malo ingenio ad alienand. præveniente.*

Hi Ministeriales de ministerio ac munere suo etiam investiti. Chronic. Oldenb. c. VII. apud eundem Meibom. T. 2. p. 145. *Fridericus Imp. Barbarossa humiliavit Ducem Henricum Leonem, privans clypeo, gladio & castris, & obedientiâ suorum. Et dedit suis Ministerialibus & Advocatis prædia & Castra quæ à Duce habuerunt.* Hinc formula: *Jure Ministeriali* judicia exercere, quod opponitur *More Principis* in Chron. Osnabrug. ibid. p. 217. ubi de *Militaribus* (Ministerialibus militiæ) *de Varendorpe Judicium* in Dissene cum suis inibi villicis circumjacentibus — quod ipsi ab Ecclesia Osnabr. indubiè habuerunt *in feudum* ùt subditi & Ministeriales Ecclesiæ. Hi vocati *belehnte Vögte*, Advocati investiti, & feuda Advocatiæ: item Salemanni & fide Salemannicâ obligati. Vide infra *Salman.*

Quorsum etiam pertinent Castrenses, *burgmanne*, qui de feudo castrensi investiti. Rupertus Imp. in Confirmatione Dominiorum, bonorum &c. Domini Coloniensis an. 1401. *Item ne ipsius Archi-Episcopi subditi, sive sit Nobilis, sive Ministerialis, aut Castrensis seu cujuscunque conditionis alterius.* Sequuntur enim

III. Ministeriales plebebji.

Hi primò *Officiati* fuerunt, uti Ministerialibus contradistincti in Jure Argentoratensi, quod modò allegatum. Deinde acceperunt respectu officiorum suorum sive in aula sive in præfecturis vel alioquin, certos census aut fundos in ministerium, h. e. jure feudi. Denique etiam Nobilitatem quæsiverunt & Ministerialibus adæquari. Qua de re horum querelas retuli in *Comm. ad J. F. Alem. c. 1. §. 24. p. 41.* quæ describi huc non oportet. Cæterum ministeriales jure veteri Salico inter mancipia & homines proprios sub Majoribus villarum relati, L. Sal. ex edit. Heroldi t. XI. §. VI.

Dienst, domesticus. J. Arg. L. II. c. 153. *Wer och das ein dienst, es sie die Vrowe, Knecht oder Jungfrowe.* i. Siquis de familia, sive sit Materfam. sive servus, sive ancilla.

[*Dinogane*, servitus erat, qua Episcopi & Ecclesiastici judices cives Spirenses onerabant, q. d. *an dienst geben*, à qua cives Spirenses liberavit Philippus Dux Sueviæ, Henr. VI. Imp. frater, in Diplomate 12. Kal. Febr. ao. 1198. ap. Lehmann. Chron. Spir. L. 5. c. 69. Reinesf. Vocab. Theot. MSC.]

DIET, gens, vid. *Deota.*

DIEZZEN, resonare, brausen, Notk. Psalm. LXVIII. 2. *die uuazzeren ieogelicho diezzent in sturme unde strite.* qui undis semper similes, resonant in æstu & pugna. Idem Psalm. eod. ℣. 15. *Sie diezzent in iro sturme also dratiu uuazzer.* Resonant æstu suo sicut præcipites undæ. Idem Psalm. CXLIII, 7.

DIGI, preces, vide *Diche.*

DIH, Te. Kero Prol. p. 16. & sæpius.

[DIHHEINIGES, cujusdam. Gloss. Monf. p. 351. v. *Dehein.*]

DIHM, DOHM, fœnum secundarium, *Omat*, *Grumet*.

Dihmengelt, vectigal ex eo, *Wehn. Bes. Speid.*

DIL, *anetum. Gl. ASax.* [*Tili*, anetum. Gloss. Monf. p. 389. *Tilli*, anethum. p. 414.]

DILEN, FARDILEN, fundare, fundamenta jacere, Isidor. c. 2. §. 1. [In edit. Palthen. legitur *Fordila uuas*. Putat autem Palthen. in Not. p. 398. legendum *fordilant uuas*, quasi dicas distribuens erat, Germanice *verteilend*. Accurate enim momenta distribuit, qui aliquid uti in textu est, appendit.]

Ardilen, delere, Isid. c. 5, 5. *vertilgen*. Vid. A. & *Firdil*.

DIN, iis, denen Tatian. c. 2.

DINEEM, tuas. Kero. c. 7.

DINERO, tuo. Kero. Prol. p. 17.

DING, THING, THINGA, Spes.

Willeram. in Cant. Cant. c. IV. 14. p. 73. n. 33. *Thie hiro* [Die iro] *herza an themo thinga* [in demo gedinge] *geuestenont*. i. e. qui corda sua per spem confirmant. Idem in Latina paraphrasi:

Dum nihil ex meritis præsumit quisque fidelis
Spem revocans in me &c.

Quod non capiens interpres Belga, transtulit: *Die haer herte op een ding vestigen*, &c. i. in re aliqua.

Gethinge, spes, fiducia. Willeram. *in Cant. Cant. cap. 3, 11. pag. 55. n. c. 24. ande er gethinge hauet thaz er* [unte ir gedinge hat daz ir] *cumet in atria*. i. & vos spem habetis, ut veniatis in atria, &c.

Idem pag. 35. 44. 52. 128. nostræ edit. p. 17. 20. 23. 54. In omnibus his locis legitur in nostr. edit. *gedinge* & *gedingon*.

Fragment. de Bell. Hispan. ✝. 2016. *Ain lobe unt ain gethinge*: una fides & una spes.

Kedingi, spes, Notker. Psalm. IX. 12. *Gedang.* id. Psal. LII. 3.

Gedingen an Got, in DEUM sperare, Notker. *Psalm. IV. fi. V. fi. VII. XV. & passim.* Otfr. *in Orat. Domin. Petit.* 2. Regnum DEI interpretatur: *Dazh euuige dara alla guote zhuo dingent*. i. æternum illud, ad quod omnes boni sperant. Idem Evangel. V. 23, 324. *zi himilriche thingent*: ad regnum cœlorum sperant, anhelant. Et II. 12, 138. credere, spem ponere in meritum *Christi*.

Zv *Gote gethingen*, in DEUM sperare, votum DEO facere, *Fragm. de Bell. Hisp.* ✝. 1283. 1606. 4303.

Otfr. II. 21, 2. *zi Got thingen*, in DEUM confidere.

[Mavult Scherz. in Not. hunc locum reddere Ad DEUM loquaris.]

Idem III. 17, 126. III. 1, 48. & 85. V. 20, 218. Willeram. p. 44. 143. p. nost. ed. 20. & 61. utroque vero in loco legitur *gedingon*.

Freherus. „*Gething*, spes. ita usus est hâc voce. Willeramus p. 24. 44. 52. 55. 73. 113. 128. 143. 147. 150. (edit. Raphel.) non eâ quâ interpres accepit significatione pro re, causa, lite, judicio (quanquam & hæc alias significat) sed ut ante dixi, pro SPE. Idque ex locorum illorum inspectione, & cum Latinâ Paraphrasi Metricâ collatione est evidens. Neque aliter Otfridus & Notgerus hâc voce utuntur, quam & scribunt *Gedinge*, *Kedinge*, Thinge. In Psalmis passim: *Domine spes mea*, *Druhten min gedinge*. Item: *In te speravi*, *An dich gedincta ich*. Et rursus: *In te sperabo*, *Ih gedingo iu an dich*. Ps. 51. *In fide, spe, & charitate*, *In gloubo*, *kedingi*, *unde minnon*. Psal. 131. *In re*, *non in spe*, *An selbemo dinge*, *nals in gedingi*. Quibus locis quid clarius? Neque aliud est in Jure Saxonico Feudali *Gedinge*, quàm successio feudi in spe posita, aut Spes succedendi, vulgò Exspectantia, ut Speculi Sax. Art. XXXIII. & Lehenrecht Tit. V. & XXXII. quod nec Interpretes domestici satis intellexisse videntur. Psalm. II, 6. „ Hæc Freherus.

Gethinga an him seluon, fiducia sui. Willeram. in Cant. Cant. p. 52. *Thie guode sielan negheyn gethinga ne hauan an him seluon thurgh eynega hiro woladadi*, *niuuare okkeret an Godes genathau*. i. Bonæ animæ non habent ullam fiduciam sui ob propria sua benefacta, sed tantum in DEI gratia. Idem pag. 128. de veris Pastoribus: *Nietemer ni vortherent sie in hiro prædicatione neheine externam remunerationem lucri vel laudis*, *sunder okkeret thaz gethinga thes euuigen liues*. i. Nunquam requirunt in prædicatione sua ext. rem, &c. sed duntaxat spem vitæ æternæ. ubi Belga reddit *dat recht des eeuwigen leuens*. Sed minus convenit cum priori sententia, qua non de jure & meritis, sed tantum per gratiam DEI salutem acquiri Willeramus dicebat.

Notker. in Psal. II, 6. *Ecclesiæ gedingi ist*, *das sie irhöhet werde ze Gotes selbes anasihte*. Ecclesiæ spes est, ut exaltanda sit ad DEI ipsius faciem. Idem Psalm. XVII, 12.

DING, *Thing*, *Ting*, Res, ens, factum.

[*Daz dinch*, negotium. Gloss. Monf. in Dan. p. 342. Respicitur haud dubie ad Dan. II. 17.]

Otfr. II. 2, 25.

Thaz lioht ist filu uuar thing,
irluhtit thesan uuorolt ring.

Hæc lux est multum vera res, (ens verissimum)
illuminat hunc mundi orbem.

Idem IV. 10. pen. de Sanguine Christi:

Iz ist managfaltaz think,
yrlosit thesen uuorolt ring.

Est is res multiplex, (panacea mundi)
redemit hunc mundi orbem.

Notk. Psal. LXX. 19, *ze dien hohesten dingen*, usque in altissima.

Ze fernumeste des tinges, ad intellectum hujus rei, quod &c. Notk. Psalm. XLIII. 1.

Zitfristigiu dinch, temporalia, Notk. Psalm. XIII. 5.

Otfrid. ad Ludov. Reg. ✝. 24.

DIN.

Hoh ſint, ſo ih thir zellu,
thiu ſinu thinkan ellu.
Grandia ſunt, quæ tibi referam,
facta ejus omnia.

Dingolich, realiter, Notk. Pſal. XXVIII. ſi.

Thing, cauſa rei, eaque finalis. Otfr. I. 25. 2. *quam Chriſtus zi themo thinge, thaz Johannes mit douſu inan gibadoti*, venit Chriſtus ad hunc finem, ut Johannes Baptiſmo ipſum lavaret.

Thingen, modi rerum, conditiones. Otfridus in paraphraſi Orationis Dominicæ ad Petitionem V. notat: *Diſen gedingen firneme manniclih, unde ſi garo ce firgebene dazh luzhzhila, alſo er uuelle dazh imo firgeben uuerde dazh michila.* i. Hanc conditionem obſervet quilibet, & ſit paratus ad remittendum pauxillum, ſi velit ut ſibi remittatur multum.

Ding, functio, opus. J. Argent. L. I. c. LV. *Swen der Biſchof heim iſt, ſwes er danne bidarf zu ſinem Bade, zv der Kuchinen, zv der Schenken Ding*, &c. Epiſcopus domi exiſtens ad balnea ſua, ad coquinam, & ad opus Pincernarum, &c. ſcilicet debent Cuparii facere, &c.

Dingen, rem agere, vel offerendo, vel petendo, vel tractando, vel paciſcendo. Offerendo: Dingen, rem offerre, vovere, ad aliquid vocare, invitare. Otfr. I. 16, 38. de Salvatore mortalibus Salutem offerente & invitante:

Alte ioh iunge.
Int thiu er tharzua githinge.
Senes & juvenes.
Et quos ad id invitat.

[Verſ. 38. ita vertend. cenſet Scherzius in Not.

Si quidem eo contendat, laboret.

In thiu enim pro *ſiquidem* occurrere etiam ap. Otfr. IV. 19, 24. & *Githingen* eſſe contendere, laborare, collimare aliquo. IV. 37, 65. ita quoque *thingen*. III. 1, 47. Ita etiam II. 12, 160. reddit:

In thiu ſe thes biginnen,
thaz ſie z'imo thingen.
Dummodo hoc agant,
ut ad ipſum tendant.

Conf. Ejusd. Notas ad II. 12, 138. c. 16, 28. IV. 37, 66. in quibus locis omnibus *thingen*, per *tendere* transfert.]

Idem IV. 37, 66. II. 16, 28. V. 23, 474.

Convocare. Otfr. I. 17, 99. de Herode ad Magos:

Thaz ih tharzua thinge,
ioh imo geba bringe.
Ut ego eò convocem,
& ipſi dona offeram.

[Cod. Vind. pro *thinge*, legit *githinge*. Ita ergo hic verſus juxta Scherz. in Not. vertend.

Ut ego eo tendam, ſeu proficiſcar.]

Dingen, petere, requirere, extrajudicialiter vel judicialiter. Jus Alem. Feud. cap. VI. de vaſallo qui nondum homagium præſtitit: *Dinget aber eime des Herren Man an In, das er ſin gezug ſii umb ein lehn, und mag er niemand anders han denne der nit geſworen hat*, &c. Petit autem aliquis è Domini vaſallis ab eo, ut iſte (qui nondum juravit) teſtis ſibi ſit de feudo, nec alium quam iſtum habere poſſit, &c.

[*Gidingo*, appello. Gloſſ. Monſ. p. 397.]

Thingen, vovere, devovere, ſich verſweren, vermeſſen. Fragm. de Bell. Carol. ℣. 4247.

Ih wille an thie Gote gethingen,
Iſt thaz ih ſelue geſige,
unde er under mineme ſwerte geliget,
Other ſluhte erthwingen,
anders ne kume ih niemer binnen.

i. e. Volo me diis devovere,
Niſi ipſe eum vincam,
& iſte ſub gladio meo jaceat,
Aut fugere cogam,
aliter ne veniam ego unquam dehinc.

Dingen, conveniendo tractare, conferre, colloqui.

Otfr. V. 10, 53. de diſcipulis in Emaunte:

Bigondun thingon tho untar in,
uuio er giang koſonti mit in.
Cœperunt conferre inter ſeſe,
quomodo Is ambularit colloquens cum iis.

[*Incipiebant loqui tum inter ſe.*

Ita hunc verſum reddit Scherz. in Not. ad Otfr. p. 63. uti & ſq. 58.

Unz er thingota mit in,
Quamdiu loquebatur cum ipſis.]

Idem III. 1, 48. de epulis cum Chriſto:

Ih muazi thingen zithiu.
Aſſocier egò eò. Sed magis eſt, ut ad fiduciam referamus,
Confidam ego in Eum.

[At Scherzius in Not. ſtatuit, aptius hunc verſum Stadenium expreſſiſſe hoc modo:

Ut poſſim contendere eo.]

Idem V. 23, 84.

Thingon thes liobes,
Converſatio dilectionis.

Ding, tractatus, colloquium. Otfr. III. 13. 105. de conventu Salvatoris Moſis & Eliæ in monte:

Zelit thir iz Lucas,
uuaz iro thing thar tho uuas.
Refert tibi id Lucas,
quid eorum tractatio tunc ibi fuerit.

[*Narrat tibi id Lucas*, (cap. IX.)
quodnam ipſorum colloquium tum ibi fuerit.

Ita hos verſus reddit Scherz. in Not.]

Fragm. de Bell. Carol. M. ℣. 2433.

Ih bringe thir Rolanten
mit iſerninen banden.
Swe thu in heizeſt toten,
other mit wizzen thes noten,

Thaz

DIN.

Thaz Karl möz thingen.
So mahtu mit wither gewinnen
Aller thiner Fursten kint.
Tradam tibi Rolandum
in ferreis vinculis.
Ut ipsum mandes occidi,
aut tormentis eò cogi,
Ut Carolus debeat tractare.
sic poteris recuperare
omnes tuorum Principum liberos.

Ding, Verbum, sermo. Notker. Psal. XXI. 7. *Ein Dinch Gotes Fater. Daz dinch noh ieo ana uuas, daz ist sin Sun,* Verbum DEI Patris. Hoc Verbum in principio erat, h. e. Filius ejus.

[Huc quoque refert Scherzius sequentia Otfrid. loca, quæ proinde aliter quam Schilterus, & quidem seq. in modum vertit:

I. 17, 84. de Herode Magos ad se vocante:
Mit in ist guater thingon
job filu balingon.
Cum illis suscepit colloquium
certe multo occulte.

III. 18, 2.
Untar uuorton managen
job thingon filu bebigen.
Inter verba varia
& colloquia gravia.

V. 11, 90.
Manota er sie tho alles
thes ererin thinges.
Commonefecit eos hic ommis
Anterioris colloquii.

V. 9. 11. de Discipulis Emaunticis.
Sie fuarun quitilonti
thio armiluchun dati,
Jamarlichon thingon,
io in denselbon gangon.
Ibant narrantes
miseranda (tyrannica) facinora,
Tristibus sermonibus,
in eo ipso itinere.]

Gloss. MS. ASax. *Deliberatio, ymbthiudung.*

Dingen, pacisci, conveniendo promittere. Otfr. III. 2, 47. de Regulo:

Giloubt er themo uuorte,
job kerta sih zi lante,
Sar bi themo thinge,
zi themo heiminge.
Credidit is huic verbo,
& convertit se ad terram (suam)
Statim propter hoc promissum,
ad domicilium.

[*Gidingun*, conventioni, Gloss. Monf. p. 373. conditioni. p. 373.
Gidingotos, convenisti. p. 396.
Gidingott, condictum. p. 391. placitum. 396.
Gidingota, placui. p. 345.]

Hinc *Thing* forum ubi contrahi solet, nundinæ.

DIN.

Quò nescio an referendum illud Otfridi III. 14, 181. de discipulis emissis:

Nuh ouh ni fuartin in thiu thing
mit in nit einen pfening.
Nec etiam ferrent in forum
secum ullum nummum.

[*Thing* forum quidem denotat, sed non mercatorium, verum litigiosum, in quo lites & causæ forenses tractari solent. Mallem igitur *in thiu thing* vertere. *In hoc negotio.* Scherz. Not. ad h. l.]

Disting, Oreting, vide Ol. Worm. Monum. Dan. L. II. c. 3.

Gedinge, pactum, promissum, stipulatio, capitulatio. Rhythm. de S. Annone ỳ. 280. de Julio Cæsare Germaniam cis-Rhenum subjugante:

Ci jungist gewan her s'al ci gedinge,
daz solt in cin erin brengin.
Tandem superavit eos omnes per pacta,
quod ipsius honori cedere debebat.

Frey-thingen, thingare liberum. i. manumittere. Rotharius Rex Longobardum Lib. II. t. XIV. c. 4. *De filio naturali, qui de ancilla alterius natus est, si pater comparaverit eum, & liberum thingaverit, libertas illi permaneat,*

Res suas *thingare, thingatio, garathinx*, al. gairath. Lib. II. LL. Long. t. XV. compositum ex thinx, pactum, promissum, & Gaira, Guera, Were, traditio possessionis. R. Rotharius: *Siquis res suas alii thingare voluerit, non absconse, sed ante liberos homines ipsum garathinx faciat, quatenus, qui thingat, & qui gisles fuerint, liberi sint, ut nulla in posterum oriatur contentio.* Differt à Garagethingi, de quo in G.

Mit geding zusammen komen, pacta dotalia & tabulas nuptiales conficere. Jus Alem. Prov. c. XCI. *Leit ein man an seinem tod, und er hat seine kind ausgestewert: und er hat seinem weibe nicht uarendes gut gegeben: was er dann varendes guts hat, das geit er wol seinem weibe gar, ob er wil. das tut er mit recht, und der sel iren teil. Sie sein dann mit gedinge zusammen komen. Das geding sol stät sein. Es sey dann verandert mit der erben wille.* i. e. Si quis est moribundus, & liberos suos elocavit, uxori autem nihil mobilium dedit: quicquid tunc mobilium habuerit, uxori rectè tradat, si velit, idque de jure, atque animæ suam portionem. Nisi pactis dotalibus confectis nupsissent. Pacta dotalia rata sunto: nisi mutentur cum heredum consensu.

Geding, locatio-conductio, Leihe, Lehnung, miete. *Verlihen zu einem rechten gedinge zwentzig jar.* Charta Johannis Episcopi Argent. an. 1311. quam exhibui in Comm. ad Constit. Argent. vom Schauffelrecht, pag. 19. & 36.

Dingen, locare, in emphytesin dare. J. Feud. Alem. c. 122. §. 1. 2. & 132. §. 3.

Geding, promissio proprietatis, Donatio. Glossæ Saxoniæ: *Geding heist eigentlich, das einem zu seinem nutz und besten zugesagt, gedinget, und versehen ist (das sein eigen sey damit zu tun und zu lassen.)* LL. Longobard. Lib. II. t. XIV. c. XIII. *ne filiis liceat, vivo patre, cuicunque res suas thingare* aut

aut per quodlibet ingenium alienare. Et c. seq. *omne Thinx, quod est Donatio.* Et L. II. t. XX. 1. & t. XV. 1. & 3. ubi *thinx* & *garathinx* promiscuè sumuntur. Thinx autem differt à *Garathinx*, ut donatio simplex & ea, quæ fit cum traditione, §. 2. *J. de donat.* est enim compositum non ex *gar*, totum, quasi donatio universitatis, sed ex *Gare*, aut ut in MSS. invenitur *gairthinx*, i. *Geware*, possessio tradita, de quo infra.

Geding, promissio feudi, sub conditione aperturæ.

Exspectanzlehn, Lehnsexspectanz, anwartung. Quod vel *benannt*, determinatum, vel *unbenannt*, indeterminatum, quodcunque prius (*eher*) apertum fuerit, unde & *Everlehn*, & corruptè *Irrlehn*, de quo suo loco. *Vid. Comm. ad J.F. Alem. cap. XII. & LXIV.* 2.

Ding, *thing*, lis, causa controversa. *Dingen*, litigare, disputare. Otfrid. III. 18, 24. de Judæis:

> *Bigundun sie antuurten,*
> *uuorton filu herten.*
> *Uuorton ungiingon*
> *mit imo thar tho thingon.*
>
> Cœperunt isti respondere,
> verbis multum duris.
> Verbis non-levibus
> cum ipso tunc contestari. expostulare.

[Gloss. Mons. *Dinch*, causam. p. 381. *Dingo*, causarum. p. 393. *Dingun*, negotiis. p. 363.]

Dingstrit, causæ agitatio, persecutio. Notker, Psalm. IX. 5. *Wanda du gette daz ting, unde den dingstrit.* quoniam fecisti judicium meum, & causam meam.

Ding, Judicium ejusque locus publicus, Placitum, Mallus. Fœdus Ludovici & Caroli Regum Franciæ: *Indi mit Lutherem inno theinni thing ne gegango.* i. *Et ab Ludher nul plaid nunquam prindrai.* Glossæ antiquæ Freheri: *Placitum*, *Plait vel gedinge. Placitare*, *dengen.* Huc refero ex L. Salica *thenca texaga*, cap. XI. vel *Mala texaga*, ibidem, ad judicium tectum, cui opponitur, sub dio habitum, de quo mox.

[Tatianus. c. 26. §. 2. *Ther sih gebelgit zi sinemo bruoder, ther ist sculdig thinges.* Qui irascitur fratri suo reus erit judicio. Ad quem locum sequentia notat Palthenius p. 354.

In Diction. Gallari est *thingon* litigare in foro, & *githingen* judicare, causam dirimere. ASax. *thing* qualiscunque causa est, maxime forensis, uti testantur composita *thingere* advocatus: *thingstouu* forum, judicii exercendi locus, *thingian*, transigere de lite. Vid. Somner. in Diction. Gothis quoque *thingen* fuit judicare, aut in judicio causam agere, unde compositum *thinxdagh*, dies judicio dicatus (pro quo valde inepte è Germanis quidam, patriarum rerum imperiti, *dinstag* dicunt atque scribunt) & *husthingum* domus judicii, teste Grotio in Explicat. Voc. quæ in Hist. Goth. Vandal. & Longobard. occurrunt. pag. 581. De Suecis Vid. Loccen. Antiquit. Sueo-Gothic. p. 55. 72. De Danis Worm. Monum. Danic. Lib. I. cap. 10. Germanis adhuc supersunt voces *mehrding*, *dingstadt*, *dingmann*, similesque aliæ magno numero, quæ in Jure præsertim veteri Saxonico occurrunt. Hæc ille.]

Otfrid. I. 15, 80. *Thing filu hebigaz*, de judicio extremo. Adam. Bremensis de situ Daniæ §. LXXXV. de Sueonibus: *Concilio populorum communi, quod ab ipsis Warph, à nobis THINC vocatur, Episcopos interesse non renuunt.* Idem Otfr. IV. 8, 7. de Judæis de Christo capiendo consulentibus:

> *Datun ein githingi*
> *uuio man nan giuunni.*
>
> Habuerunt concilium,
> quomodo is caperetur.

Idem III. 17, 17. de Judæis adulteram Christo sistentibus:

> *Brahtun sia in thaz thing,*
> *thara in mitten then ring.*
>
> Sistebant istam in conventum
> ibi in medium circuli.

& c. 20, 108. de Judæis Christum Synedrio sistentibus:

> *Leittan sie nan* &c.
> *Thara zi themo thinge,*
> *zi thero Furistono ringe.*
>
> Duxerunt ipsum &c.
> Tunc ad Synedrium,
> ad Procerum circulum.

[*Dinch*, forum. Gloss. Mons. p. 366.

Dinchus, auditorium. p. 367. *Dinchuse*, consistorio. p. 392. Synagogæ. p. 366.

Dincsteti, conciliabulo. p. 379.

Dingman, concionatorem. p. 350.

Dincman, curiales. p. 378. decurio. p. 398.]

Dinchreht, judicium, Notk. Ps. LXXXII. 10.

Dinglicho, judicialiter, Notk. Psal. XCIV. 2. Psal. CXLII. 2.

Thingen, *githingon*, citare, in jus vocare. Jus Alem. Feud. c. 116. §. 10. *umb so gethane schulde so ime her gedinget ist.* ob causam illam, ob quam in jus vocatus fuit. c. 131. §. 1. *dem zu lehnrechte gedinget ist*, qui ad judicium feudale citatus fuit.

DIENGSTAG. vid. *Dag.*

Dingen, *thingen*, *thing hegen*, *thing auslegen*, judicium exponere, bannire, vexillo judiciali suspenso. Weichb. c. XVI. *Nu höret und vernemet, wie man das Gericht (Ding) anfahen und hegen sol zu Weichbildrecht.* Latinus: Banniendi judicii modum secundum jus municipale, considerare licet. Jus Feud. Sax. c. LXV. *Als der Herr seines Gerichts beginnet, so sol er zum ersten anheben und fragen: Ob es zeit sey, Geding und Gericht zu halten?* i. quum dominus voluerit judicare, primò quærat in sententia, utrum sit hora judicandi? Jus Feud. Alem. c. 116. §. IV. *So der Herr uf den Teding kumt, so sol er frogen der ersten, siner Manne einen, ob es tedings zit sie?*

Jus Feud. Sax. de c. 65. §. 9. *So erkennen die Manne das er sein ausgelegte Gerichtstage beweise.*

Otfr.

DIN.

Otfr. V. 20, 71. de Judicio extremo:

Suntar sar sih ringot,
So Druhtin iz githingot.

Sed statim (multitudo) se gyrat,
quum Dominus judicium incipit.

Fragm. de B. C. ℣. 2376.

Wir gefrumeten aine heruart
Under thie Karlinge,
Sie wimment bose gethinge.
Si werdent alle them tothe ergeuen.
Sie ne wolden an Mahmet ieben.

Expediamus exercitum
Adversus Carolingos.
Accipient malam sententiam.
Omnes morti adjudicati,
nisi velint Mahomethem colere.

Lothar. Imp. Diplom. Argentor. an. 1129. *Nullus eorum cujuslibet conditionis Placitum aliquod, quod vulgò Thinch vocatur, extra civitatem suam constitutum habeat.* Otfrid. ad Ludov. R. ℣. 127. De Davide:

Jo gifasta sinn ting,
oub selb thaz ribi al umbiring.

Et stabilivit suum tribunal
atque totum regnum circum circa.

Huc etiam referendum videtur in L. Salica *Thenca* i. Judicium. *Thenca texaca*, placitum contectum, quod opponitur Placito sub dio. L. Salic. tit. XI. §. fi. *In alio Pacto dicit de ipsis* (mancipiis furatis) *Malb. thenca texaca, is Mala texaca*, ubi *thenca texaca* exponitur per *Mala texaca*. i. Mallus, quod idem ac *Thinca*, Placitum. Sed quia variè hæc vox legitur, passim ibi occurrens, & aliquoties *Theu* legitur, possit videri esse *Deube*, furtum: Nihil ergo definiendum. Cæterum Judicia olim ubicunque quidem potuerunt exerceri, feudale tamen non in Ecclesiis & Cœmeteriis, *J. Feud. Sax.* c. 65. §. 1. sed neque sub tecto, aut clausis castris vel Villis, *ib.* §. 8. sed portis apertis & sub dio, c. 73. §. 1. Itaque

Ting, *Tinget*, Celtis etiam pro ipso loco seu foro usurpatum, in locis campestribus vel & sylvis, propè aras deorum ex congerie lapidum in quadrangulam aut ovalem figuram dispositum, Vid. Worm. Monum. Dan. c. X. Sax. *Dingstat*.

Dingon, *thorphon*, synagogis, vicis. κώμαις, Tatian. c. XXX, 2.

Dagathing, idem quod *thing*, judicium. Otfrid. V. 19, 1. 2. *Dagathing habet er gimeinit ubar uuorolt ring*, diem judicii proposuit Salvator super terræ orbem.

Teding, idem passim in Jure Feud. Alem.

Tagedingen, *tedingen*, *tageding geben*, terminum juridicum præfigere. *Tag geben*, idem.

Tegeding suchen comparere. Jus Alem. Feud. c. 116. & passim.

Geboten ding, & *Ungeboten ding*, sibi opponuntur ut ordinarium & Extraordinarium judicium. Etenim *Ungeboten ding* est ordinarium judicium,

DIN.

ad quod statis temporibus annuatim conveniтur sive speciali præcepto vel edicto. Quorum tria communiter per annum habita. Chron. Laurisham. An. 1071. exhibet chartam donationis Vdalrici Abbatis Monasterio Aldem Munster factæ: *Et ut familiam ejusdem curiæ ab omni gravedine & molestia immunem redderemus, à tribus principalibus Mallis, qui vulgò Ungebodending vocantur, quibus ad Curtim Luiteresbusen annuatim manniebatur, utrorumque consensu eam omnimodis absolvimus.*

Jo. Isac. Pontanus L. VI. Orig. Franc. c. XI. *angebotenting* legit: minus rectè. Vossius *de Vit. Serm. Lat. II.* 19. interpretatur Privilegium seu conditionem non parendi jussis alicujus malli citantis. Sed pejus. Tres enim principales Malli, solennes & ordinarii dicuntur *Ungebotending*, non verò privilegium exemtionis ab iis, ut ex cohærentia contextus oppido patet.

Gebotending, *Budingum*, cognitio extraordinaria, terminus juridicus extraordinarius, specialiter indictus, præter principales & ordinarios. Diploma Henrici III. Imp. an. 1056. à du Fresne in v. *Buding*. allegatum: *Si cujus bona vel prædia propter aliquam culpam vel querimoniam in placitis Abbatis, id est, Budingum dominicata vel publicata fuerint, omnia Abbatis erunt.* Formula hujus placiti, quoties ad jussum Domini vel Judicis extra ordinem conveniebatur, ita habebat: *Ich N. bekenne &c. das ich uf den — dag zu Gerichte sass zu N. von geheisse und gebotswegen mynes Herrn N. N. V. Botschafftding.*

Elichding, judicium legitimum. J. Alem. Prov. c. CXXIV.

Garagethingi, *gargethungi*, *garthingi*, judicium seu Placitum ordinarium, solenne, principale, paratum ipso jure. Compositum ex *Gara*, paratus. Rotharis R. Lib. I. LL. Longob. t. IX. c. 3. de homicidii pœnâ: *Si plures fuerint, si ingenuus fuerit* (occisus) *qualiter in garagethingi* (componitur) *ipsum homicidium componat*, non pretium occisi tantum.

Landgeding, placitum seu judicium provinciale, quale Ludovicus Landgravius Thuringiæ & Saxoniæ Comes Palatinus an. 1208. in Crumpe celebrans, confirmavit concambium sive permutationem aliquorum bonorum in Löbschiz. *Liber Præfecturæ Jenensis pag.* 45.

Notlich thing, Judicium criminale, hodie *Notpeinlich Gericht*.

Otfrid. IV. 13, 71. de Petro:

Thu lougnis min zi uuare
Er hinaht hano krahe,
In notlichemo thinge,
Er thas huan singe.

Tu negabis me revera
antequam hâc nocte gallus canet,
In Judicio criminali,
priusquam gallus cantet.

[Cum Petrus Christum non abnegaverit in ipso judicio, mallet Scherzius in Not. ad h. l. verba *In notlichemo thinge*, reddere. *In periculoso*

DIN.

loso statu. Ita Otfrid. Præf. ad Lud. Reg. ℣. 49. idem exprimit per verba, *in notlichen uuerkon.*]

Selding, Judicium animæ seu pro anima, aliàs *Seelgereth*, Jus Augustan. fol. 44. V. Königsh. pag.

Vemding, Judicium Vemicum, Vemgerichte, Freygerichte, ubi judicatur unter Konigsbann, nach Vemerecht, als im Lande Westphalen recht ist, ad exemplum Judicii Westphalici pluribus Statibus Westphaliæ concessum, Pro quo apud Æn. Sylv. in Eur. legitur *Vetitum*, & apud Schottel. de Ling. Germ. *Veimrecht*, *Judicium Veniæ.* Vid. Inst. J. Publ. IV. 10, 2. sqq. & eund. Schottel. *De Jur. Singul. c. XXIX.* Kilian. *h. v.*

Vordinger, vicarius judicis, *soll da ein Vordinger des Lehnherren sein.* Lib. Sponh. Corverreichs Weistum. §. 1.

Webadinc, Judicium campi. Tassilonis Decret. §. V. de Popularibus LL. apud Lindenbrogium: *De pugna duorum, quod Webadinc vocatur, ut prius insortiantur, quam parati sunt, ne forte carminibus vel machinis diabolicis vel magicis artibus insidiantur.* Eadem pugna in sequenti §. vocatur *Camfwic.* Hujus nominis etiam in eodem Decreto tit. præced. §. X. mentio fit: sicut & in ipsa Lege Baiwar. tit. XI. §. 5. *Spondeant invicem Webadinc quod dicimus, & in campiones non sortiantur, sed cui DEVS dederit fortiam & victoriam, ad ipsius partem designata pars, ut quæritur, pertineat.* Hinc apparet, primò *Webadinc* esse judicii speciem, id enim *dinc* importat; Deinde esse speciem judicii campi sive duelli, quod generaliter *Camfwic* vocatur. Aliis *Zweiding.* Tertiò, ut hoc exerceatur non per requisitos aut sortiatos campiones sive vicarios, sed per ipsos litigantes. Denique ut priusquam se præparent, *insortiantur*, ne insidiæ per artes magicas uni vel alteri strui possint. *Insortiri* itaque exprimit alteram vocabuli partem, *Weba*, i. e. *Weihe*, consecratio. Unde rectè du Fresne *v. Sortiri.* ait: *Insortiare non videtur esse fascinare, sortibus diabolicis innectere, Gall. ensorceller; sed adversus sortes munire.* Hodie *Einsegnen.* Schottelius. *Werding* hîc vult obtrudere, *Lib. de Jur. sing. Germ. c. XXVIII.* §. 13. idque autore M. Velsero, qui *Lib. V. Rer. Boicar. p.* 163. referens Decretum Tassilonis ad marginem tantum notat: *Fortè Webrdinc pro Webadinc.* Et mox: *An Webrdinc.* At verò talis conjectura non ita absolutè erat recipienda non suffulta Codicum MSS. fide: & ratione bonæ interpretationis renitente. Vide infra *Wibe.* & supra *Chamf.*

Dingsellig, res litigiosa. ita quidem Schottel. *cap.* 28. *Jur. Singul. Germ.* §. 15. ex J. Sax. Prov. *L. III. a.* 88. *in Glossa.* sed nihil ibi apparet.

Dingflüchtig, idem Schottelius allegat ex Weichb. Art. III. sed nihil ibi. At multum de hoc in Cod. MS. Legis Municipalis Reip. Augustanæ fol. 70. Estque idem quod fugitivus, contumax post judicium acceptum vel post citationem insinuatam. Vocatur ibi etiam *durchflüchtig.*

DIN.

Dingman, Judex, Scabinus, assessor judicii. Notk. Psal. LXXIII. 21.

Dincbliuten, judices, idem Psal. XCIII. 4.

Dingpflichtig, juratus judicii Scabinus vel minister, J. Sax. Prov. L. III. art. LXXXVIII. L. 1. art. II. & LXX.

Dingstellig, in quem jurisdictio fundata est, & qui alicubi forum sortitur. Chilian. Konig Proc. c. 85.

Dincbsteller, stationarius, der sie die dingfluchtigen fahet, apparitor, Notk. Psal. XCIII. 4. Conf. du Fresn. *Gloss. v. Stationarius.*

Dingstul, *Dinghoffe*, Schottelius cum aliis pro iisdem habentur, sed *Dingstul*, Tribunal, sedes & locus judicii latius patet, & ad omnis generis judicia applicatur: *Dinghoff* verò denotat speciatim Curiam Dominicam, h. e. Curiam domini emphyteuticarii in emphyteutas suos in causis emphyteuticariis. de quibus vide sis Differt. peculiarem Commentario ad Jus Feud. Alem. adjectam. *Hubhof* etiam vocatur ab Hubis & Hubariis eò pertinentibus, Stephanus Palatinus ad Rhenum in literis reversalibus erga Abbat. Weissenburg. an. 1439. Item *Hofrechten* & *Latenrechten* in Belgio, *Sande ad Consuet. Feud. Tr. prælim. c.* 1. *n.* 10. & *ult.*

DinckwerckGericht, Wehner. Th. Pract. voc. Fuldisch Lehn.

Dingheller, Dinghofsheller, præstatio annua emphyteutarum in præfectura Castelhun Sponheimensis Comitatus.

Dinghoff vel Gericht zv Bodenheim in der Dom-Probsteyhofe, vetus & celebris Curia Ecclesiæ Cathedralis Moguntinæ, quæ aliquandiu suppressa, anno 1509. restaurata, ex cujus restauratæ protocollo sequentia excerpenda duxi: Fallor an istud Bodenheim est unus Mallus ex tribus istis, quos circa Moguntiam H. Conringius natales Legis Salicæ interpretatus? qua de re alibi. Ad rem.

I. Personæ Curiæ Dominicæ.

Dingkliidden und Scheffen mit denen der Scheffenstul des gerichts in v. g. der thomprobsty Hoff zu N. besezt u. geordnet.

Von Adel, In anno 1509. *uf D nach Aller-Heil. tag haben wir H. von N. zur zeit Amptman zu V. und Juncker P. von S. beed scheffen des gerichts in der thomprosty hoff zu Bodenheim, angefangen diesen Scheffenstul deß iztgemelten Gerichts wiederumb mit Dingkliidden v. scheffen, nach altem herkommen zu besezen, — das das iztgemelt gericht ein zeit lang us ursachen nider gelegt wass, dann menglichen rechts verholffen mocht werden.*

Re-

DIN.

Receptio.

A. 1509. uf ☽ nach A. H. tag ist Conrat Ort *von N. von seinen Erbgütern von uns denen scheffen des gerichts in der thomprobstey hoff zu einem dinckmann uffgenomen, des haben wir von gedachten* C. O. *fünff viertel wins zu dem hochsten zappen, v. zwentzig zween heller vor zwen* Boullen Baedden Bodden *vor unser recht empfangen v. genommen.*

P. P. zu unserm gerichts büddel ufgenommen, wie sich des mit Eiden v. globden zu thun gebürt, præstitit ead.

PP. hat der würdig v. andächtig Herr Herman Abt uf S. Jac. berg by Mainz mit eim versiegelten briff uns Cl. und H. denen scheffen des gerichts in der Probstey Hoff zu eim dinckman geben, den wir also ufgenommen haben in glübden v. eyden &c. darumb haben wir von dem iztgedachten Abt fünff viertel wins &c.

It. die Abbtissin zu S. Marienthal vor Mainz &c. mit verwilligung ihrs Convents bruders, mit ihrem versiegelten machtsbrieff &c.

Al. hat wir N. N. zu eim Mitscheffen gesellen uffgenommen &c.

It. Stifft zu U. L. Fr. ; Mainz wegen des vicari guts N. zu eim scheffen geben &c.

Zwey von Adel, der Schulz, 4. Scheffen. it. 8. person in gesamt. zu eim dingkmann vor ein best haupt angenommen worden.

Zu ein dingkmann von wegen seins guts uf v. angenommen worden.

N. von wegen der herren S. Albani guts, so er innhat, zu eim d.

Zu ein dingkmann, *und alsbald auch zu eim* Schöpffen *uf v. angenommen. Sollen die herrn uf S. N. v. ihre nachkommen das beste haupt verthedigen, ohn sein des dinckmanns Erben zuthun v. schaden.*

II. Causæ.

I. *Das Männiglichen rechts verholffen mag werden.*

☽ Post O. Sanct. *Hoc die hat C. O. der schultes an statt v. von wegen seins Junckerrn fridrich Stolzen ein erst clag gethan uff das dinggut, das her heinrich Antz in zeit seins lebens ingehapt hat, v. uf das beste pferdt das der alt Lenharts Henn, by dem izgedachten herrn Antze seligen als sem Hoffmann, v. dem iztgemelten dinckgut gefallen, v. das mit andern pferden gearbeitet v. gehuet*

DIN.

hat, vor das best haupt das sein vorgemelt. J. frid. Stolz nach abgang Hr. H. Antz *dott erwachsen v. verfallen sey.*

II. *Im uff sein Vicarien gut kein weg geben oder steen sol biss uf das nechst gericht.*

III. *Zweitel weingarts das da liegt in dem Hack v. sie gehörig in sein gut.*

IV. *alle v. ieglich haab v. verlassene güter vor ein besthaupt angelegt, v. mit recht erkommert.*

V. *Insezung in die güter v. zu weren.*

III. Modus procedendi.

☽ nach O. S. die erste clage gethan. Weil die erste clage niemand verstanden, so hat der schultes klägern gebant, die zweyte clag zu vollefüren zu 14. togen wie recht ist.

*☽ nach liechtmesse die andere clage uf das dinkgut v. das beste pferd gethan, in aller form v. mass wie die erste clag geschehen ist, weil niemand zu gegen, der sollich clag versprochen, so hat der Schultes, klägern ge*bant, *die angefangene clage zu volführen, das hat Kl.* verbot *wie recht ist.*

☽ nach S. Veltins tage, Kl. die dritte clage gethan &c. So hant der Sch. Kl. als momparen *&c. die vierd clage wie recht ist zu volführen. Solches hat Kl.* Verbot.

☽ nach Invocavit ist Hr. Jac. Gutjar vor Uns &c. vor sich selbst v. L. Henn seines Hofmans wegē erschienen v. uf die vierte clag sich hören lassen : Er stee hier v. wol sein lib vor sein gut stellen, v. begert damit Im schub v. tag zu geben biss zu dem nechsten gericht, wol er alsdann dem vorgenanten N. als mompar oder seinem Junckern N. selber umb sein gethan clag v. vorderung an diesem gericht &c zu recht stene, wiewol er nit wiss mit Im zu schaffen haben. Kl. als mompar hat uf N. begern gewilligt v. Im schub v. tag selber nachgelassen. Daruff hat der Schultes v. das gericht beiden partheyen em rechtstag bestimpt uf den ☽ nach Quasimod. &c.

☽ Quasim. erscheint bekl. PP. nachdem er die vorgethan vierte clag &c vertreten, v. sein lib vor sein gut auh vor ein phert gestalt hab, stee er allhie zu gegen v. wil darumb red v. antwort geben dem &c.

Kl. er stee dar v. widerruff J. O. als er In Hiellern zu eim momparen gemacht hab, als ein Amptmann v. lehnmann des Hochgeb. Fürsten v. Hr. Hr. Georgen PfaltzGr. by Reine &c. Thomprobst zu Mainz, des thomprobstey hoff

DIN. DIN.

hoff zu Bodenheim, v. wil sein vorgethan clag selbst mit Hn. N. mit recht ussern &c.

Antwort *NN. er sy izt ein besizer des vorgenanten &c. Altars samt des angezeigten dingkguts darzu gehörig v. wisse mit Kl. N. nichts dann liebs v. guts zu shaffen haben, stee aber Kl. ein best haupt us das möge er suchen an wiland Hn. Anzen, sins vorfahren seel. testamentarien, v. wa Kl. sih diser antwort nit will benügen lassen, so begert er der Clag v. der zuspruch abschrifft schub v. tag bis uf das nechst Gericht sich zu bedencken, uff das er nit ussgebe was er nit schuldig sy, v. ob des Kl. nit mit willen zufassen wollt, so verhofft er es sol mit recht erkent werden.*

A. &c &c. wil entlich hiermit zu reht gestellt v. beschlossen haben.

Urtel: *Nach* (Uf) *ausspruch F. S. als Kl. an einem v. Hr. J. G. als antworter anders theyls nach irer beider vürbringen v. rechtsaze Sprechen wir die scheffen des Gerichts zu recht: das Hr. J. G. uff sein beger J. Fr. S. zuspruch sol gelesen werden v. schub v. tag haben biss zum nechsten gericht, was alsdann zwischen In den parthyen weitter recht seyn wird, das soll geschehen, Das urthel haben beid theil* Verbot *wie recht ist.*

D nach Cantate *1510. Als sih J. F. S.* in das recht verdingt *hat, Sagt er, Schulz v. Jr Scheffen, ich stee hie abermahls als ein AMann der thomprobstey. Nachdem er seim erst, andere dritte v. vierte Kl. verschaffenn gethane, uf das dingkgut, das nach absterben Hr. H. A. seel ledig worden, v. das best pfert, damit L. H. als ein hoffman des itzgemelten guts, mit andern seinen pferden gezackert v. gebuwet hat, das izt v. uff dise zeit uf den würdigen Hr. Jac. G. erwachsen v. kommen ist, wie dann Hr. J. G. den benannten L. H. an sein statt mit shrifftl. geheis Dechant &c. zu eim dingkman geben v. præsentirt hat, das Im myn besthaupt noh usstet, so im hörit gefallen sey, v. diewveil Im das nit werde vergnügt von Hr. J. G. so wolle er* der schlertsten nachgehen, *v. verhoffe er sol von uns den scheffen in das gem. dingkgut mit recht gesagt v. gewert werden, oder Im das best pfert vor sein verfallen best haupt erkant werden, mit erstattung &c.*

Antwort: *PP. Sy ein unbillichs vornemen v. begern, ursach, er hab Im die vierte clag verstanden v. rechtlih gebrochen, In dem so er sein lib vor sein gutgestalt, und sich J. Fridrichen vor gericht schuldigen lassen, daruf er die getbane clage v. zuspruch mit sampt schub und tag begert biss zum nechsten gericht, uf das er alsdañ vorwarliche antwort geben mögte, sollichs schub &c. erkant sy worden, So stee er abermals hie v. stelle sein lib vor sein gut, v. sagt verner, nachdem er nichts von genantem dingkgut habe, dann seyn liebzucht, — ob das besthaupt A. testamentarien oder Im gebüre zu vertedingen, oder zu geben, v. wol im das mit recht erkennen lassen. Dergleich im erkennen lassen, wa er besthaupt bezalen müst, was er davor geben soll, dieweil er kein besthaupt habe, wiewol er verhofft das nit zu thun shuldig sey, v. sezt zu recht.*

Bescheid: *Item beeder theil vürbringen v. rechtsezen hat der scheffen hinder sih genommen biss zu nechstem gericht, was alsdann recht seyn wird, zwischen den partheyen das sol geschehen.*

Urtel: *PP. dass das bestpferd, das der alt L. H. uff Hr. H. A. selig dingkgut zum ackergang gefürt, v. das gemelt gut gebuwet hat, als gemelter Hr. A. gelebt v. auh nach seim tode, J. F. S. vor ein besthaupt verfallen v. zugestellt werden soll, mit ablegung alles kosten v schaden &c. das izt gesprochen urtel habẽ beed partheyen* Vorbott, *v. alsbald J. F. S. begert, dass dasselbige besthaupt von stunden an dem alten L. H. aus seim stall gezogen das woll er mit Im hinfüren v. nach dem besten verkauffen, daruff genannter L. H. 10: goldgl. vernügt, v. haben sih beed partheyen umb den gerichts kosten selber vertragen v. abgeschieden.*

Ex his apparet, jus mortuarii esse jus reale, species dominii ex die mortis emphyteutæ Domino quæsiti, nondum deducto ære alieno.

Hauptrecht, Lehmann. l. 4. c. 22. Besold. H. Wehn. Klok. de Contrib. Concl. 3. Schottel. de Jur. Sing. c. 2. Mortuarium. Vetus Codex MS. redituum: Homines qui dicuntur Hoflute universaliter ad curiam in Gugenheim pertinentes, residentes vel moram facientes extra villam G. ubicunque locorum, simul contribuunt annuatim pro duabus collectis, messis videlicet & Februarii (vulgariter dicitur Hornungbete) LX. libras denar. secundum convenientem æstimationem, & insuper dant Mortuarium ratione personæ. c. officii. X. de testam, Sande Consv. Feud. Tr. prælim. c. 1. n. penult.

Val, V. Rotul. Capell. Lib. Salic. Monast. Ebersheim, cap. Judicium Mortuor.

Swa

DIN.

Svva ein meiger blibet der des Gotesbuses ist, der git zvvene velle dem Gotesbuse von dem libe das beste, darnach das beste von dem Ambachte. ubi plura in hanc rem.

Beulebung, oder Bauleben, nennet mans, vvenn ein Ackermann stirbt das alsdann ein pferd nechst dem besten; vvann aber ein Köther stirbt, eine Kuh, der landsobrigkeit muss gegeben vverden. Schottel. l. 2. de L. Germ. c. XI. p. 386. & de Jur. Sing. c. 2.

Keller von Erbfalls Rechten. c. 27. 5.

Steph. de Idict. l. 2. P. I. c. 7. m. 6.

Interdictum prohibitorium.

A. 1508. bat dem N. schultessen — sein gebührnis geben, dass er N. N. uf recht sol verbieten, das zvveitel vveingarts, das da liegt — v. zugehörig in sein gut, nit zu geen oder zu stene noch zu beschedigen (Cautio) *item diwile izt nach diesen gebotten kein gericht in dem Probstey hose vor dem herbst gehalten wird. So haben N. N. ein sculzen gelobt, den wein im genanten vveingarten mit kundschafft zu lesen, denselben wein nit zu veraussern noch zu verandern biss zu nechstem gericht. Wa sie aber denselbigen vvein nit kunten behalten, mögen sie den (al. mit guter gerichts K.)* mit kundschafft *verkauffen v. das geld hinder gericht legen, vvas alsdann recht vverde das soll geschehen.*

In termino : *N. schuldiget N. so wie dass er etlich zeit v. jar ein zweitel weingarts ingehapt sunder wissen seiner herrn &c. auch sunder wissen sein als besizers seiner vicarey güter, auch ohn wissen seiner vorfahren. welcher weingarten ihm, seinen nachkommen v. sein hoffiüdden 6. ss. heller zu zinss gebe. So nun offenbar v. kundlich sy dass sollcher weingarten in sein vicarey gut gehörig v. von bekl. nie verneint worden, dass er darein zinshaffig sey, auch dass bekl. den zinss Kl. zu geben dickmal angeboten habe, aber dannoch nie hab wollen von ihm nehmen, er zeygt dann an us was ursach oder gerechtigkeit er gemelten weingart inhabe oder wer Im den zugestellt habe, ob er den erkaufft habe oder nit &c. v. so bekl. das noch zur zeit nit thue, verhofft es soll mit recht erkannt werden, v. so kein glaublich anzeig vorhanden sy, Im den weingarten folgen zu lassen, mit erstattung &c.* Reus repetitâ actione : *das gestünde er gar nit, sunder er habe einen weingart, der sy Im eigentlich verkaufft der geb jährlich einem hoffman der des gemelten Kl. gut inhat 6. ss. heller zu dem phacht, v. sey ein* handreichender zinss *bisher gewest, v. von denselbigen hoffiüdden hievor gütlich v. gerechtlich genommen vvorden, daruff sy er der hoffnung, dieweil die gemelten 6. ss. heller ein handreichender zinss sy gewest, v. noch, Kl. umb sein zuspruch antwort zu geben nicht pflichtig &c.*

Not. *Zu Erb kauffen uff 6. ss. heller als ein handreichender zinss, Es sey mit dem bestendnis des guts ein handreichender zinss gewesen*, bonum emphyt. & canon.

Urtel : *dass bekl. den verkauffer billich anzeigen oder wannenher Im der weingarten kommen sey, Er thue das oder nit &c.*

Das iztgemelte Urtel hat Kl. wie recht ist Verbot v. damit synes costens begert.

Reus zeigt den verkauffer an : Actor negirt dass der macht gehabt zu verkauffen.

Not. den hauptmann zu benennen, auctorem suum nominare.

Urtel : PP. nymt der Scheffen des ein bedencken biss uf nechst gericht.

Schultz thut das gerich uffschlagen, differre.

Urtel : bringt Kl. bey wie rechtens ist dass der weingart &c. in sein Vicary gut gehörig sey, das solt gehört werden &c.

Caution : *Erkannt : dieweil (bekl. auctor) sein lib vor sein gut gestalt hat, dass syn gut ledig syn, v. soll (bekl.) den Kl. zu recht stene.*

1510. D post Matthiæ, hat J. V. Vicarius zu Mayntz, N. dem Schulzen 11. heller geben, v. P. S. verbieten lassen dass nit uf sein Vicarien gut in kein weg ghen noch steen soll biss uf das nechst gericht. Item uf das iztgethane gebot hat P. S. dem Schultes 4. albus vor 2. viertel weins geben; das er Im die scheffen des gerichts by einander Verbot *hat, an ♂ post Matth. Und so das gericht also bey einander durch verkündigung des schultheissen erschienen, hat P. S. angefangen sein rede zu erzelen v. vorgewent, wie dass Im der schultes ein gebot uf Hr. J. V. beger, uf sein Erbgüter hab gethan, nit daruff zu ghen oder zu stene, davon er doch Hr. J. V. sein pacht ieglich jars gebe v. usrichte. Nu sy im sollich gemelt gebot schwere sein gebuwt gut das mit korn zugericht v. auch mit habern stehen solle, darzu sich seiner gebueten wingarten vortter nit zu synem nutz zu gebruchen, v. uff das alles beger* an

DIN. DIS.

an uns die gerichts scheffen eines bescheids, auf das Hr. J. V. recht und Ime unrecht geschehe, vvie dann in der Domprobstey hoff recht ist.

Item darauff hat das gericht P. S. erleybt dass er uff dieselbigen verboten güter sol ghene, stene, faren, buwen, sehen, bessern v. nit ergern, biss uf das nechst gericht, das hat P. S. Verbot *vvie recht ist.*

Not. *Urtel Verbot*, i. erbieten dem urthel folge zu thun. Talis enim declaratio quondam requisita videtur, aut contraria, qua asseruit, se sententiæ nolle stare, ut in c. *Dudum x. de Elect.* In sententia Senatus minoris Arg. an. 1414. ♀ ante S. Cath. in causa Monasterii S. Marci contra emphyteutæ liberos, clausula finalis: *und gebüten beiden parthen dise urteile stete ze haltende.*

Ding Notul rectius Rotul. pacta curialia, de operis & servitiis subditorum, frohnen, Gail. 2. O. 62. fi.

Literæ Investituræ Trukfessio à Ferdinando Rege an. 1529. datæ super Niedersteinbrun in Sundogovia: *Item die dinkhoff mit sambt dem Gericht dofelbst.* Quod in Latino idiomate effertur: *Curia cum banno.*

DINSEN, trahere, portare. Isidor. c. 9. fi. *zi imu chidinsit allan mittingart.* ad se contrahat omnem mundum. conf. inf. *Thinsen.*

Zuogedunsenun, Synagogæ. Notk. Pf. LXXII. 1.

Königshov. Chron. c. IV. §. 53. *in die Stat gedinsen*, in urbem portare.

[DINT, Rhytm. de S. Ann. §. 45. *Daz sint dint die jungin gerne.* Notat autem Scherz. ad h. l. Textum hunc sine dubio in mendo jacere: legendum vero. *Daz sint duont*, ut ex hoc i. e. postea faciant.]

DIOFO, *Diafa*, profundus, tieff. Otfr. V. 23, 532. & c. 6, 4.

Diufer, profundior. Otfr. II. 14, 58.

Diafemo, profundo. ib. ℣. 148.

Diafa, Otfr. V. 6, 4.

Ullazzertiefi, abyssi aquarum. Notk. Psalm. XXXII. 7. LXXVI. 17.

DIOMUATE, humiles: Kero. Vid. supra *Deob.*

[DIOREIF, jugum. Gloss. Monseens. p. 366. jugo. p. 369.]

DIPPEN, pungere, summo digito attingere, punctum facere; punctum *ein dipplin*, Calepin.

Diptire auro argentum, Ekkehard. jun. de Cas. S. Galli c. 1. *Altare S. Mariæ & analogium evangelicum, ejusdem fratris nostri artificio in locis congruis deaurata, Hattonis sui de scriniis vestivit argento, & diptivit, ut videre est, ex auro electo.* Goldastus emendare audet, *gipsivit*, i. illevit, induxit auro, sed in loco, quem ad hoc probandum adduxit, *gypsum* atque *aurum* sibi opponuntur, ut & revera sunt, igitur inconvenienter auro gypsare diceretur. Speelmannus à Saxonico *Dippan* derivat, sed illud significare tingere, inficere. At quomodo se & hoc quadrat? tectum argentum altaris auro tingere? nisi hoc sit deaurare. Ad quid autem, ut prius argento obducatur. Magis itaque est, ut ex idiomate Alemannico hoc interpretemur, de tegumento altaris argenteo, punctis aureis dipitto & interpuncto, mit guldenen Düpplen oder puncten vel & stellulis eingelegt.

DIR, pro dar, ibi, Rhythm. de S. Annon. ℣. 302. 317. &c.

DIR, da ir, ir da. Tatian. c. 224. 4.

[DIRA, exasperans. Gloss. Mons. p. 385.]

DIRN, THIARN, filia, virgo, juvencula, ancilla. Cant. Cant. c. VI. 5. *thero thiernan ne is nehein zala.* [*der dierenon nist nieth zala*, ita nostra edit.] adolescentularum non est numerus. Et mox ℣. 8. *thie thiernan* [die dierenon] *sahen sie.* viderunt eam filiæ.

Tatian. c. 3. 1. De Gabriele misso. *Zi thiornum*, ad virginem. (Mariam.) it. c. 5. 9. *Senonu thiorna in reve habet.* Ecce virgo in utero habet.

[Dicimus nunc contractius *eine Dirn*, servamque magis quam virginem hac voce denotamus, posterior tamen significatus magis ei convenit. Junius Not. ad Willeram. p. 159. pro juvencula idem vocabulum accipiendum putat, consentiente Lipsio in Gloss. v. *thierno.* Palthen. Not. ad Tatian. p. 295.]

Otfrid. I. 15, 66. de S. Maria:

Druhtin ist er guater,
Joh thiarna ist oub sin muater.
Dominus est ille bonus,
& Virgo est ejus Mater.

Idem Otfr. I. 11, 106.

Muater ist siu maru,
ioh thiarna thoh ziuuaru.
Mater est ipsa incluta,
& virgo tamen revera.

Thiarnaduam, virginitas. Otfrid.

[*Thiarnun*, virginitas. Otfr. V. 12, 57.

Gibaltenera thiarnun.
Conservatæ (illæsæ) virginitatis.

Ita Scherzius hunc locum reddit, quem Schilterus vertit: *Benedictæ virginis.*]

Thiarna, puerpera, Gloss. vet.

Otfrid. I. 14, 32. de purificatione S. Mariæ:

Bithiu ni durafun thera siin
thiu thiarna noh ther ira sun.
Propterea non indigebant expiatione
puerpera nec ejus filius.

Diorno, traga, gerula, Gloss. vet.

Dyrnum, meretrices. Aluredi LL. pag. 21. *Fram Dyrnum geligerum*, à meretricum concubitu sive stupro. Et pag. 16. *Ne liege thu dearnunga*, ne adulterator.

DIS, DISPURG, V. Duiz.

DISC, DISK, DISG, discus, mensa, tisch hodie. ubi fercula accumbentibus apponuntur. Ca-

DIS.

Carolus M. de Villis cap. XXIV. *Quicquid ad discum nostrum dare debent*, & mox : *ad mensam nostram quando servierit.*

Otfrid. III. 1, 46.

Theib zi thinemo disge oub sizze.
Ut & ego ad tuam mensam sedeam.

Idem IV. 11, 2. c. 9, 43.

Willeram. in Cant. Cant. p. 51. n. 22.

Disclachen, mensale, mantile, Gloss. vet.

Glossæ MSS. ASax. *Patena*, *tisc.*

Disk, ferculum, Glossæ vet. Ita Cant. Cant. c. 3. *Ferculum fecit sibi Salomon.* Quod Willeramus reddit : *De lignis Libani fulcrum fuerat Salomoni.*

Sed *Ferclum* legendum arbitror, in Teutonica versione habetur *eynan disk thes holzes van Libano.*

Et mox idem Willeramus :

At medium mensæ Salomon constravit &c.

Et postea : *ther disk ther ligbet uffa siluerinen Sulen*, item : *Thiu steyga tha man ze themo dische uph scal gaan.* Vocabularius Breviloquus : *Ferculum, missorium. Etiam dicitur mensa super quam ponuntur fercula. Item vasculum in quo portatur ferculum. Unde in Cant. Ferculum fecit Salomon &c. secundum Hugonem. Papias vero dicit : Ferculum discus. mensa edentium. aut vasculum missorium, in quo epulæ feruntur.* Jac. Twinger, presb. Argent. in Vocabul. MS. *Ferculum Trachte oder Wagen oder Murbus oder Summerbus. Fercula sunt epulæ variæ. Sunt fercula currus.* Unde Lutherus *Senfte* reddidit. Sed verius videtur *Thalamus* reddi, ut ad d. l. Cantici annotavi.

Tiscun, alumni : Glossæ vet. h. e. commensales.

Keroni sunt discipuli : *Disco, discipulus.* c. 5. *Discun discipuli. Discun, discipulum.* c. 6. *Discono, discipulorum.* c. 2. *Discoom, discipulis.* c. 6. *Diskin, discipulo.* c. 6. *Discipuli.* c. 5.

DISERHEUIT, extollit. Kero. [Hæc vox in Kerone non reperitur, & capite quidem 48. vox dimidiata *dis* verbo *tollit* superscripta conspicitur, unde Scherzius in Notis putat, forte h. l. *diserhevit* esse legendum. At mihi videtur eum locum vitiose exhiberi qui extat cap. 7. *Der sih erhevit uuirdit Kedeonoot*, qui se exaltat humiliabitur.]

DISLUM, temonibus : Gloss. MSS. ASax. Jac. Twinger Vocab. MS. *Duschele an eime wagen, Temo.*

DIST, i. thetest, faceres, Notk. Ps. XLIII, 3.

DIV, pro tu, Notk. in Psalm. XXI. 20.

DIVFA, furtum : Kero. c. 4. hodie, Deube, Diebstal.

DIVFAL, diabolus. Otfrid. II. 4, 12.

Kero : *Diubil.* Prol. & c. 1. Willeram. p. 50. n. 21. *Diuuel.*

Isidorus V. 7. *Diubilo.*

[*Tuvolvuimingen*, dæmoniacis. Gloss. Monf. p. 391.]

Urtiefel, chunich andirro tiefelo, diabolus ipse, rex dæmoniorum. Notker. Psalm. XC. 13.

DIV.

DIVHEN, *Thiuhen*, *thihen*, *douchen*, *dohen*, progredi, proficere, crescere, prodesse, valere, decere.

Hodie, *taugen*, *gedeihen*, Belgis *dyden*, *dyen* : Kilianus. V. supra *Diehen.*

[Videtur huc pertinere, AS. *theon*, *thean*, *gethean*, crescere, ditescere, observante Somnero, mentemque suam uberius explicante in Diction. v. *thean*, & *getheon.* Ipso autem hoc participio Germani utuntur, quando dicunt, *gedigen gold*, aurum maturum & nativum, quod crudo excoctoque opponitur. Inferioris Germaniæ populi in participio passivo retinent, *wol degen*, i. e. homo bene institutus & ad omne virtutis genus proficiens. Palth. Not. ad Tat. p. 290. & 324.

Gloss. Monf. *deh*, crevit. p. 331. 346. *deh* vel *vuohs*, crevit. p. 325.

Gideh, processit. p. 364. *Gidigi*, proficeret. p. ead.

Gidiganer, provectus. p. 363.]

Rhyth. de S. Annone ℣. 114. de Colonia :

Cidiu daz diu Stat desti heror diuhte,
wandi si ein so wise Herdum irluhte.
Ad hoc, ut hæc civitas eò magis proveheretur,
Quum eam tam sapiens Princeps illustraret.

Notker. Psalm. I.

Gediehet also uuola der boum.
Crescit extento velut arbor ævo.

Willeramus in Cant. Cant. c. IV. 14. *Thibent ouch* [dihent ouh] *de virtute in virtutem, also thiu* [diu] *cacumina foliorum nardi sih zebreident in aher.* Crescunt, progrediuntur de virt. in v. sicut c. f. n. se extendunt in aristam. Et in C. VIII. *thaz thiu Ecclesia so fure thihet merito virtutum & numerositate populorum.*

Otfrid. I. 10, 54. de S. Joh. Bapt.

Uuas thaz Kind in edile
mit Gote thihenti.
Erat puer in virtute
cum DEO crescens.

Id. I. 21. 31. de Jesu :

In uuisduam theh jo thanne.
In sapientia crescebat, (proficiebat) deinceps.

Idem I. 26, 1.

Ther douf uns allen thihit.
Baptismus nobis omnibus proficit.

Idem I. 2, 56. IV. 4, 146.

Thion fullun, abundabunt, Gloss. Lips.

Thih, decet. Otfrid. II. 22, 46.

Bithiu laz thia suorga, theist es guat,
themo thih, sulichan giduat.
Quare relinque curam, hoc est bonum,
cui decet, eam gerit.

[Verba. *Themo thih sulichen giduat.* ita Scherzius in Not. reddenda esse asserit.
Illi qui te talem creavit.]

Idem

DIV.

Idem IV. 4, 47.

Thaz Kuning thih heimfuari
mit fulicheru ziari.

Quod Rex inclutus domum introiret
cum tanto decore.

[In Cod. Vindob. pro *thih heimfuari* legitur *thih bein fuari*. In Vatic. *thihbein*; unde ita vertendus hic versus:

Quod Rex ullus incesserit.

Scherz. Not. ad h. l.]

Theg, proficiebat. Tatian. XII. 9. *'ther Heilant theg in spahidu*, Jesus proficiebat sapientiâ, *Luc. II.* 52. ubi Versio Gothica habet *thaih*. ASax. *theah*.

Otfrid. I. 22, 121.

Thaz kind theh io filu fram,
so fellen GOttes Sune zam.

Puer crescebat multum valdè
prout DEI ipsius Filium decebat.

Idem III. 26, 63. & II. 4, 25. ubi vide.

Thegan, *thechen*, præcellens, primarius.

[*Thegan* proprie virum significat, hinc *theganliche* viriliter (de quo mox.) Deinde pro peculiari ac potestati aliorum obnoxio virorum statu accipi cœpit, uti in Gloss. Boxhorn. *dheganom* milites, in Diction. Gassari *thegane* servus. Denique pro honoratiori servorum genere, quod Reges Principesque alunt usurpata legitur. vid. Benson. Vocab. Conf. Worm. Monum. Dan. Lib. IV. p. 365. & quæcunque de voce *Thegani*, f. contracte *Thani* collecta extant in Seldeni. Tit. Honor. P. II. p. 362. sqq. Palthen. Not. ad Tat. pag. 319. *Thegana*, *Thegan*, minister est, sed honoratioris conditionis, hinc *Theganus*, *Thanus*, *Thegn*, idem. vid. Verel. Ind. p. 262. Goldast. in Reichshandlungen. p. 286. *Der auserwehlt Degen*, pro valde nobili. Idem Palthen. Not. ad Fragm. Hist. Samarit. p. 422.]

Fragm. de Bell. Caroli M. Hisp. ℣. 4245.

Ther Kaiser ne scol also teeben rom
hi ze uns niet gewinnen.

Cæsar non debet ita magnam gloriam
hic penes nos nequaquam reportare.

Edilthegan, Otfrid. I. 3, 53. de Majoribus Christi:

Thaz uuarun edil thegana.

Hi erant nobiles Proceres.

Idem de Nicodemo II. 12, 2.

Edil thegan guater.

Nobilis Vir bonus.

Königsh. Chron. Supplem. pag. 422. *Unter diesem Honorio starb zu Bethleem ein Reiner Degen Jeronimus der Lerer do er nün und nünzig jor alt was.*

Thegana discipuli Christi, Fragm. Histor. Samarit. ℣. 9. Otfrid. II. 21, 78. I. 3, 97. & passim.

Angeli quoque *Thegana* dicti, Otfr. IV. 21, 43. V. 3. fi.

DIV.

Thegan kind, primogenitus. Otfr. I. 14, 22.

Thaz thegan kind gibari.

Ut primum infantem pariat.

& ℣. 41.

Uuanta uuas iz thegan kind,
thes uuibes erista kind.

Nam erat is primogenitus,
mulieris primus natus.

[Tatian. IX. 2. verba Angeli ad Josephum Matth. II. 13. ita refert. *Arstant inti nim thas theganKind.* Surge & accipe puerum. Ad quem locum hæc notat Palthen. Quando primævus vocis *thegan* in composito *theganKind*, significatus (antea ad vocem *thegan* annotatus) obtinet, *theganKind* idem est ac proles mascula f. puer. Nisi malis Junio assentiri, qui in Not. ad h. l. MSC. ad sensum militarem respiciendum putat, simili ratione, qua ASax. *uuaepnedbearn*, & Germanice *Schwertmagen* dicitur. Palthen. Not. ad Tat. p. 319.]

Thegan, miles, ministerialis. Otfrid. I. 1, 128.

[*Thegana* hoc loco Scherzius in Not. mallet exprimere per *famulum* scil. DEI. In Præf. autem ad Ludov. Reg. ℣. 79. ubi vocem *thegan* Schilterus *militi* transfert, Stadenius *minister* vertit.]

Otfr. IV. 22, 38. Rhythm. Ludovic. ℣. 94. Notk. Psal. XIV. Fragm. de Bell. Carol. ℣. 2660. *Thie diuren volk thegano*, i. Landesknechte.

[Ministri publici, qui pugnando ministerium publico exhibent; occurrit hoc nomen etiam ℣. 4578. Ita vocem *volkthegane* exponit Scherz. in Not. ad h. l.]

Idem ℣. 2847. 2873. sqq. 2910. de Rolando. ℣. 3080. 3321.

Theganheiti virtus. Otfrid. I. 3, 36. [conf. Præf. ad Ludov. R. ℣. 90. IV. 21, 43. & Not. Scherzii ad hæc loca.]

Theganliche, viriliter, Glossæ Lips. Otfr. III. 26, 80. IV. 13, 42.

Githigini, satellites, famulitium, Otfrid. I. 15, 77. I. 20, 70. ad Ludovic. R. ℣. 51. Rhythm. de Ludovico Rege vers. 10.

Gedigene, *das gediegen volk*, plebs, populus, gemeine Burgerschafft, das gemeine Volk. Chron. Königsh. c. II. 7. 24. c. V. 69. 87. & pag. 394. 15. p. 403.

Herza githigano, corda servientia, Otfrid. II. 9, 23.

Thegne, servus, famulus, LL. ASax.

Bithihan promovere, progredi facere. Otfr. I. 7. antep. conf. supra *Bidihan*.

Gethigan, *Githig*, provectus, utilis. Otfr. IV. 37, 30. *uuir thie so gethigan niet ne sin*, [*uuir da so gedigan nie ne bin.* ita habet nostra edit.] nos qui non eo usque provecti sumus, Willeram. in Cant. Cant. pag. 51. n. 23.

Githiganaz perfectum, Otfr. II. 4, 44.

Inthihit, *filu manno inthihit*, multi aggressi sunt, Otfr. I. 1, 61. vide supra *Bidihan*.

Thurub thigan, perfectus, Tatian. II. 7.

Dou-

DIV.

Dougen, *tougen*, idem quod *thiben*, prodesse, valere, Willeram. in Cant. Cant. c. IV. p. 74. n. 33. *Nebein virtus ne douch*, (touk) *sine caritate*. nulla virtus valet sine caritate.

Dob, proficiat. Rhythm. de Ludovico R. vers. 66.

Hera santa mih God
dob mir selbo genod.

Huc misit me DEVS,
proficiat mihi ejus gratia.

Sic enim jam malim, quam ut pro Adverbio accipiam.

Notk. Psal. LXXIII. 17. *nieht ferror uuise sin, danne manne tuge:* non plus sapere, quam oportet, decet.

Unde & *Dugeth*, *dugatha*, virtus, Notk. Ps. XVII. 33. CXIX. 4. Willeram. in Cant. Cant. pag. 27. & ibi Fr. Jun.

Dugidi, virtuosi, Epinik. Ludov. vers. 9.

Dugiut, Rhythm. de S. Annon. p. 116.

Tugedigo fehtenter, fortiter pugnans, Notk. Psal. XXXII. 16.

[*Tougana upali*, arcum pravum. Gloss. Mons. p. 349.

Touganemo, arcuato. p. 324.

Touganiu, ligata. p. 343.]

Dohta, prodest, conducit. Otfr. III. 20, 347. IV. 20, 69. V. 24, 57.

Dohti, boni, Otfrid. III. 20, 135.

Thie ubele io thie dohti.

Mali & boni

Dohta, bona.

Himilriches dohta.

Bona cœlestia.

Otfr. V. 23, 471.

[*Theg*, *deh*, *dogta*, vires, virtutem, valorem notat Apud Otfr. Præf. ad Salom. vers. 25. *Ni thaz mino dohti* legitur in MSC. Vatic. & Vindob. Ubi verba *Mino dohti*, idoneitas mea, recte vertit Stadenius. v. Scherz. Not. ad Otfr. p. 14.

Himilriches dohta. Otfr. V. 23. 271. Regni cœlorum excellentiam, præstantiam, notat. Ita quoque cap. 12. 173. *dohti*, per præstantiam reddendum. v. Scherz. Not. ad Otfr. pag. 349. Ipse Schilterus Verba Otfr. V. 23, 480. *gizellen thaz dohta*, vertit: enarrare hanc gloriam.]

DIR, tibi, Kero. Prol. p. 17.

DISV, *after disiu*, post hæc. Kero. c. 13.

DIV, ancilla, v. *Deob.*

DIVNEN, *thönen*, resonare, Rh. de S. Annon. vers. 453.

DIVR, *diuru*, hodie *theuer*, carus, pretiosus. Kero: *Tiurorin* carius. c. 5. *tiuristun*, carissimi Prol. p. 17. b.

Otfrid. V. 25, 43.

Bruaderscaf oub diuru.

Fraternitas cara.

[Gloss. Mons. *Tiurer* peculiaris. p. 397.
*Tiurir													in*. ditius. p. 391.
Tiurras, desiderabile. p. 351.]

DIV.

Willeram. in Cant. Cant. c. 3, 10. pag. 51. n. 22. *thaz guold diurer is thanne eynegh ander gesmithe.*

[*Thaz gold turer ist danne dechein ander gesmide*, ita habet nostra edit.]

Id. c. 7, 9. *Ther diuresto uuin* (*der turesto uuin*. nostr. ed.) optimum vinum.

Tiurin steine, gemmæ, lapides pretiosi, Rhythm. de S. Annon. §. 42. Tyrol. R. Scotor. ad fil. §. 24.

Wan do Got non dirre werlte schiet,
Er beval uns einer türren diet.

Nam quum DEVS ab hoc mundo discederet,
Commendavit nos caro populo.
i. Clero.

Otfr. IV. 27, 25.

Mit theru diurun lichi
so lost er uuorolt rithi.

Pretioso suo corpore
liberavit mundi regnum.

Id. IV. 2, 37.

Thiu diuri thera salba
Stank in ala balba.

Pretiositas (seu præstantia, ut Scherz. mavult) hujus unguenti
Olebat undique.

Id. V. 9. 48.

Uuio diuri forasago iz uuas?

Quam pretiosus (præclarus) Propheta fuerit.

Diur, subtile. Otfrid. I. 5, 23. *Diurero garno*, subtilia fila nebat S. Maria. [Scherzius mallet redditum *Ex filis pretiosis*. Not. ad h. l.]

Diurn tag, dies festus, Sabbatum. Otfr. III. 4, 72. Idem V. 4, 16.

Filu mari uuas thes thages diuri.

Celeberrima erat diei solennitas.

Idem V. 18, 9.

Zi diuri thar sin fater uuas.

In solennitate gloriosa ubi pater ejus erat.

Diuri, gloria, majestas. Otfr. V. 25, 188.

Ubar allo uuorolti
si diuri sin io uuonanti.

Super omnem mundum
sit gloria ejus permanens.

Tatianus in Cant. Simeonis. c. 7. §. 6. *zi diurida thines folkes Israel*, ad gloriam populi tui Is. Id. Cantic. Angelor. Luc. II. 14. *Tiurida si in then hohiston Gote.* Gloria sit in altissimis DEO. c. 6. §. 3. De Pastorib. Bethlehemiticis. *Diurente inti lobonte Got.* Glorificantes & laudantes DEum. cap. eod. §. 7. Id. *diuremo giuuatte*, veste pretiosa. c. 64. §. 5.

Kero: *Tiurida*, gloriam. Prol. c. 5. gloria. c. 9. *ze tiuridu*, ad gloriam Prol. p. 17. *Nalles uns truhtin uzzan nemin dinemu kib tiurida.* Non nobis

DIV.

nobis Domine, sed nomini tuo da gloriam. Prol. p. 18.

Undiure fogala viles aviculæ, passeres, Otfr. II. 12, 32.

Diuren, magni facere, werth halten. Otfr. I. 11, 102. de S. Maria:

Ullanta ira Sun guato
durit sia gimuato.
Namque ejus Filius bonus
magni facit eam benignam.

Diuren, glorificare, speciatim DEum laudare. Otfr. I. 5, 18. de S. Maria & Angelo:

Giang er in thia palinza
fand sia diurenta,
Mit psalteru in henti.
Ibat in palatium
invenit illam glorificantem
Cum psalterio in manibus.

Kero: *Si kitiurit, glorificetur.* c. 57.

Otfrid. I. 10, 5. *Si Druhtin giduirto*, sit Dominus benedictus. Idem I. 7, 8. & II. 12, 3. *ther giduirto furisto thero liuto*, de Nicodemo, magnificus princeps populi, ein theurer Fürst des volks.

DIVTEN, à *Diut*, *thiot*, *theut*, populus, vulgus, publicare, interpretari, indicare. hodie *Deuten*, *bedeuten*. Otfrid. IV. 7, 70.

Diut mano ioh thiu Sunna
mit finstere unuuunna.
Indicat luna atque Sol
cum tenebricosa consternatione.

[In utroque MSC. Vindob. & Vatic. pro *Diut* legitur *Duit*, quod idem est ac *facit*, duo igitur hi versus ita reddendi.

Facit Luna imo Sol
Tenebris (defectu lucis) *moestitiam.*

Scherz. Not. ad h. l.]

Notk. in Symb. S. Athanasii ℣. 4. *Ist unsenfte ze diutenne*, est difficile explicatu.

Rhythm. de S. Annone ℣. 305.

Da liset man NORICVS ENSIS
daz diudit ein suert Beierisch.

Ibi legitur N. E.
id significat ensem Noricum sive Bavaricum.

Betiiten, interpretari, transferre, *R. Samuel ad R. Isaac. Epist.*

An hinc TEVTATES, Gallorum deus, cujus lucum J. Cæsar excidit in bello contra Massilienses, h. e. Mercurius, deorum interpres? Lucanus Lib. I. 44.

Et quibus immitis placatur sanguine diro
Teutates.

[DIZINOT, vibrabit. Gloss. Monf. p. 347.]

DO & *Tho* promiscuè apud Otfridum.

[*Do ih mit*, si linguis. Gloss. Monf. pag. 396. Haud dubie in Teutonino omissum est vocabulum *zungun*.

Doh, etsi. p. 355. 396.]

Do iu, tunc quidem. Notk. Psal. VII, 15. *do iu habeta si leid infangen in iro herzen, uuanda er chad.* tunc concepit illa dolorem in corde suo, quum dixerat.

DOA.

DOAM, TOAM, DVOM, DOM, DVM, DEM, judicium. Glossæ Lipsii: *Duom, judicium. Duoma*, judicia, *duomos*, judicatis. *Duomis*, templum.

[Tatian. cap. 26. 1. *Thie thar slebit, ther ist sculdig duomes.* Qui occiderit reus erit Judicio. Id. proferens dictum Matth. XI. 6. *Fon thir quimit Tuomo.* Ex te exiet Dux. cap. 8. 3. Ad quem locum seqq. notat Palthenius. Hæc vox proprie quidem judicium, sed & metonymice, ut ex hoc loco patet, judicem significat, verba tamen sequentia ad judicii exercendi facultatem manifeste respiciunt. Prioris sensus vestigium apud Germanos superest in terminatione vocabuliorum *Kayser*, *Hertzog*, *Fürst*, *Bischoff* adjuncta, dicimusque *Kaysertbum*, & sic porro, quasi jurisdictionem dicas ad Imperatorem, Ducem, Principem Episcopumque pertinentem. Posterior sensus, quantum scimus, nunc exolevit. Quod enim nonnulli putant huc pertinere terminationem nominis *Vizthum*, quo non una illustris per Germaniam familia insignitur, inane est, cum idem è Latino, aut barbaro potius, vocabulo *ViceDomini* corruptum sit, id quod usus ejusdem clericalis satis indicat. Nec vero novum est, ut ab officio, præsertim hæreditario, qui id ipsum gerunt, proprium nomen sortiantur, id quod inter Scotos, Stuartorum, inter Bremenses, Marschalcorum exempla probant. Hæc ille Not. ad Tatian p. 317. Conf. infra vocem *Duam.*]

Glossæ veteres Freheri: *Ælich toam*, legitima judicia.

Duomesdag, *Domedag*, dies juridicus. Liber Ritualis vetustissimus, qui Coloniæ Agrippinæ ad D. Cæciliæ asservatur & à Frehero ad Symbol. Sax. laudatur: *Fleckas arstandenussi, that thu an themo fleska, the thu nu an bist, te Duomesdaga gistandan scbalt.* i. carnis resurrectionem. quod in eadem carne, in qua nunc es, die judicii resurgere debes.

Sic etiam vocatur in Anglia Liber censualis sive Matricula Anglicana, de qua Speelm. & du Fresn. *Gloss. Domesdey.*

Dembek, liber judicialis: Glossæ Sax.

Gothis *Domgan*, judicare. *Afdomgan*, detestari, anathematizare, Matth. XXVI. 74. Fr. Jun. Glossar.

ASax. *Demen*, judicare. Symb. ASax. *To demene*, ad judicandum. Alfredus Rex: *Dat he ægwelere riht gedemeth, dat he nanuon men ne deme, dat he uolde, dat he him demet.* i. ut unicuique juste judicet, neque cuiquam ita judicet, quod nolit ab illo sibi judicari.

Kilianus: *Doeme*, *vet. Sax. Judicium. Angl. Dome. Doemer*, *vetus. Judex Doemen damnarre judicare*, censere, reum peragere.

Damnen, *Firdamnen*. Otfrid. II. 5, 48. *uuard er firdamnot*, fuit victus, judicatus, Satanas à Christo tentato.

Idem IV. 23, 18. de Christo, Ecce homo!

Sehet, quad er, nu then man,
firdamnot ist er filu fram.

Ecce,

DOL.

Ecce, dixit (Pilatus) jam hunc virum,
castigatus est vehementer.

Eadem vox cernitur in *Compositis*, denotans jurisdictionem, territorium, *Furstentum*, Principis territorium, *Bistum* Episcopium, *Keysertum*, Imperium, *Reussentum*, Ruthenorum territoritorium, *Herzogthum*, Ducatus, &c.

DOLD, apex. Geiler. N. Schiff fol. 41. de Papa: *Den Dolden des gewalts erobern*, apicem potentiæ occupare. Tyrol. Scot. pr.

Darinne zwene böme stan,
den tolden man der böhe jach,
thaz man in den lauden ob allen bömen verre sach.

i. e. Ubi duæ arbores stabant,
apicem altitudinis dicunt,
ut in terris supra omnes arbores procul conspiciantur.

DOLEHEIT, Stultitia. Rhythm. de S. Annone ℣. 58. de protoplastis:

Die virkerten sich in diu doleheit,
dannin bubein sich diu leibt.

Perverterunt se in stultitiam,
unde orte sunt istæ miseriæ.

Hodie *Tollheit*, uti & *tollhaus*.

DOLEN, *Tholen*, hodie *Dulden*, tolerare, pati. Kero: *Doleen*, *fardoleen*, sustinere. c. 4. 7. 38. *Kedoleet uuesan*, pati. c. 5. *Fardolteton*, [*Fardoletun* habet nostra edit.] pertulerunt. c. 57. *Dolungono*, passionibus. [doloribus. Prol. p. 16.] *Dultigeem*, patientes. c. 2. *Kidult*, patientia. Prol. p. 18.

[Adde ex eod. *aahtunga fardoleent*, persecutionem sustinent. c. 7. *Fardolenti*, sustinens. c. eod. *Kedoleet*, patiantur. c. 36. *Kedolet*, patiantur. c. 57. *Kedultit*, patiatur. c. 43. *Kedult*, patientiam. Prol. p. 16. *Kedultlibbo*, patientes. c. 4. 36. *Ni si kidoleet*, non patiatur. c. 2.

In Gloss. Monf. *Dolalibber*, passibilis, p. 367. *Dolangun*, passionibus. p. 391.

Dultan, subire. p. 347. *Dultit*, sustinet. p. 387. *Dulte*, subeat. p. 375. *Dultet*, pateremini. p. 396.

Gidult, sufferentiam, p. 355. sustinentiam. p. 354. tranquillitatem. p. 381. *Gidulti*, sustentationes. p. 354.]

Willeram. in Cant. Cant. c. 2, 9. *Thaz her niet tholan ne uuele*, ut non tolerare velit. & passim.

Epinikion Ludovici R. ℣. 20. *Ob her arbeiti tholon mahti*. an labores tolerare posset. Et ℣. 27. *baranscara tholata*. contumelias passus.

Notk. Psal. LXI. 4. *Daz tolen ih fone iu paganis*. Conf. inf. *tholon*.

DOLGSUOEDA vid. *Suoeda*.

Dolk, passio. Otfrid. III. 25, 54. de Caiphæ vaticinio:

Thaz si gisunt therselbo folk
thurub thes einen mannes dolk.

Ut sit sanus ipse populus
per unius viri passionem.

[Vocem *Dolk*, tam hoc loco quam cap. 26. 57. ubi denuo occurrit, per cædem esse reddendam: In LL. Anglo-Sax. Alfredi. c. 20. & 22. *tholigen*, *occidere* significare, notat Scherz. ad Otfr. p. 228.

Reinesius quoque in Vocab. MSC. Theotisc. *dolk* h. l. pro exitio vel morte sumi dicit, addens, *Doleg*, in Gloss. Vet. exitialis significationem habere.

Kero. c. 46. *Andremo tolc intdecchan*, aliorum vulnera detegere.]

In LL. Frisionum habetur totus *Titulus de Dolg. XXII.* ubi variarum plagarum læsionumque species & mulctæ referuntur.

Et in Addit. tit. III. §. 44. dicitur *Cladolg*, si quis alium unguibus crataverit (crazen) ut non sanguis sed humor aquosus decurrat; compositum ex *Cla*, *claw*, unguis & *dolg*, læsio. Vide Lindenbrogium *Gloss. Dolg*. Qui tamen in *voc. Cladolg* seduxit du Fresnium, aut saltem vitium typographicum est, non enim *kleyen* sed *krauen* est unguibus scalpere, quod tamen ipsum huc minimè pertinet, aliud enim *krauen* aliud *kratzen* sive cratare; rectè verò *cla* unguis à Speelmanno redditur.

Tolunga; passibilitas, Notk. Psal. XIX. 7.

Dolgbot, Alvredus R. Anglo-Sax. mulcta læsionis.

Inde *Dolta*, toulte, doute, exactio injusta, toleranda non evitanda, de quo du Fresn. Glossar. Nos tantùm originem vocis linguæ provincialis indicamus.

[DOLVN, Cloacas. Gloss. Monf. p. 393. In Suevia hodienum nomen *eine dolle* hunc significatum obtinet.]

DOM, *Thum*, Dominicum, Κυριακὸν, Kirche, Ecclesia Cathedralis, Munster, *V. du Fresn. Glossar. v. Dominicum.* I. Paral. XVII. ap. Isidor. c. 9. §. 1. *endi ih inan chistiftu in minemu domi.* Et statuam eum in domo mea.

[*Domi* est à *domo* Latinorum, quo nomine deinceps Basilicæ atque Cathedrales ædes fuerunt appellatæ. Germaniæ superioris incolæ *Thum* dicunt. Palthen. Not. ad Isid. p. 414. Huc refero vocabulum in Gloss. Monseens. relatum *Tuomes*, Matricis. p. 376. de Ecclesia enim cathedrali videtur accipiendum.]

Kilian. v. Dom. Besold. de Nat. Pop. c. 18. v. Dome.

Domus, Ecclesia Cathedralis, apud Mabill. Act. S. Bened. Sec. VI. P. II. p. 684. *Bezelinus*, *Domus B. Petri Apost. Custos.*

DONC, Tunica, tuch, Chron. Sax. vet. f. 1350. V. *Dun*.

DONER, tonitru. *Got irdonerota*, DEVS intonuit, Notk. Psal. XXVIII. 3.

[Tatianus. c. 22. §. 6. De Johanne & Jacobo. *Thaz sie beizzin Boanerges, thas ist arrekit Thonares kind.* Ut vocarentur Boanerges, quod est interpretatum filii tonitrui. Germani hodie dicunt *Donner*: Galli accepta à Francis voce *tonnere*: Anglo-Saxones, eorumque vestigiis insistentes Angli *thunder*: Belgæ *Donder* dicunt. Palthen. Not. ad Tat. p. 350.]

DOP. DOR.

Donnerstag. vid. *Dag.*

DOP. *Gidopta*, contubernalis. Gloff. MSS. ASax.

DOR, *Dorde*, demens, hodie Thor, thöricht. Chron. Sax. vet. f. 1325. 1350.

Dorre, inutiles, Pfalm. LII. 8.

DOR, porta, thor. *Dormure*, turres, Pfal. XLVII. 13.

DORMENTER, Dormitorii curator. Rotul. Curiæ Dom. in Arlzhofen Capituli Thom. Argent. an. 1522. fubfcripti: *Herr Niclaus Geilfus Vicary und Dormenter gemelter Stifft zu S. Th.*

Chron. Königsh. p. 253. pro ipfo Dormitorio feu Dormentorio. Cœmiterio.

DOR, DVR, *Thor*, nomen Nominis gentilis, unde *Durstag*, dies Jovis, *vide fupra v. Dag.* Dor autem vel Tyr, Thurras Rex Affyriorum Nini fucceffor, unde Martis cultus. qui juxta Chronicon Alexandrinum paterno imperio etiam plagas arctoas adjecit, cultumque fui & ibi conciliavit, quod & ex Edda confirmat Ol. Verelius *in Hift. Gotrici pag.* 39.

Winkelmannus *Turingos* & Tungros confundit, id quod primum erroris fundamentum: fuerunt diverfi populi, unus ultra Rhenum, alter cis Rhenum: unus Gallicus, alter Germanus. de quo aliàs. Sine dubio nomen obtinuerunt ab autore gentis, DVR. inde pofteri, DVRINGI, ut Carolingi, Lotharingi, &c. Quis ifte DVR, dubium: nec tamen probabile eft, effe eum ex Afia, aut etiam Suecia arceffendum: nec enim Sueci, ut Afiatici, illud Numen nobis conceflerint. Sedes eorum prima, quantum cognitum, ad Oceanum & Belgium, usque dum Saxones Cimbri eos repulerunt ad terras Brunsvigicas. *Witichind. Lib. I.* Sigfrid. *Chron. Mifn. L. I.* H. Conring. *de A. S. H. pag.* 74. Ego *de L. E. G. Lib. II. c.* 8, 5. V. & fupra *voc. Anglen.* Inde & ultra Hercyniam ad Salam usque, ubi conditum adhuc arx DORENBVRG cernitur, limitanea contra Sorabos, qui Salfeldiæ confederant, ubi arx eorum adhuc vocatur, *zum Svorben*, vulgò *zum Schwarm.*

Prima mentio Duringorum, fecundum Cluverium apud Tacitum fub vulgari Lectione Reudingorum, pro quo legendum arbitratur, DEVRINGI.

Thuringicorum equorum mentio fit apud Vegetium, feculo IV.

Florefcente Regno Francorum, REGNUM fuit Thuringiæ, quod defiit in Hermenfredo Rege ultimo, Seculo VI. confœderatis contra illud Saxonibus & Francis: Hinc Thuringorum omnia partim Saxonici, partim Francici juris facta. Gregor. Turon. L. III. c. 4. & 6. Einhardus: Ad. Brem. Witekind. Sigebertus Gemblac. an. 528. Fortunatus Ep. Pictav. de Excidio regni Thuringorum, à Browero edit. 1617.

Poftea DVCATVS Thuringiæ erectus, fub Carolo M. ejus mentio apud Reginon. an. 892. p. 68.

Pagus NORTTHVRINgon Epifcopatui Halberftadienfi à Ludovico Pio affignatus, in quo Helmftadium fitum,

Vit. S. Hildegrimi Epifc. Halberft.

Chron. Browerus ad vitam Ludgeri Epifc.

Hinc emendandum *J. Prov. Sax. L. III. a.* 73. *Gl. G. IV. V. inf. voc. Saxonia.*

Huic opponitur OSTTHVRINGEN, Thuringia orientalis, ultra Salam, *Ofterland*: J. Feud. Alem.

Tandem in LANDGRAVIATVM erectus, de quo plura Spangenbergius.

Hiftoria de Landgraviis Thuringiæ in Prioribus duobus capitibus fatis fabulofa & abfona continet, ita ut Caput tertium videatur principium libri fuiffe, & priora affuta.

Thoringi vel Toringi mediæ ætatis fcriptoribus funt Lotharingi, non Tungri, C. Barth. in Guil. Britton. L. I. Philipp. ỳ. 147. & alibi.

Thuringi cum WARINIS perperam confunduntur à Spangenb. V. H. Conring. de O. I. G. c. XIII.

Thuringos antea *Hermunduros* appellatos, conjicit Conring. qui primò Mifniam & partem Bohemiæ ad fontes Albis, poftea Danubii oram verfus Rhætiam & Vindeliciam poffederint. Seculo III. à Vandalis Burgundis & Suevis repreffos, terras Cherufcorum & Chaucorum occupaffe & THVRINGORVM nomine veniffe. Quafi Coloniæ Hermundurorum fuerint, unde nuncupatos, Hermunduringen, ut in aliis, veluti Merowingen, Carlingen, Lothringen, Edelingen, poftea per aphærefin *Duringer.*

Hermundurorum nomen ante nomen Thuringorum clarum, Vorpurg. T. I. p. 484. Idem Vol. f. T. V. p. 243. 247. 479. T. VI. p. 129. qui fingularem in medium attulit opinionem, Tungrorum agros à Thuringis occupatos, & ab eis deinde Tungrorum regionem Thoringiam vocatam. Nec dici poffe Thuringos à Chlodovæo fubjugatos, trans-fed CisRhenanos. Vid. voc. Franken. ad Loc. Gregorii Turon.

DOZ, fonus. Notk. Pfalm. LXIV. 7. *dero uuellono doz*, fluctuum fonus. Kilianus: *Doefen, pulfare cum impetu & fragore.* Notk. Pf. LXXVII. 45. de plaga ægyptiaca: *der frosg döfta fie.* rana difperdidit eos. Idem Pfal. XCII. 4. V. *Thös* & *Thuz.*

[DORNA, Spinæ. Gloff. Monf. pag. 349. *opazhafte dorna*, fpinofa furcula. p. 407.

Thorn, dumus. p. 414.

Thorna, fentes. p. ead.

Kero, *Durub zuruuaridono dorno*, propter fcandalorum fpinas. c. 13.

Die dorna. Spinæ. Willer. Cant. Cant. II. 2. Vox *dornen* hodieque eft ufitata.

Die durninun coronon, coronam fpineam. Idem Willeram. In Cant. Cant. III. 11. Hinc *Bithurnter.* fpinis coronatus, quod vide fupra in Lit. B.]

DORP, *Dorff*, prædium, villa, Jus Sax. Prov. L. I. a. 55.

[*Thorf.* oppido. Gloff. Monf. p. 411. Hodie *ein dorff* pagus eft.]

DOT, mors, vid. *Doven.*

DOV-

DOV.

DOVUUEN, Domare, castigare. Notk. Ps. II. 10. *Chuninga fone diu, uuanda ir doubont ten lichamen.* i. Reges ex eo, quod domatis corpus. id quod S. Paulus 1. Cor. 9. ult. ὑπωπιάζειν τὸ σῶμα vocat. S. Augustinus ad d. Psalm. *castigantes vestra corpora & servituti subjicientes.*

Kilianus: *Douw, douwe, pressura, pressio, pressus. Douwen, premere, pressare.*

Idem Notk. Psal. XXXI. 10. & passim. Vid. Duwen.

Rhyth. de S. Annon. ℣. 459. *Da mohte man sin duowen.* [Hunc locum ad seq. *Doven* refert Scherz. Reinesius autem in Vocab. MSC. *duowen* reddit *die awen.*] V. & Thiwan.

[*Doubot*, *zamot*, domat. Gloss. Mons. p. 413. *Douvi*, digere. p. 325.
Dovuit, consumit. p. 387.]

DOVEN, DOVVAN, *Töden*, *mori*. Otfrido IV. 23, 47. *irsterben* & *douuan* sunt synonyma. Idem V. 12, 45. de Christo:

Tho er bi unsih uuolta douen.
Cum pro nobis vellet mori.

Idem III. 25, 50.

Thaz ein man bi unsih sterbe
joh einer bi unsih douue.
Ut unus pro nobis moriatur,
& unus pro nobis interficiatur.

Idem III. 26, 80. Notk. Psal. XXI. 18. *So harto doueta ih.* tam durâ morte moriebar.

[*Samoso touuante pichuamun*, moribunda subintrans. Gloss. Mons. p. 406.]

Danis *doë*, Anglis *die*, Fr. Jun. Glossar. Goth. pag. 36.

Svecis *doa*, mori. *Loccen. Lex. Jur. Sveo-Goth.*

Thouuesphо, veneficium, L. Sal. t. XXII. 1, 3.

Hinc ut à Blüen, blüt, sic à douuen, *dot*, *doud*, *douda*, *Tauda*, Ol. Worm. 3. Fast. Dan. 6. Mors. Manui S. Attalæ inscriptum: *Cide lere töda*, seculi dogma, mors, V. Obs. ad Chron. Königsh. VIII. p. 523.

Doti, Otfrid. III. 25, 55.

Thurah sino eino doti.
Per ejus solius mortem.

Idem I. 21, 2.

Tho erstarp ther Kuning Herod,
joh bina fuarta nan tod.
Mit totbu er daga fulta.
Tunc moriebatur Rex Herodes,
& deducebant eum mortuum.
Morte dies implebat.

[*Dotun*, tabescebant. Gloss. Mons. p. 353.]

[*Doto* mortuus. Otfrid. III. 24. 120. & 136. In priori quidem loco Schilterus hoc vocabulum per *mortem* vertit, sed bene Scherzius in Not. observavit *mortuum* notare, id quod contextus manifeste requirit.

Kero. *Tod*, mors. Prol. p. 18. c. 2. 6. 7. *finstrii des todes*, tenebræ mortis. Prol. p. 17. *unzin ze tode*, usque ad mortem. Prol. p. 16.

Totan picrabau, mortuum sepelire. c. 4.]

DOV.

Königsh. Chron. c. V. §. 92. *und wurdent die lüte in denselben siechtagen bewart und verrichtet zu dem tode. doch koment sii vil by alle us.* i. Et homines in ista contagione conservabantur & præparabantur ad mortem, scilicet per Sacramenta.

Tot, mors. Fragm. de B. Hisp. ℣. 1401.

And ther dürre to(v)t ther stof
ire vehten, thaz ne döh.
Et arida mors cohiberet
istorum pugnam, quæ nil valeret.

Dötigen, mortales, Notk. Ps. XV. 3. XXIX. 7. 8.

Tödigi, mortalitas, Notk. Psal. XIX. 7.

Untodigi, immortalitas, Notk. Psal. XXVII. 7.

Undotheit, id. Psal. XXXVII. 5.

Tödendon, morientes. Notker. Psal. XXVI. 13.

Dodemu, Isidor. cont. Judæ. c. VI. *after Moysse dodemu*, defuncto Moyse.

Dodhlichhono, mortales, Isid. c. 2, 3.

[Paltheniana editio habet *dodhliihhono*, nostræ vero edit. lectio videtur melior. Germanice *tötlich*, quod tamen non tam mortale nobis, quam lethale notat. Illud de homine & animante, hoc de morbo vel vulnere accipitur. Palthen. Not. ad h. l. p. 399.]

Totliche. Fragm. de Bell. Sarac. ℣. 4008.

Apollo ther mære
und andere heilære
Thie Gote unt totliche.

Sed videtur legendum Gotliche, divinos.

Apollo ille nobilis
& alii Tutani
Dii atque divini.

Gloss. MSS. ASax. *Funestissima*, *thadeatlicostan.*

Dadsisæ. Kapitulare Liptinense Karlomanni an. 743. Indiculus superstitionum & Paganiarum.

II. De Sacrilegio super defunctos, id est, dadsisas.

Quo vocabulo, ait du Fresne, *ni fallor, intelliguntur dapes seu convivia, quæ fiebant super sepulcris mortuorum.* Rectè, est enim compositum ex *Dads*, mortis, & *iz*, hodie *Essen*, dapes, epulæ, *Todes Essen*, Totenmal. exprimit Græcum νεκρόδειπνον. S. Hieron. in Oseæ IX. *Lugentium cœnas Græci νεκρόδειπνα vocant, nos Parentalia possimus dicere, ab eo quod parentibus mortuis immolentur.* Atque Gaudentius: *Parentalia*, inquit, *unde Idololatriæ malum caput extulit erroris.* V. & sup. Dads.

DOVGEN, DOYGEN, TOVGEN, occultus, secretus, obscurus. *Tougeno*, incognito, Notk. Psal. VII. 1. De DEO Patre: *Den sin fater tougeno unter mitte Judeos santa*, quem Pater ejus secretò medios inter Judæos misit. Idem Psalm. XVII. 1. CI. 7.

Toucno, stillo, clam, Glossæ vet. Notk. Psal. LXXX. 1.

Tougeni, obscuritas, occultatio, Notk. Psal. XVIII. 13. XXXVI. 6.

Tougenina, occulta, mysteria, idem Notk. Ps. IX. 1.

DOV.

[Gloss. Monseens. *Tougani*, sacramentum. p. 391.

Tougni, mysticos. p. 409.

Tatian. V. 7. *Wolta tougola sia forlazzan.* Volebat (Josephus) occulte dimittere eam. (Mariam) Id. VIII. 4. *Herodes tougolo gihaloten Magin.* Herodes clam vocatis Magis.

In Dougli ni sprah ib niouuiht, In occulto locutus sum nihil. Id. c. 187. 2. *thersselbo tougli.* Ipse (Josephus Arimath.) occultus (discipulus Jesu erat) Id. c. 212. 2.

Touglanesse, absconsum. Id. c. 33. 3. c. 34. 2.

Junius ad Willer. p. 38. affert, *tauganiu muates*, occulta mentis. In Gloss. Boxhorn. *taugno*, clam, & *tauganisi* arcana. Palthen. Not. ad Tat. p. 308.]

Doychne, Willeram. Cant. Cant. I. 10. p. 15. n. 8. *Ophenent himo the doychne thero gescriphte.* [*Offenent imo die toigene dero gescrifte*, ita nostra edit.] aperiunt ei arcana scripturæ. Interpres Belga & annotator malè reddunt per *deuchd*, virtus, valor, quasi à *duogen* valere. Idem pag. 67. n. 28. & 130. n. 55. Itemque pag. 40. n. 18. *Per intervalla temporum so skeyne mith gittesmilchino doychene thinro crafto.* [*So scheine mit etislichen.o boichene dinero chreste.* ita nostra edit. conf. tamen notas] appareas cum aliquo arcano virtutis tuæ. ubi Belga reddit *met eenige tekenen.* i. cum quibusdam signis.

Otfrid. I. 5, 86. Angelus ad Mariam:

Ih scal thir sagan, Thiarna,
Racha filu dougna.

Debeo tibi nunciare, Virgo,
Rem multum arcanam.

Giduogno, mysteria.

[Gloss. Monseens. *Gitougini*, Sacramenta. p. 393.

Gitougani, sacramento. pag. 342. obductum. p. 356.]

Otfr. V. 6, 11.

Giduogno so ih thir redion
in thesen Evangelion.

Mysteria quæ tibi eloquor
in his Evangeliis.

Vide etiam in G.

Dougenheit, *Tougenheit*, Sacramentum S. Cœnæ, Notk. Psal. XCVIII. 5.

DRACE, porcellus. Lex Sal. t. II. §. 14. sq. *Siquis porcellum tertussum usque ad annicolatum furaverit, Malb. DRACECHALT, CXX. den. &c.* Post anniculatum verò qui eum furaverit, Malb. DRACECHALT, DC. den. &c. Vide supra *Chalta.*

DRACHE, Draco, serpens.

Nomen sideris cœlestis. Otfrid. V. 17, 59. de adscensione Salvatoris:

Then Drachon nie uuihtes min,
ther sih thar uuintit untar in.

Draconem non minus,
qui se ibi volvit inter eos.

Scilicet Septemtriones. Manilius L. V. Astronom. ℣. 30.

DOV.

Illinc per geminas Anguis qui labitur
Arctos.

Drahche, draconis imago in lorica Rolandi, Fragm. B. H. ℣. 1841.

Ein drahche von golde
sam uz ime uaren scolde.

Draco aureus
quasi ex eo erupturus.

DRAGEN, portare, ferre, gerere.

Kero: *Tracan*, *portare.* c. 58. *uuidare traganne chortare*, reportare ad gregem. c. 27. *des deonostes chamfheit tragamer*, (leg. tragames) servitutis militiam bajulamus. c. 2. p. 21.

Otfrid. II. 3, 94.

Iz dragi uns ni biluagi.

Id fert nobis haud fraudem.

Idem IV. 12, 100. de Juda sacculario:

Thaz sie thanne habetin
thes dages sih gidragotin.

Ut tunc haberent
eo die (paschatis) se exhiberent.

Kilianus: *Sich eerlich dragen*, honestè se gerere.

Ustragen, judicare. Chron. Königsh. cap. 3. append. §. 24. p. 227. de Friderico Austriaco: *Und wart darumb und umb ander sin unreht usgetragen das alle sin lande und lüte dem Künige und dem Riche verfallen.* i. & propter id & alia ejus facta injusta condemnabatur, quod omnes ejus terræ & homines Regi & Imperio essent apertæ. Item p. 880. Hinc *Austregæ*, judices primæ instantiæ Statuum Imperii, de quibus Instit. J. P. L. IV.

Dragon, tardus, quasi onere pressus, *troge.* Otfr. V. 17, 61. de Saturno planeta:

Saturnum oub then dragon,
Polaran oub then stetigon.

Saturnum quoque tardum,
Polarem item stabilem.

quod tardius cæteris circumvolvitur planetis.

Alcinous de doctr. Platon. c. 14. *Tardissimam quidem omnium Saturni stellam in proxima inerrantibus sphæra collocavit.*

Kero: *Trager*, *tardus.* c. 31. *Trago*, *tarde.* c. 5. *Tragran*, *pigrum.* [Kero habet *tragan.*] c. 4. *tragoor*, tardius. c. 36. Hodienum *träg*, idem est ac piger, tardus, somnolentus.

[Gloss. Mons. *Tragen*, languescant, p. 390.

Tragentiu, fœtosi. p. 350.

Tregil, bajulus. p. 327.

In tragestuole, in sella gestatoria. p. 362. *Paro*, vel *tragastuole.* gestatorio. p. 363.

Tragi, ignavia. p. 376.]

[*Dragi*, inertia. Otfr. II. 3. 94.

Habetin uuir thie uuizi,
In thiu uuari uns al ginuagi,
Iz dragi (ita leg. non *druagi*) *uns ni biluagi.*

Quæ verba ita transfert Scherzius.

Si haberemus (ejus rei) *intellectum,*
In hoc fuisset nobis omnino satis,
Nisi inertia nos seduceret.]

[*Sie*

DRA.

[*Sie eilten ohne trage*, i. e. impigre. Heldenb. P. II. p. 108. a. Reinef. Vocab. Theot. MSC.]

DRAHEN, emittere. Willeram. in Cant. C. p. 101. n. 44. *suozen stank von hin* [verro von in] *drahent*. dulcem odorem de se emittunt.

DRAHTEN, tractare, meditari. (hodie trachten, betrachten.) Kero: *Trahtoot*, tractat. *Trahtoe mit sih*, tractet apud se. c. 3. *trahtobee clauliche*, tractet prudenter. c. 61. *trahtot*, tractaverit. c. 32.

[Gloff. Monf. *Trahtunt*, ordinant. p. 359.
Trahtunter, reputans. p. 360.
Trahtungo, retractationis. p. 384.]

Otfrid. I. 1, 36.

Thaz hursgit thina drahta.
Hoc excitat tuas meditationes.

Idem II. 9, 129. 187. IV. 31, 34. III. 22, 123.

Irdrahton, comprehendere.

Otfrid. V. 22, 17. de vita æterna:

Ni mag man thaz irdrahton,
noh mannes muat irahton.

Non poteſt hoc comprehendi,
nec hominis mens percipere.

Gidrahta, Vide in G.

Hintertrahtendo, V. Hinder.

DRADO, Drato, *thrado*, *thratto*, vehemens, nimius, præceps.

Kero: *Dratter*, *nimius*. c. 41. 64. *Drato*, nimis. c. 18. *thratto*, *unmez*, *nimis*.

[Gloff. Monf. *Drati*, impetus. p. 339. *Stroum* vel *drati* alveum. p. 413.
Drattiu, violentus. p. 336.
Dratiu, vorax. p. 356.
Gitrahti, motus. p. 394. fluctus. p. 361. *gitrahte*, motu. p. 381. *gitrahtin*, motibus. p. 380.
Trahhattontero, fluctuantium. p. 388.]

[*Gifahun mihhilemo gifehen thrato*. Gavisi ſunt (Magi videntes ſtellam) gaudio magno valde. Tatian. c. 8. §. 6. Hæc particula *Thrato* duplicem habet ſignificatum. Primo enim idem eſt, quod *vehementer*, uti h. l. aut ſi vehementia iſta modum excedat, *drato nimis* ſignificat, & *dratter* nimius, teſte Kerone. Deinde etiam idem eſt, quod *ſtatim*, cujus exemplum eſt in Rhythmo de S. Ann. (loco mox producendo) conf. Notas ad eum Opitii. Cum quo inferioris Germaniæ populi conſentiunt, dicuntque *ſo drade*, i. e. quamprimum. Ratio convenientiæ hæc forte eſt, quod quæcunque cito fiunt, ea & cum impetu atque vehementia ſolent ſuſcipi. Sed & ubi concitatius agitur, modus facile exceditur. Palthen. Not. ad Tat. p. 318.]

Otfrid. IV. 1, 19. de Salvatore ad paſſionem tendente:

Ullas unſlubtig drato
thero Judeono dato.

Erat imperterritus valdè
de Judæorum factis.

Et mox ỳ. 57. de miraculis Salvatoris:

DRA.

Firliaz ih filu drato
finero dato.

Omiſi ego multa admodum
de illius factis.

Et cap. 31, 62.

Minero miſſodato
iſt ungimezzon thrato.

Meorum maleficiorum
eſt immensè nimis.

Idem V. 19, 78. de extremo die:

Giborganero dato
Ni pligit man hiar nu drato.

Occulta facta
non exercentur hic nullo modo.

Idem I. 22, 36. de Parentibus JESUM puerum quærentibus:

Gigiangun ſi es in ernuſt
in thrata mihila anguſt.

Ibant illi feriò
in nimiam magnam auguſtiam.

In drati, *in ala drati*, Idem III. 17, 27.

Bifangan iſt ſi in drati
in huares undati.

Deprehenſa eſt hæc nimis
in adulterii crimine.

Idem cap. 26, 89.

Sie ſint in ala drati.
ſlubtig thera dati.

Hi ſunt omnimodo
vani iſtis factis.

Idem III. 20, 169. c. 12, 5. II. 23, 23. & 49. III. 4, 49. c. 22, 123. [hunc locum III. 22. 123. ad præcedens verbum *Drahten* referendum cenſet Scherz. in Not.] c. 23, 79. V. ult. 53. c. 18, 25. c. 19, 58.

Willeramus in Cant. Cant. pag. 46. n. 20. *Wie eerhaft is thiu* [wie erhaft iſt diu] *Eccleſia de gentibus*, *thiu ther ſamo thrado iled ad terram viventium*, [diu der vone Spirituali Ægypto ſamo drato ilet. ita noſtr. ed.] *ſamo thiu* [diu] *plebs Iſraelitica ilede van* [ileta vone] *Ægypto &c.* i. Quàm honorifica eſt Eccleſia de g. quæ ſimili modo properat ad t. v. Sicut plebs &c. Ubi Annotator non rectè *thrado* per paſſum exponit. Kilianus: *Drade*, *Sax. Friſ. Sicamb. Holland. Statim*, *ſubito*, citò, *celeriter*. *Gall. rade*.

Fragment. Carminis de Bello Saracen. ỳ. 1213.

Uolge unſe reine rate
und beſende in vile drate.

Sequere noſtrum purum (fidele) conſilium
& mitte ad ipſum (Genelunum) quantocyus.

Rhythmus de S. Ann. §. 48.

Arnolt his dradi rennin.
Arnold jubebat celerrime currere.

Drahor, magis. Cant. Cant. c. IV. ult. *theſte*

DRA.

fte thrader ftinchent [des de drahor ftinkent] *fine pimenton.* i. eò magis olent ejus aromata.

In drademo uuinde, in vehementi vento, Pfal. XLVII. 8.

[*Drates uuintes*, Spiritus vehemens. Gloff. Monf. p. 364. Refpicitur ad Act. II. 2.]

Die draten aha, die drato faren, Torrentes, qui impetu feruntur, Notk. Pfalm. XVII. 5. *Dratiu uuazzer*, Notk. Pfalm. LXVIII. 15.

Untbrata, levia. Otfr. III. 14. 197.

Ju lazet untbrata
thero uuorolt liuto miata.

Vos linquite levidenfia
Seculum hominum munera.

Idem cap. 26, 28.

Allo fino dati.
Thoh fin fi undrati.

Omnia ejus facta.
Etfi fint (iftis) levidenfia.

Idem IV. 7, 7. de lapidibus templi deftruendi.

Thaz fie fint fo undrate
biar liggent al zi fate.

Ut fint adeò viles
hîc jaceant omnes diffipati.

[Scherzius Not. ad Otfrid. p. 189. *Undrato* idem effe ftatuit quod *inacceptum*, *ingratum*: Inde loca Otfrid. producta fequentem in modum transfert:

III. 14. 197. *Linquite inacceptam* (tanquam exofam vobis)
Mundi hominum mercedem.

c. 26. 28. *Omne ejus* (Chrifti) *factum*,
Licet ipfis (adverfariis Chrifti)
fit inacceptum, exofum.

IV. 7. 7. *Ut fint tam rejecti*
Ut jaceant omnes ad fationem quafi.]

V. fup. *Anadredit*.

[DRAHSEL, tornio. Willeram. V. 14. p. 44. hodie *Drechsler*.

Drata, tornavit. Gloff. Monf. p. 335.

Gidrati, tornaturas. p. 328.]

DRAIT, inde hod. *Getreydig*, frumentum.

Das Draitgut dienet, quod præftat cenfum frumenti. i. *Das Getreidig zinfet*. Pfalz. Stammfolge. p. 67.

DRANGAN, Thrangan, Trengen, premere, cogere, urgere.

Otfrid. IV. 30, 1. *Thrangonti faren*, premendo ire.

Cant. Cant. 6, 3. *gedrangetin* [wole gedrangeta] *zelt fcara*, condenfatim ordinata acies.

[*Gidrangot*, comprimaris. Gloff. Monfeenf. p. 357.]

Huc *Drench*, *drenges*, fpecies vafallorum Anglo-Saxonicorum, de quibus Speelman. & du Fresne in Gloffariis.

Itemque *Drungus*, δροῦγγος, globus militum, If. Pont. du Fresn.

DRA.

Dringen, de folenni introitu. Pfalm. MS. 24, 7. *der eren König wil dringen*: Rex gloriæ introibit.

DRASCAN, triturare, drefchen. *Indrafcantin rinde*, bovi trituranti, Notk. Pfalm. CIII, 14.

[*Drifcilun* vel *flegila*, tribala. Gloff. Monf. p. 331.

Gidrefch, trituram. p. 392.

Gidrofcan uuirdit, triturabitur. p. 324.]

DRAUUEN, arguere. c. 2. DREUUI, argue. c. 2. DROUUA, comminationem. c. 27. Kero. hodie drohen, drawen.

[*Droa*, onus. Gloff. Monfeenf. p. 330. 333. 346.

Drouves, commineris. p. 355. *drouvit*, minabit. p. 333.

Throono arendidon, minarum afperitatibus. p. 404.]

DRE, arbor. Vide fupra *Dera*.

DREGELN.

Zerdregeln, diffipare, zerftreuen. Chron. Königshov. c. 3. §. 204. de electione Urbani VI. Papæ, *und was alle ir gefinde zerdregelt worden.* Quod autor vitæ II. Gregorii XI. apud St. Baluz. p. 462. effert: *Soli fine fociis fcutiferis.*

DRENKEN, potare, refocillare. Otfrid. I. 1, 38. de bonarum literarum jucunditate:

Ift iz profun slihti,
thaz drenkit thih in rihti
odo metres kleini,
theift gouma filu reini.

Sive fit profa fimplex,
hoc refocillat te rectâ
Sive metrum fubtile,
hic eft attentio multùm pura.

[Id. de muliere Samaritana. II. 14. 40.

Thaz drinkan fo firfageta.
Bibitionem denegabat.

Ita Schilterus. fed aptius reddes per *potum*, *potationem*. Scherzius in Not. ad h. l.

[*Einluzzin trinchan*, fingulos biberes. Kero. c. 35. conf. Notas Scherzii.

Fona tranche, de potu. c. 49.]

Irdrenkan, fuffocare. Otfrid. II. 3, 107. de S. Baptismo:

Er aliz thar irdrangta.
Ipfe omnia ibi fuffocavit.

Conf. inf. *Trangen*.

DREPHAN, ire, tendere, currere, hodie *Drawen*, celeriùs currere, *lauf drawens*: & *Andreffen*, occurrere.

[Gloff. Monf. *Traf*, percuffit. p. 361.]

Willeramus in Cant. Cant. c. 2, 7. *Goude fielan, ir ther drephed* [guoten fela ir da treffet] *ad fupernam Hierufalem*, Bonæ animæ, quæ tenditis ad S. H. conf. ib. pag. 93. n. 41. 113. n. 48. 149. n. 63. 104. n. 46. 103. n. 45. [in omnibus his locis noftræ edit. fcribitur *treffan*.]

Zu eim dreffen, pertinere ad quem, einem was angehen hodie.

Otfrid. II. 8, 34. de JEfu ad Matrem:

Uuas

DRE.

Uuaz drifit fulih zi uns zuein?
Quid refert id noſtrûm duorum, meâ & tuâ ?

Notk. Pſalm. LVI, 5. *So filo iz ze in getraf*, quantum ad iſtos.

Overdreffen, uberdreffen, ſuperare. Willeram. p. 67. n. 28. 74. n. 34. 100. n. 42. 160. n. 67. [In his locis noſtra edit. habet *ubertreffen.*]

Uuiderdreffen, contraire, adverſari, Rhyth. de S. Anton. ℣. 161. de ædificantibus turrim babilonicam impeditis :

Des dreif ſi Got uuidere.
Quo eis DEOS adverſabatur.

DRESO, THRESO, TRISO, theſaurus, ſchaz.

Otfrid. I. 17, 126. de Magorum oblatione :

Indatun ſie tho thare
thaz iro dreſo ſare.
Aperiebant tunc illi
ſuos theſauros illicò.

Idem V. 4, 48. de corpore Salvatoris in ſepulcro :

Job ſih sliumo thar irgab,
thaz dreſo thar in iru lag.
Et (terra) ſe ſtatim tunc aperiebat,
ut theſaurus ibi in ipſa jaceret.

[Hunc locum ita vertit Scherz. in not.
Et ſe ſtatim prodebat
Theſaurus, qui in ea (terra) erat reconditus.]

Idem V. 17, 12. Arcana, abſcondita diei extremi :

Thaz min fater ſo githuang,
inti innan ſinaz dreſo barg.
Quod meus Pater ſic coërcuit,
& intra ſua arcana abſcondidit.

[Proprie, *ſuum theſaurum* (ſc. cordis ſui) *abſcondidit*. ita Scherzius hunc locum reddit, in Not.]

Otfrid. IV. 35, 26. de Corpore Salvatoris mortuo :

Thaz man iob thaz gidati
So diuran ſcaz irbati.
Thaz er io inan in uuorolti
Sulih treſo legiti.
Quod quis hoc fecerit,
tam pretioſum theſaurum popoſcerit,
ut eum in mundum (terram)
talem theſaurum poneret.

Tatianus c. XXXVI. 1. *Ni curet iu triſuuen treſo in erdu, thar iſt roſt inti miliuua furmalent. triſuuet iu treſo in himile, thar nob roſt, nob miliuua iz ni furmelit.* i. nolite theſaurizare vobis theſauros in terra, ubi ærugo & tinea demoliunt.

Triſo dero lero, theſaurus doctrinæ, Notk. Pſalm. CIII, 14.

In ſinen triſeuuen, in theſauris ſuis, Notk. Pſal. XXXII, 7.

DRE.

Triſeuuon, theſaurizare. Notk. Pſ. XXXVIII. 7.

Treſofaz, corbam, Matth. 27. 6. h. e. ærarium, gazophylacium. Fr. Jun. Gloſſ. Goth.

[Tatianus de Magorum oblatione. *Gioffonoten iro treſofazzon brahtun imo geba.* Apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera. cap. 8. §. 7. Compoſitum eſt ex Treſo, & faz, vas ein gefæſe.]

[*Triſobus*, gazophylacium. Gloſſ. Monſ. p. 337. quaſi *Schazhaus.*

Triſachamaro, Gazophylacio. p. 398. *Triſachamaro*, Corbanan. p. 398. *Triſachamarun*, Arcariis. i. e. ab arca. p. 360.

Huc quoque refero. *Triſcamerarius*, de quo ſupra in voce *Cammer.*]

Triſeuuorin, theſauris, Gloſſæ Lipſii.

Treſſeler, theſaurarius Ordinis Teutonici, quod Teutonicum eſſe perperam negat Oldend. *Limn. Encl. L.* 3. c. 28, 9. [Fuerunt quoque dicti *Trisler*. Hinc *Triſoley Schreiber*, Theſaurarii Scriba.]

Hinc Gallicum *Dreſſoir*, dreſſorium, Germ. *Dreſur.* abacus, reponendis vaſibus ad menſæ miniſterium. du Freſn. Gloſſar.

DRETAN, calcare. *Dritit*, conculcat.

[*Trata*, conculcationem. Gloſſ. Monſ. p. 333.

Trito, *giperitero*, diſſipatum, tritum. p. 337.]

Otfrid. IV. 4, 122. de Proceribus Hieroſolymitanis :

Uuer iſt, quadun, therer man,
ther unſih dritit biar ſo fram.
Quis eſt, dixerunt, iſte vir,
qui nos calcat hîc adeò ?

Trati, impetus, Notk. Pſal. XXXV. 9. [Referrem hunc locum potius ad præced. voc. *Drado.*]

DRIAGEN, DRUGEN, TROGEN, fraudare, decipere.

Driager, hypocrita.

Otfrid. II. 21, 18. de modo orandi :

Ni lazet faran iu thaz muat,
ſo then driagerin duat.
Ne ſinite vagari animum,
quod hypocritis fit.

Driager, fraudulentus.

Otfrid. II. 23, 14. de cavendis pſeudoprophetis :

Uuartet iu io barto
Fon driagero uuorto.
Cavete vos vehementer
à fraudulentis verbis.

Drugina, dolus, Gloſſ. Lipſ.

[*Truginari*, impoſtorem. Gloſſ. Monſ. p. 384. *Truginara*, hypocritæ. p. 399.

Truganon, fingere. p. 363. *Trugilibo*, fictæ. p. 391.

Truganari, paraphraſten. p. 325.

Truganotb, Apocrypha. p. 331. Scilicet per fraudem ſuppoſita ſcripta, aut conficta. conf. inf. *Gitrugida.*]

das *Trogenliche* phert, fallax equus. Pſalm. XXXII. 17.

Dbru-

DRI.

Dhrugida, superstitio. Isid. contra Jud. c. V. 7. *Firleizssi diubilo drugidha*, omissis dæmonum simulacris.

Trugenheid, superstitio. Fragm. Carm. de B. Hisp. ỷ. 1707.

[Germani adhuc fallaciam & imposturam *trug* vocant, unde derivativa & composita *trüglich*, *betrug*, *betriegen*, &c. Saxoniæ inferioris incolæ hominem fraudulentum *eenen drog*, ipsam fraudem, dicunt. Palthen. Not. ad h. l. pag. 411.]

DRI, TRI, tres, Notk. in Symb. Athanas. Kero *Drii*, tria, c. 9. ternos. c. 27. *dea dri*, Ipsa terna. c. 18. *drio leczun*, tres lectiones. c. 9. *drim leczun*, tres lectiones. c. 9. tribus lectionibus. c. 30.

Dritta teil, tertia pars. c. 39. *dritta chunni*, tertium genus. c. 1. *dritto*, tertius. c. 7. 9. *dritin tages*, tertia feria. c. 13. *drittunt stunt*, tertium. c. 39. tertio. c. 58.

[*Dritte banton*, tertia re. Gloss. Monf. p. 412. *Thrittun stuont*, tertio. Tatian. c. 237. 6. & 238. 2.]

Drifaldun ebanchiliihhnissa dhero almahtigun gollihhim, trinam æqualitatem omnipotentis gloriæ. Isidor. IV. 6. conf. inf. *Faldan*.

DRINISSV, Trinitas. *kagan erauirdi der uuihun Drinissiu*, ob reverentiam sanctæ Trinitatis. Kero. c. 9. *Dr uuihu drinissu*, *S. Trinitatis*. Notk. Ps. LIV. 22. in Trinisso.

Dhriobeide Gotes, Trinitas. Isidor. contr. Jud. c. IV. rubr. & §. 1. *in dhesem dhrinibeidem*, in tribus personis.

Umbi dhen drittunheit dher fona suni ist, de tertia persona quæ de filio est.

Dhrisanctus, Esa. VI. Isid. c. 4. 7.

DRISGHEIT, Trinitas, Notk. in Symbol. Athanas. ỷ. 25.

DRIUNLICHO, Gote, triuno DEO. Otfr. I. 16, 20.

[Cod. Vindob. legit *Gote triulicho*, (serviebat Anna) DEO fideliter, *treulich*. Scherz. Not. ad h. l.]

V. Threus.

[Merentur hic inseri quæ annotavit Dieçmannus, in Spec. Gloss. Lat. Theot. pag. 90. „ Vox *Dri* vel *tri*, tres, *drey*, imprimis eo celebris est, quod voci *einissa*, unitas, copulata „ in veteri Ecclesia Germ. nomen SS. Trinitatis, „ *Dhrinissa* pepererit, quod hodie *Dreyeinigkeit* „ efferimus. Istud jam sæculo VII. Germanis „ vsitatum fuisse, ex Isid. *Fragment. cap.* 4. ap„ paret, ubi aliquoties legitur. Habent illud „ quoque Gl. K. *Drinissiu*, *Trinitatis*. In veteri „ Symb. Apost. apud CL. Eccard. *Cat. Theot. p.* „ 66. scribitur. *Trinisse*. Quin & ad Anglo„ Saxones Christianos pervenit, quibus Trini„ tas, *Thrynnysse* audit. Iidem insuper alia voce „ *Trimbade* sunt usi, conflata ex *thrim*, ternus, & „ *hade*, persona, Bens. cui exacte nostrum *Drey*„ *heit* respondet. *Heit* enim etiam *personam* si„ gnificare, ex Gl. Ker. notum est, & in laudato Fragm. Isid. *dhrio heideo*, est trium „ personarum; *in dhriin heidem*, in tribus perso„ nis. Num vero præterea apud Germanos „ *Trinitat* quod Winsbek. *Paren. ad fil. §.* 62. „ *p.* 315. adhibet, promiscui usus fuerit, am„ bigo. Mihi quidem duas ex veteri Eccles. „ Germanica voces, *Dreyeinigkeit und Dreyheit*, „ adduxisse sufficit, quibus illa Trinitatem sua „ vernacula exstulit. Nequicquam igitur Kro„ mayerus *Theol. Positivo-Polem. I.* 136. scripsit, „ Germanum commodiore vocabulo, quam „ *Dreyfaltigkeit* est, destitui. Utrumque istud, „ quod dixi, & maxime prius, hoc recentiori „ antiquioribus Germanis penitus ignorato, „ commodius, eique propterea præferendum „ esse, non uni nostratium Theologorum du„ dum ante me visum est. Duobus certe Mar„ tinis, Luthero & Chemnitio, vocem *Drey*„ *faltigkeit*, displicuisse, hunc vero quoque, ejus „ loco, nomina *Dreyeinigkeit*, vel *Dreyheit*, tan„ quam meliora, Ecclesiæ commendasse sci„ mus. Utriusque verba apud Holtzfus. *de SS.* „ *Trin. p.* 7. leges: quibus alium Lutheri lo„ cum ex ejus *Postill. Eccles. II.* 89. *init.* jungas. „ Lutheri & Chemnitii vestigia presserunt „ Gerhard. *LL. Theol. I.* 356. init. & *Disp. Isag.* „ *p.* 184. Siric. *Dec. Theol. p.* 79. Olear. *Hand*„ *buch. p.* 276. Quensted. *Syst. Theol. I.* 322. *a.* „ Carpzov. *de myst. Trin. e V. T. p.* 10. Blecc. *de* „ *Acyrolog. lit. C. I. a.* Lyser. *Syst. Thetico-exeg.* „ *p.* 216. cujus verba adscribo, ut ea simul „ grandi mendo expurgem: *Germanis usitata est* „ *vox Dreyfaltigkeit*, *quam minus convenientem esse*, „ *cum triplicitatem notet*, *Lutherus*, *& ex eo Chem*„ *nitius* negavit (immo non *negavit*, quod Lyse„ rus sane scribere noluit, sed *notavit*). *Male* „ *vero ab adversariis hinc infertur*, *quod rem ipsam*, „ *& articulum hunc sublatum voluerit. Eruditi utun*„ *tur voce Dreyeinigkeit*, *magis accommodata*: Hæc „ Lyserus. Quo auctore vox illa *Dreyfaltig*„ *keit* Ecclesiæ obtrusa sit, haut quidem con„ stat; eos tamen scriptores Ecclesiasticos, ut „ Prudentium aliosque, qui in hoc myste„ rio *triplex*, pro *trino*, dixere, de quibus Col„ vener. *ad Flodoard. p.* 588. & Estius *in Libr.* „ *sentent. I.* 83. *b.* immo qui hic plane *tri*„ *plicitatis* nomine, ut vetus Poëta apud Barth. „ 56. *Adv.* 16. *p.* 2663. usi sunt, illi prælusisse „ nemo negaverit. Nam quid *triplex* & *tripli*„ *citas* Germanice aliud, quam *dreyfaltig* & *Drey*„ *faltigkeit*? Nec veterum obelum iste vocis *tri*„ *plex* hoc in mysterio usus evasit. Hincma„ rus enim Remensis *Oper. I.* 446. non tan„ tum apud Prudentium pro *Numine triplici*, in „ quibusdam Codd. *nomine triplici* inveniri ob„ servat, sed & id dici *metri necessitate* notat, „ *quæ non præjudicat literæ fidei simplicitati.* Nihilo„ minus ipse etiam Rabanus noster in carmi„ ne Deum *triplicem* dixit, quo de Browerus „ ad illius *Oper. VI.* 235. *b.* qui *triplicem* pro „ *trino*, & *personarum ternario* vult accipi, & ad „ Vasquezium provocat, cui τὸ *triplex* ad per„ sonas tantum, non vero ad essentiam, rela„ tum

DRI.

„ tum adhiberi posse videtur. Qua sane ratione Germanos hic quoque vocem *dreyfaltig* capere certissimum est; quamvis inde postea ex juratis SS. Triados hostibus Volkelius *5. de vera relig. 9. p. 405.* pessimam calumniandi ansam arripuerit, *nos in una maximeque simplici essentia* triplicitatem *confingere*. Absit enim, longissimeque absit, ut hanc illis, qui voce *Dreyfaltigkeit* vel usi sunt, vel adhuc utuntur, mentem vel impingamus ipsi, vel ab aliis impingi patiamur, quos plane aliter hanc vocem, quam origo ejus Grammatica præ se fert, nempe θεοπρεπῶς, accipere constat. Neque tamen voces *Dreyeinigkeit* & *Dreyheit*, per alteram illam *Dreyfaltigkeit*, quamvis hæc quotidiano usu prævaleret, ex Ecclesia penitus exturbatæ sunt, cum & illas in Romana asservatas esse, excerpta Hortuli animæ, Norib. 1519. excusi, apud Dorscheum *Intervent. pro myst. Trin. pag. 539. ss.* luculenter ostendant, & in nostra etiam non desint, qui utraque, quam maxime tamen priori, utantur. Hactenus Dieemannus.]

DRISKE, terni, Kero. c. 1. *Driskeem tagum*, ternis diebus. c. eod.

[DRIRUODREMO, triremium. Gloss. Monf. p. 363.

DRIUVINCHILI, trigonum. p. 393.]

DRINUUARTUN *minna*, intimo affectu. Kero. c. 7.

[DRIWERBE, *Driwarbe*. ter. hodie dreymahl in Leg. Spirens. an. 1328. apud Lehmann. Chron. Spir. L. IV. c. 16. Reines. Vocab. Theot. MSC.]

[DRIZUCMUTTEO. Chorus, Mez. Rhaban. M. ap. Dieemann. Specim. Gloss. Lat. Theot. p. 90. qui notat hoc vocabulum esse derivandum a *Drizuc*, triginta, dreissig, & *mutteo*, quod est à mutte, metreta.]

Conf. inf. lit. T.

DRIEZZEN, vid. *Driuzzan*.

DRIWON, DRIVA, TRIUUE, TRUIWE, TRUWA, fides, fiducia, fidelitas, confidentia.

[*Triuua*, fides. Gloss. Monf. p. 405. *Triuvo*, fidei. p. 378.

Gitriuuida, fidelia. Gloss. Monf. p. 365.]

Otfrid. I. 23, 85.

Thu scalt thih oub mit driuuon
fora Gote riuuon.

Debes quoque cum fiducia.
coram DEO pœnitere.

Idem IV. 3, 11. de Lazaro resuscitato:

Tho quam ther liut mit driuon
thaz seltsani scouon.

Tum veniebat populus cum fide
hoc miraculum videre.

[Mallet Scherzius verba *mit driuon*, reddere, *accurate*, *exacte*. in not. ad h. l. At Schilteri versio præferenda est, contextus enim ostendit, Otfridum verba Johannis XI. 45. referre. *Multi ergo ex Judæis, qui venerant ad Martham & Mariam & viderant quæ fecit JEsus, crediderunt in eum.*]

DRI.

Idem IV. 18, 56. *in driua* melden, in fiducia, fideliter, indicare, ut fides haberi possit. [*bey meiner trew*. Scherz. Not. ad h. l.]

Notker. in Symb. S. Athanas. ℣. 27. *keloube mit triouuuon*, fideliter credat. & ℣. 28. *daz ist rehtiu triuuua*, hæc est fides recta.

Gothis *Traweida* fiducia, Matth. XXVII. 43. Cimbris *Trygd* fidelitas. *Tortryggia*, diffidere, Ol. Worm. Lex. Run.

ASax. *Truwa*, fides. *Treowtha*, pactum, fœdus. Gloss. MSS. ASax. *Perfidia*, *treuleusnis*. i. treulosigkeit.

Triuuhaft, fidelis.

Threus, libertus, Gloss. V. in Th.

Getruwen haben in sime volcke, fiduciam habere in populum suum, Königshov. Chron. c. 1, 45.

Vertriewuen sih, conjurare. Fragm. de B. Hisp. Carol. ℣. 3067. & 3075.

Margariz unde Cornubiles
thie uertriweten sih thes,
Sie wolten Rolanten angesigen. &c.
Cornubiles letbegete sine triwe,
ime ze uile michelere riwe.

Margariz & Cornubiles
conjurarunt desuper
(ut) Rolandum vincerent. &c.
Cornubiles solvit suam fidem,
sibi ad multò majorem pœnitentiam.

Uf triwe lehn liben, feudum contractâ fiduciâ conferre, J. Alem. Feud. c. 97.

An des Herren triwe, in arbitrio domini, J. F. Alem. c. 98. §. 3.

Zurtriuuue, perfidus, Notk. Psal. LXXXVIII, 45.

V. & Triuwe.

Hinc *Treuga*, Treues, induciæ, pax. Vide Instit. J. Eccles. 1. 18, 33.

Hinc & TREVDIS, in L. Alem. t. 99. §. 2. sqq. & *Triuti* in L. Ripuar. t. 44. §. 2. i. e. cervæ vel hinnuli associati cervis.

DRIBAN, TRIBAN, pellere, urgere, cædere.

Gothis, tundendo excavare. *Hlaiba gadraban us staina*, monumentum excisum ex petra. Marc. XV. 46.

ASax. *adrifene fatu*, cælata vasa, hodieque *getriebene arbeit*. Hinc reliquum *Trifftig*, urgens, *trifftige ursachen*, urgentes causæ.

Fertriban, repudiare, Gloss. vett.

Buochi thanatribes, libellus repudii, Tatian. c. 29, 1.

[*Thanatribes* vox est composita ex *thanan*, & *trib*, pulsus. In Glossar. Boxhorn. est *dhanan firtreip*, abigebat, expellebat. Dicunt adhuc Germani *ein trieb*, itemque *treiben*, eodem sensu. Mollius & AS. *drifan*, ejicere, teste Benson. in Vocab. *drif* expulsio. Angli *a driving out*, teste Somn. in Dict. quem & vid. in *adrifan*. Dissolutio certe matrimonii, quæ repudii nomen habet, cum expulsione ex ædibus ma-

DRI.

maritalibus conjuncta erat. Palthen. Not. ad Tat. p. 317.]

Uzertribut, expulistis, Glossæ vett.

DRIVSAN, drusan, thrusen, cadere.

Gothis Luc. XVI. 17. *draus, drus*, casus, ruina. Matth. VII. 27. Luc. II. 34.

ASax. *dreosende welan*, caducæ opes, *Paraphr. Boeth. de Consolat. c. XII.*

Drusci, scutti, excutere, Gloss. vet. item: *Kitbrusit*, quassatus. *Ferthroson*, ferzoran, attritus.

Hinc reliquum *dreuschen*, de pluvia cum strepitu cadente.

DRIVZZAN, DRVZZIN, DRIEZZEN.

[*Druzisame*, molestas. Gloss. Monf. p. 303.]

Ardriuzzit, unlustit, tædet, Glossæ vet.

Irdruzzit, Notk. Psalm. XVII. 23. *die rehtes irdruzet*, quos piget justi. Willeram. in Cant. Cant. c. 2. 5. *mich thero werelde verthruzet.* [nostra editio habet *betruzet*] tædet me mundi.

Idem pag. 93. n. 41. *vone ouerthruze thirro werelde.* [*von urdrieze dirro werlte*, ita nostr. ed.] ex tædio hujus sæculi. conf. infr. *Irthruzzi.*

Ana uuirdrozzeno, sine tædio, Notk. Psalm. XXXI. 8. Hodienum dicimus *verdruss*, *verdriessen*, *urdriiss werden.*

Pedriezzen, tædium capere, pœnitere, Notk. Psalm. LXX. 13.

Urdruzzigiu, unsenftiu, molesta: Glossæ vet. conf. inf. U.

DROCLIDIO, vid. inf. *Lid.*

DROES, gigas, homo valens, homo membris & mole valens, vir fortis & quadratus. Fortè, ait Kilianus, nomen sumtum à Druso Tiberii fratre, Germanorum & Saxonum domitore acerrimo. Sed vix est, ut Germani staturam Drusi admirati, quum Germanorum corpora longè valentiora Romanorum, vid. H. Conring. *de Hab. corp. Germ.*

DROF, daroff, darauf, damit, desuper, Otfrid. I. 22, 16. I. 4, 54. II. 7, 68. c. 9, 177. III. 14, 202. c. 16, 46. V. 4, 75. c. 7, 105. 114. c. 16, ult.

DROL, drollus, trullus, dæmonum genus, quod in omni laborum genere se videtur exercere, cum tamen nihil agat: alio nomine kabauter mannecken: *Kilianus.* H. Junius: *Trolus Cimbricâ linguâ Gothicæ affini*, *cacodæmon ruber dicitur.* Ol. Worm. Lex. Run: *Trolld monstrum.*

[DROELEREY, in Actis antiquis non raro obvium, in Superiori Germania & Helvetia quondam usitatum, subtersugia & prætextus frivolos notat.]

DROST, TROST, Solamen. Kero: *Ketrostan, consolari.* c. 4. *Ketrostanter pist mih, consolatus es me.* c. 35. Otfr. I. 16, 12. IV. 12, 34. c. 37, 34.

Cimbris *Traust*, confidentia, refugium. Ol. Worm. Lex. Run.

[Gloss. Monf. *Hilfa* vel *trost*, solatium. p. 408. *Gitrosta*, delinivit. p. 319. 388. *gitrostan*, sublevare. p. 383. *gitrostis*, lenieris p. 331. *gitrostit*, refrigerabit. p. 354.]

Gidrosta, consolaretur. Otfrid. V. 25, 193. assisteret ope.

DRI.

Drostolos, solatio destitutus, Otfr. IV. 32, 18.

Trosten, salvum conductum dare, Chron. Königsh. c. V. §. CXI. Jus Argent. c. CXXVIII. aliàs Friden geben. L. Longob. 3. 4, 2. de Truste facienda, sive mansione & hospitio non vetando. Nec enim de servitio regali, nec de fidelitate, nec de Caballicata, id est, incursione vel expeditione, interpretandum. *conf. Glossar. du Fresn. in Trustis.*

Trust, trustis, tutela, defensio, clientela. Marculph. Form. I. 18. *Trustem* & fidelitatem conjurare. *Antrustio*, i. Ambaht-trustio, Ministerialis Regius, in clientelam specialem susceptus. L. Sal. t. 74. & 76.

Trustis etiam pro finibus provinciæ sive territorio, si reus in truste à Centenario invenitur, Decret. Chlotar.

Drost, dapifer. J. Sax. Prov. L. 3. c. LVII. *Palatinus Rheni, qui est Dapifer.* ibi textus vetus Sax. *de Palenzgreve van dem Ryne, des Rikes DROSTE.* recentior: *Truckses.* Sed optimè observat Loccenius *in Antiq. Sueo-Goth. c. XII.* vetustum nomen *Drossetti* in *Drost* contractum fuisse: adeoque huc non pertinet, sed vide infra voc. *Drubtin* & *Drutt.*

Trost, venia. Fragm. Carm. de B. Sarac. v. 3789.

Sie uuaren lutter unde reine
ane trost unde ane mailen.
Erant meri atque puri
sine venia & sine maculis.

[Legendum esse *rost*, non *trost*, quod æruginem notat & lampades, statuit Scherz. Not. ad h. l.]

Vertrosten sih, renunciare, sich verziehen, Notk. Psalm XXXVI. 9. Psalm. CXXXVI. 5.

DRVABEN, turbare, contristare, hodie *betrüben.*

Truabaler, turbulentus. Kero. c. 64. *truabaleer*, turbulentus. c. 31.

Ketruabpe, perturbat. cap. 41. *nalles ketruabpe chortar*, non turbet gregem. c. 63. *kitruabit*, perturbat. c. 61. conf. infra *Gitruopida.*

Otfrid. II. 3, 70.
Si uuurtun al giruarit,
in muato gidruabit.
Isti fuerunt omnes commoti,
in animo conturbati.

Idem IV. 12, 3.
Sib druabta fines muates.
Turbatus animo.

[Ad literam, *se turbabat animo*: animo turbabatur.

Id. III. 24. 114.
Sih druabta tho thes muates.
Perturbabatur animo.

Tristabatur, mallet redditum Scherzius in Not.]

Truuuente, contristati, Notk. Psal. 119. pr.

[*Truopaz*, turbidam. Gloss. Monf. p. 336.]

DRVDDEN, Druides. vid. supra in *Dera.*

DRVG, impressio. *Drug des strits*, Königsh. Chron. c. V. 179. ubi prælium est fortissimum,

2. Reg.

DRV.

2. Reg. XI. 15. Druggen, trucken, premere. *Drucken*, premere.

Druog, pressura, Notk. Psal. LXXVIII. 11.

DRVCHIDA, superstitio. Vide supra *Driagen*.

DRVHE, compedes, Notk. Psal. CIV. 18. Psal. CXLIX. 8. conf. inf. *Druuben*.

[DRVHO. *Steininer drubo*. sarcophago. Gloss. Monf. p. 407.]

DRVHTIN, TRVHTIN, DOMINVS, & κατ' ἐξοχὴν DEVS. & dialecto veteri Belgicâ DRVFTIN, Druftene, dominus, ut habent Glossæ Lipsii. ubi Somnerus: *Saxon. Dribt & Drybten, vox, ut Verstegano monitum, non omni Domino communis, sed Domino Dominorum, DEO scil. propria & peculiaris, de cujus etymo pluribus Martinius in Etym. v. DEVS.*

[Francis olim hoc nomen DEI fuit incommunicabile aliis, hinc tantum in singulari usurpatum, juxta Dieemann. vid. supra not. ad Cot. Palthenius vero dicit. *Trubtin* vel *Drubtin* proprie Dominum notat, sed eminentiori sensu, DEO rerum omnium Domino tribuitur. Not. ad Tat. p. 284.]

Kero: *Trubtin, dominus. Trubtines, domini.* Prol. *Trubtine, domino.* Prol. cap. 7. *Trubtinan, dominum.* Prol. c. 15. 17. 18. *Trubtinlichem, dominicis.* c. 1. *Trubtinlichemu tage, dominico die.* c. 11. *Trubtin kinade uns, Kyrieleison.* c. 9.

[Sæpius quoque scribitur ap. Keronem *i.* loco *u. Tribtin*, Dominus Prol. p. 18. c. 7. *Tribtine*, Domino. Prol. p. 18. *Tribtinan*, Dominum. c. 7. p. 28. Adde ex eodem sqq. *forabtun Trubtines*, timorem Domini. Prol. p. 17. *pibot Trubtines*, præcepta Domini. c. 2. *Kepet Trubtinlibbemu*, oratio Dominica. c. 13. *Trubtinlibbemu take.* Dominico die. c. 18. *Trubtinlibbem tagum*, die Dominico. cap. 11. *dera Trubtinlibbun*, Dominici. Prol. p. 15. *Trubtinlibba pibot*, Dominicum præceptum. c. 4. *Zi nahtuuahchon trubtinlibbera.* ad vigilias Dominicas. c. 18.

Tatian. II. 6. de Joh. Bapt. *Her ist uuarlicho mihhil fora Trubtine.* Erit enim magnus coram DEO.]

Isidorus Hisp. contra Judæos: *Dhazs Christus Got endi Drubtin ist.* Quia Christus DEus & Dominus est. Ita Titulus cap. 3. in quo capite vox *Drubtin* multoties occurrit.

Drubtines hus, templum Domini, Otfrid.

Drubtines scalche, Apostoli, discipuli & ministri Domini Salvatoris. Otfrid.

Islandis & Norwegis *Drubtin* DEVS, Isac. Pontan. & Freher. ad Symb. Alem. Et Otfridus passim.

Anglo-Saxonibus *Dribten* DEVS, Alvredus.

Drebtin, idem. Fragm. Bell. Carol. ✠. 3142. *mines Drebtines knebte*, DEI mei servi. pro quo ✠. 3148. *thaz uuaren Gotes knebte*, hi erant DEI servi. Item ✠. 1388. & 3157.

Vetus proverbium:

Swan wirr io dato, swas wir io solton,
Alsus dat o(u)ch Drubtin, swaz wirr wolton.

Si nos faceremus, qud deberemus,
Tunc faceret & DEVS, quod vellemus.

Goldast. Not. in Columban. pag. 105.

Trubtenna, Dominus, DEVS, Notk. Psalm. XXXVIII. 8.

Drottin, Sveo-Gothis Dominus, Jehova, in Bibliis Islandicis.

Drotta, Domina.

Drottinlausir, Domino, Rege orbati, *Herrenlos.*

Drottinsviki, Domini sui proditores.

Drotna, Dominari.

Drotseti, præfectus prætorio. *Ol. Verel. Ind. Ling. vet. Gothicæ.* Itemque Jo. Loccen. *Lex. Juris SueoGoth.*

Cave tamen, ne *Drubtin*, i. DEVS aut Dominus, vel Rex confundas cum *Drutin, druta*, fidelis, de quo mox. Confundit Kilianus v. *Drutin.* & in v. *Drossaet. Drossaert.* interpretatur: *Fercularius, dapifer, œconomus: arcbitriclinus. Et Satrapa. & Præfectus provinciæ. & Prætor, judex criminum. Germ. Truckseß. Sax. Droste.* Sed vide supra *Drost.* Nec evitare potuit his ducibus du Fresn. Glossar. v. *Druchte.* Nec Pithœus in Gloss. L. Sal. t. XIV. Addo: Vetus pronunciatio duriuscula fuit, & retenta in Germanico *Drukfess*, emollita in Saxonico & Suecico, *Drotses.* nempe non à *Drut*, fidelis, sed à *Drubt, drucht, drukt*, Dominus, & *Set* vel Sez constitutus, præfectus, vorgesezter vom Herren, vom Könige. Palatii Comes est Præfectus Prætorio & primarius Minister, qui vice Regis jus dicit, & suos porro vicarios in provinciis habet, quo de du Fresn. *ad Joinvill. Diss. XIV.* & in Gloss. v. *Drossatus.* Ita Notk. Psalm. LXXXII. si. distinguit *Trobten* & *Herrin: Daz du beizzest DOMINVS der Trobten, unde andere Domini sint Herrin, serviliter Domini, scalclicho herrin, unde bediu nob* (nach) *domini, sar herrin ze dir gebotene.* i. mediati & dependentes.

DRVOG, vide *Drug.*

DRVT, *Drutin, Druta*, amicus, dilectus, fidelis, fidus, *lieber & getreuer.*

[*Trutun*, amicos. Gloss. Monf. p. 361.]

Otfrid. I. 9. 30. de S. Elisabetha:

Ullas iru ther sun drut.
Erat ei hic filius dilectus.

[Idem de Johanne Bapt. I. 7, 53.

Johannes Drubtines druth.
Johannes Domini fidelis.

Rectius scrib. *Drut*, uti hæc ipsa phrasis legitur & scribitur I. 5, 82. conf. Scherz. not.]

Idem II. 9, 64. de Abrahamo:

Thas er sin drut uuari.
Quod ejus (DEI) fidelis esset.

Idem I. 7, 37.

Nu infiang Drubtin
drut liut sinan.
Nunc suscepit Dominus
fidelem populum suum.

DRV.

Rhythm. de S. Annone ℣. 740. §. 43.
Trosti dig heirro Godis drut.
Confide, Domine, DEI fidelis.

Willeram. in Cant. Cant. p. 14. *So ne machtu ouh min drut sin, so skeythe opbeno vane mir.* [So ne maht ouh min druhtin sin, so skeide offeno vone mir. ita n. ed. p. 6.] Si non vis mea dilecta esse, discede apertè à me. & p. 95. 104.

Drutinna, dilecta. Otfr. II. 13, 20. sponsa:

Ther brut habet, in uuar min,
ther scal ther brutigomo sin.
Joh beltit er thia minna,
bi sina drutinna.
Sin friunt thar thes fartes
Stet, loset sines uuortes.

Qui sponsam habet, per fidem meam,
is debet sponsus esse.
Et tenet amorem
suæ dilectæ.
Ejus amicus (paranymphus) paratus
stat, auscultat ejus verba.

Quem *friunt* seu paranymphum hîc vocat Otfridus, vocatur *Drute* in Lege Salica tit. XIV. §. X. *Si quis puellam sponsatam, Druthe ducente ad maritum* &c. MS. Regium habet *Drudi*, vel *Drueti*.

[*Trubtinga*, sodales. Gloss. Monf. p. 324.]

Drutscaf, societas, amicitia, Otfrid. IV. 9. 60. de Martyrum præmiis:

Thiaselbun era, thih nu quad,
Joh euuiniga drutscaf.
Illum honorem, quem jam dixi,
& æternam societatem.

Idem ad Ludovic. Regem de Regina ℣. 69.

Euuiniga Drutscaf
niazen se iamer.
Æterna societate, familiaritate, cum DEO,
fruatur semper.

Loccenius Lex. Juris Sv. Goth. *Drotschafft* hîc regnum seu dominium interpretatur. Sed ut supra monui, non confundenda *Drubtin*, & *Drut*.

Drutlicho, fideliter. Otfr. II. 2, 72. *Drutlicho minnot* fideliter amat. [Scherzius in Not. tenere amat.]

Druti Christi, Apostoli. Otfr. IV. 12, 68. *Herosto thero Druto*, primus Apostolorum, Petrus.

Druti, Ministeriales, vasalli. Falcetus apud Pontan. L. VI. Orig. Franc. c. 14. fi. *in comitatu Drudorum & Vassorum*. Kapitular. Franc. T. II. p. 104. §. IV. *sine solatio & comitatu druddorum & vassorum.* & ibi Sirmond. p. 779.

[*Truta*, Eunuchi, *truto*. Eunuchorum. Gloss. Monf. p. 335. 341.
Zin trutun, ad servos. p. 326.]

Gothis *Gadrautes*, milites, satellites, Christi tortores, Joh. XIX. 2. ubi ASax. habet Thegnas. adde Marc. XV. 16. Fr. Junius Glossar. Goth. pag. 106.

Quidam huc & *Druidas* referunt, ut Aventinus, Abr. Mylius *de Ling. Belg. Add. ad* c. 21. quasi sint fideles & dilecti, amici atque socii DEI.

DRVCHE, DRVCHTE, in L. Sal. tit. XLV. 3. & XLVI. 3. *Alii verò tres de eodem contubernio. Malb. Druche lennici.* Et: *Si tres vel amplius habuerit. Malb. Druchte lidio. h. e. & tres de eodem contubernio.* In MS. Regio Francica non habentur. Utraque autem lectio est corrupta, & ex Latina interpretatione adjecta facilè patet, DRÜTTE LIDIO esse legendum, i. tres homines, hodie dicimus: *Dritte mann.*

[*Druchte* pro Sponsa. Lex Salica Tit. XIV. §. 10. puellam quæ *Druchte* ducitur ad maritum. *Drudhild*, *VillDrud*, *Drudbob*, *Drutpreth*, nomina fœminarum. Reinesf. Vocab. Theot. MSC.]

DRVMBON, tubis; nunc trompen; Gl. Lipf. ubi Somnerus: *Huc fortè referendum Germ. trummen, i. e. tympanum: nisi malis à Sax. Dryman, jubilare.*

Triumbon, tubæ. Gloss. Lipf.

[DRVOSI. *Hega druosi varrio*, inguina taurorum. Gloss. Monf. p. 407.]

[DRVPO, botrus. Gloss. Monf. p. 353.]

DRVREN; mœreri. hodie *trauren.* Otfrid. I. 4, 157.

Sie fuorun druenti.
Abibant mœsti. mœrentes.

DRVSEN, V. in T.

DRVSILO. vid. LO.

DRVVHEN, premere.

Druvhte, pro druckte, premebat. Tyrolis Reg. Scotici Paræn. ad filium §. 16.

— den undern mülenstein
Druvhte, das er stille lag.
§. seq. *Den druket, als ich han getan.*
Et §. 21. *Got gab den Pfaffen uf ir eit,*
Das ungeloben drvhten, und uffeten die Kristenheit.
DEVS dedit Clericis in eorum jusjurandum,
Ut infideles premerent, & attolerent Christianos.

Notk. Psal. LXXX. 8. *din inuuizzen drubta*, conscientia tua te pressit.

Gedruohten, compediti Notk. Psal. LXVIII. 34.
Gedruodon, Id. Ps. CI. 20.
Truocbe, compedes, Notk. Ps. LXVIII. 34.
Drue, compediti, Idem Psal. CI. 20.

DRWSCHVFFEL, trwscheuffel, pars ædium, vide supra *Bistal.*

DSELIDON, cella: Kero. videtur esse articulus præfixus, de Selidon. Vide infra Selidon, tabernaculum. [Recte observat Schilterus vitium hic latere, in Kerone autem *in selidun kesteo*, in cella hospitum, legitur. c. 58.]

DV, qui: Kero. Prol. p. 16. c. 2.

DVAH, tunica.

[Gloss. Monf. *Tuocha*, pannos. p. 338. *tuoh manotsutigero*, pannus menstruatæ. p. 336. *Tuobbe*, pallio. p. 326.]

Otfrid. IV. 25, 19. de tunica purpurea Salvatori à milite induta, *Marc. XV.* 17.

Ther-

DVA.

Therselbo duab roto
beidnero liuto.
Ista tunica rubra
gentilium hominum.

Duaben, consuere. Otfrid. IV. 29, 16. de Tunica Christi inconsutili:

Er selbo sie biruachit,
bithiu nistar uuiht giduabit.
Ipse eos procuravit,
quare non est ibi quicquam consuti.

[Uterque Cod. Vindob. & Vatic. habet *giduachit*, quod Stadenius Expl. Voc. Germ. Bibl. p. 649. bene, judice Scherzio in Not. ad h. l. reddit. *Da ist nichts das filzig sey.* Derivat hanc vocem à *duachan*, *giduachan*, constipare, comprimere, depsere. Huc refert idem Stad. l. c. verba Isidori contr. Jud. c. 9. §. 5. *Dhanne Christ dhes crucis zeihhan chidbuhit in iro andimum.* Quando Christus signaculum crucis in frontibus eorum exprimit (frontibus imprimit.) Willeram. VIII. 2. p. 147. n. 62. *Most uzzen roten epfelen gedubtan,* Mustum ex malis Punicis expressum. Gl. Rab. Mauri, *Farduchit pim*, opprimor, *farduchit*, expressit. Huc, eodem notante, pertinet Franc. Duah. l. 5. 6. *Bota fon Gote sand sia uuacharo duacho uuirken.* Angelus DEI inveniebat ipsam alacriter pannum texere.]

DVALEN, DVELEN, IRDVALEN. morari, errare, vagari, tardare, verweilen, Belgis hodie Dwaelen, dolen, *Kilian.* Otfrid. I. 11. 10. de Edicto censuali Augusti Imp.

Thaz sie erdrichi zaltin,
oub uuihtes io nirdualtin.
Ut terræ orbem censerent, (missi)
& nihil quicquam morarentur. (differrent)

Idem I. 19, 33. de fuga Josephi:

Siu fuart er, nob ni dualta.
Illam duxit is, nec moratus.

Idem 1. 17, 5.

Bithiu thaz ih irdualta,
thar forna ni gizalta.
Quare quum distulerim,
supra non recensuerim.

Idem II. 3, 31. c. 7, 68. V. 4, 23. I. 4, 144. c. 22, 89. & 16.

Uuiht ni dualen, nil morari aliquem, nichts nach eim fragen, nichts nachgeben. Otfr. I. 1, 115. de Francis.

Thie liutes uuiht ni dualtun,
thie uuir biar oba zaltun.
Istos populos nil quicquam morantur,
quos supra retulimus (Græcos & Romanos.)

Duellen, morari. Otfr. I. 27, 31. de Missis ad Joh. Baptistam:

Daz uuir biar ni duellen,
thaz arunti ni merren.
Ut nos hic ne moremur,
nuncium ne tardemus.

DVA.

[Id. II. 9. 177.

Ni tharft es drof duellen.
Nec est quod ideo vageris.

Ita quidem Schilterus vertit. At Scherzius notat. *Duellen* non est vagari, sed moram admittere; inde h. l. ita transfert.

Non est cur illud expectes.]

Idem II. 4, 131.

[*Duualen*, *Dolen* est errare. Kil. *Dwaelen*, Sax. Inf. ineptias agere, in iisque commorari. AS. *dwelian* & *dwolian*, errare, item, seducere. Benson. Sax. Inf. *dwaelke*, mulier fatua, stulta. Otfridus verbo *Dualen* non utitur nisi in significatione morari, tardare, potest tamen & in mora error subesse. vid. eum. IV. 28. 11. I. 19. 9. II. 3. 8. Staden. Expl. Voc. Bibl. Germ. p. 641.]

Fragm. de B. Hisp. ℣. 3208. *Sie erslihten unde ertwalen*, de hoste fugiente, & vagabundo.

DVALA *sin*, carere, expertem esse. Otfr. IV. 12, 7.

Thes oub ni uuas tho duala
thero jungorono zala.
Cujus (rei, mixturæ malorum & bonorum) nec fuit expers
discipulorum numerus.

[Cum *Duala* moram significet. ut ipse Schilterus in immediate sqq. annotat, verba hæc Scherzius in Notis ita vertit.

In eo etiam non erat mora
(quin lugeret) *Discipulorum periculum.*]

Ana duala, sine mora. Otfr. III. XI, 61. IV. 17, 45. c. 28, 43. V. ult. 51.

Kero: *Tuuala*, mora. c. 5. *Ana einikema libbitode* [*einikemu libbisode* habet Kero] *edo tuuala*, sine aliquo tyfo (typho) vel mora. c. 31.

[*Tualo*, tædio, Gloss. Monf. p. 387. 389.

Ni tualos, ne pigriteris p. 365. *tualot*, retardatis. p. 358. morabitur. p. 335.

Tualonter, moratus. p. 330.

Tualos, tetrices. p. 357.

Gitualit, tardat. p. 369.

Gitualti, tarditate. p. 388.]

Dual, Otfr. V. ult. 49. *Alle uuorolt zeli dual.* legendum videtur *qual*, tormenta & pœnæ malorum per omnia secula. [In MSSC. est *du al*, ita ergo vertend. *Omnia secula considera omnino*, notante Scherzio ad h. l.]

Duelont, errant, Glossæ Lipsii, qui addit: *Nunc dolen.* ubi Somnerus: *Huic affine Sax. Dwelian, errare, gedwyld, error, gedwola & gedwolman, Hereticus.*

Dualm, torpor. Willeramus in Cant. Cant. p. 143. *Thiu uzera rinda* [diu uzzera rinta] *ejusdem pomi* (Mandragoræ) *in wine drunchan, dualm machot then thie man scal snithan, other brennan.* [*in wine getrunkeniu dualm machet den, die man scal snidan oder brennan.*] i. radix externa in vino bibita, torporem facit his, qui secandi vel urendi sunt.

 [Cor-

DVA.

[Cortex externus (mandragoræ) in vino bibitus, efficit mentis perturbationem in iis, qui vel secandi vel urendi sunt, morbi scil. causa, Ita h. l. vertit Staden. Expl. voc. Bibl. Germ. p. 641.]

Vide supra *Alrun*. Malè Belgicus interpres Surditatem interpretatur.

[Suecis *dualm* est vapor. Staden. Expl. voc. Germ. Bibl. p. 641.]

Artuualun, torpere: Gloss. vet.

Gothis *Dwala*, stultus: Matth. V. 22. VII. 26.

ASax. *Dwelian*, *dwolian*, errare.

DVAM, consilium, doctrina, consultatio de faciendo, à *Duen*, facere. Otfrid. III. 15, 34.

Lertun sie nan einan duam,
Thaz er gidati imo einan ruam.
Docuerunt Ipsum aliquod consilium,
ut faceret sibi aliquid laudabile.

[Mihi videtur vocem *Duam* esse ex iis, quæ Græci *μέσα*, Romani *ancipitia* vocarunt; quorum ea est indoles, ut interdum in bonam, interdum in malam partem accipiantur, de quibus Gellius in Noct. Att. L. XII. c. 9. ubi in hunc censum ex vocabulis latinis refert has voces. *tempestas*, *valetudo*, *facinus*, *dolus*, *gratia*, *industria*, *periculum*, *venenum*, *contagium*, *honos*. Ex his ipsis vocabulis *τὸ facinus* videtur aptum esse ad exprimendam significationem vocis *Duam*. Quamvis enim hæc in bonam plerumque partem accipitur, tamen etiam ad malefactum designandum adhiberi apparet ex Otfrido. IV. 6. 57. IV. 8. 35. Hoc in loco per facinus honorificum reddi debet h. m.

Docebant ipsum (instigabant illum ad) *factum gloriosum* laudabile
ut faceret facinus sibi honorificum.

Scherz. Not. ad h. l.

Potestas: Idem V. 11, 29.

Firgab in thaz zu ruame,
the iz uuari in iro duame.
Tradidit eis hoc in honorem,
ut sit in eorum potestate.

Idem I. 1, 87. IV. 1, 99. c. 5, 91. IV. 8, 35. III. 14, 19. c. 20, 354. IV. 6, 57. V. 10, 63.

Getuomet ist, magnificatus est, Notk. Cant. Mos. ℣. 1.

Tuoment Got: date magnificentiam DEO, Notk. Cant. Mos. Devter. 32, 3.

Tuombeit, magnificentia, Notk. Psal. CX. 3.

Todesduam, Otfr. V. 10, 24. vis ac potestas mortis.

Tuomo, Dux. Tatian. c. VIII. 3. Judex c. 27. & c. 39. 1.

Duomes, *things*, judicii, Tatian. 26, 1. c. 69, fi. conf. supra *Doam*.

Erduompt, condemnatus, judicatus, Tatian. c. 172. fi.

Ribiduam, divitiæ, Otfrid. I. 1, 125.

Suasduam, cupediæ. Otfrid. V. 10, 14. vid. inf. *Suazzi*.

Hinc reliquum in Compositis *Dum*, *Thum*, dom, territorium, potestas. Und *Bisthum*, Episcopium. *Babsthum*, Dominium Papæ Rom. *Keysertum*, Imperii territorium. *Reussentbum*, Terra Advocatorum, Voitlandia. [Hæc superius a voce *Doam*, & quidem rectius, tum à Schiltero, tum à Palthenio derivata vide.]

DVB.

Duanc, vide *Duuingen*.

DVB, columba. *Dubunkind*, columbæ filius. Otfrid. II. 7, 72. *παροιμιακῶς* de levitate animi; Salvator ad Petrum:

Symon bistu muates lind,
Job bistu oub dubun kind.
Simon tu es animi levis,
atque es utique columbæ filius.

S. Hieron. in Psalm. LIV. *In columba spiritualem naturam designat, sicut in baptismo ostensum est. Columba simplex animal est absque felle, & a malitia fellis alienum: quia osculum caritatis animæ significat: quia Ecclesia duas pennas habet, h. e. præcepta caritatis, dilectionem DEI videlicet & proximi.*

DVCAT, moneta aurea à Venetorum DVCE primò cusa an. 1280. Duce Johanne Dandulo. *P. Justin. in Hist. Venet. Lib. 3.* Du Fresn. Glossar.

DVEN, TVN, facere, thun, Otfrid. & alii passim.

Kero: *Tuan*, *facere*, *agere*. Prol. c. 7. efficere. c. 4. *Tuanthemu*, [Thantemu] *factori*. c. 7. *Kitanaz*, *facta*. c. 4. *Tatim*, *facta*, *factis*. [vid. supra Dat.] *Tota*, *facit*. *Tueetir*, [tuettir] *feceritis*. Prol. *Teta*, *egit*. *Tue*, *gerat*. c. 2. 31. faciat. c. 3. 4. *Dei qhuuedant tuat*, *dei kewisso tuant*, *tuan ni churit*. Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt, facere nolite. c. 4.

[Adde ex Kerone sqq. *Ni tua diufa*, non facere furtum. c. 4. Pro *facere*, legend. *fac* contextus requirit. *Der uuehsal tuat*, vices creditur agere. c. 63. *Desiu tuat*, hæc facit. Prol. *chund dir teta*, cognitum tibi feci. c. 7. *teta*, egit. Prol. *tuant*, faciunt. c. 4. *daz tuant ano murmulodii tuen*, quod faciunt absque murmuratione faciant. c. 41. *tuant*, agebant. c. 5. *desiu tati*, hæc fecisti. c. 7. *tua*, fac. Prol. p. 17. *tuat*, facite. c. 4. *tuameer*, faciamus. c. 6. *tue*, faciat. c. 31. gerat. c. 2. 31. *tuam*, fecero. c. 64. *ze tuenne*, facienda. c. 2. p. 20. agenda. ib. *za tuamne*, agendis. c. 13. *fona tuenne pruadero*, de adhibendis fratribus. c. 3. *tuantan*, agentem. c. 48. *sosi katan*, ita agatur. c. 14. *ist ketan*, agitur. c. 3. *sosi ketan*, sic agatur. c. 41. *si ketan*, terminetur. c. 17. adhibeatur. c. 65. *Cote ist ketuan*. Deo exhibetur. c. 5. *ist ketuan*, efficitur. c. 2. *ketaniu*, facto. c. 58. commissa. c. 7. *si kitan*, exhibeatur. c. 34. dicatur. c. 13. *ist kitan*, efficiatur. c. 5. *kitaniu sint*, facta sunt. c. 9. *kitaat libes fines*, actus vitæ suæ. c. 4.]

Duemes, faciamus. Otfrid. V. 12, 197.

Bithiu duemes uns iob biar in muat,
thaz filu mihila guat.
Quare faciamus (figamus) nobis hic in mentem
hoc summum bonum.

[Idem

DVE.

[Idem III. 26. 5.

Nu duemes unir thaz zuival
thana far ubaral.

Ne faciamus nos hoc dubium
dehinc ſane per omnia.

Ita Schilterus hæc vertit. Scherzius vero in Not. obſervat, *duan thana*, eſſe *removere*, *von dannen weg thun*, inde h. l. ita transfert:

Itaque removeamus dubitationem
Inde mox omnino.]

Duat, contingit. Otfrid. II. 21, 18.

Ni lazet faran iu thaz muat,
ſo then driagarin duat.

Ne ſinite vagari vobis animum (in orando)
Quod hypocritis contingit.

& c. 14, 6. IV. 23, 33. hodie: Es thut es offt ſo &c.

[Tatian. IV. 15. *Zi tuonne miltida*, ad faciendam miſericordiam. *Tuonne* Participium eſſe verbi *tuan*, facere, quod adhuc inter Germanos multi præter elegantiæ regulas ita efferant *zu thunde*, notat Palth. ad l. c. p. 306.]

Demo getanemo, quo facto: Notk. Pſalm. XXV. 6.

Chideda, fecit, creavit. Iſid. cont. Jud. c. 3, 7.

[*Chidhubit*, exprimit. Id. IX. 5. proprie facit, alias giduot. Palthen. in Not. p. 417. ſed Stad. reddit imprimit. v. *Duab.*]

Getät, ſubſtantia, efficacia, Notker. Pſalm. XLIX. 11. *ih uuiſſa iro getät dia ſie nu habent er ſiu uuurdin.* novi eorum ſubſtantiam antequam creabantur.

Ketät ſcrifte, hiſtoria. Notk. Pſ. LXXX. 8.

Geiler. Irr. Schaf. *Auguſtinus ſpricht: Got ſtraft niemands darumb, das einer thæte, ſunder umb das, das einer thut. Es iſt ein gemein ſprichwort: Ich weis wol was ih wil, aber was ich thäte, weis ich nicht.*

Duen, pro pati. Geiler. Irr. Schaf. *Der Apoſtel wolt nit das in geluſtet, und thet doch das wider ſeinen willen, oder eigentlicher geredt, thet das nit, ſunder leid es.*

Induen, immittere, Notk. Pſalm. XXXIII. 8. aperire, idem Pſalm. LXIV. 11.

Ferduen, Notker. Pſalm. LXVIII. 12. *daz ſie ſih an deme fertaten*, abuti, ſævire, ſibi indulgere ſuæque libidini.

Beduen, vid. ſupr. in B.

Uudra duen, intentare. Notk. Pſ. LXVIII. 19.

Ze getäte, in æternum. Notk. Pſ. LXXVI. 7.

Alſe er getan iſt, ſicuti eſt. Notker. Pſalm. LXXXIV. 8.

[DUERAHEN, obliquis. Gloſſ. Monſ. p. 348.]

DVFAR. Otfrid. II. 22, 58.

Niſt iuer nih ein, thaz iſt uuar,
So harto ſulih dufar,
Thin kind thih bitte brotes,
thaz thu mo ſteina bietes.

DVG.

Non eſt veſtrum quiſquam, hoc verum eſt,
tam valdè talis barbarus,
(Si) filius tuus te petat panem,
ut ei lapidem porrigas.

Duſarlich, Otfrid. IV. 31, 12. de latrone in cruce:

Rafſt er nan harto
thero duſarlichun uuorto.

Reprehendit iſtum valdè
de contumelioſis iſtis verbis.

Touferes, venefici, Gloſſæ Lipſii, adjicientis: *Nos Tooverers.* i. zauberer.

DVGET, DVGIDI, Vide ſupra *diuhen*, *dougen.*

DVHEN, duchen, geducht, hodie düncken, videri, item *deuchten.* Kero: *Kedubt*, viſus. c. 58. *Si kedubt*, videatur. c. 6. *daz im kedubt iſt*, quod ei viſum eſt. c. 3. *kedubt iſt*, viſum fuerit. c. 2.

DVIRI, januas. Gloſſæ Lipſii. Thür, hodie *Duri.*

Iſidor. contr. Jud. c. 3. §. 3. *Ih antluhhu duri fona imu, endi dor ni uuerdant bilohhan*, aperiam januas ante eum, & portæ non claudentur.

[Gloſſ. Monſ. *Turi*, regiæ. p. 384. regiam. p. 406.

Turili, oſtiola. p. 328. 340. poſticum. p. 343. *luzzilo turili*, poſterulæ. p. 406. ſed legendum puto poſticulæ.

Turibilo, pompatice. p. 344.]

Otfrid. III. 12, 73.

Thaz then thio duri ſin bidan.
Ut his fores ſint clauſæ.

Düron, idem V. XI, 6. XII. 52. Notk. Pſal. V. 8.

Düra, janua, *türe.* Cant. Cant. c. VIII. 8.

Düriuuart, janitor. ita diabolus ſe mundi janitorem ſe jactat apud Otfrid. II. 4, 14.

Turim, *foris*, i. fores: Kero. c. 46.

Durpilus, L. Sal. t. 61. *Debet in caſam ſuam intrare, & de quatuor angulis terræ pulverem in pugno colligere & poſtea in duropello ſtare & intus caſam cuptare debet, & ſic de ſiniſtra manu trans ſuas ſcapulas jactare ſuper proximiorem parentem*, ita Heroldus. Reliquum apud Belgas, Kilianus: *Dorpel*, *deurpel*, *limen. Drempel Friſiis & Hollandis.* Nobis *Swev.* Suev. *Dripel.* Gallis *le ſueil de l'huis.* hypothyrum, *H. Jun. c. LII. Nomencl.* Lindenbrogius & Baluzius: *Durpilus*, quaſi dur-pil, i. Thorpheiler, columna. ſed in columna non ſtamus, verùm in limine.

DVR etiam idem quod Paſs, tranſitum, introitum notat, unde tot locis Galliæ & Germaniæ nomina. *Boiodurum* Paſsau, Marcodurum, Batavodurum, Solodurum, Solturn &c. *Cluver. AG. p. 52.* Sed longè curatiùs hæc expoſuit illuſtris Alting. Notit. Batav. Antiq. p. 17. *Durum* quatuor notaſſe Celtis, uti quidem promiſcuè hac voce Romani ea expreſſerint: primò portam vel oſtium, quò etiam refero

ein

DVI. DVI.

ein Pass. Secundò turrim, Solothurn, Salica Turris, i. locus Comitii. Tertio Aquam, unde fortè mihi Tartessi nomen pluribus commune. Denique Aridum, dürre, non in fine sed initio compositi, ut Duromagus, Durocassium.

Durslegi, infra.

DVISBVRG, Dyspargum, Sedes Chlodionis R. Francorum. Aimoinus.

Kilianus: Duysborgh &c. vid. voc. sq.

DVIZ, Duyts, Duitense munimentum, ex adverso Coloniæ Agrippinæ in terra Francorum.

DEVSO S. Hieronymo. Suppl. Chron. Euseb. ad an. 376. inquienti: *Saxones cæsi* Deusone *in Regione Francorum*. J. Is. Pontan. L. 2. Orig. Franc. c. 3. Scaliger animadv. Euseb. in fi. ponit in finibus Francorum & Saxonum ultra Rhenum, incertus adhuc de nomine. H. Jun. Nomencl. c. 51. *Divitense munimentum vel monumentum, vel Diutensium municipium, Pagus transrhenanus, è regione Coloniæ, Judæorum officinis notus. Deutsch, Duytsch.*

Patinus & alii *Duitz* propè Coloniam Agrippinam exstimant. ibi cultus Hercules Deusoniensis, de quo numismata apud Jo. Smetium in Antiq. Neomag. p. 242.

HERC. DEVSONIENSI. apud Occonem perperam legi DEVS. ONIENS.

Conf. M. Alting. Notit. Germ. infr. Tab. 1. & 2.

DVISBVRG, DISPARGVM. Greg. Turon. L. 2. c. 9. de Chlogione Rege Francorum, *Qui apud Dispargum castrum habitabat, quod est in termino Thoringorum. In his autem partibus, i. e. ad meridionalem plagam, habitabant Romani usque Ligerim fluvium: Ultra Ligerim verò Gotthi dominabantur &c.* Ex quibus satis intelligitur, de sede Francorum cis Rhenum Turonensem loqui, in finibus Tungrorum sita, sive *Diest* ut Wendelinus, sive *Duysborch* inter Bruxellas & Lovanium, sive non amplius extet. Kilianus non satis accuratus hic, ait: *Duysborgh, Dysporum, Dispargum: Asciburgium, nonnullis Teutoburgum, civitas trans Rhenum, Montensis Comitatus. Est & pagus Brabantiæ antiquissimus.* Cæsar. Heisterbac. L. X. c. 31. *In Episcopatu Coloniensi, opido Imperiali, quod Duisburg dicitur, vidua quædam cervisiam* &c. V. Præf. ad L. Salic. Vorb. T. 7. p. 108. 110. & T. 8. p. 247.

TVISTO, TVISCO, conditor gentium Germaniæ. Tacitus de M. G. 2. 3. *Celebrant carminibus antiquis Tuistonem, deum terra editum, & filium Mannum, originem gentis conditoresque. Manno tres filios assignant, è quorum nominibus proximi Oceano Ingævones, medii Herminones, cæteri Istævones vocentur.* Variè in MSS. & editis istud nomen scribitur. Veteres *Tuisconem* vocant, & Ascenaz faciunt, primogenitum Japheti. Recentiores *Tuisto* legunt. Cluverius L. I. G. A. c. IX. suspicatur, vocem hanc in omnibus Taciti exemplaribus esse vitiatam. & L. 2. c. XX. omnia hactenus exemplaria constantissimâ scripturâ habuisse *Tuistonem*. Sed lectionem TVITO ùt paullo emendatiorem & in veritatem propensiorem cum Lipsio amplexus est, idemque esse ac *Teuto*; i. e. Mercurius. aliàs *Teutates*. Cæsar B. G. L. VI. *Ditem* appellat. Quovis autem modo legatur, Ascenacem non intelligi posse, observat Rupertus in Synops. Besold. c. 1. Sunt qui *Tuistonem* deum terrâ editum *Adamum* interpretantur, Mannum Noam, cui tres filii. *Voss. de Idololatr. L. I. c. 36.* v. Dn. Alting. Notit. Inf. Germ. p. 76. Berosus suppositiitius facit filium Noæ, post diluvium natum & fratrem ejus Scytham, quam fabulam prolixe amplexus Aventinus, qui ob id à Rob. Sheringhamo de Anglor. Gent. Orig. cap. V. egregie vapulat. Inde fabula de Germanorum origine à Scythis.

DVLLE, GEDULLE, Mœnia, muri. J. Alem. Feud. c. 145. §. 2. *Wenne die burgk widerumbe gebuwen wird mit getulle oder mit zinnen.* al. *zeunen.*

J. Sax. Feud. c. 39. §. 11. *si reædificetur mœnibus vel planeis aut etiam sæpe.* Rupert. Imp. an. 1403. in privilegio Ordinis Teutonici: *Das sie ire dörffer bewaren mogen mit graben, zunen, dullen, und erkern.*

Umbetüllen, communire. Chron. Königsh. c. IV. 57. *Willestett was gar wol mit wigbüsern und mit graben ümbetullet.*

[*Dill* vel *Till*, hodie muris & mœnibus opponitur, atque sepem notat, è fustibus, lignis aut asseribus compactam.]

Kilianus: *Tille* Fris. Holl. pons, ponticulus. *Tillbrugghe*, vallbrugge.

Tillen, levare, tollere. *Tilbaer*, mobilis.

DVLTEN, celebrare, Notk. Ps. CXVII. 27.

Kero, *ist durubtuldit*, percelebratur. c. 44.

[Gloss. Mons. *Tuldun*, egerunt. p. 361. 365. *tuldet*, agite, p. 358. agatis. p. 362. *tuldin*, agerent. p. 363.

Gituldit uuerden, agi. p. 364. *gituldit uurti*, agatur p. 361.]

DULTETAG, solennitas, festum. Notk. Psalm. LXXX. 4. *Zeichenhafft Tulttago*, insignis dies solennitatis, ibid. Item Psalm. LXXIII. 8.

Kero: *Tult*, solennitas. c. 13. *Tultlihchiu*, solenniter. c. 58. *Tuldim*, solennitatibus, festivitatibus. c. 14. Glossæ Vet. *Tult*, *kimali*, solennitas. V. *Mal*.

Gothis *Dulths*, dies festus. Joh. 6. 4. Matth. 27. 15.

[Gloss. Mons. *Tuldi*. Natalitia. p. 390.

Tulditago, Neomeniarum. p. 410.

Tuldhafter, magnus. p. 398.]

DVMM, DVMBA, stultus. Gloss. Lipsii. ibi Somnerus: *Mutus nobis dumbe. Stultus autem non incongruè sic dicendus, propter hebetudinem & vecordiam muto meritò comparandus; bruto potius; unde Stultus, Germanis Thor, quasi Thier, bruta pecus. Qui autem plus solito tacet, in his Dumps dicitur.* Apud Germanos eim *tummer mensch*, est homo stupidus.

Gothis *Dumba* mutus, Matth. 9. 33. V. Gl. Fr. Junii.

Tumbe, fatuus. Tatian. c. 26. 4.

[*Tumplib*, absurdum. Gloss. Mons. p. 378. 380.]

[*Den*

DVM.

[*Den tumbin was her sceirphe.* Malis erat durus. Rhyt. de An. §. 35. Stolidis, stultis refractariis. v. §. 46. & 47.]

Dumpheide, insipientia, Gloss. Lips.

Dumpheiti, stupiditas, Otfr. ult. 24, 60.

Dumpmuati, oblivio. Otfr. I. 3, 59.

Ni mis ai dumpmuati,

Ne mittas ad oblivionem, oscitantiam.

[Verto. Nec esto nimis stupidus. *Dumpmuat*, idem est ac stultus, stupidus. ita ap. Otfr. V. 9, 81. Christus dicit:

UUola dumpmuate
si managemo guate.

ubi textus Latinus in margine habet. *O Stulti & tardi corde.* Scherz. not. ad h. l.]

Virdumenisse, interitus, Ps. XLVIII. 11. [Hoc vocabulum potius à Doam, Dum, derivandum censerem.]

Tumliche rethe, ineptus sermo. Fragm. de B. H. Carol. ℣. 1394. conf. Not. Opitii ad Rhythm. de Ann. §. 10.

Ertumbita, obmutui: Kero. c. 6.

Conf. inf. Tum.

[DUNAVUENGA, temporibus. Gloss. Monf. p. 350.]

DVN, DVNNA, DVNICHA, tunica. Kero: *Dunna*, *tunica*. Otfrid. III. 14, 188. *dunichun zua*, tunicas duas. Vid. s. *donc.* & inf. *Tunibbu.*

DVN, mons Celtis. Beda L. III. H. E. Angl. c. 14. *à loco qui vocatur.*

Wilfares dun i. e. *mons Wilfari.* Kilianus: *Dyne*, *sandduyne*, *mons arenarius*, *agger marinus*, *mons ammonius.* Clitophon Rhodius scripsit libros τῶν κτίσεων sive Originum, ex quorum XIII. Plutarchus lib. de fluminibus allegat, LVGODVNO Galliæ urbem inde nomen esse, quod corvi expansis alis super colle in quo urbis fundamenta jacerentur, apparuerint: nam LVGVM dialecto Celtica Corvum, & DVNVM locum eminentem sive collem significare. Sanè ait Vossius *L. III. de Hist. Græc. p. 346.* cum multa sint Galliæ oppida in DVNVM desinentia, omnia sunt in collibus & locis editis. Confer & *Cluver. L. I. G. A. p. 52. Du Fresn. Glossar.* & imprimis Mens. Alting. *Notit. Batav. Antiq. v. Lugdunum.* Vorburg. Vol. 3. p. 404. &c.

Vid. & supra *Aris.*

Dunjo, propugnaculum in colle, Francis, du Fresn. Glossar.

DVNNA, puram. Kero. c. 55.

DVNEST, tempestas, Notk. Psal. LIV. 9.

Duniste dirre werlt, procellæ hujus seculi, Notk. Psal. XXVIII, 10.

Dunistig wint, spiritus procellarum, Notk. Ps. X. 6. Ps. CVI. 25.

Kilianus: *Duynen Fris. tumescere. Duyninge, fluctus decumanus.*

DVNGNI. Glossæ MSS. Anglo-Sax. *semigelato*, *balldungni.*

DVNKEN, tingere, eindunken, *kedunchotes prot*, Notk. Psal. CI. 9.

Tom. III. Gloss. Teut.

DVN.

DVNSEN, v. *Dinsen.*

DVOBEN, bedeuben, supprimere, Notk. Ps. CXVIII. 120.

DVOHEN, premere. *Nidergeduohtemo zune*, depulsæ maceriæ, Notk. Psal. LXI. 4. V. Douwen.

DVPIO, tuffe, immersio. V. *Chalip.*

DVRI, janua. vid. supr. *Duiri.*

DVR, DVRR, aridus, supra in *duri.*

[*Durri*, uredine. Gloss. Monf. p. 320.

Durra, sitientem. p. 395.]

Fragm. B. Hist. ℣. 1401.

And ther durre töt ther stöf.
ire vehten, thaz ne döh.

Et arida mors cohibet
istorum pugnam, quæ nil valet.

Dürslegi, trukene schlege, sine sanguine. Lex Frison. T. XXII. 3. *Siquis alium ita percusserit, quod durslegi vocant, dimidium solidum componat. Si autem sanguinem fuderit, componat solidum I.* Secus ac Sicama legit *duustfecke.*

Dürre maend, Cimbris Martius mensis, q. aridus: ob victus in quadragesimali tempore asperitatem ac tenuitatem, ut H. Junius & Kilianus. Magis est, ob facultatem torrefaciendi hoc tempore.

DVREHTEN. v. in AHTON. signif. VI.

DVREN, DVEREN, durare, persistere, perennare. Kil.

Dura, duerig, durabilis. *Dura Süna*, firma pax, Diploma Reinoldi Archi-Ep. Colon. an. 1166. Boland. 6. Febr.

Undürlicho, Notk. Ps. LXXVIII. 3.

DVRENDART, nomen gladii Rolandini. Fragm. de B. H. ℣. 1857.

Sin swert thaz hiez Durendart,
wane under theme himele nie gesmidet ne wart
niht thes ime gelih ware.
Sine site waren selzene.
An so welih ende so man iz bot,
tha was reite ther tot.
Alle thie ie smithen begunden
thie ne wessen noh ne kunden
wie thaz swert gehertet was.
sine ekke waren uast.

Ipsius gladius vocabatur Durendart,
nam sub cœlo nunquam fabricatus fuerat
Qui ei similis esset.
ejus latera erant rara.
Quorsumcunque vibrabatur,
ibi parata erat mors.
Omnes quicunque fabricari cœperunt,
hi nesciunt nec indagant
quomodo iste gladius induratus fuerit.
suæ acies erant acutæ. ἀμφήκης.

Conf. & ℣. 1947. 3083. 3200. 3315. Turpinus de Gestis Caroli M. c. XXII. *Durendam* vocat. Olaus Wormius *Durental* appellatum refert *L. V. Monum. Dan. p.* 382. ejusque originem ex editione

Ii

DVR.

tione Danica an. 1501. hujus belli iſtam, quod Jatmundus hunc gladium antea poſſederit, *Dyrendal* vocatum, quo caput Salomonis Regis per galeam ita fiderit, ut eodem ictu & arma adverſarii & corpus equi diviſerit: iſtum gladidium unà cum decantato cornu, *Olivant* dicto demum perveniſſe ad Rolandum Caroli M. ex ſorore nepotem, qui Janemundum (legendum fortè Jatmundum) poſtea interfecit. P. Merula P. II. Coſmogr. L. III. p. 429. ſcribit: *Incolæ* (oppidi Blaviæ) *volunt Rolandum Palatinum Præfectum ſub Carolo M. Littoris Brittannici apud ſe natum, ſuum fuiſſe Comitem, apud ſe denique tumulatum in Eccleſia D. Romani, enſe adpoſito, quem DVRANDAL vocitant, cornuque ipſius ad pedes tumuli. Quod tamen poſtea in Eccleſiam D. Severini Burdigalam perhibetur tranſlatum.* Scriptio noſtri Fragmenti *Durendart* verior videtur, compoſitaque vox ex *Duren*, *Durren*, perdurare, & *art*, genus. Conf. & Schottel. p. 520. de Ling. Germ. Alia aliorum Gladiorum nomina propria refert du Freſne in Gloſſar. v. *Curtana* & *Duriſſimus*.

DVRINGEN. vid. *Dor*.

DVRICKEN *Zins*. Charta MS. de an. 1452. *Item und driſſig Schillinge geltz zu Rinouwe, die da heiſſent Durcken zinſe, gibt der Schultheizze von der Statt und gemeinde wegen.* Arbitror fuiſſe Stüran Turcicam, qualis etiam fuerunt *Decimæ Saladinæ* in Concilio Pariſienſi an. 1188. à Philippo Rege Francor. omnibus bonis impoſitæ contra Saladinum. *Du Freſn. Gloſſar.*

DVRREN, audere. Willeram. in Cant. C. c. 8. p. 147. *Ande ſie thine paſſionem wole dürren gebiletthan mit effuſione ſui ſanguinis.* [*Unte ſie dine paſſionem vuole geturren bilidan mit effuſione ſui ſanguinis.* ita n. e.] i. & illi, Martyres, tuam paſſionem bene auſi ſunt imitari effuſione &c.

Dorſti, audebat. Rhyth. de S. Annone §. 41. *her ni dorſti*, ipſe non audebat.

Thurſti, audacia. Otfr. III. 10, 10. ſed leg. *thurfti*, de quo mox. [*Thurſt und frævel* apud recentiores quoque occurrit.]

Thorre, audeat. Fragm. de B. Hiſp. ℣. 1412. *ther ſie thorre beſtan*, qui iſtis obſiſtat.

Getürre vid. in G.

Gothis: *Gadaurſti*, audebat, Marc. XII. 34.

ASax. *Dearran*, *dyrran*, audere. *Dyrſtig*, audax. *Thyrſte* audax, temerarius. Gloſſæ ASax. MS. *Auſus*, *gidyrſtig*.

DVRSDAG. vid. *Dag*.

DVRVFEN. DVRVFT, opus. c. 27. 55. *Duruftigot*, indiget. c. 34. *Unduruftaan*, [ita vitioſe legit Goldaſtus, in Kerone vero extat *Undurubtaan*. c. 5.] imperfectum: Kero. [Adde ex eodem *duruftigoe helffa*, indiget ſolatio c. 66. *ſo durfttigoen*, ut indigent. c. 53. *duruftigont*, indigent. c. 8. *noh heiner duruftigohe pittan eouueht*, nullus indigeat petere aliquid. c. 38. *ni duruftigoen*, non indigeant. c. 41. *duruftigonteru* indigentium. c. 55. *iſt kiduruftigot*, indigetur. c. 55. Hodienum *dürftig* eſt pauper, indigus, ita quoque *dürffen*, *bedürffen* indigere.

DVR.

Durſt, opus Gloſſ. Monſ. p. 355.]

Notk. Pſal. LXXXVIII. 41. *geturfte*, indigentes.

Ze Ungeturfte uuerden, in formidinem. ib. V. Pſal. CXIV. 3.

Otfr. I. 14, 31.

Bithiu ni durafun thera ſin,
thia thiarna noh ther ira Sun.
Ideo non indigebant expiatione
Virgo nec ejus Filius.

Sic enim emendanda Flacii editio.

Idem II. 21, 41.

Ir ni thurfut bi thiu.
Vos non egetis propterea.

Idem I. 27, 101. IV. 15. 89. V. 16, 89. I. 23, 114. IV. 31, 6.

Jus Feud. Sax. c. 16. J. F. Alem. c. 34. pr.

Notk. in Symb. S. Athanaſ. ℣. 1. & 27. Et Pſ. XXXIX. 13. LVI. 2. LXI. 11. XCVIII. 9.

Ob es duruſt uuerde, ſi opus fuerit, Otfr. IV. 5, 98.

[Tatian. XXXIV. 4. *UUeiz iuuar Fater uuas ir thurftiſt.* Scit Pater veſter, quod opus ſit vobis. Id. 176. 2. *Niſt thir thruft* (leg. ut Palth. monet *thurft*) non eſt opus tibi.]

Fragm. de Bell. Hiſp. ℣. 1800. *thie ie geboren thorften werthen*, quibus unquam naſci contigerit.

Grozo durfti, magna neceſſitas, Otfr. III. 5, 40.

So iz zen durftin gigeit, quoties neceſſitas exegerit, Otfr. IV. 9, 62.

Fragm. B. Hiſp. ℣. 2956. *then Criſten wart helfe thurft*, Chriſtianis auxilio erat opus.

DVRVH, propter. Kero: Prol. p. 18. c. 5. 13. ſcribitur quoque *durih*. c. 48. *Duruh den chuimit ruachaloſi, pro cujus venerit negligentia.* Cant. Cant. III. 10. *das mittelode was gegradet durh die junkfrouon*, Media conſtravit propter virgines.

Willeram. in Cant. Cant. p. 16. n. ed. 9. *Wanda* [uuanta] *ſich Got van* [von] *himele hare ze erthan gebrachta thurg minon willon.* [heraze erdon gebrohta durh minen willon] i. Quum ſe DEVS de cœlo huc in terra exhibuerit propter me. Idem pag. 28. n. 14. p. 90. n. 31.

Otfrid. IV. 7, 66.

Thuruh thie druta ſine.
Propter fideles ſuos.

[*Thuruh thaz*: propterea. Tatian. XVIII. 2. *thuruh reht*, propter juſtitiam. Id. XXII. 15. *thuruh then mannes ſun*, propter filium hominis. Id. cap. cit. §. 16.]

Fragm. B. Hiſp. ℣. 3582. *ther thurh thie werlt wart geborn.* i. Salvator, qui propter mundum (ſalvandum) fuit natus.

Tyrol. R. Scotor. ad Filium pag. 280. *Got durh uns niht me ſterben wil.* DEVS propter nos non amplius mori vult.

[*Duru merun gaueri dane iz ſcolti*, propter ampliorem cautelam. Gloſſ. Monſ. p. 402. *Duruh kipurita nootdurſt*, inſtantem neceſſitatem. p. 401. Haud dubie *propter* vitio typographi eſt omiſ-

DVR.

omissum, atque legendum. *Propter instantem necessitatem.*]

Durub etiam significat *Per.* Kero Prol. p. 16. c. 11. itidem *Durib.* c. 2. 63. In compositis eandem significationem habet ap. eundem. *durubchuetamu*, perdicto. c. 11. *durihfullit*, perconpletur. c. 44. *durubinpintames*, persolvamus. c. 16. 18. *durubleranu*, perlecta. c. 11. *durubmista*, permixti. c. 32. *durubnobteem discoom*, perfectis discipulis. c. 6. *durubtonobto*, perfecta. c. 7. *durubqhueman*, pervenire. Prol. p. 15. c. 7. perveniatur. Prol. p. 17. *durubspanan wesan*, persuaderi. c. 40. *durubstantan*, persistere. c. 58. *durubstat*, persteterit. c. 60. *durubtuan*, perficere. c. 4. *durubtan*, perfici. Prol. p. 16. *Undurubtan*, imperfectum. c. 5. *durubtriabit*, perturbetur. c. 31. *Ist durubtuldit*, percelebratur, c. 44. *durubwisit*, perseveraverit. c. 7. 58. *durubwesant*, perseverantia, c. 58. *durubwesanti*, persistens. c. 25. *durubwonente*, perseverantes. Prol. p. 16. hactenus Kero.

[In Glossis Monseensibus seqq. exhibentur: *Duribilen*, pertusum. p. 388.

Durublobhum, pertusum. p. 345.

Durab mittazlant, per mediterranea. p. 363.

Durnobtt, consummatus. p. 353. *durahnobtes*, plenissime. 390. *durahnobti*, consummatione. p. 357. *durahnobto*, simpliciter. p. 363.

Durubkengiksi, obtineat. p. 401.

Durabsantunga, per manum. p. 326.

Durahstet, Infumatis. p. 368.

Durahstochan uuirdit, transverberabitur. p. 359. *durahstachun*, foderunt. p. 348. *durubstoban* confodimus, transfigimus. p. 413.

Durahuueranlibora. durabilius. p. 390.]

Dhurahchunt, permanifestum, Isidor. c. 2, 2.

[*Zi thurubslahti ni suuere*. Non jurare omnino. Tatian. XXX. 2. Germani divulsa hac voce nunc dicunt, *durchgehents*, sive *schlechterdings*. Palthen. Not. ad h. l. p. 358.

Thuruhuuoneta stum. (Zacharias) permansit mutus. Tatian. XI. 10.]

Durnobte, perfectus. Notk. in Symbol. Athan. ℣. 30. Idem Psalm. V. 8. Willer. in Cant. Cant. IV. 8. VI. 8.

Item perfectio: Notk. in Psalm. XXII. 5. *fone undurnobte ze durnothe*, ab imperfectione ad perfectionem. Id. Psalm. XXXVIII. 4. & Psal. LXXIII, 14. *sih ze gedurnobtonne*, quo se consumment.

Psal. eod. ℣. 17. *Du habest kedurnobtet alle marcha dero erdo.* Tu perfecisti omnes terminos terræ. Ps. LIV. 1. *Christus ist unser perfectio (durnobti)* Ps. VIII. 3. *Ze dinemo durnobtem lobe*, ad Tuam perfectam plenam laudem.

Turgdan, perfectus, Willeram. in Cant. Cant. p. 24. n. 12. [Legitur autem in nostra edit. *Durbtan birt*, perfectæ estis.]

Thurahteta, perpetratum, Gl. vet.

Durchden, pervado. Vetus Versio Ps. XVII. 30. *In mime Gode durchden ib muren.* in DEO meo transgrediar murum.

Dhuruhfaremes vid. *Faren.*

Durnabtiga, *Thurnobte.* vid. *Naht.*

DVR.

DVRCHGLÆSTEN. vid. *Glast.*

DVRVM. In urbium nominibus aquam significans. vid. Vorburg. Vol. III. p. 404. Conf. supra *Diuri.*

DVSEND, *tusent*, *tousend*, mille. *Cen dusendig*, decem millium, Notk. Ps. LVII. 18. idem in Ps. LXXXIX. 4, 5. taxat hanc vocem tanquam non origine Teutonicam, sed ex vulgari rustica Romana corruptum dix cent. ait: *Welest du Mille diuten after site dusent, so bechenne daz dasselba uuort anderest corruptum ist, Romani chedent vulgariter (in Wales Run) fure decies centum (zenstunt zenzech) descent i. dusint. Dafure chedent wir dusent. So chedent uuir Ein hunt, zueihunt, triuhunt. sc. ita corruptè.* i. e. Si vis Mille interpretari secundum morem Dusent, scias quod hæc vox aliunde corrupta est. Romani dicunt vulgariter pro decies centum descent, pro quo nos dicimus dusent. Sic dicimus Einhunt, &c. Hæc Notkerus. Sed quod addit de *Einhunt*, &c. ea non sunt composita ex Hunt i. Centum, sed à Chunna, quæ vox genuina est Francis ut ex L. Salica apparet, & vide supra *Chunna.* & inf. *Hunt.*

DVSII, Gallis priscis Dœmonum species. S. Augustin. L. XV. de C. D. c. XXIII. *Creberrima fama est, multique se expertos, vel ab eis, qui experti essent, de quorum fide dubitandum non est, audisse confirmant, Sylvanos & Faunos, quos vulgò Incubos vocant, improbos sæpe extitisse mulieribus, & earum appetisse ac peregisse concubitum. Et quosdam dæmones, quos DVSIOS Galli nuncupant, hanc assidue immunditiam & tentare & efficere; pluresque tales asseverant, ut hoc negare impudentiæ videatur.* Hincmarus de divortio Lotharii: *Quædam etiam fœminæ à Dusiis in specie virorum, quorum amore ardebant, concubitum pertulisse inventæ sunt.* Bæda Comm. in Luc. Lib III. c. V.

Ita emendandus Notkerus in Psal. XVII. 32. *dii paganorum sint dæmonia. Kota dero beidenon tiusa.* pro *tursa.*

Dissir, deæ, *Disa blot*, sacrificium deæ Friggiæ, *Ol. Verel. Ind. Ling. Vet. Goth.*

DYSER deæ vicariæ a quibus fortium virorum animæ è corpore exeuntes ad curiam Wodeni veherentur, *Rob. Sheringham de Orig. Angl.* p. 321.

Slavis, Bohemis & Borussis veteribus *Duschi*, *Dusse*, Manes, & animæ mortuorum, *Abr. Frencel. de Orig. Ling. Sorab. Lib. II. c. 1. p. 278.*

Conf. Th. Reines. *Lib. II. V. L. c. 14. & Defens. p. 134.*

Kilianus: *Duyse*, *vetus concubina.* succuba.

DVUUAN, *Bethuuuan*, hodie bedeuben, premere, reprimere. Willeram. in Cant. Cant. pag. 50. *Her scal an himo seluemo bethuuuan thes lichamon geluste.* Debet in seipso supprimere corporis voluptates. V. *Douwen.*

DVZZIN, de sonitu tubarum. Rhyth. de S. Annone §. XXVII.

Oy wi di wisini clungin,
Da di marin cisamine sprungin,
Herehorn duzzin,
Becche blutis vluzzin.

DVZ.

O quàm arma fonabant,
Quum equi adverfum fe infultabant,
Cornua bellica refonabant,
Rivi fanguinis fluebant.

Kilianus: *Duien, pulfare cum impetu & fragore.*

DVZEN, DVZTA, ludere cum puerulis, de matre aut nutrice. Otfrid. I. 11, 81. de S. Virgine matre:

Ullola thiu nan duzta,
Inti in ira barm fazta.
Beata, quæ ipfi abblandiebatur,
Et in fuum finum ponebat.

Dvzzen, tuiffare. Kilianus: *Du, Tu, vox hæc cum indignatione profertur: nifi fiat fermo ad Ter Max. aut fupremum aliquem, ad Regem Principem aliquem; Non tantum autem apud Teutones ignominiofum eft, quenquem du appellare, verum etiam apud Italos, Hifpanos, Gall. &c. Anglum quoque tuiffare, periculofum effe, lepide refert Erafmus in Adag. Vir improb. vel Mus mordeat.*

Duzgenoffen. Schottel. de Jur. fing. c. XIV. *Vor alters haben fich die rechten vom Adel untereinander allezeit geduzet, welche fie aber nicht ebenburtig und fur ires gleichen gehalten, die haben fie geirzet: ift alfo ein unebenburtiger nicht duzgenofs gewefen.*

DVVAHILA, DVELE, mappula, Kero. c. LV. Notk. Pfal. XVII. 46. *Tualon hant*, lavare manus.

Kilianus: *Dweylen, Fland. tergere.* Dwaele, *Fland. Mappa, vulgo Tobalia. item Mantile, Germ. Zwabel. Gall. touaille.*

Duele, linteum: Gloff. vet.

Hanttuele, manutergium, Gloff. vet.

Thuuahan, thuagen, lavare. Otfrid. III. 20, 54. *thaz horo thanne thuag*, lutum inde abluit. Tatian. c. CLV. 2. De pedilavio Chrifti. *Gonda thuuahan fuozzi finero jungirono.* Cœpit lavare pedes difcipulorum.

Id. c. XXXV. 2. *Thin annuzi thuuah*, faciem tuam lava.

Otfrid. IV. 11, 74. *ther githuagan ift*, qui lotus eft. Cant. Cant. V. 3. *Ich hano gethuagan*, [*Ich habon geduagan.* noft. ed.] lavi.

Tuabo, lavo: Notk. Pf. XXV. 6. Pf. LXXII. 13.

Zwagen das haupt, caput lavare, Chron. Königsh. c. I. 19.

Gothis, *Thwahan*, lavare, Joh. XIII. 14.

ASax. *Thwehan*, lavare.

[Islandi *thuae* lavo dicunt tefte Hikefio.

Sueci *tuua(o)*, itemque velut frequentativo *tuuetta*, lavare, balneo uti, dicunt. Palthen. Not. ad Tat. p. 361.]

DVZ.

DVERG, zwerg. Gloffæ MSS. Anglo-Sax. *Nanus, pumilio, duerg.*

[*Gituerch.* Pygmæi, funt populi. Gloff. Monf. p. 340.]

DWIDARO, tamen: Kero. Prol. pag. 16. *duuuidaro*, tamen. c. 11.

DWINGEN. Kero: *Kedwinga, coerceat.* [*Kedwingue* corripiat, extat ap. Keronem. c. 2. p. 21. & in ead. pag. *Kehuuinge*, (pro quo legend. *Kedwinge*, ut Scherz. monet,) coerceat.] *Syn gedwungan.* coerceantur: c. 30. *Keduuungaanor, reftrictius.* Prol. p. 15. *Kiduuunganum, diftrictiori.* c. 34. *Si kidwungan*, corripiatur. c. 32.

Thuuingan, cogere, Otfrid. III. 7, 130. & paffim. Willeram. in Cant. Cant. pag. 66.

Duanc, artavit, Gloff. vet.

[Tatian. XXXI. 5. *So uuer fo thih thuinge thaz thu mit imo goft thufunt fcrito.* Quicunque te angariaverit mille paffus. Id. CLXXII. 4. *Thuingit her uueralt fon funton*, (Spiritus S.) arguet mundum de peccato. Ad quem pofteriorem locum Palthen. notat. Senfus non fatis inde commodus exfurgit, quo ipfo adducor, ut credam, in verbis *cogendi* atque *coarguendi*, interpretem, uti folet, erraffe. Not. ad Tat. p. 388. Conf. fupra *Bithuuingan.*]

Arduingu, exigo: Arduanc, extorfit. arduuingit, extorferit, Gl. vet.

Piduuungan fint, coartati funt, Gl. vet.

[Gloff. Monfeenf. *Piduuingo*, infrenabo. p. 335. *pidvungun*, affecerunt. p. 339. *piduungi*, atteret. p. 388. *piduungit*, anguftat. p. 390.

Piduunganor, coactus. p. 409. *piduungenero*, effrenato. p. 379.

Piduuine, extorfio. p. 410.

Githuang, coërcuit, Otfr. V. 17, 11.

Githuing mihilaz, anguftia magna, Otfrid. V. 19, 44.

Chidhuuingu, cogam, Ifidor. cont. Jud. III. 3.

In dinemo geduuinge, in tua manu & poteftate. Notk. Pfal. XXXVII. 3.

Keduuang, difciplina, Notk. Pfal. LXX. 20. *Keduuinch*, lex, idem Pf. LXXXIII. 8. V. etiam K.

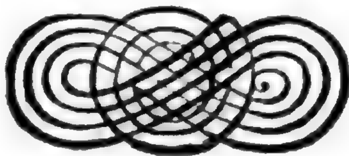
[*Giduinch*, difciplina. Gloff. Monf. pag. 386. *Giduinges*, difciplinæ. p. 392.

Giduuinc, frenum. p. 391. *giduinch*, frenum. p. 327. *giduuinga*, frena. p. 373.

Giduuinge, cenfura. p. 387.

Giduuggg. (forfan legendum *giduuungun*) duxerunt. p. 361.

Harten geduinch, jugum ferreum. p. 323.]

E.

E, I, EI, EY, literæ promiſcuè ſolent uſurpari apud veteres. ùt *Ir* pro Er, Iſidor. paſſim.

E, lex, Vid. *Ew*.

E, prius, ante, eher. paſſim.

EA, diphthongus linguæ Celticæ & ſpeciatim Saxonicæ veteris, diverſa à Diphtongo Æ. Ita Inas Rex Saxonum in Anglia circa A. C. 712. *Ic Ine mid Godes Gyſe Weſtſeaxna Cyning.* Et Alvredus Rex: *Ic tha Ælfred Weſtſeaxna Cyning.* In Gvilelmi I. R. LL. vocantur *WeſtSexe*, & *Weſt-Sexelae*, Saxonum occidentalium leges. Sic *Eal* dixerunt pro *Al*. *EArbet* pro arbeit. *Eachtaye*, vide infra *Ethwi*.

EARBETLICUST } vid. ARABEITI.
Earbedlicae }

EART, es, Anglo-Saxonibus, Matth. VI. 9. Luc. XI. 2.

EARTH, Celtis & Hybernis Terra, ASax. *Eorth*. *Hert*. C. Tacit. de M. G. c. XL. de Longobardis & vicinis populis: *In commune HERTHVM i. e. Terram matrem colunt, eamque intervenire rebus hominum, invehi populis arbitrantur.* V. & infra *Eorth*. & *Erd*.

Aerd, & *Erdha* promiſcuè apud translatorem Iſidori contra Judæos c. IV. 6. & paſſim, ubi *Aerdhuuaſim* redditur terræ moles.

EB, prius, *eber*. Chron. Königsh. c. V. §. 108. *Eb er wolte geſtatten das &c. er wolte e.* i. priusquam vellet permittere ut &c. vellet potius &c.

EBAN, planus, æquus, æqualis, Eben. *Eban ſii*, æqualis ſit, Kero c. 2. *ebano*, æqualiter c. 11. pariter. c. 20.

Iſidor. contra Judæos cap. 3, 4. *Inu in angil niſt ana eban chilich Gote.* i. Ecce in angelo non eſt coæqualis imago DEI.

Ebonoti dales, valles planæ, Otfr. I. 9, 71. vel planities vallis, c. 23, 48.

Ebonoti ſin, æqualis ejus, Otfr. III. 5, 26. *Druhtine ebonoti*, DEO æqualis, de Chriſto.

Ebeni, æquitas, æquanimitas, moderatio, Otfrid. ad Lud. R. ℣. 28. & IV. 29. 11. Notker. Pſal. IX. 9.

Ebemaht, æqualitas, vid. inf. *Magen*.

Ebenmæze coæquales. vid. inf. *Mazun*.

Unebeni, iniquitas. Notk. Pſal. L. 3. *daz uuas unebeni, daz ih andermo teta, daz ih mir ſelbemo ne uuolti.*

Ebanoſtin, æquiſſimo: Kero. c. III.

Ebeno, ſtudioſè, accuratè, hodie *gar eben*. Otfrid. I. 13, 36. de S. Maria: *Ebeno ahtonti*, accuratè penſitans.

[In Cod. Vindob. & Flac. legitur *ebono*, & ita quoque IV. 28, 8. *Ebono giteiltin*. æqualiter dividerent. Scherz. in Not.]

Ebin, particula declarativa & reſtrictiva. Notk. Pſalm. XXXII. 2. *Ze mannis èbin chriſtanin minno*, ad hominis, idque chriſtiani amorem.

Ebini giſcefti, opera ſic ſatis bene facta. Otfrid. III. 3, 38. taxans mores mortalium in judicando de proximi operibus:

EA.

In ſimen duen zi nidiri
thera giſcefti ebini.
In ſimen thurub thia era
Iſt uns ther ſcaz mera.

In quibusdam redigimus ad imum
opera ſic ſatis curate facta.
In quibusdam ob dignitatem (facientis)
eſt nobis theſaurus maximus.

Et ℣. 44. *Natura zi ebine gizieben*, Naturam noſtram corruptam ad æqualitatem reducere.

[Quia verſus 44. docet *ebini* eſſe ſubſtantivum, hodie *die ebene*, inde Scherzius in Not. priores verſus ita vertendos eſſe judicat.

(Ut) *in aliquibus* (hominibus) *faciamus nimis humilem* i. e. deſpiciamus
Creationis æqualitatem, i. e. non cogitemus
æquales nos eſſe ratione creationis
In aliquibus (autem hominibus) *intuitu honoris ſit nobis pecunia major.*

Id eſt, in quibusdam hominibus plus juſto veneremur divitias, & eos ideo ultra modum honoremus.]

Ebenburtig, æqualis dignitatis nativæ, genuinæ & non adſcititiæ, ejusdem clypei militaris. Cujus effectus cernitur in ſucceſſione feudali, *J. F. Alem. c. XL.* Juris F. Sax. *Gl. ad c. XX.* Cernitur in pœnis, Buſſe & Wergeld, *J. Sax. Prov. L. III. art. LXXIII.* In Duello, *V. Cranz. L. V. Sax. III. ſq.* V. ſupra *Burtig*. Et Comm. *ad J. F. Alem. c. XL.*

Ebenerben coheredes. v. ARBE.

Ebandolenti, compaſſus eſt: Kero. c. 27.

Ebanemu muate, æquo animo: Kero. niſi legend. *Ebane muate*.

[Non admittit Kero hanc correctionem, non enim ſolum diſerte *Ebanemu muate* c. 31. legitur. Sed & *Ebanemu kerate*, pari conſilio. c. 64.]

Eban keberzida ſamanunc, concors congregatio. Kero. c. 64.

Ebankeſizzan, conſedere. Kero. c. 63.

Ebanlibbo, æqualem: Kero. c. 2. Otfr. V. 23, 479. Sodales Tatian. c. 64, 12.

Ebanlozzon, conſortes: Kero. Prol. pag. 16. Vide *Loz*.

Ebanprinke, conferat: Kero. c. 58. *edesuuaz ebanprinke*, aliquid conferre. c. 57.

Ebanſtanthanti, conſiſtens. Kero. c. 23.

Ebenburt. v. BVRT.

[In Gloſſis Monſeenſ. ſeqq. huc pertinentia extant.

Epanalte, coævas. p. 384.

Epangazumftlicho, unanimiter. p. 401.

Epani, planities. p. 410. *Kruonera epani*, virente planitie. p. 406.

Epanmuotrun, animæquiores. p. 367. *epanmuotirun*, animæquiores. p. 354.

Epano, ordinate. p. 361.

Epanogigrapana, conſepulti. p. 395.

EBI.

Epanogiruoctaz, confertam, coagitatam. p. 398.
Epanont, sternent. p. 338. Conf. inf. *Giepan.*
Zierdogi epanoti, ad solum duceret. p. 363.
Epanopisousta, consepulti. p. 395.
Epanplidota, complantati. p. 380.
Epanslibti. ara. p. 391.]

EBBE, recessus maris, quod & ebben i. abire dicitur, Kilianus. Anglis *Ebbing* & *Ebba.* In LL. Anglorum dilationes XL. dierum, duorum floddorum & unius ebbæ. *Du Fresne Glossar.* Floddus est accessus maris. Qua de re Plin. L. II. H. N. c. 99.

EBIR, aper, vervex, tam sylvestrem quàm domesticum denotat, vide suprà *Ber.* Inde

Ebersheim Vicus Alsatiæ propè Schletstadium, in insula Illæ, ubi celebre Monasterium, *Ebersheim-Munster*, Aprimonasterium, quod ab insigni apro originem suam repetere fertur. In Chronicis ejus Monasterii. Antea Novientum dictum, *Wimpheling. in Prolog. Episc. Argent.* Königsh. *c. IV. §. XI.* Herzog *in Chron. Alsat.* nomen ab Eberhardo Abbate deducit.

Aper, Insigne militare Celtis, Gallis & Germanis. V. Boutrové de Monet. Gallicis p. 41. An hinc *Eburonum* nomen?

Eber, Sicambris & Saxonibus Ciconia, Belgis odevaer: Kil.

ECCHERO, pauperem, Notk. Ps. LXXXI. 3.

ECHERT, EKKERT, EKKERENT, EKORD, Flacii dictionarium Otfrido præfixum *Erkorn.* i. electus interpretatur: perperam. Simpliciter enim positum notat Solum, duntaxat.

Notk. in Psal. XVII. 45. *Echert mit oren geborendo geborta er mir, ane ougon gesiht.* i. Duntaxat auribus audientes obediverunt mihi (gentes) sine oculorum adspectu. Idem Psalm. VII, 6. LXXV. 2.

Otfr. III. 11, 13.

Giklagota ekordo ira ser.
Conquesta duntaxat dolorem suum.

Idem IV. 12, 114.

Ni habet er in thia redina
ni si ekord einlif thegana.
Non habuit (Christus) eis hunc sermonem,
nisi duntaxat undecim apostolis.

Idem IV. 8, 43. & L. II. 4, 20. III. 23, 32. (in hoc ultimo loco legitur *Ekrod*, & ṽ. 33. *ekrodi*) & passim.

OKKERET, tantum, Willeram. in Cant. C. p. 9. n. 4. *Ismahelitæ, the ther huse ne hauan, sunder okkeret wildeshuda.* [die der huser ne habent, sunter okkeret vilzhus. ita nost. ed.] i. Ismaëlitæ qui domos non habent, sed tantùm casas sylvestres. Et pag. 25. n. 13. *thaz mich thero werelde verthruzed, ande mich okkeret siner minnon gelusted.* [*daz mih der werlte bedruzet, unte mih okkeret siner minnon lustet:* ita nost. c. l.] i. quod me piget mundi, & me tantum amor ejus delectat. Item. V. 16, p. 46. nost. edit. *Darzuo sagon ih iu, daz ih ze siner fruintschefte nie ne quam ullis præcedentibus meritis, sunter okkeret gratuita gratia illius.* Præterea dico vobis, quod ad ipsius amicitiam non pervenerim ullis præcedentibus meritis, sed tantum gratuita illius gratia.

[Reinesius vocem *okkeret* vertit *einzig und allein.* Vocab. MSC. Theot.]

Ekord ein, unus tantùm. Otfr, II. 3, 15. de S. Maria.

Thaz si ist ekord eina,
Muater inti thiarna.
Quod illa est tantùm una, sola;
Mater atque Virgo.

Idem II. 8. fi.

Tho gilouptun ekord eine
thie jungoron sine.
Tunc crediderunt soli tantùm
discipuli ejus.

Notk. Psal. IX. 20. *du echert eino*, tu solus tantùm.

Idem Psal. XX. 13.

[Tatian. c. 179. 1. *Nalles furi thie bit ih eccorodo.* Non pro his rogo tantum. Ap. eund. c. 32. 7. scribitur *ekkoro.* c. 44. 29. *ekorodo.* & c. 47. 4. *ekkerodo.* eodem significatu ubique.]

ECHTWI. Octo. v. supra in AHT.

EDDA, Celtica vox, mythologiam denotans, Islandis retentam maximè, de qua *Stephan. ad Sax. Gramm. pag.* 15. Rob. Sheringham *de Anglor. Gent. Orig. c. XII. pag.* 263.

ED, ET, ETH, quid, in Compositis cernitur:

Kero: *Einiger edeswaz, aliquis*, aliquid, c. 11.
Eddesuuaz, aliquod, Prol. p. 18.
Etthesuer, aliquis, Otfr. III. 14, 68.
Etthesuas, aliquid, Otfr. II. 9, 6.
Edesmihil, aliquanto. c. 55. aliquantulum. c. 57. aliquantum. c. 61. Kero.
Eddesuueliber, aliquis. c. 2. *eddeswelibbera citi*, aliqua hora. c. 7. *eddesuueliba.* aliqua. Prol. p. 18. Kero.
Eddesmihhil, aliquatenus. c. 64. Kero.
Edeslichera racha, alicujus rei: Kero c. 60. *edeslihhera clochot*, aliquis pulsaverit. c. 66.
Eddeslihhiu, aliqua. c. 3. *edeslichhiu*, aliqua. c. 20. Kero. *edhdeslihhiu*, aliqua. c. 31. Kero.
Edderuuaz, aliquod. c. 4. Kero.
Eteslicha, etliche, aliqui, Otfr. V. 23, 36.
Etelich, idem, Notk. Psal. LXVII. 16. Psal. CIII. 15.
Etewuio, aliquo modo, Otfr. V. 19, 28. & 88.
Ethesuuanna, aliquando, postea, Otfr. II. 16, 29. & IV. 11, 55. Notker. Ps. II. 12. *Eteuuenne*, Kero: *Edderuuenne*, aliquando, tandem aliquando. Prol. p. 16. 17. Hodie *etwan.*

[*Ethesuuaz merun spoti piscauuan*, aliquid profectus prospicere. Gloss. Monf. p. 401.]

[*Etiliber*, quis. Gloss. Monf. p. 389. *Za ettalibbero uuis*, aliquatenus. p. 385.]

[*Etzimihhilemo*, modico. Gl. Monf. p. 391.]

[*Eteuuilo*, aliquando, bisweilen. Willeram. in Cant. V. 2.]

Ithniuuues, denuo, Isidor. c. 2. §. 2.

EDH.

Etthe etiam inservit superlativum exprimendo: Fragm. de B. Hisp. ℣. 1041. *thes swor er etthe groze*, juravit firmissimè.

[EDEHSA, lacerta. (nunc eidexe) Gloss. Monſ. p. 412.]

EDHILE, genus. vide *Adel.*

Edel-ingi, nobiles nati. vid. inf. *Ing.*

Edelsteine. } Vid. Adhal. Adel.
Edilzunga. }

Edilthegan. vid. sup. *Diuben.*

EDO, aut, c. 1. seu, c. 5. *Edeo*, vel, Prol. p. 16. *edo keuuisso*, aut certè. c. 9. *edo*, vel. Prol. p. 17.

Ede aut. Kero Prol. p. 17.

Edo sosama, vel etiam: Kero. c. 7. Kilianus: *Edder*, Cimbr. Fris. Sax. aut. Germ. oder. Angl. ether, or.

[Nunc conversis vocalibus, additoque r *oder* dicimus. Palthen. Not. ad Tat. p. 313.]

Edo interrogativ. An. *Edo niuueist*, an nescis. Kero Prol. p. 17.

Edo dar edo dar, ubi ubi. Kero. c. 63.

EDROC, rumex: Gl. vet. MSS. Anglo-Sax. Acetosa.

EDUUIT, opprobrium, Gl. Lipsii. ubi Somnerus: *Eodem sensu Sax. edwit & ædwit, quod ab eodem ædwitan fluens, Imputare, exprobrare, sonat: unde nostrum twit. ting. ut alicui in aliquo exprobrare, vulgò dicimus, to twit one with this or that.*

Eduuit, ituuizon, ituuiz opprobrium. Prol. pag. 18. c. 7. *ituuizze*, opprobria. c. 58. Kero.

Ituuizzi, Otfr. IV. 31. 4.

ein Itewiz bin ich uuorden, factus sum opprobrium, vetus Germ. MS. Ps. XXX. 12. ut & Notker. Psal. XXI. 7. Psal. XLI. 4.

Intiuuiz Tatian. V. in l.

Gothis *Idweitgan* exprobrare, Matth. XI. 20.

ASax. *Edwit, edwitan.* V. inf. *wisen*, imputare.

EER, honor, vide Ero.

EFFTE, vel, aut, Chron. vet. Sax. passim.

Eft, autem: Glossæ Lipsii. V. *eht.* & Jesthes.

[EGALUN, sanguisugæ. Gloss. Monſ. p. 352. hodie *eglen*, *bluteglen.*]

[EGAN, possessiones. Gloss. Monſ. pag. 365. *Egano*, patrimoniorum. p. 375.]

EGE, EGIDE, occa, herpex. Lib. Salic. Ebersheim. Cur. Dom. in Sigolzh. *Das ein egide vollen wiit han muge, uz und in ze uarende.* Latitudo Viæ hîc describitur.

Vide Obs. XII. ad Chron. Königsh. p. 606. c. 96.

Regula Juris Teutonici: *Was die Egde bestrichen, gehört dem zu der geackert und beseet hat.* Interpres: *Sata proprio aratro operata & rastrata deserviuntur, quando semina agro deteguntur.* Lib. II. J. Prov. Sax. Art. 58. Lib. III. Art. 76. Vid. Exerc. ad π. XVI. 58. sq.

Glossæ MS. ASax. *Erpica*, *egthae.* *erpicarius*, *egtheri.*

EGERDEN, *Ægerten*, *Agarten*: agri deserti. Lib. Sal. Ebersh. *Uf die egerden zu weide gon*: in agros incultos pastum ire.

EGG.

Webner. Obs. Ægert.

Dominatio est ab *a*, *an*, absque & *garen*, præparare, colere, i. agri inculti.

EGGO, ecce. Otfr. IV. 24, 24. *Eggo hiar Kuning iuer*: ecce hic Rex vester.

[EGIDEHSA, lacerta Gloss. Monſ. p. 320.]

EGII, disciplinam c. 2. *dera Ekii* disciplinæ. c. 2. *dera rehtlichun ekii*, disciplinæ regulari. c. 3. 54. *Ekii kehaltaniu*, disciplina conservata. cap. 63. *rehtlichun ekii zehaltanne*, regulæ disciplinam servaturum. c. 60. Kero.

Notker. Psal. II. 12. *Lirnent zucht, unde uuesent in egi.*

Unekihaftteem, indisciplinatos: Kero c. 2.

EGON, terrere, ad emendationem, Notk. Psal. LVII. 8. *Er egot in*, minatur iis.

[*Ege*, idem est ac terror. Willeram. in Cant. Cant. V. 1. *Sumstunt mit ege.* Anglo-Sax. *Oga*, terror. Goth. *Ogan*, metuere. Islandis *Oogn*, terror vehementissimus. vid. Jun. Gloss. Goth. Scherz. not. ad Willer. l. c.]

EGISO, terror, vide mox *Ekiso.*

Egebare, terribilis, Notk. Psalm. LXXV. 8. LXXXII. 16. LXXXVIII. 14.

EGLECOPALA, celtica vox, quâ certa Margæ species denotatur, quam Columbinam Latini dixerunt, Plin. L. XVII. c. 8. *Columbinam Galliæ suo nomine eglecopalam appellant, glebis excitatur, lapidum modo: Sole & gelatione ita solvitur, ut tenuissimas bracteas faciat.* Hermolaus emendat: è *Græco pelan.* Græcis πελειὰς columba. Sed hanc conjecturam rejicit Harduinus. Atque *Egle* Margam ipsam videtur significare, *copala* autem corruptè dicta à *Colommen*, quod Columbam denotat Celto-Britannis, *Boxb. Lex. Cambro Brit.*

EHE, Vide *Ewa.*

EHR, ER, IR, in Verbis compositis.

EHRENBOT. vid. *Bot.*

EHT, echt, *substantia i. e. res familiaris.* c. 2. 31. *Ehtin*, substantiæ: *urriutto eht des monastres*, exstirpator substantiæ monasterii. c. 31. *alla eht*, cunctam substantiam. cap. eod. Kero.

Otfr. I. 1, 135. de Terra Franciæ orientalis:

Harto ist iz giuueizzit
mit manigfaltan ehtin.

[Tatian. c. 35. §. 4. *Furcoufet thaz ir in ehti habet*, vendite quod possidetis. Ao quem locum seqq. notat Palthenius. p. 361.

ASax. *æht* est possessio & quicquid ad substantiam bonorum, quæ familia probe instructa continentur, pertinet. vid. Somner. in Diction. Hinc est adjectivum *æhtige*, dives, apud Benson. in Vocab. itemque apud Somner. compositum *æhteman*, servus, verna. Conf. Stiernhielm. Glossar. Goth. v. *aiginis.* & Isidor. Hispal. p. 261. (s. cap. 6. ubi dicit, *in dheo uuala æhti dhes euuighin libes*, vitæ æternæ possessionem) Germani adhuc vocabulo *echt* pro re ad eam, cujus nomine insignitur, vere pertinente utuntur. Est ergo *in ehti haben*, in dominio & possessione aliquid habere.]

Quod Isac. Pontan, L. VI. Orig. Francic. c. 24. p. 587. exponit: *Ethin & Ettinge i. pascua.* Per-

EHT.

perperam & quoad scripturam & quoad significationem. *Ethinge* quidem pascua sunt Belgis, sed aliud sunt Ehtin, echtin: sicut Druhtin & Drutten differunt. *Ehtin* significat ibi proventus variique generis bona, fructus. Nimirum *Eht* Celtis denotavit bonum, justum, legale, ab *Eh*, lex, jus, de quo inferius; invenio enim *élos* & *ehtlos* ùt synonyma. Eht itaque bonum & legitimum notat, tam activè quàm substantivè.

Ehtgeborn, legitimè natus, ex justis nuptiis.

Ehtkind, idem. Regula veteris juris Sax. Lib. I. Art. XXXVIII. idiomatis Sax. inferioris: *Echte Kinder ne mach de unechte man nimmer gewinnen.* Illegitimum legitimos non posse acquirere liberos, indubitati juris est. Et ita Magdeburgenses Scabinos pronunciasse, scilicet quod talium illegitimorum Liberi legitimi bonis à parente illegitimo relictis priventur, & ea ad fiscum pertineant, testatur Zobelius ibi. Atque hoc est quod Glossa Art. LI. d. L. I. tria facit genera harum personarum: *Echtlos ist dreierley: unelich geborn. die kein ehlich leben furen mogen; die ehtlos geborn und zwar ehliche weiber nemen, aber den nutz der ehe haben sie nicht, indem sie ir gut nicht auf ire kinder konnen vererben, noch sie hinwieder ir erb nemen.* h. e. Illegitimorum sunt tria genera: primum est illegitimè natorum: alterum qui quidem legitime nati, sed vita conjugalis ipsis prohibita: tertium eorum, qui illegitimi nati conjuges quidem ducere possunt, sed non obtinent effectum matrimonii, dum bona sua liberis suis non possunt transmittere, neque isti vicissim horum hereditatem acquirere. Ad mediam speciem referuntur qui incestas nuptias celebrarunt, *can.* 19. *sqq. qu.* 7. *cau.* 32. itemque à Glossa prædicta clerici propter votum cœlibatus: sed hi magis *Elos* dici hodie solent.

Cæterum *echtlos* & *rechtlos* inter se differunt. Jus Sax. Prov. L. I. Art. LI. *Es ist mancher man rechtlos, der doch nicht echtlos ist. Denn ein rechtlos man mag wol ein ehlich weib nemen, und kinder mit gewinnen, die ir ebenburtig sint: dieselben mögen auch wol sein erb nemen.* Interpres Latinus: *Plures sunt noxii, h. e. absque jure, qui non sunt à matrimonio contrahendo interdicti: quia noxii, i. e. jure privati, contrahere possunt, & pueros [eis] æquales procreare: qui etiam pueri parentum suorum in hereditate erunt successores.* Rechtlos dicuntur infames & qui personam standi in judicio ideò non habent, itemque qui jure alienandi destituuntur: & denique proscripti, fridlose, vogelfreye: *Gloss. ibid.* conf. & Gloss. ad L. III. art. 16.

Jus Alemann. cap. CXII. *Alle die unelich geporen sint, die zu der ee noch nicht griffen habent, und auch die die sich elos und rechtlos gemacht habent mit untäten, den sol mand kein vormund geben. Aber die unehlichen sint und zu der ee griffen habent, den mag man wol vormund geben, und dannoch geprist In maniges rechten, das die habent, die elich geporen sint.* Et C. CXIX. *Die unelich geporen seyn die gewinnen ir recht wider ob sie elichen heirat tunt. Sie erbent aber kein gut von iren freunten: aber ire kind die erbent wol von iren freunten ir erbgut.* Confer tamen Cap. 208.

EHT.

Jus Sax. Prov. L. I. c. 38. *Wer jar und tag in des Reichs acht ist, im wird nach der jarzal Echt und Recht verteilt.* Interpres: *Siquis in proscriptione Regalis Culminis per annum & diem fuerit, postmodum ei tam matrimonium quàm juris beneficia sententialiter interdicuntur.* Sed *Echt* plus continet quàm Matrimonium. Glossa Jus Feud. Sax. Cap. XII. *Wan er jar und tag in des Reichs acht gewesen ist, so verteilt man im sein echt und sein recht, seine ehre und seinen leib, sein eigen und sein lehn, sein echt und sein recht mag er denn nimmer wieder erkriegen, er streite dann fur des Reichs Schar, so gibt man im wider sein echt und sein recht, und nicht sein gut, das im verteilt war.* Unde aliter d. l. legitur *Ehr und Recht.* Et explicatur: *Leib, ehr und gut*, vita, fama & bona: *Wehnerus Obs. Pract. v. Acht & Echt.* Itaque sic arbitror: *Echt* denotavit priscis Jus familiæ & libertatis: *Recht* jus civitatis. Proscriptus igitur restitutus recuperat quidem Jus Familiæ, h. e. nuptiarum, patriæ potestatis & libertatis: imò & jus civitatis: sed bona confiscata non recuperat, aut ad agnatos devoluta, nisi ex singulari pacto. *V. Hortleder. de B. G. Lib. III. c.* 88, 48.

Charta cessionis Waltheri Pincernæ de Lympurg de an. 1237. Mens. Maji X. Indict. Obligans me quod si contra aliqua prædictorum fecero, extunc sim EXLEX, quod vulgari dicitur *Ehrlos und Rechtlos.*

Ehte not, legitimum impedimentum, ehehaft, J. Sax. Prov. Lib. I. Art. XXXVIII. idiom. Sax. Inf. *De echte noit sal men bewisen, als recht ys.*

[*Ehtiger*, idoneis, Gloss. Mons. p. 392.

Ehtgigahotiu, festinata. p. 351.

Pidiu dero inprotanono ehto urgift, quia rerum distructarum reditus. p. 402.]

Unehte, inopia, carentia substantiæ, Notk. Psal. XLIII. 24.

ECHT, adverbium, si, modo, etwan. Königsh. Chron. c. 2. §. 37. de Agrippina: *Darnach vergap sie dem Keyser, das ehte Nero balde an das rich keme.* i. postea veneno interfecit Cæsarem, ut modo Nero ad imperium mox perveniret.

Idem §. 47. de Trajano: *Do sprach der Keyser: men solte nieman stroffen umb sinen glöben, de echte ander biderbe were.* i. Edixit Cæsar: Ne quis ob religionem suam puniretur, quæ modò aliàs bona esset. Articuli veteres Argentorat. c. XVIII. *dem ist ez wol erlobt, echt es mit des zolners wissende si.* i. e. licet ei, ita quod ex thelonarii conscientia. Sic apud Geilerum passim.

ECHT, iterum, widerumb, *Chron. vet. Sax. fol.* 927. 940. 1160. 1309. &c.

Echt, verò: Glossæ Lipsii.

ECHTON, persequi, Gloss. Lips. vide supra *Acht.*

[EFE *Ich efe mir din huldi*, per salutem tuam. Gloss. Mons. p. 327.]

[EHO, *Arplibbero eho*, originali conditioni. Gloss. Mons. p. 380. An pro *eho*, *eht* sit legendum judicent alii.]

EIA, insula. vide supra in *Aha.*

EICH, it. *Eichel* & hinc derivata. v. *Aich. AICHEL.*

EI.

[*Eich*. Rubor. Gloss. Monf. p. 414.
Eib, terebinthus. p. 333.
Hartira eib, quercus. p. 335.]

EID, EIT, juramentum.

[*Untar rehtteru eidsuuertiu*, sub jure jurando. Kero. c. 59.

Eid, Sacramentum. Gloss. Monf. p. 382. *gisuornan eid*, præstitum Sacramentum. ibid. l. c. *In chenehto eide uuard pivangan*, Sacramentis militaribus est implicatus. p. 406.

Eide, obtestatione. p. 382.

Eidsuarti, conjurationes. p. 403.

Eida, testificationes. p. 330. *unter dero urchundo eides*, sub testificatione jurandi. p. 320.

Gieitte, adjura. p. 319. *Gieitta*, adjuravit. p. 360.]

Juramenti solennis præstatio constat duabus partibus: prior vocatur *die Gelübde* h. e. promissio, quæ prælegitur, quæ accuratiùs considerando vim stipulationis habet: hanc sequitur mox obligatio jurata: *die vorstabung des eydes*, quod attacto vel prætenso sceptro vel baculo judiciali, *Gerichtsstabe*, fieri solitum, formulâ: *das alles und iedes soll und will ich stet vest unverbrüchlich und treulich vollziehen, thun und halten, sonder geferd als mir Gott helffe*. Vide *Instit. J. Feud. c. XI. p. 98.*

Huc *Eydesstab*, ap. Notk. Psalm. CXI, 5. *an demo suono tage ist aller der eidstab umbe elimuosina.* i. In die judicii omnium sententia (quæstio, status causæ, probatio & decisio) est circa opera misericordiæ.

Gelübde an eydes stat, habet vim juramenti, & præstatur ab iis, qui semel tale jusj. præstiterunt, ut deinde vi istius nudâ assertione vel promissione dextræve datione, *Hant Trew*, obligentur, ùt Scabini, de quibus suo loco. Imperator, *J. Sax. Prov. L. 3. A. 54.*

Selbdritte &c. sweren, jurare manu tertiâ, quartâ &c. mos fuit antiquissimus Celtarum, ut nemo solus sive suamet manu facilè jurej. se purgaret, sed conjuratoribus, duobus vel pluribus pro causarum differentia, qui *Sacramentales* etiam dicti, de qua re egi *ad π. Ex. XXIII. 6. & 34.* itemque *Ante-Sacramentales*, *Foreedisman*, quod viam principali ad jurandum præpararent juramento suo credulitatis, vide Loccen. *Antiq. Sueo-Goth. c. IV.* ubi testatur cum duodena vel minori manu pro natura facti, jurare adhuc usurpari, idque jure. Conf. & *Comm. ad J. Feud. Alem. c. XI. §. 1.*

Formulam Teutonicam juramenti Judaici vide *Jur. Alem. Prov. c. LXXXVI.* & Exerc. *ad π. XXIII. 22.*

Eit der vor allen eiden gon sol, Lex vetus municipalis Argent. Chron. Königshov. c. V. 96. & pag. 813. 835. 840. 846.

Uf den eid geben, juratò obligare, vel vi præstiti alias juramenti. Tyrol. R. Scotor. ad Fil. §. 21.

Got gab den Pfaffen uf ir eit,
das ungeloben drukten, und uffeten die Kristenheit.*

DEUS dedit Sacerdotibus in ipsorum jusj.
ut infidelitatem suprimerent, & promoverent Christianitatem.

*Drukten, Goldastus habet *Druhten*, Dominus. malè, nisi H pro K positum.

Formula frequens in Statutis Reip. Argentoratensis.

Locus ubi juramenta præstita *Arbabum* dicitur, h. e. altare, vide supra *Arabum*.

Eid sweren, non omni tempore licuit.

J. Augustanum fol. 57. *Es en sol nieman chainen aid swern vor gerichte acht tage vor Weihennachten und achttage darnach. Und vierzehen tage vor Ostern untz ze usgaen der Osterwochen, und acht tage vor Pfingsten hinz ze usgaen der Pfingstwochen. Wan ain gast gen dem andern wann si als lang nit beliben mügen.*

Eidbusti, jusjurandum: Glossæ Is. Pontani.

Tatianus c. 4. 15. *Thero eidbusti thie her suor zi Abraham.* Jusjurandum quod juravit ad Abraham. Verba Zachariæ refert è Luc. I, 73.

[Vox est composita ex *eid* quod adhuc juramenti significationem inter Germanos habet, conf. Otfrid. IV. 18, 31. itemque Junium in Gloss. Goth. voc. *aith*, & terminatione hactenus ignota, pro qua quidem Junius in notis ad h. l. MSC. legendum censet *hurti*, sed nec illud explicat. In medio itaque omnia sunt relinquenda. Palthen. Not. ad Tat. p. 306. Schilterus ad *Buaz* refert vid. supra B.]

Assaith, *assath*, juramentum trecentenâ manu, Wallis seu Cambro-Britannis olim usitatum, *H. Spelm. Gloss. h. v.* Fortè compositum ex *Aith*, juramentum: & *assisa*, judicium seu Curia solennior seu solennissima.

Jeffnit eed, jusj. super occiso, LL. Scaniæ. V. du Fresn. Gloss. Addit. I.

Eidon, Notk. Psalm. LV, 3. V. *Eit*.

[EIDUM, generum. Gloss. Monf. p. 411. hodie *eidam*.]

EIGEL, v. Aich.

EIGEN, habere. Kero: *Eigit*, *habet*. Prol. p. 17. *Eigiter*, *habetis*. [in Kerone legitur *eigittir*. Prol. pag. 17. sed legendum *eigit ir* monente Scherzio in Not.]

Eigum (Leg. eigun) *habent* c. 55.

[Adde ex eodem. *Eigi*, habeat. c. 31. *der eigi*, qui habet. Prol. p. 17. *eigono eigin*, propria teneant. c. 2. *Kibaltida eigin*, custodiam habeant. c. 63. *in achrum eigin*, in agris habuerint. c. 41. *eigun dieselbun*, habuerint ipsi. c. 63.]

Isidor. c. V. §. 5. *Sie ni eigun eouuihd*, non habent quicquam.

[*Eigun*, vi vocis est, proprietatem alicujus rei habens. Conf. Jun. & Stiernhielm in Gloss. Goth. v. *aigan*. Palthen. Not. ad Isid. l. c. p. 408.]

Otfrid. IV. 2, 6.

Mit iu eigut ir gimuhto.
Vobiscum habetis vos satis.

Idem I. 18, 46. *wir eigun es firlazan*, dereliquimus.

EI. EI.

Idem I. 1, 121.
Si eigun in zi nuzzi.
Possident sibi utiliter.

Idem I. 11, 20. c. XVIII. 46. IV. 10, 24. V. 23. 93.

Heigen, Notk. Psal. XVII, 29. *uuir ne heigen ne hein lieht fone uns selben.* Nos non habemus ullum lumen à nobis ipsis. conf. eund. Psalm. XXXIV. 25.

ASax. *Agan*, habere. Gothi: *aigan*, habere. *aigin*, *aihn*, proprius. *Aganhyne*, *Aganfrige*, eigenknecht, eigentums herr, V. Glossar. du Fresn. & Speelm.

Eigen, proprietas. Kero: *Eigono*, *propria*. c. 2. *Eiganas*, *propria*. *Eikan*, *proprium*. *Aikanemu*, *propria*. *Heikinim*, *proprii*. c. 58.

[Adde ex eodem. *Uuilliemo dera eikeniu*, voluntatis propriæ. c. 7. *Uuillon eikinan fien*, voluntatem propriam odire. c. 4. *eikaner*, proprii. c. 3. *uuillon eigunan so tuan*, voluntatem propriam ita facere. c. 7. *eikenes uuillin*, propria voluntate. c. 49. *in eikenemu*, in propria. c. 33. *eikenera statiki*, propria stabilitate. c. 60. *farsahhanti eikanem uuillom*, abrenuncians propriis voluntatibus. Prol. p. 16. *eiganeem uuillon deononte*, propriis voluntatibus servientes. c. 1.]

Otfrid. *In eigan joh in erbi*, II. 2, 43. in quæsitis & in hæreditariis, quæ & *Alteigen*, de quo supra voc. *Alode*.

Notkerus: *Eigen*, possessio, Psalm. LX. 3.
[*Eigan*, prædia. Gloss. Monf. p. 376.
Eigine, fundo. p. 384.
Eiganes, Patrimonii. p. 382.
Thaz sie se uzzar iro henti, odo uzzar iro eigini farlazzen, per emancipationem. p. 404.
Eiganhafter, Præs, prædis. p. 400.
Eiganhafti, proprietates. p. 346.
Eigan, privatus. p. 385.]

Eiginan Geist, proprium Spiritum, Otfrid. IV. 33, 48.

Ih sia eigine mir, approprio mihi, Otfrid. III. 16, 36.

Eigen lüte, homines proprii, qui jus emigrandi non habent, etiam Nobiles, *Chron. Königsh.* c. V, 196. *fi.* Vide suprà *Dienstman*. *Instit. J. Publ.* 1. 7, 4. An & *Clerici*? Magistratus Argent. im Ausschreiben und Verantwortung wegen der reformation de M. April. 1530. *hat den 3. Stifftern und Vicarien Schuz und Schirm ufgesagt, und mit iedem besunder uf lydlich eigenschafft handeln wollen, welches sie beharrlich abgeslagen.* nisi quis jus civitatis per eigenschafft solùm intelligere malit.

Eigen, eigenschafft der güter, proprietas bonorum jure Teutonico denotat possessionem titulo dominii sive pleni sive minus pleni atque utilis tantùm, veluti feudalis, emphyteutici, censitici. Itaque non semper proprietatem plenam, sed communem aut partitam inter dominum directum & utilem, ùt vocant. Hoc porrò sensu in antiquis documentis *proprietatem possidere*, *eigen*, & vasalli & emphyteutæ & censuales, quandoque dicuntur, id quod nec aliter intelligi debet, quàm pro subjectâ materia de dominio utili & proprietate minus plenâ. Sic documenta E. V. super Castro Gwiggen in Abbatia Lindaviensi habent: *Frey*, *unversetzt*, *recht eigen*: quod tamen ipsum castrum est feudum, & emtor ille fuit investitus ab Abbatissa *als mit einem rechten lehn*.

Eigenen verbum, propriare, usurpatur de dotalitio constituendo, *J. Feud. Alem. c. 64.*

Eigenschafft, dominium directum tantùm. J. Argent. c. CVII. §. 1. *Wo unser burger einer Eigen hat* (proprietatem plenam) *und das enweg lihet zu einem Erbe* (in emphyteusin) *der dem es verlihen ist der sol sin erberecht* (dominium utile) *nit furbaz zu einem erbe* (in Subemphyteusin) *lyhen one des hant des die eigenschafft ist.* (Dominium directum.)

Eigenschafft, dominium utile tantum. Rotulus curiæ Dominicalis Wratzhov. Ecclesiæ S. Thomæ Argent. attribuit die eigenschafft Hubariis seu emphyteutis: *Wöller huber oder lehnman die zinse nit entrichtet so mügen die herren zu S. Th. ob sie wollent der eigenschafft der güter nochgon und die güter ziehen in iren gewalt, oder aber die zinse vordern an die lute der die eigenschafft ist derselben guter und sie bekümmern.* Similiter *Proprietatis* vox accipitur pro Dominio utili tantùm in literis emphyteuticis Abbatissæ S. Stephani Ostermanno cuidam datis super Molendino quodam an. 1511. *Publice recognoverunt se habere, tenere, & possidere ac ad eos proprietatis titulo spectare & pertinere bona subscripta, dominamque Abbatissam super eisdem bonis habuisse & adhuc habere, habereque debere redditus annuos perpetuos & emphyteuticos* (jure dominii directi) *4. fl. Rh.* Atque imò antea an. 1387. idem Molendinum cuidam Hansemanno concessum his verbis: *Publice recognovit, se sibi & ejus heredibus universis in emphyteusin perpetuam, quod vulgariter dicitur, zu einem rechten erbe, à Dom. Brigida Abb. bona infra scripta conduxisse & conductionis titulo recepisse pro annuis redditibus duarum librarum & unius solidi denar. argentinens. usualium.* Ubi observandum, regulariter interpretationem instrumenti posterioris ex vetustiori esse faciendam, nisi in posteriori expresè sit indicata novationem fuisse factam ex causâ; idque cum consensu Capituli. *A. Fab. Cod. IV. 16. def. 14, 5.* Carpz. 2. 33. def. 12, 7. Conf. Franzk. de Laudem. in consilio adjecto de an. 1648. ubi voce *Proprietatis* sæpe venire dominium utile asserit per *cap. un. de controv. int. vas. 2. F. 43.* quem sequutus *Fridius Disp. de Redit. redimib. 6. 28.* Adde & Th. Cragium *Lib. 2. Feudor. p. 302.* Sic in veteri Jure Augustanæ Reip. MS. *aigen* dicuntur bona, die in der Stat ligent und dem zollner jährlichen zinss geben cum jure caduci intra triennium, & laudemium quum alienantur. Vid. inf. v. *Weglos*.

Aigen daz ze burchreht lit, idem Jus Augustan. h. t.

[EIGIR, ova. Gl. Monf. p. 336. hodie *eier*.]

EI-

EI.

EIMER, Emmer, Ambra, ASax. ex Lat. amphora, genus mensuræ & vasis tam vinarii, quàm cerevisiarii. *Vide Glossar. Spelm. & du Fresne.* Rotulus curiæ Dominicalis in Sigolzheim, Monasterii Ebersheimensis: *Einen eimer vol wines.* & ibidem differt ab *Ame*, Ohm, de quo supra in A.

Aimer Honigs, Jus Augustan. tit. de Telonio.

[*Einbre*, hydria. Gloss. Mons. p. 397.]

[*Eimpri*, hydrias. p. 338.]

EIN, unus. Kero: *Einero stuntbuuilu*, *uno momento.* c. 5.

[*Einiu*, una. Idem Kero. c. 2. 10.

Einera citi, unam horam. c. 35. *untar eineri*, sub una. c. 17.

Einaz, una. Prol. p. 16. *einaz si imbiz*, una sit refectio. c. 39.

Einan eocouueliban, unumquemque. c. 13.

Einemu eocouuelibemu, cuique. c. 64. *untar einemo*, sub uno. c. 2. p. 21. *untar einemu*, sub uno. c. 43.

Eineminviörzoch, una minus quadragenas. Gl. Mons. p. 396. forsan legend. *Eine min viörzoch.* *Einen tach*, *unta eine naht.* nocte ac die. l. c.

Einero giuuelib, unusquisque. Tatian. 176. 3.

Ein, idipsum. Gloss. Mons. p. 395.]

Tyrol. ad fil. p. 278. *das wart en ein*, i. ward bey sich eins, proposuit sibi. & pag. 281. *trug mit in en ein*, si betrugen sich einig, eins sinnes.

Otfrid. I, 1, 229. *eino uuesen thes*, participem fieri alicujus. conf. & I. 2, 66. [Ubi hæc verba extant.

Thu Druhtin eino es aller bist.
Tu Dominus solus omnium es.

Ita quidem Schilterus vertit, sed Scherzius, quia in MSC. habetur *alles*, *Tu unus omnia es.*]

Einon uuarun si, Otfrid. IV. 16. 36. [Hæc verba reddit Schilterus: *Erant uniti*; at Scherzius in Not. *Erant tantummodo.*]

Ih bauo mih [habo mich] *geeinot*, proposui mihi, statui, decrevi. Cant. Cant. 7, 8. Willeram. p. 91. n. 39. Otfrid. I. 17, 51. I. 9, 19. IV. 1, 4. Psalm. CXXXV. Notker. Psalm. CXVIII. 106. *Ih suuor unde geeinota mih ze behuotenne die urteilda dines rehtes.* Juravi & statui custodire judicia justitiæ tuæ. [Minus recte igitur Scherzius Not. ad Otfr. p. 62. negat, quod *Einon* statuere significet. Ceterum in Gl. Monf. alio in significatu occurrit, ubi extat,

Gieinodotun, conspiraverunt. p. 398.]

Ein, solus, unicus, *allein.* Glossæ Lipsii: *Eino*, solus. Kero: *Einin*, solum. Prol.

Einera henti, sola manu. Prol. Notk. in Symb. Athanas. ℣. 20. *Fon einemo demo fater*, à solo patre. Tatian. c. 176. §. 3. Otfrid. I. 1, 229. II. 9. 7. c. 6, 106. Et 3. 22, 23. *Sus nimis ein nizen*, sic capis solus utilitatem.

Aine, solus, Fragm. de B. Hispan. ℣. 2376. 4532.

Eino allis, unus ex omnibus. Notker. Psalm. XCIII, 16. [Verba Notkeri l. c. hæc sunt. *Tu solus Christianus es. Pist du eino allis Christiane.*]

EIN.

Nit ein, *nub*: non solùm, sed. Notk. Psalm. XVII, 25. *lonot mir nicht ein latitudinis fidei, nub oub perseverantiæ.* Idem in Willeram. p. 152. n. 64. Notk. Psalm. XXIV. fi.

Mit seins eins hant swerен, suâ solius manu. Jus Alem. passim.

Sic & Gothis *Ains* modò unus, modò solus, vide Fr. Junii Glossar.

Ein ioh samalih, unus idemque, Isid. c. IV. 6.

Ein, semel, ein mal vor alle mal, Otfrid. I. 27, 55.

Ih sagen iu ein.
Hoc semel vobis dico.

Idem II. 2, 41. III. 17, 75. c. 24, 162. IV. 33, 63.

Ein, primò, *ander*, secundò, Notker. Psalm. LXXVII, 1. 67.

Einemu, solus, Isidor. c. 2, 3. Eadem, Notk. Psalm. LXXXI, 1.

Einikeit, vita solitaria. Geiler. Irr. Schaf. *Ich bekenne wol das den jungen anfahenden menschen einikeit nit fast nutz ist, sunder gesellschafft, aber nit alle gesellschafft, sunder geistlicher menschen.*

Einigen, ullo modo, einiger massen. Otfrid. IV. 29, 68.

So man einigen scal. i. so man immer sol.

[Melius hunc locum ita verti posse judicat Scherzius in Not. *Uti unigenito* (filio) *fieri debet.*]

Einigemo, ulla. Otfrid. I. 2, 44.

Einkiu ioh andra stunt, semel & secundò: Kero.

Enzena, singula.

Otfrid. IV. 34, 50.

Klagotun tho thiuselbun uuib
thaz ira enzena lib,
thiu mit imo uuarun
zen ostoron quamun.

Deplorabant tunc illæ mulieres
hanc suam singulæ vitam,
quæ cum ipso erant
ad Pascha profectæ.

Freherus tamen ex MS. legit: *eigena*: sensu non incommodo. [Confirmat lectionem Freheri Cod. Vindob. notante Scherzio.]

Notk. Psal. XLIV, 15. *Einzent uuerdent praht*, singulæ adducentur. & mox: *Singulæ*, einzen.

Einzen, aliquando, einsten, Notker. Psalm. XXX, 4.

[Otfrid. III. 22, 23.

Sus nimis einizzen.
Ita capis solus utilitatem.

Hoc quidem modo Schilterus h. l. vertit: Scherzius vero in Not. *Ita tollis solus*; observans *einizzen* esse nostrum *einzig* solus.]

[*Einezun*, summatim. Gloss. Mons. p. 394.]

Einesuuas, aliquid, etwas; Chron. Königsh. c. 2, 156.

Einic, quisquam: Kero c. 3, 23.

[Adde ex eodem Kerone: *Einikas*, aliquam. c. 27. *einikera urchusti* aliquam fraudem. c. 57. *fona einigeru*, à quoquam. c. 3. *ano einikeru arbeiti*, absque ullo labore. c. 7. *fona einiga*, à quo-

EIN.

quoquam c. 7. c. 25. *fon einigan*, à quoquam. c. 54. *einigiu*, aliquam. c. 36. *einiga notduruft* aliquam fraudem. c. 57. de quo loco vid. inf. notata ad voc. *notduruft*.]

Einiclicho, fingulariter, Notker. Pf. XXXIV. 17.

Einiclichero, unicus, Notk. Pfalm. LXXVII. 69.

Einereocouuelicher, unusquisque: Kero. c. 40.

Eines pilodes [pilades] uniformem: Kero. c. 18.

Einu mezzu, folummodò: Kero. c. 2.

Einanderer, *einero andere*, invicem: Notk. Pf. XXXII. 15.

[*Einandremo*, erga nos invicem. Gloff. Monf. p. 391.]

Einiger, folus, Stainhow. de Ulyffe: *und ging ainiger in fin land*. fol. 55.

Einhorn. v. BURT.

EINLIF, undecim, eilfe, Otfrid. I. 3, 73. *einlif ftunton fibini*, i. eilfmal fiben. idem III. 22, 89. Fragment. de B. Hifp. *ainlif*. ℣. 2517. & 4055.

[Otfr. IV. 12, 114. *einlif thegana*, undecim difcipuli. In Leg. de S. Clara, quam MSC. poffideo, ad Id. Octobr. dicitur. *S. Aurelia ein heilige maget der einlif tufung megden*. Twinger in Voc. MSC. Germ. Lat. *Eilif hundert*, undecies centum. In Verf. Tatiani c. 223. §. 4. eft *einliven*, undecim. Angl. Sax. *endlyft*, undecimus. vid. Benfon. in Voc. Angl. Sax. Conf. Hikef. in Grammat. Anglo Sax. p. 31. Stadenius in Explic. Voc. Bibl. Germ. p. 65. Hæc Scherz. Not. ad Fragm. de B. Hifp. p. 28.]

Einlifto, undecimus: Kero.

Eilifo Svecis æternum, Verelius.

Einiffa, unitas, Ifid. c. IV. 4.

Einizis, unice, Notk. Pfal. L. 5.

[*Einbrüdern*, in numerum fratrum referre. *Da brüdert er fi ein* (ins Clofter.) Heldenb. P. II. p. 188. a. Reinef. Vocab. Theot. MSC.]

Einfolt, fimplex, merus, fincerus. *Thegan einfaltan*, fervi finceri, Otfr. II. 7, 111. IV. 31, 26. *Lib einfalt*, vita mera, nullis morbis aut morte mixta, Otfrid. V. 23, 170. 174. 327. 329. [In verfu 327. legit *Einfoltaz*. Schilterus. Sed in Cod. Cæfar. Vatic. & Flac. legitur *einfoltu*, ut in verfu 329. notante Scherzio.]

Einfaltan, fimplex. vid. inf. Faldan.

Einfaltlihcho, fimpliciter: Kero. c. 61. *Einfaltlihhero tatim*, fimplicioribus factis. c. 2.

Einchnuadilom. vid. Cnuodelen.

[*Einfieizti*, in fagina. Gloff. Monf. p. 412.]

Einfuzin, unipes. vid. inf. *Fuaz*.

Eingelibt, unrecht, ungiriftlih, *abfurdum*: Kero.

Einhafti, unitas, Notk. Pfal. XLIV. 15.

[*Einhurnio*, unicornis. Gloff. Monf. p. 408. Hodie Einhorn. *Einhurnin* Rhinocerotis. p. 323.

Nift noh einik zuival, haud dubium, minime dubium. p. 406.]

Einkunne, uxoratus. Otfr. I. 4, 8. *Einkunne uuarun die bifcofa*, uxorati erant Epifcopi five Sacerdotes Judæorum. V. fuprà *Chenun*.

EIN.

Einiftriter, obftinatus. c. 64. *einftriter*, contumax. *einftritii*, contumacia: c. 62. Kero. quafi dicas Solipugnax.

[*Einftritigi*, cervicem. Gloff. Monf. pag. 386. cervicis. p. 397. *einftritige*, pertinaces. p. 413.

Einftriti, obftinatio. p. 404.]

Einlichamigo, incorporatus. vid. inf. *Libbe*.

Einlibban, alium: Kero. c. 2.

Einluzze, finguli, c. 1, 48. einzelen. *Einluzlibba*, [einluzlihhe] fingillatim. c. 17. *einluzze durub einluzium*, [einluziun] finguli per fingula: c. 22. Kero.

[Adde ex eodem Kerone: *Einluzzin trinchan*, fingulos biberes. c. 35. *durub einluze taga*, per fingulos dies. c. 18. *einluzze puab*, fingulos codices. c. 48. *Kikeban einluzze*, dabatur fingulis. c. 55. *fi zeteilit einluzlibbem*, dividebatur fingulis. c. 34. *einluzziu*, fingula. c. 32. *ze einluzlibberu febtim*, ad fingularem pugnam. c. 1. p. 19.]

Otfr. I. 5, 79. S. Maria Virgo:

Thaz ih einluzzo
mina uuorolt nuzzo.

Ut ego folitaria (cœlebs)
meam vitam tranfigam.

Idem III. 14, 192.

Thaz fuarin fie einluzze.

Ut irent finguli feorfim.

Notk. Pfal. XXXII. 15. *Der einluzlicho iro herzen fcuof*: qui figillatim corda eorum finxit.

Einluzzer in hus, folitarius in tecto, Notk. Pfal. CI. 7.

Einmuatlicho, fimpliciter. Kero. c. 59.

Einon fih, proponere fibi aliquid, decernere. Notk. Pfal. XXXVIII. 2. Id. Pfal. LXIV. 2. *der fih hier geeinot uuefen Gote lebende opher*, qui fibi proponit effe DEO hoftiam vivam. vid. p. præc.

Einunga, pactum, conventio, Notk. Pfalm. LXXXII. 6.

Einung, *einigung*, decretum quo mulcta decernitur, mulcta,

Nafcheinung, mulcta furti fructuum, Obs &c. *Webner*.

Einigungsleute, *Einichsleute*, die von der Gemeine. Lib. MS. Sponheim. Cröverreichs weisthum.

[*Einnuffi*, contractus. Gloff. Monf. p. 378.

Einnuffida, unionem. p. 340.

Einnuffido, confpirationis. p. 375.

Einofori fiuchonto, folivagus incederet. p. 406.

Einousbgen, lufcum. p. 398.]

Einote, eremus. Otfr. I. 23, 7. de S. Joh. Bapt.

So quam thiu Gotes ftimma
in thia uuaftina,
in themo einote inne,
zi thes Euuarton kinde.

Venit DEI vox
in defertum
in eremo intus,
ad Sacerdotis filium.

Idem V. 21, 42.

Einodis, *Einode*, folitudinis: Gloffæ Lipfii. ubi Somne-

EIN.

Somnerus: *Compositum reor à præcedenti Eino, & adjectitia particula Hod, ut olim scriptum, postea heyd, heit, hat; Sax. hade, nobis hood, i. e. genus, conditio, qualitas, status, ut pluribus à me alibi ostensum in Tractatu de Gavelkind, nondum edito, c. 4. Einod itaque statum solitarium signat.* vid. Od.

Einsbandgut, paraphernalia, unius sub potestate conjugis, *Webn. Ainsb.*

[*Einrabtlibbo*, constanter. *Thie Buobera einrabtlibbo ruogente inan.* Scribæ constanter accusantes eum. sc. Christum. Tatian. 196. 6. Proprie est communicato consilio. ASax. *anraedlic*, unanimis est, *anraedlice*, unanimiter, in vocab. Benson. Palthen. Not. ad Tat. p. 393.]

Einschiltiger. vid. inf. *Schilt.*

Einsneller, zelotypus: Kero. c. 64.

Eintoëtig, unanimis, Psal. LIV. 14.

[*Ainvare*, qui eundem habet colorem, hodie *einfarbig*, Fragm. de Bell. Car. M. ℣. 2759. *Si waren alle ainvare.*]

[*Einuuige*, agonia, Gloss. Monf. p. 413. Singulare certamen. p. 326. *Einuuigi*, spectaculum. p. 405. spectacula. p. 403. ludicra arte. p. 404.]

Einwerke, Cooperatio, vid. inf. *Werab.*

Ein, einiu, hic, ille, hodie jener. Notk. Psal. XXXVI. 28. Maccabæis, einen wigmannin, i. illis bellatoribus. & ℣. 29. *einin* i. illa, jene, *in dero*, in hac.

[EINCHO. *Acharmanne vel Eincho*, agricultura. Gloss. Monf. p. 406.]

EINCHORANERO, Anachoritarum: Kero c. 1. Anachoreta, eremita, qui in eremum secessit, Justin. Novell. V.

EINKUNNE. v. Chenun.

[EINSTE, lenis, mitis. Anon. de S. An. §. 35. *Den gütin was er einste.* bonis erat lenis. ab *ensti* gratia, de quo vid. *Anst.*]

EINTI finis, ende, terminus. Rhythm. de S. Annone §. XXI. 329. *Einden*, enden, finire. Id. Rhytm. §. XXX. 543. *Der dritti geinti uffin leige.* tertius finivit vitam in itinere.

EINTISCE, antiquos, Glossæ Lipsii, qui adjicit: *à Latino ut videtur, ut nos Antiksche & Eintiscen, antiquis.*

EINWEDER, *alde*, aut, aut, hodie Entweder oder. Notk. Psal. XLIV. 10.

EISKON, EYSCHEN, heischen, begeren, postulare.

Otfrid. II. 15, 58. I. 9, 9.

> *Tho gieisgotun* (gieiscotun) *thie maga*
> *thia Drubtines ginada.*
>
> Precabantur cognati, (scil. Elisabethæ)
> Domini gratiam.

Id. III. 14. 60.

> *Zui ist Drubtin, quad tho Petrus,*
> *taz thu es eiscos nu sus.*
>
> Quid est, Domine, dixit Petrus,
> quod tu id percontaris nunc adeo?

[Tatian. VIII. 3. de Herode Scribas & Sacerdotes convocante. *Eisgota fon in, uuar Christ giboran uuari.* Sciscitabatur ab eis, ubi Christus nasceretur. Id. c. 31. 7. *Thes thiu ueme thin thinu sint, ni eisco sin.* Qui aufert quæ tua sunt, ne repetas.]

EIS.

Sententia Parium Wissenburg. an. 1360. *eyschen und vordern helffe*, postulare executionem. MS.

[*Eiscon*, repetere. Gloss. Monf. p. 323.

Eiscos, repetas. p. 399.

Eiscot, repetitis. p. 396. expetit. p. 356.

Eiscuntemo, repetente. p. 377.

Eiscungo, appellatione. p. 382.

Gieiscoti, postulatus. p. 363.]

[*Eschen*, i. e. postulare, rogare, heischen. In charta reversali Senatus Brunsv. de an. 1400. ap. Hering. de Jur. Molend. p. 30. n. 20. Reinest. Vocab. Theot. MSC.]

EISCOTEN, audire, auscultare, Escouter, erfaren.

Otfrid. IV. 3, 39.

> *So ther liut tho gieiscota,*
> *thaz er thara queman scolta.*
>
> Cum populus audisset,
> quod huc perventurus esset.

Idem II. 4, 50. percontari, perscrutari. Idem I. 17, 21. 91. sq.

Notker. Psal. X. 10. *Er sol danne geescon, daz er dahta.* Tunc audire debet, quod cogitarat.

Ireiscoti, exquireret, Otfr. IV. 12, 58.

> *Petrus bat Johannan,*
> *thaz er ireiskoti then man.*
>
> Petrus rogabat Johannem,
> ut exquireret hominem istum.

Vereischen, erfaren. J. Feud. Sax. c. 69. *un si sine kunt vereischen*, & quando ejus adventum inaudiunt.

Zinseisca, indictio. Notk. Psal. XLIX. 8. *Daz ist min zinseisca. Lii uuas sito so die gebiureda purglos uuurden, daz man biez sie zins keben. Daz kebot biez indictio, geuualtpot.* i. Hæc est mea Indictio (ait DEVS) olim erat moris quum regiones provinciæ fierent, ut juberentur censum dare. Hoc mandatum dicta Indictio fuit, mandatum Potestatis.

EIT, ignis. Notk. Psal. XVI. 3. *In demo eite irsuohtost du mih.* igne me examinasti. Alia versio antiqua MS. A. *Du versuchest mih mit dem fiure.* Idem Psal. LIX. 10.

Er geeitet ist in fiure, igne examinatus est. Ps. LV. 3. *Sie eidont*, comburentur. Ps. LXV. 12.

EITIR, venenum, Gl. Lipsii. ubi Lipsius: *an Otter nostrum, i. e. pus?* Somnerus: *Sax. eodem sensu attor, & Attrena.* Ps. XIV. 3. MS. *mit eyter von den slangen*, venenum aspidum. Notker. Ps. CXXXIX. 3. *daz zaligosta eitter*, venenum aspidum.

[*Eittarhaftas*, venenatum. Gloss. Monf. p. 409. Gloss. MSC. Rhabani Mauri *Eitargerio*, veneficii, inter peccata criminalia, uti vocantur, quæ ex antiquo monumento exhibet Celeberr. Eccardus, in Catech. Theot. p. 64. est: Veneficia *Ettargebon.* In Epist. Isidori p. 269. (edit. Palthen. nostræ vero c. 9. §. 4. p. 12.) *eitar predigon*, venena prædicare. Antea de aspide, serpente, sermo erat. Gothis *eitur*, virus, venenum.

EIT.

num. vid. Indic. Lingu. Goth. Verelii. Anglo-Sax. *Aettor*, anguis, venenum. *Ætterberend*, venenifer. Islandis; *Eitur*, venenum. In Vocabulario Latino-German. Twingeri seu Königshovii quod MSS. possideo, legitur: *Aconitum; Eiter, Gift* Conf. Eccard. ad allegat. Catech. Theotisc. p. 123. & Staden. in Explic. Voc. Bibl. p. 174. (qui vocem *Eiter* derivandam esse censet ab antiquo Francico *Aiten*, quod urere notat) Scherz. Not. ad Otfr. p. 129.

EITTAR, pus, ulcus. Otfrid. II. 12, 129.

Then eittar thar bifiangi
thaz er thara giangi.
Ulcus tunc qui cepisset
ut procederet.

[Mallet Scherzius *eittar* (in Not. ad h. l.) hic redditum *venenum*. Et sane contextus id requirit, quum de Israelitis, in deserto à serpentibus vulneratis, sermo sit. Stadenius inde hos versus ita vertit. *Den das Gifft da angrieffe, dass er dahin gienge.* Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 894.]

EIVERI, zelus, in malam partem. Notk. Pf. X. 7. de Impio: *ist eiueri, uuanda er crudelia gebiutet in servos DEI.* Pf. CIV, 28.

Euuer amarus, opp. dulcis, Notk. Pf. XLIII. pen. *Præcepta DEI (Gotes Kebot) sint suozze spiritualibus, (Keistlichen) unde eiuer carnalibus, (fleischlichen.)* Id. Pf. LXIII. 5. *Res amara, eiuer ding.*

EKKERT, vid. *Echerd.*

EKISO, terror: Kero. c. 53. *Miskenti ekison slehtiu*, miscens terroribus blandimenta. c. 2. p. 21.

EGISSO, pavor. *Egisin*, horroris. Glossæ Lipsii.

Egiso, Gl. ASax. *Oga*, terror, *Ege*, Egenys, egsa.

Gothis: *Agis*, timor. *ogan*, metuere. *Glossar. Fr. Junii.*

[*Egislihha*, tetros. Gloff. Monf. p. 392.]

Ekislihhun, terribilem: Kero. c. 25.

Egislichen, Otfrid. I. 24, 4.

Egislichen falle, horribilem casum. V. 20, 2. *thas egislicha uuuntar*, terribile mirandum.

Id. IV. 7, 172. *Themo egisen intfliahet*, damnationem eviteris.

Id. V. 4, 43.

Tho uuard sar thia uuila
mihil erdbiba,
Harto mihil egiso
Bithiu hinterquaman se so.
Tunc (quum mulieres sepulchro Christi
appropinquarent) erat illico isto
momento
Magnus terræ motus,
Valde vehemens fragor,
Propterea obstupebant illæ ita.

[Scherzius in Not. statuit, *egiso* non fragorem sed terrorem significare, hinc ỹ. 43. ita vertit:

Valde magnus terror scil. supervenit.

Ekislikis, terribiles. *Egislike*, terribiliter: Glossæ Lipsii, qui adjicit: Nos *eisselik.*

EKK.

Egeslich, terribilis, Glossæ Vett. & Cant C. VI. 3. [in nostra edit. legitur *egilich.*] ubi annotatum p. 116. *videtur compositum ab EGE, aut EGGE i. e. acies gladii & lich similis.* Fragm. de Bell. Hisp. ỹ. 2604. *was harte egeslib*, erat valdè terribile.

Egelib, terribile, Notk. Pf. LXV. 3. LXXVI. 19.

Egebar, terribilis, Notk. Psalm. XLVI. 3. LXV. 5.

Kilianus: *Eysen, ysen*, horrere: abominari, exhorrescere. *Eyselick, eysig, yselick*, horridus, abominabilis.

Eyselickheyd, horror, gelidus terror.

Thuruhegisot, perculsus, Glossæ Vett. V. Fr. Jun. ad Willeram. p. 112.

EKKE, acies. Fragm. de B. H. ỹ. 3149. *mit iren scarphen ekken then sie errungen.* q. d. *mit der spiz vom degen.*

Zuiekkiu suert, ancipites gladii, Notk. Psalm. CXLIX. 6. *zweisneidig.*

[ELAH, alx. Gloff. Monf. p. 414.]

ELCEBUS. v. ALSE.

ELDI, senectus, V. supra *Alt.*

ELE, ulna, cubitus. Sax. *Elin.* Gothis: *Aleina*, Gloff. Goth. Fr. Junii. Rabanus Maurus de partib. corp. *Helina, cubitum.* Königsh. Chron. c. 1. §. 50. de templo Salomonis: *Dirre tempel was 1120. elenbogen hoch. das dut ieder elenbogen 2. schuch.*

[*Elina*, vel *arm*, accubitum. Gloff. Monf. p. 355. vide tamen quæ supra in voce *Arm* de hoc loco annotata sunt.]

Fragm. B. Hisp. ỹ. 3389.

Also in sin ellen lerte.
Sicut eum lacertus suus docebat.

Item ỹ. 3547. & 4406.

[Scherzius *ellen*, fortitudinem significare ad primum & tertium Fragm. locum notat.]

ELECHANO, quartus digitus, L. Sal. t. 32, 7. sed lectio variat.

ELEMENTA maxima, *Himel und erda*, Notk. Cantic. Mof. c. 32, 1.

[ELEAUVAZ, fulvum. Gloff. Monf. p. 319.]

ELEY, *gros geschrey*, Chron. Königsh. c. V. §. 15. de S. Materno: *und noment den toten lip und trugent in uber die Ille an eine heimliche stat, da niemant wonete, und begrubent den lip mit grossem schrigende. davon heisset dieselbe stat Eley, das ist gesprochen ein gros geschrige.* Quod Wimphelingus in Prologo Episcoporum Argentin. ita exprimit: *Quem trans Alsam discipuli maximo cum luctu in loco inculto & deserto sepelierunt, qui in hodiernum usque diem Elegium, vulgo nostro ELE, propter elegos & lamentationes ibi profusas, appellatus est.* Et mox: *Locus ipse, qui in hodiernum diem à vulgo ELE (quod elogio quadrat) vocatur, ab Alsatiæ Landgravio Guilhelmitis Argentinensibus postea traditus & commissus est.* Sed B. Rhenanus L. III. Rer. Germ. inter somnia monachorum hanc interpretationem refert, *quum*, inquit, *monachus aliquis vicum istum EL appellari inaudisset vernaculâ linguâ, sicut adhuc nominatur, Elegiam dictam statim affinxit, sed temere,*

ELI.

temere, &c. Itaque Eley non clamorem denotat, sed fuit nomen vici jam tum Materni ætate, Hellus sive Hellelus in Elli fluminis ripa, ut in Tabula Peutingeriana habetur, & sine dubio ab ipso fluvio nomen accepit.

ELF, Celtis fluvius.

Elfarquist, Suecis fluentum, quod ægrè congelatur. *Ol. Verel. Ind.*

Hinc ALBIS nominatio κατ' ἐξοχὴν: *H. Conring. de Antiq. Stat. Helmstad. p.* 59.

Rhythm. de S. Annon. §. XXI. *quamin nider cir Eilbin.*

G. Fabricius ad eilf undecim fontes fluvii hujus refert, quod Opitius ridet, ipse ab Alpibus deducit, ex eo enim montium seu alpium jugo profluere; quod hodie quoque Alpis summa, *die hohe Elbe* vel *Albe* dicatur.

Vorburg ab *Halbe*, quod Germaniam secet, Vol. III. p. 284.

Alba, Albgau, Albegowe, pagus, Mabill. Act. S. Bened.

Alba, Monasterium S. Blasii in Hercinia sylva, Diœcesis Basil. horrido loco situm ad amnem Albam, unde

Cellæ Albæ nomen aliquando habuit. Idem.

ELIBENZO. vide supra *Benz.*

ELI, ELLV, omnis. Otfrid. ad Lud. Germ. & passim.

Elichor, totaliter: Otfrid. L. ult. c. 23, 533. 549. & passim. Item L. II. c. XI. 104.

Jemer unde elichor, in seculum seculi, Notk. Psal. XXXVI. 27.

[*Frammert*, vel *Elibor*, cœterum. Gloss. Monf. p. 409.]

ELICH DING. vid. supr. *Ding.*

ELIDES mann, dives. Otfr. IV. 35, 1. ubi impressa habent *Flides*, sed Freherus emendat *Elides* ex MS.

[Codex Vaticanus habet quidem *Elidesman*, sed & hoc vitio laborat, legendum igitur ex Cod. Vindob. *édiles man*, nobilis vir. Scherz. not. ad h. l.]

[ELIGRIII. Alietum. Gloss. Monf. p. 412.]

ELILENTE, *Elelendig*, *Ellendiga*, *Ellende*, peregrinus, advena, extraneus, extorris, exul: exilium.

Isidor. cap. 9, 5. *unzs alilenda*, nos peregrinos.

Notker. Ps. CXVIII. 19. *ellende* reddit *incolam*, & distinguit ab *Inquilino*, quem describit, *der eigen hus ne habet*, *unde er anders mannes seldare ist.*

[Tatian. c. 193. §. 5. *Grabasteti elilentero.* Sepulturam peregrinorum. Ad quem locum hæc notat Palthenius p. 391.

Primitiva vox est *elilent*, peregrinitas, quæ occurrit apud Otfrid. V. 9, 33. & in Gloss. Lips. quam Goldastus in Not. ad Parænet. Vet. pag. 173. compositam putat ex *ellu* omnis & *enti*, finis, fines, quasi dicas Germanice, *an allen enden*, ut hoc ipso status exulis vagus atque irrequietus denotetur. Cui quidem opinioni citra hæsitationem præfero sententiam amicissimi Stadenii, qui idem vocabulum ab *el* alius & *lant* regio, derivat. Quicquid enim de isthoc prioris vocis significatu dubii forte superest, per ea facile tollitur, quæ in Benson. Vocab. ASax. habentur *elle*, reliqui, *ellende*, procul, aliorsum, *elles* alias, *ellesbuuaer* alibi, &c. A dicto itaque substantivo *elilent*, adjectivum est *elilenter*, quod in Gloss. Lips. paulo aliter formatur, *elelendig*, extraneus. Pertinet eodem quod est in Gloss. Boxhornii *eliporo*, alienigena, qui in Gloss. Lips. *fremitboro*, ab Isidoro Hisp. p. 363. (c. 8.) *elidbeodig* appellatur. Dicunt eadem ratione ASaxones *eltheodig* proselytus, *eltheodiglice* peregrino more, *eltheodignysse*, peregrinitas. Quæ causa sit, quare hodienum Germani exilium *das elend* vocent, eademque voce miseriam exprimant, ex dictis facile colligitur. Conf. in Glossar. Boxhorn. *uzlenti*, exules. Hæc Palthenius. Conf. Staden. Expl. Voc. Germ. Bibl. p. 174.]

Otfrid. I. 18, 56. 74.

Nu riazen elilente
in fremidemo lante.

Nunc ploramus exules (exilium)
in peregrina terra.

Ibid. c. XXI. 6.

Thaz Joseph uuas in lante
bina in elilente.

Cum Joseph esset peregrè
foris in exilio.

Idem III. 25, 36. de Romanis:

Mit krefftigera henti
duent unsih elilenti.

Forti manu
facient nos exules.

Flelendig, extraneus. *Ellendiga*, advenam. *Elelendis*, peregrinationis: Glossæ Lipsii.

Ellende als alle myne altforderen: peregrinus ùt omnes patres mei. Psal. XXXVIII. pen.

[*Elirater*, Barbarus. Rhaban. Maur. Glossar.]

Ellendi, Captivitas, Notk. Psalm. LXIV. 1, 2.

Gecellendotostdu, captivasti, id. Psal. LXVII. 19. Psal. LXX. 1. V. Psal. LXXXIV. 2.

Liut Kaelilentot, plebs captivata. Hymn. XXI. 5.

[*In ellenti virtreip*, captivaverat. Gloss. Monf. p. 363.

Ellentemo, captivo. p. 387.

Ellenter, captivus. p. 338.

Fllentuom, captivitatem. p. 337.]

Elidbeodiger chuninc, alienigena Rex, de Herode, Isid. c. 8.

ELISATIA. vid. *Alse.*

ELLV, ellenes, Vide *Al.*

ELLIN, *ilen*, *eilen*, festinare. Rhythm. de Lud. R. ℣. 77.

So uuer so hier in ellian
giduat Godes uuillian.

Quicunque hic in alacritate
facit DEI voluntatem.

Ibid. ℣. 84.

Ellianlicho reit her.

Festinanter equitabat.

In

ELO.

In Ellenden geist, vehementi spiritu, Psalm. XLVII. 8.

Fragm. de B. Hisp. ṽ. 2920.

Mit ellende er tha wac
menegen uermezzenlichen slah.
Impetu is tentabat
multa temeraria verbera.

Ellenen, virtutes. *Fone ellenen ze meren ellenen*, de virtute in virtutem, *nova virtus (niuuer ellin)* Notk. Ps. LXXXIII. 8.

[Huc quoque refert Scherzius. *Ellenes*, quæ vox ap. Otfr. occurrit Præf. ad Ludov. Reg. ṽ. 134. & IV. 13, 60. quam Schilterus reddit *omnigenæ*. vid. supra voc. *Al*. Scherzius vero statuit cum Stadenio, non ab *all* eam descendere, nec *omnigenæ* significare, sed *alacritatem*, *fortitudinem*, *virtutem*. Not. ad Otfr. p. 7. & 266.]

Ellinodes, æmulationes: Kero. c. 65.

[*Ella*, æmula. Gloss. Monf. p. 325.

Ellinum, æmulor. p. 396.

Ellinunta, æmulantes. p. 365.

Ellinungo, æmulatione. p. 396.]

[ELIN, Ulmus. Gloss. Monf. p. 414.]

[ELIRA, Alnus. Gloss. Monf. p. 414.]

ELOTHR, electrum: Glossæ MS. ASax.

ELPHANDIN *wighus*, eburnea turris, Cant. Cant. c. VII.

Elpanbaan, ebor: Glossæ MS. ASax.

Notk. Psal. XLIV. 9. *uuanda elephas chiuschе sico ist, unde fure eina chenun nehema mer geuuinnet.* Nam elephas pudicum animal est, & pro una fœmina nullam aliam quærit.

Helphantes bein, Otfrid. I. 1, 32.

ELS, non, Willeram. ad Cant. Cant. c. 1, 7. aliàs, *Als*. Nalles. v. supr. ALS.

ELSASSEN. vid. inf. *Sez*.

ELSELO. vid. inf. *Lo*.

ELTE, vide *Alt*.

ELTERLAKAN. vid. inf. *Labban*.

ELTHEODIG, vid. *Deota*.

EMARC, vox CeltoGallica, vitis mediocris vini, *Columella III. 2.*

EMEZ, EMMIZ, EMMIZEN, perpetuò, assiduè. Otfrid. ad Ludov. R. ṽ. 121.

Emmizen zi guate,
Semper in bonum.

Emiceio, Semper: Glossæ Lipsii.

[*Emizigi*, instantiam. Gloss. Monf. p. 358. nimietate. p. 390. (forsan in hoc posteriori loco vitium latet, & *unmezigi* legendum, certe apud Keronem c. 41. *unmezzigii*, nimietas redditur; hodie *unmässigkeit*.

Emizigo, crebrius. p. 341.]

Emezhic, assiduus, quotidianus. Orat. Domin. Alem. *Prooth unseer emezhic*, panem nostrum quotidianum. Freherus: *h. e. frequentem*, *jugem*. *At non satis assecutus est vim τῦ ἐπιούσιον. Quamvis non nesciam, etiam Latinos aliquos ita exponere, ùt ipsum Augustinum, Hieronymum, ùt Venantium Fortunatum, ùt Petrum Chrysologum Ravennæ Episcopum. Is Sermone LXX.* Precamur, ut ipsum panem quo quotidie i. e. jugiter sumus in æternitate victuri,

EME.

hodie i. e. in præsenti vita de convivio altaris sancti capiamus. *Et Sermone LXVII.* Quotidianum jugem dicimus. Jugis panis ille est, qui de cœlo descendit. *Melius itaque hoc loco Otfridus:*

Thia dagalichun zubti.

i. e. quotidianum victum & nutrimen. hæc Freherus: Sed quod pace Summi Viri dixerim, non est, quod veterem interpretem notemus, quum ex ipso Otfrido quoque appareat τὸ *Emezhic* non pro æterno semper accipi, sed etiam de temporali assiduo tamen atque quotidiano. Ita ille lib. IV. c. 31. fi.

Dua Druhtin nu infeste,
era furdir mir ni breste.
Zi uuorolti io ginado min,
theih si emmiziger skalk thin.
Fac, Domine, nunc in firmo
corona in futurum mihi ne deficiat.
In mundo etiam gratiare mei,
ut ego sim assiduus servus tuus.

Eadem ferè & Lib. III. 17, 148. leguntur. Idem IV. 2. fi.

N'ales auur mih in uuar
ni eigut emmizigen biar.
Non verò me profectò
non habetis perpetuò hic.

Emezen, exercere. *Ih uuirdo geemezot in dinen geboten*, Notk. Psal. CXVIII. 79.

Kero: *Emezzico*, frequenter. c. 28. *zi emezzigonne ist*, continuanda erit. c. 41.

Emmizigen thingen, assiduè omnibus modis: Otfr. II. 21, 60. & I. 11, 80.

[Ap. eund. III. 5, 32. legitur *Emmizigen zurnti*. Perpetuo reprobabat. Scherzius in not. mallet redditum. *Semper irascebatur*. III. 14. 229.

Emmizen thiu menigi.
Continuo turbæ.

Scherz. *Semper in quantitate.* Not. ad h. l.]

Conf. Kilian. *v. Emsich.*

EMO, illi, illum, imo, in, contrahitur sæpe cum Verbis, penultimâ productâ, *Hóbemo*, *fréuuemo*, augeat ei, exhilaret eum. Otfrid. ad Ludov. R. ṽ. 11. 12. 45. 70. sq.

Cum Nominibus: *Antemo*, Otfr. II. 14, 6. [Ubi ex Cod. Vindob. & Vatic. legendum *farantemo*, i. e. iter faciente, observante Scherzio in Not. ad h. l.]

EMO particula annexa Nominibus, ἀνέργητος, penultimâ correptâ.

Mangeremo, Otfr. ad Ludov. vers. 72.

[Pro *mangeremo* Cod. Cæs. habet: *man guetemo*, ut mens sit, *ut bono fieri debet*. vid. Scherz. Not. ad h. l.]

Managemo, Ibid. vers. 92.

Zi managemo guat.
Ad varii generis bonum.

& I. 1, 2. & 145.

Heilemo, salutari, Idem ad Ludov. vers. 122.

Thesemo, hocce. passim.

Eigi-

EN.

Eiginemo, proprias, Otfrid. I. 18, 93.

Zi uualtantemo kriste, ad imperantem Christum. Otfr. V. 25, 182.

Diunemo, Otfr. V. ult. 160.

[Ubi Schilterus notavit legendum *diuremo*. Consentit Cod. Cæsar. ut Scherz. ad h. l. notat.]

EN, particula *negativa*. Chron. Königshov. c. V. §. 193. *Do wart der bote gefraget, wo sine herren woltent velt geben? do sprach er: Er en wuste. Do hies men in wider umbfaren.* Kilianus: *En, ne, non.* Sed exempla quæ allegat, semper conjunctum habent negativam *niet*. unde videntur ea magis ad alteram pertinere significationem, qua est particula *Expletiva*, ùt apud Græcos talia inveniuntur, veluti δή. Sic Chron. Königsh. c. 2. §. 77. *En kan er keinen andern vinden, so soll er uberwunden sin. Er en kunde nieman vinden.*

[*Enweis*, nescio. Gen. IV. 10. Reines. Vocab. Theot. MSC.]

ENBROSTEN. v. Bristen.

[ENCHILUN, talari. i. usque ad talos. Gl. Mons. p. 327.

ENDARHAFTO, absolutæ. Gloss. Mons. p. 375.]

ENDELICHEN, statim, eilend, Chron. Königshov. c. 4, 64.

ENDI, &, inquam. Isidor. c. 2, 3.

ENDISTAEB, exito: Glossæ MS. ASax.

ENE pro jene, illi. *Ene & tise*, hi & isti contradistinguuntur, Notk. Psalm. I. 5.

Enez, pro jenez, illud, Notk. Psalm. IV, 5.

Ze enero uuerlte, in jener welt, in altera vita, Willer. in Cant. Cant. VI, 4. Notk. Psalm. XXX, 20.

Enont Jordane, jenseit, trans Jord. Notk. Psal. LXXIX, 10.

Ennan fone, inde à, Notk. Psalm. LXXXIX, 13.

ENETA, v. Aneta. [Enti, anates. Gl. Mons. p. 400.]

ENGEL, v. *Bot.*

Engelspfennige, vid. inf. *Pfennig.*

ENGENZEN, vid. inf. *Ganzer.*

ENGER, v. *Ang.*

ENKEL, vid. Ankul.

ENKEMU, angusto: Kero. Prol. p. 16. hodie Enge.

[*Enger uuec ist der leitet ze libe*, angusta via est quæ ducit ad vitam. Id. Kero c. 5. *engan uuec keoriiffant*, angustam viam accipiunt. ibid.

ENGI, angustias. Gloss. Mons. p. 364.

Engen, districtam. p. 390. *Engiu*, stricta. p. 327.

Engaz, coangustum. p. 334.

ENIS, *Aberenis*, Avi & Proavi. *Wardt zu Speier begraben in seines Vaters Enis und seines Aberenis grab.* Præf. LL. Judicii Rottwilani. ap. Goldast. ReichsSaz. P. I. f. 306. Reines. Vocab. Theot. MSC.]

ENNANHARA, usque adhuc, bisshiher. Notk. Psalm. LXX, 17.

ENONI, nonne, Tatian. c. 32, 4. c. 38, 2.

EN.

ENPHALLEN, defraudare, vid. *Fala* infra. J. F. Alem. c. 90. ib. Comm.

Enphallen, pro heimfallen, verfallen, apertum fieri, Comm. J. F. Alem. c. 120, 5.

ENQUETHEN, v. *Cheden.*

ENSPENTE, vid. inf. *Spunne.*

ENSÜFERT, vid. inf. *Suftot*,

ENSTI, gratiæ: Kero. vide supra *Anst.*

ENT, ENTI, ENDI, EINDI, finis.

Kero: *Enti, finis.* c. 7. *unzi in enti*, usque ad finem. cap. eod. *Kientot sin*, finiantur. [In ipso Kerone legitur *Kiantot sin.* c. 9.] *Sin keentot*, consummentur. c. 41. *Keentotem*, finitis. c. 35.

Eindo, Rhythm. de S. Annon. ℣. 371. de Cyclopibus: *An dem eindo hatten sie ein ouge*, in fine habebant oculum.

[Tatian. 21. 11. *In then entin zabulon*, in finibus Zabulon. Latine *finis* & exitum rei, & limitem denotat. Sed Francica vox *enti* priori tantum significatu usurpatur. Nec tamen id obstat, quo minus peregrinum loquendi modum Tatiani interpres imitetur. Palthen. Not. ad Tat. p. 347.]

Enti duen, finem facere, adimplere.

Otfrid. I. 17, 16.

Tho det es Druhtin enti.
Tunc faciebat Dominus finem (exitum, adimplebat prophetiam)

Idem V. 9, 72.

Nub er es duan scolti enti.
Dum ipse facere deberet finem.

Idem V. 25, 7. & V. 2, 6. de signo Crucis:

Thaz sculun uuir zi uuaron
in unsen endin malon.
Hoc debemus profectò
in nostris finibus pingere. Ubi

Endin, i. e. allenthalben, ubique, an allen enden. Sic enim crucis signo se signabant Veteres.

Fragment. Bell. Hisp. v. 1887.

Thaz cruce tete er vore sih,
ze rükke unde ze siten.
Crucis signum faciebat ante se,
à tergo, & ad latera.

[*Endon*, hic non est progressibus, sed frontibus. In Glossar. Rhab. Mauri ap. Goldast. *endi*, frons. In Gloss. Anon. est *Enderbant*, decerniculum, ornamentum virginale capitis ex auro. Ap. Isid. est *andunc* frons. (vid. supra in A.) Ita ergo verte V. 2. 6. *In nostris frontibus signare.* Scherz. Not. ad h. l.]

Endidage, dies ultimus mundi.

Otfrid. IV. 7, 54.

Sageta in oub zi uuare
fon themo Endidagen thare.
Dixit iis etiam revera
de extremo die tunc.

Oban Enti, pinnaculum.

Otfrid. II. 4, 106.

Sazta in obanenti.
Posuit in pinnaculum.

Idem

EN. EO.

Idem II. 8, 72. de impletis hydris :

Unz in obanentig.
Usque ad summum.

Einden, finire, Rhythm. de S. Annon. ✝. 210.

Ende, mors. *Ther geendido*, defunctus, Capitul. Franc. L. IV. c. 19.

[*Enti*, dormitionem. Gloss. Monf. pag. 324. 364. 399. exitum. p. 399. depositum. p. 396. *Entes*, resolutionis. p. 399. *Entot*, dormierit. p. 396.

Entunga, consummationem. p. 357.

Tatian. 212. 5. *Pilatus wuntrota oba her ju entuti*, Pilatus mirabatur si jam obiisset.]

Endilmer, oceanus. Notk. Psalm. LXXI, 8.

[*Enden*, verrichten. Rhythm. de S. Ann. §. 1. *Wie wir selve sulin enden*, quomodo nos ipsi conficiamus (aliquid). Rein. Vocab. Theot. MSC.]

ENTI, ac : Kero. *Enti pidiu*, ideoque. c. 2. [Ocurrit etiam in Gloss. Monf. vox *enti* in hoc significatu. p. 401. 402. 406.] Alias : *Inti*, und. v. *Anti.*

ENT in Compositis, *Ant*, *Int*, significat idem quod Latinis Ad, ἀνθρωπικόν.

Entfianc, accepit. Prol. p. 18. *Entfiangut*, accepistis. c. 2. *Entfanganeru*, accepta. c. 38. Kero.

Entschein, apparuit, Symb. Apostol.

Entuuurten, præsentare. Jus Argent. 1. 5. *sih entuuurten ze prime*, se præsentare temporæ primæ. Et §. 12. *Er sol* [*in*] *entuuurten dem Schultheizen zu rehte. unt tut er sin nicht, so ist er schuldig ze entuuurtene vür in.* præsentabit eum (hospes) causidico ad justitiam. quod si non fecerit, pro illo respondere tenebitur.

ENT in Compositione æquivalet Latino Ex, στερητικόν, ut :

[*Farmiskit, unte entfallen, niuverden.* Intercidant. Gloss. Monf. p. 401.

Entfuore, lavaretur. p. 413.]

Entrabhon, excusare. c. 58. *Si entrabhoot*, excusetur. c. 35. Kero. v. supra *Antrabcha.*

Entreden, excipere. J. Argent. 1. 2. *Si entredent sich danne nach rechte*, nisi rationabilem opponant exceptionem. Et c. 23. *sih rechte und ehafteliche entreden.*

Entreinen, inficere. Stainhöw. fol. 32. *mit ainem phyl mit gifft entrainet*, id. fol. 39. b. 50. a.

[*Entrost*, *zi entrost dero uuazarleiti*, ad extremum aquæ ductus. Gloss. Monf. p. 333. *Entrostun*, novissima. p. 339.

ENTHAPHTEN, vid. inf. *Haft.*

ENTSCHLUG, vid. inf. *Slagen.*

ENTSOSSEN *sich*, vid. inf. *Insazun.*

ENTIWELICHES *so zeichanes*, cujuscunque signi : Kero.

ENTWEDER, quilibet, ydweder. Ita Rupertus Imp. in Diplomatibus suis passim his vocibus promiscuè utitur.

[ENTWELEN, habitare. *Das da entwele mein nahme.* Nehem 1. 9. ut habitaret nomen meum ibi. Gen. 4. 16. & 20. Matth. 4. *Er kam und entwelt in Capharnaim maritimam.* Psalm. II. *Der do entwelt in den himmeln.* Psalm. XV. *O HErr wer entwelt in deine tabernakel.* Gen. 13. *Die entwelten in den landt.* i. e. habitabant. Ib. *Abraham entwelt im lande Canaan.* Reinef. Vocab. Theot. MSC.]

ENTWERCHEN, vid. infr. *Werab.*

[ENTZAMPT, i. e. omnes, allsamt. Gen. 17. ✝. ult. Marc 8, 2. *Er entzampt rief den Jüngern.* Reinef. Vocab. Theot. MSC.]

ENZENA, unica. vid. supra *Ein.*

[ENZOGEN, extricetur. Gloss. Monf. p. 412.]

EO, lex. Notk. Psalm. XXII, 2. Vide *Ewa.*

EOC, hodie ieg, yg, quilibet.

Eocouuelih, c. 55. omne. c. 7. *eocouuelihaz*, c. 30. omnis : Kero. *ieglihes*. *Eocouuelibber*, omnis. Idem Kero c. 7. *einer eocouuelibber*, unusquisque. c. 40. *einera eocouuelibera citi*, uniuscujusque horæ. c. 18. *mit eocouuelibera*, cum omni. c. 3. conf. Prol. p. 15. 16. c. 3. 4. 18. 48.

Einemu eocouuelihemu, cuique. c. 64.

Einan eocouuelihhan, unumquemque. c. 13.

Isidor. c. IV. 5. *Eochihuueliiber dhero beideo sundric undarscheit*, sub propria cuique persona distinctio Trinitatis.

Eocouuelihha, omnem. Kero. c. 7.

Eocouuemu, cuique. c. 55.

Eocouuelichu mezz, [leg. mezzu.] omnimodo. c. 27. omnimodis. c. 18. Kero.

Eocouueri, ubique. c. 19. Kero.

Eogalicha, omne. Hymn. 5. 4.

Eogouueri, usquequaque. Kero. c. 7.

Eoman, aliquis, ieman, Isidor. cont. Jud. c. 3, 3.

Eomaer, amplius, Isid. 5, 6.

Eonaldre, aliquando. Kero Prol. p. 17. c. 13.

EORTHAN terra, Orat. Dom. Sax. Gothis : *Aurt.* V. Gloss. Goth. Junii. p. 75. & supra *Earth.*

EOVVEHT, eouuiht, aliquid : c. 5. 33. 38. 60. 63. Kero. Isid. c. V, §. 5.

Eouuit, *einic*, quisquam, quicquam : c. 6. 3. Kero. *Min eouuiht sin eouuiht*, nec quisquam suum aliquid. Id. 33.

in EOUUESANDEN EUUN, in sempiternum, Isid. c. 9, 1.

EOWIGAN, vide *Euuic.*

EPHELON, mala, Willeramus : *Most uzzen ruodon ephelon getbrubtan*, [*Most uzzen roten epfelen gedubtan*, ita nost. ed.] mustum ex malis granatis expressum. p. 147. n. 62. Vide & *Affal.*

[*Rota ephili*, mala Punica. Gloss. Monf. p. 385.]

EPHOOL. *Vonna Indiscemo ephool*, ex ebore Indico. Gloss. Monf. p. 340.

EPPHI, Apium. Gloss. Monf. p. 411.]

ER, ir. vos. Willeram. in Cant. Cant. p. 55. n. 24. [In nostra tamen edit. non *er*, sed *ir* legitur.]

ER, ipse Kero. c. 4.

ER, æs. hodie *Erz.*

Otfrid.

ER.

Otfrid. I. 1, 138. de Francia Orientali:

Zi nuzze grebit man oub thar,
Er inti kuphar.

In usum foditur etiam ibi,
æs atque cuprum.

[*Er*, æs. Gloss. Monf. p. 396. *Erine manalibhbun labben*, statuas æreas ridere. p. 404. *Erine*, pavimentum. p. 342.

Erino portun ib firchnussu, isrnino grindila firbribbu, portas æreas conteram & vectes ferreos confringam. Isidor. III. 3. Differentiam hanc æris atque ferri dialectus AS. agnoscit. *Ær* enim *æs* est, & *ærynne*, æneus, itemque *yren* ferrum, *yrenne* ferreus, apud Benson in Vocab. Germani adhuc *ehern* æneus, Angli *iron* ferron dicunt. Palthen. Not. ad Isid. p. 400.

Ersmid, faber ærarius. Gloss. Monf. p. 335.

Erspid, artificem ærarium. p. 328. Puto autem vitium hic subesse atque itidem legendum *Ersmid*.

ER, dudum, Gloss. Monf. p. 386. *Erdiu*, dudum. p. 386.]

ER, Ir, ex: in. *Er indremu*, ex alio. *Er dem*. ex illis. c. 57. *Er diu*, ex hoc, exinde. c. 35. *Er einemu*, ex illo. [*Er etemu*, legitur in Kerone. c. 39. legendum vero, *enemu*, ut conjicit Scherz. in Not.] Kero.

Fragment. Carm. de B. Hisp. ℣. 1799. de heroibus:

Thie ere erthe
ie geboren thorsten werthen.

Quibus de terra
unquam nasci contigit.

Otfrid. III. 13, 85. *Er abto dago after thiu*, in die octavo post hæc facta.

ER, honor, V. *Ero*.

ER, *Her*, prius. Kero c. 4. 7. *Er allu*, ante omnia. c. 40. *Er denne*, antequam. c. 4. *uzzan er uuesan*. sed prius esse. c. 4.

Er dera Sunnuum sedalkange, ante solis occasum: c. 4.

Erirum, prima. c. 63. *Erista uuila*, prima hora. c. 17. *Az erist*, primum. c. 2. imprimis. Prol. p. 16. *Erista*, primum. c. 1. *Eristin zeichane*, primo signo. c. 48. *fona eriston citi*, à prima hora. c. 48. *Erirum citi*, prima hora. c. 63. *Heroro*, Prior. c. 38. hæc Kero.

[*Er si in daz viur gilegit uuerd*, ante ignem. Gl. Monf. p. 393.

Erirofelpero, ante se. p. 390.

Er tage, de nocte. p. 324. i. e. ante diem, vor tage.]

Aer, Isidor. c. V, 3. *aer Lucifere*, ante Luciferum. c. 3. §. 6. *aer dheonodon*, servierant. §. 7. *aer quhad*, dixerat. c. 9. §. 1. *aer fora dhir uuas*, (in nostra ed. leg. *uuar*) ante te fuit. [In quibus locis *aer* est nota characteristica plusquamperfecti, quasi pro *dixerat*, *ante dixit* &c. notante Palthen. in Not. p. 405.]

[Tatian. XVII. 8. Johannes Baptista de Christo testimonium perhibens, dicit. *Ullanta her ér mir uuas*, quia prior me erat. *Er mir*, prior me,

EK.

mera affectatio Latinismi, qui Linguæ Teutonicæ genio repugnat. Palthen. Not. p. 327. Hodie *eher* quidem pro *prius* usurpatur, sed *prior me*, *vor mir* dicitur.]

Otfridus V. 8, 104. de Maria: *Er ist gommannon*, prior est, viris. Et ℣. 106.

Job erist zi thiu dati
thia botascaf.

Et primùm ad eam fecerat
hoc nuncium. Idem V. 23, 473.

[Refert huc etiam Scherz. Otfrid. II. 7, 51. (sed contextus vix admittit, ut ibi *er* per *prius*, reddatur.) It. ℣. 65. ejusd. cap. Quem tamen versum mallem ita reddere. *Primum ei id indicaverat.*]

Erer, Otfrid. II. 9, 90. c. 13, 71. IV. 13, 105. pro simplici *er*, ipsemet.

[*Erirr*. Veteres Gloss. Monf. p. 360.]

Ererun, prioris, *ererun uuesini*, prioris substantiæ, Otfrid. V. 12. 99.

Ereron, antea, Notk. Psalm. LXVII, 19.

Errin, prior. Isidor. c. V, 7. *dher errin meghines uuegbe*, prioris virtutis via. [In Palthen. editione legitur *aerin*, non *errin*. Admittunt autem hæc verba duplicem sensum, prout prior vox ad secundam tertiamve refertur. Priori modo ita facienda interpretatio est: *pristinæ virtutis via*, posteriori, *regia via virtutis*. De illo res clara est. De hoc notari meretur. Anglo-Saxonice *ærneweg* esse plateam sive viam, atque ita quidem planam patentemque, ut cursui equorum apta sit. v. Somn. & Bens. Origo vocabuli petenda à Gothis, quibus *airu*, legatus, nuncius, est, unde antiqua vox Suecica *arn* idem significans, itemque compositum *ernbolt*, corrupte *beerbolt*, caduceator, proprie legatus amicus, s. amicitiæ aut servandæ aut instaurandæ intentus, *bolt* enim amicum notat teste Opit. ad Rythm. de S. An. p. 402. Conf. Hickes. Dict. Island. v. *erende*. Ut adeo *ærin*, vel *ærin weg*, id sit, quod hodie viam cursoribus publicis destinatam, vulgo *den postweg*, dicimus. v. Jun. in Gloss. Hæc Palthen. Not. ad l. c. p. 411.]

Aerdhiu, Isid. c. V. fi.

Eriu, antea, Otfrid. III. 15, 17. IV. 17, 50. V. 12, 118. XV. 47.

Isidorus c. IV, 4. *In dhemu eristin*, in principio, Gen. I, 1.

Eristiz, prius, primum, Otfrid. IV. 26, 30.

[*Eristun*, primævum. Gloss. Monf. p. 392.]

Erest ob, demum, Otfrid. V. 23, 504.

Zeristan sun baru, primogenitum filium peperit, Otfrid. I. 11, 61.

Allererist keist, primitias Spiritus: Notk. Psal. XXXI, 7.

Azs erist, primum, zuerst, Isidor. c. 4, 4.

Ze erist, quamprimum, Notk. Psalm. CVI, 25.

Conf. & inf. *Her*.

[*Daz eristatun*, initio faciam. Gloss. Monf. p. 329.

In die eristi, in pristinum. p. 341.] *Erre-*

ER.

Erre kind, Jus Arg. tit. von Widem c. XII. §. 1. *erre kint baben*, liberos prioris matrimonii habere.

Errelebn, J. F. Sax. MSC. c. VII. *Mit dem erren lebn en mag jenir diesem sin benante gedinge nicht gebrechtin.* i. e. priori investiturâ exspectativâ ille non potest huic determinatam suam investituram infringere. J. F. Alem. c. XIII. *welcher der erern lehnung gezeugen hat, der sol das gut mit recht haben.* i. qui prioris investituræ testes habet, is feudum de jure obtineat. Doctores Saxonici ex vitioso intellectu decepti nescio quod *Irrlehn* inde finxerunt, q. d. feudum erroneum, vagum, incertum. *Vide Comm. in J. F. Alem. c. XII. 6.*

Unser Frawentag der EREN, Chron. Königsh. cap. 2, 190. i. Assumtionis S. Mariæ. *Unser Frowen Obend der JÜNGER*, id. c. 4, 77. i. Nativitatis S. Mariæ. *V. Observ.* 3. §. 8. *ib.* & infra *Frawentag*.

ASax. *Arrm*, primus.

Gothis: *Airistam*, antiquis, Matth. V. 21. airizam.

Eristporenni, primogenitura, Notker. Psalm. XLVI, 5.

Erron uberstige, prior transiisti, Notk. Psalm. LXX, 7.

ERA, corona, Kero. c. 7. Glossæ item Lipf. Otfrid. IV. 31, 70.

Dua Druhtin, nu in feste,
Era furdir mir ni breste.

Fac, DOMINE, nunc firmiter,
Corona deinceps mihi ne deficiat.

Alludit ad locum S. Pauli 2. Tim. 4, 8.

[*Era*, palmam. Gloss. Monf. p. 323.]

Scribitur etiam cum aspiratione, præsertim in derivativis. Glossæ Lipsii: *Geherides*, coronasti, & contractè: *Geredostu*. *Geruuit*, coronat.

ERACHAR, Otfrid. I. 19, 31. de S. Josepho:

Bi thiu uuas er so erachar,
Joh harto filu uuachar.

Propterea erat eò alacrior,
Et valdè multùm utilis.

Sed quum alibi hanc vocem non repererim, spuriam eam reputo, & literam præfixam excidisse, FERACHAR, à Ferah, vita, anima, *ferachar*, animosior. Vide F.

[Minime hæc vox est Spuria, reperitur enim in Glossis Monf. *Erachari*, antelucanum. p. 353. & 306. quæ significatio ad hunc Otfridi locum apprime quadrat, quippe cujus sensus est; quod Josephus ante lucem multa cum alacritate seu studio (ita enim *harto filu uuachar* redderem) iter in Ægyptum cum Maria & puero Jesu sit profecutus, ut insidias Herodianas, vi armatas, evitaret.]

ERACUSTI, vitio: Kero. Vide supra *Arg.* [ubi notatum vocem hanc vitiosam esse.]

ERAMEN, v. ARAN.

[ERAN accipere. Gloss. Monf. p. 352.]

ER.

ERB, & hinc derivata, v. ARBE.

Erb- vel Meyerding. vid. *Meyer.*

ERBAIZEN, v. *Baiz.*

ERBARMEN, *Erbarmbertzigkeit*, v. Arm.

ERBATIN, peterent, exposcerent, à Bitten, Otfrid. V. 4, 33.

ERBITEN, v. *Biten.*

ERBORANE, v. *Burt.*

[ERBRUOGITE *uuarun thie hirta.* Exterriti sunt custodes (sepulchri Christi.) Tatian. 217. 4. Simplex est *Bruogan:* quod vid. supra suo loco. Ap. eundem Tatian. 230. 3. occurrit *arbruogan*, dum de discipulis, quibus Christus post resurrectionem apparuit, dicitur. *Gitrouobte inti arbruogite.* Conturbati vero & perterriti. Quod forsan cum *erbruogan* idem est.]

ERBUREN, v. *Buren.*

ERCETERE, medici: Glossæ Lipsii. vid. supra *Arz.*

ze ERCHENNENE, recitanda: Kero. c. 13.

ERCHENNE, agnoscat. c. 2.

ERCHERTIN, remota: Kero. à Cheren, vertere. v. supra.

[*Erchertiu*, legit Kero. c. 39.]

ERCHOMEN, consequi, assequi, erlangen: Notk. Psalm. XXVIII, 8.

[ERCITI, ante ævum. Gloss. Monf. p. 354. lege *er citi*, hodie vor zeiten.]

[*Dero* ERCITUOMLIHHUN *purch.* Metropolis. Gloss. Monf. p. 375.

ERCOSEN, eligere. Tatian. 169. 3. *Ih ercos iuuih fon uueralti.* Ego elegi vos de mundo. conf. *Gicos.*]

ERCNA, certus, quidam. Isidor. de Nativ. Christi c. 2. §. 1. *dhanne ir mit ercna euua abgrundiu uuazslar umbibringida*, i. quando (DEUS creator) certâ lege gyro vallabat abyssos. Idem c. IV. §. 2. de Davide: *dher erchno sangheri Israhelo*, egregius Psalta (psalmista) Israël.

[Vocem *erchno* contractam putat Stadenius ex *erachaero*, *eracher* autem, sive uti habet Cod. Viennens. *eracar*, ipsi est curam honoris gerens, qui vere egregius est. Fateor quidem ingenue, hæc mihi non satisfacere, nec tamen certiora habeo quæ afferam, nisi quod respiciendum putem ad verbum *bichnan*. Simplex *chnaan*, quod in eo latet, quodque idem sit oportet, ac aliquid scire, præfixum Francicum *er* respuere non videtur, ut adeo à verbo *erchnaan* hoc esse possit, vel participium vel adjectivum, *erchno*, peritus, callens, quod quidem cum adjuncto substantivo *sangeri* apte congruit. Palthen. Not. ad Isid. p. 405. Quid de Stadenii conjectura censendum, è notatis ad vocem *Erachar* liquet: Ad reliqua lucis aliquid afferet è Kerone adductum *Erchennene.*]

[ERCHANPRODER, Germano. Gloss. p. 411.]

ERD, terra, vide supra *Eart.* [*Kestastem in erda kasihtim*, defixis in terram oculis. Kero. cap. 7. *Eocouuelihhera erda*, omni tempore. Prol. p. 16. Sed legendum haud dubie pro *erda*, *citi*, ut & Scherz. in Not. observat.]

[*Erda* vel *angar*, arva. Gloss. Monseens. pag. 409. *In-*

ERD.

In grapanaro erdo, foſſa humo. p. 332.

Far in erda Iſrael. Vade in terram Iſrael. Tatian XI. 1. Inſolentius eſt, ut vocabulum hoc, tellurem generatim ſignificans, pro parte ſuperficiei, quam regionem vocamus, uſurpetur. Palthenius Not. ad Tat. p. 321.]

Erdbibot v. Bibun.

Erdente, terræ fines, Otfrid. I. 11, 33.

[*Erdephili*, pepones. Gloſſ. Monſ. p. 322.

Erdfiur, ſulphur. Gloſſ. Monſ. p. 360.]

Erdſtubti, terræ motus. Otfr. IV. 7, 24. vid. inf. *Fleoban.*

Erdlibbeem, terrenis: Kero. c. 2.

[*Erdmarcha*, Territorium. Rhab. Maur. Gloſſ. ap. Dieeman. Spec. Gloſſ. Lat. Theot. p. 120.]

[*Erdnuz.* Tubera. Gloſſ. Monſ. p. 414.]

[*Erdrich. Araugta imo alle thiſena erdrichen*, oſtendit (Diabolus Chriſto) omnia regna mundi. Tatianus XV. 5. Legendum vero videtur Palthenio *thiſera erda richen.* Nam ut (ita pergit) de pronomine nihil dicam, certe nomen hoc pluralem numerum non admittit, cum Germani univerſum terrarum orbem in ſingulari *das Erdreich* appellent, eadem ratione qua res omnes cœleſtes univerſim quoque *das Himmelreich* vocant. vid. Otfr. I. V. 62. 105. Hæc ille Not. ad Tat. p. 377. conf. infra *Rich.* ubi locus e Notkero producitur in quo vox *erdrich* pro regno Judaico & Iſraelit. uſurpatur.]

[*Erdring*, terræ orbis: Otfrid. I. 11, 93.]

[*Erdpruſt*, voraginem. Gloſſ. Monſ. pag. 328. *Erdpruſti*, voragines terræ. p. 332.]

Ertheſcheme kunne, irrdiſchen geſchlechts, terreni generis: Fragm. de B. Hiſp. ỿ. 3675.

[*Untar erda*, infra terram, Otfr. V. 1, 52. Melius autem Scherzius in Not. per *loca ſubterranea* h. l. vertit.]

Erdpurno. }
Erdpurtigen. } vid. Baren. IV.

ERDUOMPT, condemnatus. v. ſupra Duam.

EREHTO, rectè, Notk. Pſal. XCIII. 16.

EREN, ERA, arare: LL. Friſic. IX. 18.

[Anglo-Saxonibus *erian*, *erigean*, eſt arare. v. Hikeſ. Theſ. LL. Sept. in Gram. Angl. Sax. p. 163. Belgis *aeren*, *eeren*, *eren*, *errien*, idem ſignificat, ceu docet Kilian. in Etym. Gothis, *arian.* arare. v. Jun. Gloſſ. Goth. Alamannis, *erren.* Cimbris, *irin.* Islandis, *eria*, Anglis, *eare.* Argentinenſes quotidie uſurpant *einen acker eren*, pro agrum arare. Scherz. qui locum Otfr. II. 4, 85. *Uns errent ſine pluagi*, huc refert atque vertit. *Nobis arant ipſius* (Chriſti DEI) *aratra.* in Not. ad h. l. Sane in Suevia quoque adhuc dicimus *die art bezahlen*, *umberen*, &c.]

Ungeerid, unbeſtellt, inaratus. Willeram. in Cant. Cant. c. 2, 1. *Alſo thaz veld ungeerid, thie bluomen berid.* [*Alſo das veld ungearan birit die bluomen.* ita noſt. ed.] ùt campus non aratus (ſatus) flores fert.

Umberen, Chron. Königsh. c. V. §. 155. *Sü ertent die matten umbe die zu den ſtetten gehortent und das velt, und ſegetent ſenf darin.* Exarabant prata ad oppida pertinentia & campum, atque ſeminabant ſinapi inibi.

ERF.

Ernen, meſſis. J. Argent. I. 46. *in den ernen*, in meſſibus. vid. ſup. *Aran.*

ERFIRTERO, auferenti. auferentem. c. 7. *Si eruirrit*, auferatur. c. 55. Kero.

Rhyth. de Ludov. R. verſ. 37.

Kuning uuas ebruirrit.
das Rich al geirrit.

Rex erat perplexus,
Regnum totum conſternatum.

Vide ibi Commentationem noſtram. Et ſupra *Arſirran ac* inf. *Irſirrit.*

ERFLAUCTER *forahtun*, pavore perterritur: Kero. Prol. p. 16.

[Omnino corruptum eſſe, quod Goldaſtus *erflaucter*, *pavore*, exhibet, ſtatuit Stadenius, quum terminatio ſit adjectivi, ſcribendum igitur, *in pavore*, ſcil. conſtitutus, vel verſans. Verum quum nunc vocem additam ex ipſo Kerone hic exhibeamus, facile judicari poterit, quid de hac Stadenii obſervatione ſit cenſendum. Derivat autem idem vocem *erflaucter*, ab *erfloigan* ſ. *erflaugan*, de qua vid. inf. Notat iſta Staden. Præf. Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 35. conf. & inf. *Flaugen.*]

ERFLIUHIS, effugis: Kero. c. 6. *ni erfleuhen* non refugiant. c. 64. *niſt erfluhan*, non effugietur c. 7.

ERFLUAHHANEMU *Keplate*, maligno (ſpiritu) inflati. Kero. c. 65.

ERFFURT, olim Bicurgium, V. Vorburg. Vol. VIII. p. 247.

ERFORAHTAN *hella*, gehennam expaveſcere. Kero c. 4.

ERFULLEN, implere. Kero. c. 4. *erfullit kipot*, impleat juſſionem c. 5. 31. *erfulli*, comple. Prol. p. 16. *erfullemees*, compleamus. Prol. p. 18. *frammert alliu erfullit ſin*, reliqua omnia impleantur. c. 10. *erfullenti*, complens. Prol. p. 18. *erfullan*, implere. ibid. p. 15.

ERGENAIE, Fragm. Bell. Hiſp. vel Saracenici verſ. 2828. *Ergenaie Clarmirien.*

Videtur formula militaris, quâ victor hoſti victo & interfecto inſultavit. *Erge*, aliàs Arge, ignave, vide in A. ſed quid *Naie* ſit, nondum liquet.

[Scherzius in Not. exponit *Inclinabat ſe*, ſcil. honoris cauſa.

ERGESTRE, vel *upermorgane*, perindie. Gloſſ. Monſ. p. 326.

ERGIZIUC, fragmentum. Gloſſ. Monſ. p. 355.

ERGOZ, intumeſcebat. Gl. Monſ. p. 344.]

Iſt ERHABAN, exaltabitur. Kero. c. 7. *ſi erhaban*, extollatur. c. 34. *der ſih erhevit uuirdit kedeonoot*, qui ſe exaltat humiliabitur. c. 7. *erhuab*, exaltavi. c. 7.

Erhapaner pim, exaltatus ſum. Kero. c. 7.

Erhabanii dia himiliſcum, exaltationem illam cœleſtem. c. 7. *erhabanii*, exaltatione. cap. eod.

ERHUUARABI, avertere: Kero. Imperativus. *Fona uuilloom dineem erhuuarabi*, à voluntatibus tuis avertere. c. 7.

ERI.

Erpibuuarbe fona imu, avertat ab ipſo: Kero. [In Kerone legitur, *daz er pibuuarbe*, ut avertat. c. 38.]

ERHALEN. vid. inf. *Holen.*

ERHERTEN. vid. inf. *Hart.*

ERHÜRNEN. vid. inf. *Hure.*

ERIBVN, heredes, vide *Arbe.*

[ERILIUGO *David*, ſi David mentiar. Gloſſ. Monſ. p. 349. forſan *er ih liugo.* conf. inf. *Liugan.*

ERINGEOZ id eſt *Eligriu*, alietum. Gloſſ. Monſ. p. 412.

Eringrioz, alietum. p. 321.]

ERISPORINNI v. *Burt.*

ERKAFTAZ *Keleiſanit*, imitetur exemplum. Kero. c. 27.

ERKEBANTER *iſt redium*, redditurus eſt rationem. Kero c. 2. *Erkebaner rediun ambahtes fines*, redditurus eſt rationem villicationis ſuæ. c. 64. *rediun erkebanner iſt*, rationem redditurus eſt. c. 31.

Erkibit pibuiligeer, redditur ſollicitus. c. 2.

ERKEZZAN SI, obliviſcatur: Kero. c. 62.

Arkezzalii, oblivionem: idem. [vitioſe hæc vox exprimitur. v. ſupra *Arkeſſalii.*]

ERKOBERN, acquirere, obtinere. Rupertus Imp. in Decreto inter Abbatem Kemptenſem & H. de Schellenberg an. 1403. *Erwunnen und erkobert haben.* Idem in literis reluitionis Ortenburg, Gengenbach, Offenburg & Cellæ ab Epiſcopo Argent. an. 1405. *icht erkobern und wider darzu bringen möchten.* Vide & Irkob. & Kob.

Abberkobern, eripere, abgewinnen, *Acta Publ.* in *Obſerv. XV. ad Chron. Königsh. p.* 880.

ERKORANE. vid. *Choron.*

ERKUMEN. vid. inf. *Kume.*

ERKUNNEN. vid. inf. *Chund.*

ERLANGEN. vide inf. *Langen.*

ERLAVBPAN, licere, Kero. c. 1. *ni erlauban*, non licere. c. 53. *erlaube*, liceat. c. 61. 58. *nohheinemu erlauppe*, nulli liceat. c. 63. *erlaupta*, licuit. c. 58.

Erlaubantlihheem, opp. *unerlaubantlihheem*, inlecebris: Kero. c. 1.

ERLOHCHAN SI, evellatur: Kero. c. 57.

ERLOSIDA, impietatem. c. 7. *Erloſotatun*, impegerunt: Prol. Kero. Vide *Los.*

ERLOOSIS *fela ſina*, liberabis animam ejus. Kero. c. 2. conf. ſupra *Arloſneſſe.*

ERLOZZAN SI, ſortiatur: Kero. cap. 26. vide *Los.*

ERNE pro *Er.* vid. inf. *Ne.*

ERO, honorem. c. 9. *Eeren*, honorare. c. 4. *Erhaftoſt*, honeſtiſſimè. c. 42. *Eeruuirdigoron*, honeſtiores. c. 2. Kero.

Era, honorem, Otfrid. I. 5, 54.

[Id. III. 23, 1.

Ero iſt filu drato
thero Druhtines dato.
Honor eſt multum ingens
operum DEI.

Ita hos verſus Scherzius in Not. & Dieemann. in Spec. Gloſſ. Lat. Theot. p. 125. vertunt.]

Hera, idem. *Hera kotcund*, honor divinus. Hymn. VI. 6.

ERO.

Heru, honore: Kero. *mit heri*, cum honore. c. 11.

[*Era*, dignitas. Gloſſ. Monſ. p. 351. magnificentia. p. 370.

Era, perſonam. p. 352.

Era, inſignia. p. 376.

Ero, dignitate. p. 374. *Erono*, dignitatum. p. 392.

Ullerali era, ſcrinium. p. 383.

Urbapanero in erom, promotorum ordinum. p. 403.

Era irpioten, deferant. p. 360. *Era irpiote*, deferat. p. 323.

Eres, reverearis. pag. 354. amplifices. p. 357.

Ereta, adoravit. p. 326. 365. *Eretun*, adoraverunt. p. 359.]

Conf. ſupra *Ara.*

[*Eret*, honorat. Rhaban. Maur. Gloſſar. ap. Dieemann. Spec. Gloſſ. Lat. Theot. p. 125. qui ſequentia de voce *Er*, honoris titulo ibidem affert.

„Ab hac voce *Ero*, honor iſtud *Er* originem traxiſſe exiſtimo, quod virorum honoratiorum, vt Nobilium & Clericorum, nominibus propriis maiores noſtri praemittere ſoliti ſunt, quamuis Becman *Synt. Dignit. Diſſ. I. p.* 71. & Cl. Eccard. *ad Cat. Theot. p.* 162. ab *Herr* declinent. Mihi enim eminentiae declarandae gratia, figura omnibus linguis familiari, *honorem* pro *honorato*, dicere voluiſſe videntur. Commode etiam ad *er*, prior, referre poſſis, vt virum honore & dignitate aliis priorem notet. Illuſtri exemplo ſunt literae A. 1371. ſcriptae, & a Collectoribus *der Unſchuld. Nachr.* 1716. *p.* 757. *ſſ.* primum editae: quarum fine legas: *deſs ſein Gezeuge* Er *Dieterich von Giſchadaras Ritter*, Er *Hermann von Lichtenſtein Pfarrer zu Wolkinbergk, Hanns Stupitz Voit doſelbſt* &c. Aliae 1396. datae (quarum excerpta Tenzel *Dialog. menſtr.* 1698. *p.* 712. habet) apud Paullin. *Chron. Coenob. Ottberg. p.* 175. in *Synt. rer. & antiq. Germ.* iſtud *Er* quinquies totidem nominibus Praepoſitorum & Presbyterorum praeponunt. Haec ex aeuo, emendationem religionis corruptae Lutheranam antegreſſo, ſufficiant, quo Clerum ſumma reuerentia exceptum eſſe nemo neſcit. Quam vero poſtea quoque ipſe Lutherus, eiusque fidus paraſtata, Amsdorfius, hoc *Er* vel *Ehr* non aegre admiſerint, vel unus titulus libelli duorum quaternionum A. 1529. 4. ab ipſis emiſſi docet, quem ante complures annos cum aliis rarioribus lubens Bibliothecae domeſticae Sereniſſimi Brunſ. & Luneb. Ducis, Rudolphi Auguſti, beatiſſimae memoriae, inſerui. Ille vero eſt: *Grund und Orſake, worup Marquardus Schuldorp hefft ſyner Syſter Dochter thor Ehe genamen, beweret dorch* Ehrn *Nicolaum Amstorp Licentiaten, und* Ehrn *Martinum Luther Doctor yn der Hilligen Schrifft.* Quod ſi itaque ſint, ut Finckius *Medit. Theol. p.* 210. 211. refert, qui Eccleſiae miniſtris eapropter inſultent, & *minorem ipſis deberi hono-*

„ *rem*,

ERO.

„ *rem, quam officiali politico, aut praetori alicui pa-*
„ *gano*, censeant, *quod in literarum inscriptionibus*
„ *honorumque praefationibus non insigniantur nomine*
„ Herr, *sed* Err, nae illi meram & crassam ru-
„ ditatem suam produnt, id, quod ex instituto
„ & vsu tot saeculorum venerationis argumen-
„ tum est, in contemptum insulse detorquentes.
„ Magni quoque nominis Theologum, Walthe-
„ rum, *Centur. misc. Theol. p.* 668. *hodiernam Pseu-*
„ *dopolitulorum consuetudinem* appellasse nollem,
„ quod *in literarum inscriptionibus verbi ministros non*
„ *salutant* Herr, *sed* Er, *vel* Err, *vel* Ehr. Immo
„ *Ehrn*, *Ehr*, tam antiquum honoris vocabu-
„ lum Auentino *Annal. Boi. p.* 8. fuisse videtur,
„ vt cum pluribus aliis *Ariouistus* & *Arminius* in-
„ de nominati sint. Istud *er* apud Rabanum no-
„ strum n. 98. 99. 517. 1789. 2140. 2150. diuer-
„ sas voces componit. Inde nobis adhuc *ehr-*
„ *sam*, *ehrbahr*, honestus, item *ehrlich*, hodie
„ quidem *honestum*, olim autem *honoratum* signi-
„ ficans: quomodo & in Lutheri versione Bibl.
„ Num. XVI. 2. & Luc. XIV. 8. occurrere,
„ Becman. *libri cit. Diss.* 12. *p.* 1087. obseruat,
„ & inde Angl. *Earle*, Comes, deducit: quod
„ Skinnerus ex A. S. *are*, honor, & *ethel*, no-
„ bilis conflatum suspicabatur, q. d. *Honoratus*
„ *& Nobilis*; vt ad Danicam se hic linguam, in
„ qua *ear* & *ar*, honor est, cum Spelmanno *Gl.*
„ *p.* 195. recipere nihil sit necesse. Hactenus
Diecmannus.

Erin, honestas. Rhyth. de S. Annon. ℣. 267. dicit de Senatoribus Rom. quod sint, qui *zuht unti erin pflegin*, i. disciplinæ & honestati studentes.

Ere jus denotat, tam circa personas, atque dignitatem personarum, & æquitatem, quam circa res, ipsamque justitiæ administrationem. Fridericus III. Imp. in Reformat. an. 1442. cap. de Judicio Westphalico: *Das man niemans dahin heische — dann die, und umb die Sachen, so dahin gehören oder der man zu der EHREN nicht mächtig seyn möchte. Wan aber iemans dahin gefordert wird, des sein Herr oder richter mächtig were zu den EHREN — tröstung zu den ehren zuschriebe*, &c. h. e. illæ causæ pertinuerunt ad Judicium Westphalicum, in quibus actor non potuit pro dignitate jus & justitiam impetrare: qui autem judex ordinarius se obtulit pro J. & J. facienda, ab eo avocatio causæ locum non habuit. Unde *Ehr und recht* sæpe conjunguntur. Sic enim in ejusdem argumenti constitutione Alberti Imp. MS. hic legitur: *zu eren und zu rechte*. Formula vetus juramenti Sculteti Argentoratensis: *Der sol sweren, dasselbe gerihte in allen den eren und rechten zu behaltende.* i. e. in omnibus dignitatibus & juribus. Acta Comitiorum Linzensium a. 1467. *das nieman er sy hob oder nider dem andern widersagen soll, er habe in danne ee vor und ee reht und redelich zu reht erfordert und sy ime ouch derselbe Eren und rechts ussgangen.* Formula libellandi MS. an. 1425. *Diss ist die ansprache und forderunge die ich Philippe Vlner von Spanheim zu disser zyt dune und legen an S. und G. Gebrudere von G. in dermassen und fugen, als hernach geschrieben stet.*

ERO.

Zum ersten sagen und fordern und schuldigen ich die obgenante S. und G. als ich &c. das ich meynen das sie das mit EREN nit gedan hant, und getruwe zu Gode und dem rechten das myn gnediger here Hertzog Lodewig und sin rayd sullen mir mit rechte zuwiesen. soliche vorgerürte sache, wurte und wercke. wie ich sie hievor geschuldigeten han, das die vorgen. S. und G. mir und minen helffern VON EREN WEGEN schuldig sin zu keren zu bessern und abe zu dragen und ein wandel darumb zu dun nach myner noydorfft mit dem kosten und schaden den ich sin gehabten han. dan ich achten an dusent gulden me oder mynner zu reddelicher achtunge. Und dir vorgeschrieben myne ansprachen bliben ich an den vorgenanten myme gnedigen herrn Hertzoge Lodewig und syme rayde nach lude des Inlasses. Geben under mynen Ingesigel zu ende diser schrifft gedrukt. Off dem Sondage Letare halbfasten. anno &c. Jus Arg. L. I. c. 2. §. 1. *Die da richter heisent, als ERSAME lute, daz die bürger zu gerihte wol mit EREN vor in stan mügent.* Unde patet, *Ere* non præcise jurisdictionem, sed dignitatem & jus in genere denotare, conf. Acta Lindav. pag. 342.

Era forderun, jus primogenituræ, Notk. Psal. XXIII. 5.

Erunge, honorarium, verehrung, Jus Arg. L. II. a. 303. sq.

Erhafti, reverentia, Notk. Psal. XXXIV. 26. Kero: *Erhafter*, pius. Prol. p. 16. *Erhaftii*, pium. c. 2. *Erhaftiu*, pia. c. 37. *Erhaftaz*, pium. c. 27. *Erhafter ist Cot*, pius est DEVS. c. 7. *Erhaftin fateres*, pii patris. Prol. p. 16. c. 2.

Eregrehtin, q. d. dignitatis jura, dignitatem regalem ex Jure Feudali *I. F.* 14. interpretemur, Majestatem, Superioritatem. Otfr. IV. 1. fi. de Majestate divina:

Al bi thinen mahtin,
Joh hohen eregrehtin.
Omnia per tuam potentiam,
& summam Majestatem.

Vide infra *Greht*.

ERSCHAZ, laudemium. Liber Salicus MS. Monasterii Ebersheim. *Der dis gut emphahet, sol geben dem Abbate ze erschazze also vil so cinses davon gat.* Sed plura de hoc actum Diss. singulari, Commentario J. F. Alem. adjecta.

ERSTÜCKE, Memoriale Argent. militare: *Man sol nieman kein pferd noch sin erstücke gelten, das ime abegat, es were dann daz ime das alse redelich erstochen wurde, daz es ein Hoptman erkante, daz es ime redelich abe ginge, und erstochen were, dem sol man ein solch pferd und sin erstücke gelten.*

ERWERK, J. August. *Das im an sinen lip oder an sin er oder an sin erwerk gat. Er*, honor est statûs, *Erwerk* honestatem facti notat.

ERUUIRDY, (eruuirdic) reverentia. c. 63. *Pi eruuirdy*, per reverentiam, (pro reverentia. c. 6.) Kero. *Kagan eruuirdi*, ob reverentiam. Idem c. 9. *alle mit eruurti erstantem*, omnes cum reverentia surgant. c. 11.

[*Eruuirdiger*, augustus. Rhaban. Maur. Gloss. ap. Diecmann. Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 26. qui

ER.

qui notat, quod hæc vox ex *era* honor, quæ & in Gloss. Rhab. n. 1532. extat, & *uuirdig*, de qua voce inf. suo loco, sit composita; exili tamen nimis atque tenui versione Francica vox Augustus à Rhabano hic sit expressa, per communem hodie Ecclesiastico ordini titulum.]

HAUSERE haben, halten, bona sua administrare. Jus Alem. Prov. c. LXIV. rubrica: *Wie lang der man hausere gehaben mag.* i. quando quis bona sua ipse administrare possit. Et deciditur: Quando potest equum adscendere atque miliare equitare: *So mag er wol in seiner hant haben und lassen mit seinem gut, als ob er vierzen (virtzig) jar alt wär.* i. tunc poterit in sua potestate habere & administrare sua bona ac si XIV. annos complesset.

Formula juramenti civium Argentoratensium: *Sine beste Husere bie in der Stat Strasb. zu haben.* i. e. potissimam bonorum suorum partem hic in urbe habere debere.

Erlihho uberal, quàm maximè reverenter, Otfr. I. 5, 25. IV. 4, 79.

Erlihho, honeste. Kero. c. 65.

Aerloso, impius, Isidor. contra Judæ. 3, 3. [proprie honore carens. Palthen. in Not. pag. 401.]

Eerlich, decorus: Cant. Cant. I, 23. ubi Fr. Jun. Tullius I. de offic. *Et quod decet, honestum est: & quod honestum est, decet. Qualis autem differentia sit honesti & decori, facilius intelligi, quàm explanari potest. Quidquid enim est, quod deceat, id tum apparet, cum antegressa est honestas.*

Uneri, impudentia, Notk. Psalm. XXXIV, 26.

ERNUST, serium. Otfrid. I. 22, 35. *in ernust giingun*, seriò ibant, strenuè.

Ernesthafto vehten, strenuè pugnare, Willer. in Cant. Cant. I, 11. ibi Fr. Jun.

Zi ernusti, procul dubio: Isid. cont. Jud. c. 3, 5. [In edit. Palthen. legitur *zi ærnusti*. Notat v. Palthen. in Willeram. c. 8. 7. scribi *ernost*. Germanis hodie *ernst*, vehementia, aut potius serium cujusque rei studium. p. 389.]

Ernustlihho arougit, certissimè ostenditur: Isid. V. 5.

Eornesti, serio, Gloss. MSS. ASax.

Ernysthafti iro sinnis, spiritu ferventes, Notk. Psalm. CIII, 4.

EROOD, in charta Marchionis Moraviæ à du Fresnio exhibita, sed quæ sine dubio mendo non vacat.

ERPALDEN, præsumere. c. 43. *Erpaldee*, præsumat. c. 3. 31. *daz nalles erpaldeen*, ut non præsumant. c. 3. *daz ihu erpaldeet*, quod si præsumserit. c. 3. Kero. vide *Bald.*

ERPLAND, terra accrescens, q. aer det plan, terra plana, in charta Gandensi, interprete du Fresnio. Sed magis esse videtur *Erb-land*, terra hereditaria.

Erplöten, v. Bluat.

ERPOLGANER *Fater*, iratus Pater. Kero. Prol. p. 16. vid. Balg.

ERPIHWARBE, vid. supra *Erbwarb.*

ER.

ERQVAM, vide *Qhemen.*

[ERQUEKKEN, excitare, à *Quik*, quod. vid. inf. Jun. Not. ad Willer. p. n. 32.]

ERQHUICHAN, recreare, *erquiken.* Kero. c. 4.

ERRAHHOS, enarras. *Huuanta errahhos reht miniu*, quare enarras justitias meas. c. 2. p. 21. *Unerrahhotlihhera*, inenarrabile: Prol. pag. 16. Kero. vide *Rachen.*

ERRENT, seducunt, irren. Otfrid. II. 4, 85. [Si esset ab *irren* non significaret decipere, sed errare. Sic Anglis tò *erre* idem est ac *erro, fallor*, notat igitur potius *arare.* juxta Scherz. not. ad h. l. v. supra *Eren.*]

ERRIET *er in*, Fragm. de Bell. Saracen. *†.* 4212. mit dem swerte, hodie: *erreicht.*

ERRIHTIT SI, erigatur. c. 7. *ze erihtenne ist*, erigenda est: c. 7. Kero. vide *Rihten.*

[ERSAVOLASOTAN *uurtun*, cum coquerentur. Gloss. Monf. p. 325.]

ERSCUTTEN, excutere: c. 58. Kero.

ERSELBO, ipse. Kero Prol. p. 18. c. 31. ipsius. c. 2.

ERSIKERN, vid. inf. *Sicbor.*

ERSINGAN, vid. inf. *Singen.*

ERSMIELEN, vid. *Smielen.*

ERSTANTEMER exsurgamus. Prol. p. 17. *Erstanten*, surgant. cap. 8. 9. 11. *So saar erstant*, mox ut surrexerint. c. 42. *citim erstante*, temperius surgatur. c. 11. *ze erstanne ist*, surgendum est. c. 8. Kero.

ERSTERBENT *alliu einemu tage*, morientur cuncti una die. Kero. c. 64.

ERSVAHHIT, exigitur: Kero. *Fuire unsih ersuahtos so so ist ersuahit silbar*, igne nos examinasti, sicut examinatur argentum. c. 7. *imu ersuahchit eru*, sibi exigit honorem. c. 53.,

Vide *Suahh.*

ERTAILEN, judicare. Symb. Apostolicum. Notkerus passim. Psalm. XXXIV, 1.

ERTUMBITA, obmutui: Kero. c. 6. vide *Dumba.*

ERVALLEN, vid. inf. *Vallen.*

ERTWALEN, vid. *Dualen.*

ERURERBEN, *siniu chind eruuerbe*, filios suos exhæredet. Kero. Prol. p. 17.

ERURI, pavimento: Glossæ Lipsii, qui adjicit: *quasi Erturii, quod terram tueatur.*

ERU est etiam terminatio Numeri multitudinis, sicut *Emo* est terminatio Numeri singularis.

UUaltanteru henti, Otfrid. V. 25, 182.

Zi uualtantemo kriste,
Zi uualtanteru henti.

Ad imperantem Christum.
Ad imperatrices manus.

ERVIRIT, vide ERF.

ERVNST *guota*, agonia, Tatian. 182, 1. quod Fr. Junius refert ad *Ernust*, de quo supra. [Hic speciatim vehementia pugnæ, enixumque obtinendæ victoriæ studium intelligitur, ut adeo *guota ernust*, proprie sit bonus agon, qua appellatione

ES. ES.

tione haud dubie respicitur ad locum Pauli 2. Tim. 4, 7. Palthen. Not. ad Tat. p. 389.]

ERWANTI, vid. inf. *Wenden.*

[ERUUARAMEE, recalescat. Gloss. Monf. p. 412. hodie *erwarmen.*]

ERWECHENTERV, excitante. Prol. p. 17. *Fora eruuechan*, promovere: c. 62. Kero. *sint eruuebcbit*, suscitantur. c. 65. Hodie *erueken.*

ERWEGEN, vid. inf. *Wagen.*

ERVVELIH, electio. [in ipso Kerone legitur *erueliti.* c. 56.] *Eruuelu:* elige: Kero. *Si eruuelit*, eligatur. Id. c. 31. 64. *beit eruuellant*, personam elegerint. c. 64. *eruuelle*, eligat. c. 62. *uruuelit si*, elegantur, quod Goldastus refert, in Kerone non reperi. conf. inf. Welen.

[ERUUERBEN, subvertere. Tatian. 194. 2. *Thesan fundumes eruuerbenti unsarn thieta.* Hunc invenimus subvertentem gentem nostram. Verbum hoc longe alium sensum inter Germanos hodiernos habet, nunc enim idem est quod acquirere, promereri. Palth. Not. ad Tat. p. 392. conf. inf. *uuerben.*]

ERUUERNI, senium. Notk. Psalm. LXX. 17.

[ERZIPISCOFTUOM, matricula. Gloss. Monf. p. 377.]

ES, Is, iz, id, abundat quandoque, ut apud Otfrid. I. 1, 209. & 221.

Sic & in Compositione: Nis, ne. Otfr. III. 16, 76.

ESCHAYE, Fraxinum, lignum fraxineum: Jus Augustan. tit. vom Hofmair. *Er sol kainen Eschayen nemen wann mit raut des Vogts und der bürger.*

ESEL, asinus.

[*UUilder esil*, onager. Gloss. Monf. p. 334. *Esillibin*, asinariam. p. 384. *esillib chuirastein*, mola asinaria. p. 399.]

Asino duci, vehive, species fuit contumeliæ. Fragment. de Bell. Hispan. Caroli M. ỳ. 1100.

Er beizet thib uahen,
offe eineme esele uoren
an sinen Stol ze Acbe.
tha nimet er thie racbe.

Jubet te capi,
in asino duci,
ad sedem suam Aquensem,
ibi sumit vindictam.

Et ỳ. 1173.

Karl unbietet mir tumliche,
er zestore thiz riche.
Er beize mib ze Acbe uoren
gebunden mit suoren
uf sineme somere.

Carolus intimat mihi audacter,
se destructurum hoc regnum.
Jussurum, me Aquisgranum vehi
Ligatum laqueis
In suo Sagmario equo vel asino.

[ESSA, sufflatorium. Gloss. Monf. p. 337. *Esso*, conflatorio. p. 352. Hodie Esse.]

ESCAËTÆ. vid. inf. *Scat.*

ESSED, essedum, genus vehiculi Gallicani, & Britannici. Jornandes de reb. Goth. c. 2. de Britannis: *Bigis curribusque falcatis, quos more vulgari Essedas vocant.* du Fresn. Gloss.

ESSER, saccularioruin species. J. Argent. L. 2. c. 93. *Alle sekelsnyder und reger, wegelere, und lebenere, Esser und ryfion dise stat und disen burgban rumen sullent.* ubi alii Codd. legunt: *Echsere.*

ESTALATHIA, L. Sal. tit. XLI. §. 13. sed in §. antecedente XI. etiam legitur: *Malb. i. Stalathia.* Atque in Cod. vetusto MS. habetur: *Sicababi.*

ESTRE. L. Sal. t. 76. §. 1. esse interpretatur du Fresne Gloss.

ESTRICH, vide Osterrich. & du Fresne in Gloss. voc. Estreciatus.

ETH, vide *Ed.* *Etelich*, ibid.

ETHEREN, ETTER, IDER, fines oppidi vel villæ.

Dinghoff oder Salbuch an. 1320. Monasterii Ebersheimensis: Tit. wie man sol sizzen uff der Phalzen. *Darnach so en gat dik ein gebot innerthalp des abbates etheren. Darnach so en git dikein siner lute die innerthalp sines etheren gesessen sint, gewerff.* ubi ad marginem est annotatum: *Es sol kein gebot innerthalb des Abbts Etheren, das ist, vom Roththor der platz umb und umb so weit der Mulbach scheidet, exercirt werden.* Sæpe occurrit in Statutis urbium Suevicarum, *in unser Statt und Ettern*, aliàs Burgbann. Besold. *Thes. Pract. lit. E. 62.* ait: *Etter ferè idem est, quod pomerium. und wirt in Schwaben gebraucht* pro certo spatio, *so weit ein dorff gebet und die güter beschlossen seyn.* *Ac opponitur dem Holtz und Feld.* Addo dem Flur.

Ausser Etters, ausserhalb Dorff-Etters, innerhalb Etters und im Dorff. ausser- und innerhalb Etters gefallene straffen. Intra pomeria oder inner dem Etter. Allein in dem Etter, und nicht in denen zum Flecken gehörigen gütern. Responf. JCC. Tubing. 70. P. 2. p. 292.

Est autem *Etur* vetustissimum Celtarum vocabulum, & denotat finem atque terminum. Ol. Worm. Lex. Runic. *Dags etur*, diei occasus. finis. Ol. Verel. Indic. Lingu. *Dags egtr*, crepusculum. *Dags etur skeid*, circa crepusculum.

Sic *Statt Etter*, territorium oppidi. *Dorffs Etter*, bann, bis an den graben oder dorffszaun.

ASax. *Eder brech*, sepimenti fractio. Glossar. Lambardi. Et du Fresne in voc. *Eodorbryce.*

Ex his intelligitur quid sit *Iderzon* in LL. Longobard. *Lib. 1. tit. XXII. c. 30.* i. etterzaun, sepimentum quod unius villam vel curiam ab alterius villa vel curia definit.

Item *Etarchartea* in L. Baiwar. Tit. IX. c. 11. §. 2. *Superiorem virgam, quam Etarchartea vocamus, quæ sæpis continet firmitatem.* Est compositum ex *Etar*, sæpimentum & *Garden*, sustinere, servare, vide G.

V. & infr. *Fridseul.*

ETTERZEHEND, der kleine zehend, obst &c. so in gärten binnen dem zaun oder mauer, wæchst,

wæchſt, der groſſe Zehend iſt im flur, Wein und Korn. *conf. id. Beſold. voc. Zehend.* qui tamen cum Gylmanno allegato id confundit, *voc. Zwing.* Ad decimas minores refertur Fœnum, rapæ, werck, *Conſil. Tub. Vol. I. ult. p.* 374. De *Etterzehend* operæ pretium putavi addere copiam ex originali à me deſcriptam veteris documenti.

Wir Jacob Herre zv Liehtembergk, dunt kund offenbar, und bekennen uns mit diſem brieffe, Als der veſte unſſer lieber getruwer, Hug Sturm, Hug Sturms ſeligen ſon, uns ſolliche hernochgeſchriben lehen, ſo Inveſtit. *er In einre rechten gemeynſchaffte* ſimult. *mit Fridrichen und Stephan Sturm Göſſel Sturms ſeligen ſöne ſinre vetern entpfangen und getragen, uffgeſeit* Refut. feud. ob diſſid. *hett und unſer vigent geweſen iſt, Hat er uns demuticlich gebeten* Repetitio precaria. *und begert, Ime ſolliche nochgenante lehen in gemeynſchafft ſinre obgenanten vettern wider zv lihende und ine zv manne daruber zv entpfohende, Des haben wir angeſehen ſin ernſtlich bette ouch bedaht ſin dienſtlich herbieten, ſo uns mit getruwen willigen dienſten in künfftigen zyten von Ime geſcheen ſollen und mögen, Und haben demſelben Hug Sturm an ſtat ſin ſelbs und der obgenanten ſinre vettern von unſer ſelbs und Ludewigs unſers bruders wegen an denſelben hernochgeſchriben lehen und gemeynſchafften verlühen was wir inen von rehtz wegen daran zv verlihende ſchuldig ſint, unſer und unſer manne rehte harinne unſchedelichen, one geuerde. Der obgenante Hug hat ouch ſemliche lehen Ime und ſin obgenanten vettern alſo von uns entpfangen und uns davon huldung geton mit glübden und eiden, Uns, unſerm bruder und unſer herſchaffte getruwe und holt zv ſinde, unſern ſchaden wo er den yemer verneme getruwelich zv warñende, unſern fromen nutz und Beſtes zv werbende, und alles des gehorſam und willig ſin zv tunde, das ein man ſinem herren von ſollicher gemeynre lehen wegen ſchuldig und verbunden iſt, one alle geuerde.*

Item und ſint dis nochgeſchriben die lehen.

Item zum erſten, das dritteil an dem Winzehenden zv Northeim. Item den Leyen Kornzehenden, und Winzehenden und etterzehendim *zv Brüſchwickersheim, Item und driſſig ſchillinge geltz zv Rinouwe, die da heiſſent* Duricken zinſe, *gibt der Schultheizze von der ſtatt und gemeinde wegen daſelbs, Dez zv worem urkunde hant wir unſer Ingeſigel laſſen hencken an diſen brieff, der geben iſt uff Fritag noch Sant Dioniſyen tage, des jors als mann zalte von Criſti geburte Duſent vierhundert funfftzig und zwey jore.*

Ehter Crutze, crux finalis, terminalis. Chron. Königshov. p. 842. & 848, 6. *Item es ſullen ouch die Ehter Crutze abe unſern Lehn geſetzet werden, wo ſü doruffe ſtont.*

Conf. Gloſſar. du Freſn. V. *Cruces vice terminorum.*

ETHGERE, armorum genus. Fragm. de B. Saracen. ℣. 1701.

Funfzehen thuſent goter knehte &c.
thie komen uffe thie galine.
thi furten al ethgere.
Mahmet ze eren.

Quindecies millia bonorum militum &c.
Hi venerunt ſuper galeas.
Hi portabant omnes ethgeras,
Mahometis in honorem.

[Scherz. in Not. ad h. l. putat dividendam eſſe vocem *Ethgere*, & ſcribendum *eht gere*, idoneas præſtantes fundas.]

Gloſſarium ASax. Somneri: *Ategar ſeu Æthgare*, framea, lancea, haſta, telum Saxonicum, miſſilis fortè ſpecies, ùt habet du Freſn. Gloſſ. *Ategar.* Vide & infra *Gare.*

ETH, *Ethin*, paſcua,

Kilianus: *Etten, Fland. paſcere.* ETTINGHA, *paſcua.* Pontan. *L.* 6. *Orig. Franc. p.* 587.

L. Sal. t. 2. §. 8. edit. Herold. Malberg. *Inzymis Ethatia.* porcellus anniculus, paſcuus.

ETHWI, octo.

J. Arg. L. I. c. 43. *Viere under dien brotbechen, und ethwi under dien Sutern.* Quatuor inter paniſices & octo inter Sutores.

Rectius videtur ſcribendum: *Ehtuui*, achte hodie, ſic ASax.

Eahtayn octo, Somner. Gloſſ. du Freſn.

ETLEHA, Capitulare Caroli de Villis c. XL. *Ut unusquisque judex per villas noſtras, ſingulares Etlehas, pavones, faſianos — ſemper habeant.* Du Freſne legendum putat: *Et lehas.* atque *Layas* adhuc vocari apri feminas. Sed copulam hic in principio recenſionis non locum habere autumo. Conf. ſupra voc. AUCA. ubi derivatio hujus vocis exponitur.

ETSAZEN, etſizzen, obſtupeſcere, *entſetzen.* Fragm. de B. Sarac. ℣. 1875. de gladio Rolandi:

Thurh not etſazen iz thie haithene.

Neceſſariò obſtupuerunt eum gentes.

[ETZIMIHHILEMO, modico. Gloſſ. Monſ. p. 391.]

EUANGELION, Rhythm. de S. Annone. ℣. 33.

Alle

EW.

Alle gescaft ist an dem mennischen,
so iz sagit daz Euangelium.

Omnis creatura est in homine,
sicut id dicit Evangelium.

Sed locum inibi nullum memini. Vide notas ad Rhythm.

[*Evanelisçen*, Evangelium. Gloss. Monseens. p. 336.]

Evangelion deil, Otfr. V. 25, 20. & 66. Evangeliorum Codex, qui *Evangeliarium*, & *Evangelistarium* dicebatur, in quatuor partes secundum IV. Evangelistas divisum fuit. conf. supra *Deil*.

[Id. II. 14. 17. & III. 22. 5.

Ther Evangelio thar quit.
Evangelista hic dicit.

Ita Schilterus vertit: at Scherzius *ther Evangelio* Evangelium esse reddendum in Notis p. 215. monet, ad I. 1. 226. & V. 8. 44. provocans. Verum cum ibi, *Euangeliono deil*, hic, *ther Euangelio*, legatur, insuper *Euangelion*, V. 25. 20. & 66. scribatur, ubi de Evangelio sermo est. Mihi omnino Schilteri versio præferenda videtur, atque *ther Euangelio*, Evangelista, *thes Euangelion* autem, Evangelium significare.]

Daz zenteiliga Evangelium, Notker. Psalm. CXLIII, 9.

Euangelier, Diaconus, qui Evangelia in Missa legit. Histor. Lombard. in vita S. Attalæ. Chron. Königsh. c. V. §. 34.

EUGEN. } v. Aug.
EREUGEN. }

Eureude, fines: Glossæ Lipsii.

EUTI, EVVIT, Alemannis grex ovium. Fr. Jun. in Glossar. Goth. v. *Wethi*, grex.

Tatian. VI. 1. de Pastoribus Bethlehemiticis *Bibaltente nahtuuahta ubar iro euuit*, custodientes vigilias noctis super gregem suam. Id. c. 53. 9. (Dæmones rogabant Christum) *senti unsih in thas eutti thero suino*, mitte nos in gregem porcorum.

[Cognationem cum hac voce habet, quod est in Glossis Florent. *euuist*, mandra, caula. AS. *euuede* vel *euuyde*, pro grege dicitur, notante Benson. in Vocab. Conf. Somner. in Diction. & Lindenbrog. in Glos. voc. *eouuede*, *eouuth*. Primitivum est *eouu*, vel *eouue*, ovis fœmella, quam hodienum Angli *an euue* vocant, Franci *euua* dixerunt, hodie *even* & in diminutivo *öuueken*, *öken* vel *böken* dicimus. Palthen. Not. ad Tat. p. 311.]

Kero: *Euuistun*, ovilibus. c. 1. Isidorus c. 9, 4. *aeuuiste*, ovile.

EUUA, EUUON, EA, EO, EON, E, jusjurandum, sponsio jurata.

Fragm. de B. Sarac. ℣. 1513. Genulenus ad Regem Saracenorum:

So hüte there cite,
also ther Keiser wither rite.
Niemer geoffen thih sin E,
thaz thir iht missegé.

EW.

Observa itaque tempus
quando Imperator expeditionem finit,
Nunquam confide ejus jurijurando,
ne tibi fortè noceat.

Homagium. Idem Fragm. ℣. 1691.

Ther Küning uon Phile
ther gebot an finer E:
Swer wafen tröge,
thaz er thie hereuart uöre.

Rex de Phila
mandavit penes homagium suum (sibi præstitum à suis.)
Quicunque arma ferret,
ut is expeditioni interesset.

Lex, ùt communis Reip. sponsio, *L.* 1. & 2. *ff. de LL.*

Kero: *Euua*, lex. *c.* 58. *Euua testamentum. c.* 2. *dera altun euua, joh dera niuun*, Testamenti veteris novique. Prol. p. 16. *so der altun euua sosama der* (ita legend. non *dei*) *niuon*, tam Veteris testamenti quam novi. c. 9. *fora euu*, pro lege. c. 1. *euu dera obana*, lege qua supra. c. 43. *er euu*, ex lege. 58. [ex hoc loco corrige Goldastum, qui vitiose *Elege er euu* habet.]

Glossarium vetus Theotiscum Rhabani Mauri in tota Biblia V. & N. T. MS. in Bibl. Cæsar. *Pikinnant Samanunga uuorto fona deru niuuun anti deru altun Euu.* i. inchoant congregationes verbis ex N. & V. testamento, nec enim *euu* per zeit explicandum, quasi ex Lat. ævum, quod quidem. *P. Lambecio L.* 2. *c. V. Bibl. Cæs.* visum.

[Ad hunc Rhabani locum prolixam satis & eruditam annotationem exhibet Diecmannus in Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 21. quæ omnino hic inserenda: ita autem ille.

„ *Euu.* Lambec. *Bibl. Vindob. II.* 426. sex primas huius Glossarii voces, atque adeo in illis hanc quoque extremam, speciminis loco edens, dum adiecta breuiori nota lucem illi conciliare parat, meras inuexit tenebras, & in ipso notarum, cum quibus se aliquando hoc Glossarium editurum recepit, limine bis offendit. Illam enim, quam diserte Rabanus de *testamento* accepit, de *tempore* interpretatus est, & quia ad Latinorum *aeuum* sono iuxta ac sensu accedit, ex hac Latina ipsam prognatam esse credidit. Prioris lapsus indicium iam in Tenzel. *Dial. menstr. Germ.* 1681. *p.* 725. extat; posterior vero nemini, nisi antiquissimae linguarum septentrionalium originis, de qua iam non est agendi locus, ignaro obscurus esse potest. Olim haec vox Theot. *euu* & *euua* scribebatur. Vtraque scriptura in Isid. fragm. [c. 5. §. 7. c. 6.] *p.* 259. 261. occurrit, & *legem* notat. Otfri. IV. 6. 26. Datun sie uuidar Gotes *euuoni*, *faciebant contra legem Dei* V. V. L. *Euua*, *lex*, *Euun*, *lege*. Gl. B. *Euua*, *scita*, *secta*. Gl. K. *Euu*, *lege*: *Euua*, *lex*: *Euua*, *testamentum*: *Dera altun euua*, *testamenti veteris*. Belg. etiam & Fris. *euua* lex est, Mareschall. *ad* „ *Evang.*

EW.

„ *Euang. A. S. p.* 541. Hinc L. B. *Euua*, lex, „ V. Pithoe. *Gl. ad Capitular. p.* 720. Lindenbrog. *Gl. p.* 1396. *a.* Voff. 2. *de vit. ferm.* 6. *p.* 65. 66. Dufr. *Gl. E.* 293. 294. Cl. Eccard. *ad leg. Salic. p.* 43. Inde Grotius *Ind. nom. propr. Goth. &c. p.* 589. Varia nomina propria, ut „ *Euarix*, *Euages*, *Euricus*, &c. quae in veterum „ fcriptis leguntur, compofita cenfet. In aliis „ compofitis primam tantum literam Theotifci „ retinentes, *eliib*, legale, *ehaftida*, religio, *euuart*, „ facerdos, dicebant, V. n. 1838. 2330. 2371. „ Recentiores Germani modo *e*, modo *ee*, modo *ehe* fcripferunt. In Chron. Brunf. VI. 50. „ *geiftlik e* eft lex Ecclefiaftica. Königshou. „ *Chron. p.* 17. *a.* Vetus & Nouum Teftamentum, *alte e* & *nuwe e* dicitur. Plura ex MSS. „ loca, quibus *e* lex eft, Vorft. *Specim. Obf. in lingu. vern. p.* 28. 29. congeffit. De *ee* Menzer. *Oper. l.* 65. *b. Veteres*, inquit *Germani legem vocarunt die ee, vt multis exemplis oftendi poteft.* Eorum inprimis in Bibl. Germ. ant. magna copia eft. *Heldenbuch* de Saracenis ad Chriftum conuerfis *II.* 309. *b. unnd hieltent Criften e: & obferuabant Chriftianorum* legem. Bothoni „ *Chron. pict. p.* 281. lex naturae, *ee in der nature* „ vocatur. In libro MS. precum Saxon. quo „ Moniales Benedictinae in nouo Coenobio „ haut procul Buxtehuda vfae funt, *fol.* 8. *a.* non „ fpeciatim, vt hodie, adulter, fed generatim „ quiuis legis transgreffor, *eebreker* audit. Eandem vocem *ee* quoque Bibl. Germ. ant. toties quoties pro *lege* adhibent; fed vbi de nouo Teftamento fermo eft, vt Matth. XXVI. „ 18. Marc. XIV. 24. &c. quod teftamentum „ a teftando nomen accepiffet, *gezeug* habent. „ Denique *ehe* etiam *legem* vel *teftamentum* fignificaffe tralatitium eft, & ex faeculo XVI. adhuc apparet. Illius enim anno 31. Auguftae „ Vind. forma maxima Ciceronis libri *de officiis* „ lucem viderunt, quos Johannes Baro a „ Schwarzenberg per Joh. Neuberum, Capellanum fuum, Germanice quidem verti curauit, ipfe vero elegantiori ftilo, vt illa ferebat „ aetas, expolitos, fententiis moralibus metricis, ac iconibus illuftrauit. Horum praefationis fecundae principio fancti Doctores V. „ & N. T. *die heiligen Lehrer der alten und neuen Ehe* „ appellantur. Quae vocis, pro lege fumptae, „ fignificatio, quamuis hodie, quod fciam defierit, in compofito *ehehaften*, vel *ehaften*, pro „ impedimentis legitimis, tamen adhuc fuperat, „ quod Palth. *ad Tat. p.* 313. quidem adiectiue & „ fubftantiue vfurpari putat; ego vero potius „ cum Schottel. *Op. de ling. Germ. p.* 342. tantum „ pro adiectiuo habere velim, poftulante fubftantiuum fubaudiendum *Uhrfache*, vel *Hindernifs*. „ Priori certe iunctum reperio in Basdalienfi, „ quem vocant, receffu MS. fub Chriftophoro, „ Archiepifcopo Brem. 1531. compofito: *Sollen fie ohne redliche Entfchuldigung und ehafte Urfache nicht ausbleiben.* Quo autem iure Scherzer. *Syft. Theol. p.* 757. fcripturam *ehehaften* pro „ *communi rabularum errore* habeat, & *eehaften* fcribendum contendat, ex modo dictis facile colligas. *Ech* vero etiam pro *eh* (ex *ehe*) pronunciatum effe, diploma Friderici II. Imp. „ Goslarienfibus A. 1219. datum, oftendit, quod „ ab Heinecc. *Antiq. Gosl. L.* 2. recufum eft, vbi „ *p.* 219. *med. legas: Exlex vel infamis erit, quod vulgariter* echlos *dicitur.* Sane *echlos* hic ad literam Latino *exlex* redditur. Vtrum ex hoc „ *ech* noftrum *echt*, legitimus, prodierit, alii viderint. Sunt etiam voces iftae, *e*, *ee*, & *ehe*, „ a generaliori *legis* fignificatu ad notandum fingularem *coniugii* ftatum, quod illud fecundum „ leges contraheretur, translatae, V. Serar. „ *Rer. Mogunt. L.* 5. *p.* 888. Goldaft. *ad Paraen. vet. p.* 367. *ff.* Quae vocis *ehe* notatio Spenero *Sermonum γαμικῶν* primo, quem *von dem Namen der Ehe in der Teutfchen Sprache* infcripfit, naturae ftatus coniugalis explicandae, & eruendis hinc paraenefibus, egregie conduxit. In „ vetufto carmine Reimmari von Zweter apud „ Taubm. *ad Virg. Culic. p.* 103. *e* coniugium, & „ apud Königshou. *Chron. p.* 75. *b. une* concubinatus eft: vt plane ineptiat Goropius, quando *Hermath. L.* 3. *p.* 95. iftud *e* vel *ee* linguae „ noftrae articulum effe finxit, vnde Graeci fuum *ὁ* fecerint, vt *eemann*, *eefrau*, fit *ein Mann*, „ *eine Frau.* Neque de A. S. praetereundum eft, „ eos pro Theot. *euu* vel *eua*, legem *æ* appellaffe, Spelm. *Gl. p.* 204. *b.* quod frequentiffime „ in Euangeliis A. S. legitur. Vnde *æbec*, *iuris codex*, Benf. Iisdem *æwe* ius fignificat: Hinc „ fine dubio *æw*, coniugium, V. Marefchall. *l. c. p.* 532. 533. Reftat altera vocis *euu* fignificatio, quam Lambecius hic plane contra Rabani mentem ingerere voluit. Vtrumne à „ priori illa profecta, an aliunde adfcita fit, nunc „ non laboro. Certe *aeuum* etiam & *faeculum* „ exprimit, adeoque recte Schottel. *l. c. p.* 349. „ *a.* inde noftrum *ewig* format. Otfrid. II. 24. „ 23. Fon *euuon* unz in *euuon: a faeculo in faeculum.* V. V. L. *Euueton, aeternum.* Gl. K. *In euuin, in perpetuum, in aeternum: Euuikemu, euuic, eouuigan, perpetuam. A*, ai, *au*, *æ*, diuturnum „ vel aeuum notare, ait Rudbek. *Atlant. I.* 206. „ Isl. *æ* eft femper, quod Gutm. Andreae *Lex. p.* 5. nulla potiori ratione ex Gr. *ἀεὶ*, quam „ Lambecius *euu* ex Lat. *aeuum*, deriuat. Cum „ enim illi nondum Graeciam & Italiam in Septentrionem colonias deduxiffe nos docuerint, vnde hunc illis huiusmodi voces, quarum multas fimiles habent, debere perfuadebunt? Isl. etiam *æfe* aetas eft: Botho *l. c. p.* „ 278. *van der olden ee*, de aeuo Noachi & Noachidarum dixit. Hinc nobis fupereft aduerb. „ *ehe*, ante, (in comparat. *eher*, prius) quod „ aliquando etiam vnico *e* fcriptum effe duo „ veteris phonafci loca apud Tenzel. *l. c. p.* 925. „ docent. In Bibl. Germ. ant. Act. IV. 19. *potius* per *ee* vertitur. Belg. adhuc *eeuwe* faeculum eft: Qua voce ad eruendum ex lingua „ Belgica communis omnium noftrum matris „ Euae nomen Goropius *Orig. Antw. L.* 5. *p.* „ 540. abutitur, illam quafi *Ev Vat*, faeculi vas,

„ voca-

EW.

„ vocatam fabulans, quia in ea principium „ omnium aetatum fuit conceptum. Adde „ eund. *Gallic. L.* 3. *p.* 63. Nec hilo felicius „ instituit, cum *Hermath. L.* 5. *p.*113. ex *Di eew*, „ aeternitas, Graecum Θεός, Lat. *Deus*, Gall. „ *Dieu*, oriundum censet. Hucusque verba Diecmanni.]

Glossæ Lipsii *Euua*, lex. *Euuu*, lege. *Euuendari*. Legislatorem.

[*Easagare*, legislatore. Gloss. Monf. p. 382.

Tatian. VII. 2. *Giscriban ist in Gotes euuû*, scriptum est in lege Domini. Ad quæ verba sequentia annotat Palthen. (quæ ex parte refutavit Diecmannus in loco modo prolato.) Nominativus est *Euua*, ap. Ker. ut & in Gloss. Boxhornii, Lipsiique. A.S. *ae* lex Jus. Qua voce quanquam Germani non amplius utantur, superest tamen ea in composito *ehaft*, quod adjective & substantive usurpatur. Priori sensu idem est, quod legalis sive legitimus, posteriori. quod causa sive excusatio legitima. Forte etiam huc spectat, quod legitimam viri atque mulieris consuetudinem, quæ conjugii nomen habet, *die ehe*Germani vocant. HæcPalth. adTat.p.315.]

Otfrid. I. 20, 49. *in then alten euuon*: in veteri testamento. Et IV. 6, 103. *uuider Gotes euuon*, adversus legem DEI.

Notker. Psal. I. 2. *der ist salig, tes uuillo an Gotes eo ist.* ille est beatus, cujus voluntas in Lege DEI est.

Idem Psal. XXIV. 8. *umbe daz faut er ea:* propter hoc legem statuit.

Idem Psalm. XVII. 39. *undertuon sie minen eon*, subjicio eos legibus meis.

Willeram. in Cant. I, 4. austeritas *thero ewo*, legis.

Notk. Psal. XCI. 4. *zebin uuort éo*, decem præcepta legis.

[*Ee* i. e. Lex. Jerem. Thren. 2. *die ee ist nit*, Lex non est. Esdr. 10. 4. *nach der Ee und willen des herren.* idem Psal. I. *Sein will ist in der ee des Herrn.* ita & altera versio. Hinc & Deuteronomium redditur. *Das buch der andern ee. oder das Buch der widerenferung.* 2. Par. 34. *Helchier vand das buch der ee des Herrn.* ℣. 15. *Das buch der ee hab ich funden.* Luc. 10. *Was ist geschriben in der ee.* i. e. in lege. Ib. *ein gelerter der ee.* Legisperitus Matth. XI. Act. XIII. 38. *Ihr mocht nicht werden gerechthafftigt in der ee Mosis. In des Rychs rechte geschrevte steit. Une den Keiser soll niemand bezeigen dan die halten des Keiser ee. In Vryheiten Frid. III. den gegeben.* Gold. T. I. *Reichss. f.* 181. Hæc Reinef. in Vocab. Theot. MSC.

Serarius Rerum Mogunt. L. V. p. 888. edit. in 4. idem quoque annotat. „ Majores nostri „ legem lingua sua vocare soliti sunt *die Ehe.* „ Versiones Bibliorum Luthero vetustiores ita „ loquuntur. Rom. III. *Alles fleysch wirdt nit* „ *gerechtvertigt vor ihm aus den werken der ee.* „ *Wann die erkantnus der sünd ist durch die ee. Aber* „ *nu ist eröffent die gerechtigkeit Gottes ohn die ee.* „ *Bezeugt von der ee und von den weyssagen. Wann* „ *wir meinen das der mensch gerecht machet werde durch* „ *den glauben, ohne die werk der ee.* Nostro „ etiam hoc seculo in Zwinglianorum Biblio- „ rum præfatione à Tigurinis in editione anni „ 1538. authentici, canonici, ac legitimi Sa- „ crarum literarum libri vocantur. *die Eheliche* „ *Bücher.*

Omnia hæc loca Scripturæ à Reinef. & Serario producta, excepto Act. XIII. 38. ita reperiuntur in edit. Bibl. Argentorati, an. 1485. impressorum.

Ebhaft not, legitimum impedimentum, J. F. Alem. c. 46. passim. *Wehn.*

Ebaftin, Legis compilatio, Liber judicii. Lex Municipalis Reip. Augustanæ: *Hie hebt sich an die ebaftin und allin recht die disiu Stat ze Auspurg von ir Herschaft her hat braucht.*

[In Friderici II. Statutis factis in Comitiis Moguntinis an. 1236. *Ebaftige not*, i. e. legitimum impedimentum. *Ist aber das der Vater das Recht von der gefangnisse oder von ander ebaftiger nodt das recht nicht geforderen mag.* Ib. *Und sol der man beweren, dass dem Vater ebaftige noth irret, das er nicht kommen mochte, und sol die not nennen.* Canonica præpeditio in juramento Henrici Archi-Episc. Cant. An. 1501. facta Alexandro VI. P. R. Reinef. Voc. Theot. MSC.] Cont. inf. *Not.* n. VIII.

Ehehaftinnen, res publicæ, balnea, theatra &c. *Wehn.*

[*Ehascrift*, Litera legis. Notk. Ps. LXX. 15. *Diu ehascrift diu irslahit, diu geistscrift diu irchiccbit.* Litera occidit, spiritus vivificat.]

Elich, legitimum. Diploma Sigism. Imp. de an. 1432. quo Wilhelmum Ducem Bavariæ Protectorem Concilii Basileensis constituit: *Elich besammet ist das concilium zu Basel.* legitimè congregatum.

AE, Æ, ASax. Lex: *Ines æ*, Inæ Regis Leges. *Mines blodes calic niwre æ*: sanguinis mei calix novi Testamenti. Ælfricus Epist. MS. ad Clericos: *Thry timan synd getealde on thissere worlde: An tima wæs ær Godes æ. on thære heah - fædera timan: Other under Godes lage. on Moyses and thære witegena timan*: i. Tria tempora numerantur in hoc seculo, unum erat ante Legem DEI patriarcharum tempore. Alterum sub DEI lege, Mosis & Prophetarum tempore.

Æwfæstine, ASax. legale jejunium. Rubrica Evangeliorum Luc. 3, 1. *Thys gebyrath on Sæterndæg to æwfæstene ær myddanwyntra.* i. hoc competit ad diem Saturni legalis seu stati jejunii ante natalem Domini sive Brumam. *Quatember* vulgo. Th. Marschallus *Obs.* 2. *p.* 533. dubitat non immeritò *Ae* an hic conjugium notet: imò quod legis & statuti est Ecclesiastici. LL. Frisicæ veteres: *Koninges setma baetma scrioun riucht, ende alset riucht scrioun is, so haetmet een Ewa.* i. Regis statutum vocatur scriptum jus, & postquam jus scriptum est, tunc vocatur Lex.

Conf. Glossar. Du Fresne v. *Euva.*

EUUART, Sacerdos: [Rhaban. Maur. in Gloss. v. Diecman. Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 161.] Kero. c. 62. i. Divinæ legis custos. *Des euuartin*, sacerdotis, c. 2. *antreitidu euuarto*, de ordine sacerdotum. c. 60. *stiagalum euuarto*, gradibus sacerdotum. c. 61.

EW.

Euuarttuam keprubchit uuesan, facerdotio fungi. Id Kero. c. 62.

Pi eruuirdii des euuarttuames, reverentiâ facerdotii. c. 60.

Euuarmes (leg. *euuarttuames*) facerdotii. c. 62. [*Euuartinna*, facerdotes. Gloff. Monf. p. 362.] Otfrid. IV. 3, 17.

Thie Furiston Euuarton
gibutun iro uuorton.
Principes Sacerdotes
mandabant fuis verbis.

Fragm. de B. Sarac. ℣. 3273. de Turpino,

Ther alleroberiste Ewart
sie selue min urkunde.
Supremus Epifcpus
fit ipfe meus teftis.

Urmari euuuto, Sacerdos OPT. MAX. de Salvatore. Otfrid. I. 18, 9. 10.

Eouuart puoch, Leviticus. Notk. Pfal. L. 9.

Eruahton, Legisperiti, Interpretes, qui *E-ruab*, legum curam gerunt. Otfrid. I. 23, 69.

[Male Schilterus *Eoruahton*, quod ap. Otfr. legitur, correxit & interpretatus eft, juxta Scherzium, qui hanc vocem vertit, *id curabant*. vid. eum in Not.]

Euualertun, Legisperiti, Tatian. c. 64, 9.

Landeueuas, *landoefa*, *Landovevas*, Lex Salica Tit. XIX. de incendiis: *Illi verò qui exinde evaserint, unusquisque ex ipsis eum mallare debent per Malberg, seu Landeueuas.* Et Tit. feqq. §. 1. *Malb. seu Landoueuas.* Tit. XXXI. 2. 4. *Malb. seu Landoefa.* Compofitum eft ex *Land*, provincia & *Euua*, Lex provincialis, LandsE hodieque Toxandros fuos vocare Lantrecht, teftatur Wendelinus *in Glossar. Sal. v. Efa.*

[*Landewa*, Landrecht. Hering de Jure molend. quæft. 77. n. 18. Reinef. Vocab. Theot. MSC.]

Eo-skefel, LLator q. *Eo-Scheffel*, Scabinus legis. Notk. Pfal. IX. 21. *Secze uber sie den eoskefel;* conftitue fuper eos legislatorem. Qui etiam ibidem

Eobringer, vocatur.

Eourchunde, teftamentum, V. & N. Notk. Pf. XLI. 8.

Ehalti, religio: Notk. Pfal. XXXII. 2. Pfal. CVI. 40.

[*Des Euatchundin fridoo*, Evangelio pacis. Kero. Prol. p. 17. Haud dubie vero hic locus vitiofus eft, & legendum, *Cuatchundiu.*]

Ew, ehe, jus nuptiale, matrimonium, quod Apoftolus νόμον vocat, I. Cor. VII. pen. *Mulier alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit: quod si dormierit vir ejus, liberata est à lege.*

[*Ee*, matrimonium. *Fugten die ee.* Efdr. IX. 14. matrimonium jungeremus. *Die Ee deiner mutter.* Prov. I. 8. Reinef. vocab. Theot. MSC.]

ASax. *æbryc*, ehbruch, adulterium. *æwe*, fponfa. *æwfæstman* fponfus. Huc etiam refero Cambricum *Equeti*, dos, *Du Fresn.*

Enica, adultera, Gloff. vett. *Du Fresn.*

EW.

Aliis Saxonibus *Ebicht* & contractè *Echt*, Chron. Sax. *vet. fol.* 921. Wendelin. *Gloss. Sal. v. Efa.* Vide fupra *Eht.*

Ehtefchafft, cognatio, verwantfchafft, Idem Chron. Sax. f. 1142.

EUUANT, porrexit. Fragm. Bell. Sarac. ℣. 1750.

Thaz har an then uuozen ewant.
Crines ad pedes ufque correcti. (prolixi.)

[At Scherz. legend. cenfet: *er want.* in Not. ibid.]

EWA, æternitas, *In euua joh bina baz*: in æternum & ultra, Cant. Mof. ℣. 18. ubi Notkerus: *daz ist per excessum gesprochen i. hyperbolice*, &c.

EVVIC, Prol. p. 17. *euuikemu*, Prol. p. 15. *eouuigan*, Prol. p. 7. *perpetuum: euuigan.* cap. 4. *euuigemu.* c. 5. æternam. Kero.

In Euuin, in perpetuum: idem. Prol. p. 15. 16.

[*Thie thar giloubit in then Sun, ther habit euuin lib.* Qui credit in filium, habet vitam æternam. Tatian. c. 21. §. 8. Origo vocis Gothica eft, *aiuu* enim vel *aiva* Gothis eft femper, perpetuo, docente Junio in Gloffario. Palthen. Not. ad Tat. p. 297.]

Gotes euuinige iar, DEI æterni anni, Otfrid. ad Ludov. Reg. ℣. 79.

Euuinigi æternitas: Otfrid. III. 19, 42. *zi themo euuinigen libe*, ad æternam vitam. Id. V. 23. 376, conf. III. 26, 36.

In Euuigheite, dar man in anafiehet fone anafiune ze anafiune: in Speculatione facie ad faciem. Notk. Pfal. LXXV. 3.

Euuidon blidu, æternum gaudium, Otfrid. I. 12, 22.

[*Zi Euuidu*, in æternum, Tatian. III. 5. In Gloffis Lipfii *euuothun*, æternum. Germani adhuc dicunt *ewig*, *ewigkeit*. Palth. Not. ad Tat. p. 296.]

Euuethon, æternum: Gloffæ Lipfii.

Gothis. *In aiwins*, in fecula.

ASax. *Ee life*, æterna vita. Symb. Apoft.

EUUIH, *iuuih*, vos: Kero Prol. pag. 17. *Euuiuh*, Ifid. c. 3, 6.

EUUISTVN, ovilibus: Kero. c. 1. V. fuprà *Euti.*

EUUORFEN. Fragmentum Belli Sarac. ℣. 1060.

Ih han uuilliblicbe
eworfen thine botescaf
also ih uzgesendet wart.
Ego lubens
expedivi legationem
quum mitterer.

[Scherz. tamen legendum putat: *beworfen.* in Not. ibid.]

EXACHALT, Lex Sal. Tit. II. §. 10. Malb. *In zymis exachalt.* at §. 12. legitur *Texachalt.* v. fupra *Chalta.*

EXMALALEVDI. Lex Sal. Tit. XXVIII. §. ult. *Siquis puellam* ingenuam occiderit.

EX-

EZZ.

EXTRABO. L. Sal. Tit. de Conviciis 33. §. 2. *Siquis alterum falsatorem, & mulier alteram mulierem meretricem clamaverit, Malb. EXTRABO. DC. den. qui faciunt Solidos XV. culpabilis judicetur.* In vetustiori Cod. MS. Colbert. ita legitur: *Si quis alterum falsatorem clamaverit, & non potuerit approbare, Malb. ISCHRABO. DC. den. qui fac. Sol. XV. c. j.* Et §. subsequente: *Si quis mulieri ingenua secauere* (leg. seu alteram) *mulierem meretrice clamaverit & non potuerit adprobare* Ī *DCCC. den. qui fac. Sol. XLV. culp. jud.* Ex MS. qui Caroli M. Imperio & ejus reformatione Legis Salicæ vetustior apparet, emendanda hæc vox Malbergica, seu potius duæ voces, nimirum *isc*, ist, est, *brabo*, Belgis hodie *Rabaud*, Ribaldus posteris, Nequam, nebulo, æruscator, scortator, Kilianus.

EZZAN, edere. Kero c. 39. *Fleisko ezzan.* carnium esus c. 36. *Ezzaleer*, edax, c. 31. *Filu ezzalan*, multum edacem, c. 4. *mias ezzandero*, mensa edentium. c. 38.

[*Ezan scoll*, gustaturos. Gloss. Monf. p. 366. *Eze*, mordeat. p. 389.]

Ezzan, Cœna. Otfrid. IV. 9, 41. de Cœna paschali.

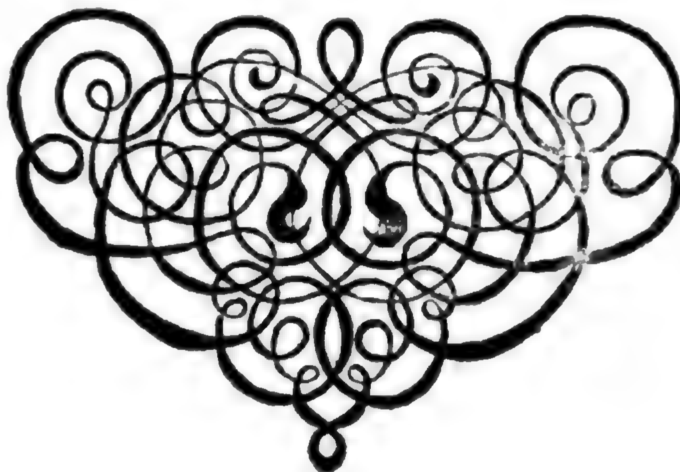
Ni uuard io nibein ezzan
mit sulichen bisezzan.
Nunquam fuit ulla cœna
à talibus possessa.

Gothis: *Etan*, *itan*, comedere. Luc. XVII. 27. XV. 16.

EZESG, ex sanguine Martyrum nascebatur, *der heiligo Ezesg*, Notk. Psal. CXL. 7.

[EZIGFAS, acetabulum. Gloss. Monf. pag. 322. *Essigfass.*]

EZZISC-ZVN, species sæpis. L. Baiwar. T. IX. c. XI. *Si illam sepem eruperit vel dissipaverit, quam ezziscezvn vocant, cum uno solido componat & restituat damnum.*

FA.

F, Ph, V: Literæ quæ promiſcuè ſolent uſurpari.

[FAASKE, cataplaſma. Gloſſ. Monſ. p. 413.]

FACIS, legitur in L. Salica Tit. XVII. §. 4. *Malb. alacfacis uia lacina.* quod Wendelinus de Malbergo *Alfen an de langſtraete* interpretatur. Sed fictum eſt Malbergum. In Cod. MS. Regio totus articulus ita legitur: *Siquis homo qualiubi migrare diſponit & de Rege habet cartas, & ſe habundivit in mallo publico, & aliquis extra ordinatione Regis reſtare aut adſallire eum præſumſerit, Malb. alachra & huvia lacina. Solvat den. VIII. qui faciunt Sol. CC. culp. jud.* Hinc patet primò lectionem FACIS non eſſe genuinam. Deinde crimen hic publicum aſſeritur, nimirum ALAC-RAH, *alac*, eſt totum, ſupra, & *Rab*, vindicta, pœna. Specialius porrò explicatur: *ET HUVIA LACINA.* quod ita legendum: *Wig ſive Weg-Lagena*, hodie *Weglagerung.* Denique VIII. ſignificat octo mille.

FACNI, aſtu: Gl. MS. AS. an *fami*, unde *abgefemt?*

FAD, V. Pad, pfat,

FADEN, FATHA, diſponere, ordinare.

Vetus vox Celtica Francis & Saxonibus uſurpata.

ASax. *Fadian*, diſponere. *Misfadian*, malè diſponere. *Fadung*, diſpoſitio.

Cimbris *Ath fatha*, ordinare, ornare.

Gothis *Hundafaths*, centurio. *Thuſundifaths*, Tribunus. *Synagogafaths*, archiſynagogus. *Bruthfaths*, Sponſus. Fr. Jun. Gloſſ. Goth. p. 151. Hinc Francicum Provinciale *Affatomire*, Affatomia, id quod nec *Donationem* præcisè, nec *poſſeſſionis traditionem*, denotat, ſed *diſpoſitionem* de hereditate ſpeciatim in L. Salica tit. XLIX. ubi Heroldus *de Adframire.* Fr. Pithæus ex quinque veteribus codicibus *de Affatomiæ.* MS. Regium: *de Afatumiae.*

Conf. Gloſſar. du Freſne.

FAERH porcellus: Gl. MS. AngloSax. vid. *Varch.*

[FAGALIDORI i. φαγολοίδοροι, ſenecias, vel treſtir. Gloſſ. Monſ. p. 338.]

FAGARI, FAGARNESSI, gloria. Tatian. c. 179, 2. *Ih thia fagari thia thu mir gabi, gab in:* Ego claritatem quam dediſti mihi, dedi eis. cap. 177. 3. *Nu giberehto mir mit thir ſelbemo in theru fagarneſſi, the ih habeta, ér thanne uueralt uuari, mit thir.* Nunc clarifica me apud teipſum claritate, quam habui priusquam mundus eſſet, apud te. [Emphaſin vocis *fagarneſſi*, exprimit dialectus Gothica. vid. Jun. & Stiernhielm. in Gloſſar. voc. *fægr*, quod eſt utilis, idoneus, & ASaxonica in *fæger*, quod eſt ſpecioſus, pulcher, ſplendidus, & *fægernyſſe*, pulchritudo, venuſtas. Vid. Somner. in Diction. Suecis hodienum *fagher*, Anglis *faire*, idem quod honeſtus, gratus, pulcher eſt. Palthen. Not. ad Tat. p. 388.]

FAGON, exhilarare, recreare. Otfr. I. 8, 43. de Joſepho:

Mit thionoſta iru fagoti.
Miniſterio eam recrearet.

Idem III. 20, 143.

Ther thir ſo muat fagota.
Qui tibi animum ſic exhilarat.

Idem IV. 26, 72.

Wola ward thia lebenta,
thiu kinde nio ni fageta.
Bene ſit viventi,
quam liberi nunquam exhilararunt.

Gifah, ſaliit, gaviſus eſt, Tatian. c. IV, 2. c. XXI, 6.
Gifeho, gaudium, Tatian. c. II, 6. c. VI, 2.
} v. inf. Lit. G.

ASax. *Fagnian*, gaudere, applaudere.

Gothis *Faginon*, gaudere, Luc. XV. 6. *Fagino*, ave. Luc. I, 28. *Fagino anſtaiand abaſta*, ave gratiâ plenâ.

FAEGEN, campos: Gl. MS. ASax.

FAHEN, progredi, procedere.

Otfrid. IV. 9, pen.

Bithiu fahemes mit freuuidu
frammort zi then redinu.
Itaque progredimur cum gaudio
deinceps ad enarrationem.

Idem c. ult. ℣. 62. de Cain:

Uuio ther ander miſſigiang,
Joh harto hintorort giſiang.
Quomodo alter (fratrum) ſeceſſit,
& valdè retrorſum egit.

Notker. in Pſalm. XXXIV, 4. *Fure mih fahindo piſt du Satanas, mir nahkando uuirdiſto min ſcuolare.* i. Præcedendo me es Satanas, me ſequendo eris meus diſcipulus. Et ℣. 25. *nah in geſahe*, eos ſequatur.

Sih gifahen, ſe captivare, convertere.

Otfrid. V. 16, 62.

Si gilouba ſih gifahent,
Ad fidem ſe converterint.

Zi huazu gifahe, ad pœnitentiam progrediatur.

Daraha fahendo, abinde progreſſi. Notk. Pſal. XVI, 14.

Notk. Pſalm. LXVIII, 28. *Ze rehte ne fahen ſie*, in jus non veniunt, contumaces.

Firſahen, perſequi.

Otfrid. V. 23, 243. de Charitate:

Uuillo iz al firſahit,
ther ſih hiar iru nahit.
Voluntas (ejus) omnia ſequitur,
qui ſe hic illi approximat.

[Cum *Firſahen*, idem ſit ac *capere*, *accipere*, ut apparet ex Otfr. II. 21. 51. hinc verſ. 243. ita verto:

Facile id (apparatum illum) *omne accipit.*

Scherz. Not. ad h. l.]

Miſſefahen, aberrare.

Otfrid. III. 7, 20.

Uuir unſih imo io nahen,
thaz uuir ni miſſefahen.

Nos

FA.

Nos ipsi approximare,
ut ne aberremus.

Unterfahen, intercipere.
Otfrid. III. 4, 52.

Thara andere er gigahent,
thaz bad mir unterfahent.

Tunc alii prius veniunt,
balneum mihi intercipiunt.

Anvahen, *vervahen*, *widervahen*, sunt termini juris veteris Alemannici, quando res furtiva penes tertium invenitur, vide infra v. *Schub.* Quò etiam pertinet *Fürvanch*, i. sportulæ in vindiciis rei furtivæ.

Cod. MS. juris Augustani : *Sult wizzen*, *swaz vihes vervangen wirt swie vil des vihes ist*, *das miteinander vervangen wirt*, *das git nur ainen fürvang*, *das ist recht.*

V. & Bevah. & Bivah.

FAHS, FASE, capilli.

FASE, capilli.

Otfrid. IV. 2. 32. de Maria ungente Christum :

Mit iro fase si bisuarb
mit locon iro scono.

Capillis suis tersit,
coma sua pulchra.

Tatian. 30, 5. *ein har thes fases*, pilus capillitii.

[Proprie verba hæc non non capillum, sed pilum comæ notant. Prius adhuc in usu est Germanorum, sed ita late significans, ut & singulos pilos, & universam comam denotet. De posteriori vid. Jun. ad Willer. p. 114. n. 26. Palthen. Not. ad Tat. p. 358.]

[*Ullabsan lazit vahs*, laxaverit comam. Gloss. Monf. p. 382.

Vahsreti, capillatura. p. 368.]

Rhabanus Maurus de part. hum. corp. *Capilli*, *loccha*, *fahs*. *Cæsaries*, *gischoran fahs*. *Coma*, *ungeschoran fahs*. Cant. Cant. IV. 1. Willeram. p. 65. [In nostra edit. p. 26. in qua tamen vitiose expressum est *Dib vans*.] 70. n. 31. 132. n. 56.

Glossæ vett. *Coma*, *vash*.

ASax. *Feax*. [Nec Anglis olim ignotam fuisse hanc vocem indicat *Fairfax*, quo nunc Nobilis in agro Eboracensi familia appellatur, à pulchro nimirum capillitio, teste Somn. in Diction. ubi ad Camdeni auctoritatem provocat. Palthen. Not. ad Tat. p. 358.]

Vasscire, forpex. Gl. vet.

Vahsstrenon, Haarzöpffe, Cant. Cant. IV. 9. [Videtur idem esse ac Belgicum, *stringhe hayrs*, quod *cyrrum*, *cincinnum*, *capillum contortum* denotat, ut observat Kilian. Scherz. Not. ad h. l.]

Vahskeitelon, verticem capilli, Notk. Psalm. LXVIII.

Unde hodie *Feslin*, *fase*, filium, festuca, siliqua, quisquilia : *Freherus.* Tatian. c. 39, 6. *fesun*, festuca.

FA.

[Germani hodienum *fasen*, fibra dicunt, unde diminutivum *fäserlein* f. *fäsgen*, floccus, pilus. Quæ ratio est quare à *fahs*, quod capillum notat, originem hujus vocis pendere Junius existimet in Not. ad Willer. p. 114. Palthen. Not. ad Tat. p. 364.]

FASON, fimbriæ vestium, Notker. Psalm. XLIV, 14. filamenta extima instar pilorum, Franzen.

[FAKOLON. Otfrid. IV. 16, 32.

Bigondon sie sih fazzon,
mit iro liohtfazzon,
Mit fakolo managen.

Corrigendus est hic textus. Cod. enim Vind. & Vatic. habent *fakolon*, notante Scherzio.

Cœperunt se parare,
cum suis laternis,
Cum facibus multis.]

FAKON, dormitare. Glossæ Lipsii : *Facon sal*, *dormitabit*. *Facodon*, *dormitaverunt*. *Fakinga*, *dormitatio*. ubi addit ipse : *nos vaek*. Kilianus : *Vaeck*, *sopor*, *Somnus*.

FALA, tabule : Gl. vet. ASax. MSS.

FALA, *Falla*, muscipula, laqueus, insidiæ, fallen, decipulæ. Notk. Psalm, XXXIV, 8.

[*Val*, laqueum. Gloss. Monf. p. 361. Scandalum. p. 326.

Valla, decipula. p. 347. Scandala. p. 392.

Vallun, muscipulis. p. 353.

Vallza, decipula. p. 336.]

Otfrid. ad Ludov. Reg. ℣. 68.

Job bimide io zala,
thero fianto fala.

Et evitet pericula,
inimicorum insidias.

Fal, rapina. Isidor. c. V. 3. *ni uuar imu dhuo einighan fal ardeilendi.* non sibi tamen aliquam rapinam arbitratus. Vide inf. *Falthio.*

[Hinc adjectivum *falisch* f. *falsch*, quo homo mendax, fraudulentus, sui compendii cum damno aliorum studiosus denotatur. Videtur huc pertinere AS. *falæca*, hostilis, & *falæcan*, interficere. Rapinis enim atque cædibus hostilitatem constare quis ignorat? Palthen. Not. ad Isid. p. 407.]

Falauuisgu, Otfrid. V. 20, 54. perperam legitur, ut ibi annotatum.

Enphallen, defraudare, Vide in E.

FALAHEN, simplex obsoletum. [Extat tamen apud Keronem. c. 53. *si falihan*, accommodentur.] Kero : *Pifalahen*, [*Pifelahan*, legitur ap. Ker. c. 4.] *commendet*. hodie *befehlen*. V. *Bifelen*. & *Pifelahan*.

FALANZO, palatium, Notk. Psal. XXVIII, 2. Vide P.

[*Plauuaz*, FALAUUAZ, flaccidum. Gloss. Monf. p. 410.]

FALCHAM, vide *Cham*.

FALDAN, plicare, *falda*, plica. Kero : *Syn kefaldan*, *explicantur*. c. 5. Idem : *zuakifalde*, *applicet*,

FA.

plicet. apud Goldastum vitiosè legitur hic: *zuapifalde.* [Ita tamen in ipso Kerone legitur. c. 4.]

Fald, quidquid aliquid claudit, septum, ovile, sella bracchiis conclusa, sella plicatilis, indumentum, vide *du Fresne Gloss. h.* Glossæ vet. MSS. ASax. *Falaed*, *stabulum.* V. du Fresn. in Bobellum.

Falduuop, bradigabo, ead. Gl.

Einfaltan, simplex, sincerus.

Otfrid. II. 7, 110. de Nathanaele:

In thir haben ih mir funtan
thegan einfaltan.

In te inveni mihi
servum sincerum.

Conf. supra *Ein.*

Irfalten, implicare, verwirren.

Otfrid. I. 22, 90. S. Maria ad Filium:

Job thaz thu hiar gidualtos,
min muat mir so irfaltos.

Atque quod tu hic commoratus,
animus mihi adeò conturbatus.

Drifalt, Isid. contr. Jud. c. VI, 6. *dhea dhrifaldun ebanchiliihnissa dhero almahtigun golliihhin.* trinam æqualitatem omnipotentis gloriæ.

Chimanacfaldit, multiplicabitur, Isid. c. V, 2.

FALL, casus. [*Falla*, casus. Gloss. Mons. p. 357.

Vallent, labuntur. p. 341.

In velligen stetin, in ruinosis. p. 340.]

Otfrid. ad R. ℣. 155.

Bimide oub zalo noh fal,
thaz uuir sin sichor ubaral.

Evitet quoque pericula & casus,
ut simus securi undique.

Conditio, status.

Otfrid. V. 20, 114. de hircis ad sinistram:

Thar sint thie andere alle
in uuenegemo falle.

Tunc sunt cæteri omnes
in miserrimo statu.

Mors speciatim.

Otfrid. V. 20, 50. de resurrectione:

Thieselben irstantent alle
fon thes lichamen falle.

Illi resurgent omnes
à corporis casu.

Idem III. 26, 68. de morte Salvatoris:

Thaz uuir niruuertin fardir al
thurub then sinan einan fal.

Ut ne interiremus deinceps omnes
per ipsius solius mortem.

Idem ℣. 111.

Fall, fallen, gevallen. h. e. gefellig. de eo, cujus obligatio & exactio extitit diesque venit. Charta Monasterii Weissenb. de feudo in vini reditu constituto an. 1361. *Were das der wyn genommen wurde von herren oder von herren noten oder sust mit gewalt, wie der beschehe, so ist kein gülte gevallen, und sint wir oder unser nachkomen nutzit darumb schuldig zu tun.*

Fall, fallen, de jure caduci, verfallen. Rupertus Imp. in Diplomate quo Leibeigenschafft in Stullingen sublata: *Es sal auch nyemant darinne fallen, denn einen rechten schlechten hauptfall, und das ubrige gut sal den rechten erben werden. an.* 1401. Charta Weissenburgensis feudalis an. 1360. *die burg die Im lehnswise enphallen ist.* quod mox ita effertur: *Die sin eygen und ym vervallen ist von N.* Sic *Fall*, *vall*, mortuarium, das beste haupt significat.

Vallbar, qui mortuarium præstare tenetur. Vide supra *Dinghof.*

Lediger Fall, in jure Torneamentorum, Torneamentum Rotenburgense II. Conradi II. Imp. an. 942. *Den dritten Danck gab Fraw Margreth geborne Gräffin von Henneberg, dem Edlen Herrn Walraben, Grafen von Nassaw, mit XIII. ledigen fällen. Das mus man also verstehen: Welcher seinen Spiet zerbrach, und der ander ganz blieb, dem schrieb man einen fall zu.* Aliter JCtis dicitur Reservatio *biss auf ein ledigen fall*, vel *anfall*, quæ renunciatio ad fraternam successionem pertinet, vide Kellenbenz. Quæst. XIX. 20.

[*Manod fallonte*, Lunaticos. Gloss. Mons. p. 407.]

Keuallit, cadit in quem, convenit alicui. Notk. Psalm. XXV, 1. *Jeuuelichemo Christianin turnochtuno keuallit dirro Salmo.* i. omni Christiano perfecto convenit hic Psalmus. Idem Psal. CI, 7.

Fallan, cadere facere, fellen, ejicere, *falta*, ejecit, Notk. Psalm. XCV, 5. allidere, id. Ps. CI, 10.

Fellina, ruinæ, Notk. Psalm. CI, 7.

Fellen, tradere, prodere, verrathen, Notk. Psalm. CVIII, 17.

Niderfalle, diabolo, Notk. Psal. LXVII, 13. CIII, 26.

Untarfallen, supplicare. Otfrid. I. 1, 158. *ther se iz ni untarfalle*, qui illud (imperium Francorum) non supplicet, desideret.

FALGO, occasio. Notk. Psal. LXXXII, 7. 8.

[FALGENTI *sint*, imprecamini. Gloss. Mons. p. 410.]

FALTHIO, FALCHIO. L. Sal. t. XVIII, 1. 2. de illo, qui villam alienam assalierit Malb. *Alac falthio.* itemque L. Sal. t. XLV. 4. Quod si cum effractura & rapina, Malb. *Turpha falchio.* At in Cod. MS. Regio legitur: Malb. *Alafalmo.* Et: *Turriphatio.* Sed quia nec Heroldi scriptio sibi constat, & neutra à Cod. Regio, confirmatur, nondum hanc vocem ùt genuinam possum agnoscere.

Friofaltrouo, ingenuus quando plagiatur, surripitur, L. Sal. t. XLII, 4. MS. R. *Friofalcino.*

Uuadfalthio, percussio sine sanguine, L. Sal. t. XX. 7. & 9.

Friofald, occisio ingenui, L. Sal. t. XLIV. 8. Conf. supr. *Fal.*

FALV, gilvus: Gl. vet. MSS. ASax.

[FA-

FA.

[FALUCHO, Herodion. Gloss. Monseens. p. 412.]

FAN, vexillum, *fanen*, *fanden*, *fandisserium*, *fandesteuz*, *fanleben*, vid. *Ban.*

FAN, Celtis & Gothis speciatim *Dominus*, Joh. XII. 21. Matth. X. 25. Luc. XX. 13.

Dominus DEUS, iisdem, Marc. XII. 29. Luc. I. 28. Fr. Jun. *Glossar. Goth. p.* 154. Ol. Verel. Differt. Sing. de Fanin, adjecta auctario notarum in Hervarar Saga.

Tanfana, Numen Germanorum, cujus celeberrimum his gentibus templum in Marsis inter Luppiam & Amasin Germanicus Cæsar solo æquavit, ut est apud Tacit. I. Annal. 51, 2. in vindictam cladis Varianæ. Sunt qui Tanfanam Romanorum Dianam putant. Alii Teutonicum nomen *Te anfanck*, arbitrantur i. e. principium rerum. Alii Sylvanum aut Jovem Fagitalem, quibus rejectis laudatus Verelius *Tan Fan* interpretatur Hic Dominus, Hic DEVS. At Sheringam *de Orig. Anglor. pag.* 335. *Tanfan* exponit Sortium Dominum, *Tan* enim & *Teni* Celtis & Germanis talos significarunt, quorum usus in ῥαβδομαντεία, de quo supra in voc. *Cema* actum.

Suffridus Petrus de Scriptor. Frisiæ dec. 8. pag. 73. qutat *T' anfane* contractum ex *Toh alden fane*, i. e. ad vetus vexillum, quod à Patriarcha Semo datum & à Frisone ex India in Frisiam allatum: auctore Albino, qui an. 1400. scripsit. cui hæc olim mera fabula non immerito visa. Cluver. lib. 3. G. A. c. 47. Episcop. Paderborn. in Præf. Monument. &. p. 37.

Sueci hodie *Fan* diabolum appellant, quod dii gentilium dæmones malos repræsentent, V. Loccen. *Antiq. S. Goth. L. I. c.* 3. Verel. d. l.

FANGAN, FIANGEN, incipere, aggredi. Kero: *Sin kifangun*, *incipiatur*. c. 18.

Otfrid. IV. 3, 1.

Zi sineru sprachu Druhtin fiang
so Judas thanan uzgiang.
Ad suam sermocinationem DOMINVS
processit,
postquam Judas inde exivit.

Idem II. 6, 30. Serpens ad protoplastos:

In tod, quad, ni gigiangin,
thoh siu tharazua fiangin.
In mortem, ait, non iveritis,
etsi eò processeritis.

Bifiangi, occupare, Otfr. I. 19, 30. de Josepho noctu fugiente in Ægyptum:

Er oub thas intgiangi,
siu uuafan ni bifiangi.
(Ut) etiam hoc evitaret,
ne eos lamentatio occuparet.

Idem II. 12, 129. *Eittar bifiangi*, venenum concepisset. & c. 1, 89. de mundo non amplectente lucem Evangelii:

Ni mugun iz bifahan,
Jo bifiang iz &c.
Non possunt id amplecti,
& si amplecterentur &c.

Bifangolode sindun, capti, conclusi sunt: Isidor. c. V. §. 5.

Conf. supra lit. B.

Gifiang, cœpit, aggressus est. Otfrid. II. 12, 125. c. IX. 116. c. XI. 56. III. 13, 89. V. 6, 46. III. 14, 183. II. 6, 30. III. 17, 85. c. XXIV. 30. V. ult. ℣. 62.

[Otfr. I. 23. 21.

Zi giloubu gifiangin.
Fidem suscipere.

Id. II. 24, 13. *So er tho gifiang*, cum id susciperet. conf. Scherzii Notas ad ll. cc.]

Infiang, excepit, empfieng. Otfrid. IV. 16, 103. & V. 20, 98.

Ferfangen, prodesse, juvare. Notk. Ps. XLIIX. 10. *uuas ist sie iro uuistuom ferfangen*, quid istos sapientia sua juvat? Id. Psal. CXVIII. 22.

Furefangan, prævenire, Notk. Psal. XVII. 6. & alias.

Hinafing, declinavi. Notk. Psal. XXIV. pen.

Ubirfangis Adamis, prævaricatio Adæ, Notk. Psal. XCVIII. 1.

Gifang, tunica. Otfrid. I. 18, 10. conf. inf. lit. G.

Gefengnis, exilium. Chron. Königsh. c. 3, 31.

Zufangen, aggredi, Notk. Psalm. CV. 43. *Sie fiengen zu und &c.*

Fangen, hospites intrantes. v. supra *Band.*

FANO, fascia. Vide supra *Ban.*

[HARSTIUN FANNUN, sartaginem. Gloss. Mons. p. 408.]

FANT, invenit. Notk. Ps. XXIV. 8. A *Finten*, invenire, quod vid. inf.

FANVNG, lanternum: Gloss. Vet. MSS. ASax. Lanterna autem pro laterna dictum, docet Du Fresn. Gloss.

FARAN, *Varan*, ire, proficisci. [Notat hoc verbum ire, ambulare, usurpaturque variis modis, cujus actioni tamen semper significatio motus inest. Metalli fossores hoc verbum *fahren*, suæ artis fere proprium fecerunt, unde dicunt *in die schacht fahren, in die grube fahren. Fahrt*, scala, gradus, nam dicere *leiter* ipsis religio est, & contra regulam artis. Palthen. Not. ad Tat. p. 421.] Kero: *Ze faranne*, [*ze ferranne* legitur. c. 5.] *gradiendi. Zefaranlihbeem*, *transitoriis. c.* 2.

Otfrid. I. 27, 89. *zal feristu*, ut vadis tu? Idem IV. 22, 63. Cant. Cant. 2, 18. *Min uuine verid al in sprungen*, dilectus meus venit saliens. C. I, 14. *Var nah themo spore there herdnissen*, abi post vestigia gregum.

Fara, modus procedendi, Otfr. V. ult. 220. Moraliter, viæ, actiones, conversatio, ibid. ℣. 244.

[In priori hoc Otfridi loco *fara* insidias, in posteriori dolos notat, observante Scherzio in Not. ad l. c.]

Armelichun fara, terribilis processus, IV. 16, 48.

FA.

Ther liute fara, actiones hominum. Otfrid. II. 11, 122. Notk. Pfalm. XXXVI, 12.

Gothis & ASax. etiam commune, Luc. VIII. 23. 26. X. 7. XVII. 11.

Feret die warheit dero rechto, ambulat in veritate justitiæ, Notk. Pfalm. XXXIX, 11. Pfal. LVIII, 3. Pfal. C, 3.

Fertin, iter, fahrt.

Otfrid. IV. 3, 7.

Suntar fie in then fertin
oub Lazarum irkantin.
Sed in eodem itinere
etiam Lazarum cognofcerent.

Samantferti, comitatus, Tatian. c. XII, 5.

[Dicunt adhuc Germani *Zusammenfahren*, focietatem itineris inire. Palthen. Not. ad Tat. p. 323.]

Fuar, ibam, fuhr. *Fuori fart*, conficiens iter, Fragm. Colloq. cum Samar. ℣. 1. Otfr. I. 19, 25. *Fuar thera ferti*, Proficifcebatur hoc iter. Id. IV. 35. 73. *fe er fe fuarin heim*, antequam irent domum. V. 25. 9. *Mit thiu ih fuar ferienti*, cum quo vehebar navigans. conf. I. 21, 2. III. 20, 276. Scherz. Notas.

[*Fuor*, profectus eft. Gloff. Monf. p. 355. Tatian. V. 11. *Fuorun alle thaz bijahin.* Ibant omnes ut profiterentur. §. 12. *Fuor tho Jofeph fon Galilea.* Ivit tunc Jofeph à Galilæa.

Frammort varet, bene ambuletis. Gloff. Monf. p. 358.

Farantes, confcendentes. Ib. p. 389.

Farantemo, defluenti. p. 357. 399.

Faranter fcaz, mobilia. p. 382. hodie *fahrende haabe.*

Illantern farti, curfu rapido. p. 406.

Fart, pes. p. 326. inceffus. p. 329.

Fartiga, expeditos, paratos. p. 319.

Verti, inceffu. p. 361.

Fertin, excurfus. p. 363.

Eft adhuc Islandis *foru* idem, quod ibant, notante Stiernh. Cod. Ev. p. 298. conf. Jun. Not. ad Willeram. p. 29. & Somn. in Not. ad Gloff. Lipf. voc. *forfuor*, prodiit, *framforithu*, receffifti, ut & *farlithon*, tranfierunt. Meretur hic obfervari infignis mutatio quæ circa rerum communiffimarum nomina facta cernitur. Quod enim hodie Germani ire, *gehen*, dicimus, id majores noftri *uuerban* vocabant, quod iidem vocabant ire, *faran*, id nobis nunc eft curru vehi. Hoc ipfum autem Belgæ ea voce, quæ Germanis reliquis equitare fignificat, exprimunt *ryden*, *reiten*. Quæ omnia quo cafu, quaque ratione contigerint, cogitando affequi nemo poteft, cum in rerum quotidie occurrentium nominibus retinendis pertinaciffime vulgo homines elaborent. Palth. Not. ad Tat. p. 310.]

Wazzerferte, exitus aquarum, Notk. Pfal. CVI, 33.

Intfuarin, effugere, entfahren, echapper, Otfrid. I. 1, 153.

Liut fih in n'int fuarit.
Populus fe ipfis nullus fubducit (effugit.)

FA.

Notk. Pfalm. CXVIII, 114. *Adjutor meus & fufceptor meus tu es. Min Helfare bift du uuola ze tuennne, min inphangare ubeles ze intfarenne.*

Ferte, exceffu: Gl. Lipfii.

[*Fara odo ungareh*, feditiones. Gloff. Monf. p. 402.]

Ferti, via, occafio. Otfrid. II. 5, 49. III. 6, 71. [Tatian. V. 3. *In thero ferti zi Babilonia, inti after thero ferti zi Babilonia.* In transmigratione Babylonis & poft transmigrationem Babylonis. Dicimus hodie *eine fahrt*, iter, tenuiorem vero fonum retinemus in compofito *gefehrte*, focius itineris. Creberrime autem vocales iftos inter fe permutari, collatio fq. §. 6. ap. Tat. docet voc. *uzfart, uzferti* transmigrationem, transmigratione. Conf. Jun. ad Willer. p. 156. Palth. Not. ad Tat. p. 308. Huc pertinet etiam compofitum *Fartmuodi, müde von der reise*. Id. Palth. l. c. p. 422.

Vart, rotam. Gloff. Monf. p. 368. proceffio. p. 393.]

Hinaverte, tranfitus, Notk. Pfal. XXXVIII, 4.

Inuerti, atria, Notker. Pfalm. XCI, 14.

Uzfart puoch, liber Exodi, Notker. Pfalm. LXXXIX, 13.

Fara, progreffio feu tabula genealogica, interprete Paulo Diacono. L. 2. de Geft. Longob. c. IX. *Longobardorum Faras h. e. generationes vel lineas, & profapias.* Quò etiam L. I. Tit. 14. Lib. 3. LL. Longob. refertur: *Siquis liber homo migrare voluerit aliquò, poteftatem habeat intra dominium regni noftri, cum FARA SVA migrare quò voluerit: fic tamen, fi jam à Rege ei data fuerit licentia.* Sed magis eft, ut hoc de rebus, fubftantia, *Fahr und habe*, dicatur. Unde Italis in lingua provinciali *Affare*, conditio, fortuna, vide *Gloff. du Frefn. Affare, prædium.* Sic & in Jure Feud. Sax. veteri, quod ex MS. Cod. adjunxi Alemannico *pag.* 41. Vare dicitur de armis & indumentis vafalli.

[*Vart*, proceffio. Gloff. Monf. p. 393.]

Fara, fretum, vadum, Otfrid. III. 8, 16.

Farira, inftrumenta expeditoria, arma, Otfrid. IV. 16, 27.

[Mihi videtur *farira* hic nihil aliud effe, quam *homines ad infidias ftruendas deftinatos*, infidiatores, à *fara*, quod dolos, fraudes, infidias fignificat, ita dictos. Scherz. Not. ad h. l.]

Fuara, cohors, caterva, fuhre, Otfrid. IV. 5, 124. c. 18, 28. conduite, aufführung, Otfrid. III. 20, 275. IV. 20, 25. Kilianus: *Voere, mos, actus, geftus.* Hinc

Gifuare, negotium, caufa, Otfrid. IV. 8, 53.

Fuaren, tractare, verfahren, Otfrid. IV. 35, 53.

Alla fart, ubique, hodie *allewege*, Otfrid. II. 1, 97.

Fervarenni, vergenglichkeit, vanitas, Notk. Pfalm. XXXVIII, 7. *Ferfarinin*, præterita, id. Pfalm. LXXXIV, 1.

Fart, negotium aggreffum, confectum: veluti Nuptiale. Otfrid. II. 13, 21. *friunt thes far-*

FA.

fartes, paranymphus, qui conciliator hujus negotii. Idem III. 26, 35.

Hinc reliquum *Geferte*, comes, *Giferto*, Otfrid. V. 9, 80.

Geuerda, idem. Willeram. in Cant. Cantic. p. 103. *Auor alliz thaz geuerda*, [*Abo alliz das geverte*] *finero incarnationis, passionis &c. thaz was* [*daz uuas*] *antiquo consilio Trinitatis ante secula praeordinatum*. ubi Fr. Junius. Kilianus: *Gheveerd*, *res*, *negotium*, *actio*, *gestus*. *Et instrumentum*. Item: *machina*, *machinamentum*, *moles*: *Et apparatus*. Hinc clausula hodieque consueta: *Treulich*, *sonder geuerd*. i. e. Bonâ fide & sine machinamento, sive dolo malo. Vide vox *Faru*, fraus.

Fertigen, terminus nauticus, 2. Sam. 19, 17. *Fertigten sich durch den Jordan*, i. Irrumpentes Jordanem ante Regem, transierunt vada. Nautis nostris *zur farth beschicken*, *fertig machen*. Unde *Fertiger* & *Gefertiger* sunt officiales annui jurejurando obligati, ut naves rite & sine praejudicio cujusque onerentur. [In urbibus Imper. Noribergae & Ulmae iidem officiales aurigarum & mercium curam publice constituti gerunt. *Gutfertiger*, *Guterbestæter*.] Qua de re quum meminerim lites ortas, non ingratum neque inutile auguratus sum articulum hac de re nauticum civitatis Argentoratensis subjicere *Webner. Observ. Pract. voc. Fertigung*. in Add. p. 737.

Ferd, expedito: Gl. vet. MSS. ASax.

Fertigung, evictio, *Jus Wurtenb. P. 2, t. XV.* Wehn. l. c.

Färiggelt, Fehrgelt, ripaticum, portorium. *Webner*. h.

Faran, contingere, accidere,

Keuaren ist, contigit. Notker. Psal. XXVII. 5. & Psal. X. 15. *Thaz feret oub sô*. Hoc & contingit ita. Hodie *widerfehret*. Conf. eundem Psalm. LXXIII. vers. 9. Idem Psalm. XXXII. 7. *Also iz do fuor, do Christiani Principes chamen*. Sicut contigit, quum Principes Christiani venirent. Psal. CIII. 6.

So fare iz, *So fare iz*, fiat, fiat, Amen, amen, Notk. Psal. XL. fi.

Iz feret also, ita contingit, ut &c. es gehet also wie &c. Notk. Ps. XLIX. 5. & ℣. 19. *daz ist ubelo fuor*, das es ubel hergehet. Psalm. LVIII. 14. Psal. LXVII. 27.

Sib faren, se mutare. Otfrid. IV. 16, 59. de transfiguratione Christi:

Uuiolib er sih farota,
in themo berge sih gibilodta.
Quàm facilè se mutaverit
in morte se transfiguraverit.

[*Ze faranne*, transigenda sunt. Kero. c. 57.]

Faren, eundo tentare, pericilitari, intendere. Otfr. IV. 17, 5. de Petro & Malcho:

Ih uueiz er thes oub farta,
thes houbites ramta.
Credo quod id intenderit,
ut capite percuteret.

Idem III. 22, 119. V. 25, 147. IV. 8. pen. Notk. Psal. LV. 7. *Sie farent ube ih slipbe*. Tentant an vacillem.

FA.

Fuarun, tentarent, Otfrid. III. 22, 18.

[Cod. Vind. & Vatic. & Flac. edit. legunt *fuartun*, agerent, notante Scherzio ad h. l.]

Faren thes ferahes, periculum vitae intendere, *nach dem leben steben*, Otfrid. III. 14, 209. c. 23, 62. Notk. Psal. LIII. 5.

Fareton mines libes, quaesiverunt vitam, animam meam.

Fara, tentatio, Otfrid. II. 21, 74. IV. 15, 82.

[Huc refert quoque Scherzius II. 4, 9. in Not. *in ther fari*, quod reddit in hac tentatione.

Fara ap. Otfr. II. 11, 122. Scherzius reddit insidias, fraudes. ita quoque *in farun*, quod occurrit ap. eund. III. 17, 13. & III. 22, 19. in dolo, dolose. Not. ad ll. cc.]

Farari, tentator, Otfrid. II. 4, 9. *Farare*, Notk. Psal. LV. 9.

[An huc etiam pertineat *Varet*, fatis, quod in Gloss. Monf. p. 394. extat, dispiciant alii.]

Faren, persequi, Notk. Psal. XVII. 19. Psal. CIII. 20.

Fare, insidiator, captator, Notk. Psalm. XXXVIII. 2.

Faru, fraus, insidiae, Otfrid. III. 17, 42. c. 22, 19. 150. Hodie. *Geuerde*. Notk. Psal. XXX. 5. Psal. XXXIV. 4.

Gifaren, nocere, insidiari, defraudare, Otfr. V. 3, 8.

Notk. Psal. LXXIX. 15. *doh iz so gefaren si*.

Gifaren, cognoscere, erfaren, Otfr. IV. 35, 49.

Irfaren, comprehendere, ertappen, Notk. Ps. LVIII. 11.

Dhuruhfaremes, persequimur, pertractamus: Isid. c. V. fi.

Zifareneru dheru euu, cessatio Legis Mosaicae, Isidor. c. VI.

Zefaren in demo uuazzere, dissolvi in aqua, Notk. Psal. LXV. 12.

[Tatian. XXV. 5. *Er thanne zifare himil inti erda*. Donec transeat coelum & terra. Cum *faran* Francis idem sit quod Germanis *geben*, hinc pro *zifaren*, hodie dicimus *zergeben*, *vergeben*. Palthen. Not. ad Tat. p. 353.

FARAUUY, colore: Kero. c. 55.

[*Faruua*, colores. Gloss. Monf. p. 412. *Aftersterno faruu*, sydereo. p. 407. addend. haud dubie *colore*.

Varauua, tincturae. p. 347. Rhytm. de S. An. §. 38. *uariwa*, colore. in Gloss. Boxhorn. *farua*. Hodie *farbe*. Palthen. Not. ad Isid. p. 404.]

Otfrid. II. 22, 44. *gifarauues*, colorabis. Fragm. de B. Sarac. ℣. 2501.

Thie sconen ueltplumen
wrden alle blotvare.
Pulchri agri flores
facti omnes sanguinolenti.

Glossae Vett. *Misvare duch*, discolor, vermiculatus pannus. *Missiuaro*, *auaro*, decoloratas.

Farauua, forma. Isid. c. 3, 6. *Scalches farauua infenc*, formam servi accipiens. c. V. 3. *Gotes farauui*. forma DEI.

FAR, particula in Compositis frequens, hodie

FAR.

die *Ver*, correſpondet Latinis augmentativis, Ex, Per &c.

FARBELGEDA, exacerbavit: Gloſſæ Lipſii. V. *Belgen.*

FARBROKANVSSI, prævaricationes: Gloſſæ Lipſii. *Verbrechungen.*

FARCHAVFAN. *Ze farchaufanne*, venundandum eſt. Kero. c. 57.

FARCHORANEER. v. *Choron.*

FARCIKAN. *Zuakanc farcikan*, aditum denegare. Kero c. 28.

[FARDILON, fundare. Iſidor. contra Judæos c. 2. §. 1. *Dhuo ir erdha fardila uuardh.* quando appendebat fundamenta terræ. vid. ſupra *Dilen.* & quæ de h. l. ibi ſunt annotata.

[FARDOLTETON, pertulerunt: [*fardoleton* habet noſtra editio] Kero. c. 57. *uuidarmuatl fardoleen*, contraria ſuſtinere. c. 7. *aahtunga fardoleent*, perſecutionem ſuſtinent. c. eod. *fardolenti nalles muade*, ſuſtinens non laſſeſcat. c. eod. V. *Dolen.*

FARDROSCAN vel *Phinot*, attritus. Rhaban. Maur. Gloſſ. apud Diecman. Spec. Gloſſ. Lat. Theot. p. 37.]

FARDRVNCON, crapulatus: Gloſſæ Lipſii. *truncken.*

FARDVCHAN. vid. *Duah.*

[*Ni* FARFALLEN, incidant. Gl. Monſ. p. 401. *Mot varfallanemo*, mente conſternata. Rhaban. Maur. ap. Diecman. Spec. Gloſſ. Lat. Theot. p. 87.]

FARFIHT, expugna: Gloſſæ Lipſii: ibi Somnerus: *Expugnare, Sax. oferfeohtan; ab ofer, ſuper, & feohtan, Germ. fechten, pugnare, quaſi pugnando vincere, cui bene reſpondet Verbum noſtrum to overcome.*

FARFLOHAN, effugetur. Kero. c. 48.

FARFLVAHHANAN, malignum: Kero. Prol. i. diabolum, maledictum. *iſt kekeban friſt demu farfluahhaniu*, datur occaſio maligno. c. 43. V. *Fluach* & in NOT, *Saxnote.*

FARHELE, celaverit: Kero. c. 7. hodie *verhelen.* vid. *Helen.*

FARHOCTON, ſpreverunt: Kero. hodie *Verachten.*

FARKEBAN *ſi*, concedatur. Kero. c. 60. *farkeban iſt urlaubii*, concedatur licentia. c. 6. *farkebaniu*, conceſſus. c. 60. conf inf. *keban.*

[*Kaſcerit odo fargepan*, impenſum. Gloſſ. Monſ. p. 402.]

FARKVTHA, abominabilis: Gloſſæ Lipſii, ubi Somnerus: *Forcuth & Fracod. Saxon. Nequam, parvus, vilis, turpis.*

FARLAZZEEN *auh lahhan*, dimittunt & pallium. c. 7. *Farlazzante*, relinquentes. cap. 5. *Farleazzi*, permiſerit. c. 33. *Si farlazzan*, relaxabitur. c. 60. *Farliazzi*, remiſiſti. c. 7. *Farlazzany*, remiſſione. c. 43. hæc Kero.

[Adde ex eodem ſequentia. *Minna ni farlazzan*, caritatem non derelinquere. cap. 4. *ſo filu ſo cit farlazzit*, quantum hora permittit. c. 42. *intlohhan mund ni farlazza*, aperire os non permittimus. c. 6. *furlaz uns ſoſo auh uuir farlazzames*, remitte nobis ſicut & nos dimittimus. c. 13. *farlazzan iſt*, relinquitur. c. 3. *ni ſi farlazzan*, non permittatur. c. 43. *farlazzante uuilloon eiganum*, deſerentes voluntatem propriam. c. 5. *derem farlazzanen*, his omiſſis. c. 1. *farlazzanem allem*, relictis omnibus. c. 42. 48.

Thaz ſie ſe uzzar iro henti, odo uzzar iro eigini farlazzen, per emancipationem. Gloſſ. Monſ. p. 404.]

FARLEIPTER. vid. inf. *Leiben.*

FARLEOSANT, perdant. c. 43. *Farliuſit*, perdiderit: Kero. c. 46.

Ferlorniſſido, perditio, Notk. Pſalm. XIII. 4. Hodie, *Verlieſen*, *verlieren.* V. & *Firl.*

FARLIHAN *ſint*, commendent: Kero. an leg: commendentur. Hodie *Verleiben*, concedere.

[In Kerone legitur: *ſint farliban*, accomodentur. c. 53.]

FARLIET, tranſeat. *Farlithon*, tranſierunt: Gloſſæ Lipſii. Ubi Somnerus: *Tranſire Sax. Faran: unde Fare in noſtratium warre-fare, Saxon. fyrdfare, aliàs udfare, i. e. expeditio. Hinc etiam viatorem vocamus Way-faring-man, Sax. wegferend. Mari verſatum, ut Nautam, Sea-faringman. Sed & maris transfretationem, & aquæ trajectum cum naulo Germanis Fahrgelt, fare dicimus. Iter autem Sax. Fær. Itinerarium Forboc: quaſi itineris codex. Sed & OFERLITHAN Sax. tranſire notat.* Sed non explicat, quid ſit *Lithan*, tu ſi vis infra vide *Lithan.*

FARLIUUANER. vid. inf. *Loube.*

FARMANO, contemtor. c. 23. *Farmanente*, contemnentes. c. 2. *Farmanento*, ſpernendo. c. 31. Kero. *Farmanu*, contemtor. Idem Kero c. 23. *farmanenti farbocton mih*, ipſi contemnentes ſpreverunt me c. 2. V. & *Firmon.*

[*Unte mih binneuvre nieman ne vermane.* Nemoque me ſpernat. Willeram. in Cant. Cant. VIII. 1.]

FARMEID, diſſimulavi, Gloſſæ vett.

Gothis: *Immaidida ſik*, transmutavit ſe, Marc. IX. 2. V. Gemutos.

FARMIETANT, locant: Kero.

[FARMISKIT, *unte entfallan niuuerden*, intercidant. Gloſſ. Monſ. p. 401. conf. inf. *Mis.*

FARMITAN *uuas*, delituerat. Gloſſ. Monſ. p. 406.]

FARMVLITA, conterendum: Kero. [In ipſo Kerone legitur *Kebuke rorriun nalles farmalita*, meminerit calamum quaſſatum non conterendum. c. 64.] Notk. Pſal. X. 15. *Fermule den arm des ſundigen*, contere brachium peccatoris. conf. inf. *Furmalen.* & *Mule.*

[FARMVRDRAN, enecare. Gloſſ. Monſ. p. 404. hodie *ermorden.*]

FARNEMANTER, capax: Gloſſ. vet. Alem. *Farnam thaz*, intelligit, Otfrid. IV. 5, 127. *Farnuſſt*, intellectus: Kero. c. 30. *Farnumiſta*, intellectus. Notk. Pſal. XXVIII. 9. *roſche ze firnumiſte*, veloces ad intellectum. *Fernumſtigen*, capacibus: Gloſſ. vet. *Fernumeſt*, intellectus. Notk. Pſalm. CXVIII. 144. 165. & alibi.

FAR-

FAR.

FARNOZZAN *uuerthan scal*, consumetur: Gloss. Lips. Somnerus. *q. d. Nullius erit pretii. Nozzan enim nullum, wurtirthan, pretium, ut opinor, signat. Sal autem nota futuri temporis: nisi quis malit wurthan hic idem sonare ac Sax. geworden, fieri: tunc autem verba sonant, adnibilabitur s. ad nihilum reducetur.*

FARPORAN *si*, abstineatur. Kero. c. 39.

FARPRIHCHIT, fregerit. Kero c. 46. conf. Not.

FARR bos, taurus, vid. inf. Hals.

[*Hega druosi varrio*, inguina taurorum. Gloss. Mons. *Varrinen zenon*, tauris. p. 407.]

FARRISC *Hals*, torosa cervix: Gloss. vet. vid. inf. *Hals.*

FARRU, diœcesim: Kero. Parochia, *Pfarre.*

[Male Goldastus hanc vocem exhibet, in Kerone enim est *Farruuuesan*: integra phrasis ita se habet. *Ze des farruuuesan kekat*, ad cujus diœcesin pertinet, c. 64.

FARSAGET *uuard*, castraretur. Gloss. Mons. p. 405.]

FARSAHHAN *sib selbum*, abnegare seipsum. Kero. c. 4.

Farsabhanti, abrenuncians: Kero. Prol. *Versagen.*

Farseggeni, excusandas: Glossæ Lipsii. Somnerus: à *Far, ver*, pro, & *seggben*, dicere.

FARSCHITAN, concidet: Gl. Lipsii.

[FARSENTAN, exilari. Gl. Mons. p. 405.]

FARSEEM filloom, caris verberibus: Kero.

[In Kerone legitur. *Sarfeem filloom si in keduungan*, acris verberibus coerceantur. cap. 30. Quæ lectio omnino optima, *sarfeem* enim idem videtur quod hodie *scharffen.*

FARSLAGEN. *In noot farslagene*, in custodiam trusi. Gloss. Mons. p. 401.]

FARSPIENTI, respuens. Kero. Prol. p. 18.

FARSPILDITA. vid. *Spilten.*

FARSTANTIDA, intelligentia. c. 2. *Ze faristantlibbaz altar piqhuemen*, ad intelligibilem ætatem perveniat, c. 63. *Farstantanteem*, capacibus. c. 2.

Ist farstantan, advertitur. c. 65. Kero.

Adde ex eodem *Farstuanti Kedancha miniu fona rumana*, intellexisti cogitationes meas à longe. c. 7. *ist farstandan*, intelligitur. c. 7. *daz ist farstantan*, quod intelligitur. c. 63. *Farstantantlibbe muatu*, intelligibiles animos. c. 2.

FARSVVMMANDO, negligentibus: Kero.

[In Kerone hæc phrasis occurrit. *Neouueht leitet farsuummando*, nihil ducat negligendum. c. 31. hodie *Versaumen.*]

FARTRAGANII, tolerantiam: Kero.

[*Fartraganti* habet Kero. c. 40. Item, *Fora beitio fartragantero*, ex persona sufferentium. c. 7.]

FARTRIBAN *si*, expellatur. Kero. c. 65.

[In Glossis Monseens. extat vox *Fartripane*, sed absque latina interpretatione. p. 406. At p. 413. *Fartribane*, compulsos. itemque *Fartriban*, appelli.]

FAR.

FARTHROZA, tædio: Gl. Lips. vide & *Irthruz.*

[FARTUCHTAN, obruere. Gloss. Mons. p. 404.]

FARUUANNAN, desperare: Kero. c. 4.

[*Faruuanton*, desperati sunt. Gloss. Mons. p. 413.

FARUUARTAN, lædere. Gloss. Mons. p. 403.]

FARUUATHANA, maledicti. *Faruuathanussi*, abominatione. *Faruuet*, abominatus: Glossæ Lipsii.

Gothis *Frawithan*, maledicere, Marc. XI. 21. Luc. VI. 28.

Belgis *Verwaet*, excommunicatio.

FARUUORFAN, projicii. Kero. c. 61. *Faruurfi uuort miniu after dib*, projecisti verba mea post te. c. 2. *si faruuorfan*, projiciatur. c. 62. *si faruuorfan fona kisezzidu*, dejiciatur de ordine. c. 65. hodie *verwerffen.*

FARUUELLVNT, prophanarunt: Gl. Lips.

FARUURTI, interitum. c. 25. *Faruuerde*, perierit. c. 3. *Faruuerdan*, perire. c. 59. Kero. Fr. Jun. Gloss. Goth. p. 171. *Frawaurdgand*, exterminant, Matth. VI. 16. & 19. ASax. *Forwyrdan*, interire. Belgæ *Verworden.*

FARZECHANTO, protrahendo: c. 43. Kero. *Verzehen*, protrahere, verzögern, ufziehen. At verò

FARZIHEN, denegare est. Ludovicus Imp. in sententia inter Rupertos Sen. & Jun. Comites Pal. Rheni & AEpisc. Metensem an. 1345. *und sol in ouch der Erzbischof die lossung mit nicht verzeben noch vereiben.* Kero: *Farzihe, deneget. Farcikan uuisan, denegari.* J. F. Alem. c. XXXI. *der Herr verzibet es im*, denegat. c. XXV. *Er verzibet es ime uuol mit rechte, das er es ime nitt libet.* it. c. XXXV. c. XLI. §. 2.

[In ipso Kerone id deprehenditur, qui ita loquitur, *Ubilo pittantemu farzihe*, male petenti deneges. c. 31.

FASCUN, fomentis. Gloss. Mons. p. 387. 394. *Vascha*, fomenta. p. 387. malagma. p. 353.]

FASE, vid. sup. *Fabs.*

FASEN, quærere. Notk. Psalm. C. 6. *nieht fasonde uuas sin si*, non quærens quæ sua sunt.

FAST, vid. *Fest.*

FASEL, semen. Notk. Psalm. XX, 11. *Iro fasel scheidest du fone mennischon chinden*, semen eorum (impiorum) à filiis hominum perdes.

Feselig, fœtosus, Notk. Psalm. CXLIII. 13.

Kilianus: *Faselen, liberis operam dare. Fasel, Vasel, Fœtus in utero, embryon. Et Germ. Sicamb. Soboles.*

Faselhorse, fœtus involucrum, secundinæ.

FasselVieh, pecus generans, opp. *GeldeVieh.*

[*Vasal chalp*, pascualem vitulum. Gloss. Mons. p. 326.]

FATER, abbas. c. 63. *Fater lib fater*, abba pater: [in ipso Kerone ita legitur *Haremees fater lib fater*, clamamus Abba pater. c. 2. p. 20.] Kero. Adde ex eodem *Fater*, pater. Prol. p. 16. *fater biuuiskes*, pater familias. c. 2. *demu fatere,*

EAR.

tere, Abbate. c. 1. *lesames uuihos fatere unsere*, legamus sanctos Patres nostros. c. 18.

Faterlibhiu eruuirdii, paterna reverentia. c. 63.

Hohfatera, patriarchæ, Notk. Psal. LXXIX, 11.

Faderphium, quod de parentibus filia marito adducit, DOS. LL. Longob. I. 9, 12. & 2. 14, 5. & 2. 1, 4. du Fresne ex Sicama compositum putat ex *Fader*, pater, & *erf*, hereditas: Sed invitâ analogiâ Grammaticâ. Rectius ex *Fater* & *Fie*, Vih, pecus, Dos enim in pecore consistebat. V. Comm. ad π. Exerc.

FATH, FATHA, supra in FADEN.

[FATUNGA, saginæ. Gloss. Monf. p. 410.]

FAUSTRECHT, V. *Camfwig*.

FAZ, *Fazze*, vas, olla, patina.

Kero *keprobhan faz*, frangatur vas. c. 64. *alliu faz*, omnia vasa. c. 31. *altarres faz*, altaris vasa. c. eod.

[*Fazo*, oneris. Gloss. Monf. p. 369.]

Otfrid. II. 14, 44.

In einen fazze.
In uno vase.

à Fazen, darein man etwas fassen kan.

Liechtfaz, candelabrum.

Liehtfaz himilis, luminaria cœli, Notk. Ps. XCIII. pr.

FAZZON, præparare, gefaßt machen.

Otfrid. IV. 16, 29.

Bigondun sie sih fazzon,
mit iro liohtfazzon.

Cœperunt se præparare,
cum suis laternis.

Fazi imo, Otfr. IV. 12, 55. sed emend. *Sazi.*

Fazen, vexare. Geiler. Irr. Schaf. *Von bösem feinde gefatzt, betrogen und verfurt werden.*

[*Fazzota*, caricavit. Gloss. Monf. p. 412.]

FE, Fee, Salarium, Sold: stipendium, merces, Saxonib. Speelman. Glossar. Skenæ. ad Malcolmi II. R. Scot. constitutionem. Th. Crag. I. J. Feud. c. IX. Lud. Canterellus Faber de Feudis. L. 1. c. 2. & 3.

Feod, feudum, h. e. possessio stipendiaria, *possession de la Solde*, ùt belle interpretatur idem Faber d. l. Vide si placet *Comm. ad J. F. Alem. Rubr. §. VII.*

FEARN, filix: Gl. MSS. ASax.

FEDERA, pennæ, alæ, Notk. Psal. LIII, 7. [*Fedara*, calamus. Gloss. Monf. p. 349.]

FEGEN, purgare, kehren, verrere.

Fegotte, quisquiliæ, hodie *kericht*, das nicht zv grunde fellet. J. Argent. L. 2. c. 123. §. 2. *Nieman sol keine fegotte* (al. Vegate) *in die strossen schütten, und wer sine Vegotte usschütten wil, der sol mitten uf die brucken ston, die uber die Bruscbe got, und sol sie in die Bruscbe schütten. und das sol man verston von vegotten* (al. *von aller vegaten*) *die one steine, erde und mist ist, die nit zv grunde vallen mag.*

Fegfeuer, concrematio in effigie. Königsh. in Chron. c. 3, 228. de Eugenio IV. Papa à Concilio Basileensi remoto: *Unde verbranten im sein fegfeuer.* in effigie cremarunt, ùt hæreticum. Conf. c. 3. app. §. 13.

FE.

FEHE, *Fihu*, pecus, oves.

Otfrid. I. 13, 2. De Pastoribus Bethlehemiticis.

Sprahun tho thie hirta,
thie selbun fehe uuarta.

Loquebantur tunc Pastores,
qui pecus custodiebant.

Et ℣. 28.

Thar si thes fehes goumptun.

Cum pecus pascerent.

Fehes, animalia, idem V. 24. 11. *Fehes inti mannes*, animalia & homines.

Notk. Psal. XXXV, 8. *Mennischen unde feho baltest du Truhten.* Homines & jumenta salvabis Domine. Chron. Sax. vet. fol. 1171.

Vide mox *Fio.*

Stalfeho, jumenta, Notk. Psalm. LXXVII, 50. quasi *Stallvieh.*

Fehegelich lichamo, animale corpus, Notk. Ps. CI, 26.

Smalez feho, opp. Rint, Notk. Cant. Habac. ℣. 17. *Schmalvieh.*

FEH, polymita, multicoloria, Gl. vet. Notk. Psalm. XLIV. 10. 15. *umbehaltin mit Fehi*, circumamicta varietate.

Veychenes, simulatio, Willer. in Cant. Cant. p. 18. n. 10. ubi Freherus: *MS. Feichenes* [& ita quoque habet nostra editio. conf. notas.] *quod accipio, nisi fallor, pro varietate. Dicimus adhuc, Fehisueter, pelles varias & maculosas.*

FEHED, fehde, odium, inimicitiæ: Diffidatio, quasi *Fe-eed*, dissolutio fidei. LL. Longob. 2. 13, 11.

ASax. *Foeth, fewd.* Belgis: *Veede, veyde, vied.*

Francis & Longobardis *Faida*: Inimicitiæ indictæ. R. Rotharis L. I. LL. Longob. t. VII. c. 1. *Componantur, cessante faida i. e. inimicitia.*

Speciatim ob vindictam homicidii susceptam. Glossæ vett. *Faida, vindicta mortis.* V. St. Baluz. *ad Reginon. 2. de Discipl. Eccl. c. 5. p.* 580. Carolus M. Kapit. an. 779. c. 22. *Siquis pro faida pretium recipere non vult, tunc ad nos sit transmissus, & nos eum dirigemus, ubi damnum minime possit facere.*

Faidam levare, Fehed ankundigen. Rotharis R. Lib. I. LL. Longob. t. IX. c. 18. *Filiæ* (occisi) *eò quod fœmineo sexu esse probantur, non possunt ipsam faidam levare.* i. e. vindictam mortis suscipere, adeoque nec compositionem pro faida sublata.

Faidam portare, idem Regino. L. 2. c. 292. *Nulli fidelium nostrorum, qui rebellem occiderit, aliquis faidam portet, neque pro ejus morte aliquid componat.* Vide Kapitul. Chlotarius II. R. Francorum in Decretione an. 595. de domino servum noxalem non silente. *Quodsi in statutum tempus, interludente conludio non fecerit, dominus status sui juxta modum culpæ inter fredum & faidum compensabitur.* ita emendata St. Baluzii habet editio, perperam apud Lindenbrogium legitur, *inter fredum & fredum.* ubi *Compensabitur* significat æstimationem

FE.

nem faidæ & noxæ respectu fredi dandi componat, præstare condemnabitur. Sic Kapitul. Caroli Calvi Tit. XLV. §. VIII. *non compensentur res excultæ & neglectæ æqualiter, sed sicut tunc fuerunt compensentur, quando commutatæ fuerunt.*

Conf. du Fresn. Glossar. h.

Befehden, diffidare, inimicitias denunciare publicè, quod vel scripto vel verbis factum, idque more ac jure veteri Germanorum, & Gallorum, quâ de re elegans dissertatio XXIX. habetur du Fresne ad Joinvillam pag. 330. H. Bignon. ad Marculph. c. 18. Vocatur etiam *Widersagen*, Aur. Bull. tit. XVII. Hoc jus, des befehdens, oder Widersagungsrecht, taxatur ab autore historiæ belli Armenyaci an. 1439. *Observ. XVII. ad Chron. Königsh.* Atque laudatus du Fresne ait in fine dissertationis adhuc hodie Status Imperii in Germania hâc prærogativâ gaudere: sed vide sìs *Instit. J. P. IV.* 12, 3.

Todgefehede, inimicitiæ capitales, vindicta privata, Contentio cum armis. Jus Argent. L. 2. cap. CXXXII. an. 1317. *Wer in dise Stat komet nach Appelosi zv den vier Hochgeziten unser Frouuen, das der Fride hinne haben sol one dot gesehede.* ubi quidem alii Codd. MSS. legunt: *Dotgevehte.* Sicuti etiam cap. CXXVIII. *Unser Herrn sint uberinkomen, Wen sie tröstent, den tröstent sii one geuerde von sinre heimunte zv Strasb. in die Stat, und do zvuschent und wider heim vor mengelichen unsern burgern, one tot gevehte.* Vocatur in Kapitularibus *Contentio cum armis*, lancea & scuto, Kapitul. Caroli M. I. an. 809. *Si aliquis ipsum Sacramentum falsum dicere voluerit, cum armis contendat.* Vid. Comm. ad Chron. Königsh. p. 459.

Urfihte, urfehde, urphede, urpheda. Obs. XV. pag. 865. ad Chron. Königshov. *Darum wir ouh zv inen tun griffen und die stellig geton, und doch ir etlich uf urfihten lossen ryten.* Est cautio jurata de pace tenenda, de non vindicando carcere. Origo rei hodieque usitatæ ex temporibus diffidationum & bellorum privatorum arcessenda. Finem docet Carolus V. Imp. Constit. Crim. Art. 157. *Umb erhaltung willen des gemeinen friedens, ewige urphede sweren.* Kilianus: *Belgis oorvrede q. d. over-vrede, pax primaria: Pax & securitas à Magistratu constituta. Transactio pacis jurata: cautio juratoria pacis. Jusjurandum super transactione pacis initum. Paix jurée.* In Kapitulari Ludovici Pii I. an. 819. c. 13. dicitur *faidam per sacramentum pacificare.*

Faidam jurare, Hincmar. Epist. ad Carol. R.

Eodem autem recidit, *urfaide* & *urvrede*, prius est faidam & vindictam abjurare, posterius pacem juratò confirmare.

FEHTA, pugna, prælium, *gefechte. Ze einluzlibheru fehtim*, ad singularem pugnam. *Kilerete fehtan*, docti pugnare. Kero. c. 1. Otfrid. I. 20, 8. de infanticidio Herodis:

Joh datun sie ana fehta
mihila slahta.

Et faciebant sine prælio
magnas occisiones.

FEH.

Fehtannes, pugnandi, fechtens. Otfrid. I. 10, 10.

Zi uns rihtet er hora heiles,
nales fehtannes.

Ad nos erexit cornu salutis,
non pugnæ.

Chifehte, bellum. Dan. IX. *after dhes chifehtes ende*, post finem belli. *Isid. c. 5, 6.*

V. & *Fihtit.*

FEIGI, mollis, delicatulus. Otfr. I. 24, 9.

Ni si man nihein so feigi,
ther zuuei gifang eigi.

Nullus sit tam mollis,
qui duas tunicas habeat.

[Vocabulum *Feig* derivandum à Gothico *Fa*, Su. *Fæ*. Inf. Sax. *Fæge*, paucus, exiguus, vilis. ASax. *Fea*, pauci. In inferiori Saxonia vox *Veyg* etiam eos qui morti appropinquant, notat, de quibus communiter dicitur: *Si sind feeg gewesen.* Alias ap. Veteres Gothos usitatum fuit, ut voce *Feigur* morti proximos aut ad mortem condemnatos notarent. *Feigd*, *Fegheet*, mortalitas. *Fee* spectra vocabantur. vid. Staden. Expl. Voc. Germ. Bibl. p. 195.]

FEISFECHO, Lex Sal. Tit. III. 3. *Si tres aut amplius verveces fuerint, qui furati sunt, MALB. Feisfecho, & Fetschefo.* Facilè ex altero alterum emendatur & explicatur. *Fetschefo* enim est pinguis ovis: sic ejus Synonymum *Feistschefo.* ita enim legendum. Codex MS. Reg. habet: *Fretuscateo*, quod etiam convenit, emendatum prius: *Fretu scafeo.* Frettschaffe, fretten est avidè vorare, *Fretter*, helluo, Kilianus. *Frezzen*, *auffrezzen.*

Feiztas, crassum: Kero. [In Kerone legitur *Feistas.* c. 27.]

Feizzit, pinguis. Otfrid. I. 1, 133. de terra Francorum Orientalium:

Iz ist filu feizzit

Illa est multum pinguis.

[*Feiztero*, corporatorum. Gloss. Mons. p. 377.

Veizti, crassitudo. p. 347.

Veiztorum, corpulentiores. p. 341.

Feiztit, pinguescit. Gloss. Rhab. Maur. ap. Staden. Expl. Voc. Germ. Bibl. p. 201.]

FEL, atrox, crudelis, immisericors, truculentus. Gall. Felon. Ital. Fello. Angl. Fell. *Kilianus.*

Felheyd, atrocitas, crudelitas, idem.

Fellick, atrociter, idem.

Fellon skal, destruat: Gl. Lipsii.

Hinc *Felonia*, atrox injuria, delictum vasalli, dolo aut culpa latâ commissum: non verò ut vulgò à *Feblen*, errare.

FELD, campus, ager.

[*Feldpunaro*, campestrium. Gloss. Monseens. p. 407.

Veldkanga, latrinas. p. 329.]

Feldgeben, formula militaris, mallum seu locum pugnæ decernere. Königshov. Chron. c. V. §. 192. *Ob sie mit in woltent striten, sii woltent*

in

FEH.

in veld geben. Sine herren woltent velt geben zu strite zwischent dem galgen und Husbergen an dem Sunnentage ze nehest.

Feldteuffel, V. Kobold.

Gefilde, ager, campi, campestria, feld. Notk. Psalm. XCV, 12. gaudebunt campi : ita paraphrazi : *Lintmuotige, mammende, die Gotis kefildir sint.* &c. Hinc

In genere opponitur montanis. Notker. in Psalm. XXXV, 7. *An die berga scinet diu sunna ze erist, aba in chumet si nider an daz kefilde.*

Fragment. de Bell. Hisp. ℣. 2089.

Michel wart der her scal,
Sie fulten berh unde tal
unde al thaz geuilde.

Magnus erat copiarum clamor,
Implebant montes & valles,
Et omnia campestria.

Item ℣. 3206.

Sie beuielen thaz geuilde,
unde fluhen an die perge.

Obruebant campestria,
& fugiebant ad montana.

Sumitur etiam pro agris incultis :

Deut. I, 1. 7. c. II, 8. Esa. XL. 3. LI. 3. Psalm. LXVIII, 5.

Veld, mensura certa viæ, *einis veldis lanc*, R. de S. Annon. §. XLVI.

Rotfeld, campus rubeus. Annales Bertiniani de bello Ludovici Pii & ejus filiorum, & congressu ipsorum inter Argentoratum & Basileam propè Columb. in loco qui dicitur *Rothfelth*, i. e. rubeus campus, qui deinceps *Campus-mentitus* vocatus. *Lugenfeld*, & *Lugner*. Theganus vocat campum magnum; de Gestis Ludovici Imp. *Perrexit obviam eis usque in campum magnum, qui est inter Argentariam & Basileam, qui usque hodie nominatur campus mendacii, eò quod ibi plurimorum fidelitas extincta sit.* Infra Mulhusium in Sundgavia ad opidum Sennenheim extat locus qui in antiquis documentis & chartis vocatur *der Lugner*, mendax campus, juxta Ochsenfeld. Propè Colmariam duabus horis à Brisaco reperitur locus *Rotleube*, i. e. rubeum lobium, i. umbraculum in Foresto, qui locus à superiori Sennenheim distat vix septem horis, atque his finibus campus ille magnus vel rubeus constitit, arbitror, qui hodieque cernitur magnarum copiarum fuisse capax. In isto circuitu etiam est *Hirzfeld* & *Bladolzheim*, ubi itidem magnum prælium confectum 1228. ut est apud Königshov. Chron. pag. 314.

Aus folgendem Extract ist zu ersehen, dass das so genandte Rothefeld, das Rothleiblin, der Rotheweg und die Rothehurst alles an einander stosse; es ist gedachte Gegend von allhiesiger Statt Colmar nicht über anderthalb Stunden gelegen, so aber nicht mehr unter dem hiesigen Burgfrieden, sondern gehöret in den Bann und Zwing des Dorffs Haussen, welches Rappolsteinischer Herrschafft, und in der Land-Carten zwischen Colmar und Gemar zu finden: Es seind zwar bey allhiesigem Hospital-Archiv noch viele ältere Urbaria vorhanden, welche aber nicht wohl zu lesen, jedoch ist das erneuerte Urbar de An. 1533. aus denselben meistens gezogen.

FEH.

Extractus *Vrbarii des Hospithals zu Collmar, über die in* An. 1533. *erneuerte Feldtacker, so in des Dorffs Haussen Bann gelegen, und besagtem Hospithal zugehœren, fol. 10.*

Sub Rubrica, *das Rothfeldt.*

Item zwo Jüchartten, ziehen uff und ab, uff das ROTHLEIBLIN, zu beyden Seithen neben dem Spitthal, und ziehen die von Rufst darauff.

Item ein halb Jüchartt bienauff bas, zeücht uff den ROTHWEEG, und uff des Spitthals langen Anwander, neben Hanss Serrer von Colmar.

Item aber ein Jüchartt an derselbigen lengen, uff den ROTHWEEG, und uff des Spitthals langen Anwander, zur einen Seith neben dem Spitthal, zur andern Seith neben Hanss Serrer von Colmar.

Item zween Acker oben am ROTHLEIBLIN ziehen auff und ab, ein Seith neben den zween oben gerührten Jüchartten.

Item ein halb Jüchartt bienab bass, an der ROTHEN HURST, zeucht uff den Reythweeg, mit dem nidern Endt uff die von Marbach.

Item fol. 32.

Item ein halb Jüchart unter dem Dorff bienab im kleinen ROTHVELDLIN, den mann spricht das Kauffgut, *ein Seith neben den von Andlaw, ander Seith neben dem Wydumb guth zu Husen, ziehen uff das Kilchwart Bletz, mit dem obern Endt.*

Dass gegenwärttiger Extractus *aus dem* in originali producirten *Spitthals* Vrbario *getrewlichen* extrahiret, *undt demselben* Collationando *gantz* conform *befundten worden seye, Zeugt Colmar den* 11. *Maji*, 1700.

(L.S.) *Cantzley der Statt Colmar.*

FELEVVA, salices, Notk. Psal. CXXXVI, 2.

FELGEN, vindicare, appropriare, *anmassen.* Otfrid. IV. 20, 40.

In thie beldida gigange
then namon imo folge.

Eò

FEH.

Eò audaciæ progressus,
ut nomen illud sibi vindicarit.

Nomen Filii DEI intelligunt Sacerdotes accusantes.

[*Nomen sibi immutet*, falso tribuat. Ita versum posteriorem vertendum censet Scherz. in Not. ad h. l.]

Idem I. 27, 68. de S. Joh. Bapt.

Nob then namon, in min uuar,
then ni felgu ih mir sar.

Nec nomen illud (Messiæ) per meam fidem,
non vindico mihi sanè.

Kilianus: *Velghen*, *vetus*, *Versare.*
Velghe i. rad-velghe, *modiolus rotæ.*

[In Glossis Florentinis legitur *Felgh*, flexura, & hodienum in rota id, quod Latini *curvaturam rotæ* nominant, *felg*, appellamus, unde conjicio *felgen*, esse idem ac flectere, mutare. Scherz. Not. ad Otfrid. I. 27, 68.]

Fealga, occas: Gl. vet. MSS. ASax.

FELIS, rupem, Gl. Lipsii, Felz. ibi Somnerus: *Saxonibus olim & nobis hodieque flints. V. Kilian. in velt.* Inde Flinte, Flintenstein.

Felisa, lapis.

Otfrid. III. 24, 129. de sepulchro Lazari:

Thar lag oba felisa,
so nob nu in lant ist uuisa,
Ibi jacebat desuper lapis, (Saxum)
sicut adhuc in regione est mos.

[*Felison*, Saxis. Gloss. Mons. p. 408. *Sounepani felisono*, asperata scopulis. p. 406.]

[FELLINAN *bruob bâh*, zonan pelliceam. Tatian. XIII. 11. Substantivum adhuc in usu Germanis est *ein fell.* Gothice *fill*, unde est nostrum *fillen*, deglubere, cutem detrahere. AS. *felle* dicitur, eodem sensu. Unde & adjectivum est *fellen*, pelliceus, apud Somner. Palthen. Not. ad Tat. p. 328.

Vel, membranam. Gloss. Mons. p. 358.]

Conf. inf. Fil.

FELOFEARTH, torax. Gl. vet. MSS. AS.

[FENDEO, Falanx, multitudo. Rhaban. Maur. Gloss. apud Dieemann. Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 118. qui & Stadenii & suam de hoc vocabulo sententiam sequentibus verbis profert:

„ Vox *Fendeo* nunquam hactenus mihi lecta „ est, opinor autem esse formatam à *Fante* & „ *Fanter*, quæ notat satellites, famulos, (vid. „ Loccen. *Lexic. Jur. Sueo-Goth.* p. 48. Rudbeck. „ *Atlant. II.* 61. Hickes. *Thes. ling. Vet. Sept. II.* p. „ 94. *b.*) hodie *Trabanten* vel *Drabanten*, pro „ *Dragfanter*; (quod tamen ad Chald. דרגבאין „ Otrokost. *Orig. Hung. I.* 297. refert.) Inde „ Italorum *Fante*, servus, serva, Germ. *Vente*; „ nec, ut Ferrarius *Orig. L. Ital.* p. 137. *a.* vult, „ ab *infante*, descendit. Inde quoque Ital. *Fanteria* & *Infanteria*, Gall. item *infanterie* (quas „ voces Menag. in utriusque linguæ Originibus plane præteriit) copiæ pedestres, V. „ Stiernhielm apud Verel. *ad Hervara Saga. p.* „ 117. *b.* ipsum Verel. *I. p.* 63. *b.* Keder. *Numm.* „ *diverf. arg. Suec.* p. 34. Cujus originis ignarus Kœrbagh in *Blæmhof* p. 267. male hoc „ nomen exoticis (*bastard woorden*) annumeravit. Nec aliam originem, quam Gothicam, „ licet vulgo in Latio quæratur, illustre nomen *Infante* sapere videtur, Regiis in Hispania „ liberis jam ante Maurorum in Hispaniam adventum, atque adeo à Gothorum temporibus, cum in ea regnabant, impositum, de „ Dominis etiam terrarum, licet non amplarum, generis splendore & sanguinibus au- „ ctoritate florentibus usurpari solitum: Unde „ & *infancio* vel *infanzo*, & *infantaţum* dicta sunt, „ Selden. *de tit. bon. II.* 295. Dufr. *Gl. I.* 56. „ *ss.* Beeman. *Synt. dign. Diss.* 4. *p.* 205. *ss.* & „ *Diss. II. p.* 1074. „

FENICH, fœnicium. Gloss. Mons. p. 414.]

FENN, Venn, palus.

Fennistat, locus palustris Alemannis: Fr. Jun. in Gloss. Goth. p. 155. *Fani* Gothis lutum, Joh. IX, 6.

FEOR, quatuor. vide mox *Fiar*, & *Fior*.

FEORHHYRDE, vid. *Hirde.*

FEORMOT, fovit. Gl. vet. ASax. MS.

FER, FERR, FERRON, procul, *fern*, latè. Kero: *Fer sii, absit.* c. 2. *daz fer si*, quod absit. c. 4.

Otfrid. IV. 7, 72.

Job fallont oub thie sterron
in erdu filu ferron.
Et cadunt quoque stellæ
in terram latissimè. *weit und breit.*

Idem IV. 18, 2.

Petrus folgeto imo tho
rumena ioh ferro.
Petrus secutus eum tunc
è longinquo & procul.

[*Verno uuas*, aberat. Gloss. Mons. p. 383. *Verri*, spatia. p. 341.]

Tatian. 53, 9. *Was thar nalles fer*, erat non longe. Id. l. c. *f.* 6. *Gisehenti tho ther heilant ferranu*: videns autem Jesum à longe. c. 236. 7. *Ni uuarun sie ferro fon erdu*: non longe erant à terra. Hodie dicimus *fon ferne.*

Ferrenan, idem. Notk. Psalm. XIII, 2. *Truhten uuarteta ferrenan aba himele.* Dominus prospexit procul de cœlo. Idem in Symb. S. Athanas. ℣. 4.

Ferred, proscribit, Gl. MSS. ASax.

Ferror, ultra, Notk. Psalm. XLIV, 8.

Irferreton sie, alienati sunt, Notk. Psalm. LVII, 4. CXVIII, 43.

Gothis: *Faira im*, longe ab illis, Matth. VIII, 30.

Fairngi wein, vetus vinum, Firnwein. Luc. V. 39.

Ruodepertus Magister S. Galli Epist. VII. *In Pasca annotino i. e. Paschali festo prioris anni, id est, ter fernerigo Ostertag.*

Infirneton miniu bein, inveteraverunt ossa mea. Notk. Ps. XXXI, 3. Ps. XVII, 46. & CI, 25.

FE.

Keſirret, elongatus, Notk. Pſalm. LXX, 12. CXIX, pr.

Den mere ferren, mare deſcendere. Notk. Pſ. CVI, 23.

Hinc FER in compoſitione cum Verbis habet ſignificationem privativam & intenſivam, ut:

Ferbildondo, præfigurans. v. ſupra Bilide.
Ferbluoten, v. *Bluot*.
Ferboſet, v. *Bos*.
Ferechten, v. in *Ahton*. ſignif. VI.
Ferbrüchen, v. *Bruch*.
Ferbrunnen, *opher*, v. *Brinnen*.
Ferchemiſten, v. *Chnuſſan*.
Ferchsolen, v. *Chala*.
Ferchoren, v. *Choren*.
Ferchoſen, v. *Choſen*.
Ferchunſt. } vid. *Chunnen*.
Ferchunnen. }
Ferdenken, vid. *Denken*.
Ferduen, vid. *Duen*.
Ferendon, exterminare, Notk. Pſal. XLI, 2.
Ferhaben, vid. *Haben*.

Ferhane, dolo, Tatian. c. CLIII, 3. [Mirum eſt vocabulum hoc fraudis inter rei ipſius amantiſſimos periiſſe. Affine illi videtur Gothicum *fergans*, inſidiatores: quod vid. in Gloſſar. Jun. Eſt & AS. *fered*, deluſus, in Diction. Somner. Palthen. Not. ad Tatian. p. 384.]

Ferheiet, vid. *Heien*.
Ferheiltiu, vid. *Heil*.
Ferbergend, graſſator: Gl. MS. ASax.
Ferliuuuen, vid. *Loube*.
Ferlüren, diſperdere. Notk. Pſalm. CV, 23.
Ferlieſen, perdere, Notk. Pſ. V, 7. XVII, 41. Pſalm. LXXVII, 47. *Ferlius ſie*, diſperde illos, Notk. Pſalm. LIII, 7. conf. *Firliuſan*.
Fermanen, contemnere, vid. *Man*.
Fermülen, vid. *Mule*.
Ferniuzen, vid. *Niazan*.
Ferrecchen, vid. *Recchen*.
Ferſculden, vid. *Scula*.
Ferſlìzen, præcludere. Notk. Pſalm. XVII, 30. *dia mura dero ſundon diu uns den himel ferſliet*, murus peccatorum, qui nobis cœlum præcludit.
Ze ferſihte, in contemtum. Notk. Pſal. LXV, 3. Pſalm. CXXII, 3. 4.
[*Ferſtoze*, impingat, Gloſſ. Monſ. p. 412.]
Ferterron ſcal, perdes, Gloſſ. Lipſii.
[*Fertreip*, abegerat, inquiſierat. Gloſſ. Monſ. p. 413.
Fertriban uuirdit, repudietur. p. 412.]
Ferwænid, inſolens: Gl. MS. ASax.
Feruuit, curioſitas, Gl. MS. ASax. nobis hodie *Vorwiz*.
Feruuerthan ſal, *peribit*. *Feruuerthet* pereatis: Gloſſ. Lipſii. Vide & *Fir* & *Ver*. & Kilian. late in Dict. Teut. *Ver*.
Ferzoren, vid. *Zoren*.
Firne tun, veteres ponere.
Firnen, veteraſcere. Notk. Pſalm. XXXVIII, 6. XLII, 4.
FERAH, anima, vita.

FE.

[Tatian. VII. 8. *Thin ſelbes ferah thuruhſerit ſuert*: tuam ipſius animam pertranſibit gladius.

Congruit hæc vox cum AS. *feorh*, *ferhth*, anima, vita, ſpiritus, de quo vid. Somner. in Diction. Sunt inde compoſita ap. eundem *feorhbana*, carnifex, *feorh-cuuealm*, interfectio, *feorhnere*, refugium, *feorh-generede*, à morte ereptus, *feorh-byrde*, vitæ ſervator vel protector. Palthen. Not. ad Tatian. p. 315.]

Otfr. I. 15, 89. S. Simeon ad S. Mariam:

Job uuuntont ferah thinaz
uuaſſan filu uuaſſaz.
Et vulnerabit animam tuam
enſis multùm acutus.

Et I. 20, 37. de matribus infantum innocentium:

Ira ferah bot thaz uuib,
thaz iz muaſi haben lib.
Suam vitam offerebat mulier,
ut is (infans) poſſit habere vitam.

Idem IV. 5, 100. *Thaz ferah*, vitam. V. ult. 182.

In thaz ferah ſinaz.
In vitam illius.

Zi ferehe, ad vivum.

Otfrid. IV. 33, 54. de milite latus Salvatoris lanceâ aperiente:

Ein thero Knechto thiz giſah,
job zi ferehe er'nan ſtah.
Unus militum hoc vidit,
& ad vivum ipſum fodit.

i. e. ad vivum fodicavit, ad tentandum, an anima, vita, ac ſenſus adhuc ineſſet.

[*Zi ferehe*, (quod etiam V. XI. 51. occurrit) eſt: *ad mortem* i. e. ut mortem acceleraret. In Cod. Ev. Cotton. eſt; *Ferehes ſcolo*, mortis reus. vid. Hikeſ. Theſ. Ling. Sept. in Gramat. Theot. p. 21. Scherz. Not. ad h. l.]

Ferah, *ferachar*, Adjectivum, Vividus, vivacior, animoſior. ita legendum videtur apud Otfrid. pro *Erachar*, de quo ſuprà in E. & ibi annotata.

[Stricker de Caroli M. Exped. Hiſp. c. 7. S. 7. p. 71.

Wan ſi zu verich (fere) *giengen*.
Cum ad mortem irent.

In Hiſt. MSC. de Triſtan. f. 66. a. vulnera lethalia appellantur *ferchewunden*. *Fergveind*, hoſtis capitalis, ein todfeind. Keyſersperg im Paradis der Seelen. fol. 226. b. 2. *Het ich einen fergveind ich uuolts ihm nit wünſchen*. Scherz. Not. ad l. cit. Strikeri.]

Verhplöt, ſanguis in quo anima vel vita. Fragment. Belli Saracen. ℣. 2532.

Alrih ſtah Cicerone
thaz ime tha zoi then oren
thaz uerhplot uzſprang.
Alricus confodit Ciceronem
ut ei per aures
ſanguis vividus exſiliret.

Et

FE.

Et ℣. 3406.

Er ftah in thurh then geren
er warf then uerb feren,
toten uon theme orte.

Perfodit eum per finum
Projecit animam dolorofæ
mortis de loco.

[*Then verb feren*, *lethaliter vulneratum* vertit Scherz. Not. ad h. l.]

Verblos, exanimis, idem ℣. 2654.

Verbpan, via fanguinis. Idem ℣. 3050.

Swelher in then fcilt engegen bot,
then was geraite ther dot.
Nob thie ringe nob ther hot,
thaz wafen ie durh wot.
Uafte thurub then uerbpan.

Quisquis eis fcutum objiceret,
ei parata erat mors.
Nec armillæ nec galea :
gladius tamen penitravit,
penitus per fanguinis viam.

[Scherz. not. ad h. l. *Verbpan* eft à *verb, ferb, ferah, fereb*, quod animam, vitam, fpiritum denotat, & à *pan, ban, bane*, quod cædem, exitium fignificat, unde ultima hujus loci verba ita vertit Scherz. not. ad h. l.

Arma (Chriftianorum) *illa femper rumpebant furibundi inftar.*
Valde exitii (parandi) *caufa.*]

Hinc reliquum *Frech*, in deterius, ferox, animofus.

[FERAUVANTE, arefcentes. Gloff. Monf. p. 359.]

FERENNU, navigiolum, Tatian. c. 236. 7.

FERGEN, Precari, ambire, commendare. Otfrid. ad Ludov. R. ℣. 62.

Thes manniglich nu gerno
ginada fina fergo.

Ut quilibet nunc lubens
Gratiam ipfius ambiat.

Idem ad Salomon. Epifc. ℣. 33. & 67. Lib. I. 7, 49. Lib. ult. c. 24, 45. 72. Lib. III. c. 1, 17. c. 24, 36. Lib. V. c. 23, 99. & 145. c. ult. ℣. 298. Notk. Pfal. LX, 9. *Kiezzent iuuueriu herzen uz fore imo fergendo, iebendo, uueinondo*, effundite veftra corda coram ipfo deprecantes, confitentes, plorantes.

[*Vergont* vel *nottet*, exigitis. Gloff. Monf. p. 358.]

Ungifergot, gratis, Tatian. c. 170, fi. *Sie in bazze mih habetun ungifergot.* Odio habuerunt me gratis.

[Simplex eft *fergon* quod paffim in Otfrido occurrit, & pofcendi fignificatum habet. *Ungifergot* ergo eft, quod quis nullo fuo jure aut merito poftulat. Atque talia funt quæ gratis in aliquem conferuntur. Palthen. Not. ad Tat. p. 388.]

FERGEN, nautæ, Ez. XXVII, 27. *Vörgen*, Geyler. Keyfersh. in ove errante : *Nach gemeinem Sprichwort :*

Roller : Zoller : Schörgen : Vörgen
Erzet, Poëten und Juriften
find fiben böfer Chriften.

i. e.

Aurigæ : publicani :
Lictores atque Nautæ : Medici ; Juriftæ & Poëtæ,
funt feptem mali Chriftiani.

Nauclerus, Informator Eberhardi Ducis Wurtenb. Germanico cognomine *Fergen* vocatus.

[*Ferid*, navigium. Gloff. Monf. p. 413.

In demo veride, in remigando. p. 396.

Ferio, nauclerus. p. 413.

Vero, remex. p. 400. *Verigen*, remiges. p. 340.

Feriumenti Sceffman, nautæ atque vectores. p. 411.

Ferifcaz, naulum. p. 413. *Verfcaz*, naulum. p. 344.]

Ferjen, navigare.

Otfrid. V. 13, 54.

Thie anthere zi lante
quamun feriente.

Cæteri qui in terra fuerant,
venerunt navigantes.

Idem V. 25, 8. de concludendo volumine fcripto :

Job uuilles duan nu enti,
mit thiu ih fuar ferienti.
Nu uuillih thes giflizan,
then fegal nithar lazan.

Et volo facere nunc finem,
poftquam vectus fum navigio,
Volo nunc hoc agere,
Velum deorfum mittere.

Ferit, navigat.

Otfrid. V. 14, 20.

Ther Sê bizeinot dati,
Job uuorolt unftati,
Thiu fih io zinoti
hiar ferit flozenti.

Mare fignificat facta,
& mundi inftabile,
qui fe fubinde
hic navigat impellens.

Idem III. 8, 23.

Job feritun fie giuuaro
in then undon filu fuaro.

Et navigarunt certè
in undis multùm periculosè.

[Tatian. c. 54. §. 1. *Steig tho in Skiflin inti ferita, inti quam in fina burg.* Afcendit tunc in naviculam, & transfretavit, & venit in civitatem fuam.

Feren proprie eft transfretare, aut exiguam fluminis partem trajicere, uti ex hoc loco Tat. & Otfrid. III. 8, 23. patet, differtque in eo à *faran*, quod eft in mari vel flumine navigare. Ger-

FE.

Germani adhuc trajectum, itemque pontonem quo trajicitur, *eine febre*, sed navem aliam quamcunque *ein fahrzeug* vocant. Hæc quidem Palthen. Not. ad Tac. p. 373. At exempla producta facile evincent, quod *feren* & *ferien* etiam navigare in mari significet.]

Huc etiam referri possit ejusdem III. 16, 43.

Ther auur thara iz uuentit,
Suachit thes 'nan sentit,
Ther ferit io gilicho
in thio giuuaralicho.

Qui verò id invertit,
Quærit ejus qui eum misit,
Is navigat certè rectà
in portum.

i. e. securè agit: ut alludat ad proverbium: *In portu navigare.* Quanquam ad Verbum *faren* etiam referri possit, *Is vadit recta in securitatem.*

Quemadmodum idem I. 27, 89. de S. Joanne Bapt.

Zui ferist thu, inti doufist,
nu thu ther Heilant ni bist.

Quomodo procedis tu, & baptizas?
quum Messias non sis.

Ferige, videtur idem quod *Ferger*. Charta MS. de Origine Monasterii Honow ad Rhenum: an. 1468. *Schulteis, Förster, Ferige.*

Verghen, Flandr. Holl. Sicambris, *Proponere, offerre, objicere, exhibere.* Et: *Exigere, poscere, petere*, Et: *Exequi:* Kilianus. Quò refertur ab H. Junio in Batav. c. XXIII. p. 669.

Vergobretum, quomodo Hedui Galli suum Summum Magistratum nominarunt, teste J. Cæsare. Quam vocem utique planè Germanicam cum Paradino & Glareano Piccardus de Celtopædia pag. 163. existimat: Junius porrò putat dictum *quasi Vergobrest* sive *Oberst Vergger i. e. supremus executor, à Vergen quod est Exequi.* Ita Francofurti ad Mœnum *der Oberste Richter*, vocatur primarius Apparitorum seu Executorum. Reform. Francof. Sed magis est ut compositum ex *Vergo*, & *bret* sive *brecht*, dicamus. *Brecht* autem illustrem significat: *Vergo* autem si metaphoram admiserimus hic, quasi is qui ad gubernacula Reip. ut nauclerus illustris sederet, dictus sit, potius quam Executor. At potius ad *Wergo* referendum arbitror, ab operis & actu Reip. ut *Vergobretus* Latinè dici possit Princeps Agentium in rebus, qui militant in actu & statu Reip. Conf. tit. utroque Cod. *de Agentibus in rebus* & *Præposito* eorum. Vide & infra *Werac.* At

Verjer, apud translatorem Alphonsinæ versionis libelli R. Samuelis Afri, contra Judæos, huc non pertinet, sed ad *Verjen, verjehen*, confiteri, profiteri. Ita enim appellatur ibi Hugo Magister Prædicatorum Ordinis, *S. Paginæ Professor*, i. e. *der Heiligen Schrifft ein Verjer.*

Vide infra *Geban.*

FERLIN, porcelli, V. *Varb.*

FERNUMEFT, vid. *Farnem* & *Numeft.*

FER.

FERQUIDUM, Vergeltung, LL. Longob. V. Comm. ad τ. Exerc. XV. §. 5.

FERREPIEGA, v. *Biegen.*

FERS, versus, textus S. Scripturæ. Otfrid. II. 4, 126.

In themo ferse ist iz lut
In textu ipso est id clarum.

Et I. 12, 53. de cantico Angelico:

In herzen hugi thu inne
uuas thaz fers singe.
In corde considera penitus
quid hic versus cantet.

[FERSAN, *mit fersano spurntot*, calce abjecisti. Gloss. Monf. p. 325.

FERSACHIN, renunciare, Notker. Psalm. LXXXVIII, 33.

FERSAH, contemsit, Notk. Psalm. CX, 3.

FERSEZZE, ærugo, rubigo, Notk. Psalm. LXXVII, 45.

FERSINAHEDA, contemtio, Notk. Psalm. CVI, 40.

FERTHEBERO, L. Salic. tit. XXXVII, 4. fur qui rem furtivam in alterius possessionem ignorantis immisit. Compositum ex *Fert*, & *Heben*, vide supra in *Fara.*

FERTI, iter, vide supra *Faran.*

FERTREIT sin zorn, vincit iram suam. Notk. Psalm. CXI, 5.

FERWAZZENI, anathema, Notk. Psalm. LXXXVIII, 13. Conf. *Frauuas* & *Virwazzani.*

FERWENDEN, perflectere. *Feruuundeni*, perplexitas, Notk. Psalm. XXIV, 20. quod mox ibidem *Ferflochteni.*

FERZORN, *eigen*, ferzern, ferzerret, dissipare, Notk. Psalm. LXXIX, 16.

[FESUN, psitanas. Gloss. Monf. p. 327.]

FEST, FESTI, firmum, *Festinon*, confirmare, testari. Isidor. contra Judæos c. 2. §. 2. *Isaias so festinoda:* Esaiâ testante.

[*Festinon*, proprie est firmare, confirmare aliquid. Veritas autem in dubium vocata vacillansque, nulla re magis, quam testium fide confirmatur. Ita Palthen. ad hunc Isid. locum. p. 399.]

Kero: *Festinon, firmare.* c. 61.

Otfrid. III. 25, 74.

Fon thesses dages fristi
So uuas in thaz sid festi.
Ab hujus diei termino
Sic erat istis hoc hucusque firmum.

Otfrid. V. 14, 14. *Thes fines libes festi*, vitæ suæ firmitatem. Idem ad Salomon. ℣. 70. Et IV. 31, 69.

[*Fastor, hartor, krimmor*, arcius. (legendum haud dubie *acrius.*) Gloss. Monf. p. 406.

Fasto, solide. p. 391.

Fasto, tenaciter. p. 382. *vastum*, parsimoniæ. p. 386.

Festi, starchi, robur. p. 402.

Festi, fixum. p. 408.

Festero, mansura. p. 382.

Festin,

FES.

Festiu, mensura. p. 381.

Festimngo, confirmatione. p. 348.

Festinotun thas grabhun: (Principes Sacerdotum & Pharisæi) muniere sepulchrum (Christi.) Tatian. c. 215. §. 4.]

Fastor gistatta, firmius restauravit, Otfrid. II. 11, 102.

Fasto, firmiter, Otfrid. I. 9, 76. c. 28, 35. IV. 8, 49.

Fastina, præsidia: Glossæ vet.

Fastota, confortabatur, Otfrid. I. 10. pen.

Festinantia, *Hantfeste*, firmitas: Anton. Minceccius de Prato Veteri Rubr. 8. c. 6. sive 2. F. 12. *Festinantia quæ fit ante tres liberos homines, servari debet, nisi juri vel naturæ contraria sit.* Jus Provinc. Alemann. cap. XLVIII. §. 5. *Wir sprechen das Brief besser sein, als gezeugen. Wann die gezeugen sterben, so bleiben die briefe ymmer stet, das heissent Hantfesten.* Lex vetus Alemann. c. 1. *per chartam de rebus suis firmitatem faciat.*

Festenunga, firmamentum allero scrifto, omnium scripturarum, Notk. Psal. LXXI. 16.

Festi, idem. Otfrid. I. 11, 44. de Censu Augusti:

Zi noti thar man uuesti
thero fordorono festi.
Accuratè hic sciebantur
majorum tabulæ.

[*Festi*, chirographo, Gloss. Mons. p. 358. adstipulatione. p. 376. Chaos. p. 397. In hoc ultimo loco forsan mendum latet, & legend *westi*.

Vesti, conscriptionem. p. 358.]

Festi, maceria, Notk. Psal. LXXIX. 13.

Fastlibbo, solidè. Gl. vet.

Gifasta, servabat, Otfrid. ad Ludov. R. ỷ. 127. [*Joh gifasta sinu ting*, ubi Schilterus in versione, melius quam hoc loco, verbum *gifasta* reddit, nempe hoc. m. Atque *stabiliebat* sua judicia.]

Geuestanote, confirmabat, Fragm. de B. Sarac. ỷ. 1035.

Notk. Psal. LXI. 4. muniti, *so geuestenote.*

Infesti, firmiter, Otfr. V. 3, 18. & III. 13, 107. *infeste kosen*, concludere. *Infestiz datun*, confirmabant, demonstrabant, Otfrid. I. 17, 74. & 79. c. XIX. 54.

Rechtfestin, justificationes Domini: Tatian. c. 2, 2. hodie *rechtfertigen.*

[Verba Tatiani de Zacharia & Elisabetha loquentis hæc sunt. *Siu uuarun rehtiu beidu fora Gote, gangente in allen bibotun inti in Gotes rehtfestin uzzan lastar.* Erant justi ambo apud DEum, incedentes in omnibus mandatis, & in justificationibus DEI, sine querela. Ad quem locum hæc notat Palthenius. Eadem est ratio compositionis in *Rehtfest*, qua vulgo nunc utimur in *Ehrenfest*, honestus, aut qua usi sunt A Saxones, *Domfaest* justus: Nisi utrumque hoc adjective illud substantive usurpetur. Quod cum insolentius sit, in mentem aliquando venit suspicari, ne legentium vitium hic subesset, ut adeo legendum *rehtfertin*. Dicimus enim adhuc *rechtfertigen* justificare, *Rechtfertigung*, justificatio.

FES.

Tum & terminationem substantivam *ung* vel *ing*, abjecta litera g. interdum exprimi, exempla probant. Sic in Isidoro *alosnin* pro *alosning* liberatio dicitur, nec JCtorum *Feudum*, *Fodrum*, aliud quicquam sunt, quam quod Germani *Födung*, *Fodrung* dicunt. Et quanquam substantive etiam dicatur *Festi*, German. *die Feste*, quod præsens usus, & de priori ævo Otfr. probat. I. 13, 33. *Thiu muater barg mit festi thiu uuort in ira brusti*, mater servabat firmiter hæc verba in suo pectore. c. 17, 79. *That er sar in festi*, statuebat mox firmiter: de eo tamen dubito, utrum ratio compositionis ex *reht* & *festi*, eo, ut justificationem, & plurali quidem numero, denotet, valere possit. Hæc ille Not. ad Tat. p. 279.]

Fastmuoto, firmi animi, Otfrid. IV. 29, 9.

Fastmuot, constantia: Gl. vet.

Festi, arx, munimentum. Otfrid. ad Salomon. v. 36. *Paradises festi*, arx Paradisi. Idem IV. 5, 75. c. VII. 110. Vid. *Basel.*

[*Festi*, præsidium. Gloss. Mons. p. 339. *Vesti*, arce. p. 361. *Giuuara vesti*, munitum præsidium. p. 364. *Vesti dino*, muri tui. p. 336. *in dero vesti*, in præsidio p. 326.]

Fastira, munita: Glossæ Lipsii.

Hinc Bastia, Bastey, Bastiniaco, de quo Gl. du Fresne. St. Baluz ad Regin. pag. 588.

Festen, proscribere, *Wehn. h.* v. supra in *Acht.*

Vestrolt, *vestroilt*, *vestrol*, cognomen Burgundicum Roberti I. de Sablolio, filii Roberti Burgundi qui ob. 1055. Henrici I. R. Franc. ex sorore nepotis, Ducis Burgundiæ, de quo Menag. l. 6. c. 1. *historiæ Domus Sabloliensis.* Registrum Feudorum Castri Ledi: *Hominia quæ in isto scripto nominamus, tenendo habuerunt & exinde in pace tenuerunt Herbertus de Susa, & Hersendis ejus filia: Vir quoque ejusdem Hersendis, Robertus Vestroilt, & Lisierdus eorum filius.* In Chartulario S. Albini: *Venienti Domno Roberto Burgundo & filio ejus Roberto Vestrol.* & mox: *Hanc recognitionem Domni Roberti Senioris, de eleemosyna, quam dederat Monachis, DEO & S. Michaëli, famulantibus in Podio de Brione, viderunt & audiverunt Rothbertus Vestrol, filius ejus &c.* Quid vocabuli esset Vestrol. Æg. Menagius ex me quæsivit. Respondi: videri cognomen idiomatis Burgundici, quemadmodum apud Goldast. Tom. II. Rer. Alam. inter Nomina Propria Masculina in Alamannia Curiensi & Burgundiensi plura inveniuntur, ut Gundoldus, Beroldus, Helidoldus, Heroldus, Hrotholdus, Hupoldus, Liutoldus, Meroltus, Pernoltus, Ragenholdus, Rumoldus. Compositum videri ex *Vest*, *vester*, castrum, pyrgus, & *holt*, q. d. πυργόφιλος, nomen proprium Burgundionibus priscis, juxta communem opinionem. Sic West, & Wester, promiscuè, Westergothia, Adam. Brem. de Situ Dan. Sic & Ost, Ostorgothia, ib. *Festira*, munita. Gl. Lips.

Veste zu Nurnberg à Ruperto civitati custodienda data. *Das unsere und des Richs Vesten obe der Stad zu Nurmberg gelegen, von derselben Stat in debelnen weg nicht gesundert noch empfremdet sol werden,*

Und

FET.

Und wan das ist, das wir selber oder unsere nachkommen nicht liplichen zu N. seyn oder wonen, so sollen wir dieselben Visten nyemand eingeben noch emphelhen, dann dem Rate der Stad zu N. die uns und unser nachkommen dann getruwelichen damit sollen gewarten. one geuerde. Geben zu Collen 1401. *Epiphan.*

Veste quæ dicta, explicandum ex Jus Prov. Alem. c. 169. & c. 219, 5. & 249. Conf. Besold. & Consil. Marp.

Vestin, adipem, Versio A. Psal. XVI. 10. hodie *feist*.

FETER, *feder*, penna. Notk. Psal. LXVII. 14. *Federa dero gesilbertun tuban*, pennæ columbæ deargentatæ.

Fetheraco, alarum: Glossæ Lipsii.

Federich, alæ. Rhyth. de S. Annon. ℣. 207. conf. supra *Federa*.

FETHDHAHHA, ala, Isidor. c. IV. 7. Hodie *Fittich*.

Fettacho, Notk. Psal. XXXV. 8. & Ps. LXVII. 14. *Fettaga, mit zuein gebotisi, minnon Gotes unde mannis.* Pennæ seu alæ cum geminis præceptis, caritatis DEI & hominis.

[FETIRO, patruus. Gloss. Monf. pag. 337. Fratruelis p. 411. hodie *Vetter*.

Fetirinsun, patruelis, p. 337. *Fetirinsune*, patrueli. p. 333.]

FETTISCHEFO, verveces, Lex Sal. IV. 3. *Fette Schaffe*, pingues oves. Vid. supra *Feisfecho*.

[FHACHALA, flamma. Gloss. Monf. p. 412.

FIADONTA, imitantes. Gl. Monf. p. 357.]

FIAL, cecidit: Kero. Prol. p. 18. *Fiali*, cadere fecit, *hat gefellet*, Otfrid. II. 5, 53. de Satana seductore hominum:

In themo pade oub fiali.
In via etiam cadere fecit.

FIANG, vide *Fangen*.

FIANTA, inimicis: Kero. c. 4. *Fiant minnon*, inimicos diligere. c. 4. *uppigi fiantin ist der selu*, otiositas inimica est animæ. cap. 48.

Fianton, idem.

Otfrid. I. 1, 150. de Francis:

Sie sint filu redie
sih fianton zirrettine.
Sunt multum prompti
se ab hostibus defendere.

Fiantskeffi, dissensiones: Kero. c. 65.

Vianti, Rhyth. de S. Annon. vers. 247. de quarta bestia Danielis:

Der ebir ein born trug
mit den her sini vianti nidir slug.
Aper decem cornua gerebat,
quibus hostes suos projiciebat.

[*Viantlibo*, impie. Gloss. Monf. p. 396.]

Vide mox *Fien*, & inf. *Liugan*.

FIAR, FIARI, quatuor, *Vier* hodie. Otfrid. III. 14, 6.

Thaz duent lutmari
thie scriptora fiari,

FIA.

Thie scribant Euangelion,
Lis selbo theib thir redion.
Hoc faciunt manifestum
scriptores quatuor,
Qui scripserunt Evangelium.
lege ipse quod tibi dixi.

Id. L. IV. 28, 4. 5. V. 1, 63. IV. 27, 42. de quatuor partibus crucis secundum quatuor partes mundi:

Tho zeintun uuorolt enti
sines selben benti.
Thaz bouhit himilisgan munt,
thie fuazi oub thesan erdgrunt.
Thaz uuas sin al in uuara,
umbikirg in fiara.
Hic designarunt mundi fines
ejusdem manus.
Caput, cœleste os,
pedes etiam hanc terram.
Hoc erat ipsius omne revera
circumcirca per quadras.

Conf. Glossar. du Fresne in Quadra.

[*In quatuor*, scil. mundi partibus. *Ita in fiara*, mallet redditum Scherz. Not. ad h. l.]

Hinc *Gifiarun*, quadrare, facere, adaptare, præparare. *Gevieren, ins gevierte, geschike bringen.* Otfr. III. 14, 45.

Joh iz zithiu gifiarta,
thes giuuates tradon ruarta.
Atque rem adeò aptavit, (*also gefügt*)
ut vestimenti fimbriam tangeret.

Idem V. 19, 67.

Thanne er iz zi thiu gifiarit
thaz sih ther himil ruarit.

Quorum verborum sensus est:

Quod DEUS præparavit cœlum,
ut transiturum sit.

Idem V. 13, 25.

Si sih gifiartin,
Ut se præpararent.

Lib. III. c. 21, 9. 38. IV. 29, 79. V. ult. 45.

Quaternionis usus apud Germanos veteres varius.

Vierlerer. Chron. Königsh. c. 2. §. 86. de S. Ambrosio: *Sant Ambrosie Byschof zu Megelon, der vier lerer einre.* reliqui S. Gregorius M. S. Augustinus. S. Hieronymus, quibus & Festum destinatum, V. Missale Roman.

Idem cap. III. 33. de S. Gregorio, Papa, *der vier Lerer einer.*

Quaternio: *ein schöner Tractat, in welchem* 125. *stück, von vier dingen, aus Thoma von Aquin gezogen.* 1558. 8.

Quaternarius significat omnium creaturarum perfectionem, &c. Alcuin. p. 45.

Vier Closter oder Gottesheuser. Cæsar. Heisterbac. L. I. Memorab. c. 32. *Factus est Abbas in Munde*, in una de quatuor primis domibus.

Vierlande. J. Alem. Prov.

De IV. Monarchiis R. de S. Annon. ℣. 245.

Daz did riche ci Rome sal viri sin.

Quod

FIA.

Quod hoc imperium Romæ debet quatuor (quartum) esse.

Vide & *Fior*.

FIAR, FIARA, Adjectivum, *Feier* hodie, tranquillum, otiosum, semotum.

Otfr. IV. 6, 4.

Thar uuas er tho thia fiar naht.
Ibi morabatur tranquillâ nocte.

Sic hodie dicimus *Feyerabent*, vespera quâ ab operis diurnis cessatur.

Fiara, Substantivum, locus tranquillus. Otfrid. I. 22, 44. de Josepho Nazaretham veniente:

Kert er tho in fiara,
in eina burg ziara.

Divertit tunc in locum tranquillum,
in opidum decorum.

Idem III. 4. 82.

Druhtin selbo in uuara
giang sar in eina fiara.

Dominus ipse revera
iverat statim in locum aliquem tranquillum.

Securitas animi: Otfr. IV. 13, 28.

Job harto thenki tharazua,
thaz muat in fiara ni dua.

Et valdè recogita ad hoc,
animum in securitatem ne facias.

[Staden. in Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 205. hos versus ita vertit. *Auch gedenke fleissig daran, lass dein gemüth nicht feyren.* Mihi videtur: *in fiara* hic idem esse ac *in die ferne*. vid. Otfr. III. 4, 81. (At hoc loco *in fiara*, *seorsim* notat) & V. 7, 123. (qui locus mox adducetur) Suecis *fiärran*, procul, longe: Gothis, *fiarr*, procul, remote. *fiarska*, remota mansio. Anglis *far*, longinquus, it. peregre, procul. Mens Christi est, quod Petrus animum advertere debeat ad ea de quibus monetur, nec eundem removere ad alia. Hæc Scherz. Not. ad h. l. Mihi vero Schilteri & Stadenii interpretatio videtur simplicior & textui congruentior.]

In fiara lazen, in cessatione relinquere, i. e. cessare facere. Otfrid. V. 7, 128.

Thaz lazen sie in uuara
thia ungilouba in fiara.

Ut faciant revera
incredulitatem cessare.

[*In fiara*, procul, redditum mallet Scherz. Not. ad h. l.]

Gothis *Fera* partes, termini. Marc. VIII. 10. *quam ana fera*, venit in partes.

Fiarten, secedere, Otfr. III. 27, 87. *sih uz fiartun*, se subducebant.

Fira, cessatio ab operis ob cultum divinum, feria, festum. Otfrid. V. 4, 14.

In morgan uuas in uuara
thero ostoron fira.

Manè erat revera
Paschatos festum.

FIC.

Firtage Sabbatum, Notk. Ps. XXXVII. 5. sqq. ubi & *viro*, & *uuirro* scriptum.

Firra, *firrotak*, Sabbatum, Notk. Psal. XCI. 1.

Vorfirobend, vigiliæ. Königsh. Chron. c. III. 200.

[*Virron*, otiari Gloss. Mons. p. 375. *Virrot*. vacate. p. 349. hodie *feyren*.

Virra, otium. p. 339. sabbatum. p. 397. *Virro*, sabbati. p. 345.

Firronten, feriatis. p. 363. *Firrota*, sabbatizavit. p. 321.

Herthafte in themo temple Sambaztag ni viront. Sacerdotes in templo Sabbathum violant (s. non feriantur, Tatian. c. LXVIII. 4.]

Firron, cessare, vacare. *Firront*, vacate & videte, Notk. Psal. XLV. 11. LXXXVIII. 40. feriari, samizdag firron, *sabbatizare*.

[FICHPOUMAHI, ficeta. Gloss. Mons. pag. 344.

Irvuortanen ficpoumun, fatuis ficariis. p. 338.

Uuildero vicpoumo, sicomorum. p. 399.

Figono, caricarum. p. 326.

FICHOUFFIT *uuerd*, veneunt. Gloss. Mons. p. 396. forsan legendum *Firchouffit*, quod in his Glossis extat p. 400. hodie *verkauffet*.]

FICISE, dolosi. Notker. Psal. XXXIV. 19.

[*Vicisiboget*, fraudulenter incedet. Gl. Mons. p. 336.]

FIDULA, Fidel, Viola, Vitula, instrumentum musicum. Otfr. V. 23, 395. de Musica cœlesti:

Sih oub al tha ruarit
thaz organa ruarit.
Lira ioh fidula. &c.

Se quoque omne ibi movet
quodcunque organa tangit.
Lyra atque Viola.

Alemannicum *Fidel*. H. Junii Nomenclator. c. 49. Panduram interpretatur, instrumentum trichordum, triplicibus fidibus tensum.

Vitula, Vidula, Viella, Viola, apud Scriptores Latinæ infimæ Latinitatis, vide du Fresn. Glossar. v. *Vitula*.

[FIELUN, Phialæ. Gloss. Mons. p. 391.]

FIEN, odire. c. 4. *Fietos egii*, odisti disciplinam. c. 2. Kero.

Fient, exosor, Glossæ Vet.

Inde *Fianta*, quod vide.

FIERST, laquear: Gl. vet. AS. MS.

[FIGIDOS, Zelaveris. Gloss. Mons. p. 349. *Vigidunta*, æmulantes. p. 365.

FIHHARA, alieni. Gloss. Mons. p. 324.]

FIHTIT, pugnat, Otfrid. V. 4, 99. Vide *Fehta*.

FEHU pecus. *Fehu uuiari*, Pecorum lacus. Otfr. III. 4, 5. conf. supra *Fehe*.

[FILA, lima. Gloss. Mons. p. 335. 394.

FILAZARA, desertores. Gloss. Mons. p. 361.]

FILU, multum. Kero *filu ezzaleer*, multum edax. c. 31. conf. c. 4. *in filu sprahhu ni erflaubis sunta*, in multiloquio non effugis peccatum. c. 6.

FIL.

6. conf. c. 7. *Filu sprebban*, multum loqui. c. 4. p. 23. & 24.

So filu so, quantum: c. 2. 42. *So filu*, tantum. c. 46. in tantum. c. 27. Kero.

[*Filo ist*, ut multum. Gl. Monf. p. 355. *Noh filo no luzit*, neque ad dextram, neque ad finiftram. p. 327. proprie neque multum neque parum.

Vilo, longe, p. 389. magis. p. 390.

Filo borsco, quantocyus. p. 391.

Filosprabbala, magniloquam. p. 348. magniloquus. p. 345.

Filosprahaler, vir linguofus. p. 350. *Filosprabbaler*, verbofus. p. 351. *Vilosprabbaler*, linguofus. p. 387.

Filosprahher, verbofus. p. 355.

Filosprahhilu, immoderata. p. 351.

Filosprabbalemo, linguofo. p. 355.

Vil gisprabbaz, multum difertus. p. 338.

Filostiurra, permagnificum. p. 360.

Filo vordarora, longe melior. p. 392. Hodie *der es einem andern vil bevor thut*.

Filourezun, commeffatores. p. 352.

Filiurezo, ganeo. p. 400.]

Conf. inf. *Vil.*

Filuru maz. vid. *Mez.*

Filoberth, præclara. *Filuberthon*, præclaris. v. fupra *Beraht*.

Filoscire, præclarus. *Filohardo*, vehementer. Gl. Lipf. V. *Scieri*.

FIL, FILL, pellis, fell, cutis. v. fupra *Fell*.

[*Filen*. in Vet. Jure Frif. eft excoriare, h. e. cædere & flagello corium tergoris rumpere. Sibr. Siccama JC. ad LL. Frif. Reinef. Vocab. Theot. MSC.

Villan, percutere, Gloff. Monf. p. 385.

Vilion, flagris. p. 363.]

Kilianus: *Villen*, *excoriare*, *deglubere*.

Die wolle villen, lanam difcutere, extricare, purgare.

Viller, Sax. Sicambr. cloacarius, carnifex. Racker.

Gefiller, Caviller, carnifex, *abdecker*.

Fillen, crebro flagrorum ictu decoriare, flagellare, haut abslahen, *haut und haar abslahen*, J. Sax. *Scheren und villen*, J. Argent. L. I. c. IV.

Tatian. XLIV. 12. *Sie selent iuuuih in iro thingen inti in iro samanungon fillent sie iuuuih.* tradent vos in conciliis & in fynagogis fuis. Flagellabunt vos.

Notk. Pf. CXIX. pr. *diu ougen ab imo fillintin.*

Kero: *Fillo*, *verbera*. *Fillono kertu*, *verberum virga*. c. 28. *Farseem filloom*, *caris verberibus*.

[Legend. *sarseem filloom*. acris verberibus. c. 30. vid. fupra *Farseem*.]

Filloom raffungu. verberum caftigatione. c. 2.

Paffivè: *ih filla*, flagellatus fum.

Fillunga, flagellum. Gloffæ Lipfii, qui addit: *an quia cutem radit*, *quasi Villen*.

Filla, verberatio, Notker. Pfal. XXII. 4.

Otfrid. I. 20, 11. *uuurton filloti*, verberabantur. conf. Not. ad h. l.

Idem III. 1, 65. & 74. *sero fille*, vehementer verberat.

Idem V. 23, 131. *liuto fillenes*, homines verberantes.

FIL.

Idem III. 13, 11. *bifiltan*, flagellare. IV. 19, 33. verberabant.

Fillorane, Otfrid. I. 23, 73. vitiofa lectio pro *Firlorane*, perditi.

Fillo, *Fillones*, verberones, Ekkeh. jun. de Cafib. S. Galli c. V. *Ecce Ungri*, *fillones illi fugitivi*, *nunciis me fatigant*. ubi Goldaft. p. 120.

[Pertinet huc ASax. *filiende*, fricans, quod eft ap. Somner. in Diction. itemque *fylled*, excoriatus, apud Benfon. in Vocab. Palthen. Not. ad Tat. p. 367. conf. fupra *Fellinan*.]

FILELICHEN. vid. *Licon*.

FILIMER. vid. *Mari*.

FILTORTA, res intertiatæ, Gloffæ Pithæi. L. Salic. cap. XLIX. *de Filtortis*, *h. e. qualiter homo furatus res intertiare debet.* Wendelinus *fugitivos* interpretatur, & per metathefin legendum putat *Flitorti*, Flih-art, à fugiendo. Sed contorta eft expofitio, ut conferenti eam cum textu per fe patet. Verius eft, componi ex *Fil* & *terte*, Verbum fimplex *filen* eft commendare, reliquum in compofito *befilt*, commendat: *terte* & tertius.

FILZ, filtrum, feltrum, filtrum. Balbus in Catholico: *Filtrum*, *filum dicitur*, *quia ex pilis animalium fiat*, *unde filtratus*. Ekkehard. de Cafibus S. Galli cap. V. *Fabricantur spicula*, *filtris loricæ fiunt*. ubi Goldaftus teftatur fe adhuc vidiffe loricas tales ex funiculis orbiculatim contextas, quas lineas vocarint.

Kilianus: *Vilt*, *pannus coactilis*, *Coactilia Vlpiano l. 25. de aur. & arg. leg. Lanæ coactæ, Plin. Lib. VIII. c. 48. Tegmen strictioris compactum ex villis grossioribus: vulgo Feltrum, Germ. Filtz.* Jus vetus Auguftanum: *das sie chainen filtz würcken sullen*, *wann der recht n ullin sy.*

Vilzbus. Willeramus in Cant. Cant. c. 1, 5. *Ismahlitæ die der husere* [hufer] *ne habent*, *sunder ekkeront* [funter okkeret] *vilzhus und andere unwatliche berebirga.* [here berga.] i. Ifmaelitæ qui ædes non habent, fed tantum domos filtreas & alia vilia tentoria. *Wildesbuda* legit Merula. p. 10. & reddit *wilde butten*. Cæterum de tentoriis & domibus filtreis orientalium du Frefne in Gloffar. v. *Feltrum*.

[*Vilzhus* eft à voce *fell*, pellis (quo facit quod poftea Willeramus ad hunc ipfum verfum dicit. *Tabernacula die werden ex pellibus mortuorum animalium*) vel à vocabulo *vilz* vel *filz*, quod lanam compactam denotat adhuc hodie. Gloff. Flor. *Vilz*, victrum, *Filz*, fagum, ut adeo *Vilzhus*, fit tentorium ex pellibus aut ex lana craffiori compacta compofitum. Scherz. Not. ad h. l.

In vilze, in fago. Gloff. Monf. p. 383.]

Filzaliidigunt: matta: Kero. c. 55. Matta alias pfiathium, ftorea, vide du Frefn. Gloff. in *Matta*. Et fine dubio Kero ita emaculandus: *Filza*, *psiathium*, *matta*. [*Filz alii digunt* (pro *dicunt*) *recinum*, *matta sagum*. ita perquam commode lectionem veram reftituit Scherzius in Not. ad h. l. qui conferendus.]

Filzschuh, vid. *Scuah*.

FIMAIN, Fimain culter, culcita puncta expofui

FIN. FIO.

posui supra in C. an melius squammosa? Kilianus: *Vimme*, *vime*, *pinna*, *squama*, die wie schupen genehet.

FIMMIHA quinque, L. Sal. tit. II. §. 11. vide *Chunna*.

FIMFCHVSTIM, pentecosten: Kero. c. 41.

[*Vimfiarigaz spil*, quinquennalis. Gloss. Monf. p. 363.]

FINA, picus, vel higrae. Gl. MS. ASax.

[FINACHAL, fœniculum. Gloss. Monf. p. 414. hodie *Finchel*.]

FINC, fringella: Gl. MS. ASax.

[FINFTO, quintus. Kero. c. 7. *finfto drizugosto*. trigesimo quinto. c. 13.

Finfzugosto, quinquagesimus: Idem c. 12. *Za finfzugostin*, ad quinquagesimum. c. 13. *finfzugosto sexto*, quinquagesimo sexto. c. 13.

Finevi, quinque. Tatian. c. 44. §. 23. contracte. *finf*, hodie *fünfe*.]

FINGER, vid. in V.

FINTEN, invenire. Otfrid. I. 20, 39. IV. 19, 146.

Findan megi, inveniri. Kero. c. 1. *finde*, invenerit. c. 2. *finde zuntrun*, inveniat fomitem. c. 43.

Findungu lirnetomes, experimento didicimus. Id. c. 59.

Si fundan, inveniatur. c. 2. 48. *pirum funtan*, inveniamur. c. 2. *sunt funtan*, inveniantur. c. 18.

Funtaner, inventus. c. 61. *ibu fundaner ist*, si inventus fuerit. c. 42. *solihcher soso fundaner si*, talis si repertus fuerit. c. 48.

Funtan, inventum. c. 55.

Finden, quærere.

Otfrid. IV. 18, 16. ancilla ad Petrum:

Thes fines gesindes,
thaz, uuan ih, thu nu findes.
De ejus comitatu,
quem, arbitror, tu nunc quæris.

Probare: Isidor. c. V. fi. *uuir findemes mit urchundin dher heilegin chiscribes*, approbavimus testimoniis sacrarum Scripturarum.

[Notari meretur singularis hujus verbi significatus, quod idem sit ac probare. Est adhuc in usu Germanorum substantivum *eine findung* probatio rei controversæ judicialis, s. potius in promissam rei dubiæ probationem inquisitio ab arbitris facta, & pronunciata ab iisdem sententia, ipsique hi arbitri *findere* vocantur. Vid. Schottel. Teutsch. Sprach-Kunst. p. 563. conf. Jun. Gloss. Goth. voc. finthan. Palthen. Not. ad hunc Isid. loc. p. 412.]

Gothis *Finthan*, scire, cognoscere. Marc. XV, 45. & passim.

Finden, jus dicere, Notk. Psalm. XXXIV, 23. *Recht finden*, judicare, Notk. Psalm. XCVII, ult. Psalm. CXVIII, 23.

[*Vindis*, statueris. Gloss. Monf. p. 379.

Fundent, definiant. p. 376.]

Infindida, compassio, Notk. Psalm. XXXIII, 20. Et Psalm. LV, 4. *Die iro nieht ne irfindet*, *unde verloren habent sensum doloris*, i. qui sibi non amplius compatiuntur & perdiderunt &c.

FINSTRI, tenebræ. *Finstrii des todes*, tenebræ mortis. Kero. Prol. p. 17. a. Notk. Psal. XI, 1. *disiu leita uuerlt finstri*, hujus seductoris mundi tenebræ. Otfr. I. 18, 43. ubi malè *Frinstri* Flacii editio.

Sunnun beuinstirta, sol obscuratus, Eclipsis, Notk. Psalm. XXXIV, 16.

Finistre, tenebræ, Gloss. Lips.

[*Finstar*, opacum. Gloss. Monf. p. 407.]

Tatian. IV. 18. *In finstarnessin*, in tenebris. c. 207. §. 1. *Funstarnessu uuarun giuuorten*, tenebræ factæ sunt.

[Stadenius vocem *finstar*, à *thimster*, obscurus, derivatam esse voluit, dissentiente Dieckmanno Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 76.]

FIO, pecora. FIV, pecuniam: Glossæ Lipsii, qui ibi annotat: *Nota sic à pecude ut Latinis.* ibi Somnerus: *Saxonibus pecunia*, *bona*, *substantia*, *feob*: *pecus autem iis yrfe & nyden.*

V. yrfe.

Fiuuuiari, lacus pecoris, vieteich, schaffswemme. Otfrid. III. 4, 6.

Faderfio, vide supra *Fater*.

Gothis *Faihu* opes, possessiones, Marc. X, 22. pecunia. Luc. XVIII, 24. *Faihufrikai*, avari, Luc. XVI, 14.

Faihuthraihna, Mammona, Luc. XVI, 19.

ASax. *Feob*, pecus & pecunia. æs, Matth. X, 9.

FIOR, feor, quatuor, vide supra *Fiar*.

Kero: *Fioreo*, *quatuor*, c. 1. *Fiordo*, *quartus*. c. 7. *Feorstunt*, *quater*. c. 65. *Feoriskeem tagum*, *quaternis diebus*. c. 1. *Feorfuazzeo*, *quadrupedium*. c. 39. *Fiorda chunni*, quartum genus. c. 1. *feordun indi sehtun tac*, quarta aut sexta feria. c. 41.

[*Feorekker*, quadrangulus. Gloss. Monf. pag. 411.

Feor flinssteina kaeinot, quatuor silices adunavit. p. 404. *feor brediro reitun*, quadrigæ. pag. 405.

Fiorscozaz, quadrangulum. p. 340.

Feorzebininga, Tessere ce decades (leg. Tessera decades.) p. 408.]

Feorzuc, quadraginta, Isid. c. V. §. 6.

[*Feordateil*. Tetarcha. Rhaban. Maur. Gloss. ap. Dieckmann, qui hæc addit. Ita vitiose pro *Tetrarcha*. Rhabanus hoc nomen à Vulgato accepit, qui illud in vertendo Matthæo & Luca, ubi quater Herodes τετράρχης dicitur, retinuit, sed in ejus explicatione Theotisca *Tetrarcham* cum *Tetrarchia* confudit. Neque enim *feordateil*, *der vierte Theil*, *Tetrarcham*, sed *Tetrarchiam*, id est quartam partem regni significat. Hæc ille Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 166.

Fiorteit, paximatia. Gloss. Monf. p. 399.]

Fiordung, Ferthing, Ferto, Vierding, quarta pars cujusque quantitatis. Ut Monetæ, pecuniæ. Notk. Psalm. CVI, 31. *die fierdun becborunga*, quartam tentationem.

Charta Thuringica an. 1346. *Vierding zalgroschin.*

FIO. FIO.

Firdo Marcæ.

Aurea Bulla cap. XXX. *LXIII. Margk und einen vierdung Silbers.* Sexaginta tres marcas argenti cum uno fertone. Et mox: *Dem Insigler umb das wachs und Permynt einen vierdung.* Sigillatori pro cera & pergameno unum fertonem. ubi *Vierdung* est quarta pars Marcæ argenti, de qua infra. Innocentius IV. c. 2. *de Sent. & re jud.* 6. ait: *Posset etiam meritò reprehendi, quod mille quidem Fartorum annuam pensionem in qua pro eodem Regno ipsi Ecclesiæ Romanæ tenetur, per novem annos & amplius solvere prætermisit.*

Jagello R. Poloniæ in Constit. Perricoriensi an. 1451. *Nisi fortè aliquis de jure pro censibus & decimis fertonalibus debeat exigere latos grossos monetæ Pragensis.* Statut. fol. 290.

Gunther. Parisiensis in Hist. occupatæ à Balduino Constantinopolis: *Habebant MDC piscatorias naves quarum quælibet per totum annum ad quatuordecim dies Fisco Regio persolvebat nummum aureum, qui perperam vocari solet Ferdoni.* i. e. quartæ parti marcæ unius æquivalens.

Firdo publici ponderis.

Privilegium Ludovici Pii pro Monasterio Ebersheim. ann. 824. *Sex firdones publici ponderis sive XXX. Siclos Argentinensis monetæ.* Et mox: *Unum firdonem sive tres uncias Argent. monetæ.* Siclos hodie vocamus Schillingos, quorum XXX. conficiunt tres florenos, est itaque firdo publici ponderis libra Gallica, semiflorenus, Franc, quarta pars libræ Argentoratensis.

Ferto auri.

Arnoldus continuator Chron. Slav. Lib. VII. c. 2. de Conrado Episc. Herb. *Dicunt quidam eum in pauperum eleemosyna fertonem auri omni septimana expendisse.* ubi H. Bangertus annotat: *Si marca puri auri conficit ex vulgata computatione LXXII. Rhenanos seu LXXXXVI. Joachimicos, Ferto continebit XXIV. Joachimicos. Et quando Marca argenti puri octo unciis æstimata est, Ferto confecit duas uncias, seu duos nummos unciales, qui hodie duo Joachimici.*

Ferto Ceræ.

Anniversarii Alemannicæ Ecclesiæ in fi. ap. Goldast. T. 2. Rer. Alem. p. 151. *Ad memoriam hujus sancti singulis annis tenentur dare unum fertonem Ceræ in festo B. Galli.*

Ferto argenti.

Ephem. Monast. S. Galli ap. Gold. T. I. R. Alem. p. 93. *Iste dedit curiam Zingeron, quam habet Hospitale infirmorum locatam pro tribus fertonibus argenti annuatim.*

Ferto denarii.

Codex Evangel. ASax. MS. Cottonianus dictus Marc. XII, 42. *Stycas twoege* vel *stycge twa. the is feorthung peninges.* i. Minuta duo, quod est quadrans. Conf. Gloss. du Fresn. in F. Matth. V, 26. *er thu agylde thone ytemertan feorthling.* Gothus: *unte usgibis thana minnistan kintu*, donec solveris ultimum quadrantem.

FERTON, concessio, perdon, *Webn. b.* sed fallit si à Gallico perdon derivare velit. Dicitur autem concessio talis quia pro fertone impetrata, ut ex sequentibus patet.

Ferto ex hereditatibus Clericorum Episcopo debitus quis sit?

Utrum ipsius hereditatis quarta pars, an quarta Marcæ argenti? aff. posterius.

Decretum Episcopi Arg. an. 1366. Johannis:

Ut nobis Fertone nostro legato vel aliàs jure in eis non (nobis) quæsito, illis (heredibus) ipsas res & bona relicta reddat & tradat.

Confraternitas Cleri Argent. an. 1415. 22. Decembr. Cum Dom. Wilhelmum Electum Arg. Ecclesiæ reperimus tam contra juris communis dispositionem & præsertim contra mentem Decretalis: Præsentis. §. porro. de offic. Ordin. in 6. quàm etiam contra statuta Arg. Ecclesiæ & antiquissimam consuetudinem atque juramenta propria, Bona decedentium Clericorum & Ecclesiast. personarum Argent. Civitatis & Diœces. sæpius inhumaniter post mortem eorum rapta distracta & usibus ipsius tunc temporibus existentis Antistibus seu Electis & suorum familiarium applicata, non obstante Fertone, qui est quarta pars marcæ argenti, dicto Præsuli per decedentem dudum legata, defuncti heredibus bonis & peculio tam profectitiis quam adventitiis, ac etiam ipsa Ecclesiastica, cui præerat decedens, bonis ejus intuitu acquisitis per defunctum, spoliatis — statuimus & ordinamus, quod si de cætero, evenire contigerit quod antistites nostræ Arg. Ecclesiæ vel Electus ejusdem quicunque, non obstante Fertone, id est quarta pars Marcæ argenti, per decedentem sibi, ut ordinario legata, bona decedentis Clerici vel Ecclesiasticæ personæ, post mortem sibi per se vel suos officiales attrahere vel usibus suis applicare conaretur, heredes defuncti bonis sic derelictis indebitè spoliando, quod tunc nos capitulariter & conjunctim, requisiti assistere debemus & defendere, ut suo fertone contentus remaneat. &c.

Exacti-

FIO.

Exactionibus pecuniarum quas *Propinas* nominare solent, annuatim gravitent &c.

Confirmata an. 1418. à Martino Papa, Constantiæ.

Confirmatio Confraternitatis Majoris Cleri Arg. 1419. Wilhelmi Episc.

Item quod Episcopus — fertone id est quarte parte Marcæ argenti, per Clericum decedentem sibi ut ordinario loci legato contentus, bona defuncti vel Ecclesiæ, si intuitu ejus acquisita sunt, vel haeredibus proximioribus ipsius defuncti cedere permittat &c.

Formula Juramenti Episcopalis:

§. 26. Ouch soll er alle testament, da er den fertonem genommen hait, laissen by kresften verliben &c.

Speyerische Rachtung an. 1422. *Archiv. Civ. Arg.*

I. *Stirbt ein Priester in der Stadt Strassburg oder ihrer Oberkeit, der von einem Bischoff einen Ferton hat, der sin Freund oder Schuldforderer von einem Bischoff erlösent, dass dann desselben nechsten Sipps Verwanten Freund oder wo die nicht sind, sein Schuldforderer zu desselben Erb v. gut unverbindert männiglichs zugelassen, verfolgt und die ingesetzt werden sollen.*

2. *Wo aber ein Priester sich eines solchen Fertons verziehet, oder begiebt, v. von eim Bischoff ein Indult oder Verwilligung sein gut weiters zu verordnen, erlangt, v. macht nachfolgend darauff seinen lezten willen — dass es dann dabey auch blieben — solle.*

3. *Wo aber weder Ferton noch Indult von eim Bischoff erlangt oder vorhanden oder ein Priester sich mit Verordnen des Seinen, eines erlangten Indults nicht gebraucht hatt, dass dann ein Bischoff alten Herkommen nach, by solchem Erbgut blieben, und dass ein Bischoff die Priesterschafft an solchen Fertonen oder Indulten unverbindert lassen, auch die erlangte ferton oder indult nit gevordert nit hinterhalten oder untergedruckt werden soll.*

FIO.

Thädigung Hertzog Reinhards Pfaltzgrafen, Dom-Probsten mit Bischoff Erasmo, über Jacob Schmiedheusers Probsten zum Jungen S. Peter, Verlassenschafft, An. 1554.

Es were jederzeit zwischen einem regierenden Bischoff v. der Priesterschafft des Bissthumbs Strassburg, wegen derselben so im Bissthumb wohnhafft, ihrer verlassenden Erbschafft v. Succession, dieser gebrauch von unerdechtlicher zeit her gewesen v. noch, So ein Priester ihme seine BlutsVerwante ab intestato zu erben erwehlet, So möcht er eim Bischoff legiren fertonem, den von einem Notario des Geistlichen Gerichts nehmen, v. unter ihme behalten, wann dann nach seinem absterben seine nechste erben ab intestato solche urkund dem Bischoff oder seinem Verambteten des Geistl. Gerichts fürbrechten, den legirten ferton mit siebenzehen Schilling vier pfennig redimirten, So würden dieselben Erben ohne fernere erforderung eins Bischoffs bey der Erbschafft gelassen, Wo aber ein Priester solchen ferton nicht legirt, oder keine testament macht, so were der Bischoff desselben in aller seiner Verlassenschafft eintzer v. unwidersprechlicher erbe. Wann aber ein Priester seine nechste Verwanten nicht zu seinen Erben erwehlet, sondern seines gefallens zu testiren begehrt, es hette ein solcher ein ferton legirt oder nicht, So mag er darauff verzeihen v. ein indult zu testiren, von Bischoff nehmen v. in crafft desselben das seine verschaffen wem er will. Wer auch also ein indult begehrt, der hat sich damit der Gewohnheit und Gerechtigkeit des Fertons verziegen v. den Bischoff vor sein eintzigen erben erkannt &c.

Responsf. Deputatorum Chori Argent. 1617.

Dass vor unerdencklichen jahren einem Ordinario von jeder Geistlichen Person, welche indultum testandi gesucht, eine ferto, bissweilen zwey oder mehr Goldgülden, v. dieselben allein in tuitionem testamenti, oder auch

FIR.

auch wol gar nichts legirt v. gegeben, die übrige ganze Verlassenschafft aber den Erben ohn allen eintrag v. beschwerden gelassen worden.

Consistorialia & Synodalia Statuta.

Jus & consuetudinem Ecclesiæ nostræ Arg. ab antiquo servatam scil. quod & qualiter decedentes Clerici saltem fertonem legare Episcopo teneantur, inviolabiliter præcipimus observari.

Formula:

Coram nobis Judice Curiæ Arg. constitutus N.N. Canonicus N. legavit Reverendo in Christo patri & Domino nostro, Domino Episcopo Arg. qui pro tempore fuerit unum Fertonem argenti puri, secundum laudabilem consuetudinem inter eund. Dom. Episcopum ac Clerum sub sua jurisdictione in civitate & Diœcesi Arg. existentem hactenus observatam. Actum 1513.

Bald nach abrogirten Catholischen Gottesdienst v. sonderlich zu Bischoff Johanns zeiten sind die indulta eingeführt v. zwar ungleich theils liberè theils pro devotione & conscientia propria etwas, endlich auch ex bonis ab Ecclesia vel ejus intuitu provenientibus quarta pars ad pias causas zu legiren mitgetheilt worden, Jedoch nach absterben der Clericorum die Indulta an gebührenden Ort überschickt, v. so testamenta auffgericht v. approbirt, den heredibus die gantze Erbschafft mit oder ohne inventation anzutreten vergönnt v. zugelassen. Die Consignationes vnd Inventationes aber seind nach Gewohnheit v. Löblichem Brauch deren Herrschafften Städten v. örter darunter der abgelebte Priester gesessen, underschiedlich gehalten, v. mehrer theils durch derselben Secretarien, Stadtschreiber vnd Verordneten, theils in Beysein Archi-Presbyterorum, Camerariorum oder eines aus den Capitulen verrichtet worden.

FIRA, vide *Fiara*.

FIR, in Compositis idem quod Fer, Ver. Per Lat. particula στερητική. Ut in sequentibus: Conferenda ergo sunt quoque quæ supra & infra, ad *Fer*, *Ver*, & *Vir* relata sunt.

FIRBIUDEN. v. *Biten*, jubere.

FIR.

FIRBAREN, abscondere, evitare, declinare. Otfrid. I. 20, 63. II. 9, 107. c. V. 34. IV. 6. 11. 83, 90. c. XIII. 90. vid. supra voc. *Baren*.

FIRBRECHEN, *firbrab*, *firbrabti*, tollere, solvere, q. d. confringere. Otfrid. II. 18, 4. III. 7, 64. v. supra *Brichen* & *Briken*.

FIRCHNUSSU. v. *Chnussan*.

[Adde *Firchnussitos*, abstulistis. Gloss. Monf. p. 336. *Firchnussent*, allident. p. 336.]

FIRCHUSTA. v. *Chusti*.

[FIRCHOUFTIN, distraherent. Gloss. Monf. p. 400.]

FIRDAMNOT, condemnatus. Otfr. II. 5, 48. IV. 23, 18. vid. supr. *Doam*.

[*Firdamnont*, condemnabunt. Gloss. Monf. p. 397.]

FIRDAN, perdere, dissipare, *Verthun*. Isid. c. V. 6. *dhea burc ioh gheltar firodhanet*, civitatem & sacrificium dissipabit, *Dan.* 9.

Firdanes kuninges, perditi regis, Herodis, Otfrid. I. 4, 2. c. 7. pen. c. 23, 14. II. 1, 87. reus, condemnandus. Otfrid. IV. 22, 12. Pilatus de Christo:

Ni findu ih, quad er, thesan man
in niheinan sachon firdan.
Non invenio, dixit, hunc virum
in ulla causa reum.

[Id. Otfr. I. 2, 23. ubi:

Uuio firdan er unsih fand.

Quæ verba ita vertit Schilter. *Quomodo periens nos invenit.* Scherzius autem in Not. ait. *Firdan* idem est ac *nocens*, *reus criminis*. Hinc sequentia quoque loca Otfridi eodem modo exponit.

Nempe quum de Herode dicitur I. 4, 2. quod fuerit *Harto firdan*, valde nocens. (h. e. perquam improbus) cap. VII. 55.

Thaz er uns firdanen
giuuerdo ginaden.
Quod ille nos perditos (Scherz. nocentes, peccatores)
dignetur misericordia.

Cap. XXIII. 14.

Ni finde so firdane.
Ne inveniat perditos. (Scherz. nocentes, reos, pravos.)

II. 1, 95.

Sint thie man al firdan
ni mugan iz bifaban.
Sunt homines omnes perditi,
non possunt eam amplecti.

Scherz. Siquidem homines omnino mali,
non poterant id (lucem) amplecti.

III. 20, 215.

Uuir uuizun sinan dato
firdanan filu drato.
Nos novimus ejus facinora
perdita nimis.

Scherz. Nos novimus illam ex factis suis
quod sit valde sceleratus. (reus criminis)

IV.

FI.

IV. 23, 39.

Ni mag ih in imo irfindan
oba er firdan si so fram.

Non possum ego in ipso invenire
quod reus, maleficus, sit eousque.

Scherzius. Num sit nocens adeo. (scil. uti vos dicitis.)

Cap. XXXVI, 11.

Thaz ther firdano io sageta.
Quod perditus iste dixit.

Scherz. Quod reus iste semper dixit.

(Mallem ego. *Quod sceleratus iste dixit*; referuntur enim verba Matth. XXVII. 63. *Quia seductor ille dixit.*)

V. ult. 22.

Firdanan uueizu filu mih.
Perditum scio ego multum me.

Scherz. Rectius, reum, peccatorem.

Vers. 241.

Alle thie firdanun.
Omnes perditos.

Scherz. Reos criminum, nocentes, pravos.]

FIRDILON, exscindere, vertilgen. Otfrid. V. 24, 124. Lib. II. 16, 19. & 23. III. 14, 135. vide *Dilen.*

FIRDRAGAN, (vertragen) *uuir unsih firdragan hiar*, ut nos invicem comportemus hic, Otfrid. III. 5, 42.

[Id. III. 19, 10. *Firdragon zorn niheinaz*, cohibere iram ullo modo; ita Schilter: sed Scherz. Patienter ferre iram ullam, scil. alterius. Not. ad h. l.]

FIRDUESBEN, perdere, abolere. Otfrid. IV. 1, 7. *firduesben thaz guat*, salutem perdere. Idem V. 7, 67. *Uuio man 'nan firduasbti*, quomodo ipsum perire fecerint. Conf. II. 12, 154. ubi *firthuarbti*, legitur. Est autem à *Thuesben* occidere. quod vide suo loco.

FIRFAHIT, persequi. Otfrid. V. 23, 243. v. supra *Fahen.*

FIRGAB, dedit, tradidit. Otfr. V. 11, 29.
[*Virgap*, obtulit. Gloss. Monf. p. 383.]

FIRGEIT, præterit. hodie, *ubergehen*. Otfr. III. 24, 47. Verbum Marthæ referens Joh. XI, 24.

Giloubu ih thaz giuuisso,
Thes' iz oub inan ni firgeit,
Thanne ellu uuorolt ufsteit.

Credo ego hoc certo,
Quod nec eum præteribit,
Quum omnis mundus resurget.

[FIRGELTET, solutis. Gloss. Monf. p. 391.]

FIRGINGAET, ibices: Gl. Vet. MSS. Anglo-Sax.

[FIRGIUZIT, confundit. Gloss. Monf. p. 385.]

FIRINA, scelus: Glossæ vet. Alem.

Firintat, crimen, Gl. Alem. *Firndato*, scelerata facta, Otfrid. V. 21, 6.

Firnsollun man, publicanus, Tatian. c. 13, 17.

[Vox composita ex *firina*, scelus & *fol* plenus, ut hominem scelestissimum significet. Palthen. Not. ad Tat. p. 331.]

Firan uuacharun, usuris. Gl. Alem. scil. illicitis, pravis, prohibitis. unde *Firinari*, zollanari, publicanus: eæd. Glossæ. Vide supra *Archiwis.*

ASax. *Firen*, crimen, peccatum, causa reatus.

Goth. *Fairino ainthum ni bigita in thamma*, reatum nullum invenio in ipso, Joh. XVIII, 38.

Marci XV, 26. *was usarmeli fairinos is usakmelith*, erat titulus causæ ejus inscriptus.

Matth. V, 3. *inuh fairina kalkinassaus*, exceptâ causâ fornicationis.

[Inde est *firne*-sive *firen-ful*, flagitiosus, perversus, ingratus, & *firenlust*, luxuria, incestus, ap. Somn. in Dict. Interpretationem inde capiunt voces Suecicæ *firnes*-sive *fyrnar-uärk*, & *firnärod*, in LL. Westro-Gothorum *Giptarbolker*. c. VII. §. 4. & *Rättlösabolker*. c. 10. occurrentes, quarum illa incestum, hæc opprobrium incestus denotat. v. Stiernhielm. in Glossar. p. 40. Conf. Loccen. Lex. Jur. Sueo-Gothic. edit. noviss. voc. *fisara* & *firneuuärk*. Palth. Not. ad Tat. p. 331.]

FIRKOS, à Kiusen, quod vide.

FIRLATI, proderet, Otfrid. IV. 8, 38. vide & *Gilati.*

FIRLAZAN, relinquere, uberlassen, negligere. Otfrid. ad Salom. ℣. 65. II. 22, 51. IV. 1, 47. c. 20, 48.

[*Zi firlazzane*, ad dimittendum, Kero. c. 56. *Firlazo*, destituam. Gloss. Monf. p. 384.]

FIRLEIBEN, negligere, *Firleipti*, Otfrid. II. 6, 59. c. ult. 63. Vide *Leiben.*

FIRLETTI, deducas, verleiten, Orat. Dom. Alem.

[*Firleitido*, abductione. Gloss. Monf. p. 357.]

FIRLIAF, vid. inf. *Liafen.*

FIRLIACHE, vid. *Gimuati.*

FIRLIAZZI, dimitteret, Otfrid. IV. 24, 1. Rejicere, perdere, idem I. 25, 38. II. 6, 65. IV. 1, 6. V. ult. 63. V. & Farleos.

[*Firliazi*, ap. Otfrid. II. 6, 65. Scherzius vertit omisisset.

FIRLIUSAN, *firliosan*, significat perdere, occidere. Otfrid. II. 21, 40.

Ni firliasest thie arabeiti.
Ne perdas laborem.

Id. III. 13, 66.

Firliusit sina sela.
Perdit animam suam.

Id. IV. 1, 6.

Uuie sie 'nan firliesen.
Quomodo ipsum (Christum) perdant (occidant.)

Cap. 26. 43.

Nu sculun 'nan suntilosan
ingimeitun sus firliasan.

An debent hunc innocentem
temere ita occidere.

Ap.

FI.

Ap. Tatian. c. 44. §. 20. & passim idem verbum hoc in significatu occurrit. v. Staden. Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 667. & Scherz. Not. ad Otfrid. p. 148. 294.

Conf. *Ferliusen.*]

FIRLOVGNEN, detrectare, denegare, Otfrid. V. 24, 25.

Firlougner filu follon. Abneget multum plene. Id. III. 13, 55. conf. III. 14, 74. & Scherz. not.

[FIRLOGANER, levis. Gloss. Monf. p. 393. 394.

FIRMANOT, calcat. Gloss. Monf. p. 392. *firmanont*, conculcant. p. 384. *Firmanot uuerden*, calcari. p. 390. *Virmano uuard*, calcabatur. p. 363. *virmanota*, calcatos. p. 378.]

FIRMENIT, firmeinit, manifestat, à *mein* gemein, publicum. Otfr. I. 1, 163. IV. 27, 11.

[*Firmeine*, perjurem. Gloss. Monf. p. 352.]

Firmeinsamen, excommunicare, Otfrid. III. 20, 334. *firmeinsamot uuari*, excommunicaretur.

FIRMISTA, vid. Mis.

FIRMONAN, contemnere, Otfrid. I. 4, 130. condemnare, id. III. 17, 105. Vide *Farmon.*

[Willeram. *Mih nieman ne vermane*, quod in Metrica paraphrasi reddit, *Nemoque me spernat.* c. VIII. 1.

FIRMONNE, regimine. Gloss. Monseens. p. 392.]

[FIRMULITER, laceratus. Gloss. Monf. p. 321. a Mulen quod v. suo loco.]

[FIRMUSCET, attritis. Gloss. Monf. p. 323.]

FIRN, vetus, Vide *Fer.*

FIRNE, vide supra *Fer.*

FIRNEMEN, vernemen, percipere, intelligere, attendere.

Otfrid. II. 9, 34. III. 3, 2. & 27. [At versu 27. legendum esse *firmonames*, spernamus, è MSC. Codic. ostendit Scherz. in not. ad h. l.] c. 14, 175. vid. inf. *Nemen.*

[*Firnam*, animadvertit. Gloss. Monf. p. 325. *firnimo*, animadverto. p. 329. *firnemet*, attendite. p. 334. *firnemames*, colligimus. p. 390. *firnement*, capiunt. p. 388. *Virnami*, caperet. p. 359. *virnemet*, percipite. p. 364. *virnoman uuirdit*, accipitur. p. 359. *virnoman*, collectum, *virnomani*, captus. p. 378.]

FIRNOMAN, vernommen, non — percipiens, *insensatus*, *demens*, Otfrid. III. 14, 212.

[FIRNSNIRFIT, obcœcabit. Gloss. Monf. p. 356.

FIRNUNSTI, capacitas. Gloss. Monf. p. 348. *Virnunstigaz*, ingeniosus. p. 353.

FIRIPRINGIT, parturiet. Gl. Monf. p. 351.

FIRPAR, continuit. Gloss. Monf. p. 330. *firpiris*, continebit. p. 336.

FIRPENTIU, attrita. Gloss. Monf. p. 340.

FIRPERITA, detriti. Gloss. Monf. p. 346.

FIRPILIDOTER, transfiguratus. Gloss. Monf. p. 397.

FIRPIOTEMES, denunciamus. Gloss. Monf. p. 399. *firpiutit*, interdicit. p. 400. *Virpiotemes*, inhibemus. p. 378. *Virpot*, interdixit. p. 373. *virputon*, denunciaverunt. p. 365. *Virpotaniu*, interdicta. p. 378. hodie *Verbieten.*

FIRPRAC, comminuet. Gloss. Monf. p. 342. *Firprehhan*, infirmare. p. 334. hodie *verbrechen.*

FIRPRAHHUN, prætergressi sunt. Gloss. Monf. p. 330. *firprihhit*, præterit. p. 355. solverit. p. 398.

[FIRPRENNIT, devoravit. Gl. Monf. p. 347. 357. *Virprinnan*, uri. p. 388. *Virprennit*, devoravit. p. 347. hodie *verbrennen*, comburere notat.]

FIRQUISTI, perdidisset. Otfrid. V. 7, 66. vid. *Quist.*

FIRRONT, Notk. Psalm. CXIX. pr.

[FIRRACTIU, porrecta. Gloss. Monf. p. 354. *virrechit*, exerit. p. 387. *Herfurrecken.*]

FIRSAGEN, denegare, abnuere, Otfrid. IV. 11, 57.

Firsagenti, incredulus, Otfr. I. 4, 135. [*Fersagenti*, habet. Cod. Vind. quod est denegans. Scherz. not. ad h. l.]

Fersachini uuerlte, renunciatio seculi, Notker. Psalm. XXIII, 7.

FIRSALTUN, vid. *Salo.*

[FIRSAZTOS, defixeris. Gloss. Monf. p. 351. *Virsaztos*, defixisti. p. 386. expoluisti. p. 339. *Firsaztun*, se locaverunt. p. 321. *Firsezido*, prostitutionis. p. 339.]

[FIRSCUNTIT *uuerde*, illiciar. Gloss. Monf. p. 352. *virscunter*, illectus. p. 368. *à scunden*, quod vide suo loco.]

FIRSEHIT, versicht, negligit, Otfrid. II. 13, 25. hodie *es versehen*, *etwas versehen.*

Firsah sih, sich versehen zu einem, confidere cui. Otfr. IV, 30. 61. V, 23. 300.

[*Firsehent*, respiciunt. Gloss. Monf. p. 328.] Conf. infr. *Sehi.*

FIRSENKEN, demergere, *versenken.* Otfrid. I. 3. 132.

FIRSLAGEN, dissipare.

Unfirslagan heri, densissimus exercitus, Otfr. IV. 16, 34.

FIRSLEIZ, scinderet, secaret. Otfrid. III. 7, 62. *Firslizan*, scinderetur. Idem IV. 29, 40. [*Virslizzan uuirdit*, dissolvitur. Gloss. Monf. p. 365. *Virslizzanemo*, rescisso. p. 374.]

FIRSLIHEN, surripere. Otfrid. IV. 36, 20. [*Firslihhen* est *subrepere.* nobis simplex *schleichen*, cum quibusdam compositis (ut *erschleichen* &c.) adhuc superest. Scherz. Not. ad h. l.]

[FIRSLINTE, glutiam. Gloss. Monf. p. 347. *firslintemes*, deglutiamus. p. 350.]

[FIRSOTANIU, discocta. Gloss. Monf. p. 340. *versotten*, Suevi dicunt.]

FIRSPREHEN, prohibere, Otfrid. II. 6, 8. interdicere.

Firsprechen, defendere. *Firsprechan mag sih selbon, ther thaz altar habet*, majorennis potest sese defendere ipse, Otfr. III. 20, 188. IV. 24, 38.

Fursprechen, advocati, J. Sax. & Alem. passim.

[*Firsprah*, abnui. Gloss. Monf. p. 329. *virsprah sih*, renunciavit. p. 353.]

FIRSPVRNON, aberrare, verirren, die *spur verlieren:* impingere. Otfr. IV. 4, 40. I. 23, 60.

FIR.

60. I. 2, 30. II. 4, 120. III. 23, 70. Notk. Psal. CIX. 5.

FIRSTANTNISSE, intelligentia, Otfrid. I. 1, 79. Idem IV. 31, 10. *ther firstuant sich filu mer.* quod Belgicè Fr. Junius interpretatus: *die verstond sich veel beter.* ad Willeram. p. 162.

[Scherz. in Not. ad hunc Otfr. loc. *Qui plus intelligentiæ habebat.*]

Idem IV. 12, 89.

Ni uuas thar ther firstuanti.

Non erat hic qui intellexisset.

[FIRSTOZAMES, impingimus. Gl. Monf. p. 390.]

FIRSTULTI, sisteretur, *firstellen*, Otfrid. III. 14, 42.

Thaz bluat iru firstulti.

Ut sanguis ei (hæmorrhousæ) sisteretur.

Hodie *das blut bestellen.* vid. inf. *Stiller.*

FIRSUACHUN. vid. inf. *Suabchan.*

FIRSUERIN, pejerare. Otfrid. II. 19, 13.

Thaz man sie nit firsuuerie,
Thaz uuan ih uuizzod uuerie.

Ne quis pejeret,
id opinor lex prohibet.

[FIRSUANT, absorptus est. Gloss. Monf. p. 322. *Verschwand* hodie, disparuit.]

FIRSVOLGEN, absumere, Otfrid. V. 23, 532.

Then tod then habet funtan,
thiu bella ioh firsluntan,
Diofo firsuolgan,
ioh elichor giborgan.

Mortem Dominus prehendit
infernum absorpsit,
Profunde abjecit
& totaliter operuit, (obruit.)

[Tres priores versus ita vertit Stadenius Exp. Voc. Germ. Bibl. p. 573.

Infernus mortem invenit
etiam deglutivit
Et profunde eingeschuuolgen, seu, deglutivit.

Approbat hanc vers. Scherzius in Not. idque jure meritoque.

FIRSUIGE, supprimat. Gl. Monf. p. 385.

FIRTANEN, sacrilegis. Gloss. Monf. p. 383. v. *Firdan.*

FIRTILGON, eradicare. Gloss. Monf. p. 389.

FIRTRAGES, feras Gl. Monf. p. 354. *firtrage,* feram. p. 335. p. 359. ferat. p. 390.

Firtragantiu, conferens. p. 395. *firtragentiu,* subportantia. p. 359.

Virtragan, ferre. p. 377. *Virtragan uuerdan,* perpeti. p. 386. *virtruogi,* sustinerem. p. 366.

Virtraganta, subinferentes. p. 368.

FIRTRIPI, excuteret, Gloss. Monf. p. 388. excussisti. p. 347. *firtripit,* eraserit. p. 394. *In ellenti virtreip.* captivaverunt. p. 363.]

FIRWENDENT, pereunt, Otfrid. III. 22. 49.

[Non *firwendent,* sed *firwerdent* legendum, quod significat *peribunt.* vid. Otfrid. II. 17, 14. III. 8, 83. III. 6, 93. Scherz. Not. ad h. l.]

FIR.

FIRUUERFI, demittere, Otfr. III. 4, 48. II. 14, 170.

[*Firwerfent,* ejecerint. Gloss. Monf. p. 396. *Virwerfan,* refutare. p. 380.]

FIRWESEN, defendere, prospicere, providere. Otfr. I. 1, 19. II. 6, 108. III. 6, 91. V. 20, 108.

[FIRUUESTI, effusionis. Gloss. Monf. pag. 389.]

FIRIUUIZZI, *firuuuizzi,* curiositas, Otfrid. III. 20, 82. & 252. V. 18, 8. hodienum *firwiz.* vid. inf. *Wis.*

[FIRUUORRE, transferam. Gloss. Monf. p. 396.

Firuuorabti, peccando produxerit. Scherz. Not. ad Otfr. p. 205. Hodie diceremus *verwirket.* Ita sane Reinesius in Vocab. Theot. MSC. verba Otfridi III. 17, 26.

Meistar uuizist thaz thiz uuib
firuuorabt habet ira lib.

Magister scito quod hæc mulier
rea est suæ vitæ.

quoad posteriorem versum ita vertit. *Hat ihr leben verwirket.*]

FIRUUÜRT, interit, Otfr. I. 11, 118. c. 17, 14. III. 10, 49. V. & *Faruuurti.*

[FIRZANONTEN, laciniosis. Gloss. Monf. p. 360.]

FIRZARI, dirumperet, *Verzerren,* Otfr. IV. 29, 36.

[*Sih firzirhent,* abnegant. Gl. Monf. p. 391.]

FISGARA, piscatores, Otfr. V. 13, 68.

Fisgizze, piscatio, Otfr. II. 7, ult. V. 13, 2.

Fisg, piscis. Otfr. V. 13. 11, 31. Tatian. cap. 236. §. 4, 7. c. 237. §. 1, 2, 3, 5.

Fisgon, piscari. Otfr. V. 13. 5, 16. Tatian. c. 235. 5.

FISON, instrumentum Musicum, Notk. Ps. XCIV. 3. *Orginon, seiton, fison, cymbon,* Fisicolus, instrumentum musicum, vide du Fresn. Gloss. h.

FITH, legitur in Lege Salica tit. II. §. 5. *ymnis fith sive therthejun.* Sed sine dubio est idem quod *Fih,* sed tale quod sine matre viuere possit, id enim denotat *ymnis,* vel potius ymmis, imbis, quod pascere hic denotat, & sugenti opponitur.

Quod verò mox §. XI. *Zymisfit* legitur, eò non facit: sed ita constituenda lectio & interpretatio: *Tva zymis fimicha chunna,* id quod mox Latinè redditur *MMD.* duo millia & quingenti denarii. vide supra *Chunna.* Ubi etiam de *Fitterno* in fine Legis Salicæ: à qua tamen lectione multum recedit Codex MS. Regius.

FIVR, ignis. hodie *Feuer.*

[*Prennantaz fiur,* vorans ignis. Gloss. Monf. p. 321. *Er si in daz viur gilegit uuerd,* ante ignem. p. 393.

Fiurinem stralom, igniferis. p. 406.

Fiurchellun, receptacula ignium. p. 321.

FIV.

Fiurarun, focarias. p. 326.]

Blichfiur, fulmen, Notk. Psal. LXXVII, 48. Ps. CIV. 32.

Gl. ASax. *Fyrpannae vel Herth*, *arula.* Conf. Glossar. Du Fresn. v. *Arula.*

FIVRCHTIH, timeo. Symb. Apost. Alem.

[FLADO, lagano, Gloss. Monf. p. 321. *Fladun* vel *preitinga*, placentas. p. 321.

FLAHT, intexuit. Gloss. Monf. p. 351.]

FLANNEN, *Flannendo*, ora contorquendo, de histrionibus, Notk. in Symb. Athan. ℣. 4. Hodie *Flennen*, das maul fletzschen.

FLANZEN, plantare. Notk. Psal. XLIII, 3. *Flanza*, propago, vetulæ vitis humi depressa, quò ex una plures emergant, ein alter Rebstok wider eingelegt, *H. Jun. Nomencl. c.* 77. Notker. Psal. LXXIX. 12. *So man alte reba uinget, unde man sie biegendo in dia erda bechrebet, so heizzent sie propagines, ferrepiega*, &c.

FLASCHE, flasco, philasca, pilasca: ampulla scortea. Isidorus: *Philasca, vas vinarium, ex corio.* Balbus in Catholico: *Pilasca, vas vinarium corio piloso opertum, & derivatur à pilus.* Goldast. T. I. Rer. Alem. p. 252. Vorburg. Vol. V. p. 573.

[*Flascun*, ascopatu. Gl. Monf. p. 359. Legend. *ascopam.* vid. Judith. X. 5.]

FLAVGEN, FLEVGEN.

Psal. 17, 6. *Des todes strike fleugent mih*, mortis laquei præoccupaverunt me.

Arflaugidem, effugatis. Isidor. c. VI. *Allum herrum ubilero angilo arflaugidem.* Omnibus exercitibus malorum angelorum effugatis.

Kero: Prol. p. 16. *Erflautter*, *pavore.* Ita apud Goldastum. sed locus mendosus videtur, [Non esse mendosum probatum est supra lit. E.] Vide & mox *Fleohan.*

Flach, infestus Gl. MSS. vet. ASax.

[FLAZARI, desertor. Gloss. Monf. p. 381. *Flazzanen*, prætermissis. Gl. Monf. p. 408.]

FLECH, macula. hodie *Fleck.*

Ungefiechotomo uuege, via immaculata, Notk. Psal. C. 2.

[FLEDARMUS, vespertilionem. Gloss. Monf. p. 321.]

FLEGEN, præesse, *pflegen.*

Flegero, præposito: Kero.

[FLEGILA, vel *drisckilun*, tribula. Gloss. Monf. p. 331. hodienum *flegel.*]

FLEHEN, adulari. Kero. c. 65. *sint kesiehit*, adulantur.

Fleha, deprecatio, Notk. Psal. LXV. fi.

Flehonde umbe unsih. Interpellans pro nobis, scil. Christus ad dextram Patris. Id. Ps. XIX. 7.

[*Flego*, assentatione. Gloss. Monf. p. 376.

Flehara, adulatores. p. 410.

Flehunga, adulatione. p. 411.]

FLEISK, caro. Kero. *des fleiskes*, carnis. c. 1. *Kirida fleiskes*, desideria carnis. c. 4. *fleisko ezzan*, carnium esus. c. 36. *fleiscco feorfuazeo*, carnium quadrupedum. c. 39. *fona fleiskum kebabeen*, à carnibus abstineant. c. 36.

[*Fleisch*, caro. Gloss. Monf. p. 339. *fleisce*, carni. p. 395.]

FLE.

FLEMO, nomen proprium Teut. unde à conditore nomen obtinuit *Flensburg*, Flensburg in Holsatia.

Flemingen, terra Flemonis. *Fleminger*, Flemonis posteri.

Flemingisch Erbe, hæreditas sive successio Flamingicalis, quâ conjuges invicem certo modo succedunt, de quo *Webner. b.*

Huc referendum videtur vetus Francicum, *Flemere*, L. Salic. Tit. XXIV. §. 1. 2. transitio fluminis nave furtivâ, compositum ex *Fleob*, fugere, & *mere*, flumen, vide *Mer.*

FLEOHAN, fugere: Kero. c. 4. *fleohes*, fugias. Prol. p. 16. *fliohente dera bella uuizzi*, fugientes gehennæ pœnas. Prol. p. 15.

Fluahen, Otfrid. II. ult. 73.

Fluhamne, fuga, *id. V. ult.* 164.

Fliuhen, *fluht*, Fragm. de B. Sarrac. ℣. 2989.

Fluhun, fugiebant, vitabant, Otfrid. V. 11, 13.

Fluhta, fugit, *idem II.* 15, 22.

[Fugavit, juxta Scherz. Not.]

In *Fluhti*, clam, Otfr. I. 8, 7.

Flichen, fugere. III. 3, 43.

Tatian. c. 44. §. 15. *Mit thiu sie iuuer ahtent in thero burgi, fluhtet in andera.* Cum autem persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam.

Fluhtsal, fraus. Jus Feud. Alem. c. 107. *Wer gut libet dem Herrn zv fluchtzall.* qui subinfeudat in fraudem domini. Ubi vide Commentar. Jus Argent. L. II. c. 99. fi. de alienatione in fraudem creditorum: *Wenne uns duncket das solliche gyfte mit geferden sint und durch fluchtsal geschehen.* i. e. videtur enim nobis, talem donationem cum præjudicio fieri & in fraudem.

Jus Augustan. MS. f. 70. *Ist daz ain man in gult gevallet ainem mann oder mer leuten, git der ieman sin gut neher denn es wert si, und daz die gelter usligent, daz haizzet ain* Fluchtsal. *Swenn er denn gelten sol, mugen die das gute denn hoher verkauffen denn es geben ist, will es derselb darumb han, der es davor verkauffet het, dem sol man es wol gunnen, also daz er das ubrich gut den geltern geb dem der ie erst clager was. Wil ers aber nit darumb, so sol man es verkauffen ann gevard, so sol man im sin hauptgut des ersten wider geben und mit dem andern gelten.*

Fluhtig, vanus. Otfrid. III. 26, 90. & 92.

[Vers. 90. *fluhtig*, fugientes, fugam capessentes vertit Scherz. vers. autem. 92. *fluhtigero githanko* fugam meditantes. Not. ad h. l.]

Unfluhtig, imperteritus, impavidus, Otfr. IV. 1, 19.

[*Ullas unfluhtig drato*
thero Judeono dato

Quæ verba Scherz. in Not. ita vertit.

Minime fugiens erat. i. e. fugiebat
Judæorum facta, seu insidias.]

Flukke, fugiens Cant. Cant. VI. 4. *Hine flukke gemacht*, avolare fecit, Cant. Mosis: *Also der aro lucchet uzer nesto sine jungon, so er si flukken wile.* Deut. XXXII. 11.

Fliehen, fugere, Notk. Psal. LXXXV. 5.

Fluoche,

FLE.

Fluoche, fugeret, Notk. Pſal. LVI. 1.
Erdſlubti, terræ motus. Otfrid. IV. 7, 24.
[At in Codicibus Vindob. & Vatic. æque ut in Flaciana editione non legitur *erdſlubti* ſed *uuenegeru flubti*, quam lectionem retinendam ſtatuit Scherz. in Not. & reddend. in miſera fuga.]
Fluckfüre, incendium fortuitum vel clandeſtinum, *Acta ad Chron. Konigsb. Obſ. XV. p.* 865.
FLEAH, pulex, Gl. vet. ASax. MSS.
FLEOT, *fluat*, flut.
FLEOZAN, *fliezen*, *vlizin*, *vluzzin*, fluere. Rhythm. de S. Annon. ℣. 222.
Fluſc, fluxus, Gl. vet.
Framfluske, profluvio. Gl. vet.
Ubarfleozanter, ſuperfluus: Kero. c. 61.
Ubarfleozzida abaſnidan. quod ſuperfluum eſt amputari. c. 55.
Ubarfluatida, ſuperfluitate: Kero. c. 36.
Ubarflezida, ſuperfluitate. c. 61.
Flozen, lavare, abluere. Willeram. ad Cant. Cant. pag. 70. *Ib hauo thaz ſtubbe thes erthescon gethancon af mir mith trahene geflozet.* Pulucrem terrenæ cogitationis à me lacrymis ablui.
Uzflozzin, ejicere, Notk. Pſal. LXXVII. 55.
FLEUUIN, lavare, abluere. Tatianus. c. 19. §. 4. *ſie fleuuitin iro nezzi*, lavarent retia ſua.
[Fr. Junius in Not. MSC. ad Tat. ſe ignorare dicit, quid voce *fleuuitin* ſignificetur, putat ergo eandem eſſe corruptam & legendum *forleuuitin*, quod deducit à *louuina* ſeu *louuin* torrens, quod in Gloſſario Iſaaci Voſſii hactenus inedito extet. Sed nobis mutatione illa opus non videtur, cum inferioris Germaniæ incolæ hodienum dicant *flöten*, *afflöten*, i. e. aquis aliquid leniter immerſum agitare, in ſuperficie aquæ aliquid natans colligere. Prior ſane ſignificatus ad præſentem caſum, quo de eluendis retibus agitur, exacte quadrat. Quod ni eſſet, trahendum huc cenſerem, verbum *flieben*, quod Otfrid. habet III. 3, 43. Germani *fleyen* dicunt ornare, mundare, & *ausfleyen* apte aliquid collocare ornateque diſponere. Palthen. Not. ad Tat. p. 343.]
Kilianus: *Fleeuwen*, *vetus Flandricum*, *blandiri.*
[Hæc ex Kiliano hic annotata, ad voc. *Fleben* referenda fuiſſent.]
FLEZZI, ſtratum. Confeſſ. Vet. apud Lambec. L. II. Cap. V. p. 319. *Nob denm az nob dranc gap*, *nob flezzi nob betdi.* i. neque cibum neque potum præbui, neque ſtratum neque lectum.
Gotho-Suec. *Flet*, ſtratum, ſcamnum. *Setti ban à flet*, collocavit in ſcamnum. *Ol. Ver. Ind. Goth.*
FLICN, penna: Gloſſ. MSS. ASax.
FLIDESMAN, dives vir. Otfrid. IV. 35, 1. de Joſepho. ſed *Elides* ex MS. emendat Freherus, nec tamen exponit.
[Legend. *ediles man*, vir nobilis, ut ex MSC. Cæſ. notavit Scherz. ad h. l.]
Sueco-Gothis *Fliod* vocantur mulieres ſuperbæ & eleganter ornatæ. *Verel. Ind.*
[FLIED, Bdelium. Gloſſ. Monſ. p. 319.]
FLIHT, *Pflicht*, homagium. *Flihtland*, provincia tributaria, Notk. Pſal. XLIX. 8. vide *Burglos.*

FLI.

Flihte, mandata, Notk. Pſal. CII. 18.
[FLINSSTEINA, *Feor flinſteina Kaeinot*, quatuor ſilices adunavit. Gloſſ. Monſ. p. 404.]
FLINT, petra focaria: Gl. ASax. MSS. hodie *flintenſtein*, *feuerſtein.*
FLIO, albugo: Gl. ASax. MS.
FLITERE *inebhatis*, rabulus: Gloſſ. ASax. MS. i. rabioſus. Du Freſn. Gl.
FLIZZAN, contendere. c. 3. *Flyz*, contentio. c. 4. Kero. ſtudere, præparare, operam dare. Otfrid. I. 16, 43. *Flizzun thes ſindes*, operam dare itineri. Idem I. 16, 26. *Fleiz ſi thar thes rehtes*, ſtuduit ibi juſtitiæ. *Fliz in gegini*, contendebant in concurſum, Otfr. IV. 4, 33. Idem II. 14, 23. III. 16, 63. IV. 28, 27.
Fliz, zelus, Reg. S. Bened. c. 72.
Der Uuiderfliez, *ſine dienſtman:* diabolus & miniſtri ejus. Notk. Pſal. LVIII. 4. *Von Chuninge uuiderfluzze*, Notk. Pſalm. LIX. 2. i. à rege diabolo.
[FLOCHO, lanugo. Gloſſ. Monſ. p. 353.]
FLODAE, lacunar: Gl. vet. ASax. MSS.
[FLOGORAZZANTES. volitantem. Gloſſ. Monſ. p. 409.
FLOH, pulex. Gloſſ. Monſ. p. 414.]
FLOIGAN,
Erfloigan, turbare. Cant. Cant. VI. 8. *min gedank hat mih erfloiget*, cogitatio mea me conturbavit. Ubi Fr. Junius notat: *Neſcio quid ſit verbum Erfloiget iſthoc.* Sveo-Gothis *Fleyga*, incitare. Ol. Verel.
[*Erfloigan*, *erflaugan*, idem eſſe ac pavorem incutere; inde & *erflaucter.* (de quo ſuo loco lit. E.) ſtatuit Staden. Præf. ad Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 35.
FLORANUSSI, exterminia. Gloſſ. Monſ. p. 363.]
FLORIMII, perditionem: Kero. c. 65. [legitur autem in Kerone *Florinii*] Notker. Pſal. XV. 5. *Du erſezzeſt mir daz erbe. Nals daz ih fiure, nube die, an dien ih pin, die ih florenne loſen uuile*, Tu reſtituis mihi hereditatem. non quam perdo, ſed hos, in quibus ego ſum, quos ego perditos redimere volo.
[FLOZUN, pennulas, Gloſſ. Monſ. p. 321. 394.]
FLUCH, petra, Notk. Pſal. CXIII. 8.
FLUOCH, Maledictio. Confeſſ. vet. Formula: *ubelero fluocho.* V. & *Farfluahh.*
[*Fluabhonte ſih nalles uuidarfluahhan*, maledicentes ſe non remaledicere. Kero c. IV.
Fluoh, imprecatio. Gloſſ. Monſ. p. 328.]
FLUK. vide *Fleoh.*
FLUON, Solari, verbum radicale Celticum, ùt Latin. Flo.
FLUOBER, *Fluobre*, conſolatio. *Fluobiren* conſolari. *Fluobareri*, *fluobreri*, *fluobargeiſt*, paracletus: Tatian. c. 164, 2. c. ſq. §. 4.
Fluobra, conſolatio Tatianus, c. 7, 4. c. 23, 1.
Fluobiren, conſolari, Tat. c. X. fi.
Giſluobrit, conſolabuntur. Tat. 22, 10.

.[Fortasse non absurde statui, censet Junius in Append. Gl. p. 429. *Frofre*, (qua voce usi sunt ASax. Joh. XIV. 16. *Se halige fofre Gast*) viciata pronunciantium consuetudine, desciviffe in *Fluobre*. Sed si quid ego video, potius dicam, vocem *fluobra*, consolatio quæ legitur apud Tatian. VII. 4. & CLXIV. 2. *anderan fluobreri gibit er iu;* alium paracletum dabit vobis. Item CLXV. 4. *Ther fiuobareri heilac Geist*. Paracletus Spiritus S. nec non CLXXI. 1. *Ther fluobar Geist*. Paracletus: compositam esse ex *Vleyden*, *Vleyen*, adulari, blandiri, Kil. *Flod*, ornatus, comtus. Ver. I. p. 73. & *Beran*, afferre, apportare, gignere, ut & plenius *fluobara*, consolatio & *fluobiren* in eod. Tatian. occurrunt, quod blande cum fidelibus agat Spiritus Sanctus, eosque leniter tractet & abundanter consoletur. Hæc Stadenius apud Diecman. in Spec. Gloss. Lat. Theotisc. p. 155.]

FLVOCH, fuga, vide *Fleoham*.

[FNEHENTO, flatando. Gl. Monf. p. 413.]

FOCICHALTA, fochihelta, fokich. Lex Sal. T. II. §. 7. furtum scrofæ cum porcellis. v. supra *Chalta*.

Kilianus: *Focken*, *fuycken*, convasare, furtim colligere.

FOCLA, vid. *Fugla*.

FODEN, pascere, nutrire. *Foder*, fodrum, futter, hodie. Kilianus: *Voeden*, *vueden*, alere, nutrire, fovere, educare *Voeder*, alimentum. *Voeder der beesten*, pabulum, pastus. vulgò *Fodrum*. Germ. *Futter*. Sax. *Foder*, *foder*. Gall. *fourrage*. Goth. *Fodan*, Matth. VI, 26. Fr. Jun. Gl. Goth.

[*Fotar*, alimentum. Rhaban. Maur. in Glossar. apud Diecmannum, qui sequentia addit.

„ *Foter*, *futter*, pabulum, Sax. *foder*, a *foeden*, „ alere, vnde Sax. *fedd*, Germ. *fett*, nutritus, „ & inde pinguis. G. *fodan*, de quo multis „ Stiernh. *Gl. V. G. p. 46. sq.* In Dania *foder*, pa- „ bulum, & *foer*, pellem hirsutam, confundi, „ Sperling. *ad testam. Absol. p. 111. 112.* obser- „ uat. Nobis in Germania eadem vox & pa- „ bulum & id, quod interiori parti vestium „ (vnde & *Unterfutter* dici solet) assuitur, & „ capsam siue thecam significat. Etiam A. S. „ *fodre*, est pabulum, fagina, theca, Bens. Pri- „ ma nunc tantum pabuli notio nos occupat. „ Inde L. B. *foderum* vel *fodrum*, item *foderare*, „ V. Voss. 2. *de vit. serm. p. 67. b.* & 5. *p. 275.* „ Spelmann. *Gl. p. 235. 236.* Dufr. *Gl. F. 472.* „ 473. De Caseneuve & Menag. *in Orig. L. Gall.* „ ille *p. 51. b.* ilte *p. 325. sq.* qui vterque hinc „ Gall. *fourrage*, *fourrer*, & *furrier*, deducit; „ quae mihi tamen propius ad obsoletam vo- „ cem Germ. *füre*, ex *Futter* vel *fodrum*, vt Schil- „ ter. *Prax. iur. Rom. in for. Germ. II. 17. b.* notat, „ contractam, revocari posse videntur. A *fo-* „ *dan*, *foeden*, Stiernh. aliique *feudum* dictum pu- „ tant. Quod etymum licet Loccenius *Lex.* „ *iur. Sueo G. p. 201.* non improbet, aliud tamen, „ iam dudum Grotio *Proleg. in Hist. Goth. p. 23.* „ probatum, affert, nempe *Feudi* vocem com- „ poni ex *fe*, quod non modo pecus, sed alia quoque bona, mobilia & immobilia, docente „ Stiernh. *l. c. p. 38. 39.* notat, & *Ode*, posses- „ sio, de quo n. 892. Cui notationi etiam prae „ altera illa Schilteri, qui *l. c. I. 55 a.* prio- „ rem vocis *feudi* partem, verbum *faben*, ca- „ pere, constituit, eo libentius adstipulor, quia „ illam antiqua scribendi ratio confirmat, quae „ non *feudum*, sed *feodum*, vel *pheodum*, vt in „ veteri membrana legi, fuit, V. Goldast. *Rer.* „ *Alam. I. 134. 135.* Vt enim non sit Caroli „ Crassi, quam eius nomine Freherus, Golda- „ stus, & alii vulgarunt, Constitutio, omnium „ primam *feodi* mentionem iniecisse credita: & „ recte Schurzfleischius *Diss. de Conrado Imp.* „ (quae ab illius *operibus Histor. Polit. Berol.* 1699. „ 4. iunctim excusis, cum pluribus aliis abest) „ *§. 2.* vocem *feodi* recentiorem esse, nec in vl- „ lo rerum Carolinarum monumento exstare „ sentiat, *§. 13. quauis* etiam *sponsione contendere* „ paratus, illam, vti non in antiquiorum Ca- „ rolingorum, ita nec Caroli Crassi Imp. monu- „ mentis reperiri; eam tamen, quacunque de- „ mum aetate audiri legique coeperit, *feodum*, „ non *feudum*, sonuisse, pro certo habeo. Alia „ voce Theot. in Gl. K. alimenta, *libleiton* di- „ cuntur: quae ipsa illa vox *lidolaip*, sed trans- „ posita esse videtur, de qua ex Legibus Lan- „ gobard. Schilter. *l. c. II. 76. b.* Gl. B. 2. *Ali-* „ *monia*, *muas*, *lipnara*, hodie *mues*, *Leibesnahrung*, „ corporis nutrimentum. „ Hæc Diecmannus Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 48. sq.]

FOD, FUD, FOT, *Futt*, matrix, vulva, Celtis. Lex. Runic. Ol. Wormii pag. 37. Belgis *Fotte*.

Danis, *Foderfeyl*, abortus. *Fodestet*, natale solum. Fr. Jur. Gloss. Goth. p. 164.

Fudburger Argentorati vocantur cives, qui jus civitatis per nuptias acquirunt, Cod. Statut. MS. Chart. J. a. f. 3. b.

Hundsfut, vulva canina, pro re vilissima, turpissima, propudium hominis, quasi dicas Hominem spurcissimo canis fœminæ pudendo fœdiorem, *Fr. Jun. Gloss. Goth. v. Hundos. pag. 205.* Per jocum inde derivari possint *Caninesfates*, quasi vox hybrida.

FOGEL, V. *Fugel*.

FOH, vulpes, *fuchs*. Cant. Cant. II. 15. *Fahent uns die luzzelen vohun*, capite nobis parvas vulpes.

Tatian. LI. 2. *Fohun habent lob*, vulpes foveas habent.

Goth. *Fauhous*, Matth. VIII. 20.

[FOHHENZUN, collyridas. Gloss. Monf. p. 321.]

FOIV, paucus. *Foiu uuort*, pauca verba. c. 7. *Foer*, [*foera* legitur in Kerone] paucorum. c. 49. *Fouuem*, c. 58. *foem*, c. 7. paucis: Kero.

Fohe, pauci. Tatian. c. XL. fi. *Fohe sint thie then findent*. Pauci sunt qui inveniunt illam, scil. angustam viam.

Gothis *Fawai*, pauci. Matth. VII. 14. IX, 37.

ASax. *Fea*, *feawa*, pauci. [unde compositum *Fea-tid*. modicum temporis. Vid. Somner. & Ben-

FOL.

Benſon. conf. Jun. & Stiernhelm. in Gl. Goth. voc. *fauuai*. Angli hodienum *feuu* dicunt.]

Danis *Faa*, *fie*.

FOL, VOL, VOLLIN. plenus. Plenè. *Folla*, plenam. Kero. c. 48.

Otfrid. I. 25, 7. *Al fol ſprab er uuorto*, pleniſſimè dixit verba, *ausfürlich*.

Rhythm. de S. Annone ℣. 290. de Suevis:

Ein liut ci radi vollin gut,
Rediſpen genug.
Populus ad conſilia optimus,
providus ſatis.

Follo, Otfr. II. 14, 201.

Min muas iſt follo
mines Fater uuillo.
Cibus meus eſt plenariè
Patris mei voluntas.

Follon, idem IV. 1, 80. V. 25, 125. [II. 9, 109. ubi Scherzius vertit *ſatis*.]

Notk. Pſal. XXX. pen. *die follun ubermuotechlicho tuont*, qui abundanter ſuperbiam faciunt.

[*Follichlibo*, late. Gloſſ. Monſ. p. 381.]

Fullen adimplere, *erfüllen*, Otfr. I. 14, 28.

Zua erfultiu, adimpleta: Kero. c. IV.

Erfullen. v. ſupra lit. E.

Iruolleien, adimplere, Notk. Pſal. XIX. 7.

Folle chumen, pervenire. Notk. Pſ. XIII. pr. & fi. & Pſ. XVI. 5.

Vollequamen, Capitul. Franc. IV. 19.

Folle haben. Notk. Pſal. XXV. 6. plenè habere, perficere ſuam converſationem, Idem Pſal. XCIII. pr.

Follerebton, *folletuon*, plenè ſatisfacere, Notk. Pſ. CXVIII. pr.

Folleſtuonden in iro ubeli, perſiſtentes in perverſitate ſuâ. Notk. Pſal. LXXVI. 11.

Folletreffen, pertingere, Notk. Pſ. XXXV. 9.

Folle uuerent, permanere, Notk. Pſalm. V. 6. XV. 8.

[*Folavuorabta*, conſummavit. Gloſſ. Monſ. p. 328. *Volavurchan*, conſummare. p. 362. hodie *vollführet*.]

Fullethon, abundantia: Gloſſæ Lipſii. ubi Somnerus: *Nobis hoc Fulneſſe*, *à Sax. Fullnyſſe*, plenitudo, copia, abundantia Notk. Pſ. LXXIX. 15. *Folletuo in*, perfice eam: Pro quo mox habet: *Gefolleclicho in*.

Fulteam, emolumentum: Gl. vet. MS. ASax.

Folli, plenitudo, *Fülle*. Otfrid. IV. 29, 96. *Folli thes lichamen*, plenitudo corporis, totum corpus.

Mite folle gan, cum abundantia & ſecuritate ambulare, Notk. Pſal. XXX. pen. Imò connivere, indulgere, Idem Pſal. XCIV. 10. de DEO tolerante Judæos per XL. annos in deſerto: *Folle gieng ih in ſo lango*, &c.

Fullida, ſupplementum: Tatian. LVI. 7.

Folniſſi, completorius: Kero. c. 17. completorii. c. 16.

Za folniſſe, ad completorium. c. 18. *after folniſſu*, poſt expletionem. c. 17. *fona folniſſu*, à completoriis. c. 42.

FOL.

[Tatian. c. 13. ſ. 9. *Fon ſinero folneſſi uuir alle intphabemes inti geba furi geba*. De plenitudine ejus nos omnes accipimus & gratiam pro gratia.

A *foll*, plenus, nunc ſubſtantivum formatur *die fülle*. Aſt cum Francica illa terminatione congruit ASax. *gefylledneſſe*, eodem ſenſu. Palthen. Not. ad Tat. p. 327.]

Fulluſt, adjutorium: Gloſſæ Lipſ.

Folleiſten, opitulentur, Gl. Lipſ.

Formula jurisjurandi in fœdere Ludovici & Caroli fratrum an. 842. ap. Nithard. L. III. *Imo ce folluſti ne uuirdhit*. ipſi in adjutorium ne fiat. Ubi Freherus: *Ubiis & Belgis hodie magis, quàm nobis in uſu, zu folleſt und ſteuer. i. ad opem, juvamen, ſupplementum.*

Otfrid. IV. 14, 28. Petrus ad Chriſtum.

Druhtin quadun ſe ſar,
uuir eigun zuei ſuert hiar,
Nu zi therera friſti,
in thina folluſti.
Domine dixerunt illi,
habemus duos gladios hîc
in præſenti
ad tuum juvamen.

Follazuht idem. Gloſſæ veteres Petavii: *Solamen*, *ſubſidia*, *Follazuht*. Suffragia, *Follazuchida*, Patrocinia ſive auxilia, *Helpha*.

Folleiſt, auxilium, Notk. Pſal. LIX. 12. Gloſſæ Lipſii: *Folleiſten*, *opitulentur*. ibi Somnerus: *adjuvare*, *opem ferre*, *Sax. Fylſtian*, *unde Fultum pro adjutorium*. conf. inf. *Leiſt*.

[*Folleiſt*, benedictionem. Gloſſ. Monſ. p. 324.

Folleiſtenta, providentes. p. 331.

Folleiſtantero, obſtetricante. p. 347.

Folleiſtarun, aſſiſtricem. p. 353.

Volleiſt, manum. p. 380.

Volleiſta, adſidebat. p. 362.

Volleſti, beneficii. p. 363.]

Follemunt, fundamentum, columnæ: Pſalm. XVIII. *der erden follemunt ſint geöffnet*. revelata ſunt fundamenta terræ. Pſ. LXXIV. 4. *ih han beſtettiget ir folmunt*, confirmavi columnas ejus.

[*Vollolidi*, plena brachia. Gloſſ. Monſ. p. 390.

Folapetanni uuirdit, non rogabitur. p. 357.]

Folwazzan mano, luna plena. vid. *Mano*.

FOL, FOLN, pullus, *fullen*.

[In Suevia nomen *fohlen* adhucdum uſurpatur, de pullis equorum adultioribus.]

Goth. *Fulan*, Luc. XIX. 30. ASax. Fola.

De equo militari Anſegiſi ducis, Fragm. Bell. Sarac. ℣. 2732.

Mit grimme hiw er then uolen,
Furioſè incitavit equum.

vide & ℣. 3601. adde Notas Scherzii.

[Longe aliter vocabulum *Volen* exponit Scherzius, qui in Not. ad hunc l. c. ait, notari eo hominem *vanum*, *ſuperbia inflatum*. Hiſt. de Triſtan. f. 48. b. 2.

Der feige folan
Der sluge ſo kreſteklich uf in,

Qq 3 *Folan-*

FOL.

Folandes man idem est. Hist. de Tristan. fol. 43. b. 2.

Wir sint an mannig gesprecbe komen
Und kunden docb keinen nie
Under uns finden er uuolt ye
Sin kind fur eigen gerne geben
Danne er verliere sin selbes leben
Wyder diesen Folandesman.

Vers. 3242. hujus Fragm. occurrit *Valantesman.* conf. du Fresne in voc. *Follitia*, ubi simul observat, *Follentiam* denotare *vanitatem*, *superbiam*, *stultitiam.* Conf. tamen Goldast. ad Paraenes. Tyrol. §. 18. Nota 25. Hæc Scherzius.]

Ursol, legitur in quibusd. MS. Juris Alem. c. 211. pro quo alias habetur *Urgoul*, verres, vide supra *Ber.*

FOLLEGAN, sequi, *folgen.*

Kero: *Folgen*, sequi. Prol. p. 17. *fona folgentem citim*, de sequentibus horis. c. 17.

Notker. Psal. XXII. 6. *Din gnada follegat mir alle taga mines libes.* Misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ. Cant. Cant. 8, 2. *Ih gegrifon dih unte uolle uolegon dir unzen in miner muater hus.* apprehendam te & ducam te in domum matris meæ.

Folegon, Chron. Königsh.

[*Volglibo*, subsequenter. Gloss. Monf. p. 384. hodie *folglich.*]

Folgen, assequi. Tatian. c. 1, 3. *Gifolgentemo allem*, assecuto omnia.

[Hic aliquid latinismi latet. Non enim, quemadmodum Latini à *sequi* compositum formant *assequi*, ita & *folgen*, quod sequi significat, pro assequi Germanice recte usurpatur. Deinde & participialis illa locutio præteriti temporis, non addito verbo auxiliari (quo Belgæ uterentur, v. g. *in gefolget hebbende* vel *zynde*) à genio linguæ Teutonicæ modernæ plane aliena est. Palthen. Not. ad h. l. p. 276.]

Folgerra, sequaces: Notk. Psal. IX. 4.

Folgunga, secta. Notk. Psal. XXXI. 6. *Manige folgunga kloubirrato alde Uuislingo ne bringent sie nicht ze Gote, nube sie sceident sie fone imo.* Multæ sectæ hæreticorum aut philosophorum non ducunt eos ad DEVM, sed separant eos ab illo.

Slahta sellfongon, genera sectarum, Notk. Ps. LXVII. 32.

Folgenkin, satellites. Notk. Psalm. IX. 4. vid. *Chind.*

Filaga, *filaka*, Runicum, huc refero, quod Comitem significat, ut ex monumentis priscis docet post Wormium Stephanius *ad Sax. Gramm.* pag. 5. Danis enim *fylger* comitari significat.

Folgen, verbum Juris Feudalis. *Dem lehn volgen*, investituram petere, renovare, vulgare est: sed significat etiam persecutionem rei feudalis, *volgen mit rechter clage*, *nach lehnsrecht nachfolgen*, Jus Feud. Alem. c. XVI. & CXXI. ib. Comm.

FOLK, VOLK, multitudo. Otfr. V. 6, 8.

Thie Judeon giuuaro
Job folk oub beidinero.

FOL.

Judæi certè
& multitudo gentilium.

[*Folcbe*, aciem. Gloss. Monf. p. 406. agmine. p. 407.

Volcb, cohortes. p. 364.]

Folcb liuto, Notk. Psal. CIII. 16. *Dero gratie (gebo) idem panis, vini & olei (folcb liuto) daz sint mezige.* Ita exponit verba Psalmi cit. *Saturabuntur ligna campi.*

Volkuuig, exercitus. Fragm. de B. Sarac. ℣. 1127. *in volkwigen berten*, in præliorum adversitatibus.

Idem ℣. 2587.

Wir bauen bi ein sconez uolkwic,
Habemus hic pulcherrimum exercitum.

Idem ℣. 2829.

Du scolt in disem volcwige
Di tugent biute erzaigen.

FOLMO, palmus. Esa. XL, 12. *buuer uuac bimila sineru folmo?* quis ponderavit cœlos palmo suo? Isidor. adv. Jud. c. 4. §. 6.

[Palthenius legit *folmu*, qui de hac voce hæc annotat. Vocem hanc Francicam hucusque incognitam explicat Dialectus ASax. ubi *folmas* membra sunt, præcipue tamen manus atque pedes, id quod locus ostendit, quem Somnerus in Diction. undecunque citat. *Tha naegles the adrifen uuäron thurb Christes folman.* Clavi adacti per Christi manus & pedes. Pro manibus solis voce hac Gothos esse usos, verbum indicat *falman*, palpare, quod occurrit in Histor. Goth. & Rolf. pag. 181. Sueci per transpositionem literarum *famla* dicunt, teste Verel. in translat. Ut parum absit, quin putem, *folma* illud sive *falma* corruptum esse ex *palma* Latinorum. Palthen. Not. ad Isidor. p. 406.]

FOLVHIN, conderent. *Kifolaban uuerde*, condatur: Gloss. vet.

Gothis *Fulgin* occultum: Matth. X. 26.

Bifolaban sinen seganon, commendatus benedictionibus ejus per signum Crucis, Otfrid. V. 3, 35. Hodie *Befeblen.* vid. supra lit. B.

FONA, à, ab. *Fona diem*, de quibus. cap. 2. *Fona diu*, deinde. c. 9, 44. *Fona einigeru*, à quoquam. c. 3. *Fona folgentem citim*, de sequentibus horis. c. 17. *Fona kisibti*, ab aspectu. c. 7. *Fona meririn*, à majore. c. 5. *Fon obana*, desuper. c. 58. Kero. [*Fona sineru statigi*, ab statu suo. Gloss. Monf. p. 404. *Fona formuntscafi*, advocati, à defensione. p. 405. *Vonna io*, ab initio. p. 367. *Vonna mere*, à mari. p. 356.]

Fona, ex. *Fona antreitidu*, ex ordine. cap. 11. *Fona uuizgom* ex Prophetis. c. 13. Kero.

[*Fonna giuuonabeitin*, ex conspersionibus. Gl. Monf. p. 386. *Vonna alten ziten*, ex antiquis. p. 351. *Vonna upiligi uuilligi*, ex maligno. p. 369.]

Fon mezze des libes, pro modo conversationis Kero. c. 22.

[*Vonna in selpen*, pro semetipsis. Gloss. Monf. p. 387.]

Fon fastun: in quadragesima. c. 41. 62.

FOR.

Fona solibberu sprabbu, ad talia eloquia. c. 6.

[*Fon* non raro usurpatur pro *propter*. vid. Scherz. Not. ad Otfr. p. 111. & 114.

FONAHTIGI, fronte. Gloss. Monf. p. 378.]

FORA, ante: pro. *Fora diem*, pro ipsis. c. 10. *Fora einera citi des imbizzes*, ante unam horam refectionis. c. 31. [In Teutonico textu *fora* omissum est.] *fora allu*, ante omnia. c. 2.

Fora solichem tati, pro tali facto. *Fora meze*, pro modo: Kero.

[Hæc duo loca aliter in Kerone nostro leguntur, nempe, *fona solibberi tati*, pro tali facto. c. 5. *Fon meze*, pro modo. c. 22. Interim notandum de hoc ultimo loco, quod in MSC. tantum abbreviatura *fo* extet à Scherzio vero *fon* sit suppletum.]

Fora beiteo, ex persona. c. 7.

[*Vora minero unchrefti*, præ valitudine. Gloss. Monf. p. 350.]

Foraeruuechan, promovere. Kero. c. 62.

Fora boton. v. *Bot*.

[*Forapoto*, Præcursor. Gloss. Monf. p. 408.]

Forman, primus, ASax.

Vorare, ductor, Willer. p. 50.

Bifora, Vide in B.

[*Foraferio*, proreta. Gl. Monf. p. 413.]

Fora si kedenit, protendatur: Kero. c. 20. Notk. Psal. XXXV. 11. *Fora dene dina gnada*, prætende misericordiam tuam.

Fora kibiaz, promisit: Kero. c. 4. V. *Heizzan*.

Fora si kekaumit, procurentur, Kero. c. 35.

Forakichundit, pronuntiat. c. 45.

Forakechundu, pronunciabo. c. 7.

Forakichunde, pronuntiet. c. 7. Kero.

Foraitniuuuiu, præparatione: Kero. an legend. *Forairniuuu*. Erneuen, verneuern? [In nostro Kerone legitur *fora itniuuuiu*. c. 36.]

Foranidaren, condemnare, Tatian. cap. 39, 2. [Simplex *Nidarre mer*. vid. inf. suo loco.]

Forakisiit, perspexerit. c. 61. *Forakisehaner*, providus. c. 64. Kero. *Forakisehe*, provideat. Idem. c. 55. *Solichan forakisiit lib*, talem prospexerit vitam. c. 61.

Forakesehantlihho, provide. Idem. c. 3.

Forakisetzan kisezze, ordinet Præpositum. Kero. c. 65. *Des forakisaztin*, Præpositi. c. eod. *fon forakisaztan*, à Præpositis. c. 62. Hodie *Vorgesetzter*.

Fora si kistrehchit, prosternatur. c. 58. *Fora turim der chiribchun fora kistrahter licke*, ante fores Oratorii prostratus jaceat. c. 44. Kero.

Foraperahtida, præclara: Kero. Prol. p. 16.

Forakephuuetaniu, prædicta: Kero, c. 5.

Forakipreitter ist, prælatus est: Kero. c. 65.

Forakiuuorfani, projiciatur. Kero. c. 58.

Fora si kesephan, propitiatur: Kero. c. 37. lego: *kisehan*.

[Legendum *Forasikisehan* uti habet nostra editio, & loco *propitiatur*, *prospiciat*, ut ex Holsten. edit. in Var. Lect. notatum.]

Foreleison, duces, leg. *Foreleiton*, Notk. Psalm. LXV. 15.

Forapivalde sih, provolvat se. Kero. cap. 44.

FOR.

Chneum fora si pifaldan, genibus provolvatur. c. 35.

[*Forapigoumanta*, providentes. Gloss. Monf. p. 395. *forapigoumtamm*, providimus. p. 324. legend. *forapigoumtames*. *voripigoumptin*, providerent. p. 323.

Forapimeinido, propositione. p. 348. *vorapimeinent*. præfigant, p. 381. *vorapimeinta*, præfixos. p. 375. *Vorapimentiu*, præfixa. p. 381.]

Forasakun, propheta: Kero. Prol. p. 17.

Forasegin, Propheta. Prol. p. 18.

Forasago, propheta, Otfrid. II. 14. 110.

[*Forauuibactuome*, præsagio vel præscientia. Gloss. Monf. p. 319. Legendum arbitror *forauuisagtuome*.] Fragm. Samarit.

Forasagun sungun von thir seligun, vates canebant de te beata. Mariam intelligit.

Otfridus I. 5, 37. Sic & Latinis *Vaticinari*.

Forasagon luggen, falsi Prophetæ. vid. *Liugan*.

Andreem forasagent farcboraner si fundan. Aliis prædicans reprobus inveniatur. Kero. c. 2.

Forasagan, in antecessum dicere: Otfr. IV. 35, 84.

Forescrift, prophetia, Notk. Psal. LVI. 1.

Foraspel, prophetia, Isidor. 5, 5. Vide *Spel*.

[*Foramundun mornun ganeizzte*, Advocati mœrore interfecti. Gloss. Monf. p. 405. *Fona formuntscafi*, Advocati, à defensione. p. 405.

Voragiscripanni uuirdit, non præfertur. Gloss. Monf. p. 343.

Forascauunga, prudentia, aut potius providentia. Kero c. 44. conf. Var. lect.

Foraspráh, præmisit. Gloss. Monf. p. 390. *Foraspráchomes*, præmisimus. p. 382. *Vorasprabhames*, præmisimus. p. 378. *Vorasprabba*, prælocutio. p. 360.]

Forasuanne, præjudicet. c. 63. *Forakisuannemes*, præjudicamus. c. 65. Kero.

[Scherzius quidem posterius verbum vitiosum esse, & legendum *forakisehames* judicat, in Not. ad eundem. At prior locus c. 63. ostendit, hac correctione opus non esse.]

Foraeuuallum, Rostris: Gl. MSS. ASax.

Forauuerfe, projiciat. Kero. c. 44.

Forauuesan, præesse: Kero. c. 2, 5.

Foregegaruueda, præparatio. vid. *Garauua*.

Voregehaueten in, prævenirent, Fragm. B. Sarac. ℣. 2482.

Foresiht, providentia divina, Notk. Psal. IX.

Foresiltigemo. vid. *Siltig*.

Forewissa. vid. *Wissen*.

Forezeichenunga, typus, opponitur *der warheit*, antitypo, Notk. Psal. XXXIX. 7.

Vorlofte tiure, Fragm. B. Sarac. ℣. 1563. dromedarii.

Forliosan, amittere. *Verliesung*. Frid. III. Imp. Executoriales 1475. Königsh. Chron. p. 771.

[*Zi forliosene* (Futurum est ut Herodes quærat puerum) ad perdendum. Tatian. c. IX. §. 2. Apud Keronem est *farleosant* perdant. (de quo vid. supra) Dicunt adhuc Belgæ *verliesen*, Germani mutato *s* in *r* *verlieren*. Ubique autem amit-

FOR.

amittendi, non destruendi, actum verbum hoc exprimit. Ut adeo Tatiano ambiguitas verbi *perdere*, quod utrumque significat, videatur imposuisse. Palthen. Not. ad Tat. p. 319.]

Forlazze zeohan, permittat nutriri. Kero. c. 64.

[*In forlaznessi suntono*, in remissionem peccatorum. Tatian. c. 13, 2. Substantivum hoc originem ducit à verbo *forlazzan*, derelinquere, apud Keron. quod ipsum & remittendi significatum habet, uti patet ex Boxhorn. Gloss. in *farlazaniu*, remissa. Inde adeo nostrum est *forlaznessi* remissio, quod Sueci hodienum *forla(o)telse* appellant. Palthen. Not. ad Tat. pag. 325. At in Kerone *farlazzan* hunc significatum habet, *forlazzan* autem permittere, uti ex adductis liquet. In Tatiano vero *forlazen*, significat dimittere seu remittere. c. 202. §. 4. ut & *furlazen*. c. 34. §. 6. 7. At *forlieza thu mih*, dereliquisti me. c. 207. §. 2.

Forslizzan, laceretur. Gl. Monf. p. 408. conf. *firslizzan*.]

Forna, antea, supra. Otfrid. I. 17, 6. V. pen. 8. III. 7, 51. c. 18, 144. IV. 17, 50. *Forn*, olim. Tatian. c. 65, 2.

[FORAHA, Picea. Gloss. Monf. p. 414.]

FORAHTVN, revera: Kero. c. 30.

FORAHT, FORAHTA, FORHTA, VORHTA, metus, stupor.

Forahtan, *forhtan*, *furihtan*, trepidare. Otfrid. IV. 5, 84. *Forahtenes*, Idem V. 23, 276.

Forahtal, *forhtal*, timidus. Otfrid. I. 13, 31. III. 14, 79.

Forahtun, perterritus: Kero. Prol. p. 16.

Forahtun Truhtines, timorem Domini. Prol. p. 17. *mit forahtun Cotes*, cum timore DEI. c. 4. *nalles ano forahtun*, non sine formidine. c. 7. *forahtanti cotan*, timens DEum. c. 31. conf. c. 2. *forahtanter truhtin*, metuendus Dominus. Prol. p. 17. *forahtero*, timentium. c. 65. *forahtentes Cotan*, timentibus DEum. c. 7. *duruh forahtun dera hella*, propter metum gehennæ. c. 5.

[*Forhta*, trepidatio. Gloss. Monf. p. 404. verebatur. p. 411. *voratomm*, reverebatur. p. 387. *Forhta bifieng inan*. Stupor circumdederat eum. Tatian. XIX. 8. conf. c. 4, 13. Est *forhta* proprie timor, metus, sed qui si nimius sit, facile in stuporem desinit. Palthen. Not. ad Tat. p. 345.]

Forahtlicho. Kero: *Dero forahtlihun suano*, tremendo judicio. c. 7. conf. 2. Otfrid. I. 15, 48. *filu forahtlicho*, multum obstupescendo. V. 20, 40. *forahtlicho*, reverenter.

[*Forahtliber*, metuendus. Gl. Monf. p. 354.]

Biforahtin, providè curare. Otfrid. IV. 7, 145.

[*Giforhtan sie in mihhilero forhtu*, timuerunt sibi timore magno: scil. Pastores Bethlehemitici, in apparitione angelorum. Latinismus hic est, *timebant sibi*. Dicunt vero Germani: *Sie furchten sich*, non *sie furchten ihnen*. Palthen. Not. ad Tat. p. 312.]

Irforahta, Otfrid. IV. 33, 28.

Joh harto thaz irforahta.

Et valde de hoc obstupuit.

Forhtsam, terribilis. Reg. S. Bened. §. 4. Rhythm. de S. Annon. ℣. 248.

Vorhlih, terribilis. Fragm. de B. Sarac. ℣. 1240. *Forhsam*, ℣. 1718. Chron. Königsh. c. 2, 195.

Frochten, pro *Furchten*, Chron. Sax. vet. fol. 927. b. & 968. b.

Vorton, timore: Gl. Lipf. lege *Vorhton*.

FORUNSERGIBORANA, Majores nostri, *Altvorfahren*, Fragm. colloq. Samarit. ℣. 57.

Ze FORANNE *sint*, transigenda: Kero. c. 57. In nostro vero Kerone legitur. *Zefarane*.

FORBATUDUS. v. *Battin*.

[FORDILI, furfures. Gloss. Monf. p. 400.]

FORDRORON, anteriores: Kero. c. 11.

Forderosto geist, Spiritus principalis. Notk. Psal. L. 14.

Fordorono, parentes. Otfr. I. 11, 44. III. 20, 20. patres, majores. Otfr. I. 4, 82. I. 5, 15.

[*Fordarosto*, primus. Gloss. Monf. p. 395. *Zi vordarost*, in capite. p. 344. *zi vordorost*, in principio. p. 319.

Fordrun, antecessores. p. 393. *Fordroro*, Prior. p. 395. *Fordrono*, seniorum. p. 393. *Vordrin*, prædecessores. pag. 384. *Vordarun*, majoribus. p. 330.

Fordaron, anteriorare. p. 412.

Fordrora, præstantius. pag. 387. *Vordarorm*, præeminenti. 388. *filo vordarora*, longe melior. p. 392.]

FORDERON, *Vorderon*, quærere, inquirere, Cant. Cant. III. 1. Willeram. p. 42. n. 18. 92. n. 40. 128. n. 54.

FORTHORA, dextra. *Forthoron*, dextris: Glossæ Lipf.

FORHFUOR, prodiit: Gloss. Lipsii.

FOR, falsum, *Forswerige*, perjurus. *Foregewitnis*, falsum testimonium. *Forligen*, adulter, Glossæ Freheri.

[FORMURDRIT, *gamarrit*, territus. Gloss. Monf. p. 412.

FORNANTIGI, capita. Gloss. Monf. p. 331.

Forintigin, summitatibus. p. 324.

Vornentigi, in faciem. p. 361. capite. p. 345. summitate. p. 339. *in vornentigi*, in fronte. p. 324. *zi dero vornentigi*, ad caput. p. 339.

Vorntiga vingara, summas manus. p. 329.

Vornentigo, summas. p. 363.

Forsanta, vel *kaurmuta*, relegavit. Gl. Monf. p. 408.]

FORSCON, *forschen*, quærere.

Daz ist in forsco, hoc est in quæstione, Notk. Psal. LXXVII. 49.

[*Forscota*, exquisierat. Gloss. Monf. pag. 395. *Vorscun*, percontari. p. 394.

Forscotun, ambiebant. p. 365.]

Forscutun, perscrutabantur. Otfrid. IV. 12, 31.

[At Cod. Vien. & Vatic. habent *forspotun*, quod tamen verbum se ullibi legisse non recordatur Scherz. in Not.]

FORSOC, detractavit: Gloss. Monf. Angl. Sax.

FOR-

FOR.

FORSTUONTON, divulgabant, Tatian. c. 6, 5.

[Cognoverunt h. l. notat uti & Prol. §. 4. *forstantes*, cognoscas.

FORSTOZZAN, elisa. Gloss. Monf. p. 411.]

VORTRAGER, substitutus vasallus, vel emphyteuta plurium coheredum, *Lehnträger*, Rotul. Curiæ Dom. Ekbolzh.

FORZIGA, porticus. Notk. Ps. CII. 7.

FOSA. L. Sal. t. XXXV. fi. Malb. *mitho fosastadive*. Sed *fosa* est vox nihili. Tit. XL. habetur: *Mittinio frastatitio*. ubi Heroldus notat aliàs legi *Frastathinto*. Cod. Reg. MS. *mithio frasito*. Ex his quid eligendum: *Mithio frastingo*. cum violentia. *Frais*, terror, infra.

FOTHR, emblemma: Gloss. Monf. ASax.

[FOUTER, pabulum. Gloss. Monf. p. 320. v. *Fotar*.]

FRADIHE, proficiat: Kero. c. 62.

[FRADI, efficacia. Gloss. Monf. p. 386.

Fraden, strenuus. p. 321.

Vradi, strenuitate. p. 381.]

FRAEHRAEDVE, præpropera: Gloss. vet. AS. MSS.

FRAFAL, *fresel*, vide infra *Fravili*.

Frafallihho, protervi: Kero. c. 4.

Frafali, præsumtio, Notk. Psal. CVI. 17.

FRAHAN, interrogare, *fragen*.

Frahidu, interrogatio: Kero. *Frahemees*, interrogemus. Prol. p. 17.

Fragelicho, interrogativè: Notk. Ps. LXXXIX. 13.

[*Fragon*, inquisitionibus. Gloss. Monf. p. 385.

Fraga, quæstionem. p. 321.

Vragono, quæstionum. p. 380.

Vragun, percontationibus. p. 386.

Fraget gernilicho fon themo kinde, interrogate diligenter de puero. Tatian. c. VIII. §. 4.]

Gothis *Fraihnan*, interrogare, Marc. XII. 34. Luc. IX. 18.

Gefrægost, celeberrimus, Cædmon.

Gafrehun, audiverunt, famâ acceperunt, Marc. II. 1. Fr. Jun. Gloss. Goth. p. 107.

FRAIS, *Freis*, periculum. Kero: *Kefreisot uuesan*, periclitari. c. 65.

ASax. *Frasigan*, interrogare, sciscitari. Gothis.

Fraisan, tentare, Luc. IV. 12. Marc. XII. 15.

Islandis, *Freisting*, tentatio.

[*Freisun*, odo *chualm* perniciem. Gl. Monf. p. 403. *chuali, beillu, freisun*, pernicie. p. 407. *chaltem freosantem*, algidis. p. ead. *Frieislihiu*, odo *bellabastiu*, perniciosa. p. 403. *Freissamoti*, periclitaret. p. 364. *freissamot uuard*, periclitabitur. p. 344.]

Glossæ Lipsii: *Freison*, interitu. interitionibus. alibi *Froison*. Somnerus ad *Fressen*, vorare refert.

Otfrid. II. 12, 50. *bimide thiu freisun*, evitet periculum. Conf. I. 3, 24. Id. III. 4, 43.

Tho kumpt er fina freisun.

Tunc recenset suos dolores (miserias.)

Conf. c. VIII. 98. Id. II. 6, 32.

FRA.

Ni freisa nibeina.

Eis nocebit nec unicum.

[Scherzius in Not vertit:

In periculum ullum.]

Notk. Psal. XLIX. 7. *Dir ze freison ne bin ih din Got.*

Freisigen rat, periculosum consilium, Notk. Psal. VII. 1. *Freisa*, itidem.

Unfreisigera, minus periculosa, id. Notk. Psal. LXXVI. 7.

Freisamen spiz, terribilis hasta, Fragm. Carm. de Bell. Sarac. ℣. 1728. 1733. 2422. 1446.

Freislicbe thurhfart, ib. ℣. 3084.

Vreissam, terror. Rh. de S. Annon. ℣. 225.

Half visc, half man,
dad ziuht un vili harte vreissam.

Semipiscis & semivir,
hoc incussit ei maximum terrorem.

[V. Scherz. in not. ibid.]

Vreese, timor, Belgis, Kilian.

Fraiste ir uon so uil luten, Fragm. de B. Sarac. ℣. 3163.

Frais, jus terrendi, torquendi, jurisdictio criminalis major, quæ pœnam corpori infligit, grand criminel: quomodo differt à *Frevel*, de quo infra. *Wehn.* Transactio Episc. Bamberg. & Marchionis Onolsbac. *Ist beredt und bewilliget, das dis der Unterschied zwischen Fraislich, Malefizsachen und Frevelsachen sein solle, nemlich das hinfuro Schelten, schmehen, injuriren, rauffen, werffen, schlagen, hauen, stechen, verwunden, lähmen und darzu gemeiniglich alle sachen, darum einer an seinem Leib, Leben oder Glidern mit Billigkeit und ordentlichen Rechten nicht gestrafft werden möge, fur Frevel und nicht fur fraisfall geachtet und gehalten*, &c. Meichsner. T. IV. Dec. X.

Frastatitio, L. Sal. t. XL. Vide supra *Fosa*.

FRAKVTHA, abominabilis: Gloss. Lipsii. ASax. *Fracoth, fracud*, contemnendus, abominab. Goth. *Frakunnan*, contemnere. q. d. *verkennen*, nolle agnoscere.

FRAM, Præpositio, idem denotans quod à, ab, *von*. *Fram yfele*, à malo, Orat. Domin. Sax. Sic & Gothis *Fram urruns*, ab oriente, Matth. VIII. 11. *Fram winda*, à vento, Luc. VII. 24. *Fram mannam*, ab hominibus, Matth. VI. 2. *Fram thus*, de te, Luc. XVI. 2. Iisdem Gothis etiam Apud significat, *Fram mannam*, apud homines, Marc. X. 27. *Fram Attin*, apud patrem, Matth. VI. 1. Itemque pro, *Fram thaim anamahtgandam*, pro calumniantibus, Luc. VI. 28. alias *Faura, vor*, Matth. VII. 15. Item à, ex, post, *Fram thammei*, ἀφ' ἧς, ex quo ingressus sum, Luc. VII. 45. Eædem significationes apparent in compositis sequentibus Alamannicis.

FRAMSAZZEN, proponere, Tatian. c. 73, 1.

Fram, adverbium, *fern*, foras. Otfrid. IV. 24, 21.

Giang Pilatus zi in tho fram.

Ivit Pilatus ad eos tunc foras.

Eatenus, adeo. Otfr. II. 10, 13.

FRA.

Tho uns uuard thiu salida so fram
er selbo in thesu uuorolt quam.

Quum nobis fieret salus tam prope
(ut) ipse in hunc mundum veniret.

Valde. Notk. Ps. I. 3. *Fram diehent alliu.* valde prosperabitur.

So fram, in quantum, *so fern.* Confess. Vet.
Eatenus. Otfr. IV. 20, 7.

Sie ni muasun gan so fram.

Non oportebat eos ire eatenus.

Id. l. c. c. 23, 40.

Oba er firdan si so fram.

Quod reus (maleficus) sit eo usque.

Id. I. 15, 18. procul.

In finen dagon was iz fram.

Factum est in summa ejus senectute. (*Es geschach fern in seinen tagen.*)

Sic pariter Tatianus. c. 2. §. 2. *Beidu fram gigiengun in iro dagun*, ambo processissent in diebus suis.

[Legendum putarem *framgiengun*, ni locus c. VII. §. 9. *Gigieng fram in managa taga*, processerat in diebus multis, cum præsenti consentiens, obstaret. Præpositio hæc Germanis excidit, qui loco ejus præfixo *fort* utuntur, sed Sueci eam in vocibus latina præpositione *pro* signatis constanter retinent, dicuntque *framgäng*, progressus, *framkomma*, provenire, &c. Gothica est eadem, uti patet ex Cod. Ulphil. Luc. I. 7. & 18. itemque Jun. in Gloss. v. *framaldra*, ut & ASaxonica, quod exempla probant, *frambugan*, declinare, *framfleon*, aufugere. Angl. *to bow from*, *to fly from*, in Diction. Somner. Hæc Palthen. ad locum Tatiani allegatum. p. 280.]

So fram, adeo, tam valde. Otfr. V. 13, 56.

Want er'nan minnota so fram.

Nam ipsum amabat tam valde.

Id. III. 13, 62.

Ther biar giberet so fram.

Qui hic honoratus adeo.

Conf. eund. III. 20, 11. 142.

So fram so, quamdiu ac. Otfr. ad Ludov. ✝. 130.

Ni quam min zit noh so fram.

Hora mea nondum venit. Adde II. 8, 35.

Filu fram, diu, longe, prolixe. Otfrid. III. 16, 23.

Trougt er in thar filu fram.

Aperuit eis tunc prolixius.

Satis, affatim. Otfr. IV. 23, 18.

Firdamnot ist er filu fram.

Castigatus est hic satis. (Mallet Scherzius in Not. redditum *admodum*.)

Maxime, potissimum. Otfr. I. 20, 65.

Er giscein thaz filu fram.

Ostendit hoc maxime.

Conf. Eund. V. 25, 63. II. 7. 15, 64. III. 16, 125. IV. 9, 27.

FRA.

Tandem. Otfr. II. 7, 54.

Studiose. Otfr. V. 11, 33.

Thaz sie es uuialtin filu fram.

Ut administrarent studiosissime.

Eigentlich. Otfrid. III. 12, 14. II. 14, 137.

Solum. Otfr. III. 20, 213.

Thank es Got filu fram.

Da gloriam DEO solum.

Intente. Otfr. III. 24. 179.

Zi fram, nimis, *zu gross*: Otfrid. IV. 8. 28.
longius. Otfr. IV. 18, 10.

Ih uuanu er giangi zi fram.

Opinor, (quod iverit) longius.

Uuio barto fram, quam immensum. Otfr. V. 23, 49.

Frammor. Otfr. III. 22, 72.

[Cod. Vindob. & quidem rectissime, habet *frammort*, ulterius. Scherz. Not. ad h. l.]

Fram bringet iz, progrediuntur in eo, promovent id. Otfr. V. 25, 166.

Framchunft, genus, progenies. Isidor. cap. 7. & 9.

Framquamen, exire. Tatian. c. V. §. 11.

[*Framdeshmo*, profectus. Gloss. Monf. p. 355. *spot framdiht*, provectus. p. 405.

Framgareihta, odo *gadenit*, porrectam. p. 406.

Framscorrenta, prominentes. p. 334.]

Framen, *fernen*, *fremden*, *verfremden*, alienare.

Hinc *Adframire*, alienare. L. Salic. tit. XLIX. ubi fons de successione conventionali & hereditate viventis.

Framadoenne, remota: Gloss. MSS. ASax.

Fremideru, alieno. c. 5. *Premideem*, c. 2. alienis: Kero. Notk. Psal. LXXXII. 7, 8.

Fremidi giduan, alienum facere, excludere, Otfrid. I. 5, 111. Lib. III. 18, 28.

Fremithorona, alienigenæ: Gloss. Lipsii.

Gothis *Framadgana*, alienum, Joh. X. 5.

V. *Vromede.*

Gifraemith, provehit: Gloss. MSS. ASax.

Frammert, de cætero, reliquo, reliqua: Kero. c. 4. 10. 43. Confessio Vetus: *Inti gerro buozzin frammert*, & cupio emendare in posterum. Formula fœderis inter Ludovicum & Carolum Reges an. 842. *Fon thesemo dage frammordes so fram so mir Got geuuizzi indi mahd fargibit.* Ab hoc die in posterum, in quantum mihi DEus intelligentiam & facultatem dederit.

[*Frammert* vel *elibor*, cæterum. Gloss. Monf. p. 409.]

Otfrid. IV. 1, 9. c. 4, 146. c. 8, 54. *Gank frammert*, abi procul, Idem III. 17, 110.

Frammortes iz keren. in posterum hoc advertere. [Scherz. ulterius id volvamus.]

Id. III. 26, 51.

Iz frammort zeigot, Id deinceps ostendite.
[Id ulterius ostendatis. Scherz.]

Id. IV. 11, 104.

Hinan frammert, deinceps: Isidor. contra Jud. c. V. 1.

Fra-

FRA.

Framerblot, propagavit: Kero. Prol. Vide *Hlot.*

Frambari, altitudo, Notk. Psal. XXXVII. 9.

[Ap. Otfr. V. 12, 175. vocem *frambari* Schilterus vertit *fructiferacitatem.* At Scherzius in Not. *eminentiam*: provocans ad citatum Notkeri locum, & Boxhorn. Gloss. in quibus *Frambares*, magnates. *frambariro*, eminentior. Gothis *frambär*, excellens, alios longe antecedens significat.]

Framforithu, recessisti: Gl. Lipsii.

Framfuorrende, captivans, Notk. Psal. LXVII. 20.

Framgasegit, *framkachundit*, promulgata, Gl. vet.

Framgeleidon, abduxerunt: Gloss. Lipsii.

Framgeneian, declinare: Gloss. Lipsii.

Frambalde, pronus: Kero. c. 44. Otfrid. I. 17, 121. de Magis adorantibus JESVM:

Fialun sie tho frambald.
Procidebant tunc proni.

Idem I. 16, 8. de S. Anna:

Uuitua gimuati
gibialt si fram thio guati.
Vidua sedata
prona erat ad bonum.

Idem III. 20, 359. de Cœco:

Frambald fial tho tharasun
job betota then Gotes Sun.
Pronus (supplex) procidebat tum deorsum
& adorabat DEI Filium.

Framkangen, [In Kerone legitur *Frankangen*,] procedat. c. 28. *Frankange*, processerit. Prol. *Frankane*, processu. Prol. Kero.

Framkiuuisen, provocent: Kero. c. 27.

Framliezen, emittere. Otfrid. IV. 30, 47.

Thaz sceltan liezun se allez fram.
Calumnias emiserunt omnes.

Frampringant, chinint, promunt. Gl. Alem. vet.

Otfr. IV. 30, 43. de Judæis tortoribus JESV,

Siéz allaz frambrahtun,
so uuas sies tho gidahtun.
Isti omnia consummarunt,
quæcunque cogitarunt.

Kero: *Franpringe*, proferat. c. 64. *Franpringen*, proferre. c. 4.

Otfrid. II. 14, 174. *brahta fran*, aperuit, protulit.

[*Frampringan*, procreare. Gloss. Monf. p. 408. *diu urteilida vramprungan ist*, definitio prolata est. p. 401.]

Framrecchen, advenæ, Agareni, Notk. Psalm. LXXXII. 7, 8.

Framspuotig, prosper, Notk. Psal. LXVII. 20. Psal. XCIII. 13.

Framuuertig, prosper, Notk. Ps. LXVII. 20.

FRAME, *framea*,

Framea, *Frame*, hasta angusto & brevi ferro, sed ita acri & ad usum habili, ut eodem telo prout ratio poscit, vel cominus vel eminus pugnent, & eques quidem scuto & framea contentus est, Tacit. de M. G. Eandem facit cum *Francesca* Pontan. Orig. Franc. III. 1. pag. 184. sed conjectura minus probabili. Putat enim Tacitum sonum fortasse magis, quàm rem vocemque ipsam auditione adsecutum, quum vox ipsa non tam framea quàm *franga* aut *franca* fortean fuerit.

Notkerus Psal. IX. 7. frameam reddit *suert*, ut & Psal. XVI. 13. ut & Isidorus, H. Jun. Nomencl. p. 601. Et S. Hieron. ad d. Psal. XVI. & frameam & gladium agnoscit, ut synoyma. Isidorum erroris accusat Cluv. G. A. I. 44. Gl. Lipsii: *Staffsuuert*, *framea.* Jac. Twing. Vocabular.

Framea, vindicta, rogus, ensis, lancea dicta.
Framea mors animæ DEVS hinc defendat ab hac nos.

Notk. in Ps. XXI. 21. *framea*, *waffene*, lancea, spere.

Bruno Episc. Herbipol. in Psal. XXI. *Framea* significat hastam sive gladium seu qualibet arma.

Videtur à *Fram*, procul, scilicet teli genus, quo primò cominus, mox eminus pugnare soliti, *Wurfeisen*, *wurffpies*: quod patrum & nostra memoriâ obtinuit.

FRAN idem quod *Fram.* Sed & speciatim audaciam, fiduciamque denotat, in bonam & malam partem. Otfrid. II. 5, 3. de Adamo:

Mit uuin ther diufal so fran
bisuab then eristan man.
Quomodo diabolus tam audacter
decepit primum hominem.

[In nostra edit. legitur *so fram.*]

Idem II. 14, 135.

Thaz betont uuare betoman
then Fader geistlicho fran.
Uuant er suachit filufram
thrato rehte betoman.
Ut adoraverint veri adoratores
Patrem spirituali fiduciâ.
Nam is quærit undique
valdè rectos adoratores.

[Cod. Vindob. legit *geistlicho fram.* i. e. valde spiritualiter. Scherz. in Not.]

Rhythm. de Ludovico R. *Frano sang*, ỳ. 92. præcinebat confidenter. Sed magis est, ut ad *Lioth* referatur, & intelligatur Litania, vide ibi notas, & infra *Frono.*

Franspuoto, prospera, Notk. Psal. XXXVII. 21. Psal. LXII. 7.

Vide *Spuodi*, substantia.

FRANGON. Otfr. IV. 19, 126. vitiosè, legendum *Fangon*, *fangen*, captare.

[*Frisifrangon* hoc loco indigitare *incitationem*, *eine anfrischung*, ex textus circumstantiis apparet, sed quid vocabuli id sit me ignorare lubens fateor. Scherz. Not. ad h. l.]

FRA. FRA.

FRANK, Celticum, Liber.

Cluver. III. Germ. Ant. 20. Petav. P. I. Ration. Temp. L. VI. c. 13. Conf. Pontan. L. II. de Orig. Franc. VII. p. 149. & L. III. c. 1.

Scrieckium L. XIII. Orig. Celt.

FRANK, FRANKEN, FRANCI, populus, cujus regio FRANCIA. *Thiote Frankono*, populus Francorum, Otfrid. ad Ludov. R. ℣. 180. Prima mentio Francorum in Seculo III. post N. C. à Trebellio & Vopisco: Cl. Mamertino. Quod enim Fredegarius *Scholast. c. 2. Except.* Ado Vienn. Aimoinus aliique ferunt de Valentiniano Imp. quod ille Francos linguâ Attica à ferocitate, duritia atque audacia vocari voluerit; rectè exagitat H. Jun. in Batav. c. 9. pag. 134. Pontan. de O. Fr. II. 5, 7. & III. 1. sqq. Velser. Rer. Vindel. c. 4. Wendelin. Gloss. Sal. v. Francus.

Francorum nomen apud Ciceronem *L. XIV. ad Att.* 10. (quod urget Molinæus *de Orig. & Progress. Monarch. Francorum. n. 65.*) spurium est. B. Rhenanus reponit: *Vangiones.* melius Jo. Isac. Pontan. 2. *Orig. Franc.* 4. emendat: *Fangones*, qui sunt Punicæ prosapiæ. Sic apud *Orosium* pro Franco Marsorum imperatore, ex Appiano corrigendum *Afranius*, eodem observante. Neque Strabo eorum mentionem facit, sed pro Βρέγκων κ. Τριχάνων, Lib. IV. quos vicinos Noricis Alpibus locat, legendum Βρεύνων κ. Γεναύνων, Idem II. 7, 25. V. Obs. ad Chron. Königsh. Vorburg. Vol. III. p. 304.

Franciæ nomen primò hodie legitur in Eumenii Panegyrico. *Quid loquar intimas Franciæ nationes non jam his locis, quæ olim Romanis invaserant, sed à propriis ex origine suis sedibus, atque ab ultimis Barbariæ littoribus avulsas, ut in desertis Galliæ regionibus collocatæ, etiam pacem Romani Imperii cultu juvarent, & arma dilectu?* Et post: *Affecisti pœna temeritatis reges ipsos Franciæ, qui per absentiam patris tui pacem violaverant.*

Conspiciturque in nummo Trevirensi Constantini M. in cujus aversâ parte legitur: FRANC. ET ALAM. i. e. Francia & Alemannia scil. victa. *Du Fresn. Diss. de Numism. §. LV. adjecta Gloss. Lat.* & Morell. *Specim. p.* 82. Spanhem. *in Julian. Orat. I. p.* 225. Itemque in Tabula Peutingeriana, quæ sub Theodosiis depicta, ex una parte inter Chamavos ultimos Rheni accolas, ad Oceanum, (qui postea etiam sub Francorum & Fœderis Francici nomine venerunt, ut & alii vicini populi trans Rhenum) ex altera parte inter Bructeros è regione Agrippinæ: post quos Suevi & Alemanni, à Mœno usque ad Merid. Quos Chamavos Tabula vocat, eos S. Hieronymus Saxones appellat in vita Hilarionis: *Inter Saxonas & Alamannos gens non tam lata, quàm valida apud historicos Germania, nunc verò FRANCIA vocatur.* Trebellius Pollio Francicorum auxiliorum, quæ Romanis militarant, meminit: *Contra Posthumum Gallienus bellum incepit: & cum multis auxiliis Posthumus juvaretur, Celticis ac Francicis in bellum cum Victorino processit.* Jam tum Franci populus fuit confœderatus ex Chamavis, Sicambris, Bructeris, Chaucis, Cheruscis, Chattis, &c. quod rectè observavit *Cluver. de G. A. l. III. c.* 20. & Aut. *Monum. Paderb. p.* 85. Hinc Francorum alii Salii, qui in Romano solo cis Rhenum apud Toxiandriam locum ad Isalam habitacula fixerant, quos Julianus sub imperium redegit. *Amm. Marc. l.* 17. Postea Honorio & Theodosio jun. imperantibus Romani præsidia sua Rheno abduxerunt, teste Zosimo, tunc Salii seu transrhenani Franci firmiora habitacula fixerunt. *Altins. P. II. Germ. Inf. Notit. v. Campinia.* Alii.

Athuarii, trans Rhenum è regione Agrippinæ, de quibus Amm. Marcell. Lib. XX. §. 10. refert, quod regio Francorum, quos Atthuarios vocant, inquietorum hominum, licentius etiam tum percursantium extima Galliarum, trans Rhenum fuerit, secura, scrupOsa viarum difficultate arcente: nullum ad suos pagos introiisse meminerant Principem, quos tamen Julianus superaverit negotio levi. Vid. Vales. in Marcell. In tabula *Bructeri* dicuntur, quos cum *Franconibus* malè confundit *Chiflet. Vindic. Hisp. c. IX.* v. M. Freher. *P. I. Orig. Pal. de pago Hattuaria. c. V. p.* 40. P. II. p. 11. H. Jun. c. 9. Batav. p. 153. Pontan. Orig. Fr. II. 7. Tennevr. contra *Chifflet.* p. 4.

Procopius Cæsariensis Lib. I. de Bell. Goth. refert Germanorum populum circa exitum Rheni antequam se in Oceanum occidentalem effundat, *suâ ætate Francos* nuncupatos.

Agathias: Francos veteribus seculis Germanos dictos ad Rhenum habitasse, & suâ ætate majorem Galliarum partem occupasse, Italiæ finitimos. quod Volaterranus perperam de Franconia intelligit, H. Jun. Batav. p. 155.

Jornandes: Germanos suo seculo Francos vocatos.

Mamertinus: Francos bellis piraticis infestos à Diocletiano subactos.

Ausonius, *qui Francia mixta Suevis.* de victoria ad Lupodunum, ad Nicrum. Freh. Orig. Pal. p. 32.

Vopiscus in Proculo: Francis familiare est, ridendo fidem frangere.

Franci non Gallorum posteri, V. Vorpurg. Tom. II. pag. 631.

Ripuarii, Lex Ripuar. t. LX. & XXXIII. §. 3. qui in pago Meginensi (ad Mœnum) nomine Ripuaria non longè ab Andirnachin castello habitarunt. *Marian. Scot. p.* 443.

Franci Ripuarii, Ripuariorum nomen, post transitum super Rhenum, Vorburg. Vol. III. p. 294. à ripis Rheni Mosæ & Mosellæ, Isac. Pontan. Orig. Fr. Lib. II. fi. Du Fresn. ad Joinvill. p. 183. dissert. VII. de par les Rives, Ripuarii.

Ripa, trans eam Franci Salii apud Toxandriam - locum habitantes, dedentes se cum opibus liberisque suscepit Julianus. Amm. Marcell. Lib. XVII. an. 358. cap. 8. ubi etiam de Tungris Romanorum. de Tungricanis. Lib. XXVII. 1.

Pro-

FRA.

Provincia ripuaria, Capitul. Dagob. 630. p. 52.

Pagus Ripuarius. p. 34. Regino Chr.

Lex Ripuaria primò singularis contradistincta veteri Salicæ. Deinde Jus commune Francorum cis Rhenum. v. Capitul. Lud. Pii. p. 578.

Comitatus quinque in Ribuariis ad Ruram fl. Megensium. Divis. Franc. J. J. P. T. II. p. 66.

Extenderunt enim se Ripuarii usque ad Mosellam, ubi Meyenfeld. V. Brouwer. Annal. Trev. T. I.

Etiam ultra Mosellam & inter Saram Ripuarios locat Theodor. de Bry, Leodius, in Charta Rheni.

Franci non iidem qui *Sicambri*. Claudianus:

Ante ducem nostrum flavam sparsere Sicambri
Cæsariem, pavidoque orantes murmure
Franci.

Idem: *Qui mihi Germanos solus Francosque subegit.* Sicambri nempe à Francis suppressi, *H. Jun. Batav. p. 168.* atque postmodum factum ut victor populus victi nomine cognominatus. Venantius Fortunatus Charibertum Francorum R. Sicambrum appellavit.

Remigius Episc. baptizans Clodovæum R. Francorum affatus: Mitis depone colla Sicamber. *Gr. Turon.*

Francia prima itaque trans Rhenum fuit. ubi natale solum verum & genuinum Legis Salicæ, de qua postea. Secunda cis Rhenum, postquam primò Franci Salii ad Mosam, Castellum oppidum & duo munimenta occuparant, *Ammian. L. XVII. §. 2.* Et apud Toxandriam-locum sedes fixerant. Etsi verò Julianus Cæsar eos deditos suscepit, an. 358. *Ammian. Lib. XVII. §. 8.* postea tamen jugum Romanorum excusserunt, saltem sub Clodio R. ante quem nulla sedes regia Francorum cis Rhenum fuisse comprobatum. Post Franci & Romani in unum corpus Reip. redacti.

V. Vorburg Vol. V. p. 438. & 467. Hinc in L. Salica Romanorum mentio.

Francorum migratio à mari ad mare, Vorb. Vol. VI. p. 294.

Sigebertus Gemblacensis, quem satis accuratum chronographum æstimat Conringius, docet ann. 445. demum Clodium R. Francorum ex Dispargo sede regia trans Rhenum, transiisse usque ad Cameracum. Ann. 476. Treverim cepisse. An. 489. usque ad an. 497. Galliam totam. Ann. 499. Alemanniam, ann. 501. Burgundiam, rege tandem tributario relicto an. 509. Sic Gallia & Francorum provinciæ præter eam distinguuntur in Præfat. Lib. V. Capitular. Franc. Locus Greg. Tur. Infr.

Bedæ continuator sub imperio Henrici IV. Imp. L. I. c. 10. *Franci parva gens prius & exilis, incredibile quantum brevi adolevit. - Primò maximam partem Germaniæ, procedente tempore totas Gallias occupantes, signa sua comitari coegere. Unde Lotharingi & Alemanni & cæteri transrhenani populi, qui Imperatori Teutonicorum subjecti sunt, magis propriè, se Francos appellari jubent: & eos quos nos vocamus Galwalas, antiquo vocabulo quasi Gallos nuncupant. Quibus & ego assensum commodo.* Similia verè & Chronic. Königshov. cap. IV. §. 4.

Scriptores qui Francicè vel Alamannicè scripserunt, voce FRANKEN utuntur. *Frankon*, Franci, Otfr. I. 1, 65. 113. 206, 248. Rhythm. de Ludov. R. ℣. 11. 93, 23. Et tam Francos quàm Franciam denotat. *In Vrankon*, in Francia, Rh. de Lud. R. ℣. 55. Jus Aleman. Prov. MS. c. *Von vier Landen.* 144. *In Deutschen Landen hat ieglich Land seinen Pfalzgrafen. Sachsen, Swaben, Paiern, Franken. Diese vier Lande waren bievor Kümigreiche.* Sic & Jus Sax. Prov. L. III. c. LIII. Sed his *Franconia* potius intelligitur, quam vetus Francia Teutonica ad Rhenum. Sic & Franciæ voce usus *Ekkehard. jun. de Cas. S. Galli cap. 1. pag. 15.*

Franzen, Franci, Fragm. de B. Hisp. ℣. 3977. 4329.

Francia divisa in Orientalem & Occidentalem, quibus tertiam speciem addit Chifflet. Vindic. Hisp. c. 9. sed ἀμεθόδως, quum sit subdivisio. *Goth. Viterbe P. 17. p. 473. an. 913.* Chron. *Königsh. p. 428.* Dividitur enim Francia tota in transrhenanam & cisrhenanam, atque illa Orientalis, hæc Occidentalis hactenus est: sed cum per diversas divisiones Regum & Fratrum Francorum Francia occidentalis fuerit partita, itaque & occidentalis in occidentalem propriam & orientalem eatenus divisa cernitur, quæ ad Rhenum pertingit. Hanc *Orientalem cisrhenanam* vocant Scriptores Latini AUSTRASIAM sive & Austriam, quæ etiam Francia *Teutonica*, Luitprand. L. I. c. 6. Lambert. Schaffn. p. 242. quam Franconiam interpretatus *Du Fresn. h.* sed minùs rectè, intelligi enim ex contextu venit Germania ad Rhenum & ejus Principes Ecclesiastici & Seculares. *Ostenrich* & *Osterland*, Annal. Metens. an. 688. Gregor. Turon. V. 14, 18. Pontan. L. V. Orig. Franc. c. 7. Naucler. 27. Verùm cum grano salis hæc capienda, ipsa enim Austrasia extensa postea etiam trans Rhenum per totam Germaniam. Otfridus de Ludovico I. Rege Germaniæ ℣. 25, 34.

Er Ostarrichi ribtit al,
So Frankono Kuning scal. ubi vide Notas.

Confundit Chifflet. *in Vindic. Hisp. c. IX.* hæc nomina & rerum tempora.

Teutonici scriptores vocant. *Nider Franckenrich*, Chron. Königshov. d. l. *Die Keyser warent von Dutschem geslehte und allermeist gesessen zv Oche, Worms, Menz und by dem Rine, das dozvmole hiess Nyder Frankenrich und zv Latin, Orientalis Francia: und das Land hiess Ober Franckenrich, und zv Latin Occidentalis Francia, do ignote ein Kunig von Franckenrich ist gesessen. Und also gehöret Ober Franckenrich, das ist Welschen - Franckenrich zv disem Dutschem Lande, und nit Dutschland gein Franckenrich. Wan sie iren Künigen her zv Dutschen landen zv den ziten musstent dienen, uns das das Dutsch* Franck-

Franckrich und Welsch Franckrich von einander wurden geteilt. Francia occidua κατ' ἐξοχὴν Francia vocata jam tum ante Sigebertum an. 844. Chifflet. *Vindic. p.* 84. Aliàs & WEUSTRIAM sive VESTRASIAM, vocarunt, *Westrich*, quæ & Francia Romana, & Latina, *Wippo de Cunrad. Sal. pag.* 437. H. Vales. *in Valesian. p.* 220.

Franci Salici, conjuratores. Marculph. Formul. append. p. 458.

Legis Francorum sive Salicæ origo.

Vulgaris opinio in Germania. Sed in Franconia, quod hæc esset Francia primæva.

Contra hanc Wendelinus, in Brabantia.

Vapulat à Conringio.

Hic novam tentavit sententiam ad St. Baluz. sed tunc temporis Romanis ista loca subjecta. Verior sententia communis quod in Germania, sed in prima sede Francorum, quæ cognita ex scriptoribus, ad Rhenum, Dispargum, h. e. in Batavia, trans Rhenum, ad Amasin, &c. Fundamentum ex prologo Legis Salicæ prisco & ex genuina scriptione locorum natalium s. mallorum, quæ ex Cod. MSS. Baluz. & Regin. Sed de hoc plura in Præfat. ad L. Salicam.

Reges.

Horum Catalogum Pontanus Lib. III. Orig. Fr. c. VI. remotis Hunibaldi fabulis, recitat, quorum tamen priores Regulos potius & Summos Duces bellicos fuisse autumo. V. & Vorburg Vol. III. p. 271. sq. Vol. V. p. 249. & 468. Vol. VI. p. 294. 285-290.

Reges Francorum ex probatæ fidei Scriptoribus à Jo. If. Pontano Lib. III. Orig. Francic. c. VI. & L. 4. c. 3. sq. collecti, repudiatis Hunibaldi fabulis.

A. C. 282.	Impp. Dioclet. & Maxim.	Genebondis & Esatot.
292.	Constantio.	Ascarius. Radagisus.
		Malarichus.
342.	Valentiniano.	Mallobaudus. *Marc. l. 31.*
		Richomerus.
400.		Theodomeres R. Fr. *Greg. Tur. II. 9.*
		Marcomirus & Sunno.
		Priamus i. Priarius. *Prosper. p. 49.*
		Pharamundus.
		Chlodio f. Hludwing.
		Meroveus.
448.		Childericus. Egidius.
		Chlodoveus.
		Zidibertus Fr. R. *Eusebii contin. Victor, p. 8.* sub Coss. Lampadii & Orestis.

Eusebius in Chronico non meminit Regum Francorum, sed ejus Continuator Prosper, ab initio sub Gratiano Imp. IIII. Incursantes Pictos & Scotos Maximus strenuè superavit. *PRIAMUS quidam regnat in Francia, quantum altius colligere potuimus.*

Pro Priamo substituit Pontanus Priarium quendam. Sed Priamus utique est vox antiqua Francica, quæ hodieque perdurat, sed ut appellativum, *Prim, Pfrim;* instrumentum ferreum. Sed & cognomentum aliquod etiam esse memini. Quicquid sit ex lectione ista PRIAMI sive vera, sive falsa, vetusta saltem, nata videtur fabula ab posteris, quibus ex Bello Trojano Priami & Hectoris atque Antenoris nomina innotuerant, & occasio fingendi Priami Francici originem, ad quam tamen Prosper ipse altius penetrare non potuerat. Porrò quum Eusebius quoque ante Prosperum omnium annalium fidem excutiens, primo Chronicorum libro (de quo vid. Jos. Scalig. animadv. pr. p. 5.) omnium Regum tempora prænotaverit, nec dum reperti ab ipso monumentis designati Reges Francorum aut Celtarum, unde quæso posteri id hauserunt? Hinc & Fabulæ de Trevirorum imperio, de Trebeta, quæ ap. Albert. Stadensem, Annium Viterb. Hunibald. Chron. Ebersmonast. & recentiores: inter quos antiquissimus Hunibaldus: sed quem credo nemo viderit præter Jo. Trithemium, qui Compendium aliquod istorum librorum reliquit: quem fictum eruditi hodie plerique omnes reputant. Et credo ego Turpinum, Hunibaldum, Walhadum, nec non Berosum, Metasthenem & istos Annianos veteratores à tempore isto, quo Caroli M. ἀποθέωσις, aut Sanctificatio fuit facta, cœpisse effingi à semidoctis monachis, qui in honorem Caroli M. Francicæ gentis & antiquitatis cujusque patriæ ejusmodi figmenta orbi obtrudere licitum sibi putarunt. Certè coætaneus fertur Hunibaldus Gregorio Turon. & hic omnes origines Francorum dicit se diligenter conquisiisse: nec tamen quicquam harum fabularum. Similem ansam fingendi Francorum nomen *Anchis* dedisse videtur. Paul. Warnefridi F. L. VI. de G. Longob. c. 23. *Hoc tempore apud Gallias in Francorum regnum, Anchis Arnulphi filius, qui de nomine Anchisæ quondam Trojani creditur appellatus, sub nomine Majoris Domus gerebat principatum.* Aventinus in Nomencl. appellativum etiam facit: *Angis, qui instituit: Angisus est. Hic Chronicariis genuit Anchisem Trojanum.*

Berosus Annianus, Lib. XVII. f. 151. b. *Anno VII.* (post Trojam eversam) *Ascanius Latinis imperat: anno verò sequente Teuteus Assyriis. & post Francus Celtis ex Hectoris filiis.* Ad quod annotat Annius: Porrò quis Francus ille Hectoreus, aut quo pacto rex à Celtis susceptus fuerit, neminem legi. Vincentius tamen diligentissimus Historiar. scriptor, illum commigrasse in Franciam asserit eversâ Troja: & ob ingentem animi virtutem percharum Celtis & regi

regi acceptum: etiam Regis filiæ matrimonio juratum fuisse, ac post eum regnum in Gallia suscepisse. Par Æneæ suo concivi fuit: qui pari modo regi Latino & affinitate & successione regni Latini junctus fuit. Asserunt eum esse à quo primo Franciæ nomen.

V. Vorpurg. T. I. p. 479.

P. Bertius in Tab. Peuting. Segment. VII. & VIII. pag. 7. de Francis: Ac cum (Holland.) lacunosum sive paludosum illum Rheni alveum utrimque attingerent, non mirum, si paludes nominentur fere semper, ubicunque Francorum mentio incidit. — Hinc denique fabella nata de antiquissimis Francorum sedibus ad Mœotidem paludem.

Francorum Duces.

Francorum Duces veteres ficti ab Hunibaldo, quem secutus Trithemius: Pontanus II. Orig. VII. p. 169. Quos defendere voluit Jo. Dillen de Orig. Francor. allegans quoque in eam rem Hieron. Gebuiler. de Princip. Austriæ, & dicit se vidisse rhythmos veteres Francorum lingua annotatos à Domino in Scaloun juxta Trajectum Mosæ in Lib. de Orig. Nobilium insign. non edito, de Somnio Marcomiri I. Pergit: Reges Fr. post C. N. binomines fuisse, & unum singulorum in Hunibaldo, alium apud alios extare. Germanos fatetur indigenas, sed Francos advenas Trojanos. Gerræ!

Lingua Francica.

Frenkisg. Otfrid. I. 3, 93.

So unir nu hiar beginnen
uuorten Frenkisgen.

Quod nunc hic ordimur
verbis Francicis.

In præfatione Latina ad Liutbertum AEpisc. Mogunt. modò vocat *Francisce*, modò *Theotisce* compositum, ut & cap. I. lib. I.

In Frenkisgon beginnen, Otfr. I. 1, 67. 228. 244. ult.

Sus frenkisgero uuorto, Otfr. V. 14, 6.

Galilea theist in Frenkisgon Rad, Otfr. III. 7, 26.

Francicam esse Theodiscæ linguæ dialectum ait Lambecius lib. II. Bibl. Vind. p. 427. idem asserit Morhov. P. III. de Ling. Germ. cap. I. p. 454. Nimirum Francica est dialectus Theodiscæ linguæ.

Genius & Mores.

Salvian. Lib. IV. de Gub. DEI. p. 86. *Gens Francorum infidelis est. Si pejeret Francus, quid novi faciet, qui perjurium ipsum sermonis genus putat esse, non criminis?* Et Lib. VII. p. 169. Franci mendaces, sed hospitales.

Vestitus. V. Vorburg. Vol. V. p. 618.

FRANCONIA est pars Franciæ orientalis transrhenanæ, non verò Germania ipsa, ut *Du Fresnio in Gloss. b.* visum sed nec Francia antiqua appellata *Franconia*, ut idem habet. Qua in re & Erasmus fallit *ad Epist. I. I. S. Hieron. de vita Hilarionis. n. 50.* *Frankenland*, Jac. Twinger. Vocabul. MS. *Francia provincia Europæ, st. Franckenrich oder Franckenland. Herbipolis est Metropolis.* Frankenrich dicitur sicut Ackenrich &c. Vide *Rich.* Hodie certum Imperii Circulum constituens, *den Frænkischen Kreiss*, de cujus membris & Comitiis *Gockelius*. Latior atque antiquior est hæc terra, quam Ducatus Franconiæ, *Herzogthum in Franken*, de quo Lehman. *L. II. Chron. c. 16.* Sed dubiæ fidei autoribus asserit sub Carolo M. jam & antea Ducatum fuisse, sed extensum ultra Rhenum. De fide Marcellini in vita Suiberti vide G. Cave *de Script. Eccl. an.* 755. Sita est ad meridiem juxta Sueviam: ad Orientem ad Bavariam: Ad Occidentem ad Mœnum, ad Septentrionem juxta Hassiam & Thuringiam. Aborigines sunt Suevorum portio, qui postea Alemanni dicti. Chronic. Belg. Magn. παχυλῶς describens: *Franconia pars Alemanniæ intra Rhenum & Danubium in qua Bamberg.* Et Chron. Königsh. c. IV. §. IV. *In Frankenlande, do inne Würzburg ist die houbetstat, die heissent Francken.* Sub speciali nomine Franciæ Orientalis, fit ejus mentio apud Wipponem in vita Conradi Imp. pag. 430. *E Saxonia Boiariam & Orientalem Franciam pertransiens, ad Alemanniam pervenit.* Etiam simpliciter *Francia* dicitur, Ekkehard. jun. de Cas. S. Galli c. 1. p. 15. *Nondum Suevia in Ducatum erat redacta, sed Fisco Regio peculiariter parebat, sicut hodie & Francia. Procurabant ambas Cameræ, quos sic vocabant nuncii: Franciam ad Alpes tum Werinbere.* Certè Gothofredus Viterbiensis ad A. C. 881. quum regnum Arnulphi Imp. describit, nullam hujus facit terræ mentionem, quam tamen sine ullo dubio tenuit tunc Imperator: *Arnulphus totam Franciam Orientalem, quæ hodie Teutonicum Regnum vocatur, i. e. Bavariam, Sueviam, Saxoniam, Thuringiam, Frisiam & Lotharingiam rexit: occidentalem vero Franciam Odo tenuit.* Continetur hactenus sub Suevia, aut & Thuringia. Porrò hæc ἀποῤῥὼξ Suevorum, Alemanni, quum eo tempore, quo Romani Francis Galliam cedere coacti, cis & ultra Rhenum latè dominarentur, socii adhuc Francorum, tandem societate solutâ, internecino prælio Tulpiacensi suppressi fuerunt, cis Rhenum quidem omnes: sed ultra Rhenum quædam portio vicinis Thuringis, quædam Rhetis & Helvetiis cessit: hæc de qua agimus intra Mœnum & Danubium, Francorum imperio permansit: & primò, Francia orientalis in specie dicta, Alemannique incolæ Franci, vel Francones h. e. Alemanni Francis subjecti. Urget hanc originem Vir Eruditissimus M. Velserus, in Scholiis ad Vit. S. Severini cap. XIX. Idem Lib. VIII. Rer. Aug. Vind. ad An. 499. ait: *Clodoveus Francus, Alemannorum Rege cæso, gentem difficili & cruentâ pugna vicit. Neque tamen victoriæ Alemanni omnes cessere, Theodorico paruere, qui Rhætiam incolebant, Clodoveo, tum ii qui cis Rhenum in Gallia Argentoratensem tractum occupaverant, tum siquid conjecturæ in rebus dubiis licet, qui proximam Thuringis oram tenebant, quam FRANCONIÆ eò nomen accepisse credimus, quum antiquæ Sueviæ & Alemanniæ* pars

pars fuerit, &c. addit: *non nescii, quos nugator Hunibaldus hujus vocabuli occasione fabulas obtrudat.* Scilicet de Francone, Duce Francorum, quam fabulam etiam Jacob. de Königsh. *Chron. cap. IV. §. IV.* & Fran. Irenicus *Lib. III. Exeges. Germ. c.* 76. secuti. Saniora quoque M. Freherus amplexus *P. II. Orig.* Palatin. c. III. p. 13. *Franciæ nomen posterioribus temporibus adhuc restrictius assumptum, de illa sola ejus parte quæ ad Mœnum & Salam Fuldamque amnes sita, modò Franconia, & ab ea signanter Francicus Circulus dicitur: de qua in Gallo-Francia nostra fusius agemus.*

Eadem secutus Wendelinus *in Nat. Sol. LL. Salic. c.* 2. Atque autor *Monum. Paderborn. pag.* 84.

At Gilb. Genebrardus Chronograph. general. p. 173. ait: *A Francis Franconia in Germania nomen accepisse videtur, quod à Francis scilicet olim armis occupata fuerit, ut nunc tota Gallia, unde & veteres Franciæ sive Galliæ reges iidem erant & Germaniæ, usque ad Carolum Crassum ann. DCCCLXXXVIII. quo defuncto non solum Francorum regnum, sed & imperium scissum est.* Quod Franconia à Francis nomen acceperit verum est, sed quod sequitur, quod olim atque prius à Francis occupata fuerit, quàm Gallia, falsum videri poterit. Sicut & quod porrò ait: Reges Franciæ & Germaniæ eosdem fuisse usque ad Carolum Crassum. Certè primus Rex Germaniæ Ludovicus, non fuit Rex Galliæ, nec Carolus Calvus Rex Germaniæ. Verum dividiæ haud erit integrum Genebrardi locum cum aliquibus annotatiunculis nostris inserere. Ita ergo Gilbert. Genebrard. Chronograph. General. p. 173.

Galliæ status hoc tempore is (Anno urb. cond. 700. ante Chrift. nat. 49.) erat. Capiebat gentes 315. Agrippa rex apud Iof. lib. 2. belli cap. 17. *Germanos potentia & imperio premebant & feræ genti jura dabant, virtute perpetuo superiores.* Cæsar lib. 6. de B. Gall. *Facundia Græci, gloria belli Galli ante Romanos fuerunt.* Sallustius. *virtute belli omnibus gentibus præferebantur.* Cæsar ibid. lib. 5.

Vrbes primariæ *sui iuris erant, nullius addictæ imperio, quæ populi & gentis totius nomine vocabantur. Plurimos etiam habebant regulos, quorum Clientes* Ambactos *Cæsar vocat.* Ministeriales, Schaffner.

Solebant quoties de totius gentis commodis agebatur, conventus indicere, in quibus in tres dividebantur ordines. Primus eorum qui sacra tractabant Druydæ. *Secundus nobilium, regulorum &* principum *civitatis ac Rerumpub. Tertius* populi.

Druydæ præter cognitionem rerum naturalium moralem exercebant disciplinam, animarum immortalitatem docebant, justissimi erant omnium opinione. Sine his nihil fere in bello sive in pace gerebatur. Ideò & publica & privata judicia penes eos erant. Cæsar, Mela, Strabo Lib. 4.

Semnotheis & Druydis sacrorum ministris colebant Teutatem, Hesum sive Heum Taranim, Ogmium, eisque humanas hostias litabant. Qui ritus tamen ab Augusto Tiberio, Claudio & seqq. imperatoribus sensim sublatus est. Plin. lib. 30. c. 1.

Contra Germani neque Druydes habent neque sacrificiis student. De deorum numero eos solos ducunt quos cernunt, & quorum aperte operibus juvantur, Solem, Vulcanum & Lunam. Reliquos nec fama acceperunt, &c. Cæsar lib. 6. *Latrocinari virtuti ducunt, &c.* Mela, Tacitus. Germani.

Nulla pars Galliæ inculta jacet, excepto duntaxat, quod paludes & *Sylvæ coli prohibent. Magis hominum frequentia, quam diligentia incolitur. Mulieres fœcunditate & educandi studio optimæ, viri bellorum magis, quàm* agriculturæ *studiosi.* Strabo lib. 4.

Lingua ejus non multum ab hodierna differebat ejusdem significationis & prolationis etsi fortasse rudior. Primo quia nomina nationum, provinciarum, civitatum, urbium, montium, sylvarum, fluviorum, etiam bodie retinent antiquum nomen. Lingua Gallica non diff. ab hod. Ratio I.

℞. non V. C. à part. ad univ.

Secundo, quia apud antiquos scriptores multa extant vocabula, quibus item hodie Galli, & nulli alii utimur, ut leuca, Beco, Crupellarius, Carra, Bracca, Bacchinum, Solturius, &c. apud Cæs. Ammian. Marcellinum. Suetonium, Tacitum, Gregorium Turonensem, Sidonium Apollin. II.

℞. retenta sunt hæc vocabula, sed non sequitur idem de tota lingua. Imò sunt & Germanis quædam communia.

Tertio quia linguæ nullis vicissitudinibus & confusionibus ita solent mutari, nisi vetusti indigenæ penitus deleantur, quin radices & fundamenta permaneant, ut apparet ex Italicis & Græcis vulgaribus, quæ magis corruptæ sunt, quam mutatæ. Hinc migrantes in alienas sedes alterum idioma potius imbibunt. Nam ut Livius in bello Asiatico de Gallogræcis ait: Planta facile vertitur in id solum in quo seritur. III.

℞. Neg. Maj. & Minor. Possunt ita vetusti incolæ supprimi, ut & novam linguam addiscere teneantur. Et veteres Galli videntur extincti, saltem in quibusdam provinciis.

Ger-

FRA.

IV. Germanicè *non locutos apparet è sexto belli Cæsaris, ubi Ariovistus Germanorum princeps multa consuetudine Gallicam linguam didicisse dicitur. Non* Græcè, *è quinto, ubi Cæsar se ad T. Ciceronem epistolam misisse Græcis literis, ne intercepta à Gallis consilia sua cognoscerentur; & è Philosopho Arelatensi Phavorino, qui apud Gellium, se Gallum Græcas literas didicisse profitetur.*

℣. distingue tempora.

Non Britonicè, *ut Rhenanus ridicule censet. Nam Britones aliunde in Galliam venerunt, nempe ex Anglia, è qua Britannicam linguam post sexcentesimum Christi annum detulerunt.*

℣. Nec hic consequentia.

Franci natio Gallica & indigena,

℣. est indigena, sed Germanici soli.

non Germanica, non Trojana, non Scandica, non Sicambrica, ex Ammian. Marcell. *multo ante declinationem imperii. Nam de rebus Juliani imp. eos cis Rhenum locat juxta Chamauos (qui hodie Geldrenses)* lib. 21. & 17.

℣. postquam transierant Rheum de Germ.

ubi & eos Salios *vocat, unde* lex Salica.

Negat & Tencurius.

Apud quem etiam lib. 15. *Romani quo tempore signa trans rhenum inferebant inter palatinos & prætorianos milites habebant Francos. Et Justinianus Imp. epistola quam ad ipsos scripsit* apud Procop. lib. I. *ita eos alloquitur, ac si provinciam Romanam minime cepissent, sed jure eam velut patriam tenerent eosque opponit Gothis, qui imperatoriæ ditionis Italiam per vim ceperant nec restituere decernebant.*

℣. Datam à Romanis, sed non primævam.

Denique Agathias lib. 1. diserte eos germanos non esse asserit.

℣. Rectè, quat. Germani Gallis jam tum oppositi, Celtæ tamen utrique sunt.

Rectè igitur eos indigenas docet Conanus lib. 2. commentar. juris civil. c. 9. *idque è* Cæs. lib. 6. *Livii* libr. 5. *& Rhenani annot. ad Tacitum.*

Franconia. *Ab iis* Franconia *in Germania nomen accepisse videtur, quod à Francis scilicet olim armis occupata fuerit, ut nunc tota Gallia. Unde & veteres Franciæ sive* Galliæ *reges iidem erant &* Germaniæ *usque ad Carolum Crassum an. 888. quo defuncto non solum Francorum regnum sed & imperium scissum est.*

℣. Imò Ludovicus I. Rex Germaniæ diversus à Carolo Rege Galliæ.

FRA.

Nunc de eo, quando Franconia à Francis nomen ceperit, videamus.

Equidem *Franconolant*, Otfrido dicitur Francia tota Orientalis sive Germania minor & major, Præf. ad Ludov. R. Germ. ℣. 4. 5. *uber Frankonolant.* Sed hoc jam tum Imperio Francorum diu constituto ac diviso. [In Glossis Monseens. extat, *Franchono*, Galliarum. p. 408. *Franchonolant*, Germania. p. 417.] Vetustius est, quod ex Edda seu Carmine vetustissimo refert Stephanius ad Saxon. Grammat. Lib. VI. pag. 136. Odinum sive Wodanum ex Asia in Germaniam progressum & Saxoniam atque Francklandu occupasse, antequam in Sueciam penitraverit. Sed fabula est, quam *Romaine* vocamus.

Verum enim verò hactenus nondum mihi satisfit circa *Franconiam* ita dictam. Si enim secundum prælaudatum Velserum Franconia nomen demum retulit ex victoria Tulpiacensi, sequitur, quod omnis tractus Alemanniæ Francis eò ipso subjectus, continens terras Badenses, Palatinas, Wurtenbergicas, & partem Sueviæ, usque ad Franconiam, dictus tunc fuerit *Franconia:* id quod falsum, nec ullo modo probari potest. Francia quidem orientalis & Otfrido *Franconolant*, fuit dictus ille tractus, etiam cis Rhenum, sed nullibi *Franconia* in specie, nec *Francones* unquam dicti, qui hodie Badenses, Palatini, Wurtenbergici &c. speciatim. Monumentum: *Clodius hoc fecit uxori suæ*, quod in agro Wurtenb. inventum Coccius de Dagob. p. 35. exhibet, non Clodii sive Clodovei R. fuit, sed obscuri Romani alicujus. Quare alia ratio denominationis erit exquirenda, cur illa demum portio Franciæ orientalis, & quando nomen *Franconiæ* acceperit, sive *Francono lants*, Franconum terræ propriè. Atque videtur mihi omnino origo hujus rei longè antiquior esse, quàm victoria Tulpiaca. Sed fortè coæva Urbi, quæ ex eadem occasione *Franconofurtum* fuit appellata, h. e. Trajectum Franconum ad Mœnum. Ex auctoritate historica quidem ob defectum documentorum istius temporis, demonstrari hoc difficile est, sed tamen conjecturæ nostræ locum competentem facit ratio prædicta. Itaque sic habeto: Sicuti supra de Franciæ cisrhenanæ constitutione vidimus, quomodo per gradus ea constiterit: similiter etiam trans rhenum antea jam Franci protenderant limites suos, primò quidem sub specie confœderationis, deinde confœderatis populis unum Regem dando, Pharamundum, ann. 419. trans Rhenum adhuc consistentes: sed mox Thuringiam sibi subjicientes & in Dispargo Thuringorum castello sedem regiam collocantes, teste Sigeberto. Eò usque enim tunc Thuringiæ fines. Inde limitem suum protulerunt subjectis vel pulsis Alemannis usque ad Mœnum fluvium, & trajectum ibi condiderunt, Franconofurtum dictum, quo in Alemanniam ulterius progressi, atque jam tum tractum illum occuparunt, qui *Franconia* propriè fuit appellata, & nomen atque

FRA. FRA.

imperium usque ad Clodovei tempora retinuit, & ultra, pars Franciæ orientalis postea facta & appellata, & ut ex Wippone adduxi, etiam καϑ' ἐξοχὴν Francia orientalis dicta. Quæ Chiffletius, Wendelinus, Pontanus, alii, de transitu Francorum trans Rhenum, de Tungris pro Thuringis, & natali solo Legis Salicæ cis Rhenum speciosè disputarunt, nihil curo. De Legis Salicæ origine & interpretatione contra Wendelinum Vide Præfat. ad L. Sal. Lehman: Chron. Spir. L. I. c. 1. in hac eadem quidem est sententia, sed eam non probat ex allegato Gregor. Turon. L. II. c. 9. quod enim dicitur: *Franci in Germaniam prorupere limite irrupto*, &c. sine omni dubio intelligendum est de limite Romano, & de Germania minore & secunda, quod porrò confirmant sequentia de Colonia & Treveris, quæ omnia sunt facta cis rhenum. His obstat I°. quod Thuringia non à Regibus crinitis Francorum gubernata. II. Quod Clodovæi victoriæ non trans Rhenum, sed cis Rhenum. *Greg. Turon.* L. II. cap. 9. III. Thuringia non fuit Francis subjecta, cùm Childericus eò fugeret: sed demum Chlodovæus X. anno regni, A. C. 491. vicit & tributarios fecit. Conf. *Turon.* Lib. III. cap. 4. & 7. post A. C. 524. vid. *Præfat. ad L. Salic.*

FRANCHESENDE. vid. inf. *Sent.*

[FRANCNEHTA, Caculæ. Rhaban. Maur. Gloss. ap. Diecmann. qui complusculα ad hanc vocem annotavit, quæ non omittemus, ita autem se habent.

„ *Francnehta* eliso uno *c* scribitur pro *Franccnehta, Franckenknechte*. Componitur enim haec „ vox ex duabus, *Franc*, & *cnehta*: quarum prior „ illustre *Francorum* nomen praefert, tot Ger- „ manorum maxime & Gallorum scriptis cele- „ bratum, ex quibus horum nonnulli istud „ quidem nobis eripere, & Francos non pro „ Germanis, sed Gallis venditare student: quod „ inter illos leuissima quoque ratione, quia „ Francorum nec Ptolemaeus, nec Tacitus me- „ minerint, Turnebum 24. *Adu.* 37. *p.* 830. con- „ tendisse miror. Ex isto enim vtriusque „ silentio nihil amplius inferas, quam Franco- „ rum nomen illis incognitum fuisse. Nam „ post vtriusque tempora ortum esse, aut Ro- „ manis saltem innotuisse videtur. Ad anti- „ quiorem illorum in nummis (de scriptoribus „ non loquor) memoriam omnino pertinet „ nummus insignis Crispi, qui Constantini M. „ filius fuit, aureus longe rarissimus, nulli, „ quod sciam, eorum, qui de nummis vnquam „ scripserunt, laudatus, in nummophylacio „ Eggelingiano ante complures annos mihi vi- „ sus, cuius adhuc ectypum seruo. Huius an- „ tica Crispi facies cernitur, cum hac epigra- „ phe: FL. JVL. CRISPVS NOB. CAES: „ postica exhibet iuuenem, cum galea cristata, „ in terra sedentem, a cuius tergo erectum est „ tropaeum, arcus vero & clypeus, in terra „ iacent. Inscriptio superior est: GAVDIVM „ ROMANORVM, inferior: FRANCIA. Quem ego Crispi nummum ad victoriam „ eius à Francis reportatam pertinere nullus „ dubito, de qua Nazarius in *Panegyr.* expres- „ sam Francorum mentionem faciens, apud „ Brower. *Annal. Treuir. L.* 3. *p.* 311. *b.* Ali- „ quot Crispi nummos quidem Mediobarbus „ *Numism. Imp. Rom. p.* 470. *ss.* collegit, sed hic „ eius, vt aliorum quoque, notitiam fugit. „ Quae ceterum vetustae Francorum historiae „ cognoscendae inseruiunt, eleganti compen- „ dio digessit Hertius in *Notitia vet. Francorum* „ *regni*, Giesse 1710. 4. prodita, cuius appara- „ tui scriptorum de rebus Francicis, in *Prole-* „ *gom.* exhibito non parum commodabunt „ Schonhou. *de orig. & sed. Francor.* Goropii „ *Francia*, in eius *Operibus posthumis*, Pontani *Ori-* „ *gines Francicae*, Chiflet. *Vindic. Hisp. C.* 9. *p.* 80. „ *ss.* Hachenberg. *Germ. med. p.* 15. *ss.* Schurtz- „ fleisch. *Lemm. antiq. Franc. Oper. Hist. Pol. pag.* „ 115. *ss.* Audigier *l'origine des Francois & de leur* „ *Empire*, *II. Tom. à Paris*, 1676. 12. Hamberger. „ *Diss. de Francis antiq. Jen.* 1686. *ed.* Leibnitius „ *Praef. in Cod. Jur. gent. diplom.* & sing. *Disquis.* „ *de Orig. Francor. Hanouerae* 1715. *ed.* & auctius „ cum *Annot.* recusa a CL. Eccardo in noua *Leg.* „ *Franc. Salic. & Ripuar.* editione *p.* 247. *ss.* Schil- „ ter. *Annot. ad Königshou. Chron. p.* 466. *ss.* Ob- „ seru. Hall. *VI.* 63. *ss.* Alting. *Notit. Batau. &* „ *Fris. ant. I.* 68. *ss.* Richard. *Diss. de Francor. Sa-* „ *lior. & Orig. & differ. Jen.* 1713. Ludou. Fri- „ saei, cuius symbolas de Herbipolensi Episco- „ patu sibi collatas Munster. *Cosmogr. p.* 949. „ gratus praedicat, *Commentariorum de Francicis* „ *rebus*, sed *latitantium*, iam ante sesquisaeculum „ Curio, & ipse non pauca de Germano-Fran- „ cis, quos appellat, commentatus, *Rer. Chronol.* „ *p.* 175. cum auctoris elogio, meminit. Quo „ vero iure Francos Sheringham. *de Angl. gent.* „ *Orig. c.* 5. *p.* 141. Gothicam gentem consti- „ tuat, ipse viderit. Sed nec Graecos moror, „ qui Longobardos & Nortmannos, in Italia „ dominantes, *Francos* passim appellant, V. Lu- „ pum *ad Can. & Decr. Synod. III.* 668. nec Gre- „ gor. Abul-Pharaium, cui in *Hist. Dynastiar.* „ *p.* 69. adhuc insulsius ipsi Romani *Franci* au- „ diunt. Quod ad *Francorum* etymologiam, il- „ lam quidem, quam Goropius *Francicor. p.* 2. „ primum exclusit, a *verranc*, id est, palmites „ longe porrigo & extendo, paucis se commen- „ dasse constat. Cui sane istam Becmanni *Orig.* „ *LL. p.* 239. & aliorum ex *Fry* & *ank* antepo- „ nas. Sed & illam, *a ferocia*, iam dudum ve- „ tustis Franciae scriptoribus probatam, eidem „ Goropio, Barthio *ad Gul. Brit. p.* 28. Bessellio „ *ad Eginhart. p.* 83. *b.* Hambergero, aliisque „ parum sapere probe noui; qui si eam, prout „ ab Hertio *l. c. p.* 14. post Godefr. Wendelin. „ instructa est, animo a praeconceptis opinioni- „ bus libero degustassent, forsitan magis ad pala- „ tum suum esse deprehendissent. *Vranghe* enim „ Atuaticorum lingua acerbum, asperum, trux, „ ferox est: qua notione adhuc hodie Hassi, „ Francorum non postremi, detrita prima lite- „

„ ra,

FRA.

„ ra, *range* dicunt. Hinc Francorum nomen „ citra immodestiam, quam hic Wendelino „ Werlhouius apud Spener. *Notit. Germ. ant. I.* „ 336. *a.* exprobrandam duxit, arcesso, nec in- „ de, quae ibidem obuertitur, Schateniana „ quaestione, cur non idem nomen ceteris „ Germanis, aeque feris, commune fuerit? di- „ moueor. Illud tamen postea Germanis *libe-* „ *rum* notasse concedo, quia Franci libertate & „ immunitate a tributis gaudebant: *Vt adeo*, „ do verba Hertii *p.* 15. Francorum *appellatio* „ *voci* Franc, *vt* liberum *signet*, *originem dedisse* „ *videatur*. Nullum certe adhuc ex veteri lin- „ gua Francica locum videre mihi contigit, vbi „ *franc* significationem *liberi* habeat: Nec aliter „ ea voce A. S. vsi sunt, quam vt Francorum „ gentem notaret, V. Bens. apud quem tamen „ exstat *wrange*, *iniuria*, quod huc omnino fa- „ cit: Angl. est *wrong*. Quam antiquum au- „ tem istud Francorum a feritate & ferocia pe- „ titum etymum sit, & quam vere illis com- „ petat, plurimi scriptores, quorum verba „ Dufr. *Gl. F.* 377. congessit, docent: Nouam „ plane Francorum, quos olim sine *n Fracos* di- „ ctos existimat, notationem a *frace*, quod va- „ gum, exulem, & piratam & latronem signi- „ ficet, plane nuper CL. Eccard. *ad leg. Fr. Sal.* „ *& Rip.* 254. suppeditauit: Quibuscum con- „ tende, quae de *Phracis* vel *Fracis* Hebraeis, vn- „ de Francorum nomen nonnulli forment, ex „ Lazio de Waldensels 12. *select. antiq.* 1. *p.* 379. „ 380. attulit.

„ *Cnehta*, *Knecht*, ex hac & *franc* iuncta „ vox *Francnehta*, vel Francorum procerum „ & nobilium seruos notat, vel etiam fran- „ cos, qui ipsi serui sunt. Hos enim diser- „ te his verbis notatos legas in *Capitul. Reg.* „ *Franc. II.* 192. *Quidam comites nostri nos consulue-* „ *runt de illis* Francis Hominibus, *qui censum Re-* „ *gium de suo capite, & de suis rescellis debebant, qui* „ *tempore famis, necessitate cogente, se ipsos ad servi-* „ tium *vendiderunt*. Hæc Dieccmannus Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 81. sq.]

Francesca, bipennis, jungitur Lanceæ ap. Greg. Turon. de Clodoveo I^mo^. Isidorus Hispalens. secures COSS. vocat: *Secures signa sunt, quæ ante Consules ferebantur*, — *quas & Hispani ab usu Francorum per derivationem Francescas vocant.*

FRANSPUOTO. vid. *Spuodi.*

[FRAPALDI, temeritate. Gl. Monf. p. 327. 384.

Vrapalder, procax. ibid. p. 384.]

FRASEZZE, rubigo. Notker. Pf. LXXVII. ℣. 45. & 48.

FRASITTO. L. Salic. Tit. XXXII. 13. nasi abscissio. emendandum videtur *Namitto*, ex *Nas*, & *Snitt*, *sneiden*. Idem tamen legitur in Cod. Reg. MS. Tit. LXI. de vestig. min. & violentiam significat.

FRAVILI, malitia, improbitas, *Vrevel*, *frevel*. V. supra *Frasal.*

Zi fravili sin, improbum esse. Otfrid. IV. c. 11, 87.

Thaz ir ni sit zi fravili.

Ut vos ne sitis improbi.

Nisi legendum *so fravili*, ut hoc sit Adjectivum, improbus: sicut idem Lib. ult. c. 24, 62.

Thaz ih io uuerd so fravili.

Quod fuerim ita improbus, temerarius.

[Vox *Fravili*, in genere quidem *improbitatem*, malitiam denotat, sed significat in specie *præsumtionem*, arrogantiam, fastum. Ita Notk. Pf. CVI. 17. Vocem præsumtionis vertit *per frasali*. Et hæc ultima significatio contextui ap. Otfrid. IV. 11, 87. omnino quadrat. Scherz. Not. ad Otfr. p. 261.]

Jus Argent. L. I. c. VIII. *Ein iecblich uuette das umbe vrevel geschicht. das gezuchet sich an drisig schillinge.* i. omnis compositio quæ pro frevela fit, adscendit ad XXX solidos.

Idem L. I. c. 1. *Sol in nieman vrevelliche anegrifen*, nullus in eum violenter manum mittat.

Liber MS. Redituum de an. 1300. *Habet etiam dictus Episcopus in utraque curia, in S. videlicet & in V. merum imperium, h. e. sicut vulgariter dicitur, Düb und Frevele.*

Freuelich, temerariè, violenter. Jus Argent. pr. *Vrevellichene grifen*, violenter manum mittere in aliquem. *Vreveliche*, temariè invadere, *ib. c. X. Mit frevel und mit unrechte*, Königsh. Chron. c. 2, 190.

Frevel, mulcta. Liber Salic. MS. Monast. Ebersh. *Unde sint die Wette der Schultheissen. unde die zweitil de freuele: unde das dritteil des Vogetes.*

Freuelen, mulctari. Lib. Sal. idem c. de Cur. Dom. in Grussenheim: *Der freuelt XXX. Schilling.* quanquam recentior codex legit: *der verfelt.* vetustior tamen mox iterum: *der freuelt 30. schilling.* pro quo recentior: *der bessert.*

Vadianus L. I. de Colleg. p. 27. putat hanc vocem corruptam ex *Fredel.* i. Fredum. *Er muss den Frevel, das ist die buss oder die straf oder den Friden zalen.* Vide & v. *Frid.*

Vrebehelin schelte, petulans accusatio. Gloss. Vulcanii. p. 67.

Frevel, differt à *Frais*, quod vide.

FRAVV, *Frou*, hilaris.

Otfrid. V. 23, 363. de vita æterna:

Mit thiu se druta sine
duent iamer filu blide
Jamer filu frauua muate;
Quo se fideles ejus
reddunt perpetuo multum lætos
Perpetuò multùm hilari animo.

℣. 508.

Ruere mo thaz blida muat
Leid odo smerza
thaz sinaz frauua herza.
(Ne) tangat ei lætum animum
Passio aut dolor,
hilare ejus cor.

Frauuen, exhilarare. Otfr. ad Ludov. ℣. 152.

Got frouue sela sina.

DEVS exhilaret animam ejus.

Idem

FRA.

Idem ṽ. 12.

Joh freuuemo emizen thaz muat.

Atque exhilaret ei jugiter animum.

Frouui keistlichemo, lætitia spiritualis, Notk. Psal. XXXV. 9.

Otfrid. de Adamo, II. 6, 45. *Er uuart thes aphules frou.* Fiebat pomi particeps.

Frouuelungo, exultatio. Notk. Ps. LXXXVIII. 21. *Olee frouuelungo*, oleo exultationis.

Unfrauuer, tristis. Otfrid. V. 23, 502.

Quistu bi thio siuchi
odo er sar unfrauuer si.

Conturbatus per ægritudines
aut alioquin contristatus sit.

[*Unfreuuida*, mœstitia. Otfr. V. 9, 26. ubi Schilterus vertit querimonia; sed vel contextus ostendit, per mœstitiam esse vertendum.]

Kero: *Keunfrauue*, contristet. c. 31. *Keunfreuuit uuesan*, contristari. [*ueeran* non *uuesan* legitur in nostro Kerone. Prol. p. 16.] v. K.

Apud Notk. passim.

Frauualicho, lætè. Otfrid. I. 17, 111. de Magis:

Joh filu frauualicho
sin uuartetun gilicho.

Et valdè lætabundi
eam (stellam) observabant simul.

Conf. Eund. II. 13. 28.

Frauuolusti, lætitia. Otfrid. V. 7, 71.

Freuui, gaudium. Otfrid. V. 23, 491.

Thiu freuui ist in gimeino.

Hoc gaudium est eis commune.

Cant. Cant. 3, 11. *in dem* [*demo*] *tage siner freuui.* [*frejuve* ita nostra edit.] In die lætitiæ suæ.

Freuuida zi libe, læti per vitam. Otfrid. V. 8, 115.

[*Freuuida* est gaudium, lætitia. Otfrid. II. 6, 114.

In zuiualteru freuuida.

In duplici gaudio.

Idem II. 13, 30.

The'ist thaz mina heila muat,
joh oub min freuuida so guat,
In imo sint mir follo
thia mina freuuida allo.

Hoc est, quod mea læta mens (est)
atque gaudium meum tam bonum,
In ipso sunt mihi plena
mea gaudia omnia.

Verba igitur *Freuuida ze libe*, reddenda sunt. *Gaudium ad vitam.* vid. Scherz. Not. ad Otfrid. p. 338.]

Frosang, Psalmus lætitiæ, Notk. Ps. XXIX. 1.

Unfrouui, tristitia, Notk. Ps. XXXVII. 17.

Frothe, gaudium, v. infra.

Celtis speciatim eum, eamve quæ sui juris est & Paterfam. vel Materfam. herum & heram denotavit. Gothis *Frauga*, dominus, ASax. *Frea.* Vide Speelmanni & Fr. Junii Glossaria.

FRA.

Unde reliquum *Fraw*, *Vrouue*, Materfam. & generalius Mulier: Specialissimè Mulier impudica, impudicitiam professa. Chron. Königsh. c. 2, 190. *In dem Her worent uf achte hundert frouuen do iegliche alle uuuche gap 1. phen. eime ambahtman der daruber gesezt was das er sie beschirmen solte fur gewalte.*

Frauenhaus opponitur dem Closter. Jo. Keiserberg, Brosaml. fol. 10. b. *Ich weis nicht, welches schier das beste wer, ein tochter in ein semlich Closter tun, oder in ein Frauuenhaus. Wann warumb in Closter, ist sie ein hur, so ist sie dennoch ein gnad. Frauu darzu - aber wer sie in dem Frauuenhaus, so slug man sie umb den grind und muste ubel essen und trinken. man wirf sie ein stege auf, die ander ab, denn so gedechte sie wer sie wer, und slug in sich selber, das sie in dem Closter nit tut.* Fol. 58. *Solt ich mit am Feiertag gon mit den gesellen in das Frauuenhaus? Man sprech, ich wer ein Kapp.*

In Jure veteri MS. Augustano Tit. de Carnifice: *Er sol auch aller varenden Frælin pflegen*, &c. Et mox: *Er sol auch alle alliu varndiu Frælin uz der Stat triben*, &c.

Unser Frowe, *Unser Vrowe*, S. Maria, Mater Domini. *Domna nostra*, Cæsar. Heisterb. L. VII. c. 23. J. Argent. L. II. c. 156. *In welichem Kelre in der Stat zu Strasb. unser Vrowe oder ir Werg* (Fabrica, Frauenhaus) *win veil hant, der dem werke gewachsen ist, oder ime durch Got gegeben ist, das men von dem wine kein ungelt geben sol.* Est enim *Frauenhaus* vel *Frauenwerk* Fabrica & Corpus redituum, Ecclesiæ Cathedralis, cujus administratio Magistratui Urbano competit.

Vrowen Ritter, *Vrowen Knechte*, Ministeriales nobiles Ecclesiæ Cathedralis S. Mariæ dicatæ. J. Argent. L. II. c. 155. *Welch unser ingesessen burger mit eime andern unserme ingesessen burgere sichet, ane mit eime VrowenRitter oder mit eime VrowenKnechte, der bessert ieglicher zweni pfunt, die sollent vallent dem Rate, und vier wochen von der Stat.* Civibus hic duella prohibita, excepto cum Ministerialibus Ecclesiæ Cathedralis.

Unser Vrowen vier Hochgeziten, IV. Festa S. Mariæ Virginis, *J. Argent. L. II. c.* 133.

Die Hochgezit der Liechtmesse, Purificationis Festum. Königsh. Chron. c. 2. §. 114. alias etiam zu unser Frauentag *Kerzmesse*, v. *Messe.*

S. Marien in der Vastentag, Annunciat. Kalend. vet. Teut. *Frowentag der Kundung in der Vasten.* J. Argent. L. III. c. 486.

S. Marien der erentag, Assumtionis, Kal. vet. Königsh. Chron. c. 2. §. 190. c. 5. 137.

Schidung unser liben Vrowen, Ludov. Imp. an. 1345.

S. Marien der jüngern tag, Nativit. J. Argent. L. II. c. 289. *Frowentag der hindern*, J. Argent. L. III. c. 486.

His accessit quintum Festum, Visitationis, an. 1395. vide Chron. Königsh. c. 3. §. 217. & Obs. 3. §. 5. sq.

Denique & sextum *Marie opferung*, die 21. Nov. & Conceptionis Mariæ, septimum, 8. Decemb.

Vrowen-

FRA.

Vrowentag der verbolnen, an. 1318. J. Argent. L. II. c. 145.

Unser Fraw zu den dreyen ähren.

Jo. Keisersb. Brösl. fol. 56. b. *Er lest dich fart tun und gon zu den dreyen ähern.*

FRAVVAZ, anathema, excommunicatio. Belgis *Verwaet*. Glossæ vet. Fr. Jun. Glossar. Goth. v. *Frawithan*. p. 171.

Conf. *Feruuazeni* & *Viruuazani*.

FRAZVN, comederunt, de hominibus in bonam partem. Otfrid. III. 6. pen.

Ni frazun sie iz allaz,
sibun korbi ubarlaz.
Nec comederunt id omne,
septem corbes reliquæ.

[*Frazares*, procax. Gloss. Monf. p. 356. *frazares* vel *huorlinin*, procacis. p. 339.

Frazaristun, procacissimam & immanissimam. p. 323.

Fraztut, depasti estis. p. 332.]

FRECAIS, glus: Gl. vet. MS. ASax.

FRECHI, avaritia, Glossæ Alem.

Notk. Psal. LXX. 7. *In frechi*, in avaritia. Psal. CVIII. 6. *Judas iruueleta avaritiam (frecchi)* Psal. CXVIII. 36. *Helde min herza ze dinen urchunden nals ze frechi.* Inclina cor meum in testimonia tua & non in avaritiam. Gothis *Fricai*, avar i. *Fr. Jun. Gloss. Goth.*

FREDIG, Kero: *Tuat fredige, apostatare facit vinum.* [*Freidige tuat*, legitur in Kerone c. 40. Ad quem locum hæc notat Scherzius. Huc pertinent *Freidaken*, apostaticum. *Freidon*, apostatare. Anglo Sax. *Frætgenga*, profugus, apostata, *fratgengan*, apostasia. vid. Somner. in Voc. Anglo-Sax.

Freidara, apostatrices. Gloss. Monf. p. 338.

FREFRIGEND, FREFRIEND, ASax. Paracletus. Ita in eorum versione Joh. XV. 26. *Thonne se frefrigend cymth*, cum Paracletus venerit. Joh. XIV. 16. *And ic bidde Foeder, and het sylth eou otherne Frefriend.* Et ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis. Ulfi quoque sunt voce *Frofre Gast*, quæ occurit ibid. v. 16. *Se halige Frofre Gast*, Paracletus Spiritus Sanctus: cujus vocis etymologiam Junius in Append. Gl. p. 429. explicat. Dieemannus Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 155.]

FREHTE. v. AHTON. signif. VI.

FREHTIN, opera, industria, meritum. Otfrid. I. 1, 136. de fertilitate soli Germanici:

Mit manigfaltan ehtin,
Nist iz bi unsen frehtin.
Multiplici proventu,
nec est id per nostras operas.

[In Hymno nocturno, quem in fine Grammaticæ Francico-Theotiscæ exhibet Hikesius. p. 111. legitur:

Euuigem das Kofrehtobem
Dib lobun saman singan.
Æternis ut mereamur
Te laudibus concinere.

FRE.

Boxhorn. Gloss. *Gifrektotin*, mererentur. Kero: *Keuurabti*, merita. *after keuurabti*, secundum merita. (c. 2.) Scherz. Not. ad Otfr. p. 23.

Frehti, merito. Gloss. Monf. p. 370.]

Notk. in Psal. VIII. 5. *Uuannan mag Adames kelicho dina huldi gefrehton?* Unde potest Adami similis tuam gratiam consequi? mereri. Idem Psal. XXIV. 7. *Nals nah dero abolgi die ih kefrehtot habo.* Non secundum iram, quam ego merui. Et mox: *uuanda ih kuote frehte ne habo*, quandoquidem ego bona merita non habeo. Idem Psal. XXX. 17. *Mir bristet an minen frehten*, careo propriis meritis. Idem IX. 9. XXXVII. 4. XLVI. 4. LV. 9. LXIV. 12. LXVIII. 29. LXXII. 24. LXXXVIII. 6. CVIII. 18.

Hinc hodiernum *Fracht*, merces vecturæ.

FREIS, v. *Frais.*

FREMIT, *fremd.* *Fremitborone*, alienigenæ. Gloss. Lips. Conf. supra *Fram.*

FREMEN, præstare, dare, exercere, facere. Confess. Vet. *Thinan uuillon zi giuuircanne inti zi gifremenne.* Tuam voluntatem faciendi & exercendi. Malè Flacius & Goldastus interpretantur *zu vernehmen*, de intellectu.

Capitular. Franc. Lib. IV. c. 19. *Nio themo geanerven thegein ursach beliue thia sala ce bekerine, sundar mera not analige thia thuruch ce gefremine.* i. ne heredi ulla occasio remaneat, hanc traditionem immutandi; sed potius necessitas incumbat, illam perficiendi, exsequendi. Willeram. in Cant. c. IV. *Samo zirent thich guode wercho an minero ansiune, so wether so sie gefremet werthent per prælatos other per subditos.* i. sive exerceantur per prælatos sive &c.

Gifremitu, implebitur, perficietur. Tatian. c. 4, 4.

[Verbum ipsum *Fremian* efficere, formare, in lingua Anglo-Saxonica superest, vide id cum derivatis apud Benson. qui discrimen quod inter *fremiam* & *fremman*, Somnerus constituit, non agnoscit. Dicunt adhuc Angli *to frame*, formare, *a frame*, forma. Isidorus c. 2. §. 1. *al dhiz frumment*, cuncta componens. Palthen. Not. ad Tatian. p. 300.]

Ungefremit, imperfectum. Glossæ Lipsii.

Fremu, beneficium: Gloss. vet. MSS. ASax.

Fromen, *frommen*, *frumen*, idem.

Kero: *Sin kefrumit*, exerceantur. c. 66.

Isidor. c. 3, 4. *Got chiscuof mannan ana chilichhan endi chilichhan Gote chifrumida dhen.* Creavit DEUS hominem ad imaginem, & similitudinem DEI creavit illum. Idem c. 2, 1.

Otfrid. III. 10, 37. de muliere Chananæa:

Frumi Druhtin thaz uuib,
thaz si unsih laze haben lib.
Satisfac Domine mulieri,
ut nos sinat habere quietem.

Fragm. de Bell. Sarac. ỳ. 978.

Sie riten mit Genelune
Then allerwirsesten rat
ther under thissemo bimile ie gefrumit wart.

 Con-

FRE.

Consulebant cum Geneluno
Pessimum omnium consilium
quod sub hoc cœlo unquam datum fuit.

Otfrid. IV. 8, 52. c. 3, 26. c. 20, 64. V. ult. 205.

Idem Fragm. ℣. 1133. 1466. 2376. 3137. 2599. 4097. 4142. 4172. captivos ducere.

Notk. Psal. XX. 8. *Du gefrumest in in euuigen segen.* tu dabis eum in benedictionem æternam. Idem Psal. XXVII. 6. Psal. XXXIV. 13. Ps. V. 3. Ps. L. 2. CIV. 17.

Jus Argent. de an. 1270. §. 12. *claget einre von dem andern, das er in gewundet habe und frommet den geleit ins gerihte.* i. si quis alterum accusat, quod ipsum vulneraverit, & dat ei salvum conductum ad judicium. Idem Lib. I. c. 2. *Susliche rache sol ein Geistlich persone weder han noch fromen.* i. vindictam sanguinis persona Ecclesiastica nec habere nec dare debet.

Frumen, ducere. Otfr. I. 22, 12. de parentibus Jesu:

Thaz kind mit in frumitun.
Puerum secum ducebant.

[*Frumit*, ap. Otfr. III. 24, 38. Schilterus reddit *conducit.* At Scherz. in Not. *perficit, efficit.*]

Frumen de causa morali, *Mord frumen*, de assassinio. Jus Augustan. tit. *Von mord das gefrumet wirt. Umb daz grozz mord das Laurenz der Egkinger gekauffet und gefrummet hat, das er sin gunst und sin pfennig geben hat, das man Lupolden den Sabaher ermordet hat aun schuld,* &c. ubi pœna assassinii est *schleiffen & radbrechen.* utriusque & moralis & physicæ causæ.

[*Frumi*, tolle. Gloss. Mons. p. 398.

Frumit, supplantat, p. 351. mittit. pag. 387. *Vrumit*, mittet. p. 335. *daz frumitin*, urgerent. p. 359.

Frumme, solvat. p. 346. Conf. inf. *Givrumida.* & *Giuurumman.*]

Frumara, ministri, Notk. Psal. LXXVII. 49.

Frumereht, vel *Uuerchreht.* Notk. Ps. CXVIII. 5, 8. V. August. in h. l.

Fruma, *Fruama*, κατ' ἐξοχὴν factum bonum, utile, præstans; fructus.

Otfrid. V. 25, 49.

Si fruma in thesen uuerken,
thaz sie es Gote thanken.
Si quid boni in his operibus,
ut de eo DEO gratias agant.

Ibid. ℣. 88. & Lib. I. 17, 104. c. 16, 34. L. II. 22, 70. c. 7, 54. V. 6, 38. & 49. III. 10, 65. IV. 4, 91. [In hoc loco *fruma* Scherz. vertit *beatitudinem.*] c. 6, 27. Ad Salom. Ep. ℣. 11.

Königsh. Chron. c. I, 75. fi. de Hectore: *Er was der frumeste und küneste Heilt der ie geboren war.*

Verum. Otfrid. IV. 15, 78.

Ni heinemo ni brusti
ni er alla fruma uuesti.
Ut ne ulli deficeret,
quin is omnem veritatem nosset.

FRE.

[*Fruma* h. l. non notat veritatem, sed utilitatem, felicitatem, beatitudinem. Scherz. in Not.]

Idem IV. 26, 23.

Ther fruma iu io gimeinta.

[Hunc versum cum in MSC. Cod. Cæs. legatur *iu*, ita vertit Scherz. in Not.

Hic est (ille) qui felicitatem ipsis indicavit.]

Fructus. Otfrid. I. 23, 106.

Nist boum nihein in uuorolti
nist ther fruma beranti.
Non est arbor, nec unica, in mundo,
quæ si fructus ferat, &c.

Idem II. 14. 215.

Thaz fruma thie gebura
fuaren in thia sciura.
Ut fructus agricolæ
ducant in horreum.

Medulla. Otfr. III. 7, 63. de Salvatore panem frangente:

Tho er thia krustun firsleiz.
Thaz man thia fruma thar gisah,
tho er thia rintun firbrah.
Cum crustam scinderet,
ut medulla ibi conspiceretur,
cum corticem frangeret.

Frumich, Notk. Psal. C. 1. *Diu ougent uns uuio ungescheideno er ist kenadich und rehtfrumich.* i. Hæc ostendunt nobis, quomodo inseparabilis est pius & justus.

Frumono, pii. Otfrid. II. 7, 52. *heilo thero frumono*, salus piorum.

[*Frumono*, non denotat piorum, sed felicitatis, utilitatis, ut & ap. eund. III. 22, 60.

N'ist thaz sih io giebono
thera sinera gifti frumono.
Nihil est quod se æquet, (i. e. æquale sit.)
Hujus sui doni utilitati. Scherz. Not.]

From, strenuus, fortis. Königsh. Chron. c. 4, 53. *Der Bischof streit uf denselben tag also ein frommer Ritter, und zwei ros wurden under ime erstochen.*

Fromelichen, fortiter, id. ib. §. 52. fi.

Framlicae, strenuè: Gl. vet. MSS. Angl. Sax. *Fraam*, acris. ib.

Fromekeit, fortitudo. Id. c. 1, 65. *Es werent rittere und iunge lute, die durch fromekeit und aventure furent in frömede lant.* Idem c. 4, 5. *Die Römere mit striten und frumekeit erwurbent, das sie einen Keiser machtent.*

Fromin, mi optime. ita S. Maria ad Archangelum apud Otfrid. I. 5, 69. II. 14, 53. 177. V. 7, 69. 97. Rhyth. de Ludov. R. ℣. 58.

[Scherzius vertit Dominus. Not. ad Otfrid. II. 14, 53. & 177. conf. Stad. Expl. Voc. Germ. Bibl. p. 220.]

Unfroma, detrimentum, Kero. c. 2.

Ort-

FRE.

Ortfrummin, auctores, Notk. Psal. LXXI. 16. V. Ort.

Usfromen, emittere, Notk. Psalm. XXI. 15. XXIX. 10. LXVII. 9.

Gothis: *Framban*, præstare, Luc. VII. 4. ASax. *Fremian*, *freman*. Fr. Jun. Gl. Goth. p. 168.

FRENEN, areftare. Wencesl. Brack in Terminis Juristarum:

Arrestare, *frenen*. *die Inpheodare belehnen*.

Strasburg. Gant-Ord. 1618. præf. *Die arest- und fröhnungs procesz und derselben austagungen in fallimentsachen*, &c.

In aliis quoque civitatibus Alsatiæ adhuc frequentatur vox *offentliche Fröhnung*, pro concursu creditorum ad quem edictaliter illi citantur; à significatione Publici.

XV. Buch: H. 15. *Als bisher ettliche irrung gewesen ist, sollicher frönung halb, so die Statt und die burgere oder andere geton hant, das die Statt vorgangen ist, sie habe vor oder hernach gefrönet: Als haben unsere Herren Meister und Rat Schöffele und Amman mit urteil erkant: das die Statt hinanfurder an allen dingen vorgon sol, one alleine umb besserung, und freuel, da sol die Statt umb dieselben zwey stücke nit vorgon, sie hette dann vor gefrönet on geuerde. Actum quinta post Egidii Anno &c. XLV.*

Fronen, acquirere. Rupert. Imp. in pactis cum B. de Lutzelstein super Castro Einartzhusen an. 1403. *Das Slos E. mit aller zugehorunge das der obgen. B. mit rechte erwonnen und gefronet hat.* Idque jure Fisci, Notk. Ps. CXVIII. 161. proscribere. Ita enim ille. *Proscribo* (*iro guot frono ib.*)

[*Hiviuscigi vronit werdent*, domus publicabuntur. Gloss. Monf. p. 342.]

FRENKEN, componere. Notk. Ps. CXLIII. 12. *Iro tohtera gant kefrenchet*, filiæ eorum compositæ, &c.

FREODO, vitulus lactens. L. Salic. c. 3, 1. *Si quis vitulum lactantem furaverit. Malb. Pedero aut freodo. CXX. den*, &c. MS. Regium habet: *Podor aut frico.* A faliendo, gaudendo, *Freud*, supra.

FRESSA, pressuræ, Notk. Psalm. LXXX. 1. fortè à *Fraisc*. Psal. LXXXIII. 1. Nisi legendum sit, *bressa*. V. in B. Sed habetur etiam in Psalm. LXXXV. 3.

FREYTHINGEN, vid. *Ding*.

FRI, *Frey*, liber, sui juris.

Frio, qui sui juris, Notk. Ps. CXVIII. 125.

Frier, liber. Kero. c. 2, 58.

[*Fria*, liberi. Gloss. Monf. p. 355.]

Friger, ingenuus: Kero. c. 2.

Frilibha, liberam: Kero. c. 63.

[*Frilaza*, liberti. Gloss. Monf. p. 377.

Frilazum, manumissionibus. p. 377.]

Vria, libertas, Rythm. de S. Annon. ℣. 71.

Gothis: *Frigai*, liberi, Joh. VIII. 36.

ASax. *Frie*, herus. *Aganfrie*, paterfam. *Glossar. Speelm.*

Fribalse, liberatione: Kero. Libertas. Notk. Psal. LXXVI. 11.

[In Kerone c. 58. *fon fribalse*, voce *deliberatione* reddita est. Bene autem notat Scherzius, Keronem vocem *deliberatione* in duo vocabula discerpsisse, (forsan etiam in suo codice ita scriptum reperit) *de liberatione*, atque sic vertisse *fon fribalse*.]

Fribof, atrium. *Frithovo*, atria: Gloss. Lips. V. Kilian v. *Vrydhof*. Speelm. in v. *Fridstoll*.

Frioblitto, L. Sal. vid. sup. *Bluat*, sanguis.

Friofalthio, L. Salic. vide supra *Falthio*.

Friolasia, spontanea voluntate, *durch freye zulassung*. L. Salica tit. XVI. 3. *Siquis cum ingenua puella & spontanea voluntate ambarum partium coiverit, MALB. Friolasia*, sed in MS. Regio pro *spontanea voluntate* habetur *sponsata ambo partes convenerint*. Et sic *Friolasia* fuerit desponsata, *die einer gefreyet hat*. At pro *Friolasia* legitur *Fialâ fina*. quod ab Amanuensi corruptum censeo ex *Friolasia*.

Friomosido, L. Sal. tit. XXXVIII. 5. *Vermaussen*, exspoliatio.

Frye lüte, homines liberi, etiam dicuntur homines servilis conditionis, benignioris tamen, aliàs Liberti, quibus adhuc meliores Libertini, *Gekoste dien luyden*, Fr. Sande. Tr. Prælim. ad Consuet. Feud. c. 2.

Frye gut, terra Salica, agri Salici, *Joach. Vadianus apud Goldast. T. II. Rer. Alem. pag. 59. & T. III. p. 57.* ubi etiam *Fryge Lehngut* vocari vulgò ait: quod tamen de locationis contractu, non de feudali intelligendum reor. Terra enim Salica à Feudo etiam franco differt, hoc enim immune est à servitiis militaribus, ista libera est à collectis, & ab Alode tamen etiam differt Lege Salicâ quoad successionem fœminarum. Libertatem horum fundorum & quod non omnes capaces fuerint eos acquirendi, docet Rupertus Imp. in Diplomate, quo Secretario suo Jo. Wynheimensi ob servitia palatina præstita jus hoc concessit hâc formulâ: *Ob er deheim frye güter zu Winheim odir anderswo in Unserm Lande veile findet, die vormals unsern Altfurdern und uns nit betehafftig noch Stuerber gewest sint, das er yme und sinen erben dieselben fryen güter kauffen und zu iren handen bringen möge, und furbas ewenclich inne haben, besitzen und der geniessen möge, hoe und ryeder, so sie beste mögen, also das sie uns oder unsern erben keine bete, stüre, atzunge, fronedienste oder ander beswernisse, wie man denn die genennen mag, davon geben odir tun, sunder dieselben güter frye innen haben besitzen und der geniessen sollen und mögen hoe und ryeder. In allermasse und wyse als sie die, die sie vor yme gehabt haben, inne gehabt und besessen han.* Ann. 1403. Norimb. ☿ post Epiphan.

Vide supra *Allod*.

FRICTRUNG, ariolatus. Gloss. MS. ASax.

FRIDU, pax: FRED aliàs, & VRIDE.

FRIDUS, FREDUS, L. Salicâ.

Kero. *Des cuatchundin fridoo*. Evangelii pacis. Prol. p. 17. *fridu*, pacem. ibid. *fridu lukan*, pacem falsam: *in fridu*, in pacem. c. 4. *Ze fridu*, ad pacem. c. 63. *in fridiu*, in pace. c. 34.

Charta MS. *Frid macht man mit dem Handschlag, da einer dem andern die hand darreichet und frid verheisset. II. Dass man ein zeichen aufrichtet, was es dann*

FRI.

dann ist, als wir lesen Josue von Rahab. III. So schüttet man wasser us, als die alten theten, als wolten sie sprechen: Wer den friden bricht und in nicht haltet, des blut sol also vergossen werden, wie das wasser, das weder geschmak noch zeichen nit blieben ist.

Frid, dilatio, quasi pax temporaria, qualis erat olim ante Pacem Publicam Perpetuam usque ad Maximilianum I. qui per Recess. Imperii de Pace Publica perpetua an. 1495. jus diffidationis vetus sustulit, qua de re aliàs.

Jus Alem. Feud. c.46, 3. *Frid und frist unz an den driten tag.*

Frid, quieta possessio rei. *Fride beren und beschirmen*, in possessionem mittere & in ea tueri, vide supra *Aseze*.

[*Vrido*, tranquillam. Gloss. Monf. p. 358.

Frida, dexteras. p. 362. *Fridun*, dexteris. p. 363.

Fridudink, pactum. p. 409.]

Frid, de jure personæ non apprehendendæ, Jus asyli. Chron. Königsh. c.1, 19. de origine idololatriæ à Nino effigiem patris Beli venerante: *Und hette dasselbe bilde in so grossen eren, das alle die lüte Friden hettent, die zu demselben bilde koment, was sii noch verschuldet oder missetan hettent*, &c. Jus Argentorat. Lib. I. c. 1. *Zu glicher wis als ander Stettun recht ufgeleit sint, so sint dirre Stette von Strasburg recht ufgesezzet also, das si vri si, und ein iechlich mensche es si vromede oder won in der Stat, ze allen ziten vride habe. Swer uzwendig dirre Stat het missetan, und von der vorchte sinre schulde vlucht hat her ze dirre Stat, der sol sicher hie inne beliben, unt en sol in nieman vrevelliche anegrifen: doch sol er bereit unt rechtes gehorsam sin.* i. Ad formam aliarum Civitatum in eo honore condita est hæc Civitas & ut libera sit, ita quod omnis homo tam extraneus quam indigena pacem in ea omni tempore habeat. Si quis foris peccaverit & ob culpæ metum in eam fugerit, securus in ea maneat, nullus in eum violenter manum mittat: obediens tamen & paratus ad judicium existat.

Jus Augustanum MS. tit.

Welich Recht das Closter von S. Ulrich hant ze behalten einen ieglichen schaedlichen man.

Das Closter ze S. Ulrich hat das recht, swaz ain man tut, der dar geflohen kumpt, als er uf die gred chumt, so sol er fride haben, und hat das Closter in gewalt ze behalten try tag. Und swenn man hintz demselben manne gerichtet mit der Aechte umb swelhi sach daz ist und daz dem Abt kunt getan wirt oder der Sammunge, so sullen si in nicht furbaz behalten, behaltent si in darüber lenger denn als davor geschriben stat, so brichet nieman kain recht an in.

FRI.

Item: Welch Recht unser Herren von dem Chor haund auch schaedlich laeut ze behalten.

Swer in ain ieglich kirchen geflohen kumpt, umb swelhi schuld daz ist, der hat Frid darinne. Es hat auch nieman chainen gewalt furbas den andern ze behalten der den Todschlag oder die wunden getan hat, wann als davor geschriben stat. Ein ieglich biderb man hat das recht hie ze A. es sien Chorherren, Diensman oder Burger, swelb man in ir hus geflohen kumt, das si dem rauten und helfen, und in schirmen und im hinhelfen sullen untz an den Vogt daz derselb kumpt, der hat den gewalt daz er in suchet und sol im der Wirt tür und tor uftun und sol im daz nicht wern. Koment aber des Vogtes Knechte und Waibel dar, die habent des gewaltes nicht daz man in twr und tor uf tun sulle. Confer supra *Burgfrid III.* & *Camer.*

Fridhof, palatium. Otfrid. III. 25, 12. de Caiphæ palatio.

In Kaiphases frithof.
In Caiphæ Palatio.

Et L. ult. c. ult. ℣. 12.

In Himilriches frithof.
In cœlesti asylo.

Notk. Psal. LXXXIII. 3. *In atria Domini. (in Gotes frithova.)*

Tatian. *Frithove*, cap. 188, 1. *Was tho Simon Petrus uzze in themo frithove stantenti, inti sih uuermenti.* Erat Simon Petrus foris in atrio stans, & calefaciens se. cap. 192. §. 3. *Inti leittun inan gibuntanan in frithoff.* Et abduxerunt eum (JEsum) vinctum in prætorium.

[Compositum est hoc vocabulum à *frithe*, pax, & *hof*, quod hodienum aulam, atrium, Germanis notat. Non incommode autem prætorio à pace nomen tribuitur, quod non solum in eo quæcunque ad publicam tranquillitatem spectant pertractentur, sed & ipse locus à privata quacunque vi & injuria tutus sit. Angl. Saxones asylum non dispari ratione *frithstoll* dicunt, teste Bensonio in Vocab. Add. Kilian. in *vrydhof*, quod eadem ratione, qua Germanice *freystadt* dicitur. Palthen. Not. ad Tat. pag. 390. Conf. supra *Fri.*

Vrithova, Cimiteria. Gloss. Monf. p. 378.]

Frid, *fredum*, banni h. e. sententiæ condemnatoriæ species, pro pace publica fracta recuperanda. Carolus M. de Partibus Saxoniæ c. 15. *Undecunque census aliquis ad fiscum pervenerit, sive in frido sive in qualicunque banno.* Papias: *Fredum i. e. bannum.* Lex Alamann. c. 1. §. 2. *In fisco solvat LX. Solidos pro fredo.* quod Glossa in MS. interpretatur *freuele.* Coccius in Dagoberto pag. 179. improbat eos qui fredum cum banno confundunt. Sed Caroli M. & Papiæ auctoritatibus merito inhæremus, largientes hoc, quod & sententia & mulcta in ea dictata pro delicto seu freuela fiat. L. Salica tit. LIII. 3. *Tertiam partem (debiti) Gravio in Frido ad se recolligat, si tamen fridus jam de ipsa causa non fuit solutus.*

Gre-

FRI.

Gregor. Turon. de Virt. S. Martini Lib. IV. c. 26.

Vadianus T. II. Rer. Alem. p. 61. & T. III. p. 27.

Frid, turris, locus securitatis.

[*Fridaria*, murium. Gloss. Mons. p. 400.]

Balfrid, vide in B.

Charfrid, vid. Ch.

Frid, termini, territorium, bannus.

Notk. Psal. CXLVII. *der den Frido dir ze marcho sezzet.*

Fridseul, terminus bannalis, jurisdictionis & territorii, *Acta Lindav. pag.* 369. Dn. Datt de Pace Publ. I. c. 16, 43. sqq. ubi etiam de *Fridhag*, *Fridthor*. De columnis his, signis banni urbalis, requisitus, hæc respondi:

Stehet vor iedem thor der Reichs-Stadt Kauffbeyern etwa ¼. *Stunde weit, nahe an der Strass, eine alte steinerne Seule in manns grösse, viereckt, ohne schrifft, jahrzahl und wappen, welche iederzeit nicht anders als der Stadt* Fried-Säulen *pflegen genennt zu werden: Von denen benachbarten beeden Stifftern aber Augspurg und Kempten, vor* territorial limites *und Marcken, dahingegen die Stadt auch ausser solchen Fried-Seulen ihre Güter hat, und auf denselben von unfürdencklichen jahren iederzeit Steuer, Briefvertigung und Sieglung auch die hohe* Malefizische *Obrigkeit* possedirt, *hergebracht, genossen und* exercirt, *Dahero dann ferner die frage entstehet; vor was man sothane Fried-Säulen* positivè *eigentlich und* specificè ratione primitus intenti finis & usus *halten,* determiniren *und angeben könne?*

Hierauff nun kürtz-doch gründlich zu antworten, So ist zu wissen, dass eine Stadt oder Burg, wie das wort vor alters gebraucht worden, dreyerley Marckungen pflegt zu haben, die erste wird Zwing genannt, binnen den thoren und Stadtgraben, dahero der Zwinger sein nahmen, das in Villis und dörffern Ettern heisset. Uber dieses hat eine Stadt extra pomœria *den Bann oder Burgbann, in Sachsen Weichbild genannt, dieses BurgBannes* insignia *und Zeichen sind diese Fried Seulen, dieweil so weit der Burgfrieden oder Banne, Zeune geben, allermassen der Kayser* Rupertus in confirmatione privilegii *des Kessler Handwercks* de an. 1405. *also redet:*

> *Doch dass sie die Burgfrieden und Banne Züne an den Stedten und enden da sie wohnen--helffen weren,* &c.

Item idem Imp. in confirmatione privilegiorum civitatis Coloniensis an. 1401. *sagt Er:*

> Cum banno urbis & bannileuca quæ vulgariter Burchban & Bannmile nuncupantur.

In villis & pagis Flur dicitur, sed & Bann, *unde die Bannerneuerungen.* Hinc fluxit solennis formula instrumentorum:

> *Es sey innwendig der Statt N. oder usserhalb im Burgbann gelegen.*

Hæc species banni urbalis, ut vocatur ab Ottone II. Imp. apud Meibom. T. 2. p. 496. *hat vor alters uff eine Meilweges sich erstrecket, dahero der nahme* Banmile & Banileuca. *Als aber die Fürsten v. Herren bey dem Keyser* Frid. II. *sich darüber beschwerten, hat Er* an. 1232. *unter andern* constituirt:

> Item in civitatibus nostris novis Bannitum miliare deponatur.

Dahin gehet nun der 6. v. 7. Artickel der Kauffbeyerischen Gerichts-Ordnung, darinn der Stadt v. FriedSeulen gedacht wird, dergestallt, dass wann einer der Stadt verwiesen wird, er sich bey den Fried Seulen nicht auffhalten, sondern von dem Stadt-Büttel gefenglich mag angenommen werden.

Drittens ausser dem Burgbanne oder den Fried-Seulen, haben die Städte ihre Güter, Aembter, und Gebiete, so in ihre Botmässigkeit und Territorial-*Gerechtigkeit gehörig, da aber besondere Pfleger und Beambten pflegen gehalten zu werden, durch welche die Städte ihre* Jurisdiction *und* regalia exerci*ren: auch von den benachbarten durch die Land-Gränzen v.* terminos Territoriales *absonderlich entschieden werden. Wer nun nur auss einer Stadt und deren Burgbann oder FriedSeulen verwiesen ist, der kan sich wol in dergleichen der Stadt zu gehörigen Orten uffhalten, wenn er nicht zugleich aus der Stadt dero Burgbann v. aller* territorial-*Gerechtigkeit v. Bottmässigkeit derselben* excludirt *worden.*

In diese der Stadt Kauffbeyern zustehende Bottmässigkeit tertii generis, *gehören nun alle die güter v. gerechtsame die sie ausser den Fried-Seulen* possediren. *Und gleichwie die Stadt* in possessorio propter possessionem momentaneam *gnugsam* fundirt *v. sich daraus nicht sezen lassen wird: also können sie auch* in petitorio per præscriptionem saltem immemorialem *leichtlich* obtiniren, *und wird alsdann von denen FriedSeulen ein bodenloses* argument *herfliessen, indem sie nicht Gränzscheidungen sind, sondern nur wie weit der* Burg-

FRI.

Burgbann, v. bannus urbalis *gebet, bezeichnen, nicht aber die* in rure *v. uff dem Lande ieder Stadt zugehörige* territorial - *Gerechtigkeit*, cujus partes sunt *die hohe* Malefiz-*Obrigkeit und Steuer-Gerechtigkeit.*

Wann aber eine Stadt nichts ausser denen FriedSeulen besizet jure territorii, *so geschichts* per accidens, *dass die FriedSeulen auch zugleich die Gränze entscheiden, wie zu Isni seyn mag, Hingegen zu Kauffbeyern werden die güter der Stadt ausser den FriedSeulen gelegen, laut der Beylage* D. *genennet*,

in der Stadt Burglehn und Steuer. Item *in unser Stadt oder Burg-Gedinge gelegene Güter*,

allwo Burgleben, Steuer, Burggedinge nihil aliud significat, quàm hanc ultimam Juris Civitatensis speciem, quam posteri superioritatis territorialis vocabulo insigniverunt. Quemadmodum verò certum est, quod Jus Superioritatis territorialis recentius sit, quàm Jura Civitatum quoad bannum urbalem, *den Burgbann*, qui per Fridseulen determinatur: ita absonum est, argumentari à jure veteri ad abrogationem juris recentioris. *Dass nun solches denen Allgemeinen Teutschen Rechten gemæs sey, thue biermit eigenbendig bekennen*, salvo aliorum judicio. Datum *Strasburg den* 10. Jan. 1701.

Fredelost, pacis exsors, Chron. Oldenb. cap. XIV. *apud Meibom. T. II. p.* 173.

Fredless, communis pacis expers, *Sueno lib. VII. LL. Scanic. c.* 6.

Fretterey, vexatio, Frehero dicta videtur à Fredo, quod non arridet.

Hantfrid, den ain man in des andern mannes hant geben hat, der im den frid kunt tet. Wer den bricht, dem sol man die hant abslahen, *J. Augustan. tit. Von hantfrid.*

Weichfrid, pax vici, villæ, opidi. Jus Municip. Sax. Art. IX. Vide *Fronrecht.*

S. *PetersFrid*, per crucem, idem quod Weichfrid. Jus Mun. d. l.

FRIFRASIGENA, L. Sal. tit. LXX. §. 1. MS. Reg. legit: *Frifastina*, significat Repudium puellæ desponsatæ.

[FRIGIUZIT, confundit. Gl. Monf. p. 385.]

FRISCHING, victima, Glossæ vet. Alem.

Notk. Psal. XV. 4. *daz si mir kein opfer fone dien Frischingen bringen, nube min selbes lichamin unde pluot.* Psal. XXVI. 6. *opferon ih imo den friuscing dero freuui.* victimam gratulationis. Psalm. XXXIII. 1. *opferon friscinga*, sacrificare victimas. Idem Psal. XXXIX. 8. *das ih selbo chäme unde opher frunscing unirde.* Ita & Psal. XLI. 10. scribitur. *Friuscinga*, Psal. XLIII. 12. *Frunscinga*, Ps. XLIII. 22. Psal. L. 21. Ps. CXV. 17.

FRI.

Brennefruscinga, holocaustum.

Lobofriscung, hostia laudis.

Agnus paschalis. Notk. Psal. XX. 3. *ih kerta harto mit iu ezzen Osteirfriskinch*: Desideravi valdè vobiscum manducare Pascha.

Index Schadæi MS. *Friskingus, ein braten, oder quallen. Friskingus* vituli, *Kalbsbraten.*

V. Du Fresn. Gloss. h.

FRISCHLING, Helvetiis quibusdam vervex, aliis porcellus sylvester: *Gesner. Hist. Quadrup. L. I. p.* 815. & *pag.* 926.

FRISII, populus Germ. V. Vorpurg. T. VII. p. 20.

[FRISLUNTI, deglutiret. Gloss. Monf. pag. 344. sed legendum haud dubie *firslunti*, quod vide supra.]

FRIST, *meare*, intercapedo: Gl. vet. MSS. ASax.

FRIST, tempus, Otfrid. III. 14, 177. *zi themo friste*, hoc tempore. Idem I. 10, 35. *alle taga fristi*, alle tagzeiten, omnibus diebus.

Zitfristligiu dinch, temporalia, Notk. Ps. XIII. 5.

Frist, καιρὸς, Kero: *Frist*, occasio. c. 38. 43. 54. 59.

Otfr. IV. 19, 126. *zi einen frist fangon*, ad occasionem captandam. [vide de hoc Otfridi loco notata supra ad *Frangon.*

Frist, occasio. Gloss. Monf. p. 369. 390.

Fristi, obtentu. p. 367.]

Dilatio, Notk. Psal. X. 4. de Antichristo: *Fone sinero michelun irbolgeni, ne suochet thia frist*, præ sua magna indignatione non quærit dilationem.

[*Frist*, spatium. Gloss. Monf. p. 324.]

FRISTEO, scrupulositas: Kero.

Fristen, interpretari. Notk. Ps. XXXIII. 1. Psal. CV. 39. CXVIII. 1. Vide supra *Antfriston.*

Danis: *Friste*, tentare.

Anafristen dicitur calumniator innocentes, Notk. Psal. LXXI. 4. & Psal. CVIII. 23. Psal. CXVIII. 121.

FRISTKEZIMUS, materia: Kero. [Goldastus hanc vocem hoc modo exhibet. *Materia, kezimbri, fristkezimus.* At vitiose uterque, in Kerone enim ita legitur, *kezimbrifrist keziuc ist kekeban ze ubarmuatonne*, materia datur superbiendi. c. 65.]

FRITAG. vid. *Dag.*

[FRIUDILA, amatorees. Gl. Monf. p. 394. *friudilun*, amatoribus. p. 336. 388.

Friudilinna, concubinam. p. 378.]

FRIUNT, amice: Kero. c. 60.

Friuntlich giloube, bonâ fide credere, Otfr. V. 1, 34. & passim.

[*Friuntholder*, amicabilis. Gl. Monf. p. 352.]

Ewr Freundschafft, ita Sigmundus Archidux Austriæ Episcopum Argentin. compellat in literis MSS. pro quo hodie *Euer Liebden.*

Gothis: *Frigon*, amare, Marc. XII. 33.

ASax. *Freond*, amicus.

[FRIZIT, depascet. Gloss. Monf. pag. 349. demolitur. p. 396.

FROAZ, renitens. Gloss. Monf. p. 384.]

FRO-

FRO.

FROMEN. vid. *Fremen.*

FRON, VRON, FRAN, dictum Celtis quodcunque privato opponitur: ſicut Juſtinianus Imp. Jus omne diſpeſcit in Privatum & Publicum, hoc poſterius latè ſumens, ut & in Sacrum & Publicum ſpeciatim ſubdividatur, de quo aliàs. *Fron* itaque utrumque denotat & Sacrum & Publicum.

Fron, ſacrum, ſanctum. Otfrid. I. 5, 66. de S. Maria Virgine ad Angelum Gabrielem:

Sprab si boton frono.
Reſpondit Nuncio ſancto.

Idem I. 17, 114. de puero Jeſu recens nato: *thaz kint frono*, puer ſanctus. Idem III. 16, 6. de Chriſto prædicante, *ther Gotes frono*, Sanctus DEI.

[Id. II. 4, 112. Verba tentatoris ad Chriſtum in deſerto referens:

Oba thu ſis, quad, Gotes Sun,
laz thih nidar bera ſun
In lufte filu ſcono,
ſo ſcal ſun frono.
Si tu es, dicens, DEI Filius,
mitte te deſuper horſum
In aëre multum decore,
ut debet filius illuſtris.

Aptius verte *Filius Sanctus*, κατ' ἐξοχὴν ſcilicet, i. e. DEI. Scherz. Not. ad h. l.]

Idem IV. 2, 35. de lotrice pedum Salvatoris:

Mit iru faſe ſie giſuarb
Thieſelbon fuazi frono
mit lokon iro ſcono.
Capillis ſuis terſit
Illos pedes ſanctos,
cæſarie ſuâ pulchrâ.

Rh. de S. Annon. ℣. 536.

Senti Petir dir boto vrone.
S. Petrus Apoſtolus ille ſacer. (primarius.)

Giſcrip frono, Scriptura Sacra, Otfrid. II. 11, 114.

[*Dati frono*, facta incluta. Otfr. III. 1, 24. Scherz. cum Stadenio: *facta Dominica.*

Karitas in frono, charitas eis ſancta. Id. IV. 29. 46. Scherzius mallet redditum, *in ſanctitate.*]

Vrone blot, SS. ſanguis Euchariſticus, Fragm. de Bell. Hiſp. ℣. 1994.

Fronlicham, SS. corpus Chriſti. Königshov. Chron. c. 111. §. 4.

Urbanus der Vierte ſatte uf das bochgezit unſers Herrn Fronlichames Dag. nach Gots geburte MCCLII. i. Urbanus IV. inſtituit Feſtum Domini Noſtri S. Corporis diem. poſt N. C. 1252. Hiſtoria Lombardica: *Unſers Herrn Lichentage. Es het der Bobeſt Vrbanus der Fierde ufgeſetzet, das man dieſe Hochgezit ſol began an dem erſten Dunreſtage noch der Pfingeſten achteſte, durch das wir das Sacrament das gantze jor nutzent, ſunderlich uf die, die es erent.* Notk. Pſ. LXXX. 1. *Frono ſamenungo*, Dominicæ congregationi.

Frontag, dies Dominicus. Notk. Pſ. XXIII. 1. *Prima Sabbati, der eriſto unechetag der dies Dominicus, Frontag heizzet.*

Fronisgu, myſticum, ſacra. *Fronisgun lera*, myſtica doctrina, Otfrid. III. 17, 135. [c. 20, 318. *Fronisgun lera* Schilterus vertit publica doctrina. At Scherz. in not. *egregiam doctrinam.*] V. 12, 102. [Hic quoque Scherz. in not. non vult cum Schiltero *myſticæ*, ſed *eximiæ*, *pulchræ doctrinæ*, hanc phraſin redditam.]

Frano, idem. *Liotb frano*, Litania, Rhythm. ad Ludov. R. ℣. 92.

Fron, publicum. *In frono*, in publico, Otfrid. ad Ludov. ℣. 118. Lib. I. 5. pen. IV. 29, 46.

In geſiht frono, in conſpectu publico, Otfrid. I. 12. pen.

[*Vrono ruago*, pondere publico. Gloſſ. Monſ. p. 327.]

Fron, opus vel opera publica præſtanda ab omnibus o publicum intereſſe, dictum etiam *Opus Sacrale*, M. Velſer. pag. 669. Vadian. L. II. de Monaſt. p. 48. Nec tantùm ſervorum ea ſunt, ſed & hominum liberorum, ruſticorum, emphyteutarum, colonorum. Suntque duplicis generis, *Fronſuren*, der Anſpenner, *Verte* dicitur: & Hantfronen, der Hinterſedler, *Tagewan.*

Fronambacht, officium, munus publicum.

Jus Argent. c. 1. L. I. *Der Biſchof ſol niemanne das Vronambacht bevelhen. ern ſi denne des geſindes ſines Gotzhus.* Latinus textus: *Nulli Epiſcopus officium publicum committere debet, niſi qui ſit de familia Eccleſiæ ſuæ.*

Froncreuz, crux publica, Pacis publicæ ſignum. Jus Muncip. Sax. Art. IX. *Das iſt noch das urkund, wo man neue Stät bauet oder Merckt machet, das man da ein Creuz ſetzet auf den Marckt, durch das man ſehe das Weich-Fride da ſey.*

Fronfaſt, jejunium publicum.

Frongart.

Fronenetze, rete publicum, communitatis. *Lib. Salic. Monaſt. Ebersheim. cap. Judicium piſcandi.*

Fronhof, curia publica. Liber redituum Epiſcopi A. *Item habet ibidem curiam publicam, quæ dicitur Frônhof, ſolventem ſingulis annis XXXVI. quartalia ſiliginis. Item homines jure proprietatis eidem curiæ attinentes, qui vulgariter dicuntur Hovelute, tenentur ad annuam contributionem duabus vicibus in anno, videl. in Febr. & Autumno.*

Fronomen: publicæ menſuræ ſpecies, Acta Murenſis Monaſterii pag. 38. *Hombarius verò qui plenum habet manſum, debet ſingulis annis dare IV. maltra de Spelta, & ſex de avena, talis menſuræ, quæ ad hoc conſtituta eſt, quæ vocatur Fronomen.* Ome, ame, non ſolùm liquidorum ſed & aridorum menſura fuit. v. *Ame.*

Fronochuſte, Fronewerung, Acta Murenſis Monaſterii pag. 38. *In Feſtivitate S. Andreæ dabit etiam duos porcos, qui tres ſolidos fronochuſte appendant, qui ſoldi novem ſolidos monetæ de Thurego habent.* Comparantur *die Webrunge* de Zurig, quæ vulgaris erat, & *Fronchuſte*, quæ in Curiis Dominicalibus uſitata fuit.

FRO. FRV.

Fromrecht, Jus Municip. Gloss. *Weichbild.* Art. IX. 7. *Das Buch hat dreyerley namen, Es heist Weichbild-Recht*, &c. *Auch heist diss Recht Fromrecht*. h. e. Jus commune civitatis. alias allusiones Glossator subjicit: *Das bedeut als vil als heilig recht, denn Fron heist nach dem Sächsischen als vil als heilig, und heist so vil als Gottes recht*, &c. *Fromrecht ist auch darumb aufgesetzt, das darinn keiner sein eigen* Fromen *sol suchen, sonder das Recht sol seyn allen* gemein, *einem als dem andern*, &c. *Auch ist es Stattrecht genannt*, &c.

Gebe vrono, munera, donaria publica, solennia, Fragm. de B. Hisp. ℣. 1776. eximia.

Fronisg, idem quod Fron, *Fronisgeru eru*, publicum honorem, Otfrid. IV. 4, 42. [Aptius *eximium singularem honorem*. Scherz. in Not.]

Fronisc githigini, comitatus publicus vasallorum atque militum, Rhythm. de Lud. R. ℣. 10.

Fronisg arunti, illustris nuncius, Otfr. I. 12, 20. IV. 11, 4. V. 7, 27. & 123.

Fronisgen biloden, illustres parabolæ, Otfr. IV. 1, 30.

[Mallet Scherzius *pulchris, eximiis parabolis*, redditum: in Not.]

Fronisgon bloumen, flores superbi, *prächtige blumen*. Otfrid. II. 22, 22.

Fronisgan uuin, vinum generosum, Otfrid. II. 8, 88. & c. 9. 188.

[*Fronisci*, splendore, Gloss. Mons. pag. 378. *Vronisci*, decor, p. 368.

Fronisцemo, nitente. p. 385. *Fronisciu*, munda. p. 342.

Froniscorun, nitidiores. p. 338. meliores. p. 341.

Froniscostun, mundatissima. p. 331. Conf. Staden. Explic. Voc. Bibl. Germ. p. 219. sqq.

FROLIOHAR, ludibundus. Gloss. Monf. p. 400.

Vrouui, jucunditatem. p. 352. 354.

Vrouido, oblectatione. p. 354.

Vrouita, delectabar. p. 351. Conf. supra *Fraw*.

FROSK, ranunculus. Gl. Monf. p. 412.

FROST, gelu. Gloss. Monf. p. 338.]

FRONTEN, vide *Fruati*.

FROTHE, gaudium. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 2936. vid. *Frauu*.

FRVA, manè, tempestivè, maturè, früh. Otfrid. I. 12, 50. II. 4, 107. IV. ult. 58. V. 25, 169. I. 13, 15.

[*Vruo in moragan*, primo diluculo. Gl. Monf. p. 342. hodie *früh morgens*.

Vruo in morgan, primo mane. p. 396.

Frühlener, Collecta verna. *Webner*.

FRVANTI, Otfrid. III. 21, 58. de Salvatore Mundi:

> *Ther Fater 'nan ni santi*
> *joh hera in uuorolt fruanti.*
> Pater Ipsum nisi misisset
> hunc in mundum —

Videtur scribendum: *Fruati*, de quo mox.

[Imo legendum *uuanti*. *Huc in mundum vertisset*, i. e. ablegasset. Ita Scherz. ex utroque Cod. Vindob. & Vatic. observat.]

FRVATI, gravitas. Kero: *Fruati*, gravitatem. c. 6. *Mit fruati*, cum gravitate. c. 7. *Mit dera furistun fruati*, cum summa gravitate. c. 42.

Fruoti, sapientia, Notk. Psal. LXVIII. 6.

Fruateren, prudentem facere, id. Ps. CXVIII. 98.

Fruater, gravis, grandis, grandævus. Otfr. II. 12, 1. De Nicodemo.

> *Thar uuas ein man fruater*
> *job edil thegan quater.*
> Erat vir prudens (gravis)
> & Nobilis, primarius, bonus.

Vers. 45. verba Nicodemi referuntur.

> *Uuio mag ther man, quad, thurah not*
> *queman afur uuidorot,*
> *Alter inti fruater,*
> *in uuamba theru muater.*
> Quomodo potest homo, dicebat, ullo modo
> venire retro,
> Senex & grandis,
> in uterum matris.

Fruater in situn, moribus gravis, Otfr. I. 8, 18. De Josepho.

> *Er uuas in situn fruater.*
> Erat in moribus justus (gravis)

Cap. 22, 21.

> *Joseph uuanta fruater.*
> Joseph putabat bonus.

Fruten, graviter, strenue. Fragm. de B. Hisp. ℣. 2664.

Frouten, prudentes. *Fruoton*, prudentiam docere, Notk. Psal. XVIII. 8. Ita enim legendum pro *Fronten*. Gothis *Frathgan*, sapere, scire, Marc. VIII. 33. *Frodaba* sapienter, Marc. XII. 34. *Unfrodein*, insipientia, Luc. VI. 11. Idem Notk. Psal. XLVIII. 4. *Mines herzen abta sprichet fruotheit*, meditatio cordis mei loquitur prudentiam. *Fone herzen choment miniu uuort, mit dien ih iuh fruoto*. De corde veniunt verba mea, quibus vos prudentiam doceo. Ps. CIV. 22. *Fruoten*, erudire, Notk. Psal. LXXXIX. 6.

Unfruater, stultus: Kero. Notk. Ps. LXXIII. 16.

Unfruati, vecordia. Otfrid. III. 22. 91. Notker. Psal. LXVIII. 6.

Unfruotheit, insipientia, Notk. Ps. LXVIII. 6.

FRVMEN, longinquis: Kero. à *Fram*, quod videas.

FRVMEN, vid. *Fremen*.

FRVMTLICH, amicabilis. Chron. Königsh. pag. 815. si. *zv frumtlichen tagen komen*, ad amicabilem compositionem venire. An à *frum*, *from*, utilis? an leg. *frumtliche?*

FRVMIKIST, *Frumi uuast*, primitiæ: Glossæ vet.

[*Frumirifaz*, præcox. Gloss. Monf. p. 357.

Frumirifiu, præcocæ. p. 322. præcoces. pag. 344.]

Frumi-

FRV.

Frumirisi, præcocia.

Frumikidi, primitiæ. Otfrid. IV. 34, 24. de Christo resurgente, *Er uuas thaz frumikidi.*

Gothis: *Fruma*, principium, primum. Joh. X. 31. c. 15, 27.

ASax. *Frum*, initium. Fr. Jun. Gloss. Goth. p. 173.

[FRVORVN *giparida*. lætiores habitu. Gl. Monf. p. 402.]

FVAGEN, hodie *fügen*, jungere. Otfr. II. 12, 187.

Thaz er iz z'imo fuage,
Ut id ad se trahat, sibi jungat.

Idem III. 8, 73.

Er erist uuola sih gifuag,
Ille (Petrus in undis ambulans) primò bene se accommodabat.

Conf. idem V. 12, 136. & c. 25, 180.

FVALEN, sentire, *fülen*. Otfr. III. 17, 52.

Fualen uuir es harto.
Sentimus id vehementer.

FVATEN, pascere. Glossæ Alemannicæ Fr. Junii.

Fuaten, *fuotiren*, *fuotren*. hodie *Füttern*.

Gothis *Fodan*, Matth. VI. 26.

ASax. *Fœdan*.

Belgis *Voeden*. Unde nonnulli *Feudum* trahunt, sed vide supra *Fe*. Fortasse inde *Weyde*, pascuum. V. in *W*.

FVAZ, FVSS, pes, fundamentum.

Kero. *Nahemu fuazze*, vicino pede. cap. 5. *fuazzio*, pedum. c. 7. *Kauuati fuazzeo*, indumenta pedum. c. 55. *fuazzum*, pedibus, Prol. pag. 17. c. 44.

[*Fuozi*, vestigia. Gloss. Monf. p. 391.]

Otfrid. IV. 5, 114. *Fuaz si thero githanko.* fundamentum meditationum ex Lectione Sacræ Scripturæ.

Notk. Psal. XXXV. 12. *Fuoz dero ubermuoti ne chome mir.* Pes superbiæ non veniat mihi.

Fuoz truhi, compedes, Tatian. c. 53, 4.

[Composita est hæc vox à *fuoz*, pes, & ignoti hactenus significatus vocabulo *truhe*, quod originarie rem qualemcunque clausam videtur denotasse. Est enim in Diction. ASax. Somneri *thruh* sarcophagus, diciturque adhuc Germanis *truhe* theca, cista. Ut adeo *fuoztruhin*, vi vocis, cippi sint soleæque ligneæ, quas Cicero vocat, quibus pedes captivorum inserti constringuntur. Germani *einen stok* vocant, itemque molestias carceris designantes, *einen stöcken und blöcken* dicunt. Conjecturam nostram firmant verba textus sequentia, ubi furiosus catenas quidem ferreas rupisse, sed impedimenta hæc pedum comminuisse dicitur. Palthen. Not. ad Tat. p. 371.

Fuozdruha, compedes. Gloss. Monf. p. 355.

Fuozsuht, podagra. Gloss. Monf. p. 383. *fuozsuhti*, podagræ. p. 394.]

Fuazi, pedes carminum. Otfrid. I. 1, 42. de Poësi Græcorum & Romanorum: *Jo mezent sie thie fuazi.* & metiuntur pedes. & ℣. 48. *ni so thie fuazi suachent.* nisi pedes quærant.

FRV.

Fusi, mensuræ genus.

Jus Argentor. c. 37. Lib. I. *Der Stette grabe der sol haben al umbe sich usvendig vor der muren LX. füsse. invendig drizig.* vallis civitatis debet in circuitu habere extra à muro LX. pedes, intus XXX.

Einfuoziu, unipes. Notk. Psal. XXXV. 12. *Ubermuoti ist also einfuoziu, uuanda sie ito sar fallet.* superbia est sicut unipes, nam perpetuò facilè cadit.

FVD, v. sup. *Fod.*

FVGELI, passer, Notk. Psal. XI. 1. *fliug hara uf in berg also fugeli.* transmigra in montem sicut passer. *Passeres heizent alliu fugeliu, dero uuonent simelichiu in gebirge.* Idem Psal. XLIX. 11.

[*Vogalares*, aucupis. Gloss. Monf. p. 351.

Vogalode, aucupio. p. 322.]

Gefugele dero lufte, volatilia cœli.

Smaliu gefugele, passeres, Notk. Ps. CIII. 17.

Focla, L. Salica tit. VII. avis, *Vogel.*

Ortfocla, accipiter, d. t. §. 1. ubi MS. Reg. habet *Hosticla.* §. 2. *Ortofugia.* §. 7. *Hora fuda.* Vera lectio fuerit *Hortfocla*, vel *Chortfocla*, avis domestica, sicut §. 7. cygnus aut grus domesticus vocetur, Hof- oder Hausvogel, der uf dem hofe gehet. Sic *Chortboum*, Hofbaum, tit. XXVII. 24.

Herfogilin, herodius, V. *Her*, potestas.

[FVHTI, odorem. Gloss. Monf. p. 347.

Fuhtas, libamina. p. 407.]

FVIR, ignis. Kero. *Fuire unsih ersuahtos*, igne nos examinasti. c. 7. v. *Fiur.*

FVL, *fuler*, *fules*, putris. *Fulitha*, putredo: Gl. Lips. *Fuler lichamo*, putre cadaver, Otfr. III. 24, 166. de Lazaro sepulto dicit ejus soror:

Ther lichamo ist nu fuler.
Corpus jam est putridum.

Idem V. 20, 49. de Sepulchro:

Thieselben irstantent alle
fon thes lichamen falle
Fon themo fulen legere.
Illi resurgent omnes
a corporis casu,
Ab illo putri lecto.

Cap. 24, 23.

Thaz unser stubbi fulaz
uuerde auur sulih so so iz uuas.
Quod noster pulvis putris
fiat iterum quod erat.

[*Fulaz*, putridum. Gloss. Monf. p. 348.

Fulidom, putoribus. p. 405.

Fulnussi, corruptionem. p. 348.]

Fulithon, sordibus. Gl. Lips.

Fulteres, sordidum, Otfr. IV. 29, 78. de tunica Christi.

Uuiht fulteres ni uuari.
Nec quicquam sordidi inesset.

Irfulen, putrescere, *verfaulen*, Otfrid. II. 18, 7.

[Nequaquam h. l. *Irfulen*, putrescere, sed implere, *erfüllen* notat, uti ipse quoque auctor in ver-

FVL. FVN.

versione transtulit. Referuntur enim verba Christi. Non veni legem & Prophetas solvere:

Suntar ib mit thulti
fiu bediu uuola irfulti.

Verum (ut) in patientia
ambo bene (perfecte) impleam.]

FVLL, plenus, Voll.

Fullii, satietas. Kero. c. 44.

Fullent, implent, Otfr. II. 19, 53.

Fulta daga, pleni dies. Otfr. I. 21, 3. de Herode:

Tho erstarp ther Kuning Herod,
iob hina fuarta 'nan (fuarta inan) *tod.*
Mit totu er daga fulta,
ther io in abuh uuolta.

Tunc moriebatur Rex Herodes
Et ducebatur funus: [Et auferebat eum mors]
Morte ille dies adimplebat, (claudebat)
qui utique in interitum volebat.

Fullboran sun, filius legitimus. LL. Longobard. Lib. II. tit. XIV. 2. *Siquis dereliquerit filium unum, quod est Forboram, & filios naturales, filius legitimus tollat duas portiones de patris substantia: naturales verò tertiam.* ubi alii leg. *Furboram.* al. *Furbor.* At Lindenbrogius *Fulboran.* Heroldus: *Fulbor.* Hodie *Vollbürtig*, magis opponitur fratri uterino, *halbbürtig*: quàm naturali.

FVNDAMENTEN, fundare. Notker. Psal. XLVII. 9. *Got fundamentota sia in euua.* DEVS fundavit eam in æternum. V. Notk. Psl. LXXXVI. 2. Psl. LXXXVIII. 12.

FVNSER, promtus: Kero. c. 7. *Funs*, idoneus: missus.

Otfrid. II. 2, 61. de Verbo DEI incarnato:

Iz uuard hera in uuorolt funs,
Id erat huc in mundum missum.

[*Funs* non denotat h. l. missum, sed promtum, paratum. *Fysan*, vel *gefysan* (pro quo Cimbrice dicitur *at fysa*) Anglo-Saxonibus est instigare, calcar addere, incitare, festinare, quid promte aggredi, expedire. Sic in Calendario *fus ont forthweg*, promtus ad moriendum. In Fragm. Judic. *fyso to gefeohte*, promti ad prælium. In Harmonia Evangel. Cottoniana: *fus te feranne*, promtus ad patiendum. Hikes. in Thes. LL. Septentr. in Gramm. Anglo-Sax. p. 121. Scherzius Not. ad hunc Otfr. locum.]

Idem V. 12, 153. de Charitate:

Bithiu sines io zi Gote funs
mit then minnon untar uns.

Ideò sumus ad DEVM promtiores
amando nos invicem.

Idem V. ult. ℣. 113. de mundi interitu per diluvium:

Hina uuard thiu uuorolt funs.

[Hunc versum verterem. *Periit mundus expedite*, seu celeriter, subito.

Tatian. c. 181. fi. *Ther geist giuuesso funs ist, thas fleisc ist abur unmahtic.* Spiritus quidem promtus est, caro autem infirma.

Anglo-Saxonice elisa litera *n. fus* expeditus, *swithefus* perexpeditus dicitur. vid. Somn. in Diction. Islandis *funs* libens, *fum* festinatio est. Danis *fusen* verbum est vehementiam, Germaniæ inferioris incolis celeritatem in currendo denotans. Hinc phrasis Cimbrica, quam Junius citat, *fusant rann* anhelans cucurrit. Quorsum etiam referendum puto, quod est in Glossar. Boxhorn. *fuastot*, leg. *fuasot*, vel *funsot*, anhelat. Palthen. Not. ad Tat. p. 389.]

FVNT, *forte* fortunâ, *ohngefær*, vid. Append. ad Königsh. pag. 1145.

FVNT, libra, *pfund*, Kero. c. 39. *libra, funt.* Confessio vetus: *Mine funt di villola so ne lerta, so se ib indair antheizo uuard.* talentum meum multoties non ita didici, uti tamen mandatum erat. Glossæ vet. *Pondus*, *funt.* Glossæ Anglo-Sax. *Pondus vel pondo, gewyht vel pund.* Libra, pondo, phund, marca, talentum, ut synonyma promiscuè usurpata. Libra *phund* secundum vetustas chartas continuit XII uncias; una uncia XX phenningos, denarios, qui tum ponderati, præsertim bracteales, vid. inf. *Unze.* Continuit libra viginti schillingos, unus schillingus XII. denarios: deterioratis denariis etiam schillingi deteriorati, denique & libra. Marca retinuit puritatem usque dum Lotiges Silber & Gold etiam marcam variavit. Jus Argent. L. I. c. 18. & 22. *Sol die münse sin in der sweri, das zwenzig schillinge tunt ein Mark, und spricht man den phennigen phundig phenninge.* interpres: *debet moneta esse in eo pondere, quod XX solidi faciant marcam, qui denarii dicuntur phundig.* Et cap. 28. *Sint die pfenninge phundig, so gat von einer Mark zweier pfenningen minder denne zwencig schillinge. Ist es aber das sie in eime lichtern gewége geslagen werdent, so sullent allewege zweier phenningen minre von der mark gan.* interpres: *Si denarii sunt phundig, reddat de marca XX solidos minus duobus denariis. Si autem in quocunque pondere leviori percussi fuerint, semper duobus denariis minus reddatur de Marca.* Videntur etiam dicti *swere phenninge.* Cap. 31. *Quicunque jus monetarium (der münser recht) habere desiderat, dimideam marcam auri dabit Episcopo, magistro monetæ quinque denarios auri (guldin pfennige) monetariis XX solidos gravis monetæ. ceben schillinge der sweren pfennige.*

FVOR, contigit, vid. *Fara.*

FVOREN, FVAREN, ducere, *führen.*

Notker. Psal. XVI. 14. contra Judæos: *Heis sie Titum und Vespasianum zefuoren after allero uuerlte.* Jube Titum & Vespasianum eos deducere, dispergere per totum orbem.

Idem Psal. LXXXVIII. 42. *Framfuorrende*, captivans, Notk. Psal. LXIX. 20.

Otfrid. II. 1, 61. *So uuaz so himil fuarit*, quicquid cœlum trahit.

Idem III. 35, 50. *Oba sie'nan thana fuartin*, an ipsum abinde ducerent, portarent.

[*Fuorta*, assumsit. Gloss. Monf. p. 392.

Fuorret, tuleritis. p. 396.]

Burgetore, der die liute in unde uz fuoren: Notk. Psal. LXVIII. 13.

Fuaren,

FVR.

Fuaren, testimonium dicere, deponere, *zeugenfuhrung*, Otfrid. IV. 19, 60. [Scherzius in Notis *Fuaren* h. l. agere significare contendit.]

Intfuaren, *entführen*, educere, Otfrid. II. 3, 95.

Fon herzen iz io intfuarti,
thiu unsar ubarmuati.

De cordibus id eduxit
nostram ferocitatem. (incredulitatem)

Hinafuaren, deducere funus, Otfrid. I. 21, 2. [Scherzius *auferre* vertit in Not. ad h. l.]

Furt, vadum. Beda Lib. IV. c. 28. *In loco qui vocatur Atwi-forda, quod significat Ad duplex vadum. Francfurtum*, vadum, quo Francorum transitus fuit in Sueviam ad Coloniam Francorum, quæ Franconia inde dicta, vide supra.

Conf. supra *Fara*.

FVRE, FVARE, FVORA, FVRE, Cibus, nutrimentum. Notk. Psal. XXI. 27. *Die ezzent arme, unde uuerdent iro sat, uuanda sie himelisca fuora darana niezzent, diu euuiga seti gibet.* i. Edent pauperes & saturabuntur, quoniam cœlesti alimonia eo fruuntur, quæ æternam satietatem suppeditat. Idem Psal. IV. 8. *Iro fuora habent sie diu sie suochent, mit dero sie den lichamen nerent.* Alimenta sua habent quæ quærunt, quibus corpus nutriunt. Idem Psal. XLI. 4. de lacrymis suis: *dia fura gab ih minero selo.*

Jus Alem. Prov. cap. LIX. de pecore furtivo: *Man soll es im wider geben, als es des tages was, da er es verlos und allen den nutz der davon kommen ist uber die Fure.* i. restituatur in eo statu quo fuit eo die quo amissum, & omnem utilitatem inde perceptam præter cibum.

Jus Feud. Alem. c. 116. §. 2. & ibi Comment. conf. c. 227. fi. Jus Argent. L. II. c. 89. *Sol er des jors sine fur verlorn han.* sed rectiùs legitur in aliis *sine kur*, jus eligendi.

Huc verò pertinet vox *Forus* & *Forum* pro cibariis ipsis, de quo ex Chronico Reicherspergensi Du Fresne *Gloss. v. Forum*, quod posteriores *Fodrum* dixerunt, de quo mox.

Fuoren, cibare, alimoniam præstare; Notk. Psal. XXXVI. 3. *Uuis in sinero ecclesia, so fuorot er dih in himile mit sines selbes anasihte.* esto in ejus ecclesia, tunc pascet te in cœlo suamet facie. *Pue an dero erdo, unde so uuirdest du gefuorot in sinen otuualon.* Inhabita terram, & pasceris in divitiis ejus.

Psal. LXXX. 17. *Unde daz sint die er fuorata, mit demo spinde dero chorneuuiste.* Et cibavit illos ex adipe frumenti.

Cant. Cant. c. VIII. 5. *Zartlicho gefuoretiu*, deliciis affluens vel enutrita.

Tatian. c. 38, 2. *fuotiren*, alere, pascere. & passim.

[*Vuorot*, pascit. Gloss. Monf. p. 352.
Vuora, pastum. p. 321.
Vuor, commeavit. p. 378.
In Suevia hodienum *fuoren* notat saturare, *fuor* saturatio.]

FVR.

Hinc *Forrare*, & *Foderare*. Matth. Paris. anno 1242. *Quidam de Francis discurrebant, emolumentis victualium intendentes, quod vulgariter Forrari dicitur.* Du Fresn. Fodr. Hinc *Fourrier*, fodrarius. item *Fourrager*, prædari, *uf fourage geben.*

Libfuare, v. *Lib.*

Gefuore, *Gefüre*, utile, commodum, *nutz*. Willeramus in Cant. Cant. c. 6. p. 114. *wanda sie alla hero werch duont thurgh wereldlichon ruomande thurgh erthesco gefuore.* i. namque omnia opera sua faciunt ob mundanam gloriam & terrena commoda. Ubi interpres Belga reddit *voere*, i. *voeger*, *voeder*, pabulum.

Otfrid. II. 14, 31. & 87. IV. 19, 54. Aliud vide in *Fara*.

Gifuero, sumtus, Tatian. c. 67, 12. conf. inf. *Givuore*.

[In edit. Palthen. legitur: *Zele thiu gifuoru*, computat sumtus, ad quem locum sequentia notat Palthen. Vox *Gifuoru* usitata Otfrido atque Willeramo, teste Jun. in Not. ad Willer. p. 160. Idem quoque in not. ad h. l. MSC. Glossarium aliquod ineditum citat, quo idem vocabulum contineatur, deducendum, ni fallor â voce AS. *gife* donum, cujus compositum *Jurgift* deditio ap. Keronem extat, unde verbum *gifan* dare, tribuere, impertiri, ut adeo legendum hic sit *gifroru* sive *gifforu*, dona, impensæ. Dicunt adhuc Germani impensas atque sumptus â verbo *geben*, dare, *eine ausgabe*. Hæc Palthen. Not. ad Tat. p. 380.]

Gefüre, utilitas. J. Argent. L. II. c. 39. *des Spitals nutz und gefüre zu schaffende.*

[*Givuori*, commoda. Gloss. Monf. p. 375.]

Gifuare, domus. Otfrid. I. 4, 164. de Zacharia ab Angelo domum abeunte:

Fuar er oub tho sare
zi sinemo gifuare.

Abibat & ipse tunc illico
in suam domum.

Uberfuoro, luxus. Notk. Psal. LXXII. 21. *fone überfuoro ze huorluste.* â luxu ad luxuriam.

Unfur, prodigalitas, profusio annonæ, bonorum. Jus Alem. Prov. *Ob ein sun seinem vater sein gut mit grosser unfur mehr denn halbes vertut.* Keisersp. Narrenschiff fol. 30. b. *Der alter ist ein stöwer und stiller der unfür, wann wenn alt leut bi den jungen seint, so hören sie uff von iren narrenwerck.*

Ungifuaro, incommodum, infortunium, Otfrid. V. 7, 39.

Glossæ veteres: *ana ungifuari*, sine impedimento. *Unkifuare*, improbitate. *Unkifuari*, *obex*. i. impedimentum.

Folle fuormite, rerum abundantia, Notk. Psal. LI. 9.

FVRBEN, purgare, Notk. Psalm. XLIX. 3. *furbit er sine tenne*, mundabit aream suam. *Die Leublin furben*, cloacas purgare, J. Augustan. v. *Leubl.*

[*Furbta*, curavit altare. Gloss. Monf. pag. 330. *furpti*, purgaret. p. 324.]

Trfurben, expolire, Otfrid. I. 1, 53.

Tr-

FVR.

Yrfurbent sie iz reino.
Expoliunt id pure.

Id. II, 11, 39.

Yrfurbta thiu sin guati.
Expolivit hæc ejus bonitas.

[Scherzius ad h. l. dicit: verterem *purgavit*. At quum in immediate præcedente versu verbum *reinota*, purgavit, præcedat, mallem Schiltero subscribere.

Notker. Psalm. LXV. 10. ad verba. Quoniam probasti nos DEus, ignisti nos sicut ignitum ferrum. *Dar uuurden uuir irfurbet, nals fersmelzet.*

Tatian. LVII. 7. de diabolo redeunte & domum inveniente, *Mit besemen gifurbit*, scopis mundatam.

Franci transrhenani hodienum dicunt *furbir*, detergere, polire, in splendorem dare, id quod Angli *to furbish* vocant. Hinc & Gallicum *forbisseur*, politor armorum, *forbissure*, politura dicitur. Respondent Anglicanæ voces *à furbisher, à furbishing*. Palthen. Not. ad Tat. p. 376.]

FVRHE, *furche*, *aker*, sulci agrorum. Fragm. de B. Hisp. Carol. ℣. 2990.

Sie stuben uber furbe.

Et ℣. 3438.

Er sulte allenthalben
die furbe mit den toten.

Furhum, scrobibus: Gloss. vet. MSS. ASax.

FVRI, *für*, pro, præ, ante: porrò, iterum. *Furi cast*, pro hospite, Kero. c. 61.

[*Furi sib gisprebbe*, pro se satisfaciat. Gl. Monf. p. 375.]

Fure is, abiit, recessit, Cant. Cant. II. 11. *der regan is fure.* [in nostre edit. *der regan ist uvre.*]

Furder sint, Notk. Ps. XXXVI. 29.

Fureburtig. v. *Burt.*

Furichuueman, præveniant: Kero. c. 37. *Eru untar iu furiqhuuemante*, honore invicem prævenientes. c. 63.

[*Furidennan*, defendere. Gloss. Monf. p. 411.]

Furiduen die hant, manum projicere, Otfrid. III. 1, 69.

Furesaben, prævenire, Notk. Psal. XVI. 13.

Furevangeien, præoccupemus, Notk. Psalm. XCIV. 2.

Furisare, transeat: Kero. c 13. pertranseat. c. 53.

Furisarantemu, transeunte. Kero. c. 25.

[*Ni furiferit fon thero euu*, non præteribit à lege. Tatian. c. 25. §. 5. hodie *füriber fæbret.*

Furhouwan excindere. *Jogiuuelih buom thie thar ni tuot guotan uuahsmon, uuirdit furhuowan.* Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum excidetur. Tatian. 13, 15. Vox *verbawen* hodie non tam arborem cædere, quam concædibus ducentes per sylvam vias impedire atque obstruere significat. Palthen. Not. ad Tat. p. 330.

Furihtan, timere. Kero. c. 4. *andre furihten*, ceteri timeant. c. 48.

Furahtante, timentes. Prol. *neouuebt uuanist furahtanteem inan*, nihil deest timentibus eum. c. 2. conf. *Forabt.*

Furiburti, cœlibatus. Gloss. Monf. p. 388.

Furikangantemu merorin minniro erstante, transeunte majore, minor surgat. Kero. c. 63.]

Furibertan, obdurare: Kero. Prol. p. 17.

Furimagan, prævalere. c. 28. 64. *Furimakanti*, prævalens. c. 2. *furimegi*, prævalet. c. 2. Kero. V. *Magan.*

Furipringit, prætulerit: Kero. c. 63.

[*Furiprebta*, dejecit. Gloss. Monf. p. 357.]

Furipurt, abstinentia. c. 49. *Furiburti*, abstinentiæ. c. 40. 49. Kero.

Si farporan, abstineatur. c. 39. Kero. *Sconô furiburti*, pulchra abstinentia, Otfr. I. 18, 103. Notker. Psal. XXXII. 16. *Fureburtig man ist chuning, wanda er rihtet sinen lichamen.* Vir continens est rex, nam regit corpus suum. Idem Psal. XLV. 10. videtur propriè significare Regenitum, ex *Fur* & *boran*, vid. supr. B.

[*Furipurtigo*, parce. Gloss. Monf. p. 355.

Furisezzan, præponere. Kero. c. 4. *furikisetzan*, proponere. c. 2. p. 20. *furikisezzit*, præponatur. c. 2. p. 21. c. 43.

Furikisazter, Præpositus. Id. p. 65. hodie *Fürgesezter.*

Furisazti, profecisset. Gloss. Monf. p. 338.

Furisezis, exponis. p. 367.

Furisprahhan, deliberatum. Gl. Monf. p. 392.

Furisprecbun, defendere. pag. 411. conf. inf. *Sprabba.*]

Furitekin, prodigium: Glossæ Lipsii, qui addit: *nos Voorteecken.* Somnerus: Hoc Sax. *Foretacn*, & *forebeanc.* A priori nostrum *Foretoken*, voce composita à *fore*, præ, & *tacn*, nobis *token*, signum.

[*Furiuvor*, effluxerat. Gloss. Monf. p. 394.

Furiziohemes, proferamus. p. 387.

Furizugi, præferet. p. 391.]

Furbrantiu uuirdun, æstuaverunt. Tatian. LXXI. 3.

Furlaz uns, dimitte nobis: Kero:

Furkauff vid. *Kauff.*

FVRLEGAN, adultera, Tatian. cap. 57, 2. *Ni furligi thih*, non mœchaberis. c. 28, 1.

[Notandum hic est, quod Gothis *ligan* sit uxorem ducere, proprie cum uxore concumbere, prout exempla adducta à Junio in Gloss. Goth. testantur. Præsens ergo compositum docet, idem etiam in usu fuisse Francorum, unde particula *fur* præfixa verbo *ligan* cessationem concubitus matrimonialis, adeoque ipsius conjugii, Germanis adhuc *beylager* dicti, dissolutionem, quæ per adulterium naturaliter fit, designat. Palthen. Not. ad Tatian. p. 356.

Furmalen, demoliri. Tatian. c. 36. §. 1. *Miliuua furmalent*, tinea demolitur. *miluua ni furmelit*, neque tinea demolitur.

Uti ex hac voce patet, interpreti Francico similitudo verborum *moliri* atque *molere* imposuit. *Furmalen* enim proprie est id, quod Columella dicit commolere, à simplici *malen*, molere, unde nostrum *mebl* vel *mehl*, farina. Cæterum in

FVR.

in ſenſu ipſo nihil erroris eſt, cum metaphorice hoc verbum idem ſit quod comminuere, ſic ap. Keronem eſt *farmulita* (legendum forte *furmalita*) conterendum, utunturque Germani adhuc frequentativo *malmen*, *zermalmen*, pro actu confringendi, comminuendi. Palthen. Not. ad Tatian. p. 362.

Furſagen, renunciare. Tatian. c. 51. §. 4. *furſebbit*. c. 67. 15. *forſebis*, negabis. 161. 4. hodie *verſagen*, *abſagen*.

Furſtelen, furari. Tatian. c. 36. §. 1.

Furſtuont, ſenſit. *Furſtantanti*, cognoſcens. Tatian. 60. §. 4. 5.

Furſuob, negavit. Tatian. c. 13. §. 19.

Quanquam ſi ſignificatum vocis hujus inſpicias, pertinere huc videatur, quod apud Keronem eſt *farſaben* (de quo ſupra) cum quo conſentit AS. *forſecgan*, negare, recuſare. v. Somn. Diction. & Belgicũ *verſaeken*, inficiari, quod ipſum originis Gothicæ eſt, à primitivo *ſakan*, arguere, increpare. vid. Jun. in Gloſſar. Quanquam porro, ſi literarum convenientiam ſectere, compoſitum hoc videri poſſit à verbo *ſuoban*, quærere, inquirere, quo ſenſu idem in ſqq. Tatiani occurrit, ſatius tamen eſt, ut his omnibus neglectis, originem ejus repetamus à verbo *ſuigen*, ſilere, hodie *ſchweigen*, unde compoſitum *furſuigen*, hodie *verſchweigen*, tacendo diſſimulare, in imperfecto *furſuuob*, hodie *verſchwieg*. *U* autem idem ſæpe eſſe quod *au* & *b* quod *ch*. porro *ch* cum *g*. frequenter permutari, notiſſimum eſt. Palthen. Not. ad Tat. p. 334. At mihi hæc videntur nimis longe petita.]

Furſteinet. vid. *Stein*.

Furnomes, in finem, in perpetuum. Notk. Pſ. IX. 19. *Uuanda ſo furnomes ne uuirt fergezen dero armen*. Quoniam non in finem erit oblivio pauperum. Idem Pſal. LXXIII. 10. conf. inf. *Nam*.

Furordet. vid. *Ordet*.

Fureuuahſle, præputium, Notk. Pſ. XLVII. 14. [*Vurivuahſt*, præputio. Gl. Monſ. p. 395.]

Furthanſtun. leg. *furthauſtun*. ſuffocaverunt. Tatian. 71. 4.

Furtborretun, aruerunt. (hodie *verdorreten*) Tatian. 71. 3.

Faruuerdan, perire: *Faruuerde*, periret: Kero.

Faruuurdun, perditi, Tatian. 44. 3. v. ſupr. *Farw*. & *Verw*.

Fureuuarnon. vid. *Warn*.

Furuuart. vid. *Wart*.

Fureskiezzen, *fureſezzen*, præponere, præferre, Notk. Pſal. XCVII. 6.

Furuuin, vectigal de vino quod venditur, *Omgeld*. Origenes Monaſterii Hanovienſis. XVII. Antique *Ungelte* ſez *Furwin* impoſitio & receptio. *Und bett ouch die Stifft ime zugeloſſen, das dritten teil des Furwins umb ſolchen dienſt*. Chron. Königsh. append. pag. 1147. 1156.

Fürwort, conditio. Obſ. ad Königsh. XIII. pag. 755. *ermante ſie der fürwort die ſie im uzgedinget bettent, do ſie in zu burger empfingent*.

Furira, anterior, Otfr. IV. 15, 52. *ther fater uuari furira*, patrem eſſe anteriorem.

FVR.

Major, præpollens, Otfr. III. 18, 66.

> *Furira Abrahame.*
> Major Abrahamo.

Cap. 19. 61.

> *Furira iſt in uuara*
> *thiu Druhtines lera*
> *So ib hie forna giuuag.*
> Præſtantior eſt profecto
> hæc Domini doctrina,
> Quam hic antea expoſui.

[*Furiro*, melior. Gloſſ. Monſ. p. 395. 396. plusquam. p. 397. major. p. ead.

Febra furira thanne thas muos, anima plus eſt quam eſca. Tatian. 38, 1. Poſitivus eſt *furi*, ante, unde comparativus *furir*, anterior, Germanis *vorder*, qui & ſuperlativum retinent *vorderſt*. Francice *Furiſt*, unde nomen Principis eſt *der Fürſt*. v. Gloſſ. Boxhorn. & Lipſii. Palthen. Not. ad Tat. p. 362.]

Furiſta, primus, ſupremus, ſummus. Kero: *mit dera furiſtun fruati*, cum ſumma gravitate. c. 42.

Furiſtun ilungu, ſummâ feſtinatione, c. 43, 48.

Furiſtun deobeiti, ſummæ humilitatis. c. 7. *furiſta ſuuikilti*, ſummum ſilentium. c. 38.

Notk. Pſ. LIII. 9. *daz furſta guot*, ſummum bonum.

Otfrid. L. ult. c. 24, 31. *Karitas iſt furiſta innan buſes ſinas thionoſtes*. Idem de S. Petro III. 12, 48. *ther furiſto Druhtines drut*, primus fidelium Domini. Idem de omnibus Apoſtolis IV. 9, 54.

> *Sint ſie untar meuniſgon*
> *aftergote furiſton.*
> Sunt hi inter homines
> dii ſecundarii primores.

[Vide de hoc loco notata ſupra ad *Aftergote*.

Furiſtun primi. Gloſſ. Monſ. p. 350. primis. p. 353. præcipuum. p. 339. primarium. p. 345. eminentiſſimas. p. 377.

Furiſtuom, principium. p. 350. Archivum. p. 377. *Vuriſtuom*, initium. p. 368.

Furiſtun, ariolos. p. 341.

Furiſtun ſin, præcellere. p. 402.

Furiſtun auk ſiuniſtun, providentiſſima. p. 411.

Vuriſto dero pridigo, Dux verbi. p. 365.

Furiſtalit, principale. p. 392.

Furiſto, architectus. p. 322.]

Otfr. IV. 19, 86. *der furiſto euuarto*, princeps ſacerdotum.

Idem II. 8, 20. de Chriſto: *ther alles blides furiſta iſt*, qui omnis lætitiæ princeps eſt.

Idem IV. 4, 141. *die furiſton*, primores, *bobenprieſter*.

Frides Furiſta, princeps pacis, Otfrid. IV. 5, 78.

Gloſſæ Lipſii: *Furiſt*, *princeps*. *Furiſtingo*, *præpoſitione*. *nos Vorſt*.

Somnerus: *Ab eadem origine noſtratium firſt*, *adjectivum*, *primus*, & *Adverb. firſt*, *primum vel imprimis*. *Plura vide apud Cl. Selden. noſtrum Tit. Honor. P. II. c. 1. §. 53. & Verſteg. c. 10.*

FVR.

So fuiiſtmoge, prævaleat: Kero.

Romo Sunderfurſto, Romanus Princeps, Notk. Pſal. LXXIX. 14.

Sin Furſtlicheit, literæ Baſileenſes. vid. Obſerv. XVII. ad Königsh. p.979.

Furiſtſizzenten, architriclino. Tatian. c.45, 6. [*Demo vuriſtin ſtuolſazin*, architriclino. Gloſſ. Monſ. p. 395.]

Furſtpoten. v. *Bot*.

Furſtuoma. v. *Bot*.

Jus Alem. Prov. cap. CLVII. *So man ſpricht Princeps, das haiſt zu Deutſch ain Firſt, Princeps iſt als vil geſprochen der Vorderſt enphaber. Wenn ain man dann ain Lehn enphabet von ainem, der es vor yme enpfangen hat, der haiſt nicht der Vorderest an dem leben. Er haiſt der ander an dem Leben, und mag auch nicht haiſſen Princeps, ain Furſte.* Conf. c.CXLVII. de *Furſtenambacht*, & ſupra *Ambacht*.

Furſten Recht, Judicium de Principum Imperii Honore, Vita & Bonis ſ. Principatu. origo ex Pace Confluentana, prima Capitulatione.

Jus Sax. Prov. III. 55.

Capitulat. Leop. Art. XXXIX. fi. Inſt. Pac. Art. V. §. 20. ℣. quoad.

Vid. inf. *Reht*.

An abrogatum, Nego. Quoad Feuda Regalia conſtat ab Aulico Senatu ea cognoſci. De Honore & Vita non Senatus ille, ſed vetus Judicium Principum obtinet, quia nullibi abrogatum.

Conf. Limn. II. 9, 32. Strauch. Diſſ. Exot. III. 9. Struv. J. Feud. c. 16. §. 5. Burgold. ad J. P. P. II. D. 20, 3. Sueder. J. P. P. Spec. S, 1. c. 9. 11. ſqq. Teſtes El. Sax. & Brandeb. ap. Limn. J. P. IV. 8, 99.

Diſſ. J. Publ. Germ. Sekend. p. 252. Slut. de Subjecto S. Pot. in Imp. pag. 148.

Princeps accuſatus rectè petit Judicium Principum formatum, rejecto Senatu Aulico. Limn. J. P. IV. 8, 87. 99.

Furſt, quamprimum, contractùm ex Furderſt, ſo bald, *Furſt das er in die acht kamt*: Stat. Auguſt. Vind.

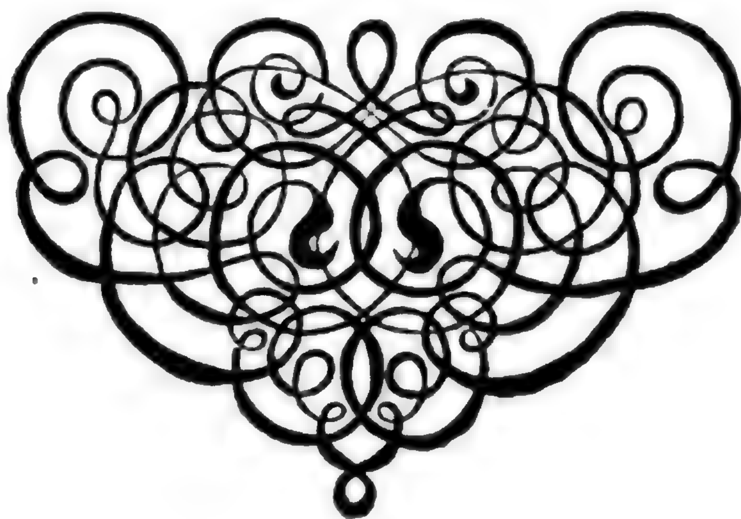
FVT. V. Fod.

FVT, locus, Tatian. c.180, 2. *Weiſta Judas, ther inan ſalta, thia fut.* Sciebat Judas qui tradebat eum, locum.

[Ignorat hanc vocem Junius, legendumque putat *ſtat*, ſed qua mutatione nondum opus eſt. Expeditius eſt ut legatur *fat*, quod in Gloſſ. Boxhornii pro tramite, & inter Germanos adhuc, pro ſemita vel calle uſurpatur, *ein pfad*. In Dictione Gaſſari eſt *pade*, idem ſignificans. Palthen. Not. ad Tatian. p. 389.]

FVTHON, auſtro: Gl. Lipſii, ſed rectè ibi advertit Somnerus Suthon eſſe legendum. V. *Sud*.

[FYRODHANEN, vaſtare. *Dhea burc iob ghelſtar fyrodhanet liudi mit dhemu zuobaldin heritobin.* Civitatem & ſacrificium diſſipabit populus cum Duce venturo. Iſidorus. adv. Jud. c.5. §. 6. Hodie *verödet*, proprie evaſtatus. Primitivum eſt *odbin* vaſtitas, quod Germani *einöde* vocant. Gothice *landeida* terræ deſolatio dicitur. Vid. Verel. Ind. ad Hiſtor. Hevar. Palthenius Not. ad Iſid. p. 409.]

G &

G.

G & C & Ch, commutantur in veterum scriptura, vide supra C.

G & J similiter ùt Gehan, Jehan, confiteri.

G & K itidem, ùt Guallichi, Kuallich. Got, gut, kot, kuat. apud Notk. passim.

Gg, pro ng: spruggen pro sprungen. Fragm. de Bell. Hispan. ℣. 2834.

Ad instar Gothorum ΓΓ, aivaggelgo, evangelium, Marc. I. 1. Aggilus, angelus, Luc. I. 11. Aggun, angusta, Matth. VII. 14. Igguis vobis, Matth. IX. 29.

G, Gv, W, promiscuè usurpata & pronunciata, ùt Gallen, Gvallen, Wallen. Gascon, Gvascon, Wascon. Gerra, Werra, gverra. *Boxborn. Orig. Gall. cap. IV. p.* 78. qui tamen quoad *Getas* fallit.

[GAAUCHOT. *Zesamane gaauchot*, coaugmentari. Gloss. Mons. p. 410. conf. supra *Auchon.*]

GABA, GEBA, donum, munus, Kero: *Kaba*, donum. *Kap*, erogavit. c. 64. *Kebe* erogat. c. 58. conf. inf. *Keban*. Tatianus cap. 3, 2. Angelus ad S. Mariam.

Heil wis thu gebono follu.

Salve gratiarum (donorum) plena.

[Nunc mutato vocalium ordine pro *geba*, *gabe* dicimus. Latini dona vocant, quæ cum gratiæ ineundæ causa dentur, facile pro gratia ipsa, quod dona notat, vocabulum usurpatur. Habemus hic quoque consentientem interpretem Anglo-Saxonicum *mit gyfe gefylled*. *Gyfe* enim proprie donum notat, pro quo nunc *gift*; *gift und gaben* dicimus. Palthen. Not. ad h. l. Tatian. p. 297.]

Morgengaba, donum matutinale, quod Longobardici juris interpp. in Morganaticum converterunt, 2. F. 29. quod Ziegler. ad Grot. de J. B. & P. compositum arbitratur ex *Morgen* & *Guade*. Et est donum quod alterâ die post nuptias datur, definiente Luitprando Rege Longob. Lib. II. tit. 4. c. 1. *Siquis Longobardus Morgincap conjugi suæ dare voluerit, quando sibi eam in conjugio sociaverit: ita decernimus, ut aliâ* (i. alterâ) *die ante parentes & amicos suos ostendat per scriptum à testibus roboratum, & dicat: Quia ecce quod conjugi meæ Morgincap dedi, ut in futuro pro hac causa perjurium non incurrat. Tamen ipsum Morgincap nolumus, ut non sit amplius nisi quarta pars de ejus substantia, qui ipsum Morgincap dedit: qui minus dare voluerit, habeat licentiam* &c. A Morgengaba differt *Meta* h. e. Miete, largitio, dos, *Mithium*, pro quo corrupte *mitphium* legitur lege 3. & 4. quam idem Rex sequenti lege d. t. definivit, ut Judex dare debeat Solidos CCCC. reliqui nobiles homines CCC. Et si quicunque alter homo minus dare voluerit, det quomodo convenit. Conf. St. Baluz. ad Kapitul. T. I. p. 992. & pag. 1550. Præterea & dimidium usumfructum judicare seu relinquere vir poterat, L. IV.

GA.

d. t. V. quod Dotalitium & Leibgeding vocamus, itemque *Widum*. Pactio apud Andelaum an. 587. inter Guntramnum & Childebertum Reges Francorum: *De civitatibus Burdegala, Lemovica, Cadurco, Benarno & Begorra, quas Gailesuindam germanam Domnæ Brunichildis tam in dote, quàm in morganegiba h. e. matutinali dono, in Franciam venientem certum est, adquisivisse.* Lex Ripuariorum tit. 37. *Si per seriem scripturarum mulieri nihil contulerit vir, si virum supervixerit, quinquaginta solidos in dotem recipiat — vel quicquid ei in Morgangeba traditum fuerat.* L. Alemannorum t. LVI. & vide quæ ibi annotavi apud Königsh. Chron. pag. 678.

Gebanne, dare, Tatian. c. 4, 17. *Zi gebanne uuistuom heili finemo folke.* Ad dandam scientiam salutis plebi ejus.

[*Gapun uuetti*, dederunt manus suas. Gloss. Mons. p. 360. *Gab*, vel *ribta*, ministravit. p. 391.]

Gabel, donarium, vectigal, gabella Longobardis.

Gabelcorn, Corngabel, vectigalis species ASax. vide Du Fresn. Gloss. lit. *Corng.*

Gabel, onus, passio. Gl. MSS. ASax. *Gidæfen gaebli*, debita passio.

Beregafol, tributum hordei, Anglo-Saxon. Du Fresn. Gloss. B.

Gaeflacmonung, exactio: Gl. MSS. ASax.

GABAR, calones militum. Gl. MS. ASax.

GABELREND, circinno. Gl. MS. ASax.

GABISSA, vermis, *Kornwurm*. Otfr. I. 27, 132.

Thaz thaz korn scine
int iz gabissa ni rine.

Ut frumentum niteat
& id vermis ne rodat.

GADAVRSTI, audebat. vid. *Durren.*

GADENIT *odo Framgareibta*, porrectam, Gl. Mons. p. 406.

Za garneteru, odo ze gadeonoteru antreiti, ad emeritum. p. 404.

Si GADUUNGAN, coërceatur. p. 402. v. *Dwingen.*]

GADVN, *Gaden*, camera, cœnaculum, horreum. Rom. XIII. 13. non in Cameris, &c. in gaden. MS. Cod. Evangel. Dominic. Argentoratensis.

Otfrid. I. 27, 134.

In sinu gadun samano.

In horreum suum colligat.

Idem IV. 9, 24.

Job leb thaz gadun garauuaz.

Et commodavit cœnaculum præparatum.

Gegadame, taberna, cellaria, Cant. Cant. c. 1, 4. ubi vitiosè *Genathema* vulgò.

[Nostra editio habet *In fine gegademe*. MSC. Ambrasianum & Freheri ut & P. Scriverii, habent quoque *gegadema*. Scherz. Not. ad h. l. Conf. Willer. in Cant. III. 2.]

Gader, *gatter*, concameratio.

Vergaderung, congregatio, collectio.

GA.

Gadern, colligere. ASax. Matth. VII. 16. *gaderath* man winberian of thornum. & c. 22, 10.

Gegaderung, Ecclesia. Glossæ Freheri, *Ecclesia, Cyrce, vel Geleaffful gegaderung*, i. *Fidelium congregatio*.

Galderzins, collectæ species, superimpositio super canonem, qui vocatur *Eigenzins*: Wehner. Obs. Pr. *Gattergelt*. Idem in voc. *Goldgulden*, ex Meichsnero T. II. Dec. fol. 452. *Gaddergulden* & *Herrengulden* pro iisdem habet. Verius pro specie.

GAESI, Gallis Fortes.

Gæsi, Gallis viri fortes, Serv. in Æn. 8, 560. Spelm. Gloss. Voss. de Vit. Serm. L. 1. Kilian. in *Gheus*.

Gwas, Brittonibus adolescens, *Gwâs gwych*, vir fortis, *gwasgwychder*, strenuitas,

At Cambro Britannis *Gwâs*, servus, famulus. Fr. Jun. in Willer. p. 277.

Γαισάτας, *Gæsatos* Polybius L. II. populum Celtarum appellat, qui inter Alpes & Rhodanum habitarunt, è re ita dictos, διὰ τὸ μισθοῦ στρατεύειν, quod mercede militarent, id enim vocem hanc propriè significare. Oros. L. IV, c. 13.

Viridomarus Gallorum gæsatorum dux filius Rheni. Propertius:

Virdomari genus hic Rheno jactabat ab ipso:
Nobilis erectis fundere gæsa rotis.
Freh. Org. Pal. P. 2. p. 8.

V. Canterell. Fabr. de Feud. c. 2. fi.

Cujac. 1. F. pr. ad Vassos & Vasallos refert. Et certè Gæsus, Gallorum, & Brittonum Gwâs, & Vassus vel Bassus in Kapit. Francorum sunt una & eadem vox, Militem significans.

Hinc Ansegisus. vid. *Ansa*.

V. Brower. Annal. Trev. Proparasc. c. 7, 12.

Boxh. Orig. Gall. p. 20.

Gloss. MSS. ASax. *Gesa* hasta Gallorum.

Gessatos & Gallos & Germanos dictos, Vorburg. T. I. pag. 39.

GAFFEN, KAPFEN, circumspectare.

Otfrid. V. 17, 73. de discipulis Salvatorem adscendentem oculis persequentibus:

Kapfetun se lango.
Was uuuntar sie thero thingo.
Inspexerunt diu.
Quid miri esset de his rebus.

Esa. VIII. 21. suspicient sursum, *werden uber sich gaffen*.

Kaffen und Wachen, est onus personale, ad quod tenentur subditi, à quo immunes Clerici, *Lib. I. Instit. Jur. Eccl. l.* 18, 10. Ludovicus Pius Chartâ privilegiorum Hispanis concessorum T. II. Historic. Franc. p. 321. *Explorationes & excubias, quod usitato vocabula Wactas dicunt, facere non negligant*. Caroli Calvi charta pro Barcinonensibus: *Explorationes & excubias, quas usitato vocabulo Guaytas dicunt, facere non negligant*. ubi *Explorare* kapfen notat speciatim. V. *Chapfen*.

GAGAN, KAGAN, *gegen*, ob. Kero: *Kagan ero*, ob honorem. c. 9.

GAG.

[*In gagan dero balpo*, è regione. Gloss. Monf. p. 322.

In gagan ein andremo, altrinsecus. p. 322. 328. è regione. p. 331.

In gagan uns ist, ex adverso. p. 362.

In gagan seze, contra consistat. p. 355.]

Kaganboridu, obaudita, i. obedita. Kero.

[*Kaganboridu des oorin kaganboorta mir*. Obauditu auris obedivit mihi. ita habet Kero. c. 5.]

Gagantun, obviarunt. Otfrid. I. 15, 23.

Thar gaganta in gimuato
Symeon ther guato.
Hic obviabat ipsis gratiose
Simeon ille bonus.

Id. III. 2, 51.

Gagantun imo blide
thie boldun scalka sine.
Obviarunt ei læti
fideles servi ejus.

Id. III. 24, 84.

Er nob sih thar inthabeta
thar imo Martha gaganta.
Adhuc se isthic cohibuit (moratus)
ubi ei Martha obviaverat.

Conf. ad Ludov. ℣. 143. I. 23, 26.

Kagannanant, obviant: Kero. c. 63.

[Adde ex eodem: *Kaganne*, obviaverit. c. 53.]

Aunrkakannunarti, repræsentati. Kero. c. 7.

Kakanlauffen, occurrant: Kero. c. 13. *In ein kakanblauffantem*, in unum concurrentibus. c. 41. *kakanlaufit*, occurrit. c. 43.

Gagennemmeda, relatio: Notk. Symb. Athan. ℣. 3.

Gegagenwerta sih, præsentavit se: Notk. Psal. XXXV. 5. & LIII. 5.

[*Gaganuurti*. ad manum. Gloss. Monf. p. 331. medium. p. 341. conspectu. p. 365.]

Gainuuerda, conspectu. *Gaienuueierde*: Genuuert. Glossæ Lipsii. In præsentia, *in gegenwart*.

In gagenti, Otfrid. I. 25, 3. [*Begegnete, aufwartete*. v. Scherz. not. in h. l.]

In gagen des er uuile, prout vult, Notk. Psal. LXXVII. 55.

Gagan, secundùm, juxta. Notk. Ps. XXVIII. 9. *gagan sinemo mezze*, secundùm mensuram suam.

Gagennemmeda. vid. *Nemman*.

Gaganen, accidere, *begegnen*. Otfr. IV. 5, 36.

Bigan unz iz barto gaganon.
Cœpit nobis id duriter accidere.

Notk. Psal. LXXIII. 4. *daz pegagenda*.

V. & GEN.

GAH, *Kah*, *gæh*, præceps, properans. *Gahen*, properare, Otfrid. I. 23, 15.

Job mannilich thes gahe
zi buazu gifahe.
Et quilibet festinanter
ad pœnitentiam se recipiat.

Gahen sih, sich eilen, Notk. Psal. VII. 12. (Got ist) *langmuotig, uuanda er ne gabot sih zerrechen-*

GAH.

recheme. Psal. IX. 13. *Er ne fergizet dero armon gebetes so smeliche uuanent, uuanda er ne gabot.*

Gabun, properanter. Otfrid. I. 17, 109.

Sie blidtun sih es gabun
far si'nan gisabun.

Gaudebant confestim (Magi)
simul ac illam (stellam) videbant.

Conf. Lib. III. 13, 109. c. 14, 121. V. 4, 37. c. 5. 30. c. 16, 27.

In gabun, Otfr. I. 12, 9.

Forahtun si in gabun.
Expaverunt subito.

Conf. III. 13, 93. V. 10, 51.

In Gabi, in eil, Otfr. I. 8, 24.

Er thata imo oub in gabi.
Cogitabat secum derepente.

Conf. V. 4, 49. & passim.

[*Gabi*, præcipitationis. Gloss. Monf. p. 349.
Gabin, abrupta. p. 387.]

In thes thotes gabi, in mortis præcipitium, Otfrid. II. 12, 131.

[Scherzius vertit, *in mortis acceleratione*, seu *fervore*. in Not. ad h. l.]

Gabaz arunti, nuncium properum, improvisum, Otfrid. I. 5, 83.

Kabes, repente, ex improviso, Notk. Psalm. LXIII. 5. LXXII. 4. *alles kabes*, id. Ps. CXXXIV. 7.

Gabti, properaret, Otfrid. IV. 22, 5.

Uuane oub bithiu so gabti.
Credo etiam propterea tam properavit.

(Pilatus Barrabam proponendo ut Christum liberaret.)

Gabero uuorto, urgentibus verbis. Otfrid. I. 27, 71.

In ala gabun, in aller eil, Otfrid. III. 24, 143.

Tho sie in ala gabun
thie zahari gisabun.
Cum isti in continenti
lacrymas viderent.

(à Christo ad sepulchrum Lazari fusas) Conf. V. 10. 37. c. 20. 167.

Gabun, nuper, Otfrid. IV. 16, 57.

[*Gabun* per *forte* h. l. exponendum judicat Scherz. in Not. Conf. Gloss. Boxhorn.]

Gabun, improviso, Otfrid. III. 14, 121.

[*Gabunto*, festinando. Gloss. Monf. p. 387.]

Galico, subito: Glossæ Lipsii. quasi Gahalig, hodie *jähling*.

Plura vide in *Gaw*, alacer. & *Ingabi*.

GAKROTVDA. vid. *Krot*.

GAL, GALL, GALEN, cantare.

Galenderi, incantantis, Glossæ Lipsii, ubi Somnerus: *Talis*, *Sax. galend*, & *ongalend*. compositum ex Gal & derien, carmen nocivum.

Nachtigal, quæ noctu canit.

GALBA, pinguis, obesus, vetus Gallicum, Suet. c. 3. in Galba. Strabo Lib. IV.

GALGA. v. *Cruz*.

GALGO, putiatorium, puteus salinarum,

GAL.

Salzbrunn. Freherus ad Constit. de Exped. Rom. ex Annotatione Arnonis Episcopi tempore Karoli M. h. e. Indice quæ quis Episcopatui Salisburgensi tradidit: *In loco nuncupato HAL, unum putiatorium integrum, quod vulgariter dicitur GALGO, cum mansis XXX. &c.*

GAIL, pinguis. *Gail ertreich*, terra pinguis. Abr. Mylius de Ling. Belg. add. ad c. 21. putat à Kalb vitulo ita dici.

Geili, superbia, Isid. 5, 7.

[*Geili*, proprie libidinem denotat, atque illam animi impotentiam, qua in id, quod nobis arridet, continuo involamus, aut saltem ardentius vetita atque negata expetimus. Unde & pro improbis precibus hac voce usus est Lutherus in vers. Luc. XI. 8. Germani nunc ad illud genus libidinis, quod in venerem ruit, solum restringunt, dicuntque *geil*, salax, *geilheit*, salacitas, quin alicubi ipsos virilis libidinis testes, *geilen*, dici, autor est Spieser. in Lexic. Univ. Ad superbiæ autem vitium denotandum vocem hanc præcipue olim adhibitam fuisse, præter hunc Isidori locum, Kero probat cui *Keilo*, elatus, *keilii*, elatio est. Palthen. Not. ad Isid. p. 410.

GALIMPHAN, competunt, pertinent. Gloss. Monf. p. 401. vid. *Chalimfan*.]

GALINE, *Galeen*, triremes. Fragm. de Bell. Hisp. Caroli M. ℣. 1699. de copiis auxiliaribus:

Von Thebe se line
thie komen uffe thie galine.
Ex Thebis eos conduxit,
hic veniebant in galeis, triremibus,

ultra mare mediterraneum.

Est genus navigii velocissimi: *Vide Du Fresne Glossar. h. v.* Et *Kilian. h. v.*

[Mihi *Thebeseline* videtur unum vocabulum, & quidem proprium, esse, ac regionem aliquam denotare. Scherzius, qui dubitat num Schilteri explicatio quadret. Not. ad h. l.]

GALL, vitium equi, *Fluss*, *Steingall*. L. Alem.

GALLVN, bilis. Otfrid. I. 25, 53. de natura columbina:

Thar ist gallun anauuiht,
oub bitteres niauuiht.
Ibi est bilis nullatenus,
& amari nihil quicquam.

Gellunburg, Samaria, Notk. Psal. LXXIII. 18. *dirro ist uzerro Gellunburg slahto*, hic est Samaritanus. S. Hieronymus de Nomin. Hebraic. in Josua: *Semron*, *maron*, *custos amari mæroris*.

GALLEN, *Guallen*, *Wallen*, migrare. conf. quæ ab initio hujus Literæ G dicta.

Gallen, *Wallen*, coloni Celtarum migrantes trans Rhenum, nomen hoc acceperunt: Galli Romanis.

Hodieque populi Belgii Gallici, qui sermone Gallico utuntur, non Belgico, à Belgis appellantur *Wali*, *Walli*, Boxhorn. *Orig. Gall.* c. 4. *p.* 78. Ita Johannes, Comes Lyniensis, cognomento

Gallus

GAL.

Gallus vel Gallicus, Episcopus Argentorat. an. 1366. à Königshovio in Chron. IV. 75. sq. vocatur *ein Walch*, & *Walich*.

Sic porrò Galli sese multiplicantes in insulam Britanniam transmigrarunt, condito regno Britannico, C. Tacit. in Agric. c. 11. *Britanniam qui mortales initio coluerint, indigenæ an advecti, ut inter Barbaros, parum compertum. — In universum tamen æstimanti, Gallos vicinum solum occupasse, credibile est. Sermo haud multum diversus.* Inde dicti *Wales*, & *Gales* ùt ex antiquis Glossis firmat Boxhornius d. l. & Galliæ & Walliæ vocabula diversarum quidem regionum, sed non diversa esse, nisi solâ pronunciandi & scribendi dialecto. Britanniâ à Saxonibus occupatâ, una provincia, quæ Cambria olim, nunc Wallia dicitur, priscum Gallorum & Britannorum sermonem retinuit, *idem Boxh. c. 4. p. 53.* qui tamen *pag. 61.* fallit, dicens: *Saxones occupato regno Britannico, quoniam lingua sua extraneum quemlibet Wallum vocant, & gentes has sibi extraneas Wallenses vocant.* Satis certum tunc erat, Britannos esse indigenas, & Saxones extraneos, itaque non inverso ordine ita nuncupati, sed quod Cambri & Brittones origine essent Galli seu Walli.

Galaten, γαλάται, eundem repetit originem, dicti enim ita Galli Coloni in Italia & Oriente sedes quærentes. *Die Galaten, die gelassenen.* Emissi in alias provincias, qua de re aliàs, V. inf. *Kalid.*

Vide inf. *W.*

GALM, sonus, clangor, echo. Otfr. V. 19, 59. de extremo die:

Thaz ist oub dag bornes.
Joh engellichbes galmes.
Hic est dies tubæ.
Et angelici sonitus.

Kilianus: *Galm, echo, sonitus resultans.*

[GALSTRVN, veneficiis. Gl. Monf. p. 370. *Galstrontes*, incantantis. p. 349. conf. inf. *Ghelstar* in *Gelten.*

GALTRO, collectaneus. Gl. Monf. p. 363. 365.]

GALZ, porca castrata.

Gesner. de Hist. Quadrup. pag. 873. 885.

GAMAGAE. vid. *Magen.*

GAMANE, gaudium. Otfrid. ad Salom. ✠. 61.

Obana fon himile
sent iu io zi gamane
Salida &c.
Desuper de cœlo
mittat vobis in gaudium
Salutem &c.

Idem II. 9, 18.

Thier in himil kamaru
irfullit io mit gamanu.
Quos in cœlorum cameris
replet lætitiis.

Conf. V. ult. ✠. 42. & 333.

GAM.

Idem IV. 22, 39.

Sie flohtun in zi gamane
thorna thar zisamane.
Plectebant sibi (milites) ad delectationem
istam spineam coronam. (quam Christo deinceps imposuerunt.)

[GAMARRIT, *formurdrit*, territus. Gloss. Monf. p. 411.]

GAMARDE, vid. inf. Maara.

GAMMEL, penis. Keisersp. fol. XI. Brosl. *Eim wagenros dem geligt der gammel. aber die müssiggenger bengst die smeken ein mehren über ein halb weil wegs.*

GAN, KAN, GANNE, ire, ambulare. Kero. *Kant*, eunt. c. 65. *Kangees*, eas. c. 7. *Kanganti*, ambulans. *Kangante*, ambulantes. c. 5. *Sint ufkekangan*, oriantur. c. 65.

Adde ex eodem. *Kenoottanteru millu kangant zuuo*, angariati miliario vadunt duo. c. 7. *kanti*, ambulans. c. 7.

[*Vicislibo get*, fraudulenter incedet. Gloss. Monf. p. 337.]

Notk. Psal. XLI. 5. *Uzerunhalb dero Ecclesiæ ne darf man Got suochen, — in dero ist ze gannе, unz man folle chome dara, dar Gotes hus ist*, Extra Ecclesiam non debemus DEUM quærere, — in hanc est eundum, usque dum perveniamus eò, ubi DEI domus est. Otfrid. V. 6, 105. de conversione Judæorum. *Thara in ze ganganne*, ad ingrediendum eò. [*Gengit*, geht. Otfr. ad Ludov. Reg. ✠. 5.

Ubar Francono lant
So gengit ellu sin geuualt.

[Conf. Not. ad h. l.] & passim.

Gente, euntes. Otfrid. I. 11, 41. [In hoc Otfridi loco hæc vox non occurrit.] *Gante*, ambulantes. Notk. Psal. LXVI. 5. *Die chrumbelingun ganten*, tortuose ambulantes.

[*Ganch*, ingressus. Gloss. Monf. p. 356.
Ganga, processiones. p. 374.
Gangarun, degere. p. 400.]

Gange, processio, introitus solennis. Otfrid. IV. 5, 3. de introitu Salvatoris Hierosolymitano:

In ferti inti gange.
In itinere & processione.

Idem IV. 36, 37. introitus seu ingressus ad sepulchrum.

Jo sar then gangon
mit giuuafniten mannon.
Sed & introitum (ad sepulchrum Christi)
armatis viris (custodiebant.)

Gangon, idem. Otfrid. IV. 22, 61. de percussoribus Salvatoris:

Sie sluagun sar den gangon
thiu heilegun uuangun
i. e.
Percutiebant statim pro introitu
Sanctas genas.

Genge, Vide infra *Gen.*

Gan-

GAN.

Gangararo, [*Gangararu*] peregrinorum. Kero. c. 53. *Kankararum*, peregrinis. Kero. cap. 56. Inde fortè Comitis Rheni CANCORIS nomen, peregrinator.

Gangdage, dies processionum: speciatim dies rogationum. Vide Thom. Mareschall. Observ. Anglo-Sax. p. 525. & supra *Cruzewoche*.

Irgangenlicho, præteritum. Notk. Ps. LXXXIV. 1.

Zegengeda, vergenglich. Notk. Ps. XXXVIII. 7.

Zeganten beuue. Idem Ps. CI. 11.

Ingan, *intgan*, entgehen. Notk. Ps. CXVIII. 116. *Ne la mir ingan des ih pito*.

GANAENDAE, Oscitantes. Gl. MSS. Anglo-Sax. jähnen.

GANERBEN, *Geanervun*, *Chanerben*, coheredes. Notk. Psal. XXXVI. 22. *Unde uuerdent sine coheredes*, *Chanerben*. Capitul. Franc. Lib. IV. cap. 19. *Inde avo noch thanne sachun sinu bit Geanervun sinen gesundurutb ne bauoda*, Et si nondum res suas cum coheredibus suis diviserit. Et mox: *der Geanervo siner*, coheres ejus. Paulò pòst: *Ganeruo siner*, coheres ejus.

II. Significat coheredes, qui in communione permanere obligati sunt veluti per sententiam ultimæ voluntatis. Ejusmodi Communionem Feudi fœminei constituit in feudo suo der Vesten *Gunthein* Fridrich von Meckenheim der alte cum consensu Imp. Ruperti Anno 1406. *umb die Burg Guntheim, die mir myn Herre der Rom. Kunge Albrecht selige und mynen Kinden beide Sonen und dochtern leib zu eyme rechten leben, das wir und unsere nachkomelinge sie ummerme zu eyme rechten lebn baben von dem Riche, umbe dieselbe burge ban ich einen bescheit gemacht, als bienach geschrieben stet: Myne kint, myne dochtermene und myne Enckeln, die sollent nach myme tode die Burg Guntheim mit einander besetzen, also das sie keinen unrechten kriege immer davon sollent gehalten, do irkeins one erben abgienge, des teil sal vollen zu den andern gemeynen geteilten. — Wo Sone sint, da sol kein Dochter zu teil gen. Gewinnent sie aber Dochter oder hant Dochter ane Sone, die Dochter sollent zu teile gen, also das die, die manne sint, denselben Dochtern yre lebn tragen an allen schaden der Dochter, also lange so sie es bedurffent. — Queme es auch also, das der Gemeiner einer sin teil verkeufende wurde an der Burge, das sal er nymanne anders zu kauff geben denn den andern Gemeinern miteinander, und sol es yn auch nit durer geben denn umbe zehen pfunt heller. Wurde yn ein* Burglehen *ledig (subfeudum ad hoc castrum pertinens) das sollen sie miteinander liben oder aber miteinander balten: wollen sie es aber miteinander liben, so sol es der dann der alter ist, von ir allerwegen liben. — Keine mynes Sönes wib sol noch ires mannes tode kein rechte zu der Burge ban, sie en wolle dann da uffe sitzen, diewile sie unverendert ist. Wurde auch keinerslacht zweyunge under yn, darzu sollen sie nemen funff Ritter, die myner kint gemeinmage sint, und die sollent macht baben ire zweyunge zu verrichtene. Wolte aber sich der gemeiner keiner dawider setzen, den sollent die andern usser syme teyle werffen, also lange biss er sins unrechten widerkommt.* V. supra *Burgfrid*.

III. Quilibet possessores rerum communium, socii & consortes; Reformat. Francofurt. ad Moen. P. II. t. V. *Von verkauff der liegenden gütter, so vielen als Ganerben gemein seynd*, i. e. de venditione bonorum immobilium pluribus communium.

Ganerben, socii feudi alicujus inferioris, das kein Furstenlehen ist. *Schopp. Thes. Feud. p. 17.*

Dicuntur etiam *die Gemeinere und huysgenossen zu S.* ita in exspectativâ dominii directi super Castro Schonenburg, concessa Cunono Archi-Episc. Trevirensi à Carolo IV. an. 1374.

Burggreven und Gemeinere zu Hammerstein in ejusdem eidem datâ similis tenoris Exspectativâ eodem anno.

Die Lute und Gemeinere zu Schönek uff dem Hundsruk, in simili Exspectativâ Caroli IV. an. 1356. Vide & *Münzer.* & Husgenossen.

Vid. Dissert. meam de Condominio circa Sacra.

GANGE. vid. *Change*.

[GANAVENZOTA, cavillabatur. Gloss. Monf. p. 341.

Foramundum mornum GANEIZZTE, advocati mœrore interfecti. Gloss. Monf. p. 405.]

GANSER, nomen morbi. Chron. Königsh. V. 86.

V. supr. *Burzel*.

GANTA, Venant. Fortun.

Aut Mosa dulcisonans, quo grus, ganta, anser, olorque.

GANTRAITET. v. *Antreitii*.

GANVOT, genug, satis.

Kero: *za ganuotsameru tati*, ad satisfactionem. c. 24, 27. [legitur vero *genutsameru tati* in Kerone nostro. conf. supra *Canubtsam*, & inf. *kanubtsam*.]

[GANUUISON. visitare. *unmahtigan ganuuison*, infirmum visitare. Kero. c. 4.]

GANZER, integer, opponitur claudo. [imo & in genere ægro] Otfr. III. 2, 44.

Quad, funti ganzan sinan sun.

Dixit (Dominus ad regulum) *inventurum integrum suum filium.*

[Ita Schilterus, sed Scherzius in Not. observat, clarius exponi per *sanum*. Et sane in hoc ipso cap. Schilter. voc. *Ganzer*, ita vertit ℣. 64.

Gestern

GAP.

Gestern so sie sahun
tho uuard er ganzer gahun.
Heri cum viserent,
tunc fiebat sanus subito.]

Idem III. 4, 27. De eo qui primus in piscinam Bethesdæ post aquæ commotionem descendit.

So uuard er sar jo ganzer
fon uuiu so er er uuas balzer.
Tunc fiebat illico sanus
à quocunque malo quo ante erat æger (mancus)

Fragm. de Bell. Carol. ỳ. 3108. 3111.

Min scilt ist ganz erkomen.
Ih bin ein vil ganzer man.

Ganzida, sanitas, Otfrid. III. 2, 72. *Thieselban ganzida gibiaz.* ipsam sanitatem pollicitus.

Unganzi, clauditas, Otfrid. III. 4, 67. Notk. Psal. CXLVI. 3.

[Neque in Otfridiano neque in Notkeri loco *unganzi*, clauditatem, sed imbecillitatem, ægritudinem corporis & animi notat. Otfrid. de sanato ad piscinam Bethesdæ ita loquitur:

Tho Druhtin thio unganzi nam,
fon themo kumigen man.
Quum Dominus imbecillitatem tolleret
ab isto ægroto homine.

Notk. vero ita loquitur. *Demo ferbindet er hier die unganzi Sacramentis Ecclesiæ.*]

Engenzen, zerbrechen, disrumpere, *Stat. Augustan.*

[GAPALONO vel *bouvono*, tridentium. Gl. Monf. p. 326.

GAPETERCEMO, conrogatam, congregatam. Gloss. Monf. p. 404.

GAPIRGI, vel *liutstam*, montanus. Glossæ Monf. p. 410.

GAPITALOT *werdun*, titulantur. Gl. Monf. p. 376.

GAPOGANER, vel *nidarginibter*, contractus. Gloss. Monf. p. 408.

GAPRANTE, adusti. Gloss. Monf. p. 406.]

GAR, GARO, *Karo*, *Kearo*, præparatus. Kero: *Karata*, *præparavit.* c. 4. *Ze karâuuende* [leg. *karauuenne*] *sint*, præparanda sunt. Prol. *kekarater ist*, præparata est. c. 7. *karauue sih*, paret (præparet) se. c. 2. *Caruue*, parati. c. 48. *Si kikaruuit*, induatur. c. 58. *kecaruuue* exhibeat. c. 63. Hæc Kero. conf. inf. *K.*

Garen, præparare. Otfrid. IV. 2, 14.

Tho z'emo abende sar
garetun sie sin mus thar.
Vespere illico
parabant ei cœnam.

Glossæ Lipsii: *Garo*, *garu*, paratus. Somnerus: *Hoc Saxon. gearwe*, & *gearu*, *à gearwian*, *parare*, *ornare*, *præparare*. *Gearaung*, *præparatio*. *Teuton. etiam præparare*, *gaerwen*: *apparare gaer-maecken.*

Otfrid. IV. 9, 25. De cœnaculo in quo ultimum Pascha Christus comedit.

GAR.

Iz uuas garo zioro
gistreuuitero stuolo.
Id erat paratum ornate
stratis sedilibus.

[Tatian. verba Petri ad Christum hæc refert. *Mit thir garo bin oda in carkeri oda in tot zi farane.* Tecum paratus sum & in carcerem & in mortem ire. c. 161. §. 3.]

Hinc verbum linguæ provincialis *Garnire*, garnitus, præparare, præparatus, *Constit. de Pace Confluent.* §. 17. vide inf. v. *Zigar.*

[Tatian. verba Zachariæ de filio suo Johanne referens. *Garuuen Truhtine thurnhtigan folc:* parare Domino plebem perfectam. c. 2, 7. conf. c. 4, 15. Belgis & inferioris Saxoniæ incolis *gaeruuen*, superioris Germaniæ populis *gerben*, de labore coriariorum quo pelles subigunt & officinæ sutoriæ præparant, usurpatur. Conclavia plerisque templis adjecta, quæ *Garve-Cammern* vocamus, non aliunde nomen habent, quam quod in ea olim sacra publice facturi vestes solenniores induerent, pompæque se pararent. Est enim & apud Keronem *kikarauuit* induatur. Nec proprie coctum assumve, sed paratum cibum Germani *Gahr* appellant. Palthen. Not. ad Tatian. p. 290.]

Gareuuem bilidum, adhibitis exemplis, Isid. III. 1.

Gero, promtus, paratus, Otfrid. IV. 28, 39.

Gerete, parati, Fragm. Bell. Hisp. ỳ. 892.

Karo, idem. Notk. Psal. X. 17. *Præparationem cordis eorum audivit auris tua. Iro herze gareuui habest geboret din ora. Iz ist karo gagen dir.* Est illud præparatum erga te. [Id. Ps. XXXVII. 19. *Daz ih karo bin chestiga ze lidenne.* Quoniam ego in flagella paratus. Id. Psal. CVII. 1. *Herza ist karo, karo ist min herza.* Cor meum paratum est, paratum est cor meum.]

Kearauuet, paratum. Notk. Psal. L. 10. *Chomet ir geuuiehten mines fater, inphahent daz riche daz iu fore kearuuet ist fone anagenne uuerlte.* Venite benedicti Patris mei percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.

Gearwe, parata, ASax. Matth. XXII. 4. *Gegearkungdæg*, Parasceve.

[*Garotag*, Parasceve. Tatian. 198, 3. *Was tho garotag fora Ostrun.* Erat autem Parasceve Paschæ. *Der Rystag*, quo se præparabant ad Festum Paschatos: unde liquet, ab hoc *Garo* etiam esse nostrum *Karfreytag*, adeoque aliorum sententias de origine diversa hujus vocis esse rejiciendas. Nec obstat quod *Karfreytag* per *K* scribatur, *garo* autem per *g*: nam nihil frequentius est quam ut hæ literæ promiscue ponantur — In antiquissima quadam versione Germ. Bibl. impressa in illis locis, ubi recentior versio habet Rusttag semper occurrit *Kartag*. Scherz. Not. ad Otfr. IV. 22, 55. p. 287.]

Garauuo, parati, Otfr. I. 18, 71.

Arabeiti manago
sint uns biar garauuo.
Labores varii
sunt nobis hic parati.

Gara-

GAR.

I. 2, 6. *Mit uuafanon garauue*, armis paratos.

Garatos, præparasti, Otfrid. I. 15, 35.

Thia heili thia thu uns garotos,
er thiu uuorolt uuorahtos.
Salutem quam nobis præparasti,
antequam mundum creasti.

Garauuidu, preparatione, Kero. Prol. p. 17.

Garauui, præparatio. Notk. Ps. X. 17.

Garauuaz, quod in promtu est, Otfrid. IV. 5, 128. c. 9, 24. *Gadun garauuaz*, vocatur cœnaculum præparatum in quo Christus ultimum Pascha celebravit.

Gigarauui, vestimentum. Otfrid. V. 4, 64. De Angelo in sepulchro Christi mulieribus apparente:

In uuizzes sneuuen farauui
So uuas al sin gigarauui.
In candidæ nivis colore,
Sic erat omne ejus vestimentum. (apparatus)

Kero: *Si kikarauuit*, induatur. c. 58.

Garauua, Adverb. promte, Willeram. in Cant. p. 147. [in nostra Edit. p. 62. legitur *gariuvo.*]

Garo, Adv. penitus. Otfrid. V. 24, 98.

Uuant er thaz ubila firmeid
ioh iz garo thana sneid.
Namque is malum evitat
imo id penitus abscindit.

Garalicho, penitus, prorsus, Otfr. II. 21, 52.

Firfahent io gilicho
thiu iz allaz garalicho.
Percipite pariter
hoc omne penitus: (perfecte)
Conf. IV. 24, 61.

Geruuon, parare. *thu geruuidos*, parasti. *geruuon sal*, parabo. *Geruuindi*, præparans. *Gegeruuot*, præparabitur: Glossæ Lipsii. Glossæ MSS. AS. *Gigeruuid*, prætextatus.

[*Garavua*, expediti. Gloss. Monf. p. 334.

Garavui, cultu. p. 329. cultui. p. 380.

Garavvi, Ephot. p. 324. *garavuit*, Ephoth. p. 343. *hinter dero garavui*, post Ephot. p. 330. *pein garavui*, Saraballa. p. 342.

Garavvi, habitu. p. 398.

Garavvi, stolam. p. 397. stolas. p. 363.

Garavvi, podere. p. 370. *daz garavvi*, poderem. (forsan legendum poderem) p. 356.

Garavin, Infulis. p. 381.

Garavuiro, proclivior. p. 352.

No izer ni lirnetun, in sih darazoni garotun, noh es keronti, ni lustenti, ni uuarun. Nec ante parantes & affectantes. p. 401.]

Geruve, antea, albereit, J. Argent. L. II. c. 122, 3.

Foregegaruueda, præparatio, Notk. Ps. LXIV. 10. *Keistlicha fuora garetost du in, uuanda so ist din foregegaruueda.* Parasti cibum illorum, quoniam ita est præparatio tua.

[Willeram. III. 10. *Der hat vorgegarevuet.* præparavit. conf. Not. ad h. l.]

Mittingar, mittingari, mittingardi, medii præparatio, Isid. c. 5, 7. Vid. inf. *Mit.*

GAR.

Garathinx, pactum reale coram testibus. V. supra *Ding.*

Garagithingi, Judicium ordinarium. Vid. supr. *Ding.*

Goltgarwen, deauratus. Fragm. Bell. Hisp. ℣. 2634.

Er furte einen goltgarwen spiez.
Gerebat deauratam hastam.
Vide mox Gare.

[*Za garneteru, ode ze gadeonoteru antreiti*, ad emeritum. Gloss. Monf. p. 404.

Garahaftas, desiderabile. Gloss. Monf. pag. 340.

Garahotemo, vel *plumlihemo*, plumario opere. Gloss. Monf. p. 321.

Garalibo, in toto, Gloss. Monf. p. 346. in ore gladii. p. 326.

Garisenteru, competente. Gloss. Monf. pag. 403.]

GARNO, filetum, *gespunnen zeug.* Otfrid. I. 5, 23. de S. Virgine:

Uuachero duahho
uuerk uuirkendo,
Diurero garno.
Tenuiorum linteaminum
operi intenta,
Subtilium filorum.

Idem de tunica Salvatoris inconsutili IV. 29, 64.

GARE, armorum genus, bene & ex arte Barbaricaria seu Fabricarum præparatum, qualis fuit olim Fabrica Argentoratensis armorum omnium, *Notitia Imp. Occid. & ibi Panciroll. cap. XXXIII. p. 139.* Observ. ad *Königsb. XI. §. 14.* Fragm. Bell. Hisp. ℣. 1676.

Vierzehen thusent an siner scare,
Thie furten horn unde gare.
Quatuordecim millia in exercitu suo
hi gerebant cornua atque arma
(certa.)

Ategar, telum Saxonicum, item *Hategar.* Du Fresne ex Florentio Wigornio: *In manu sinistra clypeum, cum umbonibus aureis & clavis deauratis, in dextra lanceam auream, quæ lingua Anglorum Hategar nuncupatur.* Somnerus ex *Ateon* mittere, & *Gar* telum. Nostris fortè *ein Wurfeisen, Wurfspies*, quo eminus & cominus pugnatur. conf. supr. *Ethgere.*

GARDA, *Gardea, Garde*, hodie *Gerte*, virga, virgultum. Vetustissima versio Esa. XI. apud Isidor. translatum c. X. §. 3. *Arliudit uph gardea fona Jesses uurzom.* egredietur virga de radice Jesse. Notk. Ps. LVII. 8. *Dir ist herte uuider garte ze spornonne.* i. durum est tibi contra stimulum calcitrare. *Κέντρα* alii calcaria intelligunt, Germanus translator videtur Virgas uncatas intendere. Idem Psal. LXXXIX. 10.

Gerten, castigare, exercere, Notk. Psal. LIV. 3.

Riuchgerda, virgula fumi, Cant. Cantic. cap. 3.

GAR.

Gerden, Celtis, ſepire ; Ol. Wormius : *Ekgerdi*, Cimbris ego ſepimento cinxi. Danis *Gierde*, ſepimentum. ASaxonibus *Geard*, heage, ſepimentum, Matth. XXI. 33.

Gardo, hortus. *gardo slozhaft*, hortus concluſus, Cant. Cant. c. 4. & ibi Willeram. & ad eum F. Junius.

Gartari, hortulanus, Otfr. V. 7, 96. ſupr. C.

[*Gartinare*, hortulanus. Gloſſ. Monſ. pag. 394.]

Zartkartin, paradiſus, Notk. Pſalm. XCV. 10.

Gard, domus. Danis *gaard*. Gothis: *us garda in gard*, de domo in domum. Luc. X. 8. *Gardawaldans*, paterfamilias, Luc. XIV. 21.

Gard, arx, caſtrum. *Stargarde*, Vandalicè Oldenborch, *Chron. Sax. an.* 944.

Gard, terra, regio. *Oſtragard*, Ruſſia, i. terra orientalis, *Worm.* Add. ad Monum. Dan. p. 8.

Gardi, regnum, Gothis. Orat. Dom. *Unte theina iſt thiu alngardi* (al. *Dangardi*) regnum.

Umbibringa mittungardes erdha, cardines orbis terræ, Iſid. contr. Jud. c. 2. §. 1. Nos inverſo ordine dicimus *das Erdreich*. V. *Mittingard*.

Gartenknechte, latrunculi. Chron. Argent. MS. fol. 443. *In diſem handel* (in bello civili inter Epiſcopum Argent. & ſocios atque inter Remp. Arg. an. 1392.) *lieſſen arme Landsknechte, die hieſs man damaln Blutzapffen, dann ehe und zuvor Grafen und Herren auch Ritter ſich unter ſie begaben, haben ſie keinen andern namen gehabt : Nachmals hat man Landsknechte genannt, da man ſie itzt die Gartenknechte nennt. Hat ſeinen namen dahero bekommen, das ſie weder Kraut, Ruben, Zwyblen in den Garten gelaſſen. Seithero ſint ſie Hunerſenger daraus worden. Und da die Obrigkeit in vielen Landen, wie ſie zu thun ſchuldig, auch darumb Schatzung, Rent, Steuer, von den armen Unterthanen nehmen, nicht geburlich einſehen werden haben, ſo werden die armen Leuthe letzlich vor dieſen böſen Buben kaum in iren heuſern mögen bleiben.* V. & ſupra *Blutz*.

In Rec. Imp. 1551. §. 100. vocantur, *Herrenloſe Knechte, die ſich uf das garden legen, die armen unterthanen unträglicher weiſe beſweren.* Item Rec. Imp. 1555. §. 35. ſq. *umblauffende gardende Knechte, die auf der garde betreten werden*, tanquam in delicto, *was ſie an einem orte von den armen unterthanen abſchätzen, und fur ſich ſelbſt nemen, an einem andern orte verzeren*, à quibus §. 39. *die Herrenloſe Knechte* ſeparantur.

GARIVVON, manipulos. Gl. Lipſ. *Garben*. Somnerus : *Hoc Teutonicè Gaerwe, garbe, Gallis Gerbe, Latino-Barbaris Garba : nec longè abit Sax. gripe, unde noſtrum gripe, eadem notione.* Sed magis eſt ut *gripe* à *gripen*, greiffen deſcendat, i. manipulus, quantum manu capimus. Conf. *Du Freſne Gloſſ. Garba.*

GARLEC, alium : Gl. MS. ASax.

[GARMINARE, incantatori. Gloſſ. Monſ. p. 355. *Garminaro*, maleficorum, incantatorum. p. 335. incantatorum, p. 342. *garminantes*, incantantis. p. 349. conf. inf. *Germenon.*]

GARNO, v. ſupr. *Gar*.

GAR.

[GARRIN, carri Gloſſ. Monſ. p. 357. *Garum*, carrucis. p. 336.]

GARTARI, vid. *Cart*.

Gard des lichamin. vid. inf. *Libbe*.

[*Gart*, ſtimulus. Gloſſ. Monſ. pag. 326. 396. *garta*, ſtimulo. p. 364. *garte*, ſtimulo. p. 387.

Garte, choro. p. 337.

GARUUA, millefolium. Gl. Monſ. p. 414.]

GASACHIO, cauſator, cum quo quis cauſam ſive litem habet, L. Salic. t. LIII. §. 2. & t. ſq. V. inf. *Sach*.

[*Uuela* GASEZZANIU, idonea. Gl. Monſ. p. 403.

Gaſopha vel *treſtir*, quisquilia. Gloſſ. Monſ. p. 400.]

GAST, *Kaſt*, hoſpes, v. K. & C. Kilianus. *Gaſt, conviva, hoſpes, qui convivio excipitur, diverſor. Germ. Gaſt. Angl. Geſt, Gaſt. vetus Sax. Sicamb. Holl. Friſ. Extraneus, peregrinus : qui longius decem milliaribus extra ditionem habitat. Et Habitator oppidi, qui civis non eſt. WILDGAST, qui quotidie, quavis ſeptimana de urbe in urbem, de regione in regionem proficiſcitur : neque in ulla civitate annum & diem habitat. Quæſt. Magdeb.*

At ſicut Romanis hoſpes & is qui excipitur & is qui excipit, appellatur : ita & Germanis ac Francis ſed & Longobardis *Gaſtaldi* vocati, vide mox. Obſervare enim eſt, tum in nominibus quatuor Rectorum ſeu Præfectorum Francicorum, qui Leges Salicas congeſſerunt, tum in aliorum nominibus propriis, activam ſignificationem, qua quis curam & cuſtodiam alicujus gerit. Sic *Arbogaſt* dictus quaſi hereditatis curator atque cuſtos. Illi porrò quatuorviri Francorum, fuerunt quatuor pagorum ſive provinciarum earumque Mallorum Rectores atque Præſides, *Bodogaſt*, Bodonum, i. e. Batavorum, *Salegaſt*, Saliorum Francorum, Iſalæ accolarum, *Widogaſt*, Widonum ad Widrum, & *Wiſogaſt*, Viſonum ad Viſurgin. Secus ac Wendelinus in Nat. Sol. LL. Sal. c. 15. putat, cujus ſententiam H. Conring. probè examinavit & cum plurimorum Eruditorum ſuffragiis rejecit, de qua re in Præfatione noſtra ad LL. Salicas. Vide etiam inf. *Hagen.* & v. *Mall.* De jure hoſpitii Germanorum & Hoſpitalitate vide Tacit. *de M. G. c. XXI. ſq.*

[*Gaſtvuiſſot*, diverſorium. Gloſſ. Monſ. p. 337. *Gaſtvuiſſodo*, diverſorio. p. 395.] conf. inf. *Wiſen*.

GAST, GWAST, WAST, *Vaſtinæ*, *Vaſtum*, *Wüſtung*, *Wüſte*, *Waldung*, *Forſt*. Pactum Ducis Brabantiæ & Capituli Montenſis, apud Miræum : *Omnes Vaſtinæ, quæ Terræ ſylveſtres appellantur.* Item alibi : *Et in omni terra, quæ vulgariter Vaſtina dicitur.*

V. inf. *Waſti*.

His Waſtinis qui præpoſiti erant, *Gaſtaldi* nuncupati, preſſè *Forſtknechte*, *Forſtbedienten* : *Gaſt* enim ſylvam & *alde* ſervum vel miniſtrum notat, *vid. ſupr. in A.* Sic Brabantia à Regum Francorum Foreſtariis regebatur ante Carolum Calvum, teſte M. Polono, Chron. Königsh. c. 2. §. 149.

Poſtea

GAS.

Postea *Gastaldus* generalius pro Præfecto usurpatum. L. Longob. II. 17, 1. de quo egi *Comm. ad J. Feud. Alem. c.* 112, 2.

GAT, porta, eaque angusta. *In gat ziin*, in arcto versari, Kilian. ASax. *Gat*, porta, Luc. VII. 12.

GATEN.

Pegaten, accidere, *begegnen*. Notk. Ps. LXII. 10. *Des der argo furchtet, daz pegatot in.* quod impius timet, veniet super eum.

GAT. GATIL.

Gatilsdag, *Gatlich.* } vid. inf. Til.

Gatilingon, cognatos. Otfrid. I. 22, 42. de Parentibus Jesu:

Sie suachtun untar kundon,
jo untar Gatilingon.
Quærebant (puerum) inter notos,
& inter cognatos.

Conf. supra *Catalingun*.

Inde hodienum *Gotel* reliquum, restrictum ad cognationem spiritualem, Patrina.

Gataloc, *titule*: Gl. MSS. ASax.

GAUCH. v. *Chaucken*. & *Gouh*.

GAUCKELN, incantare. *Gauckler*, incantator. Vetus versio MS. Ps. LVII. 6. *Der enhöret nit die stimme der Zöverer und des Gögelers der vil wislich gögelet.* qui non exaudit vocem incantantium & incantatoris, qui multum sapienter incantat. Unde hodie *Einen begauckeln*, i. *bezaubern*, effascinare, & *Geukler*, effascinator, *Kauckelspiel*, effascinatio. Vide supra *Caukeler*. Du Fresne Gloss. v. *Cauc*.

[*Gouccaltuomun*, magicis. Gloss. Mons. p. 365.]

GAUGROT. v. in C.

GAVIALTO, legitur in L. Sal. Tit. LXXVI. §. 1. Edit. Heroldi. ubi agitur de foro Amtrustionis: *Testes dicant: quod ille nullatenus de Antrustione gavialto estre legibus, dixisset.* Quod Wendelinus Germanicum *Gewilt*, volens, lubens, exponit: atque exinde vult conficere, hæc non alibi fuisse acta, dicta, scripta, quàm in Taxandria vel Hasbania. Optimè Du Fresne de hoc judicat: *Fides sit penes scriptorem, quem consule, si lubet.* Ego malim esse Francicum *Gewalt*, potestas, jurisdictio. Cæterum adjecta vox linguæ provincialis, *estre*, itemque quod hic titulus non extat in MSC. Regio, utpote recentior, demonstrat, hoc quidem Capitulum cum aliis paucis cis Rhenum fuisse additum, sed ad totam Legem Salicam inde concludere est *ἀσυλλογισία*.

GAVL, vide mox *Gawl*.

[GAVISSA, quisquilias. Gl. Mons. p. 344.

Uuintolono GAVOGIDA. Buttruonum sertas. Gloss. Mons. p. 407.

GAUMA, convivium. *Teta imo gauma mihhila Levi in sinemo hus.* Fecit ei convivium magnum Levi in domo sua. Tatian. c. 56. §. 1. conf. supra *Cauma*.

GAUMANIM, nota. Gl. Mons. p. 325.

Ni GAURUMMEN *odo nigaton.* non exhibeant. p. 403.]

GAW.

GAW, GEW, GOW, *Gobia*: *Go*, Stainhow. f. 63. regio, pagus, districtus. *In gauga Gairgaisaine*, in regionem Gergesenorum.

Otfrid. II. 14, 3. *In selbas geuui sinas*, in patriam suam, i. Galilæam.

Suevorum vox propria, secundum Irenicum Lib. IX. Exeges. c. 16. ait: *Centum pagi Suevorum referuntur, ex quibus multa millia militum quotannis bello partim, partim agriculturæ deduntur, referente Julio in Comm. Lib. IV. Eutropius Lib. VI. Oros. Lib. VI. aliique plura de illis retulerunt. Itinerarium etiam nuper Augustæ repertum decem pagorum meminit. Horum autem pagorum finalis terminatio in γῆ græcam dictionem exibat, quam Germani in Geu veterunt. Extant adhuc Suevorum pagorum illorum nomina penes nos, ut sunt Algau, quasi Alpium γῆ geu. Brisgau, laudis γῆ vel pagus. Suntgau quasi Solis pagus ob amœnitatem. Ergau honoris pagus. Heugau, quasi fœni pagus. Nortgau Noricorum pagus, & hi pagi Suevorum dicebantur, custodito adhuc nomine eorum Geu.* De pago *Algeu* conf. Zeiler. de Circul. pag. 667. De *Brisgau* verisimilius est nomen habere à metropoli *Brisach*, quasi Brisachgaw. *Brisach* autem à defectu aquæ, quia unicum habet puteum & aqua emenda est, *Merian. Topogr. Alsatiæ.* Ach enim aqua est, & *brisen* vel *bristen* deficere, s. In diplomate Lotharii Imp. de an. 845. vocatur *pagus Prisgaudi.* Chron. Königsh. p. 528. De *Suntgaw* erroneum, quod de Sole ait, sed à meridie, quod *Sud* & *Sunt* dictum, vide inf. *Sund.* De *Ergau*, solidiora habet Hepidanus in vita Wibradæ. Lib. II. c. 9. *In pago qui Erigowe nuncupatur, quem Araris fl. ex uno latere præterfluit & altero Rhenus.* Contractum ergo est ex Arargaw. *Arar* enim & contractè *Aer* fluvius Helvetiæ est, Arola, *Goldast. T. I. Rer. Alem. p.* 111. A quibus differt Araris fl. Alsatiæ, *Ergers*, & *Ergovia*, i. e. augia ad Ararin, *V. Obs. X. §. IV. ad Chron. Königsh.* quemadmodum etiam ad Ararim Helvetiæ *Araw* urbs appellata. Porrò *Hewgaw* nomen sine dubio habet à suo opido *Hewen.* Denique *Nortgaw* non à Noricis nomen habet, sed à plaga septentrionali, ad quam sita, respectu Sundgoviæ, Charta Liutfridi Ducis Alsatiæ, *apud Obrecht. in Prodr. Alsat. p.* 268. Cæterum bene Irenicus de Vangionibus Lib. II. Exeges. cap. XXXII. *Vormacienses dicimus Vangiones. Omnes mirantur, unde nomen illud fuerit profectum? Litteris Græcis non opus est, Germanicus fons spectetur. Urbs hæc sita est in territorio teutonicè VUNGGAU dicto, Cerere & Baccho opulentissimo, Græci paululum variantes literas Vangiones illos proferebant quasi Vungaugiones.* Nisi quod vox *Van* non tam *Uuune*, appellativum, quàm Nomen Proprium fluvii vicini fuerit. Neque cum Lehmanno facere possum, qui negat Vangionum nomen Germanicum & Germanis usitatum fuisse, *Lib. I. Chron. c. VII.* Conf. Zeiler. in Topograph. Palatinat. Rheni.

Genuimez, districtus seu territorii limes. Otfrid. I. 20, 15. de occisione infantum.

So uuit thaz geuuimez uuas,
ni firliazun sie nih einaz.
Quàm latè territorii illius limes erat,
non reliquebant nec unum.

Glossæ Theotiscæ Fr. Junii : *Pagus*, *gauuimez*. Glossar. Goth. v. *Gauge*, ingens alicujus regionis tractus.

De Pagis Saxonum, Meibomius scripsit. De Alemannorum Freherus in Orig. Palat. Conf. Cluver. I. Germ. Antiq. 13.

Kilianus : *Gouw. vetus. Regio, ager, rus, terra, pagus. hinc multa regionum urbiumque nomina. Bonnegouw, ager Boloniensis. Henegow, ager Haniæ, Hannoniensis, Hannonia. Haspengouw, Hasbania. Ooster-goe sive Ostergouw & Westergoe sive Westergouw, Terra Orientalis & Occidentalis.* Conf. inf. *Gouuon.*

GAW, GOW, idem quod *Gab*, alacer, *hurtig*, de quo supra. Otfrid. I. 13, 7. de pastoribus properantibus Bethlehemum.

Thaz uuir oub mit den gouuon
thaz Gotes uuort scouuon.
Ut & nos cum alacribus
verbum DEI (incarnatum) videamus.

[Scherzius vocem *gouuon* ad præced. *Gaw.* regio, pagus, refert, inde hos versus ita transfert in Not. ad h. l.

Ut nos etiam cum pagis (i. e. incolis pagorum hujus territorii)
DEI verbum (impletum) *videamus.*]

Sollers, qui studiose agit. Idem Otfrid. III. 14, 148.

Thaz uuaz in inonon,
job uz in then gouuon.
Hoc erat in illis (Evangelistis)
& ex illis sollertibus, a me extractum.)

[Hunc quoque locum ad præcedent. vocis *Gaw* significationem Scherzius in Not. ad eund. refert. observans. E MSC. Cod. pro *inonon* legend. *in ouuon.* & pro *Job uz in then gouuon. Job uze in then gouuen.* Gothis *Gauga* (ita pergit) est tractus ingens regionis alicujus. Theotiscum Gloss. pagum exponit, *gauuimez*. Belgis: *gauu, gäua, goy, goo, gouue* est pagus, i. e. certum ac definitum regionis alicujus spatium. Frisiis *Gæ*, est pagus, vicus rusticus ; *gæ-man*, incola ejusdem pagi : *gæ-feynt*, adolescens eundem pagum inhabitans. vid. omnino Jun. Glossar. Goth. in Voc. *Gauge*. Huic loco maxime quadrat significatio illa, qua *Gouu* sumitur pro agro, quod vox *uze*, quæ respectu oppidorum & urbium posita est, ostendit, ut & vox *ouuon*, quæ in priori versu occurrit. Unde hi duo versus ita transferendi.

Quicquid (hominum morbo quodam laborantium) *erat in pratis*
Et extra (sc. urbes) *in agris.*

F. Jun. ad Willeram. p. 186. Kilianus : *Gaw, cautus, catus, sollers, acutus, agilis, alacer, acer, attentus ad rem. Gall. Gay.*

Hinc *Gougrave*, Comes ad causas quæ moram non patiuntur. Fuit extra ordinem electus à trium villarum incolis, quoties in rapinis & furtis copia Comitis aut Judicis Provincialis, ùt ordinarii haberi non poterat. *Jus Sax. L. I. Art. LV. sqq.* Ubi Glossa : *Ein Gograff heist darum ein Gograff, das er gebe not oder tat richten mag, oder das er geblichen oder snelliglichen und gleich als gebende, richten sol.* i. quod flagrans delictum debeat illico punire, ùt interpretatur ibi Zobelius, adjiciens : *Vidi sic observari, quod uterque tam occisus quàm homicida eodem sepulcro sunt tumulati.* Quando causa finita erat, & munus Gogravii finitum : si tamen incolæ Gogravium elegissent ad longius tempus, opus erat consensu & investiturâ feudali Comitis aut Marchionis, *d. l. A.* 58. Præsente porrò Comite vel Marchione cessabat jurisdictio Gogravii, *ibid.* Hodie planè abolita, quum ad quos Jurisdictio ordinaria spectat, id non concedant.

Kilianus : *Goo-grawe, gograef. vet. Sax. Judex pedaneus sive pedarius, judex qui plano pede judicat neque tribunal habet : eligebatur autem apud veteres Saxones ad vim illatam illico judicandam, eodem nempe die quo violentia facta erat. Go-graeve, festinus judex, qui in necessitate celeriter judicat. à Gob i. celer. And. Altham. vulgò Gogravius.*

Est adhuc hodie Gogravius Osnabrugensis, contra quem restituenda fuit urbs Osnabrugum ut præstanda ei præstet : ut est in Designatione Restituendorum. Theat. Pac. p. 335.

GAWL, in genere pecus. *Urgawl*, verres, Jus Alemann. Prov. c. 211. *Urgawl haist ain Perschwin dem sol man järlichen die zend auslahen oder abjegen.* i. *Urgawl* dicitur verres, cui quotannis dentes excutendi aut resecandi sunt.

Hodie Equus, caballus. *Caballus spathus, Chengisto*, L. Sal. c. XLI. §. 2. V. Ch.

[*Untarsenti* GAUUALTIDA, intermitti profectionem. Gloss. Mons. p. 405.

Kerne enti GAUUARE, intentos. Gl. Mons. p. 403.

Thihbero Lachano GAUUATTO, pannosi. Gl. Mons. p. 405.

GAUVICCONT, exorbitaverint, i. e. declinaverint. Gloss. Mons. p. 376.

In strite, in GAUUINNE, in conflictu. Gloss. Mons. p. 406. *urdigit* odo *gauuinnit*, obtinuerit. p. 401.

GAYHUNT. vid. *Hund.*

[*Cazinsit*, i. e. GAZOGAN, censetur. Gloss. Mons. p. 408.]

GAZZON, plateæ. Cant. Cant. c. 3, 1.

[*Gazun*, vicis. Gloss. Mons. 355.]

GEA, *ja*, etiam, Beda. L. 5. c. 2.

GEAC, cuculus, Gl. MS. AS. V. *Chauken.*

GEALTNISSI, salus, salvamentum. Formula fœderis inter Ludovicum Germanicum & Carolum Calvum in conventu apud Argentoratum an. 847. 16. Kal. Martii : *In Godes minna ind durch thes Cristianes folches ind unser bedhero gealtnissi.* i. pro DEI amore & Christiani populi atque utriusque nostrum salutem. Scribendum *gehaltnissi*, ab Halten, servare. vide inf. H.

GEANDOT, annunciatus. Symb. Apostol. Vide *Anden.*

GEAN-

GE.

GEANSEIDOT. vid. *Antseida*.

GEANTREITET. v. *Antreitii*.

GEBA, gratia, *Gnade*, Tatian. c. XIII. ℣. 8. *Uuir gisabumes sina diurida, solicha so thiu diurida ist einages fon fater, fol geba inti uuares.* Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à patre plenum gratiæ & veritatis. ℣. 9. *Fon fineru folnessi uuir alle intphabemes inti geba furi geba.* De plenitudine ejus nos omnes accepimus & gratiam pro gratia. *Wanta euua thuruh Moysen gigeban ist, geba inti uuâr thuruh Heilant Christ gitan ist.* Quia lex per Mosen est data, gratia & veritas per J. Christum facta est. conf. supr. *Gabe.*

GEBALTHON, irritaverunt. Gl. Lipsii. Vide *Balgen.*

GEBANNE, V. *Gabe.*

GEBANNANE *Tage.* v. *Bann.*

GEBAREN GEBÆRE. v. *Baren*, ferre.

GEBERGE, cubilibus: Gl. Lipf. V. *Bergen.*

GEBETAN }
GEBETED BEON } vid. *Bat.*
GEBOTAN. }

GEBILDEN. v. *Bilide.*

GEBIURDA, regio, v. *Buen.*

GEBLACHMALOT. v. *Blach.*

GEBREDUUERTH IST, fundatur, Gl. Lipsii.

GEPRESTEN. }
GEBROSTEN. } v. *Bristen.*

GEBROIHTA. v. *Brechen* & *Broihen.*

GEBÜBE. v. *Baba.*

GEBUR. v. *Buen.*

GEBÜREN. v. *Buren.*

GEBURESCH. v. *Burse.*

GEBURTI. vid. *Burt.*

GECHATTOST. v. *Cheden.*

GECKEN. *Geckenkrieg.* v. *Armenyaken.*

GECORANNISSÆ. v. *Choron.*

GECYNDILICAN. v. *Chind.*

GEDANG. vid. *Ding.*

GEDANCHHAFT. }
GEDENCHET. } vid. *Denken.*

GEDDI, elogio: Gl. MSS. AS.

GEDERAN. v. *Derien.*

GEDEHTIGI. vid. *Dahta.*

GEDIGEN, populus, plebs. v. supr. *Diuben.*

GEDINGEN. vid. *Ding.*

GEDRVFT, turbata: Glossæ Lipsii.

GEDRUOHTEN v. *Druuben.*

GEDVCHTAN, Cant. Cant. c. VIII. 2. sed rectius legitur *gedruchtan*, expressus. [*Gedubtan* legitur in nostra edit. & quidem recte. vid. notata supra ad voc. *Duab.*

Suasso mir GEDUNCHET, quodcunque videro. Gloff. Monf. p. 326.]

GEDUNSUM, Notk. Psal. X. 2. *Sie uuerdent mit in gedunsim ze forlorinisse*, rediguntur cum ipsis ad interitum.

GEEBEN-MAZZOT. vid. inf. *Mazze.*

GEFILDE. vid. supra *Feld.*

[GEFOLGET. *Dero meistrun sin gefolgeet rehtungu.* magistram sequantur regulam. Kero. c. 3.]

GEFUGELE. vid. *Fugeli.*

GEFURE. vid. *Fure.*

GE.

GEFUOGAN, adjicies, Glossæ Lipsii. Somnerus: *Sax. Fog & Gefog*, item *fooging*, *junctura*, *conjunctio*. Germ. *Fügen.*

GEFUORE. vid. *Fure.*

GEFYRDRO, ditor. Gl. MSS. AS.

GEGEN, vide *Gen.*

GEHAN, GIHAN, JEHEN, confiteri. Kero: *Geban*, *confiteri*. c. 4. *Gebat*, *confitemini*. c. 7. *Kegebane sint*, *professi sunt*. c. 5. *Gibit dir*, *confitebitur* tibi. c. 7.

Confessio vetus: *unrebtes gibanoti*, falsum confessus.

Notker. Psal. L. 8. *jebendo minero sundon*, contendo peccata mea.

Form. Confess. & Otfr. II. 13, 9. *Ib gibu*, confiteor. *Bigibdic*, confitens. *Lambec. L. II. Bibl. c.* 5. p. 319.

Fragm. de Bell. Sarac. ℣. 2060.

Thaz wir vore ware mogen geben.
Quod nos pro vero possumus asserere.

℣. 2380.

Sie ne wolden an Mahmet jeben.
Nisi vellent Mahometum profiteri.

Jab, confitebatur, Otfr. I. 27, 33. de Johanne Baptista.

Jab er tho so' s'is uuas.
Confitebatur tunc sicut id erat.

Id. III. 20, 353.

Jabi so s'er dati,
Confiteretur statim cum fecisset.

[Hæc verba in citato loco non occurrunt, at versu 357. verba coeci à Christo sanati refert.

Jab ib, *quad er*, *Drubtin*, *duan.*
Confiteor ego, dixit, Domine, facere.

Ita Schilterus hæc verba vertit, at Scherzius in Not. hoc modo reddenda censet.

Assero, *dicebat*, *Domine*, *facere* scil. illud, i. e. assevero me credere.]

Conf. Notk. Ps. LXXVII. 5.

Jebare testes, Notk. Psal. XXXIV. 11. *unrebte jebare stuonden uf*, iniqui testes exsurgebant. Psal. XXVI. 12. *Uuanda mir analigent unrebte jebara.* Quoniam insurrexerunt in me testes iniqui.

Jibtungo, *martyrio.* Notk. Psal. XLIII. 12.

Glich jeben, de duobus idem feudum petentibus, contravindicare, J. Alem. Feud. c. 2.

Jibo, confiteor, Notk. Psal. XVII. 50. *Fone diu truhten iibo ib dir.* Propterea confitebor tibi Domine. conf. inf. *Jab.*

Pigibtaro, confessores, Notk. Psal. LIX. 2.

Vergicht, idem quod *Gicht*, *Jicht*, confitetur, J. F. Alem. 12. 3.

Piibte, confessor, Notk. Psalm. XLVII. 12. *Freuuen sih tobtera piibte*, exultent filiæ Judæ. i. confessoris. Unde emendanda lectio. Psalm. LXXVII. 67. Judam *betebuutiu.*

Piuht, confessio. Notk. Psal. XCV. 6.

Kejibtare, confessores, martyres, *Notk. Psalm. XLIII.* 10. *Dine martyres Keiuhtare.* ℣. 13. *Du gabe dine martyres* (*keiuhterra*) *ze slahto.*

 Kejiht,

GEH.

Kejiht, confessio, Notk. Psal. XCV. 6. *Kejiht unde sconi sint fore imo.* Confessio & pulchritudo in conspectu ejus.

Giban, permittere, Otfr. ad Ludov. R. ỳ. 82.

Manag leid er tulta
umb thaz to Got gibanta.
Multum doloris toleravit,
eo quod DEVS permisit.

[Pro *umb thaz to Got gibanta*. Cod. Vind. habet: *Unz thar tho Got gibangta*. v. Scherz. Not.]

Conf. inf. *Jah.*

GEHALSLAGET. vid. *Hals.*

GEHAVE *thich ad hæreticos*, [in nostra edit. legitur. *Gehabe dih* ad hæreticos] apage ad hæreticos. Willeram. ad Cant. Cant. p. 14. n. ed. 6. Nostrates Alemanni *Geheu dich.*

GEHEBE, ansatum. Chron. Königsh. c. 1. §. 115. de Alexandro M. *Det er machen eine glesine stube die umb und umb gehebe was. und lies sich an des meeres grunt.*

GEHEILIGEN. vid. *Heilac.*

GEHEVIGEN. vid. *Hebig.*

GEHEIZEN. vid. inf. *Heizen.*

GEHERIDES, vid. *Era.*

GEHIETIN, irritati, Rhythm. de S. Annon. ỳ. 360. [Scherzius in Notis *gehietin* ab *Hibun* derivat.] V. *Heyen.*

GEHIHTON. vid. *Hibun.*

GEHILEICHE, generatio, Notk. Ps. LIX. 10. vid. inf. *Hileihhe.*

[GEHIMILOTAZ, Stratum. Gloss. Monf. p. 360.]

GEHIRMON, quiescere. *Gehirme*, quiescam. *Gehirmeda*, quievit. *Ungehirmelik*, incessabilis: Glossæ Lipsii.

GEHOVRDA, fornicati, Glossæ Lipsii. ubi Somnerus: *Meretrix Sax. Hore. nobis (w uoci perperam præponentibus) whore: perperam dico; nam ab hyran venit, i. e. pretio conducere, quod vox etiam Latina sat plane confirmat.* v. *Huren.*

GEHUGNISSE. } vid. *Hugen.*
GEHUGTIG. }

GEHULTER. vid. *Huld.*

[GEIGIT, æquavit. Gloss. Monf. p. 334.

GEIL vid. *Gail.*

GEINOTA, oscitavit. Gloss. Monf. p. 398.]

GE-INOTEN *Uuorten*, tessera militaris, *das heimliche, die losung.* Notker. in Symb. Apost. *Also oub in prælio in prælio Symbolum heizet das zeichen, daz an Scilten alde an geinoten uuorten ist, dannan iegliche iro socios irchennent.* i. Sicut in prælio Symbolum dicitur signum (sive tessera vel muta,) quod in scutis, aut (vocalis tessera) in verbis conventis, unde quilibet suos socios cognoscunt. συνθημα, Appiano. V. *Einon.*

GEINTI, moriebatur, Rhythm. de S. Annon. ỳ. 543. vid. supr. *Ent.*

[GEIRITIU *tranch*, sicera. Gloss. Monf. p. 401.]

GEISLVM, flagellum. Otfrid. II. 11, 18. de Salvatore:

GEI.

Eina geislum er thar gislabt.
Flagellum confecit.

GEIST. Spiritus.

Geistlichaz, *geistlicho*, spirituale. Otfr. I. 18, 4.

Theis geistlichaz uuari.
Quod (ut) mysticum (spirituale) esset.

Id. V. 23, 406. de Musica cœlesti.

Thaz niuzist thu io gilicho
thar scono geistlicho.
Eaque frueris pariter
ibi eleganti spirituali.

Geistlichiu natura, Spiritus, Notk. Psal. ult. fi. *Allu geistlichiu natura loboe unseren truhtenen.* Omnis Spiritus laudet Dominum.

GEIT, vadit, *geht.* Otfr. II. 7, 22.

Sehet, quad er, herasun,
uuar geit ther Druhtines Sun.
Videte, dixit, huc ad nos
unde vadet Domini Filius.

[Scherz. *uuar geit*, vertit *ubi eat.*]

Gigeit, id. III. 24, 47.

[In hoc Otfridi loco non *Gigeit* sed *firgeit* occurrit.

The'iz oub inan ni firgeit,
thanne ellu uuorolt ufsteit.
Quod nec eum præteribit,
quum omnis mundus resurget.]

Bigé, *Gigé*, Otfr. V. 23, 525. sq. de Statu alterius vitæ beato.

Giuuisso sagen ih thir ein,
thar ni irstirbit man nihein.
Bithiu ni uuirdit oub in uuar,
thaz man nan bigrabe thar.
Odo ia uuiht thes man thar bige,
thes zi tode gige.
Certe dico tibi semel,
ibi nec ullus moritur.
Propterea nec contingit revera,
ut quis sepeliatur ibi.
Aut quicquam ibi agatur,
quod ad mortem accedat.

GEITEN, petere, V. *Giten.*

[GEIZU *uuerden.*, mordeantur. Gl. Monf. p. 385.]

GEIZZIN, hœdi, Notk. Psalm. XLVII. 12. *Uuando du gescidost oves ab hædis (Schaf fone geizzin.)* [Hodie in Suevia *geissen* capræ vocantur.]

GEKNISEDON. vid. *Chnussan.*

GEKNUSSE. vid. *Knusse.*

[GEKUALTIN. Otfrid. III. 18, 141.

Thaz sie gekualtin in thaz muat.
Ut vindictam sumerent.

Ita quidem Schilterus vertit, ast Scherzius in Notis. *Ut recrearent sibi animum*, scil. vindicta. vid. inf. *Kualen.*]

GEKUNNI. v. *Chunn.*

GELAEZZE. vid. *Lassen.*

GELANGEN, *mir gelang ubelo*, Notk. Psalm. CXVIII. 125. *gelungete*, *gelingen.*

GELAS-

GEL.

GELASSENHEIT. vid. *Lassen*.

[GELASUHTI. *Mit gelasuhti*, Elephantico morbo. Gl. Monſ. p. 384.]

GELATHINGE. vid. *Laden*.

GELBO, mentior, vexo, defraudo, Otfr. I. 23. pen.

Ni uuanne the ih thir gelbo,
Druhtin iſt iz ſelbo.

Ne credas quod ego tibi mentiar,
Dominus eſt ipſe.

Conf. IV. 29, 53.

GELEGERE, proximus. Notk. Pſal. XXIII. 4. *Noh in andriuuuon ne ſuuor ſinemo gelegeren*, nec juravit in dolo proximo ſuo. Idem Pſ. XXVII. 3. *Die mit iro gelegeren minnechlicho choſont*, qui loquuntur pacem cum proximo ſuo. Pſalm. XXXVII. 12. *Mine friunt unde mine gelegeren nahton ſih uuider mir*. Amici mei & proximi mei adverſum me appropinquarunt. [In omnibus his locis non *Gelegere*, ſed *gelegene* in Notkero noſtro extat, neque id vitio typographi, ſed in ipſo quoque Schilteriano avtographo.]

GELENDE, accola, Gloſſæ Lipſii. *Gelandun*, pagenſes, Kapitul. Franc. IV. c. 19.

Gelende, terræ, agri, Notk. Pſ. LXXXIV. 13. *Unde dannan berent iro uuuochar unſeriu gelende*, & terra noſtra dabit fructum ſuum. *Lenderey*, hodie.

V. *Lant*.

GELEPFEN. vid. infr. *Gileppher*.

GELF, obliquum, fraus, Fragm. de B. Sarac. ℣. 3262.

Ire gelf iſt inoch ſo groz:
Genelun hat uns in Sarragus
alle verraten.

Dolus iſtorum eſt adeo magnus:
Genelun nos Saraguſæ
omnes prodidit.

Idem ℣. 3721.

Thaz wir thie geſellen
ire gelphes widerbringen.

Ut iſtis ſociis
fraudes eorum compenſemus.

Gelpfheit, pravitas, Otfr. III. 19. 19.

Mihilu gelpfheit,
ioh unſer herza gimeit.

Magna pravitas
atque noſtri cordis averſio.

vid. *Abelepte*.

Kilianus: *Ghelfs*, obliquus.

GELIBEDELIC, deprecabilis, Gloſſ. Lipſ. ubi Somner. *Saxon. biddan eſt orare, rogare, precari, cujus ni fallor in hac voce quale quale veſtigium.*

GELICODA, complacuit: Gloſſæ Lipſii. V. *Licon*.

GELIUORE, libera, Gloſſæ Lipſ. ubi Somn. *Hoc, ut & noſtrum deliver, latinizant.*

GELLEN. Stainhöw. f. 103. *Du haſt gedultiglich mit ſenftem gemut dines mannes verſchulden getragen, und darüber dyn Gellen uſs eigenſchafft freygelaſſen.*

GEL.

[*Gellent*, tinnient. Gloſſ. Monſ. p. 325. 337. Goth. *Gala*, carmen canere, it. *Gelld*, vociferatio intempeſtas Ver. Ind. Bibl. Antiq. Judith. XI. 15. *Und joch einer, der ergilt nit wider dich.* & non latrabit vel unus contra te. Unde & *Nachtgal* luſcinia. item *Galm*, ſonitus. (quod vid. ſupra) Saxon. inf. *Jölen*, cantillare. Hinc eſt *die ohren gellen*. 1. Sam. III. 11. vid. Staden. Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 248.]

[GELOIBAN. *Uuie ſcal ih nu mih geloiban dinero contemplationis*. Willeram. in Cant. Cant. V. 3. Ubi quidem Junius fatetur, ſe non aſſequi quid Willeramus verbo *geloiban* voluerit ſignificare. Scherzius vero in Not. ad h. l. hæc habet. *Sih geloiban* eſt nihil aliud, quam *ſe ſeparare*, *ſich von einem beurlauben*. Apud Notker. Pſal. XXXIV. 22. verba *Ne diſcedas à me*, redduntur: *Ne geloube dih min*. Apud eundem Pſ. XXXIII. 9. *Ube ſie daz ne tuont, ſo uuehſelot er fore in ſin anaſiune unde geloubet ſih iro*: quod vertendum eſt. Si hoc non faciunt, tunc erga ipſos faciem mutat, & ſe ſeparat ab illis. Adde ap. eund. Pſ. XLIII. 12.

Geloubon. Willeram. in Cant. Cant. I. 6. velare ſignificat à *Louba*, umbraculum. vid. Scherz. Not. ad h. l.]

GELOUBIRREN. vid. *Irrigiangin*.

GELOS, Ungelos, V. *Los*.

[GELICHNISSES. Willeram. in Cant. Cant. I. 15. (noſtra edit. habet *glihniſſes*) ſimulationes. *Kilihniſſa*, Scema. Gloſſ. c. 17. *Kilihhiſſon*, ſimilabo. Kero. *lichizeta ſih ruaner faran*. finxit ſe longius ire. Tatian. 228. 1. vid. Jun in Not. ad h. l.]

GELOBIGE. vid. *Loube*.

GELTEN, KELTEN, præſtare, dare, ſolvere, compenſare. Primò de Sacris, *Ghelden*, colere, ſacrificare. Iſidor. contra Judæos c. 3. §. 3. *dher heidheno abgudion gheldendo*. qui gentilium deaſtros colit. [Quaſi dicas idola gentilium æſtimans, in pretio habens. Palthen. Not. ad h. l.]

Ghelſtar, ſacrificium. Idem Iſid. c. V. §. 6. *Ghelſtar ioh ſalbunga bilunnan uurdun*. Sacrificium & unctio ceſſarunt. *Offerunt ghelſtar*, ſacrificium, *Idem cap. VIII.* Concil. Liptinenſe de formula profeſſionis Fidei; *Forſachiſtu allum diabol gelde. Reſp. ende ec forſacho allum diabolgelde.* Monum. Paderborn. fi.

[In mentem venit, cum terminatione inter ſe conveniant *blauſtar* atque *ghelſtar*, utrumne exiſtimandum ſit, compoſita illa vocabula eſſe, prius quidem ex *blot* poſterius ex *ghelt*: Anglis hodie *gult* culpa, debitum, quod Germani aſpiratione addita *ſchult*, dicunt, & ignota hactenus voce *ſtar*, ſacrificium, ut adeo *bloſtar*, id ſit, quod Germani *ein brandopfer*, *ghelſtar*, quod *ein ſchuldopfer* vocant. Sed liquidiorem hujus conjecturæ lucem dies affundet. Palthen. Not. ad cit. Iſid. loc. p. 409. conf. ſupra *Blouſtar*.]

Secundo de Secularibus.

Otfrid. L. ult. c. 24, 95.

Gelt ſilu follon
Recompenſatio multùm plena.

[Adde

GEL.

[Adde Eund. Præfat. ad Salom. ubi ℣. 43. in MSCtis de quibus in Notis, ita legitur.

Mit geldes ginuhti
Thaz ir mir datum zuhti.

Cum retributionis sufficientia
quod me educaveritis.

Tatian. c. 30. 1. *Thu geltis Gote thina meineida.* Reddes Domino juramenta tua. Id. c. 27. §. 3. *War sagen ih thir. Ni ges thu thannan uz, er thanne thu geltis den jungiston scaz.* Amen dico vobis. Non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem.

ASax. *Gild* est solutio, præstatio, *Gildan*, solvere, præstare. Germanis nummus, quod omnium rerum vicem reddit, *geld*, dicitur, & *gelten* est pecunia æstimari, itemque *vergelten*, quacunque ratione aliquid pensare ac remunerari. Palthen. ad Tat. p. 355.

Gelt, pensio. Gloss. Monf. p. 400.]

Notk. Psal. LXVIII. 5. *Ih kalt, daz ih ne zubta:* exsolvi, quæ non rapui. Retribuere, Notk. Ps. CXVIII. 17. ad verba. *Retribue servo tuo vivam (vivifica me) & custodiam sermones tuos.* Ita commentatur. *Kilt dinemo scalche. Du gibest dar du uuile per indebitam gratiam bona pro malis, so ne fundist du die, dien du gabest bona pro bonis: kilt oub mir nah dien genadon so lebo ih, unde behuoto diniu uuort, unde dannan chumo ad aliam retributionem, an dero du giltest bona pro bonis, das aber gratia folliu ist. Uuanda diniu fone enero chumet.*

Gelter, & eum, qui præstat, i. debitorem, & eum cui præstatur creditorem significat.

Jus Augustanum MS. fol. 65. b. *Git aber der gelter an dem achtunden tage pfant oder pfennig.* i. si debitor in die VIII. ut termino prorogato, pignus aut pecuniam dat.

Idem fol. 67. *Beclagt ain man sin burgen, ir si ainer oder mer, und mag der selbschol nit vergelten mit varndem gut, so sullen im die burgen gelten mit varndem gut ob sies hant. Beredent si aber das si nit varendes gut habent, hat der selbschol denn aigen, da sol man den gelter* (creditorem) *binwisen daz man im davon gelte nach recht.*

Ingeltare, vergelter, vindex. Notk. Psal. L. 6. *Du eino bist rehter ingeltare, uuanda du eino unsundig pist.* i. tu solus es verus vindex (peccati) quia solus inpeccaminosus es.

In gelde han, in præstatione, perceptione habere, *in bau, und besserung*, J. Sax. Feud. MS. c. 13.

Widergelt, retributio. Psal. LXVIII. 23.

Wingelt, præstatio vini. Charta Wissenburg. de an. 1404. *Wingelts ein fuder*, præstatio vini annua: vehes.

Wärgelt, wergilt, werigeldun, pretii præstatio pro re. Notk. Ps. XCIII. de Fidelibus conversis: *Sie guzzen uz das iro heiliga uuerigelt.* Fuderunt pretium suum. *Uuas gelazzest du in dara in gagene durh ablaz? Sie trinchen iro uuerigelt*, bibant pretium suum?

Gült, præstatio annua. Glossa Germ. Juris Feud. Sax. cap. LX. *Des wisset, alle Gulte ist dreierley: Entweder sie ist eigen, oder lehn oder gemiet gut, das ist bauergut oder zinsgut.*

GEL.

Gylter, debita, *agyltath*, debent, Orat. Dom. ASax.

Gild, tributum, census, Gothis. Luc. XX. 22. Marc. XII. 14. *Gils trameleins*, descriptio, indictio, ἀπογραφὴ Luc. II. 2.

Kilianus: *Gulde, guldte, Vet. Germ. Sax. tributum, vectigal, contributio, Symbolum.* Idem: *Gulde, vetus. Epulum, populare convivium.*

Lindenbrogius in Glossar. *Vicani atque agricolæ in Germania GILDE vocant convivia publica, quæ collatitia stipe quotannis semel iterumque celebrare solent.*

Gelda, collecta. Karlomanni Capit. an. 882. c. ult. *Volumus ut Presbyteri & ministri Comitis villanis præcipiant, ne collectam faciant, quam vulgò GELDAM vocant, contra illos qui aliquid rapuerint.*

Hinc *Gilden*, *Gildonia*, conventus, collegia in quibus arca communis, in quam Symbola seu collectæ colliguntur. Quæ per conjurationem fieri prohibitæ à Carolo M. Kapitul. an. 779. c. 16. *De Sacramentis per Gildonia invicem conjurantibus, ut nemo facere præsumat. Alio verò modo de eorum eleemosynis (alimoniis) aut de incendio, aut de naufragio quamvis convenientiam faciant, nemo in hoc jurare præsumat.* Idem habetur Kapitul. Lib. IV. Add. 134. & 1. LL. Longob. t. 17. c. 7. Perperam V. Amerpach. ad hanc constitutionem emendat *Guildionia*, quasi *factum à willen, voluntate & thon, facere.* Kilianus: *Gulde, Ghilde, Societas contributionum, contubernium, curia, collegium, syscenium, συσκήνιον, contubernium in publico convivantium, συσσιτία, fratria, sodalitas, corpus. Angl. Gylde, Gulde der ambachten, collegium opificum.* Zunft.

Zinsgultin, Otfrid. I. 11, 42.

Oub uuidorort ni uuantin
er fino [legend. *firo*] *Zins gultin.*

Nec revertebantur domum
antequam suum censum præstitissent.

Verliben umb gülte opponitur *umbe das halbe*, Jus Argent. t. Von Widem. c. 14.

Guldhalla, *Ghildhalla*, ædes *Gildæ*, impr. mercatoriæ, vide Glossar. du Fresne v. *Gildum.* ubi plura.

Widergült, præstatio annua de alia & majori annua præstatione: ut qui duodecim ut annuam præstationem recipit, obligatur ut ex his sex reddat tertio. Sicut Jure Hebræorum de decimis Sacerdotes iterum decimas Levitis præstabant. Differt à *Wiederzins*, quod Wiedergült in fructibus, Wiederzins in censu pecuniario protissimum consistit.

Gelte, interjectio vulgaris. Chron. Königsb. c. 1. §. 35.

GELVVI, consensu. Glossæ Lipsii, *Geloben*, pacisci, vid. *Loube.*

GEMACH, commoda. Aurea Bulla Caroli IV. Imp. c. 3. §. 1. de Electoribus: *So sie mer säliglicher ausgiessen gemach fruchtpärs frids und riw aller Cristenhait.* tantò felicius effundunt commoda uberioris pacis & tranquillitatis omni Christianitati.

Mit

GEM.

Mit gemache, vid. *Macon.*
GEMACODA, vid. *Macon.*
GEMAL, vid. *Mal.*
GEMAN, gemein, gimein, communis, vide *Mein.*
Gemansama der heiligen, communio Sanctorum : Symb. Apost.
Gemeini, communicabo, Gl. Lipf.
Gemeinschafft, communitas, Gemeinde. J. Argent. L. I. c. 9. *unt sol imo die gemeinschafft daruf urteil lasen sprechen.* Lat. Judex illud determinabit secundum judicium & dictum populi.
Gemeine geloube, vid. inf. *Mein.*
Gothis *Gamanam*, Sociis. Luc. V. 7.
Ingemini, in communi, regulariter, Carm. de S. Annon. ℣. 507.
GEMECHEDE, conjux, Ehegemächt. Jus Argent. de Viduis c. 1.
GEMEDE, mitis. Chron. Königsh. c. 1. §. 98.
Gemedekliche, id. c. 2, 77.
GEMEITVN, v. *Gimeitun.*
GEMESSE, ramus, Tatian. c. 182. fi.
[Non *ramus*, sed *eamus* notat hæc vox : verba enim ita sonant. *Erstet inti gemesse, senu nu nablibbot ther the mih selit.* Surgite, eamus, ecce appropinquabit qui me tradet.]
GEMISCELOT. vid. inf. *Mis.*
GEMUGEN. vid. *Magen.*
GEMÜLBE. vid. *Melm.*
[GEMUOZEGET. *Ih habo mich gemuozeget uuerlichero sorgon :* expedivi me à terrenis sollicitudinibus. Willeram. in Cant. Cant. V. 3.]
GEMVTOS, mutabis, Gloss. Lipf. ubi Somnerus dormitat. v. Farmeid.
GEN, contractè pro *Gegen*, vide supra *Gagan.*
Genaw, gegenaw. Ita scribitur majoribus JENÆ nomen, *Gena* : contra-augia, opposita der Lobedaw, augiæ benedictæ. Huc referendum videtur & nomen GENAVNORVM, populi in Alpibus Noricis, de quo Horatius L. IV. Od. XIV.

Milite nam tuo
Drusus Genaunos, implacidum genus,
Brennosque veloces, & arces
Alpibus impositos tremendis
Dejecit.

GENAREN. vidi *Neren.*
GENECIUM. vid. *Nez.*
GENEMEN, *Genemnidiu.* vid. *Nemnan.*
GENER, iste, hodie jener. Otfr. Præf. ad Ludov. R. ℣. 117.

Ribta gener scono.
Gubernabat ille pulchre.

Id. III. 18. 72. *gene al*, isti omnes.
V. 9. 32. de Cleopha.

Gab einer antuuurti
selb so er iz zurnti,

GEN.

Thaz leid thaz inan ruarta,
thaz gener es ni fualta.
Dedit unus responsum,
qui ipse irascebatur.
Malum quod ipsos tetigisset,
quod ille id non sentiret.

Geniu, ista. Otfr. III. 14, 31.

Bigonda geniu thahton
Cœpit illa cogitare.

[Codex Vindob. habet *genu.*]
Genaz, illud. Otfr. V. 23. 133.

In muate uuas in genaz mer.
In animo erat eis illud magis.

[Conf. vers. 204. *genaz al*, illud omne. add. Not. Scherz.]
Belgis: *Gender* : illic. *gender-waerts*, illorsum.
Gothis *Gainer*, ibi. Matth. V. 23.
GENGE, frequentatum. Chron. Konigsh. c. V. 68. *genge herberge*, gemeine herberge, commune diversorium.
à *Gen*, *geben*, frequentare. V. Gan.
Hodie de moneta, *Genge und gebe*, quæ in usu.
Zegengen, disperdere, Notker. Ps. CXLII. fi. *In dinen genadon zegengest du mina fienda.* In misericordia tua disperdes inimicos meos.
GENELUN, proditor Caroli M. apud Regem Saracenorum, Marsilium, in Hispania, de quo in Fragm. & pleno historico carmine de Bello Caroli M. & in libro Turpini Episcopi. Atque videri possit, ab eo jam tum evenisse, quod Genulones seu Ganelones idem quod proditores significent. Sed quia illa poëmata ex Turpini Episcopi libello hausta, libellus verò iste non sit Turpini, sed supposititius, uti inter Eruditos constat, igitur verior videtur sententia Papinii Massoni *lib. 2. Annal. Franc.* & St. Baluzii *ad Epist. Lupi XXIX. p. 369.* quod ista denominatio demum à Genulone seu Guenilone Episc. Senonense, proditionis reo contra Carolum Calvum, orta.
GENESAN, GNISAN, chinisan, liberari, conservari, sanari. Willeram. in Cant. Cant. c. II. 18. de columba : *Thiu* [*diu* nostra edit.] *mag genesan uore themo baueko* [demo habeche] hæc potest servari præ accipitre. Fr. Junius ait se prorsus ignorare quid istud *genesan* sit aut unde. Notkerus in Psal. XXXVI. 33. *so die sele gniset, so erstat der lichamo.* Cum anima salvatur, tum resurgit corpus.
Fragm. de Bell. Sarac. ℣. 3119.

Man gelouet thir nu baz,
Aines sturzes er genas.
Venia datur tibi nunc facile.
Uno impetu liberatus est. ironicè.

Chinisti, venia. Isidor. contra Jud. c. V. ℣. fi. de primi hominis restauratione : *Dhazs ir sih auur dhurah breuum mahti chigarauuan zi chinisti.* i. ut per pœnitentiam reparari possit ad veniam. vid. supra *Ch.*

GEN.

Salus: Notk. Psal. CIII. 26. *ze stade genisse*, ad portum salutis.

Gothis *Nasgan*, salvare, servare, Matth. XXVII. 49. *Ganisan*, Marc. X. 26. Luc. IV. 18.

GENEZ, Gynecæum, V. Toda & ad L. Alem. c.80. ap. Königsh. p. 690.

GENIHTE *sih*, delectabat se. Rhythm. de S. Annon. ℣. 675. v. *Niden*.

GENIHEN. vid. *Nicht*.

[GENOSSEN. *Ein eigen man mit seinen genossen. Ein buwer mit synen genossen*, i. e. æqualis, paris conditionis, status. Goldast. Reichs-Sazung c. 1. §. 6. Reines. Vocab. Theot. MSC.]

GENVEN uuerden, Notk. Psal. CIX. 5.

GENYET. vid. *Nieden*.

GEOCODON, abdiderunt, Glossæ Lipsii. Somnerus: *Rectius forsan Addiderunt. Addere autem Saxon. zeiccan, alias zeeacan, unde nostrum eeked, additus, adjectus, uti & Eke, pro Etiam.*

GEOFFEN *thih*, v. *Ofan*.

GEORNLICE, obnixe: Gl. MSS. AS. Germ. Gern.

GEORNNIS, curiositas. Gl. MS. Anglo-Saxon.

GEORWIERDIT. vid. infr. *Orw*.

GEPANTA, tardus. Ita Jornandes de reb. Geticis c. XVII. *Lingua Gothorum Gepanta pigrum aliquid tardumque signat, inde GEPIDARUM nomen, qui tardius ex Scandia adventi.* Sed ut hæc denominatio per se ridicula est, ita *Gepanta* est Celticum aut Teutonicum *Gebunden*, ligatum. Gepidas autem ad Scythas, non Gothos referendos, Salvianus innuit Lib. IV. de Gub. DEI. pag. 91. *Numquid Scytharum aut Gepidarum inhumanissimi ritus in maledictum &c.* Paulus Warnefrid. L. I. de Gest. Longob. c. XXVII. *Gepidorum genus ita est deminutum* (per Longobardos) *ut ex illo tempore* (Justiniani Imp.) *ultra non habuerint Regem, sed universi qui superesse bello poterant, aut Longobardis subjecti sunt, aut usque hodie Hunnis eorum patriam possidentibus, duro imperio subjecti gemunt.* At Paulus idem in continuatione Eutropii postquam *Lib. XII.* retulit, ut Gothi ex Scanzia olim progressi trans Istrum constituti ab antiquis sedibus ab Hunnis pulsi à Valente Imp. terras Thraciarum ad habitandum acceperint, *Lib. XIV.* refert Gothos, *Hypogothos, Gepides & Vandalos, nomen tantum & nihil aliud mutantes, unaque lingua utentes, omnes fidei Arrianæ, sub Arcadio & Honorio Danubium transeuntes, locatos fuisse in terra Romanorum: & Gepides quidem, ex quibus postmodum divisi fuissent Longobardi & Avares, villas quæ sunt circa Singidonem & Sirmium, habitasse.* Sirmium ipsum etiam Avares subegisse, idem sub Imp. Mauritio an. 577. refert.

Conf. Cluver. L. 3. Germ. Antiq. c. 34. p. 632. Item M. Prætor. in orbe Goth. lib. 3. c. 2. Gepidas & Longobardos promiscue aliquando dictos, ait Vorburg. Vol. 3. p. 121. vid. & Vol. VII. pag. 2. & 209.

GER.

[GEPAN, infundere. Gloss. Monf. p. 385. 388.

GEPATIOTO, Stratæ. p. 386.

GEPET, ministrate. p. 388.

GEPOLSCEINI, calvariam. p. 329.

GEPONOTAZ, stratum. p. 340.

Unter dero GEPRIEVIDO, sub censu. p. 325. v. supra *Brief*.]

GEQVALHIT, coagulatus, Glossæ Lipsii.

GEQUICCO, vid. QUEK.

GER. gladius. Fragm. de Bell. Sarac. vers. 2494.

Ther site unas under goten knehten:
Sie kunden wole uebten
Mit spieze und mit geren.
thez ulizen sih thie herren.

Hic mos erat inter bonos milites:
Sciebant bene pugnare,
Hastis atque gladiis.
His studebant domini.

Et vers. 2525.

Mit sineme scarfen gere
ranete er sin zo then brusten.

Acuto gladio suo
petebat pectus ejus.

℣. 4062.

Ogier ther wigant
ther forte an sinere hant
ainen spannebraiten ger.
tha gefrumete er
manegen zo there helle.

Ogier bellator
ducebat in manu sua
Spithamâ latum ensem.
Quo promovebat
Multos ad infernum.

Inde & *Germanorum* nomen videri possit ortum, q. d. die *Swertmänner*, von den alten grossen Schlachtschwerten.

GERAD. vid. *Rad*.

GERAHTEN, ductus, Notk. Psal. XCVII, 6. [Verba Psaltis *in tubis ductilibus.* ita reddit Notker. *An erinin blason mit hamere gerahten.*] vid. *Recchen*.

GERAST. *vid. Rast*.

GERBEN, GÆRBEN, opp. swingen. Jus Augustan. tit. de Molendinis: *Man sol ainen bandknecht von einem schöffel roggen den man swinget, ainen helbling geben. Ist aber daz man in gaerbet, so sol man im vom gærben und von swingen ainen pfennig geben.*

GERE, arma. vid. *Were*.

GERERE, rudera. J. Argent. L. 2. c. 132. *Geroracb.* Steinhöw. fol. 38. *dass sie sich by einem gemös, in ain wildes geroracb verburgen het.*

[*Geroracb* idem videtur, quod hodiernum *geröricht, arundinetum.*]

GEREGEZE, GEREZE, zu einem hauffen oder uf ein geregeze riten, Chron. Konigsh. pag. 892. hodie uf partie gehen. A *Regen*, movere.

GER.

GER, cupidus, begierig, Rhyth. de S. Annone ℣. 127. de Nino: *des lobis was her uili ger.* gloriæ erat valde cupidus.

Notk. Psal. LXXXIX. 3. *des nideren gerfin*, humilioris cupidus.

[Otfr. de negatione Petri IV. 18, 29.

Er fuar tho filu gerno.

Ille juravit tunc multum cupide.

Mallet autem Scherzius *gerno* per vehementer redditum.]

GERON, KERON, hodie begehren, cupere, desiderare.

Confessio vetus: *Inti gerro buozzin framort.* & cupio emendare in posterum. Kero: *Keros*, cupis. Prol. p. 16. *Keroot*, cupit. Prol. p. 17. *Kerot*, cupit. c. 61. 65. *citi deru Kerot*, hora qua desideraverit. c. 43. *ni Keroes*, non concupiscere, c. 4. *Keroon*, desiderare, c. 4. *Keroont*, desiderant, c. 5.

Kerida, desiderium, c. 7. *Kiridu*, desiderii. *Kiridono*, desideriorum, Prol. p. 19. *Kiridoom*, desideriis. *Kirida*, concupiscentia, c. 4. *Kirida fleiskes*, desideria carnis, c. 4. *derufelbun Kiridu*, eodem desiderio, c. 60. *after Kiridoom dineem ni Kangees*, post concupiscentias tuas non eas. c. 7. Hæc Kero, qui ipse nomen hinc sortitus, quasi *Desiderius*.

Rhythm. de Ludov. R. ℣. 90. *her gereda*, desiderabat.

Notk. Psal. LXVII. 11. *Kirigin uuillen*, promtam voluntatem.

Kereg, desiderans. Notk. Psal. XLI. 3. *Mina sela ist durfteg, daz chit, si ist Kereg ze demo lebenden Gote.* Anima mea est sitiens h. e. cupida ad DEUM viventem.

Gerih, concupiscentia. Notker. Psal. LVII. 11. *den gerih dero eriston sundo*, concupiscentiam primi peccati.

Kirege, desiderium, Notk. Psal. XXIII. 2. ad verba Psaltis. *Et super flumina præparavit eum*, ita commentatur. *Uuara fuezzent die aha, ane in den mere? Uuara habent oub Kirege, sin ane ze dero uuerlte. Job die uberuuindet sin Ecclesia, uuanda sie ne gerot anderer ane inmortalitatis.*

Kerih, appetitus irascibilis, vindicta. Notk. Psal. II. fi. *Kerich chumet in slago dero brauuo.* vindicta venit in ictu oculi.

Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 2605. *tha viel ther Gotes gerih uber thie wotgrimmen*, tunc cecidit DEI vindicta super sævos ipsos.

Idem Notk. Psal. LXVIII. 25, 26. *Offener gerich*, & *tougener gerich*, vindicta publica, manifesta, nec publica, sed arcana. Idem Psal. LXXIII. 1.

Jegeroda, gegeroda, desideravi, Cant. Cant. II. 3. it. Fr. Jun. [*Ib saz unter finemo scate, der ih ie gerota.* ita legit nostra editio. Sub umbra illius quam desideraveram sedi. Pulchre nostra versio: *Ich fize unter dem schatten des ich begehre.*]

Gothis *Gairnan*, desiderare. Matth. XI. 3.

GER.

Hodiernum *Gair*, petax, cupediosus. conf. infr. *Gernlicho*.

[Tatian 28. 1. *Jogiuuelih thie thar gisehet uuib sie zi gerenne.* Omnis qui viderit mulierem ad concupiscendam eam.

Geri, aviditate. Gloss. Monseens. p. 366.

Gerno, desiderabiliter, p. 390. delectabiliter. p. ead.

Geromes, captamus. p. 393.

Geron, appetunt. p. 386.

Geront, affectant. p. 373.

Geror, ardentius. p. 388.

GERBILINON. Fasciculus. *Then beresboton gibintet in gerbilinon.* Zizania alligate in fasciculos. Tatian. c. 72. §. 6. Est autem diminutivum à *garbe* manipulus, *ein gärblein*. Palthen. Not. ad h. l. p. 382.

GERECHTHAFTON. vid. *Haft* & *Reht*.]

GEREGNODAE, mendacio composito. Gl. MSS. Anglo-Sax.

GEREICH. vid. *Reuben*.

GERICA, vindicta, vide *Raban*.

GERICHET. vid. *Ric*.

GERIHTE. vid. *Ric*.

GERITHENNIS. vid. *Ric*.

GERIHTNÜSSES, vid. *Rihti*.

GERING. vid. *Ing*.

GERICHT, suppellex. Annal. Argent. MSS. pag. 864. de Ruperto Episc. Arg. an. 1448. *Er hat zu der eintretung seiner regierung kein Silbergericht zu dem Bistum gefunden, dann seine vorfahren es alles vertan: sein Vater Herz. Stephan ein dutzet silberne platten, deller und Becher. Das Hofgesinde auch die von Adel musten aus hultzern schüsseln essen. Hernach ließ er alles von Silber machen, das wurd im mehrentheils geschenkt von Siegmunden von Oesterreich, bey welchem er zu Insbruck gewesen.*

GERICHTSFAN, v. *Ban*.

GERLICAE, annua, Gloss. MS. Anglo-Sax. järlich.

GERMANIA.

Germaniæ nomen tempore Taciti recens, & post transitum Tungrorum expisse; nec contrariatur Cæsar, & quod Germania I. & II. Galliæ partes. Nam posterius factum post tempora Cæsaris, quod autem Cæsar Belgas à Germania ortos, ait, verum est eos ex illa terra transiisse Rhenum, quæ Cæsaris tempore Germania vocata. Sed de Germanici nominis ætate, & quod ante & circa Polybii tempora adhuc incognitum, V. Vorburgii Historia T. I. pag. 29. 37. 44. de Finibus Germ. id Vorb. T. I. p. 216. & 358.

Germania cis Rhen. sive minor tempore Taciti nondum in formam provinciæ redacta, nec in primam & secundam divisa, sed tamen ante Const. M. *l. 2. de off. assess.* ut mox.

Germans. Gl. ASax. Boxh. Orig. Gall. p. 78.

Tacitus de M. G. explicatur à Vorburg. T. I. p. 358. &c. & Vol. 3. p. 283. &c.

Belgarum nomen est Germanicum. V. Cluv. Germ. Antiq. quia

GER.

Belgæ, Germanicæ originis, Rhenum transierunt & Gallos suppresserunt, J. Cæs. L. 2.

Quando istud factum? non liquet.

Germani qui primi Rhenum transgressi vocati, & Gallos expulerunt, tempore Taciti Tungri appellati, antea Germani, nomine singulari, quod postea nationis nomen evaluit, Tacit. c. 2.

Quando hoc factum? an eod. tempore, & idem populus Germanorum? ℞. 1. non eodem tempore, sed antiquiori Belgæ, de quibus Cæsar, hos demum Gallis incorporatos expulerunt Tungri s. Germani. E. fallus Tacitus? quod qui primi Rhenum transgressi, Germani i. Tungri appellati. Tu distingue tempora, Tacitus: qui primi Rhenum transgressi, utique Germani fuerunt, sed primi fuerunt non simpliciter nostrum antiquioribus seculis cum Belgæ trangressi. Sed patrum tum memoria.

Tacitus de Morib. Germ. c. 2.

Germaniæ vocabulum recens & nuper (respectu originis Celticæ gentis & antiquiorum nominum, Sveuorum, Marsorum &c. non respectu sui seculi, quo scripsit Tacitus, nam & ante Cæsaris ætatem Germanorum jam cognitum.) *additum: quoniam qui primi Rhenum transgressi Gallos expulerint* (Belgii quos à Germania ortos Cæsar ait, jam tum diu represserant Gallos, sed hi cum Gallis ita coaluerant, ut Gallia Belgica pars Galliæ esset. Hos Gallobelgas postea Germani expulerunt, Quinquepagani, Condrusii, Eburones, Cæresi, Pæmani, Segni, Cæs.) *ac nunc Tungri, tunc* (Lips. pro *tunc* legit *nunc*, quem sequitur Coccej. Proleg. Jur. Publ. §. 7.) *Germani vocati sint, ita nationis* (particularis Tungrorum,) *nomen, non gentis* (totius Teutonicæ, Celticæ) *evaluisse paulatim* (non simul ac semel) *ut omnes* (tota gens) *primum* (pridem) *a victore* (populo, invento nomine hoc) *ob metum* (victis & vincendis Gallis majorem incutiendum, quasi omnis gens esset bellicosa, bellatoribus constans, *Gerrmanne*, aut à gladiorum specie, *Gere*, supr.) *mox à seipsis* (J. Lipsii conjectura, *à re ipsa*, fidei codicum haud præferenda) *invento* (adscito & latiori sensu recepto) *nomine GERMANI* (Guerrmanne, vel Germanne, Swertmanne, Kriegsmänner, Wærman Gothis Vir, Matth. XIX. 4.) *vocantur.* Vid. omnino Dn. Alting. Notit. Germ. Inf. p. 77. Prima scilicet Germanorum, ut populi particularis Celtici, sedes fuit ad Rhenum & ejus exitum. Procopius lib. I. Bell. Goth. *Rhenus in Oceanum immittitur, Paludes hisce in locis non paucæ, ubi primitus Germani, gens barbara habitabant, nec magni tunc primum momenti viri, qui Franci nunc vocitantur.* conf. Agath. & Nicephor. S. Hieronymus in vita Hilarionis: *Inter Saxones & Alemannos gens non tam lata, quam valida apud Historicos GERMANIA, nunc FRANCIA vocatur.* Persio dicuntur *Rheni*, Satyr. VI.

Missa est à Cæsare laurus.
Insignem ob cladem Germanæ pubis, & aris
Frigidus excutitur cinis: & jam postibus arma,
Jam chlamydes Regum, jam lutea gausapa captis
Essedaque, ingentesque locat Cæsonia

RHENOS. i.

Francos Rhenenses, qui *Rhyn Francken*, in Chronico metrico Hollandiæ, quod laudat Jo. Is. Pontan. *L. I. Orig. Franc. c. ult.* vocantur. Stephan. de Urbib. Ῥῆνοι, ἔθνος παροικοῦν τῷ Ῥήνῳ τῷ ποταμῷ, καὶ ἀπ' αὐτοῦ καλούμενοι, ubi annotavit Holstenius: *Rheni pro Rhenani, a flumine quod accolunt, dicti, ut Istri & Iberi.* Sed vid. Rheno.

Germanorum nomen Latinum esse Jo. Is. Pontanus *L. 2. Orig. Franc. c. 1.* auctoritate Strabonis nisus, qui Lib. VII. hoc nomen à Romanis impositum, quod essent γνήσιοι Γαλάται germani & genuini Galli. Nec nisi à Romanis scriptoribus & Græcis, nunquam à Germanis ipsis nomen usurpatum esse. Sed ob defectum Scriptorum Germanicorum, probari quidem id non potest, præsumi tamen potest ex Scriptoribus Latinis. Chron. Sax. à Gibsonio editum pag. 12. *Of drim mægdum Germanie, of Eald Seaxum, of Anglum of Jotum.* ex trib. Germaniæ provinciis. AltSaxonia, Anglia & Jutia. Glossæ Anglicæ à Boxhornio cap. IV. Orig. Gall. allegatæ: *Marches, from the Germans word March.* Marcæ à vocabulo Germanico March. Et si id concesserim forte de significatione posteriori & omnes Teutonicas nationes complectente, hæc tamen posterior inquam fuit, de qua Strabonis allusio intelligenda. Sed prior & genuina notatio particularis fuit provinciæ, cujus incolæ sibi, ut alii populi, hoc nomen peculiare imposuerunt, proprio suo idiomate. Goldastus præf. der Reichs-Sazungen. Hermanos seu Chermanos, à deastro Hermin, Marte vocatos autumat. Sed conjectura est, quæ propior *Hermionum* nomini. Non dissimilis Spangenb. & Calvisius ad A. M. 2124. Hermasius filius Ingevonis, nepos Manni, pronepos Ascanis, filii Gommeri, nepotis Japheti, qui A. M. 1970. in Germaniam interiorem transiisse scribitur. Illustris Leibnizius ab *Herminonibus* nomen Germanorum deducit. Ol. Verelius à Carpis, ad Carpatum montem & Istrum, *in Notis* ad *Hervarar Saga c. X. p.* 120. quam tamen ipse novam & non satis forte probabilem conjecturam vocat. Quod nomen cum postea de omni Teutonia usurpatum, aliud sibi imposuerunt nomen FRANCORUM. Nec tamen hoc intelligendum, quasi ab initio Germani & Franci iidem fuerint, sed fuit media natio inter Sicambros & Francos Germania. Claud. de laud. Stillic.

Qui mihi Germanos solus Francosque subegit.

Apollinaris:

Francorum & penitissimas paludes
Intrares, venerantibus Sicambris.

Claud.

GER.

Claud. de Bello Gildonico:

——— *Germania tota feratur*
Navibus, & sociâ comitentur classe Sicambri.

Ausonius in Mosella:

Accedent vires, quas Francia, quasve Chamavus,
Germanique tremant, tum verus habebere limes.

Sicambri scilicet à Francis suppressi fuerunt. vid. H. Jun. Batav. pag. 168.

Germaniæ nomen in desuetudinem abiit paulatim, substituto Franciæ & Alamanniæ nominibus, *Procop. I. Bell. Goth. XI. Spanhem. in Julian. Orat. I. pag. 225.* Postea reductum. Acta Comitiorum Vienn. MSS. an. 1460. *Germanisch gezunge*, germanicæ linguæ: Vide Tom. poster. Instit. J. Publ. p. 133. 121. & 128.

Germaniæ primitiva divisio tripartita. Tacit. de M. G. c. 2. *Manno tres filios assignant è quorum nominibus proximi Oceano INGÆVONES, medii HERMINONES, ceteri ISTÆVONES vocentur.* Plinius Lib. IV. c. 14. adjicit duo genera, Vindilos: & Peucinos cum Basternis, ubi vide Harduin.

Ingævones postea SAXONES dicti, sive mutato nomine, sive hi istorum successores fuerint.

Herminones, postea SVEVI, Hermunduri, Germani, & tandem Franci.

S. Hieron. in vita Hilarionis: *Inter Saxones & Alemannos gens non tam lata, quàm valida, apud Historicos Germania, nunc verò Francia vocatur.* Id. in Chron. Euseb. A. C. 373. *Saxones Deusone cæsos in regione Francorum.* Cassiodor. Ammian. Marcell. Lib. XXVIII. Oros.

Istævones, fuerunt Celtæ meridionales ad Danubium, ubi postea Alemanni.

Sunt qui hæc nomina composita æstimant ex *Inge*, *enge*, *Ist*, *West*, & *Wonen* i. habitare. Sed veteres Celtæ & Franci atque Germani usi voce *Buen* in ista significatione, *Wonen* verò significavit tunc Manere, perseverare. Itaque rectius pro nominibus propriis habentur cum Majoribus & Tacito, filiorum Manni: quem tamen nolim Noam cum Vossio intelligere, sed aliquem ex Gomori posteris, unde Celtæ orti, Josepho teste. Terminatio porrò non est *wonen*, sed *onen*, ut patet ex medio *Hermin-onis.* Itaque & *Istew-onen*, & *Ingew-onen*. vid. infr. *Ing.*

Tempore Taciti Germania cis Rhenana nondum in formam provinciæ redacta videtur, multo minus in primam & secundam. Ante Constantinum tamen Romani diviserunt Germaniam cisrhenanam a se occupatam in primam & secundam. Macer. JC. *L. 3. ff. de off. adsess.*

Germaniam primam Salvianus *L. VII. de G. D. p. 165.* appellat, nomine barbaram, ditione Romanam.

Orosius Lib. I. Histor. Europa à montibus Riphæis ac flumine Tanni Mæotidisque paludibus, quæ sunt ad orientem per littus septentrionalis Oceani usque ad Galliam Belgicam & flumen Rhenum, quod est ab occasu, deinde usque ad Danubium, quem & Istrum vocant, qui est à meridie & ad orientem directus, Ponto accipitur: ab oriente Alania est, in media Dacia, ubi & Gothia: deinde Germania est, ubi plurimam partem Suevi tenent, quorum omnium gentes sunt LIV. — Pannonia, Noricus, & Rhætia habent ab oriente Mœsiam, à meridie Istriam, ab africo Alpes Pœninas, ab occasu Galliam Belgicam, à circio Danubii fontem, & limitem qui Germaniam à Gallia inter Danubium Galliamque secernit, à septentrione Danubium & Germaniam. " Eidem Germani & Alemanni differunt, L. VII. c. 22. Germani „ Alpibus, Rhætia, totâque Italia penetratâ, „ Ravennam usque perveniunt. Alemanni Gal- „ lias pervagantes, etiam in Italiam transeunt. „

GERMENON, incantare, carminare. Notk. Ps. LVII. 5. ubi quidem hæc vox bis habetur, sed semel legitur *Gesmenon*, quod vitiosum arbitror. *Germenon* autem habetur etiam Psalm. XIII. 3. ubi *Kerminot* scriptum est. Convenit ex parte cum Sueo-Gothico *Gerningamadur*, veneficus, ubi *madur* hominem notat, Gerninga, *Geringa*, desideratorem, vide infra v. *Ingen.* quasi dicas, hominem qui omnium desideriis satisfacere scit, qui Lunam possit deducere cœlo. Est autem *Germenon* vox composita ex *Ger*, *Geren*, desideria, & *Menon*, ducere, minare, proferre. Kilianus: *Mennen, ducere, agere, vehere, minare. Gall. mener. Ital. Menare.* Notkerus ait de aspide: *Er machet sih touben daz er incantantem, den germenonten ne gehore, der in uzer sinemo locheuuile ferlucchin. Daz tuot er ein ora dringende an dia erda, das ander ferstiubente mit demo zagele.* i. Facit se surdam ut incantantem non audiat, qui eam ex suo foramine vult elicere. Hoc facit, unam aurem premendo ad terram, alteram obturando caudâ. Confer & ea quæ dixi ad d. Psal. XIII. 3. Convenit *Germenon*, *Kerminon* cum Latino *carminare*, incantare, de quo Du Fresne in Glossar. ut alterum ab altero deductum etiam videri possit. Conf. supra *Garminare.*

[GERNDE, supplices. Tyrol. Parænet. ad Fil. §. 38.

Wanne dir der gerne kumber clagt,
Wird im die selse danne versagt.

Heinr. von Ostertingen. *Nu schaffe das der gernden diet erlöset sin du pfant.* Cancell. Imp. anonymus: *Ein gernder man der triiget.* Reines. Vocab. Theot. MSC.]

GERNLICHO, diligenter, Tatian. Prol. §. 3. verba Lucæ I. 3. referens: *Gifolgetemo fon anaginne allem gernlihho;* assecuto à principio omnibus diligenter.

Id. c. 8. §. 4. Verba Herodis ad Magos refert. *Faret inti fraget gernlicho fon themo kinde.* Ite & interrogate diligenter de puero.

[*Gernlihho* proprie idem quod cupide est, hic quod diligenter, quoniam quod misere cupimus, strenue agimus.

In Gl. Keronis est *Kernlihho*, diligenter (vid. inf.

GER.

inf. lit. *K.*) Et in AS. *geornlice*, studiose, Germanice hodienum *gern*, libenter. Est autem adverbium hoc Francicum, à verbo *geran*, cupere seu *keroon*, desiderare. Unde apud nos composita *begehren*, *begierde*, *begierig*. Ipsam primitivam vocem Seculi XII. scriptor Ecko Repkoviensis in Præfatione Rhythmica Speculo Saxonico præmissa nobis servavit, ubi hæc habet:

Da er aber vernam
So gros des Herren gere,
Da hat (leg. *that*) *er kleine webre*.
Cum autem perciperet
Tantum Domini desiderium,
Parum repugnavit.

Palthen. Not. ad Tatian. p. 276.]

GERSTE, hordeum. Otfrid. III. 7, 50.

Hert ist Gersten kornes hut.
Dura est hordeacei grani cutis (folliculus.)

[*Gersta*, hordeum. Gloss. Monf. p. 334.

GERTA, virga, *eine gerte*. Tatian. c. 44. §. 6. Otfrid. III. 14. 185.

Mit gertun in benti
harto ilenti.
Virgis in manibus
vehementer festinantes.

Asperius eandem Kero effert in *Kertu* virgæ, & ni fallor in *fillonokertu*, qua voce per metonymiam verbera designantur. In Isidoro c. 9. §. 3. Et *gadea*, virga. Palthen. Not. ad Tatian. p. 366.

GERUI, calida. Gloss. Monf. p. 356.]

GERUSTE. vid. *Rusten*.

GERWE, *gar*, Chron. Königsh. I. 4. pass. Vid. supr. *Gar*.

GESAMENUNGA. vid. *Samanon*.

GESAN, animadvertit. Rhythm. de S. Annon. ℣. 399.

GESAZE. vid. *Sizen*.

GESCAPHE. vid. *Scaphon*.

GESCATHOT. vid. *Scathen*.

GESCENDIDI, confusi, Gl. Lips. vid. *Scant*.

GESCHELLE, seditio, tumultus, *auflauff*. Jus Argent. passim. Königshov. Chron. II. 20. [Heldenb. P. I. p. 100. b. *Mit viel grossen geschellen lief er gen ihm binder*. P. II. p. 153. *Mit eim grossen geschelle schlug er da auf den Wurm*. Reines. Vocab. Theot. MSC.]

GESCHERREN. vid. *Skerran*.

GESCHLECHT, genus. *Der Koufliüte geschlecht*, genus mercatorum, J. Argent. L. I. c. 41.

GESCHOLLE, reus, debitor, Jus Augustan. passim.

GESCŸZZE, armatura. Fragm. de Bell. Sarac. ℣. 1011.

GESEERED. vid. *Seer*.

GESELLION, commilitones, Rhythm. de Lud. R. ℣. 62.

Gesellen, de Electoribus Imperii: Jus Alem. Wendelin. Gloss. Sal. p. 177. à *Sal*, atrio deducit. & p. 178.

GESENDE, *most*, mustum bulliens, fervens, *brausender*. Willeram. in Cant. Cant. c. 8. p. 147.

GES.

Samo ther wole gesende most nieth unreines ni thola under bimo belivan. Sicut bene fervens mustum nihil impuri tolerat in se manere. Paraphrasis ejus metrica:

Excoquit ut sordes mustum cum bullict omnes.

Fr. Junius annotat: Oboritur suspicio, quondam *Gesietbende* scriptum fuisse, sed per abbreviationes corruptum. Sed nihil mutandum. Hodie inde reliquum *gischen*, *gescht*, de fermentatione. vid. inf. *Jesen*.

GESERIGET. vid. *Seer*.

GESERWE, conf. inf. *Serauuen*. Fragm. de Bell. Sarac. ℣. 2513.

[*Geserwe* habitus, armatura. Anglis *served*, servitus, cultus, habitus. Scherz. Not. ad h. l.]

GESEUUEROT. vid. *Seuue*.

GESIBENOTEN. v. *Besibenen*.

GESIDALT, *Gesidili*. vid. *Sedal*.

GESIK, lacus in torculari, Notk. Psalm. LXXXIII. 3. V. *Sigen*.

GESIFTE, visione: Glossæ J. Lips. pro *Gesichte*, vidè supra C. Somnerus annotat: *Hoc Sax. gesythe, ab eorum geseon fiuens, quod videre sonat. Visio autem & Visus nobis bodie sight.*

GESIGENERO. vid. *Sigen*.

GESIND, GISINDO, famulus, minister. Otfrid. IV. 12, 84. de Juda Iscariote:

Uzgiang sar tho lindo
ther diufeles gisindo.
Exibat statim tunc leniter
diaboli minister.

Gesinde, familia. Jus Argent. L. I. *Des gesindes fines Gotzbus*. de familia Ecclesiæ suæ, Episcopi. Charta vetus Episcopi Virdunensis ann. 1334 *durch die eltesten personen von dem Gesinde und Råde*.

Hofgesinde, familia palatina, aulica, domestici & familiares Principis Frider. III. Imp. an. 1467. G. Beckium Argentoratensem recepit *zu unsern diener und hofgesind*. Rupertus Imp. Magistro Friderico Schaward Licent. in Decretalibus, Præposito Ecclesiæ S. Paulini extra muros Trevirenses an. 1401. *Te Prothonotariorum Secretariorum & familiarium domesticorum & commensalium* (Hominis Romani convivæ Regis, mencio fit in L. Salicâ tit. XLIII. §. 6.) *cottidianorum & continuorum aulæ nostræ Regiæ cœtui & numero presentibus aggregamus, decernentes — quod ex nunc in antea universis & singulis privilegiis, bonoribus, gratiis — ubique locorum uti frui — debeas, quibus ceteri. — absque thelonei, Dacii, Pontenagii, Pedagii, Custume, & Gabellæ vel alterius solutionis onere.* Idem Imp. in primo & duobus seqq. imperii sui annis assumsit novem personas in Capellanos & Familiares suos, datis literis Capellanatus & Salvi Conductûs, ejusdem tenoris. Facit huc Kapitulare Caroli M. de Ministerialibus Palatinis an. 800. Cent. Gravam. Nat. Germ. §. XVII. Edictum Maximil. Imp. 1510. ibi: *qui non sit de numero descriptorum Familiarium, juxta Concordata Principum & pacta nationis Germanicæ.* Cassiodorus X. Variar. V. ibi: Homo est præfectus disciplinæ domesticæ. Glossar. Du Fresn. voc. Capellanus & Familiaris.

Reit-

GES.

Reitgesinde, equitatus, comitatus equestris. Cant. Cant. c. 1, 9. *Ih habo dih geebennazzot minemo reitgesinde an dem reitwagenon Pharaonis.* i. æquiparavi te comitatui equestri meo in curribus Pharaonis.

Vide & infr. *Sinda*, iter.

Gesinde etiam militem & copias militares denotat. Chron. Königsh. c. IV. §. 53. *Sus wurdent die ros erstochen und des Bischoves gesinde kam alles zu fusse.* Sic equi confossi, & Episcopi miles omnis ad pedes redactus.

Conf. Meibom. Tom. II. pag. 174.

GESKIEDE, idem quod *Gescagh*, hodie *Geschach*, contingebat. Willeram. ad Cant. Cant. pag. 55. [n. 25. Legitur autem in nostra editione *gescah.*]

GESMAG. vid. *Smac.*

GESMITHE, Metallum. Junius Not. ad Willer. p. n. 8. conf. inf. *Smithan.*

GESPULG, *Gespulk*, Consuetudo, Observantia. Jus Argent. Lib. 3. Art. 307. Vid. infr. *Spulgen.*

GESPUREDOS. vid. *Spur.*

GESSEN, vide Compos. *Irgest.*

GESTALT; *dien gestalten*, hac ratione, Notk. Psal. XXIII. 7. hodie *solcher gestalt.*

GESTRÖPEL. strepitus. Stainh. f. 97. *Hielt hochzyt enmitten unter dem geströpel und ungestümy der waffen.*

GESTUNGEDA. vid. *Stunknissi.*

GESUOCH. vid. *Suahchan.*

GESUUASAN, domesticis: Kero. cap. 53. nisi legendum *Gesindan.* [In nostro Kerone *gesuuasan* legitur.] An verò huc *Gesuasheite* des herzen, penetralia cordis? Notk. Psal. LXV. 17. an dulcedo? conf. inf. *Suazzi.*

GESCHWIHTEN. vid. *Schuihen.*

[GETARAN, nocere. vid. Willeram. in Cant. Cant. IV. 16. conf. Scherz. Not.]

GETÆTE. vid. *Duan.*

GETEILEN. vid. *Deil.*

GETELINGE. Fragm. de Bell. Sarac. vel Hisp. ℣. 3734. Rex Saracenus de Christianis:

Rechet mine grimme
thaz thieseluen getelinge
Sih niemer ne gerömen,
thaz sie then sige fören.

Vocabulum ignominiosum, contemtum denotans.

Vide mox *Getouurthun.*

[*Getelinge*, socii, proprie cognati; sed ponit hic auctor speciem pro genere. ap. Otfrid. I. 22, 41. *Gatilingon* ponitur pro cognatis. Gl. Keronis *Catalingum*, Parentibus. Scherzius in Not. ad h. l.]

GETHIGAN. vid. supr. *Diuhen.*

GETHINGE. vid. *Ding.*

GETHUGEL, linguosus: Gloss. Lipsii. ubi Somnerus annotat: *Talis Sax. getinge & tungfull. quibus Eloquentia getingnesse: Lingua Tonga. Tungel autem iis astrum, planeta, sydus: tungelcræft, Astronomia.* hæc Somnerus. Facile autem patet, quod lectio Lipsiana sit vitiosa & *Gethüngel* legendum, quod Alemannis *Gezüngel*, à Zung, lingua.

GET.

[GETILOSEN, lascivientibus. Gloss. Mons. p. 377.]

GETOUURTHUN, obriguerunt, Glossæ Lips. ibi Somnerus: priori vocis parti affine nostratium *tough*, Sax. *toh.* i. e. tenax, lentus, quibus lentum vimen *tohgerd.* hæc ille. nobis est *zeh, zach.* Verum duæ sunt voces *Geto-uuorthun*, non ergo à *toh*, sed vox *Geto*, quid sit, indagandum, patet autem rigidum significare. Unde fortè *Getel*, rigidulus, contumax, rebellis, unde *Getelinge*, supra.

GETRAHETER. vid. *Nasf.*

GETRUWEN, fiduciam. vid. *Driwon.*

GETUBELEN, convalles, Notk. Ps. CIII. 10. *Du die brunnen uzlazzist in getubelen.* Qui emittis fontes in convallibus.

GETUNFT, pactum, Glossæ Lipsii. ubi Somnerus: *Conditio, Saxon. Gedincge, & Gething; pacisci, gethingian.* Scilicet F & CH etiam hic commutantur.

GETUUUING, disciplina: Glossæ Lipsii. ubi Somnerus annotat: *Mos, ritus, Sax. getheawe, aliàs getbywe.* Sed longè aliter mihi videtur, idque ex idiomate Saxonico, *Getwing*, quod hodie Alemanni *getwing* efferunt. *Zwingen* autem est cogere, disciplina autem cogendi & castigandi facultatem continet, *l. 5. fi. & l. 6. ff. de L. Aquil.*

Otfrid. V. 14, 21. de disciplina Salvatoris:

Thar uuarun mit githuinge
thie Jungoron nob tho inne.

Idem cap. 20, 195.

Mit seremo githuinge.
Cum dolorosa coactione.

Thuangta, cogebat, Otfrid. III. 7, 48.

Conf. supra *Dwingen.*

GETÜRRE, liceat. J. Argent. L. II. cap. 98. *Die rehten geturre und kunnen*, qui jus dicere possint & debeant. Vid. supra *Dürren.*

GEUELLE, casus. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 2603. Vide infra *Potike.*

GEVERDA. vid. supra *Faran.*

GEVESTANOTE. vid. *Fest.*

GEVIE, fecit. Fragm. de B. Hisp. ℣. 3083. de gladio Rolandi:

Tho geuie Durendart
eine ureislicbe thurhtuart
uon helme unz an thie erthe.

Tunc perpetravit Durendart
terribilem transitum
à galea usque ad terram.

GEUNMUOSHAFTON. vid. *Muos.*

GEUNOTOT, conquassat, Notk. Ps. CIX. 6. *Geunotot er manigero houbet*, conquasset multorum caput.

GEWÆR. vid. *Ware.* & *War.*

GE-

GEW.

GEWAHT. vid. *Wahen.*

GEWAST, statura. Cant. Cant. 7, 7. vid. *Wast.*

GEWAZZEN. vid. *Was.*

GEWEDE, vestimenta: Glossæ Lipsii. vid. *Wat.*

GEWEGEN. vid. *Wegen.*

GEWEICHEN. vid. *Weihe.*

GEWEIGIT. vid. *Weigoden.*

GEWEN, *giehen*, *gehnen*, oscitare. Historia Lombard. tit. von der Kruzwoche.

GEWERDET. vid. *Wirdit.*

GEWERTET. vid. *Warten.*

GEWESANVSSE, substantia: Glossæ Lipsii. à *Wesen* esse.

GEWIGET. vid. *Wibo.*

GEWIN, GEWVNST, possessio: Glossæ Lipsii. ubi Somnerus: Sax. *Gewinn*, ab eorum *gewinnan* fluens. Teuton. *ghewinnen*, nancisci, acquirere, obtinere, &c. Unde nostrum *to winne*, (verbum,) item *winning*, (nomen.)

GEWIRKE, fimetum. J. Argent. L. II. c. 35. & 42.

[GEWISE, informatio. *Mit iro gewise.* hodie *mit ihrer anweisung.* Willeram. Cant. III. 2.]

GEWISSO, enim; Glossæ Lipsii; ubi Somnerus: *Certus*, *Sax. gewis:* porrò, *gewislice.* vid. *Kewisso.*

GEWISEN. vid. *Wisen.*

GEWISHEIT. }
GEWISSEDO. } vid. *Wissi.*
GEWIZNESSI }

GEWORHT. vid. *Werah.*

[GEUVOTA. Oscitavit. Gl. Monf. p. 329.]

GEWITSCOPI, testimonia: Gloss. Lipsii: Ubi Somnerus: Hoc Sax. *Gewitnyssa*, unde nostrum *witnesse* pro testimonio. Sax. etiam, testium stipatio, *gewitscype.*

GEWITTI, Scientia: Gl. Lips. ubi Somnerus: *Hoc Saxon. WIT & gewit, quorum prius nobis mansit.*

GEZECHEN. vid. *Zeche.*

GEZEWG, non tantùm testem, sed & auctorem sæpe denotat in Jure Feudali Alem.

GHELSTAR. vid. *Gelten.*

GHIDANC. vid. *Denken.*

GIAFOLON, Otfr. IV. 7, 85. attendere. V. *Afolon.*

GIAFORAN. vid. *Afaron.*

GIAGALEIZON, anniti. Dictionar. Flac. *besleiss*, *bemühe.*

Otfr. IV. 24, 17.

Ther man thaz giagaleizit
thaz sih Kuning heizit.
Ther uuidorot in ala uuar,
themo Keisoro sar.

Quicunque hoc contendit
ut se Regem nominet,
Iste adversatur revera
Cæsari certe.

Id. V. 7, 101.

Ih giagaleizon thaz ist uuar.
Annitar profectò.

GIA.

Id. V. 23, 335.

Then thaz hiar giagaleizent.
Qui eo hic annituntur.

Vid. *Agaleiza.*

[GIAHARTERO, Spicati. Gl. Monf. p. 389.

Ni GIALODE. non concidat. p. 326.

GIALTISOT. suspendatur. p. 388.]

GIANABRECHON, Otfr. IV. 19, 128. diruere. V. *Anabrechon* & *Brichen.*

[GIANAZTER, Stimulatus. Gloss. Monf. p. 364.]

GIANE, Otfrid. II. 8, 21. leg. *giane: zigiane.* i. zerging. V. *Ingiangi.*

[In Codic. Vindob. legitur *Zigiang.* ut observat Scherz. in Not.]

GIANAROT, multiplicati, Otfrid. I. 3, 20. Vid. Anon. [In Cod. MSC. est *Gavarot.* vid. Scherz. Not.]

GIANGTI, Otfrid. III. 15, 102. cap. 24, 28. angustari. v. *Ango.*

[GIANTVURTA, assignavit. Gloss. Monf. p. 365.

GIANTWURTEN. [Hodie Germani compositis utuntur *überantworten*, sive *auantworten.* pro sistere, tradere. Palthen. Not. ad Tat. p. 313.] v. *Antwarta.*

[GIAPANONTER, sternens. Gl. Monf. p. 385.

GIARIHOTAZ, stragulatam (vestem) p. 352.

GIARTOTIU, exarata. p. 388.]

GIBAD, Otfrid. II. 3, 114. V. *Bad.*

[In Codic. MSC. legitur *gibadost.* vid. Scherz. in Not.

GIBAR, genuit. Tat. c. 5. Sæpissime. Qui significatus vocis est latior, quam qui nunc obtinet, hodie enim non gignere, sed parere notat. Palthen. Not. ad Tatian. p. 308. v. *Baren.* num. 3.]

GIBARI. Otfrid. I. 18, 3.

Thiz uuas sus gibari.
Hoc erat sic oblatum, apertum, gestum.

Otfr. II. 21, 36. vid. supra *Baren.* num. 11. [Ubi quid de hoc ultimo loco observandum sit notatum est.]

GIBEITIN *mit bredigu*, præcipere, suadere prædicando, Otfrid. IV. 5, 55. Vid. *Biten.*

Ap. eund. Otfr. II. 7, 61. Andreas ad Petrum.

Thaz ih thih thes gibeitti
thara ze'imo leitti.

Ut tibi persuaderem,
eo ad ipsum ducerem.

℣. 131. Christus ad Nathanaelem:

Irkanta ih thino guati
in manageru ziti,
Er er thih thes gibeitti
thaz er thih hera leitti.

Cognovi ego tuam bonitatem
per varia tempora
Antequam te vocabat
ut te huc duceret.

Adde

GIB.

Adde II. 4, 23.
Accedere. Otfr. III. 15, 89. IV. 15, 43.
[Scherzius autem Not. ad Otfrid. II. 4, 23. IV. 15, 43. statuit, in his quoque locis *persuadere* hanc vocem notare.]
GIBEL, fastigium ædium.
Gothis *Gibal*, pinna templi, Luc. IV. 9. Danis *Gafl*, terminus.
Bajuariis, *Gebul*, testa, calvaria, *Gebulskini*, quum testa apparet ex vulnere, L. Baiw. t. III. c. 1, 4. & t. IV. §. 3.
[GIBELGIT, irascitur. Tatian. c. 26. §. 2. *Ther sih gibelgit zi sinemo bruoder.* Qui irascitur fratri suo.
Est à verbo *balgen*, *belgon*, s. *belgan*, irasci. Anglo-Saxones dicunt belgan, indignari. Dicunt adhuc Belgæ eodem fere sensu *belghen*, Germani *balgen*, & inf. Saxoniæ incolæ in participio *verbolgen*, pro homine in iracundiam & furorem prono. Palthen. Not. ad Tat. p. 320. vid. *Abulkii* & *Belgen*.]
GIBENTI, vinculum, Otfr. I. 9, 60. I. 10, 44. I. 11, 121. IV. 16. ult. v. *Band*.
[*Johannes uuarlihho mitthiu her giborta in gibentin Christes uuerc.* Johannes autem cum audisset in vinculis opera Christi. Tatian. c. 64, 1. Differunt *bande* & *gibentin*, quemadmodum *ueeg* & *giuuigi*, *berg* & *gebürge*. Palthen. Not. ad Tat. p. 378.]
Gibint, fige, liga. Otfr. V. 21, 3.

Nim gouma harto
thero Druhtines uuorto,
In herzen harto thir gibint.

Animadverte diligenter
ad Domini verba,
in animo firmiter tibi fige.

[*Gibuntanan*, vinctum. Tatian. 192, 3. *Gibunta inan*, ligatum. Idem c. 187, 6. Sed monet Palthen. in Not. p. 390. legendum *gibuntanan*.]
GIBEREHTOT, clarificatus. Tatian. c. 159. §. 8. vid. supra *Beracht*.
GIBERITEN. vid. *Breit*.
GIBERGAN, operire, abscondere, tollere, cavere. Otfr. I. 23, 79. *Er uuerg in sih giberge fon sinemo abulge.* Is opera in se tollat de sua iracundia. Hodie: *ubernemen*, verbergen, entgelten.
Otfrid. II. 18, 29.

Thaz manniliih giborge
sih zia manna ni belge.

Ut quilibet caveat,
cuiquam homini ne irascatur.

Idem V. 23, 533.

Then tod then habet funtan,
thiu hella iob firsluntan,
Diofo firsuolgan,
iob elichor giborgan.

Mortem prehendit,
infernum absorpsit,
Profundè abjecit,
& totaliter obruit.

GIB.

Giborgen ih es reino, Otfr. III. 18, 30. Caveo, protestor, declino, evito, abnuo, recuso. Otfrid. II. 22, 61. Vide *Borg*.
Giberg, abscondita, Otfr. V. 12, 10.

Thesa selba redina,
thia uuir hiar scribun obana,
Eigun uns thiu Gotes uuerk,
harto mihilaz giberg.

Hæc ipsa gesta,
quæ supra descripsimus,
Continent nobis DEI opera,
quam maximo abscondita.

[Scherzius in Not. hunc locum ita vertit.

Hac ratione,
quam hic descripsimus supra,
habent nobis (intuitu nostrûm) DEI opera
admodum multum occulti.]

Giborganero uuerko, occultis operibus. Otfrid. II. 20, 11.
[Codex Vindob. & Vatic. habent: *Giborgenero*, notante Scherzio.]
Conf. *Bergan*.
GIBISMEROTER. vid. *Bismer*.
GIBOSOTES, assutum. Otfrid. de Tunica Christi. IV. 28, 13.

Uuas thar uuiht ginates,
noh gibosotes.

Erat ibi nihil consuti,
nec assuti.

Conf. supra *Bos*.
GIBOT, *Kibot*, *gebot*, mandatum, Otfrid. I. 11, 3. & 38. passim. vid. *Biten*, jubere, & *Kipot*.
Gibiotes mir, poscis à me, jubes, Otfr. II. 14, 36.
Gibutun, Otfr. IV. 5, 18. pro *giboton*, præceperunt.
GIBREC, pituita. Gloss. MSC. ASax.
GIBRESTI, desit. Gl. Lips. vid. supr. *Bristen*.
GIBRIAFTE. vid. *Brief*.
GIBULIHTI, ira, Tatian. c. XIII. 13. *Fliohenne fon thero zuouuartun gibulihti*, fugere à ventura ira. Idem c. 21. §. 8. *Gotes gibouliht uuonet ubar inan.* Ira DEI manet super eum. [In Glossario Boxhorn. adjectivum huc pertinens est *ghibulahtiger*, ferus, iracundus. Nec abludit quod est apud Otfrid. *abulge*. Palthen. ad Tat. p. 330.]
GIBURON *eigene*, cives, subditi proprii, Otfrid. IV. 5, 74.
Gibura eigene, Otfrid. V. 4, 80. *Zugehörige*, assignati, ministri. Otfrid. II. 14, 215. [Scherzius voces *Gibura eigene*, ap. Otfr. V. 4, 80. reddit, *vicinos proprios*. L. II. c. 14, 215. vero vocem *thie gebura* Schilterus vertit *agricolæ*.]
Giburr, colonus. Gl. MSS. ASax.
Er GIBURITA *thar*, Otfrid. IV. 32, 11. *Er erhube sich*, advenit.
[*Thiu thar giburitun.* (Loquebantur discipuli Emauntici de his omnibus) quæ acciderant. Tatian. 224, 2.]
Giburiti. Confess. Vet. *So mir iz dasfenti giburiti*, quæ

GIB.

quæ mihi dormienti acciderunt. Otfrid. ad Hartmut. ℣. 165.

Thas Josepe oub giburita
tho er thia drouma sageta.
Idem Josepho contigit,
cum somnia enarraret.

So giburit manne, sic accidit homini, Otfr. V. 11,57.

Gibourtha sih thes, extollebat se eo. Rhythm. de Lud. II. 36.

Vid. supra *Büren*.

GIBURTI, nativitas. Otfrid. II. 3, 17. 22. V. *Beran*.

[Lib. II. c. 1,183. *Giburti* in Cod. MSC. occurrit, & notat elevationem ad honorem vel gloriam, à *Büren*. vid. Not. Scherz. in h. l.]

GICLEIPTIN, Otfr. I. 1, 3.

Uuas liuto filu in flize
in manegemo agaleize
Sie thaz in scrip gicleiptin,
thaz sie iro namon breittin.
Quod homines multi in studio
in vario fatigio
In scriptis *compilant*,
ut sua nomina amplificent.

Idem I. 9, 75.

Si gikleiptun sar thaz guat
filu fasto in iro muat.
Congesserunt statim hoc bonum
valdè firmè in animum suum.

Bicleibit, firmavi. Otfr. I. 5, 78.

Haben ih gimenit,
in muate bicleibit.
Habeo propositum,
in animo firmatum.

Simplex verbum *Kleipen*, *kleiben*, est firmare, vid. K.

[GICHALAUVIT, decalvavit. Gloss. Monf. p. 332. vid. supra *Chalauui*.

GICHALTIU *mura*, paries dealbata. Gloss. Monf. p. 336.

GICHASTOTA, inclusos. Gloss. Monf. pag. 321.

GICHERRENT, inclinent. Gl. Monf. p. 388.

GICHESTIGOTAN, crucifixerunt. Gloss. Monf. p. 399.

Gichestigot uuerde, coërceatur. p. 374. v. *Kestig*.

GICHIUS, provide. p. 321.

GICHNET, massas. p. 326. 343. *Gichnetaniu*, conspersa. p. 321. vid. *Knebt*.

GICHORAN *uuerden*, comprobari. p. 375.

Gichoron, prælibare. p. 384.

Gichoranen, approbatum. p. 365. vid. *Choron*.

GICHOSAN, librare. Gloss. Monf. p. 381.

Gichosun, deliberare. p. 376.

Gichose, tractatu. p. 375. 377.

Gichosi, tractus. p. 381.

Gichoses, corrogationis. p. 357. v. *Chosen*.

Tatian. 63, 4. *Maria gicos thaz bezista teil*. Maria optimam partem elegit.

GIC.

Cap. 168, 4. *Ih gicos iuuih*, Ego elegi Gassar. in Diction. *Cos*. eligebat, à verbo vid. Hikes. Diction. Island. conf. Verel. In Hervar. Sag. Germani nunc composito utu *erkiesen*, (quod & supra vid. lit. E.) Palt Not. ad Tat. p. 378.]

GICHT, gang, iter, à gehen, ire. *Kirch* Kirchgang, jus utendi cultus divini in ali clesia.

Vid. *Sinjicht*.

GICHOUFFIT. vid. *Chouf*.

GICHUNDIT. vid. *Chund*.

GICHUOLE. vid. *Chuli*.

GICURRIT, *Gicorot*. vid. *Choron*.

GIDAGO, Otfrid. IV. 1, 22.

Jo gidago fora thiu,
thaz sie irkantin thoh bithiu,
Thaz er uuas Druhtin Heilant.

videtur mendum & legendum *gidato*, h. (
Et fecit coram eis
ut agnoscerent tandem ex his,
Quod esset Dominus Salvator.

[Vide tamen quæ de h. l. supra in voce sunt annotata. conf. & inf. *Citato*.]

GIDAHTA. } vid. *Denken*.
GIDANCH. }

GIDANCHO. vid. *Dank*.

GIDANSOT. vid. *Dansos*.

GIDAR *ih*, ausim, *darff ich*, Otfr. I. 8, 1(Salom. ℣. 64. ni *Gidorsta*, non ausa, non eg Otfr. III. 14,90.

Ni gidorsta es ruaren mera.
Nec ausa eum tangere amplius.

[Tatian. c. 237, 4. *Nioman ni gidorsta*, Nemo debat. Legendum videtur *gidorfta*, quod in senti habet *githarf*. v. Tat. 227. c. 2. 232, 2. h *darf*, *dorfte*. Est tamen & in Rhythm. de S. non. ℣. 9. *gidorstin*. Palthen. Not. ad h. l. 398. conf. supra *Durren*]

[GIDARTEMO, passa. Gloss. Monf. p.

Gidartes, passæ. p. 326.

Gidartiu, siccas. p. 322.

Giderrite, siccentur. p. 347.]

GIDEL. *Gidelinga*.

Ana Gidelinga, Notker. in Cant. Mo 15.

[*Anasidelinga Chanaan*, habitatores Chanaa gitur in Notkero loco cit.

GIDENHERIPERGON vel *Gisourain*, nas. Gloss. Monf. p. 326.]

GIDIGINI, Otfrid. *thaz thanke oub sin g ni*, ad Ludovic. Reg. Germ. ℣. 51. h. e. fi litium palatinum, *Hofgesind*. V. *Thegan* in *ben*.

GIDEH, *gidigi*, *gidiganer*. vid. *Diuhen*.

GIDINGUN. vid. *Ding*.

[GIDIOTA, confracti. Gloss. Monf. p. 397.

GIDIURTO. Otfr. II. 12, 3. de Nicode

GID.

Uuar ouh ther gidiurto.
Erat quoque præcellens.
Juxta Scherzium in Not. *Erat ille celebratus.* seu æstimatus.]
GIDOUGNO, res occulta, mysteria, Otfr. V. 6, 11.
Gidougno so ih thir redion
in thesen Evangelion.
Mysteria quæ tibi eloquar
[Aptius *Mystice* scil. depictum est, *ceu tibi dicam*, secundum Scherz. in Not.]
in hoc Evangelio.
Occulte, clandestine. Otfrid. III. 15, 69.
Er after thiu gidougno
males offono tho.
Iste postea occulte,
nequaquam publice.
Id. I. 8, 35. de Josepho.
Thahta er bithia guati
er sih fon iru dati;
Joh theis gidougno uuurti
er sih fon iru irsirti.
Cogitabat per bonitatem (bona gratia)
se ab ipsa (Maria) separare,
Atque ut id occulte fieret,
cum se ab ea abstraheret.
Conf. L. II. c. 21, 7. It. L. I. 5, 86. ubi legitur:
Racha filu dougna.
Rem multum arcanam.
Id. II. 14, 181.
Gidougnen seginin.
Arcanas benedictiones.
Vid. supra *Doychne* in *Dougen.*
GIDUOGNO. vid. ibid.
GIDRAGOTIN *sih*, se exhiberent, sustentarent, Otfr. IV. 12, 100.
GIDRAHTI, meditationes, Otfr. ult. 24. 54.
Allaz thaz gidrahti.
Omnem hanc meditationem.
Gidrahte, meditetur. Id. I. 1, 169. à *Drahten*, quod vide.
GIDRATI, tornaturas. vid. *Drahsel.*
GIDRANGOT. vid. *Drangan.*
GIDRESCH. vid. *Drascan.*
GIDRIUUEN *sinen allen*, fidelibus ejus omnibus, Otfrid. I. 3, 91. [vid. supra *Driwon.*]
GIDROG, spectrum, Otfr. III. 8, 48.
[Proprie *fictionem*, *fraudem*, consequenter etiam *spectrum* denotat. In Glossis Boxhornii est *Kitroc*, fictio. *Katroc*, fantasia. vide Staden. Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 126. Scherz. Not. ad h. l. Conf. supra *Driagen.*
GIDROZE, protraham. Gloss. Monf. p. 366. *Gidrozes*, protrahas. p. 347. 354. *Gidrozta*, protraxit. p. 351.]
GIDROSTA. vid. *Drost.*
GIDRUABIT, turbaret. Otfr. II. 3, 70. vid. *Druaben.*

GID.

[GIDUAMTIN. Otfr. V. 10, 63. Schilterus vertit *consultarent.* Scherzius vero in Not. *expedirent.*
GIDUAHIT, Otfr. IV. 29. 16, 20. [vid. notata de hoc loco ad *Duaben*]
GIDUE, faciat, fiat, contingat, Otfrid. ad Salomon. Episc. ℣. 4.
Allo guati gidue thio sin,
thio biscof erhabent in.
Omne bonum contingat Suis (Capitulo)
qui episcopum evexerunt eum.
Idem I. 17, 13.
Thaz ouch gidan uuurti,
si in euuon ni firuuurti.
Ut etiam (satis) factum foret,
ille (mundus) in ævum ne periret.
Ibid. ℣. 89.
Giduet mih anauuart.
Faciatis me attendentem.
Idem I. 27, 39.
Ni giduant iz man alle,
Non permitterent id homines omnes.
Gidon, gemacht. Dict. Flac. Simplex *Duen*, *tuan*, facere. vid. T. supra lit. D.
Otfrid. I. 3. 13. de Adamo:
Altfater marer
fon Druhtine gidaner.
Avus inclutus
à Domino creatus.
Conf. Otfr. I. 8, 11. I. 1, 96. II. 9, 78.
Gidatun was, factum fuit, vel fecerunt, Otfrid. II. 1, 31. passim.
Ingidat, v. J.
Giduemes, faciamus, Otfr. IV. ult. 61.
Themo thih sulichan giduat, Otfrid. II. 22, 46. [Hæc verba Scherz. in Not. ita vertenda monet. *Illi qui te talem creavit.*]
GIDWINCH. vid. supr. *Dwingen.*
GIDULT. vid. *Dolen.*
GIDURRUN. *Dürffen*, Otfrid. I. 1, 151. de Francis hostium victoribus.
Ni gidurrun sies beginnan,
sie eigun se ubar uuunnan.
Nicht durffen sie es anfangen,
sie haben sie überwunden.
Vix aggressi sunt, & vicerunt.
Vid. *Durren.*
GIEBONO. Otfrid. III. 22, 59.
N'ist thaz sih io giebono.
Non est quod se adæquet.
[*Giepanota*, exæquavit. Gloss. Monf. p. 345. *Giepanot*, complanat. p. 357. Stratum. p. 360. *giepanotiu*, complanata. p. 356.
Giepannezon, temperare. p. 385. *giepannezota*, coæquavit. p. 356.
Vid. *Eban.*
GIEITTA. vid. *Eid.*
GIEITES ZIEGLES, cocti lateres. Gl. Monf. p. 334.]

GIE.

GIENDU. audeo. Otfr. III. 22, 115.

Thaz ih thes giendu,
mih Gotes Sun nennu.

Quod hoc attentem,
me DEI Filium nominem.

[Cod. Vindob. & Vatic. habent *ginendu*, quod idem eſt ac fruar. Scherz. Not. ad h. l.]

GIERETI. Otfr. IV. 4, 50.

Then io liuto dati,
ſo ſcono giereti.

Quem populum faceret,
tam glorioſe honoret.

[Cod. Cæſ. habet *gibéreti*, ita ergo hos verſus transfert Scherz.

Quem unquam populus factis,
tam pulchre honoraverit.]

[*Gieret iſt*, magnificata eſt. Gl. Monſ. p. 359.] vid. *Ero.*

GIERUUN SAL, hereditabit. Gl. Lipſ.

GIET, confitetur. Gloſſ. Lipſ. vid. *Gehan.*

GIEZZEN. *Waſſergiezzen*, cataractæ. Notk. Pſal. XLI. 8.

GIFAHE, capiat, occupet. Otfr. I. 18, 89. c. 23, 16. vid. *Fahen.*

[GIFALSCOT *uuirdis*, confutaberis. Gloſſ. Monſ. p. 347.]

GIFANGE, tunica, veſtimentum. Otfr. IV. 23, 10.

Giang Chriſtus tho in themo gange
mit rotemo giſange.

Ivit Chriſtus tunc in hac proceſſione
rubro pallio.

Adde IV. 29, 74. vid. ſupra *Fangan.*

Giſank. Idem. Otfrid. IV. 5, 86. *Ono giſank*, ſine veſtimento.

GIFARE, *ni giſare*, ne noceat. Otfrid. V. 3, 8. v. *Faren.*

GIFASTA. vid. *Feſt.*

GIFEHO, gaudium. Tatian. 2, 6. de Johanne Bapt. *Her iſt thir giſebo*, ipſe erit gaudium tibi. c. 6, 2. Verba Angeli ad paſtores Bethlehemiticos. *Ih ſagen ju mihhelan giſebon*, annuncio vobis gaudium magnum. Idem 4, 4. de Johanne in utero. *Giſah in giſeban kind in minemo reve*, exultavit in gaudio infans in utero meo. Otfr. IV. 20, 12. de Judæis prætorium non ingredientibus:

Mit reinidu giſamotin
thio Oſtoron giſebotin.

In puritate conjunctim
Paſcha feriarentur.

Giſeban in giſeben. in gaudio. Gl. Pontani, vide *Fagon.*

[*Giſebo* eſt à verbo *giſeban*, gaudere, quo utroque nunc Germani carent. Primitivum Gothicum eſt *fabeds*, gaudium, unde *fagan*, gaudio afficere, & *faginon*, gaudere, quæ omnia diligentiſſime perſequitur Junius in Gloſſar. Derivativi noſtri uſus fuit quoque inter Angl. Saxones. v. Somner. in *geſea*, gaudium, *geſeban*, gaudere. Conf. Benſon. in Vocabul. voc. *fagan*, *faegen*, *faegenian*, *faegnunge*, *geſea*, *geſea-* *geſean*, ubi impotens illud effuſum gaudii g- nus, quod exultando, tripudiando, glorianc exprimitur, voce iſthac denotari, ut ſolet, a curate obſervat. Quod apud Otfridum eſt IV 20, 12. Cum munditie decenter agebant Paſcha rite exciperent; id neſcio an huc pe tineat, cum potius videatur referendum ad n ſtrum *faben* & *fa(o)*, Suecorum capere, accip re. Quanquam enim res gratas cum gaudio e cipiamus, multa tamen & inviti accipimus, n activum verbi hujus uſum (*giſeban thie Oſtoro* linguæ Teutonicæ genius videtur admitter Palthen. Not. ad Tat. p. 283.

Origo vocis eſt Suecica *fa(e)*, *fa(e)nga* docet Stiernhielm in Gloſſ. Ulphila Gothi in *faginon* gaudere. Unde Goth. *Fabeds*, ga dium. Tatian. *giſebo*, *giſeban*, quæ vox & dem ſcribitur per *U* cap. 75, 2. *Inti sliumo ginehan intphabit*, & continuo cum gaudio ac pit illud. Otfr. IV. 20, 11. Cum gaudio P ſcha exciperent, vel ſolenniter celebrarer Stadenius Spec. Lection. Antiq. Francic. p. 2.

GIFENGNIS, exilium. vid. *Fangan.*

GIFIANG. vid. *Fangan.*

GIFIARUN. vid. *Fiar.*

GIFLAHT, concinnavit, *geflochten.* Otfr 11, 18.

So thiu ſelben Chriſtus craft
eina geulum thar giflaht.

Tunc ipſa Chriſti virtus
flagellum confecit.

GIFLAZAN. Otfr. V. 25, 9.

Nu uuil ih thes giflazan
then ſegal nitharlazan.

Nunc volo re confecta,
velum deorſum mittere.

[Scherz. Nunc volo id agere,
ut velum demittam.]

GEFLIZAN. Otfr. IV. 29, 39.

Thes uuurti oub thar giflizan.

Hujus erat quoque hic ſtudium.

[Scherz. Huc etiam allaboraretur.]

[GIFLEGOTUN, delinitus. Gloſſ. Mon 331. vid. *Fleben.*]

GIFNAH. Otfr. V. 5, 19. de duobus ſcipulis ad ſepulchrum Chriſti properantib

Sih ther ander tho giſnah,
ioh gieng them ginoz nah.

Tunc alter ille etiam appropinquav
& ſecutus comitem.

Videtur legend. *ginah.* vid. *Nah.*

[Legendum *giſuah*, quod idem eſt ac *giſ* conjungebat, *er fügte ſich daran. Giſuoblich* ap occurrit apud Tatianum. (de quo mox) Sch Not. ad h. l.]

GIFT. donum. Otfr. V. 24, 52. *Gotes iſt*, DEI donum eſt. conf. I. 18, 8.

[*Gipht*, gratia. Gl. Monſ. p. 365. gratiam. p. 3 *Zua*

GIF.

Zuagift, vide lit. Z.
Zurgifft, deditio. Kero.
Gyfta, ASax. nuptiæ. Matth. XXII. 2.
Nobis hodie *Hingeben*, *Hingebte* alicubi desponsatio.
GIFOLGENTEMO. vide *Folegan*.
GIFORDOROT, promovet. Otfr. III. 18, 82. sq.

Mein fater ist ther thaz giduat,
ther mir gifordorot thaz guat.
Gifordorot er follon
then minan muatuuillon.

Pater meus est qui hoc fecit,
qui mihi promovet hoc bonum.
Promovet hic plene
animi mei sententiam.

GIFORHTAN. *vid. Forabt.*
GIFREMITU perficientur. Tatian. IV. 4. vide *Fremen*.
[*Gifriusit*, gelaverit. Gloss. Monſ. p. 357.]
GIFUAR, progressus, negotium, vornehmen. Otfr. I. 25, 41. *Uuio uuola iz then gifuar*, quam bene iis cesserit. Otfr. IV. 7, 133. *Daz ih gifurti.* Ut progressum habeam. Rh. de Lud. II. v. 64.
Giufaro, commode. Otfrid. IV. 35, 45. *Gifuaro stuantun*, commode steterunt. vers. 52. *gifuaro gilegitin*, commode sepelierunt. II. 14. 31. *Uuird mir zi gifuare.* Erit mihi commodum.
Gifuaro, dictum. II. 19, 3. *Giuuisso thar gifuaro.* Equidem ibi dictum.
[Scherz. certe tunc convenienter.]
Gifuari, commode Otfr. III. 6, 66. Statum. V. 23, 254. *Thes gifuares*, hoc negotium. Id. IV. 8. 53.
[Institutum, propositum. Scherz.]
Ungifuari, malum. Otfr. V. 20, 230. *Zuiualt ungifuari*, duplicem calamitatem.
Conf. *Fure.*
GIFULTA, completa sunt, contigerunt. Tatian. Pr. §. 1. *Saga, thio in uns gifulta sint rachono*, narrationem quæ in nobis completæ sunt rerum.
[Hodie composito utimur *erfüllen*, Belgæ *vervullen* dicunt. Palth. Not. p. 274.]
GIFUOHLIH, aptus. Tatian. 51. 4. *Nioman-uuidarscouuenti ist gifuoblih Gotes ribhe.* Nemo respiciens retro aptus est regno DEI.
[Dicunt adhuc Germani adverbialiter *füglich* apte. Primitivam quoque vocem servant *fueg* concinnitas, aptitudo. Palthen. Not. ad Tat. p. 370.]
GIFURBIT. vid. *Furben.*
GIGAHE *ilit er*, Otfr. I. 1, 63. festinat propere. Vid. *Gahun.*
Gigabent, perveniunt, Otfr. II. 13, 53. Id. II. 16, 45.

Ir sculut io thes gigaben.

Debetis eo pervenire.

Conf. Eund. IV. 7, 171. c. 37. 5.
[Id. V. 16, 61.

GIG.

Oba si thes gigabent
zi giloubu sih gifabent.
Si hoc confessi fuerint
ad fidem se captivaverint.

Ita quidem Schilterus vertit, sed Scherzius in Notis h. m. *Si ad id* (eo) *properant : ut ad fidem se accommodent.*]
Uuilit thes gigaben, Otfr. III. 16, 39.
[*Vult istud festinare*, (promovere, prosequi) ita vertit hæc verba Schilter. At Scherzius in Not. contendit reddenda esse. *Vult eo properare.*]
GIGANDI, *Gigantes*, R. de S. Annon. vers. 155. V. Alcuin. in Gen. p. 12. & 19. ubi conf. cum vulg. vers.
GIGANGE *in muat*, veniret in mentem, Otfr. I. 18, 56.
Then muat gigange, animum inducere. Otfr. II. 16, 35.
Gigé, Otfr. V. 23, 526.

Thes zi tode gige,
ad mortem accedat.

[*Gigen*, cadere. Gloss. Monſ. p. 362. *Giget* cedet. p. 321. cedit. p. 362.
Gigat, Otfr. IV. 11. 86.

Thaz si in iuib gigat.
quod in vos pervenit.

Hoc quidem modo Schilterus vertit, Scherzius vero in Notis sequenten in modum:
Quod vos tangit, ad vos spectat.]
Gigeit, vadit, procedit, Otfr. I. 2, 37. III. 3, 24. c. 7. 97. 105. IV. 9, 62.
[In penultimo loco c. 7. 97. non *Gigeit*, sed *Gigat* occurrit, quod Schilterus vertit. *penetrarit*, at Scherzius in Not. *itur* i. e. *contingit.*]
Gigiangi, Otfr. II. 2, 48.

Sie tho uuuntar gifiang,
So iz zitbiu tho gigiang.
Mirum eis visum,
quomodo hoc procedat, *wie es darmit zugienge.*

[In hoc loco Lib. 2. c. 2. 48. hæc verba non reperiuntur, sed vers. seq. *In gilouba gigiangi*, quæ Schilterus reddit. *In fide procederet*, sed Scherzius in Not. *Ad fidem irent*, id est, fidem amplecterentur.
Id. I. 23, 21.

Zi geloubu gifiangin,
in riuua gigiangin.
Ad fidem conversi,
in pœnitentia progressi.

Ita Schilterus, sed Scherzius in Not. h. m. vertit.

Fidem suspicere
(Et) *ad pœnitentiam ire deberent.*]

[GIGANVURTI, ora. Gloss. Monſ. pag. 383.]
GIGERODA, paravit. Gl. Lipſ. vide *Garen.*
[*Gigarotin*, præpararent. Otfr. I. 23, 25.

GIG.

Gigeritiu, confecta vel mixta. Gloff. Monf. p. 373.]

[GIGIFTA, deditos. Gloff. Monf, p. 375. a *Gift.*

GIGIPREHT, venundatus, Gloff. Monf. p. 329.

GIGLEIFTIU. obliquas. Gloff. Monf. pag. 328. 340.

GIGOZAN *vurti*, confletur. Gloff. Monf. p. 330. hodie *gegoffen wurde*. *Gigozaniu*, fufilia. pag. 328. *Gigazanen* (forfan legend. *gigozanen*) fufili. p. ead. *Cigiozent*, conflabunt. pag. 332. *gigozanemo*, conflatili. p. 335. *gigozanas*, conflatilem. p. 397.

GIGRAPARA, pollinctores. Gloff. Monf. p. 340.

Gigrapanen, fculptis. p. 357.

Gigrapotun, oppilaverunt, p. 361. conf. inf. *Graben.*

GIGROZAN, inceffere. Gloff. Monf. p. 379. *Cigruozan*, excitant. p. 388. movere. p. 390. pulfantis. p. 388. *Zi gigruoz*, irritandum. p. 337. *gigruozit*, movet. p. 376. fufcitat p. 389. *gigruozit vuirdo* moveor. p. 341. *Gigruozta*, commoti, p. 363. permoti. p. 392. *gigruozter*, commotus. p. 355. *gigruozti*, motionis. p. 386. concuteret. p. cit. *gigruoztiu*, exagitata. pag. 393. *giguozzis*, forfan leg. *gigruozzis*, concuties. p. 347. conf. inf. *Gruazen.*]

GIGUATA *fih*, Otfr. I. 3, 26. bonum fe præftitit, de Abrahamo.

[Codices MSC. legunt *Giguatta* notante Scherzio.]

GIHABET *iuih tharazua*, haltet euch darzu, Otfr. II. 3, 80.

[*Gihabet*, agebat. Gloff. Monf. pag. 330. *Gihapeta*, agebat. p. 326. *Gihapeti*, ageret. p. 327. *Gihapetun*, continuerunt. p. 365. *Sih gihabitun*, agebant. p. 364. conf. inf. *Haben.*

GIHACTER, percuffus. Gloff. Monf. pag. 323. *Gihaclemo*, percuffo, p. 355.

GIHALOTI, cognofceret. Gloff. Monf. p. 359. vid. inf. *Halon.*

GIHALSLEGILOTA, colaphizati. Gl. Monf. p. 368.]

GIHALTAN, *fin gewiffe*, confervamus id certò, Otfr. I. 1, 80.

Idem ad Ludov. R. ℣. 54. *Kunich uns gihalt*. ita emend.

[Et fic quoque in MSC. Vindob. legitur. Non incommode autem *gihalt* per *fervavit* exponi poteft, monente Scherz. in Not.]

Conf. Id. IV. 4, 101. III. 7, 108. 110. vid. inf. *Halten.*

Gihaltenera thiarnun, Salvatæ, benedictæ Virginis, Otfr. V. 12, 57.

[Scherzius in Not. vertit *confervatæ* illæfæ virginitatis.

GIHALTIGI, parcitas. Gloff. Monf. pag. 389.]

GIHANTA *Got*, permifit DEUS, Otf. ad Lud. ℣. 82.

GIHARAMSCAROT. vid. inf. *Har.*

GIHARTIS. vid. *Hart.*

GIH.

[GIHASNETI, Linitionem. Gloff. Mo p. 357.]

GIHEAENDAE. vid. *Heandbara.*

GIHEIZAN, promittere, etiam jurato. Ot I. 10, 25. vid. *Heizen.*

Sos er gibias, ficut promifit, jurejurando, L I. 73.

[GIHEIZIT *vuirdi*, fuccenderentur. Gl Monf. p. 343. vid. *Heiz.* ardens.]

GIHEITA; *gibeta*, vota. Gloff. Lipf.

[GIHEL, confonans. Gloff. Monf. p. 3 *Gibellani*, refponfione, p. 388. *Ni gibellant* non concurrentibus, p. 368. *Gibellent*, co mearunt, p. 378. congruunt, p. 386. *Gibelli ter*, concinens, p. 381.

GIHELFENT, concurrunt, p. 385.]

GIHELZIT, v. *Halzer.*

GIHENGIG. vid. *Hengen.*

GIHERETE, honoratos. Otfr. IV. 5.1

Giheret, honoratus. Otf. III. 13, 62. v *Ero. Her.*

GIHIALT *fih fram*, tenax erat maxime. Otf 16, 8. IV. 1. 38. *Thaz gihialt er*, Hoc exiftin bat.

[GIHILEIH, copulam. Gloff. Monf. p. 3 conf. *Gehileiche* & *Hileibhe.*

GIHILLIT, refultat. Gl. Monf. p. 379.

GIHIMILITON, laqueatis. Gloff. M p. 345.]

GIHIT, confitebitur, Kero. c. 7. vid. G

Thiu zifamano gihitiu, qui unum conveniu nuptiis, Otfr. II. 8, 10. vid. inf. *Heizen.*

[GIHIVE, nubat. Gloff. Monf. pag. vid. *Hibun.*]

GIHOHE, *thaz finaz*, ut fuum exaltet, (I. 1, 64.

[*Gihohti*, exaltaret. Gloff. Monf. pag. *Gihohenter*, exaltaris. p. 348. *Gibcban* (legen haud dubie *Gihoban*) exaltare, p. 389.

GIHOLFAN, fubventum Gl. Monf. p. v. inf. *Helfa.*

GIHONNET, humiliatis. Gloff. Monf. 325. *Gihon.os*, humiliafti eam, p. 323. G *toft*, illufifti. p. 323. *Gihonne*, elidet, p. vid. inf. *Hon.*

Zi den GIHORIDUN, ad aures. Gl. M p. 365. conf. Otfr. II. 21. 36. Scherzii No

GIHORSAMOT, obtemperat. Gl. M p. 351.

GIHUCCE, retineat. Gloff. Monf. p. 3 *Gihuccent*, retinent, p. 396. *Gihuccames*, t mus, p. 325.

Daz fie uzane gihuccan, ut memoriter ten p. 323.

Gihucht, vena, p. 350.

Gihuclin, in ftabulis, p. 350.]

GIHUET *duent*, memorant, Otfr. II. 8

[In Codic. Cæfar. pro *gihuet* legitur g quod idem eft ac *mentio*, *memoria* apud Scherz. Not. h. l. conf. inf. *Hugen.*

GIHUFFOS, congeres, Gloff. Monf. 395. *Gihuffotero* congeftorum. pag. 363. h *Heuffen*, *Gebeuffet*. conf. inf. *Huf.*]

(

GIH.

GIHUGE, memini. Confess. vet. *So ib es gibuge, so ni gebuge*, quæ recordor, quæ minus. vid. *Hugen*.

Gibogetin, memores essent, Otfr. I. 2. 73. conf. eund. I. 22, 11. V. 8, 49.

Gibogtlichen sorgon, sollicitis curis, Otfr. V. 23, 146.

[*Gibuggen*, apud Otfr. II. 23, 16. Schilterus vertit *cavere*, Scherzius autem in Notis ait, melius reddi per *recordari*. Id. III. 1, 71.

Gibugit sar thes sinthes.

Attendit statim viam.

Ita Schilterus, sed Stadenius judice Scherzio in Notis ad h. l. optime:

Recordatur continuo illa vice.

Gibugit uuerd, memoretur. Gl. Monf. p. 387.

Gibugenne, memorari, Tatian. 4. 15.

GIHULDIT *uuird*, placare. Gloss. Monf. p. 397.]

GIHULFIN, adjuvarent. Otfr. III. 18, 139. Conf. inf. *Helfa*.

[GIHULLUN, convenerunt. Gloss. Monf. p. 377. vid. *Gibel*.]

GIHURSGTE, aclares, Otfr. II. 6, 109. v. *Horski*.

[GIHOUUOT *uuerdent*, sarrientur. Gloss. Monf. p. 333. *Gibouvotni uuirdit*, fodiatur. p. 333.

GIJARO, Tatianus 12. 1. *Fuorun sine eldiron gijaro in Jerusalem.* Ibant parentes ejus per omnes annos in Hierusalem. Contractum *gijaro* videtur ex *jogiuuelib jaro*, quovis anno. Nisi malis primam syllabam hujus vocis accipere pro particula, cui moderna Germanica *je* respondeat, dum dicimus *je zuuene jaro*, bini. Cl. Stadenius parum abest quin legendum putet *bijaro*, veretur tamen auctoritatem lectionis Junianæ. Palthen. Not. ad Tatian. pag. 322.]

GIKERIT. vid. inf. *Keren*.

GIKNEUUE. vid. *Kneu*.

GIKRUMPTI. vid. *Krumbero*.

GIKNIHTI. servitium, famulitium, Otfrid. IV. 8, 44. vide inf. *Knebt*.

GIKNUSITA, vid. *Chnussan*.

GIL.

Urgilo, v. U.

[GILADOTER, vocatus. Gloss. Monf. p. 395. vid. *Laden*.

Giladanen, plenum. p. 326. onustum. p. 344.

GILAGI, suppetat. Gl. Monf. p. 389.]

GILANGER, propinquus. Otfr. II. 7, 46. III. 6, 50.

[GILANCTA, protraxit. Gloss. Monf. p. 366.

GILANTEN, subductis. Gl. Monf. p. 398.

GILAPOT *uuirdet*, reparetur. Gl. Monf. p. 392. *Gilapota*, repausavit, p. 400. *gilapotun*, refecerunt. p. 359.]

Gilare, Otfr. I. 11. 22. de censu sub Augusto:

Heime quam zi uuare
Zi sinemo alt gilare.

GIL.

Patriam accedat verè
ad suam veterem originem.

Gilari, domicilium, Otfr. IV. 9, 19. lares. Mansio, IV. 15, 14. V. 23, 3.

[Quia Cod. Vind. Vatic. & Flac. apud Otfr. I. 11, 22. pro *quam* habet *quad*, & *Gilari* in locis ab ipso Schiltero notatis mansionem, domicilium notat, Scherzius in Not. ad h. l. vers. 22. & 23. ita vertit:

Domi dicebat (scil. Imperator) *revera in sua vetere mansione.*

Idem *Gilari* ap. Otfr. IV. 15, 14. *habitationem*, & V. 23, 3. *mansiones* reddit.]

GILATI, spopondit, Otf. IV. 8, 48. vid. supr. *Firlati*.

GILECHONT, lambunt. Otf. III. 10. 73.

Gilechont thoh thie uuelfa.

Attamen lambunt catuli.

Vid. *Lecben*.

[GILEGANONO, natalium. Gloss. Monf. pag. 380.

Gileganoro, propior. p. 327.]

GILEGGENT *ubari*, superimponunt, Otfr. IV. 5, 66. Otfr. III. 23, 98.

binan gilegan uuas thaz uuar.

ut se haberet de eo veritas.

Conf. Fr. Jun. ad Willeram. pag. 300. Otf. IV. 7, 30.

Manno haz oub managan
ubar sie gelegenan.

Hominumque odium multorum (multiplex)

Super eos impositum.

[*Er si in daz viur gilegit uuerd*, ante ignem. Gl. Monf. p. 393.

Conf. *Leccan*.

GILEID, declinavit. Gloss. Monf. p. 397. evanuit. p. 398.

GILEIHTER, matrix. Gloss. Monf. p. 400.

GILENDIGO, affinitates. Gloss. Monf. pag. 328.

GILENGIT *uuerdent*, protelentur. Gloss. Monf. p. 323. *gilengitni uuerdent*, non elongabuntur, p. 333.]

GILEPPHES, Otf. II. 14, 55. portandi significationem habere videtur.

[Verba versus sunt:

Thu herzua gileppbes.

(Quod) huc portares.

Scherzius autem in Notis hæc addit. Nullibi quantum recordor, vocem *geleffen*, pro portare sumtum fuisse reperi. Forte rectius hunc versum ita reddideris:

Ut huc (cum eo vase) *accurreres.*

Suecis *löpa* est currere. Islandis *ad hleypa*. Danis *lobe*. Belgis: *loopen*, idem significat Anglo-Sax. *hleapan* est saltare, quod Gothi *hlaupan* reddunt. vid. Jun. Gloss. Goth. vid. *hlaupan*. Scherz. Not. ad. h. l. Suevis *etwas lupfen*, est elevare aliquid.]

Gilia-

GIL.

Giliafi, Otfr. III. 14, 165. occurreret.

[GILERANIU, recitata. Gl. Monf. p. 390. vid. *Keleran*.

Zifamana gileran uuirdis, non colligeris, p. 340.

GILICCANSCOLENTER, habitaturus, Gl. Monf. p. 362. forfan. legend. *Gilican fcolenter*.

Giliccenten, coeuntem. p. 388.]

GILIH, æqualis, Otfr. I. 18, 35.

Gilicho, fimilis, fimiliter, æqualiter, fimul, *zugleich*. Otfr. V. 25, 111.

Uuio a fur io gilicho
duit ther min gilicho.

Meus fodalis, confocius.

[Hodie dicimus, *der meines gleichens ist*. Scherz. Not. ad h. l.]

Conf. II. 4, 191. c. 5. 8. III. 16, 43. c. 20. 71. IV. 7. 83. V. 20. 23.

Otfr. I. 17, 93. & 112. *Giliha thegan*, commilitones. Id. ad Ludov. ℣. 90.

Vid. inf. *Lib.*

Guati giliches, Otf. II. 7, 95. V. 20, 78.

[*Guati giliches* Schilterus vertit: *bonum complacens*. Scherzius autem in notis: *bono fimile*, qui addit. Videtur Schilterus derivaffe *giliches* à *liches*, placere, fed quid opus ut eo procedamus, *giliches* eft noftrum *gleiches*. Hæc ille. Videtur autem Schilterus ipfemet huc inclinaffe hoc in loco, cum addiderit alterum locum V. 20, 78. ibi enim hæc verba extant.

Thie uuarun hiar giliche

Qui fuerunt hic æquales.]

Ungilih, diffimilis Otf. V. 12, 83. 85.

Ungilichaz, diffimile. Otf. V. 20, 30.

GILAZ, remitte, Otf. V. 23, 328. conf. infra *Laſſen*.

GILIAZ, Otf. III. 2, 71. mit im verlies, abgeredet, verfprochen, dixit, promifit.

GILIEZIN, Otfr. I. 11, 15.

In thiu fi thaz giliezen,
thaz fe erdriches niezen.

Dum hæc præftabunt,
ut terra fruantur.

Vid. inf. *Laffen* & *leiften*.

[*Giliez*, confeffus eft. Gloff. Monf. p. 365.

Gliezi: largiretur. p. 388.]

[GILIDAN, peregrinari. Gloff. Monf. pag. 368.

Gilidumes zi Gote, excedimus DEO, p. 385.

Gilidoten, feparatum. p. 385.

Gilidotaz, concifam. p. 321.]

GILIGGE iz, Otfr. III. 23, 111. res fe habeat, à *ligen*, jacere, fitum effe.

[*Giligido* vel *gifezido*, fitu. Gloff. Monf. pag. 393.

GILIHHHI, vicina. Gl. Monf. p. 358.]

GILIMPHIT. vid. *Chalimfan*.

[GILIMIT, conglutinatus eft Gloff. Monf. p. 349. hodie *geleimet*.]

GIL.

GILININ, recumbere, Tatian. c. 156. *Linen*.

[*Gilineta*, recubuit. Gloff. Monf. p. 395.]

GILITHA *imo ellu jinu jar*, Otfr. ad Ludov. 107. v. *Lithan*.

[Pro *Gilitha* Cod. Vindob. habet *Gil...* quod idem eft ac hodiernum *geleichtert*, *lei... gemachet*, inde hæc verba ita reddenda. *Le... efficiebat illi omnes fuos annos*. Scherz. Not. ... h. l.

GILIPHASTOT, vivificabit. Gloff. Mo... p. 397.

GILIRE, ex adinventione. Gl. Monf. p. 37...

GILITEN, defcifcerent. Gloff. Monf. p. 37... idem quod poftea *gleiten*.]

GILIUBTHA *thir*, Otf. III. 20, 142. plac...

[Verf. 291.

Ther mir fo fram giliubta.

Qui mihi adeo placet.

Sive ut Scherzius vertit in Not. ad h. l.

Qui mihi rem adeo gratam præftitit.

Id. IV. 36, 24.

Then liuten fi giliuben

Hominibus abblandiantur.

Quæ verba Scherzius mallet ita expreffa: *Hominibus fe acceptos reddant*: favori ...minum fe infinuent. conf. inf. *Liben*.

Giliupen, probare. Gloff. Monf. pag. 3... *giliupe*, commendet. p. 384. *giliupit*, comm... dat. p. 396. *giliupter*, commendatus. p. 36...

GILIUTMARAN, publicare. Gloff. M... p. 381. à *liut*, populus & *maren* vulgare.

GILIVUI, aurugine. Gloff. Monf. pag. ... aurugo. p. 328.]

[GILLENT, convolarunt Gloff. M... p. 357.

Gillentes, occurrens. p. 375.]

GILOCHO *unfih*, Otfrid. IV. ult. 36... *Lok*.

Giloko mir thaz muat, blandè confolare, ... forta animum mihi, Otfr. III. 1, 63.

V. 20, 152.

Siuchi in mir gilochot.

Morbos in me curaftis.

[Lib. IV. ult. 36. *gilocho unfih*, Sc...terus vertit: *Allicuit nos*. At Scherzius ... Notis dicit. *Gilocho* non eft allicuit, fed *f... medeatur*, recreet. Idem ad Lib. III. 1, 63. annotat. Rectiffime Stadenius hunc ve... ita exponit: *Sana mihi mentem meam*. conf. i... *Loken*.

GILOOWYRT, *eptafyllon*. 1111. *folia*. MSS. AS.

GILOSSIN, Otfr. I. 18, 54.

Ni uuoltun uuir giloffin.

non volebamus obedire.

[*Giloffin*, *gilofan* idem eft ac audire. vid. ...den. in Spec. Antiq. Franc. p. 23. n. 3. Sc... Not. ad h. l.]

Gilos thir Got alles, Otfrid III. 24, ...

[*DEUS eft in omnibus te exaudiens*: ita Sc...zius in Notis h. l. vertit.]

GIL.

Vid. inf. *Losen.*

[*Gilosan*, attendant. Gloss. Monf. p. 354.]

Giloubo, credens. Otfr. I. 18, 38.

Ni bist es io giloubo,
Selbo thu iz ni scouuo.
Non es tu id credens,
ipse id ni videris.

Assevero, Otfr. IV. 13, 56.

Thes duan ih thih giloubo.
Hoc tibi assevero.

Giloubit, promissum. Otfr. I. 15, 64.

Thia fruma ist hiar irougit,
So uuemo iz ni giloubit.
Hoc Bonum hic apparuit,
cui id non promissum.

Giloubur, credens. Otfr. I. 4, 167.

[Cod. Vindob. & Vatic. habent *Giloubt er.* ut Scherz. in Not. observat.]

Vid. *Loube.*

[GILOUPAZ, lignum nemorosum. Gloss. Monf. p. 330.

GILOUPTA *sibes*, deficiebat. Gloss. Monf. p. 361.

GILOVUA, gnarras. Gl. Monf. p. 323.

GILOVUEN, instructum. Gl. Monf. p. 376.

GILOUVI, astutia. Gl. Monf. p. 350.]

GILTIN *zen hohen gizitin*, i. gi-ilten, eileten, properabant. Otfr. I. 22., 3. officium facerent diebus festivis, Paschalibus. [Optime Schilterum observasse *gilten* esse quasi *gi-ilten*. Codex Vindob. probat, in quo notante Scherzio legitur *gi ilten.*]

GILUMFLIH, Otfrid. I. 16, 50.

Thaz uuas gilumflih in uuar.
Hoc erat congruum profectò.

Idem II. 14, 120.

Stat filu richu,
zi thiu gilumpflichu.
Urbe multum divite,
& præterea decora.

Conf. IV. 15, 8.

Gilumfida, opportunitas, Gl. Vulcanii. vid. supra *Chalimfan.*

GILUNGUN in falida, felicitas ipsis obtigit, Otfr. I. 2, 71. Ita emend. Otfr. ad Salom. ℣. 27.

[In MSC. Codicib. legitur *gilangon*, quod *impetrare* vertit Scherz. in Not. ad h. l.

GILUPIT, commendatur. Gloss. Monf. p. 391. Legendum autem haud dubie *giliupit.*]

GILUSTI, voluptatem. Otfrid. ad Salom. ℣. 37. II. 14, 184. perpetravi.

Er al iz untar uuesta,
thes mih noh io gilusta.
Is (Christus) omnia cognovit,
quæcunque adhuc appetivi (patravi.)

[*Gilusti*, voluntate. Gloss. Monf. p. 395.
Gilustin, motibus. p. 388.]

GIMACHO, adverbium cum *wizzen*, certo. Otfr. III. 20, 269. cap. 23, 57.

[In priori loco verba ita habent. *Uuir uuizum alle thaz gimah*, quæ Schilterus ita vertit. *Nos scimus omne id optime.* Scherzius vero in Notis addit. *Alle thaz gimah*, redde. *Omnem rem*, omne id.

In altero loco ita legitur. *Giuuisso uuizit thaz gimah:* quæ hoc modo Schilterus vertit: Certe sciatis hoc consultum. Ubi Scherz. in Not. *thaz gimach*, mallet redditum *hanc rem*, hoc.]

Optime, *gar wohl.* I. 14, ult.

[Verba hæc sunt: *Zua dubono gimachon*, à Schiltero ita conversa. *Duas columbas apte.* Scherzius autem hæc annotat. Hic versus ita reddendus. *Duas columbas conjuges*, seu par columbarum. In Taciano VII. 3. *Inti thaz sie gabin ophar, after thiu giquetan ist in euuŭ Truhtines. Zua gimachun turtiltubun, edo zuei tubielin.* Et ut darent hostiam, secundum quod dictum est in lege Domini par turturum, aut duos pullos columbarum. Apud eundem c. 5. §. 8. occurrit. *Mariun thina gimahhun.* Mariam conjugem tuam. Et §. 15. *Gimahaltero gimahhun*, desponsata uxore: ad quem locum hæc notat Palthenius. p. 309. Apud Keronem est *kimahchot*, conjungatur, estque adeo *kimacha* s. *gimahha*, conjux. Id quod clarius patet è Gloss. Boxhorn. ubi *kimah*, aptum, *kimachot*, concinnatum, *kimachida*, contubernium, *kimahhidom*, connubia, *kimahida*, copula est. Simili ratione Anglo-Saxones dixere *gemaecca* vel *gemaecea*, conjux, *gemaeclic*, conjugalis, vid. Benson. Vocab. Pertinet huc & oppositum, quod Kero c. 48. habet *in mahchon*, id est, *intmachon*, disjungant.]

Commode Otfrid. V. 23, 265. Hic locus ita se habet: *Ni maht afur thaz gimachon.* Non potes autem hoc commode.]

Notker. Ps. LXXII. 3. *In frido unde iro gemachen lib.*

Caute. Otfr. IV. 8, 41.

Gimachon, quad, in uuara.
Caute, dicebat, revera.

[Scherzius *Gimachon*, hic verbum esse notat, ut in mox citando loco IV. 9, 16. hinc reddit hunc locum:

Facere (scil. se velle) *dicebat circumspecte.*]

Gimachon, modice. Otfr. II. 8, 104.

Ni drenk ih thes gimachon.
Haud bibero hoc modice.

[Aliter hic locus verti debet, nempe hunc in modum. *Nunquam bibi simile*, præstantia huic æquale vinum. Scherz. in Not. ad h. l. Stadenius in Explic. Voc. Bibl. Germ. p. 251. Ita vertit: *Ich habe dergleichen nie getrunken.*]

Gimachon, verbum, faciamus. Otfr. IV. 9, 16.

Thaz uuir iz gimachon scono.
Ut id faciamus pulchre.

Gimach, idoneum, commodum, aptum. Otfrid. II. 9, 118.

Ein scaf er stantan gisah,
thaz uuas zem opphere gimah.
Ovem hic stantem vidit,
quæ erat ad sacrificium apta.

GIL.

Froniſg gimah, illuſtre factum. Otfr.V. 12,91.

Gimach, opus factum. Otfr. I. 9,63. III. 20, 55.293. c. 23, 105. IV. 30, 11.

[Scherzius ad III. 20. 55. hæc notat: *Guat gimah*, bonum commodum. *Gimah*, creberrime pro commodo, utilitate occurrit, & hodie adhuc dicimus *gemächlichkeit*, ſimili ſenſu.

Ad III. 23, 105. Idem notat. *Gimacha*, hic mallem exponere, *conditionem ſuæ rei*. i. e. morbi.

Ad IV. 30, 11. *Zurntun thia gimacha*. Verte: *Ira fervebant* (contra ipſum) *ob conditionem*. Eodem ſenſu dicitur III. 23, 110. *thia gimacha ſines ſelbes ſacha*.]

Ungimah, facinus. Otfrid. IV. 26, 67.

Thuruh ſulih ungimah.

Propter hoc facinus.

Scherzius vertit. *Propter talem calamitatem*.

Miſſilih gimah, diverſas opiniones. Otfr. III. 12, 19.

[*Gimah*, nullibi opinionem denotat, ſed interdum *rem*. vid. Otfr. V. 6, 37. Ubi de uno angelorum ſepulchro Chriſti inſidentium dicitur:

Then man zun ſuazon giſah
ther zeinot ander gimah.
Qui ad pedes (ſedens) *videbatur*
ille ſignificat aliam rem, aliud quid.

Hæc autem acceptio vocis *gemah* huc omnino quadrat. *Zaltun miſſilih gimah*, idem eſt ac, *narrabant diverſas res*, ſeu diverſa, ſcil. de effatis populi circa perſonam Chriſti prolatis. Hæc Scherz. notat. ad l. c.]

Gimacha bimilis, opus cœleſte. Otfr. I. 1, 111. vid. inf. *Machon*.

Gimach, improbus. Gl. MSS.

Imo gimachaz, ipſi concinnatum. Otfr. IV. 4, 83.

[*Gimachaz*, redde convenientem, congruum. Scherz. Not. ad h. l.

Thera minna gimah. Hujus amoris opus: ita vertit Schilter. Otfr. II. 6, 98. Scherzius autem in Notis ſubjungit. Roſtgardius ad hunc verſum hæc notat. *Gimah*, *ſimilis*, *compar*, *plane ut Danis*, *mage*. *Gimah* non male hic reddi poſſe videtur *imaginem*.

Gimacher, idoneus. Gloſſ. Monſ. 391. *Gimahher*, idoneus. p. 385. *gimahhor*, commodius. p. 329. compendioſus. p. 386. *gimahho*, idoneæ. p. 390.

Gimacho, communiter. Gloſſ. Monſ. pag. 364. *gimahhen*, communem. p. 363. idoneum. p. 380. *Gimahidi*, par. Gl. Monſ. p. 395. *demo gimahide*, conjugi. p. 388.]

GIMAENGDAE. vid. inf. *Mengen*.

[GIMAGETA, convaluit. Gloſſ. Monſ. p. 342. v. *Magen*.

Gimagetun, invaleſcebunt. Tatian. 196, 2. A *megin*, virtus. Hoc itaque verbum frequentativum eſt quod idem ſignificat ac invaleſcere, majori poteſtate eſſe. Palthen. Not. ad Tat. p. 392.

GIMAGARTIU, attenuati. Gloſſ. Monſ. p. 335. 350.

Gimagarte, attenuati. p. 337. *gimagirit*, tabefaciet, p. 357. miſceretur. p. 385.]

GIM.

GIMAHALTERO, deſponſatam. Gloſſ. Pontan. vid. *Mal*.

[GIMAIT *uuerde*, evellatur. Gl. Monſ. p. 35

GIMALAR, tincta. Gloſſ. Monſ. p. 337.]

GIMEIHT. vid. *Meihen*.

GIMALON. Otfr. IV. ult. 79.

[Verba Otfridi hæc ſunt:

Job dankon io gimalon.

Freherus legendum ſtatuit. *Job dankon* pro *ib*. Freheri lectionem firmat utrumque MS Vindob. & Vat. *iogimalon*, arbitror eſſe ab ſemper & *mal*, vice, quod adhuc ſupereſt *einmal*, *zweymal*, *mehrmal*, unde verto:

Et gratias agant perpetuo.

Scherzius in Not. ad h. l.]

GIMAN. vid. *Manan*.

GIMANA. Otfr. ad Salom. ℣. 61. *Sent iu zi gimana*. Mittat vobis & Conventui, Capit Epiſcopi.

Gimainan, communem, ſimilem, ſocium, frid. II. 2, 3.

GIMARIT, vulgabantur. Gl. Iſ. Pont. v. *A*

GIMARSADA, mirificavit. Gloſſ. Lipſ. Somnerus notat: *Magnificare* Saxonibus *Mer*

[GIMARTORUM, impeditioris linguæ. Monſ. p. 320.

GIMASTA, impinguati. Gloſſ. Monſ. p.

Gimaſter, impinguatus. p. 323. 350. hodi *maſteter*.]

GIMAZEN, Otfr. V. 10, 48.

Irquamen ungimezen
thes liaben gimazen.
Stupuerunt immenſe
de charo commenſali.

Videbatur legendum: *ginozen*, comite Chriſto comite diſcipulorum Emauntem tium. Sed eſt à *Maz*, cibus, *Gimaza*, menſæ, comeſtor. v. Gloſſ. du Fresne. nus, conviva. Hinc intelligitur quid ſit,

Ther thero thrioſezzo
was furiſta gimazzo.

Otfr. II. 8, 76. h. e. qui tricliniorum erat ceps Hoſpes: i. Architriclinus.

Conf. inf. *Mazze*.

GIMEIN, à *min*, meus, i. communis. V. ult. 331.

Mit in ſi oub mir gimeini
thiu euuiniga heili.
Cum iis ſit & mihi communis
æterna ſalus.

Gimeini ſalida, publica ſalus. Otfr. ad L 10. II. 3, 78. IV. 4. 90. [Scherzius *ſalida ni* in hoc ultimo loco vertit *beatitudo co cata*.

Gimeini, illuminationem vertit Schilt. III. 20, 343.

Ther ſela det er gimeini,
thes lichamen heili.
Animæ fecit illuminationem,
corporis integritatem.

S

GIM.

Scherzius autem ita exponit.
Animæ dedit communionem
corporis salutis.]

Gimein muato, uno animo. Otfr. IV. 4, 106.

Gimeino, socius. Otfrid. III. 18, 32.

Giborgen ih es reino,
thaz er n'ist min gimeino.
Contestor ego pure,
[Scherz. reddit: Caveo id caste]
quod iste non est meus socius.

[In Suevia adhucdum is qui in alterius societate vivit *gemeinder* vocatur.]

Gimeinida, communionem. Otfr. IV. 11, 64.

[*Gimeinlibo*, generaliter. Gl. Monf. p. 394.]

Gimeinit, à *meinen*, sentire, statuere, velle.

Gimeinit, communicatum. Otfr. V. 1, 54.

Imo ist al gimeinit.
Ipsi omnia sunt communicata.

Conf. IV. 28, 7. [V. 8, 1. Schilterus etiam per *communicare* vertit, sed Scherzius in not. per *indicare*.]

Gimeinta, voluit, jussit. Otfrid. III. 4, 74.

Ther mih, quad er, heilta,
er sus iz al gimeinta.
Qui me, dixit iste, sanavit,
ille sic id omne jussit.

Fecit. Otfr. III. 6, 81. de Christo.

Er selbo oub tho gimeinta,
thie fisga in thar gideilta.
Idem etiam tunc porro fecit,
Pisces iis ibi distribuit.

Conf. c. 11, 11.

Decidit. Otfr. IV. 6, 66.

Uuio scono er thaz gimeinta.
Quomodo pulchre ipse hoc deciderit.

Dixit. Otfr. III. 17, 78.

So sliumo er thaz gimeinta.
Quam primum id dixisset.

Adde IV 7. 14. 141. V. 20, 127.

Docuit. Otfr. III. 20, 369.

Mit uuorton iz gimeinta.
Verbis id docuit.

[*Gimeinit*. Schilterus Otfrid. I. 14, 13. vertit *Significatum*, Scherzius in not. *nominatus*.

Gimeinta, Schilter. Otfr. V. 16, 15. reddit, *significaverat*. Scherzius autem in Not. *indigitaverat*.

Gimeinti. Schilter vertit Otfr. III. 2, 11. *ageret*. Scherzius in Notis *indigitabat*.]

Vid. supra *Geman*. & infra *Meinen*, ac *Mein*.

GIMEITI, aversio, declinatio. Otfr. V. 25, 59.

Zellet thie gimeiti
minera dumpheiti.
Referatis aversionem, (declinationem)
meæ stupiditatis.

[Scherzius ad h. l. dicit, *gimeiti* est *vanitas*, & hic *vanus labor*.]

Gimeit, aversio. Otfr. III. 19, 20.

GIM.

[*Gimeit*, hic videtur idem esse ac *ambitio*: ita Scherz. ad h. l.]

In gimeitun, Otfr. V. 6, 32.

Er stuant sid themo flize
in gimeitun thoh thar uze.
Stabat post hanc industriam
in absconso tamen foras.

V. 13, 10. in vanum, frustra, sine causa, temere. IV. 26, 44.

In gemeitun. Notk. Pf. LXII. 10. Pf. LXXII. 13. Vid. *Midanti*.

Gimeitheit, Otfr. IV. 6, 71. Idem quod *Gimeit*, aversio, apostasia.

[*Gimeitheit*, denotat *vanitatem*, *ambitionem*, *arrogantiam*, quæ significatio etiam contextui optime convenit. conf. notata ad verb. *gimeit*. Apud Notker. in Psalterio crebro occurrit *ingemeitun*, *ingimeitun*, ita ut denotet *in vanum*. vid. Psal. VIII. 4. & CXVIII. 166. & LXXII. 13. Scherz. Not. ad Otfrid. l. c.

GIMEITISOTUN. increverunt. Gl. Monf. p. 326.]

GIMELDET. vid. *Melden*.

GIMENSODA, diminuit. Gl. Lipf. ubi Somnerus: Diminutio Saxonibus *Minsung*, nobis *Mincing*: ut cibus frustatim & minutim concisus, nobis *minced-meat*, aliàs *mincemeat*.

[GIMERON, augmentasse. Gl. Monf. p. 360. lucrique facere. p. 361. ædificare. p. 366.

Gimerot uuard, ædificabatur, p. 365. *gimerot uuirdis*, ædificaveris. p. 347. *gimerot uuirdit*, ædificabitur. p. 354.

Gimerota, exaggerabat. p. 394.

Gimeroter, amplificatus. p. 357.

Gimerr, exaggerare. p. 381.

Gimerrido, præjudicio. p. 378.]

Gimerre. oub uuiht mih ni gimerre. Nec quicquam me capiat, liget, vinciat, Otfr. I. 2, 60. III. 7, 144. c. 26, 82.

[*Gimerre* rectius vertitur *impediat*. Boxh. Gloss. *Ni martin*, ne impedirent. Otfr. III. 7, 141.

Firdrit, so ih quad, thio fuazi
al untar thino fuazi,
Thaz siu thir uuiht ni derre,
thera gouma ni gimerre.
Calca, uti dixi, dulcedinem, (scil. voluptatem mundi)
omnino subter tuos pedes,
Ut tibi non noceant,
nec convivium cœleste impediant.

Apud eundem Otfr. III. 26, 82. *thes uuiges gimerrit*, sunt prælio inferiores, victi. Gloss. Boxh. *kimerrit*, irritum. Scherz. Not. ad Otfr. I. 2, 60. III. 26, 82.]

Ungimerrit, haud impeditus, inprohibitus, Otfr. V. 12, 51.

V. & *Merren*.

[GIMEZHAFTOT, moderatur. Gl. Monf. p. 351.]

GIMIERIT *zi stade*, appulsus ad portum, Otfrid. V. 25, 4.

Hodieque nautis Argentoratensibus usitatum, *floss anmeren*, ligna alligare ad littus.

GIM.

GIMIKILADA. vid. *Mihil.*

[GIMINNIROT, attenuabit. Gloss. Monf. p. 345. *giminnirit uuirdit*, attenuabitur. p. 334. *Giminnirot*, annullabuntur. p. 356.

GIMIRROTEN, Myrrhatum. Gloss. Monf. p. 398.]

GIMIS, mixtura, gemische. Tatian. 212, 6. *Gimis mirrum inti aloes.* Mixtura myrrhæ & aloes.

[*Gimiscido*, confusionis. Gloss. Monf. p. 343. *Gimisctiu*, confusa. p. 331.]

Conf. inf. Miscen.

[GIMITTIVERIHIT *vuird*, dimidietur. Gl. Monf. p. 347.

Gimittivueribent, dimidiabunt. p. 347.]

GIMMA. Otfr. I. 5, 41.

Gimma thiu uuiza
Magad scinenta.

de Virgine S. Maria. Virago, mulier. V. *Comman.* Carmen de B. Hisp. Caroli M. ℣. 927. *Ein boh uzer golde unde uzer gimme.* à gemmis & auro contextum vinculum, boja.

[GIMMAMONTIS, lenis. Gl. Monf. p. 357. *Gimmamontot uuirdit*, lenietur. p. 352.

GIMPITAT, constituit. Gl. Monf. p. 360.]

GIMUATI, benignus, gratiosa. Otfr. Præf. ad Salom. Episc. pr. & ℣. 62.

Si salida gimuati,
Salomones guati.
Sit salus benigna,
Salomonis bonitati.

Ubi Flacius interpr. *Sei heil gemüte.* i. e. *mit freuden.* Hodie dicimus *gemutt*, behertzt, wol zu muth, freudig: itaque *salida gimuati*, hodie diceretur *Freuden-heyl.* Vel substantivè: beata gratia. V. *Salida.* Otfr. V, 23. 428.

Niuzit thar in uuara
salida thin sela,
Jamer mammunti
ioh euuinig gimuati.
Fruitur ibi revera
bona tua anima,
Semper deliciis,
& æternis lætitiis.

Otfrid. I. 16, 7. *Uuitua gimuati*, de S. Anna, Vidua modesta, tranquilli, sedati animi.

Due uns thaz gimuati, faciat nobis hanc gratiam. Otfrid. ad Salom. ℣. 82. III. 10, 63. V. 12, 171. II. 16, 55.

Gimuati then ist, cordi eis est, Otfr. III. 15, 31.

Firliache uns gimuato, largiatur nobis gratiam. Otfr. ad Salom. antep. Ad Ludov. ℣. 13. 161.

Druhtines gimuates. Domini gratiositate. Otfr. II. 2, 76.

Uuehsal gimuati, cambium gratiosum. Otfrid. II. 9, 123.

Gimuato, bono animo vivere, Otfrid. ad Ludov. antep.

Allo ziti guato
leben thar gimuato.
Omnibus temporibus bonis
vivere ibi lætabundum.

GIM.

Gimuato, gratiosus. Otfr. IV. 4, 95.

Ist Kuning uns gimuato
selbo Christus ther guato.
Est Rex nobis gratiosus
ipse Christus ille bonus.

Animitus. Otfr. II. 2, 31.

Joh zellu iz hiar gimuato,
ist Druhtin Christus ther guato.
Et referas hic animitus,
est Dominus Christus ille bonus.

[Scherzius h. l. ita in Notis vertit.

Et expono id hic lubens,
(Scilicet) est (illa lux) Christus i
bonus.]

Ingeniose. Otfrid. V. 14, 50.

Gregorius ther guato
er spunota iz gimuato.
Gregorius ille bonus
interpretatus hoc ingeniose.

Gimuater. bonæ mentis. Otfr. II. 7, 47.

[Cod. Vatic. habet *gimyater*, quod idem l ac *dilectus.* Scherz. Not. ad h. l.]

Gimuati, communiter, concorditer, sin Otfrid. II. 14, 42.

Ni eigun muas gimuati.
Non habent cibum communem.

[*Gimuati*, juxta Scherz. in Not. hic exp debet per *volentes*, *lubentes*, unde hic versu transferendus:

Non habent cibum lubentes.]

Gimyato, animose, fortiter. Otfr. II. 5, 1

Girah inan gimyato.
Vindicavit istum animose.

[Cod. Vindob. habet *gimuato*, notante Sc zio.]

Gimuato, constanter. Otfrid. III. 23, 86. 35, 34.

[Scherz. *gimuato* in priori loco *placide*, ir steriore *benigne*, reddere mallet.]

Pro certo. Otfr. V. 8, 31.

Uuizzist thaz gimuato.
Sciatis hoc pro certo.

[*Gimuato* non est, pro certo, sed læte, cur titia. vertend. Conf. Otfrid. III. 24, 69. ubi tha soror Lazari dicit.

Giloub ih thaz gimuato.
Credo hoc læto animo.

Scherz. Not. ad h. l.]

Thaz eina uuas gimuati.
Hoc unum fuit electum, acceptum,
tum, placuit.

Otfrid. V. 1, 10. Idem III. 6, 51.

Bruader sin gimuato.
Frater ejus dilectus.

Mit gimuati, constanter. Otfrid. II. 16, 4

Gimuati, commodum, aptum. Otfrid. II 19.

GIM.

Ungimuati, unmuth, molestia. Otfrid. III. 14, 217.

Al thiz ungimuati.
Omnem hanc molestiam.

Conf. inf. *muat*.

Zi GIMUNTIGONNE, ad commemorationem. Gloss. Is. Pontani. Otfr. I. 5, 102.

[In hoc Otfridi loco legitur: *Thrato gimunton.* Sed legendum *gimuntun*, uti habent Cod. Vindob. Vatic. & Flacii. Ut *gimuntun* idem sit ac *protegere*, *defendere*, à *munt*, *mund*, protectio, defensio, de quo vid. inf. Scherz. Not. ad h. l.

Zi gimuntigonne sinero miltida, memorari misericordiæ suæ. Tatian. IV. 8.

Cognationem Francica hæc vox *gimuntigonne* habet cum Gothica *Gamunan*, meminisse, de qua prolixe agunt Jun. in Glossar. ac in illustratione ejus Stiernhielm: ut & ASaxonica *gemunan* & *gemundian*, reminisci, *gemynde*, mens, memoria. Unde est quod Angli moderni dicunt *mind*, *mindfull*, *mindfulness*. Palthen. Not. ad Tat. p. 303. conf. inf. *Minden*.

GIMUOTT *werden*, agi. Gloss. Monf. p. 364. quod aliquatenus convenit cum hodierno *bemühen*.]

GINADE, *ginadon*. Otfr. I. 7, ult.

Thaz er uns firdanen
giuuerdo ginaden.
ut nos perditos
dignetur gratiâ.

Idem V. 24, 30.

Ginado bi unsih, so thu bist.
Miserere nostri, prout tu soles.

Idem ad Ludov. R. ỷ. 53.

Er uns ginado sine uualt.
DEUS nobis gratiose servet ejus imperium.

[Vertend. *Ille* (DEUS) *gratia sua nobis consuluit.* vid. Scherz. Not.]

Idem I. 2, 50.

Druhtin Ginado follicho min,
Domine, miserere plene mei.

Idem ad Salom. Episc. ỷ. 67.

ginada sina sergo:
gratiam ejus peto.

Ginadon sinan scalkon, propitiari suis servis, Otfr. IV. 5, 38.

Ginadano, Otfr. II. ult. 43. *gratiæ*.

[*Mit ginadono ginuhti*, legunt Codices Vindob. Vatic. & Flac. h. e. *per gratiæ abundantiam.*]

Ginadaz, gratia. Otfr. III. 24, 27.

Ginadaz thin ni bangti,
thaz tod uns so giangti.
Gratia tua non concessit
ut mors nobis sic anxia esset.
[advenisset]

GIN.

Cl. *hat des Herrn gnade verloren*, in Jur. Feud. Alem. privatio feudi, Zas. de Feud. P. X. n. 41.

Genathen in gratiam receptos. Fragm. de B. Hisp. Caroli M. ỷ. 3650.

Genadig, Pl. gratiæ, misericordiæ, Notker. LXXXV. 5.

[*Ginadigi*, humanitatem. Gloss. Monf. pag. 367.

Ginadigorr, humaniorem. p. 373.

Ginado, humanitate, p. 374. humanitatis, p. 362.

GINAGALTEN *scuohun*, clavatis caligis. Gl. Monf. p. 383.]

GINAH, vid. inf. *Nah*.

GINAMDO. vid. inf. *Nam*.

GINAMI. vid. *Nemen*.

GINANTE *zi theru bruti*, destinavit sponsæ, Otfr. II. 9, 16,

I. 11, 46.

Thar uuarun io ginante.
ibi erant destinati.

Otfr. III, 18, 6.

Uuer ist, quad, hiar untar iu,
Thaz mih ginenne zitbiu.
Quis est, inquit inter vos,
qui me arguat ideo?

[GINARI, convaluisset. Gloss. Monf. p. 335. forsan legendum *ginasi*.]

GINATES, consutum, Otfr. IV. 28, 13.

Ginait, ib. c. 29. 18. netum, (hodie genähtes, à neen, nere.)

GINAZTA, mundabat. Gl. Monf. pag. 383. infudit. p. 329.

GINEIGEN, vid. inf. *Hneigen*.

GINEN, os aperire. Notk. Psalm. XXI. 14. oscitare, *Jehnen*.

[GINEIZIT, infectum. Gl. Monf. p. 342.]

GINENDES, Otfr. III. 4, 55.

Thes sar nu du ginendes
Hoc statim nunc tu fruere.

c. 26. 133.

Suntar thes ginenden.
Sed hoc fruamur.

[*Ginenden* est gustare, frui, ita Otfr. I. 2, 24.

Tho er selbo dothes ginand.
Cum ipse (Christus) mortem gustaret.

Id. II. 12, 71.

In thiu siu thes ginenden
Sih himilriches menden.
Ut ipsi hoc fruantur
& cœlo gaudeant.

Adde IV. 37, 69. Scherz. Not. ad Otfrid. pag. 27. conf. & III. 22, 115. vid. inf. *Nenden*.]

GINERIEN *sih*, se liberare, confugere. Otfr. I. 5, 108.

Noh uuinkil untar himile
thar er sih gineriti.

Nec

GIN.

Nec angulus sub cœlo
ubi se sustineat.

Ginerti, liberem, Rh. de Ludov. II. ℣. 65. Otfr. II. 14, ult. IV. 18, 58.
Idem II. 22, 19. V. 19, 28. & ult.
Sustinere, sustentare. [II. 22, 19. *ginerien* Scherzius vertit *nutrire*] v. *nerien*.

Gineran, Otfr. III. 2, 56. Servorum Reguli relatio de restituto filio his inter alia verbis refertur.

Thaz rehto in ala uuari
sin sun gineran uuari.

Quod recte in omni veritate
ejus filius restitutus esset.

nisi leg. *ginesan*.

Genora, Salvator, Notk. Psalm. IX. 8. *Uuaz magttu genora sin*. Quid? anne potes tu Salvator esse?

[GINERIT, suscitabit. Gloss. Monf. p. 378. regitur. p. 391. recuperavit. p. 354. allevavit. p. 368. *Ginerita* reparat. p. 391. *Ginerit uuerden*, contineri, pag. 388. *ginerit uuirdit*, atteritur. p. 392.

GINESAN, vivere. Gloss. Monf. pag. 329. *ginisit*, convaluerit, p. 374. *ni ginysis*, non respirabis. p. 359.

GINEZIT, infundit. Gl. Monf. p. 397.
Ginezzo, confundam. p. 395.
Ginezit uuirdit, atteritur. pag. 385. *Ginezit uuerde*, tingatur. p. 342. *Ginezit uuirdis*, infunderis, p. 342.]

GINGET, desiderat, Otfrid. V. 11, 58.

So giburit manne
thara er so ginget thanne.

Sicut contingit homini
qui adeo desiderat aliquid.

[Annon legendum *giniget*, inclinat? quod extat apud Otfr. III. 3, 56. Quod si ita legendum, verterem. *Quando ille aliquo valde inclinat*. Posset tamen *gingit* explicari per *iverit*, *er gienge*, & tunc ita versio haberet.

Quando ille aliquo iverit.

Scherz. Not. ad h. l. *Gingon*. iter, via, *ein gang* hodie. Id. Scherz. not. ad Otfr. p. 372.]
thes rehtes gingent, Otfr. II. 16, 17.
[Hunc locum Schilterus in versione reddit. secundum justitiam ambulant.]

[GINICHET, affectus. Gloss. Monf. p. 341. *ginichе*, conterat, pag. 386. *ginichit*, atteritur, p. 392.
Ginicta, attriverat, p. 330. *ginictin*, afficerent. p. 365.

GINIDARTE, attriti. Gloss. Monf. p. 390. *ginideres*, conteres. pag. 352. *ginidirim*, abjicimur. p. 393. *ginidirit*, dejicitur, p. 351. dejicimur. p. 396. *ginidirit uuerden*, dejicimur. p. 399. *ginidirit uuerde*, elidatur, p. 354. *Ginidoter*, adpetitus. p. 377.]

GINIGEN *imo diofo*, humiliter se inclinando reverentiam exhibere, Otfr. III. 3, ult. Fragm. de B. Hisp. ℣. 2706. *si genigen ime* ... *vil tiefe*.

[GINIVZIT, expendet. Gloss. Monf. p. 359.]

GINNEN, *beginnen*. Aggressionem alicuj... laboris in genere denotat.

[GINOMAN *uurti*, discerperetur. Gl... Monf. p. 366. vid. inf. *Nemen*.]

GINOZ. v. *Noz*.

GINOTO, Noto, *Gnoto*, (v. Zeinergnot...) studiose, sollicite. Otf. V. 7, 3. de Maria sepulchrum Christi stante:

Zi steti thar ginoto,
si minnota inan thrato.

In loco ibi anxie
amabat eum vehementer.

[*Ginoto*, melius vehementer, valde, verte... tur ut apud Otfr. III. 6, 74. Scherz. in Not.]
V. 19, 57.

Hermido ginoto.

Calamitas vehemens,

[*Ginoto* est adverbium, nec necessitatem ... gnificat, sed *valde*. Unde ita verto:

Luctu valde.

Scherz. Not. ad h. l.]
V. 13 33. *zugun ginoto*, vehementer tr... runt.
III. 6, 74.

Sih merota iz ginoto
zi steti thero liuto.

Se augmentabat valde
ad satiandum populum.

Conf. IV. 24, 7.
IV. 7, 55.

Giuuag in oub ginoto
thes Antichristen zito.

Exposuit eis & sufficienter
AntiChristi tempora.

Ginoti, necessitet, Otf. IV. 13, 95.

Thaz mih io ginoti,
the'ih thin firlougneti.

Qui me ergo necessitet
ut ego te abnegem.

Ginoton, volentes nolentes, Otfr. III. 26,

Joh fallent sie ginoton
foro iro fianton.

Atque cadunt isti necessario
coram suis hostibus.

Genote, Fragm. de B. Hisp. Caroli M. ℣. 3...
[*Genote*, pro nunc sæpe legitur. Scherz. ... ad h. l.]
Filo ginotor, multum studiosius discere, N... Psalm. CXVIII. 71.
[*Ginotun*, angariaverant. Gloss. Monf. 398.
Ginotta, districti. p. 384.
Za ungaristliben, enti ze bellahaftem opfordi... *ginottun*: ad nefanda & mortalia sacrificia impellebant. p. 401.

GIN.

Ginotzogata, devirginavit. p. 356.]

GINRODA, genuit. Gloff. Lipf.

GINUHT, fatietas, fufficientia. Otfrid. III. 9, 27.

Alles guates io ginuht.
Omnis boni fatis.

Ginuhtin uuorton, fufficientibus verbis, Otfr. V. 16, 35.

Ginuhtit thes herzen, abundantia cordis, Tatian. 41. 6. *Fon thero ginuhthit thes herzen fprihbet ther mund.* Ex abundantia cordis os loquitur. [Id. c. 62, 10. *Fon ginuhtfami thes herzen fprebhit ther mund.* Ex abundantia cordis os loquitur. Id. c. 19, 7. *Bifiengun fifco ginuhtfama menigi.* concluferunt pifcium copiofam multitudinem. c. 22, 17. *Iuuar mieta ift ginuhtsam in himilon*, merces veftra copiofa eft in cœlis. c. 25, 7. *Ni fi thaz ginuhtfame iuuar riht*, nifi abundaverit juftitia veftra.]

Ginuhti fatietas, abundantia, Otfr. ad Salom. 42. II. 4, 95. II. ult. 43.

[*Ginuhti* apud Otfr. II. 4, 95. Scherz. reddit fufficientia.]

Genuhte, abundantia. *Genuhtfamort*, uberi. Gl. Lipf. ubi Somnerus obfervat: Vber Sax. *genihtfum.* cafu ablat. *genihtfumre.*

Genuhtegod, abundavit. Gloff. Lipf.

Ginuagi, fatis, fufficienter. Otfr. V. 9, 109.

Zalt fin thes ginuagi,
Expofuit ipfis fufficienter.

Adde Otfr. II. 11, 45. c. 16, 47. v. *Nuht.*

Mit ginuagen, Otfr. III. 7, 15.

Mit minnon io ginuagen
Zifamane unfih fuagen.
Cum amore & fufficienter
Simul nos conjungens.

[Otfr. V. 12, 135.

Thaz minna fi ginuage
ioh karitas gifuage.
Quod dilectio fit fufficiens
et charitas congruens.

Ginuage hic eft verbum, hodie adhuc dicimus *vergnügen*, *das vergnügt mich*, ita ergo redde:

Quod dilectio ipfos (homines) contentos,
felices, reddat,
et charitas jungat.

Scherz. in Not. ad h. l.

Tatian. 13, 18. *Sit ginuago iuuara libnara*, contenti eftote ftipendiis veftris.

Adverbialem hujus vocis fignificatum retinuerunt Germani, dicuntque contracte *gnug.* Sed adjectivum ita formant *vergnügt*, *vergnüglich*, & fubftantivum *ein gnügen.* Palthen. Not. ad Tat. p. 333.

Ginuhtfamoftin, largiffime. Gl. Monf. p. 397.

Ginuhtfamunt, fuppeteret. p. 384.

Ginuoch ziero, fatis decore. p. 399.

Ginuogit, fupperit, p. 391.

Conf. *Canuht* & *Nuht.*

GINUZUN, confumpferunt. Gloff. Monf. p. 361.

GIO.

GIOFFONOMES, promamus. Gl. Monf. p. 380.

Gioffanot, denudatum. p. 361. *gioffanota*, retexit. p. 357. vid. *inf. Ofan.*]

GIOTI, Gothi, Jutæ, Vorpurg. Vol. VII. p. 13.

GIONSTA, dedit, Otfr. III. 22, 57. V. 25. 202. *gönnen.* [Prior locus ita habet:

Ther fater min mir gionfta,
the, ift alles guates furifta.
Quod Pater meus mihi dedit,
illud eft omnium bonorum optimum.

Schilterus quidem in Notis ftatuit, pro *gionfta* legendum *gibufta.* Scherzius autem obfervat, hac correctione non effe opus, fignificare namque *gionfta* dedit, conceffit. A Saxonibus *geunnen* effe dare, concedere. *Unna* ex gratia dare, donare. Hikes. Thef. LL. Sept. T. I. p. 74. & 90. Alter locus hic eft:

Si guallichi thera enfti
thiu mir thes io gionfti.
Sit honor gratiæ
quæ mihi id largita.

GIOUGI *thih themo bifcofe*, oftende te facerdoti. Tatian. 46, 4. ab *ougen* oftendere, vid. Aug.

GIOPHOROTEN *abgotires*, idolothytis. Gloff. Monf. p. 380. vid. inf. *Opboron.*]

GIOZON, τὰ πέραν, ulterior ripa, Tatian. 50, 3. c. 53, 1.

[Paululum immutata hæc vox occurrit in Not. Jun. ad Willer, p. 117. Originem ejus idem petit à verbo *giezzen*, hodie *gieffen*, fed qua ratione illa freti à fundendo defumta appellatio nitatur, fateor me non videre. Palthen. Not. ad Tat. p. 370.]

[GIPARIDA, fpeciem, v. *Baren.*

GIPARIDU, occurfu. Gloff. Monf. p. 356. *Giparidun*, motibus, p. 393. *Giparota*, detecti, p. 378.

GIPAZIRR, juftificabo. Gloff. Monf. pag. 344.

GIPENCHOTEN, ftratum. Gloff. Monf. p. 398.

GIPENTI, alligatura. p. 354. vid. *Band.*

GIPERAHTANAH, Theophania. vid. *Beracht.*

GIPERCH, nidus, Gloff. Monf. p. 345.

GIPERITERO *trito*, diffipatum, raptum. Gloff. Monf. 337.

GIPET, vota. Gloff. Monf. p. 379.

Gipetan uuard, agebatur. 383.

GIPEZIROT, reformat. Gloff. Monf. p. 387. *gipezirot uuerden*, inftruatur, p. 392. *gipeziroti*, ædificationem, p. 350. *gipezirotos*, lucratus. p. 397. *fih gipeziron*, lucrificant. p. 368. *gipezirontero*, ædificante. p. 377.

GIPILI, frontem. Gloff. Monf. p. 331. *in gipile*, in fronte, p. 321.

GIPIRNTEN, erectis, Gloff. Monf. p. 364. *Gipirnti*, animaret, p. 391.

GIPIUT, dic. Gloff. Monf. p. 395.

GIPLO-

GIP.

GIPLODIT, dissolutæ. Gl. Monf. p. 336. *giploddun*, dissolverunt. p. 324. *giplodit vuard*, dissolutum est. p. 324. 331.]

GIPLUOTAGEN, sanguinare. Gloss. Monf. p. 357. vid. *Bluat*.]

GIPONDI, patens. Gloss. Lipf. qui addit : Nos *Gapende* fortè. Somnerus annotat : Anglis *gaping*, à Saxon. *geopnian*, aperire. Patens etiam eis *opniende*, & *opnigende*, unde nostratium *open*, & *opening*, illo sensu. hæc Somnerus. Si adjecisset Nomen Lipsius, facilius judicatu esset. Mihi *gipondi* videtur esse, quod Belgæ dicunt *ghebaende*, v. g. *ghebaende wegh*, callis, via trita : Kilian. via patens, Alemannis *gebahnt*. Plane alienum ab eo *open*, *offen*, apertum.

GIPORAN, vid. *Baren*.

[GIPOSI, nugas. Gloss. Monf. p. 245. (hodie *possen*.) nugaces. p. 398.

GIPOSTES, propositiones. Gl. Monf. p. 355.

GIPOT, dixit. Gloss. Monf. p. 395.]

GIPREITAN, vid. *Breit*.

GIPRIEVIDA, indictio vid. *Briaf*.

[GIPROCHOSOTA, fractas. Gl. Monf. p. 374. vid. *Brichen*.

GIPRUGILOTON, contutati sunt. Gloss. Monf. p. 362.

GIPUNTAN. vid. *Band*.

GIPUOZAN, expiare. Gloss. Monf. p. 335. *gipuozent*, componunt, pag. 335. resarciant. p. 388. *gipuozit uuerde*, expietur, p. 325. 331. *gipuozti*, emendatione, p. 390. *gipuoztin*, abluerent, p. 389. *gipuoztiu*, farta tecta. p. 329.

Tatian. 197. 3. *Gibuoztan forlazzu*, emendatum dimittam. Ubi intelligitur tale emendationis genus, quod per modum pœnæ levioris ob qualemcunque culpam irrogatum sit. Phryx plagis emendatur. Germani nunc neutrali significatione *bussen* itemque *busse* dicunt. Palthen. Not. ad Tat. p. 393. vid. *Buaz*.

GIPURA. vid. *Bur*.

GIPURTI. vid. *Baren*.

GIQUAD, dixerat. Otfr. IV. 4, 26.

Funtun also ser giquad.
reperiebant ita, ut is dixerat.

Giquist, Otfr. III. 24, 40.

jo so thu selbo giquist.
Et sicut tu ipse dixisti.

Vid. inf. *Quist*.

Giquattin, adblandiri. Otfr. I. 9, 15. de cognatis Elisabeth.

Si quamun alzisamane
thaz kindilin zi sehanne
Thaz sie iz oub giquattin
iob imo namon scaptin.

Congregati in unum
ad videndum infantem
Ut ipsi quoque abblandirentur
et ei nomen facerent.

Vid. *Quedan Cheden* & *Quaden*.

GIRADO, ecce, Tatian. c. V. 8. *Girado Thrutines Engil in troume araugta sih imo.* Ecce angelus Domini apparuit ei.

GIR.

[Dicimus adhuc rei præter expectationem ingruentis atque cum alia concurrentis ... cturi mentionem *gerade damals*. Palthen. N. ad h. l. p. 309.]

GIRAH, vindicavit, Otfr. II. 5, 12.

Ther jungo, io ther guato
girah inan gimuato.

Novus & bonus ille (Adamus)
vindicavit illum animose.

III. 18, 143.

In thiu girachin iro zorn.
dum vindicarent iram suam.

Adde IV. 17, 38. conf. inf. *Rahha*.

[GIRANTA, conflavit. Gl. Monf. p. 33. *girantos*, coagulasti, p. 347.

GIRATI, *girates*, consilium, Confess. v. Alam. Otfr. I. 1, 212.

Otfr. IV. 1, 82.

Thinaz girati
thaz thu ubar unsih dati.

Tuum consilium (redemtionis)
quod super nos fecisti.

Idem V. 8, 28.

Thie uns scribent sino dati.
job selbaz sin girati.

Qui nobis scribunt ejus res gestas
& ipsius consilia.

Id. IV. 12, 15. V. 12, 88. III. 20. 18... *Girati* radtsam, radtlich, Dict. Flac. ... sultum, Otfr. III. 25, 56.

Thaz thunkit mih girati.
Hoc videtur mihi consultum.

Ungirati, mala consilia, insidiæ, scel... Otfr. V. 4, 9. de consiliis & factis Judæo... in passione Salvatoris.

al thiz ungirati
job thie egislichun dati,

Omnia illa scelera
et abominabilia facinora.

[Id. Otfr. II. 17, 3.

Ir birut mihil uuerda
salz therera erda.
Jueraz girati
scal salzan uuorolt dati.

Vos estis dignissimum
Sal terræ,
Vestra suasio
debet condire mundi facta.

Scherzius ad hunc locum notat : *girati* ... ctius exprimitur, per *auxilium*, *ministerium*.

IV. 36, 31.

Quad si in thaz girati
furdir uuiht ni dati.

Dicens, se in hoc consilium
deinceps nihil quicquam immistu...

Girati, ita Scherz. in Not. rem, factum ... terdum significat. vid. Otfrid. III. 20, ... (ubi ipse Schilterus verba. *Nist kund*

GIR.

thas girati, vertit. Non est notum nobis hoc negotium.) quod optime huic loco quadrat, quem itaque verto:

Dicebat quod in hanc rem
ulterius nequaquam ipse se sit immixturus.

Ita quoque Scherz. Otfrid. IV. 37, 7. *Mit anderen giratin*, vertit, aliis factis, seu alia ratione. & V. 8, 28. eundem significatum obtinere statuit.

Giratan, consulere. Gloss. Monf. p. 373. prospectum. p. 377.]

Conf. infra. *Rat.*

[GIRASTETI, respirasset. Gl. Monf. p. 364. vid. *Raste.*

GIRAUOTI, contignationem. Gl. Monf. p. 332.

GIRDINEN, cupere, frequentativum est à *geron*, quod vide supra, quasi dicas, tota cupidine in aliquid inclinare atque ferri. Tatian. 74. 8. *Wizagon inti rehte girdinotun giseban, thiu ir gisehut.* Prophetæ & justi cupierunt videre, quæ videtis. v. Palthen. Not. ad h. l. p. 383.]

GIREDINOT. vid. *Reda.*

[GIREHHANOTER, directus. Gloss. Monf. p. 361.]

GIREIM, obvenit, contigit. Otfr. IV. 2, 26.

Lazarus er unas iro ein
then thiu salida gireim.

Lazarus erat illorum unus
cui hæc felicitas contigit.

[Staden. Expl. Voc. Germ. Bibl. p. 498. hoc distichon ita reddit. *Lazarus der uuar einer derselben, der sich zu dem heil schikte.* Antea notaverat, *reimen*, idem esse ac, *sich worzu schiken.* Cui in eo quidem assentior, quod *reimen* idem sit ac convenire. Sic enim & hodie dicimus, *das reimt sich zusammen.* Belgis etiam *rymen* est convenire, quadrare, consonare, consonum esse, apte cadere, congruere, ceu observat Kilian in Etymolog. ling. Teut. Sed in eo consentire non possum, quod ille τὸ *then* singularis numeri hoc loco esse arbitretur, cum sit Dativus pluralis, contractus ex *thenen*, denen, & respectum habens ad τὸ *iro*, qui optime huc quadrat. Sic enim commode hunc versum interpretari possumus. *Quibus hæc felicitas conveniebat*, i. e. illorum unus, quos Christus hac felicitate dignos judicabat. Scherz. Not. ad h. l.]

Idem Otfr. emendandus inde I. 3, 34.

Thas unas David thero gomono ein,
ther zi Kuninge girein. leg. *gireim.*

Hic erat David mortalium unus,
qui in Regem evasit.

[f. *der sich zum König schikte.* ita bene Staden. vertit Expl. Voc. Germ. Bibl. p. 498.]

V. simplex *Rimen.*

GIRIMIT, suppetit. Otfr. I. 18, 33.

Ni girimit mih thero uuorto.

Non sufficient mihi verba.

[Cod. Vindob. & Vatic habet *Girinnit.* Est autem *girinnen*, fluere. Scilicet Otfridus velle videtur, quod, quamvis gaudia paradisi laudibus admodum extollat, tamen verba non fluant sufficienter, & ita, ut rem satis exprimant. Scherz. in Not. ad h. l.]

GIREINO, purga. Otfr. II. 24, 41.

Gireino uns thir zi thanka.

Purga nos tibi ad gloriam.

[In Cod. Vindob. & Vatic. legitur *thia githarka*, unde patet, hunc versum ita esse exponendum. Purga nobis cogitationes. Scherz. in h. l.

GIRENNIT *uuerdent*, confluentur. Gl. Monf. p. 342.

Girennenter, conflans. l. c. p. 346.]

GIRESTIT, *geruhet*, *gerastet*. Otfr. V. *Rast.*

GIRIATUN, suscipere, subire. Otfr. I. 27, 25.

Si thas arunti giriatun,
joh iro ferti iltun.

Illi hanc legationem subibant,
& iter suum festinabant.

Sies alles uuio giriatin, qui in alia omnia ibant. Otfrid. IV. 22, 10.

Vid. *Riaten*, *Intriatin.*

GIRI, aviditas, avaritia, Otfr. II. 5, 15.

Zi giri iob zi ruame.

Ad avaritiam & honorem.

[*Sineru giri*, ambitione sua, Gloss. Monf. p. 405.]

Girida, cupiditas, *geitz*, Confess. vet.

Kiri, idem, *werltkiri*, cupiditates mundanæ, Notk. Psal. LXIV. 6. conf. supra *Geron.*

Giregi, aviditas, Notk. Psal. XXI. 14.

Gritig, avarus, avidus, Königsh. c. 1. §. 8. Hinc *Gritlich* nobis, dem man nichts recht kan machen, der alles besser begert, offt selbst nicht weist was er haben wil. Vulgus Argent. *Gritig essen.* *Gridig*, *gredig* Sax. Königsh. c. 2, 33. *Augustus* (Imperator) *was usser mossen gritig noch gute und herschefte.* §. 35. *Pilatus were ein unreht rihter, und mute neme und wie er die Juden und das volg zuvil beschetzete und beröbete von grites wegen nach gute.*

Gritekeit, avaritia. Hist. Lomb. de S. Ambr. fi. Chr. Frib. p. 38. de Otocaro Rege Bohemiæ. *Do* (mortuo Henrico Imperatoris Friderici Filio) *unterstund sich König Otacker zu Behem umb dasselbig alt weib* (conjugem dicti Henrici indigitat) *zu werben, aus begird der gritigkeitt.*

Kreutiger man, tenax. Chron. Königsh. c. 2. §. 242. *König Friderich do er hinweg* (von Strasburg) *wolte da bat er die Statt um* 4000. *fl. zu leihen, da lihen sie ihm* 3000. *fl. die er nit widergab, dan er ein kreuttiger man was.*

Gailer. Irr. Schaf. *durch die dornheken des Greites, durch roub* &c.

Idem Gailer. ib. *Solche ungerüwige gritlechte menschen.* i. scrupulosi.

[Idem in Postill. Dom. XV. Trinit. f. 142. b. *Die Wurtzel aller laster ist der greit.*

Girido, ambitu. Gloss. Monf. p. 392.

Giridolota, discriminavit. p. 359.]

Kirida. vide supra in *Geron.*

GIR.

[GIRIFFETA, aruit. Gloff. Monf. p. 370.]

GIRIHTI, *Bericht*, *unterweis.* Otfr. I. 18, 7. de muneribus Magorum.

Gilouba in giribti,
in theru uuuntarlichun gifti.

Crede per anagogen, manuductionem,
per symbola,
in hac mirabili donatione.

[*In giribti* fæpius occurrit pro in rectitudine, recte. vid. Otfr. I. 23, 51. II. 2, 33. & III. 7, 151. Scherz. in Not. ad h. l.]

Thaz er urmari
uns Euuarto uuari. Thus.
Oub Kuning in giburti. Aurum.
io bunjib dot uuurti. Myrrha.

In giribti uuerden, de obliquo quod fiat directum. Otfr. I. 23, 51.

Ist thar uuibt so sarphes,
odo iauuibt oub so gelphes:
Iz uuirdi in giribti
zi sconeru slibti.

Quicquid hic eft afperum,
aut quicquam obliqui,
Id evadet per per directionem
in pulchram æqualitatem.

[*In giribti* mallem reddere in rectitudine, recte. Scherz. Not. ad h. l.]

Idem II. 2, 33. fq. IV. 8, 43. [In hoc loco *in giribti præcise*, hodie *gerad* vertend. Scherz. in Not. ftatuit.] IV. 15, 33. III. 20, 348. III. 21, 65.

Vide fimplex *Ribti* & *Keribti*.

R. Samuel Epift. ad R. Ifaacum, Rubr. *Hie vabet an daz geribte Meyster Samuel eins Juden, durch den bewert wirt, das die zukunft Cristi oder Messye nu lange vergangen si.*

[*Girib.* Spiritum. Gloff. Monf. p. 350. judicium. p. 327. defenfionem. p. 387.

Giribbe, defenfione. p. 359.

Giribta, diftribuit. p. 331. *giribte*, ædificem. p. 337.

Giribtis, ordinat. p. 386. *giribtet*, ordinatis. p. 364. *giribtit*, collocat. p. 321.

Giribtida, ordinationem. p. 379. inftrumentum. p. 340.]

GIRINGO, Otfrid. II. 14, 155. fubtilia, ut cleino fupra. V. *Ring*.

[Staden. Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 258. *Giringo* exponit per *facile*. Ita enim & apud Otfrid. III. 18, 23. *uuorton ungiringon*, verbis non levibus, fignificat.

Girinstun, congiraverunt. Gl. Monf. p. 359.]

GIRINNEN. vid. *Girimit*.

[GIRISIRONT, deficiunt. Gl. Monf. p. 386.

GIRITH, equitatus. Gl. Monf. p. 326. *Daz ander girit*, refiduum equitatum. p. 361.

GIRIUNO, vociferari.

Otfrid. I. 27, 70.

Sprabun sie auur sliumo,
job thrato in giriuno. de legatis ad Johann.

GIR.

Et I. 19, 18. de Herode:

Ther Kuning uuilit sliumo
inan suachen in giriuno.

Videtur idem effe ac *in furore*, excandefc... tia, *im grim*.

Cognatum eft fupra *Crimmiu*. itemque *H... nan*, caftigare.

[Confpirat cum hac Schilteri fententia An... conjectura in Notis ad Otfridi I. 19, 18. qui in *giriuno*, legendum putat *in grimmo*. Conf... men etiam quæ fit Scherzii mens ibidem.

GIRIZAN, exaratum eft. Gl. Monf. p. 34...

GIROCHAN, defenfi, Otfrid. V. 2, 25. cruce.

Mit thiu uuurtun uuir girochan,
iob kraft sin thuruhstochan

Per hanc defendimur,
& vis ejus perforatur.

[GIROUBI, manubiæ. Gloff. Monf. p. ...
Girouui, manubias. p. 340.

Giroupit uuerdan, torreri. p. 363. *giroupit* ... *dit*, fricatur. p. 321.

Giroupta chihhurium, frixum cicer. pag. ... *girouptam*, frixam. p. 327. *giroupti*, frixura. p...

Giroupbtiu vel *pisforaniu*, depilatus. p. 34...

GIRREN, *Geirren*, errare, vid. inf. *Irr... gin*.

Girrit al das Rihi, Rhyth. de Lud. II. ... *irre werden*, perplexum. Regnum totum pe... xum.

Otfr. IV. 15, 40. III. 26, 81.

So sind se alle girrit
thes uuiges gimerrit.

Sic funt illi omnes perplexi
prælio illigati.

Idem IV. 15, 40.

Bin oub lib inti uuar
bithiu ni girrot ir thar.

Ego fum vita & veritas
Propterea non aberratis hic in...

Sic hodieque dicimus de perplexo & co... nato. *Er ist ganz irre worden.*

[GIRRAN, diffolvere. Gloff. Monf. p. ... follicitare. p. 375. *girrant*, conturbant. p. *girre*, diffolvat. p. 374. conturbet. p. 355. ... *ret*, follicitis. p. 320. *girrent*, peffimant. p. *girrenta*, avertentes. p. 366. *girris*, contu... p. 329. ventilabrum. p. ead. *girrit*, diffi... p. 386. deftruit. p. 384. fupplantat. p. 38... praventur. p. 360. *girrit uuard*, confufus ... 336. *girrit uuirdit*, fcandalizatur. p. 396. ... *rim*, deftruamus. p. 350. *girta*, turbavit. p...

Girtaz, nævus. i. e. macula. p. 379.

Girtemo, fcandalizati. p. 379.

Girti, everfionem. p. 380. fubverfionem 374.

Girtiu, depravata. p. 346. violata. p. 33...

Girtot, f. *giriot*. fcandalizaftis. p. 346.

Girto, convulfa. p. 363.]

GIRSTINI *brot*, hordeacei panes. Otfr... 6, 56. *Gerstenbrodt*.

[Gi...

GIR.

[GIRUHIT, exasperat. Gl. Monf. p. 385.]

GIRUNNEN. vid. *Runnen.*

[GIRUORIGAZ, floridam. Gloff. Monf. p. 351. *giruorigiu*, viridis. p. 390. *giruoriga*, florentem. p. 394.]

GIRUORNESSI. vid. *Ruoren.*

GIRUSTI *diufeles*, Otfrid. III. 12, 67. armatura diaboli, *des teuffels rüstung.*

GIRUZI, lamentetur, seu fleret. Otfrid. III. 24, 92. vid. *Riazan. Ruzi.*

GISAGETI, diceret, prædicaret. Otfrid. II. 2, 24. de Johanne Baptista.

Ni uuas er thaz lioht, ih sagen thir ein,
thaz thar then liutin irscein,
Suntar quam sie manonti,
ioh thanana in gisageti.

Non erat iste ita lux, dico tibi semel,
ut populis luceret,
Sed venit eos adhortans,
atque inde iis prædicaret.

[*Gisagatemo*, memorato. Gloff. Monf. p. 393. *Gisageta*, exposui. p. 390.
Gisaget, condixerit. p. 338.

GISAHI, excoleret. Gloff. Monf. p. 360.]

GISALOTA. vid. inf. *Salo.*

[GISALPOT, foveantur. Gloff. Monf. p. 385. *Gisalpota*, delibuti. p. 344. *gisalpotiu*, fota. p. 332. Hoc ultimum vocabulum, quum in Gloffis super Jesajam extet, haud dubie respicit Es. 3, 6. *neque fota oleo.* Conf. inf. *Salbon.*

GISALZANI, condimentum. Gloff. Monf. p. 392.
Gisalzaniu, salita. p. 339. vid. *Salz.*

GISAMANON, contrahere. Gloff. Monf. p. 375. *Gisamanonunt*, colligent. p. 392. vid. inf. *Samanon.*]

GISAN, meditatus. Otfr. V. 8, 43. de Johanne Evang.

Tho er so hoho gisan,
thes Euangelion bigan.

Cum tam altè meditatus,
Evangelium orsus.

Conf. inf. *Sin.*

[GISARE, fator. Gloff. Monf. p. 335.]

GISAZI, consedere, convenire, Otfrid. II. 6, 14. de arbore vetita DEus.

Quad: ob er iz azi
imo ubilo iz gisazi.

Dixit, si id comederet
ipsi male cederet.

Wird ihm übel bekommen.

Idem IV. 9, 3.

Joh man zi thiu gisazi,
thaz lamp thes nahtes azi.

Et ad hoc conveniretur,
agnus de noctu (ut) comederetur.

Gisaze, sedem, Otfr. II. 14, 12.

De Christo.

Fuar er thuruh Samariam,
zi einera burg er thar tho quam,
In themo agaleize
zi einemo gisaze.
Tho gisaz er muader.

Ivit per Samariam,
ad opidum ibi venit,
In hac molestia (itineris)
ad aliquam sedem.
Tunc consedit fatigatus.

[*Gisazto*, affixæ. Gloff. Monf. p. 390. conf. inf. *kesezzan.*
Giscapaner, corrosus. Gloff. Monf. p. 346.]

GISCEFT. vid. *Scapban.*

GISCEID, *Scheidung*, terminus, finis. Otfr. IV. 20, 53. Christus accusatus coram Pilato:

N'ist thes gisceid nob giuuant,
uuio er girret thaz lant.

Quod non sit ejus finis nec terminus,
quomodo iste conturbaret hanc regionem.

Idem V. 22, 16.

Ana tod inti ana leid
ni mag ih gisagen thes gisceid.

Absque morte & absque dolore
non possum dicere de termino.

[*Gisceiden*, distinguere, separare. vid. *Kisceiden.* Scherz. not. ad Otfr. I. 1. 184.
Gisceid, judica. Gloff. Monf. p. 349. *Gisceidaner*, segregatus. p. 395. hodie *geschidener*, separatus. vid. *Sceiden* & *Scheiden.*

GISCHENTI. *Schenden*, proprie est fœdare, deformare, unde dicterium Germanorum. *Wer seine nase abschneidet, der schendet sein angesicht.* Quoniam vero deformitatem plerumque ignominia consequitur, hinc contumeliam Germani *Schande*, rem turpem *schändlich*, vocant. Palthen. Not. ad Tat. p. 372. Observandum autem, in loco Tatiani c. 53. §. 6. ad quem hæc Palthenius annotat, non extare *Gischenti*, sed de obsesso in monumentis versato sermo est, atque de eo dicitur: *Gisehenti tho ther Heilant ferrana*, Videns autem JEsum à longe. conf. inf. *Seba.*]

GISCEINTI, ostenderet, Otfrid. III. 15, 37. vid. inf. *Scin.*

GISCIARIZ, expedias, facias, Otfrid. IV. 12, 88. Christus ad Judam dixit:

Thas thu in muate fuaris
sliumo so gisciaris.

Quod tu in mente agitas
ocyus expedias.

vide inf. *Sciaro.*

[Cod. Cæsar. habet: *gisciar iz.* Stadenius Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 120. hos versus ita exponit. *Das du im sinn führest, das mache nur bald klar und richtig.*

Giscoran uuerdent, resecantur. Gl. Monf. p. 385.

GISCOUUOTHI. vid. inf. *Scauuont.*

GISCOZ, romphæas. Gl. Monf. p. 357.]

GISCRIB *beilag*, Scriptura Sacra, Otfr. IV. 5, 109.
Giscrib, scriptura. Tatian. XVIII. 4.

GIS.

[*Giscrip*, forma. Gloss. Monf. p. 382. formam. p. 376.

Giscripano, edito. p. 390.]

Vid. inf. *Scribara.*

GISCUAHI *managfalt*, calciamenta varia, Otfr. III. 14, 190. *Thes ni bin uuirdig giscuobu zitragane.* Cujus non sum dignus calceamenta portare. Tatian. 12. 23. [Anglo-Sax. *gescy.* Germani abjecto augmento *Schuh.* Palthen. Not. ad h. l. p. 334. v. inf. *Scuabh.*

GISCULDONT, exigunt. Gl. Monf. p. 387. *gisculdontero*, exigente. p. 384. *gisculdonten*, exigentibus. p. 394.

GISCULTA, commerui. Gl. Monf. p. 324. *giscultos*, commeruisti. p. 323. hodie *verschulden.* conf. inf. *Sculd.*]

Giscurgidi, expulisti. Gl. Lipf. v. *Scurgit.*

[GISEGITIU, tradita. Gl. Monf. p. 393.

GISEICTIU, concisus. p. 322.]

GISEL, obses, Fr. de B. Hisp. ℣. 4612.

Thie gisele biez er uefuoren
Thie houuete sie in abiluogen.

Obstagiatus, in negotiis privatis. Gemma Gemmarum: *Obses, eyn Gyselonge, off dat is eyn mynsche staende vor eyn pant.* i. e. obses est homo, qui stat loco pignoris. *Einreiten und Leisten in den Herbergen*, Equitatura, J. Sax. Prov. II. c. 11. V. *Tr. nostr. de J. Obsid. c. ult.* Et infra *Giselmal.*

Gisil, testis, arbiter. L. Longob. L. II. Tit. 15. c. 1. *Qui thingat & qui Gisiles fuerint liberi sint. Gisiles* vocantur coram quibus *garathinx* fieri debet.

GISELIDON. vid. *Selidun.*

[GISELLO, Collega. Gloss. Monf. p. 342.]

GISEMOTIN, Otfr. IV. 20, 11. conjunctim. vid. inf. *Samanon.*

[GISERAGOTA, amaricati, Gloss. Monf. p. 389.

Gueragot uuerden, macerari. p. 379.

Giseragemo, contriti. p. 342.

Giserogot uurtun, dissecabantur. Gloss. Monf. p. 395. *giserogot uuard*, vulnerabatur. p. 362.]

GISEZZO, sedens, Otfr. IV. 12, 62. De Johanne Apostolo:

Uuas nabisto gisezzo.
Erat proxime adsidens.

[*Gisez*, præsidia. Gloss. Monf. p. 331. *Gisetze*, præsidio. p. 364.

Gisezida, dispositio. p. 370. Decreta. p. 366. hodie *Gesetze*, Leges, Statuta.

Gisezido, vel *giligido*, situ. p. 393.

Gisezit, creabit. Gloss. Monf. p. 333.

Gisezit sint, dispositi sunt. p. 343.

GISICH. stagnum. Gloss. Monf. p. 370.]

GISIDALEN, *setzen*, vid. *Sedal.*

[Otfr. IV. 9, 38.

Uuola thaz githigini
thaz noz tho thaz gisidili.
Beati hi ministri,
qui fruuntur hic his sedilibus.

Aptius, *qui fruebantur hac sessione.* h. e. quibus licuit his epulis interesse Scherz. Not. ad h. l.

Gisidili, sessionem. Gloss. Monf. p. 338.

GIS.

GISIEZIDO, tentorio. Gloss. Monf. p. 37[illegible] conditionis. p. 386.]

GISIGE, legendum videtur *gisihe.*

Otfr. I. 11, 23.

So uuito so gisige, gisihe
ther bimil innan then se.
Tam latè quàm prospicit,
cœlum in Oceanum.

[Codices MSC. clare habent *gisige*, & h[illegible] vox commodam habet explicationem. Sci[illegible] cet *Sigen*, Germanis idem est ac *cadere*, *subside[illegible]* & Metaphorice ponitur, pro *submergi.* Ho[illegible] *sincken* dicimus. (vid. inf. suo loco) W[illegible] fram ab Eschenbach. P. II. des Heldenbuchs

Man sab sib nider sigen
Tot fallen uf das lant.

Adde Gold. in Not. ad Winsb. Paran. p. 412. Gothis *siga* est seorsim subsidere, vid. Ve[illegible] Indic. Ling. Goth. adde Junii Gl. Ulphila Go[illegible] in voc. *Sigan.* ubi in specie ab Ulphila de occ[illegible] solis id usurpari notat. Uti itaque LL. Frisica[illegible] 28, 2. per verba, *als dyœ sonne sighende is*, exp[illegible] munt phrasin; *cum sol occidet*; ita Otfr. de c[illegible] dicit, quod subsidat in Oceanum, hinc ita h[illegible] reddo:

Quam profunde subsidit
Cœlum intra mare.

Stadenius eodem modo Germanice red[illegible] in Expl. Voc. Germ. Bibl. p. 589. *So wei[illegible] Himmel in den see hinein fält.* Sensus Otfridi Censui huic omnem, quam late terra & [illegible] patent, subjectum esse orbem. Scherz. Not. ad

GISIHHIROT, purgari. Gloss. Monf. p. purgetur. ibid.

Gisihhirot uurti, purgaretur. p. 379.

Sih gisihhirota, populus exivit. p. 326. Sam. 14, 41.

Gisihhiroter, integer. p. 379.]

GISIHT, conspectus. Otfr. I. 12. pen. *siht frono*, in conspectu publico. Idem [illegible] 122. *in sines selb gisihti*, in ipsius conspectu. v. [illegible]

Otfrid. IV. 5, 78.

Thaz ander al the'ist ni uuiht,
the'ist frides furista gesiht.
Alia omnia sunt nihil quicquam,
hic est pacis princeps adspiciend[illegible]

[*Lustlihe Gisihti.* venusto aspectu. Gl. [illegible] p. 319.]

GISINDO, famulus, minister, servus. IV. 12, 84. de Juda:

Uz giang sar tho lindo
ther diufeles gesindo.
Egressus illico humiliter
diaboli minister.

[*Gisinde*, comitatu. Gloss. Monf. p. 39

GISINGES. vid. inf. *Singen.*

GISITHO, *Gewone*, Dict. Flac. V. *Sito*

Gisitotun, instituebant, Otfr. IV. 11, 7.

Thes nahtes er gisitoti,
er Drubtinen firseliti.
Noctu instituit,
ut Dominum traderet.

[A

GIS.

[Aptius prior versus ob connexionem cum præcedenti sic redditur :

Ut noctu is (Judas) hoc ageret.

Scherz. Not. ad h. l.]

Idem V. 16, 19.

Thia fart sie also gisitotun.

Iter sic instituebant.

Gisito thaz, instituam hoc, Otfrid. I. 2, 97. IV. 8, 33. c. 17, 7.

[*Gisito thaz*, agam hoc, agere solebam hoc. *Siton* est agere solere. vid. Otfrid. III. 4, 24. c. 14, 38. IV. 11, 7. V. 7, 21. Scherz. Not. ad Otfrid. I. 2, 97.]

Gisiuni, *Gisiunes*, gesicht, gestalt, angesicht, Dict. Flac. [Aspectus, conspectus, visio, species, visus, a voce *sien*, *sehen*. Scherz. Not. ad Otfr. I. 10, 27.

Tatian. 14, 4. *Gisah Gotes Geist nidarstigantan lichamlichero gisiuni*: vidit Spiritum DEI descendentem corporali specie. Idem 234. 1. *Manigiu giuuesso inti anderiu Zeichan theta der Heilant in thio gisiuni sinero jungerono.* Multa quidem & alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum.

Originem vocis *gisiuni* ostendit AS. *gesion*. videre, vid. Somn. Diction. ut & Gothicum *siun* visio, visus. vid. Jun. in Glossar. Palthen. Not. ad Tat. p. 336.]

Otfrid. I. 12, 65.

Ther ist oub uuirdig scones
Engilo gisiunes.

Is est dignus pulchrâ
Angelorum visione.

Idem V. 4, 59.

Gisiuni sara imi ergab
in thaz itala grab.
Gisiuni sin uuas uuunna,
so sconaz io so Sunna.

Inspicere statim eis dabat
in vacuum sepulchrum.
Aspectus Ejus erat gaudium,
sic pulcher uti Sol.

[vid. ad h. l. notas Scherzii.]

Idem V. 7, 123.

Job theih faru in rihti
in fines selb gisihti,
In fronisgi gisiunes
thes Druhtines mines.

Et quod adscendo rectâ
in Ipsius conspectum,
In sanctum aspectum
Domini mei.

[*In pulchram visionem.* ita Scherz. versum penult. vertit.]

Idem V. 10, 35.

Thiu gisiuni in sih indatun.

Oculi eis aperiebantur.

Visio angelica, Otfr. II. 3, 31.

Conf. Otfr. III. 20, 99. IV. 24, 31. [Conf. Notas Scherzii ad h. l.] V. 18, 24.

GIS.

GISKRENKE, clathrare.

Otfr. I. 27, 120.

Zithiu thaz ih inklenke
thio riomon, thi er giskrenke.

Vt ego ipsi dirigam
corrigias, quas ille clathrat.

Corrigias clathratas videas in imaginibus veterum Francorum. v. *Skrenken.*

GISLAHTAZ, sui generis, Otfr. II. 23, 30.

Ubilbouin birit thaz,
thaz imo ist io gislahtaz.

Mala arbor gignit id,
quod sui est generis.

Vid. inf. *Slachta.*

Zisamana GISLAGANEN, complosis. Gloss. Mons. p. 320.

Gislahe, perducat. p. 323.

GISLAN *uuerde*, figatur. p. 356.

GISLIHTIT, demulcet. p. 392.]

GISLIMIT, v. inf. *Sliumo.*

GISLIZ, schisma, Otfr. III. 20, 134.

Thar uuar strit umbi thaz,
iob gisliz begihaz.

Tunc erat lis super hoc,
& schisma grave.

[GISMAHHAN, sapere. p. 392. *Gismahe*, infirmet. p. 376.

Gismahit uuerde, lævigatur. pag. 385. conf. inf. *Smahi.*

GISNITAN *uuerdent*, discindantur. p. 343. *gisnitanni uuirdit*, non putabitur. p. 333.

Gisnitanero, politorum. pag. 328. conf. inf. *Snide.*

GISOLOTIU, lota. p. 389.

GISOZAZ, conditum. p. 346.

GISPARE, reponat. p. 340. *gisparet uuerden*, reservari. p. 368.

Gisparatos, servasti. p. 395.

GISPENTOTA, expendi. p. 323. Tatian. 60. 3. erogaverat. vid. inf. *Spentan.*

GISPEROTA, lancearios. p. 366. a *Sper*, quod vid. inf.

GISPILDIT *ist*, effusum est. p. 339. conf. inf. *Spilten.*]

GISPRAHHAN, detrahere. Gloss. Mons. p. 368. *gisprahhan uuard*, offertur, pag. 392. *gisprahhana*, ductam. p. 379. *gisprahhanemo*, emissa. p. 382. *gisprahhaniu*, illata. p. 393. promulgata. p. 376.

Gisprahha, querelam, p. 355. crimine. pag. 364.

Gisprahhala, bilingue. pag. 531. lege *bisprahhala.*

Gisprahhara, obtrectatores. p. 346.

Gisprah, depressit. p. 377. prosecutus est. p. 376.

Gisprahher, disertus. p. 332. *vil gisprahhas*, satis disertus. p. 338.

Gisprahhent, protulerint. p. 386. *gisprahomes*, deprompsimus. p. 376. *gisprahun*, pertulerunt. (forsan *protulerunt* legendum) p. 359.

GIS.

Gisprabbotaz, fciffum. p. 348.
Gisprabi, venam. p. 346.
Gisprabbi, facetiæ. p. 400. labium. pag. 347. *unsempbtaz gisprabbi*, Græcam eloquentiam. p. 350.
Gisprabiliu, affidua. p. 357.
Gisprebban, ferre, p. 373. *vuri mi gisprihbo*, pro me fatisfaciam. p. 367. *furi si gisprebbe*, pro fe fatisfaciat. p. 375.
Gisprebbet, intercedite. p. 319.
Gisprebbent, detraherent. p. 323.
GISPRIUZZIT, fulcietur. p. 347. hodie *gespriffen* à *spreussen*.]
GISPUNOT *ist therna*, mammofa facta eft virgo poft conceptionem, Otfr. I. 14, 16. V. *Spunne*, ubera.
GISPUONI, *Gispensti*, fuggeftio. V. *Spanan*.
GISSELMAL, epulæ opimæ Keifer fp. f. 13. b. *Einer isset gisselmal oder seffer und sitz kostlich, der ander isset schlechtemal, der drit isset aus pfennigwert.*
Gisselsupp, Argentoratenfibus *käs* *h supp*,
Idem fol. 16. de Epifcopis malè ad... inftrantibus: *Darumb so mussen sie den Gisel essen, dem bie ein metzen lon und gestatten, dem andern dort.*
Ratio denominationis ab Obftagio, *Giselunge*, ubi magis fumtibus debitoris creditor cum comitatu in certum diverforium morabatur usque ad fatisfactionem. *Vide Tr. nostr. de J. Obsid.* c. 11.
GIESSEN, *Gisen*, flumen, vulgo, V. *Aba*.
[GISTATON, configere. Gloff. Monf. pag. 330. *gistatemes*, figimus. p. 392. *gistatimes*, figimus. p. 390. *gistatit*, conftituet. p. 357. folidabit. p. 368.
Gistatun compofuerunt. p. 363.
Gistatota, fedit. p. 364. vid. *Stat*.]
GISTATODUN, locaverunt. Gl. Lipf.
Somnerus: *Locus*, *sedes Sax. Styde & Sted. quod nobis manet, cum in villarum quamplurium denominationibus ita terminantibus: cujusmodi in agro Cantiano Betsted, &c.*
Otfr. II. 11, 102. v. *Stat*.
[GISTEIGI, afcenfus. Gloff. Monf. p. 359. *gistege* afcenfum. pag. 334. *gisteiger*, afcenfus p. 324.
GISTENNI, monilia. p. 332.]
GISTILLEN, Otfr. III. 19, 40.

Er uuolta in io mit vuillen
mammonto gistillen.

Ipfe volebat eos cupide
manfueteque fedare.

Sedare. IV. 23, 44.

Ni mohtun sie in gistillen.

Non valebant eam tranquillare.

[*Gistilleta*, filuit. Gloff. Monf. p. 361. *gistillit*, comprimit. p. 352. mitigabit. p. 357. fopiatur. p. 392. *gistilleta*, ftetit. p. 344.]
Gistultun sie thar, fiftebant fe illuc, Otfr. I. 11, 57. III. 14, 114. c. 16, 134. vid. *Stullu* & *Stiller*.

GIS.

In gistultin, Otfr. III. 24, 7.

Batun sie in gistultin.

Rogantes eos in tranquillitatem.

[Rogabant eos, ut fe in tranquillitatem ... rent. ita Scherz. h. l. in notis vertit.]
Hinc *Gistelli* rectius legitur in diplomat... Conradi & Henrici Impp. *Stationibus* i. e. g... *lis piscium*. conf. Gloff. du Fresn. in v. G... *lus*.
[GISTIOZAMES, impegimus. p. 336. *g... zan uuirdit*, impingetur. p. 352. *gistozit*, imp... get. p. 350. conf. inf. *Stozzun*.
GISTIRNI, militiam. pag. 323. 330. 3... 345.
GISTIURIT, fuftentamur. p. 385. fu... vat. p. 386. *gistiurit uuirdit*, fublevetur. p. ... *gistiurita*, fufficit. p. 357.
GISTOUPIT *uuerd*, turbabuntur. Gl. M... p. 344.
GISTREITH, obtinuit. p. 332. *gistrite*, ... tineat. p. 373. 375.]
GISTREUUITA *mit suertu*, diffipavit gla... Otfr. I. 1, 178. de Alex. M.
Gistreuuitero stuolo, ftratis fedilibus Otfr. IV... 26. Conf. inf. Streuuit.
[Tatian. 157. 4. *Her giougit iu mibbilan so... streuuitan*, Ipfe demonftrabit vobis cœnac... grande ftratum.
Gistreuuita eft à verbo *streuuan*, fternere, h... *strewen*, quod idem Germanis ac fparger... Palthen. Not. ad Tat. p. 385.]
GISTUANTUM *thiu Kind*, inftabant p... confodere.
Otfr. I. 20, 9. I. 9, 45. II. 6. 69. IV. ... III. 20, 60. IV. 18. 47. vid. *Stand*.
GISTUNCTAZ, impulfus. Gloff. M... p. 386. *gistungido*, impulfu. p. 386.
GISUARETIU. vid. inf. *Suar*.
GISUASO, affopitus, dulcis amicus.
Otrfr. V. 8, 59.

Gisuaso iob thin kundo ist,
then thu bi namen nennist.

Lectio fi vera eft, videtur nomen J... ita ab Otfrido expreffum:

Dulcis etiam tuus amicus (notus),
quem nominetenus compellas.

V. Jhefus. Sed rectius ad *suaz* refe... quod vide. *Gisuaz uuas*, dulce fuit, Otfr... 5, 18.
So gisuaso inan gilati, Otfr. IV. 8, 48. emend. Otfrid. III. 12. 2. ubi *Gisuaso* ... tur.
Adde Otfrid. II. 15. 33. & I. 3, ... pen.
[*Gisuaso*, denotat familiarem, domeft... Scherz. Not. ad Otfr. V. 8, 59.
Gisuase, domefticos. Gloff. Monf. pag. ... *gisuasen*, domefticum. p. 332.

GIS.

Gisuasi, è latere. Gloss. Monsp. p. 376. gremio. p. 348.
Gisuasi, arcana. p. 335.
Gisuasirr, remotioribus. p. 380.
Gisuasa, turbabuntur, p. 344.]
Gisuazta. vid. *Suazzi*.
GISUBIRIT. vid. *Suber*.
[GISEUGAN, concludere. Gloss. Monf. p. 399.
GISUEIGENT, premunt, p. 390.
GISEURTERO, ficariorum. p. 366.
GISUIGAN, obmutefcere. p. 368.]
GISUIHAN, deceptus. Otfr. IV. 12, 116. v. *Suuih*.
Gisuichi, erretis. Otfr. III. 15, 87.
[Conjicio legendum esse *gisuachi*, aut faltem vertendum per quærat. Scherz. Not. ad h. l.
Gisuvibbani, fcandalum. Gloss. Monf. pag. 398.]
GISUIUNDON, acceleraverunt. Gloss. Lipf. hodie reliquum, *geschwind*, cito, celeriter.
GISUNI, filius. Otfr. I. 10, 27.

Thaz er uns sin gisuni
in lichamen gabi.
Ut nobis fuum filium
in corpore daret.

[Codd. Vindob. & Vatic. habent *gisiuni*, de quo vid. fupra: ita ergo hic loc. vertendus.
Ut nobis aspectum ejus (fcil. illius Messiæ patribus promissi) *in corpore daret*.
Scherz. Not. h. l.]
GISUNNI, *gesinnt*. Otfr. IV. 12, 97.

Odo er thaz gisunni.
Aut hoc intenderit.

Idem V. ult. 138.

Zi himile gisunnun.
Ad cœlum contenderent.

Hodie dicimus *gesinnet seyn*.
GISUNT, falvus, incolumis, Otfrid. III. 25, 53.

Thaz si gisunt therselbo folk
thuruh thes einen mannes dolk.
Ut fit falvus ille populus
per unius hominis passionem.

Gisunten uns, fanis nobis. Otfrid. IV. 13, pen.
[*Gisunte*, incolumitate. Gloss. Monf. p. 375.
Gisunti, in pace. 368. *Ist gisunti ?* estne pax Abfolon ? p. 327. *ist ir gisunti ?* recte ne? p. 329.
Gisunti piromes, bene valemus. p. 363.
GISUOHHANT, exigant. Gloss. Monf. p. 390.
Gisuobit vuerden, deriventur. p. 388.]
GISUONTA, reconciliavi. Confess. Vet. Alem. v. *Suona*.
[GISUORANEN *eid*, præstitum facramentum. Gloss. Monf. p. 382.]
GISUARB, detersit. Otfr. IV. 3, 22.

GIS.

mit iru fase si gisuarb.
cum fua comâ ea detersit.

V. *Suerben*.
[GISUOZIT, indulcat. Gloss. Monf. pag. 355. conditur. p. 392. dulcoratur. pag. 352. mollit p. 350. obdulcati funt. pag. 359. *gisuozit vuerden*, condiantur. p. 391. *gisuozit werdit*, fanabuntur. p. 341. *gisuozit vuirdit*, condulcabitur. p. 357. *gisuozit vurtun*, fanabuntur. pag. 360.
Gisuozta, fanavi aquas. p. 324.
Gisuozto, condimentum. p. 392.
GISUPRATI, tergeret. Gloss. Monf. p. 389. â *Suber*, *gefeubert*.
GISUULST, livor. p. 332. 352. *gisuulsti*, livore, vulnere, p. 365.
GITANEZ *tranch*, ficeram. Gloss. Monf. p. 398. *Meisterlibbo gitanas*, fabrefactum. pag. 340.
Gitanun, experta. p. 394.]
GITATI, Otfr. IV. 8, 37. v. *Giduan*. Videtur leg. *girati*, de quo fupra.
[*Girati* omnio legendum esse MSS. docent, vide Scherzii Notas.]
GITATO, quotidie, Tatian. 185. c. 8. forfan legendum *Gitago*. [Rectissime Junius pariter *gitago* vel *gitaco* legendum existimat, quemadmodum *gijaro* quotannis. Palthen. Not. ad Tat. p. 390.]
GITEN, GEITEN, vetus vox Celtica, quærere, appetere.
Gloss. Monf. ASax.
Gitsung, appetitus.
Gothis *Bigitan*, acquirere, invenire, Joh. XVIII, 38.
Gytsian ASax. concupifcere.
Geitig, petax, avarus, Konigsh. Chron. c. 1. §. 8.
Hodie *Geiz*, *Geizig*. V. Fr. Jun. Gloss. Goth. v. *Bigitan*.
Notk. Pf. CXXXVI. 2. *Kitige mennifcen unde freche die unbirige bouma sint*.
[*Githig*, geizig, avarus, *Gytwurm*, ein Geizhals. Frank. Proverb. I. fol. 90. b. Tyrol. Paren. ad fil. §. 11.

Thie Priester soldent vor mir gan
Die wirde hat in Got gegeben
Nu suacchent si ir selbes leben
Mit gitekeit und mit unrechtem sitte.

Otfr. V. 23, 107.

Thiz scal sin io thes githig
ther uuilit uuerdan salig.
Hujus debet femper esse cupidus (avarus.)
qui vult fieri beatus.

Gloss. Boxhorn. *Kitiki* aviditas. Staden. Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 245.
Gitigi, voracitas. Gloss. Monf. p. 385.
Geiler Keyfersberg. Postill. fol. 142. b. 15. Trin. *Das er fuglich geantwurt hat, und geitikeit genant*.

Brand

GIT. GIT.

Brand im NarSch. f. 5. a. *Von gytikeit*. h. e. de avaritia. Schwaben - Spiegel apud Goldast. Reichs-Saz. P. I. p. 43. *Das kommet von grosser gytigkeit die die leut haben nach gut.*]

GITHAGETA, convocavit, Otfr. II. 3, 67. (V. thag.) III. 11. pen. IV. 23, 66. V. Dag. & ibidem de his Otfridi locis annotata.

Githahti, meditatio. Otfr. I. 13, 35.

Thiu muater barg mit festi
thiu uuort in iru brusti:
In herzen mit githahti
thiz ebeno ahtonti.

Mater abscondebat firmiter
hæc verba in suo pectore.
In corde cum meditatione
hæc accurate pensitans.

Otfr. V. 3, 28.

Fon ubilen githahtin.
A malis cogitationibus.

Conf. cap. 25, 195.

GITHANG, Cogitatio, Gedanken, a *Dencken* quod vid. supra. Otfr. V. 23, 298.

Hiar snidit manne ana uuang
io ther ubilo githang.

Hic affligit homines absque cessatione
mala cogitatio.

Githane, opus. sed falsa lectio, est ipsum *Githanc*, Gedancken.

Otfr. I. 16, 17. de Anna prophetissa:

Deda si tho then githane
zi Gotes thionoste ana uuanc.

Faciebat ea hic cogitationes
ad DEI servitium sine cessatione.

GITTHEUUANNE, *etwann*, interdum, Willeram. p. 40. [in nostra edit. pag. 19. legitur *etesuuanne*.]

Gitthesuuilchero, etwelcher, aliquis, id ibid. [in nostra edit. habetur *etislichemo*.]

GITHRENGI, condensatio. hodie *gedreng*. Otfrid. IV. 17, 19.

In githrengi so ginoto
finero fianto.

In condensatione tam periculosa
suorum hostium.

GITHIGINI, gutigkeit. Diction. Flacian. Sed verius, satellitium, famulitium, Otfr. ad Ludov. ℣. 51.

Thez thancke oub sin githigini,
De hoc etiam gratias agat ejus comitatus.

I. 2, 78.

Sar thu uzar theru menigi
sceithist thin githigini.

Plane tu ex illa multitudine
Separasti tuos famulos.

II. 9, 23.

Herza iz sint githigano
thero Gotes drut thegano.

Corda id sunt servientia
DEI fidelium ministrorum.

[Melius hunc versum transfert Staden. [...] plic. Voc. Germ. Bibl. p. 238. *Das sind ge*[...] *wolgedigene herzen*. conf. Otfr. II. 4, 44. *tha*[...] *al githiganaz*. Id esse omne perfectum. Sch[...] ad h. l.]

Githig thero uuerko, bonitas operum. Ot[...] V. ult. 72.

V. *Diuhen.*

GITHINGEN, *richten, vertragen.*

Githingi, anschlag, gedinge. Dict. Flac. frid. I. 16, 38.

In thiu er tharzua githinge.
Dum is ad hoc invitat (citat.)

[*Githingen* est contendere, laborare, colli[...] re aliquo, ita II. 16, 28. IV. 37, 65.

Otfr. IV. 26, 79. *So jamarlib githingi*, tam [...] mentabilis dies, seu tam miseræ res, casus. Scherz. Not.]

In proprium domicilium, forum.
In eiginaz githingi. Otfr. III. 26, 103.

Firlih mir githinges, judicium. Otfr. III. 1[...] V. supra *Ding*.

Githiunge, Otfr. IV. 7, 77. apparatus, p[...] pa, gloria. [In Cod. Vindob. & Vatic. [...] tur *githuinge* notante Scherz. v. supra Deon[...]

GITHUNGI, *apparatione*. Glossæ MS. A[...]

GITHIONON. vid. supr. *Deonon.*

GITHIS, *gethon, tuchtig*. Dict. Flac.

GITHIUTI, populāris. } vid. *Deota.*
GITHIUTO, inclytus. }

GITHREUUITA *so uuorolti*, minitatus mundo, de Alex. M. Otfr. I. 1, 177. Vid. *Drauuen.*

GITHUUE, disciplina. Gl. Lips. v. *Get*[...]

Githuing, Otfr. V. 14, 21. c. 7, 57. c. 20[...] Vid. supra *Dwingen* & *Getuuuing.*

GITHUAR, *Githue er*, fecit, Otfr. III. 2[...]

[GITEILUN, consortem. Gl. Monf. p[...] à *Deil*, quod vid. supra.

GITEMPEROTEMO, condito. p. 35[...]

GITERCHINETIU, palliata. p. 377.

GITHIUBEN. vid. *Thiob.*

GITICTOTIU, dictata. Gl. Monf. p. [...]

GITOUGANI. vid. *Dougen.*

GITRAGANLIHHER *ist theru erdu So*[...] *rum*. Tolerabilius erit terræ Sodomorum [...] tian. 44. 10. Hodie *ertræglicher*. à *Dragan*; vide.

GITRAHTI. vid. *Drado.*

GITREGIT. vid. *Tragen.*

GITRIUUIDA. vid. *Driwon.*

[GITROG *thero uuolone bitemphit tha*[...] Fallacia divitiarum suffocat verbum. T[...] 75, 3. Hodie *bedrog* vel *betrug*. Quæ v[...] culo hoc fraudum atque fallaciarum plen[...] plicatione haud indiget. Palthen. Not. p[...]

Gitrugida. à *Drug*. vid. *Driagen.*

GITROSTA. vid. *Drost.*

[GITRUCHINIT, ex siccetur. Gloss. p. 389.

GIT.

GITRUES, inniteris. Gloff. Monf. p. 350. *Gitruet*, innitatur. p. 398. *gitruetin*, credidiffent. p. 362. *gitruetot*, innixi eftis. p. 334. *gitruuenta*, Inniti. p. 333. v. *Driwon*.

GITRUOBIT *muard Zacharias*, turbatus eft Zacharias. Tatian. 2,4. Vox primitiva Germanis adhuc ufitata eft *trüb*, turbidus, hinc proverbiales locutiones: *im trüben waffer fifchen*, in turbido pifcari, *er hat kein Waffer betrübet*, innocentiffimus eft, mortalium fcilicet. Facere autem ut quis perturbato fit animo, id quod præcipue per mœrorem fit, Germanis eft *betrüben*, hinc *betrübt* triftis, *betrübnis* triftitia. Palthen. Not. ad Tat. p. 282. *Gitroubit uuas in finemo geifte*, turbatus eft Spiritu. Tatian. 158. 3. vid. *Druaben*.

GITRUOPIDA, fuffufio. Gl. Monf. p. 352. *Gitruopidun*, fluctibus. p. 393.

Gitruoptin, corruptis. p. 384.]

GITTOLOT, *gudolot*, fuperbit. Gl. Lipf.

GITUALIT. vid. *Dualen*.

GITULDIT. vid. *Dulten*.

[GITUNIHHOT *uuerdan*, liniri. Gl. Monf. p. 322.

Gitunibbotiu, lita. pag. 322. hodie *getüncbet*.

GITUUERCH, pygmæi. vid. *Duerg*.]

GIU, jam. Kero. Prol. c. 1. &c.

[*Giu'ft acus gifezzit ai uuorzulum thero buomo*. Jam fecuris pofita eft ad radicem arborum. Tatian. 13, 15. *Giu'ft* pro *giu ift*, jam eft. Palthen. Not. ad Tat. p. 330.

GIVAHET, colligite. Gloff. Monf. p. 338.

GIVALACH, compofuit. p. 319.

GIVALGAN, attrectare. Gl. Monf. p. 378. temerari. p. 384. arrogant. p. 388. *givalge*, defendat. p. 379. *givalgit*, temerat. p. 374.

GIVALLENT, contingunt. p. 362.

GIVARAN *uuerdan*, confici. p. 322. v. *Faran*.

GIVASCOTIN, cataplasmarent. p. 335. à *Fafcon*, quod vide.

GIVATARUN, commatrem fpiritualem. p. 382. hodie *Gevatter*, compater.

GIVEHEN, odiofum. p. 315.

GIVEIHHE, frangat. p. 317.

GIVEILOTER, appretiatus eft. p. 345.

GIVERTUN, comitibus. p. 366. hodie *Gefehrten*.

GIVESAHI, migma. p. 334.

GIVESTINOTUN, fuperfcripferunt. p. 374. vid. *Fefti*.

GIVIEL, obvenerat. p. 384. obtigit. p. 331. à *Fallen*.

GIVINZIN *wirdit*, imputabitur, i. computabitur. p. 322.

GIVIRNOTUN, confumam. p. 379.

GIVIRSIROT *vuirdis*, perverteris. p. 348. à *Wirs*, quod vide.

GIUMMAGETA, dejecit. p. 324.]

GIUMO, palatus. Raban. de part. corp. hodie *Gaume*.

Notk. Pfal. LXVIII. 4. *uuurden beis mine giumen*, factæ funt raucæ meæ fauces. Pf. XLIX. 6.

GIU.

[GIUNNUROVUIT, conteret. Gl. Monf. p. 399. *giunnurovuit ift*, contracta eft. pag. 345. *giunnurovuit uuirdis*, contraheris. p. 344. *giunnurovuit wirdit*, contereturr. pag. 333. *giunnurovuit uuurtun*, confternabuntur. p. 336.

GIVOLAHANO, vermiculatas. p. 353.

GIVORDAROTA, promovit. p. 343. hodie *Gefördert*, *befördert*.

GIVORIN, commodis. p. 392.

GIVORSCOT *vurti*, perfcrutabatur. p. 361. vid. *Forfcon*.

GIUREMIDIT, abalienabit. p. 355. *Giuremidit vurtun*, abalienati funt. p. 332. à *Frembd*.

GIVROUVET, exhilarare. p. 390. hodie *erfreuen*. vid. *Frauu*.

Givrovuit, pafcitur. p. 389. *giurovuit vuirdet*, pafceris. p. 391.

GIURUMIDA, exitus. p. 380.

Giurumis, exequeris. p. 380. *giurumit*, præmittit. p. 363.

Givrumenter, explicans. p. 336. conf. *Givurruman* & *Fremen*.

GIUTH, fatisfactionem. p. 382.

GIVUADA, fpiritum. p. 390. *givuado*, afflatu. p. 387. flatum. p. 367.

GIVUAFFANE, armatura. p. 340. à *Wafan*, quod vid. inf.]

GIUUAG, expofuit, Otfr. IV. 7, 55.

GIUUAGER, interpres, Otfr. V. 25, 139.

Giuuager uuortes fines.
Interpres verbi fui.

[Expono. *Mentionem facit verbis fuis*. Scherz. in Not.]

Giuuagon, *giuuagun*, *giuuagi*. Hodie *Erwegen*. Perpendere, exponere.

Otfr. I. 3, 74. de S. Maria Virg.

Iro dago uuard giuuagon
fon alton uuizagon.
Illius dies fuit perpenfa
ab antiquis prophetis.

[Mallem ita vertere. *Ejus dies fuit prædicta, indicata*. *Giuuag* pro dicebat, narrabat, eft ap. Otfr. II. 3. 52. III. 14, 165. Scherz. Not. ad h. l.]

Idem II. 18, 21. dictum eft: Ne occides.

Sie quedent er giuuagi,
thaz man man ni slugi.
Dicunt (Majores) memento,
ut homo hominem ne occidat.

Idem V. 6, 44.

Thio buab oub thar giuuagun,
uuio fie 'nan bigruabun.
Biblia quoque exponunt,
quomodo Ipfum fepelierint.

[Mallem *giuuagun*, narraverunt, dixerunt, vertere. Scherz. Not. ad h. l.]

Vereri, *fich etwas verfehen*, *befahren*, Otfr. V. 23, 302.

Thes giuuagun uuir es.
Hoc veremur magis.

GIW.

Giuuagi, Otfr. V. 9, 110.

Zalt in thes ginuagi,
uuelihes io giuuuagi.

Exposuit iis sufficienter,
quodlibet expetibile.
[Narravit iis de illo satis abunde,
aliqua etiam explicavit.

Ita hunc locum vertit Scherz. in Not.]

Idem IV. 15, 55. III. 14, 164. c. 19, 63. IV. 26, 52. c. 28, 34. sed emend.

[Scherzius vocem *giuuuag* ap. Otfr. II. 3, 53. non per vocem *perpendit*, sed per *narravit*, *exposuit*, redditam vellet, ceu sæpius. v. g. III. 20, 53. c. 22, 66. occurrat. in Not. ad loc. cit. In Not. ad III. 7, 74. exponit eandem per *indicat*, *declarat*. In Not. ad III. 20, 53. 98. per *indicavit*, *dixit*. Ad IV. 15, 55. *giuuuag*, reddit, *mentionem fecit*. Ad IV. 26, 52. vertit *indicavit*. Et ad V. 23, 460. *indicavi*. conf. *Giuuuag* inf.]

[GIUUAGI, Staterem. Gloss. Monf. p. 399. *Giuvach*, appendi. p. 337.]

GIUUAHT, Otfrid. I. 23, 35. De Johanne Baptista:

Lis forasagon altan,
thar findist inan gizaltan,
Thar uuard sus er sin giuuaht,
so thiu thir thar lesan maht.

Lege Prophetam veterem:
ibi invenies ipsum recensitum,
Ibique fuit sic ante ipsius mentio facta,
prout tu ibi legere poteris.

Idem IV. 7. ult. de Christo.

Uuas io thar ubar naht,
so hiar fora uuard giuuaht.

Erat ibi (in oliveto) per noctem,
sicut antea fuit dictum.

[*Giuuaht*, mentio. Gloss. Monf. p. 376.

Givuahinit, memoretur. p. 387.

GIVUAHSANIU, nata. p. 399.

Zi sinero giuuasthi, ad staturam suam. (Hodie *Gewächs*.) Tatian. 38. 3.

GIUUALT, majestas. Gloss. Monf. p. 366. brachium. p. 335.

Giuualt, cornibus. p. 393.]

GIUUAN, adepta. Otfr. III. 11, 57.

Giuuan mit agaleize
Mit mihilemo flize.

Adepta cum perseverantia
cum magna industria.

[*Giuuan*, præbuit. Gloss. Monf. p. 331. accepit. p. 327. cepit. p. 330. consecutus sum. p. 366. prævidit. p. 378. obtinuit. p. 359. 361. occupaverat. p. 359. præstabat. p. 366.]

GIUUUNNI. vid. *Winen*.

GIUUANT, Adverb. actutum.

Thes namen uuestun se oub giuuant,
biazun in Heilant.

Otfr. I. 14, 7. III. 20, 89.

[In versione Otfridi Schilterus I. 14, 7. ita vertit.

GIW.

Nominis erant isti etiam memores
Nominabant eum Salvatorem.

Legitur autem in Theotisco non *giuuant* s[...] *mant*. Interim *giuuant* legendum è Cod. V[...] & Flac. probat Scherz. qui versum 7. ita [...] tit. *Nominis etiam sciebant spem*. Alter ver[...] cus, qui priori parallelus est. III. 20, 89. [...] habet & à Schiltero vertitur:

Thes zelli ih iu, quad er, giuuant,
then uuir thar heizen Heilant.

Hoc dicam vobis, dixit actutum,
quem nos jam vocamus JEsum.

Ubi Scherzius notat. Verto *giuuant* per c[...] *tionem*.]

Adjectivum. Otfr. IV. 12, 81. *giuuant*, d[...] tens, ingrediens.

[Scherzius verba hujus versus:

So er zi thiu tho giuuant.

mallet ita reddita.

Cum ille (Judas) eo se vertisset.]

Substantiv. *gisceid nob giwant*, mas noch [...] Otfr. IV. 20, 53.

Giuuanta sin ni uuizut, Otfr. III. 16, 128 [...] domini, wie er sich wendet.

[*Giuuanta* Scherz. hic quoque reddit pe[...] *ditionem*, *wie es mit ihm bewant ist*.]

Giuuant in, divertit in. Rhythm. de S. A[...] v. 99.

Vid. inf. *Wenden*.

GIUUAR, verè. Otfr. I. 4, 11. de Pare[...] S. Johannis:

Uuarun sin bediu
Gote filu drudiu:
Joh io giuuar sinaz
Gibott fullenthaz.

Erant hi ambo
DEO multum fideles:
Atque imò reverà ejus
Mandata implentes.

Giuuaro. Idem I. 22, 70. de Christo d[...] cenni in templo:

Er losota iro uuorto,
ioh giuuaro harto.

Auscultabat ipsorum verba,
idque reverà accuratè.

Idem V. 6, 7.

Thie Judeon giuuaro.

Judæos omnino.

Certus verborum, idem I. 2, 15. III. 1[...] II. 4, 117.

Giuuaran, Otfr. II. 2, 1. Certum.

Giuuar uuarin, obsecuti, Otfr. III. 8, 15.

Giuuaro, gewehren, Verb. Otfr. V. ul[...]

[Otfr. II. 11, 103. *Giuuaro ist thaz bi*[...] vertit Schilt. Certum hoc est, cogitate.

Scherzius vero in Not. ait. *Giuuara* e[...] *ra*, custodia, non à *uuar*, verum, hinc ita [...] fer.

Accurate hoc est excogitatum, prov[...] II. 14, 7. *Thaz ist giuuara*, Scherz. vertit.

GIW.

observatio: addens. *Giuuar* pro observatione sæpe sumitur, ut ap. Otfr. I. 2, 15. At IV. 15, 69. *giuuaro* reddit *accurate*, *solide*.

Giuuara vesti, munitum præsidium. Gl. Monf. p. 364.

Giuuaraz, providum. p. 380.

Giuuaren, industrium. p. 320. *giuuarer*, diligens. p. 380.

Giuuari, circumspectionis. p. 386. vigilantia, p. 387.

Giuuaro, curiosus. p. 342.

Giuuarido, adstipulatione. p. 376.

Giuuariro, attentiore. p. 354.

Giuuariu, subtilis. p. 393.

Giuuaron, decentius. p. 373.]

Giuuaralicho, circumspectè, prudenter, accuratè.

Otfr. I. 17, 94. de Herode ad Magos:

Siu eiskot io gilicho,
jo filu giuuaralicho.

Ipsum inquirite simul,
& multùm circumspectè.

Id II. 5, 7. III. 16, 44. c. 20, 162.

[Otfr. III. 16, 44. Schilterus in versione reddidit *portum*, mirante Scherzio in Notis, qui ait. *Giuuaralicho* est adverbium, ortum à *uuara*, (de quo infra suo loco) & significat *circumspecte, prudenter, caute.*

III. 20, 162. *Giuuarlichen ougon* idem vertit: intentis, accurate videntibus oculis.

IV. 29, 71. *Giuuarlicho* reddit, prudenter, circumspecte admodum.]

Ungiuuare uuarun, fatuæ erant, Otfr. IV. 7, 130.

[*Ungiuuare* est proprie negligentes, non observantes, à *uuara* custodia. Scherz. not. ad h. l. conf. inf. lit. U.]

GIUUARNON, præservabo, instruam, Otfr. IV. 7, 46. 51.

[*Giuuarnot werdet*, armamini. Gloss. Monf. p. 368.]

GIUUARTO *uuartan*, Otfr. II. 4, 117. c. 5, 6. vid. *Warten*.

[Id. II. 4, 117. legitur *Giuuaro uuarten*. At cap. 5. 6.

Thaz uuir giuuarten uns thiu baz.

Ut custodiamus nos eo melius.

Giuuarti, suscitaret. Gl. Monf. p. 328.

Giuuartero, vigilanti. p. 386.]

GIUUATI. Otfr. IV. 6. 78. *Sin giuuati*, suum pallium.

[Melius vertitur *suas vestes*. Scherz. Not. in h. l. Tatian. 13. 11. *Johannes habeta giuuati fon hariron olbento.* Johannes habebat vestimentum de pilis camelorum. Vid. Jun. in Willer. p. 9. 10. & in Glossar. Goth. Voc. *uuatgan*, vestire, ut & *gauuasiths*, vestitus. Dicunt adhuc Germani. *Er uuar in seinen besten gewate.* Palthen. Not. ad Tat. p. 327. Vox *gewandt* in superiori Germania vestitum notat hodienum.

In giuuattun zi phanta ginomann, vestimentis pignoratis. Gloss. Monf. p. 344.]

GIW.

[GIUUEGAN. Tatian. 39, 4. *Guot mez, gifultaz, inti giuuegan, inti ubarfluzentaz gebent in iuueran buosam.* Mensuram bonam, confertam & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum.

Legendum Junius putat *giuuegitan*, quam suspicionem Tatian. 64. 4. *rora fon uuinte giuuegita*, arundo vento agitata, firmat. conf. inf. *Wegen*. Germani adhuc eodem sensu dicunt *bewegen*. Palthen. Not. ad h. l. p. 363.

Givueganes, appensum. Gloss. Monf. p. 320.

Givuegonne, intercedendum. p. 385.]

GIWEIGITE. vid. inf. *Ueeigoden*.

[GIVUEHHAN, frangere. Gl. Monf. p. 390.

Givuehbi, curva. p. 355.

Givuehita, dissolvit. p. 393.

GIUUEICHIT, cessit. p. 413. *giweib*, curvat. p. 357. *givueibbit*, flectetur. p. 395. *givueibta*, confregit. p. 326. *givueibter*, fractus. p. 350. conf. inf. *Weibe*.]

GIUUEIZZIT, cognitum, comprobatum, *erwiesen*. Certum facere, assecurare, Otfr. I. 1, 134. II. 7, 74. c. 23, 39. III. 7, 113. IV. 13, 51. V. 20, 92. vid. *Ueeiz*.

[*Giuueizit* idem est ac probat, approbat. Otfr. I. 1. 134. *ist giweizzit*, probatum est. II. 16, 51. *giuueizent*, probant. & II. 7. 74. *giweizzen*, probare. Scherz. Not. ad Otfr. p. 9.

GIUUELUN, exciderunt. Gloss. Monf. p. 357.]

GIUUELTIG, potens. Otfr. IV. 34, 34. de Centurione sub cruce.

After thesen uuerkon
gistuant er Gote thankon:
Quad: uuari er ana zuiual
thes giuueltig ubaral.

Super his factis,
cœpit DEum laudare:
Dixit: Fuit hic sine dubio
omnipotentis.

Idem V. 20, 36.

Giuueltig filu drato.

Potentia multum nimis.

Idem IV. 17. 31.

Ih mag geuuinnan heriscaf
Engilo giuuelti.

Ego possum obtinere exercitum
Angelorum potentium.

[Ubi Scherzius in Not. addit, *Giuuelti* est accusativus singularis; unde redde *potentiam, opem validam.*]

IV. 4, 104. Verba populi Osianna Christo acclamantis Otfridus circumscribens inter alia hæc habet:

Thaz thu unsih hiar gihaltes,
ioh Engilo ouh giuualtes,
Joh selben Paradises
mit giuuelti thar irscines.

Ut tu nos hic salves
& angelis quoque domineris.

 Atque

GIW.

Atque ipſo (in) Paradiſo
cum gloria appareas.

[Cum potentia, *mit gewalt*, verius exprimitur juxta Scherzii ſententiam.

Vid. ſupra *Giuualt.* & inf. *Walten.*

GIUUEPAN, ordirer. Gloſſ. Monſ. pag. 335. 350.

GIWEPENE. vid. *Wafan.*

GIUUER, ſtimuli. Gloſſ. Monſ. p. 387.

GIUVERAN, facere. p. 354. juro facere. p. 323. *giuuerata*, fecit. p. 392.

Giuueri, diligentiam. p. 354. circumſpectione. p. 385.

GIUUERIDA, efficacia. p. 399.]

GIWERBEN, convertere, Tatian. c. 2, 6. de Johanne Bapt. *Manage Iſrabeles barno giuuerbit zi Trubtine Gote iro.* Multos filiorum Iſrael convertet ad Dominum DEum ipſorum.]

[Apud Keronem eſt *kebuuerahan*, *kibuuerban*, *buuerbente*, (quæ inf. ſuo loco vide) Tatian. 4, 9. *Warb zi ira bus*, reverſa eſt in domum ſuam. Somnerus habet ASax. *buueorfian*, eodem ſenſu, quem in uſu amplius, quantum ſcio, gens nulla habet. Quæ enim inter Germanos ſupereſt vox *uuerben*, diverſiſſimi ab illo ſignificatus eſt. Palthen Not. ad Tat. p. 289.] Vid. *Werben.*

GIUUERDO. dignari, hodie *wirdigen.* Otfr. I. 7, ult.

Thaz er uns firdanen
giuuerdo ginaden.
Ut nos perditos
dignetur gratiâ.

Idem V. 24, 1,

Giuuerdo uns geban.
Dignare nobis dare.

Idem III. 5, 37. II. 8, 18. IV. 9, 40.

Giuuerde iz ni Got. DEus non permittat. Otfr. III. 13, 35.

GIUUURT, *giuuurti*, dignitas, decor, decus, *würde.* Otfr. V. 8, 39. De natura Chriſti humana:

Ther zeinot ſcona giuuurt,
therſelbun lichi giburt.
Is ſignificat pulchrum decus,
ipſius corporis nativitatem.

Ob inan giuuurti, an ei placeret, Otfrid. III. 4, 39.

[*Giuuurti*, hic videtur idem eſſe ac *concedere deberet*, hodie diceremus *gewæbren ſolte.* Scherz. Not. ad h. l.]

Id. III. 18, 123.

[*Giuurti* hoc loco idem eſt ac *eſſentia*, *das weſen*, à *uuerdan* fieri. Scherz. not. ad h. l.]

Id. IV. 15, 116. c. 3, 15.

[*Giuuurti*, in his duobus locis *promtitudinem*, *alacritatem* notat. vid. Scherz. notas.]

Idem I. 18, 102. c. 19, 26. V. 24. antep. I. 5, 68. I. 27, 63.

Solennitas, Otfr. II. 3, 23.

Thaz engil mit giuuurtin
iz kunta ſar then hirtin.
Quod angelus cum ſolennitatibus
id nunciavit illico paſtoribus.

[*Mit giuuurtin* non idem eſt ac cum ſolennitatibus, ſed *cum promtitudine*, *promte*, *ſine m*... ita Otfr. I. 19, 26. de Joſepho dicit:

Fuar ſar thera ferti
nahtes mit giuuurti.

Adde III. 14, 40. ubi mulier Cananæa à C...ſto petiiſſe refertur.

Thaz ſar jo mit giuuurti
ſie uuola ganz uuurti.
Ut mox ac cum promtitudine, (ſ. pror...
illa filia (ejus) bene ſana fieret.

Dicitur & *Giuuirti*, unde *giuuirtig.* Sch... Not. ad h. l.]

Accuratione. Otfr. III. 1, 59. de Regulo c...rente.

Thia ſtunta oub mit giuuurti,
uuanne imo baz uuurti.
Horam quoque cum accuratione
quando ei melius fuiſſet.

[*Mit giuuurti* verte cum promtitudine, pr...te, Scherz. Not. ad h. l. Ita quoque l... hoc vocabulum vertendum monet ap. Otfr... 20, 218. II. 12, 79. V. 15, 30.]

Ungiuuurt. Otfr. III. 19, 44.

Thaz uuas in allen ungiuuurt.
Hoc erat per omnia indignum.

[Verte ita: *Hoc erat ipſis ingratum*, ex Scherz. Not. ad h. l.]

Ungiuuurti, defectus. Otfr. III. 20, 4. d...co nato.

Uuas er ſon giburti
in therafelbun ungiuuurti.
Indignatio. Id. III. 18, 50.

Sie gabunt antuuurti
mit grozeru ungiuuurti.
Dederunt reſponſum
cum maxima indignatione.

[*Ungivurti*, tædio. Gloſſ. Monſ. p. 341.

Unuuirdin, levitas. Otfr. IV. 12, 47. de proditore.

Er ſprab mit unuuirdin,
Meiſtar, ja ib iz ni bin?
Dixit cum levitate:
Magiſter, egone is ſum?

[*Luzzil pidahtin*, vel *unuuirdtin*, parvi p...rint. Gloſſ. Monſ. p. 411.]

Giuuertbeda her bruotbera ande ſueſtera haua... gnatus eſt fratres & ſorores habere. Wil... Cant. pag. 100.

[Edit. n. 43. in qua legitur. *Giuuerdaret e... der unte ſueſter.*]

Vid. inf. *Kauuerd. Keuuerd.*

in *Giuuer liafon*, ad arma currere, Otfr. ... 17, 18.

Giuuereti, obſervet. Otfr. II. 4, 151.

GIUUERIEN *ſib ſcono.* Otfrid. II. 22, pulchre procurare. [Scherz. pulchre ſuſter...

GIW.

GIUUERF. Vid. *Guuerf.*

GIUERI. libera. Gl. Lipf. *Geuereda*, liberavi. *Geueran fal*, liberabo. Eæd. ubi Somnerus notat: *Hoc Sax. gefreo, ab eorum gefrean, Belg. vryen. Teut. frejen, liberare. quo fenfu noftrum to free vel let free.* At verifimilius fine literarum transpofitione ad *Weren, geweren*, refertur, expromittendo liberare.

GIUERSUNTHEDION, opportunitatibus. Gloff. Lipf. ubi Somnerus tacet.

[GIUUET, jugales. Gl. Monf. p. 318. *Giuvetun, bar giuvet*, jugis boum. p. 329.]

GIUUEZZEN *uuir then bugu*, Otfrid. IV. 5, 115. fed leg. *Giuuizzen.*

[*Giuuezit uuirdit*, fœderabitur. Gloff. Monf. p. 337.]

Giuuideron, æquivalere. Otfrid. I. 1, 120. de Francis:

Sie fint fofama chuani,
felb fo thie Romani.
Ni tharf man thaz oub redinon,
thaz kriachi ines giuuideron.

Illi funt æquè fortes
ac ipfi Romani.
Nec licet iftud dicere,
quòd Græci illis æquivaleant.

[*Giuuidaron* eft renuere, denegare. Kero: *uuidarob*, renuit, *fi kiuuidarot*, renuatur, *uuidarota*, recufavit. Scherz. Not. ad h. l.]

in GIWIGGIN *ftrazono ftantante beton*, in angulis platearum ftantes orare. Tatian. c. 34, 1.

[Compofitum eft à *uueg*, via & particula *ge* vel *gi*, quæ nominibus præfixa, numeri augmentum denotat. Unde *giuuiggi* vel, quod è Gloffario inedito Junius citat, *giuuicki*, in Gl. Boxhorn. *kiuuicki*, bivium eft, aut locus in quem plures viæ concurrunt. Simili ratione Germani *ein berg*, mons, *ein gebirge*, montana dicunt. Palthen. Not. ad Tat. p. 360.

Giuuiccin, in compitis. Gloff. Monf. p. 327.

GIUVIHAN, conficere. p. 378. *givuibbes*, deficias. p. 350. *givuibta*, provecti. p. 374.]

GIUUILITTE, abundantia. Gloff. Lipf.

[GIUUILLIGO, intente. Gl. Monf. p. 396.

GIVUILOTIU, velata. p. 377.

GIVUINNE, provideat. p. 320. *Giuvinnemes*, vendicemus. p. 391.

Giuvinnes, rapacitatis. p. 391.

GIVUINTON, ventilavit. p. 334.

GIVUIRDET, juftificatis. p. 333.

GIUVIRSIROT, fauciat. p. 385. *Givuirfirota*, depravavit. p. 333. depravati. p. 376. *giuvirfirotaz*, vulneratum. p. 379. vid. *Givirfirot.* & *Wirs.*]

GIUUIRTIG, promtè, Otfr. II. 8, 71.

Thaz datun fie giuuirtig.

Hoc fecerunt promti.

Vid. *Givuurt.*

GIUUIS, certum. Otfr. V. 12, 65.

The ift giuuis io fo dag.

V. Fr. Jun. ad Willer. p. 162.

Dit is fo feker als den dag.

GIW.

Giuuife, edoctus, inftructus. Otfr. V. 19, 115.

Thaz iaman thes geuuife,
Mit uuihtu fih irlofe.

Ut quis id edoctus
cum aliqua re fe liberet.

[Ut quis eo eat, i. e. procedere poffit
ut fe aliqua re redimat.

Ita vertit h. l. Scherz. in Not.]

Vid. infr. *uuifen.*

Giuuiffi, in giuuiffi, in veritate, certè. Otfr. V. 6, 21.

Thie zi libe fint giuuiffe.

Qui ad vitam funt electi, deftinati.

Otfr. I. 15, 60.

Thaz mannilih giuuiffi. Otfr. V. 1, 35.

[*Giuuis fi.* h. l. duæ funt voces, notante Scherzio.]

Ih habet iz giuuiffaz, habeo hoc pro certo. Otfrid. III. 24, 185.

[*Giuuiffo lugi*, recte mentitus. Gloff. Monf. p. 343. *Giuuiffo*, recte. p. 397.]

Giuuiffo, certe. Otfr. ad Ludov. 93. v. *Ketwiffo.*

Giuuiffo fo. vide *So.*

[*Giuueffo Truhtin*, utique Domine. Tatian. 61, 2. hodie *gewifs*, *gewifslich.* Palthen. Not. ad Tat. p. 377.

Giuuizzent, Otfr. II. 10, 25. teftantes.

[*Giwizzi*, intellectum denotat, ceu apparet ex formula Confeffionis, quam Flacius Otfrido præmifit. Scherz. Not. ad h. l.]

Id. III. 7, 140. agnofcentes.

[Verba hujus verfus:

Uuir felbon ni giuuizzen.

Ita vertenda cenfet Scherz. in Not. *Id ipfum nifi intelligamus.*]

Giuuizneffi, διαθήκη, teftamentum: pactum, Genef. XVII. 7.

Tatian. IV. 15. verba Zachariæ, Patris Joh. Bapt. referuntur. *Zi gihugenne finero heilagun giuuizneffi*, memorari teftamenti fancti fui. Idem c. 160, 2. verba Chrifti S. Cœnam inftituentis. *Trinket von thifu alle, thiz ift min bluot niuues giuuizneffe.* Bibite ex hoc omnes hic eft fanguis meus Novi Teftamenti.

[Cum voce hac teftamentum fignificante congruit, quæ apud Keronem eft, *Kiuuizzida*, teftimonium denotans. Utraque haud dubie eft à *uuizzen* fcire, aut *kiuuiffe*, certus, cum certæ rei fcientiam teftes profiteantur, certamque animi fententiam teftamenta exprimant. Ceterum terminationem præfentem *neffi*, contractius hodie Germani efferunt *nifs*, e. g. *gezeugnifs*, *betrübnifs.* Angli adhuc *uuitneffe*, dicunt. Palthen. Not. ad Tat. p. 306. Notat *giuuizneffe* etiam teftimonium. ap. Tatian. 44, 9. & 12.

Giuuizfcaf. Teftimonium. Tatian. 32, 4. conf. inf. *Wiz.*

Giuuifcida, intellectus. Gl. Monf. p. 391.

Givuizan uuerdant, imputabuntur. Gloff. Monf. p. 340. *Giwizan werde*, adfcribatur. p. 377.

Givuizantemo, multato. p. 352.

GIW.

Givuizido, induſtria. p. 338.
Giuvizida, ſecretum. p. 352. veſtigia. p. 348.
GIUUISIT, reſtat. Gloſſ. Monſ. p. 392.]
GIUUITTENON, afflictus. Gloſſ. Lipſ. ubi Somnerus: Pœna, tortura, mulcta, Saxon. *wite*; Tortores *witeneres*; punire *witnian*.
[*Giuuitta*, dilatavit. Gloſſ. Monſ. p. 333.
Giuuittota, diſcriminavit. p. 359.
GIVUIZTIU, dealbata. Gl. Monſ. p. 389. hodie *geweiſſet*.]
GIUUON, conſuetus, *gewont*. Otfr. I. 22, 10. & I. 1, 129.
[*Givuonabeit*, uſum. Gloſſ. Monſ. 391. *fonna giuuonabeitin*, ex conſperſionibus. p. 386. *giuuonabetti*, uſum. p. 390. *giuuonabeti*, conſparſionis. p. 389.
After giuuonu thes biſcofheites, ſecundum conſuetudinem Sacerdotii. Tatian. 2. 3. Nos addita terminatione perſonali dicimus *gewonheit*. Palthen. Not. ad Tat. p. 280.
GIUUORFAN *uuard*, impetitus. Gl. Monſ. p. 394.]
GIUUUAG, conſiderat, Otfr. II. 3, 53. c. 6, 6. V. 14, 59. IV. ult. 54. Otfr. II. 18, 21. IV. 9, 110. hinc emend. II. 16, 47. III. 7, 74. cap. 20, 53.
Diſpoſuit, ordinavit, Otfr. III. 16, 80. juſſit, III. 20, 98. III. 14, 113.
Propoſuit, effatus, Otfr. III. 22, 66. c. 25, 75. emend. IV. 18, 41. c. 37, 54.
Excogitavit, Otfr. V. 23, 399.
V. ſupra *Giuuag*. & infra *Wagen*.
GIUUUNNI, Otfr. II. 4, 47. comparare, emere.

Uuar uuorolt io giuuunni
ſulih adal kunni.
Unde mundus acquiſiviſſet
talem generoſum filium.

Id. IV. 12, 98.

Z'en oſtoron uuaz giuuunni.
Ad Paſcha quid compararet.

[*Giuuunnun*, obtinuerunt. Gl. Monſ. p. 361.
Giuuunnanero, apprehenſa. p. 362.
GIVUORI, commoda. Gloſſ. Monſ. p. 379.
Giuuorit uuerdan. comitari. pag. 362. vid. ſupra *Fuor*.
GIVUNTENAN *ſtiegun*, coclea. Gl. Monſ. p. 328.]
GIUUUNXSTI *man*, wuntſchte man, optaretur, Otfr. II. 2, 74 de Chriſto:

Follan Gotes enſti,
ſelb ſo iz man giuuunxſti.
Plenum DEI gratia,
ut maxime optaretur.

[GIUUURUMMAN, admiſiſſe. Gloſſ. Monſ. p. 363. 379. *Giuurumnan* (haud dubie & hic legendum *Giuurumman*) admittere. p. 363. *givurumita*, miſit. p. 323. *givurumiti*, explicaverit. p. 334. *Givurumitemo*, explicita. p. 366. vid. ſupra *Givrumida* & *Frumen* in *Fremen*.]
GIUUURTI, V. *Giuuerdo*.

GIZ.

GIUUUS *zabarin*, Otfr. III. 24, 17. [Le[...] dum *giuuiſſo*, ut Scherz. in not. obſervat.
GIZAL, numerus, celebritas, fama. [...] I. 1, 197.

Er iſt gizal ubar al.
Is eſt æſtimatus ſuper omnes.

Id. ad Ludov. ÿ. 5. [Vide tamen de h. l. [...]tas Scherzii] vid. *Zalen*.
[*Gizaler*, levis. Gloſſ. Monſ. p. 336.
Gizelirun, leviores. p. 345.
Gizalo, curſim. p. 333. 348.
Gizaltiu, ductus. p. 392. recitata. p. 35[...]
GIZAMI, Verb. convenire, pacifci. *tha[...] thes gizami*, quod in eo convenirent, Otfr. [...] 29, 37.
[Redde: illos deceret, i. e. illis plac[...] Scherz. Not. ad h. l. Mihi vero Schilteri [...]ſio magis placet, quæ & contextui conveni[...] quam Gloſſæ Monſ. firmant, in quibus oc[...]rit. *Gizan*, convenit. p. 366. *Gueme*, co[...]nerit. p. 344.]
Gizami, decus, decorum, congruentia, [...]ria. Conceſſio, licentia. V. Simplex *Za[...]*
Otfr. I. 8, 44. Angelus ad Joſeph.

Quad: allaz thaz gizami,
ſon ſelben Gote quami.
Dixit: quod omnis hæc continge[...]
(*Fugung*) fatum.
ab ipſo DEO veniret.

Otfr. III. 21, 32. IV. 23, 83. V. 23, 68. 15, 19.
Zeihan gizami, ſignum condecens, Otfr [...] 35. III. 16, 143. III. 24, 71.
Mit gizami, cum gloria, Otfr. I. 13, 39.
Idem II. 12, 15.

Uuir uuizun thaz gizami,
thaz thu fon Gote quami.
Scimus optimè,
quod à DEO veneris.

[Mallem hos verſus ita redditos.
Scimus quod decuerit, (ſeu deb[...] id fieri)
ut tu à DEO venires.
Scherz. Not. ad h. l.]
Idem V. 23, 579.

Allaz ſin gizami.
Omnem ejus gloriam.

Thaz fronisga gizami, ſanctam congruer[...] fatum, beneplacitum, inſtitutum, *Fugung*[...]
Id. V. 8, 95.
[Redde inſignem rem. Scherz. Not. a[...]
Conf. V. 11. antep. III. 21, 32. c. 11, 27. 97. III. 15, 35, 53. III. 16, 119.
Ein gizami, quid deceat, regula, Otfr[...] 20, 19.
Ungizami iſt uns thiz, Otfr. III. 3, 1. 18. i[...] ſuetum, ingratum.
[Hoc nos non decet. Ita Scherz. in [...]
Infortunium. Otfr. IV. 7, 111.

Al thaz ungizami.
Omne infortunium.

GIZ.

Gizamun, apparere. Otfr. V. 8, 6. de Angelis ad sepulcrum:

Thie thar in reste frono
Gizamun so scono.
Qui ibi in requie sancta
comparebant tam splendide.

[*Gizamun*, decebant, vertit Scherz. in Not.]
Thaz si mit thiu gizami, ut eo explorarent, Otfrid. IV. 28, 19.

[Non congruere hanc versionem textui hujus loci Scherzius observat, qui in Not. cum vertit. *ut illa hac ratione debita.*

Idem Scherz. *Gizami* reddit clarum, acceptum. Otfr. II. 4, 167. Ratio agendi. III. 11, 27. *Kunnes gizami*, generis conditionem. III. 16, 119. adde IV. 15, 19. c. 23, 83. congruam. IV. 7, 128. conveniens, decens. V. 15, 78.

Gizamomen, subigamus. Gloss. Monf. p. 387.]

GIZAUUAMO *firliche*, aptitudinem largire. Otfr. I. 2, 55. vid. infr. *Zauuun.*

GIZANGO, v. *Gisengi.*

[GIZEICHONOTA. *Uuer gizeichonota iu si fliohenne fon thero zuouuartun gibulihti.* Quis demonstravit vobis fugere à ventura ira.

Germanis adhuc *bezeichnen* est demonstrare aliquid. Palthen. Not. ad Tat. p. 329.]

GIZEINO, *anzeig, bedeut.* Dict. Flac. v. *zeinot.*

Mit uuafanon gizeinit, armis insignes, Otfr. I. 1, 164.

Idem II. 7, 65.

Er iz imo gizeinta.
Hic ei id indicaverat.

Scherz. *Antequam illi id ostenderet.*]

Id. III. 7, 5.

Thaz ih hiar gizeine,
uuaz thiu thin goima meine.
Ut hic ex ponam,
quid hæ tuæ epulæ velint.

[*Zuuiro* GIZEHHOTAZ *Gota vueppi*, Coccum bis tinctum. Gloss. Monf. p. 325.]

GIZELLE *in mih sunta*, Otfr. III. 18, 8. peccatum mihi imputetur. vid. *Zellen.*

[GIZELI vel *churci*, compendii. Gl. Monf. p. 327.

GIZELT, pelles. p. 350. *Gizeth*, pelles. p. 345. (legendum haud dubie *Gizelt.*)

Gizeltuuabto, scenopegiæ. p. 362.

GIZENGI, impetus. Otf. I. 20, 20. vid. *Singen.*

[Verba Otfridi de luctu matrum Bethlehemiticarum hæc sunt.

Thaz uueinon uuas in lengi,
himilo gizengi.

Quæ Schilterus ita in versione sua transtulit.

Hic ploratus erat eis prolixus,
cœlum impetens.

Scherzius autem hæc annotat. Stadenius in Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 745. h. l. ita reddit. *Das weinen war weit herum, dass es gen himmel erschallete.* Qui etiam optime notat ap. Otfr. IV. 26, 53. eandem loquendi rationem occurrere; ubi dicitur de fœminis Hierosolymitanis Christum ad crucem duci videntibus:

Uueineton se lango
Himile gi zango.

Junius in Addendis ad Glossar. Gothic. p. 425. hunc loquendi modum illustrat illo Poetæ. *It cœlo clamor.* It. *Resonat clamoribus æther.*]

GIZIARTUN, exornare. Otfr. I. 1, 107.

Mit Gote is allaz riatun,
in uuerkon oub giziartun.
Cum DEO id omne susceperunt,
opere ipso exornarunt.

[*Gizierta*, depinxit. Gloss. Monf. p. 329. *Gizirit vuerdes*, pinxeris. p. 336.]

GIZILOTIN, intendere, observare, *wol in acht nemen.* Otfr. IV. 4, 11.

Thaz sie thes gizilotin
imo einen esil holetin.
Ut hoc intenderent,
ipsi asinum accerserent.

Idem IV. 6, 45.

Gibot thaz si es gizilotin.
Jussit ut hoc observarent.

[IV. 14, 18. *Gizilott*, compararet, Schilterus vertit, sed Scherzius, ageret.]

Vid. inf. *Zilon.*

GIZIMBRI *thes buses.* Ædificationes templi. Otfr. IV. 7, 4.

[Mallem reddere *edificium, structuram*, templi. Scherz. in Not. conf. inf. *Zimbirono.*

GIZINSTA, condemnavit. Gl. Monf. p. 332.]

GIZITIN, tempestates, Otfr. IV. 26, 92.

Joh bittet oub thie bubila,
thaz sie iuih theken obana,
Biscirmen in then notin
fon sulichen gizitin.
Et rogabitis etiam colles,
ut vos tegant desuper,
Defendantque in istis anxietatibus
à talibus tempestatibus.

GIZIUGON, Otfrid. I. 1, 129. de Francis Orientalibus:

Si buent mit giziugon,
joh uuarun io thes giuuon.
Habitant cum manu militari, copiis, armis,
fuerunt ad id adsueti.

J. Cæs. l. VI. *Vita omnis in venationibus atque in studiis rei militaris.* Hodie: *Zeug, Kriegszeug, Jagtzeug, Fahrzeug.*

Ita visum aliquando: sed quum conferrem Lib. V. c. 3, 241. ibi:

Karitas thia duru
thiu huit thar in uuara
Mit allen giziugon,
thes ist si harto giuuon.

non potui non animum mutare: necdum tamen quid certi decernere potui, quid utrobique significet; tandem sic reputo: *Gizing*, hodie

GIZ. GIZ.

die Gezeug, ùt *Siuchi*, Seuche. Porrò *gezeug* est apparatus, instructus, instrumenta, supellex, &c. *Vorrath*, *Notturft*. De Francis igitur ait, Eos incolere terram cum apparatu & necessariis ac Sufficientia rerum instructam. Karitas similiter dicitur habitare cum omni apparatu & instructu, *mit allerhant Vorrath*, mit aller notturft, cum maxima rerum suarum substantia, *mit seiner besten Hausehre*, ut Argentorati loquuntur. Quo ipso innuitur Karitatis Christianæ propensa voluntas omnibus opituland. de suis bonis. Charta vetusta: *Zwing und bann in dem dorf R. mit gezogenen und rechten*. i. cum pertinentiis & juribus.

[*Giziuc*, expensa, Gloss. Mons. p. 382.

Giziuch, armamenta. p. 387. instrumenta. p. 378. Vasa. p. 337. 348. 361. impensas. p. 321. 343.

Giziuge, expensa. p. 394. *giziugin*, impendiis, p. 356. vasis. p. 349. *Giziugo*, sumtuum. p. 350. *Gizuogo*, vasorum. p. 331.

Satal giziugi, jumentorum cingula. p. 399.

Giziuchapten, pretiosis. p. 327.

GIZOGAN, nutritus. Tatian. 18, 1. de Christo. *Zi Nazareth her uuas gizogan*. Nazareth erat nutritus. Proprie duplex hujus vocis significatus videtur, ut vel idem sit quod suscipere prolem, vel educare. Prius Germaniæ inferioris incolæ hodienum ita efferunt, *jungen theen*, posterius superior Germania in composito *erziehen*, vocat. Uterque significatus latet in substantivo *zucht*, quod phrases usitatissimæ ostendunt, *gut zur zucht*, aptus ad procreandam sobolem, *das kind ist in guter zucht*, sollicita est pueri ejus educatio, &c. Ad posteriorem verbi supradicti significatum proprium accessorius est, qui hic occurrit, ut pro nutritione idem accipiatur, quoniam scilicet in hominibus ut plurimum educatio præbitionem alimentorum complectitur, quem sensum unice exprimunt interpres Gothicus atque Anglo-Saxonicus, voce *foditbs* & *afed*, de quibus vid. Jun. Glossar. & Somner in Dictionar. Germaniæ inferioris incolæ nunc *foeden*, dicunt. Palthen. Not. ad Tat. p. 341.

Gizuohtot, nutriebantur. Gl. Mons. p. 338.

Gizoganer, eruditus. p. 356.

Gizuhit uuerdent, protrahantur. Gloss. Mons. p. 324.

Gizubitin, abstraherent. p. 325.

Gizzubbotiu, contracta. p. 347.

GIZUIRNETEMO, retorta (byssus) Gloss. Mons. p. 321. torta. p. 385. Hodienum: *Gezuuirnt*.

GIZUMPHT, pactum. Gloss. Mons. p. 339.

Gizumphti, dexteras. p. 361. manus. p. 379.

Tatianus 189. 2. de testibus contra Christum productis. *Gizumftigu iro giuuizscefi ni uuarun*, convenientia illorum testimonia non erant.

Lege *gizumftigo*, estque eadem haud dubie, à primitivo *zumft*, conventus, (de quo vid. inf.) quod non solum Kero habet, sed & de tribu & sodalitio legitimo inter cives constituto Germani usurpant. Atque ita à *zumft*, convent est *zumftig*, conveniens, cui vocabulo & c grediendi, & consentiendi significatus in Palthen. Not. ad Tat. p. 391.

Gizunft, benedictionem. Gloss. Mons. p. 3

GIZUNGILO. Otfr. I. 2, 65. *Al gizungilo ist*: omnium linguarum, nationum hoc est tum. v. *Zung*.

GLÆS, ea pars bonorum, quæ ex hære tate hominis proprii ad dominum jure succ sionis ab intestato pertinet, aliàs & *Fall*, *Ha fall*, pecus optimum: *Gwantfall*, vestimentu *Vadian*. *L. II. de Monaster. pag.* 57. conf. su *Dinghof*, mortuarium. Wehn. *Obs. v. W mal*, ubi perperam cum Sichardo *in C. de o libert.* ex principiis Juris Rom. arguamus c tra jus & morem Germanorum. Dictum à *gelassen*, relicta domini portio in bonis ho nis proprii; jure enim dominii & caduci (unde *fall* quoque dicitur,) non succeffic capitur, nec demum ære alieno detracto, in successione hereditaria fit; sed ante om jure ut dixi dominii. Vid. Responsum nostr *in Comm. ad J. Feud. Alem. pag.* 609. *sq.*

Gelizze, Notk. Ps. CXVIII, 111. ad ve *Hæreditate acquisivi testimonia tua in æternum. ib iemer din iehe unde din ne ferlougenne*, *daz u haben ze erbe. Daz kelab mir fone dinemo ge mugen siu mir erbe sin in euua.* conf. inf. *Lasser*

GLAMM, fossa terminalis, inter agros nos. *Reformat. Wormat. V.* 4, 24. Wel *Obs. Pr. Glamm*.

[GLANZARA, nitidus. Gl. Mons. p.

GLARREN, oculos hinc inde apert emittere, quos oculos *emissitios* Plautus v Keisersperg. *in Bröslein* fol. 41. b. *mit den a alle winkel glarren*.

Aliter Kilianus: *Glaerende ooghen*, *oculi glauci*. *Glaeroogigh*, *Cæsius sive glaucus oculus*

GLAS, succinum, *agtstein*. Kilianus: *vitrum*. *Angl. Glasse*. *Glesse vet. Germ. Succ electrum*, *Guil. Camden*. C. Tacitus de M. pen. de Aestyorum gentibus ad dextrum vici maris littus; ubi hodie Prussi & Liv *Sed & mare scrutantur, ac soli omnium SUCCI quod ipsi GLESUM vocant, inter vada atque littore legunt. Nec quæ natura, quæve ratio g sit barbaris, quæsitum compertumve diu; quin inter cætera ejectamenta maris jacebat, donec l nostra dedit nomen. ipsis in nullo usu, rude l informe perfertur, pretiumque mirantes acc* Nominis Latini rationem explicat idem: *CUM tamen arborum esse intelligas, quia terren dam atque etiam volucria animalia plerumque i cent, quæ implicita humore, mox durescente n cluduntur. Fecundiora igitur nemora lucosque Orientis secretis ubi thura balsamaque sudantur, cidentis insulis terrisque inesse crediderim, qua solis radiis expressa atque liquentia in proximu labuntur, ac vi tempestatum in adversa litora ex Bornstein* vocari etiam apud Junium le sed rectius *Bernstein*, i. e. Brennstein, b seu brennen, ardere. Rationem idem T

GLA.

porrò exponit: *Si naturam succini admoto igne tentes, in modum tedæ accenditur, alitque flammam pinguem & olentem; mox ut in picem resinamve lentescit.* Conf. & Plinii Hist. Natur. L. 37. c. 2. ubi post multas Græcorum fabulas de ortu succini ait: *Certum est gigni in insulis septentrionalis Oceani & à Germanis appellari GLESSUM, itaque & à nostris unam insularum ob id Glessariam appellatam, Germanico Cæsare ibi classibus rem gerente, Austraviam à barbaris dictam*, &c. Conf. *Cluver.* 3. *Antiq. Germ.* 44. Du Fresn. *Gloss.* v. *Gless.* Hodie *Agtstein* vocatur corruptè ex *Hakstein*, à veteri *Haken*, prehendere, captare. Kilianus: *Haecksteen, Succinum*, &c.

Cuneglasus, lanio fulvus, Britannicâ veteri linguâ: Gildas de Excid. Britann. inter Scriptores Rer. Britann.

Glast, Splendor. Chron. Königsh. c. 3, 5. de descensu ad inferos: *Under disen dingen kam vorgonde ein schöne liebt und glast in die vorhelle. Adam sprach: Dis ist der glast desses der alle liebt het geschaffen.*

Glaster, Kilianus in v. Gleye pot: *Glestum atque Glaster omnem materiam, quæ igne colliquata nitorem levoremque fictilibus superinducit, Germani appellant, quomodo ein glasterten topf oder hafen, ein glesterten krug dicunt*, i. e. *ollam aut amphoram in hunc modum figulinâ arte coctam.*

[Heldenb. P. I. p. 53. a. *Die knöpf* (am gezelte) *gaben glæste.* P. II. p. 138. a. *Krone war erglæstet von mancher band. Viel Türckel und Jochante sach man erglæsten gar.* Reinef. Vocab. Theot. MSC.]

Glesten, splendere. Keisersperg. Brösl. fol. 33. *machte dich brennen und glesten in Gott.* fol. 74. *die selikeit der seelen wurt glesten und scheinen durch iren leib, und durch dieselbe ergleslung der seele wirt der leib also erclert*, &c.

Glestig, pellucidum. Keisersp. fol. 54. Brösl. *öl ist fein glestig.*

Durchglastet. Taulerus: *dessen vernunft mit solchem Göttlichen lichte durchglästet ist.*

Glat, splendidus. Otfr. II. 1, 26. de Sole:

> *Er mano ribti die naht,*
> *job uuurti ouh Sunna so glat.*
> Antequam luna regeret noctem,
> & fieret Sol tam splendidus.

Gliz, splendor, *glizzen*, *clizzen*, hodie *gleissen*, coruscare, micare. Loosbuch. p. 114.

> *Er hat verstandis gnug und witz,*
> *aber der zungen und redens glitz*
> *Hond sy an jm vergessen gar,*
> *er kan zu wort nit bringen dar,*
> *Was er verstebt und wol bedenkt,*
> *das hat er an den rauch gehenkt.*

Glizemen, oleum, Notk. Psal. CIII. 15. Ut exhilaret faciem in oleo, i. e. in nitore. *Daz imo diu feti sin anasiune gehugelichoe in glizemen.*

Glizza, species lintei splendidi, *gleissent tuch, wie carnier atlas, Schätter.* B. Lupus Epist. LXVIII. *mihi per præsentes nuncios duo saga veneti coloris & totidem lintea, quæ Germanicè glizza vocantur, diri-*

GLA.

gatis, quæ illi (Pontifici Rom.) *comperi esse carissima atque gratissima.* conf. Du Fresne Glossar.

Glismet cleid, das kein nat hat, vestis inconsutilis. Keisersp. Brösl. fol. 46. *Glismetten rock*, inconsutulis tunica, idem in Narrenschiff fol. 33. b.

Gothis *Glitmungande*, splendentia facta vestimenta, Marc. IX. 3.

Anglo-Sax. *Glitinian*, splendere. *Glitenung*, coruscatio.

[*Glyslegr*, splendidus. Staden. Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 270.]

GLAUUE, prudens. Otfr. IV. 7, 18.

> *Gouuet, quad er, thero dato,*
> *job uueset glauue drato.*
> Attendite, dixit, hæc facta,
> & estote prudentes valdè.

Idem V. 23, 30.

> *Thaz uuil ih hiar gizellen*
> *Glauen mannon allen.*
> Id volo hic referre
> sapientibus hominibus omnibus.

Glossæ Lipsii: *Glauuon, prudentem.* ubi Somnerus: *Prudens Sax. gleaw. Legum etiam periti eis Ægleawan dicti, ab eorum Æ, Lex, & eodem gleaw, peritus.*

Verglasern, dementare. Königsh. Chron. 3. 35. *Mahomet und Sergius noment sich an grosser heiligkeit und bredigetent dem volke, das vil lute an sü verglasert wurdent.* i. Mahomet & Sergius simularunt magnam sanctitatem & prædicabant populo, ut multi homines circa ipsos dementarentur.

GLEBEN, *geleben*, vivere certo modo. Notker. Psal. XVII. 46. de Judæis: *Sie glebent in dero altun eo, dera niuuun ne ruochent sie.* vivunt secundum vetus testamentum, novum non curant.

GLEBRA, *arator linguâ Gallicâ*: Gloss. MSS. ASax. intelligo linguam provincialem, à *gleba*.

GLEFE, GLEVE, quiris, lancea. *Sper*, Chron. Königsh. c. IV. 53. *Ein edelknecht der reit gegen den vienden mit einer gleuen: do rante eime us des Bischoves here gegen ime und stochent uf einander, das die spere beden siten zerbrochen und ros und man bede darnieder vielent.* Non repeto hic quæ hac de voce egi in Præfat. ad dictum Chron. §. XIX. adde & pag. 787. n. 34. Cap. V. §. 178. opponuntur *Glefen* & *Fusgonder*, equites & pedites: sicut §. 142. *glefen & gewefnete*, ab utroque differunt *die Schützen*, sagittarii, *d. cap. IV.* §. 51. 52. qui quidem pedites, sed cum balistis, Armbrusten: Fusgonde verò cum ensibus, Schlachtswerten, pugnarunt.

Usgonder gleven idem Königsh. meminit c. V. §. 185. de exercitu Gallicano contra Juliacensem Ducem an. 1388. *Ale denne mit hundert werbe tusend pferden, under den worent wol XIIII. tusend usgonder gleven uf die zwene Hertzoge von Gulich und von Gelre.*

Kilianus: *Glavie, lancea, hasta. Gallis gladius dicitur.*

Du

GLE.

Du Fresne in Glossario: Gervasius Dorobernensis an. 1144. *Telo gracili quod Glavea dicitur. qua voce expressit nostrum Glaive, seu Anglicum, à Glaive, spiculum, framea, vel lancea. Cambrobritannis Glaif est falx, Anglis Gleave.*

GLEFFEN, labia, Vet. Verf. Pfal. XVI. 4.

GLEICH, articulus. H. Jun. Nomencl. p. 491.

Die Gleiche, gutta arthritica, podagra, chiragra. Laur. Phryf. in Specul. Medicin. f. 126.

GLENGA, ornamentum. Formula Confessionis: *On mænigfealdre glæncge ic glæncgde mine lichamen. ind mid fweartum fynnum mine fawle awlætte.* multiplici ornamento exornavi corpus meum, & fœdis criminibus animam meam deturpavi.

GLICH. V. *Lich.*

GLIDERI, lapsu. *Glidir*, lubricum: Glossæ Lipsii. ubi Somnerus: *Lubricum Sax. Glid, unde nostratium to glide & gliding eo sensu. Hinc fortè Alilvus Sax. glida dictus.* Nobis hodie *glatt*, lubricum.

[GLIEN. Anon. Rhythm. de S. Annone. ℣. 455. *Di helli ingegene gliunte.* Infernus contra ardebat. Ita Schilterus. Stadenius vero: *Die helle gegeneinander kloneten*, i. e. *klungen*; à *gliunen* enim est *klang*, *klingen*. in inter. Sax. *klank.* Lat. *clango*, *clangor.* At Scherzio videtur *glien* idem esse ac *splendere*, *micare*, *zwizern.* Belgis *glicken*, *glinsteren*, *glinsen*, est nitere. ASax. *gleuu*, Splendidus, *gleoulice*, clare, hinc nostrum *gluend*: Unde hæc verba ita reddo. *Cum clari* (enses politi) *micarent.* Hæc ille Not. ad h. l.

GLILOUPAZ. nemorosum. Gloss. Monf. p. 339. vid. supra *Giloupaz.*]

GLIU, facitiæ: Gl. MSS. ASax.

[GLIUPEN. probare. Gloss. Monf. p. 380.]

GLIZZA, vide *Glas.*

GLOOB, manica: Gl. MSS. AS.

GLÖT. Jus Augustan. *Recht glöt in der Müntze.* Glossæ MS. AS. *Gloed, catasta.* i. genus tormenti.

Eædem Glossæ: *Gloed, carbo.* Eædem: *Glutto, adoleo.*

GLOVBIRREN, hæretici: Notk. Psalm. XLVII. 13. Qui errant in fide. conf. *Loube. Giloubo. Werrun.*

[GLUONTERO, æstuantis. Gloss. Monf. p. 341.

Gluotphanna, arulam. p. 337. *Gluotphannum*, arulam. p. 321.

Stuntun scalca inti thie ambahta zi ther gluoti. Stabant servi & ministri ad prunas. Tatian. 186. 5. Hodie *gluth*, quod proprie vivum candentemque carbonem notat. Palthen. Not. ad Tat. p. 390.

Conf. supra *Cluot.*]

Gluent eisen. vid. *Isan.*

GLUST. vid. *Lust.*

GLYCHSNETEN. vid. *Lich.*

GMIMEN, connivere. Königsh. Chron. p. 856. *Wanne sie gedienet bettent nach der Stette buchs besage, bette man inen gerne gmimet.* si servii (militassent) secundum tenorem libri Statutorum Civitatis, lubenter connivissemus.

GNA.

GNACK, nummi Teutonici species, Crusii L. IX. Annal. Suev. P. III. p. 524. nisch. de Asse. p. 198.

GNADE,

Dera gnada, pietate. Kero Prol. p. 17.

De Sole prædicatur in Jure Feud. Alem. CXVI. in Colbertino quidem Cod. MS. enim aliàs legitur §. 10. *unz die Sunne under ge*, aut *zu rest gée*, ibi legitur: *zu Gnaden g* Id quod non ad *Genade*, i. gratia, referendum sed ad *genieden*, *nieden*, inferius, de Solis casu.

Gnade scheinen. vid. *Scin.*

GNAGO, *Angergnago.* L. Baiwar. Tit. c. 10. §. 3. de equis: *Et si deterior fuerit, angargnaco dicimus, qui in hoste utilis non est, tremisse componat.* Ubi Glossarium Lindenbr. *Nacke collum Germ. sed quid Angar disquiren.* Verum non est compositum ex *Nak*, sed *Angar* & *Gnag.* Angar autem vehiculi genus *ein Enger*, de quo in A. Gnago autem labor aut serviendi habet significationem, ex quo te & *knecht* originem ducere videtur.

[GNEISTO, igniculus. Gloss. Monf. p.

GNICTA, attrivit. p. 328.

GNIOZE, pulset. p. 385.

GNOMANA, viros. p. 360. forsan le *Gomana.*]

GNIVZ. Notk. Psal. LV. 3. *Sie eidont daz sie nu in gniuz tuont.* de infidelibus; bunt tunc, eò quod nunc sibi (tantum) moda quærunt. Hoc dicimus *Genuz*, fruc perceptio. V. *Niessen.*

GNOTE, accuratè, studiose. Chron. nigsh. c. 1. §. 94. *Was gedenckestu, das du gnote beschouet hast?*

Notker. Psal. II. 8. de fidelibus: *Chrif iro gnoto, do er sih selben umbe sie Patri opf* Vid. *Noti* & *Ginoti.*

Cnodo unde gerno betoen, Notk. Pf. XCV.

GO. V. *Gaw.*

GOB, piscium genus. gobius, V. Freh Auson. Mosell. p. 41.

GODAN, V. inf. *Guat.*

GODOCON, adjiciam: Glossæ Lipsi mnerus habet *Getocon* & *Geocodon*, *abdiderun* hæc notat: *Rectius forsan Addiderunt. Addi tem Saxon. geiccan, aliàs geeacan, unde nostrum additus, adjectus, uti & eke pro etiam.*

[GOFFANOT, declarat. Gloss. Mon. 368.

Goffanota, expandat. p. 387. vid. *Ofan.*

GOFFEN, de equis, calyptrum, tegu tum capitis. Fragm. de B. Hispan. ℣. 256

Ja warf in ther ethele wigant
Theme rosse uber thie goffen.

Et ℣. 3534.

Er warf in unwerthe
Theme rosse uber thie goffe.

Calep

GOI.

Caleptrum, Cuphia, *vide Du Fresn. Glossar. v. Cuphia.*

[*Goffe* denotat posteriora. Glossæ MSC. Anonymi: *goffa*, clunis. Vocabularium alterius Anonymi, quod subjunctum Twingeri Vocabulario Lat. Germ. MSC. possideo: Clunis *Goffe.* Scherz. Not. ad Fragm. cit. p. 29.]

GOIMA, *Gouma*, epulæ, Otfrid. III. 7, 6.

[Petit à DEO intellectum:

Thaz ib biar gizeine,
uuaz thiu thin goima meine.
Ut hic exponam,
quid hæ tuæ epulæ velint.

Notat vero Scherz. Codic. Vind. & Vatic. legere *gouma.*]

V. sup. *Cauma.*

[GOLDSMID, artifex. Gloss. Monf. p. 335. Legendum *aurifex*, & ita quoque in iisdem Glossis p. 337. redditur. It. *Goldsmidum*, aurificibus. p. 353.

Irsotanemo golde, obrizæ. p. 347. Conf. supra *Cold.*]

GOLDSTEINA, lapides pretiosi, *Edelgesteine*, Notk. Psalm. LXXX. 16. Rh. de S. Annon. ℣. 658.

Lötig Gold, V. *Marck.*

GOLDVAS, lampas, Frag. de B. Hisp. ℣. 2032. & passim.

GOLLER, Collare, *halsmantel*, quo collum tegitur. Hodie quo & humeri & pectus ac dorsum. *Goldast. 1. Rer. Alem.* p. 119. *Nachtmantel.*

GOLTMALE, vid. *Mal.*

GOMARDA, mirificavit, Gloss. Lips. ubi Somnerus: à *Mar*, Fama. *Gimarsada*, mirificavit. Magnificare Saxonibus *Aersian.* vid. *Maara.*

GOMMILOSAN, vid. *Goumen.*

GOMO, *Gomman*, *gommanbarn*, *gomabeitl.* v. in *Comman.*

[Adde *Gommanchint*, masculinum. Gl. Monf. p. 395.

GONDA. Tatian. 155. 2. de Christo. *Gonda thuuahan fuozzi*, cœpit lavare pedes. Ubi *gonda* est pro *bigonda.* Germanis *begunte.* Palthen. Not. ad h. l. p. 385.

GOOS, anser, Gl. MSS. ASax.

GOR, fimum. Gl. Monf. p. 328. 339. fimum boum. p. 400.]

GOREGEN, pauperes. Notk. Ps. XXXIV. 10. *Turstigen unde goregen fone dien die in chripfent.* egenum & pauperem à diripientibus eum. Otfridus I. 10, 15. de Salvatore promisso:

Thero goregun uuorolti
uuas io gibeizenti.
Misero mundo
promiserat.

Et II. 9, 52.

Luzil ib es mohta
job gorages gismakta.
Parum id desideravi,
miseri saporis.

GOR.

Goriglicha iamar, miserabilis compassio, idem IV. 26, 16.

[Horrenda miseria, secundum Scherz. in Not.]

GORINGI, tentatio, Otfr. I. 20, 30. v. *Choron.*

[In versione Schilterus reddit *tribulatio*: atque ita Scherzius vertend. monet in Not. ad Otfr. II. 6, 68. & IV. 26, 80. ubi hæc vox denuo occurrit.]

GOT, DEUS, & inde derivata, vide in *Cot.*

[Adde Tatian. II. 6. de Johanne Bapt. *Giuuerbit zi Trubtine Gote iro.* Convertet (multos filiorum Israel) ad Dominum DEum ipsorum.

Observa hic, nequaquam repugnante linguæ Teutonicæ veteris genio, pronomen nomini postponi, ut inepte accurati sint, qui in verbis initialibus orationis Dominicæ à Luthero Germanice versæ, aliquid emendandum censent. Palthen. Not. ad Tat. p. 289.

Gotforht, timoratus. Tatianus de Simeone. 7. 4. *Ther man uuas reht inti Gotforht.* Iste homo erat justus & timoratus.

Hæc vox nunc Substantive Germanis usurpatur & pietatem notat, adjectivum autem est *gottsfürchtig*, pius. Firmat veterem usum Otfrid. I. 15, 5. de eodem dicens.

Er uuas goteforaht al.
Erat DEum timens omnino.

Palthen. Not. ad Tat. p. 313.

Gotavorahtaler, timoratus. Gloss. Monf. p. 395.

Demo Gotchunlihin, divinum esse simile. p. 366.

Goteslop, Alleluja. p. 358.]

Gotesbiete. vid. *Biete.*

Gotscelta. vid. *Scelten.*

Got, bonus, v. inf. *Guat.*

§. I.

GOTHE, GOTE, Gothus. Repkovius in Chron. MS. A. C. 378. de Valente Imp. *To deme sanden de Goten, dat nu sin Burgundere. dat he en prodigere sende, se wolden Christen werden. he sande in einre van Arrianen de verkarten mit ire secten. Also wart unlouich mit der Christenheit al de det. In denseluen tiden quamen de Hunen und verdreuen de Goten van irme lande. dat weren vererlei lude: Godi* (supra scriptum Gotti) *ypogothi, giopides und wandali, unde haden eine sprake ouer de Dunowe. dat claghedenh si dem Keiser Valente, de gaf in dat lant dat si beten Tracia twischen Vngeren und Meren.* Nomen gentis proprium, Teutonicæ originis. Sunt qui contendunt primam aut antiquissimam hujus populi mentionem fieri ab Herodoto: sed hi sunt illi, qui Getas & Gothos confundunt. De *Getis* quidem Herodotus Lib. IV. agit, earumque sedem trans Istrum locat, fortissimosque Thracum vocat, & separatos à Scythis: subactos à Dario R. Persarum refert & in servitutem redactos. Longo tempore post colonia Gothica per Sarmatiam & Scythiam Thraciam petiit, & Getis sese commiscuit, ita tamen ut & linguam & mores suos sibi & imperium retinue-

GOT.

tinuerint, ut postea patebit. Plinius quidem Lib. IV. Sect. 24. inter Scytharum gentes Getas, Dacos Romanis dictos, refert. quem propterea alii erroris insimulant: excusat Harduinus: & defendit sese Plinius ipse ibidem: *Scytharum* inquit, *nomen usque quaque transit in Sarmatas atque Germanos. Nec aliis prisca illa duravit appellatio, quam qui extremi gentium harum ignoti prope cæteris mortalibus degunt.* Ita latissimè Scytharum abusi, Græci imprimis scriptores, quod & ipsum agnoscit *Matth. Prætor. in Orbe Goth. c. VII. pr.* Prima itaque mentio, quantum nunc quidem succurrit est, quam Pytheas Massiliensis facit, quem circa Ptolomæi Philadelphi tempora vixisse Vossius evincit, is, referente Plinio Lib. XXXVII. Sect. XI. Guttones Germaniæ gentem, dixit, Oceani æstuarium accolere, ubi Succinum colligatur. Idem & Timæum Siculum, coævum, scripsisse, ex eodem Plinio constat. Post hos Græcos veteres, sequitur C. Tacitus fidissimus rerum Germanicarum scriptor, cap. XLIII. in quo quidem primò *Gothinorum* facit mentionem, quasi dicas *die Gothinger*: sed hi non pertinent ad nos; nam ùt ipse ait: *Gothinos Gallica lingua coarguit non esse Germanos, & quod tributa patiuntur: partem tributorum Sarmatæ, partem Quadi ut alienigenis imponunt.* Fuerint itaque colonia Gallorum, qui olim in Germaniam transgressi, ùt Cap. XXVIII. Tacitus ex Julio Cæsare arbitratur. Cæteroquin paulò post *d. c.* 43. refert Gothos sive Gothones, *die Gothen.* Ait: *Trans Lygios* (Silesios) *Gothones regnantur, paulò jam adductius quam cæteræ Germanorum gentes, nondum tamen supra libertatem.* Fuit inter hos *Gotones nobilis juvenis*, nomine Catualda, profugus vi Marobodui, validâ manu fines Marcomannorum ingressus, ùt idem 2. Annal. c. 26. refert. Succedit Taciti coævus jam laudatus Plinius, qui L. IV. Sect. XXVIII. *Germanorum genera quinque: Vandili: quorum pars Burgundiones, Varini, Carini, Guttones.* Sub M. Aurelio Imp. succurrit Cl. Ptolomæus Lib. II. Geogr. c. XI. de insula Scandia agens: Καλεῖται δὲ ἰδίως καὶ αὐτὴ Σκανδία, καὶ κατέχουσιν αὐτῆς τὰ μὲν δυτικὰ, Χαιδεινοί. Τὰ δ' ἀνατολικὰ, Φαυόναι καὶ Φιραῖσοι. Τὰ δὲ μεσημβρινὰ, Γοῦται καὶ Δαυκίωνες. Τὰ δὲ μέσα Λευῶνοι. i. *Vocatur autem & hæc propriè Scandia, & tenent ipsius Occidentalia Chædini: Orientalia verò Phauonæ & Phiræsi. Meridionalia Gutæ & Dauciones. Media autem tenent Levoni.* Petrus Montanus hîc annotat: Occidentales Scandiæ hodie esse Norwegios: Orientales Suedios. Gutas esse Gothos, tametsi eorum originem Ptolomæo ignotam plerique affirment. Ab his Guttis seu Gothis diversos facit Ptolomæus *Gythones*, Lib. III. c. 5. παρὰ μὲν τὸν Οὐιστοῦλαν ποταμὸν ὑπὸ τοὺς Οὐενέδας, Γύθωνες. εἶτα Φίννοι. i. *Penes Vistulam fluv. sub Venedis Gythones sunt, post Phinni.* Gythones igitur & Guttæ non fuerunt confundendi. Atque isti sunt, arbitror, quos Ammian. Marcell. L. XXXI. §. 3. *Geuthingos* vocat: *Hunnorum gens ultra paludes Mæotidas ad Oceanum glacialem. Alani Hunnis per omnia*

GOT.

suppares. Geuthingi confines Alanis. Prima i[…] Gothorum sedes fuit, quantum scitur, ad[…] re Suevicum in Germania tempore Taciti […] seculo primo Christianorum: & speciatim […] locis maritimis, ubi Succinum legitur, h. e. P[…] hodierna, atque hoc jam tum aliquot secul[…] te natum Christum: postea transmigravit […] gna pars in Scandiam, quam Svionum ci[…] tes ipso in Oceano vocat Tacitus, ibi enim […] lomæi tempore substiterunt: pars autem a[…] Orientalem plagam migravit, in Scythicas […] ras & Sarmatiam: usque dum ab Hunnis […] ab Imp. Valente Thracia ipsis concedere[…] ubi cum Getarum gentibus mixta, ipsas sub […] perium suum misit. Qua de re Jornandes […] Gothus, audiendus & opinio de Gothorum […] thica origine explodenda. Conf. Vorb. T. […] 449. & 456.

§. II.

JORNANDES, qui & Jordanus posteri[…] ctus, homo Gothus, & Episcopus Ravenna[…] Justiniani imperio, ut Trithem. & Vossiu[…] II. de Hist. Lat. c. XX. habent. At ipse L[…] de reb. Getic. c. XI. ait: *Gajus Tiberius ja[…] tius regnat Romanis.* Tiberius verò Aniciu[…] perator à Justino jun. anno 578. coop[…] Tiberius III. imperium invasit an. 730. […] post Justinianum vixerit oportet. Is itac[…] desiderium fratris Castalii, *de origine actuq[…] tarum, ab olim usque nunc per generationes re[…] descendente, duodecim SENATORIS volumi[…]* epitomen redegit, cui titulus: *de Getaru[…] Gothorum origine & rebus gestis.* Senatorei[…] cat tunc ni fallor superstitem & omnib[…] gnitum, *Cassiodorum*, Senatorem & Ex[…] lem ordinarium. Huic Jornandi etsi nc[…] meritò id imputatur à doctis, quod […] Scytharum, ac Thracum & Getarum, gest[…] tribuerit Gothis; (Bonfin. L. I. Rer. Hu[…] 38.) id tamen maximè ad rem præsente[…] cit, quòd is, utpote & suæ gentis & Scy[…] nationis origines probè callens, non eji[…] originis linguæve sed diversæ faciat. Ca[…] de Scanzia insula vel peninsula, h. e. S[…] ait: *Hæc à fronte posita est Vistulæ fluvii, q[…] maticis montibus ortus, in conspectu Scanziæ sept[…] nali oceano trisulcus illabitur, Germaniam Scyt[…] disterminans.* Cap. IV. refert migratione[…] thorum è Scanzia, & Gothiscanzia […] Gothlandia insula) & sedibus Ulmeru[…] sive Balthici maris ripis & Vandalorum […] gatorum terra, magna populi numerosita[…] scente, ac pervenisse eos ad *Scythiæ terr[…] linguâ eorum OVIM vocabantur*, ait: illic[…] que gentem *Spalorum* vicisse: exindeque […] tremam Scythiæ partem, quæ Pontic[…] vicina, properasse: idque & *in priscis eor[…] minibus pene historico ritu in commune recoli.* […] carminibus, ùt unico apud Germanos […] olim annalium genere, plus fidei tribu[…] optime judicat H. Conring. *de antiq. stat.* pag. 65. quàm Cluverio sine argumento[…]

GOT.

tienti. In quo eruditissimo libello hoc quoque idem arguit, Gothos primam sedem habuisse in Germania CisBelthica, & postea à Chaucis demum ultra mare repulsos. Tandem Josephum notat, qui etsi Annalium relator verissimus utique veritatis conseruerit regulam, & origines causarum à principio revolverit: hæc tamen de gente Gothorum principia omisisse & ab isto loco eorum stirpem commemorasse, atque Scythas & natione & vocabulo appellatos asserere. Verùm hinc potius colligo, emigrationem Gothorum in Scythiam non esse tam antiquam, quàm putatum, & Getarum gentem tunc nondum cum Gothis commixtam fuisse, de quo mox plura. Atque ex his porrò patescit fons erroris vulgaris ac satis vetusti, quo & Gothorum & Francorum origines ex paludibus Mœoticis finguntur, quum transmigrationes duntaxat fuerint, sicut & per alias nationes idem iidem fecerunt. Atque Teutonicæ fuisse originis & linguæ Gothos illos in Scythiam emigrantes & patria comprobat, & nomina Regum illorum, quorum quinque idem Cap. IV. refert, *Berig*, h. e. Genitalis. *Filimer*, perillustris, *Gandarici* Magni filius, cap. XXIV. *Filogud*, Perbonus. *Arigis*, Ignavus, inutilis. *Balth*, audax, Socr. L. IV. c. 33. sq. Paul. Diac. 12. c. 12. vid. *H. Conring.* d. l.

§. III.

Porrò ex hoc scriptore Gothico patet etiam fabulosa esse, quæ referunt de Gothorum ex Scandia emigratione an. Mundi 2200. & de Zamolxis reditu in Sueciam, de qua re & supra diximus. Certè meminit hîc & Jornandes illius Zamolxis, hominis Gothici, & coævi Filimeri Regis, qui alter fuit post Berig Regem, qui Gothicæ in Scythiam migrationis autor fuit. Vixit autem Zamolxis secundum quosdam Græcos Pythagoræ ætate, teste Herodoto, (qui tamen falsum putat & longè ante Pythagoram Zamolxin vixisse aut proprium Getarum fuisse dæmonem, Lib. IV. c. 93. sq.) cujus & discipulus fertur. At Pythagoras sedem fixit ac scholam in Italia aperuit post quinquagesimam Olympiadem, anno Mundi 3370. Igitur migratio prima Gothorum è Scandia in Scythiam vix semisæculo antea contingere potuit, si ponamus Berigem XXX. annos regnasse, & Filimerem XX. hoc est circa annum mundi 3320. quo referente Herodoto Scythæ in Aegyptum recesserunt. Sed potuit & recentior decem vel viginti annis ista emigratio Gothica facta fuisse. Quod perverisimile reddit & H. Conring. loco laudato. p. 65. Et sub periodo illa universali omnium Regnorum & Rerump. orbis terrarum, de qua vaticinatus S. Jeremias tum instante, sub Nebucadnezare, cap. XXV. 26. sqq. Imo quum Herodoti ætate nulla adhuc Colonia Gothorum in Scythiam venisset, opido patet, Zamolxem Geticum quidem fuisse, non Gothum, & longè postea emigrationem Gothorum contigisse. Calvisius quidem

GOT.

ad A. M. 2978. ex Eusebio refert, Thraces & Gethas & Bebryces & Mysos vetustiores sedes ad Strymonem fluvium colonias misisse in Asiam, & antequam Scythæ ex Asia pulsi Cimmeriorum terram quæ inde Scythiæ nomen obtinuit, occupasse circa, ann. Mundi 3315. Sed Eusebius & Hieron. pag. 104. & p. 125. ne quidem Getarum, multò minus Gothorum ibi faciunt mentionem, sed Thracum duntaxat: *Thraces*, inquiunt, *Bebryciam, quæ nunc Bithynia vocatur à Strymone transeuntes occupaverunt.* Temporibus Taciti jam tum Gothones regnum habuerunt in Germania trans Lygios, h. e. Silesios, & partem adeò Poloniæ, post quos ad Oceanum Rugii & Lemovii, de M. G. c. 43. Atque hoc tempore Gothi seu Gothones cum Getis nondum coaluerunt. Gothones isti Plinio Guttones, Pomeraniæ ulterioris Cassubiæ & Marchionatus novi terras tempore Taciti tenuisse, explicat Conring. d. l. p. 64. Quò referenda Inscriptio apud Wormium in Fastis Dan. L. III. c. 3. *Anno 2500. exivit Helgo cum Guttis suis, med Guttanum sinum.* Cæterum Gothorum eruptionis Eusebius demum sub Valeriano & Gallieno meminit Olymp. 260. sq. *Alamanni vastatis Galliis in Italiam transiere. Græcia, Macedonia, Pontus, Asiæ depopulatæ per Gothos.* Item Isidor. Chron. Goth. Quos mox Claudius, Illyricum & Macedoniam vastantes, superare ibidem refertur. Atque continuator Eusebii Marcellinus Comes in principio, *Theodosius*, ait, *Alanos, Hunnos, Gothos, Getas, Scythas, magnis multisque præliis vicit.* Jornandes ipse cap. XIII. Gothos sub Domitiano Imp. Danubium primùm transiisse Rege Dorpaneo in Illyrico victis Romanis fatetur. Tacitus qui tum vixit, nihil hac de re, Gothones tamen ut populum Germaniæ proximis Rugiis ab Oceano locat, *de M. G.* c. 43, 7. Ex quibus constat jam, Getas atque Gothos non eandem fuisse gentem, neque ejusdem originis neque linguæ: sed postquam Gothi & Scythis & Getis tanquam victores intermixti fuerunt, mixtio populi utriusque & promiscuum nominis usum post se traxit, ut Jornandis & Procopii Lib. IV. Bell. Goth. Orosii L. I. c. 16. ætate pro Synonymis habita: quanquam non Gothi Arctoi, sed Coloni qui Scythiam & Thraciam subjugarunt, Getarum nomen assumserint. Dissentit equidem Er. Casaub. *de Lingu. Sax. pag.* 385. sed Cluverio non satisfacit. itemque Jos. Scaliger, & Getas Gothosque eosdem judicat, docente Jornande, in Animadv. Euseb. pag. 175. Sed verum id quidem Jornandis tempore: nequaquam ab origine utriusque gentis. Atque confirmat hanc nostram sententiam Orosius L. I. c. 16. qui Getas quidem & Gothos etiam promiscuè accipit, sed tempora accuratè distinguit: inquiens: *Modo autem Getæ illi qui & NUNC Gothi, quos Alexander evitandos pronunciavit, Pyrrhus exhorruit, Cæsar declinavit*, &c. quæ verba sua fecit Isidor. in Chron. Gothor. pr. Igitur Getarum gens vetusta Alexandro

GOT.

dro M. non incognita, nomen poſt aliquot ſecula Gothorum quoque aſſumſit, ob horum commixtionem atque imperium. Quo facere videtur Ammian. Marcell. Lib. XXXI. §. 3. *Gothorum inuſitatum antehac hominum genus, modò ruens, ut turbo montibus celſis, ex abdito ſinu coortum, oppoſita quæque convellit, corrumpit,* &c. Ea ipſa tamen emigratio Gothorum in Scythiam tempore Herodoti inter ipſos Scythas adhuc ignorata fuit, igitur poſterior Dario fuerit neceſſe eſt. Atque hinc perperam poſteriorum ſeculorum ſcriptores ea attribuunt Gothis, quæ ante horum emigrationem Getis fuerunt propria, ut ea quæ de his Herodotus Lib. IV. narrat. Atque hæc cauſa eſt, ut dixi, quod nec Joſephus mentionem faciat Gothorum & horum emigrationis, quod fruſtra Jornandes vel miratus eſt vel arguit.

§. IV.

Ex hac confuſione Getarum atque Gothorum enatæ iſtæ narrationes cap. VI. & ſequentibus rebus geſtis Gothorum cum Veſoſi Aegyptiorum Rege, cum Amazonibus, & de Telepho Gothorum Rege, de Gothorum bellis contra Perſas, & Macedonas, de Sitalco ſive Sitalce Rege contra Perdiccam pugnante; quæ omnia non de Gothis, ſed de Getis atque Thracibus admitti poſſunt. In cap. XI. eundem Sitalcum facit coætaneum Syllæ Romanorum principi, atque Boroiſtam Diceneum Conſiliarium Gothorum, ſuſceptorem Syllæ, eique penè regiam poteſtatem dediſſe. Cujus Dicenei conſilio Gothos Germanorum terras, quas nunc, tempore Jornandis, Franci obtinuerint, depopulatos. *Gajus Tiberius,* pergit Jornandes, *jam tertius regnat Romanis, Gothi tamen ſuo regno incolumes perſeverant.* Eundem Diceneum Gothis Phyſicam tradidiſſe, eoque naturaliter propriis legibus vivere feciſſe, quas uſque nunc conſcriptas BELLAGINES nuncuparent. Has leges demum in Hiſpania conditas à Gothis, annotavit ibi Bon. Vulcanius, easque ab Iſidoro Latinè redditas fuiſſe. Quantum ergò hic anachroniſmum commiſit Jornandes: qui etiam in eo auctus cernitur, quod Syllam & Sitalcem Regem Thraciæ coætaneos facit, quorum hic teſte Thucydide, obiit anno octavo belli Peloponneſiaci, V. C. 329. adeoque ultra tria ſecula ante Syllam. Atque quum aliàs ubique gentis ſuæ gloriam invidioſe perſequatur, hic tamen cadit à ſcopo, quod demum à Diceneo leges proprias habere cœperint: quaſi antea alienis vixerint. Alia etiam in Jornande notavit Blondellus in Geneal. Franc. plen. Aſſert. pag. 391. Vorburg. Vol. 6. p. 574. Cæterum illud c. *XXIII.* bene, ab una Scythica ſtirpe exortos, Venetos, Antes & Sclavos. Et quod Gothos ab Hunnis & totius Scythiæ gentibus diſcriminat & jam tum Honorii temporibus & Attilæ, cap. XXXIV. Atque quod de Vulfila cap. LI. refert; *Erant ſiquidem & alii Gothi,*

GOT.

(præter Oſtrogothos & Veſogothos,) *qui*
cuntur Minores, populus immenſus, cum ſuo Pon
ipſoque Primate Ulfila, qui eos dicitur & literis
ſtituiſſe, hodieque ſunt in Mœſia regione incol
Eucopolitanam. De quo Iſidor. in Chron. Got
Era CCCCXV. anno Valentis Imp. Gothi adver
in Athanarico & Fridigerno diviſi ſunt, alternis
dibus alternantes: ſed Fridigernum Athanaricus
tis Imp. auxilio ſuperans, hujus rei gratia cum
gente Gothorum in Arianam hæreſin devolutu
Tunc Golfilas eorum Epiſcopus Gothicas literas
venit, & ſcripturas ſacras in eandem linguam con
tit. Conf. Socrat. H. E. IV. 33. Sozom.
37. Niceph. XI. 48. Philoſtorg. II. 5. qui
pularis & coætaneus Vlphilæ natus, ſub
lente A. C. 368. Th. Mareſchall. ad Verſ
Goth. Obſ. I. §. 2. Ex hac adinventione
rarum Gothicarum manifeſtum eſt, ante
Gothos hos, Suionum coloniam, literis
priis caruiſſe, aliàs harum adinventione
non fuiſſet, ſed leviori operà veteribus &
notis charactaribus & in cauſis civilibus &
ſacris ſcribi potuiſſet. Igitur porrò patet
teras Runicas tempore emigrationis Got
rum Coloniæ nondum fuiſſe inventas, alio
earum uſum retinuiſſent coloni. Conf.
ring. de O. J. G. p. 14. Quæ etſi probab
ita dici poſſint, potuit tamen fieri, ut
Getis intermixti, per tempus longum de
rint literas Runicas, quæ aliàs quoque pr
tim tempore emigrationis adhuc inter ſe
ſacerdotum fuerunt. Hinc Sacerdotio g
abrogato, & novus character adinventus &
munis factus. Hinc nova characterum i
tio neceſſaria fuit Vlphilæ. Præſertim
Runicis characteres ut Magici à Chriſtian
jecti, ut tandem & in ipſa Suecia an. 1050
cen. Antiq. c. 14. Shering. de Orig, A
p. 293. Porrò extat & *aliud Alphabetum*
cum à Runico & illo Vlphilæ diſcrepans,
exhibet autor Anonymus à Vulcanio ad
Paulo de Geſtis Longobard. p. 16. qui
Videtur litera eſſe Gothorum nativa. Nam ea
argenteus codex pictus magis eſt quam ſcriptus
Italiam commenti ſunt. Præſens litera partim
ſat, partim græciſſat, interdum latiniſſat, quæ
culiaria habet. Ovidius Lib. IV. de Pont

Et ſcripſi Getico ſermone libellum,
Strictaque ſunt noſtris barbara ver
dis.

Id. in Triſtib.

Mœſia vocis habet quid barbara lingua
Græcaque cum Getico mixta loquela

Cæterum Alphabetum ipſum in tabula æ
ſum cum aliis §. VIII. exhibemus. Sec
tur hoc Alphabetum recentius Vlphilano
pe quod ſimplicius, & non ex Ebraicis,
& Latinis itemque propriis mixtum. V
enim Gothos atque Suiones illam tri
Characterum differentiam intellexiſſe & i
que ex propriis, quæ antea extitiſſent, n
genus voluiſſe fingere, nemo mihi perſuad

GOT.

§. V.

Rob. Sheringam discept. de Anglorum gentis origine cap. XI. contra Cluverium aliosque disputat & ostendere conatur Getas Gothosque unam fuisse gentem & Scythas quoque dictos. Contrà Cluverius & Pontanus Getas à Gothis & utrosque à Scythis diversam esse gentem asserunt. Sheringam pro se adducit Orosium, Hieron. Aug. &c. Sed statum quæstionis non rectè format Anglus: verùm quidem est Getas Gothosque unam constituisse aliquando, sicut & Galli Francique, atque hac de scriptores allegati: sed controversia est, An Gothi origine sua sint ipsi Getæ, id quod negamus, nec Sheringam probare potest: contrà verò ex ipsis ab eo adductis Scriptoribus liquet, quod Getarum nomen est antiquum, Gothorum verò novum, Ratio autem novitatis inquirenda fuerat. Sed id omissum, cæteroquin valdè argutè concludit ille: *Certè*, inquit, *Getæ nunquam commissuri erant, ut virtus eorum rebusque gestis debitæ laudes, Gothicis gentibus tribuerentur, nisi Getarum & Gothorum eadem gens reipsa extitisset.* Quasi verò in Getarum à Gothis regnatorum facultate stetisset, Gothorum scriptoribus istam rerum gestarum translationem inhibere. Quicquid igitur sit de Getarum origine, an Scythicæ sint, nec ne, parum ad rem, quia & Getæ & tandem cum his Gothi Scythis mixti fuerunt, ab externis scriptoribus facilè utrique Scythis accenseri potuerunt.

In Cap. X. laborat ostendere Getas & Gothos eandem fuisse gentem, è locis quibus Gothi exierint scilicet Romanum Imperium. Sed quæ vis argumenti, hoc enim inde sequitur, Getas à Gothis fuisse subactos in suis sedibus, ùt Gallos à Francis, Britannos à Saxonibus & Anglis. In Cap. XI. ex identitate linguæ idem vult probare: Sed rectè fatetur, Scythiam à Germanico vocabulo nomen non habuisse, sed Germanos h. e. Gothos, non verò Getas, à Scythia & Getarum terra subacta, Scythas vocatos. Cæterum quod vocem Scythicam *Temerinda* ad linguam Germanicam vel Gothicam non potest applicare, manifestum est, linguas fuisse planè diversas. Nec Luciani autoritas quicquam huc facit, quia falsâ nititur autor hypothesi, quasi Alani essent Gothi origine, sed imò Getæ, & Gothis tandem intermixti. Sed quid inde conficitur: quod adhuc Gothica lingua superstes sit apud Gothorum reliquias ad Pontum Euxinum? Ergone eadem cum Scythica?

Mox Pontanum arguit: Si Gothorum nomen Constantini ætate notum esse cœpit Græcis & Romanis, Gothicas gentes jam olim alio nomine appellari oportuit, quo autem nisi Getarum? quæ, qualis, quanta. Gothi semper retinuerunt suum nomen, ante & postquam in Thraciam progressi. Denique haud puerile est, quod Cluverius urget Getas Thracicam gentem fuisse, auctore Herodoto, Strab. &c. non

GOT.

Germanicam, ut Gothi. Sed ipse petit τὸ ἐν ἀρχῇ, quod id nolit intelligi origine suâ, sed occupatione.

In Cap. XV. vult demonstrare Gothos non ex Germania in Scandiam migrasse, contra Verstegaum Cluver. & alios, qui ipsi futilib. conjecturis nituntur. Ipse pro fundamento ponit Scandiam priusquam Germaniam incolis repletam fuisse. Repletam autem ex vicina Scythia. Sed neutrum probat. Ponit tertio, Scandiæ primos incolas Germanis subditos non fuisse sed nec hoc probat. Et posito, quid inde? sufficit quod fuerint Germani sive potius Celtæ, etsi aliis Celtis aut Germanis non subjecti, alii populi liberi.

§. VI.

Novissimè Matthæus Prætorius Historiographus Johannis III. R. Polon. edidit Orbem Gothicum, in quo & ipse nomina Gothorum & Getarum miscet, sed cum veritas non admitteret diversarum planè gentium res confundere, duplicem facit Gothiam, unam Sueticam, alteram Sarmaticam, illam Germanicæ linguæ & originis confitetur, hanc verò Scythicæ. At verò unam fuisse Gothorum gentem, quam Sueticam ille vocat, & diversam à Getarum gente, cujus Herodotus Lib. IV. meminit, non Gothorum, supra evictum est: sed & Gothorum horum coloniam per Poloniam in Thracia sedes posuisse & Getas subjugasse, ita ut & nomen ipsis à Scriptoribus postea impositum, & Gothi illi atque Getæ promiscuè dicti: mansit tamen etiam tum Gothorum colonia linguâ moribus & imperio à Getis diversa, & latius postea egressa. Tractat is postea ad calcem libri primi hanc controversiam seorsim, & inter duas contrarias sententias mediam proponit, & tandem tamen concludit: *Gothos suos unam cum Getis fuisse gentem, nec fuisse Sueco Gothos, sed Sarmatas.* Sed nescio an hæc sententia media dici possit, certè satis est ambigua & parum vel nihil docet. Illud optimè monuit Prætorius *pag.* 118. Nomen Geticum latius se *olim* effudisse, quàm ad populos Gothicos nostros, Græcosque Thraces & Dacos ac cæteros Scythas ac barbaros cis & trans Tanaim hoc nomine venisse; sed τὸ *olim* erat distinguendum per intervalla temporum. Herodoti certè ætate tam latè non patuit, ubi tamen propria hujus gentis significatio viguit, à Scythis distincta, & ad Thraces recensita, ut præcipua. Rectè itaque porrò ait: Usum tamen successu temporis obtinuisse, ut nomen Geticum Gothis nostris datum sit. Igitur post aliquod tempus demum Gothi Getarum nomine venerunt, unde patet non fuisse utriusque eandem originem, sed & commixtione & commigratione istud fuisse ortum. Cæteroquin & istud optimè contra Loccenium dictum, quod vocabula Getica ex Gothica seu Suecica lingua perperam deriventur. Omnium rectissimè verissimeque judicavit Cl. Schurzfleisch. Dissert.

XXIII.

GOT.

XXIII. quæ est de Reb. SveoGoth. §. VI. Eos qui Gothos numerant in Slavis, neque origines neque migrationes gentium rectè scire, & si sciant, haud verè interpretari.

§. VII.

Fr. Junii Epist. Dedic. ad Cancell. de la Garde in Quatuor Evangelia Gothica.

1. *Hypothesis: Gothicam linguam solâ dialecto differre à Græca vetere.*

2. *Francicam & Anglo-Sax. ex vetere Gothica promanasse.*

Prima hypothesis μέγα λίαν αἴτημα. nec credo unquam probabitur. Etsi enim quædam vocabula his sint communia, tamen id rem non conficit, nisi unicam linguam universalem statuere velimus contra communem & in SS. literis fundatam sententiam. Contra verò Celticam linguam atque nationem tam vetustam, vel etiam vetustiorem esse, quam Græcanicam, ex Scymno Chio & aliis vetustis autoribus constat.

Altera hypothesis æquè dubia: nam quum Gothi & eorum Vlphilas cogniti in Europa atque clari fuerunt, Franci atque Saxones jam tum sua veteri lingua Celticâ usi, ut liquet ex Jornande & aliis priscis autoribus.

Eninverò Walafr. Strab. de Reb. Eccl. c. VII. tradit „Theotiscos multa, quæ prius non „noverant, utilia didicisse à Gothis, qui & „Getæ, cum eo tempore, quo ad fidem Chri„sti, licet non recto itinere, perducti sunt, in „Græcorum provinciis commorantes, no„strum, i. e. Theotiscum sermonem habuerint. „Et, ut historiæ testantur, postmodum studiosi „illius gentis, divinos libros in suæ locutio„nis proprietatem transtulerint, quorum ad„huc monumenta apud nonnullos habentur. „Et fidelium fratrum relatione didicimus, apud „quasdam Scytharum gentes, maximè Tomi„tanos, eadem locutione, divina hactenus ce„lebrari officia." Igitur Gothorum lingua fuit Theotisca, adeoque communis reliquis Celtis, quum & ipsi Celtæ sint.

§. IX.

Mores Gothorum.

Esse inter Gothos non licet scortatorem Gothum; soli inter eos præjudicio nationis ac nominis permittantur impuri esse Romani, Salvian. L. VII. de G. P. p. 156.

Gothorum gens perfida, sed pudica est, Idem p. 169.

Religiosi, ib. p. 160.

De religione Ariana recepta vid. Vorburg. Vol. III. pag. 70.

Vorburg. Vol. III. pag. 16. Scytharum genus triplex asserit, Hunnicum, Sarmaticum, &

GOT.

Germanicum. Gothos tamen non ex Sc originem traxisse, contra Bonfinium defe

De Gothorum Christianismo, idem Vol. p. 449.

Gothi Hispani. Bedæ Continuat. L c. 13. Hispania olim multis annis à Ro possessa, tempore Honorii Imp. in jus Goth concesserat. Gothi usque ad tempora B. gorii Arriani: tunc per Leoandrum ep pum Hispalis, & per Richaredum R. fra Herminigildi, quem pater nocte Paschali fidei confessione interfecerat, catholico c uniti sunt. — Sarraceni qui Gothos subj rant, ipsi quoque à Karolo M. victi, Galli & Lusitaniam, maximas Hispaniæ provi amiserunt. Possident usque hodie super regiones & sicut Christiani Toletum, it Hispalim, quam Sibiliam vulgariter vocan put regni habent; divinationibus & inv tionibus more gentis familiari, studentes.

GOTHEHTEN, cogitationibus: Gl. I. Somnerus: Nos geduchten. Cogitatio getboht. Vid. supra *Dabta*,

GOTELEIDON, abominatio divina. (IV. 7, 67.

Thaz kurzit Druhtin sare
thuruh thie druta sine,
Thuruh den Goteleidon,
mit sinen ginadon.
Quod abbreviat Dominus sanè
propter fideles suos,
Propter abominationem divinam
per ejus gratiam.

Vide infr. *Leid*, abominatio. Et ita i genda & emendanda quæ dicta sunt Obse Chron. Königsh. VIII. §. 7.

Unde *Guteleute*, hodie speciatim Lepros quam maximè abominabiles.

[Stadenius Explic. Voc. Bibl. (p. 397. hunc Otfridi locum ita transfere censet. *Das verkürzet der Herr bald wegen leidigen*, nempe de AntiChristo magno (dum loqui, quem veteres Matth. XXIV prædictum putarint. Scherzio autem in neque Schilteri neque Stadenii interpr satisfacit. Facile enim (inquit) vider hunc versum loqui de subjecto, in cujus rem DEus ante diem novissimum, dies abbreviabit, ergo nec per Dei abominati nec per DEI passionem, nec per AntiCh verbum *Goteleidon* est exponendum. Mi *teleidon* videtur significare eos, qui ad vel ad bonum ducunt. *Leitan*, *leidan* id ac ducere, notissimum est. (vid. inf. suo Hinc *Goteleito*, *Goteleido*, Dux ad DEum bonum. Hæc ille. Quidsi vero, quun angorem, *leidon*, angere, contristare, dum ea quæ Schilterus infra notat, sign *Goteleidon* explicetur, *der um Gottes willen* ut sensus sit. DEum abbreviare dies t tionis propter illum populum qui ob ipsius contristetur, angatur, & tamen

§. VIII.

ALPHABETUM GOTHICUM

I. Ex Codice Argenteo.

a. b. g. d. e. f. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. th.
u. w. cs. z.

II. Ex Ioh. Olai Histor. Goth. et Suecor. L. I. c. 7.

a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m.
n. o. p. q. r. s. t. u. x. y. z. æ.

III. Ex Dureto vid. Bibl. Polyglott Anglic.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P.
Q. R. S. T. V. X. Y. Z. Au. Eu. Ei. Oi. Oe. Æ.

IV. Ex Vulcanio de Lit. et Ling. Goth. p. 20. 24.

a. b. c. k. d. f. g. h. l. m. n. o.
p. q. r. s. t. u. v. x. y.
A. E. I. O. V. BA. BAs. be. bes. bi. bis. bo. bos. bu. bus. be.

V. Dan. Rogersii apud Vulcan. l. c. p. 43.

a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l.
m. n. o. p. q. r. s. t. u. x.

VI. Ejusdem Rogersii ibid. p. 44.

a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m.
n. o. p. q. r. s. t. u. x. y. z. æ.

VII. Ios. Scaligeri apud Vulcan. p. 46.

a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l.
m. n. o. p. q. r. s. t. u.

GOT.

apud illum polleat., quippe gratiose electus. Sane manifestum est, verba Christi *Propter electos abbreviabuntur dies*, ab Otfr. hic transferri.]

GOTEWAIZ, adverbium affirmandi vel jurandi. [Hodie: *Got weis es.*]

Fragm. B. Hisp. ℣. 4184.

Sie biwen in ainen witen kraiz:
tha frumeten o(v)b, Gotewaiz,
Thie wotigen baithen
manegen Kristenen uaigen.

Et ℣. 4409. ubi formula provocationis ad Campum:

Mit kampe berethe ih in, Gote waiz.
Duello convinco illum, DEus esto testis.

GOTOUUEBBI, Otfrid. V. 19, 91. sed aliis videtur legendum GOLDWEBBI, texturæ aureæ: At habetur etiam apud Tatian. c. 200, 1. *Gotouuebbineru* tunichun, de Salvatoris chlamide coccinea sive purpurea, & ℣. 4. *Gotowebbes*, Conf. Ant. Ruben. de re vestiar. 2, 14.

[Vox *Gotouuebbineru* misere Franc. Junium torsit, nullo tamen fructu veritatis. Nobis idem mendosus videtur, sequentem in modum restituendus, ut legatur *gotouuebbineru*, à substantivo, quod mox §. 4. occurrit, *gotouuebbe*, quasi Germanice dicas *gut gewebe*, ad excellentiam texturæ, qua pannus purpureus conficitur, significandam. Firmat hanc conjecturam vox Angl. Sax. *godeuuebbe*, *godeuuebbe*, quæ, quanquam vulgo pro purpura coccinoque accipiatur, proprie tamen omne genus byssini sericique tenuioris atque delicatioris notat, interprete Somnero in Diction. Componitur ea ex *god*, bonus, & *uuebbe* vel *uuebbe*, quod hodienum Anglis Belgisque telam seu texturam notat, & solere ASaxones, ad denotandam eximiæ bonitatis opinionem, tali compositione uti, exemplum docet *godæppel* cydonium, quod in Somn. l. c. extat, quæ omnia & in Francicam hanc vocem *guoto*, vel *gotouuebbe* competunt. Aut si cui forte magis arrideat ASaxonicæ vocis etymon peti ex *God*, DEus, is nos non habebit suæ sententiæ refragantes, nam & quicquid præstantissimum est, divinum dici, satis constat, & in Gloss. Boxhorn. est *cota uuabbes*, *cot* autem Keroni DEus, sed *cuat*, bonum est. Quicquid ejus sit. Observari hic meretur: Verba illa Glossar. Boxhorn. *uuizez cotauuabbes*, proprie ita reddenda, *alba byssina*. Palthen. Not. ad Tat. p. 394.

Cotauuepi huizaz. Byssum. Rhaban. Maur. Glossar. ap. quem & *Coto* divum. *Kauuepan*, contextum, *cotauueppi*, polita, occurrunt. v. Dieckman. Spec. Glossar. Lat. Theot. p. 56.

Gotauueppinero, Jacynthina. Gloss. Monf. p. 321. *des chunnes gotauueppe*, Jacyntho. pag. 321. 339.

Gotauueppinin, in coccineis. p. 345. *Rotaz gota uueppi*, coccinum. p. 332.

Zuiro gizebotemo gota uueppe, bis tincto cocco. p. 385.

Scipohtiu gotauueppi, scutulata. p. 340.

GOV.

Kotauueppi, sericum. p. 409. conf. inf. *Webbe.*]

GOVGRAVE, vid. supra *Gav.*

GOVGVLAR, vid. supra *Gaukeler* & *Caukeler.*

GOVH, insipiens, stultus: Notk. Psalm. XLVIII. 11. *Der unuuiso unde der goub uuerdent sament ferloren*, simul insipiens & stultus peribunt. Et Ps. XCIII. 8. *Fernement unuuizige under liuten, unde ir goucha ferstant iub eteuuenne.* Intelligite insipientes in populo, & stulti aliquando sapite.

[Winsbeck. Paræn. ad Fil. §. 2.

Nu sich der werlte go(v)chet an,
Wie si ire volger triegen kan.

Lutherus utitur voce *Gauch*, *geucherey*, eodem significatu.] conf. sup. *Chaucken.*

GOVMA, GOVMON, epulæ, vid. *Cauma.* & *Goima.*

GOVMA, observatio, attentio, memoria, recordatio.

Otfrid. II. 3, 43. de stella Magorum:

Er kundta uns thaz in ala not,
thaz ander uns ne zeinot.
Thaz gouma mannes nami.
bithiu uuas er seltsani.

Indicavit nobis omnimodo
quod alia nobis nos significet
Ut observatio hominis (id) caperet.
propterea erat rara.

[Scherzius in Not. duos posteriores versus ita vertit.

Ut homo eo attenderet,
Ideo extitit hoc miraculum.

Idem Scherzius hanc vocem alibi quoque aliter quam Schilterus transfert, ut è sequentibus locis patet.

Otfr. I. 1. 40.

The ist gouma filu reinl.

Schilt. Hic est attentio multum pura.

Scherz. *gouma* per delectationem vellet redditam.

Id. III. 18, 106.

Thes lichamen gouma.

Schilt. Corporis habitum.

Scherz. Corporis observationem.]

Idem. V. 8, 93. c. 25, 64. c. 6, 49. III. 7, 83. 67.

Glossæ Alem. *Kaumun nam*, animadvertit.

Goumen, observare, attendere, *in acht nemen.*

Otfrid. I. 21, 8. de Josepho:

Quamun bot imo in droume,
er thes kindes uuola goume.

Venit Angelus ipsi in somnio,
ut puerum bene observaret.

[Scherz. in Not. versum posteriorem vertit:

Ut ipse curam pueri gereret.

Gouma est cura, custodia. vid. Otfr. I. 8, 40.

Er thes uuibes uuola goume.

Schilt. Ut mulierem bene observaret.

Scherz. Ut mulieris bene curam gereret.

GOV.

Otfr. III. 17, 111.

Thaz thu bigoumes jamer thir.

Schilt. Ut tu sis memor perpetuo tibi.

Scherz. *Thu bigoumes* mallem redditum, *ut cures, ut caveas. gouma*, curam, attentionem significare ex innumeris locis patet.]

Idem V. 25, 26. I. 13, 28. *goumptun thes fehes*, attendebant gregi. conf. I. 23, 117.

Kunnen sih, recordari, Otfrid. V. 6, 65.

Kunnen, conqueri, Otfr. IV. 26, 59. I. 22, 51. III. 10, 10. III. 24, 14. & 21. & 99. v. inf. Lit. K.

[*Goumaneme*, attendat. Gloss. Monf. p. 385. *goumanemet*, videritis. p. 366. videte. p. 397. *goumanimit*, adtendit. p. 355. *goumanim*, attende. p. 354. vide. p. 391.]

Goumilosan, oblitus. Otfrid. I. 22, 20. de Parentibus JEsu:

Joh then einegon sun
goumilosan liazun.
Et unicum filium
oblitum reliquerunt.

[Forsan *Goumilosan* idem est ac *forglos*, absque debita cura ac sollicitudine relinquebant.]

Gothis, *Gaumgan*, videre. ASax. *Gyman*, *begyman*, observare, custodire. Fr. Jun. Gloss. Goth. p. 127.

[GOUUON. Otfr. I. 13, 7.

Thaz uuir oub mit then gouuon.

Ut & nos cum alacribus.

Scherz. Ut & nos cum pagis.

(i. e. incolis pagorum hujus territorii.)

Eadem vox recurrit ap. Otfr. III. 14, 148. ad quem Scherz. seqq. annotat. *Gouuon* est à *gouu*; quod regionem, ut & pagum, agrum notat. Hodie *gauu*, *giuu*, *gouu*, dicimus. Gothis. *Gauga* est tractus ingens regionis alicujus. Theothiscum Glossar. pagum exponit *gauuimez*. Belgis *gauu*, *geuu*, *goy*, *goo*, *gouue* est pagus; i. e. certum ac definitum alicujus regionis spatium. Frisiis *ge* est pagus, vicus rusticus, *ge-man*, incola ejusdem pagi: *ge-feynt*, adolescens eundem pagum inhabitans. vid. omnino Junii Glossar. Goth. voc. *Gauge*. Hæc Scherz. conf. supra *Gaw*.

GOVUIPRIESTIRA, plebejani Presbyteri. Gloss. Monf. p. 382.

GOZ, probabat. Gloss. Monf. p. 338. à *Giezen*.

GOZOPHER, libamen. Gloss. Monf. pag. 396. (Hodie *Gözenopffer*.) *Gozaphar*, libamenta p. 322. (leg. *gozopher*.) *Gozapharo*, libaminum. p. 350.]

GRABEN, sculpere.

[*In gagrapanem katum*, in sculptilibus. Gl. Monf. p. 404.

In grapanaro erdo, fossa humo. Gloss. Monf. p. 332.

Grapo, agger. p. 334. (hodie *ein graben*.) *Grapono*, aggerum. p. 334.]

Graftpilide, sculptilia, abkot. Notk. Ps. XCVI. 7. conf. supra *Gigrap*.

GRA.

GRADEN, consternere. *Gegradet*, constr Cant. Cantic. III. 9. conf. Not. Scherzi h. l.

Athargrati, Sistentia venæ fluentis. Lex war. III. 1, 4. Vide supra *Athar*.

GRAENNVNG, rictus. Glossæ MSS. A Sax.

GRAL, mons Veneris in Italia. The ric. à Niem. Lib. II. de Schism. c. XX. *L cernitur mons S. Barbaræ in plano campo, emine rotundus, quem delusi multi Alemanni in vulgar pellant* der Gral, *asserentes, prout etiam in il gionibus plerique autumant, quod in illo multi su mines vivi & victuri usque ad diem iudicii, qui diis & deliciis sint dediti, & ludibriis diaboli petuò irretiti.*

GRAM. *Gremo*, irrito. Notk. Cant. I 32, 21. *Sie gramdon mih in uppecheite, unde rehtemo Gote.* Ipsi me provocaverunt in eo non erat DEus, & irritaverunt me in van bus suis.

Gramden, exacerbare. Notk. Psal. LXX 40. *Uuie diccho sie in gramdon in dero u* Quoties exacerbarunt eum in deserto. Psal. CV. 7.

Graemid, lacessit. *Gegraemid*, lacessitur. (MSS. Anglo-Sax.

GRAMMATICHE, Grammatica. N Psalm. LXXVII. 12. *In campo Taneos:* *gypto dar Tanis die burg ist, dero Genitivus G Taneos, i. Sinic uuehsil in Grammatiche in C sun chit.*

Aurea Bulla Caroli IV. cap. fin.

Etymologiæ aut Orationis p octo. Ruodeperti Epistola a Goldast. Rer. Aleman. T. II. P. I. pag. 63.

Nomen, *namo.*
Pronomen, *fure daz nomen.*
Verbum, *wort.*
Adverbium, *zuoze demo verbo.*
Participium, *teilnemunga.*
Conjunctio, *gevügeda.*
Propositio, *furesezeda.*
Interjectio, *underwerf.*

Ibidem.

Nomini quot accidunt

Wie manegin volgent temo nomini? S Qualitas, the wilichi. quæ? subauditur, ubi alde gemeine ter substantiæ, alde des accident

Comparatio, de widermezunga. Cujus? parativi, alde dis superlativi zuo demo Posit nus, tis chunne. Cujus? sin alde - -

Namo uncherlich, nomen indeclinabil Psal. LXXVII. 43.

Substantiva, non Verba sunt Radice Germanicæ: quia breviores sunt radic verba ut derivativa.

GRA.

v. gr. *Wage*, *wegen*, *wiegen*.
Slag, *Slege*, *slagen*.
Mal, *mal*, *mile*.
Kal, *kelen*, *kiel*, penna denutato ab ave.
Zal, *zelen*, *ziel*.
Wal, *welen*, *wile*.
Rach, *rechen*.
Strak, *strecken*, *strick*.
Talg, *telg*, *tilgen*.
Stark, *sterken*.
Dank, *denken*, *dinc*.
Zwang, *zwingen*.
Stank, *stinken*.
Hang, *hengen*, *hinken*.

Nominativus, *selb namin*. Notk. Ps. LXXVII. 43.

Genitivus, *dannen burgti insin*. Notk. d. Psal. LXXVII. 43. lego: *burtigin*. vid. supra.

Hyperbole, *uberstepheda*, Notk. Ps. CXVIII. 136.

GRANG, Grengel, Grendel, Grangia, In claustris vel Grangiis.

Grania. L. Alem. c. 81. §. 2. idem quod horreum, Glossa MS. Vid. Du Fresne Glossar. voc. *Granea*.

Hinc fortè vocabulum rusticum *Grengel*, *grendel*, *damit die weg oder einfart der dörffer versperret werden*. Index MS.

Grangia & Curia promiscuè sumuntur in Diplom. vet. ùt Lucellensi. p. 48. & 259.

[GRANT, collectaculum. Gl. Monf. p. 400. *Granter*, coagulatus. p. 353.]

GRAP, sepulcrum. Otfrid. ad Salom. ℣. 58. *Grebir*, sepulcra. Otfrid. IV. 34, 5. & 10.

Græpum, *scrobibus*. Glossæ MSS. Anglo-Sax.

GRAPHANS, L. Longob. II. 21, 3. *Nulli liceat alium pro alio pignorare, excepto illo, qui Graphans esse invenitur*, i. e. *cohæres ejus proximior, qui ad illius hæreditatem, si casus evenerit, venturus est.* ita legitur vulgò, sed verior lectio MSS. est GAFRAND, quod corruptum tamen est, ex *Gafreund*, cognatus.

[GRAST, fœnum. Tatian. 38, 5. *Oba thas grast thes accares, thas hiutu ist, inti morgana in ovan uuirdit gisentit.* Si fœnum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur. Islandi adhuc *grased*, Sueci *græset*, Germani abrupte *gras*, dicunt. Palthen. Not. ad h. l. p. 363.

Gras, fœnum. Gloss. Monf. p. 391. 397. Rabacaulis. p. 414.]

GRAVE, *Grefe*, *Gerefe*, *Reve*. Capitul. Franc. MS. 4, 19. *Gravun*, comitem. *Grafscefti*, comitatus.

Tatian. c. V. 11. de Cyrenio. *Fon themo Grave Cyrine*, à Præside Cyrino. it. c. 44, 12. Christi prædictio refertur. *Zi Gravon, inti zi Cuningon uuerdet ir gileitte thurub mih:* Ad Præsides & ad Reges ducemini propter me. C. 192, 3. de Pilato. *Saltun themo Pontisgen Pilato Graven:* tradiderunt (JEsum) Pontio Pilato Præsidi.

[*Krauo*, *odo Scultheizzo*. Procurator, provisor secularis honoris. Gloss. Monf. p. 403.]

Ita vocati à Germanis, qui juri dicundo per pagos & vicos præerant, quorum Assessores *Scheffen* seu Scabini dicti. Tacitus de M. G. c.

GRA.

12. illos vocat *Principes*, hos verò eorum *comites*. ait: *Eliguntur in iisdem conciliis & Principes, qui jura per pagos vicosque reddunt: centeni singulis ex plebe comites, consilium simul & auctoritas, adsunt.* Sed à Germanis Latinè scribentibus non Principes, sed Comites appellati, eò quod Regum comites essent. Paulus Diacon. Lib. V. Hist. Longob. cap. 36. *Hic dum Dux esset in Tridentina civitate, cum Comite Boiariorum, quem illi Gravionem dicunt, qui Buzam & reliqua castella regebat, confligit.* Statuta Wilhelmi Regis Scotorum Cap. 3. *Statutum fuit apud Montrose, quod cùm Rex in aliquam Provinciam venerit, judices primâ nocte ad eum venire debent. Nec liceat eis à Curiâ Regis recedere, antequam Rex exeat ab illâ Provinciâ, nisi per licentiam Regis. Et si quis sine licentia discedat, dabit Domino Regi octo vaccas ad forisfactum.* Dicti enim etiam κατ' ἐξοχὴν *Judices*. Gregor. Turon. Lib. VII. c. 42. & passim, postea etiam *Judices Provinciales*, *Lantrichter*. Jus Alem. Feud. & Sax. eò quod ordinarii judices erant Comites, etiamsi ad marcam aut maritimam custodiendam deputati, Kapitul. Franc. Lib. IV. cap. 5. Lib. II. c. VI. Præterea & Tributa ac ærarium curarunt, *Gregor. Turon. Lib. VI. c. XXII. Lib. VII. c. XXIII.* Marculph. 1. *Formul.* 8. Unde & Judices Fiscales dicti. Lex Ripuar. c. 35. *Judicem Fiscalem, quem Comitem vocant.* Vetus Diploma ab H. Spelmanno laudatum: *Judicem Fiscalem, quem Grafionem appellant.* confer. Lud. Cantarell. Fabr. Lib. I. de Feud. c. 7. Vicarius ejus Centenarius dictus: Lex Aleman. c. 36. pr. *Conventus secundum antiquam consuetudinem fiat in omni Centena coram Comite, aut suo Misso & coram Centenario.* Hinkmarus Epist. pro Episcopis c. 3. *Reges in regnis & Palatiis suis, & Regum Comites in civitatibus suis, & Comitum Vicarii in plebibus.* H. Spelmann. in Glossario: *Sed videant Eruditi, ne male decernant de Comite & Grafione: nam licet confundantur sæpissimè, revera tamen diversi sunt. Propriè enim COMES est, qui gladio Comitatûs cingitur. GRAFIO is, qui ejusmodi Comiti est à vice & à juribus Comitatûs exigendis. Sæpè igitur in Conciliis & antiquis Legibus, semper in Wisigothorum, VICARIIS dicitur: in Normannorum utique VICECOMES*, &c. De Etymo sollicitus Jo. Isac. Pontan. Lib. VI. Orig. Franc. c. XIV. tentat, *an à fossis fortè, quia limitibus præerant, Graven & Markgraven i. e. limitanei dicti? an aliunde potius, alii videant. Veram & certam qui dederit, vir esto.* Idem de Fossis opinatur *Heigius P. I. qu.* 2. Verum officium Gravionis proprium & ordinarium non fuit Limitaneum, sed species Comitum peculiaris eaque superioris clypei erat & adhuc est, qui Marchiones dicuntur. Ne quid aliud de hâc allusione addam. Glossarium à Guil. Lamberto Anglorum Legibus adjectum: *Præfectus vel Præpositus Saxonice* Geresa *&* Scyrgeresa, *&* Hibgeresa. *Vocabulum (ùt ego conjectura auguror) à gereccan, quod regere sonat, ductum: ut sit* Geresa *quasi* Gerecesa, *facilis est enim lapsus. Legum Alemannorum & Boiariorum, quisquis is fuerit*,

rit, Interpres **Gerefa** *hunc nostrum* **Grafionem** *vertit; neque interim me latet longè diversam reperiri in Legibus Guilelmi* (fortè μνημονικὸν ἁμάρτημα, & Edoardi Confess. dicere in animo habuit Lambardus.) *hujus vocis derivationem. Utcunque sit, de hoc mihi dubium non est, eundem esse* **Gerefa**, *qui hic nostrâ memoriâ vulgò* **Reve**, *abjectô* **Ge**, *quod apud Saxones semper fere superfluum est, dicitur. Atque ita* **Scyrgereve** *is est, quem Nos hodie* **Shyrife**, *vel potius* **Shyre Reve** *appellamus.* Rex Anglo-Saxonum Edoardus qui regnare desiit An. Christi 924.

Eadweard Cyning hyt them Gerefum eallum. i. e. Edowardus Rex mando Grafionibus omnibus, &c.

Ex ejusdem Edoardi Confessoris legum cap. XXXV. hæc refert H. Spelmannus: *Greve quoque nomen est potestatis. Latinorum linguâ nihil expressius sonat quam Præfectura, quoniam hoc vocabulum adeo multipliciter distenditur, quod de Scyra, de Wapentachiis: quemadmodum etiam est Leth, de Hundredis & Burgis, etiam de Villis, Greve vocetur. In quô idem sonare videtur & significare, quod Dominus. Videtur etiam quibusdam* **Greve** *vocabulum esse nomen compositum ex Anglico* **Grith** *&* **væ** *Latino.* **Grith** *enim Pax est,* **væ**, *miseria. —* **Greve** *igitur dicitur, quod jure debeat* **Grith**, *i. e. pacem ex illis facere, qui patriæ inferunt* **væ**, *i. e. miseriam & malum. Teutonici etiam & Frisones & Flandrenses, Consules suos* **Mergreve**, *quasi Majores dominos & bonos pacificos vocare solent. Et sicut modo vocantur* **Greve**, *qui super alios Præfecturas habent, ita apud Anglos antiquitus vocabantur* **Ealderman**, *quasi Seniores, non propter Senectutem, quum quidam adolescentes essent, sed propter sapientiam.* Idem H. Spelmannus: **Ge** *in* **Gerefa** *tantùm est particula verbis & verbalibus adjecta. Simplex igitur vox est* **Refa**, *& pro hac Nos hodie* **Reve**, *utimur. Nominis ratio inde videtur provenisse, quod hic Magistratus ad jura fiscalia exigenda datus esset: nam* **gerefen** *&* **reafen**, (Germanis *Greiffen* & *Raffen*) *est tollere, rapere, exigere. Inde in L. Salica. Tit. XXXIII. & Ripuar. Tit. LXXXIV.* ***Si quis Grafionem ad res alienas injustè tollendas invitaverit***, &c. *Ex hoc apud Authores medii seculi* **Exactor** *sæpissimè nuncupatur.* Suggerius de possess. B. Dionysii: ***ab oppressione Exactorum regiorum, quos dicunt Grafiones, multo labore multisque placitis emancipaveram.*** *Et Glossarium quoddam Saxonicum:* ***Geresan, Censores, Exactores.*** *Hæc nostra sententia.* Sic & Glossæ MSS. Anglo-Sax. *Giroefan, Censores*, & *Giroefa, Commentariensis.* Atque pro Spelmanno facere videtur, quod Jus Feudale Alemannicum inter clypeos militares non Gravionum ullam facit mentionem, sed sub nomine *der Fryen Herren* complectitur illam dignitatem. *Vid. Commentar. nostr. ad cap. I. §. 13.* Et confer. *Pithœi Glossar. in Leg. Salicam.* Attamen certum est, jamtum in Lege Ripuariorum, mitem, Grafionem & Judicem Fiscalem pr seu sumi, & Tungino atque Centenario o ni, Vid. Tit. L. LI. LIII. Et L. Salic. Tit. XL Atque ejusdem dignitatis nomina esse, ja aliis observatum fuisse, Steph. Baluzius ibi annotavit. Hoc tamen utique verum, fiones diversi esse generis, utpote analogi Dialectici loquuntur: hinc *Dinkgrafen*, Tu ni, *Centgraven*, Centenarii, *Gograven*, *Sal fen*, *Holzgrafen*, &c. qui neutiquam Gravio Dignitatis κατ' ἐξοχὴν participes, sed Magi tus sunt meri atque judices inferiores in genere, atque ab ipso Tacito *Comites Princ* vocantur. Itaque hoc potius videant Eru An *Grafio* propriè & primariò sit Germani gladiô Comitatus cingitur, ùt loquitur mannus, h. e. Comes? quod etsi ille n tamen eô ipsô αἰνεῖ τὸ ἐν ἀρχῇ. affirmat autem & Lex Salica, & Ripuariorum, & lus Diaconus confirmant. Cui accedit Fr garius in Chron. quod desinit A. C. 759. 74. *Scaram de electis viris fortibus — cum l bus & Grafionibus secum habens.* Confer n cum sentientem Du Fresne in *Glossar.* ***Grafio.***

[Vocem *Grave* rectissime usurpat Inte Tatiani pro judice atque Præside Provi cujus potestas omnis ab eo, qui summum imperium, pendet. Sed quod officii oli hodie hæreditariæ dignitatis vocabulur Germanis, Succis, Danisque usitatissimu est *gereve*, ex quo pronunciatio Norm moderna Anglorum vocem *Sherif* videt fecisse. Palthen. Not. ad Tat. p. 311.]

Titulus Graviorum vel Comitum te bus Fridericorum ferè omissus, & Domi prælatus, aut & hic omissus; Ita Comi Limpurg, Pincernæ Imperii, illis tempo tantum subscripserunt neque Comitum Dominorum titulo, sed tantùm Pincer Limpurg. Item Comites de Hohenloe titulo familiæ usi, v. g. Gotofredus de H loe. Item Conradus de Durn, &c.

Conf. Differt. de Landgr. Alsat.

[GRAUVINUN, ad canos. Gloss. M 335.]

GRAZZO, valdè. Otfrid. II. 19. 21.

GREHT, *Gerecht*, rectus, directus. Ps. XXV. fi. *Min fuoz folleshuont in greh* pes meus stetit in directo, rectitudine. Psal. XCIII. 15.

Crehto uuerden, acquiri, *zu recht wer* quæsitum fieri. Notk. Ps. XV. 6. *Mir uuorden zorftez erbe*, i. e. Mihi est acqui clara hereditas.

[*Grehta*, emendatos. Gloss. Monf. p *Grehtiu*, pura. p. 330.]

Eregrehti, Majestas, gloria. Otfrid. I de populo adorante:

Sinero eregrehti
uuarun thiggenti.

GRE.

i. e.
Suam Majestatem
erant adorantes.

Marq. Freherus ibi notat: *lege divisim.* Sed videtur utique compositum ex *ere*, honor, & *grebti*, acquæstus q. d. acquæstus honoris, gloriæ, quæsita & jure competens potestas, Majestas. Idem Otfr. III. 20,236. de cœco nato:

Nam mih von unmahtin
bi finen eregrebtin.
Liberavit me ab imbecillitate
per suam potentiam.

Et cap. seq. ℣. 66.

Petlin in giribti
zi fineru eregrebti.
Mendicare rectà
ad ejus glorificationem.

Idem IV. 5, 44.

Thaz oli oub thia slibti
thera finera eregrebti,
Oleum etiam (designat) æquanimitatem
suæ Majestatis.

Et cap. XXXI. 37. Latro ad Salvatorem:

Gibugi mit eragrebtin
thines scalkes, Drubtin.
Memento cum gratia
Servi tui, Domine.

[Scherzius h. l. in Not. vertit: *Memento cum majestate servi tui*, i. e. in Majestate, in regno tuo. At cum Otfridus non dicat, *in eragrebti*, sed *mit eragrebtin*, mallem vertere: *Memento cum gloria servi tui.* qs. dic. *Nimm mich mit ehren an.*]

Potentes enim sunt Gratiosi, Clementes, Ἐυεργέται, *Gnädige Herren.* Idem Otfrid. d. l. c. ult. ℣. 81.

Joh dankon io gimalon
then finen ginadon,
Sinera eregrebti,
ioh finera mahti.
Et gratias agamus publicas
ipsius Clementiæ,
Suæ Majestatis
& suæ Potentiæ.

Confer eundem Otfr. Lib. IV. c. 1. fin. Lib. V. c. 23. ℣. 581. Et Carm. Ludovic. in fin.

Significat etiam idem quod Justitia, sed speciatim Eleemosynam, Otfr. II. 20, 2. vide ibi.

[Ad hunc locum Scherzius notat, vocem *Eregrebti* non significare *justitiam*, sed *majestatem, decorem*: verba igitur loci hujus

Oba thu armen uuibtin
duest drost mit eregrebtin.

rectius ita explicari. *Facies*, seu facere vis, *aliquid ad solamen cum decore.*]

Vide & supra *Ero.* & infra *Kerebti.*

Krebte, potentia. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 2798.

Wither susgetaner krebte
ia fure ib guoter knebte.

GRE.

Contra talem qualem potentiam
duco ego strenuos milites.

GREITAN. vid. *Cruzen.*

GREM *dier*, Bellua. Gl. Vet. Vid. *Crim, Grim.*

Gremen, irritare. Notk. Ps. LXXIII. 10. Passivè Kilianus: *Gremen, dolere, mœrere, contristari, Sax. Fris.*

[*Gremizaz*, tristis. Gloss. Mons. p. 352.
Gremize, triste. p. 356.
Gremiziu, perturbata. p. 392.
GREPHTI, scalpturæ. pag. 340. vid. supra *Graben*]

GRIEBEN, cremium. Vetus versio Psalm. CI. 4.

GRIEN. Vide *Albergrin.*

GRIEZ. vide *Kriez.*

GRIFEN, apprehendere, tangere. hodie *greiffen. Grifin cisamine*, simul comprehendere. Rhyth. de S. Annon. ℣. 201. Vide supra *Chraph*, ungula.

GRIFF, *gryphes*, animal alatum quadrupes. Sunt enim, inquit *Joh. de Janua*, Griphes alites ferè, & sunt in omnibus leonibus similes præter alas & facies, quibus aquilis conveniunt, & multum equos infestant & eis inimicantur, adeò quod equitem armatum cum equo in sublime rapiant, ut dicit Hugo. Vel dic secundum Remigium, quod Griphes sunt animalia terribilia & fortia, quæ corpus habent leoninum, pedes autem & alas & rostrum ut aquila. Ideoque per terram currunt ut leones, per aëra volant ut aves. Königshov. Chron. c. 1. §. 115. de Alexandro M. & Historia Alexandri M. Teuton. Olaus Magnus *Lib. XIX. Histor. gent. Septentr. c. 27.* " Neque Plinio neque Alberto Physicâ ratione aliqui videntur „ Gryphi esse in rerum natura, nisi secundum „ traditiones historiarum. Dicunt enim eos „ antrorsum aquilæ formam effigurare in capite, rostro, alis ac anterioribus pedibus, licet multò majori quantitate: in posteriori „ verò parte caudâ, cruribus imitari leonem: „ & in Aquilinis unguibus longos habere ungues, in leoninis verò breves & magnos; è „ quibus Scyphi fiunt, uti ex ovis Struthionum, „ ad bibendum, & ideò quosdam longos, quosdam breves Gryphorum ungues invenire. „ Habitant in Hyperboreis montibus, infesti „ maximè equis & hominibus; tantâque fortitudine prædit, ut equum & armatum sessorem rapiant. Isidorus tamen dicit, eos „ Gryphos eâ ratione vocari, quasi animalia „ quadrupedia ac pennata, vivereque in montibus prædictis, equis infestos, etiam ut hominem decerpant. In Asiatica Scythia terræ „ sunt locupletes, sed inhabitabiles, referente „ Solino; nam cùm auro & gemmis affluant, „ Gryphes universa tenent, alites ferocissimæ, „ & ultra omnem rabiem sævientes: quarum „ immanitate obsistente, advenis rarus accessus est. Visos quippe decerpunt, velut geniti ad plectendam avaritiæ temeritatem. „ Arimaspi cum his pugnant, ut lapides, qui „

rit, *Interpres* **Gerefa** *hunc nostrum* **Grafionem** *vertit: neque interim me latet longè diversam reperiri in Legibus Guilielmi* (fortè μνημονικὸν ἁμάρτημα, & Edoardi Confess. dicere in animo habuit Lambardus.) *hujus vocis derivationem. Utcunque fit, de hoc mihi dubium non est, eundem esse* **Gerefa**, *qui hic nostrâ memoriâ vulgò* **Reve**, *abjectô* **Ge**, *quod apud Saxones semper ferè superfluum est, dicitur. Atque ita* **Scyrgereve** *is est, quem Nos hodie* **Shyrife**, *vel potius* **Shyre Reve** *appellamus.* Rex Anglo-Saxonum Edoardus qui regnare desiit An. Christi 924.

Eadweard Cyning byt them Gerefum eallum. i. e. Edowardus Rex mando Grafionibus omnibus, &c.

Ex ejusdem Edoardi Confessoris legum cap. XXXV. hæc refert H. Spelmannus: *Greve quoque nomen est potestatis. Latinorum linguâ nihil expressius sonat quàm Præfectura, quoniam hoc vocabulum adeò multipliciter distenditur, quod de Scyra, de Wapentachiis; quemadmodum etiam est Leth, de Hundredis & Burgis, etiam de Villis, Greve vocetur. In quô idem sonare videtur & significare, quod Dominus. Videtur etiam quibusdam* **Greve** *vocabulum esse nomen compositum ex Anglico* **Grith** *&* **væ** *Latino.* **Grith** *enim Pax est,* **væ**, *miseria. —* **Greve** *igitur dicitur, quod jure debeat* **Grith**, *i. e. pacem ex illis facere, qui patriæ inferunt* **væ**, *i. e. miseriam & malum. Teutonici etiam & Frisones & Flandrenses, Consules suos* **Mergreve**, *quasi Majores dominos & bonos pacificos vocare solent. Et sicut modò vocantur* **Greve**, *qui super alios Præfecturas habent, ita apud Anglos antiquitus vocabantur* **Alderman**, *quasi Seniores, non propter Senectutem, quum quidam adolescentes essent, sed propter sapientiam.* Idem H. Spelmannus: **Ge** *in* **Gerefa** *tantùm est particula verbis & verbalibus adjecta. Simplex igitur vox est* **Refa**, *& pro hâc Nos hodie* **Reve**, *utimur. Nominis ratio inde videtur provenisse, quod hic Magistratus ad jura fiscalia exigenda datus esset: nam* **gerefen** *&* **reafen**, (Germanis *Greiffen* & *Raffen*) *est tollere, rapere, exigere. Inde in L. Salica. Tit. XXXIII. & Ripuar. Tit. LXXXIV.* **Si quis Grafionem ad res alienas injustè tollendas invitaverit**, &c. *Ex hoc apud Authores medii seculi* **Exactor** *sæpissimè nuncupatur.* Suggerius de possess. B. Dionysii: ***ab oppressione Exactorum regiorum, quos dicunt Grafiones, multo labore multisque placitis emancipaveram.*** *Et Glossarum quoddam Saxonicum:* ***Geresan, Censores, Exactores.*** *Hæc nostra sententia.* Sic & Glossæ MSS. Anglo-Sax. *Giroefan*, *Censores*, & *Giroefa*, *Commentariensis*. Atque pro Spelmanno facere videtur, quod Jus Feudale Alemannicum inter clypeos militares non Gravionum ullam facit mentionem, sed sub nomine *der Fryen Herren* complectitur illam dignitatem. *Vid. Commentar. nostr. ad cap. I. §. 13.* Et confer. *Pithœi Glossar. in Leg. Salicam.* Attamen certum est, jamtum in Lege Ripuariorum, Comitem, Grafionem & Judicem Fiscalem promiscuè sumi, & Tungino atque Centenario opponi, Vid. Tit. L. LI. LIII. Et L. Salic. Tit. XLVII. Atque ejusdem dignitatis nomina esse, jam ab aliis observatum fuisse, Steph. Baluzius ibidem annotavit. Hoc tamen utique verum, Grafiones diversi esse generis, utpote analogi, ut Dialectici loquuntur: hinc *Dinkgrafen*, Tungini, *Centgraven*, Centenarii, *Gograven*, *Salzgrafen*, *Holzgrafen*, &c. qui neutiquam Gravionum Dignitatis κατ' ἐξοχὴν participes, sed Magistratus sunt meri atque judices inferiores in suo genere, atque ab ipso Tacito *Comites Principum* vocantur. Itaque hoc potius videant Eruditi: An *Grafio* propriè & primariò sit Germanis, qui gladiô Comitatus cingitur, ùt loquitur Spelmannus, h. e. Comes? quod etsi ille negat, tamen eô ipsô αὐτῷ τὸ ἐν ἀρχῇ. affirmativam autem & Lex Salica, & Ripuariorum, & Paulus Diaconus confirmant. Cui accedit Fredegarius in Chron. quod desinit A. C. 739. cap. 74. *Scaram de electis viris fortibus — cum Ducibus & Grafionibus secum habens.* Confer nobiscum sentientem Du Fresne in *Glossar. voc.* ***Grafio.***

[Vocem *Grave* rectissime usurpat Interpres Tatiani pro judice atque Præside Provinciæ, cujus potestas omnis ab eo, qui summum habet imperium, pendet. Sed quod officii olim, id hodie hæreditariæ dignitatis vocabulum est, Germanis, Suecis, Danisque usitatissimum. AS. est *gereve*, ex quo pronunciatio Normannica moderna Anglorum vocem *Sherif* videtur effecisse. Palthen. Not. ad Tat. p. 311.]

Titulus Graviorum vel Comitum temporibus Fridericorum ferè omissus, & Dominorum prælatus, aut & hic omissus; Ita Comites de Limpurg, Pincernæ Imperii, illis temporibus, tantum subscripserunt neque Comitum neque Dominorum titulo, sed tantùm Pincernæ de Limpurg. Item Comites de Hohenloe tantum titulo familiæ usi, v. g. Gotofredus de Hohenloe. Item Conradus de Durn, &c.

Conf. Differt. de Landgr. Alsat.

[GRAUVINUN, ad canos. Gloss. Monf. p. 335.]

GRAZZO, valdè. Otfrid. II. 19. 21. & 31.

GREHT, *Gerecht*, rectus, directus. Notk. Ps. XXV. fi. *Min fuoz folleftuont in grehti*, i. e. pes meus stetit in directo, rectitudine. Idem Psal. XCIII. 15.

Crehto uuerden, acquiri, *zu recht werden*, jus quæsitum fieri. Notk. Ps. XV. 6. *Mir ist crehto uuorden zorftez erbe*, i. e. Mihi est acquisita præclara hereditas.

[*Grehta*, emendatos. Gloss. Monf. p. 346.
Grehtiu, pura. p. 330.]

Eregrehti, Majestas, gloria. Otfrid. I. 4, 33. de populo adorante:

Sinero eregrehti
uuarun thiggenti.

I. e.

GRE.

i. e.
Suam Majeſtatem
erant adorantes.

Marq. Freherus ibi notat: *lege diviſim.* Sed videtur utique compoſitum ex *ere*, honor, & *grehti*, acquæſtus q. d. acquæſtus honoris, gloriæ, quæſita & jure competens poteſtas, Majeſtas. Idem Otfr. III. 20,236. de cœco nato:

Nam mih von ummahtin
bi ſinen eregrehtin.
Liberavit me ab imbecillitate
per ſuam potentiam.

Et cap. ſeq. ỿ. 66.

Petlin in girihti
zi ſineru eregrehti.
Mendicare rectâ
ad ejus glorificationem.

Idem IV. 5, 44.

Thaz oli oub thia ſlihti
thera ſinera eregrehti,
Oleum etiam (deſignat) æquanimitatem
ſuæ Majeſtatis.

Et cap. XXXI. 37. Latro ad Salvatorem:

Gihugi mit eragrehtin
thines ſcalkes, Drubtin.
Memento cum gratia
Servi tui, Domine.

[Scherzius h. l. in Not. vertit: *Memento cum majeſtate ſervi tui*, i. e. in Majeſtate, in regno tuo. At cum Otfridus non dicat, *in eragrehti*, ſed *mit eragrehtin*, mallem vertere: *Memento cum gloria ſervi tui.* qſ. dic. *Nimm mich mit ehren an.*]

Potentes enim ſunt Gratioſi, Clementes, Ἐυεργέται, *Gnädige Herren.* Idem Otfrid. d. l. c. ult. ỿ. 81.

Job dankon io gimalon
then ſinen ginadon,
Sinera eregrehti,
iob ſinera mahti.
Et gratias agamus publicas
ipſius Clementiæ,
Suæ Majeſtatis
& ſuæ Potentiæ.

Confer eundem Otfr. Lib. IV. c. 1. fin. Lib. V. c. 23. ỿ. 581. Et Carm. Ludovic. in fin.

Significat etiam idem quod Juſtitia, ſed ſpeciatim Eleemoſynam, Otfr. II. 20, 2. vide ibi.

[Ad hunc locum Scherzius notat, vocem *Eregrehti* non ſignificare *juſtitiam*, ſed *majeſtatem*, *decorem*: verba igitur loci hujus

Oba thu armen uuihtin
dueſt droſt mit eregrehtin.

rectius ita explicari. *Facies*, ſeu facere vis, *aliquid ad ſolamen cum decore.*]

Vide & ſupra *Ero.* & infra *Kerebti.*

Krebte, potentia. Fragm. de Bell. Hiſp. ỿ. 2798.

Wither ſusgetaner krebte
ia ſûre ih guoter knehte.

GRE.

Contra talem qualem potentiam
duco ego ſtrenuos milites.

GREITAN. vid. *Cruzen.*

GREM *dier*, Bellua. Gl. Vet. Vid. *Crim*, *Grim.*

Gremen, irritare. Notk. Pſ. LXXIII. 10. Paſſivè Kilianus: *Gremen, dolere, mœrere, contriſtari, Sax. Friſ.*

[*Gremizaz*, triſtis. Gloſſ. Monſ. p. 352.
Gremize, triſte. p. 356.
Gremiziu, perturbata. p. 392.

GREPHTI, ſcalpturæ. pag. 340. vid. ſupra *Graben*]

GRIEBEN, cremium. Vetus verſio Pſalm. CI. 4.

GRIEN. Vide *Albergrin.*

GRIEZ. vide *Kriez.*

GRIFEN, apprehendere, tangere. hodie *greiffen. Grifin ciſamine*, ſimul comprehendere. Rhyth. de S. Annon. ỿ. 201. Vide ſupra *Chraph*, ungula.

GRIFF, *gryphes*, animal alatum quadrupes. Sunt enim, inquit *Joh. de Janua*, Griphes alites ferè, & ſunt in omnibus leonibus ſimiles præter alas & facies, quibus aquilis conveniunt, & multum equos infeſtant & eis inimicantur, adeò quod equitem armatum cum equo in ſublime rapiant, ut dicit Hugo. Vel dic ſecundum Remigium, quod Griphes ſunt animalia terribilia & fortia, quæ corpus habent leoninum, pedes autem & alas & roſtrum ut aquila. Ideoque per terram currunt ut leones, per aëra volant ut aves. Königshov. Chron. c. 1. §. 115. de Alexandro M. & Hiſtoria Alexandri M. Teuton. Olaus Magnus *Lib. XIX. Hiſtor. gent. Septentr. c. 27.* " Neque Plinio neque Alberto Phyſicâ ratione aliqui videntur Gryphi eſſe in rerum natura, niſi ſecundum traditiones hiſtoriarum. Dicunt enim eos antrorſum aquilæ formam effigurare in capite, roſtro, alis ac anterioribus pedibus, licet multò majori quantitate: in poſteriori verò parte caudâ, cruribus imitari leonem: & in Aquilinis unguibus longos habere ungues, in leoninis verò breves & magnos; è quibus Scyphi fiunt, uti ex ovis Struthionum, ad bibendum, & ideò quosdam longos, quosdam breves Gryphorum ungues invenire. Habitant in Hyperboreis montibus, infeſti maximè equis & hominibus; tantâque fortitudine prædici, ut equum & armatum ſeſſorem rapiant. Iſidorus tamen dicit, eos Gryphos eâ ratione vocari, quaſi animalia quadrupedia ac pennata, vivereque in montibus prædictis, equis infeſtos, etiam ut hominem decerpant. In Aſiatica Scythia terræ ſunt locupletes, ſed inhabitabiles, referente Solino; nam cùm auro & gemmis affluant, Gryphes univerſa tenent, alites ferociſſimæ, & ultra omnem rabiem ſævientes: quarum immanitate obſiſtente, advenis rarus acceſſus eſt. Viſos quippe decerpunt, velut geniti ad plectendam avaritiæ temeritatem. Arimaſpi cum his pugnant, ut lapides, qui

„ ibi

GRI.

„ ibi sunt, intercipiant: ex quibus sunt Smaragdus, cyaneus & crystallus. Dicitur etiam libro de natura rerum, gryphes esse quadrupedes, capite & alis aquilæ similes, sed multò majores. In nido suo lapidem Agathen ponunt, nec dubium, quin ad aliquid utilem. Hi equis & hominibus maximè infesti sunt, ita ut homines armatos præliando superent, & occidant. Dicuntur aurum effodere, & in effossi inspectione gaudere. Gryphem in India, teste Volaterano, quadrupedem esse aligerum tradunt, viribus potentem, leonis more recurvis unguibus, nigrum, priori parte purpureum, alis albicantibus, ore aquilino, igneis oculis, captu haud facilem, nisi pullum. Præterea nidificare in altis montibus, & illi congredi nullum nisi leonem & Elephantem audere. Aurum insuper in desertis fodere, & accedentes arcere, ex eoque nidos texere ferunt: ad quod surripiendum sæpè venit mille aut duum millium hominum exercitus magno cùm periculo, tùm etiam quæstu. Tertiò deinde aut quarto redeunt anno. ex Æliano. Philostratus verò in vitâ Apollonii libro III. scribit, hanc avem simul, & Phœnicem sacram esse Soli, currumque Solis hisce Gryphibus jungi: superare insuper Elephantes, & Dracones, omnia denique animalia, præter Tigridem, quæ ob velocitatem ab eo aufugit: vultu quoque non multum ab humano differre. de animalibus autem bigeneribus Vincent. in Spec. Nat. Lib. XXII. plura dicit. Etiam Plinius Lib. VIII. c. 21. ubi de equo pennato & similibus multa dicuntur. Porphyrio est avis, contra modum aliarum unum pedem habens latum ad natandum, alium verò fissum ad ambulandum: & id genus est in Balearibus Insulis. Pegasus (de quo Plinius) est equus pennatus, cornutus & armatus, quem Æthiopia gignit, habet & alas ùt aquila, valde monstrosus.„

[*Grif.* Gryphem. Gloss. Mons. p. 412.]

Hinc *Agripbare*, ungues protendere. Glossar. Du Fresne.

Lucidarius: *In der andern India seind leut, die heissent Macroben, die seind zwelff ellen lang, die sechten wider die Greiffen, die seind vornen geschaffen, als der Leo, und habent federn und klawen als der Are.*

Confer. Olaus Wormius, Monum. Dan. Lib. V. p. 394. & Observat. nostr. ad Königsh. pag. 568. §. 29.

[GRIHTET, ordinatus. Gl. Mons. p. 361.]

GRIM. *Grim und stark*, Chron. Königshov. c. IV. 2.

Grima, mascus. Glossæ MSS. Anglo-Sax. i. e. Striga. Vid. Du Fresne. *Glossar. voc. Masca.*

[Tatianus de dæmoniacis in sepulchris habitantibus & inde exeuntibus. *Thrato grimme*, sævi nimis. Hodie *grimmig*, à *grimm*, furor. Palthen. Not. ad h. l. p. 371.

Grimmaz, effera. Gloss. Mons. p. 356.

Grimmes, acharis. pag. 356. austeris. pag. 399.

GRI.

Pilob teoro grimmero, claustros caveæ. p. 407.]

Grimmen sam die hunde, frendere. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 2858.

[In typis expressa nostra editione legitur: *Si grinen sam die hunde.*]

Grimmin, pervicacia, de Judæis Isidor. cap. 8. *Dhurah iro grimmin*, pervicaciâ.

GRINDEL, pessulum. Isidor. contra Judæos, c. 3, 3. *irnine grindila firbribhu*, vectes ferreos confringam.

[Primitivum Gothicum est *grind*, fores clathratæ. vid. Gothric. sag. p. 24. Hinc diminutiva sunt. Francicum hoc *grindila*, quod vectem, & Anglo-Saxonicum *grindle*, quod obicem notat. vid. Benson. in Vocab. Belgæ hodienum & Helvetii repagulum seu pessulum *grendel* vocant. Palthen. Not. ad h. l. p. 400.]

Grintel, Cant. Cantic. V. 6. *Den grintel miner ture nam ib aba.* Pessulum ostii mei aperui.

Fasto fergrindelot habet dine porta: confortavit vectes portarum tuarum. Notk. Ps. CXLVII. 2.

Isena grindela, Ps. CVII. *Isenina gerindela*, vectes ferreos. Notk. Psalm. CVI. 16. Vide supra *Grang.*

[GRINI, ganniret. Gloss. Mons. p. 333.]

GRISCRAMEN, fremere. Notk. Psal. II. 1. *Ziu griscramoton*, quare fremuerunt.

[In editione Biblior. Germ. quæ Argentorati an. 1485. in f. prodierunt, hic locus similiter ita vertitur. *Warumb Grisgrameten die heyden.* Ib. Ps. XXXVI. 12. *Der sunder wirt vermercken den gerechten, und grisgramt mit den zenen über in.* Observabit peccator justum & stridebit super eum dentibus suis.]

Fragment. de Bell. Hispan. ℣. 3300.

Thie haithene pliesen ire horn.
Michel grisgramen unde zorn
was under in erplot.

Gentiles intonabant sua cornua.
Magnus fermitus & iracundia
erat inter ipsos excandescens.

[*Cruscrimmunt*, strident. Gl. Mons. p. 333.

Griscrimmon, stridebo. p. 343.

Gruscrimmotun, stridebant. p. 395.]

Gothis *Krusts*, stridor. Matth. VIII. 12.

Anglo-Sax. *Gristbitian*, frendere.

GRITIG, vide supra *Girida.* Glossæ MSS. Anglo-Sax. *Gredig*, *inhians.*

[GRITMALI. passus. Gloss. Mons. p. 399.]

GRIUSIGEMO *einote*, in loco terroris. Notker. Cant. Deut. XXXII. 10.

GRIZWARTEL, Fragment. de Bell. Hispan. ℣. 4514. ubi judicium campi describitur:

Thie kemphen waren wol gare,
Uermezzenlike komen sie thare
Uffe zwain ziren marhen.
Tho uuiste man sie gezamene.
Thie grizwartelo sie maneten.

Campiones erant benè parati,
ferociter adveniebant

In

GRI.

In duobus phaleratis equis.
tunc alter ad alterum ducebatur.

Confer. Goldast. Reichsfatz. P.II. pag. 89. Limn. J. P. VI. 5,118.

Eorundem usus in Torneamentis. Rixnerus MS. *Es ward auch zuvor und ehe aller Thurniergezeug und notturft besichtiget, &c. Zum ersten Thurnier erwehlten sie zu Grieswerteln vom Rheinstrom, Graff Ellingern von Witgenstein, von Schwaben Graff Georgen von Leipheim. Von Payern Graff Heinrichen von Fornbach. Von Franken Graff Ernsten von Castell,* &c. Conf. idem Limn. d. l. Wehnerus *Distributorem* reddit; quod non est, distribuebantur præmia à fœminis Illustribus. Vid. Knipschild de Nobilit. Lib. II. c. 5.

[GROCCEZAN, crocitare. Gloss. Monf. p. 383.]

GROETU, convenio, vel adjuro. Glossæ MSS. Anglo-Saxon.

[GRONISAL, *chimo*, germen. Gloss. Monf. p. 408.

GROVUILA, fuscinulas. Gl. Monf. p. 322.]

GROZZII, grossitudine. Kero. c. 55.

Grozer, magnus. Gl. vet. Otfrid. III. V, 40.

Unser thurfti grozo.
Nostras necessitates magnas.

[*Grozi*, grassitudo. Gloss. Monf. p. 338.]

Grosch, grossus, vid. mox in voc. *Gülden.*

Groß, de graviditate. Chron. Königshov. c. 1,95. *Kunigin gerieth grossen von der emphengnisse.*

Gruoz, magnus. Willeram. in Cant. Cantic. pag. 133.

[*Grosdedige*, magnificus. *Der grosdedige kontenick Conrat.* ap. Goldast. Reichssaz. P.I. f. 21. Reinef. Vocab. MSC.]

GRUAZEN, *Gruozen*, alloqui, compellere, vocare.

Notk. Psalm. XXVIII. fin. *Allusiones sint, die dingolih spilelicho des cruozent.* Allusiones sunt, quæ realiter ludendo, id nominant.

Er thanne thih Philippus gruazti, priusquam te Philippus vocaret, Tatian. XVII. 5.

[Hodie non tam pro alloquio, quam pro signo honoris, quod sibi amici mutuo exhibent, itemque pro salute cuiquam per internuncium dicta Germani *grüssen*, accipiunt. Palthen. Not. ad h.l. p. 339.]

So siu birorades [*birates*] *scal gegruozet uuerthan*, [*uuerdan*] quando compellenda est de Matrimonio. Cant. Cantic. VIII. 8. Willeram. pag. 157. n. 66.

Cruazenti, provocans, kempfflich grüssen, Notk. Psal. XLII. 2.

Cruazit unsih, provocat nos. Hymn. XII. 1.

Cacruaze uuan, provocet spes, Hymn. V. 5.

Ni kacruazze fiant, ne incitet hostis. Hymn. XV. 3.

Cakruazte, concitati.

Kikruazzet, irritetis.

Kicruozon, provocent, Gloss. vet.

[*Gruozan*, provocare. Gloss. Monf. pag. 336.

GRU.

Gruoztun, concitaverunt. p. 365.

Gruozora, irritatores. p. 339.]

Otfrid. IV. 1, 47.

Nub ih es uuaz gigruaze,
Nub ih es thob biginne.
Si quid aggredior,
Quod si incipio.

[Scherz. Quin id aliquo modo eloquar,
(eloquendo tangam)
Quin tamen suscipiam.]

Idem Otfr. II. 4, 208. & II. 12, 56. III. 13, 98. V. 12, 2.

Inquirere, prædicere, meditari, Otfrid. V. 14, 57.

Sie thiz beede gruazent,
iob uns iz harto suazent.
Hi ambo id prædicant,
& nobis valde edulcant.

Id. V. ult. 194.

Bithiu ist nu baz zi uuaro
thaz uuir gigruazen biare.
Propterea est nunc melius profecto
ut prædicemus Salvatorem.

[Scherz. Ideo nunc melius est certe
ut dicamus hic.]

Rhythm. de S. Annone ℣. 231.

Daz scarphe mere gruozte.
Rigidum mare salutaret.

Ze zorne Gruazen, in irâ concitare, Notk. Psal. LXXVII. 40. conf. supra *Gigruoz.*

[*Gruozisal, odo urdreoz*, molestiam. Gl. Monf. p. 4‥2.]

K‥man, Hercules Argentoratensis, Hercules Provocator. Vid. Observ. nostr. ad Chron. Königshov. pag. 550.

[Ubi non solum effigies statuæ *Kruzmanne* è metallo confecta, & Argentorati in templo summo ad annum usque 1525. asservata, nunc Parisios translata, sistitur, sed & notatur: nomen *Kruzmann* idem esse ac *Gruosmann*, h. e. uti hodie pronunciamus, *Grosmann*. *Grozzi* (ita pergit) Keroni notat grossitudinem; apud Willeram. in C. Cant. *Gruoz unde scone*, notat *Gros und schöne*. Vel à provocatione gladiatorum ita vocatus est. *Kruazen* enim *cruozon* provocare ad certamen notavit. *Krusmann* igitur idem est ac Hercules provocator.]

GRUBILO, Otfrid. V. 25, 127.

Suntar er thaz grubilo,
finthit er tha ubilo.
Quo magis id investigat, (penetrat)
(eo magis) inveniet ibi malum.

[*Grupilet*, fodit. Gloss. Monf. p. 351.]

GRVDLECHT. vide *Girida.*

GRUND, Fundamentum, Radix. Notk. in Psal. LXVII. 14. *Rukke, dar die federa crunt eigin*, ubi pennæ radicem habent.

In grundo, funditùs, Notk. in Ps. V. 3. *Mine betestimmo frummo ze dir in grundo*, vocem meam pre-

precantem dirigo ad te cordicitus. Idem Psal. XXI. 28. in conspectu DEI orare, *daz chit*, *in grundo*.

Cruntlaccha uuazzero, scaturigines aquarum. Nork. Psal. LXXVII. 44.

Cruntsousi, naufragium, Nock. Psal. CIII. 17.

Kegrundsellot, fundata, Nock. Psal. LXXVII, 69.

GRUNNI, ploratus, lamentationes, Otfr. I. 20, 31.

Odo merun grunni
mit kindu io giuuunnl.

Aut majora lamenta
de liberis ducta.

Grun, lamentum, adversitas lamentabilis, Otfrid. I. 22, 51. de S. Maria puerum JESVM quærente:

Kumta sero then grun.

Duxit vehementer lamentationem.

[Deplorabat suam infelicitatem.

Grunni est calamitas, infortunium. Cap. 23, 83. æterna damnatio appellatur, *egisclichun grunni*: & III. 21, 14.

Thaz thulta grozo grunni.

Quod tolerabat magnam calamitatem.

Scherz. Not. ad Otfr. p. 74.]

Conf. Otfrid. I. 23, 83. I. 28, 27. I. 23, 59. V. ult. 130.

Grunzen, deplorare, Otfrid. V. 25, 170.

Thie andere alle filu frua
sero grunzent tharzua.

Alteri (mali) omnes multum cito
dolorem deplorant præterea.

[Cum *grunzen* sit *grunnire*, versum 170. sic expono. *Valde grunniunt ad illud.* i. e. contradicunt, repugnant ei rei. Scherz. Not. ad h. l.]

Id. cap. 23, 504.

Thaz erest ob gigrunze.

Quod demum deploret.

[Pro *erest*, *er es thoh* habent Codices Vindob. & Vatic. unde versum ita reddo. Quod prius tamen deploraverat: i. e. mala quæ nos mortales in mundo sentimus, & quæ nos ad ploratum, *imo grunnitum*, invitaverant. Scherz. Not. ad h. l.]

Kilianus: *Grunnen*, *Flandr. Grunnire. Gall. Groigner. Angl. Grunte.* Hodiernum *Greinen*, plorare.

GRUON, *Cruonl*, viror. Notk. Psal. LXVII. 14. *Pleich cruoni goldis*, virorem auri.

[*Gruoni*, gramina. Gloss. Monf. p. 323. *Gruoti*, viror. p. 334. legendum arbitror *gruoni*.]

GRUOVA, Lacus: Glossæ Lipsii. addit: *quasi groeve, nobis fossa.* Somnerus: *Ejusdem forte originis ac nostrum Grave, Belg. Graf & Grave, sepulchrum. Lucus etiam nobis Grove, de quo Spelmannus noster in voce Grava.* Nobis *Grube*, fovea. *Grab*, sepulcrum, utrumque à *Graben*, fodere.

GRUSEL, *den Grusel burnen*, *Gruselborn*, Argentoratense cornu, æreum, quod bis de nocte canitur in memoriam proditionis Judæorum apertæ. Vid. Append. ad Chron. Königsh. p. 1114.

GRUSSEN, laudare. Luc. VII. 16. MS. *und grussent GOT*, & glorificabant DEVM, ἐδόξαζον. conf. supra *Gruazen*.

[GSCEPHENTER, creans. Gloss. Monf. p. 335. à *Scaphan*. quod vide.

GSOUMI, apparatum. Gl. Monf. p. 364.]

GUALAPUZ. v. *Balepauz*.

GVAT, GVT, GVD, *Kuot*, bonus, probus. v. supra *Cuat*. Otfrid. ad Salomon. ℣. 91. sq. & passim.

Guat, bonum, donum, quod DEVS cuilibet impertit, Otfrid. II. 13, 6. de CHRISTO:

Ni mizit er imo sinaz guat,
So er uns suntigon duat.

Non admetitur (Pater cœlestis) Ipsi sua
dona,
sicut nobis peccaminosis facit.

[*Guati* Scherz. vertit præstantiam, virtutem. Otfr. I. 1, 155. *Bi iro guati.* ob ipsorum præstantiam virtutem.

Otfr. I. 23, 91.

Odo fordorono guati.

Aut majorum virtutes.

Probitatem. Otfr. II. 16, 59.

Then man b'iro guati.

Quibus propter ipsorum probitatem.

Id. III. 10, 84. *thio guati*, probitatem, præstantiam & constantiam in fide.

Guate, pii. Otfr. I. 28, 4.

Fon then guaten ni giscеide.

A piis ne separet.]

Ze guate, in bonam partem. *Zeguate chatten*, benedicere, Psal. LXXXV. *ze guote gechattost tu dina erda.* Benedixisti terram tuam. Otfr. I. 4, 4. de S. Zacharia:

Zi guate si er ginanto,
In benedictione sit nomen ejus.

Zi guate gruazen, salutare, benedicere, Otfr. II. 15. pen.

Idem c. sq. ℣. 17.

Salig sint zi guate,
thie rozegemo muate.

Beati sunt in benedictione,
lugentes animi.

Notkerus Psal. XVII. 47. *Der ze guote genamdo min Got*, benedictus DEVS meus.

Otfrid. III. 24, 20. de Martha:

Seragema muate
irgiang ir uz zi guat.

Tristitia animi
exiit in benedictionem.

[*Nob*

GVA.

[*Nob guot chnebt*, non vir. Gloss. Mons. pag. 326.

Guoti, probatione. p. 358.

Guoten liumunt, testimonium. p. 366.

Guotespetot, benedicat. p. 395. *Guotespetota*, benedixit. p. 325.

Guotsprahiu, eucharis. p. 354.]

Zi guate hören, auscultare attentè, Otfrid. II. 19, 26.

[Rectius vertitur *ad bonum*, *ad commodum*, *euch zu gut*. Scherz. in Not. ad h. l.]

Guataliches uualtent, benedictione fruantur, beati, Otfrid. II. 16, 25.

Guatlich, benedictio. Otfrid. V. 3. fi.

Joh mir biar si libe
Guatlich io klibe.

Et mihi hic in vita
benedictio adhæreat.

Guatalih, etiam justitiam significat. Otfrid. I. 25, 24. Christus ad Johannem Bapt.

Uns limphit biar mit uuillen
guatalih irfullen.

Nobis decet hic sponte
justitiam adimplere.

[*Guotlüibhin*, gloriam. Isidor. III. 6. *Got sendida mih after guotliuhin zi dheodem.* DEus post gloriam misit me ad Gentes. Vox illa passim in sqq. apud Isidor. occurrit, gloriæque illud optimum atque præstantissimum genus, quod ex opinione eximiæ bonitatis oritur, videtur designare, aut id saltem, quod bonis placet, exprimit. Conf. Gloss. Lips. in *guolikan sal* glorificabunt. Legitur & ap. Isidor. IV. 6. *gotliibhin*, quæ vox tamen interdum etiam adjective usurpatur pro divinus. Palthen. Not. ad Isid. p. 403. In nostra editione legitur pro *guotliibhin*, *guolliibhin*. conf. inf. *Guualliché.*]

Guodlichan. vid. *Licon*.

Guati, justitia, Otfrid. II. 18, 11.

Ni eigut ir merun guati.

Nisi abundaverit justitia vestra.

Gratia, gratiositas, Otfrid. ad Salom. pr. clementia. Id. ad Ludovic. R. ℣. 89. IV. 36, 25. & passim.

Gut, bonum, fundus, allodialis vel feudalis. Itemque ejus æstimatio, pretium, & quod interest. Jus Feud. Alem. c. 21. in fi. *Gebe ime denn anders guts also vil, als das gut wert ist*, i. e. æstimationem ejus.

Gudeman, Nobilis, homo equestris ordinis, Saxonibus. *V. Meibom. Not. ad Northb. Orig. Marchan. pag.* 419. Rhythm. Ludov. ℣. 32. & ib. notat. mea. Vetus translatio epistolæ Samuelis Afri ex Latino in Germanicum ab Alphonso Hispano: *Ich bruder Alfonsus ein gutmensche von Spangen.*

[*Thu guotman*, optime vir. Fragm. Colloq. Christi cum Samarit. ℣. 13. *Guotman* proprie bone vir. Saxones nobiles appellant *Gutman*, nobilitas enim debet studere virtuti, & prodesse suis. Palthen. Not. ad h. l.]

GVA.

Gute knehte, strenui milites, Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 2494. 2799. 3147. Chron. Sax. Vet. f. 1350. b. Chron. Königsh. V. 81.

Kuotman, formula vulgaris, pro qua hodie: *Mein guter freund*, *guter mensch*; Petrus negans se discipulum Christi Luc. XXII. 58. *Kuotman, ih ne bin*, O homo, non sum. Notk. Psalm. LXVIII. 20.

Notk. Ps. CXXVII. fi. *über ieglichen guoten man*: super Israël.

Gothis, *Gods*, *goda*, bonus. *Guds*, decorus, honestus, nobilis, Marc. XV. 43.

Godakunds, Gothis Nobilis, εὐγενὴς, Luc. IX. 12.

Goteuuuto, nobilis tyrannus, de Herode. Otfrid. III. 19, 36.

Gotfæder, ASax. Patrinus. Sermo Cath. in Not. ad Bedæ Hist. Eccl. L. III. c. 7. *Se mæsse preostaxath the cild. Withsæcst thu deofle. Thonne andwyrt se Godfæder: thæs cildes wordum. andswerth. Ic withsace deofle.* i. Sacerdos interrogat infantem: Renuncias diabolo? tunc respondet Patrinus infantis verbis & dicit: Ego renuncio diabolo.

Gotspel, Evangelium, *gotspellon* evangelizare, Tatian. XIII. fi. XXII. 1, 4. v. *Spillon*.

Godwett, pasces: Gl. MSS. ASax.

GODAN, *Wodan*, Longobardis DEVS, quasi bonum faciens, & latinè *Stilbon*, quasi stillans bona, Mercurius: *Gobel. Pers. Cosmodr. æt. 6. c. 38.* Glossæ MSS. ASax. *Woot*, *eloquentia*, *facundia*.

GUDA, *Gudga*, *Gudgi*, *Gudbus*. v. *Cot*.

Gute lüte, leprosi. Chron. Königsh. pag. 915. Kilian. p. 154. *Godeman & per Syncopen Goyman, mendicus, coactor stipis. Gall. Caiman, caymand, mendicus. & caimander, mendicare, cogere stipem. Gode lieden, goylieden, mendici. Godewyf, goywyf, mendica.*

Guotelosi, impietas, Notk. Ps. LXXII. 6. Ps. LXXVIII. 8.

Gutthügig, benignitas. Jo. Keisersp. Brosl. f. 38. *Der ander bach oder flus der fliest von dem brunnen (Göttlicher liebe) ist Benignitas, Gutthügig. Wer Got lieb hat, der hat sein nechsten auch lieb — er thut auch guts dem den er lieb hat, darum so kan ich es nit bas tutschen denn gutthügig. Laurentius Valla undere Lateinischen die verspotten die Theologen mit iren tutschen, ist nit vil daran gelegen.*

[GUOTTAT, lux. Gloss. Mons. p. 351.

Guottati, profectu. p. 380. divitiæ. p. 351.

Guottaz, confricatus. p. 392.

GUAZAN, assentire. p. 364. cohibere. pag. 379.

Guazta, consensi. p. 377.

Guazter, admissus. p. 382.

Guazenter, consentiens. p. 365.

Guacenta, cohibentes. p. 376.

GUINURUOTI, infatua. p. 327.]

GUERE. vid. *Were*.

GVLTE, v. *Gelten*. *Gülten*, *Gylten*, efficere, præstare operâ, Otfrid. V. 4, 53. de angelo lapidem de sepulcro Christi volvente:

GVL.

Ni thaz er thara gulti,
thaz er then uueg girunti.
Non ut exinde efficeret,
quò viam aperiret. egrediendi è sepulcro.

[*Giilti*, pro *gulti*, MSCta legendum esse docent. Ita igitur priorem versum redderem. *Non ideo huc properavit*, seu accessit, angelus scil. ille. Scherz. Not. ad h. l.]

Idem V. 16, 13.

Gibot in, thaz si giiltin.
Mandavit eis, ut præstarent, exhiberent.

[*Giilten* Codex Vindob. & Vatic. habet, unde verte. *Mandavit iis ut properarent.* Scherz. Not. ad h. l.]

Giildi, opera, efficacia, Otfrid. ad Salom. ℣. 27.

Odo in then thingon
thio guldi so gilungon.
Aut (quod) in his rebus
opera (mea) sic profecerit.

[*Guldi* est vere idem, quod *gedebti*, virtus, prævalentia, à *gelten*. Scherz. Not. ad h. l.]

GVLDEN, *Goldgiilden*, Solidus, aureus.

§. I.

SOLIDVS, moneta aurea, à Romanis Impp. Aureo substituta, qua de re Plin. *Jo. Fr. Gronov. de Pecun. Vet.* Sed cum aurum Gallicum à Romano differret æstimatione intrinsecâ, uti hodieque auri Rhenani & Ungarici est differentia: itaque jam tum sub Romanorum imperio Solidus Gallicus vilioris fuit pretii, quàm Romanus. Exponit hoc anonymus Auctor Romanus de Limitibus agrorum: *Juxta Gallos vicesima pars unciæ Denarius est: & XII denarii solidum reddunt: ideoque juxta numerum denariorum tres unciæ quinque solidos complent. Sic & quinque solidi in tres uncias redeunt: nam duodecim unciæ Libram viginti solidos continentem efficiunt.* (Videatur totus contextus.) Item Imp. Majoranus Novell. Lib. IV. T. I. *Nullus solidum integri ponderis calumniosæ adprobationis obtentu recuset exactor, excepto eo GALLICO, cujus aurum minore taxatione æstimatur.* Unde discimus non omnem solidum Galliæ minus pratiosum fuisse, sed eum tantùm qui aurum tale continebat, quod vilioris æstimationis. Neque enim hîc privatam Gronovii sententiam *Lib. III. de. Pec. Vet. c. 6. in add.* admittere possumus, quasi solidus Gallicus minus auri habuisset. Certè Imperator non de quantitate & pondere solidi loquitur, sed de ipsius auri, ex quo ille conflatus, bonitate & substantia viliori & inde dependente æstimatione. Igitur ex his apparet, & Solidum & Denarium Gallicum à Romano etiam sub Romanis differre.

§. II.

Franci cum potiti Galliâ imprimis Treviri, & auro Gallico usi, & Solido Gallico, & Denario argenteo, respectu Solidi Gallici seu Francici jam: etsi propterea nec Solidi Romani & denariorum Romanorum usus nullus, præsertim denariorum *Serratorum* & *Bigatorum*, quorum jam tum antea proximis Germanis major usus, unde & *Sagiæ* nomen in Lege Alemannorum & Baiwariorum reliqua est. Certè tales aureos primorum Francorum Regum extare, interque eos unum aliquem cum epigraphe THEVDEMER REX, cusum circa annum CCCCXV. paulò ante Pharamundum, testis est *Wendelin. in Glossar. Salic. v. Solid.* Argenteos verò solidos ævo demum sequiori & quidem subæratos cudi cœpisse, & solido tali perinde XII. ac aureo, sed æreos minutulos assignatos, observavit du Fresne *Gloss. h. voc.* Rectissimè itaque idem Wendelinus ibidem scripsisse videtur: *Solidus ergo Salicus ejusdem fuit valoris cum Floreno Rhenensi, ut videri possit istiusmodi nummi usus jam inde ad hoc ævum perstitisse.*

§. III.

Solidus tempore Dagoberti Regis aureus fuit. Quod & nomen Germanicum *Gülden* innuit. Plane 1. Quod si in argentea moneta solutio facta, regulariter XII. denarii soluti. Lex Ripuar. Tit. XXXVI. 11. *Quod si cum argento solvere contigerit, pro solido XII. denarios, sicut antiquitus est constitutum.* Edict. Caroloman. an. 745. Quandoque autem non licuit nisi in auro solvere. Lex Baiwar. Tit. III. c. 14. §. 3. *Si* (peregrinum) *occiderit, centum solidos auro adpretiatos cogatur solvere.* 2. Fuit quoque, ubi Solidus per XL. denarios solvendus. Lex Longob. Caroli M. L. II. t. 22. c. 1. *De omnibus debitis solvendis, sicut antiquitus fuit consuetudo, per XII. denarios solidi solvantur per totam Salicam legem. Excepto si leudes, id est, si Saxo aut Friso Salicum occiderit, per quadraginta denarios solidus solvatur. Inter Salicos verò ex utraque parte de omnibus debitis, sicut diximus, per XII. denarios solidi solvantur, sive de homicidiis, sive de omnibus rebus.* Ejusdem Caroli M. Capitulare II. an. 803. c. 9. *Omnia debita quæ ad partem Regis solvere debent, solidis XII. denariorum solvant, excepto freda quæ in Lege Salica conscripta sunt. Illa ejusdem Solidis quibus cæteræ compositiones solvi debent, componantur.* Lex Alemann. cap. 1. §. 2. in MS. vetusto nondum edito: *LX. Solidos pro fredo.* Ubi vetus Glossa suprascripta: *h. e. freuele.* Vide meam ad Chron. Königsh. Obs. XII. 3. Etsi verò mos invaluit aliquando, ut Solidus quadraginta denariis in mulctis solvendus esset, Pipinus tamen & Carolus M. sustulit, & ad querelam Synodi Rhemensis c. 41. ad antiquum revocatum: *Ut Dominus Imperator, secundùm statutum bonæ memoriæ Pipini, misericordiam faciat, ne Solidi, qui in lege habentur, per quadraginta denarios discurrant, quoniam propter eos multa perjuria multaque falsa testimonia reperiuntur.* Unde capitula Carolina autem allegata.

Carolus M. *novos denarios* cudi fecit, nomen ejus referentes, & mero argento pleniter pulsantes, *Syn. Francf. c. 5.* Se-

GVL.

Sequioribus temporibus solidus decem denarios seu schillingos minores æquavit. J. Prov. Alem. c. 298. J. Sax. Prov. Tales schillingi majores sive solidi intelliguntur in articulis priscis Civitatis Argentoratensis cap. 5. §. 4.

Solidi ærei, non argentei, etiam sub Henricis Impp. teste Cæsar. Heisterb. 9, 64.

Solds Tournois, Turonenses solidi, quia primò Turoni cusi, hodie diversis locis, etiam extra Galliam, Ge. Henisch. de Ass. p. 208. dist. inter communes & Turonenses, sed hodie non observari dicitur. 1. Sous 3. pf.

20. Solidi 1. ℔. *oder Pfund*, Annal. Fuld. an. 882.

V. *Turnos*.

§. IV.

Aurei nummi originem ex Italia repetunt, *Florenorum* nomine, à civitate Florentia. Bes. Thes. Pr. voc. Gülden. Unde & Germanis cum re nomen assumtum, *Floren* & signum fl. Ejusd. valoris initio quoque fuerunt Aurei Ungarici, s. Ducati, ante 200. 300. annos, in antiquis scil. monumentis comparantur sibi invicem *Ungarische, Böhmische, und Florenzer Gülden*. Freh. Bes. voc. *Gulden*. & voc. *Ducaten*, ubi etiam habet, vetustissimos esse Venetorum Secchinos, A. C. 1280. cusos.

Kleine gewogene Gülden von Florenz dicuntur in Documento Caroli IV. apud Lehman. Chron. Spir. 7. 50. Et cum Florentini bonitate intrinseca degenerarent, & 96. demum 1. ℔. conficerent, Wehner. d. l. p. 240. tum Rhenensium nomen invaluit; & quidem in antiquo valore. Vocabulum *Gülden* descendit *von gold*, ut aureus ab auro, à quo differt vox *Gülten*, h. e. *Zins*, interesse, census, præstatio, à *gelten*, præstare, ita dicitur. 1000. fl. *uf eine Zeit ohne gülten darleihen*. vid. Lehman. Chr. Spir. 7. 103. p. 932. b.

Aureus Rhenanus.

Electores Rheni conjunctim aureos hosce nummos cudi curarunt, unde *Reinische Goldgulden der Chur-Fürsten beym Rhein* vocati. Exinde vero de consuetudine cœperunt aurei Rhenenses appellari, & Usuales. v. post Mynsing. 5. O. 83. Wehner. O. Lit. *Goldguld*. p. 253.

Quia scilicet circa an. 1460. aureus Rhenanus tantundem quantum usualis postea, h. e. 15. *Pazen* vel 21. gr. valuit. Wehn. d. l. p. 258. sq. Imprimis Constit. Elect. Sax. 29. P. II. ibi: *Dieweil vor alters der Goldgülden uf* 1. fl. *Münze geschlagen*. Frideric. III. in Reform. Francofurt. A. C. 1442. Tit. *von der Gülden Münz*. Aureo Rhenensi certum pondus & materia assignata fuit, ut in eo pondere & mensura pro communi usuali & currente valore exponatur. Wehner. d. l. p. 254.

Posteaquam vero propter deteriorationem minutæ monetæ argenteæ nummi ipsi in valore augerentur, retenta nihilominus vox Floreni s. *Gülden*, h. e. imaginarii, ut veteres Romani Asse & Solido. Gronov. L. IV. de Pec. Vet. c. 17. p. 843. veteres Germani vocabulo *Pfund* usi sunt. Hoc in significatu venit in Ord. Prov. Ernesti Elect. Sax. ubi solidus computatur 20. *groff.* arg. & 40. *gr.* novis *oder Sechster*.

Valor deinceps Aurei Rhen. veri varius fuit.

18. *Pas.* teste Recess. Imperii 1551.

In Fürst Georg Ernsts zu Henneberg Ehestifftung mit Frl. Elisabethen Herzogin zu Braunschweig de A. 1543. sub dato *Münden* ☉ *nach Fab. u. Sebast. ist der Sponse Heyrathguth* 20000. fl. *an tüglicher grober Silber Münz Gold oder* ℔. *den fl. zu* 15. *Pazen, und soll* 1. *wichtiger Goldfl. und* ℔. *ein jedes gleich und vor* 18. *Pazen genommen werden.*

18. *Paz.* 3. *Kreuz.* Rec. Imp. 1559.

26. *Paz.* 1. *Kr. oder* 7. *Ortsf.* Wehner. p. 254.

27. ggr. *ChurF. Sachs. Münz-Mandat* An. 1623.

5. *Ortsf.* in Camer. Bes. d. l. 27. ggr.

Valor Ungarici Aurei.

104. *Kr.* Ord. Imp. 1559. & 1570.

36. ggr. *ChurS. Münz-Mand.* 1623.

Vetustissimus aureus Rhenanus
à Dn. Superintend. Gen. M. T. Colero communicatus.

FRIDICVS ARPVS COL
Fridericus Archiepisc. Colon.

Sanctus Joh. Bapt. cum sceptro cruciato.

PER ITAL ARCAN MONETA BVN †
Per Italiam Archicancellarius Moneta Bonnusis.

Fridericus Archi-Episc. ille electus A. C. 1370. ob. 9. Apr. 1414.

Gulden. Rupertus in diplomate an. 1402. Norimb. ☉ post S. Cath. Francofurtensibus dato: *Nach rade unser Kurfursten, Fursten und getruwen — die gulden muntze besatzten und verkunten furbas geslagen zu werden, also das iglicher Gulden halten solte drittehalben und zwentzig grade an dem* Striche, *und an der* Offzale *sechs und sechtzig gulden off die Marcke*, quum anteriores leviores fuerint.

A. 1442. 19. Carath, Reform. Frid. III. *Goldfl.* solidus, 1. ℔.

1. fl. pf.

Quando differentia cœpit inter *Gülden oder Reichsfl.* & inter *Goldfl.* & quæ fuerit ab initio & successu temporis per secula & annos, vix liquet.

GVL.

Goldfl. meminit Sigism. in literis ad Francf. de 1428. ut de veteri moneta. Reiner, *fl. in Gold.*

Charta pergam. de an. 1393. d. Lucæ, in Archivo Arg.

Es soll auch kein Munsser oder Wechseler noch niemand anders dheinen Metzer Gulden Lucelburger Gulden *unter andern Gülden für gute fl. hinweg geben, wenne ein iglich mensch sol ieden fl. für seinen werth hinweg geben, v. wer das verbricht der bessert* 10. ℔. *pf.* ℞.

Solidi grossorum aureorum, Königsh. Chron. p. 1043. & 1046.

Reichsthaler.

Florenis s. aureis pretio jam prævalentibus subrogati Floreni argentei ab Electore Ernesto & Fr. Alberto, circa An. 1484. Sneebergæ cusi, Germanicè quoque *Floren* dicti, it. *Güldengroschen, weil sie so viel als ein Gülden*, h. e. 21. gr. *gegolten*, & hodieque in officinis Metallicis *und bey den Bergaustheilungen* voce *Floren* utuntur pro *Rthaler*. Continuarunt hanc Monetam Frid. El. & Albertus, it. Joh. & Georg. *Seind aber bald gestiegen uf* 23. 24. *biss* 25. *gr. da man gebieten müssen, keinen höher zu nehmen noch auszugeben als* pro 24. *gr.* quod denuo sancitum An. 1623. in Mand. Elect. Jo. Georg. An. 1532. *hat H. Georg ufs neue nach demselben alten Schrot v. Korn zu schlagen angefangen, aber sich bald mit seinen Vettern einerley Müntz wieder verglichen*, teste Albin. *M. B. Chr.* t. 5.

Nachdem das Bergwerk in Joachimsthal An. 1516. *wieder angangen, ist diese Müntze von selbem orte Joachimsthaler v. Thaler*, *oder Reichsthaler genennet worden*, al. *Schlikenthaler, weil die Herrn von Schlick dieselbe pregen lassen.* V. Alb. t. 8.

Calvis. An. 1519. *Joachimsthaler* primum hoc anno cuduntur, cum effigie ex altera parte Joachimi in altera Stephani Schliki, postea tamen nomen Ludovici R. substitutum est.

Reichs Gülden Thaler.

21. *ggr. Chur-S. Müntz-Mand.* 1623.

Grossus.

Grosch, generaliter pro moneta grossa, *Güldengroschen*, *Thalergroschen*, *Goldgroschen*, ad differentiam veterum nummorum bracteatorum.

Chron. Belg. Magn. p. 282. A. 1315. Modius siliginis pro quinque Grossis Turonensibus emeretur, qui paulo pridem pro quinque solidis Turonensibus emebatur.

Rupertus Imp. an. 1401. Augustæ Vindelicorum, oppignoravit Civitati *Dinckelspohel das Ampt daselbs vor hundert Schocke Grosser.*

Alte groschen, Mathes. *Berg Post.* p. 770. Aleman. p. 583.

SOLIDVS SAXONICVS. Lex Saxon. cap. ult. *Solidus est duplex, unus habet duos tremisses, qui est bos anniculus XII. mensium, vel ovis cum agno: alter solidus tres tremisses, id est bos XVI. mensium.*

GVM.

Majori solido aliæ compositiones, minori homicidia componuntur. Westfalaiorum & Angrariorum & Ostfalaiorum solidus est, secalis sceffila XXX. Ordei XL. avenæ LX. Apud utrosque duo si de mallis sol. quadrimis bos duo solidi: duo boves quibus arari potest, quinque sol. bos bonus tres solidi. Vacca cum vitulo, solidi duo & semis.

[GVMAGET, langui. Gloss. Mons. p. 342.]

GVMISGI, genealogia, Vide *Como*, *coman*.

GVMPH, stagnum, Notk. Psal. LIV. 24. Kilianus: *Gumpe, Ger. Sax. gurges.*

GVNDE, vide *Change*, Gunde, plenitudo, Vet. vers. Psal. XLIX. 12.

[GVND. pus. Gloss. Mons. p. 400.

GUNDEREBA, acer. p. 414.]

GVNDFANON, vide in *Ban*, *fan*.

GVNNEN, favere. Otfr. V. 15, 28. *mir gunnis alles guates.*

[Legendum ex Codic. Vind. & Vatic. *mir unnis*, i. e. mihi optes benevole, *mir gönnest*. vid. Otfr. III. 22, 57. Scherz. in Not.]

Vergunnen an einen, i. *einem nicht gestatten*, *nicht gunnen*, *nicht zulassen*. Sigism. Archidux Austr. ad Albert. Episc. Argent. *Wo Ir aber vermeint, Er solte die sachen mit dem so in die Phrund gesetzt ist zu Rom austragen, mugt Ir versten das solchs nicht in, sunder die K. Maj. und das Heylich Reich berurt, die an Seiner Kais. Gnaden vergunnen dass zu Rom rechtuertigen zu lazzen.* Dat. Insprugkh 1480. Obs. XIV. §. 14. ad Chron. Königsh.

[GVNREINTEN, profanatum. Gloss. Mons. p. 361. à *Rein.* hodie *verunreinigt*, dicimus.

GVNVROVUIT, conterit. p. 351.

Gunvurouvitot mih, turbastis me. p. 319.]

GVNZO, Dux Svevorum, Uberlinga resedit, tempore S. Galli. Cudit monetam, dictam *Gunzenpfennig*, nummos Gonzonios, Walafr. Strab. Vorpurg. T. VIII. pag. 219. conf. infra *Pfant*.

[GVOPIDO, incolatus. Gloss. Mons. p. 368. *Guopida*, Coloniam. p. 320.

GVRTENTA, accingentes. p. 367. hodie *gürtende*.

GUSU, flumina. Tatian. XLIII. 1. *Nidarsteic regan, inti quamun gusu*, descendit pluvia, & venerunt flumina. Dicunt adhuc Germani *ein guss*, fluentum, imber. Iidem & composito utuntur *Wassergüsse*. Psal. XVIII. 18. Palthen. Not. ad h. l. p. 365.

GUSTRA, æditui. Gloss. Mons. pag. 341. *Gustro*, æditorum. p. 345. hodie *Küster*.]

GVTTE, *Gutta*. Nock. Psal. XLIV. 9. *Myrrum unde guttæ, diu ammoniaca heizet, unde cassia diu fistula heizet.*

GVVMAVVIRKENT, epulentur, Gloss. Lips. V. *Cauma*.

GVVAIRE, verus, *war*. Symb. Apost. Angl. Sax. *ich geloub das die drie henemde ain guuaire Got ist. Credo hos tres nominatos unum verum esse DEVM.*

GVVALLICHI, *Guallichi*, *Kuollichi*, *Guolike*, *guilike*, potentia, *gewalt*, gloria. Isidor. III. 6. *after dheru fineru gotnissa guollihhin*. post suæ divinitatis gloriam.

[Pal-

GVV.

[Palthen. legit *guotliibin*. vid. ſupra ſuo loco.]
Otfrid. I. 12, 46. *Gloria in excelſis DEO.* ita transfert.

In himilriches hohi
Si Got guallichi.

II. 2, 66. I. 15, 39. V. 4, 105. IV. 4, 91. V. 18, 15.
Id. IV. 21, 53. Verba Pilati ad Chriſtum. *Ergo Rex es tu?* ita effert.

So uuar ſo ſi thin richi
ioh thin guallichi.

Notk. in Symb. Athan. ℣. 5. in Pſ. XXXVI. 6. Pſ. III. 4. Pſ. VIII. *mit cuolichi unde mit eron.* Pſ. XXIV. Freher. ad Willer. p. 18.
Guallicho, potens, Otfrid. I. 13. fi. V. 20, 26. [In verſione ſua Schilterus vertit *glorioſe* & *glorioſus.*]
Guuallichon, glorificare, Otfr. III. 18, 78.

Oba ih mit ruachon
biginnu eino guallichon.
Si ego me cum ſollicitudinibus
conarer ſolus glorificare.

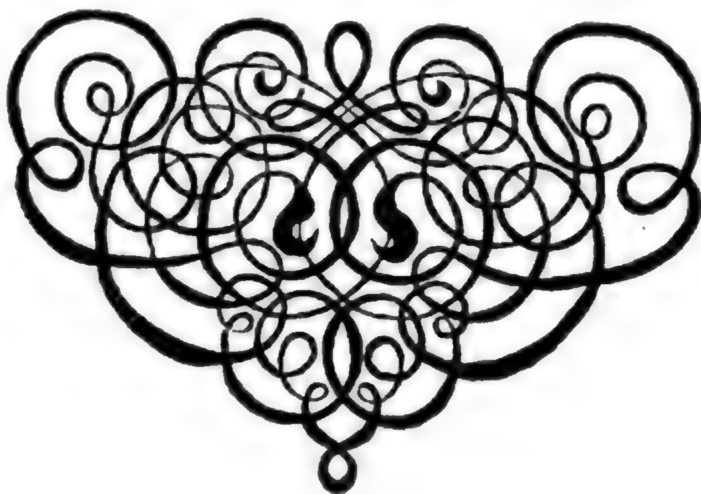
Unuuallicha, inglorioſa, Notk. Pſalm. XLIV. 11.
Gloſſæ Lipſii: *Guolike*, *guilike*, *guolicheide*, gloria. *Guolican ſal*, glorificabo. *Guolican ſulini*, glorificabunt. Somnerus: *Sax. wuldor & wuldre*, gloria. *wuldorlic*, glorioſus.
GVVERF, Symbolum, conjectio. Notker. ad Symb. Apoſtol. *Das Græci chedent Symbolum, Latini collationem, daz cheden wir Gewerf, wanda iz is Apoſtoli geſamenoton unde zeſamene gewurfen, daz iz zeichen ſi* Chriſtianæ fidei. *Alſo oub in* prælio Symbolum *heiset daz zeichen, daz an Scilten alde an geinoton worten iſt, dannan ieglicher iro ſocios irchennent.* Lambec. Bibl. Cæſ. L. II. p. 760. Geiler. Præf. das irrig Schaf. *Roub, unbillich ſtür, gewerff, frundliche hilff, Ungelt*, &c.

GWI.

V. & *Hwarabas.* & *Werf.* & *Stiura.*
[*Giuverf*, ſymbola. Gloſſ. Monſ. p. 352.
Giuverſe, collatione. p. 364. 399.
Givuerſun, extollatis. p. 375.]
GVVINET, *Gewinnet*, Otfrid. ad Ludov. R. ℣. 175.

Odo er thaz guuinet ſcit,
thaz er ſa lezan heizit.
Aut (ſi) nactus fuerit tempus,
ut illa legi jubeat.

Vidi ibi notas.
[Provocat hic Schilterus ad ſuas in h. l. notas, ſed & Scherzii Notæ ſunt evolvendæ, qui obſervat, in Codic. Vindob. & Vatic. pro *guuinet* legi *giweizit*, de cujus verbi ſignificatione ſupra ſuo loco actum eſt.]
[GUVLCTA, conſtipati. Gl. Monſ. p. 361.]
GVISCART, vagabundus Normannis. Otto Friſing. L. 1. de Geſt. Frid. I. c. 3. *Rogerius Guiſcardus ex mediocri ſtirpe in Nortmannia ab oberrandi circuitu patria lingua Guiſcardus, tanquam oberrator vel gyrator appellatus eſt.* Conf. Spiegel. in Ligur. L. I. p. 296.
[GWIURTERO, ignitorum. Gloſſ. Monſ. p. 340.
GUZVAZ, infuſoria. Gloſſ. Monſ. p. 345. hodie *Gießfaß* adhuc in Suevia in uſu eſt.]
GY, vos, Chron. Sax. vet. Vid. *Ju.*
GYBYNDD, clabatum: Gl. MS. ASax. i. rivus. hinc non opus emendatione du Freſnii.
GYLER, mendicus. Chron. Königsh. p. 394.
GYRDILS, *Lumbare vel Broec. Gyrdils rhingee*, ligula.

HA.

H Præponitur priscis sæpe ante Consonantes L. R. W. ut *Hludovic. Hranne. hwer. hweo.*

Interdum omittitur, ùt *of* pro *Hof.* vid. in O.

[Diecmannus hic quoque meretur audiri, ita autem ille, occasione nominis Rhabani, è cujus Gloss. Specimen vulgavit, disserit. " *Hrabani* „ vox ob praefixam adspirationem lustranda est, „ quam illi frequentius in MSS. opponi constat: „ nec illi tantum, sed aliis quoque nominibus „ propriis hominum ab R incipientibus. Hinc in „ tribus *Antiq. Fuldensium* libris, quos Pistorius cum „ sex veterum rerum German. scriptoribus emi- „ sit, p. 446. *Hruardrich, Hbaruardhard, Hruard-* „ *gart, Hramuolf, Hruodolf, p.* 449. *Hreitolf,* &c. „ offendas: vbi etiam saepius *Hrabanus* legitur. „ Istud H itidem nominibus locorum Franci „ veteres præponebant, vt: *Hrutilingen*, hodie „ *Reutlingen*, &c. Cujusmodi exempla plu- „ ra ibidem, & alia, etiam nominum „ appellatiuorum, in hoc quoque Glossario „ prostant. *Haec scribendi ratio nata e barbara illa,* „ *& imis de faucibus ducta pronunciatione, qua hodie-* „ *que Heluetii non parciter laboramus*, ait Goldast. „ *Collectan. in S. Valerian. de bono disciplin. pag.* 83. „ Menso Alting. *Notit. Batau. & Fris. antiq. P. I.* „ *p.* 28. *Antiquissimus*, inquit, *gentium Germanica-* „ *rum mos est, qui apud Rhaetos & Noricos, aliosque* „ *superioris Danubii accolas, nondum desueuit, aspira-* „ *tionibus frequentissime vti, atque vtplurimum gemi-* „ *natis* (quarum exemplis hoc ipsum Gloss. vbi- „ que refertum est) *& duris adeo, quae Romano* „ *ori ineffabiles olim erant, & nobis etiam hodie sunt.* „ *Mire autem vocabula aspirationum augmento varia-* „ *runt. Instar omnium sint* Ludouicus & Lotha- „ rius, Hlodouicus, Hlotharius, Chlodouicus, „ Chlodarius, Clodouicus, Clotharius. Haec „ ille. Nam etiam consonae L, praeter R, ad- „ spirationem maxime addebant, quam sonum „ literarum CH retulisse, adducta modo nomi- „ na Hlodouicus & Hlotarius ostendunt, Chlo- „ douicus & Chlotarius pronunciata, & aliquo- „ ties ita scripta. Qua de veterum in adspira- „ tionem propensione lege etiam Auentin. *An-* „ *nal. Boic. L.* 1. *p.* 9. Tollium *in Auson. p.* 245. & „ inprimis Heinecc. *I. de sigill. vet.* 9. *p.* 85. Il- „ lam vero scripturam, *Hrabanus*, Baluzius alii- „ que suam fecere; quamvis etiam postposita „ H, *Rhabanus* non raro nobis exhibeant: Quod „ illi auctoritate Manuscriptorum, an ex suo ar- „ bitrio, faciant, ipsi nouerint. Non raro quo- „ que *Rabanus*, sine adspiratione, occurrit: cu- „ iusmodi Manuscriptum, optimae sane notae, „ membranaceum, in forma maiori, quam „ quartam vocant, ex saeculo, vt arbitror, X. „ insignis Bibl. Mastricht. Bremae suppeditauit, „ cuius fronti nomen sanctorum Chrysanti & „ Dariae recentior manus adscripserat. Conti- „ net istud ipsius, de quo agimus, Rabani li- „ brum *de sacramentis diuinis, ac sacris ordinibus, &* „ *de vestibus sacerdotalibus, operum* eius *Tomo VI. p.* 50. *ss.* insertum. Huius Manuscripti prima „ verba sunt ista: *Prologus* Rabani *Episcopi.* Ra- „ banus *seruus Christi Jesu Thietmaro fratri salutem.* „ Hucusque Diecmannus Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 13. sq.]

HA.

HA, tolle, vide mox *Haban.*

HABEN, *Heben*, habere, possidere. Isidor. c. 2, 3. *bebit begin*, habeat ortum. Kero. c. 53. *Habet, possidet.*

[Adde ex eod. Ker. *Haben*, habere. Prol. p. 17. *habeen ruaua*, habere numerum. c. 2. *eikaniu habeen mez*, proprias habere mensuras. c. 30. *habee*, habeat. c. 31. *hebit*, habet. Prol. pag. 15. *uuillo hebit uuizzi*, voluntas habet pœnam. c. 7. *eocouuelicher eikana hebit keba fone Cote*, unusquisque proprium habet donum à DEO. c. 40. *Haben*, tenere. c. 6. *Seer in herzin ni habeen*, dolum (dolorem) in corde non tenere. c. 4. *Habet*, possidet. Prol. p. 15. *frist zahabenne*, occasionem habendi. c. 59. Tatian. 184. 6. de iis qui Christum comprehenderunt: *Legitun iro hant in then Heilantana, inti habetun inan:* injecerunt manus suas in JEsum, & tenuerunt eum.]

Otfrid. IV. 26, 49. *habeta*, sedit.

In imo habeta harto
fruma manigfalto.
In ipso sedit firmè
bonitas multiplex.

Id. III. 26, 98.

Job thurub sina smerza
uuir habetin baldaz herza.
Et per suos (Christi) dolores
nos haberemus confidens cor.

[*Habetin* redde *acquisivimus.* Scherz. in Not.]

Kehabenter, contentus: Kero. c. 7. *kihebita*, tenuit: Kero. Prol. p. 18. Notk. Psal. LXXX. 16. *darazua gehabe dih.* Willeram. in C. Cant. pag. 14. n. 6. *Gehaue thich* [*Gebabe dih.*] *ad haereticos.* halt dich an die deine.

Zi habanne, ad habendum, exhibendum. Otfrid. III. 7, 108.

Inne ze habenne, Notk. Psal. LXXVII. 18.

Habe, haue, possessio, bona quæ quis habet.

Notk. Psalm. LXXVII. 49. *Jobis habit*, Jobi substantia.

Zeitlichon habido, temporalium bonorum, Notk. Psal. LXXII. 1.

Habelos, inops, Notk. Psal. XXXIV. 10. *Den habelosen erzucchendo uzar finero starcheron handen:* Eripiens inopem de manu fortiorum ejus. Ps. XXXVI. 14. *Daz sie nideruuerfen armen unde habelosen:* ut dejiciant pauperem & inopem. Id. Ps. XL. 11. *Fone demo pilde des habelosisi unde des turftigen:* Ex forma inopis & pauperis.

Averia, Haverie, mobilia, merces in navi, opponitur Bodmerie, fundus navis. V. Exerc. ad π. de jact. mar. Glossar. du Fresn. v. *Aver.*

Batons Haue, Batavia, quasi Batonis peculium, Ducis Chattorum in Bataviam migrantium, *Fr. Jun. in Batav.* c. 1. p. 27.

An

HAB.

An huc *Affri*, averi, equi, jumenta, in quibus fundamentum rei familiaris, Hesiodus: *βοῦν' ἀροτῆρα*. Tacit. de M. G. c. XVIII. Gloss. Speelm. & du Fresnii.

Ferhaben, obdere, obstipare. Notk. Ps. LVII, 6. *die horen verhaben*, obstipare aures.

Ufhaben einem, das er &c. reprehendere, *verheben*. Vers. vet. Psal. L.

Zesamenehabiga erda, terra continens. Notk. Psal. XCVI. 1. *zasamine habiglant uzzerunhalb meres, heizzet Continens. Dana gesceidenez in mari alde in stagnis seuuin, heizzet Insula, isila.*

HABEIEST, misereris. Notk. Psal. XII. ult. *ih habe gedingi an dih, daz du mih habeiest*, ego sperabo in tua misericordia.

HABENT, pro *Abent*, vespera, Notk. Psal. LIV. 18.

HABERN, cancer. Gl. MS. ASax.

HABIT, caput, *haupt*, Kero: *Habit dr fastun, caput quadragesimæ*. c. 15. conf. *Haubit*.

HACA, pessul. Gl. MS. ASax.

[*Hacco*, vel *stil*, uncinus. Gloss. Monf. p. 344. *haccun*, vel *stil*, uncinum. p. 343.

Hacco, raster. p. 400.]

HACHVSTIM, V. *Chusti*.

HAECID, lucius: Gl. MS. ASax. hod. *Hecht*. Eædem: *Haegtis*, *strigia*. hodie, *Hex*, *Hecate*, *striga*.

HAEDHED, eviscerata: Gl. MS. ASax.

HAECILAE vel *Lotha*, lacerna: Gloss. MS. ASax.

HAEMIL, curculio: Gl. MS. ASax.

HAET, calomacus: Gl. MS. ASax. an *Calliomarchus*? V. Du Fresn. Gl. h. v.

HAFFE, sterilitas. Vet. vers. Psal. XXXIV. 12. *Haffen miner Sele*, sterilitatem animæ meæ.

HAFT, occupatio, à *haben*, possidere. Otfr. ad Ludov. R. ỳ. 129.

In thes emo ist oub sin hafft.

In hoc eodem est ejus occupatio.

[*Sin hafft* vitiosum est, lege ex Cod. Vind. *scinhaft* manifestum. Scherz. Not. ad h. l.]

Kero: *Pehafter*, occupatus. [In Kerone ita legitur: *Siuchi pihafter*, ægritudine occupatus. c. 35. *in kezeihbantemu imu pifolahanemu pihafter*, in adsignato sibi commisso occupatus. cap. 42. Hæc sunt Keronis.] *Sin pehaftim*, occupatur.

[*Za uuacharum zasamanonne sin pehestit*, ad fruges colligendas occupentur: ita legitur in Kerone. c. 48. *pihafteem bantum*, occupatis manibus. c. 5.]

Notk. Psal. CVI. 23. *sih pehestende*, facientes operationem.

Haften, devinci, devotum esse, adhærere. Notk. Psal. XXX. 17. *Laz mih keuuar uuerden, daz du mih obesehest, unde ih dir hafteie*. Sine me certiorem fieri, quod tu me attendas, & ego tibi obliger. Id. Ps. XXXVII. 18. *Die mir haftent*, qui mihi obligati sunt. Psal. XLIII. 25. *Unser buh nidero ligendo haftet zuo dero erdo*: adhæsit in terra venter noster. conf. Psal. LXXVI. 16. [Hinc hodie *einem verhaft seyn*, imprimis de debitoribus dicitur, h. e. in ære alicujus esse.] Gl. vet. *Haftentan*, hærentem.

HAF.

[*Kahoupit haftot*, recapitulentur. Gl. Monf. p. 409.]

Haften, vincire. Otfrid. II. 9, 165. *haftetun die armon*, constringebant brachia.

[*Haphta*, custodes. Gloss. Monf. p. 367.]

Haften, apprehendere, Otfrid. IV. 22, 33.

Tho haft er 'nan so er uuolta,
joh er'nan selbo filta.

Tunc apprehendit (Pilatus) ipsum (JEsum) sicut volebat,
& eum ipse flagellabat.

Haft, captivus, vinctus, Otfr. IV. 22, 20.

Ju einan haft firlaze.

Vobis unum vinculis liberem.

Gl. vet. *vincti*, *hafta*. [*Hapht*, vinctum. Gloss. Monf. p. 396. 398.]

Hafta, captivitas. Glossæ Lipsii. Somnerus: *Sax. captivitas, hæftnunge & hæftnyde. Captivus heaftling. Haft etiam Teut. vinculum. haften, tenere. Kilian.*

Haftenman, captivus, Otfr. V. 21, 22.

Ther hafftesman ni uuisot.

Qui captivum non visitavit.

Enthaphten, liberum agere, Fragm. de Bell. Carol. M. ỳ. 1154.

Gerechthafton, justificare, Notk. Ps. XXV. 2. *Dero ist disiu uuideruuartig, diu den man gerechthaftot*. Huic (tentationi de qua sexta petitio agit) est contraria quæ hominem justificat. Conf. inf. *Reht*.

Kindeshaft werden, concipere: Otfrid. I. 14, 12.

Hafta, prægnans. Otfrid. I. 8, 4.

Tho er sia hafta gisah.

Quum (Joseph) eam (Mariam) prægnantem observaret.

Conf. Fr. Jun. in Willeram. pag. 116. [qui sequentia ibi è Glossis refert. *Samahafti*, compago. Gloss. Boxh. *Samahaftaz festi*, solidum. Gloss. B. *Inkihafta*, inseruit. App. Glossarii. *Zuahaftenti*, addite (potius Addenti) addens. App. Gloss.]

[*Ehaftida*, religio. Rhaban. Maur. Gloss. Stadenio vox composita est ex *ee* lex & *haften*, tenere, detinere, quod ab *haben*, firmum habere, deducit. Omnium itaque adjectivorum in *haft* desinentium terminatio huic origini debebitur, & commode ad eam quoque referri potest. Illa enim, ut Schottelius observat, qualitatem, proprietatem, aut copiam significat: hæc autem omnia ab eo, cui insunt, haberi, quis negaverit. Diecmannus Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 159. sq.]

HAG, *Hagen*, *Hahn*, *Hayn*, sepes, *zaun*, *gehege*, *hecke*, Kilianus: *Haeghe. i. tuyn. Seps, sepes, sepimentum, septum. Germ. Hag, Gall. Haye, Angl. Hedge.* Idem: *Haeghe vetus Saxo-Anglicum, domus.* Vocabularium Theutonicum MS. *Hag prope castrum, Indago.* Item aliud: *Indago, eyn Haken vel hage scil. fossa circumdans civitatem.*

De re forestali & venatoria. Hagen, Hayn, lucus,

HAG.

lucus, ſaltus indagine cinctus, ſtallung *in* quam feræ *aguntur*, Gehege.

Inde nomen civitatis Miſnenſis, *Groſſen Hahn*, trans Albim, *Indago* appellatur in privilegio Epiſcopi Numburgenſis, *apud Hortleder. de C. B. G. Lib. V. c.* 16, 48. Unde *Johannes de Indagine*, von Hahn, de quo Voſſ. de Hiſt. Lat. Lib. III. c. 7. p. 555.

Hagen, de re judiciaria, & loco imprimis, ubi *ding gebeget wird*, placitum habetur, alias *Mallus*, *Malberg:* Inde nomen *GravenHag*, ubi Comitis Hollandiæ placitum fuit. Et nomina Mallorum natalium Legis Salicæ, vid. voc. *Chagen*.

Hageſtelz, Hagenſtolte, cœlebs. Chron. Sax. an. DCCCLIX. *Hertoghe Ludeleff de leyt na dre ſone, Bruno, Dankwart, de leven hagenſtolte, ſunder Otto de was de jungheſt, de nam eyn wiff.* i. Dux Ludolphus reliquit tres filios, Brunonem, Dankwartum, qui manſerunt cœlibes, ſed Otto qui minimus natu erat, accepit uxorem.

Anglo Sax. *Hehſtald*, virgo; *hehſtaldhad*, virginitas. Fr. Jun. Gloſſ. Goth. pag. 241. Schottel. Lib. II. de Ling. Germ. c. 12. pap. 466. *alte junge die unverheyrathet bleiben, deren verlaſſenſchafft nicht den nechſten freunden, ſondern der Oberkeit heimfellt. an etlichen orten werden ſie Hageſtolten nach* 50. *an etlichen nach* 60. *jaren genennet*, qui vocem hanc ex *ſtolz*, ſuperbus, compoſitum putat.

Conſ. Wehner. obſ. Pr. II. Schottel. de Jur. Sing. cap. 1.

[*Haguſtult*, celeps. Rhaban. Maur. in Gloſſ. Ad quam vocem Diecmannus in Spec. Gloſſ. Lat. Theot. poſtquam eam p. 59. exhibuiſſet, Stadenii & ſuas animadverſiones ſequentes p. 60. ſq. addit. „ Stad. *Haguſtult*, *Hagenſtolt*, tam
„ in his, Bremenſi & Verdenſi praecipue, quam
„ in vicinis, Luneburgenſi & Brunsvicenſi, Du-
„ catibus dicitur, qui, licet per aetatem po-
„ tuerit, nunquam uxorem duxit, cujus here-
„ ditatem poſt eius mortem fiſcus capit: quod
„ ius introductum praecipue ad compellendum
„ iuuenes viros, ad matrimonium ineundum,
„ & rempublicam liberis adiuuandam; cum
„ paſtores ouium, *die Schäffer*, *oder Schaafhirten*,
„ & Apiarii, *die Immenwarter*, *Zeidler und Juncker*,
„ vti dictis locis vocantur, ob ſuum vitae ge-
„ nus & quotidianam curam in locis ſolitariis
„ alieni ſoleant a matrimonio. Vocis *Hageſtult*
„ eruditiſſimi viri varias adduxerunt origines,
„ & interdum ſatis ineptas, quas hic iam tan-
„ gere nolumus, qui breuitati ſtudemus & prae-
„ cipue veritati originum. *Hage* eſt ſepes, ſe-
„ ptus locus, ſeptum. ASax. *Hage*, ſeptum, *Ha-*
„ *ga*, agellus, manſio. *Stalt*, *ſtult*, eſt a *ſtal*,
„ ſtabulum & hoc a *ſtellen*, ponere, collocare;
„ hinc *ſtalt*, *geſtellet*, poſitus, collocatus, *der bey*
„ *einem andern am Zaun und in beſchloſſenem Hofe*
„ *wohnet*. Colono enim obeunte, qui plures
„ filios heredes relinquit, vnus eorum tantum
„ praedii poſſeſſor exiſtere poteſt, quia praedia
„ ruſtica non facile diuiſionem admittunt. Re-
„ liquis igitur fratribus is, qui in praedio ma-
„ net, quod ius praecipue minimo aetate, ex
conſuetudine locorum, competit, aliis mo- „
dis ſatisfacere debet, & ideo quandoque vni „
fratri domunculam intra ſepem praedii exſtru- „
ere permittit, in qua ſeorſum degat, oues „
aut apes tractans & alens, quo victum quae- „
rat, aut pro mercede operam ſuam aliis col- „
locans. Is qui ita ſeparatim habitat, ſi non „
vxorem ducit, alicubi poſt quinquaginta, alibi „
poſt ſexaginta aetatis annos, vocatur *Hageſtolt*, „
docente Schottel. *de ling. Germ. p.* 467. *a.* Haec „
vera origo vocis *Hageſtolt*, quae tamen poſtea „
temporis tractu tam late vſurpari coepit, „
vt coelibes omnes, qui per aetatem & vale- „
tudinem poterant, nec tamen vxorem duce- „
bant, *Hageſtolten* dicti ſint. Chron. Sax. an- „
tiq. A. 859. *Hertog Ludeleff de leyt na dre ſone*, „
Bruno, *Danckwart*, *de bleven Hagenſtolte*, *ſunder* „
Otte, *de was de jungeſte*, *de nam eyn Wiff*. Quae „
Bothonis verba ſunt in *Chron. pict. p.* 299. (Hæc „
Stadenius, pergit Diecmannus.) Ce- „
terum in hoc ipſo de Hageſtolziis argumento „
data opera Schottelius *de ſing. quib. & antiq. in* „
Germ. iur. C. 1. toto verſatus eſt, quod *das* „
Hageſtoltzen Recht inſcripſit. Adde Beyer. 2. „
Specim. Jur. Germ. 12. *p.* 221. *ſſ.* Schottelius „
l. c. p. 7. *Hageſtolt* inter nomina veterum Ala- „
mannorum propria fuiſſe ex Goldaſt. *Rer.* „
Alam. II. 96. recte obſeruat, cuius ſimile, in „
ſtolt deſinens, ampliſſima illa eorundem con- „
geries nullum, quantum deprehendere potui, „
exhibet. Apud A. S. quoque *Haguſtald* no- „
men vrbis in provincia Northymbrenſi fuiſſe, „
quae hodie *Hexham* dicitur, ex Chron. Sax. „
Gibſon in adiecta illi *nomin. locor. explic. p.* 30. „
b. notat. In Germania vero quondam non „
maribus tantum, ſed & feminis caelibibus, „
nomen *Haverſtolt* & *Haverſtoltinn* (quod ex *Ha-* „
geſtolt & *Hageſtoltinn* corruptum ſuſpicor) da- „
tum eſſe ex veteri relatione iudiciali Ducat. „
Brunſ. & Lüneb. Schottel. *l. c. p.* 9. 10. docet: „
quomodo etiam alicubi in Ducatu Würtemb. „
vtrumque ſexum, marium quidem & virginum „
usque ad 50. viduorum autem & viduarum „
ad 30. aetatis annos, ἄγχμον, adhuc *Hagſtal-* „
tzen appellari, Beſold. *Theſaur. pract. p.* 352. *a.* „
refert. In Ducatu Cellenſi Hageſtoltios ex „
aetate 50. annorum, trium menſium, & tri- „
dui, tales cenſeri, refert *Continuatio des zur* „
Celliſchen Kantzley- und Policey-Ordnung gehörigen „
Supplementi p. 222. Quod ad Schottelianum „
vocis etymum pro vero a Gerikenio adiecti „
ſpicileg. p. 2. laudatum, *Hageſtolten* dici, *dem* „
der Stoltz behaget, quod ſibi ſoli prae aliis in „
ſua obſtinatione & ſuperba ſeparatione pla- „
ceat; quamuis ab ipſa voce (modo altera „
eius pars *ſtolt*, pro ſuperbia, Rabanum aeta- „
te ſuperet) non recedat, cum cauillatione ta- „
men & iniuria coniunctum eſt. Omni enim „
tempore fuiſſe, qui ſuis ducti rationibus, „
citra faſtum & faſtidium ſexus muliebris, a „
coniugio ſibi temperaverunt, quis negauerit? „
Nec certe Chriſtiani ante Rabanum tam pro- „
broſae notionis nomen ἀγάμοις vnquam im- „
„ poſu-

HAG. HAG.

„ posuissent, disciplina quippe Ecclesiae Rom. „ imbuti, cui iam tum caelibatus in summo „ pretio erat. Quod si a Germanis adhuc „ Ethnicis istud nomen profectum credas, ab „ illis amorem caelibatus pro argumento super- „ bae αὐθαδείας habitum esse, ante omnia osten- „ dendum erat. Minus concinnum pariter at- „ que honorificum quoque duplex etymum est, „ quod modo laudatus Beyerus, praeter Schot- „ telianum, adduxit: quorum alterum *palos an- „ trum suffulcientes*, alterum *rem generi humano in- „ utilem*, exprimit. Honestiores omnino & „ verisimiliores natales huic voci dandos cen- „ seo, quos vtique iam iam allata Stadeniana „ notatio, aliquot etiam abhinc annis in Cl. „ Virorum epistolis ad Kirchmayerum. *p.* 85. „ prodita, quaesiuit; in cuius tamen interpre- „ tatione istud a me desiderari libere profiteor, „ quod ex recentiori ruricolarum, tenuisque „ sortis hominum, ad sepes haerentium, & alie- „ no fruentium domicilio, consuetudine deri- „ uata sit, quam Rabani aetate iam in Germa- „ nia viguisse, & vile potius istud glebae addi- „ ctorum hominum genus, quam alios lautiori „ fortuna vsos, & splendidiorum aedium inco- „ las, quibus ista vocis origo minime conue- „ nit, occasionem imponendi primum nomi- „ nis *Hagestolt* dedisse, probari nequit. Ipsam „ interim Stadenianam etymologiam pro omni- „ um, quas adhuc vidi, maxime genuina habeo; „ quamuis ab eius accommodatione ad prae- „ sens negotium mihi discedendum esse putem. „ Nempe vox *hagustult*, vel, vt hodie in Sax. „ scribimus, *Hagestolt*, ex duabus coaluit, qua- „ rum prior est A. S. *haegh* vel *hagh*, domus, „ descendens ab *hag*, sepes, quia olim domus „ ex complicatis viminibus, instar sepis, ex- „ struebatur, Spelmann. *Gl. p.* 272. *a.* Hinc L. „ B. *haga*, non de agresti tantum, sed & vrbica „ domo, Dufr. *Gl. H.* 691. Conuenit G. *hagur*, „ statum rei domesticae significans, & in com- „ positione terminationem *ur* abiiciens. Ver. *I.* „ *p.* 104. 105. Altera *stult* est supinum verbi „ *stellan*, *stellen*, Su. *staela*, statuere, collocare. „ vnde G. *stol* & *stols*, sella, sedes, thronus, „ Stiernh. *Gl. II. G. p.* 133. *a.* A. S. *steal*, *stealle*, „ locus, status, subsellium, Bens. item Germ. „ *stelle*, *stall*, *stuhl*, *gestalt*. Ex hac vtraque vo- „ ce non Franci solum *hagustult*, sed & ASax. „ *haeg-steald* formarunt, quod a Bens. vertitur „ *coelebs*, *virgo*, *tyro*, *Princeps*: quae nomina vi „ vocis Theot. & A. S. eum indicant, *qui do- „ mi sedet*. Primum enim *coelibis*, quod etiam „ Rabini nostri est, illum designat, qui domi „ sine socia tori, in quam rei familiaris curam „ deuoluat, degit. Alterum *virginis*, si specia- „ tim de illa, quae nunquam nubit, accipitur, „ itidem illam notat, quae ex aedibus suis in „ alias, matrimonii causa, non migrat; quod „ si vero generatim virginem adhuc innuptam, „ nupturam tamen, intelligas, illam quoque „ recte *domisedam* dixeris, quod non minus in- „ ter virginum, (vt ex earum appellatione He- braica עלמה quam maxime apparet) quam „ mulierum virtutes numerandum est, de qui- „ bus istud in vett. inscriptionibus legitur, V. „ Bibl. Hist. Ph. Theol. Brem. *I.* 320. Tertium „ *tyronis* illi iure competere, qui laribus patriis „ adhuc affixus, nondum rerum in orbe gesta- „ rum gnarus est, nemo dubitauerit. De ex- „ tremo vero *Principis*, nisi prior, quae vocem „ Theot. componit, pars, *hagh*, pro domo il- „ lustri, vel Palatio, Principis domicilio, κατ' „ ἐξοχὴν sumatur, (sicut in Belgio adhuc *Haga* „ Comitum, *Grafenhage*, illustris est) quod di- „ cam, non habeo. Huc etiam *Haistaldi* vel „ *Haistoldi* pertinent, de quibus Dufr. *l. c.* illos, „ plane ad meam sententiam, ab *hai*, domus, & „ *stal*, sedes, appellatos esse coniiciens. Leib- „ nitius *Collect. etymol. II.* 420. eos Germ. *haus- „ gesessene*, *eingesessene*, Lat. *incolas* interpretatur. „ Ex quibus hactenus dictis apparet, vocabu- „ lum *hagestolt*, origine sua & vsu antiquiori „ etiam bona notione gauisum esse, quia non „ omnis ὁμοιρία reprehensionem incurrit.„]

Haegutborn, alba spina: Gl. ASax. MS.

[HAGAN, paliurus. Gloss. Mons. p. 414.

Haganpuocha, carpinus. p. ead.]

HAHAN, tollere, suspendere. Otfr. III. 13, 10.

> *Usan crusi hahan.*
> In crucem suspendere.

Id. IV. 24, 36.

> *Ih iuuan Kuning hahe?*
> Ego vestrum Regem suspendam?

Tatian. 197. 4, 5, 8. *Nim thesan, hah, hah.* Tolle hunc, crucifige, crucifige. *Intfahet in, inti habet inan*, accipite eum vos, & crucifigite. *Ih haben giuualt thih erhahanne*, potestatem habeo crucifigere te. Idem 198. 3, 4. *Sie tho riofun: Nim, nim, inti hah inan! Tho quad Pilatus: Iuuve-ran Cuning hahu?* Illi autem clamabant. Tolle, tolle, crucifige eum! Dicit eis Pilatus. Regem vestrum crucifigam? Id. c. 199. 9. *Quadun alle: Hah, habe man inan.* Dicunt omnes, crucifigatur.

Ha, hain, crucifige eum, Notk. Ps. XXI. 14. *Ha in, ha in*, crucifige, crucifige eum. *Habint in in selbo.* crucifigite vos ipsi eum. Ps. XXXIV. 21. *Ha in, ha in*, crucifige, crucifige. conf. Ps. XLVI. 1. [Non *hain*, *hain*, ut in utroque loco nostræ edit. legitur, sed *ha in* legendum esse hinc patet.]

Han, suspendi. Fragm. de B. Hisp. ℣. 2443.

> *Thienen sun heizet er han.*
> Filium tuum jubet suspendi.

Hech, exaltat, Rex Tyrol. 1, 7.

Haher, carnifex. Jus Augustan. MS. tit. *Von des Habers recht. Der Hurrensun der Hencher hat das recht das er sol richten uber alles das, das an den lip gat.*

Irhaben, idem, Otfrid. II. 12, 134.

> *So limphit thaz man fahe,*
> *to hoho man irhahe.*

HAI.

Ita congruit ut capiatur,
& alte suspendatur.

Arbabum, tribunal, thronus, vox Ripuaria, vid. supra *Arabum*.

Habgete spize, hastæ rectæ. Fragm. de B. Hisp. ỿ. 1724. de Saracenis:

Habgete spize
vorten sie an then handen.

Hastas rectas
ferebant in manibus.

[Hastas uncis instructas, vertit Scherz. Not. ad h. l.]

Aristoteles de Poët. c. VIII.

Hastam rectam ferre ne alieno non licet ei, qui servitutem actus habet, ne fructus eo modo lædantur, tradente Paulo l. 7. de S. P. V.

Gothis *Haug*, altus. *Haubita*, gloria, Luc. XIV. 10. *Hobeit*. V. Fr. Junii Gl. Goth. p. 190.

[*Peinperga*, HAHLA, ocreas. Gloss. Monf. p. 412.]

HAILANCHA, occipitium, Rhaban. de part. corp.

HAKET, *Hecht*, ap. Mabill. act. Bened. Sec. V. p. 729.

HAL, *halus*, Gallica vox. vid. *Heil*.

HALB, latus. Isidor. contra Jud. c. 3, 6. *Zesuua halp*, dextrum latus.

[*Halp*, proprie dimidia rei divisæ pars est, adeoque & pro alterutro ejusdem latere accipitur. vid. Stiernh. Gl. Goth. v. *balb*. & Somn. Diction. ASax. v. *healf*. ubi ipsa hæc phrasis extat *on suuythran healf*, dextrorsum, à dextro latere. In Glossar. Boxhorn. est *nordhalba* & *sundhalba*, aquilonem s. septentrionem, austrum sive meridiem, quibus omnibus præfigenda est particula *ad* vel *versus*. In Rhythm. de S. Ann. §. 34. est *beidenthalb*, utrinque. Dicimus adhuc *allenthalben*, ubique, i. e. ex omni parte, *meinethalben*, ex mea parte. Palthen. Not. ad h. l. p. 401.]

Chron. Sax. vet. *Uf der luchteren halbe*, ad sinistrum latus.

Otfrid. V. 20, 62. *Jagiuueder halb sin*, quemlibet lateri suo. Idem V. 1, 63. *fiar halbun*, quatuor latera.

[*Halpo*, latere. Gloss. Monseens. pag. 385. *Halp*, manubrium. p. 386. lateris. pag. 389. *halpun*, latere. p. 350. lateribus. p. 379. *pihalpo*. (rectius forsan *pi halpo*) in parte, i. in secreto. p. 358. *Ingagan dero halpo*, e regione. pag. 321. 322. *Haupit kelt, enti halp*, summam capitis & dimidium. p. 401.

Halfta not, dimidium. p. 335. hodie *die helfte*. *Halpschild*, pelta. p. 328.]

Fragm. de B. Hisp. ỿ. 2933. sq. *eine half, ander half*, ad unum latus, ad alterum.

Idem ỿ. 1898. & ỿ. 2499.

Er valte in allen halven sin.
Cecidit in utroque latere suo.

Notk. Psal. LXXIX. 10. Initium vineæ, *anigenne des uuingarten, gieng* ad mare & ad flumen, *ze seuue, anderhalp ze dero abo*.

HAL.

Mennischon halb, de Christo, ex parte humanæ naturæ, Notk. Psal. XX. 8. Psal. XXI. 7.

Unserhalb, uf unser seit, pro nobis. Notk. Psal. LXXVII. 53.

Min halb, Id. Psal. CXLI. 4. *Darumbe sah ih mih uuer min halb uuare;* considerabam ad dexteram & videbam.

Otfr. V. 11, 24. *Minan halbun*, meo nomine.

[Ex meo latere, s. ex mea parte. Scherz. in Not.]

Behalben, circumdare, Notk. Psal. XVII. 6. XVI. 9. concludere, id. Psal. LXXVII. 62.

Umbehalben, circumdare, Notk. Ps. VII. 8. XXI. 13.

in Ala halba, ubicunque, ubique, *allenthalben*, Otfrid. IV. 2, 38. III. 14, 50. *In ala halbon*. [quod est, in omnibus partibus, scil. mundi. Scherz. in Not.]

Anahalbon, undiquaque, Otfr. V. 3, 6.

[*Das in halven*, an derenthaben. Rhythm. de S. Annon. §. 20. Reinef. Vocab. MSC. Theot.]

Halpenni. v. *Pfant*.

HALDAZ. } vid. *Halodan*.
HALDETA. }

[HALFTRO, capistro. Gloss. Monf. p. 383.

HALI, lubricum. p. 337. hodie *Heel*.]

HALL, Glossæ Fr. Pithœi: *Hallis, siccis ramis*. Legitur bis in Lege Salica Tit. de homicidiis ingenuorum, qui est in editione Baluziana XLIII. §. V. *Si quis hominem in puteum aut sub aquam miserit, aut de hallis vel de ramis eum cooperuerit*, &c. In Heroldina antiqua editione est Tit. XLIIII. §. V. & ita legitur: *Si eum de ballis aut de rama (aut de qualibet re) superoperuerit, Malb. math leudmuster. aut* &c. In MS. Regio est Tit. LXVIII. & ita legitur: *Si eum de hallis, aut de ramis super cooperuerit aut*, &c. Et postea: *Si verò eum in aqua aut in puteum miserit, aut de albis* (leg. *hallis*) *vel de ramis seu quislibet rebus velaverit, Malb. Molcherter*, &c. Certè Halli & rama vel rami, sicut & aliæ res hîc discernuntur, etsi ad eundem scopum abscondendi homicidii contendant. Unde Glossæ Pithœanæ, quas pro more inseruit suo Glossario Lindenbrogius, videri possunt sublestæ esse fidei, & deceptæ ex lectione vitiosa *de ramis* pro *de rama*, quod intellexit quasi interpretationis gratia hæc vox Latina adjecta esset, quum itidem sit Francica, aut Gallica à Latino fortè descendens. Kilianus: *Ramagie, ramaedsie, Ramalia, fasces ex virgultis & minutis ramis.* nobis hodie *Wellen, Reisbund*.

Hall verò significat tabulam, asserem, *bret*. Unde *Halle* tabularium, tabernam propriè denotat. Kilianus: *Halle, taberna, domus mercium. Forum rerum venalium. Gall. Hale. Angl. Halle.* Item: *Macellum, macellaria taberna.* Fleischbenke, Metzig. Generatim domum, ædesque notat, imprimis publicas, vendendis mercibus destinatas. Rigordus vel Rigoldus, Gallus in Annal. Philippi Augusti Regis 1183. *Duas magnas domos, quas vulgò Halas vocant, ædificari fecit, in quibus tempore pluviali omnes mercatores mundissi-*

HAL. HAL.

mè venderent. Qualis est Argentorati *die grosse Metzig.*

Speciatim palatium, aulam Principis. Oda Islandica ap. Worm. in Literat. Runic. f. 182.

Fra Herians hollu.

Ex Heriani aula.

Verelius: *Hall, haull, holl, ubivis in scriptis pro palatio & principum ædificiis magnificentissimis. Kongars och Förstars Palas. Unde Halla, heal, Anglo-Sax. aula. Spelman.* Et: *Hal Gudz, aula DEI, Gudz Frögdesal.* conf. *Du Fresn. Glossar.* v. *Halla.*

Kilianus: *Hall, aula, atrium. Gall. Sale. Angl. Halle. ita Lovanii celebre gymnasium Halle. i. phala vocatur, Phala sive sala, turris lignea veteribus dicta fuit.* Conf. Fr. Jun. Gloss. Goth. p. 49.

Speciatim verò *Halle* salinam denotat, *Salzkote.* Kilianus: *Halle, vetus German. Salina, locus in quo Sal coquitur. Hinc urbes eas ubi Sal conficitur Germani Halas communiter appellant. Hinc Hala in Suevia, in Norico ad Oenum, in Saxonia,* &c. Conf. Wehner. hac voc. ubi ex Lipsio Becanizat.

Sed nec Vox *Hasla* in Lege Ripuaria cum Halla est confundenda, sed potius idem est quod *Rama;* Verelius: *Hasla, Fasciculus, cumulus, merges, Knippa, Hoop.* nobis *ein Hauffe, Reisbund,* &c.

Haller, Heller, Hallensis, Holbling. Charta Feudalis de ann. 1335. apud Fr. Sande ad Consuet. Feud. p. 22. *centum marcas Brabantinorum denariorum, tribus halleris pro denario computatis.* Et alia ibidem: *Twee hondert Marck payements, die haller voor eenen denier ghereeckent.*

H. Rebdorff. ad an. 1348. *Legavit pro constructione chori novi ejusdem Ecclesiæ quadringentas libras Hallenses.*

Carolus IV. Imp. in Diplomate an. 1350. dato Zeidlariis in sylva Norica: *ein schilling haller der kurzen.*

Vocabularium MS. Latino Germ. *Hallensis ein Heller.*

Vocatur etiam in chartis antiquis *Helbling,* i. *ein halber pfennig.* Jus Arg. Lib. I. c. XXX. *So git er uf zwei der pfennigmal und zwei der helblingmale.* i. reddet ei duo in forma nummorum, & duo in forma obulorum. Idem vocabulum in Jure veteri Augustano reperitur.

Eâ ratione Anglo-Saxones dixerunt *Halpenni, Bordhalpenni,* seminummus, qui pro mensis aut tabernis erigendis in foro datur, *Standtgeld, Du Fresn. Glossar. in B.*

Nomen *Haller* ab Hala urbe Sueviæ venisse, existimavit M. Freherus, quia ibi primo signatus fuerit. A quo dissentit Goldastus T. I. Rer. Alam. pag. 254. qui à Latino *Obulus* quasi Hoboler deducit, sed & libram Hallensem & Hallerorum differre putat: Sed defendit Freherum Wehnerus *Obs. Pr. voc. Goldgulden.* & ex antiquis literis producit Formulam consuetam, *So viel pfund Heller der Wehrung die zu Halle geng und gebe ist,* de an. 1370. 1379.

Rupertus Imp. confirmavit jus hoc an. 1401. *Als der Burgermeister Rat und Burger gemeinlich der Stat zu Swebischen Hall unser und des Richs liben getrewen, als von alter herkomen sint, das sie eyn Müntz gehebt haben und noch haben das sie heller geslagen haben und slahen mogen, als sie auch ir besunder slahezeichen haben, das ist eyn hant und Crutze, das wir yn darzu die besunder gnade getan haben und tun yn die in krafft dises briefes und Rom. Königl. macht, das sie soliche andere Muntze uff korn und uff zale die geng und gebe sin, auch slahen mögen, ob sie wollen und wann sie wollen, die man in zwelff mylen weges umb sie sleht ungeverlich von allermenlich ungehindert, Und dise unser gnade die wir yn an diesen brieffe getan haben, solle weren biss an unser und unser nachkomen an dem Riche wiederruffen. Mit urkunde, &c. Trient.*

Idem Rupertus Imp. concessit an. 1404. civitati Imp. Wympfen, *das sie die Heller muntze die In vormals von unsern Furfarn an dem Riche erleubt, in der Stad zu W. zu slahen, und die ein zyte darnieder gelegen und nit geslahen worden ist, wieder uffrucken und slahen sollen off solche korne uffzale und gebreche als dann die briefe die yn vormals von unsern Furfarn — gegeben,* &c.

Idem Rupertus dedit privilegium civitati Vlmensi an. 1401. ad decennium: *Wir Ruprecht, &c. Wan unsere &c. zu Vlme von alter also herkomen und begnadet und befryet sint, das sie haller mit crutze und mit henden slahen mogen, dieselben muntze sie nach der friheiten ander unser Vorfarn an dem Riche — also nit mer erzugen noch geslagen mögen; umb das, und auch das lande und lute mit einer redelichen guten Hellermuntze deste bass versorget und besachet werden, so haben wir — das sie haller slagen mögen nach ir bekentniss ires Rats, wie die sich danne uf ire ere und eyde erkennen das sie an korn und an offzale allerbesten bestan mügen — Und dieselbe ire Munze sol auch dan furbass in U: und des H. Richs Landen und Stetten in Swaben und anderswo werunge sin und gang haben one allermenn. widersprechen. Dorzu dun wir In die sunder gnade das sie sich mit andern U: und des H. R. Fursten Herrn und Stetten in Swaben die In dann darzu allerbaste gesessen — umb dieselbe Muntze zu slagen wol vereynen mögen. — — So ergeben wir In und ir Stat ytzunt den Slagschatz derselben Muntze zehen gantze jare die nechsten, und darnach bis an unser widerruffen,* &c.

HAL.

Pfundheller, libra Hallenſis vel Hallerorum, Talentum Hallerorum, adæquavit Florenum vel Solidum Rhenenſem, *Reinſchen Gulden:* quanquam, ùt fieri ſolet in re nummaria, variavit valor pro temporum & locorum diverſitate, ùt oſtendit idem Wehner. d. l.

Aſthelbling. vid. *Aſt*.

HALM, culmus, ſtipula. Symbolum traditionis. Charta refutationis Dotalitii feudalis Monaſterio Wiſſenburgenſi an. 1357. facta: *Gegeben und ufgegeben mit hande und mit halme, als recht und gewonlich iſt.*

Ord. Henneberg. Prov. II. 10, 1. §. 3. *Alle verzig, vermächtnis und ubergab an unſerm Landgericht mit mund und halm ubergeben.* Idem Argentorati uſus fuit, culmi, *des halms*, id quod poſtea mutatum in Calamum, *mit der Feder geben.* Conf. Bignon. *ad Marculph. L. I. c.* 3. Speelm. *Gloſſar. v. Culmus.* Du Fresne *Gloſſar. v. Feſtuca* Wendelin. *Gloſſ. v. Feſtuca.* Zimmerman. *Analect. Menſ. X.* 4. Lehman. *Chron. II.* 30.

[*In pruader dines augin haln keſahi*, in fratris tui oculo feſtucam videbas. Kero. c. 2.

Halm, feſtucam, Gloſſ. Monſ. p. 398. culmus. p. 411.]

HALOON, caſtrare, Kero.

HALON, domum ducere, in uxorem recipere, Tatian. c. 29. §. 2.

[Verba Tatiani hæc ſunt: *Thie thar thie farlazanun halot, huoret.* Qui dimiſſam duxerit, adulterat. Idem c. 8. §. 4. *Gihaloten Magin*, vocatis Magis. Ad quem locum ſq. notat Palthen. p. 318. Nota, duos ablativos conſequentiam latino more deſignantes. Verbum eſt *Halon*, cujus loco in inferiori Germania *halen*, in ſuperiori *holen* dicitur, pro acceſſere, advocare, adducere ſecum aliquem. Atque iſti (ita idem Palthen. p. 358.) uſui vocis generaliori, ſpecialis ſubſtat, cujus exemplum eſt ap. Tat. c. 29. §. 2. ut advocare, ſive ducere in ædes ſignificet. Hæc ille. Mihi vero videtur in Tatiani loco poſteriori pro *gihaloten* legendum *giholeten*. *Holen* enim arceſſere notat, de quo infra ſuo loco. *Halon* vero de actu conjugali *cognoſcere* uſurpatur in Gloſſ. Monſ. vide ſupra *Gibaloten.*]

HALODAN, *Haldan*, *Halten*, ſalvare, conſervare, cuſtodire. Iſidor. contra Judæos c. IX. 5. *Dhaz uuir dhea Chriſt chihaloda dhera aloſnin.* Ut Chriſto Salvatori redemtionis. §. 3. *dhen haldendan Druhtin*, Dominum Salvatorem.

[Ab *haltan*, ſervare, eſt *haltend* vel *baldend*, Servans, Servator, qui in Formula Symboli Apoſt. quam exhibet Goldaſt Rer. Aleman. T. III. p. 34. *haltar*, dicitur. Germanice diceres *ein erhalter.* Quod autem ſimplex *halten*, Germanis nunc tenere ſignificet, id apud veteres Francos ſecus erat, qui ejus loco dicebant *haben.* Palthen. Not. ad Iſid. p. 414.]

Kero: *Haltan*, Prol. & c. 4. *rehtlichun ekii zehaltanne*, regulæ diſciplinam ſervaturum. c. 60. *Kehaltan.* c. 7. *ſervare, obſervare, cuſtodire. Kehalte, cuſtodiam.* c. 6. *cuſtodit. Kihaltida, cuſtodiat. Kihaltan ſin, ſalventur.* c. 41. *Kihaltaneer, ſalvus.* vid. lit. K.

HAL.

Notk. Pſalm. XVII. 20. *Teta mih gehaltenen*, fecit me ſalvum, *nals kehaltena*, non ſalvam. Idem Pſ. CX. 3. *joh an gehaltenen, joh an ungehaltenen.*

Haltare, ſalvator. Homilia de Domin. Nativ. à Vadiano excerpta *Lib. II. de Monaſter. Germ. Tom. III. Rer. Alem. p.* 34. Goldaſti: *Uns iſt erſchinen der guote uuille, unde die mennisheit unſeres Haltares, des almachtigen GOttes Sunen, nih von deheinen rehten werchten, die wir ſelbe han gethan, wan nach ſiner michelun erbarmede hat er unſih gehalten.* i. Nobis apparuit bona voluntas, & humanitas noſtri Salvatoris, filii omnipotentis DEI, non de ullis juſtis operibus, quæ nos ipſi fecerimus, ſed ſecundùm ſuam magnam miſericordiam nos ſalvavit. Symbolum Apoſtolicum: *Unde an ſinen Sun den gewihten haltare.*

Haltin timo Gote, Salvatori tuo Domino, Notk. Pſal. XVII. fi.

Haltento, JESVS. Notk. Pſ. XLVI. 6. *dirro Haltento*, hic JESVS. Pſ. LXXIX. 15.

Gotis haltandis, JEſu Chriſti, Notk. Pſ. C. 6.

Behalter, Salvator, Chron. Königsh. c. 1, 63. *Bi diſſes Herodes ziten wart Chriſtus unſer behalter geboren.* c. 3, 6. *Do ſprach her Symeon. Ich ſehe den behalter, den ich in dem tempel enpfing in mine arme.* Gloſſ. vet. Oſanna, heili, kehalt. Hymnus vetus VII. 9.

Oſanna, fili Davidis.
Kahalt, ſun Davides.

Behaltener, ſalvatus. Geiler. Broſaml. fol. 74. *Die ſeelen der behaltenen werden ſelig werden.* i. animæ ſalvatorum beatæ erunt.

Behaltnis, ſalvatio, ſalus humani generis. Geiler. Broſ. fol. 73. b. *Das verdienen des Herren iſt nit die ganze urſach unſerer behaltnis, du muſt dein ſtür und hilff auch darzu thun.* i. Meritum Domini non eſt tota cauſa ſalutis noſtræ, te oportet tuam operam etiam conferre, per fidem ſcilicet vivam, ùt poſtea explicat. Conf. Otfr. I. 2, 54. [Hoc loco *haltan*, conſervare notat, judice Scherzio in Not. ubi & Tatiani locum producit: è c. 56. §. 9. *Oub niuuan vuin in niuua belgi zi ſentenne iſt, inti uuerdent beidu gihaltan.* Sed vinum novum in utres novos mittendum eſt, & utraque conſervantur.] Id. I. 19, 44. I. 28, 18. V. 20, 63.

Ein halb haldare, acceptor perſonarum, Notk. Pſal. XCVI. 8.

Halten, cuſtodire. *Hirta haltente*, paſtores cuſtodientes. Otfr. I. 12, 2. c. 28, 18.

Halt mih, thaz chit, nere mih, Notk. Pſ. VII. 2.

Halten hic exponitur per *neren*, *nerien* liberare, defendere. vid. inf. N.

Vide & ſupra *Alde.*

Halten, uf den halt reiten, vias cuſtodire, Ordinat. Elect. Sax.

Haltſtat, Chron. Königsh. Obſ. XVII. pag. 932. fi. *die ritten in eine Haltſtat.*

In malam partem de inſidiis illicitis Berlich. 4. Concl. 20, 4.

Uſſe

HAL.

Ufn recht halten, ad justitiam conservare, h. e. reos custodire. Jus Argent. L. I. pr.

Helde diemuotigo din ora, inclina aurem tuam, Notk. Psal. XLIV. 11. vide infra *Helden*.

Haldas, teneat, Otfr. V. 1, 61. [Redde pronum, præceps. Gloss. Boxhorn. *Haldo*, præceps. *Haldentes*, vergentes. Scherz. Not. ad h. l.

Haldeta, vergebat. Gloss. Monf. p. 326.]

Umbeheltiu mit fehi, circumamicta varietate, Notk. Psal. XLIV. 10.

In thiu *halt*, propterea, ex hac causa. Otfr. III. 22, 37. & 87. Lib. V. 23, 307. c. 5, 13.

[*Thiu halt*, quæ voces in duobus locis allegatis Libri V. occurrunt, Scherz. in Not. vertit *eo magis*.

Eodem modo loca è Libro III. adducta exponit. Ita enim id. Scherz. ad Otfr. II. 12, 112. ubi etiam *thiu halt* occurrit, differit. *Halt* Francis idem est ac *magis*, *potius*. Tatianus 28. 2. *Bitherbe ist thaz firuuerde ein thinero lido halt, thanne al thin lichamo si gisentit in hella fuir*, expedit ut pereat unum membrorum tuorum potius, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. Pleonastice etiam junguntur *halt* & *mer* ap. eund. c. 44. §. 3. *Oub halt mer faret zi then scafon thia thar furuurdun fon Israhelo huse*, sed potius ite ad oves, quæ perierunt domus Israel. *Thiu halt*, est eo magis, *desto mehr*, ita ap. Otfr. III. 22, 37. & 87.

Ex *Halt* mutato *t* in *s*, & abjecta, uti fieri solet, adspiratione, fit nostrum *als*, quæ particula præsenti quoque sensu comparationis aptissime respondet. Palthen. Not. ad Tat. 28. 2. pag. 357.

Id. ad c. 44. §. 3. Alterutra harum vocum abundare videtur, *halt* enim nunc Germanis *mer* vel *mehr* significat. Prior vox Austriis Helvetiisque [& in Suevia Augustanis] pro interjectione valet (*halt*, *halter*) sed quod idem est ac puto, reor. p. 366.]

Halto, adverb. fortè, aliquando, *etwan*. Notk. Psal. LXX. 7. *wir sulen halto irsterben*. Id. Psalm. CXXII. 2.

Deste halt, Chron. Königsh. c. 1, 28. *Die ackere bereiten, das sie deste halt korn geben*. al. legitur: *dester gerner*.

Tatian. c. 67. §. 14. *halt imo nob thanne ferro farentemo*, adhuc illo longe agente.

Zuohaldun, futurum, Isidor. c. V. §. 2, 3. [Vox nova, cujus loco alia est *Zouuart*, futurus. Palthen. Not. ad h. l. p. 407.]

HALS, collum. Fragm. de B. Hisp. ℣. 924.

Umbe sine hals lab
ein hob uile waehe.
Circa collum ejus jacebat
torques valde pretiosus.

Farrisch hals, torosa cervix, Gl. vet. à Farr, bove. Tales enim boves novellos, cervice longa & torosa, pavandos esse, Columella consulit.

Halsen, amplecti. Kero: *Halsa unterleccan*, colla submittere. Prol. *Kihalsit uuesan*, amplecti. c. 4. Otfr. I. 11, 92. *Helsenti*, amplectens.

HAL.

[*Helsen*, est nostrum *umbhalsen*. Scherz. Not. ad h. l.

Id. IV. 19, 144.

Sines hals slagonnes.
Ipsius collum pulsantes.

Verte, *colaphorum in os ejus datione*. Adhuc hodie dicimus *einen in den hals schlagen*, alicui colaphos dare. Scherz.]

Gehalslaget uuerden, colaphizari, Notk. Psalm. LXXXIX. 10.

[*Halsslegilo*, colaphizet. Gloss. Monf. p. 396.
Gihalslegilota, colaphizati. Gl. Monf. p. 368.]

Inthalsen, decollare, Notk. Psal. XLI. 1.

Pihalsen. vid. inf. in P.

Halsbant, columbar, Gl. vet.

[*Halspbuluui*, cervicalia, Gloss. Monf. p. 339. *halsphuliu*, cervicalia. p. 385.]

Halsbein, torus. Gl. vet. Malè, Torus enim est sine ossibus. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 2932. de duellantibus:

Erraibte ime thie halsueste,
er zebiwe ime thie nestel,
Er slob ime aue thaz halspain,
thaz hobet uiel eine half uffe then stain.
ther potih uiel ander half ze tale.

i. Infestabat ei collare,
incidebat ligulas,
Abscindebat ei collum,
caput cadebat in uno latere in saxum,
Truncus cadebat in altero latere humum.

Halscare, Loricatorum exercitus. Fragm. de B. Hisp. ℣. 1525.

Scaffe thine halscare,
so geligent sie alle gare.
Coge tuos exercitus loricatos,
tunc cadent isti totaliter.

q. d. *Halsperger scare*.

Halsgericht, jurisdictio criminalis, imperium merum.

Extenditur quoque ad Jus territoriale, ut è sequenti patet documento.

Extract Vergleichs zwischen Chur-Beyern v. Brandenburg Culmbach de dato *München den* 12. Aug. 1665.

2.

Soll zum Haupt-Fundament *dieses Vergleichs die in den ann. 1536-41. jahr gemachten Verträgen aufgezeichnete Gräntz vor die rechte Landgräntze des Herzogthumbs der Ober-Pfaltz v. Fürstenthumbs Nürnberg gehalten, v. dadurch beederseits* territoria *unterschieden, also die daselbsten gebrauchten* termini *(der Halßgerichtlichen Obrigkeit) nicht*

HAL.

nur von der Halsgerichtlichen Obrigkeit, Forst v. Jagens Gerechtigkeit sondern zugleich von dem Jure Territ. *v. LandsFürstl. Herrlichkeit verstanden &c. werden.*

10.

Verbleiben die Jura Parochialia Realia, *als Wittumb, Zehend, Zinss v. andere dergleichen gefell, iedem Pfarrer v. Kirchen, wie solche dabey herkommen, die* Personalia *oder* jura stolæ *aber gehören denjenigen, welche die* Actus *verrichten.*

11.

In Politicis *soll der LandsFürstl. Obrigkeit zustendig seyn, neben dem* Malefiz *oder Halssgerichte (darunter die Bestraffung der* fornicationen & simplicium adulteriorum *zu verstehen, ungeachtet an andern Orten ein anders herbracht, v.* practicirt *worden, auch neben der hohen Forst v. Jagts-Gerechtigkeit, die Land v. HofGerichte, alle hohe* Regalien, *Lands Geboth v. Verbot, Land-Sässerey, Lands v. Erbhuldigung, Lands Schutz v. Schirm,* Extraord. Contributiones, *Reichs-Greyss-Kriegs-Türcken-v. dergleichen Steuern,* It. *Einquartirung, Musterung, Reiss, Folg, Umbgeld, Mühlbeschafft, v. was sonsten dem* Juri Territoriali *vermöge des R. Reichs kündlichen* observanz *anhengig.*

12.

Der Niedergerichtbarkeit aber sind angehörig die Ordinar *Steuern, gewöhnliche gemeine Pflicht, gebot v. verbot, Stifft, Dienst, Gült, Fron, Scharwerk v. andere dergleichen Niedergerichtliche* Jura, *so den Clostern, Adelichen* Vasallen, *v. Grund-oder Eigenthumbs-Herren bey ihren Unterthanen, bey denenSie* ex speciali concessione *oder sonsten* legitime *herbracht, verbleiben sollen.*

Not. Voc. *Niedergerichtbarkeit*, hîc latius sumitur quam in foro Sax. & comprehendit etiam jura, quæ à nobis ad Jurisdictionem altam referuntur, *v.* ord. *Steuern*, &c. sumitur ergo pro Juridictione Landsassica.

Halsgolt, halspauch, torques, Gloss. vet. vid. *Boge.*

[*Halspouch*, torques. Gl. Monf. p. 332.]

Halsberg, halsperg, halsvesti, collare ferreum, Rhythm. de S. Annon. v. 128. vide supra in *Brunia.*

Fragm. de B. Hisp. v. 3092.

Er zarte ime von theme thiehe
ain uab there halsberge.
Detraxit ei de femore
seriem annulorum loricæ.

Erat enim Lorica sive thorax ex laminis compacta, vel ex annulis orbiculisque contexta. Freh. ad Constit. de Exped. Rom. Figuram utriusque exhibet subjecta effigies Ethiconis Comitis de Altdorf Gwelfi I. filii, itemque Ethiconis filii Heinrici, Comitis, & aliorum.

Halsuueri, scapulare, Gl. vet.

HALVIN, summitates montium. unde fortè Alpes. Glossæ Vulcanii pag. 66. Carm. de S. Annon. v. 316.

HALZER, claudus. opponitur *Ganzer*, supra. Otfr. III. 4, 28. Id. III. 1, 25.

Er deta thaz halze liafun.
Fecit ut claudi currerent.

Id. III. 14, 142.

Thara oub zua gifuagi,
blintero ginuagi,
Halzero menigi,
ioh krumbero gisamani.
Huc etiam adjicio
cœcorum satis,
claudorum copiam,
& gibbosorum multitudinem.

Notk. Psal. LVI. 9. claudi, *halzen.*

[Tatian. 64. 3. *Halze gangent*, claudi ambulant. AS. est *healt*, claudus, *healtan* claudicare. Angli adhuc *halt*, *to halt* dicunt. vid. Somn. in Diction. Stiernhielm in Glossar. v. *haltai*, itemque Hickes. Diction. Island. v. *halltur.* Palthen. Not. ad Tat. p. 378.

Henricus II. Imperator cognominatus fuit *Huffehalz.* Browerus Antiq. Fuldens. L. III. c. 15. scribit *Huffeholz*, ac vertit *grallator*, seu *ligno saliens*, utrumque male, cum *Huffenhalz* ab *huffen* ac *halzer* derivatum, idem sit ac hodiernum *huffenlahm.* Reines. Vocab. Theot. MSC.]

Gibelzit, debilitat. Otfrid. V. 23. 282.

Gothis *Haltai*, claudi, Matth. XI. 5.

ASax. *Healt*. claudus.

HAM, saltus, nemus. Suderham & Norderham in Ditmarsia. *Besold. Thes. Pr. h. v.* [De hac voce prolixe agitur infra voce *Hemel.*]

HAMAN, vid. *How.*

[HAMAR, malleus. Gl. Monf. p. 328. 336. *hamere*, malleo. p. 335, *hamara*, mallei. p. 352. hodie *hammer.*]

HAMBVRG. vid. inf. *Hemel.*

HAMME, suffrago, poples, Gl. vet. Kilianus: *Hame, Hamme. Fland. poples. Angl. hamme.*

HAMALSTAT, interpretatur Golgatha, Calvaria. Tatian. 202. 2. [Affert ex Glossar. quodam inedito Junius locum parallelum *hamalunc-stat* locus calvariæ. Sed quid vocabulum istud

istud

HAM.

istud sibi velit, non explicat. Consultus à me CL. Stadenius *hamla* idem esse dicit, quod lædere, mutilare, truncare, ut adeo *hamalstat*, locus sit, ubi malefici obtruncantur. Sed nec idem, qua autoritate assertum hoc nitatur, addit. Putaverim ergo tutissime hic respici ad similitudinem vocis Anglo-Saxonicæ *hamelan*, quod proprie quidem est poplites vel suffragines scindere, poplitibus & suffraginibus scissis mutilare, ab *ham* poples, quem hodienum Angli *the ham of the leg* appellant. Vid. Somner. in Diction. sed & teste eodem in Chronico quodam Saxonico pro manuum pedumque amputatione accipitur. Chaucero *hameled* idem generatim est, quod præcisus, resectus, ex quo ratio, quare Germani vervecem *einen hammel* vocent, satis patet. Est ergo *hamalung-stat* proprie locus, quo ossa atque membra hominum atque brutorum animantium resecta aut putredine resoluta jacent. Palth. Not. ad Tat. p. 394.]

HAMMES, debiles, manci. Otfr. III. 4, 16.

Sieches inti hammes.
Ægroti & manci.

Kilianus: *Hamme, pars abscissa rei cibariæ. Frustum esculentum.* Verelius Indic. Goth. *Hamla ad handum eda fotum, manibus pedibusque truncare.*

[Conf. omnino inf. voc. *Hemel.*]

Vide & *Herthamon.*

[HANCHRAT, pullorum cantum. Gl. Monf. p. 358.]

HANGEN, pendere. Kero. c. 65. *hangeet selbsauna*, (leg. *selbsuana*) pendat arbitrio. c. 3. vid. inf. *Hengen.*]

HANSA, Cohors, Tatian. c. 200, 1.

[Loco hujus vocis Marq. Freherus legendum in Cod. Juniano censuit *hausa*, sed qua emendatione opus nihil esse, cum Junio, existimamus. Gothica enim vox est *Hansa*, quæ universim, quamcunque hominum multitudinem, certo fœdere junctam, speciatim vero cohortem denotat, docente Jun. itemque Stiernhielm. in Glossar. Germanis *Hansa* societas sive fœdus est, unde nomen urbium *Hanseaticarum*, contra quam Junius l. c. existimat. vid. Schottel. Jur. singul. p. 498. sqq. Palthen. Not. ad Tat. p. 393. conf. supra *Ansa.*]

Hansestadt v. *Ansa.*

HANT, manus. Kero: *In hantum*, in manibus. cap. 43. *pihafteem hantum*, occupatis manibus. c. 5. *tod liib in hantum dera zungun*, mors & vita in manibus linguæ. c. 6. *einera benti*, sola manu. c. 1. *benteo*, manuum. c. 7.

Hant einem verteilen, manu quem damnare. h. e. ad amputandam manum. Jus Argent. L. I. c. 4. *Sweme die hant vürteilet wirt. da sol der Stokwerter die barten haben. unt der an des Vogtes stat da ist, der bebt einen hülcin slegel uf unt slegt ime die hant abe.* i. *Siquis dampnatus fuerit manu, cypparius tenebit bartam. Vicarius Advocati librabit malleum ligneum & amputabit manum.* Fragm. de B. Hisp. ✠. 1277.

HAN.

Mit umbeslozenen armen
Sie küsten sih einander,
bi handen sih viengen.
Circumdatis brachiis
osculabantur se invicem,
manus conserebant.

Idem ✠. 2331.

Ain belet zo thinen handen.
Heros per manus tuas.

[Conf. Scherz. Not.]

Hande planzten die wasser, flumina *plaudent manu*, Vet. Vers. Psal. XCVII. 8.

Hantslagon, manibus plaudere, Notk. Psalm. XLVI. 2.

[*Hantaslagot*, plaudebit. Gloss. Monf. p. 355.
Hantslagodi, plausum. p. 410.]

Handful beouuas, *Manticum*: Gloss. MS. ASax. Papias: *Manticum*, *follis*, *vulgò Manticum fabri.*

Hantfrid. vid. *Frid.*

Handbüssen. v. *Büsse.*

Hantgriffa, pugillus, *eine faust.* Isidor. contra Judæos. c. 4, 6. ex Esa. XL. 12. *Huuer uues messendi in einemo hantgriffa uuazsar?* Quis mensus est pugillo aquas. Ubi S. Hieronymus: *Si contrahamus manum, pugillus efficitur.*

[*Hantabalun*, pugillarem. Gloss. Monf. p. 398.
Hantuala, pugillarem. p. 400.
Hantgiscrip, chirographum. p. 394.
Hantdrubun, manicis. pag. 350. *gipuntana mit hantdrubun*, vincti manicas. p. 335.
Dritte hanton, tertiare. p. 412.]

Handhabenda, ASax. qui ἐν αὐτοφώρῳ deprehensus, *uf handhafter that*, du Fresn. Glossar. H.

Hantvest, chirographum, vid. supr. *Fest.*

Hanttuele, manutergium. vid. *Dwahila.*

[*Hantvuanun*, mappulas. Gl. Monf. p. 389.]

Hantuuerch, opera manuum. Notk. Psalm. LXXXIX. 17. & CI. 25. CX. 7.

Withende, spatiosum manibus, Notk. Psalm. CIII. 25.

II.

Hant, potestas, jus, jurisdictio, forum. *zi minero henti*, ad meas manus, in meam potestatem: Otfr. I. 11, 30. 36.

Zi Gotes henti.
Ad DEI manus. Id. I. 4, 75.

Von der hant geleiben, alienare, ex potestate & dominio dimittere, J. Feud. Alam. c. 3. §. 2.

Blutig hant, jurisdictio criminalis, v. *Bluat.*

Heila hant, suæ potestatis, liber, v. inf. *Heil.*

Nuwe hant, nova potestas, novus dominus, Chron. Königsh. pag. 1146.

Jurisdictio feudalis, homagium. Aimoinus. L. IV. c. 64. *Illuc & Tassilo Dux Baiwariorum cum primoribus gentis suæ venit, & more Francico in manus regis (Pipini) in vassaticum manibus suis semet ipsum condemnavit.*

Hantgang, deditio: Gl. MS. ASax.

III.

Handen, tradere. *Gelovent zu handen*, promisit tradere, Fragm. de B. Hisp. ✠. 1039.

HAN.

Hant, rei traditio tum inter vivos, tum per successionem, illud *lebendi hant*, hoc *tote hant* dicitur. Rotulus Curiæ Dominicæ in Arlzhofen, Capituli Thomæ Argent. *Wer also ein gut emphabet noch toter hant, der gibt dem Meyer also vil Erschaz also vil er von demselben gut gibt dem Herrn pfennigzinss: Emphabet er aber das gut noch veränderung von lebendiger hant, so gibt er nit mer dann halb also vil.*

Aliud significat *Manus mortua*, quo de Du Fresn. Glossar.

Inbendes, oppignoratum, *verpfendet*, *einbendig unterpfant*, pignus propriè. Chron. Königsh. c. v. §. 184. *Mit des hende hilfet mir Got:* Cum hujus traditione auxiliatur mihi DEUS.

IV.

Hantmal, *hantgemale*, mallus jurisdictionalis, scabinalis. Jus Sax. Prov. L. III. Art. XXIX. *Kein Schöppenfreyman bedarf sein hantmal beweisen, noch seine vier Anen benennen, er sprechbe dann einen seiner Genossen kempfflichen an. Der man mag sich zu seinem hantgemahel wol mit seinem eid ziehen, allein habe er es under im nicht.* pro quibus postremis habet Zobelius: *so er an eim andern ort angesprochen oder angeclagt wird, do sein handmal nicht ist.* Textus Latinus: *Liber seu idoneus Scabinis bannum sui Scabinatus, id est, locum ubi natus est Scabino dignus, ostendere aut suos progenitores quatuor nominare non indigebit, nisi suo æquali in generatione duellum proposuerit injungendum. Licitè quis jurando bannum sui scabiantus poterit demonstrare, licet scabinatum non possideat.* Textus idiomatis Saxonici inferioris:

War eyn man sine veir anen sal betugen.

Nyn Schepenbarvrig man ne darff sine handgemal bewisen, noch sine vier anen bynamen, he ne spreke sinen genoten kempliken an: de man mot wol to sinen hantgemale teyn mit sime ede, allene ne hebbe he is under eme nicht. Ex his conficitur, *Handgemal* & *seine vier anen beweisen*, coincidere, & unum per alterum exponi, & de solis Scabinalibus nobilibus, *Scheppenbare freyen*, loqui textum, non de omnibus hominibus, & eorum foro. V. supra *Anon*. Unde Vocabularium Teutonicum Juri Feudali Saxonico annexum perperam de foro competente in genere exponit: *Hantmal, nach alten Sächsischen Teutschen ist eigentlich nichts anders, denn eins iedermanns bequemliche und ordentliche richtsstat, dahin er sich eim ieden zu recht erbieten und beruffen mag, als an das ort da er sein geburt und herkommen hat, zu Latein Forum genannt.* Sed & Zobelius in eodem vapulat: ùt & in Glossa Latina marginali ad L. I. art. 51. ejusdem Juris, qui ipse seduxit quoque Schottelium *de Jur. Sing.* c. 4. p. 155. Rectiora docet Glossa Germanica dicti articuli: *Hantmal, ist die Gerichtsstat, da einer ein geborner Schöf zu ist, und da er sein Schild und Wappen her hat.* Et glossema est in ipso textu articuli: *Seine vier anen und sein hantmal, das ist sein ordentliche Gerichtsstat.* Verba enim *das ist*, &c. in antiquis MSS. & textu Sax. Infer. non inveniuntur; intelligi tamen debent non de foro in communi, sed de jure & sede Scabinali, quod textus Latinus exprimit, *locum sui banniti*. Nec aliter Glossa Weichbildi Art. 33. ad verba: *Eyn itzlich man mag sich wol an sin hantgemal zien*, &c. *Dis ist zu deme Scheppenstule da er Scheppenbar von ist, da mag er sich wol ziehen mit sinem eyde, al habe er ön under öm nicht. und so gloube man öme, wenne er das mit deme eyde beweret, wenn er spricht: Von der Stat bin ich von alle minen vier anen und habe mine friheit von dannen wen ich davon ein rechter Scheppinbarer bin. das mir Got so helffe und alle Heiligen.* Et mox: *Ir solt wissen, Hantgemale ist anders nicht, wen das gerichte da er Scheppe zu ist adir sin solte ab da keiner mehr us sinem geschlechte were. Unt ist darum sin Hantgemale daz er odir sine eldern mit der hant da uff den Heiligen zu rechte gesworen hobin, und das er noch wol habe daz zeichen an dem Scheppenstule.* Hæc ex MS. vetusto. Zobelius pro *Zeichen* habet *Handzeichen*. Sanè Manus symbolum est potestatis & jurisdictionis: unde *Hantmal*, malim referre ad hanc notationem, quàm ad juramentum. V. & *Mal*, *mallus*.

V.

Hant, pro juramento. J. Argent. Lib. I. c. XVIII. *So entredet er sich mit sine eines hant.* Se expurgabit simplici manu suâ. Et c. XXVI. Quod si noluerit illum convincere, *so gat er mit sin eines hant darvon*, i. ipse solâ manu suâ se expurgabit.

Jus Alemann. c. XXXI. *Behabt de herre das gut mit zweien gezugen zu im selber*, vel *mit im selber*, i. metertius.

Tyrol. Rex Scot. Parænes. ad Fil. §. 22. de Judæis:

Daniel mit beiden hander swur
das si mit dem gelöben varn, als Adam umb de apfel vur.

J. Argent. L. I. d. c. 18, 26. *So swert er mit der sibenden hant*, cum septima manu jurabit.

Conf. Gloss. du Fresn. voc. *Jurament.*

VI.

Hant, deditio personæ. Notk. Psal. LXVII. 32. *Ethiopia ile iro hende bieten Gote: ile sih imo irgeben.*

VII.

Hant, consensus. J. Feud. Alem. c. XXVI. pr. *on des Herrn hant*, sine consensu Domini feudum oppignorare.

VIII.

Hant, persona. Rotulus Curiæ Dominicæ in *Haselach*, an. 1336. *Das geribte sol nieman besizen dann ein friger hant von Ochsenstein de elteste.*

Strasb. Pfundzoll ordn. pag. 11. *fur beide hende*, pro emtore & venditore.

Hantolon, tractare. Otfrid. IV. 21, 41.

[*Hantalont*, contrectant. Gloss. Monf. p. 376. *hanta-*

HAN.

bantalotun, tractaverunt. p. 357. tractabant. p. 362. 368.

Si banta, liquantes. p. 389.]

Handteren, bandeln, bantieren, Chron. Sax.

In ala bant, undiquaque, Otfr. II. 7, 7.

Zi benti, actutum, *zu band*, hodie. Otfr. V. 13, 63. V. 1, 80.

Handeg, behend, impetuosus, Notk. Psalm. LIX. 6.

Handegosta abtunga, Notk. Psal. XC. 6. acerrima persecutio. Psal. CXVIII. 62.

Zitterbant, 2. F. 27. pr. absque percussione. vide Obs. XII. ad Chron. Königsb. p. 660.

Hentelen, einzelen, Chron. Sax. vet. fol. 807. b.

Hantschoch, chirotheca.

Hantschoch bieten, signum conferendæ Legationis Fragm. de B. Hisp. ✱. 755. Carolus M. ad Genelunem:

Geng here naher
mine botescaft intphaben, &c.
Genelun werte sih genob.
Ther-Kaiser bot ime ie then hantscob, &c.
Then hantschuh er ime auer reihte.
Genelun erbleibte. &c.
Ther Kaiser beualh ime sinen stap,
Also er ime then hantscob gaf.
Er lies in nitberuallen,
Thaz missevel in allen.

Conf. du Fresn. Glossar. *Chiroth.*

Hantslac, alapa, Tatian. c. 187, 4. [Utuntur quidem hac voce hodienum Germani, sed alio plane sensu. Est enim iis, *einen handslag geben, thun*, idem quod amice manus jungere, stipulataque manu aliquid promittere. Palthen. Not. ad Tat. p. 390.]

[HANDTZAICHEN. Monogramma, sive nomen compendio descriptum, ac certis literarum implexionibus concinnatum: erat nota & character, ut cum litera unica esse videretur, omnes tamen nominis literas exprimeret. Solebant illis Imperatores & Reges in Diplomatibus suis Subscriptionis loco uti. Primus perpetuum monogrammatis usum ac morem in regia diplomata induxit Carolus M., quem morem ceteri ad Philippum III. Francorum Reges retinuere, itidemque Imperatores Occidentis ad Carolum IV. Qui primus usum monogrammatis in diplomatibus invexit Carolus M. id ita concinnari curavit, ut signum Crucis, quo superiores Francorum reges in literis suis usi fuerant, repræsentaret. Id etiam exprimere studuerunt plerique ejus successores, quantum varia nominum ac literarum dispositio patiebatur. Alii quadratam figuram prætulerunt, ut Ludovici, Ottones, Henrici, aliique, præter Carolos Imperatores: quorum monogrammata & sigilla pleraque æri incisa exhibet Zyllesius in Defensione sancti Maximini. vid. Mabillon. de Re Diplomat. L. II. §. 10. sq. Speciminis loco esse posset Monogramma Friderici I. Supra in voce *Churt.* p. 180. exhibitum, addemus tamen & hic quædam, una cum Di-

HAN.

plomatibus ab Aventino publicata, in Epitome Annalium, quam Prodromi loco an. 1522. edidit, de qua in Schelhornii Amœnitatib. T. V. p. 81. sq. plura videri poterunt, quum enim Epitome laudata sit rarissime obvia, Lectori non ingratum fore speramus, si integra illa Diplomata, in Annalibus Aventini haud repetita, hic inseramus, non omisso primo, etiamsi illud subscripto monogrammate careat, quum & istud ad vocum & nominum aliquot vetustorum illustrationem faciat. Ita autem se habent.

Ain Brieff Künig Ludwigs in Bairn.

In dem Namen, vnnsers Herren JEsu Christi Got des almechtigen.

¶ H Ludwig, aufs milde Götlicher Gnade, Künig der Bairn, wan wir die gepet (so vnnser getrewen an vns legen) geren vnd williglich zw lassen, vnnd dieselbigen in GOttes namen volziehen, so erfullen wir angeporne, Königklicher sitten, gute, Machen auch damit, vnser lieb getrewen, in vnnserm dienst pas müttiger, des halben sol wissen, die schigklickait, vnd frumme, aller vnnser getrewen ytziger vnd kunfftiger, das erchanfrid diacon, vnser Caplan vnnd sein nechster freund, Bathrich, vnns furbracht haben, ein verleibtum brieffe, darin begriffen, wie inen ir leben lang, zw verdienter abnutzung Baturich bischoff zw Regenspurg auff leib verlihen habe, etliche gütter mit aigen leuten, mit Hütten, Scheyrn, Heusern, Gepeuen, Ackern, Velt, Wissmatten, Waiden, Holtz, Wasser, Wasserleuff, so mit aigentomb sanct Haymeran münster zugehören, in den nachgeschriben Dörffern ligen, nemlich, zw Buchhusa (ytzt Buchhausen) Rhuochinga (ytzt Rocking) das funst Folinchoua genant wirdt (ytzt Pfölkofen) auch zu Alinchoba (ytzt Alnkofen) ein hub vnd zu Cailonespach (ytzt Kolnbach) ain hub. Disser ytzertzelten stucke etliche synd voran des obgemelten stiffte gewessen, ain thail, hat der egenant Erchanfrid, vor etlichen iaren als sein aigen gutt darzw verschriben vnd vbergeben, welcher dan vnnser Konigliche wirde, vast gepeten hat Das wir im vber solich Bischoffliche Leibgeding vnnser bestetum gepott verschuffen, Dadurch er vnnd

vnnd fein nächfter freundt Bathrich ir leben lang defter ruebiger vnd ficherlicher an meniglichs widerfprechen die obgemelten ftucke inhaben nutzen vnd brauchen mochten, Solchs gepet haben wir angefehen vnnd difser vnnfser beftetum Ernftliche mainum in fchrifft zu verfalt werden verfchafft, Byeten hiemit vnnd fchaffen, das die mer gemelten Erchanfrid vnnd Bathrich, obgenandt Stucke vnnd gutter, ir leben lanng, inhaben vnnd pefitzen, vnnd kainer was wirden er fein Geiftlich oder Weltlich die an folchem zw irren oder engen, fich vermeffen wölle, funder fy macht haben, ir leben lang, folchs nytzen vnd brauchen nit anderft dan wie obgefchriben ift vnnd nach ir Beider todt, follen obgefchribne ftuck mit aller zugehörum vollentlich in verwaltüm vnd herfchum dem obgenanten Gotzhaufs wider haimgen vnnd fallen.

Da mit aber dis gefcheffr vnnfsers Gepots vnd Beftetum deft vefter, gehalten, vnd demfelbigen defterbas vonn vnnfsern getrewen gelebt werde, haben wir folchs mit vnnfsers Rings auffdruckum hie vnden zw befigeln verfchafft

Ich Adalhold Diacon hab difsen Brieff an ftat Gauzbold vberlefen vnnd verfertigt. Geben am 18. tag defs Augftmons, Im Achtzehenden (das Chriftus bey vnfs fey) Jar des Kayfertoms vnnfser lieben Vatters vnd Herren, Herren Hlüdwig, des aller Durchleuchtigiften Römifchen Kayfsers, vnd vnnfsers Reichs in Sechften der Römifchen fteur Anlegum im Neundten Jare.

Gefchehen zw Reginefpurg in der ftat, In vnfserm Palatio In dem namen Gots, mit Glück Amen.
Nach Chrifti gepurt
831.

Ain ander Brief Kunig Ludwigs in Bairn.

In dem Namen vnnfers HErren Jhefu Chrifti Got des Almechtigen.

HLudwig aufs Götlicher gnaden myltigkeit. Konig der Bairn, So wir, durch vnferer myltigkait gabe, von den guttern vnns von Got verlihen, den ftetten der Heyligen, etwas vbergeben, Glauben wir gentzlich, folchs vnns on allen zweyfel, zw entpfahum defs lons ewiger widergeltum nutz zu fein, Darumb kund fey gethan, allen der heiligen GOttes kirchen, vnnd vnnfern getrewen, das wir von vnnfsers Lone merung wegen, Der heyligen Reginesburger kirchen (die in den Eren des Fürften der zwelffpoten fant Peter, vnd des felichiften marterers Chrifti fandt Haymeran, fo alda, leibhefftig pegraben raftet. gepawt dero in gegenwirtiger zeit der erwirdig man Bifchoff Bathurich, aufs Gottes wirckum, als gefehen wird, verwalter ift) verlihen haben, etliche gütter vnfsers aigenthombs mit andern rhingweis vmligenden Nemlich die gegent Do vor alter ein Veft gewefen Herilungoburg gehaiffen So in der abarn zu latein Auarorum genand vorzeitten landfchafft liget, vnnd mit feinen orten alfo wie hernach befchriben wirdt, aufszaigt ift Erftlich do das waffer erlafa in die Thonaw feldt, hebt fich an ytz genanter krais vnd ziecht fich auff wertz mit fampt dem geftaten egenants waffer flufs, bifs an das end Erdgaftegi genand, weitter ftreckt fich folchs ftuck, von dem egedachten flufs erlafa auff der Ofter feyten, pis mitten auff den Perge, bey den Windenn, Colomezza genandt do dan in zwaien paumen, fichperliche zaichen angezaigt werden, vnd von dan lendt fich mer genanter fleckt auff der nord feiten bifs an die Thunaw Aber gegen fuden vnd weften, durch die höch des pergs als fcheinperliche zaichenn der Baum aufszaygen bifs an das obgefagt ort, fo man nent Erdgaftegi, Dife alfo befchribne, vnd angezaygte gegent mit den Sclauen fo alda wonen mit Hewfern, gepeuen, grunden, gepauten vnd vngepauten, Wifmaten, Wayden, Höltzern, Waffern, Wafferleuffen, mit anftoffenden trifften, aufsgengen vnnd eingengen, fo vil innerhalb, vorgeftimptes zirckels march befchloffen wirdt, haben wir gar vnd gentzlich der vorgefagten kirchen ewiglich zw innhaben verlihen, vnd aufs vnnfser gewalt vnd rechten, in iren gewalt vnd herfchung, durch vnnfser myltigkait gutte, übergeben, nemlich in der geftalt Das von dem heutigen tag vnd zeyte, nun hin-

HAN.

hinfuran, mit den vorgesagten Gutern vnd leuten, die regirer vnd diener des gemelten stuels, freien gewalt vnd macht, iren nutz vnd frümmen zu schaffen vnd fudern, wie sy verlangt, haben, vnd damit dyser wil vnser myltigkait, zw ewiger zeyt vnuergeweltigt vnd vnzerprochen bey seinen krefften pleibe, haben wir solchs hye vnnden mit vnnser hand beuestigt vnd vnterschriben, Auch mit vnnsers Rings auffdruckung zu sygeln verschafft

Handzaichen Herren Hludwigs

des hochberömtesten Kunig inn Bairn.

Ich Adalhold diacon, an stat Gauzbald hab disen Brieff vberschaut vnd verfertigt Geben am Sechsten tag des Weinmons im Neuntzehenden iar des Kaiserthumbs vnnsers lieben Vatters vnd Herren, Herren Hludwig des Allerdurchleuchtigisten geweichten Romischen Kaisers

Vnnsers reichs im Sibenden, der Kaiserlichen steur anlegum im xj iare Geschehen zu Reginespurg in der stat In Gottes namen Das wol gerad Amen. Nach Christi gepurt. 832.

Erlasa yetz *Erla*, *in Osterreich* bey *Pechlarn Ips* vnd *Melk*.

Aber ain ander Brieff König Ludwigs in Bairn.

¶ In dem namen vnnsers Herren JEsu Christi Gott des almechtigen.

HLudwig von Götlicher gnade miltigkait, König der Bairn, wo wir die stette zü Götlichem dienste gewydent, durch die lieb Gottes vnd dero, so jm in solchen stetten dienen, mit bequemlicher guthait, miltigklich begaben, versehen wir vnns den lon bey dem Herren in ewiger säligkait zu entpfahen. Darumb kunth sey allen vnsern getrewen, gegenwirtigen vnnd künfftigen, das wir, vmb vnnsers lons merung vnd ewiger wydergeltung wegen, zü sand Haymeran des fast vermerten Christi martrers munster, do dann er leibhafftig rüwet, bestet haben, ain kirchen mit leüten vnd gründen da zü gehörig, die dann ligt vor vnserm palast vnd königklichen kamer, so genant wirdt Tinguluinga (yetz Dingelfing) welche gewesen ist eines königklichen dieners Antkar gehaissen, vnd also dyse kirchen (als wir oben gemelt haben) mit sechs aygen leütten dahyn gehörig, vnd mitt heüsern gepewen, gründen, vnd allen so dyser kirchen zü gehört, gar vnd genntzlich bestetten wir dem vorgedachten sand Haymeran mönster ewigklich zü besitzen, Nemlich diser gestalt, das von dem hewtigen tage vnd zeyte nun mer hynfuran, die regirer vnd diener des obgemelten mönsters, freyen vollen gewalt vnnd macht haben, in allen sachen, wie sie dann verlust mit solcher kirchen jren nutz vnd frummen zü fudern, vnd da mit, dyse vnnserer myltigkait vnd bestetnuss ernstliche mainung zü ewigen zeytten vnuergewaltigt vnd vnzerbrochen bey jren krefften beleybe. Haben wir mit vnnser aygen handt, solchs hie vnnden bestett, Auch mit vnnsers rings auffdruckung zü besigeln verschafft.

Handtzaichen. Herrn Hludwigs

des hochberömptesten Königs in Bairn.

Ich Adelholdt diacon, an stat Gauzbold, hab dysen Brieff vberlesen vnnd verfertigt. Geben am xxvjj. tag des Mayen, jm xx. Jar des Kaysertumbs vnnsers lieben Herrn vnd Vatters Herren Ludwigs des aller durchleuchtigisten Römischen Kaysers.

Vnnsers reichs jm Achten, vnnd der Kayserlichen stewr anlegung jm xj. Jare. Geschehen zü Reginespurg in der statt. In Gottes namen das glücklich ge Amen. Nach Christi gepürdt. 833.

Herrn Carlmans Kunig in Bayern, so obgenants Kunig Ludwig von Bayrn Son gewesen Brieffe.

¶ In dem namen der heyligen vntaylpern Treyerainigkeit, Carlman mit hilff Götlicher gnaden Kunig.

Dieweil wir von den zeytlichen gütern vnns von Got verliben, vnnsern dienern zü helffen vnd sye zü versehen genaygt sein. Darumb das sye in weltlichen sachen, vnns auch treulicher gewarten vnd dienen sollen, vil mer ist vns mit höchstem fleiss zu bedenken das wir auch von den zeytlichen güttern vmb die lieb Gottes, vnnd ewiger belonung willen, die gotzheuser reichlich begaben, von des wegen sey kundt gethan allen Christglaubigen, gegenwirtigen vnd kunfftigen, das vns auss Götlichem einfluss geliebt vnnd gefallen hat zu geben, vmb merung ewiger belonung wegen. Die Abtey Matsee zü dem Munster zu Otting neulich von vnns aus dem grund erpawt, welchs in den eren der aller heyligisten gepererin Gottes der vnbefleckten junckfrawen Marie, auch des heyligen zwelffpoten sant Philippen, vnd ander vil mer heilgen geziert gesehen wirdet, welcher Heiligen heiltumb wir aus besondern gnaden Gottes, so vil müglich gewest, hieher versamlet haben mit dyser bescheidenheit, das von heutigen tag in ewig die gemelt Abtey Matsee, mit allen zugehören, es sey von Künigen oder anndern menschen darzu gegeben, on eins yeden vnser nachkommen widersprechen, bey yetzt gedachtem Munster Otting von vns erpawt soll beleyben.

Kundt sey auch allen gegenwertigen vnnd kunfftigen, das wir vnnser lieben Frawen Capellen zu Otting, vnd den hoff zu Purg zu vorgemelten Munster Otting haben geben, mit allen zügehörn, Erpautem, Vnerpautem, Ackern, Aigen leuten, Wismadern, Wayden, Holtz, Wassern, Wasserleuffen, Besucht vnnd vnbesucht, vnd alle ding so wir vor genandt haben die Abtey Matsee, die Capellen zu Otting vnd den hoff zu Purg haben wir gentzlich zu ewigen zeytten gedachtem Munster zu besitzen geben. Also das hinfur kainer vnser Freundt, noch vnser Süne, so ferr vns got die verleyhen wirdt, noch vnnser Enickel vnd nachkommen dyse gab, freuenlich schwechen, noch anfechten sollen. Vnd ob sich etwar, da got fur sey, dyses gepots vnnser vbergab, zerprechen vndtersten oder schicken wurdt, das er zu Erst in den zorn gottes vnd seiner heyligen falle, vnd von ditz freuels wegen an dem tag, des erpidmenden gerichts, rechnung vor got dem Herren gebe, vnd die diener Gotes da selbst sollen frei gewalt haben, alle vor geschribene gütter, got zu lob, zu jrer enthaltung, in ewigen zeytten zu besitzen, domit sie ruelich leben, fur vns vnd gantze heilig Christenlich Kirchen, Got dester andechtiger bitten mügen. Vnd damit ditz gepot vnnser vbergab bekrefftiger geacht, vnnd warhafftiger gelaubt, auch fleyssiger gehalten werdt, haben wir hie vnden mit vnser aigen handt das befestigt vnnd mit auffdruckung vnsers rings zu besigeln verschafft.

Handzaichen Karlmans

KOS
M
RNL

des vnüberwindlichisten Königs.

Ich Madlwein Notarius, an stat des Cantzlers Baldo, hab dysen brieff ersehen vnd verfertigt, der geben ist am xxvj. tag des Monats Hornung, auss Gottes verhengnuss, jm ersten jar des Reichs, Herren Carlmans, des Durchleuchtigisten Künig der Bayern, in dem neundten jar, der Römischen stewr anlegung. Geschehen zu Mathekosen jn dem Künigklichen hoff. Im namen des Herren das glücklich gehe Amen. Der zal Christi. 876.

Ain

Ain Ander briefe Carlmans Künig in Bayern.

¶ In dem namen der heyligen vntailpern Triainigkeit Carlman, aus gotlichen gnaden Künig.

WO wir durch die lieb Gottes vnd seiner heyligen ere willen, den geweychten Gottes steten, mit vnser mühe vnd arbayt von grundt (auss zu geben Christi) gepaut, etwas zeytlicher gütter zu geben besteissen. Glauben wir das vns derhalben ewige belonung werdt. Darumb sey kund allen vnsern getreuen, gegenwirtigen vnnd kunfftigen, das wir, vmb erledigung vnnser selen, auch vnser hausfrawen, vnser vorfarn, etlich guter vnsers aygenthumbs, in Kerndten vnnd Windischer march ligendt, haben geben, zu dem heiligen sant Maximilian, darzu, zu sant Felicitas ain marterin vnd mutter siben süne, welcher Leib vnd Cörpel wir in vnser newe stiftung zu Otting, in der forcht vnd lieb Gotes, mit allem fleyss zu legen haben verorndt, welcher stifftung der erwirdig Abt Weruolt ain vorgang, als kundtlich ist, damit in beleuchtung derselben stifft, vnd in enthaltnuss der armen, auch der diener Gottes daselbst, ewigklich zu auffnemung, dienen sollen, Dan wir haben zu vorgemelten der heyligen Gottes heyltumb Auch zu obgenantem stifft geben den hoff zu Trebin, mit Hewsern vnd allen gepeuen, mit leuten man vnd weyben; in der zal xix. darin wonendt, auch mit. LXX. hueben, mit feldt vnnd ägkern, gepaut vnnd vngepaut, Wissmedern, Wayden, Holtz, Wassern, Wasserleuffen, farent vnnd ligent mit allem zu gehorn vnnd anhang. Die gelegenhayt diser vnser gab beschliessen sich also, sie strecken sich gegen dem nydergang auffwertz an dem wasser Dra vntz an das orth, so in der gemayn genant wirt zu der Püchen, gegen Mitternacht zwischen zwayer see da selbst peschlossen

HAN.

wirt, gegen dem aufgang neben dem see, vnd mit dem see, biss an die stat, do der rot fels gegen vber herfur reckt, gegen mitag biss an das päch! Dürrnpach genant, vnd also biss an die pruck Villach Auch an den perg Siccaw. Diss als haben wir zu obgemelter stifft geben, darmit dyse ding alle mit allen zugehörn, nichts hindan gesetzt zu den obgemelten heyligen Gotes, durch das gegenwirtig pot vnser ernreicher mildigkait in ewig, an alle schmelerum, anfechtung beleib. Der vorgemelt Abt vnnd sein nachkommen sollen gewalt haben, die selben gutter, ordnen, schicken in allen sachen als jnen vnd iren brudern gefelt. Vnd damit diser vnser vbergab ernstlich gepot in kunfftiger zeit krefftiger geacht, vnd warhafftiger gelaubt werdt, haben wir hie vnden mit vnser aygen handt das befestigt vnd mit vnserm ring zu sigeln verschafft.

Das Handtzaichen Karlmans

KOS
M
RNL

Des vnvberwindtlichisten Künigs.

Ich Madlwein Notari, an stat des Cantzlers Dietmar, hab disen brief verfertigt. Geben am Neundten tag des Herbstmonats, aus der begnadung Christi Im dritten jare, des Reichs herren Carlman des vast Christenlichen Künigs in Bayern vnd des ersten in Welschen lande, jn dem xj. jar, der Kayserlichen stewr anlegung. Geschehen zu Ranteinsdorff (yetz Ransshofen) in dem künigklichen hoff In dem namen Gottes das glucklich gehe. Amen. Der jarzal Christi 877.

Kaiser Friderichs des ersten brieff, so Osterreich die marck von Bayern taylt vnd in ain Hertzogthumb erhebt.

¶ In dem namen der heiligen vnd vntailpern Dreyerainigkait Friderich, Auſs gunst götlicher gnade, Romischer Kayser.

DIeweil vbertreffenliche Kayserliche hocheit schuldig ist zu verhüten Damit das ihenig, so nach satzung vnd ordnung der rechten, Rechtlich gehandelt wirdt, an alles widerruffen krefftig bleybe, vnd in vergessen nit kommen müge. Darumb kundt sey allen vnsern getrewen gegenwirtigen vnd kunfftigen, das wir (durch wirckung der gnaden des, so den fryd von Hymel auffs Erdtrich den menschen gesendt hat) auff dem gemainen Reichstag zu Regenspurg an der gepurt der heiligen junckfrawen Marie gehalten, in gegenwirtigkeit vil geistlicher vnd christenlicher fursten, den langwerigen krieg irrung vnd widerwertigkayt, zwischen vnserm freundtlichisten vnsers vaters brüder Heinrichen Hertzog in Osterreich, vnd vnserm liebsten öheym Heinrichen Hertzogen zu sachsen, vmb das Hertzogthumb Bayern, dyser maſs geendt vnnd an eyn ort pracht haben, Der Hertzog von Osterreich hat vnns vbergeben, das Hertzogthumb Baiern, welches wir von stund an verlihen haben, dem Hertzogen auſs sachsen vnd also dyser Hertzog in Bayrn, hat sich verzigen, und vnns vbergeben die marck Osterreich mit allem jrem rechten, vnd mit allen iren lehen, so weylent Marggraff Leopold het von dem Hertzogtumb zu Bayrn, damit aber durch dise tatht nit geschmelert wurd, die eer vnd stand vnsers freundtlichisten vorgesagten vnsers vaters brüder, haben wir (durch rath vnd recht sprechen der Fursten, so Lasla der durchleuchtig Hertzog in Behem, das vrtayl auſssprach, vnd alle Fursten darein verwilligeten) die marck Osterreich in eyn Hertzogthumb verwandelt, vnnd das selbig Hertzogthumb verlihen mit allem rechten, vorgesagtem vnsers Vatters brüder, Heinrichen, vnd seiner gar edelisten hawſsfrawen Theodore, Bestetten hiemit in ewig, das sie vnd ire kinder nach jnen, an vnterschaidt, sune oder töchter, das gemelt Hertzogthumb Osterreich erblich von dem reich, inhaben vnd besitzen sollen. Vnd so der vorgenant Hertzog zu Osterreich vnsers vaters brüder vnd sein hawſsfraw an leibserben abgiengen, haben sie macht das Hertzogthum zu verschaffen wem sie wöllen, Wir setzen auch vnd ordnen, das keyn person klain oder groſs in dem Hertzogthumb Osterreich, ainicherley rechtfertigung oder gerichtzwang an des Hertzogen verwilligung vnd zulassung, zu vben oder treyben sich vermesse vnd vnderstee, Weytter ist der Hertzog von Osterreich, von seinem Hertzogthumb kain andern dinst dem reich schuldig, dann das er auf die reichſstag in Bayern gehalten erfodert komme, er sol auch in kainer rayſs hilfflich sein, dann die eyn Kayser in kunigreich vnd lender an Osterreich stossent verordnet. Damit aber dyse vnser kayserliche satzung, ewigklich bey wirn vnzerprochen beleib, haben wir dysen gegenwertigen brieff, zu beschreiben, vnd mit vnnsers sigel aufdruckung zu bezaichen verschafft, vnd darzu genommen teuglich zeugen, so mit namen sindt Pilgreim Patriarch zu Agla, Eberhardt Ertzbischoff zu Saltzpurg, Otto Bischoff zu Freising, Conrad Bischoff zu Passaw, Eberhart Bischoff zu Babenberg, Hartman Bischoff zu Brixen, Hertwic Bischoff zu Regenspurg, vnd der Bischoff zu Triend, Her Welffo Hertzog zu Spolet, Conrad des Kaysers bruder Fridrich kunig Conradts sune, Heinrich Hertzog inn Kerndten, Marggraff Engelprecht von Isterreich, Marggraff Diepolt vonn Vohburgk Herman Pfaltzgraff vom Rhein, Otto Pfaltzgraff von Witelspach vnd sein bruder Friderich, Gebhart Graff von Sultzpach, Engelprecht Graff von Hall, Gebhardt Graff zu Burghawſsen, vnd vil ander mer.

Handtzaichen Herren Friderichs

EFR

des vnyberwintlichisten Romischen Kaysers.

Ich

Ich Reynlodt cantzler an ſtat Arnolds Ertzbiſchoff zu Maintz, vnd ertzcantzler, hab dyſen Brieff verfertigt. Do da regiret her Friderich Romiſcher kaiſer, alzeit merer des Reichs im 5. jar ſeines Reichs vnd anderm deſs kaiſerthumbs.

Geben zu Regenſpurg am xvij. tag des Herbſtmonats, in dem vierden jar, der kaiſerlichen ſteur anlegung im jar nach der menſchwerdung Chriſti. 1156. mit gluck. Amen.

¶ *Ain ander Brieff ſo zu Freyſing iſt des yetz gemelten Kayſer Friderichs, von dem Zoll vnd Saltzſtraſs von Vering an der Iſer, am meyl vnderhalb Munchen, gen Munchen inn die ſtat gelegt.*

¶ In dem namen der heyligen vnd vntailparn Dreyerainigkeit. Friderich von gottes gnaden Romiſcher Kayſer, alzeit merer des Reichs.

WAs ſachen durch kayſerlich Majeſtat, geordnet werden gepürt ſich wol zu verbriffen, das weder durch verendrung vnd lauff der zeit kommen in vergeſſenhayt, vnd weder durch böſer leut truglich vben verkert werden, vmb welchs willen. Sollen wiſſen alle des Reychs getrewen gegenwirtig vnd kunfftig, das vnſer geliebſter Albrecht Biſchoff zu Freyſing vns klagendt hat furtragen, wie der Edel man Heinrich vonn Braunſchweig, etwo Hertzog in Bayern vnd Sachſen den marck zu Veringen mit ſambt der pruck, ſo ſein ſtifft von langen jaren her ruelich beſeſſen, zerprochen vnd in den flecken Munchen mit gewalt gelegt hab, wie wol wir diſer that wiſſen tragen. Dennoch hat er der Biſchoff ſolchs mit Siben glauwirdigen zeugen, in vnnſer verhor beybracht, vnnd ſinnd eben die, Connrad Ertzbiſchoff zu Salzburg, Chuno Biſchoff zu Regenſpurg, Bertholt Margraff zu Iſterreich, Gebhart Graff von Sultzpach, Otto der elter Pfaltzgraff zu Witelſpach, vnd Otto der junger ſein bruder, Friderich

Burgraff zu Regenſpurg. Nachuolgent iſt durch die Furſten vnſers hoffs mit vmb gefragter vrtayl erkant worden, das kayſerlich Majeſtat vorgedachten Heinrichs handlung fur frauenlich vnd fur nichtig achten ſolle. Darumb nach inhaltung des rechten, widerruffen wir, die verendtung, vnd vmlegung des obgemelten marcks vnd ſetzen wider ein zu ſolchem marck vnd pruck, den gedachten vnſern getrewen Biſchoff zu Freyſing vnd ſein nachkommen, beſteten das hie mit diſem brieff, jnen vnd jrem ſtifft zu ewigen zeytten Weyter auf fleiſſig, des vorgenanten erwirdigen Biſchoffs anhalten, vnnd auſs kayſerlicher güttigkayt haben wir zu gelaſſen, vnd gnediger maynung befeſtigt das alle güter, ſo er der Biſchof durch ſein darlegen hat zampracht nach ſeinem gefallen, den kirchen oder andern geiſtlichen ſteten oder altern wie ſie genant ſind, vbergeben müge, vnd mit der ſelbigen guter, rendten vnd ſendten, nach ſeinem güt beduncken handlen vnd verordnen, vnd damit dyſe vnſere ſatzung in ewig ſtet vnd vnzerprochen bleybe. Haben wir dyſen gegenwirtigen brief zu gedechtnüſs der ſachen ſchreiben, vnd mit vnſer Maieſtat Bullen verfeſtigen laſſen, zeügen dyſer ſach Conrad Ertzbiſchoff zu Saltzburgk, Chuno Biſchoff zu Regenſpurgk, Bertholt Marggraff zu Iſterreich, Otto der elter Pfaltzgraff zu Witelſpach, Otto der junger ſein brüder Gebhart Graff von Sultzbach, Friderich Burggraff zu Regenſpurg, Weyter ander zeugen, ſo bey dyſem handel geweſen ſein. Diethpolt Biſchoff zu Paſſaw Heinrich erwelter Biſchoff zu chur, Saffidamus Biſchoff zu Mantua, Gotfridt Cantzler, Rudolff Notari, Römer Probſt zu Halberſtat, Heinrich Burggraff zu Regenſpurg, Sigbot Graff von Neünburck, Heinrich von Altorff, Lienhart von Holenſtayn, Conrad Burggraff von Nurnberg Friderich von Truchding vnd ſein brüder Albrecht, Amelprecht von Lochhawſen, Heinrich Marſchalck von Pappenhaim, Burghard von Camer, Atzo von Camer, Regel von Camer, Rudolff von Waldeck, Heinrich das ſelig kindt, Adelholt von Dornpach, Engelman von Achdorff vnd ſein brüder Heinrich, Rudolff von Ried, Hartwit Marſchalk, Berthold von Reichartſshauſen Sei-

HAP.

Seibolt von Holtzhawsen, Wolfher von Holtzhawsen.

¶ Ich Gotfridt Kayserlichs Hoffs Cantzler, an stat herren Christian, des Stuls zu Maintz Ertzbischoff, in Teutschen landen Ertzcantzler, Habe dysen brief verfertigt,

Handtzaichen Herren Friderichs

des vnyberwintlichisten Römischen Kaysers.

Geschehen nach der menschwerdung des Herren Im 1180. jar vnd der Kayserlichen stewr anlegung im xiij. Jar, do da Regieret her Friderich der aller berumbtest Römischer Kayser seins Reichs im 29. Des Kayserthumbs im 26. Jare.

Geben zu Regenspurgk auff dem grossen Reichstag, am xiij. tag Julij, Das glucklich gehe. Amen.]

[HAPOH, accipitrem. Gloss. Mons. p. 321. hodie *habicht.*]

HAPICHHUNT. vid. *Hund.*

HAR, *Haar.*

Haarer, Plural. Notk. Ps. LXVIII. 5. *Manigeren sint danne mines houbetes harer, die mih hazzent tanches.* Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis.

[*Harir*, pilos. Gloss. Mons. p. 333. *Scerrinten harir*, radentem pilos. p. 340.]

Veteres Celtæ capillos in nodum circa verticem ligarunt, Martial. 1. Epigr. 3.

Crinibus in nodum tortis venere Sicambri.

Tacit. de Mor. Germ. c. 31. Repræsentat Jo. Smetius *Antiq. Neomag. pag.* 70.

Mos Celtarum rutilandi capillos certo Saponis genere, docet Plin. Lib. XXVIII. Histor. Natur. cap. 51. Vid. Cluver. Lib. I. Germ. Antiq. c. 16.

Fremd Har, peruque.

Joh. Geiler. Narr. Schiff. fol. 28. *ô Weib erschrikestu nit, wan du fremd har zu nacht uff deinem kopff hast, und etwan von einer todten frawen, zu Schaden deiner Seelen. Der dir es zu buss gebe in der beicht fur deine sünd, du nemest die buss nit an.* —— *Zu Paris was ein grosse Procession, da ward ein af ledig, der thet niemans nit, dan einer frawen sprang er uff das haupt, und zoch ir den Schleyer ab und die buben, da sahe yederman, das sie kal was, und kein har uff dem haupt het, die het todten har uffgemacht, treib hoffart mit: das geschach von rechtem urtheil Gottes.*

HAR.

Har abslahen, tondere capillos, pœnæ genus, Aliàs etiam *Scheren und villen*, J. Argentorat. Lib. I. c. IV. itemque *Haranskara*, Rhythm. de Ludovico R. ỷ. 27. vide ibi notas, ubi ostensum Haranskara generatim quandoque sumi pro contumeliâ, injuriâ. Notk. Psal. LXXII. 5. & 14. *Sament inne uuerden si geharinscarot*, cum hominibus non flagellabantur. *Sar fruo cham min harinscara*, Castigatio mea in matutino. Fridericus I. Imp. Constit. de Pace tenenda, 2. F. 27. §. ult. de pœnâ furti infra quinque solidos: *Scopis & forpice excorietur & tundatur*, ubi Mincuccius legit: *tondeatur*, pag. 289. conf. Glossar. Du Fresne voc. *Forfex.* atque hoc ipsum instrumentum vocatum, opinor, *Harraite*, Hariraida in L. Ripuarior. Tit. LXIV. conf. du Fresne ibid. Gregor. Turon. Lib. III. c. 18. *Tunc miserunt ad Reginam cum forcipe atque evaginato gladio,* —— *utrum incisis crinibus eos vivere jubeas, an utrumque jugulari?* Vid. Annot. ad Pauli Warnefridi de Gestis Longobard. pag. 286. Coccius de Dagoberto, pag. 97. & 211.

[*Haramscara* plaga, Gloss. Mons. 358. plagam. p. 340. tortura. p. 357. percussio. p. 387. percussiones. p. 390. afflictio. p. 389.

Harmscara, plaga. p. 334.

Haranscara, plagas. p. 335.

Haramscaras, plagas. p. 349.

Haramscaro, dejectione. p. 374. contritione. p. 351. contritioni. p. 374.

Haramscara, sagittæ. p. 346. *haramscana*, sagitta. p. 347. legendum haud dubie & hic *haramscara.*

Haramscarot, percutit. p. 382.

Gibaramscarot, atteritur. Gloss. Mons. p. 387. Contribulet. p. 357. attentis. (legendum fortasse *attritis*) p. 347. *Gibaramscarot vuirdit*, perforatur. p. 347. *gibaramscarot vuerden*, tundimur. p. 387. *Gibaramscarotiu.* percussa. p. 387.]

Capillum incidere, adoptionis species apud Francos & Longobardos. Regino Lib. I. An. 655. *Circa hæc tempora Carolus* (Mertellus) *Princeps Pipinum filium suum ad Luitprandum Regem direxit, ut ejus juxta morem, capillum incideret. Qui ejus Cæsariem incidens, ei pater effectus est, multisque eum ditavit regiis muneribus, & genitori remisit.* Confer. Domn. Mabillon. Præf. I. Act. Ord. S. Benedicti Sec. III. pag. 7. & supra voc. *Bart.*

Harrun, saccus, cilicium. Notk. Ps. XXIX. 12. *du zerbrâche mina harrun*, concidisti saccum meum. ubi S. Aug. in Enarr. II. notat: *Saccus de capris conficitur & de hædis.* Vid. Junii Nomenclat. c. 76. pag. 664. Kilianus: *Haere*, stamina, cilicium. id. Notk. Ps. XXXIV. 26.

[*Harrun*, saccum. Gloss. Mons. p. 356. 334.

Harrinemo, saccino. p. 345.

Harra, sagma. p. 322.

Harrum, sagum. p. 321.

Tatian. de Tyriis & Sidoniis c. 65. 2. *In haru inti in ascun riuua tatin.* in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.

Per metonymiam pili pro veste è pilis hircorũ confecta ponuntur. Palth. Not. ad Tat. p. 379.]

Hari-

HAR.

Harinun uuat, cilicium, saccus. Notk. Psalm. LXVIII. 12. Glossæ Lipsii: *Hera, cilicio: quasi baera, à pilis, & heren, cilicium.* ibi Somnerus: *Cilicium Sax. hæra, à pilis, ut Lipsius; nobis baire-cloth. Teut. baere, & baerenkleed. de quo apud Kilianum.*

In haren geben, in capillis.

Haerachtig, baerig, gebaert, capillatus, comatus, crinitus: Kilianus. Tales Reges Francorum. Gregor. Turon. Lib. II. c. 9. de Francis: *Primùm quidem littora Rheni incoluisse, debinc transacto Rheno, Tongriam transmeasse, ibique juxta pagos & civitates* Reges crinitos *super se creavisse.* Idem Lib. III. cap. 18. de filiis Chlodomeris, Regis Francorum: *Utrum incisâ cæsarie, ut reliqua plebs habeantur, an certè his interfectis, regnum germani nostri inter nosmetipsos æqualitate habitâ dividatur.* Ubi vide notas Domn. Ruinarti. Hinc fabulas referre videtur Coccius *de Dagoberto pag.* 34.

Har, de foliis & floribus arborum, Otfr. II. 22, 43.

Har nih ein, hugu oub thei,
thu iz alles uuio gifarauues?

Florem (floris folium) nec unicum,
considera & hoc,
tu id omne quomodo colorabis?

Diploma Cunradi Lichtenbergi An. 1290. *item in silva Eckerene de Haro & de pascuis medietatem den.*

Kilianus: *Haer der boomen, comæ arborum; rami & frondes. Haerkens der Kruyden, fibræ, capillamenta herbarum.*

[*Harapozin*, stipula. Gloss. Monf. p. 324.

HARA, lepus: Glossæ MSS. Anglo-Sax. leg. *Hasa.*

HARANAH, *bernach*, in sequenti, Notk. Ps. CXVII. 27. & Ps. CXXXV. 8, 9.

[HARCI vel *Absala*, scapulam. Gloss. Monf. p. 345.]

HAREM, camisia, Gloss. MSS. Anglo-Sax.

HAREN, clamare. Kero: *Haret*, clamat. Prol. pag. 17. *Haret kescrift cotchundiu*, clamat Scriptura divina. c. 7. *Haremees*, clamamus. c. 2. *Hareta*, Otfrid. II. 9, 102.

Ther engil imo hareta.

Angelus ei clamavit.

Id. de Chananæa, III. 10, 26.

Thaz fuar si redinonti
after imo barenti.

Hæc eundo loquens,
post ipsum clamans.

Notk. Psal. III. 5. *Mit minero stimmo harreta*, voce mea clamavi. Id. Ps. XIX. 7. *Er gehoret in sinero heto nicht ein fone erdo harenten.* Exaudiet eum precibus suis, non tantum a terra clamantem. Conf. Psal. XVII. 42.

[*Haret*, clamet. Gloss. Monf. p. 391.]

Conf. inf. Hera, huc.

[HARLUF, Licia. Gloss. Monf. p. 412.]

HARME, dolor, Otfrid. I. 20, 28.

HAR.

Theru muater zi barme.

Matris ad dolorem.

Id. V. 19, 57.

Hermido ginoto.

Calamitosa necessitas.

[Verto: Miseria multum. *Hermida* est luctus. Gothis *barmur*, luctus, *barma*, lugere, ægre ferre. vid. Verel. in Ind. Ling. Goth. Hodie adhuc dicimus, *sich bærmen und græmen.* Scherz. Not. ad h. l.]

Harm tuon, calumniari, Tatian. c. XIII. 18.

[Vocem *Harm* itidem pro calumnia accipit auctor Glossarii Carolini, quod edidit Boxhorn. itemque in Gloss. Lipsius. Anglo-Saxonibus quidem simplex *hearm* s. *harm*, damnum denotat, unde est *hearman*, lædere, *hearming*, læsio, ap. Somner. in Diction. In compositis vero cum Francico idiomate plane consentiunt. e. g. *hearmcuuedan* est calumniari, *hearm-cuuithele* calumniosus, *hearm-spraek* calumnia, ap. eund. Germanis nunc *harm* idem est quod tristitia, *sich hærmen*, dolere, pœnitere, animo excruciari, puto quod nihil magis quam læsæ per calumniam existimationis sensus animum frangat exedatque. Palthen. Not. ad Tat. p. 333.]

Harman, calumniis, Gl. Lipsii. ubi Somnerus: *Quod Latin. læsio, damnum, nobis barme, à Sax. hearme: per translationem, fortè, Calumnia, quod ex ea fama læditur, & damnum datur. Sax. autem calumnia Hearmspræc.*

Kilianus: *Hermen, vetus. nocere, obesse. Angl. barme.*

Idem: *Herm, Fris. tristis, lugens, dolens.*

[*Harmisotun*, calumniabantur. Gloss. Monf. p. 339.

Harmisota, si quempiam calumniatus sum. p. 330.]

HARMIN, *hermelin*, Fragm. de B. Hispan. ✻. 1555.

I nob biez er ime voretragen
Thie tiuren mantel harmin,
So sie bezzer ne mohten sin.
Thie liste uon zobele.
thaz gestaine liubte tharouene.

Kilianus: *Armyne, armelyne, bermyne. mustela alba, Alpina: mus Alpinus, Ponticus, Armenius, vulgò armelina, harmela, mus armelinus. Armynen, pelles alpinæ, vulgò armelinæ & hermelinæ. Germ. hermele. Gall. hermine. Hisp. arminnos. Angl. hermin.*

V. Du Fresn. ad Joinvill. P. II. pag. 132. & supr. *Crusene.*

[Gloss. An. *Harmo*, Migale. Vocab. MSC. Anon. Migalus est parvum animal & nobile, *ein Hermlin.* Scherz. Not. ad citat. Fragmenti locum.

Haramo, migale, cameleon, genus bestiæ in Ægypto. Gloss. Monf. p. 322.

HARN, urina. Gloss. Monf. p. 330.]

HAROUUENO, vid. supr. Ch.

HARPHE, cithara. Otfrid. V. 23, 379.

Etiam pœnæ genus. Sententia Senatus Argento-

gentorat. an. 1344. *Heinze zisebacken dem Streler ist dise Stat und der burgban jemerme ewiglich verteilt. Und wo man In in dirre Stat oder in dem burgban ergrifft, so sol man In erdrenken, umbe sine bösen swure, darumb er och an der Harphen geslagen wart.*

Item in simili causæ blasphemiæ, cum linguæ excisione, an. 1350. Item: *an der harphen mit ruten gestrichen.*

[Forsan idem hoc pœnæ genus est quod nunc in Suevia usitatum vocatur: *In die geigen schlagen.*]

HARST, copiæ, milites. Chron. Konigsh. c. V. §. 189. *Do machte sich des Bischoves Harst uf heimeliche, und ranten in noch unz gein Rotenburg.* & §. 193. *des Herzogen Harst der zv Oppenheim lag, mit 11 hundert gleven.*

Ibid. Supplem. pag. 434. *Sante zv ersten ein michel grossen harst, die mit den Christen solten striten.* pro quo pag. 147. habetur: *Sante zvm ersten zv den Christen ein grosse Schar die mit inen solten streiten.* Conf. pag. 430. & p. 760. *die Grossen Herste und Huffen des volks.* p. 915.

Bluthарst, latrunculorum manipulus, V. supr. *Gartenknechte.*

Olaus Verelius: *Herstiorn, ductus militum, ductus agminis militaris.* Herstweiter, *Psal. CIII. cohortes, turmæ.*

[*Harstan*, Sarticoræ. Gloss. Monf. p. 412.
Harstiun, fannun, sartaginem. p. 408.]

HART, thesaurus, vocabulum Poëticum & amatorium, unde *Adelhart, Alart*, nobilitatis thesaurus: ita Aventinus, sed sine autoritate. Ea potius ab *hart* durus, fortis. Secutus tamen videtur Ludolph. Potterus in Auctario Kiliani, de Nominibus Propriis Virorum: *Hard, non semper robur significat, sed & indolem, thesaurum, ac nobilitatis fontem. Erard, Erardus: indoles honestatis, aut honestatis amans. Livard, Livardus: amoris gaza.*

HART, sylva.

Speciatim sylva quæ per totam Germaniam à Rheno usque ad Vistulam porrecta, Græcis Horcynius, Hercynius saltus, Orcynia sylva. *J. Cæs. L. VI. de B. G.* Plinius Hercynium saltum memorat *L. IV. S. 25. p. 466.* & Sect. 28. fi. *Hercynium jugum nullo inferius nobilitate.* Livius Lib. IX. *Germanicos saltus* appellat. P. Mela L. III. c. 3. *Hercynia sylva dierum LX. iter occupans.* Observanda hic est imprimis vetus Germanorum pronunciatio, quæ ipsa non ex vitiosa hodierna latinæ linguæ pronunciatione petenda, quasi esset *Harzin*, quâ C ùt Z contra morem Romanorum, quo ut K tempore Julii Cæsaris pronunciatum fuisse constat: sed ex Græca, quâ K venit, & demonstrat quod à Germanis dicta non Harzin, sed *Harkin, Horkiin, Horchiin*, unde Græcorum & Romanorum *Herkynia*: id quod compositum ni fallor, ex *Hart* & *Kiin, Kyn*, quod semen & generationem significat, (vide supra *Chunni*) q. d. Sylva feminaria, & matrix reliquarum particularium. Sic & particula Sylvæ Thuringiacæ versus Franconiam in Hennebergia vocatur *der Semer*, pars sylvæ Semanæ, quam cum Thuringica eandem facit Bilib. Pirkheim, p. 703. Ista sylva olim immanis, multis in locis partim hodie excisa est, conditis ibi urbibus & villis: partim nomen mutavit, ùt *Böhmerwald*, sylva Bohemica, *Thüringerwald*, sylva Thuringica, Thuringiam à Franconia separans: *Swarzwald*, sylva nigra ad fontes Danubii. Tacitus de M. G. c. 28. *Inter Hercyniam silvam, Rhenumque & Mœnum amnes, Helvetii, Gallica gens.* Et c. 30. de Gallis qui decumates agros exercuerunt: *ultra hos Catti. initium sedis ab Hercynio saltu inchoant, non ita effusis & palustribus locis, ut ceteræ civitates, in quas Germania patescit; durant siquidem colles, paulatimque rarescunt: & Cattos suos saltus Hercynius prosequitur simul atque deponit. Spechsart, Odenwald*, sylva picearia ad Nicrum. Nec retinuit vetus nomen integrum in Saxonia inferiori, sed *Hartes*, quasi pars Hartis, dicta, *Harz, Harzwald*, Saxoniam à Thuringia hodie separans, non à resina dicta. *Montes Harticos* vocat Helmold. *L. I. Chron. Slav. c. 26.* in quos multas familias Holsaticas circa A. C. 1070. venisse & ibi in hodiernum diem usque mansisse memorat. De hac Hercyniæ parte canit Henricus Rosla *in Herlingsberga* ỷ. 120.

Saxoniæ nemus est viginti millibus & sex
Porrectum, dicit quod Teutona lingua vocans
HART.
Esse potest majus, sed non præstantius ullum,
Silvis sive feris: hoc autem dives habetur,
Quod municipiis & pagis pullulet. HART est
Hinc ideo dictum, quia durius omne, quod illud
Educat, est aliis. Genus hoc hominum neque ferrum
Nec mortem metuit, conceperit ut modò bilem.

Conf. Willich. ad Tacit. de M. G. P. I. VIII. & P. II. 1. & Pirkheim. Descript. Germ. cum quibus & Kiliano in Nomenclatura Region. non per omnia convenire possum. Vide supra *Abnobæ.* & inf. *Heide.*

Ab ista sylva *Harz* Vir illustris, *Menso Alting*, in descriptione Germaniæ inferioris Tab. I. Cheruscos derivat intra Visurgin & Albim, ait: *Ab Hartz montibus, Härzschen vernaculæ, & geminatâ aspiratione Cherzschen, unde Romanorum Cherusci.*

V. Conr. Celtes de Sylv. Hercyn.

HART, villæ nomen. Cæsar Heisterbac. pag. 12. *Henricus magister in grangia, quæ vocatur Hart.* fortè quod olim sylva ibi fuerit.

HART, *Herti*, durus: fortis. Otfr. III. 7, 50.

Hert ist gerstun kornes hut.
Dura est hordeacei grani cutis.

Se herti, mare magnum, Otfr. II. 1, 6.
[Vertend. *adeo dura*, notante Scherzio.]
Harta, durities, Otfrid. IV. 6, 9.
Herti, durities, Otfrid. V. 6, 93. III. 7, 150. IV. 13, 57.
[Ultimi loci verba hæc sunt.
Tho zalta Christus thia herti.

Tunc

HAR.

Tunc enarravit Christus hanc difficultatem.

Ita quidem Schilterus vertit: at Scherzius hanc notam subjungit. Cum *Hertom* in Gloss. Boxhorn. idem sit, ac vicibus, & *Hertum* pro vicissim occurrat in Gloss. Keronis c. 9. *bi herton* etiam ap. Otfr. II. 9, 170. usurpetur pro vicibus certis: adde I. 27, 27. & II. 12, 11. judicandum relinquo eruditis, annon contextui magis conveniat, si *thia herti* interpretatus fuero pro *hac vice*: adeoque ita versus hic esset reddendus:

Tunc dixit Christus hac vice.]

Hertiu, dura. c. 58. *Herteem, duros. c.* 2. *herteem rahhom*, duris rebus. c. 7. *herteem herzin*, duris corde. c. 2. p. 22. *hartor*, durius. cap. 2. p. 21. Kero.

[*Harti*. robur. Gloss. Monf. p. 328. rigiditate. p. 389.

Harten geduinch, virga ferrea. p. 323.

Harto, acriter. p. 355. *harto sih zurnan*, graviter se ferre. p. 364.

Hartira eih, quercus. p. 365. *in hartero chestigo*, in virga virorum. p. 327. virga ferrea. p. 348. *Fastor, hartor, krimmor.* arcius, (leg. acrius.) p. 406.]

Heirtin, herten, Rhythm. de S. Annon. ℣. 130.

Die helmi stalin herti,

Galeas æreas fabricavit.

Harto, hardo, valde, nimis, Glossæ Lipsii; ubi Somnerus: *nobis eodem sensu hard, & hardly: valde enim laborare, to labour hard, dicimus: Seriò & ægrè contendere, sive decertare, nobis hardly to strive or contend. Eopse sensu Belg. Herd, hard; Germ. hart.* Otfrid. I. 18, 75. *harto mihiles baz*, quàm optimè, accuratissimè: inservit enim Superlativo. Notk. Psal. XLIV. 6. *Dine strala sint uuasse, harto mahtige.* Sagittæ tuæ acutæ, potentissime.

Conf. Otfr. ad Lud. R. ℣. 40. & I. 18, 32. I. 18, 75. I. 19, 21.

Hartost, maximè. Notk. Psal. LXXII. 15.

Harte zirlih, valde decorum, Fragm. B. Hisp. ℣. 916. 1598.

Ainen helm harte lussam.

Galeam valde pulchram.

Rhythm. de S. Annon. v. 632. *harto genedig.*

Hartò, propè, proximè, Otfr. I. 4, 45. *hart aneinander stossen.*

Beharto, Otfr. I. 4, 139.

[In Cod. Vindob. h. l. non legitur: *Unz thaz thar beharto*, quæ Schilterus ita transfert. *Usque dum confirmatio fiat.* Sed: *Unz thaz tharbe harto*, quæ verba Scherz. vertit: *Usque ad id* (tempus) *care admodum.* In Gloss. vero Monseens. extant sqq. *pihartis*, obfirmabis. p. 339. *pihartit*, obdurat. p. 352. *bihartit uuard*, obfirmatus est. p. 342. hodienum in usu est *etwas behærten.*]

Gihartis tih, animo te obfirmes, Otfr. IV. 13, 36. 43.

Herton, propugnare, Otfrid. V. 19, 17. 18. Sed vid. Notk. Psal. CXVIII. 24.

HAR.

[Verba Otfridi hæc sunt:

Ni sie sculin herton
thar iro dati renton.

Non debent obfirmare
ibi eorum facta mala.

Scherzius vero ita vertit:

Qui non debeant certis vicibus
ibi ob facta (sua) respondere.

Notkeri verba citata ita se habent: *Daz ih dar ana uuerde geheizit unde gehertet umbe dinen namen.*]

Erherten, prævalere. Fragm. B. Hisp. ℣. 1397.

Hartunga, exercitatio, Notk. Psal. IX. 1.

[*Harttrugili*, sanguinarius. Gl. Monf. p. 414.]

Heardnissae, rigore: Gl. MS. ASax.

[HARUGA, delubra, lucus, Rhaban. Maur. Gloss. ap. Dieςmann. Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 92. qui de hac voce sequentia p. 93. annotat. Rabanus eandem vocem quoque *haruc* scribit, & per eam Latinorum *capitolium* n. 703. item *fanum*, n. 1298. interpretatur. A. Sax. *Herg*, *lupercal, sacellum: Hearge, fanum, lucus: Hearh, hearhge, fanum*, Bens. G. *Haurgur*, idolum, fanum: *Haurge*, ara, lucus, Ver. *I. p.* 112. *a.* vbi & *horgum* de idolis habes. Omnia eo conspirant, vt speciatim loca Diis paganorum sacra notentur. Ista enim a Rabano etiam *Capitolii* nomine significari, ad illa eius verba ex Turnebo & Phil. a Turre obseruaui. Cum vero vocem *hare* generalem *congregationis* notionem quondam habuisse, ex A. S. *hærenesse*, congregatio, appareat, hinc locum etiam publicum conuentuum, de rebus ciuilibus auctoritate magistratus institui solitorum, voce inde deflexa, *harabo*, quae in Leg. Ripuar. XXX. 2. exstat, indicatum esse facile largior. *Basilicam* vero *Ecclesiam quoque* haruc *olim vocatam*, quod *ad l. c. p.* 213. CL. Eccardus scribit, idoneo teste doceri vellem. Ipse certe vir doctissimus ibidem credere se negat, nomen fanis idolorum proprium, in Christi aedibus denominandis retentum. Qua igitur ratione *Basilicae ecclesiae* impositum dicere potuit?"

Vindicat post haec prolixe sententiam suam de voce *Kirch*, & p. 100. hæc subjungit. Istud adhuc dici meretur, *haruga* quoque Latinam vocem esse, & *hostiam* notare, vt dudum ex Don. & Festo Stock. *de sacrif. fol.* 8. *a.* advertit. Don. *ad Ter. p.* 484. quidem *haruga* scribit; sed apud Fest. *p.* 166. est *haruiga*, vbi Dacer. *Αριξ, inquit, aries. Inserto digamm. Aeol. ἄρϝιξ, aruix, inde* haruiga, *proprie* hostia, *cum aries scilicet mactabatur. Varro L. 4. de LL. p.* 17. *aruiga* legit, & de ariete, qui veteribus *ares* dictus, accipit. Varronis verba ex vetustissima editione Mediolanensi allata, Rutgers. 3. *Var. lect. p.* 228. emendat, & veteres *arvex, arvigis, arvigem*, declinasse, immo inde quoque nominatiuum primae declinationis formasse contendit. Adde Martinium in *Haruga.*"]

HAS.

[HARZOLE, pice. Gloff. Monf. p. 342. *harzoler*, picis. p. 341.

HASAL, corylus. Gloff. Monf. pag. 414. amygdalum. p. 353.

HASNETA, fubnervavit. p. 327. In Gloffis in Libros Regum hæc vox extat, dubium hinc nullum eft, quin è 2. Reg. VIII. 4. in quo loco folum vox *fubnervavit* extat nec ullibi præterea in Libris Regum reperitur, defumta fit; ibi vero de Davide dicitur, *quod fubnervavit omnes jugales curruum*, inde colligo, pro *Hafneta* legendum *abafnita*, incidit, nervos fcilicet, jugalium. Verum hoc doctioribus relinquo.]

HATEGON, æmulatione: Gloffæ Lipfii. ubi Somnerus: *Affonat Sax. hatian, odio habere, quod Teut. haten, & haeten.* Germ. *haffen*.

HATONGON, iracundiam: Gloffæ Lipfii. Ibi Somnerus: *Quicquid fervens, quemadmodum iracundia, Sax. hat, nobis hot.* V. *Heiz.* & *Muat.*

HAVBIT, *haubite*, capita, capite. c. 7. Kero: *In haupit faftun*, in caput Quadragefimæ. Id. c. 48. *unzi in haubit dera faftunge*, usque ad caput Quadragefimæ. c. 41. conf. *Habit*.

Mana houbit, princeps. virorum caput. Otfr. V. 19, 93. de extremo Judicio.

Ni mag thar mana houbit
helfan hereren uuiht.

Nec poterit tunc virorum caput (Princeps)
juvare proceres (fuos) quicquam.

[Scherzius in Not. hunc locum ita vertit.

Nec poterit ibi caput papaveris, (i. e. vilior homo)
juvare Dominum aliquo modo.

Stadenius Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 292. *Es mag da einem herrlichen nichts fo viel helfen als ein Mahn-Kamm oder Kopff.* Notat enim ibi, *Manohoubit* notare *ein Mahnkopff oder kamm, ein geringes ding*. Inde Scherzius ad Otfrid. II. 24, 77. ubi in MSSC. pro *inana houbit* legitur, *mana houbit*, hanc à Stadenio datam hujus vocis interpretationem & huic loco applicat. Ceterum è mox fequentibus à Schiltero productis locis patebit, in iftis minimum interpretationem Schilterianam rectiffime fe habere.]

Id. II. 6, 103. de Deo dicitur quod Filium fuum tradiderit pro nobis.

Thaz fin lioba houbit,
bi unfih mana houbit.

Hoc fuum dilectum caput,
pro nobis virorum Principem.

Id. L. I. 17, 61. de turbata Jerufalem ad adventum Magorum:

Job mannilihes houbit
uuard es thar gidruabit.

Et quodlibet caput (omnes Principes civitatis)
tunc turbabatur.

Houbit zuuinalta, mitra epifcopalis: Otfrid. ad Salom. Epifc. v. 7. ibi notas vide fis noftras.

HAV.

Houbit alles guates, caput omnis boni, fummum bonum. Otfrid. III. 24, 58.

Haubit, apex S. Scripturæ, Tatian. c. 25, 5.

[Quemadmodum vox Latina *caput* pro cujusque rei fummitate ufurpatur, ita vox quoque ei refpondens eminentiam qualemcunque, hic quidem apicem literæ denotat, quæ ratio eft quare & Promontorium Belgis Germaniæque inferioris incolis *hoofd* vel *hövet* appelletur. Palthen. Not. ad Tat. p. 353.

Ein houpit puohftabes, Jota. Gl. Monf. p. 409.

Houpidohbe, capitio. p. 347.

Houpitfteti, Toparchias. p. 362.

Houpitfuntun, criminibus. p. 373.

Houpitfcazes, capitis. p. 375.

Nob mera houpitkelt kahalot, ampliorem fummam. p. 402.

Haupit pant, coronatus lauro. p. 404.

Mit lorpaumes pletirun, haupit pantu, Kachronot, laureatus. p. 406.

Haupit kelt, enti halp, fummam capitis & dimidium. p. 401.

Huopitili, capitella. p. 328.

Huopitpurch, metropolin. p. 330. *Houpitpurgi*, metropoles. p. 379.]

Houbit, perfona. *Hobetfchaz*, perfona æquivalens.

Lex Alem. MS. c. 3. *alium fervum in capite talem reftituat. i. pro perfona fervi. i. höbet fchaz.*

Haubet pari, calvitium, Notk. Pfal. XLIII. 1. q. d. caput nudum, vid. *Bar.* & infr. *Kibilla.*

Houbtlöchen, J. Argent. L. II. c. 110. de vidua: *Vorus nemen ir gewant daz zv irem libe gehört und gehoubtlöchet ift.* ejus perfonæ repofita, appropriata. *Lachen, laccan*, reponere.

Hubetburge. v. *Burg.*

[HAVAN, olla. Gloff. Monf. p. 349.

Havanares, figuli. p. 357. Hodienum in Germania fuperiori *Haffen*, olla. *Haffner* figulus dicitur.

Havanari vel *pilidari*, plaftes. p. 335.

Havanfcirpi. tefta. pag. 346. hodie *Hafenfcherbe.*]

HAVEN, *heben, heüen, erheben.* Willeram. Cant. Cant. pag. 31. *Gehaue thih ad hæreticos*, erhebe dich, packe dich, geheue dich, hodie.

Fragm. de B. Hifpan. v. 1991. *fih ze Gote hafeten*, fe ad DEum elevare.

Ze ringe gehauen, ad Circulum fe conferre, zum fchranken.

Irhauen von dero erdo, Notk. Pfalm. XLIII. fi. *Gentibus (tietin) ketuo chunt dina refurrectionem (urftende) daz iob die die nu haftent zuo dero erdo uf irhaven uuerden fone dero erdo.*

Vore gehauen ime, vorthun, aliquem fuperare, Fragm. de B. Hifpan. v. 4480.

Vide etiam *Heben.*

HAVERO, *Habicht*, accipiter. Willeram. in Cant. Cant. p. 35. [noft. ed. p. 17. quæ legit *habeche.*]

HAVSERE. vid. *Ero.*

[HAUUIGRIMMILA, Ophiomachus, fimilis Migali. Gloff. Monf. p. 412.]

HAZ.

HAZ, odium. Otfr. V. ult. 178. *haz druagun*, odium portare, passivè.

Hazzon, odisse. Psal. XVII, 18. *die mih hazzent losta er mih.* Eripuit me ab his qui me oderunt. ℣. 41. *die mih hazeton, die ferlure du*, odio habentes me disperdidisti.

· Goth. *Hatgan*, Matth. V, 44. Contra *Hazgan*, laudare est Luc. XIX, 37. c. 18, 43.

[*Hazon*, æmulari. Gloss. Monf. p. 349.

Hazot, æmulatus. p. 396.

Hazos, zeles. p. 355.

HAZUS, strio. p. 400.

Hazasa; strionibus. p. 377.]

HEAMOL, uncystig, frugur: Gl. MS. Anglo-Sax.

HEANDHARA, cesalus. Gl. MS. ASax.

Gibeaendae, exauctoravit. Gl. MS. ASax.

[HEAR, *faar after nu.* Isidor. III, 1. Tot verba nil nisi voculam *deinde* significant. Latet ille significatus proprie in *bear* & *after*, hiernach, hiernechst, *faar* vel *far*, quidem significat, teste Gassaro in Diction. Nu particula est creberrime abundans. Palthen. Not. ad Isid. p. 400. conf. *After.*

Id. mox in eod. cap. §. 2. dicit *see bear nu.* Ecce.]

HEARDHEV, ciscillus: Gl. MS. ASax.

HEBEN, levare, offerre, renovare. J. Feud. Alem. c. 103, 3.

Hebe, oblatio, Königsh. Chron. p. 1150.

[*Hepinunter*, tractans. Gloss. Monf. p. 367.

Minnihafto hepinota, benigne exhibuit. p. ead.]

Ufheben, verheben hodie, reprehendere, Vet. Vers. Psalm. L, 1.

Conf. *Haben. Hauen. Heffan. Höben.*

HEBIG, gravis, magnus. Otfrid. IV. 2, 57. de Juda Iscariote:

Er uuas thiob hebiger,
joh sekilari finer.
Erat fur magnus,
& saccularius ejus.

Idem I. 17, 31. c. 15. 61. II. 11, 10. I. 27, 9.

[*Hebigo* & *hebigaz* promiscue usurpantur pro vehemens. Scherz. Not. ad Otfrid. II. 11, 10. *Hebig* vehemens, potens, insigne, notat. Apud Willeram. in Cant. Cant. II. 9. *Suo hebig er si*, idem est ac *insignis*, *altus*, *sublimis*, quo sensu in sqq. ap. Willeramum aliquoties occurrit. Id. Scherz. Not. ad Willerami locum citatum. *Hevig*, sæpe idem est ac *molestus*, it. *vehemens*, ap. Willeram. vero in Cant. Cant. V. 15. *magnum* denotat, quo sensu etiam occurrit apud Notk. Psalm. XCVII, 7. ubi conscientia ingentium delictorum redditur: *diu geuuizzeda hevigero sundon.* conf. idem Psalm. XL, 10. Psalm. CIX, 5. Scherz. in Not. ad Willeram. p. 46.

Tatian. 40, 2. *Ni curi mir hevig uuesan.* Noli mihi molestus esse. ASax. *hefig*, gravis, molestus, interprete Somn. in Diction. Angl. *heavy*, unde *hefelice*, graviter, moleste, Angl. *heavily*. *Hefignesse* molestia Angl. *heavinesse* apud eundem; inde nostrum *heftig*. Palthen. Not. ad Tatian. p. 364.]

HEB.

[*Heiggas*, gravis. Gloss. Monf. p. 342. Sed legendum *Hepigas*. Ita enim *Hepigas*, grave, in iisdem Gloss. occurrit. p. 390.

Hepiga, graves. p. 365.

Hevari, inclusorem. p. 330.]

Hebigi, gravitas, splendor, majestas, Otfrid. V. 20, 13.

Quimit therselbo Gotes sun
fon himilriche herasun,
Mit mihileru krefti
joh Engilo giscefti.
Mit mihileru hebigi
mit imo al sin gidigini.
Veniet ille DEI filius
de cœlorum regno huc deorsum,
Cum maxima potentia,
& Angelicis creaturis.
Cum maxima majestate,
cum ipso omne suum ministerium.

Gebeuigen, aggravare, Notk. Psalm. XL, 10.

Unbevig kuot in der alten è geheizzen, Notk. Psalm. LXXXIX, 12. umbra futurorum.

HEBILD, liciatorium: Gl. MS. ASax. de liciatorio V. Gl. du Fresne.

HECH, vid. Hahan.

[HECHE, mordeat. Gloss. Monf. p. 344.]

HEERBANN. v. *Bann.*

HEFFAN *augun ze himile*, levare oculos ad cœlum. Kero. c. 7. *heffe*, superexaltet. c. 64. *hevit*, exaltat. c. 7. Otfrid. I. 4, 32.

Si uuarun iro henti
zi Goti heffenti.
Erant suas manus
ad DEUM tollentes.

Id. I. 19, 6. Verba angeli ad Josephum refert.

Thu scalt thih heffan filu frua.
Tu debes te levare, (surgere) multum mane.

Hof sih, erhub sih, surrexit, Fragment. de B. Hisp. ℣. 2610.

· *Heu*, hev, leva, Otfrid. I. 2, 7. Notk. Psalm. II, 11. Psalm. XV, 10. LXXII, 18.

[Verba Otfridi sunt:

Heu oub hant thina.
Extende & manum tuam.

Scherzius vero in Notis monet, Cod. Vindob. habere pro *Heu*, *Theni*, Vatican. *Then*, Flacii corrupte *Teu*, pro *then* extende. Interim in Notkero locis citatis reperitur. Psalm. II, 11. *Daz ne heue iuuh.* Hoc ne extollat vos. Psalm. XV, 10. *Uuanda du mih ufheuest, unde in hello ne lazest.* Psalm. LXXII, 18. *Selbiu iro hevi uuas iro iruuelleda.*]

Heffen, altum, cœlum. ASax. *Heofenan*, Orat. & Symb. Apost.

Vide sup. *Ban*, *Fan.*

Hepfendi angilo, cœlestium angelorum, Isid. cont. Jud. c. 2, 2.

Heffenfeld, cœlestis campus, Beda.

Heftida dhaz zi Gote, refert hoc ad DEUM, Isidor. 3, fi. [*Ih hepfu mina hant ubar sie*, levabo manum meam super eos. Id. 3, 6. *Hepfu*, est à ver-

HEB.

à verbo *heffan*. AS. *heafian*, levare, ap. Benson. in Vocab. Palthen. Not. ad h. l. p. 403.

Heftida, proprie annexuit, à verbo hodienum Germanis usitato *heften*. Palthen. Not. ad Isidor. p. 405. v. supra *Haft*.]

Heffe, fex; fermentum, elevat massam, *erhafanaz*, Goth. Gloss. Fr. Junii. p. 180.

Heffan, imponere: *Andres uuas mer paldee heffan*, aliud quid non præsumat imponere. c. 44. *ni heffe*, non imponat. c. 24. *ze heffane*, imponend. Kero.

[HEGA *druosi varrio*, inguina taurorum. Gloss. Monf. p. 407.]

HEGISLICHUN, abominabilis, Otfrid. IV. 4, 138.

V. *Ekiso*.

HEGGEHOLERON, caverna maceriæ, Cant. Cant. II, 13. concavitates sepimentorum, Belg. *hemingholen*. *Heyming*, sepimentum, hekke, vid. suprà *Hag*.

HEHAN, Kero: *za heham, ad confitendum*. Legendum za jehan. Vid. supr. *Gehan*.

[HEHARA, atacus. Gloss. Monf. p. 321. 412.]

HEIDE, nemus, sylva. J. Sax. Prov. L. 2. Art. 61. *Drey Heiden sint binnen Sachsen, do den wilden thieren fride gemacht ist by Königsbann, ane den beeren, wolffen, füchsen. Die Heiden heissen Bannförste. das eine ist die Heide zu Koyne. der ander ist der Harz. der dritte die Meideheide (oder Prettinische Heide)* i. tribus in Saxonia nemoribus & in eis bestiis existentibus, exceptis lupis, ursis & vulpibus, pax per bannum Imperii nunciatur. Primum est nemus Koynisch, secundum Magetheyde, atque Hartus tertia. in Codd. vetustioribus Lectum: *Hæc loca vocantur Mericæ seu sylvæ banno regio interdictæ. Prima, Choyna: secunda, Merica virginum: tertia Jubarth. Chaine* hodie feudum est in Osterlandia in qua sita est die Heide, propè Neustat.

Brettin est hodie opidum Saxoniæ Superioris ad Albim, non procul inde Torgauische Heide. Hic autem Magdeburgica sylva innuitur in textu: quam *Mericam* vocat vetus textus. Plinius L. XXIV. H. N. Sect. 41. *Myricen, quam Ericen vocat Lenæus, similem scopis amerinis dicit. arbitrantur quidam hanc esse tamaricen.* & Sect. 39. *Ericen Græci vocant fruticem non multum à Myrice differentem, colorem rorismarini, & pæne folio.* Nobis *Heidekraut*, Ericetum, locus copiosus ericâ, hinc ipse locus nomen *Merice* obtinuit.

Jubarth, verò corruptum ex *bart*, harz, de quo supra.

Olaus Verelius Indic. Goth. *Heide*, *Sylva, tesqua.*

Grave Kraft von Toggenburg:

Heide und anger und dü tal
dü hat der winter aber val
gemachet und die owe.

Gotfrit von Nifen:

Nu siht man aber die Heide val,
Nu siht man valwen grünen walt.

HEG.

Ap. Goldast. in Winsbek. p. 444.

Heide Gerichte, i. Hohe gericht uf der Heide der Herrn Wild-und Rheingraven. V. Diss. de Rheingraviis.

II.

Pars Sylvæ, ager, campus incultus, propriè Ericetum. Kilianus: *Heyde*, vetus, campus latus, vastus, incultus, sterilis & aridus, campus horridus: inculta planities: ager solitarius, præsertim ericæ plenus. Vasta solitudo, arboribus, ædificiis, frumento & gramine carens. Hæc Kilianus. meliùs quàm Fr. Junius in Gloss. Goth. p. 184. *Theotiscis Heyd est campus gramine ac floribus nitens. ab heyder, clarus, coruscus, resplendens*, & malè Goldastum eò trahit.

III.

Sylva sacra, lucus, superstitioni idololatricæ destinata, aliàs *Hayn*. H. Junius: *Lucus, densa arboribus silva Numini consecrata, ac propterea incidua, dicta quod non luceat, non autem quod ibi sint lumina religionis ergo, quæ luceant, ut voluere quidam. Alam. Baumwald. Belg. Heylich bosch.* In ejusmodi sylvis ac lucis etiam Germanos veteres cultum divinum suum superstitiosum exercuisse constat. Vide C. Tacitum passim.

Hinc fluxit denominatio *der Heyden*, Gentilium, paganorum, quod cultum suum exercerent in lucis & sylvis.

Hic mos etiam postquam Germania & Francia, Christianam Fidem amplexa fuit, usque ad tempora Caroli M. duravit, itaque adhuc tum compescendus.

Capitulare Caroli M. an. 789. c. 63. *Item de arboribus vel petris vel fontibus, ubi aliqui stulti luminaria vel alias observationes faciunt, omnino mandamus ut iste pessimus usus & DEO execrabilis, ubicunque invenitur, tollatur & destruatur.* Et in Capitulari Francofordiensi an. 794. c. 41. *de arboribus & lucis destruendis canonica observetur auctoritas.*

Ex priori apparet, fuisse utique luminum usum in his lucis, quod nescio an H. Junius negasse videatur.

[Addimus quæ hac de re annotavit Dieckmannus Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 113. Germanicam vocem *Heiden*, qua Ethnicos appel- „ lamus, à Græca voce ἔθνος esse, eosque An- „ glis propiore scriptura *heathen* dici Martinius „ existimat, multo magis in hoc sibi etymo, „ quod aliis quoque arrisit, placiturus, si A.S. „ *hæthne* scribi scivisset, quod ad ἔθνη Iun. *Gl.* „ *p.* 185. retulit. Atqui non Graecum hoc, „ sed mere Germanicum nomen esse, certum „ est. Nam A. S. *hæth*, est bruscus, thymus. „ Hinc *hæthen*, paganus, mastruca: *Haethendom*, „ paganismus, & plura, quae Bens. habet. In „ C. A. *haithio* est ager: *Hoithivisk*, silvestris: „ *Haitha*, ethnicus, V. Stiernh. *Gl. V. G. p.* 84. „ *a.* qui nomen *heide* non ut Goldastus, ad *heider*, nitens, clarus, sed ad vetus Su. *had*, „ *hed*, *hed*, altitudo, refert, ut terra indicetur „ supereminens locis palustribus. Hinc appa- „ ret, vocem *heide*, quae nobis hodie specia- „ „ tim

HEG. HEI.

„ agrum incultum & ericibus obsitum signifi-
„ cat, quondam generatim quemvis agrum no-
„ tasse: quod adhuc, Pict. teste, in Heluetia
„ fit, qui *beide* Germ. *gröss weit feld*, Lat. *cam-*
„ *pum*, reddit. Heid *vel* haid *Germanicis est, vt*
„ *Auentinus interpretatur, quae fouet, nutrit, colit,*
„ *alit: multa inde deriuata, ut* Adaleda, *Adelheit*,
„ Hedouuica, *Heiduuic. Heid quidem nobis etiam*
„ rus *&* agrum *significat, vnde alimur: vt inde Hei-*
„ *den dicantur Gentiles, quasi rurales & agrestes, id*
„ *est, externi & alieni a republ. nostrae religionis,*
„ *qua ratione &* Pagani *dicuntur:* Haec Gesner.
„ *Mithrid. p.* 32. Ego quidem appellationi
„ Germanicae *Heiden*, idololatris impositae,
„ Latinos Christianos ansam dedisse non dubi-
„ to, qui illos *paganos* a *pago*, id est, loco ru-
„ ricolis inhabitato, appellabant. Quam sim-
„ plicissimam *pagi* notionem ideo primum ma-
„ iores nostros Christianos arripuisse, suaque
„ vernacula *Heiden* expressisse reor, tum, quod
„ per agros sparsi homines serius, quam qui
„ vrbes incolebant, Christo nomen dederint;
„ tum vero etiam, quod qui auitae superstitioni
„ tenacius inhaerebant, in agros se receperint,
„ vt illic, a Christianorum coetu remoti, tan-
„ to liberius sua sacra exercerent: vnde postea
„ nomen istud omnium idololatrarum, vbicun-
„ que locorum degerent, commune euaserit.
„ Iunge Meibomii *Introduct. in Histor. Saxon. in-*
„ *ser. p.* 65.

Heidabi, vel *nivuibt holz*, myricæ. Gl. Monf. p. 337. 397.]

Heideno, Gentilis. Isidor. c. 3. §. 3. de Cyro: *dher heidheno abgudim gheldendo*, homo impius & idololatriæ deditus.

Heithene, Gentiles, in Fragm. de B. Hisp. passim. Notk. Psalm. CIII, 6. *Manigi dero heidenon*, multitudo paganorum.

[*Heidaner*, incircumcisus. p. 336.

Heidanaro, incircumcisorum. Gloss. Monf. p. 340.

Heidini, Ethnici. p. 397.

Heidner, Scytha. p. 411.]

Heidenero folk, multitudinem gentium, Otfr. V. 6. 8.

Heidlich, prophanum. Isidor. c. 3, 3.

Heidiscun, paganismus. Notk. Psalm. XLIII, 12. *ze heidescun iruuunden*, ad paganismum reverti.

Heidinisci, superstitio, Notk. Psalm. CIII, 6. *in Heidnischin buchin*, Rhythm. de S. Annon. ℣. 303.

HEIEN.

Ferheiet, corrupti, Notk. Psalm. CVI, 38.

[Vulgus Suevorum adhuc hodie verbo *verhejen* utitur, pro *corrumpere*, quanquam non de personis, uti Notkerus, sed de rebus id usurpet.] conf. inf. *Heyen*.

HEIGERO, Pellicano: Glossæ Lipsii. Kiliani Additionator: *Lepeleer, Pelicanus, Platea: à cochleari, cujus similitudinem quandam Pelicani habet rostrum. Pulli Pelicanorum parentes ubi consenuerint pascunt, veluti Ciconiarum etiam & Herodiorum pulli, quod in ipsis nutriendis singulari benevolentia parentes utantur prius. Cum enim aliunde cibus non suppetit, esculenta quæ prius ederant, evomunt, & ad educandos pullos convertunt, & ad volandum imperitis ipsis duces sunt. Ælian. Quæ de Pelicano peregrinâ ave pictores finxerunt, & à quibusdam literis prodita, quòd mater rostro pectus aperiat, sanguinemque super pullos suos mortuos effundat, ut eos vivificet, nullo affirmari experimento possunt.*

[*Heigro*, Coradrion. Gloss. Monf. p. 412.]

HEIGEN. vid. supra *Eigen*.

HEIKININ *libbamin*, proprii corporis: Kero. c. 58. Vid. supr. *Eigen*.

HEIL, salus, *Hil*, adjutorium, Notk. Psalm. XXXIV. 2. *Heily*, salutis: Kero. *Unec dera Heily*, viam Salutis. Kero. Prol. p. 16. *Iuzzilmezzinti helii*, parvipendens salutem, c. 2. Otfrid. I. 15, 35. verba Simeonis:

Thia heili thia thu uns garotos.
Salutem quam nobis præparasti.

Id. V. 23, 496.

Thera finera selbun heili.
Sua cujuslibet salus.

Id. II. 7, 51. de Andrea, fratri Simoni indicante quod Messiam invenerit, qui ideo festinanter hoc ei retulerit.

Thaz er ni nuurti heilo
thero frumono adeilo.
Ne fieret salutis
piorum expers.

[Scherzius equidem in Not. quia in Cod. Vind: *ér, ante*, legitur, aliter hunc locum exponit. Verum accentus ille, in unico tantum codice repertus, mihi non videtur tanti, ut à Schilteri versione plana discedam.]

Heilina, salutes: Notk. Psalm. XVII. fin.

Heil, salve, ave. Tatianus c. 32. *Heil uuis thu gebono follu.* Ave, gratiâ plena.

[Formula est salutandi, quæ proprie ita reddi debet, *Salva sis!* Nam non solum substantive, sed & adjective vocabulum illud *heil* majoribus nostris usurpatum fuit. *Wis*, imperativus aut optativus est, verbi *uuesan*. (de quo vid. inf. *Wis*) Cum ipsa hac Salutationis Angelicæ formula Alemannica accuratissime consentit Anglo-Saxonica, quam Marschalli codex habet Luc. I. 28. *Hal uuer thu.* Palthen. Not. ad h. l. Tat. p. 296.

Heil uuis, salveris. Gloss. Monf. p. 412.]

Otfr. I. 6, 10. Elisabeth ad Mariam:

Heil, uuib dohter.
Ave, benedicta filia.

Id. IV. 16, 101. Verba Judæ proditoris ad Christum refert.

Heil, quad er, Meistar.
Ave, dixit, Magister.

Id. IV. 22, 53.

Heil du Krist.
Ave Christe.

Glossæ

Glossæ vet. *Osanna, heili.*

[*Heil*, fausta. Gloss. Monf. p. 361.]

Heil, herro : heil, liebo. have, domine, have dilecte. Ekkard. jun. de Casibus Mon. S. Galli c. 1. pag. 18. *Episcopo pro portis conspecto, clamativo illum cantu salutant, HEIL HERRO, HEIL LIEBO, & cætera.*

Fragm. de B. Hisp. ✝. 2283.

Heil sistu Kuning Marsilie.

Ave, salvus sis, Rex Marsilie.

Notk. Psal. XCII. 1. *Heil herro du Judon chuninc.* Ave Rex Judæorum.

Gothis *Hails*, ave, salve. Marc. XV. 18.

ASax. *Hal beo thu*, salus tibi, salve.

WACHT HEIL: TRINK HEIL: formulæ compotantium.

Galfredus Monumetensis, Arturus; de Orig. & gestis Regum Britanniæ.

Lib. VI. Cap. XII.

Interea verò reversi sunt nuncii ex Germaniâ, conduxeruntque decem & octo naves electis militibus plenas. Conduxerunt etiam Hengisti filiam, nomine Rowen: cujus pulchritudo nulli secunda videbatur. Postquam autem venerunt, invitavit Hengistus Vortegirnum Regem in domum suam, ut & novum ædificium, & milites novos, qui applicuerant, videret. Venit illicò Rex privatim, & tantum opus laudavit, & milites invitatos retinuit. Ut verò regiis epulis refectus fuit, egressa est puella de thalamo, aureum Scyphum vino plenum ferens: accedens deinde propiùs Regi flexis genibus dixit: *La uerd King uuacht heil.*

LA, Las zu, permitte.

Verd, charissime.

King, König, Rex.

At ille visâ facie puellæ, admiratus est tantum ejus decorem & incaluit. Deinde interpretem suum interrogavit, quid puella dixerit, & quid ei respondere debeat. Cui interpres dixit: Vocavit te Dominum Regem, & vocabulo Salutationis honoravit, quod autem respondere debes, est: *Drinc heil.* Respondens deinde Vortegirnus: *Drinc heil*, jussit puellam potare: cepitque de manu ipsius scyphum, & osculatus est eam, & potavit: ab illo die usque in hodiernum diem mansit consuetudo illa in Britannia, quod in Conviviis qui potat, ad alium dicit: *Wacht heil.* Qui verò post ipsum recipit potum, respondet: *Drinc heil.* Vortegirnus autem diverso genere potûs inebriatus, intrante Satanâ in cor ejus, puellam amavit, eamque à Patre ejus postulavit. Intraverat, inquam, Satanas in cor ejus: quia cùm Christianus esset, cum paganâ coire desiderabat. Hengistus ilicò ut erat prudens, animi Regis levitate compertâ, fratrem suum Horsum, cæterosque Majores natu, qui secum aderant, consuluit, quid de Regis petitione faceret. Sed omnibus unum consilium fuit, ut puella Regi daretur, & ut pro ea ab illo provinciam Candiæ peterent. Nec mora: Data fuit puella Vortegirno, & provincia Candiæ Hengisto, nesciente Gorangano Comite, qui in eâdem regnabat. Nupsit itaque Rex in eâdem nocte paganæ, quæ ei ultra modum placuit. Unde in inimicitiam Procerum & filiorum suorum citissimè incidit. Generaverat namque filios primitùs, quibus erant nomina: Vortimer, Katigernus & Pascentius.

[Palthenius eandem hanc historiam recenset, sed paulo aliter, his scil. verbis. Merlini Prophetia memorat p. m. 14. *Filia Hengisti* (Ronix) *jussu patris egressa de thalamo scyphum aureum plenam vino flexis genibus offert Regi* (Vortigerno) *dicens: Laved* (legendum videtur *Laverd* aut *Lared*) *King*, wesebais, wesseil. *Qua visa Rex statim incaluit, interrogans interpretem suum, quid dixerit puella, & quid ipse debeat respondere? Cui ille: Vocavit Te Dominum Regem ac salutavit, tu autem respondere debes:* Drincheil. *Respondens autem Rex* drincheil *jussit eam bibere, cepitque scyphum de manu ejus, & osculatus est eam ac bibit. Ab illo die usque in hodiernum mansit ibi consuetudo hæc in conviviis ut qui bibit dicat* wesseil, *qui vero post illum recipit poculum respondet* drincheil. Sed & adventu Hengisti antiquiorem hanc nuncupandi pro salute combibonum voti consuetudinem esse, quæ nondum in Anglia desiit, sed in vigiliis novi anni circumlato inter vicinos atque amicos poculo convivali, *Wassailbouule* dicto, diligenter observatur, late probat Somner. in Dict. v. *uuaes-hale.* Conf. Jun. Glossar. Goth. v. *hails.* Hæc Palthenius Not. ad Tat. p. 296.]

Huc etiam referenda videtur vetus Celtica seu Gallica vox HAL, quæ salutarem herbam denotat. Plin. Lib. XXVI. Sect. 26. *Halus, quam Galli sic vocant, Veneti cotoneam*, medetur lateri &c. Idem Lib. XXVII. S. 24.

Heiler si, salvus sit. Kero. c. 25. Comparativus: *Heilliboor, salubrius.* c. 2. Kero.

Heilicorin kerate eruuelit, saniori consilio elegerit: Idem c. 64.

Heilan, salvum, Otfrid. I. 1, 196.

Uns s'inan eigun heilan.

Donec ipsum habeant salvum.

Heila, salva, integra. *Heila bant*, integra manus seu potestas, h. e. libertas. Otfrid. IV. 24, 11. Judæi ad Pilatum:

Thih ziben unhuldi
hi mihelern sculdi,
Thaz thu sus laz in heila bant
Thes keisores fiant.

Te arguent infidelitatis
ob maximam culpam,
Quod ita dimittis liberum
Cæsaris inimicum.

Heila muat, mens læta, Otfr. II. 13, 29.

The'ist thaz mina heila muat
ioh oub min freuuida so guat.

Hoc

HEI.

Hoc est, quod mea læta mens (est)
atque gaudium meum tam bonum.

Heilantii, salutare. *Uuarbafti dina inti beilantii diin quad.* Veritatem tuam & salutare tuum dixi. Kero c. 2.

Heiland, Salvator, JESVS.

[*Heilant*, Servator, est participium à verbo *beilen*, ab *beel*, integer, totus, salvus. Palthen. Not. ad Tat. p. 422. Parum ut puto recte, quum ab *Heili* salus optime derivetur.]

Otfrid. I. 14, 8.

Thes namun uueftun sie oub giuuant,
biazun 'nan Heiland.

Hujus nomen sciebant quoque actutum,
nominabant eum, JESVM.

Helend Crist, JEsus Christus, Symb. Apost. ASax.

Heilari, Salvator Mundi, Messias. Otfrid. II. 14, 242.

Nu uuizun in ala uuari,
thaz er ist Heilari.

Nunc scimus omni modo
quod sit Salvator.

Idem III. 12, 35. de Sanatore miraculoso:

Thu fis geuuisse Heiler,
thero forasageno einer.

Quod sis certus salvator
Prophetarum unus.

Fragm. de B. Hisp. vers. 4008.

Apollo ther mare
unde andere Hailare.

Apollo ille nobilis
& alii Salvatores. (DII.)

Heilizita Helisabetb, salutavit (*Maria*) Elisabetham. Tat. IV. 1. *Heilizunga*, salutatio: *Stimma thines beilizunges in minero oran*, vox salutationis tuæ in auribus meis. Tat. c. 4. §. 9.

[Ab *beil*, est *beilizen*, salutare, quod Sueci Danique adhuc *belsa* s. *belse* dicunt, & *beilizunga* Suec. *belsning*, salutatio. Legit non solum Pontanus *beilizinnes*, sed & idem Codici Juniano recentiori manu adscriptum cernitur. Est infinitivus substantive positus. Palthen. Not. ad Tat. p. 299. sq.

Heilezta, valefecit. Gloss. Monf. p. 358. *beilezimes*, valefecissemus. p. 366. *beilezanter*, valefaciens. 366.]

Heilbafti, Salutare, Notk. Psalm. XIX. 6. *Freuuen uuir unsih an dinero beilbafti.* Lætabimur in salutari tuo. Psal. XXVII. 8. *Er ist scirmare dero beilbafton sines kewichten.* Protector salutarium Christi sui est.

Heilbaftano, sacerdotes, Glossæ Vulcanii. p. 66.

Heilscafte, salutare, Notk. Psal. XIII. fi. *Uuer gibet thanne sone Syon daz beilscafte si Israeli?* Quis dabit ex Syon salutare Israel.

[Ita legendum non *beilsrafte* ut vitio typographi expressum.]

Unbeila, æger, Notk. Psal. XXXVII. 4.

Goth. *unhailans*, ægroti, Luc. V. 31.

HEI.

Uuanbeil, saucius, *uuanbeile lidea*, saucia membra, Notk. Psal. XXXIX. 12.

Ferbeiltiu uuunda, cicatrix, Notk. Ps. XXXVII. 6.

[*Heilison*, augurari. Gloss. Monf. p. 320.

Heilisodon, augurii. p. 330.

Heilisara, aruspices. p. 330. augures p. 332.]

HEILAC, *beilig*, sanctus. Isidor. c. 4, 7. *beilac*, *beilac*, *beilac Drubtin uuerotbeoda Got:* Sanctus, sanctus, sanctus Dominus zebaoth DEVS.

Heiligi, sanctitas, Notk. Psal. XCV. 6.

Heilacnissa, sanctificatio, Isid. c. 4, 7.

Heiligmachungo, sanctificatio. Notk. Psalm. XCV. 6.

Heiligmacha, idem, ib.

Symbolum Apostolic. ASax. *Se was geacnod of tham balgan Gaste*, qui conceptus est de Spiritu S.

Cæsarius Heisterb. L. VI. c. 5. p. 407. *Venerabilem illam inclusam ordinis nostri, Dominam Heylekam, secundùm nomen suum, verè sanctam.*

Sundor-balga, Pharisæus. Anglo-Saxon. Luc. XVIII. 10. [*Niwe Kirchelgung*, encænia, Gloss. ASax.

Heiligon, Sancti, Epinic. Ludovic. R. v. 111.

Helgan sib, seipsum sanctificare, justificare, Otfr. I. 23, 78.

[Non *belgan*, sed *belgan* h. l. legendum esse, è MSCtis observat Scherz. in not.]

Gebeiligen sib, sanctificare se per cultum divinum. Fragm. de B. Hisp. v. 4003.

Gebeiligeien sie imo dia beiligunga lobes, sacrificent ei sacrificium laudis, Notk. Psalm. CVI. 22.

Heiliger Christ, S. Christus, Rh. de S. Ann. v. 676.

Heiliger Kaiser, Fragm. idem v. 4606. *o wol thu beiliger Kaiser.* ad Carolum Magnum. Herrman. de Lerbecke Chron. Comit. Schawenburg. *A. C.* 1165. *Sanctissimus Rex & Imperator Carolus M. Saxonum & Westphalorum apostolus canonizatur, & præsente Friderico I. Imp. Aquisgrani venerabiliter transfertur.* Meibom. T. I. p. 505.

Heilictuom tousi, sacramentum baptismi, Notk. Psal. CIII. 3.

[*Heiligkeit*, Sacramentum. *Dis sint die siben beiligkeit*, hæc sunt septem Sacramenta. Monum. Catech. T. I. P. II. Thes. nostri. p. 79.]

Heylech, nuptiæ. Jus Augustan. *Mit beylech sich von der Mutter schaiden*, per nuptias à matre se separare.

Kilianus: *Hielick*, *Hylick*, *Fris. Holland. Sicamb. Zeland. Conjugium.*

Idem: *Houwelick*, *Houlick*, *conjugium. Houwelicken*, *maritare.*

Heiligmeyneda, Sacramenta. Notk Psal. XXI. 19. vid. *Mein.*

Halagland, insula Nordmanniæ, hæc in æstate circa solstitium per XIV. dies continuos solem videt super terram, & in hyeme similiter per totidem dies sole caret. Stupenda res & incognita barbaris, qui nesciunt disparem longitudinem dierum contingere propter Solis accessum

sum & recessunt. — Hoc ignorantes pagani, terram illam vocant sanctam & beatam, quæ tale miraculum præstat mortalibus. *Adam. Brem. de Situ Daniæ c. 245.*

[HAILLU, *chualai*, *freisun*. pernicie. Gloss. Monſ. p. 407.]

HEIM, *Sepes*, *sepimentum*, *septum* : Kilianus.

Heimen, sepire, obvallare, palare : Kilian.

Heim, Kilianus : *Germ. Sax. Fris. Sicambr. Domus* : & *Patria*, *locus natalis. Angl. hom.* Veterum enim Celtarum ædes humiles, ligneæ, sepimento vallatæ, cespitibus tectæ, in tectis non in pariete locatæ, V. Cluver. Antiq. Germ. L. I. c. 13. Loccen. 2. Antiq. Sueo Goth. c. 2. Et inf. *Rink.*

Ab hoc vocabulo plurima Nomina locorum, quæ in VM. terminantur, componuntur, ut Bedum, Bedeheim : Alting. P. II. Notit. G. inf. p. 20.

Etiam nomen integri populi, *Hessheim*, *Suabenheim* : Freher. p. 46. de Orig. Pal. *Boiheim*. *Manheim.*

Heime quad, patriam indicet, Otfr. I. 11, 21. I, 1, 204. c. 18, 86.

Heimen oder Hausen i. herbergen : Jus Augustan. passim.

Heimon, repatriare, Otfrid. I. 18, 48. II. 9, 55.

[In utroque loco MSCta habent *inheimon*. notante Scherzio.]

Heimode, *heimat*, patria, Notk. Psal. XL. 3.

Heim quamit, domum venerit, Otfr. II. 4, 26. Id. IV. 26, 81.

Sulih quement sie iu noh heim,
thaz ir suuintet innan hein

Talia venient adhuc vobis domum,
ut extabescatis intra ossa.

Conf. V. ult. 144. & 266.

[Tatian. de parentibus JEsu. c. 12. §. 2. *Gifultun tagen mit thiu sie heim uuurben* : consummatisque diebus cum redirent.

Hæc particula *heim* adhuc Germaniæ superioris incolis, quando eundi atque proficiscendi verbis præfigitur, conversionem itineris ad eum, à quo cœpit, locum, præsertim eunti proprium, significat e. g. *heimkehren*, *heimgehen*. Namque *heim* nomen olim fuit domum laresque denotans, uti ex composito patet, quod est apud Otfrid. *heimuuisti* epulæ domesticæ s. familiares, interprete Junio in not. ad Willer. p. 158. Conf. id. ib. p. 124. Unde & in Germania superiori dicitur *daheim* i. e. domi. Consentit idioma Anglo-Saxonicum, in quo *ham* domum, monasterium, prædium, villam, urbem & quemcunque locum, ad mansionem atque inhabitationem idoneum, designat, observante Somn. in Diction. Inde apud eundem est *hamora* domestici, *hamsittend* inhabitans, domi se tenens, *hamuueard* domum versus. Hinc quoque interpretationem capit terminatio nominibus locorum Angliæ frequenter addita, *Buckingham*, *Nottingham*, *Durham*, &c. Est præterea Anglis in usu *at home*, *homeuueard*, *one that keeps house.* De Belgis vid. Kilian. in *ham*, *hamme*. Palthen. Not. ad Tatian. p. 322.

Conf. inf. *Hemel*, & quæ ibi è Diecmanno adducta sunt.]

Heimsuari. Otfr. IV. 4, 48.

Thaz Kuning thih heimsuari
mit sulicheru ziari.

Quod Rex inclytus domum introiret
cum tali decore.

[Scherz. notat in Cod. MSC. legi pro *thih*, *thihein*, unde versum 48. ita vertit : *quod Rex ullus incesserit.*

Heim, in sua. Gloss. Monſ. p. 359. 366. ad semetipsos. p. 394.

Heima, domicilium. p. 369.

Heimgarte, foro. p. 384. 396.

Heimisca, idiotæ. p. 365.]

Heimlicho muate, civili animo : opponitur *Fremidemo*, alieno. Notk. Psal. LXXXII. 7, 8.

Heimbracht, acquisivit, Rhythm. de S. Annon. v. 119.

Heimenan, domestica, Notk. Ps. CXXXVI, 3.

Heim wisti, domesticæ epulæ, Otfrid I. 18, 113. II. 7, 43. IV. 5, 70.

[Secutus est hic Schilterus Junium, qui in Not. ad Willer. *heimuuisti*, per familiares & domesticas epulas interpretatur : at patriam, aut domicilium ordinarium, habitationem, consortium domesticum notat : ita *samuuist*, apud Isidor. c. 9. §. 4. idem est ac cohabitatio. (vid. inf. suo loco) in Glossario Lazii legitur, *in der samauuiste*, consortio. *Nahuuist*, præsentiam, viciniam significat ap. Otfr. IV. 5, 79. c. 11, 69. c. 15, 26. Gothis *Vist*, unde *heimuuist* nostrum originem trahit, commentum quidem significat, sed & mansionem, habitationem, vel præsentiam in hoc vel in illo loco. vid. Verelii Ind. Ling. Scytho-Scand. voce Vist. Scherz. Not. ad Otfr. p. 67. 110. 245.]

Heiminge, septum sepimentum : Kilian. Patria, domicilium. Otfrid. I. 18, 79.

Thie heiminges tarbent.

Qui patriâ carent, extorres.

Idem I. 19, 12. c. XVI. 44.

Id. Lib. II. 7, 42.

So sie tho thara quamun,
thaz heimingi gisahun.

Cum eo venissent
domicilium viderunt.

Cap. 14, 2.

Fuar Christus z'en heimingon.

Christus ivit domum.

Heimburgen.

Jus Argent. Lib. I. c. 1. *Ad Sculterum pertinet statuere tres personas (precones) quos Heimburgenses dicimus, unum in interiori scilicet veteri urbe, duos in exteriori.*

Heimchommeniu, patria, Notk. Ps. LXXXVII. 16.

Heimortes, adverb. domum, ad locum domesticum, Otfrid. I. 21, 11. Josepho in somnio præceptum.

Thia

HEI.

Thia muater oub bibringe
z'iro heiminge:
Jo uuison heimortes
eiganes lantes.
Matrem quoque reduceret
ad ejus patriam, (domicilium)
Et redeat domum
in propriam regionem.

Verf. 17.
Fuar er sar heimort.
Proficiſcebatur ſtatim domum.

Id. L. V. c. 25, 6.
Bin nu mines uuortes
gikerit heimortes.
Sum nunc meo cum ſermone
reverſus domum.

[Quaſi *heim an meinen ort*, hodiernum *heimath* cum hoc *heimort* conſpirare videtur.]

Heimortſun. vid. *Sun.*

Heimſuchen, Kilianus: *Heym-ſoecken, Germ. Sax. Sicamb. Viſere, inviſere, viſitare: Et Invadere violenter alicujus domum, vi irrumpere in alterius ædes.* Fractio pacis domeſticæ. Jus Auguſtan. MS. *Iſt das ain man ſin haus hinlat und ſelb darinne nit en iſt, ſwer das haus dann beſtanden hat, wirt der geheimſuchet, die heimſuch iſt des hofherrn halbw und des der das haus beſtanden hat, halbw.* Conf. Jus Argent. Lib. III. Art. 189.

Inheimon, tabernaculum, Notk. Pſal. XC. 10. *In dien inheimon inphentliches fleiſcis*, in tabernaculo paſſibilis carnis.

[*Inheimon*, ſignificat loca patria, *wo man anheimiſch iſt.* ap. Otfr. I. 18, 18. II. 9, 55. V. 9, 39. Scherz. in Not. ad loca priora.]

Heimwiſe, domicilium. Pacta inter Epiſc. & Civitatem Argent. An. 1374. *die ſeshafft ſind und ire heimwiſe da hant.* V. inf. *Wiſen*, eſſe, perſiſtere.

Heimuuiſti. vid. *Wiſte.*

Heim, prædium. Gothis Haimo, κώμη, vicus, Luc. XVII. 12. ubi Anglo-Saxo habet *Caſtel.* Etiam ager Gothis *Heim* dicitur Marc. V. 14. ſeptus imprimis.

ASax. *Ham*, domus, prædium, villa, poſſeſſio quævis; patria. Apud Bedam L. III. c. 23. *Rendelsham*, i. e. *manſio Rendili.* Sic Francis quoque & Alamannis Prædia nobilium poſſeſſorum olim per nomina primorum poſſeſſorum diſtincta & denominata, ut

Germersheim, Germari manſio.

Bœheim, Bohemia, V. in B.

Manheim, in veteri Sturleſonii Chron. Norweg. *Scandia* dicitur *Manheim* i. e. virorum ſedes: *Loccen. 1. Antiq. Sueo-Goth. c. 1. p. 11.* Quid ni *Manni manſio*, h. e. filii Tuiſconis, conditoris gentis noſtræ? *Tacit. M. G. II. 3.* Conf. Verel. in Hiſtor. Gotrici & Rolvonis p. 10. qui pro *Manheim* legendum putat *Vanheim*, h. e. Scythia, inhærens opinioni, aborigines Sveconum eſſe Scythas, de quo ſupra in *Gothen.*

Manheim in Palatinatu. Rupertus Imp. An. 1404. renovavit privilegium à Ruperto Seniore Elect. Palat. datum Eccleſiæ Neuſtatenſi, *den Necker abe tun furen zolle fry fur unſer zolle zu Manheim off Necker vnd off Rin ane geuerde*, an. 1375.

Idem Rupertus an. 1405. Epiſcopo Wormatienſi conceſſit *einen alten groſſen tornoſs an unſerm zolle zu Manheim ſine lebetage.* Atque in Diplomatibus Ruperti I. & II. Electorum ſæpe fit mentio *des zolls zu Manheim.*

Biſcophesheim, villa Epiſcopi. S. Remigii Teſtamentum: *Villas duas quas Clodoveus à me ſacro baptiſmatis fonte ſuſceptus, amore nominis mei Biſcophesheim ſuâ lingua vocatas, mihi tradidit.*

Saxheim, in Batavia colonia Saxonum, *Douſa in Annal. Holland. L. II. & L. VIII.*

Mulheim, in Comitatu Veldenz, Molendinum dicitur. alias *Mülhauſen*, molæ ſeu molitoris prædium.

HEIMODI, v. *Heizmuati*, in *Muat.*

HEIN, idem quod unus, ullus, *ein, einiger*, Vide *Dehein* & *Nehein.*

So heiner than, ſothaner maſſen, ſolchergeſtalt, taliter, Fragm. de B. Hiſp. ℣. 2244.

[Scherzius in Not. rectius vertit, ſi unus, *ſo einer.*]

Thebeinaz, ullum. Otfrid.

Heili wiziſtu thaz
ane enti thebeinaz.

[*Heinig.* Tatian. 197. 2. *Ni fand ni heiniga ſabha;* nullam cauſam invenio. §. 5. *Ni fundi in imo ni heininga ſabba*, non invenio cauſam in eo. Lege *nih einiga.* ita Palthen. Not. ad Tat. p. 393. Correctione tamen hac opus non videtur, cum & in Otfrido occurrat *niheinigemo.* vid. inf. *Nihein.*]

HEIER, ſpecies caſus fortuiti, vis majoris, in clauſula locationis: *ausgenommen Hagel, Wind, Heir, und Flugfeuer.* vel *Hagel, Heier oder Wetterſchad.* Wehner. *O. P. v. ausgenommen.* Kilianus: *Heer, i. her, heyr, exercitus.* Item: *Heyr, i. her, exercitus.*

HEIR, dominus, *herr.* Rhythm. de S. Annon. ℣. 233. *die heiren phyliſtim*, Summar. Pſalm. XXV. MS.

HEIS, raucus, hodie heuſch, Notker. Pſal. LXVIII. 4.

HEISTIGO, vehementer. Otfrid. III. 13, 12. Kilianus: *Heyſigh, eyſigh, Horridus, abominabilis.* v. *Ekiſo.*

HEISTRAHANDI, fractio pacis domeſticæ, *Heimſuchen*, ſupra, L. Alemann. c. X. Vide Not. *meas Konigshovio adjectas pag.* 660. Bitſch. *ad Wehner. Obſ. Pr. v. Achtgericht. ſi.*

Optima lectio videtur *Hanſteranni*, i. *Hausfrid ſtören*, turbare pacem domeſticam. vel *Heimſtören.*

HEIT, perſona. c. 2. p. 21. *Heiteo antfankidu*, perſonarum acceptio. c. 34. *Fora heitio*, ex perſona. c. 7. *Kehenkantan heit eruuellant*, conſentientem perſonam elegerit. c. 64. Kero.

Iſidorus contra Judæos c. 3, 5. *dher ander heit, Got derſelbo Druhtin Chriſt.* i. altera perſona (Divini-

vinitatis) DEVS ipse Dominus Christus. Et c. IV. §. 1. *Ob ist in dhesem Dhrini heidem ein namo dher unchideiliden meghine.* Et est in his tribus personis unum nomen individuæ Majestatis. Et §. 5. *umbi dhen drittun heit*, de tertia persona. Mox: *dhero heideo sundric undarscheit*, cujusque personæ propria distinctio. Et iterum: *See hear uuene dhero heido, Got endi sîin gheist dhea sendidon, endi dher dhritto heit ist, selber Druhtines Christes, dher chisenditin;* i. Ecce duæ personæ Dominus & Spiritus ejus, qui mittunt, & tertia persona ejusdem Domini, qui mittitur.

[*Heite*, personæ. Gloss. Monf. p. 379.]

Conf. supra *Driunlicho* & ibidem ex Dieemanno notata.

Heithaftono, Sacerdotes, Clerici, Tatian. c. 153, 3.

Tho wurdun gisamanote thie herofton thero heithaftono. Tunc congregati sunt principes Sacerdotum. *In of thes herofton thero heithaftono*, in atrio Principis Sacerdotum. conf. eund. c. 191, 1.

[Legitur & apud eundem *berthaston*, eodem sensu. c. 68, 3. Utri mendum sublit non satis scio. Mihi utraque suspecta videtur, legendumque, *beithalgono*, quasi personas sacras dicas. *Heit* enim persona est, & in Benson. Vocab. AS. est *balga* sanctus, unde locutiones usitatissimæ *halgedag* dies dominica, *ealra halgena mæssan* festum omnium Sanctorum. Vid. Cod. Evangel. Marschall. p. 522. sq. Theodoricus Stadenius parum abest, quin *bertfaftono* aut *heithattono* legendum putet, sed quominus aut illam, cui ipse Vir CL. diffidit, conjecturam amplectar, aut meæ tenacior sim multitudo locorum, queis eodem quo hîc modo vox isthæc expressa cernitur, obstat. Ampliandum itaque censeo. Palthen. Not. ad Tatian. p. 384.]

Niheinheit, persona nulla, inutilis, stupida, Otfr. IV. 7, 151.

Idem I. 22, 111. *Zi niheinerubeiti*, usque ad stuporem, stupiditatem, ita enim emendandum videtur & pro *betti* legendum.

[Ad verba posterioris loci sequentia notat Scherzius. *Heit* denotat quidem personam, ast *niheinheit* hominem stupidum, & *niheinerabeiti* stupiditatem denotare, nondum liquet. Quid si dicerem, *heit* hic denotare *conditionem, statum, modum*, uti in substantivis multis denotat, e. g. in *Weisheit, klugheit, narrheit, bosheit*, &c. quod etiam de ASax. *had*, vel *hade* observat Hikesius in Thes. Ling. Septent. Gram. ASax. p. 12. ubi *had, hade*, statum, conditionem, & qualitatem *in compositis significat, ut mægth-hade* vel *medenhade, virginitas*, &c. *hinc nostratium* (Anglorum) *terminatio in head & hood, ut in maidenhead, childehood, knihthood, virginitas, pueritia, dignitas equestris*, &c. Verterem itaque hunc versum. *Nulla ratione seu modo.* Hæc Scherzius. Interim non video quomodo hæc ad priorem locum applicari queant, ubi de servo malo & pigro, Matth. 25, 26. memorato, sermo est, atque de eo dicitur:

Ther thritto uuas niheinheit.
Tertius erat inutilis.

Quid si verterem? *Tertius erat persona nihili, nullius pretii?* Certe contextus hunc sensum requirit.]

ASax. *Had*, persona, cujusque conditio: *Fr. Jun. in Willeram.* p. 240.

Heit in derivativis nota est abstracti, ut pigritia *faulheit*. Virilitas, *Mannheit*, &c.

HEITI, hodie. Otfrid. IV. 7, 103. *Zi heiti*, hodie.

[*Zi heiti*, pro *hodie* apud antiquos Scriptores Theotiscos non occurrit, ejus vero loco usurpat *hiut, hiuto, hiutu.* *Heiti*, vero votum antiquis disignat: Gothis *Heit*, votum. vid. Verel. Ind. Ling. Goth. Hodie Galli *souhhaiter* composite. Scherz. Not. ad h. l. conf. *Heizen* spondere.

HEITAR vel *uuetar*, serenum. Gloss. Monf. p. 411.]

HEIZ, ardens, *Heizzo*, ardor. Otfrid. V. 8, 63. 87.

In muate laz thir iz heiz.
In animum mitte tibi ardenter.

Idem V. 9, 35. IV. 34, 30. III. 3, 10. c. 15, 74. IV. 21. 50.

Heizzaz, penetrans. Otfrid. IV. 21, 50.

Uuanta imo uuas iz heizaz.
Namque ei hoc erat penetrans.

[Sensus est:

Die antwort Christi machte Pilato heiss.

vel *Ihm ward über Christi antwort heiss.*]

Heizmuati, furor, iracundia, Otfrid. IV. 30, 16.

[*Heizmuoti*, ignem. Gloss. Monf. p. 356. igne. p. 355.] vid. inf. *Muat.*

Glossæ Lipsii: *Heitmodi, Heimodi, furor.* ubi Somnerus: *Quod quis tanquam impos animi, furore actus facit, in the hot mood factum dicimus, uti etiam in the mad mood: hot autem à Sax. Hat veniens, ferventem signat. Moode Sax. Mode, Teut. moed, mentem, animum. Furor autem Sax. hatheortnysse, quasi cordis fervor: animositas, modmesse.*

V. supra *Hatongon.*

Gothis: *Haize*, faces, Joh. XVIII. 3. *Haito* febris, Matth. VIII. 15.

V. & *Hizen.*

[*Heizi*, fervore. Gloss. Monf. p. 368. fornacem. p. 357. *heizi minno*, igne charitatis. p. 391.

Heizo, amare. p. 394.

Heizemo, torrente p. 334.

Heizentaz, exæstuans. p. 337.]

HEIZEN, spondere, promittere, polliceri, *verheissen.* Willeram. in Cant. Cant. 1. 1. *Thicco gebiezz er mir sine coumft*, [nostr. edit. *Dieco gibiez er mir sine cuonft.*] sæpius promisit mihi adventum suum per prophetas. Idem: *thiu divina eloquia heizent thiuselua uuunna*, promittunt illa gaudia æterna.

Kero: *Kebeizze*, spondeat. c. 29. *Kibeizze*, promittat. c. 58. vid inf. K.

Otfrid. III. 12, 57. Salvator ad Petrum:

Nu uuillu ih thir gibeizan,
Petrus scalt thu heizan.

Nunc

HEI.

Nunc volo tibi polliceri,
Petrus debes nominari.

Id. V. 8, 19.

Thiaselbun kraft sina
thaz gibiaz er in io uuila.
So uuemo ir, quad, gibeizet
ir sunta 'mo bilazet.

Eandem poteſtatem ſuam
ſpopondit eis hac hora.
Cuicunque vos, dixit, promittitis, (remiſſionem peccatorum)
ejusque peccata ei remittitis.

Fragm. de Bell. Hiſp. ℣. 3173. *gebiez*, promiſit, V. ſupr. *Bibiaz*.

Heitinga, *Gibeita*, *gibeta*, vota, Gloſſ. Lipſii. ubi Somnerus: Hoc Sax. *gebat & bebat*, *unde bebigt in Pſalterio noſtro metrico ut vocant*, *ſæpius obvium eo ſenſu. Sax. bebebt.*

Gothis *Gebaitan*, ſpondere, Marc. XIV. 11. *Heiat* Cimbris vovere, *Heia* votum, Fr. Jun. Gloſſ. Goth. pag. 109. conf. *Heiti*.

Gibitin ziſamano, deſpondere ſeſe invicem, Otfrid. II. 8, 10. de nuptias celebrantibus in Cana Galileæ. Joh. II.

Ni uuard io in uuorolt zitin
thiu ziſamano gibitin,
Thaz ſie geſto guati
ſulibberu ruamti.

Non contigit in mundi ſeculis
his qui ſeſe ſibi deſponderunt,
Ut convivis bonis (illuſtribus)
talibus gloriarentur.

Thie bibun, Sponſus & Sponſa, Otfrid. ib. II. 8, 17. & I. 4, 5. V. inf.

Bibeizen ſih, ſibi promittere, confiteri. Iſidor. c. 2. §. 2. *huuer ſih dher bibeizſit ſia zi archennane*. quis confitebitur noſſe?

Otfrid. IV. 23, 56. *ſich annaſſen*, *unternehmen*.

Ther uuizot lerit thare,
in cruce man then habe,
So uuer ſo in urbeize,
Sih ſuliches bibeize.

Lex docet autem
in crucem ut hic tollatur,
Quicunque per ſeditionem,
ſe ſic gerat.

[Id. II. 11, 77.

Bibeiziſt thih ni uuibtes.

Aſſeris de te male.

Bibeizen enim promittere, item aſſerere ſignificat: adſciſcere autem ſolet accuſativum perſonæ & genitivum rei, eodem modo occurrit apud eundem Otfrid. III. 25, 43. IV. 20, 33. Scherz. in Not. ad h. l.]

Intheiz, votum, Notk. Pſal. XXI. 26.

Antheizza, vota, Notk. Pſ. CXV. 18. vid. A.

Pibeiz, conjuratio. v. inf. ſuo loco.

HELDEN, inclinare, Notk. Pſal. CXLIII. 5. *Helde truhten dina himela*, *unde fare hara nidar*. Inclina Domine cœlos tuos, & deſcende.

HEL.

[Tatian. 51, 2. de mulieribus in ſepulchro Chriſti. *Mitthiu ſio tho forhtun*, *inti helditun iro annuzi in erda.* Cum timerent autem, & declinarent vultum in terram. Germani nunc *hellen* dicunt, de dolio minus pleno, adeoque inclinato, loquentes. In Gloſſar. Boxhorn. eſt *baldo* præceps, & *baldentes* vergentes. Eſt & ap. Tatian. 208. 6. compoſitum *nidargibeldi* inclinatus, incurvatus, itemque *belerung*, momentum, inclinatio trutinæ. Palthen. Not. ad Tat. p. 370. conf. inf. *inthalden*. Videtur ab hoc verbo *Helden* derivandum, quod vulgus Suevorum adhuc retinet, *Heldelen*, capite in latus inclinato incedere.]

HELEN, HALEN, HILEN, celare, velare.

Otfrid. I. 15, 98.

Thar ſprichit filu manno,
thaz ſe er in halun lango.

Tunc eloquentur multi homines,
quæ celarunt ante ſibi diu.

[Legend. *in balun*, ut MSC. teſtantur, adeoque vertendum: *Quod ante vos celarunt diu.* Scherz. in Not. Ita quoque II. 23. 55. *bal in lango*, occurrit.]

Id. ad Ludov. ℣. 93. & V. 19. 101.

Giuuiſſo thaz ni hilub thih.

Certe hoc non celabo te.

Adde V. 8. 74.

[*Heli*, perizomata. Gloſſ. Monſ. p. 319.]

Heli, velamentum, Notk. Pſal. LX. 5. amictus, Pſal. CIII. 6.

[*Helothelm*, latibulum. Rab. Maur. Gloſſ. ap. Diecman. Spec. Gloſſ. p. 110.]

Halingon, diſſimulatio, inſidia, dolus. Otfr. I. 17, 84. De Herodis erga Magos ſimulatione:

Mit in iſt guater thingon,
io filu balingon.

Cum iis bono erat animo,
& multis cum inſidiis.

[In MSC. pro *guater*, legitur *giſluat er*, hinc ita h. l. Scherzius vertit:

Cum illis ſuſcepit colloquium
certo multo occulte.]

Bihellent, celarent, bergen, teken, Otfrid. V. 25, 135.

Thaz ſies jo bihellen
mit argemo uuillen.

Ut id ſupprimant
mala voluntate.

Behelete, indutus, Notk. Pſalm. CIII. 2.

[*Chibolan*. Iſid. II. 2. *Chibolan iſt ſona manna augom*, latet ab oculis hominum. Hodie, ut notat Palthen. p. 399. *Verbolen*, à verbo *helen*, abſcondere. AS. eſt *belan*, ſive *belian*, celare, in Diction. Somn. Angli *to beale*. Id. Iſid. IV. 5. *Uuas ih chibolono ſprebbendi*, in abſcondito locutus ſum; notat autem Palthen. p. 406. legendum eſſe *chibolono*.]

Farbele, celaverit: Kero. c. 7.

ASax. *Helan*, celare. Gothis *Hulgan*, tegere, celare.

HEL.

Andbulgan, revelare. Islandis *Eg Hil*, tego. *hulde*, texi.

Hinc noſtrum, *hüllen*, *verhüllen*. Inde *Hüll und Fülle*, abundantia amictûs & victûs.

HELEUVA, palea, opponitur grano, chorn, Notk. Pſalm. XXXIV. 18. de Eccleſia: *dar ſint inne ſament chorn unde heleuua. Heleuua farent dar hina, chorn uuirt zeleibo.* i. in ea ſunt ſimul grana & paleæ; paleæ diſſipantur, grana remanent. Idem Pſalm. XLIX. 3. de igne æterno: *daz prennet die paleas, heleuua, der ſih paleam bechenne der furhte daz fiur.* i. is comburit paleas, qui paleam ſe agnoſcit, metuat hunc ignem.

[*Helavun*, paleis. Gloſſ. Monſ. p. 392.]

HELFA, adjutorium: Prol. p. 15. conſolatio. c. 1. *Helfu*, ſolatio. Prol. c. 1. *Hulfi mih*, adjuvaſti me. c. 35. *duruſtigoe helfa*, indiget ſolatio. c. 66. *helfa*, ſolatia. c. 31. *unchreftigem fora ſi kekaumit helfa*, imbecillibus procurentur ſolatia. c. 35. *helffa ſin kiambahtit*, ſolatia miniſtrentur. c. 53. *in arabeiti helfan*, in tribulatione ſubvenire. c. 4. *kebolfaneer*, adjutus. c. 31. *Cote helfantemu*, Deo auxiliante. c. 1. *zuahelfantemu truhtine*, adjuvante Domino: c. 1. Kero.

[*Helffan*, intervenire. Gloſſ. Monſ. p. 379. ſubpetere. p. 381.

Helfanter, medicatus. p. 410.

Hilf, obſta. p. 384.

Hilfa, præſidia. p. 410. *hilfa* vel *troſt*, ſolatium. p. 408.

Kadingi, *vel Hilfa*, patrocinium. p. 406.

Hilfa, *digi*, *uuegodi*, *untarvanc*, interceſſionem. p. 403.]

Gihulfin, adjuvarent, Otfrid. III. 18, 139. De Judæis lapidibus Jeſum obruere volentibus:

Thaz sliumo ſi es gihulfin
ioh inan anauuurfin.

Ut confeſtim ſe invicem adjuvarent
& in ipſum jacerent.

HELGAN, vid. *Heilac*, & *Abulki*.

HELGVNG. Stainhöw. f. 22. de captiva Yſiphile: *ward ſie von den Merröbern gefangen und in aigenſchafft verſuhret und nach vil und mancherley helgung dem Kunig zu ſchanckung gegeben.*

HELLEN, ſonare. Otfrid. I. 1, 74.

Theiz ſcono tho gilute,
Joh Gotes uuizzod thanne
tharana ſcono helle.

Uti eleganter reſonet,
Ut verbum DEI inde
in eo pulchre clangat.

Notk. Pſalm. XLI. 5. fi. *ſie hellent mir ſo ſuozzo*, dulce ſonant.

Gehellent, Idem Pſalm. CXVIII. 3. *Uuio gehellent diu.*

HELLA, gehenna: Kero. *Hella uuizzi*, gehennæ pœnas. Prol. *ze abcrunte dera hella*, ad profundum inferni. c. 7. *hella erforahtan*, gehennam expaveſcere. c. 4.

Zer hello fuor, Symb. Apoſtol. Alam. *Nytheraſtag de helle*, Symb. ASax.

Notk. Pſalm. I. & XXXIII, 22. *euuiga hella.*

HEL.

Rhythm. de S. Annon. ỳ. 62. de Satana:

So vurt er cir hellin
die vünf werlt alle,
unze Got geſante ſinin ſun,
der irloſte uns von den ſunden.

Sic duxit ad infernum
quinque ætates mundi omnes,
donec DEVS miſerit ſuum Filium,
qui redemit nos à peccatis.

Fuit enim ſententia Eccleſiæ orientalis, occidentaliſque, ante adventum Salvatoris omnes pariter animas à corpore ſeparatas, infernalibus tenebris incluſas fuiſſe. S. Hieron. *Epiſt. XXV. & Epiſt. ad Algaſium Tom. III. p. 105.* Alcuin. *Comm. ſuper Eccleſiaſt. c. 3.* Ego *de Paſſion. Jur. Div.* cap. VII. §. XII. Hinc Otfridus III. 24, 199. ait Lazarum à Salvatore reſuſcitatum

Fon helleno thiote.
Ab infernali populo.

Ober helle, *Nider Helle*, Notk. Pſal. LXXXV. 12. *Ube diu obera hella iſt, dar dero zelton ſela raueeton fore Chriſtis chunfte, ſo iſt diu nidera hella dar diu uuizze dero uuirſiſton waren unde noh ſint.* Lucidarius: *Die wir heiſſen die innern oder die nidern helle, die iſt an einem ende der erden und an den ſteten das von nebel noch von vinſternuſs nye kein lebendiger menſch dohin kam. Iſt oben eng und unden weit. niemant weyſt wann Got allein. den grundt fand nye kein man. wann die bücher ſagent unſs, das manige ſele ewygklich darein valle und findent doch nymmer keinen grundt. die OberHelle iſt an maniger ſtat der erden. und auff den hohen bergen und in den inſelen by dem märe do brinnet ſchwebel und bech. do werdent die ſele inne gepeiniget die do behalten ſöllen werden.*

Vorhelle, deſcribit Königshov. Chron. c. 3, 6. Sinus Abrahæ.

Fragm. de Bell. Hiſpan. ỳ. 2603. *Menege ſele zo there helle.*

Helleſele, manes: Vocabul. MS.

Hela, dea inferni Gothis, à Wodeno conſtituta, ut reciperet omnes qui bello non caderent, ſed mollem & feriatam vitam agentes morbo aut ſenectute conficerentur, ubi fame & perpetuo ſqualore contabeſcerent. Ex Edda Rob. Sheringham de Orig. Anglic. p. 323.

Hellhuſen, Helluſii. C. Tacitus de moribus Germanorum librum concludens ait: *Cætera jam fabuloſa: Helluſios & Oxionas ora hominum vultuſque, corpora atque artus ferarum gerere. Quod ego ut incompertum, in medium relinquam.* Hos à Græcis Hippopodes vocatos, quod equinis pedibus homines naſcantur in inſula immenſæ magnitudinis verſus Scythiam Plinius refert *Lib. IV. Sect. XXVII.* quam novam zemblam exiſtimat Cluver. L. 3. Germ. Antiq. c. XLV. qui etiam pro *Helluſios* legendum *Panotios* putat. Satis audenter. Huc facit Adami Bremenſis deſcriptio Daniæ. c. 266. de inſula Slavorum Ranorum: *Metuantur propter familiaritatem Deorum vel potius Dæmonum quo majori cultu cæteris venerantur. Ambæ igitur hæ inſulæ piratis & cruentiſſimis latronibus plenæ ſunt, qui & ne-*

HEL.

& nemini parcunt ex transeuntibus. cap. 228. de Terra fœminarum seu Amazonum : *Sunt qui ferant eas impraegnari ab aliis monstris, quae ibi non rara habentur. Et hoc etiam credibilius est. Cumque pervenerint ad partum, siquidem masculi generis fuerit, Cynocephali; siquid fœminini, speciosissimae mulieris. Cynocephali sunt, qui caput in pectore habentes, in Russia saepe videntur captivi, cum verbis latrant in voce. Postremo illi qui dicuntur antropophagi & humanis vescuntur carnibus. Ibi sunt alia monstra plurima, quae recitantur à navigantibus, saepe inspecta, quamvis hoc nostris vix credibile videatur.* Cap. 246. *Ultra Thulen tentavit nuper experientissimus Nordmannorum Princeps Haroldus, latitudinem septentrionalis Oceani perscrutari navibus, tandem caligantibus ante ora deficientis mundi finibus, immane abyssi barathrum retroactis vestigiis vix salvus evasit.* Confer & cap. seq. Huc faciunt, quae in Fragm. de Bell. Hisp. seu Saracenico referuntur de Rege Cenubile, auxiliario Regis Saracenici vers. 2421.

Er was swarz unde ubele getan.
Sin lant was freisam.
Thaz liut thaz ist grimme
Ther sunne ne scain nie tha inne.
Thie tiufele puwent an then werthe.
Iz ist thiu versfochete erthe.
Thie Got selue versfochet hat.
Thes liutes ne wirt niemer nehainen rat.

Hellelocb, hiatus terrae, Chron. Königshov. c. 2, 13. specus vastus Romae, quo se M. Curtius immisit, Liv. L. VII, 6.

Helleborton, portae mortis, Notk. Psalm. CVI. 18.

Hellagruoba, lacus infernus, Notk. Psalm. CXLII. 7.

Helloureisun irfuoren mih, pericula inferni invenerunt me. Notk. Psalm. CXVI. 3.

[*Hellagrunt*, tartarum. Gloss. Monf. p. 408. *Za ungaristliben, enti ze hellahaftem opfrodon sie ginottun*, ad nefanda & mortalia sacrificia eos impellebant. p. 401.

Hellahaftiu, pernitiosa, p. 403. lege *hellahaftiu.*

Hellauuizi, gehennam. Tatian. 44. 20.]

HELM, galea, cassis, vide Cluver. Lib. 1. G. A. c. 44.

[*Helm*, AS. etiam coronam significat, ut Bens. notat. Radix est *Helen*, celare, tegere. Ab *helm* est B. L. *helmus*, Ital. *elmo*. Gall. *heaume*. Diecm. Spec. Gloss. p. 110.]

Helmbrinne, vid. *Brunia.*

Helm des Rolands hiez *Venerat* : Fragm. de B. Hisp. ỹ. 1847.

Ther helm hiez Venerat,
then ther helet uf bant,
Mit golde gewrhten.
Mit guldinen bohstaumen
was an there listen ergrauen :
Alle werlt wafen
thie mozen mih maget lazen.
Wil thu mih gewinnen,
thu forest scathen binnen.

HEL.

Galea cognominata Venerat,
quam heros imposuit,
Auro contectam,
Aureis literis
erat margini insculptum :
Omnis mundi arma
oportet me virginem relinquere.
Si me tentas vincere,
habebis damnum inde.

Helmthikke, solidum galeae. Idem Fragm. ỹ. 3130.

Tho kerte ther ware wigand
uaste in thie helmthikke
sine ortpike.
Tunc convertit verus ille bellator
firmiter in galeae soliditatem
hastam suam acutam.

Helmbarte, gesum : Vocabular. MS. Vide supra *Gesi*. Kilianus : *Helmbarde, Quiris, bipennis, securis Romana, securis Amazonia. Barde* i. *dolabra, quod scilicet cassidem dolare, & galeam asciare possit aciei duritiâ.* De Gaesis Cluver. 1. G. A. 44. Corruptè hodie *Helleparte.*

Cynehelm, galea regia i. e. corona. ASaxonica versio Joh. 19, 2. *thyrnenne cyne-helm*, spinea corona. Du Fresne ad Joinvillam Dissert. XXIV. 5. inter varias formas & figuras coronarum etiam hanc exhibet & describit, quod speciem galeae habeat, Constantino seniore auctore. vid. supra *Chuning.*

HELOR, trutina, statera : Gl. MS. ASax.

HELPHANT, elephas, Vide in E.

HELSEN, vid. *Hals.*

HELVETEN, Helvetii. Hos olim longiùs extensos, quàm hodie, & quàm Marlianus putavit. Existimat C. Peutingerus in literis ad Fr. Irenicum, quas hic exhibet. *Lib. IX. Exeges. German. c. VIII.* in hunc modum : *Helvetios simul Basileensi, Constantiensi, Gebennensi, ac Sedunensi termino circumscribit* (Marlianus) *quos longius extensos Cesar ipse innuit :* (sed quibus quaeso verbis ?) *manet adhuc vestigium in Alsatia, inter Argentariam & Argentoracum, quod Helvetum* (si vera esset lectio) *ab Ant. Pio dictum est. Unde adducti recentiores*, (recentiores destituti auctoritate Veterum, fidem non merentur. Caeterum nuda nominis convenientia, siqua est, non rem conficit) *pene omnes Alsates ac Suitenses Helvetos dixerunt.* Id. fecit & Wimphelingus *de Episc. Argent. c. VII.* Kirchheim sive Troviam penes Marlegium in Helvetia collocans. Vid. id. Irenicus *L. XI. f. 202. b. & f. 213. b.* ubi urbem *Helvetum* in Itinerario Antonini arbitratur esse *Selestadium*, quia Helvetum distavit ab Argentorato sex milliaribus, à Columbaria tribus. Si itaque ab hac urbe tota natio nomen accepit, maximo id honori ei cesserit. Videri porrò possit nomen esse compositum ex *Hel, heil*, salus, & *wett*, pactio, fœdus, quasi dicas, fœdus salutare, quo istae nationes Suizensium & Alsatorum ab antiquissimis temporibus videantur confoederatae. Atque tem-

HEL.

tempore Julii Cæsaris Helvetii omnes cis Rhenum degerunt, incolæ Galliæ Celticæ, quæ media inter Belgium & Aquitaniam, initium capiens à Rhodano, continetur que Garumna flumine Oceano & finibus Belgarum: attigit etiam à Sequanis & Helvetiis flumen Rhenum, vergens ad septemtriones. *Hæc Julius lib. I. B. G.* Igitur nulli tum Helvetii trans Rhenum. Helvetiorum porro civitas loci natura continebatur, eodem pergente, una ex parte flumine Rheno latissimo atque altissimo, qui agrum Helvetium à Germanis dividit: alterâ ex parte monte Jurâ altissimo, qui est inter Sequanos & Helvetios; tertiâ Lacu Lemano & flumine Rhodano, qui Provinciam, inquit, nostram ab Helvetiis dividit. Fines eorum in longitudinem millia passuum CCXL. in latitudinem CLXXX patebant. Helvetia in pagos tum divisa, horum mentionem facit Cæsar: Helvetiorum, unde gentis nomen, Rauracorum, Tulingorum, Latobrigorum, Verbigenorum, rectius, Urbigenorum, ab Urba fl. *Urbegaw*, Vrbegawen, Vrbegauer. Recentioribus plures enumerantur. Tauracus corruptè dictum ex Turgouicus, Turgau.

Tulingos Cluverius trans Rhenum statuit, contra fidem Julii. *Stullingos* interpretatur Versio Gallica qui etiam trans Rhenum.

Tempora Julii excipiunt tempora Taciti. Hic *de M. G. cap. XXVIII.* testatur, Helvetios interea Rhenum etiam transgressos, & fines suos protendisse *inter Hercyniam sylvam, Rhenumque & Mœnum amnes: ulteriora* versus orientem scilicet, *Bojos*, *Gallicam*, sive Celticam *utramque gentem*, *tenuisse*.

Si itaque quæritur de sententia prius proposita, An Helvetii originem suam habeant & denominationem ab opido *Helveto*, inter Argentoratum & Argentariam in Alsatia sitas? Certum est, tempore Julii Helvetiorum fines fuisse angustos, & versùs occidentem & septentriones cum Jura monte desiisse: eum excipit Vogasus mons, & Alsatiæ promontorium. Nec Taciti tempore Helvetii Gallica gens, etsi Rhenum transgressa, finibus tamen suis Triboccos aut Alsatiam non incluserant. Ait Tacitus de M. G. c. XXVIII. 7. *Ipsam Rheni ripam haud dubiè Germanorum populi colunt, Vangiones, Triboci, Nemetes.* Nullum in hos Helvetiorum jus. Consentit Ph. Cluver. *L. 2. Germ. Ant. c. IV.* qui etiam angustiores fines Helvetiorum tum arguit, & erroris quoque Cæsarem. Denique nulla urbs Helvetum in Alsatia, sed *Hellum*, fluvius & opidum, *Itinerar. Antonin.* Cluver. *G. A.* 2. 4. *p.* 353. Et forte rectius legitur *Elkebum*, vid. supra *Alse*. Helvetiæ autem civitatis fit mentio in Libello Provinciarum ac Civitatum Galliæ:

Provincia Lugdunensis

Metropolis civitas Sequanorum, h. e. Vesontione.

Civitas Equestrium, h. e. Novioduno.

HEM.

Civitas ELVETIORVM, hoc est, Aventico,

Civitas Basiliensium, &c.

Helellus fluvius hodie brevius pronunciatur *Ill*, vel *Ell*, quondam & *Alse*. Sed hic nihildum ad Elvetiam civitatem, quæ nomen potiùs à fluvio *Halen* accepisse videri poterat, qui ad Bruntrutum oritur: sed quia in Helvetiam sed extra eam fluit, provinciæ vix dederit nomen.

Primi Helvetiæ possessores Taurisci: pulsi à Romanis: hi iterum à Germanis, V. Vorburg. Vol. 4. p. 283.

HEMEL, HIMIL, HIMOL, cœlum. Gloss. Alem.

Ze himile, ad cœlum. Kero c. 7. *fona himilum*, de cœlis. c. 7.

Ze deru erhabanii dia himilischum, ad exaltationem illam cœlestem. c. 7.

Eribum himilribbes, heredes regni cœlorum, Prol. p. 18.

Gothis *Himins*, Matth. V. 18. Islandis *Himenn.* V. supra *Baldachino*, & infr. *Himelz.*

Himila naiflin dero erdo, cœli inferiores: *Obirin himila*, superiores, *himila himilo*, cœli cœlorum, Vid. Notk. ad Psalm. CI. 26.

[*Hera nider in erda*, *iob in himil uf*, in profundum inferni sive in excelsum supra. Gl. Monf. p. 333.

Himil lip, contemplativa vita. p. 407.

Der uuagan in himle, Arctus, legend. Arctos. Rhaban. Maur. in Gloss. ap. Diecman. Spec. Gl. Lat. Theot. p. 28. Prolixe Diecmannus. p. 29. sqq. ad hanc vocem comentatur, cujus verba merentur hic inseri, ita autem ille.

Himle, *Himmel*, cœlum. Scribitur etiam „ *Himil* in Rhabani Gloss. n. 2419. Gl. B. *Himila*, *laquearia*: quam vocis notionem, nobis adhuc receptam, priorem altera illa *coeli* esse, quis suspicari queat, ad quam illa ob exteriorem laquearis in coelo stellato formam, translata sit: quomodo Statio *IV. Silu.* 2. 31. *aurati* laquearia *coeli* dicuntur. Hinc *himilischlihho*, coeleste, n. 537. Deriuationem huius vocis Goropianam *Hierogl. L.* 10. *p.* 141. ab *het mel*, id est, capitis reuelatio, missam facio, varias quoque a CL. Eccardo *ad Cat. Theot. p.* 100. *ss.* allatas non ignoro. Mihi iam dudum illa se probauit, quam Stiernh. in *Gloss. V. G. p.* 88. monstrat, esse scilicet R. huius vocis Suec. *Hæmma*, Belg. *Heymen*, tegere, abscondere, sepire, obuallare, palare; Kil. cum coelum tegat omnia mundi. *Hemel* quasi *Heymel*, q. d. locus absconditus, vel potest etiam dici, quod alia tegit. *Hemel des mondes*, coelum oris vel palatum. Idem Stiernh. *p.* 82. plura significata vocis *Hæmma* adducit, scilicet, non solum tegere, sed & claudere, protegere, inhibere, obsistere, celare, sepire, arcere; vnde & *hemel*, Germ. *Himmel*, cadurcum, vmbella, tegmen, quod in pompa solenni velat, & ab aëris iniuria defendit Monarchas, & alios „

„ prin-

HEM.

,, principes viros, quod vulgo *Baldachinum* di-
,, cunt Kil. Est haec voce *Hemmen*, eadem
,, cum Germ. *Hemmen*, impedire: Sic enim *Ca-*
,, *tech. p. 63.* legitur: Ni letit Got eo man-
,, nan in ubilo tho *hemaz*; ubi *hemaz* contra-
,, ctum est ex *hema iz*: *Non ducit Deus quenquam*
,, *in malum*, *cum* impediat *illud.* Inde est &
,, *Hamm*, mancus, claudus, impeditus. Otfr.
,, III. 4. 14. Porzicha finfi thie langun fol al
,, mannes, siaches inti *hammes*: *Quinque porti-*
,, *cus, qui iacebant pleni hominum aegrotantium &*
,, claudorum: *Hembd*, indusium, quod tegit
,, & protegit hominem. A. S. *hamod*, *indutus*,
,, Bens. item A. S. *Ham*, *pratum*, quatenus no-
,, tat sepire, obuallare; [quod tamen ad *ham*,
,, poples, (de quo postea) referre conatur Spel-
,, mann. *Gl. p. 273. b.* quod *genu vel poplitis prae-*
,, *ferat similitudinem.*] Sic pascua & prata pin-
,, guia Osterstadiensibus nostris dicuntur *Hamm*,
,, & plur. *Hemme*, quia cuiusque prata, licet
,, pluribus iugeribus constent, in extremis la-
,, teribus fossis sunt maioribus septa & muni-
,, ta, ne boues transilire in vicina possint.
,, Item *Hamm* non solum notat pratum vel pa-
,, scuum, fossis cinctum, sed etiam syluam mu-
,, nitam sepibus, V. ex Goropio De Caseneuue
,, *Orig. L. Gall. p. 62. b.* Besold. *Thes. pract. p.*
,, *356. b.* Ab hac vtraque notione vocis *Hamm*,
,, nomen *Hamburg* deduci solet. Priorem re-
,, spexisse videtur Schottel. *de L. Germ. p. 520.*
,, *b.* Hamburgum interpretans vrbem inter pa-
,, scua & saliceta, quanquam in terris Ducatus
,, Bremensis *Hamm* non notet locum, ubi pa-
,, scua inter arbores & saliceta sunt, vt Schot-
,, tel. ibi vult, sed ἁπλῶς laeta pascua, nullis
,, etiam salicibus vel arboribus consita, fossis
,, tamen, unde & origo vocis, clausa, ut modo
,, dictum. Inde L. B. *hamma* vel *hamarium* pro
,, portione & modo agri, Dufr. *Gl. H. 696.*
,, quem vtique ab aliis separatum, suisque li-
,, mitibus circumscriptum esse oportuit. Po-
,, sterior arrisit Christoph. Syluio apud Ange-
,, lum *Chron. Holsat. II. 12.* vt ex hoc illius ver-
,, su constat: *Hamburgum, sylua cui notum nomen*
,, *ab* Hama. Ita & Schildius *de Caucis p. 116.*
,, Ham, inquit, *Germano lucum nemusque denota-*
,, *bat*: *Vnde trans Albim opposita Caucis urbs* Ham-
,, burgi *coepta est appellatione donari*: *& in ipsa*
,, *Chaucide* Stolham, Esensham, Hamhusen, *pe-*
,, *riturae vestigia vocis odoranti repraesentant.* Nec
,, aliter Schedius *de DIs Germ. p. 495.* Omnivm
,, vero maxime pro hoc etymo Lambec. *Orig.*
,, *Hamb. I. 4.* pugnavit. Immo quoque flumi-
,, na nonnulla, ideo quod muniunt & distin-
,, guunt terram, vocantur *Hamme.* Tale est
,, nomen fluvii Ducatus Bremensis, *Hamme*, se
,, in Wummam & postea in Visurgim exone-
,, rantis. *Hammey*, fluuius in Marchia, cujus
,, mentio in Meibom. *Rer. Germ. III. 108.* Ab
,, eadem voce modius dicitur *Himpte*, quod
,, Helmold. *I. Chron. Slau. 92. (93.) p. 208.* scri-
,, bit *hemmethe*, mensurae frumentariae species,
,, non apud Holsatos tantum, quos solos, quia

HEM.

de illis Helmoldus loquebatur, Dufr. *l. c. p.* ,,
716. nominat, sed & Saxones. Hinc porro, ,,
quatenus *claudere* notat, est *Hame*, Lat. *hamus*, ,,
quo concluduntur & capiuntur pisces; *He-* ,,
men, *Hemmen*, hamo capere, Luther. *Kirch-* ,,
Post. III. 302. b. ed. Witteb. 1575. fol. [nam ,,
in prima, alibi a nobis semper adhibita: ni- ,,
hil huius extat] *das heisst recht*, *einem andern* ,,
eine Grube gegraben, *und selbst darein gefallen*, *und* ,,
ein Netz geleget, *und sich selbst gehembt.* Nic. ,,
Falkner in *Versione Germ. Chronici Gall. Nic. Gil-* ,,
les II. 437. ed. Bas. 1572. fol. *Der König lies* ,,
die Luterischen behemmen, *und in die* Bastille *fü-* ,,
ren. *Hame*, Su. portus, Germ. *Hafen*; quod ,,
in eo naues tectae sint a procellis. Ab *Hem-* ,,
ma, claudere, tandem est *Hambla*, mutilare, ,,
impedire, membri alicuius laesione vel mu- ,,
tilatione, quo minus quis facultatem habeat, ,,
quod velit, efficiendi. *Hamla ad handum eda* ,,
fotum, manibus pedibusue truncare. Ver. ,,
J. p. 106. fin. A. S. *Gamelan*, suffragines scin- ,,
dere. Hinc etiam *Hamel*, aries castratus, ,,
veruex. Tat. CCII. 2. Golgatha, thaz ist ,,
errekit *Hamelstat*: *hoc est interpretatum*, *locus* ,,
ubi malefici obtruncantur. qui alias dicitur Cal- ,,
uaria. Vide hic Palth. *p. 394.* *Hamme*, Bel- ,,
gis pars abscissa rei cibariae, frustum esculen- ,,
tum; item *Hamme*, *Hamm*, *Hame*, *Ham*, po- ,,
ples, Kil. *Hammen von einer Sau*, perna, Pict. ,,
V. n. 2223. *Hamma*, *poplites.* [G. *Heim*, mun- ,,
dus, item domus, villa, praedium, patria, ,,
ager, fundus: quae vox mater plurium com- ,,
positorum est, longa serie exhibitorum in ,,
Ver. *J. p. 113. ss.* Adde Gudm. Andreae ,,
Lex. Isl. p. 108. 109.] *Haim*, domus, ager, ,,
vicus, castellum, ciuitas, Gall. *Hameau*, vil- ,,
laris vel viculus, decem aut duodecim do- ,,
morum vel familiarum, V. Spelmann. *l. c.* ,,
& Dufr. *Gl. H. 695.* vbi ait: Ham *significat* ,,
vicum, *villam*: *vnde apud Germanos & Anglos* ,,
villae & urbes sua nomina in ham *desinentia passim* ,,
habent. Adde Gibson *Regul. general. &c. an-* ,,
nexas Chronico Saxon. p. 5. b. Menag. *Or. L.* ,,
Gall p. 388. a. Alamann. *Heim*, Belg. *Heym*, ,,
domus, mansio, patria, locus natalis. No- ,,
bis adhuc *heim* vel *daheim seyn*, est domi esse: ,,
Hinc *Heimat*, patria. Heem, Heym, Hem, ,,
is een oudt Duytschwoordt, en is so vele als een Huys ,,
of Woonstede. *Daerom vindt men in alle Landen* ,,
ontalliicke Steden, *Dorpen en Gestichten*, *die uyt-* ,,
gaen op hem, heym, heem, haim: Haec Pi- ,,
cardt in *Antiquit van't Oude Vrieslandt. p. 117.* ,,
Immo pro varietate dialectorum per omnes ,,
vocales, *haim*, *ham*, *heim*, *heem*, *hiem*, *hoom*, ,,
hom, *hum*, prolatum. Cluver. *I. Germ. ant. 13.* ,,
p. 85. obseruat. Plura de compositis ex *heim* ,,
Schottel. *de L. Germ. p. 636. 637.* Adde ,,
Schild. *de Caucis*, *p. 60.* Helu. *Geheim*, do- ,,
mesticus, familiaris, Pict. *Heimlichen*, do- ,,
mestici, in Bibl. Germ. ant. Matth. X. 25. ,,
36. & alibi. Ex hoc *heim* nouum etymon ,,
voci *Himmel* natum est Rudbeckio *Atlant II.* ,,
63. quod eius verbis exhibeo: *Lingua Go-* ,,

HEM.

„ *thica suppeditat nobis*, Ella, *ignem accendere*, *ar-* „ *dere* ; Ell, *ignis*, *aut aliud quodcumque lucidum si-* „ *mul atque urens.* *Himm el coelum*, *luce corruscans* „ *ignibusque suis.* *Som æst i Himblon*, *siue Him-* „ *mellen*, *qui es in coelis*, *id est*, *in aeterna & lucida* „ *beatorum sede* : *namque Himin*, *Heman*, *Haimm &* „ *Hamala*, *sedem*, *mansionem*, *locum notat.* *Vnde* „ *Asheim*, *Deorum sedes* ; *Man-heim*, *Sueonum ter-* „ *ra*, *Sueonia* ; *Niplelheim*, *Kiendeheim*, *damnato-* „ *rum locus.* Idem *p.* 153. *Heman*, *Haim*, *Himen*, „ *nomina sunt sedis vrbis*, *loci*, *cum in aethere*, *tum* „ *in his terris.* Ex eodem fonte sed alia ratione „ *Himmel* arcessit summe Reuer. D. Gebhard. „ *Discurs. de primaeu. Ling. Hebr. p.* 36. quod „ *domum patriam* notet, & *forte ita ab antiquis Ger-* „ *manis dictum* coniicit, *quod coelum veram patriam* „ *esse crederent.* Sed quam hoc est inexplora- „ tum, tam certum est, ex *heim* a Mareschallo „ de Bassompiere nouam vocem Gallicam *em-* „ *meué* fabrefactam esse, quam ob raritatem rei, „ ipsis Menagiis verbis explicabo. Sic autem „ ille *Orig. L. Gall. p.* 275. *a.* Emmeué. *Les* „ *Allemands appellent* heimwehe, *ou* heim- „ kranckeit, *la rage du retour dans la patrie* : *qui* „ *est telle parmi eux*, *que ceux*, *qui l'ont*, *deviennent* „ *languissans*, *& sont en danger de mourir*, *si ne re-* „ *tournent dans leur payis.* *Les Suisses sont particu-* „ *lierement suiets á cette maladie.* Germani supe- „ riorum temporum etiam vim aedium januis, „ parietibus & fenestris illatam, *Heimsuche* vo- „ cabant, V. Lehmann. 4. *Chron. Spir.* 16. *pag.* „ 328. *a.* In Speculo Sueuico C. 226. 2. *Heim-* „ *suchung* est, cum quis armata manu, animo „ laedendi, in alienas aedes irruit : L. B. est „ *hamsoca*, *hamsocna*, V. Dufr. *l. c. p.* 696. 697. „ Inde & *Oheim*, cognatus, quasi *Naheim*, ex do- „ mo vicina seu familia cognata, Speidel. *Spe-* „ *cul. Obs. & notabil. p.* 920. *a* format, sed infe- „ lici, vt apparet, conatu. Neque enim priori „ vocis *Oheim* syllabae cum *nah* quicquam con- „ venit ; posterior autem, quamuis sono no- „ strum *heim* referat, ipsum tamen non est. „ Est vero vox vetus Alamannica *Ohen*, cogna- „ tus, consanguineus, quae aliquoties in Char- „ ta Rudolphi, Comitis Habspurg. A. 1272. „ scripta apud Wurstis. *Chron. Basil. p.* 133. le- „ gitur, & teste Pict. adhuc Heluetiis vsitata „ est. Hanc sua dialecto superior Germania „ *Obeim*, nostra Saxonia *Ohm*, effert. Janus „ Dousa *L.* 2. *Annal. Holl.* ex Archiuis probat, „ *Heym* olim quoque certum territorium no- „ tasse, sic *Heimradios* interpretatur consiliarios „ in certo territorio, inquit Schoock. *Disp. de* „ *Inundat. §.* 45. Porro quoniam domi quieti „ & tranquilli esse possumus, hinc dicitur *heim-* „ *lich*, arcanus, clandestinus : sed *unheimlich*, „ ubi quiete & tranquille habitare non possu- „ sumus, ob spectra eorumque turbas, ut do- „ cet Erasm. Francisci. A. S. *Hamsinthian*, re- „ patriare, composita vox ex *Ham*, domus, & „ *sinthian*, iter facere. Gl. K. *sintha*, *itinera*, *sinde* „ *itinere*, Stiernh. *Gl. V. G. p.* 82. *Hameye*, *hamey-* „ *de*, *hamey-boom*, repagulum, obex, vectis, se-

HEM.

ra, lignum transuersum, quod ostiis opponi- „ tur, in postem utrinque immissum, roborea „ sepes, clathrum, Kil. *Hamelwærden* vocatur „ Parochia in Ducatus Bremensis terra Kedin- „ gensi, vicina Friburgo, ab *Hamel*, *Hamleta*, „ *Hampsell*, quae diminutiua ab *Ham* pro villa, „ *Spelm. l. c. p.* 274. *a* & *Wærbrden*, quod alias „ est *Webrd* & *Werder*, locus elevatus, altior „ aqua, vbi domus figi potest. „ Hæc Diec-mannus.]

HEMIDA, tunica, vestimentum. Notk. Ps. XXI. 19. de tunica Salvatoris inconsutili.

Hemidzorum, indusium, tunicam elevare fœminæ. L. Baivarior. Tit. VII. 4. *Si indumenta super genucula elevaverit*, *quod Himitzorum vocant*, *cum XII. Solidis componat.* ubi perperam legitur *Hiwilzorum.*

HENGEN, pendere, aliàs *biangan*, Notk. Ps. I. *wanda er hangta finero geluste* : *hengendo fluont er.* i. namque indulgebat suis voluptatibus : pronus (in infernum) stabat. Unde videtur altera significatio descendere *Hengen.* i. annuere prono aut inclinato capite. Inf. *Hiang.*

HENGEN, permittere, consentire, Otfr. II, 23, 38.

Iz Got ni hengit.
DEVS id non concedit.

Idem III. 25, 20.

Alle these liuti
giloubent io zi noti.
Ni si oba uuir biginnen,
thaz fuslih uuir ni hengen.
Omnes isti homines
credent omnino.
Nisi nos agamus,
ut tale non permittamus.

Id. IV. 4, 22.

Ob jaman thes bigunne
thaz er iz iu ni henge.
Si quis id audeat
ut id vobis non concedat.

Willeram. in Cant. Cant. c. IV. fi. pag. 80.

Notk. Ps. II. 2. *Herodes uuolta in slahen*, *anderer hangta iz.* Herodes volebat eum (Christum) interficere ; alter (Pilatus) concessit id.

Hangta, consentiebat, Otfr. II. 11, 32. III. 24, 27. IV. 13, 101.

Gibengit, Otfr. IV. 4, 150.

Oba man thiz gibengit.
Si hoc permittitur.

Conf. IV. 11, 60.

Gibengig, *gibengic*, consentiens, Notk. Psalm. LXVIII. 11. Tatian. XXVII. 2. benevolus. *Wis gibengig thinemo widarwortin.* Esto benevolus adversario tuo.

[Proprie *inclinans*, *propensus*. In Willeramo simplex est *Hengon*, [loco citato] permittere, indulgere, concedere. vid. Jun. Not. p. 140. Kero compositum habet *kibenkit*, consenserit, *kebenkames*, consentiamus, *kebenkantan*, consentientem.

HEN.

entem. *Kibengida*, ita legendum videtur pro *kibendida*. [imo legendum *kibenkida*,] consensu [vid. inf. lit. K.] Germanis adhuc *verbängen*, permittere est, & *verbängniss*, permissio divina. Ceterum iisdem & verbum *bengen*, inclinandi, demittendi actum notat. Emphasin ergo vocis si respicias, *gibengen*, idem est ac inclinare, aures ad mentem loquentis tanto accuratius intelligendam, moremque ei, simulac intellexeris, gerendum. Palthen. Not. ad Tat. p. 355.]

Hengnis, concessio, *mit gauten willen, gunst und bengnis*, charta refutationis feudi Monasterii Wissenburg. an. 1357. die S. Gregor.

V. *Kebenkantan*.

HENGIST, V. *Meyden*.

HEOFANON, cœlum, vid. *Ban*.

[HEPINUNTER, tractans. Gloss. Monf. p. 367. *Hepino*, tracta. p. 357. *Mimnibasto hepinota*, benigne exhibuit. p. 367.]

I. Ordinis.

HER, ER, prius, Kero: *Herero* Prior. c. 38. *Heririn*, seniori. c. 4. *Herorin*, altiori. c. 63. *Herosto*, Senior. c. 58.

In herist, c. 18. *iz erist*, c. 12. *az erist*. Prol. imprimis, hæc Kero.

[Adde ex eodem. *Jungero fona herorim uuibi dicke*, junior à Priore benedictionem petat. c. 63. *Herorin*, Seniores. c. 56. *atumlibchem herorom offan*, spiritualibus Senioribus patefaciat. c. 46. *In selbsuuano des herostin*, in arbitrio Prioris. c. 40. *Einer edo zuene heroston*, unus aut duo Seniores. c. 48. *herostone keratten*, seniorum consilio. c. 3. *Heriro sines*, Senior suus. c. 63. *Fona heririn*, à Priore. c. 6.

Tatian. VIII. 3. de Bethlehem. *Nio in altere bist thiu minnista in then heriston Judeno*, nequaquam minima es in Principibus Juda. Ad quem locum notat Palthenius. Dicimus nunc abjecta aspiratione & contractius *die ersten*. Comparativus *heroro, heririn* est ap. Keronem v. *prior, priore*, pro quo nunc concise dicimus *eher*. Hæc quidem ille Not. ad Tat. p. 317. Seductus æque ac Schilterus, quum Keronis Regula nondum extaret, hinc uterque vocem *prior* pro comparativo habuit, & Schilterus ad Imam significationem retulit, quum ad IIdam significationem sit referenda, loca enim apud Keronem de Priore in Cœnobio agunt. Nos vero, ut, quæ in Kerone huc pertinentia extant, una exhiberemus, cuncta, Schilterum secuti, huc retulimus. In loco autem Tatiani manifestum est, *Heriston* dignitatem indicare, quæ vox apud eundem c. 13. 1. recurrit.]

Zi herost sizzent, qui primi sedent, Episcopi, Otfrid. II. 20, 26. Id. II. 15, 44. *zi herost*, præprimis.

Heregeborn, altè genitus. Fragm. de B. Sarac. ℣. 939. de Gladio Caroli M.

Is ne wart me Keiser so here
geborn an ther erthe,
Er ne zeme ime wol ze tragene.

HER.

Non fuit Cæsar tam altè
natus super terra,
qui ipsum deceat hunc gerere.

Conf. id. ℣. 2615. generosus. idem ℣. 3064.

Illustris, Rhythm. de S. Annon. ℣. 104. *Manige bischof also herin*. & ℣. 114. 117.

Herteste, Sacerdotes, Tatian. c. 68, 4.

[Palthenius legit *Herthaste*.

Herostun, præsentes. Gloss. Monf. p. 375.]

II. Dignitatis.

Her, Here, Hero, honor, *ehre*. V. supra *Ero*. Kero: *Heru*, honore.

Hera, honor, reverentia, Otfr. IV. 12, 64.

Potin hera, Apostolatus, Notk. Ps. CVIII. 8.

Heri, primores, nobiles, Otfr. IV. 4, 75.

Heri oub redihafter.
Proceres & sapientes.

V. 19, 94. *Hereren*, proceres.

Idem I. 27, 112. Johannes Bapt. de Salvatore:

So uuer so ist in lante furisto,
thé ist er heresto.

Quicunque sit in terra princeps,
hic eo est anterior. superior.

Herin stedi, urbs imperialis, Colonia ita vocatur in Rhythm. de S. Annon. ℣. 117. & mox: *Koln ist der heristin burge ein*, una civitatum primariarum.

[*Herist*, *herrlichst*, reddit Reinef. Vocab. MSC. Theot.]

Herisit, festivitas, vetus Versio Psal. CXII. Summar.

Heriston, junguntur Furiston, Otfrid. II. 8, 74. de architriclino III. 20, 113. V. 9, 59. Tatian. c. 8, 3.

Frido *herosto*, princeps pacis, Isid. c. V. 2.

Herosto, de summo Sacerdote, Otfr. IV. 19, 31. *Heristo ther gesamanunga*, princeps synagogæ, Tatian. Notk. Psalm. LXIII. 10. Otfrid. III. 14, 12. IV. 12, 68.

Herestem salbon, optimis unguentis, Willer. in Cant. Cant. p. 74. n. 35.

[*Heristo*, tribunus. Tatian. 185, 10. *Thie herosten thero bisgoffo*. Principes Sacerdotum. Id. 189, 1. *Ther herosto thero Heithastono*. Princeps Sacerdotum. Id. c. 91, 1. *Untar then heristun biscofun*, sub Principibus Sacerdotum. 13, 1.

Heristen in lantscheffen. *Heristero in lantscheffin*. Tetrarcha. Tatian. 13, 1.]

Herfogelin, herodius, ist major omnium volatilium, *mera allen fogilin, der uberwindet den arn unde izet in*: Notk. Psal. CIII. 17.

III. Potestatis.

Her, here, herero, herus, dominus, herre. Isid. c. 8, 1. Otfrid. IV. 7, 160. c. 17, 14. III. 10, 77. II. 22, 2. V. 19, 94. IV. 11, 44. I. 3. ult. III. 10, 77. IV. 6, 17. & 123. II. 15. 35.

Heirr, dominus, Rhythm. de S. Annon. vers. 73.

Heren, dominari, *Herit*, dominatur, Notk. Psal.

HER.

Pſal. LXXI. 5. Rhythm. de S. Annon. v. 176.
Herreſot, dominabitur, Notk. Pſ. LXXI. 8.
[*Herrin*, Magnato. Gloſſ. Monſ. p. 354.
Herra, Domina. p. 337.
Herron, Magnatis. p. 356. *Herrono*, Magnatorum. p. 352. 356. magnorum. p. 357. tyrannorum. p. 341.
Herrun, Magnates. p. 359. tyrannis. p. 360.
Herrun vel cumiſci, ſenatores. p. 342.
Heroſtin richiſodes, architYrannice. p. 395.]
Hera, Juno, domina äeris, Gobel. Perſon. æt. VI. c. 38.
Altheirrin, Senatores Romani, Rhythm. de S. Annon. v. 266.
Scalclicho herrin, *nobherrin*, *ſarherrin*, *nachherren*, mediati domini & à Superiore dependentes, Notk. Pſal. LXXXII. fi. V. ſup. Druhtin. fi.
Herr, verbum honoris, ſine ſuperioritate. Fragm. de Bell. Sarac. v. 1390. compellat Rex Sarracenorum Legatum Caroli Imp. *Herre Genolune.*
Seculis ſequioribus, ut XIII. Patriarchæ & Reges veteres allegantur cum præfamine *Herr*, Idem Fragm. ꝟ. 3003. *uon ime wiſſagete ther herre David.* Præf. Germ. MS. in Durandi Ration. de Div. Off. ad Albertum III. Duc. Auſtr. *apud Lambec. Bibl. Cæſ. L. II. c. 8 p. 779.* Cod. MS. Argent. Juris Provincialis, cui præfixus liber von den Königen: *Herr Abraham*, &c. Hiſtor. Lomb. MS. pr. *unze uff die zit Heren Moſis.* Chron. Königsh. c. 3, 6. 11.
Herr, etiam in partem ſiniſtram & contemtum accipitur. Notk. Pſal. XCIII. 16. *Hoi herro*, mi domine, *Ey mein herr*, ſcopticè.
Heri, imperium, dominatus. Otfrid. IV. 4, 42. de Salvatore:

Zi froniſgeru eru,
zi ſineru heri.

Ad publicum honorem,
ad ſuum imperium.

Heroti, Dominatus, Magiſtratus, Doctores, Superiores. Otfrid. IV. 11. 45. II. 18, 12. I. 3, 82. I. 22, 68. V. ult. 188. IV. 36, 10. III. 15, 97. Synedrium, III. 16, 109.
[Scherz. *Heroti* apud Otfrid. I. 22, 68. III. 16, 8. IV. 19, 42. Proceres. III. 25, 28. principatum. & IV. 24, 40. Summi Sacerdotes vertit. in Notis ad hæc loca.]
Herliche, regalia, Fragm. de B. Hiſp. v. 1226. *Gif im herliche*, da ipſi regalia.
Herlicho, ſplendidè, Otfrid. I. 19, 16. Notk. Pſal. LVII. 10.
Herr, Dominus, *Herrenſtand*, ſtatus perſonarum illuſtrium. inter clypeos militares.
V. inf. *Wapen.*

IV.

Her, *Heri*, *Herie*, *Herige*, dominicus populus, exercitus, expeditio bellica.
[*Heri*, apparatum. Gloſſ. Monſ. p. 362. acies. p. 390.
Folche, *Herie*, agmine. p. 407.

HER.

Heriganozſcaf, cuneos. p. 406.]
Rhythm. de S. Annon. ꝟ. 101. *Van Senti Mauritien Herige*, de S. Mauritii exercitu.
[Tatian. 196. 7. *Vozzirnita inan Herodes mit ſinemo herige.* Sprevit illum (JEſum) Herodes cum exercitu ſuo. Nunc abjecta terminatione Germani *ein heer* dicunt: Palthen. Not. ad h. l. p. 393.]
Otfrid. IV. 12, 118.

Ni ſtuant thiu maht thes uuiges
in menigi thes heries.

Non ſtetit vis pugnæ
in multitudine exercitus.

Idem IV. 17, 13. de S. Petro auriculam abſcindente:

Niſt ther uuidar herie
ſo hereron ſinan uuerie.

Non eſt qui contra exercitum
adeò herum ſuum defenderit.

Rhythm. de S. Annon. ꝟ. 209. de Alexandro M.

Der mit vier herin vur aſtir landin.

Qui quatuor exercitibus expeditionem
fecit.

Iſid. c. VI. *allum herrum ubilero angilo arſlaugidem*, omnibus malorum angelorum hoſtibus effugatis. ubi *Hoſtis* exercitum ſignificat, idiomate linguæ provincialis.
Herduom, cohors, *Schaar*, Tatian. cap. 8, 2.
[Hic locus huc non pertinere videtur, Tatianus enim de Herode dicit, quod congregarit *Then herduom thero biſcofo*, Principes Sacerdotum.]
Clauſula contractuum, ausgenommen *Hagel und her.* Charta Donat. Curiæ Argentin. An. 1304. VI. Id. Martii: *Ex ſterilitate anni vel ex expeditione publicâ, vel ex alia Aura, quod vulgariter dicitur, Hagel und Heer.* Conf. Wehner. *Obſ. v. ausgenommen.*
Heri, multitudo, Otfrid. III. 6, 17. & IV. 16, 34.

Unfirslagen heri in uuar.

Denſiſſimæ copiæ revera.

Heren, perdere, *verheren*, ùt ſolent exercitus militares, Fragm. de B. Sarac. ꝟ. 1575.
Herren, vaſtare, Notk. Cant. Deut. 32, 25.
[*Heriunga*, direptio. Gloſſ. Monſ. p. 335. *in heriunga*, in direptionem. p. 333.
Heriungo, in devoratione. p. 323.
Heriuntero, diripientium. p. 330.]
Herſam, terribilis, Fragm. de B. Sarac. v. 1238.
[Scherz. in Notis reddit venerabilis.]
Herisgaf, *heerſchaar*, exercitus. Otfr. I. 12, 42. IV. 17, 30. c. 24, 26.

Herisgaf engilo.

Exercitus angelici.

Idem II. 3, 26. IV. 4, 112. & cap. 21, 48.

Heriſcaf thes liuti.

Multitudo populi.

Idem

HER.

Idem I. 4, 29.

Hereschefte in himile.

Exercitus in cœlo.

Notk. Psal. XIV. 1.

Herisceft engilo, legiones angelorum, Tatian. c. 185, 5.

[*Heriscaf*, hodie *herrschafft*, observante Gassaro in Diction. quanquam diverso sensu. Nunc enim dominatum, olim multitudinem, præsertim militarem aut usum militiæ præstantem, qualem Germani hodie *ein heer* appellant, denotavit. vide locum parallelum Otfr. IV. 17, 30. Palthen. Not. ad Tat. p. 390. conf. supra *Bot.*]

Herscaf, sceptrum regium videtur denotare in Fragm. de B. Sarac. v. 1248.

Ther Kuning in wol untphing,
sine herscaf er wehete,
Sine hant er ime rehte.

Rex eum benevolè excepit,
Sceptrum inclinavit,
Manum suam porrexit.

[Quum *heriscaf* quoque dominationem, imperium, majestatem denotet, versum 1248. ita redde: *suam majestatem ille molliebat*, i. e. demittebat. Apud Notk. Psal. LXX. 19. Dominationes per *Herscesse* redditur. Scherz. Not. ad h. l.

Herscephti, Serenitatis. Gloss. Monf. p. 379.

Herschephi, idem. p. 381.]

Herebirga, castra exercitûs, *ubi das Heer sich verbirget*, *verschanzet*. Cant. Cant. c. 1, 5. *ib bin salo, sam die herobirga Cedar.* nigra sum sicut tabernacula Kedar. Vide supra Filz-*Filzhus.*

Glossæ Lipsii: *Heribergo*, castrorum. *Heriberga*, castra. addit Lipsius: *Nos latius pro omni diversorio: sed illud propriè & primò.* ubi Somnerus: *Quatenus universe Diversorium significat, vocem paululum immutatam habemus: nobis enim eodem sensu Harbour, de quo in Glossar. Spelmannus noster in voce Heribergare.* Notk. Psalm. XXVI. 3. *sin ioh hereberga gestellet uuider mir:* Sint vel castra constituta adversus me, &c. Idem Ps. LXXVII. 28. *Diu fielen in die herebirga, unde umbe die herebirga.* Ceciderunt in medio castrorum, circa tabernacula eorum.

[*Heripergont*, mètabuntur. Gloss. Monf. p. 322.]

Inde mutato R in L Heleberga & inde *Alberga*, Albergaria, Gall. Auberge, jus metatorum, *Einquartirung*, & Generatim Jus hospitandi, Jus Gisti, *Gastung*, *Auslosung*, procuratio. V. Du Fresn. Gloss. itemque Menagii & Cassanei.

Generalissimè hospitium & domicilium, *herberge.*

Imò & mobilia, sarcinas hospitum notavit. Glossæ Junianæ: *Heribergo*, *sarcinas.* Fr. Jun. ad Willer.

[*In dero heripergo*, in diversorio. Gloss. Monf. p. 320.]

Herebaecon, *fimbulum*, Gl. MS. ASax.

Heriberga, tabernacula pastorum, *hi then heribergon dhero herdon*, Cant. Cant. I. 8. Notk. Psal. LIX. 8. *Ketubele dero herebirgon*, convallem tabernaculorum. Psal. CVII. 7.

HER.

[*Die solich sin, das du in iro herzen dir hereberga machest.* Qui tales sunt ut in eorum cordibus mansionem tibi facias. Willer. in Cant. Cant. 1, 7.]

Heriberga des Hohesten, Tabernaculum Altissimi Mosaicum, Notk. Psal. XLV. 5.

Vita cœlestis, Notk. Psal. LXXXIII. 2. *Uuieo uuunnesam dine herebirga sint truhten dero chreste.* Quam amabilia sunt tabernacula tua Domine virtutum.

Herebrand, depopulatio, vastatio, Rhythm. de S. Annon. §. 25. v. 436. Belli flamma.

[Reinesius vertit *Dux exercitus.* Vocab. Theot. MSC.]

Herisanon. v. *Ban.*

Heriborn, cornu bellicum, tuba. [Opitius arcus ex nervis, ego æra, seu tuba bellica. Reines. Vocab. MSC. Theot.] Id. Rhythm. de S. Annon. §. 27.

Heribunta, præda, *erista heribundono*, initia prædarum. Gloss. vet. Junius in Willer. p. 34. n. 52.

Herikirit, equites, equitatus, Gl. vet. Junian.

Herrenot. vid. *Not.*

HERALD, Heroldus, Caduceator, Fecialis. Ex *Her*, exercitus, & *Ald*, aldio, minister, de quo supra A. Besold. Thes. Pr. in H. V. Diatriben nostram de Comit. Imp. §. 18. sqq. ubi Epistola Æneæ Sylvii hac de re exhibetur & prolixe refellitur.

[Adde Speelmannum, qui Diatriben de Heraldis, imprimis Anglicanis, Glossario suo inseruit. p. 278. sq.]

Herschild, clypeus militaris, cingulum militare. J. Alem. & Sax. V. Comm. ad Jus Feud. Alem. cap. 1. §. 4. & cap. 2. §. 3. 4.

Transact. inter Ludov. Imp. & ejus Agnatos, de tutela, *mit unsern Vettern, mit iren Landherrn, Dienstleuten, Mitterleuten, Burgern und allen Städten*, &c.

Pfälz. Stammfolge p. 76.

Idem Ludov. Imp. in Statutis Bavariæ inferioris: *Grafen, Dienstmann, Freyen, Ritter, Knecht, Edel, Unedel, Städte, Marck und gemeinlich alle Leuth in Nider-Beyern*, &c. ibid. p. 111.

Heripauchan, chundfano, vexilla victoria, Glossæ Fr. Junii in Willeram. p. 34.

[*Heripoubhan*, significationibus, vel vexillis. Gloss. Monf. p. 361.]

Herechnecht. vid. inf. *Kneht.*

Herscal, *feldgeschrey*, clamor exercitus, Fragm. de B. Sarac. ℣. 2089.

[*Heristiura*, stipendia, Gloss. Monf. p. 361.

Heristrasa, via publica. p. 323.]

Heriuerti, expeditiones, *heerfarten*, Rhythm. de S. Annon. §. 8. & 40.

[*Heriuart*, expeditionem. Gloss. Monf. p. 359.

Dandra heriuart, secundam profectionem. p. 363.]

Heriuuahta, liutstal, Strationes Gl. vet. Jun.

Herizohin, Dux. Isid. c. V. §. 6. *Liudi mit dhemu zuohal-*

HER.

euohaldin berizobin, populus cum duce venturo. Idem c. VIII. 1. *Ni zirinne berrin fona Juda, nob berizobin fona finem theodum.* Non deficiet Princeps ex Juda, nec dux de femoribus ejus. Otfrid. IV. 35, 10. *zithemo Herizoben*, ad Præsidem, Pilatum intelligit. & Cap. 20, 4. & c. 7, 34. *zi berizobon ziaban*, ad Principes ducere. Rhythm. de S. Annon. v. 270.

Herizog, Imperator, Notk. Psal. LXX. 17. de DEO O. M.

Herduom, Princeps. Cant. Cant. c. VII. 1. *Hertuomes dohter.* Filia Principis.

Isid. c. 5, 2. *Siin berduom oba finem sculdrom*, principatus ejus super humerum ejus. S. Hieron. etiam crucem posse intelligi observat.

Otfrid. II. 5, 43.

Quad, berduomes irfulti,
in thiu er'nan beton uuolti.

Dixerat (Satanas ad JEsum) Principatu adimpletum iri,
dum istum (modo se) adorare vellet.

Hertuom, principatus, Tatian XIII. 1. *Hertuom habentemo Herode in Galilæa.* Tetrarcha Galilææ Herode.

[Compositum est *Herduom* ex *heru* honore, & terminatione *duom*, quæ ad certum rei alicujus statum denotandum adhibetur, qui sensus est vocabuli moderni *reichthum.* Quod autem apud Willeram. VII. 1. & Tatian. VIII. 2. ut & XIII. 1. vox illa non pro statu, sed pro persona Principis usurpatur, id metonymicum est. Ac mirum est Tatiani interpretem in posteriori loco à præscripto Latini textus discessisse. Vox enim *hertuom* non accurate Tetrachiam, sed qualemcunque potestatem denotat. Palthen. Not. ad Tatian. p. 316. & 325. Mihi mirum non videtur, commodiori enim vocabulo tum destituta fuit lingua Theotisca.]

Herdum, princeps, Rhythm. de S. Annon. v. 115.

[*Hertuom*, magistratus. Gloss. Monf. p. 365. primatum. p. 356. 369. præfectura. pag. 380. dignitas. p. 360. caput. p. 343. culmen. p. 384.

Hertuoma, magistratus. p. 335. 342.

Hertuome, apice. pag. 379. dignitati. p. 386. sublimitate. p. 399.

Pi demo bertuome, consulatu. p. 373.

Hertuomes, Prioratus. p. 385. Caput Principatus. p. 395.]

Herduom, autoritas, Isid. c. 2. c. 5, 1.

[*Hertuomes*, auctoritatis. Gl. Monf. p. 329.

Hertuomlibba sturri, magnificentiam Principalem. p. 360.

Herisont. Principantur. p. 394.]

Heristal, Herstelle, castra, Metata. Regino A. D. 797. de Carolo M. *Ipse Novembri mense mediante, ad hyemandum cum exercitu Saxoniam intravit, positisque castris juxta Visaram fluv. locum Castrorum Heristellium vocari jussit.* Annales Francorum Pithœani: *A. 798. Carlus cum exercitu hyemavit Haristallio Saxonico.* Et auctor Vitæ Caroli M. *Novembrio mense mediante, ad hybernandum cum exercitu*

HER.

Saxoniam intravit, positisque castris apud Visoram fluvium, locum castrorum Heristelli vocari jussit. Gobelin. Persona Cosmod. æt. VI. cap. 38. A. D. 795. *Carolus reversus castra posuit in M. Nov. circa Westeram fluv. Et inde locus ille à castris metatis ibidem Herstelle usque in hodiernum diem nuncupatur.* à quo quidem dissentit Meibomius in Notis, *Ego*, inquit, *non tam de castris ibi locatis, quàm de Palatio quodam Francico denominatum puto, cui fortassis situ loci & amoenitate simile fuit.* Rectè omnino; duo scilicet sunt Heristallia, Francicum & Saxonicum. Heristallium Francicum ad Mosam prope Leodicum situm fuit Palatium Regium, patria Pippini Majoris domus Franciæ, unde Heristallius cognominatus. Plura ibi Diplomata scripta recensentur Lib. IV. Jo. Mabilloni de Re Diplomat. c. 66. Ad hujus quasi æmulationem Haristallium Saxonicum nomen accepit à Carolo M. nec abnuo tamen, quia Francicum illud à castris metatis ab initio denominatum: Nisi malis abinde dictum utrumque, quod sit Domini hospitium, seu Regium, *Heristall, des Herrns oder Königs abtritt*, & palatium. De Saxonico Heristallo ejusque delineatione vid. Monumenta Paderborn. pag. 213. ibi enim prima Episcopatus illius sedes fuit.

Cæterum Heristalli sive castrorum metatorum rationem Carolinam ita describit Fragm. de Bell. Saracen. v. 1343.

Sin buten zwenzig tusent man;
There site ist so getan,
Thaz sie sih niemer ne sceithent;
Sie haven sih in viere geteilet,
Unde haven sih gevestet.
Ostert und werstert
Sundert unde northert.
Sie haven sih so geordinet
Mit then allerbesten waffen,
Ther Keiser slafe other wahche.
Sie hotene (lege *huotent*) *al umbe.*
Iz ne wirt niemer thiu stunde,
Sie ne haven warnunge.
So welhe tharunde thrungen,
Then were reite ther dot;
Wande sie thurh nebeine werltliche not
Theme Keisere untwichen.

Herstuol, thronus. Willeram. in Cant. Cant. cap. IV. pag. 70. *Thie Keysere, ande thie Cuninga, ande andero wereltfureston thie nu sizzent in themo berstuole.* [Nost. ed. p. 30. *Die Keisere, unte die Cuninga, unte andere uuerltuurston die nu sizzent in demo berstuole.*] vid. Fr. Jun. ib.

Notk. Psal. CVI. 32. *Die sizzenten an demo berstuole loben in.* In cathedra seniorum laudant eum.

Herrnwerte güter, opp. *herrenlosen*, caducis. Vetus Bannregistrum: *Die vorgeschriben güter sint in yedem Banne insunderheit herrnwert worden* sub anno Dom. MCCCCLX.

HERA, cilicium, Gl. Lips. Vide supr. *Haar.*

HERA, huc, *her.* Otfrid. IV. 26, 57. *Hera horet*, Huc audite: *höret her*, hodie. Sic & Notk.

HER.

Notk. Psal. LXXX. 11. *Hare boren alle zuo.* Hinc Normannicum *Haro*, inclamatio concivium ad capiendum facinorosum, q. d. *Herbey*, *heran*, *allon.* & *jus de Haro*, Jurisdictio criminalis, V. Du Fresn. Gloss. in *Haro.* & supra *Haren.*

Nuhera, hucusque, Otfrid. XII. 12, 107.

Hugi thoh nu hera meist.

[Scherzius vertit. Licet cogites, (mentem intendas) maxime.]

Herafart, accessus, *herkunft*, Otfrid. V. 4, 81. Angelus ad mulieres.

Ih uueis iua herafart,
ir suechet unsan heilant.

Novi vestrum accessum,
quæritis nostrum Salvatorem.

Herasun, huc. Otfrid. I. 19, 41. II. 12, 124.

Ni si ther mennisgen Sun,
ther thanana quam oub herasun.

Nisi sit filius hominis,
qui inde venit hucce.

Vers. 143.

Bi thiu so sant er herasun
then sinan einigon Sun.

Ut ideo miserit hucce
suum unicum filium.

conf. I. 19, 41. & passim.

Hic. Otfrid. V. 23, 92.

Thaz muat ist in io tharasun
ni mugun sih freuuen herasun.

Animus est illis isthic
non volunt gaudere hic.

Herasus, ulterius. Otfrid. III. 10, 39. de Chananæa.

Sie herasus ni loufe,
ioh after uns ni ruafe.

Ne horsum (ulterius) currat,
& post nos ne clamet.

Hera uz, huc foras, hodie *heraus.* Otfrid. IV. 23, 5.

Heraf, desuper, Otfrid. V. 8, 55.

Uuio er uuard ob heraf uns,
ioh nu huit in uns.

Quomodo factus est desuper nobis,
& nunc manet in nobis.

[In MSC. legitur: *Uuio er uuard oub hera funt.* vertendum igitur: *Quomodo fuerit huc promtus.* Scherz. Not. ad h. l.]

Hera in, hinnein, *thum hera in*, infundere, Otfrid. II. 14, 54. Samaritana ad Christum:

Ni habes, quad si, fromin
fazzes uuiht zi thiu hera in.

Non habes, dixit illa, mi optime (Domine)
vasis quicquam ad infundendum.

Herot inti tharasun, huc illuc, Otfr. II. 7, 37.

[*Hera unta dara*, alio. Gloss. Mons. p. 364.

HERAPAZER, mediocris. p. 355.

Herapazari, mediocritatis, parvitatis. p. 377.

Herapazri, mediocritate. p. 380.

HER.

Herapaziro, mediocriter. p. 385.]

HERBIST, autumnus. *Herbist manod*, September. Notk. in Ps. LXXX. 4. de solennitate neomeniæ: *Daz uobent noh uuertlicho Judei: Sie fahent ana an dero eristun luna herbistmanodis, der zeichenhaft tulttago ist, sament in, unde blasent siben taga.* i. hoc exercent adhuc carnaliter Judæi, incipiunt in prima luna Septembris mensis, qui insignis dies solennitatis est, inter ipsos, & tubâ canunt septem dies. Eginhardus: *Herbistimonat*, november. Lambec. L. II. Bibl. Cæs. c. 5. p. 264. Lex Baiwar. T. VII. c. 19, 4. de eo qui abortum fecerit mulieri: *Deinde ipse & posteri sui, per singulos annos, id est, autumnos singulos, solidum solvant usque in septimam propinquitatem, de patre in filios:* At nondum ita Taciti ævo, qui cap. XXVI. de M. G. ait: *Annum quoque ipsum non in totidem digerunt species: hiems & ver & æstas, intellectum ac vocabula habent: autumni perinde nomen ac bona ignorantur.* V. Manodo.

HERBURGIUM. V. *Chereb.*

HERD, HERDE, grex. *Herdnisse* idem.

Herdan, pascere, *weiden*, Willeram.

Herdu, vellus, Notk. Psal. LXXI. 6.

HERDU, *Erde*, terra, Tatian. c. 65, 5.

[*Herde*, vel *molto*, solo. Gloss. Mons. p. 357.

HERTHUS, & *Hertus.* Suevorum & Borealium Germanorum Dea, perinde & eorum Anglorum, qui cum Saxonibus Britanniam nostram applicantes nomen nostratibus reliquerunt. Cultum & immanitatem refert Tacitus in Germ. Morib. *Reudigni deinde & Aviones, & Angli, & Varini — in commune Hertum* i. e. *terram matrem colunt, eamque intervenire rebus hominum, invehi populis arbitrantur. Est in insula Oceani Castum nemus, dicatum in eo vehiculum, veste contectum, attingere uni sacerdoti concessum. Is adesse penetrali Deam intelligit, vectamque bobus fœminis, multa cum veneratione prosequitur. Læti tunc dies, festa loca, quæcunque adventu hospitio dignantur. Non bella ineunt, non arma sumunt, clausum omne ferrum, pax & quies tunc tantum nota, tunc tantum amata, donec idem sacerdos satiatam conversatione mortalium Deam templo reddat, mox vehiculum & vestes, & si credere velis, numen ipsum, secreto lacu abluitur. Servi ministrant, quos statim idem lacus haurit. Arcanus hinc terror, sanctaque ignorantia, quid sit illud, quod tantum perituri vident.* Porrigitur Germania, Taciti ævo, ad mare Balticum; ipsumque hoc mare Oceanus videtur, insulam exhibens, *Casto* luco & penetrali *Herti* Deæ insignem. Mallem vero Deæ nomen *Hertham* scribi, quam *Herthum*, etiam sine aspiratione inceptiva. Nam Saxones nostri, & nos hodie *Earth*, pro terra à Græco ἔρα: *hearth*, dicimus pro focali.

De *Hertho* Dea in nostrarum antiquitatum latibulis nihil reperio, ni ingentia illa saxa, quæ in planicie Salisburiensi conspiciuntur, *Herthi* templum indicare arbitremur. Cum enim terra orbis sit, & in aëre pendens; hæc ipsa rudera orbicularis templi vestigium referunt, saxis aliis ita aliis impositis, ut pendere quædam magis videantur, quam suffulciri: atque inde *Stoneheng*,

HER.

beng, i. e. Saxa pensilia appellari. Hac templi specie Terram coluere veteres: Magnam eam matrem nominantes, quod ut cœlum DEOS, sic ipsa DEOS pariter & homines, & cætera animalia procreasset, rerumque omnium custos esset & origo, ut Lucretius Lib. 2.

Quare magna Deum mater, materque ferarum,
Et nostri genitrix hæc dicta est corporis una.

E plurimis enim terræ facultatibus, plurium sibi effinxit Ethnica stultitia numinum appellationes; quibus interdum illas facultates, interdum terram ipsam adumbrabant. Cybelis, Ideæ, Opis, Rheæ, Maiæ, Cereris, Isidis, Herræ, Hecatis, Proserpinæ, aliorumque infernalium, quæ unâ (licet ignotis nobis vocabulis) populi Boreales ante alia coluere. Ea enim terræ fructibus præesse opinati sunt, virtutemque vegetativam, hyeme in latibula terræ receptam, conservare, vere & æstate in mortalium usque reddere fœcundissimam. Vim etiam gignendi & procreandi penes illa esse: largitaque hanc ex abundanti aquilonem incolentibus, cultum vicissim abundantius vendicare. Hinc in infernalium honorem temporis spatia, non per dies & annos (ut cæteræ gentes) sed per noctes & hyemes, boreales populi numerabant; juxta illud Taciti, *Nox diem ducit.* Et hinc nocturna illa sacrificia, calentesque humano sanguine hecatombes; Inferis gratæ ob sævitiam, terræ propter effusi cruoris fœcunditatem; unde Ovidius:

Luxuriat Phrygio sanguine pinguis humus.

Cum autem omnia ista numina in terræ penetralibus, tanquam in utero suæ matris foverentur; honores Terræ impensi ad singula pertinebant; ideoque una in Terræ simulachro, velut in Pantheone, venerabantur. Simulachrum non describit Tacitus; quod in vehiculo tectum (ut in terra sunt omnia) soli innotuerit Sacerdoti. Intro tamen fuisse prodit, nam *Deam* ait, *templo reddi*, & *numen ablui.* Quale apud Barbaros habebatur (variatur enim pro arbitrio gentis, cultus numinum & simulachra) nusquam forte constiterit. Sed ut in aureis nummis M. Figuli, & antiquis aliis Romanorum deprehenditur sub effigie Cybelis: matrona erat turrigero capite: cui Servius Æneid. 10. clavem addit, quod tempore verno aperitur, hyemali clauditur. Lucretius, loco hic supra citato, Terram Deam plurimis descripsit, & sic inter alia.

Hanc veteres Grajum docti cecinere Poëtæ
Sublimem in curru bijugos agitare leones
Aeris in spatio magnam pendere docentes
Tellurem, neque posse in terra sistere terram.
Adjunxere feras, quia quamvis effera proles
Officiis debet molliri victa parentum.
Muralique caput summum cinxere corona,
Eximiis munita locis, quia sustinet urbes:
Quo nunc insigni per magnas prædita terras
Horrifice fertur divinæ matris imago. &c.

HER.

Virgilius hæc multo succinctius. Æn. 10.

Alme parens Idæa DEUM, cui Dyndima cordi.
Turrigeræque urbes, bijugique ad fræna leones.

Hi, leones in curru jungunt ratione à Lucretio reddita. Tacitus vero boves fœmineas, agriculturam & ubertatem significaturas. Ideo autem ista commemoro, quod ad antiquitates nostras rimandas in aliquibus conducant: nam in hunc usque diem, priscæ quædam manent insaniæ vestigia. Non solum enim septimanas per noctes edicimus (ut *Senights, Fortnights*) sed & fluvios plures habemus Isidis nomine insignes. Spelman. Glossar. p. 290.]

HERINGAS, Sandinas: Gl. MS. ASax.

HERIUNGA. } vid. *Her.* num. III.
HERIUNTERO. }

HERMIDA. vid. *Harme.*

HERO, HORO, lutum, *Herde*, idem. Glossæ Lipsii: *Hero*, lutum. *Horo*, stercus, & *horowe*, stercore, & *Horwe*, lutum: ibi Somnerus: *Sordidus Sax. horig. unde fortè panis vel caseus ex ætate mucidus, nobis hodie Hoary dictus.*

Horo, lutum, Notk. Psalm. XVII, 43. *Also daz horo an dero strazo fertiligon ih sie.* Ut lutum platearum delabo eos. Psalm. XCIII. 3. Psalm. LXXII. 9.

Otfr. III. 20, 45. de Christo cœcum curante:

Uuoraht er tho ein horo in uuar.
Fecit tum lutum revera.

Vers. 54.

Job thaz horo thana thuag.
Atque lutum inde lavit.

Conf. Vers. 97.

Vers. 313.

Er oub mit horo uueiz biklan.
Ut etiam luto sciret illinere.

Horeuue, Notk. Psalm. CII. 14.

Herde, Otfrid. V. 20, 56.

Fon themo irdisgen herde.
A terrestri luto.

Hort, stercus. Vetus versio Psalmi LXXXII. 11. *als der hort der erden*, sicut stercus terræ.

Horgeien, sordidum reddere. Notk. Psal. VII. 10. *der unreino horgeie sih noh*, sordidus sordescat adhuc.

Horosaro, fuscata, Notk. Psalm. XCII. 5.

HERT, arula, V. *Fiur.*

HERT, HERTE, Herze, Cor. Kero: *Herza sinaz*, cor ejus. c. 5. *herzin uuilliu*, cordis voluntatem. c. 3. *oora des herzin dines*, aurem cordis tui. Prol. p. 16. *Kesihtim herzin sines*, conspectibus cordis sui. Prol. p. 18. *herzin*, corde. Prol. p. 16. *herteem herzin*, duris corde. c. 2. *er herzin*, ex corde. c. 4. *furihertan herza iuueriu*, obdurare corda vestra. Prol. p. 17. *herzun unseriu*, corda nostra. Prol. p. 15. *Lecza herzlichcho ze redinone*, lectio ex corde recitanda. c. 9.

Her-

HER.

Herthamon, præcordia. LL. Frisionum Tit. XXII. 28. *Si præcordia, id est, herthamon, gladio tetigerit, XVIII. Solid. componat.* Lindenbrogius in Glossario emendare conatur, ait: *Vera videtur lectio: Præcordia, id est Hertawond, gladio tet. German. Herte, cor, wund, vulnus.* conf. Spelmanni Glossar. *Sed*, judicante Fr. Junio Gloss. Goth. p. 183. *nihil hic mutandum juxtà mecum judicabit, quisquis consideratione seriâ pertractabit sequentia verba Anglo-Saxonica Glossarii R. p. 75. Cor, heorte. Bucleamen, heorthama. item pag. 76. Fearh hama, cauliculus. Cwith vel cildhama, Matrix, uterus. Cildhama, Folliculus. Plura vide in annotatis ad Tatiani XXVIII. 2. ubi fusè agimus de Theotisco Lichamo, corpus.* Igitur *Heorthama* seu *Herthamon* in lingua provinciali vocatur *Bucleamen* de quo du Fresne in Glossario: *Bucleamen Saxonicè Heorthama, in Gloss. Ælfrici; id est, cordis tegmen, vel cutis, clypeus fortè seu Buccula, de qua egimus, qua pectus tegitur.*

Herzigen, *geherzigen*, stabilire, confirmare, steiffen. Stainhöw. f. 19. *Hat er sine töchter in totlichen has irer mann geherziget.*

Herz lias, expectorabat se, cor aperiebat. Otfrid. I. 10, 23. [Cod. Vindob. pro *herz lias* habet *heriz liaz*. Vatic. *her iz liaz*. vide Scherz. Not. ad h. l.]

Rechtherze, rectus corde. Notker. Psalm. CXI. 4.

Herzrihti, directio cordis. Notker. Psalm. CXVIII. 7.

Herznavel, Herzgrube. Fragm. de Bell. Sarac. ỷ. 2651.

Sampson sih mit listen
Gegen den herzenauelen er in erkos:
Tha viel uerhlos
ther mortgire man.

Samson sibi callidè
Versus præcordiam istum eligebat:

[*Versus medium cordis: navel* enim est nostrum *nabel*, quod *umbilicum* denotat.]

Tunc cadebat exanimis
vir iste mortis cupidus.

Vide infr. *Navel.*

HERTEN, vicissitudinare, abwechslen, Notk. Psalm. LXXXIII. 11.

HERTVM, vicissim: Kero. c. 9.

Biherton, invicem. Otfrid. I. 27, 27. II. 9, 171. c. 12, 11.

Hertontiu uuunna, mutua jucundatio. Notk. Psalm. CIII. 34.

[Otfrid. III. 15, 79.

Sprahun thar tho herton.
Dixerunt hic duriter.

Ita quidem Schilterus vertit: sed Scherzius in not. ait. *Tho herton* redde *vice mutua, invicem.* Gl. Boxhornii *herton*, vicibus. Ita quoque idem Scherzius *thia herti.* ap. Otfrid. IV. 13, 57. *hac vice* redditum mallet. It. ap. eund. IV. 22. 63.

Joh herton in then faron.

quæ verba Schilterus vertit. *Et duriter in tali processu.* Scherz. transfert: *Et interdum in his vexationibus.* IV. 30. 5. Schilterus *herton* vertit *valde*, sed & hic *vicissim* notare Scherzius annotat. De loco ejusd. Otfrid. V. 19, 17. vide supra notata in v. *Hart.*

Hertont, alternent. Gloss. Monf. p. 384.]

HERVLI, pop. German. V. Vorburg. Vol. 6. p. 20.

HERWEDE, Chron. Sax. vet. fol. 927. Nomen alicujus privilegii.

HERZOGENBUSCH. v. *Busch.*

HESTAFELE, locustæ: Notk. Psal. LXXVII. 46.

HETTI, vide *Heit.*

HEVE, V. *Heffan.*

HEVVISKREKIO, locusta. Heuschrecke. Tatian. c. XIII. 11. de Johanne Baptista. *Sin muos uuas, heuuiskrekio inti uuildi honug.* Esca ejus erat, locustæ & mel sylvestre.

HEVODE, possessio: Gl. Lipsii: ubi Somnerus: *Habere Sax. hæbban. unde ni fallor, vox ista hevode, possessio: sic dicta ab habendo; hinc inops Sax. hafenlear.*

HEVORA, exclusores. Notk. Psal. LXVII. 31. *die heuora dero silberfazzo exclusores heizzent.* S. Augustin. in Psalm. dictum: *In arte argentaria Exclusores vocantur, qui de confusione massæ noverunt formam vasis exprimere.* Conf. Fresn. Gloss. Exclusor. Referendum ad *Heve*, *Heffan*, supra.

HEUUI, vel GREI, glaucum: Gl. MS. AS. hodie *Grau* ùt fœnum. vid. *How.*

HEYHEN, protegere. hodie Hegen. Charta Ruperti Palatini an. 1361. *Wand wir sy darane schirmen und heyhen sollen.* Vetus Herbarium in præfatione: *Nit nützers oder heyigens.*

HEYEN, ùt vulgus loquitur in partibus Rhenanis, geheyen, ungeheyet lassen. Hollandis & Sicambris vexare, molestare significat: teste Kiliano. V. Rhythm. de S. Annon. ỷ. 360. conf. supr. *Hejen.*

HIAFON, tribuli. Otfrid. II. 23, 27. *Ir hiafon figun thanne*, de tribulis ficus. ubi vide notas.

HIANGEN, pendere, hengen. *Irhiangi*, Otfrid. V. 15, fi.

Thaz man 'nan gifiangi,
in Kruz inan irhiangi.

Ut ipse captivaretur,
& in crucem affigeretur.

Vid. supra *Hengen.*

HIAR, hic, Kero. Prol. p. 16. c. 6. Gothis *Her.* Marc. IX. 5.

HIAZ. V. *Bihiaz* & *Heizen.*

HIDDVN, *zuo hiddun.* Isidor. V. 2. sed legendum fortè *zuo haldun*, [Ita sane legit Palthenius] futurum, ut mox ỷ. sq.

HIERONIMVS *ther maro*, Hieronymus ille celebris. Otfrid. V. 25, 138.

HIGRAE, picus: Gl. MS. ASax.

HIHVN, desponsati. Otfrid. I. 4, 5. de Zacharia:

HIL.

Zi bibun er'mo quenun las,
so thar in lante situ uuas.
In matrimonium sibi mulierem elegerat,
ut isthac in regione moris erat.

Id. II. 8, 17.

Thiu bibun uuarun filu fro
giuuerdun mohta siu es tho.
Sponsus & sponsa fuerunt valde læti
(quod) adeo dignati fuerint.

V. supr. *Heizen*, spondere.

Notk. Psalm. CV. 35. *Gebibton ze iro tochteron*, duxerunt filias eorum.

Kilianus: *Hye, heie, fistuca. Hyen, beien, fistucare.* Videri potest, Festucationem Germanis usurpatam etiam in nuptiali conventione, sicut Romanis stipulationem. V. *Hion*, & *Hiuuiske.*

[Huc Scherz. etiam refert Rhythm. de S. Ann. ℣. 360. in Not. ibid.]

[HILEIHHE, matrimonio. Gloss. Monf. p. 396. vid. *Gebileiche* & *Gibileich.*]

HILDEBRAND. v. *Brinnen.* it. *Huldi.*

HILV, celo. Otfrid. V. *Helen.*

HILLEN, sonare, resonare. Otfrid. V. 23, 373.

Ther altar scono billit,
thaz Musica gisingit.
Altare pulchre resonat,
quod Musica decantat.

R. Salomonis epistola de Fide Christiana. c. 3, 1. *als man scribet von Ebraico in Latine als es billet:* &c. sicut scribitur de Ebraico in Laninum, uti sonat: &c.

Correspondere, referri: Notker. Psalm. LXXXIV. 11. Psalm. CXIX. pr.

HILLE, collis, tumulus, Kilian. Videtur contractum ex *Hügel*, collis.

Hille-billen, cymbachum agere, ludus puerorum, de quo Kilian. *Ein burzelbaum machen.*

HILLVNC, Nom. Propr. Principis Christiani, Fragment. de Bell. Sarac. ℣. 2950.

HILOTHV, præda: Gloss. Lipsii. Sed legendum *Hlothu.* & adjicit Lipsius: *an Lot nostrum, quia sæpe sorte.* Somnerus annotat: *Præda Sax. Hloth, quod etiam eis turmam & cohortem signabat, de quo plura apud Spelmannum nostrum in voce, quam ductam puto à gelathian, convenire, congregare, quod Turmæ proprium: unde aliàs Sax. dictio Flocrad, à Flok, grex, & rad, consilium.* Verelius Ind. Goth. *Hlada, construere, aggerare, famla, ladda.* Celticum *Laden*, hodieque Germanis retentum. Inde *Hlothu* videtur denotare, quæ in bello necessaria militi convehuntur, Bagage: quæ capta, specialiter Hlotu vocata.

HIMMELZ, Capella. Glossar. vetus: *Capella, sub qua defertur Eucharistiæ Sacramentum in processionibus fieri solitis: & dicitur sic, quod olim fiebat de pellibus caprarum. Himmelz* Alemannis. *Goldast. Rer. Alam. T. I. P. 1. pag.* 110. Vid. supr. *Hemel.* & *Baldachin.* Wehn. v. *Capell.*

HIN.

[*Himilezin*, laquearibus. Gloss. Monseens. p. 328.]

Himelhort. vid. *Hort.*

[*Himilisgan munt*, os cœleste. Otfrid. IV. 37, 39. At hanc interpretationem contextus non permittit, significat vero *cœlestem protectionem.* Scherz. in Not. ad h. l. conf. inf. *Munt.*]

HIN, *Hina, bine, binen*, Formulæ inservierunt aggredientium aliquid, Rhythm. de triumpho Ludovici R. ℣. 59. & quæ ibi notavi.

Hinabaz, infra: Notk. Psalm. LXXXI. 1.

[*Hinafeich*, declinavit. Gloss. Monf. p. 337. *Hinasigo*, delibor. p. 399.]

Hinauuerden, extingui, perire, mori. Otfrid. V. ult. 113. de diluvio:

Hinauuard thiu uuorolt suns
the'ist allen kund biar untar uns.
Periit mundus
quod est omnibus notum hic inter nos.

Notk. Psalm. LXXXVII. 14. *Hinauuordenen dien finstrinon ungeloubigi*, remotis tenebris infidelitatis.

Hinauuurti, ecstasis, qua quis pro mortuo habetur. Notk. Psalm. XXX. 1. *in binauuorteni des muotes*, in excessu mentis. *Diu binauuortini gesciehet fone Gotes offeno, alde fone forhto*, ecstasis fit à revelatione divina, aut à pavore.

[*Hinaverti*, descensionis. Gloss. Monf. p. 391.

Hinafart, obitus. Tatian. 9. 3. *Unzan binafart Herodes*, usque ad obitum Herodis. Hodie *binfarth*, abitus. In Glossar. Carolino Boxhorn. verbum est *binafare*, abeam. Abitum vero pro obitu inter Germanos accipi tralatitium est. Palthen. Not. ad Tatian. p. 320.]

Hinauerte. Notk. Psalm. XXXVIII. 4. *gelüste dero binaverte*, cupiditates interitum adferentes. conf. supra *Faran.*

Hina, foris. Otfrid. I. 21, 5.

Thar Joseph uuas in lante
bina in elilente.
Cum Joseph esset in regione
foris in exilio.

Hina, postea. Notk. Psalm. IX. 10.

[*Fon binan ju fahistu man*, ex hoc jam capies homines. Tatian. 19. 9. Gothice *fram binna*, Germanice *von hinnen*, sed quod temporis olim, id nunc loci adverbium est. Ad temporis autem rationem significandam alia voce utimur *binfort*, quæ convenit cum AS. *heonenforth.* Palthen. Not. ad Tat. p. 345.]

Hinansig mih, Notk. Psalm. XXIV. pen. recepi me. vid. *Fangen.*

Hinafuaren. vid. *Fuoren.*

Hinagelitini. vid. *Litan.*

[*Hinazoh*, trahebatur. Gloss. Monf. p. 392. *Hinazioban*, mori. p. 398.]

HINACHT, hâc nocte. V. *Nacht.*

[HINCHET, vel *uuanchot*, claudicatis. Gloss. Monf. p. 329. hodie *hinket. Hinchenten*, claudicantem. p. 344.]

HIN-

HIN.

HINDER, posterior. Notk. Psal. III. 8. *iro bindero sprachon ferzare du*, posteriora eorum conventicula, colloquia, dissipa. Idem Psal. XV. 7. *min bindero teil*, corpus, caro, cupiditas carnalis, sequior pars hominis.

Zu hinderst, ultimò, Chron. Königsh. c. 1, 3.

Hinderchosan. v. *Chosen*.

Hinterort. vide *Ort*.

Hinderreder. vide *Reda*.

[*Hinterrucce*, post tergum. Gloss. Mons. pag. 335.

Hinter sih picbertiu, conversa retrorsum. Gloss. Mons. p. 394. *Hinteret picherter*, conversus. pag. 393. *Hintergicherrent*, depravant. p. 369.]

Hinter sih bringen, ad referendum accipere. Acta Comitior. veterum passim.

[*Hinterscrenchiger*, versutus. Gloss. Mons. pag. 351.

Hinterscrenchich, versipellis. p. ead.

Hinterscrenhigi, tergiversationes. pag. 378.

Hinterscrenchigi, tergiversatione. p. 387.

Hintarscrenchigi, cavillatio. p. 379. tortitudo. p. 383.

Hintarscranch, calcaneum. p. 398. conf. infra *Skrenkit*.

Hindersprachon. vide *Sprabba*.

Hintarsten, subire. Gloss. Mons. p. 319.

Hintersten, insumant. p. 374.

Hintersluontemes, suscepimus. p. 362.

Hintarquamen, obsequi. Otfrid. de pastoribus Bethlehemit. I. 12, 11.

Joh binterquamun barto,
thes Gotes boton uuorto.

Tamen obsequebantur studiose,
Divini nuncii verbis.

[Ita hic locus secundum Scherz. in Not. vertendus:

Et obstupescebant valde
ad nuncii divini verba.]

Observare, idem I. 17, 59. de Herode:

Hinterquam er barto
thero selbo uuorto.

Observabat hic accurate
ipsa illorum (nempe Magorum) verba.

[Scherz. in Not.

Terrebatur valde
illis verbis.]

Passim. V. 4, 65. I. 4, 45. V. 23, 165.

[Scherzius in omnibus locis Otfridi, in quibus verbum *binterquamen* occurrit, aliter quam Schilterus reddit, nempe per obstupescere. I. 4, 150. c. 25, 5. III. 20, 57. IV. 33, 5. V. 17, 45.

Stupere. I. 8, 31.

Terreri. I. 21, 24. c. 22, 45. III. 13, 10.

Metuere. I. 22, 99.

Mirari. I. 27, 7. II. 12. 7. 41. III. 16, 15.]

Hindarslan, irruere, Notk. Psal. LVIII. 14.

Hintertrahtendo, cavillantes, Notk. Ps. CXVIII. 122.

HINDBERIE, ærnum: Gl. MS. ASax. Kilianus: *Hinnenbesie*, morum rubi Idæi. *Hinnenbraeme*, Rubus Idæus. Gallis *Framboise*. Dioscorides L. IV. c. 38. Idæus appellatus est, quod in eo monte copiosius nascitur. Plin. L. XXIV. Sect. 65. *Idæus rubus appellatus est, quoniam in Ida non alius nascitur.* Ida mons in Troade ad Hellespontum. Idem Plin. V. 32.

Hindbrerae, erimio. Gl. MS. ASax.

HINDE, cerva.

Hindcalv, hinnulus cervorum. Cant. Cant. II. 9.

[Nostra editio habet *hintcalbe*. Glossæ Florentinæ *Hintchalb*, dama, damula, Scherz. in Not.

Hintchalp, hinnulus. Gloss. Mons. p. 351.

In HINTRI, in Cadavere. Gl. Mons. p. 323.

HINTRINC, impostor. p. 407.

HINTRORA, inferior. p. 370.

Hintrosta, minima. p. 395.]

HINNVOVILI, viscera: Raban. de part. corp.

HINTAE CLABRAE calcesta. Gloss. MS. ASax.

HIO, hic. Rhythm. de Ludov. R. ℣. 108.

[Tatianus de obsesso in sepulchris commorato. *Hio sih mit steinon giscbenti*, concidebat se lapidibus. Putat quidem Junius *bio* imperfectum esse verbi *houuan* percutere, vulnerare. Germ. *hieb*, quemadmodum Tatian. c. 185, 2. in composito dicit *ababio sin ora*, amputavit ejus auriculam, sed huic sententiæ contextus verborum manifeste repugnat. Probabilius ergo est, additam hic esse aspirationem voci *io* semper, quæ apud Keronem extat, quo posito, probe omnia cohærent. Aut si utique *bio* pro actu cædendi atque vulnerandi accipiendum est, legendum pro verbo *giscenti* erit *zischenti*, dicunt enim adhuc Germani, *einen zu schanden bawen*, vulneribus aliquem fœdare. Palthen. Not. ad Tatian. 37.]

HION, vide *Hibun*. Conjuges, Otfr. III. 14, 14.

HIRE Majoribus nostris idem quod sacrum, dubio an à Græco ἱερός. In epitaphio Henrici ultimi Comitis Wernigerodensis:

Do was de Hire Sünte Erasmi vire.

Erant tunc Sacræ S. Erasmi feriæ.

Item vetus Cantilena:

Nezen mit blute die hire wende.

Humectare sanguine sacros parietes.

Meibom. Irminsula, c. IV. p. 10. Hodie *Heilig und her*, conjunguntur. *Her einen balten*, i. *werth.*

HIRAT, nuptiæ, sponsalia. Cant. Cant. VIII. 8. *birates gruozzen*, de nuptiis compellare. Hodieque *Heirat*.

HIRDE, *Hirte*, custos. Tatian. c. 217. *Erbruogite uuarun thie birta*, exterriti sunt custodes. *Hyrdan* ASax. curare, custodire. *Cwenbyrde*, eunuchus, mulierum custos.

Cyldabyrde, pædagogus. *Feorhbyrde*, vitæ custos. Glossæ Ælfrici: *Hyrde*, Custos vel Pastor. Fr. Jun. Gloss. Goth. voc. *Hairda*.

[*Hirti*, pastor. Kero. c. 2. *Sunta birtes anablinenti*,

HIR.

nenti, culpæ pastoris incumbere. ibid. *ano birti*, sine pastore. c. 1.

In birtliben stetin, in pastoralibus. Gl. Monf. p. 343.]

Otfrid. I. 28, 17.

Thaz birta sine uns uuarten,
inti unsih io gibalten.

Ut pastores ejus pro nobis curent,
& nos custodiant.

Hirtenstab, pars jurisdictionis inferioris, *Hirten Gerichte*, *Hirtengerichtsstab; Ausschlag des Viehes zu ordnen, schadhafft Vieh zu pfenden, geschehenen schaden zu straffen, wege zu bauen, so für und durch die kelln und Hofgüter geben.* Besold. Th. H. Meichsn. T. II. Decis. 8. a. 25. Acta Lindav. pag. 276. V. Disp. Inaug. de J. Pascendi.

HIRET, cervus: Glossæ Lipsii. ubi Somnerus: *Sax. Heort. nobis Hart. Belg. Hert*, & *Hirt: Teut. Hirsch, Hirtz.*

Herut-eu, cervorum insula, Beda, quasi Hert-au. nam *Au* regio vel insula, *Lips. Cent.* 3. *Ep.* 44. Sed aliud est *Au*, aliud *Ei*, vide supra *Aha.*

HIRLICHO, vehementer, Notk. Psalm. CXVIII. 167.

HIRMEN, obedire, Notk. Psalm. LVII. 8. *Er tuot daz si gebirment*, ut convertantur, obediant. Idem Psal. LXXV. 9. *Der sundigo gebirmeda imo, der er gebirmen ne uuolta*, peccator obediebat ei, qui antè obedire nolebat.

Ungebirme slage, Frag. de Bell. Sarac. ℣. 4320. de Paligano R. cum Carolo pugnante:

Sine slage waren ungebirme.

hodie *Ungebeuer.* [conf. Scherzii Not. ad h. l.]

[HIRNE, cerebrum. Gloss. Monf. pag. 412. hodie *gebirn.*

Hirniuuoto, cerebro. p. 409.

Hirnrebe, vide inf. *Rebe.*

HIRSI, milium. Gloss. Monf. p. 334.]

HITEMON, tandem, Notk. Psal. CV. 12.

HIV, *iu*, Vos, *euch*, Rhythm. de Lud. R. ℣. 62. &c. Vobis, Otfrid. II. 14, 96.

Bibiu, idem quod *bithiu*, propterea, Otfr. III. 14, 85. & 224. IV. 6, 98.

[In duobus prioribus locis legitur *bi biu*, in postremo *bithiu.*]

HIVFILON, genæ, inferiores partes oculorum, inquit Raban. de part. corp.

Hufilon, genæ, Gl. vet.

Huffelon, id. Cant. Cant. c. I. 16. c. IV. c. V. Vid. inf. *Huf.*

HIUFFO, tribulus. Gloss. Monf. p. 347.]

HIVT, *baut*, corium, Notk. Psal. LXXX. 3.

HIVTV, hodie: Kero. Prol. p. 17. Orat. Dom. Otfrid. IV. 23, 75. V. ult. 219. Notk. Psal. II. 7.

Nob biude, adhuc hodie. Rhythm. de S. Annon. ℣. 273.

[*So iz biuto scinit*, sicut & hodie. Gloss. Monf. p. 328. sicut est dies. p. 337.]

Gothis, *Hita*, Marc. XIII. 19. Joh. XVI. 24. *Hinadag, bimmadag*, Matth. XI. 32. XXVII. 8. conf. *Heiti.*

HIVWELVN, noctua, Notk. Psal. CI. 6.

HIV.

HIVVILONNE, Otfr. V. 23, 44. jubilum, jubilando.

HIVVISKE, Familia. Kero: *Hiuuiskes*, familias. *Hiuuisce*, familiæ: Gl. Lipsii, qui addit: *quasi Huisiche, à domo. Hiuuiscis*, familias. Nec aliter Somnerus: *Saxon. eodem sensu hiwisce, ab eorum, ut opinor, hus, Belg. huys. Teut. hauss. nobis bouse, domus.*

[*Hiwiscigi vronit vuerdent*, domus publicabuntur. Gloss. Monf. p. 342. forsan legend. *Hiwisci givronit.*]

Hiuuiskesfater, paterfamilias, Tatian. c. 71. 4. Angl. *hiwisc-fæder*, Gothis, *Heiwa frauga*, Fr. Jun. Gloss. Goth. p. 192.

[Palthen. ad locum Tatiani allegatum sequentia annotat. p. 511. ASax. vox *Hiuuiske* eodem sensu usurpatur, uti videre est apud Somn. & Benson. v. *biuu, biuue, biuuisce, biuuisclice.* Conf. & Somner. in *sam-biuuan* quo nomine conjuges appellat. In Diction. Island. R. Jon. est *biuu* famulitium, Goth. *beiva* familia. Ut adeo nobis verisimile non fiat, *biuuisce* idem esse quod *huysche* domuncula, uti in Gloss. Lipsius & in not. ad eas Somnerus censet. Crediderim potius ex *biuuiske* corruptam esse vocem nunc itidem obsoletam *bitzke*, qua pro familia seu potius sede familiæ utitur sive Klempzenius sive Canzovius in Chron. Pomer. MSS. c. II. de moribus veterum Rugianorum & Sedinensium: *Wo sie geuuonet, da hat eine jedwede Freundschaft und Geschlecht bey einander geuuonet, welches eine Hitzke auf Sächsisch heist, das ist auf Lateinisch familia.* Et paulo post: *Wer einen erwürgt, der hat etzliche Ochsen zur busse gegeben, und solche sühne hat nicht das negste blut sondern die gantze Hitzsche oder Freundschaft genommen, dan was einem aus der Hitzsche uberging, das nam sich die gantze Hitzsche an.*]

Ungehiuuit, cœlebs, Gl. Junianæ. Vide *Hibun.*

HIZ, hoc, es. Willeram. ad Cant. Cant. p. 2. *also hiz quist*, ut dicitur. [*also iz quiit*, habet nostra edit. p. 3.]

HIZENT, ardens, micans. *Hizenten suerton*, gladiis strictis, Otfrid. I. 19, 19.

Hizza, æstus, ardor, Otfrid. V. 23, 271.

Hizza ginoto,
suarlichero dato.

Æstum anxium,
graviorum factorum.

vid. & *Heiz.*

[*Hizo*, caumate. Gloss. Monf. p. 347. ardoris. p. 357. ignis. p. 394.

Hizonter, æstuatus. p. 357.

Hizota, æstuabat. p. 344.

Hiezmoto, animose. p. 407.]

HLAF, HLAP, LAIF, panis, *Leib brot.* Orat. Domin. Goth. & ASax. Luc. IV. 3. hinc Gothis *Gahlaibai*, coalumni, commensales, sodales, condiscipuli, Joh. XI. 16. Glossæ Junianæ Alamannicæ: *Kaleibon, Sodalibus.* Non verò à *Lib, lieb*, dilectus, ut putat Fr. Jun. Gl. Goth. p. 109. Otfr. III. 7, 52.

Sines leibes krusta.

Ejus panum cortex.

Vers.

HLA.

Verf. 56.

Thes fenfes leib indue ib thar.

Myfticum panem aperio ego hic.

Defcendit à *Laban*, reficere, recreare, panis eft ftabilimentum ftomachi.

HLAHTER, rifus: Kero. *Uuort blahtre kimahhiu*, verba rifui apta. c. 4. *uuort blahtar vuekentiu*, verba rifum moventia. c. 6. *blahtar filu*, rifum multum. c. 4. *ano blahter.* fine rifu. c. 7. conf. inf. *Labhan.*

Gothis *Hlahgan*, ridere.

HLAITER, fcala: Kero. *Hleitar*, fcala. c. 27. *bleitar rehto*, fcala erecta. c. 7. *bleitar felbiu*, fcala illa. cap. eod.

HLAITERAPAVM, latera: *In diem* [*In diemee.*] *bleiterpaumum miffilibbe ftiagila*, in qua laterâ [in quibus lateribus] diverfos gradus: *Hleiterpaum derafelbun bleitra*, latera ejusdem fcalæ. Kero. c. 7.

Unde confpicitur, quod vox Celtica fit recepta in linguam provincialem, *Hlaiter*, latera, æ, fcala, quod non obfervatum Gloffariorum fcriptoribus recentibus.

HLAVFFAT, currite: Prol. p. 17. *Si kehlaufan*, curritur. Prol. p. 16. *Keblauffit*, occurrerit. c. 43. *Kilaufan*, curratur. c. 48. *Si keblaffan*, curratur. Prol. p. 17. c. 43. *ze blauffanne*, ad currendum: Prol. p. 15. Kero. Vid. *Loufen.*

HLEOR, frons: Gl. MS. ASax. item eædem: *Hleor*, *genas.*

HLAEODRINDI, increpitans: Gloff. MS. ASax.

HLID, operculum, Pfal. CI. 28. ASax. *Hlide*, oftium monumenti, Matth. XXVII. 60. Hodieque ufurpatur *das Lith an einer kanne.*

HLOCHAN, vocare, *locken.* Hymn. Junian. I. 9. *Hlochonte*, *pulfantes.* Scilicet pulfando vocantes, ut ante campanarum inventum fuit ufitatum. V. *Loken.*

[HLOHUNGA, mugitum. Gl. Monf. p. 407.]

HLOSE, aufculta: Kero. Prol. p. 16. Vid. *Lofen*, aufcultare, hodie *laufchen*, *lauftern.* ASax. *Hlyftan*, aufcultare.

[Ap. Ifid. 9, 4. eft *chihlofe*, auditur. Obfervat Palthen. ASax. *blyft.* notare auditum. Eft &, ita pergit, *blyfe* fama, puto, quod audientium malignitas narrantium futilitatem nutriat ac fuftentet. Belgis *luyftern* eft furtim admotis auribus fecreti fermonis verba colligere. Germanis nunc audire *hören*, dicitur, quod veteribus idem erat, quod *obedire.* Palthen. Not. ad Ifid. p. 415.]

Hinc & *Gilofen*, quod vide fupra lit. G. conf. & inf. *Lofen.*

HLOT, propago, furculus, palmes plantationi idoneus. V. fup. *Framerblot*, Kilianus: *Loote Holland. i. fluyte. Malleolus, malleolaris virga, talea: furculus utrinque refectus, ut inferatur.*

Hloten, *laffen*, *auslaffen* de plantis. Hinc *Hlotuuic*, nomen proprium boni augurii gratiâ, quod fit palmes civitatis, Reip.

HLVTER, *lauter*, purus, clarus. Ifidorus cap. III. ℣. 5. fi.

HLV.

Hluttros leohte ift araugit, luce clarius demonftratur. Kero: *Hluteremu*, puro. *Lutri*, puritas. *Luttres*, pura. Gloff. MS. ASax. *Hlutrae*, liquentes. conf. inf. *Luter.*

[In noftro Kerone legitur quidem *blurremu.* c. 63. fed vitio typographi.

Luttri Kerniffu, puritatis devotione. cap. 20. *alleru lutri*, omni pietate. c. 49. *Luttrau*, pura. c. 20.]

HLVTREISTER *in ftimmu*, clamofus in voce. Kero. c. 7.

[*Sie chiborden Gotes ftimma bluda in fina berge qubedbenda.* audierunt in monte Sina vocem Domini intonantis. Ifidor. IV. 1. Hodie *laut*, clara voce alias *lutmarero ftimmi.* vid. Jun. ad Willer. p. 155. In Gloff. Lipf. *ludon fal*, tonabit, quod de fonitu æris campani recte Lipfius explicat, quem Germani adhuc *das geläute*, ipfumque fonandi actum, *läuten*, vocant. Eft & AS. *blud*, fonorus, *bludneffe*, fonoritas. v. Benfon. Vocab. Palthen. Not. ad Ifid. p. 405. conf. inf. *Lut.*]

HNEIGEN, fubmittere, inclinare, Negare, Necare. Ifid. c. 3, 3. *Dhazs ib fora finemu antlutte bneige imu dbeodun.* ut ante faciem ejus fubjiciam ei gentes. Gloffæ Alem. Junianæ: *Hneigit*, vergit, inclinat. *Kinikan werden*, incurventur. *Fr. Jun. Gloff. Goth. p.* 109. & 199.

Kero: *Kebneigi*, inclina. Prol. p. 16. *Kebneiftemu*, inclinato. c. 7. *Si kebneigit*, declinetur. c. 3. *Kebneikente*, declinantes.

Gloffæ vett. Alem. Junianæ: *Kineigit*, *proclivum. Kinigene*, *proni. Geneigicb*, *proclivis.* Beda L. IV. Hift. Eccl. c. 15. *Gebnægde tha mægthemit befrigan theowdome: fubegit provinciam graviore fervitio.*

Vox Celtica hæc in Linguam Romanam rufticam feu provincialem recepta fuit, *Negare* & *Necare*, i. e. fubmergere. Lex Alamann. Tit. 83. vel 84. de claufura in aqua: *Siquis aliquam claufuram in aqua fecerit, quicquid ibi negaverit, fimile reftituat.* Sic & L. Burgund. t. 34, 1. *Siqua mulier maritum fuum, cui legitimè juncta eft, dimiferit, necetur in luto.* Sic & Tacitus de M. G. c. 12. *Ignavos, & imbelles, & corpore infames, cœno ac palude, injectâ infuper crate, mergunt.*

Neigi, vilis, humilis. Otfrid. I. 11, 19. de Edicto cenforio Augufti Imp.

Ni fi man nihein fo neigi,
ni finan zins eigi.

Non fit quisquam adeò vilis, pauper,
quin cenfum fuum habeat.

[Pro *neigi* Codex Vindob. habet *Feigi*, ut & Flac. edit. quæ vox, fed per *f.* fcripta, etiam occurrit apud Otfrid. I. 24, 9. ubi integer hic verfus ita legitur. *Ni fi man nihein fo feigi.* Scherz. Not. ad Otfrid. p. 49. conf. fupra *Feigi.*]

Gineigen, inclinare corpus erga aliquem, quod indicium reverentiæ & fubmiffionis. Otfrid. I. 15, 25. de S. Simeone:

Gineig er imo filu fram,
ioh buab inan in finan arm.

 Incli-

HOB.

Inclinavit erga ipsum è longinquo,
& suscepit eum in brachium suum.

[Staden. Explic. Voc. Germ. Bibl. pag. 455. reddit versum priorem commodius. *Er neiget sich tief vor ihm.*

Neich, adoravit. Gloss. Monf. p. 327.]

Fragm. de B. Sarac. ℣. 961. *Er neig ime an then Sattelbogen*, inclinabat corpus erga eum usque ad ephippium.

Fr. Junius Gloss. Goth. p. 110. *Faeminae quoque Belgis dicuntur nygen quum moderata genuum flexura honoris ergo salutant alios.*

HNUTBEAM, nux. Gl. MS. ASax. *Nußbaum.*

[HOBOR, *Hofa*, curtis, pars fundi in qua casa, *Zinshoff*, censualis tributaria.

Hoba coloni servilis, Kœlnhof, Colonarius, Keller, potius Kölner, qui reditus à Colonis exigit.

Hiuba, i. e. pignus, huft, inde haft, *verhaften.*

Huobmeister, hobarum magister. Reinef. Vocab. Theot. MSC. vide inf. *Hub.*]

HOBEN, levare. Fragm. de B. Hisp. ℣. 1144.

Ware komen thie eithe,
thie sie mir sworen,
tho wir uns uzhoben.

Quorsum juramenta,
quæ mihi jurarunt,
Quum recessissemus, suboleam, ℣. 975.

Et ℣. 2087.

Uzhouen sih thie vaigen.
Recesserunt ignavi.

Hodie *Sich beyseit erheben.* V. supra *Heben.*

HODON, testiculi, qui semen vecti infundunt: Raban. de part. corp. Vide infra *Hoodan*, custodire. Peculiarem custodiendi rationem Teutones observarunt, prætertim in Torneamentis, ut ex picturis veterum apparet.

Castrationis pœna in L. Salica tit. de adulteriis ancillarum, 27. vel 29. dictata servo: *Si servus cum ancilla mœchatus fuerit, & de ipso crimine ancilla mortua fuerit, servus ipse aut castretur, aut CCXL. den. qui faciunt Sol. VI. culpabilis judicetur.* Et tit. de servo qui de furto. 43. §. 2. ex editione Heroldi: *Si infra priora supplicia, i. e. CXXI. colaphis*, (MS. Regium: *CXX. ictos.*) *fuerit confessus, aut castretur, aut CCXL. denarios, qui faciunt Solidos VI. reddat.* Et §. VIII. *Si verò ancilla in tale crimen inculpetur, unde servus castrari debeat, aut CCXL. ictus accipere flagellorum, ipse totidem ictus accipiat, aut CCXL. denarios qui faciunt Sol. VI. componat.*

Item Sodomitis L. Wisigoth. Lib. III. t. V. c. V. de masculorum stupris: *utrosque continuo castrare procuret.* Et c. VII. *castrationem virilium perferat.*

Jus Argent. L. I. c. IV. §. 6. *Der an des Vogtes stat da ist, der stichet die ögen uz, die hoden snidet er us, das hobet sleht er abe.* i. Idem Advocati vicarius eruet oculos, truncabit testiculos: decollabit.

Furibus servis, L. Sal. t. de furt. serv. 13. §. 2.

HOF.

HOF, *Hove*, propriè proaulium, *Vorhoff*, Notk. Psal. XCV. 7. *Houa die ze sinemo hus leitent.* & ℣. 9. *Betont truhtenen in heiligemo hofe sinemo:* adorate Dominum in atrio sancto ejus. Deinde pro Toto: curtis, curia, prædium, sive allodiale, sive Emphyteuticum, cujus dominus directus *Hofherr* dicitur, & ejus Curia dominica *Dinghof*, de quo supra in *Churt.* & *Ding.*

Hofpachtgut, bonum emphyteut. ad Curiam Dominicam pertinens, *Erbpachtgut*, simplex emphyteusis. Wehner. h. v.

Hoveliite, homines proprii. Liber Redituum Episcopalis: *Item homines jure proprietatis eidem Curiæ attinentes, qui vulgariter dicuntur Hoveliute, tenentur ad annuam contributionem duabus vicibus in anno videl. in Februario & Autumno.*

Hinc *Hovescher*, Chron. Sax. vet. fol. 1361. de rusticanis moribus, *beurischer.*

Item Aula Principis sive secularis sive Ecclesiastici. passim.

[*Hovamanno*, Tyronum. Gloss. Monf. p. 377.
Hovagelt, vectigalia. p. 404.
Hofasteti, areas. p. 326. 331.
Houare, cippo. p. 394.
Ze uronohoue, Fiscalia. p. 405.]

Hofen, vocare in Curiam. Fragm. de B. Hisp. ℣. 1158.

Thu heize ime houfeten sine man.
Tu jubeas ipsum convocare suos vasallos.

Etiam reali citatione seu captura, id vers. 2028. *daz si Rolanden gehofeten.* [*enthaupteten* juxta Scherz. in Not.]

Hoven & *hausen*, recipere domo, passim.

Hofgesinde. vid. *Gesind.*

Hofieren, solennia. Chron. Königsh. Cap. 2. §. 61. de Philippo Imp. *Dasselbe jorgezit begingent die Römer drige dag und drige naht mit grosseme hofieren und fröden.* i. Festivitatem hanc celebrabant Romani per tres dies & tres noctes cum magnis solennitatibus & lætitiis.

Idem de curia Metensi Caroli IV. *und vil ander hofieren und erbieten geschah do.* cap. 2. §. 215.

Kilianus. *Hoven, hoveren, hofhouden, epulari, comessari, agitare convivia, splendide & laute vivere aulico more.*

Hoflun, Stainhöw. f. 64. *Hochzyten, Hoflun oder tenclun wissen.*

Hovebar, aulâ dignum, *hoffmässig*, Fragm. de B. Hisp. vers. 3106.

[Scherz. in Not. civilia, grata.]

Hovauuarth. vid. *Hund.*

Hofmark, curtimarchia, jurisdictio inferior, opp. *Landgerichte.* in Bavaria usitata vox, Vid. Wehner. Besold. & Speidel. h. v.

Hoverist, *Curtis ruptura*, h. e. irruptio in domum alienam, *in des andern haus einreissen, hausfridbruch*, fractura pacis domesticæ. Corruptè in LL. Longobardorum legitur *Obe ros:* Lib. I. tit. XXIV. c. pen. *Mulier curtis rupturam facere non potest, quod est oberos: quia absurdum esse videtur, ut mulier libera vel ancilla, quasi vir cum armis vim facere possit.* Et c. seq. *Siquis peculium suum de*

HOF.

de claustra aliena tulerit occultè, & non rogaverit, componat curtis rupturam, id est, oberos, Sol. XX. Et tit. XXXVI. c. 4. *Si servus Regis oberos fecerit.* ubi perperam glossa marginalis hoc verbi cum sequentibus pro verbis injuriosis habet, quum sint injuriæ reales.

Cangius in Gloss. v. oberos, *Hobam* sive *Hubam* confundit cum *Hove* seu *Hofe*, curtis. rectè autem Lindenbrogius non ab illo, sed ab hoc compositum tradit.

In Heroldi editione vox Teutonica hæc non habetur, sed res tantum Latinis verbis exprimitur, curtis ruptura, neque enim quod sequitur apud Heroldum: *vel Weguorf*, de curtis ruptura intelligitur, sed de simili delicto, quod explicatur ibi *Tit. de Weguuorfin i. e. Corbitaria*, h. e. in via se anteponere, antestare, armis putà, *verwegelagern* nobis. Cæterum quod vocem Corbitariam attinet, ea non habetur in MS. Bibliothecæ Thuaneæ, quod nunc in Colbertina cernitur: sed in proximè ibi præcedente textu, qui in vulgata editione est *Lex 4. tit. XV. Lib. I.* in fine legitur: *causâ manente id est Urbitaria.* pro quo fortè scribendum *Arbitraria.* Sed porrò hoc in *Corbitariam* mutatum & in sequentem Rubricam repositum videtur.

Hovereite, Curtis, Vocabular. MS. Append. ad Chron. Königsh. p. 1147. *wurt eim ein halbacker grundis geluhen von der Allmende, daruff zv buwen hus, hoff, schüre, oder ander gebüwe umb das daz es ein hoffgereit wurt bestiimet, so mus es geben 2. Pf.* & p. 1146. *der merer theil der huser, Hoffreiten, eckere, und andere besize.* Idem quod *Hofestat*, ibid. pag. 1146. & sq. §. 23. 24. 25.

Hofestat, area vel curtis. Id. MS. Gloss. ad J. Sax. Feud. c. 13. *Hofstat ist eine wohne die ungebauet ist.*

Stadelhov, Episcopi, curtis dominica, stabulum dominicum. *Des Hoves meister*, magister curtis, equitabit & femina ducet ad agros, J. Argent. L. I. c. 44. Vide omnino infra post voc. *Stadel.*

Hovescare, cohors prætoriana. Fragm. de B. Hisp. vers. 3655.

Er war ain Furste mare,
al zog er ain houescare.
Erat Dux celebris,
ducebat perpetuo cohortem prætorianam.

[*Hovescare*, eine hauptschar. *Hovet* pro *haupt* non raro reperitur. Scherz. Not. ad h. l.]

HOFR, gibbus: Gl. MS. Anglo-Sax. hodie *Hocker.*

[*Hover*, gibbum. Gloss. Mons. p. 334.]

HOGEN, V. *Hugen.*

HOH, HOCH, altus. Vide *Hahan.*

Hoben, exaltare. Otfrid. V. ult. 317. *Hobi er*, exaltet ille nos in cœlum. *Hobemo*, exaltet ei, idem ad Ludov. R. vers. 13.

Hobo irburten uueg, supereminentem viam, Notk. Psal. LXXI. 16.

Hobfater, patriarcha, Notk. Psal. LXXI. 16. vid. *Fater.*

HOH.

[*Stemma in hohi geborit uuard:* vox in Rama audita est. Tatian. 10, 2. *Hobi* nunc Germani *höbe* dicunt. Explicat hoc ipso interpres Francicus vocem Hebraicam *Rama*, quæ altitudinem significat, id quod & ASaxonicus facit per *hehnysse*, celsitudinem, Angli hodie *hyghnesse* dicunt, vid. Somn. Diction. in *heah* & *heahnesse*, *heachnysse.* Palthen. Not. ad Tatian. p. 320.

Hoisteri sun, filius altissimi. Tatian. 3, 5. Parum à voce *hoisteri* nostrum differt *höchster*, quod elogium frequentissime adhuc DEO tribuimus. Palthen. Not. ad h. l. p. 297

Hobi, proceritas. Gloss. Mons. p. 342. Rama. p. 395. præcipitio. p. 359. fastigio. p. 406.

Hoben, supinis. p. 335. Addendum collibus, in Gloss. enim in Jes. cum extet, intenditur Jes. 41, 18.

Hohgerin, altitudo. pag. 332. altitudinis. p. 392.

Hohgerner, altipetax. p. 392.

Hochsangen. vide *Singen.*

Meistar dero hohspaheo, architectus. Gl. Mons. p. 410.

Hohstuol, triclinio. p. 329.

Hohsedal vel *stuoal*, triclinium, i. e. in tribus gradibus sedes. p. 325.

Hohogizimpri, Pergama. p. 400.]

Homberg, Libanus, Notk. Psalm. LXXI. 16. mons Phœniciæ altissimus dicitur S. Hieronymo, de Loc. Hebr.

Hohsetli, thronus. Isidor. IX. 1. vide inf. *Sedal.*

Hochzit, *Hohegezit*, *Hochgezit*, festivitas. Otfrid. I. 22, 4. de paschate, *z'en hohin gezitin.* ad summas festivitates. Idem IV. 8, 2.

Nahtun sih ginoti
thio hohun giziti.
Appropinquabant valde
festiva tempora.

Jus Argent. L. I. c. 41. de Episcopo & ejus XXIV. nunciis: *Das si in sinen hochziten so er sine lute geladet, zv tische sullent ersam stule haben.* i. quod in summis festivitatibus, quando homines suos invitaverit, debeant honestas sedes habere. Lib. II. c. 133. *zv den vier hochgeziten unser Frawen*, in quatuor festivitatibus S. Virginis Mariæ. vid. supra *Frauu.*

Epulæ Regiæ, Chron. Königsh. c. 1, 30. de Pharaone: *wart der Kunig Hochzit habend.*

Memoriæ mortuorum. Chron. Königsh. c. 2. §. 163. de Henrico II. S. Imp. *Und leget men ouch desselben Keysers Sant Heinrich und sinre Frowen Sant Kunigunt hochgezit an vil enden in der Cristenheit herlichen und löbelich.* conf. c. 4, 36.

Idem c. 2. §. 145. de Caroli M. anniversariis: *Wart in dem Munster zv Ocbe begraben: do begot men ouch sin hochezit noch alle jor alsо grossen Heiligen.* conf. c. 2. §. 151.

Jus Feud. Alem. c. CXIII. §. 3. *So der Herr Hoff oder Hochgezit het.* Aur. Bulla Caroli IV. cap.

Festivitatum Imperialium solennia ac propria inter alia fuerunt, per Episcopum loci manu ad Ecclesiam duci, campanas pulsari, luminaria & coro-

coronas (*bechcrense*) accendi. Quod verò Vicario Regis sine hujus offensa licitum non fuit, ut discitur exemplo Ottonis Imp. adversus Hermannum Ducem & Vicarium in Saxonia, vide Chron. Magdeb. ap. Meibom. T. II. p. 275.

HOHTVODI, captivitas: Glossæ Lipsii. Sed innuente Somnero legendum *HAFTVODI*, vide supra *Hasta*.

HOI, interjectio, *hui*, *ohe*, Notk. Ps. XCIII. 16. V. *Herr*.

HOI, fœnum, V. *How*.

HOKE, V. *Huk*.

HOL, cavum, vacuum. Otfrid. II. 9, 25. de cordibus ministrorum DEI.

Siu sint inana hol,
heiliges giscribes fol.
Sunt intus cava,
Sacrâ Scripturâ plena.

Notk. in Symb. S. Athanas. ℣. 4.

[*Hol* vel *loh*, foramine. Gloss. Mons. p. 410. *Holi*, vacuitatem. p. 353. tegumento. p. 362. *Holen*, cavam. p. 384.

Holir, fauces. p. 343. caveas. p. 405. *Holir, kruopa*, caveas ibid.]

Höler, speluncæ, Cant. Cant. 4, 8. *Pardon holer*.

Hool, vorago: Gl. MS. ASax. *Hol*, Stainhöw. f. 45. *ires suns kind uss ainem hol gezogen, mit ainen stain zerknisten.*

Holing, cavum, vacuum, aër, Notk. Psalm. XXXIV. 6. Psal. XXXVI. 20.

[*Holot*, fodit. Gloss. Mons. p. 347.]

Holtihte, calumnia, ASax. vanum figmentum.

HOLD, fernium: G. ASax. MS.

HOLDON, fideles. vid. *Huldi*.

HOLEN, arcessere. *Holeta*, arcessit. Otfr. I. 1, 235.

Ther sie z'imo holeta,
zi gilouben sinen ladota.
Qui eos ad se arcessit,
ad fidem suam vocavit.

Rhythm. de Ludov. R. ℣. 7. Otfr. IV. 12, 126.

Then furiston therera uuorolti
notagan giholoti.
Principem hujus mundi
captivum duxit.

Id. III. 11, 53. de Chananæa muliere:

Bitthiu giholota siu thar
thera dohter thaz guat.
Propterea adepta est hic
filiæ hoc bonum.

Vocare, Otfrid. V. 20, 140.

Er anagengi uuorolti.
er iui thara holoti.
Ante initium mundi
ipse vos eo vocavit.

Holon, in partem deteriorem, eripere, defraudare. Goth. Luc. 3, 14. c. 19, 8.

Sih erhalen, sese recolligere, Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 2958.

[HOLANTAR, Sambucus. Gl. Mons. p. 414.
HOLOHTER, herniosus. p. 322.]

HOLZ, lignum.

Smale holz, arbusta, Notk. Psal. LXXIX. 11.

[*Holzmeister*, artifex lignarius. Gloss. Mons. p. 335.

Holzmeistrun, lignariis. p. 330.

Holzuuanga, campis nemoreis. p. 407.]

Holtsassen. vide *Sez*.

HONEC, mella. Kero. Prol. p. 16.

HONO, miseria, contemtus, de cœcis, Otfrid. III. 20, 231.

Blintlingon hono.
Cœcorum contemtum, (miseriam)

Honida, contemtibile, turpe, Otfrid. III. 19, 12. & 14.

[*Honlicha*, infamis, Otfrid. IV. 1, 85.

Uuio thu thultos uuizzi,
thaz honlicha kruzi.
Quomodo tolerasti pœnam,
infamem crucem.]

Honlicheru zalu, in numero contemtorum, damnatorum, Otfrid. V. ult. 148.

[*Honida*, maculam. Gloss. Mons. p. 351. crimen. p. 361. humilitatem. p. 388.

Honido, decoloratione. p. 381.

Honlihha, infames. p. 350.

Honlihemo, infami. p. 351.]

Alboner, calumniator, veterator, Otfrid. III. 20, 321.

[Vid. quæ supra in lit. A. ad hanc vocem sunt notata.]

Gihonnet, vide supra lit. G.

Rattboni, malum consilium, calumnia, Otfr. III. 21, 31.

[Legendum h. l. pro *Rattboni uuas. Rat tho ni uuas*, auxilium nullum adfuisset. vid. Scherz. Not. ad h. l.]

Unhono, honoratus, æstimatus, Otfr. V. ult. 118. de Noacho.

Uuas er eino scono
in liutin unhono.
Erat hic solus pulcher
inter homines æstimatus.

[Vocem *unhono* apud Otfrid. II. 4, 41. Schilterus vertit *irreprehensibilis*, qui significatus ad h. l. ubi de Noacho sermo est, vel maxime quadraret. Erat solus inter homines, sui temporis, irreprehensibilis.]

Mit Honewis, illusionibus: vetus versio Psal. XXXVII. 8.

Verhundeta, despecta, Cant. Cant. 6, 12. *verhönt* hodie. V. & *Hunt*.

Honemo, *honomo*, matrimonium turpe, ex *Hon* & *Namo*, acceptio in uxorem. Lex Salica t. XIV. 11. *Siquis ingenuus ancillam alienam sibi in conjugium sociaverit, Malberg. Honumo (honimo) ipse cum ea in servitium inclinetur.*

HOODAN, HVODAN, HVATAN, HVDAN, HOTEN, custodire, attendere, observare, cavere: hodie *Hüten*, *behüten*, *verhüten*.

Hoodere, custos, Francice, *Huotare*, Alem. Cant. Cant. 1, 6. ubi Fr. Jun. [in nostra edit. legitur. *Sie fazton mih ze huotare in den uuingarton*.]

Otfrid.

HOO.

Otfrid. I. 19, 2. de Josepho:

Er huatta thes kindes.

Custodiebat puerum, JESVM.

Idem c. 16. 24. de Anna Prophetissa.

Gotes uuillon huatta,
ioh dionost sinaz uuahta.

DEI voluntatem custodiebat,
& cultui suo invigilabat.

Behoodan, Francicè.

Behuotan, Alemannicè, Cant. Cant. 1, 6. cap. ult. 12.

[In ultimo hoc loco simplex *huoten* non compositum occurrit.]

Pehuota, custodi, Notk. Psal. LXXXV. 2.

Huoden, cavere, impedire ne quid fiat, *verbüten*, Willeram. in Cant. Cant. pag. 162. [nost. 68. in qua *huoten* legitur.]

Impedire, *verbindern*. Idem p. 21. *the thorna ne mugan thie lilian behudan, siu ne wassen.* Spinæ non possunt impedire ne rosæ crescant. [v. quæ supra de h. l. notata sunt ad voc. *Behudan*.]

Höten, observare. Fragm. de B. Sarac. ℣. 1029.

So wer auer there truwen gesmehchet,
ther hotet ire iemer gerne

Qui verò fidelitatem sapit,
is observat eam perpetuò lubens.

Idem de milite Prætoriano Caroli M. ℣. 1343.

Sin ho(v)ten zwenzig tusent man.

Huter, custodes & observatores Statutorum, Ruger.

Jus Argent. Lib. II. c. 97. §. 3. *Die hüter von Zimberluten und von Murern, die daruber gesworen hant, sullent alle jor einem nuwen Rat sweren, das su hutent und furbringent und rügent, ob ieman die gebot uberginge.*

Hüte, custodia, carcer. Jus Arg. L. I. c. 8. de contumace reo: servandus est *in der offene hüte*, in publicâ custodia.

Murhuotela, murorum custodes, Cant. Cant. 5, 7.

Schaffhütten, grex ovium. Notk. Ps. LXXVII. 71. *Er nam in fone dien Scafchutten.* sed legendum: *Scafchurten*. V. Churt.

HOORRAN, audire. *Hoorit*, audit, *Horramur*, audimus, *Hoorremees*, audiamus. *Hoorre*, audiat. *Hoorrat*, audite. *Hoorta*, audite. *Hoorres*, audiens. *Hoorentir*, audientis. *Horren*, obedire. *Kaganhoorta*, obedivit. *Kehortomees*, audivimus. *Hoorsamanti*, obediens. *Hoorsamen*, obedientes. *Hoorsamii*, obedientia: Kero.

[In ipso Kerone sequentia reperi. *Horran Kernlibbo*, audire libenter. c. 4. *Suigin indi horran diskin kilimfit*, tacere & audire discipulo convenit. c. 3. *in alleen horran*, in omnibus obedire. c. 4. *hooreen demu meistre*, obedire magistro. c. 3. *alle hooreen*, omnes obediant. ibid. *horren rehtungu*, obedire regulæ. c. 62. *Disco hoorit*, discipulus obedit. c. 5. *der iuih horit mih horit*, qui vos audit me audit. c. 5. *hoorit uuort*, audit verba. Prol. p. 18. *noh oora hoorta*, nec auris audivit, c. 4. *hoorrat mih*, audite me. Prol. p. 17. *hiutu ihu stimma sina hooret*, hodie si vocem ejus audieritis. Prol. p. 17. *hoore*, audiat. c. 64. *oorom horrames*, auribus audiamus. Prol. p. 17. *hoorremees truhtinan*, audiamus Dominum. *Suni hoorrat mih*, filii audite me. *du hoorres*, tu audiens. p. ead. *hoorrent kirati*, audiens consilium. c. 3. *andraz daz zimbroe horrente*, aliud quam ædificat audientes. c. 42. *der eigi oorun horendo hoorre*, qui habet aures audiendi audiat. Prol. pag. 17. *Kagan horidu des oorin kaganhoorta mir*, ob auditu auris obedivit mihi. c. 5. (una vox est *kaganhoridu*, ut & *obauditu*) *kehoortamees*, audivimus. Prol. p. 18. conf inf. lit. K.

HOR.

Horsamii, obedientiâ. c. 2. *hoorsamii meriroom ist kekeban*, obedientia majoribus præbetur. c. 5. *horsamii*, obedientiæ. Prol. p. 15. 16. c. 2.

Horsamen, obedientes. c. 2. p. 21. *horsamoen*, obediant. c. 53. *uuortaner horsamoonti unzi ze tode*, factus obediens usque ad mortem. c. 7. *uuilloom hoorsamonte*, voluntatibus obedientes. c. 5.]

Horsam begingen, obsequium præstabant, Fragm. de B. Hisp. ℣. 3822.

Horen, *horti*, auscultavit, cum effectu, obsecutus est, Otfrid. IV. 11, 84.

Thesselben uuerkes guati
thoh Judas es ni horti.

Hujus operis (scil. pedilavii Christi) bonitatem
Judas tamen non auscultabat.

Conf. c. 13, 103. c. 16, 57. c. 24, 33.

Notk. Psal. XVII. 45. *Mit oren gehorendo gehorta er mir*, auditu auris obaudivit mihi.

Horen, aures, Notk. Psal. LVII. 6.

Kehoreta, auditus, Notk. Psal. L. 10.

Chiboric, obediens, Isid. c. 3, 6. *Gebörig*, Notk. 39, 5.

Horinon, pertinentiæ, zugehörung. V. *Burghorina.*

Widerhörig, inobediens, Notk. Ps. LXXXIV. 2.

Unhort, inerti: Kero. c. 18. Vid. *Hort.*

Horde, gebiet, obedientia, territorium, Chron. Sax. vet. fol. 1393.

HOPPE, vide mox *Huppe.*

HORA, hora, donatum jus civitatis Germanicæ huic voci, *ne Horalang*, statim, uf der stund, hodie effamur, Otfr. II. 3, 25. momentum temporis.

[In Codicib. MSC. legitur *hora lang*, vide Notas Scherzii.]

HORB. vide *Horo.*

HORN, tuba, cornu. Otfrid. IV. 7, 82.

Sine engila oub ala uuar
sie blasent iro horn thar.

Ejus angelos quoque per omnem veritatem
hi canent suis tubis tunc.

Id. V. 19, 49. de extremo die.

Thaz ist oub dag hornes
ioh engillic hes galmes.

HOR.

Hic est quoque dies tubæ
& angelici clangoris.

Notk. Psal. LXXX. 4. *Plasent mit horne*, canite tuba.

[*Hornes*, tubæ, Gloss. Monf. p. 342. *Horne*, tubæ. p. 348.]

Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 3107. & ℣. 2476.

Siven tusent horn tha vore clungen.

Hornen, *Hurnen*, *blasen*, cornu canere.

Den Juden hurnen, cornu Judaicum, in contumeliosam Judæorum proditorum memoriam, canere. Mos civitatis Argentoratensis, de quo Königsh. Chron. cap. 5. §. 195. p. 359. & pag. 1113. sq.

Cornu civitatis ad convocandos cives, Jure Svecico. Vid. Olai Verelii *Indic. h. v.*

Des kruzis horne, cornu Crucis, Otfr. IV. 26, 4. V. 1, 37.

Horn, angulus. *Pallshorn*, scamni angulus. Morhov. de Ling. Germ. c. 2. p. 31. Verel. Indic. h. t.

Horngibruadere, leprosi. Otfrid. IV. 26, 29.

Er horngibruader heilta.

Leprosos sanavit.

Conf. V. 16, 73.

Hornbogen, arcus. Fragm. de B. Hisp. ℣. 1665, 1679.

Et simpliciter *Horn*, ib. ℣. 1660. & 1674.

Gothis, *Hornbogar*, *Skythbogar*, arcus cornei: *Verel. Ind.*

HORO, lutum. V. *Hero.*

[*Horb*, i. e. lutum. Ps. XXXIX. *Von dem horb der hefen*, al. Von dem koth der heffen. Neheim. 11, 13. *Thor des horbs*, porta stercoris, *miſtthor.* Reinef. Vocabular. Theot. MSC. *Horgotemo*, luteo. Gloss. Monf. p. 356.]

HOROTVMBEL, onocrotalus, Notk. Psal. CI. 6. Pellicans Gallis, Harduin. ad Plin. X. 66. pag. 439. T. II.

[*Horatupil*, onocrotalus. Gloss. Monf. p. 321. 335. 345. *Huf*, *horotucbil*, bubonem. p. 412.]

HORSKI, industria: Kero. c. 27. *Furimagan horskii*, prævalere industriam. c. 28.

Hurschen, urgere, accelerare. Notk. Psal. IX. 20. *Keburſche dina chumft*, accelera adventum tuum.

Otfrid. I. 1, 36.

Nim gouma thera dihta,
thaz hursgit thina drahta.

Attende ad hæc gesta,
quæ excitant tuas meditationes.

Gihursgte, industria. Otfrid. II. 6, 109.

Nu bitum uuir gehursgte,

Nunc offerimus industriam.

Horsco, cito. Notk. Ps. XXXVI. 2. *ſamo horſco ſo chrüter beſallent ſie.* tam citò quàm herbæ decident. Idem Psal. CVIII. 23.

Ruodepertus Mag. S. Galli Epist. VII. *Quem DEVS diligit, hunc exaudit. Cui DEVS placabilis, huic exorabilis: Temo die Heiligen holt ſint, der mag horsko gebeton.* Goldast. T. II. Rer. Alem. 63.

HOR.

Horsglich, celer, *geſwind*. Otfrid. V. 8, 19. *in horsglicha friſt*, in celeri spatio, *in geſwinder eil.*

[Promte Scherz. in Not. Id. Otfr. V. 15, 16. *mit horsglichemo uuillen*, promto alacri animo. juxta Scherz. in Not. V. 23. 336. legitur *mit ursgidu*, sed legendum *mit hursgidu*, quod idem est ac *ſtudioſe*, *alacriter*, ut ibidem Scherz. in Not. observat.

Daz ſo vilo horſco, utque celeriter. p. 366.

Horſcor, maturius. Gloss. Monf. p. 363.

Horiſcor, maturius. p. 367.

Kaheru, *horskeru*, præpropero. p. 410.]

Horſcomo, vehementi, Gloss. Lipsii.

Hurſchi, hodie est terminus equestris, quo equus excitatur. Hinc videtur & hodiernum *Hurtig.*

HORSTHEGN, mulio: Gl. MS. ASax.

HORT, thesaurus. Isidor. contra Judæos. cap. 3, 3. *ih dhiu chiborgonun hort dhir ghibu*, dabo tibi thesauros absconditos, Esa. XLV. de Cyro.

[*Hort* consentit cum dialecto Francicâ ASax. in *hord* thesaurus, unde *hordan* thesaurizare, *hordere* thesaurarius. Vid. Benson. in Vocab. Angli hodienum *a hord*, *to hoard*, *a hoarder* dicunt, teste Somn. in Diction. Conf. Stiernhielm. in Glossar. Goth. v. *haurda.* Proprie autem voce hac non id, quod pro thesauro habetur, sed locus, qui rem pretiosam continet, denotatur. Inde composita AS. *boc-hord* bibliotheca, *hordcleofe* cista, scrinium &c. Unde facile patet, constare Luthero rationem, quare in versione Bibliorum Teutonica Deum, quando Græce ἀντιλήπτωρ, φύλαξ &c. dicitur, *hort*, appellet, ut valde inepti sint interpretes, qui id vocabulum idem esse dicunt, quod *ein hoher ort.* Palthen. Not. ad h. l. p. 401.]

Liber MS. de Patriarchis & Regibus cap. de Alex. M. *Er betwang unter ſih vil Kunigriche und ſamlete damitte einen groſſen hort.*

Himmelhort, thesaurus cœlestis, Tyrolis R. Scot. Paræn. ad filium §. 12. de Sacerdote bono:

Dis tunt aber alle prieſter niht,
Swa man der einen reinen ſiht,
Des ſtimme kunt uns Gotes wort,
Er iſt ein ganzer himelhort.

Id. l. c. §. 45.

Niht entvelſche Gotes wort
Got ſchreib dieſelben ebermde vur ſinen hohſten himelhort.

[Goldast. in Replicatione pro imperio. pag. 284. *Sin kemerere ſtilt im ſinen himel hort.* Camerarius ipsius (DEI) furatur ipsi thesaurum cœlestem. Gothi gentiles in antiquis inscriptionibus sepulchralibus hac quondam formula usi sunt. *Hirdi Guden trygg*, *hirdi Guden Thegn*, *hirdi Guden kan*, DEUS custodiat fidelem, DEus custodiat gladium vel equitem, DEus custodiat sibi notum. Ubi per *Guden* Deastrum *Odin* intellexerant. Staden. Explic. voc. Bibl. Germ. p. 320.]

Unhort, inerti: Kero. *Drato unhort dera kerniſſa ſinera deonoſtes*, nimis inerti devotionis suæ servitio. c. 18.

Hor-

HOR. HOS.

Horden, custodire. ASax. *Hord*, *Horder*, *bortræden*, custodia, gazophylacium. Gothis *Haurda* ostium, Vid. Fr. Junii Gloss. Goth. pag. 191.

Bohort, munimentum, vid. supra in B.

Hort, rupes in versione Lutheri Psal. XVIII. 2. Es. XXX. 29.

Hort, Belgis, pulsus, pulsatio, offensa, Vid. *Kilian. b.*

[*Hurt*, clypeus. Tyrol. Parænet. ad fil. §. 30. *Da hurt gegen hurte dringet*, ubi clypeus cum clypeo colliditur. Significat & pulsus, ut apud Goldast. in Parænet. p. 378. *Von hurt die Schilt gaben schal*, ex allisione clypei tinniebant. Derivatur *hurt* ab *hurten*, quod Galli retinuerunt. Vet. Gl. Franco-Lat. *Hurter*, allidere, impingere, congredi cum impetu. Staden. Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 321.

Horta, *hurta*, allisionem, collisionem antiquis significare certum est. Scherz. Not. ad Otfrid. p. 272.]

HOSC, HOSCZ, subsannatio. *Hoscovi*, illusiones. *Behoscodon*, subsannaverunt: Glossæ Lips. ubi Somnerus: *Huic affine nostrum Hisse & Hissing; sed & Hissing stock, quod Lat. ludibrium, à Sax. abiscean, subsannare.*

HOSE, *Hosen*, *Hasen*, Braccæ.

Geiler. Narr. Sch. fol. 28. b. *Die VI. Schell ist zieren die Füss und Schenkel. Sich die Hosen an, wie sie geteilt seint, wie ein Schachbret, wie von kleinen blezlin sie zusammen gestucket seint, also das sie me kosten zu machen, denn das tuch wert ist. Das kumpt alles us Welschen land und Franckreich.*

HOSE, HOSEN, caligæ.

[*Hosun*, caligas. Gloss. Monf. p. 365.
Hosanestila, corrigia, caligæ. p. 319.]

Fragm. de B. Hisp. Caroli M. ℣. 1875. de Rolando ad expeditionem sese præparante:

Zwo hosen er aneleite,
thie waren gantraitet
Von golde unde von perlen,
thie liuhten sam thie sterne.
Thaz ethele gestainene
untvorhte wasen nehaine.

Duas caligas induebat,
quæ erant totæ præparatæ
De auro & margaritis
quæ lucebant sicut stellæ.
Preciosi lapides
exhorrescebant arma nec ulla.

[Striker. de Expedit. Caroli Hisp. c. 5. Sect. 4. p. 44. rem eandem his verbis refert.

Czwo hosen lait er an di bain
Da was vil mannig edelstain, &c.

Notat autem ad eundem locum sequentia Scherzius.

Hosen, tegumentum tibiarum fuisse tum hic locus probat, tum aliunde manifestum est; denotat igitur *tibialia*, item *ocreas*. Monach. S. Galli de Gestis Caroli M. Lib. II. Cumque ad obsequium Domini cuncti *hosas* suas vellent extrahere, le prohibuit, advocataque Regina ostendit *reas* disruptas. Twinger. in Vocab. Latino-Germ. MSC. Ocrea, *lederhose*, oder *Stifel*, oder *Kniuweling*. Gloss. Anglo-Sax. Bed. Caliga vel ocrea, *Hose*. Hinc Gallorum *houseau*, *heuse*. Matth. Paris ad an. 1247. Calceamentis militaribus, quæ vulgariter *heuses* dicuntur, seculariter, imo potius prodigaliter calceati & calcarati. Conf. Du Fresne in Glossar. voc. *Osa*, ubi notat, etiam dici *Hossa*, *Hosa*, *Ossa*, *Houcia*, pro tibiali, crurali, caliga. Vox hæc pro tibiali superest apud nos in composito *Hosenstriker*, pro quo alii *Strumpfstriker* dicunt. Ocreæ hæ ex varia erant compositæ materia; etiam ferro. Quod ultimum liquet ex iis quæ infra in Strikero occurrunt ubi dicitur:

Des uuart er auf dem baine
Gestochen durch den halsperch
Do beschermte in ein ander uuerch
Sin isen hose *diu drunter uuas.*

Hæc Scherzius.]

Regula S. Benedicti c. 55. *Das Baingewand, Hosen und Socken, indumenta pedum, pedules & caligas.* Et mox: *Et pedules &c. hokan und &c.*

Hosengeschuch, MS. Collectanea è Vadiano: *XX. Ritter in Hosengeschuch* i. mit xx. sweren pferden, oder die zv sollen harnisch reiten. Acta Lindav. pag. 488.

Quibus illustratur quod Du Fresne habet: *Calcia, tibiale crurum tegimen ita dictum, quod interdum calceis conjungeretur, & unà calcearetur & indueretur. nostris Chauce vel chausse*, &c.

Cluver. L. I. G. A. c. 16. & supra *Briken*, *Bruche*.

Hosen, tibialia & braccæ connexæ, more veteri, quem retinuerunt in Turingia & Misnia [& Suevia] rustica gens: imprimis in Ducatu Altenburgico.

Ad Rhenum similiter dicuntur *Hosenstricker*, non qui braccas, sed tibialia cum calceamentis conficiunt, aliàs *Strumpfstriker*.

HOT, *Hut*, galea. Fragm. B. Hisp. ℣. 3052.

Noh thie ringe noh ther hot,
thez wasen ie thurh wot.

Nec thorax nec galea!
arma hæc undique prævalebant. / penitrabant.

[*Hout*, cydarim. Gloss. Monf. p. 321.
Houte, cydari. p. 321.
Houti, mitras. p. ead.]

Conf. inf. *Huot*.

HOVBIT, V. *Haubit*.

HOVCH, houg, hoer, V. *Hoh*.

HOUUARTO, specula alta, ita *Sion* exponitur à Notkero Psal. LXIV. 2. LXXVII. 54.

HOVPH, *Houf*, acervus. Otfrid. II. 1, 43. v. inf. *Huf*.

HOUPTEN, adhærere. Chron. Königsh. c. V. 109. *So houpte men gleih an sie*, man hielte sich gleich an sie: ab *Heben*.

HOW, *Heu*, fœnum. V. *Heuui*.

[*Houvi segansa*, falcem fœnariam. Gl. Monf. p. 383.]

Haman, cicada: Gl. MS. ASax. i. *Heuman*.

Hoistalfel, locusta, Notk. Psal. CIV. 35.

HOU.

[*Hoviſtafto*, locuſta. Gloſſ. Monſ. p. 335.]
HOUUAN, concidere. Gl. Monſ. p. 331.
Houua, ſarculum. p. 331.
Houvn, raſtrum. p. 384. *Houvn*, vel *iſarngrapun*, ſarculum. p. 326.
Houvono, vel *gapalono*, tridentium. p. 326.
Hovuiſal, albuginem. p. 385.]
HRAEBN, corax: Gl. MS. ASax.
Hraebnes foot, quinquifolium: Gl. MS. ASax. Hiſp. Cingo de Rama.
HRACHO, ſublingium. Raban. de part. corp.
HRAECLI, amiculo: Gloſſ. MS. ASax. h. e. *Röcklin.*
HRAEN, undae, fluſtra: Gl. MS. ASax.
HRAMSA, *Actula*: Gloſſ. MS. ASax. i. littus, ora.
Hramſa crop acitelum, Gl. MS. ASax.
HRANNE, vox Salica. Lex Salica tit. II. 1. *porcellus de hranne prima aut mediana.* i. de fœtura, *wurff.* vide ſupra v. *Chala.* Wendelinus *Gloſſ. Sal. h. v.* exponit *Gregem* proprie porcorum: & quidem à *Rennen*, currere. eoque trahit Gall. *Ran*, & *Ranger*. Quaſi verò porci ita ordine & gregatim paſcantur, ùt cæteræ pecudes, *vide §. 1. Inſt. de L. Aquil.* ubi ratio dubitandi de ſuibus fuit, an inter pecudes veniant. Deinde *Rang* & *ranger* à currendo & diſcurrendo more ſuum plurimum differt. Denique gregis ſignificatio huc planè non quadrat; quo enim quæſo judicio dixeris, lactantes porcellos conſtituere peculiarem gregem. Voſſius de V. Serm. Lat. II. 9. interpretatur coloſtrum, i. lac primum poſt partum. Sed quomodo colaſtrum medianum & tertium dici poſſet. Conf. ſupra voc. *Chala.*
HRAGRA, ardea, Gl. MS. ASax. i. *Reiger.*
HREIN, mundus, purus. *Hreinan*, mundum, caſtum. c. 7, 64. *Hreino*, caſtè. c. 64. *Hreinida*, munditias. c. 35. *Hreinnan*, caſtigare. cap. 4. *Hreinii minnoon*, caſtitatem amare. c. 4. *Hreiniu*, munda. c. 35. *Hreiniſto lib*, caſtiſſimam vitam. Prol. p. 16. Kero.
Reinen ſi, purgent ſe. Idem c. 13,
Reynen, mundare, Willeram. in Cant. Cant. paſſim. Tatian. c. 167, 2. *Ir birut nu reine thuruh thaz uuort*, jam vos mundi eſtis propter ſermonem.
Otfrid. I. 1, 12,

Ougtun iro kleini
in thes tihtonnes reini.
Oſtenderunt ſuas ſubtilitates
in meditationis puritate.

Id. IV. 9, 27. de cœnaculo in quo Chriſtus ultimum Paſcha celebravit.

Mit reinidu alſo filu fram
ſo geſtin ſulichen gizam.
Munditiis tam maxime (multis)
quam hoſpitibus talibus decebat.

Hinc *Rheni* nomen videtur Fr. Junio ad Willeram. p. 17. & in Gloſſ. Goth. p. 200. quod Germani puritatem thori Rheno explorarint, unde ἐλεγχίγαμος dictus.

HRE.

[HRECHIVM, exules. Gloſſ. Monſ. p. 409.
Hrecbouuas, *iuuora*, exulaverit. p. 406.
HREDIRO. *Feor brediro reitun*, quadrigæ. p. 405.
HREO, funeri. p. 405. *breuue*, funeri. pag. 406.]
HREOD, carectum: Gl. MS. ASax. *Riet.* V. in R.
HREVE, venter. Iſidor. cont. Jud. 5, 3. *Fona breue aer Lucifere ib dhib chibar*, ex utero ante luciferum genui te.
Otfrid. I. 4, 71. de Johanne Baptiſta:

Fon reue thera muater
ſo iſt er io giuuihter.
Ab utero matris
erit jam conſecratus.

Adde c. 5, 118. c. 6, 16.
[Tatian. 2, 6. *Fon reva ſinero muoter*, ex utero matris ſuæ. Vox hæc, quæ primo uterum ſolum denotavit, nunc Suecis Daniſque partem corporis averſam, utero ventrique oppoſitam ſignificat. Palthen. Not. ad Tat. p. 288.]
Gloſſæ Lipſii, *Ref*, venter: & *Revis*, ventris: & *Reve*, ventre. ibi Somnerus: Alvus & Vterus Sax. *hryfe*, aliàs *Hrif*. Hinc Diaphragma, quod dividit & ſeparat ventrem & inteſtina à pulmone & corde, nobis *Midriffe*, Belgis *Middel ryffe*. hæc Somn.
Reuuunt, ventre læſus. L. Alem. c. 65, 25. *Si in interiora membra tranſpunctus fuerit, quod reuuunt dicunt, cum XII. ſolidis componat.* hodie *Weidewunt*. Weide, ingeweide.
[HRIM, ſeries Gloſſ. Monſ. p. 408.
HRINGA, Proceres. Rhaban. Maur. Gloſſ. apud Diecmannum Spec. Gloſſ. Lat. Theot. p. 157. qui ſequentia addit:
Ring proprie eſt annulus, corona, circulus. „ Gloſſ. Boxhorn. *Hringa*, fibula. Rhaban. noſter. *Entibringa*, *ſertaque*. Cum Proceres ad „ conſilium congregati non raro ſoleant in circulo vel corona ſedere, hinc vſurpatur *Hringa* pro conſeſſu & concilio Procerum. Otfr. „ III. 17, 5. Thar mitten in then *ring*: ibi in „ mediam *coronam*. Lambec. *Bibl. Caeſ. Vindob. II.* „ 379. vbi dicitur: *Tranſito Danouio*, (Danubio) *cum exercitu ſuo peruenit ad locum, vbi Reges Auarorum cum Principibus ſuis ſedere conſueti* „ *erant, quem noſtra lingua* Hringe *nominant*, haec „ addit: Hringe *ſiue* Ring *vocabulum eſt mere Germanicum*, & *ſignificat hic locum rotundum ſiue orbiculatum in meditullio caſtrorum, vel munimenti*, „ *vel conſeſſus alicuius ſitum, quem honoris & ſecuritatis cauſa Rex cum Optimatibus ſuis obtinet.* V. „ Spelmann. *Gl. p.* 301. 302. 487. *ſin.* Dufr. *Gl.* „ *H.* 801. 802. Schminck. *ad Eginhart. p.* 67. *b.* „ Eadem notione Sax. locus iſte conuentus Pro- „ cerum *Ring* dictus eſt in Chron. Brunſ. XLIX. „ 44. LII. 117. LVII. 21. LVIII. 21. Hinc „ phraſis Germ. *in den Ring bringen*, apud Mer- „ ckel. in *Relat. Germ. de obſid. Magdeb.* ed. 1596. „ *lit. R.* 2. *b.* Nec aliter vox *Ring*, *Actor. Lindau. p.* 122. 123. apud Dietherr. *Contin. Theſ.* „

„ Pract.

HRI.

„ *Pract. Besold. p.* 519. *a.* accipienda est, quod „ vtique illic monendum fuerat, ne quis de „ *annulo*, quem Dietherrus ibi tractat, inepte „ interpretaretur. Gothice quoque *Ring* est „ circulus, iudicium, Ver. *I. p.* 207. *b.* Ab „ hac ipsa voce, praeposito *ka*, sed elisa, vt „ in pluribus aliis, vocali, est Sax. *Kring*, or- „ bis, circulus, *Kringel*, spira. Inde quoque „ Gall. *rang*, Hunger. *Vind. ling. Germ. lit. Q.* 8. „ quod itidem placet Menagio *Or. L. Gall. p.* „ 614. nec non *harangue*, si Ottium audimus „ *Franco-Gall. p.* 151. Latinis etiam *circulus* est „ coetus hominum, V. Giphan. *Obs. L. L. p.* „ 31. Conf. inf. *Ring*.

HRINGANTEN, *uuidar uuirmanten*, conluctantem. Gloss. Mons. p. 407. Hodie *ringen* luctari notat.

HRIPUN, prostituam. p. 410.]

HRISIL, radius: Gl. MS. ASax.

HRIVVVN, pœnitentia. hodie *rewe*. *Hriboes*, pœnitebis. *Hriboes*, pœniteat: Kero.

[In Kerone hæc reperio: *ze riuuun dih zualeitit*, ad pœnitentiam te adducit. Prol. p. 18. *offanlibbera dera kenubtsamuntati briuuee*, publica satisfactione pœniteat. c. 43. *after tatim ni brivoer* (Goldast. legit *brivoes*) post factum non pœnitebis. c. 3.

Tatian. XIII. 2. de Johanne Baptista. *Predigonti tousi inti riuua*, prædicans baptismum & pœnitentiam.]

Riuon, pœnitere. Otfrid. ult. 24, 119.

Riunta, pœnitens. Otfrid. I. 16, 15. [Legendum hoc loco *kunta*, ut è MSC. docet Scherz. in Not.] Lamentans, III. 10, 13.

Mit mihilon riuuuon.

Cum multis lamentationibus.

Rauuon, Notk. Psalm. III. 6. *Ih schlief, unde schlaf rauuota mir dar ana.* Ego dormivi & soporatus sum. Id. Psalm. IV. 9. *Daz ih schlafe unde rauuee in fride.* In pace in idipsum dormiam & requiescam. [Hodie *ruhen*.]

Ruun, Otfrid. IV. 34, 41. [Scherz. vertit *dolebant*, in Not.]

Ruuue, ist nach der schulde gut, pœnitentia post culpam bona, Winsbek. ad fil. §. 43.

Riuuetin, Otfrid. IV. 30, fi.

Ni uuarun in then liutin
thie sulih riuuetin.

Nec fuerunt inter homines hos
qui de hoc condolerent.

Mit ruouuon trahene, pœnitentiæ lacrymis, Willeram. p. 90. [n. e. p. 39. *mit ruiuuon zaheren.*]

Biruuetut, commiserati, Otfrid. V. 20, 154.

Oba ih in Karkare uuas
ir biriuuetut thaz.

Cum in carcere essem
vos commiserati estis.

Riuuui, molestia, adversitas. Otfrid. III. 10, 9.

Ginado in therera riuuui
thinera muadun thiuuui.

HRI.

Miserere in hac calamitate
tuæ fatigatæ ancillæ.

Id. IV. 18. 7.

Uuolt er in then riuon
thaz enti biscouuon.

Volebat in hac adversitate
finem conspicere.

Vorreuuet, compungimini, quasi berouwet: Gl. Lipsii, ubi Somnerus: *Pœnitere, deplorare, Belgis berouwen. Sax. reowrian & bereowrian.*

Ruberin, i. pœnitentes appellatæ Beguinæ, Chron. Senon. ita legendum pro Kuherin, apud du Fresn. in *Glossar. v. Begbinæ.*

ASax. *Hreowan*, pœnitere, dolere, tristari.

Goth. *Hraiwa dubono faguk*, turturum par, Luc. II. 24. q. d. gementes columbæ.

[*Hriuun*, fera. Gloss. Mons. p. 407.]

HROOC, grallus: Gl. MS. ASax.

HROP, lacuna: Gl. MS. ASax.

HRVKI, dorso: Kero. c. 7. Isidor. contra Jud. c. 3. §. 3. *Ih uuendu imu chuningo brucca*, vertam ipsi regum dorsa.

[HRUMO, *uuesanti*, distincte. Gloss. Mons. p. 406.]

HRUNGIAE, fibula: Gl. MS. ASax.

[HRUOFTE. Isidor. c. 6. *In bruofte singhemes*, jubilamus.

Hruofte est *ruofan*, clamare, exclamare. Est ergo *in bruofte singhen*, exclamando cantare, seu potius cantando exclamare, id quod apte satis in jubila competit, quæ velut continua rudique vocalium *io* vel *iu* inclamatione constant. Palthen. Not. ad h. l. p. 413.]

HRVOM, gloria, *ruhm*.

Hruomege, *aerdbriches*, gloriosi terræ, Isidor. contr. Judæ. c. 3. 3.

[HRUOZZUN, sambucis. Gloss. Mons. p. 412.]

HSNIUUITH, ningvit: Gl. MS. ASax. hod. *schneyet.*

HUAEG, seru: Gl. MS. ASax.

HVAHE, HVHE, HVOH, ludibrium, hohn, spott. Otfrid. IV. 30, 6.

Habetun nan zi buabe.

Habuerunt eum pro ludibrio.

Notk. in Orat. Domin. Petit. VI. *der uuirt ze huobe sinen sunden*, fit ludibrium peccatis suis. Id. Psalm. II. 4. *Huob tue*, ludibrium faciat.

Huoben, ludibrio habere, Notk. Psal. XXIV. 3. *Nob mine fienda buoen min.* Neque irrideant me inimici mei. Psalm. XXXVII. 18. *Nie ne huoen min mine fienda.* ne quando insultent in me inimici mei. Psalm. LXXIX. 7. *Unsere fienda huonon unser.* Inimici nostri subsannaverunt nobis. Adde Psal. XLVI. 1. 2. 3. Psal. LXXXIV. 1. [Inde fortasse hodiernum *Höhnen*, subsannare.] *Kehubot eigen*, subsannarunt. id. Psalm. XX. 14. & XXXIV. 15.

HVHONDO, insultare, hohn sprechen. Notk. Psalm. XII. 5. *Nie der tiefel hubondo ne chede.* Ne quando dicat inimicus meus.

 HVALB,

HVA.

HVALB, convexum: Gl. M. ASax. hwalb, gewölbt, hod.

HVAN, huhn, de gallo gallinaceo. Otfrid. IV. 18, 66.

Uuarun tho thie ziti
thaz ther hano krati.

Erant tunc tempora
quod Gallus cantet.

[*Huoniriner*, gallicinus. Gloſſ. Monſ. p. 334.]

HVARRVN, HVARLVST, ſtuprum, adulterium. Otfrid. II. 19, 4. 9.

Thaz man nihein ni huoro.
Ut ne quis adulteret.
Er huorot ſie giuuaro.
Adulterat eam vere.

Id. III. 17. 5.

Eina huarrun brahtun,
ſo ſio in abuh thahtun.

Adulteram adduxerunt,
quo tamen in perverſum cogitarunt.

Huaron, adulterare, Kero. c. 4.

[*Huor*, ſcortum. Gloſſ. Monſ. p. 322. 347. proſtibulum. p. 322. 339. 343.

Huoro, commiſcere. p. 397.

Huorta, concubuit. p. ead.

Huore, inceſtu. p. 380.

Huorara, effœminati. p. 332. effœminatos. p. 347.

Huoraro, effœminatorum. p. 329.

Huorares, ſtupratores. p. 407.

Huorarun, fornicariis. p. 355.

Huoronter, moechatus. p. 409.

Huoriſt, incæſtus. p. 322.

Huorlinc, ſpurius. p. 379.

Huorlinch, mancer. p. 323.

Huorlinn vel *frazares*, procacis. p. 339.

Huoronta, effœminavit. p. 328.

Huorlinaz, adultera. p. 397.

Huorlines, adulterine. p. 385.

Huorluſt, laſciviam. p. 378.

Huorhus, lupanar. p. 339. Gymnaſium. p. 361. theatrum. p. 366.

Huorhuſum, lupanaribus. p. 362.

Spilehus, vel *huorhus*, amphitheatrum. p. 413.]

Huc pertinet Bavaricum *Hurcriff*, pro quo malè legitur *Horcriſt*, Leg. Baiwar. Tit. VII. 3. *Siquis propter libidinem liberæ manum injecerit, aut virgini ſeu uxori alterius, quod Bajuvarii Horcriff vocant, cum ſex ſolidis componant.* Heroldus *Hortchriſt* habet. id quod præfert du Freſne *Gloſſar. h. v.* quod hîc non de meretrice, agatur, & *Horten* ſit pulſare. Sed de virgine quidem hîc agitur aut aliena uxore, at cui infertur tactus meretricius, nec violentus, tamen injurioſus & puniendus. Eſt enim compoſitum ex *Hur*, meretrix, & *Griff*, contactus, ſcil. meretricius & injurioſus.

Huarilinaz harto, libidinoſus valdè, de aſino, Otfrid. IV. 5, 16.

Huoruuiniſceſte, ſcortationes. Notker. Pſalm. LXX. 7.

HVA.

Huorluſte, libidines. Notk. Pſalm. XVII. 43. LXXII. 21. *Huarluſt*, libido. Otfrid. III. 17. 124.

Legirhuor, adulterium. Notk. Pſalm. L. 12.

Pihuoren. vid. inf. Lit. P.

Hurnen, condemnare de crimine ſtupri. Sigismund. Imp. in Lege Caſtrenſi anno 1431. *Hurnen ſol man den, der eine gemeine fraw in dem here hat.*

HVATEN, vid. ſuprà *Hoodan.*

HVBA, HOVBA, HIVFA, GIVFA, HVFA, HVBE, HOBA, HOBVNNA, modus agri cum ædibus ruſticis. Chron. Sax. vernaculâ linguâ deſcriptum *manſum* interpretatur ipſam agri menſuram quæ mediæ ætatis ſcriptoribus Huba, Hoba ſive Huoba, nobis ein Huſelandes: *Meibom. Vindic. Billing. p.* 38. V. inf. *Manſ.* & ſupr. *Chormede.*

Coccius in Dagob. p. 177. *Ego ſic obſervabam: Hubam non certæ menſuræ terram eſſe, ſed indefinitæ, pro cujuslibet loci commodo aut opportunitate, tantumque ferè agri comprehendere, quantum ruſtico ad rem familiarem tuendam ſatis eſt.*

Speelman. Gloſſ. *Hube, villa Romanis, Manſus Teutonibus, Manerium Francis & Anglis, Manoir à mannor, i. prædium unius alicujus in rure cum idoneis ædibus ad reponendos ejusdem fructus.*

Aventinus Lib. VII. p. 453. *Claſſes ruſticorum prædiorum apud Bojos duæ ſunt. In prima tantum agri, quod quadrigis, in ſecunda quod bigis arari ſolet. Hanc HVBAM atque manſum, illam Curtim, Hofam, priſci Bojorum Juriſperiti vocant, illi à Rudolfo LX. aſſes, alteri XXX. impoſiti ſunt.*

Rotulus Curiæ Dominicalis Wrazhoven Eccleſiæ S. Thomæ Argentor. *Eine Hube das iſt XLII. Acker.* In curia Dominic. Niderhausbergen S. Thomæ Argent. XXX. acker. In curia Dom. Eckboltzheim XL. Acker. ibidem eine Jagehube XI. Acker.

Vorburg. Vol. VIII. p. 243. Ego ſic obſervabam; Hubam non certæ menſuræ terram eſſe; ſed indefinitæ, pro cujusque loci commodo aut opportunitate, tantumque ferè agri comprehendere, quantum ruſtico ad rem familiarem tuendam ſatis eſt. V. ib. plura. [Deſcripſit hæc, ut videtur Vorburg ex Coccio.]

Hubæ Dominicales, Herrnhöfe: villæ quas domini ſibi retinent, dicuntur & Terræ dominicales: Manſi indominicati, quæ colonis ſuis elocarunt, cenſus vel ſervitii gratia. Terræ tenementales, Manſa ſervilia Saxonibus & Normannis: *Speelman. Gloſſ.* Hodie huc referri poſſunt *Dinghöfe*, de quibus ſuprà D. quæ ab aliis malè ad *Hubas ſerviles* referuntur; etſi enim Hubariorum ſingulorum curiæ & hubæ, ſerviles dici poſſint, ſuo modo; tamen Dominicacales h. e. quas Domini ſibi retinent, dici nequeunt; quanquam & hubariorum villæ & hubæ, *emphyteuticæ* propriè dicendæ, qua de re in *Diſſert. de Curiis Dominicalibus, §. VI.* quibus contradiſtinguuntur *Kölnhöfe*, h. e. colonorum prædia, *ib. §. XXVII.*

Haupt-

HVB.

Hauptbube & *Stukbube*, i. huba dominicalis, & hubæ particulares hubariorum. conf. *Webner. h. v.*

Huber, hubarius, poſſeſſor hubæ, emphyteuta.

Hochbuber, hubarius primarius, *Diſſert. de Cur. Domin. §. XIX.*

Hochbuber in Curia Dominicali Capituli S. Thomæ conſtituitur W. à Magiſtratu Argentor. propter prædia ſita in bannis Schiltigheim & Arlshoven, & præſentatur Capitulo ùt domino directo & cæteris hubariis, ut in omnibus caſibus apud ipſum ſich rats und beſcheids zu erholen haben.

Hubener ùt membra Imperii Communitatibus præponuntur à Ruperto Imp. in confirmatione privilegiorum Landaviæ: *So gebienten wir allen Furſten Geiſtlichen und Werntlichen, Grauen, Fryen, Herren, Dienſtluten, Lantvogten, Amptluten, Hubenern, Gemeynſchafften der Stete, Merckte, und Dörffer.* &c.

Hub - vel *Huppfennig*, denarius ſive cenſus de huba, quem poſſeſſor annuatim præſtat domino. Liber Redituum vetus Epiſcopi N. *Item jura ſive cenſus denar. qui dicuntur Huppfennige, ſpectantes ad Curiam in V. ſunt hi: &c. Item notandum eſt, quod ſolventes Huppfennige non tenentur ad mortuaria: alii autem curiæ attinentes vel bona eidem cenſualia poſſidentes tenentur ad mortuaria. Nec licet alicui Curiæ prædictæ vel Curia in S. adſcripto, ad ulterioris conditionis homines cum filio vel filia ſuis, ſine licentia Dom. Epiſcopi per nuptias convolare.* Conf. Diſſert. *de Cur. Dominic. §. XXIV.*

Vide & ſupra *Hobor*.

HVBRECHT, i. erſchatz, laudemium: Rotul. Cur. Domin. Eckbolzheim.

[HUBENBURGI, metropolis: Gloſſæ ex libro veteri à W. Lazio de Migrat. Gent. L. 3. adductæ. Forſan tamen legendum *Haubitburge*. Reineſ. Vocab. MSC. Theot.]

HVBILAN, ubele, malum: Kero. c. 7.

HVBSCHERIN, meritrix: Jus Auguſtan. MS. fol. 60. *Sol keine die heiligen XIV. tage* (vor Oſtern) *in der Stat gan, fürſt man complet gelautet, oder ſol ir die naſe aus dem kopfe geſnitten werden. nun: ſo Herren bie ſint.*

HVE, quis. HVO, quanta, Gl. Lipſii. ubi Somnerus: *Quis, Sax. Hwa, nobis Who: Quanta autem, ùt quanta fecit, Sax. Hu manega, aliàs Hufela.*

Zi hui, quorſum, quò, Otfrid. III. 13, 89. IV. 22, 50. Notk. Eſa. XXXVIII. 12.

HVET, licidus: Gl. MS. ASax.

HVF, acervus. *Huffo crap*, tumulus. *Hufun*, aggeres: Gl. vet.

Huffon, accumulare. *Ghibufotin*, coacervaſſent, Gl. V. Notk. Pſalm. LX. 7. *gebuffoſt imo ſine jar.* conf. ſupra *Gibuffon*.

Huffon, acervatim. Gl. V. v. ſupra *Houpb*.

[*Huffun*, aggeſtorium. Gloſſ. Monſ. p. 364.]

Hufpbi, clunes vel coxæ, Raban. de part. corp.

Huffo, femur. Gl. V.

HVF.

Gothis *Hup* lumbi, ilia. Marc. I. 6.

[*Unter dero hupſi*, ſub fœmore. Gloſſ. Monſ. p. 340.

Zi den huffin, ad femina. p. 321.]

Hufelon, genæ, wangen, Cant. Cant. I. 10. paſſim. Vid. ſupr. *Hiufilon*.

Huuela, colles, Cant. Cant. c. II, 10. & c. IV, 7.

HVGEN, HOGEN, HVGGEN, HVCTEN, cogitare, recordari, conſiderare, curare: bedencken. Otfrid. de Salvatore ad Nicodemum II. 12, 107.

Hugi thob nu hera meiſt,
thu theſſes uuiht ſar ni uueiſt.

Recogita modò potiſſimùm,
(quod) de hoc nihil quicquam noveris.

Idem IV. 3, 25.

Bithiu ſe thes ni hogetin.
Quia non curabant.

[Quare id nunc non cogitarunt. ita vertit Scherz. in Not. ad h. l.

Id. Otfrid. I. 7, 2.

Tho ſprach Sancta Maria
thaz ſin zi huge habeta.
Tunc ait Sancta Maria
quod ea ipſius recordaretur.

Cum pro *ſin*, *ſiu* legendum, ut MSSCta habent, alter verſus ita reddendus. Id quod ipſa in mente habebat. Scherz. in Not.

Id. IV. 16. 8.

Feſtes huges follon.
Firmæ recogitationis pleni.

Conſtantia animi pleni. Scherz. in Not.]

Adde IV. 2, 47. c. 9, 32. V. 4, 78. V. 8, 49. V. 5. antep. II. 13, 27. IV. 8, 51. II. 21, 15. [Verba ultimi loci *then hugu*, proprie & aptiſſime per *mentem* reddi, Scherz. in Not. judicat.]

Kero: *Kebucti*, commemoratio. c. 67. *Kibuctlibbo*, ſollicite. c. 65. *Pibuctida*, ſollicitudinem. c. 21. *Pibuctigeer*, ſollicitus. c. 2. *Inbucti*, conſcientia. c. 7. *Kibucti*, memoria. *Kebuckit*, memor. c. 7. Kero. conf. lit. K. & P.

Notkerus Pſalm. XVIII. 6. *Alſo riſo hugeta er ze ſinero ferte:* Exultavit ùt gigas ad currendam viam ſuam.

In hugte haben, recordari. Notker. Pſalm. XXIV. 7.

Hugu, fides. Otfrid. III. 8, 78. de Petro in mari ambulante:

So imo ther hugu uuankta.
Quum ei fides vacillaret.

Idem IV. 5, 116.

Then hugu uuir giuuizzen
thar baldo anaſizen.
Fidem nos certam
ibi fiducialiter adhibemus.

Intellectus, Otfrid. ad Salom. ỳ. 14.

Gibuge, recordor. Conf. Vet.

Hogen

Hogezo ih, meditabor. Notk. Pſalm. CXVIII. 16.

Hogezunga, meditationes. Notker. Pſalm. CXVIII. 24. 99.

Gihugti, memoria. Otfrid. V. 25, 178. c. 19, 63. vide ſupra lit. G.

Er hugu ſinan, inopinato, ehe er ſichs verſieht. Otfrid. II. 13, 72. [Aliter plane Scherzio viſum, cujus Notas vide.]

Gehugtig tuen, memorem facere. Notk. Pſal. XIX. 14.

Behugnis, memoria. Aurea Bulla Caroli IV. Imp. c. 3. pr. *zu ewiger behugnus der ding*, ad perpetuam rei memoriam.

Gehugniſſe, memoria. Charta feudalis Monaſterii Wiſſenburgenſis. an. 1316. *Apt Egidius guter gehugniſſe*, bonæ memoriæ.

Irhogtun, recordati ſunt. Otfrid. II. 11, 109.

Irhugedo, recordatio. Notk. Pſ. XXXVII. 4.

Ubarhugen, negligere. Tatian. c. 37.

Ungehuhte, irrecordabilis. Notker. Pſalm. CI. 12.

Huguluſti, cogitationes jucundæ, gaudia in ſinu. Otfrid. II. 11, 127. IV. 37, 17. IV. ult. 75.

Kibiginnis luſt in lanchon, delectatio carnis in renibus: Notk. Pſalm. VII. 10. Idem Pſalm. CIII. 15. *daz ſin anaſiune gehugelichoe in glizemen*, ut exhilaret faciem in oleo.

Hugeſcrei, exclamatio. Notk. Pſalm. XXX. 20.

Hugeſangon, jubilare. Notk. Pſalm. XCIV. 3.

Dir hugeſangon ih, tibi pſallam. Notk. Pſalm. CVII. 1.

Gothis: *Gahuga*, cogitatio. Luc. I. 51. *Huggan*, cogitare, putare, arbitrari. Matth. V. 17. Joh. XI. 13. Luc. II. 44.

ASax. *Hyge*, mens. *Gehygd*, cogitatio. *Gehygan*, meminiſſe.

Islandis: *Hugur*, animus.

HVICTHE ſoniſta, de furto admiſſarii cum grege h. e. cum VII. aut XII. equabus, L. Sal. t. XLI. 5.

[HUIZAZ. *Cotauueppi huizaz*, byſſum. Rhaban. Gloſſ. *Gut gewebe das weiſs iſt*. Diecman. Spec. Gloſſ. Lat. Theot. p. 56.]

HVKER, höck. Jus Auguſtan. propola.

Gloſſ. MS. ASax. *Hoecæ*, *aeſculus*. Aeſculator, nummularius. Gloſſ. du Freſne. Kilianus: *Hoeker*, *Hucker*, *Sicambr. caupo, propola. Angl. Houkeſter.* Item: *Hoecker, vetus. i. oeker, foenus.* V. infr. *UUoker*.

HULDA, *hulta*, fides, gratia, favor. Otfr. ad Salom. ỷ. 69. & L. I. c. 2, 95. ad DEVM:

Dua huldi thino ubar mih.
Fac gratiam tuam ſuper me.

L. II. c. 7, 5.

Mit zuhtin ſiermo hulta.
Diſciplinâ ſuæ gratiæ.

[*Hulta*, non eſt ſubſtantivum, ſed verbum imperfecti temporis. Scherz. Not. ad h. l.]

L. I. c. 17, 124. de Magis:

Thaz kind ſie thar betotun,
Joh huldi ſino thigitun.
Puerum adorarunt,
Et gratiam ejus ambierunt.

[*Huldi*, gratia. Gloſſ. Monſ. p. 388. 391. favor. 391.

So eſe mir din huldi, per ſalutem tuam. p. 327.

Slemmirdes Chuninges huldi, per ſalutem Pharaonis. p. 320.]

Hulde, gratiam, reconciliationem. Willer. p. 159. n. 67.

Huldi, placarem. Gl. vet.

Kihuldu, placabo. Gl. vet.

Notk. Pſalm. CV. 30. *Unde Finees ſtuont uuider demo unrehte, mit dio gehulta er Got.* Et ſtetit Phinees & placavit DEUM.

Biſi hoffs huldgewinnen noch ſinen gnaden, de pœna arbitraria. J. Auguſtan.

Thu fundi huldi mit Gote, inveniſti gratiam apud DEUM. Tatian. 3, 4.

Huldigaro, placabilis. Notk. Pſal. LXXXIX. 13.

Gehulter, propitiatus. Notk. Pſalm. XXIV. 18.

Holdemo Gote, DEO propitio, oppon. *unholden herren*. Notk. Pſalm. CV. 42.

Huldi, fidelitas. Otfrid. IV. 12, 18. ad diſcipulos:

Thaz ir mir leiſtit huldi.
Ut mihi fidem præſtaretis.

Unhuldi, infidelitas. Otfrid. IV. 24, 9. Populus ad Pilatum:

Thih ziben unhuldi.
Te arguit infidelitatis:

[Te arguimus infidelitatis: ita vertit Scherz. in Not.]

Unholdi liute. Notk. Pſalm. LIX. 2.

Holdon, fideles. Otfrid. V. 23, 541.

Thie holdun ſcalka thine.
Fideles ſervos tuos.

Rythm. de Lud. II. ỷ. 72. Otfrid. V. 12, 94. III. 20, 145.

Er iſt, quad, Gotes holdo.
Ipſe eſt, dixit, DEI fidelis.

Holdaz herza, cor fidele. Otfrid. V. 15, 56.

Holdin, adjutores. Gl. Vulcanii. p. 66.

[*Holder*, placatus. Gloſſ. Monſ. p. 340.

Holden, devotum. p. 388.

Holde, amaſia. *Holden*, amicus. Goldaſt. ad Winsb. *Holtin*, amicis. Rhythm. de S. An. ỷ. 49. Reineſ. Vocab. Theot. MSC.]

Anglo-Sax. *Hold*, amicus. *Unhold*, inimicus.

Islandis *Hille*, gratia.

Gothis *Hulths*, propitius. Luc. XVIII. 13.

Unhulthon, diabolum. Joh. VIII. 48.

Dingen, richten bey ſein ſelbſt Hulde, dicitur de Marchione Saxon. J. Saxon. Prov. 3. a. 65. cujus

HVL.

cujus formulæ Glossator Teutonicus recenset quatuor interpretationes. Prima est Buchardi Episc. Magd. qui interfectus an. 1325. & Ottonis Comitis de Falkenstein: In Judicio Marchionis sententias dici *bey dem eyde, den sie dem Marggrafen zu huld gesworen*, i. juxta juramentum fidelitatis, quod Scabini Marchioni fecerunt. Sed quia hic mos dicendi sententias per juramentum non in judiciis provincialibus, sed feudalibus locum habeat, *J. Feud. Sax. c.* 3. & 4. ideò rejicit eam. Altera est Volradi de Dunleben & Conradi de Roslaw: *Juxta* juramentum & homagium Marchionis, quod ipse Regi præstitit. Sed quia hoc esset commune etiam cæteris judicibus, ideò & hanc rejicit. Tertia Henrici de Betesleben & N. de Lenwenden: *bey sein selbst gewalt*, non regio nomine, sed jure proprio jurisdictionem exercere. Sed hanc etiam rejicit per Lib. III. J. Prov. 26. & 33. quòd omnes judices, etiam Marchio, judicet *von des Reichs wegen*, nomine Regio. Tandem ipse ita explicat: Marchio i. e. ejus judex, *dinget bey seines Marggrafen hulden, den der Marggraf swöret dem Konige fur seine Richter, do die andern Richter alle dem Könige sweren.* Jus Prov. III. 54. Atque sic erat formula *des Lehnrichters* à Domino in sua causa constituti: *Ich bege meines Gnedigen Herren des Marggrafens Mannlehngericht, gebiete recht und verbiete unrecht*, &c. B. Reinhard. *in Bedencken vom Mannlehensgericht.*

Hildebrand, amor ardens.

Paulus Beonridensis in vita Gregorii VII. *Hiltebrandus enim Teutonicæ vernacula nuncupatione perustionem significat cupiditatis terrenæ.*

Menag. v. *Brandon.*

HVLLENT *in ein*, conspirant, concordant, Chron. Königsh. c. 3, 88.

[*Hulta sih.* Operuit se. Gloss. Monf. p. 319. *verhülte sich.*

Hullituoh, linteamenta. p. 333.

Hulia, volutabris. p. 409.

Sin huli lachan, chlamydem. p. 406.

HVMILRINNVN, cataractas. Gloss. Monf. p. 346. forsan legendum *himilrinnun.*

HVNAEGSVGAE, ligustrum: Gloss. MS. ASax. *Mundholz.* Italis olivetta. de Ligustro vid. Plin.

HVND. Notk. Psal. XXI. 17. *Hunda manige umbehalboton mih.* Canes multi circumdederunt me.

Leutihund, canis seucis, seusius, primus cursalis: opponitur Seuci docto, *Triphunt*, Treibhund: & Seuci qui in ligamine vestigium tenet, *Spurihunt*, Lex Baiw. t. XIX. §. 1. sqq. Lex Alem. t. LXXXII. §. 1. Lex Sal. t. VI. §. 1. ubi Seusius magister opponitur Seusio reliquo aut Veltri porcario. Aliter etiam *Laitihunt*, canis hominem ducens, L. Alam. t. LXXXII. §. 2. *Veltraum*, Lex. Burg. add. 1. c. 10. q. d. der das velt raumt. Veltris, lingua Gallica, canicula agilitate sua vulpes & cæteras minores bestiolas facillimè capiens, Monach. Sangall. L. I. c. 22. Du Fresne Gloss. Canis Veltris. vocatur

HVN.

Anglo-Sax. *Langeran* vel *lang-legeream*, LL. Canuti R. de Forest. c. 32. it. iisdem *Greihund*, c. 31.

Ramhunt, LL. Kanuti R. de Forestis §. 30. V. *Ramen.*

Seusium, i. *bessehunt.* Gloss. MS. L. Alam. c. 82. Hodie *Hezhunt.* L. Sal. t. VI.

Gayhunt, junior canis, qui nondum cepit leporem, Anglo-Sax. Gloss.

Honawarth, canis custos curtis, L. Baiwar. t. XIX. §. 9.

Bibarhunt, L. Baiwar. t. XIX. §. 4. qui sub terra venatur.

Hapichhunt, accipitrarius, L. Baiwar. t. XIX. §. 6.

Wint, i. veltris leporalis, Gl. MS. L. Alam. c. 82.

Hund tragen, canem portare, Cranz. L. III. Saxon. c. 15. de Ottone M. & rebelle Everhardo: *Auxiliarios quoque illius quodam dedecore notabat, ut in urbem Magdeburgam, postea ab Ottone insignitam, canes deducerent: quod probri genus illa ætate habebatur.* Otto Frising. de Gest. Frid. L. II. c. 28. Vetus consuetudo pro lege apud Francos & Svevos inolevit, ut si quis nobilis, ministerialis, vel colonus pro hujusmodi excessibus (prædæ aut incendii) reus inventus fuerit, antequam morte puniatur, ad confusionis suæ ignominiam, nobilis canem, Ministerialis Sellam, rusticus aratri rotam de Comitatu in proximum Comitatum gestare cogatur. Et addit: Hermannum Palatinum Comitem cum X. complicibus suis canes per Teutonicum milliare portasse. Conf. Gunther. in Ligurino Lib. V. qui totam rem hisce versibus est complexus:

Quippe vetus mos est, uti si quis rege remoto,
Sanguine, vel flamma, vel seditionis apertæ
Turbine, seu crebris regnum vexare rapinis
Audeat: ante gravem quam fuso sanguine pœnam
Excipiat, si liber erit, de more vetusto
Impositum scapulis ad contigui comitatus
Cogatur per rura canem confinia ferre:
Sin alius, sellam. Cujus dispendia pœnæ
Ille Palatinæ custos celeberrimus aulæ
Non potuit vitare Comes, cunctisque videndus
Portavit scapulis passus plus mille latrantem:
Hanc quoque tunc alij simili pro crimine pœnam
Sustinuere decem Comites, totidemque coacti
Fœda tulere canes, generoso pondera collo.

vid. Dodechin, Trithem. Chron. Hirsaug. an. 1155. Arnold. Chron. Slav. L. VII. c. 1. & ib. Bangert. Goldast. de Regn. Bohem. 4. 10. p. 504. & Crusii peculiarem libellum de hoc argumento. Ratio autem hujus ignominiæ reddi potest hæc, quod per canem nobiles neglecti officii sui admoneantur, quod erat excubare in aula, & regem custodire ac defendere: ni malis, contumaciam aut impudentiam eorum fuisse notatam; uti per sellam, quam plebeji gestabant, ipsorum ignaviam & vilitatem, tanquam hominum ad sellularias artes natorum. Addit Pezelius I. 3. Mellif. Historici p. m. 249. cum Episcopus quoque Moguntinus eodem crimine teneretur, ne aut religio violata videretur, aut ipsi impune abiret flagitium, alium pro ipso canem gestare coactum.

HVN.

Quod si vero conjecturis uti licet, derivare ab isthoc more ausim Germanicam illam locutionem, quam adhibere sueverunt, ubi res sinistrum est habitura eventum: *das Ding wirdt den Hund haben.* quod Latine sic poterit reddi: res ad canem redibit, quemadmodum dico: res ad restim redit. Cæterum adnotat Cujacius ad L. 7. ff. ad legem Juliani de vi publica, genus quoddam vinculi, quod collis facinorosorum fuit injectum, dictum fuisse canem, idque quod caninum esset, circa collum vincula gestare. Meminit & Plautus Casina: *DEos quæso, tu ut hodie canem & furcam feras.* it. in Curculione: *Cum catello ut accubes ferreo, ego dico.* Græce etiam dicitur σκύλαξ, juxta Pollucem. Huc facit illud Lucilii:

Cum manicis, catulo, collarique ut fugitivum
Deportem.

Canum custodia vallavit salutem suam Masanissa Rex Numidarum, Val. M. L. IX. c. 14. p. 519.

De *Britannicis canibus*, vid. Lansium. Consult. Orat. 2. pro Britannia. p. 666.

Antiqui ob corporis custodiam canes habebant comites: ut *Vulcanus* Æn. 8, 462.

Nec non & gemini custodes limine ab alto
Procedunt, gressumque canes comitantur herilem.

Hom. L. II. v. 11. Odys. duobus albis canibus comitatus *Telemachus:*

Οὐκ οἶος, ἅμα τῷγε δύω κύνες ἀργοὶ ἕποντο.

Vid. Lips. Cent. 1. Belg. ep. 44. p. 565. unde Pont. sua A. B. p. 28.

Plauti, canes aurib. flaccidis, V. Taubm. Pl. p. 2.

Canes venatici, Psal. XXII. 17, 21.

Xanthi Samii Philosophi Canis nomen habuit Λύκαινα, i. e. lupa: Planud. V. Æsopi, p. 48.

Romani Regum nomina canibus imponebant, ut nos hodie Turcorum nomina: Glareanus ad Val. M. n. 30. p. 23. ubi Persa nomen Canis. V. Eras. Chil. p. 579. 750.

Canis catenarius. Hes. Erg. 602. Καὶ κύνα καρχαρόδοντα κομεῖν· μὴ φείδεο σίτου. Μή ποτέ σ' ἡμερόκοιτος ἀνὴρ ἀπὸ χρήμαθ' ἕληται.

Molossus, fulvus Lacon, ab Horatio Epod. VII. pastorib. vindicantur.

Canis precium, Deut. XXIII, 18. ubi Hebræi כלב proprie accipiunt, alii pro cynædo. V. Glass. Rhet. p. 327.

Hunt, nomen probrosum, Fr. de B. Hisp. vers. 2811.

Huntfliega, scinifes. Notk. Ps. LXXVII. 48.

Hunde fliga, cynomyia. Gl. Lips. ubi Somnerus: *Hoc Saxonicum Hunde-fleog, aliàs Hundlicfleog, i. e. musca canina: ab hund, nobis hound, canis (propriè venaticus à Sax. Huntan, nobis to hunt, venari) & fleog, nobis fly, musca.*

Hundsfut. vid. *Fod.*

[*Hunthoubto*, Cynocephali. Gl. Monf. p. 414. *Huntesatul*, Eruca. pag. ead.]

Verhundeta, Sunamitis, Sulamitis, interpretatur seducta, captiva, Cant. Cant. 6. fi. mortificata, S. Hieron. T. III. p. 205. hodie *Verhunzt*, corruptum.

HVN.

Canib. projicere, eis assimilare.

[Huc pertinet nota Stiernhilmii in Glossar. Ulphila-Goth. ubi dicit. *Frabunthanais meri an fralet*, captivis prædicare remissionem. Ulphil. Ev. Luc. I. 9. Angl. *to hunt*, venari & captare feras. conf. Hiket. Thes. LL. Septentr. Gramm. Franc. Theot. p. 18. Scherzius Not. ad Willeram. loc. cit.]

Heribunta, præda, Gloss. Junii ad Willer. p. 161.

HUND, centum. Tatian. c. 236. *zuue hunt elinono*, cubitis ducentis.

[Gothice atque AS. *Hund*, centum. Germani nunc *hundert* dicunt. Quemadmodum autem iidem ad centenarium numerum computando ascendentes *achzig*, *neunzig*, dicunt, ita veteres Franci quoque *zehenzug* vel *zehanzo* dixerunt. ut cernere est apud Tatian. 212, 6. & Isidor. 5, 6. Palthen. Not. ad Tat. p. 395.]

Hundafaths, centurio. vid. supra *Faden.*

Notk. Psal. CV. 18. *zweihunt funffzig*, ducentos quinquaginta.

Gothis *Hund*, centum, *fimfhunda*, Luc. VII. 41. *Twaym hundam*, Joh. VI. 7. *thrigahunda*, Marc. XIV. 5.

Item *Taihuntaihund*, centum, Luc. XVI. 6, 7. *Taihuntehund*, Luc. XV. 4. *Tai*, est decem, q. d. decem decies.

Zibenzug, centum, Tatian. c. 212, 6. ASax. *Teontig*, dena decies, centum. *Hundteontig.* centum, ut abundet *hund.* Fr. Jun. Gloss. Goth. p. 205. & 329.

V. Somneri Lex. Saxon. Latin. & supra voc. *Chunna.*

Hunteri, Centurio, Tatian. c. 210.

Hinc videri possit, *Tausent*, mille. Goth. *thusund.* ASax. *thusend.* *Taihun*, decem Goth. Marc. X. 41. ASax. *Tyn.* Sed vide supra *Dusent.* & *Chunna.*

HVNDEN, infra, ultimò, Chron. Königsh. c. 2, 7 *der hunderste Kunig*, rex ultimus. *Johannes der hunderste*, Johannes Evangelista. Kœnigsh. Chron. Supplem. p. 430. quia posteriori loco post Joh. Baptistam in Kalendario memoria ejus reperitur.

HVNE, *Hunni*, populus Scythicæ originis. Finibus suis egressi in Illyricum irruerunt sub regibus Attila & Bleda fratribus, unà cum Persis, Saracenis, Isauris: Marcellin. Comes in Chron. contin. Euseb. A. C. 441. Indict. IX. Cyro Cos. pag. 438.

Mart. Polonus: Sub Carolo Crasso Avares suppresserunt, & HVNGARORVM nomen sortiti.

Chron. Königsh. c. 2, 65. sub Gallieno: *Zu disen ziten was gros unfride in der welte. Von den Tutschen, Ungern, Engellendern unde allerhande volke, stunde eine grosse gesellschafft uf, die verbergent und verbrantent Tutsche und Welsche Lande unz gein Rome. Men nennte dieselbe gesellschafft die HVNEN. also ignote die geburen nennent ein iegliche grosse gesellschafft ENGELLENDER.*

[HUNNILIHHERO, tribunali. Gl. Monf. p. 379.]

HVN-

HVO.

HVNNO, centurio. v. *Chunna.*

[HVOF, ungula. Gloff. Monf. p. 411.]

HVOH, vid. *Huab.*

[HVOHILI vel *fuoilinun*, aratiunculas. Gloff. Monf. p. 329.

HVOLIDA. *Druhtin fuuor Davite in uuarniffu. endi ni huolida imu.* Juravit Dominus David in veritate, & non fruftrabitur eum. Ifidor. IX. 1. Verbi hujus originem CL. Stadenius petit à Gothico *holon* aufferre, eripere, à quo Germani fuum *überholen* circumvenire aliquem accepiffe Stiernhielmio videntur, aut quod commodius eft, à Francico verbo *helan* occultare, quod communem cum priori radicem habeat *hol* antrum, fpelunca, quibus locis res furto ablatæ abfcondi folent. Conf. Gloffar. Boxhorn. itemque Jun. in Gloffar. Goth. v. *holon.* Ex quibus fatis commodus hujus loci fenfus enafcitur, non impofuiffe DEum Davidi occultando id ipfi, quod fe eidem promiferat manifeftaturum. Nefcio tamen utrumne fatius fit pro *huolida* legere *hudolida.* Dicunt enim adhuc Germani *einen hudeln*, illudere alicui, fruftrari & exagitare aliquem. Palthen. Not. ad h. l. p. 414.

HVOMHALDI vel *Sleffar*, proclivius. Gloff. Monf. p. 409.]

HVOPIT. vid. *Haubit.*

HVOT, mitra: Kero. *Hut*, *Kugelhut*, Königsh. Chron. c. 5. 152. V. *Kogel.*

Hood, capitium: Gl. MS. ASax.

Huet ftan, cox: Gl. MS. ASax. *Cozzo*, veftis fpecies, Du Fresn.

[*Huotb*, mitra. Gloff. Monf. p. 322. cidarim. p. 329.

Huot, cidarim. p. 345.

Huotin, tiaris. p. 342.]

v. fupra *Hot.*

HVPPHENNIG, v. *Hube.*

HVR, *heuer*, hujus anni, *heurig*, hornotinum.

Hürendheis, primitiæ frugum, Keiferp. Brof. fol. 76, 6.

HVRE, locatio. *Hueren*, conducere, Angl. *hyre:* Kilian: *Hurlinge*, *Hurmanner*, coloni, Jus Ditmarfic. t. LXXVIII. Grot. Manud. in Jus Holland. III. 19. Tabor de Jur. Colonar. T. I. p. 941. V. *Gehurda.*

Erbürnen, ein ochfende gewetten, Jus Auguftan.

HVRNEN, V. *Horn.*

HVRSCHEN, V. *Horski.*

HVRST, fylva, Forft, Bufch. Vita S. Arbogafti MS: *Do fin Ros den Eber horte durch die Hurften rufchen.*

Königsh. Chron. IV. 12. *dalp die boume und die Hurfte us, macht ein nuwe lende und ein kornvelt.*

Kilianus: *Horfcht*, *horft*, *virgultum: fylva humiles tantum frutices proferens*, *frutetum*, *fructetum*, *fenticetum.*

V. Gloff. Speelm. & Du Fresn. v. *Hurfta.*

HVRVUVA, giumo, palatus: Raban. de part. corp.

HVRWE, Königsh. Chron. Obf. XV. pag. 792. *in der Hurwe fizen.*

HVS.

HVSE, tabernaculum: Kero. Prol. p. 18. *deffelbin hufes*, ejus tabernaculi, *in hus daz*, in domum illam, ibid. *Kezimbrota hus finaz*, ædificat domum fuam, ibid. *in des ribhes hufe*, in cujus regni tabernaculo. Prol. p. 17. *in hufe Cotes*, in domo DEI. c. 31.

[*Kazimpri hufes*, ædem templi. Gloff. Monf. p. 405.

Ze Apkutio hus, ad fanum. p. 405.

In pluoftar hufe, in idolio. p. 402.

Spilehus, *huorhus.* vid. *Huar.*]

Nach hufe, ad cafam: Kapitul. Carol. T. I. pag. 485.

Hus, domus, familia. Notk. Pfal. XL. 4. *Er ilta geuuunon hus unde hufce, chenun unde eigen unde ander geuuöre*, properabat pervenire domum & domicilium, uxorem & propriam familiam, &c. vide hîc S. Auguftinum.

Idem Notk. Pfal. XCVII. 3. *Ifraëlis huske*, domui Ifrael. Pf. CXIII. 19.

Rhyth. de S. Annone ℣. 203.

Bi den cidin dii Cirus unti Darius
geuuunnin Chaldeifchi Hus.

Temporibus quum Cyrus & Darius
occupabant Chaldaicam domum.

i. e. Domum illuftrem, Principatum, Monarchiam Babylonicam.

Zv hufe und zu hofe den tag kunden, citationem ad domum infinuare, Jus Feud. Alem. c. XVI. 2.

Husgenoffen, domeftici: confiliarii: pares curiæ, vafalli. Fragm. de Bell. Hifpan. ℣. 999.

An theme rate fazen
ungetruwe huzgenozen.

In fenatu fedebant
infideles confiliarii.

Jus Feud. Alemann. cap. XX. 6. *Bitt ouch ein Man finen Huzgenoffen an fin gefprecbe zu gon, das fol der Herre Ime erlouben*, quodfi vafallus Parem fuum ad colloquium poftulat, dominus non prohibeat.

Jus Feud. Sax. c. 7. & 39.

R. de S. Ann. ℣. 689.

Wider nevin unte hufgenoze.

Contra nepotes & domefticos.

Socii, V. fupra *Ganerben.* 3. & inf. *Münzer.* Lehman. Chron. Spir. IV. 14.

Jus Auguftan. MS. *Ain Munzmeifter fol XII. Husgenoffen haben*, *die richtent* &c.

Hausgenoffen, *Heusler*, inquilini, phalburgeri in fuburbiis, qui non habent ædes proprias, Refolut. Gravam. Provinc. Elect. Sax. an. 1662. P. II. §. 97. p. 118.

Huslada, tributum, cenfus fundi, vectigal. Otto III. Imp. in Diplomate an. 985. *beneficium cum omni utilitate, excepto quod vulgari lingua vocatur Huslada.* Miræus in Notit. Ecclef. Belg. c. 72. Alias *Huslatum*, *Huslotum.* Conf. Du Fresn. Gloffar. h. v.

Huskefelle, ruinæ, rudera ædium collapfarum, parietinæ, Notk. Pfal. CI. 6.

HVT.

Husfwybe, vide *Wibbe*.

HVT, vid. *Huot*.

HVT, folliculus, cutis, haut, Otfr. III. 7, 50.

Hert ist gersten kornes hut.

Dura est hordeacei grani cutis (folliculus.)

[HVTTA *in churpizgartin*, tugurium in cucumerario. Gloss. Monf. p. 332.

Hutta, mappalia. p. 400.]

HVWEN, bubo, Notk. Psal. CI. 6. Gallis *Hybou*, Alem. *Grosbubu*, H. Jun. Nomencl. c. 9. p. 55.

[*Hvun*, bubonem. Gloss. Monf. p. 321.]

HVZ, foras. Vita Ludovici Pii, §. 19. apud Freher. Tom. I. *Conversâ facie in sinistram partem, indignando quodammodo virtute quantâ potuit dixit bis: Huz, huz, quod significat foràs, foras.* hodie *uz*, *aus*.

HVZEN, expostulare. Chron. Königsh. c. 5, 75. *ein gros huzen und schrigen.*

HWABBAN, redire: Kero c. 4. Goldasti. sed legendum *Huuarban*. V. infr.

HWAMBA, venter. Raban. de part. corp. V. W.

HWANNAN, unde: Kero. c. 3.

HWANTA, quare: Kero. c. 2.

HWAR. *So huuarso*, ubicunque: Kero. c. 7. 63.

HWARABES, redeas: Kero. Prol. p. 16.

Idem: *Huuerbente huuerbant*, revertentes redeunt. c. 67. *Kibuuorban uuesan*, reverti. [*Kiuuerbit uuesan*, converti, habet Kero c. 13.] *Uuarbentom*, revertentibus. [*Uuarbente*, revertentes, legitur in Kerone. c. 55.]

Warb, *uuarph*, conventus. Adam. Bremensis c. 229. Commune populorum Concilium à Sueonibus *Warph* à nobis *Thinc* vocatur. Leges Frisonum I. 29. *dis tredda deys aeghse di Frana oen den werf to bringhen;* tertio die debet eam Judex sistere coram judicio. Et IV. 21. *an da lyoda warue*, in populi conventu.

Hinc *werben*, *bewerben*, ambire, congregare, speciatim militem, colligere vota.

Werbe, via publica. V. *Guuerf.* & *Werbe*.

HWA.

Tatian. IV. 9. *Maria warb zi ira hus.* Maria reversa est in domum suam.

Gothis *Wairban*, ire, Marc. I. 16.

HWAZ, quid: Kero. Prol. p. 15. [ubi vitio typographi extat *huuz*.] p. 17. c. 48.

So hwaz so, quidquid: Kero Prol. c. 1. 2.

Min huuazzunmez, nequid nimis: Kero. i. e. *Min huuaz unmez*. [Ita in nostro Kerone legitur. c. 64.] V. *Mez*.

Huuazzi, sagacitas: [*Huuassi*, sagacitate. Kero. c. 27.] vide *Was*.

Huuazliche, efficaciter: Kero. [*Huuaslicho* legitur in Kerone. Prol. p. 16.]

HVVEIZO, triticum: Kero. [*Kap huueizzi*, erogavit triticum. c. 64. extat in Kerone.]

Weisse, Gl. vet.

Goth. *Weiteis kaurno*, frumenti granum, Joh. X. 24.

HUUELIH, quis. Kero. c. 4, 7. *So huueliher so des alters*, cujuslibet ætatis. c. 63. *huuelihha purdi*, quale onus. c. 54. *huuelihhu*, quæ. c. 6. *huuelihhiu*, qua. c. 3.

[HUUELLI, pertinacia. Gl. Monf. p. 404.]

HUUEMV, cui, Kero. Prol. p. 17.

HUUENNE. *Min huuenne*, nequando: Kero. c. 2. p. 20.

HVVEO, quàm, c. 2. p. 21. qualiter. c. 7. *Huueo mer*, quam [quanto] magis. c. 6. Kero. *Huuialihhy*, qualitatem. c. 2. Kero.

HUUEOLRAD, orbita: Gl. ASax.

HUUER, quis. Kero Prol. p. 17.

So huuer so, quisquis: Kero. Prol. p. 16.

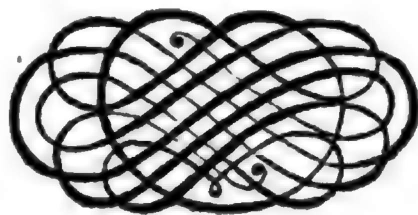
HUUER, lebes: Gl. MS. ASax.

[HUUIL, *Aer huuil uurdi, ih uuas dhar:* antequam tempus fieret, ibi eram. Isidor. IV. 5. Hodie *Weile*, tempus, temporis spatium. Kero horam *uuila* vocat. c. 17. Palthen. in Not. ad h. l. p. 406.]

HYDNAE, de confugione statione: Gl. MS. ASax.

HYEGENT, cæderunt, Chron. Königsh. c. 3. App. §. 22. leg. fortè *Hiebent*.

HYNNILAEC, *ascolonium:* Gloss. MS. ASax. h. e. cepe, allium, schalott, V. Glossar. Du Fresn. v. *Ascalonium*.

IA.

I, G, Y, Germanis sunt literæ μεταβολαὶ & invicem commutantur.

Itemque V, Runer, Ryner, Ol. Worm. de Lit. Run. p. 2. sed & E, ir, er.

I, Y, augmentum inceptivum, quo veteres usi pro quo posteri *Ge*. Cant. Cant. Francicum cap. V. 2. *Min houet is i fol douwes*, caput meum plenum est rore. H. Speelm. Gl. in Byrthinsak.

I nob, adhuc, præterea. Fragm. de B. Hisp. ℣. 1554.

I nob hiez er ime uore tragen
thie tiurin mantel harmin.

& ℣. 1560.

Ie nob gaf er ime baz.

I thob, etiamsi, Fragm. de B. Hisp. ℣. 1664. 1690.

IA, asserit, confirmat, extendit. Otfr. III. 23, 65.

Ia sint, quad er, binotl
zwelif dago zitl?
Nonne sunt, dixit, certe
duodecim diei horæ?

IV. 23, 5. Pilatus de Christo:

Ia hera us, quad, leitu ih inan iu,
thaz ir irkennet in diu.
Ecce huc foras, dixit, duco eum vobis,
ut agnoscatis in eo, &c.

V. 9, 89. *Ia lampf*, imò agnus DEI, &c.

[Non rectè hunc locum vertit Schilterus, qui potius reddendus *Sane oportebat*. Scherz. in Not. vid. inf. *Lampb.*]

V. 4, 79. 96.

Ja birun uuir in uuara
iu eigene gibura.
Imo sumus nos revera
vestri proprii ministri.

V. 19. 97.

Odo iauuiht helphan thanne
themo filu reichen manne.
Aut quicquam juverit tunc
multum diviti illi viro.

[*Ia*, etiam. Gloss. Monf. p. 397.
Ia ni, nunquid. Tatian. 40, 6. *Ia ni gibit*, nunquid porrigit.
Ia sie ni lesent fon thornun uuinberu. Nunquid colligunt de spinis uvas. Id. Tatian. 41. 3.]

Notk. Psalm. IX. 8. *Ia ist er iemer.* Dominus in æternum permanet.

IABE *Gote*, formula dubitantis & diffidentis, *Iabe Gote, uuir bringen iu nu sar uzzir disimo steine uuazzir?* Nunquid de petra hac possumus producere aquam? Notk. Psal. CV. 33. de Mose percussuro petram.

IAH, *man iach*, dicitur, fertur, Tyrol. Scot. pr. V. *Gehan*, fateri.

Iabi, fateatur, Otfr. V. 15, 79. de Petro:

Ther thria stunton iabi,
so thiko instoban uuart,

IAC.

Trina vice fateatur,
quoties inficiatus fuerat.

[*Thaz her jabi saman mit Mariun.* Ut profiteretur cum Maria. Tatian. 5, 12. de Josepho Bethlehem cum Maria profecto.]

IACAESSURAE, calciculium, Gloss. MS. ASax.

IACH, O, Interjectio, *Iah herro*, ô Domine, Notk. Psal. CXV. 16.

IACHANT, achates, Fragm. de B. Hispan. ℣. 900.

[Hyacinthus juxta Scherz. in Not.]

IAGERE, fœnerator, Gloss. Lips. tacet hic Somner. illustrat. Notk. Psal. C. 5. *jagen*, persequi.

[Hodie mercatoribus *Nachjagende Herren* dicuntur creditores debiti solutionem urgentes. *Jagot*, venatur. Gloss. Monf. p. 344.]

JAGILICH, quilibet, Otfrid. II. 23, 49. & passim.

[Verba Otfridi loc. cit. sunt:

Quit jagilih in thrati,
thaz er zeichan dati
In mines namen namati.
Dicet quilibet anxie,
quod signa (miracula) fecerit
In mei nominis invocatione.

[Notat autem Scherz. Codices MSCtos non *iagilih*, sed *io gilih* habere, quod in unam vocem compactum, idem est ac *jeglicher.*]

IV. 26, 70. [Pro *jagilih.* h. l. Codices MSC. habent *Uuibilih.* vid. Scherz. Not.]

Jagiuueder, iedweder, Otfr. IV. 9, 21.

Sin jagiuuedar zilota,
joh funtun al so er sageta.
Hoc quilibet eorum attendebat,
& invenerunt omne quod dixerat.

Conf. V. 20, 62.

JAMAN, aliquis, *Jemand. Jemene*, aliqui, Notk. Psal. XXXII. 8.

[Otfr. II. 18, 30.

Thaz mannilih giborge,
sih zia manne ni belge.
Ut quilibet caveat,
cuiquam homini ne irascatur.

Pro *zia manne* Codices MSC. Vind. & Vat. habent *zi iamanne*, quod est, *zu jemand*, *gegen jemand.* Scherz. Not. ad h. l.]

IAMAR, *Jamer*, miseria. Otfr. passim.

Jamaragaz. v. *Agaz.*

Jamaragemo muate, miserabili mente, Otfrid. IV. 34. 47.

Stuantun thar tho ferron
alle sine kundon
Jamaragemo muate.
Steterunt ibi procul
omnes ejus (JEsu) amici
Moesto animo.

So jamarlich githingi, Otfrid. IV. 26, 79.

So jamarlih githingi,
thera goringi.

JAM.

Tam lamentabilis dies
tentationum.

[Scherz. in Not. vertit:

Tam miseræ res (casus)
tribulationum.]

Id. V. 20. 197.

Jamarlicho er zi in quit,
firuuazan ir fon Gote fit.

Triſtis (torve) ad eos dicet (Chriſtus
in extremo die)
reprobati eſtis à DEO.

Id. IV. 7, 21.

Iruuehſit jamarlichaz thing
ubar theſan uuorolt ring.

Exurget deploranda res
ſuper hunc mundi orbem.

JAMER, *Jammer*, *jemer*, ſemper, *immer*. Otfrid. ad Ludov. R. ℣. 9.

Themo ſi jammer heili.

Huic ſit ſemper ſalus.

Id. L. I. 18, 98. c 4, 14. & ad Salom. ℣. 92.
Jemer, æternum, Gloſſ. Lipſ.

Jamjam, Fragm. de B. Hiſp. ℣. 2328. *Rolant iſt iemer erslagen.* à thraſone, ſed vivebat tamen.

Chron. Königsh. c. 4, 64. *Jemer er ſatte den Canzeler an das biſtum zu Strosburg.*

Jamer, unquam, Otfrid. V. 7, 56. Maria ad ſepulchrum Domini ſtans & plorans:

Ni uuanes untar manne
jamer droſt geuuinne.

Ne credas inter homines
unquam ſolatium capere (me.)

Niamer, nunquam, Otfr. IV. 15, 114.

Quad after thera friſti
in niamer ſin ni bruſti.

Dixit poſt hoc tempus
eos nunquam ſe ipſo carituros.

Id. alibi paſſim.

JAPPE, Tyrol. Scot. ad fil. §. IX. de Sacerdote improbo:

Er trittet ſelbe in Jappes ſtift,
Swenne er den ſuzen Got empfat, erslindet
vipper natern gift.

Et §. 43.

Swer ſtrafet frunt vor luten vil,
Und ſich damit beſchönen wil,
Die ſtrafe iſt viper natern gift,
Und ſnidet, als das Jappe ſtift.

Goldaſtus annotat: *An proverbio locum dedit ſtultiſſimus Japygum interitus? an item Stift ſunt triboli, h. e. machinulæ ferreæ, formâ trigonâ aut quadragonâ, quæ in quamcunque incubuerint partem, aculeos infeſtos protendunt? Vegetio Murices, Gallis Chauſſetrapes, Budæo Calciatrappæ, Helvetiis priſcæ loquelæ retinentiſſimis Steften.* At non ſatis. *Jappe* videtur utique nomen hominis proprium, & Stift ejus quædam fabrica nociva, quæ tandem ipſi plurimum nocuerit.

IAR.

IAR, annum. Kero. c. 53. tempus. Otfrid. IV. 11, 89. de tempore quo diſcipuli Chriſti cum eo converſati:

Ir heizet allaz thaz jar,
mih Druhtin und Meiſtar.

Vos vocatis omni hoc tempore,
me Dominum & magiſtrum.

Idem V. 23, 337. *al thaz jar*, perpetuo.

[Id. II. 4, 86. *bi jaron jo ginuagi*, per annos jam multos.]

Jaracht. v. in *Ahton*. ſignif. V.

[*Jarmarchatu*, nundinas. Gloſſ. Monſ. p. 350. 392. Hodie *Jahrmarkt*.

Jarpuohhe. faſti. p. 331. Jahrbuch.]

Jarunt, annos, Capitul. Franc. Lib. IV. c. 19. Initium anni à feſto Nativitatis veteres cœperunt. Vide Indicem Evangeliorum Dominicalium, & ibi notata.

Et infrà in voc. Manodo excerpta Scaligeri.

[*Ubar jar*, per annos, Otfr. ad Ludov. Reg. 119. Stadenius vertit *quotannis*.

II. 12, 109. & III. 20, 62. *ubar jar* Schilterus vertit *ultra annum*; at Scherzius in Not. non *ultra annum*, ſed *per multos annos* vertendum notat.]

Jar und dag, v. ſupra *Dag*.

Gijaro, quotannis. Tatian. c. XII. 1. vid. ſupra lit. G.

Ochſajora, bos anniculus, L. Sal. t. III. c. 2. MSC. Regium legit: *Siquis anniculum uſque ad bimatum furaverit, Malb. thinzimſpodæ ſunt Den. DC. qui faciunt Sol. XV.* &c. V. *Inzymis*.

IBEG, edera, Gl. MS. ASax.

IBIDEMBRUCHE, de mamillæ capulatione. L. Sal. t. XXIII. c. fi.

IBV, ſi. Kero: Prol. p. 15. *Ibu kelidet, kelide*, ſi diſcedit, diſcedat. c. 28.

Iſidor. contr. Jud. c. 3, 2. *Ibu Chriſtes auur Got ni uuari*, ſi Chriſtus DEVS non eſſet, cui &c.

Hinc intelligitur, quod Gloſſæ Lipſii habent, *ibenuanda*, *ſuſpicatus*. quaſi dicas, qui opinatur, ſi fortè non ſic ſed aliter eſſet: Si-opinator.

[IDA, vena. Gloſſ. Monſ. p. 350.]

IDAL, ITAL, ITEL, hodie *eitel*, vanum, remotum ab eo quod convenit.

Kero: *Italiu uuort*, verba vana. c. 4. *Ital ruam*, vana gloria. c. 49.

[Otfr. III. 26, 130.

Thaz ſin tod ubaral
ni uueſe in uns ſo idal.

Ut ejus mors ubique
ne ſit in nobis vana.

Ne mors ejus nequaquam
in nobis ſit inutilis.

Ita Scherz. h. l. vertit. in Not.]

Idleneſſe, vanitas, Decal. ASax.

Idalniſſe, deſolatio. Iſidor. cont. Judæ. c. V. 6. ex Dan. IX. *after dhes chifehtes ende uuirdhit dhar chiſetzit Idalniſſa*, poſt prælii finem ponetur ibi deſolatio.

Italaz, vacua, deſerta, Otfr. III. 25, 32.

So quement Romani oub ubar thaz
nement thaz lant allaz,

Job

IDE.

Job oub thes gifiizent,
is italaz lazent.
Tunc venient Romani etiam præterea,
& occupabunt regionem univerſam,
Atque etiam hoc ſtudebunt,
ut eam vacuam linquant.

Adde IV. 19, 88. 91.

Italo, Racha, convitium, Tatian. c. 26, 3.

[Id. 4. 7. *Otage forliez itale*, divites dimiſit inanes. Eodem modo hac voce & phraſi uſus eſt Otfrid. I. 7, 35.

Thie odegun alle
firliaze er itale.
Divites omnes
dimiſit inanes.

Gaſſaro in Diction. *itali* eſt *leer*, & ASax. *idel* vacuus, teſte Somnero in Diction. Non poterat certe quicquam hac æquivocatione aptius divitibus tribui, quam quod vacui ſimul & vani appellentur. Cum enim plerique omnes divites avari ſint, nec adeo divitiis utantur, inopes eos copia facit, & vanum eſt ſane poſſeſſione rerum, queis frui neſcias, delectari. Palthen. Not. ad Tat. p. 302.]

IDERZON. vid. ſupra *Etherin.*

IDIS. vid. inf. *Witins.*

IE, adverb. *etwan*, Cant. Cant. c. 2, 3. *Scate des ib ie gerota*, umbra quam aliquando deſideravi. Ita Alemannica verſio: ſed Francica facit unum Verbum *jegerota*, & annotat Fr. Junius: *Ponitur pro Gegeroda, augmento ſyllabico ge transeunte in je: prorſus ut werthet jegivan poſitum eſt pro uuerthet gegivan*, datur, p. 50.

JECKEN. v. *Armenyaken.*

JEFFNIT *eed.* vid. *Eid.*

JEHAN. vid. *G.*

IEMER, vid. *Jamer.*

IENE, *Jena*, hodie *irgent*, fortè. Chron. Königsh. c. 1. §. 14.

IEO, ſemper, perpetuò. Notk. Pſ. IV. 9. de Deo: *Er iſt io einer, iſt ieo dazſelba.* Ipſe eſt ſanè ſolus, unicus, eſt perpetuò idem. Idem Pſ. CXXI. 3. *Iro theilhabunga iſt an demo idipſum. an Gote. Er iſt ieo ane uuehſel, unde ieo ein. Pediu heizzet er Idipſum, unde bediu heizzet er EST.* Idem Pſal. XXI. 21. Pſal. XXIV. 6. 15. Pſ. XXXV. 12. Pſ. LXXV. 3. Pſ. CIII. 3.

Jeo unde io, etiam atque etiam, Pſal. L. 5.

Jeo iegeliches, ſingulorum, *eines ieglichen*, Notk. Pſal. XXXII. 15.

Sinnièo. Noct. Pſal. CXXXVI. 1.

IEFTHES, Willer. Cant. Cant. p. 75. *ieſthes war alſo — ieſthes war is ſiu alſo*, &c. Belga reddit: *op ſomme plaetſen*, &c. V. *Eſt.*

JEUUESEON, æternus, Gl. Lipſ. Ab *ieo* & *uueſan.*

IERGEN, fortè, *irgent*, Cant. Cant. III. 3.

IERONYMUS, Notk. Pſal. CV. 23.

[IESEN, Willeram. Cant. Cant. VIII. 2. *Jeſente moſt.* Eſt *Jeſen* idem quod hodie *jahren* appellamus, in phraſi, qua dicimus. *Der wein jährt*, quod Latini exprimunt per vinum *bullit*, vel *bullat.* Suecis *jäſa* ſignificat *fermenteſco.* Anglis *Yeſt*, Suevis *jäſt*, cereviſiæ fermentum. Nos hodie plerumque *jaſt* metaphorice uſurpamus, pro fervore animi. Gothis *Geyſa* idem eſt ac *concitari.* Verel. Ind. Ling. Goth. Scherz. Not. ad Willerami loc. cit. vid. ſupra *Geſende.*]

IGI.

IGIL, Ericius, [Gloſſ. Monſ. p. 334. 414.] Notk. Pſal. CIII. 18.

Erinatius, Murmenti, iſt animal magnitudine ericii, ein tier alſo michel ſo der igil, daz chit, des igilis ſimilitudine urſi & muris in gelichenisse perin unde Muſe. Daz heizzen uuir MUREM MONTIS, Muſpergis, uuanda iz in foraminibus Alpium in dien lochen dero Alpon ſina feſti habet.

Quid *Ericius* tunc temporis ſignificarit, Papias docet: *Icinus (Echinus) marinum animal, à terreſtri Icino nomen traxit, quem vulgus Ericium vocat.* Quod *Muſpergis* vocatur à Notkero, h. e. *Bergmaus*, Inſigne Alpium incolarum illuſtriſſimorum.

IGNOTE, vid. *Innoti.*

IHESUS, ΙΗΣΟΥΣ. Otfrid. II. 3, 83. quum Salvator ſederet inter Doctores in templo:

Ni uuard io ubar uuorolt ring,
uns giuuiſſara thing,
Thaz Ihesus uuari
in erdu ſo mari.
Non fuit ſuper mundi orbem
nobis certior res,
Quod JESUS eſſet
in terra tam illuſtris.

Königsh. Chron. c. 2, 32. *Alſo unſer Herre Ihesus Criſtus geborn wart.* Sic etiam ſcriptum hoc illuſtriſſimum nomen in MS. Colbert. Jur. Alem. Ihs Xps. Ihu Xpo. Nimirum poſteri in ſeculis iſtis Græcæ linguæ ignari, & literis Longobardicis utentes, τὸ Græcum Η habuerunt pro Latino H, quæ in figura quidem conveniunt, prætereaque nihil. Sed extra literaturam vulgarem recte ſcribitur IHSUS.

Gothis ſcriptum: IAISUS. conf. ſupra *Giſuaſo.*

[*Ihs.* Salvator. Rhaban. Maur. Gloſſ. apud Dieemann. Spec. Gloſſ. Lat. Theot. pag. 135. qui ſequentia addit. „Nomen *Ieſus* iſtis „ temporibus compendio per *Ihs* ſcribebatur, „ modo cum ſuperius impoſita literae mediae „ lineola, (nam circumflexus, quem noſtra hic „ apographa habent mihi in illis, quae inſpexi, „ MSS. ſe non obtulit) modo ſine illa. Alterum „ in MSS. Bibliis, alterum in Reginonis „ epiſtola MS. obſeruaui. Hic tamen, quando „ omnibus literis ſacroſanctum iſtud nomen exhibet, „ quod non raro fit, ſemper *Ieſus*, „ ſine adſpiratione ſcribit. Quomodo nomen „ Saluatoris noſtri nummis ſuis Conſtantinus „ M. aliique poſt eum Imperatores inſculptum „ voluerint, lege apud Duſr. *Diſſ. de Imp. CP. nummis*, annexa *Gl. Lat. p.* 20. ſſ. vbi in Iuſtiniani „ Rhinotmeti nummo *Ihs*, in aliis IC eſſe „ refert. Nec dubitandum, Graecos etiam „ ſcripſiſſe IHC, vnde Copticae idem acceperunt, „ V. Mareſchall. *Obſeru. in Verſ. Goth. Euang. p.* 405. Irrepſit vero idem ſcribendi „ „modus

„ modus apud Latinos Monachos ex ignorantia linguae Graecae, cuius literis vncialibus „ cum Saluatoris nostri nomen breuiatum IHΣ „ scriptum viderent, Latinas esse rati, adeoque illarum mediam pro adspirata habentes, „ *Ihs* scripserunt. Quod signum fronti librorum rudi adhuc typographia, impressum saepe apparet: Ex quibus nunc tantum Hermanni Torrentini & Bartholomaei Coloniensis libellos Grammaticos, Dauentr. 1504. „ 4. excusos nomino. Tortellius tamen, iam „ plusquam dimidio ante expurgatam à Luthero religionem saeculo *nomen Iesus absque aspiratione* scribi voluit. Idem eodem tempore „ Decembrius *de polit. lit. p.* 660 fecit, & adspiratione hic vtentes *Graecae rationis imperitos* „ vocauit. Adde Pfeiffer. *Decadem. select. Exerc. sacr.* annexam *Dubiis Vex. Scr. S. p.* 195. Veteres etiam in libris Theotiscis nomen Iesu „ Christi scripsisse IHC XPC discimus er fragmento Homiliae Otfridi apud Lambec. *Bibl. Vindob. II.* 759. De lite, quam Presbyteriani „ Episcopalibus in Anglia super hac scribendi „ ratione mouerunt, V. summe Reu. Benthemium Libr. Germ. *de statu Eccl. & schol. Angl. p.* 391. Fuisse quondam, qui *Zesus*, pro *Iesus*, „ pingerent, ex Buonarota Supplementa Act. „ Erud. VII. 148. 149. referunt: Quod ipsum „ quoque in Gruter. *Inscr. p. MLVIII.* 6. offendas. In Caroli M. *Homiliario* promiscue *biesus* „ & *ibesus* excusum est: Ex quo *biesus* monstrum „ illud vocis *Zesus* natum coniicio, ut *bi* hinc „ non aliter in Z migrauerit, quam *di* in *diaeta*, *diabolus*, quae in *Zeta* & *Zabolus* transformarunt. Hæc ille.]

IIHO, confiteor, Notk. Psalm. XXXIV. 18.

Iihtungo, Martyrium. *Kejihtere*, Martyres. Notk. Psal. XLIII. 10-12. vid. *Geban.*

ILEN, Festinare, *eilen.* Otfrid. I. 17, 106. c. 21, 15. de Magis:

> *Thaz imbot sie gihortun*
> *ioh iro fertin iltun.*
>
> Hoc mandatum (Herodis) audiverant,
> & suum iter festinabant.

Idem I. 13, 5. Pastorum Bethlehemiticorum verba refert:

> *Ilemus nu alle,*
> *zi themo kastelle.*
>
> Festinemus nunc omnes
> ad castellum.

Id. V. 25, 163.

> *Thie andere mit ilon*
> *iz uuollent far firdilon.*
>
> Alteri cum festinatione
> id volunt pessundare.

Kero: *Ilungu*, festinatione. c. 43. *Ilantlibbo*, festinanter. c. 66. *Furistun ilungu*, summa festinatione. c. 48.

[*Ili*, prospera. Gloss. Monf. p. 329. (legendum *propera.*)

Ilis, properas. p. 392.

Ilit, conetur. p. 389. fervet. p. 352. innititur. p. 385.

Iltun, operam dabant. p. 364.

Ilta, flagrabat. p. 383.

Illan, tendere. p. 383. satis agere. p. 399.

Illent, anhelant. p. 385. ferveant. p. ead. fluent. p. 332.

Illo auur, dabo autem operam. p. 368.

Ilidu zit, festina tempus. p. 397.

Illanteru farti, cursu rapido. p. 406.

Illenten, anhelantem. p. 394.]

Notker. Psal. XXVII. 4. *ilungo*, studia, in sinistram partem. *Lono in na iro uuercben, unde nab dero argtabtetigi iro ilungo.* Da illis secundum opera ipsorum, & secundum nequitiam studiorum ipsorum.

[*Ilunga*, opera. Gloss. Monf. p. 355.

Ilungo, studio. p. 358.

Iliga, studiosus. p. 359. deditus. p. 362.

Tatian. *Arstantenti Maria in then tagon gieng in gibirgu, mit ilungu.* Exurgens Maria in Diebus illis abiit in montana cum festinatione. Superest hæc vox Germanis in composito *ibereilung.* Simplex iisdem satis notum est *il* vel *eil*, festinatio. Otfrid. I. 6, 3. *mit ilu*, cum festinatione: unde verbum *ilten*, festinabant, quod est in Rhythm. de S. Annon. §. 26. Palthen. Not. ad Tat. p. 299.]

Ilego, citò, Cant. Cant. c. 2, 13. edit. Francic. in Alemannica omissum.

[In Suevia hodienum *eilig*, pro cito dicitur.

Iligo, prospere. Gloss. Monf. p. 342. (leg. *propere*) certatim. p. 383. instanter. p. 392.]

Iliumo, festinans, Tatian. c. XIV.

[In hoc Tatiani loco frustra hanc vocem quæres.]

ILLATIONES. v. supra *Alde.*

ILLYRIC, Illyricum, antiquissima Celtarum & fortè prima in Europa sedes, ut veterum in Pannonia urbium nomina evincunt, aliisque argumentis satis demonstravit Cluver. Lib. I. Antiq. Germ. per diversa capita. Conf. Obs. ad Chron. Königsh. V. §. 15. Postea à Germania avulsa & à Romanis in provinciæ formam redacta. Herodianus Lib. VI. 7, 9. Ἰλλυρικὰ ἔθνη, στενὰ ὄντα καὶ οὐ πολλὴν ἔχοντα τὴν ὑπὸ Ρωμαίοις γῆν, παρὰ τοσοῦτον ὁμόρους καὶ γείτονας ποιεῖ Γέρμανὰς Ἰταλιώταις. Illyricæ gentes, angustæ existentes & non multum Romanis subjecti agri habentes, confines & vicinos faciunt Germanos Italis.

IM, sibi. Kero. c. 5. eis. c. 1.

Im untar im, sibi invicem, Kero. c. 54.

Immu, sibi. Prol. p. 18. ei. p. 16. *fona imu*, ab eo. p. 16. ab ipso. c. 43.

[*Imon*, ipsi. Fragment. Colloq. cum Samarit. ℣. 39. Contractum ex *imo in.* Palthen. in Not.]

IMBILINNALIHHAR, incessabiliter. Kero.

IMBIZ, refectio. Kero. c. 39. *Za imbizze*, ad refectionem. c. 39. *des imbizzes*, refectionis. c. 35. 41. *imbiz des muases*, refectionem cibi. c. 24. *after imbizze*, post refectionem. c. 48.

Imbizzen, reficiant. c. 41 *er anderemu imbizzan*, ex alio reficiatur. c. 39. *imbizzante*, reficientes. c. 41.

Pran-

IMB.

Prandium in specie, Otfrid. II. 14, 24.

Thaz sie thes gisflizzin
mit selbes Christus imbizzin.

Ut eum pararent
ad Christi prandium.

[In Cod. Vindob. & Vatic. legitur *Mit selben Christ inbizzen*: itaque versus hi sic sunt Latio donandi:

Ut id diligenter curarent
& Christum illis (sc. cibis) reficerent.

Scherz. in Not. ad h. l.]

Cœna, idem IV. 6, 52.

[Seculo adhuc XVI°. in usu hæc vox fuit. In descriptione namque concordiæ inter Lutherum & Theologos Superioris Germaniæ an. 1536. initæ in Rabi Martyrol. P. II. p. 184. b. legitur. *Welches sich bis auff den Mittag ymbiss verzogen.*]

Umbiten, Chron. MS. sub Imp. Lud. III. de Adelberto Bambergensi & Hattone Episcopis: *Der Here bat den Bischof umbiten.* Et mox: *Und umbiten beide.*

IMBOT, mandatum, [*entbieten.* Scherz. Not. ad Otfrid. p. 52.] Otfrid. I. 13, 3.

Si abtotun thaz inbot
thiuselbun engiles uuort.

Attendentes hoc mandatum,
& illa angeli verba.

Conf. ejusd. Libri. c. 12, 17. & c. 17, 105. qui locus supra voc. *Ilen*, productus fuit.

[*Impotan uuard*, significabatur. Gloss. Monf. p. 362. conf. *Inpiotan.*

IMEN, *Jemand.* Tatian. 156, 7. *Ther the intphahit ob in imen sentu, ther intfahit mih.* Qui accipit si quem misero, me accipit.]

IMMATVR, semper, *immerdar.* Symb. Apost. vet. [Vulgus suevorum hodienum *immater.*]

[IMMINE, Hymnus. *Immine giquetanemo uzgiengun.* Hymno dicto exierunt. Tatian. 166. 5. Vox hæc peregrina est corrupta ex Græco ὕμνος. Palthen. Not. ad Tat. p. 387.]

IMMI, octava pars Sestri. V. Du Fresn. Gl.

IMPIN, *impfen*, inoculare, inserere. Notk. Psal. 95, fi. *Geimpitote uffen oleboume*,

Keifersperg. Brösl. fol. 32. *Ein öpffel, ein ympffer oder ertbertotling ist wol alles gut, als hundert holzöpfel: Es sint doch alles öpffel. Es ist war, aber diese wachsen an einem edlern baum und sind in einem bessern grund.* Fr. Jun. ad Willer. p. 279.

IN, in composit. 1.) In, intra.

2.) à, ab, ent, Intuen.

3.) in στερητικόν, un.

4.) auget. Inedile. Infiulen.

Sæpius etiam. Kero *In* pro *ad* utitur.

[*Untar in*, à se mutuo. Gloss. Monf. p. 360. *Vonna in selpen*, pro semetipsis. p. 387.]

INACHTELICHES. vid. *Naht.*

INADERE, viscere, Rhythm. de S. Annon. ỳ. 691. V. *Innethron* & *Ader.*

INAN, eum. Kero. Prol. *inana*, ei. Notk. Psal. XL. 9.

INA.

INANA, intro. Kero. Vid. *Innana.*

[*Inna*, intro legitur apud Keronem. c. 43.]

INANNO. Otfr. I. 24, 33.

[Non *inanno*, sed *manno* legitur in hoc Otfridi loco.

INANTRAF *mit stralu*, appetiit. Gloss. Monf. p. 406.

INARNEN, metere: hodie *einernden.* Tatian. de volatilibus cœli. *Sie ni sauuent, noh inarnont.* Non serunt neque metunt. Simplex est *Arnon*, quod vid. supra.]

INBERAN *Sin*, parere. Otfrid. I. 8, 6.

[*Inberan* est carere, hodie dicimus *entbehren*, à *Bar* nudus. Scherz. Not. ad h. l.]

INBEREN, *entberen*, carere. Notk. Psalm. LXXVIII. 9.

[INBINTAN. solvere, *entbinden.* Otfrid. I. 27, 116. In Codicibus MSC. legitur *z'inbintanne*, ad solvendum. vid. Scherz. Not. ad h. l.]

INBLANDEN. v. *Blanten.*

INBRUNSTUN *sie*, ex canduerunt. Otfrid. III. 20, 257. v. supra *Brinnen.*

[In MSC. Vind: & Vatic. legitur *inbrustun*, quod idem est ac rumpebantur, scil. ira. Scherz. Not. ad h. l. v. supra *Brist.*]

INCHAN, arguere. Notk. Psal. XLI. 5. Ps. XLIX. 22. Psal. L. 2.

Inchunnen idem Notk. Psalm. XXXVII. 2. v. *Chunnen.*

INCHIT. v. *Cheden.*

[INCHENTA, *aravueiz* vel *girouptachibhurium*, frixum cicer. Gloss. Monf. p. 327.

INCHNEHTA, apparitores. Gloss. Monf. p. 326.

Inchneta, aulaces. Rhaban. Maur. Gloss. lege *aulares.* Compositum est ex ASax. *Inn*, vel *inne*, cubiculum, diversorium, domus. Bens. Matth. XIII. 36. *He fortet tha menegee and cum to his inne.* Tunc dimissis turbis venit in domum. Rhaban. in Gloss. n. 2570. 2571. *Innapuria, innapurio.* Sic Saxones hodie *He is inne*, est domi. Diecmann. Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 25.]

INCHNUPHEN. v. *Chnuphen.*

INCLANINA. L. Sal. de dentis excussione, tit. XXXII. c. 16. MS. Reg. habet: *Inchavina.*

INCLOUB. v. *Cloben.*

INCRIBON, increpare, Tatian. c. 205, 5.

[Vox haud dubie peregrina, & in similitudinem latinæ, cui respondet, corrupta. Palthen. Not. ad h. l. p. 395.

INCRAPANI, indefossum. Gloss. Monf. p. 370.]

INDAN. apertum ab *Induen* aperire: vide supra *Duen.* Otfrid. II. 7, 143.

Himil sehet ir indan
thie Engila oub hernidar gan.

Cœlum videbitis apertum
angelosque descendere.

Id. III. 7, 56.

Thes senses leib indue ih thar.

Mysticum panem aperio ego hic.

IND.

Idem II. 6, 37.

Quad, thanne uuurtin in danin [*daniu*]
thiu ougun iro sconiu.

Dixit, inde eis apertos fore
oculos suæ pulchredinis.

Conf. V. 4, 40.

Indet, aperuit. Otfrid. II. 15, 37.

Indet er tho then sinan mund,
the'ist jamer ubar uuorolt kund.

Aperuit tunc os suum,
quod est perpetuo per orbem notum.

Notk. Psalm. VII. 16. *Si indeta die gruoba*, aperuit lacum. Psal. X. 4. [In hoc loco non *induen*, sed *anatuen* occurrit.]

Ufinduen. Notk. Psal. LXV. 17, aperire.

Indatun sih in thiu gisiuni, aperiebant se illis oculi. Otfrid. V. 10, 35.

Id. IV. 33, 56.

Mit speru er thar zua giilta,
indeta imo thia sita.

Lancea eo festinabat,
aperuit ipsi latus.

Id. III. 20, 182.

N'ist kund uns thas girati,
uuer thiu ougun imo indati.

Non est notum nobis hoc negotium,
quis oculos ei aperuerit.

Id. III. 21, 69.

Indanemo anuzze.

Aperta facie.

[Tatian. VII. 2. *Thas uuamba erist inttuot*, quæ vulvam primum aperit. Id. XVIII. 2. *So her then buoh inteta*, cum revolvit librum: opponitur §. 3. *then buoh biteta*, plicuisset Librum. *Inttuot* est quasi *enttbut*, hodie *aufthut*. Particula hæc *int* vel *ent* eam vim habet, ut activo verbo præfixa, remotionem qualiscunque tegumenti, operculi, aut obstaculi, quod agentem moratur, denotet. Palthen. Not. ad Tat. p. 313.]

INDATI, *Unthaten*. Otfr. I. 4, 16. IV. 6, 21. [In utroque loco legendum *meindati*, ut ex MSC. Codicibus annotat Scherz.

INDAZINI, effrenatio. Gloss. Monf. p. 387.]

INDI, *enti*, *job*, et. Kero. sæpissime. *Indi job*, Prol. *inti nob*. leg. *job*, atque.

Indi ni, neque. c. 2. *Indi nob*, neque. c. 3. nec. ibid.

Indi desu, hæcque. *Indi den*, hocque Prol. *Ind er*, & is. Rhythm. de Lud. II. 30.

[INDEHUNLIHHAZ, mutuum, i. e. ex meo tuum. Gloss. Monf. p. 334.

Intehanlih, mutuum. p. 352.

INDIHENTER, suspiciens. p. 399.

INDISCEMO. *Vonna Indiscemo ephove*, ex Indico ebore. p. 340.]

INDRAHTON, comprehendere. vid. supra *Drahten*.

INDRASCANTIN, trituranti. vid. *Drascan*.

[INDUERH, intraversum. Gl. Monf. p. 383.]

INE.

INE *thes gescbibe*, usque dum fiat. Willer. p. 113. in Cant. Cant. c. VI. 5. [Nostra edit. p. 48. habet *Innedes gescbehe*.

Ze Inemo stuche, ad tempus. Gl. Monf. p. 366.]

INEDILE *Kind*, prænobilis puer. Otfrid. I. 10, 53. sed vide ibi Notas.

INFAHIT, *emphebt*, accipit. Capitul. Fr. IV. 19. Notk. Psal. XVIII. 12. *So er bona (kuot) infahet fone sinen judiciis. (urteildon)* Si is bona accipit ab ejus judiciis.

INFALLEN. Otfrid. II. 4, 177. lego *intfallen*.

INFARUN, aggredi. Otfr. III. 17, 13. *Infara*. Otfr. IV. 7, 19. Vid. *Fara*.

INFESTI, *in festia*, firme. Otfrid. I. 17, 74. 79. c. 19, 54. vide supra *Fest*.

INFIANG, excepit. Otfrid. IV. 16, 103.

Infiang er 'nan mit thulti
thurub sina milti.

Excepit iste ipsum cum patientia
propter suam clementiam.

[Cod. Vindob. & Vatic. pro *infiang*, habet *intfiang*. Scherz. in Not.]

Suscepit, Notk. Psal. III. 4. *Aber du Got pist min infangare*. Tu autem DEus susceptor meus es. Conf. supra *Fangan* & infra *Intfaben*.

INFINDIDA. vid. *Finten*.

INFIRNETON. vid. *Fer*.

INFLEN, involare. L. Alem. i. e. rapere, furari. Goldast. I. Rer. Alam. p. 126. & ex eo Wehner. Obs. Pr. h. v.

INFLOHAN *wari*, inficiatus erat, abnegarat. Otfrid. V. 15, 50. de Petro:

Ther thria stunton jabi,
so thiko inflohan uuari.

Trina vice fateatur,
quoties inficiatus fuerat.

INFUALTA, persentivi, Otfrid. III. 14, 67. Christus de hæmorrhousæ tactu.

Ih, quad er, infualta,
thaz etthesuuer mih ruarta.

Equidem, dixit, persentivi,
quod aliquis me tetigit.

ING, *Ingeu*, *Ingaw*. Vetus vox Celtica, reliqua adhuc in compositis, & denotat aliquam dependentiam ab eo, cum quo componitur, vel inter vivos, vel quoad successionem posterorum. Simplex vocabulum nomen fuit proprium inter Aborigines Celtarum & Germanorum. Manni enim filius senior *Ingen* vel *Ingaw* dictus, quemadmodum alter *Herman*, & tertius *Istaw*, docet hoc Tacitus *de Mor. Germ. c. 2.* & quod ex horum nominibus posteri dicti sint, ait: *Tuistonem (Tuisconem) deum terrâ editum, & filium Mannum, originem gentis conditoresque. Manno tres filios assignant, è quorum nominibus proximi Oceano INGÆVONES, medii Herminones, ceteri Istævones vocentur.* Vide supra voc. Germania. Cæterum in compositione *Ingen* habet notationem dependentiæ, ut dictum.

Ingoberga, nom. Reginæ uxor. Chariberti. Greg. Turon. 9, 26.

Merou-

ING.

Merou-ingen, Merovingi, Merwigi Regis Francorum posteri.

Corol-ingi, Caroli M. posteri.

Edel-ingi, Nobiles nati.

Thor-ingi, Thori Regis subditi, vel ut mihi videtur Hermundurorum-ingi sive posteri.

Gering, desiderator.

Simile quid *Ling*, ut fryling, dryling, &c. Vid. L.

[INGAGAN *demo teile*, è regione. Gl. Monf. p. 341. *Ingagan sprechan*, obtendere. pag. 320. *ingagan sprobhan vuirdet*, obtenditur. p. 378.

Ingagan stet, obstrepit. p. 393. vide supra *Gagan.*

INGAGENTI. Otfrid. I. 25, 3. Vid. *Gagan.*

INGAHE. Otfrid. I. 18, 88.

Zi demo lante ingahe,

In terram illam ingredi.

III. 20, 35.

Thas man n'ist ther ingahe
zi uuerke gifahe.

Ut nemo sit qui audeat
ad opus aggrediendum.

[Hodie diceremus *Das niemand das uuerk angebe.*]

V. 7, 47.

Ni uueiz ih les in gahe
uuar ih iz anafahe.

Nescio ego in festinatione
quorsum ego respiciam.

[Pro *anafahe*. MSCta habent *anafahe*, incipiam. Scherz. in Not.] conf. *Gahe.*

INGAHI, ausus. Otfrid. I. 20, 23.

N'ist ther io ingahi
then jamar gifahi.

Non est, qui auderet
hanc miseriam adspicere.

Id. IV. 18, 43.

Quad er'nan in ther gahi
in themo garten gifahi.

Dixit, (quod) eum in transitu
in horto vidisset.

[INGALIHNISSE, Allobroges. Rhaban. Maur. in Gloss. apud Dieсmann. in Spec. Gloss. Lat. Theot. qui hæc subjungit:

„ Extat quidem *Allobrogum* nomen in aliis „ etiam Gloss. vt Isid. & Pyth. sed vtrobique „ cum interpretatione *Galli Rufi*, quam ex Scho„ liaste Horatii Reinesius 2. *Var. lect.* 14. *p.* 240. „ illustrat, ante quem iam Pontan. *Glossar. Pri„ sco-Gall. p.* 195. idem obseruauit. Adi im„ primis Menag. *Orig. L. Gall. p.* 24. *a.* ubi *Ru„ fum* Celebrem Rhetorem Romanum, ideo „ quod Viennae Allobrogum natus esset, hoc „ nomen consecutum, & a Juuenali *Sat.* 7. *Ci„ ceronem Allobroga* dictum, *Quintum Curtium Ru„ fum*, de cuius vera aetate adeo controuerti„ tur, esse sentit. Ast ab hac Theot. *ingalib„ nisse (in Gleichniß)* nimium quantum discedit; quae certe pro Latina voce sibi respondente „ non *Allobroges*, sed *Allegoriam* requirit. Con- „ iicio itaque, in hoc Glossario, vtramque vo- „ cem, *Allobroges*, & *Allegoria*, proxime fuisse „ coniunctam, sed descriptorem, cum ad *Allo-* „ *broges* addere debuisset, *Gallus rufus*, haec „ verba non minus, quam ex sequenti versu „ primam vocem, *Allegoria*, affinitate quadam „ literarum, quae inter hanc & *Allobroges* est, „ ex oscitantia seductum, transsiliisse, & huic „ versionem adiecisse, quae ad illam pertine- „ bat. Cuiusmodi confusio in Glossariis non „ insolens est, eiusque geminum in nostro „ exemplum n. 1870. dabit. Hic igitur distin- „ ctis numeris legendum censeo: *Allobroges*, „ *Gallus rufus: In allegoria, In galibnisse.* De Al- „ lobrogum etymo ita Ottius *Franco-Gall. p.* 37. „ *Allobroges, Allobriges, Allbrigger. Bocharto ex* „ *Britannico*, bro, *regio, ager, vt Syris* bra, *quia* „ *montana Sabaudiae regio.* De *allegoria* v. n. 349. „ *In galibnisse, in Gleichniß*, in similitudine. *Gili-* „ *cho*, similis, Otfr. I. 1. 2. Sic thes in io *gili-* „ *cho* flizun guallicho: *studebant* similiter *ei rei* „ *vehementer. Ungalib*, dispar. V. n. 264. „ Hæc ille l. c. p. 33. sq.]

INGALTNISSE, supplicia. Notk. Psalm. LXXVIII. 9. hodiè *Entgeltnis.*

Ingelten, entgelten, retribui. Notk. Psalm. XXXIV. 15. Otfr. II. 11, 48. Vid. *Intgelt.*

Unde in Rhythmo de Ludovico Rege ỽ. 40. legendum *Ingaldniz.*

Was ehrbolgan krist
Leid her thes ingaldniz.

Fuit iratus Christ supplicium (pœnam)
permittens hanc tyrannidem.

INGAN, *Intgan.* vid. *Gan.*

INGANC, ingressus. Kero. c. 58. *Ingangantemu*, intranti. c. 30. *Inganganer ist*, ingressus est. c. 60.

Otfrid. I. 25, 3. Vid. *Ink.*

[*Ingangenti ther Engil zu iru.* Ingressus Angelus ad eam, Mariam. Tatian. 3. 2.]

INGEGENI, ex adverso, hingegen, entgegen, zugegen. Otfrid. I. 9, 54.

Ingegin rachon, vide *Racha.*

Ingegin uuidaruuerton, contra adversarios, *entgegen.* Otfr. I. 23, 40. *Ingegin garota*, inante præpararet, *vorher.* Otfrid. I. 3, 98.

[*Ingegen* non significat *inante*, sed *obviam*, *entgegen.* Scherz. Not. ad h. l.]

Ingegini, præsens, *zugegen.* Otfrid. III. 16, 53. c. 20, 126. IV. 26, 5.

[IV. 18, 18. *Ingegini.* Schilterus itidem reddidit, *in præsentia.* Scherzius vero mallet redditum *ex adverso*, dargegen.

Dara ingegin, è regione. Gloss. Monf. pag. 341.

Al thiu burg gieng ingeging themo Heilante. tota civitas exiit obviam JEsu. Tatin. c. 53, 12. Legendum *ingegin*, hodie *entgegen*, observat Palthen. uti & apud Tatian. cap. 53, 6. occurrit.

ING.

Scalca liofun ingegin imo, servi occurrerunt ei; scil. Regulo.

INGELTE, feriat. Gloss. Monf. pag. 391. *Inkelte*, feriat. p. 389.]

INGELTERE. vid. *Gelten.*

INGEMEITON, supervacuè. Notk. Psalm. XXX. 7. *Die uppigheit forderont ingemeiton, die bazzest du.* Odisti observantes vanitates supervacue. Psal. XXXVIII. 7. *Er uuird ingemeiton getroubet.* Vane (frustra) conturbatur. conf. Ps. LVIII. 11.

INGEMINI. vid. *Geman.*

INGESIGILE, Sigillum. Carm. de Bell. Hisp. ỳ. 1166. vide *Insigili.*

INGIANGI, *Entgehen, entgehen machen*, privare.

Otfrid. I. 19, 29. de Josepho noctu surgente & cum puero JEsu fugiente.

Er ouh thaz intgiangi,
siu uuafan ni bijiangi.
Is etiam id evitaret.
(ut) eos lamentatio non obrueret.

[Cod. Vind. legit *ingiangi. Uuafan* mallem reddere per *arma.* Scherz. Not.]

II. 5, 54. de Diabolo:

In themo pade ouh fiali,
ioh salidon ingiangi.
In via quoque cadere (nos) fecerat,
& salute privaverat.

[Hos versus sic reddi oportet, inquit Scherz. in Not. ad h. l.

In hac via etiam cadebat,
& felicitate (quam seducendo Christum sperabat) excidebat.]

Notk. Psal. LXXIII. 20. *Daz erbe ne lazent ingan.* Psal. CVI. 27. *Ingieng in iro uuistuom*, sapientia eorum devorata est.

Vid. *Gianc*, quod hodie *Gieng*, ibat.

INGIBENTI. Otfrid. IV. 16, ult.

Datun thio iro henti
Druhtin in gibenti.
Injecerunt suas manus
Domino in vincula.

[Clarius sic vertit Scherzius in Notis.

Fecerunt (dederunt) ipsorum manus
Dominum in vincula.]

Vide *Gibent.*

INGIDAT, in facto, actutum. Otfrid. IV. 4, 30.

[INGIHAFTAZ, insitum. Gl. Monf. p. 368.

INGINOMANEMO *Sceffe*, summisso vase. p. 367.

INGISLEIHTAZ, stulingun, subintroductum. p. 375.

INGISTACTER, fixa. p. 367.

INGITASCH, passim. p. 378.]

INGONNENTI, ingressus. Tatian. c. XIV. 1.

[*Ther Heilant uuas ingonnenti sama so thrizug jaro.* JEsus erat incipiens quasi annorum triginta. Respondet voci huic Francicæ *ingonnenti* Germanica *begonte*, incipiebat, à verbo *beginnen.* Palthen. Not. ad Tatian. p. 335. Mihi potius videtur phrasis hodienum usitata ei respondere. *Er gieng in das dreissigste jar.*

INH.

INHROZZE, in reuma, Gl. Monf. p. 407. videtur legendum *in hrozze.*]

INHUCTI, conscientia. Kero. c. 7. Vid. *Hucti.*

ININ, intra. Otfrid. III. 3, 29. [Legendum, ut MSCta docent, *In in*, in illis. Scherz. Not.]

Ininhalb, intra. Notk. Psal. XXXI 7. *Siufto-gen tiofo ininhalb muotis unseris.* in nobismetipsis ingemiscimus.

ININDES, idem. Notk. Psal. CV. 28.

[Verba Notkeri hæc sunt: *Inindes uuurden sie Priapo geheiligot.* Et initiati sunt Balphegor.]

ININDIU, interea, *indessen.* Notk. Ps. LXXII. fin.

[INIZ. *Upi iniz piuuerit uuard*, si vero prohibiti sunt. Gloss. Monf. p. 402.]

INKANGUM, ad Kalendas. Kero. cap. 48.

Ingang, initium mensis. *Inkanc*, ingreditur. *Inkekamaner*, intraturus. Kero.

[In Kerone hæc ego reperio. *Der inkant*, qui ingreditur Prol. p. 18. *stat zuauuartee daz inkagankamer*, locum adtentat, quo ingressus est. c. 62. *inkekangane inna*, ingrediantur intro. cap. 43. *tod pii inkange dera lustida kesazter ist*, mors secus introitum delectationis posita est. cap. 7. *noh inkeanc ih*, neque ambulavi. c. 7.]

Er ingang therera uuorolti, ingressum, ostium mundi. Otfrid. II. 4, 15.

[INKELTAN, reddere. *Ubil fora ubile inkeltan*, malum pro malo reddere. Kero. c. 4.]

INKIMEITI. Notk. Psal. VI. 10. Vid. *Ingem.* & *Arrun.*

INKINNEN, inponant. Kero. c. 47.

[*Inkiunnames*, aperiamus. Gloss. Monf. p. 344. forsan legendum *Inciunnes.*

INKIRIHTI, indirectum. Kero. c. 12.]

INKUNNUN, despicere, carpere. Otfrid. III. 15, 64.

Ne inchunnist du mih.
Ne arguas me.

Notk. Psalm. VI. 2. Psalm. XV. 7. *Inchondon mih mine lancha:* increpuerunt me renes mei.

INLIUHTA *thie ougun*, illumina. Otfrid. III. 20, 292.

[*Inliuhte giuuisse.* Ita legendum ap. Otfrid. III. 21, 45. notante Scherzio, *illuminati certe.*

Inliuht unsih, vide infr. *Leoht.*

Inliuhtigen then, thie thar in finstarnessin sizzent: illuminare hos, qui in tenebris sedent. Tat. 4, 18. Primitivum est *lioht*, unde verbum *liuthen* lucere. Hinc adeo compositum *irliuhtigen*, pro quo Germani hodie *erleuchten*, dicunt. Ni fallor, referri huc debet quod est in Gloss. Lips. *albuti*, legendumque, *aluhti*, illumina. Cui sententiæ mire favent Somneri ad eas Notæ AS. *leoht*, *leohtan* vel *lihtan*, eodem sensu dicitur. Palthen. Not. ad Tatian. p. 307.]

INMAH-

INM.

INMAHCHOEN, disjungant. Kero. c. 48.

[*Vonna* INMAN, puros homines. Gl. Monf. p. 393.]

INMASTHLAE, Incuria. Gloff. MSS. Anglo-Sax.

[INMITTIVERHI, in dimidio. Gloff. Monf. p. 335. lege *in mittiwerbi.*]

INMUODODENDE, vide infr. *Muad.*

INNAHTEN, vid. mox infr. ℣. *Innethron.*

[INNAMIN, abftuliffent. Gloff. Monf. p. 367. hodie *binnahmen, binwegnahmen.*]

INNANA, infra. c. 3. *Innarorum,* inferiorem. c. 7. Kero. Legendum: *Interiorem.* Vid. mox *Innero.* [Contextus Keronis hanc emendationem non admittit. Sed omnino retinendum eft inferiorem.]

Innan hufes, intra domum. Otfrid. ult. 24, 31. V. 1, 50.

Innan then fe, Otfrid. I. 11, 24. In Oceanum. [Scherzius in Not. intra mare.]

Innana bift, nofti. Otfrid. II. 8, 95. [*Interne* tò *innana* hic vertendum effe cenfet Scherz. in Not.]

Innana bifcouon, penitius infpicere. Otfrid. V. 23, 102. Vid. *Inana.*

[*Innana daz ift diu fabba*, nonne hoc eft verbum? Gloff. Monf. p. 344.

Innanu, verene? p. 342.

Innandes untierdaz tuot, ufque adhuc. p. 369.

Innandes, quoadufque. p. 365.

Innan thes, infra. Tatian. de Herode, quod occiderit infantes Bethlehemiticos, *Zuuijarigen inti innan thes*, à bimatu & infra. cap. 10. §. 1. Ubi quidem Palthenius in Not. p. 320. dicit. Non tam *infra* quod in textu latino eft, quam *intra* fignificat, quod hoc quidem loco unum idemque eft, Pari modo & interpres ASaxonicus habet *binnan tham.* At quum apud Keronem, ut jam notatum, *Innana* infra notet, nullus dubito, quin hic itidem eodem in fignificatu recte à Tatiano fit ufurpatum.

INNEIGI, incurva. Gloff. Monf. p. 349.]

INNEINIT, conjungit. Otfrid. V. 20, 75.

[Videtur idem effe ac *denegabit*, recufabit facere, *wird verneinen.* Scherz. Not. ad h. l.]

INNELUNGE, cultura. Notk. Pf. LXVI. 2. *Regin finero innelungo*, pluviam eruditionis fuæ.

INNERO *thingon*, inferioribus. Gloff. Lipf. Notat Somnerus: *Fortè Interioribus. Sax. Inran. (al. inneran) thingum. nobis hodie innerthings. Inferior autem Sax. nyther, nobis hodie nether & neder: fimiliter Teutonicis, dialecto paululum variatâ.*

INNETHRON, vifceribus. Gloff. Lipf. Somnerus: *Vifcera Sax. innothe, nobis Inward.* V. Inadere.

Innähten, vifcera. Noth. Pfalm. L. 12. & referibendum videtur: *Innäthen.*

Notk. Cant. Zach. ℣. 78. *Fonne innahtigen genadon unferes Gotes;* per vifcera mifericordiæ DEI noftri. conf. *Innodilu.*

INNIFLI, interamen. Gl. MS. Anglo-Sax.

INNICOUMA, animadverte. Gl. vet. *So er thes innena uuerthet*, [*So er des innena wirdit*, ita habet noftra editio.] fi refciverit hoc. Willeram. p. 24. n. 13.

INN.

INNIGEN, frommen. Chron. vet. Sax. fol. 1012. b. & alibi.

INNIGLICHE, *zarte Königin.* Chron. Königsh. c. 2. 243.

[INNINOH, etiamne. Gloff. Monf. p. 328.]

INNODILU, vifcera. Tatian. cap. IV. 18. [Hanc vocem idioma AS. retinuit, ubi *innod* f. *innoth* eft inteftinum, *innothas* ilia, vifcera, uti prolixe memorant Somner. & Benfon. In Gloffis Walafridi Franc. vox ifthæc non deprehenditur, fed loco ejus *binnuouili* vifcera, *tharma* inteftina dicuntur. Nifi forte legendum eft *binnuodili*, quod mihi non improbabile videtur. In Gloff. Boxhorn. *innuadri*, in Rhythm. S. Annon. *inadere* inteftina funt, in Gloff. Lipf. *innethron* vifcera. Palthen. Not. ad Tat. p. 306.]

INNOT, amplectitur. Otfrid. II. 2, 71.

Then fater einnigan innot
drutlicho minnot.

Patrem unicum amplectitur
fideliter amat.

[Auguror *innot* hic idem effe ac *innoti*, valde, intime, itaque, hos verfus fic exprimo.

Quem pater unicum valde,
Tenere amat. Scherz. Not. ad h. l.]

Notk. Pfalm. CI. 9. *Innonto die ubilis irmarto*, fufcipiendo publicanos.

INNOTON *mih*, uniebant me. Notk. Pfal. XLII. 3.

[*Geinnoton mih*, hoc loco legitur.] Pfalm. XCV. 7. *innont iuh ze Apoftolis.*

INO, ecce, ie nu. Notk. Pfalm. CVIII. 17. [*Ino* numquid ab ipfo Notkero verfum eft.]

In INONON, in ipfis, inen, vel eorum libris. Otfr. III. 14, 147. [Legendum *inin ouuon.* vid. Scherz. ad h. l.

INPEINTA, exoffavit. Gloff. Monf. p. 338.

INPHAHIT, colliget. Gloff. Monf. p. 397.

INPHALLIT, intercidit. p. 390.

INPHANGAN, excepta, fcripta. p. 390.]

INPHARN, entfaren, entfallen. Notk. Pf. XXI. 28.

[*Inphuor*, evanuit. Gloff. Monf. p. 324. dilapfus eft. p. 326. *nio inpharen*, ne effluant. p. 350.

INPHRAGETA, requirit. p. 391.

INPIOTAN, refcribere. p. 363. fignificare. p. 367. 376. hodie *entbieten.*

Inpotenter, denuncians. p. 366.

Inpiutis, fignificaveris. p. 330.

Inpot, commonitorium. p. 384. *inpote*, commonitorio. p. 379.

INPIMOUPOTI, expoliatione. p. 395.

INPOVHNETA, fignificavit. p. 368.

INPOTRO, *cherno in drupin*, granum. p. 336.

INPRAHHUN, irruerunt. p. 343. 397. hodie *einbrechen.*

INPROTTANER, vel *irfprunganer*, expergefactus.

factus. p. 320. *pidiu dero improtanono ebto urgift*, quia rerum distractorum reditus. p. 402.]

INPUNTANEER, absolutus. Kero. cap. 2. hodiè *Entbundener*.

Durub inpintames, persolvamus. Kero. c. 16. vid. *Anpintames*.

[*Inpintan*, enodare. Gloss. Monf. p. 386. *Inpuntana*, dissolutam. p. 399.]

INQUAD, vid. *Quad*.

INQUAMI, vid. *Qhueman*.

[INRIHTI, *Salmun inribti*, Psalmi directanei. Kero. c. 17.]

INRIGANESSE, *Liobt zi inriganesse thiotono*, Lumen ad illuminationem gentium. Tatian. c. 7. 6. [*Intriganesse*, legitur in edit. Palthenii, qui in Notis p. 314. hæc addit. Apud Keronem *intrib*, revela, *intribbit*, revelat. In Tatiano hoc ipso cap. §. 8. *thaz uuerden intrigane*, ut revelentur. Lingua AS. simplex habet *uurygan*, velare, à quo compositum, *auurigan*, revelare, *auurygen*, revelatus, *auurygenes* s. *auurygenysse*, revelatio v. Somner. & Benson.

Sib INSAGANTER, satisfaciens. Gl. Monf. p. 383.]

INSAZUN, indignari. Otfrid. I. 27, 88.

Entsossen sich, entsezten sich. Königsh. Chron. c. 5, 139.

[*Insazta*, deposuit. Gloss. Monf. p. 333.

Mit insaz, cum damnato. p. 401.

Insaz, vide inf. *Sez*.

Insize, vide *Sizen*.

INSCUOHUN, denudare. Gloss. Monf. p. 391.

INSEDALGET, occidit. p. 337. occidet. p. 344.]

INSELZIT, vid. *Salz*.

[INSIGILI, signaculum. Gloss. Monf. p. 409. (hodie *Insigel*.) *Insigile*, annulo. p. 342. vide inf. *Sigil*.]

INSIL, axungia. Gloss. Anglo-Sax. MS. *Inzil*, unschlit, sebum, ex quo candelæ.

INSKIERE *thie beristraza*. Otfrid. I. 23, 43. Vid. *Scioro*.

[INSKIUPIT vel *anaverit*, suppedit. Gloss. Monf. p. 409.]

INSLAPHAN, vid. *Sleif*.

INSLEIH, vide *Sleiben*.

INSLIAZES, aperias. Otfrid. III. 12, 75. i. e. entschliess es.

INSLIFANNE, vide *Sleif*.

INSLUPHAN, effugere. Willeram. Cant. Cant. p. 149. hodiè *entschlupfen*. [In nostra edit. p. 63. legitur *inslafan*, dormire.]

[INSPENNAN, sollicitare. Gloss. Monf. p. 376. conf. *intspenne*.

INSPERREN, aperire, quasi *entsperren*. Otfrid. præf. ad Lud. R. ℣. 145. & I. 5, 63. conf. Not. Scherz. ad locum utrumque & infr. *sparren*.

Insparrit, damnat. Gloss. Monf. p. 391.]

INSTARCHO, imbellicitas. Otfrid. V. 20, 44.

INSTUAN, intelligere, percipere. Otfrid. II. 2, 19. III. 17, 89.

Uuanta jagilih tho thar in stuant,
thaz ther man scolta uuesan guat.
Nam quilibet tunc intellexerat,
quod iste homo deberet esse bonus.

Conf. c. 15, 41. V. 12, 90. IV. 15, 46.

Instantan, intendere. Otfrid. I. 1, 238. III. 5, 1.

Hiar mugun uuir instantan.
Hic debemus nos percipere.

Vid. infr. St.

[INSTENGRÆBER. Sigismund. Imp. in Decreto de moneta ad Senatum Francoford. an. 1429. *Muntzer, wardeiner, Instengræber*. Reinef. Vocab. Theor. MSC. Explicationem vocis non addit. Mihi videtur legendum *In steen greber*, uti enim *sigilgræber* vocantur, qui sigilla conficiunt, ita forsan *Instengræber*, dicebantur, quos nunc appellamus, *Steinschneider*.]

INSTRICHE, vide inf. *Strichus*.

INSUAB *thie uuorte*, percepit. Otfrid. III. 4, 57. IV. 24, 5. Vid. *Suab*.

[INSUERIAN, dejerare, i. e. jurare. Gloss. Monf. p. 326.]

INSUL, Carm. de Bell. Hispan. ℣. 1688.

Ther Künig von Marsilien
ther vörte uz siner Insulen,
neugen thusent buchalare.

INSUS. Art. Argentorat. Vett. §. XVI. *die doch geschehent insús*, quæ tamen fuerint diverso modo.

INT, *unt*, particula in compositis, pro qua hodiè *ent*, ex, à, &c. Item *ant*, supra. *Int*, Alem. *Unt*, Franciсè. Conf. Cant. Cantic. cap. V, 5.

INTDUAT, aperiat. Otfrid. III. 18, 11.

Bithiu n'intduat sih iuer muat,
thar ih iu zeliu thaz guat.
Quare non aperit se vester animus,
quum ego vobis annuncio bonum, (salutem.)

Vide supra, *Indan*. & Cant. Cant. V, 2.

[In nostra edit. legitur *Intuo mir min suester*, aperi mihi soror mea. & ℣. 5. *Ich stuont uf, das ih minemo uuine intate*, surrexi, ut aperirem dilecto meo.

[INTECHENTIU, disco operiens. Gloss. Monf. p. 327.

INTDECCHAN, detegere. *Andremo tolc intdecchan*, aliorum vulnera detegere. Kero. cap. 46.]

INTERET *mih*, dehonestatis me. Otfrid. III. 18, 36. [hodie dicimus *unehret*.

INTERPEDEN, medie. Gloss. Monf. p. 346. *Unter beiden*.

INTERSCEITOT, dijudicat. p. 352. hodie *underscheidet*.

Intersceita, commata. p. 332.]

INTFAH, excipe. Kero. Prol. p. 16. *Intfangan*, suscipi. c. 60. *Intfanganeru*, accepta. c. 35. Kero.

[Adde

INT.

[Adde ex eodem Kerone. *Intfahit namun*, suscepit nomen. c. 2. *intfahen alle*, accipiant omnes. c. 48. *intfangan uuesan*, suscipi. c. 60. *ist intfankan*, suscipitur. c. 53. *si intfankan*, suscipiatur. c. 61. *selo intfianc*, animus suscepit. c. 2. *intfahant niuuiu*, accipientes nova. c. 55. *intfankaner*, suscipiendus. c. 58. *intfahente*, recepturos. c. 64.]

Intpheing, accepi. Confess. Vet.

Intfahent, accipiunt. Otfrid. V. 8. 113. *Intfiang*, aggressus est, excepit. Otfrid. II. 11, 10. III. 11, 51. conf. voc. *Antfangen*.

INTFALLEN, entberen, carere, deficere. Otfrid. II. 4, 177.

Then salidon sie intfallent,
thie in anbeton uuollent.

Beatitudine hi excidunt,
qui istum (diabolum) adorare volunt.

Notk. Psalm. CIX. 3. *inphallet*. vid. *Inph.*

INTFRAHETOMES, interrogâssemus. Kero. Prol. p. 18. Vid. supra *Frahan*.

INTFUERTA, eripuit, entfüret. Otfrid. IV. 31, 67. conf. supra *Faran*, & *Fuoren*.

INTGULTI. Otfrid. II. 11, 48. entgelten. [Satisfaciat, i. e. puniatur: ita vertit Scherz. in Not.] Vid. *Ingelt*.

INTHABEE, sustine. Kero. c. 7. *inthabeen*, sustineant. cap. 35. *Haben*, *heben*, *Heffan*, vid. supra.

[*Inthapen*, suffulcire. Gloss. Monf. p. 404.

Inthapet, sustentat. p. 352.

Inthepita, stetit. p. 327.]

Inthabanii, adsumtione. Kero. c. 63. *Inthoub man mit den suuerton thaz kind in then hanton*, Otfrid. I. 20, 33. ita emend. substinebatur affixus infans ensi in manibus. *Spiessen*. Sed rectius refertur ad Hauwen, *inthoub*, i. e. dissecuit miles infantes &c. entzweihauuet.

[Pro *inthuob*, legitur in MSC. Vindob. & Vatic. *incloub man*, quod reddendum *discindebatur*, *diffindebatur*. v. Scherz. Not.]

INTHABEN, includere, comprehendere. Notk. Psalm. CXIII. 11. *Aber so ne ist er* (Deus) *dar*, *daz in siniu uuerch himil alde erde inthabeen*, *nube sin æternitat inthabet in*. conf. Ps. CXLVIII. 5.

Inthabe thih, cohibe te, enthalte dich. Otfrid. V. 7, 113.

Id II. 7, 58.

Ni mobt ih mih inthaben sar.
Ni hera giilti zi thir.

Non potui me cohibere,
Quin huc properarem ad te.

C. 8. 9. Verba Architriclini refert:

Sage mir nu friunt min,
uuio dati so bi then uuin?
Thih sus es nu inthabetos,
so lango 'nan gisparatos.

Dic mihi, amice mi,
quid fecisti de vino?

INT.

Te ita hactenus cohibeas,
& tam diu reservasti.

Sich uuo ufhalten. Otfrid. III. 24, 83.

Er nob sih thar inthabeta,
thar imo Martha gagnata.

Adhuc se isthic cohibuit (moratus.)
ubi ei Martha obviaverat.

Vide & ℣. 105. [Sed Notas quoque consule.]

Inthabet er sih, commoratus, cunctatus. Otfr. III. 23, 51. [Scherzius quidem in Notis ad h. l. verba Otfridi vertenda censet, *abstinebat* se, *er hielt sich zurük*, sed contextus ostendit, Schilteri versionem esse præferendam.]

INTHALSEN, vid. *Hals*.

INTHEIZA, vota. Notk. Psalm. XXI. 26. *Ih mina intheiza spendon*, vota mea reddam. vid. *Heizen*.

INTHEKEN, aperire, manifestare, propalare, prætendere, *entdecken*. Otfrid. IV. 36, 21. Petunt Judæi ut custodiatur sepulchrum Christi:

Thaz sie thaz n'intheken,
mit stalu'nan n'irzuchen.

Ut illud ne manifestent, (prætendant)
furto (autem) ipsum ne auferant.

[Aptius versus prior redditur. *Ne illud* (sepulchrum) *aperiant*. Ita optime Scherz. in Not. Probat hanc versionem locus Keronis quem vide superius v. *Intdecchan*.

INTHELDAN, reclinare. Tatian. 51. *Mannes sun ni habet uuar her sin houbit inthelde;* filius hominis non habet ubi caput reclinet. vid. supra *Helden*.]

INTHIE, quibus. Otfrid. V. 19, 25.

INTHIHIT, vid. *Bidihan*, & *Diuhen*.

[*Tho gisah Pilatus thaz er niouuiht inthoh*. Videns Pilatus quia nihil proficeret. Tatian. 199. 11. Simplex est *thihan*. Palthen. Not. p. 393.]

INTHIU, in hoc, in dem. Otfrid. I. 1, 170. I. 11, 14. 15. 16, 38. dummodo, ut. Otfrid. IV. 8, 47.

[INTIDEA, quique. Kero. c. 21.

INTIPIDIU, ideoque. Kero. c. 30.]

INTISO, ac si. Kero. [*Indiso*, etsi, legitur apud Keronem. Prol. p. 15.]

INTLIHEN, commodare, entlehnen. [*entlehnen* hodie *mutuo petere* notat, *lehnen* vero & *leihen* commodare.] Notk. Ps. CXI. 5. *Uunnesam mennisco der andermo genadet unde entliehet*. Jocundus homo qui miseretur & commodat.

[*Intlehnota*, fœneravi. Gloss. Monf. p. 337. *intlehenont*, fœnerantur. p. 396.

Intlehenari, fœnerator. p. 349.

Intlehenliha, mutuo. p. 396.

INTLIHHISOTA, dissimulat. p. 390. conf. inf. *Lihhisode*.]

INTLOHHAN, aperire. c. 7. *Intlohhaneem*, apertis. Kero. quasi dicas hodiè *Entlochen*, h. e. foramen aperire, das loch öffnen.

[In Rhythm. de S. Ann. §. 32. ℣. 552. est *intloich*. excussus.]

Intlouc,

INT.

Intlouc, aperuit. Gloff. Lipfii. conf. voc. *Antloc.*

[*Intlaub*, *urrachota*, explicavit, explevit. Gl. Monf. p. 407.

Intlochanaffi, referatione. p. 408.]

INTNAGELN, refigere. Otfrid. IV. 30, 59. Judæi Chriftum in cruce fubfannantes dixerunt.

Intnagili thih thanana,
uuir uuerthen thine thegana.

Refige te abinde,
fiamus tui difcipuli.

[INTORCALUN, prælo. Gloff. Monfeenf. p. 383. Forfan hæc vox è Latino *in torculari* confi&a fuit.

INTPRENNEN, accendere. *Noh intprennent lioht far*, neque accendunt lucernam. Tat. 25. 2. Vox Germanis fatis nota, fed qua neutraliter nunc, non active utuntur. Palthen. Not. ad h. l. p. 352. Hodie dicimus *anbrennen.*]

INTRAHHOC, excufet. Vid. *Antrahcha.*

[INTRAN, lapfa eft. Gloff. Monf. p. 382.

Intranteru, refciffo. p. 402.

Intrinnit, lapfus fuit. p. 329.

Intranitaz, diffuta. p. 322.]

INTRATENT. Otfr. I. 1, 195. c. 18, 117. recedere, abtretten. vel: *entraten*, prodere.

[*Intraten*, eft aliquid timere, horrere. Scherz. in Not. ad Otfrid. I. 1, 195. ubi fimul ad voces. Gloff. Lipfii fupra voc. *Andredi* productas provocat.]

INTREDINON, ingredi, *eintretten*. Otfr. III. 12, 80.

[Quum *intredinon* fit à *redina*, quod *caufam*, item *fermonem* denotat, facile patet vertendum effe, *à caufa liberare.* Scherz. Not. ad h. l.]

INTRERTEDA, intemperies. Ruodepert. Mag. S. Gall. Epift. VII.

INTRESTENT, Notk. Pfal. C. 3. fecedit. fi lectio vera. [*Intrertet* legitur in noftro Nottkero.]

INTRIATIN, oppofitum τῷ *Riatin* & *Giriatin.* Vid. fupra G. & infra R. reprobare, refpuere. Otfr. I. 27, 21. II. 6, 33. Idem IV. 1, 31.

Thaz fie iz mer intrietin,
zi imo fih gikertin.

Ut eò magis id evitarent,
ad ipfum fe converterent.

[*Intriatin*, eft imperfectum fubjunctivi, verbi *intraten*, quod fignificat timere, metuere. Scherz. Not. ad Otfr. I. 27, 21. & II. 6, 33. In ultimo tamen loco IV. 1, 31. Schilteri verfionem admittit.]

INTRIETUN, mirati funt. Otfrid. I. 13, 30.

Alle thie iz gihortun,
harto fi iz intrietun.

Omnes qui id audierunt,
valde mirati funt de eo.

INTRIH, revela. c. 7. *Intrihhit*, revelat. c. 3. Kero.

Intriganeffe, revelatio, Apocalipfis. Tat. c. 7, 3. & 8. vide fupra. *Inriganeffe.*

INT.

INTSAGEN, excufare. Notk. Pfal CXVIII. 39. *Intfaget fin confcientia.*

[*Intfagan*, defendere. Gloff. Monf. p. 386.

Intfagan, deteftari. p. 398. anathematizare. p. 398.

Intfaget, renunciaverit. p. 375.

Arlougnaant vel *intfagent*, denegant. p. 408.

Intfegido, fatisfactione. p. 366.]

INTSAZIN, revereri. Otfr. II. 6, 27. vide ibidem Notas. Notk. Pfalm. XLIV. 17. Pfalm. LXXII. 19.

Intfezzit, degradaverit. Kero. c. 63.

[*Intfazun*, metuebant. Gloff. Monf. p. 342.

Intfizan, metuere. p. 338.

Intfezo, deponam. p. 334.]

INTSLUPTA, vide *Sleif.*

[INTSPENNE, follicitet. Gloff. Monf. p. 380. conf. *Infpennan.*]

INTSPRENITAZ, ablactatum. Kero. Fortè legendum *intfpunitaz.* [Ita quoque legendum cenfet. Scherz. in Not. ad h. l.] Vid. *Spun.*

[INTSTAZTA, deftituit. Gloff. Monfeenf. p. 391.]

INTSUAB, percipio. Otfrid. III. 24, 105. *Infuab*, Idem III. 4, 57. Vid. *Suab*, *Sueben.*

[INTSUFPHIT, elabitur. Gl. Monf. p. 346.]

INTWATOT, exuatur. c. 58. *Intwatoter*, exutus. c. 58. *Intuuatotan fona keuualtidu*, exutum à poteftate. c. 65. Kero.

[INTUUERDUNT, fpernunt. Gloff. Monf. p. 376. abhorrent. p. 377.

Intuerdot, abhorrebit. p. 357.

Intuirdit, tædet. p. 319.]

INTWEREN, irritum facere, revocare. Notk. Pfalm. LXXXVIII. 35. *Diu ih kefpricho, diu ne intuueren ih*: quæ procedunt de labiis meis, non faciam irrita.

INTWERIEN, vide *Were.*

INTWIRKIT, vide *Werah.*

INTWORAHTEN, vide *Werah.*

INU, Ecce. Kero. Otfrid. V. 14, 48. Ifid. 3, 4. item §. 6.

INUNU, igitur. c. 63. itaque. c. 4. Kero.

INUPPE *tenchende*, inania meditantes. Notk. Pfalm. II. 4.

INVALDE, volvat. Kero. [*Muate finemu fimblun invalde*, animo fuo femper revolvat. ita Kero. c. 7.]

Ingiuuelti, involutum. Otfr. V. 6, 120. [*In giuuelti*, in potentia, legitur. h. l.] Vid. *Uuillin.*

INVERTE, vid. *Faran.*

[*Invart*, oftium. Gloff. Monf. p. 366.

Invuortun, induxerunt. p. 365.

INVINSTRI, intempefte. p. 397.

INURLOSIDO *unfrero*, Sacramento. p. 392. Legendum videtur. *In vinftri*, *In urlofido.*]

INWARTUN, intimo. Kero. [*Drinuuartun* legitur in Kerone noftro. c. 7.]

[*Inuuartigi*, vifcera. Gloff. Monf. p. 369. medullam. p. 388.

Inuuartigo, medullitus. p. 388.

Inuuerti, intime. p. 387.

INVUITI, fupervacuum. p. 347.

INUUA-

INU.

INUUATEN, indui. *Ni fit fuorgfolle mit thiu ir inuuatet:* ne fitis folliciti, quid induamini. Tatian. 38, 1.

INUUERIEN, quod quidem apud Otfr. IV. 13, 108. *in uuerien* fcribitur, fed unum Scherzio in Not. videtur effe vocabulum, *entwehren*, defendere, fignificans.

INUUIZZEDA. vide *Wis.*

INZECHINIT. *Subt diu inzechinit ungaloupa jauh andar upil in Criftani,* peftem. Gl.Monf. p.403.]

INZELLEN. Vid. Lit. Z.

INZICHT. Ord. Prov. Henneb. Lib. II. tit. IX. c. 1. *die unzucht, inzicht und andere frevel.*

[*Inzihti*, zelotypia. Gloff. Monf. p. 322.

Inzihtin, criminibus. p. 361.

Inzihtigaz, zelotypia. p. 356.

Inzihtotun, criminabantur. p. 410.

INZIOHAN, extendere. p. 367.

Inziohe, indicat. p. 392.

Inzogana, detractos. p. 368.

Inzugin, detraxerint. p. 350.]

INZIT. Otfr. II. 6, 64. delictum, vel *in zeiten*, mature.

INZYMIS, L. Sal. paffim. Vid. *Zymis.* Tit. 2, 10. *Inzymis fexa chalt*, porcorum fex furtum.

INZITHIU, Otfr. II. 12, 125. [Cod. Vind. & Vatic. habent *in zithiu.* notante Scherzio ad h. l.

INZUNTIDA, inflammatio. Gloff. Monf. p. 356. hodie *Entzündung.*

Inzuntunga vel *zhuntunga*, incentiva. p. 409.]

JO, particula affirmationi inferviens, imò, ita, quæfo: *afur io*, fed imò. Otfr. paffim, Lib. ult. c. 24, 111. V. 6, 33. Notk. Pfal. IV. 2. *Druhtin io min*, Otfr. III. 17, 127. *Jo bin*, fum. Gl. Lipf. ubi Somnerus: *Sax. ic eom, quibus bin, ut & nobis, verbum præteriti temporis.*

[*Jo* multoties notat *femper.* vid. Scherz. Not. ad Otfr. p. 36. 65. 124.]

Jo giuuanan, undique. Tatian. c. 46. fi.

[Eadem eft loquendi ratio quæ in *jogiuuelih.* Palthen. Not. ad h. l. p. 368.

Jogiuuar, quolibet. Gloff. Monf. p. 352.

Jogiuuedar, hodie *jedweder.* *Lazet iogiwedar uuahfan,* finite utraque crefcere. Tatian. LXXII. 6.

Jogiuuelih. Nift uuodi mit Gote jogiuuelih uuort. Non eft impoffibile apud DEum omne verbum. Tat. 3. 8. Pro *jogiuuelih*, Otfridus paffim habet *jagilih*, nos idem contractius nunc efferimus *jeglich.* Notandus hic porro barbarifmus utriusque textus, cujus hic eft fenfus. Impoffibile DEO nullum verbum eft. Refragantibus Logicis, quibus non omnis idem eft quod quidam. Palthen. Not. ad Tat. p. 299.

Jo in altere. Got nioman ni gifah io in altere, DEum nemo vidit unquam. Tatian. 13, 10. Pro *jo* Germani nunc dicunt *je, hat man auch je gehöret*, an unquam fando auditum fuit? *In altere*, ætatem fignificat, quam locutionem Germani retinent, dicuntque *mein tage nicht.* Præfixo *ni*, vel fola potius litera vocali *i* elifa fit, *nio in altere.* (de quo fupra in *Alter.*) Palth. Not. ad Tat. p. 327.

JO.

Jonoltres, aliquando. Gloff. Monf. p. 395.

Jovuedarabalpun, utrobique. p. 384.

Jovuedarero, diverfo. p. 389.

Jogimalon, perpetuo. Otfrid. IV. 37, 79. Ab *io* & *mal*, quod adhuc fupereft in *einmal, zweymal, mehrmal.* v. Scherz. Not. ad l. c.

Jouuanne, aliquando, interdum. v. Otfrid. I. 2, 35. c. 10, 25. II. 8, 55. Scherz. in Not. ad Otfrid. p. 114.]

JO, femper. Gloff. Lipf. Somnerus: *Non multum abludit noftratium Ay, eo fenfu.* Vid. fupra *Jeo.*

[*Vomna io*, ab initio. Gloff. Monf. p. 367.]

Gothis: *Gab, ga, gai*, fic, fanè.

JOF, *ibu*, fi. Kero. [*Job auh ibu*, etfi. extat apud Ker. Prol. p. 15.

JOGOTUN, ventilabant. Gl. Monf. p. 361.]

JOH, ac, etiam. *Joh imu*, & ipfum. Kero. paffim. Otfrid. paffim. I. 14, 16. & ad Salom. ℣. 35.

[*Joh auh*, fed &, Kero c. 7. fed etiam. c. 48. nullus. c. 25. *Joh*, vel. c. 43. *Joh pedero*, utroque. Prol. p. 16.]

Joh, utinam. Otfrid. III. 19, 20.

Joh, nonne, nunquid. Gloff. Lipf.

[*Joh in himil uf*, five in excelfum fupra. Gl. Monf. p. 333.

JOHH, jugum, *joch. Johhe Criftes halfa untarleccan.* Jugo Chrifti colla fubmittere. Kero. Prol. p. 16.

Joh, jugum. Gloff. Monf. p. 357.

Johhalmin, loro. p. 347.

Johhalmo, lorum. p. 357.

Johhalmun, loris. p. 366.

JOMER, ter. p. 382.

IR, vos. *Uuaz chunnot ir*, quod eft opus veftrum. Gloff. Monf. p. 320. hodie *Was könnet ihr.*]

IR, ex, de. *Ir himile*, de cœlo. Otfrid. I. 5, 4. & c. 20, 34. II. 23, 26. III. 24, 196. IV. 24, 4. & c. 34, 10. *Ir* in compofitione etiam pro hodierno *Ver* ςερίσκω.

Ir, pro *er*, Ifid. paffim.

Ir, wider, Re, contra, *Irftandini*, refiftentes. Notk. Pfal. XXXI. 9.

IRAHTON, comprehendere. v. fupra *Ahton.*

[IRARANIU, exarata. Gloff. Monf. p. 392.

IRARGENT, obftupefcent. p. 356.]

IRBALDEN, irpalden. Vid. *Balden.* *Irbelgedon*, exacerbarunt. Gl. Lipf. Vid. fupra *Abulk.* & *Belgen.*

IRBAN, excludit. Otfrid. V. 21, 14. Vid. *Bann.*

IRAREN. v. *Bar.*

IRBEIT *kumo*, duxit luctum. Otfr. III. 24, 99. de Martha:

Irbeit fi thefer kumo,
ioh fprah zi Drubtine tho.
Duxit hanc lamentationem,
& dixit ad Dominum tunc.

[In Cod. Vindob. legitur *thes kumo.* Ita igitur hos verfus redde:

IRB.

Expectabat illa ideo ægre,
& dicebat ad Dominum tunc.

Scherz. Not. ad h. l.]

IRBEIZEN. v. *Baizen.*

IRBIATEN, offerre, exhibere, *erbieten.* Otfrid. I. 3, 68.

So uuer so in erdriche
ouch salida suachе,
Irbiatet iro guati,
mihilo otmuati.

Quicunque in terrâ
etiam salutem quærit,
Offert suam bonitatem
magna humilitate.

conf. supra. voc. *Biten*, expectare.

Irbot. Otfrid. II. 6, 99.

Thero uuerko er uns irbot,
tho uns uuas harto not.

Cujus (amoris sui) opus nobis obtulit
(DEus in missione Filii sui in carnem.)
cum nobis id maxime necessarium esset.

Irbietet otmuati.
Exhibeatis humilitatem.

Otfrid. IV. 11, 102.

Irbidin. Rhythm. de S. Annone ℣. 141.

Daz si vreisin
gidorstin irbidin.

Ut pericula
auderent adire.

[*Irbiden* hic non est adire, offerre, sed expectare, ut apud Otfrid. III. 24, 99. Ita igitur hic locus transferendus. *Ut pericula auderent expectare*, sustinere. Scherz. Not. ad h. l.]

IRBIBENOTON. v. *Bibun.*

IRBILIDE, similis est. Otfrid. II. 3, 20. de Maria:

Ni uuard sie io in giburti,
thiu io sulih uurti.
In erdu noh in himile,
thiu jamer sia irbilide.

Non fuit unquam in puerperio,
quæ talis fuisset.
In terra nec in cœlo,
quæ unquam isti similis esset.

IRBLENDEN. v. *Blint.*

IRBOLGAN, *iratus.* v. *Abulkii.*

[*Irpolgani*, commotio. Gloss. Monf. p. 380.
Irpalgida, offensionem. p. 397.
Irpalgit uuerd, adversetur. p. 392.]

IRBOLGONO, *verberge*, *verhalte.* Otfr. I. 4, 114. *Irbalg*, *verbarg.* Otfr. IV. 33, 1. sed vide *Balgan.*

IRBONDUN *selidono*, tabernacula denegarent. Otfrid. IV. 4, 140. *thes findes*, Otfr. II. 5, 19. excludere, privare. Notk. Psal. LXXII. 3. Vid. *Bann*, *Irbannen* & *Bondun.*

IRBOREN. v. *Baren.*

IRBRUTTEN. v. *Brutten.*

IRBURAN, Vid. *Buren.*

IRCHOMEN, Vid. *Chumo.*

IRD.

IRCHORIMIN. vid. *Choron.*

[IRDARTA, arefecit. Gloss. Monf. p. 368.
IRDORRENT, arefiunt. p. 388.]

IRDEILEN, condemnare. [In genere quidem significat judicare, sed in specie junctum cum dativo, condemnare. Scherz. Not. ad Otfrid. p. 40.]

Otfrid. II. 12, 156. Non DEus filium misit in mundum:

Thaz kraft sin thaz gimeinti,
thaz er in sar irdeilti.

Quasi potentia ejus intenderet,
ut (mundum) statim condemnaret.

Id. V. ult. 88.

Lis uuio er then quenon zeinti,
ioh selberno imo irdeilti.

Lege quomodo uxoribus illis exposuit,
& ipse sibi sententiam dixerit.

Judicare, II. 4, 187.

In buachon ist irdeilit
ioh alles uuio gimeinit.

In Bibliis est judicatum,
& quodlibet designatum.

Adde I. 5, 113. II. 12, 18. Conf. *Deil*, *Irteil.*

[IRDICCAN, obtinere. Gloss. Monf. p. 385.
Irdigita, expetivit. p. 360. obtinuit. p. 389.
Irdigis, impetrabis. p. 327.
IRDICHET, ingruerit. p. 350.
Irdichet, incrassatum. p. 367.]

IRDISGO, terrenus, *irdisch.* Otfr. III. 2, 74.

Giloubta sar tho selbo,
ther Kuning irdisgo tho.

Credidit statim tunc ipse
Regulus terrenus hic.

IRDRENKEN, suffocare. vid. *Drenken.*

IRDRIBAN, Otfrid. V. 21, 15. ejectus, *vertriben.*

Ist ferro irdriaban fon himile uz,
ther anderemo nimit sinaz hus.

Sit procul eliminatus è cœlo,
qui alteri rapit suam domum.

IRDRIEZEN. Vid. *Irthr.*

IRDUALTA. Vid. *Dual.*

IREISCOTI. v. *Eiscoten.*

IRFALTOS. Vid. *Fal.*

IRFANGON *sal*, increpabit. *Irfienge*, increpasti. Gloss. Lips.

IRFARE *thih so*, tractarit sic te. Otfrid. IV. 13, 106. Vid. *Fara.*

IRFELLEN, superare, vincere, *umbfellen.* Notk. Psal. XXIII. 2. *Tuniste ne irfellent sie*, attamen non superarunt eam. Psal. LXXII. 18. ad verba Psaltis. Dejecisti eos dum allevarentur: ita commentatur. *Selbiu iro bevi uuas iro iruuelleda.* (*irfelleda*)

Irualti, prosterneret. Notk. Psal. CV. 26.

[Hoc loco non *irualti*, sed *iruueleta*, elegit, occurrit. Ita namque verba habent: *Aaron den er dara zuo iruueleta.* Aaron quem elegit. Quod est à verbo *Iruuelen*, eligere, *erwehlen*, non ab *irfel-*

IRF.

irfellen. Illo utitur etiam Psal. LXXII. 18. *dero erdo guot ze iruuelinne sin*, terrena bona eligenda esse.]

Idem ad Cant. Mariæ ℣. 52. *Mahtige irualta er*, potentes deposuit de sede.

IRFERRON *sal*, Obstupefacies. Gloss. Lips. *Irsirrit uuerde balo sin*, perdatur malitia ejus. Otfrid. I. 2, 63. [Significationi vocabuli propius accedit qui reddit, *auferatur*, *removeatur*. Scherz. Not. ad h. l.]

Dispergere, Notk. Psalm. LXXXVIII. 34. *Mina ginada ne irsirro ib fone imo*, misericordiam meam non dispergam ab eo: à *Ferron*.

Ebruirrit, Rhythm. de Ludov. II. ℣. 37. Vid. *Ersirt*.

Irsirti, Otfrid. I. 8, 35.

Job theis gidougno uuurti,
er sih fon iru irsirti.

Atque ut id occultè fieret,
cum se ab eâ *abstraheret*.

Seducere, Otfrid. II. 6, 79.

Tho irsirta uns mer oub thaz guat,
thaz er lougnen gistuat.

Hic abduxit nobis magis quoque bonum istud,
quod in negando persisteret.

Irferreton. vid. *Fer*.

IRFLORENNISSIDO, perditio, *inferloren*, Notk. Psal. CVI. 20. *Losta sie fone iro inflorenissido*, eripuit eos de interitionibus eorum.

IRFREUUI *sih*, Otfrid. ad Salom. ℣. 91. [*Nir freuui sih*: nunc lætetur, legitur h. l. in Otfrido.]

IRFULLUN, computrescere. Otfr. II. 18, 6. *verfaulen*. Vid. *Ful*.

[Imo non putrescere, sed adimplere significat, vide annotata supra ad *Ful*.]

IRGABIN, tradebant. Otfrid. I. 11, 12.

In briaf iz al ginamin,
int imo es zali irgabin.

Inbreviabant omne,
& ei numerum exhibebant.

Idem V. 7, 13.

Si thia stat noh tho n'irgab,
ioh luagata auur in thaz grab.

Illa hanc stationem nondum relinquebat,
sed inspiciebat denuò in sepulcrum.

Idem I. 11, 121.

Uuir uuarun irgibentin
in uuidaruuertin hentin.

Eramus dediti
in adversarias manus.

Sic enim emendanda lectio Flaciana *ingibentin*.

Idem V. 20, 52.

Iro uuerk zi irgebanne.

Sua opera ad exhibenda.

IRGANGENLICHO. vid. supra *Gan*.

[IRGAHUN, derepente. Gloss. Monf. pag. 331.]

IRG.

IRGAZIN *sin thionost*, obliti ministerii sui, Otfrid. V. 21, 7. Vid. *Biges*. *Irgizest du*, obliviseeris. Notk. Psal. XII, 2. Ps. VI. 6. *Diu blindi irgezzet in Gotes*. Cœcitas oblivisci eum facit DEI. hodie *vergessen*.

IRGE *zi guate*, cedat in bonum, *ergebe*. Otfrid. II. ult. 68.

II. 19, 12.

N'irgeet imo iz ze guate.

Nec cedit ei in bonum.

III. 21, 72. IV. ult. 12.

N'irgangen uz, ne exeant inde. Otfr. III. 12, 64.

[*Irganganen*, evolutis. Gloss. Monf. pag. 320. *Irganganemo*, peracto. p. 367. *Irget*, evolvitur. p. 393. *Irgiengun*, volverentur. p. 331. consumati sunt. p. 395. *Irgiench*, vertebatur. p. 360.]

IRGEHENT, profitentur, testantur, *verjäben*, Otfr. III. 22, 35.

Thiu uuerk thiu ih uuirku innan thes
in namen fater mines,
Irgehent io gilicho,
mih filu follicho.

Opera quæ ego operor interea
in nomine Patris mei,
Profitentur utique pariter,
me multum plene.

[IRGELISOGE, insolescat. Gl. Monf. p. 360.
IRGEPAN, ponere. p. 391.
IRGEZZIN, *ergezen*, reficere. Rhythm. de S. Annon. §. 24.
IRGIOZENTER, abundas. Gl. Monf. p. 356.
Irgiozantiu, redundans. p. 352.
Irgoz, impleverat. p. 324. redundabat. p. 360.
Irguizit, redundat. p. 353.
Irgozanen, destrictis. p. 363.
IRGRAPANA, expressam. p. 340.
Irgrapana palmpouma, cælatæ palmæ. p. 340.
IRGREMME, exasperet. p. 385.
Irgremit, exacerbavit. p. 348.
Irgremmenter, exasperans. p. 366.
Irgremiter, effrenatus. p. 364.
Irgremitni uuirdit, irritatur. p. 396. v. *Grim*.
IRGRUISON, abhorrescant. p. 363.
IRGRUSCRIMMOTA, infremuit. p. 398. vid. *Griscramen*.
IRHAHIT, inaltabit. p. 355. v. *Haban*.
IRHAPAN, elevatum. p. 361.
IRHALPANLIHO, de latere. p. 395.
Irhalpunlihhun, ex latere. p. 350.
IRHAVEN. v. *Haven*.
IRHEIZE, ignescat. Gl. Monf. p. 398. v. *Heiz*.
IRHERIONT, devorant. p. 332.
IRHIANGI. vid. *Hiangen*.
IRHIRNET, excerberet. Gl. Monf. p. 326. lege excerebret. vid. *Hirn*.]

IRHOLON, accersere. hodie *berbolen*. Otfr. IV. 6, 46.

IRH.

Gibot thaz si es gizilotin,
ioh armuwibt irholotin.
Jussit ut hoc observarent,
atque pauperes accerserent.

[IRHOLUNT, excavant. Gloss. Mons. p. 374. hodie *Aushölen.*]

IRHUGG *ih muates*, perpendo mente, versor animo. Otfr. ad Salom. ℣. 20. Id. ad Ludov. II. ℣. 73. conf. supra *Hugen.*

[*Irhugita*, recoluit. Gloss. Mons. p. 385.]

IRKIASET, *erkennet*, dijudicet, Otfrid. ad Salom. ℣. 10.

IRKNATUN, agnoverunt, *erkanten. Irknaent*, agnoscerent, Otfrid. IV. 5, 31. conf. c. 8. 62, 86. Conf. inf *Knat.*

IRKOBORON, *erobern*, *bekommen.* Otfrid. V. 7. 70. *Ni meg ih thaz irkoboron*, non possum hoc impetrare. cap. 23, 2. V. 2, 28. *Erkoboron*, Otfrid. V. 12, 68. *Uuertisal erkoboron*, corruptionem adipisci. [Codices Vatic. & Vindob. habent *irkoboron*, notante Scherzio ad h. l.]

Jus Arg. Vet. 1249. §. 10. *er erkobert sinen schaden.*

Ubarkoboron, occupare. ibid. ℣. 80. [IV. 31, 60. *Suntono ubarkoborot*, Schilterus vertit, peccata cumulavi. At Scherzius in Not. peccatis obtinui.]

IRLAREN. vide *Lar.*

[IRLEID, transierat. Gloss. Mons. p. 393.
Irleitan, facere. p. 376. agere. p. 354.
Irleitte, faciam. p. 383. *Den uuinter irleitta*, hyemaverat. p. 367.
Irleittimes, faciemus. p. 368.
Irleiter, acta. p. 381.
Irleitenter, agens. p. 364.
Irleittero, facto. p. 366.
Irleitti, fecissem. p. 354. conf. inf. *Leitan.*]

IRLEGEN, deficere. Notk. Psal. LXXXIX. 7. *Uuir irlegen sin in dinemo zorne*, defecimus in ira tua. Id. Cant. Deut. 32, 11. *Also der aro tuot irlegenen jungon.*

[*Irliccan*, defecisse. Gloss. Mons. p. 380. *irliccent*, deficient. p. 398. Conf. infra *Licke.*]

IRLESGEN, extinguere, *erleschen.* Otfr. I. 17, 104. IV. 26, 46.

Zui [lege *Ziu*] *sie 'nan sus nu thuesben*,
thia fruma in imo irlesgen.
Cur ipsum sic jam occidunt,
hoc bonum in eo extinguunt.

In ze irloschenne, ad extinguendum ipsum, Notk. Psal. II. 1.

IRLICHT. vide *Leoht.*

[IRLIDEN, tolerare, *erleiden.* Notk. Ps. XXX. 4. *Du bist min starchi ze irlidenne persecutionem.* Tu es fortitudo mea ad tolerandam persecutionem.

IRLIUGIT, frustraverit. Gloss. Mons. pag. 356.]

IRLIUHTI, illuminet, illucescat, Otfrid. ad Ludov. pen.

[Pro *irliuhti* in MSCtis Vind. & Vatic. legitur *inliuhte.* Scherz. in Not.]

IRL.

Id. II. 2, 26.

Thaz lioht ist filu uuar thing,
irliuchtit thesan uuorolt ring.
Hæc lux est multum vera res,
illuminat hunc mundi orbem.

Vid. *Leoht.*

IRLOSCHENNE, Vid. *Irlesgen.*

[IRLOSTE, liberet. Otfr. IV. 37, 33. Non *liberet*, sed *liberatos*, redemtos, *irloste*, notat. Scherz. Not. ad h. l. Hodie *erlöste.*

Irlosta, absolvit. Gloss. Mons. p. 363. erutos. 369.

IRLOUPI, permitte. p. 366. hodie *erlaube.*]

IRLUEGETUN *binoti.* Inquisiverant accurate, Otfr. V. 6, 15.

[*Irluegetun* idem est ac aspexerunt, viderunt, conspexerunt. Ita apud Otfrid. II. 12, 63. *ther sconi sina irluage*, qui pulchritudinem ejus aspiciat. V. 17, 77. *Sie irluagetun 'nan kumo*, conspexerunt illum vix. IV. 37. 48. *irluegeti*, videret, conspiceret. Scherz. in Not. ad h. l. vide infra *Luegen.*]

IRLUGEN. vide *Liugan.*

IRMANSULI, Pyramidas. Gloss. Mons. p. 362.]

IRMARTO, Vi. *Maro.*

[*Irmarit uurti*, percrebuisset. Gloss. Mons. p. 360.

IRMUNTRETA, expavit. p. 325.

IRNAMOTA, nominatos. p. 339.
Irnamotcn, nominatim. p. 340.
Irnamot uuard, nominatus. p. 361. v. *Nam.*

IRNARRES, obstupescas. p. 353.
Irnarrenter, desipiens. p. 376.

IROLOSTOREN, expeditiores. p. 388.

IRNESAN, resipiscant. p. 399.]

IROUGIT, apparuit, Otfrid. I. 15, 63. de Salvatore nato:

Thiu fruma ist hiar irougit,
so uuemo iz ni giloubit.
Hoc bonum hic apparuit
cui non promissum fuit.

Idem III. 15, 56. IV. 26, 75. conf. supra *Aug.*

IROZILOTUN, Otfrid. II. 14, 21.

Thie jungiron irozilotun.
Discipuli intenti erant.

[IRPARMUNGO, condescensionis. Gloss. Mons. p. 385.
Irparmunga, condescensionem. p. 394.
Irparment, condescendunt. p. 394. *mir irparmet*, misereor super turbam. p. 398. hodie *erbarmen.*

IRPEIZTA, descendit. p. 319. 326. dissiluit. p. 362.

IRPHLUHIT, contaminatum effloruerit. p. 322.

IRPIOTAN, deferri. p. 387. *Irpiotes*, offeres. p. 323. *Irpiotet*, insinuate. p. 368. ministrate. p. ead. notate. p. 388.
Irpiotanta, administrantes. p. 368.
Irpiotenter, exporrigens. p. 355.

Era

IRP.

Era irpioten, deferant. Gl. Monf. p. 360.
Irpiotelones, exhibeat. p. 392. leg. *irpiotemes*.
Irpotani, exhibitio. p. 394.
IRPITEMO, affumta. p. 323.
IRPIZAN *ift*, captum eft. p. 321.
Irpizit, percutiet. p. 329.
IRPLEIHHETA, concidit. p. 383. *erbleichen*, hodie eft *erblaffen*, expallefcere.
IRPLODETA, expavit. p. 326 *irplodetun*, elanguerunt. p. 324.
IRPROITANER, experrectus. p. 334. *Irprottanni uuirdit*, expergifcentur. p. 338.
IRPURIGE, *inflet*. p. 390.
Irpuriti, tumor. p. 384.
Irpurit uuirdit, inflatur. p. 396.
Irpurita, magnificavit. p. 331.
Irpuritero, fumto. p. 360.
Irpurit, egerit. p. 377.
Irpurienter, efferens. p. 373.
Irpuman, inflare. p. 377. forte legendum *Irpuran*.]
IRQUALTIN. vide *Qualen*.
IRQUAMEN, *erfchrakent*. Otfrid. II. 3, 65.

Thie liute irquamun harto,
Johannis felbes uuorto.
Homines perterrefacti vehementer,
ob Johannis verba.

III. 26, 91. IV. 12, 27. IV. 13, 77.
[*Irquemaner*, tremefactus. Gloff. Monf. p. 367.
Irquemani, ftupore pag. 365. vide *Arquamen*. *Hinterquamen*. *Queman*.
IRQUEPANAZ, emortuum. Gloff. Monf. p. 326.]
IRQUIKTA, redivivum. Otfr. IV. 2, 12.

Thar er fon tode iruuagta,
Lazarun irquickta.
Ubi à morte refufcitarat,
Lazarum redivivum.

[Mallem redditum, *Lazarum vivum reddiderat*. Scherz. in Not. vid. inf. *Quik*.
IRRAHI, defenderet. Gloff. Monf. p. 359.
Irrehanta, defendentes. p. 395.
Irrachen. vide *Racha*.
IRRAN. vide *Rennen*.
IRRATET, folveritis. Gloff. Monf. pag. 324. E Gloffis in Judicum hæc vox cum fit deprompta. cap. 14, 12. haud dubie indigitatur, ubi de ænigmate Simfonis fermo eft: *quod fi folveritis*. *Wann ihr den ræzel errathet*. vide *Raten*.]
IRRECHEN. vide *Recchen*.
IRREDEN, Scandala, Schismata. Notk. Pf. XLI. 6. Pfal. XLVIII. 14. Pfal. LIX. 12. Pfal. LXVIII. 23. Pf. CXLIII. 12.
[*Irradun*, fcandalum. Gloff. Monf. p. 361.]
IRREFSIT, vide infra *Rafsen*.
IRREINON, explanare, Otfrid. I. 1, 58. de Scriptoribus Ecclefiafticis:

Oub felbun buah frono
irreinont fie fo fcono.
Atque ipfa Biblia Sacra
explanant admodum pulchrè.

Idem II. 9, 147.

IRR.

IRREKEN, vide *Recchen*.
[IRRENTON. Ita legendum apud Otfrid. II. 9, 147. fignificat dicere, exponere, dilucidare. Scherz. Not. ad Otfrid. p. 120.]
IRRETIT, *errettet*, liberat, Otfr. II. 7, 27.

Irretit thiz mit uuorton
thia uuorolt fon then funton.
Liberat hic verbo Evangelii
mundum à peccatis.

[*Irretit*, liberet. Gloff. Monf. p. 361.
Irreto, excutiam. p. 324.]
IRRETINE, vide *Ratten*.
IRRICHEN, vide *Raban*.
IRRIGIANGIN, errarent. Otfr. II. 1, 92.

Thaz lib uuas lioht gerno
funtigero manno,
Zi thiu thaz fie is intfiangin,
int irri ni giangin.
Vita erat lux libenter
peccaminofis hominibus,
Ad hoc ut eam fufciperent,
& erronei ne vagarentur.

Vide fupra *Erren*.
Emendandum II. 17, 24. *irri uige*. [legendum pro *irri uige*, *irri ni ge*, in via aberret, vide Notas Scherzii.]
[*Irrifuarun* Id. III. 26, 71.

Uuir io irri fuarun,
zifpreitite uuarun.
Nos certe errantes ivimus,
difperfi fuimus.]

Girren, geirren, turbare, perplexum reddere, Notk. Pfal. XXIX. 7. [Verba hujus loci hæc funt: *Ih niehtes ne irrota*, nihil deficeret.] 1. Sam. XIV. 29. Vide *Girren*.
Geloubirron, hærefes. Notk. Pfal. XXIV. 16. & fimpliciter *Irrare*, hæretici. Pfalm. LXXIII. 15.
Irredo, error, peccatum, Notk. Pf. LXIV. 4. Tatian. c. 215, 3. *Ther jungifto irrido*, error noviffimus.
[*Irrituom*, venena. Gloff. Monf. p. 379. Sectatio. p. 351.]
Irtoft du, Scandalifafti, Notk. Pfal. XLIX, 20.
IHRRIHTENT *fih*, infurgunt. Notk. Pf. III. 2. & Pf. CXXXVI. 7. vide infra *Ric*, *Rihten*.
IRRIMEN, affequi. Otfrid. I. 11, 104. de S. Maria Virgine:

Ift ira lob ioh giuuaht,
thaz thiu irrimen ni maht.
Eft ejus laus tam benedicta,
ut eam affequi non poffim.

Idem Otfrid. II. 14, 239. *Irreimta uns thiu fruma*, obtigit nobis hoc bonum. conf. infra *Rimen*.
IRRINEN, illuminare. Otfrid. II. 17, 24. [vide de hoc loco notata ad voc. *Irrigiangin*.] Notk. Pfal. LXXIX. 2. *Irrin uns niuuuiu funna*.
Irran, Idem Notk. Pfal. CIII. 22. *Irran diu funna*, ortus eft fol.

IRR.

[*Irrimit*, generatus. Gloff. Monf. pag. 391. *Irrunnan ift*, natum eft. p. 395.
IRROSTAGETA, *eruginavit*. p. 368.]
IRRUEN, rugire, irrugire. Notk. Pfalm. XXXVII. 9. *Irruota fore demo fuftode mines herzen:* rugiebam à gemitu cordis mei.
[IRRUOFFIT, appellat. Gloff. Monf. p. 379.
Irruoffent, quefti fuerint. p. 376.
Irruofta, interpellavit. 367.
Irruofenta, interpellantes. p. 362.
Irruophtun, proclamaverunt. p. 374.
Irruoffe, interpellet. p. 376.
Irruophent, interpellaverint. p. 323.]
IRRUORT *uuerthe*, commovear. Gloffæ Lipfii.
[IRRVUERANEMO, provecto. Gl. Monf. p. 363. *Irvuerana*, antiqui. p. 347.]
IRSAGETI, enarret. Otfrid. V. 23, 38.

N'ift man nihein in uuorolti,
ther al thio thaz irfageti.

Non eft homo ullus in mundo,
qui omnia illa enarret.

IRSCABARON, illicite acquirere, hodie: *Erfchaben.*
Otfrid. IV. 2, 59. de Juda Ifcariote:

Uuolt er thar uuaz irfcaboron.

Volebat aliquid hic conquirere.

Conf. infra *Scaboron.*
IRSCAL, increpuit. Gloffæ Lipf. Fortè *Irfcalt. Scelten*, fchelten, increpare. Somnerus hîc: *Ira* Sax. ꝩrre. irafci, ꝩrrian. vide inf. *Scall.*
IRSCASSEN. vide *Scaffen.*
[IRSCEINIT, declarabit. Gl. Monf. p. 363.
Irfceini dina heiligi, da fanctitatem. p. 326.
IRSCIEDI, diffolviffet. p. 320.
IRSCINNUN, floruerunt. p. 381.
Irfcinis, parareris. p. 360.
Irfcinit, corufcat. p. 391.
Irfcinimes, paruiffemus. p. 366. conf. inf. *Scin.*]
IRSCOZZEN, retributum. Notk. Pf. CI. 4.
IRSCRITTEN, prætergreffus, elapfus, *verfchritten*. Otfr. I. 5, 1. *Irfcritan uuard*, elapfum.
Vide *Scrikken.*
[IRSCRUDILON, difcutere. Gloff. Monf. p. 392.
IRSEIGRETA, elanguit. p. 343. conf. infra *Seiger.*
IRSEZIT *uuerden*, reparantur. p. 393. hodie *erfezen.*]
IRSIECHEN, ægrotare. Otfr. V. 23, 274.

N'ift oub in erdriche,
nub er biar erfieche.

Non eft etiam in terrarum regione,
qui non hîc ægrotet.

vid. *Siech* & *Siuchi.*
IRSINGIT. vide *Singen.*
[IRSIUUANIU, vacuefactus. Gl. Monf. p. 347.
IRSLAUVET *ift*, obfcuratum eft. Gl. Monf. p. 338.
IRSLUOCH, jugulavit. p. 388. *gimahhota irslagana*, fecerat. p. 362.
Irslaganer lihamo, exanime corpus. p. 383.]

IRS.

IRSMAHEN, contemnere, *verfchmæhen*. Otfrid. I. 1, 18.

Sie aub in thiu gifagetin,
thaz then thiu buab nir fmahetin.

Hic quoque inibi dixerunt,
quod ob illas Biblia non contemnant.

conf. *Smahi.*
[IRSOTANES, Obrizi. Gloff. Monf. p. 331.
Irfotanaz, obrizum. p. 347.
Irfotanemo golde, obrizæ. p. ead.
IRSPRUNGAN, expergefactus. p. 366.]
IRSPUAN. vide *Spanan.*
IRSPUOLEST. vide *Spuolen.*
IRSTABEN. Notk. Cant. Mof. ℣. 15. *Fore forhton irftabeton alle anafidelinga Chanaan*, obriguerunt omnes habitatores Canaan.
IRSTANTNISSI, refurrectio. Otfr. V. 24, 22.

Ift uns in thir giuuiffi,
oub thaz irftantniffi.

Eft nobis in Te certa
etiam refurrectio.

Conf. IV. 36, 15. 44. c. 37, 46. 56.
IRSTERBEN. vide
[IRSTICTA, expiravit. Gloff. Monf. p. 365.
IRSTOUUITA, repulit. p. 365.
IRSTUOTUN, dederunt. p. 363.
IRSUAHEN. vid. *Suahchan.*
IRSUANTA, arefecit. Gloff. Monf. p. 355.]
IRSUECHEN. v. *Bifuiehi.*
[IRSUOCHIT, fcrutabitur. Gl. Monf. p. 352. Hodie *verfuchen*, *unterfuchen.*
Irfuohit, probat. p. 357.
Irfuochit uuerden, ventilentur. p. 380.
Irfuobtot, comprobaftis. p. 360.
Irfuohter, probatus. p. 357.
Irfuohtiu, ventilata. p. 323.
Irfuohta, difcuffas. p. 381.
IRSURRENT, coacuerint. p. 350.]
IRSUUINTEN, tabefcere. Otfrid. IV. 26, 82.

Sulih quement fie iu nob heim,
thaz ir fuintet innan bein.

Talia venient adhuc vobis domum,
ut tabefcatis intra offa.

[*Irfuini*, inanefceret. Gloff. Monf. p. 383.
IRTEIL, Vide *Deil*, *Irdeil*, *Urteil.*
[*Irteile mir ein lantrecht*, refponde mihi judicium. Gloff. Monf. p. 327. *Irteiltun*, examinaverunt. p. 376. condemnaverunt. p. 343.]
IRTHARTA, arefecit. Otfrid. IV. 6, 10.

Zi bilide iro barta
then figbom irtbarta.

Ad exemplum iftorum duritiæ
ficum arefecit.

IRTHENKEN, recogitare. Otfrid. II. 9, 45.

Tharana mahtu irthenken
mit brunnen thib gidrenken.

Hæc poteris recogitare
fonte te potari.

IRTHIONOTUN, promeruerunt. *verdienten.* Otfrid. IV. 9, 57.

Irthio-

IRT.

Irthionotun se barto
fruma managfalto.
Promerentur hi studiose
bonum multiplex.

conf. supra *Dionon.*

IRTHRUZZI, pigeat. Otfr. I. 27, 87. & IV. 5, 88.

Thes ganges thih n'irthruzzi.
Hujus vitæ te ne pigeat.

Irdriezen, verdrüslichkeiten, Notk. Psal. XII. Vide supra *Driuzzan* & *Farthroz.*

IRTHVESBEN, occidere. Otfr. I. 17, 103.

Er uuolta 'nan irthuesben,
ioh uns thia fruma irlesgen.
Volebat (Herodes) ipsum (Christum)
occidere,
& nobis hoc bonum extinguere.

[IRTRANCTI, suffocati. Gl. Monf. p. 398.]

IRV, vos, Otfr. I. 9, 30.

Iruz, i. e. *iru iz.* Otfrid. III. 11, 51. & c. 14, 103.

IRVALLEN. } vid. *Vallen.*
Irvaltosta. }

IRVANGIDA, repetitio. Capitul. Franc. IV. 19.

[IRVARAN *uuirdit*, captus est. Gloff. Monf. p. 373. *Irvaran uuerdan*, deprehendi. p. 386.

Irvarit, infestat. p. ead.

Irvaranen, emensis. p. 378.

Irvaraner, compressus. p. 364. deprehensus. p. 351.

Irvarana, deprehensus. p. 341.

Irvirri, remove. p. 350.

Irvirritni uuirtit, non elongabitur. p. 335.

Irvor, pervagatus est. p. 330.

Irvurtun, castra verterunt. p. 373.

Irvurit uuirdit, defectus est. p. ead.

IRVEIZTETER, incrassatus. p. 350.

IRUNGAZETA, emarcui. p. 342.]

IRVOLLEIEN, adimplere. vid. supra *Fol.*

Irvollat uuirdit, instauratur. Gloff. Monf. p. 396.

[IRVULET, emortuus fuerit. Gloff. Monf. p. 347. *Irvulent*, infervescunt. p. 386. hodie: *verfaulen*, putrescere notat.

Irvuorit, arassetis. p. 324.

Nob zi drato iruriter, qui accinctus est gladio, nondum est victor. Gloff. Monf. p. 329. Forsan legendum *iru riter.*]

IRWAGEN, errovagus, erro. Sunt enim hæc & alia id genus verba Romanorum in Alemannia reliquiæ, aut certè à Rhætis illata, tradit Goldast. *T. I. Rer. Alem. pag.* 121. At si origines proprias habemus, non opus est, ad peregrinas vagari. Est autem *Ir-wagen*, qui perpetuò se commovet, Vide infra *Wegen.*

IRUUAGTUN, expergifecerunt, suscitarunt, *erweckten* hodie. Otfrid. III. 14, 117. de discipulis naufragium metuentibus:

Iruuagtun thurub forahta,
tho er thaz zeichan uuorahta.

IRW.

Suscitarunt ob metum,
ubi hoc signum operatus.

IRUUALLO, dijudicet. Otfr. ad Salom. ℣. 15.

Iz iuer hugu iruuallo,
uuisduames follo.
Id vester intellectus judicet,
Sapientia plenus.

Notk. Psal. LXXXVIII. 17.

[IRUUANNON. Apud Otfrid. I. 28, 19. in Cod. Vind. & Vatic. pro *ni uuannon* legitur.

Job unsih oub n'iruuannon.
Ac nos quoque ventilando non ejiciant.

Vid. Scherz. Not.

IRUUARD, elanguit. Gloff. Monf. p. 324.

Iruuerdent, torpescunt. p. 387.

IRUUARF, abortit. Gloff. Monf. p. 347.

Iruuerve, resipiscat. p. 392.

Iruuorfaniu, repudiata. p. 322, genita. p. ead.

IRUUARTAN, violare. p. 360.

IRUUEGITAZ, quassata. p. 391. *Iruuiganer*, confectus. p. 323.]

IRUUELLEDA, Vide *Irfellen.*

[*Iruueliti* apud Otfrid. III. 11, 45. Schilterus vertit, *aggrederetur*: at Scherzius in Not. eligeret. Sed V. ult. 191. *Thoh uuir thaz iruuellen.* Schilterus vertit: *Tamen hoc eligamus.* Scherzius vero: *Licet hoc velimus*, scil. facere.]

IRUUENTEN, avertere, declinare, evitare, hodie: *verwenden.* Otfrid. II. 3, 126.

Er unse uuega iruuente
fon themo fiante.
Is nostras vias avertat
ab adversario.

[Clarius exprimi potest per τὸ *liberet*, hoc sensu occurrit *iruuintan* II. 9, 102. ubi de Angelo Abrahamum ab occisione Isaaci dehortante, dicitur: *Er biaz inan iruuintan*; Jussit eum liberari, à vinculis quibus erat constrictus. Scherz. Not. ad h. l. At melius longe mihi videtur Schilterus hunc locum reddidisse, ita enim se habet:

So er thaz suert thenita,
thes engil imo bareta.
Er biaz inan iruuintan.
Cum gladium extendit,
Angelus ei clamavit.
Jussit eum desistere.]

Id. II. 6, 55.

Iz uuidorort n'iruuanta,
inti unsih so firsankta,
Inti er er iz firslunti,
theiz uuidorort iruuunti.
Et retro non traxerit,
& nos adeo demerserit.
Atque antequam deglutierit,
id potius retraxerit.

[Scherzius hæc verba ita in Not. vertit:
(Quod) illud (pomum) retrorsum non
verterit (Adam,)
& nos adeo demerserit.

Et

IRW.

Et (si) ille potius quam id pomum deglutivisset,
id retrorsum jecisset.

I. 22, 87.

Thaz thu hiar iruuunti
mir untar theru henti.

Quod tu hic averteris
mihi sub manibus.]

Conf. II. 5, ult.

Religare, Otfrid. IV. 17, 60.

Ni gidorstun [MSC. habent *gidorstun*] *zi imo iruuintan.*

Nec licebat eis (discipulis) ipsum (JEsum) religare.

[Ex vocibus *zi imo* patet, aliam hic verbum *iruuintan* habere significationem, nempe *redire, reverti. Zi imo iruuintan, ad illum redire*, Scherz. Not. ad h. l.]

Reverti, Notk. Psal. XVII. 38. *Ih jagon mine fienda, unde gefaho sie, unde ne iruuindo, er sie irlegen sint.* Persequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non convertar donec deficiunt. Psal. XXX. 4. *ze dir iruuendo*, ad te revertor. Adde Psal. LXXII. 10, 11.

Niruuant, non cessavit, quievit donec. Otfrid. IV. 20, 49. Notk. in Symb. S. Athan. ℣. 39.

Iruuinden, entwinden, vertrehen. Notk. Ps. XXI. 28.

[In hoc loco Notkeri *iruuinden* notat converti. Ita enim verba se habent. *Iruuindent ze imo fon allen enden dero erdo.* Convertentur ad Dominum universi fines terræ.]

Jus Alem. Provinc. procem. Vid. Comment. nostr. ad J. Feud. Alem. cap. VI. fin. Freher. ad Form. Frid. Ludovici & Caroli. conf. infra *Wint.*

Iruuinden, de limite, Notk. Psal. LXXIII. 17. *Dero marcha sint Apostoli. Sie sagent in, unz uuara sie recchen suln, unde uuar sie iruuinden suln.* & Psal. CII. 16. *Sin geist der in imo ist ferferet, unde hier ne bestat er, noh furder bara ne iruuindet er.* Spiritus pertransibit in illo, & non subsistet, & non cognoscet amplius locum suum.

[*Iruuentan*, avertere. Gloss. Mons. p. 347.
Iruuanta, reductam. p. 379.
Iruuente, revolvam. p. 379.
Iruuentit uuerdan, convelli. p. 380.
Iruuentit, retunditur. p. 394.

IRUUERANIU, confectæ. p. 320. *mit unvrouuido iruuerania*, mœrore confecta. p. 338.

IRUUERSET *ist*, confusum est. p. 343.]

IRUUIEGEDA *troeta mih*, tædium detinuit me. Notk. Psal. XXX. 11.

IRWINEN *sich*, inebriari. Otfr. II. 8, 97.

So thie man sih thanne iruuinent,
joh drunkenen biginnent.

Postquam viri se deinceps inebriarunt
& ut ebrii agunt.

[Hodie dicimus *überweinen.*]

IRWIZZEN, dememinisse, *verwissen, nicht mehr wissen.* Otfr. III. 1, 45. & c. 22, 24. Conf. Notas ad locum priorem.

IRUUURTIN, periremus. Otfr. III. 26, 67. de Christo pro nobis mortuo:

Thaz uuir n' iruurtin furdir al
thuruh then sinan einan fal.

Ut ne interiremus deinceps omnes
per suam unius mortem.

Conf. III. 10, 49.

Id. IV. 17, 4. de Petro:

Er herzen sih gibarta,
inti einan sar iruuarta.

Animo se obfirmavit,
& unum statim observavit.

[*Iruuarant*, deprehendant. Gl. Mons. p. 386.
Iruuor, didicerat. p. 362. repetebat. p. ead.]

Iruuartig, corruptibile. Notk. Ps. LXXXIX. 10.

Iruuartnisso, corruptio. Notk. Ps. L. 16. & Ps. LIII. 7. vid. infra *Warten.*

Iruuertida, corruptio. Notk. Psalm. XV. 10. *Non mih dinen heiligen ne tuost du liden iruuertida;* non dabis sanctum tuum videre corruptionem.

[*Iruuortan*, infatuatum. Gloss. Mons. p. 393.
Iruuortani, fatuitate. p. ead.
Iruuortanen ficpoumum, fatuis ficariis. p. 338.]

IRZIHEN, IRZES, Subducere. Otfrid. I. 27, 100. denegare, Otfrid. II. 8, 48. V. 23, 100.

[*Irziban*, negare. Gloss. Mons. p. 324.
Irzuo, gentilibus. p. 332.
Irzoganemo, districto. p. 380.]

IS, est. Lex. Salic. Tit. XI. fin.

ISAN, ferrum, *eisen.*

Isarn, ferreum.

Isarne des abasnidanes, ferro abscissionis. Kero. c. 28.

Isarnas zasiun, ferramentis. Kero. c. 23. vid. supra *Az.*

[*Isarn*, chalybs. Gloss. Mons. p. 400.
Mit Isarna pilegiten, falcatis. p. 325. *mit isarna pilegita vuagana*, ferrata carpenta. p. 327.
Mit prenni isarnun, cum cauteribus. p. 407.
Chartom isarninin, cardis ferreis. p. 404.
Isarn grastun vel *houon*, sarculum. p. 326.
Isarnsmid, faber ferrarius. p. 335.
Isarnun, Porphyrionem. p. 321.]

Isinet steina, eisenstein. Otfr. I. 1, 140. legendum *Isiner.* [Pontanus *den isnet steene.* Scherz. Not. ad h. l.]

Glüent eisen, ferrum candens, species probationis apud Veteres Teutones, quâ si inculpatus ferrum candens manu illæsâ tenere poterat, innocens habitus & absolutus. Antiquitatem ex Asia Celtæ videntur attulisse. Sophocles in Oedipode:

Ἦμεν δ' ἕτοιμοι καὶ μύδρους αἴρειν χεροῖν,
Καὶ πῦρ διέρπειν καὶ θεοὺς ὁρκωμοτεῖν,
Τὸ μήτε δρᾶσαι, μήτε τῳ ξυνειδέναι.

In hoc parati tangere ardentes sumus
Massas, per ignes ire, jurare aut deos,
Nos hujus esse nec reos, nec conscios.

Conf.

ISD. ITI.

conf. Strabon. Lib. V. de Luco Feroniæ. H. Grotius de Verit. Relig. Christ. Lib. I. §. 17. De probatione per ignem apud Japanenses Vid. Arnold. Montani, Legat. Soc. Ind. Orient. ad Imp. Japanensem, *p.* 383. Hæc species ferri candentis κατ' ἐξοχὴν dicta *Ordalium*, das Urteil, Stiernhöök, *Lib. II. de Jur. Sueon. vet. cap.* 8. Improbavit hoc & similia judicia S. Agobardus, Episc. Paris. T. I. pag. 301. ubi Baluz. Usum ejus adhuc sub Friderico II. Imp. in Germaniâ fuisse testatur Cæsar. Heisterbachcensis Lib. X. Memorabil. c. 35.

Isern, alchion. Glossæ MSS. Anglo-Sax. à χαλκός.

Isernfetor, balus. Gl. MSS. Anglo-Sax.

ISDANNA, tunc, *alsdann*. Notk. Ps. XCVII. 7.

ISILA, Insula. Notk. Psal. XCVI. 1. Lætentur insulæ multæ. *Freuuen sih is ouh* terræ aquis interruptæ (*erda mit uuazzeren undirnomene*) *zesamine habig land uzzerunhalb meres, heizzet* continens. *Dana gesceidenez in mari, alde in stagnis (seuuin) heizzet insula (isila.) Dien beiden si freuui* Regnum Christi (*daz Gotes riche.*)

[ISLICHEMO, glaciali. Gloss. Mons. p. 410. hodie *eis*, glacies.]

IST, *est*, *erit*. Kero. passim.

IT, in compositione pro Re. Franc. Jun. ad Willeram. p. 167. Anglo-Sax. *ed.*

ITAL, Vide *Idal.*

ITEM, ex Latino in Germanicum sermonem receptum in Rationibus scribendi & Postis assignandis, Romanis dicta Æra, de quâ Cangius *voc. Æra.*

ITENIUWES, de novo, iterum. Notk. Ps. LXXVII. 56.

[*Ith niuues*, denuo, Isidor. II. 2. hodie *auffs neue.*

ITERNONTIU, surrectura, vel crescens. Gloss. Mons. p. 386.]

ITINS *frono*, Otfrid. I. 5, 12. leg. *uuitins.* aut Præparata?

[Legendum *Itis*, ut habetur in Cod. MSC. Vindob. Notat autem *Ides*, *Idis*, omnis status & conditionis fœminam, mulierem, puellam, ut ex Hikesio observat Scherz in Not. ad h. l.

Itislich, matronalis. Gloss. Mons. p. 377. conf. *Itmalen.*]

Fora Itniuuuit, præparatione. Kero. [*pro reparatione* habet Kero. c. 36.]

ITIUUIZON, exprobrare. Tatian. c. LXV. 1. *Tho bigonda itiuuizon then burgin.* Tunc cœpit exprobrare civitatibus.

Ituuizzi, contumelia. Otfr. IV. 31. 4. de altero Latrone cum Christo cruci affixo:

Deta imo, so man uuizzi
thiaselbun ituuizzi.
Affecit eum (scil. Christum) ut hoc sciatur,
iisdem contumeliis.

[Tatian. II. 11. *Arfirran minamo itiuuiz*, auferre opprobrium meum. AS. est *eduuit* vel *æduuit* probrum, *eduuitfullic* probrosus, *æduuitan* improperare, *æduuitod* irrisus. Vid. Somner. in Diction. & Benson. in vocabul. Vox Francica composita est ex *ita* vel *it*, quæ particula idem valet in compositione, quod *re* Latinorum, uti observat & exemplis probat Jun. ad Willer. p. 167. & *uuiz* exprobratio, quod habet Otfrid. IV. XXX. 41. *thie armalichun uuizi imo datun io uuizi*, hæ indignæ exprobrationes ipsi ægre faciebant. Compositum est in Gloss. Boxhorn. *uuizuuerita* cum contumelia abigebat. Descendit à *uuiz* verbum *uuizan* criminari, quod adhuc Belgæ & inferioris Germaniæ incolæ in seqq. usurpant, *enem uuat uuyten*, *uuat veruuyten.* Superiorem Germaniam incolentes *einem uuas veruueisen*, *einem einen veruueis geben*, dicunt. Ut adeo *itiuuiz* vi vocis crebram rei minus decoræ exprobrationem denotet. Palthen. Not. ad Tat. p. 294.

Notandum tamen, Palthenium in hoc loco corruptum Otfridi textum è Flaciana editione producere, legendum autem *datun ituuizi*, pro *datun jo uuizi*, atque vertendum, *fecerunt opprobria*, seu opprobriis ipsum onerarunt. vide Scherz. Not. ad Otfr. p. 320.

Itauuizo, insultet. Gloss. Mons. p. 352.

Itauuize, obfuscatione. p. 357. vide supra *Eduuit.* & infra *Wisen*, imputare.]

ITLOON, retributio. *Fona uuane des itloons*, de spe retributionis. c. 7. *Itloon*, retribues. c. 7. *Itlot*, retributionem. c. 55. Kero.

Tag Itlones, diem retributionis. Tatian. cap. XVIII. 2.

[Hinc fortassis hodiernum Germanicum *Lidlohn.*]

ITMALEN *tage*, die Festo. Tatian. c. XII. 1. *In itmalemo tage Ostrono:* in die solenni Paschæ. Gloss. Vulcanii p. 66. *It*, vir, homo. *Itar*, viri, homines. *Suec. Itmal*, festum universale, conventus civium. Inde *Ider*, omnis, universus. conf. *Itins.*

[Junius in Not. MSC. ad Tatian. de vocis *Itmalemo* origine atque proprio ejus significatu nihil certi fatetur se habere, putat tamen *itmalentag* idem esse quod *maheldag* dies desponsationis, quo nomine quilibet deinde solennis dies sit appellatus. Nobis cum idiomate Francico conferendum videtur Anglo-Saxonicum, in quo est *edmelu*, quod Somnerus interpretatur per sacra orgia, sacrificia, ceremonias, ut adeo *edmelu dag*, dies esset sacris illis atque ceremoniis dicatus. Compositionem arguit præfixum *ed*, quod idem significat ac *it* Francorum, de quo vid. quæ supra diximus in *itiuuiz.* Quid vero *mel* vel *melu* sit, nusquam Somnerus explicat. Inspiciendum itaque porro idioma Gothicum est, ubi *mel* tempus notat, præsertim per vices recurrens. Vid. Stiernhielm. in Gloss. Goth. Hinc Germanorum particula frequentativa *mahl*, quando dicimus, *zuueymahl*, *dreymahl*, bis, ter, itemque *mittagsmahl*, *abendmahl* tempus prandio cœnæque destinatum. Ut adeo, si hæc omnia conjungantur, *itmalentag* vi vocis dies sit anniversarius, per vices recurrens, festus sacrisque destinatus. Palthen. Not. ad Tat. p. 322.]

ITP.

ITPORAN *uuirdit*, renaſcitur. Hymn. 5, 2.

ITURUCHINT, ruminant. Gl. vet. *Iturucbit*, ruminat. Gl. vet. *ze truchenne*, ad ruminandum. Cant. Cantic. VII. 9. quod Junius mavult *itruchenne* ſcribi, quaſi compoſitum ex *it*, & *ruachen*, q. d. recurare, i. e. ad animi ſui curam de integro quid revocare. Vid. Kilian. *Edericken* vel *ericken*, ruminare.

[*Iturucchant*, ruminant. Gloſſ. Monſ. p. 411.]

JU, vos. c. 5. vobis, Prol. p. 17. c. 2. Kero. tibi Otfr. II. 14, 104. Sed fortè idem quod IO, Otfr. III. 3, 9. Notk. Pſal. XXIV. 10. Otfr. I. 15, 50.

Juer, vos. Otfr. II. 14, 95.

Juues, euwers. Dict. Flac.

Jueraz, euweres. *Juuo*, euwer. Dict. Flac. *Juo*, Otfrid. V. 18, 7. I. 18, 56. II. 13, 9.

Juuib, vos. Kero Prol. p. 17.

Juib, vos, vobis. Otfrid. II. 18, 373. I. 24, 18.

Hiu, Rhythm. de Ludov. II. ℣. 62.

[*Juuo*, veſter, veſtri. Otfr. I. 17, 56. V. 18, 7. vid. Scherz. Not. ad Otfr. p. 78.

Juuereem kepetum, preces veſtras. Kero Prol. p. 17. *herza iuueriu*, corda veſtra. Prol. p. 17. c. 39.]

Mit iu uuemo, Otfr. III. 22. 80. [Legendum *Mit iuuuemo ſteinone*, veſtra lapidatione. vide Notas.]

Juz, vobis. Otfr. V. 9. 84. ſq.

[*Spratta iuueriu*, norma veſtra. Gloſſ. Monſ. p. 406.

Pigoumet iuuib, videte vos. p. 369.

Uuarnot iuuuib, attendite. p. 365.]

JUBER, ſupra. Kero. Prol. pag. 17. Vide *Ubar*.

[JUCHANTE *mit linden uuorton*, ſcalpentes. Gloſſ. Monſ. p. 404.

Juchalonta, ſcalpentes. p. 377.]

JUCHERT, jugerum, *Jouchart*, unum & dimidium morgum. Balbus Catholico: *Jugerum, ſecundum quod communiter accipitur, eſt ſpatium terræ, quod unum aratrum poteſt arare in die.* Et hanc apud Alamannos noſtros etiam hodiè comprehendit menſuram, retento antiquo nomine, ait Goldaſtus Tom. I. Rer. Alem. pag. 137.

Juchphennig, Rotul. Domin. Cur. Ekbolzheim. *Weller hat einen pfliug zu ackergang, der gibt den Heron 3. ß. 19. ℌ. das heiſſen Juchpfennig.*

JUDON,

Sceit Judon, Phariſæi. Notk. Pſal. XVIII. 9.

Judeoliuti, Judæi. Iſidor. IV. 1.

Dhea Judea, Judæi. Iſidor. c. VIII.

Judorslahta, tribu Juda. Notk. Pſal. LIII. 5. [forſan legendum *Judonslahta*.

Judantuome, Judaiſmo. Gloſſ. Monſ. p. 395.

Judeonolant, Palæſtina. p. 417.]

JUER, Otfrid. III. 24, 3. lego *io er*.

[Codices MSC. Vindob. & Vatic. legunt *iu er*, notante Scherzio. Retineri tamen poteſt lectio *Juer*, nam *Juer* in Gloſſ. Monſ. ſignificat *olim*. p. 395. quæ ſignificatio huc optime quadrat, ita enim ſe habent verba Otfridi:

JUG.

Quam tho Druhtin Heilant
thara in Judeonlant,
Thar ther ſin friunt uuas iuer,
lag ſiardon dag bigrabaner.

Venit ergo Dominus Salvator
eo in Judæorum terram,
Ubi ille ejus amicus (Lazarus) erat olim (antea)
jacebat quarta die ſepultus.]

JUGERINDER, jumenta. Notk. Pſal. CIII. 14.

JUNGEN, renovare. Willeram. in Cant. Cantic. c. 1. *Die der gejunget ſint in demo toufe*, animæ quas renovat lavacrum. ita ex MS. Ambraſ. emendanda vulgata lectio, *jugethet*.

JUNGER, *thes mannes jungero*, alicujus diſcipulus, tyro. Otfrid. ad Salom. 53. *Junior*, L. Alem. *Cocus qui juniorem habet.* ubi Gl. MS. i. e. ſervum. Hodie *Lehrjungen*.

[*Jungero*, junior. Kero. c. 63. *Jungerin*, juniori. c. 3. *Jungiron*, juniores. c. 4. Juniorem. c. 63. *Jungerun*, juniores. c. 63. *Jungen ſi farkeban*, junioribus concedatur. c. 36.

Jungen, novellis. Gloſſ. Monſ. p. 324.

Junger, pubis. p. 400.

Jungidi, pullos. p. 395.

Jungidun, fœtibus. p. 351.

Junginun, rudimenta. p. 382.]

Junker, Jungherr, Junior, futurus ſucceſſor, opponitur Seniori, dem regierenden herrn, hodie Erb-Prinz, in LL. Danicis: *Jeunker Chriſtoff*, *Junker Otto von Dennemark*. An. 1280. In Diplomatibus Brunswic. 1374. *We Junker Frederik, Berend, Henrich und Otto Broder von Gottes Gnaden Hertoge tho Brunswik und Lüneborg*. In Pactis hereditariis Comitum Schaumburgenſium, An. 1370. *Graff Henrich von Sternberg, Junker Simon von Sternberg, Junker Johan Graff zu Sternberg*. Goldaſtus de Majoratu, Lib. II. cap. 6. Jus Feud. Aleman. cap. 48. pr.

Jung Graffe von Zweibruken, Herr zu Bütſche, appellatur Simon Weker, Comes Bipontinus in literis Inveſtituræ ſimultaneæ ſuper Lichtenberg, Georgii Epiſc. Metenſis, An. 1473. Literæ reverſales de feudo Wiſſenburgenſis abbatiæ de An. 1406. *Umb bete willen — des Edlen Juncher Friderichs, Grauen zu Veldentz.*

Jungherre Ger von Gerolzeke, An. 1354. Sentent. Arg. c. 1. Chron. Königshov. cap. 2, 235. *Junker Ludwig von Lichtenberg*. idem c. 2, 244. *Den allerdurchleuchtigſten Jungen*, König Ladislaum.

Joh. Keiſersb. Brösl. fol. 51. *Einiſt ſprach man einem*, Herr; *und ſeinen Sünen*, Junkheren, *wa iſt der Junckher. Jetzt ſo ſie alt und graw ſeind, ſo muſs man inen Juncker ſprechen, Wa iſt der Junckher? Du magſt wol ein alter Herr, ein alter narr ſein.*

Jungfrowe, ancilla, J. Argentorat. c. 161. adoleſcentula, virgo. Cant. Cantic. I. 3.

Jungi-

IU.

Jungisto, ultimus. c. 43, 64. *az jungist*, ad ultimum. c. 28. demum. c. 2.

In jungastin, in ultimo. c. 13. *In dero jungistun steti*, in ultimo gradu. c. 29. *jungista teil*, ultima pars. c. 13. *Ze kepete jungistun*, ad orationem ultimam. c. 67. *in junkistun steti*, in ultimo loco. c. 43. Kero.

Posterius, Notk. Ps. LXXIX. 10. *Daz ende des jungeren sone mere ze mere, unde sone Indiæ abo unz an uueltrichis ende.*

Iz ist thin jungester tag, Carm. de Bell. Hisp. ℣. 1134.

[*Zi jungist*, in fine. Gloss. Monf. p. 325.

Then jungiston scaz, novissimum quadrantem. Tatian. XXVII. 3.

Jungiston, proprie juniorem, ætate minorem, sed & extremum sive novissimum significat. Sic & Germani dicunt *der jüngste tag*, dies novissimus. Hæc Palthen. Not. ad Tat. p. 355. At hodie sane *der jüngste* nunquam aliter quam de natu minimo, ultimo, aut novissimo proprie usurpatur, neque ullum à Palthenio exemplum productum est è vetustioribus, in quo juniorem notet.]

IUU.

JVTÆ, VITÆ, Juthones, Jutlandi, Vorburg. Vol. III. p. 373.

IUUOLLICHE? quales? Notk. Ps. LXVII. 19.

[IUUORA, *brechouuas*, exulaverit. Gloss. Monf. p. 406.

IUUONADEMO, à nudius. p. 365.

IUUVIHT, quotlibet. p. 390.

IZ.

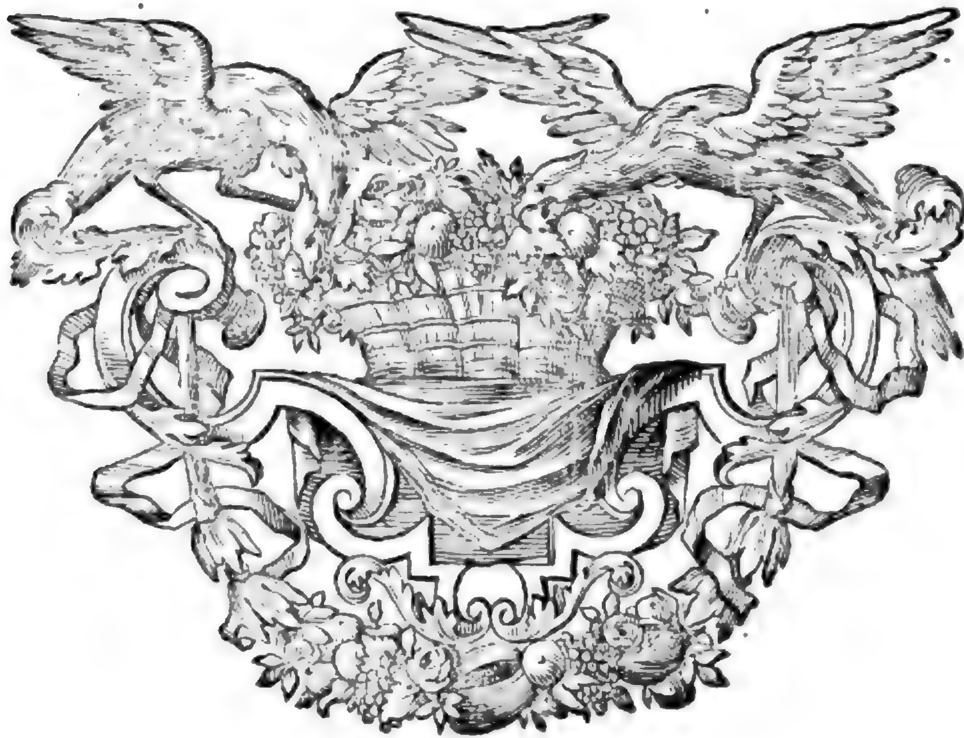
Samaso iz kachuetan si, verbi gratia, ut subauditur. Gloss. Monf. p. 411.

Durub merungaueri daune iz scolti, propter ampliorem cautelam. p. 402.

So iz biuto scinit, secundum diem hanc. p. 397.

After demo panne, daz er iz sin lazze, post decretam cessationem. p. 401.

Daz iz pi sineru ungamoti, ne pusillanimitate. p. 401.]

KA.

K. C. CH. G. Q. ſæpe permutantur apud ſcriptores antiquos Franciæ & Alemanniæ. Vid. C.

KAAUGE, appareat. Kero. c. 34. *Kaaugunt*, oſtendunt. cap. 18. vide *Auga*.

KABA, donum, Vid. *Gaba. Bitten. Bet.* & *Kebun.*

KABET, oratio. Kero. c. 17. *Kapet ſuntriclichiu*, orationes peculiares. c. 49. hodie *ſonderliche, beſondere gebeth.*

KABLEAV, Bollick, aſellus piſcis, diverſi generis: molliſſimi eſt Wytinck, aſellus mollis. Kilian.

Ab hoc piſce factio quondam in Hollandia nomen ſumſit, quod cæteros piſces devoraret: cui oppoſita ab hamo denominata. Vide Gloſſar. Du Freſn. *Cabalgenſes.*

[KACHIZILOT, titillata. Gloſſ. Monſ. p. 409. hodie *gekiizelt.*

KACHNET, conſperſionem. p. 411.

KACHRONOT. *Mit lorpaumes pletirun, baupit pant, kachronot*, laureatus. p. 406.]

KACHUETAMU *verſe*, dicto verſu: Kero. c. 9. *Kaghuetan*, dicatur. c. 13. *ſo kachuetan iſt*, ut dictum eſt. c. 11. *ſin kachuetan*, dicantur. c. 10. vide *Cheden.*

[*Sos zauurſtantanne*, vel *ſamaſo kachuetan ſi*, ſubaudiant. Gloſſ. Monſ. p. 408.

Samaſo iz kachuetan ſi, verbi gratia ut ſubauditur. p. 411.

KACHUNDIT, indicatum fuerit. Kero. c. 54.

Kachundida, judicium. Gloſſ. Monſ. pag. 409. vide *Chund.*

KACHORAN, probabilis. Gl. Monſ. p. 402. vide *Choron.*

KACHRIFTA, diripuit. p. 402.

KADAUPOT, digeſta. Gloſſ. Monſ. p. 411. *Kadoupote*, vel *Katripane*, redacti, perducti. p. 406.]

KADENI, extendi: Kero. c. 24. hodie *gedehnt.*

[KADINGI vel *Hilfa*, patrocinium. Gloſſ. Monſ. p. 406.

Kadingun, patronum. p. 406. patronos. p. 404.

KADUHT. Pidiu *iſt Kaduht edesuuas champrinke*, eo quod videatur aliquid conferre. Kero. c. 57.

KADULTLICHO *traccan*, patienter ferre. c. 58. vide *Dolen.*

KADUORAN, confuſus. Gl. Monſ. p. 411.

KADUUNGAN *uuerde*, opprimatur. p. 402.

KAEINOT, adunavit. p. 404.

Odo KAFARATRO, factæ. p. 412.]

KAFFEN. vid. *Chapfen.*

Sin KAFOLGET ſequantur. Kero. c. 13.

KAFULLIT *ſin*, compleantur. c. 47.

KAGAN. V. *Gagan.*

[KAGANDIU, è contrario. Gloſſ. Monſ. p. 409.

KAGOZZANE, fuſiles. Gloſſ. Monſ. pag. 405.]

KAG.

KAGEOZZANTI, refundens, Hymn. vet. XX. 3. fortè legendum: *Kagenozz.* Gegennuzen.

[KAHALOTERU, *odo Kaeiſcoteru unprutti, des man chaufta odo pinam*, reſciſſo contractu. Gl. Monſ. p. 402.

Nob mera houpitkelt kabalot, ampliorem ſummam. p. ead.

KAHER, *odo Zapalder, odo piuuellanter*, temerarius. p. 403.

Kaheru, horskeru, præpropero. p. 410.]

KAHIRZE, concordat. c. 19. *Ebankeherzida*, concors. c. 64. Kero.

[KAHOLOT, præcavata. Gl. Monſ. p. 406.

KAHOUPIT *haſtot*, recapitulentur. p. 409.]

KAHON, prævenire. Notk. Pſal. CXVIII. 147. *ih kahota*, præveni. *Kahes*, repente, V. in *Gah.*

[KAJAUCHIDA, jura. Gloſſ. Monſ. p. 410.

KAKANHLAUFFEN. vide *Gagan.*

KANKANNE. *Ibu chortar miniu in Kankanne tuam arabeitan, erſterbent alliu einemu tage;* ſi greges meas in ambulando fecero laborare, morientur cuncti una die. Kero. c. 64. vide ſupra *Gan.*

KAKEBANERU *uuibi*, data benedictione. Kero. c. 11.]

KAL, pulcher, *Kalaenſch*, elegans, ſcitus, lautus. Gall. *Galland.* Hiſp. *Galan*: Kilian. *Fr. Jun. in Willer. pag.* 194.

KALAND, *Probſt und Bruder des Kalands: Kalandbrüder.*

KALENDEN, *Kalender Bruderſchafft*, Societas Kalendarum, *Kalandsgüter*, ejuſdem bona. *Groſſe Kalenden, kleine Kalenden.* Fuerunt per Germaniam & totam ferè Europam hæ Sodalitates inſtitutæ ex clericis & laicis conſtantes ad feſta & ſacra ſingulis menſibus ordinanda. Poſtea in luxum & luxuriam tranſierunt & penitus abolitæ. Regino L. I. de Diſcipl. Eccl. c. 216. & L. II. c. 432. Schottel. de Jur. ſing. p. 207. Felleri Diſſert. de Fratr. Kalendariis. Tentzelii Monatl. Unterred. 1698. M. Auguſt. p. 710. Du Freſne Gloſſar. v. *Kalendæ.* Differt tamen ab his menſtruis conventibus *Feſtum Stultorum* ſeu Fatuorum, quod ſemel in anno celebratum, de quo Inſt. Jur. Eccl. L. II. c. 17.

[KALANGERO. *Chuenun ſippia Kalangero*, affinium. Gloſſ. Monſ. p. 409.

KALAPOTA, refocillarit. Gloſſ. Monſ. p. 410. refovet. p. 413. hodie *gelabet.*

KALAUBAMES *pedo ziti antreitidom*, credimus utraque tempora ordinari. c. 48. Kero.]

KALE. v. *Cale.*

KALLEEN. Stainhow. f. 51. *All Koſſlüt lernen Kalleen, vil ſchwatzen, und als die hund bellen, biſs daſs ſie iere war vertriben.*

[KALENGIT *uuerde*, proteletur. Gl. Monſ. p. 401.

KALEIBOM, vide *Leiben.*

KALERAN *ſin*, legantur. Kero. c. 9. legendum puto *kaleſan.* ita enim in eodem capite. *Puah ſint kaleſan*, codices legantur. conf. *Kel.*]

KAL.

KALID, diſcede. Kero. c.58. *Kalide*, diſcedat. c.61. *Kelide*, diſcedat. c.7. *ibu kelidit kelide*, ſi diſcedit diſcedat. c.28. *Keliti*, receſſeras. Prol. p.16.

Gothis *Galeithan*, ire, abire, ingredi, Matth. VIII. 21. & 31. Joh. VI. 67. Marc. X. 25. c.I. 21. Matth. VII. 13.

Hinc nomen *Galatarum*, γαλατῶν videtur, q. d. emigrantes Celtæ vel Galli. V. ſupr. *Gallen.*

KALIHCHERA, ſimilis, Kero. c.26. hodie: *Gleicher.*

KALUAFFA, v. *Seltkal.*

KALIMFAN, vid. *Chalimf.*

[*Kalimphenteru*, *odo gariſenteru*, competente. Gloſſæ Monſ. p.403.]

KALIZIVM, caligas, indumenta pedum. V.C.

KALM. *Bekalmen*, bekalmet werden, wan das ſchiff das windlos, und ſtille ligen muſs. Schottel. de Lingu. Germ. L. II. c. 16. p.623.

KALP. vitulus. vide ſupra *Chalb.*

Kolpindach, Hybernis & Scotis *juvenca*, Gloſſ. Du Fresn. nobis *eine Kalben.*

[KALSTRARA, Incantatores. Gl. Monſ. p.405.

KALUPERU, toxicata. p. 406.]

KAMAHCHOE, injungat. c.47. *Kamachon*, jungere. c.26. *Kamachon libhamin*, ſociari corpori. c.61. *Ana iſt kamahthot*, injungitur. *Anakimahchot*, injunguntur: Kero. conf. *Anak.*

[*Kamachiu*, idonea. Gloſſ. Monſ. p. 403. *So man denne uuanit, daz ſie pidem uuizzun, alleromeiſt kamah uueſan*, ut exiſtimentur quidem tormentis aptari. p.401.

KAMALI, pictura. p. 409. hodie *Gemählde.*]

KAMANSAMVN, communi, [*Kameinſanum*, communi, legitur apud Keronem. c.7. Sed Scherz. in Not. obſervat: ſine dubio legendum eſſe *Kameinſamun.*] *Cameinſamon*, communia. c. 33. *Kemeinſamii*, communionem, (ſcil. Corporis & Sanguinis Chriſti.) c.38.63. *Kimeinſamlibho*, communiter. c.5. Kero.

[*Kameinlicho*, generaliter. Gl. Monſ. p.409.]

KAMAR, v. in C.

[Adde quæ habet huc pertinentia Diecmannus, ad vocem Rhabani Gloſſ. *Carmera*, *zeta.*
„ Pro *carmera*, nullus haereo legendum eſſe ca-
„ mera: pro quo Burmanno quidem *in Petron.* p.
„ 112.b.175. *camara*, placet, vt alios quoque ſcri-
„ pſiſſe, & ita in vet. Gl. pro *amara* legendum eſſe
„ Rittershuſ. *in Gunth. Ligur. p.* 150. notat.
„ Broukhuſ. *in Propert. p.* 217. *a.* vtramque vo-
„ cis ſcripturam admittit; illam per *e* tamen
„ praefert Vrſin. *Append. Inſt. L. L. p.* 32. Καμά-
„ ϱον Graecis idem eſt, quod τϱοχαλόν. *Inde*
„ καμάϱαι *& Latinis* camerae, *arcuata tecta, & in*
„ *morem rotarum rotundata; vnde* rotatio camera-
„ rum *apud Caſſiodorum:* Haec Salmaſ. *ad Scr.*
„ *Hiſt. Aug. I.* 86. *b.* Hinc recte poſt Barbaran.
„ *Officin. I.* 332. *camaras* Scaligerana *I.* 41. *forni-*
„ *ces* interpretantur. Adde Scheffer. *Milit. nau.*
„ *p.* 325.326. Budae. *Annot. prior. in Pand. p.*
„ 464.465. vbi & Accurſium *cameram* in Vlpia-
„ ni verbis pro *cubiculo* intelligentem, notat:
„ *quam*, inquiens, *ſignificationem Vlpianus nunquam*

KAM.

nouit. Nam inferius demum aeuum, & cum „
illo Gloſſographus noſter, *camarae* ſiue *camerae* „
generaliorem cubiculi, coenaculi & concla- „
uis notionem impoſuit, vnde & Germ. *Kam-* „
mer, Sax. *Kamer:* ex quo cur Lat. *camera* na- „
tum eſſe Beſold. *de nat. pop. p.* 140. dixerit, „
tanto minus peruidere queo, quia vocem „
ipſam *fornicis ſignificatu, apud Græcos Latinosque* „
iam diu in vſu fuiſſe ſcribit, & Germani potius „
a L. B. quam hi ab illis, minus Latinum eius „
vſum acceperunt. V. Lindenbrog. *Gl. p.* 1367. „
Voſſ. *I. de vit. ſerm.* 30. *p.* 41. *b.* qui alias *ca-* „
merae ſignificationes *L.* 6. *p.* 315. *a.* poſt Cha- „
bot. *ad Hor. p.* 649. adduxit, Vorſt. *de Latin.* „
mer. ſuſp. p. 120. Dufr. *Gl.* C. 690. 691. 700. „
Hic locus Latinis ex Gr. διαίτα, *diaeta*, vel „
dieta, & per craſin *Zaeta*, *Zeta* (nam & hic „
Orthographia variat) vocatur, quos noſter „
Gloſſographus ſecutus eſt. Gloſſae Juniani „
Maii apud Lydium *Gl. L. B. p.* 53. Diaeta, *lo-* „
cus domi, vbi tantum verſamur, nullo negotio vel „
vſu. Nam διαίτω (διαιτῶμαι dicere voluiſſe Ly- „
dius annotat) *ſignificat verſor.* Adiſis Decembr. „
de polit. lit. p. 394. 395. Rhodigin. 12. *Ant.* „
lect. 18. *p.* 644. 645. Alciat. 12. *Parerg. iur.* 2. „
p. 183. 184. Briſſon. 3. *Select. ant.* 13. *p.* 92. „
Pancirol. *I. Theſaur. var. lect.* 56. *p.* 101. 102. „
Velſer. *Epiſt. de Zeta & Zetario*, annexa Pigno- „
rio *de ſeruis p.* 275. *ſſ.* & ipſum Pignor. *p.* 235. „
ſſ. Caſaub. & Salmas. *ad Scr. Hiſt. Aug. I.* 869. „
Barth. 29. *Adu. I. p.* 1346. Wower. *ad Pe-* „
tron. p. 531. *b.* Dilherr. *Diſp. Acad. I.* 709. *ſſ.* „
Voſſ. 3. *de vit. ſerm.* 56. *p.* 213. Thomaſ. *ad* „
Plin. Epiſt. p. 118. Dufr. *Gl. Z.* 1415. Ferrar. „
Orig. Ling. Ital. p. 129. *a.* Pitiſc. *Lex A. R. II.* „
1131. 1132. *Dia* autem in *Za* hic, & in aliis „
vocibus Graecis, *Zabolus*, *Zaconus*, &c. non ex „
Aeolica dialecto, vt Holdsworth *Praelect.* „
Theol. p. 577. aliique putant, ſed poſteriorum, „
duas ſyllabas in vnam contrahentium, cor- „
rupta pronunciatione, mutatum eſſe Grotius „
in Euang. p. 168. *a.* ſentit. Adde Spanhem. „
de praeſt. & vſu numiſm. ant. II. 582. „ Hæc Diecmannus Spec. Gloſſ. Lat. Theot. p.69.

KAMARCHUN, *Kapurun*, affines. Gl. Monſ. p.407.

Kamarchium ſint, conlimitant. p.404.]

KAMBEN. Tyrol. pag. 278. ſq. (n. p. 10.)

Das rat, das an der müle gat
Zwo und ſibenzig kamben es hat.
Rota, quæ hoc molendinum ambit,
Duos & LXX. hebdomadas continet.

Radios rotæ appellat.

Kambrad.

[KAMEITHEIT, *uparkanhukt*, ſuperſtitio. Gloſſ. Monſ. p.411.

Kameitlihiu, vel *uppigu*, ſuperſtitioſa. p.409.

KAMEIZAN, ære inciſos, in ære. p.407.]

KAMFRECHT, v. *Camfwig.*

KAMPF. v. *Camf.* & *Chamff.*

[*Zilee* KAMINNOT *uueſan*, ſtudeat amari. Kero. c.64.]

KAN.

KANAP, pectẽn. Kero. Vid. in lit. C.

[KANEIZZIT *uurtun*, conficiebantur. Gloss. Monſ. p. 411.]

KANIDE. vide *Nide*.

KANGANTI, ambulans. Vide in *Gan*.

[KANIGANER, advolutus. Gloss. Monſ. p. 405.]

KANKARARUM, Vide ſupra in *Gan*.

[KANOTTER, invitus. Gloss. Monſ. p. 408. *Kanotte*, invitos. p. 411.

KANOZSCAF, *Kaſaz naſſi*, ſtationes. p. 411.

Kanozſcaf, *ſamanunga*, collepio. p. 406. Legendum ut arbitror *collegio* vel *collegium*.

Menni unſupriſta kanoz ſcaf, monilia. p. 405. Conf. *Ginoz*.

KANT, Vide *Gangan*.

KANT, margo, extremitas, angulus, Fr. Junius in Willeram. pag. 194. Gloſſar. Du Fresne voc. *Cantus*, pag. 770. Jul. Cæſar. Lib. V. de B. G. c. 13. Britanniæ Triquetræ lateris contra Galliam angulus alter eſt ad KANTIUM, quo ferè omnes ex Gallia naves appelluntur. Vide ſupra voc. *Can*.

Uzkanten, evagantes. Notk. Pſ. CI. 7.

KANUCTSAMUN, *Kanuackan*, &c. Vide *Canuht*.

[*Kanuhtſamaz*, ſuperſubſtantialem. Gl. Monſ. p. 409.]

KANZLIDI. vide *Lid*.

KAP, pileolus, capitium, capa, cappa. Franc. Junius in Willeram. p. 194. Speelman. in Gloſſar. voc. *Capa*. Du Fresne Gloſſar.

[KAPAROMES, detegimus. Gloss. Monſ. p. 404.

Kaufruntin, *kaparoon*, detegerent. p. 404.]

KAPETATANER, rogatus. Kero. Leg. *Kapetaner*, gebetener. Vid. *Kaba*.

KAPFETUN, Vid. *Gaff*.

[KAPIRGI, montana. Gloss. Monſ. p. 408.

KAPIZZES, *pitres zangares*, mordacitatis. p. 410. *gebeiſſes*, *bitteres zankes*.]

KAPLATER, inflatus. c. 21. *Keplate*, inflati. c. 65. Kero. *Platen*, blaſen nobis. [Hodie *ſich bleben*, *auffgeblæth ſeyn* eſt, inflatum ſe gerere, inflatum eſſe.]

SIN KAPLUAN, vapulent. c. 45. Kero. hodie *pleuen*.

KAPPE. v. *Cappe*.

KAPPOT, imperium. Hymn. XXI. 3. *Arratte fona ſtarkchiſtum Kappot Faraones*, erepti de duriſſimo imperio Pharaonis, hodie *Gebot*.

[*Kapot*, conditio. Gloss. Monſ. p. 410.

Kapeotantem horſamoen, imperanti obediant. Kero. c. 53. hodie *dem gebietenden*.

Kapotaner, juſſus. c. 44. conf. *Kepote*, *Kipot*.

KAPRACHIT, *Suuichanodo kaprachit*, arctius impreſſa. Gloss. Monſ. p. 406.

KAPRATANT, injiciunt. p. 405.

KAPRATTUN, contexuerunt. p. 411.

KAPROCHAN *in ſtuchi*, in fruſtra diſcerpti. p. ead. hodie *in ſtücke gebrochen*.

KAPURT, naturam. p. 410.]

KAQHUIT, Sententia. c. 55. *Keqhuuit*, ſententiam. c. 5. *Za obana kaqhuetamen*, ad ſupra dictas. c. 8. Kero. Vide *Cheden*.

KAR.

KAR, Satisfactio. Vide *Char*.

Karfreitag, Sunetag, dies ſatisfactionis Salvatoris pro genere humano. item *Witfrydagh*, it. *Gute-Frytag*. *Stillfreytag*. vid. ſupra *Char*. & *Gar*.

KARAFSTER, deprehenſus, Kero. c. 34. legendum videtur *Reprehenſus*. [In Regula legitur deprehenſus, nec contextus aliter permittit.] Vide *Kereſſit*.

[KARALISTI, *Libimis karaliſti*, Phyſicæ diſputationis. Gloss. Monſ. p. 411.]

KARATA *Cot*, præparavit DEus. Kero. c. 4.

Karauue ſib, præparet ſe. c. 2. *Notdurofſt karauuit era*, neceſſitas parit coronam. c. 7.

Ze karauuenne ſint berzun, præparanda ſunt corda. Prol. p. 15. *fona cuatum ſinen in uns ze karauuenne iſt*, de bonis ſuis in nobis parendum eſt. (parandum eſt, legendum eſſe ſtatuit Scherz. in not.) Prol. p. 16. b.

Kekarater iſt, præparata eſt. c. 7. v. *Carwe* & *Gar*.

[*Karuue*, expeditos. Gloss. Monſ. p. 410.]

KARBUNKEL, Poëm. de Bell. Hiſp. ℣. 935.

[KARIFFETE, graves. Gloss. Monſ. p. 404.]

KARIHTAN, dirigere. Kero. c. 26.

Karihter, correctus. Kero. c. 21. Vid. *Keriht* & *Riht*.

[*Karihta*, Dominus appoſuit. Gloss. Monſ. p. 410.]

Karihtiu, contulimus. p. 405.

Kariſan, vel *galimphan*, competunt, pertinent. p. 401.

KARISTLIUH, congruum. p. 408. Lege *kariſtlich*. *Kariſtlicho*, decentius. p. 401.

KARITAS, Charitas. Otfrid. IV. 29, 46. de tunica Chriſti inconſutili.

Uuanta ſia ſpan ſcono
Karitas in frono.
Namque eam nebat pulchre
charitas eis ſancta.

Id. V. ult. 258.

Minna thiu diura,
the iſt karitas in uuara.
Amor ille pretioſus,
qui eſt charitas revera.

KARKARI, carcer, Otfrid. IV. 13, 47. Petrus ad Chriſtum:

Mit thir bin garo Druhtin,
mit muate ioh mit mahtin,
In karkari zi faranne.
Tecum ſum paratus, Domine,
animo atque viribus,
In carcerem vadere.

Vide ſupra *Carcar*.

KARLE, homo. *Karl*, *karlingi*. Vid. in *Carl*.

KARNEEM, mereamur. Kero Prol. p. 17.

KARO, Notk. Pſ. XXXVII. 19. *Daz ih karo bin cheſtiga ze lidenne*, quoniam ego in flagella paratus. vide *Gar*.

[*Karo*, præruptum. Gloss. Monſ. p. 411.

Karo, funditus. p. 401. 403. penitus. p. 409.]

KAR-

KAR.

KARSPELLEN, artolaganus, scriblita, Kilian. Keisersberg. Brosaml. fol. 34. *Es sint aber unser vil, die diese wort heraus swaplen und gedenken wenig, was es sey. gleich als ein hund, der Karspellen in sih swaplet, und ist kein andacht da.*

KARUSTE. vide *Kust.*

[KASAGET, *piprungran*, delata. Gloss. Monf. p. 412.

KASAMANUNGU, congregationem. Kero. c. 46.

KASCRIBAN, *obuna kascriban*, supra scripta. Kero. c. 9. *oba kascribanes*, supra scripti. c. 18. *fonobana kascribanem stiagalum*, desuper scriptis gradibus. c. 61.

KASCERIT, *odo fargepan*, impensum. Gloss. Monf. p. 402.

. KASCESSOTA, dolaverat. p. 405.

KASEHAMES, videamus. Kero. c. 17.]

KASEZTIDU, dispositionem. Kero.

[*Kasetztidu eines pilades*, dispositionem uniformen, legitur apud Keronem. c. 18. *Kasezanti naht*, constituens noctem. c. 18. vide *Kesezzen.*

Kasezzida, *lerunga*, institutio. Gloss. Monf. p. 406.]

KASIHTIM, adspectibus. *Kestactem in erda kasihtim*, defixis in terram aspectibus. Kero. c. 7. Hodie *Gesicht.*

KASOTANER, coctus. *Kasotania* [*Kasotaniu*] *zuei muaz*, cocta duo pulmentaria, Kero. c. 39.

[*Kasotan*, concocta. Gloss. Monf. p. 411.

KASPAN, fibulatorium, ligatorium. p. 407.]

KASPROCHAN *wesan*, conloqui. cap. 53. *Aham si kisprecham*, conloquatur. Kero. [*Aban si kisprohchon*, neque conloquantur, ita habet Kero. c. 53.

KASPRIUZAN, suffulcire. Gl. Monf. p. 404. hodie *Spriessen.*]

KASSEREN. v. *Chazzonso.*

[KASTARCHIT, vegetata. Gloss. Monf. p. 405. Hodie *Gestærket.*]

KASTELLE, vicus. Otfrid. I. 13, 6. Pastores Betlehemitici:

Ilemes nu alle
zi themo kastelle.

Festinemus nunc omnes
ad castellum.

Id. III. 24, 82.

Ni quam nob tho unser Druhtin
in thaz kastellin.

Nec venerat dum noster Dominus
in castellum (Bethaniam.)

IV. 5, 72.

Ioh rihtit unsih alle
zi themo kastelle.

Atque dirigit nos omnes
ad illam civitatem. (Jerusalem cœlestem.)

KASTILLEE, quiescat. Kero. c. 44.

[KASTIURTER, fultus. Gl. Monf. p. 410.]

KASTREWI, stramenta, Kero. c. 55. *Kastrewitiu*, lectisternia. c. 22.

KAS.

KASTU, hospite. c. 53. *Kesti*, hospites. c. 56. *Sint kecastluamit*, hospitantur. c. 1. Kero. Glossæ Freheri: *Hospitium Gastbus.* Vid. *Kesteo*, *Cast* & *Gast.*

[KASUANNAN. vide *Suanne.*

KASUOCTUN, expetiverunt. Gloss. Monf. p. 403.

KASUUARIT. *Sehat min sin kasuuarit herzun*, videte ne graventur corda. Kero. c. 39.

KASUUOLLANE, corpulentos. Gl. Monf. p. 411.

So si KATAN, ita agatur. Kero. c. 14. vide *Duen.*

Noot Katanin, vis illata. Gloss. Monf. p. 402.

In gegrapanem katum, in sculptilibus. p. 404.

KATATRAHHA, historiam. p. 408.

Katatrachari, Historicus. p. 411.

Kataatrahhascripo, storiographus. p. 405. Legendum haud dubie *Katatrahhascripo*, Historiographus. Conf. Lit. C.]

Si KATEMPROT, temperetur. Kero. c. 8.

Kademmare, temperare. Notk. Psal. LXXVII. 60. Vid. *Ketemp.*

[KATETA, condidi. Gloss. Monf. p. 406. vide *Duen.*

KATHEONOTER *uuirdit*, humiliatus fuerit. Kero. c. 45. vide *Deonon.*]

KATILINGA, Parentes. Vid. in C.

[KATRIPANE, redacti, perducti. Gl. Monf. p. 406.

KATRIUUU *minna*, fidus affectus. p. 410. hodie *getrewe liebe.*

KATRUUENTE, inniti. p. 410.

KATUADTE, retardati. p. 411. Legendum censeo *Katualte.* vide supra *Dualen.*

Altinotun, *Katualotun*, remorati. p. 405.

KATURSTICK *sint*, ausi fuerint. p. 402.

Katurstlicho, temere, audacter. p. 401. v. *Durren.*]

KATZE, cattus, instrumentum bellicum. Mauerbrecher. Chron. Königshov. cap. 1, 67. Vid. Du Fresne Glossar. voc. *Cattus.*

[KAUATOTE, dediti. Gloss. Monf. p. 411. *Kauatot*, pasta. ibid.]

KAVE, *Kafkoen*, caminus, Flandris. Junius in Willeram. p. 221.

KAUF, *Kouf*, emtio. vide *Chauffan* & *Chouf.*

Furkauff (1.) *vorkauff*, jus protimiseos. (2.) Monopolium, *Furkauffer und wucherer*, Synonyma in Constit. Argentorat. von Wuch. Contract. Monopol. und furkauffen. Vocatur etiam *Bletschkauff*, pag. 22. seq. aliàs Mohatra. pag. 25.

Fora si KEKAUMIT, procurentur. Kero. c. 35. Vide *Goumen* vel *Cauma.*

[KAUFFRUNTIN, *Kaparoon*, detegerent. Gloss. Monf. p. 404.

KAUAGUN, contenti. p. 402. Forsan legendum *Kanuagun.*

KAUNREINIT, commaculatus. p. 409. Hodie non amplius dicimus *geunreinigt*, sed *verunreiniget.*

KAUORANT, *pipringant*, convectam. pag. 407.

KAU-

KAV.

KAUROS, congelaverat. p. 404.

KAURUMITA vel *forsanta*, relegavit. p. 408.

KAUUAHSAN, vegetata. p. 405.

KAUUAHSA, *asueipba*, purgamenta. p. 405. 411.

KAUUAHSTI, pubertatis. p. 403.

KAUUALTIDU, poteſtate, Kero. c. 54. 56.]

KAWAR.

[*Kauuari*, probitas. Gloſſ. Monſ. p. 404. *Kauuar odo ungazumftida*, ſeditiones. p. 401.]

Unkawarer, improbus. c. 23. *Unkiwareem*, improbi. c. 2. Kero.

Pruab KAUUASKANA, femoralia lota. Kero. c. 55. *Gewaſchen.*

KAWATI *fuazzeo*, indumenta pedum. Kero. c. 55. *Kauuati altiu*, veſtimenta vetera. c. 55. c. 54.

[*Ungariſtik kawati*, deformis habitus. Gloſſ. Monſ. p. 406.] Vide *Watten.*

[KAWEPAN, contextum. Rab. Maur. Gl. v. Dieeman. Spec. Gloſſ. p. 56.

KAUUERDONTI. *Abſalom ſinem Kauuerdonti analekan*, humeris ſuis dignaretur imponere. Kero. c. 27.

KAUUERI, caſu. Gloſſ. Monſ. p. 411.]

KAWISSAN, vocare. c. 56. *Wiſſan*, vocari. c. 3. Kero.

KAWISSEM *citem*, certis temporibus. Kero. c. 48.

KAWISSO, quippe. Kero. c. 33.

So Kawiſſò, ita ſane. cap. 18.

[*Kawiſſò*, inquiens. Gloſſ. Monſ. p. 408.

KAUUIZZUN, conſcios. p. 408.

KAUUNNIN, deſervirent. p. 411.

KAUURHTUN, edidimus. p. 408.

KAZAICHANTIU, adſignata. Kero. c. 32.

KAZIMPRI *huſes*, ædem templi. Gl. Monſ. p. 405.

KAZUECHOT *uurti*, carperetur. p. 404.]

KEACHUSTEOT. vide *Akuſt.*

KEANCH, ambulavi. Kero. Vid. *Kangan.*

KEARGEROEN, ſcandalizant. Nock. Pſal. XXII. 4.

Daz ſi KEARNEET, quid mereatur. Kero. c. 31. *Kearneem uueſan ebanlozzon*, mereamur eſſe conſortes. Prol. p. 16. vide *Aran.*

KEAUCKAN, demonſtrare. Kero. c. 2. *Kewerdonter iſt kebaucken*, dignabitur demonſtrare. c. 7. *Keaugit*, oſtendit. c. 6. demonſtrat. Prol. p. 17. *Keaugit uurtun*, monſtrabantur. c. 7. *Keauckenti uns daz uuizzago*, demonſtrat nobis hoc Propheta. c. 7. *Keaucke*, oſtendat. c. 2. *Keauckenti kelaubigan*, oſtendens fidelem. c. 7. conf. ſupra *Aug.*

Keaubboti, addita. Kero. c. 2. vide *Auchon.*]

KEBAN, reddere, dare. Vide *Gab.*

Farkebaniu, conceſſus. c. 60. *Si farkeban*, concedatur, c. 60. i. e. condonetur. Kero.

Ze arkebanne, reddendam. [*Ze erkebanne*, reddenda, habet Kero. c. 39.] *Erkebanter iſt*, redditurus eſt. c. 2. vide Lit. E.

Kebeen, dent. c. 3. *Kekeban iſt*, datur. c. 43. præbetur. c. 5. *ſi kekeban*, præbeatur. c. 2.

KEB.

Zua ſi kikeban, addatur. c. 39. *Kib*, da. Prol. p. 16. 18. *Warun kikeban*, dabantur. *Kakebaneru*, data. c. 11.

[*Keba*, donum. *eocouuelicher eikana hebit keba ſona Cote*, unusquisque habet proprium donum à Deo. Kero. c. 40. *ubar keba pezziſtuun*, ſuper datum optimum. c. 31.

Keba, dare. c. 59. *Keban*, dare. c. 4. præbere. c. 5. *antuurti keban*, reſponſum reddere. c. 66. *nalles ſih kebant keile*, non ſe reddant elatos. Prol. p. 18.

Kebeen ioh andran, præbent & aliam. c. 7. *Kebe*, eroget. c. 58. *uuerab kebames*, operam damus. c. 49. *Kebe*, offerant. c. 59. *ebt niſt daz kebe*, ſubſtantia non eſt quæ tribuatur. c. 31. *kebant in antuuarti*, reddant in præſenti. c. 55. *za kebanne ſint*, dandi ſunt. c. 48. *kekeban ſin dei ze kebanne ſint*, dentur quæ danda ſunt. c. 31. *rediun kebantan*, rationem redditurum. c. 3. *redium ci kebaneer iſt*, rationem redditurus es. c. 31. *kap uueizzi*, erogavit triticum. c. 64.

Clatamuatan kebon minnot, hilarem datorem diligit. c. 5. *Selbo ſih kap*, ultroneus, ſponte. Gl. Monſ. p. 404. *der ſich ſelber gab*, *oder ergab*, *iſt freywillig.*]

KEBESEN, concubinæ, Cant. Cantic. VI. 5. *Sezzoch ſint der kuniginno*, *ahzoch ſint der kebeſe.* Sexaginta ſunt reginæ, & octoginta concubinæ. ℣. 8. *Kunniginno unte kebeſe lobeton ſie*, reginæ & concubinæ laudaverunt eam.

Kebeſen, mutare. Vid. Exercit. noſtr. ad π. XXXIV. §. 129. & Manud. Phil. Mor. ad JPrud. cap. 4. §. 39.

[Vocem *Kebeſe*, *Kebsweib* Schottel. von der Teutſchen Sprache. p. 1341. derivat à *Kebs*, *Kæbs*, quod *illegitimum* notet, at non addidit unde hoc hauſerit. Spate im Teutſchen Sprach-Sch. col. 912. itidem dicit. *Keb*, *Kebe*, *Kæbe*, *Kebs*, *Kæbs* ſignificare *illegitimum*, *clandeſtinum*, *tectum*, derivatque à *Kawe*, *cavea*, ut *Kebsmänner* & *Kebsweiber* notent maritos, uxores clandeſtinas, quæ in cavernis lateant, ceu Romani *fornicarias*, à *fornice* denominarint. Sed hæc derivatio non eſt probabilis. Gothi utebantur vocabulo *Kiæpſir*, quo mancipium deſignabant; & tale quidem mancipium, quod cum ancilla itidem mancipata rem habebat, in ſpecie *Kiæpſir* vocabatur. Atque hinc videtur vox *Kebsweib* derivanda. Germani verbo *kepſen* utebantur pro *mutare*, quia concubinæ mutabantur, ejiciebantur, derelinquebantur, ut notum eſt. Mattheſius in Poſtilla Noribergæ 1567. in fol. impreſſa P. III. f. 41. b. dicit. *Der Specht verkepſt ſein weib im winter, im ſommer rufft ers wider.* f. 101. b. *Es ſol auch die liebe obrigkeit --- die lehrer nicht leichtlich verkepſen oder verwechslen.* Dillherr in der Propheten Schul. p. 264. *Es iſt nicht gut den kirchen, wenn ſie ihre Lehrer verkepſen.* conf. Wolffg. Lazium de Migrat. Gent. L. XI. p. 748. Heldenb. p. 96.

Sy ſagten ſeltzen mere,
Do auf den werden mann,
Wie er ein kebskind were,
Und mocht kein erbe han.

Ibid.

KEB.

Ibid. p. 97.

Do sprach Wasmut geschwinde,
Der ungetreue mann,
Du solt kein kebeskinde,
Mit recht nicht beygestan.

Staden. Explic. Voc. Bibl. German. p. 335.]

KEBETEN. v. *Beed.*

KEBRICHO. v. *Briken.*

KECARUUUE, se exhibeat. Kero. cap. 63. vide *Gar.*

KECAUGROT. v. *Caugrot.*

KECHENONT, iter facite, Notk. Psf. LXVII. 5. vox suspecta.

KECHOROTER. *Kechoreot.* vide *Choron.*

KECHRIFFE. vide *Chriffen.*

KECHUNDAN. vide *Chund.*

KECREMITER. v. *Crimmiu.*

KECPRUNNEN, fons vivus. vide *Quek.*

KEDANCHA *ubile*, cogitationes malas. Kero. c. 4.
Trihtin uueiz kedancha manno. Dominus novit cogitationes hominum. c. 7. *In kedanchum*, in cogitationibus. cap. eod. vide *Denken.*

KEDEOMUATIT *pim*, humiliatus sum. Kero. c. 7.

KEDEONOTER. vid. *Deomut*, *Deobeit.*

KEDINGI. Spes. vid. *Ding.*

KEDOLEET *uuesan*, pati. Kero. c. 5. vid. *Dolen.*

KEDUHT, visus. c. 58. *si keduht*, videatur. c. 6. Kero. Hodiè *gedeucht.* Vide in *Duhen.*

KEDWINC, Lex. Notk. Psal. LXXXIV. 8. à ligando.
Kedwinge, corripiat. c. 2. *Sarfeem filloom siin keduungan*, acribus verberibus coerceantur. c. 30. *si kidwungan*, corripiatur. Kero. c. 32. Hodie *gezwungen*, coactus. vide *Duuingen.*

KEENTOT. vide *Ent.*

KEFALDAN. vide *Faldan.*

[KEFEHT, luctamenta. Gloss. Monf. p. 413. hodie *Gefechte.*]

KEFIRRIT. vid. *Fer.*

Sint KEFLEHIT, adulantur. Kero. c. 65. vide *Flehen.*

KEFOLGE, persequere. Kero. Prol. p. 17. *Kefolget*, consequitur. c. 5. *Kefolgeet*, sequatur. c. 4. *si kefolgeet*, sequatur. c. 3. *Kepiotantes stimma si kefolget*, jubentis vocem sequuntur. c. 5. *Kefolgeet'anst*, consequitur gratiam. c. 5. v. *Folkgan.*

KEFREISOT *uuesan*, periclitari. Kero. c. 65. vide *Frais.*

KEFRUMIT *sin*, exerceantur. Kero. c. 66. vide *Fremen.*

KEFULTEMO, completo. Kero. c. 43. vide *Foll.*

KEGEHANE *sint*, professi sunt. Kero. c. 5. Hodie *Jehen*, fateri. Vide *Geban.*

KEGRUNDSELOT. vide *Grund.*

KEHABEEN *fona fleiskum*, abstineant à carnibus. Kero. c. 36. *Si kehabet*, teneatur. c. 10. *Kehabenter si*, contentus sit. Kero. c. 7.

KEHALTANTI, reservans. Kero. c. 58.

[Adde ex eodem *kehaltan*, custodire. cap. 7. servare. c. 62. *kehalte uueka mine*, custodiam vias meas. c. 6. *antreitidu iru kehaltan*, ordines suos conservent. c. 63. *dei kepotan sin kehalte*, quæ jubentur custodiat. c. 31. *antreitida iro kehalten*, ordines suos consequantur. c. 63. *der durub uuisit unzi in enti deser kehalteneer ist*, qui perseveraverit usque in finem salvus erit. c. 7. *eckii kehaltaniu*, disciplina conservata. c. 63. *in uuatbuse ze kehaltanne*, in vestiario conservanda. c. 58. *kehaltanti sona suntu*, custodiens se à peccatis. c. 7.
Kehaltida, custodia. c. 6. conf. *Kihaltan*, *Halodan.*]

KEH.

KEHEIZE, spondeat. Kero. c. 29. vide *Heizen.*

KEHENKANTAN, consentientem. c. 64. *Kehenkames*, consentiamus. c. 40. *Kihenkit*, consenserit. c. 58. *Kehengida*, consensum. c. 64. *Kihenkida*, consensu. c. 61. Kero. Hodie *verhengen*, indulgere.

Confess. vetus: *unrehtes gihaneti. odo andran gispuoni*, illicitis consensi: aut aliis suggessi. Perperam Flacius & Goldastus cogitationes interpretantur, de quibus jam antea confitens dixerat. Vide *Hengen*, permittere.

KEHLAUFAN. vide *Hlauffat.*

KEHNEICKENTE, declinantes. c. 7. *Si kehneigit*, declinetur. c. 3. *Kehneickemu*, inclinatio. c. 7. Kero. vide *Hneigen.*

KEHOLFANEER. vide *Helfa.*

KEHORETA, auditus. vid. *Hooren.* Adde *Sar so kehorit uuirdit*, mox ut auditum fuerit. Kero. c. 48. *allem kehorrantem*, omnibus audientibus. c. 13.

KEHUCKE, memor. Kero. c. 4. 31. *Kehukan scal*, meminere debet. c. 2. *kehucke*, meminerit. c. 2. *kehuctic sii simblum*, memor sit semper. c. eod. vide *Hugen.*

KEHWERABAN *in pezzira*, converti in melius. c. 7. *Kiwerbit wesan*, converti. c. 13. *Sin kehwerbit*, convertuntur. c. 63. *kehwarbantemu*, convertenti. c. 2. *dera kihworuanissa cit*, conversionis tempus. c. 63. *kihworban wesan*, reverti. c. 29. Kero.

[Adde ex eodem *kehuueraue*, convertatur. Prol. p. 18. convertenti. c. 2. *kihuuerebi fona ubile*, diverte à malo. Prol. p. 17.]

Vide *Huuerban.*

KEIB, ... Keisersp. fol. 16. *Seind wir Schelmen, so seid ir Keiben.*

KEIDAN, discernere. Goldastus legit *Keskeid.* [legendum *kiskeidan*] Vide infra.

KEIERN, *umbkeiern.* Observ. XV. ad Königshov. Chron.

KEJIHT, confessio. } vid. *Geban.* & *Jibo.*
Kejihtare, martyres. }

KEILE, elatos. Prol. p. 18. *Keilii*, elatio. c. 62. *Keiliu sint*, elati sunt. c. 7. Kero. vide *Geil* in *Gail.* supra.

KEIMPHE, species præstationis annuæ. Lib. Salic. Monast. Ebersheim. de Cur. Domin. in Sigolzheim: *Sullent dise siben boue umbe den cins siben Keimphen geben.*

KEINAN. v. *Chinen.*

KEISLIH, pretiosus, *Köstlich.* Notk. Psalm. XXII.

KEI.

XXII. 2. *Keislicha fuora*, pretiosas dapes. Spiritualis, *geistlich* idem Pf. XLVI. 5. *keislichiu*, spiritalia: opponitur, *fleisclichiu*, carnalia. Pf. LXVIII. 32. *daz keislicha opfer*, sacrificium spirituale.

KEISORES *fiant*, Cæsaris hostis. Otfr. IV. 24, 12.

Thaz thu sus laz in heila hant
thes Keisores fiant.

Quod tu sic dimittis in integram manum
Cæsaris hostem.

[Scherzius notat pro *in integram manum*, vertendum esse, *in integro*, illæso statu: & in Codice Vindob. legi *Keiseres.*]

Rhythm. de S. Annon. ỳ. 273. *Noh biude Kuninge heizzint Keisere:* Adhuc hodie Reges vocantur Cæsares.

Keiserstrose. vide *Strasse.*

KEIST, Spiritus. Kero. Prol. p. 17.

KEK, *Kec*, Vide *Quek.*

Sin KEKANGAN, ingrediuntur. Kero. c. 61. *der kekanganer*, qui intraturus est. c. 35.

KEKAKANAUUART, præsentem. Kero. c. 7. Vid. supra *Antuuarta.*

KEKAT, pertinet. Kero. c. 64. *Si Kekankan*, pertinentes. c. 14.

KELADENTER, invitantis. Kero. Prol. p. 17.

Keladora. vide *Laden.*

KELAUBPAM, credamus. [*Kelaubpamees* legitur in Kerone. c. 7.] *Ist kelaubit*, creditur. c. 2. *Kelaubu liugant Cote*, fidem mentiri Deo. c. 1. *Kelaubigan*, fidelem. c. 7. *dera kilauba.* fidei. Prol. p. 16. *Kilaubames*, credimus. [*Kalaubames* legitur in Kerone. c. 48.] Kero.

Giloubo, *kilauba*, *kilaupa*, fides. Gloss. vett.

Geleafa, *gelyfa*, fides, Anglo-Sax.

Galaubgan, credere. Goth.

Galaubeins, fides. Goth. Vid. *Gil.* & *Loube.*

KELAZZE. vide *Lassen.*

KELDER *Schöffel*, *Kelre Schöffele*, cellarius. Vid. Observ. XV. ad Chron. Königshov. pag. 841. & 847.

KELEGEN, proximus. Notk. Pf. XXXIV. 14. *Also des der uns kelegen ist*, *unde unser bruoder ist*, *so mamta ih iro:* Quasi proximum, & quasi fratrem nostrum sic complacebam. vide *Lick.*

KELEIDEZET. vide *Leid.*

Keleidegot, læserunt. Notk. Psal. XXII. 4.

Sint KELEISINIT, imitantur. Kero. cap. 5. *si keleisinit*, imitetur. c. 7. *des cuatin erkaftaz keleisanit*, boni pium imitetur exemplum. c. 27.

KELEITTA, deduxit. Kero. Prol. p. 18.

Sin KELEKIT, erudiantur, Kero. c. 61. fortè legendum *kelehrit.* [*Kelerit* legendum esse statuit Scherz. in Not.]

Sint KELENGIT, relaxantur. Kero. Prol. p. 18. [Legitur autem in nostro Kerone *kelingit.*]

KELERAN, legantur. [*Sin kelesan* habet Kero. c. 10.] *Keleranem feorim edo fimfim pletirum*, lectis quatuor aut quinque foliis. Kero. c. 42. [*Kelesanem* esse legendum Scherzius in Notis recte monet.]

KEL.

Kelertar, doctum. Kero. c. 64. *kileerte*, docti. *Uuela kileerte*, bene instituti. c. 1. (hodie *Gelehrte : Wohlgelehrte.*) *Pirum kelerit*, docemur. c. 7.

KELICHNISSO. vide *Lic.*

KELIHHISON, similabo. Kero. Prol. p. 18. Vide *Kalih.*

KELIMFIT, concedat. c. 3. *Suuigen indi horran diskin kelimfit:* tacere & audire discipulo convenit. c. 6. *Kilimfit*, concordet, Kero. v. supra *Chalimfan.*

KELITANIU *ubiliu*, præterita mala. Kero. c. 4.

KELITI, recesseras. Kero. *Ibu kelidet kelide*, si discedit discedat. Idem. vide *Kalid.*

KELIUBE. vide *Liab.*

KELLERA, promptuaria. Gl. Lipsii.

KELLER, Cella, locus administrationis rerum ad Monasterium, vel Præfecturam, aut Comitatum pertinentium, veluti redituum ex ovibus, lana, caseis; ex piscinis, ex apibus, ex hortis. Vid. S. Lupi Epist. 43. sqq. Coccii Dagobert. pag. 151. Du Fresne Glossar.

Keller, Cellerarius, Cellarius, proximus post Ministerialem, *den Ambtman*, Majorem Villicum, hodie *Ambtschreiber*, *Rentmeister*, alicubi adhuc *Keller.* Vid. Goldast. Tom. I. Rer. Alam. pag. 116. Rotulus Curiæ Domin. Haselah. an. 1336. *Sullent gon vor den Kelre*, *und sullent do vordern ein Malter brots*, &c.

KELNHOF, *Hofgut*, *Dinghoff*, bona Emphyteutica, Goldast. Tom. III. Rer. Alam. p. 107. non à Gula, ut alludit Vadian. Tom. II. rer. Alam. pag. 60. Sed à Colonis, qui Curiæ Dominicæ addicti sunt. Rupertus Imp. tradidit *Mercken von Schellenberg Rittern die Kelnhofe vor der Stat Lyndaw gelegen* pro 200. fl. rhenan. sub pacto redimendi An. 1402. Vide Differt. nostr. de Curiis Dominical.

KELOUBTIN. vide *Loube.*

KELPFHEIT, Otfrid. III. 19, 19. [In hoc Otfridi loco legitur *Mihilu gelpfheit*, magna pravitas] Vide *Gelf.*

KELTAN, reddere. Kero. c. 4. Hodie *Gelten*, præstare.

KELTEN, Celtæ, Κέλται. De origine nominis Abr. Mylius de Ling. Belg. c. XXI. Celta vel Kelta quasi *Kilte*, id est vir robustus & validus, quo significatu vox Kilte adhuc in usu est Frisiis quibusdam & Saxonibus. Sed in Addit. affert Gesneri sententiam: qui dicit eos, Strabone teste, sic nominatos ab autoritate, διὰ τὴν ἐπιφάνειαν, quasi *Gelten*, quod multum valerent. Aliis *Helden*, *Chelden*, ut calamus, helm, *Monatl. Unterred.* 89. *pag.* 714. Sed obstat pronunciatio & scriptio.

Non tantum Gallos sed & Germanos Celtarum nomine venisse, & utrosque à Scythis diversos esse, in Præfatione evictum arbitror. Appia-

KEL.

Appiano Celtæ & Galli & Cimbri iidem. V. Vorpurg. T. VII. p. 149. sq.

Dio Cassius Lib. XXXIX. Rhenus ad sinistram, Galliam ejusque incolas, ad dextram Celtas divisit, tandemque in Oceanum exit.

Celtæ à Vistula usque ad Oceanum noti Græcis Scriptoribus. testis Herodotus, Aristoteles, adeoque jam tum tempore Alexandri M. Igitur Celtarum origo non demum à Tyriis profugis tempore Alexandri M. ne quidem tempore Nebucadnezaris: quia Celtæ antiquiores coloniis Tyriis in Africa atque Pœnis. Sed illis temporibus ex Græcia cœperunt coloniæ duci Massiliam & ad littora maris Celtici seu Gallici. inde literæ & commercia in Galliam sive Celticam maritimam transierunt: sed & lingua cum moribus in Narbonensi & Aquitanica Celtica corrumpi cœpit. Contra Celtæ transrhenani Græcis minus cogniti, tum ob defectum commerciorum, tum ob insecuritatem itinerum & peregrinationum, linguæque ignorantiam. Hinc illud sequutum, quod Celtæ Transrhenani à Græcis, Dione, &c. peculiari nomine Γαλάται, Galli dicti, quorum coloniæ Galatæ. Insequutæ Migrationes speciales, Bojorum, Helvetiorum, Belgarum &c. ultra Rhenum & vicissim. Denique Celtæ Transrhenani nomen Germanorum obtinuerunt, Taciti tempore & antea: sed & lingua horum à Gallicâ jam ita dissonans facta fuerat, ut vulgò non amplius caperetur tempore Julii Cæsaris. Hinc observatio est, morum atque linguæ mutationem à sese invicem dependere. Vid. Brower. *Annal. Trevir. Proparasc. c.* 7. Celtas quasi Cheldas sive Helden dictos autumat Goldastus *Præf. ad Reichs-Satzungen*. Vid. Reinesf. *Var. Lect. III.* 1.

Lingua Celtica antiquior est Romanâ, quum & populus antiquior sit. Neque ex vocabulis de antiquitate alicujus linguæ judicandum, nam frequentissimum ut per commercia vocabula hinc inde transmigrent sicut nummi, sed & civitate donentur: Verum ex radicibus, Radices si in utroque inveniuntur, non aliter judicari poterit, quàm quod lingua antiquior radicem sibi vindicet, & juniori communicaverit. Sic Aha, aqua. Mit, mitis. &c. Praunius in Tract. de Orig. Celtar. Præsupponit ante Mosen non fuisse Hispaniam atque Celticam inhabitatam, unde colligit, Ergo â Phœnicibus Celtæ orti. Sed hypothesis primò falsa est, & consequentia quoque nulla. Contrarium enim verius est, ante Mosen jamtum fuisse Celticam inhabitatam. Probo: 1.) Genes. XI. 9. Moses ipse tradit, quod DEUS ex Babel dispersit Noæ posteros super faciem CUNCTARUM regionum, unde rectius colligas, Ergò etiam super faciem nobilissimarum regionum Europæ ad occidentem, Hispaniam, Galliam, Britanniam, Germaniam & Norwegiam.

2.) Deut. XXXII. 8. jamtum refert Moses, quod diviserat DEUS gentes, quando separaverat filios Adam, & constituerat terminos populorum, juxta tamen numerum filiorum Israël, h. e. ut etsi impletæ jam tum fuissent regiones terrarum, tamen populus Israël etiam adhuc obtenturus sit suos terminos. Aliàs facilius fuisset in vacuas regiones populum deducere.

3) Tyrus, unde Phœnices oriundi, post Mosen demum condita, ut refert Josephus Antiq. Judaic. Lib. VIII. cap. 2. Sect. 3. sine dubio ex ipsis Annalibus Tyriis tum adhuc extantibus, A. M. 2693. tempore Gedeonis. Neque Tyri mentio in libro Josuæ, contra quam Praunius pag. 116. 124.

4.) Intra Mille annos post diluvium usque ad conditam Tyrum & postea ejus colonias, non credibile est istas regiones incultas mansisse.

5.) Ipse Autor fatetur pag. 102. postquam Josua Cananitas extinxit, Cilices demum colonias Phœnicias condidisse &c. Ergo Phœnices posteriores Josuâ, contrà quam pag. 115. & vulgò.

Rectius ergo Veterum sententiam sequimur, quam refert Josephus Lib. I. Antiq. Judaic. c. 7. & de Bell. Jud. Lib. II. cap. 16. Celtas olim Γομαρεῖς dictos, Gomori posteros, primogeniti Japheti, non quartogeniti Javanis, cujus filius Tharsis. Cum porro Gomor plures habuerit filios, quærendum à quô istorum Celtæ orti. Fuerunt: Ascenaz, Riphat, Thorgarma, à quibus Josephus Rhegines (quam vocem corruptam censet Heidegger. Ex. XXIII. Sect. I. §. 10. Fatetur tamen posteriores Judæos unanimi consensu Ascenaz facere populum Germaniæ vel Alemanniæ, quos verò in aperto errore versari probari Ezech. LI. 27.) Paphlagones, & Phryges derivat.

Quibus donec luculentiora producantur, tutò possumus inhærere. Itaque ex istorum trium populorum uno Celtæ orti. Ex quô illorum ergò potissimum? sine dubio ex eo, qui Celticæ regioni proximus fuit, at is non Phryges, non Paphlagones, sed Rhegines, thie Rhekin. quorum alii in Bruttis collocantur, alii in Gallia Togata, de quibus Polybius, Stephan. de Urbibus & ibi Holsten.

Igitur ab Ascenaz Rhegin, à Rhegin Celtes, à quo populus suus nomen obtinuit. Veteres Illyrii incolæ Celtarum aborigines, Marcellinus Comes nominat Illyriorum civitates, Naissum, Singidunum, quæ Celtica nomina. Polyb. Hos vicit Alexander M. Olymp. CXI. cIↃ Ↄc. LXXXIII. excidit Attila & Hunni A. C. 441.

[*Kelt* vel *Plooster*, cærimonia. Rhaban. Maur. in Glossar. apud Dieeman. Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 63. qui ita ad hanc vocem commentatur. p. 64.

Kelt. Hanc vocem simplicem pro *caerimonia*, „ Rabanus accepit. Sed in vtroque Gl. Boxh. ei „ compositae ista significatio imponitur: *Gotekelt*, *cerimonia*: *Kotekelt ceremonia*: Prior „ pars, *Got* vel *Kot*, tum bonum, tum DEum „ significat, V. n. 889. Posterius hic imprimis „ locum habere putem, quia *ceremoniae* voca- „ bulum

KEL.

„ bulum istorum temporum scriptores maxime „ de ritibus in cultu diuino dicebant. Praeter „ haec de *Kelt*, mihi nihil exploratum, adeo- „ que incertum est, ad nostrum *gelten*, an alior- „ sum, pertineat. Ab illa celebre *Celtarum* no- „ men, quod maiores quoque nostros gessisse „ constat, deflectebat nobilissimus Suecus, Rid- „ darstierna, ὁ νῦν μακαρίτης, cum ante com- „ plures annos apud nos Stadae aliquamdiu „ commoraretur, vir certe magno suo merito „ a Salano *ad Hist Egil. & Asm. p.* 160. 161. lau- „ datus, quippe non literis minus quam armis „ deditus. Caussam appellationis dabat, quod „ Celtae ceremoniarum admodum studiosi fue- „ rint. Istud nouum Celtarum etymum tot „ aliorum numerum augebit, iam ante a viris „ doctis excogitatorum, quae apud Pontan. „ *Gl. prisco-Gall. p.* 216. 217. Mylium *Ling. Belg.* „ *p.* 93. 227. 228. Bochart. *Oper. I.* 1268. 1269. „ videas. Ex omnibus duo mihi quidem emi- „ nere videntur, alterum, quod Celtae, heroës, „ *Helden*, essent, Goldast. *ad Paraen. Vet. p.* 366. „ 380. Tenzel. *Dial. menstr.* 1689. *p.* 714. & „ 1690. *p.* 69. 212. alterum, quod in tentoriis, „ *Zelten*, habitarent, Leibnit. *Misc. p.* 431. In „ quam notationem dudum Casp. Vogtium, „ Consulem Wismariensem, virum in hisce li- „ teris versatissimum, incidisse vidi, qui suo „ exemplari Besoldiano *de nat. pop. p.* 119. haec „ alleuit: *Annon Celtae von der Kelte, quod in Se-* „ *ptentrionaliores plagas mundi concesserint, vel potius* „ *a tentoriis, von den Gezelten, sub quibus vixerunt* „ *Hamaxobii?* Quae de Celtarum nomine ab Asis „ seu Asiaticis, iam ante Christum natum in „ contumeliam verso, & voce *Kelt* propterea „ adhuc hodie Septentrionalibus hominem vi- „ lem significante, in Nou. Litt. mar. Balth. „ 1699. *p.* 177. 178. Sperlingius tradidit, me- „ ris coniecturis a Leibnitio ibidem *p.* 247. in „ dubium vocatis, nituntur, nec quicquam ad „ illustrandam nostram vocem *Kelt* conducunt. Hæc ille.

Haupit Kelt, enti halp, summam capitis & dimidium. Gloss. Monf. p. 401.

Nob mera houpit kelt kabalot, ampliorem summam. p. 402.]

KELUSTIDOOT, delectetur. c. 7. *Kilustidot*, delectari. c. 33. Kero. *Lustida*, delectationis. Idem c. 7. vide *Lust*.

KEMAHCHOT, sociari. *ze kemahone*, sociandus. Kero. c. 61. [In Kerone non, ut Goldastus refert, legitur, *kemahchot*, sociari, & *si kemahchot*, societur, sed *kimahchon*, sociari. c. 60. *sib kimahchot*, jungatur. c. 48. conf. *Ki. Kemahhoe*, aptet. c. 2. conf. *Kamach*.

KEMANOT, admoneatur. Kero. c. 65. vide *Manan*.]

KEMEINSAMII, communio. Kero. c. 38. 63. scil. Corporis & Sanguinis Christi. Goldastus. Vide *Kamansam*.

Vermeinsamen, excommunicare. Chron. Königshov. c. 3, 34.

KEMEZLIHHEE, temperet. Kero. c. 64.

KEM.

KEMINATEN, caminata, cœnaculum, conclave, Vid. Glossar. Du Fresne *voc. Caminata*. Lib. Salic. Monast. Ebersheim. cap. Judicium Silvarum: *Unde sol es gimre gebessern in mines herrn Keminaten.* Item c. Judic. Senatus: *Unde ist das mines herren des Abbetes bouegesinde gezurnent, darumbe en sullent si zi keiner notrede stan, wande in mines herren Kemenaten. und mag ers nut versuenen, so sol es der Voget rihten. Kemenaten*, Fragm. de Bell. Hispan. Caroli M. ỽ. 1254.

Der kunig vortherte XII. herren
in sine Kemenaten.

[Apud Stricker. de Expedit. Caroli M. Hisp. c. X. Sect. X. p. 95. legitur *Chomenaten*, sed Cod. MSC. habet *kemenaten*, exprimitur & *kemnot*, *kemnet*. Vocab. MSC. Anon. Caminata *eyn kemnot*. Id. Vocab. conclave, *kempnot*. Scherz. Not. ad Strickeri loc. cit.]

Vid. Monatl. Unterred. 89. pag. 752.

KEMINOTA, dilexit, Vide *Minon*.

KEMLAT, vide supra *Fridseule*.

KEMPHON, milites. Tatian. c. 13, 18. *Fragetun in thie kemphon.* Interrogabant eum (Johannem Baptistam) milites. c. 47. 5. *Habenti untar mir kemphon.* Ita Centurio Capern. Habens sub me milites. conf. c. 200. §. 1. 203. 5. 211. 2. *Einero giuuelihemo kempfen*, unicuique militi. Id. c. 203. 1. *Ein thero kemphano*, unus militum. Id. c. 211. 4.

[Ortum est hoc vocabulum à *chemfan*, (de quo vid. supra *chamff.*) Germanis quidem adhuc in usu est *kampf*, certamen, pugna, *kämpfen*, certare, pugnare, sed qui nunc milites sunt, à stipendio, quam à pugna denominari malunt, (*Soldaten*) nec injuria, cum plures nunc lucri cupido, quam alacritas animi, ut nomen militiæ dent, permoveat. Palthen. Not. ad Tat. p. 332.]

KEMUOHET. vide *Muen*.

KENEIMIT. vide *Nemen*.

Sin KENEIZZIT, adfligantur. Kero. c. 30. conf. *Kaneizit*, & *Neiz*.

KENEMMEET, invocetis. Kero. Prol. p. 17. *Daz ist kenemmin*, quod nominatur. c. 1. *er selbo ist kenemmit pinemin*, ipsius vocatur pronomine. c. 2.

Kenomanemu teil, sublata portione. c. 43. vide *Nemen*.

KENENTEMU, suadente. Kero.

KENGEL, Mucus. Joh. Keisersp. Brosl. fol. 46. *Hangt dem kinde ein kengel zu der nasen us.*

[*Durah* KENGIKSI, obtineat. Gloss. Monf. p. 401.]

KENIDE. vide *Nide*.

KENIETOT. vide *Nieden*.

[KENIGINER, decrepita. Gl. Monf. p. 413.]

KENIST, Salus, *Genesen*, Notk. Ps. XXXVII. 22. vide *Niazan*.

KENNEN. noscere.

Bekennen, cognoscere, vernehmen, Rhythm. de S. Annon. ỽ. 120. v. supra suo loco in B.

Cenninga, notitia, notificatio, denunciatio litis. ASax. Vid. Du Fresne Glossar. Lit. C.

Cenno,

KEN.

Cemno, ib. nicto, agnosco nutum. Du Fresne. ibid.

KENOMENIU. vide *Nemen*.

KENOTHAFTOT. vide *Not*.

KENOOTTANTERU *millu kangant job zuuo*, angarizati [apud Keronem angariati] miliario vadunt & duo. Kero. c. 7. fortè legendum *Kenootwank*. [Ego nihil mutandum censeo, hodienum dicimus *genötbet*, *genötbiget*.]

KENTILASTAB, candelabrum. Tatian. c. XXV. 2.

[In Glossar. Boxhorn. *Chandalstap*, Angl. Sax. *Candelstaef*, composita sunt à *Kentil*, *Chandal* sive *candel*, itemque lingua veteri Danica *Kindil*. Vid. Worm. Liter. Run. p. 164. Cambrobritannice *canwyl*, quæ omnia candelam detorto ex Latina lingua vocabulo designant, & *stab*, *stap*, *staf*, vel *staef* (Conf. Rhythm. S. Ann. p. 408.) scipio, baculus, bacillus, Anglice *a staf*, Germanice *ein stab*. Est igitur *kentilastab* qualecunque instrumentum ligneum, quo candela sustinetur & conspectior redditur. Loco autem ligni deinde æs aliaque metalla adhibita, manente tamen, ut fit, avito nomine. Dicunt enim adhuc Germani *ein uuaxstock*, *ein uuaxstapel*, quanquam fulcris cereorum non ex ligno sed ferro, chalybe, argentoque confectis utantur, eademque ratione *liusastaka* Suecis dicitur. Palthen. Not. ad Tatian. p. 353.]

KENUHTSAMOEN, sufficiant. cap. 39. *Kenuhtsamera loon*, copiosior merces. c. 36. *offanlihhera dera kenuhtsamuntati hriuue*, publica satisfactione pœniteat. c. 43. *Kenuhtsamont febtan*, sufficiunt pugnare. c. 1. *mit kenuhtsameru tati puazzit*, cum satisfactione emendaverit. cap. 5. Kero. *Ganah*, Goth. sufficit. Matth. X. 25. Anglo-Sax. *Genoh*. Alam. *Ginuoh*. Cimbris: *Gnogat madur*, Vir omnium rerum copiâ abundans. Lex. Runic.

Kennoge, satis sunt. Notk. Psal. XXXIV. 18. v. supra *Canuhtsam*.

KEORL, *Keorlman*, *keorlisch*. v. *Carl*.

KEPET *truhtinlihhemu*, oratio Dominica. Kero. c. 13.

Kepete bifelahen, orationi commendent. c. 67. *Ze kepete*, ad orationem. cap. eod. *kepetum iuueteem*, preces vestras. Prol. p. 17.

Kepetan dei ze pitanne sint, petantur quæ petenda sunt. c. 31. *kepetanera uuihi*, petita benedictione. c. 53.

KEPEZZIROTE, meliorati. Kero. cap. 36. vide *Bat*.

KEPILIDE, conformet. Kero. c. 2. Hodie *Gebild*, vide in *Bilide*.]

[KEPIM, opibus. Gloss. Monf. p. 411.]

KEPLATE, inflati, Kero. c. 65. Vide *Kaplat*.

KEPORAGANIU, absconse. cap. 7. [ita recte, in nostra editione vitio typographi legitur *keporaganinu*.] *Kiparac*, abscondi, cap. 2. Kero.

Si KEPORKAN, reservetur. c. 58. *Keporkanemu nutziuuachar*, reservato, sibi usufructuario. c. 59. Kero.

KEP.

[KEPOTE, imperio. Kero. c. 5. *Kepoto*, mandatorum. Prol. p. 16. *kepotaniu*, imperata. c. 58.

Kipiutit, præcipit. c. 7. *kepiote*, præcipiat. c. 63. *kepot*, mandavit. Prol. p. 16. *ist kepotan*, jubetur. c. 5. *kepeotan*, jubere. c. 2. *uuemu daz kepeotan si kigeban*, cui illud jubent dari. c. 54. *kepiotantes*, jubentis. c. 5. *dei kepotan sin*, quæ jubentur. c. 31.

KEPRAUHOTER. *Ze neouuichti keprauhoter pim*, ad nihilum redactus sum. Kero. c. 7. Goldastus legit *gepranhoter*. Mihi legendum videtur *geprahhoter*, hodie dicimus *gebrachter*. Scherz. in Not. ad h. l. Cum quo consentio, ita tamen ut *kebrahhoter* legere mallem.]

KEPREITTEMIU, dilatato. Kero. [*Kepreittemumu herzin*, dilatato corde, legitur apud Keronem, Prol. p. 16. Sed videtur vitium subesse, quod tamen non est typographi, sed in ipso Apographo e Codice MSC. concinnato ita legitur.

Rotamen kepreitomo, rubore suffuso. Gl. Monf. p. 412.]

KEPRET, trabem, Kero. *In dinemu augin kepret ni kisahi*, in tuo oculo trabem non vidisti. c. 2. [Hodie *Bret* non trabem, sed asserem notat.]

KEPROGANER *pim*, incurvatus sum. Kero. c. 7. Hodie *Gebrochener*. [Ita non dicitur incurvatus, sed fractus, ruptus: incurvatus autem *gebogener*.]

KEPROHHAN *faz*, frangatur vas. Kero. c. 64. Hodie *Gebrochen*.

Euuarttuam KEPRUHCHIT *uuesan*, sacerdotio fungi, Kero. c. 62. Hodie *Gebraucht*.

KEPUAZTER, emendatur. Kero. c. 2. vide *Buaz*.

KEPURIT, contingit. c. 65. *Kiperit*, contigerit, [*Ibu kipurit*, si contigerit, habet, Kero c. 11.] Kero, Hodie *Gebürt*.

KEPURUM, vicinis, Kero. c. 64. Hodie *Gebauern*.

[Vicinus hodie *Nachbar*, Suevis *Nachbaur* dicitur.]

KEQHUETAN *ist*, dictum est. c. 7. *Ist keqhuetan*, dicitur, Kero. c. 2. Vide *Cheden*.

KERE. v. *Char*.

KERATE, consilio. Kero. c. 64. *ze keratte*, ad consilium. c. 3. *herostono pruhhe kerattes*, seniorum utatur consilio. cap. eod.

[KERAUUIDO, apparatu. Gloss. Monf. p. 407.]

KERECCHA, prosperum. Notk. Ps. LXVII. 21.

KEREFSIT, reprehendit. *Si kereffit*, corripiatur.

[*Si keroffit* legitur in Kerone nostro. c. 43. Scherzius vero in Not. monet, legendum esse *keraffit*, at c. 48. legitur *kereffit*, corripiatur.]

Karaffunt, correptus, c. 28.

[Scherzius in Not. putat, legendum esse *karaffter*, aut *keraffter*: ita enim, pro *karaffter*, *keraffter*, fuisset imprimendum.]

Ibu einic keraffter, ſi quisquam reprehenſus fuerit. c. 34. *fora uzlite ſinan keraffter*, pro exceſſu ſuo caſtigatus. c. 45. Kero.

KEREHTI, *Kiribcbe*, vindicta, Kero. Vide *Ribti*, vel *Rebcban*.

[*Keribti*, vindicta, habetur in Kerone. c. 42. *Kiribcbe* vero aliam prorſus ſignificationem habet: *Ubar mez imu kiribcbe*, ſuper menſuram ſibi indictam. c. 49. Ubi Goldaſtus, quem ſequitur Schilterus, *indictam* male legit *vindictam*. Videtur Kero vocabulum, quod hodie *gereicbt* pronunciamus, male applicaſſe.]

Si KEREHHIT, porrigatur, Kero. cap. 31. Hodiè *Gerekt*. [*Gereicbt*.]

Ze keribtenne iſt, erigenda eſt. Kero. c. 7.

Iſt keribtit, dirigitus. Prol. p. 16. *Karibtan*, dirigere. c. 26.

Kiribti, directum. c. 17. Kero. conf. *kiribtan*.

Iſt keribtit, corregitur. [Male iterum Goldaſtus hæc exhibet, in Kerone enim legitur *unfruater uuortum niſt keribtit*, ſtultus verbis non corrigitur. c. 2.] *Karibter*, correctus. c. 21. *Kiribtida*, correctio, c. 28. Kero. [Adde. *keribtit*, correxerit. c. 65.]

Keribtane ſela, regere animas, Kero. c. 2.

KEREN, emendare, *beſſern*, Vid. *Kar*. *Char* & *Burgfrid*. Ruperti 1392.

Gikerit, reverſus, Otfrid. Lib. ult. c. XXV. 6. *iz Gikertin*, converterem. Idem III. 26, 20. *ni kertin uz*, ne egrederemur. Idem II. 11, 87.

Keremes in muate, volvamus in animo. Otfr. III. 26, 9. & 51.

Ouh beilemo muate
Job frammortes iz keren.
Ac ſalutarem animum
Etiam in poſterum hoc advertere.

[Mallet Scherzius hunc locum ita redditum.
Ac ſano animo
Etiam ulterius id volvamus.]

KERESTIT, requieſcet. Kero. Prol. p. 17. vide *Raſte*.

KERICHE, vindicta, Notk. Pſal. XVI. 13. à *rache*, *rechen*. Vid. *Rebcban*. conf. ſupra *Geron*.

KERISIT, oportet, Kero. c. 5. 64.

Keriſit, convenit, Kero. c. 3. 5.

Keriſit, concedet, Kero. [*condecet* notat. *Keriſit meiſtre*, magiſtrum condecet. c. 6.]

KERL, Vide *Carl*.

KERLINGEN, Carinthia, Rhythm. de S. Annon. ỷ. 685.

[Scherzio in Notis ad h. l. probabilius eſt Franciam voce *Kerlingen* intelligi.]

KERMINOT, vitioſum, [incantationem ipſe Notker. vertit] Notk. Pſal. XIII. 3. Vid. in G.

KERNII, diligentia. c. 2. *Kernlibbo*, diligenter, c. 4. *Kernlibbo borran*, libenter audire. c. 4. Kero.

Gernlibbo, diligenter, Tatian. Harm. Prol. §. 3. vid. ſupra lit. G.

[*Kerni*, *muntri*, induſtria. Gloſſ. Monſ. pag. 407.

Kerne inti gauuare, intentos. p. 403.]

KER.

Kerno, diligens, Notk. Pſal. IX. 5. *Du recht kerno ſizzeſt an demo ſtuole.* Sedes ſuper thronum qui judicas æquitatem.

Kerinimuillige, Notk. Pſal. LXXXIII. 12. leg. *Kerniu*.

Dera KERNISSA, devotionis. c. 18. *Luttri kerniſſu*, puritatis devotione. c. 20. Kero. Hodie *Bekebren*. [*Bekebren* non devotionem, ſed convertere notat.]

KEROON, deſiderare. c. 4. *Keroont*, deſiderant. c. 5. *Keros*, cupis. Prol. Kero. Vid. in *Geron*.

[*Kerotun*, inhiabant. Gloſſ. Monſ. p. 360.

No izer ni lirnetun, nob ſib darazoni garotun, nob es keronti, ni luſtenti, ni uuarun, nec anteparantes nec affectantes. p. 401.

KEROSTET. *Miniu bein ſint keroſtet, ſamo ſo in phannun:* Oſſa mea ſicut in frixorio confrixa ſunt. Notker. Pſal. CI. 3. hodie *Geröſtet*.]

KEROTIGOT, ſcandalizatus, Notk. Pſ. CI. 3. *Uuer uuirt kerotigot ib ne brunne?* quis ſcandalizatur & ego non uror?

KERTU, virga, c. 2. virgas. c. 28. *fillono kertu*, verberum. cap. eod. [proprie *Schlæge mit dem ſtecken oder ruthen*. Staden. Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 344.] Kero. Hodie *Gerte*.

Sin KERUAHHALOSOOT, negligantur, Kero. c. 36. Vide *Ruaabbalos*.

KERUMDA, Vide *Rumen*.

KERVORIDON, de motibus, de operationibus. Gloſſ. Monſ. p. 413.]

KERZISTAL, Otfrid. II. 17, 35.

Ni brennit man oub thurub thaz
giuuiſſo ſinaz liobtfaz,
Thaz er iz biuuelze,
mit muttu biſturze,
Suntar thes gibelfe,
thaz er iz irheffe,
Uſan bobaz kerziſtal
thaz iz liubte ubaral.
Non accenditur etiam ideo
certe lucerna,
Ut ea operiatur,
modio obtegatur.
Sed eo intenditur,
ut exaltetur,
In altum candelabrum,
ut luceat undiquaque.

Ceroſtatum, Gloſſar. Du Fresne. malè & apud Alcuinum pag. 1051. leg. *Cereoſtata*. *Kerzeſtelle*, candelabrum, Artic. Argentinenſ. vett. §. 50. *Standkerzen*, *Windlichter*. Chron. Königshov. c. 2, 236.

KESAZTIU, deputata, Kero. c. 36.

Keſaztomes, digeſſimus, Kero.

[*Kiſaztomes*, digeſſimus extat in Kerone. c. 17.]

KESCANTER, confuſus, Kero. c. 7. Hodie *Geſchenter*. vide *Scant*.

KESCAUUOEN, conſiderent. Kero. c. 36.

Keſcauuuot, conſideretur. c. 55. vide *Scauuont*.

KESCRIP, [*Keſcrib*.] ſcriptura, Kero. c. 7. *dera keſcrip*, hanc ſcripturam. c. 42. *keſcriffti*, ſcriptu-

KES. KES.

ſcripturâ. Prol. p. 17. c.7. *keſcrifft cotchundin*, divina ſcriptura. c.7. *uuibiu keſcrift*, ſacra ſcriptura cap. eod.

Keſcriban, ſcriptum. c. 2. *keſcriban iſt*, ſcriptum eſt. c. 6. *obana keſcribana mez*, ſupra ſcripta menſura. c. 40.

KESCUAHTE, calceatis. Kero. Prol. p. 17. vide *Scuab*.

KESCUTITAZ, excuſſum. Kero. c. 4. *Rorirum keſcutita*, calamum quaſſatum. c. 64.

KESEHE, adſpiciat, Kero. c. 7. *daz ſi kiſehan ſona imu*, ut videatur ab ipſo. c. 43. *balm keſahi*, feſtucam videbas. c. 2. *keſabane ſona allem*, viſi ab omnibus. c. 43.

KESEMINE, congregatio. Notk. Pſal. CV. 16. Vide *Samm*.

KESEZZAN, diſponere. c. 3. *Keſezzamees*, diſponendum. c. 1. *Kaſezamez*, diſpoſuimus. c. 11. *Kaſezeidu*, diſpoſitionem. c. 18. [vide *Kaſ.*] *Kiſaztero*, diſpoſitæ. Kero. [*Kiſazte*, diſpoſitæ, habet Kero. c. 11.]

Keſezzan, conſtituere. c. 2. *Keſazta*, conſtituit. Prol. p. 16.

Ze keſezzane, conſtituenda, Kero.

[Adde ex eodem Kerone. *Edesmibil keſezen*, aliquantum conſtituere. c. 61. *keſezze*, diſponat. c. 41. conſtituerit. c. 63. *keſazta liibleita*, conſtitutam annonam. c. 31. 35. *keſezan*, ordinari. c. 62. *keſazter iſt*, poſita eſt. c. 7. *ze keſezzenne iſt*, conſtituenda eſt. Prol. p. 15. *ſi eruuelit ze keſezanne*, eligatur qui ordinandus eſt. c. 64. *furikiſazter iſt keſezzit*, Præpoſitus ordinatur. cap. 65. *ſon forakiſaztan ſib keſazta kehaltan*, (regulam) à Præpoſitis ſibi conſtitutam ſervare. c. 62. *Keſazter*, ordinatus. c. 64. *keſaztar*, idem. c. 65. *keſazteru*, ſtatutam. cap. 43. *keſazte*, poſiti. c. 42. *keſezzende*, conſtitutos. Prol. p. 15.

Keſezzida, ordinationis. c. 60. *in keſezzidu*, in ordinationis. c. 65. *durub keſezzida*, per ordinationem. c. 65. *keſezzidu*. inſtitutione. Prol. p. 15. *ſona ſo uuelibher keſezzidu*, de cujuslibet ordine. c. 2. conf. *Kiſazt.*]

Giſaz, Otfrid. V. 18, 20.

Zi diuri thar ſin fater uuas,
zi ſin ſelbes zeſu er giſaz.
In gloria tunc pater ejus erat,
ad dexteram ſuam collocabat (JEſum.)

Conf. ſupra *Giſazi*.

Anakeſezzit, inſeruit. Kero. c.7.

Eban keſizzen, conſedere, Kero. c. 63.

KESIHTIM, conſpectibus, Kero. Prol. p. 18. *In Giſiht frono*, in conſpectu publico, Otfrid. I. 12. pen.

[KESINDE, commeatu. Gloſſ. Monſ. p. 413. vide *Geſind.*]

KESKEIDIT, diſcernit. c. 63. *Keskeidan*, diſcernere, [diſcernat c. 63.] Kero. *keſceidaner*, ſequeſtratus. Idem c. 43. vide *Kisk.* & *Sceiden.*

KESLAGANE, percuſſi. Kero. c.7. vide *Slagen*.

[KESMAH, falſamenta. Gl. Monſ. p. 413.]

KESPANST, Suaſione, [*Keſpanſt*, ſuadentem ſignificat apud Keronem. Prol. p. 18.] *Keſpenſtim*, ſuaſionibus. c. 2. *Kiſpanſteo*, adhortationum. c. 28. *Sint keſpanan*, cohortantur. c. 7. Kero. i. e. Suadent. *Iſt keſpanan*, ſuggeritur. Id. c. 65. *ſi keſpanan*, ſuadeatur. c. 61. Vide *Spanan*.

Si KESPRENGIT, conſpergatur. Kero. c. 2.

Zuuiror KESPROHHAN *uueſan*, denuo loqui. Id. c. 42.

[KEST, *Keſtis*, i. e. articulus in Jure Friſ. Reineſ. Vocab. MSC. Theotiſc.]

KESTACTEM, defixis, Kero. c.7. Hodie *Geſtekt*.

KESTANTE, conſiſtat. Kero. c. 40.

Si KESTARACHIT, confortetur, Kero. c. 7. vide *Stark*.

KESTATOT, collocet, [recollocet] Kero. c. 43. vide *Stat*.

KESTEGODA, auxit. Gloſſ. Lipſ. qui addit: an à caſtigando.

Keſtiga lindo, caſtigatio lenis, Otfrid. III. 1, 62. Notk. Pſ. XXII. 4. *dina filla und dina cheſtiga die habent mih ketroſtet:* verberatio tua & caſtigatio conſolata me ſunt. *Nah diem cheſtigon ribtoſt du mir tiſche:* poſt tuam caſtigationem paraſti mihi menſam. *Iro cheſtiga*, plaga eorum. Pſal. LXXII. 4. *Die mih hant gekeſtiget*, qui me afflixerunt, Idem Pſal. XVI. 9.

Die keſtiger, tortores, carnifices, Stainhöw. f. 87.

[*Do uuard her gekeiſtiget*, tunc caſtigabatur. Rhythm. de S. Annon. §. 44. Gen. XVI. *Do ſye Sarai keſtiget do floch ſy.*

Cheſtiga, indignatio. Gloſſ. Monſeenſ. p. 329. *in bartero cheſtigo*, in virga virorum. p. 327. virga ferrea. p. 348.

Cheſtigg, inferos. p. 358.]

KESTEO, Hoſpites. *Dſelidun dero keſteo*, [*in ſelidun keſteo*, in cella hoſpitum, legitur apud Keronem. c. 53.] *Chamara diro keſteo*, cella Hoſpitum, *ſint kecaſtluuuni*, hoſpitantur. c. 1. Vide *Kaſtu* & *Caſt*.

[KESTIUURZ, abrotonum. Gloſſ. Monſ. p. 414.]

KESTRAHTER, ſtratus, Kero. c. 44. Hodie *Geſträut*.

KESTREWITIU, [*Kaſtreuuitiu* legitur in Kerone. c. 22.] lectiſternia, Kero. Vide *Kiſtrew*.

KESTUDIT *uuas*, fundata erat, Kero. Prol. p. 18.

KESUAHIDDA, diſcuſſio. *In dera forahtlihhun ſuanu Cotes ze tuenne iſt keſuahbidda.* In tremendo judicio DEI facienda erit diſcuſſio. Kero. c. 2. p. 20. *forahtanti zuauuarta keſuahbida*, timens futuram diſcuſſionem. c. 2. p. 22.

Iſt keſuabbit, adquæritur. *Zua keſuabbit*, adquierit, Kero. Leg. adquirit. [imo legendum *acquiritur*. vide cap. 36. *Si keſuabbit*, repetatur. c. 35.] Hodie *Suchen*, quærere. *Geſucht*, quæſitum.

Keſuabtoos unſih, probaſti nos. Kero. c. 7.

Sint KESUNGAN, pſallantur. Kero. c. 11.

KETÆT *ſcriſte*, Hiſtoria. vid. *Duen* & *Scribara*.

KETA-

KET.

KETANER, factus, Notk. in Symb. Athan. ℣. 19. *Ketaniu*, commissa, Kero. c. 7. v. *Duen.*

KETEMPROE, temperet. c. 41. *Pirumes kitemprot*, temperemus. c. 49. *so si ketemprot*, sic temperetur, c. eod. Kero.

Kademmare, temperare. Notk. Psal. LXXVII. 60. conf. supra *Katempr.*

KETHEOMUATEMU, humiliato. Kero. c. 57. vide *Deomut.*

KETRAGAN, sufferre. Kero. cap. 3. vide *Dragen.*

KETROSTAN, vide *Drost.*

KETRUABPE. vide *Druaben.*

KETSCHEN, trahere. Chron. Königshov. c. 3, 31. Keisersp. Brösl. fol. 37. *Unsere Doctores ketschen und ziehen das wort uf*, &c.

KETTI, vinculum. Otfrid. III. 24, 163.

Nemet thana far then stein,
thoh sliumo duet inan in ein
Intheket mir thaz ketti,
thes mines friuntes betti.

Tollite hinc actutum lapidem,
atque celeriter facite eum in unum (seorsim)
Aperite mihi vinculum (seram,)
mei amici lecti.

V. 4, 40.

In mihilan unuuan
thaz ketti fundun indan.

In magna consternatione
vinculum reperiebant apertum.

[Stadenius observat, vocem *Kette*, notare, vel torquem honoris causa appensum, vel sepimentum, custodiam; id quod colligi queat ex voce Gothica *Gorkietta*, quæ locum septum, cui includuntur pecora furto ablata, significat: inde quoque latinam vocem *catena* derivandam. Sensum igitur apud Otfridum esse: Sepimentum cui corpus Lazari (de quo prior locus agit) & Christi (de quo posterior locus) fuit inclusum, ut auferretur fuisse à Christo desideratum, & lapidem fuisse sublatum. Hinc quoque *Kettingenses*, seu *Kedingenses* nomen accepisse, quippe quorum regio aggere sit quasi conclusa aut septa, ne fluctibus obruatur. Hæc ille Explic. Vocum German. Biblic. p. 345.]

Ist KETUAN, exhibetur, Kero. v. *Duen.*

Daz KETUBELE *dero Herebirgon*, convallis tabernaculorum, Notk. Psal. LIX. 8.

KEJIHTARE, confessores, Martyres. Notk. Psal. XLIII. 10, 13. Vid. *Gehan.*

KEUHTIGOTE, paralytici. Notk. Ps. LVI. 9.

KEUMMUAZON, occupari. Kero. cap. 48. hodienum *unmüssig*, est occupatus, vide *Muaze.*

KEUNFRAWE, contristet. c. 31. *Keunfrewit wesan*, contristari. Prol. Kero. Vide *Fr.*

[Adde, *Keunfreuue*, contristet. c. 31. *neoman (si) durubtriabit noh keunfreuuit*, nemo perturbetur, neque contristetur. c. eod. *ni sin keunfreuuit*, non contristentur. c. 48.]

KEWAHTELICH. vide *Waht.*

KEW.

KEWALTA. v. *Bot.*

Prubbenti keuualtida, utens potestate. Kero. c. 63.

KEWARO, *Daz tuon ih Kewaro*, clausula adjecta Symb. Apost. contestans fidem. i. e. hoc spondeo. Vide *Were.*

IN KEWATIM, in vestibus. Kero. c. 32.

Keuuatoter, vestitus est. Kero. c. 58. vide *Kawati.*

KEUUERDEN *ist*, possidet, Notk. Ps. XXI. 26. Vide *Wer.*

KEWERDONTER, dignabitur, c. 7. *Kewerdonter ist*, dignatus est. Prol. p. 16. Kero. Hodie *gewürdiget*. Vide *Giwerdo.*

[KEWIDAROT, renuatur. Kero. cap. 61. Hodie *widerreden* est contradicere, contradicendo aliquid negare.]

KEWIHHETE, molliti, Kero. [*Keweihhete* in nostro Kerone legitur. c. 1.]

KEUUIHTER *Fater*, benedictus pater. Kero. Prol. p. 16.

Altarres faz keuuihtiu, altaris vasa sacrata. c. 31. hodie *Geweihet.*

KEWISO, quidem, Kero. c. 43. 64. Otfr. II. 19, 3.

Giuuisso thar gisuaro,
thaz man nihein ni huoro.
Equidem ibi dictum,
ut ne quis adulteret.

[Versus prior reddendus. *Certe tunc convenienter.* Scherz. in Not.]

KEWISSO, ergo, Prol. etiam. c. 2. *So kewisso*, enim. c. 2. Kero. *Kewisso*, autem. c. 2. *Kewisso*, nam. c. 7. 16. Certe. c. 9. vero. Prol. c. 6. namque. c. 2. plane. c. 13. sane. c. 17. Kero.

Sint KEWIZZAN, noscuntur, Kero. c. 1. *Bewust.*

Kewizzida, testimonia, Kero. c. 64. vide *Wis.*

Fona KEUUONAHEIT, ex consuetudine. Kero. c. 7. *Gewonheit.*

Sitiu keuuonamenu, more solito. c. 36.

[KEUUNTANEN, conglobatis. Gloss. Monf. p. 413.]

KEUURAHTI, merita. *After keuurahti*, secundum merita. c. 2. *Piuurahti*, merito. c. 7. Kero.

KEZEIHHANNE, consignet. Kero. c. 55.

In kezeihhantem, in adsignato. c. 42. conf. *Kizeich.*

KEZELITA, imputavit. Kero.

[*Kizelita*, imputavit, habet Kero. Prol. p. 18.]

Kezelite sint, deputati sunt. c. 48. *Kezeliteem*, deputatis. c. 7. Kero.

Kezellan, computare. Prol. p. 16. *Kezelle*, reputet. c. 4. Kero. conf. *Kizel.*

KEZERY, Sodomia. Königshov. Chron. c. 2. §. 209. Joh. Keisersp. . . . . pag. 7. *Die Sund der Unkeuschheit: Bubenkezer, Kukezer, Frawenkezer.* &c. Item fol. 8. *Es ist der Tüffel, das ietz der Walen Ketzerey in dis Tutschland kummen ist.* Unde ad differentiam dictum *Ketzerey an dem glouben*, hæresis. Königshov. Chron. pag. 398.

[Quum

KEZ.

[Quum Rhabanus Maurus in Glossario suo *Secta*, *Cazami* vertat, & vero Diecmannus pro *Cazami*, *Cazari* legendum esse moneat, quod est nostrum *Kezer*, *Kezerey*, hac occasione in originem hujus vocis sequentem in modum inquirit. „ Si hæc emendatio (ut pro *Cazami*, *Cazari* legas) non displiceat, vtique memoria vocis „ *Ketzer*, ad recentiora tempora hactenus relata, multo erit antiquior: cuius varia variorum, in his Henschenii, Vsserii, Gretseri, „ & Serarii, etyma, addito novo, recens inuento, Gundlingiana *II.* 158. *ss.* curiose recensent. Augent illorum numerum cum Hebraica Asselmanni *Oper. I.* 650. vel a קוץ *spina* „ vel קצר *decurtauit*: tum Graecum Peiskeri „ *Ind. p.* 115. a. a καθίζειν, quod haeretici seorsum sedeant: tum vero lepidum Teutonicum „ Tolneri *Orth. Germ. p.* 46. à *Katze*, quod haeretici „ sint *Haderkatzen*. Mihi, fateor, Serarianum „ *Rer. Mogunt. p.* 21. 22. a *Ketzern*, diuidere, ipsa „ sui simplicitate prae reliquis arrideret, si iste „ verbi vsus auctoritate veteris Germaniae niteretur. Quo itidem defectu, vt alia mittam, notatio a verbo *Kätzen haerere*, vnde „ *Latini Barbari* haereticos *conformarint*, laborat, „ quam ex Anonymi nota, margini Thuani adscripta, Martinius in *Haereticus* retulit. Idem „ ipsum de Koerbaghii notione sentio, quam „ in *Bloembof. p.* 338. voci Belg. *Ketsery* dedit, „ quasi sequelam *(volging of navolging)* significet. Quamdiu igitur congruens in nostra „ vernacula etymum nos destituit, tantisper „ mihi illud a *Catharis* praeferre liceat, quod „ sibi nomen Nouatiani primum, ob simulatam „ sanctitatem, vindicabant, V. Beuereg *ad Synodicon p.* 67. *a.* Mayer. *de Pietist. vet. Eccl. p.* „ 99. *ss.* Maxime Reu. Wolf. *de Caten. PP. Gr.* „ *p.* 38. Hoc Latini a Graecis acceptum, & „ postea generatim ad alios siue haereticos, „ siue pro talibus habitos, quod pietatem vel „ reapse mentirentur, vel mentiri crederentur, „ translatum, facile cum tot aliis Germaniae „ iam ante aetatem Rabani intulerunt. Causam, quare *Gazarorum* adpellationem, vt & „ *Catharorum, prorsus Germanicam esse, adfectam Latino modulo*, Reinef. *Epist. ad Daum. p.* 264. „ scripserit, nullam dixit. Bibl. Germ. ant. *sectae* vocem, a Vulg. adhibitam, plerumque „ per *Irrthum*, sed Act. XXVI. 5. per *Geschlecht*, „ XXVIII. 22. per *Orden*, vertunt. „ Hæc Diecmannus Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 132.]

Kezergrube, Schindgrube, cadaverum pecuinorum locus, Kero. Vid. Wehner. *Observ. pract. lit. K.* & Besoldus *in Thes. Pract.*

KEZIMBRI, materia, Kero.

[*Kezimbrifrist keziuc ist kekeban ze ubarmuatonne*, materia ei datur superbiendi. Ita legitur in Kerone. c. 65.

Kezimbrota bus finaz, ædificat domum suam. Prol. p. 18. conf. *Kiz.*

Zestortost unsih daz unir baz kezimberot uuurden, destruxisti nos ut eo melius ædificaremur. Notk. Psal. LIX. ℣. 3.]

KI.

KEZZILI, Cacabus, Gloss. Vet.

Goth. *Katile*, æramenta, Marc. VII. 4.

[KHEIURO, bruchus. Gloss. Monf. p. 412. forsan legendum *Kheuiro*. Hodie *Kefer*.]

Observandum particula *Ki* & *Ke* ut & *Gi* & *Ge* sæpe promiscuè usurpari, itaque si non in uno, in altero invenietur.

Sin KIAMBAHTIT, ministrentur. Kero. c. 53. vide *Ambacht*.

Si KIANTLENKIT, respondeatur. Kero. c. 13. vid. *Antlengan*.

So KIANTOT *sin*, sic finiantur. Kero. c. 9. vid. *Ent*.

Si KIARNET, mereatur. Kero. c. 61. vide *Aran*.

KIB, da. Kero. Prol. p. 16. 18. vide *Keban*.

KIBILLUN, Notk. Psal. XLI. 1. *Sunin chala Kibillun*, filiis Calvariæ. Psalm. XLIII. 1. Ad verba tituli: In finem filiis Chore. *Chore* daz dir chit calvitium *(haubet pari)* alde calvaria *(houbet kibilla)* ℣. 18. Intellectum filiis Chore (fernumest houbet *Kibillun chinden*) — uns filiis Chore *(Kebel chinden.)*

Perich kibilla, calvaria, Notk. Psal. CV. 19.

Sin KICHLAGOT, causentur. Kero. c. 55. vide *Clage*.

Ist KICHEMFIT, militatur. Kero. c. 61. vide *Chamff*.

KICKEN, *erkicken*, resuscitare. Chron. Königshov. c. 3. 5. vid *Quek*.

KICHUETAN. v. *Cheden*.

KICHUNDIT. dignosci. Kero. c. 61. vide *Chund*.

[KICORANA, probatas, ratas. Fragment. Colloq. Samarit. cum Christo ℣. 61. vide supra *Choron*.]

KICOZZENAZ *za samane*, conflatilem, Gl. vet. V. *Kigozz*.

KIDANCHA, cogitationes. Kero. cap. 1. *Luzzileer kidanc*, parvulos cogitatus. Prol. p. 18. *umbi kidancha ababe*, circa cogitationes perversas. c. 7.

KIDEUUITE, digesti. Kero. c. 8. hodie *Verdauet*.

KIDOLEET, patiatur. Kero. c. 2. vide *Dolen*.

KIDULT, patientia. Kero Prol. p. 18. v. *Dolen*.

KIDURUFTIGOT, indigetur. Kero. c. 55. vide *Durufen*.

[KIDUUANC, extorsi. Gloss. Monf. p. 413. vide *Dwingen*.]

KIEL, navis, Schiff. Held. B. MS. Præf. MS. Fr. Jun. in Willer. p. 194.

KIENAST.

Burdelin Kienastes, fasciculus ligni de pinu, ad odoramentum in Alsatia. Lib. Salic. Monast. Ebersheim. de Cur. Domin. in Sigolzh.

KIFALLIT. vid. *Fall*.

Sin KIFANGAN, incipiatur. Kero. c. 18. vide *Fangan*.

Auur kifangan, repetantur. Kero. c. 18. vide A.

[KIFLECHT, plectam. Gloss. Monf. pag. 413.]

Si KIFOLGET, ſequatur. Kero. c. 9. *Si kiſolget andree ſalmun*, ſequantur reliqui Pſalmi. c. 9. vide *Follegan*.

Kepotan ſi KIGEBAN, jubeat dari. Kero. c. 54.

KIGOTSCELTO. v. *Cot*.

KIGOZHENLIHEMU, fuſoria. Gloſſ. vet. V. *Kicozz*.

Si KIHABET, teneatur. Kero. c. 11. *Kibebita*, tenuit. Prol. p. 18. vide *Haben*.

KIHALSIT. vide *Hals*.

KIHALTIDA, cuſtodiam. Kero. c. 65. *Kihaltida eigin*, cuſtodiam habeant. c. 63.

Kihaltidu, obſervantia. Kero Prol. p. 17.

Fona cuateem Kihaltidom iru, de bona obſervantia ſua. Prol. p. 18.

Kihaltan, obſervare. c. 49. 58. 65. *uueo ſela kihaltan ſin*, qualiter animæ ſalventur. c. 41. conf. *Kihalt. Halodan*.

KIHEIZE, promittat. Kero. c. 58. *Kiheize*, promittant. c. 59. *Kiheizant*, promittunt. c. 60. vide *Keheize. Heizen*.

Zua KIHENKIT, adſentiatur. Kero. c. 60.

Kihenkit, conſenſerint. c. 58.

Kihenkida, conſenſu. c. 61. vide *Kenkenk*.

So KIHORTAZ *uuirdit zeihhan*, ut auditum fuerit ſignum. Kero. c. 43.

KIHUCTLIHHO *Kihaltan*, ſollicite obſervare. Kero. c. 65.

Kihuctlihho ſi kaleran, memoriter dicatur. c. 10. 12. vide *Hugen*.

KIHUUERBAN *weſan*, reverti. Kero. c. 29. *Kihwerebi*, diverte. Kero. Prol. pag. 17. vid. *Hwerb.* & *Kehwerab*.

KIKAGANMAZZEN. vide *Mazze*.

KIKANGAN, itur. Kero. c. 58.

Si KIKARWIT, induatur. Kero. c. 58.

Si KIKCHOROT, probetur. c. 58. vide *Choron*.

KIKRUAZZET. vid. *Gruazen*.

[KILAPOT, fovetur, Gloſſ. Monſ. p. 413. vide *Laban*.]

Dera KILAUBA, fidei. Kero. Prol. p. 16. vid. *Kalaub. Kelaub*.

KILCH, *Kilchhof*, *Kilchtach*, pro *Kirch*. apud Keiſerſp. paſſim. *Kilchheim*, in Diplom. Dagoberti & alibi.

Kauuati ſin KILEGIT, veſtimenta reponantur. Kero. c. 58.

KILEERTE *fehtan*, docti pugnare. Id. c. 1.

Si KILERAN, recitetur. Id. c. 17.

Si KILESAN, legatur. Id. c. 58.

KILIH, vid. *Lih*.

KILIMFIT, concordet. Kero. Vid. *Chalimf*.

KILEZ, *Degengefäſs*. Stainhöw. fol. 17. *und zoch das ſchwert by dem Kilez uſs ſiner wonden*.

Deſemu achuſti KILUSTIDOT. Huic vitio delectari. Kero. c. 33.

KIMAHCHER, aptus. c. 58. *Kimahhiu*, apta. c. 4. *Kemahhoe*, aptet. c. 2. Kero.

Si Kimahchor, [in noſtro Ker. *Kimahchot* legitur] conjungatur. Kero. c. 18. *Si kimahchot*, jungatur. c. 48. *Kiridu kimachon*, deſiderio ſociari. c. 6. vide *Kamach. Kemach. Gimach*.

[KIMAHT, virilia. Gloſſ. Monſ. p. 401. hodie *Gemæchte*.]

KIMANOTER, admonitus. Kero. c. 62.

Sin KIMARCHOT, terminentur. Kero. c. 17. V. *Kamarch. Mark*.

KIMEINSAMLIHHO, communiter. Kero. c. 5.

KIMO, germen. Gl. Lipſ.

Truhtin KINADE *uns*, Kyrie eleiſon. Kero. c. 9.

Fona KINAMTEM, â nominatis. Kero. c. 9. *Fater ſi kinemit*, pater vocetur. c. 63.

KIND, v. *Chind*.

Kinderbanden. v. *Band*.

Kindeshaft. vid. *Haft*.

KINDIG. vid. *Chindig*.

[*Kindigkeit*, *Witz*, aſtutia. Prov. I. 4. Reineſ. Vocab. Theot. MSC.]

Keskeidaner fona KINOZSKAFFI, ſequeſtratus â conſortio. Kero. c. 43. *Kinozſceſſi* (lege *Kinozſceſti*) conſortio. c. 24. conf. *Kanozſc*.

Ginoza, conſortes itineris, Otfrid. I. 18, 21. vide *Noz*.

KINUHTSAME *tue Cote*, digna ſatis faciat Deo. Kero. c. 11.

Kinuhtſamun tati, ſatisfactioni. c. 45. *Kinuhtlicho*, ſufficienter. c. 53. vid. *Ginuht*.

Kioſim ſeuues, freta maris, Hymn. 25, 4. hodie *Küſten*.

Reht dinaz ni KIPARAC *in herzin minemo*, juſtitiam tuam non abſcondi in corde meo. Kero. c. 2. *Geborgen*. *Alles ſi kiportet* (legendum *kiporket* monente Scherzio in Notis) omnino caveatur. c. 11.

KIPETI *ofto anablineen*, orationi frequenter incumbere. Kero. c. 4. conf. *Kepet*.

KIPOT *ſinaz*, juſſio ejus. Kero. c. 2. *in kipotum forakiſchaner skauuonter*, in imperiis ſit providus & conſideratus. c. 64.

After Kipote, ſecundum juſſionem. c. 31.

Si kipotan, imperatur. c. 50. præcipitur. c. 53. *uuemu iſt kipotan*, cui præcipitur. c. 53. *demu kipiutit*, cui juſſerit. c. 47. *kipotan fona meririn*, imperatum â majore. c. 5.

Conf. *Kappot. Kepot. Bieten*, jubere.

KIPPELN, jurgia. Stainh. f. 31.

KIPPON, compedibus. Gl. Lipſ. qui addit: â Latino *Cippo*.

Ibu KIPURIT, ſi contigerit. Kero. c. 11.

[*Durub kipurita nootdurft*, inſtantem neceſſitatem. Gloſſ. Monſ. p. 401.]

KIQHETAN. *Kiqhuit*. v. *Cheden*.

[KIR, vulturem. Gl. Monſ. p. 412. hodie *Geyer*.]

KIRATIDA, conſilio. c. 3. *Kirati*, conſilium. c. 3. Kero.

KIRECHIDA, expoſitiones. Kero. c. 9.

KIRCHE. v. *Chiric*.

KIRCHHALGUNG. vid. *Heilac*.

KIRIDA, deſiderium. v. in *Geron*.

KIRG, *umbikirg*, Otfr. IV. 27, 42. circumcirca.

KIRCHTAGSCHUZ, protectionis jus in Eccleſiam, vox in Ducatu Bavariæ uſitata.

KI-

KIR.

KIREFSIT, reprehendit. Kero. c. 61.
KIRESTIT *si*, pausentur. Kero. c. 8.
KIRIHCHE. vide *Kerebti.*
Nist KIRIHTIT, non dirigitur. Kero. c. 7. *Kiribtida*, direxit. c. 61. *Kiribtit*, correxerit. c. 62. *Kirihtaz ist*, directum fuerit. c. 54.
In kiribti, in directum. Kero. c. 17.
Merum kiribti untarlicke, majori vindictæ subjaceat. Kero. c. 45. *der kiribti*, correctioni. c. 48.
Kiribtida, correctio. Kero. c. 28.
KIRISIT, decet. Kero. c. 11. Vid. *Kerisit.*
KIRTZSTAL, candelabrum. A. B. in pr. Vid. *Kerzistal.*
KIRUSTI, vide *Rusten.*
KIRWART, *Kircherre.* Lib. Sal. Mon. Ebersh. de Cur. Dom. in Grussenheim.
KIES, fastidiosus, Fr. Jun. in Willer. p. 194.
Herza sinaz KISIHIT, cor ejus respicit. c. 5. *fona kisihti*, ab aspectu. c. 7.
Si KISACHAN, objurgetur. Kero. cap. 23. *Ni kisahi*, non vidisti. Kero. c. 2.
[KISCAFF. In Symbolo Apostolico, cujus formulam adducit Lehman. Chron. Spir. p. 197. *creator* est, sed qui in alia formula, quæ in Goldast. Rer. Alem. Tom. III. p. 34. est, *Skeffe*, dicitur. hodie *Schöpfer.* Palthen. Not. ad Isid. p. 399.
KISCIRRES, vas, instrumentum, Fragment. Colloq. Samarit. cum Christo ℣. 25. *Geschirr.* Radix est ex Goth. *Scauron*, mundare. Belgis, ita & Germanis *Schuren*, *Scheuren*, fricando mundare, quod sine instrumento fieri nequit, hinc vox generalis *Geschirr*, quæ quodvis instrumentum, vel vas denotat, nata est. Palthen. Not. ad l. c. p. 424.]
Fona KISEZZIDU, de ordine. Kero. c. 65.
Kisazte, disposite. c. 11. *kisazter*, ordinatus. c. 65. *kisaztomes*, digessimus. c. 17. *kisaztern*, digesto. c. 18. *kisaztero*, disposito. cap. eod. *kisezze*, ordinet. c. 65. *deu kisezit*, quas instituerit. c. 11. *der si kisezit*, hic constituatur. c. 64. vide *Kes.*
KISHIHTII, storia. Kero. [Hanc vocem in Kerone non reperi, haud dubie vero esset legendum *Historia:* hodie *Geschichte.*
KISKEIDE, discernat. Kero. c. 64. *si kiskeidan*, discernatur. c. 2. *mit imu pirumes kiskeidan*, apud ipsum discernimur. c. 2. vide *Keik.*]
KISPENTOTEMU, expenso. Kero. c. 18. *si kispentot*, suspendatur. c. 25.
Salbun KISPANSTEO, unguenta adhortationum. Kero. c. 28. Vid. *Kesp.*
KISPILDIT. vide *Spilten.*
KISPROHHAN, loqui. c. 1. *aban si kisprobbon*, neque conloquantur. c. 53. Kero.
KISTANTEM, fixis. Kero. [*Kistactem* habet Kero. c. 7. conf. *Kestact.*]
Sin KISTATOT, conlocentur. Kero. c. 60.
KISTREWITIU, strati lecti. Kero. c. 53. vid. *Streu.* & *Kestrew.*
KISUANIDA, vide *Suona.*
Si KISUANIT, judicetur. Kero. c. 62.

KIS.

Si KISUNGAN, canatur. Kero. c. 18.
Sint KISUNTUT (legendum *Kisuntrunt*) sequestrantur. Kero. c. 18. hodie *Gesöndert.*
KITAAT, actus. Kero. c. 4. *Getban.* [Imo *that* hodie.]
Zua kitan, exhibita. K.
Si kitan, terminetur. K. V. *Duan*, facere.
[KITAZO, gulosi. Gloss. Monf. p. 409.]
KITEMPROT. vide *Ketemproe.*
KITHEONOT, vid. *Deonen.*
KITIG, *und frecb*, Notk. Psalm. CXXXVI. 2.
Si KITIURIT, glorificetur. Kero. 57. vid. supra *Diuren.*
KITRUABIT, perturbet. Kero. c. 61. vide *Druaben.*
KITTEL, *Kutt*, tunica. V. mox *Kutt.*
ASax. *Gegyrlum*, & *Kertlam*, vestimentis, Matth. VII. 15. Islandi *kyrtla*, & Dani *kiortle*, tunica, χιτῶν Matth. X. 10.
[KITRET, *uuaso*, gleba, Gl. Monf. p. 413.]
Si KITULDIT, celebretur. Kero. c. 17.
KIVALLIT. vid. *Fall.*
KIULLA, pera, Tatian. c. 44, 6.
Ni KIUNSTILLE, non inquietet. Kero. c. 48. *Kiunstillen*, inquietent. c. 53.
KIUSEN, *Kuzen*, eligere, *Kiesen.*
Verkuzen, spernere, *Nieman verkuse* [*vermane* habet nostro editio. conf. Notas] *mich*, nemo spernat me, Willer. p. 146. n. 61.
Thu verkiusest, tu spernis. Willer. p. 146.
Firkos, Otfrid. I. 25, 37. Psal. XXXII. 10. MS. *und verkuset der Fursten rede*, & reprobat consilia Principum. vide lit. F.
KIWALTIDU, dominatione, Kero. [*Ketaniu tultlibchiu kiuualtidu*, facta solenniter donatione, habet Kero. c. 58. *in kiuualtidu*. in potestate. c. 39.] Symbol. Alam. Freheri: *In kiuualti Pilates*, sub Pilato præside.
[*Sin* KIUUANGON, repetantur. Kero. c. 18.
KIUUATI, vestimenta. Kero. c. 55.
Kiuuatote, vestiti. c. 22.]
KIUUELLANT, elegerint. Kero. c. 1.
KIHWERBIT, vide *Kehwerbit.*
Sibunfalta KIUUIHTIU, septenarius sacratus. Kero. c. 16.
KIWERNOTE, vide *Wara.*
KIWISSO, scilicet, Kero. c. 18. item, planè, Kero. Vide *Kewiss.*
Er kiuuissem racham, certis ex causis. Kero. c. 63.
Dera cuatun KEUUISZIDA, boni testimonii. Kero. c. 21. vide *Wis.*
Fora KIWIZIDU *deru listi*, pro scientia artis. Kero. c. 57.
After KIWONAHEITE, secundum consuetudinem. Kero. c. 13. *Kiwonaheitim*, consuetudinariis. c. 18. *Aufqhueman kiuuonent*, oriri solent. Kero. c. 13. *fona demu kiuuonin*, à solito. c. 55. *demu kiuuonin*, solito penso. c. 49. vide *Keuuon.* & *Wonen.*
[*Pirum* KIUURCHIT, operemur. Kero. c. 4. *sin kiuurchit*, operentur. c. 48.

KIZ. KLE.

KIZEICHANNE, consignet. Kero. c. 32. vide *Kezeich*.

Eddesuuaz KIZELITA, aliquid imputavit. Kero Prol. p. 18. *ist kizelit*, deputabitur. c. 49. *sin kizelit*, deputentur. c. 48. *si kizelit*, deputetur. c. 58. vide *Kezel*.

Daz sin KIZIMBRIT, ut ædificentur. Kero. c. 47. vide *Kezimbri*.]

KIZZIN, hoedi. Cant. Cantic. I. 8. hinnuli, ibid. c. IV. 5. [Nostra editio in priori loco habet *Zikkin*, in posteriori vero utramque vocem *Kizzon* & *Zikkin*.]

KLAFFEN, de otiosis. Stainhöw. f. 128. b. *nit tund, wann klaffen, uppikait usrichten*.

Idem fol. 27. de Medusa: *das alle mann, die sie guteglich ansahe, an ir zeglasen, so gestunden, als ob sie unbeweglich weren*.

KLAFFTER, Reep. Scheffer. de Archi-Episc. Upsal. p. 232.

KLAGSCHAZ. vid. *Clage*.

KLAN, *Giklan*, illinere. Otfrid. III. 21. 8.

Horo in thiu ougun giklan.
Lutum oculis illevit.

Biklan, Idem III. 20, 313.

Mit horo uueiz biklan.
Luto sciret illinere.

Vide *Glenga*.

KLAPPER-NARREN, susurrones. *sich verklappern*, Keisersp. Narr. Schiff. fol. 33.

[*Dera* KLAUBA, fide. Kero. Prol. p. 17.

KLAUU *moto*, suspecto animo. Gloss. Monf. p. 404.

Klauuer, perspectus. p. ead.

Klauulicho, diligentissime. p. 401.

Klauuirum, diligentiori. p. 402. conf. *Clau*.

KLEIBT, illevit, Otfrid. III. 20, 47.

Thaz kleibt er imo, so er es ni bat,
in thero ougono stat.
Hoc illevit (Christus) ei (cœco) etsi
non peteret,
in oculorum locum.

Kleiber schütten, mit geschuz, kleiber schütten, und mit ander notwer. Chron. Königsh. p. 917.

KLEID, Liberey, Chron. Königsh. c. 2, 190.

KLEIN. v. *Clein*.

KLEINOD. v. *Clein*.

[*Kleinot reken*, subtilius exprimere Otfrid. II. 9, 137: perpendere accuratius, subtilius. Scherz. in Not.]

KLEIPEN, tractare, docere, enucleare. Otfrid. ad Salom. ℣. 39.

Ungelonet ni bileip
ther Gotes uuizzode kleip.
Non-donatus non manet,
qui DEI legem tractat.

Idem Otfrid. II. 6, 60. de pomo arboris vetitæ ab Adamo deglutito. Si illud:

Iz auur thara kleipti,
In then boum thar si iz nam,
ni missigiangin uuir so fram.
Et iterum affixerit,
Arbori isti unde sumsit,
ne offendissemus nos adeo.

[Scherzius hunc locum ita vertit:

Illudque iterum tunc adjunxisset, seu
appendisset,
Arbori unde illa (vipera) id desumsit,
tum sane non adeo aberrassemus,
scil. à via salutis.]

Id. III. 7. 103.

Thero brosmono kleini
ioh thes brotes reini
Lesent zua thia redina,
thie hohun Gotes thegana,
In giscrib iz kleibent,
thaz mine gilichen leibent.
Fragmentorum minutias
& panis extremitates, (cortices)
Colligunt ad computationem
magni DEI ministri.
In scripturam id redigunt,
ut mei sodales id nunc intelligant.

Id. IV. 12, 78. de Juda proditore:

After demo muase,
so kleib er Satanase.
Post hunc cibum,
firmiter adhæsit Satanæ.

Conf. V. 15, 75. V. ult. 59, 195. Freherus: *adhæret, inhæret mandato Divino. anhengt, ankleibt*. Vide *Gicleipt*.

KLEKEN, rumpere, Otfr. V. 7, 103.

Ni klekent mih zi heiti
thio liebun arabeiti.
Ne dirumpent me hodie
hi amici labores.

[*Kleken* significat quidem rumpere, dirumpere. Hic tamen locus hoc modo erit vertendus:

Nec sufficiunt mihi juxta votum
grati hi labores.

Kleken pro sufficere adhuc hodie usurpatur, e. g. in formula *es klekt nicht*, non sufficit, hinc *erkleklich*, sufficiens. Scherz. Not. ad h. l. conf. supra *Heiti*.]

Zikleken, dirumpere, Idem IV. 33, 73.

INKLENCKE, Otfrid. I. 27, 119. fortè *Kilenke*, dirigo.

KLIBI, Hodie *Kleben*, inhærere, Otfrid. I. 2, 102.

Joh mir io biar zi libe
uuiht alles io nit klibe.
Et mihi hic in vita
nihil quicquam (alias) adhæreat.

Conf. II. 6, 71. IV. ult. 42. III. 17, 124. V. 1, 28. V. 3, 4. & III. 16, 19. V. 23, 153. Belgis, *Klijven*, glutinari. gluer, kley, lutum, argilla. Nobis *Kleiben*.

KLINCKEN, *Schlaghäume*, Königsh. Chron. pag. 935. *Velleten die Klincken nyder*. Verelius: *Klungirr*, vepres, Torne.

KLIN-

KLI.

KLINGON, torrentem, Otfrid. IV. 16, 3.

Er after thesen uuorton
Giang in einan garton
Ubar einan klingon.

Ipse post hæc verba
ivit in aliquem hortum
Trans aliquem torrentem.

Klingelbrunn, fons ad torrentem, Jenæ.

KLOVE, *Kloven.* v. *Cloben.*

KLOMEN, Königshov. Chron. p. 1000. de Armeniacis copiis: *legten sich bey S. Gallen in die Klomen.*

KLOPFEN,

KLOSTER, Stok, Claustra carceris. Vid. l. 2. 3. Cod. Theod. de cust. reor. l. 23. de pœn.

KLOUBIRATO. vide *Laub.*

KLÜSLEN, Joh. Keifersp. . . . . fol. 8. *Er klüslet ym, er wolt yn gros machen*, pollicitus ipsi, se eum velle extollere.

KNAPPEN, molare. Kilianus: *Knappen het vlas*, confringere linum. *Knappen*, mandere, dentibus pinsere.

Mulknappen, qui molam exercent.

Knappengeld, hodie *Mahlgeld.*

Copia Diplomatis Wenceslai Rom. Regis Johanni Comiti Sponhemico An. 1386. concessi.

Wir Wentzlaw von Gotes gnade Romischer Kunyg zu allen zeiten merer des Reichs, und Kunig zu Beheim bekennen und tun kunt offenlichen mit diesem brife allen den die in sehen oder horen lesen, wyewol daz sie daz seliger gedechtnuss der Allerdurchleuchtigiste Furste unszer lieber Here und Vatter Her Karle, Romischer Keyser und Kunig zu Beheim dieweylen er lebte etwenn dem Edeln Ulriche von Vinstunge und seinen Lebenserben die Burge zu Sels mit sampt zwein Turnossen an dem czolle zu Sels ufzuheben und ufzunemen von yedem fuder weyns und ander Kaufmanschaft noch Martzale als gewonliche ist, und ouch daz Knappengeld zu einem burgleben verschriben und verlieben hatte, daz wir yme ouch, als ein Romischer Kunig dornoch vernewet und bestediget haben, ydoch wann der egenante Ulrich an rechte Lebenserben verschieden und tod ist, davon ouch dieselbe Burge mit den zweyen Turnossen, und dem Knappengelde, und aller andern Zugeborungen an uns, und das Reiche ledicliche gefallen ist, dorum so haben wir angesehen nutze und getrewe dinste, die uns und dem Reyche der Edel Johan Graf von Spanheim unser Rate diener und lieber getrewer ofte willeclichen getan hat, teglichen tut und furbas tun sol und mag in kunftige zeiten, und haben mit wolbedachtem mute, gutem rate und rechtem wiszen demselben Johan und seinen Lebenserben die egenante Burge zu Sels mit sampt den zweyen Turnossen, dem Knappengeld und allen andern iren zugehorungen zu eime Burgleben gnediclihe verschriben, verlieben und geben, verschreiben, verleihen und geben In die in kraft diz brifs und Romischer Kunclicher mechte, also daz derselbe von Sponheim und seine Lebenserben die egenante Burg zu Sels mit den zweyen Turnossen, dem Knappengeld und allen andern Zugehorungen von uns und dem Reyche zu rechtem Leben haben, balden und besizen sollen in aller masze, als das der egenante Ulrich von Vinstunge von unserm Vater, von uns und dem Reiche, dieweilen er lebte, gehabt und besessen hat, und dorumb so gebieten wir allen Fursten Geistlichen und Wertlichen, Grafen, Freyen, Dinstluten, Rittern, Knechten, gemeinscheften der Stete, Merkte, und Dorffer, und allen andern unsern und des Reichs getrewen, daz si den egenanten Johan von Spanheim und seine Lebenserben an der Burg zu Sels, den zweyen Turnossen, dem Knappengeld, und andern iren Zugehorungen, nicht bindern noch irren in dheine wis, sunder Sie dobey von unszern und des Reichs wegen getrewlichen hanthaben, schutzen und schirmen, als sie unszere und des Reychs swere ungnade vermeyden wollen, mit urkunt diz brifs versiegelt mit unzer Kiniclichen Majestat Insigel, geben zu Prage noch Cristes geburt Dreyzehenhundert Jare und dornach in dem Sechs und Achtzigisten Jaren an Sand Andres tage, unszerer Reiche des Beheimschen in dem vier und Zweintzigisten, und des Romischen in dem eynleften Jaren.

KNA.

KNAT,

Irknat, irkant. Otfrid. V. 5, 33. de Apostolis quibus Christi resurrectionem mulieres indicabant:

Sie n'irknatun noh thos thas
the'iz er sus al giscriban uuas.

Nec recordabantur tunc id
quod prius ita omnino scriptum erat.

V. 8, 62. 86.

Irknan 'nan binotl.

Agnovit (Maria Magdal.) eum (Jesum) accurate.

[MSCta in utroque loco legunt: *Irknai mih binoti.* quod verto, *Nosti me admodum.* Scherz. Not. ad h. l.]

Ttt 3 Conf.

KNA.

Conf. V. 9, 57. V. 10, 36. vide Lit. I.

Biknati, Biknat, Otfrid. II. 6, 85. 93. III. 20, 212. Vide supra in B,

KNAZ, ejus. Kero.

KNEHT, De Johanne Bapt. infante Tatian. IV. 13. *Was uuanis these knebt si?* quid putas puer iste erit? De infante JEsu, *thie knebt*, puer. Id. c. 8. 5. *Herodes suochit then knebt*. Herodes quærit puerum. c. 9. §. 2. *Herodes arsluog alle thie knebta*, Herodes occidit omnes pueros (in Betlehem.) c. 10. 1.

[Locutio insolentior videtur, qua vox *knebt* masculum significat. Est tamen adhuc alicubi inter blanditias muliebres Germanorum, ut puerulus *ein knechtchen* vocitetur. AS. *cnygt* eodem modo usurpatur, teste Somner. in hac v. item v. *mæden*. Palthen. Not. ad Tat. p. 305.

Otfrid. III. 2, 53. voce *knebt* puerum notat. Discipulum quoque Christi eodem describit, ut III. 23, 113. *Thomas ein thero knebto* IV. 7, 181.

Fuar thanne mit then knebton,
in then oliberg ze nahton.

Ibat dehinc cum discipulis,
in olivetum de nocte.

V. 14, 48.

Mit knebton sibinin.

Cum ministris (melius discipulis) septem.]

Miles, Otfrid. IV. 33, 53.

Ein thero knechto thiz gisah,
ioh ziferche er'nan stab.

Unus militum hoc videbat,
& ad vivum ipsum pupugit (fodit.)

IV. ult. 50.

Ni duemes so thie rietun
thie thie knechte miatun.

Ne faciamus quod consuluerunt,
qui milites conduxerunt.

Rhythm. de S. Annone ℣. 302.

[*Cnebta*, servus. Raban. Maur. Gloss. ASax. *Cneoht* etiam est discipulus. v. Diecman. Spec. Gloss. p. 25. 83.

Chnechta, servos. Gloss. Monf. p. 326.

Chenehta, satellites. p. 410. militiones. pag. 406.

In chenehto eide uuard pivangan, sacramentis militaribus est implicatus. p. 406.

Nob guot chnebt, non vir. p. 326.

Chnez vel *chemfo*, athletas. p. 413.

Chnehlihemo, feroci. p. 363.]

Giknihti, famulitium, Otfrid. IV. 8, 44.

Herechnecht, Notk. Psal. L. II. *Daz er* (David) *mit Bersabêe slief sines herechnechtes chenun Uriæ.*

Thie goten Knechte, Pares, Status, Vasalli. Carm. de Bell. Hispan. ℣. 1492. *Biderba knebta*, strenui milites, Satellites Cant. Cantic. III. 7. Psalm. XLIII. 4. Nec in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum non salvavit eos. Notkerus: *Sie ne besizzent niht iro lant mit iro knehtheit, no iro starchi ne gehiebt si.* Id. Notk. in Psal. LXII. 4. *Choufennis*, mercatores. *Puennis*, coloni.

KNE.

Chnet uuefennis, milites.

[CHNET, massam. Gloss. Monf. p. 335. conf. *Gichnet*. Hodie *Knethen* est pinsere.]

KNEU, genu. Tatian. de Petro. 19. 8. *Fielzi thes Heilantes kneuun*, procidit ad genua JEsu. hodie *Knie*.

Gikneuue, adgeniculo. Otfrid. I. 27, 117.

Odo ih gikneuue suazo,
fora sinen fuazon.

Sed ego adgeniculo dulciter
coram ejus pedibus.

KNIDEN, Vide *Chnisten*, allidere.

KNIEST. vide *Niazan*.

KNISEN, quatere, *Kuetschen*.

Geknisedon, concussa. Willer. in Cant. Cantic. pag. 75. 80. Tatian. c. 69. 9.

Zerknusten, conterere. Notk. Psal. X. 15.

Knist, contritio. Notk. Psal. X. 2. *Des einen val ist des andern knist*, unius lapsus est alterius contritio. vide *Chnussan*.

KNOTO, *Gnoto*, *genoto*, à *geno*, *genau*, accurate, stricte, rigorose. Notk. Psalm. XVI. 3. *Knoto choretost du min*, & mox ℣. 4. *gnoto choretost du min*: rigorose probasti me. Ps. XXXVII. 22. *Ih knoto reht forderota*, persecutus sum justitiam.

Otfrid. ad Ludov. ℣. 137. [In hoc loco legitur *nan konti* sed MSC. Vindob. legit *wankonti*. notante Scherzio.]

KNOUEL, articulus. Gloss. vet.

KNUSSE.

Geknusse, *Thas geknusse thinero thiebo*, juncturæ feminum tuorum. Willeram. pap. 127.

[Merula legit *daz Geknusse*: Vœgelin *das gechnupfe*: Scriverius *die gesuogede*: nostra vero editio *daz gecnupfe*. p. 53.]

KOBERN. Vide *Irkob*. *Ubarkoboren*.

KOBOLD, Versio Germ. B. Lutheri Esajæ XXXIV. 14. de locis dirutis & devastatis: *Ein Feldteuffel wird dem andern begegnen, der Kobold wird auch daselbst herbergen.* Kobold, Hebr. Lilith, noctua, à ליל nox: *Strix, avis noctu volans, scribit AbenEsra: Lamia juxta quosdam:* Buxtorff. Lex. Emer. Casaub. de Lingua Anglica veteri. pag. 281. Κοβαλος, πανεργος, κακεργος, *quasi* Κακεβηλος *ut quidam volunt: maleficus, vafer*, &c. *Anglis, Goblins, mormolucii nescio cujus nomen, quo infantes terrere solent: ex Græcâ haud dubiè origine. Antiquitas hujus notionis & usus, futilem eorum conjecturam arguit, qui ex Itala Guibellinorum factione ortum crediderunt. Joannes Meletius in Epist. ad Georg. Sabinum, de Religione & Sacrificiis Veterum Borussorum: Eædem gentes, inquit, colunt Spiritus quosdam visibiles, qui lingua Rutenica COLTKY, Græca COBOLI, Germanica COBOLDI vocantur. Hos Spiritus credunt habitare in occultis ædium locis, vel in congerie lignorum: nutriuntque eos lautè omni ciborum genere, eò quod afferre soleant nutritoribus suis frumentum ex alienis horreis furto ablatum.* Tales forent *Hausteuffel*. Similiter dicuntur *Feldteuffel*, etiam in ædibus dirutis & desolatis. Versio M. Lutheri Esa. XIII. 21. *Zibim werden sich da lagern, und ihre heuser voll Obim seyn, und Straussen werden*

da

KOD.

da wohnen, und Feldgeister werden da hupffen, &c. S. Hieronymus: *Erunt ibi bestiæ, & replebuntur domus eorum draconibus, & habitabunt ibi Struthiones, & Pilosi saltabunt ibi.* Comment. *Zibim soli LXX.* θηρία *i. e. bestias transtulerunt. Alii ipso nomine, quod apud Hebræos scriptum est, volentes genera dæmonum intelligi, vel phantasmata. Et replebuntur, inquit, domus, ut nos diximus draconibus: ut Aquila transtulit Typhonibus: ut Symmachus: Obim, ipsum verbum Hebraicum exprimens. LXX. verò & Theodotio* ἤχους, *i. e. clamores vel sonitus interpretati sunt. Quodque sequitur: Pilosi saltabunt ibi: vel incubones vel satyros, sylvestres quosdam homines, quos nonnulli Faunos ficarios vocant: aut dæmonum genera intelligunt.* ——— *Didicimus à quodam fratre Elamita, qui de illis finibus egrediens, nunc Hierosolymis vitam exigit Monachorum, Venationes Regias esse in Babylone, & omnis generis bestias murorum ejus tantùm ambitu coërceri.* שָׂעִיר *Sabir*, ὀνοκένταυροι, LXX. Vulgata: *pilosus*. Seb. Schmidius: *Satyrus*. Buxtorff. Lex. *Sabyr, dæmon sylvestris. Esa.* 34, 14. (Waldteuffel) *sic dicitur, quod formâ Hirci in sylvis & desertis locis appareret, & videntibus horrorem incutiat. Quidam: Scops, avis horrenda, AbenEsra ad Esa. XIII. 21. notat, præstare, ut intelligantur aves horrendæ desertorum locorum, quàm Hirci, sylvestres Dæmones, Fauni aut similia monstra.* Levit. XVII. לַשְּׂעִירִם Laſſehirim, LXX. τοῖς ματαίοις. Schmidius: Dæmonibus. Lutherus: Feldteuffeln.

KOD, coleus, testiculus. Franc. Junius in Willer. p. 195.

KOFFE *wolgesteinte*, Carm. de Bell. Hisp. ℣. 1548.

[*Koffe* pocula. Twinger. in Vocab. Germ. Lat. *Kopf* oder *napf*, scyphus. Scherz. Not. ad h. l. Stadenius quoque dicit *Kop*, scyphus, crater dicitur. Huc referenda vox Saxon. inf. *Koope*, vas magnum in quo aqua advehitur. Mr. Albrecht fol. 124. b. 1. *Als aber der Rys von ihm wolt, zukt er ein scheren Kopf von gold:* h. e. Als der Riese weggehen wolt, fassete er ein trinkgeschirr von klarem golde. Hæc ille Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 367. Referrem huc etiam quod hodienum *Eine Kuffe*, vas magnum notet.] conf. mox sequens *Kop*.

KOFSCHAZ. vide *Schaz*.

KOGEL, *Kugelhute, an den Munchskutten*. Chron. Königshov. c. III. 36. c. V. 150, 153. 203. Jus Feud. Alem. c. CXVII. fin. Tiara, Ez. XXIII. 15. Clero. . . . Cucullus, cappa à tunica separata, ut non separata dicitur Caputium. Goldast. de Reb. Alem. Tom. I.

KOGGE, Vide *Coggo*.

KOLBON, clavas. Otfrid. IV. 16, 43. de iis qui JEsum in horto comprehenderant.

Sume oub thie ginoza
druagun stangun grozza,
Kolbon oub in henti,
thaz sie es gidatin enti.

Quidam etiam consortes
portarunt perticas magnas,

KOL.

Clavas quoque in manibus
ut conficerent finem.

[Hodienum in Helvetia *Kolben, Streitkolben*, noti sunt.

KOLDSCHMID, aurificium, officinas. Gl. Monſ. p. 405.]

KOLLER. v. *Culter*.

KOLP, sinus Maris, Κόλπος. Franc. Junius in Willeram. pag. 195.

KOMMER. v. *Chomher*.

KON, Otfrid. II. 6, 46.

[Non *Kon*, sed *Kou* hoc loco legitur, ita enim totus locus se habet:

Er uuas thes aphules frou,
ioh uns zi leide er nan kou.

Iste (Adamus) pomo delectatus,
& nobis in perniciem id gustavit.

Est plane hinc nostrum *Kewen*.]

KONIGSBANN. v. *Bann*.

KONNE. v. *Chunn*.

KONSTI, *Könte*. Otfrid. III. 16, 13. de iis qui JEsum duodecennem in templo audiverant, ac observarunt

Job sineru kunsti
uuio er thio buah konsti.

Et ejus eruditionem
quomodo Biblia cognosceret.

vide *Kunni*.

KONTI, Otfrid. ad Ludov. ℣. 137. [Supra jam ad vocem *Knoto* notatum est, in MSC. Vindob. pro *nan konti*, legi *Wankonti*.]

KOP, *Kopf*, coppa, cantharus, figuræ rotundæ urna, vel poculum. Ekkehard. Jun. de Caſ. S. Galli, Goldast. Tom. I. Rer. Alem. pag. 111. Franc. Junius in Willer. pag. 196. Du Fresne Glossar. voc. *Cupa*.

KORATA, Vide *Ch*.

KOREN. v. *Choron*.

[Adde ibidem notatis. Otfr. II. 10, 9.

Thaz man thes io koroti
thie sehs ziti uuorolti.

Ut eo examinemus
sex ætates mundi.

Scherz. in Not. ita h. l. transfert.

Ut homo ideo consideraret
sex ætates mundi.

Id. IV. 13, 48. verba Petri ad Christum refert, quod paratus sit cum Christo

In karkari zi faranne
ioh tothes oub zi koronne.

In carcerem vadere
atque mortem quoque eligere.

Scherzius mallet in Notis ultimum versum reddere.

Atque mortem quoque gustare.]

KORN, Vide *Chorn*.

KORP, *Korbi*, Corbis. Otfrid. III. 6, 96.

Thar lasun sie tho alle
zuelif korbi folle.

Tunc collegerunt omnes
duodecim corbes plenos.

Id.

Id. III. 7, 112. Fragmenta panum in corbes collecta mystice exponens de doctrina sacra in scripturas relata, ita inter alia loquitur:

Thaz sie uns scono zelitun,
inti in thie korbi legitun.
Sie eigun thaz giuueizit,
bithiu man sie korbi beizit.
Uuanta thia iro guati
biar thultit aramuati.
Korp theist scalklichaz faz.

Quod illi nobis belle numerarunt,
& in corbes posuerunt.
Hi istud demonstrarunt
quare corbes nominentur.
Namque ipsorum bonitas
hic patitur paupertatem.
Corbis est servile vas.

KOSON, de Christo disputante, Otfrid. II. 3, 58.

Maht lesan oub biar forna,
uuio er koson bigonda.

Legatis quoque supra,
quomodo disputare cœperit.

[Tatian. 69. 9. *Senu min knebt, then ih kos.* Ecce puer meus quem elegi.

Vide supra *Chosen* & *Gichosan.* conf. etiam Notas ad Willeram. p. 27.]

KOSTEN, gustare, explorare, tentare.

Kostunnge, tentatio. Orat. Dom. Sax. & Goth. v. *Costen.*

KOT. DEus. *Kotchund*, *Kotscelto.* v. *Cot.*

KOT, latibulum, κοίτη. Franc. Junius in Willeram. pag. 196. Vide *Basgaud.*

Kot, cota, casa, tuguriolum. Vossius de Vit. Serm. Lat. pag. m. 197. *Von iglicher Koden* 2. *Alb.* 2. *Hllr. des jahrs.* Sponheim Registr. Conf. Du Fresne Glossar. voc. *Cota.*

KOTAUUEPPI, vide *Gottouueppi.*

KRAHEN, vox hodienum usitata *kræhen*, *krata*, *irkrata*, gallicinium. Otfrid. IV. 18, 65, 68.

Uuarun tho thie ziti
thaz ther hano krati.

Erant tunc tempora (intervalla)
quod Gallus cantet.

vers. 68.

So erist tho irkrata,
sih Petrus sar biknata.

Quamprimum is cantavit,
se Petrus statim agnovit.

KRANE, epistomium, à forma gruis. Vid. Franc. Junius in Willer. p. 196.

KRANK *duan*, prævaricari facere. Otfr. II. 5, 26.

[*Samilichan skrank duan* (non *krank*) h. l. legitur. Codex Vindob. habet *samulichan*, ut notat Scherz. qui *samulichan skrank* vertit, similem captionem, vel fraudem.]

Krankoloti, de equo vel asino vacillante, stolpern. Otfrid. IV. 4, 39.

Thaz datun sie binoti,
thaz ros ni krankoloti.

Hoc faciebant studiose,
ut animal vehens ne cespitaret.

Kranck werden, de Aulâ Romanâ, Königshov. Chron. c. III. 212. i. e. pauper, debilitata, Idem in Chron. Lat.

KRANUZ, Dietmar. Gezzer, Eques, Philippi Imp. Palatinus in Carmine: *Die die Lute da grussen in der massen, als der uns Christ verribt, Ihr herzen mussen kranuz nagen.* Goldast. Tom. I. Rer. Alam. pag. 125.

KRAVO, vide *Grave.*

KREFTIN, potentiis. Otfr. V. 12, 158.

[Scherzius in Not. reddit virtutibus. At III. 21, 37. *Mit allen sinen kreftin*, cum omnibus suis viribus, notat. conf. *Chrafft* & *Craft.*]

KREHTE, Vide Gr.

KREIDEN, tessera, Symbolum. Vid. *Webner.*

KREPINDA, reptilia. Gloss. Lipsii, qui addit: quasi *Cruypende.*

KRETZE, mensuræ genus, Jus Augustan. *Wie man Sand geben sol. by dem rechten Kretzen, und sol ie in ainen Kretzen gan vier und zwantzig metzen.*

[*Kretze* haud dubie est corbis, ut hodienum in Suevia.

KRETZMER. i. e. caupo. Kretschmar. *Ein Kretzmer der ein fas bier, auf der tafel nicht schreibt zwier.* Hering. è communi diverbio de molend. qu. 46. n. ult. Reinef. Vocab. MSC. Theotisc.]

KREY, *die Krey des beres*, supplem. Chron. Königshov. p. 424. de prœlio Friderici I. Imp. & Guelphonis, & Origine Welphorum, h. e. Pontificiorum, & Gibellinorum, h. e. Cæsareanorum: *Und ward Welpho flüchtig an dem slagen, doch ward er in nechsten Strit darnoch vor Winsper erstochen, und was die KREY des beres, die dem Babst bygestunden:* Hie Welff. *Aber des beres Friderichs KREY was in dem striten:* Hier Gibling. *und wart die KREY genommen von einem Wiler, darinn die Seigam Friderichs was. und wolt domit besiigen, das er durch yn sterck, die er durch die Burmmilch entpfangen het, die Welffen, die dem Bobst anhingent, wolt überwinden. darvon ist entsprungen, das sie noch in Welschen Landen partisch sint. Welich dem Babst anhangent noch Welphin beissent. Und welche dem Keyser anhangent Gibiliny werdent genant.* Est autem *Krey* vox Gallica civitate Teutonicâ olim donata, Crie, Cria, clamor bellicus, de quo Cangius ad Joinvillam. Porrò villa *Wibling* sedes Ducum Sueviæ fuit. Gotfrid. Viterb. de Conrado II. Imp. An. 1020.

Dux erat ex villa quam ritè vocant Guebelingam,
Inclyta nobilitas Regum generatur ab illa.

Idem de Henrico IV. Imp.

Henricus quartus Guebelingo semine surgens.

KRIEGEBAR. v. *Bar.*

KRIEGSBANN. v. *Bann.*

KRIEZ, *Kreiß*, regio, tractus, circulus, Carm. de Bell. Hisp. ỳ. 1383.

[*Kriez*

KRI.

[*Kriez* est *juxta arenam*, scil. maris, prope littus maris. Gl. Fl. *Gries*, glarea, apud Notk. Psalm. CXXXVIII. 18. arenæ maris, redditur *mere grieses*, hodie *gries* pro arena usurpatur. Scherz. Not. ad h. l.

KRIFFI, *odo uuiſtomes*, Gravitatis. Gl. Monſ. p. 404.

KRILLOSI vel *mol*, ſtellio, papilio. p. 412.]

KRIMMIT, ſævit, Otfrid. I. 25, 56.

Oub fuazin ni krimmit.
Nec pedibus ſævit.

[Stadenius Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 266. reddit. *Kraʒet nicht mit den füſſen.*] Vide *Crimmin.*

[*Paſtor, bartor, krimmor*, arcius, (lege acrius.) Gloſſ. Monſ. p. 406.

Krimmera ſtimma, diræ vocis. p. 406.]

KRIST, Chriſtus. & inde derivata. Vide *Criſt.*

Si KRISTATOT, conlocetur. Kero. *Geruſtet.*

KROME, *ſchowe Krome*, Jus Argentorat. lib. III. tit. *von eigen.* c. XI.

Krome mittwoch, *krumbe mittwoche* zu Straſburg, Chron. Königshov. c. III. 65. i. e. poſt Paſcha: quum enim olim à die Cinerum, Aſchermitwoch, uſque in vigilias Paſchales incluſivè mercatus poſt Monaſterium uf dem Fronhofe celebraretur, propter abuſus An. 1603. translatus eſt in hebdomadem Paſchalem diem ☿.

KROT, ... Aur. Bulla Caroli IV. c. VII. i. *Verborgen krot iſt abgeſnyden*, ſimultates.

Gakrotuda, conquaſſabitur, Goth. Luc. XX. 18. Gloſſ. Vet. perculſus, *thuruhcrusit.*

[KRUKE, al. *Grükke*, à cruce: ſemper enim C. extulerunt veteres ſono K. Amerbach. Not. ad Conſt. Carol. M. p. 294. edit. Mogunt. Buſcernæ. Reineſ. Vocab. MSC. Theotiſc.]

KRUMBERO, gibboſorum. [incurvorum. Scherz. in Not.] Otfrid. III. 14, 142.

Claudus. Idem IV. 26, 34. *Krumbe gangente*, claudos euntes.

Gikrumpti, detorquere. Otfrid. V. ult. 3.

Oba ih thero buacho guati
biar iauuiht miſſikerti,
Gikrumpti thero redino.
Si ego Bibliorum bonitatem
hic forte depravavi,
Detorſi ſenſum.

Krumbe ſtebe, peda Epiſcopalia. Tyrol. I. 13. conf. ſupra *Chrump.*

[KRUONERA *epani*, virente planitie. Gl. Monſ. p. 406.

KRUOPIN, ſculperent. p. 404.

Kruopa, bolir, caveas. p. 405.

KRUOZZIT, provocet. p. 411. vide *Gruazen.*]

KRUSTA *leibes*, cortex panis, *Brotrinde*, Otfrid. III. 7, 52.

Gidar ih zellen ubarlut,
bert iſt gerſtun kornes but.

KRU.

Iſt oub ſo ih forn iu uueſta,
ſines leibes kruſta.
(Si) licet referre palam
dura eſt hordeacei grani cutis (folliculus,)
Eſt etiam (talis) quos ego ante vobis retuli,
ejus panum (Legis) cortex.

KRUSTS. v. *Griſcramen.*

KRUZ. v. *Cruz.*

KRUZMANN, Hercules. Vide *Gruazen.*

KUALEN, refocillare, recreare. Otfrid. II. 9, 183.

Thaz giſcrip in rihti
irfulli thu io mit mahti.
So kualiſt thu thih offto
mit brunnen rediaſto.
Scripturam (Sacram) in rectitudine
adimple tu quantum poteris.
Sic recreaveris te ſæpius
fonte rationabiliter.

[Id. IV. 23, 28.

Lazet kuelen iu thaz muat.
Sinite remitti vobis animum.

Scherz. in Not. vertit. *ſinite refrigerari veſtram iram.* conf. ſupra *Chuli.*]

Gekualtin. vid. lit. G.

KUAN, *Kuanheiti*, fortitudo. Otfrid. IV. 13, 80, 100. cap. XXI. 39.

[Hodie *Kühn* audax, *Kühnheit* audaciam notat.

KUBISI, tugurium. Gloſſ. Monſ. p. 413. *ſelida, kubiſi*, tugurio. p. ead.]

KUFFEN, *Schlagen.*

Goth. *Kaupatgan*, colaphiſare. Marc. XIV. 65. Danis *kiep*, fuſtis.

KUGELHUT. v. *Cucalum.*

KUKUK, cuculus.

Augurium & omen ex cuculi cantantis vicibus interruptis de annis vitæ ſuperſtitis, antiquum, ſed vanum. Cæſarius Heiſterbachcenſis Lib. V. cap. XVII.

KUME *beitet*, Carm. de Bell. Hiſp. ☧. 1323.

Er beitet vile kume, vix expectare poterat. Scherz. in Not. ad h. l.

[Huc refert Stadenius in Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 379. verba Otfridi III. 24, 99. *Irbeit ſi theſer kumo*, quæ vertit: *Kaum konte ſie* (Maria) *des erwarten:* conſentit Stadenio Scherzius in Notis. At contextus Schilteri verſionem probat, qui reddidit: *Duxit hanc lamentationem.*]

KUMIGAN, ægrotum. Otfr. III. 4, 31. *Kumigen man*, ægroto homine. Idem Otfrid. III. 4, 68. *Kumig.* ægrotus. Id. III. 23, 10. conf. ſupra *Chumig.*

Erkumen, defatigati. Carm. de Bell. Hiſp. ☧. 2202. [Scherz. in Notis vertit *territi.*]

KUMEN, recordari. Otfr. V. 6, 65.

Joh jagilih ſih kumit,
ſar ſih thaz herza rumit.
Ac quilibet recordatur
ſtatimque cor purgat.

KUM. KUN.

Id. III. 4, 43. de ægroto Bethesdano.

Tho kumpt er sina freisim
sus in thesa uuisun.

Tunc recenset suos dolores (miserias)
sic in hunc modum.

Conqueri. Otfrid. I. 22, 51. de Maria JEsum perdente.

Kumta sero then grun
iz uuas ira einego Sun.

Conquesta vehementer angorem,
erat ejus unicus filius.

Id. III. 10, 10. de muliere Chananæa.

Si quam ruafenti,
kumpta thio iro thurfti.

Venit clamans,
conquesta hunc suum defectum.

Id. III. 24, 14. 21. de Maria & Martha sororibus Lazari.

Heima saz thiu suester
inti kumta thaz ser.
Martha sih tho kumta,
so si zi Christus giilta.

Domi sedit soror
& duxit luctum.
Martha tunc conquesta,
quum ad Christum properasset.

Id. IV. 26, 59. Christus ad mulieres ipsum deplorantes.

Ni kumet tod minan,
ni scal inan midan.

Ne conqueramini mortem meam,
non debeo eam vitare.

Conf. cap. ejusd. vers. 19. cum Notis.

[*Kumen* est *gemere, queri* & *plorare.* Otfrid. V. 7, 10.

Uuib ziu kumistu thar?

Fœmina quare ploras hic?

Gloss. Rhabani Mauri *Chumunga* querimonia. *Kuymen*, Belgis gemere, conqueri. Scherz. Not. ad Otfr. p. 74. Stadenius recte hodiernum *kummer*, animi mœstitiam, mœrorem, hinc derivat. Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 379.]

Vide *Gaumen.*

KUMPFFEN *bantoffen*, Geiler. Narr. Schiff. fol. 28. b. Vide supra *Bantofel.*

KUMPPE, Lacus. Histor. Alexandri M. *Alexander eilet zu dem Wasser, und als er daran kam, do rait er in einen Kumppen der was gefroren do viel er und das pferd in das wasser, und kam in grosse not.*

[Hodienum Suevis vox *Gump* in usu est atque voraginem aquarum notat.]

KUMT, pro *Kunfft*, reditus. Jus Feud. Sax. c. 69.

KUND, Vide *Chund.*

KUNFTI, futura. Otfrid. IV. 18, 67.

Uuarun tho thio ziti
thaz ther hano krati.
Thaz ouh thaz huon gikundti
thesselben dages kunfti.

Erant tunc (quum Petrus Christum negaret) tempora (intervalla)
quod Gallus cantet.
Ut etiam avis hoc manifestaret,
istius diei futura.

[Scherzius in Notis ultima verba reddit *diei adventum. Kunft* enim adventum notat. apud eundem III. 24. 10, 34.]

KUNI, femini. Gloss. Lipsii. Vide *Chunn. Kunni.* vid. ibid.

KUNING, V. in *Chuning.*

KUNNI, possumus. Otfr. I. 1, 240. I. 2, 84.

Firneman iz ni kunni.

Intelligere id non possit.

Id. I. 2, 84.

Oub in all gizungi
in thiu thaz ih iz kunni.

Ac in omni lingua
in qua id potero.

KUOCHA, stulta. Notk. Carm. Deut. XXXII. 21.

KUOLLICHI, gloria. Notk. in S. Athan. ℣. 5. Vide *Gual.*

KUOSMER, butyrum. Gloss. Lipsii. quasi unguen vaccinum, Somnerus hic.

KUOTE, boni. Notk. Psal. VIII. Vide *Guat.*

KUOTLOSEN. vid. *Cot.*

KUOTMAN. vid. *Guat.*

KUPHAR, *Kupfer*, Cuprum. Otfrid. I. 1, 138.

Zi nuzze grebit man oub thar,
er inti kuphar.

Ad utilitatem foditur quoque hic,
æs atque cuprum.

KUR, suffragium, votum. *Kur verkauffen*, Jus Argentorat. c. 98. conf. c. 105.

KURDEWEREN, Sutores. Jus Argent. vet. §. 50. qui etiam *Suter*, §. 43. à voce Cordiarii.

[*Pirglicho* KURISEZZIDA, civiles dispositiones. Gloss. Monf. p. 403.]

KURSSEN, Keisersp. Narr. Schiff. fol. 30. *Ein kurssen einer frawen.*

KURT, brevis. *Kurz*, Otfrid. II. 3, 55.

Ther Evangelio ouh giuuuag,
uuio man thiu kindlin irsluag.
Uuio kurt in uuas thes libes frist,
tho siu irsturbun thurub Christ.

Idem Evangelium etiam perpendit [verte narravit, exposuit.]
quomodo infantes interfecti.
Quam brevis illis fuerit vitæ terminus,
quum morerentur propter Christum.

KUSGII, Vide *Chuski.*

KÜSSEN, osculari. Otfrid. I. 11, 78.

Uuolo uuard thio brusti,
thio Krist io gikusti.

Beata illa ubera,
quæ Christus deosculatus.

KUSSEN, culcitra, Cottum, Du Fresne Gl. voc. *Cussinus.*

KUST,

KUS.

KUST, Scrinium. *Herzen kust*, scrinium cordis. [hodie *eine Küste.*] Otfrid. I. 18, 106.

Innan thines herzens kust
Ni laz thir thesa uuorolt lust.
Intra tui cordis scrinium,
ne sinas tibi hujus seculi voluptatem.

[Stadenius Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 370. vocem *kust* per *gustum* exponit, hinc verba Otfridi vertit. *Lass dir in deines herzens geschmak, dieser welt lust nicht kommen.* Quæ tamen interpretatio perquam coacta mihi videtur.]

In rehten kusti, Idem IV. 37, 18.

Thaz sin hugolusti
in rehteru kusti.
Hæ sunt jucundæ meditationes
in vera virtute.

[Itidem & hoc loco vocem *kusti* Stadenius l. c. per *gustum* exponit, & eundem ita vertit. *Das sind gemüthsbelustigungen mit rechtem geschmak.* Consentit cum Stadenio Scherz. in Not. ad h. l.]

Seeküsten, Costæ, litora maris. Vide Glossar. Du Fresne voc. *Costa.*

KUS.

KUSTI. v. *Chusti.*

Unkusti, Vide supra *Akust.*

KÜSTRIGE, Küsterie, munus & statio custodis Ecclesiæ. Charta Vetus Alsat.

KUTSCH, currus. Vide Menagii Etymol. voc. *Coche.*

KUTT, cotta, cottus, tunica. Chron. Königshov. c. 1. §. 56. c. 3. §. 36. Baluzius ad Reginon. p. 572. Conf. Glossar. Du Fresne voc. *Cota.*

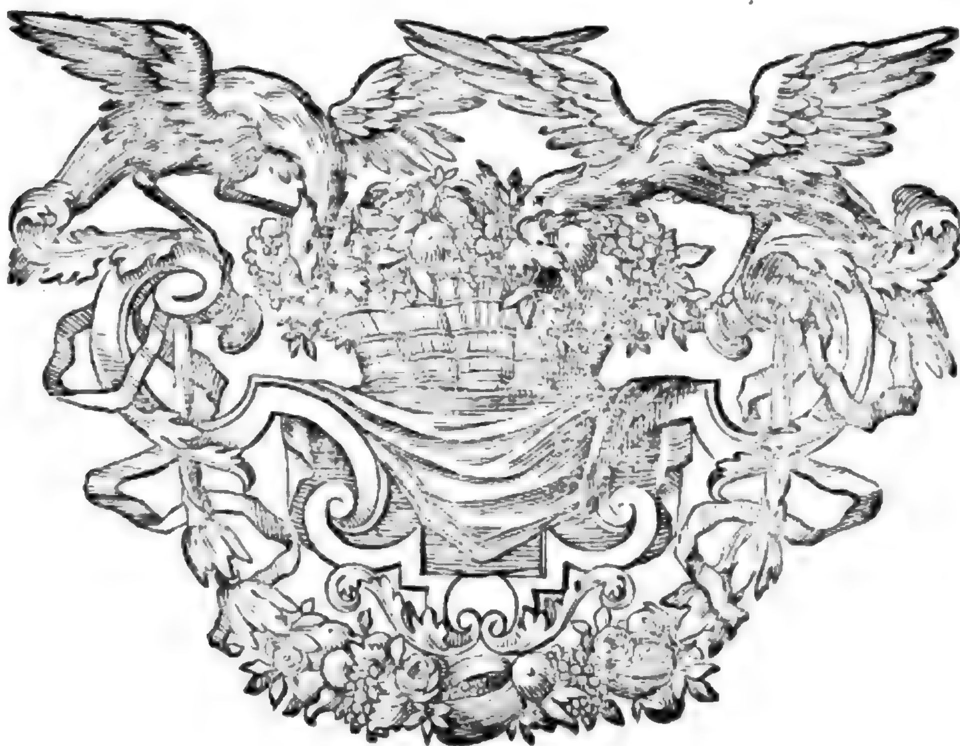
KÜTT, grex. Joh. Keisersp. Brösl. fol. 89. *In eim kütt fliegen*, gregatim.

KUTZHUT, ... Keisersp. Narr. Schiff. fol. 30. *Eines Pfaffen Kutzhut.*

KUYL, fovea, antrum. Franc. Junius in Willer. p. 197. Morhof. de Ling. Germ. c. 2. pag. 38.

KUYT, ova piscium. Franc. Junius in Willeram. p. 197.

KYFE, *Kyve*, streit. Chron. Sax. hodiè *Keiffen*, streiten.

LA.

L Pro R, ut in Balfred, Ceria & Celia, *Kilch* pro *Kirch*, quæ vide.

LA, pro *Laſs*, permitte, ſinas, Fragment. de B. Hiſp. ỷ. 1164. *La thiz ungemote ſtillen.*

La werth kunig, patere Rex cariſſime, V. ſup. *Heil.* Notk. Pſal. VII. 7. *La dir Zorn ſin ze demo tiefele*, ſit tibi ira ſuper diabolum.

Kelah, Notk. Pſ. CXVIII. 111. *Daz kelab mir.*

LABAN, reficere, recreare. Hodie *Laben.*

LABA, LABO, refectio, hodie *Labung.*

Notk. Pſal. XXII. 2. *Wazzere dero labo*, aquæ refectionis. Pſal. XXXVII. 7. Pſ. LXVIII. 30.

Laba, ſalus, in genere, Otfrid. V. 19, 29. de extremo judicio.

Uuanta es n'iſt laba furdir,
thaz giloubi thu mir.

Neque enim eſt ſalus ulterius,
hoc tu mihi crede.

[Scherz. in Notis verſum priorem ita vertit. Siquidem contra id non eſt remedium ulterius.]

III. 21, 32.

Uuaut es ratthoni uuas,
Laba noh gizami
ſon imo uns iz ni quami.

Namque hoc calumnia eſſet,
(Quod) ſalus nec gloria
ab iſto (DEO) nobis haud veniret.

Notk. Pſal. XXXVI. 5. *Er tuot dir is laba.*

De canum refocillatione, Otfr. III. 10, 74.

Gilechont thob thię uuelfa,
the'iſt laba in iob oub helfa.

Attamen lambunt catelli,
idque eſt refocillatio iis & auxilium.

Salus æterna, Otfrid. V. 16, 64.

Gidouſit uuerden alle,
ſo iſt iro laba thanne.

Baptizati fuerint omnes,
tunc eſt ipſorum ſalus exinde.

LABAL, pelvis, Gl. Vulcanii p. 66.

[*Santa uuazzar in labal*, mittit aquam in pelvim. Tatian. 105, 2. Vocem *Labal* corruptam arbitror, ex latino *Labrum*, cujus præcipuus in balneis uſus quondam erat. Palthen. Not. ad Tat. p. 385. conf. inf. *Lapel.*]

LABBAM, pallium, Gl. Vulcan. p. 66. ſed fortè leg. *Labban.*

LACH, LAHHI, LACHI, medicus.

Lachida cotchundiu, medicamina divina, Kero. c. 28.

Lachin, remedium, Notk. Pſal. LXX. 1. fi.

Tatian. c. 56. 1. *Ni habent nottburſti thie heilon Laches oub thie ubil habent*, non neceſſe habent ſani medicum ſed qui male habent. c. 60. 3. *Fon uuola mangen Lachin*, à compluribus medicis.

[Conſentit per omnia idioma AS. ubi *laece* eſt medicus, *laecedome* medicamentum, *laecnian* mederi, *laececraft* medicina cum compoſitis aliis, quæ vid. in Benſ. Vocab. Angli hodienum Medicum ſ. Chirurgum *a leech*, Flandri *laecke* dicunt teſte Somner. in Diction. Quod autem Junius nomen Medici A-Saxonicum à voce *lac* munus, donum derivat, ideo quod munerum donorumque inſatiabile hoc hominum genus ſit, id joculare eſt. Confer. Stiernh. in Gloſſar. Goth. v. *leik* vel *lek*. Palthen. Not. ad Tat. p. 374.]

LAC.

Lachenunge, medicina, Notk. Pſal. L. 3.

Goth. *Leik*, *Lek*, medicus, Luc. IV. 23.

ASax. *Lec*, medicus. Islandis *Leknare.*

LACHBVCHE, V. mox in *Lac*, *Lag.*

LACK, Flandris, Libidinoſus, Venereus, Scortator. Anglis *Lecherous.* F. Jun. in Willer. p. 179. Reliquum nobis: *Lecker.* v. *Lachan.*

LACHIZEN, ſimulare, Tatian. c. 228, 1. *Inti her lichizeta ſih rumor faran*, & ipſe finxit longius ire. V. *Lich.*

[LADANTARI, fullo, Gloſſ. Monſ. p. 333. *Ladantaro*, fullonum. p. 330. *Ladantero*, fullonum. p. 396.

LADDUCH, lactuca. Gl. Monſ. p. 414.]

LADEN, onerare, Otfrid. V. 23, 276. *ſih lade forahtones*, metu ſe onerare.

Huslade, onus ædium, V. *Hus.*

LADEN, vocare. Kero: *Ladoot*, vocavit. Prol. p. 17. *Ladungu*, evocatio. c. 7.

Diu *Keladota*, Synagoga, Notk. Pſal. XLIX. 1.

Gelathinge, Eccleſia, Symb. Apoſt.

Luad, vocavit, invitavit, Otfr. V. 12, 179.

Job luad ſia harto guates,
iob ſuazliches muates,
Theiſt es alleromeiſt,
uuies Druhtin quit, ſo thu uueiſt,
Bi thiaſelbun minna,
thi er lerta uuorolt alla.

Atque vocavit (adhortatus eſt) ipſum valde bono,
& dulci animo.
Hoc eſt plurimum (potiſſimum)
prout Dominus dixit, ut noſti,
Per eundem amorem,
quem docuit mundum univerſum.

[Stadenius Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 381. *Luad* explicat per *onerabat*, dicens: Otfrido hoc ſolenne eſſe, ut *luad* uſurpetur ab ipſo pro *onerabat*, *ladota* vero pro *vocabat*, *invitabat.* Sed bene obſervat Scherz. in Notis, contextum hujus loci Stadenii interpretationem non admittere; totum vero locum ita eſſe reddendum.

Et invitavit illos (homines) bono
& dulci animo.
(Hoc eſt præcipuum
ceu Dominus dixit, ut noſti)
Ad amorem,
quem docuit ille mundum omnem.]

LADEHOF, Lib. Salic. Ebersheim. cap. Judic. Senat. fi.

LADE, vas de corio nigro, ut Bulga, ad iter aptum, *Satteltaſchen*, *Felleiſen.* J. Argent. Lib. I. §. 50. ubi in textu Latino Legitur: *in briariis.*

Jus

LAE.

Jus Arg. L. III. c. *Von eigen.* XI.

LAE, LAG, LAGS, LAX, *Leges.*

Denelae, LL. Danorum.

Merchene Lae, Leges Merciorum. *West Sexene Lae*, LL. Saxonum occidentalium. LL. Guilelm. Reg. ASax. c. 25.

Leag, Lexiva: Gl. MSS. ASax. Laxa, Lexia. donatio, privilegium, Gl. Du Fresn.

Laxlüte, Scabini, Gerichtsleute, ib. c. 41.

Urlaughe, exlex, V. Du Fresn. Gloss. couth-utlaugh.

LACHBVCHE, fagus terminalis: Charta vet. apud Freher. Orig. Pal. P. I. App. p. 43. quasi quæ legem dat vicinis de confinibus. Idem: *Lachen*, incisio arborum, divisio. p. 172. 186.

LAEC, ambila, Gl. MSS. ASax. An Ambulus, Cursor. unde *Lacey.*

LAEVVE, *laulig*, tepidus. *Mit kaltem herzen und lawen Geist*: Geiler. Irr. Schaf.

LAFTER, hexapus, sex pedes, vel quatuor cubiti. Rhythm. de S. Annon. ỳ. 171. de Turre Babylonica: *Vieridusent lafterin hoch.*

LAGOT, insidiatur, lauret, [hodie apud Suevos *lugen* est *luagen*, idem ac lauren] Notk. Ps. XVI. 12. Sicut catulus leonis, *der ferborgen liget, unde lagot.* Ps. LXX. 11. *Lagent imo, unde gefabent in*, persequimini & comprehendite eum. Psal. XC. 13. Draconem occulte insidiantem, (*tougeno lagontin.*)

Laeghe, Laqueus, & Insidiæ. *Laeghen*, *Legghen*, insidiari: Kilian.

[*Laga*, tendiculis. Gloss. Mons. p. 350.

Lagun, cuniculis. p. 360.

Lagaro, factiosorum. p. 377.]

Lachan, *gelacht*, Chron. Sax. fol. 1040. 1170. pro *gelegt*, positum. V. *Lekan.*

Lah, jacebat, Tatian. c. 60, 14. *Gieng in thar thas magatin lah*, ingrediebatur (JEsus) ubi erat puella (Jairi filia) jacens.

[LAGELLA, laguncula. Gl. Mons. p. 333.

LAGIRIDUN, cunabulis. p. 346.]

LAHHAN, pallium. Kero. c. 7. Cant. Cant. V. 7. *Huotela namon mir min lachan*, custodes tulerunt mihi pallium meum. Notk. Ps. CIII. 6. *Uuazzer micheli ist iro heti samoso lachen*, abissus sicut pallium amictus ejus.

[Tatian. 31. 4. *furlaz imo thas labhan*, dimitte ei & pallium. *Labhan* s. *lachan* proprie pannus est, Germanis hodienum *lacken*, sed metonymice pro pallio accipitur è panno confecto. Palthen. Not. ad Tatian. p. 359.

Sin huli lachan, chlamydem. Gl. Mons. p. 406.]

Labhan, lintea, Kero. c. 35. *Lacken* Hod. Fasciæ, *Mit lachonon*, Otfr. I. 11, 70.

Biuuant s'inan thoh thure
mit lachanon sare.
Involvebat eum (JEsum) tamen ibi
fasciis illico.

Id. III. 24, 203. de Lazaro è sepulchro prodeunte.

Mit lachanon biuuuntan,
iob fanon so gibuntan.

LAH.

Linteis involutus,
& fasciis sic ligatus.

[*Thibbero*, *lachamo*, *gauuatto*, pannosi. Gl. Mons. p. 405.

Lachan, velum templi. Otfr. IV. 33, 66.

Tho uuard sar firbrochan,
thaz Gotes huses lachan.
Tunc fuit illico diruptum,
DEI domus (templi) velum.

Streuilachan, stratoria, Gl. vet.

Panchlabhan, sagma, Gl. vet. *Pulster*, *Stulkussen.*

Inlachanes verbolan, Cant. Cant. IV. 1. Alam. sed Francica: *inliche*, inlichenes, intrinsecus latet.

Elterlakan, Altartuch.

Nuskilabhan, Langerrok.

Wintlachan, Reitrok.

[LAHHAN, ridere. *Erine manalibun labhan*, statuas æneas ridere. Gloss. Mons. p. 404.

Funser in labtere, promtus in risu. Kero. c. 7. conf. supra *Hlabter.*

Labit, vituperat. Gl. Mons. p. 402.

Labbinonto, temperando. p. 393.

Labbituomlibhero, temperative. p. 393.

LAHUL vel *narto.* pelvem. p. 413. fortasse legendum *Labal.*]

LAICHEN, decipere. Stainhöw. fol. 22. *Die wyber würden dadurch erkennen, das sie iren vater behalten, und sie gelaichet waren.* Fol. 42. b. *in den gewalt der verspotten und gelaichten.*

Laichey, fraus, dolus, id. fol. 19. *böss list und Laichey.*

LAIP, panis, V. *Hlaf.*

LAITIHUND. vid. *Hund.*

LAM, mutilus.

Leme, *leme*, læsio, mutilatio. Charta Bavarica Henrici Ducis an. 1276. *quæ perpetuam lesionem, quæ vulgò LEM dicitur, non inferunt.* Hund. Metrop. Salisb. Tom. II. p. 339.

Lamer, paralyticus. Tatian. cap. 47, 2. *Truhtin, min kneht ligit in huse lamer*, Domine, puer meus jacet in domo paralyticus. c. 54, 2. *Fior gomman, tragente in bette man, thie thar uuas lam*: quatuor viri portantes in lecto hominem, qui erat paralyticus.

Bilemit ther sprache, mutus, Otfrid. I. 4, 151. de Zacharia:

Theru sprachu er bilemit uuas,
uuant er giloubig ni uuas.
Loquela is privatus erat,
quod incredulus fuerat.

Lame, stupidi, Notk. Psal. LV. 4. privati sensu doloris.

Laempihalt, Lurdus: Gl. MSS. ASax. Lurdus i. stultus, V. Glossar. Du Fresne Addit. ubi proverbium: stulto populo, Episcopus lurdus.

LAMA, piscina, unde quidam *Lamissio* dictus, quia infans de piscina extractus, P. Diac. de gest. Longob. L. I. c. 15. B. Rhenanus vult legi *Qualamam* à quellen, scaturire: sed quid fiet Lamissioni?

LAM.

[*Lama*, aritiam. Gloff. Monf. p. 396.]

LAMPH, LAMPF, agnus, Otfr. V. 9, 89.

Ja lampf so sie fagetun
fon Kriste fulih zelitun.

Imo agnum, quem illi dixerunt,
de Christo tale retulerunt.

[In Cod. Cæfar. legitur *lamf*, quod non eft fubftantivum, nec agnum notat, fed explicandum per *oportebat*, *decebat*, uti & contextus requirit. Eft ergo *lamf* imperfectum activum, à *limphit*, oportet, convenit, decet. (vide infra fuo loco) Ita fimiliter addito *ja* occurrit I. 22. 107.

Ja limphit mir the'ih uuerbe
in mines vaters erbe.

Imo oportet ut ego negotier
in Patris mei proprio (heredio.)

Suecis *lämpelig*, accommodatus, *lämpeliga*, accommodate. Scherz. in Not. ad Otfrid. l. c.

Apud Ifidorum autem *lamb* agnum notat. *Ardot uualf mit lambu*, lupus cum agno habitat. c. 9, 4. It. apud Tatianum 16, 1. *Senu Gotes lamp*: ecce agnus DEI. Apud Notk. Pf. LXIII. 4. *ungefleccbot lamp*, agnum immaculatum.]

Lem, agnus lactans, L. Sal. t. IV. 1.

Lamphebros, de furtis caprarum L. Sal. t. V. 1. quanquam valdè hîc variant Codices MSS.

LAMPRETE, murena. *Lampreye*, *Pricke*, Muftela, Lampreta, murena fluviatilis, Gall. Lamproye. Angl. Lamprey. Hæc Kilianus. Communis fcil. fententia eft, Lampretam effe Murenam, à qua tamen diffentit Menagius *in Orig. L. Franc. v. L.* At Germanis pro eodem habitum teftis eft Vetus Verfio Cantici Cantic. c. 1, 11. *Wahe goltchetenon in lampreythe wife gebreyde*, [*In lantfridewis gebroihta*, habet noftra editio.] Murenulas aureas. i. catenas aureas ad modum murenæ. Conf. Efa. III. 19. Num. XXXI. 50. Lex Angliorum, t. VII. 6. Ifidor. L. XIX. Orig. c. 31. Du Frefne Gloff. v. Murena. Haymo ad Cant. Cant. Jo. Smetius Antiq. Neomag. p. 74. Freher. ad Mofell. Aufonii pag. 35. conf. fupra voc. *Broiben*.

[*Lantfrigun*, muræнulam. Gl. Monf. p. 346.]

LANCHA, ilia: Raban. de part. corp. Notk. Pfal. VII. 10.

Renes, Notk. Pfal. XXV. 2. *Prenne mine lancha*, *unde min berza*, ure renes meos & cor meum. adde Pf. LXXII. 21.

Lanchom, lumbis: Kero. Prol. p. 17.

[*Lancha*, lumbus. Gloff. Monf. p. 337.]

LANCSAMERV, diuturna: Kero. c. 1.

[*Lanchfemi*, proceffu. Gloff. Monf. p. 373.

In fo lancfamemo, quanto. p. 395.

LANCLIPER, longævus. p. 397.

LANCPEINNA *mukka*, confequentia. pag. 409.]

LANDES. *ze hand landes*, mox. Reg. S. Bened. c. VIII.

LANG, magnus: altus. *In lengi himilo*, in alto cœlo, Otfrid. I. 20, 19.

[*Langara*, deambulatio. Gloff. Monf. p. 340.

LAN.

Langen, ductilibus. p. 357.]

Langafrigedag, μεγάλη παρασκευή. Gall. le grand Vendredi. Germ. Carfreytag. ASax. Joh. XVIII. 1.

Lango, adverb. per omnem: tam diu quàm: *So lango*, tam diu. Kero. c. 44.

Otfrid. ad Ludov. R. ℣. 148. *Lango unser libes*, unfer lebens lang, Otfr. II. 23, 55. *So lango*, Otfr. I. 20, 62.

LANGOBARDI, gens Germaniæ, & fpeciatim Sueviæ, C. Tacit. de M. G. 40, 1. & Ann. II. 45, 1. Strab. L. IV. quæ ampliffima natio tum etiam Sviones complexa, id. de M. G. c. 45. fi.

Paulus Warnefridus, de Geftis Longobardorum, fex libros fcripfit, ipfe Longobardus, fub Luitprando Rege. Is Lib. I. c. 1. gentem Longobardorum Germanos agnofcit, ex Scandia oriundos: *Universa illa regio* (feptentrionalis plagæ) *Tanaitenus usque ad occiduum (licet & propriis loca in ea singula nuncupentur nominibus,) generali tamen vocabulo GERMANIA vocitetur; quamvis & duas ultra Rhenum provincias Romani, cum ea loca occupassent, superiorem inferioremque Germaniam dixerint. — Gotbi, Wandalique, Rugi, Heroli atque Turcilingi, nec non etiam aliæ feroces & barbaræ nationes è Germania prodierunt.* Cap. II. *Pari etiam modo & Winilorum hoc est Langobardorum gens à Germanorum populis originem ducens, ab insula quæ Scandinavia dicitur adventavit.* Cap. III. *cum Ibor & Ayone ducibus in regionem quæ appellatur Scoringa, illo tempore quo Ambri & Assi, Wandalorum Duces, vicinas quasque provincias bello premebant.*

[Poft Gothor. emigrationem Langobardorum contigiffe verifimile eft. Satis tamen etiam vetufta, quum jam Taciti ævo inter gentes Suevas juxta Semnones numerati. II. Annal. 45, 1. *Suevæ gentes*, *Semnones* & Langobardi. de M. G. c. 40, 1. nec mirum, quum & ipfi Gothones & Sviones intra Sveviæ fines tum relati Tacito c. 45. fi. de M. G.]

Cap. IX. *Certum est, Langobardos ab intactæ ferro barbæ longitudine, cum primitus Winili dicti fuerint, ita postmodum appellatos.*

[Gunther. Lib. II. *Dicitur à Longis ea Longobardia barbis.*

Diffentit Autor Panegyrici fcripti Henrico Julio, Reineccius ut arbitror: *Nomen est non à barbis, aut hastis longis, sed à loco, quem incoluere, ac si dicas, die langen börder, uti nunc vocamus, die Magdeburgische und Halberstetische Börde. Nam hunc tractum cum parte veteris Marchiæ initio tenuerunt. Inde progressi, &, si Eusebii Chronologiæ & P. Diacono credimus, ad Oceanum & Scandinaviam delati, tandem in Pannonia sedes ceperunt*, &c.]

Nam juxta illorum linguam lang longam, Baert, barbam significat. Wodan sanè quem adjecta litera Godam (Gvodan) dixerunt, ipse est, qui apud Romanos Mercurius dicitur, & ab universis Germaniæ gentibus ut DEUS adoratur, qui non circa hæc tempora, sed longè anterius, nec in Germania, sed in Græcia fuisse perhibetur. Cap. XI. *De Scoringa egredientes dum in Mauringam transire disponerent, Assipitti eorum iter impediunt.*

Saxo

LAN.

Cap. XIII. *Egressi de Mauringa applicuerunt in Golanda*,

[Saxo Gramm. *Primum Blekingam advecti*, *ac deinde Moringam præternavigantes*, *ad Gutlandiam se appulerunt.*]

Posthæc Anthabet, *Batbaib*, *& Vurgundaib per annos aliquot possedisse dicuntur*, *quæ nos arbitrari possumus esse vocabula pagorum seu quorumcunque locorum.*

Cap. XVI. *Cum ad ulteriores terras pervenissent*, C. XVII. *in Bulgares arma converterunt.* C. XIX. *His temporibus inter Odoacher*, *qui in Italia per aliquot jam annos regnabat*, *& Feletheum*, *qui & F[illegible]ua*, *Rugorum Regem*, *qui ulteriorem Danubii ripam incolebat*, *quam à Norici finibus idem Danubius separat*, *bellum exarsit. Odoacher adunatis gentibus quæ ejus ditioni parebant*, *id est Turcilingis & Herulis*, *Rugorumque parte*, *quos jamdudum possederat*, *venit in Rugiland*, *pugnavitque cum Rugis*, *ultimaque eos clade c[illegible]ns*, *Feletheum R. extinxit*, *vastataque omni prov[illegible]*, *Italiam repetiit. Tunc Langobardi de suis regionibus egressi venerunt in Rugiland*, *quæ Latino eloquio Rugorum patria dicitur*, *atque in ea*, *quia erat solo fertilis*, *aliquantis commorati sunt annis.* C. XX. *Egressi de Rugiland habitaverunt in Campis patentibus*, *qui sermone barbarico Feld appellantur.* ubi superant Herulos. Lib. II. c. 7. *Alboin sedes proprias h. e. Pannoniam*, *amicis suis Hunnis contribuit*, *eo scil. ordine*, *ut si quo tempore Langobardis necesse esset reverti*, *sua rursus arva repeterent. Igitur Longobardi relictà Pannonia*, *cum uxoribus & natis omnique supellectili Italiam properant possessuri.*

Lib. IV. c. XXIII. de Vestitu Langobardorum tempore sub Regina Theudelinda & Gregorii M. ait: *Langobardi eo tempore comam capitis tondebant*, *siquidem cervicem usque ad occipitium radentes nudabant*, *capillos à facie usque ad os dimissos habentes*, *quos in utramque partem in frontis discrimine dividebant. Vestimenta verò eis erant laxa & maximè linea*, *qualia Angli-Saxones habere solent*, *ornata institis latioribus*, *vario colore contextis. Calcei verò eis erant usque ad summum pollicem pene aperti*, *& alternatim laqueis corrigiarum retenti. Postea verò cœperunt Hosis uti*, *super quas equitantes Tubrugo birreos mittebant. Sed hoc de Romanorum consuetudine traxerunt.*

Idem L. IV. c. 44. de LL. Longobardorum: *Hic Rotharis Rex*, *Langobardorum leges*, *quas sola memoria & usu retinebant*, *scriptorum serie composuit*, *codicemque ipsum Edictum appellari præcepit. Erat autem jam ex quo Langobardi in Italiam venerant*, *annus LXXVII. sicut idem Rex in sui Edicti testatus est prologo.* Vocabantur hæ LL. Auricabeones. Glossæ Isidori: *Ancl'abeo vel auricabeo*, *lex Langobardorum.*

Longobardon-heim, ubi Ludvicus R. Germ. contra Patrem conspirationem fecit Ludovicum Pium an. 832. Chron. Hildesheim. pag. 510. Hodie *Lampertsheim.*

Annales Bertin. p. 188. *Langbardheim*, *Langardhim.* Non quod Longobardica gens huc penetraverit, sed quod sedes haim, hæc fuerit alicujus Domini, qui dictus Longobardus.

LAN.

Catalogus Regum Lombardorum.

Ex Chronici chartacei MSti Jac. de Königshoven inserta membrana vetusta.

Lombardi olim in patria sua à qua prius venerunt vocati sunt Winuli in parte Australi in provincia Scatanania, *unde venientes à principio* * *id est Ungariam. In principio duos Duces habuerunt Inor & Agyon*, *quibus mortuis creant sibi Lombardi hos reges:*

* hiatus hic est in MS. supplendus fortè: *in Illyricum.* vel *in Pannoniâ.*

Agilmondus filius Agionis prædicti, *regnavit annis XXXIIII.*

Lamysio ejusdem filius regn. annis Gildeoth. Dein Classo filius ejus. Gualta Gnadonis filius, *regnavit annis*

Letha regnat annis XL. Gnado Classonis filius.

Gualterus octavus rex Lombardorum regnavit annis VIII.

Albonius iste primus perduxit Lombardos in Italiam seu Lombardiam ubi jam sunt de Pannonia anno Domini DLXVIII. Et tunc primo vocati sunt Lombardi à longis barbis quas portabant. Hic Veronæ obiit.

Albonius filius illius. iste interfecit regem Gepidorum, *& filiam ejus Rosemundam duxit in uxorem*, *& de capite regis Gepidorum interfecti fecit cyphum ad bibendum parari*, *dicens ad Rosemundam: Bibe cum patre tuo. illa autem ulciscens injuriam suam & patris*, *procuravit hunc occidi.*

Luprandus.

Agistulfus.

Desiderius. Iste Ecclesiam multum infestabat. Quare Carolus M. ad preces Adriani Papæ eundem Desiderium Regem Lombardorum in civitate Papia capiens cum uxore Filiis & Principibus in exilium misit: Et omnia jura Ecclesiæ quæ Lombardi abstulerant Ecclesiæ restituit. Et sic terminatum est Regnum Lombardorum anno. Domini DCCLXX. Et devolutum est ad Reges Francorum & Imperatores Romanorum usque ad tempora Friderici I. Imperatoris, *qui anno Domini MCLXII. Mediolanum & cæteras civitates Lombardiæ sibi rebellantes destruxit*, *& sibi ac Romano imperio subegit.*

Tamen

LAN.

Tamen medio tempore scil. an. Dom. DCCCCX. Lombardia & Italia transferuntur a regibus Francorum de jussu Romanorum eo quod Franci Romanis non subveniebant contra Lombardos. Et Imperium dividitur ita quod quidam regnant tantum in Italia ut Beringarius &c. Et quidem tantum in Alemannia usque ad Ottonem I. qui utrobique regnavit, & Fridericum I. ut supra dictum est.

Historiam Principum Longobardorum: quæ continet antiqua aliqua opuscula de rebus Longobardorum Benevantanæ olim provinciæ, quæ modò Regnum ferè est Neapolitanum, Camillus Peregrinus, Neapoli 1634. 4°. edidit.

Gepidas & Langobardos promiscuè aliquando sumtos, asserit Vorburg. Vol. III. p. 121.

De Pauli Diac. erroribus circa Longobardos Vorburg. Vol. III. p. 118.

Longobardi alii Cathol. alii Ariani, Vorb. T. VI. p. 457.

[*Lancpartolant*, Italia. Gloss. Monf. pag. 417. Ausonia. ibid.]

LANGWIT. Vid. *Witac.*

Lanclicha frist, longum intervallum, Otfr. IV. 15, 47.

LANGEN, desiderare, Otfr. I. 18, 87.

Ob uns in muat gigiange,
thaz unsih heim lange.

Utinam nobis in mentem veniret,
ut nos domum desideremus.

[Scherzius h. l. ita vertit:

Si nobis in mentem venerit,
quod in patriam (venire) desideremus.]

Notk. Psal. V. 2. *Chit diu dia des erbes langet*, dicit illa quæ hæreditatem desiderat. confer. Psal. LXXIX. 2. Psal. CXVIII. 19.

Belangen. eodem sensu. v. supra suo loco.

Erlangen, idem. Fragm. de B. Hisp. ỽ. 1892.

Ne lant iuh niet erlangen.

i. Lasset euch nicht verlangen, die Zeit
nicht lang seyn.

Pelangen, idem: *Ne lazent iuh pelangen*, ne sinatis vos desiderare. Notk. Psal. XXX. fi. & Psal. XXXIV. 17.

LANT, Rus, ager, opp. *Stadt*, opidum.

Lantliite, rustici, homines de rure venientes, Jus Argent. passim.

Lenderey, idem, V. *Gelenge.*

Gothis idem Luc. XV. 25. XIV. 18.

Lant, regio, provincia, territorium. passim.

Lanteuuas, Lex provincialis, V. *Euua.*

Landgeding. vid. supra *Ding.*

Landgrafen, vid. supra *Alsaz.*

Lantherrn, *Herrn*, *Lantman*, Jus Argent. appellat Dominos jurisdictionales in provincia, passim.

[*In lante*, rure, Gloss. Monf. p. 383.]

Lantliuto, homines de provincia. Otfrid. I. 15, 40. Simeon de Christo Jesu.

LAN.

Lioht thaz thar scinit
inti alla uuorolt rinit,
Joh guallichi githiuto
therero lant liuto.

Lumen quod lucet
& omnem mundum illuminat,
Et gloriam illustrem
hujus Provinciæ populi.

Id. IV. 3, 39.

Fuar thar al ingegini,
thes lantliutes menigi.

Ivit omnis ei Jesu obviam
provincialium multitudo.

Adde c. 4. 88. conf. inf. *Liuteo.*

Lantthiot, populares. v. *Deota.*

Lantscaffim, regionibus. Kero. c. 55. *Lantscaff*, provincia. c. 1. *Lantsceffi deiu puant*, provincia qua degunt. cap. 55. *Fona rumen lantscaffen*, de longinquis provinciis. c. 61. [Tatian. 6. 1. *Uuarun tho hirta in thero lantsheffi*, erant tunc pastores in illa regione.] patria, Isidor. c. 9, 3. de Bethlehem.

Lantscaft, provincia, sicut Alemannia; *Geburda*, regio, sicut *Tiuregouue*, *manige regiones mugen sin in einero provincia.* Notk. Ps. CVI. 2.

Lantrichter, Comes, V. Comm. ad Jus Feud. Alem. c. 18. & 24.

Lantrecht & cognata vide *Reht.*

[*Irteile mir ein* LANTREHT, responde mihi judicium. Gloss. Monf. p. 327.

Lantmarcha, funiculum. Rhaban. Maur. Gloss. apud Dieeman. Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 119. ubi sequentia addit:

Lantmarcha, *Landmarck*, terrae limes. Vox „ comp. ex *Lant*, terra, V. n. 2359. & *marcha*, „ limes, n. 1813. G. *markun*, *mercken*, designare „ V. Loccen. & Rudbeck. a me *Script. Germ. l.* „ 262. laudatos, Stiernhök *de iure Sueon. vet. p.* „ 133. Stiernhielm *Gl. p.* 112. *a.* qui hinc quo- „ que Gall. *marquer* deducit; cui Ital. *marcare*, „ & Hisp. *marcar*, Menag. *Or. L. Gall. p.* 483. *b.* „ iungit. V. V. L. *Gemerke*, *terminos.* Cambris, „ *Mars*, limites regionis: *marsdit*, terra limi- „ tanea, Boxhorn. *Lex. Brit. p.* 44. *b. c.* Specia- „ tim vero *mark* signum maxime conspicuum „ limitum, immo limites ipsos, notat, vnde „ tot regionibus *Marcarum*, vel *Marchiarum*, no- „ men, V. Hunger. *Vind. Ling. Germ. lit. E.* 2. *ff.* „ Meibom. *Rer. Germ. I.* 525. Lindenbrog. *Gl.* „ *p.* 1434. Selden. *Tit. honor. II.* 1. *p.* 149. *ff.* „ Menag. *l. c. p.* 477. *b.* Ottium *Franco-Gall. p.* „ 168. 169. Beeman. *Access. Hist. ad Iohst. descr.* „ *vrbis Francof. ad Od. p.* 20. *b.* Quas inter Mar- „ cas, extra Germaniam, imprimis Hispanica „ quondam celebris fuit, singulari, eoque gran- „ di, opere, Paris. 1688. fol. excuso, & in plu- „ ribus eruditorum ephemeridibus excepto, a „ Petro de Marca tractata, ad cuius *L.* 6. *de Conc.* „ *Sac. & Imp. C.* 25. *p.* 927. 928. Baluzius etiam „ „ de

LAN. LAS.

„ de *Marca Hispanica* nonnulla dixit. Hinc Go-„ ropius *Orig. Antw. pag.* 152. & *Gallic. p.* 81. „ *Marcgravii*, siue *Marchionis* & *Marcomannorum* „ nomina recte repetit. Nec aliunde *Marquar-„ di* nomen nonnulli deflectunt, quod ex *Mark-„ rat*, consulem limitis significante, formant, „ Becman. *Or. L. Lat. p.* 236. G. *Marksteinar*, la-„ pides limitanei, Ver. *I. p.* 170. *a* Gl. K. *Sin „ kimarchot*, *terminentur*. Gl. B. *Untermarclihho*, *di-„ stincte*. Theot. *marktzal*, *margzal*, *marzal*. de-„ terminata & limitata portio, Schilter. *ad Cod. „ iur. Alemann. feud. p.* 632. Plura dabunt Gol-„ dast. *Rer. Alamann. I.* 253. 254. & *ad Einhard. p.* „ 191. *a*. Besold. *Thes. Pract. p.* 622. & *de nat. pop.* „ *p.* 103. & *Disc. polit. de Monarch.* &c. *p.* 90. 91. „ Meibom. *Rer. German. III.* 194. Voss. 2. *de vit. „ serm. p.* 80. 81. Dufr. *Gl. M.* 446. 447. Risum „ itaque Germanis Ferrarius *Orig. L. Ital. p.* 197. „ ciet, cum vocem nobis propriam a Lat. *mar-„ go* esse vult, saniora a Menag. *Or. L. Ital. p.* „ 312. *a*. docendus. Adde n. 1395. 2523. Hæc Dieciemannus.]

Lantfidelon, provinciales, subditi, Otfrid. II. 2, 45.

Thie sine lantfidelon
sie datun so ib thir redinon.
Hi ejus sui Provinciales
fecerunt quod tibi dicam.

Notk. Psal. CIV. 25. *Die alten Lantfidelinga die eigenes lantes sint, die heizent indigenæ, die endeske sint, daz chit, andereswannan chomene, die heizzent alienigenæ, advenæ, accolæ, incolæ*. V. *Sedal*.

Landsassen. vide *Sez*.

Lantschran. vide *Scranon*.

Landwalton. vide *Walt*.

Lantwerk. v. *Bann*.

LANT, pro *lasset*, sinatis, Fragm. de B. H. ℣. 1892.

LANTDERI, latro, Tatian. c. 199, 8.

[Compositum ex *lant*, regio, & *derien*, nocere. Palthen. Not. ad h. l. p. 393.

LANTFRIGUN, murænulam. Gloss. Monf. p. 346. vide *Lampreite*.]

LANTHAMO, L. Sal. t. XVI. 1. al. velenthemo.

[LANZE, judicio. Gloss. Monf. p. 381.]

LAP, ora vestis, Gl. Lipsii. ubi Somnerus: *Hoc nobis hodie Lap, à Sax. Læp, sic dictum forte à Lat. Labium, quasi vestis labium*. Quasi verò nostra lingua non vetustior esset Latinâ.

[*Lappa*, lacinia. Gloss. Monf. p. 412.

LAPEL, labrum. p. 392. concham. p. 324. mare. p. 328.

Lapelle, mare. p. 337.

Lapelles, luteris. p. 328. maris. p. 339.

Uuiti lapelles, alvum maris. p. 331.]

LAR, *Ler*, vacuus. Notk. Psal. VII. 5. *Lare dero guoti*. Ps. CVI. 9. *Lara sela unde hungerga kuotes kesateta*, inanem & esurientem animam satiavit bonis suis.

Lere, fœtura, evacuatio uteri, de brutis, *ein wurff*, L. Sal. t. II. 1. *Lere chala*, der erste wurff der Sveine, V. *Chala*.

Irlaren thes uueuuen, evacuare malis, Otfr. V. 9, 64.

LASSEN, LAZEN, linquere, relinquere, dimittere. concedere, Otfr. ad Ludov. R. ℣. 130. conf. Notas ibidem. Lib. IV. 2, 61. de muliere Christum ungente.

Laz sia, quad ther meistar, duan
thiu uuerk thiu si bigan.
Mitte eam, dixit Magister, facere
hoc opus quod ea cœpit.

Kero, *ni lazze*, non sinet. c. 22. *ni lazzit*, non sinat. c. 66.

[*Uuahsan lazant*, nutrient. Gloss. Monf. p. 341. *Uuahsanni lazent*, nutrient. p. 385.

Uuahsan lazit vahs, laxaverit comam. p. 382.

Lazuzan, ejice foras. p. 370. Legendum, ut puto, *laz uzan*.]

V. & *Lossen*.

Hinc *Farlazzen*, *Firlazan*, quæ vid. supra suo loco.

Kelazze, donum, Notk. Ps. XCI. 5. *Der uuar sprichit, fone Gotis kelazze sprichit*, qui loquitur veritatem, de Dei dono loquitur. *Kelazzis*, charismatis, Idem Ps. CIII. 15.

Geläzze, Notk. Psal. CXVIII. 111. vid. supra *Gles*.

Gelassenheit, Tauler. passim. Notk. Psal. LXI. 6. *Fone imo ist mir gelazzen solih gedult*, ab ipso patientia mea. Quasi deditio sui. At pro Simulatione usurpatur in Versione Belgica Cant. Cant. pag. 18. Kilianus *Ghe laeten*, simulare.

Laz, *Lazzi*, servi, homines proprii, liti. V. *Adelingi*. & Sande ad Consu. Feud. Tr. prælim. c. 1, 31. Spelm. Gloss. in Litus.

Lasina, serva, V. *Ani*.

Friolasia, spontanea voluntas, L. Sal. t. XVI. 3. & seq. 17. 4. vid. supra *Fri*.

Bilazen, *Blazzin*, remittere, condonare, Notk. Psal. CV. 23. *Uuellest du in blazzin, daz tuo, ne si daz, tiligo mih aba dinemo lib puoche*. Si dimittis peccatum illis, dimitte, sin autem, dele me de libro tuo.

[*Gilazet iuuuaru nezziu*, laxate retia vestra. Tatian. 19, 6. *Gilazet* est à verbo *lazan*, hodie Germanis *lassen*, à quo compositum est quod mox apud Tatianum sequitur, *intlazan*. *In thinemo uuorte intlazu ih thaz nezzi*, in verbo tuo laxabo rete: hodie *entlassen*, quod idem est ac laxare, pandere, explicare. Eodem sensu interpres AS. dicit *laetan*, quod mittere, linquere, juxta Benson. & *utlaetan*, quod laxare, solvere vinctum, significat, juxta Somner. pro quo Germani *los laten*, *los lassen* dicunt. Palthen. Not. ad Tat. p. 344.

Gilazit, admittit, Gloss. Monf. p. 381. dictaverit. p. 361.

Gilaz, veniam. p. 356. conf. supra lit. G.]

Giliezin si, præstabant, Otfr. I. 11, 15.

[Mallet Scherzius in Notis vertere *sinerent*.] Cap. 10, 23. [Verba hujus loci hæc sunt:

Gibugit thaz er herz liaz,
thaz er in ofto gibiaz.

LAS.

Recordatur quod cor (voluntatem suam) relinquebat, (ut præstaret, exhiberet,)
quod ipsis sæpe promiserat.

Cum vero Cod. Vindob. legat *beris liaz*, Vatic. *ber is liaz*. Scherzius hoc modo vertendum censet.

Cogitat ut huc (in mundum) id dimittat scil. nunc,
quod ipsis sæpe promiserat.]

Verlessenlich, negligenter, Chron. Königsh. c. 2. in Gallieno.

Uzlaz, finis, Notk. Psalm. XLIV. 14.

LASS, LAZ, tardus, segnis. *Lazzan*, tardare, morari, *thas her lazzeta*, quod is tardaret: Tatian. c. 2, 10. *Uuontorotun thaz her lazzeta in temple*, mirabantur quod (Zacharias) tardabat in templo.

[Origo verbi est à voce Alemannica *laz*, quæ occurrit apud Tatian. c. 227. 1. *lazze in herzen*, tardi corde. Germani eandem adhuc usurpant in phrasi *lass werden*, quam & Lutherus adhibuit Luc. XVIII. 1. Quem loquendi modum Angli in *late*, Belgæ in *laet*. Saxoniæ inferioris incolæ in *laat*, tardus, serus sequuntur. Palthen. Not. ad Tat. p. 291.

Lazo, tarde. Gloss. Mons. p. 367.]

Goth. *Latgan*, morari, Luc. I, 21.

Notker. Psal. CVI. 38. *Sin haste joh lazze*, capaces & tardos.

LAST, Lastasia. V. Ahelepte & Thoalasti.

LAZVN, legerunt, V. *Lesan*.

LASTAR, injuria. *Lastar wandeln*, pro injuria satisfacere, Fragm. de B. Hisp. ℣. 1265.

[*Laster*, reprehensio. Gloss. Mons. pag. 359. *Laster* vel *sceltun*, vituperationem. p. 348.

Daz meista last, prima reprehensio. pag. 375. forsan legendum *daz erista laster*.

Lastron, infamare. p. 408.

Lastrot, reprehenderit. p. 369.

Lastros, reprehendis. p. 384.

Lastront, calumniantur. p. 411.

Lasterparer, damnabilis. p. 388.

Lasterpariro, damnabiliores. p. ead.

Lastarlibber, reprehensibilis. Kero. c. 21.

Hodie *Laster*, est crimen, scœlus, *lesteren*, calumniari.

Apud Otfrid. IV. 30, 46. *Lastar* Schilterus vertit crimen:

In gegin imo uuas thar
filu manag lastar.

Adversus ipsum fuit hic
multum varium crimen.

Sed Scherzius reddit: *admodum multæ calumniæ*, observans: *Lastar* & maleficium, & objectionem maleficii notare.

Hinc *lasterara*, calumniatores apud Notker. Psal. XXXVIII. 2. appellantur.

Lastront apud Isidor. V. 7. calumniantur.]

Lastarbarig, reprehensibilis, culpabilis. *Unlastarbarig*, irreprehensibilis, Otfrid. III. 17, 132. v. supra *Bar*.

LAT.

LATH, ingratus: Gl. MSS. ASax.

LAATH, invisus: ib.

LATRAN, Lateranum pro Roma, Fragm. de B. Hisp. ℣. 3232.

Pulle unde Latran.

Apuliam & Lateranum, de Carolo M.

[LATONO, asserum. Gloss. Monf. p. 356.]

LAVAL, pelvis, Tatian. c. 155. 2.

[In Paltheniana editione legitur *Labal*.]

LAVBE, Lobium, obumbraculum in forestis, *Rotleube* propè Colmariam, V. *Felt*, *Rotfelt*. & *Du Fresn. Lobium.*

LAVB, venia, indultum, Aur. Bull. cap. 1. §. 24.

Verlouvan, permittere, Willer. in C. Cant. pag. 82. [nost. ed. p. 36. quæ habet *erloiban*, hodie *erlauben*.]

Ubarhlaupnissi, prævaricatio: Isid. c. 5, 5.

[Germani nunc, velut minus præcipites in vetita ruunt, transgressionem legis *eine übertretung* vocant, dicunt tamen & *verlauffen*, *sich verlauffen*, per errorem atque præcipitantiam peccare, impingere. Palthen. Not. ad Tat. p. 408.]

LAVB, *Glaube*, fides.

Unchilaubendun, infideles, judæi, Isidor.

[*Dher unchilaubo*, incredulus. Isidor. 5, 7. *Unchilaubendi*, incredulus. Isid. l. c.]

Kloubirrato, hæresis, Notk. Psal. XXXI. 6.

[LAVCGAL. Isidor. c. 2, 2. *Nu so ist in dheru fineru heiligun chiburdi so laucgal Fater chirunni.* Locum hunc satis obscurum sequenti modo illustrat Stadenius. *Itaque in hac sancta ejus nativitate adeo occultum est paternitatis mysterium*, quasi inter duo posteriora verba lineola combinatoria, qua frequenter Germani utimur, intercedat. Vocem autem *laucgal* ad eandem refert originem, à qua Gothicum *analaugn* fluere dicit Junius in Glossar. Mihi parum abest quin legendum videatur *taucgal*. Palthen. Not. ad Isidor. p. 398. In nostra editione Isidori legitur *laucg al.*]

LAVGA, flamma: Kero. c. 65.

Laucspiantaz, flammivoma, Gl. vet. item *Laucmedili*, fulgur, fulmina.

Radun laubmoni, Rotis flammeis, Hymn. vet.

Cant. Cant. c. 8, 6. *ther minnon libtfaz brinnent ande loghent.* [*Der minnon liebuatz brinnent unte lobezent*, ita nostra edit.] Lampades amoris, lampades ignis atque flammarum. Alem. *lobezent*. Hod. *Lichterloh*.

Daniel. III. *Der Engel stiez die lob vom feuer.*

Loug, Notk. Psal. CV. 17. *Fiur gieng iro manigi ana, loug pranda die sundigen.* Exarsit ignis in Synagoga eorum, flamma combussit peccatores.

LAVCH, *Look*, ASax. Leah, leac, olus in genere, quasi à λάχανον abscissum: deinde ad *Allium* restrinxerunt, qui id inter reliqua olera familiam ducere judicabant, ait Fr. Jun. ad Willer. p. 198.

[LAVUER, tepidus. Gloss. Monf. pag. 389. Vox hodienum usitata.

Lauvi, tepore. p. 389.

LAZTA, irretivit. Gloss. Monf. p. 351.]

LAZZ,

LAZ.

LAZZ, tegumentum pectoris & sinus, *Brustlas.* Burgundis *un Lais.* L. Salic. c. 49. festucam *in Laisum* jactare, *Laisowerpire.*

Saxonibus Scotatio, h. e. positio modici terræ in pallium vel *laisum* emtoris extentum, Sueno Lib. IV. LL. Scanic. c. 13.

Armellais, laz mit ermeln, V. supra *Arame*, brachium.

[ZA LAZZOST, tandem. Gl. Monſ. p. 406. Hodie *Zulezt.*]

LEAFE, vid. *Aleiuon.*

LEBARTE, Leopardus, Hymn. de S. Annon. ℣. 206.

LEBEE, vivat: Kero. Prol. p. 18. *lebente*, viventes. c. 5.

Otfrid. I. 6, 11.

Uuola uuard thih lebenti
job giloubenti.
Bene sit tibi viventi
& credenti.

[Scherz. in Not. addit, i. e. *per omnem vitam tuam.*]

Id. IV. 26, 71.

Uuola uuard thia lebenta
thiu kinde nio ni fageta.
Bene sit viventi
quam liberi nunquam exhilararunt.

Status vitæ felix, Otfrid. ad Ludov. R. ℣. 159.

Thaz leben auur, so ih meinu
mit freuui ioh mit heilu.
Statum nempe, quem designo,
cum lætitiis & salute.

[Cum in Codic. Vindob. & Vatic. pro *auur*, legatur *uuir*, Scherzius in Notis cum Stadenio h. l. ita vertit:

Quod vivamus ut statuo (vel ut dixi)
cum gaudio & salute.

Lebentero richi, regnum viventium, Otfr. V. 23, 172.

Uuanta himilrichi
theist lebentero richi.
Namque cœlorum regnum
est viventium regnum.

[*Lepente*, victuros. Gloſſ. Monſ. p. 408.

Lepannilies, non vivificavit. p. 326. forsan legendum *Lepan ni liez.*

Lepes, degis. p. 383.

Lepenth, agent. p. 339.

Lepetun, versati sunt. p. 374.

Lepitimes, agamus. p. 366.]

Missleleben, malè vivere, Rhythm. de Lud. R. ℣. 28.

LECCAN, ponere. *Lecce*, ponat. Kero. c. 58. *Unterleccan*, submittere. Prol. p. 16. vide inf. Lit. U. *Ze keleokanne*, reponenda: c. 55.

[*Zisamana leccan*, componere. Gloſſ. Monſ. p. 393. Hodie *Zusammen legen.*

Leccimes, mittimus. p. 368.]

Lecta, posuit, collocavit, Notk. Pſ. CVI. 7.

LEC.

Houbtlöcben, v. H.

LECHAN, Lambere. V. *Gilechont.*

Leker, Leccator, scurra, vaniloquus, qui curiam sequitur cibi gratiâ, *Tellerlecker.* v. *Lack.*

LECZA, lectio. c. 9. 17. *Lecno*, Lectiones: Kero. fortè leg. *Leczino.*

[*Lectium* c. 4. & *leczeom.* c. 10. apud Keronem lectiones notat.]

Idem Kero: *Lezcun*, *Lezcium*, capitula.

[*Leczium*, capitula, bis, *Leczun* vero, eodem significatu, semel occurrit in Kerone. c. 18.

Adde ex eodem. *Lecza einiu*, lectio una. c. 13. *Leccium uuerab kebames*, lectioni operam damus. c. 49. *Lese leczun*, legat lectionem. c. 11. *drio leczun*, tres lectiones. c. 9. *leczono*, lectionum. c. 8. *fona lectiom*, de lectionibus. c. 11. *drim leczeon*, tribus lectionibus. c. 10.]

Otfrid. ad Salom. Episc. ℣. 8. *Lekza ih therero buachi ju sentu.* Capitula horum librorum vobis mitto. perperam Flacius: *Lis ich deren buche die da sint.*

LECTVRE, analogium: Kero. c. 9.

[LEDARGARAUUM, coriarium. Gl. Monſ. p. 365. Hodie *Ledergerber.*

LEDET, onerat, Notk. Pſal. XXXVIII. 9. [Non *ledet*, sed *leret* in hoc loco occurrit.] V. *Laden.*

LEDIGER *fall.* vid. *Fall.*

LEEN, ſcropha ſylveſtris, bach, Gesner. Hist. Quadrup. p. 926.

LEERA *dera listi*, instrumenta artis. Kero. c. 4.

LEFSA, labia: Kero. Prol. p. 17.

[*Truge lefsa*, labia dolosa. Notk. Pſal. XXX. 19. conf. Pſal. XI. 3, 4, 5.]

Lepera, Labia, Gl. Lipſ. ubi Somnerus: Nobis hodie cum Belgis lipps, à Latino Labium, ni fallor, voce ductâ: Sax. enim Labia *wæleras.*

LEGARE, cubile, hodie *Lager*, de sepulcro. Otfrid. III. 24, 196. Verba Christi ad Lazarum referens:

Erstuant ir themo legare.
Resurge ex hoc cubili.

[*Legar*, cubile. Gloſſ. Monſ. p. 335. concubitus. p. 356.]

Legirhuor, adulterium, Notk. Pſ. L. 12.

Furlegan, adultera, Tatian. c. 57, 2. vide Lit. F.

Legerstede, cubilibus, Gl. Lipſ. ubi Somnerus: *Vox est pura puta Saxonica, sed vix hac notione eis usurpata, cum propriè apud eos (posteriores saltem Saxones) ut lictune, pro Cœmeterio accepta fuerit. Composita interim ab eorum liggan, jacere, & stede locus, quasi jacendi locus, ideoque satis accommode ad cubilia extensa, cum recubandi loca sint; quæ Monachis Dormitoria dicta, Anglicè Dortors.*

LEGEND, historia, etiam vera, non fabulosa, Chron. Königsh. c. 3. §. 230.

[LEGITA, misit, Gloſſ. Monſ. p. 337. decidit. p. 361.

Legentes, ædificantes. p. 349.

Legitun iro hant in then Heilantana, injecerunt manus

LEH. LEI.

manus suas in Jesum. Tatian. 184, 6. Germani hodienum phrasi hac, *band anlegen*, utuntur. Palthen. Not. ad Tat. p. 390.]

LEHN, v. *Liben*.

[*Leban*, beneficio. Gloss. Mons. p. 363.]

LEHENER, species saeculariorum, Sekelsnyder, Jus Argent. L. II. c. 102.

[LEHTRO, secundarum. Gl. Monf. p. 323.]

LEIBEN, relinquere, *ubrig lassen*, Otfrid. III. 7. 104.

Thaz mine gilichen leibent.
Quod mei sodales relinquunt.

Id. V. 11. 85.

Tho nam er thaz er leibta,
mit thiu er in oub tho liubta
Gab in thaz zi suazi,
thaz jagilih thes azi.

Tunc accepit id quod reliquerat,
eoque ipso eis quoque hic favebat.
Dabat eis illud ad dulcedinem,
ut quilibet de eo comederet.

[Eodem modo Tatian. 231. 2. dicit. *Mit thiu her tho az fora in, nam tho thia leibba, inti gab in:* cum manducasset coram eis, sumens reliquias dedit illis.

Hinc est Germanica vox *bliven* sive *bleiben*, manere, superesse. In Glossar. Boxhorn. diminutivum est *leippizzo*, buccella. Pathen. Not. ad Tat. p. 397.]

Conf. Königsh. Chron. c. 2. §. 94.

[Hodienum apud Suevos eodem sensu dicitur, *eine Speise leiben*, it. *eine geleibte Speise*.]

Leibos gabruko, reliquiae fragmentorum, Gothis, Marc. 8, 8. quibus *Lafa* reliquiae Marc. 6, 43. & *laf* vel *oferlibbende*, superstes, vidua, relicta. ita Herodias Philippi vocatur Marc. 6, 17.

Aleiba, residua, Aleibon, reliquiae. Gothis: *Afiifaan*, relinqui.

Conf. supra *Aleivon*.

Farleipter, reliquum. Otfrid. II. 6, 59.

[In hoc Otfridi loco non *farleipter*, sed *firleipti* extat, quod Schilterus in versione vertit *rejecerit*.]

Kaleibom, Sodales, Gl. Alam. q. d. commanentes.

Piliben, remaneant, c. 43. *Pilibe*, remaneat, c. 59. Kero. *Beliuen*, Fragment. de B. H. vers. 3622. de occisis.

Unterliben, intermittere, Königsh. Chron. c. 1, 72.

Zaleibu, residuae. *Zaleibu ist*, restat: *Za leibu sint*, residua sunt. c. 18. Kero.

Zeleibo. Notk. Psal. XXXIV. 18. Ps. LXXX. 11. Psal. CI. 7. Psal. CV. 27.

Ruodepertus Mag. S. Galli, Epist. VII. *In humilitate judicium ejus sublatum est*, *Taz in nioman ze rehte ne liez, taz wart zeleibe umbe sina deumuoti.*

Notk. Cant. Deut. c. 32, 8. *so dar ze leibo ward angelorum*, quantum angelorum tunc deficiebat, mangelte.

Ze leibo, intermitti. Notk. Psal. CV. 23. de intercessione Mosis pro populo: *So ward zeleibo iro ferlornissida.* i. e. sic intermissa est eorum perditio.

LEIB. vid. Lib, corpus.

[LEICHLIHHIU, vel *liutprotb*, laicos panes. Gloss. Mons. p. 330.]

LEID, angor, Otfrid. III. 18. 135.

Ruarta tho thiz selba leid
thaz emizigen fruma meid.
Commovit angor iste
qui aeternam salutem evitat.

Id. III. 24, 224.

Thir zell ih biar nu suntar,
uuas harto in leid thaz uuuntar.
Tibi jam dicam seorsim
(quam) nimium doluerint ob hoc
miraculum.

Cap. I. 34.

Leides filu seres,
Ægritudinis multi doloris.

II. 6. 72.

Leidor nu bilibit;
poena nunc manet.

Vers. 92.

Got ginadoti sin,
leidor thaz ni scolta sin.
Deus condonasset ejus
poenam ut non debuerit esse.

[Scherz. reddit:

Deus condonasset ipsi hoc,
Sed, proh dolor! hoc non debebat
esse.

Item Scherz. *leidor* in versu 72. per *proh dolor*, vertendum censet. At IV. 31. 22. per *hem! infeliciter*, vertit. Vocem *leid*. V. ult. 78. reddit *abominabilis*. vers. 271. autem verba. *Ther si uns leid in uuara.* Illud nobis sit abominationi revera.

Leides, triste. Gloss. Mons. p. 354.

Vora leide giporan vurtun, venerunt filii Israel usque ad partum, p. 330.]

Leidon, angere, contristare, *daz leidot mih*. Notk. Psalm. L. 6. CXVIII. 39. Otfrid. V. 23. 285.

Leident imo in brusti
thio ererun gilusti.
Angunt eum in pectore
priores voluptates.

Leideg, conturbatus; Notkerus Psalm. LXXVI. 5.

Leidiger, id. Psal. XXXVII. 7. 11.

Ungeleidigete, tranquilli, pacifici, Ryth. de S. Annon. ℣. 133.

Leidlusti, dolor, tristitia, Otfr. I. 20. 35. V. 7, 68. vid. inf. *Lust*.

Leidlibono, anxie, duriter, Otfr. III. 17, 104. 116. II. 23, 48.

Leidenhafte menschen, malè affecti, aegri, *Geiler. irr. Schaff.*

Leiden tiefele, maligni, abominabiles daemones, Notk. Ps. LXXVII. 55.

Leidon,

LEI.

Leidon, verleiden, abominabile fieri, Otfr. IV. 7, 67.

Dagleidan, vide *Dag.*

Frag. de B. H. ℣. 3411. Notk. Pſ. XI. pr. *diſiu leita werlt finſtri*, hujus abominabilis mundi tenebræ.

Ne man leidut, ne quis abominetur, Otfrid. IV. 24, 52.

[Legendum *Neman ir thera leidunt*, eximere ab abominatione. vid. Scherz. in Not.]

Leidet ſih Gote, abominabilis fit Deo, Otfr. V. 12, 151.

Thuruh then Goteleidon: propter Dei abominationem: vide omnino ſupra *Goteleidon*, & ibidem annotata.

Es erleidet im die welt, Geiler. *Bros. f.* 19.

Thaz lib leitendi, vitæ hujus pertæſi, Otfr. I. 4, 20.

[*Leid.* i. *ſtal*, vicem. Gloſſ. Monſ. p. 326.

Leida, informes. p. 379.

Leider, odioſus. p. 351. execrabilis. p. 352.

Leidon, accuſent. p. 366.

Leidoges, accuſes. p. 352.]

Leidſame uuortane ſint abbominabiles facti ſunt. Kero, c. 7.

Leidſame getane, obominabiles facti. Notk. Pſ. XIII. 1.

Leidſami, abominatio, Notk. Pſ. LXXVIII. 1. *die leitſami abkoto*, abominationem idolorum. Id. Pſal. LXXXVII. 9. *Si leidſamotun mih*, poſuerunt me abominationem ſibi.

Leidizzin iro uuerch, condemnare ſua facta, Notk. Pſalm. XCI. 12. *Leidezet*, id. Pſalm. V. 7. *Truginare leidezet unſer truhten*, doloſum abominatur Dominus. Adde Pſal. XCIII. 16.

[*Leidezta*, exſorbuit. Gloſſ. Monſ. pag. 347. *leideztun*, aſpernabantur, p. 399.

Leidezara, oſores. p. 369.]

Leidaz Gote, abominabile DEO, Otfrid. II. 18. ult. Notk. Pſal. CIV. 28.

Leidezen, ſpeciatim Anathematizare, *Leitſami*, anathema. Notk. Pſalm. XLI. 7. *Sih ſelben leidezen, daz chit anathematizare.* Id. ibid. *Allen dag uurden geleidezet*, tota die execrabantur. Idem Pſalm. LV. 6.

Keleidezet piren, anathematizati ſumus, Pſal. XLIII. 10. Pſ. CI. 9.

[*Leideſmi*, execratione. Gloſſ. Monſ. p. 322. exacramentum. p. 355.

Tatianus de Petro Chriſtum abnegante. *Bigonda tho leidezen*, tunc cœpit deteſtari. c. 188, 5.]

Leidferwizza, vide *Wiſen* imputare.

Mazleid iſt, der ungeluſtig iſt, Notk. Pſalm. CXVIII. 20.

[LEIGE via, iter. Anon. Rhyth. de S. Ann. ℣. 543. *Ley*, viam exponit & Corn. Kilianus in Etymol. Teuton. Ling. Inde forte *Leuga* vetus, pro milliari. Ammian. L. 15. de Gallis. *Non millenis paſſibus, ſed leugis itinera metiuntur.* v. Not. ad l. c.]

LEIGEN, laicæ mulieres, Tyrol. ap. Gold. pag. 356. Hodie *Lajen.*

LEI.

LEIMBERIN bellez der Vrowen, der ir recht ufiren fuſs ſtoſſe, *Lib. Sal. Ebersheim. in Curia Domin. Sigelzheim.* A *Lamb*, pellis agnina.

LEIM, limus. Notk. Pſ. XXXIX. 3. de luto limi, *uzzer demo horreuue des leimes.* Gl. Anglo-Sax. MSS. *Laam*, *argella.* item, *Lim*, *bitumen.*

Leimuuurhton, figulus, Tatian. c. 143. fin.

[*Leimina*, fictiles. Gloſſ. Monſ. p. 329.

Leimigiu, argilloſa p. 328.

Leiminero, fictiles, p. 328.

Daha vonna leimun, teſta de ſamiis. pag. 335.]

LEIMPFAT, ripa. Sigism. Imp. in privileg. Spirenſi de ann. 1437. *Strom und Leimpfat*, flumen & ripa. *ap. Limn. l. P.* L. 7. c. 46, 9.

LEINTAN, appellere, lenden, anlenden, Rh. de S. Annon. ℣. 772. [*Wa wir ſulin leintin*, hinaus lenden, quorſum tendere debeamus. Ita Reineſ. Vocab. Theot. MSC. hunc locum exponit: unde non opus eſſe arbitror, ut cum Scherzio in Notis, pro *leintin*, ſubſtituamus *lenkin.*]

LEIS, und geſang. Chron. Königsh. c. V. 73, 76. videtur abſciſſum à Kyrieleis.

LEISANONTI, imitans c. 7. *Keleiſanit*; imitatur. c. 27. Kero. vide Lit. K.

Goth. *Laiſtgan*, ſequi, Joh. XIII. 36.

LEIST, Kalepodia, Gloſſ. vet. Alem. Anglo-Sax. *Læſte*, Calopodium, muſticula. *Fotlæſt*, veſtigium.

Leiſten, adimplere, præſtare, ſequi promiſſa. Fœdus Ludovici R. Germ. in Sacramento Populi: *Oba Karl then eid then er ſinemo bruodher Ludhuwige geſuuor, geleiſtet.* Willeram. in Cant. Cant. pag. 70. n. 31. *Leiſtes tu mir thie truuua*, [n. e. Leiſt des du mir die truiuva] præſtes mihi fidem. v. ibi Fr. Jun.

[*Laiſtung*, obſtagiatus. A. 1375. *haben Grav. Ludwig und Gr. Conrad zu Helffenſtein Gebrüder, gegen dem Gottshauſs N. bey Verkauffung des Dorffs N. ſich obligirt, inner den nechſten 2. Monaten &c. von ihren noch minderjæhrigen Brüdern, wann ſie zu geſtandenen Jahren kommen ſind, Fertigungs-Brief uszubringen, oder in Verbleibung inner den nechſten 8. Tagen, mit ihrem leib und bürgen, gen Ulm, Giengen, oder Ebingen in die* Laiſtung *zu geben, und daſelbſt zu offener herberg nach* Laiſtungs Recht *als Giſell, ſo lang zu verharren, und ohne urlaubnus des Gottshaus nit eher von dannen zu ſchaiden, ſie hetten denn die Fertigungs-Brief von ihren Gebrüdern eingeantwortet.* v. Beſold. Wehner. h. v. Schilter. de Jure obſtagii. conf. ſupra *Giſel.*]

Folleiſten, *Folleiſtida cuotis uuerchis*, perſeverantia boni operis, Notk. Pſal. CIV. Gloſſæ Lipſ. *Fulluſt*, *adjutorium.* *Folleiſten*, *opitulentur.* ubi Somnerus: *Adjuvare*, *opem ferre*, *Sax. fulſtian, unde fultum*, *adjutorium.*

Conf. ſupra *Fol.*

LEITAN, ducere. *Zualeitit*, adducit: Kero Prol. p. 18. *Enger uuec iſt des leitet ze libe*, anguſta via eſt quæ ducit ad vitam. c. 5. *leitet farſuummando*, ducat negligendum. c. 31.

LEI.

Otfrid. V. 23, 7.

Er thara oub thie sine leitta,

Ipse eo quoque suos ducit. ad vitam æternam.

Et ỳ. 53.

Thara leiti Druhtin.

Eo duc Domine. & passim.

[*Leitta*, conduxit. Gloss. Monf. p. 396.

Leitron, gradibus. p. 383.]

Franci veteres *Leoden*, Angli *Leade*, Belgæ *Leyden*, ducere. *Lidan* Rhythm. Ludov. ỳ. 22. ubi vid. Comm. Sveones *Leyda*, ducere, *Ol. Verel. Ind. Ling. Vet.*

Leodasti, Segusius, L. Sal. t. VI. §. 1. *Si quis canem Segujium* (non-magistrum) *furaverit, Malbergis Leodasti* (dictus.) composita vox ex *Leod*, leithunt, segusius canis, Seucis, *L. Baiwar. t.* 19. §. 1. & *Hastig*, festinus, Anglis *Hasty*, Gallis *hastif*. ein hastiger Leithund. Aliud est ab eo *Leodardi*, *in* §. *ult. d. t. VI.* Convenit Belgicum *Hasewind*, canis venaticus.

Leito, Dux, Notk. Psal. LX. 4. *Du bist min Dux (leito) du leitost mih.* Ps. LXIV. ult. *Danne sint fro, die leiten dero scasso*, induti sunt exaltatione arietes ovium.

Leitida, dux, duces, *Wigesleitida*, belli duces, *Hymn.* 22.

Isidor. cont. Jud. c. VI. *uns zu ouuert leididh uuardh unser Druhtin Jesus*, nobis supremus Dux factus noster Dom. JEsus. & mox: *unsih dhurahleidit in dhea chibeizssenun Lantscaft.* nos perduceret in terram promissam.

Leidigh uuardhafter Moysises ablibe. (Josua) Dux effectus est post obitum Mosis. Id. Isidor. eod. cap.

Leididh, Dux, Isid. c. 8.

Leididhduom, principatus, ib.

Irleitan, ducere, Psal. LX. 5. Psal. LXV. 15. vide supra lit. I.

LENGAN, v. *Antlengan.*

[*Lenget*, trahitis. Gloss. Monf. p. 333.

Lengirum, prolixiores. Kero c. 18.]

LENNICI, L. Salic. t. 45. §. 3. *Druche Lennici.*

LENTI, renes: Kero. c. 8. *Lendin*, lumbi. *Lendibraton*, renes, *Raban. de part. corp. hum.*

[*Sinero lendino gurdil*, cinctorium renum ejus. Isid. c. 9. 4. In Vocab. AS. Bensonii clunis *lend*, lumbulus vero *lendebraed*, & renes *lendena* vocantur. Mox vero in composito *lenden-ecc* lumborum dolor dicitur. Palthen. Not. ad Isid. p. 415.]

LENZ, ver. Anglo-Sax. Lenctentid, æquinoctium vernale, item Quadragesimale in illud incidens: Th. Marschall. Obs. 2. in Version. Evang. Goth. & Sax. pag. 527. V. & *Manoth.*

[LEO, leo, hodie *Löwe*. *Dar leosi odo perun inne liccant*, cavea theatri, Gloss. Monf. pag. 407. Haud dubie pro *Leosi* legendum *leo si*, ut notatum supra ad vocem *Ber.*]

LEO.

LEODARDI, Leydart, compositum ex *Leoden*, sive leudan, leiten, ducere. scil. testes & *ardi*, art, genus, species. Nimirum duo genera vel species sunt condemnandi reum, aut per modum confessionis, aut per modum convictionis per testes &c. in quo posteriori genere locum habet pœna inficiationis, utroque & Romano & Germanico Jure usitata. Luculentus textus Juris Francici est in L. Salicæ tit. X. §. 1. *Si quis animal, aut caballum, vel quodlibet pecus in messe sua invenerit, penitus eum vastare non debet, quod si fecerit, & CONFESSUS fuerit, capitale loco restituat*, (i. pretium loco rei solvat) *ipse vero debilem ad se recipiat. Si vero CONFESSUS NON fuerit, & ei fuerit ADPROBATUM, MALB. LEODARDI. DC. denar. qui faciunt sol. XV. excepto capitale & delatura.* Leodardi itaque est altera species condemnationis ad mulctam, si quis non confessus, sed inficiatus factum, desuper convictus fuerit. Similiter in sequenti §. IV. sancita eadem mulcta, *si negaverit & tamen convictus fuerit*, MALB. LEODARDI, ut & seq. §. V. & ult. ibi: *testibus cum convincat.* Et tit. XX. §. 3. ibi: *& ei fuerit approbatum. Malb. LEODARDI.* Tit. XXVII. §. 2. ibi: *& ei fuerit approbatum. Malb. Leudardi.* Tit. XXXIII. §. VI. Tit. LXVIII. *Si negat & convictus fuerit, Malberg. LEUDARDI. solidos XV. componat.* Atque secundum hæc loca manifesta, cætera veniunt interpretanda, generalius & ἁπλῶς consignata, ut *tit. XI.* 3. *XII.* 1. *Leudardi trespellia*, L. Sal. t. 66.

Leitwende, calumnia. Jus Argentorat. Vet. cap. 182. *Wer ruget oder schuldiget umb wunden &c. und das tut durih Leitwende, der sol bessern die besserunge, die der geton solte haben, der geruget worden ist.* Dictum à *Zeugen leiten* & *wenden*, i. e. *wan*, falsum, quando testes falsum deponunt, quos accusator produxit. Jus talionis. Vide *Palmenden. Balmunden.*

[LEOD, canticum, hodie *lied*. *Uiuni leod, odo scofleod*, plebejos, psalmos, cantica rustica & inepta. Gloss. Monf. pag. 402. *Scoflied*, hodie *Schafferlied.*

Leodarsezzun, arioli. p. 405.]

LEODINIA, L. Sal. tit. 28. & 38.

LEOHT, lux, lumen. Prol. p. 17. *Leohte*, luce. c. 8. *Daz leoht des Leohtes*, lumen lucernæ: c. 41. Kero.

Adde ex eodem: *durub desan leoht lib*, per hanc lucis vitam. Prol. pag. 15. *mit leoht*, cum luce. cap. 41. *leoht unnoh des tages*, luce adhuc diei. c. 41. *leohete*, lumen. Prol. pag. 17. *Leoht*, candela. c. 22.

Lioht, id. *Liohtfaz ufan Kerzistal*, candela super candelabro, Otfrid. II. XVIII. 30. Cant. Cantic. 8, 6. *Der minnon liehtuaz. Die michelen liechtfaz*, Sonn und Mond, Vet. Vers. Psalmi CXXXVI. & Psal. CXIX. *Din uuort ist liehtfaz meinen fuezen, und lioht minen faden.*

Tatian. c. XXV. 2. *Noh intprennent liohtfar*, neque accendunt lucernam. [Legendum esse *liohtfaz*, monet Palthen. addens: In Anglo-Sax. est

LEO.

est *leobtfaet* eodem sensu apud Somner. Not. ad Tat. 352.

So liubte juuar liobt fora mannen, sic luceat lux vestra coram hominibus. Id. l. c. 5. 3.

Quam, inti mit imo mihil menigi mit liobt fazzon inti mit faccalon. Venit (Judas) & cum eo turba multa cum laternis & facibus. Id. c. 183. 1.]

Liobti ziti, tempora lucis, Otfrid. V. 22, 10.

Leobtramo, dilucidè, Isid. 3, 3.

[In editione Palthenii legitur *leobtsamo*.]

Inliubt unsih, illuminat nos, Otfrid. III. 21, 59.

Irlicht. Psalm. LXXX. 4. *an dem irlichten tage unser hochzit*, in illustri die Solennitatis nostræ. Conf. Lit. I.

De more moribundis candelam ardentem dandi Cæsarius Heisterbachcensis Lib. VII. c. 23. *Febre invalescente desperatus & depositus, candelâ, more secularium, manui ejus impressâ, omnibus, qui aderant, visus est expirasse.*

LEOKANNE, vide *Leccan*.

LEOMA, globus. Gloss. MS. Anglo. Sax. JUUAR, *Leoma, vel Carendil*. ibid.

[LEOPARTUN *crimmistun*, tigridi ferocissimæ. Gloss. Mons. p. 405.]

LEOSDEBA, L. Salic. tit. 19, 8.

LEOTANTER, pullulans, Gloss. vet. Gothis *Liudith*, increscit, Marc. XIV. 27.

LER, Terminatio adjectiva, Vide in *Zwinerelo*.

LER, vacuus, Vid. *Lar*.

LERAN, vide *Keleran*.

LEERRAN, c. 6. LERRAN c. 2. docere. *Pirumes Kelerit*, [*Pirum Kelerit*, in nostro Kerone legitur c. 7.] docemur. *Leru*, docebo. Prol. p. 17. c. 64. *Lerit*, docuerit c. 2. *Kileerte*, docti. c. 1.

Lerarum, doctorum. c. 9.

Lera, Prol. p. 16. c. 2. *Leru*, c. 64. doctrina. Kero.

[Adde ex eodem: *dera fineru lera*, doctrinæ suæ, c. 2. *in leru*, in doctrina, c. 2. *Qhuidit lerarum*, dicit doctoribus, c. 5.

Lera, fontes. Gloss. Mons. p. 350. via. p. 331. vias. p. 366. Secta. p. 367. traditionem. p. 397. rudimenta. p. 379. instrumentum. p. 384. exhortatio. p. 386.

Leran, instruere, p. 389.

Lerari, lator. p. 368. latorem. p. 348.

Zi lero, informationem. p. 395.

Lerono, traditionum. p. 398.

Lerunga, *Zimprunga*, materia. p. 410. *Lerunga*, *Kasezzida*, *marchunga*, institutio. p. 406.]

Leera, instrumenta, Kero, c. 4. documenta.

Lerda, docui. Confess. Vet. apud Lambec. 2, 5. Biblioth. Vindob Cæsar. p. 319. *Thaz ir mih lertut*, quod me docueritis, Otfrid. ad Salom. ℣. 22. *Unz er nan gilereta*, usque dum ipsum docuerat. Otfrid. ad Ludov. 109.

LER.

[Codex Vindob. habet *gileitta*, quod verti debet per *duceret*. Scherz. Not. ad h. l.]

Lerza, Otfrid. V. 12, 1.

Lerza therero uuorto,
thiu gruazit zeichan harto.

Docuit illis verbis,
compellavit signis valde.

[Corrigendus est hic locus ex utroque MSS. Vindob. & Vatic. atque legendum *Lekza*, quod *lectionem* notat, hinc ita vertendus.

Lectio his verbis,
indicat miracula insignia.]

Leren & *Lernen* differunt. Notk. Ps. CXVIII. 13. *Die ih Kelirneta fone dinemo munde, die lerta ih*.

Lerneta, didicit, Otfrid. III. 16, 16. *Lerti*, docuit. Idem III. 16, 20. Utroque loco de iis qui Jesum duodecennem in templo audiverant.

Hintarquamun thes oub mer,
uuanta er mi lerneta sio er.
Ni sahun sie nan sizen
untar scualarinen,
Nob kliban themo manne,
ther sia inan lerti uuanne.

Observarunt id eo magis,
namque ipse non didicerat ea antea.
Nec viderunt ipsum sedere
inter auscultantes,
Nec adhærere viro
qui ea ipsum doceret aliquando.

Leren, discere, *lernen*, Joh. Keisersp. passim hodieque Argentoratenses.

Lerig, docibilis, Notk. Psalm. CXIII. 26.

Leru Moyses, libri Mosis. Otfrid. V. ult. 176.

Thaz sagent buah ziuuaru
in sines selbes leru.

Hoc dicunt Biblia profecto
in ipsius (Mosis) doctrina (libris.)

Conf. *Lirnen*.

[LERAHHUN, charadrionem. Gl. Mons. p. 321.]

LES, Notk. Psal. LXVIII. 14. & Ps. CI. 7. *Sie ne uuizzin les, uuaz sie tuont*, non sciunt quid faciunt. Et Ps. XCIX. 3. *Ube sie les in uuissin*, si cognovissent eum. Est, ut videtur, particula suppletiva, sicut etiam *en*, & *so* &c. Vid. Otfrid. II. 11, 93. III. 24, 152. IV. 7, 58. IV. 16, 15. c. 19, 143. c. 26, 35. V. 1, 85. c. 7, 41. 47.

[*Les* vertendum esse per *omnino*, *prorsus*, *in totum*, Scherzius in Notis ad omnia hæc loca monet.]

LESAN, legere, hodienum *lesen*. Anglo-Sax. *Lesan*, legere, colligere, legere libros, meditari. Gothis *Laisgan*, docere, Marc. IV. 1. VIII. 31. *Lisit*, legit, Otfrid. ult. 25, 82. *Las ih*, Idem I. 1, 73. *Lesanes*, Idem ad Salom. ℣. 13. *Lasun*, Idem II. 10, 17. *Lasum*, legimus.

LES. LEU.

gimus. Idem IV. 25, 12. *Auur zi Kilesanne*, recolligenda. Kero. c. 32.

[Adde ex eodem Kerone: *Lesan*, legere, c. 38. 48. *lese leczun*, legat lectionem, c. 11. *lesames*, legamus, c. 18, 40. *lesanter*, lecturus. c. 38.

Suecis *Läsa* est legere & orare. Palthen. Not. ad Tat. p. 421.]

Leso, lector. Notk. Pf. XCIII. 20.

Lesaribti, constructio. Notk. Pf. LXIV. 1.

LESGEN, Vide *Irlesg.*

LESIA, paradisum. Gloff. MSS. Anglo-Sax. à Lat. Elysii campi.

LESTARLIHHER, reprehensibilis, Kero.

[*Lastarlibber* habet Kero. c. 21. vide supra *Lastar.*]

LETANIE, Vetus translator anonymus Psalmorum Psal. XXV. MSS. in Summaria: *Der Psalme waz Davides letanie, so er facht wieder die beiren Phylistim und ir folk.* De Veteri more Francorum & Germanorum ante prœlia Litaniam canentium vide Epinik. Ludovico R. dictum §. XLVII.

LETE, pretium. Jus Argentorat. L. 1. c. 16. §. 3.

LETHA, Nomen proprium Regis Longobardorum, vide *Longob.* Item filiæ Lupoldi Marchionis Austriæ. Chron. Freiburg. p. 8.

LETHIG, ledig, vacuus, in Latinum receptum, Ligius, *Ledigman*, homo ligius, qui uni soli homagio obligatus. Vide *Comment. nostr. ad Jus Feud. Alem.*

Lethegen, deserere, evacuare, exulare. *Fragm. de Bell. Hisp.* ℣. 2364. Solvere, liberare, *ibid.* ℣. 3075.

LETIGANDO, mentientes. Isid. c. 8.

LETISTON, novissima. Gloff. Lipsii, ubi Somnerus, *Hinc forte ultimus nobis last, & latest.*

Zi lezist, tandem, novissime, Otfrid. IV. 13, 65.

LEUCA, vide *Rasta.* Rythm. de S. Annon. ℣. 543.

LEUDI, LEODE, uuergeldum. L. Salic. tit. 19. c. 3. §. 9. Tit. XXVI. 1. Tit. XXVIII. 9. Tit. XXXVIII. 14. Vide Comment. nostr. ad Jus Feud. Alem. p. 6.

LEIDMUSTER, L. Salic, Tit. XLIV. 5.

LEUDSAMIUM. vide *Samanunga.*

LEUTHUND. vide *Hund.*

LEUUEN, vivere. Otfrid. III. 20, 183.

[In versione Otfridi reddit Schilterus *inficiari.* Scherzius autem in Notis observat, non esse verbum, sed genitivum substantivi *Leuue*, quod calamitatem, miseriam notet, vide mox dicenda ad *Leuues.*]

Leuende, vivus, Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 846. 1976. 1995. 3617.

LEUUEN, de Rolandi adversario Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 3079.

Mit theme suerte bieb er uffe then Leuuen.

LEUUES, mala, variæ malorum species. I. 18, 62. II. 6, 78. III. 1, 33. IV. 26, 12, & c. 35, 32. V. 9, 70.

(Primus locus ita se habet:

Tharben uuir nu leuues,
libes filu maneges.
Caremus nunc malis,
bono (imo) multiplici.

Ad quem Scherz notat. *Leuues* est à *Leuue*, quæ vox calamitatem, miseriam denotat. (provocat ad loca à Schiltero hic quoque producta atque addit) in Glossis Rhabani Mauri est *Leue*, pestis. Reddo itaque h. l. sq. in modum:

Caremus nunc infeliciter,
bono admodum multiplici.

Ceterum II. 6. 18. Schilterus *leves* vertit *miseriam.*

III. 1. 33. *Jrbuggu ih leuues*, recordor mali.

IV. 26. 12. *Uuaz sie imo leuues uuizin*, quod isti (Judæi) ipsum malis afficerent.

IV. 35. 32. *Sie so datun leuues*, illi (Judæi) fecerunt (ei) ægre (male.)

V. 9. 70. *Uuir nu thulten leuues*, nos jam passi sumus mala. Scherzius: toleramus infeliciter.

V. 19. 54. *Uuintesbruti leuues*, venti turbinosi. Scherz. turbinis noxii.]

Ziu leuues, propter quid? Notk. Psalm. X. 12.

[LEVUINCHLI, leunculus. Gloff. Monf. p. 345.

Levuinchilino, leunculorum, p. 339.]

LEX fidei, Lex factorum. Notk. Psalm. CXVIII. 29.

LEY, petra. Masen. in Dedic. Annal. Trevir.

LEYTH, Vide *Leid. Thesthe leyther*, eo acerbiores. Willer. in Cant. pag. 9. [in nostra ed. p. 5. *Daz leit.*]

LEZ, latus. Adverb. ad latus. *beyseit*, juxta. Vide Glossarium Du Fresne voc. Latus. *Unrecht*, ex. gr. gehen, usitatum Argentorati.

Lezze, latus, seite, ort, ende. *Alle lezzen mit volcke sezzen.* Chron. Königsh. c. 5, 151. & pag. 916. pag. 1001.

Lezzi, perversi. Notk. Psalm. XVII. 27. *Mit demo Lezzen uuirdestu gezigen lezzi*, cum perversis perversus eris. ℣. 28. perversis (*leizzen.*)

Lezzi dises libes, perversitas hujus vitæ. Notk. Pf. CXIV. 3.

Lezzen, perversè agere, lædere, frevelen. Otfrid. V. 23, 494.

Analeze, anelacius, cultellus non ad lædendum, sed defendendum portatus. Vid. supra in A. Jus Argentorat. *Lange messer* appellat, aliàs *Dolche*, qui tamen ob abusum postea prohibiti.

LIAB, LIEB, LIOB, LIOBO, LIUBER, LIOF, Gloff. Vet. charus, amicus. Otfr. I. 15, 93.

Thu sibis sun liaban
zi martolonne ziahan.
Videbis filium dilectum
ad martyrium trahi.

III. 13, 98.

Ther fater iz gisuazta,
then sinan lioban gruaza.

Pater

LIA.

Pater id dulcoravit
suum dilectum compellavit.

V. 20,89.

Gisibbon filu liebe.

Cognati multum dilecti.

Adde V. 25,48.

Libra, charior, Notk. Ps. XVI. 14.

Liba filaga sin, caro comiti suo, Monum. Runicum, Stephanius in Notis ad Præfat. Saxonis Grammat. pag. 5.

Thie Gotes liobon, dilecti DEI, Otfrid. V. 22. 26. 28. c. 23, 558.

Liobome man, dilectum virum, Id. Otfrid. V. 4, 27.

Miner moter lieuen, dilectæ matri meæ, Fragm. de Bell. Hisp. ✠. 824.

Heil herro, heil liebo, formula publicæ acclamationis, Salve Domine, salve acceptissime. Vide supr. in *Heil*.

Liobe, liebe, favor, affectio. *Unz zi liobe*, nobis in favorem, Otfrid. ad Ludovic. R. ✠. 57. Idem I. 16, 40.

[In priori loco legitur: *Unszi liab.* in posteriori vero: *euuiniges liobes*, æternâ gratiâ.]

Liebe tun, blandiri, Jus Feud. Alem. c. XXI.

Sine sela uuonet in liebe, anima ejus in bonis demorabitur, Notk. Psal. XXIV. 13.

Liubi, amor, Otfrid. V. 20, 87.

Fon altern liubi.

A pristino amore.

c. 4, 101.

Ih zellu iu oub scono liubi.

Enarro vobis etiam pulchrum amorem.

[Aptius forte ita transferres. Dico vobis etiam pulchre charæ (scil. fœminæ.) Scherz. in Not.]

Liepsam, amabilis, Notk. Psal. LXXXV. 7. & Ps. CV. 4. *Irbuge unser Truhten an dero liebsami dines liutes.* Memento nostri Domine in beneplacito populi tui

Liebsaminon, affectionibus, Notk. Psalm. CV. 39.

Liebtat, benefacta, Notk. Psal. LXXVII. 11. *Irgazzen finero liebtate*, obliti sunt benefactorum ejus.

Liben, amare, Otfrid. IV. 1, 66.

*Thaz deta ih bi einen ruachon
the ih libi in thesan buachon.*

Hoc feci ob causam,
quam amo in hoc libro.

Propitiari, Notk. Psal. XXIV. 11. *Umbe dinen namen libest du Truhten minen sundon.* Propter nomen tuum Domine, propitiaberis peccato meo.

Liubta, dilexit, Otfrid. V. 11, 86.

Giliubta, dilectus, Otfrid. I. 3, 27.

Sih giliuben, sich beliebt machen, acceptum se reddere, Otfrid. IV. 36, 24.

[*Sie liubet zi guate*, eos diligitis ad bonum. Id. II. 17, 12.

Scherz. in Not. Eos facitis acceptos ad bonum.

LIA.

Id. III. 20, 291.

Ther mir so fram giliubta.

Qui mihi adeo placet.

Redde: Qui mihi rem adeo gratam præstitit. Scherz. in Not.]

Keliube, commenda, Notk. Psal. LXVII. 29.

Sines liubes lusti, amoris sui delectatio.

Liub, bonum, Notk. Psalm. XXX. 20. *Daz chunftiga liub*, futura bona.

[*Liupi*, gratia. Gloss. Monf. p. 368.

Liuper, acceptus. p. 365. probatus. p. 380.

Liupen, cupitis. p. 351.

Liupora, desiderabilius. p. 388.

Liupemo, desiderabilis. pag. 334. placabili. p. 336.

Liupes, gratum. p. 341.

Liupiu, gratuita. p. 328.

Liupostun, acceptissimas. p. 376.

Liupliba in vuatlibi, decoras forma. p. 341.

Liuplibi, florem. p. 332.

Liuplibo, perfloride. p. 346. gratifice. p. 399.

Liuplibes, venusti. p. 383.

Liuplibero, urbanæ eloquentiæ, elegantiæ. p. 302.]

Librats, amasius, Morhof. de Ling. Germ. 2, 7. pag. 353.

Lieuen, placere, Fragm. de Bell. Hisp. ✠. 1280. *Thiu Siine begonde then beythenen lieuen*, hodiè: belieben.

LIAFEN, currere, lauffen. *Liefun*, currebant. *Loufa*, Otfrid. V, 5, 5.

*Tho liefun sar so thu uueist,
thia inan minnotun meist.*

Tunc currebant illico, prout scias,
qui ipsum diligebant maxime.

c. VI. 3.

*Joh iro zueio loufa
dat filu diafa.*

Atque eorum duorum (Johannis & Petri) cursus (ad sepulchrum Christi,)
factum multo profundum.

Firliaf, Otfrid. V. 5, 11.

*Then ginoz firliaf er fram
ioh er zi themo grabe quam.*

Comitem (Johannem) præcurrebat procul
& prius ad sepulchrum veniebat (Petrus.)

Vide supra *Hlauffat.* & infra *Loufen.*

LIAZ, Vide *Lassen*, *Biliaz.* &c.

LIBBE, parcat. *Libanto*, parcendo, Kero. ita enim Goldastina editio emendanda. ut alibi Kero.

[Minus recte hic emendatur Goldastus. in Kerone enim c. 21. legitur *libbe*, partiat, & sic in aliis quoque editionibus Regulæ Benedicti. Holsteniana vero emendavit lectionem, quæ exhibet *partiatur*. *Libanto* partiendo, c. 18. reperitur, ubi sermo est de Psalmis prolixioribus partiendis. At c. 39. alius significatus obtinet

LIB.

tinet: *kehaltan in allem libanti*, servata in omnibus parcitate.]

Lippanti, parcendo. Kero. c. 7.

Otfrid. II. 9, 155. *Liep*, pepercit.

Nob themo einigon ni liep
io so Paulus giscreip.
Nec unico huic pepercit
sicut Paulus scripsit.

[In utroque Codice Vindob. & Vatic. legitur *Leip*, notante Scherzio, & ita quidem terminatio rhythmica requirere videtur; interim, quum manifeste ad Rom. VIII. 32. Otfrid. provocet, mallem lectioni Flacianæ inhærere, nec enim raro Otfrid. rhythmicam terminationem haud sollicite observat.]

Notk. *Libe*, parce. Psal. XVIII. 14. *Libe dinemo scalche fore anderro schuldin*, ab alienis peccatis parce servo tuo. Psalm. LXXI. 13. Verba Psalmi: Parcit inopi & pauperi: ita exponit Notker. *Er libet imo, dia sunda fergebendo.* Ps. LXXVII. 50. *Iro libo ne libta er fone demo tode*, non pepercit à morte animabus eorum. conf. eund. Ps. LXXXV. 14.

LIB, LYB, LIP, vita, [Kero. *Lib*, vita. Prol. p. 16. c. 7. *des libes*, vitæ Prol. p. 17. c. 63. *pi libes arnungu*, pro vitæ merito. c. 62. *durub desan leobt lib*, per hanc lucis vitam. Prol. p. 15. 17. c. 61. *ze libe*, ad vitam. c. 5.

Tod liib in bantum dera zungun, mors & vita in manibus linguæ. c. 6. *ewigan liib*, æternam vitam. Prol. p. 17.

Alleru lutri lip sinan kihaltan, omni puritate vitam suam custodire. c. 49.

Tatian. I. 3. *Thas lib uuas in imo, inti thas lib uuas liobt manno*, vita erat in ipso, (Verbo) & vita erat lux hominum. Hodie *leben*, dicimus, propius autem ad antiquitatem accedit Anglorum *life*. Palthen. Not. ad h. l. p. 278.

Lip, spiraculum. Gloss. Mons. p. 387.

Arpeitsamo lip, activa vita. p. 407,

Himil lip, contemplativa (adde vita) ibid.

Slemmir din lip. per salutem animæ tuæ. p. 327.]

Des ewigen libes, vitæ æternæ. Symb. Apost. Alem. *Geloubo ewigen lib.* Item *Ich geloub nach disem lib den euuigen lib.* Anglo Sax. edente Frehero: *int lup euui*, & vitam æternam.

Des libes ursprung, fons vitæ, Notk. Ps. XXVI.

Libas abter dotha, vita post mortem, Rituale vetus.

Notk. Psal. LIV. 5. *Minnesami der lib ist*, dilectio est vita. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 1306. Otfrid. I. 18, 42.

Thar ist lib ana tod,
liobt ana finstri.
Ibi est vita sine morte,
lux sine tenebris.

V. 8, 92.

Allererist tho thaz uuib
in gisageta thaz lib.
Prima omnium hæc mulier
illis referebat vitam.

Conf. I. 11, 14. c. 20, 38.

Jus Feud. Alem. c. XXXVI.

LIB.

Glossæ Lipsii: *Liba*, vita. *Libes*, vitæ. *Lif*, vitam. & Lipsius addit: *Nos leve, tamen & vulgo, By lyue, illo sensu.* Sic nostra formula gravioris inhibitionis, *bey leibe nicht*, per vitam.

Liph, vitam. Rh. de S. Annon. ℣. 675.

Lipding, ususfructus, quia ad dies vitæ. Usurpatum tamen etiam de Emphyteusi & contractu libellario. Jus Augustan. MS. fol. 50. *Die Rautgeben habent gesetzt von unsers erbarn Herrn Bischof Wolfhartz gebot der do Bischof waz und mit unsers Herren Tegans und mit unser Herren von dem Chorbet, und mit richer und mit armer raut und willen fur mengen chrieg der gewesen ist umb LIPDING von der Pfaffhait und auch von den Layen daz von binnan uff Sant —— tak der nu schierst chumt, alle leut die LIPDING habent von Phaffen und von Layen von ir Hofherren brief nemen sullen. In dem recht als sie irw LIPDING gewunnen habent, und sullen in auch ir Hofherrn brief daruber geben ann widerrede. Swelh Hofherre dez widerwære, dez undertan sol sinen berren rechtvertigen umb sinen brief in ainem manod und sullen im die Pfleger und die Rautgeben helffen mit dem Vogt, daz im sin brief gevertigt werd. Swelh Hofherren auch nit Insigel habent, die sol man alle under der Stet Insigel verschriben. Swer auch sines briefes nit genommen hat in dem vorgenanten zil, der hat sin recht an dem vorgenanten LIPDING verlorn. Es wär denn ieman uzzer landes der dez gesetzes nit weste, swenn der wider chumt, der sol abetun was reht ist.*

Liphaftes, vivens, vividum, hodie *lebhafft.* Otfrid. I. 5, 48. Christum describit:

Ala uualtentan
Erdun ioh himiles
int alles liphaftes
Scepheri uuorolti.
Omnipotentem
Terræ & cœli
& omnis viventis
creatorem mundi.

Id. II. 1, 86.

Iz uuas in imo quegkaz
ioh filu liphafftaz.
Erant in ipso (Verbo) vivificans
& multum vividi.

Notk. Psal. XL. 3. *Got kehalte in in allen uuerlt freison, unde gelibhaftoe in*, Dominus conservet eum in omnibus mundi periculis & vivificet eum. Adde Psal. XXXVI. 38.

Kuetuuerch lib, vita activa. *Ufscouuo lib*, vita contemplativa, Notk. Psal. XXXII. 2.

Libleit, victus. c. 40. *Lybleita*, annonam. c. 31. *In libleitom*, in alimentis. c. 37. Kero. *Lipleita*, cibos, Fragm. de colloq. Samarit. ℣. 10.

[A *Lip* & *Leiton*, ex quo vita agitur. Palthen. Not. ad h. l. p. 423.]

Lifuara, cibaria, Glossa Lipsii, non quasi *Lifware*, ut Lipsius, sed ex *Lib*, & *fuara*, cibus, Vide in F.

Lipnus, victualia, miet, gaben, oder lipnüs, nit zu nemen, Recess. Imp. 1467. Norimb.

Lipnar,

LIB.

Lipnar, das sin hüner, aier, chaes, milchsmalz, ruben, obs, öl, das unausgeslagen ist, alles wiltpret. Jus Augustan.

[Tatianus verba Johannis ad milites ita refert 13. 18. *Sit ginuago juwara lipuara*, contenti estote stipendiis vestris. Ad quæ verba hæc commentatur Palthenius. Vocem hanc probæ notæ esse Glossarium Boxhorn. probat, quo idem pro stipendiis atque alimonia accipitur, nec minus in Glossis Florentinis *lipneri* stipendium est. Sed in Gloss. Lips. est *lifuara* cibaria, quod idem esse ac *lyfuuaere*, vitæ defensio, Lipsius existimat. Utra lectio præferenda sit dubium est, nobis prior placet, quia non tam commode per cibaria vita defendi, quam per nutrimenta (Germanis *narung*) servari dicitur, utunturque adhuc Germani composito *leibs narung*, *lyfs naring*, quamvis mutato circa syllabam priorem sensu, ut corpus non vitam significet. Nec tamen de nihilo est quod Somner. in not. ad Gloss. Lips. pro posteriori pronuncians monet, cibum adhuc Anglis *fare*, & animalia tenella domi à rusticis enutrita *lyuuare* dici. Nec abludere videtur vox AS. *fearmian* victum præbere, quam idem adducit in Diction. Hæc ille Not. ad Tat. p. 333.

Lipnara, alimenta. Gloss. Mons. p. 393.]

Liblos, exanimis. Sent. Senat. Argentorat. de An. 1366. *Umbe das sie einen Priester in unser Stat mit ufsaze und mit geraten rate LIBELOZ tatent, und hant es oub Meister und Rat erkant fur eynen mort.* Sic & alibi.

Libpuoch, liber vitæ, Notk. Ps. CVI.

Libscriben Cristes, Evangelistæ, Scriptores vitæ Christi, Notk. Psal. LXVII. 16.

Libtodis, vita mortis, Notk. Ps. LXX. 1. *Uuer lösit mih fone demo lichamen disses LIBTODIS*, Quis me liberabit de corpore hujus vitæ mortis.

LIB, corpus. Symb. Apostol. *Ich gelob urstendt mines libes*, credo resurrectionem corporis mei. alias carnis, *fleisches*. Otfrid. V. 23, 561. c. 8, 82. IV. 29, 80.

[In duobus prioribus Otfridi locis *lib* vitam notat, ut etiam Schilterus vertit, in ultimo vero, corpus.]

Fragm. de Bell. Hispan. ℣. 2773. Tyrol. p. 280. *Libe und sele*, idem Fragm. ℣. 2726.

Otfrid. IV. 31, 39. de latrone converso:

Laz thaz lib minaz
in sconi richi thinaz.
Admitte me, (animam saltem meam)
ad præcellens regnum tuum.

Liplich, corporalis. Charta refutationis feudi in dotalitium dati Monasterii Wissenburg. an. 1357. *Darzu so hat dieselbe N. gelobt mit ire truwe, die sii daruber liplich gab an eynes rechten eydes stat.* Vid. Notas nostras ad *Kellenbenz. de Renunc. Qu.* 3. 657. *sq.*

Lipeigen, homo proprius.

Leibbet, census hominis proprii. Liber Rationum Sponhem. an. 1571. *Ein Gülden 5. Alb. in geld, abkauft von N. N. empfangen. Hat sich in seiner Leibeigenschafft albie abkauft, und anderswobin begeben.*

Lipsil, exequiæ, sepultura. Jus Argentorat. Lib. III. Tit. de testam. & exheredat. c. 2. fi. i. e. corporis commendatio terræ. Chron. Königshov. c. 2. §. 10. *Domit men sine lipbe vilbe möhte begon.* *Leibfall*, Idem Königshov. cap. 3. §. 221. *Begingen die Cardinäle seinen leibfall IX. tage nacheinander.*

Libbevilbede. v. *Bifallen.*

Lipfelrecht, portio Canonica. Vid. Chronic. Königshov. Append. p. 1131. Vide *Falaben. Bifellen.*

Librlaeppan, fibræ. Gloss. MSS. Anglo-Saxon.

Lib, Lip, persona, aliàs etiam *Hant*, *suprà in H.* Jus Feud. Alem. c. XV. *Mit sines eines lip beweisen.*

LIBE, conversatione. c. 1. *Des libes*, conversationis, Prol. p. 16. c. 1. 21. Kero. [Adde ex eodem, *fon mezze des libbes*, pro modo conversationis. cap. 22. *der libes*, conversationem. Prol. p. 16. *za libe*, ad conversationem. c. 58.] *Bi einen libon*, Otfrid. V. 4, 71.

Ther engil bi einen libon
sprah tho sar zen uuibon.
Angelus per colloquium
dixit statim ad mulieres.

[Scherzio in Notis videtur τὸ *libon* idem esse ac remanens, à verbo *liben*, manere, reliquum, superstitem esse, ita ergo versum priorem transfert: Angelus cum solis apud solas (fœminas illas) remanens.]

Drie liba dero Heiligon, tres congregationes sanctorum, Notk. Psal. CI. 7. quas describit.

[*Libe fiteo*, conversione morum. Kero. c. 58. *In sivelibbemo lipe*, in quolibet modulo. Gloss. Mons. p. 393.]

Lipwandil. vide *Wandel.*

LIBEN, BILIBEN, manere. Otfr. I. 27, 10. de Johanne Baptista.

Uuanta er ni uuas so hebiger,
thaz er'mo libi thes thiu mer
In uuisduame so uuabi
ther imo iz unterfabi.
Namque ante non fuit tam gravis,
qui ei maneret (polleret, duraret) eo magis
Inde sapientia tam commemoratus,
qui ei id interdiceret.

[*Libi*, videtur esse à *liben*, reliquum manere. *Libit* hoc sensu occurrit Otfrid. II. 6, 72. (quem locum ipse mox producit Schilt.) *leibta* etiam eidem pro *reliquum erat*, est. (vide supra *Leiben*) *uuabi* vero est *præstantia.* (vide infra suo loco) *untarfabi*, hodie *unterfangen*, unde h. l. ita verto:

Siquidem antea non erat vir tam insignis,
cui prius reliquum manserit hoc plus,
In sapientia tam præstanti:
qui sibi id (quod Johannes fecit) agendum sumserit.

Scherz. Not. ad h. l.]

Otfrid. II. 6, 72.

Balo ther uns klibit
joh leidor nu bilibit.

Malum quod nobis inhæret,
& pœna nunc manet:

[Pro *nu bilibit* ex Codic. Vindob. & Vatic. legendum *nu ni libit.* videtur autem *libit* idem esse ac *liubit* (de quo vide supra) adeoque hic locus ita transferendus.

Malitiam quæ nobis inhæret,
Et, proh dolor! nunc nos acceptos
(Deo) non reddit. i. e. exosos
Deo reddit.

Scherz. in Not. ad h. l.]

LIBI, Vide *Liubi.*

LIBITI, Fragm. colloq. Samarit. ỳ. 47. Lambec. Lib. II. Bibliothec. Cæsar. Vindob. c. V. pag. 384. ait esse formulam jurandi: *So war ich lebe.*

LIC, LICH, LIH, KILICH, similis, Gl. vet. Kero: Prol. p. 18. *Kelihhison*, similabo. Notk. Psal. VII. 1. *Kelichnisso*, similitudine. Otfrid. I. 2, 86.

Jamer liche thir.

Semper tibi similer.

[Reddendum est: semper placeat tibi. *Lichen* enim est placere. Scherz. Not. ad h. l.]

Kelichnisso, Mit kelichenisse, specietenus, opp. *mit uuarheite*, veritate, Notk. Psal. CVI. 39.

Gilicho, Min gilicho, Otfr. V. 25, 111. sq. vide supra *Gilib.*

Id. II. 14, 180. de Johanne Baptista:

Thaz selba sprich ih bithiu
iz ist gilib filu thiu.

Hoc ipsum dico propterea
est similis multum hic.

[Versum posteriorem ita reddo. Id (quod nempe Messiam, Christum dicimus) est valde simile huic. Scherz. Not. ad h. l. Ego vertere mallem. Est valde similis huic Christo. h. e. Videtur omnino esse Christus, nam similis est ei, quatenus nobis Christus è Scriptura notus est.]

In ala lichi, in universali imagine, Otfrid. II. 4, 163.

Vide supra *Al.*

Id. IV. 29, 89.

Teiz uuari in ala lichi
thera finera lichi.

Ut esset undiquaque congruum
suo corpori.

Manlich, statua: Gloss. vet. Goth. *Manleik*, imago: Marc. 12, 16.

[*Manalihun*, statua. Gloss. Mons. p. 412. *Manalihho*, statua. p. 342. *Manalihhemo*, opere statuario. p. 331.

Erine manalihun labhan, statuas æreas ridere. p. 404.]

Lichte, similiter, aliàs; fortè. Jus Argent. L. I. c. 12. L. II. §. 14. & 28.

Lichtesam, pariter, Fragm. de B. Hisp. ỳ. 2811.

Kilibnissa, scema, Gloss. vet.

Gelichnisse, [*Glibnisse* habet. n. ed.] simulatio, Willeram. in Cant. Cant. pag. 18. n. 10.

Tatian. c. 228, 1. *lichizeta sih rumer faran*, simulavit se longius ire.

Chilichhan, imago, similitudo. Isid. III. 4. Idem Isidor. c. 8. *chilihsamono*, simulatio. Stainhöw. fol. 2. b. de Semiramide sexum dissimulante: *Und wie sollichs durch wyplilichen list geglichsnet hette.*

[*Lichiso*, finge. Gloss. Mons. p. 410.

Lichisot, comparat. p. 408.

Lichisota, *altinota*, dissimulatur. p. 411.

Libhisot, dissimulaverit. p. 356.

Libhisota vel *tarchneta*, dissimulabat. p. 326.

Libhissari, impostor. p. 400.]

Lichisare, hypocritæ, Notk. Ps. XXXIV. 19.

Kelichscara, idem Ps. XLVIII. 14.

Lichicera, hypocritæ, Otfr. II. 20, 21.

Libbizaru, hypocritæ, Tatian. c. 33, 2. c. sq. 1.

Kero: *Libbisarro*, Sarabaitarum. c. 1. *Libbisarum*, Sarabaitis. c. eod. Erant autem Sarabaitæ genus Monachorum cœnobialem disciplinam relinquentes, de his Du Fresne Glossar. v. *Sarab.*

[Ipse Kero eos ita describit, ut pessimum hypocritarum genus fuisse agnoscas, ita enim loquitur c. 1. *Dritta municho uuirsista chunni ist Libbisarro, die nob dera rehtungu cechorote pisindungu des meistres soso cold des ovanes uzzan in pliuues chnuati keuueibhete nu nob uuerbum deononte ueralati kelaubu liugant Cote durub scurt sint keuuizzan die zuuiske edo driske, edo keuuisso einluzze ano birti nalles truhtinlihem uzzan iro pilohbaneem euuistun fora eun iin ist kiridono uunilust denne so huuazzo uuamant edo kiuuellant daz qhuedant uuibaz indi daz niuuellant daz uuanant nalles erlaubpan.* Tertium vero Monachorum deterrimum genus est Sarabaitarum, qui nulla regula adprobati, experientia Magistri, sicut aurum fornacis, sed in plumbi natura molliti, adhuc operibus servientes seculo, fidem mentiri Deo per tonsuram noscuntur, qui bini, aut terni, aut certe singuli, sine pastore, non dominicis, sed suis inclusi ovilibus. Pro lege eis est desideriorum voluptas; cum quicquid putaverint vel elegerint, hoc dicunt sanctum, & quod noluerint, hoc putant non licere.

Vuizactuom libatam, Pythonicus spiritus. Gloss. Mons. p. 322.]

Glychsneten, simulare. Stainhöw. f. 72. *Glychsnete sie ain flucht.* f. 50. *den abschid von denen belegern der Stadt glychsneten.*

LICH, LIH, placens, Notk. Psal. VIII. 2.

LICON, *Lichan*, *gelichon*, placere, Gl. vet. quia simile simili placet.

Glossæ Lipsii: *Licont*, *placent.* *Gelicoda*, *complacuit.* ubi Somnerus: *Complacere*, *Sax. gelicean*; nobis hodie *to like*: complacui autem eis, *ic gelicode*; nobis hodie *I liked.*

[Tatian. XIV. 5. *Thu bist min liobo Sun*, *in thir gilicheta mir.* Tu es Filius meus dilectus, in te complacuit mihi.

LIC.

Gilicheta est à verbo *lichan*, quod vid. apud Jun. in Not. ad Willer. p. 35. sive *lichen*, quod Vulcanius habet de lit. & ling. Goth. p. 66. unde & Ker. *pilibhet* displicuerit (c. 18.) AS. *licean* vel *gelican* placere significat. Angli adhuc pro re grata atque placente *that liketh*, *uuel liked*, dicunt. Palthen. Not. ad Tat. p. 336.]

Licon sal, placebit. Gloss. Lips.

Otfrid. III. 3, 25.

Uuir lazemes uns lichan.

Nos sinamus nobis placere.

[Id. III. 26, 124.

Thaz imo io liche
z'emo hohen himilriche.

Quod ipsi placeat
in alto cœlorum regno.

Conf. Præf. ad Salom. ✠. 48. & Notas Scherzii ad h. l.]

Adde Otfr. IV. 1, 76. c. 10, 15. passim. Notk. Ps. XXV. 3, 4. Willer. p. 67. Fragm. de B. H. ✠. 1610.

Isidor. cap. IV. 6. *Chilihheda iru*, complacuit sibi.

Goudlichan [*guollichent*. n. e.] placere, Willeram. p. 67. n. 27. Notk. Ps. XV. ult.

Mislichan, [*Misseliche*, n. e.] displicere, Willeram. p. 14. n. 7. & 64. n. 25. conf. inf. *Mis.*

Filelichen, beneplacitum, Notk. Ps. LXXXVIII. 18.

Libtida, de refocillatione, Otfrid. III. 23, 91.

[*Libtida*, proprie notat sublevationem, *erleichterung*. *Libti*, leve. Tatian. 67, 9. *Min burdin ist libti*, onus meum est leve. Scherz. Not. ad h. l. conf. inf. *Liht.*]

Ungilihhan tuont ira annuzi, obscurant facies, Tatian. c. 35, 1. [Proprie displicere. Palthen. Not. ad h. l. p. 361.]

Marleich, Marilegium, villa regia Alsatiæ, Marca placens, V. *Mark.*

Ratleich, Ratlegius, consilium placens, St. Baluz. ad Lup. pag. 398.

Sangleiche, chorea, chorus, cantorey, Cant. Cant. c. 6. fi.

[*Sangleich*, significat *canticum*, *chorum*. Sic apud Notker. Ps. LXXVI. 18. verba *in ymnis & canticis & orationibus*, redduntur. *In lobin*, *unde in sancleichen*, *unde in kebetin*. Scherz. Not. ad l. c. conf. infra *Singen.*]

LICH, Terminatio Adjectivorum.

Wiolih, qualiter, Otfrid. IV. 16, 59.

Uuiolih er sih farota
in themo berge sih gebildota.

Qualiter se mutaverit
in monte (Tabor) se transfiguraverit.

Conf. inf. *Wio.*

Inlich, innerlich, Willeram. p. 64. n. 25. [nostra editio legit *inlachenes*]

Mannelichemo, viriliter, Notk. Psal. VII. 12.

[*Mannelichemo* hic non *viriliter* significat, sed potius idem est quod hodienum *männiglich*. Ita enim verba Notkeri sonant. *Uuanda er mannelichemo nah sinen uuerchen lonot:* quæ ipse Schilterus in Notis ita vertit: Namque is hominibus omnibus secundum opera eorum retribuit.]

Suslicho, taliter, Isid. c. 9, 2. [Proprie *hujusmodi*, nunc *solche*, *dergleichen*. Palthen. Not. ad Isid. p. 414.]

So LICH HABEN, Chron. Königsh. Obs. XIII. p. 754. & p. 899. Etsi in MSS. disjunctim scribitur, videtur tamen una vox esse, *solich*, i. e. taliter habere, tenere, adigere.

LICKE, jaceat. Kero. c. 44. [*Liccet*, cubate. Gl. Mons. p. 343.] *Beliget*, moritur, Fragm. de B. Hisp. ✠. 3841.

Kelegen, adjacens, Proximus, V. K.

Liggen, jacere, Otfrid. I. 18, 58.

Nu ligit uns umbitherbi,
thaz unser adalerbi.

Nunc jacet nobis improbis,
illud nostrum nobile (alode) nobilis hæreditas.

Id. III. 23, 112.

Thoh er nu biliban si,
farames thoh thar er si,
Zi thiu'z nu sar giligge,
thoh er bigraban ligge.

Etsi vero is (Lazarus) jam mortuus est,
eamus tamen ubi is sit.
Quomodo id jam se habeat, (quo in statu sint res ejus)
etiamsi jam sepultus jaceat.

Zi thiuz nu sar gilige, quomodo se res habeat, in quo statu positum, hodie *standi* verbo utimur: *wie es stehe*, *zustehe.*

Irlikken, deficere, *erliegen*. Notk. Psal. LXX. 13. *kesch endet werden*, *unde irlikken mir arg chosonte*, confundantur & deficiant detrahentes animæ meæ. vide supra *Irlegen.*

Giligge. vid. supra lit. G.

LICLAMINA, L. Sal. t. XXXII. 12. MS. Reg. *Liababauma.*

LID, liquor, Notk. Psal. X. 6. *fone uuarmemo lide*, à calido liquore. Psal. CXLIII. 13. *Iro chellera sint folle muzonde daz lid fone einemo ze andermo:* promtuaria eorum plena eructantia ex hoc in illud. Speciatim

Lid, sicera, Otfrid. I. 4, 70. de Johanne:

Ni fullet er sih uuines,
oub lides nibeines.

Non implebit se vino
nec sicera quavis.

ubi Luc. I. 15. Gothica versio textus sacri: *Gab wein*, *gab leithu ni drigkin.* ubi ASax. habet *beor.*

Conf. Otfrid. II. 8, 21. de nuptiis in Cana Galilææ:

Tho zigianc thes lides
ioh brast in thar des uuines.

Mox defecit sicera
& vinum.

vers. 50.

Gibot si then sar gahun
thiu thes lides sahun.

Mandavit illa illico his
qui potum observabant.

Id. IV. 33, 39.
Sie'nan oub tho qualtun
mit ezzichu drangtun
Mit bitteremo lide
thaz datun se al bi nide.

Isti ipsum (JEsum) quoque tormentarunt
aceto potantes
(Et) amaro potu:
id fecerunt omne ex invidia.

Kapitular. de Villis Karoli M. §. 45. *Siceratores* exponuntur qui cervisiam vel pomatium sive piratium vel aliud quodcunque liquamen ad bibendum aptum fuerit, facere sciant.

In versione Tatiani legitur pro hac voce, *Cidiri*, quæ cum alias non occurrat, videtur lectio corrupta & emendanda, *Lidi ni*. Vid. & *Cidiri*.

Lithaus, caupona, da man trinken inne gibt oder spilt, J. August.

Litgebe, cauponarii, id. Siceratores.

LID, membrum, hodie *Gelied*, Kero. c. 34. *Lidi*, membra.

Lidiu, membris. Otfr. I. 26, 4.
Sid Druhtin Christus quam uns heim,
inti iz mit sinen lidiu rein.

Postquam Dominus Christus venit nobis domum,
eamque suis membris mundavit.

[Pro *lidiu* legendum *lidin*, ita enim Cod. MSC. Vindob. & Vatic. habent. atque ita extat apud Otfrid. I. 7, 7.
Mit lidin lichamen
Druhtinan diuren.

Cum membris corporis
Dominum magnificare.

Scherz. in Not.]

Il. 9, 11.
Thaz frouuon lidi thine
fon themo heilegen uuine.

Ut exhilarentur membra tua
à sancto hoc vino.

Id. V. 12, 43.
Bar si fruma managen
mit iro lidin alangen.

Peperit fructum varium
membris suis integris.

[*Lidagilaza*, juncturæ. Gloss. Mons. p. 353. *Lidagalazzom*, compaginibus. p. 410.

Lidigadaz, artus. p. 411.

Lidascarta, murcos. p. 378.

Ein thinero lido, unum membrorum tuorum. Tatian. 28, 3.

ASax. *lith* est articulus, nervus, teste Somnero. Belgæ reliquique inferioris Germaniæ incolæ *lid*, Sueci, *led*, hodienum dicunt. Ex quibus omnibus patet, recentiorem atque compositam esse vocem, quæ per Germaniam superiorem in usu nunc est, *gelied* vel *glied*. Palthen. Not. ad Tatian. p. 357.]

Leyt, membrum catenæ, Chron. Sax.

Liduwagi, Gliedwasser. Lex Frisionum Tit. XXII. §. 35. Ita percussus ut humor ex vulnere decurrat, quod Liduwagi dicunt. *Wagi, woge*, infra. nec enim necesse videtur, ut lectionem cum Sciama corrigamus. Conf. Du Fresn. h. v. Ol. Verelius Ind. *Liduvagi*, *Leg. Fris. T. 22. Ledewatn.* à *vag, wäga, unda, aqua.*

Jus Argent. L. I. c. 2. *zv der stummelunge und an der lide, nach der missetat.* ubi stummelung speciatim est manus amputatio, unde sequitur vel aliorum membrorum.

Kanzlidi, præputium. *Scartlidi*, circumcisio, Notk. Psal. XCIV. 4.

Lidolib, articulatim, Otfrid. I. 18, 34.
Tho mir megi lidolib
sprechan uuorto gilih.

Etsi mihi possibile articulatim
eloqui verba æqualia.

Droclidio, plagæ, ita enim pro vulgato *Druchblidio*, ex MS. Regio legendum, L. Sal. c. 46, 3.

[Forsan hæc vox derivanda à verbo *lidon*, quod in Glossis Monseensibus reperitur, ubi *Lidos*, secabis, p. 321. *Lidonta*, cedentes, (lege cædentes) p. 329. extat.]

Gothis: *Litha*, membra, artus. *Uslitha*, paralyticus, Matth. VIII. 6.

LIDA, tranquillum, ASax. Speciatim nomen mensium æstivorum, Junii & Julii, V. inf. *Manoth.*

LIDIG, vacuus. *Lidigman*, vasallus lidgius, ligius, qui ab aliis dominis liber est. V. Comm. ad J. F. Alem. *Lidigman* opponitur etiam ei, der keines Goteshuses leibeigen ist: Lib. Salic. Monast. Ebersheim. cap. Judicium mortuorum. V. Instit. J. Feud. c. 23.

LID, porticus. Salfeldiæ in foro: unter den Liden, sub porticu. Verel. Jud. *Lider, porticus, tectum columnis solum impositum.*

[LIDIRIUNU, pellicea. Gloss. Mons. p. 408. hodie *Ledern.*]

LIDOLAIP. vide *Liben.*

LIEBESBANDEN. v. *Band.*

LIECHT, V. *Leoht.*

Liebsenez, lucidum, Notk. Psalm. XVIII. 9. *Trubtenes kebot ist liebsenez*, Præceptum Domini lucidum.

Liehtfaz. vid. *Faz.*

LIESCHE, V. *Sebeden.*

LIED, LIOTH, cantus, canticum, Otfr. IV. 4, 107. de iis qui Christum in solenni introitu in Jerusalem exceperant:
Ther selbo liut guoto
sank gimein muato
Thesses liedes uuunna
al einera stimma.

Hic populus bonus
cantabat uno animo,
Hujus cantici (osianna) gaudium
omnes una voce.

Fragm. de B. Hisp. ℣. ult. *Thamite sih thaz liet verendet.* h. e. Darmit hat das lied ein ende. vide & *Ludi.*

LIH.

Liothfrono, Litania, ejus usus in præliis ineundis, Rhythm. de Lud. R. ℣. 92.

Ther kunig reit kuono,
sang lioth frano.
Joh alle saman sungun,
Kyrie eleison.

Rex currit audacter
præcinit Litaniam.
Atque omnes conjunctim cantabant,
Kyrie eleison.

Conf. Notas ad h. l.

Wiblieth, Litania. Fragm. de B. H. ℣. 2477. de cantico sacro Saracenorum, in prælium euntium.

Siven thusent horn tha uore clungun
ire wibliet sie sungun.

Septem mille buccinæ hic præcinebant
cantica sua sacra cantabant.

LIGIN, LIGGEN, jacere, V. *Licken.*

LIHEN, dare, concedere, largiri. Otfrid. I. 10, 36. de diebus vitæ à DEO concessis:

Alle daga fristi
thie er uns ist liheuti.

Omnibus dierum spatiis
quæ ipse nobis est largiens.

Idem III. 1, 58. *uuizzi lih,*

Ni rih sunta, Druhtin mino, in thiu,
suntar mir uuizzi lih zi thiu.

Ne regat peccatum, Domine mi in hoc,
sed mihi intellectum da, ad hoc.

Hodie voce *verleihen* in hac notione utimur.

Lihen, mutuum dare, hodieque *leihen*. Gothis *leiqan*. Matth. V. 42.

Anlen, mutuum, Notk. Psal. CVIII. 11.

Lihen, commodare, Otfrid. IV. 9, 20.

Faret in thie burg in,
Uns duat ein man gilari,
libit sinan solari.

Ite in civitatem.
Nobis dabit vir quidam domicilium
commodabit suum solarium (cœnaculum.)

vers. 24.

Ther man bisuorgeta thaz,
ioh leh thaz gadun garauuaz.

Vir iste procuravit hoc,
& commodavit cœnaculum præparatum.

Idem II. 15, 23.

[*Leh in lib inti guat.*
Largiretur eis vitam & bonum.

Ita quum hic locus se habeat, patet, eum ad *Lihen*, dare, concedere, pertinere.]

Lihen, locare pro mercede, hodie *lehnung*, inde, *verlehnen*. V. *Geding* in D. pro canone, ibid. pro servitiis, unde

Len, lehn, feodum, *Lenman* Feodalis. *Leenrecht*, jus feodi: Gl. vet. Fragm. B. Hisp. ℣. 2211.

Lie mir thaz ze lene,
thaz ih Rolanten erslahe.

LIH.

Ubi observes, etiam factum singulare posse esse materiam feudi.

Lidolaip, Lih to leib, concede ad vitam, vitalitium, ususfructus. L. Longobard. L. II. t. XV. c. 2. V. Comm. ad π. Exerc. XVII. §. 4. Ol. Verel. Ind. *Lidulaib. Leg. Longob. L. II. t. XV. Framliden dag, dies obitus. Laib vita, sed quid sit Lidu, sibi non liquere ait Lindenbrogius Gloss. Lida, Festinare, transire, præterire. Framlidia, mortuus, & simpliciter lidin, Aflidia, mortuus.* Sed non videtur textui congruere.

Lannechildum, launechild. *Lehngelt*, LL. Longob. V. Comm. ad π. Exerc. XVII. §. 5. potest etiam ad Lan, Lon, præmium, merces, referri.

De speciebus feudorum vid. Instit. Jur. Feud. C. 9.

Rechtlehn, feudum rectum, §. 1. sq.
Ritterlehn, feudum nobile, §. 4.
Burger: Bauerlehn, ibid. & §. 7.
Scepter, & *Fahnenlehn*, §. 6.
Krumbsstabslehn, Stifftslehn, §. 9.
Stammlehn, §. 13.
Reichslehn, *Affterlehn*, *Cantzleylehn*, *Ambtsassiglehn*, §. 15.
Frank und Freylehn, §. 16.
Erblehn, §. 17.
Mannlehn, *Kunkellehn*, §. 18.
Fuldischlehn, §. 19.
Vormundschafftslehn, §. 20. V. *Angefell.*
Kindlehn, ib.
Lehnstamm, §. 21.
Lediglehn, §. 23.
Erkaufftlehn, §. 24.
Pfandlehn, §. 25.
Zinslehn, §. 27.
Hoflehn, §. 29. *Burglehn*, ib.
Vogteylehn, *Zehendlehn*, ib.
Gerichtslehn, *Burgermeisterlehn*, §. 29.
Sesslehn, §. 29.
Kuch: Kellerlehn, §. 30.
Schiltlehn, ib.
Schupfflehn, ib.
Sadellehn, §. 31.
Lehntax, ib.

Samtlehn, opp. *Sonderlehn*, in Sax. infer. in illo agnati ob investituram simultaneam succedunt, in hoc non item. V. Comm. ad J. Feud. Alem. c. 68.

[*Brodleben* in Laupheim prope Biberacum in usu quondam fuerat; quod erat jus exercendi furnariam (*die ehehafftin des brodbacbens oder Beckerhandwerks*) ut e MSC. documentis patet.]

Reitlehn, An. 1296. Johannes von Werde, Landgrav. Alsatiæ concessit, ut vasallus ejus Wilhelmus Eques de Schafftoltzheim feudum suum in reditib. annuis consistens ex Monasterii S. Marci, extra mœnia Argentor. fundis in banno Schafft. sitis, quos reditus s. census eques jure feudi habuit à Landgravio, *dieselben Zinse derselbe Ritter von Uns bette zu einem REITLEHN und auch darumbe unser MARSTALLER was.* Hos census redemerunt Moniales ab Equite & ejus

ejus *Uxore* & omnibus eorum heredibus, itemque fundos quibus inhærent census, & Eques hat dieselben guter in unsere hande und das *recht der Eigenschaft* derselben guter uns ufgegeben mit eim *halmen*, als das gewönlihen ist.

Ex his constat *Reitlehn*, esse speciem feudi Palatii vel Curiæ *Hoffrechtlehn*, quod imprimis officium Marescalli continet, de qua specie Jus Alem. Feud. c. 113, ita enim *Marstaller* intelligo. h. e. præfectus Marestalli, *Reit- oder Marstall*, qui gerit curam totius rei equestris dominicæ. Notandum enim quod hoc diploma vel Charta Latinè videtur concepta, atque an. 1438. translata & in librum copialem redacta. Deinde nota hinc quod *Reitlehns* etiam fœminæ capaces sunt, hoc enim feudum Eques ille & Margarita ejus uxor habuerunt *mit samten handen*, & ita vendiderunt.

Conf. Wehner. v. *Reitlehn*, & examina. J. F. Alem. cap. 100. fi. & 151, 3. v. *Lehn*. Ceterum ipsum Diploma ita se habet.

Schafftoltzheim gekouffte güter.

Wir Johans von Gottz gnaden Lantgraue zu Elsas kundent aller mengliche mit diser gegenwertigen Geschrifften. Als uns lieber getruwer Wilhelm der Ritter von Schafftolzheim von vns in lehens wise gehebt hat, drutzehen fester Rocken und drutzehen fester Gersten und drie fester Habern und sehs Strasburger Pfenninge geltz die Ime jährlichen gefielent zu zinsse von der Priorin und dem Convente des Closters zu Sant Marx usswendig den muren ze Strasburg von allen Iren ligenden gutern die sy habende sigent in dem Banne und Dorffe zu Schafftoltzheim, dieselben zinse alss da vorgeschriben stont. Derselbe Ritter von vns hette zu eim Reitlehen *und ouch darumbe vns* Marstaller *was. Alsso woltent die egenanten Priorin und Convente dieselben Ire guter gelegen in dem Banne und Dorffe zu Schafftolzheim entledien von sollichen zinsen. Alsso haben sy dem vorgenanten Herren Willhelmen dem Ritter mit vnserm willen und gehelle, geben Sebtzehen Pfunde Strasburger Pfenninge und habent auch solliche obgerurte zinse von Ime, Margreden siner elichen Hussfrowen und allen Iren erben gantz und gar abekoufft. Vnd habent ouch dieselben frowen gekoufft umb den egenanten Ritter diese noch geschribenen güter. Alsso dass man die egenanten zinse binnanfur me nemmen und emphohen sol in lebenswise von vns als da vor geschriben stot von und uff diessen nochgeschribenen gütern die do die egenanten Priorin und Convente alsso in obgerurte masse gekoufft habent umb den egenanten Ritter und sine erben. Vnd het ouch der egenante Herr Wilhelm der Ritter dieselben güter hie nochgeschrieben in vnser hant und das Recht der eygenschafft derselben güter vns uffgegeben mit eim halmen, als das gewonlichen ist, und het ouch dieselben güter von vns widerumbe emphangen zu eim leben, dieselben güter zebesitzende und ze habende in lehenswise. Wir wellent ouch den obgenanten kouff und die uffgobunge stete und veste halten und quittieren und zalen ouch ledig die Priorin und den Convente des vorgenanten Closters von der Bezalunge der obgeschribenen zinse von allen Iren ligenden gütern die sy denn habende sigent in dem Banne und dorffe zu Schafftoltzheim, und habent ouch disse nochgeschribenen güter gesetzet an stat der güter von denen do die egenanten zinse vntze har bezalt worden sigent. Wir wellent ouch dass dieselben hie nochgeschribenen güter komment und gesetzet werdent an die stat der ligenden güttere von denen do die egenanten Priorin und Convente die obgeschribenen zinse vntze har bezalt habent, doch von Bette wegen des egenanten Herrn Wilhelms des Ritters. Und sagent ouch haruff die egenanten Priorin und Convente und alle Ire ligenden güter von der bezalunge der egeschribenen zinse quit ledig und losh mit disser gegenwertigen geschriffte, und habent ouch disse nochgeschribenen güter emphangen fur der egenanten Priorin und Conventz ligenden güter von denen do die egenanten zinse vntzehar Jerlichen bezalt worden sigent, und gebent ouch zu allen obegeschribenen dingen vnser willen und gehelle mit disser gegenwertigen geschriffte, vnd gelobent ouch für vns alle vnser erben vnd nochkommen alle obegeschribenen dinge stete und veste zehaltende und zehabende. Vnd sin diss die güter von den davor geseit ist, und sint gelegen in dem Banne des dorffes zu Schafftoltzheim. Item zwen acker an einre furche an der westermatten by den frowen von sant Marx. Item ein acker uff den nidern garten, und ist ein anewender. Item ein halb acker by dem vorgenanten acker und nebent der Erbin von Strassburg ein site und ander site nebent den herren von sant Gergen. Item ein zweyteil gelegen by dem dieffen wege. Item ein acker obewendig den Reben nebent herrn Fritschmann*

LIH.

mann dem Ritter von Schafftolzheim. Item ein halb acker stosset uff Achenheim velt, lit nebent wigandes vierdegezal und stosset uff sant Johans anewande. Vnd der vorgeschribenen dinge zu Vrkunde, so hant wir vnss Ingesigel geton hencken an disen Brieff, diss geschach alss man zalte von Gottzgeburte Tusent zweyhundert Nuntzig und sechss Jare.

SonnenLehn, feudum Solare, h. e. res cujus dominium possessor dominus à nemine recognoscere habet. Ita vocabulo hoc uti quasdam consuetudines Belgicas, testatur Sandæus *de Feud. pr.* quanquam, ut ait, inepte & barbarè, quod defendere conatur Dn. de Eyben Select. Feud. sed præsupponit, etiam Allodia posse Feudi nomine venire. Quod non concesserim, certè Feudi nomine nusquam veniunt. Vox quidem Germanica *Lehn*, aliquantum latius patet, quàm Feudum, quum etiam bona censitica & emphyteutica comprehendat, sed de Allodialibus non usurpatur, nisi perperam: Origo istius denominationis non est vetusta, multò minus ex Gentilismo, quo Solem ut Deum adorarunt, arcessenda, quia origo feudorum vix tam vetusta est, neque verò vox antiquior potest esse quàm res ipsa, quam designare debet. Prima mentio illustrior fit de Comitatu Hannoniæ & Oldenburgico, qui *Sonnenlehn* appellati referuntur. Instrumentorum copia mihi nondum cognita. Certum est, *Lehn* & *Eigen*, semper fuisse contradistincta, ad *Eigen* relatum quoque *Erbe*, & τῷ *Lehn* æquè oppositum. Non potuit itaque non perperam aliud cum alio confundi, licet cum adjectione *Sonnenlehn*, neque enim à Sole investitura, nec à Natura, sed à nullo, igitur nulla species est *des Lehns*. Ex eo tamen arbitror ortam fuisse hanc denominationem, quod Comitatus ac fundi isti antea fuerunt revera feuda, *Lehn*, sed postea facta fuerunt Allodia, consolidato utroque dominio, quovis modo, unde in memoriam pristinæ conditionis retinuerunt nomen feudi, sed cum adjectione Solis. Est enim conditio feudalis apud veteres non modò oneris, sed etiam honoris. J. S. F. c. XXV. Du Fresn. Gloss. quem honorem exemtus & solutus olim-vasallus hac denominatione retinere voluisse mihi videtur. Denique postquam noviori more ferè omnia titulo feudi vel potius *Lehn* cœperunt conferri, hinc quasi præsumtio orta, quod omnia deberent esse feuda, unde etiam apud Germanos vulgaris formula est, *das gut lehnt sich selbest*, i. e. est res allodialis. Et potest fieri, ut priùs dictum & scriptum sit, *Sin* vel *Sünlehn*, feudum sui ipsius, ex quo ab imperitis *Sunnlehn* factum, qualis vetus error etiam in Saxonico *Irrlehn* contigit. Sic etiam in veteri Cod. MS. J. Sax. perpetuo scribitur *Sun man*, suus vasallus, *sun len*, suum feud. *zu sun libe*, ad dies vitæ.

Freyes handlehn. Erblehn, dreyhazenlehn: feudum merè hereditarium.

LIH.

Charta Emt. Feudi & Castri Gwiggen Ab batiæ Lindaviensis, de 20. Martii 1649. *Ein freyes Handlehn, welches manns und frauenpersonen und geschlecht fähig, und das manns den Manns- und Frauenpersonen zugleich zu verleihen schuldig.* Wird renovirt *mit erlegung XII. Kreuzer oder* 3⅓ ß ϑ *lantswehrung wegen des einschreibens.* 1. fl. pro *lenbrief*.

LIHHE, corpus, vivum & mortuum. *Libhi*, corpora. Kero: *Libhamum breinan*, corpus castigare. c. 4. *Libchamlibera*, corporali. cap. 23. [Adde ex eodem. *Der libhamin*, corporis c. 2. 58. *untraat seh libhamin*, subtrahat corpori. cap. 49. *Kamachon libhamin*, sociari corpori. c. 61. *demuselbin libamin*, ipso corpore. c. 7. *in libbamin*, in corpore. Prol. p. 15. c. 57. *libbamnn*, corpora. Prol. p. 15.

Gotes sunu uuard in liibbe chiboran, filium Dei natum in carne. Isidor. c. 5. §. 1. *In fleisches liibbem man uuard uuordan*. Id. l. c.

Gisah Gotes Geist nidarstigantan in lichamlichero gisiuni. Vidit (Johannes) Spiritum Dei descendentem corporali specie. Tatian. XIV. 4.

Voci *Libbamum* corpus, è qua hæc descendit, respondet AS. *lichama*, quam vocem compositam Somnerus putat ex *lice* corpus. (Germani corpus hominis mortui *ene lyke*, *eine leiche* hodienum vocant) & *hama*, cutis, tegmen, quasi proprie speciem corporis externam dicas, unde est *lichamlic*, corporeus, specie corporea præditus, apud Benson. in Vocab. Germani nunc *leichnam* dicunt, frequentius tamen *leib*, unde & à posteriori præsens est adjectivum *leiblich*. Palthen. Not. ad Tat. p. 335.

Zi Libbi, ad carnem. Gloss. Monf. p. 329.
Irslagener libamo, exanime corpus. p. 383.
Libmo, corpusculum. p. 408.
Libimis karalisti, Physicæ disputationis. p. 411.]

Otfrid. IV. 34, 8.

Thie saligun lichi.
Beata corpora.

Idem c. 27, 25.

Mit theru diurun lichi
so lost er uuorolt richi.
Suo pretioso corpore
salvavit mundi regna.

Adde c. 29, 90. V. 12, 90. c. 20, 77.

Id. I. 10, 28.

Thaz er uns sin gisuni
in lichamen gabi.
Quod nobis suum filium
in corpore daret.

Id. V. 12, 20.

Joh uuir gilouben thaz oub fram
er uuaran lichamon nam.
Atque credimus omnino
quod verum corpus assumserit.

Adde III. 18, 106. IV. 29, 58. V. 11, 80.

Willeram. in Cant. pag. 67. n. 28. *Alse der hals zesamene voiget daz hoibet unte den lichamen*, sicut collum conjungit caput & corpus.

Lichaft, corporalis. Nott. Psal. XXXVI. 36. *Lichaften kedang*, corporalem cogitationem.

LIH.

Lichi giburt, corporalis nativitas. Otfrid. V. 8,40.

Gard des lichamin, ſtimulus carnis. Notk. Pſ. LXXXIX. 10.

Lichambafti, incarnationis. Notk. Pſ. XVIII. 1. & Pſ. XXXIX. 7. *Habeſt mich ſelben gilichambaftot:* meipſum incarnaſti.

[*Libhambaphtigen*, germanum. Gloſſ. Monſ. p. 383.]

Lichamuuordeni, incarnatio. Notk. Pſ. LXVII. 25.

Leichhof, cœmeterium. Chron. Königshov. c. V. §. 91.

Einlichamigo, incorporatus. Notk. Pſ. LXVIII. 36.

Gothis *Leik*, caro, corpus, cadaver. Marc. X. 8. Matth. V. 29. Marc. VI. 29.

Sæmundi Carmen Solis XLIII. *Lik hanns their drou*, cadaver ejus traxerunt.

Ælfricus: *Lic*, *Lichama*, corpus, cadaver. quæ poſterior ſignificatio hodieque retinetur, *Leiche*, defunctus, &c.

Fronlicham, S. Corpus Salvatoris. Vide in F.

LIHHISODE, tyſo. Kero. *Ana einikema libhiſode edo tuuala*, *ſine aliquo tyſo vel mora*, Idem. in poſteriori loco legitur: *Libbitode*. ſed perperam, ut arbitror. Typhus, Superbia, mentis elatio, *Gloſſar. Du Fresne.* item febris, *ibidem. Sott*, morbus, *Verel. Ind. Ling. Goth.* Hic apud Keronem contumaciam potiſſimum ſignificare videtur. O ſi Goldaſtus integrum textum edidiſſet Keronis! [In Kerone nunc integre edito c. 39. legitur. *Ana einikemu libiſode edo tuuala*, ſine aliquo typho vel mora.]

Conf. ſupra *Inlibiſota*.

[LIHTES *uuintes*, lenis auræ. Gloſſ. Monſ. p. 346. hodie *leicht*, levis.

Lihtiſta, leviſſimus. p. 390.

Lihtmuoti, levitatis. p. 387. hodie *leichtſinnig*, *leichtmüthig*.]

Conf. ſupra *Lihtida* in *Licon*.

LILIA *under then thornon*, roſæ inter ſpinas, Cant. Cantic. c. 2, 2. [*Lilia unter den dornon*, habet noſtra editio.

Lilia therro dala, lilium convallium. Cant. Cantic. c. 2, 1.

[*Lilia dero telero*, legit noſtra editio.

LIMO, luto. Gloſſ. Monſ. p. 359. hodie *Leim*.

Mit lime, glutino. p. 335.

Limit, conglutinat. p. 356. hodie *leimen*.]

LIMPHIT, congruit, oportet, condecet, unde hodie reliquum *Glimpf*. Vide ſupra *Chalimfan*.

Otfr. I. 22, 107. verba JEſu refert Luc. II. 49.

Ja limphit mir th'ih uuerbe
in mines fater erbe.
Imo oportet, ut ego negotier
in mei Patris proprio (heredio.)

Cap. 25, 23. verba JEſu ad Johannem Matth. III. 15. ita exhibet:

Uns limphit hiar mit uuillen
guatalih irfullen.
Nobis congruit hic ſponte
juſtitiam adimplere.

II. 12, 133.

So limphit thaz man ſahe,
joh hoho nan irhahe.
Zi ſulichera uuiſun,
thenſelbon mennisgen Sun.
Ita congruit, ut capiatur
& alte ſuſpendatur
Ad eundem modum (quo ſcil. ſerpens
à Moſe eſt ſuſpenſus)
ille Filius hominis.

Adde c. 23, 32. III. 20, 25. IV. 29, 4. Notk. Pſ. LXIV. 11. ad verba. In ſtillicidiis ejus lætabitur. *So limphent imo quædam ſtillicidia de Sacramentis (ſumeliche trophen Gotes tougeni) quia non poteſt capere plenitudinem veritatis (uuanda er ne mak fernemin die follun dero uuarheite.*]

LIN, Linum. Tatian. c. 69, 9. *Lin riohhonti ni leskit*, linum fumigans non extinguet. Idem cap. 220, 3. *Giſah thiu lininun lachan gilegitin*, vidit (Petrus in ſepulchro Chriſti) poſita linteamenta.

Linuuat labhan, linteamina. *Lininemo duache*, linteo panno, Sabano. Otfrid. IV. 35, 63, 65.

Biuuuntun ſie tho ſcono
thiaſelbun lib frono
Mit lininemo duache
ioh ſorglichemo ruache
Mit lininemo ſabane
thar tho zi bigrabanne.
Illi involverunt pulchre
hoc corpus ſanctum,
Linteo panno,
cum ſollicita cura,
Cum linteo ſabano,
Iſthic ad ſepeliendum.

[*Linpruoh*, feminalia linea. Gloſſ. Monſ. p. 321. 341.

Linpruohhun, feminalibus. p. 321.]

Linaſtingae, candelis: Gloſſ. MSS. Anglo-Saxon. Vide *Rheno*.

Britann. *LLin*, Linum.

Goth. *Leina*, ſindon. Marc. XIV. 51.

Anglo-Sax. *Linwæda*, linteamina.

LIN, reclinatorium, *Lebn*.

Linen, recumbere, *lehnen*, *anlenen*. Tatian. c. 156, 1. *Was tho linenti ein in barme thes Heilantes.* Erat autem recumbens unus in ſinu Jeſu. §. 2. *Giuueſſo mit thiu er lineta obar bruſt thes Heilantes.* Itaque cum recubuiſſet ſupra pectus Jeſu.

[Pro *linen* Germani nunc *lehnen* dicunt, fulcire corpus & ad aliquem vel aliquid acclinare. Id quod facere ſolent feſſi, nec tamen ſomnum proſtrato corpore capturi. Palthen. Not. ad Tat. p. 385.]

Analinantemo. vide ſupra lit. A.

Gilinin. vide ſupra lit. G.

[*Lineth*, innitetur. Gloſſ. Monſ. p. 347.

Lineta, tranſibat. p. 329.

(Fortaſſe legendum *litheta*, nam *Lithan*, tranſire ſignificat. vide infra ſuo loco.)

Linum

LIN.

Linum vel *fliegum*, cancellos. pag. 329.

Linum, cancellos. pag. 351.

Linum, reclinatorium, pag. 353.]

Lineberga, Cant. Cantic. c. 3, 9. *Thiu lineberga thiu was guldin.* scil. *thes diskes.* Freherus ad Willeramum pag. 14. hæc annotat: *Linebergou* hic cancellos significat, *ἀκκιτα*, quæ Gallis *Trailles*: infra pag. 50. Reclinatoria, nobis *Lenen*, Belgis *Leeminge*, nimirum à Leynen, incumbere, reclinare. Kero: *Incumbere*, *anlineen.* Nam & hic de cancellis dicit: *Et velut acclinis nosci dignatur ab imis.* Et infra v. 10. de reclinatoriis: *Ther muode is, leynet* [n. ed. leinet] *sih gerno an die lineberga.* ,, Est scamnum Majoribus & patribus nostris adhuc usitatum, quod vocamus *eine Siedel.* Willeram. in Cant. pag. 52. n. 23. *Thaz wir werth sii thes dische sitbeles.* [nostra edit. daz wir uuert sin des diske sideles] Voegelinus: *Von leben und bergen, binder die man sich lehnet.*

[LINCHA, linces. Gloss. Monf. p. 412.]

LIND, lenis.

[*Lindi*, lenitate, Gloss. Monf. pag. 357. *Jucbante mit lipden uuorton*, scalpentes (adde: verbis lenibus) pag. 402.]

Lindo, humane. mansuete, Otfrid. I. 25, 17.

Zi imo sprah tho lindo
ther Gotes Sun selbo.

Ad ipsum (Johannem) locutus tunc comiter
ipse Dei Filius.

Id. IV. 12, 83. de Juda proditore.

Uz giang sar tho lindo
ther diufeles gisindo.

Egressus illico humiliter
diaboli minister.

[Mallem *lindo* vertere, *sine strepitu.* Scherz. Not. ad h. l.]

LINGEN, Lingones, Lini, Popul. Slavon. Helm. I. 38. inde reliquum Lune, *Luneburgum.* Vorpurg. T. VIII. p. 345.

LINGEN, prosperari.

Notk. Psal. LXXXIX, 11. *der lingiso dero tumbon*, prosperitas stultorum.

[LINNOL, Alphabetum. Gloss. Monf. p. 360.

Linnola, lineas. pag. 341.

Linnolo, vel *puobstape*, alphabeto. p. 336.

LINSI, lens, lentis. Gloss. Monf. p. 400. hodienum *linse.*]

LINT, LIND. Glossæ veteres *Lint*, *basiliscus.*

Linne, Cimbris serpens, Ol. Worm. de Lit. Run.

Lindys, Cambro Brit. Involvulus, vermis.

LLyngyr, lumbrici, Fr. Iun. *ad Willer. pag.* 141. Boxhorn. *de Orig. Gall. pag.* 43.

Kilianus, *Lindworm, Jaculus, crocodilus Niliacus, suchus: vermis Niloticus, animal Nili accolis præcipuè cognitum. Abr. Ortelius Linworm, quasi Nilworm, per metathesin, à Nilo Aegypti flumine dici conjicit.*

De Vermis hujusmodi & S. Georgii fabula, ex eaque prognatum Vexillum Imperii, V. Dn. Datt. de Pac. Imp. publ. L. II. c. 3, 62. seqq.

Lintburg in Vosago situm, hod. *Limburg*, ap. Mabill. Act. S. Bened. Sec. VI. P. I. pag. 584.

[LINTA, tila. (lege tilia) Gloss. Monf. p. 414. hodie *Linde.*]

LINZ, Curia Lenticosium, Graupüntner, Grisones. Crusius in Suev. I. 6, 4. Vorburg T. II. p. 447.

[LIOHITERO, lucidus. Gloss. Monf. p. 355.]

LIOZEMES, sortiamur, losen. Tatian. c. 20, 33. *Liozemes son iru.* dicunt milites, sortiamur de illa, (tunica Christi) & mox §. 4. *Ubar min giuuati santun loz*, super vestem meam miserunt sortem. vide inf. Loz.

LIRNEN, meditari. c. 48. *Ze lirnene anadeonoen, meditationi inserviunt.* Kero [inserviatur legit Kero c. 8.

Adde ex eodem: *dar lirnee*, ubi meditetur. c. 58. *za lirnem*, ut discam. c. 7.

Lirnente, discentes. Prol. p. 16. *Lirnetomes*, didicimus. c. 59.

Lirneton, didicerunt. c. 1. Kero.

Notk. Ps. LX, 8. verba Psalmi Misericordiam & veritatem quis requiret ei? ita transfert. *Uuer lirnet imo gnade unde uuarheit.* Atque porro ita commentatur. *Kenuoge lirnent sie an dien buochen, unde ne sceinent sie nieht tuondo nube lerendo. Die lirnent sie in selben nals Gote.*

[*Lirnungo.* lectionem. Gloss. Monf. pag. 341.]

Lirnunga, Kirusti, instrumenta, Gl. vet. conf. supra Leran.

LISNO, lenis, leise, Willer. in C. Cant. c. V. fi.

Lise, leniter, Notk. Psal. LXXI, 6. Hodie *leise.*

[LISPENTIU, vel *Zispilontiu* anhelantia, Gloss. Monf. pag. 341.]

LIST, ars. c. 48. *Listi*, artes. c. 57. *Listara*, [Listarra habet Kero] artifices. c. 57. *Listaro*, artificum. c. eod. *Kiuuizidu deru listi*, scientia artis, c. 57. Kero. Adde ex eodem Kerone: *Leera dera listi*, instrumenta artis, c. 4. *in listi*, in arte. c. 46. *listi missilibbo*, artes diversæ. c. 66.

Otfr. I. 17, 20. de Magis.

Sterrono girusti
thaz uuarun iro listi.

Stellarum positus
hæc erant ipsorum artes.

Listi, peritiæ, Gl. vet.

Listi, argumentum, *Listfanc*, idem. Gl. vet.

[*List*, argumentum, Gloss. Monf. p. 320. 392.]

Listlibbiu, sophistica, Gl. vet.

[*Listigemo*, artificioso. Gloss. Monf. pag. 389.]

Listmeister, artifex, C. Cant. c. 7, 1. *mit geleredes Listmeysteres band*, [mit geleretes listmesteres hant. ita nost. ed.] cum docti artificis manu.

Dei uuise *Gotes list*, Sapiens Dei ars. Rhyth. de S. Annon. ℣. 28.

Zoubirliste, magicæ artes. Notk. Psalm. X, 6. secundum Hebr.

LIN.

Mit Liste, cum fraude, Willer. pag. 70. nov. 30.

Listelich, dolosus, Willer. pag. 155. n. 66. [nostra editio legit *listeklich*. hodie dicimus *listiglich*.]

Listich, astutus, Gl. vet.

[*Listi*, blandire. Gloss. Monf. pag. 324. *Listent*, blandientur. pag. 336. blandiuntur. pag. 389. *listit*, blanditur. pag. 351.]

LISTE, ora, extremitas, hodie *Leiste*. Kilianus, *Lyst*. Limbus, fimbria, ora, labrum, margo. Fragm. de B. H. 1557.

Thie tiuren mentel harmin,
thie liste von Zobele.

ỷ. 1599.

Ainen helm harte lussam,
thiu liste was rot guldin.

ỷ. 1852. de Galea Rolandi.

Mit guldinen bohstauen
Was an there listen ergrauen.

LITO, libertus, ministerialis plebejus. V. sup. Dienstman. du Fresn. Glossar. Litus.

Lidlohn, merces ministerialis, hodie.

LITHAN, transire, discedere, præterire: Gl. Vet.

Rhythm. de Ludov. R. ỷ. 22. de Christo.

Liess der Heidine mann
obar sie lidan.

Permisit gentilium militem
Super eos transire. V. ibi notas.

Lite, transitus, ein Pass. Fragm. de B. Hip. ỷ. 1890.

tho kerte er an aine liten.

Et ỷ. 3585.

Sporen sezt er ze siten,
Er kerte an aine liten.

Gilitha, transire fecit, Otfrid. ad Ludov. R. ỷ. 107.

Gilitha imo ellu sinu jar,
thiu nan thuhtun filu suar.

Traduxit ipsi omnes suos annos,
qui ipsi videbantur multum graves.

[Scherzius notat in Cod. Vindob. legi *gilihta*, quod est *geleichteret*, *leicht gemachet*. inde ita vertit versum priorem: Leves efficiebat illi omnes suos annos.]

Hinagelitini muates, ecstasis, Notk. Psalm. LXVII, 28.

LITHAN, pati, leyden, Willer. in C. Cant. pag. 17. n. 9. & 86. n. 37. [In priori loco nostra editio habet *lidan*, in posteriori *lidon*.]

Lidan, idem, Otfrid. IV. 5, 19.

Mag scadon harto lidan
ni kan ni 'nan bimidan.

(Asinus) potest verbera dura pati,
nec potest ea evitare.

Notk. Psalm. XIX, 4. *die du umbe sih lite.*

LIN.

Lidin, Rhyth. de S. Annon. §. 9.

Ninus leirti sini man aribeiti lidin.

Ninus docebat suos homines labores tolerare.

Lytisna, concedam. Gl. MSS. ASax.

LITHOSTRATUS, Tatian. c. 198, 2. *Pilatus saz in sinemo duomsedali, in theru steti, thiu thar ist giquetan Lithostrotus.*

LIUGAN, mentiri. Kero. c. 1.

Luginari, mendax. Rhyth. ad Lud. R. ỷ. 33.

Lugine, mendacium. Otfrid. III. 18, 91.

Bin ih thanne in luginon
gilicher iuen redinon.

Essem tum in mendacio
Simili vestris sermonibus.

[Hodie *lügen*, *lügner*.]

Liukanter, fallitur, Kero. [In ipso Kerone *Liukanter ist*, fallitus fuerit, legitur. c. 45.]

Fiant luccer, hostis fallax, Hymn. XV. 3.

Lucki urchundi, falsum testimonium. Kero. c. 4.

[*Fridu luckan ni keban*, pacem falsam non dare. Id. c. 4. *lucke pruader*, falsos fratres. c. 7. Hodienum ein *lucker mann*, vir nullius fidei vocatur.]

Forasagon luggen, falsi prophetæ, Otfrid. II. 23, 15.

Uuartet iu io harto
fon driagero uuorto
Fon forasagon luggen.

Attendite vos valde
à fraudulentis verbis
A Prophetis falsis.

[*Liuchscripo*. Pseudographus. Gloss. Monf. pag. 350.

Giwisso luge, recte mentitus est. p. 343.

Luginari, falsarium. pag. 367.]

Lughin, mendax, Isid. c. 8.

Notk. Psalm. XXXVII, 14. *Lukkiu urchunde*, falsa testimonia. Id. Ps. XXXIX, 5. *Er an uppigheite ne sah, unde an lukke sinnelosina*, non respexit in vanitates & falsas insanias.

Lugilicho, falsò Otfrid. II. 4, 124. de diabolo Christum tentante & Scripturam pervertente:

Er kerta iz io gilicho
zi Christus lugilicho.

Pervertit eam recta
ad Christum falso.

Notker Psal. X, 3. perversionem Scripturæ ita enunciat: *Sie habent dine Scrifte mit lukken antfristungon fermeret.* Corruperunt Scripturas tuas falsis interpretationibus.

Eriliugan, mentiri. vid. supra lit. E.

Irlugen, deferre, verleugnen, Notk. LXXVII, 9.

Lugenfeld, vide sup. Felt. Rotfelt.

Conf. inf. *Loug*.

LIVOL, LIVOLA, LIVOLI, Liber, libellus, Otfrid. I. 20, 45.

Is

LIV.

Is ni habent liuola,
nob is ni lesent scribara.
Nec habent id libri
nec legunt Scriptores,(Historici.)
Id. V. 19, 72.
Thanne er mit giuuelti
ist inan faltonti,
Queman mag uns thar in muat
so man sinan livol duat.
Tunc ille cum violentia
est illud (cœlum) plicaturus.
Veniet nobis tunc in mentem,
sicut quis suo libro facit.
Cap. ult. 190.
Ni mag ib thob ib uuolle,
thieselbun liuoli alle.
Non possum etsi velim,
illa exempla omnia (enarrare.)
Cap. eod. vers. 249.
Lis thir in then livolon.
Lege tibi in libris.

[*Livolpuobhes*, volumen libri. Glossæ Monf. pag. 337.

LIUP, lux. Gloss. Monf. pag. 351. *liupi*, lucis. pag. 379.

Liupliben, splendidum. pag. 358. conf. supra *Liup*. in LIAB.]

LIVTEN, sonare, lauten, leuten. Notk. Psal. XVII, 17. *Unz bara liutet diu Propbetia.* Hucusque sonat Prophetia. Ps. XXXII, 3. *Uuola singent imo liudondo.* Bene psallite ei in jubilatione. *Daz ist keliudot.* Ps. XLVI, 2. 6. *Liutont Gote in frolichero stimmo.* Jubilate Deo in voce exultationis. *Got fuor ze himele in liudungo unde in hornscalle.* Ascendit Dominus in jubilatione & voce tubæ. *Apostoli liudoton fore mendi.** Psalm. XCIV. 3. *liudon*, jubilare.

LIVTEO, *in managii liuteo*, in multitudine populi: Kero Prol. pag. 17.

der Liut, populus, Otfrid. IV. 3, 1.
Giborta tho ther liut thaz,
thaz Drubtin Christus thara queman uuas.
Audiverat tunc populus hoc,
quod Dominus Christus eo venisset.
Idem I. 19, 44. & passim.

[*Liut*, terram, Gloss. Monf. pag. 326. pro *liut*, *lant* legendum esse puto.

Liut suarze, Æthiopes. Gloss. Monf. pag. 405. nempe nigri homines hodienum *Schwarze leute* vocantur, & Æthiopes communiter *die Schwarze*.

Liuti, Argivi, i. e. Græci. Rhaban. Maur. Gl. apud Dieckmannum Spec. Gloss. Latino-Theot. qui prolixam commentationem addit, quam inserere placet.

„ Liuti, *Leute*, homines, de qua voce Jun. „ *ad Will. p.* 60. 61. Loccen. *Lex. Jur. Sueo-G. p.* „ 204. Cl. Eccard. *ad Leg. Salic. p.* 43. V. n. 1279. „ *Pure liut, urbanus* n. 1473. *Liuti Graii*, ut ibi le- „ gendum puto, (in utroque MS. enim perperam „ *Gage* extat) n. 2550. *Liuti, Tyrii.* Hinc Lat. „ Barb. dicti sunt *Luiti, Liti, Littones, Lidones*, de „ quibus Dufr. *Gl. L.* 314. 315. Nec aliunde *Laetos* sive *Letos*, quorum apud Eumenium, Am- „ mianum, Zosimum, aliosque mentio, descen- „ disse arbitror, V. Gothofr. *ad Cod. Theod. II.* „ 394. *b.* 435. 436. *V.* 132. *Dufr. l. c. p.* 253. 254. „ Reines. *de Deo Endouellico p.* 105. G. *Lydur* (cui „ accedit Sax. *Lüde*) populus, quod a *lyda*, obe- „ dire, deriuat Rudbeck. *Atlant. I.* 352. Hinc vox „ Lat. Barb. *Leudes*, de qua Goldast. *rer. Alam. I.* „ 132. Spelmann. *Gl. p.* 356. 357. Dufr. *Gl. L.* 257. „ Adde Misc. Leibnit. *p.* 425. Atque hæc vox „ *Liuti* ipsa illa est, cui Megalandri *Lutheri* nomen, „ tot scurrilibus convitiis & infamibus allusio- „ nibus passim in Ecclesia Rom. laceratum, cu- „ nabula sua accepta refert. Dudum istud in li- „ bello *de nomin. propr. Germ.* observatum est, qui „ cuidam antiquitatis studioso tributus, vivo „ adhuc Luthero Witteb. 1537. prodiit, quo „ beate defuncto, ipsius Lutheri, ut auctoris, „ nomen præferre cœpit, V. Wegner. *Not. ad* „ *eund. lib. tit. D. Mart. Luthers Namen Büchlein*, Lips. „ 1674. 8. *Germ. ed. p.* 33. *ss.* quamvis illum Lu- „ theri esse, sint, qui dubitent, teste Tenzel. „ *Dial. menstr.* 1698. *p.* 110. Nec Luthero quoque „ certo asserere voluerint Saubert. *de Sacrif. pag.* „ 548. & Cl. Eccard. *Hist. Stad. etymol. ling. Germ.* „ *pag.* 43. cum quibus itidem ἐπέχω, licet non „ ignarus Separentur hac voces quam fidenter „ illum Luthero nuper, Egenolfus *Hist. der teutsch.* „ *Spr. II.* 112. iuerit assertum. Hujus, quem dixi, „ libelli *pag.* 32. *ed. Witteb.* 1611. 8. hæc extant: „ Lotharius. *Cæsar hunc* Lutherium, *seu* Lutherum „ *vocat. Est* Luther *frequens adhuc hodie nomen in* „ *Germania, præsertim in Saxonia. Significat autem* „ *herum seu dominatorem hominum. Lüde enim, ut* „ *dixi, Saxonice* homines *significat, Herr* herum *seu* „ dominum. Quæ ipsa verba, non minus at- „ que integer libellus, auctori suo, illaudabili „ plane facinore, quod Thomasius *de plag. liter.* „ §. 449. detexit, subducta sunt a Goclen. *Le-* „ *xic. Philosoph. p.* 188. Cæterum haud frustra li- „ belli auctor Julium Cæsarem appellat. Qui „ enim huic L. 7. *de bell. Gall. Lucterius* audit, is, „ notante ibi Arn. Montano *p.* 271. *b.* L. 8. sem- „ per est *Luterius*, & apud Livium *Lutarius*. Ad- „ de Vossium filium *ad Jul. Cæs. p.* 259. Plane „ concinunt ista Vossii patris 5. *de vit. serm. pag.* „ 301. *b.* Luther *quando proprium est hominis, est* „ *a Germ.* Lud-heer, *populi Dominus. Idem est ac* „ Lotharius, *quod nomen filio Cæsaris Ludovici Pii.* „ *Nempe veteres Germani dixere* Leode, *unde no-* „ *strum* Luyden. *Inde est, quod dicitur* Lothar & „ Luther, Lodovicus & Ludovicus. *Est hoc ex* „ Leode-wijk, *vel* Ludewiik, *hoc est, refugium* „ *populi.* Conf. Gryphiandr. *de Weichbild. Sax.* „ *p.* 3. Idem ipsum etymon ex Pontificiis dudum „ dedit Adr. Strieckius *Orig. rerumque Celt. & Belg.* „ *L.* 6. *p.* 197. ac in annexo *Indice* 2. repetit. No- „ men vero ipsum *Lutheri*, variamque illius scri- „ bendi rationem, quam itidem cavillari solent „ adversarii, a majoribus nostris Christianis ac- „ cepimus, quibus admodum illustre fuit. Non „ enim tantum cujusdam Magistri *Lutheri*, Nu- „ enburgensis Ecclesiæ Canonici, Auctor *Chronici* „

„ nici *Montis sereni p.* 141. meminit; sed etiam „ duos abauos suos (quorum alterum paternum, Walbecensem, alterum maternum „ Stadensem Comites fuisse, Maderus *ad Ditmar. p.* 6. notat) uno nomine, quod *Luther* „ sonat, signatos, Ditmarus Mersb. Episcopus „ *L. I. Chron. p.* 326. scribit. Comiti quoque „ Suppelingburgensi ex Saxonia, non virtute „ minus quam genere nobili, nomen *Luther* „ fuisse Chron. Brunsf. XXIII. 17. tradit: quod „ ipsum ibidem v. 36. 58. & 122. German. interpres etiam Duci imponit, qui ceteroquin „ a Chronographo Brunsf. *Luder* & *Lüder* appellatur. Unde *Luther* & *Lüder* permutari constat. Ita Gallos & Italos *Lotharii* „ Imp. nomen ex illo Germ. *Luderi* fecisse Krantzius 5. *Saxon.* 25. *p.* 122. obseruat. Lotharingia, cui Lotharius nomen dederat, Gunthero 1. *Ligurini* 205. *a magno tellus signata Luthero* vocatur, qui denuo *Lutherum VI.* 288. „ *Lotherum* vero *VII.* 207. appellat. Similiter „ Henrici Ducis Brunsf. filiorum ex Mechtilde „ Regis Angl. sorore susceptorum quartus in „ eod. Chr. Brunsf. XXXVIII. 57. *Luther* vocatur, qui Arnoldo Lubecensi in *Supplem. Helmoldi p.* 630. est *Luderus.* Plane affinis est alia „ hujus nominis scriptio *Luter*, unde Chron. „ Brunsf. XXIV. 82. Luder inquit, *unde* Luter *is vil na eyn.* Adde Tenzel. *vom Anfang und ersten Fortgang der Reformation pag.* 144. Sin „ autem *Luter* vel *Lutter* a *luti* descendere neges, „ & alterius originis esse contendas, non minus honorificum quoque Luthero nostro etymon illud fuerit. Istam quippe vocem Sax. „ & Belg. sincerum, purum, putumque significare, ex Rom. communione Goropius *Orig. Antw. L.* 6. *p.* 6. 31. & *Francic. l.* 3. *p.* 68. agnoscit. „ Adde omnino de diversa nominis Lutheri „ scriptura Mollerum sing. *Diss. de nom. Lutheri,* „ *in Acad. Gryphica* 1693. *ed. p.* 8. *ss.* Non igitur „ est, quod nominis Lutheri nos pudeat: nec „ ejus arrosores præter anilem animi in nos efferati impotentiam, & puerilem vernaculæ „ nostræ inscitiam, quidquam produnt. Hucusque Diecm. l. c. pag. 38. seqq.]

Lantliite, homines provinciales, Otfrid. J. Argent. passim. Chron. Königsh. pag. 870. opponuntur civibus, sive nobiles sive ignobiles. conf. supra *Lant.*

Liumunt, fama, Willeram. in C. Cant. pag. 34. n. 16. 73. n. 33.

[Legitur in utroque loco nostræ editionis *luimunt.*]

Liument, Notk. Psalm. 32, 15. *Er ne ueciz uueder umbe reht, alde umbe liument.*

[*Liumunt*, nomen. Gloss. Monss. pag. 342. 361. 397.

Liumunt, testimonium. p. 365. *guoten liumunt.* testimonium. p. 366.

Liumunt, existimatio p. 404. præconium. p. 408.

Liumuntes, existimatio p. 380. testimonii. p. 365.

Liumunt uzgieng, fama exiit. Tatian. 17. 8.

Prolixam de etymologia hujus vocis commentationem in Notis ad h. l. exhibet Palthenius. p. 339. seq. quam, licet coactior mihi videatur, lectori tamen judicium relinquens, hic inseram: ita autem ille:

Liumunt. Communiter quidem vox illa pro „ fama qualicunque, sed & speciatim pro illius „ præconio, pro laude atque favore hominum „ accipitur, uti exemplum est præter hunc locum „ in Gloss. Boxhorn. Putat Junius compositam „ eam esse ex *liut* & *mund* quasi populi os dicas, „ cum quo non solum consentit vox Germanica „ *leumund;* sed & ipsam hanc illius etymologiam „ continere videtur phrasis *jemand in der leute mund* „ *bringen.* Et sunt sane ingeniosissima, quæ eam „ in rem confert Vir doctissimus in not. ad Willer. pag. 77. mihi tamen fateor non fiunt verosimilia. Primum mihi dubium è composito nascitur, quod adducit Junius, *liumhaftig* quod „ abjectis tribus literis ex *liumundhaftig* contractum esse ob tantam veteris linguæ simplicitatem ægre mihi persuadeo. Deinde & supposita etymologia Juniana, valde inconcinna „ phrasis foret, quæ hujus loci est, *liumunduzgieng*, cum non os populi sed ex ore populi „ fama exeat. Nec ita exploratæ veritatis est „ quod l. c. pag. 5. Junius supponit, non nisi „ duplicem significatum esse voculæ *mund*, ut „ aut os aut tutelam denotet. Si vel maxime „ enim, quæ ibi pro exemplo adducit, propria „ Veterum Germanorum nomina alterutrum „ sensum admittant, sunt tamen alia à Junio omissa, quæ nulla ratione idem patiuntur. Dicam ergo quid mihi forte in mentem venerit. Putaverim diligentius inquirendum in „ vocem Francicam hactenus non apparentem „ *liu*, cui respondere videtur AS. *ley*, quod dicterium, carmen, s. cantilenam significat, „ Angli hodie *a lay* dicunt, unde composita „ *Roundelay*, *Virelay* sunt in Diction. Cotgrav. „ Cumque in carminibus atque cantilenis pleraque sint conficta & à veritate aliena, hinc „ Anglis mendacium nunc *a lye* seu, ut pronunciationis ratio habeatur, *a leye* dicitur. Quemadmodum & ad Francicum illud *liu* non incommode referri potest, quod apud Ker. est, „ *liugan* mentiri, & *liukanter* mendacio fallens, „ cum quo & Gothicum consentit *liugn* & AS. „ *lige* mendacium, *leogan* mentiri, nec absimilia sunt vocabula Suecis, Danis, Germanis, „ Belgis, aliisque eandem rem denotantia. „ Hæc omnia quin à communi quodam quale „ diximus principio profluxerint, mihi quidem dubium non est. A voce itaqe *liu*, quod „ famæ atque rumoris aliquid videtur denotasse, verbum est *liuman*, *liumen*, *liumon*, *liumun*, „ (quatuor enim hæ terminationes promiscue „ in usu Francorum sunt, id quod de tribus „ prioribus dubio vacat, quartæ autem exemplum est in Dict. Gassar. *bitun* expectare, apud „ Ker. *bibun* tremere in Glossar. Boxhorn. *gauuegun.* compingere) famam conciliare, quod „ in composito *verliimen*, *verliimden*, *verleumden*, „ Germanis hodienum restat. A *liumun* porro „ par- „

LIV.

„ participium est præsens *liumunde*, seu, quod „ frequenter fit, abjecta vocali, *liumund*, quod „ substantive usurpatum vim habet significatus „ frequentativi, uti idem in AS. lingua obtinere „ testis est celeberrimus Hickesius in Grammat. „ AS. & Moeso-Goth. p. 53. Belgarum consue- „ tudo etiamnum fert ut dicant *het ruyment*, *het* „ *versuymen*, pro actione cedendi atque negli- „ gendi frequentiori, quanquam qui accura- „ tiores videri volunt magis nunc utantur in- „ finitivo quam participio, quo è contra fre- „ quentius quam infinitivo Germaniæ inferio- „ ris incolæ utuntur. Hac itaque ratione *thaz* „ *liumunt*, idem est ac τὸ diffamare, concitare „ rumorem atque augere memorando. Sed „ mera hæc est conjectura quam pro eo ac vi- „ sum fuerit aut confirmandam aut confutan- „ dam peritioribus permittimus. Hæc ille.]

Leunden, *liunden*, idem, J. August. MS.

Liumbaftig, famosus, celebris, Willer. pag. 73. n. 33. [legitur autem in nostra edit. *luimbaftig*.]

Unliumenden, calumniæ, Notk. Psal. CXVIII. 134.

Idem Psal. XXXII. 22. *Ih forderota iro salutem (Kenist) darumbe unliumendoton sie mih.* Ps. LXXI. 4. *Er genideret den unliumendare.* humiliabit calumniatorem.

Liutchilchun. v. *Chiric.*

Liutskar, multitudo populi, Otfrid. IV, 4, 125. [In Otfrido *liut far* hoc loco legitur, & Junius quidem *liutskar* legit, quem Schilterus hic sequitur, at Codices MSti constanter legunt *liut far*. vide Scherz. Not. ad h. l.]

Liutstam, homines. Otfrid. III. 12, 13. IV. 8, 27.

[*Liutstam*, vel *gapirgi*, montanus. Gloss. Monf. pag. 410.]

Liutkisemene, cætus, Gl. Vet.

Liutpaga, heimstrit, seditio, Gl. Vet.

Liutstal, heriuuahta, stationes, Gl. Vet.

Liutzorahto, publicè, Gl. Vet.

Liutriste, ex omni conditione homines, Notk. Psalm. LXIV. 3. *Ex omni natione (fone al slahto liute) ex omni conditione (fone allemo liutriste.)*

[*Liutpari*, in oculis hujus solis. Gloss. Monf. p. 327.

Liutparlichero spilo, publicis spectaculis. pag. 401.

Liutprotb, vel *leiclibbu*, laicos panes. pag. 330.

Liutmari, abruptum. pag. 378. vide *Mara*.

LIUTANA, Lugdunum. p. 408.

Liutona, Luctuna. p. 417. (lectio haud dubie corrupta è priori loco corrigenda.)

LIUUET, placere, approbari, hodie *belieben*. Otfrid. ad Salom. ℣. 55. vide Scherz. Notas.]

LIUUUN, vid. inf. *Loube*.

LIUZEN, mittere, *lassen*. *Sih thara liuzent*, se eò demittunt, Otfrid. V. 22, 24. c. 23, 15. [In utroque loco nostri Otfridi pro *liuzent*, legitur *liezent*.]

LO.

Liuzit iz uz, emittit, Otfrid. IV. 29, 109.

Si liuzit iz al thanana uz,
zi themo Druthines hus.

Ea (Charitas) emittit omne exinde
ad Domini domum.

[Scherz. in Not. putat *liuzit* hic idem esse ac *loszet*, forte dividit, quod suo loco relinquo.]

LO, locus, è lingua provinciali in Francicam & Belgicam in nominibus propriis locorum receptam.

Tassander-lo, Taxandri locus, Ammian. Marcellin. Wendelin. Gloss. Salic.

Drusilo, Drusi locus, penes Moguntiam, prope Eichelstein.

Elselo, villa Leodiensis, Cæsar. Heisterb. X. 2.

Caroli-locus, c. 3. X. de emt. vendit.

Kilianus ex Becano: *Lo*, *locus altus adjacens stagnis, torrentibus aut paludibus. Hinc Borkelo. Benerlo. Eecklo. Kallo. Oosterlo. Tongerlo. Tessanderlo, Venlo, Westerlo.*

LOBON, laudare. *Lobosam*, Otfrid. I. 18, 32.

Ih mag es lobon harto
ni girimit mih thero uuorto.

Ego quam potero laudare diligentissime,
nec suppetent mihi (tamen) verba.

[Scherz. monet, pro *girimit* in MSC. legi *girinnit*, quod jam supra notatum lit. G.]

Idem IV. 1, 78.

Thaz ih giscribez hiar so fram
the'iz thir io uuese lobosam.

Utinam ego scribam hic eatenus (saltem)
ut id tibi sit laudabile.

III. 26, 26.

Job quedemes in rihti
thaz iz lobasamaz si
Allo sino dati.

Et dicamus directe
quod id laudabile sit
Omne ipsius factum.

Notk. Psalm. XXXIII. 3. Verba Psalmi: in Domino laudabitur anima mea: ita transfert. *An Gote uuirt kelobet min sela.* addens. *Sin bin ih lobesam unde guollich nals min selbes.*

[*Lop*. magnificentiam. Gloss. Monf. p. 323.

Lop, magnalia. p. 364.

Lop, confessionem. p. 355.

Lop, præconia. p. 386.

Lopot, probat. p. 357.

Lopot, benedicit. p. 388.

Lopota, magnificabat. p. 365. confitebatur. p. 395.

Lopotun, glorificabant. p. 365.

Loponta, admirari. p. 355. (forsan legendum *admirati*.)

Lopes, favores. p. 391.

Lopara, adulatores. p. 392.

Lopsingigiu, Hymnidici. p. 392.

Lob, hymnum. Kero. c. 11. *lob derufelbun citi*, hymnum ejusdem horæ. c. 17.

Lob,

LOB.

Lob, laudes. Id. c. 12. *dih kerisit lob*, te decet laus. c. 11. *Sin kafolget lob*, sequuntur laudes. c. 13.]

Fragm. de B. Hisp. ✝. 1154. Tyrol. I, 1.

Lobogerni, jactantia, Notk. Psalm. XLIII, 22.

Lobofrisciung. vid. *Frisching*.

LOBE, fides, V. inf. *louban*.

LOBELIN, cloaca. J. Argent. L. 1. c. 56. Cauponum jus est, singulis diebus lunæ purgare necessarium Episcopi. Des Bisc. Löbelin. Jus Augustan. MS. t. de Carnifice. *Swenn der richter diu Laeublin fürten sol. Das er das nuur by der nacht tun sol und in dem Winter*. Keisers. Brosl. f. 80. *Uf das Leublin*, uf das heimlich gemach.

[LOCHE, concinno. Gloss. Monf. p. 339.

Lochot, favet. p. 385. permulcet. p. ead.

Lohontiu, mulcentia. p. 405.

vide *Locken. Lucchen*.]

LOCKIS capilli. *Locka*, capillis: Gl. Lipf. ubi Somnerus: *Hæc nobis cum Germanis & superioribus & inferioribus Locks: eodem sensu Sax. Loccas*. Gl. Monf. ASax. *Loccas, Artiue*. i. harlocken arte factæ. v. *Morloken*.

LOFFTOTINGH, Chron. Vet. Sax. 1260. de festo aliquo. V. *Louban*.

LOFFUN, histrionibus. Gloss. Monf. p. 377. conf. *Loufen*.]

LOG, insidiæ militares, Chron. Konigsh. c. 90. de Tamari, contra Cyrum: *Leite im loge heimelichen zwischen zweien bergen*. Justin. L. I. c. 8, 11. ibi: *compositis in montibus insidiis*.

Logerdag. vid. *Dag*.

Orlog, bellum indictum, prælium condictum.

Orlog, Sueco-Gothis adversitates, fata dura, Ol. *Verel*. *Ind*. conf. inf. lit. O.

LOH, flamma. v. *Laug*.

[*LOH*, fovea, Tatian. 51. 1. *Fohun habent loh*, vulpes foveas habent.

Loh, vel *hol*. foramine. Gloss. Monf. p. 410.

LOH, os. Gloss. Monf. p. 333.

Lohhe, ore. p. 347.

Lohe, percussum. p. 356. h. e. *ein loch das einem geschlagen wird*.]

LOKEN, vocare, allicere, blandiri, solari, Otfrid. V. 11, 69.

Sus lokota er mit minnon.
thie drut mennischon.

Sic (Christus) blande invitabat cum charitate
fideles homines.

[*Lochon* est mederi, sanare apud Otfr. IV. 37, 36. V. 20, 151. (ita corrigendum vitium typographicum.) Rhabani Mauri Gloss. *Lobot*, fovet, fovit. Scherz. Not. ad Otfrid. p. 7. Idem tamen non repugnat, quo minus quis statuat, recte Schilterum locum productum ex Otfrid. V. 11. vertisse in Notis ad eundem.]

Vet. Vers. Psalm. XCIII. 4. *Si lokent unrecht*, loquuntur injustitiam. v. *Giloch. Loche*, & mox *Lucchen*.

[*LONCHA*, ilia. Gloss. Monf. p. 327. hodie *lunge*, pulmo.]

LOO.

LOON, looth, merces: Kero. [c. 36. *loot* autem legitur c. 4. Scherzius vero in Not. mallet & ibi legere *loon*. *Loon*, mercis, Id. Prol. pag. 16. E nota autem (o) patet legendum *merces*. *Fora lone*, pro mercede. c. 59. *oiganas sih habenti lon*, propriam habituros mercedem. c. 40.

Lon, fructus. Gloss. Monf. p. 352.

Lon, bravium. p. 396.

Lon, vicem. p. 393.

Lon, redditio. p. 354. 355.

Lones, muneris. p. 382.

Lone, vicissitudine. p. 327. 352.

Lonon, mercimoniis. p. 413.

Lonun, stipendiis. p. 379.

Longelt. media. p. 410.]

Otfrid. V. 23, 5.

Mit thiu Druhtin lonot
themo thimo thionot.

Quibus Dominus præmiis afficit,
eum, qui ipsi servit.

Rhyth. ad Ludov. R. pr.

Einen Kuning weis ich,
heisset herr Ludwig.
Der gerne Got dienet,
weil er ihms lohnet.

Regem novi,
vocatur Dominus Ludovicus,
Qui lubens Deo servit,
quippe qui eum præmiis afficit.

Lon, pretium, Notk. Psalm. XLIII. 13. *Nehein manigi lones ne uuas an demo chouffe*, non fuit multitudo in commutationibus eorum.

Widerlon, retributio, Vet. Vers. Psal. XC. 8.

LOOS, scropha, sus fœta. Gesner. Hist. Quadrup. pag. 873.

LOR, lorum, fascia, Schiltlör, Helmlör, Brinnlör, Goldast. T. I. Rer. Alem. p. 119.

[LORPAUMES *haupit pant*, coronatus lauro. Gloss. Monf. p. 404. *Mit Lorpaumes pletirum, haupit pantu, kachronot*, laureatus. p. 406.]

LOS, laus, consensus. v. *Burglos. Wegelos*.

Los, liber. *Lösen*, liberare, solvere, Willeram. in C. Cant. p. 14. n. 7. & ibi Fr. Jun.

Losi unsih fon deme ubile, libera nos à malo. Kero. c. 13.

[Notk. Psalm. LXX. 2. *In dinemo rehte lose mih*, in tua justitia erue me.

Tatian. 5. 14. *Teta losunga sinemo folke*. Fecit (Deus) redemtionem plebis suæ. Hæc vox *losunga* plane alio nunc sensu à Germanis usurpatur, ut signum, Symbolum, tesseram militarem denotet, *eine losung*. Sed liberationem aut redemtionem, addito præfixo, sonoque syllabæ mediæ attenuato, *eine erlösung* dicimus. Palthen. Not. ad Tatian. p. 305. Derivantur hinc etiam *Aloosin*, & *Arlosnesse*, quæ vide supra lit. A.]

Losgehn, vagari, liberè, vadere, ut pisces in undis, Otfrid. III. 7, 67.

Thiu guoma los get thare,
So fisg in themo uuage.

LOS.

Meditatio libere vadit hic,
sicut piscis in unda.

Notk. Psal. LXVII. 32. de his qui deditione liberantur: *Also in uuige si gelöse tuont.*

Urlosi, redemtio, liberatio, Notk. Ps. XLIV. 3.

Ziloshin, dissolvere, Otfr. IV. 19, 67. Falsi testes adversus Christum:

Er quad, ziloshin sie iz in uuar,
thaz erquict iz auur sar.

Dixerat, dissolverent isti illud (templum) revera,
idem restauraturum se statim esse.

[Scherzius in Notis h. l. ita vertit:

Dixerat, quod si destructuri id sint revera,
illud restaurare velit statim.]

LOSEN, auscultare, obedire. Otfr. I. 22, 69. de Christo duodecenni in templo.

Er losota iro uuorto,
ioh giuuaro harto.

Auscultabat illorum verbis,
idque accuratissime.

Vers. 75. de auditoribus ibi præsentibus.

Joh losetun mit giuuurti
thero sinero antuuurti.

Atque auscultabant cum veneratione
istis ejus responsionibus.

Notk. Ps. LXV. 16. *Choment hara alle Got furhtende losent, unde ih zelo iu, uuaz Got habet ketan minero selo.* Venite, audite, & narrabo omnes qui timetis Dominum, quanta fecit animæ meæ. Adde versum 18.

Otfrid. II. c. 13, 22. Reg. S. Benedicti, pr.

[*Losti* attendisset. Gloss. Monf. p. 329. Hodienum compositum *auflosen*, in Suevia est usitatum, notatque auscultare cum attentione, nonnunquam cum applausu. *Losen* vero iisdem est, furtim admotis auribus secretiora audire velle.]

Lossere, auditores, Notk. Psal. XLV. 5. Psal. LXXVII. 9. Ps. XCIV. 5. Ps. CV. 42.

[In primo saltem loco Notkeri nomen *Lossere* occurrit, in reliquis autem verbum. Psalm. LXXVII. 9. *das loseen iz*, hoc nunc audimus. Ps. XCIV. 5. *die losent imo.* Ps. CV. 42. *Holdemo Gote ne uuolton losen.*]

Gilos, auscultator, obediens, Otfr. I. 18, 54. Notk. Ps. XXVIII. 4. *die iro gilos sint*, qui eam auscultant. vide *Gilos*.

Ungelos, inobediens, Notk. Ps. LXX. 2.

Uberlosarre, auditores, Notk. Psal. CIII. 4. Conf. supra *Hlose*.

Los, dolus. Gloss. Lipsii: *Losen*, dolosum. *Losin*, doloso. *Losunga*, dolos. ibi Somnerus: *His affine Saxon. Læsunge, unde nostrum Leasing, mendacium.*

Freheri Glossæ Belgicæ: *Fraudulentus*, *Loes.* dolus, *Losheit.* dolosè, *Losleke.* Anglo-Saxonicæ: *Falsus vel mendax*, *Leas.* Decalogus ASax. *Ne sege thu leasse gewitnesse.*

LOS.

Urlosi, Otfrid. V. 20, 107.

[In hoc Otfridi loco vox *urlosi* non occurrit, sed II. 6, 107. ubi verba ita sonant:

Thaz sulih urlosi
fora Gote unsih firuuasi.

Ut talis redemtor
coram DEO nos defenderet.

Quæ verba Scherzius quidem vertit:

Ut hæc redemtio (scil. Christi)
apud DEum nos defenderet.

Verum mallem Schiltero subscribere, quum de ipso redemtore JEsu verba præcedentia loquantur, ni locus Notkeri Ps. XLIV. 3. paulo ante allegatus obstaret, in quo *urlosi*, redemtionem iste vertit. conf. inf. lit. U.]

Die *losen* cur Alemanni alicubi dicantur, vid. supr. Alemann. §. VII.

[*Loser*, levis. Gloss. Monf. p. 395. Hodienum *ein loser mann*, dicitur, vir improbus, homo nequam.]

LOSCHEN, latere, *Lauschen*, clam observare. Notk. Psal. XVII. 12. *Tougena gedingi sasta er in herzin gloubigero dar er loschet*, secretas spes posuit in corde credentium, ubi latet.

[*Loscento*, delitescendo. Gloss. Monf. p. 384. LOSCESHUTI, janthino. Gl. Monf. p. 339.]

LOSEN, extinguere, *Leschen*, Notk. Psal. XLIX. 3. *die beleuua die brennit er in unirlosemimo fiure*, paleas comburet igne inextinguibili. [Hodie *unverlöschlich.*]

LOSSEN, mittere sanguinem, de morte Senecæ. Königsh. Chron. c. 2. §. 38.

LOT, *Gelöte*, *Glöt*, pondus, *Gewichte.* Jus Argent. L. I. §. 19. *Als ouch ieklichem burger uuol muzslich und müglich ist, in sineme huse die gelöte der wagen ze habenne.* Latinus textus: *pondera librarum.* Jure August. MS. *Glöt* vocatur.

Lötig gold. V. *Mark.*

LOTER, vanum: Notk. Psal. XI. 3. *Loter chosont sie alle ze ein anderen*, vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum. Psalm. XVII. 31. *Dar ist nit nebein loter ana*, ibi non inest vanitas. Psal. XXXV. 4. *Sines mundes uuort sint unreht unde loter*, verba oris ejus iniquitas. adde Ps. CXVIII. 39. Kilianus: *Loterer.* fallax.

Hodie *Luder*, *lüderlich.* *Loterbube.*

LOVBE, locus ubi cives consultant, Chron. Königsh. V. 132. *Lobium*, porticus, Du Fresn. Glossar. Judic. III. 20, 24.

V. supra *Felt.* & *Löbelin.*

[In Glossis Florentinis est *Louba*, umbraculum. In Gl. Anonym. *Louba*, Hutta. Hodie simili sensu vox *Laube* in usu est. Scherz. Not. ad Willeram. p. 5.

Loupa, umbraculum. Gloss. Monf. p. 332.

Loupun, idem. p. 344.]

LOVBE, LOBE, fides, *glaube.* Fragm. de B. Hisp. ℣. 1808. De ducibus Caroli M.

Si geraiten sih in allen zit
thurh then heiligen lohen ersterben.

Præparabant se omni tempore
pro sancta fide emori.

LOV.

Et ỹ. 2015. de iisdem:

Ain zouersiht unde ain minne
ein lobe unde ein getbinge.
Una fiducia, & una charitas,
Una fides & una spes.

Willeram. in Cant. Cant. p. 43. n. 19. *Nu ich ze finemo louuan bim kuman*, [*Nu ib ze finemo geloubon bin kuman*, ita nostra editio.] postquam ad fidem ejus perveni.

Louben, *gelouben*, credere. Notk. Ps. XIV. 3. *Er ze gabes arg ne geloubta fone anderen*, qui opprobrium non accepit adversus proximos suos.

Louen, *an einen Got louen*, in unum DEUM credere, Fragm. de B. Hisp. ỹ. 1083.

Loub-irren hæretici, Notk. Ps. XXV. 5. *Unrehtero geloubo*, hæreticus. Idem Ps. LIV. 22.

Giloubur, credens, Otfrid. I. 4, 167. [vide supra lit. G.] *Gelobige*, fideles. Notk. Ps. X. 1.

Geluvi, consensu. Gloss. Lips. ubi Somnerus: *Sax. consensus geleafe, & leafnis. unde nostrum eodem sensu Leaue i. e. licentia, quod Belg. Oorlof, verlof. Germ. Urlaub, Erlaubnis.*

Notk. Ps. LXXIII. 5. *urlub.* Willeram. in C. Cant. p. 82. [n. 36. *daz min sponsus erloibet habet finen unte minen vienton.*]

Keloubtin, conspirarunt, Notk. Psal. XX. 12. *An dih keloubtin*, in te conspirarunt.

Liuuun, concedere, tradere, *liefern.* Otfrid. IV. 16, 26.

Job thie Euuarton rehto
liuuun filu knehto.
Et sacerdotes recta (promte)
concesserunt plures milites (ad capiendum JEsum.)

Id. l. c. ỹ. 36.

Sie uuarun einon zue livi.
Hi erant uniti ad tradendum.

[In Codic. Vindob. legitur *zuelifi* pro *zue livi*: in Vatic. vero & Flaciano *zuelivi*, utrumque est nostrum *zwölffe*, duodecim. Itaque hic versus est reddendus. *Illi* (Christus & Apostoli, excluso Juda,) *erant tantummodo duodecim.* Scherz. Not. ad h. l.]

Farliuuaner, accommodatus. Gl. vet.

Ferliuuuen, commodare, mutuum dare. Notk. Psal. CVIII. 11

Belouuan sich des, *sich beurlauben eins dings*, deserere, renunciare. Willer. in C. Cant. p. 90. [n. ed. 39. in qua legitur, *uuie scal ib nu mih geloiban dinero contemplationis.*]

Notk. Ps. XXX. 11. *Iruuiegeda trozta mih abo sundigen sih keloubinten dinero eo*: tædium detinuit me à peccatoribus relinquentibus legem tuam. Vers. 25. *Uuele sint daz? ane die sih iro ne geloubent.* Qui sunt isti, nisi qui sibi non renunciant. Ps. XXXIII. 9. *Ube sie daz ne tuont, so uuehselot er fore in sin anasiune, unde geloubet sih iro.* Si hoc non faciunt, tunc erga ipsos faciem mutat, & deserit eos. Psal. LXXXIV. 4. *Habest dih keloubet dero abolgi dines zornes*, avertisti ab ira indignationis tuæ. Ps. XCVI. 5. *Alle geloubton sie sih iro duritiæ (herti) unde uuurden Christiani.* Ps. XXXIV. 22. *Ne geloube du min*, ne discedas à me. Ps. XLIII. 12. *Die sih in martyrio (ühtungo) geloubton, unde ad paganismum (ze heidescun) iruuunden.* Ps. LXXII. 27. *Ferlorenhabest du alle, die sih din geloubent*, perdidisti omnes qui fornicantur abs te.

[LOUCH, cepe. Gloss. Mons. p. 414.]

LOVFEN, v. *Hlauff.* & *Liafen. Loufig noch der welte*, Politicus, Chron. Königsh. c. V. §. 109. Goth. *Hlaupan*, saltare.

[*Louf*, discurre. Gloss. Mons. p. 351.

Loupho, cursor. p. 336. 352.

Loupho, histrio. p. 400.

Louphono, histrionum. p. 386. conf. *Loffun.*]

LOVG, mendacium. vide *Liugan.*

Lougen, mentiri: negare, abnegare, *verleugnen.* Notk. Ps. III. 8. *So chunt uuard in min urstendida, daz sie iro nebeinen lougen getorston haben.* Sic notoria eis facta est mea resurrectio, ut eam nullatenus inficiari potuerint.

Otfrid. I. 17, 101. de Herode:

Loug ther uueniga man,
er uuankota filu thar fram.
Mentiebatur vilis homo,
recedebat abinde valde procul.

Id. II. 3, 2,

Thes n'ist lougna nibein.
Hoc non est negans unus.

[*Lougna* non est participium, sed substantivum, ut I. 27, 35. ubi de Johanne Baptista dicitur:

Jah er tho so s'iz uuas,
ni giang in strit uunbi thaz
In lougna noh in baga
sulicha fraga.
Confitebatur tunc sicut id erat,
non ibat in litem desuper
In inficiationem, nec in ambiguitates
hæc interrogatio.

Vertendus igitur & hic locus: *Hoc non est mendacium.* Scherz. Not.]

Id. III. 20, 178. Ubi iterum *Thes n'ist lougna nibein.* Nec est quicquam hujus falsum.

Lugenfeld, campus mendacii, V. sup. *Felt.*

Luggenwizagon, pseudoprophetæ, Tatian. c. XXIII.

LOZ, *fors.* Glossæ Lipsii: *Los, fortem.* ubi Somnerus: *Hoc nobis cum Belgis Lot, à Sax. Hlot & hlyt, fors. Æfenblytta, confors.*

Tatian. c. 2, 3. *In lozze framgiang thaz*: forte exiit, ut &c.

Vid. *Ebanlozzon.* & *Chilozz.* & *Liozemes.*

[Notker. Psal. XXX. 16. *Min Got pist du, chad ib, min loz ist in dinen handen.* Dixi DEus meus es tu, in manibus tuis sortes meæ, *hoc est hereditas.* *Sid daz erbe mit loze iu geteilet uuard, so sol man hier loz fure erbe fernemen.* Postquam hereditas sorte dividitur, debet hic fors pro hereditate accipi.

Loze, forte. Gloss. Mons. p. 364.

Lozun, cleros. p. 349.

LOZUNGA, coruscatio. p. 357.]

LV, olim. Notk. Psal. XLIX. 8. *Lu uuas sito*, olim erat moris.

LVAD,

LVA.

LVAD, V. *Laden.*

LVAGE, ſpelunca, *ſcabero*, latronum. Otfr. II. 11,46.

Is ſcolta uueſan betobus.
Dob man Drubtin thanne,
iob loboti tharinne.
Nu duent is man ginuage,
zi ſcabero luage.
Hæc debet eſſe orationis domus.
Ubi Domino gratiæ agantur,
& laudes dicantur inibi.
At feciſtis eam abunde
Sicariorum (latronum) ſpeluncam.

[*Luag* videtur idem eſſe ac *lob*, fovea, apud Tatian. 51,2. v. Jun. Gloſſ. Goth. voc. *lukan.* verſus autem hi, poſt primum, ita debent reddi:

Ut DEus tunc
ſemper laudaretur inibi.
Nunc faciunt id (i. e. transmutant hoc templum) homines ſatis multi
in latronum ſpeluncam.

Scherz. Not. ad h. l.]

V. *Lob.* & *Luog.*

[LUBISTECHAL, libuſticum. Gloſſ. Monſ. p. 414.]

LVCCHEN, allicere, *locken*, Notk. Pſ. XI. Pſ. CIII. 17.

Lucchedon, illecebræ, Notk. Pſ. XC. 3.

V. *Loken.*

[LUCHA, cicatrix. Gloſſ. Monſ. p. 331.

Luchun, aperturas. p. 343. hodie *Lucken.* Otfr. II. 4, 27. de diabolo Chriſtum tentante.

Thia Lukun uuolt er findan,
iob gerno 'nan giuuinnan.
Foramen volebat iſte adinvenire
& libenter ipſum capere.]

LUCKI. vide *Liugan.*

LVCHTER *hant*, ſiniſtra, Chron. Sax. vet. Aliàs *lufter*, *lefterhand*, Notæ ad Willeramum in Cant. Cant. pag. 26.

LVCIFERE, Iſid. V. 3: *Fona breue aer Lucifere ib dhib chibar:* Ex utero ante Luciferum genui te.

LVCTIKA, puſilla: Gl. Lipſii.

LVCZIL, parvus. Kero: *Luczil muate*, puſillanimis. [*Lutcilmuate* in noſtro Kerone legitur. c. 48.] V. *Luzzil.*

LVCVCVMIN, paulò minus: Gloſſ. Lipſii, qui addit: *Nos Luttelkemin.* à *Luzzil.*

LVDI, cantica, *lieder*, Otfrid. V. 23, 351.

Thar iſt ſang ſconaz,
Scona liidi da ubar dag,
thaz ib irzellin ni mag.
Ibi (in cœlo) eſt cantus pulcher,
Pulchra cantica tota die (quotidie.)
quod ego referre non poſſum.

[MSC. Vatic. legit *ludida*, Cæſar. *lutida*, quod eſt à *ludon*, *luton*, ſonare, ſonum edere. Scherz. Not. ad h. l. Ego legere mallem *liedi.* ita enim voce *liedes*, cantici, Otfr. IV. 4, 107. uſus eſt.]

LVE.

V. ſup. *Lied.* & Du Freſn. Gloſſ. *Leudus.* pag. 259.

LVEGEN, videre, perſpicere.

Luguntb, perſpexi, Otfrid. V. 25, 66.

Ni luguntb Evangelion.
Non perſpexerim Evangelium.

[Codex Cæſarienſ. habet *Ni lugi in thevangelion*, quod reddo: *non inſpexerim Evangelia.* Scherz. Not. ad h. l.]

Irluegetun, inſpexerunt, Otfrid. V. 6, 15. 49. II. 12, 63. conf. ſupra lit. I.

Lugina, viſio, fabula, ſpeculatio cerebrina. Otfrid. V. 25, 85. [*Errorem* reddit hanc vocem Scherz. in Not. Suevis hodienum in uſu eſt verbum *luegen*, & compoſitum *auffluegen.*]

Lugdun, ſpecula in colle, V. ſupr. in Dun. An huc: *Londnum*, *clivus*: Gl. MSS. ASax. Item: *Logdon*, *lacomicanus.*

LVFT, aër. Kero: *dero lufteo mezzlichi*, aërum temperiem.

[*Lufteo der mezlihchii*, habet noſter Kero. cap. 55.

Luft, æthereum. Gloſſ. Monſ. p. 411.

Luftliben, aërinis. p. 360.

LVHS, linx. p. 414. hodie *Luchs.*]

LVLLEN: *ſaugen.* Keiſerſp. Broſl. fol. 33. b. *Wir alten menſchen ſugen noch düttlin, und liegen daran zu lullen, der lult an der fleſchen. der lult an unkeuſchheit*, &c.

[LUMBLO, lumbi. *Rehtunga iſt bruohba ſinero lumblo*, juſtitia cingulum eſt lumborum ejus. Iſidor. c. 9, 4.]

LVMET, rumor, Vet. Verſ. Evangel. & Epiſt. Matth. IX. 26. *Leumunt.* V. ſupr. *Liut.*

LVML, mollis. *Lümlen und weich*, Keiſerp. Bröſl. f. 42. b.

LVND, nemus. Iſac. Pontan. L. I. Orig. Franc. pag. 43. Caſtum nemus, Tacit. hodie *Heiligland*, corruptè pro *Heilig Lund*, Vorburg. Vol. III. p. 281.

Lundinium, vetus opidum Britanniæ, Amm. Marcell. Lib. XXVII. §. 7.

LVNNEN. *Bilunnan uurdi*, ceſſavit, Iſid. V. 6. vide ſupra *Bilinnen.*

Lunolaga, ranunculus, Gl. MSS. ASax.

LVOG, ſpelunca, v. *Luage*, ſuprà. Rudolphus von Anſe: de Samſone: *Ein luog uuas genant Ethan.*

Vet. Verſ. Pſal. XII. *alſo tougeno faret er, ſo der Lewo in ſinero luogo.* Idem de ſepulcro Saræ: *in der zwifaltem Luoge. hol.* Cant. Cant. IV. 8. *der ſint Lewon luoger.*

LVOGINDA, rugiens. *Luonde*, rugientes: Gloſſ. Lipſ. ubi Somnerus: *Ejuſdem originis ac noſtrum Low, aliàs Bellow. Vox fictitia à ſono bovis mugientis, cujus mugitus Sax. Geblow. Mugire autem Belgis Loien. Ger. Luyen.* Kilianus: *Luyen*, *loien*, *mugire.*

LUPP. *Geluppeten pfil*, venenata ſagitta: *Königsh.* c. 1. §. 79.

[LURA, muſtacea. Gloſſ. Monſ. p. 400.

LUS, pediculus. p. 414. hohie *laus.* vide *Luus.*

LVS. LVS.

LUSNUNGO, fenfu. p. 359.]

LUST, videtur majoribus gener. tim notaffe appetitum, defiderium, indifferenter ad bonum & malum.

Frauuonlufti, freudenluft, *Leidlufti*, dolor, triftitia, quod vide fupr. Notk. Pfal. CXVIII. 20. *Geluft und Gireda ein fint.*

Luftim, libet: Kero. [*Diem luftim*, quibuslibet, habet Kero. c. 7. *Dera luftida*, delectationis. Id. c. 7. *der luftida chrefteo*, delectatione virtutum. cap. eod.

Luft vel *uuillo*, affectum. Gloff. Monf. p. 409.

Luftoges, delecteris. p. 350.

Luftijos, luxuriabitur. p. 355.

Luftenta, prurientes. p. 399.

Luftrante vel *tole*, prurientes. p. 412.

Luftlihe gifihti, venufto afpectu. p. 319.

Luftont, appetunt. p. 409.

Luftungen, illecebris. p. 351.

Luftunga vel *uvipzierida*, muliebria, feu fluxus fanguinis. p. 319.

No izer ni lirnetun, ni fih darazoni garotun, nob es keronti, ni luftenti, ni uuanun, nec ante parantes, nec affectantes. p. 401.]

Lufti, convenienter, congruè, Otfrid. V. 14, 13.

> *Ther ftad bizeinot lufti,*
> *thes fines libes fefti.*
> Littus fignificat convenienter
> vitæ ipfius firmitatem.

Zi analufti, ad beneplacitum. Otfr. I. 4, 84. de Johanne Baptifta:

> *Gikerit er fcono*
> *thaz herza fordrono*
> *In kindan brufti,*
> *zi Gotes analufti.*
> Convertet is optime
> cor patrum
> In filiorum pectora,
> ad DEI beneplacitum.

Lufta, Notk. Pf. XXXIII. 5. *fin felbes lufta mih, nals goldes alde rihtuomes*, Ipfius (DEI) defiderio flagravi, non auri nec divitiarum.

Luftin, deliciæ, Otfr. V. 2, 20.

> *Drag thu, giloubi thu mir,*
> *then Gundfanon anan thir.*
> *In houbite inti in bruftin,*
> *thines herzen luftin.*
> Portato, crede mihi,
> hoc vexillum (crucis) in te.
> In capite & in pectore,
> tui cordis delitias.

Luftida, delectantur, Ifidor. 9, 4.

Luffam, luffam ganga fin, pulchri funt greffus fui, Cant. Cant. VII. 1. Willer. p. 127. n. 53. *Luffam dine genge fint.* -- *Luffam ift mir diu mobilitas prædicationis.* Et 132. n. 57. *Scone biftu in fide, ziere in operatione, luffam in deliciis.*

Helet luffam, Fragm. de B. Hifp. ỳ. 717. 1016. 1567. 1598. 2383.

[*Luffam*, delectabilis, quo quis jure delectatur, pulcher. Notker. Pf. LXVII. 4. *Sie uuerden geluffamot*, delectentur. Scherz. Not. ad Fragm. cit. p. 10.]

Gluft, delectatio, Keiferfp. Br. f. 84.

Keluft, Notker. Pfal. LXXIX. 17. *Keluft unde Forhta diu zuei fone dien alle funda choment, in zuntiu ding fone fiure fint kelufte, cupiditates undergrabeniu fint forhtun, timores*, vid. ibi plura. *Gail*, voluptas, appetitus concupifcibilis: *Galle*, appetitus irafcibilis. vide lit. G.

Ungeluftig, demo mazleid ift, Notk. Pf. CXVIII. 20. [quem totum confer, quippe in quo *gelufte, geluft, geluftet, ungelufte, lufti.* occurrunt.]

Zua LVVSTRENTEEM, adtonitis: Kero Prol. p. 17. V. *Lutriat.*

LVT, luta vox, *laut*, Notk. Pf. C. 1.

Uharlut, clare. Otfr. I. 20, 51.

Notk. Pf. XXXVII. 9. *Solih diu luta des lichamin ift, folicha chit difer uuefen dia lutun fines herzen. Ena lutun gehoret mennifco, difa geboret Got.* Qualis fonitus corporis eft, talis dicit hic effe cordis fui fonitum. Ille fonitus pertinet ad hominem, hic pertinet ad DEum.

Lutenthaz, fonans, Otfr. I. 2, 10.

> *Thaz ich lob thinaz*
> *fi ludenthaz.*
> Ut ego laudem tuam
> fim fonans.

[Cod. Vatic. habet *ludentaz.* Vatic. *luden das* recte hodie dicimus *lautendes.* Scherz. Not. ad h. l.]

Ludan fol, tonabit, Gl. Lipf. ubi Somnerus: *nos de ære Campano. Sonorus nobis loud. Sax. hlude.* Belg. *luyd.* Teut. *laut.*

Vet. Verf. Pfal. XXVIII. 3. *Got hat geludet*, DEus intonuit.

Lutmari, manifeftum: Otfr. IV. ult. 61. vide infra *Mara.*

[*Luto*, fortiter. Gl. Monf. p. 336. 342. vehementer. p. 342.

Lutirer, majore voce. p. 330.

Luthnuffi, clangore. p. 327.

Lutan, mugire. p. 410.]

Conf. *Hlut.*

LVTICON, V. *Luzzil.*

LVTTRES, pura, *Lutri*, puritas: Kero. [*Luttras*, pura. *Luttri*, puritatis. apud Keronem legitur. c. 20.]

V. & *Hluter.*

LVTER, purus, Notk. Pf. XVI. 3. *Uzer dero ih luter cham;* poft quam (paffionem) purus veni. Verf. 4. *So gnoto choretoft du min, unde fo luter uuard ih funden:* tam rigorofe probafti me, & tam purus inventus fui.

Lutire, ἀκέραιοι, fimplices, Tatian. c. 44. 11. *Uuefet lutire foso tubun;* eftote fimplices ficut columbæ.

[Idem c. 36, 3. *Oba thin ouga uuirdit luttar*, fi fuerit oculus tuus fimplex. Hodie *lauter*, quod proprie eft purus, fincerus. In Gloff. Boxhorn. *littarniffa* extat, fed legendum *lutarniffa*, finceritas.

LVT.

tas. Inde nomina propria, *Lotharius*, *Lutherus*, *Luderus*. Palthen. Not. ad Tat. p. 362. Conf. tamen de hisce nominibus propriis quæ supra voce *Liuti* è Diecmanno adducta sunt.]

Lutir, R. de S. Annon. ꝟ. 746. *Wi lutir*, quam pure.

[*Luteremo*, mundo. Gloss. Monf. p. 333.]

LUTZER, purior, Willer. in Cant. Cant. p. 51. n. 22. p. 68. n. 29. p. 101. n. 43.

[In primo loco nostra editio habet *luter*, in secundo *luteron*, in tertio *in den luteren wazzeron*.]

Lutzeligiste, purissimus, Chron. Königshov. c. 1, 63.

LUTREIST, *Lutreistere stimm*, personans vox. Notk. Psalm. XLVI. 6. *Angeli scalton daz lutreista horn*. Ps. LXVII. 35. *So uuirt lutreiste der iu er uuolta uuesen stille*. Psal. XCII. 4. *So Spiritus S. cham, so uuurden lutreiste Apostoli in iro prædicationibus (predigon.)* In Symb. Athan. ꝟ. 4. *Lutreisteren stimma*. conf. supra *Hlutreister*,

LUTRIAT *er thaz gisiuni*, attonitus factus adspectu Angeli. Otfr. I. 4, 47. Vide *Luustrent*.

[Codex Vindob. pro *Lutriat*, habet *intriader*, Vatic. autem & Flacii *intriat er*, obstupescebat. Scherz. Not. ad h. l.]

LUUS, pediculum, *laus*. Gloss. MSS. Angl. Saxon. *Pedicula*, *lous*. Vide Glossar. Du Fresne. v. Puduclare. conf. *Lus*.

LUUUETHU, præstitisti. Gloss. Lipsii.

LUZZIL, parvus. *Luzzileru untarstuntu*, parvo intervallo. c. 42. *Luzic*, c. 13. *Luzilo*, c. 8. modicè. *Luzilemu pezzirun*, modicè meliores. c. 55. hæc Kero.

[Adde ex eodem. *Luzziles keduunganor*, paululum restrictius. Prol. p. 15. *Luziler ist*, parvus est. c. 18. *teil dob dob luzzilaz*, pars quamvis parva. c. 64. *Luzzileer kidanc*, parvulos cogitatus. Prol. pag. 18. *Luzzilmezzinti belii selono* parvipendens salutem animarum. c. 2.]

Glossæ Lipsii: *Luzzilon*, *parvulis*, & *Luticon*, *idem*. ibi Somnerus: *Parvuli Sax. Littlingas*, *nobis Little anes*, *quod Germani Superiores Z. pro T. amantes*, *habet Luzzilon*.

[*Luzil*, parum. Gloss. Monf. p. 370. parce. p. 388. leviter. p. 393. tenuiter. p. 394.

Nob filo nob luzil, neque ad dextram neque ad sinistram. p. 327.

Dero luzil ist, quæ minus sufficiunt. p. 393.

Luzili, diminutione. p. 357.

Luzzilo turili, posterulæ. p. 406.

Luzzilem, parvulis. p. 409.

Luzzil pidahtun, parvi duxerint. p. 410.

LVZ.

Luzzil pidahtin, parvi penderint. p. 411.

Luzila chrovuila, tridentes. p. 322.]

Otfrid. II. 9, 50. sq.

Luzil drank ih es thar
Luzil ih es mohta.
Parum bibi equidem
Parumper desideravi.

conf. Notas ad Willer. Cant. Cantic. p. 38.

Luzilingi, pauci. Otfrid. V. 14, 10.

Tho uuil ih es mit uuillen
hiar luzilngi zellen.
Volo tamen id libenter
hic paucis referre.

[Ultimæ duæ voces ita ex MSC. sunt distinguendæ *luzilin gizellen*, observante Scherzio in Not.]

Goth. *Leitil*, parvus, modicus. Luc. XIX. 3. Joh. VII. 33.

[Tatian. XIX. 5. *Arleitti ein luzzel fon erdu*; reduceret (Petrus navim) à terra paululum.

In Glossar. Boxhorn. est *luzzilem*, paulatim. Atque à voce *Luzzel* derivanda sunt nomina urbium Germanicarum *Lutzelburg*, quod nunc vulgo nulla de causa *Luxenburgum* dicitur, nomenque à *Luco*, *luce*, *luxuve* habere ineptissime, Guicciardinus, Bertelius aliique opinantur. *Lutzelstein*, quod *Petite Pierre* Gallis recte dicitur, &c. Germaniæ superioris incolis nondum vocem hanc periisse ex sqq. verbis carminis videre est, quod producit Morhof. in Instit. Ling. atque Poës. German. p. 356. *Das man nicht thu den sachen zu lützel noch zu viel*. Germania inferior adhuc *lut* vel *lutke* eodem sensu dicit. Palthen. Not. ad Tat. p. 343.]

Luzzen, detrahere, imminuere, *verkleineren*, Notk. Ps. CVIII. 20. *Die mih luzzent uuidir Got*, qui detrahunt mihi apud Dominum.

Stainhöw. f. 63. de Tarquinio: *iecz den Kunig luczend*, *iecz die Jüngling mietend*.

LUZZER, Vide *Luttres*.

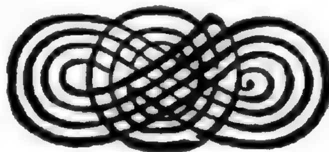
LUZTEN, irritarunt. Notk. Ps. CV. 16. an à *Lezzen*?

LYBBCORN, chantamo. Glossæ MSS. Angl. Sax.

LYTA, recedebat. Otfr. I. 8, 22. Vide *Lithan*.

[Codices MSCti. non habent *Lyta*, sed pro *tha lyta*, exhibent *thahta*, ut Scherz. in Notis observat.]

LYTLAE, cocleae. *Sneglas*. Glossæ MSS. Anglo-Saxon. cochlea, *Snecke*.

MAC.

M Et W interdum literæ μεταβολαί, ut Machandel Sax. Wachouter, Wachholder, Iuniperus. Kil. vid. *Mangon.*

M. vulgi præpropera pronunciandi consuetudine interdum præfigitur sequenti à vocali incipienti vocabulo, ut *Malbers* pro zum Albrechts. V. & N. conf. Person. Cosmodrom.

MACHALUM, J. Sal. tit. 19. §. 7. edit. Herold. *Siquis Spicari aut machalum* &c. Pithœus ex IV. MSS. legit: *Mabolum.* allegans Glossas: *Horreum sine tecto*, addens: *Nostris Machau.* MS. Reg. legit: *Maslacum.* Germanis: *ein Bansen.*

MACON, MACHON, MACHAZ, facere. Otfrid. I. 9, 62.

Then Druhtin uuas er lobenti
ther thaz uuas machonti.

Dominum erat laudans
Qui hoc fecisset

Id. V. 12, 31.

These mogi machaz
thaz uuir firstanten thiz thiu baz.

Quod poterit efficere
ut intelligamus hoc eo melius.

[Pro *These mogi machaz*, legendum est ex utroque MSCto Vindob. & Vatic. *thesemo gimachaz.* quod est, *huic simile.* Scherz. Not. in h. l.

Machot, statuat. Gloss. Monf. p. 356. *Mah*, statuit. pag. ead.

Machota, ministravit. p. 320. concinnavit. p. 334.

Mahhot, concinnatis. p. 347.

Mahhota, concinnabat. p. 349.

Maho, pariat. p. 355.

Machont, concinnant. p. 349.

Machonta, concinnantes. p. 377.

Machunga, machinationes. p. 360.

Mahhota, temperavit. p. 340.

Mahhontero, lenocinare. p. 385.]

Machara, auctores, Notk. Psal. 77, 55. *Die leiden tiefela, die dero heidenon irridin machara sint:* malignos spiritus, qui gentilium errorum auctores sunt.

Gemacoda, concinnabat. Gl. Lipf. ubi Somnerus: *Affine nostratium to macke, à Sax. gemacian, facere.*

De puerpera, J. Alem. Feud. c. 39. *machet si einen sun.*

Gimachon, facere, præparare, Otfrid. IV. 9, 16. V. in G.

Gimah, opus, factum, that, Otfrid. I. 9, 63. V. in G.

Gimah, natura, *Ander gimah*, altera natura, Otfrid. V. 8, 38.

[*Gimah*, in genere notat rem, conditionem, statum. Hæc ad h. l. Scherz. notat. conf. supra lit. G.

Gimachot, conficit, Gloss. Monf. p. 387. *gimachot uuerde*, procuretur. p. 376.

Gimachont, temperent. p. 388. *gimachonto*, agendo. p. 359.

MAC.

Gimahhon, componere. p. 362. *Gimahhota*, transposuit. p. 367. *gimahhota irslagana.* fecerat. pag. 362.

Gimahota, fabricatus est. p. 320.

Gimahhot, generetur. p. 386.

Gimahti, verecundiora. p. 377. pudenda. pag. 345.

Gimahtin, testiculis. p. 322. Hodienum in superiori Germania in usu est vox *gemæchte* in hoc significatu.]

Gimachon, sacrificare, Otfrid. I. 14, ult.

[Supra lit. G. Schilt. vocem *Gimachon* hujus loci vertit, *gar wohl.* Sed vide, quid ibidem e Scherzio sit annotatum.]

Mit gemache, quietè, tranquillè, J. Feud. Alem. c. 74. fi.

Ungimah, ineptus, inidoneus. Otfrid. I. 1, 114.

Ziu sculun Francon, so ih quad
zi thiu einen uuesin ungimah.

Cur debeant Franci quæ dixi
ad ea soli esse inidonei?

Ungimacho, anxiè, Otfrid. V. 7, 40.

Uuaz ungifuaro thinaz ist
so ungimacho riuzist?

Quod infortunium tuum est
quod (tam) anxiè lamentaris?

Unmachta, defectus animi, Notk. Psalm. CVI. 5. sed potius ad *Magen*, referendum, posse, vermögen, vide mox.

[MADO, vermis, *eine made. Aber ih pin ein balb mado.* Ego autem sum ex parte vermis. Notk. Psalm. XXI. 7.]

MÆRE, v. inf. post *Mare.*

[MAGAPIZADO, syncopen. Gloss. Monf. p. 384.

Magapizadun, tortiones. p. 333.

Magapizido, tortura. p. 357.

MAGARI, tenuitas. p. 394.

Magirirorun, macilentiores. p. 341.]

MAGEN, mahen, mogen, velle. Notk. Psal. VI. 8. *ih mahta baldo weinon*, vellem vehementer plorare.

MAGEN, MAHEN, Mogen, Mügen, Vermögen, posse, valere. Kero. *Magan*, posse, Prol. p. 18. *Mac*, potest: c. 2. *mac kihaltan*, potes observare. c. 58. *Megi*, poterit. c. 2. *Ni mac*, non potest. c. 40. *daz ni mac lesan*, ut non possit legere. c. 48.

So ir baldo mugent, Notk. Deut. XXXII. 4.

Gamagae, prævalet. Notk. Psalm. IX. 20.

Gemugen, id. Psalm. XXXIV. 2.

Furimagan, prævalere: Kero. c. 28. 64. *So furistmege*, prævalet. c. 2.

Furimakanti, prævalens. Id. Kero. c. 2.

Magethun, prævalebant, Tatian. c. 196, 2. [*Gimagethun*, invalescebant, legitur in hoc Tatiani loco.]

Maht lesan, potestis legere, Otfrid. IV. 5, 119. add. II. 6, 98. V. 23, 265.

[Tatian. 30, 6. *Thu ni maht ein har thes fahses uuizaz gituon.* non potes unum capillum album facere. Id. XLVI. 2. *Thruhtin, oba thu uuoli, thu maht*

MAG.

maht mih gisubiran. Domine, si vis potes me mundare.

Ih mahta sin, prævalebam iis, Notk. Psalm. LXXVI. 5.

Maht, potentia. *Mahton*, potentiæ mundi, Otfrid. II. 1, 3.

[Pro *mahton* h. l. legendum est *in ahton*, in cogitationibus; ita enim Codices Vindob. & Vatic. legunt, notante Scherz. Not. ad h. l.]

Due ubar maht, ultra posse, Otfrid. IV. 7, 118.

Mit mahtin sines selbes, per sui ipsius vim (fiduciam) Otfrid. III. 18, 3.

Moge, plenipotentia. Rupertus Imp. in Fundatione XII. Scabinorum Goslariæ Civitatis an. 1410. *Das die Scheffen von unser und des Heiligen Reichs wegen volle gewalt, und auch gantze moge und macht haben sollen.* Et mox: *Dieselben dann auch mit den andern moge und macht haben sollen.*

[*Magan.* vim. Gloss. Monf. 411.

Maht, facultatem. p. 388.

Mahti, virtute. p. 368. robore. p. 384. 347.

Mahtic, Cærae. Rhaban. Glossar. Ad quam vocem perquam corruptam Diecmannus in Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 78. hæc notat.

„ Meras hic tenebras noster loquitur, in quibus illi per nos quidem hærendum fuisset, nisi ad eas illustrandas Gl. Isid. aliquid facis prætulissent, quæ hæc, quanquam satis mendosa, exhibent: *Kaere, Cæsar, amicos.* Extremæ vocis vitium Cerda *Adv. S. C.* 141. *p.* 332. *fin.* ita sustulit, ut pro ea, *Ave Cæsar* substituat: quæ jam ante illum Martini in *Kere* emendatio fuit. Nempe *Kaere* hic est tritissimum illud Græcorum χαῖρε, (Græco X. ab ignaris linguæ Græcæ pro Latino K. habito) cui respondet Latinorum *ave.* Gl. Gr. L. Labb. *p.* 201. *fin.* χαῖρε, *ave, salve, gaude.* Etiam Cath. Chere *interpretatur ave, salve, vel gaude, & producit* Che, *unde Persius,* Quis docuit psittacum suum dicere chere. Quam pervulgatam Græcorum formulam pluribus tractat Claudius *de salutat. vet. C.* 2. *p.* 7. *ss.* & C. 3. p. 18. *ss.* Ab hoc χαῖρε Thessaliæ urbs Agylle. a Lydis capta, nomen accepit, quod ore Latino sonabat *Caere*, V. Dausq. *ad Sil. Ital. p.* 361. Quod ipsum de Agella Tusciæ civitate, a Romanis, ex ignorata salutandi formula χαῖρε, detracta adspiratione, *Cere* nominata, refert Higinus apud Serv. *p.* 1343. Adhuc gravius in scriptura Latina vocis Græcæ Fulgentius 1. *Mythol.* 9. *p.* 41. lapsus est, qui *Ceres*, inquit, *Græce gaudium dicitur.* Itaque χαῖρε noster, etiam sine vocis male diphthongum pingens, per *Caeræ* expressit, forsan etiam altera voce *Cæsar*, sed quæ culpa Librarii exciderit, usus. Eo enim videtur pertinere Theot. *mahtic*, potens. *Potentem* autem sequioris maxime ætatis auctores *pro Rege, Principe, vel Magistratu, & superiore quovis dixisse*, Reinef. *Epist. ad Daum. p.* 158. observat. Quidni igitur etiam pro *Cæsare?* de quo ad verba Persii in *Prolog. Satyr.* a Cath. minus recte recitata (nam ita se habent: *Quis expedivit psittaco suum* χαῖρε) vetus Scholiastes, ex MS. a Barth. 56. *Adv.* 2. *p.* 2627. editus, hæc tradit: *Cornutus scribit Cæsarem habuisse psittacum, ipsi crebro hoc* (χαῖρε) *iterantem;* Quod tamen in scholiis, Cornuti nomine vulgatis, non exstare Barthius addit. Junge Martial. 14. *Epigr.* 72. Hujus autem χαῖρε interpretationem Latinam verba continent, quæ ad numerum sequentem relata sunt: *Vale, salve, sive valeas.* *Salve* enim est imprimis illa vox, qua Latini Gr. χαῖρε exponunt, ut recte contra Dositheum magistrum, qui per *gaude* transtulerat, Goldast. *ad ejus l.* 3. *p.* 57. notat.

MAG.

„ *Mahtic*, *mæchtig*, *a magan*, posse. In C. A. Luc. XVI. 3. Graban ni *mag: fodere non* valeo, V. n. 2163. *Mac, valet:* n. 1681. *Unmachtic, imbecillis:* n. 2708. *Mago, stomachus. Magande, madr.* adultus & viribus pollens, Ver. *I. pag.* 165. *a Magnast*, invalescere, incrementa capere. Germ. *mœgen*, *vermœgen*, posse, potentiam habere: *Ich mag*, possum. Unde *mihhil*, magnus, Gr. μέγας, μεγαλὸς, & *man*, *ma*, *der*, vir: a Su. *må*, posse, ut Lat. *vir a viribus.* Hucusque Diecmannus.]

Ebenaht, æqualitas potentiæ filii Dei, Notk. Psalm. CVIII. 20.

Unmahten, impotentia. Notk. in Symb. Athan. ℣. 12.

Ubermogeton unsih, prævalebant, Notk. Psalm. LXIV.

Mahtigen uuole, valdè bene, mächtig wol, Cant. C. III. 8.

Mahtig, opp. *ubele*, Notk. Psalm. LXI. fi.

Mahheite, Majestas, Notk. Psalm. LXXXI. 5.

Magencrefte, Majestas, Notk. Psalm. XXVIII. 3. & in Symb. Athan. ℣. 5. Psalm. LXIV. 7. Ps. LXVII. 5. Psalm. LXVIII. 6.

Magenwerk, magnificentia, Notk. Psalm. CXLIV. 5.

Megbine, Majestas, Isidor. 4, 1. & 5. 7. conf. inf. *Megi.*

Meginu, vis, Otfrid. IV. 36, 40. Sepulchro Christi custodes sunt additi.

Thaz man 'nan ni firstali,
mit meginu oub ni nami.

Ut ipsum nemo suffuraretur,
vi quoque ne raperet.

Megin virtutes, Tatian. c. 42, 2. *In thinemo namen managiu megin tiatumes:* in tuo nomine virtutes multas fecimus.

[Hinc hodiernum *vermögen*, potentia, & *hochmögend*, præpotens. In Glossario Boxhornii, adverbium extat *meghinigo*, valenter. Ap. Somner. in Diction. *mægen*, virtus, potestas, cum compositis. Angli mutato pro sua consuetudine *g.* in *y. to may*, posse, dicunt. Palthen. Not. ad Tat. p. 289.]

Mag, maht, potestas domestica, imprimis Patria. Unde ASax. *Magas*, parentes, pater & mater, Luc. 2, 43.

Mag, familia, gens, Fragm. de B. Hisp. ℣. 3763. de copiis Saracenorum. *So getan magen*, tanta gens. & de iisdem ℣. 3830. & 2804. *Nesurhtebt nebain ire grozen magen.*

[Scher-

MAG.

[Scherzius in Notis reddit, *potentiam.*]

Meeg, contribulus, Gl. MSS. ASax.

Hinc multa nomina propria, ut Rotonis magus, Rotomagus, Rouan. Niemonis magus, Neomagus. V. Vorburg. Vol. 3. p. 405.

De Celtarum Rege fabula est, quam tamen amplexus Munster. L. 3. c. 28.

Mægdum, provincia. Chron. Sax. p. 12.

[*Martradolen magan*, passibilem. Gloss. Monf. pag. 403.]

Altmaga, Majores. Otfrid. I. 3, 4.

Thie Christus altmaga.

Christi majores.

[Fragmentum colloquii Christi cum Samaritana. vers. 59.

Unser altmaga,
suchton bia genada.

Nostri antiqui cognati
petebant hic gratiam.

Mage, cognatus. Goth. *Magus*, puer. *Magath.* virgo. Vox pluribus linguis usitata. Palthen. Not. ad Tat. p. 426.]

Mage, sunt tam paterni, quàm materni generis, illi ad differentiam *Swertmagen*, hi *Spilmagen* dicuntur. *Swertmagen* agnati, à militia cui omnes olim adsueti. *Spilmagen* cognati, à *Spill* vel Spindel, fuso, cui sexus fœmininus deditus: aliàs etiam *Nagilmage*. Henricus VI. Imp. in Constit. de hominibus propriis an. 1190. *Vid. Instit. nostras Jur. Publ. T. I. l.* 1. *t.* 7, 5. Jus August. MS. *Mit sinen nagelmagen, die von der Mutter und nit von dem Vater sin.* Soliti majores secundum membra corporis humani gradus cognationis numerare, quo de Jus Alem. Prov. c. IV. Jus Saxon. Prov. L. I. a. 3. Nagelmage itaque fuit ultimus & extremus gradus in ungue medii digiti constitutus. Rupertus Imp. in concessione insignium *Jobst Lauwer von Memmingen* anno 1401. *Sine nechste mage von siner Mutter her.*

[*Muttermegen. Dass sie der person rechte muttermegen heissen und seien.* Sigism. in Bulla Nurenb. c. 5. ap. Goldast. P. I. f. 107. Conr. V. in Rescr. ad Proceres Imp. ib. f. 22. *Kegen unser Landschafft vry modelich zu deylen under syn maege und syn neven.*

Mageschafft. Stat. Alberti c. 3. *Last er es aber durch mageschafft oder durch liebe.* Reinef. Vocab. Theot. MSC.]

Meg Sibbi, affectui, vel dilectione. Glossæ MSS. Anglo-Saxon.

Magslaht, parricidium. Notk. Psalm. CV. 37.

Magazogo, educator, pædagogus, tutor. Vid. Rhyth. ad Ludov. R. ℣. 8.

[*Magazohun*, nutritios. Gloss. Monf. p. 330. Actoribus. p. 395. (Forsan legendum *tutoribus.*) *Magazuo*, nutritius. p. 408.]

Magimu, cognata. Otfrid. I. 6, 4.

De Maria ad Elisabetham properante:

MAG.

Mit ilu ih mit minnu
zi ther iru maginnu.

Cum festinatione atque cum amore
ad suam illam cognatam (abiit.)

Elisabeth thin magin, Tatian. c. 3. 8.

[Pro *magin, maginnu* habet Otfrid. studio haud dubie rhythmi. AS. est *maga*, vel *maeg.* cujus vocabuli sensus ita late patet, ut non solum cognatos & propinquos, quibus vulgo tribuitur, sed & conjuges, liberos, amicosque complectatur, notante Bens. in Vocabul. Palthen. Not. ad Tat. p. 298.]

Jus Argentorat. de An. 1249. §. 10. *Und sint dis die Mage. Bruder und bruder Kint und Swester Kint. Eheims Kint. Mumen Kint. Vettern Kint. Basen Kint. und alle die naher sint, denn die.*

Magt, Teutonibus Virginem significat, & contradistinguitur elocatæ, die gefreyet, ausgestattet. Est tamen, ubi etiam de elocata, imò & de maritata usurpatum. Chron. Königshov. c. 2. §. 162. de Henrico II. Imp. & Conjuge Kunigunda: *Er hette eine Frowe genant S. Kunigunt, und bleip er dieselbe frowe reine maget uns an ir beder tod.* Idem cap. eod. §. 151. & c. 3. §. 1. Originem dicit à *Mage*, familia, cognatio, quæ adhuc est in familia paterna, & parentibus defunctis apud consanguineos, bey den Schwert - oder Spülmagen. Porrò quùm moribus Teutonicis virgines operas domesticas tam Parentibus quàm consanguineis, apud quos morabantur, obirent, inde altera significatio orta, ut ancillam, Dienstmagd, notet, quæ extranea pro mercede servit, unde Mägdelohn, Liedlohn: non extranea sine mercede, als eine Jungfraw.

[Otfrid. I. 17, 33.

Thaz io son magad burti
man giboran uuurti.

Ut ita à virginis partu
homo natus esset.

Magatin, puella, *thes Magatines*, puellæ. Tatian. c. 60 §. 13. 14. 15. Hodie inserto *l. magatlin*, mägdlein, dicimus. Palthen. Not. ad Tat. p. 377.

Id. Tatian. c. 7. 9. de Anna Prophetissa. *Lebeta mit ira gommanne sibun jar son ira magadheiti.* Vixerat cum viro suo septem annis à virginitate sua.

Germani hodienum *magd* dicunt, sed servam innuentes, nec vero novum est, ut quæ olim in honore fuerunt vocabula ad ignominiam pertineant. Ex Francico illo *magd*, mollita vocali & elisa sequenti consona factum est AS. *maeden* quod Somnerus habet, itemque retenta vocali, sed liquescente g in y fit inde Anglorum *mayd* hodie *maid*, *maiden*, Germani in diminutivo *mädchen* dicunt, quod mutato iterum significatu non tam servilis conditionis, quam virginei status, fœminam designat. A primitivo addita terminatione notissima fit derivativum *magadheit* status virgineus, virginitas, cujus loco Belgæ *maegdom* dicunt. Eadem vox in usu est Germano-

MAL.

manorum, vid. Num. XXX. 4. verf. Luther. fed dubio, ut videtur, fenfu, qui & virgineum & fervilem ftatum denotet. Palthen. Not. ad Tat. p. 315.

Magotlibbent tatin, virginalibus. Gloff. Monf. p. 380.]

MAGI, Sapientes ab Oriente, Otfrid. II. 3, 33.

Thie Magi quamun gabun,
thaz Kindilin fie fahun.

Magi venerunt fubito
puerum viderant.

Tatian. c. 8. 1. *Magi oftana quamun.* Magi ab Oriente venerunt. *Magín.* Magis. Id. l. c. §. 4.

[MAGO, papaver. Gloff. Monf. p. 414.]

MAINTAG. v. *Dag.*

MAL, fignum, nota. *Malen*, fignare, de figno Crucis, Otfrid. V. 2, 6.

Thaz fculun uuir zi uuaron
in unfen endin malon.

Hoc debemus revera
in noftris progreffibus fignare.

Thes Himiles gimali, figna Zodiaci, cœli imagines, fidera. Id. Otfrid. V. 17, 68.

Goltmale, militum in proelio. *Zebiewen in die Goltmal.* Fragm. de Bello Hifp. ✝. 2950.

[*Goltmal*, thoraces & arma auro ornata, vertit Scherz. in Not. ad h. l.] conf. infra *Mal*, fcriptura.

Hodieque *Merkmal*, *Werfmal*, *Sichermal*. Genus ludi *Mal oder Unmal*. *Malbaum*, fignum terminalis arboris. Malftein, Brandmal.

MAL, fignum animi, Vox, articulata præfertim. *Malon*, alloqui. Notk. Pfalm. XLIX. 8. caufam agere. Vid. mox *Mallus*. Hinc *melden* narrare reliquum eft.

Mal, lingua, idioma. Spaanifch maal, Danskmaal, Thuscmaal, Pontan. L. 3. Orig. Franc. 7.

Mal, colloquium, conventus ad colloquendum: item convivium, *Gaftmal*. Nam Germani, ut ait *Tacitus de Mor. Germ. c.* 22. 4. de reconciliandis invicem inimicis, & jungendis affinitatibus, & adfcifcendis Principibus, de Pace denique ac bello plerumque in conviviis confultant: tanquam nullo magis tempore aut ad fimplices cogitationes pateat animus, aut ad magnas incalefcat. Gens non aftuta nec callida, aperit adhuc fecreta pectoris licentia loci. Ergo detecta & nuda omnium mens, poftera die retractatur: & falva utriusque temporis ratio eft. Deliberant dum fingere nefciunt: conftituunt, dum errare non poffunt. Exemplum in Claudio Civili idem exhibet *Hiftor. L.* 4. *cap.* 14, 4. Conf. *Ifaac. Pontan. L.* 3. *Orig. Franc. c.* 7. & *Comment. noftr. ad Jus Feud. Alem. p.* 564.

Mal, vox fcripta, fcriptura.

Gothis: *Melgan*, *Gamelgan*, fcribere. *Gamèleins*, fcriptura. Vid. Franc. Junii Gloffar. Goth. pag. 252. & 428. Huc facit *Goltmal*, fupra ex Fragmento relatum, i. e. fcripturæ in galeis aureæ, & clypeis, &c.

MAL, Mallus, Mallum, Placitum, conventus judicialis. Th. Reinef. de Palatio Lateran. pag. 41. feq. Mallus five tribunal à Mahl h. e. figno. Ut enim fcirent fubditi, ubi fibi comparendum fit coram judice, in loco judicii fignum quoddam, ut lapis, arbor, pertica, vel etiam crux lignea cum gladio & aliis infignibus adpenfis erigebatur, ad quam Judex & Scabini de juftitia æqualiter adminiftranda, nemini deneganda, jurare folebant. Alicubi manus & gladius cruci imponebatur, in fignum der Gericht uber Hals und Hand. Idem fignificabant coloffi & ftatuæ in urbibus, præcipuè Saxoniæ, poftea erigi confuetæ, etiamnum Magdeburgi, Halæ, Brandenburgi, Northufæ, alibi confpiciendæ. hæc Reinefius. Goldaftus T. I. Rer. Alem. P. I. p. 106. durant adhuc nomina Mallorum in Alemanniæ locis illis, ubi olim ufus fuit celebrandi, Landgericht in Turgow, by Rafenfpurg, by Ranckwyl der Grafen von Montfort. —— Interdum Mallus fignificat conventum Procerum alicujus regionis, Kreistag, Landtag. Nofiunquam etiam fed minus frequenter, Comitia Imperii. Hactenus Goldaftus. Huc & *Malberg*, præfectura Badenfis. Conf. Fr. Jun. Gloffar. Goth. Mathls, Forum, Marc. VII. 4. *Mathlan* Cædmoni fermocinari, caufam agere, unde & ratio nominis *Parlamenti*. Vulcanius Gothorum *Maltgan*, vult emendare *malthan*, melden. Sed præter autoritatem Codicum non opus.

Malftat, locus conventus publici, Concilii, Hortled. de cauf. B. G. L. I. c. 10, 4. c. 18, 15. c. 26, 8.

Hantmal, J. Sax. Prov. 3. a. 29. mallus jurisdictionalis, jus & poteftas malli Nobilium. vide *Hant*.

MAL, folennitas. Gloffæ veteres: *Gimali*, *tult*, *folennitas*. V. fupra. *Dultetag*. Otfrid. IV. ult. ✝. 79.

Joh dankon io gimalon
then finen ginadon.

Et gratias agant folennes
ipfius Clementiæ.

Rhythm. MS. de peregrinatione Leopoldi Archi-Ducis Auftriæ ad S. Johannem Bapt. pro mafcula fobole impetranda:

Ein Hertzog uuas in Ofterich,
LUPOLT der Hertzog hiefs.
An fant Johanfen one twal
Er ging do er in vant gemal.

Dux erat in Auftria
Lupolt ille Dux nominabatur.
Ad S. Johannem fine mora
Ibat, quum eum invenit folenniter &c.

Mal, defponfatio. *Mahelddag*, dies defponfationis, Cant. Cant. 3, 11. p. 55. n. 24. 25. Namque defponfationes atque nuptiæ debebant fieri publicè, in conventu Epifcopi, Presbyteri cum Senioribus populi, Caroli M. Capitulare I. an. 802. c. 35. & Capitular. VII. c. 179. Porrò pacta & inftrumenta dotalia aut tabulæ nuptiales in

in mallo fiebant, aut saltem à judice chartulario, vide Formulas Marculphi.

Gemal, conjux, *gemahela* sponsa, & Mahela, Cant. C. & ibi Willeram. p. 34. n. 16. p. 69. n. 30. 50. n. 21. & passim.

Mahalen, desponsare, Otfrid. I. 8, 2.

Ther man the ih no ni sageta
ther thaz uuib mahalta.

Vir quem nondum nominavi,
qui mulierem desponsaverat sibi.

Gimahalit, desponsata. Tatian. 5. 7.

Gimahaltero gommanene, desponsatam viro, *Tat.* c. 3. 1. *Gimahaltero gimahhun*, desponsata uxore. Id. c. 5. §. 12. conf. supra lit. G. Gesponsiert und gemahlet, *Chron. Konigsh. c.* 2, 243.

Malegano, digitus quartus qui annulum sponsalitium gestat, L. Sal. T. 32. §. 7. *Si quartum digitum excusserit, Malb. Malegano.* Digitus annularis, Kirchman. de Annul. p. 24. *Malfingerlin*, J. Argentor.

Malberg, Mallobergium, ubi plebs ad unum certum mallum convenire solet, L. Salic. T. XIX. 1. XX. 1. XXI. 1. LXXVI. t. 56. §. fi. Eligebantur loca editiora. Vocatur etiam ipsum Jus & Lex Salica Malberg, v. supra *Euua, Lanthu. Bergan.*

Malman, homo ad certum mallum pertinens, subditus, V. mox *Mal*, census.

Iudices seu assessores mallorum, ut Saxonibus Scabini Schöffen dicti, ita Francis SAGIBARONES, *Sagebar*, ut Schöppenbar, Sage, causa, lis, infrà, Sagobar, aptus & constitutus ad causas decidendas, habebant enim autoritatem suffragii decisorii, ut Comes non potuerit decisum mutare. L. Sal. T. LVI. §. fi. *Sagibarones in singulis mallobergiis, i. e. ubi plebs quæ ad unum mallum convenire solet, plus quam tres esse non debent. Et si causa aliqua ante illos secundum legem fuerit definita, ante Grafionem removere eam non licet.* Ubi vide H. Bignonium.

[*Mahal*, curia. Rhaban. Maur. Gl. apud Dieemann. Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 71. Juvat addere quæ Idem Dieemannus l. c. p. 72. seq. ad hanc vocem annotat.

„ *Mahal*, Su. *mal*, Belg. *mael*, Germ. *Mahl*, „ cujus significationes Peiskerus *Ind. p.* 110. 111. „ plurimas adducit; quales etiam vocis Suecicæ „ Loccen. *Lex. Jur. Sueo-G. p.* 113. *ff.* dedit. Eas in „ pauciores Goropius *Francicor. L.* 2. *p.* 57. ita „ contraxit. Mal *conuiuium significat; & quia Germanorum mos fuit, de omnibus & pacis & belli negotiis in conviviis consultare, quod Tacitus testificatione sua confirmat, factum est, ut vox illa pro* conventiculo judicum, *& inde etiam pro* tempore *sive* vice „ *ponatur. Hinc apud nos* emal, twemal, drimal, *pro, una, duabus, tribus vicibus, dicitur. Ex hac voce Germanica* mallus *dicitur conventus, juri dicundo deputatus:* Hæc ille, quem conf. *Vertumn. p.* 76. „ *G. maal* Resen. *Præf. in Eddam lit. b.* 4. duo significare docet, loquelam & mensuram, & posteriori sensu quantitatibus adjici. Gronovio „ *ad Liv. I.* 760. *b.* nostrum *mahl*, quo in numeris „ utimur, signum notare videtur, ut *einmahl*, semel, sit, quasi uno signo, & sic deinceps: „ quod etiam Italos imitari, dicentes *un segno*, „ ex Ariosto probat. Palth. *in Tat. p.* 322. hoc „ *mahl* cum tempus notat, ad G. *mel*, tempus, de „ quo Stiernh. *Gl. V. p.* 113. *a.* refert, eoque non „ in numeris tantum, sed etiam cum *Mittagsmahl*, „ *Abendmahl*, dicimus, tempus prandio coenaeque „ destinatum, in aliis quoque anniuersarium diem solennem, per vices recurrentem, indicari „ putat. Sed cur ob diuersos significatus diversa „ vocis origo hic constituenda sit, nullam equidem causam video. Et illa quoque *temporis* „ notio hic vlterius, quam par erat, extenditur. „ Simplex *mahl* nobis conuiuium notare certissimum est, eaque ratione toties in Luth. Bibliis „ legitur. Itaque non in illo, sed priori compositi parte voces *Mittagsmahl*, *Abendmahl*, notam „ temporis exhibent. Sic apud Will. *p.* 55. dies „ nuptiarum *mahel daga* vocatur, ubi *mahel* non „ tempus, (id enim voce *daga* exprimitur) sed „ metonymice desponsationem & nuptias denotat, quae solennibus verbis & conuiuiis „ celebrari solent, & sanctum maxime foedus „ quod contrahentes jungit, continent; A. S. „ enim *mala*, pactum, fœdus, significat, „ Bens. Unde ibidem *pag.* 34. 69. *gemahela*, „ *Gemahl*, desponsata est. Hinc etiam *maelen*, conjungere, nostrum *vermählen*, quod cum *Gemahl*, „ ut ostendi, nobis domi natum est, non a Gothis acceptum, vti quidem post Stiernh. Loccenio *Antiq. Sueo-G. p.* 106. videtur. Ex hactenus dictis apparebit, opinor, voci *mahal* vel „ *mahl* generalem congregationis & qualiscunque multitudinis notionem competere, propter quam de conuiuiis, conuentibus, colloquiis, foederibus, desponsationibus, nuptiis, „ mensuris, numeris, (unitas enim, de qua etiam „ dicitur, non tam pro numero, quam numeri „ principio, haberi solet) & similibus effertur. „ Confirmat istud Spelm. *Gl.* 385. *a.* vbi effictа „ inde L. B. vox *mallum*, vel *mallus*, tractatur, „ quam dicit notare placitum maius, in quo maiora Comitatus negotia, quae in villis Centuriisque terminari non poterant, a Comite finiebantur. *Vox* (ita pergit) *Saxonicæ Originis*, „ *sed fontis dubii.* Mael *congregationem significat*, „ *a* maelen, *coniungere, ut supra videas in* Gamalis. Pontanus quidem *Gl. Prisco-Gall. p.* 249. „ *mallum a mael*, sermo, deriuare mauult, quia „ mallus nihil aliud sit, quam parlamentum seu „ colloquium. Adi omnino de *mallo*, & derivatis inde vocibus, praeter Pontanum & Spelmannum, Lindenbrog. *Gl. p.* 1429. *b.* Goldast. „ *Rer. Alam. I.* 106. & *ad Einhard. p.* 172. 173. Voss. „ 2. *de vit. serm.* 12. *p.* 80. Schottel. *de sing. quib. & ant. in Germ. iur. p.* 111. 112. & ibi Gerick. *Spicileg. p.* 20. *ff.* Monum. Paderborn. *p.* 45. 46. „ Dufr. *Gl. M.* 368. *ff.* Meinders *de iudic. Centen. p.* „ 88. *ff.* 246. 247. CL. Eccard. *ad Leg. Salic. p.* 11. „ Ludit potius, quam serio agit Casaubonus *de Ling. Sax. p.* 311. *mahl* & *mallus* ad Gr. ὁμιλία referens. Ex *mahal* in hoc Gl. composita sunt „ *huusmahal*n. 586. *fl.apfmahal*n. 1447. & *scrita mali* „ n. 2461. Hæc ille. „ *Ma-*

MAH.

Mahaleti, causam. Gloss. Mons. p. 366.
Mahaleze, causas. p. 373.
Mahelot, postulaverit. p. 378.]

Mal, census, signum jurisdictionis. Otto I. in Diplom. Magdeburgi dato an. 958. ubi donavit *omnem justitiam ac censum qui Saxonicè MAL vocatur*.

Meibom. in Scriptor. Germ. T. I. p. 74'. Idem in Privilegio Mindensi an. 961. *Hominibus quoque famulatum ejusdem Monasterii facientibus, qui Saxonicè MALMAN dicuntur, prædictum mundiburdum & tuitionem nostram constituimus.* Vide & Diploma Caroli M. pro Ecclesia Osnabrugensi apud Mabillon. de re diplom. L. V. tab. 25. & in monumentis Paderb. p. 325.

[*Malmanandæ*, i. e. liberi homines Ecclesiæ collati. Vita S. Meinwerti. §. 78. Reinef. Vocab. Theot. MSC.]

Blakmal, tributum de non agendo rapinas, quas vocamus *blakereyen*.

MAL, signum & forma monetæ. J. Argent. L. I. c. 29. *Quando Episcopus novam monetam percuti jubet, à principio quinque solidi fiunt* mit dem male, *in ea forma & pondere quo moneta cursura est.* Et mox: *In demselben male und swert*, in ea forma & pondere. Item: *die ysen der pfennigmale*, ferramenta in quibus denarii formantur.

MAL, MEILA, macula, Cant. Cant. IV. 7. Willer. p. 69. n. 30. *Nechein meila ist an dir*, macula non est in te.

[Anglo-Saxonice *mal* est macula, sed Franci plerumque commutant Angl. Saxonicum *a*, in *ei*. vid. Junius Not. ad h. l.]

Unmelich, unbefleckt.
Maltau, ros maculatus, Vœgelin.
Vermal gen, maculare, apud Stainhöw. passim.

MALA, in L. Salic. habetur Tit. III. 5. Tit. XI. fi. Tit. XXVIII. fi. In MS. veteri non habetur.

MALIA, bis occurrit in L. Salica, Tit. III. §. 3. & 4. in MS. R. non extat. Fortè idem quod *mal*, vice, *zymis pedero malia*, Tausent vier hundert mal.

MAL, MALAHA, pera, sarcina, Otfrid. III. 14, 179.

Gibot thaz sie firnamin
oub uuiht mit in ni namin,
Sechil noh thia malaha.
Mandavit quæ aggrederentur
[Scherzius mallet redditum. Mandavit iis ut hoc observarent.]
Et ne quid secum sumerent,
Saccum neque peram.

Conf. Du Fresn. Glossar. M.

MALEN, conterere, *gemalanez*, pulverisatum, Notk. Psal. LXXIII. 14.

MALATSCH, lepra, J. Alem. Prov. c. 86.
Malotz, Chron. Königsh. c. 2, 70. & p. 915.
Maltz, Geiler. Narr. Schiff fol. 27. b. *Also ist ein Fraw gesin in diser Stat zu unseren zeiten die die gerunzelt haut in dem antlit liess abetzen das sie hubsch würde, aber sie ward wie ein Maltz, wie ein ussetziger.* V. *Misel.*

MAL.

MALTER, Maltra, Maldrum, *continet Modios quatuor; Modius, Mut, continet quatuor Quartales, Viertel, Mezas, Simmeras*, Goldast. I. Rer. Alem. P. I. p. 109. Sed Modius & Maldius promiscuè sumuntur 2. F. 27. §. 4.

Rotulus Curiæ Dom. Haseluh. an. 1336. *ein Malter brots, zwei malter futers.*

Cæsar. Heisterb. L. X. c. 17. & 47.

MALT, bratium: Gl. MSS. AS. polenta, *Maltz.*

MALTHO, L. Sal. t. de libertis dimissis. 30. *Siquis lidum alienum extra consilium domini sui ante Regem per denarium, ingenuum dimiserit. MALB. maltho theato meolito.* MS. Reg. *Malcho lito frio blito.* §. seq. *Siquis servum alienum ante Regem per denar. ingenuum dimiserit, MALB. Maltho theata meotheos.* MS. Reg. *Malcho Siacho meocho.* Putarim *Maltho* rectius legi, à Mal, mallus, suprà. *Theata*, populum denotat in mallo præsentem: pro quo in editione repetitæ prælectionis Latinæ Regis suffectum vocabulum, Pharamundo interea Rege electo. *Meo*, nescio an mein, meus, quando alienum pro meo vendito. *Theos, theus, then*, servus, supra *deob.*

MALZ, Germani vocant hordeum madefactum, non tostum tamen, ad præparandam cerevisiam. *Gesner. Histor. Quadrup.* p. 911.

MAMMEN, placere, in deliciis esse & habere. Notk. Psal. XXXIV. 14. *ih mamta*, complacebam, Idem. Psal. XXIV. 9. *die mammenden*, mites, placidi, complacentes.

Mammendi, deliciæ, zärtlichkeit. Confessio Vetus: *daz ih mine Chirichun so ne suahda durub mammendi mines lichamen.* V. Otfrid. ad Ludov. R. ℣. 163.

Niazer ob mammunte
ni breiste [lege *breste*] *in euuon imo thes.*
Fruatur is quoque deliciis
nec deficiant in æternum ipsi hæ.

Id. II. 16, 10.

Salige thie milte
ioh muates mammunte.
Beati mites
& animo dulces.

Id. III. 19, 40.

Er uuolta in io mit uuillen
mammonto gistillen.
Ipse volebat eos cupide
mansueteque sedare.

Cap. XI. 52.

Intfiang iru'z zigiate
mammuntemo muate.
Exciperet (respondendo) sibi id in bonum
[Scherz. Excepit id ei ad bonum]
mansueto animo.

Id. IV. 4, 31. de discipulis Christi.

Namun sie tho iro uuat,
legitun tharuf ingidat,
In mammunti int in suazi
thaz er tharoba sazi.

MAM. MAN.

Capiebant tunc ſua veſtimenta,
imponebant deſuper (aſinum) actutum,
In ſuavitate & dulcedine
ut ipſe deſuper ſederet.

Cap. 23, 66.

Er ſtuant, ſuigeta,
iob mammonto githageta.
Ipſe (JEſus) ſtetit, tacuit
& manſuete cogitavit (meditatus)

[Et placide ſiluit. Scherz. in Not.]

Mammendi, mummonti, manſuetudo, dulcedo, *thaz mammunti in thineru munti*, ut illis deliciis in tua cuſtodia. Otfrid. V. 23, 542.

I. 25, 52.

Thuruh thia ira guati,
iob thaz mammunti.
Ob ejus bonitatem
& manſuetudinem.

Id. III. 14, 220.

Thuruh ſino milti
uuas er in mammunti.
Per ſuam clementiam
erat ipſe iis benignus.

Id. V. 20, 216.

In hus mih ouh ni leittut,
ioh mammuntes ni beittut.
Domum quoque me non duxiſtis,
& recreamentum non obtuliſtis.

[Nec blando (hoſpitali) animo expectaſtis, ita Scherz. in Notis reddit.]

V. ult. 192.

Thoh uuir thaz iruuellen
ſo mammonto gizellen.
Tamen hoc eligamus,
quod afficit, referamus.
[Licet hoc velimus ſc. facere,
tam pulchre narrare.

Scherz. in Not.]

Notk. Pſal. XLIV. 5. *Umbe uuarheit unde mamendi:* propter veritatem & manſuetudinem.

In mammonto ſazi. In tranquilla quiete. Otfr. III. 26, 59.

[*Mammonti*, blandimentum. Gloſſ. Monſ. p. 393. lenitatis. p. 387.

Mammonti, ſinum. p. 394.

Mammonti, placor. p. 357. placorem. p. 354.

Mammontiu, placabilis. p. 351.]

Mammenteru milti, manſuetiſſima gratia. Otfrid. IV. 11, 50. Notk. Pſal. XCIII. 13. *Daz du in gemammendeſt unde geſueigeſt ubelero tago:* ut mitiges eum à diebus malis.

[MAMMONA, obvolvitur. Gl. Monſ. p. 409.]

MAN, homo. Kero. Prol. p. 17. c. 7.

Mannus, filius Tuiſtonis Dei, origo gentis Germanicæ, Tacit. de M.G. c. 2. h. e. Adam, cum Noa confuſus, Dn. Alting. Notit. Batav. v. Germ. Inf. p. 76.

Parn manno, filii hominum: Kero.

[*Sihit ubar parnmanno.* (Dominus) reſpicit ſuper filios hominis, ita habet Kero. c. 7. *Kedancha manno*, cogitationes hominis c. eod. *ituuiz manna*, opprobrium hominũ. c. eod. *ſuazzi mannum*, dulcis hominibus, c. 5. *fona mannum*, ab hominibus. c. 7.]

Mannes ſuna, filius hominis, Angl. Sax. Matth. XXIV. 22, 27.

Mannis uueichi, humana infirmitas, Notk. Pſ. XXXIV. 17.

Febes inti mañes, beſtiæ & homines, Otf. V. 24, 11.

Man, de puero Chriſto in templo reperto. Otfr. I. 22, 81. 86.

So ſiu (Maria) giſah then liobon man
int iru thaz herza biquam,
Thoh ſprah ſi zi themo kinde,
mit gidroſtemo ſinne:
Uuio uuard, thaz ih ni uueſta,
manno lioboſta,
Thaz thu hiar iruuunti
mir untar theru henti.
Simulatque illa vidit carum illum virum,
& ipſi cor rediit:
Tunc dixit ad puerum
confidenti animo,
Quomodo factũ, quod ego non ſciverim
Fili (Vir) cariſſime,
Quod tu hic avertereris
mihi ſub manibus.

[Ita quoque idem hoc vocabulum uſurpat de Rege qui nuptias fecit filio ſuo. IV. 6, 35.

Sinemo lieben manne,
themo einigen kinde.]

Zi manne uuerden, hominem fieri, Otfr. I. 23. 61. naſci, id. IV. 12, 56. V. 12, 53.

Manuuerdeni, incarnatio, Notk. LXXVI. 10.

Irzellen iomañe, referre mortalibus. Otf. I. 18, 40.

[Tatian. c. 1. §. 3. *Thas lib uuas lioht manno.* Vita erat lux hominum.

Vocis hujus uſum generaliorem, qua promiſcue hominem ſignificat, amiſimus, utimurque nunc eadem pro præſtantiſſima humani generis parte, virili ſexu. Niſi quod aliquæ veteris uſus reliquiæ ſuperſunt in compoſitis *jemand* homo quidam, *niemand* nemo hominum, itemque *menſch*, quod nil aliud eſt quam hoc ipſum vocabulum adjectiva terminatione productum, Vid. Jun. in not. ad Willeram. p. 169. Fluit hinc quoque imperſonalis locutio Germanis uſitatiſſima e. g. *man ſaget*, *man thut*, dicit agitque aliquis, qui qualis ſit non exprimitur. Palthen. Not. ad Tatian. p. 278.

Stadenius Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 425. notat. Otfridum quoque voce *man* imperſonaliter uti III. 8, 13. *Uuanta er man ſulih ni giſah.* Dann ſolches hat man zuvor nie geſehen. II. 11, 11. *Joh man Druhtin thanne io loboti tharinne.* Das man je GOtt darinne loben ſolte. Sed vitium typographicum in numeris latet, & in priori loco verſus 52. in poſteriori verſus 43. evolvendus.

Ex ejusdem Stadenii Collectan. Grammat. Otfr. alia quoque loca producit Diecmannus, ſed itidem vitioſe allegata. Ceterum quum in præcedentibus idem plura afferat, quæ ad confirmationem & illuſtrationem eorum, quæ Schilterus obſervavit, apprime conducunt, integrum

MAN.

tegrum locum excerpemus, & locorum ex Otfrido allegatorum numerum, excepto uno quem nondum reperimus, restituemus. Ita autem ille Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 85.

„ Vox *Man* non veterum modo Germa-„ norum, quibus generatim *hominem* signifi-„ cabat, sed aliarum quoque gentium fuit, V. „ Cluuer. *l. c. p.* 67. Vnde nostrum *Mensch*, & „ Lat. *homo* formatum esse n. 2639. notamus. „ A. S. *man* vtrumque sexum complectitur, Spel-„ mann. *Gl. p.* 386. Germanis & dignitatis & „ subiectionis nomen fuit. *Dignitatis* quidem, „ vt hoc loco in compositione, (quam huic „ voci in plerisque linguis Septentrionalibus „ frequentissimam esse Mareschall. *ad vers. A. S.* „ *Euangel. p.* 548. notat) vbi Ducem, Praefe-„ ctum significat. Hanc eius potestatem mul-„ tis exemplis per omnes linguas probari posse, „ Morhof. *de ling. & poës. Germ. p.* 126. scribit. „ Adde Besold. *Disc. polit. de Monarch. &c. p.* 95. „ 96. Schottel. *de sing. quib. & ant. in Germ. iur.* „ *p.* 109. 110. qui de compositis ex *Mann de L.* „ *Germ. p.* 286. *ss.* diligenter agit. Immo etiam „ extra compositionem per excellentiam hac „ voce ordinis equestris viri designati sunt, „ Becm. *Notit. Dign. Diss.* 14. *p.* 1174. 1175. „ Quod ad *subiectionis* notionem, voce *Mann in* „ *genere vasallum cuiuscunque sexus denotari*, ait „ Böhmer. *de feud. Eccl. p.* 98. Inde Sax. *Man-* „ *heit* pro homagio dictum, Leibnit. *Scr. Brunsf.* „ *III.* 47. Ingeniosos voci *man* natales Rudbeck. „ *Atlant. I.* 539. a G. *ma* valere, posse, dedit, „ longissime praeferendos Anniani Pseudo-Be-„ rosi de *Manno*, secundo Germanorum Rege, „ fabulae, a Willichio *ad Taciti Germ. p.* 424. „ aliisque auide exceptae. Nostrum *man*, ho-„ mo, Francis etiam pro particula, verba, quae „ vulgo vocant, impersonali formante, inser-„ viit, & nobis adhuc inseruit, e. g. *man sagt.* „ Istud pluribus ex Otfr. exemplis in *Collectan.* „ *Gramm. Otfr.* Stadenius illustrauit, vnde non-„ nulla adducam. I. 1. 137. Zi nuzze grebit *man* „ thar: *Ad vtilitatem foditur illic.* I. 11. 20. *man* „ legita, *reponebatur.* II. 115. Ni duit *man*, *non* „ *fit*: vbi significationem *hominis* in voce *man* „ latere quiuis videt. Quomodo & interdum „ illud *man*, cum verbo plur. constructum, ver-„ tendum esse, idem obseruat, vt II. 14. 112. „ Thaz *man* thir er ni sagetun: *quod* homines „ *tibi antea non dicebant.* V. 12. 134. Thaz *man* „ firnemen thaz: *vt* homines *percipiant hoc.*]

Wæpman, masculus, *Wifman*, fœmina, *Wimman.* id. *Mædeman*, virgo, ASax. Marc. X. 6. Matth. XIX. 4.

De voce *Man*, vid. Morhov. P. I. de Ling. Germ. c. ult.

Manaskio chnuat, humana natura: Kero. [*Chnuat mannaskiu* habet. Kero. c. 37.] id quod *Manheite* vocat Notk. in Symb. S. Athan. ℣. 31.

Bi manne, viritim, singulatim: Otfr. I. 9, 42. c. 7, 16. III. 26. 127. *Man bi manne*, id. Otfr. III. 14, 63.

Jagilih bi manne, Id. III. 22, 79. [Occurrit etiam II. 14, 185. c. 15, 13. atque sæpius notat *singuli*, uti ab ipso Schiltero in aliquot horum locorum redditum, & à Scherzio notatum Not. ad Otfrid. p. 42.]

MAN.

Manchunnis, genus humanum, Notk. Psalm. XXXIV. 23. LXX. 14. v. *Chunn.*

Mannihein, nemo, Otfrid. II. 12, 121.

Mennisco, homo, *mensch.* Notk. in Symb. Athan. ℣. 30. Willer. in C. Cant. p. 139. n. 59.

Mennisgon, Otfr. I. 3, 89. passim.

Manne, maritus, Otfrid. III. 10, 24.

Mann, vasallus.

Manschafft, vasallagium *militare*, propriè, Jus Feud. Alem. c. 113. pr. homagium, hominium, fidelitas, Lehnspflicht. J. Feud. Alem. c. V. c. 96. c. 98. 153. §. 4.

Manschafft versprechen, receptionem in vasallum denegare, J. Feud. Alem. c. 41. pr. vide infra *Sprabba.*

Manschafft bitten, mit gesamnotten henden, J. Feud. Alem. c. 43. ubi & formula.

Der manschafft den lehnman enpfelen, J. F. Alem. c. 90. pr.

Manschafft lougnen, inficiari homagium dicitur dominus, J. Feud. Alem. c. 114. pr.

Seinen schild nidern mit Manschaft, clypeum deteriorare vasallagio præstito pari vel inferiori, J. Al. Feud. c. 96. J. Sax. F. c. 54.

Mancrefte, Majestas: Glossæ Lipsii. ubi Somnerus: *ipsa vox tamen viri robur magis significat, mancræht. Sed alibi megincraft, majestas: & megincrefti, Majestatis. Hoc Sax. mægenthrymmes, & mægentrimmes, quasi magnum firmamentum, à Mægen, magnum, & thrymmes, aliàs trumnes, firmamentum, à getrymman, stabilire: & propriè, utpote de DEO dictum.* At *Mancrefte*, contractum hîc cernitur ex *Megincrefte*, de quo supra, & notat Majestatem. V. *Magen.*

Manskeite, respectus personarum, prosopolepsia, Notk. in Symb. Athan. ℣. 4.

Mannhoubit. vid. *Haubit.*

Mannolich, männiglich, quilibet, Otfrid. III. 20, 77. c. 25, 47. Notk. Ps. LXXVII. 55. *Der ieo selb selbo geist mannilichemo sine genada teilende in gagen des er uuile.* Unus & idem Spiritus dividens singulis prout vult.

Mannelichemo, id. Psal. LXX. 19.

Mannalibiz, Otfr. V. 7, 108. [Pro *Thaz mannalibiz uuesti*, legendum esse. *Thaz mannalib iz uuesti*, quod quilibet id sciret, è Codic. MSC. probat Scherz. in Not.]

Manlich & *Manalibo.* vide *Licon.*

Manabeiti, munuscula: Kero. c. 54. quippe quæ viritim *bi manne* & ultrò ex humanitate offerrentur Principibus. Tacitus de M. G. 15, 3. *Mos est civitatibus ultrò ac viritim conferre Principibus vel armentorum vel frugum, quod pro bonore acceptum*, &c.

[*Manabeitigi*, liberalitati. Gloss. Mons. pag. 382. liberaliter. p. 388.

Manabeitiga, munifici. p. 388.

Manabeitiger, multus. p. 397.

Manabeitigostun, liberalissimi. p. 363.

Manabettigemo, liberari. p. 352.]

MANAG, MENIGI, multitudo, Otfrid. I. 17,

MAN.

17, 3. Kero: Prol. p. 17. [*Managero*, multorum. Id. c. 1. *manakero ſitim*, multorum moribus. c. 2. *managem iſt piſolaban*, pluribus committitur. c. 65. *So manakera citi kerot*, quanto tempore cupit. c. 61.

Tatian. II. 3. *al thiu menigi thes folkes*, omnis multitudo populi.

Menigi, numero. Gloſſ. Monſ. p. 362. congregationem. p. 361.

In ſtarchero menigi, in gravi-manu. p. 335.]

In managii, in multitudine. In ſpecie Synagoga. Notk. Pſal. CV. 18. *Fiur gieng iro manigana*: exarſit ignis in Synagoga eorum.

[*Menigi*, legio. Tatian. 53. 7. Diabolus ir obſeſſo de nomine ſuo interrogatus. *Her quad menigi: uuanta manage diuuala giengun in inan*: ille dixit: Legio, quia intraverunt multa dæmonia in eum.

Managoron, plures. Tatian. 21. 9.

In manageru citi. Otfr. II. 8, 130. quod Schilterus vertit, *per varia tempora*. Scherzius autem in Not. *à multis temporibus*.

Managaz leid, calamitas varia. Otfr. V. 23, 165.]

Manegeren, plures. Notk. Pſal. XXXIX. 13, LXVIII. 5.

Manigoſton, plurimi, Notk. Pſ. LXXXIX. 6.

Unmanig, pauci, Notk. Pſ. XVI. 13. LXV. 7.

[*Manaigfalt*, multiplicia. Otfrid. III. 23, 3. Scherzius autem in Not. pro ſubſtantivo habet, *multiplicitas*. Id. Otfrid. V. 9, 105. *Er zalt in managfalto*, narravit ipſis varia. Scherz. in Not. *managfalto* per *varia ratione* explicandum cenſet.

Notk. Pſ. XI. 9 *Rehte menniſchen habeſt du gemanigfaltot nah dinero hohi*. Secundum altitudinem tuam multiplicaſti filios hominum.

Manakſamiu, numeroſas. Gloſſ. Monſ. p. 409.

Manacfalti, ſeges. p. 388. uſura. p. 381.

Manachfalti, denſitas. p. 383.

Manahfalti, numeroſitas. p. 391.

Manakfalto, pluraliter. p. 408.

Manacfaltlibo, multifariam. p. 395.

Manachfaltigoſt, latiſſime. p. 347.

Manigfaltigen, i. e. *mehren*, augere, multiplicare. Gen. I. 22. *wachſt und werdet gemannigfaltiget*. ℣. 28. *Ich mannigfaltig dein jammerkeit*. Reineſ. Vocab. Theot. MSC.]

Manigzalo, Numerus Pluralis, Grammaticis, Notk. Pſal. XXII. fi. & Pſ. XXXIX. 6.

Man, Pronomen Quis, Iſidor. V. 3. *Umbi man*, de quo.

[MANAGOTI, manus. Gl. Monſ. p. 343.

MANDAGER, alacer. p. 360.]

MANDAWARI, mitis, Tatian. c. 67, 9.

[Idem Tatian. c. 22. §. 9. *Munduuare* ſcribit, de quo vide inf. voc. *Munt*.]

MANE, L. Sal. t. 29. *chamnin mane charde*, ſtrictura ſupra cubitum, V. ſupra in Ch.

MANK, *unter*. Chron. Sax. vet. 1160. 1309.

MANSLAHTI, homicidia, Confeſſ. vet. Jus Feud. Alem. c. 41, 2.

Manslaht, homicidium, *Magslaht*, parricidium. Notk. Pſ. CV. 37.

Manslekken, Vir ſanguinum. Notk. Pſ. V, 7. Pſal. XXV. 9. Pſal. LXXI. 14. Pſ. CXXXVIII. 20.

[*Manslecco*, vir ſanguinum. Gloſſ. Monſ. p. 327. homo ſanguinis. p. 357.

Manslahtin, ſanguinibus. p. 349.

Manslahti, vulneris. p. 384. crudelitate. pag. 393.

Plotager manslago, cruentus carnifex. p. 407.

Ni uuis manslago, non occides. Tatian. 26, 1.

Manslago. Compoſitum à *man* homo & *slahan* occidere, uti verba ſqq. teſtantur, *thie thar slehit* qui occiderit, proprieque adeo homicidium eſt aſſentiente Gaſſaro in Dictïon. Eſt & apud Ker. *slahon* occidere, *slahta* occiſio ſ. uti in Gloſſ. Boxhorn. eſt, pernicies. Germani ſubſtantivum illud adhuc pro prælio accipiunt, pro *slahan* autem compoſito utuntur *erſchlagen* ſimplex enim *ſchlagen* non niſi verberandi actum notat, quo ſenſu & Keroni dicitur *slab* percute, & de Willeramo conferri meretur Jun. in not. p. 150. Conf. quoque Noſter ſq. c. XXXI. 3. Conſentiunt cum Francis A-Saxones, dicuntque *manslaga* homicida & *manslæge* vel *manslibt* homicidium. Anglis hodie *manslaughter* cædes eſt fortuita, differtque à cæde deſtinato conſilio & ex inſidiis patrata, quam *murder* (Germ. *mord*) LL. vocant. Palthen. Not. ad Tatian. p. 353.

Mit dem Kirchenguet ſoll kein ehprecher zu thun haben, noch offener wucherer, noch manſchlechtig. Reform. Imp. Sigism. c. 35. §. 5. Reineſ. Vocab. Theot. MSC.]

MANSMAT, *Masmat*, *Mezmat*, pratum manſuale, quod ad Manſum colonarium pertinet, non ad Manſum dominicum, quem dominus ipſe colit: ut ager manſualis, à manſo dependens, *vid. Du Freſn. Gloſſ. v. Manſus.*

Eſt autem *Manſus* à manendo dictus, manſio ſive domus cum certis agris. *Kölnhof*, *Hofgut*, *Hube*, *Bauergut*. Barth. Schobinger. apud Goldaſt. Tom. III. Rer. Alem. pag. 97. *Manſus Kelnhof. Manſus dicitur quantum quis cum uno pari boum laborare poteſt in anno. ut not. in c. 1. X. de de cenſib. & in Vſib. feudor. Si de inveſtitura feud. ſ. controv. c. 1. §. pen. Bartol. ad l. ſi ita. ff. de aur. & arg. leg.* Eſt manſus Germanis *Hube*, de quo ſupra.

Sumitur etiam pro ipſis agris. Goldaſt. T. I. P. I. Rer. Alemann. p. 133. *Papias Gloſſator: Manſus dictus à manendo, quod integrum ſit XII. jugeribus. Vocabularius Juris Sigismundo Imperatore ſcriptus: Manſus ſecundum vulgare Italorum dicitur quantitas terræ, quæ duobus bobus ſufficit in anno ad laborandum. Fabarienſis c. 8. Comiti de Dilingen ducentas marcas pro reſignatione manſuum XX in manus Abbatis, quas ab ipſo jure recepit feodi. Alamannis in pratis Mansmat. in vineis Mangrab. in agris manwerch. in Alpibus, manstofel.*

Liber Salicus Wiſſenburg. *II Mansmat prati inferius Spirdor*. Manſus integer habuit duodecim *jugera*, ſive *bunnvaria*, V. St. Baluz. ad Regin. pag. 536. Du Freſn. Gloſſ. v. Baccalariæ. Lib. Salic. Monaſt. Ebersheim. de Curia Dominica in Kogenheim: *Eine hube ſol geben einen wagen.*

MAN.

gen. eine halbe hube einen halben wagen. ein mendag ein rat. De *Mendag* supra *Dag*, tectum, priores sunt *pferde fröner :* posteriores *handfroner.*

V. *Mezmat.* Alting. P. II. Notit. Germ. inf. v. Buschusa : *utplurimum per mansos significantur Hoven, i. e, Ruricolarum mansiones, etiam insigniores, quibus Villicus praeest, uti disertim in Diplomate Theodorici VII. MCXCIX. Stokius tamen bosce Mansus interpretatur Morgen, quod agri mensura est his locis cognitissima. — In diplomate sub finem extenditur Mansuum longitudo ad M. P. V. — Quo ipso pene subvertitur Stokii interpretatio.*

MANSURNARIUS, *Mans-burnar. Mansuarius, Mansoarius, & Mansarius*, qui mansum *ingenuilem* aut *servilem* excolebat, & certum censum aut annuam pensionem Domino prædii ac fundi præstabat, quod secus erat in Dominicis & indominicatis mansis, qui sine mansario erant, propterea quod non elocarentur, sed ab ipsis Dominis colerentur.

Capitulare de Villis, c. 39. Volumus, ut pullos & ova, quos *Servientes vel Mansuarii* reddunt per singulos annos recipere debeant, & quando non servierint, ipsos venundare faciant. Baluz. T. I. pag. 337.

Sirmondus in Notis ad Capitularia p. 780. Mansuarios interpretatur Mansorum colonos, qui Mansos ad colendum in habitant.

Mansurnarius nomen repertum in subscriptione documenti veteris.

Compositum ex *Mans*, Mansus: & Urnarius, f. Hürnarius, Heuerer, h. e. mansorum elocatorum. V. *Hüern.*

MANAN, monere. Otfrid. I. 18, 26.

Manot unsih thisu fart,
thaz uuir es uuesen anauuart.
Monet nos hoc iter,
ut nos ad id simus intenti.

Id. II. 2, 23. de Johanne Bapt.

Suntar quam sie manonti,
ioh thanana in gisageti.
Sed venit eos adhortans,
atque inde iis prædicaret.

Gimanonte, admonebantur. Otfrid. I. 18, 14.

Kero: *Kemanot*, admoneatur. c. 65. *Zuamanomees*, admonemus. c. 2. *Zuamanonte*, admonentes. c. 40. *Zuamanungu*, admonitione. c. 2. *Zemanungu*, admonitionem. Prol. p. 16. *Zuakimanoter*, admonitus. c. 62.

[Adde ex eodem *Manonte*, commonentes. c. 18. *Zuamanoot*, ammonet. Prol. p. 17. *Manungum*, monitis. Prol. p. 18. *Manungoom sineem*, monitionibus suis. c. 2.

Gimanot in troume. (Josephus) admonitus in somnis. Tatian. 11, 4.

Hodie Germani composito utuntur *ermahnet.* Simplex *manon* nunc non nisi de compellatione mali nominis à creditore facta usurpatur. Palthen. Not. ad Tat. p. 321.]

Manen, postulare, petere, etiam extrajudicialiter, Nock. Psal. XXXVII. 18.

Manen, agere in judicio, Jus Argent. L. II. c. von Widem. c. 1.

MAN.

Manunga, admonitio, Notk. Ps. LXX. 20.

[*Manungo*, exhortatione. Gloss. Mons. p. 392.

Manoge, conveniat. p. 393.

Manot, expectat. p. 382.]

Vermanen, despicere, Cant. Cant. 8, 1. *Fermanunga*, contemtus, Notk. Ps. XXXVII. 18.

Gimant, memor, admonitus, Otfrid. I. 14, 7. ita pro vulgari *Giuuant*, legendum. *V. Glossar. Goth. Fr. Junii.* p. 115.

[*Giuuant* esse legendum, uti Cod. Vindob. & Flacii habet, statuit Scherz. in Not.

MANCHUSA, aureos. Gloss. Mons. p. 397.]

MAND, cofinus, qualus, *corben*, Gloss. MSS. ASax.

MANDARE, messor, Notk. Ps. CXXVIII. 7. unde *Mandlen.*

MANDELCHOSON. vide *Choson* & *Wandel.*

MANDOADO, locus honoris, quo homo mortuus servatur, L. Sal. tit. de corpor. expol. 58. §. 4. V. Gloss. Du Fresn. v. *Mandualis.* V. *Chreo.*

MANE, Jus Sax. Feud. ex editione Zobelii. cap. XIII. fi. *Eine Hoffstat, oder ein Acker, oder eine Mane, mag ein man wol behalten gegen seinem herrn mit seinem eyde.* Zobelius ad marginem notat, addi in Antiquo : *Mane das ist ein Zinsgut.* & in glossa sua Latina ait: *Dum textus dicit eine mane intelligitur hoc verbum de Mansu.* Glossator Teutonicus in fine : *Eine Hoffstat ist eine wohne, die ungebauet ist. Ein Morgen ist ein ackerleng, eine Mane das ist Zinsgelt.* Quot verba, tot ferè errores. Quod ex antiquo allegat Mane i. Zinsgut, satius fuisset, si inspexisset antiquiorem sine dubio Codicem MSS. Bibliothecæ Lipsiensis Paulinæ, prout edidi cum Jure Feud. Alemannico; in isto enim §. *XII. p.* 10. legitur : *Eine wint oder einen morgen oder einen Man muz der man wol behalten*, &c.

Cum quo convenit textus Latinus in Statutis Regni Poloniæ impressis an. 1505. Cracoviæ, insertus à Goldasto *Collectioni Consuetudinum & LL. Imperialium Cap. XIII. §.* 1. *pag.* 195. ibi: *Ortum, aut jugerum terræ aut hominem potest vasallus per sacramentum contra dominum obtinere*, &c.

At primæva & genuina lectio hoc verbi planè non habet. Sic enim in vetustissimo MS. quod M. Freherus laudavit, & cujus copiam illustris Dom. de Eyben mihi communicavit legitur : *Unam cortem vel jugerum unum homo solus obtineat per juramentum, si in eo sibi sit possessio, tunc non eget testimonio.* Est igitur *Mane* vox nihili, ab interprete ficta cum aliis, qualis est *Irrlehn, Sonnenlehn.*

MANGON, maxillas: Gl. Lipsii, qui notat: *si recta scriptura, nos Wangen.* Et ibi Somnerus: *similiter & Saxones, uti & nos, saltem olim. Majoribus enim nostris maxilla sive dentes maxillares Wang, teeth dicti, à Wang gena, maxilla; unde rhythmus ille vetus:*

And in witnesse that this is sooth;
I bitethe war with my wang tooth.
In testimonium veritatis;
hanc ceram mordeo dente meo maxillari.

de

MAN.

de quo fusius alibi, in Glossario nostro. Cæterum quam literæ M & W ut supra dictum sint μεταβολαὶ Germanis veteribus, non necesse est ut cum Lipsio emendemus.

MANO, luna, mond. Otfrid. II. 1, 25. *Er mano rihti thiu naht*, antequam luna rexit noctem. & I. 11, 32. *Sterron odo manon.* Stellæ & luna. conf. IV. 7, 69.

Niuuuer mano, novilunium, Neomenia, Notk. Psalm. LXXX. 4.

Folwazzan mano, luna perfecta, plena, Isid. c. 9, 1.

Gothis *Mana*, Marc. 13, 23.

[*Manili*, lunula, quam mulieres portant in pectore. Gloss. Monf. p. 332.]

Germanis Luna decrescente nefas pugnare. J. Cæsar L. I. de B. G. c. 50. *quod apud Germanos ea consuetudo esset, ut matresfam. eorum sortibus & vaticinationibus declararent, utrum prælium committi ex usu esset, nec ne. eas itaque dicere: Non esse fas, Germanos superare, si ante novam lunam prælio contendissent.* Tacitus: *Coëunt certis diebus, quum aut inchoatur luna, aut impletur. Nam agendis rebus hoc auspicatissimum initium credunt.* Celtarum scilicet annus fuit Lunaris, ut mox videbimus.

Manodsiohhe, morbus lunaticus, Tatian. c. XXII. 2.

[Non morbum lunaticum, sed lunaticos hæc vox apud Tatianum notat. Composita est a *manod*, Germanis hodie *mana* vel mond Luna, unde *manod*, hodie *monath* mensis, Conf. Jun. in Gloss. Goth. v. *mena*, & *siob, sieb, siuch* æger, languidus. Vid. Jun. in not. ad Willer. p. 64. Cui id addimus, quod Germanis adhuc *siech* morbidus sit, *siechbet* lectulus cui æger est affixus, *siechen* languescere, ipsam autem languoris causam morbique præsertim contagium *eine seuche* vocamus. Palthenius Not. ad Tat. p. 349.

Manod fallonte, Lunaticos. Gloss. Monf. p. 407.]

MANODO, MANOTH. mensis. Otfrid. I. 5, 3.

Manodo after rime.
thria stunta zuene.
Menses post idem factum
ter duo.

[Id. I. 7, 46.

Uuas sie after thiu mit iru sar,
thri monodo thar.
Erat (Maria) postea cum ea (Elisabetha)
tres menses ibi.

Scherz. Notat in MSC. Vindob. legi *manodo*, in Vaticano *monotho*.

In regan manode, in mense defluo, Gloss. Monf. p. 356.

Manotsendiga, Kalendæ. p. 322.

Manotsendige, Neomenia. p. 349.

Manothphendiga, Neomenia. p. 332.

Manotsubtigero, menstruæ. p. 322.

Tuoh manotsubtigero, pannus menstruatæ. pag. 336.]

Eginhartus de vita Caroli M. *Inchoavit & Grammaticam patrii sermonis. Mensibus etiam juxta patriam linguam nomina imposuit, cum ante id tempus apud Francos partim Latinis, partim barbaris nominibus appellarentur. Mensium quidem Januarium appellavit WINTERMONET. (Windermanoth.) Februarium HORNUNG. (Hornug) Martium LENZMONET, (Lenzinmanoth) Aprilem OSTERMONET (Ostermanoth) Majum, WUNNEMONET (Winnemanoth) Junium, BRACHMONET, Julium HEUMONET (Hewinmanoth) Augustum, ARNMONET (Aranmanoth) Septembrem HERBSTMONET (Witumanoth) Octobrem, WEINMONETH (Windrumanoth al. Windumemanoth) Novembrem, WINDMONAT. (Herbistimanoth) Decembrem, HEILIGMONET, appellavit.* al. *Heilagmanoth.*

Conf. Walafrid. Strab. *apud Goldast. T. II. P. I. Rer. Alem. pag. 65.*

Martius, *Lengizin* vel Lenzinmanoth. Antea barbaro vocabulo, Thormaanet, Thoronis mensis, *v. supr. in Dag, Donnerstag.* September, Uuitumanoth, ita Strabus ex ore Rabani Mauri. Freherus in Willer. Cant. C. c. 8, 11. p. ult. vox: *Vindemodas.* addit: *in aliis Vintemodes i. vindemiæ, fructus vineæ. Compositum apparet à Win & Moden, quod quid sit, conjicere licebit è nomine, quod Septembri mensi indidisse suo sermone Carolum M. scribit Einhardus, MUTUMANOT, quod habent MSS. (pro quo à non intelligentibus vulgo est repositum Herbstmonat) ut Octobri Wynmanot.* Vœgelinus in Cant. Cant. 8, 11. *Mutumanot à veteri nostro moden, unde procul dubio admodiare. v. Herbst.* Est igitur *Mutumonat*, mensis fructuum, *Frucht*, vel Obstmonat. November, Strabus Herbstmonat. Saxonibus: *Blotmonat.* quod V. in *Bluat.*

De Cyclo Lunari veterum Germanorum meretur audiri Vir illustris Jos. Scaliger. de Emend. Temp. L. II. p. 111.

„Veterum Gallorum, & Germanorum annum Lunarem fuisse ex Cæsare & Cor. Tacito cognoscimus. Sane de Germanis ita scripsit Tacitus: *Coeunt nisi quid fortuitum & subitum inciderit certis diebus cum aut inchoatur Luna aut impletur. Nam agendis rebus hoc auspicatissimum initium credunt.* At veterum Saxonum & Danorum mira anni ordinatio fuit ex affectibus Oceani, cujus littora accolebant illi. Notissimum ad ejus sideris incrementa & decrementa, Oceani quoque vices recurrere. Sed in pleniluniis amborum æquinoctiorum duæ fiunt ingentes πλημμύραι, ad quarum observationem annum suum digesserunt. Eas πλημμύρας Malinas: ἀμπώτεις autem Ledunas vel Lidunas vocabant. Nulla est natio, quæ, quamvis anno Lunari uteretur, tamen & solaris anni progressus interea non observaret. Hoc illi facientes principium anni civile semper a. XXV. Decembris capiebant idque nocte quæ sequitur XXIV. in qua antiquitus Christiani hodieque pervigilia natalitia faciebant. Eam noctem *Modranečt* vocabant quasi illa esset parens & princeps omnium reliquarum noctium: utpote a qua caput anni civilis sumeretur.„

MAN.

,, retur. Principium vero naturale cyclia Malina
,, Autumni & plenilunio. Annum enim in duas
,, Malinas dividebant, Autumnalem & verna-
,, lem. & quintus mensis hujus alterius semicir-
,, culi erat cognominis antecedenti ita ut quar-
,, tus & quintus Malinæ autumnalis unum no-
,, men & commune haberent, Giuli. Eo-
,, dem modo quartus & quintus cognomines
,, essent vocarenturque Lida, & quia is erat exi-
,, tus anni Lunaris, annis embolimæis tertius
,, Lida penultimo loco intercalabatur. Unde
,, annum embolimæum hoc nomine Trilida vo-
,, cabant. Significat autem *Lida* tranquillum
,, ut Beda docet. Proprie, quod Græci πλώϊμον
,, dicunt. Est enim proprie de mari dictum
,, cum ridet blandi pellacia Ponti, ut loquitur
,, Lucretius. Inde etiam τὰς ἀμπώτεις *Lidunas*
,, vocabant, quod tunc æstus & fluctus recede-
,, rent. Nomina mensium Saxonicorum Bedæ
,, accepta referimus, qui ut Saxo genere de illis
,, satis multa & cognitu digna retulit. Reliqua
,, inde haurias licet.

Menses Veterum Saxonum.

September.	Halegmonath.
October.	Wintyrfüllit.
November.	Blothmonath.
December.	Giuli prior.
Januarius.	Giuli posterior.
Februarius.	Solmonath.
Martius.	Rethmonath.
Aprilis.	Chosturmonath.
Majus.	Trimilchi.
Junius.	Lida prior.
Julius.	Lida posterior.
o	Lida embolimus.
Augustus.	Wendenmonath.

,, Videtur hæc anni ordinatio pulcherrima fu-
,, isse quæ non ad solarium & Heliotropion Me-
,, tonis umbras Gnomonis sequeretur, sed ipsas
,, admirabiles Oceani αὐξομειώσεις. Sane mirum
,, quod Beda tradit alibi, de æstu Oceani loquens,
,, periodum ἐννεαδεκαετηρικὴν in illis ab accolis
,, Oceani observari. Nam id quidem potius ab
,, illis hominibus observatum miror, quam ita
,, accidere. Nam si Oceani mutationes secun-
,, dum Lunam: Lunæ autem progressus secun-
,, dum ἐννεαδεκαετηρίδα: procul dubio & Oceani
,, mutationes sequuntur ἐννεαδεκαετηρίδα ipsam.
,, Diodorus Siculus de Enneadecaeteride illa-
,, rum nationum ita scribit libro secundo: Ἑκα-
,, ταῖος καί τινες ἕτεροι φασὶν, ἐν τοῖς ἀντιπέραν τῆς
,, Κελτικῆς τόποις κατὰ τὸν ὠκεανὸν εἶναι νῆσον οὐκ
,, ἐλάττω τῆς Σικελίας. &c. Aliquanto post:
,, Φασὶ δὲ καὶ τὴν σελήνην ἐκ ταύτης τῆς νήσου φαίνεσθαι
,, παντελῶς ὀλίγον ἀπέχουσαν τῆς γῆς, καί τινας ἐξο-
,, χὰς γεώδεις ἔχουσαν φανερὰς. λέγεται δὲ καὶ τὸν
,, Θεὸν δι' ἐτῶν ἐννεακαίδεκα καταντᾷν εἰς τὴν νῆσον.
,, ἐν οἷς καὶ αἱ τῶν ἄστρων ἀποκαταστάσεις ἐπὶ τέλος
,, ἄγονται. καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἐννεακαιδεκαετῆ χρόνον

MAN.

ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μέγαν ἐνιαυτὸν ὀνομάζεσθαι. κατὰ δὲ τὴν ,,
ἐπιφάνειαν ταύτην τὸν Θεὸν κιθαρίζειν τε καὶ χο- ,,
ρεύειν συνεχῶς τὰς νύκτας, ἀπὸ ἰσημερίας ἐαρινῆς ,,
ἕως πλειάδος ἀνατολῆς, ἐπὶ τοῖς ἰδίοις εὐημερήμασι ,,
τερπόμενον. Hæc ultima declarant tempus se- ,,
micirculi a mense Rethmonath usque ad ,,
mensem Halegmonath. Non miraris, gen- ,,
tem Romanam, orbis victricem & dominam ,,
ineptissima anni forma ad tempora usque Julii ,,
Cæsaris usam: eam vero quæ Romanis vide- ,,
batur barbara, non solum annum Lunæ ad ,,
naturæ regulam, Oceanum dico, direxisse, ,,
sed etiam anni solaris cursum tenuisse. ,,
Quomodo enim Capricorni initia, & ,,
XXV noctem Decembris tam exacte notas- ,,
sent, nisi quadrante diei 365 diebus Solis op- ,,
posito? Nam quod ab autumno incipiebant, ,,
sciebant arcum illum a principio Libræ ad ,,
principium Arietis, respondere semissi anni ,,
Lunaris, ut in chaldaico anno diximus. Quare ,,
non omnis sapientia penes Chaldæos & Ori- ,,
entem fuit. Etiam Occidentis aut Septen- ,,
trionis homines fuerunt λογικὰ ζῶα. In veteri- ,,
bus Codicibus Bedæ mensium appellationes ,,
leviter immutatæ leguntur. Giuli, Solmo- ,,
nath, Hredmonath, Esturmonath, Drimilchi, ,,
Lida, Lida, Veodmonath, Halegmonath, ,,
Vintirfillit, Blotmonath, Giuli. ,,

[MANGIZO, *piroman*, Ambro. Gl. Monf. pag. 412.]

MANTEL harmin, v. *Harmin*.

MANZON, ubera. Tatianus: *thie manzon, thie thu sugi.* Ubera quæ suxisti. c. 58, 2.

An inde *manzares*, Ammen Kinder?

[*Manzon*, vox hactenus ignota, corrupta forte ex Mamma Latinorum, per modum diminutivi, quasi *manzon*, mamilla dicas. Palthen. Not. ad Tat. p. 376.]

MAARA, *mara*, *marida*, *mari*, fama, rumor. Willeram. p. 71. n. 31. 99. n. 42. 101. n. 44. Otfr. I. 21, 21. de Josepho.

Tho gihorit er mari,
thaz ander Kuning uuari.
Tunc audivit rumorem
quod alius Rex esset.

Id. IV. 34, 13.

Thaz oub sulih mari
unfarbolan uuari.
Ut etiam hæc fama
manifesta fuerit.

In Rhythm. de S. Annone legitur *mere* eodem sensu §. 6. 37.

Maru uuort, fama, Otfrid. II. 15, 5.

Es maru uuort tho quamun,
so uuit so Syri uuarun.
Fama tunc exiit,
quam late Syria fuit.

Kundtun mari, edebant in vulgus, Otfrid. I. 17, 23. de Magis.

MAR.

Jo kundtun oub tho mari,
thaz er ther Kuning uuari.
Edebant quoque in vulgus,
quod hic Rex ille esset.

Goth. *Mergan*, prædicare. Marc. V. 20.

ASax. *mære*, celeber, Ælfr. *Mæreman*, vir illustris.

Mere uueard, percrebuit, Gloss. MSS. AS.

Mari duen, publicum facere, vulgare, rumorem spargere, *datun mari*, Otfrid. I. 27, 1.

Thie liuti datun mari
thaz Joannes Christus uuari.
Homines spargebant rumorem
quod Joannes Christus esset.

Docere. Otfrid. III. 20, 109.

Thie buab duent thar mari,
the'iz Sambazdag tho uuari.
Biblia docent
quod Sabbathum tunc fuerit.

Cap. 22, 11. de porticu Salomonis.

Ther namo detaz mari
er Salomones uuari.
Nomen docuit
quod Salomonis fuerit.

Ze mare scriuen, Frag. de B. Hisp. 3029. sagen, ỹ. 3102.

Maren, vulgare, Tatian. 46, 5.

Marti, Otfrid. IV. 27, 56. verba Judæorum ad Pilatum de crucis titulo referens:

Scrib thaz er iz quati,
ioh sulib selbo marti.
Scribe quod is hoc dixerit,
& talia ipse divulgaverit.

[Hodienum in usu est apud Suevos hoc verbum in hoc significatu, quum dicunt: *Ich wil dich nicht maren*, non spargam in vulgus abs te audita. De canibus quoque dicimus, *der hund mært*, h. e. latratu indicat & quasi vulgat adesse aliquem præ foribus.]

Diffamare, *gimartun in*, diffamarunt eum, Tatian. 61, 5.

Mari, celebrat, Otfr. V. 12, 169.

Thoher si So mari
ioh oub so uuis uuari.
Etsi ille eam adeo celebret,
atque etiam ejus sciens esset.

[Scherz. in Not. vertit.
Licet ille esset tam præclarus,
ac etiam tam sapiens.]

Martun, Otfrid. IV. 36, 45. de Judæis sepulchrum Christi custodientibus.

Uuanta tho iz martun,
thie then balo datun.
Namque eo ipso hoc (resurrectionem Christi) divulgarunt
qui hoc malum fecerunt.

[*Martun*, prædicaverunt. Gloss. Monf. pag. 332.

MAR.

Martum, clarificabant. p. 365.

Marta, declarabat. p. 361.

Mari uuard, percrebuit. p. 384.

Mari uurti, percrebuisset. p. 324.

Uparlot marta, fascinavit. p. 410.]

Gimarit was thas uuort, divulgatum erat verbum. Tatian. 222, 4.

Gimartun inan in allero lantschef. Diffamaverunt illum in universa terra illa. Id. 61, 4.

[Hinc est Germanorum illud in Cantico natalitio. *Ich bring euch gute neue mæhr*: hinc & fabella imperitorum credulitate pervulgata *ein mæhrlein* dicitur. Palthen. Not. ad Tat. pag. 305.

Gimarit, divulgetur. Gloss. Monf. p. 365. *gimarit ward*. & missa est vox. p. 360.]

conf. supra lit. G.

Marre, famosi. Gl. Vet.

[*Marriu*, opinata. Gloss. Monf. p. 393.]

Marida, fama. Gl. Vet.

Gamarde, famosi, fama nominati, Gl. Vet.

Gomarda, mirificavit. Gloss. Lipf. à *Mar*, fama. Magnificare Saxonibus Mærian. Somnerus.

Marthe, bona diffamatio, Willer. p. 137. [Nost. ed. p. 58. in qua legitur. *Diu mareda dinero predicationis.*]

Argogimarta, diffamavit. Gl. Vet.

Maro, celebris. *Maro Kuning*, Otfr. V. 20, 181. de Judice in extremo die:

Quid ther Kuning maro,
ih sagen iu giuuaro.
Dicet Rex inclutus,
dico vobis vere.

Maro bredigari, id. V. 12, 166.

Lobot sia giuuaro
ther Bredigari maro.
Commendat eam (charitatem) digne
prædicator celebris.

Abraham ther maro, id. ad Hartmuth. 149.

Abraham ther maro,
uuas Gotes drut giuuaro.
Abraham ille inclytus
erat Dei fidelis profecto.

Maru muater, Otfrid. I. 11, 105. de Maria virgine.

Muater ist siu maru,
ioh thiarna thobziuuaru.
Mater est ipsa inclyta
& virgo etiam revera.

[*Marra* celebrem. Gloss. Monf. p. 328.]

Mara geba, eximia munera, Otfrid. I. 17, 31.

Mara lera, idem IV. 1, 63.

Lera filu uuara,
in allu uuorolt mara.
Doctrinam multo veram
in omnem mundum evulgatam.

Erda, Otfrid. II. 16, 14.

Buent si in uuara
erda filu mara.
Habitabunt illi revera
terram multum inclutam.

Mare

MAR.

Mare swert, Carm. de B. Hisp. ℣. 1584.

Mari diuri, celebris solennitas, Otfrid. V. 4, 16.

Ullas oub thes dages diuri
thar harto filu mari.
Eratque illius diei solennitas
tunc valde celebris.

Maraz uuuntar, celebre miraculum, Otfrid. I. 11, 1.

Mari, Majores urbis, Th. Crag. lib. III. Feudor. pag. 378.

Inde Meyer hodieque pro præfecto, rectore villæ, Villicus, *Hofmeister*.

Aventinus *Marosalicum* habet, i. Majorem Domus, quasi inde Marescallus.

Filimer, Rex Gothorum ita nominatus, emigrantium in Scythiam, Jornand. de reb. Get. c. 4. h. e. multum inclutus, perillustris.

Marcomir, *Ingomir*, *Chlodomir*, Francis Princeps marcæ, &c.

Ballomer, falsus Princeps, Greg. Turon. VII. 14. & IX. 28. Gloss. Du Fresn.

Lutmari giduames, manifestum faciamus, Otfr. IV. ult. 61.

Id. IV. 34, 35. de centurione sub cruce.

Job deta lutmari;
er Gotes sun uuari.
Imo proclamavit palam:
hic Dei filius fuit.

Id. III. 14, 5.

Thaz duent lutmari,
thie scriptora fiari.
Hoc faciunt manifestum,
scriptores quatuor.

Lutmarrero stimmi, publicâ voce, Hymn. 19, 10.

Zi lutmari, in publico, Otfr. II. 20, 20.

Liutmari, Otfr. II. 13, 55. pro vulg. *liut uuari.* [Codex uterque MSC. Vindob. & Vatic. habent *liut mari*, notante Scherzio.]

Irmarien, clarificare, Notk. Pf. LXXXVIII. 14. [In nostro Notkero legitur: *zer irmannimme die diemuotin:* ad clarificandum humiles: sed vitio typographi, pro *irmarinne.*]

Die ubilis *irmarto*, publicani, Notk. Psal. CI. 9. de malo famosi. conf. Lit. I.

Vermeren, *verrathen*, manifestare, prodere. Geiler. Narr. Schif. f. 33. de calumniatore: *das du mich nicht vermerest.* & mox similiter: *das man sie nit wöl vermeren.*

Unmaren scal, infamis, abominandus sonus, clamor horrendus, Fr. de B. Hisp. ℣. 2094.

Urmarer, egregius, Gl. vet.

Urmarem, insignem. Gl. vet. Otfr. IV. 27, 6.

Leittun sie oub tho thare
scachara urmare.
Duxerunt etiam huc
sicarios insignes.

[Stadenius in explic. Voc. Germ. Bibl. pag. 419. vertit *berüchtigte.* p. 605. *berühmte.*

MAR.

Id. Otfrid. I. 18, 19. oblationem thuris JEsu à Magis factam notasse:

Thaz er urmari
uns euuarto uuari.
Quod is summus (opt. max.)
nobis sacerdos esset.]

Fr. B. Hisp. ℣. 3833. *Got gibet uns urmare kraft.* [*Urmari*, egregium. Gloss. Monf. p. 409.]

MÆRE *werden*, moveri. Notk. Psalm. X. 6. [In nostra Editione legitur: *Ne uuirdo ih mare*, non movebor, corrigenda igitur vox *mare* & legendum *mere.*]

Fermeren, corrumpere, Notk. Pf. X. 3.

Merren, turbare, Otfr. ad Ludov. R. ℣. 146. IV. 20, 56.

[*Merren*, impedire significat apud Otfrid. I. 27, 32. III. 7, 144. II. 4, 130. atque sic vertendum ad Ludov. R. ℣. 146.

Ungimerrit, non impeditus. V. 12, 51. Scherz. Not. ad Otfr. p. 7. conf. inf. *Merren.*]

Visumar, trifolium, Gallica vox vetus, Marcell. Empiric. c. 3. i. e. prati gloria, *Wisenpreis.*

MAR, equus. *Marpahis*, Strator, Longobardis, P. Warnefr. de gest. eorum. L. II. c. 9. Vulcanius veriorem lectionem ex Cod. MS. prodit, *Marhais*, qui jussionem & imperium in equos haberet, ut *Schultheis* in legum transgressores.

Marh beuollen ziere, Carm. de B. Hisp. ℣. 1562. 1886. 3322.

Lex. Baiwar. t. XIII. c. 10. *Si equus* (primarius) *quem Marach dicimus*, cum solido componat. Si mediocris, quod *vvle* vocant, cum medio solido. Si deterior, qui in hoste utilis non est, quod *Angargnago* dicimus, cum tremisse.

Constitutio de Exped. Rom. Marescalco quatuor equos tribuit, unum ad præcurrendum, alterum ad pugnandum, tertium ad spatiandum, quartum ad loricam portandam.

Vitæ Abbatum S. Albani: Centum equos, quorum alii erunt manni, alii verò runcini, alii summarii, alii veredarii, alii vero averii. Du Fresn. Gloss. in Averius.

L. Alem. c. 69. V. not. ib. in Chron. Königshov. pag. 686. Glossar. Lindenb.

Merivorphin, de equo dejectio, L. Boiar. t. 3, 3.

Marcisia, Celtis equitum ala, Pausanias. V. Gloss. Du Fresn. v. *Marach.*

MARCHOLFUS, literæ seculares, *sih ellenon uuider* proverbiis Salomonis, Notk. Pf. CXVIII. 85.

[MARCHUNGA, *lerunga*, *kasezzida*, institutio. Gloss. Monf. p. 406.

Marchotun, notabant. p. ead.

MARIUU *uugilili*, teneros fœtus. p. 411.

Sporiu vel *mariuu*, rudia. p. 408.

MARATU vel *ozibiu*, altilia. p. 412.]

MARK, margus, margo, marcha, limes, terminus divisorius, *Markung*, Regino L. V. Chron. *Carolus Ratisbonam venit, ibique marchas & fines Boiariorum disposuit.* Ermenricus Supplem. Theodori Eremitæ c. 14. *spoliantibus omnia, quæ in*

in marchis duorum regnorum consistebant. Sugerius Abb. in vita Ludovici Grossi R. Francor. c. 1. *Sicut ejusdem Normanniæ Ducatus se porrigit margus regni allimitans quibuscunque poterat modis*, &c.

Notk. Psal. LXXIII. 17. *Du habest kedurnobtet alle marcha dero erdo?* Tu perfecisti omnes terminos terræ. Ps. CIII. 9.

[Tatian. 10. 1. *Herodes arsluog alle thie knehta thie thar uuarun in Betleem, inti in allen ira marcon.* Herodes occidit omnes pueros, qui erant in Betleem & in omnibus finibus ejus. Hinc est Germanorum illud *Marckgrave*, proprie judex limitaneus. Quod autem eadem vox & signum & fines territorii exprimat, inde haud dubie est, quod distinctio finium certis plerumque signis positis instituatur. Palthen. Not. ad Tat. p. 320. conf. è Dieckmanno producta voc. *Lantmarcha. Marschalk.*]

Undirmarch, finis, Notk. Ps. VIII. pr. Ps. VII. 7. *Nim in iro marcha*, occupa istis limites suos.

Fragm. de B. Hisp. ℣. 2690. *Margrave zu Tortulose.*

Rudolph. von Ems in paraphr. V. T.

Des Landmarche vabit an
Ze dem gebirge Caucasas:
Diu ander sunder marche was
Das rote meer, dar gat sin strich
Und scheidet in der Marke sich.

Alamannis hodie *Landweren*, Gold. Tom. I. R. Alam. p. 254.

Gothis: *Markos*, limites. Math. VIII. 34. Marc. V. 17. VII. 24, 31. X. 1. *Markan, usmarkan*, designare, Luc. X. 1.

ASax. *Mearc*, signum, limes.

Jus Marchæ, Droit de Marque, jus repressaliarum aut pignorationum, *V. Limnæ. l. P. IV.* 8, 319. Instrum. Pac. Ryswic. inter R. Galliæ & Britanniæ §. 9. Tom. III. Actor. p. 181.

Alb. Cranz. L. III. Saxon. c. 9. de Henrico I. Imp. Marcam Brandeb. erigente: *Inoleverat tum primum Marchionum nomen ante inauditum: & ut arbitror, ex Saxonica lingua ductum: nam VELTMARCK vocat quodque villagium suum agrum.*

II. Itaque Marca notat terminum & limitem villæ, loci, *Felt-Dorff-Statmarck.* Rupertus II. Elect. Palat. in Diplom. de urbe Heidelb. dilatanda an. 1392. ♀. *nach dem wissen Sontag* Invocavit: *Und daroff setzen und machen wir, das die Marck zu Bergheim mit Welden, Felden, Wingarten, Eckern, Wisen, Weiden und mit allem andern begriff und zugeborung furbas ewicligh zu der Marck zu Heidelberg geboren sol, also das die zwo Marck von H. und von B. furbaz mee ein Marck sin sol und die furbas geboren sol zu der alten Stat und Nuwenstat Heydelberg.*

III. *Marka*, Marcha, territorium, districtus, *Gegene*, pagus.

Theodor. Erem. de vita S. Magni c. X. *ipsum saltum cum marcha.* quam paulo prius pagum dixerat. Goldast. T. I. R. Alam. c. 253. Charta Ottonis Episc. Arg. *Quicquid B. Florentius ad Haselacha in marchia Lampertheimensi habet.* Totum meretur adscribi:

MAR.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis.

Otto DEI gratia Argentinensis Episcopus.

QUanto juniores tempore. tanto neglgentiores major pars quia existimus in opere. ævique prolixitas per plura quia solet ex animo tollere. quæ literarum non obtinemus testificatione. Curiosa quæque paginarum memoriis tradere solemus. ne quasi glacie scripta ad solem ponamus. Notum igitur esse cupimus Christi nostrique fidelibus. tam futuris quam presentibus qualiter quidam Counradus nomine noster fidelis. homo scilicet Ecclesiæ argentinensis. quicquid beatus Florentius ad Haselaha in
Marchia
Marchia Lampertheimensi habet.
per vico,
in beneficium accepit. me volen-
pago.
te. præposito Wernhero præstante. Advocato Hezelino manu sua confirmante. prænominati loci caterva fratrum rogante & conlaudante. ut idem Cuonradus ejusque hereditarii successores liberam potestatem inde habeant. sibi retinendi. alii suæ comparitatis dandi. precariandi.
comparitas
vel quicquid suæ & ecclesiæ cui idem attitulatus est sibi utilita-
attitulatus
tis placuerit inde faciendi. Idem vero Cuonradus predicti loci canonicis de eodem beneficio in eodem beneficii loco. & ejus hereditarii successores talen-
talentum
tum debent annuatim persolvere.
1. lb. Pf.
in nat. sci. Johannis Baptistæ. Ad
2. Ass.
hujus traditionis memoriam. delictorumque suorum absolutionem perpetuam. idem Cuonradus duo candelabra dedit ecclesiæ. S. FLORENTIO ad Haselaha attitulatæ. Et ut hujus donationis nostra auctoritas stabilis & inconvulsa omni permaneat ævo. hanc chartam inde conscribi. testesque subscribi. & sigilli nostri impressione fecimus insigniri. Hii sunt testes. quorum predictæ rei præpollebat auctoritas. T. Otto episcopus. Burchardus major præpositus. Wernhere Camerarius. & ejusdem loci præpositus. Hezelinus æditiuus. Beringarius decanus. Woluerat. Herolt. Gerhart. Manno S. Thomæ. præpositus. & canonicus. T. Hezil ejusdem loci advocatus. Anshelm. Cuonrat. Hesso. Diebbolt. Mereboto. T. Sigefrit. Beringer. Manno. Ezzelo. Burchart. Manno. Odalrich.

MAR.

rich. Wolfram. Wanhart. Wignant. Erbo. Bebeno. Berhtolt. Ortolf. Wezel. Walthere. Otto. Heinrich. Friderich. Roho. Berbolt. Regenhart. Burchart. Heinrich. Adelhart. Heinrich. Odalrich. Hartger. T. Adabero ejusdem loci Decanus. Cuono æditus. Buggo. Suigger. Lenzelin. Liuthart. cæterique canonici & laici. quos enumerare singillatim perlongum est. Acta sunt hæc anno Mill. XCVI. Indict. IIII. Regnante Heinrico imperatore. IIIIto

Marcare, marschiren, in vetustis MSS. nonnullis de equitatu per territoria (marcas) proficiscente. Coccius observat in Dagob. p. 105. Petav. Ration. ex Polybio, p. 169.

Marchfall, depositio de equo, *Marhworffin*, dejectio de equo, Besol. Th.

Marilegium, *Marley*, *Marleich*, *Markleich*, pagus complacens. Villæ regiæ nomen, pertinet hodie ad Remp. Argent. Coccius de Dagob. p. 65. Mabill. Re Diplom.

Vel à *Marla*, merges, ob pinguedinem terræ; Gloss. Du Fresn. Marla. Greg. Tur. 9, 38. ib. Not.

Marliken, Chron. vet. Sax. f. 1181.

Lea, Leah, ASax. campus, Chron. Sax. Gibsoni. V. supra L.

Mark im Osterland. Annal. Fuld. an. 893. *Ante quadragesimam Rex per totam occidentalium Francorum provinciam monasteria, Episcopatus, causa orationis obibat. Engilscalcus, juvenili audaciâ vir, qui post raptâ de concubinâ Regis filiâ, ad tempus se Moravos exul contulit. Posthæc ad gratiam Regis non longum veniens, Marchensis in oriente effectus est.*

Marca Francorum & Alemannorum, in Diplom. Frid. I. in Ann. Fuldens. f. 623. & inde Lehman. Spir. Chron. IV. 9. p. 298.

Marchio Saxonicus contra Sclavos, Kero, vir religiosus, A. D. 950. quem familiæ Marchionum Brandenburgensium fuisse Vadianus *l. II. de Colleg. p. 66.* scribit.

IV. *Markt*, Mercatus, nundinæ.

Marckfleck, vicus qui jus habet nundinarum. Pagus amplior quo populus ad mercatum solet convenire. Inde multa nomina locorum propria. Thuan. Tom. I. Lib. XIII. Tom. V. pag. 236.

Jus nundinarum annuarum & hebdomadalium impetravit ab Imp. Ruperto Albertus Episc. Bamberg. vico suo *Neunkirch uf dem prande.*

Alle jar jerlich vier jaremerkte uf den Sontag &c. — und dazu einen wochenmarkt, mit gewonlichen frieden, rechten und guten gewonheiten, als zu jaremerckten und wochenmerckten gehöret, und sal die fryheit der Jarem. angeen alle jar vor iglichen der vorgedachten Sontage zween tage, und weren zween tage darnach, mit namen funff ganze tage nach einander volgende. Und die fryheit des wochenmarckts sol angeen alle dienstage zu vesperzyt und weren den mitwoch ganze uss, und sollent auch alle und igliche sie sin arme oder ryche die dieselben jarmerkte und wochenmerkte suchen werdent, alzyt so sie die suchent in unserm und des Heil. Richs schirme und geleite sin, Usgenommen diebe morder notzoger felscher und die by geverlicher masse oder unrechtem gewichte funden worden oder die yemand an sinem libe oder gute freuenlich beschedigten. ane alle geuerde. Geben Nurnb. an. 1410.

MAR.

Marchio Rudolffus de Hochperg *genannt von Roteln und von Susenberg*, impetravit à Ruperto Imp. *einen jaremarkt und jaretag jerlichen uf den nechsten mittwochen vor S. Mich. tag, und darzu einen wochenmarckt allen mitwochen zu Lorrach*, an. 1403.

Ludov. Imp. declarationem dedit Reip. Francofurt. concessiones Nundinarum esse intelligendas de hebdomadalibus. V. Limn. VII. 16, 26.

Rupertus Imp. ad preces Vlrici Comitis de Hanau concessit jus nundinarum hebdomadalium opido Hanauensi Omstet, an. 1401.

Einen freyen Marck verkunden lassen zu des Koniges zuge gegen Lamparten, moris fuit Regibus Germaniæ. Ita Rupertus Imp. ad expeditionem in Italiam contra Galeazum tale diploma publicavit datum Inspruck die S. Mich. 1401. *das alle die die uns und allen denen die in diesem unserm zuge uns zu dienste sin, koste zu furend sin, friede trostung und geleite zu uns und denselben unserme volke, und wieder von dannen haben sollen. — Were aber das — uberfure ein Ritter oder Edelman, der solte hengste und harnesche — ein arme knechte die rechte hant verloren han.*

V. *Mark*, marca, portio argenti, auri, XVI. loth. Libra.

Marca octo sunt unciæ, Avent. L. VI. p. 403.

Marka & talentum eadem, Cæsar. Hifterb. L. II. c. 7.

Mark lauter opponitur *Mark lötiges Goldes oder Silbers.* i. *vermischt.*

Ein Mark lautern doch gearbeiteten Silbers vor 7. gulden angeschlagen an. 1526. in Electoratu Sax. *Vergült vor 8. fl.*

Mark lötiges silbers Erff. zeichens, wise, were und gewichts, charta de an. 1456.

Sexaginta Marcis argenti Fribergensis & ponderis Jenensis, Charta an. 1307.

Mark 2. ℔. it. 3. ℔. Pactio Alsatiæ ad decennium an. 1392. V. Acta Lindaviens. pag. 486.

Marca argenti legalis *ist zu Strasburg* juxta taxam Episcopalem *iederzeit gewesen* 2. ℔. ʃ. *oder* 4. *fl. gelts.* MS.

Marca Coloniensium, Cæs. Heisterb. L. X. c. 47. est norma reliquorum per Ferdin. I. *Munz-Ordn.* 1599. *ist umb den* 20. *theil leichter als die Franz. Niderland*, &c.

MAR.

Marca minor, *marke* 6-*ein Goldfl.* Chron. Aquisgr. p. 152.

Marca dimidium Libræ, *ein gulden:* Du Fresn. Gloff. Marca Germ.

Marck lötiges Goldes, *werden keine auslendische Goldsorten gemeint, auch keine Ducaten, sondern Goldfl. und zwar* 72. *gute gerechte*, Suanem. Proc. Cam. L. II. c. 1, 3. Jac. Alem. Palæstr. Consult. p. 446.

1. *Lötig* i. e. *fein*, Besold. Th. v. *Mark* & v. *Lötig G.* At qui 72. *fl. sind keine feine mark, sondern vermischte*, 12½. *löthige marck, sonsten müssen es* 94. *Gfl. seyn.* eundem errorem errat Arum, vel quis autor Tr. de Monetis apud Arumæ.

2. Rever. Budelius Tr. de Nummis L. I. c. 23, 13. *Lötig von Glüden* i. *glüen, weil der halt Goldes v. Silbers durch den strich v. glühen erforscht wird*, e. g. 13. *Löthigs*, 14. *Loth.* &c. *Schlechthin Löthig* per excellentiam *von feinem Gold*, idemque amplexus Gail. II. PP. 6. & 9. 1.) ℞. *Glüen v. Löthen* diversissima. 2.) *müssen nicht die Goldfl. sondern Ducaten verstanden werden, als welche dem feinen am nechsten und die Gfl. die allergeringste Goldmünze ist.*

3. Alius *Lötig Gold v. LötGold* pro eodem habet, *von löten*, solidare.

℞. *LotGold, so zum löthen gebraucht wird, ist gar gering, dann die arbeiter nemen Gold von ungefehr* 12. *Lothen in feinen, v. schneiden von einem gemuntzten pfennig oder heller ein wenig darzu, damit es noch geringer werde, das schmeltzen sie zusammen v. löthen darmit.*

4. B. Brakenhof. *Lötig Gold*, i. *vermischt mit etlich Lot Silbers*, ùt *Lötig Silber, mit etlich Loth Kupffer.* opp. *Fein Mark.* Tilem. Fris. *Munzsp.* p. 143.

In vetustioribus diplomatibus habetur *libras auri REGII componat, mediam partem ei reddat, cui rem abstulit, dimidiam alteram in Fiscum Regis.* Diploma Conradi II. Imp. an. 1139. Argent. Monasterio Lucellensidali.

In aliis: *Auri optimi.*

Mark, ut pondus. Nam primò Germanis cusi nummi bracteales, ponderati per marcas & lotas.

Marca ergò tum fuit *gewogene Markpfennige, eine Mark feines Silbers.*

Postea quum cesserunt bracteales & crassiores nummi cusi, retenta tamen fuit vox Marcæ *Markgewehr* vel *Wehrung, an stat des gewichts hat man so vil werths an guten phennigen gezahlt, vnd gewehrt:* itaque hodie Marca & moneta imaginaria: *Geltmark, wird abgetheilt in Halbemark und Ferton, Vierdung*, V. in F.

MarkFein, Mark witte vel *weiss, das feine, der halt*, Liga, Anglis Standarto.

Gemeine Marck, opp. Specialmark, ut *Lötige markphennige nach Hildesheimischen Korn.* V. Chron. Aquisgran. L. III. p. 107.

Mark species Monetæ, *MarkLübisch, Mark-Danisch.*

Marca argenti puri & legalis ponderis Argentinensis, *Mark ewiges Silbergelts*, citatur an 1300. 3. ℔. 2. β. ex documentis veteribus.

Mark, medulla, *mergel.*

MAR.

Margastiu, medullata. Notk. Psal. LXV. 15. *Marghastiu opher bringo ih dir.* Holocausta medullata offeram tibi.

[*Mark*, medullas. Gloff. Monf. p. 411.]

Mark, *Tröster*, vinacea, vini feces, quæ post unam atque alteram torturam remanent. Acina.

MARNER, nauta, *Mariner.* Stainhöw. fol. 99.

[MARRIFAL, obstaculo. Gl. Monf. p. 413. læsio. p. 401.]

MARSCH, ager editior fertilis, inde Marsi, Alting. p. 90. de Marsatiis. V. & *Routafel.*

[MARSCHALK. Juvat hic inserere quæ de „ hujus vocis origine habet Bohorizh, in *Ar*- „ *cticar. horular. succisiuar.* ipsi Lambecio *Biblio*- „ *thec. Caes. Vindob. l.* 92. laudatarum, *Praefat.* „ *fol.* 5. *a.* quia liber, ob raritatem, de qua „ etiam Frencel *Praef. Orig. ling. Sorab.* conque- „ stus est, in paucorum manibus versatur: Sic „ aurem ille: *Diuinare multi cupiunt, quid Germa*- „ *nis recte significet dignitatis illud & celebre nomen* „ Marchschalch. *Qua in re mihi peroptime placet do*- „ *ctissimi viri Doctoris Ieremiae Hornbergeri non fal*- „ *lens coniectura, qui dicit, veteribus Germanis vocem* „ schalch *significasse* ministrum. *Quod cum ita sit*, „ *quis igitur dubitabit*, Marchschalch *idem esse, quod* „ administratorem finium? *Nam ex historiis sci*- „ *mus*, Marchias *fuisse magno consilio praefinitas, ad* „ *compescendos cohibendosque in Germania etiam no*- „ *stros homines*, (Sclauos) *tum adhuc ethnicos. Vt* „ *itaque finibus continerentur certis*, Marchiae *seu* „ *praesidia constituta: hinc* Marchia *in Dania, Brandenburgi, Misniae & Thuringiae* &c. *Ex vnica* „ *itaque vocula* schalch, *quale fuerit officium, & qualis dignitas* Marchschalchorum, *apparet, idem nimirum*, quod administratorem finium. *Hinc* „ *etiam summa illa dignitas inter Principes Imperii*, „ Archimarschalchi, *quod ipsum insignia, quibus* „ *ornatur, gladiis nimirum decussatim positis, eum Principem esse primarium inter eos, qui* finibus *siue praesidiis praesunt, ostendunt:* Haec ille. Quae *Marschallos* denominandi ratio si locum habere de- „ bet, duplex certe vocis huius non significa- „ tio, vt Besold. *Thes. Pract. p.* 626. *a* & Lydius „ *Gloss. L. B. p.* 67. *a.* volunt, sed ἔτυμον consti- „ tuendum erit, alterum ignobilius, a *Mare*, „ equus, Sax. *Märe*, & sic equisonem vel equo- „ rum praefectum olim Francis notabat: Hinc „ Gl. Flor. MSS. *Marschal, cabalarius;* & paullo „ post: *Marischal, caballarius;* adde Spelmann. „ *Gl. p.* 399. *ff.* Dufr. *Gl. Monf.* 453. *ff.* Menag. „ *Or. L. Gall. p.* 478. 479. alterum nobilius a „ *Marca*, vel *Marcha*, limes, cum pro dignitate „ & imperio illius sumebatur, qui militibus, „ fines Regni contra hostes tuentibus, prae- „ erat: quod forsan initio *Marcschalc* (vti & „ *Marcgrauios* habebant) scriptum, sed postea, „ euphoniae gratia, extrusa media litera C vel „ K, *Marschalc* pronunciatum, adeoque cum „ altero illo, *Mareschalc* confusum fuerit. Cu- „ jusmodi confusionem inter has ipsas voces „ dudum apud Pausaniam factam obseruat Pon- „ tan. *Gl. Prisco-Gall. p.* 252. 253. Ita etiam „ veteres Poëtae Germani *mark*, quod certe „

„ *limi*-

MAR. MAR.

„ *limitem* notabat, de *equo* dixerunt, V. Goldast. „ *ad Paraen. vet. p.* 408. 409. Quomodo pariter „ Alciatus, aliique *Marchionem*, *Marckgrafen*, „ *praefectum equitum* male interpretati sunt, qui „ limitibus praeerat, V. Menag. *l. c. p.* 478. *init.* Hæc Dieckmannus Spec. Gloss. Lat. Theot. pag. 120. sq.]

MARSCHLAND. vide *Moras.*

MARZAL, rata portio. Rupert. Imp. in Traditione Judæorum Landaviensium Episcopo Spirensi an. 1410. *dasselbe gelt eins ieglichen jars unter die burgmanne nach Marzale geteilet sol werden.* Vid. Diss. de Bon. Laudemial.

Secundum proportionem. Idem Rupert. confirm. privilegii Argentor. de telonio in Rheno: *Den zolle mit namen die vier tornose die sie by yn haben off dem Rine von yedem fuder wyns und ander kaufmanschafft nach Martzal.* Karolus IV. Imp. in Diplomate Archi-Episc. Trevir. an. 1357. dato: *den schaden sollent die Manne nach Martzall der Leben tragen und lyden.*

MARZOLF, Marcolphus. *Sie were von S. Marzolf beladen*, ad Chron. Königsh. p. 1089.

S. Marculphus curator strumarum. Sed hic videtur innui Epilepsia.

MATZEN, mattæ, storeæ, Chron. Königsh. c. 2, 2.

MARTERRA, martyres, Otfr. V. 23, 123. *thero Martere gerete er*, Fr. de B. H. 3188.

Martiro, passio, Notk. Ps. XXVII. pr.

Martierero, martyrum. Notk. Ps. XLIII. 12.

[*Martra*, necem. Gloss. Monf. p. 408.

Martrara, *manslagun*, carnifices. p. 407.

Martradolen magan, passibilem. p. 403.]

Martolonne, Martyrium, mors crucis. Otfr. I. 15, 94.

Thu sibis sun liaban,
zi martolonne ziahan.

Videbis filium dilectum
ad martyrium trahi.

[*Uuelchaz*, MARUUAZ, marcidum. Gloss. Monf. p. 410.

MASAR vel *Sprid*, rupem ex lignis. p. 412.

MASCUN, maculis. p. 347.]

MASELSUCHT, V. *Mislas.*

MASIA, *die axes und masia*, securis & ascia. Psal. LXXIII. 6.

Kilian. Masse, massue. Vetus Fland. Clava. Gall. massue.

MAS, emina, Reg. S. Bened. c. 40.

MASTON *sich*, Notk. Ps. XVI. 10. satiant se. *Masta*, pingues. Notk. Ps. LXXVII. 31.

[*Mastfogala*, altilia. Gloss. Monf. p. 394.

MASTPOUM, vel *Segalpoum*, malum, quia in cacumine rotundum est sicut malum. p. 340.]

Mater, matarus, genus teli, missile, *Wurfeisen*, Baluz. ad Agob. p. 107.

MATE, *maet*, socius, sodalis, Jun. in Willer. p. 199.

Kilianus: *Maet*, *medmaet*, *maetken*, *socius. collega æqualis*, *compar. Angl. Matche. hinc Zelandi MATIACI Tacito dicti*, *à sociali concordia. Lev. Lemn.* quod tamen explodit *Jac. Eynd. Chron. Zeland. L. I. c. VII.*

Matten, *Wiesen*, prata.

Hinc *campus Madius* propè Palatia Francorum in quibus Placita Regum habita, *Mabill. de re diplom. pag.* 244.

Matoscregh, locusta, Notk. Ps. CIV. 34.

MATH LEUDMUSTER, L. Sal. tit. 44. §. 5. *si quis eum* (de Truste dominica) *de ballis aut de rama superoperuerit*, *MALB. Math leud Muster.* §. 12. *Si in puteo mortuus fuerit*, *MALB. Musthest.* MS. Regium neutrum agnoscit, sed habet: MALB. *Molcherter*, *LXXII. den.* conf. Gloss. Du Fresn. v. Trustis.

[*Rechte in de ewigen mat.* Striker. de Caroli Exped. Hisp. c. 2. l. 5. p. 12. *Mat* hic idem est ac *exitium*, *pernicies.* Islandis *maat*, exitium, exitus. vid. Dict. Island. Hikes. T. I. subjunctum. Belgis veteribus *mat*, *mate*, pauper, miser. vid. Kilian. Etymol. Scherz. Not. ad h. l.]

MAUT, telonium.

Goth. *Mota*, *Motastad*, telonium, Luc. V, 27. *Motareis*, publicanus, Luc. XVIII. 10. ubi Angl. Saxo: *Manfull.*

Mutter, telonarius, *Mutterampt*, *Mutterfrevel*, *Kastelbuner Schultzenampts Rechnungen*, seculo 16.

In einer alten Castelbuner Rechnung dess Schultheissen Amtes findet sich das wort: **Mutterampt:** in verbis. *Item V. Gulden dis Jar vom Mutterampt gefallen zu miner gnedigen Herrn theil.*

Item in Castelbuner Schultheissen Rechnung de 1528. *It. 4. Gulden VI. Alb. vom* **Mutterampt**, *zu meiner Gnedigen Herrn theil*, *gebet uff und abe diss Jar gefallen.*

Item de an. 1568. It. 1½. *Gulden vom Mutterampt zu meiner Gned. Herrn halben theil gefallen*, *geet uf und ab*, *ist dis Jars sterbens halb hieher nit zu bringen gewesen.*

Item de an. 1577. occurrit vocab. **Mutterfrevel**: Ibi pag. 46. a. *It.* 1. *Gulden Philippsen Johann hat eyer*, *huner und hanen usserhalb des Kastelluner wochenmarcks feil getragen:*

Item ibi: 1½. *Gulden Conrat und Maussen Anchis von Michelbach haben gleichfals eyer hüner und hanen uf unsere wochenmarck feil getragen.*

Daran gebührt beyden minen Gned. Fürsten und Herrn zweytheil, *das vbrige dritteil dem Buttel und Muttern.*

Muttergeld, *in einer alten Castelbuner Rechnung* de anno 1464. *findet sich dieses wort:* ibi: *Item 3. fl. zu miner Herren halben teile*, *das ander teile ist der Buger.*

An à **matre**, **Mutter**, an verò à τὸ **maut**, **mut**, **telonium**, **vectigal**, derivetur, non certo constat. Hoc tamen certum, *dass dieses wort in dem Ampt Birckenfeld ex observantia davor genommen wird*, *und nichts anders bedeuten solle*, *alss dass es das Jenige seye*, *wann ein Landskind und Junger Handwercks-Pursch sich in der fremde niemahlen versuchet und gereiset*, *sich dannoch verburgern und zünfftig machen will*, *er eine gewisse anlage erlegen muss*, *so Muttergeld genennet wird*, *weilen Er allezeit* zu

MAZ.

zu hauss die stuben gebütet, und sich einkauffen müssen.

Mutterfrevel, ex ipsis forsan verbis derivatur, ibi: *Item 1. fl. N. zu N. hat Eyer, Hüner und Hahnen usser halb des N. wochenmarcks an fremde örter feil getragen, woran der Herrschafft 2. theil gebühren, der vbrige drittheil aber dem Büttel oder Mutter.* Ex quo ultimo vocabulo genuinus ni fallor hauriri textus potest, *Muter* enim significat telonarium. Unde & *Mutterampt. Muttergeld. Mutterfrevel.*

[MAZIANTE, *Mazianiscemo*, scil. mulierum. Gloss. Monf. p. 388.

MAZZALTRA. . . . ib. p. 414.]

MAZZE, esca, Notk. Ps. LXX. 7. Otfrid. III. 10, 66.

Nist, quad er, tho frumma thaz,
thaz man zukke thaz maz,
Then kindon ir then hanton.

Non est, dixit, bonum hoc,
ut retrahamus cibum,
Pueris è manibus.

Conf. II. 14, 43.

Gimazze, commensalis. Otfr. V. 10, 48.

V. Morhov. de L. Germ. c. 6. & supra lit. G. Jus Argent. L. I. c. 39. *Nieman sol dekein zol geben von Matzen, von hunern*, &c.

ASax. *Mæt*, *met*. cibus. Fr. Jun. in Willer. p. 243. v. Maz.

MAZUN, *Koufmazun*, pondera & mensuras mercatorum, Otfrid. II. 11, 28.

Ebenmaze coæquales. Notk. in Symb. Athan. ℣. 24.

Unmäzig, immensus. Notk. in Symb. Athan. ℣. 8.

Unmazen Kraft, Fr. de B. H. ℣. 3164.

Guotis unmezze, luxuria, Notk. Psalm. LXX. 7.

Kikagenmazzen, conferre ex parallelo. Otfrid. Homil. ad Evang. Matth. XX.

Widirmazzon, parabolæ, Notk. Psal. LXXVII. 67. Psalm. LXXX. fi.

Geebenmazzot, adæquatus. Notk. Ps. LXXXVIII. 7. Cant. Cant. 1, 9.

Mazseile, funiculus. Notk. Psalm. LXXVII. 55. *Nah keuuorfenemo lozze, teilte er daz lant mit mazseile.* Sorte divisit eis terram in funiculo distributionis. Id. Psal. CIV. 11. *Ze mazseile iuuueres erbes*, funiculum hæreditatis vestræ. vide infr. *Mez.*

MAZLEIDI, fastidium, Notk. Psalm. CVI. 18.

Mazleidig, der ungelustig ist, Id. Psalm. CXVIII. 20. vide *Leid.*

ME, mais, sed, Chron. Königsh. c. I. §. 26. c. 2. §. 209.

MEARISFERIT, cauterium, Gl. MSS. AS.

MEASUM, mensis. Kero. c. 39.

MEDA, meth, mulsum, hydromel, cui adjungitur cerevisia mellita in Concil. Wormat. anno 868. c. 30. in MS. Cod. Arg. c. 13. Vet. Versio Psalm. LXXIV. 9. *ein Kelch von wyne, von mede, wol gemischt*, calix vini meri plenus misto.

[*Medo*, mel. Gloss. Monf. p. 373.

Meto, mulsum. p. 400.]

MEE.

MEER, magis: Kero. c. 6. amplius. c. 2. *demu meer ist pifolahan, meer fona imu uuirdit ersuahbit*, cui plus committitur, plus ab eo exigitur. c. 2. p. 21.

Mera, major. c. 31. 39. *Meririn, meriroom*, majoribus: c. 5. Kero.

[Adde ex eodem Kerone: *Mer*, amplius. c. 8. 40. *uueo mer*, quanto magis. c. 6. *mer inti mer*, magis ac magis. c. 62.

Nemin meririn, nomen majoris. c. 2. p. 20.

Merun Kiribti, majori vindictæ. c. 45. *merun puazzu*, majori emendationi. c. 46. *in merun*, in majori. c. 61.

Kipotan fona meririn, imperatum à majore. c. 5.

Furikangantemu merorin minniro erstante, transeunte majore minor surgat, c. 63.

Merorono, majorum. c. 7.

Minnira denne meroom, minor quam majoribus. c. 39. *Meroom piderboom*, majoribus utilitatibus. c. 35.

Meravunter, plus ergo. Gloss. Monf. pag. 393. *Ethesuuaz merun spoti piscauuan*, aliquid profectus proficere. p. 401.]

Mera, meron, Otfrid. II. 6, 69.

Er gistuant uns meron
then managfaltan uueuuon.

Ac ille perstitit nobis augere
multiplices calamitates.

Id. IV. 15, 75. de Spiritu Sancto.

Thie uuizzi in scolta meron,
mit sines selbes leron.

Scientiam eis debet augere
sua ipsius doctrina.

Id. V. 23, 287.

Ist mera imo in theru brusti
thes buasten angusti.

Est magna ei in pectore
tussis angustia.

[Adde his Otfridi locis sequentes, in quibus vox *mera* alium significatum obtinet.

II. 14, 230.

Giloubta iro oub tho in uuara
filu harto mera.
Uuanta sin selbes lera
thiu uuas in harto mera.

Crediderunt eorum etiam tunc revera
multum valde plures.
Namque ipsiusmet doctrina
hæc erat eis longe pluris.

Ubi Scherzius in Notis priores versus ita reddendos censet. Crediderunt illi (scil. fœminæ Samaritanæ) tunc revera multo admodum plures. Verum contextus hanc interpretationem vix admittit, sermo enim non est de Samaritana, sed verba Johannis IV. 41. Otfridus hic refert. *Et multo plures crediderunt propter sermonem ejus.* Altera vero Scherzii observatio ad hunc locum optime se habet. Scilicet vocem *mera* in ultimo versu notare *grata, accepta.* Argentinenses hodienum dicere, *eben so mer*, pro *eben so gern.*

MEE.

gern. *Unmer* (ita pergit) est ingratus, non acceptus, unangenehm. Gnomologus meus MSC.

Maniger ist unmere
da er gern liep were.

II. 22, 42.

Giduan ni mahtu in uuara
thih minnoren noh mera.

Facere non potes profecto,
te minuere, nec augere.

Scherz. ad h. l. bene notat. *Mera* hic non esse verbum, sed nomen adjectivum, idem ac *major*, ut *minnoren*, minor. Sic ap. Tatian. 56, 7. *mera gisliz* est, major scissura. Itaque hos versus ita vertendos judicat uti & contextus requirit:

Facere non potes revera
te minorem nec majorem.

V. 19, 104.

N'ist uuiht in thanne mera.

Nec est quicquam ei tunc reliquum.

Scherz. in Not. Nec est aliquid iis tunc majoris.]

Fragm. de B. Hisp. ℣. 931. 1303.

Merrora, Notk. Psalm. XLV. 2. major.

Meren unde minneren, pusillis cum majoribus, Notk. Psalm. CXIII. 22.

Mer, quàm, Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 3170. [Scherzius in Notis vertit *tantummodo*.

Mer, extra. Gloss. Mons. p. 367.]

Niet ze mer ne, *thanne:* non magis quam. *Willeram. in C. Cant. p.* 51. [n. 22. legitur autem in nostra edit. *diu der ietemer zeget*, *danne*. Id. p. ead. edit. Merulæ, nostræ p. 23. *Uuie mag ze meron ruouuon cuman*, quomodo potest ad majorem requiem pervenire. *Durub merun gaueri danne iz scolti*, propter ampliorem cautelam. Gloss. Mons. pag. 402.]

Merer Stifft, Ecclesia cathedralis. Rupert. Imp. in literis investituræ de castro Luzelstein anno 1403. *Tumprobst der merern Stifft zu Strasburg.*

Merre, augescat, crescat, Otfrid. V. 25, 76.

Job er iz thana scerre,
thaz iz hiar ni merre.

Imo is (favor Dei) illud eradicat,
ut (malum) illud hic non crescat.

Merkauf, in Berkactis, jus protimiseos domini.

Merschaz, J. Argent. Dardanariatus, uf merschaz kauffen.

MECK, vox injuriosa, Lib. Fabul. moral. Fab. XIII. caper, capra fortè. mek, zik, bock.

MEGI, poterit: Kero. v. supr. *mag*. Otfr. I. 1, 82.

[In hoc quidem loco legitur: *So megent iz thie fuazi*. At quum Schilterus verba hæc sic vertat: *Si metiuntur hoc pedes*, colligitur inde, quod Freheri lectionem probarit, qui pro *megent*, legit *mezent;* & ita quoque legendum esse Codices Vindob. & Vatic. docent, observante Scherzio in Not.]

MEI.

Id. I. 18, 33.

Tho mir megi lidolib
sprechan uuorto gilih.

Etsi mihi possibile
eloqui verba æqualia.

[*Upi er edikken megi*, persuadens. Gloss. Mons. pag. 402.]

In megine Eliases, in virtute Eliæ, Tatian. c. 2, 7. vide supra *Magen*.

[MEH, larum. Larum, *meh* in Diutisco dicitur. Gloss. Mons. pag. 412.]

MEIDEN, miden, *er meid sih*, subtrahit se, renuit, celavit, entzeicht sich. Otfrid. I. 11, 75. de Maria.

Ni meid sie suntar sih ougti,
then Gotes Sun sougti.

Non subtrahebat se, sed exhibebat,
Dei filium lactabat.

[Scherz. in Not. ita h. l. vertendum censet: Non evitabat (scil. lactationem more multarum) sed ostendebat (scil. publice) quod Dei Filium lactaret.]

Id. III. 11, 16.

Thaz ira managfalta leid,
ioh sih es uuiht thar ni meid.

Suam variam calamitatem
necquicquam ibi celavit.

[Scherz. in Not. monet, posteriorem versum aptius reddi: Nec quicquam ibi evitabat.]

Cap. 19, 49.

Tho meid er sie mit thulti
the'iz uns zi frumu uuurti.

Tunc evitavit eos cum patientia,
ut id nobis in commodum cederet.

IV. 6, 71. [vide de h. l. supra lit. G.]

Notk. Psalm. LXVIII. 8. *Des ne meid ih mih.* hoc non renuo.

Ungimeit immodestia. v. *Midan*.

MEIGENT, nullum, Chron. Königsh. pag. 853.

[MEIHEN.

Gimeiht, memor, admonitus. Rhythm. de S. Ann. ℣. 730. 813.

MEJOR, majorem. Gloss. Mons. p. 384.

Mejor, villicus. p. 398. hodie *Majer*.

Mejora, conductores. p. 376.

Mejore, procuratori. pag. 396. conf. inf. *Meyer*.

MEIL, querela. Gloss. Mons. p. 398.]

MEIN, malus, pravus. Otfrid. III. c. 19, 46. de Judæis:

Si liafun zi iro steinon,
sar io then meinon.

Currebant ad suos lapides
statim istos improbos.

Id. IV. 17, 55. de discipulis Christi:

Then meistar io meino,
liazun sie thar eino.

MEI.

Magiſtrum peſſime
reliquerunt ibi ſolum.
conf. I. 20. 365.
Mit themo meine, in malo, in malitia, Otfr. II. 17, 7
Bi themo meine. Otfr. II. 21, 13. propter malitiam, naturæ pravitatem.
Thia meina, mali, nebulones. Otfr. I. 20, 39.
[Hoc loco *thia meina* aliam prorſus ſignificationem habet; ſermo enim eſt de mulieribus Bethlehemiticis, quæ nullam poterant invenire gratiam apud truculentos infanticidas: recte igitur ibi Schilterus vertit per *multitudo*.

Ni funtun thia meina
ginada nibeina.
Non invenit iſta multitudo,
gratiam, ne una quidem.]

III. 10, 79.
[Nec hic locus huc pertinet, qui ita ſe habet:

Giſmekent thob thia meina,
thera ſelbun aleiba.
Guſtant imo & ſervi (famulitium)
eorundem (Dominorum ſuorum) reliquias.]

III. 18, 105. de Judæis:

Si namun thia meina
thes lichamen gouma.
Attenderunt hi nequam
corporis (Chriſti) habitum.

ỳ. 137.

Namun ſie tho ſteina,
ſar io thia meina.
Apprehenderunt lapides,
ſubito hi nebulones.

II. 22, 63.

Bitit er thih fiſges,
Ni biutiſt thia meina
natarun nibeina.
(Si) petit a te piſcem,
Non porrigis malum
ſerpentem aliquem.

Meina, malitia, Otfrid. IV. 34, 3.

Job in thia meina,
ſo ſpialtun ſib thie ſteina.
Imo ob hanc malitiam, hoc facinus,
ſciſſæ ſunt rupes.

[Schottelius von der Deutſch. Spr. p. 271. dicit. *Mein* notare *falſitatem, perfidiam* atque eam in rem producit locum ex antiqua fundatione Monaſterii Weingartenſis. *Denſelben Gotes feind und ſeines theuren bluts, laden wir ům daſſelbe Mein vor Gotes richterſtul am jungſten tag zu antworten.* Et ex alio Documento Tyrol. 1349. dato. *Da ſollen ſechs dargeben, und ſollen ihre hand legen auf des erſten arm, und die ſollen Biderleute ſeyn, und die ſollen ſchweren, das der ayd ſey rein und nicht Main.* Staden. Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 431.]

Meiner eid, perjurium, meineid. Formula Confeſſionis vetus: *Meinero eido*, perjuria. ubi perperam Flacius & Goldaſtus interpretatur *mea juramenta.*

Fragm. de Bell. Hiſp. ỳ. 4441.

MEI.

Thaz er mit lugene unde mit mainen aithen,
thie untriuwe hat begangen.

[Tatian. 30, 1. *Thu geltis Gote thina meineida*; reddes Domino juramenta tua.

A Saxonibus *man* idem eſt quod Francis *mein*, unde & ipſis perjurium *man-ath* dicitur, teſte Somnero. Germanis *meineyd*. Palthen. Not. ad Tat. p. 358.]

Meinis uberteilida, nefanda judicia, Notk. Pſal. LIV. 11.

Jus Municip. Reip. Auguſtanæ: *Wer ainen mainen aid ſweret.*

Meindate, maleficia, Notk. Pſalm. XLIII. 22. Sacrilegium. Pſalm. CV. 37. Aur. Bull. Caroli IV. t. 24.

[*Meindati* occurrit etiam ap. Otfrid. I. 4, 16. & IV. 6, 21. ſed in MSC. Codicib. Scherzio ad utrumque locum id notante, atque itidem *maleficia* ſignificat.]

Angloſax. *Man*, malus. Fr. Jun. in Willer. p. 69. & 124. Cum quo convenit hodiernum Alemannicum. *Wan*, *Wanſinnig*, *Wanſauer &c.*

MEINSTREINGE man, vocantur Germani, Rhyth. de S. Annon. ỳ. 278. perſtrenui.

MEINEN, intendere: quærere. Otfrid. II. 12, 103. de Nicodemo & Salvatore:

Job thaz er tho meinta
er ſcono imo iz gizeinta.
Et id quo ille intendebat, quærebat;
ipſe pulchrè ei exponebat.

Otfrid. ad Ludov. R. ỳ. 159.

Thaz leben ſo ih meinu.
Vitam quam intendo, intelligo.

Idem IV. 5, 5.

Uuaz thaz ſihu meine,
Quid jumentum intendat, ſignificet.

Idem II. 1, 67.

Sin uuort iz al gimeinta.
Verbum ſuum (DEI Patris) id omne intendit.

Idem II. 11, 111. V. 14, 38. III. 4, 41.

Meinon, intentio, Otfrid. IV. 3, 5. de Judæis:

Nales then meinon,
bi Druhtin einon.
Non hac intentione,
ob Dominum ſolum. Sed & ob Lazarum.

Meinta, idem. Fragm. de Bell. Hiſp. ỳ. 984. de Juda proditore:

In then truwen er in verriet,
wider thie meinta tegen thiet.
In iſta confidentia ipſum prodidit
contra intentionem fidelis populi, diſcipulorum.

Meinon vocare, Iſid. 4, 6.
[*Meinit*, agit. Gloſſ. Monſ. p. 346.]
Meinitis, cauſa. Notk. Pſalm. LXVIII. 10. *Daz iſt din cauſa, daz meinitiz.*

Gimeinen, intentionem & ſignificationem exponere, publicare. Otfrid. I. 27, 103. de Chriſto & Baptiſmo Johannis:

Thaz

MEI.

Thaz sinu uuort gimeinent,
uuaz thisu uuerk zeinent.
Ut ejus verba exponant,
quid hoc opus significet. Baptismus Johannis.

Commodius ad *Gimeinen*, refertur, à *Meina*, commune, publicum.
[Id ipsius verba docent,
quid hæc (mea) facta designent.
Ita debere hunc locum transferre statuit Scherz. in Not.]

MEIN, MEINA, Commune, publicum, gemein. *Dat meine volck*, Chron. Sax. 1350.

Bithia meina, in copia, cum multitudine, Otfrid. I. 1, 139. De Francia Orient. quod in ea è terra effodiantur æs & cuprum:
Job bi thia meina,
isine steina.
Atque cum multitudine
ferrum.

Id. V. 23, 129.
Ni namun thia meina
uuafanes gouma.
Non cœperunt (Martyrum) consortia
armorum curam.

Id. II. 6, 31. III. 14, 35. IV. 11, 63. V. 25, 143.

[Hæc loca huc non pertinere videntur. Scherzius certe aliter ea vertenda judicat, ut ordine recensebimus:

II. 6, 31. de serpente protoplastis comestionem fructus vetiti suadente sermo est:
In tod, quad, ni gigiangin
thoh siu thara zuafiangin
Nob biter ia meina
ni freisa nibeina.
In mortem, dixit, haud ituros,
etsi apprehenderent (decerperent)
Neque ex ista copia
eis nocebit nec unicum.

Scherzius in Not. ultimos versus ita reddendos censet:
Nec propter pravitatem (sc. quam vos ex errore subesse arbitramini)
in periculum ullum.

III. 14, 35. de muliere Chananæa.
Bigonda geniu thahton,
in ira muate oub ahton,
Si sih zi thiu gisarti,
thaz siu inan biruarti,
Thoh bi thia meina,
thia dradun ekord eina.
Cœpit illa cogitare,
in suo animo pensitare,
Ut se ad ipsum approximaret,
ut eum attingeret.
Tamen propter illam multitudinem
fimbriam saltem unam.

MEI.

Ultimos tres versus Scherz in Not. ad Otfrid. p. 106. ita vertit:
Ut ipsa illum tangeret,
sed ob pravitatem (sc. suam, cujus conscia erat)
fimbriam tantummodo solam.

Mallem tamen Schilteri versionem penultimi versus amplecti, multitudinem enim præsentem, cujus Otfrid. ỷ. 23. meminit, reveritam esse innuere videtur.

IV. 11, 63. Christus ad Petrum dicit:
Ni uuasgu ih se, quad er, thir,
ni habest thu deiles uuiht mit mir.
Oub bi thia meina
gimeinda niheina.
Nisi lavero eos, dixit, tibi,
non habes tu partis quicquam mecum.
Nec apud hanc societatem (consortium discipulorum)
communionem ullam.

Scherzius postremos versus ita reddit, Not. ad Otfrid. p. 106.
Nec ob pravitatem
communionem ullam.

V. 25, 143.
Er quit sin sumiliche,
thoh in thaz uuerk liche,
Sie thoh bi thie meina
thes argen nemen gouma.
Ait, sunt quidam,
etsi iis opus (bonum) placet,
Tamen propter multitudinem (peccantium)
ad malum attendunt animum.

Penultimum versum reddit Scherz. in Not. ad eundem.
Illi tamen propter malitiam.]

Meinge, multitudo, Chron. Königsh. cap. 1, 106. hodie *menge*.

Meinheit, die gemeinde, communitas, Chron. Sax. p. 1294.

Bimeinen, consociare, Fragm. B. Hisp. ỷ. 1452. [Scherz. in not. ad h. l. assignare, adjudicare, *bimeinen* transfert.]

Menunga, gemeine. *Pruta menunga*, Ecclesia sponsa Christi, Notk. XXI. 21.

Heiligmeyneda, Sacramentum. v. *Heilac.* i. sacra communio. Notk. Psalm. XXI. 19.

Unmeinon, ungemein, incomparabilis, Isid. c. 9, 3. *Dhiu unmeina magat Maria.* [Palthenius *unmeina* reddit *non mala*, & id honoris causa factum putat, quod ab omni labe sit immunis. Not. ad h. l. p. 415.]

Gimeinen, publicare, communicare, etiam pro indiviso. Otfrid. II. 13, 63. de DEO Patre:
Ni mizit er imo sinaz guat,
so er uns suntigon duat.
Er imo thaz gimeine,
then sinan Geist deile.

MEI.

Non admenſurat ipſi ſua dona,
ſicut nobis peccatoribus facit:
ſed ipſi hæc communicat,
Spiritum ſuum partitur.

Idem III. 13, 45. Chriſtus de Deo Patre:

Habet er gimeinit
mit mir thia uuorolt theilit.

Communem ipſe habet
meum mundum dividens.

Conf. Idem II. 4, 188. III. 18, 39. IV. 26, 23. II. 2, 36. III. 20, 369. V. 19, 2. I. 5, 77.

[In omnibus quidem his locis verbum *gimeinen* occurrit, ſed non in omnibus hunc ſignificatum obtinet, ad quem ea Schilterus hic refert.]

Judicare. I. 5, 114. de Chriſto:

Thoh habet er imo irdeilit,
jo ſelbo gimeinit.

Sed ei (diabolo) jus dixit,
& ipſe judicavit.

[Scherz. in Not. vertit.

Sed ipſum condemnavit
& ipſe judicavit.]

III. 12, 82.

So uuas ſo thu es bizeines,
in erdu hiar gimeines,
So uues ez al in himile,
thir niaman thes inuuidire.

Quicquid tu deſignaveris,
in terra hic decreveris,
Sic ſit omne in cœlis,
tibi nemo hic obſtiterit.

V. 8, 1. 21. V. 16, 15.

[Hæc loca ad hanc ſignificationem non pertinent. Nam V. 8, 1. legitur:

Ih uuil iu hiar gimeinen,
uuas thie engila bizeinen.

Volo vobis hic communicare,
quid angeli ſignificent.

Verſ. 21.

Sie meinent hiar thie zuene
thie Engila ſine.

Significant hi duo
angeli ejus.

V. 16, 15.

Thara er tho gimeinta.

De quibus ſententiam ſuam expoſuerat.

Scherz. in Not. Eum in locum, quem indigitaverat.]

Velle, videri. V. 16, 74.

Horngibruader heilet
ſo sliumo ir iz gimeinet.

Leproſos mundate,
quamprimum id volueritis.

[Scherz. in Notis: quamprimum id dixeritis.]

II. 12, 155. 167.

Vide ſupra *Gimein.*

Gemeine geloube, catholica fides, Notk. in Symb. S. Athan.

MEI.

Gimeine, communitas.

Firmeinſamen, V. in F.

Ingemeinun, promiſcuè. Notk. Pſalm. XXXV. 6. hodie *ingemein.*

Gimeinit, partes communitatis, claſſes, ordines. Otfrid. II. 9, 40. de mundi ſex ætatibus:

Thaz uuorolt iſt gideilit
in ſehſu gimeinit.

Mundus eſt diviſus
in ſex claſſes.

MEISSEN, Miſnia, Myſia.

Miſnianos Thuringorum poſteros, Vorpurg. T. I. p. 483. V. & T. VII. p. 147. &c.

MEIST, maximus.

[*Meiſtun*, maximam. Kero. c. 36. *diu meiſtun*, præcipua. c. 3.

Das meiſta laſt (lege laſtar) prima reprehenſio, Gloſſ. Monſ. p. 375.]

Notk. Pſalm. XVIII. 14. *So wirdo ih kereinet dero meiſtun ſculde. das iſt ubermuot: fone iro choment alle ſculde.* Gl. Lipſii: *Meiſtero maximo*, & addit: *Nos meeſte.* ubi Somnerus: *Nos Angli moſt. Sax. meſta.*

Meiſt, adv. omnino, potiſſimum, Otfrid. I. 25. antepen.

So iſt ther heilego Geiſt,
thiu ſconi iſt al in imo meiſt.

Sic eſt Spiritus Sanctus,
Pulchritudo eſt omnis in ipſo omnino.

Id. II. 12, 68. 70. Quod natum eſt carne &c.

Theiz allaz fleiſc, ſo thu uueiſt,
betharf dera reinida meiſt.
Uuazar ioh ther Gotes Geiſt,
ſcal ſiu irheran meiſt.

Id omne caro eſt, quod noſti,
opus habens purgatione omnino.
Aqua & DEI Spiritus
debet eos regenerare omnino.

Verſ. 107.

Hugi thoh nu hera meiſt.
Cogita modo, hactenus omnino.

[Licet cogites (mentem intendas) huc maxime. Scherz. in Not.] Adde III. 13, 44.

[*Soſo ih meiſt uuanniu*, utpote Gl. Monſ. p. 407. *Daz allara meiſt*, principaliter. p. 389.]

MEISTER *vom Lant-Recht*, dicitur Marcellus Juris Civilis conſultus in *J. Prov. Alem.* c. 102.

Meiſtera, Magiſtros. Otfrid. II. 7, 3.

[*Piſindungu des Meiſtres*, experientia magiſtri. Kero. c. 1. *Pibot des Meiſtres*, præcepta magiſtri. Prol. p. 16. *dero meiſtrun ſin gefolgeet rehtungu*, magiſtrum ſequantur regulam. c. 3. *leeran meiſtre keriſit*, docere magiſtrum condecet. c. 7. *hoorem demu meiſtre*, obedire magiſtro. c. 3.

Meiſter, paſtor. Gloſſ. Monſ. p. 389.

Meiſtra, fabricatores. p. 347.

Meiſtar dero hohſpaheo, architectus. pag. 410. *Meiſter*, inſpector. p. 332.]

der Meiſter von hohen ſinnen, vocatur Magiſter ſen-

sententiarum Petr. Lombardus, à Geilero *in Irrend. Schaff.*

Meisterſænger. v. *Bardus.*

Meiſtartuames, miniſterii: Kero.

[In Kerone extat Prol. p.16. *des meiſtartuames*, magiſtri: *meiſtartuam*, magiſterio. p. ead.]

Ein ieklich Meiſtertum, dicuntur communes magiſtratus civitatis Argentor. *L. I. J. Arg. Pr.*

Tatian. c. 44, 13. *Meiſtartuomon*, magiſtratus.

[*Meiſtarlbo*, fabre. Gloſſ. Monſ. p.327. Legend. *Meiſtarlibo*, legitur enim in iisdem Gloſſis: *Maſtarlibbo*, fabre. p. 340. *Maiſtarlibo*, fabrefactus. p. 328.]

Meiſteronne, ſcientia. Notk. Pſal. CIV. 22.

Meiſteron, conficere, Notk. Pſalm. VIII, 4. *Die ſcripturas die du meiſtrotoſt*; ſcripturas quas tu concinnaſti. Regere, Id. Pſal. LXVII, 13.

[*Meiſtront*, præeſt, Gloſſ. Monſ. pag. 395. leg. *Meiſtrot.*]

Meiſtrinna aliarum Eccleſiarum vocatur Eccleſia primitiva, à Willeramo in C. Cant. pag. 10. n. 5.

MEIZZAT, ſnidat, incidatis: Gl. Vet.

[MELAVUES vel *ſemalun*, polenta. Gloſſ. Monſ. p. 326.]

MELDEN, *meldet*, prodiderit: Kero. c. 46.

Tatian. c. V. 7. de Joſepho: *Ni uuolta ſie meldan*, non volebat eam (Mariam) traducere. cap. 22, 6. Judas Iſcharioth *ther uuas meldari*, qui fuit proditor.

[Ad hanc vocem ſequentia. Notat Palthenius. *Meldari*, à verbo *meldan*, hodie *melden*, quod proprie dictitare, denunciare, ſignificat, utpote frequentativum à *maelan*, quod idem eſt ac loqui, uti patet ex loco paraphr. Cædmon. *Adam gemaelde and to Evan ſpraec*, Adam loquebatur & dicebat Evæ. Hoc ipſum vero verbum non incongrue deducitur à ſubſtantivo *mael* vel *maeld*, quorum illud Islandis, hoc Danis, orationem ſive loquelam denotat. Gothice quoque dicitur *melida* ſcripſit, *gamelido* ſcriptum. Vid. Jun. in Gloſſar. v. *melgan.* Sed in ſenſu famoſiori *meldan* idem eſt ac traducere ſive prodere, ſaltem temere atque alterius damno aliquid enunciare. Sic de Joſepho Noſter in ſuperioribus: *Ni uuolta ſie (Mariun) meldan* nolebat eam traducere, quod interpreti AS. eſt *gewuidmaerſian* diffamare. In Gloſſ. Boxhorn. *melda* delatura, à quo hic eſt *meldar* delator, proditor. Idem inter AS. obtinet, quibus *meldian* eſt prodere, *meldod* proditus, *meldung* proditio, *melda* proditor. Vid. Benſon. in Vocab. Belgæ hodienum dicto ſenſu *melden* dicunt. Hæc ille Not. ad Tat. p. 350.]

Otfrid. II. 12, 186.

Bithiu thaz ſiner ſcino
ni meldon dati ſino.
Propterea quod ſplendore ejus
non aperiant facta ſua.

Vid. *Mal.*

[Id. IV. 18. 56. Ad Petrum dixerunt:

Thinu uuort nuuua
thiu meldont thih in driua.

Tua verba ſaltem
demonſtrant te in fiducia.

Melius poſterior verſus redditur. *Produnt te certe.* Scherz. in Not.

Meldan, traducere. Gloſſ. Monſ. p. 395. deferre. p. 378.

Melden, proderem. p. 413.

Melden vel *arleoten*, prodant. p. 408.

Meldeta, prodebat. p. 383.

Meldentemo, deferente. p. 381.

Meldunga, delaturam. p. 356.

Gimeldato, delatæ. p. 362.

Gimeldeta, detulerat. p. 362.

Gimeldetemo, delatæ. p. 363.

Gimeldetero, dato. p. 362.]

Meldadun, vel *uuroegdun*, deferuntur. Gloſſ. MSS. ASax.

MELM, pulvis. Gl. Lipſii, qui addit: *Nos mulm* & *Gemül.* ubi Somnerus: *Hoc Sax. myl.* Tatian. 44, 9. *das gemülbe*, pulvis, Chron. Königsh. c. 1. §. 37.

Chenete meleuue, gekneteter ſtaub, erde, koot, lutum figuli, Notk. Pſal. LXXXI. 1.

Gothis *Malm* arena, Matth. VII. 26.

[Tatian. 44, 7. *Arſcutet then melm fon iuuaren fuozin*: excutite pulverem de pedibus veſtris.

Amplectimur conjecturam Junii, qui legendum putat *melm*, quod in Gloſſ. Lipſ. eſt, pulveremque ſignificat. Forte tamen etiam vox *mel* non ſimpliciter olim farinam (vid. ſupra dicta v. *furmalent*) ſed rem quamcunque tritam comminutamque, ipſumque adeo pulverem, denotavit. Hodienum enim Germani cariem librorum, ſeu id potius quod tineæ blattæque, poſtquam rodere chartas deſiere, poſt ſe relinquunt, *wurmmehl* vocant. Palthen. Not. ad Tat. p. 367.]

MELO, farina, Otfrid. III. 7, 53.

Thoh findu ih melo tharinne.
Attamen invenio farinam intus.

MEN, quidem. Chron. Sax. vet. 1162.

MENDAG, v. *Dag.*

MENDEN. Kero: *Mendii*, gaudio. c. 49. *mit mendi*, cum gaudio. c. eod. *Mendente*, gaudentes. c. 7. *mende*, gaudeat. c. 2.

Notk. Pſal. XXIX. 12. *Du bechertoſt minen uueinod in mendi*, convertiſti planctum meum in gaudium.

Willeram. p. 115. *thie wunderot ande mendet ſih.* [noſtra edit. p. 50. legit, *diu uuunterot unte mendet ſich.*] p. 165. n. 69. *thie mendent ſih thinero prædicationis.* [n. e. *die mendent ſich dinero.*]

Tatian. c. 2. 6. *in finero giburti mendent*, in nativitate ejus gaudebunt. [Videtur hac voce illud gaudii genus, quod admiratione rei inſolitæ nobis gratæ conſtat, denotari. Quod luculentius exprimit Willeram. (locis modo productis.) Mihi aliquid obſoleti hujus vocabuli latere videtur in Anglico *minden*, quaſi dicas *menden*, gaudere mente ipſoque ingenii acumine in rem aliquam defixo. Eſt in Gloſſ. Boxh. *mendi*, tripudium, quibus ut & in Gloſſis Lipſii

MEN. MER.

(mox producendis) omnibus, à proprio vocis significatu, mirum quantum deflectitur. Palth. Not. ad Tat. p. 284.]

Otfrid. II. 12, 72. 76.

Sib himilriches menden,
Thaz sih es uuorolt mende.
Regno cœlorum gaudent.
Ut mundus de hoc gaudeat.

Id. IV. 37, 70.

Thaz sie ouh thes ginenden,
mit uns sih saman menden.
Ut eo quoque perveniant
nobiscum simul gaudeant.

[Palthen. in Not. ad Tat. p. 284. h. l. ita vertit:

Ut illi etiam de prædicto
nobiscum conjunctim gaudeant.

Sed Scherz. notat, male priorem versum à Palthenio fuisse translatum.]

Adde V. 2, 10.

Glossæ Lipsii: *Mendian sal*, exsultabo. *Mendida* exultabit. *Mendit*, exultate. *Mendodun*, exultaverunt. *Mendon sulun*, exultabunt. *Mendisse*, lætitia. *Menthenti mir*. Otfrid. V. 25, 199.

Bin mir menthenti.
Sum mihi gaudens.

Anamendinte, Notk. Ps. LXVII. 5. gaudentes.

MENGEN, miscere. *Chimengide*, permixtim, Isidor. 9, 4. *Rote menge saben under ougen*, rubore suffunduntur in facie, Notk. Ps. LXX. 13.

Gimaengdae, infici. Gl. MS. ASax.

MENCKELER, propola, *ufkeuffer*, *vorkeuffer*, *Höck*, J. Argent. L. II. c. 103. 128. & 138.

MENGEN, vagabundi: mangones. Kapitul. I. an. 789. Caroli M. c. 77. *ut isti mangones & cottiones qui sine omni lege vagabundi vadunt, per istam terram non sinantur vagari & deceptiones hominum agere.* B. Rhenanus Lib. II. *Mangonum adhuc nomen & res apud Germanos manet, die Mengen.* Wehner. h. v. Conf. *St. Baluz. ad Capitular. p.* 1198.

MENIGI. vide *Manag.*

[MENIHHA vel *ristellum*, dextrariola. Gl. Monf. p. 359.

MENNI *unsuprista kanozscaf.* monilia. p. 405.

MENNISCUN, animæ. p. 320.

Menniscun, animabus. p. 362.

Menniscin starchi, brachium carneum. p. 331.]

Mennisken bilde. v. *Bilide.*

MENON, ducere. V. *Germenon.*

MEO, mensis Majus. Mey. L. Sal. t. II. §. 18. V. sup. *Barco.* Sed aliud in t. de libert. dim. 30. *meolito.* & *meotheus.*

MER, magis, & hinc derivata vide supra *Meer.*

MER, *der Mere*, mare, Notk. Ps. LXXVII. 53. *Fone mittelangemo mere unz ze endil mere*, à mediterraneo mari usque ad Oceanum. Notk. Ps. LXXI. 8. Idem Ps. LXXIX. 10. *Fone Jordane unz an mare magnum, michelin Seh, ib meino den mitemere.*

[*Vonna mere*, à mari. Gloss. Monf. p. 356.

In demo mere, in Adria, hoc nunc Adriaticum mare. p. 367.

Scabbun meres, linguam maris. p. 333.

Meriratich, raphannum. p. 414. hodie *Meerretich.*

Mersnecco, murex. p. 400. hodie *meersnek.*

Meriminni, Syrenæ. p. 333. *Merimimnono*, Syrenarum, i. e. infidelium. p. 324. conf. inf. *Minna.*

MERCHENE, Mercii vocantur, populus Anglo-Saxonicus, in LL. Wilhelmi I. Regis. *Merchene lae*, Merciorum leges.

Myrcna, Mercia, regio Merciorum in Anglia.

Offam, *Myrcna cynninges*, Offa Merciæ Regis, Alvredus Rex in præf. LL. ss. Ad Offam scripsit Carolus M. in Capitularibus. Merciorum regnum desiit per miseram semiviri Regis ignaviam an. 805. ut habet continuator Bedæ L. I. c. ult.

MERCHENSVN, convicii species quoad orthodoxiam fidei. Vide supra *Cristenheit.*

MERE, hodie de sexu fœminino in deteriorem ferè partem. Olim *Mær*, *Mör*, virgo, Worm. Lex. Runic. Aliud est *Mar*, equus, *mere*, equa, contrà quàm Morhof. de Ling. Germ. c. 2. pag. 35.

[*Meribunsun*, vel *Zagunsun*, fili mulieris, virum ultro rapientis. Gloss. Monf. p. 330.

Meribunsun, Fili mulieris. i. e. meretricis. p. 326.]

MERIGROZZA, *Margarita*, Tatian. c. 39, 8.

[Cum Francica hac voce consentit AS. *meregrot* quæ occurrit in Cod. Evangel. Marschall. Matth. XIII, 45. & *meregrota*, in Diction. Somn. Putat Junius compositum ex *mere* mare & *gerod* vel *geroded* erutus, prout Ps. LXXXV. 12. legitur: *thu gerodest saunle mine of helle* eruisti animam meam ex inferno. Sed mihi fateor non fit verisimile, cum & alia multa præter margaritas originem mari debeant, & eruendi hoc vocabulum (Germani *raden*, *auuraden*, *ausrotten*, vocant) minime omnium piscatui concharum congruat. Putaverim ergo vocem Anglo-Saxonicam *merigrota* corruptam esse ex *margarita*, quam cum sibilo uti solent Franci efferentes *merigrots*, *merigrotsa*, *merigrozza* fecere. Francica autem vox *groz* idem est quod magnus & *grozzii* grossitudo vid. Jun. in not. ad Willer. pag. 166. quæ omnia in præsens compositum remque ipsam quæ eo denotatur male quadrant. Nec tamen propterea alienus sum à sententia CL. Stadenii, qui vocem hanc compositam putat à *mer*, mare, & veteri voce *grao* Angl. *grow* crescere, quasi dicas aliquid in mari crescens. Idem quoque observat in Gloss. Florent. esse *merigriez* unio, à *gries* sabulum, quoniam forte simplicior antiquitas margaritas in mari velut sabulum nasci credidit, à qua voce, cum porro sit verbum *grüsen*, quod Suecis *Krossa* vel *Krosta* comminuere est, nova inde suspicio enascitur, numne inde origo vocabuli *merigrossa*, *meri-*

MER.

merigrosta, *merigrozza* peti debeat. Palthen. Not. ad Tat. p. 364.]

MEROD, mixtum. sc. poculum: Kero. c. 38.

MERREN, V. Mære post *Mara*. *Merren* tardare, *ufhalten*. Otfrid. I. 27, 32.

Thaz arunti ni merren.

Nuncium ne tardemus.

V. *Gimerre*.

MERTHE, cœna, Fragm. de B. Hisp. ℣. 981. de Juda proditore:

Tho unser Herre ze merthe gesaz,
unde er mit ime trank und az.

Quum Dominus noster cœnæ accumberet,
& iste cum ipso biberet ac ederet.

[*Merthe*, sine dubio, *merenda*. Scherz. Not. ad h. l.]

J. Sax. Prov. L. II. a. 66. *des Donnerstags merte Got unser Herr mit seinen Jüngern in dem kelch. Da fing an unser ee.* ita MS. meum vetus. quod Zobelius effert: *D. Donn. aß und tranck auch* u. H. m. f. J. *aus dem Kelch.*

[MERUGI, frutex. Gloss. Monf. p. 354.]

MERVET, ita legitur in Symboli Apostol. vetusta versione Alamannica à Frehero cum notis edita, sed rectè mendum advertit Vir summus, duo enim sunt vocabula, RVET est rota, crux, furca. ME autem mutandum censet in AN. Fortè INE, *ine*.

MES, Terminatio Verborum Nominativi Pluralis, respondens Latino Mus, i. nos. *Keremes*, *Fabames*, Duames, Flihemes, Thenkemes. Otfrid. III. 25, 22. c. seq. 5. sqq. V. ult. 229. V. *Furnomes*.

[Primus locus Otfridi hic allegatus ita sonat:

Oba mes duen thie fristi.

Si nos concedimus tempus.

Sed Scherz. hæc in Not. observat: *Mes* idem est ac *imo es*, illi ea in re, ad hanc rem. Uterque Codex Vatic. & Vind. legunt: *oba uuir mes duen.* ita igitur h. l. verto. *Si illi ea in re concedimus tempus.* In reliquis a Schiltero allegatis locis *mes* terminatio verborum est. *duemes*, *giloubemes*, *keremes*, *thenkemes*.]

MESSE, Misse, Latinæ originis Missa, Alemannicè SANTA, Kero: *Missas*, *santa*, c. 17. quia mittitur populus. *Missarum*, *Santom*. [*Santom*, missas: habet Kero. c. 38.] *Misit*, *santa*. Nimirum quum peracta liturgia erat, dimittebatur populus reliquus & catechumeni, retentis Communicantibus, formula: ITE MISSA EST. scilicet concio. Missa igitur primò celebratio S. Eucharistiæ. *Messe halten.*

Kurze Messe, Chron. Königshov. c. 3, 12. *Sant Peter der zwelfbote, Johannesses sun, und S. Andres bruder besas den priesterlichen stul in den Osterlanden, das ist zu Jerusalem, und do umb vier jor. und sprach do sin erste MESSE. Dozemale was die Messe niut anders denne das PATER NOSTER und die funff wort die zu dem Sacrament gehörent.* Martinus Polonus adhuc brevior: *Post passionem Domini anno sequente B. Petrus Apostolus, filius Johannis provinciæ Galilææ de vico Bethsaida, frater Andreæ tenuit Sacerdotalem cathedram annis quatuor, ubi primam Missam celebravit, dicendo solummodo PATER NOSTER.* Confer Autorem *Les anciennes Liturgies* pag. 53. Scilicet *Missa D. Petri* nomine inscripta, quæ hodie extat in Tomis Bibl. Patrum recentioris ævi opus est. *Guil. Cave Histor. Script. Eccl. pag. 5.*

MES.

Missopher, sacrificia, Notk. in Ps. LXXXIII. 4. i. e. oblationes ad altaria ad S. Eucharistiam, &c.

Deinde Missæ vox usurpata de tota Liturgia & cultu divino, generatim inclusâ S. S. Eucharistiæ inclusione. Speciatim quoque exclusâ illâ. Th. Mareschall. Obs. ad Version. Anglo-Sax. p. 516. *Certè eruditi non dubitant affirmare Latinum Missa interdum usurpatum fuisse pro divino Officio Lectionum, Precum, aliorumque id genus, in Ecclesia celebrato: quamvis nulla eo tempore esset Eucharistiæ administratio. Sic Missa & Eucharistia tanquam distincta leguntur in regula* S. Benedicti cap. 38. *Post Missas & Communionem: ubi versio quædam Saxonica MS. habet: Aefter mæssan and hyselgenge. alia verò interlinearis itidem MS. Aefter mæssan and gemænsumunge oththe huselgange.* [Adde Keronis: *Santom*, *kemeinsamii.*] *Est autem Huselgang Eucharistiæ perceptio; & Gemænsumunge Communio, κοινωνία.* Formula Confess. Vet. Ecclesiæ: *Heilega missa ni erita.*

Messe, die hohe Messe, das hohe Ambt halten: die Festo.

Metten, matutina, & in vigiliis Vespertina. Chron. Magdeb. apud Meibom. T. II. p. 275. de Ottone III. *Ipse quippe tenax divinæ religionis in diebus festis, ad Vesperas, ad Matutinas, atque ad Missam cum honorabili Episcoporum & totius Cleri processione ad Ecclesiam duci solebat.*

Kerzmesse, Liechtmesse, *zu unser Frauen Kerzmesse*, Diplom. Joh. Comitis Sponheim. 1331.

Wedemesse, dotalis Missa, V. infra *Withem*.

Nach rechter Wedemesse fribet, Missæ seu Liturgiæ alicujus Ecclesiæ aliquid donare. Diploma Johannis Comitis Sponheim.

Wir Johann Grave zu Spanheim bekennen uffinbar mit diessem briefe vor Uns und unszer Erben oder wer das Slosz Winterberg inhaben und besitzen wirt, das wir umb Unser selen heile Unszern altfurdern und allen unszern nachkommenden gefribet han und fryben in krafft dieses briefes zu ewigen dagen nach rechter Wedemesse *fribet der Parkirchen Nunkirchen gelegen by Wintherberg. Solich hoffestat zu Aldenfelt gelegen, zuschen Heime Lulckin die vor zyden gewest ist Clausz von Aldenfelt, und dry morgen ackers gelegen auch zu Aldenfelt off eiche die vor zyden gewest sint Peter Hoffemans uszgescheiden alle argeliste und geverde, und des zu urkunde*

MES. MEY.

kunde so han Wir unser Ingesigel an disen brieff dun bencken. Datum Dominica die post Festum assumptionis gloriose virginis Marie anno Domini Millesimo quadringentesimo sexto, &c.

Wedemesse, i. missa dotalis, & ejus jus atque libertas. Missa, liturgiam & cultum divinum generatim significat. Missam consecrare legitur in Gregor. Turon. de Vit. Patr. c. VI. §. 5. *Wedemesse*, est missa dotata, certis bonis addictis & immunitate ab oneribus civilibus per amortizamentum donatis: jure Missæ publicæ, Loca enim Sacra erant duplicis generis, alia cum, alia sine jure missarum publicarum habendarum, V. Du Fresn. Gloss. v. *Missa publ.*

Messe, nundinæ. Missæ nomen nundinis publicis, quæ ad alicujus Sancti Festum vel Ecclesiam celebrari solent, à Germanis inditum, v. g. *Francfurter Messe*, *Strasburger Messe*, idem valet ac Francofordienses & Argentoratenses nundinæ, ait Cangius in Glossario. Missæ enim seu Liturgia nundinis semper præmissa. Cæsarius Heisterb. L. VII. c. 39. de Waltero de Birbach: *Cum nundinas illas execrabiles quæreret, & inter multos stans Missam audiret.*

MESSE, *mas*, mensura. V. *Mez.*

Wynmesse, mensura vini, *winmes.* Jus Argent. L. II. c. 123.

MESSE, *messer*, pugio. Chron. Sax. vet. f. 1231. *Messer* opponitur *dem Suert*, in Cod. MS. de arte pugnæ equ. & ped.

Lange messer, prohibentur J. Argent. [& Ulm.]

MESSEN, *missen*, *schelten*, injuriare. Jus Augustanum. *Swer dem andern mizzet ainen Hurnsun, der ist dem Vogt ains phunts pfennig schuldig. Schilt er in aber von* &c.

[MESTOHSUN, pingues bovum. Gl. Monf. p. 328. hodie *Mastochsen.*

Mesticheit, *Geluckligkeit verendert die gemeider der menschen vnd treckt die tzo mesticheit.* apud Gold. P. I. R. f. 22. Reines. Vocab. Theot. MSC.]

MET, medius, mediocris. Kero: *Metamunschefti*, mediocri scil. loc. c. 60. *metamun scaftin.* mediocribus. c. 55.

Notker. Ps. I. 5. *Tie irteilent tien metemen:* hi judicant eos, qui in medio.

Metemen, dividere. Notk. Ps. LIV. fi. *Ne metement iro taga*, non dimidiabunt dies suos.

Metpoten, angeli medii ordinis, V. *Bot.*

METRES, *Metar*, metrum, carmen. Otfrid. I. 1, 39.

Ist iz prosun slihti,
thaz drenkit thih in rihti.
Odo metres kleini,
the ist gouma filu reini.
Sive est prosa simplex
hoc refocillat te in rectum. (recta)
Sive metrum subtile,
hic est attentio multum pura.

ỳ. 86.
Uuil thu thes uuola drahton
thu metar uuolles ahton.
Si vis bene considerare,
metrum velis attendere.

Notk. Psal. XXVIII. fi. *ze metre*, metrice.

MEYDEN, equus. Jus Argent. L. II. c. 99. *Wer in den Rot gekosen wirt, der ein Ross habe, oder einen guten meyden von zehen marcken wert sii uf den eit.* ib. c. 139. In Cod. Arg. MS. sub Lit. L. de ann. 1399. *Meyden* & *Hengeste* promiscuè sumuntur, iisque opponuntur *Pferde* & *halbe pferde.* Sic & in Ordinat. de Equis, *Obs. XX. ad Chron. Königsb. pag.* 108.. Speidel. voc. *Maiden.* equus masculus. V. *Marb.* & *Ros.*

MEYER, *Hofmayer*, est vox linguæ provincialis, *Major*, major villæ, colonus: *Erbmeyer*, colonus hereditarius, emphyteuta. Relatus olim inter Mancipia & homines proprios. Lex Salica. *t. de servis mancipiis furatis.* XI. §. 6. *Siquis majorem, infestorem, scantionem, mariscalcum, stratorem, fabrum ferrarium, aurificem, sive carpentarium, vinitorem vel porcarium vel ministerialem furaverit, aut occiderit, vel vendiderit*, &c. Major itaque dictus non immeritò, qui sub se haberet omnes istos ministros villæ destinatos. *Majorissa*, uxor majoris, *L. Sal. ib. c. sq.* Atque hæc secundum primævam Legis Salicæ editionem ab Heroldo editam: Cæterum in Carolina repetitione hæc de Majore & Majorissa omissa sunt, *V. Baluz. Capitul. T. I. p.* 290. §. *XV.* 5. ita ut majores villici tum temporis inter mancipia non amplius recensiti fuisse videantur. Quod & ipsum constat ex Capitulari de Villis Caroli M. T. I. p. 331. §. XI. *Majores nostri & forestarii, decani*, &c. — *Qualiscunque major habuerit beneficium, suum vicarium mittere faciat, qualiter & manu opera & ceterum servitium pro eo adimplere debeat.* §. XXVI. *Majores amplius in ministerio non habeant nisi quantum in una die circumire aut providere potuerint.* §. LX. *Nequaquam de potentioribus hominibus Majores fiant, sed de mediocribus qui fideles sunt.* Cæterum potissima villarum cura *Judicum* erat, quos *Vogte* vernaculo dicimus: utrumque presbyteris prohibitum. Lib. V. Capitular. Cap. CLXXIV. *ut presbyteri curas seculares nullatenus exerceant*, i. e. *ut neque judices neque majores villarum fiant.* De majoribus in Alemannia Goldastus T. I. Rer. Alem. pag. 115. *Major, procurator villæ & possessionis rusticæ, Hoffmeister; plebei primo, qui cum jure feudi prædia obtinerent, nobilitatem sibi vindicare cœperunt, quo ex fonte infinitam Nobilium multitudinem profluxisse retento etiam nomine Meyer de Glarus, de Windek, von S. Gallen* &c. V. Comm. ad J. F. Alem. c. 1.

Conf. Capitula Episcoporum ad Ludovicum R. an. 858. *f.* 14. T. II. p. 115. & supra voc. *Major.*

Jus vetus Augustan. MS. *Hofmair uf des Bischofs hofe setzt den Hirten mit des Vogts raut und der Burger.*

Erb-vel *Meyerding*, in Saxon. infer. Judicium emphyteuticum, Hahn. de Jur. Colon. n. 54. Alemannis *Dinghof*, quod vide.

[MEZ, passeres. Gloss. Monf. p. 411.]

MEZ, modus, masse. c. 14. *Mezziu*, modus, Kero.

MEZ.

Kero. *Fora meze*, pro modo. c. 22. Kero. Isid. c. 9, 1. *after fleisches mezsie*, secundum carnem. *Nob beinu mezzu*, nullatenus. c. 53. 54. 60. Kero.

[Adde ex Kerone: *Mezze dera samanungu*, modum congregationis. c. 35. *deju mezzo*, isto modo. c. 28. *eocouuelichu mezzu*, omnimodis. c. 18. omnimodo. c. 27. *so uuelichu mezu*, quolibet modo. c. 26.]

In themo mezze, hoc modo. Otfrid. V. 18, 13. de Christo ad cœlos adscendente:

Er fuar in themo mezze
zi sines selbes sezze.
Abiit hoc modo
ad propriam sedem.

Filuru maz, multis modis, Otfr. III. 18, 128.

Ummez, nimium. Otfrid. V. 23, 217.

UUir birum zi unmezze,
biar emmizen mit bazze.
Nos sumus immodice,
hic perpetim cum odio.

V. *Huuazummez.*

Ze immezze fol, unmässig voll. Notk. Psalm. CXXII. 4.

Mezige, opp. potentibus, *mittelmessig*, Notk. Ps. CIII. 16.

Mezhaftiu, moderatè. item mensurata: Kero.

[Apud Keronem sqq. extant: *Mezhaftiu*, modestia. c. 22. *mit mezhaftii si*, cum moderatione fiat. c. 42. *kauuati mezhaftiu*, vestimenta mensurata. c. 55. *mezhaftiu tue*, mensurate faciat. c. 31. *doh duuidaro mezhaftiu sin*, omnia tamen mensurate fiant. c. 48.]

Otfrid. II. 4, 184.
Filu mezhafto.
Valde moderate.

Id. IV. 19, 29.
Sprih, quad, mez uuorte.
Loquere, dixit, moderata verba.

[*Mezhafti*, moderatione. Gl. Monf. p. 403.]

Mezzen, mitigare, Notk. Ps. LXXXVIII. 10.

[*Mezent*, metiantur. Gloss. Monf. p. 341.]

Mez, hemina. mensura. Kero. c. 40.

[*Mez*, mensura. Idem. c. 24. *si kehabet mez*, teneatur mensura. c. 11. *ubar mez*, super mensuram. c. 49. *obana kescribana mez*, supra scripta mensura. c. 40. *eikaniu habeen mez*, proprias habere mensuras. c. 30.

Mez, coros. Gloss. Monf. p. 330.

Ni gibit imo zi mezze GOt Geist: neque ei (Christo) ad mensuram dat Deus Spiritum. Tatian. 21, 7. *In themo mezzi, thie ir mezzet ist iu gimezzan:* in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Id. 39, 5.

Ad priorem Tat. locum notat Palthenius. *Mezze* est à nominativo *Mez*, quod Keroni denotat & mensuram universim, & certum mensuræ genus, heminam, modiumque, ita enim pro modo legendum putaverim. (Male Palthenius hic correctionem addit; ex adductis certe locis patet, *Mez* Keroni & modum, & mensuram notare.) Hinc & *mezzenti* sive *mezend*, quod in Gassari Diction. extat, pendens s. mensurans.

MEZ.

Hinc & in Gloss. Boxhorn. est *mezaftota*, temperavit, cujus metaphoræ est ratio, quod in mensuris temperamento cumprimis opus sit, ut præcise ea, quæ requiritur, quantitas conficiatur. Germani hodienum *messen*, mensurare dicunt, sed substantivum habent *masse*, mensura, nec tamen in quibusdam Germaniæ partibus infrequens est, ut certum mensuræ genus *eine metze* appelletur; e. g. *eine metze habern.* Hæc Palthen. Not. ad Tat. p. 346.

Mez, chorus. *soslihes mezes*, hujusmodi, *Unmez*, apustia. *Ungamezhaft*, immoderatus. Rhabanus Maur. in Glossar. apud Diecmann. Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 90.

Mezih, Syricum. Rhab. Maur. in Gl. Legendum *sericum. Mezih*, mässig interpretari licet, moderatus & temperatus. Sericum enim magis temperatum & mollius est, quam linum aut lana. Diecmann. Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 56. sq.

Mezeimpri, congium. Gloss. Monf. p. 408.

Mezeimpres, urna, vel *andres balpes*, diurna. Gloss. Monf. p. 412.

W. secel, urna, alias, *mezeimpres*, vel diurna, *andres balpes.* p. 408.]

Mez portio mensurata, *beschbeiden theil.* Notk. Psal. X. 6.

Mezzenti, pendenti: Kero. i. mensuranti.

Mezon, mensuratores, ædificatores turris Babylon, Otfrid. V. ult. 135.

[Verius mihi videtur *Mezon* idem esse ac *Steinmezzen*, lapicidæ. Scherz. Not. ad h. l. Ego Mensuratores notare arbitror, qui ædificium in animo suo mensurabant cœlum attingens.

Mezaro, mensorum. Gloss. Monf. p. 345.]

V. *Mizen.*

Lufteo der mezlihchii, aerum temperiem. Kero. c. 55.

Kemezlihhee, temperet. c. 64.

Ist uuidarmezzan, recompensabitur: Kero. c. 4.

UUidarmezzomes, conferemus, Tatian. c. 73. 1. *UUelihhero ratissu uuidarmezomes iz?* cui parabolæ comparabimus id? [Proprie commensuramus. Palthen. Not. ad h. l.]

Mez, finis, terminus. *Geuimez*, pagi terminus, fines. Otfr. I. 20, 15. vide supra *Gaw.*

Meziban, latro forbannitus, Carol. M. Kapitul. an. 809. I. c. XI. v. supra *Bann.*

Mezmat, *mansmat*, mansus. Charta venditionis inter Jo. de Bentenheim & Decanum Capitulumque Argentor. an. 1353. *Primò videlicet uno prato, unde ist eine Mezmatten widerbolz. Item uno prato unde ist auch eine Mezmatten.* V. *Mansmat.*

MEZALARE, laniones, vendentes boves & oves, hodie *Mezger.* Otfrid. II. 11, 14. De iis quos Christus in templo invenit:

Ih sagen thir in uuara,
er fand thar mezalara.
Dico tibi revera,
invenit isthic laniones.

Adde ℣. 49.

Mezgerbank. v. *Banc.*

MIAS, mensa: Kero. c. 38. *fona miase*, à mensa. c. 48.

 ASax.

MID.

ASax. *Myse*, *mese*, mensa.

Goth. *Mesa*, mensa, *Mesa scatgane*, mensas nummulariorum, Marc. XI. 15.

V. *Muase*.

MIDAN, vitare, latere, cavere.

[*Mitan*, est vitare, & speciatim conspectum hominum vitare, i. e. latere. Prioris significatus exemplum est in Gloss. Boxhorn. v. *mitumer* (leg. *mitumes*) vitavimus. Germaniæ superioris incolæ hodienum *meiden*, vitare, inferioris *midern* pro homine latitante, conspectumque aliorum fugiente, meticuloso, verecundo, dicunt. Palthen. Not. ad Tat. p. 376.]

Midanti, latens: Kero. Prol. p. 16. *ibu ist midanti*, si fuerit latens. c. 46.

Otfrid. V. 25, 73.

Ther boldo thin ni mide.

Favorem tuum non vito.

℣. 83.

Thaz arga hiar ouh midit.

Malum hîc etiam vitat.

℣. 97.

Uuant er thaz ubila firmeid.

Namque is malum evitat.

Miti, vitet. Otfrid. I. 10, 18.

Thaz unsih miti fiant.

Ut nos evitet inimicus.

[Cod. Vindob. pro *miti* habet *midi*. notante Scherz.]

Cap. 20, 62.

Ther iro kuning jungo
ni mit iz io so lango.

Quorum Rex puer
haud evitabat idem aliquando (diu post.)

[Cod. Vindob. pro *ni mit*, legit *ni mid*. Scherz. in Not.]

Conf. IV. 5, 15. & ibidem Notas Scherzii.

Bimide, caveat, Otfrid. I. 23, 116. c. 2, 43. IV. 5, 20. V. 23, 28.

Luat, Otfr. V. ult. 6.

[Mallet Scherzius in Not. ad h. l. *evitet*, quam *luat* redditum; ut in priore significatu ipse Schilterus hoc verbum reddidit, in omnibus reliquis locis à se hic allegatis; Eodem modo V. 23, 196. *bimide* vertendum esse monet idem Scherz. in Not. At II. 12, 77. ubi Schilterus vertit *caveat*. Scherz. *defugiat*, seu *omittat* reddendum statuit.

Tatian. c. 60, 8. *Gisah thaz uuib thaz iz bimitan ni uuas.* Videns mulier (hæmorrhousa) quia non latuit.

Pimidan, declinare. Gloss. Monf. p. 384. 388. *pimident*, declinant. p. 344. effugiunt. pag. 369. *pimitun*, declinaverunt. p. 377. *pimidento*, delitescendo. p. 384.]

Midunga, verecundia, pudor, Notk. Psalm. XXXIV. 26. Ps. LXVIII. 20. Ps. LXX. 13.

Miden sih die mir ubelo uuellent: erubescant qui cogitant mihi male. Notk. Ps. LXIX. 5.

V. *Meid.* & *Gimeiti.*

MIE.

MIER, formica. Fr. Jun. ad Willer. p. 200.

MIERIN, V. *Gimierit.*

MIETANT, conducunt. *Farmietant*, locant: Kero.

[*Mietan*, redemisse. Gloss. Monf. p. 346.

Mietente, conducentes. p. 335.

Mietetun, conduxerunt. p. 343.

Mieto, præmio. p. 376.

Mietun, conductile. p. 412.

Miettun, vel *lonon*, mercimoniis. p. 413.

Gimietata, conduxit. p. 329.

Gimietetoz, conductitius. p. 361.

Gimietido, conductu. p. 367.]

Miedon, mercis: Glossæ Lipsii. ubi Somnerus: *Merces Sax. mede. nobis meed. Eis etiam munera (bribes) meadsceattas.*

Mietscaz, (ἀργύρια ἱκανά. Matth. XXVIII. 12.) Tatian. 222, 2. *Ginuhtsaman mietscaz gabun then kemfon.* (Sacerdotes Judæorum) pecuniam copiosam dederunt militibus (sepulchri Christi custodibus.) [*Mietscaz* proprie est pecunia pro mercede data. Palthen. Not. ad Tat. p. 397. *Mieta iuuar ist ginuhtsam in himilon*; merces vestra copiosa est in cœlis. Tatian. 22, 17. Germanis vox *mieta* non amplius mercedem sive præmium generatim, sed pensionem quæ ex conductione ædium provenit, designat. Est & iisdem *mieten* mercede servum conducere. Quorsum etiam pertinet, quod est in Gloss. Boxhorn. *Kimiecta*, conduxit, quanquam abundante c. Palthen. Not. ad Tat. p. 351.]

Miet, munus, J. Argent. L. II. c. 95. merces.

Ungemiete, gratis. Notk. Ps. XLIII. 18.

Mietono, Otfrid. V. 19, 113. de die Judicii:

Thar n'ist miotono uuiht,
ouh uuehsales niauuiht.

Ibi non est donare quicquam,
etiam permutare nihil quicquam.

[Ibi nihil est doni,
nec permutationis.

Ita Scherz. in Not. h. l. vertit.]

Curmede, V. supra in C.

Bauermiete, J. Sax. Prov.

Fuormite, alimoniæ largitas, Notk. Psal. LI. 9.

MIHA CHUNNA legitur L. Salic. t. II. §. XI. edit. Herold. verba hæc sunt: *Siquis XXV. porcos furaverit, ubi amplius in grege illo non fuerint. Malb. Sonischalt, tuazymis sit miha chunna, MMD. denar.* &c. Wendelinus hic tacet. Sed videtur lectio ita ordinanda: *Malb. Sonischalt.* i. e. rubrica Malbergica, quæ notat furtum totius gregis. Sequitur mulcta hujus furti, quæ & Salicè & latine exponitur, Salicè ita legenda: *Tva zymis fimmicha chunna.* idem quod Latinè: *MMD. den.* i. duo mille & quingentos denarios solvat. *Tva* est duo, zwo. *zymis* mille. *fimmiha* quinque, fünff. *chunna* centum. V. *Chunna.*

MIHIL, magnus. *Mihilum.* Otfr. IV. 6, 71.

Glossæ Lipsii: *Mikel, magnus, multa, copiosa: & mikilon, magnis: & mikilo magnificè: & oimikilit, magnificate. Et mikile, magnificentia.* ubi Somnerus: *Multus Sax. mycel, hactenus in partibus Angliæ*

MIH.

Angliæ Borealibus retentum. Multitudo, mycelnesse; magnificare autem, gemyclian; magnificentia, myclung, & mycelnys.

[Vitium in his Gloss. Lips. reperiundum emendavit Diecmannus, vide mox sequentem ejus annotationem ad voc. *Mihilsinstar.*

Tatian. 2, 6. *Her ist uuarlicho mihhil fora Truhtine:* erit (Johannes Bapt.) enim magnus coram Deo.

Gothi hanc vocem paulo asperius pronunciarunt, uti patet è Cod. Ulphil. Luc. I. 15. *Wirtith auk mikils*, erit enim magnus. & ℣. 32. *Sa weirthits mikils*, hic erit magnus. Quo ipso probabile evadit, modernum Suecorum *mycket, mycken*, multus, multum, origine hac censeri oportere. Exemplum Gothorum secutos quandoque esse Francos Lips. testatur in Gloss. Palthen. Not. ad Tat. p. 284.

Michil, multum, valde. *Mikil*, magnus, multa copiosa, *Mikilen*, magnus &c. v. ex Opitio Worm. L. 2. Mon. Dan. f. 133. *Michel*, i. e. groß. Jon. 1. *Der Herr sant einen micheln wind auf das meer, und ein michel ungewitter ward gemacht uf den meer.* Ib. *Die man forchten sich mit micheler vorchte.* Nehem. I. 3. *sind in micheler quelung.* i. e. in afflictione magna. v. 5. *Got des himmels michler stercke.* Deus cœli fortis. Gott von himmel grosser Gott. v. 10. *In deiner michelen stercke;* durch deine grosse Krafft. Nehem. III. 1. *Der michelpfaf Eliasib:* der Hohepriester. Esth. XVI. *Der Michel Koenig Artaxerxes von India.* al. Der grosse König. Psal. XIX. *Wir werden gemichelicht in den nahmen unseres Gottes.* al. gegrösset. Psalm. VIII. *Dein michelich ist erhaben über die himmel.* al. Deine grosmachtigkeit. Gen. XVII. *Ich mach ihn wachsam in michil Volck.* Heldenbuch P. I. p. 64. a. *Sein Klagen das war grimme michel, und auch sehr grosß.* Reines. Vocab. Theot. MSC.

Nim sin mihila uuara, pone super illum oculos tuos. Gloss. Mons. p. 338.]

Mihilloso, magnificat, Tatian. c. 4, 5. *Mihhiloso min sela Truhtin:* magnificat anima mea Dominum.

Gimikilada, magnificabimur, Gl. Lipsii. Notk. Psalm. CIII. 24.

Harto mihiles baz, multò melius, Otfrid. IV. 1, 40.

Harto mihilas, quam maxime, Otfrid. V. 12, 10.

Mihilo, maxime. Otfrid. I. 3, 7.

Mihhilu min, multo minus: c. 40. *mihhilont*, magnificant, Prol. p. 16. *in mihhilii*, in magnis. c. 7. *michilu mer*, multo magis. c. 62. Kero. *Diuselba mihhilii*, eadem quantitas. id. c. 39.

Mihila, magnale, miraculum. Otfrid. IV. 3, 15.

Kemichellichonda, magnificans. Notk. Psalm. XVII. fi. Psalm XIX. 6. 8. Psalm. XXXIII. 4.

[Notandum hic, Schilterum emendare quam optime lectionem Notkeri Psalm. XVII. 51. ubi legitur: *Got ist Kemi chelli chonde die heilina sines chuniges.* Deus est magnificans salutes Regis sui. Legendum ergo *Kemichellichonde.* Ita enim Psal.

MIH.

XIX. 6. legitur: *In unseres Kotes namen uuerden uuir gemichellichot:* in nomine Dei nostri magnificabimur. Et vers. 8. *Uuir uuerden aber danne gemichellichot*, nos autem magnificabimur, Psalm. XXXIII. 4. *Michellichon Got sament mir:* magnificate Dominum mecum.]

Michellichi, magnificentia, Notk. Ps. LXVII. 35.

Micheluuurkti, idem. v. inf. *Werah.*

Mihhil, talis, tantus, Isid. c. 2.

[*Mihhilsinstar.* Chaos. Rhaban. Maur. Gloss. Ad utramque hanc vocem tam latinam quam Theotiscam, prolixe & erudite Diecmannus commentatur, hic verbis:

Duplex in primis *chaos* est, quod hic in „ oculis gerere Rabanus potuit, Paganum al- „ terum, alterum, quod ita vocare liceat, Chri- „ stianum. Istud inde ab Hesiodi & Homeri „ temporibus, Graecis maxime & Latinis Poë- „ tis atque Philosophis innotuit, Virgilio et- „ iam 4. *Aen.* 510. & 6. 265. cantatum, vbi Seru. „ *D. II.* 990. *b.* illud *elementorum confusionem* in- „ terpretatur: quod etiam Iso *p.* 786. *a.* habet, „ cum *πρεσθήκη*, *quæ fuit in primordio.* De eo „ Barth. 40. *Adu.* 3. *p.* 1793. & *ad Claudian. p.* 1271. „ Petit. 1. *Misc. Obs.* 18. *p.* 50. *ss.* Pfanner. *System.* „ *Theol. gentil. pur. p.* 162. 163. Spanhem. *ad Aristophan. p.* 283. 284. Bornmeister. *de error. hist.* „ *gent. in reb. sacr. p.* 17. Gudius *init. Epistolar* **** „ 2. & 3. (quae etiam apud Menag. *ad Laërt. p.* „ 143. *ss.* leguntur) & qui prae ceteris hoc in „ argumento erudite curiosus ac industrius fuit, „ Posnerus quatuor *Dissert. Philologico-Philosophicis*, quas *mundum ante mundum, sive de* Chao, „ *orbis primordio*, inscripsit, Jenæ 1698. 4. editis. „ Huic Paganorum Chao Mauri Theot. versio „ congruens est, quod illi nobis vt valde tene- „ bricosum pingunt. Alterum *Chaos* Christia- „ num vulgatus interpres (vt locum IV. Esdr. „ V. 8. transeam) infelici partu Luc. XVI. 26. „ exclusit: *Inter nos & vos magnum* chaos *formatum est.* Nam χάσμα ibi non *chaos*, sed *secre-* „ *tionem hiatumque* esse dudum Rhodigin. 25. *lect.* „ *ant.* 16. *p.* 1400. obseruauit. Certe hic vocis „ *chaos*, ab Ambrosio licet & Augustino reten- „ tae, Budaeum vsque adeo puduit, vt corru- „ ptam, & pro ea *chasma* legendum esse censue- „ rit, qui propterea Heinsii ferulam *Exerc. sacr.* „ *p.* 203. *init.* meruit. Duacenses vero Theologi „ *Biblior. Glossator. V.* 914. illud *chaos* in margine „ per *hiatus, vorago*, emendare non dubitarunt. „ Reuius quidem *in Vallam ad h. l. p.* 1393. Vul- „ gatum hic erroris ideo absoluit, quia Jos. „ Scaliger *chaos* ex Graecis Poëtis, Euripidi „ Aristophani & Theocrito, *aërem*, ex Latinis „ autem Corn. Seuero *chasma* significare refert; „ sed est, quod verear, vt ordo literatorum „ suos calculos huic absolutoriæ sit adjecturus. „ Adde omnio Teelmanni *Comm. in Luc. XVI. p.* „ 494. *ss.* Si itaque Rabanus hoc Vulgati *chaos*, „ vti suspicor, Theot. reddidit, tanto magis illi „ in versione Theot. spissas tenebras inducere „ debuit, quod jam ejus aetate *infernus* ipse, ex „

,, *κακοζηλίας* gentilium, quos omnem inferorum
,, regionem ſic appellaſſe Barth. *ad Stat. II.* 1133.
,, notat, in Eccleſia Rom. *chaos* audiret. Docet
,, hoc formula anathematis Pontificii in Diur-
,, no Rom. Pontif. pag. 139. quae transgreſſori
,, *Apoſtolicae praeceptionis* imponit, *vt in* chaos
,, *immerſus cum impiis deficiat*. Idem docent verba
,, veteris hymni de Chriſto, Breuiar. Rom. *p.*
,, 449. *a.* 456. a. *Perrumpis infernum* chaos. Cete-
,, rum Iſo etiam *p.* 777. 778. *chaos* per *confuſionem*
,, *noctis*, *profunditatem tenebrarum*, & *p.* 783. *a. per*
,, *tenebras* explicat. Quare Hieron. *Oper. III.*
,, 308. *Ain*, quod Lat. *fontem* vel *oculum* ſonat
,, per *chaos* bis interpretetur, dicere nequeo.
,, Etymum vocis *chaos* Hebraicum primus, quod
,, ſciam, Steuchus *in Pentateuch. Oper. I.* 99. in
,, תהו *inane*, Gen. I. 2. quaeſiuit, operoſe ſimul
,, de *chao* ipſo diſſerens. Rittershuſio *ad Gunth.*
,, *Ligur. p.* 90. aliud a. כהה *caligauit*, placuit. De
,, etymo Graeco, ejusque ſignificatione & con-
,, uenientia cum Germ. *Gau*, Friſchius in *Unter-*
,, *ſuchung des Grundes und Urſachen der Buchſtab-*
,, *Verenderungen etl. deutſch. Wörter* (ed. Berol. ſine
,, anni mentione, quem tamen eſſe puto 1716.)
,, *p.* 44. 45. *agit*.
,, *Mihil*, magnus, in femin. *mihila*, magna.
,, Comp. *mihilamot*, magnanimus, eſt n. 308.
,, Hæc vox etiam Alem. & Franc. per duplex *h*,
,, *mihhil*, aliis vero gentibus, quibus vſitatiſſi-
,, ma eſt, per *k*, vel *c*, vel *ch.* ſcribitur. Nam
,, G. eſt *mikil*, Isl. *mikle*, magnus, ſcilicet viri-
,, bus, ita enim plerumque homines robuſtos
,, appellitabant, Arngrim. Jonas *ſpecim. Isl. Hiſt.*
,, *p.* 19. A. S. *micel*, *mycel*, *mucel*, Germ. *michel*, V.
,, Goldaſt. *ad Paraen. vet. p.* 373. 374. Opit. *ad*
,, *Rhythm. de S. A. p.* 19. 20. cujus verba integra
,, Wormius *Monum. Dan. L.* 2. *p.* 133. adduxit,
,, vel ideo obſervatione digna, quod ex anti-
,, quiſſimo Cant. Dan. Conſtantinopolin Septen-
,, trionalibus *Mycklegard*, quod eſt ipſum no-
,, ſtrum *Mecklenburg*, *Megalopolis*, appellatam nos
,, doceant. Jun. *Gl. p.* 255. Stiernh. *Gl. V. G. p.*
,, 114. ex quo Opitii poſt Vulcanium error, in
,, C. A. verbis commiſſus, emendandus eſt, Rei-
,, neſ. *Defenſ. Var. lect. p.* 67. qui ex Bibliis Germ.
,, 1476. excuſis aliquot exempla promit, vbi
,, magnus per *michel* redditur, quorum extre-
,, mum eſt Nehem. III. 1. *der michel Pfaff*, ma-
,, gnus ſacerdos. In Chron. Brunſ. idem quo-
,, que ſæpius offendas, ut VIII. 70. *ein michel Her*,
,, magnus Dominus, *ib.* V. 87. *eyn michel deil*,
,, magna pars: XVIII. 28. *eyn michel ſtrit*, ma-
,, gna pugna, &c. Aſperiorem illam Goth. per
,, *k* pronuntiationem Francis etiam aliquando
,, receptam fuiſſe, V. V. L. monſtrant, in qui-
,, bus eſt *mikil*, *mikilon*, *mikilo*, *gimikilit* (ita enim,
,, & non *oimikilit*, quod Lipſii vitium Somnerus
,, *p.* 45. retinuit, legendum eſſe, ſequens vox
,, *gimiciloda* oſtendit) *mikile*. Adde Palth. *in Tat.*
,, *p.* 284. Quod vero Graecis nos hanc vocem
,, debere, & *ἀπὸ τοῦ μεγάλου* traxiſſe, praeter
,, Opitium atque Junium Caſaubonus *de ling.*
,, *Sax. p.* 194. ſentit, illorum hypotheſi dome-
ſticae, paucis hodie in tanta linguarum Se- ,,
ptentr. luce arridenti, relinquo. Multo pro- ,,
pius veritati CL. Eccardi *ad Cat. Theot. p.* 168. ,,
etymum eſt, a *mögen*, valere, potentem aut ,,
magnum eſſe. ,, De altera vocis Theotiſcæ
parte *finſtar* vide quæ ſupra lit. F. notata ſunt, ex
eod. Diecmanno, cujus verba hactenus retuli-
mus è Spec. Gloſſ. Lat. Theot. p. 74. ſq.

MILITOU, rubigo. Gl. Monſ. p. 328. *Militouve*, idem. p. 343. *Militouue*, aerugini. p. 349.]

MILIVVA, tinea, Tatian. c. 36, 1. [In ead. *ſ.* [ſcribitur quoque *Miluua*. Germanis hodienum acarus, eine *milbe*, ſive *mulbe* dicitur. Palth. Not. ad Tat. p. 361.

MILLU. *Kenoottanteru millu kangant zuuo*; angariati miliario vadant duo. Kero. c. 7.

Millun, millibus. Gloſſ. Monſ. pag. 336. 383.

Milla, angariam. p. 394.]

MILTI, benignitas, humanitas. Otfr. I. 3, 38.

Thaz lerta n'an ſin milti
thaz er ſulih uuurti.

Hoc docuit ipſum ſua benignitas
ut talis fieret.

Id. III. 10, 29.

Thiu Druhtines milti,

Domini clementia.

Miltniſſo, Iſid. c. 9, 4.

Miltidun, miſericordia, Tatian. c. XXII, 12. [Verba Tatiani hæc ſunt: *Salige ſint thie thar ſint miltherze, uuanta ſie folgent miltidun.* Beati, qui ſunt miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Id. c. 4. 6. *Sin miltida in cunnu inti cunnu:* miſericordia ejus in progenies & progenies.

Vocem *miltida* facile Germani intelligunt, quibus *milde* mitis, benignus, & *mildigkeit* benignitas eſt. Compoſitum eſt *miltherze*, pro quo AS. dicunt *mild-heort* miſericors, *mildheortnyſſe*, miſericordia, *miltſunge*, miſeratio. Palthen. Not. ad Tat. p. 301.]

MIN, ne, nec: minus. hodie hinc *minder*. Kero. Prol. p. 17. c. 10. *Mindenne*, nedum: c. 64. *mihhilu min*, multo minus. cap. 40. *Minnira*, minor. cap. 39. *Minirun*, minora: cap. 3. *Chindun minnirin altere*, minore ætate: c. 39. *Minſim*, minime. [*Minſim* corrupte à Goldaſto ſiſtitur, in Kerone enim legitur: *Min ſin keleſan*, minime legantur. c. 10. Ceterum ex eodem Kerone ſequentia adde. *Min megi*, minus potuerit. c. 2. conf. Prol. p. 15. c. 18. *Min*, minime. Prol. pag. 17. *Fona minnirin*, de minore. c. 2. *Merorin minniro erſtante*, majori minor ſurgat. c. 63.]

Min, quo minus. Tatian. c. 74, 6.

Otfrid. V. 7, 59. *Nie uuihtes min*, nec minus. & ℣. 23. *ni thes thiu min*, nihilo minus. IV. 2, 63.

Min cowcht, nequicquam: [*Min couuit*, nec quisquam. c. 33.] *Min huuenne*, ne quando: c. 2. *Min huuaz unmez*, ne quid nimis: c. 64. Kero. Otfrid. V. 4, 122. *due min.*

[Verba

MIN.

[Verba Otfridi ita cum versione Schilteri sonant:

Ni due oub Petrus nu thaz min,
ni er sih fuage thara zin.
Nec faciat etiam Petrus nunc
quo minus se conjungat eo ad illos.

Scherz. vero in Notis hæc addit. *Min* hic idem est ac *minus*. Gloss. Lipsii: *luccuo min* (lege *luculo min*,) paulo minus: nos *Luttelkemin*. Quæ posteriora verba cum sint Lipsii, Belgæ, apparet Belgis etiam esse: minus: quod & firmat Kilian. in Etymol. Suecis: *mindre*: minus. Gothis: *minnist*, minimus, pro quo Sueci *Minst*. Nos etiam adhuc dicimus *der mindere*, minor, *im minsten nicht*, ne minimum quidem. Unde hos versus ita reddo:

Nec faciat Petrus nunc minus,
quam ut se adjungat illis (discipulis.)]

Cap. XI. 9. *ni min*, nec minus.

Min gelicho, dissimilis, V. 25, 112.

[Scherz. quidem in Not. *Min gilicho* reddit *mihi similis*. At contextus Schilteri interpretationem probat.]

Uuio min, quanto minus. II. 12, 117.

[*Nio in altere bist thiu minnista*, nequaquam minima es. Tatian. 8. 3. Germanice nunc *mindeste*. Positivus est *min*, quem hodienum Belgæ & Germani retinent, comparativus *minnira*. Palthen. Not. ad Tat. p. 317.

Minnironne, minui. Tatian. verba Johannis Baptistæ ita transfert: *In gilimphit uuahsen, mih zi minnironne;* illum (Jesum) oportet crescere, me autem minui. c. 21, 6. Hodie Germanis *mindern* & *vermindern* in sensu activo non neutrali, qui est hujus loci. Est autem verbale hoc à comparativo *minnira*. Palthen. Not. ad Tat. p. 346.]

Min odo uuan, vox dubitantis, Numquid. Tatian. c. XIII. 19. Ne forte, c. 27, 2. c. 39. 8. alioquin, c. 33, 1.

Urminnu Kindes, effœta, Otfrid. I. 4, 100. Zacharias de uxore sua Elisabeth: *Ist Kindes urminnu*: est effoeta.

[*Urminnes*, extra memoriam, cujus rei memoria non extat. ab *ur* & *minna*, recordatio, memoria. *Urminnes hafd*, immemorabilis possessio. Loccen. Lex. J. S. G. Staden. Expl. Voc. Germ. Bibl. p. 830. Inde Scherz. in Not. ad Otfrid. l. c. ita vertit: Non cogitat amplius de liberis suscipiendis.]

MIN, meus. Kero: *Miniu*, mei.

[*Euua mina*, testamentum meum. Kero. c. 2. *miniu*, mea. Prol. p. 18. *munde minemu*, ori meo. c. 6. *in zungun mineru*, in lingua mea. c. eod. *Vora minero unchresti*, præ valetudine. Gloss. Monf. p. 350.]

Otfrid. V. 3, 2. & 4.

In libamon minan.
In corpus meum.
Minera sela klibe.
Meæ animæ inhæreat.

Adde c. 25, 60. & 69.

MINECHLENO, digitus minimus, L. Sal. t. de Debilitatib. 32. edit. Herold. MS. Reg. legit: *Meledeno.*

MINNA, caritas, amor, affectus dilectionis. *Minoon*, diligere: *Ze minone*, diligere: *Minnoot* diligit: *Keminnota*, dilexit. c. 28. *Minnon* amare: *Si keminoot*, ametur. c. 2. *minnu*, amori: *minnu*, zelo: c. 64. Kero.

[In Kerone hæc inveni: *Minna*, charitas. c. 2. charitatis. Prol. p. 16. dilectionis. p. ead. *minna ni farlazzan*, caritatem non derelinquere. c. 4. *fateres keaucke minna*, ostendat affectum patris. c. 2. *minnu furisezzan*, amori præponere. c. 4. *eru minnu*, honore & amore. c. 63. *Fastun minnoon*, jejunium amare. c. 4. *Hreinii minnoon*, castitatem amare. c. 4. *fiant minnoon*, inimicos diligere, c. eod. *Cote minnoot*, Deus diligit. c. 5. *minnoont*, diligunt. c. 4. *minnoot*, amans. c. 7. *Za minnonne nahistun*, diligere proximum. c. 4.

Otfrid. I. 4, 15.

Job reht minnonti,
Justum amantes.

Id. II. 13, 19.

Job heltit er thia minna
bi sina drutinna.
Atque servat amorem
suæ dilectæ.

V. 5, 14.

Ni half ther oder thiu sin min.
Nec juvabat alterum hic ejus amor.

[*Thiu sin* in unam vocem sunt compingenda, & ita locus vertendus: Nec juvabat alter hunc eo minus.

Conf. V. 12. 155. c. 13. 51. c. 20. 99. & Notas ad h. l.]

Notk. Psal. II. 8. *an diu min minneto bist.* [Hic locus huc non pertinet, ita autem se habet: *an diu min minero bist:* eatenus me minores. Sic ipse Schilter. in Notis eum vertit.]

Idem Psalm. LXXIX, 17. *Amor (minna lust) zundot iob bonos (kuote) iob malos (ubele) Du bist amans (minnehaft) umbe daz, daz dir uuola si, daz ne gibet dir nieht amor malus (ubil minna) nube amor bonus (kuot minna.)*

Idem Psalm. CXIX. *Nob tia minna ne irret castus timor.* So suln chint iro parentes furhten unde minnon. So sol chena iro charal furhten unde minnon.

Hinc Francicum *mignons*, *mignards*. Psal. LXXXVI. *minnare Cotis* amator Dei. Ps. LXXVII. unde in dinen minnesaminon mandelchoson ih. und uber deinen liebsluften treib ihm ein gespräch.

[Loca ex Notk. Ps. CXIX. LXXXVI. & LXXVII. minus recte allegantur. Primus Psalm. CXVIII. 163. ultimus. Psalm. LXXVI. 13. extat, medius vero à me nondum est repertus.]

Unminne, Zwietracht.

Minne, die abgöttin Venus.

der Minne buch, das hohe lied Salomonis. Vœgelin. in Cant. Cant. I. 3.

Minlicho, suavissimè, Cant. Cant. III. 10.

Minnechlicho, charitative, Notk. Psal. XXI. 23.

MIN.

Minnesam, affectiosus.

Minnesam, amandus, Hist. Lomb. MS. de S. Amando.

Minnesami, dilectio, Notk. Psalm. LIV. 5.

Minnare erdo, amator terræ Notk. Psalm. CIII. 27.

Minner, amasius, Königsh. Chron. c. 3, 96.

[*Minna*, affectionem. Gloss. Monf. p. 376. 403. viscera. p. 379.

Heizi minno, igne charitatis. p. 391.

Katriuu minna, fidus affectus. p. 410.

Minnibafti, humanitatis. p. 393.

Minnahaften, affabilem. p. 354.

Minnibafto bepinota, benigne exhibuit. pag. 367.

Minnibaftaz, diligens. p. 351.

Minna thinan nahistun. Dilige proximum tuum. *Minnot iuwara fianta.* Diligite inimicos vestros. Tatian. c. 32. 1, 2. conf. c. 159. 1. 236. 5.

Nescio qua de causa verbum *minnon* Germanis excidit. Substantivum *minna* amorem non solum, sed & ipsam Venerem significat. Palthen. Not. ad Tat. p. 359.]

Meerminne, Siren, Freher. q. d. marina amasia. vide supr. *Mer*, mare.

De *Melusina*, vide supra catalogum Scriptorum German.

[MINNIRGA, detrimentum. Gloss. Monf. p. 356.

MIRANGET, coartor. Gl. Monf. p. 326.]

MIRAT, Admiratus, Ammiral. *Mirat* von Palvir, Fragm. de B. H. 2321. V. *Du Fresn. Gloss. Amiral.*

[MIRTALAHI, *mirteta.* Gloss. Monf. p. 345.

MIRZUOGITETA, superposuit. p. 356.]

MIS, MISSI, defectum vel errorem in Compositione significat, *Fr. Jun. in Willeram. pag.* 35.

Mislichan, displicere, *Willeram. p.* 14. [n. ed. p. 7. quæ legit *Missèlichen.*]

Goudlichan, placere. *id. p.* 67. [nost. ed. p. 27. quæ habet *guollichent.*]

Mis, malè, perperam, ùt

Missiburi, casus tragicus, V. Büren. *Misbyrd*, abortus, Gl. MS. AS.

Missiduen einen, Otfrid. II. 6, 106.

> [*Tho Adam oub binoti*
> *zi thiu einen missidati.*
> Atque Adam quoque
> ad hoc solus peccavit.

Scherzius in Not. ita vertit:

> Cum itaque Adamus valde
> ad id solum peccaverit.

Missidat, peccatum, passim.

Missituantero, delinquentium: Kero. c. 2.

[*Missitaat*, delictum. Id. c. 7. (Goldastus legit *missituat*) *Missitue*, delinquam. c. 6. *Missituat*, deliquerit. c. 46. *missitetu*, (Goldastus legit *missiteta*) deliquit. c. 45.

Missitatun, peccaverunt. Gl. Monf. p. 373.

MIS.

Missituot, offendit. p. 368. erraverit. ibid. labitur. p. 386.

Missitanen, erratis. p. 377.

Missitat, commissio. p. 355. offensio. pag. 359.

Missitati, errata. p. 385. admissa. p. 389.

Missituon, culpam. p. 378.]

J. Arg. L. I. c. 8. *das wette das geschicht umbe geltschulde. das ist des missetat der da biclaget wirt. und das dritteil ist des chlegers. und das ander ist des richters.* textus Latinus: *Compositio quæ fit pro geltschulda pulsatori est illius missetat qui pulsatus est, judici vero est tertia pars illius missetat.* Emendatius ita verti potest: Compositio sive mulcta fit ob debita. Hæc est ob culpam (moram) ejus qui convenitur, cujus tertia pars est actoris, reliquum est judicis.

Misseleben, Rhyth. de Lud. R. ℣. 28. vide *Lebee.*

Missifiangen, errare in eligendo, judicando, Otfrid. II. 3, 74.

> *Thaz sie zi imo oub giangin*
> *s'in ni missifiangin.*
> Ut & ipsi ad eum (Jesum) venirent
> eum ne amplexuri errent.

Cap. 11, 81.

> *Thaz uuir ni missifiangin.*
> Ne nos male caperemus.

Missifaben, Otfrid. III. 7, 20. vid. supra *Faben.*

Missifanc, excessus. Gl. Jun. *Pi missifanc sin*, propter excessum ejus: Fr. Jun. ad Will. p. 36.

Misfadian. vid. supra *Fadian.*

Mis einizzen, Otfrid. III. 22, 23. [Legendum: *nimis einnizzen* vide locum ipsum & Notas.]

Missigiangen, à recta via aberrare, Otfrid. II. 6, 62.

> *Ni missigiangin uuir so fram.*
> Ne offendissemus nos adeo.

Cap. 11, 82.

> *Thaz uuir so ni missigiangin.*
> Ne ita male procederemus.

Cap. 21, 75.

> *Thaz uuir ni missigangen.*
> Ut nos ne aberremus.

Missilutit, discrepat, Gl. Jun.

Missibabenti sib selbo, Otfrid. III. 7, 30.

> *Ther so ist zessonti*
> *sib selbon missibabenti.*
> Qui sic est fluctuans
> seipsum non cohibens.

[Pro *ther so*, legendum, *ther se*, atque ita vertend. monente Scherzio in Not.

> Lacus est fluctibus turbidus,
> seipsum male habens.]

Missi bellen, discrepare, dissonare, Otfrid. III. 12, 40.

> *Nu sie bi mih so zellent,*
> *so barto missibellent.*
> Cum isti de me sic narrent,
> sic vehementer dissentiant.

Miss-

MIS. MIS.

[*Missibellan*, diffidere. Gloss. Monf. pag. 375. *Missibellent*, diffiliant. p. ead. forte legend. diffideant.]

Missibulli, Otfrid. IV. 29, 91. [Verba Otfrid. sunt:

Uuiht ni missi bulli.

Quæ Schilterus vertit:

Ne quid minus retectum.

Verbum in Notis ab *Hulle*, *Hüllen*, derivans. At Scherz. à *missibellen*, derivat, ac vertit: *Ut nihil discreparet.* Observans, hodienum *misbelligkeit*, diffidium notare.

Missimuote, pusillanimitas. Gl. Monf. p. 373.

Missiniozan, abutamur. p. 325.

Missiniozet, abutimini. p. 319.

Missinioze, abutatur. p. 356.]

Missiquedan, perperam dicere, Otfr. III. 18, 25.

Ullas, quadun, missiquedan uuir,
oba ther diufal ist in thir.

Quid? dixerunt, male dicimus nos,
quod diabolus sit in te.

Missescaba in, geschach im übel, Fr. de B. H. ℣. 1690.

[*Missisaztes*, præposterum. Gl. Monf. p. 380.

Missispribbit, labitur. p. 355.]

Missitruuin, diffidere. Rhythm. de S. Anon. ℣. 794.

[*Missitriuvida*, diffidentia. Gloss. Monf. p. 377. hodie *Mistrawen.*]

Missiuuentit, obliquus. Gl. vet. Jun. *Missewende*, vitia, Tyrol. p. 281.

Notk. Ps. XXXVIII. 2. *Manige missewendara, unde manige lasterara.* conf. inf. *Wenden.*

Missiuueiz, desipit, Gl. Jun.

Missiuuerunidu, eversio, Gl. Jun.

Missiuuorachta uuorolt, peccaverat mundus. Otfr. I. 3, 98.

[*Missazumfton*, dissonent. Gl. Monf. p. 409.]

Missen, carere, carentiam alicujus rei deprehendere, vox hodienum usitata.

Mistum thes kindes, deprehendebant abesse puerum, Otfr. I. 22, 40. & 97. Idem II. 5, 36. diabolus ad protoplastos:

Quad, guat ioh ubil uuessin,
thes guates thoh ni missin.

Dixit, bonum & malum scituros,
nec tamen bono privatum iri.

Id. V. 7, 19. Fragm. de B. H. ℣. 2537.

Farmissit, carebit, Gl. Jun. *Firmista*, Otfr. I. 22, 96.

So gabun thin firmista.

Quam cum subito te non senserim. *So bald ich dich vermiste.*

Vermiste, Fragm. de B. H. ℣. 2650. Notk. Ps. CVIII. 24. *So man die fermisson.*

MIS, diversum, varium.

Missilichers, diversorum: *missilichem*, diversis: Kero.

Missalihchem, variis, idem.

[In Kerone ita legitur: *Durub missilibbo cello*, per diversorum cellas. c. 1. *Missilibbe*, diversos. c. 7. *missilicheru unmabtim*, diversorum infirmitates. c. 39. *listi missilibbo*, artes diversæ. cap. 66. *durub missilibbo lantscaffi*, per diversas provincias. c. 1. *missilichbem tim*, in diversis horis. cap. 18. *missalibchem ambahtim kezelite*, variis officiis deputati. c. 48.]

V. Otfrid. III. 12, 19. *Missilib gimah*, diversas opiniones. II. 15, 20. *missilichen suhtin*, variis morbis. c. 19, 46. *liuti missilib*, homines varii. III. 15, 80. *missilichen uuorton*, variis verbis. V. 25, 159. *missemo muate*, diversæ mentis. c. ult. 115. *In sunton missilib*, in peccatis variis.

Notk. Ps. XXVIII. fi. Ps. LIX. 8. Rhythm. de S. Annon. ℣. 286. Notk. ad Symb. S. Athanas. ℣. 4.

[*Missilichent*, discrepant. Gloss. Monf. p. 411.

Mit missalihhen suhtin, variis languoribus. Tatian. 22, 2. ASax. *mislic*, vel *missenlic*, varius, *mislicnysse*, vel *missenlicnesse* varietas, apud Somner. Gothice *missaleics*, diversus. Superest quidem adhuc Germanis Belgisque eadem vox *misslich*, sed alio sensu, ut scilicet rem, periculosæ plenam aleæ dubiique eventus denotet. Palthen. Not. ad Tac. p. 348.]

Missiuaro, auaro, decoloratus, Gloss. Jun. *abfärbig.*

Missuare duch, discolor, vermiculatus pannus: Gl. Jun.

Miscen, *miscelen*, Notk. Ps. CI. 9. *Min trinchen mit uueinode misceloda*, potum meum cum fletu miscebam. Id. Ps. LXXIV. 9. *Chelih lutteres uuines doh foller miscellatun:* calix vini meri plenus mixto.

Miskenti, miscens. Kero. c. 2. p. 21.

Gemiscelot, miscellatum. Notk. Ps. LXXIV. 9.

Miskelunga, confusio. *ungemiskeloten*, inconfusæ. Notk. in Symb. Athan. ℣. 34.

Conf. supra *Gimis.*

MISOLEN, leprosi, Notk. Psal. L. 9.

Misulsucht, lepra. Gloss. Vulcan. p. 66.

[*Maselsucht*, i. e. lepra al. malzer. Weichb. art. 43. Gloss. Reinef. Vocab. Theot. MSC.]

Misolobtiu, leprosa. Notk. Ps. LXXIII. 11.

Miselsuchtig, id. J. F. Alem. c. 63. J. Sax. Prov. L. I. art. 4. & L. III. a. 54. item in Præf. Carminic. J. Prov. Alem. c. 146. Weichbild in fi. habet formulam juramenti Judæorum fol. 108. b. *die Maselsucht, die Naaman verlies und Jezi ankam:* pro quo in formula juris Prov. Alem. c. 86. habetur: *oder Malatsch muessest werden, als tet Naaman und Jezi.*

V. *Malatsch.*

[*Misaljubti*, propter duritiem. Gloss. Monf. p. 384.

MISTINUM, sterquilinium. Gloss. Monf. p. 346.

Misit rindiro, fimum boum. p. 400. legendum puto *mist*, quæ vox hodienum in usu est.]

MIT, cum, sæpissime, item apud: Kero. c. 3.

Mit minnan, præ amore. Otfr. V. 7, 74.

Per, id. V. 17, 19. *mit mir*, per me.

Mitho, L. Sal. t. 35. vid. supra *Fossa Mittinio.* ib.

Mit

MIT.

Mit thiu, eo ipso, *darmit*. Otfrid. IV. 8, 37.
Mit uuiu, quomodo, Otfr. II. 5, 3. III. 22, 64.
Mitiu redinu, hoc modo, Otfr. I. 22, 33.
Miti stillo, cum silentio, ib. ỷ. 31.
Miteslöf. vide *Slaffu.*
MITHONT, modò, vix: nihili. hodie *mithin*, Otfrid. I, 20, 12. III. 18, 48. c. 1, 74. c. 14, 122. V. 7, 19. c. 10, 52.
Mithontes, modo. Otfrid. II. ult. 24. V. 13, ult. Notk. Psal. LXXX. 9.
Mithuh, Otfrid. III. 22, 63. [*Mithuh*, arbitror idem esse ac, vobiscum, *mit euch.* Plebs Alsatica pro *mit euch*, adhuc hodie dicit *mit uch.* Scherz. Not. ad h. l.]
Mithot, Otfr. II. 22, 30. ubi Freherus emendat *Mithont*, *mox*, *jam*, *modo.* Otfr. III. 14, 77. c. 24. 169. antè.
Notk. Psal. LIV. 20. *Mittunt*, modò, nuper, Notk. Psal. CXVIII. 25.
[*Mitdigin*, obsecrationibus. Gl. Monf. p. 352.
Mitleide, cum execratione. p. 331.
Mitpuozo, satisfactione. p. 383.
Mitallo, perfectæ. 391. probatum. 320.
Mitnoti, violenter. p. 344.
Mitvuete, stipulatione. p. 337.
Legendum videtur. *Mit digin. Mit leide. Mit puozo. Mit allo.* & sic porro.]
MITTE medius, *Mitti lodi naht*, mediâ nocte: c. 8. *Mittilodontera ahtodun citi*, mediante octavâ hora. c. 48. Kero.
Mittelode des Diskes, medium lecticæ, Cant. C. 3, 10.
Mittero, medium, Notk. Psal. XLIV. 13. *In mittero brutt samenungo loben ih dih*; in medio Ecclesiæ laudabo te.
Mittemo, in medio, id. Ps. XLV. 3. *Diu erda ist mittemo mere.*
Mittelandig mer, mare mediterraneum. Notk. Ps. LXXI. 8.
[*Mittiveribi*, dimidio. Gloss. Monf. p. 350.
Mitipin, intersum. p. 351.]
Miteuuizin, conscientia, al. *gewissedo*, quod vide.
Das miteuuizin, conscientia, conjungitur religioni. Notk. Psalm. XXXII. 2. Cum quo non confundenda vox *Mitheuuiste*, Willeram. in C. Cant. pag. 109. *So leistet her iu thie genatha sinero mitheuuiste.* [p. n. c. 47. *So leistet er iu die gnada sinero miteuuiste.*] Quod aliàs per *Conscientiam*, aliàs per *communes epulas*: aliàs per *Præsentiam* explicatur. Fr. Jun. h. Sed verior interpretatio ultima. Freherus ibi: *Mithewiste*, consortium, præsentia, à *mitwesen*, adesse. Notk. Ps. C. 6. *Iro consortii miteuuiste.* Ps. CXVIII. 53. *Mih irdroz dero miteuuiste*, Conf. inf. *Wiste.*
Mite, V. *miete.*
Mittingart, mundus. *Chidhinsit zi imo allen mittengart*, ad se omnem contrahat mundum, *Isid.* c. 9. fi. Et c. 5. circa fin. *Dhazs mittingari firleissi diubilo drugidha*, ut mundus desereret malas fraudes dæmonum. Et porrò: *bi mittingardes nara*, propter mundi liberationem. V. *Garde.*

MIT.

Mittiligartes, mundus. Tatian. c. 16. 1. *Senu Gotes lamp! senu ther nimit sunta mittiligartes*: Ecce agnus Dei! ecce, qui tollit peccata mundi.
[Vox *mitteligartes* est composita ex *mittili* medium, Vid. Jun. in not. ad Willer. p. 96. & *gart*, quod quem significatum proprie quondam habuerit, nondum liquet. Gothis vox illa domum, hortum (hunc Germani adhuc *einen garten* dicunt) sepimentum, itemque regionem, teste Junio in Glossar. Vandalis castellum, sive urbem muris circumdatam aut alia ratione munitam denotavit, id quod nomina locorum *Belgard*, *Stargard*, aliaque indubii significatus vocabula testantur, de quibus in Glossario nostro Vandalico B. c. D. uberius agemus. Vid. interea doctissimi Stiernhielm. Glossar. Ulphila-Goth. v. *gard.* A-Saxonibus *geard* aream, terram, quin mundum universum significat, quem tamen & *middan earth* s. *middan geard*, non secus ac Gothi *midgungard*, Francique *mittiligard*, aut quod in sqq. occurrit, *middangard* appellant. Compositio autem harum vocum quid sibi velit difficile est edisserere, nisi dicas veteres Germanos hoc ipso suam de systemate hujus universi sententiam, quod nimirum in centro ejusdem terra, quam habitamus, colimus, in regiones describimus, castellisque communimus, posita sit, declarare voluisse, cujus deinde veritatem Copernicus homo Germanus in dubium vocare aggressus est. Favet conjecturæ nostræ quod & Romani vocabulo Orbis, & ipsi Franci nostri *umbiuuerft*, A-Saxones *ymbhwyrft* ambitus, circuitus, universum hoc appellarunt, quæ omnia positum terræ inter tot alia corpora medium subinnuere videntur. Palthen. Not. ad Tat. p. 337.]
MIT, mitis, comis, mansuetus.
Kero: *Mitiuuarii*, mansuetudine. c. 66. *Mitiuuareem*, mites. c. 2.
Miedeuuere, mansvetus. Gl. Jun.
Mituuaron, mansvetos. Isid. c. 6. fi.
Mitheuuare, svavis, C. Cant. VI. 3. ubi de scriptione annotat Freherus: *Ita interlinearis illa versio Psalmorum habet perpetuò.*
Mitsemes naigen, charitativa inclinatio, Aur. Bull. Caroli IV. Imp. c. 23. fi. Reverenz, compliment.
Annotator anonymus ad Willeram. d. l. p. 116. compositum putat ex *mit*, cum, & *waren*, ire, ambulare, q. d. commeans, comes h. e. comis. Sed aliud est *waren*, aliud *faren*, ire. Fr. Jun. in Willer. p. 112. à *mithan* vel *miden*, vitare, & *uuare*, cautus, prudens: atque ita *mitheuuara* propriè erit *Vitandi prudens*: nihil enim æquè detegit animum lenem ac mansuetum, quàm studium declinandi vitandique offensas. hæc Junius. Kilianus: *Medwaerigh*, Holl. comis, familiaris. *Medwerdigh*, vet. comis. *Medsaem*, comis.
[*Miterbeitemo vuinte*, vento urente. Gl. Monf. p. 320.
Mitz, i. e. medium. *In mitz der wasser.* Gen. I. 6.

MIT.

I. 6. zwischen den wassern. Gen. III. 3. *In mitz der Paradisen.* Reines. Vocab. Theot. MSC.]

MITTAG. vid. *Dag.*

[*Mittagigi*, meridiani. Gloss. Mons. p. 357.

Mittitagilihemo, meridiano. p. 349.

Durah mittazlant, per mediterranea. p. 363.

MITTULLI, licitatorium. p. 326.

MITUNIERGRAPANI, suffossione. p. 338.

MIUZSUHTI, dyssenteria. p. 391.]

MIZEN, *mezzen*, mensurare, Otfrid. I. 1, 51.

Iz mizit ana baga.

Mensurat sine hæsitatione.

II. 13, 61.

Ni mizit er imo finaz guat,
so er uns funtigon duat.

Non mensurat illi (Christo) dona sua,
sicut nobis peccatoribus facit.

vid. *Mez.*

[MIZZUN, culicem. Gloss. Mons. p. 409.

MODELICH, i. e. meisterlich. *Ind began unser Landschaft vry modelich zo deilen unter syn maege ind syn neven.* apud Gold. Reichs S. P. I. f. 22.]

MODER, *muader*, mater.

Modræneck, mater noctium, nox quæ sequitur diem XXIV. Decembris, Vigiliæ Natalis Domini, *Vide supra in voc. Monod. excerpta Scaligeri.*

[MODO, tarnus, tarmes. Gloss. Mons. p. 414.]

MOGEN, mogi, Otfrid. V. 12, 31.

These mogi machaz. Quod poterit efficere.

[Legendum est ex utroque MSCto Vindob. & Vatic. *Thesemo gimachaz.* ut Scherz. in Not. observat.]

V. *Mag.*

MOGG, longas tibias habens, culux: Gloss. MSS. AS.

MOIE; *moja*, *moye*, virgo, puella, vetus Celticum. Ol. Worm. L. III. Fast. Run. c. 6. Goth. Vers. Matth. IX. 24. Islandis *Mey*: Danis *Moe.* Morhov. P. I. de L. Germ. c. ult. p. 137.

MOINA, nequaquam, Gl. Vulcanii. p. 66.

[MOL, stelio. Gloss. Mons. p. 322. 352. stellio, papilio. p. 412.]

MOLT, pulvis. Fragm. de B. Hisp. ℣. 1899. *thie molten ufstieuen*, pulverem excitari.

Rhythm. de S. Annon. ℣. 552.

Dii intloich sich diu molta.

Tunc excutiebat se pulvis (sepulcralis.)

[Staden. Explic. Voc. Germ. Bibl. pag. 751. hæc Rhythmi verba ita vertit: *Da that sich die erde auf.* Anglis *Mold*, *mould*, terra. Gothis, *mold*, *mulda*, pulvis. Scherz. Not. ad h. l.

Molto vel *herde*, solo. Gloss. Mons. p. 357.]

MOLZER, MVLZER, MOLTA, MVLTVRA, pensitatio domino Molæ debita de frumento, *Mahlgelt.* V. Glossar. Du Fresn. v. *Molta.*

Moltzer, mixtura frumenti & tritici. Rotulus Curiæ Dominicæ Wratzhoven Ecclesiæ S. Thomæ Argent. ita: *XI. firtel Multzerkorns, das*

MOL.

ist das zweitel Weissen und das drittel Rocken. Rotulus Curiæ Domin. in Adrazhofen Capituli Thomani itidem Argent. an. 1544. *Virtel Multzer Korns, das ist, das zweitel Weissens und das drittel Rocken.*

Montelkorn, idem. Liber MS. redituum Argent. *Montelkorn, das sint zweiteil Weissen und das driteil Rocken.*

At Argentorati an. 1676. 14. Junii in Senatu Majori causa inter viduam sutoris ejusque heredem ex una, & inter Ecclesiam S. Thomæ ex altera parte hæc agitata: *Weil das verbum* Moltzerkorn *in dem Bescheid von den partheien varie verstanden wird, und der Schaffner zweidrittel Weitzen und ein dritteil Rocken haben will, welches so wol den alten documentis, als dem gemeinem verstande, MOLTZER, zuwider ist, so bitt er* (reus) *zu der parteien entscheid declarationem sententiæ. R. bitt seit.* Erkant: *Soln citati halb Weitzen und halb Rocken anzunehmen schuldig sein.* Liber Salicus Ebersheim. Cap. Judicium Silvarum. *Und sol man in geben sehs viertel Kornes, halb ein, halb ander.* Item cap. Curia Domin. in Sigolzheim.

MOMPER, *Monpar*, i. e. *Mundbar*, ut *Semper* i. *Sendbar*: significat propriè oratorem, *Redner*, Procuratorem. Reformatio vetus Civitatis Francofurt. ad Mœnum tit. de Procurat. von Montparn, Anwelden und Fursprechen.

Als aber Montparn und Fursprechen bisher zwey amt gewest — so wollen wir das hinfur die Fursprechen auch montpar mögen sein. Nempe *Fursprechen* dicti Causidici, Advocati, *Montpar*, procuratores, *Redener*, *Anwelde.* Ibidem: *Es mag ein jeglicher burger — oder ein fremder einen fremden fursprechen stellen, doch das die rechtsetze durch die geswornen redner geschehen.* Atque in tit. von Montparn eydt fol. 45. idem est ac procuratorum juramentum.

Mundbar, advocatus, protector. *Wehner.*

Mundgelt, annua præstatio debita protectori, Idem voc. *Mundbar.* Qui antea voc. *Monpar*, perperam diversa hæc facit, & à Gallico *mon pere* ridiculè deducit.

Mundherr, defensor vel ordinarius, Princeps vel Magistratus, vel adscititius, Protector.

Mundman, *Mundliite*, subditi, clientes.

Malman, Scabinus. Carol. M. in Diplomate pro Ecclesia Osnabrugensi: *Omne regale seculare judicium super suos servos & liddones & liberos Malman & Mundman.* Monum. Paderb. p. 325. In bulla Sigismundi Imp. an. 1431. c. 3. 4. 5. junguntur *Mundlute* Phalburgeris, *Goldast. R. Sax. fol.* 106. *sq.*

Mundbarer fleck, so keinen vogt gehabt, sondern immediatè unter K. Maj. gewesen. i. e. qui in mundiburdium speciale Imperatoris receptus. Quod non intelligens, carpit tamen *Schottel. L. II. de L. Germ.* c. 11. p. 327.

Monpar, actor, exactor censuum, debitorum, *Zinsheberere*, schultforderer jährlicher Monpar gulden: Jus Francof. ad Mœn. P. I. t. 6. §. fi.

Momper, *Mundbar*, speciatim tutor, curator, qui defendit pupillum & minorem, *unmundigen*, qui

MON. MOR.

qui per ætatem & judicium sese defendere & pro se loqui nequit.

Mundeburd, officium *mundbari*. V. Gl. Dufr. M.

Mundualti, Anwalt, Longob.

Plura vid. in *Munt*.

MONDOH, so, tantum. Kero.

MONON, *manen*.

Firmonanti, rejiciens: Otfrid. I. 4, 130. vide Lit. F.

MONSOY, acclamatio militaris, è lingua provinciali. Gall. *Mont-joye*, mons gaudii. Fragm. de B. Hisp. ℣. 2574.

Thiu scare rief: Monsoy, Monsoy.

℣. 2593. *Sie riefen andere warf: Monsoy, Monsoy.*

℣. 2937. *Thiu Cristene scare uberal*
Mit michelere frothe hoben si:
Monsoy, Monsoy.

It. ℣. 3343. & 4033.

V. Du Fresn. ad Joinvill. Diss. XI. p. 208. & in Gloss. v. *Monsgaudii*.

[Strickerus de Expedit. Car. Hisp. c. 6. Sect. II. p. 55. hoc vocabulum ita profert:

Munsgoy! rieffens überal.

Hæc vox erat olim symbolum bellicum, nationis Gallicæ, imo & aliarum, sed additis verbis quibusdam, per quæ distinguebantur inter se invicem nationes diversæ. Galli clamare solebant. *Mont-joye S. Denis*. Burgundi, *Montjoye S. André*. Angli, *Montjoye nostre Dame S. George*. Scherz. Not. ad h. l.]

MONTELKORN, v. supra *Molzer*.

MOR, porca, scropha, Jo. Geiler. Keisersp. Brösl. f. 28. *Ein mor macht ferlin*. Alias, *Loos*, scropha. i. e. fœta, *Gesner. Hist. Quadrup*. p. 873. & 907.

MÖREN, diaboli, Hist. Lomb. f. m. 41. de publicano quodam immisericorde: *Do sah er sich vor Gerichte ston und sah wie das die Mören sin sünde ein site uf ein woge leitent.*

MOR, *Moer*, *Moor*, cœnum palustre, limus, *Morast*, lutum, Kilian. it. Palus, *mœren*, paludes, *Morinorum* inde nomen, i. Galli qui ad inferiorem Scaldim sederunt. *Mœrgraf*, qui paludibus præest, *Alting. Infer. Germ. Notit*. V. & *Murra*.

[*Moraz*, murina. Rhaban. Maur. Gloss. apud Diecmannum, qui Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 144. utrumque hoc vocabulum latinum & Theotiscum sequenti erudita commentatione illustrat:

„ *Meraz* Gr. ἀρωματεῖον & ἅλμη redditur in Gl. „ L. Gr. Labb. *p*. 117. *d*. Sed prior vox Graeca „ ad *murrinam*, genus factitiae potionis dulcis, „ pertinere videtur, de qua Brodae. 4. *Misc*. 20. „ *p*. 521. Iun. 6. *Animadv*. 19. *p*. 451. Kipping. 4. „ *Antiq. Rom*. 3. *p*. 604. 605. Posterior autem hu- „ ius loci esse posset, modo ea non aquam mu- „ riaticam, sed ipsum mare denotari constaret, „ vti apud Homerum a quibusdam explicari „ Stephanus *Thes. Gr. L. I*. 373. refert. Certe in „ Gl. Gr. L. Labb. *p*. 9. *c*. ἅλμη *muria*, *muries*, *mu-* „ *rina*, *salsedo*, *salsilago est*. Cum itaque neutra vox Graeca illam significationem attingat, „ quam Maurus in lingua Theot. *murinae* impo- „ suit, pro ea *marina* legendum existimauerim, „ vt *terra* subaudiatur. Nam *moraz*, nobis ad- „ huc *Morast*, terra paludosa est, mari vt plu- „ rimum finitima, a quo etiam nomen habet. „ Goth. *Mar*, mare; *Myra*, palus, Ver. *l. p*. „ 169. *b*. A. S. *Mere*, mare: *Merso*, locus palu- „ stris, *Moor*, vligo, Bens. Cambrice *Mor*, ma- „ re: *Morfa*, palus: *Tramor*, transmarinus, „ Boxhorn. *Lex. Britann. p*. 46. c. 58. *a*. Su. & „ Moscou. *mior*, *moer*, & *mar*, mare notat, Rud- „ beck *Atlant. I*. 351. Sax. *Moor*, terra aquosa, „ vnde cespites bituminosi effodiuntur, qui „ exsiccati lignorum loco nobis in culinis & „ fornacibus sunt, V. Schook. *de turffis p*. 16. 17. „ Lat. Barb. inde eadem notione *moram*, *moram*, „ *meram*, facientes etiam *morosum* pro paludoso „ dixerunt, Dufr. *Gl. Monf*. 674. Hinc quoque „ causam discas, cur famoso ex Britannia hae- „ retico, *Pelagio*, nomen *a pelago* haeserit. Pa- „ trium enim illi nomen *Morgan* erat, quod „ Britannis marigenam, siue pelago ortum signi- „ ficat, Vsser. *Britann. Eccl. antiq. p*. 207. Adde „ Colomes. *Oper. p*. 302. 303. qui promissas ibi „ de hoc argumento amoebaeas Carletoni & „ Vossii epistolas *ad Gyrald. Oper*. II. 300. *ss*. luci „ dedit. Ab eadem voce est Sax. *Marsch*, *Marschland*, maritima regio, iuxta mare, vel flumen „ in Oceanum se exonerans, sita, quae aquarum invndationi, obiectis aggeribus, subducta, insigni fertilitate gaudet. Krantzio 11. „ *Saxon*. 6. *p*. 288. *mers* dicitur: *Palustria*, inquit, „ *& aquosa loca Saxones* mers *appellamus*. Scribit „ itaque *Wilstermers*, *Crempermers*, *Thietmers*: Quae „ nobiles Holsatiae regiones hodie *Wilstermarsch*, „ *Crempermarsch*, *Ditmarschen*, vocantur. Quod „ tamen a mari petitum etymum deserit, no- „ strumque *Moor* a Sax. *moer*, & Germ. *mürbe*, „ quod est fractus, ex fractione mollis, contu- „ sus, descendere vult CL. Eccardus, V. Mi- „ scell. Lips. VIII. 268. Ab hac ipsa voce Bel- „ garum extremi *Morinorum* nomen acceperunt, „ V. Buchanan. *L. I. rer. Scot. p*. 10. Nicolaium „ 6. *Misc*. 21. *p*. 517. 518. Cluver. 2. *Germ. ant*. „ 28. *p*. 439. *ss*. quorum historiam grandi trium „ Tomorum opere, Tornaci 1639. 1647. & „ 1654. 4. impresso, Malbrancquius Iesuita „ texuit, exorsus illam ab anno ante Christum „ natum 309. & ad saeculum XIII Christianum „ prosecutus. Fallit enim Tomi III. titulus, qui „ ad A. 1553. productum significat. Inde quo- „ que *Armoricae* vrbes Gallis dictae sunt, quod „ ad *mor*, id est, mare sitae essent. V. Altesser- „ ra 3. *Rer. Aquitan*. 7. *p*. 133. 134. Barth. *ad Guil*. „ *Brit. p*. 78. Bochart. *Oper*. I. 1293. Menag. „ *Orig. L. Gall. p*. 48. *b*. 478. *b*. CL. Eccard. *ad* „ *Leg. Salic. p*. 84. „ Hæc Diecmannus.]

Morloken, capilli lutosi, cœnosi. Stainhöw. f. 29. *darnach liess sie im sein ruches houbt von Morloken zerstrobelt, bursten*, &c.

[MORACH, scarauuda, vel cariota. Gloss. Mons. p. 414.]

MOR-

MOR.

MORGEN, *ein ackerlenge*, Gl. J. Feud. Sax. c. XIII. fi. Portio agri continens perticas quadratas centum quinquaginta. V. *Acbre.*

MORGEN, MORKEN, mane: Kero. [*morkane*, mane. habet Kero. c. 48.

Notk. Pf. LVIII. 17. *in morgo freuue ih mih dinero gnado*, exultabo mane misericordiam tuam.

[*Vruo in moragen*, primo diluculo. Gl. Monf. p. 342.

Vruoin morgan, primo mane. pag. 396. hodie *früh morgens.*

Morganes, diluculi. p. 344. 348.

Morganliobt, mane. p. 344.

In morgan tho. apud Otfrid. IV. 3, 33. Schilterus vertit. *In craftinum.* Sed Scherz. in Not. *Postridie tum.*

Id. V. 4, 13.

In morgan uuas in uuara
thero Ostoron fiara.

Mane erat vere
Paschatis festum.

Scherzius *In morgan* reddendum in Notis monet: *Altero die.*]

MORGENGABE, donum matutinale, 2. F. 29. V. Instit. Jur. Publ. I. 9, 7. Cujac. 2. F. 9. Vid. supra *Gaba.*

[*Morganlob*, matutini. Kero. c. 8. *morganlobo tult*, matutinorum folennitas. cap. 13. *pikinnen morkanlob*, incipiant matutinos. c. 11. *in morkanlobun*, in matutinis. c. 12.]

Morgenrede, *sprache*, colloquium, conventus matutinus, extra ordinem, ad Königsh. Chron. p. 813. & 869.

Gothis *Maurgins.* Joh. XVIII. 28.

Morgen, cras.

Mornigen, procrastinare. Keisersp. Brösl. f. 75. b. *straff der mornigen*, punibilitas procrastinandi.

Morgenstern, genus armorum, inventum an. 1547. Hortled. L. III. de B. G. c. 57, 20.

MORNEN, *Murnen*, lugere, dolere. *Mornente*, lugentes. Otfrid. I. 18, 65.

Nu birun uuir mornente,
mit seru biar in lante.

Nunc sumus nos lugentes
cum dolore hic in terra.

Id. I. 4, 165. de Zacharia Sacerdote:

Thera sprach mornenti,
thes uuanes uuas sih freuuenti.

Ob loquelam (perditam) dolens,
ob spem erat lætans.

Adde III. 14, 120. c. 20, 230.

[*Foramundun mornun ganeizzte*, advocati mœrore interfecti. Gloff. Monf. p. 405.

Tatian. de Christo in horto oliveti. c. 180, 4. *Bigonda sih truoben, inti mornenti uuesan*: cœpit contristari & mœstum esse.

In Gloffar. Boxhorn. est primitivum *morna*, mœstitia. A. Sax. *murnan* est lugere, *murnunge*, luctus. apud Benfon. in Vocab. Angli hodienum *to mourn* lugere, *mourning* luctus, *mournfull*

MOR.

lugubris dicunt. Eodem forte pertinet Germanorum *murren*, fremere, ægritudinem animi mussitando declarare. Palthen. Not. ad Tat. p. 389.]

Jus Argent. tit. von der E. *Wer sih morne uztut*, qui conquestus fuerit.

Hinc MURBACH, monasterium Alfatiæ, in Chron. Ebersheim. M. interpretatur *Peregrinantium vivarium.* i. rivus refocillans lugentes & pœnitentes. *Obrecbt. Prodrom. pag.* 217.

Copia Dotationis Eberhardi Ducis & Lutphridi pro Monasterio Maurobacci hodie Murbach.

Ex Copia ad originale facta sed non adeo correcta.

QUantum intellectus sensusque humanus mente potest sagaci pensare atque solerti indagatione perpendere, nihil amplius videlicet in hujus seculi luce de gaudiis fugitivis lucrare, quam quæ de rebus suis, locis venerabilibus in alimoniis pauperum curet impendere, quatenus frigiditatem nostram, quam omnes generaliter patiantur priusquam subitanea transpositio eveniat, oportet pro salute anime cogitare, ut non inveniat quemquam imparatum, & sine aliquo respectu discedat à seculo, quia potius dum proprio libertatis jure consistit ex caducis substantiis in eterna Tabernacula, Vitam querat intrare eternam, ut inter justorum consortium desiderabilem valeat adipisci locum, & retributorem sibi preparet Dominum, ac de fructu Paradisi mereatur indeficiente foveri, cujus de vivo fonte perfecta fide poscenti, nec subtrahetur poculum, nec minuetur alveus, sed potius quisquis hauserit irrigatur dulcedine celitus, atque suauis ei flagrat odor Balsami Paradisi.

Ergo ego in Dei nomine Eberhardus filius Adalberti

quondam Ducis, etsi Vilissimus Christi famulus, dum nemo habetur incognitum, qualiter ante hos annos una cum consensu Pontificum sacerdotum & Germano meo Leutofreudo Duce & Conjuge mea Emeltrude in *re mea propria* in loco qui dicitur *Maurobaccus*, qui nunc vocatur *Viuarius Peregrinorum* in Pago Alfasensi in honore Sancti Petri Principis Apostolorum, &

sanctæ Dei genitricis Mariæ cæterorumque sanctorum a novo meo opere igitur mihi vires Deus dedit edificavi, & illis diebus, juxta quod in illo priore testamento continetur, de rebus meis aliquid ditavi, nunc autem salvator & Redemptor humani generis qui omnes vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, non meis meritis exigentibus, sed pro clementia sua me in corpore visitare dignatus est, & fallax temporaleque Lumen subtraxit ut ad verum, quod ipse est, me etsi indignum perduceret lumen, etiam sua providentia quamvis me optante in proprio corpore legitimum heredem, qui mihi successor existeret similiter subtraxit. Propterea considerans, qua gravor sarcina peccatorum & reminiscens bonitatis Dei dicentis: Date eleemosynam & omnia munda sunt vobis. De tanta igitur miseratione & pietate Domini Confisus, nullum meliorem heredem, quam Ecclesiam Christi, & qui propter nomen ipsius militant, vel pauperes fieri decreverunt habere me judicavi. Idcirco ad Monasterium supra memoratum Maurobaccus sive *Vivarius Peregrinorum*, ubi Venerabilis Vir Romanus Abbas cum *peregrinis Monachis suis* in servitio DEI consistere videtur Donamus a die presente donatumque in perpetuum esse volumus in *Ducatu Alsacensi* seu in *Pago Troningorum* & in *Pago Alsegangensi* loca indominicata nuncupantes Heimmone veiller, Chinzicha, Gildoulffo viller, Chütilingas, Deo-Selheim seu ad Strazburgam illam viam Hyppenerheim, Hitterheim, Sclatstat, Perehheim, Wuhereswiller, Otalcswiler, Loffschia, Varanangus, qui dicitur Vilare, Eberharde Lilenfelida Hirzfeld, Flaboteshеim, Leimone, Datira cum Basilica, ubi S. Desiderius in corpore quiescit vel quod ad ipsam Ecclesiam adspicere videtur seu quidquid in ipso fine Dadarinse & infra preceptum Walaho continetur quem nos de animo, seu consortes ipsius vel de quibuscunque hominibus per venditionis titulum dato pretio comparavimus, vel ad ipsam villam adspicere videntur, nec non & pereprangiis Baltowiler Wattonewiler cum Basilicis ad ipsa loca adspicientibus, vel quicquid ad ipsas Basilicas adspicere videtur, ista omnia cum ceteris domibus edificiis mancipiis, Ministerialibus, libertis ac atolabis fatinariis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis aquarumque cursibus adjunctis adjacentiis, appendiciis, peculium utriusque sexus mobilibus & immobilibus quicquid in jam dicta loca ex successione parentum meorum mihi legibus obuenit, vel in parte contra Germanum meum Leudofrendum recepi, vel postea per quodlibet attractum Deo auxiliante augmentaui, ut dixi, quantum in ipsa loca vel appenditiis ad presens possideo, totum & ad integrum ad jam dictum Monasterium in alimoniis vel substantiam Monachorum ibidem habitantium, seu successorum eorum vel susceptione pauperum Christo auxiliante a Die presenti dono atque transfundo & de jure meo in jure & Dominium commune ipsius Monasterii vel Rectorum ipsius trado perpetualiter ad possidendum, similiter infra ipsum Ducatum vel supra memoratos pagos excepto quod ad alias Casas Dei cum Subscriptione manu propria per donationes nostros delegavimus, & quod adhuc ad ipsam vel ad alios Casas Dei, vel quod Deo sacrate relicte nostre Hemeltrude per donationem firmamus vel in quatuor loca his nominibus Maurowiler cum appenditiis suis in Luterbach, quod a Malo in beneficiatum habuimus seu quod servus noster Bertoinus per beneficium nostrum visus est habere, hoc est in figo Delomonte & in Althaim, seu quod Haimerico in Hilonewiler beneficiatum habui, vel de Mancipio nostro Scopulicolas, quos ingenitio nostro habuimus plus minus numero 40. In reliquo vero quod superest ubicunque intra ipsos pagos nostra est possessio, vel ad Vassos nostros beneficiatum habuimus, sicut illa loca superius nominata a die presente cum ceteris Domibus edificiis, Mancipiis, Ministerialibus, libertis, atolabis, vineis sylvis, Campis pratis pascuis, aquis aquarumque decursibus adjunctis adjacentiis, appendentiis, peculium utriusque sexus mobilibus & immobilibus, ut diximus, quidquid ex successione parentum meorum legibus mihi obvenit, vel in parte contra germanum meum Leutfredum recepi & ex quolibet attractu Deo auxiliante adquisivi principaliter de jure meo in jure & Dominium Commune jam dicti Monasterii vel Rectores ipsius omnia & in omnibus, nisi quod superius exceptavimus totum & ad integrum trado atque transfundo ad possidendum, ut ab hac die supra memorata

MOR.

pars Monasterii vel Rectores ipsius seu successores eorum habendi, tenendi, possidendi, vel quicquid de predictis rebus pro opportunitate ipsius Monasterii facere decreverint, liberum in omnibus patiantur arbitrium. Presentem vero donationem nequaquam vilite gestis municipalibus alligare curavimus, & omnino decernimus, ne alioquin in eam ob hunc casum quisquam valeat repetere. Quod si aliqua instrumenta de ipsis villis vel etiam alias res de nomine nostro in adversitatem predicti Monasterii quolibet ordine comprehensas aut anterius posteriusve pronotatas, excepto quod seperius exeptatum esse diximus vel per subscriptionem manus mee proprie ad Casas Dei ante delegavi forte & sive vel L. ad presens similiter facio, quod nos extra jam dictas nec fecimus, nec facere rogavimus à quocunque preter istum, quem firmissimum volumus esse, quolibet tempore fuerint ostensa nullum sortiantur effectum, ac vacua & inanes apareant, auctorem vero criminis atque folsarium nec inultum suo tempore patiatur judiciaria severa potestas. Si quis vero, quod futurum esse non credimus, si ergo ipse, aut aliquis heredum aut proheredum meorum, aut ulla opposita persona, vel etiam quis libet homo presentem paginam, vel que acta mea, que Ego devoto animo pro eterna retributione feci & firmare rogast infligere conaverit vel tentare aut minuere presumpserit, is primitus iram omnipotentis Dei & omnium sanctorum vel angelorum ejus offensionem sed & cuncte Ecclesie Catholice excommunicationem & ab omni populo Christiano se extraneum & penam illam quam Dathan & Abiron aperta terra deglutivit viventesque eos infernus absorbuit vel damnationem, quam Judas Iscariothis, qui Xpm tradidit, & suspensus crepuit medius, sic diffisa viscera ejus igne eterno perennitus intereant, vel sodomorum interitu, qui solphureo igne flammante consumpti sunt, & diem judicii experiendum, damnandorum que omnium iniquorum consummandum se exhorrescat. Et itaque si Deum timere noluerint judicantes Principibus, cum. . . . . . . auri . . . . libras Centum, argenti talentas centum similiter coactos exolvat, & quod repetit non vindicet, & hec facta mea omni tempore firma & inviolata permaneant cum

MOR.

stipulatione subnixa. Actum Habendo Castro sive Romascomonte Monosterio publice Anno octavo Regnante Domino nostro Theorico Rege.

Annus octavus Regni Theodorici est. an. C. 727.

In nomine DEI summi & Salvatoris N. J. C.

LVDOUICUS divinâ repropitiante clementia Imp. Aug. Quia nostrum est cuncta loca regni nostri ad laudem & ad gloriam DEI constructa defendere, & stabilire, & in tranquilitatem pacis restituere, Præcipimus, ut Abbatiam in parte Vosagi à quondam Principe nobili Viro Masone, unde etiam nomen traxit, quæ vocatur Vallis Masonis, fratre videlicet Ducis Ludfridi Adelberti & Eberhardi, qui Morbach construxit in honore pretiosi Martiris atque pontificis Leudegarii fundatam nulla deinceps hominum persona presumat destruere, vel inquietare neque ulla freda haribanna opera revisoria, stipendia, sive aliquas exactiones de familia, vel de possessionibus ejusdem Ecclesiæ indeficientis requirat, vel extorqueat, neque aliquid ex omnibus illis, quæ prefato loco donata sunt, vel donanda erant, audeat aufferre vel diminuere, sed omnia libere & inconcussè ibidem DEO famulantibus in perpetuum deserviant: siquis autem de bonis Ecclesiæ ejusdem sibi quicquam velit attrahere, falsa causarum affirmatione omnino non liceat, nisi in presentia Primatum Regni, ne locus falsâ occasione deprimatur, advocatus verò, quos nescimus, quales futuri sint, ex parte DEI & nostra imperamus, & nullos subadvocatos, Exactores, nullosque legatos in eodem loco, vel in cunctis appenditiis ejus ponant, vel habeant, sed ipse advocatus, cui nos vel successores nostri bannum super Abbatiam eandem dabimus, illius Ecclesiæ locis benignè provideat, & semel in anno puplicum placitum apud villam quæ vocatur Gowenheim ubi sedes est judiciaria totius Abbatiæ, teneat, cum illis tamen, qui quod justum est, servant & diligant, Et ibi omnibus injuriam passis secundum idoneos ejusdem populi judices cæterorumque consensum justitiam faciat, nec aliquis de tota familia dives seu pauper

per terra sua & jure suo privetur, nisi in prædicto loco communi cunctorum sapientum judicio. Et in ipsa die puplici placiti Abbatissa, Advocato & suis servitium honestè exhibeat, & det: ad ipsum quidem locum, ubi congregatio est propter inquietationem devitandam causa placitandi non veniat, nisi per Abbatissam vocetur, & quidquid vel ubicunque ipse advocatus in Abbatia placitando acquisierit, abbatissa duas partes accipiat, ille tertiam. Clerici verò & illi laici, qui genere & morum honestate familiæ præsunt, & Ecclesiæ præsunt ad nullum servitium servile cogantur, vel in corpore vel in rebus eorum, sed abbatissæ fideliter ac devotè famulentur quos & ipsa non ut servos, sed ut mater filios tractare debet, ut autem successores nostri Reges vel Imperatores curam ejusdem Ecclesiæ habeant constituimus, ut quotiescunque Rex vel Imp. Romanus Basileam veniat, quælibet Hoba vel Mansus ad servitium ejus duodecim nummos persolvat; quæcunque ergo potens persona, advocatus, sive alius quisque hæc decreta nostra infregerit, ira DEI, & omnium Sanctorum & tremendi judicii, & nostra contremiscat, Et aut fines regni exeat, aut XXX. libras auri optimi ad fiscum Regis, restituto prius Ecclesiæ damno, persolvat: hæc autem sunt nomina villarum & locorum, in quibus præfata Ecclesia habet proprietates, & possessiones extra vallem, quæ vallis tenens bannum & munia protenditur à Gouuenheim usque ad summitatem montis Grazonis, Brunnhobetum, Giletuillre, domna Maria, Suerza, Bensingum Rotbach Balderichesdorff, Spechbach, Rollingum Morschuillere, Zullenesheim, Vrspach, Stennenbrunnum, Bouchbach, Richenesheim, Mulenhusum, Enisigesheim, Vffholz, Herlichesheim, Ongresheim, Sigoltzheim, Lagenheim, Sigenesheim. Symeon Diaconus ad vicem Fridegusi Archicancellarii recognovi data XI. Kal. Julias anno Christo propotio X. Imperii Domini Ludovici piissimi Augusti, Indictione I. actum Franconofurt palatio fœliciter Amen.

LUtholdus DEI gratia Episcopus Baseelensis vniuersis Christi fidelibus presentes litteras intuentibus notitiam rei gestæ litigantibus coram nobis iudicio presidentibus venerabili Dominâ Mechtilde abbatissa Masonis vallis ex parte una & nobili Viro Alberto de phereto eiusdem loci advocato ex altera super diversis damnis & iniuriis ipsi abbatissæ & Ecclesiæ suæ ab eodem illatis. abbatissa quoddam in medium protulit instrumentum cujus tenor talis est: *Lutoldus Dei gratia* Basileensis Episcopus Vniversis Christi fidelibus presens scriptum inspecturis notitiam Subscriptorum Cum inter uenerabilem Dominam Mechtildem Abbatissam Vallis Massonis & Ecclesiam suam ex parte una & nobilem Virum Albertum pheretensem aduocatum ibidem ex altera dissensio uerteretur partibus coram nobis constitutis recognouit idem Albertus duas partes omnium emendarum & vtilitatum ex iudicio & iustitia in eiusdem loci districtu prouenientium ad ipsam abbatissam & Ecclesiam suam saluâ sibi tantum tertiâ libere pertinere Recognouit etiam quod omnes officiales ipsius Ecclesie debent esse immunes à qualibet exactione & seruitio aduocato aut Episcopo exhibendis & quod nulla exactio debet fieri ab Episcopo & aduocato in eodem loco nisi prius ab abbatissâ petita licentia quam ipsa nec debebit nec poterit denegare & cuiuslibet exactionis decima pars de Jure spectat ad abbatissam & eam percipere debet antequam inter Episcopum & aduocatum residuum diuidatur Recognouit etiam quod Abbatissa in homines qui dicuntur hubary Ecclesiæ liberam habet potestatem faciendi exactiones tamen competenter moderandas & quod ipse singulis annis semel in villa gewenheim generale placitum debet celebrare ut ibidem tam jura Ecclesie quam Episcopi & aduocati coram eo publice ab hominibus recitentur & hæc omnia promisit bonnâ fide abbatissæ & Ecclesiæ donec aduocati fungetur officio ibidem se inuiolabiliter seruaturum & in premissorum memoriam presentem paginam ad petitionem partis vtriusque conscriptam tam meo quam Domini Bertholdi Pheretensis Canonici nostri sigillis fecimus communiri. testes huius rei sunt henricus Prepositus, Wilhelmus Decanus Hugo Cantor Conradus Camerarius Henricus secundus Camerarius Joannes de Batolstorff Lutoldus Vlricus de Baden Canonicus Basileensis Magister Conradus Scholasticus Argentinensis Burckardus Capellanus Arnoldus plebanus de Blezheim, Hugo monachus Petrus

MOR. MOR.

trus aduocatus, Otto Scalcitus. frater suus, Petrus Marschalius Albertus de Argantina Henricus Pincerna Chrasto Joannes der Chindoy, Rudolphus de Rheno milites & alii quam plures Clerici & Laici, actum Basilee Anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo primo octauo Kalend. Septembris prolato vero instrumento publice perlecto & exposito tandem post multas altercationes Albertus iuramento corporaliter prestito promitit quod abbatisse deinceps omnia Jura seu consuetudines in eodem instrumento contentas inuiolabiliter obseruabit & si casu scienter uel ignoranter contra aliquem uel aliquos de articulis in eodem contentis uenire presumpserit si communitus infra quatuor septimanas post commonitionem proximas Abbatissæ non satisfecerit à nobis uel successoribus seu Judicibus nostris nulla alia admonitione uel citatione premissa ex tunc præter perjurii reatum excommunicabitur Et omnis districtus ejus Ecclesiastico supponetur interdicto & ad quemcunque locum declinauerit seu uenerit ea die siue diebus quibus ibi fuerit cessabitur a diuinis presertim cum Idem seipsum obligauerit ad has pœnas, presentes autem litteras de Consensu partium conscriptas, pro eo quod ipse Albertus confessus est in Jure sigillum proprium se non habere nos ad robur & memoriam promissorum & ad petitionem ipsius nostro Capituli nostri nec non Bertholdi grand Wallensii Eccle propositi sigillii fecimus communiri, testes hujus rei sunt Henricus Propositus Wilhelmus Decanus Hugo Cantor Bertoldus grand Wallensis Ecclesie Canonicus Prepositus Lotholdus Joannes de Ratoltstorff Canonici Basiliensis Magister Exkirfrindus Henricii plebanus de Mulhusen Henricus plebanus de Gowenheim Arnoldus plebanus de Blozheim Conradus de Rottelen Petrus aduocatus Basileensis dictus Scalarius Hugo monachus Henricus de Valle Mazonis Albertus de Argentina Henricus Pincerna Petrus Marschalcus Joannes der Chindoy Hugo de Ildetha Chrasto de Guebweiller & alii quam plures Clerici & Milites Actum Basileæ Anno Domini Millesimo ducentissimo quadragasimo quarto decimo tertio Kalend. Maji Signé Et sellé.

Collationné sur son original estant en parchemin & fait rendu par le Notaire Royale au Cons. souuerain d'Alsace soubsigné le quinze Septembr. mil six cens quatreuingt Vn.

Rogier Notaire Royal avec un Cachet en cire Rouge.

[MORPELI, moros. Gloss. Mons. p. 343.
MORSALI, mortariolum. p. 321.
Morsara, mortariola. p. 338. hodie *Mörser*.]

MORD, MORT, MORDRUM, cædes, Otfrid. I. 20, 48. de infanticidio Bethlehemitico:

Iz ni habent livola,
nob iz ni lesent scribara;
Thaz jungera uuorolti
sulih mord uuurti.
Nec habent id libri,
nec legunt scriptores (Historici)
Quod juvenis orbis
talem necem expertus.

[Scherz. in Not. duos posteriores versus ita vertit:

Quod junioribus (i.e. hanc cædem sequentibus) seculis
similis cædes contigerit.]

Regino de Discipl. Eccl. II. c. 5. §. 6. unde ejiciendæ & emendandæ voces *Mortridum*, *Morchidum*, V. St. Baluz. ad Regin. p. 586.

Lex Lomb. Lib. I. t. 9, 15. t. 36. c. 1. Lex Aleman. c. 49. & c. 76. *Siquis fecerit morttotun.* ubi Gl. i. *mort.* Hodie *Mordthat.*

Murdrum, Regiam Majest. Lib. IV. c. 5, 3. quod nullo vidente vel sciente clàm perpetratur. Sic & *Murtre* in testamento Philippi Augusti R. Franciæ an. 1190. differt à simplici homicidio, apud Dn. Leibniz. J. G. Diplom. p. 3. *meuchelmord.* V. & Königsh. Chron. cap. 5. §. 111.

[Hinc *farmurdren*, quod vide supra lit. F.]

Gothis *Maurthr*, Marc. XV. 7.

ASax. *Morthor.*

MOSEN, maculæ, *Flecken*, *Masern.* Geiler. Narrenschif. fol. 10. & passim.

MOSEN, *mausen*, *rauben.*

Mosedo, *Mosdo*, exspoliatio, L. Salic. t. 17. c. 1. sqq. XX. si. XXXVIII. 5, 6. LVIII.

MOSER, *möchten*, *mussten*, *hetten mögen.* Fragm. de B. H. ℣. 2093.

Thie uogele under theme himele
Moser tot nither uallen
von theme unmaren scalle.

MOT, prostibulum, *Motkasse*, lupanar, Kilianus. Fr. Jun. ad Willeram. p. 202. Chron. Sax. vet. f. 1008.

MOT, animus. vide *Muat.*

[*Mot*, i. e. sermo, proverbium, colloquium. *Folkmot*, populi conventus s. placitum. LL. Alvredi R. c. 42. *Mot* Gallis, Hispan. Diction. *palabro vocablo*, à Græco μῦθος quod etiam significat seditionem. Reines. Vocab. Theot. MSC.

MOUR-

MOURPAUM, caprificus. Gloss. Monf. p. 319.

MOULO, viscerum, carnium, internorum. p. 363.]

MOYE, v. moie.

MUAD, lassitudo.

Muad, quies, tranquillitas, quam lassi desiderant. Otfrid. I. 20, 57. de matribus infantum ab Herode interfectorum: *Muad sie thar nie woltun.* i. e. sie wolten sich nicht zu frieden geben, noch trösten lassen.

[*Muad* in nullo Codice MSCto h. l. reperitur, sed ejus loco *Quad*, ut Scherz. in Notis observat.]

MUADER, MUADE, müde, lassus, Otfrid. II. 14, 13.

de Christo:

Tho gisaz er muader.
Tunc consedit fatigatus.

Muadee, lassescat: Kero. c. 7. *Ih muotamih ruo-fendo*, laboravi clamans. Notk. Psalm. LXVIII. 4. *Hartemote in ther sweiz*, Fragm. de B.H. ℣. 1111. & 1638. [*Muot*, cruciat, *macht mir vil mühe, verdruss.* Scherz. Not. ad h. l.]

Muothe, fatigatus, Willeram. in C. Cant. p. 51. 132. 103. [In nost. ed. p. 22. legitur *muode*. p. 57. *muodest*. p. 45. *muodeta*.]

Muodax muat pibebit slaf: fessam mentem detinet sopor, Hymn. XV. Fr. Jun.

Möhten quiescere, Fragm. de B. H. ℣. 1294. *mohte möten von grozen arbeiten.* 2773. *Begonde muohten.*

Inmuodende, infatigabiliter, Notk. Psalm. XVII. 35. [hodie *unermüdet*.]

Ze MUASE, ad mensas: Kero. c. 63. *Zi muase gisaz*, accubuit, zu tische saz, Otfrid. IV. 9, 34. V. *Mias.* & mox *Muases.*

MUAS, MUAZ, MUOS, cibus, esca. Kero: *Muaz*, pulmentarium, c. 39. *muaso*, ciborum. c. 49. *muases* cibi, c. 24. *fona muase*, de cibo. cap. 49. Otfrid. I. 24, 13.

So uuer so oub muas eigi,
gebe themo ni eigi.
Quicunque etiam escas habet,
det ei qui non habet.

Id. IV. 2, 14. de discipulis ultimam cœnam jussu Christi parantibus:

Tho z'emo abande sar
garetun sie sin muas thar.
Tunc ad vesperam illico
paraverunt ejus cœnam ibi.

Cap. 10, 5.

Thes muases gerota ih bithiu,
thaz ih iz azi mit iu.
Hunc cibum desideravi propterea,
ut comederem eum vobiscum.

Cap. 11, 21.

Er stuant ir themo muase
tho si themo abande.
Surgebat à cœna
tunc vesperi.

Muos, esca, cibi, Gl. Lips. qui adjicit: *Nos pro olere.* Somnerus: *Huic, sono saltem, affine, Sax. myse, & mese, pro mensa: iis etiam mete pro cibo: nobis hodie messe pro ferculo.* Sic nos hodie *Tisch* & *Kost* communtantur, *bey einem in die kost oder zu tisch geben.*

[Tatian. c. 13, 11. de Johanne Bapt. *Sin muos uuas heuuiskrekio*, esca ejus erat locustæ.

In Glossis Boxh. occurrit, *muas*, alimonia. Germani in sensu speciali eam vocem retinent, pro legumine, aut pulmento, ciboque adeo secundario quocunque, ein *mues, ein gemüse, zugemüse.* Palthen. Not. ad Tat. p. 329.]

Abantmuase, vide *Abant*.

Dagamuase, prandium, Otfrid. II. 14, 192.

Innan thes bathun thar,
thie jungoron then meistar,
Thaz er thar gisazi
zi dagamuase, inti azi.

Interea rogabant tunc
discipuli magistrum,
Ut isthuc sederet
ad prandium & ederet.

Adde. V. 13, 66. conf. *Imbis*.

Mustheil, penus, cibaria domestica, J. Sax. ad viduam nobilem pertinentia.

MUAT, mens. *Muatu*, animos: Kero. c. 2. [*Muat*, mentem. Idem Kero. Prol. pag. 16. *muate sinemu*, animo suo. c. 7. *ebanemu muate*, æquo animo. c. 31. *in muatum*, in mentibus, c. 2. *mit cuatu muatu*, bono animo: *mit ubilo muatu*, malo animo. c. 5.] Generis neutr. *thaz muat*, Otfrid. III. 20, 147. III. 1, 63.

Gloss. Lips. *muodis*, *mentis*: qui addit. *nos Moet.*

[*Muoth*, anima. Gloss. Monf. p. 329.

Muota, animas. p. 365.

Klauu moto, suspecto animo. p. 404.

Moto varfallanemo, mente consternata. Rhaban. Maur Glossar. *der muth verfallen.* *Mot*, Sax. *Moot*, Germ. *Muth*, animus. Diecmann. Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 87. seq.]

Muat, voluntas. Otfrid. II. 2, 58.

Verba Joh. I. 13. ita transfert:

Ni quamun sie fon bluate
noh fon fleisclichemo muate
Non venerunt ex sanguine
nec ex carnali voluntate.

Adde IV. 4, 106.

Spiritus, Otfrid. II. 16, 2.

Salig birut ir arme
in thiu iu thaz muat iz uuolle.
Beati estis vos pauperes
quatenus vobis spiritus hoc vult.

[Mu-

MUA.

[*Muoth*, ſpiritum. Gloſſ. Monſ. p. 351. *Muotes*, ſpiritus. p. 339. 353.]

Conſcientia, Otfrid. III. 20, 147.

Gibeizit mir thaz minaz muat,
thaz er iſt foraſago guat.

Jubet me hoc mea conſcientia,
quod ipſe eſt Propheta bonus.

Muat, mens, differt ab anima: Notk. Pſal. XLII. 5. ad animam ſuam loquitur David: quare triſtis es, *ſid Gotes pilde dir ana iſt, ih meino uuizze unde fernumeſt, diu oub muot, mens, gebeizzen ſint*, i. e. poſtquam Dei imago in te eſt, intelligo rationem & intellectum, quæ etiam mens appellantur.

Intduat ſih ther muat, aperit ſe animus, Otfrid. III. 18, 11.

Muotſich. vide *Siech.*

Muat, Adj. mutig, alacris, animoſus. Otfrid. I. 1, 145. de Francis:

Si ſint faſt muate,
zi managemo guate.

Sunt valde alacres,
ad bonum varii generis.

Conf. eund. ad Ludov. R. ℣. 91. & L. II. 10. ult.

Faſtmuate, firmi animi vir, Otfrid. IV. 29, 9. de vere credentibus.

Sie ſint alang io zi guate,
ioh barto faſtmuate.
Sie ſint al einmuate
zi allemo anaguate.

Hi ſunt integri ad bonum,
& valde firmi animi.
Sunt omnes unanimes
ad quævis optima.

Ungimuati, Otfrid. I. 8, 21.

Jo uuas imo ungimuati
thuruh ſino guati.

Eratque ipſi (Joſepho) moleſtia
propter ejus bonitatem.

[Quid ſi redderem. *Joſeph war unmutbig*, h. e. triſtis.]

Muatdati, animoſum facinus, Otfrid. IV. 12, 91. de Juda Iſcariota:

Ni uuas thar, ther firſtuanti
uuaz er mit thiu meinti,
Oub thia muatdati,
thebeino mezzo irknati.

Non erat hic qui intellexiſſet,
quid ipſe per hoc ſignificaret,
Aut qui hoc animoſum facinus
ullo modo percepiſſet.

Muatuuillon, voluntas, in bonam partem. Otfrid. IV. 1, 80. ad Chriſtum:

Ih biar giſcribe follon,
then thinan muatuuillon.

Hic ſcribo ego plenarie
animi tui voluntatem.

MUA.

Idem I. 22, 32. II. 12, 82. III. 13, 5. cap. 18, 84.

In malam partem, Otfrid. V. 19, 12. de judicio extremo:

Quement thara oub thanne
thie uuenegun alle,
Thie biar gidatun follon
then iro muatuuillon.

Venient eo etiam tunc
miſeri omnes,
Qui hic fecerunt plene,
ſui animi libidinem.

Gimuato, bene animatus, gratioſus, clemens. Otfrid. ad Salomon. Epiſc. pr. I. 25, 31. & ult. c. 15, 23. V. 24, 103.

Animoſus, Otfrid. I. 11, 95.

Noh man io ſo gimuati,
ther erzelle ira guati.

Nec quiſquam eſt tam animoſus,
qui enarret ejus (Mariæ) gratiam.

Gimuato, conſtanter, animoſe, Otfrid. V. 8, 31. III. 24, 69.

N'iſt mir iz gimuati, non eſt mihi in animo, Otfrid. IV. 11, 46. vide ſupra lit. G.

Zimuate, Otfrid. IV. 5, 117.

Thar duent ſe uns io zi muate
ſitu ſilu guate.

Hic revocant nobis etiam in mentem
mores multum bonos.

Mannnuti gimuati, humanitas gratioſa, Otfr. I. 25. fi.

In muat lazen, Otfrid. II. 19. pen.

Sie lazent in io then in muat
ſo uuer ſo in liobes ſilu duat.

Sinunt ſibi hunc in animum,
quicunque iis cari multum facit.

In muat quam, Otfrid. III. 24, 85. in mentem venit.

Aramuati, V. A.

Heizmuati, iracundia. Otfrid. I. 20, 4. Gloſſæ Lipſii: *Heimodi*, & *heitmodi*, *furor.* ubi Somnerus: *Quod quis, tanquam impos animi, furore actus, facit, in the hotmood factum dicimus, uti etiam in the mad mood: hot autem, ut ſupra in hatongon, à Sax. Hat veniens, ferventem ſignat; moode, Sax. mode, Teut. moed, mentem, animum. Fuor autem Sax. Hat beortnyſſe, quaſi cordis fervor: animoſitas, modmeſſe.* v. *Hatongon.* & *Heiz.*

Mezmuati, humilis. Notk. Pſalm. XXIX. 9.

Otmuati, humilitas. Otfrid. IV. 11, 36.

Thiu ſin hoha guati
lerte ſie otmuati.

Hæc ejus ſumma bonitas
docebat eos humilitatem.

vide inf. *Od.*

Ubarmuati, Otfrid. II. 3, 96.

Fon herzen iz io intfuarti,
thiu unſer ubarmuati.

MUA. MUC.

De cordibus id eduxit
nostram ferocitatem. (incredulitatem.)

Ubermuatosen, Notk. Psalm. X. 2. *Unz der argo so ubermuotesot* : dum superbit impius. Psal. LIV. 13. *Der mih bazzet sprache der fone mir ubermueteliclio*: is qui oderat, super me magna locutus fuisset. conf. inf. Lit. U.

Widermuati, adversitas, injuriæ, Otfrid. II. 16, 60.

Salig thie in noti
thultent arabeiti,
Then man b'iro guati,
duit ofto uuidarmuati.

Beati qui sollicite
tolerant persecutionem,
Quibus pro ipsorum beneficiis
fiunt sæpe molestiæ.

Adde V. 7, 52. c. 23, 283.

Notk. Psalm. XIX. 4. *Gehuhtig tue es unsih allero uuidermuote*; memores faciat nos omnium injuriarum. Psal. LIV. 17. *Uzzer dien uuidermuoten.* vide inf. Lit. W.

MUATER, mater: *dera muater chresteo*, matris virtutum. Kero. c. 64.

MUAZ. vide inf. *Muss.*

MUAZE, vacantia, spatium, *Frist*, *Musse*, hodie: otium. Otfrid. III. 25, 23. Pontifices & Pharisæi de Christo:

Irgeit iz zi angusti
oba mes duen thie fristi,
Thaz er in themo muaze,
then liutin sih gisuaze.

Progredietur res ad angustias (incitas)
si nos concedimus tempus,
Ut in tali spatio,
hominibus se insinuet.

Muazzo, Muazzot, vacat. Prol. p. 15. *Muazzoen*, vacent: c. 48. vacant. c. eod. Kero. Gl. Fr. Jun.

Muazzotirot, vacat, eædem.

[*Muozu*, otii. Gloss. Monf. p. 341.

Muoza, licentiam. p. 360.

Muozigi, vacuitatis. p. 357.

Muozigero slaffi, lenti torporis. p. 385.]

Ih bauo mih gemuozegat uuereldlichero sorgan, [n. ed. *Ih babo mich gemuozeget.*] cœpi vacare à terreris curis, Willeram. ad C. Cant. p. 90. n. 38. ubi malè Annotator dubitat: *An à verbo mæzzigen, moderari; an verò hinc verbum mœtsen abscindere, amputare, secare, quod Ital. mozzare, dicitur?* Est enim verbum radicale, *muozen*, vacare. Idem Willeram. p. 166. [n. 69. *Darzuo ne mag ich mich gemuozegen*,] *barzuo ne magh ich mich gemuozegan*: non possum huic rei vacare, nolo hoc aggredi.

Unmuazza, occupatio: *Unmuazhaft*, profanum: Gl. Jun.

Keunmuazon, occupari, Kero. [*Keunmuazon* habet Kero. c. 48. vide supra Lit. K.]

Unmuozzecheit, occupatio, operatio. Notk. Psalm. LXX. 15. *Die in iro unmuozzecheit uuerbinte*, qui in suis operibus versantur, non-otia sectantes.

Conf. *Muos.*

Casseneuve in Originib. linguæ Francicæ τὸ *Amuser*, ab hac voce Alemannica aut Francica deducit, & exponit, *occuper à une action oiseuse & de peu d'importance.* Sed quod hanc nostram à Græca, Musa & Musica vult derivare, longius petitum, nam eadem ratione talem barbariem & Romanis possim imputare, qui liberalium artium sedes *ludos* vocarunt. Conf. & Menag. *Etymol. Gallic. v. Muser.*

[MUCCA, culex. Gloss. Monf. p. 400. hodie mücke.

Muccun, culicem. p. 389.

Muccaneze, conopeo. p. 359.

Lancpeinna mukka, consequentia. p. 409.]

MUEN, vexare, quassare. Notk. Psalm. XCIII. 5. *Muohton mite dine erbe*, vexaverunt hæreditatem tuam. Idem Psalm. CV. 30. *stillota die muohi* de Phineas: cessavit vexatio. & ℣. 32. *dar uuard Moyses kemuobet*, vexatus est Moses.

Muen, Otfrid. V. 23, 305. de miseria hominum hujus vitæ:

Ni sie sih io muen,
mit managemo uueuuen.

Quin se angant,
variis tormentis.

℣. 334. de beatis in vita æterna:

Thio fruma then thar bluent,
thie sih zi thiu biar muent.

Bona eis ibi florent,
qui eo hîc laborant.

vide & *Muohen.* & *Muwen.*

MUGELAR, thaz mere sahs, ensis Genulini, ut videtur, Fragm. de B. H. ℣. 931. V. inf. v. *Namen.*

MUGUN, valent, Otfrid. II. 1, 96.

Sint thie man al firdan
ni mugun iz bifaban.

Sunt homines omnes perditi
non possunt eam amplecti.

[Scherzius ita h. l. transfert:

Siquidem homines omnimodo mali
non poterant id (lucem) amplecti.]

Adde III. 5. 1. [ubi *Mugun*, debemus, Schilterus transfert: Scherzius vero in Notis *possumus.*] IV. 5. 113. [Hic Schilterus *mugun* reddit *possumus*: Scherzius in Notis, *debemus.*] vid. *Magen.*

[MULA, vel *Snabul*, rostrum. Gloss. Monf. p. 412.]

MULE, mola. Vide ænigma de mola h. e. de Ecclesia V. & N. T. Tyrolis Regis Parænet. p. 277.

Zumüller, in Stat. Augustan. MSS. *den zumüller ist niemand nichts schuldig, der sol der muller selb bestiften.* Ad Rhenum vocant den *Mularzt.* [In Suevia hodienum *Zumüller* vocatur ille servorum in molendino, cujus in opere primæ partes sunt.]

MULEN, conterere. Notk. Psal. XLIV. 8. *mulinde fleisliche*, conterens carnales.

Ih gemulet uuerde, tribulor: Notk. Psalm. LXIII. 2.

Fer-

MUL. MUN.

Fermület berza, contritum cor, Notk. Psalm. XXXIX. 8.

Dero sundigon zene fermuletost tu. Dentes peccatorum contrivisti. Id. Psalm. III. 8.

conf. supra *Farmulita*.

[*Multit*, sarriet. Gloss. Monf. p. 334.]

MULFIHE.

Lib. MS. chartac. Ordinationum Argentin. Lit. L. pr. *Item von eim Mulfihe das do stirbet in der stat zu Strosburg, one libes erben, lot das vss wert, oder der under das gehört dem Schultheisen zu Strossburg in sinen Seckel &c.* & postea in eodem: *Item wann ein persone in der Stat gestirbet, und etwas gutes hinder ime lasset, es si luzel oder vile, weiss das keinen Erben, so sol ein Schultheiss sich des gutes unterziben und verschriben &c.*

MULTI, *lien*, mülz, Gl. MSS. AS.

MUMMART, Mummel, quo pueri terrentur. Cæsar. Heisterb. L. 7. c. 46. de puella triennali à lupo rapta: *Mummart momordit me.*

MUMMONTI, V. *Mammen.*

MUNCH, Geschlechte der Munche viererley, 1. Closter-lüte. 2. Einsidel. 3. Sabaraitæ. 4. Umloffer. Vid. Reg. S. Benedict. c. 1.

[*Municho fioreo uuesan chunni chund ist.* Monachorum quatuor esse genera manifestum est. *Erista samanungono daz ist munistrilib.* Primum cœnobitarum, hoc est Monasteriale. —— *Andraz chunni ist einchoranero, daz ist uualdlichero.* Secundum genus est Anachoritarum, id est, Heremitarum: —— *Dritta Kewisso municho uuirsista chunni ist libbisarro.* Tertium vero monachorum deterrimum genus est Sarabaitarum. —— *Fiorda kewisso chunni ist municho daz ist kenemmin suuibarro.* Quartum vero genus est monachorum, quod nominatur gyrovagum. Kero. cap. 1.]

MUND, os. Kero. c. 2. 3. 6. *munde minemo*, ori meo. c. 6. *er herzin indi munde*, ex corde & ore. c. 4. vide inf. *Munt.*

MUNDAT, MUNITAT, MUNITATE, immunitas, locus vel districtus exemtus à jurisdictione civili ordinaria, *die Freyheit, in Stifftern* &c. Unde opponitur Comitatui: Chron. Lauresham. p. 65. in descriptione limitum Michlenstetensium, in fine: *Ex qua ad quercum inter Grafschapht & Munital.* leg. *Munitat.* Freherus in Glossar. allegat Rudolphi Regis arbitramentum inter Abbatem & Consulatum Wissenburgensem: *Quæstiones etiam, quas ab his, qui extra civitatem, in locis tamen ad Emunitatem, quæ vulgò dicitur Munitate, spectantibus habitant, ante Cameram prænotati Abbatis deduci contigerit.* De qua immunitate Wissenburgensi vide Wehner. *Obs. v. Mundaten.* ubi etiam de Bambergensi & Ruffacensi. hanc posteriorem cum districtu suo vulgò *Mundat*, dici, ipse vero quasi *Munus datum* interpretatur. Magis adhuc abludit B. Rhenanus Lib. 3. Rer. Germ. pag. 286. tradens *Mandat* dictum quasi *nobilium clientum* (Manne) *locum;* nam *Tadt* Alemannis Francisque tractum sive territorium vocatum. Atque si hoc posterius probatum esset, inde origo nominis *Cadet* derivari possit, quasi *capdat* i. caput seu dominus territorii separatus à Regimine universali Provinciæ. Codex MS. Ruffacensis: *Hic notantur redditus & possessiones Episcopi A. in districtu Rubiacensi qui vulgariter dicitur die Mundat.* Mundatum Episcopatus Arg. est vel Superius vel Inferius, *Obrecht. Pr. Alsat.* c. 12. p. 291. Conf. Wimpheling. de Episc. Arg. pag. 10. Guilmann. de Episc. Arg. p. 89. Vorburg. Vol. 8. p. 230.

MUNIG, munus, speciatim Panis benedictus in SS. Cœna. Vid. du Fresn. Glossar. v. Don. & Munus.

Kilianus: *Muynighen, monighen, communicare, participare, conferre. Et: Sacra administrare. Et Communionem sacram tradere.*

Bimunigen, adjurare per sacra. *Sis bimunigot, bisuoram*, sis adjuratus, obsecratus, Otfrid. IV. 19, 93. [Scherzius in not. reddit: *Sis admonitus.* Hodie dicimus: *ermahnt.* Anglo-Sax. *Munegunge*, admonitio. *Munigend*, monens. v. Benson. Vocab. Anglo-Sax.]

MUNISTRES, Monasterii. Kero. c. 1. *uuirdiger ist munistres*, dignus est monasterio. c. 2. p. 20. *in munistre*, in monasterio. Prol. p. 16. c. 2. p. 20. 21.

Munistrilib, monastetiale. c. 1.

Carolus Calv. Imp. Kapitulari an. 876. §. 8. *Ut Episcopi in civitatibus suis proximum Ecclesiæ claustrum instituant, in quo ipsi cum clero secundum canonicam regulam DEO militent.* *Munister*, monasteria, Rhyth. de S. Annon. ℣. 621. Itaque Monasteria fuerunt habitacula & residentia Episcopi & Cleri sui, h. e. ad Ecclesiam Cathedralem pertinuerunt. Crantzius 3. Metropol. 32. de Ecclesia Mindensi ait: *Vocat Annalis ecclesiam suam Monasterium. Unde satis apparet, primodia hujus sicut & cæterarum Ecclesiarum, fuisse regularia sub ordine divorum vel Benedicti vel Augustini.* Atque hactenus differunt Monasteria & Claustra. Monasterium, Munster, Domkirche: Claustrum, Collegiatkirche. Chron. Königsh. c. 1. §. 49. *einen Tempel, das ist eine Kirche oder ein Münster.* quo in significatu idem c. 2. §. 140. *Vom Munster Achen.* Sic & in primævis articulis Civitatis Argentoratensis præter Monasterium sive Ecclesiam Cathedralem, reliquæ Ecclesiæ vocantur, Claustra, Stifft.

Conf. Barth. Schobing. ad Vadian. L. 1. de Colleg. p. 90.

[MUNIHLIHEN, singularem. Gl. Monf. p. 375. *Munihtuomes*, singulariter.]

MUNK, munaf, holzbok. Jo. Keisersp. Brosl. fol. 49.

MUNT, os, vide supra *Mund.* Deinde eloquium, eloquentia civilis, unde *Mundbar*, orator, *monoper*, de quo supra.

Tertio notat defensionem, protectionem. Otfrid. ad R. Ludov. ℣. 63.

Von Gott er muazi haben munt,
ioh uuesan lange gisunt.
A Deo obtineat protectionem,
& sit diu incolumis.

Munto imo, defendit eum, Otfrid. III. 1, 67. de affectu matris erga filium:

Suntar si imo munto,
the'iz jaman thob ni uuunto.

Imo ea ipsum defendit,
ut ne quis eum lædat.
V. 23, 58.
Thaz uuir thaz mammunti
in thinera munti
Niazen uns in muate.
Ut his deliciis
in tua protectione
Fruamur ex animo.

Repetuntur hæc verba ỳ. 262. & 346.

Muntman, defensor. Notk. Pf. XL. 10. homo pacis meæ in quo sperabam, reddit: *Judas min muntman, ze demo ib mib fersab.* V. Du Fresn. Gl. in Oscul. pacis.

Muntman haben, civibus Augustanis olim prohibitum. J. Aug. MS.

Mundbora, suffragator. *Mundbyrd*, suffragium: Gl. MSS. ASax.

[*Mundportun*, patroni. Gloss. Monf. p. 394.]

Amunt, liber à tutela, Gloss. Du Fr. h. voc.

Muntigan, eloqui, prædicare, memorare. Tatian. c. 4, 8. *zi gimuntigonne finero miltida*, ad memorandam ejus clementiam.

Mundware, mitis. Tatian. c. 22, 9. *Salige sint mundware*, beati sunt mites.

[*Munduuare*, proprie veraces, f. oris veridici, si à *mund* & *uuar* vox composita existimetur. Putat autem in not. MSS. Junius non à *war* quod verum notat, sed *uuare*, quod idem sit ac cautus, prudens, originem ejus petendam, ut adeo homo oris sui curam agens i. e. ex eo prodeuntia verba prudenter temperans eadem significetur. Ceterum amplectenda nobis videtur emendatio hujus loci in Cod. Jun. manu recentiori facta, *mitiuuare* cum vox ea Keroni mitem & Interpreti Isidori nostri mansuetum denotet. Vid. Jun. ipsum in not. ad Willer. p. 158. An autem composita illa sit à *mithan* vitare, & *uuare* prudens, ut idem sit ac vitandi prudens, id, præterquam quod de eo vocabuli *uuare* significatu dubium superest, longius nobis videtur petitum. Putaverim compositionem factam à *mit* cum, & *war* quod hominem olim denotavit, uti probat compositum *warwolf* λυκάνθρωπος, itemque ASax. *wer* quod virum, *uuara* quod communiter incolas & cohabitantes denotat, teste Somnero, ut adeo *mituuare* idem sit quod humanus, *der mit den leuten ist*, uti adhuc loquuntur Germani, quando hominem cum omnibus comiter atque benigne conversantem exprimunt. Palthen. Not. ad Tat. p. 350.

Juvabit hic inserere epistolam Christ. Arnoldi ad Ge. Richterum, quantumvis prolixam, quippe quæ tum vocabulum *Mund*, tum alias antiquitates huc pertinentes egregie illustrat. Reperitur ea in Epistolis Richterianis p. 496. sqq. & post quædam, ita se habet:

„ Quia studio doctrinæ ac literarum, in ipsâ senectute (quam Tibi placidam ac lenem precor) pariter atque insimul delectaris; ea Tecum communicare sustineo, quæ mihi, commentariolum in *Valerii Catonis Diras* tandem aliquando typis paranti, in mentum novissime venerunt, de FREA, & LIBERA PUELLA, cujus haud infrequens in *Legibus Longobardicis* mentio occurrit, quas *Nic. Boberius* J. U. Interpres, *Capitulare Divi ac Sacratissimi Caroli Magni, Imperatoris & Franciæ Regis*, A. C. 1512. inscripserat. Quare nugarum mearum aliquid accipe, qui amici intemperiem ferre jam didicisti.

Rex Limprandus Legem hanc Longobardicam, *Lib. II. tit.* 46. tulit de *frea*, his verbis: *Si quis fream alienam, sine voluntate mundoaldi ejus, movere de casa, ubi ipsa habitat, præsumserit, &c.* Idem & *tit.* 52. hunc in modum infit: *Continet autem anterius edictum de frea sua, qui eam male tractaverit, amittat mundium ipsius &c.* In legum veterum Glossario *Lindenbrogius* hæc habet: *Frea, id est, mundo.* Vel, prout est in Glossis Papiæ: *Frea est mundo.* Sed quid hoc? quærit *Henr. Spelmannus in Archæologo:* Opinro, inquit, pupilla; utpote quæ in mundio est, seu tutela, & sub alterius potestate. Videtur sane, illud *mundo* esse Germanicum nostrum *mündig;* hinc etiam tutor à nobis vocatur *Vormund*, qui *præest* personæ, quæ *mundo* sive *mündig* appellatur. Verum id discriminis Te non celabo, quod *Bignonius in Not. ad Marculfi Formulas* profert: *Longobardicis Legibus feminarum tutor Mundoaldus & Mundius dicitur.* Hic diserte, Bignonius vocat feminarum tutorem; ita ut *Mundoaldus* vel *Mundius*, de utriusque sexus (ceu voces illæ, *Vormund*, & *mündig* apud nos hodie in usu sunt) tutore accipi fortasse non queat? De *Legibus Longobardicis* verum id quidem esse largiar; ita tamen, ut veteri linguæ Teutonicæ observatio illa, de latiore significatu vocis *Mund*, & quæ inde formatur, *mündig*, nihil deroget: Nam *Mund* sive *Mundius* in genere, ut ajunt, *tutorem* sonat; & *Mundium* nihil aliud est, quam *tutela*. Sic apud Longobardos mulieres etiam nuptæ *erant in mundio* alicujus, ut Romæ *in perpetua tutela;* ceu Vir ille celeberrimus, *Jo. de Laet*, sua manu ad Capitulare, à Boherio editum, id annotavit. *Richardus Verstegan* in eleganti libello suo, cui titulus est, *a Restitution of decayed intelligence in Antiquities*, Saxonicum nomen *Edmund c. VIII.* hoc quidem exposuit modo, cujus hæc sunt verba, ex Anglico translata idiomate: Ab *Ed, rectius Ead* (i. e. Juramentum) & *Mund: quod in vetere linguâ nostra est Muth* (i. e. Os) *sed antecessores nostros usurpasse reperio Muth pro Mouth. Sic igitur usurpabant Mund, ceu id in Belgio adhuc ubique locorum receptum atque usitatum est.* At vero totius antiquitatis peritissimus *Jo. de Laët*, in margine illius libri Anglicani (quem ego ex Ejusdem Bibliotheca haud ingratus possideo) ad verba ista: *Mund, quod in vetere linguâ nostra est Muth*, hanc notam appinxit: *Muth quidem inveni, sed Mund nequaquam; Mund veteribus est patronus, & tutor.* Hæc ille. Nimirum *Edmundus* significat *juramenti tutorem*, sive custodem; neque *os juramenti*. Quapropter *Mundius*, itemque *Mund*, aut *Vormund* in genere tutorem denotat. *Marculfus lib. II. Form. tit.* 24. Hæc duo concinnavit: *Sub mundeburde, vel defensione.* Nam mun-

MUN.

mundeburdium ipsi *tutela*, sive *tuitio & defensio*, ut loquitur Greg. Turonensis, aut *munimen* est. Nunc porro LIBERAM PUELLAM videamus; de hâc præclarè, ut solet, *Vossius lib. II. de Vitiis Sermonis*, *cap.* 7. inter alia: *Frea* in legibus Longobardis dicitur *puella* ingenua, vel *libera* in *mundio*, sive sub *tutela*. Ac *mulier* quoque Saxonibus *freo*; nempe non quælibet nupta, sed *libera*. A *freo* autem Saxon. *libera*, Germanis *Frau*. Itaque proprie *dominam* notat. *Jo. Loccenius in Lexico Juris Sueo-Gothici* commemorat Suecicum, *Husfroea*, West-Gothicum *Husfrea* & Islandicum *Husfreji*, quæ & *uxorem* significat. Cæterum *Fulfrea* vel *Fulfreal*, in Glossis exponitur, *sive ingenua*, *sive libera*. Nempe sic dicitur (ait ibidem Vossius) qui, quæve, *plena* fruitur *libertate*; ex eo, quod *plenus* Saxonibus *foll*, uti Anglis *full*: & *liber* Germanis *frey*, Anglis *free*. Vox illa, *Fulfreal* extat in Legg. Longobardicis *lib. I. tit.* 25. *l.* 6. quæ Rhotaris est: *Si mulier libera fulfreal supra furtum comprehensa fuerit.* Sententia est, si furata sit *mulier plenæ libertatis*, qualem dicimus *Fulfrealem*. Item *lib. II. tit.* 12. *l.* 1. legere est: *Liberam uxorem, id est, fulfreal.* Etiam *tit.* 14. *l.* 17. hæc habentur de liberto: *Libertus homo, qui fulfreal factus est.* Hæc, ante Vossium, observarunt *Jo. Martinus Lydius in Glossis Latino-Barbaris p.* 58. sub finem Operum Nicolai de Clemangiis; *& Henr. Spelmannus in Archæologo*, sive *Glossario*, *fol.* 301. Expresse autem, *libera puella*, vocatur *lib. I. tit.* 45. ubi de nuptiis: *Si quis sponsaverit liberam puellam* &c. Item tit. sequente: *Si quis liberam puellam absque consilio, vel voluntate parentum adduxerit ad uxorem*, &c. Super hæc puellæ *liberæ*, perinde ac (alio nomine) *freæ*, competebat *mundium*, sive tutela, *lib. I. tit.* 2. ex hac lege: *Omnes vero regales causæ, quæ ad manum Regis pertinent, unde compositio expectatur, aut culpa quæritur, dupliciter secundum antiquam consuetudinem componantur; excepto* mundio *de libera, aut morte, aut aliis, quæ similes sunt.* Nec vero quicquam *freæ*, sive *liberæ* puellæ de libertate sua decedebat, licet in mundio esse, hoc est, sub tutela prudentum, & consilio vivere juberetur; quæ summa bonarum libertas erat. Ideo & nulli Longobardæ mulieri, sine mundio vivere, concedebatur, ut è *lib. I. tit.* 51. apparet; ubi non prout Lindenbrogius edidit, *Lotharius*, qui præcedentis tituli legem ultimam sanxit; sed, (ut habet vetus Boherii codex) Rex Rotharis: *Nulli mulieri liberæ sub regni nostri ditione, lege Longobardorum viventi, licet in suæ potestatis arbitrio, i. sine mundio vivere*, &c. Hac ipsa etiam de causa puellarum *monasteria* quasi *in mundio* esse censebantur; cum regulariter viverent: *Monasteria virorum* (inquit Pipinus) *& puellarum, tanquam in mundio esse noscuntur; vel in mundio Episcopi sui, seu reliquorum hominum: Et distringat unusquisque, in cujus mundio sunt, ut regulariter vivant.* Adde, quod puella, in jure Longobardico, interdum dicebatur *libera* vel *à marito*; & sic viduæ *Lib. I. tit.* 45. jungebatur: *Si quis puellam liberam, aut viduam sponsatam habuerit*, &c. Nec non titulo sequente: *Si puella libera, aut vidua, sine voluntate*

MUN.

parentum, ad maritum ambulaverit, &c. Vel quoque *à servitute libera* censebatur; *& sic lib. II. tit.* 51. à servo discernebatur: *Si puella libera servum alienum foris provinciam secuta fuerit*, &c. Simile huic Legi statutum Danicum, de nobilibus puellis, in *Recessu Regis Christiani III. Art.* 36. nuper inveni, cujus rubrica, sive lemma est: *Om fry Quinde tager wfry Mand.* Id est: *De libera muliere, quæ in conjugio acceperit servum.* Idem titulus, sed inversus, *num.* 51. legitur de servo Longobardico: *Si Servus liberam puellam, vel mulierem in conjugio acceperit.* Sed hic obiter monemus, in jure Danico *wfry Mand ignobilem* potius, quam *servum*, denotare; nam *Christianus Ostersoen in Glossario Juridico Danico Frymand*, *liberum hominem* exponit per *Adelsmand*, *Nobilem*; & *fry Quinde*, *liberam puellam* pluribus describit in *Adelige Fruer*. In eodem Articulo de tali conjugio Rex distincte loquitur, quod quidem cum ignobili, sed vel suorum consensu, vel sine eo contractum fuerit: Si prius evenerit, amissa liberæ mulieris hæreditas ad cognatos transit; sin posterius, ita Rex statuit: *End skeer det met moester Venners Raad, da skal hun hauffe mast, at selge det inden Aar oc Dag, til fryt* Folck. Id est: *Etsi cum consilio maxime cognatorum fiat, potestatem habeat vendendi eam* (hæreditatem) *intra anni dierumque spatium* (liberæ, i. e.) *nobili cuidam familiæ. Fryt Folck*, alio nomine appellatur *Adels Folck*, in *Recess. Frid. II. Art.* 12. Sic Belgæ ferè *liberum*, aut *nobile* quidpiam vocant, quod præstans, quod eximium, & bonum est: *Een vry Man*, item, *een nobel Man*, vir bonus, & eximius. Ita Poetis dicitur *nobile vinum*, nec non Germanis *Edelgestein*, gemma, q. d. *lapis nobilis*, i. e. pretiosus & insignis. Quid, quod in Danico jure, velut in Longobardico, libera, sive nobilis puella suum *Voerge*, id est, Mundoaldum, tutoremve, habere dicitur? *de ere under Voergemaal*, *quæ est in mundio*; ceu nos docet *Osterf. in Glossario.*

Hinc ducor ad suspicandum, atque ex eâ puellarum, mulierumve, libertate conjecto libertatem sexus melioris: Ut hic similis & compar illarum fieret, *liber* etiam *adolescens*, aut *liber homo* nominabatur. Ita non solùm Chremes, adolescens Terentianus, in *Eun. a. IV. s.* 7. Pamphilam ne tangat, his prohibet verbis: *Scibis: principio eam esse dico liberam.* Verum & Parmeno Eunuchum cum *libero adolescente* comparat *a. III. s.* 2. in literis, in palæstra, in musicis: *Quæ liberum scire æquum est adolescentem.* Similiter Belgis liber atque ingenuus adolescens à libertate dicitur, *Vryder*, vel *Vryer*; ceu veteribus Germanis *Frank*, hoc est, *fry Ank*, adolescens, vel juvenis liber: Et libera puella illis vocatur *Vrydster*, *Fryster*, vel etiam antiquitus *Vryersse*, Convenit omnino cum voce Persarum, *Fristar*, *Virgo*; prout *Phil. Marnixius Sant. Aldegondius* è Raphalengii Lexico, quod ex ipso Pentateucho collegerat, jamdudum commonstravit. Non possum, quin ex eruditissimo *Loccenii Lexico Jur. Sueo-Goth.* hic nonnulla inseram de illis, qui in Suecia *Fryborne men*, in Germania *Freygeborne*

MUN.

Leute audiunt. *Libertini*, sunt, ait, vel *Ingenui*; illos *Livius Lib. X.* ita describit: *Ingenui, qui ipsi majoresve ipsorum servitutem non servierant; majores autem usque ab avo repetebant*. Temporibus Appii, & deinceps aliquandiu, apud Romanos *Libertini* dicti, non nisi, qui manumitterentur; sed *Ingenui*; ex his procreati; ut notat *Suetonius in Claud.* c. 24. Quidam *Fryborne* in Suecico jure (ceu antea in Danico) *liberæ conditionis* homines, quos hodie *Nobiles*, *Frelse*, aut *Frælsisman* interpretantur. *Ericus Upsal.* eo respexit *lib. VI. Hist. Suet.* cui nimirum *Liberti* sunt *Fryborne*, aut *Frælsisman*, in his verbis: *Tempore igitur præfato accedunt ad locum Episcopi, prælati, milites, liberti*, &c. De Engelberto quodam, in Dalecarlorum regione *Jo. Magnus Lib. XXII. cap.* 5. narrat, quod fuerit *mediocri nobilitate conspicuus, utpote libertino patre natus*. Idem est, ac si diceret, *Fryboren*. In Legibus Regis Canuti Anglo-Saxonicis *Freoman* hoc nomine est, qui dignus habebatur, ut in centuriam reciperetur. Initium illius *Legis XIX.* sic interpretatus est *Guil. Lambardus*, in Ἀρχαιονομία, sive de Priscis Anglorum Legibus: *Præterea autem præcipimus* [thatælc freoman beo on hundrede] *ut liberæ conditionis quisque in centuriam, ac decem virale aliquod collegium se conjiciat; si modò qui se purget, atque ab alio capitis æstimationem petat, se dignum habere cupiverit. Neque enim aliter, annum ætate duodenum progressus (si forte injuria afficiatur) pari cum* ingenuo *jure fruatur*. In Anglo-Saxonica lingua, in qua legem Rex ille rogavit, longe significantius illud *ingenui* jus exprimitur: *Othbe he ne beo æniges* freorihtes *wyrthe*. Hoc est: *Aut non erit ullo libero jure (Freyrechts) dignus*. Scilicet hac ipse Lege Rex Canutus Potentiorum famulos coercuit, quos aliàs *liberos* esse affirmantes per Leges poterant protegere, quoties injurias & iniquitatem petulantes exercuissent. Inde & Anglis hodienum *Freeman* civis est, & municeps, ac *liber homo*. Nunc tandem ad jus Longobardicum revertor, ubi *libero* quoque *homini* liberrimæ voluntatis puella in matrimonium dabatur; sic enim Rex Limprandus *Lib. II. tit.* 52. de frea, à Mundoaldo suo male habita statuit: *Insuper addimus, ut nec ad* liberum hominem *eam ad maritum dare præsumat, absque ejus voluntate; quia pejus tractata esse non potest, quam si illum* virum tollat, *quam ipsa non vult*.

Videtur hæc quidem locutio, *virum tollere*, Latinis auribus idem significare, quod *auferre, removere, repellere*, & matrimonium cum tali vel tali viro *impedire*; ita ut fortasse legendum sit: *Quem ipse* (mundoaldus scilicet, sive tutor) *non vult*. Vel tali etiam modo: *Quem ipsa* (scil. puella libera) *vult*; ita ut redundet negatio? Sed frustra: *Tollat* (quod me, fateor, illustris Salmasius docuit) idem est, ac si scriptum pro eo foret: *Sumat*. Sic enim dicimus: *Tolle* librum, pro *sume*, vel *accipe*. Atque hunc verum Legis illius sensum esse, postea demum variis didici exemplis, quæ cum à Lindenbrogio in veterum Legg. Glossario missa sint omnia, velut in digressu (quem mihi concedas, oro) libens his inseram. *Tit.* 53. *lib. cit.* Legis primæ initium tale est: *Si aldius* (i. e. qui antea servus, sic libertatem consecutus, interprete *Vossio lib. II. de Vit. Serm.* c. 2. Ut interim veteri domino foret obnoxius) *cujuscunque liberam uxorem tulerit*. Et sequente *tit.* 54. *l.* 2. hæc ipsa leguntur: *Si mulier aut puella notum habuerit, quemcunque hominem uxorem habere; & super ipsam introierit, & tulerit maritum non suum, sancimus* &c. Verbum illud *tollere* per *accipere* exponitur, *l. III. t. eod.* qua prohibetur, *ut nec uxor à viro dimissa alium accipiat* (i. e. tollat) *virum, vivente viro*. Præterea *lib. I. tit.* 40. ita incipit: *Si vir mulieri violentiam fecerit, & invitam eam tulerit ad uxorem* &c. Et post nonnulla, sub initium Leg. secundæ: *Si quis violento nomine tulerit uxorem* &c. Succedit Lex tertia: *Si quis puellam, aut viduam, alteri sponsatam (illa tamen consentiente) tulerit* &c. Ubi Glossa Nic. Boherii: *Alias deest* [*illa tamen consentiente.*] *Et loco verbi tulerit, est, rapuerit*. Id verbi, *rapuerit*, pro, *tulerit* cum ex aliis ejusdem tituli Legibus patet, tum vero ex undecima: *Si quis rapuerit qualemcunque feminam liberam secularem*, &c. Denique ne scrupulus vel tenuissimus residere aliquis videatur, locutio istæc Longobardica modo sese prodit infinito: *Si quis sponsaverit puellam liberam, aut mulierem, & post sponsalia facta, & fabulam firmatam, per duos annos sponsus neglexerit eam tollere* &c. Lib. II. tit. 1. *Et si, postquam purificata fuerit, eam tollere uxorem neglexerit* &c. *Ibid.* Leg 2. *Et non compellatur ipse invitus eam tollere*. Leg. 3. *Secundus autem maritus, qui eam tollere disponit* &c. Leg. 4. Ex his igitur constat primò, verbum *tollere* idem esse, quod *accipere*, & aliquando *rapere*: Dein id usurpari tam de viro ducente, quam de nubente femina: Postremò dici, *tollere virum*, aut *maritum* nec non, *ad maritum tollere* lib. II. tit. 53. *Si aldia, aut libera, in casa aliena ad maritum intraverit, & servum ad maritum tulerit* &c. Hoc etiam modo, *tollere uxorem*, ut suprà; *tollere ad uxorem* Leg. III. *tollere in uxorem*. Leg. 10. tit. eod.

Perlibenter hic modum aliquem, & finem huic epistolæ facerem, nisi ex prisca eruditione nobilis & clarus *Olaus* ille *Wormius Lib. I. Fast. Danic. cap.* 15. me nunc ad *Fream* istam Septentrionalem pertraheret; quæ uxor *Othini*: sive *Wodani*, hoc est, *Martis* credita, instar *Veneris* Deæ colebatur: *FRIGA pacem voluptatemque moderabatur; cujus etiam simulachrum turpidinem sexus præ se ferebat: Et ob id tantum apud Gothos, quantum VENUS apud Romanos venerabatur: Diemque VENERIS, usque ad nostra tempora, sibi retinet consecratum;* ut scribit Archiepiscopus Upsaliensis, *Olaus Magnus lib. III. Epit. Hist. Gent. Septentr.* c. 3. Hæc ipsa igitur Gothorum Venus, *Friga, Frigga, Frigo, Fricco*, vel *Fræa*, item *Frea*, aliàs *Fria*, nostratibus (scribit *Wormius* de Danis suis loc. cit.) *Freya* dicta est: Quod *proprium* jam in *appellativum* degeneravit, *qualibet matre familias hunc sibi vendicantis honoris titulum*; ut Islandis *Husfreya* salutetur, nobis Danis *Husfrue*.

Anti-

MUN.

Antequam verò de his Gothorum superstitionibus plura scribere, & gentilium istorum impietates de *Frea* ac *Wodano* explicare instituam, hoc breve dicam; non solum Græcos, vel Romanos (quod multis probatum ivi exemplis ad *Val. Catonis Diras v. XX.*) verùm & Germanos quoque amasias, interdum & conjuges suas, *Veneres* appellasse. Laudaturus Laidem suam *Aristænetus Epist. I.* haud veritus est scribere: Διὰ πάντων ἔμψυχος τῆς Ἀφροδίτης εἰκών. *Tun' meam Venerem vituperas?* quærit homo Plautinus, *Curc. a. 1. s. 3.* De vocabulo *Veneria*, quod est à *Venere*, non minus accurate, quam rectè *J. Seldenus Synt. II. de Diis Syris, cap. 7.* cujus verba hic enotabo: *VENERIAM vocabulum esse, à VENERE petendum, nemo est, qui neget. Inde enim* non infrequens est apud priscos Romanos nomen fœmineum. *Veteribus, quæ excusæ prodiere, inscriptionibus non semel obvium fit. Et in Arundellianis, ad Thamesis ripam, ædibus visitur cippus sepulchralis, ita dicatus:*

D. M.
CLAVDIÆ VENERI
AE. CONJVGI. SANCTISS
IMAE. Q. JVSTEIVS
PROBATVS. SIBI SVIS
QVE. POSTERISQVE
EORVM.

Goldastus, ad Winsbekiæ Parænesin, (quæ inter veteres illius Parænetićos habetur) sub finem hæc observavit: Amicæ ab amantibus *Veneres* dictæ, non *Latinis* modo, sed *Germanis*. Herzoge Heinrich von Pressa: *Ich klage dir* Venus *sendu leit.* Her Rudolff von Rotenburg: *Wolde geluke sin Der* Vente *min.* Her Heinrich von Morunge: *Ich wene, sie ist ein* Venus *here, die ich da minne.* Wolfaram von Eschilbach: Venus *du Göttinne, lebt sie noch, si muste bi ir verblichen sin.* Meister Chunrat von Wurzburg: Venus *dú seine dú ist entschlaffen, Dú wilent hoher minne wielt.* Sic igitur & *Frea*, & *Fru*, sive *Frau*, ab ista Gothorum Venere, *Frea*, nomen accepisse, omnino credibile est; neque hæc inter se pugnant, utramque *Fream*, hoc est, & Deam & puellam à *freo*, sive *Frey*, hoc est, à *libertate* primam cœpisse originem.

Sed dicis forte? Incerta adhuc ista, & scrutanda sunt, an *Frea* sive *Freja*, fuerit *Venus?* Pro hac ipsa sententia (quam non titubanter Olai testimonio jam asserui) documenta hæc habeo: I. Venus *Martis*, Frea *Wodanis* conjux erat; sic enim Longobardi filius, P. *Warnefridus lib. I. de Gest. Longob. cap. 8.* eam vocat: *Fream, uxorem Wodan.* Ab hoc ipso Wandali, quasi à Marte, victoriam de Winilis, ibidem postularunt. *Gotfridus Viterbiensis in Pantheo*, sive Chronico universali, transpositis literis *Feriam*, & Wodanem *Godam* nominans, eandemque Wandalorum fabulam recensens, hos, ait, *ad Deam, nomine* Feriam, *uxorem* scilicet Godam, *tunc accessisse.* Friggam, *Othini* modo *uxorem*, modo *conjugem*, describit *Saxo Grammaticus, lib. I. Hist. Dan. fol. 13.* Idem & ex veteribus annotavit *Henr. Spelmannus in Archæologo, fol. 296.* Fream, alias *Friam*, Saxonum Deam fuisse, *uxorem Wodeni*, al. *Goddani.* De hac uberius *Rich. Verstegan in Restit. of dec. intell. chap. III. pagg. 77. 80.* & *Jo. Loccen. lib. I. Antiq. Sueo-Goth. cap. 3.* II. Dies Veneris Sueo-Gothis, Danis, & Germanis *Fredagh*, *Fridag*, item *Freitag*, ceu Saxonibus *Frige deg*, ab eadem *Frea*, *Freja*, sive *Friga* dicitur. Sic Olaus ille: *Friga*, inquit, *diem Veneris usque ad nostra tempora sibi retinet consecratum.* III. Adulterio scortationibusque celebris erat, more ipsius Veneris; testor Saxononem loco citato, de aureo Othini simulacro: *Cujus Conjux Frigga, quo cultior progredi posset, ascitis fabris, aurum statuæ detrahendum curavit. Quibus Othinus suspendio consumtis, statuam in crepidine collocavit; quam etiam mira artis industria ad humanos tactus vocalem reddidit. At nihilominus Frigga cultus sui nitorem divinis mariti honoribus anteponens*, uni familiarium se stupro subjecit; *cujus ingenio simulacrum demolita, aurum publicæ superstitioni consecratum, ad privati luxus instrumentum convertit. Nec pensi duxit*, impudicitiam sectari, *quo promtiùs avaritia frueretur. Indigna fœmina, quæ numinis conjugio potiretur.* Hactenus Saxo. IV. Colebatur, ut præses voluptatum, libidinumque, si Olao Magno credimus: *Pacem*, ait, *voluptatemque moderabatur; cujus etiam simulachrum turpitudinem sexus præ se ferebat.* Idem innuit *M. Adamus*, in Septentrionalium populorum Historia, ex Henr. Ranzovii Bibliothecâ olim editâ: *Fricco, pacem voluptatemque largiens mortalibus; cujus etiam simulachrum fingunt ingenti Priapo.* Talis fortasse pax fuit, qualem Terentianus Thraso Thaidi concesserat. Ab hoc spurcissimo nomine *Frig*, *Friga*, *Frigga*, vel *Fricco* deductum istud Germanorum vocabulum videtur, *Frech*, petulans, *libidinosus*; Frecheit, *libido*, petulantia. Quin etiam *Fryd*, *voluptas* indidem venerit, à *Freya* nimirum, nullus dubitavit *M. Bruynolphus Suenonius* in Conjectaneis suis; ex quibus *Stephanus Jo. Stephanius in lib. I. Hist. Dan. Saxonis, fol. 43.* ad ista petulantissima Hartegrepæ, Hadingum juvenem ad Venereas voluptates provocantis, verba [*Dum* Venerem coluisse *piget*] de libidinoso Freyæ, hoc est, Veneris cultu, eruditam hanc notam attulit: *Ut libidini suæ frontem prætexeret -- suasit illud suum πρόσχημα ex intima hominum illorum religione; quibus Divarum haud postrema fuit FREYA, Amatorum προξενήτις*, & illarum voluptatum promaconda: *Quam violare, aut contemnere Skapto, vel Thorballus Sidensis (nunc enim, uter esset, non exactè memini) parum aberat, quin capitali discrimine didicit, ut erat periculosum; qui ad Christianam fidem conversus, parum honorificè de Freya, in carmine hoc suo, erat locutus:*

Vil eg um God geya,
Grey thikier mier Freya.

Hoc est: De Diis latraturus (vel locuturus) Freyam instar caniculæ, vel vulpeculæ judico. *Quæ res continuo ut increbuit*, ἀποσυνάγωγος *factus in*

MUN. MUN.

in capitis periculum inciderat: Nisi divinitus accidisset, ut illo ipso anno, quo in eum maximi quique viri conjurarant, Christiana fides in foro universali recepta fuisset. Tanti scilicet Venereas fecére voluptates, ut ipsam quasi Libidinem, prisca formidine sacram, perversa & impia religione colerent. V. Uti veteres de sexu Veneris dubitarunt; sic enim *Macrobii lib. III. Saturn. cap.* 8. locus notatu dignus se habet: *Apud Calvum Acterianus affirmat legendum,*

Pollentemque Deum Venerem,

non Deam. *Signum etiam ejus est Cypri, barbatum corpore, sed veste* muliebri, *cum sceptro ac statura* virili; *& putant eandem* marem *&* fœminam *esse. Aristophanes eam* 'Αφρόδιτον *appellat. Levinus etiam sic ait:* Venerem igitur almam adorans, sive fœmina sive mas est. Prorsus ita incertum Gothis erat, num Fricco, vel Freya masculini aut fœminini extiterit sexus; licet fœmineo choro (ut verba Ol. *Wormii lib. I. Monum. Dan. cap.* 4. mea faciam) plures illud adscripserint. Hinc *Olaus Magnus*, ex antecessoris sui Jo. Magni, Archiepiscopi Upsal. Historiis asserit, apud veteres Gothos paganos, *tres Deos, prima veneratione observatos* fuisse; quorum *primus* erat potentissimus Thor, *alter* Odhen, *tertius* Friga. Præterea *habitum* hujus *virilem* his excusat verbis. *Pingebatur gladio & arcu cum armis, quod in illis terris uterque sexus semper ad arma promtissimus esset.* Idoli hujus formam expressit *Verstegarus, lib. cit. pag.* 76. hanc insuper expositionem ei subjungens, quam ex Anglico verti: *Hoc idolum repræsentat utrumque sexum, tam viri quam fœminæ, velut Hermaphroditus habuisse dicitur &c. Dextra strictum tenet gladium, & arcum sinistra, his significans, fœminas, æque ac viros, tempore necessitatis ad pugnandum paratas esse debere.* VI. Vocum aliquot Teutonicarum origines probabilitati non sunt contrariæ: *Freya ersi*, i.e. poesis, quæ Amores ut plurimum tractat; de hac *Wormius in Fastis. Freitag*, aut *Fridag* (de qua voce supra) & *Fryd*, voluptas, & *frien*. Sic enim *Goldastus* ad carmen Winsbekiæ: *Minne*, Dea amoris, Latinis *Venus*, Aboriginibus Germanis *Fria*; cujus nomen remansit in eidem illi sacrata die, *Fritag*, in verboque *Frien*, nubere. Referuntur huc à Bruynolpho & Loccenio, *Froe, semen*, & *Frw, genetrix.* Quibus addatur Germ. *Frucht*, Belg. *Fruyt*, item *Vroed*, frugi; *Vroedwiif*, & *Vroedmoeder*, obstetrix. Hæc itaque *Frea* omnino *Venus* censenda est, de qua Olaus: *Tantum apud Gothos, quantum Venus apud Romanos venerabatur.* Illius vero maritum & *Martem* fuisse, dixi quidem; sed nondum probavi satis. *Odhen, hoc est, fortior* (ait idem Olaus) *bellis præsidet, hominibus in hostes auxilia subministrans.* Et post nonnulla caput integrum, de tribus Diis majoribus Gothorum, his concludit verbis: *Odhen vero armatus sculpitur, uti Mars, simili gentilium superstitione apud Romanos; diemque obtinuit æterna memoria suo nomini consecratum. Et quia vivus tota Europa divinitatis titulum, quod nulli in arte militari cederet, assecutus fuisset; hinc evenisse creditur, ut Gothi (sicut Dio Græcus, Ablabius, & Jornandes testantur) Martem, quem Deum belli putavit antiquitas, apud se dicerent progenitum, prout etiam asserit Poëta:*

Gradivumque patrem, Geticis qui præsidet armis.

Quem Gothi semper asperrima placavere cultura, morte scilicet captivorum, opinantes, bellorum præsidem aptius humano cruore placari. A quo vicissim omnem belligerandi industriam adeo perfecte didicerunt, ut devictis Europæ & Asiæ potentissimis imperiis, summum fortitudinis gradum reportarint. Confer *Jornand. de Reb. Get. cap.* 5. Haud aliter de Wodane *M. Adamus*, in Septentrionalium populorum Historia: *Alter Wodan, id est, fortior, bella regit, hominumque ministrat virtutem contra inimicos.* Postea, de simulachro istius, hæc subjungit: *Wodanem vero sculpunt armatum, sicut nostri Martem sculpere solent.* Quare etiam Wandalos, *ad Wodan accedentes, victoriam de Winilis postulasse*, & istum respondisse, se illis *victoriam daturum*, perhibet *P. Warnefridus.* Ethelverdus, citante Camdeno: *Wodan barbari, ut Deum, honorarunt; sacrificiumque obtulerant pagani, victoriæ causa, sive virtutis.* Idolum Martis Gothici *Ol. Wormius lib. I. Monum. Dan. c.* 4. hunc in modum delineavit: *Hic armatus pingebatur, quippe qui bellis præerat, & cui victorias attribuebant; ac victos & occisos in bello sacrificabant. Columnæ insistens coronam capite gestabat, dextra sacam, seu ensem Saxonicum, sinistra clypeum, pedibus calceatis.* Ita & à *Verstegano, p.* 72. expictus est. Quantum conjectura assequi possum, ducor ad suspicandum, Septentrionis invasorem istum volitantem, Odinum nempe, audaciæ promtæ Gigantem fuisse; quia *Arngrimmus Jonas* hunc ipsum *Asiaticæ immigrationis*, in orbem Arctoum Anno XXIV. ante natum Christum factæ, *antesignanum*, nec non *Asianorum invasionis ducem*, commemorat *lib. I. Crymogææ Rerum Island, cap.* 4. & 5. Certe in Septentrionem is venit, *non secus ac olim Cadmus in Boeotiam*, ut Jonas monuit ibidem. Postea vero quam erro iste in possessionem regionis Sueticæ pedem posuerat, magia diabolica, velut specie quadam divinæ aut cœlestis sapientiæ, apud superstitiosum & credulum populum, admirationem sibi auctoritatemque paraverat; ne ex possessione, in quam tum temporis vacuam involavit, facile dejiceretur. Is enim raptorum pariter ac tyrannorum mos est, ut fictam exambientes divinitatem, Dii suis videri cupiant. *Odinus*, inquit Jonas in Crym. c. 6. *ob insignem magiæ diabolicæ peritiam, qua divinitatem, ut Machomet alter, adfectabat, post obitum in Deorum numerum relatus est.* En Martis rapacis scilicet numen, quod clarius idem indicat Jonas cap. 4. *Odinus iste, omnes veteres incolas magiæ excellentia in sui admirationem rapiens, post fata cœpit in Deorum numero coli; cum prius adhuc superstes, inter alias terras Septentrionaliores etiam Norwegiam, inter Nori posteros, sublata Monarchia, distributam, subegisset; eamque filio Semingoo, seu Hemingo addixisset.* Tangit hanc fraudem Saxo. *Cum Othinus quidam*, ait lib. cit.

Eu-

MUN. MUN.

Europa tota falso divinitatis titulo censeretur &c. Idem de eodem lib. 6. *Olim enim quidam magicæ artis imbuti, Thor videlicet & Othinus, aliique complures.* Quid, quod præstigiator hicce & Magus, illa tempestate nulli secundus (sic eum appellat *Stephanius in Notis fol.* 50.) vel ad certos siderum positus, vel etiam per Dæmonum προσαγγίσεις, qui à Magis invocati simulachra ingrediebantur, eo quoque fine statuam suam, *mira artis industria* (verba hæc sunt Grammatici) *ad humanos tactus vocalem effecit;* nempe ut futura prædiceret, oracula depromeret, fidemque divinitatis sibi apud imperitum vulgus adstrueret. Nec *statua* tantum, sed & *lacus*, & medius septimanæ *dies*, impia hac religione colebantur: *Odenslund*, *lacus* prope Upsaliam *Odino* sacer, in singulari apud gentiles istos veneratione fuit, uti referunt *Adamus Bremensis in descriptione Scandinaviæ*, & *Ericus Upsaliensis lib. I. Histor. Sueogoth.* De die, quem Romani alias Mercurio dicarunt, iterum Olaus: *Diem obtinuit, æterna memoria suo nomini consecratum.* A nomine *Wodani*, vel *Vodani*, hodienum dies Mercurii Danis *Vodensdag* dicitur, Anglis à *Wodeno* (inquit Spelmannus) *Wedensday*, Scotis (prout *Jo. Skene* in suo *De verb. signif.* juris nimirum Scotici, *pag.* 74. innuit) *Odenisday*, vel etiam *Wednisday*. Belgæ corrupte (vel contractè potius) *Wœnsdag* dicunt, pro *Wodensdag;* ceu *Bon. Vulcanius* dudum monuit, *Annot. in P. Warnefrid. lib.* I. *pag.* 14. Haud male nomen istud interpretatus est *Bureus*, diem hunc martis, *Oedensdag*, quasi *vastatoris diem* appellatum fuisse, autumans. Similiter *œde* Germanis idem est, quod destructum, vastum, vastatumve; & desertum *Einœde*. Verbo, si possum, edisseram: *Odinus* iste invasor, raptor, & *vastator* erat terrarum Septentrionalium. Hinc in quorundam ex vulgo animis, (teste *Loccenio*, qui de hodiernis Suecorum moribus ibi loquitur) illud adhuc ex veterum superstitione reliquum est, ut, si aliquod *spectrum* forte, cum magno strepitu & susurro, circa vesperam aut noctu *adequitans*, vel *armatum* appareat, *Oden* istac transire dicant. Est præterea ab hoc vastatore Vodano, id est, Marte, vox *Vode*, vel *Voden*, quæ *periculum & perniciem* indicat; quin etiam Islandis *Oden* pro *Diabolo* ipso capitur, ut in imprecandi formulis: *Oden eige dig*, *Odinus te possideat!* Item, *Far du til Odens*, *Vade ad Odinum*, sive, in malam rem. Item, *Huada Odens latum? Quid hoc mali est?* Contuli hac de re *Ol. Wormium lib.* 1. *Monum. Dan. cap.* 4. *& lib.* 1. *Fast. Dan. cap.* 15. Germaniæ vastator, *Drusus*, pene alter Odinus fuit, qui, simili quadam imprecandi formula Holsatis, in memoriam hodieque revocatur; *Dat dy de Drus slag! Drusus te perdat!* Qui nempe gentem Holsatorum fortissimam, frenumque Romanorum diu mordentem, ex omnibus novissimam subegerat. Hactenus de Sueogothorum Marte, Wodano; cujus numen pariter ac nomen *Eliam Schedium Syngram. I. De DIs Germ. cap.* 4. 5. vel 6. ne leviter quidem attigisse, ne dicam ignorasse, mihi maximam admirationem movit. Facerem his literis finem, Eruditissimorum Nobilissime Domine, & clausulam longioribus imponerem; nisi varia vocis istius Gothicæ scriptio Te nonnullam in dubitationem forte videretur adducere. Tot ista pingitur modis: *Oden*, *Odhen*, *Odinus*, *Othinus*, *Hoden*, *Woden*, *Wodan*, *Voden*, *Vodan*, *Godan*, *Ghodan*, *Guodan*, *Guoden*, *Guode*. Quidni fidem habeamus *Warnefrido lib. I. cap.* 9. ita scribendi: *Wodan sane, quem adjecta litera Godam dixerunt, &c.* Magnus ille literarum heros, *Vossius lib. I. de Idol. cap.* 7. idem affirmat: *Vodan*, inquit, *sive Voden, est idem ac Guoden, sive Guode, pro quo Gode vel God nunc dicimus; & Vodan, Guodan, Godan, &c.* Alio vocatur nomine *Vodanus*, quod è *Baronii Tom. VIII. Annal. Eccles. ad Ann. Dom.* 612. haud perplexe indicavit *Ant. Dauroultius in Floribus Exempl. cap. I. tit.* 5. *ex.* 3. ibi: *Apud Moguntiam sunt nationes Suevorum, qui Deo suo, VADONO nomine, libabant.* Non mirum, Suevos apud Moguntiam ei libasse; *nec enim subito, sed pedetentim has terras* (Septentrionales scilicet) *intravit Odinus, in Germania prius, & vicinis terris subsistens.* Uti nos docet *Arngr. Jonas in Crymog. cap.* 5. Ad hoc tanta superstitionis diabolicæ vis erat, ut longe lateque diffunderetur; *Ea tempestate*, inquit Saxo, *cum Othinus quidam* Europa tota, falso divinitatis titulo censeretur, *apud Upsalam tamen crebriorem diversandi usum habebat; eamque sive ob incolarum inertiam, sive locorum amœnitatem, singulari quadam habitationis consuetudine dignabatur.* Ab isto igitur *Wodano*, sive *Wadono*, aut *Vadono* vox Germanorum *Wadlich*, *fortis*, *sich Wadlich wehren*, *pugnare fortiter*, deducta mihi videtur; quoniam Olaus pariter Magnus, ac Adamus ille Bremensis, nomen *fortitudinis* esse, (locis jam sæpe citatis) asserunt. Ille quidem: *Alter* Odhen, *hoc est*, fortior, *bellis præsidet; hominibus in hostes auxilia subministrans.* Hic vero: *Alter* Wodan, *id est*, fortior, *bella regit; hominumque ministrat virtutem, contra inimicos.* Immo saca, vel ensis Saxonicus, *Wadner* (nam placet aliquando in his etiam ludere, si fortè conjector falsus verborum sim) ab isto armorum præside, ac bellorum Deo, *Wadon*, tam congrue & convenienter derivatur; quam vetus illud vocabulum *Degin*, quod majoribus nostris significabat *proprie hominem nobilem, fortitudine ac virtute præstantem, humani generis officio belli domique paratum.* In summa, *hominem bellicosum & heroicum.* Ita gladius *Degen* nuncupatus, quod ejus ministerio in defensione utimur. Plura de hac ipsa voce *Thegan*, seu *Degin*, congessit *Goldastus in Animadv. in Tyrolis, Scotorum Regis, Paræn. ad Fridebrandum Fil.* §. 18.

At vero diversa nominis scriptio admiratione nos afficit? *Hodan*, *Wodan*, *Godan*, *Guodan*, eandem sustinet mutationem, quam alia in aliis patiuntur linguis vocabula: Ebræi dicunt fere הוא, Græci ὅς Angli *Who*, Belgæ *wie*, Germani *Wer*, Latini *qui*, vel *quis*. Notum utique est, VV. sæpius transire in *Gu.* ut *Guilelmus*, *Guolfgangus*, *Guido*, *Gualterius*, *guardia*, *guastare*, Ital. pro *vastare*. Quid, quod *Varinus* Veronensis (ait *Jovianus lib.* I. *de*

MUN. MUN.

de Aspiratione) doctus vir, tamen in hoc à multitudine non dissentiens nomini suo, quod Romanum est (à *Varo* enim, seu malis *Varrio*, fit *Varinus*) G præponebat semper, & *Guarinum* scribebat. Vel transit illud VV. in *Qu.* ut Belg. *wie*, Lat. *qui*. Nos Germani usurpamus, *welcher;* Belgæ, *welck;* Galli, *quelque;* Scoti, *quhilk*.

Cæterum, ne quid dissimulatione transmittam, accuratissime monent Runicæ, Islandicæ, Suecicæ, Finnonicæ, Scandicæ, Danicæ, Anglicæ, Scoticæ, Cambricæ, Belgicæ, aliarumque linguarum, (quas vetus Germanica filias suas vocat) *certas* quasdam *literas*, quæ quasi, *ab initio, cum aspiratione aliqua* efferuntur, ex consuetudine illarum gentium, signo H. vel VV. in fronte statim notari: Nonnunquam & veteres HVV. ceu geminam aspirationis notam, in monumentis suis junctim posuisse; at per metathesin hodie VVH. non rectè scribi: Quæ nota posterior H. indicium lectori faciat, ipsum VV. (cumprimis ante vocales positum) non nostro, hoc est, Germanorum more, sed plane singulari, & populis illis proprio suavius pronunciandum esse; ac si vel sola aspirationis nota subaudiretur: Idque subtilius, quam vulgo etiam Germani solent; *quorum validiora labia voces ipsas, velut ab imo stomacho ductas, in aërem excutiunt;* censore *Carolo Bovillo Samarobrino*, qui hanc sibi liberius de nobis judicandi libertatem sumsit in libello suo, *De differentia*, sive, *vitiis vulgarium linguarum*, *cap.* 32.

Age vero, posterioris (quæ ad nomen *Odan*, vel *Vodan*, aut *Wodan* maximè facit) observationis regulam primò, & exempla ejus accipe. *Alexander Gill in Logonomia Anglica cap.* 4. hoc me tirocinio imbuit: *W. aspiratum consona est, quam scribunt per* WH. & *tamen aspiratio præcedit. Illæ namque voces, quæ per* WH. *scribuntur, possunt, atque etiam, ad exempla majorum, scribi debent per* HW. *aut* HU. *Ita enim nihil aliud inde colligi queat, quam quod ex ipso* WH. *intelligimus, ut* Wil *sive* Uil, *nassa;* hwil, *sive* huil, *rota. Tamen quia nostra experientia docet,* W. & WH. *veras esse, simplicesque consonas, in quarum elatione* U. *suggrunnit tantum, non clara vocalis auditur; ideo illud* W. *ante vocales aut diphtongos jus assignatum obtinebit; at* WH. *mala tantum consuetudine valebit in* What, *quid;* Whether, *uter*, & similibus. Quicquid vero sit, consuetudo hæc ex antiquissimis Anglorum vatis, *Spenceri*, nec non *Fajeri*, *Goldingi*, *Sidneji*, *Tusseri*, *Johnsoni*, *Jo. Davisii Hereffensis*, *Haringtoni*, aliorumque Poëmatibus satis apparet; in quibus sæpe legitur *vvhii & which*, qui; *vvhat*, quid; *vvhöm*, quem; *vvher*, ubi. Hoc etiamnum scribuntur modo, *vvhit*, albus; melius Dani, *huid;* Islandi, *hvytur;* & Anglo-Sax. *hwite*. Insignis ille JCt. *Jo. Covvell*, in *Interprete* verborum juris Anglicani, *white hart silver*, q. d. *weiss-hirschen-silber*, *candidi-cervi-argentum*, dicit esse tributum, vel mulctam solutam in abaco aut tabula Forestorum albi cervi. Hoc verò argentum à temporibus *Henrici II.* cœpit, quod ipse Rex imposuit *Thomæ De-la-linde*, quod præclarum telo occupasset cervum (ceu puer Hermolaus aprum, de quo *Curtius lib. VIII. cap.* 6.) quem Rex ferire destinaverat; teste *Camdeno in Britannia*, *pag.* 150. A *whore*, meretrix, Germ. *Hur.* *Whole* totus, Græc. ὅλος. Belg. *heel*. Island. *Heill.* Græcum quoque est εἰλέω, verto, volvo; à quo *Mer. Casaubonus* Anglicum *a wheele*, rotam deducit in *Part. I. Commentat. de Quat. Ling. pag.* 265. In Lexico Juris Anglicani *wharfa*, *wharfe*, locus est (eodem *Cowello* interprete) amplus, latus, planus, ac spatiosus, in angulo vel cornu maris, aut fluvii, in quem deponuntur merces, ut exinde in alia loca transportentur. Ad exempla vero majorum (ut loquitur *Gillius*) in Anglo-Saxonica quadam epistola Ælfridi Regis Angliæ, ad Wülfsigeum Episcopum, unà cum Gothicis ac Longobardicis Vulcanii Scriptoribus edita, legitur particula, *hwylce*, quomodo. Et in *Lambardi Glossario*, de Legibus Regum Angliæ excerpto, exstat vox illa *Hweige*, sed sine Latino (ut in cæteris) glossemate; quæ, ni fallor, eadem est, quam *Cowell* habet: *Weigh* (*vvaga*) certum pondus est casei, vel lanæ, continens 256. libras. *Jo. Davies in Rudiment. Linguæ Cambro-Britannicæ pag.* 3. observat, Demetas (qui sunt Australis Walliæ, sive Cambriæ habitatores, ut eos *Lelandus*, atque alii feré omnes appellant; & ipse *Sylvester Giraldus*, in sua Walliæ Topographia, Australem Cambriæ regionem *Demetiam* nuncupat: Quamvis non desint, ut innuit *Glossarium Legum Henrici I.* ex antiquo codice MS. olim S. Augustini Dorobornensis, qui Australes Wallos in *Cornubia* locant; atque ingenti illo maris brachio, quod ab Occidente terram intrans, ad dextram *Cornubiam*, ad lævam *Walliam* abluit, à Borealibus Wallis disjunctos existimant) illos, inquam, Demetas, Anglorum æmulos CH. leviusculè, quasi tantum VVH. esset, ita proferre, ut *whaer* pro *chwaer* dicant; & *wharae*, pro *chwarae*: Cum alias Cambro Britannis revera duplicem sonet aspirationem densam. Quid Anglo Saxones commemorem? Et Psalterium & Evangelia, hoc ipso excusa idiomate si inspiciam, vel sexcenta inibi occurrunt: *Hwonme*, angulus Psalm. CXVII. 21. *Hwelp leona*, catulus leonis, Psalm. XVI. 13. & catellus, Matth. XV. 27. *Hwettan*, exacuere, *wetsen*, Psalm. LXIII. 3. *Hwy*, quare, Matth. IX. 9. 11. *Hwylc*, quis, Psalm. CXXXVIII. 5. *Hwon*, paululum, pusillum, ut: *Tha he wæs lytwhon thanon agan*, hoc est, *cum esset paululum progressus*, Marc. XIV. 35. & I. 19. *Hwenelassan*, paulo minus. Ps. CXVIII. 87. *Hwilwendlic*, Temporarius, Matth. XIII. 21. Vir ille integerrimus, *Fr. Junius*, Lexicon Anglo-Saxonicum, quod ex Bibl. Seldeni manu sua descripserat, dono mihi dedit; in quo reperi, *hwitha*, *hwiotha*, aura, inde nostrum, *Wetter;* *hwet*, virtus, valor: *Of thæm hwætestan mannan Germaniæ*, de nobilissimis totius Germaniæ viris; unde potius vox illa, *wadlich*. Hos imitantur Sueci, dicentes: *Hwarsoere*, quare; *hwart man wil*, qualibet; *hwarigenom*, quaqua; *hwilken thera*, quisnam. Quæ didici ex *Jo. Wolimbus*

MUN.

limbus Syllabo Linguæ Latino-Suecicæ. *Hwan*, & *hwarn*, quodlibet; *hwarken dera*, neutrum horum, *Loccenius in Lexico Sueogoth.* Quid de Cambro-Britannis dicam? *Jo. Davies in Dictionario* hæc suppeditat: *Hwy*, illi, *hwynt*, illæ; *hwyedig*, prolongatus; *hwyad*, anas; *hwyl*; velum & valetudo, & iter; *hwylus*, prosper; *hwylbwynt*, ventus prosper; *hwylio*, dirigere; *hwyr*, serus, vespertinus, tardus; *hwyrfrydig*, tardanimis; *hwynyn*, (nota) idem quod *hoenyn*, pilus majusculus, seta. In aliis Septentrionalibus linguis pro HVV. usurpatur etiam HV. vel HU. Sic Islandi ajunt: *Hvort*, quo; *hvadan*, unde; *hvor*, quis; *hvoer*, thermæ; *hvernen*, quomodo; *hvar*, ubi; *hvass*, auctus; quæ equidem doctissimo Juveni, *Thorchillo Jonæ*, Arngr. F. amico meo singulari me debere, libenter fateor. Composita *hver er*, quisquis; *hver ed*, quicquid; *hvor sem hellst*, quicunque, *hvereyrn*, unusquisque; & *hvor tueggie*, uterque &c. exhibet *Runolphus Jonas in Rudim. Grammat. Island. cap.7.* Prædii *Hwammar* meminit *Arngr. Jonas in Specim. Histor. Islandiæ. Sect.* 54. Et inter Norwegiæ nobiles haud ultimi, Thorsteni candidi, *Hinn Hwitte*, in sinu Wodna fiord; *in Spec. Chorogr. Isl. Sect.* 7. In lingua Danica, & Cimbrica præsertim, *hveus*, crabronem, *Webs*, scribendum censuit *Jac. Matthiæ Arhusiensis, lib.* 1. *de Literis p.* 103. Ubi de vocum similitudine agit. Hanc vero scriptionem æque ac pronuntiationem procul dubio Runis acceptam ferant, necessum est; nec fallor, si *Runicum* admirandi illius *Wormii Lexicon* evolvo: *Huimleidur*, invisus, quem omnes fastidiunt: *Huit menne*, vir candidus. *Huitakristur*, sic appellarunt veteres Christum à probitate & candore, quasi candidum Christum. *Ad hvorla heyed*, fœnum dejicere & dispergere. *Ericus Schroderus in Lexico Latino-Scandico* ad oculum ostendit, Venedicæ seu Finnonicæ linguæ has voces esse: *Huone*, domus, ab habitando, *wohnen*, sic dicta, *eine Wohnung*: *Huonen laino*, diversorium: *Hariotus huone*, auditorium, schola; *Huuli*, labrum: *Huora*, adultera: *Huoruus*, adulterium: *Huorinthedа*, adulterium committere: *Huicandelemus*, inconstantia: *Huuta*, clamare: *Stephanus Johannis Stephanius in Nomenclatore Latino-Danico* recenset sequentia: *Huiler*, acquiesco; *hueder* & *huesser*, acuo, *hueller*, concamero, *gewelben*; *huinner*, huinnio; *huisker* musso; *huister hen*, jacto &c. Item, *huis*, cujus, wessen; *huilck*, quis, *huor*, ubi, Belg. *waer*, Germ. *wo*. Galli simillime: *Huile*, oleum; *huissier*, satelles; *huit*, octo.

Immò vel sola consona W. instar adspirationis erit, si usum spectes: Græcum est ὡς, Belg. *hoe*, Angl. *how*, Dan. *huorleddis*, Germ. *wie*. Ita ὕλη, Sax. *Holt* (more Ebræorum, quorum Tau nomina in fine format.) Belg. *Hout* (nam *l.* ante *t.* more Gallico quasi elisum, in *u.* mutatur) Angl. *Wood*, lignum; Germ. *Wald*, sylva. A Græcis Ἴλεμος, scribitur, pro, *Wilhelmus*; atque ἔνετος, pro, *venetus*: ἐσθίω, unde *vescor*; ἐσθὴς unde vestis; ἦρ, unde, *ver*. Manilius *Hesperum* muta-

MUN.

vit in *Vesperem*, hoc versu: *Accenso cum ducit Vespere noctem. Lib. I.* Nam Æoles, densum spiritum non habentes, digamma suum adhibuerunt in his vocibus: Fεσπέρα, Fύδωρ, pro, ἑσπέρα, ὕδωρ; Quid, quod Latini retinuerunt digamma Æolicum in medio vocis, ut *serFus*, *oFum*, *æFum*, &c. De hoc digamma, præter *Priscianum ac Festum*, & *Maurum Terentianum*, *Quintilianus lib. I. c.* 5. *Adol. Mekerchus lib. de Ling. Græc. vet. pronunt. c.* 33. *Jul. Scaliger lib. I. de Cauf. Ling. Lat. cap.* 15. *Vossius lib. I. de Arte Gramm. cap.* 16. Fundum suum *Formianum* vocat *Cicero ad Atticum lib. IX.* Digamma, quod nomen ejus ab F. litera initium sumeret, cujus figuram & sonum repræsentabat. Hæc quoque causa est, cur idem Cicero (sicut annotat Fabius) pro *Fundanio* testem Græcum irriserit, qui primam ejus literam, quod esset digamma, à solis scilicet Æolibus inter Græcos usurpatum, pronuntiare non posset: Nam ex eadem figura F. (Terentiano teste) qua utebantur Græci pro spiritu aspero, fecerunt Latini V. consonans, dicentes (ut antea ostendi) *Venetus*, *Vescor*, *Vestis*, *Ver*, *Vesper*. Certum id esse, quod scilicet F. digamma Æolicum sonarit olim, ut V. consonans, probat *Agellius lib. XIV. cap.* 5. Hanc ipsius F. & in vetere Britannorum lingua potestatem non satis advertens Historiæ Britannicæ Anglicus interpres, *Ephraimum* quendam, manifesto errore, sedi Asaphensi præfecit Episcopum; quem sedes illa nunquam vidit. Errori ansam præbuit, quod in Historiæ Britannicæ MSS. codicibus *Efream*, more Britannico dictus sit *Abraham* Episcopus; ceu & in eadem Historia appellatur *Abraham* Patriarcha. Quam vocem cum *Evream* legi debere non attenderit, *Effraem* mendosè legit: Cambro-Britanni enim simplici litera F. utuntur, ad sonum V. exprimendum; gemina vero FF. quæ per F. Latinum scribuntur, pronuntianturque; ut *ffyd*, fides; *ffynnon*, fons; *ffurf*, forma; *ffenster*, fenestra; *perffaith*, perfectus. Hæc à Latinis vocabulis per F. scriptis, deducta quis non intelligit? Sic scribunt & merè Britannica, ut *ffonn*, baculus; *ffaig*, vice; *fford*, via; *ffelaig*, dux, princeps. Quare & nomen illud Episcopi, *Efream* (qui anno salutis 1232. ut habent Archiva Asaphensia, & Historia Britannica, fatis cessit) legi debebat *Ebream*, non *Effream*, & exinde *Effraem*; ut sic *Ephraimus fingeretur*. In eodem MS. codice Hist. Brit. habetur *Efervvic*, pro *Eboraco*; *Efrai*, pro sermone *Ebræo*; *Elfod*, pro *Elbodio*. Iidem Britanni *Cufydd* dicunt, à Latino, *Cubitus*. Hæc omnia *Jo. Davies in Rudim. Ling. Cambro-Britt. p.* 3. & 5. quæ merito ei accepta refero. Quocunque calamum verto, rursus digamma cum implicat; dum & *Falisci* in memoriam veniunt, ab *Haleso* ita appellati, de quibus *Naso lib. IV. Fast.* canit:

> *Venerat Atridæ fatis agitatus* Halesus,
> *à quo se dictam terra* Falisca *putat.*

Id, quod dicit Ovidius, ex Servianis scholiis ad *lib. Æn. VII. v.* 695. adminiculari potest: *Hi autem*

MUN.

autem immutato H. in F. *Falisci dicti sunt; sicut* febris *dicitur, quæ ante* hebris *dicebatur*: Formiæ, *quæ* Hormiæ *fuerunt*; ἀπὸ τῆς ὁρμῆς. *Nam posteritas in multis nominibus* F. pro H. *posuit*. Hæc Servius. Ita *bariolus*, quasi *fariolus*, à fando; quæ conjectura *Turnebi* est, *lib. XXIV. Adverʃ. cap.* 17. Apud Hiſpanos (obſervante *Freinshemio ad Flori lib. I. cap.* 12.) uſitata harum literarum invicem mutatio. Nimirum priſca Luſitanorum (quod is forte ſibi volebat) vocabula, ab F. incipientia, hoc omiſſo, cum adſpiratione ſcribuntur: ut ſi Luſitani dicant, *forno*, *falo*, *ferro*, *fumo*, *fillo* &c. Hiſpani pro his uſurpant, *horno*, *habla*, *hierro*, *humo*, & *hijo*. Addatur illis, quæ antea de ſigno Æolum notavi, *Voſſius lib. I. Gramm. cap.* 29. Calame, πῶ πορεύεις; Usque adhuc de aſpiratione, quam litera VV. & V. maxime æmulantur.

Sed nunc illud in mentem eſt, quod *Fabius lib. I. Inſtit. cap.* 5. de veteribus tradit; hos rariſſimè vocibus, à vocali incipientibus, adſpirationem præmiſiſſe: *Parciſſime ea veteres uſi, etiam in vocalibus; cum* ædos ircosque; *dicebant*. Haud aliter profectò Germani, qui non ſolum H. verum etiam VV. in multis vocabulis omittebant; addebantque poſtea, ut, *Anno*, *Hanno; Ulderich*, *Hulderich; Ammon*, *Hammon; Eul*, ulula; *heulen*, ululare; *Ohr*, auris; *hœren*, audire; *Ubr*, Græci Latinique, *Hora: Erb*, Romani, *hæres*. *Es*, Dan. & Angl. *it*, Belg. *het*, AngloS. *hit*. *Arm*, brachium, Nubiani errones apud Vulcanium, *Harmi*, thorax; Tauricæ Cherſoneſi incolæ, *Jel*, vita, ſanitas; Saxones inferiores, *Hiel;* nos Germani ſuperiores *Heil;* Cambro-Britanni, *Hwyl*. Sic inquam, Islandi, *Olf;* Germani, *Wolf;* Dani, *Ord;* Belgæ, *Woord;* Germ. *Wort*. Et, ut eo redeam, unde in hoc diverticulum exceſſi, ſic Gothi dixerunt *Oden & Woden;* hinc legitur *Onsdag* & *Wonsdag* in *Wormii Faſtis, lib. I. cap.* 15. Idem & apud Scotos obtinet, ut quartus ſeptimanæ dies, *Odinsday*, ſive *Wednisday* vocetur.

Poſterioris & regulam & exempla obſervationis nunc habes; ſed nec prior de adſpiratione conſonarum initialium planè prætermittenda eſt, quæ idem commonſtrat, VV. uti H. certas quaſdam literas ab initio adſpiratas reddere. *Arngr. Jonas lib. I. Crymog. c.* 3. de Islandorum conſuetudine ſcribendi monet, L. N. R. interdum *adſpiratione* modernos; *veteres rarius*, aut *fortè* nunquam. Bene profectò fecit, quod particula *fortè* uſus, judicium ſuum lenivit; in lingua enim Runica & Anglo-Saxonica, vetuſtiſſimi codices adſpiratas oſtendunt. *Wormius in Lexico Runico* hæc recenſet vocabula, quorum initium eſt L. N. aut R., & quidem adſpirata: *Hlita*, obtemperare. *Hlydne*, obedientia; *Hlyfar*, arma munitiva. *Hlyre*, frater. *At Hnifa*, ſtrenuè ſcyphos exhaurire; inde noſtrum *Napf*, & *nipfen*. *Hniefig*, *Hniefigur*, lapſus, genulabatio, item diminutio, exinanitio. *Hnuikan*, agitatio, concuſſio. *Hræ*, cadaver. *Hrak*, res abjecta. *Hrein*, purus, ſincerus; inde Fluv. *Rhein*, adſpiratione tranſpoſita. *Hröp*, clamor & pro-

MUN.

brum. *Hryd*, notabilis tempeſtas cum nive, grandine, aut inſigni pluvia; & alia quam plurima. Anglo-Saxonica in Lexico MS. Bibliothecæ Seldeni extant vel ſexcenta: *Hlædre*, ſcala. *Hleda*, ſedile. *Hleowith*, apricitas. *Hleowſtede*, locus apricus. *Hlithe*, quietus, leis. *Hlud*, ſonorus, laut. *Hnæp*, ſcyphus, *ein Napf*. *Hnol*, vertex capitis. *Hnon*, tonſus. *Hræman*, *Hryman*, clamare, flere. *Hreg*, inundatio, Regen. *Hrinan*, ornare. In libello quodam MS. Bibliothecæ Cottoninnæ, qui agit *de ſomniorum diverſitate, ſecundum ordinem Alchabii Danielis Prophetæ*, inter alia obſervavi, *hlihtan*, ridere, *hnyte*, nuces. Item in nobili illo Anglorum Grammatico, *Ælfrico*, qui nongentis ab hinc annis Priſcianum ac Donatum inter ſe contulit, adjectâ verſione Anglo-Saxonica, has reperi voces: *Hlehter*, riſus; *hlænnys*, macies: *hlyſt*, auditus; *hors hnægth*, equus hinnit; *oxa hlewth*, bos mugit; *hlaford*, dominus, herus; *hlæfdige*, domina. Evolvi præterea Hymnos & precationes MSS. in eadem Bibliotheca, cum verſione interlineari; ex quibus tum temporis enotavi, de SS. Trinitate, hanc precationis clauſulam: *Thes wuldor* hlynth *on eallum middaneardhe*. Id eſt: *Cujus gloria reboat in omni mundo;* ad verbum, *in omni media terra*. Evangeliorum interpretatio Gothica orationis Dominicæ *hlaif unſarana*, pro pane quotidiano habet. In brevi Gloſſario, de Legibus Regum Angliæ *hlothe*, cohors, & *hluthres* annotatur à *Lombardo*. Igitur Islandi, quorum idioma cum Runico Anglo-Saxonicoque cognatione conjunctum eſt, veteres in hoc ſequuntur; dum ſcilicet moderni præterea conſonis L. N. R. (teſtem *Runolfum Jonam in Rudim. Gramm. Island. pag.* 2. & 3. cito.) præponunt H. ut in his vocibus: *Hlaatar*, riſus; *hlutur*, res; *hlaanar ade*, nix reſolvitur; *eg hloe*, rideo; *hnaus*, ceſpes; *hneppe*, quantum brachiorum amplexu includi poteſt; *hnottur*, globus; *hroofun*, commendatio; *hrutur*, aries. *Arngr. Jonas in Crymog. Lib. I. cap.* 6. & 7. de Islandorum Ariſtocratia perhibet, eos *hreppar* appellaſſe provincias, quarum quælibet regulariter ad minimum XX. (nam ſæpe plures) colonos continebat, certo rei familiaris augmento definitos; earundemque magiſtros, ſive præfectos, *Hreppſtiorar* dictos fuiſſe. Idem ille in *Specim. Island. Hiſtor.* Borealis Islandiæ chorographiam exhibens, *Sect.* 6. Thosderum adducit, cognomine *Hræda*, quaſi timorem, vel terrorem; eò quod hunc fortibus auſis aliis incuteret. *Hrolleifus*, homo nequiſſimus, flagitioſus, & tandem ſicarius (à cujus nomine vallis intermontana, in tractu *Slieta-bliid*, poſtmodum *Hrolleiffs-dal* appellata) inſeritur *Sect.* 13. Islandis *hlauſt* eſt cavum auris; *ad hlauſta til*, aurem adhibere; ut in MSto Cottoniano, de Somniis, *rædende hlyſtan*, legentem audire. Belgæ pro eo, *luyſteren*, auſcultare. Quapropter & in nominibus Germanicis, tribus mutis ac liquidæ R. apponitur ſpiritus denſus; ceu indicant nomina illa, in Legibus Longobardicis, *Hlotharius*, *Hlimprandus*, *Hludovicus*,

MUN.

vicus, *Hrotaris*. De his bene monet *Vossius lib. I. Gramm. c. 11.* plerosque praelo excusas corrupte edere pro eo *H. Ludovicus*, & *H. Lutharius*; ut aliquoties factum ab editore synhodi Parisiensis de imaginibus. At rectè, inquit, *Hludin* perscriptum est in Capitularibus Caroli M. idemque denotat, quod *Hludovicus*, sive *Clodovicus*, aut *Clodovæus*; quomodo & *Hluthariûs* idem est, quod *Lutherus*, sive *Lotharius*. De hac ipsa veterum adspiratione agens *Wormius lib. V. Monum. Dan. mon.* 7. duo protulit numismata, in Dania prope Lethram (quam arcem primum à Skjoldo Rege Daniæ exstructam, post à Rolvone Krage ornatam, antiquitates Islandicæ *Hledro* vocant, monente *Stephanio in Notis ad Suenonis*, primi Danicæ gentis historici, *Opuscula, pag.* 16.) effossa; in quorum altero crux visitur, quam ambit hæc inscriptio: HLUDWICUS IMP. parte aversa figura templi, circa quam XPISTIANA RELIGIO. Nummus alter pariter in ambitu crucis, HLUDWICUS IMP. ab altera parte majoribus, non ambientibus imaginem aliquam characteribus, VENECIAS. Cambro-Britanni L. & R. adspiratum, ætate superiore scripserunt; & illud hodieque scribunt literis geminatis *Ll.* velut *Rr.* Nos radicalem R. semper adspiramus, ait *Jo. Davies in Rudim. Ling. Cambro-Brit. pag.* 7. Et cum tradat Jo. Aventinus, veteres Germanos L. cum adspiratione usurpasse; Cambros suos excusat, nullamque Ll. pronunciandi difficultatem esse disputat; cum Hispanis insuper eadem sit scriptura, & sonus non multum absimilis, in his, quæ à Latinis *Cl.* vel *Pl.* incipientibus, mutuantur; ut, *llamar*, clamare, Cambr. *llafaru*; item *llorar*, plorare. Idem repetiit de L. *adspirato*, in figura & potestate literarum Britannicarum, quam Dictionario suo præfixit.

Haud aliter Anglo-Saxones olim (ut Angli hodie, ac Belgæ,) pro H. usurparunt VV. in literarum L. & R. adspiratione. Eques ille Wilburghamensis *William L'isle*, diversa linguæ Anglo-Saxonicæ Monumenta, cum versione Anglica, annis abhinc septingentis scripta, in lucem emisit; ubi in primo monumento, quod *de vet. Test.* inscribitur, statim sub initium hæc leguntur: *Tha gimeleasan men, the beora lif adrugon on ealre idelnisse, and swa geendodon, beora gemynd is forgiten on halgum gewritum.* Id est: *Homo salutis negligens, qui vitam transigit in omnibus vanitatibus, ejus memoria oblivione deleta est in Sacra Scriptura.* Illis usitatum erat *gewrit*, pro quo Angli *writ* dicunt. Et post nonnulla, creaturas pulcherrimas à Deo conditas affirmat auctor illius monumenti, ut essent viventes in perfectione, *libbende swa wlitiges.* Regis Edelfridi filii (de quibus *Beda lib. III. Hist. Eccles. cap.* 1.) cum magna nobilium juventute (juxta versionem Regis Anglo-Saxonum Alfredi) *gemid Scottum, gemid Pehtum wracode*, id est: *apud Scotos, sive Pictos exulabant.* In Codice Cotton. de Somniis, occurrit *wrohte*, accusatio. In eodem volumine, *fol. XXXV.* Tonitrua, pro varia temporum ratione, exponuntur; ibi: *Gif hit thundrath on tide feostan midre nihte, hit getacnath summe sweg utgangende of wurulde, oththe wrace on middam earthe.* Id est: *Si tonitruaverit hora quinta mediæ noctis, id significat aliquem sonum egredientem de seculo, vel vindicta in mundo.* In Nov. Test. invenio *wrecan*, vindicare: *Wræc me with minne witherwinnan*, Vindica me de adversario meo. Luc. XVIII. 3. & 5. In Psalterio Anglo-Saxonico (quod *Jo. Spelmannus*, *Henr. F.* cum quatuor vetustissimis exemplaribus MSS. contulit, ediditque;) Lego *writhan*, constringere, Psal. XXX. 12. *Se gewrith forgnifeddnissa beora*, qui alligat contritiones eorum. Ps. CXLVI. 3. *To gewrithenne cyningas beora*, ad alligandos Reges eorum. Ps. CXLIX. 8. *He wrath his wunda*, alligavit vulnera ejus. Luc. X. 34. Notandus hic venit interpres vetus Psalmorum, qui *Excussorum filios* reddidit, *wregundra bearn.* Ps. CXXVI. 5. Legisse is autem videtur, *Excusatorum*, aut, *Excusantium filii*; quoniam vox, *wregan*, excusare significat. Ps. CXL. 4. Anglis adhuc in usu sunt sequentia: *Wracke*, violentia; *wrangling*, litigatio; *wrap*, intrico; *to wrastle*, luctari; *wrath*, indignatio; *to wreath*, *wrest*, & *wrinch*, contorquere; *wreake*, vindicta; *wretch*, miser; *wrie*, limus; *wright*, faber; *to wrinckle*, corrugare; *to wring*, adstringere; *wrought*, factum, effectum, &c. Postremo Belgæ his quotidie utuntur vocabulis: *Wraeke*, vindicta, *Rach*; *wreken*, vindicare, *raechen*; *wryven*, terere, *reiben*; *writselen*, commovere, *rittelen*; *wroeghen*, urgere, *regen*, *rükken*; *wronk*, flexus, simultas, dolus. *Rank*; *wroeten*, runcare, *reuten*. Tantum de FREA scilicet, & WODANO.

Quid aliud de hoc literarum fasciculo (nam suo rem appellabo nomine) judicabis, VIR EXCELLENTISSIME, nisi ut de hac ipsa epistola usurpes, quod alii de re longa, & inexplicabili: Sardi venales! Sed eo nunc tabellario utor, qui bajulo munus surripiens, Hamburgum dum proficiscitur, has secum afferre haud recusat: Quare libertatem scribendi (dum charta & tempus superfit) calamo libenter indulgeo. Tradam apicum gerulo, ut amicus amici onus porro perferre discat. Limprandus *tit. de Ariolis* 73. hanc tulit Legem: *Simili modo, & qui arborem, quam rustici SANCTUM vocant, atque ad fontanas adoraverit* &c. Lindenbrogius in vett. Legg. Codice legit, *rustici SANGUINUM vocant:* Sed in lectionibus variis, ac notis, addit: *Ita MS. melioris notæ. In alio scripto eodem: rustici SANGUINEM vocant. Editio Basiliens. SANCTIVUM.* Tandem in Glossario legendum putat, *quam rustici SACRIVUM vocant*; velut *arbores sacrivas*, in Concil. Antissiod. *cap.* 3. *SANCTIVAM* retinet *Schedius Syngr. II. de Diis Germ. cap.* 24. Glossa *Boherii* in vetere libro aliam lectionem notat: *Alias est, SCRINIUM vocant.* Quam igitur nunc viam ingrediar? aut quid potius sequar? Pro SANGUINUM, legere quidem animus erat, SAGMINUM, ex occasione Ejusdem glossæ: *Vid. tex.* in

MUN.

in l. *SANCTUM*, *ff. de rer. divis.* Nam ſtatim in *pr. Leg.* 8. *d. tit.* dicitur : *SANCTUM eſt, quod ab injuria hominum defenſum atque munitum eſt.* Dein §. 1. id ipſum exponitur : *SANCTUM autem dicitur à SAGMINIBUS ; ſunt autem SAGMINA quædam herbæ, quas legati populi Rom. ferre ſolent, ne quis eos violaret.* Verùm, lectionem hanc doctam magis, quam veram *Cl. Gronovius*, cujus accurato judicio uſus ſum, haud probavit; cum non veriſimile ſit, hunc ritum Romanorum ita Longobardis, doctrinæ politioris expertibus, innotuiſſe, ut *arborem ſagminum* nominarint. Tantum vero abeſt, ut Gloſſa iſta à vetere me abſterreat lectione, ut potius confirmet, SANCTUM omnino legendum eſſe ; ceu legit editio Baſilienſis SANCTIVUM, quæ me non parum juvat. *Max. Tyrius* memorat *Diſſert. XXXVIII.* Celtas excelſam quercum coluiſſe, & *Jovis nomine* ſolemniter appellaſſe. Hi nimirum lucos eligebant, in quibus maxima robora, & vetuſtiſſimæ quercus eſſent ; *nihil enim Druydæ habebant robore ſacratiùs*, auctore *Plinio Lib. XVI. cap.* 44. Certe ab arboribus, aut ſylvis iſtæ videntur dictæ; quoniam *Prudentius lib. I. adverſus Symm.* eas appellat *ſylvas Dryadas.* Vetus Germanorum vocabulum *Trö*, Danis pariter ac Norwegis uſitatum, velut Anglorum *Tree*, id eſt, arbor, & Anglo-Saxonum *Aſel-tre*, arbor pomifera (hinc noſtri hortulani non niſi pomiferas *Alſalter*, corruptè vocant) non leve teſtimonium præbent ; quamvis poſtea Græcis ſpecies arborum, *quercus* δρῦς dicta fuerit. In ſuperiore Germania non paucæ oſtenduntur arbores, quas ſuperſtitioſa ruſticorum ſimplicitas vulgò *Druden-bäume*, q. d. *Druidum arbores*, vel lamiarum potius, ac veneficarum eſſe credit: Infelices ac tortuoſæ iſtarum frondes *Drudenbüſche* nominat ; quæ inveteratam gentilium redolent impietatem. Rurſus mihi *Plinius* eſt repetendus, qui *lib. XII. c.* 1. de vetuſtiſſima ſylvarum, arborumque ſuperſtitione : *Hæc fuere numinum templa, priſcoque ritu ſimplicia rura etiam nunc Deo præcellentem arborem dicant.* Verbo, ſi potis ſum, dicam: Arbores erant SANCTI ruſticorum, quos Rex Carnutus alio nomine *gentium Divos*, *cujuſque generis arbores*, notavit in *Legg. Polit. cap.* 5. Apertè *Concilium Nannetenſe*, *cap.* 20. arbores *Dæmonibus conſecratas* damnat, hoc ritu verborum: *Summo decertare debent ſtudio Epiſcopi, & eorum miniſtri, ut arbores Dæmonibus conſecratæ, quas vulgus colit, & in tanta veneratione habet, ut nec ramum vel ſurculum inde audeat amputare, radicitùs exſcindantur, atque comburantur.* Stolidam iſtanc ſuperſtitionem prodit *Lucanus lib. III.* quæ iſti haud abſimilis:

- - Fortes tremuere manus, motique verenda
majeſtate loci, ſi robora ſacra ferirent,
in ſua credebant redituras membra ſecures.

En, inanis arborum, velut Deorum, timor! *Curtius lib. VIII. cap.* 9. de priſcis Indiæ incolis: *Deos putant, quicquid colere cœperunt; arbores maximè, quas violare capitale eſt.* Mercator quidam Beverovicenſis, Vir integerrimus, in India ſimul ac Perſia, per annos ſeptendecim, bene verſatus, ac nuper ex itinere longiſſimo in patriam ſuam reverſus, familiariter mihi narravit, per omnem Indiam, usque ad regnum Chinenſe, præaltas arbores, ſi vaſtis diſponſæ ſint ramis, facile cultorem ſacrificulum invenire ; qui in ædicula, cominus exſtructa, degens, arborem multo inungat oleo : Hanc viatores (propter umbras fortaſſe) venerari, ad inſtar Dei ; genua huic ponere, & ſacrificulo largiorem ſtipem offerre : Noctu candelas accendi ad arborem, ut peregrinantes hoc viarum ſolatio fruantur : De cætero tantum ſanctis arboribus honorem haberi affirmabat, ut non, niſi vento, folia iſtarum ſtringere fas ſit. Amicus meus ſingularis, *Georg. Gentius*, nuperrimè etiam ex itinere CPtano redux factus, de Perſis retulit, hos in arboribus publicas preces figere, ubi ſterilis & arida tempeſtas fuerit; uti viatores, huc tranſeuntes, pluvium exorent Jovem: Sacra ſub illis fieri memoravit, æſtivo imprimis tempore; quo nocturna, ob æſtus vehementiam, itinera, usque ad menſem Septembr. inſtituuntur. Inter Amſtelodamum (ceu ferunt) & Ultrajectum integras ſæpe arbores effodiunt agricolæ, diluvio quodam abſorptas ; quas hujuſcemodi Sanctos gentilium fuiſſe, non levis conjectura eſt; ſi Willebrodi, Ultrajectenſis Epiſcopi, precibus fides habenda ſit: Is enim Hollandiæ Apoſtolus à Deo impetravit diluvium, quo omnes iſtæ arbores ſic perirent. *J. Parival*, in Deliciis Hollandiæ, recenter editis, *cap.* 3. *part. I.* Gallico verborum ſtalagmate fabulam hanc (neſcio an veram) depinxit: *Quelques autres ſoutiennent, que ce deluge arriva du vivant de ſaint Villebrode, Eveſque d'Utrecht, le quel ne pouvant retirer par ſes predications, les habitans de l'idolatrie, qui adoroient les dieux payens, auxquels ils avoient dedié & conſacré les dites forests; obtint par ſes prieres de ce grand Dieu jaloux, que ces arbres fuſſent mis par terre, afin qu'ils ne ſerviſſent plus de retraite, & de cachette a ces idolatres nocturnes.* Talis profecto lucus iſte fuit, prope Upſaliam, *Odenslund*, Odino ſacer; atque iſtorum Deorum cenſu *Tanfana* fuiſſe creditur, apud *Tacit. lib. I. Ann. cap.* 51. §. 2. cujus nomen verè derivatur à *Tan*, vel, *Than*, abies, & *Fahna*, vel *Fan*, quæ eſt vox Gotho-Teutonica, *dominum* aut *numen* ſignans. Iſidorus in Gloſſis : *Fones, Dii ſylvatici.* Templum *Tanfanæ* (quod nomen *luci patronum*, vel *dominum* ſonat) fuit in luco inter Amiſiam & Luppiam, in Weſtphalia ; ut ejus ſitum deſcribit *Cluverius lib. I. Germ. Antiq. cap.* 11. & 47. Sed nolo falcem immittere in meſſem uberrimam *Loccenii lib. I. Antiq. Sueo-Goth. cap.* 3. Vive & vale, VIR SUMME,

Deus immortalis Te ſervet! „

Lugd. Bat. a. d. XVI. m. Decembr.
A. S. cIↄ Iↄc LI.

Hæc Arnoldus.

MUNT,

MUN. MUN.

MUNT, palmus. Gloff. Monf. p. 341. *munte*, palmo. p. 335.]

MVNZE, moneta. Notat & Jus ac locum monetandi, & Nummos. Jus feudale Alamannicum cap. 23. *der us Munzen gut libet.*

Vetus Cod. MS. redituum: *das sint die leben die da gant von der Munssen.*

[*Munizon*, cudo. Gloff. Monf. p. 319.
Munizota, cudebat. p. 335.
Munizara, trapezitas. p. 392.
Munizscrannun, mensas. p. 397.]

Constat, rei monetariæ & nummariæ notitiam & usum serius ad Celtas & Germanos pervenisse. Luculentus testis Tacitus de M. G. c. V. distinguens inter Germanos proximos Romanis & Interiores ac remotiores, de illis ait: *Proximi ob usum commerciorum aurum & argentum in pretio habent, formasque quasdam nostræ pecuniæ agnoscunt atque eligunt. Pecuniam probant veterem & diu notam, Serratos Bigatosque*, denarios. De his pergit: *Interiores simplicius & antiquius permutatione mercium utuntur.*

Prima monetarum materia ærea vel cuprea videtur. Jul. Cæs. de B. G. Lib. V. de Belgiorum & Britannorum moneta: *Utuntur aut nummo æreo aut annulis ferreis ad certum pondus examinatis, pro nummo.* Claude Bouterove en Recherches de Monoyes de France pag. 70. *Premiere monoye fut fabriquée de cuivre, en suite d'or & d'argent: les noms & la taille sont inconnus. Il est à presumer, qu'elle estois reglée sur le poids de la livre, & qu'elle portoit les mesmes noms que le Romains*, (vel Græci) *qui les ont imitez, ont donné à leur monoye.*

Celtas Gallos usos coriaceis, ait idem p. 39. Isidorus: *Pecunia prius de pecudibus & proprietatem habebat & nomen. De corio enim pecudum nummi incidebantur & signabantur.* Idem Bouterove p. 72. sq. *Comme la plus grande richesse consistoit en Bestiaux qui estoient echangez contre d'autres marchandises, la monoye ayant esté substituée en leur place pour servir de prix, chaque piece fut marquée de la figure d'un animal comme d'un bœuf, d'une brebis & d'un verrat; & pour espargner la peine de peser qui apportoiet incommodité, on adjousta des points ou des lettres, qui en monstroient le poids.* Anno V. C. CCCLXVI. Roma capta à Gallis, hi usi auro in liberando Capitolio. Livius Lib. V. c. 48. *Inter P. Sulpicium Tribunum militum & Brennum regulum Gallorum colloquio transacta res est, & mille pondo auri, pretium Populi Gentibus mox imperaturi, factum. Rei fœdissimæ per se, adjecta indignitas est, pondera ab Gallis allata iniqua.* quæ idem Bouterove d. p. de gravioribus interpretatur: *Cette stipulation d'or, & ces poids qui estoient dans l'armée, qui sont appellez faux, à cause que la livre Galoise estoit plus pesante que celle dont les Romains se servoient alors, font presumer, que les Gaulois avoient quitté leur monoye de cuir, & establi celle d'or, qu'ils la donnoient & recevoint aus poids, & qu'ils en ont eu l'usage long-temps avant les Romains.* Conf. ib. p. 155.

Cæterum Gallorum istorum priscorum monetas idem ibidem affert & interpretatur. De quibus ante Pharamundum, Collectio MS. à Peireskio in Bibliotheca Hautina Parisiis extare dicitur.

De Saxonibus Methodius qui circa A. C. 255. floruit, scribit: Saxones suo tempore Leonem in numismatibus circumtulisse.

Francos, Celtarum transrhenanorum, antequam Galliam subegissent, & Trevericam monetam suæ ditionis fecissent, credibile non esse, rebus etiam tum omnibus inconditis, ait *Job. Frid. Gronovius de Pecun. Vet. in Add. p.* 904.

Francorum autem veterum Galliæ dominorum Monetas exhibet laudatus Boutrové *d. l. à p.* 172. *sqq.* Franci Salici, inferioris Germaniæ incolæ, antequam Rhenum transirent, conditâ Lege Salicâ, mulctas expresserunt per nomina Romana, Solidorum, Denariorum. V. inf. *Thoalasti.* Sed ut nomine proprio cuderunt monetam suam, ita etiam proprio pondere, diverso à Romanorum, id quod demonstrat laudatus *Gronov. Lib. III. c.* 6.

Notanda est conjectura multum laudati Bouterové pag. 375. *Je croy que les Roys de la premiere Race imiterent cette Politique, que pour le mesme sujet ils exigeoient leurs tributs en especes d'or qui estoient en plus grande abondance, que ne pouvant pas d'abord décrier absolument les monoyes des Romains qui estoient quasi les seules qui avoient cours dans la Gaule, ils les faisoient fondre pour faire perdre insensiblement aux Gaulois la memoire de la domination Romaine, & que pour tenir les Francois dans une plus grande obeïssance ils les faisoient convertir en Sols, Demi-Sols, & Tiers de Sols d'or avec leurs effigies. D'ou vient qu'il se trouve si peu d'especes d'argent de la premiere Race, & que l'evaluation des amandes & autres compositions contenuës dans la Loy Salique & autres Loix est faite à especes d'or.* DC. Denar. qui faciunt Solidos XV.)

Atque cum duplex sit ratio erogandæ monetæ, una pondere vel appensione, altera numeratione, *an der zal*, quorum illud Romanorum *Pondo*, *nach dem gewicht*, exprimit, de quo solidiora protulit idem Gronov. *cap. 6. lib. I.* Germani utraque usi, magis tamen pondere, unde adhuc vox *Pfund* in re monetaria etiam quando fit annumeratione solemus uti; *Pfund Phennig*, *Pfund Heller*, *Pfund Sterling*, *Pfündige Phennige*, &c.

Porrò cum *Pondus* genus sit, cujus species *Libra*: itaque & Germani *Pfund* & *Marck* distinxerunt. *Gronov. d. Lib. III. c. 6.* Wehn. *O. Pr. v. Goldgülden.* de Marca vide in M. cujus Synonymum Germanis Latinè scribentibus, *Talentum.* Historia Viperti Pegaviensis ann. 1072. *Et ille* 4000. *talentorum gazis regiis appenderet.* Et mox: *utque* 4000. *marcarum argenti transmitteret Imperatori.* Sed & Spangenbergius *Geneal. Henneberg. II. 26. p.* 108. refert ex transactione Episcopi Herbipolensis & Popponis Comit. Henneb. de 14. Maji 1240. *Albrecht von Hergults vier talent: und Heinrich genannt Sturmer auch vier talent halben, Lehngut belangend.* Itemque aliud Synonymum *Gewicht*, Gl. Germ. Jur. Prov. Sax. Lib. III. Art. 45. *Ein gewicht goldes*, libra auri. Retinetur hic mos *nach pfunden* numerandi in diversis Provinciis Germaniæ.

Pfund

Pfund, duplex est, *Pfund Heller*, & *Pfund phennig:* Pondus hallerorum nomen sortitum ex civitate Halla Sueviæ, *Wehn. O. Pr. v. Goldgülden.* Spangenb. V.5.p.186.171.vid. supr.H.Hodièque valet unum solidum, *ein Gülden.* vel 10. *schilling.*

Pfund Pfennige, vel *pfund schillingphennige*, pondus denariorum: Ein pfund oder mark XX. schilling phennig, *J. Sax. Prov. L. III. Art.* 45. Saxonibus *ein alt Schock*, Sexagena vetus. Gl. G. *ad d. L. III. A.* 40. distinguit inter *phundige phennig* & *Gemeine phennig*, quorum sex grossum faciunt. Recentior Additio innuit, sequente tempore valorem nummi minorem redditum.

Schilling, solidus. Gronovius d. l. p. 345. recensens origines illius, quæ nunc quoque in Gallia & Anglia versatur, monetæ ait: *Hinc hodieque Galli Libram vocant XX. solidos, licet tantò minores, & solidum in duodecim denariolos dividunt: hinc Britanni viginti Solidos sive schillingos tertia parte quam fuerant, recisiores, libram Esterlingorum vel sterlingorum appellant.* Colerus Decis. 144. n. 14. *Solidus in Jure Sax. regulariter & ubique accipitur pro* 12. *nummis antiquis vel* 16. *novis hodiernis, quorum* 12. *grossum argenteum & XXI. argentei Florenum communem constituunt.* Conf. Wehner. & Belold. *v. Schilling.* & *inf. in S.* Pet. Albini *BergChron. T.* 5. *p.* 45.

Schillingi etiam dicti *Gültenphennig*, non Guldenpf. ut legitur *in Gl. Germ. Jur. Sax. Prov. L. III. A.* 45. non ab auro, sed à præstando & numerando *damit die gülten abgerichtet werden.*

Ge. Fabricius L. II. Rer. memor. Sax. p. 287. *A. C.* 1440. sub Frider. III. Imp. *Res nummaria renovatur & percussi nummi cum capite Judæi pileati, quorum XX. aureo valent Rhenano. Item Nummuli dicti Lansbergenses, quorum LX. eundem aureum pretio æquarent.* Vocati vulgò *Judengroschen.* Grossi pileati inscriptio hæc est:

W. DEI. GRATIA. TVRINGE. LANG.
ex altera parte scriptum: GROSSVS. MARCH. MISNENSIS. & cernitur Effigies viri barbati & pileati sicut aliàs in insignibus Saxonicis. In medio Crux est continens Leonem, insigne Marchionatus Misniæ, & supra crucem Trabes in clypeo. Autor hujus nummi est Wilhelmus III. Dux Sax. Landgr. Thur. & Marchio Misniæ. Frater Friderici Placidi Electoris, qui an. 1445. usque ad ann. 1450. bellum ob divisionem Provinciarum inter se gesserunt, quo ipso tempore separatim monetam cudi fecisse Wilhelmus hic videri potest: nisi & alii antea & postea aliàs conjunctim, aliàs seorsim cudi fecerant. Inde etiam nomen horum *der Wilhelmsgroschen* ortum. Sanè post pacificationem utraque domus conjunctim fieri fecerunt, Ernesti & Fratris Alberti in una, Wilhelmi in altera facie, nominibus expressis.

Atque hos eosdem esse Grossos argenteos, *Silbergroschen*, & fundamentales, quos Ernestus Elector *in Ord. Prov. an.* 1482. laudat, *als die in beederseits, auch Herzog Wilhelms Lande vor eine rechte ganze Hauptwerschafft von alten Herkommen ausgesetzt*, arbitror. Etsi autem *Electoris* titulum nondum frequentarunt, contenti titulis ArchiEpiscopi, Episcopi, ArchiMarschalli, Marchionis, ArchiCamerarii: vid. Decret. Electionis Ludovici Cæsaris de ann. 1314. *apud Gewoldum de Septemvir. pag.* 666. Matricul. Imperii de ann. 1471. *apud Lehman. Chr. Spir. VII.* 112. Pet. Albin. *Chron. Misn. t.* 16. *p.* 217. Tumbam Friderici I. Elect. Sax. *apud Ge. Fabric. Annal. urb. Misnæ A. C.* 1428. Elector tamen Fridericus *in ord. Prov.* laudata Wilhelmo Ducis titulum honorificè tribuit, ipse Electoris usus. Porrò Marchiæ Misnensis (quæ vox potius quàm Marchionatus tunc in usu fuit, *Pet. de Andlo L. II. cap.* 12. *p.* 92. *& ib. Freher.*) Grossus hic inscribitur, non Landgraviæ Thuringiæ, fortè quia Officina Monetaria non ad Thuringiam, ubi non frequentes Argentifodinæ, sed Misniam spectabat, ubi celebris tunc officina Schneebergica & Annæbergica, ubi isti grossi quoque plerique cusi. *P. Albin. BergChron. t. V.*

Trabium insigne Lansbergiæ est, primævæ hujus domus provinciæ, Id. *P. Albin. LandChron. t.* 15. *p.* 187. & 423. Et apparet in nummis Landsbergicis.

Pileatum caput hîc an sit Judæi? dubitatur, tum propter autoritatem deficientem; neque enim Autores qui de hoc argumento scripserunt, id statuunt, vid. illustrem virum Phil. Jac. Spener. *de Insign. Famil. Sax. c.* 2. *§.* 6. *p.* 44. Sed & aliis Familiis ejusmodi Hermæ non tantùm viriles, sed & fœmineæ apparent, ut in Hennebergicis. Præterea vetustiora sunt hæc insignia, quàm Judæorum expulsio ex Misnia, præsertim si ut Dn. Spenerus conjicit, Wethinensi Comitatui propria est hæc Herma: cum expulsio cœperit demum A. C. 1411. triginta ferè annis ante hos cusos nummos. *Ge. Fabric. Memor. Sax.* Nec est verisimile Judæum & quidem Pileatum, quum pileus libertatis signum sit, inter insignia Ducalia receptum fuisse, quum Judæorum natio jam olim tam exosa & vilis, ut non tantùm Imperialis Cameræ, sed & nonnullorum Statuum Servi facti. Vid. Ruperti Imp. Constit. *apud Freher. ad P. de Andlo p.* 191. & 200. Sigismundi, *apud Goldast. T. II. Constit.* Lehm. *Chr. Spir. VII.* 42. Denique Judæorum habitus diversus fuit à Christianorum, & imprimis *ein gelber Rinck uf der kappen*, *Gelbe Hutschnur.* Buxtorf. *ad A. B. c.* 9. *th.* 100. Limnæ *J. P. III.* 2, 33.

Igitur potius videtur esse caput pileatum, in Symbolum Principatus atque Status. An huc referendum, quod Imperatoribus *bey iren einzügen in die Reichsstädte verguldete Köpffe presentirt worden?* Lehm. Chr. Spir. VII. 84. & 98. nisi fortè significat Pocula aurea, *V. supra K.*

Quodsi tamen Judæi caput esset, videretur ideò receptum inter insignia, quia ex speciali privilegio olim tam recipiendi Judæos, quàm receptos Expellendi jus, obtineri necesse erat, *Buxtorff.* ad A. B. c. 9. Sed & apud Romanos damnatorum capita nummis incisa, exhibet tale capistratum Schott. ad Zenobian. & ex eo Zimmerman. Mens. 9, 4.

Juvat

MUN.

Juvat ad illustrationem dictorum inserere Diploma Georgii Ducis Saxoniæ.

Georg von Gotts gnaden Hertzog zu Sachssen Kö. Rö. Ma. und des Heiligen Reichs Erblicher Gubernator in Frieslanden.

Lieben getrewen. Alss die Hochgebohrnen Fürsten unser lieben Vettern, Herr Friederich des Heiligen Röm. Reichs Ertzmarschalck Churfürst, und Herr Johanns Gebrudere, Herzogen zu Sachssen, Landgrafen in Doringen, v. Marggrafen zu Meissen. Vnd Wier, vorgangner zeit Ordnung der Müntz gestellt, und durch aller irer liebden und unser Lande ernstlich geboten; Die Bemisch und Merkisch münz auch nicht anders, dann nach Anzeigung berürter ordnung zu nehmen, zugelassen ist: in zuvorsicht, ihr und alle ander unser unterthanen, wurden in ansehung schuldiger pflicht und eigenes nutzs sich solcher unser lieben Vettern, und unser ordenung, und dishalben gethanen Befehls, gehorsamlich erzeügt haben. So aber vielgemelt unser lieben Vettern und wir solchs übergangen befunden, indem, das vil auslendischer Münz unsern Vettern und unss und gemeinen Landen, zu mercklichen schaden gebraucht. Auch Bemisch und merckisch müntz, nit nach unser satzung genommen wird. Welches unsern lieben Vettern, und vnss, in keinem wege leidlich. Dorümb wier euch, noch hiermit in Crafft ditze unsers briefs ernstlich bevelhen und gebieten. Ihr wollet nun hinfürter alle ausländische Münz nicht nemen. oder aussgeben. vnd gar keiner Münz. dann unser lieben Vettern. und unser münz, oder Bemische *münz,* einen groschen, *vor* zehen unser pfennige. *Die* merckischen, *einen vor* sieben neue pfennig *mit Kewffen vorkewffen, und aller andern Handlung, gebrauchen, solchs auch andern ewer Statt inwonern und allen, so dorein kommen und enthalden nicht anders gestatten. Sundern vleisig auffsehen, domit angezeügt unser geboth, unabbruchlich gehalten. Vnd wo es übergangen, mit ernst gestraft werde. Indem Wier unss ewers schuldigen gehorsams, wollen verlassen. So wier aber in den, ewer nachlessigkeit, wie bisshero geschehen befinden. Alsdann sollet yr selber unser sweren und ernsten strafe, darumb gewarten, dass irs dohin nit gelangen lasset, doran erzeigt yr unss tzu samt der Billigkeit guts gefallen. Geben zu Liptzk, Mitwochen nach Andree Apostoli. Anno &c.* septimo.

Unsern lieben Getreuwen

Den Burgern zu Dornburg.

MVNZER, *Munizara*, monetarii, nummularii, Otfr. II. 11, 15.

Muntzer zu Worms, V. supra. Herzog Chron. Alsat. p. 205. lib. X.

Die Muntzer der Stat zu Worms die man Hufsgenossen nennet, impetrarunt ab Imp. Friderico privilegium monetandi argentum, *auch geben wir den Munzern von irem alten recht und von machte Ir freyheit und besunder rechts wegen, obe ein Keyser oder ein Konig mit grossem volk zu Worms ankeme und ein Bischoff zu W. nicht diener gnug hette eyme Keyser oder eyme Konig zu dienen, so sollent die Muntzer von de Montze die da ist eins Keysers Camer, der diener gebresten und stat erfullen, also das man sie an eins Marschalcks oder Truchsessen oder eins Schenken oder eyns Kamers Ampt neme, und man sol sie zu keinem niedern ampte in deheine wise twingen, und wan man der nimmer bedarff, so sollen sie wider gen an ir erst ampt. Auch wer zu irer gesellschafft genommen würde, der sol geben ein halb untz golds die sünderlich gehöret zu vergulten eyns Bischoffs stabe, und sol geben zwey gulden Pfennig, den einen den Müntzmeister, den andern dem Camerer: Were aber das er der pfennig nicht gehaben möchte, so mag er sie beide bezalen mit funff schillingen, Auch sol man keynen Muntzer zu keinen andern Stetdeampte oder Meister Scheffen der Stetde erwelen, er wolle es dann mit sinem willen*, &c. An. 1165. an. regni XIII. Imperii XI. Confirmavit Carolus IV. & Rupertus Imp. an. 1401.

Rupertus Palat. Imp. *das unser liebe getrüwe unser und des Richs Burgmanne zu Geylnhusen*, elegerint *mit namen unsern liben getruwen Quidbaum Burgman zu Geylnhusen, zu unsern und des Richs burgraven doselbst*, quem confirmavit idem an. 1402.

De Domesticorum denominatione ita Cl. Bouterové de Monet. Francic. pag. 377. *Les ouvriers & officiers de cette monoye* (moneta Palatina) *estoient reputez Commensaux de la Maison Royale.*

De monetis Augustanis, relatio Amici.

Die Statt Augspurg hat anfangs, so vil aus dem Welsero *und andern* Historicis *zu ersehen, keine andere als Römische, und nachgehends der teutschen Kaiser Münzen gebraucht, wie dann auch dergleichen noch öffters hin u. wider bey uns vilfältig ausgegraben werden. Jedoch wass Ihre eigne Münzen anbetrifft, muss dieselbe schon vor etlich hundert Jahren gemünzt haben, alldieweilen in dem An. 1276.* Auctoritate Rudolphi I. Imperat. *aufgerichten Stattbuch vil von des Münzmeisters, u. dessen Haussgenossen Recht enthalten, aber von keiner andern Münz, als Pfennigen darinn meldung geschicht. Ich habe bisshero, so vil ich mich auch darum bemüeh, kein einige dergleichen gar alte Augspurgische Münz zu gesicht bekommen können, und seyn die älteste von An. 1519. welche ich bey handen habe, bazen, auf deren einer seiten stehet ein einfacher Reichs Adler, u. under demselben, der Statt Wappen, mit der umschrifft,* Cæs. Maximilianus; Urbis Augustæ Defensor, *auf der anderen aber stehet das Gräffliche Königsteinische Wappen in zwey Schilden u. under denselben der Buchstab A. mit der umschrifft:* Eberhardus Comes in Künigstein. *Diese Graffen aber haben die Münz-*Inspection *in dem Reich von Kaiser* Maximiliano I. *zu Leben bekommen, als die Herren von Weinsperg, welche selbige zuvor gehabt, abgestorben, u. hat auch Graff Eberhard einen absönderlichen vergleich mit der Statt Augspurg getroffen, wie selbige Gold u. Silber münzen solle. Als aber nach absterben der Herren Gr. von Königstein die Herren Graffen von Stollberg, sich auch von Königstein geschrieben, haben selbige zugleich sich des besagten Vergleichs bedient, wie man dann noch Thaler, halbe Thaler, ganz u. halbe Gulden Thaler, auch Kopffstuck, u. Groschen hat, welche um das Jahr 1560. und selbiger zeit von den Herren Graffen von Stollberg gemünzt seyn, u. under dem Reichsadler die Statt Pinen haben. Bisshero aber habe ich nicht finden können,* ex quo capite & fundamento *solches geschehen, sonderbar weil die Statt das Münz-*Regale *in* An. 1521. *von* Carolo V. Imperat. *selber* in extensissima forma *bekommen, u auch von selbiger zeit an, von Gold u. Silber allerhand Sorten gemünzt hat, ohneracbtet der Bischoff solch* Privilegium *aus dem* fundament *angefochten; als wann solches zu seinem Nachtheil ertheilt wäre. In den Augspurgischen Chronicken, so ich bey handen habe, wird zwar offt der Augspurgischen Münzen gedacht, es muss aber nur ein geringe schiedmünz gewesen seyn, weil vor* An. 1500. *von Silber nicht so vil als von Gold gemünzt worden.*

Münster zu Strasb. Chr. Königsh. p. 348. 842. V. supra *Husgenoss.*

Jus monetandi in *Monasteriis Alemannorum* exercitum, quod earum rerum, quæ singularem fidem & sinceritatem requirunt, cura tuto illis delegari videbatur, quibus summa ipsa pietatis & integritatis omnium consensu & opinione concredita fuisset, ait Jo. Vadian. *l. I. de Colleg. & Monast. in fi.* Hinc hodieque maximè per Helvetiam, antiqui nummi cernuntur Præsulum & Abbatum & Abbatissarum imaginem præferentes, quos AVGVSTOS vocavere majores, quia Augustorum nomine, indepta inde facultate, signarentur, & nomina etiam veteri more altrinsecus exstantibus literis multi nummi indicant. ANGVSTI postea vocati à nostris, vulgo *Angster*, qui rectius *Augster*. Et vidimus nummos argenteos facie muliebri non ita pridem proximè Salodurum repertos, duabusque literis altrinsecus & ex adverso quidem notatis B. & H. quæ Bertradam Augustam nisi fallor innuebant, Caroli M. matrem. Vide de Augusteriis nummis Du Fresn. Gloss. A. ubi Fridericianum repræsentat.

Ac nummi quidem per Alemanniam excusi, alterâ tantum parte monetam præferebant, alterâ vacui; id quod hodie in illis fit, quos vulgo Denarios, Helvetii alicubi *Angustos* litera inversa, ut dixi, cognominant.

Qui in Curia signabantur, effigiem Principis gerebant, nonnulli imagine *olivæ* ramusculis altrinsecus surgentibus ornati: quod & in Sigillo Caroli Crassi observatum.

Aquila insigniti, maximè à Collegiis & Monasteriis. S. Leodegarii Monasterium apud Lucernam vetustissimum id genus officinas monetales primum habuit.

Monasterium S. Galli, cujus nummi *agnum vexilliferum* h. e. Paschalem præferebant. Agno postea successit *ursus*. Episcopi cernuntur *mitra bicorni* & pedo. Abbates infernè barbati, supernè rasi, nullæ tum Abbatum mitræ Abbatissæ velatæ. Hæc Vadianus. Apud Francos promissam barbam intonsumque capillum Regiæ Nobilitatis insigne habitum fuisse, quod *capillitii Regii jus* vocabant, ut qui Reges à populo creati aut Regio genere prognati essent, comam alerent, eamque à fronte discriminatim unguentisque delibutam decus atque insigne regium regiæque stirpis haberent, Aimoin. L. I. c. 4. L. III. c. 61. Schobing. ad Vadian. L. I. de Monaster. p. 101.

MUN.

Ex his intelligitur nummus vetus cum his literis:

V. . DVICV. VI✠IE CHO.

h. e. Ludvicus victore JEsu Christo.

Insignia Crux atque Pedum, Monasterium & locum ubi excusus referunt: Ludovici g. fuerit Germanici.

Ottonis I. Imp. nummus ita inscriptus:

ALHETA OTTO LEVAMEN - -

Ottonis levamen regni in honorem Alheidis, uxoris Ottonis, Reginæ Italiæ cum qua Otto regnum Italiæ acquisivit circa A. C. 951.

OTTO IM REKS ROM. - -

Jus monetandi adhuc sub imperio Ruperti Palatini non nisi ex speciali concessione Episcopis & Dominis secularibus competiit, ut Archi-Episcop. Colon. aliisque, V. Comm. ad Jus Feud. Alem. De novo concessit is jus cudendi monetam auream & argent. Thomæ Domino *zu Dyeste und zu Siechgen, mit gebrecbe und zeichen finer wapen, off soliche Korne, assise, grad und offzale als ein Hertzog von Holland, ein H. von Brabant, ein Graue von Flandern oder ein Bischoff von Lutiche, und in dem bestande, oder besser, und nit loser.* an. 1405.

Ejusdem Ruperti Munz Edict dat. Moguntiæ vigil. S. Joh. Bapt. 1402. *das iglicher gulden habe dritbalbe und zwentzig grade an dem striche, und an der uffzale sebs und sebzig gulden uf die marcke,* &c.

Aliud ejusdem cum consilio Electorum an. 1404. ☿ ante Lætare: *Gulden sollen halten off die Assaie und Loye zwentzig und dritthalb grait fines goldes und nit darunter, und der gulden sollen gan 66. uf die Marck gewegen und nit me, unde die gulden sollen geliche geschroden und gewigen werden ee sie uss der Muntze komen. —— Und sollen — Muntzemeister einen silbern Wissenphennig und einen Engelschen slahen, die halten sollen Nün phennige Syns nachgebure, und der Wysphennige sollent geen hundert und vier off ein Marcke silbers gewegen und nit mee, und sie sollent gliche geschroden werden, und drylinge und heller. Und der Wysphennig sol von nyden heruff biss gen Bacharach XII. heller gelten, und zu Bingen eilffe.*

Floren. V. Freher. de Re monet. Tilem. Fris. Spec. Monet. L. IV. c. 15.

In diplomatis Caroli IV. nominantur *Guldin von Florenz guter und geber.*

Rupertus Imp. an. 1401. oppignoravit præfecturam Nordlingensem Civitati Nordlingæ *fur 2000. guter cleyner guldin florentzer gewichte.* Similiter in confirmatione thelonei Basileæ dati eod. anno.

Kleine gulden. *Ie ein kleinen gulden vor ein pfunt heller.* Philippus de Ysenburg in oblatione feudi facta Ruperto Sen. Palat. an. 1344. itemque Reinhardus Dom. de Westerburg in simili oblatione eodem anno eidem facta.

Birmandus, species minutioris Monetæ Leodiensis, Du Fresn. Gloss. puto Petermännichen esse.

Meitlein, mite, myten, ex minutlin, nummus minimus cupreus vel plumbeus. Meteran. L. I. p. 11. Mathes. Berg-Postill. f. 792. 811. Ge. Henisch. de Asse. p. 211.

MUO.

Mulstein, Engelgroschen, Schreckenberger, weil sie zv Anneberg neben der neuen Mühl anfenglich gemunzt worden.

MVOHEN, vexare. *Muobton mite dine erbe*, vexarunt hereditatem tuam. Notk. Ps. XCIII. 5.

Muoche, afflicti, debiles, Notk. Ps. XXXI. 7. Psal. XLII. 2. *danne mih der tiefel muoche*, dum affligit me inimicus. Ps. LXX. 19. Miser. *Ja muodinch Adam, du uuoltost imo (Got) gelih sin.*

[*Muota*, exagitabat. Gloss. Mons. p. 326.

Muotos, inquietasti. p. 326.

Muotpresti, corruptela. p. 403.

Muotsceltun, Racha. p. 398.]

Kilianus: *Muyck, mollis, lenis, debilis.* V. & *Muen. Muwen.*

[MUOLTRO, alveolo, Gloss. Mons. p. 398.

MUOMUN, materteræ. p. 322. hodie *Muhme.*

Muomunsuni, consobrinos. p. 401. *der muhmen söhne.*]

MVORRA, humor. SALZMVORRA, salsugo, salsus humor, Notk. Psalm. CVI. 34. *Iro uuocharbastun erda hiez er uuerden salzmuorra*, posuit terram fructiferam in salsuginem. conf. *Mor.*

MVOS, otium. vide *Muaze.*

Unmuos, negotium.

Unmuozzigi, negotium, Notk. Ps. XC. 6.

Geunmuosbaston, negotium facessere, Notk. Psal. LXXXVIII. 40.

MVR, murus. *Muron*, muri. Otfrid. IV. 5, 73.

Job rihtit unsih alle
zi themo kastelle
Zi filu hohen muron.

Atque dirigit nos omnes
ad illam civitatem
Ad multum alta mœnia.

[*Murari*, commentarius. Gloss. Mons. p. 410. lege cæmentarius. hodie *Maurer.*

Murara, cæmentarii. p. 328.

Murares, cæmentarii. p. 344.

Murarun, cæmentariis. p. 330.

Ufanden murr, pro muris. p. 364.

Gichaltiu mura, paries dealbata. p. 366.]

Murhuetela, murorum custodes, C. Cant. 5, 7. vid. *Hoodan.*

MVRBACH. vide *Mornen.*

MVRBOVM, morus, Notk. Psal. LXXVII. 46.

MVRGFAREN, vita præsens, opponitur Vitæ æternæ. Notk. Psal. XCIII. 22. *Er gibet mir euuigen lib, fure disen murgfaren.* Ps. CII. 15. *Also der bluomo dar in felde, also ferbluot er, also murgfare ist er.* Transitorium.

MVRMENTI, Erinaceus. Notk. Psal. CIII. 18.

MVRMVR, militaris, Fragm. de B. Hisp. 3353.

MVR.

- - - *Kuning uon Kapadocia*
Sin marh kerte er sa
An Gernises uan.
uf murmur rante er in an.

Murmeront, murmurant, Notk. Psal. LVIII. 16.

Kero: *Ano murmulodin*, absque murmurationibus, c. 40. *ano murmulodii*, absque murmuratione. c. 41. 35. *mit murmulode*, cum murmurio. c. 5.

Murmolontaz, murmurantem. c. 5.

Murmolonteru, murmurantium. cap. eod.

Murmulontan, murmurosum. c. 4.

Ibu murmuloot, si murmuraverit. c. 5.

Murmulunga, murmur. Otfrid. III. 15, 78.

Thar uuar tho, ih sagen thir,
murmulunga mihil.
Hic erat, dico tibi,
murmur magnum.

Id. V. 20, 70.

Murmulo thie menigi.
Murmurabit multitudo.

Murmelmey, Chron. Sax. vet. 1383.

[MURUVI, teneritudine. Gloss. Monf. pag. 360.

MURVUAGA, perpendiculum. p. 335.

MURZLINGUN, absolutæ. p. 375.

MUUUERF, talpa. p. 414. forsan legendum *Mulwerf*. hodie *Maulwurf* dicitur.

MUZGIVUATI, mutatoria. p. 397.

Muzguivati (leg. *Muzgivuati*) mutatoria, hoc sunt vestimenta, quorum unumquodque altero melius est. p. 333.]

MVS, *Maus*, Notk. Psal. CIII. 18. *Mus pergis*, mus alpinus.

[*Mus*, murem. Gloss. Monf. p. 336.

MUSARI, larum. p. 321.]

MUSCA, passer. Gloss. Lipsii. Somnerus tacet hic.

MVSI, lacerti: Raban. de part. corp.

MVSS, MVAS, non est necessitatis, sed libertalis & licentiæ. Otfrid. in Cant. Ezechiæ Regis Esa. XXXVIII. *Ih suohta das zeleibu uuas, suohta uollunga minero taga, ze diu daz ih Abrame geliche irsterben muosi.*

Willeram. in C. Cant. p. 146. n. 61. *thaz ih thih cussan muoze.* [*daz ih dih kussan muoze*; ita n. e.] ut te deosculari liceret. Otfrid. ad Ludov. R. 63.

Von Got er muazi haben munt.
à DEO is habeat tutamen.

Idem IV. 2. fi. Lib. V. c. ult. ỳ. 3. passim.

[*Muaz*, sæpissime apud Otfrid. usurpatur pro potest. vide III. 1, 38. c. 20, 283. c. 21, 65. IV. 4, 145. c. 35, 13. & Notas Scherzii in h. l.]

J. Feud. Alem. c. 2. fi. *er mus es von im zu leben emphohen.*

Ube iz muoza ist, si licitum est, Notk. in Sym. Athan. ỳ. 4.

Muislich, licitum, J. Argent. L. I. c. 19, 4. *als ouch eim ieklichem burger wol muzlich unt muglich*

MVS.

ist in sime buse die gelöte der wagen ze habenne. Latin. *licet unicui burgensium pondere librarum in domo sua habere.*

Similiter verbum *Soll*, quod vide.

MVSSENSVN, species convitii. V. supra *Cristenheit.*

MVTEN, petere, postulare.

Lehn muten.

Mutzettel.

Muten, commovere, irritare, Chron. Königsh. c. 2, 148. postulare judicialiter, litigare. Scotis *Mut*, placitum judicium, *V. Du Fresne v. Capilmut.*

MVT, GEMVTE, indultum, dispensatio, J. Argent. c. 134. & 145.

MVTSCHÜRVNG, mutuum vel alternativum regimen. Kilianus: *Muyten, schiren, dividere.* V. Reinesiana h. & Differt. de Paragio. §. 32.

Inf. *Schüren.*

[*Mutschierung*. (מקסם mücassim, מקסר mücassir, Arab. i. e. mensor, finitor, geometra. מקסרין mücassirin, finitores. v. Schik. f. 1634.) *Sie weren bewegt worden eine gründliche theilung, mutschierung und vereinigung ihrer vaterlichen verlassenen erbschafft halber zwischen ihnen zu betheidingen furzunehmen und zu machen.* Acta Isenburg. f. 94. Ib. *Darumb wir sie und ihre Vetterliche Graffschafft und erbschafft gegen und miteinander güetlich gemutschieret, vereiniget und gründlich vertragen haben.* Ib. *Das dis obgemelte muttschierung u. vertragnis mit unser aller guten wissen u. willen abgeredet, beschehen u. aufgerichtet ist.* Reines. Vocab. Theot. MSC.]

MVTTER, pro *Maut*, quod vide.

MVTTER, morbus colicus. Jo. Keisersp. f. 28. *Sie sprechen: Dem man dem tut die mutter. Nun muss man im doch ziegelstein wörmen und tücher, es ist das krimmen und sein bos bläst.*

MVTTV, modius, Otfrid. II. 17, 32.

Ni brennit man oub thurub thaz
giuuisso sinaz liohtfaz,
Thaz er iz biuuelze,
mit muttu bisturze.
Non accenditur ideo
certe lucerna,
Ut ea operiatur,
modio obtegatur.

Tatian. c. 25, 2. *Noh intprennent lioht-far inti sezzent iz untar mutti.* Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio.

Quarta pars Maltræ, & quarta Modii, *Viertel*, quartalis. V. Wehn. *v. Mütt.* & supra *Maltra.*

[*Mutti*, *müdde*, modius est citante ex Gloss. ined. Junio. ASax. *Midd*, vel *mitta*, quod eorum, batum, modium, & aliud quoque mensuræ genus denotat, teste Somnero in Diction. Germaniæ infer. incolæ diminutivo adhuc utuntur *muddel* pro mensura exigua, qua arborum fructus admetiri moris est. Palthen. Not. ad Tat. p. 352. Hinc forsan Suevorum *mittle*, quod modii genus est, derivandum.

Mutteo,

MVT.

Mutteo à *mutte*, metreta, Rhaban. Gl. ASax. *metan*, metiri; Sax. *meten*; unde Lat. *metior*. Morhof. de Ling. & Poëf. Germ. p. 103. deducit Theot. *Mezzan*, *meſſen*, metiri. Sax. *Mate*. Germ. *Maſſe*, menſura eſt. Hinc etiam *matte*, menſura, quæ frumento molendo in molendino demitur. Diecman. Spec. Gl. Lat. Theot. p. 92.]

Modii, *III. Artaba*. Gloff. MSS. Anglo-Sax. *Medimnum*, Modios III. *Chorus XXX modios habet*, eæd.

Modios Sextari. XIII. eæd.

Tres antabæ X. modios faciunt. Eædem.

MVWEN, vexare. Vetus verſio. Pſalm. XXVII. 2. *die mich muwent*, qui tribulant me. V. *Muen*.

MVZEN, tegere, ornare. Notk. Pſal. XIII. 3. *Mit iro gechoſe muzton ſie*, linguis ſuis doloſe agebant. Pſ. XLIV. 1. *Umbe die gemuozten ſime chore*. Pſalm. CIII. 30. *So gemuzzoſt du menniſken bilde*.

Mitee, tegumentum capitis, Canonicorum, Corcappe.

MVZ.

Almuzium, tegumentum & capitis & membrorum, *V. Gloſſ. Du Fr. v. Alm.*

Menag. Etym. Gall. *aumuſſe*, amicia.

Caſſanev. in *Aumuſſe*.

Belgis, *Almutſe*, *amutſe*, *mutſe*. Hiſp. *Muceta*.

Muznarren, Jo. Geiler. Narr. Sch. f. 29. *Es ſeind etliche die haben ſo vil kleider das ſie die ganze wochen allen tag 2. cleider hont, eins vor mittag, und eins nach mittag, wa man zv dem dantz gat, oder zv eim andern ſpiel, ſo haben ſie andere kleider, und wellen liber das die milwen ſie freſſen, wan das ſie es armen leuten geben, ſie zv becleyden.*

MVZEN, eructare, Notk. Pſal. CXLIII. 13. *Iro chellera ſint folle muzonde daz lid fone einemo ze andermo:* promtuaria eorum plena eructantia ex hoc in illud.

MVZZVNGV, immunitatem, Capitul. Franc. Lib. IV. tit. 19. ſi.

MVZERE, *der göte*, dux bellicus in B. Hiſp. ✝. 960. & 1779. an ex *Moſorabes* factum, de quo Gloſſ. Du Fresn.

MYRCNA, V. *Merchene*.

NAB.

N Litera quandoque indita per epenthesin, ut *Mutb* os, *Munt*. *Cutb*, *Kunt*, notus. *Totb*, *tand*, dens. *Cuitb*, *Kutt*, Kunt, observante Fr. Junio Gloss. Goth. v. With. pag. 383. *Eltnon*, pro Elten, Aldinæ, opidum, v. Alting. P. 2. Inf. Germ. p. 7. *Tabur*, tambur. V. in T. Conf. Principes de l'art des Etymol. apud Menag. in Etym. Franc. lit. N. Ubi etiam observatur *N mutatum in B*. Francis dicentibus pro Nanus, nanottus, *Nabot*. Sic videtur Germanis N in W mutatum, in Verbis *Nenden*, quod hodie vi Verbi wenden comprehenditur. Et *Neren*, sub hodieque usitato *weren*. Vide singula.

N quandoque præfigitur vocabulo à vocali incipienti decerptum ab præcedente voce, ut *Nork* ex een ork, bellua, V. Fr. Jun. in Willeram. C. Cant. p. 206. sq.

NA, Notk. Psal. LXIII. 6. an pro Nam?

NAAMIM, auferunt. Gloss. ASax. MS.

NAB, Otfrid. V. ult. 106. vox nihili. Legendum VOBIZ, si exerces id, V. *Voben*.

Otfrid. I. 12, 58. *Naban thaz sang*, M. Freherus notat, legend. *Vaban, uben*. Similiter II. 13, 51. Rectè vero III. 20, 306. *ther sinan uuillon uabit*, qui voluntatem ejus exercet.

[NABELO. Din nabelo, umbilicus tuus. Cant. Cant. VII. 2. hodie nabel. Conf. inf. *Napalo*.]

NACHSELLE, vide *Selle*.

NACHSEL, species eines azgeldes, nachtrag, vid. supra *Az*.

NACHTIGAL. vid sup. *Gal*.

NAERGRISTLAE, cartilago: Gloss. AS. MS.

[NAFFEZUNGA, dormitationem. Gloss. Monf. p. 352. vide inf. *Naphzen*.]

NAGEL, clavus.

[*Nagal*, clavum. Gl. Monf. p. 324. 335. conf. inf. *Negilin*.]

Binagelit fasto thiz, clavis figit, circumvallat, Otfrid. ad Ludov. ℣. 144.

NAGIL, unguis.

Extremitas corporis. Familiæ finis.

Nagilmage, propinquus ex parte matris. J. Sax. Prov. L. I. art. 3. Constit. Henrici VI. Imp. Vid. *Instit. Jur. Publ. L. I. t. de homin. propr.* conf. supra *Altmaga*, in *Magen*.

[NAH, post. *Nab uns*, post nos. Gloss. Monf. p. 397. hodie *nach uns*.

Nabirro, post tergum. p. 397.]

NAH, propè. Otfrid. III. 24, 30. ASax. *neab*, *neb*, *nib*.

Fon eristun citi unzi nab feordun, à prima hora usque pene quartam. Kero. c. 48.

[Tatian. c. 4. 9. *Wonata Maria mit siu nab thri manoda*. Mansit Maria cum illa (Elisabetha) quasi tribus mensibus. Hodie *bey nabe*.]

Nabor, propius. Otfrid. I. 27, 42.

NAH.

Job nabor oub gigiangin.
Sed imo propius accedebant.

Id. II. 15, 34.

Tho giangun thie gisuason,
nabor, so sie muasun.
Tunc accesserunt dulces (amici illi)
propius ut oportuit.

Adde V. 16, 21.

Nabist, ultimo, Otfrid. V. 17. ult.

Thar uuolkono oban entig ist,
thar sabun sie'nan nabist.
Ubi nubium superius finis est
ibi videbant ipsum ultimo.

[*Nabist* non significat *ultimo*, sed *proxime*, itaque hi versus ita reddendi:

Ubi nubium culmen (summum) est
ei loco viderunt ipsum proximum sc. esse.

Scherzius in Not. conf. de priori versu infra *oban*.]

Nabemu, vicino: Kero. c. 5.

Nabi, vicinia, Otfrid. IV. 29, 87.

Nablibboto, thaz er binan custi, appropinguavit (Judas) ut oscularetur eum. Tatian. cap. 183, 3.

Ginab, propius accessit. Otfrid. V. 5, 19. Flaciana: *Gisnab*. [Legendum *Gisuab*. vide Notas.]

Nabta imo, appropinquavit ei, Otfrid. I. 8, 37.

Unz er thara thabta,
ther engil imo nabta.
Dum is (Josephus) hæc cogitaret,
Angelus ipsi appropinquabat.

Id. IV. 29, 17.

Oub sih tharazua ni nabit.
Et se ad hoc (huic) non approximat.

Nabistin, proximo. Kero Prol. p. 18. *Ze minnonne nabistun*, diligere proximum. c. 4. hodie *nechster*.

Nabistono, proximiores, cognati. Otfrid. III. 15, 32.

Tho batun sine sibbon,
so offto maga sint giuuon,
Then ist io gimuati,
thero nabistano guati.
Tunc rogarunt ejus consanguinei
sicut interdum cognati sunt consueti,
Quibus est certe cordi
proximorum commodum.

Nabsippa. vide *Sibbon*.

Nabuuist, vicinia, præsentia. Otfrid. IV. 5, 79.

Selben Gotes nabuuist.
Ipsius Dei præsentia.

Cap. XI. 68.

Thin nauuist ist mir suazi.
Tua præsentia est mihi dulcis.

Cap.

NAH.

Cap. XV. 26.

Thaz thar min geginuuerti ist,
si jamer iuer nahuuist.

Ut ubi mea præsentia est,
sit perpetua vestra vicinitas.

[*Nahaz*, conjuncta. Gloss. Monf. p. 366.
Nahiro, super se. p. 397.
Nahistun, natales. p. 364.
Nahit, *fiuuit*, vel *chliubit*, finderit. p. 412.
Nahun, protinus. p. 403.
Nahfolgan, subsequenter. p. 393.
Nahgipura, finitimi. p. 340.]

Nebinam, habet Flaciana Otfrid. ad Ludov. R. ℣. 166. quod *Erbnam* explicabam, der nechste nimt das erbe. Sed Freherus monet: *Pro nebinam* lege *richduam*. v. inf. *Nebin*. [Et ita quoque legitur in Cod. Vatic. in Vindob. vero *Richiduame:* ut Scherz. in Notis observat.]

NAHT, NOHT,

Durchnahtiga, perfecta. Cant. Cant. 6, 8. [*durchnatiga* legitur in nostra edit. At cap. 4. 8. *durnahtig*.]

Turhnothe, perfectio: *unturhnohte*, imperfectio. Notker. Psalm. CXXXVIII. 16. *Turhnohten*, perfecti. Cant. Mosis: *Siniu uuerch turnohte sint*, opera ejus perfecta sunt. Freher. ad C. Cant. *Non est begadigt, ut interpreti visum, sed perfectum.* Voegelinus ibi: *Kombt vielleicht vom wort Note, nöth, ungern, das gleichsamb durchnötet ist.*

vide supra *Duruh*.

NAHHUTAN *uuattan*, nudum vestire. Kero. c. 4.

Nakotdag, Otfrid. V. 20, 170. *Nakotdag thih ruarti*, nuditatis dies te tetigerit.

[Codex Vindob. legit: *Nakot dag thir*. ut Scherz. in Not. observat.]

Goth. *Nacaths*. ASax. *Nacod*.

NAHT, NACHT, NOHT, NIHT, nox. J. Cæs. LVI. de B. G. c. 18. *Galli se omnes à Dite patre prognatos prædicant: idque à Druidibus proditum dicunt, ob eam causam spatia omnis temporis, non numero dierum, sed noctium, finiunt; & dies natales, & mensium, & annorum initia sic observant, ut noctem dies subsequatur.* Communis Celtarum mos, nam & Germanis idem placuit, v. supr. *Dag*. ASaxones: *On Sunnendeg feowertyne nyht uppan Eastron*, Dominica quatuor noctium post Pascha, Joh. X. 11.

[*Einen tach*, *unta eina naht*, nocte ac die. Gloss. Monf. p. 396.

Kasezanti naht, constituens noctem. Kero. c. 18. *nahtes*, noctu. c. 4. *tages ioh nahtes*, die noctuque. c. 47. *fona mittilode naht*, de media nocte. c. 8. *duruh skemmi nahto*, propter brevitatem noctium. c. 10.

Ze nahtaband muasen, (legerem *naht abendmuasen*, ad seram cœnent. c. 41.

Nahtlihhem citi, nocturnis horis. c. 42.
Fona Nahtlobun, de nocturnis. c. 16. & 17.]

Nihti, noctes, Otfrid. II. 4, 7. [In nostra edit. legitur:

Sehszug oub thar miti in muar,
so ruarta 'nan tho hungar.

NAH.

Et sexaginta etiam noctes,
tunc tangebat ipsum fames.

Sed vitium typographi est corrigendum & pro *miti*, *nihti*, legendum.]

Vristmal einer naht, induciæ unius noctis. J. Arg. L. 1. v. inf. *Ruff.*

Nehtig, uf nehtig spet, Chron. Königh. pag. 981.

Nachtselden. vide *Selidon*.

Inachteliches, singulis noctibus. Notk. Psalm. VI. 7.

Hinaht, hac nocte. Otrif. IV. 12, 22.

Thoh habet sumilih thaz muat,
mir hinaht anarati duat.

Et tamen habet unus hunc animum,
(ut) mihi hac nocte perditionem faciat.

Cap. XIII. 64, 70. Christus ad Petrum:

Thaz thu gilougnis harto,
noh hinaht thero uuorto.
Thu lougnis min zi uuare,
er hinaht hano krahe.

Ut tu negaveris vehementer,
adhuc hac nocte his verbis.
Tu negabis me revera
antequam hac nocte gallus canet.

Conf. V. 10. 11.

Hinc nostrum Hodie, *Hinte*, *heunte*, *heute*. Conf. Aeg. Menag. Etym. Franc. v. *Anuit*.

Pinahten. v. inf. in P.

Nahtram, nycticorax. Notk. Psalm. CI. 6. v. *Rammo*.

[*Nahtram*, noctuam. Gloss. Monf. p. 412.
Nahtram, nycticorax, i. e. quasi nocti corax, à nocte & corvo. p. 349.]

Nahtuuahta, vigilia in nocte. Notk. Psalm. LXXXIX. 5. *also churz so ein uuahta dero nieht. Mer ne ist nah Rom liuten ane tres horæ i. quarta pars noctis, drie stunda, daz ist daz fierda teil dero naht.* Censorinus de die natali cap. X. *Antiquitus tum noctem in quatuor vigilias dividebant, tum etiam plura noctis tempora propriis discernebant nominibus. Puta post crepusculum sequitur tempus, quod dicebant* Luminibus accensis, *sive antiquius* Prima face: *Deinde* Concubium, *cum itum est cubitum: Exinde* Intempesta *i. e. multa nox: tum ad mediam noctem;* media nox: *de Media nocte sequitur* gallicinium, *cum galli canere incipiunt: deinde* conticinium, *cum conticuere. Tunc ante lucem: Et sic diluculum.*

[*Nahtvuahun*, lucubratiunculam. Gloss. Monf. p. 358.

Uuahta der naht, vigiliæ nocturnæ. Kero, cap. 9.

Zi nahtuuahchom, ad vigilias. c. 18. *Sibun nahtuuahtono*, septem noctium vigilias. c. eod.]

NACKET, nudus. vide *Nahhutan*.

De

NAH.

De Nuditate Veterum Germanorum.

Von dem blossgehen der alten Celten und Teutschen

quæritur.

I. An fuerit verum, quod veteres Germani utriusque Celtici nudi incesserint?

Aff. Cluver. l. 1. c. 16. Germ. Antiq. ex J. Cæs. C. Tac. &c.

[Julius enim Cæsar L. VI. de Bello Gall. cap. 21. ita de Germanis. *Intra annum XX. fœminæ notitiam habuisse, in turpissimis habent rebus. Cujus nulla est occultatio; quod & promiscue in fluminibus perluuntur, & pellibus, aut parvis rhenonum tegumentis utuntur, magna corporis parte nuda.* Tacitus vero de Mor. Germ. c. 6. *Nudi aut sagulo leves.*Cap. 17. *Tegumen omnibus sagum, fibula, aut si desit, spina consertum, cetera intecti. — Locupletissimi veste distinguuntur, non fluitante sicut Sarmathæ ac Parthi, sed stricta & singulos artus exprimente. Gerunt & ferarum pelles, proximi ripæ negligenter, ulteriores exquisitius ut quibus nullus per commercia cultus.* (Hæc verba Cluverius ita transponit. *Gerunt & ferarum pelles, ulteriores negligenter; ut quibus nullus per commercia cultus: proximi ripæ exquisitius.* Verum vulgata lectio liquidissime claret, & hoc sibi vult. Proximi ripæ Romanæ (Rheno Danubioque) negligenter pellibus se tegunt: quare? quia cultum & meliores jam vestes habent à Romanis aut provincialibus, commerciorum beneficio. Ulteriores autem sive interiores ac Septentrionales Germani, majore in pretio pelliceas vestes habent, iisque vestiuntur exquisitius & elegantius, quare? causa simili, quia carent aliis vestimentorum generibus, nec ea importantur aliunde, nullo cum exteris intercedente commerciorum usu. vide Notas edit. recentissimæ Jac. Gronovii ad h. l.) Pergit Tacitus paulo post. *Nec alius feminis quam viris habitus, nisi quod feminæ sæpius lineis amictibus velantur, eosque purpura variant, partemque vestitus superioris in manicas non extendunt, nudæ brachia & lacertos; sed & proxima pars pectoris patet.*]

Paulus Diac. c. 20. Heruli bellorum usibus exercitati, multorumque jam strage notissimi: sive ut expeditius bella gererent, sive ut inlatum ab hoste vulnus contemnerent, nudi pugnabant, operientes solummodo corporis verecunda.

Conf. Fr. Irenic. 2, 51. Conring. de Hab. corp. Germ. Hachenb.

Brittones à Celtis orti, nudi, Herodian. L. III. c. 14. p. 169. *Per paludes natant excursantque ad ilia usque demersi, ac pleraque corporis nudi cœnum contemnunt. Neque enim vestis usum cognorunt, sed ventrem atque cervicem ferro incingunt: ornamentum id esse, ac divitiarum argumentum existimantes, perinde ut aurum cæteri barbari.*

NAH.

Contra Germani vestiti ea ætate, teste eodem L. IV. c. 7. p. 192.

II. Quæ ratio & modus? Nuditas videtur duplex, prior & totalis, sicut protoplasti ante lapsum, altera ut tamen tegantur quæ Natura post corruptionem vult tegi, ut Mauri & Indiani. Prior etiam post lapsum in pœnam, Esa. XX. 4. Ezech. XXIII. 29. De posteriore 2. Sam. VI. 14. & 20. Germanos posteriori usos credibilius.

III. Quis finis? Generatim historia juris de Nuditate, ex Sacris & Moral. Philos. ac Naturali. Excitatio libidinis, non Extinctio. Vid. Manud. Phil. ad JPr. c. V. 7. Reverentia. Pudor.

IV. Quis effectus?

Castitas & abstinentia à coitu usque ad XX. annum. Cluver. l. c.

V. Duratio. Gæsatæ in prælio cum Romanis braccis sagisque abjectis nudi cum solis armis primos ordines occuparunt teste Polybio. L. 2. Cæterum abrogavit hanc nuditatem Christianismi susceptio. Romanorum conversatio.

NAJO, *pæne*, Gl. Lipsii. ubi Somnerus: *Pæne nobis nigh, & well-nigh: g in utraque voce superfluo vel otioso, & inter pronunciandum neglecto, quin & inter scribendum perperam usurpato: à Sax. enim vocem accepimus, quibus nih & ful-nieh scripta.*

[*Von najo*, ex nunc. Gloss. Mons. p. 334.]

NAIMAS, Naymus, Naaman, Dux Bavarorum. Fragm. de B. Hisp. ℣. 943. de gladio Rulandi:

Naimes there Beiere wigant,
uorte is uone Beieren.
Tho sin Naimes der Herzoge phlab,
waz there heithene tha uore starf!

Vincentius in Spec. Hist. & ex eo Presbyter Ratisp. p. 13.

NAL, L. Sal. 44, 10.

NALICHIZ, vicinus. Otfrid. V. 7, 108. à *Nah* suprà. [Supra voce *Man* Schilterus hanc vocem cum præcedenti conjunxit atque *mannalibiz* exhibuit. Notatum est autem ibidem, legendum esse *mannalib iz.*]

NALLES, non. *Nalles eonaldere*, non aliquando: Prol. p. 17. *nalles giu*, non jam. *Nallas einiu*, non solum: c. 48. Kero.

[*Nalles fon bluote*, non ex sanguinibus. Tatian. 13. 6. Vox hæc usitatissima est Keroni in sensu simplicis negationis: quod si autem verum est, quod in Diction. Gassarus affirmat, *nalle* per syncopen idem esse quod *nicht alle*, *nalles* quoque nihil aliud erit, quam *nio in alles*, plane non, particula fortius negans. Palthen. Not. ad Tat. p. 326.

Nalas uolibiu Zeihhan, virtutesque non quaslibet. Gloss. Mons. p. 366.

Nalas Zigitatigi sprehhanto, non præferendo. p. 383.

Nalasmitbolden. non rectis. p. 326. forte legendum *nalas mit bolden.*

Nalasgiscaphanen. non creatum. p. 373.]

Otfrid. I. 1, 166.

Sit

NAM.

Sie lertun sie iz mit suerton,
N'ales mit den uuorton.
Docuerunt id eos gladiis,
non verbis.

Id. II. 6, 42.

Gilich, quad, uuirt iu thanne,
Goton, nales manne.
Similes, dixit, eritis vos inde,
Deo, non homines (amplius.)

Adde V. 8, 77.

Nalas thaz, nisi quod. præterquam. Otfrid. II. 12, 25.

Nals thaz, non quasi. Notk. Psalm. II. 4.

Nol, non. Fragm. de B. H. ℣. 2761.

Sie nol uorhten liues noh gotes.
Non metuebant neque de vita neque de bonis.

[NAM i. e. dann. Gravenberg in Wigolais ap. Goldast. Parænet. p. 425.

Nam der Schilt ist im ze glanz,
unverböwen und ganz.

Reinesf. Vocab. Theot. MSC.]

NAM, capio. Otfrid. II. 8, 36. *nam fon thir*, percipio ex te. conf. inf. *Nemen.*

Namer, acceptior, *angenehmer*, Notk. Psalm. LXXXIX. 1.

Nam, raub und nam, occupatio licita vel illicita, ut rapina.

[*Piteilida odo nama*, privatione. Gloss. Monf. p. 402.

Nama ardhinfan, rapere prædam. Isidor. c. 9. §. 4. Germani composito *abnahme*, non dispari sensu utuntur, à *neman*, hodie *nehmen* sumere,, rapere. AS. *naeme*, captio & *nyd-name* raptus, *nyman*, capere, rapere est. Conf. Jun. Glossar. Goth. voc. *niman*. ut & Glossar. AS. Lambardi. p. 221. Palthen. Not. ad Isid. p. 416.]

Firnomes, aufers. *Fernomen*, percipitur, intelligitur.

Furenomes, proponis, furnemen: Notk. Psal. CXVIII. 43.

Beneimdon, proponere, statuere, *sich vornehmen*. Notk. Psalm. XVI. 11. vide supra lit. B.

Beneimdon, disponere. Notk. Psalm. LXIII. 6. *Sie beneimdon, daz sie iro stricche ferburgin*, disposuerunt ut absconderent laqueos.

Dero altun unde niuuuun beneimedo: Veteris & Novi Testamenti. Id. Psalm. LXVII. 14.

NAMUN, nomen. c. 2. *Nemin*, nomini. Prol. p. 18. *Ist kenemmin*, nominatur: c. 1. *Namahaftii namono*, appellatione nominum. c. 63. Kero.

[Adde ex eodem, *Nemin tatim erfullan*, nomen factis implere. c. 2. *Za nemin uuiheru*, ad nomen Sanctorum. c. 58. *blutremu nemin nemnan*, puro nomine appellare. c. 63.

Welih namo ther is? (lege *thir ist*) quod est tibi nomen? Tat. c. 53. 7. *Namtun inan fines fater namen Zachariam*, vocabant eum nomine patris sui Zachariam. Id. c. 4. 11. Latinismus latet in hac vocum constructione, pro *mit fines* &c. Palthen. Not. ad Tat. p.

NAM.

303. *Nemnis thu finun namon Johannem*, vocabis nomen ejus Johannis. Id. c. 2. 5. *Nemnis* à verbo *nemnan*, quod est ap. Keronem appellare, itemque *nemmen* vocent (vide inf.) Dicimus nunc mutato utroque *m*, in *n*, *nennen*, quod, uti præsens locus docet, paulatim facta unius *m* in *n*, mutatione effectum fuit. Superest nobis prioris scripturæ monumentum in voce *name*, nomen, *nemlich* nominetenus. Aliquando tamen & veteres nostra consuetudine leguntur locuti. Sic Orfrid. II. 8, 63.

Thaz mez uuir ofto zellen,
iob sextari nennen.
Mensuram eam sæpe nominamus,
dicimusque sextarium.

Et in Gloss. Boxhorn. est *Niltinenin*, cognomento. Palthen. Not. ad Tat. p. 283.]

Namiti, nominatio, Otfrid. I. 9, 27. de Johanne Zachariæ filio:

Quadun, iz so zami,
er finan namon nami.
Thaz man in ther namiti,
thes alton io gibogeti.
Dicebant, id decere,
ut ejus nomen sumeret,
Ut in ipsa nominatione,
senis recordatio esset.

Keneimit, nominavit. Notk. Psalm. VIII. 1.

Genamdo ze gute, benedictus, *ze ubele genamdo*, maledictus. Notk. Psalm. CXVII. 26. Otfr. II. 23, 51.

In mines namen namati,
In mei nominis invocatione.

Sie mugent beninnen ires gutes, das sie des vorus nement. J. Arg. L. II. c. 109.

Franci nomina infantibus imposuere nono die, L. Sal. c. 26. §. 5. Quo alii, itemque de duplicis nominis impositione vid. du Fresn. Gl. v. *Binominis.*

Chinamno, cognominis, Isidor. 3. 4. [Rectius forsan *ejusdem nominis.*]

Name, persona. *Mansnam* (mansperson) *sol kein weibsnam* (weibsperson) ansprechen &c. J. Argent. L. II. c. 367. v. Nemmen. Hist. Lombard. t. von der Cruzewoche. V. sup. in ista voce.

Namo, Nomen, pars Orationis, V. supr. *Grammatiche.*

NAMEN: Nomina Propria Armorum.

Durendart, gladii. V. *Dur.*

Rosse, gladius Elberichi, Heldenb. P. I. p. 8. b.

Mugelar, Genulini, Fragm. de B. H. ℣. 931.

Olivant, tuba Rolandi, V. in O.

Galea Rolandi hies *Venerat*, Fragm. de B. Hisp. ℣. 1847. [Stricker galeam hanc appellat *Venerant*, observante Scherzio in Not.]

Priwen, clypei Arturi R. Britanniæ. Galfr. L. IX. Hist. Brit. c. 4. *Arturus lorica tanto rege digna indutus, auream galeam simulacro draconis insculptam capiti adaptat. Humeris quoque suis clypeum vocabulo PRIWEN, in quo imago S. Mariæ Dei Genitricis impicta. Accinctus etiam Caliburno gladio optimo & in insula*

NAN. NAR.

sula Avallonis fabricato: lancea dexteram suam decorat, quæ nomine RON vocabatur: hæc erat ardua lataque lancea, cladibus apta. Huc etiam fabula Pontici Verunnii L. IV. Hist. Britann. de gladio Julii Cæsaris, quem Nennius Britto ceperat: *Exequias regias facientes, posuerunt cum eo gladium Cæsaris in sarcophago quem in clypeum suum pugnans retinuerat. erat nomen gladii CROCEA MORS, quia nullus evadebat, qui vix illo læderetur.*

Pridwen, Vorburg. V. l. 7. p. 38.

NAN, pro inan, illum, illos. Otfrid. ad Ludov. ℣. 130. passim.

NANNON, Otfrid. V. 23, 350. de cœlesti musica:

Thar ist sang sconaz,
iob nannon seltsanaz:
Sconu lüdi da ubardag.

Ibi est cantus pulcher,
& carmina rara:
Pulchra cantica tota die.

Convenit nostrum: *Sause ninne:*

[Pro *nannon* uterque Codex Vindob. & Vatic. habet *mannon*, ut Scherz. in Notis observat, qui versum medium ita eapropter transfert:

Et hominibus admirabile.

Wercman NANT, operarium suum. Kero. c. 63. Pro nant legendum *Sinan* vid. Prol. p. 17.]

NANTA, v. *Nenden.*

NANTI, vocasset. Gloss. Monf. p. 365.]

[NAPA, modioli. Gloss. Monf. p. 328. Nempe modiolus in rota, hodienum *die nab* dicitur.

NAPALO, umbilicus. Gloss. Monf. p. 339. 353. hodie *nabel*.]

NAPF, cyphus, J. Arg. L. I. c. 50.

Getbraheter, [n. e. gedrater] *naph*, tornatilis crater, C. Cant. 7, 2. [Gloss. Florent. *Napf*, cratera. Gloss. Anonymi *Napf*, patera. Scherz. Not. ad h. l.

Naph, crater. Gloss. Monf. 353. *Napho*, craterarum. p. 334.]

NAPHZEN, dormitare, Notk. Psal. CXX. 3. *Nob der ne naphze, der din buohtet Israhel:* neque dormitet qui te custodit Israel. ℣. 4. *Er ne naphezit, noh slaffet, der Israhelem behuotet.* Non dormitat (dormitabit) neque dormiet qui custodit Israel. [Hinc *Naffezunga.* quod vide supra.]

NAPODERO, L. Sal. 41, 9. *Siquis pulchrum anniculum sive bimulum furaverit, Malb. Napodero.*

[NARA, stipendia. Gloss. Monf. p. 392.

Naro, sustentationis. pag. ead. vide *Nerien. Dhazs is bi mittingardes nara chirista chimartirot uuerdhan.* Isidor. c. 5. §. 7. Ad hæc verba quid notarit Palthenius supra voc. *Chirista* relatum est. Lucem vero aliquam fortasse ex iis, quæ modo e Glossis Monseensibus prolata sunt, capient.]

NARE, L. Sal. d. t. 41, 10. Si vero sequentem puletrum furaerit, Malb. Nare.

NARRA, frivola: Gl. MSS. ASax.

NARTEN, Vischnarten. Chron. Königsh. p. 822.

[*Narto* vel *labul*, pelvem. Gloss. Monf. pag. 413.]

NASCHE, L. Sal. 27, 15.

NASE, nasus.

[*Nasa*, nasum. Gloss. Monf. p. 339.]

Nasesnüden, subsannare. Notk. Psalm. II. 4. *Ther in himele buet, ther spottet iro, unde nasesnüdet an sio.* Qui habitat in cœlis, irridebit eos, & Dominus Subsannabit eos. Id. Psalm LXXVIII. 4. *Unir sin uuorten iteuuiz unseren geburen, nasesnuda unde huoh dien die umbe unsih sint:* Facti sumus opprobrium vicinis nostris, subsannatio & irrisio his qui in circuitu nostro sunt.

NASGAN, vid. *Genesan.*

NASTAHIT, L. Alem. c. 56. Heroldus. c. 57. §. fi. *Hoc dicunt Alemanni Nastbait.* & annotat aliam lectionem: *Nachschait*, quæ utique verior, & tum verbis tum praxi forensi convenientior; significat enim donationem propter nuptias post pacta dotalia, durante matrimonio factam. Vide quæ notavi ad Chron. Königsh. obs. XII. pag. 678.

NASTHUS, L. Sal. 27, 14. statua ad flumen.

NATHA, gratia, genade, Willer. in C. Cant. pag. 52. [in nost. ed. p. 23. in qua *gnada* legitur.]

Harte genedig seyn, Rythm. de S. Annon. ℣. 632.

NATER, vipera, serpens, draco. Steinhöw. f. 9. de Pallade: *ain cristallynin Schilt, darin ein traken-Kopff - - Ze bedüten - - und doch mit näterschen listen bewaret.*

[*Cunni natrono*, progenies viperarum. Tatian. c. 13. 13. Dicunt adhuc Germaniæ superioris populi viperam *eine natter*, & inferioris per aphæresin *ene adder*, quorum utrumque cum significatu præsentis loci exacte convenit. Gothis *nadr* & viperam & hydram. ASaxonibus *naedre* præterea aspidem, anguem, basiliscum, draconem, colubrum, adeoque quodvis serpentum genus denotat. Vid. Benson. Vocab. Palthen. Not. ad Tat. p. 329.]

NATURU, natura. Otfrid. V. 12, 97.

Thaz er in naturu,
uuas selbo ther zi uuaru.

Quod ipse in natura,
erat hic ipse in veritate.

Fragm. de B. H. ℣. 1015.

Er möse sine natura began.
Oportuit eum naturam suam sequi.

Naturosagin, Physiologi. Notk. Psalm. CI. 6.

NAVEL,

Herzenavelen, herzgrube, Fragm. B. H. ℣. 2652. [*Medium cordis* vertit Scherz. in Not. *Navel* est nostrum *nabel.* quod vide supra.]

NAUFF, Sarcophagus. L. Sal. t. 17, 8. *Siquis mortuum hominem aut in osso, aut in petra, quæ vasa ex usu sarcophagi dicuntur &c.* ita habet Heroldus, annotans variantem lectionem *aufa.* MS. Regium: t. 18. *Siquis hominem mortuum super alterum in*

NAU. NEI.

In naufum aut in petra miserit: MALB. Hldulgus. Sunt Den. IID qui faciunt Sol. LXII. Sem. culp. jud. Cum quo convenit fere Heroldi editio, ubi altera vice hic textus tit. 58, 2. repetitur: *Siquis hominem mortuum, super alterum in petra, aut in naufo miserit, MALB. Idulgus. Sol. XXXV. culp. j.* Confirmat hanc lectionem pluribus du Fresn. *Gloss. Vossius.* Gregor. Tur. de Glor. confess. c. 20. *cumque sacrosancta pignora palliis ac nafis exornata.* ib. Th. Ruinart.

NAVO, sed, Gloss. Lips. v. *Nouan.* & *Najo.*

NAVVIT, suit, *nebet*, Tatian. cap. 56,7. *Nioman blezza niuues duoches nauuit altemo giuuate:* nemo assumentum panni rudis assuit veteri vestimento. v. *Blezza.*

Goth. *Naat*, assumentum, Luc. V. 36.

Nethas, acus, Marc. X. 25. ASax. *nædl.* Alam. *Nalde, Nolde.* nadel.

[NAZTA, insuderat. Gloss. Monf. p. 389.

Nazzo, humidas. p. 413.]

NE, quandoque vacat. v. Notk. Psalm. III. 3, 7. XXX. 23. LIX. 10. *Untarneuuizun*, Fragm. Samarit. ℣. 3. V. inf. *uuizun.*

Erne, pro Er. Fragm. de B. Hisp. ℣. 2618.

NE, interrogativum. Notk. Psalm. LXVII. 18. *ziu ne sulna*, warumb solten sie nicht. Idem Psalm. LI, 3. Psalm. LXXXIX. 13.

Ne-ne, non nisi, Notk. Psalm. LVIII. 10.

[NECHALA, vel *vuipobosim*, periscelidas. Gl. Monf. p. 332.]

NEFKIRII, avaritiæ: Kero. c. 57.

[NEGILIN, ungulis. Gloss. Monf. p. 334. clavis. p. 337. vide supra *Nagel.*]

NEHINAM, Otfrid. ad Ludov. R. ℣. 166.

Allen sinen Kindon,
si nehinam mit minnon.

Nehinam putavi esse idem quod *Erbnam, der nechste* (Nehi) *nimt das erbe*, est regula juris Teutonici. Ita sensus sit, ut & liberis & posteris successio contingat pacifica & amicabilis, sine turbis domesticis. Freherus notat hic: *Pro nehinam lege richduam.* An fortè hæc posterior lectio superioris glossa est?

[v. Sup. *Nab.* ubi jam notatum est, legendum *richduam.* Duos igitur hos versus Scherz. in Notis ita vertit:

Omnibus ejus liberis
sit imperium cum amore, i. e. pacificum, sine lite.]

NEIGEN, v. *Hneigen.*

NEIN, nullus, ni ein, Chron. Sax. *Nihein*, Otfrid. passim.

Neeinir, non, Notk. Psalm. XCII. 1.

Neist, negativa, Notk. Psalm. XLIV. 13.

NEIZ, afflictio.

Neizzeselig, plenus afflictionum, Notk. Psalm. XLIII. 20. arbeitselig.

Nezen, odio habere. Fragm. Samarit. ℣. 15.

Nezant thie Judon unsera wast.
odio habent Judæi nostram conversationem.

[In hoc Fragmenti loco legitur. *Ne nezant thie Judon unsera wast.* Minime igitur hic sensus, quem Schilterus verbo *nezant* tribuit, locum habet. Ita enim loqueretur Samaritana. Judæi non habent odio nostram conversationem; quum plane contrarium dicere velit. Præferenda igitur versio. *Non fruuntur Judæi nostris cibis*, & *uuist* pro *wast* legendum: *Nezant* vero à *niazen* derivandum, ut Palthenius monet, Not. p. 423.]

Sin Keneizzit, adfligantur, Kero. c. 30.

Notk. Psalm. XLIII. 3. *Neiztost umbe sie andere liute*, afflixisti propter illos alios homines. Vers. 9. *Uuanda du fone dien neizzenten unsih lostost*, quia ex affligentibus nos eruisti.

[*Prinnan, neizzan*, torrendos. Gloss. Monf. p. 411.]

Ita emendandus Otfrid. I. 20, 61. pro *ni nit is: ni nizit.* Aluredi in Lege: *Asi-nasare.* pro quo Lex Henrici R. habet *occidere.* As, cadaver: nasen, naisen, nösen, V. inf. Nöscha. Hodiernum *Naussen*, plagen, molestare.

NEMEN, capere. Kero: *Nemes, capias.* Prol. p. 16. conf. supra *Nam.* & infra *Nimit.*

[*Abanemendo dia uuiga unz ze ende dero erdo:* auferens bella usque ad fines terræ. Notk. Psalm. XLIV. 10. hodie *abnehmen.*]

Ginami, cepisset, rapuisset, Otfrid. I. 11, 119.

Sia satanas ginami,
ob er thoni quami.
Hunc satanas rapuisset,
si ille non venisset.

Ginumton, captis, Otfrid. I. 5, 102.

[Legendum *gimunton:* vide notata superius ad voc. *Gimuntigonne.*]

Ginummi, adepto: Gloss. ASax. MSC. Ablata. ib.

Keneimit, intelligitur, capitur, Notk. Psalm. VIII. V. *Beneim.*

Neimo, intelligo, Notk. Psalm. CXXI. 3.

Jungiu uuib kenomeniu, virgines raptæ, Notk. Psalm. LXXVII. 63.

Nemare, ablator, Notk. Ps. XIII, 3. *Der aba nemare ist dero arbeite:* qui verosublator est laborum.

Nemen, velle, Notk. Psalm. XL. 12. *Nement sie daz min name fertilgot si.* vellent ut nomen meum sit extinctum.

[*Nement*, contingunt. Gloss. Monf. p. 374.]

Firnemen, hodie *vernehmen*, percipere. Otfrid. II. 9, 34.

Thie man firnement alle.
Homines percipiunt omnes.

Notk. Psalm. CXVIII. 144. *Duo mih fernemen.* ℣. 164. *septies uuird fernomen semper*, ℣. 165. *Der ne fernimet.* Vide supra lit. F.

Dancknem, acceptum. Rupertus Imp. in diplomate Schellenbergiis an. 1402. dato: *die getruwen und dancknemen dienste.*

Zesihnemo, susceptor, Notk. Psalm. XLV. 10. *Min helfare unde zesihnemo ist Got:* adjutor & susceptor meus est Deus. Hodie *zu sich nehmen*, est suscipere, ad se recipere.

NEM. NEO.

NEMETES, v. *Nimide.*

NEMMAN, appellare: Kero. c. 63.

Nemmen, vocent. c. eod. *Ist kenemnit*, vocatur. c. 2. *Kenemneet*, invocetis. Prol. pag. 17. vide Lit. K.

Nemine. Notk. Psal. CXIX. pr.

[*Nemanti*, sumens. Kero. c. 64. à *nemen*, hodie *nehmen.*]

Jus Argent. L. I. c. 5. *Sol nemen den kleger*, nominabit actorem. Königsh. Chron. c. 2. §. 1.

Genemen, incusare, Notk. Ps. CXVIII. 144.

Gagennemmeda, relatio prædicamentalis, Notk. in Symb. Athan. ℣. 3.

Genemmidiu, nomina, personæ, Isid. cap. 4, 4. V. supra *Namun.*

NENDEN, adscendere, anniti, insurgere contra quem: in malam partem. Notk. Psalm. XLIII. 6. *die an unsih nendent*, insurgentes in nos. Idem Psal. LVIII. 2. *Fone mih ana nendenten genere mih*, ab insurgentibus in me libera me. Psalm. CVI. 26. *Sie bevent sih hoho nendendo*, ascendunt usque ad cœlos. Psal. CXXIII. 1. *Do unsih die mennischen anananton*, dum super nos insurgerent homines.

Nendigi, audacia, Notk. Psal. XXXIV. 26.

In bonam partem. Otfrid. II. 12, 71. de Regeneratione:

Inthiu siu thes ginenden,
sih himelriches menden.

Dum illi (regenerati) eò adscendunt,
cœlorum regno fruuntur.

Sic & idem IV. 37, 69. III. 14, 154. *zimo nanta*, ad ipsum accessit.

[Scherz. in Not. *Nandta*, (ita enim in MSC. legitur) forte h. l. reddendum esse dicit *clamabat*, *nennte.*]

IV. 26, 28.

Er fro fon imo gengit
so uuer so zi imo nendit.

Lætus ab ipso (Christo) abit,
quicunque sic ad ipsum venit.

Ginenden thes, fruere eo, Otfr. III. 4, 55. cap. 26, 133. vid. supra lit. G.

Nenden, niti. Willeram. in C. Cant. p. 150. n. 63. ita enim ipse Willeramus in paraphrasi Latina exponit:

Viribus haud propriis fidit, sed nititur *omnis*
illius in nostro spes & fiducia sponso.

Belga reddit: *stelt.* reponit. Annotator anonymus emendat *lendet*, i. reclinat, à *lenen*, inniti. Fr. Junius fatetur: se vim vocis ignorare.

[*Nenna* est animum inducere, à se impetrare. Suec. *Jag näns*, audeo, confido. Verel. Ind. Staden. Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 218.]

NENNENDE, Notk. Ps. LXVII. 8. Educens compeditos in fortitudine, similiter amaricantes, qui habitant in sepulchris (*zi uzzer hafte sundon sie nennende* [*nerrende*] *mit starchi, samo uuola die Got reizzara, die in iro sundon begrabin sint.*)

[NENNENT, memorare. Gl. Monf. p. 358.]

NENWIHT, nequam: Gl. Lipsii, addentis: *Quasi dicas, nullius pretii aut ponderis.* Sed *Wiht* hic non significat pondus, verùm hominem, ut aliàs quodlibet Ens. V. inf. *Wiht.* Somnerus hîc prolixè: *Nequitia, uti & malitia, Sax. nywe & niwe: Man etiam illo sensu usurparunt: Unde nequam, malus, eis Mansulle; ab hominis naturali nequitia. A niwe autem, Nequam vocarunt niwing; unde illud apud Matth. Paris. & alios: Rex, inquit, milites Anglos, ut ad obsidionem veniant, jubet: nisi velint sub nomine NITHING, quod Latinè Nequam sonat, recenseri, &c. Vocabulum hoc Nithing à nocte venire conjecit Glossographus ibidem; quæ, inquit, olim Nith, non ut nunc night scripta reperitur: ita ut Nithing sit Lucifuga &c.* „ *Fugit interim doctum virum vera vocis scriptura. Nox enim perperam apud Anglos scribitur sive Nith sive Night; rectè autem & secundùm Sax. scribendi modum niht. Utut sit, luce clarius est, Nithing, cum Nequam notet, à Sax. Niwe nequitia, malitia, dimanasse.* Hæc Somnerus.

At mihi simpliciter videtur esse aut erratum amanuensis, aut sphalma typographi apprehendentis proximam literam pro sequente & scriptum fuisse: *Neowiht*, nequam.

NEOK, *nec*: Gl. Lips. Somnerus: *Sax. nic.*

NEOMAN, nemo. Kero. c. 31.

Neomannan, nullum. Kero. c. 4.

NEONALDRE, nunquam: Kero. c. 1. 4. 10. 15. *Neonaltre.* idem c. 64. conf. supra *Alt.*

NEOWEHT, nihil. Prol. p. 15. c. 2. 43.

Neouuiht min, nihilo minus. c. 18.

Neowiht, nullam. c. 33.

Ze neouuiehti, ad nihilum. c. 7.

Ze neowehti, ad nihilum. Prol. p. 18. Kero.

Gothis: *Niwaiht*, nihil. Luc. III. 13.

V. *Wiht*, & supra *Nenw.* & mox *Niuwiht.*

NEREN, NERIEN, salvare, sanare, defendere, liberare. Isidor. c. 3, 6. *Dher nerrendhin Drubtines*, Salvatoris Domini.

[In sqq. est *nerrendeo*, *nerrendo.* Forte etiam in Gloss. Lips. pro *giuueri* libera, *giuuereda* liberavi &c. legendum est *gineri*, *ginerida.* Explicat Francicam hanc vocem dialectus AS. ubi *nerian* est solvere, servare, unde participium *nergend* sive *nergend* servator, redemptor, liberator, aut quocunque modo saluti alienæ consulens, teste Somn. in Diction. Quin huc etiam aliqua saltem ratione pertineat Francica vox *neran* alere, quæ in Glossar. Boxhorn. est, non dubito, Germani *nehren* dicunt. Conf. supra dicta in *libnara.* Palthen. Not. ad h. Isid. locum. p. 404.]

Nerita, liberavit, Otfrid. IV. 25, 4.

Tho man 'nan bismerota,
uuio er unsih mit thiu nerita.

Cum ipsum (Christum) opprobriis afficerent,
quomodo ille nos per hoc liberaverit.

II. 7, 25.

Oba thaz thiu liuti nerita
ioh hungeres biuuerita,
Irretit thiz mit uuorton
thia uuorolt fon then sunton.

Utpote

NER.

Utpote qui homines ſalvaret
& famem arceret,
Liberat hic verbo (Evangelii)
mundum à peccatis.

[Antitheſis in his verſibus Scherzio in Not. videtur contineri, inter agnum Vet. & Novi Teſtamenti, unde eos ita transferendos cenſet:

Quod ſi ille (agnus Vet. Teſt.) homines aluit
& contra famem defendit:
Hic (agnus Novi Teſtam.) liberat verbis (Evangelii)
mundum à peccatis.

Sed locus à Schiltero mox producendus, huic parallelus, videtur omnino Schilteri verſionem verbi *nerita* probare, ita autem ille ſonat:]

III. 7. ult.

Er uuerdo unſih gibliden,
jo z'en goumon ſinen,
Hungere biuuerien,
ioh oub fon tode nerien.
Is (Chriſtus) velit nos exhilarare
cum epulis ſuis,
Famem arcere,
& à morte liberare.

IV. 14, 35.

Ni bi unſih uuafan nerien,
giſten uuir unſih uuerien.
Non per noſtra arma liberari,
ſi annitimur nos defendere.

[Scherz. in Notis vertit:

Niſi nos armis (mediantibus) ſervari
cum ſuſcipimus defenſionem noſtrûm.]

Cap. 31, 33.

Nert er tho, ſo er mohta
ſines ſelbes trahta.
Emiſit hic ut potuit,
ſuas cogitationes.

[Cod. Vatic. habet: *kerter tho.* Cæſar. *kerter do*, unde priorem verſum ita transfert Scherz. in Not:

Vertit hic quantum potuit.]

Notk. Pſal. VII. 2. Salvum me fac ex omnibus perſequentibus me: *Jeo halt mih, daz chit, nere mih fone minen fienden.* Pſ. CII. 7. *nals kenerit uuurdin*, non ſanarentur: *ne uuurden ſie ſanati, (generit)*: unus ſanatus, *einer generit.* conf. Pſ. LVIII. 2.

Nara, liberatio, Iſid. c. 5. ult. vide ſupra *Nara.*

Hiſt. Alex. M. *Darius gedacht, wie er ſich vor Alexandro erneren möchte.*

Rhythm. de S. Annon. ℣. 227.

Dii gedachti der liſtige mann
wi her ſich mohte generian.
Tunc cogitabat callidus vir
quomodo ſe poſſet liberare.

Königshov. Chron. c. 5, 15. *Maternus und ſine geſellen erlidigent beſeſſen lüte, und ernertent menigen menſchen von ſime ſiechtagen.*

NER.

Notk. Pſ. LXVIII. 20. *Andere teta er geneſen, ſih ne mag er ſelben generien:* alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere.

Conf. Fragm. de B. Hiſp. ℣. 2702. 3129.

Genaren, Fragm. de B. Hiſp. ℣. 3209.

Thie aver genaren.
Qui vero ſalvi evadebant.

Neiren, id. ℣. 2554.

Thie ne neirten ſie niht mere.
Illi non ſervabantur.

Neriando, ſalutare: & *Neriando*, liberator: Gl. Lipſ. ubi Somn. *Refugium, Sax. Genér, quod ab eorum generian ſluens, eruere, eripere, ſignat: hinc Dominus & Redemtor noſter* nergend uſſer *Sax. dictus.* Ita apud Iſidor. c. 5, 6. nomen JESVS redditum: *Druhtin Nerrendeo Chriſt*, Dominus JEſus Chriſtus.

[*Nerie*, paſcat. Gloſſ. Monſ. p. 329.

Nerige, paſcat. p. 397.

Neriet, ſuſtentate. p. 329. ſuſtentatis. p. 350.]

Subtneri, curatio, liberatio à morbo, Notk. Pſ. CIII. 15.

Conf. ſupra *Ginerien.*

Gineord, contentus: Gl. ASax. MSS.

NERVKIAO, *Nerutkit*, nolite. *Neruocki*, Noli; Gloſſ. Lipſii. Somnerus hic ſilet. Eſt autem Verbum ſaltem compoſitum ex *Ne* & *ruach*, hodie *geruhen*, velle, V. in R. & mox *Nicburit.*

NES, vid. *Nis.*

NESEN, Vid. *Geneſen*, GNISET, Notk. Pſ. XXXVI. 33. *So diu ſela gniſet, ſoerſtat der lichamo.* Pſal. LXX. 15. *Diu geniſt Gotis iſt nals memiſcin:* Domini eſt ſalus & non hominis.

NESTEL, vincula, lora. Fragm. de B. Hiſp. ℣. 2930.

Erraibte ime thie halsueſte,
Er zebiwe ime thie neſtel.

[*Neſtilun*, anſulas. Gloſſ. Monſ. p. 321. funiculos. p. 323. funiculi. p. 335.]

NESTEN, nidiculari. Notk. Pſal. XXXVI. 10.

Neſt, epemenia. Gl. MSS. ASax.

NESTIGANTIO, L. Sal. t. LIII. Wendelinus putat Nomen proprium Epidicticum eſſe in Jure Salico, ſicut in J. Rom. Titius & Sempronius. Sed conjectura minus probabilis, ſic enim ſæpius occurreret, præſertim in Formulis Francorum. In Baluziana editione, planè ejectum hoc vocabulum.

NEUBRUCH. v. *Bruch.*

NEVIN, nepotes, R. de S. Ann. ℣. 483. de Auguſto:

Dû Ceſar ſin einti genam,
unte der ſin neve güt die richi gewan.
Cum Cæſar vitam ſuam finiret
& nepos ejus bonus Imperium acciperet.

[Wernigerodæ in templo SS. Silveſtri & Gregorii hæc extat inſcriptio:

Starf Heinrich Greve der von Stolberg leve neve.

NEW.

v. Not. ad h. l.
In eod. Rhythm. ℣. 686.

Diz ftiftin beriverte groze
wider nevin unti hufgenoze.
Id efficiebant expeditiones magnæ
contra nepotes & domefticos.]

NEVSEN, ERNEVSEN, inquirere, *fuchen.* Keiferfp. Br. f. 26.

NEVVARE, *Ne-newvare*, non-nifi, Willer. in C. Cant. p. 35. n. 17. p. 92. n. 40.

[*Ne uuare* idem eft ac nifi. Scherz. Not. ad Willer. p. 17.]

Newere, tantùm, Rhythm. de S. Annon. ℣. 56. v. *Niewant.*

NEWEDER. vide *Niuuedar.*

NEZ, filum, à *neben.*

An inde *Genecium*, Náterey. L. Alem. c. 80. *Puella de priore genecio.* MS. Arg. legit: *Giinitio.* & ibi gloffa: i. textrinum, teaminata.

Sed magis fortè eft à Gynecæo.

NEZEN, mingere, Chron. Königsh. c. 5, 62.

NEZEN, odio habere. vide fupra *Neiz.*

[NEZI, reticula. Gloff. Monf. p. 328. hodie *Neze*, rete.

NEZILA, urtica. p. 343. hodie *Neffel.*

Nezila, urtica. p. 414.

Nezilun, urticæ. p. 352.]

NI, non, fæpiffime. *Daz ni mac*, ut non poffit. c. 48. Kero. *Noh ni*, neque. idem c. 7.

[*Ni tualos*, ne pigriteris. Gl. Monf. p. 365. *ni darnifijit*, non defluet. p. 348.]

Niaman ni, nemo non. Otfrid. IV. 3, 19. de Lazaro:

Es niaman ni giuuagi
er man nan irsluagi.
Ut nemo non audeat
illum hominem interficere.

[Scherz. in Not. h. l. ita vertit:
Id (fcil. quod Lazarus fuerit à Chrifto
refufcitatus) nemo diceret,
potius hominem (Lazarum) occideret.

Nioman nift in thinemo cunne, nemo eft in cognatione tua. Tatian. 4, 11. *Got nioman ni gi-ab io in altere:* Deum nemo vidit unquam. c. 13, 10.

Nioman nift, nemo non eft. Nota duplicem negationem apud Germanos negantem, contra quam fit apud Latinos. Conf. de eodem loquendi genere, ASaxonibus ufitato, Hickefii Inftit. Grammat. ASax. & Moefo-Goth. p. 73. Sæpe duplex negatio Germanis nondum fufficere vifa, quapropter tertiam adjecerunt. e. gr. Numer. XVI. 15. *Ich habe ihrer keinem nie kein leid gethan*, quafi dicas, nemini nunquam nihil mali feci. Palthen. Not. ad Tat. p. 304.]

Niauuiht, nil quicquam. Ofr. II. 5, 24.

Er bifand theiz uuas niuuiht,
ni zauueta imo es niauuiht.
Invenit, quod effet nec quicquam,
non proceffit ifti nihil quicquam.

[Scherz. in Not. pofteriorem verfum reddit: *Non conveniebat ei ulla ratione*]

NI.

Id. III. 13, 69.

Ni mag er, thaz ift al niauuiht
findan uuehfeles uuiht.
Non poteft is (hoc enim omne eft nil
quicquam)
invenire cambii quicquam.

Adde V. 19, 114.

[Id. V. 25, 280.

Thiu bofa ift allu niuuiht.
Iracundia eft omnino nihil.

Cum *niuuiebt*, *nenuuiht*, pravum quoque denotet, ceu ex Gloffis Lipfii apparet, aptius vertes. Iracundia omnis eft mala. Scherz. Not. ad h. l.

Niwihtthes antwurti, nullum refponfum. *Niwiht*, *ne wiht*, non aliquid, nihil. *Ni*, *ne*, non: *niht* ex *ni* & *iht*, *nihil* ex *ni* & *hilum*. *Hilum iht.* Nihil *neowebt.* Otfrido *niwiht*, *nenuuiht* ex *ne* & *en*, quæ fortius negant: corruperunt in *neinuuiht* & *einwiht.* *Niewiht* pravus; *newiht*, nequam, q. d. nullius rei aut precii. *Befuuiht* alibi *befuuiete*, fupplantat, *befuikit*, decipit, *befuuis beide*, fcandalum: *bifuuiches* Otfrido eft Satanas. *Wiht* extra compofitionem fignificat perverfum, nequam. *Du arger lofer wiht.* Heldenb. P. I. & P. II. *Ihr fint zween valfche wiht.* Reinef. Vocab. Theot. MSC.

Uzzan fiu ni uuas uuiht gitanes, thas thar gitan uuas: fine ipfo (Verbo) factum eft nihil quod factum eft. Tatian. c. 1. 2.

Proprius verborum *ni uuas uuiht gitanes*, is pofitus eft, *niuuiht uuas gitanes. Niuuiht* autem nihil fignificat, & ex *ni* non, & *uuiht* aliquid, compofitum eft. vid. Gaffari Lexic. unde contractum eft noftrum *nicht*, *nichts.* Ut vero divulfis ita vocabulis verbum fubftantivum interferetur, frequens majoribus noftris fuit, vide exempla apud Keron. in *ana fi kimachot*, injungitur, pro *anakimachot fi*; *forafi kekaumit*, pro *forakekaumit fi*, procuretur. Primam vocis ipfius originem Codex Argenteus Ulphilæ præbet, ut videre eft in Jun. Gloffar. Goth. v. *uuaiht.* Palthen. Not. ad Tat. p. 278.

Nivuihtholz vel *heidani*, myricæ. Gloff. Monf. p. 337. Conf. fupra *Nenwiht* & *Neowebt.*]

Ni moht ih, ni: non potui quin, Otfrid. II. 7, 58. fq. V. 20, 97.

Ni-ni, nifi, non, Otfrid. I. 23, 61.

Ni uuard er io zi manne
ni er gifehe uuanne.
Nec ullus homo nafcetur
quin videat.

II. 4, 20.

Then ingang oub ni rine,
ni fi ekordi thie fine.
Introitum quoque nunquam aperiret,
nifi duntaxat fuis.

Conf. III. 7, 137-140. IV. 11, 61. c. 15, 44.

Nift ni, idem. Otfrid. III. 1, 66.

N'ift ni fi afur uuolle
Non eft tamen quin iterum bene velit.

Nifi,

NI.

Nisi, Otfrid. V. ult. 79. V. 20, 95.

[*Nist*, non *nisi* his in locis significat, ita enim se habent: V. ult. 79.

Nist ther sin habe ruachon.
Nec est qui ejus curam haberet.

V. 20, 95.

N'ist in themo thinge.
Nec erit in hoc judicio.

Sines ribhes nist enti; regni ejus non erit finis. Tatian. 3, 5. *Nist* per crasin, pro *ni ist*. Palthen. in Not. p. 297. Conf. inf. *Nist.*]

NIAMER, v. *Jamer.*

NIAZAN, NIEZAN, frui, *geniessen*. Otfrid. I. 28, 32.

Job muazen mit then druton
thes himilriches nioton;
Then spibiri jamer suazan
mit salidon niazan.
Et licere cum fidelibus
in cœlorum regno oblectari;
Spicario semper dulci
cum beatis frui.

Id. II. 5, 17.

Niezan sab er inan thaz,
thaz imo io gisuas uuas.
Vesci videbat iste eum illo, (pomo)
quod ei quidem dulce erat.

[Observat autem Scherz. in Not. Cod. Vindob. & Vatic. habere *niazan.*] Adde V. 20, 103. Conf. supra *Nezen* in *Neiz.* & infra *Noz.*

Ferniuzzen, corrumpere, Notk. Ps. CII. 5.

Kniest, commodum, Notk. Ps. X. 2. *des einen vall ist des anderen knist*, unius lapsus est alterius commodum.

Keniste, salus, Notk. Ps. XLV. 10.

NIBV, non nisi, Isid. c. 2.

Nibi, sed. Tatian. c. XXI. 9

NIBVLNISSI, nebula. Otfr. V. 19, 53.

The'ist dag oub nibulnisses,
job uuintesbrutti leuues.
Hic est dies quoque nebulæ,
& venti turbinosi.

[NICHAN, sufficio. Gl. Monf. p. 391. hodie compositum in usu est *genügen*, sufficere.

Niche, addicat. p. 392.]

NICHVRIT, nolite: Kero. Vid. supra *Ne rukino*. [*Ni curi*, noli. Tatian. c. 5, 8. *ni curet*, ne velitis. Id. c. 13, 14. *Ni curet thir forhten*, noli timere. Id. c. 60, 11. Legendum haud dubie *ni curi thir*. Palthen. Not. ad h. l. p. 377.]

NIDANA, inferiora. Otfr. IV. 27, 43.

Obana io nidana.
Superiora & inferiora.

[*Nidane*, supter. Gloss. Monf p. 344.
Nidanentigin, radices. p. 323.
Nidanentigi, fundamenta. p. 331.
Niderimo, infra ipsum. p. 394.
Nidarotes, deorsum. p. 397.]
Niderfall, V. *Fall.*

NID.

[*Ni farfallen*, incidant. Gloss. Monf. p. 401.]

Nidiri kraft, debilis vis, Otfrid. V. 4, 35. de mulieribus lapidem à sepulchro Christi devolvere haud valentibus:

Ullas iro kraft si nidiri,
ingegin thes steines hebigi.
Erat ipsarum robur debilius,
contra lapidis pondus grave.

So det er filu nidiri. Prostravit humi. Id. Otfr. II. 11, 36.

Nidiru mih, submitto me. Otfr. IV. 11, 96.

Mit sulicheru redinu,
then minen mih sus nidiru.
Dulcibus sermonibus
meis me sic demitto.

[*Nidarungu*, damnatione. Tatian. 205, 5. *Thu in theru selbun nidarungu bist:* in eadem damnatione es.]

Nidarremees, damnamus. c. 6. *Kanidartan*, damnandum. c. 58. Kero.

[*Fornidaren*, condemnare. Tatian. 39. 2. *Ni curet fornidaren thaz ir ni sit fornidarite:* nolite condemnare ne condemnemini. Id. cap. 193. 1. *Thaz her fornidirit uuas*, quod damnatus esset.

Anglo-Sax. est *nitherian* condemnare apud Benson. in Vocab. & *nitherung* damnatio apud Somner. in Diction. Proprius vocis significatus is videtur ut idem sit, ac deprimere, submittere, humiliare, Germanis *erniedrigen* à præpositione satis ubique nota *nidar*, *nither*, *nieder*, infra, deorsum. Palthen. Not. ad Tatian. pag. 363.]

Nidarstic, descensus: Kero. c. 7.

[*Erhabanii nidarstigan*, exaltatione descendere. Id. Kero. c. 7. *nidarstigante*, descendentes. c. eod.

Nidarginihter, vel *gapoganer*, contractus. Gloss. Monf. p. 408.

Nidarlazant, submittunt. p. 386.

Niderliezun, submittebant. p. 339.

Nidargibeldi themo houbite santa then geist. Inclinato capite emisit Spiritum (JEsus.) Tatian. c. 208. 6, 8. à *nidar* & *belden*, quod v. supra.

Niderlegita, projecit. Gl. Monf. p. 325.

Nidarlegiten sih, jactaverunt. c. 362.

Niderlegiti sih, jactasset. p. 358.

Nidirrise. vide *Risi.*

Niderscreuben. vide *Screuben.*

Nidarsinchantem, criptam, vergentibus. Gl. Monf. p. 406.

Niderslebit, elidet. p. 355.

Nidersluoc, concidit. p. 356.

Nidarvielin, effluerent. p. 363.

Nidervurfi, elisisti. p. 347.

Nidargivuorfan uuerdant, subvertentur. p. 333.

Nidervirvuorfana, eruta. p. 390.

NILOUGNETI, impugnaret. p. 367.]

NIDE, invidia, hodie *Neid.* Otfr. III. 18, 51. de Judæis:

Sie gabun antuuurti
mit grozeru ungiuuurti
Mit mihilemo nide.

De-

NID.

Dederunt responsum
cum maxima indignatione
cum summa invidia.

II. 18, 32.

Job oub thaz bimide
er inan nibein ni nide.

Sed & hoc evitet
ut ipsorum cuiquam ne invideat.

II. 3, 124. de Diabolo:

Uuant er biar in libe
thin abtit io zi nide.

Namque idem hic in vita (per omnem vitam)
te observat utique invidiosissime.

[Scherz. in Not. posteriorem versum ita vertit:

Te persequitur ubique ex odio seu invidia.]

I. 2, 44.

Job ib iz oub bimide,
bi nib einigemo nide.

Atque ego id quoque evitabo,
(ne) ex ulla invidia.

[Huc refer Otfr. V. 21, 32. *Nithigun*, invidi, ita enim pro *ni thigun* legendum. vide Notas Scherzii.]

Nidhigun, subdoli, Isid. c. 9, 4. [Primitivum est *nith* æmulatio, rancor, invidia, quod vid. in not. Jun. ad Willer. p. 173. ut & Gl. Goth. v. *neith*. Conf. doctissimi nobisque amicissimi Christiani Wormii not. ad Sched. Aræ multisc. de Island. p. 51. ASax. *nith* nequitia, astutia est, teste Benson. in Vocabul. qui significatus cum sensu præsentis loci accurate consentit. Ubi & illud notandum, opponi hic sibi invicem *nidhigun* & *suntigun*, quoniam scil. hi externis actionibus, illi pravis cupidinibus delinquunt. In primo enim proprioque significatu *nith* pro cupiditate qualicunque videtur valuisse, cujus rei vestigium est in phrasi, qua inferioris Saxoniæ populi utuntur, *nidisch eten* cupide comedere. Palthen. Not. ad h. l. p. 417.]

Nidigo, invidiose, Notk. Psal. LXVIII. 27.

Kenide, Notk. Ps. LI. 2. invidia.

NIECHT, v. supra *naht*.

NIEDEN, NIOTON, oblectare, Cant. Cant. c. 2, 3. *niedet mih sines obezes*, oblectat me fructibus suis. Fragm. de B. H. ℣. 1365.

Kenietot werden, oblectari, Notk. Ps. LIV. 4.

Niet desiderium, Notk. Ps. CXXXIX. 8. *Fore niete ne gebest du mih Truhten demo tiefele:* ne tradas me Domine à desiderio meo peccatori.

Genieten adimplere, Notk. Ps. XV. ult. *Mih genietost du freuui;* adimplebis me lætitia.

Niot delectatio, Otfrid. V. 22, 14.

In filu scinantaz liobt
thes ist sie iamer filu niot.

In multum splendente lumine
hujus est iis (beatis) perpetuo multa oblectatio.

NIE.

Niut, gratum. *Niedsam* delectabilis, suavis, C. Cant. V. 16. Willeram. p. 95. [n. e. 42. in qua pro *the niudsamere*, ut Merulæ editio habet, legitur *des denieter si.*] & 121. [n. e. p. 52. quæ pro *niud* legit *niet.*] Fr. Jun. ib.

Otfrid. hinc emendandus I. 16, 39. Conf. II. 12, 139. & I. 28, 30.

[Emendandam versionem suam locorum allegatorum innuit Schilterus; primum enim locum I. 16, 39. ita verterat:

Niotot er sih libes
job euuiniges liobes.

Fruatur vita
& æterna gratia.

Alterum locum II. 12, 139. hoc modo.

Sih nioto fraunes muates,
ioh euuiniges guates.

Fruatur læta conscientia,
& æterno bono.

Tertium vero locum I. 28, 30. recte omnino jam tum transtulit, productus is est paulo ante ad verbum *Niazen.*]

Genyet, acceptus, *anstendig*, Acta Comit. Noric. an. 1470. *Solche rathschlagung durch die Haubter und Botschafft gelerte und genyete personen in mercklicher zal beschehen sey.*

Nieten. Cantic. Mosis: *Dar genieton ih plaotes mine strala*, ich wil meine pfeile mit blut truncken machen oder füllen.

[In Notkeri hujus Cantici translatione versus 23. ita se habet: Congregabo super eos mala & sagittas meas complebo in eis. *Poenas kehufon ih uber sie, unde vinductæ genieton ih mih an in.*]

Notk. Ps. XC. si. *Langero tago genieton ih in, dar euuiga taga sint.* Ich wil in sättigen mit langem leben, da es ewige tage gibt. Longitudine dierum adimplebo eum, ubi æternæ dies sunt.

Heldenbuch: *Wer sih kamfs wil nieten.*

Acta MSS. Comitior. Vienn. an. 1460. f. 4. *Die solicher dinge verstendig, genietet und geubet sint.* Fol. 6. b. *die der sachen genyet und geubet sin.*

Otfr. V. 6, 27. de Verbo DEI:

Thes thih mag uuesan uuola niot,
Quo te debes bene exercere.

[*De quo debet esse gaudium.* Ita hunc versum reddendum esse monet Scherz. in Not.]

Notk. Ps. XXVI. 4. Ut contempler delectationem Domini. *Daz ih in selben sehe, unde mih sin nieton muozze, unde die lussami unirdrozzeno habe, darum langet mih tara.*

Id. Ps. LXXXVI. 4. *Dero lussami nietota ih mih.*

Ps. CXVIII. 27. *So nieton ih mih dinero uuundero:* excercebor in mirabilibus tuis.

Ps. CXXII. 4. *Unser sela ist kenietot*, repleta est anima nostra.

Rhythm. de S. Annon. ℣. 671. *Genihte sich der heirro güt.* Oblectabat se Dominus ille bonus.

NIEO, ne quando. Notk. Ps. VII. 3.

NIESSEN, sternutare. Sternutantibus salvere dictum antiquior mos quàm putatur, vide H. Va-

NIE.

Valeſ. in Valeſian. p.68. Sup. in v. *Cruswoche*. vid. inf. *Nioſunga*, *Niuſit*.

NIET, *niet ne*, *ne niet*, non, Willeram. in C. Cant. p. 33. n. 15. 34. n. 16. 152. n. 64.

NIET, poſſide. *Nieton ſal*, poſſidebit. *Nutun*, poſſidere: Gl. Lipſii. Somnerus: *Omnia à Sax. notian*, *uti*, *poſſidere*, *occupare*.

NIEWERGIN, *niergin*, usquequaque: Gl. Lipſ.

NIFT, *niftele*, neptis, Gl. Jun. Beda 3, 9.

Niſt, privigna, Gl. Jun.

[*Niphtilun*, neptem. Gloſſ. Monſ. p. 382.]

Goth. *Nithgis*, cognatus, Joh. XVIII. 26.

NIGIN, v. *Ginig*.

NIHEIN, nullus. Otfr. I. 12, 16.

Nalles forahta nihein.
Non timete quicquam.

c. 17, 1.

N'iſt man nihein in uuorolti.
Non eſt quisquam in mundo.

II. 4, 17.

Niheina ſtigilla.
Nullum gradum.

Inde emendand. I. 9, 63. II. 18, 32.

Niheiner, nullus: Kero. c. 3.

Bi niheineru faru, ad nullam fraudem, Otfrid. II. 12, 150.

Niheinemo, nulli, Otfrid. IV. 15, 77.

Niheinemo ni bruſti.
Ut nulli deficeret.

Niheinigemo, Otfrid. I. 2, 44.

Bi niheinigemo nide.
Ex nulla invidia.

Niheinaz, Otfrid. III. 19, 10.

Ni uuollon oub ubar thaz
firdragon zorn niheinaz.
Nec volumus etiam præterea
cohibere iram ullam.

[Poſteriorem verſum Scherzius in Notis ita vertit:

Patienter ferre iram ullam.]

vid. ſupra *Hein*.

Niheinheit, inutilis, Otfrid. IV. 7, 151. vide ſupra *Heit*.

zi Niheineru heiti, Otfrid. I. 22, 111. V. ſupra *Heit*.

[NIHHUS, crocodilus. Gloſſ. Monſ. p. 322. 412.]

NIKEN, KENIKEN, incurvare, declinare, Notk. Pſal. XXXVII. 9. *Kenichet unde genideret pin ih harto*, incurvatus & humiliatus ſum nimis. Pſ. LXXII. 4. *Ullanda ſie gabes der tod ne niechet*. Quoniam non eſt declinatio mortis eorum.

NIMIT, eripit, Otfr. III. 22, 53. de ovibus Chriſti:

Sint faſto ana enti
in mines ſelbes henti.
Ni nimit ſe mennisgen haz,
giuuiſſo uuizzit ir thaz.

NIM.

Sunt firmi (tuti) absque ceſſatione
in meis propriis manibus.
Non eripit eos humanum odium,
certo ſciatis hoc.

[Conf. caput idem ℣. 23. & Notas Scherzii, qui obſervat: *Nimis*, ſignificare *tollis*, *aufers*, rapis, *du nimmſt*. vide quoque ſupra *Nam*, *Nemen*.

Nim ſin mihila uuara, ponè ſuper illum oculos tuos. Gloſſ. Monſ. p. 338.]

NIMIDÆ, ſacra ſilvarum. Indiculus Superſtitionum in Concilio Liptinenſi prohibitarum.

Nemetes à ſolitudine & montibus dicti, Fr. Irenicus II. 32. & 9, 17. populus Germaniæ minoris: quem tamen non eò collocandum tempore Cæſaris cenſet Vorpurgius, ubi Spira hodie eſt, T. I. p. 215. auctoritate Cæſaris L. VI. de B. G. *Hercyniam Sylvam ab Helvetiorum*, & *Nemetum* & *Rauracorum finibus oriri*. Fortè Swarzwald. Poſtea tranſierunt Rhenum. V. id. Vorp. pag. 360.

NININ, nequaquam, Notk. Pſ. LXXII. 14.

Ninneht, non.

Ninemant, nequaquam, Iſid. c. 8.

[NINPHALLIT, excidet. Gl. Monſ. p. 396.

NIO IN ALTERE. vide ſupra *Alt*.]

NIONI, nunquam, *nie nicht*. Otfrid. IV. 26, 72.

[*Nio inpharen*, ne effluant. Gl. Monſ. p. 350.

Niomer, in æternum. p. 355.

NIOSUNGA, ſternutatio. p. 348. conf. *Nieſen*. *Niuſit*.

NIOZANTA, accipientes. p. 367.]

NIOTEN, vide *Nieden*.

NIREGISOTA, non commovit, Otfr. IV. 6, 24.

Thes hereren forahta
ſie uuiht n'irregiſota.
Domini timor
eos nequaquam commovit.

[Cod. Vindob. habet *nir egiſota*. Vaticanus *ni regiſota*, quæ poſterior lectio præ altera placet; eſt autem *regiſota* à *regiſon*, quod & *ribbiſon* legitur, ac *richeſon*, ut & *richiſon*, ac imperare, dominari, ſignificat: hinc verte:

Domini timor ſ. reverentia Domino debita
ipſis nequaquam dominabatur.

Scherz. in Not. ad h. l.

NIRUORTIN, amoverent. Gloſſ. Monſ. p. 362.

NIRVUENTIT, non retundit. p. 393. non immutat. p. 392.]

NIS, *ni es*, non, Otfrid. III. 16, 76.

[In hoc loco *Nis* non occurrit, ita namque ſe habet:

Thaz ſin gibot ni ſlizen.
Ut ipſius præceptum ne omitterent.]

NES, idem, Notk. Pſ. LXIII. 5.

NI SI, vix fuerit, Otfrid. I. 1, 169. & 188.

NIS.

Ni si thiot thaz thes gidahte.
Vix fuerit populus qui id cogitet.
Ni si thie sie zugun heime.
Vix fuerit qui eos invasisset.
Conf. c. 2, 103.
Idem quod Latinum nisi, *es sey dann*, *ohne* &c. Otfr. II. 4, 20. 196.
Ni si ekordi thie sine
Nisi duntaxat suis
Ni si selbon Druhtin einan.
Præter hunc DEum solum.
c. 7, 119.
Ni si nu in thereru gabi
mih er io ni gisahi.
Nec nisi in hoc momento
me antea unquam vidisti.
Conf. III. 10, 47. c. 25, 19. IV. 9, 44. c. 12, 114. Sed, Otfrid. IV. 30, 66.
N'ist thiz alles uuanana,
ni si sines selbes redina.
Nec est hoc omne fictum,
sed sui ipsius verba.
[*Daz iz pi sineru ungamuoti nisi*, ne pusillanimitate. Gloss. Monf. p. 401.
NISEGITUN, ministrabant. p. 368.]
NIST, non est: Kero. Prol. p. 16. non. c. 2. 7. *nist piderbit*, non erit utile. c. 42.
[*Nist noh einik zuival*, haud dubium, minimum dubium. Gloss. Monf. p. 408.]
Otfrid. V. 25, 35.
Nist es wiht in thanke.
Nihil quicquam ipsi gratum est.
Tatian. 30, 7. *Si iuuar uuort ist ist, nist nist.* Sit sermo vester est est, non non. Adde c. 44, 16. vide supra *Ni.*
[*Odo* NITERIÆ, missi. Gloss. Monf. p. 403.]
NITHANA, subtus, Willer. ad C. Cant. p. 129. [nostra edit. 54. quæ legit *Nidana.*]
NITHOH, non quidem, vel non nisi, Otfr. III. 14, 169.
So sant er zuelif thegana,
Ni thoh zi uuorolt ruame.
Emisit duodecim discipulos,
Non nisi ad mundi solatium.
NIVN, novem. c. 18. *Niunto*, nonus. c. 18. *niunta zehantin*, nonum decimum. c. eod. *citi niuntun*. horæ nonæ. c. 48. *Niunzegostin*, nonagesimus. c. 30. *andres niunzogo.* XCI. cap. 13. Kero. *Niun hunt zito*, Otfrid. II. 4, 6. novies centum horas.
Novigeldis, i. novies tantum quantum res valuit, Glossa MS. Legis Alem. c. 7. *Neunfach gelten.*
[NIUSIT, sternutare. Gloss. Monf. p. 413. conf. *Niesen*, *Niosunga.*]
NIVT, non, Otfrid. III. 20, 297.
Niut heizit mir iz muat min,
ni ther fon Gote sculi sin.
Non dictitat mihi hoc conscientia mea,
(quod) non hic à Deo esse debeat.

NIU.

[Scherz. in Not. observat, in utroque MSC. Vindob. & Vatic. legi *nintheizit*, quapropter hos versus ita vertit:
Non dissuadet animus meus, (conscientia mea)
quin hic sit à Deo.]
NIUT, gratum, vide *Nieden.*
[NIUUANNE, nunquam. v. Willeram. in Cant. Cant. VII. 2. & Scherzii Notas.
NIUUEDAR est neuter, pro quo Notker. crebro usurpat *Neweder.* ita Ps. LXX. 4. *Neuuederen laz mih kelih sin noh malis (ubelen) Christianis mit eo, noh paganis (heidenen) ana ea:* i. e. Neutris sine me similem esse, nec malis Christianis cum lege, nec Gentilibus sine lege. Scherz. Not. ad Otfr. V. 6, 123.]
NIVVVIV, nova. cap. 53, 64 *Niuun*, novi. Prol. p. 16. *Niuui*, noviter. c. 58. *Niuuichuemaner*, *Niuuchuemo*, novitius. c. 58.
[In nostro Kerone vitio descriptoris *niuuehuemo* legitur. In avtographo autem Frankiano recte exprimitur.]
Dera Niuuuii, Novitiæ, Prol. p. 19.
Niuuiquemaners, [*Niuuiquemanteru* habet Kero. c. 58.] novitiorum. Kero.
Er Niuuan Kuning, honorem novo Regi. Otfrid. I. 17, 52.
Niuuuaz, novum, Otfr. IV. 10, 15. Christus dicit, quod non sit amplius bibiturus de genimine vitis:
Er ih iz so bithenku
mit iu sanan auur drinku
Niuuuaz, thaz iu iz liche
in mines fater riche.
Usque dum id recogitans
cum vobis conjunctim iterum bibam
Novum, ut vobis placet,
in mei Patris regno.
Conf. c. 13, 14. Notk. Ps. LXX. 14. *Niuuues lob.*
Niuuuonne, renovare, Notk. Psal. CIII. 9. *ze niuuuonne iro sunda.*
Niuenes, nuperè, Otfr. V. 9, 38.
Oub uuiht thu thes n'irknaist.
thaz niuenes gidan ist.
Nec quidquam ejus rescivisti,
quod nupere factum est.
Nuuuin, noviter, Otfr. I. 12, 25.
Niuuin (Freherus legit *nuuuin*) *boran habet thiz lant*
then himilisgon heilant.
Noviter natum habet hæc regio
cœlestem Salvatorem.
Ther Nieuuot, innovatio. Notk. Ps. XXIX. 1.
Niuuungo, dedicatione. Notk. Ps. XXIX. 3.
Niuskihte, prodigia, *die er ne gescahen*, Notk. Ps. CIV. 5.
[*Niuuui*, recentia. Gloss. Monf. p. 384.
Niuven vatarun, modernos Patres. p. 384.
Nivuilenti, novale. p. 343.
Niuvilenti, novalia. p. 336. novellæ p. 350.
Niu-

NIU.

Niuquemalinga, advenas. pag. 368. à *niuuui* & *quemen*.

Nivuisota, obrizo. p. 333.

Nivuisotanemo, obrizo. p. 342.

Farmiskit, *unte enfallen niuuuerden*, intercidant. p. 401.]

Niurat, hurenbeis, primitiæ. Keifersp.

NIUMONT, canite, Notk. Pfalm. LXXX. 2.

Niumon, canticum, Notk. Pfalm. XCI. 4. *Niumejen Gote unferemo baltare.* Jubilemus Deo Salvatori noftro. Notk. Pfalm. XCIV. 1. *Niumoen imo an dien Salmon:* Jubilemus ei in Pfalmis. Id. Pfal. eod. ℣. 2.

NIWANNE, nunquam, Willer. in C. Cant. p. 128. n. 53. [In noftra. edit. legitur *nieuwanne.*]

Nifi, Otfrid. I. 23, 62.

Ni uuard er io zi manne,
ni er gifehe uuanne.
Nec ullus homo nafcatur
quin videat.

Adde III. 7, 119. c. 20, 152.

NIUUAS, nequaquam, Rhyth. de Ludov. R. ℣. 11. 87.

NIVVIHT, nequicquam, Otfrid. II. 5, 23. vide *Niauuith.*

NIVVILLIU, nolo. *Niuuili*, non velit: Kero. *Niuuillu tod des funtigin.* Nolo mortem peccatoris. Kero Prol. p. 18.

[NIZ, lens, lendis. Gloff. Monf. p. 400.]

NIZEMO, non, Otfrid. V. 11, 9. *Nizemo abt tagen min*, poft dies octo.

[NLOZSEPHE, fcaphæ. Gloff. Monf. p. 367. vox haud dubie corrupta. Forfan legend. *Hlozfephe.*

NNGIRISTIGER, impar. p. 384. vox itidem corrupta, legendum ut puto *ungiriftiger.*]

NO, nunc, nun, *fib no*, ecce nunc, Notk. Pfalm. CI. 2. & 23.

[NOBA, nifi. *Ni mag ther man jouuiht intphahen, noba imo iz gegeban uuerde fon himile:* Non poteft homo accipere quidquam, nifi fuerit ei datum è cœlo. Tat. 21. 5. Compofitum eft *noba* ex *ni*, non, & *oba*, fi, quemadmodum c. 15. 3. Tat. dicit. *oba thu Gotes fun fis*, fi Filius Dei es. Gothice *niba*, cujus eandem compofitionis rationem oftendit Junius in Gloff. Palthen. Not. ad Tat. p. 346.]

NODE, v. *Not.*

NOFF, v. *Nauf.*

[*In phapho* NOGISEMINI, in cleris. Gl. Monf. p. 368.]

NOCHEBUREN, vicini, J. Arg. L. II. c. 129.

NOH, i. ni oh. negativa, nec, fed quæ intermedia etiam antecedens afficit. Otfr. II. 23, 39.

Iz uuirdit noch giuueizit,
non attenditur.

Tatian. c. 2. 6. *Inti uuin nob cidiri trinbit.* & vinum nec ficeram bibet.

[*Nob* particula eft negativa, quem fenfum adhuc quidem inter Germanos habet, fed ad aliam particulam negantem *weder* continuo relata, e. g. *weder wein noch ftark getränke wird er trinken.* Palthen. Not. ad Tat. 286.

Nob, nec. Kero. Prol. p. 18. & fæpius. neque. c. 31. *nob ni*, neque. c. 7. *die nob dera rehtungu cechorote*, qui nulla regula adprobati. Prol. p. 16. *nu nob.* adhuc. p. ead.

Nob filo no luzil, neque ad dexteram, neque ad finiftram. Gloff. Monf. p. 327. proprie neque multum, neque parum.

Nob guot chneht, non vir. p. 326.

Nob zidrato iruriter. qui accinctus eft gladio, nondum eft victor. p. 329.

Nobfar, faltim. p. 390.]

Nob, *nobbeinas*, c. 42. *nobbeiniu*, c. 5. nulla: Kero. [*Nobbeiner*, nullius. Id. c. 38. *nobbeinemu*, nulli. c. 63. *nobbeineru*, nullam. c. 5.]

Nobbeinu mezzu, nullatenus: Kero. c. 60. 53. 54. nullo modo.

Nob io, unquam, Otfrid. V. 23, 399.

Thes mannes muat nob io giuuuag.
Hominisque animus unquam excogitavit.

Nob ieo, femper, Notk. Pfalm. XXI. 7.

Nob ne, nunquam, Notk. Pfalm. XXV. 5.

Nob thanne, noch dennoch, Otfrid. I. 18, 40. Cant. Cant. 7, 5.

NOHTUN, matutina, Notk. Pfalm. XXI. 1. Kilianus: *Nuchte, nuchten, nuchtens. Holl. Sicamb. Fland. Manè, matutino tempore, tempore antemeridiano. Morgen nuchten, Fland. cras mane. Nuchtenftand, nuchter ftond, vetus Fland. Matuta, hora matutina, tempus antemeridianum.*

NOHTURNA, nocturnæ, antelucanæ horæ. Notk. Pfalm. LXXVI. 5. *Die wachun beizzen uuir nu notturnas, nohturna, darumbe tuoen uuir antelucanos conventus, foretagige fametchumfte.*

vide fupra *Naht.*

NOHVVENNO, futurum, Notk. Pfalm. XXIV. fi.

NOL, v. Nalles.

NOLDEN, Chron. Königsh. c. V. 82. idem in Lat. MS. f. 212. reddit: *Flagellis, habentibus nodos cum quatuor aculeis ferreis.*

NOLLO, collis, Tatian. c. XIII. 3. *Jogiuuelih berg inti nollo uuerde giodmuotigot*, omnis mons & collis humiliabitur. c. 201, 4. *Thanne beginnent fie quedan bergon. Fallet ubar unfih! Inti nollen. Bithekit unfih.* Tunc incipient dicere montibus: cadite fuper nos! & collibus: Operite nos!

[*Nollo*, eft & apud Otfr. *ther nol* eodem fenfu. Lucem utrique loco fœneratur Dialectus AS. in qua *hnol* proprie verticem capitis fignificat, *the crown or top of the head, the noddle* uti Somnerus interpretatur. Quorfum haud dubie etiam referenda eft vox Francica *nuilla* idem fignificans in Gloff. Rhab. Maur. Quemadmodum autem Latini verticem quoque montis dicunt, ita idem etiam in Teutonica Lingua obtinere præfens locus docet. Palthen. Not. ad Tat. 325. Loca Otfridi à Palthenio allegata hæc funt: Primus. I. 23, 46. qui Tatiani priori plane parallelus eft:

Berga fculun fuinan,
ther nol then dal rinan.

NOR.

Alter. II. 17, 27.

In hohemo nolle.]

In summo vertice.

NOLHARTPRUDER, fratres Nolhardi. Junguntur Beguinis & Beghardis. Sigismund. Imp. in Reformatione anno 1497. impressa Augustæ Vind. *Tit. von den Begein und Nolbarten. von den Nolbartprudern.*

Item desgeleichen ist auch um die Nolhart, die man offt und vil in den Concilien verdampt hat mit den Begeinen und gebannen. und die mitt in die in irem Scheinraten und beissent. Noch enthalt man sy zu gleicher weiss als man gern wider Gott tun wille. Man vindet starck Nolhart, die sunst um keiner sach willen Nolhart werdent, dann das sie müssiggänger werden. Ir gebet, ir schein ist vor allen weisen für nicht zu halten. wan ir almusen zu nemen vnd zu geben ist nit bewert noch bestetiget.

NOLLE, v. *Nollo* & *Nuille.*

NONSANG, cantus ad horam nonam dici. Aelfrici Canones §. 19. Lambert. Archæonom. p. 131. Nona hora quæ? media inter meridiem & vesperam: ib.

NONTAG, v. *Dag.*

NORT, NORD, aquilo.

Northert, versus aquilonem, Fragm. de B. Hisp. ℣. 1349.

Nortalbon, aquilonis: Gloss. Lips. Somnerus: *à North, & halfe, capse apud Sax. significatione.* Halfe, halbe, latus.

Noricon regnum in Germania magna Romanorum indultu erectum.

Norisci, Narisci, Nortischen.

Tempore Valentiniani Imp. Austria pars Norici, ita capiendus Cuspinianus in Cassidor. pag. 449. Item Terra Advocatorum.

Nortmannen, Normannen, Normanni, Rythm. de Ludovico R. ℣. 56.

Reit her thara in Vrankon,
ingagan Nortmannon.

Fragm. historiæ Aquitanicæ à Frehero editum: *Infinita multitudo Normannorum ex Dannemarcha & Tresiha regione appulerunt portum Aquitanicum.* ubi pro *Tresiba* illustris Leibnizius in literis emendat: *Fresia.* Vide notas ad d. Rhythm. §. 21. p. 41. n. ed. p. 11.

Normandie, Fragm. de B. Hisp. ℣. 2970.

Alrin uon Normandie
unde andere gesellen sine.

Normanniæ tractum Carolus Calvus Normannis dedit ad habitandum, Helmold. Chron. Sclav. L. I. c. 7, 2.

Norwegia etiam Alberto Stadensi semel atque iterum Nortmanniæ nomine venit &c.

Nortgaw, Noricum. Ludov. Pius Capitul. divis. ann. 817. p. 575. *Item Hludouuicus volumus ut habeat Bojariam —— & insuper duas villas dominicales ad suum servitium in pago Nortgaoe Luttraof & Ingoldesstat.*

Fr. Irenic. II. 32. *Norici, qui hodie sunt in loco Norken dicto.*

NOSDO, L. Sal. 38, 2. sed leg. Mosdo.

NOS.

NOSODA, impedivit. Gl. Lips.

Noosen, Fland. nocere: Kilian.

[NOT. non. Tatian. cap. 7. 9. de Hanna. *Thiu not fuor fon themo temple;* quæ non discedebat de templo. *Not* particula est negativa, Anglis nunc usitata. Palthen. Not. ad Tat. pag. 315.]

NOT, NOTI, Alemannis Francis NODE. Anglo-Sax. *Nyd.* olim generis masculini vox, *ther not*, hodie *die noth.* Otfrid. III. 11, 46.

Then not imo gizeliti.

Calamitatem ipsi enarraret.

Lib. IV. 21, 24.

Thines selbes lant thiot
gab thih mir in thesan not.

Tuus proprius populus provincialis
tradidit te mihi in hunc statum.

[In hanc infelicem conditionem, vertit Scherz. in Not. Quid vero si eo sensu acciperetur? quo hodienum dicimus: *Haben dich in dise noth* (h. e. *notstand*, statum calamitosum) *gebracht.*]

Significat idem quod Græcis ἀνάγκη, necessitas, h. e. quicquid animum suæ spontis esse non patitur: eaque vel causa externa vel *interna*, qua quis sibi ipse necessitatem imponit, libertatem suam restringit, h. e.

I. *Obligationem.* Quam JCti CAVSAM vocant, i. finalem & effectum: Otfrid. III. 10, 51.

Ih quam bi theru noti,
theih thie gisamanoti.

Veni ob hanc causam.
ut eos (Judæos) congregem.

Idem III. 26, 93.

Starb auur therer noti,
er unsih gesamanoti.

Mortuus contrà is hac ex causa,
(ut) nos congregaret.

[Scherzius equidem in Not. h. l. ita vertit:
Ast cum moreretur (Christus) tunc
ille nos congregavit.
Sed Schilteri versio mihi videtur melior.]

Id. I. 11, 72.

Bi note thih nu sageta.

Ex causa (necessitate) quam modo dixi.

Id. IV. 12, 73.

Thaz sitot, quad er, ana not,
themo ih biutu thiz brot.

Hoc instituit, dixit, sine causa,
cui porrigo hunc panem. (buccellam)

Et quia obligatio curam, studium & *sollicitudinem* requirit, itaque

II. NOT etiam hanc significat, *sorge, fleiss, ernst.* Otfrid. Præf. ad Ludov. Regem ℣. 125.

Gibialt David thuruh not,
thas imo Druhtin gibot.

Observavit David cum cura
quod ipsi Dominus præceperat.

Et ℣. 141.

Tho habet therer thuruh not,
so Truhtin selbo gibot.

Nunc

NOT.

Nunc tenet illa (Regna) cum ſollicitudine,
ut Dominus ipſe præcepit.

Idem II. 3, 41.
Er kundta uns thaz in ala not,
thaz ander uns ni zeinot.
Nunciavit (ſtella Magorum) nobis hoc cum omni ſtudio,
quod alius nobis non indicet.

Id. III. 13, 114.
Er in ſelbo gibot,
thaz ſie is balin thurub not.
Ipſe illis præcepit,
ut hoc celarent ſtudioſè.

Id. III. 15, 3.
Uuanta ſie uuarun thurub not
ſines todes gieinot.
Namque erant Judæi cum ſollicitudine
de morte ejus uniti.

Et IV. 9, 31.
Thaz zilotun ſe iob thurub not.
Id obſervarunt ſtudioſè.

Et III. 4, 77.
Fragetun ſe thurub not.
Percontati illi ſollicitè, curioſè.

Id. III. 24, 196.
Erſtuant ir themo legare:
Job eruuirbi thurub not
ſon bebe bera uuidorort.
Surge ex hoc cubili:
Et revertere cum cura (confeſtim)
à tenebris huc retrorſum.

Id. I. 25, 27.
Tho doufta er inan thurub not,
ſo er 'mo ſelbo gibot.
Tunc baptiſabat ipſum ſollicitè,
ſicut is ei ipſe præceperat.

Id. I. 27, 43.
Fragetun ſie auur thurub not,
ſo inan in beime gibot.
Interrogarunt iterum ſtudioſè,
ſicut eis domi mandatum fuerat.

Idem V. 19, 33. I. 1, 13. 55. II. 12, 45.

Genote, Huotet uile genote thaz &c. adhibete multum induſtriæ &c. Fragm. de B. Hiſp. ℣. 3872.

Notk. Pſalm. CXVIII. 4. *Du biezze diniu gebot kenoto behuoten:* tu præcepiſti mandata tua cuſtodire nimis.

Otfrid. IV. 18, 51.
Abtos unſer thurub not,
Ni ſcaltu quemon uuidorort.
Perſecutus es nos ſtudioſè. obſervas nos ut explorator.
Non debes ire retrorſum.

NOT.

Idem III. 20, 224.
Mit mihilemo note.
Cum maximo ſtudio & accuratione.

Id. I. 22, 57.
Theru muater uuas es filu not.
Matris erat multa ſollicitudo.

Idem I. 17, 27.
Job batun ió zi noti.
Petebant ſtudioſè.

Id. IV. 18, 39.
Sie quadun ſum zi noti.
Horum quidam dixerunt ſevere.
ernſtlich.

NOTI, adverb. ſtudioſe, accurate, omnimodo.

Otfrid. IV. 5, 1.
Thiar ſcal man zellen noti
thia geiſtlichun dati.
Hic debemus referre diligenter
ſpiritualia facta.

Et ℣. 12.
So birun uuir is noti.
Sumus id omnimodo.

Idem I. 23, 99.
Job beziron zi noti,
Imo meliores utique.

Hodieque dicimus; *Zur noth noch beſſer*, h. e. ſi accuratius perpenditur.

Idem IV. 36, 9.
Ni belun uuir, quadun, noti.
Non celamus, dixerunt, ſtudio.
Wir können mit fleiſs nicht verhalten.
[*Non celamus, dicebant, nunc.* Ita mallet Scherz. in Not. h. l. translatum.]

Idem I. 3, 44.
Thoh ſint theſe noti
Furiſta thero guati.
Tamen ſunt illi omnino
Principes hujus Bonitatis.
[Scherz. in Not. h. l. vertit:
Sunt tamen hi nunc,
Primarii in præſtantia. h. e. præſtantiſſimi.
Addens. *Noti* crebro pro *nunc*, *eo tempore*, *boc tempore*, uſurpari. Verum vide quæ mox Schilterus ad voc. *Innoti* obſervat.]

Id. I. 18, 50.
Uuir fuaran thanana noti,
thurub ubarmuati.
Exivimus inde (e Paradiſo) omnino
(*allerdings.*)
ob ſuperbiam.

[Huc referendus quoque eſt locus Otfridi V. 16, 67.
Ther auur thes ni giilit,
mit doufu ſih ni uuibit.
Ni giloubit thanne oub thurub not,
ſo iſt er iu firdamnot.
Quem Schilterus quidem ita vertit:

 Qui

NOT.

Qui vero hoc non confitetur,
baptiſmate ſe non conſecrat,
Nec credit inde ob neceſſitatem
utique eſt ille vobis damnatus.
At Scherzius in Not. rectius ita transfert.
Qui vero ad hoc non feſtinat,
baptiſmate ſe non conſecrat,
Nec credit poſtea omnino,
tum ille jam condemnatus eſt.]
Idem & *Binoti*, Otfrid. II. 14, 124. vid. B.
NOTO, adverb. ſtudiosè. Otfrid. I. 14, 18.
Uuizod thero liuto,
gibot in filu noto.
Lex horum hominum (Judæorum)
præcepit eis graviter, multo cum ſtudio.
Id. I. 4, 168.
Bithiu bettota er ſo noto.
Propterea orabat eò ſtudioſius.
Id. V. 6, 102.
Sar ſo noto.
Quamprimum.
Vid. Ginoto.

Innoti. Id. I. 10, 47. *in noti*, cum ſollicitudine, ſtudioſe. Et III. 15, 61. & III. 7, 47. c. 17, 121. II. 16, 57. c. 11, 79. Dictionarium Flacianum Otfrido præfixum habet: *In noti, ginoto, innoto, jezt.* Sed Otfrido & iſti tempori hæc ſignificatio haud competit. Hauſit verò hanc explicationem Flacius vel magis Gaſſarus ex idiomate Helvetico & Alſatico, quo vox IGNOTE denotat tempus præſens. Atque ita occurrit in Chron. Königsh. c. 1. §. 20. *Wiewol nu dieſe Statt Babilonie was die gröſte und ſterckeſte Stat, die in der welte ie gemacht wart. und Ninive die witeſte. So ſint ſie doch bede von irer hochfart wegen gerwe zerbrochen und zerſtöret, und iſt ignote nüt anders do, denne groſſe wiltnyſſe und waſſer. zu eime zeichen das irdenſch gewalt und krafft gegen Gotte nut verſobet.* & alibi paſſim.

III. Periculum, ſtatus periculoſus. Cauſa externa, quæ obligat, eſt coactiva, vim adhibens, eamque vel licitam vel illicitam, vel mediam, quæ ſimpliciter dicitur *not, noti*, h. e. periculum, *Gefahr, Kriegs-todes und ander geſæhrlichkeit.* Porrò quoniam neceſſe eſt, ad pericula avertenda media quærere, itaque ex hinc altera fluit ſignificatio Neceſſarii, quod propterea hodie vocatur *Notwendig*, h. e. quod periculum avertit, de qua ſignificatione poſtea. Sed & cum quodlibet periculum ſuam habeat difficultatem, unde ulterius *Not* etiam difficultatem denotat. Quo de mox. Otfrid. IV. 9, 51. de diſcipulis Chriſti:
Job thie mit imo in note,
uuarun uuallonte.
Et qui cum Ipſo in periculis,
fuerunt verſantes.
& c. 7, 42.
Ni forget fora themo liute,
thar ir ſtet in note.

NOT.

Ne præcogitetis coram hominibus,
ſi ſteteritis in periculo.
Id. III. 19, 51.
Thaz emmizen in notin,
uuir ſo ſama datin.
Ut aſſidue in periculis
nos ſimiliter facerent.
Otfrid. II, 5, 13.
Spuan io er zi noti.
Perſuaſit iſte ſtudioſè, anxie.
Id. III. 19, 29.
Sie quatun io zi noti.
dixerunt utique ſtudio, *one ſcheu.*
Id. III. 3, 27. & c. 16, 110. certò, reverà.
Königshov. Suppl. p. 426.
Was im ſchier zu not geſcheen.
Benoten, protegere, Jus advocatiæ.

In dem von Weyl. Kayſer Friderico III. der Statt Kauffbeuren in Anno 1491. ertheiltem Privilegio ſtehet. *Daſs Burgermeiſter und Rath, der Statt Kauffbeuren und ihre vorfordern des Heil. Geiſts Gottshauſs und Spital in der Statt daſelbſt gelegen, mit ſeinen Leuthen, gütern und Zugehörungen, von Unſer und des Reichs wegen biſsbero* benöthet, *nutzlich und wol geregiert haben &c. item: daſs ſie hinfüro darbey bleiben, und Sie und ihre Nachkommen daſſelb Gottshauſs und Spital mit allen ſeinen Leuthen, güthern, Zebenden, geiſt und weltlichen Lebenſchafften &c. biſs auf Unſer oder Unſer Nachkommen am Reich widerruffen,* benöthen, *und durch Sich ſelbſt, und ihr Amtleuth in allen ſeinen* NOTHDURFFTEN, *mit beſetzen, entſetzen, und in andere Weg &c. regieren, und bey ſeinen gerechtigkeiten und alten herkomen handhaben, ſchützen und ſchirmen ſollen &c.*

Benöten, accuſare, convenire, benöten mit rechten, Jus Bavar. Municip. tit. de Vendit. Exerc. ad π. I. §. 18. fi. b.
Fragm. de Bell. Hiſp. Caroli M. ℣. 979.
Genelun geriet michele not.
Genelunus incidebat in magnum periculum.
Et ℣. 1697.
Uvnfzehen thuſent guoter knehte,
zu aller note gerehte.
Quindecim mille bonos milites,
ad omnia pericula promtos.
Otfrid. I. 11. ult.
Bithiu uns helpha Druhtin dâti
zi theru oberoſtun noti.
Propterea nobis opem Dominus tulit
in ſummo periculo.
Id. III. 17, 121.
Hilf Druhtin mir in noti,
ſo thu hiar nu dati.
Auxiliare, Domine, mihi ſollicite,
ſicut tu ibi jam feceras.

NOT.

Ita quidem vertit Schilterus, sed Scherzius in Not. recte observat, *in noti*, melius verti, *in necessitate, in angustiis.*]

Idem V. 1, 11.

In sulicheru noti
er uns ginadoti.
In tanto periculo
nos aggratiaret.

Id. V. 11, 13.

Sie fluhun oub thenselben not.
Vitabant idem periculum.

Nothaffte, parturiens: Notk. Psal. LII. 1. [Verba Notkeri hæc sunt: *Daz ist, Ecclesia, si ist parturiens (perinte) si liget in chindebette, si ist nothafte, si habet hier pressuram (notb.)*]

IV. NOT, Necessarium, Adverb. necessariò.

Otfrid. II. 4, 66.

Nu scepfe er imo biar brot,
ther bungar duat imo es not.
Jam faciat sibi hic panem,
fames eum eò necessitat.

Idem III. 6, 55.

Ther tregit hiar in sinan not
sinf girstinu brot.
Qui gerit hic ad suam necessitatem
zu seiner nothdurft
quinque hordeaceos panes.

Idem IV. 8, 31.

Bithiu scal iz uuesan noti
in andero giziti.
Quare debet id fieri necessariò
alio tempore.

Et III. 20, 75.

Ih io mit stabu noti
giang uueges greifonti.
Ego verò baculo necessariò
ambulavi viam palpando.

Id. III. 16, 110.

Thaz er si Christus zi noti.
Quod is sit Christus necessariò. (certò, verè.)

Note si, necesse sit, Notk. Psal. LXVIII. 17. [*Mit noti*, necessario. Gloss. Monf. p. 366. *Notfriunt*, necessarii. p. 347. necessarios. p. 362. *Notvuege*, in canali. p. 376.]

Unnotag, sine necessitate. hodie *unnötig*, *ohne noth.* Otfrid. III. 4, 71.

Thaz er unnotag
intereta then diuren dag.
Quod is (Christus) sine necessitate
prophanaret solennem diem. (Sabbatum.)

Notduruft, necessitas, c. 7. 40. 42. Kero. Quod autem Goldastus habet: *Fraudem, noturuff.* suspectum est.

NOT.

[Locus hic extat apud Keronem c. 57. *einiga notduruft*, aliquam fraudem. Ad quem Scherz. in Not. fatetur. Latere hic vitium, cui tollendo nec Goldastus nec ipse par sit. Mihi vero videtur, vitiosam hanc lectionem ita corrigi debere, ut pro *notduruft*, legatur *notnunft*, quæ vox raptum, inter alia, significat. Sane contextus apud Keronem docet, de tali fraude sermonem esse, ubi aliquid fraudulenter surripitur.

Notdurfti, necessaria. Kero. c. 38. *za notdurfti*, ad necessaria. c. 8. *alliu notdurfti*, omnia necessaria. c. 33. *dei sint notduruft*, quæ sunt necessaria. c. 55.

Durub kipurita nootdurft, instantem necessitatem. Gloss. Monf. p. 401.]

Notburfti beizo, necessitas urgens, Otfrid. III. 3, 10.

Notdurft, sublevatio. Königsh. Chron. c. 5, 192. *das was dem lande ein grosse notdurft:* hoc erat provinciæ magnum levamen.

V. NOT, difficultas. Vehementia.

Otfr. I. 24, 37.

Int thanne irfullit ana not,
thaz Got biar obana gibot.
Et inde implevit absque difficultate,
quod DEVS hic supra præcepit.

c. 20, 3.

Inbran er sar zi noti
in mibil beizmuati.
Excanduit statim vehementer
in magnam iracundiam.

c. 15, 87.

Firsprechent io zinoti
thie uuundarlichon dati.
Contradicent imò vehementer
miraculosis factis.

[Huc pertinet quoque Otfridi locus IV. 17, 23. ubi de Petro refertur, quod Christum gladio defendere sit ausus:

Unz imo Druhtin thurub not
thaz uuig selbo firbot.

Quæ quidem verba Schilterus ita transtulit:
Usque dum ei Dominus per præceptum
pugnam ipse inhibuit.

Scherzius autem in Notis bene addit, *Thurub not* redde: cum vehementia, valde.]

Id. V. 6, 139.

Klagont thanne noti
thio ererun ziti.
Conqueruntur hinc vehementer
priora tempora.

Aegritudo animi. Fragm. de Bell. Hisp. 4388.

Thes gat uns michel not.
Das geht uns sehr zu herzen.

VI. NOT, metus.

Otfrid. V. 4, 65. 70.

Tho bintarquamun noti
thar in ala thrati.

Sie

NOT.

Sie uuartun selb so dote
in themo selbon note.
Tunc supervenit metus
ibi in omnes vehemens.
Fiebant ipsi ut mortui
in hoc tali metu.

[Ultimum versum Scherzius in Notis mallet reddere. In his angustiis.]

Id. I. 21, 13.

Ni si thir es not.
Ne sit tibi metus, ne metuas.

Id. V. 11, 3.

Thuruh mihila not.
Ob magnum metum.

VII. NOT, coactio, eaque licita & judicialis, atque vel civilis vel criminalis. Citatio. Mandatum.

Otfrid. III. 20, 338.

Thruhtin tho giborta,
uuio er thar uuer nota.
Dominus tunc audivit,
quod is eò fuerit citatus.

[*uuer nota*, in nostro Otfrido conjungitur *uuernota*, & Scherzius in Notis hoc verbum reddit *pugnaverit*, *contenderit.*]

Notbentigon, vincti, Tatian. c. 199, 1.

[Verba Tatiani hæc sunt. *Ullas giuuon ther Gravo zi forlazzanne einan themo folke fon then notbentigon, so uuenun sie batin. Habeta tho einano nothaft uuitmaran, ther the uuas ginennut Barrabas.* Consueverat Præses dimittere populo unum ex vinctis, quemcunque petiissent. Habebat autem tunc vinctum insignem qui dicebatur Barrabas.

Notbentigon, compositum est ex *not* miseria, & *bentin*, vel *gibentin*, quasi misere vinctos, misere vitam in vinculis trahentes dicas. Eadem loquendi ratio est in voce *nothaft*, *haft* enim custodiam significat. Palthen. Not. ad Tat. p. 393.]

Notlihemo thinge, criminale judicium. Otfrid. IV. 13, 71. Quod Belgis hodieque *Notgericht* dicitur. vid. supra *Ding*.

[*In noot farslagane*, in custodiam trusi. Gloss. Mons. p. 401.]

Notlichen, erbärmlich, Chron. Sax. vet. f. 1350.

Nothafften, condemnare per sententiam.

Notrede, Actio, litis contestatio. Liber Salicus Monasterii Ebersheimensis: *Di kein dis Goteshuz man sol ze keiner notrede stan, wande in diseme offene Ding.*

VIII. NOT, Impedimentum, coactio extrajudicialis, eaque licita: jussus Domini extrajud.

Herrennot, *Ehestige not*, J. Arg. L. II. c. 84. J. S. F. c. 24. *Echt not*, impedimentum legitimum, hodie *Herrengebot*. Ita vasallus à judice citatus, & emanens ob servitia Domino præstanda, excusatur *wegen herrennot*. Sententia Ruperti Imp. in causa Abbatis Campidun. contra Schellenberg. Item Charta Monast. Wissenburg. MS.

NOT.

Batinot, bathinodium, precaria coacta, *betfrone*, Acta S. Forannani apud Du Fresn. Gloss. B. *Sine exactione contraria & bathinodii quæstu.* Papebrochius exposuit *Bettnot*, lecti necessitas, i. e. jus cunnagii. conf. supra *Batin*.

Nöten, cogere civiliter, *nötigen*, instanter invitare. Otfrid. V. 10, 7.

Tho nottun sie nan ginuagi,
thaz er mit in giangi.
Tunc coëgerunt ipsum,
ut cum iis introiret.

Belgis hodieque: *nooden*, invitare, vocare.

Idem IV. 34, 2.

Erda bibinota,
thie Gotes kraft si es notta.
Terra commota est,
DEI virtus eam impulit.

Fragm. Carm. de B. Hisp. ℣. 955.

Notte sih an there stunt.
Attentavit actutum.

Otfrid. III. 25, 27. *Noti haben zimo*, attentare quid contra aliquem. *Sich zunötigen.*

Otfrid. III. 7, 45.

Thes sarphen wizodes not.
Rigidæ legis præceptum.

Idem III. 21, 30.

Nothe iz ih biar thaz.
Inculco hoc ego hîc ipsum
[*Not heiz ih biar thaz.*

Ita legitur hic versus in Cod. Vatic. & Vind. notante Scherzio, qui proin eum ita vertit:

Necessitatem appello hic id.]

Vel illicita coactio:

Not tuen, tribulare, Notker. Ps. XXVI. 2.

Nothaft, tribulatio: *Nothafte bin*, tribulor, Notk. Psal. XXX. 10.

Kenothaftot uuard pi Pontio Pilato, passus sub P. P. *Notker. in Symb. Apost.*

[*Noth*, violentiam. Gloss. Mons. p. 352.
Noot kataniu, vis illata. p. 402.
Nottet, exigitis. p. 358.
Notrantemo, exigente. p. 390.
In notslahan, retrudi. p. 406.
Notsuoh, exactionem. p. 384.
Notsuoches, exactionis. p. 358.
Notsuohe, exactioni. p. ead.
Notsuohhare, exactori. p. 394.
Notmejor, exactor. p. 333.]

Notagan, captum. Otfrid. IV. 12, 126.

Then furiston therera uuorolti
Notagan giholoti.
Principem hujus mundi
captivum duxit.

Notegon, vim facere, Notker. Ps. XXXVII. 13. *Mih notegoton die mina sela suohton*: vim faciebant, qui quærebant animam meam. conf. Psalm. CXXXVII. 3.

Notan-

Notanne, etiam nunc, *annoch*. V. Obf. XVI. ad Chron. Königsh. p. 901. fi.

Nöte, coactè, *ungern*, Chron. Königsh. c. 2. §. 100. *und lies in gar unnöte von ime*. §. 103. *wie nöte das der Keiser det*.

Unnoto, voluntariè. Otfr. II. 4, 5.

Er fasteta unnoto.

Jejunavit incoactus.

Notnamo, rapina, Notk. Pfal. LXVIII. 5. *Adam uuolta per rapinam divinitatem (mit notnamo Gotebeit) keuuinnin*.

Notnumft, vis, raptus, violenta ablatio, compositum ex *not*, coactio, & *numft*, à *nemen*, ablatio, rapina.

Tatian. 64, 10. *Notnumftige nement iz*: violenti rapiunt illud, fcil. regnum cœlorum.

[De prima compositi hujus vocabuli parte dubium non eft. De pofteriori quid dicendum fit non fatis liquet. Putaverim originem ejus petendam ab AS. Gothicoque *niman* five *nyman*, Francis *neman*, Germanis *nebmen* capere, ut *notnymftig* vel *notnümftig* fit vi capiens, quemadmodum à compofito illius verbi *vernebmen* percipere, *vernünftig* percipiens, intelligens, dicimus. Pertinet ad iftum loquendi modum quod eft in Gloff. Boxhorn. *figinumfti* vexilla, & in Rhythm. S. Annon. *figinuftlicher* Leg. *figinumftlicher* cefuue vitrix dextra. Conf. Schilt. in explic. voc. fubjuncta Chron. Königsh. v. *fygenünftig*. Palthen. Not. ad Tat. p. 379.

Ano notnumft, absque vi. Gloff. Monf. p. 403.]

Speciatim raptus mulierum, vel ftuprum violentum J. Alem. Prov. c. 250. & 300.

Notnumftige klage, actio de vi & vi armata. V. & *Numft*.

Saxnote, in vetuftiffima formula abrenunciationis catecheticæ: *Ec forfacho Saxnote*. Quid fit, quæritur. Illud eft in aprico, quod fignificet infignem aliquam fuperftitionem gentilitiam, non generatim Saxonum mores, *der Sachfen art*. Qualis autem fuperftitionis fpecies fit intelligenda, valdè dubium eft. Si vox SAX, de faxo Latino vocabulo, recepta probetur à Celtis aut Saxonibus, dicerem, fignificare illam fuperftitionis fpeciem, quam Concilium Liptinenfe innuit in indiculo fuperftitionum: *De bis quæ faciunt fuper petras*. de qua Du Fresne Gloff. *voc. Petra*, & *Saxorum veneratio*. Sed hybridam vocem effe nec præfumendum. Magis itaque eft, ut dicamus effe compofitam vocem ex nomine Saxonum & Teutonico *Not*, *Nyd*, quod neceffitatem in genere denotat: hic autem fpeciatim, neceffitatem devovendo & imprecando diris conquifitam: qualem Moabitarum Rex à Balaamo requifivit. Nec Celtis ea atque Saxonibus ignota fuit. Formulam ejusmodi refert Olaus Wormius Lex. Runic. v. *Nijd*, *dira imprecatio*. Tales fuerunt Preces diræ Druidum, quas circum acies, fublatis ad cœlum manibus, fudiffe refert Tacitus Ann. XIV. 30.

NOTFYR, *Notfeur*, coactus ignis fricando. Karlomannus Capitul. I. an. 742. in Concilio c. V. *Decrevimus ut fecundum canones unusquisque Epifcopus in fua parochia follicitudinem gerat, adjuvante Graphione, qui defenfor Ecclefiæ ejus eft, ut populus DEI paganias non faciat, —— five illos SACRILEGOS IGNES, quos NOTFYRES vocant*. Ubi perperam legitur *Nedfratres*. Rectius in ejusdem Principis Kapitul. II. in Concilio Liptinenfi c. 4. *Decrevimus quoque quod & pater meus ante præcipiebat, ut qui paganas obfervationes in aliqua re fecerit, multetur & damnetur quindecim folidis*. Sequitur *Indiculus fuperftitionum & paganiarum*.

XV. De igne fricato de ligno, id eft, Nodfyr.

Conf. Capitul. Lib. V. c. 2. ubi *Nedfres*, & *Nedfri*, lectiones variantes P. Pithœus obfervavit. Reliquias hujus fuperftitionis & totum ritum exponit Lindenbrogius in Gloffario: *Rufticani homines in multis Germaniæ locis, fefto S. Johannis, palo ex fepe extracto funem circumligant, illumque hac illac ducunt, donec ignem concipiat: quem ftipula aliisque aridioribus lignis aggeftis curare fovent, ac cineres collectos fuper olera fpargunt, hoc medio erucas abigi poffe, inani fuperftitione credentes. Eum ergo ignem NODFEUR, quafi neceffarium ignem, vocant*. Rectius, quafi coactum ignem ex ligno five fricatum de ligno, ut habet laudatus indiculus. A quo longè diverfus eft rogus in Concilio CPolit. in Trullo c. 69. damnatus: *Qui in noviluniis à quibusdam ante fuas officinas accenduntur rogi, fuper quos etiam antiquâ quadam confuetudine, falire ineptè & delirare folent, jubemus deinceps ceffare*. quem ibi Ehingerus, eumque fecutus Speelmannus in Gloffario confundit cum noftro ex ligno vel palo excitato, nec in obfequium numinum ethnicorum edito, ut credit Speelmannus. Utraque autem fuperftitio in Fefto S. Johannis alicubi concurriffe videtur, quod hodieque dicimus, *ein Johannesfeuer*. de quo idem Ehingerus: *Hanc impiam confuetudinem hodie in Germania, in Fefto S. Johannis Baptiftæ obfervant quidam, ut in plateis excitato igne, fuper ipfum faliant. Sed pii Evangelici magiftratus per miniftros urbis, tales ignes diffipant, & delirantes de plateis abigunt*. H. Valefius *ad Lib. IV. Eufeb. de Vita Conftant. c.* 10. refert de ignibus, quos Sacerdotes gentiles in myfteriis fuis arte vel magicâ vel præftigiis quibusdam excitarunt, ad conciliandam auctoritatem & reverentiam facris fuis: fed an ifti fuerint hi facrilegi ignes, valdè incertum effe ait Du Fresne *Gloff. Nedfri*. Huc etiam facit *Ofterfür*, de quo Sagittar. Antiq. Thur. L. III. c. 10, 5.

Notfamenungo, Synagoga, Notk. Pf. LXVIII. 9. vide inf. *Sammung*.

NOTSTALLON, ftabularii neceffarii vel cogibiles, h. e. milites qui cogi pòffunt ad fervitia militaria, vafalli. Vid. infra *Stall*. Carmen in Ludov. II. R. Germ. ℣. 64.

Troftet hiu gefellion,
mine notftallon.

Bono eftote animo, Commilitones,
Conftabularii vel Vafalli mei.

Vide Notas ad h. l.

NOT.

Fragm. Carm. de B. Hisp. Caroli M. ỳ. 2659.

Tho uohten wole thie cristenen.
also sie Got wolde fristen.
Thie waren Godes strangen.
thie lieuen notgestallen.

Tunc præliabantur bene Christiani.
prout eos DEVS volebat defendere.
Veri illi DEI heroës.
dilecti vasalli.

Idem ỳ. 2762. de militibus Saracenis:

Sie waren rehte notgestallen.
thurh not müsen uallen
There baithene groz ubermo(v)t.

Erant veri milites necessarii.
ex necessitate oportebat cadere
Gentilium magnam superbiam.

Idem. ỳ. 2880.

Er laitte unter sinem uan
ainlif hundert man.
There rehten notgestallen.

Ducebant sub suo vexillo
undecies centum milites,
Veros vasallos. ligios.

[Mihi *notgistallon* esse videntur, qui alicui opem ferunt in angustiis: iidem *notstreben* ỳ. 3290. appellantur. Scherz. Not. ad Fragm. cit. p. 30. Apud Otfrid. IV. 16, 8. in MSC. legitur etiam *noti gistallon.* vide ibidem Notas Scherzii.]

Conf. infra *Stallon.*

NOTWERK, angaria, Glossæ veteres. q. d. opera ad quam cogi quis potest.

Genotzogitum, Synagoga. Notk. Ps. LXXIX, 16.

IX. NOT, NODE, modus.

Willeramus in Cant. Cant. pag. 43. n. e. 19. *Niet zi einero node* [*note*] — *nouen jogh.* [*nobe iob.*] non solummodo — sed etiam. pag. 69. n. 30. *Thu ne bist nicht ze einer genodo scona.* [*Du ne bist nieth zeiner gnote scone.*] Tu non solummodo pulchra es.

Hinc vulgò reliquum, *einiger nöte*, quovis modo, veluti: *Er wil das einiger nöte haben.* vult hoc quovis modo.

X. *Note*, nota Musicalis.

Jac. à Königsh. Chron. MS. Lat. f. 136. b. *Conradi I. Imp. tempore Gwido Aretinus in Italia Magnus Musicus, sex notas in cantu invenit, & docuit Musicam per manuum juncturas, & in libris per notas & per lineas.*

[NOTARA, Notarios. Gloss. Monf. p. 350.]

NOUEN, Sed, verùm. Willeram. in Cant. Cant. p. 55. n. 25. p. 116. n. 50. [in utroque autem loco nostræ editionis legitur *nobe.*

Nouen job, verùm etiam, id. p. 43. n. ed. 19. quæ habet *nobe iob.*

Nauan thog, veruntamen, Gloss. Lips. V. supra *Najo* & *Nub.*

NOZ, jumentum: Kero. *Christi noz*, Otfrid. I. 12, 63.

NOZ.

[In Otfrido non legitur h. l. *Christi noz*, sed *Christinaz*, ita enim se habet:

Biscof ther sih uuachorot,
ubar Christinaz thiot.

Episcopus (Pastor) qui vigilat
super Christianum populum.]

Freherus ad Decal. Sax. *Nyten, pecus vel jumentum, Gl. ASax. Angli hodieque magna animalia & armentaria vocant Nete, Scoti Noute; ut etiam per convitium stupidis ingerant, ze ar à nout, quod Galli, Vous estes une beste.* à *Niazan*, quod vide.

NOZ, à *niezen*, geniessen, uti frui simul. [*Noz*, capiebat. Gloss. Monf. p. 325.]

GINOZ, socius, comes, Otfr. V. 5, 11.

Then ginoz firliaf er fram.
Comitem præcurrebat procul.

Vers. 20.

Job giang themo ginoz nah.
Et ibat post comitem.

Conf. IV. 28, 17.

Ginozzen, Pares, Otfrid. IV. 11, 98.

Ullio harto mer zimit iu,
ir ginozon birut untar iu,
Thaz ein andremo
fuazi uuasge gerno.

Quanto magis decet vos,
qui socii (pares) estis invicem,
Ut alter alterius
pedes lavet lubens.

Ejusdem clypei militaris, J. Feud. Alem. passim.

Notker. in Symbol. S. Athanas. ỳ. 31. *Des Fater genoz after Goteheite: Sin ungenoz after manheite.* i. æqualis Patri secundùm divinitatem, minor Patre secundum humanitatem.

[Tatian. 19, 7. *Bouhnitun iro ginozzon*, annuerunt sociis. §. 8. *Zebedeoni suni uuarun Simonis ginoza.* Filii Zebedei erant Simonis socii.

Ginoz, Gassaro in Diction. est cognatus, sodalis, & in Glossar. Boxhorn. *ganozom* sodales sunt. Germani adhuc socios *genossen*, fœderatos *bundsgenossen* vocant. conf. Schottel. de Jur. singul. Germ. p. 351. sqq. Palthen. Not. ad Tat. p. 345. *Ginoz*, æmula. Gloss. Monf. p. 325. collegam. p. 344.

Ginoz, conlibente. Gloss. Monf. p. 384.]

Kinozskaffi, consortio. Kero. c. 43. v. supra lit. K.

Ginoussen, dicti etiam Subditi, Lib. Salic. MS. Monasterii Ebersheim.

Husgenossen, V. *Hus.*

Ungenussin nemen, uxorem inferioris conditionis ducere, servilis &c. Lib. Salic. Mon. Ebersh. de Cur. Domin. in Grussenh.

Etiam inter ipsos homines proprios differentia habetur, quod alii dicantur *gnossame* i. ejusdem territorii, & alii *ungnossen*, diversi. *Vid. Wehner. O. Pr. voc. Ungnossame.*

Ubergnossen, superioris clypei vel conditionis homo, Zas. L. I. Consil. 12.

Ungnossene Briefe, inutiles literæ. Wehner. d. l. der man nicht mehr geniessen kan.

Noz,

NVA. NUB.

Noz, excrementa, Chron. Königsh. c. 5. §. 48.
NVA, vid. *Nuwan*.
NV, nunc, Kero. Prol. p. 16. *N'*. *N'irfreue sih*, nunc lætetur, Otfr. ad Salom. ℣. 90. quod Flacius *non* interpretatur.
Nu, modo, Kero. Prol. p. 15.
Nu non, adhuc: Kero. [*Nu nob*, adhuc, habet Kero Prol. p. 15.]
Nu sumaz, quædam saltem. Otfrid. I. 17, 8.

Scal ib iz mit uuillen,
nu sumaz hiar irzellen.
Debeo ego libenter,
nunc aliqua hic enarrare.

Nu uuiu, quia. Otfrid. I. 12, 25.
[Hunc ipsum locum Schilterus supra v. *Niuuiu* jam allegavit & *noviter* vertit.
Nu est particula creberrime abundans. Palthen. Not. ad Tat. p. 400.]
NVB, *Nubar*, nu-ob: si. Otfr. IV. 1, 48. sq.

Job biar oub ni firlaze,
nub ib es uuaz gigruaze,
Nub ib es thob biginne
es ethesuuaz gizelle.
Neque etiam hic desero,
si quid aggredior,
Quod si incipio,
(saltem) aliquatenus enarro.

[Scherzius in Notis *nub* per *quin* exponit h. l. ita transferens:

Et (tamen) hic non omitto,
quin id aliquo modo eloquar, eloquendo tangam.
Quin tamen suscipiam
(ut) id aliqua ratione enarrem.]

Id. V. 16, 84.

Nub ir sia heilet sare.
Siquidem vos illos sanaveritis illico.

c. 19, 16.

N'ubar thar sculi sin.
Ne qua id deberem esse.

[Scherz. in Not. vertit: Qui non ibi debeat esse, se sistere.]
vers. 33.

N'uber sculi thurub not
uuerd er thar biredinot.
Cum in examine necessario
fuerit convictus.

[Scherz. in Not. ita vertit:

Quin cogatur necessario
quodsi ibi convincitur.]

Interrogat: An, nunquid, Otfrid. IV. 13, 50. Petrus dicit:

Gisuichen sie thir alle,
n'ub ib io thiz uuolle?
Etsi defecerint tibi omnes,
num & ego id voluero?

Quin: Otfrid. V. 2, 22.

N'ist siant biar in riche
n'ub er biarfora intuuiche.
Non est hostis hic in terra
quin huic cedat.

Conf. c. 20, 48. c. 23, 274. sqq. II. 7, 83. c. 14, 211. III. 15, 88. IV. 13, 51.
Quum, Otfrid. V. 9, 72.

Theiz alles uuio ni uuurti
nub er es duan scolti enti.
Ut hæc omnia annihilarentur
dum ipse facere debebat finem.

[Scherzius h. l. ita vertit:

Quod aliter non futurum sit
quam ut ille ei rei (miseriæ) facturus sit finem.]

Verùm, sed: Notk. Psal. I. 4. Ps. II. 2. Ps. LXXII. 15. passim.
Nube mer, imò magis. Notk. Ps. LXX. 7.
[*Nubi*, nisi. *Zi nio uuibtu magi zelibor, nubi thaz man iz uzuuerphe.* Ad nihilum valet ultra, (sal insipidum) nisi ut projiciatur foras. Tatian. 24, 3.
Nupi uuidarstonti, non obstitisset. Gloss. Mons. p. 406.]
NVCHALA, L. Sal. 44, 14.
Nubt, V. *Ginubt*. *Genüge*, satietas.
Genuben, satiare. Rhythm. de S. Annon. 236.

Manigis wunderis genibte sich derselbe.
Multis mirabilibus satiebat se ille.

Chron. Königsh. c. 2, 33. *das ertrich do genubtig und fruchtbar ist.*
[Huc refer Otfrid. III. 6, 36.

Ullar mugun uuir nu biginnan
mit koufu brot giuuinnan,
Thaz ther liut gisazi,
uns er biar nu gazi.
Unde possumus nunc aggredi
emendo panem ut acquiramus,
Ut populus considеat,
usque dum hic jam comederit.

Pro *nu gazi* Cod. Vindob. habet *nug ázi*, quod vertendum: *ad satietatem usque edat.* *Nug* enim est nostrum *genug*. Scherz. Not. ad h. l.]
NVILLA, vertex, *scheitila*, Raban. Maur. de part. corp. Otfrid. II. 17, 27. *in bobemo nolle*, in summo vertice. vide supra *Nollo*.
NVMARE. Fragm. de B. Hisp. ℣. 3105. Olivirius ad barbarum Margariz in duello:

Thine numare
ne sint niht bouebare.

Vox obscura, est hostis hostem contemnentis, ob mores ut mihi videtur barbaros & minimè aulâ Regis dignos.
[*Numare* videtur esse contractum ex *nuwe mare*, newe zeitungen. conf. ℣. 3102. ubi:

Thaz scol man von mir ze mare sagen.

Verto itaque hunc locum:

Tua nova
Non sunt civilia, seu grata.

Scherz. Not. ad h. l.]
NVMEFT, *Numst*, *Nunst*, in Compositis à *Nemen*, capere, intelligere. Chron.

NUO.

Chron. Königsh. c. 1. §. 94. *Sy genunftig und nimant untertbenig.*

Fernumeft, intellectus, Notk. Pfal. LI. 1. Pf. LXXIII. 1. Pf. LXXX. 8. & paffim.

Fernumeftig, intelligens, Notk. Pfal. XIII. 2. conf. fupra *Farnemanter.*

Notnunft, *notnuft*, violentum ftuprum. Jus Alem. Prov. c. 250. & 300. Jus Auguftan. MS. *Swer die notnunft begat an mægden an wiben oder an varenden wiben, wirt der gevangen an der bantgetaut, So ift diu recht urteile, das man in lebendig begraben fol.* conf. fupra *Not.* num. VIII.

[NVOIL, runcina. Gloff. Monf. p. 335.

NVOSCI, fiftulas. p. 327. forfan *fibula* legendum.

Eine Nufchin, poculum, reddidit Schilt. Rhythm. de S. Ann. ẏ. 651. At Scherz. in Not. *Nüfchin* eft fibula, Spinter. Gloff. Florent. *Nufca*, fibula. *Nufculi*, lunula. In Vocabul. meo MSC. Lat. Germ. legitur: Spinter, *Nüfchel. Vetloris eft proprie fpinter, parvumque monile.* In Civit. Argent. Allmendbuch de an. 1422. fol. 113. 140. extat. *Item Hans Bume der Nufchenmacher beffert 30. fs.*

NVP.

NVPARNACHTET, non pernoctabit. Gloff. Monf. p. 323.]

NVSKILAHHAN. vide *Labban.*

NVTVN, poffidere. V. *Niet.*

NVUUAN, *nur*, tantùm. Jus Argent. L. I. c. 2. *unt der gewalt deren bort nüwan derw da man das blut giefen fol.*

[*Nuuua.* Schilterus apud Otfrid. IV. 18, 55. vertit *femper.* Sed Scherz. in Not. ait *Nua, Nuua, Nuuue* eft idem ac *nunc, nun, nu,* apud Tatian. c. 160, 5. c. 173, 1. c. 185, 5.]

NVVIHT, non. Gloff. Lipf.

[NVTZIUUACHAR *keporkanemu*, ufufructuario refervato. Kero. c. 59.]

NVZZO, NVZZI, frui, prodeffe, Otfrid. II. 6, 23. I. 5, 80. à *Niazan*, fupr.

[*Nuzun*, tractabant. Gloff. Monf. p. 362. pafcebantur. p. 384.

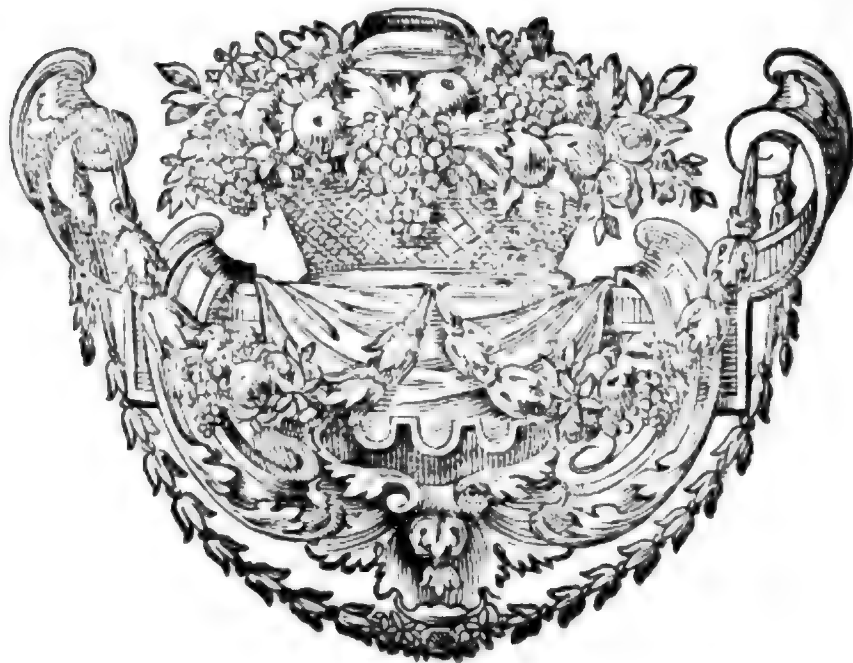
NUZUHTI, ineruditionis. p. 354.

NUZPOUM..... p. 414. hodie *Nufsbaum.*]

NYFT, V. *Nieden.*

NYNICH, *einiger*, Chron. Sax. Vet. p. 1371. b.

NYPEN, vellicare. fodicare: Kilian. *Kneipen.*

O, Com-

OAC. OBA.

O, Commutatur cum A.
[O additur in fine, *Hero* pro Herr; *Salichero dato*, solcher that. *In eimo glaso. Fetheracco.* i. e. alarum. Reinesf. Vocab. Theot. MSC.]

O, sed. Isid. 9, 4. *O rehtunga ist bruobha sinero lendeno:* sed justitia est cingulum lumborum ejus.

O, quum, als, do, Rhyth. de Ludov. R. ỳ. 17.

O wie, væ, o we, Fragm. de B. H. ỳ. 1570. vide infr. *owi*.

OACHSA, ascilla: Raban. de part. corp. Papias: Ascella, locus sub brachio. Hepidanus de Wiborada L. I. c. 25. *Hujus incessus ita laboriosus fuit, quod duobus baculis inter ascellas illum sustentantibus* &c.

OB, an, Otfrid.

Ob, si, Otfrid. ad Salom. ỳ. 52.

[*Oba thu Gotes sun sis:* si filius Dei es. Tatian. c. 15. 3. Hodie *ob*, sed quo non utuntur amplius Germani, nisi verbo quærendi, vel dubitandi præmisso. Palthen. Not. ad Tat. p. 336.]

Ob, ut, Rythm. de Lud. R. ỳ. 67.

Ob biu rat thuti,
Ut vos consilium detis.

Ob, etsi, *obgleich*, Otfrid. V. 7, 76. [In versione sua Schilterus h. l. *ob* vertit *numquid*: & ita quoque contextus requirit.]

Oba, utpote, Otfrid. II. 7, 25. [Scherz. in Not. h. l. *oba* vertit *Quod si.*] cap. 6. 85. [Hoc loco *oba*, Schilterus in versione reddidit *utinam.*] III. 7, 97. [h. l. Scherzius in Not. *ob* vertit. *si quando.*]

Oba, utinam, Otfrid. V. 7, 77.

Oba iaman thoh giquati,
Utinam aliquis diceret.

Id. I. 18, 86.

Ob uns in muat gigiange.
Utinam nobis in mentem veniret.

[Scherz. in Not. *Si nobis in mentem venerit.*] Adde ad Ludov. R. ỳ. 174.

Oba, pro, Otfrid. ad Salom. ỳ. 52. *Oba guate*, pro bono. [Ita in versione sua h. l. etiam reddidit Schilterus; ast paulo ante h. l. allegavit ad significationem voc. *ob. si.*]

Oba, quod, Otfrid. III. 18, 26. Judæi ad Christum:

Uuas, quadun, missiquedan unir,
oba ther diufal ist in thir.
Quid? dixerunt, male dicimus nos,
quod diabolus sit in te?

OBA, super, Kero. Prol. p. 18.

Oba Kascribanes, supra scripti. c. 18.

Obe erdo, super terram, Notk. Psalm. LXXII. 25.

Obert, immobilia, *v. Reichendes in Recchen.*

[*Obana*, supra. Kero. c. 14. 43. *So obana*, ut supra. c. 10. *fon obana*, desuper. c. 61. *so obona*, ut supra. c. 11. *obuna*, supra. c. 9. *so obuna*, ut supra. c. 11.]

Obana, superiora. Otfrid. IV. 27, 43.

Obana io nidana.
Superiora & inferiora.

[*Opana*, desuper. Gloss. Monf. p. 344.
Opanana sehanter, despiciens. p. 366.
In opanenti, in cacumine. p. 406.]

Obanenti, pinnaculum. vid. supra *Ent.*

[Adde ibidem dictis. è Tatian. c. 15. 4. *Gisazta inan ubar obanentiga thekki thes tempales.* Statuit (diabolus) eum (Christum) supra pinnaculum templi. Ad quæ verba hæc Palthenius in Not. p. 336. observat: *Obanentiga thekki*, proprie summitas sive extremitas tecti. Vox enim prima comex *obana* supra, & *enti* finis, quorum utrumque posita est sigillatim extat in Kerone, & conjunctim in illo Otfr. II. 4, 105. *Er inan in thie uuenti sazta in obanenti* posuit ipsum in pariete in summa extremitate. Nec dissimili ratione Germani hodienum *überende* dicunt. *Thekki* autem, Germanis hodie *eine decke*, pro laqueari tectoque accipitur. Fallor aut tres illæ voces conjunctæ corruptæque extant in illo Keronis *obonoon tikii* culmen. Nec minus in Glossar. Boxhorn. est *ubanantiki* superficietenus.

Conf. Tatian. 209. 1. Otfrid. V. 17, 79.]

Oboro, superior, Otfrid. ad Ludov. R. ỳ. 44.

So uuas er io thero redino,
mit Gotes kreftin oboro.
Tamen is (R. Ludov.) erat ea in causa,
per Dei potentiam superior.

In oparorum, in superiori. Kero. c. 61.

Oberostun noti, in summa necessitate, Otfrid. I. 11. ult.

Oberroro, superior, Notk. Psalm. XII. 5. *Ih pin imo oberroro uuorten*, prævalui adversus eum.

Oberon, superare, occupare, Notk. Psalm. LIV. 4. Psalm. CXXXV. 6. [In priore loco *voberot* non *oberot* legitur. In altero vero: *Da si* (dia erda) *har ist, dar ist si oberora demo uuazzere.*]

Obirsten, Magi, Tres Reges, Ludov. Imp. dipl. ann. 1345. *biz uf den Obirsten*, usque ad trium Regum. *Pfalzisch. Stam- und Erbfolge.* p. 33.

Oberhelle, vide *Hella.*

[*Obman*, i. e. administrator maximus in familia. Hering. Mantiss. de Jure Burg. n. 132. Reinesf. Vocab. Theot. MSC.]

Obonoontikii, culmen: Kero. *Dera furistun deoheiti obonoontikii zuakereibhan:* summæ humilitatis gradum attingere. c. 7. Vide quæ è Palthen. ad vocem *obanentiga* sunt notata.

Obenachtigen, summum. Notk. Psalm. XVIII. 7. Psalm. XLV. 3. *Der dir ist in obenehtigen perge*, qui est in vertice montium. conf. supra *Abton.* signif. 1.

Obenannider, desuper, *von oben biss unten aus*, Notk. Psalm. XXI. 19. Psalm. LXX. 22.

Oberstaelid, convicta, Gloss. ASax. MSS.

OBDON, L. Sal. 27, 16.

OB.

OBDOPUS, L. Sal. 27, 13.

OBE, antequam, eher, Cant. Cant. II. 15. *obe si mere werdent.* ubi Francica: *er sie merre w.*

OBFLUZZEKEIT, abundantia, Verf. Vet. Pfalm XXIX. 7.

OBISKRUG, abyffe Kroeg, nomine mutuato ex Abyffus, V. Fr. Jun. in Willer. p. 207. Kilian: *Nobis Kroech, Holl. Sept. Orcus, antrum Plutonicum.*

OBITRITTEN, Slavorum genus ad mare Balthicum, Thurnierbuch: Der XIII. Thurnier *zu Wormbs*, fub Philippo Imp. *Heinrich Bürwein der älter verliefs den königlichen Tittel* zu Obitriten, *und schreib sich allein, Furst und Herr der Wenden.* Item Torneam. XIV. Wurzburg. *Johan Herzog zu Mecklenburg ein son des jüngern Herrn Bewerwein.* Item: *Niclas Herzog zu Warle und Wenden, ein son des jungen Herrn Bewerweins.* conf. fupra *Abotriti.*

v. Vorburg. Vol. VIII. p. 345.

OBLEY, Oflaten, oblationes, oblatæ, tam Ecclefiafticæ, quàm feculares & feudales, v. *Wehner. h.* Rythm. de S. Annon. ℣. 622.

[*Oblei*, benedictionem. Gloff. Monf. pag. 326. 329.

Oblei, Xenia. p. 356. 362. 384.

Obleio, Eulogiarum. p. 375.]

OBREPUS, L. Sal. t. 27, 19. t. 35, 1. v. *Andrepus.*

OBSAN, vide *San.*

OBSER, qui vendit poma, J. Argent. L. I. cap. XV. ab obes, ouezes, poma, C. Cant. cap. 2.

Ouita, pomorum: Gloff. Lipf. Nos ooft. Somnerus ibi: *Sax. ofet, aliàs ofet. eodem sensu, scil. pro frugibus, &c.* v. Wehn. & Befold. h. v.

OBTT, fraga, Gloff. Monf. ASax.

[OD. Otfrid. V. 6, 19.

Thes thie liuti uuas filu od.

Qua homines multum prævaluerunt.

Reddendus eft hic verfus: Id quod hominibus erat valde utile. Gothis fane vox *aud*, in compofitis imprimis, *facilitatem, commoditatem* defignat. Scherz. Not. ad h. l.]

OD, *oede*, terra inculta, qualis omnis erat, qvum à Celtis primò occuparetur. Gloffæ Lipfii: *Einodis, folitudinis: & Einodi, folitudine.* Somnerus: *Compositum reor à præcedenti Eino, & adjectitia particuli hod, ut olim scriptum, postea heyd, heit, hat; Sax. hade, nobis hood, i. e. genus, conditio, qualitas, status, ut pluribus à me alibi ostensum in Tractatu de Gavelkind, nondum edito c. 4. Einod itaque statum solitarium signat.* Gothis *authid*, folitudo, eremus. Cimbris *Eide.*

Non confundendum cum OT, de quo mox.

Odhin, vaftitas, Ifidor. c. 5, 6.

Odbil, patria, Ifidor. c. 5. fi.

Chichundemes auh nu dhes aedhili endi odbil: demonftretur & genus & patria.

[*Odbil*, nusquam hactenus occurrit. Videtur tamen valde ei affinis Suecica vox *odal* vel *odul*, quæ proprietatem & hæreditariam bonorum poffeffionem, quæ fuam cuique patriam magis quam nativitas facit, fignificat. Vid. Loccen. Lex. Sueo-Goth. utraque hæc vox *aedhil*, atque *odbil* in appellatione Nobilitatis Germanicæ moderna mihi quidem concurrere videtur, quod qua ratione nitatur, peculiari differtatione de difcrimine Nobilitatis Romanæ atque Germanicæ oftendi. Palthen. Not. ad Ifid. p. 412.]

OD.

Otmuati, humilitas, Otfrid. I. 18, 99.

Thu scalt haben guati,
joh mihilo otmuati.

Tu debes habere bonitatem,
& maxime humilitatem.

Conf. c. 3, 68. c. 5, 133. c. 7, 14.

Id. I. 7, 32.

Thie othmuatige.
Humiles.

Carolus IV. in Diplom. Priori & Conventui Carthufiano ad Moguntiam. ann. 1361. Norimbergæ dato: *des Priors und Convents otmütige einfeltikeit und abeziehen liplicher wollust.* Rupertus Imp. ann. 1400. *♂ nach Michaël off dem Felde vor Francfurt:* de Civitatibus Imperii: *Sich mit otmutigen willen ergeben und erboten.*

Otmodicheit, Chron. Sax. Vet. f. 921.

[Tatian. c. 4. 5. *Her giscouuota odmuoti sinero thiuui:* refpexit humilitatem ancillæ fuæ. §. 7. *Arhuob odmuotige.* exaltavit humiles.

Germani nunc inverfis prioribus literis *domuth* vel *demuth* dicunt. Obtinent hic tamen antiquum Belgæ *Oodmoed oedmoedig* humilitas, humilisque dicentes. Anglo-Sax. olim dixere *eadmod* humilis, *eadmodnesse* humilitas, ab *ead* facilis, lenis, & *mod* mens uti interpretatur Somnerus. Ex quo fimul Francici noftri vocabuli origo patet, ducenda nimirum ab *odi* facilis, (de quo vide *unodi in Ot*) & *muat* animus. Sunt enim facili ingenio quicunque humilitati, quod ea virtutis Chriftianæ nomen eft, ftudent. Palthen. Not. ad Tat. p. 301.]

ODAGAN, vide OT.

ODAR *abur*, at verò. Rhythm. de Ludov. R. ℣. 113.

ODEGUN. vide *Ot.*

ODIRO, facilius, Tatian. c. 54, 6. vide infr. *Unodi* in *Ot.*

ODI, poffibile, Tatian. c. 181, 2. *Fater, ob iz odi ist. Fater, Fater, allo sint thir odu, min fater, ob iz odi si, erfuri thesan kelih fon mir.* Pater, fi poffibile eft. Abba pater, omnia tibi poffibilia funt, mi Pater, fi poffibile eft, transfer calicem hunc à me.

ODO, aut oder. Otfrid. IV. 26, 21.

Bigondun odo zellen.

Cœperunt autem dicere.

[*Odo*, hic eft *forte.* Scherz. Not. ad h. l.]

Cap. 16, 57.

Odo er horta gahun.

Porro audiverat nuper.

[Cod.

ODO.

[Cod. Vindob. & Vatic. habent *oda*, quod mihi videtur idem esse ac *possibile*. Scherz. Not. ad h. l. Interim sæpius *odo*, *vel* notat, pro quo Kero *edo* habet. v. Otfrid. II.4,42.132.211. &c.]

Nec, Otfrid. II. 11, 66. [Hoc loco *odo* non extat.]

Fortè, Otfrid. II. 4, 55.

Bithiu moht er odo drahton.

Propterea poterat forte cogitare.

Cap. 14, 199.

Unz se odo uuarun zi theru burg.

Dum forte fuerint in Castello.

[*Odo*, saltim. Gloss. Monf. p. 402.]

Odeuuano, forsitan, Notk. Psalm. CXXIII. 1.

Odowan, olim. Tatian. c. 65, 4. [Non *olim* sed *forte*, *odowan* in hoc Tatiani loco notat, ad quem Palthen. in Not. p. 333. ait. Dicunt nunc Germani *etwan*, quo ipso probabile evadit, conjungendas esse has voces, quæ in Cod. Juniano separatæ extant. Hæc ille. Conf. Otfrid. II. 11, 57. & ibidem Notas Scherzii.]

Odouuila, c. 11. *odhuuila*, c. 4. forte.

Oduuila unkiuuaru, fortuito casu: Kero.

[*Odhuuila unkiuuaru* habet Kero. c. 38. *odhuuile* forte. c. 2.]

Otfrid. II. 4, 13.

Er thahta odouuila thaz
thaz er ther duriuuart uuas.

Cogitavit forte hoc
quod esset portæ custos.

OESTE, ortus, Chron. Frib. p. 38. v. Ost.

OEGE, jumentum. Danis convitium de vetulo probroso, *Thet gammel oegh.* i. istud vetulum jumentum. Hinc intelligitur convitium Berchtoldi Saxonis in Lotharium, Dagoberti patrem, R. Francorum: *ô vetulum & canum jumentum adesne hic?* Vid. Dagob.

OF, aula, *hof*, Tatian. c. 153, 3. *In of thes herosion thero heithaftono;* in atrio Principis Sacerdotum.

OF, si, ob, Fragm. de B. Hisp. ✠. 2767. Sic &

OFENE, pro Obene, Idem Fr. ✠. 922.

OFAN, OFFEN, apertum. *Ofan dun*, indicare, *offenbaren*, Otfrid. III. 23, 98.

Det er ofan in tho sar
uuio bi'nan gilegan uuas thaz uuar

Fecit palam eis illico,
ut de illo se haberet veritas.

[*Offanon*, publicare. Kero. c. 46. *atumlihchera herorom offan*, spiritualibus senioribus patefaciat. c. eod. *Offanlihcho*, publice. c. 23. *Offanlihhera dera kenuhtsamuntati hriuue*, publica satisfactione pœniteat. c. 43.

Offantuan, patefacere. c. 4.

Offanont, elucidant. Gloss. Monf. p. 356. 396.

Offanemo, luculento. p. 383.

Offaner, planus. p. 343.

Offanlicho, ad liquidum. p. 410.

Offanparo, solemniter. p. 379.

OFA.

Offanparen, evidentibus. p. 364.

Offanussi, vestigium. p. 388. significatio. pag. 354.

Offanussin, illuminationibus. p. 362.

Offanussida, vestigium. p. 356.

Offannussida, indago, scientia. p. 348.

Offanruuisit, claret. p. 373.

Thaz sie sich offonon mannen fastente: ut appareant hominibus jejunantes. Tatian. 35. 1. *Offonon* proprie est patefacere. *Offonota sina diurida.* (Christus) manifestavit gloriam suam. Tatian. 45. 9. Kero tamen discriminis aliquid inter *offantuan*, patefacere, & *offanon*, publicare, constituere videtur. Quicquid sit, *sih offonon*, est in loco patente atque publico se ostentare, aut quod clam fit, indicio quodam externo prodere. Ita Tatian. 188. 2. *Thin sprahha offanot thih*, loquela tua te manifestum facit. Palthen. Not. ad Tat. p. 361. Quod de Kerone notat Palthenius, dubito num se ita habeat, evolventi namque loca allegata, patebit, de rebus iisdem utrumque *offanon* & *offantuan* ibidem usurpari.]

Offeno, clarifica, Notk. Psalm. XIX. 2. Psalm. XX. 5. *Frater offeno dinen sun.* Pater clarifica filium tuum.

Geoffen thih, aperi animum, Fragm. de B.H. ✠. 1515. V. sup. *Euua.*

Ofenero uuorto, verba aperta, opp. bilidon. parabolis. Otfrid. IV. 1, 34.

Er zalt iz in oub harto
ofonoro uuorto.

Exposuit idem eis vehementer
apertis verbis.

Ofono, coram, Otfrid. IV. 7, 178. V. ult. 301. [Prior locus ita habet:

Lert er dages ubarlut
ofono allan then liut.

Docebat (Christus) interdiu palam
coram omni populo.

In posteriori v. loco *ofono* verbialiter usurpatur: ita n. verba Otfridi sonant:

Ofono thio guati
ioh duet mir thaz gimuati.

Aperite hanc bonitatem
& facite mihi hanc gratiam.

Ubi pro *ofono*, *ofonot* legendum ipse Schilterus in Not. conjicit. Ap. eund. V. 23, 125. legitur:

Joh offono thaz iro muat.

Atque apertus eorum animus.

Scherzius in Not. observat: in MSCtis pro *offono thaz*, legi *offonotaz*, per *manifestavit* reddendum.]

OFR, tuber, Gloss. ASax. MS.

OFFERSTEN, surgere, oriri, Rupert. El. Pal. Diplom. de Univ. Heidelb. v. Comm. J. F. Alem. p. 527.

OFFTO, sæpe. Kero in locis quamplurimis. interdum: Id. c. 5. frequenter. c. 4. *So offto so*, quotiens. Idem c. 3, 56.

Ofto

OFT.

Ofto manegaz, perquam varium, Otfrid. I. 20, 41.

[*Ofto suochet*, frequentate. Gloss. Monf. p. 406.]

Oftana, v. *Ost*.

[OGRE vel *rothsteine*, finopide. Gloss. Monf. p. 337.

Uuar enti uuar in deru OHALDI, passim perdivexi. p. 406.

OHEIM, vide *Hemel*, & quæ ibi e Dieemanno inserta sunt.]

OHEIN, oberman Kunigs von Marsilien, patruelis, agnatus, Fragm. de B. Hisp. ✠. 1187.

Ohan, *drittgeschwister kind*. Jus Augustan. MS. tit.

Wer die frunt sien die einen zer echt bringen mugen.

Das sullen sin de mannes vater und sin mutter, wip und kint, bruder und swester, bruder kinde und swester chinde, vettern und vettern chinde, öhan und öhans kint, Wasen und mumen und iro chinde. und anders chain sin frunde mugen in nit ze acht bringen, wann die davor gescriben stant, und swaz ander frunt da ist die mugen sin vinde wol gesin, si mugen in aber nit achten. Dasselbe recht ist umb die wunden als umb den totslag.

[OHR, sed, Isidor. c. 3. Forte legendum *oh*, alias *auh* sed. Angli tamen hodienum *or* dicunt. Palthen. Not. ad h. l. p. 402.]

[OHRBEDE, in Marchia dicitur subsidium, quod Nobiles ex conventione cum subditis petere possunt tempore necessitatis. Wincelerus Conhag. de Collectis. Reines. Vocab. Theot. MSC. add. Besold. & Wehner. h. v.]

OHSENO, bovem. L. Sal. t. 3, 2. & 11.

Ochasajora, anniculus, L. Sal. ib. vide *Jar*.

OIGANES *habenti lon*, propriam habituros mercedem. Kero. c. 40.

OKKERET, v. *Ekert*.

OLANG, v. *Alang*.

OLBENT, *oluund*, camelus. Tatian. cap. 13, 11. *Johannes habeta giuuati fon bariron olbentono.* Johannes habebat vestimentum de pilis Camelorum.

[Habemus hic iterum consentientem cum Francica dialectum A-Saxones, ubi *olfend*, *olfende*, *olvynde* Camelum, simulque & verius quidem elephantem denotat, si Somneri atque Bensoni autoritatem sequimur, cui Germanica, Belgicaque eboris appellatio *ölfenbein*, *elsenbein*, *belfenbein*, *elpenbein* suffragatur. Contrariam tamen sententiam prolixe defendit Jun. in Gloss. Goth. v. *ulband*, quæ eandem rem inter Gothos exprimit, & totus in eo est, ut Ulphilam à suspicione erroris liberet, pilos elephanti, quibus omnino destituitur, tribuentem. Si tamen tanti id est, cum facilius sit nihil, quam ut in rebus, solo nomine cognitis summi etiam viri misere hallucinentur. Ego quidem & Ulphilæ & interpreti Francico id quicquid est nævi condonare malo, quam in vero vocum significatu temere aliquid mutare. Palthen. Not. ad Tat. p. 327.

Olpentara, Dromedarii. Gloss. Monf. p. 326.]

OLE.

Fragm. de B. H. ✠. 1564.

Unde uorlofte tiure,
Oluente unde mule.
Et cursoria animalia,
Cameli & muli.

ASax. *Olfend*, camelus. Matth. III. 4.

Goth. *Ulband*, camelus, Marc. I. 6.

[*Uninarepono asneita*, *odo OLEOPAUMES*, *ascrunoner*, surculum. Gloss. Monf. p. 405.]

OLETHARDIS, apis. L. Sal. IX. 1. Alethardis, §. 3. MS. Reg. *Elecharde*.

OLEYEN, ungere, Chron. Konigsh. c. 3, 27. & pag. 402.

OLIVANT, Nomen propr. Tubæ Rolandinæ. V. Ol. Worm. Monum. Dan. pag. 382.

OLTER, Schlacken, metalli, Notk. Psalm. XI. 7. *Silber dar nehein olter inne ne ist.* Argentum in quo nulla scoria inest.

OM, v. *Ame*.

OMAT, fenum secundarium, grummet, J. Argent. L. 2. de Widemen. c. 15. Lib. Sal. Ebersheim. *So sol och hie nieman dekein amat bannen. wande min herre der abbet die werdu oder das inner Stokehe.*

ONDER, under, under essen. V. *Under*.

Ondern, *ongheren*, *eronderen*, prandere, meridiari, inonderen, inongheren, capere somnum meridianum, Sicambris, Juliacensibus, Coloniensibus.

ASax. *undern*, *underntyde*, hora tertia, Goth. *untaurnimat* prandium, Luc. XIV. 12. v. Junii Gloss.

ONDON, indulgere, permittere, Notk. Ps. CIV. 25.

Unste, indulgent. *vergünstigung*, Notk. Ps. CIV. 25

Ununste, denegatio permissionis, Notk. ib.

Otfrid. II. 7, 3. c. 11, 58. IV. 4, 139. [Primus locus ita se habet:

Job meistera ther uns onda.
Et magistros qui nobis indulgerent.

In altero loco hæc vox plane non reperitur: tertius v. ita sonat:

Sie'mo uuoni ni ondun.
Isti ei mansionem non indulgerent.

Verosimile est *Onda* idem esse ac favebat, indulgebat, forte est ab *ond*, quod Poetis Anglo-Saxonicis & Cimbris denotat animam, spiritum, ceu Hikesius in Thes. Lingg. Septentr. in Grammat. Anglo-Sax. p. 118. docet. Islandis, *ond*, *ande*, spiritum quoque & animam significat, pro quo Angli Boreales usurpant *the eande*. vid. Diction. Islandicum, ab Hikesio subjunctum Rudolphi Jonæ Rudimentis Grammaticæ Islandicæ. Non incommode autem nostrum *onda* hinc derivatur, quia is, qui alicui favet, gratiam indulget, animo fertur ad illum. Scherz. Not. ad Otfrid. II. 7, 3.]

Hinc videtur apud Argentoratenses Ecclesia S. Johannis vel S. Nicolai *in Undis*, h. e. ad indulgentias.

ONE, v. *Ana*.

ONICH,

ONI. OPP.

ONICH, v. *Anich*.

[OORA, auris. Kero. c. 4. *Kaganboridu des oorin kaganhorta mir*, obauditu auris obedivit mihi. c. 5. *Keneigi oora*, inclina aurem. Prol. p. 16.

Ooron miniu, aures meæ. Prol. p. 17.

Oorun, aures, ibid. *Oorom*, auribus. ibid.

OPASUN, domatis. Gloss. Monf. p. 352.

Opasono, vel *umpibuso*, domatum. p. 327.

OPAZHASTE *dorna*, spinosa surcula. pag. 407.

OPDAHI, domatibus. p. 327.

OPISALE, cultui. p. 409.

OPHANI, sale. p. 348.

OPOROTUN, dilati sumus. p. 404.]

OPPHORON, sacrificare, offerre, Otfrid. I. 14, 45.

Thaz siu oub furi thaz Kind sar,
oppborotun Gote thar.
Ut ipsi (Parentes Jesu) pro puero simul
offerrent Deo hîc.

Id. III. 9. 2. de agno paschali:

Gistuant thera ziti guati,
thaz man oppboroti.
Instabat tempus illud bonum,
quo offerretur.

[*Ze ungaristlichen enti ze bellahaftem opfrodon sie ginottun;* ad nefanda & mortalia sacrificia eos impellebant. Gloss. Monf. p. 401.

Opharr, de donariis. p. 362. Donariis. pag. 364.

Opharvaz, libatoria. p. 361.

Fuhtaz oprod, libamina. p. 407.

Pobatong, *opherlib*, vel *vebelib*, probatica. p. 397.

Tatianus. c. 7. 3. *Thaz sie gabin obphar*, ut darent hostiam.]

Offeruncghelster, sacrificium, Isid. c. 8. [Proprie oblatio holocausti. Palthen. ad h. l. pag. 414.]

Oppir, und *abir oppir*, oblationes & holocausta, Versio vetus Psalm. 50. fi.

Opheruuiedon, Sacramenta, Notk. Psal. LXXIII. 3. vide *Wibo*.

Opferbar, minor, quatuordecim annorum. Hodie fortè: *ausgefürt*. Ordin. Argent. Civ. *des Helbling Zolles*. 1489. *Das ein jeder Burger der W in uf merschaz koufft, und verkoufft furter nit anders dann die Ordnung geben sol fur so vil opfferbar personen als ir einre stetes by Im in siner coste hat fur iede person IIII. ß S. Und das ein persone die XIIII. jor alt ist es syent knaben oder dochter fur opfferbar gerechent und fur sie die ordnung geben werden sol. Es were dann das ein persone von Naturen kein win triincke und darumb den glouben täte, die sol des entladen sin.* Glauben tun, fidem dare, handtreu thun.

Oppher und zehenden geben, Konigsh. Chron. c. 3, 69.

Opherphennig uf weichenechten 1. Pf. S. Augustan. vet.

Prantopher, holocaustum, Notk. Psal. XXXIX. 8. *Joh daz prantopher bide sunda ne forderost du:* holocaustum etiam pro peccato non postulas: *Al brandopher*, totum incensum. Id. Ps. LXIV. 2. *al ferbrennopher*, holocaustum. Id. l. c. ỷ. 3. vide supra *Brinnen*.

Abuntopher, sacrificium; vespertinum. Notk. Psalm. LXIV. 4.

Lebenda opher, hostia viva. Idem Psalm. eod. ỷ. 2.

Opffern, offerre, in civilibus. Acta Comit. Vienn. anno 1460. *So opfferen und erbieten sich die Ambasiatores und Sendeboten* &c. v. J. Publ. Tom. II. pag. 134.

ORA, aures, Otfrid. III. 17. fi.

Thera fronisgun lera,
ni giang in uuiht in ora.
De sancta doctrina,
nil quicquam penetravit eis in aures.

vide supra *Oor*.

[*Orinch*, in aurem. Gloss. Monf. p. 348.

Orinch super *anasiuni*, in aurem super oculos.

Oringa, in aures. p. 332.

Orrunun, auricularium. p. 328.

Orslak, alapa. pag. 409. Hodienum dicitur: *Einen fürs ohr schlagen, ohrfeige geben.*]

ORDEL.

Ordel, *urtel. Urteilida*, discretionem, Kero. Conf. Celeberrimus Hickesius, in Differt. Epistolar. (Vol. 2do incomparabilis Thesauri Ling. Vett. Septentrional. præfixâ) p. 149. ubi solidè, quid proprie *Ordal s. Urdel* Veteribus dictum, demonstrat. Itaque *ordelen*, vel *urtelen* est I. generale, discernere & dijudicare rem quamvis, etiam extra judicium.

II. Judicium & dijudicatio judicis inter partes litigantes.

Otfrid. V. 20, 3.

Thaz selba urdeili
thaz uuorolti ist gimeini.
Illud Judicium
quod mundo est universale.

Verteilen, abjudicare, J. F. Alem. c. XVI. 3.

III. Probatio, ex qua dijudicandum & verum à falso, justum ab injusto discernendum: aliàs Purgatio, quæ duplex: vulgaris & canonica.

Vulgaris probatio: V. Jo. Isac. Pont. l. 6. Orig. Franc. c. 17.

WasserOrdel, Aquæ frigidæ judicium. *V. Gl. du Fresn. Aqua.* ubi etiam de altera specie Judicii Aquæ ferventis.

Für-ordel, Judicium candentis ferri: vel per vomeres ignitos, V. And. Suenon. Lib. V. & VII. LL. Scanicar. c. XV. Du Fresne Glossar. v. Ferr. ignit. Vomeres. Chr. Konigsh. c. 2. §. 150. de Richardi Augusta Caroli Crassi Imp. *des entschuldigete sii sich —— und das sie noch eine reine magd were. das bewærete sii domitte das sii ein gewibsset hemede anedet und domit in ein für ging und bleip unversert von dem füre.*

Confer. Manuduct. nostr. Philosophiæ Moral. ad JPrud. cap. 8. §. 2. seqq.

De probatione Canonica, vid. Exercit. nostr. ad π. XXIII. §. 32.

Conf. supra *Gluend eisen* in *Isan*.

Ordeliche eigenschafft, herrschafft, dominium directum feudi. Carolus IV. Imp. Cunoni AEpisc. Trevir. concedens sub conditione dominium directum Castri Hammerstein anno 1374. *So haben wir alsdann —— die ordeliche eigenschafft und herrschafft und was rechts wir und das H. R. Riche an der Vesten Hammerstein —— haben —— ewicklich vererbet und vergifftiget. —— und die vorgesagte Lehnschafft, ordelich herrschafft und eigenschafft —— sollen wir —— nimmer iemand anders verlehnen, versetzen, verpenden oder anders veruſſern oder verbinden.* Eodem tenore & verbis idem Imp. eidem Cunoni concessit dominium directum super Castrum Schonenburg, quod ab Imperio tenebant *die Gemeinere und Huysgenossen zu Schonenburg*. eodem quoque die & anno. Itemque in Limpurg: *alle lehenschafft, achterlehenschafft, ordeliche herrschafft und eigenschafft der Herrschafft Burge und Stede Limpurg uf der Lane:* eodem anno & die.

ORDO, ordo, series, Otfrid. III. 1, 14.

Ni scribu ih in ala uuar,
so sih ther ordo dregit thar.

Nec scribo nunc certe
sicut se ordo fert hic.

Ordinon saga, ordinare vel contexere narrationem, Tatian. pr. §. 1. & c. 2. §. 3. *Her in Biscofheiti giordinot uuas*, is in sacerdotio fungebatur.

ORDON, habitabat, Gl. Lipſ. qui addit: *Horda Tartarorum.* Somnerus: *Habitare Sax. eardian & oneardian. Habitatio hinc eis eardung stow; stow autem locus: alteram compositi partem mitto, ut omnibus, ex præmissis, satis obviam.*

ORGINON, organa, Notk. Psalm. XCIV. 3.

Orginsangis, organum. Notk. Pſ. XCI. 2.

Organa, instrumenta musica, Lira, fidala, harpa, Otfrid. V. 23, 394.

Sih thar ouh al ruarit
thaz organa fuarit,
Lira ioh fidula,
ioh managfaltu suegala.

Se ibi quoque omne movet,
quod organa fert.
Lyra atque violæ
& multiplex sonitus.

[Magis probanda duorum priorum versuum Stadenii versio, qui in Explic. Vocab. Germ. p. 472. reddit. *Es rübret sich auch da alles das die orgel in sich hat.* Posteriores autem duo versus ita sunt reddendi:

Lyra atque fides, seu pandura,
ac multiplices fistulæ.

Scherz. Not. ad h. l.]

ORIX, Gallica vox, in Nomin. Propr. ut Dumnorix, Orgetorix, Ambiorix. Conf. Cluver. de Germ. Antiq. 2. 4. pag. 346. An potius sic se habent: Dumno-rix, Ambiorix, &c. ut hodieque composita cum Rich, ut Huldrich &c. V. Ric, rix.

ORLOG, bellum.

Kilianus: *Oor-loghe, bellum, militia: q. d. oorloghe. i. e. dissensio magna, à lieghen i. differre, dissidere.* Schottel. *L. 2. de Ling. Germ. c. VI.* Laz. L. 3. *de Cimmer.* Uhrlag, Uhrlager, Haubtlager.

Conf. supra *Log*.

Gothis *Aurlog*, fatum, Verel. Hiſt. Goth.

ORT, ora, extremitas: Kilian.

[*Orte*, ora. Gloſſ. Monſ. p. 345. *Zi demo orte*, ad oram. p. 331.

Orth, angulos. p. 322.

In ortun, in marginibus. p. 321.]

Orthüser, i. Eckheuser, Chron. Konigsh. cap. V. 69.

Ortstein, lapis angularis, Notk. Pſal. XCIV. 4.

Ort, origo, initium. Cædmon. in V. T. Adamum vocat *ort mon*. Cypnes, originem humani generis.

[*Ortun*, ordinibus. Gloſſ. Monſ. p. 354.

Ortun, initiis. p. 365.]

Ortfromon, auctores. c. 65. *Ortfroma*, auctoritas. c. 37. *Ortfrumu*, auctoritatis. c. 9. Kero.

Notk. Pſalm. LXXI. 16. *Die oberosten ortfrummin heiligero scrifto:* summi auctores sacrarum Scripturarum. conf. supra *Fremen*.

[*Ortfruma*, vel *heertaom* vel *piladi*, auctoritas. Rhaban. Maur. Gloſſar. ap. Diecman; qui hoc vocabulum derivat ab *ord* initium & *fruma, frommen*, fructus. Spec. Gloſſ. Lat. Theot. p. 42.]

ORT, quadrans, quarta pars. Moneta *ort eines gülden*, &c.

Oertlein, quadrans, quarta pars nummi minuti, Stübers, Meteran. L. I. f. I. L. 12. fi. Argentor. quatuor *einen Pfennig*, Keilersp. Poſtill. p. 101. XXII. Dom. Trin. [Hodienum quarta pars floreni vocatur *ein ortsgülden*, & contractius *ein ort:* uti & *ein ortsthaler* quarta pars est thaleri.]

ORT, hortus, Ortobaum, Ortopodun, L. Sal. 27, 22. 24.

Ort, mucro, cuspis: *oort-yser van de scheede*, ora ferrea vagina: Kilian.

Ortpike, lancea cuspide ferreâ munita, Fragm. de B. H. ℣. 3132.

[*Ortpike*, ictus: est à *pikken*, quod pungere, lancinare significat, & *ort*, quod idem est ac acies, cuspis. Scherz. not. ad h. l.

AS. *Ord*, acies, acumen, cuspis, initium, ferrum. Benſon. Belg. *Oort, oord*, locus, mucro, cuspis. Huc refer è Collectaneis Leibnit. P. II. p. 224. *Ort Kind*, i. e. filius degener. *Ein Kind das auf der spize steht und bald herunter stürzen und zu nichte werden wird.* Oortscheef *ist, das eine gekrümte spize hat, und also nicht mehr stechen kan, und daher untüchtig ist.* Staden. Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 463.]

Ort, locus.

Framort, v. *Fram*.

Heimortes, v. *Heim*.

Hinter-

ORT. OST.

Hinterort, *Widerort*, retrorsum, Otfrid. I. 11, 41. c. 22, 58. V. 7, 86.

Tharort, eò, Rythm. de Ludov. R. ℣. 44.

Ortfocla, domestica avis, L. Sal. t. 7. v. *Fugelin.*

ORWEGSTIG, devia callus, Gloss. ASax. MS.

GEORWIERDIT, traductus, Gloss. ASax. MS.

ÖSEN, veröfen, devorare, Königsh. Chron. c. I. §. 31.

[*Osi*, vastitas. Gloss. Monf. p. 333.

Osta, devastabat. p. 365. diripuit. p. 329.]

OSETZE, vacans, *ausgesetzt. V. Rotul. Cur. Dom. Hasal. supra in verbo Dingh.*

OSO, sicut. Otfrid. III. 12, 60. Christus ad Petrum:

Thaz thu in giloubu, ih sagen thir ein,
sis so festu o so stein.

Ut in fide, ego dico tibi hoc semel
sis sic firmus sicut petra.

[Pro *festu oso*, Codices Vatic. & Vindob. legunt *festi io so.* ut Scherz. in Notis observat.]

OST, nodus. Gloss. ASax. MS. nobis Ast.

OST, oriens. Notk. Psalm. CII. 12. *So ferro daz osten ist fone demo uuestene :* quantum distat ortus ab occidente.

Ostana, Orientales, Magi, Otfrid. I. 17, 17.

Tho quam ostana in thaz lant,
thie irkantun sunnun fart.

Tunc veniebant Magi,
qui recognoscebant solis ortum.

[Schiltero in Not. ad h. l. *Ostana* non videtur esse nomen, sed adverbium *von osten:* ita namque apud Tatianum legi c. 8. 1. *Tho Magi ostana quamun*, Magi ab oriente venerunt. Confirmat Scherz. in Not. hanc Schilteri sententiam alio insuper Tatiani loco. c. 47. 7. *Manage ostana inti uuestana quement ;* multi ab oriente & occidente venient: addens : in Gloss. Florent. MSC. legi *ostan*, oriens. In MSC. vero Otfridi Vindob. & Vatic. h. l. legi *quamum ostana.* Palthenius autem hæc ad Tat. p. 316. annotat.

Ostana. Vox est Germanis usitatissima *Ost* vel *Osten* oriens, unde compositum *Ost-See* Mare ad Orientem vergens, quod Balticum vulgo dicimus. In adjectivo litera o. mollius effertur, diciturque *östlich*, Orientalis, quod lenius adhuc pronunciarunt A-Saxones, uti sequentia exempla probant, *estdael* plaga orientalis, *estlant* terra orientalis (hinc adeo nomen est Esthoniæ modernæ) aliaque in Somner. obvia. Nec alia origo est vocabuli *Est-Sex* nunc *Essex*, quam ut Saxoniam in Anglia Orientalem denotet, uti partes eidem oppositæ testantur *Sussex* (*Sudsax*) *Westsex* (*West-Sax*) Saxonia Meridionalis & Occidentalis. Conf. Somn. in *East-Seaxe.* A Francico *Ostana* adjectivum est *Ostanare* contracte *Ostare*, unde composita *Ostarlant* terra Orientalis, quod in sequentibus occurrit, *Ostarrik* hodie *Oesterreich* Austria, quasi imperium dicas Orientale. Pertinent huc itidem nomina ventorum, quæ apud Hrabanum extant, *Ostroniuuint*, Subsolanus, *Ostsundroni* Eurus, *Sundostroni* Euroauster, *Nordostroni* aquilo. Hæc Palthenius.]

Ostert, versus orientem, Fragm. de B. H. ℣. 1348.

[*Ostert* est ab *ostern*, quod orientem denotat. *ostroniuuint* subsolanus, in nominibus mensium & ventorum ap. Goldast. T. II. Rer. Alem. Gothis *Austr*, oriens. vid. Verel. Ind. Ling. Goth. Scherz. Not. ad h. l.]

In oostarriibbes endum, in partibus regni orientalis, Isidor. c. 8.

Osterlanda, Palæstina, Natolia, Chron. Königsh. c. 3, 12.

Notk. Psalm. LXVII. 34. *In Osterlandin*, in Orientis partibus. Tatianus. c. 8, 1. *Wir gisahumes sinan sterron in Ostarlante*, vidimus stellam ejus in Oriente.

Austria, Galliæ pars orientalis, cui opp. *Neustria*, sub primo imprimis stemmate Regio. Ivo Carnot. Chron. *Tres Galliæ provincias dum Franci occupavissent, illam regionem, quæ Septentrionem versus inter Mosam & Rhenum porrigitur, Austriam vocaverunt: illam quæ à Mosa usque ad Ligerim protenditur, Neustriam nuncupaverunt. Quædam tamen pars Galliæ, quam Burgundiones intra Lugdunensem occupavere provinciam, nunc Burgundia vocitatur.* Descripsit eadem Aimoin. L. I. c. 5. conf. Pontan. *L. V. orig. Franc.* c. 7. P. Bert. *L. I. Rer. Germ.* c. 22. p. 163. Glossar. du Fresne *v. Austr.*

Austrasia, eadem, H. Jun. in Batav. c. 9. pag. 133.

Pro Neustria, Westriam potius vocatam credit Peuting. de Inclinat. Imperii Rom. Sed magis est, ut compositum dicatur ex *Ne-austria.* Cæterum quum Austria ab osten seu orientali plaga nomen acceperit, quare Ivo adversus Septentrionem locat? Respectu, arbitror, Belgii, quod magnam partem Austriæ fecit, quanquam versus ortum longius extensa Austrasia fuit, *Vid. L. Chant. le Febure, Considerations-Historiq. sur la Genealogie de la Maison de Lorraine, pag.* 94.

Ostarriche, regna orientalia versus Orientem trans Rhenum, Ludovici Germanici, initia Imperii Germanici.

Otfrid. ad Ludov. ℣. 3.

Ludouuic ther snello,
thes uuisduames follo,
Er Ostarriche rihtit all,
so Francono Kuning scal.

Ludovicus alacer,
sapientia plenus,
Is Orientale regnum (Franciæ) regit omne,
ut Francorum Regem decet.

Osterreich, austria, pars Pannoniæ superioris. Gothofred. Viterbiensis an. 901. pag. 471. *Marchiam Orientalem, i. e. vulgariter dictam Osterich, quam alii dicunt Pannoniam superiorem, ab Ungaris ereptam,*

OST. OTH.

ptam, Romano Imperio adjecit. Albertus scil. Marchio.

Gobel. Persona Æt. VI. Cosmodrom. c. 38. an. 790. *Carolus Austriam à Pannonia separavit, & adjecit eam regno Bavariæ, & deinde Ostericke quasi orientalis pars regni dicta est.* Scil. respectu regni veteris Bojariæ: non respectu Pannoniæ, cui est occidentalis.

OSTERREICH, Steinweg, Pflaster, Strasb. Pol. ord. append. p. 7. XXII. Aliàs *Esterrich*, Pflaster. *Esterricher*, Pflasterer; Viæ estreciatæ, Steinwege, Roger. Hoved. Gallis: *chemins estreites*, V. Gloss. du Fresn. v. *Estree*.

OSTORON, Pascha, Otfrid. I. 22, 5.

Thie ziti sint so heilag,
thaz man irzellen ni mag.
Uuir forahtlicho iz uueizen,
joh ostoron heizen.

Hæ festivitates sunt tam sacræ,
ut enarrari non possit:
Nos cum reverentia id indicamus,
& Pascha dicimus.

Id. IV. 9, 8.

Gibot thaz si es gizilotin,
thie Ostoron in gigarotin.

Mandavit, ut attenderent,
Pascha eis præpararent.

[Tatian. c. 153. 2. *Weizzet thas after zuein tagen Ostrun uuerdet:* scitis quia post biduum Pascha fiet. Idem c. 155. *Fora themo itmalentage Ostrunu;* ante diem festum Paschæ. Id. c. 157, 1. *In themo eriston tage thero Ostruno*, prima die azymorum. Conf. §. 3. 4. c. 192. 3.]

Ostrun, pascha: Kero. c. 15. *Fona uuiberu Oostrun*, à sancto Pascha. c. 41.

Ostirtag, resurrectio. Notk. Psalm. III. 4.

Osteirfrisking, pascha, Notk. Psalm. XX. 3.

[*Ostfriscinch*, phase. Gloss. Monf. p. 331. lege *Osterfriscinch*. *Osterfriscinch*, pascha. p. 398.]

Etsi verò vox *Ostern* ex veteri *Urstен*, *urstendida*, Notk. Ps. XXVII. ult. ufferstehn, resurgere derivatum videtur, Beda tamen aliam originem, de tempor. ratione cap. 3. adfert: Easturmonath, qui nunc paschalis mensis interpretatur, *quondam à dea illorum* (veterum Anglorum) *quæ Eostre vocabatur, & cui in illo festa celebrabant, nomen habuit: à cujus nomine nunc Paschale tempus cognominant, consueta antiquæ observationis vocabulo, gaudia novæ solennitatis vocantes.* [Conf. Staden. Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 464. seq.]

Gothis *Pasxa*, *Paska*, Marc. XIV. 12. & 14. Joh. VI. 4. c. XVIII. 28.

OT, OD, OTH, Celtis, Gallis, Britannis est Excellens, præstans, egregius, *Boxhorn. Lex. Brit.* Potens, validus, salvus, prævalens, dives.

[Loccenio Lex. Jur. Sueo-G. p. 198. 199. vox *odhe* vel *ödhe* Gotho-Saxonica audit, possessionem vel proprietatem significans. *Aod*, & *ode* à voce quam Stiernhelm refert, *aud*, essentia, substantia derivanda. Diecmann. Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 89.]

Oth, facile, possibile, Otfrid. IV. 19, 69.

Er zeinta, thes sie uuas oub oth,
sines lichamen tod.

Designabat (quod iis etiam erat facile,)
sui corporis mortem.

Unodi, impotens, impossibilis. Otfrid. V. 14, 5.

Unodi ist iz harto,
sus frenkisgero uuorto,
Thia kleini al zi sagenne.

Difficile est hoc valde,
sic Francicis verbis,
Has subtilitates omnes efferre.

Conf. inf. lit. U.

Odagan, præditus, v. g. summa beatitudine, Isidor. c. V. 7.

[*Otagiu*, idonea. Gloss. Monf. p. 403.]

Divitiis præditi, Tatian. c. 4, 7. *Otage forlies itale*, divites dimisit inanes. [Origo vocis petenda videtur, ut à substantivo *od*, quod facultates notat, fiat adjectivum *odig*, *odag*, facultatibus instructus, uti à *frost*, algor, est *frostage*, algentes, in Gloss. Boxhorn. Germanice *frostig*. Palthen. Not. ad Tat. p. 302.]

Odegun, divites, Otfrid. I. 7, 35.

Thie odegun alle,
firliaze er itale.

Divites omnes
dimisit inanes.

Otakeru, divitum: Kero. c. 53. Conf. Fr. Junii Gloss. Goth. p. 73. & sup. *Akara*.

Odoaker, Nom. Propr. Regis Gothorum, qui occupavit Romam. An. C. 414. [Derivari ab *odegon* videtur posse nomen *Odoacri* Ducis Herulorum, qui florentissimum olim Romanorum imperium e Germaniæ oris veniens evertit, cui modicæ facultates in egena gente, divitis nomen facile conciliarunt. Palthen. Not. ad Tat. pag. 302.]

Item Regis Boëmorum, non ab agris vastatis, ut habet Speelm. *Gloss. v. Acra.*

Otgar, N. Propr. Cancellarii Regis Germ. Ludovici I.

[Huc pertinet quod est in Glossar. Boxhorn. *gabotagoter*, locupletatus, & *Kiotakota*, præditus. Palthen. Not. ad Tat. p. 302.]

Otmuati, vide *Od.* & *Muat.*

Otwalon, divitiæ, Notk. Psalm. XXXVI. 3. *Pue an dero erdo, unde so uuirdest du gefuorot in finen otuualon*, inhabita terram, & pasceris in divitiis ejus.

[Supra Lit. A. vox *Aotmali*, opes, divitiæ, è Rhabani Glossario est relata, atque unde Dieciamannus eam derivet additum: nunc vero parum abest quin corruptam putem, & *otwali* vel *otwalon* legendum censeam, eruditis tamen quid de eo judicent relinquo.]

OTHONIA, amba othonia, L. Sal. T. XI. §. species furti vel plagii. Wendelinus p. 109. nomina Malbergiorum & hic fingit. In Baluziana Edit. planè rejecta cernitur. Etiam in MS.

OTR.

MS. Reg. non extat. Notanda enim sunt verba initialia: *In alio pacto*, h. e. in alio Codice MS.

[OTTAR, lustrus. Gloss. Monf. p. 414.]

OTR, lutrus, Gl. ASax. MS.

OVANES, fornacis: Kero. c. 1.

Ouenhaus, J. Augustan. MS. *Backofen*.

OUGTI, ostendebat, Jt. *Ougen*, *ougon*. &c.

Ougsiune, *Ougsiunigo*. v. *Aug*.

Ougazorben, manifestare. Tatian. c. 46. 5. *Ni mohta giu ougazorbto gan in thie burg*, non posset manifeste in civitatem introire. Id. c. 69. 8. *Thas sie inan ougazorabtan ni tatin*, ut manifestum eum non facerent. Id. c. 164. 6. *Ougozorbton imo mih selbon*, manifestabo ei meipsum. [Compositum est ex *ouga* vel *auga* oculus, & *zorabto*, evidenter, quod ex Gloss. ined. citat Junius in Not. MSC. ad h. l. sive *zuorabt*, oblatus, exhibitus, quod in Willer. extat. Germani nunc dicunt *augenscheinlich*. Palthen. Not. ad Tat. p. 869.

Oucsiunigaz, evidens. Gloss. Monf. pag. 364.

Ouchscalpun, stibio. p. 329. leg. *Oucsalpun*.

Oucsalpun, collyrio. p. 370. hodie *Augensalbe*.]

OUE.

OVER.

Ouuerleidig, Dux, Isid. c. 6. [*Ouuert leididh* in nostro Isidoro legitur.]

Overdreffen, superare. vid. *Drephan*.

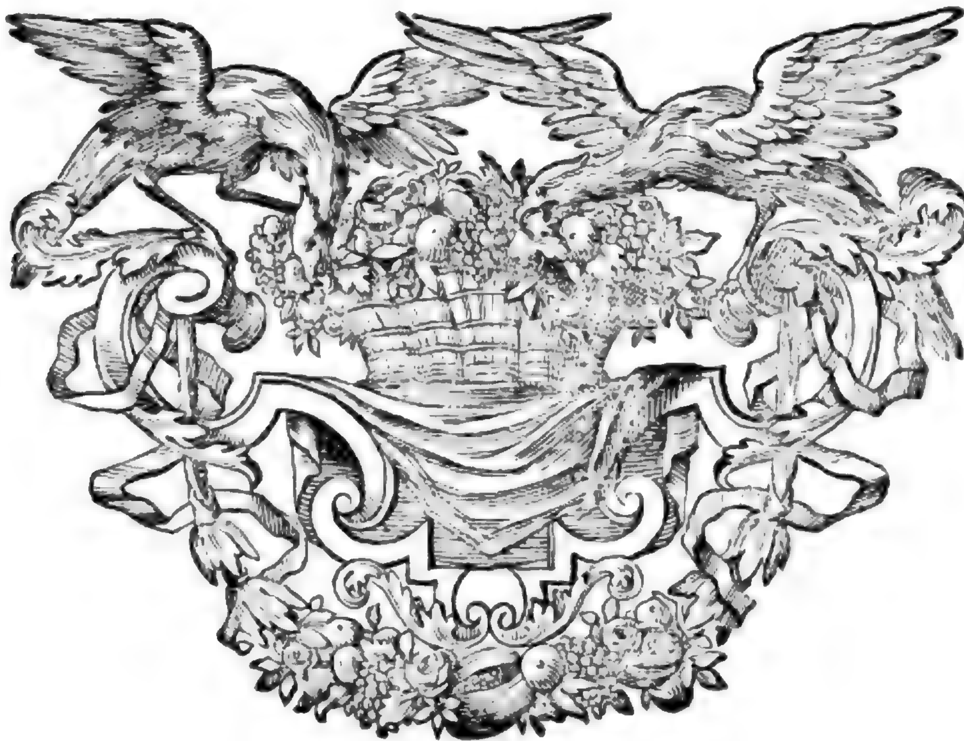
OVERMITZ, *vermittelst*. Rupert. Imp. in literis investituræ de Comitatu Limburg ann. 1403. *Bekennen offentlich ouermits diesen Brieff*.

Ouirannungiscobt, supervacuè: Gloss. Lipf. ibi Somnerus: *Ab over*, *Teuton. Sax. Anglis*, *super*; *un*, *particula negativa*, *sive privativa*; & *gescobt*, *proventus*: *ungiscobt itaque q. d. sine fructu*, *frustra*. *Sax. oferunnyt*. überunnüz.

Ouirboriga, prævaricantes, vel potius mandatum spernentes: Gl. Lipf. ubi Somnerus: *Conjectura placet*; *cum inde sit*, *quòd contemtus*, *despectio*, *contumacia Saxonib. Oferbyrnesse dicta*. *Mulctam etiam*, *qua talis contemtus luebatur*, *comprehendit*, *quæ Forensibus nostris Forisfactura dicta*. *Uberbören*, *Verbören*, inobedire.

Owi, *ô wi*, *auwé*, Cæsarius Heisterb. XI. 41.

[*Marata*, vel OZIHIU, altilia. Gloss. Monf. p. 412.]

PAC.

P & B commutantur, unde quod in uno non reperitur, in altero quærendum.

PACE, *thaz* pace *einander geuen*, Fragm. de B. H. ℣. 3804. h. e. benedictionem. Vid. Du Fresn. Gloſſar. v. *Pac. dar.*

[Scherzius in Not. *oſculum pacis* reddit.]

PACHO, BAH, tergum. *indi bah, bint pacho*, poſt tergum: Gloſſ. Theotiſc. Fr. Jun. ad Gl. Goth. p. 57.

[*Pacbo*, perna. Gloſſ. Monſ. p. 400. *Pacbvueiga*, diſco. p. 399.]

PAD, balneum, V. in *Bad.*

PAD, *fad*, via, *pfat.* Otfrid. I. 18, 94.

Theſſelben pades ſuazi
ſuachit reine ſuazi.
Illius viæ dulcedo
poſtulat puros pedes.

verſ. 110.

Thiz iſt ther ander pad.
Hæc eſt altera via.

Id. ad Salom. ℣. 77.

Richte iue pedi thara frua.
Dirigat (DEus) veſtras vias eo mature.

Paſſim quoque alibi in Otfrido occurit.

Notk. Pſ. XXIV. 4. *Dine uuega die grehten zeige mir, unde diniu ſmalen phad kelere mih kan:* vias tuas demonſtra mihi, & ſemitas tuas doce me.

[Inf. Sax. *Pat.* via. *Pad, Patte*, planta pedis. *Pote*, beſtiæ pes. (in German. Super. *Pfote* dicitur) *Pedden*, calcare pedibus. *Padde*, buſo, rubeta major. Anglo-Sax. *Paad, paat*, callis, trames. Stadenius Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 471.]

PADUS, fluvius unde ita vocetur? v. *Boden.*

[*Kachundida* vel PAHNUNGA, indicium. Gl. Monſ. p. 409.]

PAINES, Fragm. de B. Hiſp. ℣. 3619.

Iz wart Gotes bailes.
Iz ne leuete nibt uier paines.

Paines an ſpannen, V. Du Freſn. Gloſſar. v. *Panaleta.*

[Schiltero in Not. ad loc. cit. *vier paines* idem eſt ac, quadrupes, *das vier bein bat.* Firmat id Scherz. loco Strikeri, qui ita de hac re loquitur:

Eſn wart vier bains geſehen,
ne nibt ſo ſnel ſo valentich.]

PAL, pala, *pfal.* Synod. Francof. an. 794. adjecta Alcuini operibus. pag. 1891. *ad palam nudus fuſtigetur.* V. *Pfälen*, mox. Chron. Königsh. p. 837. 856. Jus Argent. L. III. c. 180. Tengler Spec. Laic. fol.

Pali quibus urbium & caſtrorum ingreſſus muniuntur & ſepiuntur; Du Fresne in verbo: Paletare. Inde *Paliſaden.*

Quibus continentur aquæ in molendinis, unde *Palaticum* pro tributo quod penditur pro jure figendi ejusmodi palos, Du Freſn. Palos dare, ſervitium ruſticorum, ib.

Palas, Capellatium, regio ubi terminales lapides Alamannorum & Burgundionum confinia

PAL.

diſtinguebant. Amm. Marc. L. 18. *Halmſtet*, hodie. V. *Halm.*

Palata, Paliſſade, palorum ſeries. Palitium, Palliciatum, Pallatium, contextus ac ſeries palorum, Wilh. Britt. Philipp. L. VII. V. Du Fr. Gloſſ.

Paletare, ad palum dimicare, Du Freſn. ibid. V. ſupra *Balletiren.*

V. Schubart. de Comit. Palat. pag. 165. P. Bert. *L. II. Rer. Germ. c.* 10.

Phala, caſtellum ligneum. Liber MS. Redituum Eccleſiæ N. Seculi XIV. *Notandum eſt etiam quod in dicta villa B. eſt quædam Phala ſive Caſtellum ligneum & fundi circumpoſiti redacti de pratis in agros frugiferos.*

Phalz, locus judicii. Lib. Salic. Monaſterii Ebersheim. Cap. Judicium Senatus. *Wi man ſol ſizzen uff der phalzen.* Item: *Swas ſachen oder urteile men niit en kan vinden in den Dinchouen die an das Cloſter hörent, das ſol man ziehen her wider uf die phalze zu Ebersheimmunſter vur den Abbet und vur den Voget unde vur die Meigere die an das Goteshus horent.* Chron. Königsh. c. 2, 6. *Capitolium zu Rome das iſt ir pfalze oder Rothus.*

Julii Cæſaris Palatiolum, *Pfälzlin* propè Treveros, Kyriand.

Palburger, pfalburger, usburger, Art. Argent. h. e. cives ad palos, vel extra muros, mœnia, portas: ſuburbicarii, vel extranei. Origo ab hominibus propriis videtur orta, qui rebelles dominis ſuis à civitatibus recepti, Vid. Lehm. Chron. IV. 14. Schopp. Theſ. Feud. p. 50. Niſi à Balo, q. d. ſtreitburger, litigioſi cives, V. ſupra *Balo.* vel à malitia, quod in fraudem præjudiciumque Domini jurisdictionalis aliam civitatem ſuperinducant. *A. B. c.* 16. §. 1. Sed prior originatio verior & ſcripturæ ac pronunciationi conſentanea videtur. Domini ſcilicet perſequentes ſuos ſubditos vocantur Pfalburger, quod ſe ex villis & pagis intra palos urbium recipi paſſi ſint. Viciſſim recipientes urbani vocarunt *Usburger*, i. cives extranei. Attamen quoniam Pfalburgerorum vox ſemper & ubique in deteriorem partem accipitur, itaque veram nominis rationem judico eſſe, quæ à *Balo* & malitia ac fraude arceſſitur, cujus etiam in A. B. expreſſa fit mentio d. Tit. 16. Nec obſtat ſcriptio, quæ priſcis promiſcua. Sic weſtvalen, oſtvalen, & weſtphalen ac oſtphalen. Sed hoc tamen obſtat, quod Comites & Nobiles Imperii in Comitiis Wormatienſibus an. 1521. in ſupplicatione ſuâ rationem denominationem à recipientibus Civitatibus fuiſſe inventam queruntur: *So ein Baur hinder eim Grafen, Herrn oder Edelman ſitzet oder güter hinder im hat, Und dann derſelbig Bauer in ein Statt zeucht und das Burgerrecht kaufft, der wirt bey den Städten ein Pfalburger genannt und (umb) das er dann ſeine guter an dem end da ſie liegen bauen* (unter ſeiner Schauffel haben) *möge, und von ſolchen gütern kein Steuer oder Gewerf dem Herrn oder Edelman darunter die güter liegen, geben darff.* Pal ſive Pfal igitur etiam Germani vocarunt, quod Romani

Palam,

PAL.

Palam, instrumentum rusticum quo terra colitur, q. d. *Schauffelbürger* vel *Bauerburger*. Eadem vox & à Francis usurpata *Paele*, ligo ligneus. Lex Salic. t. LXI. L. Alem. 99, 24. Du Fresn. Glossar. Pala & Palus. Quod denique confirmant Tabulæ publicæ Pacis provincialis quæ eosdem vocant *Pflog*. h. e. *Pflugbürger*. Udalr. Tengler im Leyenspiegel fol. 22. alio juramento cives, alio Phalburgeros obstringi, docet, eo scilicet quo Schirmsverwante; Eehalten und hausgenossen. ait: *desgleichen sollen auch die pfalburger und die mitgeding eingenommen, verpflichtet werden.* *Vnde* Phalburger *sint bauren die ire güter unter einem andern Herren gelegen, unter irem pfal, pflug oder schauffel behalten, und dem Herrn worunter sie liegen nichts geben durffen.* Similis abusus aliquando per Ægyptum & alibi obtinuit, & rustici aut coloni ad patrocinia Potentiorum etiam Curialium se conferebant, fraudandorum tributorum causa, neque muneribus publicis satisfecerunt, de quo *t. t. C. Th. de patrociniis vicorum.* XI. 24.

Pflug, ex Pala compositum fortè.

PALÆFRIDUS. v. *Balfred*.

PALDEN, v. in B. *Andres uuas mer paldee*, aliud quid non præsumat. Kero. c. 44.

Palinza, palatium, ædes S. Mariæ, Otfr. I. 5, 17. Palatia pro cellis & ædibus monasticis usurpatum tunc docet pluribus Du Fresn. Gl. Palatium.

Palinzhus, Prætorium Pilati, Otfr. IV. 20, 6.

Palice, palatium regium, Capitul. Franc. IV. 19.

Palmunden, pro falso tutore declarare, J. Prov. Alem. cap. XCVI. *Und wirt er überredt, das er In übel getan hab an irem gut, Man sol In PALMUNDEN, das er nymmermer pfleger noch nyemants Vogt müg gesein.* Vid. supra *Balmunden*.

Palnwenden, ita vocat contemtim Rolandum Dux Saracenorum in Fragm. de Bell. Hisp. Caroli M. ℣. 2354.

Rolandus Comes S. Palatii appellatus: convitii loco saracenus ipsum vocat Servum seu Sclavum Palatii, *Wende* enim nationis Slavicæ nomen à Germanis pro servo usurpatum.

PALESTER, cospis: Gloss. ASax. MS.

[PALMPOUMA, palmas. Gloss. Monf. p. 328. 331. 340.]

PALSTER, pugio, *Dolch*. v. Fr. Jun. ad Willeram. p. 183.

[PALUN, offa. Gloss. Monf. p. 341.

PALZ, pæan. p. 362. 364.

PAN & inde derivata. v. *Ban*.

PANCHLAHHAN. vide *Lahhan*.

PANCIER, panzer, J. Argent. c. 110. §. 2.

PANIER, vexillum, V. *Ban*.

Ein furnemen des Reichs Panyr, haubtmanschaft und mandat uben, auffheben, est in Actis Noricis Imp. an. 1470. bellum indicere, gerere.

PANTOFFEL, sandalium. vide supra *Bain*.

[Adde vero ibidem dictis, quæ habet Dieccmannus Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 123. sq. Ita „ autem ille. „ Lubet hic de dubia adhuc ori- „ gine vocis *Pantoffeln*, qua crepidas designamus, quaedam apponere. Itali *Pantufole*, „ Galli *pantoufles* nominant. Pro exotica eam „ in Germania habet Hunger. *Vind. ling. Germ.* „ *lit. Q.* 7. *a.* Tria eius etyma Menag. *Or. L.* „ *Ital. p.* 355. a. & *Gall. p.* 551. b. annotauit. „ Latinum vnum Turnebi, dici quasi *pedum infulas*: alterum Graecum Lascaris, & Budaei, „ apud Picard. *prisc. Celtopaed. p.* 149. pluriumque, quibus Chabot. *in Hor. p.* 285. *b.* iungo, „ Gallorum, deflectentium illam ex παντοφελλὸς, „ *tota suber*, vel, quod eorum quibusdam videtur, ex πατεῖν φελλὸν, *calcare suberem*, quod „ haec prima crepidarum materia fuerit: Tertium Germanicum Schilteri, ex eius Gl. Alamannico, nondum edito, Menagius adducit. „ (videri hoc, quippe nunc editum, supra potest. p. 73.) Accedat quartum Italicum Sperlingii in *Diatr. de crepidis veterum*, Hafn. 1698. „ 8. ed. & a Gronou. *Thes. Gr. antiq. IX.* 961.- „ 976. inserta, qui a Gothis in Italia hanc vocem ex *pan* (prima syllaba vocis *bannus*) & *tufola*, quod Italis res leuissima est, compactam „ sentit, *p.* 22. Adde Noua lit. mar. Balth. 1699. „ *p.* 46. Verum stet hic quoque suus honos nostrae vernaculae, quae hanc vocem Italis atque Gallis dedit. Posterior itaque vocis pars „ *tufeln* est, *qua Germani asseres, e quibus vietores dolia conficiunt, vocant*, teste Hungero in *Vind. ling. Germ. lit. M.* 5. *b.* Vnde ab hac materia „ crepidae ἁπλῶς Su. *töffeln*, Sax. *tüffeln* dicuntur. Quae vero de priori Schilterus, cuius „ etymum, vt omnium lepidissimum, Sperling. „ *l. c. p.* 19. immerito tractat, adducit, parum „ quadrare videntur. Multo propius & simplicius est *Pant*, vinculum, quod Rabanus hic „ habet. Itaque *Panttoffeln*, vel vno t, euphoniae gratia, eliso, *Pantoffeln*, sunt tabulae ligneae, plantis pedum alligatae, quas Latini „ *soleas*, & Gr. voce *sandalia* vocabant, *simplicissimum certe & antiquissimum calceamenti genus*, „ ceu merito Bynaeus *de calc. Hebr.* appellat, apud „ quem formae caligarum militarium, *p.* 83. 84. „ delineatarum planissime tabulas istas ligneas „ sub pedibus, cum suis vinculis, atque adeo „ figuram, quas sic vocare liceat, *pantoflarum*, „ qualis initio fuit, exprimunt. Refer huc „ ὑποδήματα à Lydio *Syntagm. sacr. de re milit. L.* „ 3. *p.* 45. descripta & depicta. Calceos autem „ cauos dudum a maioribus nostris peculiari „ voce *giscuohu*, *Schuhe*, dictos esse, ex Tat. „ XIII. 23. scimus. Iam ista scripseram, cum „ in Leibnit. *Collectan. etymol.* incidens, non „ etymum tantum nouum Teutonicum Meierianum *P.* 2. *p.* 286. *pantoflas* a *Wandstaufel* dictas (quod tamen longius quaesitum videtur) „ offendi, sed quoque CL. Eccardum *Praef. p.* „ 53. plane idem mecum sentire animaduerti. „ Hæc Dieemannus.]

PAND, talpa. Gl. ASax. *it uuandae uuiorpae.*

[PANT vel *Zubil.* Habenæ. Rabani Mauri Gloss. n. 1497. unde & *pantot*, in eodem Gloss. n. 1857. Dieeman. Spec. Gloss. p. 123.

PA-

PAR.

PANUS, macula à nativitate. *Muttermal.* Rul. in Lex. Chym. Reinef. Vocab. Theot. MSC.]
PAPULLA, malva. Gloff. Monf. p.414.
PAR, vid. *Bar*, art.
Parlyfucht, paralyfis. Gold. Tom. I. Rer. Alem. p. 134.
[PARA, nudam. Gloff. Monf. p. 364.
Parer, nudis. p. 358. vide fupra *Bar.* p. 86.
PARA, feretrum. Gloff. Monf. p. 406.
Paro vel *tragaftuole* geftatorio. p. 363. vide fupra *Baren.* p. 84.]
PARADISI, terra viventium, Notk. Pfal. CVIII. 15. Conf. Otfrid. IV. 31, 52.

Mines felben uuifi
in thaz fcona Paradifi.
Meomet modo
in pulchrum Paradifum.

[Scherz. in Not. transfert:
Meipfum invifes
in pulchro Paradifo.]

Id. II. 1, 50. Verbum cum Patre fecit:
Oub himilrichi bobaz
job paradys fo fconaz.
Etiam cœlorum regnum altum
& paradifum pulchrum.

Paradifum, Lefia. Gl. ASax. MS. i. Elyfia.
Paradifus & Cœlum comparantur Tabernaculo & Templo. Notk. Cant. Mof. ỳ. 13.
[PAREMO, erecto. Gloff. Monf. p. 347.]
PARG. vide *Barrig.*
PARN, filii. Kero. c. 7. *Ubar parn manno*, fuper filios hominum. *Barn*, infantes. Otfrid. I. 11, 26. XIII. 20. *Mannolib bibarne*, hominum filii. Otfr. I. 6, 30. *Thie fordoron bibarne*, majores progeniti, i. progenitores, Otfrid. I. 5, 15. conf. fupra *Baren.*
Wefteparn, Fragm. de H. Bell. 3289. v. fupra *Burt* in *Baren* & infra *Wis*, fapiens.
[PARRANTO, rigide. Gloff. Monf. p. 352.]
PARTHOT, fuperbus, *hoffertig*, V. Morhov. de Ling. Germ. II. 7. p. 353.
[PASUN, amitæ. Gloff. Monf. p. 322. hodie *Bafe.*
PAZ, melius. Kero. c. 18. vide *Bat* & *Pezzirun.*
PAZAUUA, Betfagia. Gloff. Monf. p. 417.
PECCHUN, panificus. Gloff. Monf. p. 326. hodie *Bek.*]
PECHERT, vide *Cheren.*
[PEDARSIL, petrofelinum. Gloff. Monf. p. 414. hodie *Peterfilgen.*
PEDENCHAN, metiri. p. 381.]
PEDEKO, vitulus. L. Sal. t. 3, 1. fqq.
PEDIGE HVI, fuccidit, Notk. Efa. XXXVIII. 12. *Uz ih nob lebennes, pedige hui mih Got nider:* dum adhuc ordirer, fuccidit me DEus.
PEDO, ambæ. Kero. c. 5. *pedo ziti*, utraque tempora. c. 48. *indi peidero rachono*, utrarumque rerum. c. 2.
PEDRIEZZEN, tædium capere. v. *Driuzzan.*
PEGAN, obligare, V. fupra *Bogen.*
PEGATEN. vid. fupra *Gaten.*

PEG.

PEHUCTIGEER, follicitus. Kero. c. 7. vide *Hugen.*
PEHUOTA. vid. *Hooden.*
[PEIGIRA, Iftria. Gloff. Monf. p. 417.
PEIGIROLANT, Arnoricus. p. ead.
PEIN *garavui*, farabella. p. 342. vide *Bain.*
PEISE, in Bibl. Germ. antiq. byffus eft. Prov. XXXI. 22. Luc. XVI. 19.
Peifim gewand, byffina ftola. Gen. XLI. 42. quæ vox ex byffus detorta videtur, Dieeman. Spec. Gloff. Lat. Theot. p. 56.
PEISKRES, mordax. p. 410. hodie *beiffig, biffig.*]
PEITIT, expofcit, popofcit, c. 40. *Peitoot*, exfpectat, Prol. p. 18. c. 7. Kero. V. in *Beiten* & *Biten.*
PEIZEN. vide *Bizzen.*
[PEIZZISTEIN, alumen. Gl. Monf. p. 413.]
PELANGEN. vide *Langen.*
PELICAN, V. *Scarba.*
PELLELE, pelliculæ, *fellichen.* Fragm. de B. Hifp. ỳ. 1550. V. *Pbellele.*
[Texta pretiofa, vertit Scherz. Not. ad h. l. Eft enim *Pellele* à *pell*, quod Gothis textum pretiofum notat. Provocat ad Notas fuas in Rhythm. de S. Ann. ubi ỳ. 479.

Her gebite finen boldin
mit pellin iocb mit golte.
Donabat amicis fuis
margaritas & aurum.

Ita vero in Notis iftis loquitur: *Pellin* non denotat *gemmas* fed *purpuram.* Gothis *pell*, textum pretiofum: alii *byffum* interpretantur, ceu loquitur Verel. Ind. Ling. Goth. Dicitur & *pfeler, pfeller.* Hift. MSC. de Tviftan. p. 145. b.

Da brachte man im getragen
einen mantel gut als ich wil fagen,
das tuch war ein pfeler gut,
von fiden rot als jam ein blut.

Tuuingeri Vocab. Germ. Lat. MSC. *pfeller*, purpura. Id. in Voc. Lat. Germ. coccinus, *rot pfellor.* Hæc Scherzius. Interim Reinefius quoque in Vocab. MSC. Theot. *Pellin* hujus loci vertit. i. e. *perlen.* At in Gloff. Monf. p. 412. extat *Pelliz*, *robe*, melotem.]
PELLIA, L. Sal. t. 66.
PEN, Britannicâ linguâ Caput. *Pendragon*, caput draconis. Galfr. L. VIII. Rer. Britan. c. 17.
Penemida, prædeftinatio divina. Notk. Pf. II. 4. *Daz fie fina prædeftinationem (penemida) dabton ze irwendenne*, quod Ipfius prædeftinationem meditarentur avertere.
[PENENT, confummabunt. Gl. Monf. p. 357.
PEORFAZ. vide *Bier.*
PEPANUM, vel *erdephili*, pepones. Gloff. Monf. p. 322. *pepanno*, peponus. p. 414.
PERALA, unio. Gloff. Monf. p. 400.]
In PEREGE, in monte. Kero. Prol. pag. 17. V. in B.
PERICH. PERICHKIBILLA. v. *Bar.*
[PERIGE, exterat. Gloff. Monf. p. 354.]

PER-

PER. PFA.

PERLIN, *Perli*, paralysis, apoplexia. Keisersp. Brösl. fol. 41. b. *Si prachten im einen für, den het das perlin geschlagen*, offerebant ei paralyticum. aliàs *der tropff* vel *Den die hant GOttes gerürt het.* item: *S. Valentins siechtag*, id. fol. 42. b.

PERSON, persona. Notk. in Symb. S. Athanas. ℣. 4. *Unsemfte ist ze diutenne personam, wanda der namo ferrenan genommen ist. Do Veteres iu in skena ze spile sazen, do uuas uuilon iro delectatio ze fernemenne luctuosa carmina diu tragœdiæ heizent, An dien uuurden geantrot fletus miserorum, nah demo underskeite sexus & ætatis, daz man fictis vocibus getate repræsentationem Priami, alde Hectoris, alde Eccubæ, alde Andromachæ, alde etelicheṡ sone des Mysseburi diu fabula sageta. Wanda die antrunga bistriones taten ora contorquendo, daz chit, flannendo, unde daz iro Spectatoribus unzimig tuobta, dannan begondon sie iro anasiune ferlegen cavatis lignis, diu Latini nu Larvas heizent. Uzer dien scullen sar durh die holi lutreisteren stimma, unde sone dieu hiez man siu à personando, personas*, &c.

PERSERO *Chuninge Cyre*, Persarum R. Isid. c. 3, 3.

PERT, *Pertir*, vide *Berabt*.

[*In* PESAMIN *cherienter*, in scopa terens. Gloss. Monf. p. 334. hodie *mit besamen kehrend.*

PESUAREN. vide *Suar.*

PESTINAHE, pastinacum. Gl. Monf. p. 414.

PETAPVS, vel *chappella*, martyria. p. 375.

S. PETERSFRID. vid. *Frid.*

PETLIN, mendicare, Otfrid. III. 21, 65.

Petlin in giribti
zi sineru eregrebti.

Mendicare recta
ad ejus glorificationem.

[Lege ex MSC. *Pedin*, viarum. Ita Id. Otfr. V. ult. 13.

Ribti pedi mine.
Dirige vias meas.

Verto igitur ℣. 65. *Viarum in rectitudine.* Scherz. Not. ad h. l.]

PETI, *Petilinum*, vide *Bett.*

PETIU. v. *Bet.*

PETOON, orare. Kero. c. 4.

Durub petes pigibti, pro orationis sponsione. c. 13. vide *Bete.*

PETTVM, lectulis. Kero. c. 48. V. *Bet.*

PEWARUNGA. vide *Wara.*

PEWENDET. vide *Wenden.*

In PEZZIRA, in melius. Kero. c. 7. *Pezzirum*, meliorem. c. 2. *Pezzirun*, meliores. c. eod. *Luzilemu pezzirun*, paulo meliores. c. 55. *Pezzira*, melius. cap. 1. 2. *Pezzistun*, optimum. c. 31.

[*Peziro*, magis bonus. Gloss. Monf. p. 353.

Peziro vriunt, magis amicus. p. 352.

Peziringa, lucrum. p. 351.

Pezirunga, emolumentum. p. 353.

Pezirungo, lucri. p. 373. provectu. pag. 386. melioratione. p. ead.

Peziron, ædificare. p. 392.

Pezirunga, ædificium. p. 386.

Pezirungo, ædificationis. p. 389.

Pezirunuerdes, melioris. p. 396. hodie *besseren werthes.*

Pezirun, furia. p. 391.

vide supra *Bat.*]

PFAFF, Papa, sacerdos, clericus. *Pfaffheit*, clericatus. J. Alem. & Sax. passim. Hortl. de C. B. G. V. 4, 29.

[*In phapho, nogiseminin*, in cleris. Gl. Monf. p. 368.]

PFÆLEN, pœna stupri violenti, J. Argent. L. III. art. 180.

Kapitul. Francor. L. IV. c. 30. de despectu literarum Dominicarum, & ejus pœna: Si servus fuerit, nudus ad palum vapulet, & caput ejus tondeatur. L. Longob. III. 7, 1. V. supra *Pal.*

[*Phale*, palum. Gloss. Monf. p. 356.]

PFANT, pignus: arrha.

[*In giuuattun zi phantaginomann*, vestimentis pignoratis. Gloss. Monf. p. 344. Lege *phanta ginomann.* h. e. ut hodie loquimur, *zu pfand genommen.*]

Arrharum nomine certæ pecuniæ datæ, *l. fi. π. de Leg. Commiss.* hinc à Pfant, Pfantius, Pantingus, *Pfännig*, nummus. *Pfening.* Otfrid. III. 14, 182.

Noh oub ni fuartin in thiu thing
mit in nibeinan pfening.

Nec etiam ferrent in forum
secum ullum nummum.

Glossar. vet. Freheri, quod laudat Goldast. *T. I. Rer. Alem.* P. II. p. 254. *Nummi percussi, Silibha durucbslagem, das ist Pfantius*, quasi dicas, ait Goldastus, manualis, ob ejus commoditatem, & necessarium & quotidianum usum. Addo, & propter vetus insigne manûs sive palmæ. B. Brakenhofer de Monetis libro nondum edito, à *pfannen*, das sie hol oder phannenweise geschlagen worden, *Schüsselpfennige.* In Lib. I. Jur. Argent. modo Nummus, modo Denarius redditur *Pfennig.*

Chart. pergam. data Lucæ An. 1393. in Archivo Argent. *Wer ouch derselben pfennige debeiner ein wenig ohngefehrliche gespalten, also das der Spalt nit in die Münse gieng, den oder die pfennige soll man ouch nehmen vor gut und gebe, welche pfennige aber in die Münse gespalten sint, die soll man nit nehmen in deheinen wege.*

Denarii novi mentio in Syn. Francof. an. 794. V. & *Gulden.*

J. Alem. Prov. c. 299. *Ein gulden pfennig fur x gros silbern pfennig.* i. e. aureus Rhenanus, qui valuit x Schillingos.

[*Phennigo*, stateres. Gloss. Monf. p. 339.

Widareinemo phenninge, uno statere. p. 329.

Widereinemo phenninge, asse. p. 396.

Vonna demo taga phenninge, ex diario diurno. p. 396.

Pfentinc, denarius. Rhaban. Maur. Gloss. A. S. *pæning*, denarius. Bens. G. *Pœnings nomine pecunia tantum numerata significat, à pæna, quod est cudere, signare.* Lundius init. Not. in Verel. Ind. quod

quod omnino genuinum vocis *phenning* etymum esse censeo, quamvis non ignarus, Goldasto Rer. Alem. I. 254. *Pfenning*, uti scribit, à *behanden*, dictum videri, quod ob commoditatem & necessarium ac quotidianum usum, manualis sit. Lutherus quoque denarii nomen per *pfenning*. Marc. VI. 37. Joh. VI. 7. expressit, certis locis per *groschen* reddens. Diecman. Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 111.]

Pfennige erlesen, prohibitum in Ordin. Monet. Argentor. c. 161.

Pfennige geben, tributa dare. J. Argent. c. 94. *der sol XX. jor von der Stat sin eine mile. Und git mit pfennige, er gange mit lichte oder on licht.*

Der pfennig schaden mag, Chron. Königsh. p. 1076.

Engelspfennige, offenburgici, Wimpheling. de Episc. Arg. pag. 8.

Güntzen pfennig, nummus Gunzonis Ducis Sveviæ, hodieque ita à Suevis vocatur. *Goldast. T. I. Rer. Alem. pag.* 250.

Halpenni, dimidius nummus, obolus. V. sup. *Heller*.

Wehrphennige, *pfundige phennige deren* 1. ℔ *ist* 1. *Marck sein:* Aleman. in Consultat. pag. 597.

Böse pfennig, tributum illicitum. Chron. Königsh. c. V. p. 371. de Petro de Hagenbach, Advocato provinciali Austriaco: *Der Peter von Hagenbach der Landvogt gebot in allem lande und steten in sinem gebiete von ieder mos wynes ein rappen zu geben. derselbe rapp ward genannt der böse pfennig, das was ein gros schazung.* Hinc videtur proverbium reliquum: *Er komt wider wie der böse pfennig.*

PFERD. V. *Ros.*

PFERRIG. Bucefalus *in einen ysern pferrig geleit.* Chron. Königsh. c. 1. §. 98.

PFLEGE, cultura. *Pfleghaft*, emphyteuta, adscriptitius, *der der pflege verhafft ist.* J. Sax. passim.

PFVL, *Pfulben*, *Pfulwen*, pulvinus: *hauptküssen*, Goldast. I. Rer. Alem. p. 118.

PFVND, V. *Funt.*

[PHALANZA, Basilica. Gloss. Monf. p. 382. Basilicam. p. 331. Prætorio. p. 398.

PHANNA, patella. Gloss. Monf. p. 322.

Phannum, sartaginem. p. 339.]

PHAR, taurus, Notk. Psal. XXI. 13. *Feizte pharre habent mih umbesezzen*, tauri pingues obsederunt me. Ps. XLIX. 8. *Feiztin phar*, taurum pinguem.

PHASELRINT, *VasalRint*, taurus. Lib. Sal. Monast. Ebersh. de Curia Dominic. in Grussenheim. fi.

Mit PHELLELE, pellibus ornatus. Fragm. de B. Hisp. ỷ. 896. Pellitos Francos vocat Fortunatus vel pelligeros. Lib. IX. 5. Pelligeri veniens Chlodovæi gente potenti. V. Cluver. de Germ. antiq. 1. 16. Savaron. & Sirmond. ad Sidon. Apollin. Sup. *Pellele.*

[PHELLOL, pallium. Gl. Monf. p. 333.

Phelloles, pallii. 374.

PHERITAC, Parasceve. i. præparatio. p. 398.

PHERSIBOUM, persicus. p. 414.

PHETTARARA, arietes. p. 340.

PHIGIDO, periculo. p. 386.

PHINOT, attritus. Rhaban. Maur. in Gloss. Est à *phinon*, cruciare. ap. eund. Rhaban. Sax. *Piin*, dolor, *piinigen*, cruciare. Otfr. scribit *Pinon*. III. 19, 48. *UUoltun sie 'nan pinon*, volebant eum affligere, vel cruciare. Diecman. Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 38.]

PHLANZA. VZPHLANZA, [*uzflanza* habet nostra editio] plantationes, *gewächs auspflanzen*, Cant. C. 4, 13.

[*Phlanzungo*, plantario. Gloss. Monf. p. 342.

Ubaruuabsana phlanzun, spuria vitulamina. p. 353.

Phlanza, rusticatio. p. 356.

Phlanzun, novellæ. p. 350.

PHLASTRE, luto. p. 322.

PHLIEDES, Bdelii. p. 322.]

PHLIHTER, phlichter. Lib. Sal. Mon. Ebersh. c. de judicio piscandi: *Swenne der Apt varen wil zu boue, so sol er nemen zu IV. einen stierman. zu Ranenwiler gesellе einen* PHLIHTERE.

Inphlibt, possessio. Notk. Psal. CXXXIV. 4. *Andere gentes pesalcb er Angelis, Israhelem nam er in sin selbes inphlibt.*

[PHLUMARI, vel *arabari*, polymetarius. Gloss. Monf. p. 327.

PHORCIH, peribolus. p. 341.

Phorzih, vestibulum. p. 337.

Phorzihha, pastophoria. p. 361.

Phorzihhe, peribulo. p. 362.

PHORRE, porrus. p. 414.]

Houbit PHVLVINI, cervical, Tatian. c. 52, 3.

[Germanis hodie *ein pfül.* AS. *pyle*, culcitra, cadurcum, pulvinar, cervical. Palthen. Not. ad Tat. p. 371.

Phulavui, pulvillos. Gloss. Monf. p. 339.

Phuliu, pulvillos. p. 385.]

PI, pro. *Pi imu*, pro eo. c. 27. *Pidas*, pro hoc. Kero. i. ad hoc. Gold. *Pi libes arnungu*, pro vitæ merito. c. 62. Id. Otfr. IV. 4, 4. passim.

Pi, sub, Symbol. Apost. Vet. *Kenotbaffat ward pi Pontio Pilato: unde bi imo an crucem gestabter.* V. Fr. Jun. Gloss. Goth. *Bi.*

Pi, Per, V. *Bi.*

[*Pi mir*, circa me. Gloss. Monf. p. 358.]

PIAHSTABA, [*Puahstaba* habet Kero. c. 58.] litteras. Kero. V. *Buab.*

PIBOT, præceptum. c. 4. mandata. c. 2. præcepta. cap. eod. Prol. p. 16. *Piboto*, præceptorum. Prol. p. 15. Kero.

[PICHENNENT, resipiscunt. Gl. Monf. p. 381.

Pichennit, resipiscit. p. 388.

Pichennenta, resipiscentes. p. 378.

Hinteret PICHERTES, conversus. pag. 393. adde *retrorsum*.

Hinter sich pichertiu, conversa retrorsum. p. 394.

PICHLEIP, convaluit. p. 393. vide *Gicleiptin*.

PICHNAT, satisfactionem. p. 378.

PICHOROT, probetis. p. 395. probate. p. 397. vide *Choron.*]

PICHUEME, proveniat. Kero.

[*Pervenit* notat apud Keron. c. 7.]

Picheme, perveniat. Kero.

[*Piuche-*

PIC.

[*Piucheme*, perveniat. habet Kero. c. 11.]

PICHIN, *Piken*, Ekkeh. Jun. de Caſ. S. Galli. c. 5. *Hominem dicto citius corripiunt, cultellos, ut ludicrum, quod Teutones Pichin vocant, in coronam ejus facerent, antequam capite eum plecterent, exigunt.* Gloſſarium Freheri: *Picken, ſcabere, pungere.* Non ludi ſpecies, ut hîc vult Goldaſtus, ſed illuſionis fuit, in Clerici tonſuram. Belgis Pickeln aſtragali, tali luſorii.

Pike, ortpike, Fr. de B. H. 3132. V. v. *Ort.*

PICRABAN, ſepelire. Kero. c. 4.

PICURTE, cincti, Kero. c. 22. (hodie *begürtet*) ſuccinctis. Prol. p. 17.

PIDACHTA. v. *Dag. Dak.*

[PIDEMO *bertuome*, conſulatu. Gloſſ. Monſ. p. 373.]

PIDENCHEN. vide *Bithenken.*

PIDERBIT, expedit. c. 6. *Piderban*, expedire. c. 64. 65. Kero.

[Adde ex eodem Kerone: *Piderbit*, expediet. Prol. p. 15. *Dera piderbun ſuanit*, utile judicaverit. c. 32. *niſt piderbi*, non erit utile. c. 42. *Piderbi*, utilitas. c. 65. *pado piderbi*, balneorum uſus. c. 36. *piderbii*, utilitatis. c. 2. *Piderbidoom*, utilitatibus. c. 3.]

vid. ſupra *Biderbi.*

PIDEROLIUPI, gratia. Gloſſ. Monſ. p. 363.

PIDEROGIUUERIDO, procacitate. p. 384.

PIDIRPI, compenſatio. p. 377. fructus, pag. 378. muneris. p. 387.]

PIDIU, ideo. Prol. p. 18. c. 7. quoniam. c. 7. eo quod. c. 57. *Enti pidiu*, ideoque. c. 2. Kero. *Bithiu*, ideoque. Otfr. ad Ludov. ẏ. 32. *bithiuthaz*, ideoque. Otfr. I. 17, 5. *In zithiu*, ſane. Otfrid. II. 12, 125. vide ſupra *Bithiu.*

PIDRUCHIT *uuerdan*, oppreſſum iri. Gloſſ. Monſ. p. 347. vid. *Drug.*]

PIDUINC, *Piduingen.* vid. *Dwingen.*

PIERWIRDY, reverentia. Kero. v. ſup. *Erw.*

PIEUIN, V. *Bibun.*

[PIEZA, peta. Gloſſ. Monſ. p. 414.

PIFAHE, comprehendant. Kero Prol. p. 17. *piſahit*, occupatiorem habet. c. 53.

Fora ſi PIFALDAN, provolvantur. Kero. c. 35.

PIFOLAHANEEM, creditis. Kero. c. 22.

Piſelahan, committere. c. 4. *Piſolachanes*, commiſſi. *Piſalahanemu*, commiſſo. c. 42. *Piſolahanaz*, commiſſum. c. 31. 63. *Piſolahanero*, commiſſarum. c. 2. *Piſalahan*, commendent. Kero. [*Piſelahen* habet Kero. c. 67.] Conf. Fr. Jun. Gloſſ. Goth. in voc. *Anaſilhan.* pag. 51.

[Adde ex eodem Kerone: *Iſt piſolahan*, committitur. c. 2. 65. *des chortres imu piſolahnes*, gregis ipſi commiſſi. c. 2. *piſolahenem*, creditis. c. 27. hodie *beſehlen.*]

Piſolahanlicho puah, literis commendatitiis. c. 61. vide ſupra *Biſolahan.*

PIFINDUNGU *des meiſtres*, experientia magiſtri. Kero. c. 1.

PIGIHTI, ſponſione, c. 13. promiſſione. c. 58. Kero. *deomuatlihha pigiht*, humilis confeſſio. Id. c. 7.

Pigihtaro. vid. ſupra *Gehan.*

Pihte, confeſſio, *beichte*, Fr. de B. Hiſp. ẏ. 1963.

PIG.

[PIGO, acerbus. Gloſſ. Monſ. p. 346.

Uuint uuara PIGMAN. Ventoſus homo. p. 413.

Ni PIGIPIT. non dimittet. p. 323.

PIGRAPANER, humatum. p. 383. defoſſus. p. 347.

PIHALSIDU, amplexum. p. 370. *Pihalſit*, amplexibus. p. 351. vide *Hals.*

Ibu PIHALTE *mih*, ſi obſervavero me. Ker. c. 7.

Pihaltida haben, obſervationem habere. c. 49.

Pihaltidu, obſervatione. c. 3. 60.

Piheialt, obſervabat. c. 7. forſan legendum *pihialt.*

Sin PIHEFTIM, occupantur. Kero. c. 35. vide *Haft.*

PIHEIZ, conjuratio. Gloſſ. Boxhorn. id eſt promiſſum mutuo juratò datum. Palthen. Not. ad Iſid. p. 399.

Piheiz, conjuratio. Gloſſ. Monſ. p. 333. 337.

Piheizes, conjurationis. p. 375. lege *Piheizes.*

Piheize, devotione. p. 366.

Piheizotot, conjuraſtis. p. 326. vide *Heizen.*

PIHUCTIGER, ſollicitus. Kero. c. 58. *Pihuctikemu kepruader*, ſollicito fratri. c. 47. vide *Hugen.*

Daz er PIHWARBE, ut avertat. Kero. c. 38.

PIHULITEMO *tranche*, amicto poculo. Gloſſ. Monſ. p. 405.

PIHUOROTI, violaſſet. p. 327. *Pihuorot uuerdent.* violabuntur. p. 333. vid. *Huarren.*]

PII, ſecus. Kero. c. 7.

PIKINNES, inchoas. Prol. p. 16. *Pikinnit*, Incipit. c. 9. *Si pigunnan*, incipiatur. c. 18. Kero.

Pikirneen, cœperint. c. 2. Kero. Leg. *Pikinneen.* *Si pigunnan*, incipiatur. c. 18.

[Adde ex eodem Kerone. *Pikinne*, incipit. c. 11. incipiat. c. 7, *pikinnen*, incipiant. c. 11. *pikinnantemu*, incipiente. c. 8. 38. *ze pikinnanne*, incipienda. Prol. p. 16. vide ſupra *Bigan.*]

PILAD *qhuedan*, verbi gratia. Kero. cap. 24.

So piladi qhuueden, ut verbi gratia. c. 63.

Pilidi, formam. c. 2. *Kepilide*, conformet. c. eod.

Piledi, exempla. c. 7. 60. [Auctoritas. Rab. Mauri Gloſſ. v. Diecman. Spec. Gloſſar. pag. 42.]

Pilade, exemplo. Kero. c. 61.

Pilidonte, imitantes. Gloſſ. vett.

[*Pilidari* vel *bavanari.* plaſtes. Gl. Monſ. p. 335.

Pilidi, plaga. p. 322. judicium. p. 321.

Vide ſupra *Bilidi.*

PILAK *ſih*, adcubanti. Gloſſ. Monſ. p. 411.

Pilegara, concubitores. p. 388.

PILANGANEMO, perpetim, cottidie. pag. 411. deorſum. p. 359.

PILARNA, tres ordines. p. 342.

PILEGIT, obdurat. p. 334.

Mit ſeganſun pilegita, cum falcibus. p. 364.

Mit iſarna pilegita uuagana, ferrata carpenta. p. 327. *Mit iſarna pilegitin*, falcatis. p. 324.

PILICCAN, opprimere, p. 360.

Piliccenter, opprimens. p. 319. 360.

Piliccemes, cognoſcamus. p. 319.

PILIHVUEPP, textrinum. p. 358.]

PILINNAN, ceſſari. c. 6. Kero. v. *Bilinnan.*

PILOH, clauſura. c. 6. *Pilohhir*, clauſtra. c. 4.

PIL.

[*Pilob teoro grimmero*, clauſtros caveæ. Gloſſ. Monſ. p. 407.

Pilohbancem, incluſi. c. 1. Kero.

PILOSIT *vuerdan*, ſpoliari. p. 362. forſan: ſpoliari veſtibus, *blöſſet*, *entblöſſet werden*, hodie dicimus nudari, denudari.]

PILIBEN, remanere. *Pilibe*, manet. Kero. V. *Leiben.* & *Biliben.*

PILIGRIM, peregrinus. Kero. [*Pilgrim* legitur in noſtro Kerone. c. 61.]

PILIHCHET, diſplicuerit. Kero. cap. 18. [Scherzio in Not. videtur legendum: *ni pilibchet*, vel *miſpilichet*.]

PILLEN, *bellen*, latrare, Notk. Pſal. XXI. 21.

PIM, ſum. cap. 6. 7. *ſe as pim*, ecce adſum. Prol. p. 17.

Pirumes, ſumus. Prol. p. 15. Kero.

[Adde ex eodem Kerone: *Pirum kilerit*, docemur. c. 7. *pirum kiuurcbit*, operemur. c. 4. *pirum kitemprot*, temperemus. c. 49. *pirum piuuerit*, prohibemur. c. 7. *pirumes*, erimus. Prol. p. 18. *ein pirumes*, unum ſumus. c. 2.]

Vide *Bim* & *Birum*.

PIMENTON, aromatibus, C. Cant. 3, 6. *Gepimentadon uuin*, vinum conditum, idem p. 147. n. 62.

Kunſtige pimentaren, Apotheker, Vœgel. Cant. Cant. 5, 13.

V. Gloſſar. Du Freſne *Pigment*.

[*Pimmtono*, odoramentum. Gloſſ. Monſ. p. 335. legendum haud dubie *pimentono*.

PIMEINTA, propoſuit. p. 341. judicavit. p. 396. præordinavit. p. 366.

Pimenta, propoſuit. p. 366.

Pimeinta, conſecravi. p. 350.

Pimeinta, præordinati. p. 365.

Pimeinent, conferant. p. 376.

Pimeinido, proſecutione. p. 382.

Cheiſarlibba pimeinida, decretum Imperatorium. p. 342.]

PINA. vide lit. B.

[PINAHTET, obſcuraverit. Gl. Monſ. p. 357.

PINAZAHE vel *ſabarabe*, in papyrione. p. 320.

Ni PINIMIT, non præjudicat. p. 374.]

PINEMIN, Pronomen. c. 2. Kero. V. *Namun*.

[*Pinemin*, nominatim. Gloſſ. Monſ. p. 393.]

PINNUZUN, aromata, *binnuzſalbon*, unguenta aromatica. Tatian. c. 214. & 216. v. *Salbon*.

PINEBOM, Pinrat, Fragm. de B. Hiſp. ℣. 1465.

Thiz heizzet ther Pinrat,
wand iz alles gevrumet ward
Under eineme Pine böme.

[*Pinus*, arbor. Belgæ dicunt, *Pijnboom*, *pijn-appelboom*. Angli *a pine-tree*. Anglo-Sax. *pinn-treowe*. Scherz. Not. ad h. l.

Pinpoum, tinum. Gloſſ. Monſ. p. 370.

PINOMAN, *derogatum*. Gloſſ. Monſ. p. 378. *In pinomani*, in condemnatione. p. 359. *ni pinimit*, non præjudicat. p. 374.

PINOZ, papyrum. p. 383.

PIN.

Pinozinen, papyrus. p. 334.

PINOZ, juncus. p. 335.

Pinuz, de junco. p. 412. Male ſupra p. 106. dictum, forſan legendum eſſe *Pi nuz*.

PINTAN, laqueare. p. 384.

PINTARA, ſtratores. p. 328.

PINUISTI, reſciſſet. p. 326.]

PIOMARINA, dejectio in mare, L. Sal. t. 44, 13.

[PIOST, coloſtrum. Gloſſ. Monſ. p. 413.

PIPAR, Caſtor. p. 414.

PIPERGENT, celaverunt. p. 344.

PIPIRNET, erigite. p. 359.]

PIPORAKEMEES, paveamus. Kero.

[In ipſo Kerone *Piporakemes* & *piporakemees*, caveamus notat. c. 7. it. *piporageen*, cavere. c. eod. *Piporgee*, caveat. c. 61. *zi porgeme*, cavendum eſt. c. 7.

Kaſaget, PIPRUNGRAN, delata. Gl. Monſ. p. 412.

PIPUNTANER, illaqueatus. p. 351.

PIPURGE, eveniat. p. 338.

PIQUAM, refloruit. p. 348.

Piquamot, refloruiſtis. p. 386.

PIQHUUEMEN, perveniat. Kero. c. 63.]

PIR, *pier*, lumbricus: Kilian.

[PIRATIDA, conſpirationes. Gloſſ. Monſ. p. 403. conſpiratio. p. 404.

PIRAPHTO, clauſa. p. 387.

PIREGANET, compluta. p. 344. hodie *beregnet*.

PIREHTE, bene iraſcor. p. 344. probabiliter. p. 374.]

PIRIG, *Berig*, V. *Baren*.

[PIRIGI, frumentum. Gloſſ. Monſ. p. 391.

PIRIBOUM, pirus. p. 414. *birnbaum*.

PIRGLICHO *kuriſezzida*, civiles diſpoſitiones. p. 403.

PIROMAN, Ambro. p. 412.

PIRTUNNA, eulogiæ. p. 402.]

PIRUM vide lit. B.

[PISARGIDU, proviſione. Gl. Monſ. p. 392.]

PISAUFIT SI, abſorbeatur. Kero. c. 27. *Erſeuffen*. *Piſuuffit*, demergit. c. 7. vide *Biſoufit*.

PISCAUUUOHE, conſideret. Kero. c. 55. *zi piſcauuuonne iſt*, conſideranda eſt. c. 48.

[*Ethesuuaz merun ſpoti piſcauuan*, aliquid profectus proſpicere. Gloſſ. Monſ. p. 401. vide ſupra *Biſcouuon*.

PISCERITE, deditos. Gloſſ. Monſ. p. 393.

PISCERMARUN, ſub tutoribus. p. 395. *beſchirmen*, hodie tueri.

PISCINIT, percutiet. p. 398.

PISCINTA, decorticavit. p. 343.

PISCIRMTA, zelatus ſum. p. 345. zelatus eſt. p. 343.

Piſcrinta vel *anadota*, zelatus eſt. p. 361.

PISCOLTAN, confunditur. p. 393. *piſcoltan uuerdan*, notari. p. 380.

Piſcoltan vuirdit, denotabitur. p. 354.

Piſcoltaman, confutemur. p. 381.

PISCORANIU vel *girouphtiu*, depilatus. p. 340]

PISEHE, conſpiciat. Kero. c. 31.

[PI-

PIS.

[PISIGALTA, obsignavit. Gl. Monf. p. 342. *Pisiglit*, signatum. p. 337.
PISIHANIU, ficcus. p. 362.
PISIMUAZ, olfactoria. p. 322.]
PISLAHT, dragma, Gl. vet. quantum quis manu complecti potest, Fr. Jun. Gloss. Goth. p. 424.
[PISLUCH *in stoche.* stinxit in ligno. Gloss. Monf. p. 366. hodie *In stock schlagen.*
PISLEHIT, oppilabit. p. 349.
PISLIFTEN. vide *Sleif.*
PISMAHETOMM, sorduimus. p. 347.]
BISMAIT, unxit. Goth. Joh. IX. 11.
PISMEROT, inridet. Kero. c. 58. conf. *Bismer.*
PISMIZ, macula. Prol. p. 18. *Pismizze*, contagiet. c. 28. Kero.
[*Pismizi*, circumlevisti. Gloss. Monf. p. 340. hodienum in usu est *beschmizen*, maculare.
Pismizani, tinctione. Gl. Monf. p. 380.
PISONTIU, lasciviens. p. 343.
PISORGIDA, circumspectionem. p. 355.
PISPEHON, considerare. p. 324.]
PISPRAHHO, detractiones. c. 65. *Pisprehhon*, detractorem. c. 4. Kero. *BiRodgan* Goth. obtrectare, murmurare, obloqui, *Rodgan*, loqui. Belgis, *Unbesproken mensch*, homo inculpatæ vitæ, integer.
[*Pisprahhan*, derogare. Gloss. Monf. p. 389. *pisprahhot*, derogastis. p. 340. detraxistis. p. 347. *pisprahhent*, obloquuntur. p. 379.
Pisprahhara, canes. p. 346. quærulosi. p. 370.
Pisprahho, detrectatione. p. 364. obtrectatione. p. 332. laceratione. p. 386. *pisprahhun*, maledictas, p. 346. *Pisprahha*, derogatio. pag. 376. offensionem. p. 379. detrectationem. p. 357.
Pisprahharo, obtrectatorum. p. 319. *pisprahharun*, obtrectatoribus. p. 331.
Pisprahhaler, bilinguis. p. 356. *Pisprahler*, bilinguis. p. 352. *pisprahalen*, bilinguem. p. 354.
Pisprahaliu, lingua tertia. p. 356.
Pisprehhan, detrahere. p. 322. lacerare. p. 324. *pisprehhent*, detrahant. p. 325. *pisprehhanten*, detrahentem. p. 349. *Pisprihhit*, obtrectat. pag. 351. *Pisprechant*, detractant. p. 398. *pisprehhe*, mordeat. p. 387.
Pisrahhun, morsibus. p. 332. forsan legendum *pisprahhun.*
Pisprohhan uuirdit, cæditur. p. 351.
Conf. supra *Bisprach.*
PISPURNIDA, occasionem. Gloss. Monf. p. 389. vide *Spurnedo.*]
PISSE, byssus. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 1551.
[PISTANTE, remaneat. Gl. Monf. p. 358.
PISTICHI *uuard*, condita est. p. 320.
PISTUMPLAN, detruncasse. p. 341. *pistumplit*, abscidit. pag. 373. *pistumpliter*, abscissus. p. 373. *pistumplit uuerdan*, præcidi. p. 363. hodie apud Suevos *verstümplen.*
PISUALTA, obturavit. p. 359.
PISUCTER, adductus. p. 342.
PISUONIDA, regressus. p. 356.
PISUERIO, testificor. p. 399.]

PIS.

PISWERI, obsecra. Kero. c. 2. *Pisuuerran*, obsecrare. c. eod.
Biswara Goth. adjuro. Marc. V. 7.
PISWICH. vide *Swich.*
PISWICHANER, deceptus. Kero. c. 59.
[PITAN *uuerde*, obstruatur. Gl. Monf. p. 378.
Pitat, ambitum. p. 362.
Pitati, reclusissem. p. 341.
PITE, expectet. Kero. c. 49. vide *Biten.*
PITEILTE, privati. c. 24. *Piteilit si*, privetur. cap. eod. Kero.
[*Piteiles*, defraudes. Gl. Monf. p. 355. *Piteilit*, fraudari. p. 356. defrauderis. p. 355. *piteilit uuerden*, proscribantur. p. 373. *Piteilit uuirdit*, defraudabitur. p. 357.
Piteilida, odo nama, privatione. p. 402.
PITRAHTARI, ponderator. Gl. Monf. p. 351.
Pitrahtido, circumspectionis. p. 386. *pitrahtida*, ponderatio. p. 356.
Pitrahtos, ponderaris. p. 380. *pitrahton*, circumspicere. p. 394. hodie *betrachten.*
Kapizzes PITRES *zangares*, mordacitatis. p. 410. *Gebeiss bitteres zanckes.*
PITRUGI, imposuisti. p. 326. dementasset. p. 365.
Zi pitrugame, imponendum. p. 380. *Zi pitrugidu?* quare imposuisti nos? p. 319.
Pitrogana, frustrati. p. 383.
Pitrukida, deliramenta. p. 413. vide *Driagen.*
PITTAN, agere. p. 383.]
PITTES, deposcas. Kero. Prol. p. 16. *Pittan*, petere. c. 38. *pittames*, rogemus. Prol. pag. 15. *pittantemu*, petenti. c. 31.
PITTEPEST, opprimas. Notk. Psal. LXXIX. 6.
[PITUMPTA, contenebrati. Gl. Monf. p. 322.
PITUNCLENT, reverberant. p. 390.
PITUONTES, obturantis. p. 349.
PITURNA, confusi. p. 363.
PIVAND, involvit. p. 395.
PIVAHENT, concludent. p. 337. *pivahenter*, perstringens. p. 342. *Pivangan uuirdit*, amicietur. p. 338. *Pivangana*, accincti. p. 342. involuti. p. 345. perfusam. p. 322. obstiti. p. 384. *Pivench*, illaqueavi. p. 338. vide supra *Bifangan.*
PIVALA, delegavit. p. 328.
PIUGIN, sinu. p. 383. 388.]
PIUHT. vid. *Gehan.*
[PIVILTUN, excoriaverunt. Gloss. Monf. p. 344.
PIVINDO, didicero. p. 358.
PIVINSTRIT, obtenebratæ sunt. p. 343.
PIUNREHTE, perperam. p. 377.
PIUNSCULDI, indebite. p. 391.
PIVORA, nudius tertius. p. 325. *Pivore*, retro. p. 381.
PIVULLUN, constupraverunt. p. 336.
PIVURI, in posterum. p. 352. cras. p. 320. retro. p. 321. in longinquum. p. 327.
PIVURIFLIOZENTEN, juxta præterfluentes. p. 335.]
Fora PIWALDE, provolvatur. Kero. *vorwalzen.*

PIW.

[*Bifaldan*, provolvatur, legitur apud Keronem. c. 44.

PIUUALGOTEN, volutatum. Gloff. Monf. p. 359.

PIUUALZAN, plecti. p. 410.

PIUUAN, æſtimationem. Gl. Monſ. p. 404. ſuſpicio. p. 408. *upilen piuuanim*, ſuſpiciones. p. 401.

PIVUARRAN, probare. p. 367. hodie *bewähren*.

PIUUARTE, revera. p. 409.

PIUUELLANTER, temerarius. p. 403.

PIVUERFAN, obruere. p. 404.

Pivurffin, obdurent. p. 331.

Piuvrfin, replerent. p. 358.

Pivurfun, oppreſſerunt. p. 322.]

PIWERI, prohibe. Kero. Prol. pag. 17. *Piuuerte*, prohibeat. c. 7. *Piwergem*, prohibeant, c. 64. *Piwerit*, prohibuerit. cap. 31. *tuan pirum piuuerit*, facere prohibemur. cap. 7. hodie *verwehren*.

[*Upi iniz piuuerit uuard*, ſi vero prohibiti ſunt. Gloſſ. Monſ. p. 402.

Piuverido, velatione. p. 378.

PIUUINTE, involvat. Kero. cap. 59. vide inf. *Wint*.

PIUUOLLANA. vide *Wollon*.

PIUURUHTI, merito. Kero. c. 7. vide *Werab*.

PIUUNTANEMO *anaſiune*, conſtricto vultu. Gloſſ. Monſ. p. 399.

PIUUNTER MIHHILERO, præ miro. pag. 393.

PIZALAN, relaxare. p. 393.

Pizalter, connumeratus. p. 364.

Pizalten, computatis. p. 366.

PIZEILIT, adſcribit. p. 356.

PIZELLAN, ſubrogare. p. 379.

Pizelit, tribuit. p. 385. 391.

Pizelle, tribuat. p. 394.

Pizellent, tribuant. p. 388.

PIZIGANER, inſimulatus. p. 380.

Pizigan vurdit, ſimulatur. p. 400.

PIZOUPROTA, faſcinavit. p. 386.

Pizugun, retraxerunt. p. 343.

PIZUNNO, ſepiam. p. 394.

PLAGENT, ululabunt. Gloſſ. Monſ. p. 322.]

PLANARAT: Plin. L. 18. c. 18. aratra rotulis inſtructa, inventum Gallicum, dicta ab ipſis *Planarat*. al. *Plummarat*. emendat Abr. Mylius de Ling. Belg. add. ad c. 21. *Pflugrat*. v. Rad.

[PLANCHAZ, equus pallidus. Gloſſ. Monſ. p. 370. hodie *blank*.]

PLANDEN, v. *Blanden*.

PLANTZEN, v. *Blanden*.

[*Planzun*, plantaria. Gloſſ. Monſ. p. 388.]

PLAPHART, *Plaphardus*. v. Blappert.

PLARREN, Notk. Pſalm. LXVII. 31. *alſo die chuoe, die dien plarren folgent*.

PLASEN, vide *Blaſon*.

Anaplaſannes, inſpirationis. Kero. c. 20. *Fuhtem plaſtim*, humectis flatibus, Hymn. 2, 2.

Platoon, flaverunt. Kero Prol. p. 18. leg. fortè *plaſoon*.

PLA.

PLATONIS mentio ap. Notk. Pſalm. CIII. 12. Pſ. CVI. 4. CXL. 6.

PLAUTE. Diplom. Joh. Com. Sponh. 1331. *Wer nit en hat ein panzer und ein pferd ſol geben* 5. ß. *Müntzen*. *Wer nit enhat ein Plaute zu einem Hengſt, der ſol geben* 10. ß. *Muntz*.

[PLAVUAZ, lividum. Gloſſ. Monſ. p. 383. *Plauuaz*, *ſalauuaz*. flauidum. p. 410.]

PLAZ *in*, ignoſce illis, Notk. Pſalm. XXVII. 2. conf. ſupra *Biliazen*.

PLECCHIZINTE, coruſcans, Notk. Pſal. CI. 26. v. *Blechen*.

[PLECHIR, phylacteria. Gloſſ. Monſ. pag. 397.

Pleb, idem. p. 375.

Pleb, laminis. p. 328.]

PLEGAN, hegen, fovere. Orfrid. IV. 24, 56. *Falſes an theme berzen pleget*. Fragm. de B. Hiſp. ✝. 1025. *Thaz ih ungetruwe plege*. id. ✝. 1416.

Plah, Pflag, pflegete, Fragm. de B. Hiſp. ✝. 1699.

Plegi, exercet, Otfrid. V. 19, 78.

Giborganero dato,
ni pligit man biar nu drato.
Occulta facta,
non exercentur hic ullo modo.

Præeſſe, regere, Rhyth. de S. Annon. ✝. 117.

Daz her einir ſo berin ſtedi plegi.
Quod uni tam præcellentium urbium
præeſſet.

[PLETACHA, Runicis & lappa. Gl. Monſ. p. 412.

PLETIR, elatæ. p. 353.

PLETIR, ſpatulas. p. 322. 411.

Puob pletir, ſcedulis. p. 407.

Mit Lorpaumes pletirum, *baupit pantu kachronot*, laureatus. p. 406.]

Pletirun, foliis. Kero. c. 48. Notk. Pſalm. I. 3. *Pleter*, folia.

[PLETUCHA, labacium. Gloſſ. Monſ. p. 414.

Plidon, Antron. p. 413.

Plintiſlich, cæcuba. p. 414.]

PLIWES, plumbi: Kero. c. 1.

[*Pliinen cholpon pivillan*, plumbatis tundi. Gl. Monſ. p. 407.

PLODES, paveas. p. 323. *Ploden*, paveſcant. p. 342. Hodie *bloede*, timidus, pavoris plenus.

Ploden, ſolutis. p. 327.

Plodi, diſſolutionem. p. 362.

PLOHAN *vurtun*, plicabantur. p. 340.

PLOMA, roſa, violæ. p. 409.

Plomun, floribus. p. ead. hodie *blumen*.

Plumlibemo, vel *garabotemo*, plumario (operc.) p. 321.

PLUGENIU, florentia. p. 331.]

PLUAGI.
Plucheit. } v. Bluagi.
Plug. }

Sin Kapluan, vapulent. Kero. c. 45. V. *Bloven*.

PLUASTAR, ſacrificium, v. *Blouſtar*.

PLUSLAIP, v. Blot.

PLU-

PLUMAE, prunus, Gloss. ASax. MS. pflaume.

[PODAME, fundum. Gloss. Monf. p. 336.]

POEDIBERGAE, elleborus, Gl. ASax. MS.

POETA, pro Philosopho κατ' ἐξοχὴν, Geil. Narrensch. f. 10.b *Er sei ein Theologus, oder ein Jurist, oder Arzet oder Poëta.*

PÖH, *wolgeslagen*, Carm. de B. Hisp. ℣. 1546. v. *Boge.*

POL, lutum. Vetus Versio Psalm. XVII. 43. *und ib mynre sie als den staup vor dem winde. und die liegen als ein pol der geplanzet ist.* Lat. ut lutum platearum delebo eos. & Gr. & Hebr. Unde hæc diversitas? vitium est veteris versoris Germanici qui pro *platearum*, legit plantarum. Et pro *die liegen* legendum *tilige*. Notkerus ita reddit: *also thaz horo an dero Strazo fertiligon ih sie.*

POLL, amasius, concubinus. Kilian. Fr. Jun. in Willer. p. 209. v. *Bul*, procus.

POLONORUM prima mentio, Vorb. T. 6. p. 471. Plura de iis T. 8. p. 337. p. 345. p. 363. p. 531.

POLANAN *then stetigon*, stellam polarem, Otfrid. V. 17, 62. & leg. *Polaran.* [*Polaran* legitur in nostra editione.]

POLDER, paludosus locus, Gibson. ad Chron. p. 12. v. Kilian.

POLSTAR, capitale. Kero. c. 55. V. sup. *Bolstar.*

[*Polstron*, capitibus. Gloss. Monf. p. 321.

Polstarli, epistilla. p. 328.

POLZI, pultes. p. 322.]

POMPE, organum pnevmaticum, quo aqua hauritur, *pompen*, tentinare.

POPAEG, cucumis: Gl. ASax. MS.

[PORATIURIN *ist*, minus est. Gloss. Monf. p. 392.

Poravilo, non magnopere. p. 327.]

PORAKEE, cavet. c. 2. *ze porgeene ist*, c. 7. *ze piporgenne ist*, c. eod. cavendum est. *Piporgee*, caveat. c. 61. *Piporageem*, cavere. c. 7. *Si kiporket*, conventuri. c. 53. *Porgon iro selbero*, observationes propriæ, Notk. Psalm. CV. 39. v. sup. *Borg.*

POREBALDON, audacter, Notk. Psalm. CXXXIX. 6. vide *Bald.*

[PORSTIROM, jaculis. Gloss. Monf. p. 410.]

PORTASPERE, Nom. Propr. Fr. de B. Hisp. ℣. 2265.

Thurh thie porte, Fr. de B. Hisp. ℣. 2816. pars galeæ.

[*Porte*, margo, extremitas: hodie *bord* dicimus. Pro hac voce Stricker juxta MSC. Argentin. habet, *des Schiltes uuand:* juxta Lizel. autem MSC. *des Schiltes rant.* Scherz. Not. ad h. l.]

Porzicha, porticus, Otfrid. III. 4, 14.

Then bifiangun umbi,
porzicha finfi.
Hunc (lacum) continebant circum,
porticus quinque.

Conf. c. 22, 10.

Port. Geiler. Jrr. Schaf. *also gnaw mit Got rechnen und bloss wellen auf dem port gon, und nit me gerad wellen tun weder was dir Got geboten hat.*

[PORTIN, ligatura. Gloss. Monf. p. 357.

Sisiuva, Spanisciugi POSI, Iberias nenias. pag. 319.]

POSTUL, nuncius, Apostolus, Tat. c. 156, 4.

POSTUCZLER, nomen opprobriosum, uxoris de marito. Steinhöw. fol. 67. b. *Sie hette ainen postuczler der nit mannes wert were, waichs gemüts.*

POTO, apostolus. Prol. p. 18. *Potin*, apostolo. Prol. p. cit. c. 2. *des Potin*, Apostoli. c. 9. *Potalibba*, apostolicam. c. 2. *Potoliba*, apostolicum. c. 31. Kero. v. *Bot.*

Poth, nuncius, Chr. Hungar. Gloss. du Fr. P.

[*Poto*, angelus. Gloss. Monf. p. 396. 385.

Poto, præco. p. 379. interventor. p. 377. executor. p. 383.

Potun, præcones. p. 389.

Potun, portitorem. p. 390. veredariis. p. 360.

Potascapht, nuncium. p. 327.

Potasceppb, delegata. p. 376.

Potascephti, indicio. p. 381.

Potasceftin, nunciis. p. 360.

Arvultera potascaffi, ministerii adimplens. pag. 404.]

POTIKE *gevelle*, Fragm. de B. Hisp. ℣. 2603. Truncorum casus.

[Scherzius in not. vertit: corporum casus. conf. supra *Botecha.*

Potahha, corpora. Gloss. Monf. p. 398.]

POTINHERA, vid. *Her.* n. 11.

[POUCHANE, nutu. Gl. Monf. p. 363.

Pouhhan, significationem. p. 349.

POUMA, arbusta. p. 390. 394.

Poum uuerahmeisters, abietarii. p. 321. v. *Boum.*

Upi er dia POZZA uuelle, odo sculi intfahan, odo ni sculi, odo ni uuelle, si pretium debet recipi nec ne. p. 402.

Deru pozu argepenern, pretio dato. p. ead.

Pozuuirdigor, emendatiora. p. 319.

Fona PRÆDIGII sineru, de prædicatione sua. Kero. Prol. p. 18.

PRAHHOT, proscindet. Gloss. Monf. pag. 334.

PRAHTUN, tulerunt. p. 393. *daz prahtin*, ut adducerent. p. 359.]

ANAPRANGANEEM, inrogatis. Kero. c. 7.

[PRART, ora. Gloss. Monf. p. 383.

Prarta, labia. p. 340.

Prarte, labio. p. 328.

Prart, prora. p. 367.

PRASTOTON, concreparent, resonarent. p. 413.

Unchipachaniu PRATH, crudi panes. p. 383. Forsan legendum *proth*, hodie *ungebachen brodt.*]

PREHT, clarus. *Winipreht* amicis clarus. Fr. Jun. ad Willer. p. 21. V. sup. *Beracht.*

PREHENDE *vvnden*, Fr. de B. Hisp. ℣. 2986. [splendida vulnera: de voce *prebende* vide Goldasti Notam 20. ad Winsbekiæ Paræn. §. 11. Scherz. Not. ad h. l.]

PREITEER, elatus. Kero. c. 31.

Preitii, elationis. c. 38. *Preitida*, elationem. c. 4. vide *Beracht*, & *Breiter.*

[PREI-

PRE.

[PREITAN, feminare. Gloss. Monf. pag. 389. *Preitent*, disseminabunt, p. 399. *Preitanta*, seminantes. p. 388.

Preitit uuard, disseminabitur. p. 365.

Preitit, redolet. p. 350.

PREITINGA, vel *fladun*, placentas. pag. 336.]

PREMEN, fremere, de leone, Notk. Psalm. LVII. 7. *des louuen premen.* fremitus leonis.

[PRENNE, urat. Kero. c. 65. vide supra *Brinnen.*

PRETE, tabula. Gloss. Monf. p. 389. hodie *bret.*

PRETTONOLAND, Domnoniam. pag. 407.]

PREUSSOR, emissarius, Gl. ASax. MS.

[PREZZUN, Bruteri. Gloss. Monf. p. 407.]

PRIAPVS, Notk. Psal. CV. 28. Beelphegor.

PRIADRA, fratres, Prol. p. 17. *Pruadron*, fratribus. *Pruaderlibbera*, fraterno. c. 1. Kero. V. sup. *Bruader.*

[Adde ex eodem Kerone. *In pruader dines augin*, in fratris tui oculo. c. 2. *Puadra*, fratres. Prol. p. 17. *Pruadero*, fratrum. c. 3. *lucke pruader*, falsos fratres. c. 7. *Pruadrum*, fratribus. c. 56. *fona priadrum*, à fratribus. c. 8. *Pruadero*, fratribus. c. 3.

Pruodarlibhu, germana. Gloss. Monf. p. 333.

Araker pruoder, parvis frater. p. 413.]

PRIAFO, breves. Kero. i. catalogus, descriptio, v. Gloss. du Fresne. Brev. supr. *Briaf.*

PRIESTER, ex Latino Presbyter.

Von dem orden der Priester, de ordine Sacerdotum, i. Canonicorum. Reg. S. Benedicti. c. LX. & LXII.

PRINGAN, offerre c. 59. *Ist prungan*, offeratur. [offertur, legitur ap. Ker. c. 43.] *Si prubgan*, offeratur. Kero.

[Adde ex Kerone. *Prinkit*, offert. c. 49. 59. *Pringe*, offerat. c. 31. *Prinke*, offerat. c. 49.

Pringe, deponam. Gloss. Monf. p. 358.]

Bibringen, perficere. Otfrid. I. 11, 99.

Ther iz io bibringe.

Qui istud & perficiat.

Conf. supra Lit. B.

PRISNA, usura, Gl. Lips.

[PRISTENTER, dilatatus. Gloss. Monf. pag. 350. hodienum in usu est *sich brüsten.*]

PRIWEN, vide *Namen.*

[PROBASTVN, præsentes. Gloss. Monf. pag. 375.

PROBATONG, *opherlib*, vel *vebelib*, probatica. p. 397.]

PROBISTA, præpositi, Notk. Psalm. LXVII. 26. hodie *Probst.*

[*Probest*, præpositus. Gloss. Monf. p. 396.

PROD, jus. Gloss. Monf. p. 324.

Prod unreinaz, jus profanum. p. 336.]

PRODII, fragilitate: Kero. c. 64. vide *Brod.*

PROFEY, privée, privata sc. sedes, h. e. latrina. Gloss. du Fr. Priv.

PRO.

[*Ze* PROHHAN *sint*, corrupti sunt. Kero. c. 7.

PROHT, coronam. Gloss. Monf. p. 321.

PRORTH, labium. p. 321.

Prort, vel *ramft*, labra. vide *Prart.*

Des PROTES. Panis. Kero. c. 39.]

PROSUN, Otfrid. I. 1, 37. prosa.

Ist iz prosun slihti,
thaz drenkit thih in rihti,
Odo metres kleini,
the ist gouma filu reini.

Sive est prosa simplex,
hæc refocillat te in rectum (recta.)
sive metrum subtile,
hic est attentio multum pura.

[*Prosli reda*, prosa oratio. Gloss. Monf. pag. 346.

PROZ, grossos. p. 353. 370.

Prozun, grossis. p. 345.]

PRVAH, femoralia. c. 55. *Pruahhac*, bracile. c. 55. Kero. V. B.

PRUH, unde *graven*, Fr. de B. Hisp. ℣. 2084. v. B.

PRUANTA, pfronden, profant, *narung*, Dict. Flac. Otfrid. II. 4, 64. & 97.

[PRUHCHAN, uti, Kero. c. 27. hodie *brauchen.* *Si pruhhanti*, utatur. c. 28. *prubbe*, utatur. c. 3. *pruhhinti*, utens. c. 63.]

ANAPRUNKANO *widarmuati*, illatas injurias. Kero. c. 58. v. *Pringen.*

[*Prunganiu*, deducta. Gloss. Monf. p. 375.

Prungan, applicitum. p. 354.

Prunganen, devolutus. p. 363.

PRUNIU, furvas. p. 319.

PRUNNI, thorace. p. 353.

PRUNST *des sumares*, ardor æstatis. Kero. c. 40.

PRUSTUOLO, thoro maritali. Gloss. Monf. p. 361.

PRUSTUOH, pectoralis fascia. p. 333.

Prustuoches, pectorales fasciæ. p. 336.]

PRUT, sponsa & inde derivata, ut *Prutsamina*, *Prutsamenunga* &c. v. in *Brut.*

PRUTEN, v. in *Brutten.*

PRYT, v. *Breit.*

PSALMEN Quinque vult, i. e. Symbolum Athanasii, Chron. Königsh. c. 3, 25.

Psalteru. Psalterio. Otfrid. I. 5, 19.

Psaltazeret yme uf der harpen, Psalm. XXXII. 3. psallite ei in vociferatione.

Psalterium, Rota, Notk. Psalm. XCI. 2. V. in R.

[PSUIHHANA, captivam. Gloss. Monf. pag. 359.

PSTUMPLETER, decurtatus. p. 346. lege *Pistumpleter.*]

PUAH, v. supra lit. B. Adde

[*Puab*, volumen. Kero. Prol. p. 16. codicem, codices. c. 9. 38. 48. *in puache* in codice., cap. 9. 10. *Puabstaba*, literas. c. 58.]

PU-

PUA.

PUAN, v. *Buen.*

[*Fona puarre*, de habitatione. Kero. Prol. p. 18.

PUAZZA, vide *Buaz*, adde sqq.

Ze puazzu, ad emendationem. Kero. cap. 43. *durub puazza*, propter emendationem. Prol. pag. 18.

Puazzen, emendentur. c. 43. *puazzit*, emendaverit. c. 5. 43.

Puozo, satisfactione. Gloss. Monf. p. 375. satisfactionis. p. 388. *mit puozo*, satisfactione. pag. 383.

Puoza, satisfactionem. p. 321. piaculum. pag. 337.

Puozenter, moriens. p. 385.

PUBLICHI, claritas. Notk. Psalm. LIII. si. nisi leg. *guallichi*, Gloria.

PUHSA, buxus. p. 353.]

PUHTE, Judas, confessor, Notk. Psalm. XLVII. 12. à be-jichten. v. *Gehan.*

PÜLE, beule, tumor cutis.

Puleslac, L. Alem. c. 59. Gloss. du Fresne P.

PULLE, Apulia, Fr. de B. H. 3232. Sic passim ap. Königsh.

PUNCTEN.

Contrapunct.

Rupert. Imp. in diplomate oppignoratitio Oppenheim &c. filio Ludovico an. 1402. *von anligender und sichtiglicher gebrechen, und notturfft wegen des Heil. Richs, umb des willen das wir die gerne zu iren rechten puncten und stat bringen wolten.*

PUPIRTIL, lactuca. Gl. MS. AS.

PUPPE, v. *Baba.*

PURDI, onus. Kero. c. 64. vide *Burde.*

PUR.

PUREN, *Purlich, Purligota, Purlichosten.* v. Buren.

PURGEN, v. *Bergan.*

PURPURIN *filu rotaz.* Otfrid. IV. 22, 47. purpuram valdè rubram. Notk. Psalm. LXXII. 10. *der gepurpuroto richo.* purpuratus dives.

PUTEN *ze eren*, Fr. de B. Hisp. ℣. 2054. offerre. V. in B.

[PUTILUN, emissariis. Gloss. Monf. pag. 326.

PUTRIHHUN, utribus. p. 327.

PUTTUSTER, uter. p. 349.]

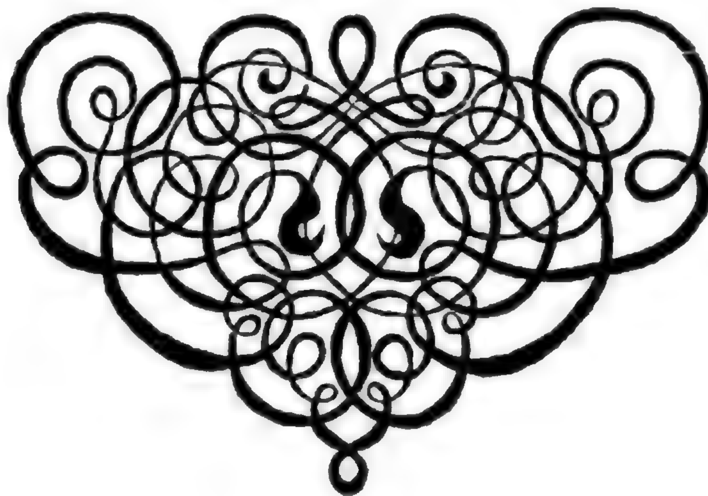
PUZZA, PUZZI, puteus, brunnen, Otfr. II. 14, 16. 58. 68. ubi *puzzi* & *buzz* occurrit. [In Glossis Florentinis legitur *buzza*, puteus. In Fragm. Colloquii Christi cum Samarit. ℣. 23. itidem. Ap. Willeram. IV. 15. pag. 34. 35. *putza*, conf. Scherz. Not. ad Otfrid. p. 135. & Palthen. ad Tat. p. 424.]

Putiatorium, & *Galgo* etiam vocatur, & quidem speciatim Salzbrunnen: Annotatio Araonis Episcopi tempore Karoli M. h. e. index quæ quis Episcopatui Salisburgensi tradidit: *In loco nuncupato Hal, unum putiatorium integrum, quod vulgariter dicitur Galgo, cum mansis XXX. &c.* refert Freher. ad Constit. Imp. de Expedit. Roman.

ASax. *pyt.* Galli *Puis.* Hinc hodiernum *Pfütz, Pful oder Lachen, wie die Pfutz zu Torgaw, item so das meer oder andere grosse Flusse wenn sie sich ergiessen, zur seiten ausmachen.* Vœgelin. in C. C.

In putzendes ewigen todes, Psal. LIV. ult. puteum &c. V. Th. Rhay Anim. illustr. p. 14.

PYR, insigne Vindeliciarum, dicitur contract. ex Pyramus, Velser. Rer. Vind. p. 76.

QUA.

QV & K, & Ch, commutantur.

QUALE, quaele, vet. Flandr. malitia, nequitia: Kil.

Qual. Otfrid. V. ult. 49. [Verba ap. Otfr. ita se habent: *Alla uuorolt zeli dual.* Ubi Schilterus *qual* legendum esse statuit. *Omne seculum refert tormentum.* At Scherz. in Notis monet, in MSC. legi *du al*, quod vertit *omnino.*]

Qualen sih, lamentari, Otfrid. I. 20, 58. [Verba Otfridi hæc sunt:

Suntar siu sih qualtin.

Sed se ipsæ (mulieres Bethlehemiticæ) torquebant.

Scherz. in Not. vertit: Insigni ratione se cruciarent.]

Quellen, Otfrid. IV. 26, 22.

Bigondun odo zellen,
ziu then sie scoltin quellen.

Cœperunt autem dicere,
his qui debebant tormentare.

Qualen, supplicio ultimo afficere, Otfrid. IV. 25, 2.

Er sie'nan sus nu quellen.

Antequam ipsum (Jesum) ita nunc supplicio afficient.

Irqualtin, interficere, Otfrid. V. 1, 22.

Mit uuazaru oub irqualtin.

Aquis etiam interfecissent.

[*Irqualtin* proprie *gequælet hætten*, supplicium exercuissent. Scherz. Not. ad h. l.]

Widerquale, resistentia, rebellio, *Abab des Stiffts zu Hanouwe*, ap. Konigsh. pag.

Qualm, excidium, Isid. 5, 5. [Ita legitur in nostra editione, sed in editione Palthenii *Qubalm*, unde Palthenius sequentia annotat: Parum abest, quin legendum putem *qubalim*, *qualu* enim sive *cuuaele* Bensono in Vocab. AS. pernicies, internecio est, quæ cum raro simpliciter ingruat, pro cruciatu atque dolore vocem eam Germani adhibent. Vid. Jun. in not. ad Willer. p. 15. Potest tamen & præsens lectio retineri, modo observetur frequens esse Nostro, ut literas *m.* & *n.* inter se permutet. Id enim si hic quoque factum putetur, habebimus Gothicum *quain*, à quo *quainon* est lugere, plangere. Vid. Jun. & Stiernh. in Glossar. Hæc ille Notis ad l. c. p. 408.]

QUAST, AST, OEST, Sicamb. Fris. Holl. nodus arboris, tuber, centrum; Kilian. Fr. Jun. in Willer. p. 210.

QUAD, QUOT, KOT, stercus. Kilianus: *Quaed, quat, Kat, Germ. Sax. Sicamb. vetus. Fland. i. Kaet. stercus, oletum.*

Quad, quat, quot, malus. Kilianus: *Quaed, malum, res mala, infortunium. Quaed daed*, malefactum.

Quot, crimen, maleficium. Aur. Bull. Caroli IV. c. 1. *in quot maynaides*, MS. reatum perjurii incurrere. *die missetat des meyneyds.*

QUE.

Quat, malus: iratus. Fr. Jun. in Willer. pag. 210.

Chron. Sax. vet. f. 1260. 1350. 1008.

Quotwerk, machina bellica, quâ malefici explodebantur, Chron. Königsh. c. V. 132. a.

QUADEN, *quedan*, dicere, v. *Cheden*.

Giquad. vid. G.

[QUAR, ingemuit. Gloss. Monf. p. 343.

QUAZA, didragma. p. 363.

Quazun, minutis. p. 391.]

QUEK, QUICC, KEC, vivus, *Queccbaz*, idem, Otfrid. IV. 26, 36.

Ja uuurtun dode man oub les,
queke sines uuortes.

Imo fiebant mortui homines etiam ipsi viventes de suo verbo.

Id. II. 1, 85.

Iz uuas in imo io quegkaz.

Erat in ipso vivificans.

[Scherz. in Not. vertit. *Id erat in ipso vivum.*

Id. III. 24, 201. de Lazaro:

Quek uuard sar imo thaz muat,
iob fon themo grab erstuant.

Vivus factus statim ei animus,
& de sepulchro resurrexit.

Symb. Alem.

Quiquae, gramen, Gl. ASax. MS.

Quecseluer, humectum, quod vulgò vocant Argentum vivum: Gl. vet.

[*Quebsilipar*, in Gl. R. M. electrum. Palthen. Not. ad Tat. p. 424.]

Kecprunnen, aqua viva, Fragm. Samarit. ✝. 22. [Fontem vivum notat. Vers. 28. scribitur *quecprunnan*. Ab hoc *quec* sive *Kek*, est *Kücken*, *Kuchlein*, pullus avis vel gallinæ. Palthen. Not. ad l. c. p. 424.]

Quecholz, *quekholder*, Juniperus, *Wachholder*, ab odoris salubritate, recreante.

Quekken uuazzaro puzza, viventium aquarum puteus, C. Cant. IV. 15. [*Du bist putza der quekkon uuazzero*, legitur in nostra editione.]

Quekkent an thir dugetha, Willeram. in C. Cant. p. 72. n. 32.

Dodon erquekken, mortuos excitare, Willer. pag. 103. [n. ed. pag. 45. quæ habet, *toton erquikta.*]

Erquibto vivificavi, Willer. ib. p. 151. [n. ed. p. 64. quæ habet *irquichta.*

Diu geistscrift diu irchicchit; Spiritus vivificat. Notk. Psalm. LXX. 15. *Toten irchicchen*, Mortuos suscitare. Idem. Psalm. eod. ✝. 17.]

Bechihtost du mih, vivificasti me. Notk. Psal. LXX. 20.

[*Chiquihbida*, vivificavit. Isid. III. 7. *Adam dhes almahtigbin chiquihbida mih.* Spiraculum omnipotentis vivificavit me. Ad quem locum seqq. notat

QUE.

notat Palthen. Primitiva vox est *quic*, vivus, quam vid. apud Jun. in Not. ad Willer. pag. 133. [nostræ edit. pag. 32.] Confert. Stiernh. Gloss. Goth. voc. *Quivaiae*: nec aliorsum referendum, quod est in Ind. Verel. ad Hist. Goth. *Kueikia*, excitare, & *Kuikindi*, animal. In Vocab. AS. Benson. est *cuuic* vivens *cuuican* & *quiccan* vivificare. Germanis adhuc in usu est compositum verbi *erquicken*, reficere & velut in vitam revocare, itemque nominis adjectivi *quicsilber*, argentum vivum, pertinetque huc etiam nomen caricis s. graminis hortorum malo vigentis *queeck*. Conf. Loccen. Lex. Sueo-Goth. v. *quuik*. Obiter quoque illud notari meretur, in Formula Symboli Apost. quæ extat ap. Lehman. Chron. Spir. p. 197. Pro *thana chunftig ist sonen gluckhe enti tote*, mutatione affinium literarum facta, pro *gluckhe*, legendum *quekhe*. Hæc Palthen. Not. ad Isid. p. 404.]

Gequicco, *vivifica*: Gloss. Lips. ubi Somnerus: *Vivus, Sax. Cuc, unde nostrum quick, eopse sensu: Samcucene, eis Semimortuus. Vivificare autem nobis bodie to quicken. Hinc autem verbum hic sequens Gequicceda, vivificet.*

Quicca fe, animalia: Gloss. Lipsii, addentis: *quasi quicvee, vivæ pecudes.*

Sæmundri Solis Carmen, pr.

Næthi eingium kwikur komast.

Non potuit quisquam vivens venire.

Quekosten mirron, myrrha probatissima, C. Cant. V. 5. [*Quekkeston mirron* habet nostra editio.

Quecbaz fleisch, caro viva. Gloss. Mons. pag. 322.]

Quickmecher sines cristes, vetus versio Psal. XXVII. ult. ubi Notk. *Scirmare der beilhaften sines kewiehten*. Protector salutarium Christi sui.

QHUEMAN, venire, *qhuemant*, veniunt. c. 18. *qhuememees*, veniamus. c. 1. *qhuam*, veni. c. 5. *qhuamun* venerunt. Prol. p. 18. *qhuemat*, venite. Prol. p. 17. *qhuemanemu*, veniens. cap. 58. Kero.

Queman, Otfrid. passim.

Zua qhunemente, advenientes: Kero. Sed leg. *qhuemente*.

[*Zuaqhuemente*, in Kerone nostro legitur. c. 4. & *Zuaqhuemante*. c. 7.

Thio heilago Geist quimit ubar thih: Spiritus S. superveniet in te. Tatian. cap. 3. 7. Verbum est *queman*, venire. In Codice Argenteo *quiman* dicitur eodem sensu. Vid. Jun. in Glossar. Goth. Sonum vocis asperiorem aversati sunt primum Anglo-Saxones, & *cuman* dixere. Vid. Somner. atque Benson. Hinc postea enatum Anglorum *come*, Germanorum *kommen*, Belgarum *kamen*, qui tamen in inflexione illius verbi aliquid pristini usus retinent dicuntque *ick quam*, *sy quamen*, quod & Germaniæ inferioris incolæ insuavius sonantes faciunt. Palthen. Not. ad Tat. p. 298.

Quemana, allatam. Gloss. Mons. p. 368.

QUE.

Quimit, redundat. p. 360.]

Wola quimit mannon, Otfrid. V. 12, 156. Bene cedit hominibus.

Inquami, obvenire, Otfrid. II. 6, 35.

Quad, thanana inquami uuizi.

Dixit: Inde istis obventuram scientiam.

Ducere. Otfrid. V. 12, 174.

Odo er ira dohti,
zi ente queman mohti.

Nec illius utilitates,
ad finem ducere poterat.

Arquam, *Erquam*, *Irquam*, obstupuit. Tatian. 12. 5. vide lit. A.

Willeram. in Cant. p. 90. n. 39. *Daz ih mih erquam in minen gedankon*. Obstupui in cogitationibus meis. Otfrid. III. 23, 59. IV. 13, 77. conf. *Irquam*.

Biquam, congruit, convenit, Otfrid. IV. 29, 62. *So siu bezist biquam*, ut quam optime congrueret. vide lit. B.

Venire, redire. Otfrid. I. 13, 40.

Joh thiz al mit gizami,
joh thara zua biquami.

Atque hæc omnia cum decore,
etiam nunc advenerunt.

Cap. 22, 82. de Maria cum Jesum in templo invenit:

So siu gisah then liobon man,
int iru thaz herza biquam.

Simul atque vidit carum illum virum,
& ipsi cor rediit.

Biqueme uns thinaz richi, adveniat regnum tuum, Otfrid. II. 21, 57. conf. IV. 16, 86. Hodie reliquum, *Bequem*, conveniens, & *sich bequemen*, convenire, accommodare.

Unbequama, tardè, Willer. p. 126. [n. ed. p. 52. quæ habet *unbequamo*.]

Hinterquam. V. in H.

Vollequamen, pervenire, Capitular. Franc. IV. 19.

QUENA, v. *Chenun*.

[*Quenun*, mulieribus. Gloss. Mons. p. 375.

QUENULA, satureia. p. 414.]

QUERCA, chela, gurgulio, à gutture nomen traxit, cujus meatus ad os & nares contenditur: Rabanus de part. corp.

[QUERDER, esca. Gloss. Mons. p. 394.]

QUESTEN, *und matzen*, Chron. Königsh. c. 2, 2. perizomata ex foliis arborum, ut Genes. III. 7. de incolis Italiæ sub adventu Saturni.

QUÆTZER, J. Augustan. MS. *Die quætzer und ir gesinde gebören zu der Müntze.*

QUEZZODOS, allisisti. Gloss. Lips. qui addit: *nos quetsen*.

[QUICHILUNGA, fomitem. Gloss. Mons. p. 397.]

QUI.

QUINTUO, L. Sal. t. 33. convitii ſpecies, Cinitus. MS. Reg. *Quinte.* Wendelinus iterum hic fingit Nomen Proprium alicujus Malbergi, non perſpiciens, *Cinitum* eſſe eandem vocem, Kinit.

[QUIRN, molam. Gloſſ. Monſ. p. 335. *Qurnſtein*, fragmentum molæ. p. 327. lege *Quirnſtein.*]

QUIST, turbatio, afflictio: Otfrid. III. 24, 102.

Uuariſt thu hiar Druhtin Chriſt,
ni thultin uuir nu theſa quiſt.
Si fuiſſes hic Domine,
non ſuſtineremus hanc afflictionem.

IV. 7, 73.
Sih uueinot thanne thuruh thia quiſt.
Lamentatur tunc ob has afflictiones.

V. 23, 501.
Quiſtu bi thio ſiuchi.
Conturbatus per ægritudines.

IV. 32, 3.
Theſo ſelbun quiſti.
Hi ipſi dolores.

V. 23, 136.
Thes lichamen quiſti.
Corporis afflictio.

Conf. V. 19, 47.

Firquiſti, perdidiſſent, perturbaſſent, Otfrid. V. 7, 66.

Thaz friunt nihein ni uueſti,
uuio man nan firquiſti.
Quo amicus nec unicus ſciret,
quomodo ipſum (corpus Chriſti) perdidiſſent.

QUI.

Giquiſt, deſideras, Otfrid. III. 24, 40.

Allaz ſo thir liob iſt,
ioh ſo thu ſelbo giquiſt.
Omne quod tibi libitum eſt,
& ſicut tu ipſe deſideras.

Quiſten, Belgis atterere, diſſipare, prodigere.

Quiſt, perditio, profuſio: Kilian.

QUITI, muater, vulva, Gl. vet.
Quidan, matrix, Gl. ASax. MS.
ASax. *cwith*, matrix.
Goth. *Qith*, uterus. Luc. II. 23.
Dan. *Quidur.*

Belg. *Kutte*, cunnus: Kilian. Hinc hodiernum *Kuttentoll*, quando furor eſt immanis equarum.

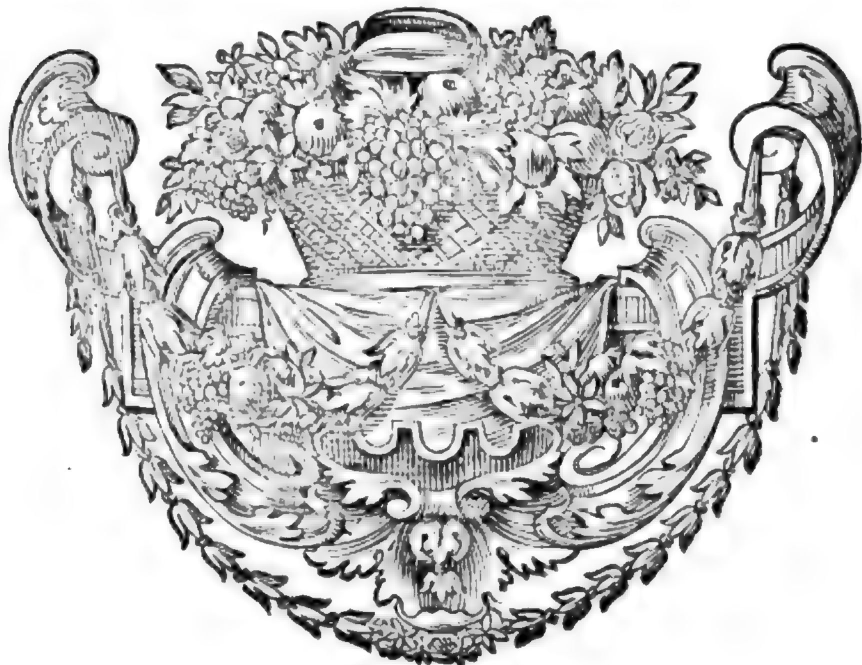
Inde *Aquitania*, v. ſup. *Aba.*

[QUITTI, teſtimonium. Tatian. 187. 5. *Sage thanne quitti fon ubile.* Teſtimonium perhibe de malo. Pertinere huc videtur Gallica vox *quite*, Anglica *quit* quæ non tam hominem debito liberum, quam ipſa Creditoris confeſſione liberatum denotat. Hinc & Germani apocham *eine quitung*, *eine quitantz* vocant. Ut adeo à ſoluti debiti teſtificatione ad qualiſcunque teſtimonii ſignificatum præſens vox traducta exiſtimari poſſit. Quanquam etiam affirmari queat, à verbo *quedan* dicere eſſe *quit* hoc, quod teſtimonii dictionem ſ. teſtimonium ore prolatum notet, quemadmodum in Gloſſar. Boxhorn. eſt *ſamanquit* condictum. Palthen. Not. ad h. l. p. 390.

QUIZILUNGO, titillamento. Gloſſ. Monſ. p. 379.]

QUOTGAN, v. *Cheden.*

QUUNNEN. v. *Chunnen.*

R&S

RA. RAC.

R & S literæ quandoque videntur μετάβολαι, pro dialectorum diversitate, Chron. Friburg. *verweren* pro *verwesen*.

RAAD, *Rat*, consilium. Willeram. in Cant. Cant. p. 66. [n. ed. p. 26. quæ habet *Rate*] V. *Rat*.

RAB, corvus, avis vorax.

Raban, rapere, *rauben*. *Rabanal*, Lex Sal. Tit. 44. 10.

RACH, aranea, ἀράχνη. Kilian. Fr. Jun. in Willer. p. 210.

RACHO, V. *HRacho*.

RACHA, res. c. 5. rem. c. 2, 33. *Rachono*, rerum. c. 2. *fona rabboom*, de rebus. c. 2. *Rabbom*. idem. c. 7. 32. c. 46. *Rabba*, idem. c. 2. *Racha* idem. c. 34. 60.

Rabcha, causa. *Rabchu*, causæ. *rabban*, causam. *Er kiwissem rachom*, ex certis causis. cap. 63. *Rabe*, opera. c. 48. *Rachu uuareru*, revera. c. 58. *Er rachom*, ex rebus. *Fona deseru rachu*, de hac re. c. 7. *Rabbomes*, referamus. cap. 16. *Rabbom*, fabulis. c. 43. hæc omnia Kero.

Conf. Otfrid. I. 5, 86.

Ih scal thir sagan, thiarna
racha filu dougna.

Ego debeo tibi dicere, Virgo,
rem multum arcanam.

II. 8, 43.

Mit Got kundlichen rachon
scal man sulih machon.

Per Deo cognita media
debet hoc fieri.

c. 18, 3.

Ih uuib in thiu rachi
then uuizzod firbrachi.

Ut vobis hac occasione.
legem tollam (solvam.)

I. 1, 112.

Bi thiu ist thaz ander racha.

Ideoque est hoc alia res.

Rechit, refert, Otfrid. V. 14, 53.

Iz Augustinus rechit.

Idem Augustinus refert.

Rachon scal, dicam, Otfrid. II. 8, 103. Potest narrare. c. 13, 39.

c. 14, 214.

S'os ih iu hiar nu rachon.

Sicut ego vobis hic jam refero.

Conf. IV. 19, 127. c. 21, 35. V. 14, 51.

Isidor. c. 2, 2. *chirabbhoda*, enarret. *Arrbabbon*. ibid. vid. supra lit. C. & A.

Errabbos, enarras. vid. supra Lit. E.

In racho, in re, opp. *in gedingi*, in spe, Notk. Ps. LXXII. fi.

Irrachen, causari, excitare, Notk. Ps. XXXVII. 4.

Rachen, interpretari, Notk. Ps. LXXXVI. pen. *Unde ir anafahene ze Moyse unde ze allen uuissagon rahta er in scrifte fone allen diu fon imo uuaren*: & incipiens à Moyse & omnibus Prophetis, interpretabatur illis Scripturas de omnibus, quæ de ipso erant.

[*Rachono*, rerum. Tatian. Prol. §. 1. Ad hunc locum Palthenius prolixam Notam subjungit, quæ ad verbum ita sonat. Nominativus est Racha causa. Ita quidem in Evang. Otfridi passim, & in Ker. *raccha* causa, *racchu* causæ, *racchan* causam, *rabcha* res, *rachono* regum legitur. Valde autem vereor ne hæc omnia ex communi legentium vitio profluxerint, qui similitudine primo literarum Anglo-Saxonicarum ꞃ, & ꞅ, deinde convenientia τȣ ꞅ Anglo-Saxonici cum r Latinorum decepti, ex *sacha* nobis *racha* fecere. Dixerunt enim AS. *sac* vel *sace*, quemadmodum hodienum Angli *sake* dicunt. Nec est quod putes inter Anglos solos signatam hîc dictarum literarum formam obtinuisse, sed & aliis Saxoniæ populis eadem in usu fuit, quod mihi quidem probare in promtu est variis Diplomatum ineuntis seculi XV. in Archivo Academiæ nostræ Gryphicæ extantium exemplis, ubi ꞃ*atibabitione* pro ratihabitione, ꞃ*elevatione* pro relevatione, itemque ꞅ*int* pro sint, ꞅ*inen* pro sinen, *lo*ꞅ*inghe* pro losinghe legitur. Quod ipsum probabile est in vicina quoque Francicâ dialecto obtinuisse, qua qui olim utebantur, rem vel causam *saca* dixerunt, Vid. Gloss. Lips. qui nunc utuntur, *sache* dicunt. Eodem pertinet quod apud Ker. est *sakee* suggerat i. e. causas rei suppeditet, quod hodienum decomposita voce Germani *veruhrsachen* vocant. Verum est quidem facile inter se literas ipso loquentium atque scribentium usu permutari, sed id non nisi de affinibus valet, nec satis scio utrum mutationis literæ s. in r. hoc modo factæ exemplum extet. Cum præsertim quod ex ista mutatione hic enascitur vocabulum *racha* longe alium sensum habeat, vindictamque (*Rache*) notet, qua voce probabile vix est majores nostros rei ipsius amantissimos caruisse. Conjecturæ nostræ pondus addit, quod, qui Otfridum Francicum in lucem primus protulit, Matthias Flacius, natione non solum Illyricus fuerit, Germanicæ linguæ, id quod frequentibus indiciis prodit, non satis gnarus, sed & in isto Codice edendo negligentius versatus sit, quo non tam ut linguæ Teutonicæ veteris genium exprimeret, quam ut antiquissimis temporibus vernaculæ in sacris usum fuisse contra Pontificios ostenderet, dedit operam. Qui consilio hac in re Flacio adfuit Gassarus, vocem hanc in Dictionariolo non attingit. Goldastum autem Keronis editorem exempli Flaciani præjudicio peccare potuisse, mirum vix cuiquam, vim autoritatis, uti aliis in rebus, ita in legendis veterum scriptis cogitanti, videbitur. Mihi certe rei illius fidem facit experientia, nil tamen hîc definio, sed accuratiori inspectioni MSS. Codd. qui supersunt omnia integra relinquo.

quo. Hæc Palthenius Not. ad Tat. p. 274. quæ tamen parum probabilia sunt, vix enim credibile est, tot loca tot auctorum eodem modo corrupta esse. In MSCtis certe Codicibus non aliter reperitur quam expressum est, alias in Notis fuisset à Scherzio notatum. Nostra quoque Keronis editio Goldasti fidem liberat.

Racharec, exercuere. Gloss. Monf. p. 409.]

Rachen, rationes facere, *Ingegin rachon*, Gegenrechnung, Otfrid. V. 23, 266.

Rahtunge, compositio litis, per transactionem, vel arbitrium viri boni. Charta Wissenburgensis an. 1363. qua consentiunt vasalli *in die rahtung*, quam fecerat Abbas Weiss. de ipsorum feudo. Alia de eod. anno: *Wir der Sachen und Scheidunge, tedingen und rahtunge* &c. Instrumentum transactionis inter Ordin. Teutonic. & Civit. Argent. Constantiæ an. 1416. factum ita concluditur: *Und ist dise beredunge, rachtung und teding beschehen zu Costenz*, &c.

[*Rachtung*. i. e. concordata, vergleich. *Das wir dieselbe sune und rachtung gantz stet halten wollen*. It. *Mit dem bischoff in eine gantze sune und rachtung getreten sind*. Lit. Argentin. de an. 1399. apud Herzogen. L. IV. Elf. Chron. f. 104. Reinef. Vocab. Theot. MSC.]

Rachimburgii, assessores Comitis, judices, L. Sal. t. 53, 3.

Rachinburgii apud Vett. Germanos iidem cum Scabinis, qui nimirum comitibus planè assessores, & in dicundo jure Adjutores & socii tribunalis erant. Apud Anglo-Saxones *Thani* vel *Thayni*, ita in LL. Ethelredi, Anglo-Saxonum Regis legitur: pa yldeycan XII. *peznar*, tha yldestan XII. thegnas, XII. Seniores *Thani*, s. assessores. Vid. Spelmannus in Glossar. voce *Jurata*. pag. m. 328. & infr. *in voce Rachinburgi*. pag. 478. *Hickes*. in Differtat. Epistolari. pag. 34. (præmissa hæc est Vol. 2. Thesauri Linguarum Vett. Septentrional.)

V. Wendelin. Gl. Sal.

RAHHAN, RACHEN, RECHAN, *recken*, porrigere. Cant. Cant. c. 5. 4. *Min wine rachta sine hant*. Dilectus meus misit manum suam.

Fragm. de B. Hisp. ℣. 3810. *Rahten sie uf ire hende*. Reckten auff ihre hænde.

Conf. Notk. Psal. XLI. 5. Psal. LXXIX. 12. V. *Recchen*.

RAHAN, reprehendere, Otfrid. III. 5, 15.

Jo jagilih in imo rah.
thaz er then sambazdag firbrah.

Et quilibet in ipso reprehendit,
quod sabbathi diem prophanarit.

[Scherz. in Not. *in imo rah*, vertit, intra se, in corde suo, dicebat. Verum mallem Schiltero subscribere.]

Vindicare, idem IV. 6, 42.

Tho man z'imo thaz tho sprah
er sluag sie sar iob sie rah.

Cum ad ipsum hoc referretur,
interfecit istos statim & vindictam sumsit.

c. 28, 25.

In thiu unsih oub ni rechen
thaz uuir sa ni brechen.

In hoc nos quoque non vindictam exercemus,
dum eam (tunicam Christi) non scindimus.

[Bene Scherz. in Not. observat, *rechen* hic non per *vindicare*, sed per *extendere* ita vertendum:

Ad hoc nos non extendamus, scil. manus,
ut illam nunc rumpamus.]

Girah, id. II. 5, 12. vide supra lit. G.

Raht, vindicabat, Rhythm. de Ludov. R. ℣. 80. & 94.

Roch, vindicta: *Richen sich*: *Rychlicher* gedank, cogitatio vindictæ: Geiler. irr. Schaff. præf.

Riche, vindicta, Otfr. V. 24, 15.

[Non sane h. l. *Riche*, vindictam notat, uti nec in versione à Schiltero ita redditum est. ita enim se habet:

Ni laz queman thaz io in muat min
The'ih hiar gidue in riche
uuiht thes thir ni licke.

Ne permittas venire hoc quæso in mentem meam,
Ut ego hic committam in terra
aliquid quod tibi non placet.]

Geriche, vindicta, Notk. Psalm. XXXVII. 4. *Fone geriche*, ex vindicta. Psal. LXXVIII. 5. *ze gericche*, ad vindictam. Ps. XCVIII. 8. *uuare rechare*, erat vindicans. *Recchinde*, vindicans. *Uuaz habeta er an in ze rechenne?*

Irrichen, vindicare, Notk. Ps. CII. 6. *Sparemir den gerich, ih irriche dih*: mihi vindictam, ego retribuam.

Rihti, vindicta. Kero. c. 26. *Kerehti*, vindictæ. *Kiribche*, vindictam.

[Vide Notata supra ad vocem *Kerehti*.]

Rehchan, ultor. Kero.

[Male prorsus hæc vox à Goldasto est exhibita, ita enim Kero. c. 46. *Erselbo rehchan kanubtsam tuat*, ipse ultro satisfecerit.

Rehhari, æmulator. Gloss. Monf. p. 345.]

Notk. Ps. XVII. 48. *Du bist Got, du mih richest.* DEus qui das vindictas mihi. Ps. XCIII. 1. *Got ist Herro des geriches*, DEus est Dominus ultionum, (*uuanda er nieht ungerochenes ne lazzet*) *Got des keriches teta baldo*: DEus ultionum libere egit. *Got kericchis*. DEus ultionum, *kricchis*, ultionis.

Conf. Chron. Königsh. c. 1. §. 111.

Richelig, vindictæ cupidus. Psal. VIII. 3.

Fragm. de B. H. ℣. 4032.

RAD, rota. Ita verterunt Veteres *Galilæam* dictam à volubilitate & celeritate. Otfrid. III. 7, 26.

Galilea, thaz ih quad,
theist in Frenkisgon rad.

Galilæa, quam dixi,
est in Francico (sermone) rota.

Notk.

RAD. RAE.

Notk. Pf. LXXXII. 14. *Got miner macho sie unstate also rad.* DEus meus pone illos ut rotam.

[RADASPONSA. Allofia. Gloff. Monf. p. 418.

RAD, celer, rapidus, velox, Cimbris *Hradur*, acer. ASax. *Hrade.*

Radi, confilium ex arena, rapidum. Rhythm. de S. Annone ỳ. 290. de Svevis:

Ein liut ci radi vollin gut,
redispen genug.
Populus ad confilium promtiffimus,
providus fatis.

V. Fr. Jun. in Willeram. p. 211.

Radalibcho, ftrenue; Kero. c. 18.

Rada, radi, reite, rite, vectura, five equis, f. rotis, bigis, vel quadrigis. quarum pofterior Gallis PETORRITUM dictum, Gell. XV. 30. *Pedwar*, quatuor notat Cambro-Britannis. *Rhedeg*, currere. *Blaenrhed*, præcurfor: Boxhorn. Orig. Gall. Feftus: *Petoritum, & Gallicum vehiculum esse, & nomen ejus dictum existimant à numero quatuor rotarum. Alii Oscè, quod ii quoque Petora quatuor vocent. Alii Græcè, sed αἰολικῶς dictum.* Sic Opitius ab ἄγαννα, præfixo digammate Aeolico. Conf. Fr. Jun. in Willeram. Hinc *Reitan, Ritan*, vehi fignificat, non tantum equo vel alio jumento, fed & curru.

Reita Pharaonis, currus ejus, Notk. in Cantico Mofis.

Cant. Cant. c. 1, 9. *Reydewaganon Pharaonis*, curribus, & c. 6, 11. *thaz gereide Aminadab*, quadrigæ Aminadab.

Cotes reita, currus DEI. Vet. Verfio Pfalm. LXVII. 9. Notk. Pf. LXVII. 18. Notk. Pfal. XIX. 8. *Dise ufen iro reiton, unde ufen iro rossen*: hi in curribus & hi in equis.

[*Reiti*, bigæ, quas duo equi ducunt. Gloff. Monf. p. 334. quadrigæ. p. 345. *Reito*, rhedarum. p. 370.

Reitom, vehiculis. p. 411.

Feor rhediro reitun, quadrigæ. p. 405.

Reitmann, equefter. p. 363. 364.

Reitrosso, curilium (lege curulium) equorum. p. 330.

Reitribtila, agitatores. p. 345.]

Reitan, ritan, equitare, Otfrid. IV. 4, 10. & 77.

Ullant er thar uuolta ritan,
Er reit in mitte so gizam.
Namque inde volebat equitare,
Ipfe equitabat in medio, ut decebat.

Ritin in gewefinin, in armis equitare, Rhythm. de S. Annon. §. 9.

V. Fr. Jun. in Willer. p. 14.

Chron. Königsh. c. 5, 105. *uf wegenen riten.* Idem in Latin. MS. Fol. 171. *MCCCXXXIV. ftarp her Rulman Swarber der Meister — Under dem kam die gewonheit us, das die antwerkelüte uf wegenen rittent, so man uszogent in reysen. Wann vormals gingent sie zu fus.*

Gloffæ Lipfii: *Radiwagon, currus*: qui addit: *quasi Radtwagen, à celeritate: an & Riedwaegen, ab usu? ifthinc Rheda.* Somnerus: *Ejusmodi vehiculum à currendo Currum Latini; ryne Sax. vocabant. Hic autem Radiwagon dicitur, eadem de causa ac nostrum Rodewagon à via publica fcil. (ubi præcipuus curruum usus.) nobis Rode dicta, Majoribus nostris Rade, à Saxon. Rade equitatio: via publica fic dicta, quia equitationibus & equis iter facientibus quasi propria.*

V. & *Reite.* & annotata ad Rhythm. de Ludov. R. §. 34.

RAEDGAESNÄ, hyadas: Gl. ASax. MS.

REFFAN, *Reffare*, meffem alienam, L. Sal. t. 29, 6. furti fpecies; Gloffæ Pithœo laudatæ: *Raptor, reofere.* rouber.

Kilianus: *Raepen, colligere, levare, auferre.*

ASax. *Raefan*, rapina: *Reafienda* wulfas, rapaces lupi. Matth. VII, 15. Non autem confundenda funt *Rauben, reffare*, rapere. *Rauffen, ruppen*, vellicare: Goth. *Raupgan*, vellere. Marc. II. 23. & *Raffen*, corradere.

V. infra *Raub.*

Urrefti, refufcitatio, refurrectio: Tatian. c. 22, 8.

[Videtur vox illa latere in moderno loquendi genere fuperiori Saxoniæ ufitato *fich ufraffen* id eft confeftim furgere, furrectionem moliri. Nec infrequens eft, ut in compofitione duarum vocum litera ultima prioris ad primam pofterioris conformetur. Junius in not. MSS. legendum putat *urreisti*, ad imitationem vocis A-Saxonicæ *aerist* refurrectio, quæ defcendit ab *arisan* furgere, Angl. *to rise.* Vid. Somner. in Diction. Et habet utique interpres Islandicus *uprisu* refurrectio. Adftipulatur Junio CL. Stadenius compofitam vocem Francicam putans à particula *ur* & *risan*, quæ vox utrumque motum & furfum & deorfum tendentis denotet. Unde origo plurimarum vocum *riese* gigas, *reis* furculus, & contra apud Keron. *risenteem* caducis, apud Otfrid. III. XIV. 134. *bettriese*, lecto affixus, proprie in lectum decidens. Quæ omnia in medio relinquimus. Palthen. Not. ad Tat. p. 314.]

RAFSEN, reprehendere, caftigare. Otfr. I. 23, 67.

Joh raffta sie io gilicho,
filu kraftlicho.
Et increpavit omnes æqualiter
multum potenter.

II. 2, 8.

Joh fineru uuorto
si raffta thar so harto.
Atque verbis fuis
iftos reprehendit tam duriter.

[*Sie raffsta* legunt MSC. Cod. conf. III. 8, 87. c. 13, 22. Scherz. Not. ad h. l.]

Raffunga, caftigatione. c. 2. *Kerafter*, caftigatus. c. 45. vide lit. K. Kero.

Reffi, increpa. c. 2. *Reffe*, increpet. c. 2. *Raffangoom*, increpationibus. c. 2. Idem Kero.

[*Raffunga*, virga. Gloff. Monf. p. 333. calumniam. p. 411.

Raffungo, virga. p. 385. invectionis. p. 392.

Raphjun-

RAF.

Raphsungo, animadversione. p. 382. percussione. p. 387.

Reffit, percutit. p. 410.]

Irreffit, Notk. Ps. VI. 2. *Nob in dinemo zorne ne irreffeft du mih:* Neque in ira tua corripias me. *Got irreffet*, DEus corripiet.

[*Irrephse*, corripiat. Gloss. Monf. p. 325.]

Raefied, interpellari, Gloss. ASax. MSS.

RAIGERBAIZ. v. *Baiz*.

RAIZEN, irritare, *geraizet*, animatus, *angefrischt*, Fragm. de B. Hisp. ℣. 4120.

Got Reizzara, irritatores DEI, Notk. Psalm. LXVII. 8.

Reissunge, reizung, hader. MS. Arg. Evang. & Ep. Dom. I. Advent.

RAM, aries: Kilian. Fr. Jun. in Willer. p. 211.

[*Ram* vervex. Gloss. Monf. p. 400.]

Ramchen, aries Helvetis: nobis *Wider*. Gesner. Histor. Quadrup. pag. 804.

Chron. Sax. vet. f. 1325.

RAMMO, corvus, Notk. Psalm. CXLVI. 9. *Die junginen dero rammo*, pulli corvorum.

Nachtram, V. *Nacht*.

RAMA, ramalia, L. Sal. t. 44, 5. V. supra *Hall*.

RAMEN, collimare; icere, *zilen*. Otfr. IV. 17, 6.

Ramta thez houbites.
Intendit ictum capitis.

Idem III. 1, 70.

Ob jaman rametes thar.
Si quis tendat eo.

Notk. in Symb. Athan. *dara ramet*, eò collimat. Idem Psal. XXI. 1. Ps. XXXIII. 1. Ps. LXVI. 8. Ps. LXXVI. 2. Fragm. de B. Hisp. ℣. 2526. 3082. 4105.

[*Raman*, intendere. Gloss. Monf. p. 376.]

Jus Alem. Prov. c. 190. *Ramet ein man eines vogels — und trifft er einen menschen.* Conf. Kilian.

[Spat im Teutschen Sprach-Schaz lit. R. *Rahm*, *rahmet*, *gerahmet*, scribitur etiam sine *h*. *ramen*, collimare, collineare, petere, it. compaginare, coagmentare, coadunare, conjungere. Kilian. in Etymol. *Raemen*, Vet. Holl. Sicambr. collimare, designare oculis, considerare. Rooftgardius in Emend. Otfrid. scribit. *Ramta* vox pure Danica. Scherz. Not. ad Otfrid. p. 274.]

Rambunt, LL. Canuti de Forestis §. 30. vide *Hund*.

Adhramire, litem pendentem facere, *anhengig machen*. Capitul. Franc. Lib. III. c. 58. *ut sacramenta quæ ad Palatium fuerint arramita, in Palatio finiantur.*

Verramen: Acta Comitial. Norimb. 1470. *Auf dem tage von der Keyserl. Maj. auff Nativ. Mar. anno 70. her gen Nurnberg des Turcken halb verramet, sint erschienen*, &c.

[Hinc forsan hodiernum: *Einen tag anberaumen.*]

RAM.

Gloss. MS. Capitul. Caroli M. cap. 20. *Ubi antiqua consuetudo fuit, de libertate Sacramenta adramire. i. staben.* quod hodie dicimus, *Eid vorstaben*.

[RAMFT vel *prort*, labra. Gloss. Monf. pag. 412.

RANEN, sævire: Notk. Psal. XC. 13. *offino ranintin*, manifeste sævientem.

[*Rane*, intentione. Gloss. Monf. p. 384.]

RANKEN, Stainhöw. f. 47. de Agamemn. *dieweil er aber also hin und wider ranket, das hauptloch suchend.*

RAPPE, species monetæ Alsaticæ & Tributi, Chron. Königsh. V. supra *Pfennig*.

[RASCO, vivaciter. Gloss. Monf. pag. 382.

Rascor, ardentius. p. 389. conf. *Resci*.]

RASPE, V. Respias.

RASTE, RESTE, quies, otium. Kero: *Resti*, requies. [requiescet notat apud Keronem. c. 64.] *Kerestit*, requiescet. Prol. p. 17. *Resten*, pausent. c. 22. 48. Otfrid. V. 4, 58.

Christus stuant ir then restin,
Christus surrexerat à requie.

Idem I. 28, 36.

Freuuen thero resto.
Gaudeamus de requie.

[*Thar sie restent:* ubi (volucres cœli) requiescunt. Tatian. c. 51, 2. Germani adhuc *rasten*, Belgæ *rusten*, dicunt, quiescere. Palthen. Not. ad h. l. p. 370.]

Restedag, Sabbatum. Decal. ASax. qui Eadgardo Regi c. V. dicitur *Sæternesdæg*. hodieque multis in locis vulgo *Satirstag*, Freher. ad d. Decalog.

Girestes, quiescas, Otfr. I. 1, 99.

Thaz thu thih so girustes
in theru sibuntum girestes.
Ut tu te sic præpares,
ut in septima quiescas.

Conf. lit. G.

Gerast und gerulich besizen, Rupert. Imp. in Diplom. filiab. Bernhardi March. Badensis dato de successione feudali an. 1403.

Restaendum, quietis: Gl. ASax. MS.

RASTE, ROST: milliare. Lex Runicum: *Rost, mensura viæ, ut milliare, leuca* &c. S. Hieron. in Joël. *Unaquæque gens certa viarum spatia suis appellat nominibus. Nam & Latini mille passus vocant, & Galli leucas, Persæ Parasangas, & Rastas universa Germania.* Gothis *Rasta* milliare, Matth. V. 41. Auctor de Mensuris: *Milliarius & dimidius apud Gallos leuccam facit, habentem passus mille quingentos. Duæ leuccæ sive milliarii tres apud Germanos unam rastam efficiunt.*

Ludovicus Pius in Diplom. Laurisham. p. 63. *pertinent ad eundem locum inter campum & sylvam leugæ duæ, i. e. rastauna.* Heldenbuch: *Wol einer raste breit.*

RATEN,

RAT.

RAT, RATI, KIRATI, consilium. Notk. Psalm XXI. 25. Psalm. C. fi. Tatian. c. 193, 5. conf. supra *Girati*.

[*Ratante*, consulentes. Gloss. Mons. p. 410. *Rati*, fecerit, p. 396.]

Reitun, [Legendum *rietun* ut è MS. docet Scherz. in Not.] consultarunt, Otfrid. IV. 28, 17. *Riten*. Fragm. de B. H. ỳ. 976.

Gerad, cautio, pactum, condito, lex, ASax. *on the gerad*, eâ lege, V. Fr. Jun. Gl. Goth. p. 117.

Raedinnae, conditiones, Gloss. ASax. MS. taxationes, ib.

RATEN, conjicere, mente prehendere.

[*Rath*, prospice. Gloss. Mons. p. 364.

Rath, sermo. p. 328. propositio. p. 329.

Rates, vel *unterzelles*, suggeras. p. 320.

Ratissari, conjectorem. p. 325.

Ratussa, problema. p. 324. paradigma. p. 394. propositionem. p. ead. & 342. conjecturam. p. 339.

Saga ratussa, propone ænigma. p. ead.

Ratusso, ænigmatum. p. 345.]

Ratisca, ænigma, propositio figurata, parabola. Notk. Psalm. LXXVII. 2. quæstio, idem Psalm XLI. 5. de vita æterna: *Dar daz uuunderon aba ist, uuanda prunno fernumeste dar ist, unde alle quæstiones (reatisca) dar in cbniiphet uuerden.* leg. ratisca. Tatian. c. 70, 2. *in ratissun*, in parabolis. [Quod hic parabolam Tatiani interpres vocat, id in Gloss. Boxhorn. problema atque ænigma dicitur, à verbo *raten*, in composito *erraten*, divinare, hariolari, conjecturam facere, hodienum Germanis usitato. Hinc & ex veterum *Ratissa*, vel in diminutivo *Ratissal*, nostrum *rætzel*. AS. *Raedels*. Palthen. Not. ad Tat. p. 382.]

Irraten, comprehendere. vide supra Lit. I.

Unirraten, Incomprehensibilis. Notk. Psalm. XVII. 11.

Irratini, idem quod Ratisca, Notk. ib.

Rat, concilium, Senatus, Notk. Psalm. I. 1. *Der man ist salig der in dero argon rat ne gegieng:* beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. *Dero chenun rates*, mulieris consilii.

Raten, in parte sinistra, insidiari, Rhyth. de S. Annon. ỳ. 360.

Ratleich. vide *Licon*.

Rateswider ziben, calumniari, prodere, Notk. Psalm. XXVI. 12.

Rattboni, calumnia. temeritas. one Rat, Otfrid. III. 21, 31. vel irritatio, vide mox. [Vide quæ de hac voce supra notata sunt voc. *Hono*.]

RAD, Danis ordo, series. V. sup. *Antreit*.

Gerad, ASax. ratio, computatio.

Garathena, numerati, Goth. Matth. X. 30.

Rathsplappert. v. *Blappert*.

RATVOT, irritat. *Ratodon*, irritaverunt. *Geratot ist*, concitatus est. *Ratunussi*, irritatione: Gl. Lips. ubi Somn. *Huic affine nostrum wrath, iram, iracundiam signans. Nussi autem hic, ut & in pluribus aliis vocibus tum præcedentibus, tum subsequentibus, adjectitia est particula, idem valens ac apud nos & Sax. nesse, & nysse, Teut. heit & heyd, in Nominum substantivorum terminatione.*

RATTEN, *retten*, eripere, Otfrid. IV. 25, 7.

RAT.

Ginadlicho unsih retita,
tho thiz man imo sitota.
Gratiose nos liberavit (Christus,)
cum hoc ipse fieret, (ut scil. opprobriis afficeretur.)

Arratten, *erretten*, v. *Kapot*.

Irrettine, defendere, Otfrid. I. 1, 150.

[In hoc Otfridi loco *zi rettine* occurrit, uti ipse Schilterus p. sq. agnoscit ita autem se habet:

Sie sint filu redie,
sih fianton zi rettine.
Sunt admodum promti (Franci)
se ab hostibus defendere.

Scherz. in Notis observat, in Cod. MSC. Vindob. & Vatic. extare *zirretine*, *zu erretten*.]

Prohibere, Rhythm. de Ludov. R. ỳ. 51. ib. Not.

RAT, *vorrat*, cibaria &c. V. Chron. Königsh. p. 918.

Geræthe, supellex, instrumenta.

[RATICH, radix. Gloss. Mons. p. 414.]

RAVA, quies, *rube*. Notk. Psalm. XXXVII. 1. passim.

[*Rauuo*, requietionis. Gloss. Mons. p. 365. refectione. p. 392.]

RAUB, rapina. Jus Augustan. MS. *Ubelstrazzraub*, rapina quæ fit in via regia, *uf des Riches Strazze an gewiheten pfaffen, bilgrin, kaufman, Walfarter.* Rapina quoad cæteros in via regia dicitur *Lantraub*. In fundo proprio simpliciter *Raub*. conf. *Rab*.

Rhai Raub, spoliatio hominis mortui in flumine reperti, LL. Longob. edit. Herold. tit. VII. vulgò L. I. t. 12. c. 1.

Rap, *Sagræp nemen*, spoliare, prædam agere, *Sakman machen*, Chron. Königsh. Obs. XX. p. 1076.

Raebsiduuaes, interceptus: Gloss. ASax. MS. v. *Roub*.

[RAUO, tigna. Gloss. Mons. p. 353.]

RAUTEN, *Rutæ*, *wecken*, *Rautensteine diamanten*, rhombi, Freher. Orig. Pal. P. I. c. 13. fi. du Fresn. Gloss. v. Ruta.

RATZEN, strepitum excitare, rasseln, Lib. Fabul. Mor. Fab. 14, 26.

RAUUON, vid. *Hriuuun*.

[RAZA, scylleos canes. Gloss. Mons. p. 413.

RAZAN, zizania. p. ead.]

RAZE *uuolva*, rapaces lupi, Tatian. c. 41, 1.

[*Raze* proprie est rabiosus, furiosus. Dicunt adhuc Germani *rasen*, furere, *raserey*, furor. Palthen. Not. ad Tat. p. 365.]

Rebe, *reue*, vitis. *renon*, vites, Willer. in Cant. p. 17. ubi Fr. Jun. pag. 49.

Rebekunne, genimen vitis, Otfrid. IV, 10, 9.

Ni drinku ih, rebto in uuara,
thes rebekunnes mera.
Non bibam (dico) recte in veritate,
de genimine vitis amplius.

Hirnrebe, *birnschedel*, Fragm. de B. Hisp. ỳ. 2752.

REC.

RECCHEN, ducere, perducere, Notk. Pſ. XCVII. 6. de ductilibus tubis: *Kebamirslagot, mit bamere gereccbit.* percuſſus & perductus.

[Præſtat ipſum Notkerum audire. Allegat verba Pſaltis. In tubis ductilibus: quæ ita vertit. *An erinen blaſon mit hamere gerabten.* Expoſitionis loco deinde addit. *Pezzeront iuh fone Gotes hamerslegen, ſo reccbent ir iu, alſo Job uuard percuſſus & perductus.* (*Kebamirslagot unde gereccbit.*)

Sib Ferrechen an in, porrigere ſe ad illum. Notk. Pſalm. LXXVI. 11.

conf. Notk. Pſalm. LXXIX. 12. Pſal. XVII. 11. Pſalm. LV. 12. Pſalm. LIX. 10.

Reben ſine hant, manum porrigere, Fragm. de B. Hiſp. ✝. 1249. *Reichen* hodie.

Irricben, attingere, *erreichen*. Notk. Pſ. XLI. 5. *Si ne rahti ſih uber ſih ſelbun, uuieo irreihta ſih danne den der obe iro ſo hoho iſt.*

Gereich, prævaluit, Notk. Pſalm. LI. 9. vulgò; *er hat im eins gereicht.*

Irreccben, excitare, Notk. Pſalm. LXXI. 7. Otfrid. III. 23, 88.

Uuir ſculun'nan iruueken,
ſon themo ſlafe irreken.

Nos debemus eum (Lazarum) expergefacere,
à ſomno excitare.

II. 4, 157. Chriſtus dicit ad tentatorem; nolle ſe Deum tentare:

Thaz ih mih hiar irreke,
inti hina nidar ſcrikke.

Ut me hic extollam,
& hinc deſiliam.

Cap. 14, 153.

Irrekit uns ſin guati,
allo theſo dati.

Exponet nobis ejus bonitas,
omnia illa negotia.

III. 6. 47.

Then mund zithiu irreken,
thes brotes uuiht giſmeken.

Os ad hoc admoveant,
(ut) panis modicum guſtent.

[Staden. Explic. voc. Bibl. p. 497. h. l. ita vertit. *Den mund darzu hinreichen, und etwas des brodtes ſchmeken oder koſten.*]

Conf. IV. 6, 24.

[*Irracta* expoſui. Gloſſ. Monſ. p. 358. 390. expreſſi. p. 360.

Irracti, digererem. p. 331.

Irractun, expoſuerunt. p. 366. 373.

Irrechit, explanantur, ſcribuntur. pag. 346.

Irrechit uuirdit, exponitur. p. 370.

Irrechi, ediſſere. p. 397.

Irrechanta, differentes. p. 324.]

Reccheda, expoſitio, à Recchen & Cheda, (v. ſupra *Cheden.*) i. ſermonem ducere, dirigere intellectum. Notk. Pſalm. LXXIV. 4.

Tiuffi reccheda, profunditatis ſolutio, Notk. Pſalm. LXXX. fi. i. e. profundi ſermonis, ænigmatis.

Sih rechent, ſe movent, tumultuantur, *ſich regen, empören.*

Reichendes ſo obert, mobilia & immobilia bona: Teſtamentum Nobilis Helvetii: *Reſponſ. Fac. Jur. Argent. ann.* 1644. 20. *Julii.*

Otfrid. IV. 25, 10.

Thio ſunta thio unſih ſtechent,
ioh ſih in uns rechent.

Peccata, quæ nos pungunt,
& ſe in nobis movent.

V. 25, 131.

Biginnent fram thaz rechen,
thaz ſie thaz guata theken.

Aggrediuntur porro hoc movere,
ut bonum tegant.

[*Rechen*, pro dicere, exponere accipit Scherz. in Not. inde verſum priorem ita vertit: *Suſtinent hoc late divulgare.*]

Notk. Pſalm. XXXII. 8. *Die in rechen*, qui eum commovent.

[*Rekit* pro cogitat, ratiocinatur, legitur apud Odfrid. II. 11, 134.

Uuanta imo iſt al inthekit,
thaz mannes hugu rekit.

Namque ipſi (Chriſto) eſt omne apertum,
quod hominis cor cogitat.

Atque ita *kleinor reken*, apud eundem II. 9, 137. Scherz. in Not. vertit, *accuratius perpendere.*]

Ungerechen, perturbatio, Notk. Pſal. VI. 3.

Unreckeniſſe, perduellio, Charta Keſtelun.

[RECHO, pubis. Gloſſ. Monſ. p. 400.

RECHUN, proſelyti. p. 364. 398.]

RECINUM, ſagum: Kero. c. 55. *Rökin.*

Hraecli, amiculo: Gl. ASax. MS.

RECHT, v. *Reht.*

REDBANNA, v. *Bann.*

REDBORAN, Juriſperiti: Gloſſ. Anglo-Sax. MS.

REDU, promptus, Otfrid. III. 19, 7.

Tbe'iſt ſar filu redu,
thaz uuir thar ſprechen uuidiri.

Tunc eſt illico multum promtus,
ut tunc retorqueatur.

[Quum in Cod. Vindob. legatur *redi*, & in Vindob. ac Vatic. *widari* Scherz. h. l. ita vertit:

Sunt ſtatim multa (nobis) verba
quæ tum dicimus contra.]

Redie, Otfrid. I. 1, 149. Flacianum dictionarium reddit, *redlich.* perperam. promtum notat. de Francis:

Sie ſint filu redie,
ſih ſianton z'irrettine.

Sunt admodum promti,
ſe ab hoſtibus defendere.

Rede, jam tum, *allbereit*, Chron. *Sax. vet.*

REDAN,

RED.

REDAN, cribrare, *reutern*. [In Suevia *rä-den*.] Otfrid. IV. 13, 31.

Thaz muasi er redan iu thaz muat,
so man korn in sibe duat.

Ut liceret ei cribrare vobis mentem,
sicut triticum in cribrum ponitur.

Redba, ratio: Isidor. II. 2.

REDA, *Rede*, loquela, colloquium, Otfrid. V. 18, 32. *Reda duat*, eloquitur.

J. Feud. Alem. c. 41.

Kero: *Redina*, ratio: c. 24. *Redium*, rationem (forte *redinu*.) c. 4. 31.

Redinoom, ratiociniis. c. 2. *Redibaftiu rahha*, rationabilis causa. c. 2.

Redohaftiu wort, rationabilia verba. c. 7. *Redinoe*, recitet. c. 24. *za redinone ist*, recitanda est. c. 17. conf. c. 9.

[Adde ex Kerone: *der redina*, rationis. c. 8. *Redibaftlichbo*, rationabiliter. c. 31. 65. *redibaft-licho*, idem. c. 61.

Reda, oraculum. Gloss. Monf. p. 332.

Prosli reda, prosa oratio. p. 346.

Reda, sermonem. p. 376. sententia. p. 352. thema. p. 379. prosecutio. p. 376. altercatio. p. 403.

Redo, sententia. p. 351. in ore. p. 327. *Redon*, sententias. p. 368.

Redun, allegationibus. p. 384.

Redinonten, allegatis. p. 354.

Redehaftiu, intemerata. p. 373.

Geldent reda, reddent rationem. Tatian. 62. 12. Vox *reda* & rationem olim & orationem Germanis denotavit. Prius Kero docet (vide loca modo allegata) habetque Somner. in Dict. AS. composita eodem pertinentia *redelaes*, præceps, *redeleasnes*, præcipitantia, *redlic*, consultus. Ad posteriorem significationem pertinent ex Kerone *redinoe*, *redinone*. Utriusque exemplum in Isid. occurrit. Priorem significatum Belgæ, posteriorem Islandi Germanique constantius retinent. Dicimus tamen adhuc *rede und antwort geben*, ad interrogata respondere factorumque rationem reddere. Palthen. Not. ad Tat. p. 377.]

Otfrid. V. 24, 37. *Ih redinon*, recito. conf. III. 11, 42.

[Verba hujus loci de muliere Chananæa cum Schilteri versione hæc sunt:

Sih uuibt oub es ni scameta,
thaz es thaz redinota.

Nec quicquam etiam ea pudefacta,
quod ipse sic argueret.

Scherzius v. in Notis mallet posteriorem versum redditum: *Quod hoc locutus fuerit*.]

Cap. 12, 7.

Uuaz sie fon imo redotin.

Quod de ipso loquerentur.

Vers. 17.

Sie imo redinotun,

Illi ipsi dixerunt.

Conf. IV. 10, 1. passim.

Scilicet ut Græcis λόγος & ratio & oratio est: Sic & Germanis.

RED.

Otfrid. ad Ludov. R. ℣. 27.

Wisera redinu.

Sapientum sermonum.

℣. 43.

So uuas er io thero redino.

Tamen erat is ea in causa.

II. 7, 94.

Thaz si thebeinig redina.

Quod sit aliquid rationabile.

V. 23, 564.

Job sie in thesa redina,
niazent iamer freuuida.

Atque ista ratione,
fruuntur perpetuis gaudiis.

Conf. V. 25, 101. c. 8, 26. [Adde II. 12, 120. c. 8, 63. IV. 12, 113. c. 29, 5. c. 19, 111. V. 20, 224. & Notas Scherzii ad hæc loca.

These uuidar thir redinont: isti adversus te testificantur. Tatian. 189. 4. Proprie ratiocinantur atque edisserunt. Palthen. Not. ad h. l. p. 391.]

Biredinot, Otfrid. V. 19, 34.

Uuerd er thar biredinot.

Fuerit convictus.

[Scherz. in Not. Quodsi ibi convincitur.]

c. 2, 27.

Mit thiu uuard er al biredinot.

Per hanc iste omnino convincitur.

[Hodie *bereden*, significat persuadere alicui.]

Giredinot, Otfrid. II. 3, 113.

Thaz ist uns hiar gibilidot,
in Christus giredinot.

Hoc nobis hic præfiguratum est,
in Christo relatum.

In recht redina, vero modo, Otfrid. II. 20, 17.

Redibafter, Otfrid. IV. 4, 75.

Heri oub redibafter.

Proceres & sapientes.

℣. 84.

Filu redibaftaz.

Multum rationabilem.

II. 9, 184. *Rediafto*. [Legend. *redibafto*] rationabiliter. III. 11, 6. *Redibaftor*, rationabilius.

IV. 15, 38.

Ib bin uueg rebtes,
iob alles redibaftes.

Ego sum via recta. [via Justitiæ.]
atque omnis rationabilitatis.

Cap. 29, 105.

Nist uuibt so redibaftes.

Nihil quicquam tam est rationabile.

Redeafti, ratio. Notk. Psalm. CI. 10. *Mit redeafti unde mit selbwalte*: per rationem & liberum arbitrium.

RED. REH.

Redelich, rationabilis, Ord. Crim. Caroli V. de legit. judiciis. V. Tabor. pag. 470.

Redinu, mit redinu, artificiosè, Otfrid. IV. 28, 15. rationabiliter, Idem V. ult. 39.

Mit unginatha redinu, inconſutili arte: Otfrid. IV. 29, 64.

Redinu, relatio, hiſtoria, Otfrid. I. 1, 181. [Hoc loco *redinu*, rationem ſignificare Scherz. in Not. obſervat.]

IV. 19, 111. V. 23, 379.

Unredina, error, irrationabile, Otfrid. II. 4, 139.

Uuialicha unredina,
er zi imo ſprah obana.

Quæ irrationabilia,
iſte (Satanas) ad ipſum (Chriſtum) locutus eſt ſupra.

I. 22, 33.

Sus mit unredinu,
ſo uuurtun ſiu bidroginu.

Itaque per err orem,
decipiebantur illi.

Conf. IV. 15, 51.

Unrehte ſinn, Fragm. de B. H. ỳ. 752.

Unredlicho, irrationabiliter, Notk. Pſ. VII. pen.

Zua thia *redina*, ad computationem, Otfrid. III. 7, 101.

Allerredegebeſte man, eloquentiſſimus, de Leone II. Papa, Chron. Königsh. c. 3, 41.

Rede, partes orationis, v. ſup. *Grammatiche*.

Hinderreder, detractor, Reg. S. Bened. c. 4.

REDISPEN, providus. Rhyth. de S. Annon. ỳ. 291.

[*Rediſpen* videtur eſſe adjectivum à *reda*, ſermo, & *ſpenan*, quod idem eſt ac *ſpanan*, ſuggerere, ſuadere: (vide inf. lit. S.) ut itaque *rediſpen* ſit is, cujus ſermo ſuadendi facultate pollet. Scherz. Not. ad h. l.]

REFANGAN, arguam. & *Refagnuſſi*, redargutiones: Gloſſ. Lipſ. Gloſſ. ASax. MS. *Girafan*, cenſores.

[REFFIT, objurgat. Gloſſ. Monſ. p. 369. ſugillat. p. 409. vide *Raffen*.]

REFORMIRTE Klöſter: Geiler. in ove errante:

REGENFRID VON TAGESPURH, Fragm. de B. H. ỳ. 2945.

[*Reganeſpuruc*. Norica. Gloſſ. Monſ. p. 417.

Diccbi REGANES, pluviam imbri. p. 345.

In regan manode, in menſe defluo. p. 356.

Reganhaftem, imbriferis. p. 407.]

REGINSBURCH, Ryth. de S. Annon. ỳ. 297.

REGES, ſaccularii. J. Argent. c. 102.

REGULA, de Grammaticis. Otfrid. I. 1, 83. & 92.

[*Untar regulu*, ſub regula (nempe monachali) Kero. c. 1.

Regulo, canonem. Gloſſ. Monſ. p. 358.]

Rehlihbiu citi, canonicas horas: Kero. c. 37.

REHT, juſtitiam. Prol. p. 18. c. 1. juſtitias. c. 2. *Des rehtes redinu*, æquitatis ratione. Prol. p. 15. *Rehtteru eidſuerdiu*, jurejurando. c. 59. *Rehtungu*, regula. c. 1. *Ubertuan dera ſuikalii rehtungu*, prævaricare taciturnitatis regulam: c. 42. hæc Kero.

[Adde ex eodem Kerone: *uueka rehte*, viæ rectæ. c. 7. *deru rehtlihbun ekii*, regulari diſciplinæ. c. 3. *rehtlichun ekii zebaltanne*, regulæ diſciplinam ſervaturum. c. 60. *der rechtlichun eki*, regulari diſciplinæ. c. 54. *der keribti rehtlihchun*, correctioni regulari. c. 48.

Rehto, juſte. c. 3. *bleitar rehto*, ſcala erecta. c. 7.

Diſiu rehtungu, hæc regula. c. 58. *noh dera rehtungu*, nullam regulam. c. 1. *pihaltidu rehtungu*, obſervatione regulæ. c. 3. *rihtungu ortfruma*, regulæ autoritas. c. 37. *rehtungu*, regulæ. c. 62. Prol. p. 16. *ſin gefolgeet rehtungu*, ſequantur regulam. c. 3.] Otfrid. I. 26, 27.

Thiu gilouba uns ouh rehte,
in thionoſt ſinaz rihte.

Hæc fides nos quoque juſtos faciat
in ſervitium ſuum dirigat.

[*Rehte* non eſt verbum. Sed adverbium, *recte*. Scherz. Not.]

Id. IV. 15, 37.

Ih bin uueg rehtes.

Ego ſum via recta.

[Redde. *Ego ſum via juſtitiæ*. Scherz. in Not.

Reht, judicia. Gloſſ. Monſ. pag. 323. 333. *Rehte*, judicio. p. 332.

Rehtlicho urlouppoh. canonicas epiſtolas. pag. 402.

Rehtgerner, juſtus. p. 323.

Rehtkerni, juſtificationem. p. 347.

Aphterfroniſcen rehtſprahinum. flores Rhetoricos. p. 341.]

Notk. Pſalm. LXXXVIII. 17. *In dinemo rehte uuerdent ſie irhohet*, in juſtitia tua exaltabuntur. Id. Pſalm. LXX. 15. *Min munt ſageta din reht;* os meum annunciavit juſtitiam tuam.

Rehtunga iſt bruobha ſinero lamblo, juſtitia eſt cingulum lumborum ſuorum: Iſid. c. 9, 4.

Bi rehtemen, de jure, Otfrid. I. 1, 104.

Biſora lazu ih iz al,
ſo ih bi rehtemen ſcal.

Antepono id omne,
ut de jure debeo.

Rehte, juſti, fide juſtificati vivâ, Otfrid. I. 24. pen. [calami vitio hic locus vitioſe allegatur.]

Recton, rectorum. Notk. Pſalm. I. *in demo rate dero recton*, in conſilio rectorum. Sed mox ſcribitur: *rehton*.

Gerechthafftoton, juſtificata, Notk. Pſalm. LXXII. 13. *In gemeitun gerehthaftota ih min herza*. Sine cauſâ juſtificavi cor meum. Pſalm. XVIII. 10. *Truhtines urteilda ſint uuare kerehthaftote an in ſelben*: Judicia Domini vera juſtificata in ſemetipſa.

Rehtmachere, Juſtificator, Notk. Pſalm. LXX. 16.

Rehtculichontem, orthodoxis. v. *Culich*.

Reht-

REH.

Rehtfolgero, Catholici, Notk. Pſal. LIV. 21.
Rehtfeſtin, vid. *Feſt*.
Rehtis ſceidungo, ſchiſma: Notk. Pſal. LIV. 16.
Rehtſceidig, Schiſmaticus *iſt der geſceiden iſt fone corpore Chriſti*. Notk. Pſalm. LIV. 22.
Rehto in uuara, Otfr. IV. 10, 9.

Ni drinku ib, rehto in uuara,
thes rebekunnes mera.

Non bibam (dico) recte in veritate,
de vite hoc amplius.

Cap. 16, 25.

Job thie Euuarton rehto,
liuuun filu knehto.

Et Sacerdotes recta, (promte)
commodarunt multos miniſtros.

Rehtor, rectius, Otfrid. V. ult. 133.

Rehtor er is anafiang.

Rectius is hoc aggreſſus.

Rechtens bereit und geborſam ſin, obediens & paratus ad judicium exiſtat: redditurus rationem omni quærenti: Jus Argent. pr.

Reht, eleemoſyna. Tatian. c. 33, 1. [Locus hic ita ſe habet: *Wartet ju thaz ir juuar reht ni tuot fora mannon:* attendite ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus.

Id. cap. 2, 2. *Sin uuarun rehtiu beidu fora Gote:* erant juſti ambo (Zacharias & Eliſabetha) apud DEum.

Conf. Willer. paraphr. p. 7. Nos illud adjectivum quando perſonæ tribuitur cum augmento hodie efferimus *gerecht*. Palthen. Not. ad Tat. p. 279. Verba Willerami à Palthenio citata in noſtra edit. p. 4. hæc ſunt: *Die rehton minnont dih. Dih ne minnot nieman, er ne ſi reht, unte nieman iſt reht, er ne minne dih.* Quæ verba in metrica paraphraſi ita cum præcedentibus Willeram tranſtulit:

Sævitiam legis quia mollit gratia lenis.
Non noſtris meritis, ſed ſolo munere dantis,
Hæc quia das gratis a rectis rectus amaris.
Non niſi te juſtus perfecte diligit ullus,
Nec tamen eſt juſtus niſi qui diligit ullus.]

REHT, *Recht*, Juſtitia. Otfr. V. 23, 251. *Reht inti Frido*, Juſtitia & Pax. Notk. Pſal. XXX. 2. *In dinemo rehte loſe mih, nals in minemo*, in juſtitia tua libera me, non in mea.

Recht nemen: recht geben.

J. F. Alam. c. 29. §. 2. *der Herr mus des mannes recht umbe nemen oder er mus Im bezeugen.*

Recht abgangen iſt, rechtes widerſtanden, rechtens widerweſen, juſtitiam denegare, Jus. Feud. Alem. c. 124.

Recht, rechtsſpruch, ſententia, urteil: *Do giengen die Manne uſs und kamen herwider in, und ſprachen ein recht ungezweiet.* Sententia Parium Curiæ Wiſſenburg. an. 1360.

Mit rechte, cauſſâ cognitâ per decretum.

Reht ſprechen, dicuntur etiam advocati partium, J. Arg. c. 144.

Reht laſſen, Senatum, Judicium dimittere.

Rotul. Cur. Dom. in Gruſſenh. *E man das reht geliſs.*

REH.

Judicium, Judicii locus, J. F. Alem. c. 126. *im lehnrechte*, vor gerichte. c. 128, 1.

Gemein Recht, Jus commune, non Romanorum, ſed Germanorum. J. Sax. Feud. c. 36. §. 1. Quicquid ſuperius dictum eſt, totum ad Commune jus pertinet feudale. J. F. Alem. c. 132. Bulla Martini V. Pp. c. 1. *extrav. comm. de emt. vend.* an. 1420. declarat contractus emtionis annuorum redituum, eſſe juridicos, & juxta determinationem Dd. licitos, & JURI COMMUNI conformes. At Juri Romano iſte contractus eſt incognitus. *Tabor de Alt. Tant. P. 3. a. f.* Sigism. Imp. in Epiſt. ad Concil. Baſil. an. 1434. in cauſa Erici Lauenburgici: *Cum itaque Principatus officium ac jus ſupradicta à Nobis ac Imperio noſtro in FEUDUM immediatè deſcendent, ac ſecundum IURIS COMMUNIS diſpoſitionem, nec non uſum, morem, ſtylum & conſuetudinem S. R. J. FEUDALIS CONTENTIO per Dominum Feudi ac Pares curiæ terminanda ſit; liquet hanc quæſtionem ſi qua prætendi poterit, ad noſtram & illuſtrium Archi-Principum noſtrorum S. R. J. Electorum pertinere notionem.* Formula Juramenti Judicis & Aſſeſſorum Cameræ Imperialis: Ord. Cam. P. 3. c. ult. §. 1. *PP. ſweren, dem K. C. Gericht getreulich und mit fleiſs obzuſein, und nach des Reichs GEMEINEN RECHTEN, Abſchieden, und dem ufgerichten Frieden —— und nach redlichen, erbarn und Ländiſchen Ordnungen, Statuten und Gewonheiten.* Albertus II. Imp. Conſtitut. de P. P. *So wollen wir unſer Ober-Gerichte mit wiſen verſtendigen furſichtigen Rittern und Gelehrten beſtellen, gehalten, ieden recht geben, und zu tun noch gemeinem Rechten, guter gewonheit und anders.* electus is an. 1438. quum Jus Rom. nondum in foro receptum eſſet. Idem quod *Geſchrieben rechte.* Charta Weiſſenburgenſis Monaſterii an. 1357. renuncians exceptionibus, *Es ſy von geſchriben rechte, Landesrechte, oder gewonheit.*

Tranſactio inter Ordinem Teuton. & Civit. Argent. Conſtantiæ an. 1416. facta: *Sprechen aber der Lant Commenture der Commentur oder des Gotzhuſes bruder der Stat oder deheinen iren burger zu, das ſolten ſy vor dem weltlichem gerichte tun, da ſy dann inn geſeſſen weren, und da ſal man ſprechen unverzogenlichen, nach gemeinen geſchribenem recht, das recht iſt.*

Conf. Th. Crag. L. I. Feudor. p. 32.

Secundum Jus civile ad duellum citare, dicit Cæſar. Heiſterbac. L. III. c. 18. h. e. *gemein Teutſch Landrecht.*

V. mox *Ric*, *richen*.

Lantrechtiu, legibus in genere civilibus, Notk. Pſal. XCIII. 4. & XCIV. 4.

Lantrechtara, judices terræ, Notk. in Pſalm. II. 10.

Landrecht, Jus Provinciale, opponitur Juri Feudali, *Lehnrecht*, quod utrumque cuilibet Germaniæ Vicariatui & Ducatibus fuit proprium.

II. *Lantrecht* etiam ſpeciatim dicitur Jus Romanum, in Jure ipſo Provinciali Alamannico, ubi etiam Adrianus Imp. appellatur *Meiſter des Lantrechts.* Cap. 102.

Ita *Burcrecht*, dicitur Jus Civile in charta de an.

an. 1426. in Metropoli Salisb. apud Du Fresn. *Gloss. Purckrecht.* pro quo emendandum *Burg-recht.*

In hoc posteriori significatu etiam videtur accipiendus articulus Juris Argent. *Der Rat der en rihtet nicht nach deme Lantrehte: Wenn nuwer nach der warheite und der Stette rehte die hie geschrieben stant.* Sed vide except. supra *Gemein Recht,* transact. Arg. cum Ord. Teut.

Sequentibus temporibus Jus Romanum non amplium dictum fuit *Lantreht,* sed *geschrieben Reht.* V. *Gemin Reht.*

FURSTEN RECHT. Fragm. de Bell. Hisp. Caroli M. ℣. 4374.

Sin reht ware vile groz.
Er ware aller fursten genoz.

Vide ibi processum super Principem Genelunem.

REUTERRECHT, *Strassen zu bereuten,* jus peregrinantes justificandi, V. Hortled. de C. B. G. L. IV. c. 5, 19. V. Differt. de Ambtfassiis. T. I. ad π.

Unverzogen recht. Acta Comitiorum Friderici III. Imp. Linzii an. 1467. celebratorum: Instructio Legatorum Argentor. Reip. *Uf den ersten artikel: das man in Dutschen landen soliche ordenunge setze und mache das einem ieglichen recht widerfaren moge. Darauff habent die Herren geratschlagt, das man darzu reden sol: Das diss Bistum in Lande und in Stat geistliche Gericht und Jurisdiction hett, dadurch ein ieglicher zu recht brecht wirt, So haben wir und haltent* unverzogen recht, *dadurch einen ieglichen er sy frömde oder heimisch reht von unsern Burgern wol gediben und gelangen soll, derglich haltent die Richstette in Eilsas auch solche unverzogene reht, als danne von alter harkommen ist.*

Unrecht. Ains unrechten schuldig wirt der debitor, qui die sequente, quàm quo stipulatus est solvere, solvit. J. Augustan. f. 65. b.

mit Uuuuendigemo rehte, inflexibili justitia, Notk. Psalm. II. 9.

REI, *reion,* caprea, capreæ, C. Cant. 2, 7.

REICHSFAHN. } vid. *Ban.*
REICHSPANYR. }

[REIDEMO crispanti. Gloss. Monf. p. 333.]

REIN. vide *Hrein.*

REINNO, admissarius. i. e. qui ad tempus inter equas dimittitur. Gloss. Monf. p. 357.

Reinnum, admissarii. p. 336.

Reinno, warannio. p. 414.

REIP, fricavit. p. 384.

REIPHARA vel UUIZINARA, tortoribus. p. 412.]

REIPUS, L. Sal. Tit. XLVII. species pœnæ privatæ quam solvit vir ducens viduam sine precio emtionis proximo cognato viduæ solvendo. Mirè sese hic intricat Wendelinus, primò enim hanc vocem scribit Re — Ipus, Heroldum secutus, & exponit iteratum matrimonium, quasi sit vox hybrida, ex Latino RE, quod reiterationem denotat, & Ipus, Iphus, Efa, ewa, é, matrimonium. Deinde idque obiter, confundit ipsum emtionis pretium cum dono matutinali, *Morgengaba,* hæc enim post primam noctem solvitur: pretium quod vocatur, ante nuptias erat præstandum, ut patet ex hoc titulo. §. 2. Sed & Dotem cum Donatione propter nuptias confundit, & Jus Rom. cum jure Francorum. Denique Reipus non est ipsum pretium, sed mulcta non soluti pretii & tamen factis nuptiis, id quod pro specie raptus habitum: itaque alia summa fuit pretii emtionis, nempe in primo matrimonio solidus & denarius; in secundo, tres solidi & denarius. pœna verò LXII. solidi cum dimidio sive semisse. Unde igitur nomen acceperit, facilè patescit. Certè in MS. Regio in inscriptione & indice rubricarum expresse dicitur *Reipusse.* scilicet à *Reip* sive *Raub* & *Busse,* mulcta ob raptum vel quasi, quod Wendelinus de hodierno *Re — Iphninck* sive *Reuwninck* addit, nihil ad mulctam illam pertinet, sed fortè ad pretium, & Belgicum *Reueninge,* revenu, quod est fisci vel arcæ.

[REISUNGA, machinas. Gloss. Monf. pag. 341. machinationes. p. 360. casus. p. 380.]

REIT, paratus.

Otfrid. V. 19, 99.

Eban reiti in therselbun arabeiti.

Sunt omnes æque parati ad eundem laborem.

Fragm. de B. H. ℣. 1357. *Reite were ther tot,* mors parata, imminens. Id. ℣. 1862.

Bereite man, in bereitschafft stehende, armati, J. Arg. c. 152.

Gereitschafft, armatura.

Ih selue bin thir gereite, paratus tibi sum ad obsequium, Fragm. de B. Hisp. ℣. 1273.

REITA, currus. *Reitan,* equitare. vide *Rad* celer.

REITE, expeditio militaris. J. Argent. L. I. c. 49. *Swen der bischov vert des Keisers reite.* quando Episcopus ierit in expeditionem Imperatoris. Opponitur mox: Si Episcopus ad curiam ierit, *zu hofe vert.* c. seqq. pro *Reite* dicitur *Herverte: Swenne der Bischof zu des Keisers hof vert oder herverte.*

Reiteborn. v. *Bara,* feretrum.

Reitgesinde. vid. *Gesinde.*

Wither riten, expeditionem finire, redire ex expeditione: Fragm. de B. H. ℣. 1514.

REIZ, pinxit literas, scripsit, screib, Otfrid. III. 17, 72.

In erdu tho, so man uueis,
mit themo fingar reiz.

In terram ibi, prout cognitum
digito pinxit. (scripsit Christus.)

℣. 79.

Mit themo fingare auur reiz,
ioh jagilih sar uzsmeiz.
Ni bein thar inne bileip,
uuz er thar nidare tho screib.

Di-

Digito denuo scripsit,
& singulos statim ejecit.
Ne unicus tunc intus mansit,
dum ipse tunc subtus scriberet.

[*Reiz*, scribebat. Gloss. Monss. p. 397.
Reiza vel *zila*, linea. p. 328.
Reizo, linearum. p. 335.
Hinc hodiernum *reissen*, delineare, derivandum videtur.]

REK; heros, REKKIN, heroes. Rhythm. de S. Annon. ℣. 293. Tyrol. Parænet. p. 278. Gothis *Reiks*, Princeps, Matth. IX. 18.

RENO. Erhard. Gunther: *Reno*, *femorale*, *bruch*, *vel vestis quæ ad renes tenditur*. Hæc fuerit una significatio, quasi à renibus dicta, Hosen, sed communior & ut videtur verior (nisi fortè ut est verisimile braccæ junctæ fuerint *renoni*, ad femora contegenda) sequitur: *Et Renones sunt velamina humerorum & pectoris usque ad umbilicum, de quibus Salustius: Germani intecti renonibus corpus tegunt. Dicti autem Renones à Reno flumine Germaniæ ubi bis frequenter utuntur. W^m ein Ubermuider.* Hæc Guntherus. Etiam Savaro à Rheni accolis dictum putat. Isidorus L. XIX. c. 23. Germanicum vocabulum, Varro L. IV. de L. L. Gallicum esse ait. Loccenius 2. Antiq. Sueon. c. 20. à *Reen*, animali, Rangiferum dicto, *Renthier*. V. Du Fresn. Glossar. Fr. Junius ad Willeram. p. 137. voces Rheno & Rinde refert ad Græcum ῥινός, pellis, corium. Aimoinus L. I. de Gest. Franc. c. 3. *parvis rhenonum, id est nomen animalis, tegumentis.* At Persius Sat. VI.

— *Jam postibus arma,*
Jam chlamydes Regum, jam lutea gausapa captis.

Et mox:

Ingentesque locat Cæsonia rhenos.

Virgil. Georg. IV. 381.

Talis Hyperboreo septem subjecta Trioni
Gens effrena virûm Riphæo tunditur Euro;
Et pecudum fulvis velantur corpora SETIS.

ubi Servius: *Pecudum fulvis setis i. Rhenonibus.*

Boxhornius in Orig. Gallic. *Rhawn*, *Seta.*

LL. Alvredi Regis: *under anre reon*, sub uno stragulo. ASax. *Reon*, *stragulum*. Gloss. MSS. ASax. *Ryhae*, *villosa*. *Linniu ryhae*, *villa*. Est itaque Reno vestis pellicea usque ad umbilicum, mastruca, stragulum, Leibbelz. Et curta vestimenta Gallis sueta. Martialis:

Dimidiasque nates Gallica palla tegit.

Conf. Gesner. Histor. Quadrup. Ovis. p. 800.
H. Valesii in Valesianis. pag. 61. sq.
Cluver. de Germ. Antiq.

RENNEN, V. *Rinnan*.
Zerennen, liquefieri, C. Cant. V. 6.
Rensel, gerunnen Milch.
Rennen; läben: Vœgelin. d. l.
Irran, oriebatur, Notk. Ps. CIII. 22. *Irran diu sunna*: ortus est sol.
Rennen, *stechen*, ludus equestris.
V. Limn. Add. J. P. T. I. Lib. VI. 5, 125.

RENTON, *iro dati*, enarrarunt facta sua, Otfrid. V. 19, 18.

[*Renton* per *respondere* h. l. vertendum judicat Scherz Not. ad h. l.]

Id. III. 20, 173. de parentibus cœci nati:

Bigondun sie tho renton
forahtelen uuortun.

Cœperunt isti enarrare
verbis timidis.

[Quum margo Cod. MSC. habeat. *Responderunt id. Renton* maluisset Scherzius in Not. & hic vertere per *respondere*. Uti & II. 9, 147. *irrenton*, quod in MSC. Cod. legitur, per dicere, exponere, dilucidare, recte exponi idem statuit in Not. ad h. l.

REPATORSUN, Thyrso. Gl. Monss. p. 360.
REPHON, perdix. p. 337.
Rephuon, idem. p. 326. 336. hodie *Rebhun*.
Rephuon, orthigometra. p. 353.]

REPPOFANO, L. Sal. VI. 3. al. Theophano. *Siquis canem* qui ligamen noverit.

Reep, *roop*, restis, funis, Fr. Jun. ad Willer. p. 212.

RERTENT. Notk. Ps. CXLVI. 7. fortè leg. *Kertont.*

[RERENTES, balantis. Gloss. Monss. p. 358.
RESCI, fervorem. p. 388. alacritate. p. 357.
Rescirin, ferventioris. p. 387. vide *Rasco*.]

RESPIAS, arguas: Gloss. Lips. qui addit: *Nos componimus: Berispen.* Somnerus hic tacet. Vetus Versio Psal. VI. MS. *berespe mih nit in dyme zorn.* Ps. LXXXIX. 10. *wir werden berespet*, corripiemur.

Kilianus: *Berisper*, reprehensor.

Nescio an huc referendum *Raspe*, cognomen Landgravii Thuringiæ? An RASPE, radula, tyrocnestis; instrumentum quo res minutim atteruntur, & raduntur in scobem: Kilianus.

RESTAVER-ZINSEN, invenitur in Libris rationum Monasteriorum & Ecclesiarum, è Latino *Restaura*. Litera concordiæ inter Christian. de Wizleben, Plebanum Orlamundanum & Monasterium ibidem Ordinis S. Wilhelmi de an. 1378. ita habet: *Ipse quoque Prior, Fratres & Conventus in recompensationem & RESTAVRAM dictarum oblationum, quæ dictæ parochiæ detrahuntur ipsi parochiæ & rectori pro tempore dederunt & assignaverunt duas libras denariorum singulis annis.* Sententia arbitri inter eosdem, Conradi nempe Krausel, Prioris in Valle S. Mariæ & Vicarii Domini Wilhelmi Provincialis provinciæ Alemanniæ Ordinis B. Wilhelmi, an. 1401. ibi: *Quia Prior & Conventus in RESTAVRVM oblationum Ecclesiæ in personam prædecessoris satisfecerint* &c.

RESTI, RESTIN. vid. supra RASTE.
RESVNG, conjectura, Gloss. MS. ASax. *Raison.*
RETTEN, V. *Ratten.*
REVE. vid. HREVE.

REYSEN, expeditionem facere, in specie contra raptores pro pace publica. Rupertus Imp.

REY.

Imp. an. 1405. mandavit Fridbergensibus *zv reisen*, ut habet Rubrica. verba mandati sunt: *Das ir unverzogenlich uwer fründe und die uweren schicket mit zv ziehen und zv reysen, und darzv beholffen sint von des Richs wegen, als ir uns des auch verbunden und schuldig sint, und lassent des nit, als lieb uch sy unser und des Heil. Richs swere ungnade zv vermiden.*

Conf. Chron. Königsh. c. 5. §. 104. 102. 113.

Hinc, *Reyse und folge*, jus sequelæ militaris, de quo Jus Publicum.

J. Argent. c. 152, 2. *Gereiset lassen iren armbrust.* Francorum expeditiones non pedestres, sed equestres magis, Annal. Fuld. an. 891. Not. ad Rhythm. de Ludov. R. pag. 52.

Reyserbar. v. *Bar.*

Reisu, introitus solennis, Otfr. IV. 4, 78. de Christi introitu in Jerosolym.

Er reit in mitte so gizam,
so iz tho zi thero reisu biquam.

Ipse equitabat in medio, ut decebat,
ut tali introitui conveniebat.

Reisen, venire. *Zit ward tho gireisot*, tempus advenerat, Otfrid. I. 4, 21.

Id. IV. 29, 51. de charitate:

Si iz allaz Gote reisot,
ioh sinen io gizeigot.

Hæc id omne DEO adducit,
& suis exhibet.

[Scherz. in Not. putat: *reisot*, lucem accipere ex Gloss. Boxhorn; ubi *reisan* nodus, ut mens sit: quod charitas ad firmitatem telæ nodis illam constringat, ubi necessitas id requirit. Verum quum *Gote reisot* dicatur, duriuscula mihi hæc interpretatio videtur, neque enim quomodo dici possit Deo id ita factum, satis comprehendo.]

RHEIZ, quicquam, Otfrid. I. 19, 51.

Ni scrib ih hiari nu rheiz,
thaz ih giuuisso ni uueiz.

Nec scribo hic quicquam,
quod certo non sciam.

[Pro *hiari nu rheiz*, legendum ex utroque MSCto Vindob. & Vatic. *hiar in urheiz*, adeoque reddendum. Nec scribo hic tumultuarie. Scherz. in Not. ad h. l.]

RIAFEN, Otfrid. IV. 29, 93. clamare. *ruffen.*

Thaz nieman thar ni riafi.

Ut nemo postea clamaret.

RIATEN, deliberare, consulere, *rathen*, Otfrid. I. 1, 107.

Mit Gote iz allez riatun
in uuerkon oub giziartun.

Cum DEO id omne susceperant
in operibus quoque exornarunt.

II. 1, 32.

So unas s'es io gidatun,
sie iz allaz saman rietun.

RIA.

Quæcunque ita facta sunt,
illi omnia simul consultarunt.

[Hos versus, qui aliquoties ab Otfrido repetuntur, mallet Scherz. in Notis ita reddere:

Si quid omnino faciebant
id omne simul curabant.]

IV. 8, 21.

Riatun thes ginuagi
uuio man 'nan irsluagi.

Consultabant (Judæi) abunde
quomodo (Christus) interficeretur.

c. 12, 45.

Quat tho Judas, ther iz riat,
ioh allan thesan scadon bliant.

Dixit Judas qui id consuluerat,
& de omni hoc damno lætatus.

Conf. I. 27, 137. II. 1, 40, 48, 56, 64. IV. 20, 13. c. 36, 29.

V. *Giriatun*, & *Intriatin.*

[*Rietun*, consolabantur. Gloss. Monf. p. 345.]

RIAZAN, deplorare, pœnitere, mœrere, Otfrid. I. 18, 47.

Thaz mugun uuir io riazan.

Hoc oportet nos deplorare.

IV. 26, 58.

Hera horet, quad er, uuib,
ni riazet ir thaz minaz lib.

Hoc audite, dixit, mulieres,
ne deplorate meam vitam.

c. 15, 6.

Ni si iu'z, quad er, smerza,
ni riaze oub iuer herza.

Ne sit vobis hoc, dixit, dolori,
ne turbet etiam vestrum cor.

[Scherz. in Not. *riaze* dicit vertendum *ploret.* Sed quum verba Christi: *Ne turbetur cor vestrum:* Otfridus hic transferat, Schilteri versionem præferrem.]

III. 24, 126.

Quam tho Druhtin unser
thara riazanter.

Venit Dominus noster
eo contristatus.

[*Riazanter* Scherz. in Not. *plorans* vertit, & quidem optime, verba enim Johannis. XI. 35. Otfridus hic refert.]

Conf. V. 4, 95. vide inf. *Riuzit.*

RIBARIDOS, denudasti, Gl. Lips. qui addit: *Sic nobis compositum: openbaeren. Rebarnussi, revelatione.* ubi Somnerus: *Nudus, nobis Anglis, bare; denudare, to make bare.* V. supra *Bar.*

RIBBAE, canis lingua cinoglosa. Gloss. MS. ASax.

RIC, RICH, RICE, certa regio, περίχωρος. Land. ASax. Luc. VII. 17. *and erabe eall the rices,* ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ. territorium, terra.

Otfrid. III. 16, 98.

Fon themo selben riche,

De ista regione. (Hierosolymit.)

Idem

RIC.

Idem II. 14, 211.

N'ist akar hiar in riche
n'ub er sithiu nu bleiche.

Estne ager hic in regione
qui non jam albescat.

Conf. III. c. 24, 146.

Sic & Latina vox, Regnum, pro provincia. V. St. Baluz. ad Capitular. p. 1013.

Regnum Angariæ de Osten i. Orientalis, in cippi inscriptione, quam ejusmodi Hamalæ ad Visurgim extantem exhibet Reinecc. de Orig. Sax. pag. 27.

ANNO DOMINI DCCCXII. BERNHARDUS COMES. CHRISTINA COMITISSA REGNI ANGARIÆ DE OSTEN. FVNDARVNT HANC ECCLESIAM.

Sic *das Ryck van Aaken*, territorium Aquisgranense. *Osterreich. Westrich.*

Rich, regnum, *Königreich.*

[*Ribbes sine*, regni ejus. Kero Prol. pag. 16. *in des ribbes huse*, in cujus regni tabernaculo. Prol. pag. 17. *azerist suahhat ribbi Cotes*, primum quærite regnum DEI. c. 2. *in ribbe sinemu*, in regno suo. Prol. p. 17.

In himilo ribbi, in regno cœlorum. Tatian. c. 25. 6, 7.

Ribbes, imperii. Gloss. Mons. p. 393.]

Svauorichi, Svæviæ civitas, Cassiodor. IV. 49. & 5, 15. regnum Ludovici Germanici, Alemannia, Otfrid. ad Salomon. ℣. 9. v. lit. S.

Erdriche, Notk. Ps. LXXII. 1. vocat regnum Judaicum & Israeliticum. *Iro regnum (erdriche) zergieng.* vid. supra *Erd.*

Riche, orbis terrarum, Otfrid. III. 1, 6. ait quod dicere velit:

Fon themo uuuntarliche
thiu er deta hiar in riche.

De admirandis
quæ fecit (Christus) hîc in terra.

V. 2, 21.

Nist fiant hiar in riche,
n'ub er hiarfora intuuiche.

Non est hostis hic in terra,
quin huic cedat.

c. 23, 499.

Thaz in themo riche
jaman sar irsiechë.

Ut in illa regione
aliquis ægrotet.

Conf. III. 12, 33.

Rich, dives. *Richisti* ditissimus, Notk. Psal. CXI. 5.

Richolf, dives, Notk. XLVIII. 12.

[*Ribhan*, ditescere. Gloss. Mons. p. 380.

Ribha, opulentas. p. 345.

Zi demo ribbe, in excelsum. p. 331.]

Richi, opes, Otfr. II. 4, 165. de diabolo Christum tentante:

Thar ougta in alalichi
imu ellu uuorolt richi,

RIC.

Era ioh thiu richi,
inti manag guallichi.

Ubi monstravit undiquaque
ipsi omnia mundi regna,
Honores ac divitias
& multiplicem gloriam.

Riche, potentes. Otfrid. I. 7, 30.

Fona hoh sedale
zistiaz er thie riche.

De alta sede
deposuit potentes.

c. 27, 18.

Thie richun lantuualton.

Potentes proceres terræ.

Conf. II. 12, 121.

[*Ribber*, beatus. Gloss. Mons. p. 376.

Riblibo, splendide. p. 356. 394. 397.]

Fortunatus explicans nomen Chilperici Regis:

Chilperice potens, si interpres Barbarus adsit,
Adjutor fortis hoc quoque nomen habet.

Hinc vocabulum veterum Gallorum RIX in compositis, vid. Cl. Bouterové *de Monet. Gall.* pag. 43. & 156. supr. Orix.

Ribiduam, divitiæ. vid. *Duam.*

[*Ribtuom*, abundantia. Gl. Mons. p. 386.]

Kuning richo, Rex potens, Otfr. V. 20, 25.

Herzoge riche, Dux illustris, Fragm. de B. H. ℣. 1364.

Rhythm. de S. Annon. ℣. 204.

Kero: *Ribbidim*, *unrebt richiso*, tyrannidis. *Ribchida*, tyrannidem.

[*Zuanemante in ribbidom unrebtrichi*, adsumentes tyrannidem: ita apud Keronem legitur. c. 65.]

Ribtuom, imperium Tiberii, Tatian. c. 13.

[Hæc vox inter Germanos significatum plane mutavit, nec amplius regnum, sed divitias qualescunque notat *reichthum*. Palthen. Not. ad h. l. p. 324. Conf. Otfrid. II. 4, 16. ubi *suaremo richduame*, quod Schilterus, *molestas divitias*, vertit, Scherz. in Not. reddit: *grave Imperium.* Nec non Præf. ad Ludov. Reg. ℣. 166. ubi, notante Scherzio, in MSC. vox *richduame* eodem significatu legitur.

Ribtuom, ambitus. Gloss. Mons. p. 380.

Ribtuome, ambitione. p. 361.]

Gerichet, dominatur, Notk. Ps. LXXXIV. 2.

Conf. Du Fresn. Gloss. v. *Ricus.*

Reichssassen. vide *Sez.*

Richsen, *Richten*, regere, regnare, gubernare. Otfrid. III. 1, 57. [Verba hujus loci sunt: *Ni rih sunta*, ne regat peccatum. Stadenius hæc verba reddit: *non vindica peccatum*: approbante Scherzio in Not. vide supra *Raban.*] I. 5, 57.

Er richisot githiuto,
Kuning therero liuto.

Regnabit inclutus,
Rex populos.

RIC.

Id. ad Ludov. R. ỳ. 7. de Ludovico:

Thaz rihtit, so ih thir zellu,
thiu sin giuualt ellu.

Hoc regit, quod ego tibi recenseo,
omnis sua potestas.

ỳ. 117.

Rihta gener scono.

Gubernabat ille pulchre.

Conf. ỳ. 130.

[*Regisota* reperitur in MSC. Otfr. IV. 6,24. Est autem à *regison*, quod & *richison*, *richeson*, ac *rihhison* legitur, ac imperare, dominari, significat. Scherz. Not. ad h. l.

Rihhisot in huse Jacobes zi euuidu: regnabit in domo Jacob in æternum. Tatian. c. 3, 5. Convenit cum eo, quod ASax. dicunt *à rice*, regnum, *ricsian*, regnare Palthen. Not. ad Tat. p. 297.

Herostin richisodes, archityrannica. Gl. Monf. p. 404.

Richisonter vuotcrimmer, tyrannus. p. 401.

In Bibliis antiquis Germanicis sequentia occurrunt 2. Paral. 36, 2. *Da er begunde zu reichsen.* v. 20. *Untz das der König der Persaner reichssendt.* Matth. II. *Archelaus reichsendt in Jude für Herodes seinen Vater.* 2. Par. 34, 1. *Und reichsendt* 31. *Jar zu Jerusalem.* v. 3. *da er angehaben hatte zu reichsen.* Hæc refert Reinef. Vocab. Theot. MSC.]

Richesondo, regens, Notk. Psal. XXVIII. 10.

Chron. Königsh. c. 1. §. 17. passim. Fragm. de B. H. ỳ. 3249. & 3329.

Berihtenge dirre stat, regimen, gubernatio hujus urbis, J. Argent. L. I. c. 1. §. 8.

Stätt Rihti, ordo, instructio, Notk. Ps. XXIV. 9.

[*Rihtan*, ordinare. Gl. Monf. p. 361.

Rihta, ordinavit. pag. 378. ministravit. pag. 391.

Rihte, dispenset. p. 375.]

Rihta, docet, instituit, Otfr. II. 11,83.

Rihta uns then sin hiar filu fram
therer Gotes drutman.

Docet nos intellectum hic optime
DEI fidelis vir (Evangelista.)

III. 18.75.

Rihta si es in uuar min,
thoh uuiht si es ni firnamin.

Docuit eos (Christus) per meam fidem,
at nihil quicquam intellexerunt.

V. 9,42.

Uuaz ist thaz, quad er, sulihes,
nu girihtet mih thes.

Quod est id, dixit is, tale,
agite, referte mihi istud.

[*Rihtun*, instruxerunt. Gloss. Monf. p. 325.]

Rihten, dirigere, Notk. Ps. VII. 10. *Gerihtest du den rechten*, diriges justum. *Du eino gerihtest in dar*: tu solus dirigis eum ibi. *So gerihtest du in*: sic dirigis eum. Ps. XXII. 1. *Truhten selbo rihtet mih.* Dominus ipse regit me. conf. Psalm. XXIV. 5, 9.

RIC.

Otfr. V. 1,79. de cruce.

Iz rihtit uuorolt enti
zi sines selbes henti.

Ea dirigit mundi fines
ad suasmet manus.

Gerihtennis, directionis, Notk. Ps. XLIV. 7.

Kerihtida, correctio, Notk. Ps. XCVI. 1.

Gerihte, relatio, tractatus, Rabbi Samuel Epist.

Rihti, justitia, Otfr. I. 10,33.

In uuibi inti in rihti.

In sanctitate & in justitia.

I. 2,87.

Jo jamer freuue in rihti
in thineru gisihti.

Et semper gaudeam in justitia
in tuo conspectu.

[*Ni si thaz ginuhtsame juuar riht mer thanne thero Scribara*: Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum. Primitiva vox est *rihti*, à qua derivativa fluunt. Hinc Germanica vocabula *gericht*, *richter*, judicium, judex. Kero habet *rihti*, vindictam, (c. 26.) puto quod antiquissimis temporibus, ante constituta judicia, privatæ ultioni locus esset, & velut judicii rigorem vindictæ ardor expleret. Palthen. Not. ad Tat. p. 353.

Ther rihtit min folc Israel; qui regat populum meum Israel. Tatian. 8, 3. Apud Keronem est *rithenne* regendas. (*zerihtenne* legitur apud Keronem vide infra lit. Z.) *Rerihtanne*, regere, *kerihtit*, directus, *kerihtenne*, erigenda, *kerihtit*, corregitur. (vide supra lit. K.) Ex quibus omnibus patet, verum vocis significatum hunc esse, quem Tatiani interpres exprimit, regere imperio. Nos nunc eadem strictiori significatu pro ea imperii parte, quæ circa judicia exercenda occupatur, utimur. Palthen. Not. ad Tat. p. 318.

Rihtente iro nezzi, reficientes retia sua. Tatian. 19. 3. Significatus hujus vocis ex eo patet, quod Kero habet *kerihtit*, corrigitur, *karihter*, correctus, *kirihtida*, correctio. (vide supra lit. K.) Simili ratione Germani compositis *wider einrichten*, *anrichten* utuntur. Palthen. Not. ad Tat. p. 342.]

Richtari, director, princeps Synagogæ, Tatian. c. 55.

[*Rihtari*, §. 1. & *rehtari* §. 4. scribitur, neque Principem Synagogæ sed *Regulum* notat.]

Rihten, judicare, jus dicere, pronunciare. Constitutio Argent. de ann. 1270. §. 5. *der Meister sol rihten: der rat sol urteilen*: Magister pronunciat: Senatus fert suffragia.

Rihter, executor, conjungitur præconi *dem Büttel*, V. supra *Büttel in Bot*, nuncius.

Ausrihter, executor testamenti, J. Norimb. tit. 32. c. 1.

Ausrichten, *ausgericht*, opponitur Litigioso. Sententia Parium Wissenburgensis Abbatiæ an. 1390. *Da ye kein Man von den gütern die er inne hette*

RIH.

bette von lebenswegen usgerichtet were, und dieselben güter bizher also genossen bette ane alle rechtliche ansprache.

Errichten, vid. lit. E.

Statrichter, Executor sententiarum, Jus Argent. I. 1, 9.

Oberste richter, Jus Francofurt.

Rihten, exsequi. Otfrid. I. 2, 64. *rihti uuort min*, imple verba mea.

Gerihten, expedire, Otfrid. IV. 9, 33.

So sie gerihtun allaz thaz.
Quum curassent omnia.

Rihten, transigere, Transact. Frider. Episc. Argent. cum Civitate ann. 1389. *Wir früntliche gerichtet und ubertragen sint mit derselben.*

Rihti, regula, Notk. Psalm. CXVIII. 168. Kero: *Rihtungu*, regulare. c. 37. *Rehtlihhun*, regulari. c. 3.

[*Rihtunga*, gubernacula. Gloss. Monf. p. 350. causam. p. 385. (hic forsan legendum *rahtunga*) reformationem. p. 378. dispensationes. p. 375.

Rihtungo, moderatione. p. 381. emendatione. p. 390. dispositione. p. 352. 384.]

Rihti, *in rihti*, opponitur: *filu reini*, Otfrid. I. 1, 38. de Prosa & ligata oratione:

Ist iz Prosun slihti,
thaz drenkit thih in rihti.
Odo metres kleini,
the'ist gouma filu reini.
Sive est Prosa simplex,
hoc refocillat te directo:
Sive metrum subtile,
hic est attentio multum pura.

Greht, rectus. Notk. Psalm. XXIV. 8.

Idem Otfrid. II. 9, 181. *irfulli in rihti*, rectè adimple. Idem IV. 12, 119.

Iz uuas al in rihti,
in sines einen krefti.
Omne fuit directo
in ejus solius viribus.

V. 7, 121. de adscensu suo Christus ita loquitur:

Joh theih faru in rihti,
in sines selb gisihti.
Et quod adscendo recta
in ipsius conspectum.

c. 6, 75.

Joh ilent io in rihti,
zi Christus bigihti.
Festinant quoque recta,
ad Christi confessionem.

Conf. V. 18, 29.

[*Rihti*, tramitem. Gloss. Monf. p. 379.]

In girihti, adæquando, Otfrid. IV. 4, 67.

Thaz er in girihti,
then uueg mit den gislihti.
Ut rectificaret,
viam adæquando.

[Rectius ita vertes secundum Scherzium in Notis:

RIH.

Ut in rectitudine, seu recte,
viam hisce planam redderet.

conf. supra *Girihti*.]

Rihti, rectus, verus, Otfr. ad Ludov. R. ℣. 90.

[*Thegan rihti*, h. l. occurrit, quod Schilterus vertit: *Heroem rectum*. Sed Scherz. in Not. observat, in MS. Vind. legi: *theganheiti*, quod *virtutem* notat.]

Irrihten sih, se erigere, Otfrid. III. 7, 166. V. 4, 100.

[In priori loco *irrihten* non occurrit, qui ita se habet:

Joh sih thaz gras thar untar thir,
minir rihtit uuidar thir.
Atque se gramen hoc subter te,
minus eriget adversus te.

Alter vero locus huc pertinet, qui hic est:

Mit imo er mer ni fihtit,
ioh furdir sih ni irrihtit.
Cum ipso (Christo) illa (mors) amplius
non pugnat,
& ulterius se non erigit.

Conf. supra lit. I.]

Gerihtnissες, refectionis: Gloss. Lips. ubi Somnerus: *Non multum abit à Saxon. gereordnysse, illo sensu accepto.*

Berichten, solvere, *abrichten*, *bezalen*, Caroli IV. Dipl. AEpisc. Trevir. an. 1357.

Richten, J. Argent. t. de Viduo. c. 4.

[RICCULA, ligaturas. Gloss. Monf. p. 326.

RIDILA, vel *unterpenti*, discriminalia. p. 332.]

RIDO, tremor, Notk. Cant. Mos. ℣. 15. *Die starchesten Moabitas cham ana rido*: robustos Moabitas obtinuit tremor.

RIDONDO, trementes, Notk. Psalm. II. 11. *ridondo sint imo fro*: exultate ei cum tremore. V. mox *Ritton*.

RIECHEN, fumigare, *rauchen*, Notk. Psal. CXLIII. 5. *Ruore die berga so riechen sie*; tange montes & fumigabunt.

[*Lin riohhenti ni leskit*, linum fumigans non extinguet Tat. c. 69, 9. Legendum videtur *rouhhenti* ut c. 2. 3. *ziti thes roubennes*, hora incensi: sed & præsens lectio defendi potest, per ea, quæ tradit Lipsius in Gl. Voc. *ruocent*. Palth. Not. ad Tat. p. 381. Mihi videretur, si corrigendus esset hic locus, legendum esse *riehhenti*. Conf. inf. *Roich*.]

RIED, RIET, arundo. ASax. *Reod*. Juncus. Beda L. IV. c. 16. *in loco qui vocatur Reodford, i. e. vadum arundinis*.

Rietdörffer, pagi juncosi, arundineta, V. Wehner. v. *Ackerriet*. Et literas investituræ Frid. III. Imp. in Diplomat. p. 56.

RIFFIAN, Stainhöw. f. 85. b. *Ir gemeine Wonung was under de fryen bulen, riffian, Schalaaz-Knaben.*

[RIFFILUN, serris. Gloss. Monf. p. 334.

Riffilun riffilonta, rostra serrantia. p. 335.

RIGILON, custodire, præservare, defendere, *verrigeln*, Otfrid. V. 2, 1.

RIM. RIN.

Nu sculun uuir unsih rigilon
mit thes kruzes segonon.
Nunc debemus nos præservare
crucis benedictione.

[RIHUNGA, anhelitus. Gloss. Monf. p. 390.]

RIIHA, torrens: Gl. Lipf. ubi Somnerus: Hoc Saxon. *Riw Cambro-Britannis. Vadum Rhyd*, & *Rhydle. Vox autem reperitur in nonnullarum urbium ut & oppidorum nostrorum Gallicorumque nominibus ad vada constructorum, ut apud Chorographum nostrum, præstantiss. Cambdenum videre licet.*

RIMEN, congruere, obvenire, contingere, *sih schicken*, v. *Gireim*. Kilian. *Rymen*.

Girimiti, numerati, Tatian. c. 44, 21. *Iuuares houbites har alle girimitu sint*, vestri capilli capitis omnes numerati sunt.

[Primitiva vox est *Rime*, numerus, quam Otfrid. habet. I. 5. 3. Anglo-Saxon. *rim* unde verbum *riman* numerare. Hinc porro compositum *rim-cræft* Arithmetica, Chronologia. vid. Somner. in Diction. Islandis *rym*, calendarium est vid. Hikes. Dictionariol. Facile hinc intelligitur, quid sit Germanorum *reim*, id est sonus in certum syllabarum numerum recidens. Palthen. Not. ad Tatian. p. 368.]

Componere in rhythmos, *irrimen*, Otfrid. I. 11, 104.

Conf. supra Lit. I.

After rime, postea, post factum istud, *nachgehends*, Otfrid. I. 5, 3.

[*After rime* verti debet *juxta numerum*, seu *numero*. Scherz. Not. ad h. l. conf. III. 14, 1. & Notas.

RINDRINES, carnis bubulæ. Gloss. Monf. pag. 331.

Rindrunerinn, bubus æreis. p. 330.

Misit rindiro, fimum boum. p. 400. lege *Mist*.

Zweiga jochi rindiro, bigam boum. p. 405.]

RINEN, venire, accedere, attingere, Otfr. III. 20, 30. *naht rinit*, nox ingruit.

Idem I. 11, 97.
Dag man ni rinit,
ouh sunna ni biscinit.
Dies ei non splendet,
& sol non lucet.

[Scherz. in Not. vertit: *Dies illum non tangit*. i. e. talis non vivit. Ita namque I. 15. 38.
Lioht thaz thar scinit,
inti alla uuorolt rinit.
Lumen quod hic fulget,
& omnem mundum tangit, i. e. illuminat.]

I. 25, 12. Johannes Baptista ad Christum:
Thaz thih henti mine,
zi doufenne birinne.
Zi thiu scalt thu mih rinan,
joh doufen scalc thinan.
Ut te manus meæ,
baptizando attingant.
Præterea tu debes me mundare,
& baptizare servum tuum.

Cap. 27, 116.
The ih scuah riumon sine
ziu bintanne [leg. *z'inbintanne*] *birine.*
Ut ego calceorum corrigias ejus
ad ligandum [ad solvendum] veniam.

ỳ. 132.
Gahissa ni rine:
Vermes ne tangant.

II. 15, 14.
Si gerotun al bimanne,
inan zi rinanne.
Desiderarunt omnes & singuli,
ipsum attingere.

Conf. I. 23, 104. III. 9, 17. V. 25, 150. & supra *Birinen*.

[*Rinnes*, venies. Gloss. Monf. p. 347.]

RINEN, pati, ferre, impleri, Otfrid. I. 23, 46.

Berga sculun suinan,
ther nol then dal rinan.
Montes debent humiliari,
collis vallem implere.

IV. 7, 27.
Thie sie scoltun rinan,
thuruh namon sinan.
Quas deberent pati,
propter nomen ejus.

[Verbotenus priorem versum reddo. *Quæ ipsos deberent tangere*, invadere. Scherz. in Not.]

RINEN, illuminare, Otfrid. I. 15, 38. II. 4. 19. c. 1. 99.

[Primum horum locorum jam produximus ad vocem *Rinen* venire. In secundo vocem *rine* Scherzius in Notis vertit *tangat*, id est, obtineat. In tertio verba: *So is blintan man birinit*, quæ Schilterus vertit: Si ea (lux) cœcum hominem illuminat. Scherzius reddit: Quemadmodum id (lux) cœcum hominem attingit.]

Königsh. Chron. p. 822. *Als in derselbe knehte (mit dem licht) zurinen wolte.*

[*Rinen*, *Birinen*, mundare vertit Schilter. ap. Otfrid. I. 25, 13. II. 12, 91. IV. 11, 48. Et de primo quidem loco, paulo superius producto, dubitari nequit; in duobus vero posterioribus, Scherzius in Not. *rinen* per *tangere* exponit. Mallem tamen ob contextum, Schilteri versionem sequi.]

RINEN, aperire, Otfrid. II. 4, 19. c. 17, 24.

[Priorem locum ad præcedentem significationem Schilterus jam retulit, in versione tamen sua per *aperire* transtulit. Alter locus male ab eodem est emendatus, quum non *irrine*, sed *iri ni ge* legendum. vide Scherzii Notas.]

RINEN, *irrinnen*, exoriri, Notk. Psalm. LXIV. 11. Psalm. CII. 12.

[Prior horum locorum huc non pertinet, ille enim sic sonat: *so er irrinnet, so freuuet er sih*: In stillicidiis ejus lætabitur. Alter vero ita se habet: *Sin genada irrinnet.*

UFRUNS,

RIN.

UFRUNS, ortus, Notk. Pfalm. CII. 12.

Urruns des tages, Notk. Cant. Zach. ỳ. 78. *Fone innahtigen genadon unferes Gotes, an dien unfer fone himele uuifota der often des tages urruns:* per vifcera mifericordiæ Dei noftri, in quibus vifitavit nos oriens ex alto.

RINEN, feparare. Otfrid. II. 8, 38.

Sar fo thaz irfcinit,
uuaz mir fon thir rinit.
Simulac hoc fe exhibet,
quod me à te feparat.

[Scherz. in Not. hoc quoque loco *rinit* per *tangit* vertendum cenfet.]

Rin, terminus, limes, fines, hod. *Rein, Scheidung*. Otfrid. III. 14, 1.

[Non *rin*, fed *rim*, h. l. legendum, quod *numerum* notat, ut fupra notatum. Vid. Scherz. Not. ad h. l.]

An hinc *Reinftrom?* terminus inter Gallos & Germanos. Wippo in Conrado Salico p. 424. *Qui Galliam à Germania dirimit.*

Ren, Celtis ductus aquarum, Worm. de Runic. p. 1.

RINNAN, fluere, Otfrid. III. 14, 52.

Sar abftalt; thaz ift uuar,
zi rinnane thar
Brunno thes bluates.
Statim ceffavit, hoc eft verum,
currere tunc
Fons fanguinis (in hæmorrhoufa.)

c. 25, 71.

Joh fines bluetes rinnan
uns ficburheit giuuinnan.
Et ejus (Chrifti) fanguinis fluor
nobis fecuritatem acquirere.

Cant. C. V. 12. *Biden rinnenten bachen*, juxta fluentes torrentes.

Notk. Pfalm. I. 3. *Bi demo rinnenten uuazzere;* fecus decurfus aquarum.

[*Rinnun*, cataractas. Rhab. Maur. Gloff. *Himil rinnun*, cataracta cœli. Gloff. Boxhorn. Eft à verbo *rinnan* fluere, unde *runfa* (de qua voce vide infra fuo loco) Unde & German. vox *blutrünftig*, cruentus, cum ex vulneribus emanat fanguis. Belgæ hinc dicunt *Rinfel*, aut *Runfel*, *Melck-Rinfel*, unde conficitur cafeus. Rhythm. de S. Annon. §. 30.

Triere was en burg alt,
Si cierti Romere gewalt.
Dannin man unter der erdin,
Den win fanti verri
Mit fteinin rinnen.
Treviris (vel Augufta Trevirorum) erat
civitas antiqua,
Eam ornabat Romanorum poteftas,
Unde fub terra
Vinum mittebatur procul
Per canales lapideos.

Aliud ibidem §. 48. verbum *Rennin* legitur, quod eft currere:

RIN.

Arnold his dradi rennin
Pfaffen imi dari giuuinnin.
Arnoldus jubebat ftatim currere,
atque clericos urbanos fibi adduci.

In Cod. Arg. quidem *rinnan* utrumque, fluere & currere fignificat, fed Sueci, monente Verel. I. p. 207. b. diftinctius *rinna*, fluere, & *renna*, currere, exprimunt. Quod itidem hodie Germani diverfis verbis, *rinnen* & *rennen* accurate obfervant. *Caran*, coagulavit. *Antrunneo*, profugus. *Rinnit*, licuntur. *Rinnit*, manat. itidem Rhabanus M. in Gloff. habet. Diecmann. Spec. Gloff. Lat. Theot. p. 77. fq.]

Girinnit. v. lit. G.

RINGEN, pugnare. Otfrid. I. 1, 162.

N'ift liut thaz es beginne,
thaz uuider in ringe.
Nec eft populus qui audeat,
ut adverfus ipfum (Francorum populum) pugnet.

V. ult. 146.

Ther widar Gote ringit.
Qui adverfus Deum pugnat.

conf. V. 16. 88.

Notk. Pfalm. CVI. 12.

Ingegin ringa, contra niti, Otfrid. V. 20, 96.

RING, GERING, levis. Kero: *Pi rinkirom*, pro levibus. c. 44. *In ringirom*, in levioribus c. 24. *Unkiringon uuorton*, duris verbis, Otfrid. III. 18, 23.

Uuorton ungiringon
mit imo thar tho thingon.
Verbis non levibus
cum ipfo hic litigare.

Ringfertiglich, *unbedacht*, Steinh. f. 116. vide *Giring*.

RING, circulus, orbis, corona. vide fupra *Hring*.

[*Rinch*, cruftulam. Gloff. Monf. p. 321. 328. tortam. p. 325. 337. orbem. p. 346.

Ringe, coronæ. p. 349.

Chuniclihes ringes umpirinkter, regio feptus. pag. 407.

Ringilohtero, lorica hamata. p. 326.]

Suone ring, Notk. Pfalm. LXXIX. 14. de urfo, *Kette und Halspand da man den beeren mit fuhrt.*

Ring thurnina, corona fpinea, Otfrid. IV. 22, 42.

Joh faztun fie imo in houbit,
thenfelbon thurninan ring.
Et impofuerunt ipfi (Chrifto) in caput,
iftam fpineam coronam.

Umbiringen, complecti, circumdare. Otfrid. V. 1, 63.

Fiar halbun umbiring
allan thefan uuorolt ring.
Quatuor plagæ complectuntur
totum hunc mundi orbem.

[Scherz. in Not. h. l. ita vertendum effe cenfet:

Quatuor latera (plagas mundi) circumcirca,
(nempe) integrum hunc mundum.]

Ymbbringendum, stipatoribus, Gloss. AS. MS.

Umbi ring, circumquaque, Otfrid. IV. 16, 9.

Bidrahto iz allaz umbiring,
thaz uuas nu jamarlichaz thing.

Considera hoc omne circumquaque,
hæc erat jam miseranda res.

Umbi ring, in circulo stare, Otfrid. I. 9, 17.

Stuant tho thar umbiring
filu manag ediling.

Stabant hic (in circumcisione Johannis) in circulo
plurimi nobiles.

Conf. IV. 12, 33.

Ring, consessus, consistorium, Otfrid. III. 20, 107.

Zi themo thinge,
zi ther Furiston ringe.

Conf. Otfrid. III. 17, 18. c. 25, 5.

Zu ding und ring gehen, de substituto, Lehnträger, Rotul. Cur. Dom. Ekbolzh. Gl. J. Sax. Feud. c. 31, 8.

Sib ringot so Drubtin iz githingot, aggregant sese, quum Dominus judicabit.

Umbi ring, per orbem terræ, Otfrid. V. 19, 1. & 19.

[Unam esse vocem *umbiring*, & *circumcirca* notare tam ℣. 19. quam Præf. ad Ludov. Reg. ℣. 128. IV. 16, 9. c. 30, 70. Scherz. in Not. statuit.]

Isid. c. 2. 1. *Umbibringa mittan gardes*, cardines orbis terræ. [*Umbibringa* vi vocis, aliquid circumdans & velut annulo includens. Germanis adhuc *umbringen* circumdare, *ein ring* annulus dicitur. In Glossar. Boxhorn. *bringa*, fibula est, itemque *ringa* anos leg. ansa. Quemadmodum eo sensu AS. *bringe* dicitur. vid. Benson. in Vocab. Palthen. Not. ad h. l. p. 398.]

Rink, septum, J. Argent. L. I. c. 10. *Inwendig des ringes sines buses oder bofes*, infra septa domus suæ vel atrii sui. v. *Heim.*

RINTSUTER, cerdo, gerber, J. Argent. v. *Suter.*

Rintschuster, J. Augustan. MS.

RINTUN, crusta, cortex, *rinde*, *brotrinde*, Otfrid. III. 7, 64.

RIOBMAN, leprosus, Tatian. c. 46, 2. *Riobe suberet*, leprosos mundate. Id. c. 44, 5. *uuard gibeilit sin ruf*, mundata est lepra ejus. cap. 46. §. 3.

[Pertinent huc è dialecto AS. sequentia *breof*, callosus, *breoft*, *breoflic*, leprosus, *breofle*, *breofnys*, lepra, scabies. Palthen. Not. ad Tat. p. 366. Diminutivo vocis *Ruf* adhuc utuntur inferioris Germaniæ populi, & scabritiem cutis, sive reliquias scabiei, *riifelchen* appellant. Id. Palthen. l. c. pag. 369.

RIOTACHA, saliunca. Gloss. Monf. pag. 336.]

RIPOTON, maturitate: Gl. Lips. qui addit; *Nobis riip mansit*. Somnerus: *Anglis etiam maturus, ripe, maturitas, ripenesse; Saxon. ripunga. Messis autem eis rip: metere, ripan: Messor, riftre. alias, ripere: falx, rifter; unde nobis ripping, reaping, pro messione: Ripper, Reaper, pro messore, & simil.*

RISEN, labi, decidere, defluere, Notk. Psal. 1, 3. *nob sin loub ne riset*: & folium ejus non defluet. Psal. XXIV. 7. *Gnada diu dir gereiset*, gratia quæ te decet. Ps. XLIV. 12. *Solicbiu gereiset imo*, talis eum decet. Psalm. XCV. 7.

Bettirison. V. in B.

Blutrisen, v. *Blotarne* in *Bluat*.

RISI, Gigas, Otfrid. IV. 12, 121. de Salvatore:

Er quam so Risi bera in lant,
job kreftiger gigant.

Venit ut Gigas huc in terram,
imo potentior Gigas.

[Staden. in Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 504. h. l. ita vertit: *Er kam als ein Riese bieher ins Lant, als ein starcker held.* Goth. *brese*, gigas. *Risa*, surgere. Gigas enim vocatur, qui ad proceritatem eminentem, ultra mensuram suetam, excrevit. Inf. Sax. *Risen* & *reisen* est procerum, crassum fieri, item se extollere, seditionem excitare. Evangel. Saxon. MSC. Luc. XXIII. 3. *He hefft dat volk gereyset mit siner lere.* AS. *Hreosan*, ruere, *breosend*, corruens. Benson. *Arisan*, surgere, *arisend*, surgens. *Risan* utrumque, & in altum exsurgere, & decidere notat. *Rysende hayr*, capillus defluus. Kil. Hæc Stadenius.

Risi, Cyclops. Gloss. Monf. p. 400. *Riso*, Titan. p. 359.]

Nidir rise, diabolus, Notk. Psalm. VII. 15.

RISTE, carpus, pars manus. J. Prov. Alem. c. 86. (nostr. 259.) de juramento Judæorum: *Sol die rechte band in dem puche ligen bis an die riste.*

[*Ristellun*, dextralia, Gl. Monf. p. 321. dextrariola. p. 359.]

RITTER,

Ritter, Equites, contradistinguuntur *Edelknaben*, *Edelknechten*, & simpliciter *Knechten*, *Wepelingen*, Armigeris, Scutiferis, Aurea Bulla Caroli IV. passim. Vid. Comm. ad J. Feud. Alam. c. I. §. XXII. Omnes Nobiles nati primò erant tantùm *Edelknaben*, *Knechte*, postea bene in bello meriti solenni ritu Equites creabantur. De quo & Caseneuv. Orig. Franc. Accolee. Quo ritu atque ordine cum etiam superiorum clypeorum personæ illustres frui gauderent, duo genera Equitum orta sunt, & prius genus Nobilium *schlechte Ritter* vocati, & contradistincti *den Graven und Frien.* Hinc cum Civitas Basileensis jure pignoris acquireret castrum Olten in Landgraviatu Brisgoviæ ab Episcopo Basileensi, atque ex concessione Ottonis Comitis de Drenstein etiam merum imperium in illo, consuetudinis autem fuerat, in causis criminalibus ut Comes vel Baro præsideret, *so solle ein Grave oder ein Frye zu gericht sitzen*, ne nimis gravarentur subditi sum-

RIT.

sumtibus, & ne delictorum pœnæ differentur, impetrarunt à Ruperto Imper. anno 1410. *das sie di wile und zyt als sie das Slosse Olten inhaben, das Gericht daselbs wann uber das blut oder von ubeltatigen luten sich geburet zu richtende mit eime erbern Ritter besizen mögent, und ob der nit ein Grave oder ein Frye ist, das sol dem Gericht die zyt kein hinderunge bringen, sunder das gericht sol und mag mit dem schlechten Ritter fur sich gen glicher wise als vormals mit eim Grafen oder Fryen.*

V. Königsh. Obs. 17. p. 915. Diatrib. de Comitib. Imperii.

Ritterslaben, jus Imperatorum, Regum. etiam à Comite Hennebergico exercitum, si Spangenb. credimus, p. 177. pr. Chron. Henneb.

Ritter in genere Miles, Chron. Königsh. cap. 2, 6.

Conf. inf. *Rutte*.

Ritt, *ritte*, febris, Chron. Königsh. c. 2. §. 129. Keisersp. fol. 16. *Got geb inen den ritten.* imprecationis formula. *Ridendo* sive trementes, *zitternde*.

[*Ritun*, febribus. Gloss. Mons. p. 391.]

RITRO, cribrare, *reutern*, Tatian. c. 160, 4. *Thaz er juuih ritro sama so uueizzi*, ut cribraret vos sicut triticum. [In Benson. Vocab. AS. est *hridrian*, cribrare, *hridrud*, cribratus. *briddel*, cribrum; cui voci affinis valde est Germanica nostra *rütteln*, quatere, motitare, id quod fit cribrando. Palthen. Not. ad Tat. p. 386.

Ritrun, cribri. Gloss. Mons. p. 356.]

RIUAG, *ist thez berza*, Otfrid. II. 8, 40. *an rubig*, quietus, *ruwig?*

[*Riuag* non est tranquillum, *rubig*, sed mœstum, tristem denotat; est enim à *riuun*, quod pœnitentiam, *die rewe*, utplurimum, sæpe tamen etiam ejulationem, tristitiam, lamentationem, quæ veræ pœnitentiæ signa esse solent, significat. Ita mulier Chananæa querebatur de sua filia, Otfr. III. 10. 13.

Mit mihilon riuuuon
Jo so uuib sint giuuon.
Cum magnis ejulatibus
ita, ut fœminæ solent.

Scherz. Not. ad h. l.]

RIVOHIT, rugitus, Notk. Psalm. XXI. 14. *Der leuuo so er zucchet unde fore gitegi rubet*, leo rapiens & rugiens. Id. l. c.

[RIUMIN, baltheo. Gloss. Mons. p. 323.

Riumo, corrigia, p. 333. hodie *Riem.*

RIUMUN, pittacus. p. 324.]

RIUON, pœnitere, V. *Hriuuon*. *Riuuunge*, compuncti, pœnitentes, Notk. Ps. XXXIV. 16. Otfr. IV. 33, 7. de solis obscuratione tempore passionis Christi:

Ni uuolta sin then riuuon
thara z'in biscouuon.
Nolebat sol hanc calamitatem
ibi apud istos inspicere.

[Pro *sin* Cod. Vindob. & Vatic. habent *Siin*, hinc Scherz. in Not. hunc locum ita vertit:

RIV.

Non volebat ille in hoc luctu
ad hos sceleratos respicere.

Rivun, pœnitudine. Gloss. Mons. p. 326.

Riuvota, percussit. p. 327. 386. conf. *Hriuvun*.

RIUTI, succide. Gloss. Mons. p. 324.

RIUTISSEGANSA, falcastrum. p. 383.]

RIUTTO, V. *Urritto*, ausreuten.

RIVZIT *thaz herza*, rumpitur, frangitur, conteritur.

Reisset. Otfrid. I. 15, 95. III. 1, 35.

[*Riuzen* non rumpere notat juxta Scherz. Not. ad Otfrid. p. 58. sed *riuzen*, *riazen*, *riozen*, tum apud alios, tum apud Otfridum, flere, plorare, notat: unde in utroque loco *thaz herza riuzit*, cor plorat, vertendum esse judicat. Interim non putandum, quod hanc significationem ignorarit Schilterus, ita enim pergit.]

Lamentatur, deplorat. item I. 24, 34.

So uuer manno, so sih buazit
jo sunta sino riuzit.
Quicunque sic pœnituerit,
& peccata sua deplorat.

V. 7, 40.

Uuaz ungifuaro thinaz ist,
so ungimacho riuzist?
Quod infortunium tuum est,
quod vehementer adeo lamenteris?

[Tatian. 23, 3. *Wê ju thie nu labbet, bithiu uuanta ir uuofet inti riozet.* Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis. Ad hæc verba sequentia notat Palthen.

Riozet est a verbo *riazen*, quod quidem Junio est flere, sed Gassaro in Diction. pœnitere, ut adeo origo vocis petenda videatur à *riu* pœnitentia. Nec vero insolens est, ut ii, quos admissi facinoris serio pœnitet, animo angantur mœroremque illius lacrymis significent. Ceterum si verborum præsentium contextum inspicias: *bithiu uuanta ir uuofet inti riozet*, inverso eorum ordine ita facienda est interpretatio, *quia flebitis & lugebitis.* *Wofen* enim haud dubie est flere, hinc adeo *riuzen* lugere erit. Firmant nostram sententiam verba Otfridi, ad quæ Junius provocat, III. I. 35. ubi idem non ad oculos, quibus fletus convenit, sed ad sedem mœroris cor verbum istud refert: *riuzit mir thaz herza* dolet mihi cor, toto pectore doleo. Hæc quidem Palthenius Not. ad Tat. p. 352. Scherzius autem Not. ad Otfr. p. 58. ait. In vanum hæc à Palthenio dicta esse. Conf. *Riazen*, *Roz*, *Ruzi*.

RIZ, vel *Stuph*, apex. Gloss. Mons. p. 409.

RIZ, exara. p. 334.

RIZUN, circino. p. 335.]

In ROABU, in numero. Kero c. 18. vide *Ruava*.

ROCKE, dorsum. Vet. Versio Psal. LXVIII. 24. hodie *Rücke*.

ROD, crux vel staurus. Gloss. Bedæ. *Ruid*, cruces, Scotis. Symbol. Saxon. *on rode ohangen*, in cruce suspensus.

Basilii regulam monachicarum interpret. AS. c. 4. *se let hine abon on rode gealgan be his agenum wilian.*

willan. i. e. ſeipſum paſſus eſt ſuſpendi in cruce propriâ voluntate.

Rode tacn, crucis ſignum. Hodiernis Anglis *Holy roddag* eſt dies ſanctæ crucis, inventæ. v. ſupra *Cruz.*

RÖDEL, *des ſi kuntſchafft und Rödel*, de eo extare documenta & inſtrumenta. Obſ. 17. ad Königsh. p. 964.

Rödel, *DingRödel*, inſtrumenta curiarum dominicalium, *der Dingböve.*

Rodel der Juden, Thora, Talmud, Obſerv. 18. ad Königsh. p. 1043. *by allen was in den fünf büchern Moſis und der Juden ihrem Rodel (Talmud) enthalten.* in Judæorum rodulo continetur.

RODUUARTHAN, movebitur. Gl. Lipſ. ubi Somnerus: *Hinc fortè Cœlum Rodere Sax. dictum, à movendo ſcil. quia ſemper movet: Warthan nihil aliud hîc, niſi Verbi Paſſivi futuri temporis nota.*

ROEDRA, remex, Gl. ASax. MS.

ROICH, fumus.

Roichgerta, virgula fumi, C. Cant. 3, 6. Merula: *Riuchgerda*, & pendulus an à *Rauch*, fumus, an à *Riechen*, *Geruch*, odore? ſed & textus Lat. & textus Alem. rem decidit.

Wiroch, ſacer fumus, Merula ib.

Ruecont, fumigabant. Gloſſ. Lipſii. qui addit: *quia Rooc fumus: ſed alio ſenſu, Riechon ſulun, fumigabunt, ab odore.* ibi Somnerus: *Fumus, Sax. Rec. fumare, reocan: unde noſtrum reeke, fumus: item to reeke, Belg. Rooken, fumare. Iſthinc etiam (fortè) nubium ex vento motum, nos racke dicimus.*

[*Rouhfaz*, thuribulum. Gloſſ. Monſ. p. 331.

Rouhhus, fumarium. p. 343.]

ROKKE *iſerine*, ferreæ tunicæ, Fr. de B. Hiſp. ꝟ. 3954.

ROLAND, Rolandus Caroli M. ex ſorore nepos, ſepultus Blauiæ in Xantonibus, ſuper ſepulcro ſcriptum: Primum Comitem Palatinum fuiſſe. i. primarium.

Hubert. Thomas Leodius Annal. de vita Friderici II. El. Palat. Lib. I.

„Longa deinde ſerie translato in perſonam „Caroli Magni Imperio, Comitum Palatinorum dignitas & auctoritas non ſolum remanſit, ſed etiam aucta eſt. Vnde apud Blaviam in Xantonibus ſuper Rolandi ſepulchrum „ſcriptum eſt, Illum fuiſſe primum Comitem „Palatinum, (V. Gloſſar. Du Freſn. v. Cantilena Rollandi) quod forſan plures eſſent in „aula Imperatoris. Fuit autem is Rolandus „Caroli Magni ex ſorore nepos, dux quidem „magnanimus, qui cum ſocio Oliverio, aliisque quamplurimis egregiis viris, contra Hiſpanos, tum infideles fortiter pugnando in „jugis Pirenæi montis, qua parte Roncivallis „appellatur, ſiti & vulneribus confectus occubuit, ubi etiamnum hodie cornu illius eburneum & enſis oſtenditur. Quia vero noſtri „Comites Palatini, vera linea Carolum Magnum & hunc Rolandum attingere putantur: „haud tædioſum erit paucula de hoc ſcribere. „Fabulantur Francorum annales, eundem Carolum ejusque duodecim proceres, quos „Franciæ pares appellant, inaudita corporis „magnitudine fuiſſe. Quod reſcire cupiens „antiquitatis amantiſſimus Franciſcus Rex „Francorum, ex Hiſpaniæ captivitate in ſuum „Regnum rediens, poſtquam Blaviam pervenit in ſubterraneum illud ſpecus deſcendit. „Vbi dictus Rolandus & Oliverius, & medius „divus Romanus in marmoreis ſepulchris non „admodum magnis tumulati ſunt. Juſſit autem de Rolandi tumulo fruſtum marmoris „abrumpi, & illico poſtquam intus inſpexiſſet, „calce ſeu cæmento reliniri, de communi fama nihil detrahens, ne videretur fruſtra, ut „credo id tentaſſe. Poſt paucos vero dies, „ſalutato de itinere Rege, in oppido Cognaco „Fridericus Palatinus, qui tum Imperatorem „Carolum in Hiſpaniam adibat, Blaviam etiam „divertit, & eadem monumenta videre voluit. „Aderamus Ego & Doctor Joannes Langius, „principis inſignis Medicus, qui de ſingulis diligentius ſcire volentes, perſcrutati ſumus à „Monacho, qui principi omnia indicabat, de „oſſibus Rolandi an adhuc integra, & ea, qua „fama diceret, longitudine in marmore concluderentur? Reſpondit illam famam nihil „eſſe mentitam, neque nos movere debere „marmoris brevitatem. Fuiſſe enim poſt multos annos à ſtrage Roncivalle translata, putrefactis jam juncturis non cohærentia, ſed „ſimul veluti in faſcem colligata, ibi eſſe repoſita, & marmor pro longitudine tibiarum, „quæ adhuc integræ forent excavatum fuiſſe. „Admirati ſumus vehementer ſi monachus verum diceret, Rolandi magnitudinem, cujus „pro marmoris dimenſione tibia 3. pedes ad „minus longitudinis habuiſſet. Dum hæc nobiſcum rationaremur, abiit princeps cum „monacho, nos duo remanſimus ſoli, inter „nos dicentes; Quid ſi fragmentum marmoris revelleremus, cum nondum coaluiſſe cæmentum videamus? Placuit conſilium & admovemus manus, quibus libenter ceſſit lapis, „totumque ſepulchrum intus inſpeximus. Vbi „prorſus nihil erat, niſi oſſiculorum cumulus, „vix duorum pugnorum craſſitudine, quo diſperſo, os vix ullum digiti longitudine invenimus. Quare repoſito ut ante fuerat „fragmento, riſimus inter nos, Monachi vel „inſcitiam vel imprudentem mentiendi audaciam. „

Rolandi arma certis Nominibus venerunt, *Helm biez* Uenerat, Fragm. de B. Hiſp. ꝟ. 1847. *Swert, Durendart*, ꝟ. 1857.

Roland, vulgo homo procerus appellitatur.

ROMLIUTI, Romani Galli, provinciales, Notk. Pſ. LXXXIX. 5.

Romara, Romani, Notk. Pſ. XL. 11. Pſ. LXII. 10.

Romchuninga, Romani reges, Notk. Pſ. LXII. 11.

Rom-

ROM.

Romcheiser, vide *Cheiser*.

ROMETI, Otfr. IV. 29, 73. *mangeln, fehlen*, mancare.

Thaz thar uuiht ni rometi.

Quod tunc nihil quicquam deficeret.

Romet, rümet, Fr. de B. H. 3333. V. *Rumo*.

ROPFZEN, *Irropfzen*, eructare, Notk. Psal. XVIII. 3. Ps. XLV. 1. Ps. CXLIV. 7.

Arrafozu, eructabat, Tatian. 74. 3. Hodie *Röpsen*. v. supra in A.

ROFFIZZIN, eructare, Notk. Ps. LXXIV. 2.

RORRIUN, calamum. Kero c. 64.

[*Ror*, arundo. Gloss. Monf. p. 414.

Rorra, calamus. p. 335. 340.]

ROS, de asino, Otfr. IV. 4, 39.

Thaz datun sie bi noti
thaz ros ni krankoloti.

Hoc faciebant studiose
ut animal vehens (asinus) ne cespitaret.

[*Ros*, subjugale. Gloss. Monf. p. 387. Jugales. p. 327.]

Vid. Merula ad Willer. p. 18.

Ross, de equo distinguitur à Veredo sive *Pferd*. J. Arg. V. *Marh*. *Scelo*, Springer, Bescheler.

March, Mere.

Gaul, caballus.

Wilz.

Angergnago, L. Alem. c. 69. sq. L. Baiw. 13, 10.

Meiden. Königsh. p. 1080. V. *Meyden*. Speidel. M.

Ros à *Rysen*, *Reisen* i. equitando dictum, ut Slos à sliessen. Kos à kiesen. Soos à süssen. Gros à grüssen. Boss à büssen, mulctandus.

Ross ergo est equus ad expeditionem & profectionem aptus, *Reysepferd*, quo vel in expeditione bellica vel aulica vel aliàs utimur.

Pferd est quo vehiculum trahitur, *Zugpferd*. V. *Reysen*.

Lib. Salic. Mon. Ebersheim. de Cur. Dom. in Sigolzh. *Der Voget sol bringen ein Ros unde ein pfert.*

Rossolich, equo similis, Notk. Ps. XXXI. 9.

Verdahte ross, beypherde mit tecken, Chr. Königsh. c. 2, 190. c. 4, 59.

Nomina propria equorum. *Gratamunt*, Fr. de B. Hisp. ℣. 3307.

Nomina Germ. vitiorum & affectuum Equorum. Vid. apud Gesner. Hist. Animal. p. 457.

Roskamp v. Cam.

ROSCHE, velox, *risch*. Notk. Ps. XXVIII. 9.

ROSOMON, æruginem. Kero. c. 64. v. *Rost*.

ROSSE, gladius. vide *Namen*.

[ROST, ærugo. Gloss. Monf. p. 396.

Rost, craticula. p. 321.

ROT, purpura. p. 409.

Rota ephili, mala punica. p. 385.

Rotes apholes, mali punici. p. 353.

Rotaz gotavueppi, coccinum. p. 332.

Rotaz cotavueppi, coccinum. p. 398.

Rotamen kepreitomo, rubore suffuso. p. 412.

Rotaz, rutilus. p. 413.

Rotiu, rubricam. p. 353.

ROT.

Rotemo vueppe, coccino. p. 370.

Rothsteine vel *oyre*, sinopide. p. 337.]

Rotaz, rubrum. Otfr. IV. 22. 47.

Sie namun in thera dati
kuninglih giuuati,
Filu rotaz purpurin,
inti datun 'nan in.

Acceperunt in hoc facinore
regiam vestem,
Multum rubram purpuram,
& induerunt eum.

Read flavum vel fulvum. Gl. AS. MSC.

ROTFELD, campus rubeus. Vid. supra *Feld*.

ROTIGEN, scandalizari. Notk. Psal. CI. 3. *Uuer uuird kerotiget ih ne brunne?* Quis scandalizatur & ego non uror?

ROTRUDA, N. P. filiæ Caroli M. quam deperiit Constantinus Imp. CPolit. Ερυθρὼ Græcis, Spanh. Hist. Imag. p. 479.

Scribitur variè, *Hruotbruda*, *Ruodrut*, *Roadrut*. V. & Lamb. L. II. Bibl. Cæs. c. 5. p. 375. & Obs. 8. ad Chron. Königsh. p. 527. & 529.

ROTTA, Instrumentum Musicum. Otfrid. V. 23, 397. vid. Du Fresn. Gloss. voc. *Rotta*. conf. Notker. Symb. Athanas. fin. *Sciendum est inquit, quod antiquum Psalterium instrumentum decachordum utique erat, in hac videlicet deltæ literæ figura multipliciter mystica. Sed postquam illud Symphoniaci quidem & ludicratores ut quidam ait ad suum opus traxerant formam utique ejus & figuram commodati suæ habilem fecerant & plures chordas annectentes & nomine barbarico* Rottam *appellantes mysticam illam Trinitatis formam transmutando.* Id. Notker. Ps. LVI. 9. LXVII. 1. LXX. 22. *In rottun*, in Psalmis, *Rottun*, Psalterio. *Rotta*, Psalterium. Psalm. LXXX. 3. *Daz Psalterium, saltirsanch, heizet nu in diutscun rotta*, à sono vocis. Ps. XCI. 2. *Gote roton*, psallere Deo.

ROU, Otfr. IV. 12, 5.

Rou thio sino guati,
thie uuenegun liuti.

Indignata illa sua bonitas
miseris hominibus.

[Scherz. in Not vertit: *Lugebat ejus clementia miseros illos homines.*]

Carm. de Bell. Hisp. ℣. 954. pœnituit. v. *Riuon*.

ROUB, *Roubaere*, Poëtice, Carm. de Bell. Hisp. ℣. 831. v. *Raub*.

Giroubi, spolia. Otfr. V. 4, 102.

Ih zellu iu oub scono liubi,
thar nam er sin giroubi.

Enarro vobis etiam pulchrum amorem,
hîc auferebat is istius spolia.

ROUPTA, frixit. Gloss. Monf. p. 337.

ROZ, mucus. p. 400.]

ROZ, Otfrid. V. 7, 2.

Marium thes thoh io n'irthroz,
stuant uzana thes grabes, roz.

Maria tamen ob id non fiebat tædiosa,
stans extra sepulcrum, plorans.

Hodie *Roz und wasser weinen*. vide *Ruzzi*.

ROZ.

Rozagaz muat, desiderantis animi; querulantis. I. 18, 83. Id. V. 5, 40. V. 6, 83. 100. *Mit rozagen gitrahton*, desiderantibus cogitationibus.

[*Rozagemo*, non significat desiderante, sed tristi, lugente, anxio. Scherz. Not. ad Otfrid. p. 330.]

Rozegemo muate, lugenti animo. Otfr. II. 16, 18. IV. 32, 5.

Rozagaz herza, lugens cor. Otfr. II. 16, 24.

ROZZEN, fœtere, de cadavere. Notk. Pf. 15, 10.

RUACHA, cura. Kero. c. 36, 53. *Ruahcha*, cura. c. 2. *Ruahha*, cura. c. 2. *deraruahcha*, curæ. c. 2. *ruachun*, curam. c. 27. *unmahtigero ruahha tue*, infirmorum curam gerat. c. 31. *untar ruahhon sineru*, sub cura sua. c. 31.

Ruahlicho, curiose. c. 58.

Ruachalosi, negligentia. c. 11. 45. *UUelib daz ruachalosonti ist*, si quis negligens fuerit. cap. 48. *ruachalosom*, negligant. c. 64. *Ruachalose*, negligentes. c. 2. *ruachaloso*, idem. c. 32. *fona ruahhalosonteem*, de negligentibus. c. 7. *solihhem ruahhalosontem*, talibus negligentibus. c. 43.

Otfrid. I. 16, 16. de Anna prophetissa:

> *Ni ruahta gommannes mer.*
> Nec curabat virum ulterius.

IV. 1, 65.

> *Thaz deta bi einen ruachon.*
> Hoc feci ob causam.

[Redde: *ob solam hanc curam.* Scherz. in Not. ad h. l.]

V. 7, 16.

> *So harto siu sin ruahta.*
> Tam anxie (JEsus) ipsius (Lazari) curam gerebat.

Conf. Præf. ad Salom. ℣. 46. IV. 24, 59.

Biruahtin, curiose. Otfr. I. 17, 87.

Biruahen, curam adhibeamus. Otfr. I. 18, 27.

Biruachit, confecit. Otfr. IV. 29, 15.

Conf. Notker. Psal. LXXXIX. 13. Merula ad Willer. p. 59.

Eruachtun, ita emendandum videtur apud Otfrid. I. 23, 69. pro *Esruachtun*, & denotat Legisperitos, qui curam legis interpretandæ gerebant. v. *Euua.* [& ibidem de h. l. annotata.]

Unbiruah, incuriose. Otfr. V. 4, 67. c. 6, 33. penult.

> *So liazun in io umbiruah*
> *thie selbun Judeon Gotesbuah.*
> Ita relinquebant etiam incuriose
> Judæi isti DEI librum.

[Scherz. in Not. ita vertit:

> Ita sinebant à se omnino neglectam
> Judæi divinam Scripturam.]

℣. penult.

> *Joh in liazun umbiruah.*
> Et ipsum reliquerint incuriose.

[Scherz. in Notis. *Et finerint à se neglectum.*]

Rüchet, curat. Fragm. de B. H. ℣. 1737.

RUA.

Entröb. id. ℣. 1906. [Scherz. in Notis vertit: auferebat, *enttrug.*]

Ruoche, stultus. Notk. Psal. LVII. 11. *Ruoche ferlornemo uuizzet der uuiso:* stulto pereunte sapiens astutior fit. Id. Cant. Deut. 32, 21.

Hinc reliqua *verrucht*, *ruchlos*, qui nihil curat nec DEum nec homines.

RUAFEN, *ruofen*, clamare, vociferari. Gothis *Hropgan.* Marc. X. 37. Otfr. III. 10, 9. de muliere Chananæa:

> *Si quam ruafenti.*
> Venit clamans.

℣. 18.

> *Bithiu ruafu ih zu thir.*
> Propterea clamo ad te.

℣. 40.

> *After uns ni ruafe.*
> Post nos ne clamet.

Tatian. c. 69, 9. *ni ruofit*, non clamabit.

Vocare, invocare, orare. Otfr. IV. 18, 77. de Petro:

> *Tho bigan er uuafan,*
> *zi Druhtine ruafan.*
> Tunc cœpit flere,
> ad Dominum orare.

Conf. III. 11, 40. IV. 24, 58. & notas. It. inf. *Ruff*, *ruffen.*

RUAGSTAB, *anklag zum tod.* Dict. Flac. species criminis. Otfr. IV. 20. 19. verba Pilati ad Judæos:

> *UUelib ruagstab so fram*
> *zellet ir in thesen man.*
> Quam accusationis speciem hactenus
> intenditis in hunc hominem.

c. 21, 26.

> *Ther liut ther thih mir irgab,*
> *zalta in thih then ruagstab.*
> Populus qui te mihi tradidit,
> intendit in te hanc accusationem.

Tatian. 194. 1. *Welihhan ruogstab bringit ir uuidar thesan man?* quam accusationem affertis adversus hominem hunc?

[Quod ad terminationem attinet, eadem hic est ratio illius, quæ in voce Germanica *buchstab.* AS. *staef.* litera est, unde composita sunt *staefgefege* syllaba, *staefuuryt* grammatica &c. quæ vid. in Dict. Somn. Eundem itaque significatum habet Francica vox *stab* vel *staf*, in dictis compositis. Facit autem ambiguitas Latinæ vocis litera, quæ plurali numero & elementa verborum & epistolam significat, ut prior sensus in *buchstab*, posterior in *ruogstab* inesse deprehendatur, proprieque adeo *ruogstab* literas actoris ad judicem directas sive libellum accusatorium designet. Palthen. Not. ad Tat. p. 392.]

Ruagen, accusare, *rügen.* Otfrid. IV. 20, 30.

> *UUorton tho ginuagen*
> *bigondun sie 'nan ruegen.*
> Verbis dehinc sufficientibus
> cœperunt eum accusare.

[Id.

RUA.

[Id. III. 17, 43.

Si uuoltun thar gifuagen
thaz sie nan mohtin ruagen.
Volebant hic facere
ut ipsum possent accusare.

℣. 104.

Uuar sint thie uuiderotun thir,
Thie sih zi thiu hiar fuagtun,
so leidlichonu ruagtun.
Ubi sunt accusatores tibi,
Qui propterea huc venerant,
sic acriter deferebant?]

Tatian. 69. 2. *Zi ruogenne*, ad accusandum. [Dicunt adhuc Germani *rügen* accusare. In Diction. Gassar. compositum est *ruag stab* accusatio capitalis. Talium autem accusationum quatuor erant genera, veteribus Germanis *die vier haubtrugen* dicta ex capite scil. incendii, cædis, latrocinii, & furti. Vid. de his aliisque eodem pertinentibus Schottel. Jur. sing. cap. 6. & 7. Inferioris Germaniæ populi pro *rügen* dicunt *uurogen*, cum quo consentit AS. *uuregan*, *uuregean*, *uuregian* accusare quod vid. cum compositis in Vocab. Benson. Gothi *uurohgan* dixere. Vid. Jun. in Glossar. Pomeranis nostris odium, quale in actoribus inesse solet, *een uuragen* dicitur. Palthenius Not. ad Tat. p. 380.

Ruogen, aculent. Gloss. Monf. p 366.]

J. Argent. c. 94. *Und sullen Meister und Rot daruf stellen rugen und furbringen by dem eyde und sullent es ouch rihtent ungeclagt.* add. c. 106. §. fi.

Verrügen idem, Chron. Königsh. c. 2, 79.

Schatrüge. J. Feud. Sax. MS. c. 7. *Sechs wochen vor und sechs wochen nach sal her des Riches Vriede habin und Schatrüge, so daz in keiner sin herre czu lehnrechte im geteidingen mag, noch des Reichs dienst gebieten.*

RUAM, gloria. Kero. c. 49. solatium. Otfr. II. 9, 75. de Isaaco:

Uuard er'mo oub zi ruame,
in sinemo altuame.
Factus erat ei (Abrahamo) etiam in solatium,
in suo senio.

[*Ruame* non denotat solatium, sed honorem, gloriam, it. arrogantiam, hic pro honore usurpatur. Scherz. in Not. At Schilteri versio mihi proba videtur; certe *ruame* solatium etiam denotare locus a Schiltero jamjam producendus evincit.]

III. 14, 169.

So sant er zuelif theganá,
Ni thoh zi uuorolt ruame.
Emisit (Christus) duodecim discipulos,
Non nisi ad mundi solatium.

Einan ruam duan sih selvon, eim andern. Willeram. in Cant. Cant. p. 55. n. 24. Otfr. II. 14, 85. III. 15, 33. V. 11, 29. & c. 10, 64. Fr. Junius interpretatur, gratiam, beneficium præstare, quod nos diceremus. *Des ruhms werth.*

RUA.

Conf. Otfrid. ad Salom. ℣. 20. It. IV. 6. 70.

Thaz iro ruami sal thar.
Quod istorum gloriam obfuscabat.

[*Ruamisal* est unica vox ut *trübsal*, *schiksal*, &c. Reddendus igitur hic versus. *Ipsorum ambitionem ibi.* Scherz. in Not.

Ruom, clamor. Gloss. Monf. p. 319. 344. 389.

Ruoman, ostentare. p. 386. arrogare. p. 389.

Ruomit, gloriabitur. p. 352.

Ruomenter, arrogans. p. 351.

Ruomiliner, gloriosus. p. 352.

Ruomiler, arrogans. p. 332.

Ruomiseli, ostentationis. p. 360. ostensione. p. 389.

Romgerni, jactantia. p. 410.]

RUAREN. *Erruarti*, Otfr. II. 4, 75. excitavit. *Lib ruarit inan*, vivit, Otfr. V. 11, 79.

Ruarit, attingit, *rührte*, *anrührte*. Otfr. V. 23, 550. c. 12. 71, 73. II. 1, 8. III. 20, 220.

Ruartaz filu harto, attigit vehementer. Otfrid. III. 24, 24.

Conf. *Ruoren.*

Giruaren, attingere, Otfr. V. 12, 66.

Iruaren, invenire. Notk. Ps. XX. 9.

RUATBALDA. v. *Bald.*

RUAUA, numerum. Kero. c. 2. *Chindo keuuerdonter ist ruaua*, filiorum dignatus est numero. Prol. p. 16.

Ruabu, numerum. [*alonges robba*, integro numero, legitur in Kerone c. 18. Ubi Scherz. in Notis: *Roabbu* vel *Ruabu* legendum censet] *In Roabu*, in numero. c. 18.

RUBENER *Bazen.* v. *Baez.*

RUD, macula. Geiler. Narrenschiff f. 11. b. *die mosen, und die rud*, ulcera, raude. Notk. Psalm. LXXVII. 48. *ruda*, ulcera.

RUFF, *ruffen*, vocare pulsatos seu citatos. Art. vett. Arg. §. V. *Swer vur den schultheisen oder vur den rihtere wirt geladen. dem sol der stokwerter vur gerichte rufen. dise rufunge ist alsus geschafen. Er sol nemen den kleger und kunden sineme widersachen das er biklaget si. oder von munde ze munde ist er gegenwertig. oder kundetz ime zu hus. oder swa er ime bekumet. zum ersten male. zum andern male. zum dritten male. nach den vristmal einer nacht.* Lat. text. Pulsatos etiam coram caussidico vel judicibus vocare debet ad judicium. Est autem iste modus vocationis. nominabit hominem pulsantem intimabitque adversario suo quod pulsatus sit, vel viva voce presenti ubicunque ei occurrerit, vel ad domum ejus nunciabit primo secundo tertio. ad inducias noctis unius.

RUF, lepra, Tatian. c. 46, 3. V. *Riob.*

RÜFFER *sitim*, maturis moribus. Kero. c. 31. *Rüfii*, maturitas. c. 66. hodie *Reiff*, maturus. v. *Ripoton.*

RUGGE, *zirugge*, Otfr. V. 25, 198. retrorsum.

Ruckiner, Rocken, Lib. Salic. Ebersheim. *Drisig garben Ruckiner: unde drisig garben girstiner.*

[*Ruccipeini*, spina. Gl. Monf. p. 349. der ruckgrat.

Arkchuſtiger brukkichero tergiverſator. p. 408.]

RUGI, populi Germ. v. *Vorburg.* Vol. 6. p. 19.

RUHA *cucalun*, velloſam cucullam. Kero. c. 55. *Rauch.* V. *Reno.*

RUHERIN. vid. *Hriuuun.*

RUHIN *leuuin*, rugitus, Gl. vett.

Goth. *Inraubtiths*, fremens, Joh. XI. 38.

vide *Ruon.*

RÜLICHEIT, Geiler. Narr. Sch. f. 32. *Kinder ſtraffen uz libe, nut uz zorn oder uz rülicheit.* Id. Irr. Schaf. *Rylicheit und Barmherz.*

[RUM, ſpatium. Gloſſ. Monſ. p. 352. hodie *Raum.*

Stat rummten, locum dantibus. p. 364.]

Rumo, ſpatium. Otfrid. II. 1, 3.

So rumo oub ſo mahton
man ni mag gidrahton,

Tum ſpatium tum potentias
nemo poteſt concipere.

Rumana. Kero. *Farſtuanti fona kedancha minin rumana*, intellexiſti cogitationes meas à longe. c. 7. *Fona rumen*, de longinquis. c. 61.

Otfr. II. 4, 108.

Thar rief er imo filu frua
thrato rumana zua.

Clamavitque ad ipſum mane
valde e longinquo.

Conf. IV. 18, 2.

Rumin, longinquis, *Rumin uuitin*, capacitas. Gl. *Romiu ſtat*, ſpatioſus locus. Gl. Tatian. 228, 1. *Her lichizeta ſih rumor faran*, ipſe finxit longius ire.

[Quare in Gloſſ. Boxhorn. *rumor* idem eſſe dicatur, quod cominus, non video. Germani hodie *geraum*, *geraumer* dicunt. Primitiva vox itidem Germanis nota eſt *rum* vel *raun*, ſpatium, diſtantia, intercapedo. Palthen. Not. ad Tat. p. 397.]

Kerumda, diſceſſit. Notk. Pſ. CXVIII. 83.

Rumo, procul, late, longe. Otfr. IV. 3, 43.

Si druagun in then banton
palmono gertun,
Ingegin imo rumo
zuig oub Oliboumo.

Potarunt in manibus
palmarum virgas,
In occurſum late, ample, longinque
ramos & oleas.

Conf. V. 6, 129. c. 12, 15. c. 17, 78. c. 20, 178.

Rumit ſih thaz herza: dilatat ſe cor, ſcil. purgando ſeſe. Otfr. V. 6, 67. hodie *ſich zum herzen raumen.*

Rumaz ér imo, longinquius, longævius ante ipſum. Otfr. III. 18, 128.

Rumo, averrunca. Otfr. I. 2, 61.

Unkuſt rumo ſinu
ioh nah ginada thinu.

Inſidias averrunca ejus,
idque ſecundum gratiam tuam.

Ferroumen, removere.

Unferruomet ih pin, inabruptus ſum. Notk. Pſ. XXIV. 18.

Ni rometi. deficeret, aut juſto laxius eſſet. Otfrid. III. 29, 73.

Ruman, de avibus hinc inde volantibus. Notk. Pſ. CI. 7. *Ullanda andere fogela rument, ſparo iſt heime.*

[RUMISKIU *ſamanunga*, Romana Eccleſia. Kero c. 13.]

RUMPEL, *Rumpeley*, *gerümpel*, ſcrutaria, *alte verlegene ſachen.* Hinc

Rumbula vetus, de imagine vetuſta viliore. Cæſar. Heiſterb. 7. c. 45. Du Freſne non habet autores idoneos ſuæ explicationis.

[RUN, meatus. Gloſſ. Monſ. p. 411.]

RUNEN, ſuſurrare. Notk. Pſal. XL. 8. *Uuider mir fuoron runendo alle mine fienda*, adverſum me ſuſurrabant omnes inimici mei. J. Alem. F. c. 120. 4. Otfr. V. 15, 28. [Hic non *runnis* ſed *unnis* legendum è MS. docet Scherz. in Not.]

Birunan, Otfrid. I. 11, 84. [Hoc loco Cod. MSC. habet *bi iru nan.*] Cant. Cant. ult. 7. *berunent*, obruere.

Runazzari, ſuſurro.

[*Runezara*, muſſitatores. Gloſſ. Monſ. p. 334.

Runezari, ſuſurro. p. 354. 356.

Runezare, ſuſurrone. p. 352.

Runezanta, muſſitantes. p. 327. vide *Runzin.*]

Rundon, ſuſurrabunt. Gl. Lipſ. ubi Somner. ſuſurrare, muſſitare. Sax. *Runian.* Belg. *Runen, Roenen*, nobis hodie *rowne* & *round*, de quo plura per Spelmann. noſtrum in Wormii Literatura Runica. c. 1.

Goth. *Runa*, myſterium. Marc. IV. 11. Luc. VIII. 10. conſilium. Luc. VII. 30.

Cambrobritannis, *Rhin*, arcanum, ſecretum, myſterium.

ASax. *Geryne* myſteria. *Runian* ſuſurrare, incantare. vide Du Freſne Gloſſ. *Alyramne* & ſupra *Alruna*, *Arzatnuurz.*

[*Runa* myſterium. Rhaban. Mauri Gl. My- „ ſteria fidei *caruni* vocata ſunt, V. CL. Eccard. „ *Cat. Theot. p. 75.* A. S. *Run*, *rune*, myſterium, „ incantatio; Benſ. *Runar* in Voluſpa genera- „ tim etiam *ſermones* notare, & *runa* antiquis „ Scaldis tum de Conſiliariis, tum de vxoribus, „ quod illorum ſit cum Regibus, harum cum „ maritis, crebros miſcere ſermones, vſurpari, „ Bartholin. *Antiq. Dan. pag.* 643. 644. docet. „ Cambro-Britannis *Rhin*, arcanum, ſecretum, „ myſterium, Boxhorn. *Lex. Brit. p.* 53. a. Haut „ inconcinniter hinc Geſner. *Mithridat. fol.* 32. „ *b.* Saubert. *de ſacrif. p.* 181. 182. Eggelingius „ *Diſſ. I. de miſc. Germ. antiq. p.* 19. nomen *Auriniae*, nobilis in Germania diuinatricis, Taci- „ to memoratae, deducunt. Sax. *runen*, Germ. „ *raunen*, inſuſurrare, adhuc vſitatum eſt, de quo „ Staden. *Expl. Serm. quar. voc. Bibl. Luth. p.* 121. „ V. n. 2444. *Runari ſuſurro.* Hinc *Alrunae* dictae, „ de cujus appellationis origine Stiernh. in „ *Praef. C. A. lit. F.* 2. a. *Literae*, ait, *maioribus noſtris* Runae *dictae ſunt* a *Rœna*, *diſcere*, *experiri*, „

„ *eru-*

RUN.

„ *erudiri, qua notione dicitur mulier saga, seu fatidica,*
„ Al-runa, *id est omniscia:* Haec Stiernh. cuius
„ etymum, me quidem iudice, alteri isti Sche-
„ dii praeualet, qui *de DIs Germ. p.*431. *Aliro-*
„ *nias*, quas vocat, ab Hebr. על (ita enim ibi,
„ & non אל, legendum) excelsum & רנן *ceci-*
„ *nit*, quasi *excelsorum cantatrices*, dictas esse, in-
„ geniose satis, coniicit. Hoc *Alrunarum* no-
„ men sexto nos saeculo (nam quod iam Stra-
„ bonem dudum ante *Alironias* nominasse ex
„ Auentino Schedius refert, in Strabone fru-
„ stra quaeras) Iornandes *de reb. Getic. p.* 103.
„ docuit, vbi magas mulieres Gothico sermo-
„ ne *Alyrumnas* cognominatas scribit. Confir-
„ mat istud Lindenbr. *ad h. l. p.*155. ex Gloss.
„ Flor. MSS. *Necromantia, Helliruna*, & nunc Ger-
„ manis vocem *Alrunen*, remansisse addit, de
„ qua plura Wolf. *Scrutin. amulet. medic. p.*457.
„ 458. Arnkiel *Cimbr. Heiden religion I.* 260. *ss.*
„ Frischius, V. Misc. Berol. *p.*82.83. Legesis
„ prae ceteris, quae de *runarum* etymis variis
„ variaque significatione,magna industria Wor-
„ mius *Literaturae Runicae* tribus primis capitibus
„ disseruit. Suam sibi mentem seruent, qui
„ apud Saubert. *de Sacrif. p.* 152. *Druidas* hinc
„ quasi *d'runende* dictos arbitrantur. Dieeman.
Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 146.]

Rumen, interrogare. Hist. Lombard. MSC. p. 41. b.

Gerunot, incantatio. Notk. Ps. XIII. 3. [*Kerminot*, non *gerunot* in h. l. legitur.]

Irrunnin, derivatum. Notk. Ps. XXXIV. 16.

Girunu, mysteria. Tat. 74, 4. *Girunu bimilo ribbes*, mysteria regni cœlorum.

[Primitiva vox est *runen*, susurrare, in aurem aliquid alicui dicere, quod cum in rebus publice notis locum non habeat, hic substantivum *chiruni* arcanum notat, quo sensu in Isidoro nostro passim occurrit. Quoniam porro inter res arcanas principem locum divina mysteria obtinent, hic quoque significatus & frequentissime quidem vocabulo tribuitur. Vid. Jun. Glossar. Goth. v. *runa*. itemque Somn. in Diction. & Benson. in Vocab. ASax. v. *run*, *rune*. Conf. Somner. in not. ad Gloss. Lips. Wormiumque & quotquot præterea de literatura Runica scripsere. Palthen. Not. ad Tat. p. 383.]

Runar, characteres, literæ vulgares. Worm. Monum. Dan. p. 514.

Wales-run, lingua Romana Provincialis s. Rustica. Notk. Psal. LXXXIX. 5. [corrigendum hinc vitium nostri Notkeri in quo legitur *ualescun*.]

Runstaba, eulogias. Kero. c. 54.

[Ex Græco εὐλογία posteriorum temporum Latini Eulogiam formarunt, quod ipsis notabat epistolam missam ad aliquem vice muneris, quod Eulogia vulgo dicitur, ut ait Du Fresn. Gloss. E. 293. idque verbis Caroli M. ad Offam Regem Merciorum scriptis confirmat. Has Eulogias Kero Theot. *runstaba* vertit. Nam *runa* mysterium, consilium notat, *stab* vero literam. vid. Dieemann. Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 114.]

RUN.

Occulti characteres. Gl. ASax. *Runstabas*, Magici characteres. *Runecræftige men*. Magi.

RUNGALLE, Roncaliæ, concilium, Curia Gallorum, Constit. de Exped. Rom. Fr. Jun. *Gl. Goth. Runa.*

Otto Frising. & Scriptores vitæ Frid. I.

Sitæ ad Po fl. propè civitatem Placentiæ, Canterell. Faber de Feudis l. 1. c. 6.

Conf. Æneam Sylv. de Frid. III. & ibi Bœcl. pag. 132.

RUNGEN debellabant. Notk. Psal. CXIX. fin. vide *Ringen.*

RUNS, alveus, à *Rinnen*, quod vide.

Runsa, fluenta. Isid. c. 6. Notk. Ps. CXVIII. 136.

[Helvetiis adhuc *runs* fluxionem, alveum, flumenque rivi est, teste Spieser. in Lexic. univ. Pertinent huc quoque ea, quæ de Gothica voce *garunsa* Junius notat in Glossar. A primitivo *rin*, quod universim olim Francis fluvium, deinde κατ' ἐξοχὴν Rhenum denotavit, nostrum est *rinnen*, quod Helvetii *rinnen* dicunt, fluere, unde AS. est *rununge* cursus. Vid. Somn. in Diction. Angli *to run* currere dicunt. Palthen. Not. ad Isid. p. 413.

Runs, alveus. Gloss. Mons. p. 340.

Runs, trames. p. 356.]

RUNTOFEL, Martsche, Chr. Königsh. c. V. *MCCXXXII. vier Wochen nach Ostern an der Mittewuchen do die Runtteuel oder die Marsche ist zu Strasburg.* Similis consuetudo Florentiæ fuit. Poggius in Dial. de Hypocrisi pag. 28. *Multos malos usus sustulit è civitate; quos inter ille erat improbus, ut Kalendis Majis tota urbe, mensis publicè positis, aleâ luderetur.*

De *Tabula Rotunda* V. Du Fresne ad Joinvill. pag. 178. ubi etiam hic ludus vocatur *Martius*, inde *Martsche*, ex Matth Paris. 1252. Idem Du Fresne in Glossar. Campus Martius, mutata tempore, mansit nomen, V. ibi.

Balæus in suo Catalogo fabulosorum et. de la Table ronde.

RVNZIN, murmurare, Notk. Psal. CV. 25. *Bediu runezton sie in iro herebergon*, murmuraverunt in tabernaculis suis. vide *Runen.*

[RUODER, remos. Gloss. Mons. pag. 340. hodie *Ruder.*]

RUON, rugire, *irruota*, irrugui, *Ruode* rugitus, Notk. Ps. XXXVII. 9. conf. *Rubin.*

RUOTO, mensura, Notk. Ps. LXXVII. 55.

[*Ruoto* plane est nostrum *ruthe* Geometrarum.]

RUOWON, quiescere, *ruben*. Willeram. in Cant. Cant. p. 19. n. 11. p. 90. n. 39. [In priori loco *geruouuet*, sed in altero *ruiuuon zaberen* legitur.]

Notk. Ps. XVIII. 12. *An demo lone rauuet er;* in hac mercede quiescit. Ps. IV. 9. *euuige rauua*, æternam quietem. Ps. LXII. 7. *irbugeta din in rauuon:* recordatus sum tui super stratum meum.

Vid. *Hriuuun. Riuon.*

RUR, *ruren*, renovare vineas. Liber redituum vetus: Item singuli prædictorum bonorum possessores, vecturas curruum non habentes, tenen-

tenentur singulis annis tres dies in vineis apud V. laborare, una dierum *infimando*, quod vulgariter dicitur *myften*, alia *zappando*, quod dicitur *Hacken*, & tertia iterum cum ligone renovando, quod dicitur *riiren*.

Lib. Salic. Mon. Ebersh. de Cur. Dom. in Arbolzh. *Zv Vaften so sii die Jucharte dunt — zv brochacke — zv Ruracke — zv Herbeste.*

Ruoren, movere. Tatian. 49, 3. de Christo. *Miltidu giruorit ubar sia*, misericordia motus super eam. (viduam Nainiticam) [Dicunt adhuc Germani *rühren* movere, unde *auffruhr* motus in civitate concitatus, seditio. Palthen. Not. ad Tat. p. 370.

Ruorit, ferit. Gloss. Monf. p. 390.

Ruortun, tentaverunt. p. 369.]

Giruornessi, motus v. g. maris, Tatian. c. 52, 2. *Mihhil giruornessi uuard tho in themo seuue*: motus magnus factus tunc est in mari.

[RUSSINER, equinus. Gloss. Monf. p. 356. vid. *Ros*.]

RVST, erugo, Gl. ASax. MSS. *Rost*.

[*Ruostet*, eruginat. Gloss. Monf. p. 355.

Rustigi vel *famar*, barbariem. p. 331.

Ruttigiu sanch, plebejos Psalmos. p. 375.]

RÜSTEN.

Rusti, præparatio, Otfr. V. 2, 11.

Sulichera rusti
ingegin akusti.

De tali præparatione (præservatione)
adversus peccata.

[*Rusti* mallem reddere *armatura*, hodie *rüstung*. Scherz. Not. ad h. l.]

Girusti sterrono, dispositæ stellæ, Otfr. I. 17. 19.

Girusti, armamentum, Otfrid. V. 1, 29.

Ist uns thaz girusti,
brunia ala festi.

Est nobis hæc (crux) armamentarium,
thorax perfirmus.

[*Girusti* rectius *armatura*. Scherz. Not. ad h. l. conf. supra lit. G.]

al thas geruste, omnia instrumenta, Willer. p. 68. n. 29.

Kirusti, lirnunga, instrumenta, machinas, Gl. vet.

Kiruste, kiuuernote, instructi, Gloss. vet.

Karuste, zafeste, expeditos, Gl. vet.

Fr. Jun. in Willer. d. p. 68. confundit *giruste*, & *girasten* quiescere, quo usus sit Otfr. I. 1, 99. & à quo *giruste* derivat. V. *Rasten*. Atque Otfr. d. l. utroque vocabulo utitur diversissima notatione.

RUTTE, *rotte*, ruta, turma militaris.

J. Lips. 3. Epist. 44. scribit: *Rüter, eques, non hercules à Græco ῥύειν, quasi ῥύτωρ, protector, ut ingeniose excogitant: sed à Ruta sive turma militari. Guilielmus Neubrigensis.* L. V. c. 13. Rex, *inquit*, per stipendiariam militiam, quam Rutas vocant, expugnato Isonduro. *Nos Rottas etiamnum appellamus: & fuerunt propriè sanè Brabantis. Idem Scriptor:* Rex stipendiarias Bribantionum copias, quas Rutas vocant, accersivit.

V. C. Barth. ad Britt. p. 488. *Rupta*, turma, Gl. Du Fr. voc. *Rumpere*. *Brabanciones.*

Keisersp. Narr. Schiff. f. 163. *Es sint drierley Rüter. Etlich nemen es den lüten, heimlich in eim Walde, halten si uf, als die Schnaphen. Ander sint Rüter die es offentlich nemen iren feinden allein nach dem absagen. Die dritten Rütter nemen etwan gelt und erstechen einen.*

Rutare, ruptarius, colonus, Fr. de B. Hisp. ℣. 4080. V. Gl. Du Fresn. voc. *Rumpere* terram. à *reuten*, *roden*, terram rumpere. [conf. Scherzii Notas ad l. c.]

Rothor, tonsa, Gl. ASax. MS.

RUUN. vid *Riuon*.

[RUWAERT, i. e. gubernator, locum tenens, tutor. Albertus Palatin. Rheni in Diplomate dato Delfensibus an. 1366. apud Zuerium Diss. de Trapezit. Reines. Vocab. Theot. MSC.]

RUWEN, pœnitere. vide *Riuun*. Ps. XXIX. fin. *Und ruwet mich nit*, non compungar.

RUZI, *rauffeheule*, *traure*, Dict. Flac. Otfrid. I. 20, 17. de matribus Bethlehemiticis:

Thie muater thie ruzun
joh zachari uz fliuzun.

Matres lamentabantur
& lacrymæ effluebant.

IV. 26, 11. de mulieribus quæ Christum sequebantur:

UUanna sie oub thaz ruzin,
uuaz sie imo leuues uuizin.

Namque & hoc deplorarunt,
quod isti (Judæi) ipsum (JEsum) malis afficerent.

V. 7, 94.

Frageta er sa sare
zui si ruzi thare.

Interrogabat (Christus) illam (Mariam
Magdal.) statim
cur ploraret ita?

[*UUir uuiofun, inti ir ni ruzut*, lamentavimus & non planxistis. Tatian. c. 64, 12.]

Giruzi, Otfr. III. 24, 92. de Maria Lazari sorore:

Thaz si thes giflizzi
sih sata thar giruzi.

Ut id studeat
(ut) sufficienter ibi lamentetur.

[Fleret. Scherz. Not. ad h. l.]

Notk. Ps. CXVIII. 136. conf. *Riazen*, *Riuzen*, *Roz*.

Rusch, aggressus, *angriff*. Stainhöw. f. 14. *im ersten rusch triben sie die fynd uss irer gegend.*

[*Ruzi*, fumeret. Gloss. Monf. p. 360.]

RYFION, saccularius, leno. J. Argent. c. 102. V. Gloss. Du Fresne Ruff. V. *Riffian*.

RYGI. Sicalia: Gl. ASax. MS.

RYHAE, V. *Reno*.

SAA.

S. à Fran. & Alem. præfixum, *swelch*, pro *welch*. *spech*, pro *pech*. *swer*, pro *wer*. *swas*, pro *was*. *swenne*, pro *wen*. *swie* pro *wie*.

[S. pro R. ponitur, *was*, pro *war*, *virlos*, pro *virlor*.

S. interponitur *Gelismer* Paul. Diac. Long. l. c. 25. pro *Gilimer*.

S. abundat in fine, *figis* pro *fich*.

S. deest in medio. *Van senti Mauriciin berige*. Rythm. de S. Ann. §. 6. pro *von S. M. sin berige*. Reinesf. Vocab. Theot. MSC.]

SA, interjectio.

[SAAR, confestim. Isidor. c. 3. 1. c. 4. 4. v. *Sar*.]

SABAN, Linteum, sindon. Otfr. IV. 11, 25. De Petro:

Nam er einan saban thar,
umbigurta sih in uuar.
Accipiebat sabanum (linteum,)
præcingebat se vere.

c. 35, 65.

Mit lininemo sabane,
thar tho zi bigrabanne.
Cum linteo sabano,
isthic ad sepeliendum.

Conf. V. 5, 21.

Sabun, linteum. Tat. c. 155. 2. de Christo. *Mit thiu her intfienus sabun, bigurta sih*: cum accepisset linteum præcinxit se.

Giwatit mit Sabane ubar naccot, amictus sindone super nudo: *Tatian*. 185. 12. σαβανὸν, linteum. Goth. Saban, Sindon, *Matth*. 17, 59. *Fr. Jun. Gl.* Dict. Flac. *Saban*, Furtuch, Schurz.

[*Sapon*, Theristrum. Gl. Monf. p. 320. theristrum magis tenue quam syndon. p. 333. *Sapona*, syndones. p. 333.]

Utitur Sabani vocabulo Marcellus, Medicus Gallicus Empyricus.

[Vox *Saban* videtur corrupta è Græco σάβανον, quod proprie est genus panni asperioris, defricandis è balneo corporibus accommodum. Sed & pro involucro lineo, quo è baptismo quondam susceptus infans excipiebatur. Denique pro linteamine quocunque accipitur. Palthen. Not. ad Tat. p. 384.]

SACA, rem, Gloss. Lips. ubi Somnerus: *Sax. Causa sac & sace. unde nostrum sake, ut Dei intuitu, vulgo dicimus, For Gods sake. Propriè tamen Res, Sax. thing, quod nobis mansit.*

SACHA, idem — LL. Edoard. c. 22.

[*Innana daz ist diu sahhe*, nonne hoc est verbum. Gloss. Monf. p. 344.]

v. supr. *Alsaccia*. item *Racha*.

[SACCARI, rogum. Gloss. Monf. p. 384. piram seu pirum. p. 340.

SACH, saccum. p. 347.

„De *sacco* ex antiquitate Hebraea Reinhardus „Witteb. 1698. eruditam *Diss.* edidit. Adde „Scherzer. *Exerc. ad Matth. XI.* 21. §. 39. 41. Gal„lorum *sagum* paene idem fuisse quod *saccum* He„bræorum, Bochart. *Oper. I.* 673. sentit. In vo„cis istius origine ex lingua Cimbrica eruenda, „quae ex *so hac ic* coalescens, inclinationem ad „aliquid, & apprehensionem ejus notet, occupa-

SAC.

tissimus est Gorop. *Orig. Antwerp. L.* 6. *p.* 577. *ss.* „ quae valde vereor, ne ad Becanum oniropoli- „ um spectent, sicut ille *Viterbiense oniropolium pag.* „ 575. Joh. Annio Viterbiensi occentat. Quin, „ immo etiam vigilans somniat *Hermath. L.* 8. „ *p.* 200. 201. vbi *luculentissimum in hac voce* (sac- „ cus) *argumentum esse* ait, *ceteras linguas a nostra*, „ (Belgica) *originem traxisse, nostram a nulla alia de-* „ *pendere*. De *sacco* Patriarcharum & Metro- „ politanorum de Marca *de conc. sac. & imp.* 6. *pag.* „ 808. & inprimis Dufr. *Gl. Gr. p.* 1323. 1324. vbi, „ quoque de *sacco* Imperatorum. Tunicam Mo- „ nachorum Aegyptiorum *saccum* dictam, quod „ ei similis esset, vtpote quae manicas non ha- „ beret, Salmas. *de pallio. p.* 72. notat. A *sacco* „ est verbum *saccare*, vnde vinum *saccatum*, Keu- „ chen. *ad Sammonic. p.* 110. Inde quoque *sacci*, „ *saccini*, *saccitae*, *saccati*, Monachi dicti, Dufr. „ Gl. *S.* 655. 656. Diecman. Spec. Gl. Lat. Theot. „ pag. 161. „]

SACHS, gladius longus. Gl. Vulcanii. p. 66. V. Caseneuv. in Assassin. V. mox *Sebs*, *Sahs*. *Sechselin*, diminutiv. Liber Salic. Monast. Ebersh. in Curia dominica Segolzheim: *Meiger sol se hofe bringen ein Sechselin und eine barte*.

SAD, fovea, fossa. Vett. Frisiis. Franc. Jun. in Willeram. p. 215.

SÆHS, Sæx, eax, sax, sex, culter, pugio, gladius. Galfr. Monumet. L. 6. De Reg. Briton. cap. XV. *Nemet oure Saxas*.

Hinc Saxones & Sacas Persarum dictos putant. Atque Insignia Electoratus Saxoniæ duorum ensium eò refert Abr. Mylius *de Lingua Belg.* c. *XXIV.* Cui congruum est, inquit, quod in scuto suo Saxonia pro Emblemate adhuc gestat duos Saggares, in formam crucis transversim constitutos: & num eò fortè respectum, quod Dux Saxoniæ, ex Imperatoria Constitutione & Bulla Aurea Dignitatem sustinet Magistri Equitum in Romano Imperio? quasi illi Principi populoque idoneum sit id militare præ reliquis omnibus Electoribus, munus qui antiquitus egregiam Saggaris aliorumque armorum peritiam hæreditario velut sibi vendicat? mihi sanè aptissimè hæc cohærere videntur. Hæc Mylio. Mihi verò hæc longius multis parasangis Persicis petita.

SAGA, narratio, relatio. Tatian. Prol. 8. 1. unde *Sagibaro*, qui causas judiciales refert. V. Mal, mallus.

[*Saga* proprie dictum qualecunque notat, unde nostrum est *sagen* dicere. In sensu eminentiori apud Anglo-Saxones *saga* pro depositione testium accipitur. Vid. Cod. Marschall. Matth. XXVI. 65. quam Germani in composito *aussage* vocant. In scriptis Gothicis eadem vox, antequam ad eam gentem Græcum Historiæ vocabulum penetraret, pro narratione factorum memorabilium usurpata legitur, uti exempla Herraudi, Boscæ, Gothrici, Rolfonis, Hervarar &c. Sagarum à Verelio aliisque editarum demonstrant. Conf. not. Verel. ad Gothr. Sag. p. 3. Sed cum Sagæ illæ, nulla olim idonea litera-

rum

SAG.

rum memoria extante, sola tradentium fide niterentur, quæ cum tempore cœpit esse sublestior, hinc paulatim vox illa fabulam significare cœpit. Sic Sueci moderni vocabulo *saghe* utuntur. Vid. Jon. Petr. Dictionar. & Germanis hodienum frequens est, ut de incerto vagoque rumore dicant: *es ist so eine sage, eine gemeine sage.* Palthen. Not. ad Tat. p. 274.

Saga, relatio. Gl. Monf. p. 378. assertio. p. 387.

Saga ratussa, propone ænigma. p. 339.

Zi uuare saga, vere fatur. p. 341.

Saget, digerat. p. 353.

Saget, contestamini. p. 344. indicit. p. 345. adseveret. p. 403.

Sageta, proposuerat. p. 328. persecutus est. p. 332. contestabatur. p. 345.

Sagetuuri, introducit. p. 395.

Sagen, suggerant. p. 375.

Die dar sagent, daz in unrebt kitan si. qui se læsos adserunt. p. 403.

Zi sago, ad satisfactionem. p. 368.

Sagan, prædicare. p. 361.

Sagungo, relatione. p. 413.

Sagerun, tulerunt. p. 343.

Sagbida, numeravit. *Drubtin sagbida.* Dominus numeravit. Isidor. c. 5. §. 4. Hæc vox significatum habuisse videtur numerandi, quoad in usu Francorum esset verbum *quedan* dicere, sed postquam id ex usu recessit, illa ejus loco aut sensu saltem laxiori adhiberi cœpit pari ratione, qua verbum *zeblen* sive *tellen* inter Germanos & pro numerandi & pro narrandi actu accipitur. Priorem significatum simplicia, posteriorem composita *erzeblen*, *vertellen* habent. Palthen. Not. ad h. l. p. 407.]

Gisageti, vide lit. G.

Unsagelich, ineffabilis.

Notk. Psalm. III. 5. *Fone dero unsagelichune bobi dinero Gotbeite*, ab ineffabili altitudine tuæ divinitatis. conf. Psalm. LXXII. 24.

SAIGA, SAGIA, ferra, hodieque *Sege.*

[*Saga*, ferra. Gloss. Monf. p. 333.]

Saiga, *Sagia*, moneta, nummus vel denarius servatus Romanorum, Germanis cum Bigatis præprimis in usu. C. Tacit. de M. G. c. V. *Proximi ob usum commerciorum aurum & argentum in pretio habent, formasque quasdam nostræ pecuniæ agnoscunt atque eligunt: inferiores simplicius & antiquius permutatione mercium utuntur. Pecuniam probant veterem & diu notam, SERRATOS Bigatosque. Argentum quoque magis quam aurum sequuntur, nulli affectione animi, sed quia numerus argenteorum facilior usui est promiscua ac vilia mercantibus.* Lex Aleman. c. 6. §. 3. *Saiga* (MS. Sagia) *est quarta pars trimissi, h. e. unus denarius. Duæ sagiæ, duo denarii sunt. Trimissus est tertia pars solidi, & sunt quatuor denarii.* Sagia sive denarius serratus est quartæ partis Vncialis pars dimidia. *Vid. Sciop. Tab. & Gronov. de Pec. Vet.* Lex Baiwar. Tit. 8. §. 3. contra ea: *Si unam Saigam i. e. tres denarios. Si duas saigas h. e. 6. denarios.*

Mutatio tamen ac variatio etiam in hoc monetæ genere observari potest: nec unius ejusdemque valoris fuit Saiga, sive pretii, ut loquitur charta donationis sub Carolo Pipini filio apud *du Fresn. v. Seiga.* Fuit pretium Frischingæ, *Charta Alamann. Goldasti LX.* Sed non in Saiga, sed in *denariis* mutatio contigisse videtur. Unde in Lege Baiwar. Una saiga tres denarios valet, *Tit.* 8. 3. Denarius talis Baiwariorum & Francorum est tertia pars Romani, conveniens cum nummo, quem *grossum* posteri vocant. Vide & *Solidus.*

SAH.

SAGRÆP, per rapinam. Königsh. p. 1076. Vid. *Raub.*

[SAHARAHE vel *pinazahe*, in papyrione. Gloss. Monf. p. 320.

SAHARI, satorem. p. 338.]

SAHS, Culter.

Carmen de S. Ann. §. 21. ℣. 338.

Ziu Duringen du dir siddi was,
daz si mihhili mezzir biezin Sahs, &c.
Duringis tum moris erat,
ut grandes cultros appellarent Sahs.

Gotfrid. Viterbiensis Parte XV.

Ipse brevis gladius apud illos saxa vocatur.

Franc. Jun. in Willeram. p. 253.

Wittikind. L. I. Gest. Sax.

Fragm. de B. H. ℣. 931.

Thaz mere sabs,
so uber alle Frankenne was.

Scarsabs, Novacula.

Gl. Lips. ubi Somnerus: *Hoc Sax. Scersex. Vox est conflata ex Saxon. Scearan, Belg. Scheren, & schaeren, radere, tondere; (unde nostratium Shears, forfex; shearing, tonsura; Sherman, pannitonsor,) & Sex, quod præter novaculam, cultrum signat. De quo Galfrid. noster Monemuthen. Lib. 4. c. 3. fusius autem Verstegan. Restitut. c. 1. & Vossius in voce Saxa.*

[*Scarasabs*, novacula. Gloss. Monf. p. 349.

In uuolapizantemo scarsabse, in novacula conducta. p. 333. A *Scaro* acie. quod vide suo loco, it. *sacbs.*]

Notk. Psalm. LI. 4. *Du babest mit trugenbeite getan, also daz scarsabs tuot*, sicut novacula acuta fecisti dolum.

Scribsabses, Pugillares, Tatian. 4, 12.

[Vox est composita à *scrib* scribere, & *sabs* quod Somnero in *seax* gladiolum, Junio ad Willer. p. 253. cultellum significat. Ut adeo *scribsabs* proprie nil aliud sit, quam stylus scriptorius, quo in forma literarum pugillaribus imprimenda Veteres utebantur. Qui autem cognationem, quæ inter Latinas voces pugilis atque pugillarium est, cogitat, illi mirum haud videbitur, si Francicum quoque vocabulum pro instrumento non minus militari quam scriptorio accipiatur. Conf. Opit. in Not. ad S. Annon. p. 396. nost. ed. p. 16. Palthen. Not. ad Tat. p. 304.]

SAHSI, dubiæ lectionis, vid. text. Otfrid. IV. 29, 69.

[*Sazi* non *sabsi*, h. l. legendum esse è MSC. probat Scherz. in Not.]

SAK, Fiscus.

A. B.

A.B. c. 16. fi.

Mit Sak v. mit Simmern dienen, *ungemessen*, V. *gemessen*. Lib. MS. Sponh. *Croverreichs Weisthum*. §. 8.

Mit sak, in folle, *ungemessen*.

SAKEE, suggerat. Kero. c. 49.

Si kisabchan, objurgetur. Kero. c. 23.

Sabba ni fant ib, nullam causam inveni. Pilatus de Christo ap. Tatian. 196. 1.

Vid. *Secho*, *Widersach*.

Gothis *Sakan*, objurgare, Marc. X. 13.

Sakman machen, Chron. Königsh. *plündern*, diripere, spoliare, c. 3. 225. Append. §. 22.

Sakplündern. p. 843.

SAL, ut *Ebton sal*, persequar, Gloss. Lips. ubi Somnerus: *Sal hic & in pluribus verbis tam præcedentibus, quam sequentibus, nota est Verbi futuri temporis, cui respondet & Sax. sceal & nostrum shall, de quo vide Gryphiand. de Weichb. Sax.* c. 38. *n.* 17.

SAL, I. Fluv. Sala, Isala ad Mœnum. Alius ad Rhenum. unde *Salii*, Conring. sed vid. Præf. ad L. Salic. In Thuringia, *Vorburg*. vol. 3. p. 286.

II. SAL, Palatium, Aula, Curia, Regia. L. Alem. tit. 81. quanquam ibi in MS. Arg. *Scala* legatur in LL. Longob. I. 11, 4. & 7. Freher. *Orig. Palat.* p. 56. V. Joinvill. Diss. XVII. p. 240. Atrium, *Tatian*. 51. 2. [In hoc Tatiani loco non occurrit vox *Sal*, sed *selida*. *Himiles fugala habent selida*: volucres cœli nidos habent.] Inde Altkingio *Salii*, quasi præcipui Francorum Cantones ubi Sal. Palatium & Comitia habita.

Sal, Curia Cœlestis Regis, Beatitudo æterna.

Upsal, *Oberhof*, Curia suprema.

III. SALA, Judicium in aula, seu Curia, Codex Traditionum Fuldensium. *Salbuch*, liber Salicus. Traditio: Capitul. Franc. 4, 19. Vid. infr. *Selle*.

Salman, *Salleute*, testes, scabini, assessores, advocati, procuratores, Gloss. du Fresn. per delegatorem, h. e. mandatarium exponit.

[In Documentis Frisingensib. sub prelo sudantibus, sæpius hæc vox occurrit. *Chunrad de Wazerburch fuit executor, quod vulgariter SALMAN dicitur.* p. 19. *Dederunt prædictas possessiones cum manibus SALAMANNORUM Walchuni de Riding, qui fuit SALMAN memoratæ Albaidis, & Dietericus de Wizhaim, qui fuit SALAMANNUS Utonis.* It. T. II. Hist. Fris. Ep. 26. p. 13. *Per manum Legatoris, qui vulgo dicitur SALMAN, Hermannum de Pfetten.*]

Fide Salemannicâ promittit Albertus Dux Austr. Advocatiam pro feudo Advocatiæ Monasterii Lucellensis an. 1326.

Epitome

Fastorum Lucellensium

autore

R. D. BERNARDINO

Abb. Lucell. & Maulbrunn.

Bruntruti 1666.

Literæ investituræ Advocatorum Lucellensium.

NOs frater Haymo Abbas & Conventus Monasterii Lucellensis, omnibus Christi fidelibus per præsentes notum esse cupimus, quod illustri Principi nostro Domino Alberto Duci Austriæ,

Styriæ, Carinthiæ & Landgrauio Alsatiæ, ea feuda, quæ sui Prædecessores Landgravii Alsatiæ à Monasterio nostro hucusque tenuerunt, unanimi consensu innovavimus & denuo concessimus; eâ interveniente conditione, quatenus nos & Monasterium nostrum in nostris juribus & libertatibus, cum hominibus bonis ac rebus, pro DEO & Cæsare, nomine Advocati, ubique & quoties opus erit, fideliter defendat, & præterea nihil aliud à nobis exigat, quemadmodum sui Prædecessores nos hactenus defenderunt, & nihil aliud exegerunt.

Quod ego Albertus Dux Austriæ me fideliter præstiturum *fide Salemannica* promitto, atque in hujus promissionis testimonium, sigillum meum cum sigillis D. Haymonis Abbatis & Conventus Lucellensis, præsenti chartæ appendi feci. Actum in municipio nostro apud Altkilcham 6. Kal. Maji an. 1326.

Fides Salamannica, quam præstant Salmanni, h. e. Curiales, Vasalli ministeriales juris curialis, J. F. Alem. c. 113. & Sax. c. 32. §. 2. Vid. Gloss. du Fresn. Curialis & Salman.

Fides Salmannica opp. homagio de servitiis militaribus. Etsi enim advocatia armata etiam militaria servilia obire quandoque debet, tamen magis defendendi tantum gratiâ, ut feudum castrense, Burglehn, etiam Advocatiæ feudum præsertim ab Ecclesiis & Monasteriis concessum.

SALEN, tradere, enarrare, docere, Tat. Prol. §. 2. c. 18. *So uns saltbun*. sicut tradiderunt nobis.

[*Saltbun* est à verbo *sellan*, quod proprie vendendi actum notat. Angli *to sell* & Sueci *salja* dicunt. Saxoniæ inferioris incolæ idem vocabulum retinent in compositis *Kleiderseller*, Scrutarius, *uthsellen* minutatim vendere, similibusque. Sed quia venditio naturaliter traditione mercis perficitur, hinc factum videtur, ut ad omne dandi, tribuendi, tradendique genus significatus vocabuli proferretur. Conf. CL. Benson. Vocab. Anglo-Sax. ut & notata Jun. in Glossar. Goth. voce *salgan*. Palthen. Not. ad Tat. p. 275.]

Thas Johannes giselit uuas, quod Johannes traditus esset. Id. Tat. 21, 11. conf. infr. *Salo*.

SALBON, unguenta.

[*Salbun kispanstео*, unguenta adhortationum. Kero. c. 28.

Salpa, malagma. Gloss. Mons. p. 412.

Salpun, smigmata. p. 343. 397.

Salpari, pigmentarius. p. 384.

Salparun, unguentarias. p. 325.

Salpot, impinguat. p. 351.

Salvuaz, alabastrum. p. 398.]

Salva, unguentum. *Willeram*. *passim*.

Tho begunde min salsiwurz meer and meer ze stinchene, mox mea majorem nardus spiravit odorem.

SAL.

Willeram. p. 16. [n. ed. p. 9. quæ ita habet: *Do begonde min Salbuuurz mer unte mer zestinkenne.*]

Binnuz salbon, aromata. Tatian. c. 212. 7. & 216. 2. [Sermo est in priori loco de Josepho & Nicodemo, qui corpus Christi ligaverunt cum linteis, & *mit binnuz salbun*, cum aromatibus. In posteriori loco de mulieribus sepulchrum Christi adeuntibus, quæ paraverant *binniz salbun*, aromata. Est autem Palthenio in not. p. 396. vox hæc, qua priorem partem, plane ignota. cap. 214. 2. *pinnuzun* Tat. aromata transfert. Ego, pergit Palthen. similitudine vocum *nuz* & *nuss* inductus, hic aliquid, nescio quid, de nuce myristica subodorari mihi videor.]

Gisalpot. vid. supra lit. G.

SALBUCH, V. *Urbar.* item *Freygut.* Pontan. l. 6. Orig. Franc. c. 17.

SALDA, salutare. *Saldo*, id. Gloss. Lips. Fragm. de Bello Hisp. passim.

Notk. Psalm. CXI. ℣. 2. *Salda daz ist benedictio. Salda geben alte liute iro chindon, daz hiez benedicere. Sealde the*, benedicat te, *Decal. Anglo-Sax.*

Salde, salus, Glossæ Freheri. Notkerus ad Psalm. IX. 3. *An uuerlt saldon*, in mundi felicitatibus.

Salde geben, Benedicere. Notk. Psalm. CXI. 2.

Saldon. Notk. Psalm. CVII. 11.

SALICA *Terra*, Terra Procerum, Ministrorum, libera præter ministeria salica.

Saliga terra scribitur in L. Salica. Tit. LXII. in MS. vetustissimo S. Galli in Helvetia.

V. Wendelin. *Gloss. Salic.*

Conring. *de O. J. G. p.* 33. ubi quædam annotavi.

Tenneurium *in Verit. Vindic. P. I. c.* 2. 3.

Lotharii I. Imp. Diploma Monasterio S. Stephani Argentorati datum anno Imperii in Italia XXVI. Dominica Curia, Capella & Decima *cum Salica Terra* & suis appensibus. Translatio Vetus: *den Dingkhoff, Capell und Zehenden mit dem Wilge höfflen und aller irer Zugehör.* intellexit interpres terram Salicibus consitum, *weydig*, sed Vid. ad Königsh. p. 532.

Differentia denique est inter Terram Salicam & Feudum, quam explico Instit. Feud.

Salve Terre, Fr. de B. Hisp. ℣. 2075. [Salvaterra nomen est urbis, videtur autem hic ludere auctor, & per *Salvaterram*, locum salutis intelligere. Scherz. Not. ad h. l.]

Selilant, opp. Allode, *L. Sal. c.* 62.

SALIDA, felicitas: Otfrid. ad Lud. Germ. v. 10.

Themo si jammer heili,
joh salida gimeini.
Huic sit semper salus
& felicitas publica.

Et passim. I. 3, 67. I. 2, 71.

Selide, Rh. de S. Annon. ℣. 624.

Die dir selide niht hattin.
Qui nihil salutis habebant.

[Qui domicilium nullum habebant. ita Scherz. in Not. vertit.

SAL.

Selida, Kubisi, tugurio. Gl. Monf. p. 413.]

Salida, salus, Salvator. Otfrid. II. 2, 16.

Joh gizalta in sar thaz
thiu salida untar in uuas.
Atque retulit (Johannes) eis statim, quod
salus inter ipsos esset.

c. 3, 78. III. 16, 78. II. 7, 87.

Then Moyses, quad, io sageta,
joh alt giscribuns zelita,
Thiu salida ist uns uuortan,
thaz uuir nan eigun funtan.
Quem Moses dixit, expressit.
atque veteres scripturæ retulerunt,
Ille Salvator nobis ortus est,
ut ipsum invenerimus.

[Scherz. vers. 87. aptius reddi existimat: *Illa felicitas nobis obtigit.* At quum verba Joh. I. 45. Otfridus hic referat, Schilteri versio omnino videtur præferenda.]

Salida sela, Beata anima, Otfrid. V. 23, 426.

Niuzit thar in uuara
salida thin sela
Jamer mammunti
joh euuinig gimuati.
Fruitur ibi revera
beata tua anima
Semper deliciis
& æternis lætitiis.

[*Salida* beatitudinem, felicitatem denotat, verte itaque ℣. 426. *Beatitudine tua anima.* Ita Scherz. in Not.]

Zi salidon, inter Beatos, Otfrid. I. 11, 56.

Fordoron alto,
zi salidon gizalto.
Majores vetusti,
beatis accensi.

c. 15, 2. de Simeone.

Thar uuas ein man alter
zi salidon gizalter.
Hic erat vir senex
inter beatos numeratus.

℣. 17.

Tho quam ther saligo man.
Tunc veniebat beatus vir.

Mit allen salidon, cum omni salute. Otfrid. I. 7, 48.

Notk. Psalm. LXIV. 6. *Saldon uuirt der irfullet der sih dir machot sanctum templum.*

Selde, felicitas. Hist. Lomb. de S. Ambros.

Unsalda, infelicitas. Psalm. XIII. 3. *Chnisti unde unsalda ist in iro uuegen*, contritio & infelicitas in viis eorum.

SALIG, beatus. Otfrid. I. 11, 85. 89.

Salig thiu'nan uuatta.
Beata quæ ipsum vestit.
Salig thiu'nan uuerita.
Beata quæ ipsum servavit.

c. 17.

SAL.

c. 17, 12.

Thaz blidi uuorolt uuurti
theru saligun giburti.

Ut gaudens orbis fieret
de beata nativitate.

[I. 7, 15. Maria de seipsa.

Nu saligont mih alle,
uuorolt io bimanne.

Nunc benedicunt mihi omnes
mundus & singuli.

Scherzius ita h. l. transferendum esse in Notis judicat:

Nunc beatam me prædicabunt omnia
secula, imo singuli homines.

Saliga mih quedent alliu cunnu, beatam me dicent omnes generationes. Tatian. c. 4. 6.]

Notk. Ps. I. 1. LXIV. 4. Willeram. p. 12. ib. *Jun.*

Beatificatus, *der sälige Keyser Karl*, *LebnR.* de Caroli M. beatificatione, V. Lambec. lib. 2. Biblioth. Cæs. & du Fresne Glossar. Lat. v. Beatitudo.

Fragm. de B. Hisp. Caroli. ℣. 1307. *Er ist ther allerselegisten, er barre.*

Salig, plenum bonis, *Gottselig*, *gluckselig*, *Holdselig*, *Hubselig*.

Otfrid. I. 9, 3. de Elisabetha pariente:

Thaz saliga thiu alta
thaz Kind tho beran scolta.

Ut beata senex
infantem pareret.

℣. 38.

Si sprachun filu blide,
zi themo saligen uuibe.

Illi dicebant multum hilares,
ad beatam mulierem.

In salicheru ziti, læto tempore. Otfrid. II. 8, 8.

Salig, *unsalig*, boni, mali. Notk. Psalm. X. 6. *Also er sendet den regen sinero prædicatorum saligen ze libe, so sendet er in unsaligen ze tode.* Sicut mittit pluviam suorum prædicatorum bonis ad vitam, ita mittit eam impiis ad mortem.

Säligo, Euge. Notk. Psalm. XXXIX. 16. *Sar tragen die iro scanda, die mir cheden, saligo, saligo.* Ferant confestim confusionem suam, qui dicunt mihi, euge, euge.

Trubselig, *Trangselig*, plenum malis.

Zwangsal, vis, violentia.

Fluchtsal, fugitivitas, v. *Fleohan.*

Wertisal, Notk. Psalm. XXXVII. 5. *Diz wartaseliga legit ana unuuartaseli:* corruptibile hoc induet corruptionem [lege incorruptionem] vide infra *warten.*

Neizzeselig, Notk. Psalm. XLIII. 20. *Uuanda du habest unsih kiediemuotet in dirro neizze seligun stete:* quoniam humiliasti nos in loco afflictionis.

At hæc sunt derivativa tantum à compositis, *Trubsal*, *Trangsal*. &c.

SAL.

Quid ergo hic sal? an *zaala*, periculum? Imo à *Sala*, quod dationem, traditionem denotat. *Sal* & *selig* enim est, quod cuique in bonis vel malis datum & assignatum fuit.

Salicbedi, salus. Lib. 4. Capitul. Francor. cap. 19.

Selig, securus, in asylo, in sala Principis, Francus, immunis, salicus.

Sigismundus Imp. in Articulis militaribus belli contra Hussitas indicti in Comitiis Noricis. 1431.

Auch sol ein yeglicher, der in die here füret Spise, Trang, Kaufmanschafft, welcherley das ist, zu und ab von den heren sicher und selig sin von aller menglich niemand ugenommen &c.

Ohn furcht der Seligkeit, Privil. Austriac. *Vitriar.* T. 2. p. 5.

Nutz und Seligkeit, Synonym. *Chron. Königsb.* c. 1. §. 34. c. 2. §. 94. *glukig und selig.*

Volbracht ist also Seligklichen dieser new Layen-Spiegel. Seb. Brants. 1512.

Salisuchen, *bussuchen.* Decret. Thassilon.

Unselig, Pauper. Notk. Psalm. XLVIII. 17. 19. [Verba Notkeri hæc sunt. *Ne furhte dir nicht daz du unsalig sist, so ein ander man riche worden si.* Ubi vox *unsalig* non videtur *pauperem* notare, sed ita locus vertendus. Ne timueris quod sis minime beatus, cum alius dives factus fuerit. sequitur ℣. 19. *Uuanda er salig gebeizzen wirt unz er lebet*, quin anima ejus (divitis) in vita benedicetur: *Pediu ist er unsalig, so er irstirbet.*]

SALMANDER *cleid.* Jo. Geiler Keisersp. Brösl. f. 45. *Der Salmander ist ein Schlang oder ein Wurm, der usswendig des feuers nit leben mag, der macht ein nestlin umb sich, oder ein seidin hüslin, wie ein seidinwurm, den man in mulberlaub legt, so kumen dann die Junckfrawen von India, deren die würm seind, us dem frauwenzymmer, und nemen die woll, und machen dem Kunig ein rock darus.*

SALMIN, Psalmus: Kero. c. 9. *Salmo.* c. 9. 18. *leczun des salmin*, capitula Psalmi. c. 18. *ze salmin*, ad psalmum. c. 63. *in salmin*, in psalmo. c. 7. *andere salmun*, reliqui psalmi. c. 8. *sex salmon*, sex psalmi. c. eod. *after folnissu drio salmono*, post expletionem triumpsalmorum. cap. 17. *fona salmono uueomichili*, à psalmorum quantitate. c. 10. *aftrorum salmon*, posterioribus psalmis. cap. 15.

Salmsangum, Psalmus: Kero. [*Salmsangum*, psalmis notat ap. Kero. c. 48. Adde ex eodem: *des Salmsanges*, psalmodiæ. c. 10. 17. 18. *Salmsanges*, psalterii. c. 8.]

Salmun in rihti, Psalmi directanei: Kero. cap. 17. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 1986.

[*Salmharipha*, psalteria. Gl. Monf. p. 338.

Salmscripun, psalmographum. p. 348.]

Salter, Psalterium. Chron. Königsh. c. 3, 26. [*Saltari*, Psalterium. Kero. c. 18. *fona saltare*, à psalterio. cap. eod.] Vid. *Rottan.*

Notk. Psalm. LXXX. 3. *Saltare*, psalterium, *Saltirsanch*, psalmus. *Salter sanch*, psalterium.

SAL.

Salmon, Symbolum Apostol. Otfrid. in Interpret. illius.

[Id. Otfrid. IV. 28, 40.

Thes salteres zi erist.
A principio Psalterii.

ỳ. 45.

Thu findest fol then Salmon
fon thesen selbon thingon.
Tu invenies plenum hunc Psalmum
de his rebus.]

Conf. inf. *Selmi*.

SALO, fuscus, niger. Cant. Cant. c. 1. *Ih bin salo samo die herebirga Cedar*, fusca licet videar, ut castra nigrantia Cedar.

Gisalota, decoloravit. Gloss. Vett.

Hinc procul dubio traxerunt ortum Gallica, *sale* & *souiller* nec non Anglica *soyled*, & *soyle*, notissimæ significationis vocabula. Jun. Not. ad Willeram. l. c.

Salem, Otfrid. IV. 6, 70. obfuscare.

[Hoc loco non verbum *Salen* occurrere, sed legendum esse *ruamisal*, ambitionem, supra voce *Ruam* jam notatum est.]

Salta sine sela. Otfrid. V. 1, 91. tradidit animam suam. V. *Sala*, traditio.

Firsaltun zi tode, Otfrid. V. 9, 58.

Job uuio'nan oub irqualtun,
zi tode'nan firsaltun.
Et quomodo ipsum (Jesum) contorserunt (summi Sacerdotes.)
mortique tradiderunt.

Id. II. 9, 153.

Job thaz kind eino
kristan bizeino,
Then er zi tothe salta
bi unsih so's er uuolta.
Atque filius ille unicus
Christum designat,
Quem ille ad mortem tradidit
pro nobis sicut vellet.

SALZ, sal.

[*Salzsutino*, salinarum. Gl. Monf. p. 327.
Salzuti, salinas. p. 341. Salsuginem. pag. 349.
Sazuti, salsuginis. p. 337. lege *Salzuti*.
Salziut, salsuginis. p. 397.
Salzstein, petra salis. p. 392.
Salzpuruc, Valvicula. p. 417.]

Gisalzan. vid. supr. G.

Inselzit, hodie *versalzt*, corrumpit, perdit. Otfrid. V. 23, 281. de senectute:

Thiu'mo allaz liob inselzit,
ioh mahto'nan gihelzit.
Quæ ei omne amabile corrumpit,
& vires ei debilitat.

SALZON, saltare. Tatian. c. 64, 12. *Wir sungun ju, inti ir ni salzotut*, cecinimus vobis & non saltastis.

[Hic sane ridiculus est error Interpretis Francici. Diversissimos verbi *Salire* significatus, quando idem quod saltare, & quod sale condire est, confundentis. Palthen. Not. ad Tat. p. 379.]

SAL.

SAM, *gleichsam*, quasi. Jul. *Pflug*. ap. Hortled. de C. B. G. 5. 16, 50. Fragm. de Bello Hisp. ỳ. 1878. passim.

SAMA, sic, similiter. Otfrid. V. 18, 10.

Er quimit auur sama zi iu.
Ille veniet rursus sic ad vos.

I. 1, 124. de Francis:

So sint sie sama balde.
Æque sunt audaces.

[*Sama*, æque. Gloss. Monf. p. 354.]

Sama, *sama*, tam, quam: Kero. c. 11. *Sama des sumares*, *sama des uuintares*: tam æstatis, quam hyemis tempore.

Sama, *Sosama*, tam. *So puah dr altun euua sosama dr niuun*: tam veteris testamenti quam novi. Kero. c. 9.

Samoso, *so samoso*, velut: Kero.

[*Samoso touuante picbuamun*, moribunda subintrans. Gloss. Monf. p. 406. *Sos zamstantane*, vel *samoso kachuetan si*. Subaudiatur. p. 408.]

Samoso, simul. Notk. Psalm. XIII. 3. *Dero uuas samo so nehein uuider dien anderen*: Istorum erat nullus contra alterum.

Sosama, veluti: Kero. c. 5. etiam. c. eod. 40. etiamsi. c. 4. & jam. c. 8. item & c. 53. sed & c. 9. quasi. c. 48. 63. *So sama salmin*, *so sama-sun*. tam in psalmis quam in responsoriis. c. 18.

Samaso, ac si. Kero. c. 5.

So samalib, sicut ego, æqualis mihi, Otfrid. IV. 15, 72. Christus dicit:

Min fater ist so samalib.
Pater meus est sicut ego, æqualis mihi.

Id. I. 1, 122.

So samalicho uuizzi.
Æqualem scientiam.

Samanoti, *sammenhafft*, *gesamlet*. Dict. Flac.

Samir, tanquam. Gloss. Vulcan. p. 66. Rythm. de S. Annon. ỳ. 595.

Sammoliche, Vid. infr.

SAMAN, congregare, Notk. Psal. XXIV. 18. *Die unzuhtige sament mir sint*, indisciplinati aggregati mihi sunt. Psalm. XV. 5. *diu in selben samment mir besizzet*, quam in illis mecum possidet.

[*Thaz her jahi saman mit Mariun*, ut profiteretur (Josephus) cum Maria. Conf. Jun. in Gloss. Goth. voc. *Saman*. & Somner. in Diction. voc. *Same*. Consentiunt cum veteribus Germanis Belgæ moderni in *saemen*. Palthen. Not. ad h. l. p. 311. conf. inf. *Zisamane*.]

Kesemane, Concilium, Notk. Psal. XXI. 17.

Samothrado, [*Samodrato* habet nostra editio,] æque vehementer. Willer. p. 46. n. 20.

SAMANON, colligere. hodie *Samlen*.

[ASax. *Samman*, *samnian*, *gesamnian*, congregare dicunt. Palthen. Not. ad Tat. p. 316.]

Otfr. II. 7, 4.

Samanon bigonda.
Colligere inciperet.

Sama-

SAM.

Samanunga, Ecclesia: Kero. c. 13. *Samanungu*, Ecclesiis. Prol. p. 17.

[*In iro Samanungu*, in Synagogis eorum. Tatian. 17. 8. Quemadmodum in sensu strictiori, ubi de Christianis sermo est, pro cœnobio hoc vocabulum usurpatur, ita locus hic ostendit, ubi de Judæis mentio facta fuerat, Synagogam idem notare. Palthen. Not. ad Tat. p. 341.]

Samanungu, Cœnobiis: Kero. [*Ze samanungu chunne*, ad cœnobitarum genus. Kero. c. 1.]

Alleru Samanungu, omni congregationi. Kero.

[*Samanunga mera*, congregatio major. Idem. c. 31. *dera Samanunga*, congregationis. c. 64. *deru samanungu*, congregationis. c. 35. *eocouueliberu samanungu*, omnem congregationem. Prol. p. 17. *Samanunc*, congregatio. c. 64. *in antreitidu samanunc*, in ordine congregationis. c. 64.

Kanozscaf, *samanunga*, collepio. Gloss. Monf. p. 406. lege collegio.

Samanunga, congregationes. Gl. Rhab. Mauri. ad quam vocem ita commentatur Dieçmannus:

[„ *Samanunga*, *sammlung*, n. 1177. est *casamanunga*. Tat. CLXXXV. 10. *Samanunga*, cohors, qui eadem voce etiam *Synagogam* passim appellat. Gl. K. *Samanunga*, *Ecclesia*, quae est congregatio vocatorum. Reliqua ex vett. Gl. lege apud CL. Eccard. *ad Cat. Theot. p.* 108. R. est *saman*, simul, unde duas voces, *samans prabha* & *samanblaust*, compositas reperies n. 524. & 791. Etiam Isl. *saman*, *simul*, *una*, *collectio*, Gudm. Andreae *Lex. Isl. p.* 203. *a.* Adhuc concisius maiores nostri *sam*, eadem notione, dixerunt, quod habet Chron. Brunf. XLI. 197. Su. *sammad*, *sampning*, *coetus*, a *sampna*, *colligere*, Loccen. *Ant. Sueo-Goth. p.* 143. Rudbeckio *Atlant. I.* 599. radix est Su. *samna*, conuocare, quam ille plurima nomina propria, & in his *Semnonum* apud Tacitum, peperiſſe contendit. *Zama*, *adunatio*, *corrupte*, Zana, *aut* Zacia. *Glossae bene interpretantur* Rotte. *Hinc* Leudsamium, *subditorum congregatio*, *in formulis*: Haec Grotius *Expl. voc. Goth. Vand. & Longob. p.* 582. quem etiam *p.* 604. adisis: ex quo certe Dufr. *Gl. Z.* 1413. in Zaua, & *L.* 257. 258. maiorem suis lucem addere poterat. Cl. Eccard. *ad Leg. Franc. Salic. p.* 16. *Zana*, *adunatio*, idem cum *son*, *congregatio*, *collectio*, esse sentit, & vtrumque a *samen*, *colligere*, deflectit: vnde quoque *sende*, *gesinde*, pro *familia dominica*, & *seniscalcus*, pro *inspectore familiae*, esse vult. Quin etiam *p.* 88. huc *Zent* refert, quod vocem *Zentgericht* componit. *Samen* & *samenen* pro colligere, Germ. vsurpatum ex Königshouii *Chron.* passim apparet, ad quod Schilterus *p.* 888. literas A. 1362. datas exhibet, in quibus *samenung* est congregatio. Sax. etiam *samenunge* vel *sammenunge*, idem notauit, a *samen*, quod habet Vocabularius saeculo XV. excusus, vel *sammen*, congregare, V. Chron. Brunf. XI. 66. & XXII. 85. quo posteriori loco haec habes: *se* sammeden *ok dar de* sammenunge: Congregabant *etiam ibi* conuentum. Nomen verbo etiam iungunt Bibl. ant. Germ. reddentia illa Vulg. Psalmi XV. 4. *Non congregabo conuenticula eorum*: *Ich samen nit iren samnung*. Ita & Mich. II. 12. Nobis hodie *samen* vel *sammen*, praefixa praepositione *zu*, *simul* significat; Verbum vero *samen*, vel *sammen*, inserto *l*, *samlen*, vel *sammlen* est. Hinc nata est nostra praepositio *samt*, *cum*, cujus varia composita Schottel. *Oper. de Ling. Germ. p.* 641. 642. exhibet: item vox *zumft* vel *zunft*, V. n. 220. *Casunftent*, *concordant*. „ Hæc Dieçmannus Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 19.]

SAM.

Za uuaccharum za samanonne, ad fruges recolligendas. Kero. c. 48. [correctior editio legit *colligendas*, ut in Not. observatum.]

Samanungono, cœnobitarum. Kero. c. 1.

Symb. Apost. *Allichu gesamenunga*, Catholicam Ecclesiam. Notk. Ps. XXX. 4. Capit. Francor. IV. 19.

[*Gisamane*, conjunctim. Otfr. V. ult. 334.

Themo heilegen gisamane.
Sanctis conjunctim.

Scherz. in Not. redde: *Sanctæ congregationi* illorum.]

Gisammanota, congregabat. Otfr. I. 17, 66. de Herode:

Thie buachara oub tho thare
gisamanota er sare.
Scribas quoque ad se
congregabat is illico.

[Tatian. c. 8. de Herode: *Gisamanonti then herduom thero biscofo*: congregans Principes Sacerdotum.

Gisamotin, conjunctim. Otfr. IV. 20, 11.

Mit reinidu gisamotin
thio ostoron gisehotin.
In puritate conjunctim
Pascha feriarentur.

Pro *Gisamotin* MSCta habent *gisemotin*, quod omnino potest retineri. Apud Notker. Psalm. LXXXVIII. 6. legitur, *in dero heiligon gisemini*, in Eccesia Sanctorum. Adde Psalm. CV. 17. Scherz. Not. ad h. l.

Gisemini, factio. Gloss. Monf. p. 344.

Gisemini, clerum. p. 368. conf. supra lit. G.]

Sammentia, unà cum ipsis. Notker. in Symb. Apost. si. Ps. XI. 2. *Sament dien luzzel uuarheite*; cum istis paucis veritatibus. conf. *Saman*.

[*Samant uuonent*, simul morantur. *Oxsso auh endi leo dhar ezssant samant spriu*: bos autem & leo ibi comedent paleas. Isidor. 9, 4.]

Sammolich, similiter. Otfr. ad Ludov. ℣. 94.

Thultate er sammolih.
toleravit similiter.

Id. II. 5, 26. de Diabolo.

Er uuolta in themo ana uuank
duan so samilichan skrank.
Voluit in illo sine dubitatione
facere similiter prævaricantem.

Scherz. qui in Not. observat, Codic. Vindob. habere *samulichan*, ita h. l. vertendum censet:

SAM.

Voluit in illo fine dubio, seu certe, facere similem fraudem seu captionem.]

Vide *Sam.*

[SAMAR, vel *rustigi*, barbariem. Gloss. Monf. p. 331.

Samarartemo, barbaro. p. 349.]

SAMBAZDAG, Otfrid. III. 5, 16.

Thaz er then Sambazdag firbrah.

Quod Sabbathi diem profanarit.

Vide *Dag.*

SAMFTER, facilis: Kero. c. 7. 58.

[*Samto ist farstantan*, facile advertitur. Id. c. 65. Legendum haud dubie *sanfto.*]

Samftes, possibile. Kero. Prol. p. 15. Willer. p. 102.

Unsemfte, difficulter. Notk. in Symb. Athanas. ✝. 4. Ps. CIII. 5. Vid. Lit. U. & *Senifft.*

Samfto, Notk. Ps. XXXIX. 5. *Uuieo samfto er* (auriga) *fier ros sament turnet.*

SAMMUNG, Synagoga, Gl. Lips. qui addit: Unde *Versaemen*, & *Firmeinsamot*, excommunicatus. Otfr. III. 20, 330. de cœco à Christo sanato:

Joh er bi thaz mari
firmeinsamot uuari.

Atque ut eo ipso publice excommunicatus esset.

Notsamenunga, Synagoga. Notk. Ps. LXVIII. 9.

Sammungun, Cleros, causa collectionis.

SAMUUIST, Conversatio. Isidor. 9, 4.

[Verba Isidori sunt. *Mit dhem unbala uuigom ist siin samuuist*, cum innocentibus commoratur. Compositum *samwist* videtur ex *sam* vel *samen* simul, & *wist* cibus, epulæ. vid. Jun. in Not. ad Willer. p. 158. proprieque adeo convictum notat. Gothi eadem ratione particula *sam* utuntur, uti ab exemplis *samraedi* colloquium, *samtyda* coætaneus &c. patet, est & iis *wista* idem quod provisio domicilii atque cibi, vid. Verel. Ind. ad histor. Gothr. in *vista*. Quæ omnia cum præcipue inter conjuges locum habeant, hinc A-Saxonibus *samwiste* ipsum matrimonium designat, teste Somn. in Diction. Proprie tamen apparet voce illa nil nisi commorationem & cohabitationem qualemcunque denotari, cum originem ducat à verbo Gothico *wisan* esse, unde *saman wisan* est unà esse. Vid. Jun. in Glossar. Goth. p. 405. Sueci *samwistelikt* sociale dicunt, uti videre est in Institut. Reg. ac Princip. quam Latine vertit Scheffer. p. 9. Palthen Not. ad Tat. p. 416.

Samanvuist, convictus. Gloss. Monf. pag. 353. commercium. p. 378. consortium. p. ead.

Samabasti, massa. p. 377.

Samabaphti, corpora. p. 348.

Samalaphtin, corporibus. p. 390. Vitium in uno horum vocabulorum subesse, vel me tacente, observabit lector; mallem vero priorem lectionem *samabaphti*, quam corpora, non physica, sed moralia notare arbitror.

SAM.

SAMANTFERTI, vide *Faran.*

SAMANTHAPTA *mit Fater.* Habuit (Christus gloriam) apud Patrem. Isidor. c. 3. 6. Proprie *Samanthapta* notat una habuit, communem habuit. Palthen. Not. ad h. l. p. 404. In nostra editione legitur *Samant hatta.*]

SAN, *thie belete san*, Fragm. B. Hisp. ✝. 3776. J. Sax. Feud. MS. c. XII. fi. passim. Rhythm. de S. Annon. passim.

[Reines. in Vocab. Theot. MSC. *san* vertit *Schon.*]

Ob saa, Obschon, Obgleich.

San innan, dum. Isidor. 9, 4.

SANC, *Sang.* vide *Singen.*

Sangleiche. vide *Licon.* & *Singen.*

SAND, missus, à senden, hod. *Gesand.* Otfr. II. 4, 31. de diabolo:

Tho ni uuard imo ther sand,
oub uuibt thar sines ni fand.

At (vero) non fuit ipse ei (Christo) missus,
nec quicquam sui in eo invenit.

[SANGAN, *sankan*, est hodiernum *senken*, submergere, deprimere, ab hoc derivatur *versenken.* Otfr. II. 3, 107. in MSC. ita legitur:

Thaz unsih io sangta,
er al iz thar irdrangta.

Id quod nos certe submergebat,
omne ille ibi (in baptismo) submersit.

Scherz. Not. ad Otfr. p. 97.]

SANNUR, Verus, Islandis. Danis *Sand.* Gothis *Sunga*, veritas. Joh. XIV. 6. Sanctitas, Luc. I. 75.

SANTA, Missas. Kero. cap. 17. *Santom*, idem. c. 38. Vid. *Missa.*

[SANTE, sabulo. Gl. Monf. p. 320. hodie *Sand.*

SANTES, lea. p. 341.

Durah SANTUNGA, per manum. p. 326.

SAPH, suber. p. 400.]

SAR, illico, Kero Prol. p. 16. mox. c. 11. passim.

Saar, statim. mox. Kero. c. 2. 4. 42.

[*Sar* Scherz. in Not. ad Otfr. vertit, certe, omnino. p. 136. 277. 279. 111. quamprimum. p. 304.

Sare, cito. p. 64.]

Sara, Otfrid. V. 4. 59. illico.

[Non *gisiuni sara*, ut Flacii Codex habet, sed *gisiunes ara* ut Vaticanus codex habet, hic legendum esse statuit Scherz. in Not.]

Sareo, mox. Kero. c. 8. *Sario*, idem. c. 43. Otfrid. ad Ludov. R. ✝. 38. passim. I. 17, 22. 126. interdum idem quod *ser*, valde.

Sarberrin, Domini immediati, respectu vasallorum: subordinati. respectu Dom. Directorum superiorum. Notk. Ps. LXXXII. fi. Vid. *Druhtin.*

Sariaz, i. sario iz. Otfr. III. 24, 106. quamprimum id.

[Codex Vindob. pro *Sariaz angisah*, legit: *Sariazan gisah*, illam plorare videret. ut Scherz. in Not. observat.]

Sario,

SAR.

Sario, extemplo. Kero.

Sarni, omninò non. Otfr. II. 19, 16.

Minu uuort thiu uuerrent
thaz ir sar ni suerent.
Mea verba prohibent,
ut vos omnino non juretis.

Sarso, quamprimum. Otfrid. I. 15, 74.

Er quimit mit giuuelti,
sar so ist uuorolt enti.
Is veniet cum potentia,
quamprimum erit mundi finis.

I. 5. 1, 2.

UUard after thiu irscritan sar,
so mobt es sin ein halb jar.
Erat postea prætergressum (elapsum)
sic oportebat esse dimidium anni.

Conf. V. 6, 102.

SARABAITÆ, Pseudomonachi, Reg. S. Bened. c. 1. vide *Liebisare* in *Lic.*

SAR, sericum, Ekkeh. jun. de Caf. S. Gall. c. 3. *Pro pannis laneis emendis, quos sericales aut tunicas appellant.* ubi Goldastus: Forte: *Tunicos, Panni sericales.* Francis *serge* vel *Sarge.* Alemannis etiam *Sarewat*, ut in veteribus poëtis advertere est. *Panni tunici*, aut substantivè, *tunicæ*, Alemannis Veteribus *Tunch*, nostris N. ablato *Tuch*, à verbo *Tüncben*, quod est *tingere*, quasi panni tincti.

SARGAHUN, *Schergen.* Freherus ad Otfrid. II. 8, 49.

SARPHI, opp. *Suazes.* Otfr. III. 17, 68.

Thaz suazes er gilerti,
zi sarphidui iz bikerti.
Quod dulce (quidem) doceret,
in acre factum (vero) id converteret.

[*Sarphidu iz* habent Codic. Vindob. & Vatic. inde Scherzius locum ita vertit:
Illam dulcedinem quam docuit
in rigorem vertisset.]

SCARPHE, [*Scarfe* habet nostra editio] austeriores. Willer. pag. 33. n. 15.

Scerphe, durus. Rhythm. de S. Annon. ℣. 606.

Sarfuuesen, sævire. Notk. Ps. LXXXVIII. 12.

Sarfer, asperum. Kero. Prol. p. 15. *Scharff.*

Sarfeem filloom, acribus verberibus. c. 30. Otfr. I. 23, 49.

Ist thar uuiht so sarphes
odo ja uuiht oub so gelphes
Iz uuirdi in giribti
zi sconeru slihti.
Est hic quid asperius
aut quid obliqui
Id evadat in directionem (rectitudinem)
in pulchram planitiem.

III. 7, 15.

Thes sarphen uuizodes not.
Rigidæ legis præceptum.

SARMATÆ, de his Vorburg T. VI. p. 301.

[SARRI, Arabes. Gloss. Monf. p. 417.]

SASE, MS. Bibl. Germ. in Bibl. Caf. Prologus:

SAS.

Allen Gottes kinden
Die sich in trewen lassent vinden
Und in gleicher Sase
Bawen des Himels Strase.

Lambec. L. II. c. 8. p. 750. Vid. *Sazi.*

[SATALROSSO, equestrium equorum. Gloss. Monf. p. 330. hodie *Sattelross* vel *Sattelpferd.*

Satalgiziugi, jumentorum cingula. p. 399.

Huntesatul, eruca. p. 414.]

SATANASE, Satanas. Otfr. V. ult. 300. de charitate:

Thi unsih scono so gizam;
fon selben satanase nam.
Quæ nos egregie ut decet
ab ipso satana eripuit.

SATE, *Zisate*, dissipati, *zerstreuet*, quasi dicas *Zerseet.* Otfrid. IV. 7, 8. de futura desolatione templi Hierosol. verba Christi.

Quad er: giuuisso ih sagen iu
thie steina uuerdent noh zi thiu
Thaz sie sint so undrate
biar liggent al zi sate.
Dixit ipse: certe (amen) dico vobis
hi lapides redigentur adhuc eo
Ut fuerint sic destructi
hic jacentes omnes dissipati.

[Verte ultimos versus ita:
Ut sint tam rejecti
ut jaceant omnes ad sationem (quasi)

Hodie diceremus. *Als wann sie gesæet wæren*, *Sate* est nostrum *Saat.* Scherz. Not. ad h. l.

Sati, sationes. Gloss. Monf. p. 357.]

SATEN, satiare. *Kesaton.* Notk. Ps. XIII. 4. *Die sih ilent kesaton iro ferlornissido:* qui se præpropere satiantur sua perditione. Psal. XVI. 14. *Sateton sie sih unsubri*, saturati sunt porcina.

Besatten, consecrarunt, obtulerunt. Chron. Königsh. c. 4, 30.

SATERTAG. vide *Dag.*

SATIL, Sata, Tatian. 74. 1. *In meleuue thriu satil*; in farinæ satis tribus.

[Forte legendum *sati.* Singularis *sat* vel *saat.* Germanis adhuc in usu est, quanquam non pro mensura, sed pro frumento ipso ad faciendam sementem destinato accipiatur. Palthen. Not. ad Tat. p. 383. Imo *saat* hodie pro *semente*, *segete* accipitur.]

SAVCONNA, nomen Gallicum fluvii Araris, *Saonne*, *Seyne*, Amm. Marcell. L. XV.

SAUGEN, *chisaughida*, ablactatus. Isid. 9, 4.

[SAUM, sagma. Gloss. Monf. p. 412.]

Von ainem *Saum* honiges, 2. ꝟ. J. Augustan. de Teloniis.

Saum kupffers, zins, bleies. it.

Saun firrate rast. Sabbatum. ASax. *Restedag.* Franc. Jun. Gloss. Goth. p. 286.

SAUUEN, seminare, Tatian. c. 38, 2. de volatilibus cœli. *Sie ni sauuent*, non serunt. [Pro *sauuen* inferioris Germaniæ incolæ *sayen*, superioris *säen* dicunt. Conf. Jun. in Gloss. Goth. voc. *Sajan.* Palthen. Not. ad Tat. p. 363.]

SAXO-

SAXONES

§. I.

SAXONUM gens Germaniæ C. Taciti tempore adhuc incognita hoc nomine. Sedes videtur fuisse versus Septentrionem in Germania, inter Francos & Suevos. Pars olim Frisiorum, ut mihi videtur, & vid. Merulam ad Willeram. p. 3. Prima mentio Saxonum hodie in Ptolomæo 2. c. 11. sed existimat H. Conring. de Antiq. Stat. Helmst. p. 80. mentionem quoque eorum apud Tacitum fuisse, sed lacunam observari c. 37, 1. Eutropius in Dioclet: *Carausius mare accepit, quod Franci & Saxones infestabant.* Prima sedes eorum, antequam Britanniam occuparunt, in Germania fuit vicina Francis, Amm. Marcell. L. XXVII. §. 7. & Alemannis, etiam tempore S. Hieronymi in Vit. S. Hilar. Zosim. L. III. de Saxonibus ait *Chaucos*, gentis suæ partem, in Romanorum solum emisisse, & Batavorum insulam, pulsis Francis Saliis, occupasse. Oros. L. VII. c. 3. *Saxones, gentem in Oceani littoribus & paludibus inviis sitam.* Est præterea constans veterum fama, ex Batavorum & Chaucorum oris Saxones in Britanniam trajecisse. H. Conring. d. l. p. 84. V. Sidon. Apoll. L. VIII. Ep. ad Numant. Originem verò de Danis & Nortmannis Saxones duxisse, sunt qui tradiderunt, apud Witik. Alii pulsos à Danis, v. Aventin. L. V. pr. Certè Colonia Danorum & Norwegorum. Maxima Saxonum multitudine in Britanniam translatâ, Frisii illorum terras, insulam Batavorum, omnem Oceani oram ab Amaso ad Visurgim & Albim occuparunt: Exigua Saxonum manus tum remansit in Germania, H. Conring. p. 98.

Greg. Turon. L. II. c. 19. *Insulæ Saxonum* à Francis captæ atque subversæ sunt. al. submersæ. c. 27. ibi Ruinar.

Nomen à Sacis, *Sabs*, culter, gladius, Witek.

Schaken, municipium & sedes Saxonum ad Rhenun, Wendelin. de LL. Salic. c. 11.

Reineccio à *Sach*, ob administrationem justitiæ: *de Orig. Saxon.*

Praunio in Amœn. Germ. p. 106. à *Sassen*, *sitzen*, vel à *Chaucis*, *Schaussis*, de quib. Tacit. quieti secretique, &c.

§. II.

An. 449. primo appulerunt in Angliam, in Cantia Hengistus & Horsus Saxonum Duces, cum Colonia, causam exposuerunt Regi Vortegirno hinc, referente Galfred. Monumet. Lib. VI. Hist. Reg. Brit. c. 10. ut ipsi vel alteri Principi obsequium offerrent, fuisse enim expulsos ex patria, nec ob aliud, nisi quia regni consuetudo expetebat. Consuetudo namque in patria nostra, inquiunt, est, ut cum hominum abundantia in eadem supervenerit, conveniant ex diversis provinciis Principes, & totius regni juvenes coram se venire præcipiunt: deinde projecta sorte potiores atque fortiores eligunt, qui extera regna petituri, victum sibi perquirant, ut patria ex qua orti sunt, à superflua multitudiue liberetur, &c.

Verba Galfredi Monumet. L. VI. Histor. Reg. Britann. Cap. XV. hæc sunt:

POst obitum vero filii restitutus est Vortegirnus in regnum, qui precibus conjugis suæ commotus misit nuncios suos ad Hengistum in Germaniam, mandavitque ipsi ut iterum in Britanniam rediret, attamen privatim & cum paucis, quia timebat ne si aliter supervenisset, discordia inter Barbaros & cives oriretur. Hengistus ergo, audito obitu Vortimeri, trecenta milia armatorum sibi associavit: paratoque navigio in Britanniam reversus est. Sed cum tantæ multitudinis adventus Vortegirno & regni principibus nunciatus esset, valde indignati sunt: initoque consilio constituerunt cum eis præliari atque ipsos ex littoribus expellere. Quod cum filia sua Hengisto per internuncios indicasset, confestim cogitavit quid potius contra id agendum esset. Diversis igitur machinationibus peragratis unum ex omnibus elegit, ut gentem regni sub specie pacis adoriretur prodere. Misit itaque legatos suos ad regem: jussitque nunciare quod non conduxerat tantam multitudinem virorum, ut vel secum in regno remanerent, vel violentiam aliquam cum eis patriæ ingereret. Erat namque causa cur eam conduxisset: quia existimabat Vortimerum adhuc vivere: cui per eos affectabat resistere si illum expugnare incepisset. Quoniam autem non hæsitabat ipsum defunctum esse, committebat sese & populum suum dispositioni Vortegirni: ut quot optaret ex tanto numero in regno suo retinuisset: & quos refutandos censeret, concedebat ut in Germaniam sine dilatione redirent. Et si id Vortegirno placuisset tunc petebat ipse, ut diem & locum nominaret Vortegirnus quo pariter convenirent, & omnia ex voluntate sua disponerent. Talia namque ut regi nunciata fuerunt, ei vehementer placuerunt; quia invitus sineret Hengistum abire. Postremo jussit & cives & Saxones Majis Kalendis quæ jam instare incipiebant, juxta Ambrii cœnobium convenire ut ibidem prædicta statuerentur. Quod cum in utraque parte statutum

SAX.

tutum esset: Hengistus nova proditione usus, commilitonibus suis præcepit ut unusquisque *longum cultrum* intra caligas absconditum haberent. Et cum colloquium securius tractarent Britones: ipse eis hoc daret signum, *Nemet oure Saxas:* unde quisquis paratus astantem Britonem audacter occuparet atque abstractis cultris ocyus ipsum jugularet. Nec mora, statuta die instante convenerunt omnes intra nominatam urbem, & de pace habenda colloquium inceperunt. Vt igitur horam proditioni suæ idoneam inspexisset Hengistus, vociferatus est, *Nemet oure saxas:* & ilico Vortegirnum accepit, & per pallium detinuit. Audito ocyus signo, abstraxerunt Saxones cultros suos, & astantes principes invaserunt, ipsosque nihil tale præmeditantes jugulaverunt circiter quadringentos sexaginta, inter barones & consules, (quorum corpora beatus Eldadus postmodum sepelivit, atque Christiano more humavit, haud longe à Kaercaradanc, quæ nunc Salesberia dicitur, in cemiterio quod est juxta cœnobium Ambrii abbatis, qui olim fundator ipsius extiterat.) Omnes enim sine armis advenerant, nec aliud nisi de pace tractanda existimabant. Vnde ceteri qui propter proditionem accesserant, levius ipsos inermes interficere potuerunt. Non impune tamen hæc egerunt Pagani: quia multi eorum perempti fuerunt, dum neci ceterorum imminerent. Eripiebant enim Britones ex tellure Lapides & fustes, atque sese defendere volentes proditores illidebant.

§. III.

Beda L.I. Eccl. Hist. Gent. Anglor. c. XV. *Anno ab incarnat. Domini CCCCXLIX. Anglorum sive Saxonum gens, invitata à Rege Vortigerno, Britanniam tribus longis navibus advehitur. —— Advenerant autem de tribus Germaniæ populis fortioribus, id est, Saxonibus, Anglis, Vitis. De Vitarum origine sunt Cantuarii & Vectuarii, hoc est, ea gens, quæ Vectam tenet insulam, & ea quæ usque hodie in provincia occidentalium Saxonum, Vitarum natio nominatur: posita contra insulam Vectam. De Saxonibus i. e. ea regione quæ nunc antiquorum Saxonum cognominatur, venere, orientales Saxones, meridiani Saxones, occidui Saxones. Porro de Anglis h. e. de illa patria, quæ Anglia dicitur, & ab eo tempore usque hodie manere desertus inter provincias Vitarum & Saxonum perhibetur, orientales Angli, mediterranei Angli, Merci, tota NordHumbrorum progenies, i. e. illarum gentium, quæ ad Boream Humbri fluminis inhabitant, ceteriq; Anglorum populi sunt orti. Duces fuisse perhibentur eorum primi duo fratres, Hengist & Horsa. E quibus Horsa postea occisus in bello à Britonibus, hactenus in orientalibus Cantii partibus monumentum habet suo nomine insigne. Erant autem filii Wetgissi, cujus pater Vitta, cujus pater Vecta, cujus pater Voden. De cujus stirpe multarum provinciarum regium genus originem duxit.*

Saxonia vetus. *Oltsaxen,* Suffridus Petrus Leovardiensis de orig. Frisior. L. II. c. 12. Hujus Holsatiæ partem extremam quæ Juthiæ proxima est, in antiquis MStis Chronicis Oltsaxen i. e. veterem Saxoniam dici animadverto, ut enim nec saxis, ita nec sylvis Holsatia ita insignis est, ut inde nomen sortita videri debuerit. Chron Sax. *Ealdsaxen.*

De Fabula, Saxones ex Asia oriundos esse, vid. Jus Sax. Prov. *L. III. a. 33. & ibi Gl. Germ.* P. Albini *Chron. Misn. p. 392.* & Meric. Casaub. *de Ling. Saxon. p. 393.* qui putat eos ex Chersoneso Pontica in Cimbrica appulisse.

§. IV.

Paulus Warnefridi filius Longob. de Gest. Longob. L. II. c. 6. de antiqua Saxonum sede: *Alboin ad Italiam cum Langobardis profecturus* (ex Pannonia) *ab amicis suis vetulis Saxonibus auxilium petit, quatinus spatiosam Italiam cum pluribus possessurus intraret. Ad quem Saxones plus quam XX. millia virorum cum uxorib. simul & parvulis juxta ejus voluntatem venerunt. Hoc audientes Chlotarius & Sigisbertus Reges Francorum, Svavos aliasque gentes in locis, de quibus iidem Saxones exierant, posuerunt:* Lib. III. c. 6. 7. *ad Gallias deliberant venire, scilicet ut à Sigisberto R. suscepti, ejus possint adjutorio ad patriam remeare.* Inde bellum grave inter Suavos & Saxones, quorum isti à Saxonibus tandem *vehementer attriti,* & sic à bello quieverunt. Lib. IV. c. 32. bellum Francorum cum Saxonibus. cap. 33. Angli-Saxonum mentio. V. supr. *Langob.* A. C. 460. Saxones Britanniam occuparunt: Inde egressi iterum Germaniæ littoribus appulsi in loco qui vocatur *Hatheloe, Eginhard.* Witek. Conring. p. 88. eo tempore ubi ipsorum auxilio regnum Thuringorum eversum, seculo VI. V. Procop. L. VI. de Bell. Goth.

§. V.

Saxones in Germania divisi in Westphalos, Angarios & Ostphalos sive Osterlingos, sive Orientales. *Phalorum* vox, pro qua apud Ptolom. *chali* legitur, orta à pullo equino, antiquissimo insigni Saxonum. H. Conring. d. L. p. 91. ubi etiam docet *Angrivarios* apud Tacitum non esse Angarios, quippe istos in Francorum nomen venisse.

Ostphaliæ nomen obliteratum, & κατ' ἐξοχὴν Saxonia dicta, postquam Ducatus Saxoniæ ibi constitutus. H. Conring. p. 92. ubi & Cranzii commenta perstringit.

Regimen Saxonicum aristocraticum XII. virale. Chron. Sax. Theotisc. A. 810. apud Lindenbr. in Glossar. voc. Adalingus. Reinecc. de Orig. Saxon.

Quatuor hominum ordines. I. *Edelingi.* h. e. Prin-

SAX.

Principes, Comites, Barones. Ex quibus reliqui Saxonici ſanguinis: Marchiones Miſniæ & Duces Sax. Principes Anhaltini; Comites Lippienſes, Benthemenſes & Ranzovii. Nam Brandenburgici ex Suevia: Brunſwicenſes ex Boiaria vel Italia. Holſatiæ Duces & Comites Oldenb. ex Friſia. Comites Werningerod. & Stolbergenſes ex Italia, Columnenſium familia. H. Conr. p. 101.

V. Chron. Sax. in Spec. Sax.

II. Ingenui Liberi, Miniſteriales, hodie Nobiles aut Equites.

III. Liberti, Libertini, Laſſi. Chaucici generis.

IV. Servi, itidem.

Saxoniam, tempore Caroli M. ſubactam, non ab Epiſcopis, ſed Principibus gubernatam, contra Cranzium aſſerit Conring. d. l. p. 110. Sed utrumque verum eſt, ſano ſenſu: Certum enim non Duci, ſed Epiſcopis commiſſam à Carolo M. adminiſtrationem Saxoniæ, ſed & illud non negandum, quod etiam Comitibus, & inter eos imprimis Trutmanno, qui & ipſi Principum nomine veniunt.

Saxones à Carolo M. jus civitatis Francorum & jus Statuum in Comitiis accepere, Conſtitutio Carolina de partib. Saxoniæ.

Hinc Aldricus Cenomanicæ urbis Epiſcopus dicitur *natione, patris ex parte, Francus ſive Saxo, matris quoque ex parte Alamannus atque Bajuvarius. Regia ex progenie ortus.* Geſta Aldrici, apud *St. Baluz. Miſcell. Lib. III. pr.*

Saxonia Inferior, comprehendit totam Belgiam, Chron. Belg. Rhythm. apud Rob. Sheringham. de Anglorum Origine. p. 26.

Oude bocken boor ick gewagen,
Dat al t'land beneden Nyemagen
Wilen NederSaſſen biet,
Alſoo als die ſtroom verſchiet,
Vander Maze ende van den Rhyn
Die Schelt was dat weſtende ſyn.

Antiquos libros audio ego mentionem facere,
Quod tota regio infra Neomagum
Olim inferior Saxonia dicta,
Ita ut fluvius ſeparavit,
A Moſa & à Rheno
Scaldis erat occidentalis finis ejus.

§. VI.

Lingua Saxonica pura ex monumentis Britannicis liquet, Friſicæ aut Danicæ vocabulis & pronunciatione affinior, quàm illi quæ hodie in Saxonia inferiori recepta, & quæ veriſimiliter *Chaucia* eſt, arguente H. Conring. d. l. p. 96. Unde confirmor, ſub Friſiis Saxones tempore Taciti veniſſe.

Mericus Caſaub. de Ling. Saxon. p. 132. *Linguam Saxonicam cum dico, Germanicam, ut nunc vocant, & Teutonicam ſive Belgicam intelligo, cum quibus eam per omnia ferè conveniſſe, vetuſtiſſima quæ ſuperſunt hodieque trium iſtarum linguarum monumenta fidem faciunt. quales ſc. erant in uſu ante* 800. *vel M. annos.*

SAZ.

Mores. Salvian. L. IV. de Gub. DEI. p. 86. Gens Saxonum fera eſt. L. VII. p. 169. Saxones crudelitate efferi, ſed caſtitate mirandi. *thie kone Sahſen*, Fr. de B. Hiſp. ℣. 3236.

SAZI *in mammonto*, tranquilla quiete. Otfr. III. 26, 59. [Scherz. in Not. vertit: Ipſis ſuavius (melius) eſſet.]

Id. I. 8, 23. de Joſepho Mariæ marito:

Job tha lyta iz imo ſazi
ob er ſia firliazi.

Atque tunc cogitatio ipſum ſubibat
ſi eam desereret.

[Pro *tha lyta* Codices MSCti omnes habent *thata*, ut Scherzius in Not. obſervat, qui proin h. l. ita vertit:

Atque cogitabat annon ipſi conveniat, (utile ſit)
ut illam desereret.

Pergit Scherz. in Not. *Sazi* idem eſt ac conveniat, utile ſit. Ita apud Otfrid. III. 26, 61.

Giuuiſſo uuizun uuir thaz,
thaz uns es harto uuola ſaz,
Job uns es theh filu fram,
thaz Druhtin hera in uuorolt quam.

Certe ſcimus hoc,
quod nobis admodum utile ſit,
Et nobis proficiat valde,
quod Dominus in mundum hunc venerit.

Eadem ſignificatione legere eſt *ſizit* cap. eod. verſ. 8.

Giloubemes thero dato,
iz ſizit uns ſo drato.
Keremes in muate
uns ſelbon io zi guate.

Credamus hæc facta,
convenit (utile eſt) nobis valde.
Advertamus animum
nobis ipſis etiam ad bonum.

Hæc quidem Scherzius; interim non diffiteor, Schilteri verſionem verſus 8. loci poſterioris *Id ſedeat nobis penitus* (in animo) mihi non videri rejiciendam.

Sazta, fecit. Gloſſ. Monſ. p. 364.

Saztin, facerent. p. 384.

Sazta munde minimu kebaltida, poſui ori meo cuſtodiam. Kero. c. 6. *Saztoos arabeit in bruki unſeremu*, poſuiſti dolores in dorſo noſtro. c. 7.]

Vide *Sez* & *Sizen.*

Uſſaz, præpoſitum. Obſ. 17. ad Königsh. pag. 916. ſq.

SBEH. }
Sbehr. } v. *Beh.*
Sbehs-hart. }

SCABORON, Vid. *Irſcab.*

SCADA, Umbra. hodie *Schatte.*

Scato uuolchan, nubila. Gl. Vet. Notk. Pſalm. CVIII. 23. *Ih pin aba genomen, alſo ſcato, ſo er ſiget.* Sicut umbra cum declinat ablatus ſum.

Sce-

SCA.

Scedeuuan sal, obumbrabit. Gloss. Lips. Notk. Ps. XC. 4. *Mit sinen skerten scateuuet er dir*, scapulis suis obumbrabit tibi.

Bescediuuit, obscurabitur. Gl. Lips.

SCADE, Damnum. Otfr. II. 12, 188.

Thes scaden uuibt ni luage.
Damni quid ne fugiat.

[*Er santa sie ana dia abologi sines zornes, zorn unde bolgenscaft unde arbeite unde scaden santa er in be dien tiefelen*: Misit in eos iram indignationis suæ, indignationem & iram & tribulationem, immissiones per angelos malos. Notker. Ps. LXXVII. 49.

Schedin, damno. Gloss. Mons. p. 367.]

Schadeber knebt was, und doch sinre missetat nit verjehen wolt uf dem Turne, apertè maleficus, ex contumacia crimen pernegans, qui propterea condemnatus ad perpetuam relegationem ex Episcopatu Argent. cum interminatione si rediret, ut suffocaretur, *ertrenket*. Chron. Königsh. c. 2, 13. *Schadbar.*

Gesceden sib. Carm. de B. Hisp. ỳ. 1196. [*Tu ne scolt thib niemer so gescenden.* Ita verba hujus loci se habent.]

Schebedig, Notk. Ps. LXXVII. 49. leg. forte: *Schedebig*, noxium.

Scadal wort, verba noxia. Notk. Ps. X. Hebr. XI. 3.

Scadele, nocentes. Notk. Ps. XXVI. 2. *Er scirmet mib, so mib anauuellen scadele, daz sie mib ezzen.* Protegit me dum appropinquant super me nocentes, ut edant carnes meas.

Unscadelen, innocentem. Notk. Ps. X. 8. *Daz er unscadelen erslahe*, ut interficiat innocentem. *Er slahet unscadelen so er unscadelen getuot*: interficit innocentem, quum eum nocentem facit.

Unscadele, innocentes. Notk. Ps. XXV. 6.

SCADON, Verbera. Otfrid. IV. 5, 19. de asino.

Mag scadon harto lidan,
ni kan ni'nan bimidan.
Potest verbera dura pati,
nec potest ea evitare.

[*Scadon* non in specie *verbera*, sed in genere, mala, *damna* denotat. Scherz. in Not. At omnino hic verbera notat, quod ipsa res de qua sermo evincit, & sane, non in genere solum mala & damnum hanc vocem denotare, sed & species malorum, Glossæ Monseenses docent, in quibus sequentia reperiuntur:

Scado, læsio. Gl. Mons. p. 401.

Scadun, calumniam. p. 366.

SCAF *dera slahta*, oves occisionis. Kero. c. 7. *in scaffum*, in ovibus c. 2. vide *Scaphon*.]

SCAFCHURTEN. v. *Churt.*

SCAH, præda. Gl. Vet. Vid. *Skachar.*

[*UUeridant zi scaahche.* erunt præda. Isidor. c. 3. §. 6. (In nostra editione *zi scaaliche*, sed haud dubie vitiose legitur.) Vox hæc Otfrido non ignota fuit, ut videre est II. 11, 46.

Nu duent iz man ginuage
zi scahero luage.
At fecistis eam (domum meam) abunde sicariorum (latronum) speluncam.

It. IV. 27, 6.

Leittun sie oub tho thare
Scachara urmare,
Zuuene zi themo uuizze.
Duxerunt etiam huc (Judæi cum Christo)
Sicarios insignes
Duos ad supplicium.

Conf. Jun. Not. ad Willeram. p. 161. A primitivo hoc derivanda non solum vox mediæ latinitatis *scachum*, quæ rapinam spoliumque, sed & Germanica nostra *ein Schächer*, quæ prædonem notat. Forte & *Scachorum* ludus originem huc refert. Nec fere dubito inde esse verbum *Schachern*, quo mercaturæ fraudes designantur, quæ à compendio latronum non re ipsa, sed nocendi modo differunt. Palthen. Not. ad Tat. p. 404.

SCAHHO, lingua. Gloss. Mons. p. 324.

Scahhun meres, linguam maris. p. 333.]

SCAL, *sculi*, debet. Prol. p. 16. c. 2. c. 6. *Dob lib des munickes scal pihaltida haben*, licet vita monachi debeat observationem habere. c. 49. *Scalun*, debent. c. 48. *Scolan*, debere. Prol. p. 18. c. 7. 43. Kero.

Scolo thes libes, vitæ reus. hodie *schuldig*. Otfrid. IV. 22, 14. Pilatus de Christo:

Ni bin ih oub thes uuisi,
ob er thes libes scolo si.
Neque sum quoque hujus certus,
an vitæ reus sit?

SCAL, potest. Otfr. ad Salom. ỳ. 11.

Lekza ich therera buachi
ju sentu in Suaborichi,
Thaz ir irkiaset uberal,
oba siu fruma uuertan scal.
Volumen horum librorum
vobis mitto in Sueviæ Regnum,
Ut vos dijudicetis undique,
an illi utiles fieri possint.

SCALA, poculi genus. Vorburg. Tom. VII. p. 3. *Schale.*

SCAL, *Schal*, Cortex.

Schelfenden, cortices facile dimittentes. Geiler. Narr. Schiff. pag. 27. b. *Nuss die balden Schelfenden lassen, sollen gemeinlich nüt, seint böss.*

[De discipulis Christi spicas evellentibus Tatianus. c. 68, 1. dicit: *Schelente iz mit iro banton*, confricantes manibus.

Germanis hodienum *schälen* est decorticare, deglubere, crustæ aliquid eximere, à primitivo *schale*, crusta. Hic idem vocabulum de grano accipitur gluma liberato. Quod qua ratione sit factum, id quod in textu Latino est vocabulum indicat. Palthen. Not. ad Tat. p. 380.

SCALCH, servus. Kero. c. 2. *Scalcha*, servos. Prol. p. 17.]

Scalka, servis. Otfr. V. 23, 541.

Thie holdon scalka thine.
Fideles servos tuos.

SCA. SCA.

c. 19, 105.

Scalka iob thie riche
thie gent thar al giliche.
Servi & divites
ambulabant isthic pariter.

Id. I. 15, 28. de Simeone:
Tho sprah oub filu blider
ther alto scalc finer.
Nu lazist thu mit fridu sin
so gibiaz mir io thaz uuort thin.
Mit dagon iob ginuhtin
thinan scalc Druhtin.
Tunc dicebat multum lætabundus
senex servus ejus.
Nunc dimittis in pace esse,
quod promisit mihi verbum tuum,
Dierum jam saturum
tuum servum, Domine.

[Ita quoque Tatianus Simeonis verba refert: *Nu forlaz thu Truhtin thinan scalc.* Nunc dimittis servum tuum Domine. c. 7. §. 6.

Hoc vocabulum olim servum in honoratiori quoque ministerio positum significavit, uti composita *Gotschalk*, *Marschalk*, &c. testantur, hodie, ob serviles nequitias, pro homine vafro perditoque usurpatur. vid. Gloss. Lips. Jun. in Gl. Goth. v. *Skalk*. Somner. Diction. voc. *scalc* & *cealc*. Palthen. Not. ad Tat. p. 314.]

Scalkliehaz faz, vas servile. Otfr. III. 7, 117.

Scalches fi.auua, forma servi. Isid. III. 6.

A. Sax. *Sceale*, servus.

Goth. *Skalks*, servus. Matth. X. 24.

SCALL, *Skal*, sonus. Hodie *Schall*.

Scalsang, Psalmus. Notk. Psalm. LXX. 22. [Locus hic haud dubie corruptus mihi videtur, atque legendum *Salmsang*. vide supra *Salm*.]

Skella thin stemma, sonet vox tua. Willer. p. 35. [n. ed. p. 17. quæ legit *Diu stimma schelle in minen oron.*]

Skellilinum, Tintinnabulis. Gl. Vet.

Irscal, insonuit, increpuit. Gl. Lips. ubi Somnerus: *Ira, Sax. yrre; irasci, yrrian.*

Scullen stim. Notk. in S. Athan. ℣. 4. de histrionibus larvis faciem obtegentibus. *Uzer dien scullun sar durh die holi, lutreisteren stimma.* Id. Ps. LXXVI. 19. *In orbe terrarum (in uuerlt rinch) scullen diniu egelichen uuerch.*

Ubi *scullum* idem est quod hodiernum *erschallen.*

[SCALT *thaz shef in tiusi*: duc navem in altum. Tat. 19. 6. Fatetur se ignorare hanc vocem communis septentrionalium populorum Præceptor Junius. Restat igitur ut de ea à tempore quoque Junii incognita conjecturam qualemcunque nostram proponamus. Est inter Germanos usitatum vocabulum *schalten*, de cujus proprio significatu non satis quidem constat, quantum tamen ex addito *walten* patet (*schalten und walten*) laborem qualemcunque id denotat alieno labori jussu nostro suscepto oppositum. *Walten* enim jubere, imperare significat. Vid. supra *alwalten*. *Schalten* ergo est aut facere imperata (forte inde est *schalk* servus) aut sua sponte aliquid agere, ducere, moliri, qui posterior significatus loco huic congruit. Simpliciter usurpata eadem vox idem notat quod inserere. Hinc diem intercalarem *einen schalttag*, annum bissextilem *ein schaltjahr*, ipsumque intercalandi actum *einschalten* dicimus. Non inepte autem à Petro út naviculam alto insereret postulari potuit. Deinde quoque A-Saxonibus in usu olim fuerunt voces *scalfor* mergus, *scalfing* mersio, unde *scealfing-stole*, sella est in qua rixosæ mulieres sedentes aquis demergebantur teste Somner. in Diction. Hinc adeo colligas verbum quoque illis non inusitatum fuisse *scealfon*, aut pronunciationis ratione habita *scalfon* mergere, aquis committere. Quidsi ergo dicamus mutato *t.* in *f.* quod quidem ob elementorum similitudinem facillime fit, legendum hic esse *scalf*, ut sensus Christi loquentis sit *scalf thaz shef in tiusi*, immerge navem aquis altioribus. In ipso enim littore steterat navicula, ex qua piscatores in terram exscenderant, in quam nullo negotio ascenderat Christus, quamque deinde à terra abduci petierat, hactenus ut nec à turba circumfusa premeretur, nec minus tamen commode ab eadem audiri posset. Satis itaque recte hæc sibi respondent, ut nunc miraculum in piscando editurus Servator ducere navem in altum *vastoque immergere ponto* jubeat, quæ verba Poëtæ sunt Æneid. III. Hæc Palth. Not. ad Tat. p. 343. quæ tamen, imprimis quoad mutationem literæ *t* in *f*, nimis longe petita sunt, solidiora infra voce *Schalten* reperies.

Scalt, polluit. Gloss. Monf. p. 361.]

SCAMA, reverentia. Gl. Lips. conf. Notk. Ps. LXVIII. 20.

Scamelos, Notk. Ps. LXVIII. 8. [Verba Notkeri hæc sunt: *Uuanda umbe dih leid ih iteuuiz, unde umbe dih pedahta scamelosi min anasiune.* Quoniam propter te sustinui exprobrationem, operuit irreverentia faciem meam. *Ube man ze mir chad: Christianus es, cultor crucifixi (du bist Christane des kecriuzegotin uobare) des uuas ih scamelos, des ne meid ih mih.*]

Scamelosi, inverecundia. Notk. Ps. XX. 13.

[*Scamalina*, verecundi. Gl. Monf. p. 386.

Scamaliniu, pudorata. p. 356.

Scamaloso, impudenter. p. 339.

Scamaloser, impudens. p. 334.

Scamalosero, infrunitæ. p. 356.

Scamalosa, impudentes. p. 386.

Scamalosemo, procaci. p. 351. Hodie *ein Schamloser* est qui depuduit.]

SCAMU, Verecundiâ. Kero. c. 43.

Scames thich, pudet te. Willeram. p. 14. n. 7. Fr. Junius. p. 35.

Scameliche, *Schambaft*. Willer. p. 66. [n. ed. 27. quæ habet *Scamele*.]

Ther min scamenti uuirdit, Tatian. 44, 22. qui confusus me fuerit. *Der sich meiner schæmen wirdt.*

[*In* SCAMELUM, in subselliis, Kero. c. 11.

Scamalun, subselliis. Gloss. Monf. p. 375.

SCAMLIHCHO, breviter. Kero. c. 20.

SCAN-

SCA.

SCANCTA, propinavit. Gl. Monf. p. 394. hodie *fchencken, aufschencken, einfchencken* in ufu eft.
Scancta, mifcuit. p. 334. 351.
UUaz SCANDANO *ift*, quid impedit. pag. 327.]
De SCANDIA, SCANDINAVIA, Suecia, V. Vorpurg. T. 7. p. 5. & 16.
SCANGAMES, Pergamus. Kero. Prol. p. 17.
SCANT, hodie *fchand*.
[Otfr. II. 2, 39.

Thaz uuas nu uuorolt fcanta
thaz finan n'irkanta.

Hoc erat itaque mundo dedecus
quod ipfum (Chriftum) non agnoverit.

Ita Scherz. in Not. ad h. l.
Scantlibfes, probrofæ. Gloff. Monf. p. 384. hodie *fchändlich. Scantlib, uuenaglichi*, lugubrem. pag. 409.]
Scantuuerron, fcandala. Notk. Pfalm. LXVIII. 4. *UUe dirro uuerlte fone fcantuuerron:* væ mundo ab fcandalis.
Kefcanter, confufus. Kero. c. 7. Otfrid. I. 1, 132. de Francis Orientalibus:

Bithiu fint fe unfcante.

Propterea funt haud confufi.

[Melius: non contemti, æftimati, loco aliquo habiti. Scherz. in Not.]
Id. lib. V. ult. 144.

Si quamun filu fcant heim.

Veniebant valde pudefacti domum.

Gefcendidi, confufi, Gl. Lipf. Somnerus: *Hoc Sax. Gefcynde, ut & dedecus eis fconde. —— propriè increpationem notat: ab increpatione autem oritur confufio.*
Scantpurg, Babylonia. Notk. Pfal. XLIV. 11. Babel, confufio. Hieron. vide fupra *Burg*.
SCAPARE, vellus. Notk. Pfal. LXXI. 6. *Erferet alfo der regen an den fcapare*, defcendit ficut pluvia in vellus.
SCAPH, Theca, armarium. Fr. Junius in Willer. p. 220. Hodie *Schafft*.
SCAPHON, ovili. Gl. Lipf. Somnerus: *Septum, clauftrum, quo ex cratibus facto, paftores noctu includunt oves, tum ad ftercorandum arua, tum ne in fegetes fpatientur.*
SCAPHAN, facere, formare. Otfrid. I. 9, 16.

Thaz fie iz oub giquattin
iob imo namon fcaptin.

Ut ipfi quoque abblandirentur
& ei nomen facerent.

[*Ihm* (dem kinde) *einen nahmen fchöpfften.*]
Thie rodon ephela uuaran ingefchapeda, [*die roton epfele uuaren in gefcaffede*, ita noftra editio] ut obfervarem, an mala punicea germinaffent. Willeram. C. Cant. 6, 10. Willer. p. 118. n. 51. *Thaz uuocher fich gefcaphe*, fructus fe format.
Scaffanto, gravida, Tatian. de Maria. c. 5, 7. *uuas fiu fundan fcaffaniu*, inventa eft in utero habens. Id. l. c. §. 12. *Gimahaltero ghnabhun fo fcaffanerit*, defponfata uxore prægnante.
[*Scaffan*, univerfim fignificat creare, formare aliquid. Quod ut de rebus fingulis diftinctius exprimeretur, duplici compofito ufi funt Germani *erfchaffen*. & *befchaffen*, creationemque, *die Erfchaffung*, formam atque conftitutionem rei *die Befchaffenheit* dixere. Simplex autem, quod in ufu hodienum habemus, fenfum fere mutavit, idemque eft, quod curare f. procurare aliquid, *etwas fchaffen* id eft *anfchaffen*. Unde eft *ein Schaffer* procurator, una cum phrafibus *gnug zu fchaffen haben*, rerum fuarum fatagere, *ich habe damit nichts zu fchaffen*, hanc rem in me non fufcipio curandam, itemque fubftantivum *gafchaft* conditio in Gloff. Boxhorn. hodie *ein gefchäfte* negotium. Hic itaque quando Maria dicitur *fcaffaniu*, formatio prolis in utero intelligitur, quafi dicat interpres, inventa eft formans prolem, quam fufceperat. Palthen. Not. ad Tat. p. 308.]
UUaren gefcaffen ze huten, commendirt zum fuccurs: Fragm. de Bell. Hifp. ℣. 2975.
Sceffantin, Creatori, Kero. c. 16.
Skeffen, Creatorem. Symb. Alem.
Gifcaft, creatura. Otfrid. I. 12, 23. DEus dignatur Evangelio mundum:

Job al gifcaft thiu in uuorolti
thefa erdun ift oub dretenti.

Et omnem creaturam, quæ in mundo
hanc terram eft quoque calcans.

Gefcaphe, Notk. Pfal. L. 12. & Pf. LXXXIV. 2. [In his locis non *gefcaphe*, fed *skephe* reperitur, ita enim prior fe habet: *Skephe in mir reine herza*, cor mundum crea in me. Alter autem: *Sinemo herren unde finemo fcepfen.*]
Willer. vid. in *Wachar*.
Er engilo gifceftin. Otfrid. II. 1, 2.

Er allen uuorolt kreftin,
job engilo gifceftin.

Ante omnes mundi vires
& angelos creatos.

Id. V. 20, 12.

Mit mihileru krefti
iob engilo gifceftl.

Cum maxima potentia
& angelicis creaturis.

Notk. Pfalm. LXXIII. 18. *Erhuge dirro dinero gefcefte:* memor efto hujus creaturæ tuæ.
Scepheri, creatorem. Otfrid. I. 5, 49.

Scepheri uuorolti.

Creatorem mundi.

II. 4, 65.

Nu fcepfe er imo hiar brot
ther hungar diut imo es not.

Nunc faciat fibi hic panem
fames eum ad hoc neceffitat.

[*Zi fines fceffidhes huldin*, conditoris gratiæ. Ifidor.

SCA.

dor. c. 5. 7. Legendum puto *sceffires*. Palthen. in Not. p. 412.]

Scaffanera, prægnans. Gloss. Vulcanii. p. 66.

Metamun sceffi, mediocri sc. loco. Vid. *Unschafft*.

Sceffiouffig, Notk. Psalm. XCI. 6. *die Gotes Kedanch ne chunnen bechennen, unde sie Got abtont wesen unrehtin*. i. qui Dei consilium (quod malis hìc bene, & bonis malè fit) non possunt cognoscere, & DEum æstimant injustum. q. d. creatorem suffocantes.

Bischopfeit, formatus. Jus Argent. L. I. cap. 19. *omnes mensuras à magistro cauponum formatas, bischopfeit suint sin*. & mox: *ita tamen*, *quod* (pondera librarum) *à monetario sint formata*, *bischopfet*.

Schaffen, creare, formare.

[SCAR, cohors, hodie *Schaar*. Rhythm. de S. Annon. ỷ. 274. *Si gavin imi manige scar in hant*. Dederunt ipsi multas cohortes in potestatem.

Otfrid. IV. 16, 24. de Juda qui secum assumsit:

Skara filu breita,
ioh sie thara leita.
Cohortem multo amplam
& eam eo duxit.

Hincmarus Remens. epist. 5. *Bellatorum acies, quas vulgi sermone scaras vocamus*. Fragmentum Annal. Francicor. ap. Canis. T. III. Antiq. Lect. *Et filium suum Dominum Carolum dimisisset una cum scara contra Westvalos*. v. Notas ad citat. locum Rhythmi.

[SCARR, ordinibus. Gloss. Monf. p. 361.

Scaras, phalangas. p. 326. hodie *Schaar*.]

SCARWAFFEN, turba tumultuans: Matth. IX. 23. Cod. MS. Evang. & Epist. Dominic.

SCARA, vel cinsa, angaria, i. in equis vel aliis servitiis. Gloss. Monf. p. 383.

An inde derivanda vox *Scharwerck*, qua hodienum in Bavaria rusticorum operæ, alibi *Frohndienste* vocatæ, appellantur?

SCARALEGA, Sclaregia. Gl. Monf. p. 414.]

SCARBA, pellicanus. Notk. Psalm. CI. 6. Plin. 10. 56. & 66. Kilian. p. 201.

[SCARIBA, Ibin. Gl. Monf. p. 321.

SCARO, acie. Gloss. Monf. p. 363.

SCARSAHS, vide *Sahs*.]

SCARPH, vide *Sarf*.

[SCARPOTA, concidit. Gloss. Monf. pag. 329.]

SCASSEN, jaculari. Notk. Psal. LXXV. 9.

[*Scuzzen*, non *scassen* in hoc loco extat. *Du scuzze fone himele daz urteil*. De coelo jaculatus es judicium. Hodie *schiessen*.]

Irscassen, exinanitus, Notk. Psal. LXXIV. 9. *Aber doh ne uuard diu truosana irscassen*. Veruntamen fex ejus non est exinanita.

SCASTLEGI, armorum depositio. Capitul. Ludov. Pii. p. 668. Vid. Pontan. Lib. 6. Orig. Franc. 17. V. mox *Schatruge*. *Scat*, arma, quibus nocemus.

SCATHEN, condemnare.

SCATHAN SAL, damnabit, Gloss. Lips. ubi Somnerus: *damnum Sax. sceath: damnum faciens*, *sceathig*. *innocens*, *unsceathig*. *Hinc Grassator, eis sceatha: Piratici*, *Sæ-sceathas*.

SCA.

Schatruge, quies ab armis. Vid. Comment. ad Jus Feud. Alem. pag. 89. idem quod *Scatslegi*, quod vide.

Gescathot, condemnatus. Gl. Lips.

under sconeme scathe luzet, Fragm. de Bell. Hisp. ỷ. 1013.

SCAUUONT, speculantur. Kero.

Scauunka, consideratio. c. 34. *Scauunku*, considerationem. c. 8. *Skawonter*, consideratus. c. 64. *Kescawota*, considerent. [*Sikescauuot*, consideretur. c. 64.] *Piscauwohe*, consideret. cap. 55. *Zi piscauwone ist*, consideranda est. cap. 48. Kero.

Scawonti, scrutans. Kero. c. 7.

Scouon. Otfrid. ult. 25. 120. De peccatore:

Iz ruarit sino brusti
far zi thera fristi,
Mit mihilon riuon,
so er iz biginnit scouon.
Tangit ejus pectus
valde hocce tempore,
Cum magna lamentatione,
cum incipit scrutari.

I. 9, 45.

Gistuantun si tho scouuon
in then fater stummon.
Persistebant tunc respicere
ad patrem illum mutum (Zachariam.)

C. 11, 115.

Uuant er uuilit unsih scouuon
zi then euuinigen gommon.
Namque vult nos videre
apud æternas epulas.

C. 18, 38.

Selbo thu iz ni scouuo.
Ipse tu eam ni videris.

Conf. III. 7, 17.

[*Scouuari*, prospectator. Gloss. Monf. pag. 355.]

Biscouuun. vide supra suo loco adde. Otfrid. I. 28, 8.

Uuir unsih in then riuuon
ni muazin io biscouuon.
Nos nosmet in pœnitendo
ne oporteat aspicere.

IV. 33, 8.

Ni uuolta sun then riuuon
thara z'in biscouuon.
Nolebat sol hanc calamitatem
ibi apud istos inspicere.

[Scherz. vertit *respicere*, ut notatum supra lit. B. ubi tamen vitiose cap. 23. pro 33. excusum.]

Giscouuoti. Otfrid. I. 4, 26.

Thaz er giscouuoti.
Ut adspiceret.

Schowe vingerlin, *Schowe Krome*. Jus Argentinens. lib. 3. Tit. *von eigen*. c. XI. Promercalia.

SCAZ,

SCA.

SCAZ, Obolus, Tat. c. 27. 3. *then jungiston scaz*, novissimum quadrantem.

[Uti ex hoc loco patet *scaz* proprie nummulum denotat, unde & in Gloss. Boxhorn. est *feriscaz* naulum, quod plerumque exiguum est, & *scazseckil* marsupium, quo nec grandiores nummi asservantur. Germani vocabulo huic (*schatz*) eam dignationem addiderunt, ut pro thesauro accipiant, forte quod exiguum olim esset quo opes atque divitiæ in ea gente censerentur. Cæterum ad antiquiorem vocis usum spectare videtur quod iidem dicunt *schätzen* æstimare, id est qualicunque pecunia taxare, itemque *eine Schatzung* indictio tributi, quod fere minutatim penditur. Conf. tamen cap. 154. 2. (qui locus mox producetur) Palthen. Not. ad h. l. Tat. p. 355.]

Id. Tatian. 44. 21. *Cousit man zuuene sparon mit scazzu*, duo passeres asse veneunt.

Æs. Idem c. 44. 6. *Nob scaz in juuuaremo bruobabe*, neque pecuniam in zonis vestris.

Argenteus. Id. c. 154. 2. *gisaztun imo thrizzuc scazo*, constituerunt ei 30. argenteos : quod ipse Tatian. c. 193. 3. 4. *silbarlingon* reddit.

[*Scaz*, quæstum. Gloss. Monf. p. 366. ære. p. 411.

Varanter scaz, mobilia. p. 382.

Unvarenta scazu, immobiles. p. 383.

Scaza, substantias. p. 365. talenta. 391.

Scaze, summa. p. 331.

Imo untar scaz thaupot, enti cheerit, sub pretio redegerit. p. 402.

Scazomes, lucrum faciemus. p. 368.

Scazvurfun, liberti. p. 377.

Scazvurpun, manumissionibus. p. 377.]

Denarius. Fr. Junius in Gloss. Goth. Otfrid. IV. 8, 46.

Sie imo sar thurub thaz
gibiazun mihilan scaz.

Isti (Judæi) ei (Judæ) statim propterea
promiserunt multum denariorum.

c. 37, 51.

Thie thie Knechte miatun,
mit scazzu ioh mit uuortun.

Qui milites conduxerunt
pecunia & verbis.

V. 19, 120.

Ther scaz ist fines findes.

Denarius vadit viam suam.

Thesaurus. Otfrid. III. 3, 40.

Ist uns ther scaz mera.

Est nobis thesaurus major.

c. 6, 43.

Er quad: Ni mohti uuerdan
mit koufu sih biuuerban
Mit mihilemo scazze
ther liut si thiu gisazze.

Iste (Philippus) dixit: Non poterit fieri
emendo cooperari,

SCA.

Magno thesauro,
ut populus ad hoc accumbat.

IV. 35, 24.

So diuran scaz irbati.

Tam pretiosum thesaurum expoposcerit.

vide *Haubit*. & *Schaz*.

Kyric sceattas, Kirchenschaz. LL. Inæ Reg. AS. p. 2. Whelocus Lambardi interpretationem: *Primitiæ seminum*. reprehendit; sed & ipse confundit vocabula diversa. Nam *sceat*, *schat*, scendenne, *schaden*, h. e. *scheiden*, dividere, & dividendo damnum inferre. Item in bonam partem, in partes separare, *theilen*. *Sceote*, portio. Aliud est *sceattas*, *schas*, in specie oblationes & præstationes Ecclesiis debitæ. V. & inf. post: Schappel. itemque Diss. de Bon. laudem. §. IX.

Scaz, divitiæ. Notk. Psalm. XXX. 18. & Ps. LI. 10.

Anglo-Sax. *Sceat*.

Goth. *Skatt*. Marc. XII. 15.

Escaëta, Escadentia, Escasura, bona caduca, v. du Fresn. Gloss. v. Escaëta. & Excadentiæ. Itali *Excadentias* appellant, speciatim subfeuda aperta, quæ aliis iterum subinfeudari solita, *Monut. de recta feud. interpr.* c. 48. *fi.*

SCAZABEL, Fragm. de Bell. Hisp. ✝. . . . Vid. ad Konigshov. Chron. c. I. 89. *Do mahte ein meister das Schoffzabelspiel. (oder Schachspiel.)*

[SCEF, navis. (Tatian. c. 19. 10. *Shef*.) *Inginomanemo sceffe* sumisso vase. Gloss. Monf. pag. 367.

Sceffeberin, nauclero. p. 367.

Ferium enti scefman, nautæ atqve vectores. pag. 411. Hodie *Schiff*, navis, *Schiffmann*, nauta.

Scepbsanch, celeuma. p. 337.

SCEFTHIUPO, tironum. p. 404.

Scefdiuba, Pyramides, vel latrones. p. 413.

SCEIDEN, *Scheiden*, secedere.

Sceidmacharin, Schismatici. Notk. Psalm. CVI. 39. σχισματοποιοί.

[*Sceidunga*, discidium. Gloss. Monf. p. 409.

Scitunga, discessio. p. 399. discessionem. pag. 366. Schisma. p. 377.

Sceitungo, repudii. p. 336. 378.

Scheidhaftoror namun, differentius nomen. p. 395.

Scied, segregavit. p. 366.]

Keskeidara, vide lit. K.

SCELLING, solidus. Gloss. Vet. Jus Prov. Alem. c. 20, 5.

Schilling à Silibba, Gloss. Freher. de re numm. p. 47. est 1. As Teuton. *eine zahl von* 12. *Schilling. Pfennig. Zahl von* 12. ₰.

- - *Eyer. Käs. &c.*

Henisch. de asse. p. 198.

2. Summa certa Nummorum, *Kauffschilling*, *Pfandschilling*.

3. Hodie moneta imaginaria, ut aliæ.

A. 1396. *zu Strasburg wurden die ersten Schillinge geschlagen. Gemeiner Schilling*. 12. ₰. *oder* 6. *Cr. oder* 3. *halbe*

SCA. SCE.

balbe Baz. oder 2. Plapart. 10. ß. sind 1. fl. à 15. Baz. 20. ß. 1. tb 𝔉.

Rathschilling, præsenz v. Sizgeld, 10. derselben thun 12. ß. currentgeld.

De N. Sæchsische Schilling. v. Alem. Consult. p. 578.

„[Vocem *siliquæ* ad aliquod nummorum genus, „de quo Dufresn. *Gl. S.* 871. a L. B. translatam, „nomen monetae nostrae, quae *Schilling* dicitur, „peperisse Schiltero *Prax. Jur. Rom. in foro Germ.* „*II.* 105. *a.* videtur; sed, quod παρέργως appone-„re liceat, cur foris ex Italia, iam in barbariem „vergente, moleste arcessamus, cuius natales „longe faciliores apud nos ipsos ostendere possu-„mus? Belg. *schillen, verschillen*, quod Sax. *schælen*, „*verschælen*, pronunciamus, differentiam & distin-„ctionem vnius ab altero notat. G. *Skil*, distin-„ctio: *Skilia*, praefinire, determinare, distin-„guere: *Skilling*, mulcta, a iudice definita, Ver. „*l. p.* 226. 227. Hinc apud nos *Schilling*, id est, „vt hodie loquimur, *Scheidemüntze*: Quomodo „adhuc Dani minutiorem monetam *Skill. mynt.* „appellant, Sperling. *de numm. bract. & cauis pag.* „46. Dieeman. Spec. Gloss. Lat. Theot. pag. „117.]

Rupertus Imp. anno 1404. ♂. post Judica concessit Ulmensi civitati Schillingos cudere, præter Halleros: P. P. *Wie sie besorgen das zu vil koste uber solche Haller zu slahen gande wurde, ob man der den Landen genug slahen solte, und das sie fur sich genommen haben, das sie daby ein silberin pfennig Munse slahen wolten, der einer der Haller zwolff det, und wollen die bezeichnen ein halb mit einem Adelar und anderhalb mit irer Stad Schilte, wann daruber mynder koste gienge und arme und riche und gemeine Lande damit bass versorget weren, und hant uns demuticlich gebeten, das wir yn die günden* (concederemus) *zu slahen und den Slebeschatze zehen Jare die nechsten auch ergeben, darumbe das sie dieselben pfennige deste besser geslahen mochten. Des haben wir &c. erleuben und geben &c. das sie die pfennige die man nennen wirt die Schillinge, also slahen sollen &c. ergeben yn auch den Slebeschatze derselben pfennige auf zehen jare. &c.* Vid. *Gulden.*

[SCELUUURZ, chelidonia. Gloss. Monf. p. 414.]

SCELO, emissarius, *beschealer*. Gl. Legis Alem. c. 69. *Emissarium i. e. equum, qui præest armento equarum. i. e. scelo.*

[*Scelo*, emissarius. Gloss. Monf. p. 357.

SCELLINUN, tintinnabulis. p. 385. hodie *schellen.*]

SCELTEN, injuriare. Otfrid. III. 19, 6.

N'ist untar uns theiz thulte
thaz unsih jaman scelte.
Non est inter nos qui patiatur
ut nos aliquis culpet. (injurietur.)

[*Scelta*, devoratio. Gloss. Monf. p. 328. denotatio. p. 354. convitia. p. 412.

Sceltun, maledictione. p. 327. maculam. p. 355.

Sceltun, vetera. pag. 325. fortasse legendum *altun.*

Sceltun, vel *laster*, vituperationem. p. 348.

Sceltun, criminationi. p. 375.

Sceltant, laniant. p. 332.

Sciltit, convitiatur. p. 356.

Sceltenter, culpans. p. 362.

Sceltenta, lacessentes. p. 364.

Sciltit vel *reffit*, sugillat. p. 409.

Scildit, accusat. p. 387.

Scultun, convitiabantur. p. 398.]

Gotscelta, blasphemia. Notk. Psal. XXXIV. 11.

[SCENCHIT, ponit. Gloss. Monf. p. 395.

Scenchent, fundant. p. 389.

Schenches, propinabis. p. 337.

Scenchi, misce. p. 343.]

SCENKE, pincerna. hodie *Schenke*, Fragm. de Bell. Hisp. ỳ. 3181.

[*Scenchivaz*, poculum. Gl. Monf. p. 370.

Scenchivazo, pitionum. p. 383.

SCEPHAN *thaz wazzer*, haurire aquam. Fragm. Colloq. Samarit. cum Christo. ỳ. 7. Hodie *Schöpffen.*

Kiscephes, haurias. ibid. ỳ. 26.

SCEPHMANNES, institores. Gloss. Monf. p. 334.

SCEPHSANCH, celevma. p. 337.

SCER, talpas. p. 332.

Scero, talpa. p. 322.

SCERILINH, cicuta. p. 414.]

SCERM, *Schirm*, scutum. Notk. Psalm. V. fin. passim.

[*Scermunga*, alas. Gloss. Monf. p. 325. vide *Scirme.*]

SCERNE. Vid. *Skerin.*

[SCEROT, lasciviatis. Gloss. Monf. p. 344.

Sceritun, deputaverunt. p. 393.

Scerontun, meridiati sunt. p. 347.

SCESSOTA, dolavi. p. 343. 398.]

SCETLON, *Sceitbtlon*, verticem. Gloss. Lips. ubi Somnerus: *Scytehald. Sax. præceps, item obliquus.*

SCHACHT, puteus rei metallicæ. Fr. Jun. in Willer. p. 218.

SCHADEBER, vid. SCADE.

SCHAFFER, *Scheppheu*, Legati, procuratores. A. B. c. 19.

Ullaren gescaffen ze huten, commendirt zum Succurs. Fragm. de Bell. Hisp. ỳ. 2975. Vid. supr. *Scaphan.*

SCHAF, mensura, *damit man misset*. J. Augustan. *Chornschaf, Weinschaff, unrechte Schaff, Metzen. Vom Schaff Waizen, Roken &c. Pfälz. Stamfolge. p. 67.*

SCHAFFT, hasta. Fragm. de Bell. Hisp. ỳ. 4117. [in nostra editione legitur *Schabt.*]

Scheffte nider lazzen im streit. Ibid. ỳ. 2844.

SCHALTEN, separare, removere. Konigshov. Chron. c. 1. §. 25. Fragm. de Bell. Hisp. ỳ. 3116.

[Extat quidem in hoc Fragm. loco verbum *scalte*, sed merito judicat Scherzius in Not. lectionem esse corruptam, & *spalte* legendum, id quod contextus ipse probat, ita namque se habet: *Mit*

SCHA.

Mit michelem gewalte
Then helm er ime scalte
Thaz houuet thar under clof.

Et Scherzius è Strikero comprobat, qui eandem rem ita effert:

Er spielt im houbet und helm
Gegen den oren baiden.]

Notk. Ps. XX. 13. *Uuanda du scaltest sie ze rukke*, quoniam pones eos deorsum. Ps. XXXVI. 33. de justo dicitur. *Fone Got ist er unferscalten.*

Tatian. c. 19. 6. *Scalt thaz skef in tiufi.* Duc navem in altum.

Schalten, *Walten* hodie. Conf. supra *Scalt.*

SCHAPHEN, Moneta arg. in Provinciis Belg. & Leodii, Cataphractus eques. Danis *Skerw*, Stephani Nomenclat. Danic. pag. 255. minutum.

SCHAPPEL. J. Argentinens. Lib. III. tit. *von eigen.* c. 11.

[SCHÄRIGE. Ita vocabant suos sacerdotes Germani, qui pœnas adulteris & aliis facinorosis infligebant. Chron. Jul. c. 16. f. 33. Reines. Vocab. MSC. Theot.]

SCHAZ, mensura & pars vinearum, ut mansus agrorum. Registrum vetus redituum Argent. Seculi XIV. *Item in banno R. siti sunt ducenti quinquaginta scadi vinearum, qui vulgariter dicuntur* Schetze, *locati diversis colonis pro media parte vini, quod excrescit in eis.* & alibi: *Item XXXVI. Schatze reben in G. berge*, &c. & passim. Vid. Du Fresne Glossar. in v. *Mannwerk.*

Kofschaz, mercaturæ. Argentin. Artic. Vett. §. XI. *an den sachen die horent ze choffschaze ob sie chofsute wellent sin.* i. e. in causis pertinentibus ad mercaturas, si volunt esse mercatores. Et §. XVII. Si quis de navi una in alteram mercaturas suas, *sinen choffschaz* transportaverit.

Slegeschaz. Art. Argentinens. Vett. §. *Swelh muinser wonet usser der Stat. der sol geben der Munsen recht dem man sprichet SLEGESCHAZ.* Interpres plenius: Quicunque monetarius extra civitatem habitans, in civitate argentum emerit, justitiam monetæ, id est, *Slegeschaz* persolvat.

Schaz. Vid. *Scaz.*

SCHEDUNGA, Vid. *Scheiden.*

SCHEFFEN, *Skeffen*, Scabini. Vid. LL. Longob. L. II. Tit. de Scabinis & cancellariis. 40.

Scepeno, Judex. Gl. Lips.

H. Junius in Batav. c. 16. p. 391. Etymon habere videntur à *Schafhin*, à mera potestate illis tradita interficiendi atque è medio tollendi: id namque est *hinschaffen.* Bella allusio? non omnes Scabini sunt criminales.

Nicol. de Cusa Card. de Concord. Cathol. Lib. III. c. 28. Multis similibus sacris ordinationibus circumspectissimi Impp. pro conservatione Reipubl. & Sacri Imperii usi sunt, tam in ordinandis judiciis Scabinorum, qui *Dictatores Sententiarum* existunt. Et ad hoc ex popularibus cum juramento rectè secundum conscientiam & rationem judicandi assumuntur, ne in

SCHE.

potestate Præsidentis esset, ad nutum subjectos punire juxta motum animi sui.

Juramentum der Schöffelen zu Strasburg: *Gezuge und urkunde ze sinne umbe die warheit ewecliche (jewetlich) uber alle die dinge, die sie gesehen und gehört hant (al. die sie empfahent und derzu sie gezogen werdent. Und sol man sie ze gezuge leiten an cöffene an vercöffene. an borgscheffte und vergeltunge der Schulde. an jegelicher sachen. Virhasser sullent sie niht swern uffe dukeiner sache, want man sol sie nuwen fragen bi dem eide den sie getan hant.* Jus Argent. c. 24. sqq.

Fridericus III. Imp. in Comitiis Lincium indictis An. 1467. inter alia proposuit: *Item von den weltlichen Gerihten das man niht damme durch Schöffen zügen möge, darumb manige valtscheit ungeubt blipt ze versv. . .* Ad quod Resp. Argent. Oratores suos ita instruxit: *Do ist unser gewonheit und harkomen, das man wol erzugen mag mit zweyn oder me gleublich personen. Do mag unser Frunde mit der Stetten erbarn botten auch von reden.* Vid. & Jus Argent. c. 25. 144.

Kelder Schöffel abzuschaffen. vide Königshov. Chronic. p. 841.

Schöffenfrey, *Schöffenbarefrey*, Scabini nati, Banniti. Erant Nobiles, sed non soli, verùm etiam ingenui, Gloss. Jur. Prov. Sax. L. III. a. 29. & art. 42. *Scöppenbare dienen von irem gute erblichen.*

Schöffeltum, Jus Scabinatûs, *erbent nuwent vatterhalp.* Rotul. Cur. Dom. Hasel. supra in Dingh.

A *Scöffen* ortum SCHUFT, magis quàm ut multis parasangis ex Africa & Pœnis arceatur, sicut à *Graben*, *Grufft*, à *Laben Lufft*, à *Kleuben Klufft*: ita à *Scöffen Schufft*, Scabinalis homo.

Bedacht wegen der Schöffen Zeugen Eydes, &c.

PP. Als in sachen R. wider G. Fr. W. v. E. dieser *incident* punct von E. E. Gr. Rath zu bedacht genommen worden:

Ob der von Klägern producirte zeuge, Herr Raths Herr Z. bey seinem Schöffen-Eyde zu lassen, oder zu ablegung des cörperl. Zeugen-Eydes anzuhalten? *Qu.*

So hat sich befunden, dass dieser punct bereits A. 1613. von E. E. Kleinen Rath an E. Gnad. oder dieses Hochl. *Consilium* gebracht, *cognition* und erkanntnis zwar ergangen, Dieweil man aber wahrgenommen, dass solch erkantnis aus einem irrigen wahn der damahligen *Advocatorum* erfolgt, Als hat E. E. Gr. Rath die Erörterung dieses fürgefallenen zweiffels nicht vor sich allein anmassen, sondern die Sache E. Gnaden zu fernerer *deliberation* gründlich vorstellen und dero Ausweisung gewarten wollen, *Decisio aff.*

len, damit auch künfftig in andern sachen und auch bey anderen *Judiciis* gewisse gleichheit gehalten werden möge.

& ejus rationes Der itzangeregte *extract Memorials* der Herren Räthe v. XXI. vom 10. Martii 1613. lautet also: *Legatur*.

Hieraus erscheinet nun, dass denen Schöffen, ungeachtet ihres Schöffen-Eydes, den besondern Zeugeneyd cörperlich abzuschweren zuerkannt worden, und zwar aus nachfolgenden *suggerirten Fundamenten*, 1. weil kein gewisser artickel vorhanden, noch auch 2. gemacht werden könne, dass ein Schöffel auff Begehren der Parten den ZeugenEyd nicht schweren solle, 3. weil solches vielfaltig geschehen, auch 4. die sachen und personen ungleich, darnach sich der Richter zu richten hette.

Rationes contra decis. 1. Was nun das erste Fundament betrifft, dass kein gewisser artickel vorhanden sey gewesen, als domahls hierüber *deliberirt* worden, solches ist allerdings irrig, Inmassen ein solcher artickel allerdings vorhanden, und so alt, als die wiedererworbene Freyheit und die *Fundation* des Schöffenambts selbsten ist. E. Gnaden geruhe mir zu verstatten, dass ich die Ehre habe, die zeit und *occasion* dessen mit drey worten zu berühren, Denenselben ist vorhin bekannt und in denen *annalibus urbis* befindlich, wie und welchergestalt die uralte und angebohrne Freyheit dieser Stadt die Bischoffe von Strassburg nach abgang des Carolinischen Stamms, nach und nach zu unterdrucken, und sich Maister von der Stadt zu machen gesucht, biss ins Jahr 1261. da Bischoff Walther von Goroltzeck durch einen hefftigen blutigen krieg solchen zweck völlig zu erreichen vermeinte, nachdem aber durch tapfferen widerstand der Bürgerschafft der Sieg von GOtt dem Allerhöchsten der Stadt zugedacht vnd verliehen war, dass der Bischoff vor kummer sein Leben An. 1263. endigte, darmit dann auch dieser krieg ein ende nahm, und die alte Freyheit *recuperirt* ward, E. Gnaden gestatte mir hievon nur annoch, dass ich die worte, die die Stadt-*Königsb. p. 255.* Chronick hievon führt, anziehe:

Sus gewann dirre krieg und stritt ein ende. Damit die Bürgere erfochtent und erworbent der Stette nutz und andere ere und ire selbs und iren nachkommen grosse Friheit und Seligkeit. Wann hette der Bischoff die recht und friheit erkobert und erfochten, die er meinte zu Strassburg zu habende, So were Strassburg in siner gewalt gewesen also Zabern und Molsheim.

Diese nicht ohn sonderbare Blutvergiessung wieder erworbene Freyheit zu *conserviren*, waren die hoch*meritirten* Vorfahren sorgsam, und befunden, dass vornehmlich zwo mittel weren diesen zweck zu erlangen, nehmlich Gute Gesetze und tüchtige personen die Gesetze und Gerechtigkeit zu handhaben. Dahero dann alsbald im Jahr 1270. nachdem die vorigen unter der Vertruckung der alten ursprunglichen Freyheit ergangenen artickel *abrogirt* vnd abgethan, der Stette Rechte zu Strassburg von dem Rathe vnd gesambten Bürgerschafft auffgesezt vnd beschworen worden, darunter der XXIV. Artikel dergestalt lautet:

Es sint ouch mit gemeineme gehelle uzerwehlt und uffgesezt Scheffeln, die sullent sin Lüte ersames und bewehrtes lebens vnd gutes wortes. Und swenn man sie erwelt an der gegenwerti des rats, So sullnt sie swerent, Gezüge und urkunde ze sinne ümbe die wahrheit etwelicheüber alle dinge, die sie empfahent und darzu sie gezogen werdent. Wer sich vermisset den andern ze bireden (überweisen) *mit Scheffeln mag er des niht getun, der soll tulten die besserung, die jenre sollte tun, ob er biret were. Und sol man sie zu gezüge leiten an koffene, an vercoffere, an borgscheffte und vergeltunge der schulden, an ieglicher sachen*, Virbasser sulnt sie (die Scheffen) nicht sweren uffe dekeiner sachen: Wenn (dann) man sol sie nuen (nur) fragen bi dem eide den sie getan hant.

Daraus auch dieses zu *observiren*, dass solcher SchöffenEyd nicht allein uf die Sachen, die vor dem Schöffengerichte ergangen, *ratione officii*, zu *restringiren*, sondern vielmehr *extensivè* zu verstehen und nach dem Buchstaben des *Statuti*, in allen sachen auch *extrajudicialia*, kauffen, Zahlung, Bürgschafften, &c.

Solcher unterscheid wird auch in nachfolgenden articklen *observirt*, als im 135.

Ist er ein Schöffel so soll man ihn fragen bi sime eyde, ist er aber nit ein Schöffel und sint

sint sus biderbe Lüte, So sullent sie sweren zu den Heiligen.

Wollte man etwann einstreuen, Es weren diese alte artickel durch das an. 1322. erneuerte RechtsBuch abgethan, und domahls *decreti*rt worden, der domahligen neuen *reformation* in *judicando* zu folgen, So ist doch zu wissen, dass auch in derselben dieser unterscheid anzutreffen vnd behalten worden, als *Tit.* von Gezügen XLVIII.

Er spreche dann by sim eide, ist er ein Schöffel, Ist er aber nit ein Schöffel, so soll er sweren an den Heiligen, &c.

Item CCLVII. Von den niedern Gerichten, wahrheit zu sagen:

Ist dass iemand zu Boten (i. zu Deputationen) *gezogen wird vor weltlichem Gerichte der nicht ein Schöffel ist, wirt der eine wahrheit darum sagen, der sol sweren zu den Heiligen &c. one die vor dem Rate alle jar swerent, die soll man frogen by irem eyde.*

Endlich so findet sich auch dieses in der an. 1653. M. Oct. *renovi*rten Kleinen Raths-Ordn. c. 52. fol. 23.

Er spreche dann bey seinem Eyd, ist er ein Schöffel, Ist er aber nicht ein Schöffel, So soll er schweren zu GOtt, &c.

Gleichwie nun hieraus offenbar dass ein solcher artickel allerdings vorhanden und in den *Fundamental* und GrundGesetzen dieser Stadt enthalten, welche leichtlich und ohn sonderbare ursachen nicht zu endern oder abzuschaffen seyn, Also ist auch kein zweifel, dass ein solcher nicht nur *de facto*, sondern auch *de jure & cum effectu valoris* hat gemacht werden können. Es haben die lieben Alten damahls die Schöffen und dero ambt allhier zwar zuerst eingeführt, allein sie haben solchs nicht zu erst erdacht, sondern solches als ein besonder *remedium administrandæ justitiæ* und der Bürgerschafft desto besseres recht v. Gerechtigkeit zu schaffen aus der vortrefflichen Regiments-Verfassung und *Capitularien* des *Caroli M.* hergenommen, (zwar hat man *vestigia*, dass auch schon unter der Römischen Monarchie in Franckreich die Schöppen in übung der Gerichte gewesen seyn, wie dann in den alten *Formulis forensib. Lindebrogii Form.* 88. die *Charta Triscabina referi*rt wird,

contra II.

das ist ein vor drey Schöffen ussgerichtete Urthels Brieff.) Dieser hat uf dem tage den er an. 829. zu Worms gehalten gehabt, die Schöffenordnung, die an sich selbst bey den Francken, Sachßen, Alemanniern vnd gantz Teutschland im uralten gebrauch damahls allbereit gewesen, uffs neue verbessert, gewisse *Visitatores* bestellt, denenselben freye hand gelassen, die untüchtigen abzuschaffen, und andere zu erwehlen, und in pflicht zu nehmen, die pflicht und Schöffeneyd hat er uff zwey stück eingerichtet, uf die wahrheit zu bezeugen und uff das recht und gerechtigkeit zu handhaben, So lauten die worte:

Ut in omni Comitatu hi qui meliores & veraciores inveniri possunt eligantur à Missis nostris ad inquisitiones faciendas & rei veritatem dicendam, & ut adjutores Comitum sint ad justitias faciendas.

Diese Satzung ist auch einverleibt den *Legib. Longobardor. L. II. t. 40. c.* 4. Und ist ferner merckwürdig, daß diese Schöffen schon vor des *Caroli M.* Zeiten ohn cörperlichen eyd zeugnis zu geben zugelassen worden, wie solches aus des *Luitprandi R. Longob. L. II. LL. Longob. t. 28. c.* 2. erhellet: *Firment ipsi testes, per sacramentum, excepto, si tales personæ fuerint, quibus Rex aut judex sine sacramento credere possit.* i. Die Zeugen sollen solches mit cörperlichem eyd behaupten, ausgenommen wenn es solche personen seyn, denen der König oder der Richter ohn eyd glauben zustellen kan. Dieses sind die Schöffen, und werden deswegen auch *Homines Credentes* genennt, davon des Königs *Pipini, filii Caroli M. constitution* noch mehr liecht giebt, *Lib. II. LL. Longob. t. 53. c. 15.* und in *Capitular. Baluz. T. I.* da wird geordnet, daß ein jede Obrigkeit in Stedten vnd uf dem Lande bestellen soll und eydlich verpflichten beglaubte Leuthe, *faciat jurare ad DEI judicia homines credentes*, daß sie was an jedem ort vorleufft, die wahrheit darüber sagen sollen, und folgt hierauff deutlich dieser unterscheid unter gemeinen Zeugen, und diesen Schöffen, so einmahl zur eröffnung der wahrheit vereydet seyn, von jenen sagt der text: *Faciat jurare illos qui libet fuerint, Franci aut Longobardi*, von diesen aber: *Si credentes homines fuerint, in manu Comitis sui dextras dent.* i. wann es aber Schöf-

sen seynd, sollen sie dem Richter Handtreu geben, vnd also bey ihrem einmahl in *genere* gethanen Zeugeneyde gelassen werden.

Dergleichen ist auch durch gantz Teutschland von Kayser Fridrich I. *publici*rt worden, daß die Schöffen bey ihren eyden die sie denen Richtern einmahl geleistet, zu lassen: *Judex testimonium sub Imperii deponere tenetur fidelitate: postea Scabini hoc idem facient, negotium declarantes sub eadem fidelitate: cæteri verò ad judicium pertinentes sub suo deponant sacramento.* Wie solche *Constitution* dem Sächß. LandR. angehengt zu befinden *Lib. III. Art. 88. Goldast. Tom. 3. Constit. J.* und erläutert diese *praxin universalem* der *Glossator Sax.* mit diesen worten: „Die Schöppen schweren „dem Richter, nach ihrem besten Verstan-„de und wissenschafft recht zu finden. „Und weil sie also zu der Banck geschwo-„ren haben, darumb wann sie darnach et-„was zeugen sollen, so thun sie dieselbe „ihre aussage bey den eyden, welche sie „dem Richter zuvor einst gethan haben.„ Desgleichen die *Glossa* des Weichbildes *ad Art. XI.* „Die Schöppen dürffen zu dem „Gezeugnis keinen höhern Eyd thun, „denn sie Gott gethan haben und ihrem „Herrn und der Banck.„ Dieses allgemeine recht vnd Gewohnheit durch Teutschland, Franckreich vnd Italien üblich, haben die Geehrtesten Vorfahren auch zu Strasburg bey *restabili*rung ihrer Freyen Regiments-Form *observi*rt haben wollen, wer wollte nun sagen, dass dergleichen Sie nicht befugt gewesen, oder solch *Statut* zu recht von ihnen nicht eingeführt werden können? Es seind zwar etliche *Civilisten* und *Canonisten* die solches wollen behaupten, denen die Herren vormahlige *Consulent*en gefolgt werden haben, als *Cavalcan. de Testib. P. III. n. 44. Menoch. de Arbitrar. qu. 26. Didacus Sgroi à Messana in Luce Prælator. P. II. c. 5. pag. 132. Ruland. de Testib. exam. Lib. II. c. 11. 9.* vnd zwar aus doppelten Fundament, sowol, daß der eyd zur *essenz* und *substanz* des zeugnis gehörig, als auch weil es *juris divini* sey. welches letztere sie aus des Labans exempel *Genes. 31, 53.* erzwingen wollen. Es ist aber wol eine lächerliche Folgerey, Laban hat mit dem Jacob einen Bund gemacht, daß die nachkommen miteinander in beständigem vertrauen leben sollten, diesen Bund hat Jacob beschworen, und Laban hat zum zeugnis ein Steinern Denckmahl uffgerichtet, *Ergo* hat Jacob einen Zeugeneyd abgeschworen, *Ergo* ists Gottes unverenderlich Gebot. Ich will nicht sagen, wenn dem so were, so könnte weder der Richter noch der widerpart den eyd erlassen. Woraus auch zugleich der erst ungrund sich ereignet, denn was zu einer sachen *substanz* gehörig ist, das kan *salvâ substantiâ* von niemand *separi*rt werden, gleichwie der Zeugeneyd vom part erlassen werden kan, wol aber *ad naturam & naturalia testimonii* gehört das *Jurament*, weil es *salvâ substantiâ testimonii à privato quoque* erlassen werden kan. Dannenhero auch andere bewährtere *Doctores* solches *assertum* mit seinem ungegründeten *principiis* nicht unbillich verwerffen, Insonderheit *Farinacius de Opposit. contra exam. test. Quæst. 74, 58.* Und ist in gantz Teutschland noch in übung, daß personen, nicht allein von hohem Stande, sondern auch andere, die sonsten *vitæ integritate conspicuæ*, das ist, wie die Schöffen in allhiesigen Stadtartickeln beschrieben werden, *Leuthe ersame und bescheidens Lebens*, mit dem Zeugeneyde verschonet werden, wie solche allgemeine Gewohnheit bezeugen *Ruland. de Test. exam. Lib. II. c. 11. n. 8. Gail. I. Obs. 101. & II. Obs. 59. Webner. Obs. Pr. voc.* bey Glauben und Trauen, und mehr andere.

Allein es hat mit denen Schöffen weit andere Bewantnis, als mit andern hohen oder niederen Standes Personen, die auch ohne eyd pflegen zugelassen werden, und muß der *Status controversiæ* nicht *confundi*rt noch geendert werden, denn man eigentlich nicht fragt: *Ob testi injurato sit credendum?* Ob ein zeugnis ohn eyd gültig sey? das ist freylich *regulariter* zu verneinen. Sondern man fragt: Ob der Schöffen Eyd, der einen *general* Zeugen-Eyd in sich enthält, gnugsam sey zum Zeugnis geben, oder ob jedesmahl ein Schöff den cörperlichen Eyd abzulegen schuldig? Daß das erste *juris communis* in Teutschland vnd benachbarten Reichen, und in gemeiner *praxi* ist oben dargethan, Inmassen ein Schöff in seinem Schöffen Eyde schwert: *Dass er wolle Gezüge sin und urkunde oder zeugnis geben, ümb die wahrheit* erwick-

SCHE. SCHE.

ewicklich über alle die Dinge, die sie empbabent und darzu sie gezogen werden. Derowegen wenn ein Schöff gleich bey seinem Eyde gelassen wird, So ist er dennoch *testis non injuratus*, sondern er ist einmahl zu allen Sachen und Zeugnissen vereydet. Allermaßen auch von denen Geschwornen Werckmeistern und andern *peritis artis suæ* nicht ein besonder Eyd jedesmahl bey denen Besichtigungen, augenschein, und *relation*en erfordert wird, sondern sie werden bey dem Eyde den sie einmahl *in genere* abgeschworen gelassen. Also sind die Schöffen Meister der Wahrheit, und ist denselben auch vermöge ihres einmahl zur Wahrheit geschwornen Eydes zu glauben.

ad 3. & 4. Was die übrigen Scheingründe betrifft, lesset fichs aus obigem leichtlich erledigen, vnd mag wol seyn, daß exempel vorhanden, da die Schöffel den ZeugenEyd abgelegt, Es sind aber dieselben nicht allein nicht dargethan, als die zwey so in zweiffel gezogen worden, sonsten aber keine, zumahlen daß *in judicio contradicto* sie darzu *condemnirt* worden weren, denn sonsten ist kein zweifel, wenn Sie selbsten gutwillig den Eyd ablegen wollen, oder von parten es nicht *prætendirt* wird. Denn obwol die personen der Herren Schöffen in gewissen Stücken und eusserlichen *quali*teten ungleich, So ist doch in obigen artickeln kein unterscheid unter den personen der Schöffen gemacht, und auch solches *ad regulam prudentiæ civilis*, denn sonsten so wol denen Schöffen unter sich selbst, als auch dem *Magistrat* der solche confirmir*t*, ein groß *præjudicium* es machen würde: Dahero es auch dem Richter keines weges zu recht zustehen wolle, solchen unterscheid zwischen den personen zu machen.

Aus welchem allen dann zu schliessen, dass das obige Erkanntnis von anno 1613. *ex fundamento erroneè suggesto* hergeflossen, und dasjenige *præsupponirt*, als ob es nicht sey, das doch wahrhafftig ist. *Sententia porrò ad falsas allegationes lata est ipso jure nulla*, Zasius & alii quos allegat & sequitur Coll. Arg. de re jud. n. 144.

Rat. Pro Deciso de an. 1613. Hingegen und dessen allen ungeachtet, ob schon ein *error* uff seiten der damahligen *Consulent*en in ihrem Bedacht vorgangen, So ist doch das gemeine *Brocardicum* nicht unbekannt: *quod etiam error Jus faciat*, daß auch aus einem irrigen wahn ein recht entstehen möge, dadurch man *obligi*rt würde. Zumahlen wann einige *raison* und beständige *observanz* darzu kommt. Nun beziehet sich erstgemelter *Extract* von anno 1613. uff einige *observanz*, daraus dann zu *præsumi*ren seyn möchte, daß schon vormahls dieser artickel in *desuetudinem* vnd Abgang kommen, daß entweder die Schöffen von selbsten durchgehends von solchem ihrem *jure quæsito* gewichen, oder durch *sentenze* darzu *obligi*rt worden.

Es ist auch leicht zu vermuthen, daß uf obbemeltes Erkentniss von 1613. dergleichen *observanz* nachgehends wird seyn beobachtet worden. Worzu noch ferner kommt, dass anno 1620. die Gr. Raths-Ordnung *reformi*rt, und *tit.* von Verführung dess Beweises *fol.* 17. §. 13. der Schöffen nicht gedacht, hingegen *in genere* und ohn unterscheid dieses gesetzet worden:

> *Es soll auch ein jeder Zeug ohn unterscheid, sofern er dessen nicht gutwillig von den parteyen erlassen wird, den ZeugenEyd leiblich mit aufgehabenen Fingern schweren.*

Und obwol in vorhergehendem §. ein unterschied der personen so *privilegi*rt oder nicht seyn, gemacht, So wird doch jener ihre *prærogativ* nicht uf die Befreyung vom ZeugenEyde gesetzt, sondern dass sie nur die Eydesleistung nicht zugleich mit den gemeinen Zeugen leisten sollten.

Wann nun ein solches, nehmlich dass seithero nach obiger Erkantnis an. 1613. vnd der *Reformirten* Gr. R. Ord. *an.* 1620. in bestendiger *observanz* were gehalten worden, *Rat. Decid. de præsenti & quæstio.*

I. *Keine beständige observanz.* Dass die Herrn Schöffen jedesmahl zum cörperlichen Zeugen-Eyde *in contradictorio* auch wären angehalten worden, So wäre nicht unbillich darauff *reflexion* zu machen, und dass auch ferner ohn unterschied es also *observi*rt werden sollte, zu *decreti*ren. Allein es will gleichwol keine beständige *observanz* befinden. Inmassen nicht allein nach der bemelten *reformation* der Gr. Raths-Ordn. der obbemelte alte Artikel, dass die Schöffen bey ihren Schöffeneyde bey Zeugnisgebung zu lassen, in der *anno* 1653. *renovi*rten Kleinen Raths-Ordnung wie obberührt,

berührt, einverleibt, sondern auch in *judicio contradicto observi*rt worden, wie aus dem *Extract* beygefügt vom 10. *Apr.* 1683. zu ersehen, dergleichen *exempla* in fleissiger nachsuchung sich ohn zweiffel mehr finden werden. In ansehung dessen auch vermuthlich, dass weil die *Procuratores* gesehen, daß uff das alte recht der Herren Schöffen dennoch gesprochen werden würde, Sie gutwillig in die Erlassung des cörperlichen eydes *consenti*rt, und nicht einmahl zum rechtlichen erkanntnis gesetzet.

II. *Keine expresse cassation des alté artickels.* Ferner ist wol zu *observi*ren, daß in mehrgemelter *Reformation* der Gr. Raths-Ordnung der Schöffen *expresse* nicht gemeldet, vielweniger ihr altes recht und *privilegium cassi*rt worden, Wannenhero dieselbe leichtlich und nach der regul einer rechtmässigen *interpretation*, dergestallt zu erklären were, dass es bey berührter Gr. Raths Ordnung *de anno* 1620. allerdings sein verbleiben hette *quoad regulam*, und dass die Zeugen ohn unterscheid den ZeugenEyd abzulegen schuldig, hingegen aber were der alte und *expressè* nicht abgeschaffte, sondern vielmehr nachgehends *an.* 1653. in der Neuen Kleinen Raths-Ordnung wieder von neuem *renovi*rte Artickel von der Herren Schöffen *prærogativ* in Zeugnissachen, nochmahls in seinem unverænderten wesen zu lassen, und in so weit das *anno* 1613. erfolgte Erkantnis zu *suspendi*ren, oder *ob allegatum errorem* zu *aboli*ren. Eine *difficul*tet aber scheint dissfalls noch übrig zu seyn, Wann durch *appellationes* dergleichen Zeugen-Aussage an höhere *Instanz*en in Zukunfft gedeyen sollten, So were zu besorgen, dass der Herren Schöffen *Depositiones* als *injuratæ cassi*rt und verworffen werden dürffen, zu einigen nachtheil sowol der partheyen, als hiesiger *Statuten*. Wann Euer Gnaden meine wenige Gedancken auch hierüber zu eröffnen gedult tragen wollen, So hette doch ohn massgebung dafür gehalten, dass sich deswegen kein besonder *Præjudiz* zu besorgen stünde, 1. Weil dergleichen *depositiones* nicht à *merè injuratis testibus* geschehen, sondern wie obbemelt, von *personis publicis ad testimonia ferenda expressè*, *generatim tamen*, durch ihren einmahl geleisteten Eyd *obligatis*, Und weil 2. solches ein uralter und im Reich durchgehends gehaltener gebrauch ist, auch 3. in der Königl. *Capitulation* wie die andern Ordnungen und *Statuta* von Königl. Maj. U. A. Herren *confirmi*rt worden, Gesetzt auch 4. dass wann bey vorfallenden *casibus*, und uff *production* solchen artickels, dannoch nicht sollte vom *judice superiori reflecti*rt werden, So würde doch dem heutigen *stylo* nach, die *deposition* nicht gentzlich *cassi*rt und verworffen, sondern es würde erkannt werden, dass die Schöffen ihre aussage nochmahls mit dem gewöhnlichen ZeugenEyde berstercken sollten, *H. Pistor. P. I. qu.* 43. & *alii.*

Diesem allen nach wird dann zu Euer Gnaden *deliberation* und *decision* gestellt, Ob dieselbe es lediglich bey dem *anno* 1613. ergangenen Erkantnis lassen, und den alten Artickel wegen der Herren Schöffen *privilegii aboli*ren, oder denselben dergestalt *confirmi*ren und die Gr. Raths Ordnung dahin *declari*ren wollen, dass es bey derselben *quoad regulam* und was insgemein die Zeugen betrifft, ohn unterscheid sein Verbleiben hette, hingegen der alte Artickel wegen der Schöffen Zeugnis, dadurch keins weges uffgehoben zu verstehen sey, Uff welchen letztern fall dann auch noch diese erleuterung vielleicht mit anzufügen seyn mögt, Dass zwar kein unterscheid der personen unter denen Herren Schöffen vom *Judice* zu machen, Jedennoch demselben in *causis gravioribus* und schweren fällen, als *criminal*- und dergleichen sachen, die Schöffen mit einem cörperlichen Eyde zu belegen, nach befindung unbenommen seyn sollte, oder ob noch ein ander *expediens* vnd ein mittelweg zu erfinden sey. Welches aber alles ohn unziemende massgebung, zu Euer Gnaden Hochvernünfftiger entschliessung überlassen wird, &c.

SCHEF-

SCHE.

SCHEFFEL, Scaphula, semimodius. Goldast. p. 210.

SCHEFFTE. Vid. *Schafft.*

SCHEIDEN, Vid. *Sceiden.*

Scheiden und *Sprechen*, differunt in foro Germ. *Sprechen* est pronunciare quoad processum: *Scheiden* quoad merita, Ludovici Imp. sententia inter Rupertos Sen. & Jun. Comites Palat. Rheni, an. 1345.

Schedunga, disjunctio. Notk. Ps. IV. 3. *Diapsalma heizzet disjunctio vocum, schedunga stimmon.*

Schidunge unser Frawen, Migratio seu Assumtio B. Mariæ, Diplom. Ludovici Imp. 1345. V. supra *Frauentag.*

SCHEITEL, & *Schedel* differunt: antica & postica. Notk. Ps. LXVIII. 22.

SCHELLEN, confricare, *zerreuben*, Tatian. c. 68. 1. vide *Scal.*

SCHELM, contagium. Art. Argent. Vett. §. 47. Si inter hos boves aliquis senio vel aliquo alio modo, præter morbum contagii, *ane den siechtagen des Schelmen.* Gesner. Hist. anim. quadrup. L. I. pag. 44.

Schelmen, cadaver. Chron. Königshov. c. 1. §. 14. c. 2, 41. c. 3, 32, 33. Vid. Not. ad Notk. Psal. I. 1. ubi è Psalterio MSC. Teutonico verba Ps. I. 1. referuntur. *In dem sessel der schelmen niit sas*: in cathedra pestilentiæ non stetit.

SCHERFF, nummulus, decem constituunt cruciatum, i. *Kreuzer.* Matthes. Bergpost. pag. 811.

SCHERN, vett. Frisiis Fimus, Anglo-Sax. *Scern.* Franc. Jun. in Willer. p. 220.

SCHERTZEN. *Junge beumlein die man zu phälen braucht*, Lib. MS. Sponheim. *So mögen sie dann kommen und Holz und Schertzen ressen und hauen.*

SCHIDUNGE, Vid. *Scheiden.*

SCHIELEN, Notk. Psal. XX. 12. *Ullanda sie usen dih schielten*, cum super te oblique respicerent. Vox hodienum usitata.

[SCHIERE, mox, cito. Rhythm. de S. Ann. ℣. 157. *Daz her vieli schiere gerach*: ut ille cito vindicaret. Vers. 555. *Schiere ilt er*, bald eilete er. *Solchs wart gethan viel schiere.* Heldb. P. 2. p. 105. a. i. e. *gar balde.* Reinesf. Vocab. Theot. MSC.]

SCHIEZIN, Vid. *Scirme.*

SCHILLET, insonuit. Notk. Ps. XXVIII. 3. *Sin stimma schillet uber die wazzer.* Ejus vox insonuit super aquas. Vide *Scall.*

SCHILT, *Heerschilt*, Clypeus militaris, cui typus impressus cum certo metallorum, colorum vellerumque numero, olim personæ datus, non familiæ & hæredibus, usque ad profectiones militares in Terram Sanctam, observante Chiffletio in Lilio Franc. c. 6. 7. Conf. inf. *Wappen.*

[*Scilt unte ueri*, scutum & clypeum. Gloss. Monf. p. 338.

Scilti, tegumenta. p. 361.]

Scilt vaste, berte sine ringe. Fragm. de Bello Hisp. ℣. 2527. *rant, buchelen*, ℣. 2747. Rhythm. de S. Annon. ℣. 422.

SCHI.

Ein Einschiltiger Ritter. Chron. Königsh. c. 3, 202. c. 4, 78. Miles.

Scilpor, armiger, serviens. Paul. Warnefr. de Gest. Longob. II. 28. *qui Regis Schilpor. h. e. armiger & collectaneus erat.* Compositum ex *Schilt*, & *baren*, ferre. Otto Frising. II. de Frid. I. c. 18. Scutiferum etiam Stratorem vocat, eique tribuit clypeum, gladium & parvam securim, quæ sellæ alligatæ. conf. supra *Bara.*

Schilburtig, qui descendit ab armigero, opponitur mercatori & opifici. Sande ad Consuet. Feud. Prælim. c. 3, 10.

Scutum Gallicum virum protegere non potuit, Polyb. Lib. II. c. 30. p. 164. Vid. omninò Cluver. Antiq. Germ.

Schilt nidern per Vasallagium. J. Feud. Alem. c. 89. 96.

Was einer im schilde fürt, cujus factionis sit, id in prœlio dignosci per clypeum solitum. Vid. *Gwerf.* & Symbol. Apostolic. Otfridi & Notkeri.

SCHIMPF, Ludus. Chron. Königsh. c. 1, 105. Vid. infr. *Wappen.*

SCHINDER, latrunculi. Chron. Königsh. p. 911. sq.

Schinderling, Moneta Bavarica. Aventin. L. VIII. an. 1453. *Schottel.* p. 372.

Schinbot. v. *Bot.*

SCHIRMIN. Vid. *Scirme.*

SCHLACHT, genus. Art. Argent. Vett. §. VI. *den sol du kein siner burger umbe keiner slachte sache oder klage irren*: nullus civium per cujuscunque generis querimoniam impedire debet. Charta Wissenburg. an. 1357. *Ana allerschlachte geuerde.* Vid. *Slahta.*

SCHLEKMELVN, Stainhow. f. 92. b. *von Schlekmelin sol sich ain erbare fraw ziehen.* Id. f. 30. *kurtzweil, schlekmelin.*

SCHMIRBEN,

Verschmirben die küscheit mit bösen kunsten, Stainh. f. 41.

SCHMOLLEN. Stainhöw. f. 48. *wer wolt das lieplich angesicht, ir gefällig schmollen bezaichnen?* V. *Smielen.*

SCHMVRREN. hod. *Schmorchen*, perire.

Verschmorren in elend und hunger, Stainh. f. 110. b. & f. 34. b.

SCHNAPHAN, Latrunculus Romanis: cum quo non est justum bellum. Gallis *Loup de bois*, à rapacitate & latibulis. Itaque Alamannicum videri possit à Gallo nomen inditum h. e. à vigilantia. sed magis est *von abschnappen des feuerhahns*: ut *Schnaphan* sit is, *der profession macht und seine nahrung sucht mit abschnappen des hahns*, quemadmodum similiter dicimus: *sich aus dem stegreiff nehren*, i. e. latrocinando victum quærere, de equite: *Schnaphan*, magis de pedite.

Schnaphan est etiam monetæ genus Bononiensis, *Juliers*, quorum octo uncialem. An fortè inde, quod id genus hominum primùm hoc monetæ genus à mercatoribus Italis in confinibus Germaniæ raptum in usum introduxerint?

Vargi,

SCHN.

Vargi, Arvernis. Boxhorn. Orig. Gall. p. 21.

Bagaudæ priscis Gallis. Vid. Du Fresne Gloss. & supra *Bag*.

Ruptarii. Vid. Du Fresne Glossar. voc. *Rumpere*.

Keisersp. Broslam. fol. 12. *du darffst dich nit förchten vor den Schnaphenen uff der gassen, die das har büssen, sy thunt dir keinen schaden, man lest sie nicht darzu*. Vid. *Rütter*.

SCHNATTEN, Livor. *Von seinen schnatten sind wir geheilet*, cujus livore sanati sumus. Es. LIII. Keisersp. fol. 64.

SCHNEUDE, rugiens. Psal. XXII. 14. *als der schneude grimme lewe*, ut leo rugiens & rapiens.

SCHÖFFEN, Vid. *Scheffen*.

DER SCHON NONETAG, Dies Ascensionis Dominicæ. Kalend. Vet. MS. Vid. *Dag*.

SCHOPPEN, *Scopoza*, genus mensuræ tritici, Guillim. Habspurg. Lib. VI. pag. 256. Dn. Datt. de P. P. pag. 351. 353.

SCHOSS, Sagitta. Art. Vett. Argent. §. 49. Ps. XC. 6. *Fligend Schoss*. Notk. Ps. LIV. 22. *Gescoz*. hodie *Geschoss*.

SCHOW, *Schorn*, Caminus. Fr. Junius in Willer. pag. 221.

SCHRAIAT, Jus Augustan. Tit. de carnifice: — *Swem die Schraiat ertailt wirt oder durch die zen brennen oder diu orn absniden oder die zungen ussniden, oder hende abslahen oder augen usstechen*, &c. Item Tit. umb valsch. *Sol man uber in richten mit der Schraiat und durch die Zen brennen*. Item: *an der Schraiat schlahen und durch die zen brennen*.

SCHRANNEN, Scholæ. Morhof. de Ling. Germ. II. 8. pag. 403. Vid. infra *Scrannon*.

SCHREMMEN, ordinare. Joh. Keisersp. fol. 65. b. *Gott hat uns geschrempt und geordinet zu ewiger selikeit*.

SCHRULL, Span. Chron. Sax. Vet. fol. 940. b.

SCHUB, *schieben*, exhibere, denunciare generatim: Speciatim verò denunciare *crimen* contra reum. Constit. Maximil. Imp. de abrogando more des besibnens in Limburg, an. 1498. Gold. RSatz. P. II. p. 179. *dass uff waren schueb, gichtichen mund oder Leumuth und ihr selbst bekentnis richten &c*. Deinde in civilibus causis denunciare litem. Jus Augustan. MS. tit. von dem Lantraube. Swer den andern uff der Strauzz beraubet, wirt der an der hant getat begriffen, kumpt er gebunden und gevangen fur, so bedarff man kainen andern gezwges, wann des *Schubes* damit er in beraubet hat, und sol man denn uber in richten mit blutiger hant. Swer den *Schub* gehaben mag damit man in beraubet hat, daz si lange oder kurtz gestanden, das sol als gut kraft haben als ob man in an der hantgetat begriffen het. Swer den andern beraubet uf sinem gut in dörffern oder uf dem walde, wirt der daran begriffen daz er es aun des gerichtsboten hat getan, uber den bedarff man kaines gezwges mer, wann des *Schubes*, und als der *geschoben* wirt, so sol man richten mit blutiger hant. Tit. von Diuphait. Swer dem andern stilt sin gut tages oder nachtes swelherhant das ist, wirt er daran begriffen der bedarf kaines gezwges mer, wann des *Schubes* und sol auch uf dem *Schube* bereden daz er imz verstolen hab also daz ez türrer sy denn sechtzig pfennig sol man uber in richten aun *blutig hant*. Item de effractoribus: uf die mag man wol *schieben* daz zerbrochen Schlozz oder die valschen Schluzzel oder was in dem chelr oder in dem gaden ist. Item de re furtiva inventa apud tertium: & quid sit das gestolene anvahen, vervahen, widervahen: Swa ain man sin diupiges oder sin raubiges vih vindet, es si ros oder rint oder ander vih das sol er *anvahen* mit des richters boten. Mag er des richters boten nicht gehaben so sol er es selb anvahen untz an den richter, und sol man das vih antwurten in des richters gewalt und sol es fur gerichte furen und sol es *vervahen* als recht ist. Dem recht ist also: daz er im griffen sol an das zesin ore und sol ze den Hailgen bereden daz es im diuplich verstolen sy oder geraubet. Darnach sol er es *schieben* hintz dem in des gewalt er es funden hat. Der sol es denn auch widervahen mit gelerten (i. e. solennibus) worten. diu wort sprechent also: Ich widervah das ros oder &c. und tun es dahin dannan es mir komen ist ob ich mak. Mag ich des nit getun so tun ich darum daz mir die burger erteilent. So ertailen die burger also: Stat der *Schub* ze gagen so sol er es schieben hintz dem auch mit gelerten worten, als davor geschriben stat. Und ist das sin schub nit da ze gagen ist, und vermizzet er sich ains Schubes so sol man im wol tag geben, XIV. tag, das ist recht. &c. Ist aber daz sin Schup ist gesezzen in des richters gerichte, so sol im der richter sinen schub twingen. &c. Nennet er ainen Schup der in ainem andern gerichte sizzet, und den im der richter nit geroten mag, den sol er stellen ob er mag. Mak aber er dez nit getun so sol er dem clager sinen schaden abthun und dem richter buzzen nach gnaden.

Ex his apparet, Vocabulum *Schub* modò personam, cui lis denunciatur, denotare, modò rem ipsam furtivam evictam, veluti: *daz man den Schub schetzen sol, was das gut wert si*, in sqq. art. conf. Wehner.

[Conf. Scherz. Not. ad Jus Prov. p. 28.]

SCHUCHBUZE. Art. vett. Argent. §. 47. Boves ad aratrum Episcopi pertinentes non debet causidicus in alium usum applicare nisi forte ad colendam suam *Schuchbusse, ze erren* (ad metendam) *sine Schuchbuze*. Locus, ager, nomen hodieque obtinens. *Jus buscæ* est quod certis regiæ domus Officialibus datum, Droit de Busche, *Du Fresne Glossar.*

Boscus, sylva, forestum, Busch, Buschholz. Boscalia jugera, conjunguntur sylvis, pascuis. Idem in voc. *Bosc*. conf. supra *Busch*.

SCHUFT, vid. *Scheffen*.

SCHULD, fall, casus. *Ob es zu solchen schulden queme*,

SCHU.

queme, das der N. also sturbe das er &c. In Diplomatibus Caroli IV. passim.

Bene mereri. Otfrid. V. 20, 141.

Ir eigent iz gisculdit,
uuillon min irfullit.

Vos bene meriti estis,
voluntatem meam implestis.

Bensculden, gratis, sine causa, immeritò. Notk. Psam. XXXIV. 7. *Uuanda sie bensculden mir geburgen dia ferlornissida iro striches:* quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui [Fortasse legendum *beunsculden*.]

Schuldaben, Sculcetus, Lombardis. Paul. Diac. de gest. eorum: *Rectorem provinciæ, Schuldaben ab iis lingua propria dici: qui est Schulteiz Germanorum.*

Unschulde tun, juramento se purgare. Jus Argent. c. 135. §. 1. defensio in Jure Feud. dicitur. conf. inf. *Sculd.*

SCHULZ, *Schultheiss.* v. *Amtman* in AMBACHT, & infra *Sculd.*

SCHUPFEN, mulctare. Jus Argent. 1270. §. 33. *Swer ouch unrehte misset den uuin. den sol man schupfen und der wirt des der win ist der git ein pfund.*

Schupflehn, non-transmissibile feudum. V. Comm. ad J. F. Alem.

SCHUREN, *Schirmen*, defendere. Albert. II. de P.P. & Austregis. inde *Scheur*, horreum, vid. *Sciura.*

Schürtag, dies cinerum, caput Jejunii, dies absolutionis. Konigshov. Chron. c. 4, 60. Vid. Du Fresne Glossar. voc. *Dies Cinerum.*

SCHURFFEN, excudere. Notk. Ps. XXVIII. fin. *Virgilius Chad;*

Ignemque excudit Achates.
Daz fiur schursta steinunch.

Wola chad er den schurfenden Stein, der sinen namen habeta. Recte dicit excudentem lapidem, qui nomen proprium habebat.

SCHUTZEN, Konigshov. Chron. c. 2. 198. & c. 4, 52. & pag. 914. Sagittarii, pedites imprimis, sed & equites.

SCHWEIG, grex. Ding Rotul zu Leimersheim: *Ein jeglich Abtissin zu S. St. mag auch ein Schweig mit Schaffen han zu Leimersheim, ob sie will.*

Geiler. Irr. Schaf: *Nit uuollent uch forchten ir kleine Schweig, wenn es hat gefallen meinem Vater uch zu geben das Reych.*

[*Sunt certa prædia, quæ maxima ex parte usum pastionis præbent, & apud nos* (in Bavaria) *DIE SCHWAICHEN* oder *SCHWEIGEN* vocantur. Manz. Comment. ad Inst. L. II. T. 3. de Servitut. §. 2. n. 20. sq. Vicus quondam exiguus proxime Ulmam situs fuit, qui *Schwaighofen* dicebatur, eandem forsan ob causam, quum prædium fortasse primum fuerit, quod usum pastionis præbuit, est enim locus pascuis perquam accommodus.

Biblia antiqua Germ. Gen. XIII. *Loth dem warend herd der schaf, und schwaigen und tabernackel.*

SCI.

Reinef. Vocab. MSC. Theot. qui h. l. per *Schwaigen* boves intelligit.]

SCIARI, vid. *Gisc.*

SCIERI, lucidum. Gloss. Lips. ubi Somnerus: *Limpidus, clarus, nobis Sheere & Shire, unde aqua ejusmodi, nobis Sheer vel Shire water. Hinc oppidi & castri apud Dorsetenses nostros, Shirborne dicti, nominis origo: quod scilicet ad fontem limpidum situm sit. Cambden.*

SCIMO, Otfrid. II. 12, 185.

Bi thiu thaz siner scimo
ni meldon dati sino.

Propterea quod splendore ejus
non aperiant facta sua.

Splendor, scimo: nos Shyne: Lips. Gl. ubi Somnerus: *Angli similiter; voce ortâ à Sax. sciman, splendere, fulgere.*

SCIN, splendor, indicium, exemplum. Otfr. IV. 1, 91.

Thar wir analagun,
joh hartes scin wagun.

Quibus (peccatis) decumbebamus,
& durum exemplum dabamus.

[*Hartes scin*, videtur idem esse ac *hartes ci in*, valde ad illa, inde verto: Ac valde ad illa nos movebamus. Scherz. Not. ad h. l.]

Idem I. 18, 55.

Harto wegen wir es scin.

Valde apparet istud (adhuc.)

[In Cod. Vindob. legitur:

Harto wegen wir es cin.

Arbitror autem *cin* esse idem ac *zin*, quod extat ap. Otfrid. I. 4, 159. c. 7, 42. & quia *wegen* ire denotat, versum sic reddo:

Duriter imus ad illas.

Scherz. Not. ad h. l.]

Id. II. 6, 63. [Quum h. l. eadem verba recurrant, Scherz. in Not. eandem observationem repetit atque ulterius confirmat.]

Otfrid. emend. IV. 31, 66. [Verba hujus loci hæc sunt:

So sih ofto scin uuag.

Quotiescunque id contigerit.

Ubi Cod. Vindob. *So so ih*, legit. Scherzius igitur locum ita vertit:

Quamvis sæpe ad illa me movebam.]

Id. V. 15, 71.

In thiu dua harto filu scin
uuio liob huldi mino sin.

In hoc dabis validissimum indicium
quam carus amor meus sit.

Notk. Psalm. LXXIII. 2. 3. *Dar du selbo lichamhafto scine.* ℣. 3. *Wela ubeli der fient sceinda an dien, die iu er* (diu er) *heilig uuaren:* quanta maligna operatus est inimicus in Sanctis tuis.

[*So iz biuto scinit*, secundum diem hanc. Gloss. Mons. p. 397. Sicut & hodie. p. 328.

Pleccbazit, vel *scinit*: rutilat. p. 411.

Scinanten, radiantibus. p. 407.

Scinit, cadet. p. 370.]

SCI.

Scindeta. Otfrid. IV. 2, 16.

Iber uuillo deta iz filu scin.

Voluntas (benevolentia) faciebat id multo manifestum.

UUard filu scin. Otfrid. ad Ludov. ℣. 78. manifestum fuit factum, in magnum exemplum evasit.

Scheindost, manifestasti. Notk. Psal. XXIV. 6. *Du sie ieo scheindost*, tu eas semper manifestasti. Psal. XXXII. 13. *er in gnada sceinda.* Psal. LIV. 16. *Dar sceinent sie iro argi.*

Gnade scheinen, gratiam facere. Notk. Psalm. CII. 6. *Druhtin ist der genada scheinet:* faciens misericordias Dominus.

Ze scheyne, [n. ed. p. 35. *ze skeinene.*] ad comparendum. Willeram. p. 80.

Schin worden, comprobatum per exempla. Jus Feud. Alem. fi. p. 219.

Er giscein thaz, manifestavit hoc. Otfrid. I. 20, 65.

Ward scin an aime, exemplo erat. Konigshov. Chron. c. 2, 10.

Scinaz, manifestum. Otfr. III. 20, 24.

Thaz uuurtun imo thuruh thaz
Gotes uuerk io scinaz.

Ut fieret ei per hoc
opus DEI manifestum.

Notk. Psalm. CII. 7. *Daz sie darscinin*, ut proderentur. ℣. 8. *Truhten ist kenadig unde scheinare genadon.* Misericors & miserator Dominus. ℣. 11. *Also darana schinet*, ut in eo apparet. Rhythm. de S. Annon. ℣. 263.

Son der engil vane himele gescheit: lege *gischint.* Sicut id angelus de cœlo revelavit.

[*Scinbaft*, ita legendum apud Otfrid. Præf. ad Ludov. ℣. 129. pro *sin bafft* è Cod. Vindob. observat Scherz. in not. notat autem *manifestum.*]

Magad scinenta, Virgo illustris, S. Maria. Otfr. I. 5, 42.

[*Schein werden.* i. e. *widerfahren.* Heldenb. P. II. p. 188. *a. Viel kummers ist schein worden.* P. I. p. 55. *b. Da ward ihr hulfe schein.* Reinef. Vocab. Theot. MSC.]

Schinbotten. Jus Alem. hodie *Ehrenboten:* nuncii honoratiores, Legati.

Schinbaratun, illustrare, Notk. Psalm. XVIII. 6. *Sina Ecclesiam (brut) teta er schinbara.* Ecclesiam suam fecit illustrem.

Vid. *Skin.*

SCINHIT *thin*, parcit tibi. Otfrid. V. 2. ult.

[SCHINCHUN, bases. Gloss. Monf. pag. 398.

Scinchun, tibiæ. p. 343. tibias. p. 352.

SCINTALUN, laterculis. p. 384. hodie *schindeln.*]

SCIORO, *schier*, commodè. Otfrid. IV. 2, 43.

Quad: man sia mohti scioro
Firkoufen filu diuro.

Dixit: potuisset illud commodè
vendi multò carius.

Id. I. 21. antepen. de Jesu:

Uuahs er filu zioro
in uuizin uuola skioro.

Crescebat is multum decore,
in intelligentia admodum commode.

Id. IV. 15, 95.

Gidrostu ih iuih scioro,
mit freuuidu ala zioro.

Consolabor vos commode (propediem)
cum gaudiis perdecoris.

c. 19, 90.

Bizeinta thaz sin uuirdi
zi ni uuibti scioro uuurdi.

Potestabatur, quod sua dignitas
ad nihilum fere redigeretur.

[Scherz. in Not. h. l. ita vertit:

Designavit quod ipsius dignitas
in nihilum mox redigeretur.

Idem Scherzius vocem *scioro* alibi quoque *mox* significare docet, scil. apud Otfrid. IV. 4, 57. de populo qui in adventu Christi in Jerusalem:

Thagtun sie imo scioro,
then uueg thar filu zioro.

Tegebant ipsi mox (cito)
viam valde decore.

Item. II. 11, 65. Vide Scherz. Not. ad Otfr. p. 241.]

Conf. Id. Otfr. ad Ludov. Regem ℣. 11. 16. 37.

Gloss. Alam. *Filo scire*, præclarus.

Anglo-Sax. *Scir win*, limpidum vinum. Gl. & Psalm. LXXIV. 7. Sed id pertinet ad *Scieri*, supra; sic & seqq.

Goth. *gaskeirit*, interpretatum, elucidatum. Marc. V. 41.

Hodiernum *Scheuren*, purum reddere, Fr. Junio idem cum zioro, *ad Willeram. pag.* 15. ubi *Smithe scirethe* est monile. Vid. *Scieri*, & *Zir*, *Zioro*. Atque esse diversa vocabula patet ex Otfrid. I. 4, 37. sq.

Ingiang er tho skioro,
goldo garo zioro.

Ingressus fuit splendidè
auro præparato ornatus.

Id. ad Ludov. ℣. 39, 40. passim.

Inskiere thie heristraza, commodam, rectam facite viam regiam. Otfr. I. 23, 43.

[SCIOZANTO, jactando. Gloss. Monf. pag. 357.

SCIPARES, vel *araberes*, polymetarii. pag. 321.

Sciphotemo, polymito. p. 339.

Scipothiu gotaweppi, scutulata. p. 340.

SCIPUM, sphærulas. p. 321.

Scipun, globum. p. 383.]

SCIRME, defendat. Otfr. V. 3, 25.

Thaz scirme mih in brustin.

Hoc protegat me in pectore.

c. 23,

SCI.

c. 23, 21.

Biscirmi uns Druhtin guato
therofelbun arabeito.
Lichamon ioh sela.
Tuere nobis Domine bone
(ab) illis laboribus (miseriis peccatorum)
Corpus atque animam.

[*Zi scirmum*, pro muro. Gloss. Monf. p. 326. Notk. Pf. XXVI. 3. *In selben dien freison scirmet er mih:* in ipso illo periculo protegit me. ℣. 4. *Unde ih scerm habe fon finemo heiligun hus;* & protegar à templo sancto ejus. ℣. 5. *Sied er mih hier scirmda, mer aber dar;* postquam me hic protexit, magis autem ibi. *Er scirmda mih*, protexit me. *An imo haben uuir scerm:* in ipso habemus protectionem.]

Schirmin, pugnare defensivè, *Schiezin*, offensivè, de S. Annone §. 9.

Ninus leirti fini man, &c.
Ninus docebat suos homines, &c.
Schiezin unti schirmin.
Offendere & defendere.

v. Fr. Jun. ad Willer. p. 25. ubi etiam *bescrimen* legit.

Conf. supra *Scerm.*

[SCIRPI, testa. Gloss. Monf. p. 334. hodie *Scherbe.*]

SCIT. Otfr. ad Ludov. ℣. 175. Vid. *Cit*, *Zit.*

SCIUHEN, expavescere, *scheuen.* Otfr. I. 4, 52.

Ther engil imo zuasprach,
tho er nan sciuhen gisah.
Angelus ipsum (Zachariam) alloquutus,
quum ipsum expavescere videret.

Notk. Pf. LXVIII. 25. *Ne laz sie indrinnen so sie in sciehte sin.* Conf. *Skien.*

SCIUMO, citò. Gl. Lipf. Somnerus: *Nobis to skime, eod. sensu: E. G. to skime over any thing, id est; expeditè transire, vel transilire.*

SCIURA, horreum. Otfr. II. 14, 216.

Thaz fruma thie gibura
fuaren in thia sciura.
Ut fructus agricolæ
ducant in horreum.

Sciira, Kapitul. de villis. An. 800. §. 19. V. supra *Schiiren.*

[SCLEIZANTEN, vellicantem. Gloss. Monf. p. 333.

SCLEVUETUN, extabuerunt. p. 338.]

SCLOT, Sera. Gl. Lipf. Somnerus: *Sax. SCYTTELS.*

[*UUini leod, odo* SCOFLEOD, plebejos Psalmos, cantica rustica, & inepta. Gloss. Monf. p. 402. *Scofleod* hodie *Schæfferlied.*]

SCOLE, Vid. *Scuala.*

SCOLLEN pro *sollen.*

[*Ezan scoll*, gustaturos. Gl. Monf. p. 366. *Vuersan scol*, missurus. p. 370.

SCO.

Durub merungaueri danne iz scolti, propter ampliorem cautelam. p. 402.]

Selbscol, debitor principalis. Jus Augustan. passim.

SCOLLIKEIT *des gemüts*, imbecillitas mentis. *Geiler. Irr. Schaf.*

Scolo thes libes, vitæ reus. Otfrid. IV. 22, 14. Pilatus de Christo:

Ni bin ih oub thes uuisi
ob er thes libes scolo si.
Nec sum quoque hujus certus
an vitæ reus sit.

Vide *Scal.*

SCONO, pulcher. hodie *schön.* Otfrid. I. 11, 83.

Scono 'nan insuebita,
inti b'iru'nan gilegita.
Pulchre ipsum (Jesulum Maria) agitabat,
& juxta seipsum ponebat.

de animo. V. ult. 117.

UUas er eino scono
in liutin unbono.
Erat hic (Noachus) solus pulcher
inter homines æstimatus.

[Id. V. 23, 124. sq. de Martyribus:

Thaz thar in ana uuani
ist harto manag sconi.
Job offono thaz iro muat,
thaz thar ist harto manag guat.
Tho sie hiar thaz biuuurbun,
hi thia selbun scon irsturbun.
Quod ibi (in cœlo) iis sine dubio
est valde varia pulchritudo. (amœnitas.)
Atque apertus eorum animus,
quod ibi est valde varium bonum.
Cum illi hic id promeruerunt,
propter id ipsum præclare mortui.

Duos ultimos versus Scherzius in Notis ita vertit:

Cum hic hoc egerunt
(ut) propter illam (cœli) pulchritudinem morerentur.

V. 6, 60. *Scono* Schilterus vertit *jam:* hodie dicimus *schon.*

Thaz herza Judeono
giloubit Christus scono.
Cor Judæorum
credit in Christum jam.

Scherzius vero in Notis.

(Ut) cor Judæorum
credat in Christum pulchre.

II. 6, 38.

Quad: thanne uuurtin in danin
thiu ougun iro sconiu.
Dixit: inde eis apertos fore
oculos suæ pulchritudinis.

SCO. SCO.

Oculos ipsorum pulchros. Scherz. in Not.

Sconi, species. Gloss. Monf. p. 392. specie. pag. 357. nitor. p. 392.

Sconi smelzes, species electri. p. 339.

Mit scuonin, cum decore. Isidor. c. 5. §. 7. Proprie pulchritudine, Germani nunc *die schöne* sive *schönheit* dicunt. Palthen. Not. ad h. l. pag. 410.]

SCORDISCOS Germanos fuisse, Vorpurg. T. I. p. 46.

[SCORRETUN, nascebantur. Gloss. Monf. p. 322.]

SCOTI, HYBERNI.

Beda L. I. Hist. Eccles. Gent. Anglor. cap. 1. *Contigit gentem Pictorum de Schythia, ut perhibent, longis navibus non multis Oceanum ingressam, circumagente flatu ventorum extra fines omnes Britanniæ, Hiberniam pervenisse, ejusque Septentrionales oras intrasse; atque inventa ibi gente Scotorum, sibi quoque in partibus illius sedes petisse, nec impetrare potuisse. Est autem Hibernia insula omnium post Britanniam maxima. —— Itaque petentes Britanniam Picti, habitare per Septemtrionales insulæ partes cœperunt. Nam Austrina Britones occupaverant. Cumque uxores Picti non habentes, peterent à Scotis, eâ solum conditione dare consenserunt, ut ubi res veniret in dubium, magis de fœminea regum prosapia, quam de masculina regem sibi eligerent: quod usque hodie apud Pictos constat esse servatum. Procedente autem tempore, Britannia post Britones & Pictos, tertiam Scotorum nationem in Pictorum parte recepit. Qui duce Reuda de Hibernia progressi, vel amicitia vel ferro sibimet inter eos sedes, quas hactenus habent, vindicarunt. A quo videlicet Duce usque hodie DALREUDINI vocantur: Nam lingua eorum DAAL (thail) partem significat. Hibernia autem & latitudine sui status & salubritate ac serenitate aërum multum Britanniæ præstat, ita ut raro ibi nix plus quàm triduana remaneat: nemo propter hyemem aut fœna secet æstate, aut stabula fabricet jumentis: Nullum ibi reptile videri soleat, nullus vivere serpens valeat. —— Hæc autem propriè patria SCOTORUM est. Ab hac egressi, ut diximus, tertiam in Britannia, Britonibus & Pictis gentem addiderunt.*

Quod ait *Daal* partem Scotis sive Hibernis notari, argumento est, esse eos Celticæ & Teutonicæ originis & Linguæ, *deil* enim pars est. Idem L. 4. c. 4. insula parva, quæ ad occidentalem plagam ab Hibernia procul secreta, sermone Scotico INHISBOVVIDE i. e. insula vitulæ albæ nuncupatur.

Hibernos uti voce *Broges*, h. e. Bröcken, braccæ, tradit Ph. Cluver. *L. I. Germ. antiq. p. 56. & 116.*

Successu temporis etiam Scotica sive Hibernica lingua admisit linguam provincialem. Vita S. Findani, *Vir quidam nomine Findan genere Scottus, civis provinciæ Laginensis, Scotiæ insulæ, quæ & Hibernia vocatur*, circa An. 800. ad eum vox divina delapsa dicitur c. 2. *Isket duit o dia ana theset in dabdane.* quod scriptor vitæ interpretatus: *Licet tibi à DEO post alios remeare.* quæ verò Goldastus ad marginem perperam vertit: *Licet sibi à Deo ire in abbatiam.* T. I. Rer. Alem. P. 2. p. 205.

Idem cap. 5. aliud refert oraculum Findano propria lingua (Hibernica) prolatum:

Ataich Crist ocus Patrie Artmache, farna feiltâmnu kisel teilbruchir tart doit teilco, il farkysel.

Cujus verba initialia marginale Goldasti reddit: *Obsecra Christum & Patricium Artmachensem.* Sed quam feliciter videant alii doctiores. Mox cap. X. aliud refertur:

Aimme ilao ocus in naidchi ni longe colonge ce ledremut noserfas frui thiu.

Conf. Vorburg. Vol. 3. p. 382. & 392. Vol. 7. p. 16.

[*Scottonolant*. Hybernia. Gloss. Monf. pag. 417.]

SCOUUON. Vid. *Scauuont*.

SCOZZON, Irscozzon. Notk. Psal. CI. 4.

[SCOZZA, plaguncula. Gloss. Monf. pag. 410.]

SCRANNOM, scamnis. Kero. c. 9. hodie *Schranden*. Otfr. II. 11, 33.

Zistiaz er thie Skrannon,
thenselbon koufmannon.
Perfregit (Christus) etiam mensas
istis mercatoribus.

Schrannen, scholæ. Morhof. de Ling. Germ. 2. 8. p. 403.

SCRANC, vide *Skrank*.

Screnchig, *binderscrennchige*, insidiosa. Notk. Psalm. XI. 3.

Conf. Psalm. LXXXIII. 9. conf. supra *Hinder*.

Beskrenken, supplantare. Notk. Psal. XVI. 13. *Stant uf truhten, furefah sie, unde beskrenche sie.* Exurge Domine, præveni eos, & subplanta eos. Psal. XXXVI. 31. *Ne uuerdent pescrenchet sine genge:* non supplantabuntur gressus ejus.

Lantschrau, territorium, jurisdictio, *allen irre gutern in der Lantschran gelegen.* Sententia judicii provinc. Auerbacensis in Bavaria an. 1406. quam annullavit Rupertus Imp. eodem anno 4. post S. Nicolai.

[SCRANCHONT, fluent. Gloss. Monf. pag. 339.

SCRATUN, pilosi. p. 339.

SCRECCHEN.

Niderscreccben, præcipitare. Notk. Psalm. LI. 6. *Alliu uuort niderscrecchi minnotost du:* Dilexisti omnia verba præcipitationis. Psalm. CVIII. 23. *Bin irscrecchet in mattoscrecches uuis*, excussus sum sicut locusta. Psalm. CXVIII. 39. *diu framscrecche sint*, quæ temeraria sunt.

SCREIE, ululatu. p. 359.

SCRENHENTER, commutans. p. 320.]

SCRIBARA, scriptores, historici. Otfrid. I. 20, 46.

Iz ni habent livola,
noh iz ni lesent scribara.
Nec habent id libri
nec legunt Scriptores (historici.)

Notarii munere apud Principem fungi, magna Dignitas apud Germanos in literis Alberti Lantgravii Thuring. 2. April. 1279. Notarius Curiæ Matthias omnibus aliis testibus anteponitur. Item

SCR.

Item in Documento Rutheri cujusdam Germanico: *Der wisse mann Her Johanss, Unser Schriber.* Nobilibus præfertur. 1358. ut Cancellarius.

[*Scripun*, Notarios. Gloff. Monf. p. 390.]

In thes giscribes uuorto, Scripturæ verbis. Otfr. V. 6, 26.

Alt giscribuns, Veteres Scripturæ. Otfr. II. 7, 86.

Then Moyses, quad, io sageta
joh alt giscribuns zelita.

Quem Moses, dixit, expressit,
atque veteres Scripturæ retulerunt.

Conf. supra *Giscrib.*

Ketat scrifte, Historia. Notk. Pf. LXXX. 8.

Scribsahses, schreibtafel, pugillaria, Tatian. c. 4, 12. vide supra *Sahs.*

[*Scripmesresse*, scalpello. Gloff. Monf. p. 337. forsan legendum *scripmessere*. *Schreibmesser*, *Federmesser* hodie.]

SCRIEN, *verscriet*, Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 2825. 4328. hodie *Schreien*, clamare.

[*Managu andariu scribenti*, multa quidem alia exhortans. Tatian. XIII. 25. Proprie exclamans. Germanice *schreyent*, solenne est enim, serio adhortantibus, ut pro affectu vocem intendant. Palthen. Not. ad h. l. p. 335.]

SCRIKKEN, salire. Otfrid. II. 4, 158.

Thaz ih mih hiar irreke
inti hina nidar scrikke.

Ut me hic extollam
& hinc desiliam.

Id. IV. 19, 85.

Ufyrscrikta harto
ther furisto euuarto.

Subsiliit valde
Princeps sacerdotum.

Hinc *Scrikkofinni*, Paul. Warnefr. de gest. Longob. Lib. I. c. 5. Scrikkofinni (alii Legunt Scrictofinni, alii Scritobini) à Saliendo juxta linguam barbaram etymologiam ducunt. Saltibus enim utentes arte quadam ligno incurvo ad arcus similitudinem feras assequuntur. Autor Notarum ad Paulum Warnefr. confundit Scrikken & Scriten, hodie Schreiten.

Scrigtin, prosilierunt. Otfr. IV. 26, 38.

Ja sagte man thaz zi uuaru,
sie scrigtin fon theru baru.

Imo ut relatum hoc vere,
prosilierunt (mortui) è feretro.

Irscritan wart, prætergressum. Otfr. I. 5, 1.

Uuard after thiu irscritan sar,
so moht es sin ein halb jar.

Erat postea prætergressum (elapsum)
sic oportebat esse dimidium anni.

Ubar scrikken, transfilire. Notk. Pf. XVII. 34. *Ze uberscricchenne des tieveles striccha.*

SCRIMEN, *biscrimen*, defendere. Vid. *Scirme*, Otfr. I. 23, 92.

Biscirmen thiuuo dati.
Defendant vestra facinora.

SCR.

Scrimbre, protector. Gl. Lipf. Somnerus: *Nonne hinc nostrum Skrine, Diathyrum scil. item Umbella? Saxonibus autem hoc sensu scimbre, scil. pro protectore.* V. supra *Scirme.*

[SCRITI, passus. Gloff. Monf. p. 327. hodie *Schritte.*]

SCRODON, scrutari. Notk. Pf. LXX. 10. *Herzen unde lanch scrodonde Got*; corda & renes scrutans DEus. Psal. XXIV. 10. *uuart uuizigon scrondont*, verba Prophetarum scrutantur. Psal. LXIII. 7. *Sie durchscrodeton daz unreht, scrod scrodende irlagen sie*: perscrutati sunt iniquitates, defecerunt scrutantes scrutinio. Psal. LXXVI. 7. *Scrodota ih min muot*: scrutabar spiritum meum. Inde *Scrodisti*, *Scrodischen*, populi scrutatores.

SCROT,

Verscroten helm. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 2865.

[SCROUZIT, garriens. Gloff. Monf. p. 413.

SCRUNTUSSA, fissura. Gloff. Monf. p. 332. sentina. p. 389.

SCRUNTUSSUN, rimis. p. 384. verticibus. p. 353.]

SCUAFUN, Vide *Sceffan.*

Scuafun heili, adepti sanitatem. Otfr. III. 9, 25.

Sie heili thar io scuafun,
thie mit giloubu riafun.

Sanitatem hic impetrarunt,
qui fide invocarunt.

SCUAH, *Kescuahte*, calceatis. Kero. Prol. p. 17. *Managfalt giscuahi.* Otfr. III. 14, 190. vid. supra. Lit. G.

[*Scuoha*, sandalia. Gloff. Monf. p. 359.

Scuohtes, discalceati. p. 408.

Ginagalten scuohem, calvatis caligis. p. 383.]

Buntschuch, ligatus calceus cum rubeis corrigiis, *Geiler. Irr. Schaf.* Man fengt die affen mit grossen Bundschuen. *Chron. Bavar. Andreæ Presbyt. pag.* 22. Königsh. *Chron. p.* 1009.

Filzschuh. Hundii Metrop. Salisburg. p. 178.

Rostrati calcei Francorum. H. Valef. in Valesian. p. 5.

V. Gloffar. Du Fresne. voc. Armiger.

Stricti calcei species superbiæ. Cæf. Heisterbac. L. IV. c. 12. 13.

Joh. Geiler. Narr. Schiff. fol. 29. *Die Schuch waren etwan zu spitz, yetzund so seint sie stumpfft wie Kalbsmiler. Etwan waren die Schuch zu eng, jezt so seint sie zu weit. Die Schuch seint ausgeschnitten und zerhackt: weren doch besser gantz, dan zerschnitten: so möchtent sie das kate zerteilen, sunst so gat inen der Dreck in die Schuh, &c. Ein Man wenn es regenwetter was und wüst, so gieng er uf holz Schuchen in die Kirch, und trug ein par Schuh unter dem Mantel, das legt er an in der kirchen, das er suberer erschein dan andere.* An differunt à *Solen?* de his idem fol. eod. *Es geschicht ouch durch die hohen solen, das sie lenger scheinen dan sie seint, und seint man von dreyen stucken zusammen gesetzt, unden hultzen, und oben filtzin.*

Rostra calceorum. Chron. Belg. Magn. pag. 319.

SCUALA, schola. Kero. Prol. p. 15. hodie *Schule.*

SCU.

Scole, *Scolare*, discipulus, tiro. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 2729. 2733.

Sculi, schola, Examen judicii extremi. Otfr. V. 19, 16. sq. 33. I. 1, 113. [Hæc loca huc neutiquam pertinent. Prior ita habet:

N'ubar thar sculi sin.
Ni sie sculin berton.

Ne qua ibi deberem esse.
Non debent obfirmare.

Alter ita sonat:

Ziu sculun Frankon, so ih quad,
zi thiu einen uuesin ungimah.

Quomodo debent Franci, ut ego dixi,
ad illa soli esse inepti.

Utrobique *sculi* & *sculun*, est hodiernum *sollen*.
SCUDSUOHHO, *fœnerator*. Gl. Monſ. p. 349.]

SCUICHEN, decipere; fraus, dolus, *bisuiches*, *gisuihes*. Otfr. III. 13, 33. 34. [Locus hic in nostro Otfrido ita est à Schiltero versus:

Thu unsih so bisuiches
thaz thu uns io gisuihes.

Tu nos ita dissipes,
cum tu nos collegeris.

Observat autem Scherzius in Not. pro *bisuiches*. Cod. Vindob. habere *bisuiches*. Pro *gisuiches* in Cod. Vatic. legi *gisuiches*. & in Vind. *gisuiches*. *Bisuichen*, decipere, supplantare, scandalizare, significare. *Gisuiches* autem esse supplantes, cadere facias: unde hunc locum ita vertit:

(Ut) nos ita scandalizes,
ut nos semper (pro omni tempore)
supplantes. (cadere facias)

Conf. supra lit. B. & G.]

SCUCCA, ASax. dæmon, diabolus. Gothis *Skohsal*, dæmones. Matth. VIII. 31. Luc. VIII. 27. hodie *Scheuchen*, *Scheubsal*, terriculamentum.

[SCUILLUN, calvariæ. Gl. Monſ. p. 398.]

SCULA, Gothis reus. *Sculdiger*, Marc. XIV. 64.

Sculan uuisan dauthau, reum esse mortis.

Recht Sculdigoste erbo. Notk. Pſ. LXXXVIII. 29. de Christo dicit: *Er ist der rehtsculdigosto erbo mines riches*: & versu 30. *Semen ejus (sin samo) sint coheredes (eben erben.)*

Dera sunta Sculdi, culpæ noxa. c. 25. *Sculdikan*, reum. c. 7. Kero. Debitor, Orat. Dominic. Vid. *Stokwart*.

[*Sculd*, crimen. Gloſſ. Monſ. p. 366.
Scult, causa. p. 323.
Sculd, sanguinem. p. 365.
Sculdi, vitio. p. 375. opere. p. 397.
Ana sculd, gratis. p. 398.
Sculdic uuari, debebat. p. 391.
Sculdiga, notabiles. p. 374.
Sculdiger, obnoxius. p. 403.
Sculdigen, damnatum. p. 379.
Sculdsuochin, creditori. p. 397.]

Von Sculde, meritò. Tyrol. & ibi Goldast. p. 356.

Ferſculden, verscherzen. Notk. Pſ. L. 13.

[*Zi sculdonne*, promerendæ. Gl. Monſ. p. 387.]

SCU.

Zu Schulden kommen, quoties casus contigit. Vid. supra *Not*.

Giſculden vid. supra lit. G.

Conf. supra *Schuld*.

SCULDHEIZO, Centurio, de re militari. Otfr. IV. 34, 29. de Centurione ad crucem Christi excubias agente:

Therselbo sculdheizo
irquam es filu heizo.

Iste centurio
perterrefactus vehementissime.

Idem III. 3, 9. 19. ubi Gothica habet: *Hundafaths*. Anglo-Sax. *an Hundredes ealdor*.

SCULDUN, increpuerunt. Gl. Lipſ.

SCULI, Vid. *Scaal*.

SCULLEN, Vid. *Scal*.

SCULTEN, *Irsculten*, concutere. Notk. Pſal. XXVIII. 8. *Sin stimma ist des irscultenten das einote*: vox ejus concutiens solitudinem.

SCULTHEIS, Commentariensis. Notk. Pſ. XCIII. 4.

[*Scultheizzo*, procurator, provisor secularis honoris, oder *Kravo*. Gloſſ. Monſ. p. 403.]

SCUNAN, *Skinan*. Willeram. p. 19. [nostr. ed. p. 11. quæ habet *Sceinan*.]

SCUNDEN, advocare, incitare, accersere. Willer. in Cantic. c. 1. p. 6. n. 4. *Hilf mir mit dinen genadon so scunde* [*Scunt* habet n. e.] *ih anderа ze dinemo wega.* advoco quos possum comitatum pergere nostrum. & p. 103. n. 45. *Alle sine werch scundunt unsih*, [*elliu sine uuerch scuntent unsih*: ita nostra edit.] *ad spem & desiderium cœlestium.* Quod utrobique pro *Senden* accipit interpres, non rectè. Freher. in Willer. *Scunden* est suadere, invitare, allicere. Gloſſæ vett. *Scuntari*, suasor. Notk. Pſ. CXXXVI. 8. *Scundent ze achusten*, invitant ad peccata.

[*Scuntun*, *anazan*, sollicitare. Gl. Monſ. p. 403.
Scuntenten, suggerentibus. p. 365.
Unrehtes scuntan, sollicitare. p. 402.
Scuntent, lactaverint. p. 350.

SCUOLAHUS, proprium. p. 367.]

SCURCIU *kauuati*, curta vestimenta. Kero. c. 55.

[SCURFI, exentera. Gloſſ. Monſ. p. 358.]

SCURGEN, impellere. Gloſſæ veteres: *scurgit*, *stozzit*, impulerunt. Hymnus XVIII. 3. *Fiant widar scurge*, Hostem retrò pellat. Gloſſæ Lipsii: *Bescurgi*, præcipita. *Bescorgingun*, præcipitationes. *Bisccurgidi*, expulisti. *Scurgi*, averte. ubi Somnerus annotavit: *Avertere Sax. acyrran, aliàs cyrran. aversio cyrrung*: *atque hinc à viarum scil. & platearum diverticulis, ut in compitis, pluribus apud nostrates locis hoc nomen olim inditum, quod postea in Cerring mutatum, tandem transiit, (ut nunc dierum) in Charing; quomodo quadrivium sive compitum illud nuncupatur in suburbiis Londinensibus, ab occidente prope Westmonasterium, Charing-crosse vulgò dictum; Crosse addito, ob crucem ibidem, ut in compitis solitum, olim erectam. BESCYRIAN etiam, ut & ascyrian, Sax. separare, item amputare, radere, resecare, &c. vulgo to sheare.* Verum enim verò neque

SCU. SEB.

neque ad *acyrran*, neque ad *bescyrian* Verbum *Scurgen* referendum est, sed est genuinum Germanicum, quod hodiè efferimus *Schergen* propellere.

[*Scurgenten*, propellentibus. Gl. Monf. p. 364.]

SCURT, tonsuram. Kero. c. 1.

SCÜTTEN, movere. Otfr. V. 19,64.

Thar duet er zi gibugte
er thanne himil scutte.

Ibi facit ad commonefactionem
antequam cœlum concutiat.

[Hos versus ita interpretandos esse judicat Scherz. in Not.

Ibi facit mentionem
(quod) tunc cœlum concussurus sit.]

Scutta, excussit. Gl. Lipſ. *Schoto*, Excussio. L. Sal. t. 6.

Scotatio, *Schottelgeld*. Sande ad Consuet. Feud. Tr. prælim. c. 1, 33. & c. 2. pr. [Hinc Suevis hodie dicitur *Schotteln*, concutere.

SCUTISOD, trepidatio. Gloss. Monf. pag. 404.]

SCUULA.

Wintscuula, ventilabrum.

SCUUUAN, vitare, declinare, *Scheuen*. Willeram. p. 44. n. 20, 133. n. 57. [In utroque loco nostra editio habet *Scuban*.]

Trsciuht, Otfr. IV. 11,39.

Trsciuht er filu drato
sulichero dato.

Declinabat is vehementer admodum
tale factum.

SCÜUUE, *Scatte*, umbra. *In Scüuuen dodes*, in umbra mortis. Tatian. IV. 18.

[*Scuwen* à nominativo *scuuua* umbra, quam vocem A-Saxones in *scua*, Islandi in *skugga*, Sueci in *skugge*, Dani in *skygge* retinent, Dixerunt vero & Franci umbram *scada*. Vid. Jun. ad Willer. p. 62. cum quo consentit Gothicum *skadau*, Anglorum *shadouu*, Belgarum *schaduwe*, Germanorum *schatten*. Palthen. Not. ad h. l. p. 307.

SCUZULUN, scutulas. Gl. Monf. p. 328.]

SCUZZEN, *Schiessen mit bogen*. Notk. Psalm. LXXVII. 9. *Bogen spienin unde mitte scuzzin*, intendentes arcum & mittentes sagittas.

SE, *Hohese*, Seno. *Erzbischof zu der Hohense*, Archi-Episcopus Senonensis. Chron. Königsh. c. 4, 36. & c. 2, 11.

SE, mare. Tyrol. 1, 12. Vid. Notk. Ps. CIII. 17. *Se fogil*, avis stagnensis. Ps. CVI. 35. *Er machota einote ze seuuenten wazzeren*, posuit deserta in stagna aquarum.

[In MSC. Otfrid. II. 1, 3. pro *so* legitur *se*, eodem significatu. vide Notas. conf. inf. *Seuue*.]

Seuuazzerin, stagna. Notk. Ps. CXIII. 8.

SE, & *See*, Ecce: Kero. Prol. p. 17. *Seegu*. Isidor. IV. 5. Otfr. I. 11, 14. & 16. pro sic. c. 12. ult.

Se, pro sic passim.

SEBEDEN, Lib. Sal. Mon. Ebersh. de Cur. Dom. in Grussenheim: *Die Banwarte sullent bringen sebeden und liesche das der Abbet und die Huber sufir gesizent.* Culcitra.

SEBUS, Sebusium, Weissenburg, pervetus Romanorum Colonia, in Vosagi faucibus, ad Luterum amnem, V. Vorburg. Vol. VIII. p. 239.

[SECHIL, marsupium. Gloss. Monf. p. 350. conf. inf. *Sekil*.]

SECHO, rixæ. Kero c. 65. Vid. *Sak*.

Besagen, litem movere. Charta refutationis feudalis Wissenb. An. 1357. *die brieffe sollen krefftelos und tod sin, also das sie die N. nymmerme besagen sollen in debeinerley wise.*

[IV. SECEL, urna, alias *mezeimpres* vel diurna, *andres balpes*. Gloss. Monf. p. 408.]

SECHER, litigans pars. Chron. Königshov. p. 987.

Stainhöwel f. 85. de judicibus corruptis: *Trinken sie das gold us den Sechern als den wyn us den truben.*

SEDAL, sedes, quies. *Er dera sunnun sedalkange*, ante solis occasum. Kero c. 4.

Tribunal. Otfrid. V. 20, 29.

Thaz selba sedal sinaz
ist allen ungilichaz.

Illud tribunal suum (Christi)
est omnibus dissimile.

[*Gibit imu Truhtin sedal Davides sines fater*: dat ei Dominus sedem Davidis Patris sui. Tatian. c. 3. 5. A-Saxonicum est *setl*, quod hodienum Angli *à setle* teste Somnero, Germani nostri *einen sessel* dicunt. Palthen. Not. ad h. l. p. 297.]

Fona Sedalum, de sedilibus. Kero. c. 9.

Sedalkirch, Regino an. 883. Eccl. Cathedr.

Sedales Kostinzero, Sedes Episcopalis Constantiensis. Otfr. ad Salom. Episc. Præf. pr.

ASax. *Hea Setb yldran*, Cathedra seniorum. Psal. CVI. 32.

Anasidale, habitatio. Notk. Ps. LXVIII. 26. *Wuoste uuerde iro anasidale*, fiat habitatio eorum deserta. Ps. C. 6. *Miniu ougen sint in dan ze getriuuen anasidelingen dero erdo*: oculi mei ad fideles terræ, ut sedeant mecum.

Gesidalt, collocavit. Otfrid. I. 7, 31.

Gisidalt er in himile
thie othmuatige.

Collocavit in cœlo
humiles.

Er sih gesidolta, consedit. Otfr. I. 25, 47.

In Christus er sih gisidolta,
so sliumo er'nan gibadota.

In Christo is (Spiritus S.) consedit,
quamprimum is ipsum baptizavit.

Gesidili. Otfr. II. 11, 35.

Job allaz thaz gesidili
so det er filu nidiri.

Atque omnia sedilia
prostravit humi.

Gisidili vid. supra lit. G.

Hohsettle, solium, thronus. Isid. IV. 7, c. 9. 1.

Land-

SED.

Landſidilon, ſubditi. Otfr. II. 2, 45.

Thie ſine lantſidilon
ſie datun ſo ih thir redinon.
Hi ejus ſui Provinciales
fecerunt quod tibi dicam.

i. e. Sui eum (Chriſtum) non receperunt. Joh. I. 11.

Landſaſs, quod verbum tamen ſtrictius etiam ſumitur pro Colono, Conductore ſimplici. J. Sax. Prov. I. 2. J. Solm. & ibi Tabor p. 941. T. I. Vid. Notk. Pſ. CIV. 23. *Do fuor ſin fater dara, unde uuard dar lantſideling.* Et intravit Iſraël in Ægyptum, & Jacob accola fuit in terra Cham. *Die alten lantſidelinga die eigenes lantes ſint, die beizent indigenæ.*

Sattelbogen, Fragm. de B. Hiſp. ỳ. 961. reliquum inde hodie *Sattel*, Ephippium.

Sadel lehn, feudum de quo laudemii nomine datur equus inſtructus. *Sand. de Conſuet. Feud.* p. 59. 172. Vid. Conſtit. Conradi Salici LL. Longob. III. 8, 4. Gylman. Symph. T. III. Voc. Nobilitas, ubi *Sattelgüter*, Bona Landſaſſiorum exempta.

Sedelhof, J. Prov. Alem. c. 35. §. 2. *Selehof.* Vid. *Dinghoff.*

[*Sedilhove*, aula. Rhythm. de S. Ann. ỳ. 505. Reineſ. Vocab. Theot. MSC.]

Sella, i. e. prædium Emphyteuticum hubarii. Carol. Calv. Capitul. tit. XXXI. c. 30.

Sedelhaft, Seshafft. J. Auguſt.

Sedalkange, Sethelgangi, Occaſum. Gl. Lipſ. *Er dera ſunnuum Sedalkange*, ante ſolis occaſum. Somnerus in Nota.

SEELENBAD, v. *Bad.*

SEER. vide *Ser.*

SEGAL, velum. Otfr. L. ult. c. 25, 10.

Nu uuill ih thes giſlazan,
then ſegal nithar lazan.
Nunc volo re confecta,
velum deorſum mittere.

[*Segala*, vela. Gloſſ. Monſ. p. 384.

Segale, Artemone. p. 367.

Dei ſegal, diſcubitus. p. 374. legendum puto *dei ſedal.*

Segalpoum, malus. p. 334. velum p. 340. *Maſtpoum* vel *Segalpoum*, malum. p. 340.

SEGAN, i. e. ſiniſtram. Göli cit. Goldaſto. *Dint das Oſterſachs zer ſegen ſeiten.* Reineſ. Vocab. Theot. MSC.]

SEGENON, Benedictione. Otfr. III. 1, 1.

Mit ſelben Chriſtus ſegenon,
uuill ih hiar nu redinon.
Per Chriſti ipſius gratiam,
volo hic jam dicere.

V. 25, 38.

Nu iſt iz, ſo ih redinon
mit ſelben Kriſtes ſegenon.
Sic eſt id quod recitavi
per Chriſti ipſius benedictionem.

Cap. I. 24.

Mit uuiu ſegenotis thu thih thanne.

SEG.

Quomodo benedixiſſes tibi inde.

c. 2, 2.

Nu ſculun uuir unſih rigilon
mit thes kruzes ſegenon.
Nunc debemus nos præſervare
crucis benedictione.

Segana, Otfr. IV. 15, 124.

Biſalah tho thie thegana
in ſines fater ſegana.
Commendans (Chriſtus) tunc diſcipulos
in ſui Patris benedictionem.

Seginin. Otfr. II. 14, 181.

Bi then gidougnen ſeginin,
ſo dunkit mih theiz megi ſin.
Ob arcanas benedictiones,
videtur mihi quod poſſit eſſe.

Adjuratio. Chron. Königsh. c. 1, 5. Carm. de B. Hiſp. ỳ. 2963.

SEGESSEN, Senſe, Stailhöw. f. 7. *uſs den Segeſſen und Sichelu, die man mit arbeit zu dem korn ze ſchnyden gekrumet hat.*

[*Mit ſeganſun pilegita*, cum falcibus. Gl. Monſ. p. 364.

Houvi ſeganſa, falcem fœnariam. p. 383.

SEGIT, teſtatur. p. 387.

SEH, ligus. p. 400.]

SEHA, pupilla, medius punctus oculi. Rhaban. Maur. de part. corp.

[*Sehan*, videre. Kero. Prol. p. 17. *Sih ſehan*, ſe reſpicere. c. 4. *Fona kiſihti cotchundii ſehan:* ab aſpectu divinitatis videri. c. 7. *ſihit*, reſpicit. c. 7. 36. 65. *herza ſinaz kiſihit*, cor ejus reſpicit. c. 5. *ſehat*, videte. c. 39. *daz ſehe*, ut videat. c. 7. *theobeit ſehhantem ſih chundit*, humilitatem videntibus ſe indicet. c. 7.

Opanana ſehanter, deſpiciens. Gloſſ. Monſ. p. 366.]

SEHI, videt. Otfr. I. 11, 31. [legendum *Sehe*, ita enim locus in MSC.

So uuar man ſehe in uuaron
ſterron odo manon.
Si quo in loco aſpiciuntur certe
Stellæ & Luna.

vide Scherz. Not.]

Sehenti. Otfr. I. 3, 80.

So nu mannilih iſt ſehenti.
Quem nunc quilibet eſt videns. (videre poteſt.)

Ullas mir giſehan, viſum eſt mihi. Tat. Harm. pr.

[Merus hic eſt Latiniſmus, pro quo Germani dicunt. *Ich hab vor gut angeſehen.* Palthen. Not. ad Tat. p. 276.

Giſehanotes. Tatian. 190, 1. *Criſt, Gotes ſun giſehanotes.* Chriſtus, Filius DEI benedicti. Sed legendum *giſeganotes*, à primitivo *ſegen.* quod benedictionem hodienum Germanis notat. Palthen. Not. ad Tat. p. 391.]

Zuo ſehendo, à facie ad faciem. Notk. Pſalm. XCVII. 3.

Wille-

SEH. SEK.

Willeram. p. 52. fi. n. 24. *Uilanda fie Gott thes the uerror minnont, so sie sich ze him seluon niet ne uersehent.* [Nostra editio ita h. l. exhibet. *Uilante sie Got des de verror minnent, so sie sich ze in selbon nie ne versehent.*] quæ Fr. Junius quanquam dubitabundus interpretatur: *Nam DEUM eo ulterius diligunt, si seipsos apud semet ipsos non suscipiunt.* rectius: si ipsi de semet ipsis non confidunt.

Jus Argent. c. 113. *So versehent wir uns, das es duruch geuerde geschehen si*, i. e. præsumimus, quod per fraudem factum sit.

Verseben an in, speramus in eo. Notk. Psalm. XXVII. 7.

Firsaban, providere. Otfr. V. 9, 65.

Firsaban unsih scolti.

Providere nobis deberet.

[Scherzius in Notis vertit: Prospectum sit nobis.]

Despicere, Notk. Ps. X. 1. *Fersiest unsih*, despicis nos. Ps. XXVI. 9. *Du ne ferlazest mih, du ne fersehest mih Got min haltare:* ne derelinquas me, neque despicias me DEus salutaris meus. Ps. XLIII. 6. *In dinemo namen ferseben uuir die an unsih nendent:* in tuo nomine spernemus insurgentes in nos. ℣. 7. *Ih ne fersiebo mih ze minemo bogen nieht:* non in arcu meo sperabo.

SEHSIM, sex. c. 15. *Sehzugost*, sexagesimus. c. 12. Kero. *Sehtin tages*, sexta feria. Id. c. 13. *Sehtun tac*, sexta feria. c. 41.

Otfr. II. 4, 7.

Er fasteta unnoto
thar niunhunt zito
Sehzug oub thar miti in uuar,
so ruarta 'nan tho hungar.

Jejunabat (JEsus) incoactus
novies centum tempora (horas)
Et sexaginta etiam noctes,
tunc tangebat ipsum fames.

SEID, laqueus. Kero. c. 7.

Antseida. Vid. A.

Seitspiel, Psallere, musica Instrum. Notk. Ps. XX. fi.

SEIGER, de vino malo. *Sust und seiger*, Chron. Königshov. c. 5, 156.

Irseigreta. vid. lit. I.

SEIL, Charta Weisenburgensis Monasterii circa an. 1400. *Zwo zale eins seils des grossen Zebendes zu Lachen*, i. e. Duas partes unius selionis de Decima majori Lachanensi. *Item IIII. Malter Korngeltes die mir fallende sint von gemeinschafft wegen von Zekels von Altdorff zwein Seiln.* Decimæ in seilas divisæ, & seila iterum in suas partes. Conf. Du Fresne Glossar. voc. Selio & Sellus.

[*Seile*, resti. Gloss. Monf. p. 383.
Seilun, rudentibus. p. 368.]

SEIM, mel. Willer. p. 84. n. 37.

[SEITUNGA, gladium. Gl. Monf. p. 388.]

SEKIL, *Sechil*, pera. Otfr. III. 14, 179. Christus mandavit discipulis, ne secum sumerent:

Sechil noh thia malaha,
thaz sus sie fuarin thanana.

Saccum neque peram,
ut sic irent abinde.

Conf. supra *Sechil.*

Sekilari, sacculi gestor. Otfrid. IV. 2, 58. de Juda Iscar.

Job sekilari siner.

Et sacculum sibi gestabat.

IV. 12, 94.

Sume firnamun iz in thaz,
uuant er sekilari uuas.

Quidam reputabant hoc de eo,
quod iste saccularius esset.

Saccularius aliter in l. 7. π. de extraord. crim.

SELA, anima. *der Selu*, animæ. c. 48. *Selono*, animarum. c. 2. *Selo*, animas. c. 2. Kero.

[Adde ex eodem Kerone: *Dera sinera sela*, animæ suæ. c. 2. *selom antlaz*, animæ veniam. c. 46. *erloosis sela sina*, liberabis animam ejus. c. 2. *uueo sela kihaltan sin*, qualiter animæ salventur. c. 41.]

Otfr. I. 15, 92.

Job uuuntont ferah thinaz
uuaffan filu uuassaz.
Bitturu pina
thiaselbun sela thina.

Et vulnerabit animam tuam
ensis multum acutus.
Acre tormentum
eandem animam tuam.

c. 3, 79.

Ginadet er uns then selon.

Aggratiat nobis animas.

II. 9, 95. De Abrahamo Isaacum immolare volente:

In then alteri er'nan legita
so Druhtin imo sageta,
Thia liabun sela sina.

In altare eum posuit
ut Dominus ei dixerat,
Dilectam animam suam.

Seulu, Isidor. IV. 6. *Chiliibbeda iru in imu mineru seulu*, complacuit sibi in illo anima mea.

ASax. *Sabel, Sabl, Saul.*

Goth. *Saibala.* Matth. VI. 25.

Sel, Gothis Bonus. *Unsel*, malus. Luc. VIII. 15. Matth. VI. 23.

ASax. Ælfr. Gramm. *God*, bonus. *Betere*, melior. *Selost*, optimus.

Siele, Fragm. de B. Hisp. ℣. 1992.

Selding, Judicium animæ. vid. supr. *Ding.*

Selgerete, Testament. Chron. Königsh. c. 1, 116. ubi vide Notas meas.

Sel losunga, Eleemosynæ. Notk. Ps. LXXXIII. 4.

[SELBO *tod*, ipsa mors. Kero. c. 2. *in sin selbes kauualtidu*, in ipsius sit potestate. c. 56. *sin selbes*, ipsius. Prol. p. 16.

So so sih selban, tanquam seipsum. c. 4. *farsabhan sih selban*, abnegare semetipsum. ibid.

Vonna

SEL.

Vonna in selpen, pro semetipsis. Gloss. Monf. p. 387.

Selpo sih kap, ultroneus, sponte. p. 404.

Selpselpo, idem ipse. p. 395.

Selbfolgon, sectæ. vide supra *Folgen*; ubi tamen vitio typographi impressum *Selbfongon*.

Selplaz, desine, tace. p. 412.

Selplaz, effrenatio. p. 389.

Selpliez, quievit. p. 363.

Selpsama, similiter. Tatian. XIII. 16. Compositum ex *selp*, vel *selb*, quod apud Ker. est, hodie *selbst* ipse, & *samo*, quod eundem significatum habet, teste Junio in Glossar. Goth. Angli adhuc *same* & Sueci *samma* dicunt eodem sensu. Quando itaque voces illæ conjunguntur, res ita sibi similes significant, ut plane eædem videantur. Germani signanter dicunt *gleichsam*, Gothi inverso syllabarum ordine dixere *samaleiko*. Vid. Jun. in Glossar. Palthen. Not. ad Tat. p. 331.

In selbsuanu, in arbitrio. Kero. c. 39. 40.

Iro selbsuana lebente, suo arbitrio viventes. c. 5. conf. c. 3. *selpsuanu*, arbitrio. c. 65.

Selbwalt, liberum arbitrium. Notk. Ps. CI. 10. conf. inf. *Walt*.

Selpwaltigi, emancipationem. Gloss. Monf. p. 377.

Selpwillin, sponte. Kero. Prol. p. 16.

Selpvueli, arbitrio. Gloss. Monf. p. 348.

Selpvuillo, arbitrio. p. 409.]

SELDE, numquid. Ps. XCIII. 20.

Seldena, raro, hodie *selten*. Notk. Ps. XCIX. fi.

SELES, isti, *selbe*. Otfr. II. 11, 93. IV. 28, 21.

[In utroque Otfridi loco duo vocabula sunt, *se les*, vertenda, *isti omnino*. vide supra *Les*.]

Notk. Ps. XXVI. 12. [Hic Notkeri locus huc non pertinet, ita enim se habet: *In dero uuillen ne selest du mih, die mih trebenont.* Ne tradideris me in animas tribulantium me. Est enim *selest* à *sellen*, tradere. vide supra *Salen*.]

Seledare, isthic, *daselbst*. Notk. Psalm. LX. 5.

[*Seledare* h. l. idem est ac *Seldare*, de quo mox. Ita enim Notkerus verba Davidis: *Inquilinus ero in tabernaculo tuo in secula*, exponit: *Seledare bin ib din liut in dinero Ecclesia, unz an ende dirro uuerlte.*]

In SELIDUN, in Tabernaculo. Prol. p. 17. in cella. c. 58. Kero.

Otfrid. II. 11, 95.

Mit uuafanu ana redina,
zilostun sie thia selida.

Armis irrationabiliter,
dissolverunt (Judæi) hoc tabernaculum (corporis Christi)

III. 15, 26. De Israelitis in deserto:

UUio se in thesa redina
uuarun ana selida.

Quomodo ii hac occasione
fuerint in tentoriis.

[Scherz. in Not. ad h. l. concedit quidem *selida* quandoque tentorium, *Zelt* notare, addit tamen: vocem eandem sæpe pro habitatione ordinaria usurpari, & *ana* plerumque idem esse ac *sine*, inde posteriorem versum ita vertit: *Erant sine mansione*, vel *domicilio ordinario*. Et sine contextui hæc versio est apprime congrua.]

IV. 6, 2.

Fuar tha Druhtin thanana
zi selidon in Bethania.

Ambulavit tunc Dominus inde
ad mansionem in Bethania.

Conf. IV. 9, 15. c. 15, 16. V. 5, 39. V. 10, 3. I. 7, 47. In quibus locis omnibus mansionem, habitaculum, hospitium, notat.

Dict. Flacii *Selidon*, Saal, lauben, hutten.

[*Himiles fugala habent selida*: volucres cœli habent nidos. Tatian. 51, 2. *In mines faters huse managa selida sint*: In Domo Patris mei mansiones multæ sunt. Id. c. 162, 1.]

Seldon, Tabernaculum. Notk. Psal. XXVI. 4. *Dar geron ih seldon*, ibi desidero tabernaculum. Ps. XXXII. 14. *Fon sinero seledo*, de habitaculo suo.

Selitha, tabernaculum. *Selithon*, *Salethu*, Tabernacula. Gloss. Lips. Somnerus: *Hoc Sax. gesele. Belgis Sale, pro Aula, Atrium: olim autem pro universa domo sumtum fuit. De quo inde variis Glossematis, Cl. Vossius, in voce Sala.*

Goth. *Salgan*, hospitari, mansionem habere. *Salida*, mansit. *Salithwos*, mansiones.

[*Selidili*, casulam. Glossæ Monf. p. 355.]

Seldon, collocare. Notk. Psal. LXXVII. 55. *Da seldot er sinen liut.* & Psal. CVIII. 6. constitue eum super peccatorem. *Sezze uber in den sundigen. Uber Judam der mih solichen selita.* [Hic locus itidem ad *sellen*, tradere, pertinet, sensus enim est: *super Judam, qui me istis tradidit.*]

Giselidon. Otfr. III. 13, 96. de tribus Apostolis transfigurationi Christi in monte præsentibus:

UUio sie oub mit in redinon,
in uuoltun thar giselidon.

Sicut & cum ipso loquebantur,
ipsi volentes ibi tabernacula facere.

Mansionem facere. Notk. Ps. LXIV. 5. *Er iruuelita in, er seledot in, er heizet in uuesen dar er ist.*

Selidono irbondun. Otfr. IV. 4, 140. [mansione prohiberent. vide Notas Scherzii.]

Nachtselden, Excubiæ, *Schiltwache*. Charta libertatis Comitis Sponheim. datæ opido Castelun.

Seldare, Inquilinus, Conductor. Notk. Psal. CXVIII. 19. *Inquilinus ego sum in terra. Daz ist der eigen hus ne habet, und er anders mannes seldare ist.*

[SELIG, animatum. Bibl. antiq. Germ. Gen. I. 28. *Allen seligen der erden.* Lutherus: *allen thieren auff erden.* c. 2, 29. *Alle die selig ding der erden.* Luth. *alle thiere.* c. 3. ℣. 1. 14. *Für allen seligen dingen.* Luth. *alles vieh.* Reinesf. Vocab. Theot. MSC.]

SELISVCHEN, hodie *Haussuchen*, Mabill. Acta S. B. P. II. Sec. III. p. 35.

SEL-

SEL.

SELLEN, *gesellen.* Fragm. Bell. Hisp. ℣. 3696. *Selle*, Geselle, socius, vetustum: Kilian. *Selscaph*, societas, id. fortè quasi mensis socialis, convivalis. *Selle*, *Sulla*, *Selle maend.* vet. Holland. Februarius: id. Kil.

SELLE, tradat: Kero. Prol. p. 17. v. *Salen.* [Conf. ad Otfr. IV. 5, 100. Notas Scherzii.]

Sylle, *gesylle*, det, tradat. *Sealde*, traderet, LL. ASax. Frehero inde *Salman*, emancipator, traditor fiduciarius. Et *Salbuch*, liber traditionum: Not. ad Orat. Dom. Sax. V. sup. *Sala.*

Versellan, tradere, Capit. Franc. 4, 19. Notk. Psalm. XLIII. 22. *Ferselo ih minen lichamin so ferro, daz ih iob ferbrinno.* Si tradidero corpus meum ita ut ardeam. Psalm. CXVIII. 121. *Ne sele mih minen anafristaren;* ne tradas me calumniantibus me.

Ferselare, Traditor, Judas. Notk. Psalm. LXXXVIII. 23. Tatian. c. 183. 4. *mit cussu feliſt then mannes sun*, osculo tradis filium hominis. Otfr. IV. 11, 8.

Thes nahtes er gisitoti
er Druhtinan firseliti.

Noctu is instituit
ut Dominum traderet.

Nachselle, Nachtrag, additio, superindictio. L. MS. Sponheim: de Pleitzenheuser gericht: *Fallen 1. st. 8. Alb. Nachsel. Castelbun. Fallen 1. Malter haber und 40. Alb. Nachsel.*

SELMI, Psalmi. Otfr. III. 7, 90.

Uuas forasagon zellent
ioh uns thie selmi singent.

Quæ Prophetæ referunt
& nobis Psalmi canunt.

IV. 28, 37.

Zueinzug selmo zeli thir.

Viginti Psalmos numera tibi.

℣. 45.

Thu findist fol then Salmon
fon thesen selben thingon.

Tu invenies plenum hunc Psalmum
de his ipsis rebus.

Salter, Psalterium. Otfr. IV. 28, 40.

Thes salteres zi erist.

A principio Psalterii.

conf. supra *Salmin.*

[SELPPOUM, hastile. Gloss. Monf. p. 321.]

SELTKALUAFFO, rara: Kero. c. 6.

SELTSANI. Otfrid. II. 3, 44. de stella Magorum:

Thaz gouma mannes nami
bi thiu uuas er seltsani.

Quod observatio hominis caperet
ideo fuit illa rara.

[Ut homo eo attenderet,
ideo extitit hoc miraculum (scil. stella illa.)

Ita Scherz. in Not. h. l. transfert.]

SEM.

Id. IV. 28, 30.

Uuanta iz ist so gizami,
ioh harto seltsani.

Namque est adeo decorum,
& valde rarum.

[*Seltsanaz*, pretiosus. Gloss. Monf. p. 325. *Seltsaniu*, peregrina. pag. 388.

Hodie *selten*, raro. *Seltsam*, raro contigens, mirum, significat.

SEMALMELO, farina polenta. Gloss. Monf. p. 327.

Semalun, vel *melauues*, polentæ. p. 326. *Semaluobbenzun*, similaginem. p. 362.]

SEME *min zeswer hant.* Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 1940.

[Striker habet: *So mir dise rechte hant:* observante Scherzio in Not.

SEMIDAHI, carectum. Gloss. Monf. pag. 320.

SEMPERMANNE. *Bezüget das syn Vater zu den Heiligen für syne Richter mit zwejen Sempermannen, die niemandt mit rechte verwerffen mag.* Frid. II. Imp. Statut. c. 1. ap. Goldast. p. 2. Reichssaz. f. 17. Ib. *Ein jeglicher Sempermann mag an allen Sachen die vorgeschriben sind, helffen bezeugen mit andern dienstman.* Ib. c. 21. *Mag er aber sich bereden* (al. *entreden.* i. e. excusare) *mit sieben Sempermannen, dass er nicht gewisst habe, das er ein unachter sei gewesen.* c. 4. *Mag er sich nicht entschuldigen selb siebende Sempermann für dem Richter.* In Statutis Alberti fol. 24. vocantur: *Erbare manne.* Reinesf. Vocab. Theot. MSC. vid. *Sent.*

SENAVUA, avena. p. 353.]

SENE, *sune*, *sine*, Congregatio, familia. Wendelin. p. 189. L. Alem. c. 79, 3.

SENESKALK, hoffmeister. Vid. Glossar. Du Fresne. Vox hybrida linguæ Provincialis ex *senu*, senex. *Sinist*, Senior, Gothis; *Verel. ad hist. Gotrici* p. 61. & *Skalk*, servus, oberknecht.

SENEWEL, Vid. *Sinew.*

SENIFTE, mitis. *Senifti*, mansueti. *Seniihte*, mansuetudinis: Gloss. Lips. *Semfte*, mollis. Notk. Psal. XXI. 15. Vid. Ps. CXVIII. pr.

SENNE. *Senneuua*, nervus arcûs. Ps. LIX. 6. *An demo bogen uuirt diu seneuua so filo mer zuogezogen, so filo man drator schiezen uuile.*

Sennen, Vaccacii. Gesner. hist. quadrup. p. 58.

Senuun, nervus arcûs. Notk. Psalm. VII. 13. *Die herti Veteris Testamenti (dero altun eo) mit dero senuun Novi Testamenti (des Evangelii) geduungen habet.* Duritiem Veteris Testamenti (cornua arcus) nervo Novi Testamenti seu Evangelii coëgit.

SENONU *fon thiu saliga mih quedent alliu cunnu.* Ecce, ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Tatian. c. 4, 6.

SENS, sensus mysticus. Otfrid. II. 9, 10.

Thes uuazares gismeken
ioh uuir then sens intheken.

Sed ut aquam gustemus
& hunc sensum (mysticum) aperiamus.

Mens

SEN.

Mens. Tatian. 232, 1. *Tho gioffanota her in sens, thaz sie forstuontin giscrib.* Tunc aperuit (Christus) illis (discipulis Emaunticis) sensum, ut intelligerent Scripturas.

Senses uuenken, à sensu aberrare. Otfrid. III. 1, 28.

Senses leib, mysticus panis. Otfrid. III. 7, 56.

Job brosmun suaza in ala uuar
thes senses leib indue ib thar.

Imo medullam dulcem revera
mysticum panem aperio ego hîc.

[SENT. Sanctus. *Van senti Mauriciin herige:* de S. Mauricii exercitu. *Vane sent Anno.* de Sancto Annone. Rhythm. de S. Ann. ℣. 101. 106. *Dis Pabis senit stat.* Papæ sancta sedes. Ibid. ℣. 509. Reinef. Vocab. Theot. MSC.]

SENT, synodus. Jus Alem. Prov. Jus Sax. Prov. l. 1. a. 1. Hortleder de C. B. G. L. I. c. 35, 49. fi. Comitia Electoria, Epist. PP. ad Richard. Angl. An. 1263. Raynald. Annal. Eccl. n. 53. sq.

[*Send* est formatum à Græco σύνοδος, Geistlich send *gericht*. *Wir gebieten dass man in allen malstætten und dörffern unsers Reichs, zu rechter zeit, wie sichs gebühret send sitze, und dass niemand den Bischoffen hieran entgegen sei oder sie bindere.* Reinef. Vocab. Theot. MSC.]

Franchesende, Terra extra Francofurtum ad eligendum Imperatorem deputata ab antiquo.

Sendbar, *Sunnbar*, *Semper*, *Semperlute*, Synodales homines, capaces assessuræ synodalis. Vid. Comment. meum ad Jus Feud. Alem. c. I. §. 25. ita *Testes publici* vocantur *Synodales.* cap. 7. X. de Test. cog. qui publicè recepti & probati in Synodo. Atque *Synodales homines* dicit Fridericus II. Imp. apud Alberic. an. 1234. per quos treugæ violatæ probandæ. In Synodo Coloniensi an. 1300. c. X. Synodales & Scabini loci comparantur. Vid. Gloss. Du Fresne. Voc *Testes Synodales.* Ruperto Imp. dicuntur *Sünbar*, & *Radbar.* Vid. supr. Burgman. Observatu dignum est, Nobiles laicos imo etiam de populo fuisse olim assessores Prælatorum, una cum clericis, in judiciis Ecclesiasticis, Vide illustre exemplum apud Steph. Baluzium in Append. Kapitul. Francor. Quam vetustissimam consuetudinem ùt irrationalem damnat Innocentius III. *c.* 3. *de consuet.* ad Episc. Parisiensem.

De Juratoribus Synodi. vid. Regino 2. 2.

Senetplibten, Scabini. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 4599. [Qui Synodum, conventum, curabant, membra conventus: à *Send*, quod synodum, conventum notat. & *pflegen* curare, administrare: Belgis *seynde*, *senne*, *send*, *seend*, *sinde*, *seyne*, Synodum denotat, ceu docet Kylian. in Etymol. qui etiam notat, *seynd-schepen*, *sind-schepen*, idem esse ac Syndicus, defensor juris publici, civium advocatus & defensor. Scherz. Not. ad h. l.]

Senten. ze sentenne, dirigendi. *Ju sentu*, vobis mitto. Otfr. ad Salom. ℣. 9.

Lekza ich therera buachi
ju sentu in Suabo richi.

SEN.

Volumen horum librorum
vobis mitto in Sueviæ regnum.

[*Uz sentit forahtun*, foras mittit timorem. Kero. c. 7. *mih santa*, me misit. c. 5. *ze sentenne*, dirigendi. c. 67.]

Santa, ivit, iter direxit. Otfr. III. 21, 50.

Mannilih nu loufe
zi themo sconen doufe,
Thara innan Christus tho uuanta
ioh selbo thara santa.

Quilibet nunc currat
ad pulchrum baptisma,
Ubi Christus præsidet
& ipse eo missus.

[Scherzius in Notis ultimos versus rectius vertit:

Quo illum (cœcum) Christus vertit i.e.
ire jussit,
& ipsum eo misit.]

Senten, repellere, *vertreiben*, Summar. Psalm. LXVI. DEUS misf.

[*Senttent*, destinabunt. Gl. Monf. p. 375.]

Uzsenten, abjicere, Tatian. c. 167. 5. *Oba uuer in mir ni uuonet uuirdit uzgisentit, samoso uuinloub:* Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes.

[SEO, lacum. Gloff. Monf. p. 383. 411. *Seom, apercuntim*, gurgitibus. p. 411. conf. *Se & Seuue.*]

SEQUANA, fluv. Gall. aliàs Sigona, Vorpurg. T. VIII. p. 24. vide Lib. E. G. lib. 1.

SER, *so er*, si ipse. Otfr. IV. 4, 26.

Fuarun sie tho iro pad,
ioh funtun also ser giquad.

Abibant illi (discipuli à Christo missi)
suam viam,
& reperiebant ita ut is dixerat.

SER, *Wizi*, supplicium. Gl. Vet.

Serin, Tribulatio. Gloff. Lipf.

[SEER, dolus. *Min sprebben seer*, ne loquantur dolum. Kero. Prol. p. 17. *Seer in berzen ni babeen*, dolum in corde non habere. c. 4.]

SEER, dolorum. Otfrid. IV. 4, 6.

Thaz waz sinf dagen er
Er er thulti ser.

Id erat quinque dies ante
quàm est passus dolores.

[*Ser* ap. Otfr. III. 1, 38. Schilterus vertit *valde*, sed Scherz. in Not. *dolorem*, *luctum.* cap. 24, 14. Schilterus vertit *luctum*, Scherzius autem *calamitatem.* V. 16, 92. Schilterus *crucem* vertit, sed Scherzius *tribulationes.* *Sero* V. c. ultimo, 266. dolorem notat:

Sero quimit unsiz heim.
Dolor venit nobis domum.]

Id. V. 21, 47.

Ser ioh smerzun ubar dag
thaz man gizellen ni mag.
Ægritudinem & dolores in dies
ut numerari non possint.

Vid.

SER.

Vid. Goldaſt. T. I. Rer. Alem. p. 120.

[Notk. Pſalm. XCIII. 20. *Du daz ſer uuurcheſt an dinemo gebote:* fingis dolorem in præcepto. *Daz chit, du uns uuile geboten uueſen daz ſer.* *Luctus iſt ſer, daz ſer uuile du uns uueſen geboten* — *Uzzir ſere machoſt du uns kebot alſo meinich daz ſelbu iz daz ſer an uns kebot ſi.*

Biblia antiqua Germ. Gen. IV. 23. *In mein ſere.* Luther. *in meinen wunden.* Reineſ. Vocab. Theot. MSC.]

Seragema muate, doloroſa mens. Otfrid. III. 24, 19.

Seragemo muate, doloroſa mente. Otfrid. ult. 24, 116.

Ut *jamaragemo muate*, miſerabili mente. Id. IV. 34, 47.

[*Seragemo*, amaro. Gloſſ. Monſ. p. 325.

Seragi, amaritudine. i. triſtitia. p. 329. amaritudine. p. 335. 350. 351.

Serigi, amaritudine. p. 398.]

Serag. Otfrid. IV. 34, 44.

Job giangun ſar thes fartes
al ſerag heimortes.

Atque iverunt ſtatim viam ſuam
omnes moeſti domum.

V. ult. 267.

Serag uuir es uuerthen,
in thiu uuir iz ni uuollen.

Triſtes nos ſiemus
dum illud non volumus.

c. 9, 44.

Seraga muat:

Animo doloroſo.

[Scherz. in Not. animum triſtem.]

Sereg, Notk. Pſalm. LXVIII. 30. *Ih bin arm unde ſereg;* pauper & dolens ego ſum.

Leidſeris. Notk. l. c. *Armmuotigi ioh leidſeris*, paupertatis & doloris.

Seragaz herza. Otfrid. I. 18, 83.

Seragaz herza,
ioh managfalta ſmerza.

Vulneratum cor
& multiplices dolores.

Sera herza. Otfrid. III. 24, 112.

Thar ſtuantun thio giſueſter
ſaman ueeinotun thaz ſer.
Ougtun thas thia ſmerza,
thaz iro ſera herza.

Hic ſtabant ſorores (Maria & Martha)
ſimul deplorantes hunc dolorem.
Oſtendentes ibi dolorem,
ipſarum doloroſum cor.

Seraz, Otfrid. III. 21, 16.

Finſtarniſſi ſeraz.

Tenebræ miſerabiles.

Serazzantan ketroſtan, dolentem conſolari. Kero. c. 4.

[*Serezi*, dole. Gloſſ. Monſ. p. 344.

Serezti, parturiet. p. 336.

Serezit, parturit. p. 355.]

Serente ſuohtumes thih, dolentes quærebamus te. Tatian. 12, 6.

SER.

[Vocabulum *Serente* duplicem ſignificatum habet. Primo enim *ſeren* idem eſt quod lædere ſive vulnerare, cujus compoſitum adhuc Germani habent *verſehren*, Vid. Jun. in not. ad Willer. p. 150. Quorſum pertinet, quod in veteri lingua Danica eſt *ſar* vulnus, *ſarer* vulnerator, teſte Somn. in Diction. v. *ſar.* Angli hodienum *ſore*, Germani *ſuer* ulcus, hi etiam *ſericht* ſcabiem cruſtamque vulneris appellant. Deinde quia læſionem qualemcunque animi corporisque dolor conſequitur, hinc & *ſeren* dolere ſignificat, à *ſer* dolor, quod eſt in Gaſſar. Diction. itemque apud Keron. *ſeer* & in Gloſſ. Lipſ. *ſuer* eodem ſenſu, retinentque eum loquendi modum Belgæ in *zeer doen.* Eodem pertinet quod eſt in Rhythmo S. Annon. *mennisliebimo ſera* humana calamitas vel miſeria, utpote quæ uberem ſatis dolendi materiam mortalibus præbet, quod agnoſcit in not. Opitius. Conſentit cum Francico Interpres A-Saxonicus in *ſarigende* à verbo *ſarian* ſ. *ſarigan* dolere, quod originem habet à *ſar* dolor, ſ. *ſare* triſtitia, ægritudo. Vid. Benſ. in Vocab. Anglis hodienum *ſorry* mœſtus, Germanis *ſorg* mœror, dicitur. Hæc Palthen. Not. ad Tat. p. 323. Interim ex paulo ante adductis liquet, *Seer* apud Keronem non dolorem, ſed dolum notare.]

Siſeredun mih, vulneraverunt me. Willer. p. 92. [n. ed. 41. quæ habet, *ſie ſeroton mih.* p. ead. *Uuarth ih ſo harto geſeret.* Noſtra edit. legit. *uuart ih ſo harto geſerot*, tantopere vulnerabar.]

Geſeered haueſtu mir min herzo, vulneraſti cor meum. Id. p. 70. [n. ed. 31. quæ legit *Geſeret habeſt tu mir min herza.*]

Geſeriget war ther mut, Fragm. de Bell. Hiſp. ℣. 3303.

Seres. Otfrid. IV. 13, 37. Chriſtus ad Petrum:

Uuis oub droſt ſeres
ſar thu thih bikeres.

Inſtruas quoque ſolatio de dolore,
quamprimum tu te convertes.

Sero, adverb. acerbè, *ſmerzlich*, *ſehr*, valde. Otfrid. I. 22, 51. V. 15, 52. V. 25, 170. III. 1, 38.

Sertun, lædebant. Otfrid. V. 7, 35. de Maria Magd.

Ira muat ſie oub ſertun
thaz ſie thes fragetun.

Ejus animum quoque lædebant (offendebant, terrebant)
quod hoc interrogarent.

SERAUADA, cremium. Gloſſ. Lipſ. Somnerus: *Huic reſpondet noſtratium ſeare wood, pro Cremio, vel Ramale, à Sax. ſearan, areſacere, & wudu, ſylva, lignum, vulgò wood.*

SEREGOST, Notk. Pſalm. 143, 6.

SEREUUEN, tabeſcere, ſerben. Notk. Pſ. XXXVIII. 12. *Tate du in ſereuuen*, tabeſcere eum feciſti. Pſalm. CXVIII. 139. *Sereuuen teta mih min ando;* tabeſcere me fecit zelus meus.

[*Serauuet*, areſcit. Gloſſ. Monſ. p. 399.

Sera-

SER.

Seravuenten, arefcentibus. p. 390. 399.]

Geferwe. Fragm. de Bell. Hifp. ỳ. 2513. [Scherzio eft habitus, armatura. vide fupra lit. G.

SERIH, fericum. Gloff. Monf. p. 340.

SERMENZER, Nom. Propr. Chron. Friburg. p. 26. fi.

[SERR, barræ, barren, clathri, ftakket, fchlag. Herzog in Chron. Alfat. L. 5. f. 41. *Da fie an die eufferfte ferr des fchloffes kamen*. Reinef. Vocab. Theot. MSC.

SERZO, Arabs. Gloff. Monf. p. 333.

Serzi, Arabes. p. 398.

Sercifcin, Arabico. p. 346.

Serzlant. Arabia. p. 397.]

SES, fo es. Otfrid. II. 1, 47. 55.

[In his locis *Ses* non reperitur, fed ỳ. 53. legitur:

So uuas es iob mit imo fas.
Erat cum ipfo illico.

Et verfu 55.

So uuas es io gidatun.
Quicquid fic fecerunt.]

So fes, Rythm. de Ludov. 11. fi.

SESSE der Burge, obfidio caftrorum. Artt. Vett. Arg. §. 50.

SESTER, SEXTARI, fextarius.

SEXTARI, fefter, menfura aridorum & liquidorum. Sexta pars congii, Jo. de Janua. Libellus de Menfuris in Analect. Græc. Benedictin. Parif. p. 394. Σέςης, *Sextarius Italicus continet libram unam cum dimidio. Sextarius vini Italicus, libram unam, uncias octo.* Huntingdon Hiftor. lib. 6. *Circa hoc tempus* (Eduardi Confefforis) *tanta fames Angliam invafit, quod Sextarius frumenti, qui equo uni folet effe oneri, venundaretur quinque folidis, & etiam plus.* Eucharius Epifc. Lugdun. Libro Inftruction. c. XIV. *Metreta una, ut quidam dicunt, habet fextarios centum.* Otfrid. II. 8, 62. de liquidis:

Thaz mez uuir ofto zellen,
job fextari nennen.
Nam iagilih in redinu
thrizzug ftunton zebinu,
odo zuiro zebanzug.

De hydriis fex:

Menfuram fæpe referimus,
& fextarium vocamus.
Capiebat quælibet (hydria) in computo
tricies decem,
aut bis centum, fc. fextarios.

Namque *thrizzug ftunton zebinu* hodie dicimus dreiffig malzehn, i. e. 300. ftunt, ftunton, pro vice, mal, ufurpatum. Sic *zebanzug* hodie dicimus *zehnmalzehn*, i. e. 100. *zuiro zebanzug*, zweimal zehnmalzehn, 200. Cantic. Cantic. 8, 12. *Die dine dufunt phenninga fint dir gebalton, unte zuirenzebenzog fint den gebalten, die des uuingarton huoten.* i. Mille tui pantingi (vulgata: Pacifici) funt tibi refervati: & ducenti his, qui vineam cuftodiunt.

SER.

Matth. Hoftus Differt. de his Hydriis, ait, Hydriam talem continuiffe Metrecas Atticas, quarum una contineret Sextarios Atticos 72. Romanos 64. Sex itaque hydriæ metretas XII. amphoras Romanas XVI. Tonnas Francofurtenfes ad Oderam cerevifiarias tres. Thefaurus Rob. Stephani Argentorati impreffus: *Sextarius, fexta pars Congii, ein halb Strasburger Mas. Congius, drey Strafsburger mas.* Igitur Hydria illa una continuit - - - - 200. *Sext.*
100. *Str. M.*
4. *Ohm W.*

altera continuit 300. *Sext.*
150. *Str. M.*
6. *Ohm.*

Igitur collectim proportionaliter fex hydriæ fecerunt ad XXX. Ohmas, h. e. 1. Fuder 6. Ohm.

Sextarius oder Rheinifch Nöffel,
100. *Sextarii* 2. *ome.*
50. *Sext.* 1. *ome.*
25. *S.* ½. *ome.*

Jus Argentorat. vetus c. XIX. *ad officium quoque thelonarii pertinet* alle die feftere und mafe, *omnes menfuras minutas five grandes* — *cauteriare.* c. XXVIII. *ad marcam dantur tria fextaria carbonum.* Sefter Kolen.

Sicula per fextaria octo, Carol. M. de Villis. c. 9. 15.
dimidius modius panum, 8.
frumenti, farinæ, L. Alem. 120. *Sext.*
t. 22. Modius 16. fextaria, 60. m. 20 C.
2. Modii 32. *Sext.*

SETII, Satietas. *Ze fetii*, ad fatietatem. Kero. c. 40.

Seti. Otfrid. III. 6, 76. de pane à Chrifto inter populum diftributo:

Sib merota iz ginoto
zi feti thero liuto.
Se augmentabat valde
ad fatiandum populum.

Setoes. Otfrid. II. 16, 30.

Sie uuerdent ettesuuanne
mit feto es filu folle.
Erunt aliquando
fatietatis multum pleni.

SEUEN, *virfeueten myn fele*, exprobrarunt animam meam. Pf. MS. XXXIV. 7.

SEUUAR, Rythm. de Ludov. II. fi. [Non *feuuar*, fed *fuuar* gravis, h. l. legitur.]

SEUUEN, videre. Notk. Pfalm. LXVII. 25. *Dine ingenge Got uuurden gefeuuen.* (gefehen) vifi funt ingreffus tui Deus.

SEUUE, mare. Otfrid. II. 1, 71.

So uuaffo bimil fuarit
ioh erdun oub biruarit
Job in feuue uberal
Got deta'z thurub inan al.

Quic-

SEW.

Quicquid cœlum ducit,
& terram attingit
Atque in mari ubique
DEus fecit hoc per ipsum (Verbum) omnia.

Id. IV. 35, 31.
Erdun iob the seuues.
Terræ atque mari.

[Legendum *thes seuues*, ut Scherz. e MSCtis docet.]

Notk. Pf. CI. 6. *In disen seuuen.*

[Tatian. XIX. 1. *Ganganti nah themo seuu Galilee:* ambulans (JEsus) juxta mare Galileæ. *Sentente iro nezzi in seo:* mittentes rete suum in mare.

Gothice *saiva*. ASax. *Sae*. Germ. *see*. Suec. *siö*. Palthen. Not. ad Tat. p. 324. Conf. *Se* & *Seo*.]

Seuwerp, Du Fresne Glossar. S. jactus marinus, *Seewurff*.

Geseuuerot, geseubert. Notk. Pf. LXXX. 1.

SEXZUGOSTO, Sexagesimus. Kero. c. 12.

SEZ, sedes. Otfr. I. 5, 56.

Got gibit imo uuiba,
job era filu boha,
Drof nih zuuivolo thu thes,
Davides sez thes Kuninges.
DEus dabit ipsi (JEsu) benedictionem,
& honorem multo altum.
De quo ne dubites tu,
Davidis sedem Regis.

V. 18, 14. sqq.
Er fuar in themo mezze,
zi sines selbes sezze.
Zi diuri thar sin Fater uuas,
zi sin selbes zesu er gisaz.
Abiit hoc modo,
ad propriam sedem.
In gloria tunc Pater ejus erat,
ad dextram suam collocabat.

Notk. Pf. XXVIII. 3. *Manige sint sin sez.*

Setti, sedes, Gl. Lipf. Somnerus: *Hoc nobis seate & settle*, Sax. *Setl:* utrumque ab eorum *sittan*, *sedere*.

Thrio sezzo, Triclinium, Vid. *Thrio*.

Sezzan, Vid. *Kesezzan*.

Sezzant, ordinant. Kero c. 65.

Sezzenti, ponens. c. 7.

[*Sezzari*, conditor. Gloff. Monf. p. 331.

Sezara, ordinatores. p. 338.

Ingagan seze, contra consistat. p. 355.]

Kesezzidu, institutione, ordine. *Kisazter*, ordinatus. Kero. vide supra Lit. K.

Setzen, statuere tres personas, quas Heimburgenses dicimus. J. Argent. Vet. §. 1.

Mit finer hant setzet, manu sua investivit Burgravium. J. Argent. Vet. pr.

Sazi, positus. Otfr. IV. 5, 60.

Thaz Christus iz uurti suazi
in herzen unsen sazi.
Ut Christus fieret suaviter
in cordibus nostris positus.

SEZ.

[Scherzius in Notis ita vertenda esse hæc verba statuit:

Ut Christo id esset gratum
in cordibus nostris hæreret.]

ỳ. 96. de Martyrum morte cum gaudio subita:

Is Christus in deta suazi,
thaz in iz uuola sazi.
Id Christus istis fecerat dulciter,
ut istis bene collocatum esset.

[Posteriorem versum Scherz. in Notis vertit:
Ut ipsis bene conveniret.]

Conducit, expedit. Otfr. IV. 12, 55. de Juda proditore:

Thaz imo sazi thanne,
ni uuurti er io si manne.
Ut ei conduceret inde,
(si) non fuisset factus homo.

[Huc refert Scherz. Otfr. I. 8, 23. ubi de Josepho dicitur:

Job tha lyta iz imo sazi
ob er sia firliazi.
Atque tunc cogitatio ipsum subibat
si eam (Mariam) desereret.

Ubi Scherzius in Notis, quum pro *tha lyta* in MSC. Codd. legatur *thahta*, hunc locum ita vertit:

Atque cogitabat, annon ipsi conveniat,
(utile sit)
ut illam desereret?

It. II. 19, 27.
Harto sizit iu iz baz.
Valde sedeat vobis id melius.

Quæ verba Scherzius in notis transfert: Valde convenit id vobis melius.]

Benè collocatum, *wol angelegt*. Otfr. III. 26, 59.

In mammonto sazi.
In tranquilla quiete.

[Scherzius in Notis vertit: Ipsis suavius (melius) esset.]

IV. 29, 69. [In hoc loco *bisabi* legendum ipse Schilterus in Notis conjicit, & è MSCtis Codicib. confirmat Scherz.]

Sas & *Gut*, Synonym. Chartæ emtionis *Guts Gwiggen* in Abbatia Lindav. Vid. Acta Lindav. p. 344.

Inde *Sassen*, possessores. *Landsassen*, possessores feudorum vel aliorum fundorum provincialium, quibus adhæret jus suffragii in diætis provincialibus: qui sunt vel *Cantzleysassen*, *Schrifftsassen*, immediati, vel *Ambtsassen*, mediati. V. Differt. ad ⲱ. de Landsassiis. *Reichssassen*, possessores immediati fundorum Imperii.

Hinc nomina propria populorum: *Elsassen*, possessores regionis ad Ellam. *Holtsassen*, possessores nemorum, Holsatii, quibus oppositi *Merslude*, palustres, & *Thietmarsi*. Cranz. 5. Sax. 27.

Insaz, Investitura & missio in possessionem, sine

ſine perceptione. Literæ Inveſt. an. 1473. Vid. Comment. ad J. Feud. Alem. c. XX. §. 3.

Inſas ex primo Decreto. Ord. Cam. Imp. Maximiliani I.

Alſaz, Alſatia, ſportulæ. LL. Ripuar. tit. 58. §. 19.

Keſazzen, tabernacula. Notk. Pſ. LXXVII. 51. *in Chamis keſazzen*: in tabernaculis Cham. ℣. 55. *Uffen himelo geſazze*; in cœleſti ſede.

Verſazung, oppignoratio. J. Feud. Alem. c. XXV.

Satzung, ibidem.

[SHIURA, horreum. *Giſamanot ſinan uueizzi in ſina Shiura*: congregabit triticum ſuum in horreum ſuum. Tatian. c. 13, 24. vide *Sciura*.

SHUNTUNGA, vel *inzuntunga*, incentiva. Gloſſ. Monſ. p. 409.]

SI, exſiſtat, c. 2. fiat. c. 42. Kero. Otfr. paſſim.

SIA, ſua. Otfr. I. 11, 102.

Ullanta iru Sun guato
duruit ſia gimuato.

Namque illius Filius bonus
magnificat ipſam benignam.

℣. 119.

Sia Satanas ginami
ob er tho ni quami.

Hunc (mundum) Satanas rapuiſſet,
ſi ille (Chriſtus) non veniſſet.

SIBBA, pax. Tatian. c. 4. 18. *Zi girihtenne unſera fuozza in uuog ſibba*: ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis. c. 6, 3. *Tiurida ſi in then hohiſton Gote, inti in erdu ſi ſibba mannon guotes uuillen.* Gloria ſit in altiſſimis DEO & in terra ſit pax hominibus bonæ voluntatis. c. 22, 14. *Salige ſint, thie thar ſint ſibbiſame*; beati pacifici.

Iſidor. 5. 2. *Sineru ſipbea ni uuirdit endi*, pacis ejus non erit finis.

ASax. *Sibb*. Goth. *Sib.*, *gaſibgon*, reconciliari, Matth. V. 24. *Unſibga*, improbus, Marc. XV. 28. ASax. *Unſibbe*, bellum.

[Gratiſſimum hoc pacis nomen, *Sibba*, neſcio qua ratione Germanis perierit. Habuit id quoque Dialectus A-Saxonica, uti apud Benſon. videre eſt in *ſibbe*, & apud Somner. in *ſyb* vel *ſybbe*, itemque *ſibbian*. Si conjecturæ locus conceditur, non tam ſimplicem amicitiam, quæ ex ceſſatione hoſtilitatis oritur, quam arctius illud benevolentiæ genus, quod ex ſanguinis conjunctione exſurgit, olim vox illa denotavit. Teſtatur enim non ſolum l. c. Somnerus, pro cognatione atque affinitate frequentius quam pro pace eandem uſurpari, ſed & Kilianus inde Belgarum *gheſibbe* derivat, cui noſtrum *ſipſchaft* reſpondet, pertinetque eodem ex Gloſſ. Boxhorn. *ſipper* affinis, & *ſippukilengidu* affinitas. Neque vero inſolens eſt, ut firmandæ pacis cauſa affinitates contrahantur. Palthen. Not. ad Tat. p. 307.]

SIBBON, *maga*, cognati. Otfr. III. 15, 29.

Tho batun ſine ſibbon
ſo offto maga ſint giuuon.

Tunc rogarunt ejus conſanguinei
ſicut interdum cognati ſunt conſueti.

[*Chuenun ſippia kalangero*, affinium. Gl. Monſ. p. 409.]

Min ſyppeblut, Königsh. Chron. 1, 68.

Nahſippa, proxima. Notk. Pſ. XLVII. 10. *Alſo der lilio iſt undir dornin, alſo iſt min nahſippa in mitten tohteron.* Sicut lilium inter ſpinas, ita proxima mea in medio filiarum.

SIBTO, *Sibunto*, ſeptimus. Kero. c. 7.

Sibun, ſeptem. Kero. c. 18.

Sibunſalta kiuuihtiu, ſeptenarius ſacratus. Kero. c. 16.

Sibine Engil. Otfr. I. 4, 117.

Ih bin ein thero ſibino
thero Gotes drut hotono.

Ego ſum unus ex ſeptem
DEI fidelibus nunciis.

Sibunſtunt, ſepties. Kero. c. 16.

Sibunzogoſto, ſeptuageſimus. Id. c. 13.

SIHWANNE, ſiquando, Tatian. c. 160, 4. c. 74, 6. *Oba ſih wo min*, ſi ſecus eſſet. Tatian. c. 162, 1.

[*Sih uuas*, aliquid. Tatian. 17, 3. *Fon Nazareth mah ſih uuas guotes uueſan?* A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe? c. 159, 5. *Thaz er ſih uuas gaba*, ut aliquid daret.

Sequimur hic quidem autoritatem Codicis Juniani diſtinctè verba hæc exprimentis. Ceterum conjungenda putamus ad eum plane modum quo ſcriptum ſupra offendimus *ſibuueliberi*. Extant enim c. XXVII. v. 1. ſequentia: *thaz thin bruoder habet ſihuuaz uuidar thir*, quia frater tuus habet aliquid adverſus te. Quaſi dicas juxta modernam Germanice loquentium conſuetudinem *ichtsuuas*, forte etiam *ichts* illud per metatheſin literarum factum eſt ex *ſih* vel *ſich* Francico quod hic comparet. Palthen. Not. ad Tat. p. 338.

Thin bruoder habet ſihwaz uuidar thir: frater tuus habet aliquid adverſum te. Tatian. c. 27, 1.

Sibweliber. Tho furliez in ther diuual zi ſibweliberi zite: tunc reliquit eum diabolus ad tempus. Tatian. c. 15, 6.

Deliteſcit hic pronomen *uuelib* quod occurrit ſupra p. 6. *uuelib uuari thas uuolaqueti* hodie *uuelch ein grues uuar thas*. Præfixere eidem Franci interdum literam *h*. uti exemplum luculentiſſimum eſt in Iſidoro noſtro p. 243. n. e. c. III. 4. *ſuobben dhea nu auur, huuelib Got chiſcuoſi, odo in huuelibbes Gotniſſu*, &c. Acceſſit deinde initio vocis neſcio qua de cauſa litera *ſ*. factumque adeo *ſuuelb* teſte Goldaſt. in ad not. Parænet. Veter. p. 355. cujus rei recentius quoque exemplum eſt in translatione V. T. Rudolphi ab Hohen Ems, qui de fide Gabeonitis ab Iſraelitis data ſic canit: *Suuelb man den ban Gots breche das man es an ihm räche*, teſte Bibliandr. de rat. commun. omn. linguar. p. 49. Poſtremo ad emolliendam pronunciationis aſperitatem literis *ſ*. & *h*. vocalis interjecta, hic quidem *i* in *ſihuuelibheri*, in Gloſſ. Lipſ. *o*. in *ſouuilican*, *ſouuelix* (legendum haud dubie *ſouuelihs*) quacunque. Pertinet huc quod & AS. dixere *huuilc* & cum præfixo *ſuuylc* itemque plenius *ſuua huuilc*.

SIC.

humilc. Vid. Somner. in not. ad Gloss. Lips. & in Dict. v. *suuylc* & *suua*. Palthen. Not. ad h. l. p. 337.

Sibuuer. Tatian. 31, 3. *Oba thih sibuuer slahe;* si quis te percusserit.]

SICAMBER, in Vetustissimis MSS. scribi *Sigamber*, *Sygamber*, σύγαμβροι, Strabo Lib. VII. H. Vales. in Valesian. p. 91.

Ana Sigo fluv. quasi Sigi accolæ, Sigamburi, Buen, habitare, Buri, incolæ.

V. Vorburg. Vol. III. p. 281. 289.

SICHOR, securus, *Sicher*.

Sichor iro dato, securus in factis suis. Otfr. V. 19, 24. & 40. &c. Ad Ludov. ỳ. 147.

Sichor mugun sin uuir thes.
Securi possumus esse de hoc.

[*Sihchurer*, securus. Kero. c. 21. *Sihhuri*, securi. c. 7. *Sihhure*, securi. c. 1.

Sihherheit, libertas. Gloss. Mons. p. 387.

Sihharheiti, immunitatis. p. 362.

Sihhiriu vel *umpiuuollaniu*, immunis. p. 359.

Sihharer, immunis. p. 355. extraneus. p. 370.]

Ersikeren, securum facere, defendere. Fragm. de B. Hisp. ỳ. 4315.

SID, postquam, *seither*. Otfr. I. 16, 9.

Sid si tharben bigan
thes liobes z'iro gomman.
Postquam (Anna Prophetissa) carere cœperat
Dilecto honorato marito.

Conf. IV. 8, 54. & 15, 20. III. 25, 74. III. 26. 104. V. 4, 103. Postea, ad Ludov. ỳ. 78.

Sidor. Otfr. IV. 5. ult.

So uuir oub iz firnamun,
uuir thar sidor quamun.
Quod ipsum & nos cognovimus,
qui postea venimus.

Carm. de B. Hisp. ỳ. 1787.

Sidero, posterior. Notk. Ps. XXIII. 6. *Er in geburte der sidero uuare:* nativitate posterior erat.

SIDAL, vid. *Sedal.*

SIDEN, *Sizen*, habitare: *Anasiden.* Notk. Ps. LXVII. 17. Ut quid suspicamini montes uberes, montem in quo beneplacitum est DEO habitare in eo? *Ziu anauuanont ir sin andere berga birige? Ziu uuanent ir iro doh einen so gelicheten berg Gote ze anasidete?*

SIDIN, moris. Gl. Lips.

SIE, ipsi. Kero. c. 2.

SIECH, æger. vid. *Siuch.*

Irsiechen, ægrotare. Otfr. V. 23, 500.

Thaz in themo riche
iaman sar irsieche.
Ut in illa regione
aliquis ægrotet.

Vid. Lit. I.

Muotsich, æger animo. Notk. Psal. XXV. 1. *An dih kedingende ne uuirdo ih muotsich*, in te sperans non infirmabor.

Siechon, ægrotare graviter. Cant. Cant. II. 5. *Ih mines uuines minnon siechon*, amore amici mei langueo.

SID.

SIEGEN, mori, *Sterben*. Heldenbuch. V. *Sigen.*

SIEHO, *Kesiehο*, video. Notk. Ps. LXXXIV. 2. [Id. Ps. LXX. 7. *Das ih daz geloubo, de ih nieht ne sieo*, quia credo quod non video.]

SIEMO, isti. Otfr. IV. 4, 139.

SIENAN, illi ipsum. i. *Sie inan.* Otfr. I. 17, 110.

SIENOGUN, pupilla oculi. Gl. Lips. Somnerus: *Hoc Sax. seon-eagan, quasi Visus oculi, à seon, Sax. videre, & eag, oculus, aliàs æpl; unde nostratium Apple of the Ey.*

SIERACH, Otfr. IV. 6, 42. [Locus hic ita se habet:

Tho man z'imo thaz tho sprah,
er sluag sie sar ioh sie rah.
Cum ad ipsum hoc referretur,
interfecit ipsos statim, & vindictam sumsit.]

SIERMO, Otfr. II. 7, 5.

Mit zuhtin siermo hulta.
Disciplina suæ gratiæ.

[SIFA, Calamus. Gloss. Mons. p. 413.]

SIGEN, *Gesigen*, cadere. Winsbek. Paræn. §. 31. ubi vide Goldast. Not.

Fragm. de B. Hisp. ỳ. 1913. [Verba hujus loci cum versione Scherzii ita sonant:

Sigen sie zesamene
mit theme allermeisten magene.
Subsidunt una
cum maxima potentia sive copiis.]

Gesigenero, inclinato. Gl. Lips. Notk. Psalm. CVIII. 23. *Ih pin aba genomen, also scato so er siget;* Sicut umbra cum declinat ablatus sum.

ASax. *Sigan*, *gesigan*, cadere.

Islandis *Syga.*

Goth. *Sigan*, *gasigan*, occidere. Marc. I. 32. Hodie *Sincken.*

Vid. supra *Gisige.*

SIGEN, colari. Notk. Ps. LXXXIII. 3.

Gesick, lacus, Vid. G.

SIGER, Victor, Triumphator, κατ' ἐξοχὴν Dominus, DEUS, Cædmon p. 72, 2. S. Augustin. Epist. 178. Barbaris linguâ suâ SIHORA ARMEN, interpretatur, *Domine miserere.* Vid. Morhof. de L. Germ. pag. 347. & Du Fresne Glossar. voc. *Sib.* Hesychius Σίος, Θεός, λάκωνες.

Sire, Domine. Olaus Worm. Monum. Dan. p. 315. Franc. Junius in Glossar. Goth. p. 65.

[*Titus nam sigu in dhem Judeo liudim:* Titus debellavit Judæos. Isidor. c. 5. 6. *Sigu* victoria est, quam ita hic plenam atque omnibus numeris absolutam Isidori interpres indicat, ut non acie, sed bello Judæi victi sint. Palthen. Not. ad h. l. p. 409.]

Sigimari, victor. Gloss. Lips. qui Tacito *Segimerus.* Somnerus: *Victoria Sax. Sige: victoriosus, sigæfert. Mari autem hic in Sigimari, à mære ductum arbitror, quod magnum, celebrem, præstantem sonat.*

Sige-

SIG.

Sigenunftig, Victoriosus, Chron. Königsh. c. 1, 95.
Sigenunft, victoria. Notk. Pſ. LXIV. 12.
Siganumftlicher leitida, Triumphales Duces. Hymn. 22, 2.
[*Siganuftiben fuipogun*, triumphalem. (adde arcum.) Gloſſ. Monſ. p. 326.]
Sigenunftare, triumphator. Notk. Pſ. CXI. 5.
SIGIL,
ASax. *Sigla*, gemma, monile. Beda Lib. IV. c. 23. & 19.
Franc. Jun. ad Willeram. p. 72. σίγλαι, ἐνώτια, Inaures. Heſychius.
Inſieghil, Sigillum. Gl. Vet.
Inſighela ouer thin herza, ſupra cor pone ſigillum. Willer. pag. 154. [n. ed. 64. quæ legit, *inſigile uber din herza.*]
Conf. ſupra *Inſigili*.
Beſigelad brunno, ſignatus fons. Willer. p. 72. [n. ed. 32. quæ habet, *brunno beſigeleter.*]
Sigilonte then ſtein, obſignantes lapidem. Tatian. 215, 4.
Sigillum judicis citantis.
Jus Auguſtan. fol. 23. *fürtagen mit des Vogtes Wachszeichen.*
Al. fol. 22. b. *furgebot chundun mit des Vogtsbrief,*
LL. Wiſig. II. 1, 18. Judex adverſarium ammonitione unius epiſtolæ vel ſigilli ad jus venire compellat. Vid. Lindenbr. Gloſſ.
SIH, ſe. Otfr. I. 16, 51. II. 6, 85, 87. IV. 36. 31. [Kero Prol. p. 18. c. 2, 7. & alibi paſſim. Gl. Monſ. p. 319. 351.
SIHANTE, liquantes. Gloſſ. Monſ. p. 409.
Si banta, liquantes. p. 389. forſan & hic legendum *ſihanta*.
SIHHILA, falcem. Gl. Monſ. p. 370. hodie *Sichel*.
SIHIRPURITI, magnificaret. p. 361.]
SIHTIM. Vid. *Keſihtim*.
[SIHTWERE, neceſſitas, periculum. Heldenb. P. I. p. 1. b. *In keiner ſihtwere.* P. II. p. 31. b. *Ewer gar groſſe ſihtwere.* Reineſ. Vocab. Theot. MSC.
In SILATOSI, in alluſione. Gloſſ. Monſ. p. 348.
SILBAR, argentum. Kero. c. 7.
Silperſmid, argentarius. Gloſſ. Monſ. pag. 335.]
SIM, Otfr. I. 22, 32. III. 7, 13. ſed emend. *Simes*.
[In priori loco *S'in* legendum, ut in Notis obſervatum. In poſteriori vero noſtra editio habet *ſimes*.
Simes, ſimus. Otfr. IV. 5, 97.

Simes uuir oub balde
ob es thurft uuerde.
Simus nos quoque audentes
ſi opus fuerit.

V. 12, 153.

Bithiu ſimes io zi Gote funs.
Per hoc ſumus ad DEum prompti.

[Ideo ſimus omnino erga DEum promti. Ita

SIM.

mallet hunc verſum Scherzius in Notis redditum.]
Debemus. Id. III. 7, 13.

Simes oub giuuiſſe
ziſamane unſih fuagen.
Debemus etiam nos certe
ſimul nos conjungere.

SIMBLUM, *Simbulum*, ſemper. Kero. Prol. p. 17. c. 1. 2. 7.
Otfr. ad Ludov. 145.

Simbolon biſpenit.
Semper diſſideat.

[Legend. *biſperrit*, vide ſupra lit. B.]
ꝟ. 161.

Simbolon gimuato.
Semper æquanimi.

IV. 29, 112.

Simbolon tharinne.
Aſſidue ibi.

Adde V. ult. 325.
Simbler, ſemper. Iſidor. III. 5.
[Palthenii editio habet *ſimbleo*.
Simbulun, idem. Tat. c. 53, 5.
Simblun. Id. c. 187, 2.
Iſidoro *Simbles* & *Simbleo*. AS. *ſimle*, *ſimble*, teſte Benſon. in Vocab. dicitur. Palthen. Not. ad Tat. p. 371.]
SIN, eſſe. Notk. Pſ. XCIX. 3. *Unſir ſin*, eſſe noſtrum.
Giſan. Otfrid. V. 8, 43. meditatus, Exiſtens, à *Geſin*. vid. ſupra lit G.
Otfr. II. 12, 65.

Thaz hera in uuorolt io giſan.
Quicquid hoc in mundo unquam extitit.

[Staden. in Explic. voc. Germ. Bibl. p. 147. hunc verſum optime exprimit: *Das hieher in die welt* (adde jemalen) *kam*. *Giſan* eſt à *Sinnan*, quod extat ap. Otfr. II. 7, 78.

Tho uuolt er ſar in morgan
in Galilea ſinnan.
Cum vellet in craſtinum
in Galilæam ire.

atque *ire*, *tendere*, ſignificat. Scherz. Not. ad h. l.]
Sindun, ſunt. Iſidor. c. 3, 3.
SIN, ſenſus, intellectus. Otfr. II. 11, 83.

Rihta uns then ſin hiar ſilu fram
therer Gotes Drutman.
Docet nos intellectum hic optime
DEI fidelis vir (Evangeliſta.)

Sinener gimuati. Otfr. ad Ludov. 32. Sinlichs, ſinnreichs gemüts.
Sinechen, ſapere. Notk. Pſ. XLIV. 2.
Keſinecheda, ſapientia. Id. l. c.
Sinic uuehſil. Genitivus. Notk. Pſ. LXXVII. 12.
SINA *Sela*, animam ejus. Kero. c. 2. *Sina prodii*, fragilitate ſua. c. 64.
SINALASAT, Leguminum. Kero. c. 39.

[Legen-

SIN.

[Legendum *Smalasat*. In Glossis à Pezio vulgatis p. 413. & *Smalasat* legumina (adde p. 341. ubi *Smalasati*, legumina, occurrit) In recentiori versione hujus Regulæ extat: *Ist aber dass sie äpfsel oder* smalsatte *bond*. In MSCto meo quod *Künigbuch* inscribitur legimus: *Do sprach Daniel: nu versuche uns seben tage, und gib uns smelzete zu essen und Wasser zu trinckende*. Twinger. in Vocab. meo MSC. Germ. Lat. *Smelset*, legumen. Idem in Vocab. meo MSC. Lat. Germ. Legumen, *smelsechte*. In Ordin. Provinciali Tyrolensi L. 5. c. 25. extat. *An ainen yeden stär Arbis Bohnen und dergleichen Smalsat*. Scherz. Not. ad h. l.

SINAVUERPALO, tornatiles. Gloss. Monf. p. 353.

SINAVUERPILI, *chasa*, formelas casei. pag. 326.

SINAZ, suum. Tatian. 5. 8. Z, nota est neutrius generis. Loco ejus Germani litera S. in ejusdem generis articulo utuntur, dicuntque *das folk, das kind*. Palthen. Not. ad Tat. p. 309. Interim ex Kerone liquet, *Sinaz* ab eo sæpius usurpari, legitur enim ibi *Kipot sinaz*, jussio ejus. c. 2. *herza sinaz*, cor ejus. cap. 5. *hus sinaz*, domum suam. Prol. pag. 18. *chind sinaz*, filium suum. c. 59.]

SIND, modus, *in then sind*, ad hunc modum. Otfr. II. 2, 55. II. 11, 123.

Tho zi themo sinde.
Cum hoc modo.

Occasio. Otfr. IV. 6, 59.

Fragetun thes sindes
thes keisores zinses.
Interrogarunt hac occasione
de Cæsaris censu.

III. 17, 95.

Sar io thes sindes.
Illico hac occasione.

SINDA, itinera. Prol. p. 17. *Sinde*, itinere. Prol. p. 16. Kero. Otfr. I. 17, 22. De Magis:

Si eiskotun thes kindes
sar io thes sindes.
Hi scrutabantur puerum
imo & viam.

Inde Fr. Junius *Gisinda*, exponit comitem itineris. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 2711. Gothis: *in gasinthgam*, in Comitatu. Luc. II. 44. Anglo-Sax. *Sith*, iter, *gesith*, comes.

ther dag ist sines sindes, dies abiit. Otfrid. V. 10, 16.

ther Scaz ist sines sindes, denarius vadit viam suam. Otfrid. V. 19, 120. Id. V. 13, 49.

Petrus sar thes sindes
bigonda suimannes.
Petrus illico se surripiens
cœpit natare.

Petrus geschwind seines weges. &c.

SIN.

Samansindo, comes. Otfr. V. 9, 18.

Uuard Drubtin in do lindo
thes ueges samasindo.
Fiebat Dominus ipsis (discipulis Emauntis) leniter
itineris comes.

[*Thes sinthes*, tunc. Otfrid. I. 19, 1. illa vice. III. 1, 71. vide Scherz. Not. ad Otfr. p. 68.]

Senten, mittere.

[SINDE, temere. Kero. c. 3.

SINER, suus. Kero. c. 63. *ribhes sine*, regni ejus Prol. p. 16. *Siniu uueneckii*, ejus miseria. cap. 61. *in ribhe sinemu*, in regno suo. Prol. p. 17. *des husses sines*, tabernaculi ejus. Prol. p. 18. *in sineru lera*, in ejus doctrina. Prol. p. 16. *Siniu chind*, suos filios. Prol. p. 17. *dera sinera lera*, doctrinæ suæ. c. 2. *Statiki sineri*, stabilitatis suæ. c. 58. *sinera intbabanii*, sua adsumtione. c. 63. *fona prædigii sineru*, de prædicatione sua. Prol. p. 18. *Sinem*, suis. Prol. p. 16. *in sineem tatim*, in suis factis. c. 2.

Siinselbes, ipsius. Prol. p. 16. *in sin selbes*, in ipsius. c. 56.]

SINGEN, vocem modulari.

Sinkit, cantat, psallit. *Singantemu*, cantate. *Sangari*, cantor. *Ze sinkanne*, decantandum. Kero.

[In Kerone sqq. reperi: *der sinkit*, qui cantat. c. 9. *singunt*, psallunt, c. 18. *Salmun zisinganne*. Psalmi canendi. c. 9. *za sinkanne*, decantandus. c. 9. *Zisinkanne*, modulatis. c. 11. *fona singantemu*, à cantante. c. 11. *soso sinkit*, sicut psallat. c. 13. *Sanc*, canticum. c. 17. *Sangari*, cantor. c. 9.

Sangara, Psaltæ. Gloss. Monf. p. 331.]

Singit, sonat. Otfr. I. 17, 56.

Uuio es in iuo buab singet.
Quomodo id in vestro libro sonet.

[Scherz. in Not. Quod id vestri libri cantent.]

Isidor. c. 6. *In rhuofte singhemes Gote unseremu Jesuse:* Jubilemus Deo nostro Jesu.

De incantatione. *Die son demo uuisen des listes kesungen uuerdent*, quæ incantantur à sapiente. Notk. Psalm. LVII. 6.

Gisinges, Otfr. I. 12, 65.

[Non *gisinges*. Sed *gisiunes*, visione, h. l. legitur, immediate autem sequitur.

Thie engila zi himile
flugun singente.
Angeli in cœlum
revolabant cantantes.

GIZENGI, cantus. Otfrid I. 20, 20.

[vid. supra lit. G. & ibi de hac voce annotata.]

Ersingan, recitare. Gl. Vett.

Anglo-Sax. *Singan*, recitare.

Goth. *Singwan bokos*, legere libros. Luc. IV. 16. *Hohsangen*, Psallere. Notker. Psal. LXVII. 33. 34. *Hohsangont truhtene*, Psallite Domino. *Hohsangont Gote der alle himela uberfuor:* Psallite Deo qui ascendit super cœlos cœlorum. Psalm. LXX. 22.

SIN. SIN.

An dien uazzen des bobsanges; in vasis Psalmi. *Hobsangon dir*, psallam tibi.

Hugesangon, jubilare. Notk. Psal. XCIV. 3.

Irsingit, decantat. Otfrid. I. 11, 94.

Er n'ist in erdringe,
ther ira lob irsinge.

Ille non est in terrarum orbe
qui ejus (Mariæ) laudem decantet.

Sange, canticum. Otfr. V. 23, 43.

In sinemo sange.

In suo cantico.

cap. 25, 192.

In euuinigen sangon.

In æternis canticis.

Sangleich, chorus, Cantorey. C. Cant. 6. 12. Notk. Psalm. LXVII. 1. ubi *sangbleichis*, corrupte, pro *sangleichis* scribitur, ceu ibidem annotatum.

conf. supra *Licon.*

Wunnesang mennischen, musica vocalis, jubilum hominum; opponitur instrumentali. Notk. Ps. XCIV. 3.

SINIEN, sinnen, mensurare, modum dicere. Vid. *Andecinga.*

SINICHTEN. Menologium Anglo-Sax. MS. ad XXIV. Junii: *On thone feower and twentigothan dæg thæs monthes byth Sancte Johannes acennednys thæs fullubteres. on thone ylcan dæg byth solstitia. the ys on ure getheode Sungibte:* i. e. quarto & vigesimo die mensis Junii est S. Johannis nativitas Baptistæ. in quo eodem die est Solstitium. quod est nostra lingua *Sungibte*. Constit. Argent. de VII. Articulis.

Charta vetus designans feoda de Thelonio Argent. *Dirre Summen ist XXXIII. Lib. und VIII. Schilling. die git man zu Wihenachten und glich also vil zu Suniehten.* In alio libro veteri A. *Dis sint die Leben die men alle jar git zu Sant Johannes tage zu Sungebten.*

Gicht est idem quod *gang*, à gehen, ire: ut à *jehen*, jicht, confessio. *Kirchgicht*, idem quod Kirchgang, jus utendi parochiâ. Literæ investituræ, quibus Rupertus II. Elector Palatinus Wilhelmum Ducem Juliaci investivit de Comitatu Mubach &c. anno 1392. *Item die gude zu Zulpge genant die Psalantze bynnen und uyssen Zulpge und furt zugebor: der Kirchen von S. Marien zu Zulpge mit derselben Kirchengicbt.* conf. supra lit. G.

Montag nach S. Johannestag Sunnwenden, Literæ Advocator. & Proc. Cameræ Imperialis ad Status an. 1496. Sic & in Jure Augustano fol. 60. *Ze Sunnwenden.*

Sunigebttag, *Suniechtag*, Lib. Salic. MS. Monasterii Ebersheimensis. Vide supra *Brugele*. Tempus, quo Sol excelsiorem circuitus sui verticem tenet, ùt loquitur Hieronymus *Homil. II. in Cant. Canticor. p. 98. Tom. VII.*

[*In* SINIUMIDU, in velocitate. Kero. c. 5. SINLAZO, parco. Gloss. Monf. p. 396.]

SINN, intellectus mentis, ratio. Psalm. XXXII. 9. *Ir sollent nit werdent als ein pfert oder ein mul, die nit synne inbant.* nolite fieri sicut equus & mulus, qui intellectum non habent.

Sinn, Spiritus. Notk. Psalm. XXXI. 2. *Nob trugebeit in sinemo sinne ne ist:* nec est in spiritu ejus dolus.

Sinni uuas er, perspicax. Otfrid. III. 25, 64.

Thes selben stuales era
sinni uuas er mera.

(Ob) illius sedis honorem
perspicax erat magis.

[Pro *sinni uuas er*, Codices Vindob. & Vatic. habent *sin ni uuas es*, inde h. l. ita vertit Scherzius in Notis:

Illius sedis honor
nunquam erat major.]

SINNEN, petere investituram. J. Sax. Feud. c. 22. pro quo J. Alem. c. 43. habet *Gern.* Vide *Gisunnen.*

[SINNAN, ire tendere. Otfrid. II. 7, 78.

Tho uuolt er far in morgan
in Galilea sinnan.

Cum vellet (Christus) in crastinum
in Galilæam ire.

Hinc imperfectum *Sunnun*. Otfrid. III. 14, 123.

Thie ouh z'imo sunnun,
thie mit diufele uuunnun.

Hic etiam ad ipsum venerunt
qui diabolis occupati.

Hinc quoque *Gisunnen*. (quod vide supra.) Scherz. Not. ad Otfr. p. 187.]

SINO, Ecce. Cant. Canticor. I. 15, 16. Notk. Psalm. L. 7, 8. Psalm. LIV. 8.

SINOUUOLDE, teretes. Cant. Canticor. 5, 14. Tornatilis. Willeram. p. 102. [n. ed. p. 44. *Sine hente sint guldin, samo sineuuel. Sine hente guldin unte seneuuelle.* Manus illius tornatiles aureæ. Schilterus in Notis ad h. l. Twinger. in Vocab. meo Germ. Lat. MSC. *sinewel*, teres. In alio Vocab. MSC. Lat. Ciclas *sinnelkeit*. Voc. MSC. Anon. Spericus (i. e. Sphericus) *schibelecht vel runt vel sinwel.* Scherz. Not. ad Willer. h. l.]

Ælfricus: *Sineuuealt*, teres.

[*Sinwel*, significat rotundum, teres. In Bibliis antiquis Augustanis. 3. Reg. VII. aliquoties legitur, ubi Vulgata habet *rotundum*. Biblia Tigurina utuntur substantivo, *sinwäly*, reddentes. 2. Chron. III. 12. *Die zwo Säulen mit runde oder Sinwäly*, quod Lutherus expressit *die zwo Säulen mit den bäuchen.* —— Vocem *Sineweald* Anglo-Saxonicam cum aliis cognatis habet in Vocabulario Th. Benson, & interpretatur, *rotundus, versatilis*, *teres.* Junius in Glossar. Goth. p. 246. allegat ex MS. AS. vocem *Sonvald*, redditque eam *teres.* Huc etiam sine dubio pertinet quod est in MSC. Glossar. AS. Lindenbr. *Sinowalt*, torosa, & in Gloss. Theot. Florent. teretur, *Sinwelba.* Ceterum Germanica vox *Sinwell*, *Synwall*, in antiquis libris haud raro occurrit, ut in carmine von Ditrich von Bern. p. 15. & 28. ubi legitur: *Als ein apffel gar sinwel.* Item in M. Al-

SIN.

Albrechts Ovidio Germ. f. 52. & Sebaſt. Francke Proverb. Germ. p. 1. f. 105. & 107. Quo etiam ſpectat, quod in Hiſtoria Meluſinæ à Tenzelio Colloq. Menſtr. A. 1692. p. 76. citata occurrit. *An der weite und ſinbele*, ubi ſubſtantive poſitum eſt. In Rhythmis Saxonicis MStis, Stadæ olim compoſitis, & plus quam duorum Seculorum antiquitatem redolentibus, ita dicitur: *Stoke de ſint bret, den ſenwolt weren by der olden det:* i. e. baculos, qui ſunt lati, qui teretes erant antiquo tempore. Hæc Joh. Frid. à Stade. in Bibliotheca Bremenſi Claſſ. VIII. Faſcic. 5. p. 938.

Addo in Bibliis Germanicis Argentorati an. 1485. impreſſis itidem vocem *ſinwel* aliquoties 3. Reg. 7. occurrere. ℣. 23. *Sinwel umb und umb*, rotundum in circuitu. ℣. 31. *gantz ſinwel*, totum rotundum. *Gevieret und nit ſinwel*, quadrata non rotunda. ℣. 35. *In der höh des grundes war ein ſinwel eines elnbogen bryt und eines halben:* in ſummitate baſis erat quædam rotunditas unius & dimidii cubiti. In iisdem Bibliis 2. Chron. IV. 2. exprimitur *ſinbel; Sinbel allumb.* rotundum per circuitum.]

Seneuuel, teres, Aenigma de gallo ferreo Eccleſiæ ex MS. Cod. Variarum Orationum in Actibus Doctoralibus habitarum, Seculo XV.

Ein fogel hoch in lufften ſwebit
Sein glich uf erden nicht en lebet.
Sein geſider wechſt im in der hitze,
Wenn yn der hunger anegat
Her friſt vier ochſen und wirt nicht ſat.
Die kleynen vogel leſt er uff öm ſitzen.
Durch ſinen lip geht zweigerley eyn ſtymme,
Dieſelbe ſtymme iſt helle,
Das ander das iſt SENEWEL
Was er anſicht das friſſet er yn grymme.

Ales verſatur quæ conviva viduatur
Aëre, in ardore naſcitur huic calamus.
Eſuriens comedit quatuor ipſa boves.
Hic volucris dorſo patitur portare minores.
Per corpus duplex res volvitur oda ſonora.
Et teres celum. quod videt, edit atrox.

Hoc de gallo Eccleſiæ ferreo intelligitur, qui quia in ſublimi poſitus, in aëre verſatur. & de ſe non vivens conviva ſpoliatur fabri per medium dignè. Pennas ab avibus ſæpiſſimè ſubpeditans ab eo eſuriente quod non contingit multum devorat. Sonus ab eo percipitur, dum rabido vento volvitur. Et præſuppoſita cœcitate omen juſtum editur.

Joh. Keiſerſp. Brösl. fol. 62. b. *Es iſt ein underſcheid, ſein Kugelecht, rotund, rund, als da ein Kugel iſt. Sinwel, teres, als ein Spies, als ein glanz, lanz. Scheibelecht, als ein Hoſtien, als ein Deller. Ringlecht, als ein ring und ein reiff in Zirckelsweiſs.*

Sinewel platten. Chron. Königshov. c. 5, 17.

Sinewel, Suevis & Helvetiis adhuc *eine getrehete kugel*, itemque Rhætis, Bojis & Alamannis, Freher. in Gl. Alem. *Gluckrad, Sinewel.* Rudolf von Anſe vom Manna:

Ein tou alſo ze winter zit
Sinweller ſae mit ſaien ſnit. rundlichter Schnee.

Idem de Davide: *uf einem ſande las er da funff ſteine. Sinewel, und sleht;* funff runde glatte ſteine, Voegelin.

Sinnewellen, ſuperbi. Notk. Pſalm. LXXI. 2.

[*Sinauuelliſtun*, limpidiſſimos. Gloſſ. Monſ. p. 326. limpidiſſimam. p. 340.]

SINT. ſunt. Otfr. II. 1, 95.

SINT. præteriti aliàs temporis, præſens denotat. Vide *Kelengit.*

[SINTER, ſcoriam. Gloſſ. Monſ. p. 332.

SINULUOT, cataclyſmus. p. 357. *Sindfluth.*

SIPE, cribro. p. 344. hodie *ſieb.*

SIRPLESOT, exufflaſtis. p. 346.

SISAGOMO, Pellicano. p. 349.

SISIMBRA, Siſymbrium. p. 414.

SISOMO, muſcus. p. 400.]

SISTIG.

Foreſiſtigemo, Propheticus. Notk. Pſal. LXIV. 1. *In foreſiſtigemo keiſte*, in prophetico ſpiritu.

[SISUVA, *ſpaniſciugi poſi*, Iberas nenias. Gl. Monſ. p. 319.]

SIT, eſtote, hodie *ſeyet.* Otfrid. II. 3, 79.

Sit io uuakar ſilu frua
ioh thara gihabet iuih zua.
Eſtote vigilantes multum matutino
atque eo teneatis vos.

SITH, Rythm. de Ludov. II. 30. Vid. *Sid.*

SITEO, morum. c. 58. *Sitilihho*, moroſè. c. 43. Kero.

[Obſervat Scherzius in Not. ad h. l. *moroſe* pro *cum mora* à medii ævi Scriptoribus interdum uſurpari. Ceterum in eodem Kerone reperitur: *manakeru ſitim*, multorum moribus. c. 2. *riifferſitim*, maturis moribus. c. 31. *So ſitulicha*, tam moroſa. c. 58. ad quem locum Scherz. notat, Keronem vocem *moroſa* non intellexiſſe, putaſſe enim à *mos, moris* eam derivari, hinc per *ſitulicha* reddidiſſe, quod noſtrum *ſittlich* eſt.]

Then Situ, morem. Otfrid. I. 14, 5. 18, 96.

Si therer ſitu in manne.
Sint tales mores in homine.

[Sit horum morum (ſeu his moribus prædi-tus) inter homines. Scherz. in Not. ad h. l.

I. 4, 6.

So thar in lante ſitu uuas.
Ut iſthac in regione moris erat.]

Sitiu kewonanemu, more ſolito. c. 36. Kero. L. Sal. X. 5.

[*Unrehtlichemo ſitiu darazuo chuimit*, inordinato more depropere. Gloſſ. Monſ. p. 402.]

Sitota, ſolebat, faciebat. Otfrid. III. 14, 214. Hoſtes Jeſu de ipſo perhibebant:

Joh er then diufal habeti,
bi thiu thiz allaz ſitoti.
Imo diabolum haberet
per quem hæc omnia efficeret.

Id.

SIT.

Id. IV. 11, 51.

Thaz uuerk er thar tho fitota.
Opus hoc fic inftruxerat.

V. 7, 21.

Thiz uuib oub thaz hiar fitota.
Hæc mulier etiam id hîc folebat.

[Scherz. in Not. vertit: Hæc fœmina etiam hoc hîc agebat.]

conf. II. 14, 176. III. 4, 25. IV. 12, 73.

Thia fart fie alfo gifitotun, inftituebant. Otfr. V. 16, 19. aptarunt. Otfrid. IV. 27, 14.

conf. fupra *Gifitotun*.

Sido, mos. Willeram. p. 40. [n. ed. 18. quæ habet *den fito.*]

Sidin, moris. Gl. Lipf.

Sito bilidi, morum exempla. Otfr. IV. 5, 65.

Sitouangirren, Schifmatici. Notk. Pfalm. XXII. 4.

Site chrumph, tortuofa. Notker. Pfalm. LXXIII. 19.

Sitig, folitus. Notk. Pfalm. LXXXV. 5.

Unfitig, malè moratus. Otfr. V. ult. 242.

Al thie firdanun
the unfitig uuarun.
Omnes perditos
qui male morati fuerunt.

Er begonde unfiten. Fragm. de Bello Hifp. ỳ. 3541.

[*Unfiten* h. l. in bono fenfu ufurpatur, pro modo agendi extraordinario, fed ob circumftantias non vituperando. Scherz. Not. ad h. l.]

SIU, ut quid? Gl. Lipf.

SIUCHI, ægritudo. c. 35. *Siuchem*, ægrotos. c. 39. Kero. vide *Subdigaz*.

Otfr. V. 23, 501.

Quiftu bi thio fiuchi
odo er far unfrauuer fi.
Conturbatus per ægritudines
aut alias contriftatus fit.

Siecher, ægrotus. Otfr. III. 2, 8.

Sin fun uuas filu fiecher.
Ejus (Reguli) filius erat valde ægrotus.

Goth. *Siuks*, infirmus. Joh. XI. 1.

Subtjtuole, Cathedra peftilentiæ. Notk. Pfalm. I. 1.

[*Siuchi*, debilitas. Gloff. Monf. p. 389.

Sioubtom, ægrimonia. p. 405.

Siubban, langueo. p. 353.

Siubbenten, laffefcentem. p. 391.

Siubentemo, laffefcente. p. 393.

Einofori fiuchonto, folivagus incederet. p. 406.

Siubbaz, languidum. p. 332.]

Bifiuchen, ægrè facere. Otfr. II. 22, 72. [In Cod. Vindob. & Vatic. legitur *Bifuichen*, de quo verbo fupra fuo loco.]

Irfiecbe. Otfrid. V. 23, 500. vide lit. I. & *Siech*.

SIUDEN, fieden, coquere. Notk. Pfalm. CVII. 9.

SIUFTEN, vid. *Sufton*.

SIU.

SIUN, videri, lucere, fcheinen. Notk. Pf. LXXXVIII. 37. *Die rehtin fi fiunent in demo chumftigen riche alfo funna.* Jufti lucent in futuro regno ficut fol.

[*Furiftun auk fiuniftun*, providentiffima. Gloff. Monf. p. 411.]

Vid. *Anafiune*.

Ungefiunlich, invifibile. Notk. Pfalm. XLIV. 8. opponitur *gefiunlichemo*, vifibili. conf. Pfalm. LXX. 7.

[SIURO, faturaffes. Gloff. Monf. pag. 412.]

SIUUAN, fuere.

Anglo-Sax. *Sibigan*.

Goth. *Siugith*, Marc. II. 21.

[*Siuuit, nabit*, vel *chlibuit*, finderit. Gl. Monf. p. 412.]

SIUUOLUATDUN, feptuplum, quafi feven-wondt. Gl. Lipf. Somnerus: *Hoc nobis fevenfold, à Sax. Seofonfeald.*

SIZ UUAS. Otfrid. II. 27, 33. Vid. *Sofi*.

SIZZIT, fedeat. Kero. c. 43. *Sizanti*, fedens. c. 7. *Sizzantem alleem*, fedentibus omnibus. c. 9. *ze fizzenne*, fedendi. c. 63.

Sizen, ana fizen. Otfr. IV. 5, 116.

Then hugu uuir giuuizzen,
thar baldo ana fizen.
Fidem nos certam
ibi fiducialiter imponimus (adhibemus.)

[In Cod. MSC. legitur pro *giuuizzen*, *giuuezzen*, pro *anafizen*, *anafezzan*: inde Scherz. in Not. h. l. ita vertit:

Mentem acuere
eo audacter applicare.]

Sizit, fedeat. Otfr. II. 19, 28.

[Hunc locum vide fupra *Sez*.]

Ult. 3, 4. III. 26, 8. vide fupra *Sazi*.

UUola fizze, bene congruat. Otfrid. III. 21, 70.

UUola faz, benè ceffit. Otfrid. III. 26, 61. V. 2, 8.

So kriftes lihamen faz, de tunica adaptata corpori Salvatoris. Otfr. IV. 29, 58.

Gefazze, fedes. Notk. Pfal. XLVI. 9.

Thaz infizze. Otfr. V. 23, 493. de beatis:

Thiu freuui ift in gimeino
thaz finan (leg. fiu ni) friunt biuueino
Odo oub thaz infizze
thaz inan uuiht gilezze.
Hoc gaudium eft illis commune
quod amicos non deplorent:
Aut etiam quod ipfis infedeat (animo)
quafi eos aliquid lædat.

Sizzam, moderate. Otfrid. II. 7, 16. de Johanne Baptifta:

Ther Got rihta filu fram,
fine uuega fo fizzam.
Qui Deo direxit latiffime
fuas vias adeo moderate.

[So

SKA.

[*So fizzam*, per *tam decenter*, *tam bene* melius exprimi Scherzius in Notis censet.]
Id. III. 2, 2.

Tho Christus in Galilea quam
uuard thaz tho mari so fizzam.
Cum Christus in Galilæam veniret
factus est rumor placidus.

[*So fih zam* sæpissime occurrit, & idem est ac *uti decebat*. Scherz. Not. ad h. l.]

SKACHARI, Latrones. Vid. *Scab.* Rhythm. de Ludov. II. ℣. 34.

Sum uuas luginari
sum uuas skachari
Alius erat mendax (falsarius)
alius erat sicarius.

Otfrid. IV. 22, 6.

UUane oub bithiu so gahti,
thes skacheres githahti
Mit uuehselu er gifitoti
er selban Christus irretiti.
Credo etiam propterea tam properavit
(Pilatus)
(quod) latronis recordatus
Permutationem intendebat
(ut) Christum liberaret.

Schechen, hodieque in usu ad Rhenum, interficere, schlachten, *ein vieh schechen*, Schecher, occisor, latro.

Occasione dicti Christi, & interpretum Germanicorum, quod mercantes in Templo Hierosolymitano latronibus adæquati sunt, etiam ejusmodi nummularii campsarii, & usurarii Judæorum dicti *Schacherer*.

Schachspiel, latrunculorum ludus, de eo scripsit Jac. de Cassalis, Ord. Præd. Germanicè. Vid. supra Indicem Scriptorum. Chron. Königshov. c. 1.

SKAFFELOS. Vide *Zimber*, & *Scaphan.*

SKAMMER, brevis. [*Skammnes*, legendum *skammes*, breve. c. 10.] *durub skemmi*, propter brevitatem. c. 10. *Skemlicho*. c. 38. *Scamlihcho*, c. 20. breviter. *Skammas*. brevis. c. 20. [Notandum autem vitiose hoc vocabulum verbo *exaudiri* in nostro Kerone superpositum esse, cum voci *brevis* in eadem linea sequenti superponi debuisset, ut in autrographo Frankiano factum est.] *Ze skemmane ist*, breviandum est. c. 11. Kero.

der skemmistun untarstantu, parvissimo intervallo. Kero. c. 8.

SKANCTA *bitteres lides*, Schenckte, propinabat. Rythm. de Ludov. II. ℣. 98.

SKEDERSTEFFTA, cardines. Notk. Cant. S. Annæ ℣. 8. *Thruhtenes sint die skedersteffta dero erdo.* Domini sunt cardines terræ.

SCKEREN, *Giskeren*, hodie *bescheren*, donare, largiri. Rhythm. de Ludov. II. ℣. 73.

Giskerit ist thiu hier uuist
so lango so uuil krist.
Data est hæc vita
tam diu quam vult Christus.

SKE.

SKERIN, *ofna Scerne*, de scurrilitate. c. 49. *Skerneskern*, Scurrilitas. c. 43. *Skern*, scurrilitates. c. 6. Kero.

Scerni, subsannatio. *Scern*, illusio. Gl. Lips. Vide supra *Haranscara.*

Sceronnis, jubilatio, vociferatio. Notk. Psal. XXVI. 6.

SKERRAN, eradere. Kero. c. 64.

Scart, fissura.

[*Scerrentem harir*, radentem pilos. Gl. M. p. 339.]

Aranscarti. vide lit. A.

Lidiscart. vide lit. L.

Scerre, ferra. Otfrid. ult. 24, 75.

[*Scerre*, h. l. non *serram* notat, sed verbum est, ut ipse Schilterus in versione sua agnovit, qui ita eum locum vertit:

Joh er iz thana scerre
thaz iz hiar ni merre.
Imo is illud eradicat
ut (malum) illud hic non crescat.]

Vide *Giscurg.*

Inde *Scherge*, Executor.

Gescherren, separare, rejicere. Acta Comitior. Noric. Anno 1487. MS. Argent. Archiv.

Ist der Keyserl. Maj. das alles uf ♀. nach Exaudi fürgehalten in Beywesen der Stettbotten, wiewol sie ausserhalb der Stuben, darinne der Keys. Maj. die Antwort gegeben worden ist, auf verbotten ihnen deshalb beschehen entgegen gewesen seyn, und sie bienein zu lassen geschafft worden, das ist aber unterlassen worden und den Stetten die gegebene Antwort auf ☿. vor den Kurfürsten, Fürsten und Fürstenboten eroffnet, und dass sie zu derselben antwort nicht eingelassen worden seyn auf der Stette antten, das sie bey den von Meyntz gethan haben, auf meynung: Sollten sie zu der hulff verpflicht und zu dem tage beschrieben seyn, das beste darinn helffen fürgenommen und rathen, were billich dass sie zu den hendeln gezogen und nicht gescherrt *werden, nachdem sie vormahls bey den andern hendeln und Rathschlagung gewesen waren &c. Verantwortung beschehen.*

SKERTEN, scapulæ. Notk. Psalm. XC. 4. *Mit sinen skerten scateuuet er dir, unde under sinen fettachen gedingest du skermes:* Scapulis suis obumbrabit tibi, & sub pennis ejus sperabis. *So fogeles jungiu under dien fettachen sint, so sint siu oub under dien skerten, uuanda sone dien skerten gant die fettacha.* Id. De Cant. Mos. Deut. 32, 11. *Er fuorta in uffen sinen skerten*, portavit eum in humeris suis.

SKIEDEN. *hiz geskiede*, factum est, *hiz gescagh.* Willeram. p. 55. [n. 25. quæ habet *iz gescah.*]

SKIEN, *scheuen.* Notk. Psal. C. 7.

Skiuhtun. Otfrid. III. 17, 94. Veriti, hodie *scheueten.*

Thaz

SKI.

Thaz ni uuarun sie in uuar,
bithiu so skiubtun se thar.
Id non erant isti revera,
propterea sic veriti tunc.

Skibtig sin, fugiant. Notk. Psalm. LXVII. 2. *Skibtig sin die in hazzent, fore sinemo anasiune.* Fugiant qui oderunt eum à facie ejus.

conf. supra *Sciuben.*

SKIER, ferrum.

Skiersiunu, ferri candentis judicium, Suecic. Gloss. Du Fresne. voc. Ansuor.

Skiera, secare, Goth. Suetic.

Skieren, litora Sueciæ, quia dissecta. Morhof. P. I. de Ling. Germ. c. ult. p. 141.

SKIERE, *inskiere*, Vid. *Scioro*. Otfrid. II. 7, 107.

Tho sprach er z'imo skioro
ioh lobotan zioro.
Dixitque ad eum benevole
& laudavit honeste.

[SKILTON, clypeis. Gl. Monf. p. 408. vide *Schilt.*]

SKINIT, claruerit. c. 64. *Skinentem*, clarescentibus. c. 62. Kero.

Skeynet, ostendit. *Skeynede*, ostendebat. *Ich skeinon*, ostendo.

Skeinet her sich seluon, ostendit semetipsum. Willeram. p. 29. [n. ed. 14. ubi tamen ita legitur: *Er scheinet ie doh sine divinitatem per miracula.*] 33. [n. 15. *die bluomen schinent in alle demo lante. Sol justitiæ nu skinet.*] 39. [n. 18. *den scheinet er oub sich selbon facie ad faciem. Die scheine mir oub in præsenti. Per intervalla temporum so scheine mit etislichemo boichene dinero chrefte. Scheine daz in montibus Bethel.*] 147. [n. 62. *So uuil ich dir skeinan fortissimum fervorem amoris. Ich uuil dir ioh skeinan so fervidam karitatem.*]

Exhibuit se, Otfr. II. 9, 92.

Er suorgata thero uuorto
bithiu sceint er iz so harto.
Consideravit verbum
ideoque exhibuit se tam durum.

[Scherzius quidem h. l. ita in Notis vertit:
Cum cura cogitabat verba, sc. Dei.
ideoque id adeo manifestum faciebat.

Sed si contextum perpendeo, Schilteri versio præferenda videtur.]

Skimo, splendor: nos schine. Gl. Lipf. Somnerus: *Angli similiter; voce ortâ à Sax. Sciman, splendere, fulgere.* Otfrid. II. 12, 185.

[Id. IV. 33, 13.

Ni liaz in scinan thuruh thaz
ira gisiuni blidaz
Thes skines thi nu zelita
thes sih io uuorolt freuuita.
Nec concedebat ipsis splendere propterea
suum vultum hilarem
Hunc splendorem, quem dixi,
quo mundus gaudet.

SKI.

Pro *skines* legendum *skimen* vel *scimen*, Scherzius in Not. ad h. l. è MSC. probat. Hinc est Gothorum *skeima*, laterna, apud Ulphilam. Joh. 18. 4. & nostrum *Schimmern.* Scherz. Not. ad Otfr. p. 131.]

conf. supra *Scin.*

Got skeindi genade, Deus exhibuit gratiam. Notk. Psalm. CVI. 30.

Facere. Notk. Psalm. CX. fin. *Kuot ist intellectus dien, die in skeinent:* intellectus bonus omnibus facientibus eum. *Des skinhafften* intellectus.

[Annunciare. Id. Notk. Psalm. eod. 6. *Er skeinet sinemo liute, uuaz er getuon mag:* virtutem operum suorum annunciavit populo suo.

SKRANK, Prævaricantem. Otfrid. II. 5, 26.

Er uuolta in themo ana uuank
duan so samilichan skrank.
Voluit in illo sine dubitatione
facere similiter prævaricantem.

Scherz. in Not. observat legendum *samilichan skrank.* atque vertendum *similem captionem*, seu fraudem.]

Skrenkit, vinciat. Otfrid. V. 23, 310.

Nihein oub thes githenkit
uuio er sie emmizigen skrenkit.
Nec ullus etiam recogitat,
quomodo perpetuo eos vinciat.

Giskrenke, Otfrid. I. 27, 120. vid. *Gisk.*

Biskrankta. vincivit. Otfrid. II. 5. pen. de diabolo:

Ther unsih io biscrankta
fon himilriche iruuanta.
Qui nos vinciverat
à cœlorum regno averterat.

Id. III. 19, 68.

So uuer so thes githenke,
then diufal biskrenke.
Quicunque hoc meditatus
diabolum vinciat.

Hinderscrenchigemo, doloso. Notk. Psal. XLII. 1.

Hindirscranchis, supplantationis. idem Psalm. CI. 8. vide lit. H.

conf. supra *Scranc.*

SLACHTA, genus. Willeram. p. 17. [n. ed. 9. *Nardus ist aromatica arbor: dero slahto uuas diu Salba damit Maria Magdalena salbota pedes Jhesu.*]

Slahta, generatio. *Slahtin*, semini. Gloss. Lipf.

Manno Scalkslahta, servilia hominum genera. Otfrid. III. 3, 32.

Ni nemen in thia ahta
manno scalk slahta.
Non suscipiunt in curam
homines (divites) servorum genus.

I. 23, 98.

Juuuera slahta.
vestri generis seu stirpis.

Notk. Psalm. LXVIII. fin. *Gotes scalchslahta*, semen servorum Dei.

In

SLA.

In thero dala slahta, in convallibus. Willeram. pag. 118. n. 51. quæ habet, *in der talaslahte*.

Zi thurub slahti, omninò. Tatian. 30, 2. vide supra *Durub*.

Imo ist gislahtaz, generi suo consentaneum. Otfrid. II. 23, 30. vide supra lit. G.

Als im von arte ist geslaht, prout naturæ ejus congruit. Winsbek. ad fil. §. 28.

SLAFFU, (*Slaffy*) desidiam. *Slaffer*, acediosus. Kero. c. 48.

Ih slafon, dormio. Cant. Canticor. 5, 2.

Slafalenu, somnolentorum. Kero. c. 22.

[*Fona slaffe*, de somno. Kero. Prol. pag. 17. c. 49.

Slaffij, desidiam. Prol. p. 16.

Slaffagan, somnolentum. c. 4.

Slaffit, dormiat. c. 43.

Slaffi, remissio. Gloss. Monf. p. 379. ignavia. p. 403.

Slaphi, desidia. p. 387. remissio. p. 389.

Muozigero slaffi, lenti torporis. p. 385.

Slaphen, remissis. p. 389. dissolutis. p. 354.

Slapho, enerviter. p. 393.

Slaffer, remissus. p. 354. marcidus. p. 355.

Slaffiu, remissa. p. 351.

Slaphe, debiles. d. 356.

Slaffent, dissolventur. p. 333.

Slaphen, torpeant. p. 390.

Huombaldi vel *sleffar*, proclivius. p. 409.]

Ich ne slafto, non remitto, labasco, flaccesco. Willeram. pag. 82. n. e. 36. quæ habet: *Ih ne slaffon*.

Mit slafrheyde, remissè, languidè. Willeram. p. 85. n. e. 37. *mit slafheite*.

Slaffe, *träge*, ignavi. Gl. Vet.

Slaffer, iners. Gl. Vet.

Slafher, desidiosus. Gl. Vet.

Sleaf, piger. Gl. vet. Freheri.

Sleac, piger. *Unsleac*, impiger. Beda.

Miteslaf, concubitus. Notk. Psal. XXI. 7.

Slapigravi, sepulcrum. Gl. Lipf. qui addit: *quasi dicas dormitorium*. Supra *Burgisli*. Somnerus: *Versleġano slapigrava*, *q. sleep-grave*, *quia*, *inquit*, *sepultus tanquam dormiens habendus est. Conjecturam probo*, *cum dormire*, *nobis sit to sleep*; *à Sax. Slapan*, Sepulcrum hinc vocatur dormitorium.

SLEGESCHAZ. Vid. supra *Schaz*.

Ufslag. vectigal. vid. supra *Muntz*.

SLAGEN.

[*Slageztun*, plaudebant. Gloss. Monf. p. 336.

Slah, plaude. p. 339.

Slegi, plagæ. p. 351. percussionibus. p. 389.

Sluogun, dederunt. p. 398.

Zisamane sluob, comminuit. p. 361.

Zasamane slok, tunditur. p. 410.]

Entslug er, discordavit. Chron. Königshov. c. 2. §. 45. *entschlug mit dem*, zerfiel, discordabat. Idem c. 2. §. 116.

Gislagan. vid. lit. G.

Keslago, Notk. Pf. XLIX. 19. *Din zunga sprah keslago den besuih*, lingua tua concinnabat dolos. vide Lit. K.

Upslagoda, distulit. *Upslagodos*, distulisti. Gl. *Tom. III. Gloss. Teut.*

SLA.

Lipf. Somnerus: *Ab eadem*, *ni fallor*, *origine ac nostratium Slack & Slow. i. e. tardus*, *lentus*: *Sax. Slac & Slawe. Differre etiam nobis to slagger*.

Ufslagon, suspendere. Notk. Pf. XLI. 8. *Alle dine ufslagonga unde dine uuella habent mih uberfarin*, omnes suspensiones tuæ & fluctus tui super me transierunt. *Daz chit*, *mih ne sint ferbolen die drouua dinero judiciorum (urteildon) die du ufslagost in finem seculi*.

Unfirslagan heri, densissimus populus, Turba. Otfr. III. 6, 17.

Unfirslagan heri in uuar
fuar ingegin imo thar.
Densissimæ copiæ revera
obviarunt ipsi (Christo) tunc.

Id. IV. 16, 34.

Ingegin imo fuar in uuar
unfirslagan heri thar.
Adversus ipsum (Christum) ivit revera
densissimus exercitus hic.

SLAHON, occidere. *Slahta*, occisionis. Kero.

[*Scaf der slahta*, oves occisionis. Kero. cap. 7. *ni slah*, non occidere. c. 4.

Slah chind, percute filium. c. 2.

Slah, percussura. Gloss. Monf. p. 334.]

Otfr. ad Ludov. 112.

Thera Davides slachon.
Davidis prælia.

[Pro *slachon* legendum *slahtu*, generis. vide Scherz. Not. ad h. l.]

Conf. I. 1. 176.

Siu Alexanderes slahtu.
Fuisse Alexandri præliis.

Ubi Scherzius in Notis itidem notat: *Slahtu* non *præliis* sed *genus* notare.]

Notk. Pf. XLIII. 12. *Du habest unsih in gegeben zefrezzenne samoso slaht friuscinga*, dedisti nos tanquam oves escarum.

Slahta, occisio. Otfr. I. 20, 8. ita emend. Flac.

Joh datun sie ana febta
mihila slahta.
Et faciebant hi (ab Herode Bethlehemum missi) absque prælio
magnam occisionem.

[*Slahantemo*, jugulate. Gloss. Monf. p. 341.

Ni curet thie forhten, *thie thar lihhamen slahent*. Nolite timere eos qui corpus occidunt. Tatian. c. 44, 20.]

SLAUUA, gloria, Scythis, Sarmatis, inde se cognominarunt *Slowütnios*, Sclaveni Græcis, Sclavi Italis, Illyrii Latinè scribentibus, quia in Illyrio natum. Vid. Histor. R. Bohemiæ Joh. Episc. Olmuz. Ann. 1552. Vorburg. Vol. III. p. 381. Vol. VI. p. 57. 408.

SLAVEN, Slavini, præcipui Scytharum ad Dünastrum. Jornandes cap. 5. Vid. *Dniester*.

Lingua SLAVICA propius arcessitur è Græco-Russicâ. Gelenius in Lexic.

De ea A. B. Caroli IV. c. ult.

SLA.

SLAVANIA, Germaniæ pars prius quàm altera ex Illyricis provinciis, Slavonia, hoc nomen accepit; Slavica nomina deletis Slavis retenta: Pomerania, Borussia, Livonia, Silesia, Lusatia, Moravia, Vorburg. Vol. 7. pag. 164. Melzen. Lüzzen.

SLEGEBRAUUA, palpebræ. Notk. Psal. X. 4. v. *Brauuo.*

SLEHTO, leniter. Kero. c. 7.

Slehtin jobbe Cristes, leni jugo Christi. id. Prol. p. 16.

[*Slehter*, lenis. Gloss. Monf. p. 397.]

Slehtiu, blandimenta. c. 2. *Slehtidoom*, blandimentis. ibid. Kero.

Rehtaz und slehtaz. Otfr. I. 1, 30.

Si machont iz so rehtaz,
job so filu slehtaz.

Id faciunt tam recte,
& tam valde æque.

Slihten. Notk. Ps. XLIX. 19. *Du chondost demo uuola slihten, der unrehto teta.*

Slechsprachen, adulari. Notk. Ps. LXIX. 4.

[*Unebanu uuerde in slehta uuega;* aspera erunt in vias rectas. Tat. c. 13, 3. Vide de voce *Slehta* Jun. in Gloss. Goth. v. *Slaiht.* Germani quidem eam retinent, sed mutato plane sensu, ut *ein schlechter uueg*, non planam amplius, sed parum commodam & vitii aliquid continentem viam denotet. Palthen. Not. ad Tat. p. 326.]

Slihti, planities. Otfr. I. 23, 52.

Iz uuirdi in girihti
zi sconeru slihti.

Id (obliquum) evadat in directionem
in pulchram planitiem.

℣. 56.

Mit uuerkon filu rehten,
so ilet sie gislihten.

Per opera valde justa,
hic festinate eos adæquare.

I. 1, 37. *Prosun slihti;* prosa simplex. Adde II. 2, 34.

Clementia, æquanimitas. Otfr. IV. 5, 43.

Thaz oli oub thia slihti
shera sinera eregrehti.

Oleum etiam æquanimitatem
suæ majestatis (designat.)

Slihti thero buabstabo. Otfr. II. 10, 18.

Thaz sie lazun [leg. *lasun*] *er in rihti*
in thero buabstabo slihti.

Quod legerunt antea (in V. T.) in rectitudine
in literæ simplicitate.

SLEIF, Irrepit. Otfr. V. ult. 214. [In versione Schilterus *procedit* reddidit.

Sus in thesa uuisun
so sleif thiu uuorolt herasun.

Ita hac ratione
procedit mundus hucusque.]

Sleuuen. Notk. Ps. CXVIII. 139. Vide *Slaffu.*

SLE.

Sliafan, *Slophan*, schlupfen, cum uz vel innan, elabi, illabi.

Ir beginnet thanne innan erda sliafan, incipietis tunc in terram irrepere, illabi. Otfrid. IV. 26, 94. Notk. Ps. LXXXIX. 11.

Inslifanne, illabere. Hymn. 3, 2.

Sliffentem, vergentibus. Gl. vet.

Sleffura sunta, lubricam culpam. Hymn. 3, 3.

[*Slopharo*, circumcellionum. Gl. Monf. p. 377.]

Eogalicha Sleffari, omne lubricum. Hymn. 5, 4.

Pisliften, lapsis. Hymn. 25, 7. *Pislipfit*, lapsum. Gl. vet. Otfr. V. 21, 17.

Ob oub ther bislipfit,
ther nachotan ni thekit.

Si etiam is labitur, (detruditur)
qui nudos non texit.

Notk. Ps. XXXVII. 18. *So sie (mine fuosse) slifton.*

Ich bim uze minen Rokche geslophan. [*Ih bin uze minemo rocche gesloffan*, ita nost. ed.] è tunica meâ elapsus sum. Willer. p. 90. n. 38.

Vide *Sloffan.*

Intslupta, elapsus est. Otfr. V. 10, 51.

Job intslupta in gahun
then mithont se anasahun.

Et disparuit subito (Christus in hospitio
Emauntico)
quem modo adspexerant.

Id. IV. 16, 56.

Thaz er iu n'intslupfe.

Ut vobis non elabatur.

Untarsluifen, subrepant. Hymn. 4, 4. *ni Gislipbent aba rechtemo uuege.* ne pereatis de via justa. Notk. Ps. II. 12.

Conf. *Slipben.*

Inslaphan. [n. ed. *Inslafan.*] Willer. Cant. Canticor. pag. 149. n. 63.

SLEIHEN.

Insleib, prævenit. Otfr. V. ult. 162.

Er oub Jacobe ni sueib
tho er themo bruader insleib.

Idem (Dominus) & Jacobum non deseruit
cum fratri præveniret.

[SLEIZ, laniabat. Gloss. Monf. p. 407.

Sleizanter, vellicans. p. 344.

Slezanten, vellicantem. p. 394.

SLEMMIRDES *chuniges buldi*, per salutem Pharaonis. p. 420.

Slem mir din lip, per salutem animæ tuæ. p. 327.]

SCHLENKER, *Schleuder*, funda. Keisersp. fol. 8.

SLESIEN, Silesia, à Slavis, Vorburg. Vol. VII. p. 147.

SLEUUEN, tabescere. Notk. Psal. CVI. 26. *Iro sela sleuuet in demo leide;* anima eorum in malis tabescebat.

[SLICHANTE, scalpentes. Gl. Monf. p. 404.

SLIHANTERO, trahentium. p. 323.

Slitun, trahas. p. 331.

SLIHTA,

SLI.

SLIHTA, palpare. p. 391. fovit. ibid.]

SLINDEN, *Schlingen*, glutire. Notk. Psalm. XLI. 2. *Der hirz slindet den wurm.*

[*Slintante*, glutientes. Gloss. Monf. p. 409.

SLINGARUN, fundibularius. p. 329.]

SLIPHEN, labi. Notk. Pf. LV. 7. *Sie farent ube ih sliphe ube ih missetuoe doh in einemo uuorte.* ℣. ult. *Du irlosest habest mine fuozze fone sliphene*, eripuisti pedes meos à lapsu. Psal. CXIV. 8. *mine fuozze fone slipfe*, pedes meos a lapsu. conf. *Sleif.*

[*Slifphe*, labatur. Gloss. Monf. p. 323.]

SLIS, *Sleiz*, scindere. Otfr. IV. 19, 115. de Caipha:

Joh sleiz er sin giuuati
sin muat in kund gidati.
Et scidit suam vestem
suam mentem eis manifestam fecit.

c. 28, 28.

Undar uns ni flizen
uuir sulih uuerk slizen.
Nec inter nos studemus
(ut) hoc opus scindamus.

[III. 16, 76. *Sin gibot ni slizen.* Schilterus vertit. Ipsius præceptum ne omitterent.]

Notk. Pf. LXXXVIII. 45. *Sinen stuol in erdo zebrache du*; sedem ejus in terra collisisti. *Datate sliz des riches, ioh des stuoles.*

[*Slizzen*, lacessere. Gloss. Monf. p. 406.

Slizzan, disrumpere. p. 409.]

Tatian. c. 191. 1. *Sleiz sin giuuatti*, scidit vestimenta sua, nempe Caiphas.

[*Slizan*, scindere, lacerare, unde in Gl. Boxhorn. *slizanto*, laniando. A. S. *slizan*, rumpere, *slite*, fissura, rima, *slitnysse*, ruptio, scissura. vid. Benson. in Vocab. Germani hodienum *schleissen* dicunt pro actu conterendi destruendi. Inde compositum

Zislizan. Tatian. 209. 1. *Laban des tempales zislizzan uuas in zuei teili.* Velum templi scissum est in duas partes. Palthen. Not. ad Tat. p. 375.

Vid. supra *Gisliz.*

SLIZUL, clavem. Gloss. Monf. p. 334. hodie *Schlüssel.*]

SLIUMO, velociter, confestim. Gloss. Lipf. *Schleunig.* Otfr. I. 17, 95. Herodes ad Magos:

Sliumo duet oub thanne
iz mir zu uuizzanne.
Confestim facite etiam abinde
ejus me certiorem.

Conf. XIX. 17. passim.

Ferè, Idem V. 10, 46. de discipulis Emaunticis:

Sah ein zi andremo
ioh forahtun in sliumo.
Adspexit unus ad alterum
& timuerunt ipsum ferme.

[Scherz. in Not. *Et timuerunt sibi repente.*]

Notk. Pf. VI. 11. *Scamen sih sar filo sliemo*, erubescant valde velociter.

[Tatian. c. 4. 4. *So sliumo so thiu stemna uuard in minero oran*, ut (quamprimum) facta est vox (tua) in auribus meis.

SLI.

Apud Keronem est *Sniumo* (de quo vide in sq.) Cum quo consentit Ulphilas cui *sniumgan*, properare, festinare est. Conf. Jun. in Glossar. Ex utroque aliquid trahit vox Germanica *schleunig*, *schleunig*, quo eodem sensu utimur. Palth. Not. ad Tat. p. 300.]

Runicum, *Slimma*, subitò, maturè. Fr. Jun. Gl. Goth. p. 310.

Gislimit harto. Otfr. I. 23, 103. leg. videtur *Bislimit*, i. e. *ubereilet*, præsubito venit. [In MSC. Codicib. hic nullam mutationem invenit Scherzius, assentitur autem Stadenio, qui Explic. voc. Germ. Bibl. p. 279. hunc locum vertit. Verlezet sehr, *graviter sauciat.*]

SLOFFAN, *Schlupffen.*

Ih bin uz minemo rocche gesloffan, expoliavi me tunicâ mea. Cant. Canticor. 5, 3. vide supra *Sleif.* [Hodienum in Suevia compositum obtinet, *einschlieffen*, *ausschlieffen*, vestes induere, exuere, & in præterito *eingeschloffen*, *ausgeschloffen seyn.*]

Gl. Vet. *Sloepe*, *sluype*, specus. *Sloepen*, *sluypen*, repere, irrepere. Hodiè *Schlupfer*, *schlupfloch.*

SLOUM.

Uuorolts sloum, mundi transversitatem. Otfr. V. 1, 42. de cruce Christi:

Therselbo mittilo boum
ther scouuot thesan uuorolt sloum.
Medium lignum
respicit hujus mundi transversitatem.

[Codices Vindob. & Vatic. habent *uuorolt sloum*, quod Stadenius vertit *der uuelt slamm.* vide Scherzii Notas ad h. l.]

SLOZ, pessulum. Gl. vet. [Gl. Monf. p. 353.] *Sclot*, sera. Gl. Lipf.

Slozfast gardo, [*Slozhafter garto*. n. e.] conclusus hortus. Willer. p. 72. n. 32. Cant. Canticor. 4, 12.

SLUDEN, vaginæ. *Swerter in sluden*, gladii in vaginis. Artic. vett. Argentinenf. §. 16.

SMAHI, humilitas. Otfr. V. 25, 177.

Thaz thieselbun smahi min
in gibugti muazin iro sin.
Ut hæc vilitas mea
in memoria possit ipsorum esse.

Notk. Psal. XXIX. 13. Ut cantet tibi gloria mea. *Daz dir nu singe min Gotelicha guollichi, nals min mennischina smahi.*

Smaher Scalc thin, vilis servus tuus. Otfrid. I. 25, 10.

[*Smab*, parum. Gloss. Monf. p. 330.

Smaber, parvulus. p. 326.

Smabe, parvulus. p. 385.

Smabi, tenuitate. p. 377. humilitatem. p. 391.]

Smablichor, vilius. c. 55. *Smabliborun*, viliorem. c. 7. Kero.

[*Smablihhii*, humilitate. Id. Kero. c. 7.

Smalichemo, vulgato. Gl. Monf. p. 410.

Smalietun, viluerunt. p. 394.]

Gismahhan. vid. supra lit. G.

Irsmahen, pro vili habere, versmehen. Otfr. I. 1, 18. vide lit. I.

SMA.

Lehn verfmahen, intra annum investituram non petere. Jus Feud. Alem. c. 15.

SMALASAT. vide *Sinalasat*.

SMALE, pecora. Fragm. Hist. Samarit. Joh. IV. 12.

[*Smale*, pecora, animalia domestica, vaccæ, capreæ, oves. Vox satis antiqua, sed rarissime, ut puto, occurrens. In antiquis Gothicis occurrit, *Bu smali*, armenta, *Smalamadur*, custos armentorum. Baazius in Invent. Hist. Eccles. Sueo-Gothor. p. 44. testatur, à quibusdam Smolandensibus adhuc suo tempore armenta & oves vocari *smale*. Hinc *Schmalzehenden*, decimæ ex pecoribus, ut *Kornzehenden* decimæ ex frumentis. Palthen. Not. ad h. l. p. 424.]

Smalez feho, vid. *Fehe*.

Fona smalero manno mezze, de populari ordine. Isidor. 9, 4. [Quod hic Isidori interpres *smalero manno* dicit, id in Gloss. Boxhorn. *smal firibi*, vulgus, vocatur. AS. *smael*, parvus, exiguus, vid. Benson. in Vocab. Germ. tenuis gracilisque est. Palthen. Not. ad h. l. p. 417.]

Smeleran theodu, subjectis plebibus. Id. ibid.

Smaliu gefugele, passeres. *Dero smal fogelo*, passerum. Notk. Psalm. CIII. 17.

Smaleholz. vid. *Holz*.

SMAC, *gesmag*, fœtor, *gestanck*. Chron. Königshov. c. 2. 13. & c. 5, 17.

[*Smacho*, saporem. Gloss. Monf. p. 411.]

Gesmagmen bitteru habentiu, amaricantes. Notk. Psalm. LXXVII. 8.

Smecharem, delicatis. Kero.

SMECCHAREN, tabescere. Notk. Psalm. XXXVIII. 12. *Tate du in fereuuen unde smeccheren, also dia spinnun*, tabescere fecisti sicut araneam animam ejus.

SMEKEN, schmucken, apparare, Fragm. de Bello Hisp. ỽ. 3044.

SMELZEN,

Gesmelzet tha under. Fragm. de Bell. Hisp. ỽ. 919. *Smelz und Gold*.

[*Sconi smelzes*, species electri. Gloss. Monf. p. 339.]

SMELZETE, legumina. vide *Sinalasat*.

SMERZA, dolor. Otfr. V. 23, 8.

Siiftot sinaz herza
thaz duit thes liobes smerza.

Suspirat ejus cor
hoc facit amoris dolor (desiderium dolorosum.)

Smerze, condolere. Otfrid. II. 16, 34.

Salig thie armherze
iob thie armun uuihti smerze.

Beati misericordes
& qui pauperibus condolent.

SMETHELICH, mollis. Willer. p. 81. [n. c. 35. in qua legitur: *Smelichen*. quod delicatum, blandum significare Scherzius notat, addens: Belgis *smeecken*, *smeeckelen* blandiri, palpare, *smeekelich*, blandus, blandulus, juxta Kilianum esse.]

SMIELEN, v. *Schmollen*.

SMI.

[*Smilende sprah*, subridens dixit. Fragm. de Bell. Hisp. ỽ. 610. Belgis *smuylen*; subridere. vide Kilian in Etymol. qui etiam notat, Anglis *smile* idem significare. Scherz. observat. Not. ad h. l.]

Ersmielen, blandiri, *smeicheln*, Fragm. de Bell. Hisp. ỽ. 2365. [*Subridere* vertit Scherz. Not. ad h. l.]

SMITHAN, cudere. *Gesmithot*, [*gesmidot*] fabrefactus. Willeram. p. 127. n. 53.

[*Smid*, cudo. Gloss. Monf. p. 400.

Smides, malleatores. p. 348.

Smidono, metallorum. p. 406.]

Gesmithe, [*gesmide*] metallum. Willer. p. 51. n. 22. 74. n. 34. 100. n. 42. inde *Geschmeide*.

Smithesciretbe, monilia. Willeram. p. 14. [n. c. 7. quæ habet *smide ziereda*.] ubi Fr. Junius. p. 37. interpretatus *Smidige ciraten*. Houtenus, *goutsmits ciraet*. Mihi videtur *gireth*, *gereth*, *gerads*, fabrili manu facta.

Geschmithe. Carm. de Bello Hisp. ỽ. 1625.

[SNABUL, vel *mula*, rostrum. Gloss. Monf. p. 412.]

SNARE, chorda, fides, nervus. Fr. Junius in Willer. p. 223.

[SNARRAHHUN, tendiculis. Gloss. Monf. p. 350.

SNECCO, testudo. p. 400.

Sneccinbus, testa. p. 400.]

SNEO, Vid. *Calasneo*.

[SNEPHA, onocrotalum. Gl. Monf. p. 412.]

SNIDE, acies. Otfrid. ult. 25, 74. [In h. l. *snide* non aciem notat, sed verbum est, ita enim se habet:

Ther boldo thin ni mide
n'ub er iz thana snide.

Favorem tuum non vito
siquidem is illud abscindit.]

Sniden thana, abscindere. ỽ. 84.

Thaz arga biar oub midit,
iob is thana snidit.

Malum hic etiam vitat,
imo illud abscindit.

Id. V. 23, 297.

Hiar snidit manne ana uuang
io ther ubilo githang.

Hic affligit homines absque cessatione
mala cogitatio.

[Cod. Vindob. legit *suidet* pro *snidit*; hodie diceremus *siedet*, usurpatur hic metaphorice pro *affligit*, *vexat*. Staden. Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 262. reddit. *Hier siedet ohn unterlass der böse gedanck*. Scherz. Not. ad h. l.]

Gisnitan. vide lit. G.

[*Snidit*, dissecuerit. Gloss. Monf. p. 343.

Ni snidet, non vos incideris. p. 323.

Snide, incidat. p. 389.

Snidente sib, concidente se. p. 405.

Snite, laceratione. p. 389.

Sniti, incideret. p. 386.

Snitun, dolaverunt. p. 328. 340.]

SNITA, Buccella. Otfrid. IV. 12, 75.

SNI.

Tho nam er eina snitun thar,
inti bot se Judase sar.
Tunc accepit (Christus) buccellam ibi & porrexit eam Judæ statim.

Snita zit, potationis tempus. Gl. Anglo-Sax. *Snæd*, buccella. item offa. *Snæding hus*, popina.

[*Snita*, buccella. Gloss. Monf. p. 351. *Snitun*, buccellam. p. 345. 397.

SNITILINGO, farmentorum. p. 367.

SNITILOUCH, cepe minor. p. 414.]

SNIUMO, velociter. c. 7. *Sniumidu*, velocitate. Kero. *Sniumor*, citius. c. 5. Kero. *Sniumo*, velociter, confestim. Gl. Lipf. Goth. *Sniumgands*, festinans. Luc. 19, 5. V. *Sciumo* & *Sliumo*.

[*Sniumor*, celerius. Gloss. Monf. p. 403.

SNOBULI, murænulas. p. 323.

Snuobuli, murænulæ, i. e. funiculi, qui de argenteis plexis filis, ut in thuribulis fieri solet. p. 332.

Snuobuli, murænulas. p. 353.]

SNORE, schnure, funiculus. Lib. Sal. Monast. Ebersheim. cap. de Curia Dom. in Sigolzheim. *Vindet er einen Cimberman nach der Snöre böwen, so sol er in phenden vor funf Schillinge.*

SNOT, muccus, nasi pituita, Fr. Junius in Willeram. p. 223.

SNOTON, frangere. Notk. Psalm. LXVII. 22. *Er gesnotot diu houbet finero fiendo:* conquassavit capita inimicorum suorum.

SNUDO, subsanno. Notk. Psalm. XXXIV. 16. *Sie huoten min nase snudendo:* subsannaverunt me subsannatione. *Ih snudo*, subsanno.

SNUOH *thes giuualdi*, ambitio. Isid. c. 8. [Verba Isidori de Herode agunt & ita se habent: *Dher inghing dhes riihes dhurah snuob dhes chiuualdi:* qui per ambitionem regni irrepserat potestatem. Paltheniana autem editio ita habet. *Dher inghinc dhes riibbes dhurah snuob dher chiuualdi.* Ubi Palthenius. *Snuob dher chiuualdi*, periphrasis ambitionis est, quasi quæsitionem potestatis dicas, à *suohan*, quærere. Germani adhuc substantivo *gesuch* utuntur. Not. ad h. l. p. 413.]

SO, item. Kero. c. 7. cum vel quando. Notk. Psalm. LXX. 9.

So, ita. Kero. Prol. p. 16.

So, si. Id. Prol. p. 15.

So, ut. Id. Prol. p. 17. c. 7. & sæpius.

So, tantum. Id. c. 2. 3.

So dei, utique. Id. c. 63.

So, sic. Kero. c. 44. & sæpius. Otfr. I. 18, 52.

Irspuan unsih so fallo
ther unser muatuuillo.
Persuasit nobis sic clanculum obrependo nostra malitia.

SO, *als*, *oder wie*. Dict. Flac. Quàm. Otfrid. III. 1, 60.

Ni freuuit uuiht hiar unser muat
so thiu ablazi duat.
Non exhilarat quicquam hic nostrum animum
quam (quod) absolutio facit.

SO.

So ther er, sicut iste prior. Otfrid. V. 6, 47.

[*So iz hiut scinit.* Sicut & hodie. Gloss. Monf. p. 328. Secundum diem hanc. p. 397.]

So, interrog. Cur, vel cum. Otfr. IV. 16, 86.

Det er auur fragun
so sie tho biquamun.
Fecit ipse iterum interrogationem
cum isti hic rediissent.

So-int, simul atque. Otfrid. I. 22, 81. 82.

Sie siu gisah then liobon man
int iru thaz herza biquam.
Simul atque illa vidit carum illum virum
& ipsi cor rediit.

Giuuisso so, aliàs, alioquin. Otfrid. IV. 5, 61.

Giuuisso so firnemen uuir
thaz Christus ni buit in thir.
Certe alias cognoscimus
quod Christus non habitat in te.

So keuuisso, enim. Kero. c. 2.

So filu, in tantum. Kero. c. 27. tantum. cap. 46. *So filu so*, quantum. c. 2. 65.

Soso, Vid. infr.

[*So doh*, ita duntaxat. Gloss. Monf. p. 322. 346. 354.

In so lancsamemo, quantum. p. 395.]

SOAGNE *chalte*, L. Sal. 2, 4. species furti, rei custoditæ, fortè. *In zymis soagni*, L. Sal. 2, 9. ubi alius Cod. MS. habet: *Zymi seagano.*

[*Lustunt* vel SOCHANT, appetunt. Gl. Monf. p. 409.]

SOCRATIS mentio apud Notk. Ps. CVI. 4.

SODHAR, item. Isidor. c. 2, 2.

SODOR, Rh. de S. Annon. ỳ. 709. [*Suadso dor* reddendum quicquid. vide Notas.]

[*Sob ese mir din huldi*, per salutem tuam. Gloss. Monf. p. 327.]

SOKEN. Fragm. de Bell. Hisp. ỳ. 1450.

[*Socbili*, *chelisili*, caliculas. Gloss. Monf. p. 413. *Socbili*, calliculam. p. 383.

SOLAGUNGO, volutabro. p. 369.]

SOLAMPINAM, gallinam. L. Sal. 7, 7.

SOLARI, triclinium, Tatian. c. 157, 4.

[Vox corrupta ex latino *solarium*, agnoscente id in Gloss. Lipsio & ad eundem Somnero. Germanis *ein Söller*. Anglis *a sollar* dicitur. Palthen. Not. ad h. l. p. 385. conf. *Söller*.]

SOLDNER, Ritter. Konigshov. p. 1075.

SOLDURII, devoti. Jul. Cæsar de B. G. L. 3. c. 22. de Aquitanis verba faciens: *Alia ex parte opidi Adcantuanus, qui summam imperii tenebat, cum DC. devotis, quos illi Soldurios appellant, Quorum hæc est conditio, ut omnibus in vita commodis una cum his fruantur, quorum se amicitiæ dediderint: si quid iis per vim accidat, aut eundem casum una ferant, aut sibi mortem consciscant: neque adhuc hominum memoria repertus est quisquam, qui eo interfecto, cujus se amicitiæ devovisset, mori recusaret.* Boxhorn. de Orig. Gallic. c. IX. reprehendit Cæsarem, neque eam dictionem devotum, ut Cæsar interpretatur, sed Stipendiarium denotare. Atque cap. 3. nomen

SOL. SOL.

men hoc repetit à Cambro-Britannico *Sawd*, prælium, bellum. *Sawdiwr*, ſive *Saoudiour*, miles, bellator, Et *Soliers* ac *Solders* Germanis milites dici. Verum enim vero non ſimpliciter milites hîc apud Cæſarem intelligi, ſed militum ſingularem ſpeciem, quibus nec ſtipendium duntaxat ſuffecit, nec à militiâ hâc & obligatione ſingulari poterant liberari. Itaque ſupereſt, ut utique devoti fuerint ſuis, in quorum non militiam tantum, ſed in omnes caſus amicitiæ & fortunæ ſeſe devoviſſent. Athenæus lib. VI. Deipnoſoph. c. 12. σιλοδύνες vocat. Sed Cæſaris expreſſio verior. Compoſitum videtur ex *Sol*, *Sel*, *Sil*, anima, vita, & düren, *dürren*, audere, wagen, unde *durſtig*, audax. Franc. Hotomannus Comment. in Cæſ. d. l. eundem errat errorem & Soldurios cum Solidariis confundit. horum enim nomen Latinum eſt à Solido. Solidum, Solidata, ſtipendium unius ſolidi. Vid. Du Freſne Gloſſar. Cæterum alibi Lib. VII. cap. 40. de B. G. Cæſar *Clientes vocat; Litavicus cum ſuis Clientibus, quibus nefas more Gallorum eſt, etiam in extrema fortunâ deſerere patronos, Gergoviam perfugit.* Vid. Bœcleri Cliens. §. 58. Ita deſcribitur miles prætorianus Caroli M. in Carm. de Bell. Hiſp. ỳ. 1356. &c. & Rolandi cohortes, ỳ. 1797. ſeqq. 1967. *there ſele ze wegene.* Vid. ſupr. *Ambacht.* Wendelin. de LL. Salic. c. XI. à Saliis derivat, eosque Salicos & Francos eſſe. Sed Julii Cæſaris ævo nulli Franci, nulli Salii in Gallia.

SOLEES *liehto*, talis lucis. Notk. Pſalm. LXXXIX. 12.

SOLIHCHAZ *rahc*, talis opera. Kero. c. 48. [Adde ex eodem. *ſolih beroſto*, Senior talis. c. 58. *ſolihcher*, talis. cap. 48. 57. *ſolihhera era*, tali honore. c. 63. *ſolihheru tati.* tali facto. c. 5. *ſona ſolihheru ſprahhu*, ad talia alloquia. cap. 6.

Solichan, talem. c. 61. *ſolihhem ruahhaloſontem*, talibus negligentibus. c. 43.

Solicha, talem. Tatian. c. 13. 7. conf. infra *Suslich.*]

SOLLEN, poſſe, *mügen*, non verò debere. Jus Feud. Alem. cap. XXVI. §. 4. & ult. Sic eſt Juſtinianus §. 5. in fin. Inſt. quod cum eo qui. Jus Alem. Feud. cap. 41. §. ult. Notker. Pſalm. LXXXIX. 12. Vid. *Seal.*

SÖLLER, ſolarium. Otfr. IV. 21, 2.

Giang Pilatus widari
mit Imo tho in then ſolari.
Ivit Pilatus retro
cum ipſo in ſolarium.

Cœnaculum. Otfr. IV. 9, 20.

Uns duat ein man gilari,
libit ſinan ſolari.
Nobis dabit vir quidam domicilium
commodabit ſuum ſolarium, cœnaculum.]

Chron. Auſtral. ab Freher. Tom. I. Rer. Germ. p. 311. An. 869. *Ludovicus Imp. de Solario cecidit. Solre*, ſolium. Gloſſ. Lipſ. qui addit. *An Solarium?* ubi Somnerus: *Quod nobis à ſollar.* Romanis ſolarium, locus ædium apricus, nobis *Altan.* Francis ſuperior ædium contignatio etiam tecta, Vid. Gloſſar. Du Freſne.

V. ſup. *Solari.*

SOLMS, Solicinium, Vorpurg. T. 2. pag. 607.

[SOLOGOT, verſatur. Gloſſ. Monſ. pag. 409.

SOLPHIR, ſulphureas. p. 370.]

SOM, Artic. Vett. Argent. §. XVIII. Quicunque mercator tranſiverit in hanc civitatem cum Sommis ſuis, *mit ſinen ſomen.* §. LII. *Somſettle*, ſellæ ſommariæ. Balbus Catholico: *Sagma à ſagum dicitur, quæ corruptè vulgò dicitur Sauma vel Salma, i. e. Sella vel pondus vel ſarcina, quæ ſuper Sellam ponitur.* Aſinus ſagmarius, *Sakträger*, Bos ſagmarius, clitellarius, *ſaumox*, Equus ſagmarius, *Saumros.* Vid. Goldaſt. I. Rer. Alam. pag. 119. Liber Salic. Monaſt. Ebersheim. cap. judicium ſilvarum: *Sollen da graſen einen Söm.* &: *unde nabtes einen Söm graſes nemen und heimvaren.* [Soumari, burdo eſt, quod equa gignit à conjugio aſini. Gloſſ. Monſ. p. 329.]

Sömere, eſel. Carm. de Bell. Hiſp. ỳ. 1177. 1101. 1565.

[Hæc vox jumentum oneribus portandis adhiberi ſolitum denotat. e. g. equum, aſinum. Gl. Flor. *ſoum*, ſauma, *ſoumari*, ſaumarius. Twinger in Voc. Germ. Lat. MSC. *Söm* oder *bürde* ſagina: *Sömer*, equus ſaginarius. Anglo-Sax. *Seamere*, mulus. *Seam*, onus, ſarcina jumentaria. conf. Du Freſne in Gloſſ. Lat. Barb. voc. *Sagmarius.* Scherz. Not. ad Stryker. p. 30.

SOMIHHILES, *uuerdes uuerdiſt*, tanti valet. Gloſſ. Monſ. p. 391.

SONAZ, ut. Kero. c. 7. Huic enim vocabulo non voci *jumentum* ſuperponi debuiſſet.]

SO NE, ſic non. Notk. Pſalm. XVI. 4. Pſalm. LXV. 18.

SONISCHALT, L. Sal. paſſim. furtum gregis totius, opponitur *texachalt.* L. Sal. 2, 12. *Sonibar*, gregis dux verres. L. Longob. L. 25, 47. v. ſupra *Ber.* & *Chalta.*

SONNALITUN. Otfr. ad Ludov. ỳ. 111. inducere, Kero. [Ap. Otfridum pro *ſonnalitun*, legendum eſſe *ſin in abtu* Scherz. in Not. è MSC. probat. Kero quidem habet *analeiton.* vide ſupra lit. A. verum iſtud huc non pertinet.]

SO NU, ſi modo. Otfr. I. 3, 80.

Selbſono. Otfr. II. 21, 20. ſibi jam.

SO OFFTO SO, quotiens. Kero. c. 2. 56.

[SOOHNI, inquiſitionem. Rhaban. Maur. Gloſſ. Eſt Soohni *ſuchung, unterſuchung.* Goth. *ſoknare*, & *konungs ſoknare*, executores litium Regii. Diecman. Spec. Gloſſ. Lat. Theot. p. 133.]

SORCHAFTER, ſuſpectus. c. 64. *Sorachaftan*, ſuſpectam. c. 4. Kero.

SORCHSAM, terribilis. *Si warin imi iedoch forchſam;* & ipſi tamen erant ei terribiles. Rhythm. de S. Annon. ỳ. 399. Reineſ. Vocab. Theot. MSC.]

[Tue

SOR.

[*Tue* SORAGUN, gerat sollicitudinem. Kero. cap. 2.

Tagalib sorga, cottidiana sollicitudo. Gl. Monf. p. 396.]

Sorge, cura. Otfrid. V. 20, 23.

Thaz sorge min gilicho,
tharazua io forahtlicho.

Hoc cura mi socie,
& hoc cum formidine.

conf. *Suorgen.*

Sorglih, periculosa. Notk. Psalm. LXX. 1. *Sorglichkeit*, periculum. Reg. S. Bened. c. 2. §. *Von der lerung des Abbts.*

[Otfrid. IV. 35, 64.

Joh sorglichemo ruache.
Cum sollicita cura.]

SOSAMA, similiter, etiam, item. Kero. vide supra *Sama.* Otfrid. I. 1, 117. de Francis:

Sie sint sosama chuani
selb so thie Romani.

Ipsi sunt æque fortes
ac isti Romani.

Conf. Id. V. ult. 282.

Sosamo, similiter. Notk. in S. Ath. ✝. 12. *So samo ist almahtig der Fater, almahtig der Sun, almahtig der heiligo Geist.* Similiter omnipotens Pater, omnipotens Filius, omnipotens Spiritus Sanctus.

Sosamalicho, Otfrid. I. 1, 122.

Si eigun in zi nuzzi
so samalicho uuizzi.

Possident sibi utiliter
æqualem scientiam.

Id. V. 25, 130.

Joh uuilit sulichero jagilich
theiz allaz si so samalih.

Atque vult illorum quilibet
ut omne sit similiter.

SO S'ER. Otfr. II. 21, 62.

Si uuillo thin hiar nidare
so s'er ist ufan himile.

Sit voluntas tua hic inferius
sicut ea est in cœlis.

Id. ad Ludov. ✝. 130. Rhythm. de Ludov. II. ✝. 115. II. 9, 154. II. 14, 194.

[*Sofer*, quam. Gloss. Monf. p. 364.]

SOSI, Amen, Ite. Kero. [*Antlenken alle Sosi*, respondeant omnes Amen, ita Kero. c. 11. Idem sane hoc est ac hodiernum *es seye also. Sosi Katan*, ita agatur. Idem Kero. cap. 14. *Sosi*, sic. cap. 8.]

So es thin wille si, amen. Confess. vet.

[*Sos ih quad;* sicut dixi. Tatian. c. 160. §. i. e. *So so ih.* Palthen. Not. ad h. l. p. 386.]

SO' S'IZWAS, Otfrid. I. 16, 33. I. 27, 33. II. 1, 82. Quodquod erat. [Loca in Otfrido nostro ita se habent:

Si kundta thar so s'iz uuas
thaz in thiu fruma queman uuas.

SOS.

Prædicabat hic quod erat,
quod eis salus venisset.

Jah er tho so s'iz uuas,
ni giang in strit umbi thaz.

Confitebatur tunc, sicut id erat,
non ibat in litem desuper.

Thaz thar nu gidan ist,
thaz uuas io in Gote so s'iz ist.

Quod nunc factum est,
id erat in Deo sicuti est.]

SOSO, tanquam. c. 3. *Soso*, quomodo, sicut. *Soso auh wir*, sicut & nos. *Soso*, prout. c. 34. 55. Kero. Otfrid. I. 11, 7.

So uuito soso in uuorolti
man uuari buenti.

Tam procul quam in orbe
habitabatur (erant habitantes.)

II. 1, 78.

So so er iz gibot thar.

Quomodo is jussit.

SO-SO, tam, quam, quo, eò, quantò, tantò, Otfr. IV. 36, 41. 43.

So sie sin mer tho uuialtun,
thaz grab oub baz bihialtun:
So uuir io mer giuuisso
in themo irstuantnisse
[lege *irstantnisse.*]

Quo magis isti ipsum observarunt,
& sepulchrum curatius custodierunt:
Eo nos magis sumus certi
de resurrectione.

Notk. Psalm. XXXVII. 9.

SOTHAN. vide *Than.*

[SOU, succo. Gloss. Monf. p. 413.]

SOUFFENTEN *in den se.* descendentibus in lacum. Notk. Psalm. XXVII. 1. Psalm. XXIX. 4. Psal. LXXII. 6. Vid. infra. *Suft.*

SOUGEN, *sougta*, lactabat. Otfrid. I. 14, 2.

So ther aht dag sih tho ougta
thaz siu thaz kind sougta.

Cum octavus dies appareret,
postquam illa puerum lactaret.

Conf. I. 11, 76.

Saugta, leg. *s'ougta.* Otfrid. II. 3, 106.

[Legendum esse *sankta* vel *sangta*, à *sangan, sankan*, quod hodie *senken* dicimus, submergere, deprimere, è MSCtis probat Scherz. Not. ad h. l.

SOUM, ora. Gl. Monf. p. 321. hodie *Saum* ora vestimenti.]

SOUUANNE, tunc, *alsdann.* Carm. de Bell. Hisp. ✝. 1338.

SO WAR *so iz io zi thiu gigeit.* Otfrid. III. 3, 24. c. 7, 105. [In utroque loco integer hic versus reperitur, & in priori quidem eum Schilterus ita transtulit. *Tam vere quam res hactenus procedit.* In altero autem. *Unde tandem res eo processit.*]

Id. IV. 21, 53.

So uuar so si thin richi
ioh thin guallichi.

Ergo

SOW.

Ergò vere eſt (aliquid) tunc regnum
& tua dominatio.

[Scherzius in Notis vertit:

Ubicunque fuerit tuum regnum
& tua gloria ſeu majeſtas.

So uuar ſo ſizanti, ubicunque ſedens. Kero. c. 7. 63.]

So uuar ſie, quamprimum. Otfr. III. 14, 149.

So uuar ſo ſie ſih klagotun.

Quamprimum quidam conqueſti.

Ubicunque, Otfr. IV. 6, 47.

So uuar ſie tharuze ſazin.

Ubicunque iſti foras ſederent.

c. 7, 88.

Thaz ſie quemen thara zi in,
ſo uuar in uuorolti ſie ſin.

Ut venirent eo ad ipſum,
ubicunque in mundo eſſent.

So uuas ſo, quodcunque. Conf. vet. Eccl. Alem. Otfr. V. 8, 20.

So uuaz ſo in gibotan iſt.

Quæcunque iis mandata ſunt.

[*So uuaz ſo*, quicquid. Kero. c. 2. *daz ſo huuaz ſo*, ut quiquid. Prol. p. 16. c. 1.]

So uuas ſes, II. 1, 31. 39. 47. 55. 63.

So uuas ſ'es io gidatun.

Quæcunque ita facta ſunt.

[Scherzius vertit: Si quid omnino faciebant.]

So uuedar ſo, quemcunque, utrumlibet. Otfr. I. 22, 30.

Thiu kind thiu folgetun
ſo uuedar ſo ſiu uuoltun.

Pueri ſequebantur
quemcunque volebant.

[Scherz. in Not. poſteriorem verſum reddit. *Utrum* (ex parentibus) *volebant.*]

Quamprimum. Otfrid. IV, 23, 76.

So uuedar ſo ih gibiuti.

Quamprimum ego mandavero.

So welihher, cujuslibet. Kero. c. 2. *So welichu mezu ſo*, quolibet modo. c. 26. *So welihchero ſo*, quovis. *Pi ſo welichaſo racha*, pro qualibet ca ifa. c. 28. *So welichemu ſo*, qualicunque. c. 34. Kero.

[Adde ex eodem Kerone: *So uuelichemu*, tali. c. 47. *ſo huuelihhan*, quemcunque. c. 65. *ſo uuelihcheru ſo*, quovis. c. 46. *ſo uuelihhem ſo*, quælibet. c. 48. *ſo huuelihemu ſo rahhom*, quibuslibet rebus. c. 32.]

Souuilican, *ſouuelix*, quacunque. Gloſſ. Lipſ.

So uuelicho thati, tantum facinus. Otfrid. IV. 12, 35.

So wemo. Otfr. I. 15, 64. fortè *ſo wem ſo*, cuilibet.

So huuer ſo, quisquis. Kero. Prol. p. 16.

So wer ſo, quicunque. Otfr. I. 3, 65.

So uuer ſo in erdriche
oub ſalida ſuache.

Quicunque in terra
etiam ſalutem quærit.

SPA.

So wie ſo, quàm, quomodocunque. Willeram. in C. Cant. pag. 9. [in noſtra edit. p. 4. ſq. ubi tamen *ſo uuie ſo* non occurrit]

So wie thrate ſo ih ſie uuille
So han ih zuire ſam vile.

Carm. de Bell. Hiſp. ỳ. 1379.

So uuieo, quamprimum. Notk. Pſ. XXXII. 8.

So uuilo, *ſo uuilo*, quantum, tantum. Notk. Pſ. L. 4. quò magis, tantò. [Verba Notkeri ad Davidis Amplius (magis magisque) lava me ab iniquitate mea: hæc ſunt *UUaſg nu mer aba mir min unreht uuizzentes, danne du er tatiſt uuuizzentis, ſo uuilo diz mera ſi, ſo uuilo mer uueſg mih.*]

SPADOM, vaticinia. Vid. *Quena.*

SPAHER, ſapiens. c. 7. 31. *Spahe*, ſapientes. [Goldaſtus vitioſe legit *ſapientis*] cap. 40. *dera ſpahii*, ſapientiæ. c. 64. Kero. *commane ſpahemu*, viro ſapienti. Id. Prol. p. 18. *Manih werk ſpahe*, artificioſa opera. Carm. de Bell. Hiſp. ỳ. 1549. Iſidor. c. 2, 2. *Spahida dhes gotliihhin fateres*, ſapientiam DEI Patris.

Tatian. c. 12, 1. *fol ſpahidu*, plenus ſapientia. Id. c. 43, 1. *Iſt gilih ſpahemo man*, aſſimilabitur viro ſapienti. [In Rhythm. de S. An. ỳ. 22. eſt *ſpehin uuerch*, ſapienter conſtituta opera. Atque inde inter Germanos adhuc obtinet verbum *verſpæhen*, (alicubi *ausſpæhen*) inter Belgas *verſpieden*, explorare aliquid, arcanum aliquod conſilium detegere, quod qui faciunt, ingenio certe opus habent. Palthen. Not. ad Tat. p. 321.]

Spehen, *irſpehen*, explorare. Notk. Pſ. XL. 7. *Sie giengen in ze mir, daz ſie mih irſpehotin*, ingrediebantur ut viderent (explorarent me.) *Mih ſelben irſpehota Judas, andere mine lide uuerdent irſpehot fone manigen.* Conf. inf. *Spiobota.*

[SPAHHA, gremium. Gloſſ. Monſ. p. 349.

SPAHHUN, malleolis. p. 343.]

SPAN. Vid. *Spinnen.*

Spange, monile. Luth. Cant. Cant. I. 10, 11.

SPANAN, ſuggerere. *Spananti*, hortans. c. 7. *Durubſpanan weſan*, perſuaderi. c. 40. *Spanames*, ſuademus. c. 49. *Si keſpanan*, ſuadeatur. cap. 61. *Sint keſpanan*, cohortantur. c. 7. Kero. vide ſupra K.

Tat. c. 222, 3. *UUir ſpanen inan*, ſuadebimus ei.

Spenſt, ſuggeſtio. Otfr. II. 4, 23.

Mit ſpenſtin ſi es gebeitta.

Suggeſtionibus ipſos gubernabat
[Scherz. perſuaſit.]

Id. IV. ult. 53.

Mit ſpenſtin ginugin.

Perſuaſionibus ſufficientibus.

Confeſſ. Vet. *Odo andran giſpuoni*, vel aliis ſuggeſſi, perſuaſi. Goldaſtus perperam vertit: *alio pacto*. & Flacius: *anderer geſtalt*. Sed mox: *thuruh min ſelbs giſpenſti, odo thuruh anderes mannes giſpenſti*, rectè vertit: ſive meâ ipſius ſuaſione, ſive aliorum hominum ſuaſione. Inde hodiernum *Suanen*, præſagire, *Es ſuanet mir*, mens ſuggerit aliquid futuri.

Giſpenſti. 1. ſuggeſtio. 2. diabolica. 3. hæc viſibilis

SPA.

sibilis vel audibilis. Vid. supra *Kespanst.* & infra *Spuuota.*

Spenstig, allicibilis. Notk. Ps. LXVII. 31.

Irspuan unsih, persuasit nobis. Otfr. I. 18, 52.

Irspuan unsih so fallo
ther unser muatuuillo.

Persuasit nobis sic clanculum (obrependo)
nostra malitia.

Spuan. idem. Otfr. II. 5, 13.

Spuan er io zi noti
jenan zi ubarmuati.

Persuasit iste (diabolus) anxie
illi superbiam.

III. 14, 24. IV. 24, 15.

Thiu natara gispuanses, serpentis suasu. Otfr. V. 8, 100.

Spenit, suadet. Otfr. II. 4, 173. de diabolo:

Er spenit unsih alle,
zi michilemo falle.

Iste suadet nobis omnibus,
ad maximam ruinam.

[*Her spenit juuih alles*; ille (Spiritus S.) suggeret vobis omnia. Est in Rhythm. de S. An. *gespanin*, persuadere. In Gloss. Boxhorn. *unspanalihhem*, impersuasibilis. Germani adhuc *abspannen*, dehortari, *abspenstig machen*, seducere, à partibus alicujus abstrahere dicunt. Est quoque apud Keronem *kispansteo*, adhortatio, *kespanst*, suasio, *kespenstim*, suasionibus, (vide supra lit. K.) & in Formula Confessionis quam T. II. Rer. Alem. Goldastus inseruit, *gispenst*, suasio. Inde nostrum *gespenst*, spectrum, qua de re quid majores nostri censuerint, vel ex nomine, quod eidem indidere, patet. Conf. Benson. in Vocab. AS. v. *sponan*, suadere, *spone*, persuasio, &c. Hinc adeo emendanda ab Opitio dicta ad Rhythm. de S. Ann. p. 371. Palthen. Not. ad Tat. p. 387.

Thie alton spuonun thas folc, seniores persuaserunt populis. Tatian. c. 199. §. 6.

Spenita, sollicitat. Gloss. Mons. p. 327.

Spennenter, sollicitans. p. 323.

Spennare. Illex, persuasor. Gloss. Florent. Scherz. Not. ad Rhythm. de S. Ann. p. 14.]

Bispenit, dissidet. Otfr. ad Ludov. ℣. 145. vide quæ supra in B. ad hoc verbum notata sunt.

Spene, Tyrol. p. 278.

[*Sisuva*, *Spanisciugi posi*, Iberas nænias. Gl. Mons. p. 319.]

SPAREN, procrastinare. Notk. Ps. XXXII. 5. *Sparet diuurteilda*, differt judicium sive sententiam. Conf. Ps. CX. 9.

Spare thine ere, attende, continua, defende. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 2200.

[*Spari*, abstinentiæ. Gloss. Mons. p. 413.

Sparirun, parciorem. p. ead.

Sparalihhor, parcius. Kero. c. 40.]

Gisparen. vid. lit. G.

SPARO, passer. Notk. Ps. CI. 7. & 8. Anglo-Sax. *Speara.* Goth. *Sparwa.* Matth. X. 29. inde

SPA.

Sperwar, qui passeres capit. *Sparwo*, passer. Notk. Ps. LXXXIII. 4. [In hoc Notkeri loco itidem *Sparo* non *Sparwo* legitur.

Zuene sparon, duo passeres. Tatian. c. 44, 21. Sueci *sperf.* passer. Germani velut in diminutivo *sperfling* sive *sperling*, passerculus dicunt. Palthen. Not. ad Tat. p. 368.]

SPARREN, tigna. *Barra*, Glossar. Du Fresn. *gesperre*, contignatio. Gl. vet. Willeram. pag. 20. n. 11.

Bispartun, claudebant, *versperrten*, Otfrid. V. 11, 6.

Duron so bisparten.

Fores claudentes.

Insperit. Otfr. V. ult. 319. *insperro*, janitor.

Insperro thara gileiti mih
joh thar gifreuue ouh iuih.

Janitor eo deducat me
& ibi exhilaret & vos.

[In Cod. Vindob. & Vatic. legitur *Insperre*, recludat. Scherz. Not.]

SPATA, *Spade*, machæra. Kilian. hodie ligo. Diodor. Sicul. Lib. V. c. 30. de Celtis: *Pro gladiis spatas gerunt prælongas, ex catenis ferreis aut æneis ad dextrum latus dependentes.* Strabo. Polybius.

Vid. omninò Pontan. Lib. VI. Orig. Franc. c. 17.

SPATO, sero. Otfr. I. 4, 149. *Spataz*, serum. Gl. *Spatigher*, serotinus. Gl. *Spattiu*, serotina. Gloss.

[*Spator erstanten*, tardius surgant. Kero. c. 41.]

SPE,

Uzspe, exspuit. Otfr. II. 6, 54.

Vy uuard tho menisgen uue
thaz er nan uz thoh ni spe.

Ut factum hic hominibus væ
quod is (Adam) id (pomum ab Eva
porrectum) non exspuerit.

[Rhythm. de S. Ann. ℣. 151.

Da sint der merevisch Jonam uzspe.

Ubi balæna Jonam exspuit.]

Scaffe thine spe. Carm. de Bell. Hisp. ℣. 1521.

[*Spe*, exploratores. Scherz. in Not.]

SPECHIN, *thiu Spechin uuerch geschuph so manigfalt.* Rhythm. S. Annon. ℣. 4.

SPEH, *uf der Speh einen begriffen.* *Speher*, qui ita capitur. Jus Augustan. Stainhöw. f. 7. *Wer lobte nit das die tregen sinn und vernunft, in spehen und ubung bekeret ist?* V. *Spaher.*

[SPEIHHUN, radii. Gloss. Mons. p. 328.]

SPEL, *Spelen*, *Spilen*, Vocabula Celticæ literaturæ propria, sicut & Latinis Ludi nomen rei literariæ quoque vindicatum.

Spellen, ordinare syllabarum literas, coagmentare syllabas, syllabas connectere. vulgò syllabicare. Gallis *espeller.* Anglis *Spel*, *Speller*, syllabarius: qui syllabas connectere adsuescit. *Spellinghe*, coagmentum syllabarum: Kilianus.

Spellen, metaph. Explanare, declarare ad minima

SPE.

nima usque elementa: articulatim enucleare. Idem.

Spillon, Gothis Narrare, *usspillon*, enarrare. Luc. II. 10. Vid. Junii Gloss. Goth. p. 313.

Spel, Narratio, historia; sic Bedæ Historia Ecclesiastica ab interprete Saxonico *Spel* vocatur in præfat. *Th. Marschall. in Vers. Anglo-Sax. Obs. 2. pag.* 509.

Spel, narratio mystica, parabola. itemque Fabula. Glossæ Lipsii: *Spel fabulatio. Spelle, parabola.* ubi Somnerus: *Fabulatio Sax. etiam Spell, vel potius ydelSpell, quasi vana colloquia. Nam simpliciter & propriè Spell (ut Verstegano jam observatum) sermo mysticus, oraculum, parabola: quæ quidem explanare sive exponere (saltem metaphoricè) Saxon. spellian, Belgis spellen: quâ qui callet arte, Spellman meritò dicendus. Cognomen autem hoc Glossographo nostro, f. m. viro de his literis optimè merito, non tam proprium quam conveniens & debitum.*

[*Spel*, parabolæ. Gloss. Monf. p. 350. similitudinem. p. 396.]

Bispilla, Bigspilla, Bigspell, parabola, Glossæ Lipsii. ubi idem Somnerus: *Eâ ipse notione Sax. Bigspelle. Posterior hujus compositi syllaba, vox enim est composita, Historiam, Narrationem, imprimis notans, in pluribus aliis eorum vocibus reperitur; cujusmodi sunt* 1. *Larspelle, i. e. doctrina, à læran, docere (non lernen, ut Minshæus noster, pro more suo perperam)* 2. *ydelspelle, i. e. vana colloquia, ab ydel, vanus.* 3. *Godspelle, i. e. Evangelium.*

Königshov. Chron. c. 2. §. 183. de Rudolpho I. Imp. *dis antwurtet er mit eime byspel*; per parabolam, quam ibi vide.

Foraspel, Forasagonospel, præsagium, vaticinium. Isidor. c. 5. §. 5.

Zuspilunga, allusio. Notk. Ps. XXVIII. fi.

[*Gotspellota themo folke*, (Johannes) evangelizabat populo. Tatian. c. 13. 25.

Compositum est *Gotspellota* ex *Got* DEus & *spellan* narrare, cujus verbi primitivum est *spel* vel *spelle* parabola, fabula in Gloss. Lips. à quo composita sunt *bispilla* exemplum, Germanis *beyspiel*, quasi dicas aliquid sermoni adjectum, id quod fit quando regulæ exemplis subjunctis illustrantur, Vid. id. ib. & *foraspel* prophetia in Isid. nostro Hispal. Planius proprietatem vocis ostendit Dialectus A-Saxonica, ubi *spel* historiam quoque, rumorem, orationem, discursum, doctrinam atque institutionem denotat, teste Somn. in Diction. Hinc adeo *gotspellan* nil aliud est quam θεολογεῖν, de Deo autem cum rectissime omnium præcipiant doctrinæ Christianæ præcones, hinc est quod pro ipsa illius prædicatione vox ea usurpetur. Hinc & Evangelium Anglis hodienum *the gospel* dicitur. Hæc Palthen. Not. ad Tat. p. 335.]

SPELT, far. Vid. Cæsar. Heisterbac. 9, 65.

[SPENALA, acus. Gloss. Monf. p. 333.]

SPENCHY, inter ornatum muliebrem. Stainhöw. f. 64. *Wan sie weltliche klaider ansehen, guldene klainot, spenchy, gurtel*, Spangen.

SPENE, Tyrol. pag. 278. Vid. *Spanan.*

SPENNIG. hodie *strittig.*

SPE.

Spennikeit, hostile dissidium, Stainhöw. f. 50. de Helena: *Sie wart also in der hert furgenomen spennikait zehen jar den Kriechen vorgehalten.*

SPENTARI, dispensatorem. c. 64. *Spentunga*, dispensationem. c. 22. Kero. *Themo uuizod spentare*, legislatori. Otfr. V. 72.

[Redde potius *Legis distributori*, propalatori. Scherz. Not.]

Id. II. 15, 41.

Bigond er thaz tho spenton
sines selbes uuorton.
Cœpit (Christus) hunc (thesaurum) dispensare,
propriis verbis.

IV. 12, 96.

Thaz biazi er io then uuorton
uuaz armen uuihtin spenton.
Quod jusserit JEsus his verbis
aliquid pauperibus distribuere.

[*Zi spento*, ad eleemosynas. Otfr. I. 24, 12.

Spenton est erogare, distribuere, expendere. In Glossis Lazii *spenta* agapas vel convivia. Scherz. Not. ad l. c.

Spenta, agapas. Gloss. Monf. p. 374. expensas. p. 413.

Spenton, impendere. p. 359.

Spentot, expendit. p. 387.

Spentont, distribuunt. p. 388.

Spentot, prærogat. p. 392.]

Uuitspendunge, dispensatio. Notk. Ps. LXXII. 16.

Si kispentot, suspendatur. Kero. c. 25. *Kispentotemu*, expenso. c. 18. conf. supra *Gispentot.*

Spenissus unsih, suspendis. Otfr. III. 22, 22.

Uuio lango so firdragan uuir,
thaz thu unsih spenissus zi thir.
Sus nimis einizzen,
uuil du jamer thes iruuizzen.
Quamdiu sufferamus nos
quod tu nos suspendis de te?
Ita capis solus utilitatem,
(si) vis perpetuo id ignorare (celare.)

[In Cod. Vatic. & Vindob. pro *spenissus*, legitur *spenis sus*, ut Scherzius notat, qui per signa distinctionis textum trium posteriorum versuum ita juvandum censet:

Thaz thu unsih spenis zi thir
Sus nimis, einizen
uuil du jamer thes iruuizzen.

Spenis autem idem esse ac *allicias persuadendo.* Ita namque *spenit* usurpari ab Otfrid. II. 4, 173. quem locum supra vide in *Spanan.*

ASax. *Spendan* est consumere, *spendunge*, consumtio. Angli hodienum eodem sensu dicunt *to spend.* Germani composito utuntur *ausspenden*, distribuere. Palthen. Not. ad Tat. pag. 376. In Suevia hodieque *eine spende* vocatur beneficium certis temporibus distribui solitum.]

SPER, Speri. Otfrid. IV. 13, 77. 87. Vid. *Glefe.*

[Prior

SPE.

[Prior locus Otfridi ita habet:

Zi speri irquam er harto
filichero uuorto.

Ad hastam exhorruit vehementer
talium verborum.

At *Zisperi* est, ut Scherz. in Notis observat, unum vocabulum, non duo, nec significat *ad hastam*, sed *utique*: (vide infra lit. Z.) ita ergo h. l. transfer:

Utique perterritus fuit vehementer
his verbis.

In altero vero loco omnino *Sper* occurrit, ita namque ibi:

Odo oub sper thehein so uuas.

Aut etiam hasta ulla tam acuta.

Spere, hasta. Gloss. Monf. p. 344.]

Sperknapen, pikenierer. Chron. Königshov. c. 2, 190.

SPETT.

Spettmeister, vicarius Magistri. J. Arg. Lib. III. cap. CXI.

SpettSchöff, vicarius Scabinus.

SPIALTUN, hodie *spalten*, scindere. Otfr. IV. 34, 4.

Job in thia meina
so spialtun sih thie steina.

Imo ob hanc malitiam (hoc facinus)
scissæ sunt rupes.

[SPIEGAL, speculum. Gloss. Monf. p. 333. 396.]

SPIEL, Alemannis fabula, Drama, & in genere Ludus. Ekkeh. Jun. de Caf. S. Galli. c. 16. p. 57. *Filios autem aliquorum, qui patrum beneficia habituri erant, ad se sumptos severo educaverat, qui coram eo interdum nudis tabulis luserant.* Ubi Goldastus pag. 129. *nudis tabulis, in quibus nulli pyrgi, calculi, aut tesseræ, sed lapillulis duntaxat aut virgulis minuatim concisis colluderent. Quos ludos vocant duodecim scruporum Zwelfftemaal: novem scruporum, Nuntemaal; Lupum, Wolffspil. ovem, Schaffspil. Nec probibentur pueris in Scholis & Monasteriis etiam hodie.*

Ludus disci accensi per aërem vibrati, Chron. Laurish. pag. 81.

[*Spil*, ludicra. Gl. Monf. p. 409. spectacula. p. 377.

Vimfiarigaz spil. Quinquennalis. p. 363.

Spile, spectaculum. p. 363.

Spilon, spectaculis. p. 373.

Spilun, spectaculis. p. 373.

Liutparlichero spilo, publicis spectaculis. p. 401.

In den spilun, sistris. p. 330.

Spiles listi, ludicra arte. p. 404.

Za spillonne zaples, ludere tabulis. p. 405.

Spilabus, theatrum. p. 404.

Spilehus vel *buorhus*, amphitheatrum. p. 413.

Spilibus, theatrum. p. 366.

Spilohus, gymnasium. p. 362.

Spilabusir, theatra. p. 405.

Spilastat, theatrum. p. 404.

Spilosteto, theatrorum. p. 377.

SPI.

Spilont, ludificant. p. 405.

Spilaro, tympanistriam. p. 349.

Spilarra, theatricam meretricem. p. 413.

Spiligernen, lascivis. p. 409.

Spiliman, thimelici. p. 375. histriones. p. 388.

Spilontero, lascivientium. p. 344.

Spililib, musicum. p. 340.

Spilo, musicorum. p. 342.]

Kinderspiel, Keisersp. Brosaml. fol. 37. *im Kinderspiel: Herr der Kunig, ih diente gern.* & fol. 43.

Statuta Augustana. Tit. Kegler, Riemenstecher, Haeufler. *Spilen mit bolen wurfien oder mit gefülten wurfeln, das beizzet gevierbartet, und wirt im die hant darumb abgeslaben. Spilt ain man mit dem andern, sizt ain man daby der es mit in baiden hat, das haizzet volleklich gevierbartet.*

Spilen, de auriga in circo. Notk. Ps. XXXIX. 5. *Uuieo auriga in circo spilot ufen sinemo curru.*

Spiel, Exultatio. Otfr. I. 6, 7. de S. Johanne in utero:

Jo spilota in theru muater
hier ira sun guater.

Exultavit in utero
filius ejus optimus.

Spil thaz *Seiten* fuarit, *seitenspiel*, Musica Instrumentalis. Otfr. V. 23, 401.

Thaz spil thaz seiton fuarit,
ioh man mit hanton ruarit.

Musica quæ fidibus utitur,
& manibus movetur.

Rhythm. de Ludov. R. ℣. 98.

Bluot skein in wangon
spilodunder Vrankon.

Sanguis apparuit in genis
exultantium Francorum.

Spileuuorton, garrire, jubilare. Notk. Psalm. LXXVI. 4. 7.

Spilfouren, ludere. Statutum militare Reipubl. Argent. de Expeditione Romana, *Die Soldener und alle ire Knechte sollent verswèren alles Spilfuoren und alles das den pfennig geschaden oder daruff treffen mag, unze das sii harwider kumment.* ad Chron. Königsh. pag. 1076.

Zu spile finden, illudere. Otfrid. IV. 19, 146. de manu militari Salvatori illudente:

Thiu ougun sie imo buntun
thaz in zi spile funtun.

Oculos ipsi velarunt,
ut ei illuderent.

SPIENEN *pogen*, tendere arcum. *Spannen.* Notk. Psalm. LXIII. 5. *Pogen spienen sie*, intenderunt arcum. *Uuara zuo spienen sie in?* Psalm. LXXVII. 9. *Doh sie bogen spienin*, cum arcum intenderent.

[*Spienun*, intenderunt. Gloss. Monf. p. 349.]

SPIETIS, hastæ. Gloss. Lipf. qui addit: *Nos spiesse. Nomen primogenium à mucrone, spiets.* Somnerus: *Hoc Belg. spet, speet, unde fortè nostrum spit, veru. Hasta autem Sax. spere, quod nobis mansit.*

SPIGEL, speculum, Compilatio Legum & Consuetudinum, rerum judicatarum.

SPI. SPO.

Saxen Spigel.
Frawen Spigel.

SPIHIRI, ſpicarium, granarium. *Speicher.* Otfr. I. 28, 31.

Then ſpihiri jamer ſuazan
mit ſalidon niazan.

Spicario ſemper dulci
cum beatis frui.

SPIHT, adeps. Notk. Pſ. XVI. 10. Pſalm. LXII. 6. Pſ. LXXII. 7.

[Non *ſpiht*, ſed *ſpint*, it. *ſpind*, in his locis legitur. Pſal. XVI. 10. *Besluzen iro ſpint*, adipem ſuum concluſerunt. Pſ. LXII. 6. *Alſo mit ſpinde unde mit feizti uuerde irfullet min ſela*, ſicut adipe & pinguedine repletur anima mea. Pſ. LXXII. 7. *Iro unreht cham ſamo uzzer ſpinde:* Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum.]

SPILEN, Vid. *Spiel.*

SPILLO, Vid. *Spel.*

SPILMAGEN, vide *Altmagen* in *Magen.*

SPILTEN,

[*Spildi*, effuſio, Gloſſ. Monſ. p. 386. effuſione. p. 388.]

Kiſpildit ward, expenſum eſt. *Farſpildita*, expendi. Gl. *Spildanter*, prodigus. Kero. c. 31.

Giſpildit, vid. ſupra lit. G.

SPINNEN, nere. *Karitas ſpan ſcono*, charitas nebat pulchre. Otfr. IV. 29, 45. conf. ℣. 92.

[*Spinnala*, fuſum, Gloſſ. Monſ. p. 327. hodie *ſpindel.*

Spinniliboum, fuſarius. p. 414.

SPIRILINN, lanceolis. p. 330. à *Sper* quod vide.

SPIOHOTA. Otfr. IV. 11, 3.

Spiohota ther diufal
ſelbon Judaſan thar.

Suggerebat diabolus
iſti Judæ illic.

Spiohota, videtur idem eſſe ac detexit, explorando invenit. Belgis *Spien* idem eſt ac *ſpeculari, indagare*, quæ vox, ceu recte notat Kilianus in etymolog. Gallis, Hiſpanis, Italis & Anglis eſt communis. Gloſſæ Florent. *ſpeho*, exploro. Nos hodie dicimus *ausſpehen.* Unde *ſpion* explorator. Scherz. Not. ad h. l. Fateor tamen me non poſſe ſignificatum hunc loco huic applicare, omnino enim Otfridus id innuit, quod Schilterus in verſione exprimit. Ni Codicum fides obſtaret, legerem *ſpuota*, perſuaſit, uti *ſpuan* II. 5, 13. III. 14, 24. IV. *Irſpuan.* I. 18, 52. idem notat.]

SPITTAN, *Spiuuan*, ſpuere.

Goth. *Speiwan*, Marc. XIV. 65. Anglo-Sax. *Spaivan*, *Spætan.*

SPIZE *babgete.* Carm. de Bell. Hiſp. ℣. 1724.

[Haſtas uncis inſtructas. Ita vertit Scherz. in Not.

Spize, veru. Gloſſ. Monſ. p. 341. 348.

Spizun, cornibus. p. 321. obelis. p. 324. virgulis. p. 331.

Spizze, ſupercilium. p. 397.

SPIZIN, hinno. p. 353.

Spizzin, hinnuli. p. 394.

SPIZZONO, vallorum. p. 339.

Suaſerat SPOON, hæmorroiſſa, profluvioſa. p. 410.

SPORAH vel *vuechalterpoumo*, juniperum. Gloſſ. Monſ. p. 329.]

SPORNON, reſiſtere. Notk. Pſ. XXXI. 9. *Die uuider Gote ſpornont*, qui adverſus DEum aſſurgunt. Pſ. LVII. 8. *Dir iſt harte uuider garte ze ſpornonne*, durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.

[*Spornotun*, calcitrabant. Gloſſ. Monſ. p. 327. collidebantur. p. 319.

Spornonten, calcitrantem. p. 364.

Vid. *Spurnedo.*]

SPORUM, veſtigiis. Kero. cap. 44. hodie *Spuhr.*

Nah themo ſporo, poſt veſtigia. [*nah demo ſpore* ita n. e.] Willeram. p. 14. n. 6. ubi Fr. Junius. Otfr. III. 7, 24.

Ni minno uuiht ſo ſuazo,
io ſo ſpor thero fuazo.

Nec amemus quicquam tam dulciter,
quam veſtigia ejus pedum.

Fragm. de Bell. Hiſp. ℣. 3057. Pſ. MS. 17. 5. *das min ſpor nit beweget werde.* ita emendandum pro *ſpot.*

[SPORIU, vel *mariun*, rudia. Gloſſ. Monſ. p. 408.]

SPRA *thine ere.* Fragm. de B. Hiſp. ℣. 2461.

[An legendum *ſprat?* quod deduci poteſt à *ſpraiten, ſpreiten*, extendere, ſpargere, diſperdere. Apud Notker. Pſ. LXVIII. 28. *eſt keſpreitu*, latitudinis, ut verborum. *Mahmet ſprat thine ere.* ſenſus ſit. Mahomet extendat, augeat, tuum honorem. Scherz. Not. ad h. l.

SPRACHULLUN, ſiliquis. Gloſſ. Monſ. p. 397.]

SPRAHHA, eloquium. c. 31. *Sprahchon*, fabulis. c. 48. Kero.

[Adde ex eodem Kerone: *Abalern ſprahha*, pravo eloquio. c. 4. *fona ſolibheru ſprahhu*, ad talia eloquia. c. 6. *fona cuateem ſprahhom*, à bonis eloquiis. c. 6. *in filu ſprahhi*, in multiloquio. c. 7. *fona ſprahchu*, de loquacitate. c. 49.

Sprahho, colloquium. Gloſſ. Monſ. p. 362.

After uueralt ſprachi ſprechanto, philoſophando. p. 407.

Unuuiſo ſpracha, Racha. p. 409.

Spracha, elogio. p. 409.]

Spracha managfalta, ſermones varios. Otfr. V. 16, 34.

Eloquentia. Otfr. V. 23, 447. Si mihi eſſet

Spracha ſo gizami
thaz enti thes ni uuari.

Eloquentia tam magna
ut finis ejus non eſſet.

Conventus, Concilium. Otfr. III. 25, 4.

Thuruh theſa racha
datun eina ſpracha.

Ob

SPR.

Ob hanc causam
facicbant concilium.

Notk. Psalm. III. 8. *Iro bindero sprachon ferzare du:* istorum ultima concilia dissipa tu.

Sprabbus, Prætorium Pilati. Otfrid. IV. 23, 60.

Giang mit Christus er tho son in
in thaz sprabbus in.

Ivit Christus tum ab istis
in prætorium.

[*Sprabbus*, curia. Gloss. Mons. p. 392. curiam. p. 361.

Sprabbuse, secretario. p. 376. Consistorio. p. 360.]

die Sprachhüser, cloacæ. Konigshov. Chron. V. 20. & p. 822. In Lat. Chron. habet cloacas.

SprachCammer, id. MS. J. Prov. Sax. 2. a. 51.

[*Sprehhan*, loqui. Kero. c. 4. 6.

Sprihhit, loquitur. Prol. p. 18.

Sprehhen, loquantur. Prol. p. 17.

Ze sprehhanne, loquendi. c. 6.

Nalas zigitatigi sprehhanto, non præferendo. Gl. Mons. p. 383.

Sprahman, rhetores. p. 346.

Ingagan sprechan, obtendere. p. 320.

Sprehhan, sonare. p. 341.

Sprab, intulit. p. 327. 391.

Sprehet, editis. p. 394.]

Bisprab, taxavit, contradixit. Otfr. IV. 2, 41.

Thaz bisprab tho Judas
ther io in themo argeren uuas.

Id contradixit (reprehendit) tum Judas,
qui in malo erat.

Vid. supra in B. suo loco. & *Pisprach.*

Fursprechen, defendere, postulare pro alio. Jus Alem. passim. Jus Argent. c. 144.

Firsprichit man thaz, contradicitur ei. Otfrid. I. 15, 62. It. ỷ. 87.

Firsprechent io zinoti
thie uuundarlichon dati.

Contradicent imo vehementer
miraculosis factis his.

conf. supra lit. F.

Gisprechen, jubere, edicere. Otfrid. II. 1, 80.

Job man iz allaz far gisah,
so'ser iz erist gisprab.

Et hoc omne (universum hoc) statim
conspiciebatur,
quam primum is (λόγος) edixit.

Promittere, pacisci. Otfrid. IV. 29, 33.

Theiz uuari so gisprochan
ni uuurt uuiht firbrochan.

Ut hoc esset ita conventum,
nec quicquam contraventum.

V. 20, 68. In extremo die non licebit

Thaz zurnen odo iz rechen,
odo ja uuiht thes gisprechen.

SPR.

Desuper irasci aut vindicare
aut quicquam ejus pacisci (transigere.)

Vide supra lit. G.

Hindersprachon, detrahere. Notk. Ps. XXXVII. 22. *Die guotes mit ubele lonont, hindersprachoton mir*, qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi. Psal. XLIX. 20. *Muozzigo sizzende hintersprachotost du andermo man:* sedens adversus fratrem tuum loquebaris.

Versprechen, defendere in jure ad litis denuntiationem & evictionem, *vertreten*, J. Feud. Alem. c. 33. de Domino. Itemque J. Feud. Sax. cap. 15. de Vasallo. Sic & J. Feud. Alem. cap. 36. Rubr.

Manschaft versprechen, denegare investituram, *verziben*. J. Feud. Alam. c. 41. §. 1. 2.

Ubersprecha Zungun, magniloqua lingua. Notk. Psalm. XI. 4.

[SI SPRAHGAN, offeratur. Kero. cap. 36.

SPRAIDA, norma. Gloss. Mons. p. 335.

Spraitun, lineam. p. 347.

Spreitun, regulam. p. 318.

Spratta iuueriu, norma vestra. p. 406.

SPRANC, ascendebat. p. 319.]

SPRANGON, *sprengen*, velocissime vehuntur. Notk. Psalm. XIX. 8. transilire. Notk. Psalm. XXXVIII. 1. *Umbe den sprangonten*, pro transiliente. ỷ. 2. *der idithun (sprangere.)* Psalm. LXI. 1. *Der ubersp ringento*, transiliens.

Seiten sprengen. Notk. Ps. CL. 4. *Lobont in in allen uuis, singendo, plasendo, chlocchendo, seiten sprengendo.* Laudate eum in tympano & choro, laudate eum in chordis & organo.

SPRENGEL, Diœcesis. Hortleder de C.B.G. lib. 5. 15, 12.

SPREITEN, *streuuen*, spargere, expandere. Notk. Psalm. XLIII. 21. *Ube uuir gespreiton unsere hende ze fremidemo Gote*, si expandimus manus nostras ad Deum alienum. Psalm. LXVII. 28. *Kespreitu*, latitudinis.

Otfrid. III. 26, 72.

Uuir io irri fuarun,
zispreitite uuarun.

Nos certe errantes ivimus,
dispersi fuimus.

SPREIZEN, *springen*, salire, Rh. de S. Annon. ỷ. 833.

[*Masar* vel SPRID, rupem ex lignis. Gloss. Mons. p. 412.]

SPRINCKO, locusta. Gloss. Lips. ibi Somn. *A saltu ni fallor, ductum: quia saltu se propellere solet locusta. Salire autem nobis to spring. Exultavit infans in utero ejus: Luc. I. 41. i. e. ut vetustiores nostræ Translationes locum reddunt: The Babe sprang in her belly. Hinc Sax. locusta Gærsdawa & gærshopp, à gærs nobis hodie grasse, gramen; & ut in priori stapa nobis stepp, gressus; in posteriori, hopp, quod nobis mansit, saltatio, saltus, quasi per gramen gradiens, aut gramine saltans, saliensve, vulgo Grashopper.*

SPR. SPU.

SPRINCZELN, Steinhöw. f. 49. b. *lychtfertige sitten, sprinczelden ougen, ynbrünstiger geberdder lieby.*

[SPRIII, peripsema. Gloss. Monf. p. 399.]

SPRIUUUER, palea. Notk. Psalm. XXIV. 21. *Diu spriuuer bina uuannont*, paleas ventilabit. hodie *sprewer.*

[SPRIUZA, fulcra. Gloss. Monf. p. 413. hodie *spriessen.*]

SPRUNZEGEN, exsultare, *springen.* Willer. in Cant. Canticor. c. 1, 4. *Wir sprunzegen unde vrouuen unsih.* [nostra edit. *Uuir sprungezen, unte freuuen unsih an dir.*]

SPUAN, vid. *Spanan.*

SPUEN, spuere, evomere. Notker: Psalm. II. 1. *Sie dahton des in ubelo spuen solta*, cogitarunt, ut ipsum malum exspueret.

SPULGEN, *des sie spulgent*, quod consueverunt. Notk. Psalm. LXXII. 18. *Dieselben menschen nit spulgend zu verwilligen, sunder missfalt inen,* Geiler. Irr. Schaf.

Spulken. Jus Argent. 1270. §. 26. *Von dirre saken, das meinede dikke geschahent von unwissende. So spulket mens des seltener*, i. e. Propterea quod perjuria sæpè facta ex ignorantia, ideò rarius observatur scil. pœna inficiationis. Konigshov. Chron. c. 2, 182. *gen Spire do von alter her die Römischen Könige spulgent ir begrebede zu haben.*

Gespulk, observantia, consuetudo. Jus Argent. c. 108. *Unser burger hant einen gespulk, das sii* &c. Chron. Konigshov. p. 890.

SPUNGA, spongia, Tatian. c. 208, 3. [A latino *spongia*, unde etiam est AS. *spynge, spinge* vel *spong*, apud Somner. & Benson. Gothi primi *svamm* dixere. vid. Jun. in Glossar. qua voce Sueci & Germani adhuc utuntur. Palthen. Not. ad Tat. p. 395.]

SPUNNE, ubera. Willer. in C. Cant. c. 1, 2. *bézhzer sint dine Spunne démo wine*, meliora sunt ubera tua vino. [nostra edit. ita habet: *bezzer sint dine spunne demo uuine.* conf. c. 4. 10. & c. 1. ℣. 4. *Uuir gebuhtige dinero spunne uber uuin.*

Gothis *Spini* est mamma, papilla. Suecis *spena* mamma, uber. Scherz. Not. ad Ker. pag. 26.]

Spunhaft, mammosus. idem. IV. 10. [in nost. ed. *spunnehaft.*] Notker. Psalm. LXVII. 18. *Spunnehaften ad nutriendos lacte parvulos.*

Gispunot ist thérna, mammosa facta. Otfrid. I. 14, 16. post conceptionem scilicet: antea enim virgines lac non habent regulariter, licet rara exempla annotent Medici & Physici, ex mensium suppressione. Horst. de Corp. Hum. I. 7, 8. Ord. Crim. Carol. Art. 36.

[Ipse Schilterus in Notis ad citatum Otfridi locum observat, pro *therna* Freherum legere *ther namo thar.* unde *gispunot* non à *spunne*, sed à *gispuoni*, suggestio derivandum. Freheri lectionem Codices MSC. Vindob. & Vatic. confirmare notat Scherz. ibid.]

Enspente, entwente, Rudolf. von Anse. in cap. 29. Genes.

Inspenitas, Kero. [*Intspreniitaz* ablactatum legitur in Kerone nostro c. 7. vide tamen quæ supra notata sunt lit. I.]

Hinc *Spanferklin*, das von der milch kommt. Vœgelin. in Cant. Cant. I.

[SPUNOTA, Otfrid. V. 14, 50.

Gregorius ther guato
er spunota iz gimuato.

Gregorius ille bonus,
interpretatus hoc ingeniose.

conf. II. 4, 121. supra *Spanan*, & inf. *Spuota.*]

SPUODI, substantia. Isidor. 4, 6. [Vox illa Belgis reliquisque inferioris Germaniæ incolis satis nota, qui festinationem qualemcunque ac in procedendo alacritatem *spœd*, actumque ipsum accelerandi gressum operamque *sich spœden* dicunt. Sed illa omnia in locum præsentem minus competunt. In Glossar. Boxhorn. singulare vocabulum est *spuatighi* prosperitas, quod utrum huc pertineat, non satis scio. Hæret hic quoque aqua sagacissimo talium indagatori Theodorico Stadenio. Palthen. Not. ad h. l. pag. 407.

Spuot, successum. Gloss. Monf. p. 379.

Spuoti, successus. p. 354. 355.

Spot framdiht, provectus. p. 405.

Ethesuuaz merun Spoti piscauuan, aliquid profectus prospicere. p. 401.

Spuotigo, profuturas. p. 405.]

Framspuoto, prospera. Notk. Psal. XXXVII. 21. *In framspuote*, in prosperis. Psalm. LXII. 7. *Framspuotig*, prosperum. Psalm. LXVII. 20. *Mit framspuotin dingen*, rebus prosperis. Ps. LXXXVII. 16.

SPUOLEN, *spülen*, eluere, sordes tollere. Kilian.

Irspuolest dih, purgas te per confessionem. Notk. Psalm. XCV. 6.

SPUOTIGO, brevi. Notk. Psalm. IX. 20. *Sie erdorrent samo spuotigo so houue;* tanquam fœnum velociter arescent. Psalm. XXXVI. 2. *Des spuotigo scribenten*, velociter scribentis. Psal. XLIV. 2. conf. Psalm. LXVII. 32. Psal. LXXII. 14.

In spüote, in brevi. Notk. Psalm. II. ult. *So sin zorn irbeizzet in spuote:* cum exarserit in brevi ira ejus.

Spuon sih, sich eilen. Notk. Psalm. XV. 4. *dara nah kespuoton sie sich*, postea acceleraverunt. Ps. LXV. 6. *mit diemuoti sputtin uber die aha dirro mortalitatis.*

SPUR.

Firspuram, Vid. Firsp.

Gespurredos, investigasti. Gloss. Lips. Somnerus: *Investigare Sax. bespyrian; vestigium Spor. Teuton. bodie, investigatio ghespore. Kilian.*

SPURIHUND, vid. *Hund.*

SPURILON. Otfrid. V. 25, 145. *verspüren.*

Thaz sie thaz io spurilon
uuio sie in abuh redinon.

Ut hoc meditentur
quomodo in perniciem (propriam)
laborent.

[Scher-

SPU.

[Scherzius mallet hunc locum ita redditum: Ut hoc semper investigent (inveniant) qua ratione possint in perniciem (sinistre) loqui.]

SPURNEDO, scandalum. Notk. Ps. XLVIII. 14. *Diz ist iro uueg in selben ze spurnedo:* hæc via illorum scandalum ipsis. Ps. XLIX. 20. *Dinero muoter chinde tate du spirneda:* adversus filium matris tuæ ponebas scandalum. Psal. CV. 36. *spurnida*, offensionem. Ps. CXVIII. 165. *Feste frido ist dien, die dina ea minnont unde nebein ferspurneda:* pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum.

Bispurnen, offendere, *anstossen*, Tatian. c. XV. 4. [In Diction. Gassari est *firspurnen*, aberrare, & in Gloss. Boxh. *anaspurne*, offensio. Respondet utrique voci Francicæ A-Saxonica *aetspurnian*, cespitare, impingere, unde est *aetspyrning*, offensio. v. Somn. in Diction. Dicunt etiamnum Angli *to spurn at*, offendere ad &c. Palth. ad Tat. p. 336.

In Gloss. Mons. extat *Pispurnida*, occasionem. p. 389.

Mit fersano spurntot, calce abjecisti. p. 325.]

SPURT, stadium. Gloss. Vet. Anglo-Sax. *Spyrd*. Goth. *Spaurd*. Joh. XI. 18.

[*Spurt*, stadium. Gloss. Mons. p. 396.

Spurtmalin, stadiis. p. 398.]

SPUUOTA *thaz giscrip*, pervertit Scripturam, illudit, *Spottent*. Otfr. II. 4, 121. rectius *Spunota*, [*Spunota* in nostra editione est expressum. Scherzius in Not. hoc verbum vertit *indigitabat*.]

Otfr. V. 14, 50. Vid. supra *Spanan*, & *Spunota*.

STABA, Vid. *Runstaba*.

[*Stap*, regulam. Gloss. Mons. p. 324.

Stap, pedum. p. 400.

STACHE, hinno. p. 353.]

STADE, portus. Otfr. Lib. ult. 25, 4.

Bin nu zi thiu gifierit
zi stade hiar gimierit.

Sum nunc adductus
ad portum hic appulsus.

Jus Argent. c. 132.

STADE, littus, ripa. hodie *Gestad*. Otfr. V. 13, 13.

Er stuant in themo stade thar.
Ipse stetit in littore.

ỳ. 35. & c. 25, 196. *Zi stade;* ad littus.

Conf. V. 14. 2, 28, 45.

STADEL, stabulum. Artt. Argent. Vett. §. 42. equi stabiliendi sunt *in deme Stadel hoff*, in dominico stabulo. §. 45. *der bischoff setzet in denselben hof einen man den sprichet Stadler. der git den pfiug und die egde.* Episcopus in eadem curti ponet stadelarium, qui dabit aratrum & egedam.

Stadelbov. vid. *Hof.*

[Adde iis quæ ibidem dicta sunt, Diploma Caroli IV. Imperatoris, in quo Privilegium Civitati Imperiali Ulmensi concessit Imperator

STA.

die ♂ post Michaelis an. 1361. atque in eo *erneurt und widergemacht das Landgericht und STADELHOF zu Ulm*, &c. *Wann daselbst von alter ein solches gewesen, und das in saumnus oder sust von andern sachen vergangen ist; und wil dasselbe Landgericht alle die Recht, Freyheit und gnade haben soll, die es von alter gehabt, und die das Landgericht zu Rothweil hat, und das es auch in aller mas besessen werd, als man das zu Rothweil heldet und besitzt.*]

Burgstadel, castrum dirutum. Goldast. Rer. Alem. T. I. P. I. pag. 110. v. supra in *Burg*.

STADEN *wol then*, &c. resistunt. Fragm. de B. Hisp. ỳ. 3977.

STADIGE, stabiles. Kero. [*Statige* habet Kero noster c. 1.]

Stadlicho bosuuunde, assiduè habitans. Willer. p. 165. [n. 69. in qua legitur *statlicho buentiv*.]

Stedinusse, stabilitatem. Gl. Lips.

[STADUN, ostiis. Gloss. Mons. p. 347.]

STAEBLIDRAE. v. *Blide*.

STAETEN, Vid. *Stat*, stabile, firmum.

STAF, *Staffel*, gradus. *Stephen*, *Steffen*, Notk. Ps. CXIX. pr.

[*Staffalun*, passibus. Gloss. Mons. p. 337.

Stapb, passum. p. 365.]

Uberstafon, uberstephen, transcendere. Notk. Ps. XXXVIII. 1, 7. *Dero erestun uberstephedа Adamis*, prima transgressione Adæ. Ps. LXXII. 7. *Sie in iro herzen abtungo uberstafton*, transierunt in dispositione (affectum) cordis. *Sie uberstafton daz zil mennischin chunnis*, excesserunt metas humani generis. Ps. LXXXIV. 2. *Adamis uberstephido*, Adami transgressione. Ps. C. 3. *ubirsteppbare*, prævaricator.

Staf senden, insigne Legati. Carm. de Bell. Hisp. ỳ. 779. & 1458.

Staf-Swert, framea. Gl. Lips. Somnerus: Et gladius & framea. Saxon. *Sweord*, quod nobis *sword*.

Staffelstein, Vid. inf. *Stein*.

STAIUOTA, *erbalc sih*, increpuit. Gl. Vett. Vid. *Stouuing*.

STAL, chalybs. *mit stalu beslozzen*, cataphracti. Carm. de Bell. Hisp. ỳ. 1655. & 2882. passim. *Stalringe*, Ibid. ỳ. 2916.

Stäbline brieffe, vulgò vocantur à materia contenta, quæ est *Stäblin viehe*, aliàs etiam *Fisern vieh*, vel aliæ res mobiles, aut immobilium fructus, *stäbline Gült*, Et est conventio vel pactum, quo qui rem ab altero accipit, illam restituere tenetur, etsi vi majori interierit. Etsi enim obligationem ad casum fortuitum regulariter nemo præstat, nisi tamen eum peculiari hoc pacto receperit. §. 3. *J. de loc. cond. l. 55. pr. ff. eod. l. 60. §. 4. & fi. ff. eo. l. 4. C. eod. Vide Besold. Th. Pract. voc. Eysern Viehe.* Carpz. I. *Resp.* 91. Leonin. *ad L. 1. C. de jur. emph.* Tabor. *de Jur. Socidæ.* Sunt enim qui hoc pactum pro illicito & usurario æstimant; sunt contra qui non indistinctè pro tali habent, quos allegat *d. l. Besold.* & horum sententia melior est. Ita obligantur diversis in locis Ecclesiæ aut parochiales pastoribus suis ad Vaccas ferreas, vel oves &c. ut si casu fortuito

tuito

tuito vel morte naturali pereant, aliæ ab iis ſubſtituendæ ſint, & viciſſim paſtores aliò migrantes relinquere teneantur ſucceſſoribus. Concurrere autem poteſt pravitas quædam uſuraria, quò pertinet, quod Ordin. Wurtenb. de depauperato loquitur: ſed ob id regula & ejus obligatio non tolli poteſt: contra verò exceptio de uſuraria pravitate ab allegante eſt probanda.

STAL, ſtelle. Notk. Pſalm. IX. 14. *In dero marterero ſtal*, in perſona martyrum. Pſal. X. 1. *In den ſtal dero gelobigon*, ex perſona fidelium. conf. Pſalm. XXXVII. pen. Pſal. LXXXIX. 7. [*In ſinen ſtal*, pro ſe. Gloſſ. Monſ. p. 375.

Stalle, loco. p. 361.

Leid, i. *ſtal*, vicem. p. 326.]

Stal geben, ceſſare. Otfrid. III. 11, 40.

Ni gab ſi thoh ubar al
io thes ruaffenes ſtal.

Nec conceſſit tamen per omnia
invocationi quietem (ceſſationem.)

[Scherz. in Not. ita vertit:

Non tamen dedit omnino
implorationi (auxilii) ceſſationem.]

Cruce ſtal, Crucis ſtabulum. Rh. de S. Ann. ℣. 837. [Reineſ. in Vocab. Theot. MSC. verba hæc *in cruce ſtal*, vertit. *in nöthen.*]

STALACA, Vid. *Stalun.*

STALANT. v. *Aneta.*

[*Stalla*, præſepia. Gloſſ. Monſ. p. 330.]

STALL, *Stapel*, *Staphol*, ſtabulum, equorum imprimis, κατ᾽ ἐξοχὴν Regium. Comes ſtabuli, l. 3. C. Th. de Equor. Conl. Regino ann. 807. *Burchardum Comitem ſtabuli ſui, quem corrupte Conſtabulum appellamus.* Dignitas hæc Palatina etiam apud Imperatores Conſtantinopolitanos obtinuit, & Κονοσταύλας appellarunt, qui præerant Francis ad Palatii cuſtodiam addictis. Hæc Palatina Dignitas & in militarem translata, & *Comes Stabuli* dictus, qui alias Tribunus militum, idque tum in caſtris, tum in urbibus, qui harum cuſtodiæ adhibentur. Concil. Turon. ann. 1163. c. 10. *In Villis vel urbibus vel caſtellis, quæ Regis ſubſunt Dominio, in quibus Conſtabularii ad tempus ſtatuuntur.* Huc facit quod Königshoven in Chron. Germ. c. 2. §. 6. de Origine Equitum Rom. ſcribit: *Er* (Romulus) *erwelte us dem volke allem die frumeſten und die ſterkeſten uf tuſent man, die ſine diener und der Stette beſchirmer und behuter ſoltent ſin.* &c. Denique etiam ad jus dicendum, ut Scabini nobiles, quo nomine adhuc gaudent Conſtoſſolarii Argentoratenſes, & alibi. Brower. lib. 8. Annal. Trevir. p. 391. quos tamen à *Staffelen*, h. e. gradibus, quæ ad Tribunalia ducant, derivat: quod & C. Geſnero viſum; ſed non eſt vox hybrida, verùm Latina.

Conſtofler etiam in genere dicti cives extra tribus opificum, etiam ignobiles. Königshov. Chron. c. V. §. 101. *Men machte ouch vil Lüttes zu numen Antwercken die vormals Kunſtofelere worent, alſo Schiflute, Kornkoufere, Seilere, Wagenere, Kiſtener, Gremper, Anderkoufer, Winſticher, und Obeſſer.* item §. 113. it. p. 841. pr. 847. Cod. Art. F. fol. 152. b. *Das Eſtericher Ambaht. Claus Clobeloch der Eſtricher ſol by dem Eſtricher Ambaht bliben, und ſol ime werden, was ime unzbar worden iſt. Uſsgenommen an dem Mentage ſol ime kein ſchilling an den Ungelte werden. Und ſol ouch er das Karrichpfert, das der Stette warten ſol mit dem Karriche, nit von der CONSTAFEL wegen haben, danne er ſol SINER CONSTAFFEL ein ſunder pfert haben, ob er pfert haben ſol. Doch ſol er den Drien alle wochen verrechenen, was er uſsgeben hat, und ſol ein Karrich und ein pfert in ſime koſten ziehen. Und ſol man ime darumbe jares geben zur fronvaſten ſehs pfund pfenninge und nit me, und der ime me gebe, das ſol er nit nemen by ſime eide.*

Decretum Senatûs Argent. An. 1386. *der ſol ſie* (die pferde) *verdingen in der Conſtofeln do er inne ſitzet oder under dem Antwerke mit dem er denne dienet.*

Item Ann. 1395. Decret. von Pferde halten: *Es ſollent ouch alle die by uns in unſer Stat geſeſſen ſint iren Conſtoflermeiſtern gehorſam ſin mit irme pferden die ſie haben ſollen von gebots wegen oder mit iren pfennigen die uſſe ſie geleit werden* &c. Poſteriora verba indicant originem *des Stallgeldes.*

Stalſebo, vid. *Febe.*

Stall, ſtaplus, ſtabulum hominis, domicilium, reſidentia. Goth. *Gaſtalda*, poſſideo. Luc. XVIII. 12.

Stalliati, glebæ adſcripti. *Caſalia cum hominibus tam tributariis, quam ſtalliatis.* Gloſſar. Du Freſne. ubi ſtalliati videntur dici, qui domicilii jure utuntur, reſidentes: Tributarii autem etiam ſunt forenſes, qui agros extra locum domicilii poſſident; agri enim tributum ea civitas debet levare, in cujus territorio poſſidetur. *l. 4. §. 2. π. de Cenſib.*

Stallarius, *Stallere*, h. e. Stallhere, qui & *Conſtabularius*, Richard. Mon. Lib. 2. Hiſt. Elienſis. Vid. Gloſſar. Speelman. & Du Fresne voc. *Stallar.* & *Comes Stab.*

Notſtallon, Rhythm. de Lud. II. vaſalli, i. e. ſtallarii, vaſalli, qui imminente periculo Dominum etiam non requiſiti adjuvare tenentur, 2. F. 26. §. licet. Fragm. de Bello Hiſp. Caroli M. ℣. 2659. *thie lieuen nothgeſtallen.* ℣. 2762. 2880. *notſtreben*, ℣. 3414. vide ſupra *Not.*

Stallanſchlag, eſt Cenſus. *Stallgelt*, eſt tributum ordinarium, *ſo bey dem Stall eingenommen* wird. J. Arg.

Stallum, ſtell, ſedes, locus. Notk. Pſalm. CI. 15. [Vitium graphicum hic ſubeſt, fruſtra namque in Notkeri loco allegato *ſtallum* quæres.] an Zodiacus apud Otfrid. V. 17, 53. [In hoc Otfridi loco non *ſtallum*, ſed *ſtullu* occurrit, de qua voce infra.] Stallum mercatorium in foro. Eccleſiaſticum in choro. Du Fresne Gloſſ. voc. *Stallum.* Idem & Staplus, *Stapel*, Eſtaple, emporium. Idem Gloſſar. voc. *Stapule.*

[STALGEPENT, reſiliunt. Gloſſ. Monſ. p. 387.]

STALUN *er*, Otfr. IV. 27, 8.

Zunene

STA.

Zuene zi themo uuizze
thie ſtalun er zi ſizze.

Duos (duxerunt) ad ſupplicium
qui latrocinati fuerant ante plurimum.

Vid. *Thiob.*

Mit ſtalu, furto. Otfrid. IV. 36, 22.

Thaz ſie thaz n'intheken
mit ſtalu'nan n'irzuchen.

Ut illud (ſepulchrum Chriſti) ne manifeſtent, prætendant, [Scherz. aperiant]
furto (autem) ipſum (corpus) ne auferant.

Stalaca, ſpecies furti, circa caballos &c. ſtelen, Viehdeube. L. Salic. X. 2.

STAM, Vid. *Liutſtam.*

[STAMMERO, balbulorum. Gloſſ. Monſ. p. 334.

Stamalo, balbutiat. p. 368. hodienum *ſtamlen*, balbutire.

STAMPH, pila. p. 334.

Stamphe, pilo. p. 320.]

STAN, ſtare. Kero. c. 60. 43. *ſtante*, ſtet. c. 43. 61.

Stantanti, ſtans. c. 7. *ſtantem*, ſtantibus, c. 11. *ze ſtantanne*, ſtandum. c. 63.

[*Ingagan ſtet*, obſtrepit. Gloſſ. Monſ. p. 393. *Anafaſto ſtontun*, inſiſtebant. p. 404.]

STANDIU, ſtabula, ſtälle. Notk. Pſalm. XLIX. 10.

[*Vonna zuena STANENTIGIN prentilino*, è duobus caudis titionum. Gloſſ. Monſ. p. 333.

STANGA, contos. p. 340.]

STANGEN.

Beren ſtangen, januæ urſorum. Jus Argent. Lib. I. cap. 49. Clathra ferrea intra quæ urſi.

STANK, vide *Stinken.*

Stankperg, vide Bergan.

STANNE, ſurgere. Kero. *fona slaffe ze ſtanne*, de ſomno ſurgere. Prol. p. 17.

STANTANT, ſtabilire. *Stantanti*, ſtans. c. 7. *ſtante*, inſtet. *Anaſtantantlihoſtin*, inſtantiſſima. Prol. p. 16. *Keſtante*, conſiſtat. c. 40. *Ebanſtantanti*, conſiſtens. c. 23. *Durubſtantan*, perſiſtere. c. 58. *Durubſtat*, perſteterit. c. 60. Kero.

Stentit, perſiſtit. Otfr. III. 12, 68.

Is ſtentit in ther feſti.

Illa perſiſtit (ſtabilitata eſt) in firmitate.

V. 1, 50.

Thaz ſih es thara uuentit,
thas innan erdu ſtentit.

Quod ſe inde vertit,
intra terram ſtabilitum.

[Pro *thas* poſterioris verſus, in Cod. Cæſar. extat *theis*, inde totum locum Scherz. in Notis ita vertit:

Id quod (ea pars crucis) eo ſe vertit,
ut intra terram ſtet.]

STA.

Von grüneme ſtandeme holze, Lib. Sal. Monaſt. Ebersheim. c. de Cur. Dom. in Sigolzheim. opponitur *den windfellen.*

Giſtuantun ſtechan, ſtabant confodendi. Otfr. I. 20, 9. de infantibus Bethlehemiticis:

Thiu kind giſtuantum ſtechan
thiu uuiht ni mohtun ſprechan.

Infantes ſtabant confodendi
qui ne quicquam poterunt loqui.

Inſtantan, percipere. Otfr. I. 1, 238.

Iſt ther in iro lante
iz alles uuio n'inſtante.

Ecquis in ipſorum terra
qui non omnia percipiat.

Id. III. 5, 1.

Hiar mugun uuir inſtantan,
thaz eigun uuir oub funtan.

Hic debemus nos percipere
hoc nos etiam invenimus.

STAPEL, *Staffel*, ſtapula, gradus. vide ſupra *Staf.*

Holſten. de pila ſtaffilari, in Notis ad Stephan. de Urbibus, p. 387.

[*Mit affoltrinen ſtapon*, ſcorpionibus. Gl. Monſ. p. 328. Indigitatur 1. Reg. XII. 11. Sed vitium hic forſan latet, & pro *ſcorpionibus*, *flagellis* legendum.

STAPASLINGUN, tormenta, genus machinæ. p. 361.]

STAPFSAKEN, formula idololatrica in rei vindicatione, Mabill. Act. Ord. S. Bened. Sec. III. P. II. p. 35.

STARBEN, *irſtarben*, mortificare. Notk. Pſ. LXVIII. 3.

Starbent, enecantes, Otfrid. I. 18, 78. [*tarbent*, h. e. carens, non *ſtarbent* h. l. legitur.]

Stirbigemo, mortalis. Notk. Pſalm. XVIII. 14. *Fone unſtirbigemo ze ſtirbigemo*, ex immortali mortalem.

conf. *Sterbat.*

STARBENZEN, Friſiorum pars. Annal. Fuld. apud Lambec. Lib. 2. Biblioth. Cæſar. p. 355.

STAREN, *nidarſtareta*, inclinabat. Otfrid. III. 17, 84. de Chriſto inclinato & in terram ſcribente:

Jagilih ſin zilota,
unz er ſo nidar ſtareta.

Quilibet ipſum obſervavit,
dum ſic deorſum inclinaret.

STARK, durus. Willeram. p. 90. n. 39. *So lango her ſo ſtarko thing thurgh mih leyth*, [n. e. *So lang er ſo ſtarkiu ding durch mih leit*] quamdiu tam dura propter me tulit.

Otfrid. V. 20, 44.

Inſtarcho iſt thanne in muate.

Imbecillitas eſt tunc in animo.

lege *unſtarko.*

Stark. Keſtarachit, confortetur. Kero. c. 7. [Adde ex eodem Kerone: *ſtarche*, fortes. c. 64. *ſtarchirun*, fortiores. c. 18. *ſtarchiſtun*, fortiſſima. Prol. pag. 16.

STA.

pag. 16. *starachistin chunne*, fortissimum genus. c. 1.

Starchi, festi, robur. Gloss. Mons. p. 402.

Menniscin starchi, brachium carneum. p. 331.

In starchero menigi, in gravi manu. p. 335.

Starchent, solidabuntur. p. 411.

conf. *Sterchi*.

STARUO, Ibin. Gl. Monf. p. 412.]

STAT, *Stath*, ripa. Tatian. cap. 236, 1. Anglo-Sax. *Stæth*, *Stadhe*. Goth. *Stath*. Marc. IV. 1.

STAT, status, conditio. *Wes stat und wesens das sy*, Albert. Imp. in Constit. de P. P. passim. Sic & Joh. Keilersperg. passim *stat der unschuld* &c.

conf. inf. *Stomostedu*.

STAT, *Sted*, locus. Anglo-Sax. *Sted*, *Styd*. Goth. *Staths*, *Stads*. Islandis *Stadur*, Urbs. Art. Vet. Argent. *Stette zu Strasburg*. Jul. Cæsar de B. G. lib. V. cap. 21. *OPIDUM Britanni vocant, cum sylvas impeditas vallo atque fossa munierunt, quo incursionis hostium vitandæ causa convenire consueverunt.* In Germania *Teutoburgum* Taciti, ubi clades Variana, hodieque *saltus* nomen.

Villæ in opida conversæ per muros. Chron. Königshov. cap. IV. 65, 67. Vid. *Zaun*.

Murorum Gallicorum formam describit & laudat Jul. Cæsar lib. VII. de B. G. c. 23.

[*Stat*, locus. Kero. c. 60. 64. locum. c. 60. 62.

Stata, locus. Gl. Monf. p. 355. locum. p. 367.

Stat rummten, locum dantibus. p. 364.

Ni uuas ander stat in themo gasthuse, non erat alius locus in diversorio. Tatian. 5, 13. Vix unquam sola hac voce utimur Germani, sed cum alia sive substantiva sive adjectiva junctam usurpamus, e. g. *raum und stat geben*, *eine bleibende stat*. Est tamen loco ejus in usu plurale primum, nunc singulare, *stedte*. Palthen. Not. ad Tat. p. 311.]

Zi stati, Otfrid. III. 24, 38. in momento. [Ad firmitatem. *Stati*, *stat*, constantiam, firmitatem sæpe significat. Scherz. Not. ad h. l.]

Kestatot, collocet. Kero. c. 43.

STAT, stabile, firmum. Notk. Psalm. LX. 3. [*Hober stein unde fester bist du, usen demo statost du mih.* ita h. l. Notkerus.] *Weders er statte hat*, utrum placuerit, de utro sententia stet, Jus Feud. Alem. cap. X. fin. *Zu bestatten haben*, Jus constituendi & stabiliendi, exsequendi. Jus Feud. Sax. cap. XI. *Lehnsstatt*, statio feudi annuæ præstationis, ib. Vid. Comment. ad J. Feud. Alam. c. XXIII. §. 2.

Stäten, gistäten, fundare, firmare. Notk. Psal. XXIII. 2. *Er gestata sia obe dien mereuuazzeren*, super maria fundavit eam. Psalm. LXVII. 18. *Got ist in imme, unde statet sie an finemo heiligen gebote.*

Stathol, firmamentum. Anglo-Sax. *Stathelian*, stabilire, fundare.

Gistatta, firmavit. Otfrid. II. 11, 102.

Er al iz umbithahta,
ioh fastor gistatta.

Is id totum circumtexit,
& firmius stabilivit.

Symb. Apost. Alam. *An Crucem gestabter starb.* Conf. supra *Gistatodun*.

[*Gistentit*, stabilit. Otfr. II. 13, 43.

Gistentit harto sin giuualt.
Stabilit valde suam potentiam.

Non significat Latinorum *stabilit*, sed *stat*. Hinc ita hunc versum redde:

Viget valde ejus potentia.

Scherz. Not. ad h. l.

Gistuantun, persistebant. Otfrid. I. 9, 45. *Gistuatun* legunt Cod. Vindob. & Flacii notante Scherzio in Not.

Gistuat, persisteret. Otfrid. II. 6, 80.

Thaz er lougnen gistuat.
Quod in negando persisteret.

Scherz. Quod negare sustineret.

Est enim *gistuat* idem ac sustinuit, cœpit, suscepit. Scherz. Not. ad Otfrid. I. 17, 83. II. 6, 80. Ita idem verba Otfrid. III. 20, 60. vertit:

Ioh sus gistuantun zellen.
Ac sic incipiebant dicere.

It. IV. 4, 9.

Gistuant er tho gibiatan.
Tum cœpit mandare.

conf. & IV. 34, 32.

Statigii, stabilitas. Kero. c. 4. *statiki sineri*, stabilitatis suæ. c. 58. *statiki festinon*, stabilitatem firmare. c. 61. *fona statigi*, de stabilitate. c. 58. *eikenera statiki*, propria stabilitate. c. 60. *statige*, stabiles. c. 1.

Statigi, veritas. Gloss. Monf. p. 335.

Fona sineru statigi, ab statu suo. p. 404.]

Stetegent sih. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 2544. *Er ime gestatte*, ibid. ℣. 2911. [vicem ei reddidit. ita Scherz. hæc verba in Notis vertit.] Notk. Psalm. CI. 12. constans in adversitate.

STATA, sumtus. Notk. Psal. LXII. 2.

STAUF, vid. *Stoup*.

STECHEN, duellare. Jus Argent. cap. 163. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 2912. & passim. 4151. Notk. Psalm. XXIX. fi. *Unde ih kestechot ne uuerde*, & non compungar. Mox sequitur *Die mina gestechot ne uuerden*.

[*Stechatemo*, prærupto. Gloss. Monf. p. 346.

Stechanta, vel *uronta*, consternantem. p. 334.]

STECHUM *spizzi*, sudes. Gloss. Vett.

[*Stecho*, paxillus. Gloss. Monf. p. 345. palus. p. 356.

Stechun, clavi. p. 335. 336. paxillum. p. 334. 339. palum. p. 355.

In stechin. in sude. p. 385.]

STEDI, portus. Notker. Psalm. LIV. 23. V. *Stad*.

STEFFEN, Vid. *Staf*.

[STEGERENT, ascendunt, Willeram. Cant. Cant. 4. 2. hodie *steigen* dicimus. Scherz. Not. ad h. l.]

STEIFFEN, Vid. *Stöf*.

STEIN, petra, Notk. Psalm. XXVI. 6. *In demo steine erhobta er mih*, in petra exaltavit me. *Stein uuas*

STE.

uuas aber Christus. Petra autem erat Christus. *Oba steine*, super petram. Kero. Prol. p. 18.

[*Andaru fielun in steinaht lant*, alia ceciderunt in petrosa. Tatian. c. 71, 3. *Thie thar ubar steinohte gisauuit ist*, qui autem super petrosa seminatus est. Id. c. 75, 2. hodie *steinicht*.]

Steina, rupes. Otfrid. IV. 34, 4.

So spialtum sih thie steina.

Sciss:e sunt rupes.

Steinuuch. Notk. Psalm. XXVIII. fin. *Daz fiur scburfta steinuuch:* ignemque excudit Achates.

[*Steininer drubo*, sarcophago. Gloss. Monf. p. 407.

Steingeiz, caprea. p. 355.

Steingeizi, Ibices. p. 323.

Steingeizo, Ibicum. p. 347.

Steinuuirchin, lapidariis. p. 357.

Steinzunes, maceriæ. p. 349.

Stenzun, maceria. p. 333.]

Firsteinet was, verhärtet, obturatus. Chron. Königshov. c. 2, 118.

Winkelstein, lapis angularis. Notk. Psalm. CXVII. 22. *Der stein den zimberonte ferchuren, der uuard ze houbete des uuincheles:* lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli. *Daz chit, ze houbet steine. Der houbet stein, daz ist der uuinchelstein, der beide wende zesamene fuoget.*

Staffelsteine zweine und ein stok, signa Jurisdictionis Criminalis, Dinghof Ebersheim.

STEIT.

Steit gihaltan, semper retentum, Otfrid. ult. 24, 99.

Steiti, Otfrid. IV. 27. fi.

Thaz ih scrib in ala uuar
thaz steiti mogi scriban thar.

Quod ego scripsi in omni veritate
hoc semper esto scriptum hic.

[In Codic. Vindob. & Vatic. legitur: *Thaz steit imo giscriban thar.* Hoc extat illi scriptum ibi. Scherz. in Not.]

STELLEN.

Bistellen, verstellen, deturpare. Otfrid. IV. 23, 26. v. supra in B. suo loco.

STENGEL, arundo, canna. Notker. Psalm. LXIII. 8.

[*Stengil*, elixas, prolongatas, Gloss. Monf. p. 413.]

STERBAT, *Sterbotte*, pestis. Chron. Königshov. c. I. 46. c. 2, 13. 148. [Hodienum Suevi voce *Sterbet* eodem significatu utuntur.]

Sterbo uuito uuallende, late pervagata pestis. Notk. Psal. I. 1.

Irsterben, active, interficere. Notk. Psal. III. 7. *Samo so er mih ersteriben muge, ih ne irsterben muge, ih ne irsterbe gerno.* Ac si me interfecturus esset; ego interfici possum, & moriar lubens. Idem Psalm. XXIV. 2. *joh ein uuurmeli irsterbin mag*, etiam vermiculus interficere potest. Conf. *Starb.*

[*Sterchi*, lacerti. Gloss. Monf. p. 347.

Sterchi, vir Israel. p. 326. brachium. p. 337.

Sterchida, brachium. p. 324.

Sterchida, baculus. p. 333. 334. 339. virgam. p. 339. vide *Stark.*]

STERLING, *Esterling*, *Sternlinger*, Sterlingi, Chron. Königshov. c. V. 137. Leibnitius J. Gent. Diplom. p. 8. Vid. Voss. de Vitiis Serm. Lat. Alii à stellæ figura, quæ in iis comparuerit; Polyd. Vergil. l. 16. Alii à sturno ave ibi apparente. quod Jac. Waræus de Columba exponit, lib. de Hibernia p. 158. Alii à loco in Scotia Sterling, Zeiler. in *Reissbeschreibung*, pag. 267. Camdenus ab Osterlinger, i. e. Anglis. Hodie moneta imaginaria varii pretii, Hodie 1. ℔ *Sterling.* 4. *Dickthaler.* [9. *Flor.* in circa.]

STERRON, stellæ. Otfrid. I. 11, 32.

Sterron odo manon.

Stellæ & luna.

[*Stern*, asteriscis. Gloss. Monf. p. 324.

Sternun, asteriscis. p. 331.]

Dagasterron, stellæ diurnæ. Otfrid. IV. 9, 48. de Christo in ultima cœna cum discipulis suis accumbente:

Thar saz mihil uuunna
thiu euuiniga sunna.
Ni son imo oub ferron
einlif daga sterron.

Hic sedebat summum gaudium
æternus ille sol
Non ab ipso procul
undecim diurnæ stellæ.

[Redde *Luciferi*, *Morgensternen.* In Hymno Matut. ap. Hickes. Gramm. Franc. Theot. p. 111. versu 2. ita legitur:

Azist inti heiterer tagastern.

Adest & clarus lucifer.

Scherz. Not. ad h. l.]

STETI, gradus. *In deru jungistun steti*, in ultimo gradu. c. 29. *Andrero stet*, alio loco. c. 7. *Andrero steti*, alibi. c. 6. Kero. [Adde ex eodem Kerone: *In junkistun steti*, in ultimo loco. c. 43. *in merun steti*, in majori loco. c. 61. *steteo*, locorum. c. 55. *in stetim*, in locis. c. 6.

In hirtliben stetin, in pastoralibus. Gloss. Monf. p. 343.

In velligen stetin, in ruinosis. p. 340.

Unvuerden stetin, obscuris. p. 380.

In uuosten stetin, in desertis locis. Tatian. cap. 46. 5.]

Zi steti thar, Otfrid. V. 7, 3. de Maria ad sepulchrum Christi adstante:

Zi steti thar ginoto
si minnota inan thrato.

In loco ibi anxie
amabat eum (Jesum) vehementer.

Ze stete stande, permanens. Notk. Psal. XVIII. 10. *Truhtenes forhta ist heilig, unde iemer ze stete stande:* timor Domini sanctus permanens in seculum seculi.

STIAGIL, gradus. c. 5. *stiagila missilihhe*, gradus diversos. c. 7. *stiagil cuatan*, gradum bonum. c. 31. *fon obana kascribanem stiagulum*, desuper scri-

ptis gradibus. c. 61. *stiagil sprozzo*, gradus. c. 7. *Ufkistiganen stiagilim*, adscensis gradibus. cap. 7. Kero.

Otfrid. II. 4, 17. de diabolo:

Er thar nihein a stigilla
ni firliaz oub unfirslagana.

Qui nullum gradum
reliquisset inobturatum.

[*Stigilla* mallem hic reddere *semitam, viam*, est diminutivum à *stiga* quod semitam, viam, significat. vide inferius. Scherz. Not. ad h. l.]

STIAZI, *zistiazi*, zerstossen. Otfrid. IV. 19, 62. Falsi testes de Christo:

Thaz krefto er sih bibiazi,
thaz Gotesbus zistiazi.

Quod firmiter se jactaverit
quod templum dirutum.

[Verte: destruere velit. Scherz. in Notis.]

Joh mohti in thrin dagon sar
irzimboron iz auur thar.

Ipse possit in tribus diebus statim
reædificare illud.

STICCHELA, ascia, fractorium. Notk. Ps. LXXIII. 6. *Mit partum unde mit sticchele brachen sie sia:* in dolabro (securi) & fractorio (ascia) dejecerunt ea (eam.)

[*Stibbe*, ictu. Gloss. Monf. p. 364.]

STICHT, pro Stifft, Chron. Sax. Vet. Sic Belgæ *Kracht*, pro Krafft. *Lucht*, pro Lufft. *Gekocht*, pro gekaufft. Gl. Lipf. *Stihtan, ædificabis.* ubi Somn. *Ædificare Sax. Stihtan.*

Stichtenoten, Stifftsgenossen, die zum Stifft gehören. Chron. Sax.

[STIEGUN, vel *linun*, cancellam. Gloss. Monf. p. 329.

Givuntenan stiegun, cocleas. p. 328.

Aftergivuntanero stiego, per odeam f. odeum, p. 340.]

STIFELBRAUN, Vid. infra *Stivel.*

STIFT, *gyft*, Widem. Jus Argent. c. 108.

STIFFT, *Stift*, claustrum. Artic. Vett. Argent. §. 11. *Uber die dienstlute der Brudere. zu swelre Stift sie sint*, in ministros fratrum, de quocunque claustro sint. & §. XXIV. *Nieman sol pfenninge machen, er en si denne des gesindes dirre Stift*, interpres: Nullus facere debet denarium, nisi qui sit de familia Ecclesiæ hujus.

Stifften, concedere, locare. *Freystifft*, locare, quasi dicas, libere locare, ut possit recipi. Opponitur *Leibgeding*, & *Erbrecht*. Jus Prov. Bavar. An. 1553. t. XV.

Bestiften, mercedem dare. Jus Augustan. Vid. supra Müller.

Chistiftu, stabiliam. Isidor. 9, 1.

[*Stiftent*, nutriunt. Gloss. Monf. p. 364.

Stiftunga, machinas, insidias. p. 411.]

STIGA, semita. *Leite mih an dero stigo dinero giboto*, deduc me in semita mandatorum tuorum. Notk. Psalm. CXVIII. 35. *als ein Wolff das da ligt in den stigen*, ut catulus leonis habitans in abditis. Psalm. 17/18. 12.

[*Tuot rehto sino stiga:* rectas facite semitas ejus. Tatian. 13, 3.

Vox *Stiga* eundem ubique significatum retinet. Dicitur enim Gothice *staigs*. vid. Jun. Glossar. & AS. *stiga*. Germani hodienum *steig*, Sueci *stigar*, Islandi *stigu*, semitas appellant. Ubi tamen notandum est, proprie non quamvis viam aut semitam, sed assurgentem & in altum provehentem vocabulo hoc designari. Originem enim id habet à verbo *stigan*, hodie *steigen*, i. e. ascendere, uti rectissime l. c. Junius observat. Palthen. Not. ad Tat. p. 325.]

STIGILLA, adscensus, gradus. Otfrid. II. 4, 17. Vid. *Stiagil.*

STIGO, Ovile. Notk. Cant. Habac. ℣. 17.

[STIL vel *haccun*, uncinum. Gloss. Monf. p. 343. 344.]

STILLER, quietus. Kero. c. 65. *Stilli*, silentium. c. 42. *mit eocouuelihheru stilli*, cum omni silentio. c. 48.

Unstiller, desidiosus. c. 48. *Unstillida*, dissensiones. c. 65. Vid. *Unstill.*

Otfrid. II. 12, 81.

Ther Geist ther blasit stillo
thara imo ist muatuuillo.

Spiritus spirat tranquille
quorsum isti est animi voluntas.

Stille gewer, quieta possessio. Jus Feud. Alam. cap. 11. & Comment. p. 117.

Stillo, Otfrid. I. 18, 52.

Irspuan unsih so fallo (lege *stillo*)
ther unser muatuuillo.

Persuasit nobis sic clanculum
nostra malitia.

Stillu, occulta. Otfrid. II. 3, 86.

Thoh thisu uuuntar ellu,
uuarun filu stillu.

Attamen ex his miraculis omnibus
fuerunt multa silentio prætérita.

vide *Stullu.*

Stillnissi in uuirdit, Otfrid. IV. 7, 98.

Thoh uuirdit in giuuissi
er mihil stilnissi.

Verum occupabit eum certe altum
prius magnum silentium (i. e. tranquillitas, securitas.)

[*Ward tho gitan mihil stiltenissi*; & facta est tranquillitas magna (maris.) Tatian. cap. 52. 6.

Stille gericht, judicium contra rebelles imprimis, Rupertus Imp. in Constitutione filii Ludovici in Vicarium Imperii an. 1401.

Firstulti, sisteretur. Otfrid. III. 14, 32. Vid. lit. F. & *Gistult.*

Gistillen, retinere, cohibere, sedare. Otfrid. III. 16, 108.

Inti in nu sus gistiltun.

Et eum nunc ita quietum permittunt,
tolerant.

Id.

STI.

Id. V. 13, 52.

Ni moht er'mo gistillen.

Non poterat retinere.

[Verte: Non poterat se retinere. Scherz. Not. ad h. l.]

conf. supra lit. G.

Unstilli, turbæ, Notk. Psalm. LXXXIV. 9.

[STIMMA, vox. Kero. Prol. p. 17. vocem. ib. & c. 4. *hevit stim sina*, exaltat vocem suam. c.7. *stimmu*, voce. Prol. p. 17. *blutreister in stimmu*, clamosus in voce. c. 7. vox hodienum usitata. *Krimmera stimma*, diræ vocis. Gl. Monf. p. 406.]

STIMMO in Musica quotuplices olim, Vid. Notk. in Psalm. XCIV. 3. *Mit aller slahto stimmo uuunnesangon mennischin, orginon, seiton, fifon, cymbon, cloccon, horno & reliq.*

STINGAN, ferire, pungere. *Stanga*, pertica.

Notk. Psalm. IV. 5. *In iuueren herzon uuerdent ir gestunget*; in cordibus vestris conpungimini.

Anglo-Sax: *styngan*, ferire. Goth. *usstang auga*, erue oculum. Matth. V. 29.

STINKEN, in bonâ significatione, Otfrid. IV. 2, 38. de Unctione Mariæ:

Thiu diuri thera salba
stank in ala halba.

Hoc pretiosum illius unguentum
olebat omni loco.

Id. V. 23, 553.

Ther stank ther blasit thar in muat
io thaz euuiniga guat.

Odor afflat in pectus
& summum bonum.

Willeram. in C. Cantic. 2, 13. *Thie bluom machot* [diu bluod mahchet. ita n. ed.] *suozen stank.* & c. 1. 2. *Sie stinchent mit den bezhesten salbon.* [n. e. *Sie stinchente mit den bezzesten salbon.* Adde ex eodem: c. 1. 17. *Witeno stinkent, mit demo stanke bonæ opinionis.* c. 6. 8. *Der stank dines mundes ist samo der suozen ephelo:* odor oris tui sicut malorum. Notk. Psalm. XLIV. 9. *Fone dinero uuate choment die stancha myrrum:* à vestimentis tuis odor myrrhæ. Psal. CXV. Hebr. 4. *Gentium gelibnisse habent nasa unde ne stinchent.* Simulachra gentium nares habent & non odorabunt.]

Stancuuurze, aromata. Willeram. p. 167. [n. 69. quæ habet *stankuuurze*.]

Stankon, fœtor, Otfrid. III. 1, 37.

Druhtin fon then stankon,
Mi nim.

Domine ab hoc fœtore
Me libera.

Id. V. 20, 116. de iis qui in die judicii ad Sinistram sunt collocandi:

Thia uuinistrun ni biuuenkent,
thieselbo zigun stinkent.

Sinistram non evitant,
hi hœdi fœtent.

STI.

STIPHTAN, ædificabis, Rhyth. de S. Annon. ỳ. 153. & passim.

[*Stiphta*, concinnabat. Gloss. Monf. p. 349.]

STIRBIGEMO, mortalis. Vid. *Starben.*

[*Stirpigi*, morticinia. Gloss. Monf. p. 349.]

STIVEL, æstivale, ocrea, stivalia. Cæsar. Heisterbac. 10, 29. Glossar. Du Fresne, voc. *æstiv.*

Stifelbraun, wirt in aller welt genummen fur schwarz. Keisersperg. Brosaml. fol. 76. b.

STIURAN, regere, gubernare, Otfrid. II. 4, 136.

Ni bitharf thiu sin fuara
thero engila stiura.

Non indiget ejus (Christi) via
angelorum tutela.

Alam. Anglo-Sax. & Goth.

Stiuret mih, gubernate me. Willeram. p. 24. n. 12. ibi Junius. p. 65.

Stiurre inti rihti, gubernet ac regat. Hymn. 3, 5.

Stiuri dina scalcha. guberna tuos famulos. Hymn. 16. 5.

Stiuro, gubernator, nauclerus. Gloss. vet. Notk. Psal. CIII. 26. *Stiuro*, gubernator.

Stiuru, gubernatore. Otfrid. lib. ult. c. 25, 1. [In versione melius reddidit: auxilio.

Selben Kristes stiuru.
Ipsius Christi auxilio.]

Notk. Psalm. CVI. 26. *Stiuron*, gubernatoribus.

Scheffes stiura, puppis. Gloss. Vett.

Stiuranto ferid, remigio. ead.

Stiuren, empören. Notk. Psalm. I. 1. [Verba hujus loci hæc sunt: *Ullanda diu suht sturet sie nah alle.* quæ Schilterus ibidem ita vertit: namque hæc pestis corripuit fere omnes.]

[*Stiuro, ferio*, nauclerus. Gloss. Monf. p. 413.

Stiura, puppis. p. ead. baculum. p. 358.

Stiurari, gubernator. p. 379.

Stiurruodre, gubernaculo. p. 368.

Stiurnagale, clavo. p. 352.

Stiuron, adjutoriis. i. remis. p. 367.

Stiuri, magnificentia. p. 342. amplum. p. 382. amplitudini. p. 382. amplitudinem. p. 379. auctoritatem. p. 374. celsitudinem. p. 391. fastigio. p. 380. 381.

Stiuro, magnifice. p. 333. 362.

Stiurun, gubernator. p. 340. baculis. p. 325.

Stiurrun, magnum. p. 345.

Stiurin, apices. p. 380.

Stiuren, frequentioribus. p. 380.

Stiuro, recuperatione. p. 355.

Stiurara, recuperatores. p. 355.

Stiurero, magnorum. p. 354.

Stiurrer, præstans. p. 362. tantus. p. 388.

Stiurres, eminentes. p. 362.

Stiurrentin, dirigentis. p. 368.

Sturrer, magnus. p. 320.

Hertuomlihha sturi, principalem magnificentiam. p. 360.

Sturi, majestate. p. 368.

conf. *Sturirum.*]

STI.

Stiire, ſeditio. Vid. *Buring*.

Stiure, auxiliares copiæ. Carm. de Bell. Hiſp. ℣. 1696.

Sturia, *Stauria*, Inſcriptio Caroli M. ævo Neomagi poſita hodieque apparens: HUC USQUE JUS STAURIÆ. ſive ſturiæ.

Tributa, *Stiiras*, Comites à ſubditis intulerunt Fiſco, *Bignon. ad Marculph. L. I.* c. 8. non immediati Nobiles.

Cloſteuer, Pfälz. Stammfolge. p. 83. ſq. h. e. *Klau-oder Vieh-Steuer*, *von eim pferde* 20. *Regenſp.* ℱ. &c.

Straſtura, Stras-ſtür, Pontan. Lib. 6. Orig. Franc. cap. 17. Kapitul. Ludov. Pii an. 819. p. 617. hodie *wegegeld*. L. Longob. I. 14, 16. tranſitorium. Vid. Gloſſar. Du Freſne voc. Tranſitura.

Herſtiire. *Hofſtiire*, Jus Auguſtan.

Konigsſtiir, 1. Schilling. 5. ℱ. Goldaſt. p. 147.

Ungeſtiura, Willeram. in Cant. Cantic. p. 32. [n. e. p. 15. quæ habet *ungeſtuome*.]

Zunftſtiire, Jus Argent.

Stiira, *Beet*, *Gwerff*, origine videntur fuiſſe in arbitrio largientis: Tacit. de M. G. 4. Schazung, tributum, in arbitrio domini. Hodie omni hæc in Domini arbitrio.

[*Spabba* vel STOCHHAHI, gremium, i. e. radices fruticum aridæ, quæ jactæ à fluminibus in ripas. Gloſſ. Monſ. p. 349.

Stocb, ſtirps. p. 334.

Stocb, nervus. p. 335. 337.

Pisluch in ſtocbe, ſtinxit in ligno. p. 366.]

STOUF, pulvis, *Staub*, Carm. de Bell. Hiſp. ℣. 1401.

Steiffen, cohibere, rigeſcere facere. Kil. *Styven*.

STOK, Staffelſteine *zweine und ein Stok:* Signa Jurisdictionis criminalis, Dinghof Ebersheim.

Stokwart, cuſtos cippi ſive carceris, in quo rei, *die Schuldigen*, cuſtodiuntur. Jus Argent. Vet. §. 1.

STOLE, ſtola Sacerdotalis. Fragm. de Bell. Hiſp. ℣. 3780. Vid. Gloſſar. Du Freſne.

[STOLO, orario. Gloſſ. Monſ. p. 378.

Fone eriſt STOLLOTOST *du die erda:* initio tu fundaſti terram. Notk. Pſalm. CI. 25.]

STOMOSTEDU, littus, Tatian. c. 70. *Stuont in themo ſtomo ſtedu.* (Jeſus) ſtabat in littore. [Legendum Junius putat *ſoumo ſtadu* in ora vel crepidine littoris. Et dicunt quidem adhuc Germani fimbriam *ein ſaum*, littus *das geſtade*, ſed & metaphora, quæ priori voci ſubeſſe creditur, durior eſt, nec vox ipſa Veteribus pro fimbria uſurpata legitur, ſed ejus loco noſter *trado* dicit c. LX. 4. longeque alium ſenſum vocabulo *ſauma* tribuit Gloſſarium Boxhorn. ut Sarcinulas ſignificet. Tum quoque poſterior vox ſuſpicione nævi omnis caret, utpote locum denotans. Vid. Ker. adeoque & relationem ad aliud vocabulum, quod peculiarem loci indolem exprimat, ſubinnuens. Quapropter nihil mutandum cenſeo. Ceterum Gothis Suecisque veteribus in uſu fuit ſubſtantivum *ſtom*, quod aut locum, aut ſtipitem deciſæ arboris notat, teſte Loccen. in Lex. jur. Sueo-Goth. v. *ſtomſynir*, ex quo probabile evadit proprie talem locum, qui truncis atque ſtipitibus nititur, aut munitus eſt, voce illa denotari. Fluunt inde compoſita *ſtomnſynir* inſpectiones certi loci vel ſpatii, in quo ædificari debet, *preſteſtom* locus prædii ſacerdotalis, ſimiliaque. Eſt quoque apud Loccen. l. c. verbum *ſtämna*, unde phraſis *ſtämna watn*, coarctare aquam, *ſtämna dammer* opera piſcatoria intra ſinus fluviorum atque marium ad includendum iſthic piſces facere, itemque compoſitum *ſtamnboa* nautæ in puppi ſedentes, quam hodienum Sueci *backſtam* vocant, eidemque *framſtam* proram opponunt. Quæ omnia quanquam non ſatis apte cohæreant, id tamen ni fallor efficiunt, ut vocabulum aliquod ſeptentrionale maritimi littoraliſque ſignificatus, aut certe ad rem nauticam quacunque ratione pertinentis, quale hic expreſſum legitur, fuiſſe exiſtimetur, quod forte in lucem liquidiorem dies proferet. Mihi nullum eſt dubium quin *ſtomo ſtedu* id ſit quod Germani hodie *eine ſchiffſtedte*, itemque *eine laſtadie* (locum onerariis navibus ædificandis atque reficiendis deſtinatum) vocant. Palthenius. Not. ad hunc loc. pag. 381.

STO.

Stoze STOPHONTES, ictu pungentes. Gloſſ. Monſ. p. 391.

STORAH, ophimachus. p. 321.]

STOREN.

Tho ſtore, deſtines.

[STORNENTIU, attonitos. Gloſſ. Monſ. p. 347.

Stornentin, attonitis. p. 351.]

STOUOTA, querebatur, cauſabatur, Gloſſ. Vett.

[*Stouvot*, quæritur. Gloſſ. Monſ. p. 384.]

STOUP, STAUF, Kero: Stoupus, cyphus certæ menſuræ. Notk. Pſalm. XV. 5. *Stoufes*, calicis. Pſalm. X. 6. *Stoupb*, calix. Notk. Pſalm. LXXIV. 9. *Si iſt der calix (ſtuof chelib.)* Geiler. Narrenſchif. fol. 11. b. *das iſt der ſtauff darin iſt ſuſſes und bitters.* (*hic calix vini meri plenus mixto.*) Chron. MS. Monaſt. Ebersheim. *Menſura potus ænea ſtaupus.* Chron. Laurish. p. 179.

[*Stoupha*, in cyathos. Gloſſ. Monſ. p. 345.

Stouphin, calicibus. p. 352.]

STOWINGON, increpatione. Gloſſ. Lipſ. qui addit: *Nos pro ſtimulatione.*

STOZISER, propugnatorium. Gloſſ. Vett.

[*Stoze ſtophontes*, ictu pungentes. Gloſſ. Monſ. p. 391.]

STOZZIT, impulerunt. Gloſſ. Vett. Otfrid. III. 7, 31.

Stozot ſih io in trabti
mit mihileru unſtati.

Impellit ſe continue (indeſinenter)
cum maxima inſtabilitate.

[*Stozit*, impulerit. Gloſſ. Monſ. p. 323.]

STOZZONTO, trepidè. Kero. c. 5.

STRAF,

STR.

STRAF, *Strof*, bestrofet, punitus. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 3379.

STRAK, *straker lauff*, cursus directus, à nemine sufflaminatus. Vox propria veterum certaminum cursoriorum apud Celtas & Alemannos, ut & Græcos. Unde S. Apostolus ad Phil. III. 13. *Ich vergesse was dahinden ist, und* strecke *mich zu dem das dafornen ist, und jage nach dem vorgesteckten Ziel.*

STRAL, Sagitta. Notk. Psalm. XXXVII. 3. *Dine strala in mir steccbent*, sagittæ tuæ infixæ sunt mihi. conf. *Strela.*

[*Inantraf mit stralun*, appetiit. Gloss. Monf. p. 406.

Fiurinemstralom, igniferis. p. 406.

STRANGON, resticulis. p. 391.]

STRANGEN, fontes, rivi. Notk. Psalm. LXXIII. 15. *Du zebrache in manige strangen brunnen unde chlinga:* tu disrupisti fontes & torrentes. Kilian. Str.

Strangeta folspahidu, corroboratus spiritus. Tatian. c. XII. 1. conf. *Strengan.*

STRASSE, STROSS, via. Vid. infr. *Wege.*

[*Straspuruc.* Argentoratensis. Gloss. Monf. p. 417.]

Keisers Strofs, via Regia, lata pedes LXII. Charta transactionis de ann. 1444. inter fabricam Monaster. Argent. & Communitatem Biblesheim: *Meinten, dieselbe Strosse were des Keisers Strosse und solte vom rechten sechzig und zwey Schube wyte haben, alse sie ouch eine solche wyte in Sulzerban dober bette.* Et mox ex adversa parte: *alledieweile das der Richs Strossen von des Riches wegen nit allenthalben durch das Lant ersuchet oder undergangen wurden, so solte diese Strosse und diser weg ouch dobin bliben also dober.* Atque sic etiam transactum fuit: *ist in der gutlichkeit ubertragen, das die Strosse an disem ende bliben sol nach des Wercks meinunge.* &c. Item ibidem: *Die erberliche meintent, derselbe weg were eine halbe Strosse XXXI. Schuhe wyte haben.* Conf. Du Fresne Glossar. voc. Cheming.

Statuta Augustana: *Diu Lantstrauzz sol sin als wit daz ain wagen da wol gan mak und daz man dennoch daneben wol geriten und gan mug.*

STREBEN, notstreben, Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 3414. vide *Not.* & *Stall.*

STRELA, Sagittæ, tela. Notk. Psalm. VII. 14. X. 2. [Utroque in loco *strala*, non *strela* legitur. Prior ita se habet: *Sine strala uuorhta er brinnenten;* Sagittas suas ardentibus effecit. *Er santa Apostolos: die sint sine strala.* Alter vero ita: *Sundige habent alegaro iro strala in iro chochere*, peccatores paraverunt sagittas suas in pharetra.]

STRENAESHALCH, Monasterii nomen, quod interpretatur, *Sinus fari*, Beda Lib. 3. Hist. Eccles. cap. 25.

STRENGAN, durus, acerbus. Otfrid. IV. 7, 31.

Nid filu strengan.

Invidiam multum gravem.

Isid. 4, 2. *Israhelo Got uuas mir zuosprehhendi, dher rehtuuisigo manno uualdendho, strango Israhelo.* Deus Israel locutus est mihi, fortis Israel, dominator hominum justus.

Streng, fortis, ἰσχυρός, Tatian. c. 13, 23. Johannes Bapt. dicit: *Ther after mir zuouuart ist, ther ist mir strengiro.* Qui post me venturus est, fortior me est.

[Hic affectata imitatione latinæ constructionis comparativi cum ablativo in vocibus, *mir strengiro*, sensus plane pervertitur, si nimirum in dativo casu pronomen accipias, id quod linguæ Teutonicæ genius requirit. Dicimus enim priori sensu *strenger denn ich*, id quod interpres AS. recte intelligit, dum dicit *strengra thonne ic.* Palthen. Not. ad Tat. p. 334.

Idem Tatian. 12, 1. de puero Jesu: *strangeta*, confortabatur. & c. 4, 19. *Ther kneht uuohs, inti uuard gistrengisot geiste.* Puer crescebat, & confortabatur spiritu. Ad quem locum hæc notat Palthen. p. 307. Habemus adhuc Germani vocem primitivam *strenge.* Sed quæ solam animi virtutem denotat, cum & ad corporis robur designandum adhibita olim fuerit, uti ex hoc loco, additoque *geiste*, item ex usu vocis AS. *Strenght*, quam vide sis apud Somner. patet. Verbum inde derivandum perdidimus. Quod enim dicimus *anstrengen*, id aliam habet originem, est enim à voce AS. *streng.* Germ. *strang* funis, proprieque de equo currui alligato dicitur, quem quia ad onus trahendum hoc modo adigimus, hinc figurate, de quocunque coactionis genere homini adhibito idem usurpatur. Hæc Palthenius l. c.]

Strangen Godes, strenui. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 2658. 2769.

STRENON, Vid. *Fahs.*

STREUUIT, deprimit. Otfrid. III. 3, 21.

Hiar streuuit thiu sin guati
in uns thio ubarmuati.

Hic deprimit ipsius bonitas
in nobis superbiam.

Hodie *Streu*, stramentum humi. Goth. *stravan*, sternere, humi projicere, Marc. XI. 8. & XIV. 15. Luc. XIX. 36. *Straua*, stramentum solenne super sepulturam Gothorum, Jornandes de reb. Getic. cap. 49. de obitu Attilæ: *Postquam talibus lamentis est defletus, STRAUAM super tumulum ejus, quam appellant ipsi, ingenti comessatione concelebrant.* Commentator Statii Lactantius II. Thebaid. *Acervos exuviarum hostilium moles. Exuviis enim hostium exstruebantur Regibus mortuis pyra sepultura. Quem ritum sepulturæ hodie quoque barbari servare dicuntur, quem* Strabum *dicunt sua lingua.* Vulcanius Not. in Jornand. *Strabam* à *Straffen* deducit, quod punire est, Verisimile enim esse, Hunnos Attilæ non hostilium tantùm exuviarum acervis ad tumulum congestis, sed captorum cæde parentasse. Wormius in Monum. Dan. l. 6. p. 36. per *Stravam* convivium intelligi contendit, cui consentit Mart. Schodel. Disquis. Hist. de regno Hungar. c. 181. & Stravam esse purum Scythico-Hungaricum, quo Silicernium denotarint. Vid. *Labban*, *Strevilabban.*

Gistreuuit, vid. lit. G.

STRICHG,

STR. STR.

STRICHG, articulus, momentum temporis. Artic. Vett. Argent. §. VI. *Vond er also lange mit der Klage sich gesumet het. bis uf den Strichg*, i. e. quia adeo se neglexit quod causam suam in illum articulum distulit, scil. itineris. Goth. *Striks*, apex, Matth. V. 18. *Fon thir nirstriche then fridu*, à te ne tollat pacem, Otfrid. I. 12, 56.

Instriche, evitare. Otfrid. I. 5, 106.

N'ist in erdrihe,
thaz er imo io instriche.

[In versione h. l. ita transtulit:
Nihil est in terra,
quo se ipsi eripiat.]

Thurhstreych, pertransissem, Willeram. p. 42. [n. 18. in qua legitur *durchstreich*.]

Uberstricchen, transilire. Notk. Psalm. LXI. 1. *uberstriccbenten*, transilientem.

[STRIDUNGA, stridor. Tatian. XLVII. 7. *Zeno stridunga*, stridor dentium. Est *stridunga* vox corrupta ex Latino stridor. Palthen. Not. ad h. l. p. 369.

STRITH, disceptatio. Gl. Monf. p. 324. conflictum sermonis. p. 403.

Strith vel *uuich*, militia. p. 347.

Reda, oder *strit*, altercatio. p. 403.

Strita, causæ. p. 352. simultates. p. 379. contradictiones. p. 352. certamina. p. 360.

Strite, quæstione. p. 392.

In strite, *in gauuinne*, in conflictu. p. 406.

Strites, quæstionis. p. 321. pugnæ. p. 347.

Stritun, lites. p. 336. disceptationibus. p. 377.

Strit, agonizare. p. 354.

Strites, alterceris. p. 355.

Stritit, compugnat. p. 330.

Strittit, vel *sturmit*, tumultuabitur. p. 332.

Strito, disceptabo. p. 336.

Stritun, disputabunt. p. 365.

Stritant, militant. p. 398.

Stritan, confligere. p. 382.

Stritenta, disputantes. p. 365. 395.

Stritigor, contentiosus. p. 374.

Striter, contumax. Kero. c. 23.

In strite bagen, judicio contendere. Tatian. c. 31, 4. Hodie *Streit*, quod vero non tam pro lite judiciali, quam pro privata altercatione accipimus. Palthen. Not. ad h. l. p. 359.]

STRITTEN, Notk. Psalm. L. 6. *Unde du gestritest so du irteilet uuerdest*: & vincas cum judicaris.

[STRO, stipula. Gloss. Monf. p. 335. paleis. p. 339.]

STROBUDIE, v. *Bude*.

STROF, Vid. STRAF.

STROMER, *Waltstromer*, jungitur cum Forstmeister, à Carolo IV. Imp. in Diplomate Zeidlariis Noricis dato an. 1350.

Rupertus Imp. concessit in feudum Civitati Norimbergæ *das Ampt des Waldes, das die WALTSTROMEYER, und auch das Vorstampt das die Vorstmeister etwan uff dem Walde bey Nurenb. gehabt haben, und die Furrewte mit allen iren Zugehörungen*. An. 1401. Epiphan. Vid. Christoph. Scheurl. à Defersdorff Disput. Inaugural. Altorphin. de Jure Mellicidii, *vom Zeidelrecht*. 1690.

STRON *thaz uelt*, campum sternere. Fragm. de Bell. Hisp. ✠. 3162.

STRONT, Stercus, struntus, Franc. Junius in Willeram. pag. 225. à *Streuen des Strohs u miste*.

[STROPOLOT, horror. Gloss. Monf. pag. 362.]

STROSS, Vid. *Strasse*.

STROTTEN, *verstrotten*, Acta Vienn. anno 1460. fol. 11, b.

[STROUM, vel *drati*, alveum. Gloss. Monf. p. 413.

Stroumun, rudentibus. p. 368.

STRUHHONTAZ, impingentem. p. 336.]

STRUMPFF, paralysis, apoplexia, Chron. Königshov. c. 2. §. 205. à *Strom*, Flus, Schlagflus.

STRUNGEN, Notk. Psalm. CIII. 32. Qui tangit montes & fumigant. *Der die ubermuoten menn isken triffet unde gestrunget ad pœnitentiam (ze riuuuo) unde so getroffeno riechent sie.* Rhythm. de S. Ann. 278. [Verba hujus loci hæc sunt:

So her die meinstrenge man
Ni conde nie biduingan.

Nec is communiter strenuos viros
poterat unquam vincere.

Sic *armstrangigh* ap. Willeram. *Strangigh*, fortis, gravis, strenuus. Unde nostrum *Strenge*, *gestrenge*. Not. ad h. l.

STRUZA, Struthiones. Gloss. Monf. p. 333.

Struz, Struthionem. p. 412. hodie *Strauss*.]

STRYM, radius solis, Keisersp. fol. 25. b.

STUANT, Otfrid. V. 14, 2.

Thaz bizeinot mihil guat,
thaz Druhtin thar in stade stuant.

Hoc designat magnum bonum
quod Dominus hic in littore stetit.

Instuanti, percipere. Otfr. II. 2, 19.

Thaz ja gilich instuanti
thesselben liohtes guati.

Ut singuli perciperent
illius lucis gratiam.

Notk. Psalm. XXXI. 4. *So du mih in not prahtost, so stuont ih pechennen mine sculde, so stuneta mih diu uuizzentheit.* Quum tu me in ærumnam duxisti, tunc cœpi confiteri peccata mea, tunc suborta mihi intelligentia.

Stimulare, Notk. Psalm. CXLVI. 3. *In dar nebeine geluste ne stungent.* Illum ibi (in altera vita) nulla concupiscentia stimulat. [Referendus hic locus ad seq. *Stuncnissi*.]

STUBBI, *Stubti*, pulvis. Gloss. Vet. Willer. in Cant. p. 46. n. 20. & 90. 39. [In nostra edit. scribitur *stuppe*.] Otfrid. Lib. ult. c. 24, 23.

Thaz unser stubbi fulaz
uuerde auur sulih so iz uuas.

Quod noster pulvis putris
fiat iterum id quod erat.

Stou-

STU.

Stouben, diſſipare. Notk. Pſalm. CIII. 17. Pſ. CXV. Hebr. ℣. 7.

Abſtüben, Notk. Pſalm. CXIII. 17. [*Abſtüben* in h. l. non reperitur.]

conf. inf. *Stuppe*.

STUBICH, menſuræ genus. *Von ainem ſtubich nuzz ainen pfennig. Furet man aber die nüzze in ſtubichen ſo nimt er von ainem Schöffel* 1. *ſ. Von ainem ſtubich birun oder öpfel ainen pfennig*, J. Auguſtan. Vet. tit. de Telon.

[STUCHI, ſciſſuras. Gl. Monſ. p. 328. fragmen. p. 339.

Stuchin, particulatim. p. 392.

In ſtuchi kaprochan, in fruſta diſrupti. pag. 411.

Ze inemo ſtuche, ad tempus. p. 366.

Stuchon, commaticam. p. 411.

STUDAGAZ, nemoroſa. p. 410.

Studabes, rubi. p. 365.

STUKE, ſpatium. *Thaz uuas in ſtuke*, quod erat in ſpatio. Tatian. c. 224. 1. Germani qualiſcunque rei, adeoque & ſpatii, partem adhuc *ein ſtück* vocant. Palthen. Not. ad h. l. p. 397.]

STUKIDA, irritavit. Gloſſ. Lipſ. qui addit: *ut nos metaphorice ſtoken*. ubi Somnerus: *Pungere Sax. Stician, ſtimulus ſticcels*. Hodie: Stiche geben.

[STULLO, horæ. Gloſſ. Monſ. p. 341.]

STULLU, tranquillitas. Otfrid. I. 23, 2.

Tho thiſu uuorolt ellu
quam zi theru ſtullu.

Cum hic mundus omnis
veniſſet ad tranquillitatem (temporis.)

[Ad illud momentum temporis. Scherz. in Not.]

Id. V. 17, 53.

Sar zi theru ſtullu.

Statim ad ipſam tranquillitatem.

[Scherz. in Not. Mox in momento.]

Momentum, Id. III. 8, 95.

Tho uuard in theru ſtullu
thaz uuetar filu ſtilli.

Tunc fuit in iſto momento
tempeſtas multum tranquilla.

IV. 4, 151.

Bi einera ſtullu.

In momento.

Stille, tranquillitas. *Giſtultu*, tranquillata. Otfrid. III. 14, 114.

So sliumo er es giuuuag thar
ſie giſtultun in ſar.

Quamprimum ipſe id prohibuit
tranquillatæ (ſunt undæ maris fluctuantes) ei ſtatim.

[Id. cap. 16, 134.

Fahan ſie'nan uuoltun,
iob thoh in thes giſtultun.

Apprehendere iſti ipſum volebant,
Attamen ipſum dimiſerunt.

Et tamen interim tranquilli manebant. Ita poſteriorem verſum reddit Scherz. Not. ad h. l.] vide ſupra lit. G. & *Stillu*.

[STULINGUN, *ingisleihtaz*, ſubintroductam. Gloſſ. Monſ. p. 373.]

STUMPF, Kloz, truncus. *Die hant uf dem Stumpfe abslahen*, Liber Salic. Monaſt. Ebersh. de Cur. Dom. in Sigolzh. Inde *Stümmelen*.

[*Stumpha*, baſes. i. pedes. Gloſſ. Monſ. pag. 365.]

Stumpffi, Chron. Konigshov. pag. 853. & 868.

STUNCNISSI, compunctioni. Kero. c. 49. Notk. Pſalm. XXXIV. 16. *Ze uuorfen uuurden ſie nals keſtuncte*: diſſipati ſunt, nec compuncti.

Geſtungeda, Notk. Pſalm. XVII. 5. *Daz ſint die geſtungeda des fleiskes*; id ſunt ſtimuli carnis. Pſ. LIX. 5. *Trangoſt unſih mit demo uuine geſtungedo*; potaſti nos vino compunctionis.

STUNDE *halten*, Chron. Königshov. c. V. §. 199.

STUNT. *Andrera ſtunt*, altera vice, denuò. c. 39. *ſtuntuuilo*, momenti. [*eineru ſtuntbuuilu*, uno momento. c. 5. Kero. *Luzzileru untarſtuntu*, parvo intervallo, c. 42. Kero.

[*Stunt uuila*, articulum. Gloſſ. Monſ. p. 407. *In einero ſtund uuilo*, in puncto. p. 341.]

Otfrid. I. 3, 73.

Zeli du thaz kunni,
ſo iſt einlif ſtunton ſibini.

Numera tu generationes,
& ſunt undecies ſeptem.

c. 5. 4.

Manodo after rime
thria ſtunta zuene.

Menſes poſt illud factum (contingentiam)
terna vice duo.

Stunt, tempus, hora. Otfrid. ad Ludov. R. ℣. 19. *Zi thiu due ſtunta mino*. Ad hoc collocarem horas meas. I. 18, 69.

Bi unſeren ſtunton.

In noſtris horis.

[Cod. Vindob. habet: *bi unſeren ſunton*. i. e. ob noſtra peccata. Scherz. Not. ad h. l.]

III. 23, 67.

Ja ſint, quad er, binoti
Zuelif dago ziti?
Thio iro ſtunta uuerbent,
iob themo dage folgent.

Nonne ſunt, dixit, certe
duodecim diei horæ?
Qui hoc momenti negotiantur,
& diem ſequuntur.

[Quæ (horæ) per ſuum tempus eunt. Ita penultimum verſum reddit Scherz. in Not.]

V. 23, 278.

Ni uuirdit oub innan thes
zi ſtunton breſt imo thes.

Ne exiſtat etiam interim
ſtatim defectus ei alicujus.

STU.

Adde I. 15, 43.

Carm. de Bell. Hisp. ℣. 1354. 2859.

Menſuræ genus, Otfrid. II. 8, 64.

Nam iagilib in redinu,
trizzug ſtunton zehinu.

Capiebat quælibet (hydria) in computo
trecies decem.

STUOLO, Otfrid. IV. 9, 26. de cœnaculo in quo Chriſtus ultimum Paſcha comedit:

Is uuas garo zioro
giſtreuuitero ſtuolo.

Id erat paratum ornate
ſtratis ſedilibus.

Notk. Pſalm. I. 1. *Subtſtuole*, cathedra peſtilentiæ.

Stuele, v. *Bot.*

Stulſazze, judex. Notk. Pſalm. LXVII. 35.

[*Stuoal*, vel *bohſedal*, triclinium, i. in tribus gradibus ſedes. Gloſſ. Monſ. p. 326.

Stuola, accubitus. p. 375. recubitus. p. 397.

Stuole, triclinio. p. 360. accubitu. p. 353. 358.

Demo uuriſtin ſtuolſazin, architriclino. p. 395.

Stuollachan, ſtratorium. p. 327.

Hohſtuol, triclinio. p. 329.

STUOPHES, calicis. p. 328. vid. *Stoup.*]

STUOT, Equus admiſſarius, Du Freſne Gloſſar. St.

Stute, equa ductrix. Gl. L. Alam. c. 71. MS. *in tropo ductricem*, *i. e. Stute.*

[*Stuotari*, mulio. Gloſſ. Monſ. p. 400. mulionem. p. 384.]

STUPF, punctum. Ruodepertus Mag. S. Galli Epiſt. VII. *Quia virtus conſtillationis in ictu pungentis eſt.* in theodiſcam linguam tranſtuli: *Uuanda des Keſtirnis chraſt fergàt unde virloufit in ſo langero viriſte ſo man einen Stupf ketuon mag.*

STUPFEN, ſtipulari, promittere. Charta S. Marci Argent. de an. 1296. D. poſt judica: *Der Egenante Ritter hat ouch globt und geſtupfet das er ſchaffen und verſorgen welle das &c.*

[*Riz* vel *Stuph*, apex. Gl. Monſ. p. 409.]

STUPPE, *Staub*, pulvis, Notk. Pſalm. I. 4. *Die argen zeſarent alſo daz ſtuppe dero erdo*, tanquam pulvis terræ. Cant. Canticor. 3, 6. vide *Stubbi.*

Zeſtoupen, diſſipare. Notk. Pſalm. XXXIV. 16. *daz zeſtoupta ſie mer*, hoc diſſipavit eos magis.

STÜR, *Stüren*, *Sturia*, Vid. *Stiuran.*

[*Sturro*, ſuperbæ. Gloſſ. Monſ. p. 351.

Sturirin, progreſſoris. p. 324.

Sturilinga, tyrones. p. 330.]

STURIRUM, boves. Iſid. 9, 4. [Longe aliter hoc vocabulum Palthenius exponit, dum ita de eo. *Stiuren* eſt regere, gubernare. Vid. Jun. in not. ad Willer. p. 65. Germani hodie *ſteuren* dicunt, inſtrumentumque quo navis regitur *das ſteur*, gubernatorem ejus *den Steurmann* vocant. A *ſtiuren* ſubſtantivum hoc eſt *ſturir* rector, quæ vox Sacerdotibus apte tribuitur, quod illi olim Eccleſiarum rectores dicerentur. In hiſtor. Gothr. & Rolf. compoſitum eſt *forſtiori*, quod per Regem, Gubernatorem, interpretatur Verelius. *Stiorn* ibidem regimen eſt, & *ſtiornarlaus* ſine regimine. Hæc Palthen. Not. ad h. l. p. 417.]

STURMEN, *leuten*, Chron. Königsh. c. V. 78.

[*Sturm*, motu. Gloſſ. Monſ. p. 362.

Sturme, ſtrepitu. p. 404.]

Zu ſturme reiten, in expeditionem ire. Rhythm. de S. Annon. ℣. 251.

Sturmfan. v. *Ban.*

Sturmen, turbare, Tatian. cap. 60. 12. *Giſah trumbara inti meniga ſturmenta.* (Chriſtus in domo Jairi) vidit tibicines & turbam tumultuantem.

Sturmgiiſen der ſchmeichenden buler, Steinhöw. fol. 60. b.

[*Sturmuuint*, nimpha. Rhaban. Maur. Gloſſ. apud Diecman. qui commentarii loco hæc ſubjungit.

Haec ipſa *Nimphae* vox, cum aliis duabus „ Theot. itidem, vt hic, tempeſtatem ſignifi- „ cantibus, n. 1953. (quamvis non per i, quod „ aliis etiam placet, ſed y ſcripta) repetitur, vt „ adeo de mendo vix ſuſpecta eſſe queat. Mihi, „ cur *Nympham* Rabanus *Sturmuuint* tranſtulerit, „ cogitanti, quae occurrerunt, ita promam, vt „ meliora ſuggeſturo lubentem me ceſſurum re- „ cipiam. Aut itaque ex paganorum, aut ex ſui „ animi ſententia, *Nympham* Rabanus ſpectauit. „ Si illorum mentem referre voluit, obſeruo pri- „ mum, eos tempeſtates atque ventos in Deo- „ rum numero habuiſſe, quibus etiam ſacrificia „ obtulerunt, V. Gyrald. *Oper. I.* 190. Cerdam „ ad *Virg. II. 292. 586. a. 592. b. III.* 508. Lo- „ meier. *de luſtrat. vet. gent. C.* 10. *p.* 78. *ſſ.* cultum „ tamen illum, vt opinor, non tam *ipſi illi* ve- „ hementiori aëris agitationi, quam cauſae coe- „ leſti, tribuentes, cui cardinales ventos Heſio- „ dus, vt ceteros terreſtri, adſcripſit, Nann. „ 7. *Miſc. I. p.* 1315. 1316. Hinc Jupiter ipſe e „ coelo tempeſtates vibrare creditus eſt, cuius „ quoque nomine non raro Poëtae ipſam tem- „ peſtatem denotarunt, Barth. *I. Adu.* 19. *p.* 43. „ Nec vni Joui hoc negotium Poëtae dedere, „ ſed & Aeolo, vt vel ex Virg. *I. Aen.* 69. *ſſ.* ap- „ paret, immo & minorum gentium Deabus, „ quas *Nymphas* appellabant. *Non illae* huc „ vniuerſim ſecundum omnia, *quae ſtatuebant*, „ genera pertinent, a Merbitzio *Diſſ. I. de Nymphis*, „ & Pitiſco *Lex. A. R. II.* 297. *ſſ.* ex Gyral- „ do maxime, compendio tractata; ſed quae „ nominatim aquis praefectae erant, tantae nu- „ mero, vt alii vltra 50., alii vltra 100. earum „ producerent, Cerda *ad Virg. I.* 529. *b.* *Vbi* „ *aquae, ibi &* Nymphae, *aquarum indiuiduae comites*, „ ait Behot. *I. Apophoret.* 17. *p.* 55. Τηθυάδες „ propterea Porphyrio *de antro Nymphar. p.* 258. „ 261. appellatae. Harum praeſes Neptunus, „ νυμφαγέτης ideo vocatus, Haurech. *de cognom.* „ *Deor. L. I. p.* 145. Hinc aqua Graecis νύμφη, „ Stephan. *Theſ. ling. Gr. II.* 1094. 1095. Latinis *nympha* „ dicta, Barth. *ad Claud. p.* 1016. Aringh. „ *Rom. ſubterr. II.* 63. Immo *lymphae*, id eſt, aquae „ *dictae a Nymphis*, Feſt. *p.* 110. Lymphas *appellabat* „

STU.

„ *labat vetustas, quas Graeci* Naïdas, *nos* Nymphas „ *vocamus:* Haec Broukhuſ.*ad Propert. p.* 294. *b.* „ qui iam *p.* 191. *b. Nymphas* & *Lymphas* millies „ confundi dixerat. Adde ex eodem *p.*92. *a.* in- „ ſcriptionem Gruterianam: *Nymphis lymphisque* „ *Aug.* Facit huc etymum Nymphae Voſſianum „ 2. *Idolol.* 78. *p.* 261. *a.* a נטף *ſtillare, effundere.* „ Harum Nympharum aliis blandum quidem „ fontium & fluuiorum praeſidium datum eſt, „ quare & cultae in locis, quos viui fontes ir- „ rigabant, Barth. 7. *Adu.* 10.*p.* 330. aliis vero „ poteſtas mouendi ventos, & maria, atque „ adeo excitandi tempeſtates, conceſſa. Hinc „ *Aeolo a ſiniſtra pictam Nympham ſeminudam, quam* „ *ei coniugem Junio dicitur dediſſe,* refert Albricus „ *de Deor. imag. C.* 13. *p.* 317. qui hanc Virgilii „ Deiphoben eſſe conijcit, ad quem V. Seru. „ *p.* 396. Has Nymphas pro daemonibus Graeci „ habebant, vnde eas δαιμονιά τινα ἐν γυναικείῳ „ σχήματι Scholiaſtes Theocriti apud Chabot. „ *ad Horat. p.* 16. *a.* appellat: Et Pſello *de ope-* „ *rat. Daem. p.* 125. Graecorum Nymphae ma- „ rinae *Daemones* audiunt. In primis apud Ro- „ manos Nympha *Salacia,* a *ſaeuitia* Pacuuio no- „ tata, celebris eſt, de qua Feſt. *p.* 472. 473. „ Salaciam *dicebant Deam aquae, quam putabant* ſa- „ lum ciere, *hoc eſt, mare mouere:* vbi Scaliger „ hanc *ſalaciam* Homeri Ἁλοσύδνην eſſe obſeruat, „ παρὰ τὸ τὴν ἅλα σύειν, a commouendo mari „ ſic vocatam, quod nomen Homerus variis „ Nymphis impoſuit. Ita Theologia vel potius „ Mythologia Graeca & Lat. nos rationem do- „ cet, qua *Nympha* metonymice pro *turbine &* „ *tempeſtate* dici queat. Sin vero Rabano ſua „ nobis exprimere ſenſa placuit, aliter inſtitu- „ endum eſt. Vel enim Nymphas ex Theologia „ Chriſtiana pro malis ſpiritibus habuit, & ab „ illis non modo per ſe ipſos, ſed & veneficos „ vtriusque ſexus, procellas excitari credidit, „ quae omni aeuo plurimorum Chriſtianorum „ ſententia fuit, V. Delrio 2. *Diſquiſ. mag. II. p.* „ 136. 137. & 5. 16. *p.*760.*b.* Fromond. 4. *Me-* „ *teorol.* 2. *p.* 230. *ſſ.* Schott. *I. Phyſ. curioſ.* 34.*p.* „ 160. *ſſ.* Dufr. *Gl. T.* 1083. etiam a Gothis ipſo „ Dæmonis nomine, *meinvettir*, quod nobis eſt „ *bös Wetter*, apud Ver. *J. p.* 172. *a.* expreſſa; „ quorſum pertinent, quae de infeſtatione aqua- „ tilis Daemonis ex Poſſeuino Cerda *ad Tertull.* „ *II.* 173. *a.* refert: Vel Rabano Nymphae aut „ ſpectra marina fuerunt, quorſum adhuc vul- „ go Nymphas referunt, Germ. *Nixen* dictas, de „ quibus Merbitz. *cit. Diſſ.* 2. aut piſces huma- „ na, eaque muliebri, forma, quos itidem Ne- „ reidas, ſeu *Nymphas* & Syrenas vocant, V. „ Schott. *lib. cit.* 3. 4. 406. *ſſ.* vnde nautae, ſi il- „ lis appareant, triſte imminentis ſaeuioris tem- „ peſtatis praeſagium captare ſoliti ſint: cui ipſis „ adhuc hodie quaedam animalia aquatica, ma- „ xime ſi in mari tumultuentur, inſeruire no- „ tum eſt. Quod ſi nihil horum, quae dixi, pla- „ cuerit, non video, quid ſuperſit, quam vt „ *nimbus* pro *nympha* ſurrogetur: quemadmodum „ n. 1954. 1955. pro *nymphus* & *nymphorum, nim-*

STU.

bus & *nimborum* ſcribendum monebo. *Nympha-* „ *rum* certe & *Nimborum* voces confuſas, ex „ Heinſ. *in Ouid. II.* 851. diſcas. „

Sturmuuint, eſt vox nobis adhuc uſitata. Prior „ eius pars non de ventis tantum, ſed & homi- „ nibus, cum vi & impetu agentibus, adhibe- „ tur; vnde *ſtürmen*, eſt vrbem armata manu „ inuadere. Ab illa Adamus Brem. *Hiſt. Eccl.* „ *p.* 48. populum Transalbianorum Saxonum, „ *Sturmarios*, hodie *Stormarn*, nomen accepiſſe „ putabat, eo quod ſeditionibus illa gens fre- „ quenter agitur; ſed alterum Crantzii a *Stora* „ fluuio Stormarios deducentis, etymum cum „ Meibom. *Rer. Germ. III.* 109. omnino praeferen- „ dum cenſeo. Iſtam autem vocem *ſturm* de „ Caſeneuve *Or. L. Gall. p.* 44. *b.* a *ſtuer* deriuat, „ quod olim ſeditionem ſignificaſſe ex veteri „ monumento anni 1108. quod Chapeavillius „ edidit, oſtendit. Sax. adhuc *ſtuer* de homi- „ ne moroſo & auſtero dicitur. „

Uuint, ventus, quae vox Latina Theotiſcae „ & ſono & ſenſu plane reſpondet. Noſtrum „ *Wind*, quaſi *Waiend*, ex participio verbi „ *Waien* contractum putat Jun. *Gl. V. G. p.* 402. „ A quo parum diſtans Perizon. *ad Sanct. p.* 4. „ *wind* vel *wend* quaſi *webende* dictum ſentit, a „ *weben*, flare, quod Germanos a Lat. *vehere* for- „ maſſe facile quem crediturum opinatur; quo- „ rum tamen, ſi qui ſint, credulorum ordini „ me non minus exemptum cupiam, atque illo- „ rum, qui noſtrum *Wind*, ad Lat. *ventus* rela- „ tum voluerunt. Goropius *Hermath. L.* 3. *p.* 64. „ & *L.* 5. *p.* 109. *Wind* a *Wenden*, *vertere* deſle- „ ctebat, quod omnia vertat, & nihil ſinat ſta- „ tum quietemque ſuam tenere. Appellatio „ venti noſtrae vernaculae cum reliquis linguis „ Septentr. communis eſt. A *uuint* eſt *uuintar*, „ *Winter*, hyems, quod illo tempore vis ven- „ torum maxima ſit. V. n. 1531. Hæc Diec- „ mannus. Spec. Gloſſ. Lat. Theot. p. 66. ſq.] „

STURZ, *biſturzen*, obtegere, Otfr. II. 17, 32. Fragm. de Bell. Hiſp. ℣. 3120. vide ſupra in B.

STUZ, impetu.

Stuzzelingen unde ardingun, temere & fortuitò. Notk. Pſal. IX. 2.

SU, *ſo*, Otfr. I. 8, 9.

Oub ſo iz zitbi ſu uuurti.

Atque cum tempus adeſſet.

[Ex editione Flaciana citat. h. l. Schilterus, in noſtra vero editione ita hic verſus expreſſus eſt.

Oub ſo iz zi thiſu uuurti.

Quem Scherz. in Notis vertit:

Et cum res eo perveniret.]

INSUABI, percipere, *merken, verſpüren.* Otfrid. IV. 8, 13.

So uuer ſo'nan inſuabi
er uuiger zi imo irbuabi.

Quicunque eum (Chriſtum) exquireret
(perciperet ubi eſſet)
is pugnans ad ipſum accederet.

SUA.

[*Insuabi*, idem eſt ac audiret. Pro *uuiger*. Cod. Cæſ. leg. *uuig* unde duos hos verſus ita interpretor:

(Ut) ſi quis eum audiret, i. e. docentem
forte inveniret,
pugnam adverſus ipſum ſuſciperet.

Ita Scherz. Not. ad h. l.]

III. 4, 57. de ægroto Bethesdano.

So er erist ſine uuort inſuab,
er thaz betti ſar irbuab.

Quamprimum ejus verba perciperet,
iſte lectum illico tollebat.

In Suabun, Otfrid. IV. 24, 6.

Stimma ſie iro irbuabun,
ſo ſie tho thaz inſuabun.

Vocem iſti (Judæi Jeſum accuſantes) ſuam tollebant,
quum iſtud tunc perciperent.

conf. III. 24, 105. & ſupra lit. I.

SUAD SO DOR, Rh. de S. Ann. ℣. 709.

Suad ſo dor iemir kunftig uuere.

Quis ſtatus futurus eſſet.

SUAHCHAN, quærere, c. 38. *Suahbat*, quærite. c. 3. Kero. Hinc *Soca* ASax. LL. Edoardi. c. 23. *Suachit*, exegerit. Kero. c. 48. *Suahbi*, inquire. Prol. p. 17. *Suahbit*, expetit. c. 65. *Suahbanti*, requirens, c. 7. quærens. Prol. p. 17. *Ze ſuahbanne ſint*, requirenda ſunt. c. 6. conf. *Suochen*.

Otfrid. V. 23, 311.

Joh thes oub ni giſuichit (lege *giſuachit*)
ſie emmizigen biſuichit.

Et neque id inquirit,
quod perpetuo decipiat.

[Codex Cæſar. legit *giſuikhit*. Vatic. *giſuichit*. Scherz. in Not.]

Biſuah, Vid. Lit. B.

Erſuahtos, examinaſti. *Iſt erſuahhit*, examinatur. c. 7. Kero. Vid. ſupra lit. E.

Firſuachun, exquirere. Otfrid. IV. 24, 39. Pontifices Judæorum:

Firſuachun ſino guati,
iob ſelb thaz beroti.

Exquirentes ejus (Pilati) bonitatem
atque ipſe magiſtratus.

[Imo & ipſi ſummi Sacerdotes; ita ultimum verſum reddit Scherz. in Not.]

Geſuoch, lucrum, uſuræ, Notk. Pſalm. CXI. 5. *Herro funf phunt gabe du mir funfiu geuuan ih in geſuoch.* Domine quinque talenta tradidiſti mihi, ecce alia quinque ſuper lucratus ſum.

Giſuichi, Vip. Lit. G.

Geſucht oder ungeſucht, quæſita, & non quæſita, inquirenda, Vetus formula traditionum, Childerici Regis, & Lotharii Imp. Diplom. Obſervat. 8. ad Chron. Königshov. Tradit. Fuld. Form. Marculphi XIII. apud Lindenbrog. explicatur per aliam: *Sicut à nobis moderno tempore poſſides: vel ſi inantea ibi undecunque aliquid augmentare vel meliorare poterimus.* Adjectum quandoque *Ober oder unter der Erden*, an metallifodinæ ſubintelligantur? Neg. ſunt enim maxima Regalia.

Irſuoben, tentare. *Uberſuoben*, ſupra vires tentare. Notk. Pſalm. XXXII. 4. *An demo dinge ſcinet ſin triuua, daz er unſih dar ne uberſuochet, dar er unſero triuuuon chorot. Alſo Paulus chit.* Fidedelis Dominus, qui non permittit nos temptari, ſupra quam poteſtis ferre. *Ketriuuue iſt Got der unſih ni lazzet ferror irſuochit uuerden, danne uuir uirtragin mugin.*

Zarſuabchanne ſint, ſcrutandi ſunt. cap. 55. Kero.

Z'irſuabanne, ad exquirendum. Otfrid. II. 4, 11. accedens tentator ad Chriſtum:

Thaz z'irſuahanne ubaral
ſelber ther diuſal.

Hoc ad exquirendum maxime
ipſe diabolus.

V. 20, 15. Chriſtus ad judicium venturus:

Thaz ſuach er mit then forahtun
uuaz menniſgon io uuorahtun.

Ut inquirat cum timore
quicquid homines fecerint.

[SUAM, fungus. Gloſſ. Monſ. p. 400. hodie *Schwam.*

Suam, boletum. p. 414.

SUANGARIU, fœtæ. p. 343. hodie *ſchwangere*, gravida.]

SUANNET, judicet. c. 7. *Suanare*, judici. c. 3. *tac dera ſuana*, diem judicii. c. 4. *ſi kiſuanit*, judicetur. c. 62. *ſelbſuana*, arbitrio. c. 3. *dero forabtlihun ſuanu*, tremendo judicio. c. 2. *In ſelbſuanu des Heroſtin*, in arbitrio Prioris. c. 40. Kero.

[Adde ex eodem Kerone: *ſuanton*, judicaverunt. c. 63. *piderboriu ſuanit*, utilius judicaverit. c. 3. conf. c. 32. 35. *in taga dera ſuana*, in die judicii. c. 31. c. 2. *ubar ſuana des rehtes ſines*, ſuper judicia juſtitiæ ſuæ. c. 16. *ſuanono*, judiciis. c. 55. *ſuanom*, idem. cap. 63. *fona ſuanoom*, de judiciis. cap. 3.]

Symbolum Apoſt. Alam. Freheri: *Kunftic iſt ſonen*, judicaturus, Gloſſæ Vett. Freheri: Judex ad requirendum. *Soneo ze ſonene.* Dijudicavit: *Kaſonit.* Præjudicet, *Foraſuanne.*

Suonotag, dies judicii extremi. Notk. Pſal. XX. 9. Goth. *Saun*, λύτρον, Marc. X. 45. Marner. ℣. 4.

Es nabet gegen der Suonotage,
das Got wil ſuonen alle klage.

Charta Alam. apud. Vadian. l. 2. de Monaſt. p. 63. *placuit inter nos chartam pacationis ex utraque parte allevari, quod Tuitiſcè SUON BOUCH nominamus.*

Suanta, Otfrid. IV. 29, 30.

Thiu duniche thiu guata
bithiu ther loz ſuanta.

Tunica illa bona (Chriſti)
de qua ſors decidit.

Condemnare, Notk. Pſalm. IX. 1. *ze ſuendi*, ad damnationem.

Suane

SUA.

Suane ringe, Notk. Pſalm. LXXIX. 14. *Der einluzzo uuilde her der mit dem ſuaneringe ne gat.*

Kaſuaman, reconciliari, Willeram. 8, 2. Tat. 27, 1. *far er zi giſuonenne thih mit themo bruoder.* Vade prius reconciliari fratri tuo.

[SUAPA, Cyuuari. Gloſſ. Monſ. p. 417.]

SUAR, gravis, *Schwær.*

[*Suari*, pondus. Gloſſ. Monſ. p. 396. pondera. p. 384.]

Peſuaren, beſchwæren, gravare, Notk. Pſal. CIII. 6. *Selben die Apoſtolos peſuarot immenſitas ſuperſtitionis & perſecutionis.*

[Tatianus 182. 5. *Warum tho iro ougon giſuaretiu.* Erant oculi eorum gravati. Hodie *Gijuaret* dicitur *beſchweret*. Palthen. Not. ad h. l. p. 389.

Linti SUARZE, Æthiopes. Gl. Monſ. p. 405.

SUASERAT *ſpoon*, hærmorroiſſa, profluvioſa. p. 410.

SUASSO *mir gedunchet*, quodcunque videro. p. 326.]

SUAZZI, dulcis. c. 5. *huuas ſuazzira?* quid dulcius? Prol. p. 17. *dera ſuazzi*, dulcedine. Prol. p. 16. Kero. hodie *ſüſſe.*

Suaziſta, dulciſſimum. Otfr. lib. ult. c. 23, 575.

Ubar thiz allaz
ſo iſt uns ſuaziſta thaz,
Uuir uujih thes thar frouuon,
ſelbon Druhtin ſcouuon.

Præter hæc omnia
dulciſſimum nobis iſtud,
Nos ibi gaudere,
ipſum Dominum videre.
[Nos hoc gaudio frui
quod Deum ipſum videamus.

Ita poſteriores verſus reddidit Scherz. in Not.]

Suazniſſi, Otfr. V. 20, 101.

Suazniſſi managaz.
Delicias varias.

Suasduam, dapes, cupedia. Otfrid. II. 7, 40.

Jo iuih unfarbolan duan
allan minan ſuasduam.
Imo vobis apertas faciam
omnes meas dapes.

[Stadenius in Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 575. hæc verba vertit: *Ich verhele euch nichts, alles was ich habe*; notatque. Gothis *ſues* idem eſſe ac *proprius.* Keroni: *geſuaſon*, domeſtici. Boxhorn. Gloſſ. *Huskiſuaſo*, domeſticus. Scherz. in Not. ad h. l. ultimum verſum transfert. *Omnem rem meam familiarem* ſeu domeſticam. At quum Otfridus hac voce in loco mox producendo eodem in ſignificatu utatur, quem Schilteri verſio hic exprimit, quæ etiam commodum & contextui convenientem ſenſum hujus loci exprimit, Schiltero potius ſubſcriberem.]

Id. V. c. 10, 14. Diſcipuli Emauntici ad Chriſtum abitum ſimulantem:

Ni ſcaltu io nu ſo giduan
uuir geben thir binaht ſuasduam.
Noli jam ſic facere,
damus tibi hac nocte dapes.

SUA.

Giſuazta, Otfrid. I. 23, 31. de Johanne Baptiſta prædicante & baptizante:

Scono er iz giſuazta,
thaz ſih ther liut buazta.
Pulchre id dulcorabat,
ut populus pœnitentiam ageret.

II. 5, 18.

Niezan ſah er inan thaz
thaz imo io giſuaz uuas.
Veſci videbat iſte (diabolus) eum (Adam)
illo (pomo)
quod ei quidem dulce erat.

II. 12, 55.

Joh er'mo iz al giſuazta,
ſo uueſſo ſin er'nan gruazta.
Imo ille ei id omne edulcoravit,
quicquid is illum compellavit.

III. 13, 97.

Ther fater iz giſuazta,
then ſinan liobon gruazta.
Pater id dulcoravit,
ſuum dilectum compellavit.

V. 8, 59.

Giſuaſo ioh thin kundo iſt.
Dulcis etiam tuus amicus eſt.

[*Giſuaſo*, notat familiarem, domeſticum. Itaque verte: Familiaris & notus tibi eſt. Scherz. in Not.]

vid. ſupra *Giſuozit.* lit. G.

Suazi det, blanditus. Otfrid. II. 5, 29.

Themo alten det er ſuazi,
thaz er thaz obaz azi.
Veteri (Adamo) fecit dulce (blanditias)
ut pomum ederet.

Zi ſuazi gab, Otfrid. V. 11, 87.

Gab in thaz zi ſuazi,
thaz jagilih thes azi.
Dabat eis illud ad dulcedinem,
ut quilibet de eo comederet.

conf. *Suozi* & *Syazo.*

Geſuasheite, dulcedo. Notk. Pſalm. LXV. 17. Pſalm. CXLIII. 14. *Sie habent keſuasheit.*

Suaſi, domeſtici, Tatian. c. 44, 17. *Uuio mihhilo ſine ſuaſon?* quanto magis domeſticos ejus. §. 23. *fianta mannes ſin huſſuaſo:* inimici hominis domeſtici ejus.

[Primitiva vox Gothica *ſues* videtur, quæ bonorum proprietatem notat, teſte Jun. in Gloſſar. Hinc idem teſtatur, ASaxones adjectivum feciſſe *ſuaes*, proprius, & adverbium *ſuaslice*, proprie, quod & ap. Benſon. in Vocab. extat. Sunt ergo vi vocis *ſuaſon* homines proprii, mancipia, ſervique non ſub imperio, ſed in dominio patrumfamilias Romano more poſiti. Palthen. Not. ad h. l. p. 367.]

SUBER, ſobrius. Notk. Pſalm. LXXIII. 17. *Nicht ferror uuiſe ſin, danne manne tuge, ſunder ſuberlicho uuiſe ſin:* non plus ſapere quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem.

[*Subarneſſe*, purgatio. *Taga ſinero ſubarneſſe:*

dies

SUB.

dies purgationis ejus. Tat. c. 7, 2. Habent adhuc Germani adjectivum, *sauber*, adverbium *säuberlich*, ut & verbum *säubern*, pro quo Pomerani *süveren* dicunt. Ceterum pro *ſinero ſubarneſſe*, dicendum erat *irero*, non enim de Christi, ſed de Mariæ expiatione ſermo eſt. Palthen. Not. ad h. l. p. 313.

Giſubirit ſin tenni, permundabit aream ſuam. Tat. c. 13, 24.

Supri, venuſtate. Gloſſ. Monſ. p. 410.]

Unſubri, immunditia, Notk. Pſalm. XVI. 14. *Sateton ſie ſih unſubri*, ſaturati ſunt porcina. v. lit. U.

SUCELIN, *Sparwar*, L. Salic. VII. 4.

[SUCH, momentum, i. quantum cito ſtatera declinatur. Gloſſ. Monſ. p. 335.]

SUDLEN, Vid. *Süllen*.

SUEGALUN, calami. *Suuegelara*, *pſiſara*, tibicines.

Otfr. V. 23, 396.

Lira iob fidula,
iob managfalta ſuegala.

Lyra atque violæ
& multiplex ſonitus.

[In Gloſſis Rhabani Mauri eſt *Suegalum* vel *Pſiſum*, fiſtula. Gl. Florentinæ *Suegelo*, ſiſtrum, *ſuegila*, fiſtula, calamus. Ita ergo h. l. vertit. Scherz. in Not.

Lyra atque fides, ſeu pandura,
ac multiplices fiſtulæ.]

Gloſſ. Vett. Goth. *Swiglgans*, Matth. IX. 23. Fr. Jun. Vid. *Swag*.

[SUEICHRIND, paſcualia. Gloſſ. Monſ. p. 328. conf. ſupra *Schweig*.]

SUEIGA, *Suegon*, Vid. *Sw*.

[SUEIGA, buccula. Gl. Monſ. p. 412.]

SUEMIT, vehitur. Rh. de S. Ann. 779. de aquila:

Her ſuuemit obin ce cierin.
Hic vehitur ſuper eos (pullos ſuos) eleganter.

[Reddo. *Natat ſurſum eleganter*. Per metaphoram volantes dici poſſunt natantes, quod etiam Virgilius uſurpat. Æn. VI. 16. ubi de Dædalo dicitur.

Inſuetum per iter gelidas enavit ad Arctos.

Scherz. Not. ad h. l.]

SUENOT, coagulatus, Gloſſ. Lipſ.

SUER, *Suehur*, ſocer. *Suiger*, ſocrus, Otfr. IV. 17. fin.

Anna hiaz thar ein man,
Kaiphaſes ſuehur uuan.

Anna dictus tum homo,
Caiphæ ſocer puto.

Notk. Pſ. XLIV. 8. [In hoc loco quidem *daz ſia ſuere*, extat, verum in alio ſignificatu, ut contextus indicat.

Suehor, ſocerum. Gloſſ. Monſ. p. 411.]

SUERD, dolor, Notk. Pſ. XL. 4. *Got pringe imo helfa obe demo bette ſiner ſuerden:* Dominus opem ferat illi ſuper lectum doloris ejus. Belg. *Suer*.

SUE.

SUEREN, jurare, Otfr. II. 19, 16.

Minu uuort thiu uuerrent
thaz ir ſar ni ſuerent.

Mea verba prohibent
ut vos omnino non juretis.

SUERGEN, Vaccaritia, Gloſſ. Leg. Alam. c. 75. i. e. ſtabulum vaccarum, *Melkerey*.

SUERGEN, *beſuergen*, Notk. Pſ. XXXIV. 8. [*geſuerbe* non *beſuerge* legitur in hoc Notkeri loco] Vid. *Suorgen*.

SUERO, dolorem, Gl. Lipſ. Otfr. III. 4, 31. [Hic locus huc non pertinet, ita enim ſe habet:

Giſah er einan altan
Kumigan ſuaro.

Vidit (Dominus) aliquem ſenem
ægrotum graviter.]

V. 23, 301.

Suht iob ſuero manager.
Ægritudo & moleſtia multiplex.

Sueren, plagæ, Tatian. c. 64, 2. *Heilita manage ſon ſuhtin, inti ſon ſueren:* curavit (JEſus) multos à languoribus & plagis. vide ſupra *Seratt* in *Seer*.

[SUUERTALA, herba borith. Gl. Monſ. p. 336.

SUERT, pugio. p. 359. *Suerth*, mucro. p. 327. 338.

SUES, cujusvis. p. 347.

SUEUEN,

Beſueuet, ſoporatus, Gloſſ. Lipſ. ibi Somn. *Somnus*, *ſopor*, *ſomnium* Saxon. *ſwefn* & *ſwefen*. v. ſupra ſuo loco in B. Otfr. V. ult. 126. pro *Suebeta* lege *Suebeta*.

Inſuebita, einwiegen, Otfr. I. 11, 83.

Scono'nan inſuebita,
inti b'iru'nan gilegita.

Pulchre (Maria) ipſum (JEſum infantulum) agitabat,
& juxta ſeipſum ponebat.

[*Sueben*, hodie *wiegen*. *Inſueben*, *einwiegen*. Scherz. not. ad h. l.]

[SUFFILUN vel *Suſmuoſili*, ſorbitiunculas. Gloſſ. p. 327.]

SUFTE, peſtilentia, Gl. Lipſ. lege *Suchte*.

SÜFTOT, ſuſpirat, Otfr. V. 23, 79.

Süftot ſinaz herza,
thaz duit thes liobes ſmerza.

Suſpirat ejus cor,
hoc facit amoris dolor (deſiderium doloroſum.)

Notk. Pſ. VI. 7. *Ih arbeita mih ſuſtondo:* laboravi in gemitu meo.

Suſtode, gemitus, Notk. Pſ. XVII. 5. *Mih habent umbeſangen ſuſtoda des todes;* circumdederunt me gemitus mortis. Pſ. XXXI. 7. *Suſtogen tieſo ininhalb muotis unſeris*, ſuſpiramus profunde, intra animum noſtrum. Conf. Pſ. XXXVII. 9.

[*Suphtode*, ſingultu. Gloſſ. Monſ. p. 326.]

Sceſſuoſig, Notk. Pſ. XCI. 6. Vide *Scaphan*. *Erſi-*

SUF.

Ensifert mit Zoberlistin, ersoffen, Chron. Königsh. c. 2, 129. Vid. *Souffen*.

[*Sufan*, hausisse, bibere. Gl. Monſ. p. 413.]

Suffun, mergere, de navi, Tatian. c. 19, 7. *Thaz siu suffun*, ut mergerentur (naves.)

[*Suffun*, quasi dicas Germanice *soffen*, à verbo *sauffen*, quod nunc quidem bibere aut verius helluari significat, unde compositum *versauffen* bibendo suffocari atque mergi. Sed uti ex hoc loco patet, majoribus nostris non de animantibus solum, quæ potu suffocantur, sed & de rebus aliis aqua mersis vox ea usurpata fuit. Id quod mirum non erit cogitanti quod hodienum terram aquis inundatam *ein verdruncken lant* Germani vocent. Compositum inde est *bisauffun* suffocare, quod occurrit apud Otfrid. II. 3, 106. & 129. & apud Ker. in *bisoufit si*, absorbeatur. Germani hodie *ersäuffen* dicunt. AS. est *supan*, *sypan*, *sipan*, potare, sorbere, pitissare juxta Somner. in Diction. itemque mergi, uti autoritate Cod. Cotton. ad Matth. XVI. 28. & XIV. 30. nixus Junius affirmat in not. ad h. l. MSS. Palthenius Not. ad h. l. p. 345.]

SUHTNERI. vide *Neren*.

SUHTSTUOL, sedes pestilentiæ. Psalm. I. 1. Vid. *Sigen* & *Stuolo*.

Subdigaz, morbida. c. 28. *Subtigeem*, morbidis. c. 2. Kero. Vid. *Siuch*.

[*Subti*, tabe. Gl. Monſ. p. 331. peste. p. 337. pestilentiæ. p. 390.

Subt diu inzechinit ungaloupa jauh andar upil in Christiani, pestem. p. 403.

Subt, tabitudo. p. 356.

Subtige, morbidi. p. 405.

Heilta jogiuuelibba suht: (Christus) sanabat omnem languorem. Tatian. c. 22, 1. conf. c. 64, 2.

[Vox Germanis usitatissima in compositis *wassersucht* hydrops, *schwindsucht* tabes, *gelbesucht* aurugo &c. Hinc adjectivum est *subtigaz* morbida, *subtigeem* morbidis apud. Ker. Germanice nunc *süchtig*, quod in compositis *wassersüchtig* &c. usurpatur. Ubi tamen notandum non semper in compositis terminationem illam *sucht* vel *süchtig* ad exprimendum morbum corporis sed & ad labem animi designandam sæpe adhiberi e. g. *regiersucht* insana regni cupido, *gewinsuchtig* lucri ad insaniam usque cupidus, auri sacra fame laborans. Pertinere huc videtur *suft* (forte etiam legendum *suht*) pestilentia in Gl. Lipſ. Palthen. Not. ad Tat. p. 347. ſq.]

SVHHVRA, prætextus, exceptio, Tatian. c. 170, 4.

[Putat Junius legendum *sibbura*, petendamque originem à *sibbur*, sive *sibburer*, securus, hodie *sicher*. Quoniam scilicet excusatio ab accusatione securitatem præstat. Malim ego legere *sabbura*, quod non dubito quin sit à *sacha*, ubi à causa excusatio. Palthen. Not. ad Tat. p. 388.]

SUIDIT. vide supra *Snide*.

SUIESE, etsi, Willer. in Cant. Cant. c. 1, 5. *Aber doch suiese ih mit persecutionibus & ærumnis uon in gequélet si, ih bábo dóch* &c.

SUI.

Andere suuieo, alia ratione. Notk. Pſ. XXXII. 7. Pſ. CXLIV. 7.

[SUICHONTE, vagos. Gl. Monſ. p. 410.

SUIHHERO, languente. p. 385.]

SUIHI, Vid. *Suuich*.

SUINAN, humiliari, Otfr. I. 23, 45.

Berga sculun suinan.
Montes debent humiliari.

II. 13, 35. Johannes de Christo:

Er scal uuahsan thrato,
sines selbes dato,
Thaz minu uuerk suinen,
ingegin kreftin sinen.
Ipsum oportet crescere valde,
suo proprio facto, (virtute)
Ut mea opera minuantur,
respectu virtutum ipsius.

[*Suinit*, decrescit. Gloſſ. Monſ. p. 389.

Suimunga, detrimentum. p. 401.

Suintan, tabescere. p. 349.

Suintent, conticescent. p. 350.

Suuintit, tabescet. p. 335.

Suintilodes, spiritum vertiginis. p. 334. hodie *Schwindelgeist*.

Suintilunga, aporia. p. 356.

Suintilota, aporiatus est. p. 336.

SUININAZ *fleisc*, suillam. p. 411. hodie *Schweinen fleisch*.

Suuininaz, suillam. p. 336.]

Suintante, hodie *Schwinden*. Otfr. V. ult. 170.

UUarun thar in lante
thie liuti suintante.
Erant tunc in (illa) regione
homines tabescentes. (fame)

Fersuinen, deficere, Notk. Pſal. LXXXIX. 9. *Alle unsere taga sint fersuinen:* omnes dies nostri defecerant.

SUITHIOD. Suecia gens. v. supra *Deota*.

SUITHO, nimis, Gloſſ. Lipſ. Anglo-Sax. *Swithe*, multum.

SUIZZEN, sudare, Otfr. V. 6, 72.

Biginnit thanne suizzen,
mit zaharin sih nezen.
Incipit inde sudare,
lacrymis se rigare.

SUL, columna, Notk. Pſ. XCIIX. 7. *UUolchensule*, columna nubis. Idem ibidem.

SÜLEN, *Sudeln*, *besudeln*, contaminare, polluere, fœdare. Anglo-Sax. *Sylian*. Goth. *bisaulgan*, inquinari, Joh. XVIII. 28. *Sole*, Anglis volutabrum.

SULIH *sos iz wesan mag*, tale qualecunque fuerit, Otfr. II. 8, 100.

SULITEN, salsuginem, Gloſſ. Lipſ.

[SULZA, vel *fridaria*, murium. Gloſſ. Monſ. p. 400.]

SULZCER, eminulus, Kero. Junguntur *den Waibeln*, apparitoribus, in Statutis Augustanis.

[SULZIUAZES, catini. Gl. Monſ. p. 398.]

SUM, adverb. circiter, Otfr. IV. 6, 93.

Zalt

SUM.

Zalt er in sum siban uue,
in eimo ist zi uilule.
Dixit iis circiter septem væ,
in uno est nimis.

SUMAR, æstas. hodie *Sommer.* Kero. *Prunst des sumares*, ardor æstatis. c. 40. *citi sama des sumamares sama des uuintares*, tam æstatis quam hyemis tempore. c. 11. *In sumere*, in æstate. c. 55.

Sumerichtag, Otfr. V. 19, 73. de die mundum finiente:

Nist ther dag sumerih,
dagon anderen gilih.
Non erit is dies æstivus
diebus aliis similis.

[*Sumarlihes tennes*, æstivæ areæ. Gloss. Monf. p. 342.

Sumarlata, pampinus. p. 412.

Sumarlatum, pampinibus. p. 407.]

SUMER SO, *sumer kewisso so*, alius sic, alius verò sic. Kero. c. 40.

Sumes, quidam, Otfr. II. 9. pen.

Sume quedent, alii dicunt, Otfrid. I. 19, 47. Rhythm. de Ludov. II. 25. &c.

Sume sar verlorane,
wurdun sum erkorane.
Alii statim defecerunt,
fuerunt alii tentati, (sollicitati)

Sumer biscof, quidam sacerdos, Tat. c. 2, 1. *Tho quad imo sum;* tum dixit ei quidam. Id. c. 59, 2.

[ASax. *sum* & lingua moderna Anglicana *some*, aliquis. Palthen. Not. ad Tat. p. 278.]

Zi sumeno, ad quemcunque, Tatian. c. 157, 2.

[Legendum esse *zisamene* putat Palth. in Not. p. 385. sed parum mihi probabile illud videtur.]

Nu sumaz, quædam saltem. Otfrid. I. 17, 8. vide supra *Nu.*

Sumestunt, aliquandiu, Willeram. p. 82. [n. 36. quæ habet *sumstund.*

Sumastunta, aliquotiens. Gloss. Monf. p. 362.]

Sume wyla, aliquandiu, Willeram. C. Cant. p. 19. [n. 11. ubi tamen non *Sume wyla* legitur, sed *cheina uuila.*

Sumuueliber, unus, Gloss. Monf. p. 348.

Ist sumvuelibitat, est via. p. 351.

Sumelon. Tho antlingitun imo sumelon: tunc responderunt ei quidam. Quid hoc vel compositi vel diminutivi sit ex *sum*, vel *sumer*, nondum assequor. Palthen. Not. ad h. l. p. 375.]

Sumlich.

Sumlich zolle, quædam thelonea, Artic. Argent. Vett. §. XVI. Otfr. III. 24, 145.

Tho sprachun sumilihe.
Dixerunt quidam.

IV. 12, 21. Christus ad discipulos:

Thoh habet sumilih thaz muat,
mir binaht anarati duat.
Et tamen habet unus hunc animum,
(ut) mihi hac nocte proditionem
faciat.

SUM.

Adde V. 12, 157. [In hoc loco MSCta & Flacius ipse clare habent *sumirib.* Scherz. Not. ad h. l. conf. III. 3, 33.]

Otfr. in Homilia de Seminatore Luc. VIII. *Suenne der accbirman sait sinen samen so fellit sumelichiz pi demo uuege —— sumelichiz fellit uf den stein.*

SUMNIS, *sunnis*, *sounis*, *sonia*, impedimentum, L. Salica, Longob. Du Fresne Glossar.

Sumenes, Otfr. IV. 29, 113. de fide & spe:

Sumenes farent thanana
thio iro suester zua.
Aliquando ibunt exinde
illæ ejus sorores duæ.

SUN, Encliticon, Vid. *Herasun. Therasun.* Huc *Bithensun*, antea, Otfr. II. 9, 174. *Heimortsun*, domum, Otfr. II. 4, 146.

SUN, quasi, *si in*, sit in, Otfr. I. 12, 47.

Sun erdu fridu oub allen
thie sol sin guates uuillen.
Sit in terra pax & omnibus
qui pleni sunt bonæ voluntatis.

[Pro *sun*, Cod. MSC. Vatic. & Vindob. habet *si in.* Scherz. Not. ad h. l.]

SÜN, sacrificium purificationis, Otfr. I. 14, 31.

Bithiu ni durafun thera sün,
thiu thiarna noh ther ira sun.
Ideoque non indigebant hujus expiationis,
hæc virgo nec ejus filius.

[Pro *thera sun* MSCta habent *tharasun.* vide Scherz. in Not.]

SUNCHEVER, bruchus, Notk. Psal. CIV. 34. v. *Chever.*

SUND, plaga Meridionalis, hodie, *Sud.* Habac. c. 1, 3. *Cot chumet fone sunde, fone dero halbun montis Syna*, i. e. DEUS venit ab Austro (meridie), à latere montis S. in vulgata est Paran.

Sundenewint, Auster. Cant. Cant. 4. ult. Ubi versio Francica & Willeramus pag. 80. & seq. n. 35. habent: *Suthenewind* [*Sundene uuint.*] Notk. Ps. LXXVII. 26. *Suntuuint fuorta er fone himele*, Austrum transtulit de cœlo. Idem Ps. CXXV. 4. *Also die chlinga bewendet uuerdent in demo sunt winde;* sicut torrentes convertuntur in austro.

Sundert, *Sudwerts*, ad meridiem. Carm. de Bell. Hisp. ℣. 1349.

Ostert unde werstert,
sundert unde northert.
[Ab oriente & occidente,
à meridie & septentrione.

Ita vertit hunc locum Scherzius in Notis, ubi addit: *Sundert* est à Sund, quod meridiem denotat: nos hodie *sud* usurpamus. Gl. Florent. *Sundan*, meridies. Gl. Boxhorn. *Sundaruuint*, africus. *Sundhalba*, austrum, meridiem in nominibus Mens. & Vent. apud Gold. *Sundroni*, auster. Hinc meridionalior Alsatiæ pars appellatur *Sundgaw.*

Sund-

SUN.

Sundnordono. Euro-Aquilo. Gl. Monf. p. 367.]

Sundgauu, Sundgovia, Tractus Meridionalis Alsatiæ superioris. *Comitatus Sugitensis* Aimoin. Lib. II. Hist. corruptè pro Sutigensis, Suntogiensis. Non à Sequanis, quasi Sequanorum ager, ùt visum Guillimanno L. 2. Habspurg. c. 5. latius enim longè Sequanorum territorium, neque præter literas S. & N. aliquid commune vocabulis. Oppisitum ejus fuit *Nortgowe*, in charta Liutfridi, Ducis Alsatiæ, apud Obrecht. Prodrom. Alsat. pag. 268. Vid. *Gaw*. In Alsatia inferiori propè Illwald, cernitur *Sundhus*, & vicina loca, Ost, West, & Nort. Item in Norwegia *Sundhornleen*, *Nordhornleen*, *Sundmerleen*, *Sundfiorde*, *Nortfiorde*. In Franconia & Principatu Hennebergico, Northeim, Ostheim & Sontheim in triangulo sita. Sic in Suecia Sundhedi & Northeidi vocatur Helsingia Meridionalis & Borealis.

Sunnanskog, i. e. *Sundgau*, vocatur regnum Goth. meridionale. *Sunderskur*, meridionalis homo dicitur Westrogothis, *Ol. Verel. in Indic. linguæ vet. Gothicæ*.

Sheringham de Orig. Anglor. p. 211. *SUND Gothicè & Saxonicè fretum seu mare angustum est; hinc Maris Baltici angustiæ hodiè the sound vocantur, à Scythis, SYNDIS, ita dictæ, qui à Cimmerio Bosphoro illuc migraverint*. Conf. Monatlich. Staats-Spigel. 1700. M. Jul. p. 106.

Memoires de M. Molesworth de Danemarg, 1692. c. 3. *Le Sond, ou l'Oresond, est entre l'Isle de Zeland & la terre ferme de Schonen*.

Ol. Verel. Indic. *Sund*, *natatio*. *Sundlæte*, *facultas natandi*. *Sund*, *fretum*. *item convalles*.

Videtur vox vetustissima Celtica.

Sed *Oresund* unde? eadem vox in vicino castro Danico *Helsing-ör*.

Sundririnu Cuningin, Resina Austri. Tatian. c. 57, 5.

[Legendum Junio videtur *sundirinu*, nobis *sundribinu*, ut composita vox sit ex *sund*, quod observante in not. MSS. Junio è Saxonico *sud* vel *suth* meridies corrupere Franci, pari ratione qua *muth*, *mund*, ex *cuth* *cunth* fecere (firmat Viri Celeb. sententiam quod est in Glossar. Boxhorn. *sundhalba* versus meridiem s. austrum, & *sundaruuint* Africus) & *rihhi* regnum, quasi regnum Australe dicas, Reginamque, de qua sermo hic est, regnorum Australium dominam appelles. Palthen. Not. ad Tat. p. 375.]

SUNDER, *alle und sunder*, Aur. Bull. c. 28.

Sunderhalga, Pharisæus. vid. *Heilac*.

Sunderman, Pharisæi. Notk. Ps. XLVIII. 5.

Sunderwar, Aur. Bull. c. 19.

SUNDLERO, anser. L. Salic. VII. 6.

SUNFTIN, paludes, sordes, *Sumpff*. Otfrid. V. 23, 219.

Uuir birun si ummeze
hiar emmizen mit hazze,
In suntono sunftin
mit grozen ungizunftin.
Nos sumus immodice
hic perpetim cum odio,
In peccatorum palude
cum magna confusione.

[SUNGE *si kesungan*, modulatione canatur. Kero. c. 18.

SUNI, filii. Id. Prol. p. 17.

Dera SUNNUUN, Solis. c. 4.]

Ther Sunne, Sol. Fragm. de Bell. Hisp. ✝. 2424.

Sunuuenden, *sungithe*, vide *Sinlichten*.

Sunnandag. vid. *Dag*.

Sunnenabend. vid. *Dag*.

[*Sunnunpurch*. Heliopolis. Gl. Monf. p. 340.]

SUNSICHTEN, Vid. *Sinjicht*.

Dera SUNTA, culpæ, Kero. c. 25. c. 2. *dera sunta rahcha*, peccati causa. c. 46. *ni ersliubis sunta*, non effugis peccatum. c. 6. conf. c. 2. p. 21. c. 6. *pi suuarrem suntom*, pro gravibus culpis. c. 44. *tkinentem sunteom*, clarescentibus culpis. cap. 62. *fona suntu*, à peccatis. c. 7. *breinan suntuom*, mundum à peccatis. c. 7. *fona suntoom*, pro peccatis, c. 7. *fona sunton*, de peccatis. c. 7. *Suntontemu*, peccanti. c. 2.

[*Suntun*, criminibus. Gloss. Monf. pag. 373. lapsibus. c. 393.

Sunta, infirma. p. 393. macula. p. 395.]

Anglo-Sax. *Synna*, Matth. IX. 2. passim. Otfrid. II. 15, 22. Christo attulerunt ægrotos:

Sie heilt er sos er mohta,
thio sunta thana fluhta.
Hos (ut) sanaret sicut & potuit,
peccatum inde tolleret.

Sunta, peccator, Otfr. V. 23, 478.

Uuas scolt ih thanne,
bin sunta untar manne.
Quid deberem ego tandem,
(qui) sum peccator inter homines?

[*Ni uuirdiger pim ih suntigo*, non dignus ego peccator. Kero. c. 7. *Ni uuillu tod des suntigin*. Nolo mortem peccatoris. Prol. p. 18.]

Suntilosa man, peccati expers. *Sündlos*. Otfrid. III. 21, 7.

Er ther suntiloso man
thaz horo in thiu ougun giklan.
Antequam peccati expers vir
lutum oculis illevit.

Id. IV. 26, 43.

Nu sculun 'nan suntilosan
ingimeitun sus firliasan.
Nunc debemus hunc innocentem
temere ita deperdere!

Unsundigi, innocentia, Notk. Psal. XVII. 25. *Des lonet er mir nah minemo rehte, unde nah dero unsundigi minero hando*, retribuet mihi secundum justitiam meam & secundum innocentiam manuum mearum.

SUNTAR, sed, *sondern*. Otfr. ult. 25, 89.

Suntar thaz giscrib min
uuirdit bezira sin.
Sed scripturam meam
Exigit meliorem esse.

Idem I. 11, 75. IV. ult. 57.

SUN.

Quàm, id. I. 18, 82.

Ni fand in thir ib ander guat,
suntar rozzagaz muat.

Nec deprehendi in te aliquid bonum,
quam ærumnosum animum.

Id. V. ult. 127.

Suntar er thaz grubilo,
fintbit er thar ubilo.

Quo magis id investigat, penetrat,
(eo magis) inveniet ibi malum.

Suntar so, nisi sic, Otfr. III. 18, 94.
[*Adallicbo* vel *suntarlibo*, signanter. Gl. Monf. p. 408. eleganter. p. ead.]
Suntar guat, malum, Otfr. V. 23, 505.

Odo ia uuibt suntar guat
ruere 'mo thaz blida muat.

Aut aliquod aliud malum
tangat ei (beato in cœlis) lætum animum.

Sundirguote, Pharisæi. Notk. Ps. LXVIII. 4.
[*Suntargepa*, donativa. Gloss. Monf. p. 361.
Sunterscaze, peculio. p. 331.]
Suntaringon, separatim ire, res suas sibi habere. Otfr. V. 8, 79.

Ib uueiz thib suntaringon
in thines selbes thingon.

Novi te separatim ire
in tuismet rebus.

Suntoringun, seorsim, Tatian. c. 74, 5. *Quedan suntrigon*, dicere singulatim. Id. c. 158, 4.

SUNTRIGO, super se sit. Item: seorsim. c. 43. *suntrigem*, privatis. c. 13. *duruft suntriclichii*, opus peculiare, c. 55. *Kapet suntriclichiu*, orationes peculiares. cap. 49. *des suntriclihchii*, peculiaris. c. 52. Kero.

Gothis *Sundro*, segregatim, seorsum, Marc. IV. 34. Vid. supra *Sunder*.

[*Suntrigi*, peculium. Gloss. Monf. pag. 346. privilegia. p. 374. prærogativa. p. 382. species. p. 356. 373.
Suntrigiu, peculiaria. p. 359.
Suntrigo, specialiter. p. 408.
Suntrigero, separato. p. 341.
Suntrigorimo ualge, privet, subtrahet. p. 404.
Suntriktom, vel *suntrik uuirdi*, privilegium. p. 408.
Suntrun, rationibus. p. 362.
SUOCHES, scruteris. p. 357.
Ofto suochet, frequentate. p. 406.
Die uuizzacheit suochant, qui divinationes expetunt. p. 402.
Suohhunga, querelam. p. 375.
Herodes suochit then knebt, Herodes quærit puerum. Tatian. c. 9, 2.

Notandum hic est, quod quemadmodum vox Latina quærere, ita & Germanica *suachan* duplicem sensum habeat, investigare aliquid, & percontari aliquem. De priori dubium non est, ob præsentem vocabuli ejus (*suchen*) inter Germanos usum, cujus antiquitatem verba ultima sq. c. XI. v. 1. *Arstorbanu sint thie thar suobtun thes knebtes sela*, defuncti sunt qui quærebant animam pueri: adstruunt. De posteriori observationem, & hic locus, & qui in Isidoro nostro occurrit c. 2. §. 1. *dhazs suchhant auur* i. e. illud denuo quæritur, satis firmat. Ad utrumque pertinet, quod apud Keron. est *suachit* exegerit. *suabbi* inquire, *suabbanti* quærens, requirens. *Kesuabtoos* probasti, *ursuabbidu* examine, & *kesuabbida* discussio. Gothis quoque verbum *sokgan* eodem modo usurpatum fuisse legitur in Cod. Ulphil. Marc. IX. 14, 16. Conf. Jun. in Glossar. Palthen. Not. ad Tat. p. 320.

Suochtun bia gnada. Petebant hic gratiam. Fragm. Colloquium Samarit. cum Christo vers. 60.

Utrumque hæc vox notat, petebat & quærebat. Otfr. III. 14, 156.

So uuer so thes ruabta
thaz fruma zimo suabta.

Quisquis id curabat
ut comodum ab ipso peteret.

Palthen. Not. ad h. l. p. 426.

SUOILINUN, vel *huobili*, aratiunculas. Gl. Monf. p. 329.]

SUONA, reconciliatio, pacificatio, pactio, Willer. p. 161. n. 67. *Ther* [*der*] *mit sinemo dootha* [*tode*] *suona hauet gemachot*, [*bat gemachet*] qui morte suâ expiationem fecit.
Suonare, pacificus, Cant. Cantic. ult. 11.
[*Suonari*, mediatorem. Gl. Monf. p. 379.]
Suonta, pacifcebatur, Otfrid. IV. 29, 30.
[Locum hunc videtur Schilterus ex Junii Notis ad Willer. c. ult. 11. allegasse, in ipso vero Otfrido non *suonta*, sed *suanta* h. l. legitur, unde & supra jam est productus voc. *Suanet*.]
Bisuani thib, Otfr. II. 18, 46.

Ni biut iz furdir thara mer,
far, bisuani thib er.

Ne feras (offeras) id porro tunc amplius,
vade, reconcilia te prius.

Du das ni truite bisunin, cum nullam reconciliandi fiduciam haberet, Anonym. de S. Annon. §. 40.
[*Pisuonida*, regressus. Gl. Monf. p. 356.]
Bisunti, suasit, Otfr. I. 8, 9. v. supra in B. suo loco.
[*Gisuonenne*. Tatian. 27, 1. *Far er zi gisuonenne thib mit thinemo bruoder:* Vade prius reconciliari fratri tuo.

Simplex est *suonen*, quod vid. apud Jun. in Not. ad Willer. p. 298. Germanis inde adhuc dicitur *ein sünopfer*, piaculum: *sühnen*, expiare, *versühnen*, reconciliare. Palthen. Not. ad Tat. p. 355.
Kasuannan, reconciliari. Gl. B. Scherz. Not. ad Willer. p. 67.]
Kisuanida, pactio, Gl. vet.
Suonotag, Vid. *Suanne*. & *Dag*.
SUOR, *sauer*, acidum, molestum, Otfr. I. 18, 76. II. 5, 16.

[*Suar*,

SUO.

[*Suar*, non *fuor* apud Otfr. I. 18, 76. habetur:

Thu bist harto filu suar.
Tu es valde multum molestus.

Et II. 15, 16. *Suaremo.*

Zi suaremo richduame.
Ad molestas divitias.]

SUORGEN, *bisuorgen*, *sorgen*, timere. Notk. Psal. XVIII. 10. *Enin sorget uuanne der herro chome:* hic veretur cum Dominus venerit. Hodie *Versorgen*, curam gerere, Otfr. I. 11, 40.

Fili suorgente.
Multum curantes.

Cap. 19, 4. de Josepho:

Uuas thionostman guater,
bisuorgeta oub thie muater.
Erat minister bonus,
curam gerebat etiam matris. (Mariæ)

conf. vers. 16. IV. 9, 23.
Fon suorgon, à curis, Otfr. IV. 12, 72.
Suorglich, Otfr. IV. 7, 144.

Zi suorglichen uuerkon.
Ad sollicitas operationes.

Vide *Sorge*.

SUPEN, *versupen*, der lust versupet und verstrikt die Seel, *Geiler. Narr. Schif. fol.* 14.

[SUOZI, delectamentum. Gl. Monf. p. 353.
SUOZI, messores salis. p. 359.
conf. *Suazzi*.
SURAUKKE, *charlon*, amatores. Gl. Monf. p. 409.]

SURBALDOTA. v. *Bald*.

SUS, super, Otfr. II. 1, 34.

Er ther himil umbi
sus emmizigen uuarbi.
Antequam cœlum volveretur
super assiduo axe.
[Antequam cœlum
tam assidue se circumvolveret.

Ita vertit Scherz. in Not.]

SUS, *siu quat sus*, illa respondit tale (ita.) Fragm. Samarit. ℣. 47. Otfr. ult. 24, 101. 105. Lib. I. 12, 44. I. 18, 3. V. 14, 6. Jus Feud. Alem. c. 26. §. 4. Dict. Flac. *Sus*, also. *Suslich*, sollich. *Suslichero*, sollicher.

[*Sus teta mir Trohtin:* sic mihi fecit Dominus. Tatian. c. 2, 11. Anglo-Saxones olim *thus* scripsere, idemque Angli hodienum faciunt, sed non sine sibilo *th* illud pronunciant. Palthen. Not. ad h. l. p. 294.]

Suslihchan, c. 25. *suslihcheru*, c. 13. hujusmodi, Kero. Otfrid. IV. 28. pen.

Suslichera redina
thaz zelit er allaz thanana.
Hac ratione
hæc recenset ille omnia ex serie.

conf. *Lich*.

SUT.

SUTEN, L. Salic. 2, 3. *Seutenne*, *Seustall* quæ clausa.

SUTERN, Sutores, Jus Argent. Vet. §. 43. *Schuchsuter*, Chron. Königsh. c. 5, 98. *Riintsutergraben*, Jus Argent. c. 128. & 132. *Gerbergraben*. Hodie scribunt *Rindtshäutergraben*.

SYNAGOGAFATHS, Antisynagogus. vid. supra *Faden*.

SWA, sicut. Orat. Dom. Sax. *Hitswa*, ita. *si hitswa*, fit ita, Amen, Orat. Dom. ead.

SWABEN, volutare. *swaben die Vanen*, Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 2909. V. *Sweben*.

Intsuaben, percipere. Otfr. III. 24, 105.

Intsuab er tho thaz ungimah,
so er sarias angisah.
Percepit ipse (JEsus) tunc hanc tribulationem,
simul atque eam inspexit.

[Apparet hinc lapsus Mylii, qui in Archæologo Teutone. p. 99. dicit. *Intsuaban* Otfrido est, vitare, fugere, simile. Scherz. Not. ad h. l.]

SUUABO RICHI, Suevorum regio, Alamannia, Otfr. ad Salom. Ep. Constant. ℣. 9. imò Regnum Franciæ Orientalis, Germania, de quo alibi.

Vid. supra Alem.

J. Cæs. L. IV. de B. G. pr.

Suevorum gens est longè maxima & bellicosissima Germanorum omnium, ii centum pagos habere dicuntur: ex quibus quotannis singula millia armatorum, bellandi causa, suis ex finibus educunt. Reliqui domi remanserint, se atque illos alunt. — itaque una ex parte à Suevis circiter millia passuum DC. agri vacare dicuntur. Ad alteram partem succedunt Vbii. Hos Suevi vectigales sibi fecerunt. in eadem causa fuerunt Vsipetes & Tenchtheri, — agris expulsi & multis locis Germaniæ triennium vagati, ad Rhenum pervenerunt. quas regiones Menapii incolebant, & ad utramque ripam fluminis agros, ædificia vicosque habebant. „ Horum legati ad Cæsarem: Sese „ unis Suevis concedere, quibus ne dii qui- „ dem immortales pares esse possint: reliquum „ quidem in terris esse neminem, quem non su- „ perare possint. „

A Semnonibus, Brower. Annal. Trev. proparasc. c. 9. 2.

Strabo de Suevis Lib. IV. Maxima est Suevorum natio: nam & à Rheno ad Albim usque pertingit, & trans Albim habitat pars eorum, ut Hermunduri & Longobardi, atque nunc quidem hi fuga facta omnino in ulteriorem regionem se conjecerunt.

Auson. in Epigramm.

Quà gelidum fontem mediis effundo (Danubius) Suevis,
Imperio gravidos quà seco Pannonias.

Lucan.

Fundat ab extremo flavos Aquilone Suevos
Albis ——

SWA.

J. Cæſ. Scal. 6. Poët. vapulat hinc Iſ. Pontano L. I. Orig. Francic. p. 43.

Tacit. de M. G. Caſtum Nemus Suevorum in inſula Oceani. *Heilich land* hodie, corrupte *Heilich Lund*, i. e. nemus. Pontan. ibid. p. 43.

Naticnes Suevorum plures recenſet id. Tacit. Ex Cornel. Nepote refert Plin. 2. 67. Pomp. Mela l. 3. Indos in Germaniæ littora abreptos, Q. Metello Celeri, Galliæ tunc Proc. à REGE SUEVORUM dono miſſos.

Suevorum natio C. Taciti tempore ampliſſima fuit, & maximam partem Germaniæ, totamque Bohemiam & Sileſiam, Pomeraniam, atque ipſam Sueciam & Daciam continuit, Tac. de M. G. c. 39. ſqq. c. 45. fi. Prærogativam præ aliis vindicat Praun in Amœn. Germ. p. 157.

Suevi & Francones fidiſſima ſemper Germani Principis auxilia, Aventin. A. Boj. L. IV. p. 280.

De Origine Suevor. Aventin. lib. VI.

Jornand. de Reb. Getic. Regio illa Suevorum ab oriente Baiobaros habet, ab occidente Francos, à meridie Burgundiones, à ſeptentrione Thuringos. Quibus Suevis tunc juncti Alemanni etiam aderant, ipſique Alpes erectas omnino regentes: unde nonnulla fluenta Danubium influunt nimio cum ſono vergentia. Hic ergo taliter munito loco, Theodemir Rex hyemis tempore Gothorum ductavit exercitum, & tam Suevorum gentem, quàm etiam Alemannorum utraſque adinvicem fœderatas devicit, vaſtavit, & penè ſubegit.

Ducatus Sueviæ cœpit A. 1092. deſiit Anno 1268. Konigsh. pag. 395. & p. 429. Obſ.

Suevia Aleman. pars major. Guilim. p. 231.

Landvogt, advocatus, provincialis: præfectus provinc. Præſes terræ: Imperatoris & Imperii Vicarius. Opponitur Epiſcopo, Chron. Konigsh. c. 1. §. 28. Succeſſit hoc officium veteri Nunciorum Cameræ ſive Miſſorum & poſt hos Ducum poteſtate vicaria ſublata, Obrecht. Rer. Alſat. Vol. 1. c. 13. His minores ſunt, qui *Hauptleute* vocantur in Ruperti & aliorum Impp. Mandatis, & poſtponuntur *den Herrn*, præponuntur *den Rittern: Capitanei* Longobardis *proprie dicti*, 1. F. 7. & 17. atque hi Capitanei ad certum tempus quoque conſtituti, veluti cum Rupertus Rex in Bavariam è Palatinatu, an. 1401. abiret, Capitaneos conſtituit duos in Palatinatu *Wiprecht von Helmſtett & Hamman von Sikingen*, usque ad reditum è Bavaria.

Lantvogt in der Wetterawe Herman von Rotenſtein, ad rem mandatum dedit Rupertus Imp. de confiſcandis bonis Decani & Capituli S. Barthol. Francofurti ob neglectas preces primarias, Dat. Nurnb. ☽ poſt S. Cathar. 1402.

Albertus Imp. mutat Landvogtos adepto imperio, v. Chron. Königsh. c. 2, 188.

Lantvogt von Baſel untze gen Selſe zu beiden ſiten des Rines, Herman von Gerolzeck, Anno 1262. Chron. Konigsh. c. 4. 55.

Landvogtey Elſas, Hagenoenſis, Pfanner. Hiſt. Comit. p. 350.

Anno 1325. *War Landvogt in Ober-Schwaben, Grave Heinrich von Werdenberg.* A. 1348. *Grave Ulr. der æltere, und Ulrich, der jüngere, Graven zu Helfenſtein.* A. 1367. *Fridrich, Burggrav zu Nürnberg.* A. 1374. *Fridrich, Pfalzgr. bey Rhein, und Hertz. i. B.* A. 1385. *Wilhelm Frauenberger. Landvogtey Verweſer.* A. 1437. *Jacob und Jörg, Truchſeſſen zu Waldb.*

Landvogt in Swaben Grav Hug von Werdenberg à *Ruperto Imp. conſtituirt und die Reichsſtette in Swaben an In gewieſen, mit namen, Augſpurg, Coſtenz, Ulme, Eſslingen, Rutlingen, Nordlingen, Uberlingen, Rauenſpurg, Rotwile, Heylpronnen, Lyndaw, Memmingen, Santgallen, Biberach, Gemunde, Kempten, Wile, Dunckelſpubel, Wymphen, Pfullendorff, Kauffburn, Iſeny, Lukirch, Boppbingen, Gyengen, Wangen, Buchorn, Wyle, Memgaw, Buchaw und Alun*, An. 1402.

Jus habuit conſtituendi *Amman und Weibel zu Altorff des Abbts zu Wingarten*, Rupert. Imp. Diploma an. 1408. Conſtantiæ, ⊙ oculi.

Landvogtiam Sueviæ nactus Domus Auſtriaca jure pignoris. Hinc uſurpat Auſtria Juriſdictionem ſuper omnem Sueviæ Circulum, denegata appellatione ad Cameram.

Beſold. Theſ. Pract. voc. Landger. J. P. Weſtph. Art. V. §. 56. fi.

Oeſterreichiſche Information aus was wichtigen urſachen das Keyſerl. Landger. in S. nicht abolirt werden kann und ſoll. Anno 1658.

Des Schwäbiſchen Creyſes Gegen-Information, das Landgericht in Schwaben betreffend. A. 1666.

[Hæc quidem ad vocem *Voget*, quam infra ſuo loco videas, fuiſſent referenda, noluimus tamen quicquam mutare.]

SWAGER, Poëta de B. Hiſp. Caroli M. ℣. 751.

SWAINSCHIBEN, Jus Auguſtan. de Teloniis. *Von Swainſchiben ainen pfennig.*

SWAL, eluvies. *Verſwalhen*, Fragm. de Bell. Hiſp. ℣. 3768.

[*Verſwalh* eſt à *verſwelgen*, quod eſt, deglutire. Gothis: *ſuelgia*, Suecis: *ſchvvalgia*, deglutire. Anglis *to ſwill*, ebibo, ingurgito, deglutio, helluor. Scherz. Not. ad h. l.]

SWAM, Spongia, fungus. *Minere then thie ſwam*, proverb. Fragm. de Bell. Hiſp. ℣. 2490.

Schwamgült, Schwamgelt, præſtatio fungalis, *zu phennig gult angeslagen*, Pfalz. Stamfolge, p. 67.

SUUANEN, ſentire. Notk. *Pſalm. XI. 2.* Pſalm. LXV. 15. Pſalm. CIII. 19. *Vid. infra Suuinen.* [In his locis neque verbum *Suuanen* occurrit, neque ſignificatio *ſentire* locum habere poteſt, ita enim ſe habent: Pſalm. XI. 2. *Uuanda menniſcon uuarheite geſuinen ſint:* quoniam veritates à filiis hominum diminutæ ſunt. Pſalm. LXV. 15. *Tuont iuh friunt fone ſcazze unrehtis, ſo ir ferſuindent, daz ſie iuh inphahen in euuiga ſelida.* Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Pſalm CIII. 19. *Sie ſuinet unde uuahſet als luna*, (Eccleſia) decreſcit & creſcit ut luna. Adeoque ad ſuperius notatum *ſuinen* pertinent.]

Ungiſuuanlicho, inſenſibilis. Otfrid. II. 12, 88.

[Non *ungiſuuanlicho*, ſed *ungiſeuuanlicho* hic occurrit, loquitur de vento Otfridus, atque dicit:

Sin

SWA.

Sin kunft ist jagilicho
ungiseuuanlicho.
Adventus ejus est singulis
insensibilis.

Bene vero Scherzius in Notis dicit: redde *invisibilis.* Sane ventus est quidem invisibilis, sed non insensibilis.]

SWANG, Vid. *Suuingen.*

SWANZ.

Schwenz an Kleidern. Joh. Geiler. Narr. Schif. fol. 29. *Die langen Schwenz die sie in dem Kat noher ketschen. als etlich Pfaffen thund und Prelaten, und die weben weiben. lis D. Brants Narren-Schiff.* Et mox: *Die Frawen die die langen Schwenz uf dem ertreich hernach ziehen, und von der Nackenheit Christi in den armen gedencken sie nit. Wir samlen darmit flöch uf, und machen staub denen die in nachgond. Lug zu das nicht der Teuffel ru uff dem langen Schwans. Wir lesen in eins Heiligen Legenden, der sach ein tüfel lachen, da fragt er in warumb er lacht, da sprach er, Ich hab meinen gesellen sehen sizen, uf der frawen swans am mantel, und sie hat den mantel zuckt, da ist er in das kat gefallen, darumb hab ich gelacht. Under diesen schellen das lesterlich ist zu sagen seint etlich Prelaten geistlich, und voraus Franzossen, die so lang Swens an iren cleidern tragen, das ire Knecht die müssen nach in tragen.* &c.

SUUAR, grave. c. 38. *swarriu,* gravis. c. 35. *sin kaswarit,* graventur. c. 39. Kero.

[Adde ex eodem: *Suarre,* grave. Prol. p. 15. *suarrera,* gravi. c. 35. *dera suarun keribti untarlicke,* gravi vindictæ subjaceat. c. 42. *pi suarrem suntom,* pro gravibus delictis. c. 44. *der suaristan,* gravissimæ. c. 55.]

Suaro, graviter. Otfrid. III. 4, 31.

Kumigan suaro.
Ægrotum graviter.

Suarlichero dato, Otfr. V. 23, 272.

Hizza ginoto
suarlichero dato.
Æstum anxium
graviorum factorum.

conf. supra *Suor.*

SWARZ, , *Suuarze liute,* æthiopes, Notk. Psalm. LXXIII. 14. [*Suarzen liuten* in nostro Notkero legitur. conf. supra *Suarz.*]

Swerslichen, Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 2315.

[*Swrslichen* legitur in nostro Fragm. quod Scherzio in Not. videtur esse à *swören, swur,* jurare, juramentum.]

SUUEBEN, *Sweben die wiare.* Cant. Cantic. 7, 4. *sich lind bewegen, obs schon still stehende wasser sind.* Voegelin. v. supr. *Suaben.*

Intsuaben, Otfr. III. 24, 105. vide supr. *Swaben.*

[SUUECHADEN, fœtido. Gl. Monf. p. 413.]

SWEG, sonus, AS. *swegan,* sonare. v. *Sueg.* *Gaswogida,* ingemuit, Goth. Marc. VII. 34. XVIII. 12.

SWEIFFEN, *Sie beswieffen zo then brusten,* amplexi se pectoribus. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 3802. [Scherz. in Not. *besweiffen* vertit, circumibant.

Sueif, pedules. Kero. c. 55.]

SWE.

Ubersueifen, abundare, Notk. Psalm. XXIV. 17. *Ubersueifigemo unrehte,* abundante iniquitate.

SUUEIH, Vid. *Suuich.*

SUEIGA, armentum. *Suegon,* armento. Gl. Lips. Notk. Psalm. L. fin. *fone dero sueigo genomeiniu,* de armentorum grege desumta.

SWEL *s'os,* quicunque, Artic. Argent. Vett. §. 25.

SWELF, pedales. K. sunt indumenta pedum. Gold. [Non *swelff,* sed *sweif,* legitur in Kerone nostro, ut jam notatum.

In SUVELIHHEMO *lipe,* in quolibet modulo. Gloss. Monf. p. 393.]

SWENTEN, *Verschwenden,* perdere. Otfr. IV. 26, 98.

Then gruanan boum sus suuentent.
Viridem arborem ita perdunt.

Notk. Psalm. XVII. 18. *Mit dero sie mih suenden uuolton:* qua isti perdere me volebant. ℣. 19. *Daz sie mih suantin,* ut me perderent.

SWERBEN, tergunt, Kero. c. 35. Otfrid. de Maria ungente, IV. 2, 34.

Mit iru fase si gisuarb.
Suis ea capillis eos detersit.

Bisvarb skufta seinamma fotuns meinans, tersit capillis suis pedes meos, Goth. Luc. VII. 44.

Swerban mit sabane, extergere linteo, Tatian. 155. 2.

SWEREN, *usswerен, was wider ein erkant ist,* Chron. Königshov. V. 111.

[*Eidbusti thie her suor zi Abraham unsaremo fater sih uns zi gebanne:* jusjurandum, quod juravit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis. Tatian. c. 4. §. 15. Hic inepta affectatione constructionis accusativi cum infinitivo, juravit se nobis daturum, sensum plane corrumpit interpres. Accusativus enim ille, qui est apud Latinos personæ, apud Germanos rei est, idemque significat ac si dicam, juravit quod daturus sit se ipsum nobis. Quem sensum locus hicce non admittit. Palthen. Not. ad Tat. p. 306.

Suerran, jurare, Kero. c. 4.]

SWERT.

Gallicis gladiis cæsim tantum pugnari potuit, Polyb. lib. 2. ut ad cædendum primum tantùm ictum haberent, à quo statim & in longitudine & in latitudine ad instar strigilum incurventur, adeo ut nisi tempus militi concedatur quo mucronem terræ inniti faciens gladium pede dirigat, prorsus inefficax alter eorum sit ictus, Idem p. 167. Anconas vocatos refert Sidonius, quod H. Junius in Batav. c. 9. fi. vernaculo sermone *Hangers* dici existimat.

Tacitus de Mor. German. c. 43. Rugiorum breves gladii. Vid. supra *Sabs.*

Cimbris oblongi & grandes gladii, Plut. *Swert des K. Karls,* describitur origo ejus à Poëta anonymo de Bell. Hisp. ℣. 948. sqq.

Rolandi, *Durendart,* Ibid. ℣. 1947. 1857. vide supra lit. D.

[*Suuert uuerbendaz,* gladius versatilis. Notk. Psalm. XVII. 30.

SWI.

Suuertula, gladiolus. Gloff. Monf. p. 414.]

Suertmagen, vide *Magen*.

SUUICH, *suib*, defertio, Otfr. IV. 12, 20.

Bithiu meiftig Zog ih iuih,
ir mir ni datit al fuib.

Eo potiffimum attraxi ego vos,
vos mihi ne feceritis omnes defertionem.

[Codex Vindob. & Vatic. habet *afuib*, quæ vox *fcandalum* notat. Scherz. Not. ad h. l.]

Suueib, deferuit. Otfrid. V. ult. 161.

Er oub Jacobe ni fueib,
tho er themo bruader insleib.

Idem (Dominus) & Jacobum non deferuit,
cum fratri præveniret.

Suuihbonte, vagi, c. 1. *Swihbarro*, gyrovagum, c. 1. Kero.

[*Suuichanodo kaprachit*, arctius impreffa. Gl. Monf. p. 406.]

Befuuihhan, *pifuuichan*, obripere. Gloff. Vet.

Befvick, fupplanta. Gloff. Lipf. Otfrid. V. 23, 519.

Tod inan bifuikhe
in themo felbon riche.

Mors eum obrepat
in illo regno.

Vide fupra lit. B.

Umbifuueih, cirmumvenit. Gloff. Vet.

Pifuuich, dolus, Gloff. Vet. *Pifuuihlihho*, fraudulentus, Gloff. Vet. *Chorungo pifuuicchilineru*, tentatione fubdola, Hymn. 2, 10.

Thaz ih thar niet befuichan ni uuertha, [daz ih da nieth befuuichan uuerde. n. e.] ne ibi decipiar, Willeram. p. 12. n. 6. 50. n. 21. *Then unbolda pifuueib*, quem diabolus deceperat, Hymn. 24, 3.

Otfrid. II. 5, 10.

Adaman then alton
bifueb [bifueih] *er mit then uuortun.*

Adamum veterem
decepit (diabolus) verbis.

IV. 36, 19.

Thaz fie unfih ni bifuichen
tharazua ni firslichen.

Ut nos non circumveniant
& ne furripiant.

Gifuiban, deceptus. Otfrid. III. 15, 87. fq. IV. 12, 116. V. 23, 311. fq.

[Aliter hanc vocem in verfione fua reddidit Schilterus, fcil. hoc modo:

III. 15, 87.

Quadun, ni gifuichi,
n'ub er then liut bifuichi.

Dicentes, ne erretis, (dubitetis)
quin ifte populum decipiat.

IV. 12, 116.

Ther zuelifto uuas gifuiban.

Duodecimus (Apoftolorum) erat deferens.

SWI.

V. 23, 311.

Job thes oub ni gifuichit
fie emmizigen bifuichit.

Et neque id inquirit (confiderat)
(quod) perpetuo decipiat.

In Not. Schilter. conjicit legendum *gifuachit*; fed Scherzius obfervat, Cod. Cæf. habere *gifuihbit*. Vindob. *gifuichit*.]

Id. IV. 13, 49.

Gifuichen fie thir alle,
Recedent à te, deferent te, omnes.

[Transfero, *fcandalizentur in te omnes*. Scherz. Not. ad h. l.]

Poëm. de Bell. Hifp. ℣. 970. 1621. 2095. 4380.

Notk. Pfalm. XXI. 12. *Ne gefuib mir*, ne difcedas à me. Pfalm. CV. 39. fornicati funt in adventionibus fuis. *So buoroton fie, daz chit, fo gefuichen fie Gote in iro irdenchidon.*

Witfuuibte, Notk. Pfalm. LXXII. 2. [*Witfuueifte* legitur h. l. ita enim Notker. *Mine genge fint nah ze uuitfueifte uuorden*: pene effufi funt greffus mei.]

SWIHEN, tacere. Fragm. de Bell. Hifp. ℣. 2709. *Si fwihten fam thie ftummen.* Nihil loquebantur uti muti.

Gefwihten, tacebant, Fragm. de Bell. Hifp. ℣. 4412.

Notk. Pfalm. V. 11. *ube fie fuigetin*, fi tacerent.

Swiketa fona cuateem, filui à bonis. c. 6. *Swikilii*, filentium, c. 38. Kero.

Ubartuan dera fwikalii rehtungu, prævaricare taciturnitatis regulam, c. 42. Kero.

[Adde ex eodem Kerone: *fuuigen*, tacere. c. 6. *pezzira ift fuuigeen*, melius eft filere. c. 1. *fcali fuuigeen*, debet tacere. c. 6. *Deifu tati indi ih fuuigeta*, hæc fecifti & tacui. cap. 7. *Durub fuuiglii fruati*, propter taciturnitatis gravitatem. c. 6. *fuuigali*, taciturnitatem. c. 7. *Durub fuuigalii*, propter taciturnitatem. c. 6. *Dera fuuigentoa inbucti*, tacita confcientia. c. 7.]

SUUILIT, turget, hodie *fchwellen*, *gefchwellen*. Otfr. III. 3, 52.

Thurub ubarmuati in uuar
fo fuilit uns thaz muat far.

Propter fuperbiam revera
turget nobis animus illico.

SUUIN, fus.

Wiltfwin, aper. *Germani circa aprorum venationem propria quædam vocabula & locutiones proprias habent, ut funt: Man macht ein hag, bindt feiler an, ftellt garn und weertucher, die fuw wirt gehezt, laufft, nimpt ein feil, hat fcharpffe Waaffen, frisbt oder erfchlegt vil hunde, oder liut, wirt geftochen.* Gefner. Hift. Quadrup. p. 923.

SUUINEN, *Suuinden*. Belgis reliquum *Swijnen*, *Verfwijnen*, ægritudine animi confici, defaillir. Inde *gifuuant*, ut à *binden band*, *finden fand*. Chr. Königshov. cap. 1. §. 32. de Jacobo Patriarcha: *Dem Vater gefwant von fröden*, deliquium animi paffus

SWI.

passus præ gaudio. §. 73. λειποθυμεῖν. Hodieque in usu: *Es swante mir*, de sensu aliquo interno, *eine heimliche empfindung*. [Hodienum in Suevia *es schwabnete mir*, eodem sensu dicitur.]

De Andromacha Hectoris uxore: *Und geswant ir etwie dicke vor sinen füssen*. Quod in noviori Historia Belli Trojani an. 1489. Argentorati impressa redditur: *Und de er ir das also versagt, da vile sy in ein onmacht fur seinen fussen*. Guido de Columna de Bello Trojano impressus eodem anno ibid. ait: *Et dum Hector acquiescere denegat, Andrometa sepius* intermoritur *inter brachia ante pedes ipsius*. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 3036. 3193. *Er verswante michel her*, confecit hostes. Idem Königshov. c. V. 202. Notk. Psalm. XLIII. 3. *fersvante andere diete*, disperdidit alias gentes. hodiè *verschwenden*.

SUUINGEN, *Swang, auesrvang in thas hoflet*, Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 4144.

SUUINTET, Otfrid. IV. 26, 82.

Sulih quement sie iu nob heim,
thaz ir suuintet innan bein.

Talia venient adhuc vobis domum
ut extabescatis intra ossa.

vers. 95.

Job suuintet filu thrato
sulichero dato.

Atque extabescetis multum vehementer
tales ob res.

vide *Suinan*.

SUUIPOGUN, fornicem. Gloss. Monf. pag. 352.

Min uuampa SUUIRIT *mih*, ventrem meum doleo. Gl. Monf. p. 336.]

SWIRON, firmare, stabilire, sancire, antiquitus, quod nos jam, ait Freher. *Not. ad Fœd. Ludov.* καὶ ἐξοχὴν pro sola firmitate jurisjurandi, quæ & compositè *Aidswuor*, usurpamus. L. Bajoar. cap. XX. t. XII. de Firmatione: si firmare promiserit emtori, id est, *Suuiron*, & non potuerit. Et cap. XXIV. §. 2. Injustè territorium meum alteri firmasti, id est, *Farswirotos*. Et apud veterem Interpr. Legis Mosaicæ, *Hingeschworene* est virgo desponsata, fiduciata, *ein Jungfraw einem mann geschworen*. Et in patria mea, *Ein Hinschweren*, sponsalia, connubiale pactum: quod est *Firmata fabula* in lege Lombarda. hæc Freherus.

SWI.

SWITHE, rectum. *Swithra*, dextra. Symb. Sax-Angl. Alfredus Rex. LL. Scotor. verba Legis: *Rectum judicium judicaveris. Ne judices aliud judicium diviti, aliud pauperi:* Deme thu swithe richte. ne deme thu otherne dom dem werlegan, otherne dem earman.

SUUITI, Switenses, à Vitis, maris Germanici accolæ, V. B. Rhen. Lib. I. Vitæ Saxones in Helvetios. Vorb. T. 7. p. 80.

SUOEDA.

Dolgsuoeda, creatrix, Gloss. Sax. Lindenbrog. Du Fresne.

SWOLGEN, perdere.

Firsuolgan, Otfr. V. 24, 532. vid. supra lit. F.

SWOZE, *Swoze Godes*, Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 1981. [Forsan *Swoze* idem & ac *Suoze* & *Godes Swoze* notat Dei suavitatem, benignitatem, gratiam, dulcedinem gratiæ.]

SUÜMMEN, natare. Notk. Psalm. XXXI. 6. *In manigero uuazzero uuage suummente ne nahent ze imo:* in diluvio aquarum multarum ad eum non approximabunt.

SYAZO, Otfr. III. 5, 39.

Job uns gidua thu syazo
thio unse thurfti grozo.

Atque nobis redde tu dulces
has nostras necessitates magnas.

[Cod. Vindob. habet *Suazo*.]
conf. *Suazi*.

SYBECKIN. v. *Bac*.

SYLLABA, Otfr. I. 1, 46.

Thaz Syllaba in ni uuenkit.
Ut syllaba ipsis non vacillet.

SYLLE, Vid. *Selle*.

SYM, vid. *Sume*. Otfr. III. 15. 81.

Sym son imo zaltun.
Alii de ipso dicebant.

[Codex Vindob. & Vatic. habent *sum*.]
vid. *Sumer*.

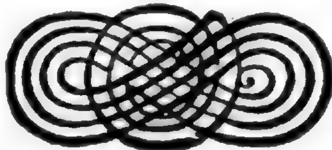
SYNNEN, *Synnen die Wynmesse*, Jus Argent. c. 123. mensuras vini examinare, aliàs *Eichen*, *ohmen die Weinmas*.

SYRI, Syria, Otfr. II. 15, 6.

Es maru uuort tho quamun
so uuit so Syri uuarun.

Fama tunc exiit
quam late Syria fuit.

Notk. Psalm. LIX. 2. *Syria*.

T & Z & C, literæ μεταβαλλαὶ, nationibus Septentrionalibus, Tala, Zala; Tar, Zæhr, lacryma, &c. Lex. Run. Wormii. *Terren, Zerren, Terwe.*

T, TH, & D, promiscue priscis usurpata fuisse, unde quæ in una litera lector non inveniet, in altera quærere debeat, supra jam Lit. D. notatum est.

[TA, quia. Kero. c. 16.]

TABVR, tympanum. Vet. Vers. Ps. LXVII. 26. *Mitten unter den Junkfrawen die mit taburn fingent:* in medio juvencularum tympanistriarum. Chron. Königsh. p. 1075. *Tanber.* Tambour.

TACH. vid. *Dag, Dak.*

[*In tachun*, in psiatio. Gloss. Monf. p. 383.]

TAG, V. in D.

TAIL. vid. supra *Deil.*

TAIN, ton, lutum, *leim. Tainen fazzin*, fictilia vasa, Notk. Psal. CIII. 14.

TAINS, *Taingras, Tan.* v. *Ceina.*

TAL. v. D.

TALIA, L. Sal. 45, 1. Vid. *Cham.*

TALPEN, *telben, dolben*, fodere, graben. *Ustalpen*, effodere. *Untertalpen*, suffodere, untergraben.

Chron. Königsh. c. 2, 171. c. 3, 13. Sententia Senatus Argent. an. 1355. *Dyne von Ichenheim het dise stat jemerme eweglich verschwore nacht unde tag eine mile, und wo man sie inwendig der mile ergriffet, so sol man sie ertrenken. umb das sie ein tot kind ustalp und sprach zv einer: su hette sie umb das kint brocht, das su sin überwere worden.*

Leimen telben, leim graben. *Getolben*, gegraben, Charta Transact. Fabric. Eccl. Cath. Arg. & Commun. Biblicheim an. 1444.

TAMGIHTA *sih*, abscondidit se, Tatian. c. 2, 11. *Elisabeth tamgihta sih sinf manoda:* Elisabet occultabat se mensibus quinque.

[Vocem *Tamgihta* ignorare se fatetur Vir summus Franciscus Junius in not. ad h. l. MSS. putat autem legendum *taugnita*, quod vocabulum effingit ex verbis *taucno* clam, & *tauganiu muates*, occulta mentis, quæ produxit in not. ad Willeram. pag. 38. 39. Nec satis hic sibi constat Theodoricus von Stade. Putat enim pro *tomgihta* (ita enim Pontanus legit in specimine Tatiani nostri origin. Francic. L. VI. p. 591.) legendum esse *gomitha*, cui vocabulo occultandi significatum eo tribuit, quod non solum Succis adhuc *göma* (potius *gömma*) sit custodire, servare, abscondere, sed & olim Francis *gouma* fuerit cura, custodia, *goumen* curare, custodire, Germanice *gomen*, uti in Diction. Gassarus, ad loca Otfridi II. III. 43. & V. XXIII. 129. haud dubie respiciens, docet, Belgice *goem* vel *goom* cura & *goomen* curare, teste Kiliano. Quorsum etiam Vir CL. refert AS. *gyman* curare, quod Matth. VI. 1. & Luc. X. 35. in Cod. Marschall. occurrit. Vtraque hæc & Juniana & Stadeniana conjectura satis est ingeniosa, cui adeo locus esset dandus, si mendosum hic esse Tatianum ulla nobis idonea causa persuaderet, ut novæ vocis è corrupta veteri effictione opus sit. Neque vero, quod tantorum Virorum pace dixerim, quicquid apud Otfridum atque Willeramum non occurrit, Francicum esse desinit, neque novis vocabulis emergendi in lucem occasio est præscindenda. Quodsi itaque præsens lectio retinenda est, dubitat porro Stadenius noster, utrum origo ejus petenda sit ab AS. *temian* domare, hoc sensu, ut à significatu formali ad materialem, uti loquitur, translata voce, Elisabetha se in gynæceo dicatur continuisse, an vero à *team* fœtus, semen, sive *teaman*, advocare, & *githan* vel *gihte* gressus, quæ vox in composito *jingiten* vel *jingihte* apud Königshof. in Chron. ut & interpretem ejus longe doctissimum Schilterum p. 458. extat, diphthongo ae in vocalem aliquescente, uti exempla vocum AS. *sceata, sceathan*, quas Germani per *schatz, schaden* efferunt, demonstrant. Sed posteriori hoc casu ipse Vir doctissimus quid de subjuncto pronomine *sih* futurum sit non ait se videre, nec satis certe commodus sensus ex qualicunque dictarum vocum conjunctione oritur. Ego quanquam certiora afferre nequeam, dicam tamen quod sentio. Puto compositam esse hanc vocem *tamgihta* vel *tomgihta* à *gehan* vel *gihan* fateri. Est apud Ker. *gihit* confitebitur, & in formula confessionis, quam ipsi Carolo M. tribuit Lambecius Tom. II. Bibl. Vindobon. singulæ fere carminis ejus partes ita incipiunt: *Ih gihu Gode almachtigan*, confiteor Deo Omnipotenti: Unde nostrum est *Gihiht*, sive *gicht* in compositis *gichtzettul, ubrgicht*, quibus confessio de lethalitate vulnerum à Chirurgo, aut confessio judicialis à certi criminis reo facta designatur. A *gihan* porro est compositum *bigihan*, quod est confiteri, id est simul multis aliquid, aut uni multa fateri, uti exempla probant. *Sic* in Lambecio l. c. est: *Ih uuirdu Gode almahdigen bigihdic unde Frouun Sancta Mariun unde Sancte Michahele*, &c. Et in alia confessionis formula, quam Otfridi Evangeliis Flacius præfixit, hæc iteratis vicibus leguntur: *Ih uuirdu Gote almahtigen bigihtig inti allen Gotes Heilagen.* Hinc vox Germanica descendit *bigiht*, contracte *bicht* vel *beicht* confessio peccatorum Sacerdoti facta, à genere ad speciem, uti fieri solet, significatu vocabuli deflectente. Nec poterat sane res illa aptiori vocabulo denotari, cum non sufficeret olim simpliciter reatum fateri, ni simul varia erratorum genera more adhuc inter Pontificios recepto recenserentur. Conf. Jun. in not. ad Willer. p. 28. & Lips. Gloss. v. *begihte.* Fuit & aliud compositum *verjehen* profiteri, quo utitur Carolus IV. Imper. in Diplomate A. 1348. Barnimo Pomeraniæ Duci dato, *verjehen offenlich mit disem brif.* Ad eundem itaque modum fieri potuit, ut Veteres dicerent *tamgihan* vel *tomgihan.* Dico fieri ita potuisse, an & quo sensu idem factum sit, tum demum, quando de præfixo *tom* vel *tam* certiora afferentur, liquidius constabit. Hactenus nihil est quo explicari id possit, quam quod

TAM. TED.

quod *tom* Suecis est vacuum, unde composita *tombeet* vacuitas, *tomgöra* vacuefacere, *tombentur*, qui vacuis est manibus, Islandis *tomstund* dicitur tempus vacuum, & *tomliga* interprete CL. Verelio tarde significat. Vt adeo *tomgiban* proprie sit tarde atque difficulter aliquid fateri, aut plane verba confessione veritatis vacua proferre, sive diffiteri, & quod frequenter fit, à specie ad genus significatu vocis producto, occultare. Id notari meretur, Latinam phrasin, occultat se, Germanice ita reddi, quasi dicas, diffitentur ipsum sui, *er läst sich verleugnen*, quo loquendi genere & h. l. Ulphilas utitur *Aileisabeith galaugnida sik*. Palthen. Not. ad h. l. p. 292. sq.

TAMILI, damula. Gloss. Monf. p. 333. 351. *Tamin*, damula. p. 414.]

TANA, V. *Dan*.

TANFANA. vid. supra *Fan*.

TANGANO, postulo, peto, *dingen*, L. Sal. 60, 1.

[TANNA, abies. Gl. Monf. p. 414. hodienum, *tanne*.

Tenninun, abiegnis. p. 328.]

TARA *si*, nocens sit. V. *Derien*, *Daron*.

TARBENT, carens, Otfrid. I. 18, 79.

Thie heiminges tarbent.

Patria carens.

[Cod. Vindob. & Vatic. habent *tharbent*. Scherz. Not. ad h. l.]

III. 20, 332.

Er iro sid zinoti
iamer tharbeti.

Ut eorum (communione) abinde necessario
perpetuo privatus esset.

Conf. V. 23, 322.

[TARCHNETA vel *libbisota*, dissimulabat. Gloss. Monf. p. 326. vid. *Terch*.

TAT, viam. p. 339. vide *Dat*.

TATRAHHONO, histriatarum, i. historiarum. p. 328. vitiosa est hæc vox & prima syllaba truncata, alias enim in his ipsis Glossis *Catatracha* & *Katatrahha* historiam notat. vide lit. C. & K.]

TAVEL, *getauele*, laquearia, C. Cant. I. ult.

TAVF, baptismus. conf. *Touft*.

Jüngester tauff, lezte Oelung. Jo. Keifersp. Brof. fol. 70. b. *denen die man mit urteil und mit recht abtut, denselbigen den gibt man den jungsten tauf nibt, aber das H. Sacrament das sol man inen nit usentbalten.*

TAVRISCI in Helvetia qui, V. Vorburg. Vol. 4. p. 283.

TAVTHE, L. Sal. 55. ubi Cod. Reg. legit: *nestanto*.

TE DEV LAVDAMVS. Hymnus Francorum. Fragm. de B. H. ỳ. 4594.

Sie lutten unde sungen
uon allerslahte zungen.
Loueten sie Got alsus,
sie hüben Te DEUM laudamus.

V. Cæsar. Heisterb. L. VIII. c. 90. p. 641. Sub Ludovico Pio cantari cœptum, St. Baluz. ad Kapitul. Franc.

TEDING. } v. *Ding*.
Tegeding. }

TEEN, *Teins*. v. *Ceina*.

TEGEL, testa. hodie *Ziegel*, tegula. Notk. Psal. XXI. 16. *Min chraft ist irhartet also der tegel*, virtus mea aruit tanquam testa.

[TEIK, massam. Gloss. Monf. p. 411.]

TEIL, pars. c. 13. 39. 64. *Teil nemen*, participemus. Prol. p. 16. *Teilnufti*, participationem. *Teilnumft piteilit si*, participatione privetur, c. 24. Kero.

[Adde è Kerone: *Teile*, parte. c. 2. *Kenomanemu teil*, sublata portione. c. 43.

Teil, funiculum. Gloss. Monf. p. 345. 349. portiones. p. 341.

Teile, latere. p. 389. funiculo. p. 397.

Vonna einemo teila unzin an daz andar, à summo usque ad summum. p. 338.

Zi teile, sortito. p. 331.

Ingagan demo theile, è regione. p. 341.]

vid. supra *Deil*.

Zueiteil i. duæ tertiæ. Chart. Emt. Argent. 14. Kal. Nov. 1509. *Sol das Hus zu der K. nit me denn den drittentheil, und das Hus zu dem B. den zweiteil daran geben.*

Adeilo, expers, V. in A.

TEISAM, fermentum. *Geteisimet*, fermentatum. aliàs *Gehefelt*; Keifersp. fol. 63. *Br.*

[TEMPRUNGO, compositionis. Gl. Monf. p. 321. 322. 357.]

TENGER FERLIN, V. *Denn* & *Varb*.

TENNE, *Tina*, *wanne*, *stande*, *Badstande*, *weinstande*, vas grande ligneum tam lavationibus, quàm condendis vinis paratum. Item ligneum horrei solum. Goldast. T. I. R. Alem. p. 255. sed non tantum ligneum, sed & luteum. V. supra *Den*. Hinc nonnullis *Argentina*, quasi argenti *tina*.

[*Sumarlibes tennes*, areæ æstivæ. Gloss. Monf. p. 342.]

TENSE, TINSE, tributum, census. à quo descendit *Tenserie*, tributum, vel Census Regis, alias *Kœnig Zinse*. Chron. Anglo-Sax. à celeberrimo Gibsone editum. An. M C XXXVII. Stephano dominante. p. 239. *hi laiden gæildes on the tunes æureu thile and clepeden* it tenserie, imposuerunt tributa oppidis valde frequenter, & illud vocarunt *tenserie*. de hac voce videantur plura apud doctissimum Hickes. in thesauro incomparabili, quem de linguis Septentrionalibus Vett. edidit. in Grammat. Anglo-Saxon. & Moeso-Gothica c. 22. §. 19. fi. Tom. I. p. 146. & seq.

[*Pilob* TEORO *grimmero*, claustros caveæ. Gloss. Monf. p. 407.

TEPIHHUN, tapetibus. p. 340. hodie *Teppich*.

TERCHINIT, palliat. p. 386.

Terchineti, colore. p. 389. vid. *Terch*.

TERET, ibi, *dort*, opp. *hier*. Notk. Psalm. LXXXIII.

LXXXIII. 8. *Sie habeton hier virtutes ad refrenationem carnis (ellin ze dero douhungo des lichamin) teret chumet nova virtus (niuuer ellin.)*

TEREN, nocere. Otfr. I. 4, 54.

Ih ne terru thir drof.
Haud nocebo tibi desuper.

Id. IV. 26, 103.

So sie beginnent terren
boume themo thurren.
Si incipient nocere
arbori aridæ.

V. supra *Derien.*

TERMEN, termini. Vet. Vers. Ps. II, 8. *die termenen der erden.*

TERTESUN. v. *Chalta.*

TERWE, triticum, *terwen brood*, panis triticeus. Kil.

Zerwe, unde Ceria & Celia Plinio, quo de supra in *Cere.*

Terwische, cervisia, *Wis*, *wist*, de potu etiam.

TESEWA, dextra, V. *Zesua.*

TEST.

TESTISEN, *das testisen liget in demo fure*, Notk. Psal. XX. 10.

TEUTATES, vid. supra *Diuten.* & *Tuisto.* in D.

TEUTONO, *Teutonia*, Germani, Germania. vid. *Deot.*

TEXA, *Texachalt*, L. Sal. II. 12. furtum non gregis totius. V. supra *Chalt.*

Texara, L. Sal. IX. 3. de furto apium, quum itidem quædam remanserint. XI. 6.

Texaca, L. Sal. X. 3. ubi MS. Reg. *Taxata.* de clàm pignoratis pecoribus quorum quidam perierint.

Texaca, L. Sal. XII. 2. XI. 1. 2. ult. Thomasin. in Methodo pag. 504. *Texaca, un crime caché, de Tegere, texisse*, secutus Wendelinum.

Lex. Ripuar. t. 63. L. Alem. 99, 25. v. *Chalta.*

THAGEN, supplicare, Otfr. III. 10, 32.

Inquirere, Otfr. IV. 12, 65. c. 19, 84.

V. & *Dag*, & quæ ibi de his Otfridi locis notata sunt.

THAGTA, sternebat, *deite*, Otfr. IV. 4, 36. de populo Judaico qui in solenni Jesu in Hierosol. introitu

Zi Kuninge sie'n an quattun,
ioh imo then uueg thagtun.
In Regum ipsum (JEsum) proclamabant,
& ei viam sternebant.

c. 5, 57.

Mit leru sie unsih thagtin,
fon ungiloubu iruuaktin.
Doctrina nos tegerent,
ab incredulitate suscitarent.

V. *Dak.*

THAHTUN, cogitare, Otfr. III. 18, 144.

In thiu girachin iro zorn
sie thahtun er thes filu forn.
Dum vindicarent iram suam
Recogitabant ante hac dudum.

[Scherz. in Not. posteriorem versum ita vertit: *Cogitaverunt* (in animo habuerunt) *hoc* (facere) *prius multo antea.*]

Id. IV. 8, 53. [Hic locus ad præcedens verbum referri debet, juxta versionem ipsius Schilteri:

Sie thahtun thes gifuares,
sid tho framnortes.
(Ut) tegerent hoc negotium,
dehinc in posterum.

Simpliciter redde. Occultarunt suum institutum, propositum. Scherz. in Not.]

Thahti, cogitatio, Otfr. III. 11, 19. de muliere Chananæa:

Ni uuanu si oub thes thahti.
Neque etiam fovit hanc cogitationem.

[Non existima quod hoc cogitaverit. Scherz. in Not.]

Conf. Otfr. IV. 17, 50. I. 17, 79.

IV. 17, 6. [In hoc loco non *thahti* sed *dati à duen* occurrit.]

conf. supra *Denken.*

Bithahti, Otfr. I. 23, 23. v. *Bithenken.*

THALAPTAS, de juratoribus, L. Sal. t. 78. Tomasin. pag. 504.

THALO, L. Sal. 48, 1. *uuidre sa thalo.* Cod. Reg. *uuidrosi lito.* Vid. referendum ad *Sedale*, domicilium.

THAMM, agger. Tyrol. 1, 12.

THAMPH.

Bethemphen, extinguere. Willeram. in Cant. Cant. p. 74. n. 34. *Caritas lesket ande bethemphet* [*leskit unde bedempfet*] *multitudinem peccatorum.* ubi Fr. Jun. v. supra de h. l. *Bitempfen.*

THAN, corrigia. *Thancastre*, castrum corrigiæ, Galfred. Monumet. Lib. VI. Hist. Reg. Britann. c. 11.

THAN, THON, i. *gethan.*

Sothan, sothanes, i. *so gethanes ding*, tale quid, J. Feud. Alem. c. 23, 1.

Fragm. de B. Hisp. ℣. 2244.

Kumet there zweleue, so heiner than.

[Melius hunc versum verte: Si horum duodecim unus inde evadit. Scherz. in Not.]

THANA, V. *Dan.*

[THANAN *tho Zacharias uuard gitruobit*: inde Zacharias turbatus est. Tatian. c. 2, 4. Dicimus nunc *von dannen*, quanquam id non sit hujus loci. Palthen. in Not. ad h. l. p. 282.

Mit thiu ther Heilant thanana fuor, cum transiret inde JEsus. Tatian. 20, 1.]

THANK. V. in D.

[THANNE, tunc. Otfr. II. 23, 9. V. 19, 104. Cum: III. 26, 77. IV. 14, 1. Tatian. c. 35. 1, 2 vide Notas Scherzii ad citata Otfridi loca.

Fraget von themo kinde, thanne ir iz findet, thanne cundet iz mir; interrogate de puero, cum inveneritis renunciate mihi. Hæc particulæ relativæ geminatio, in usu amplius non est, sed respondent nunc sibi formulæ sequentes *wann* & *dann. Wann ihrs findet, dann*, &c. Palthen. Not. ad h. l. p. 318.

Than-

THA.

Thanneles. Otfr. IV. 7, 58. Legendum *thanne les*, tunc omnino. v. Scherz. Not.]

THAR, quando, quoties, Otfr. V. 16, 78.

Dote man irquiket,
thar ir zi mir es thigget.
Mortuos vivificate,
quoties ad me id oraveritis.

[*Thar*, ibi. Otfr. III. 20, 50. Scherz. in Not. Ubi. Otfr. III. 23, 19. Scherz. in Notis, unde.]

THARASVN, huc, *anhero*, *daher*, Otfr. II. 7, 11.

Gisah ergangan tharasun,
thenselben Drubtines sun.
Vidit (Johannes) venientem ad se (*daher geben*)
ipsum filium DEI.

V. 18, 12. Angeli ad Apostolos cœlum in ascensione Christi suspicientes de JEsu dicunt:

Er quimit auur sama zi iu,
Zi therasselbun uuisun,
so er binafur nu tharasun.
Ille veniet rursus sic ad vos
Eodem modo,
quo abiit jam iterum huc.

[*Tharasun* significat illuc, eo. Otfr. II. 9, 81. de Abrahamo filium Isaacum ad locum cædis destinatæ deducente:

Fuart er sar tho tharasun
thenselbon finan drut sun.
Ducebant mox tunc eo (in locum cædis)
illum suum charum filium.

Id. III. 2, 43. Christus ad regulum:

Thaz er fuari tharasun
quad, funti ganzan finan sun.
Ut vaderet eo sc. domum
dixit, inventurum sanum suum filium.

Est autem *tharasun* à *thar* ibi, & *sun*, particula significante motum ad locum. Scherz. Not. ad Otfr. p. 56. 159.]

THARAWIRI, insuper, Capitular. Franc. L. IV. c. 19. videtur contractum ex *thara witer* sive *weiter*.

THARER, hactenus, *bisiher*. Otfr. V. 6, 54.

Tho giang nah ther ander,
thaz selba meid er tharer.
Tunc sequebatur alter,
quod is vitaverat hactenus.

[In Cod. Vind. & Vatic. legitur *thar er*. Scherz. in Not.]

THAR, pro *darff*, licet, oportet, Otfrid. I. 17, 10.

Thes mera ih sagen nu nit thar.
De quo plura dicere amplius non est.

[Pro *nit thar* Codices Vindob. & Vatic. habent *ni tharf*. Scherz. in Not.]

c. 28, 14.

Jo in fiure after thiu
thar ni brinnon io so spriu.
Neque per ignem postea
oporteat comburi ut paleam.

THARBEN vide *Tarbent*.

THARDIS, *Olethardis*, *alethardis*, L. Sal. de furto apium, t. 9. 2, 3. sed MS. Reg. habet: *Elechardis*, & *abchratis*.

THARMA, intestina, Raban. de part. corp.

THARORT. vide *Ort*.

THARTA, torruit, Otfr. III. 12, 27.

Quedent sum giuuaro
Helias sis ther maro,
Ther this lant so tharta,
then bimil so bisparta.
Dicunt quidam certe
(quod) Helias sis celebris ille,
Qui hanc terram sic torrebat,
cœlum sic claudebat.

[*Tharran* vel *truchanan*, exsiccandis. Gl. Monf. Monf. p. 411.]

THAT, *tha-et*, *da aber es*, &c. Quodsi. Capitul. Franc. 4, 19.

[*Imo untarscaz THAUPOT enti cheerit*, sub pretio redegerit. Gloss. Monf. p. 402.]

THAZ, quod, quin. Otfr. I. 1, 185. *N'ist untar in, thaz thulte*. Nec fuit inter eos qui toleravit. h. e. *nicht ist unter in, es duldet*.

THE, *the baz*, eo melius, *desto besser*. Otfrid. IV. 25. ult.

THEADA. v. *Deota*.

THEATO, L. Sal. XXX. 1. & 3. V. *Derw*.

THEGAN. / *Theganheiti*. / *Thegankind*. } vide cum aliis inde derivatis supra in *Diuben*.

THEH, prævalebat. Otfrid. I. 16, 48. de puero JEsu:

So bluama thar in crute,
so scono theh zi guate.
Uuizzi thebe'mo ana sar,
thaz uuas gilumflih in uuar.
Ut flos in herba (gramine)
sic pulchre prævalebat in bonum.
Intelligentia accrescebat ipsi statim,
hoc erat congruum profecto.

Conf. c. 21. fi. c. sq. ad fin.

Dehti, virtus, prævalentia. Otfr. ad Salom. ℣. 25.

Ni thaz mino dehti,
giuuerkon thazio mohti.
Non quod meæ vires, (virtus)
operari hoc potuerint.

[In Cod. Vindob. Vatic. & Flacii legitur *dohti*. Scherz. in Not.]

Thaz tich, quod placeret, Otfrid. ad Salom. ℣. 47.

Uuortes oder guates
thaz tich in iues muates,
In verbis aut bonis (rebus)
quæ placerent vestro animo.

[In MSC. Vindob. Vatic. & Flac. est *lichiu*, non *tich iu*. v. Scherz. in Not.]

Conf. supra *Diuben*.

THE.

THEIH, *the-ih*, *daz ich*, ut ego, Otfrid. V. 24, 15. passim. Quod ego, quæ ego, Otfrid. I. 15, 56.

Joh huges harto uberal,
thu thiarna theih thir sagen scal.
Et perpende valde omnia,
Virgo quæ tibi dicere debeo.

Ut, Otfrid. V. 7, 76.

The'ih jamer frauuo lusti
gilaze in mino brusti.
Ut unquam (posthac) lætitiæ desiderium
admittam in meum pectus.

Conf. ỳ. 75.

THEIN, THEHEIN, nullus, V. in D.

THEIS, ut id, *dasses*, Otfr. I. 18, 4. V. 5, 34. sq. c. 9, 76.

THEISMEN, fermentum. Tatian. c. 74, 1. *Gilih ist himiloribhi theismen;* simile est regnum cœlorum fermento.

[In Kerone est *Deismin.* (vide supra lit. D.) In vocab. ASax. Benson. *thaesma* s. *daest* fermentum, itemque feces, quoniam fermenti usum illa præstant. Dicuntur nunc eam ob causam *beven*, à verbo *hefan*, hodie *heben*, *erheben*, attollere, levare. Palthen. Not. ad h. l. p. 383.]

THEIST, quod est, Otfrid. I. 12, 59. II. 21, 67. V. 8, 32.

THEKEN, tegere. Otfrid. V. 25, 132.

Biginnent fram thaz rechen
thaz sie thaz guata theken.
Aggrediuntur porro hoc movere (intendere)
ut bonum tegant.

Conf. supra *Obanentig.*

Getheken swerte an ther hant, Fragm. de B. Hispan. ỳ. 2718.

THENIT, intendit. *Theneda*, tetendit. *Thennon*, extendes. *Thenin*, extendant. *Thenedos*, extendisti. *Thenedon*, extenderunt: Gloss. Lipsii. ubi Somnerus: *Extendere*, *Sax. athenian.* extensio *athenunge.* Otfrid. II. 3, 75. de Johanne Baptista Christum monstrante:

Then fingar thenita er oub sar,
quad: therer ist iz, thaz ist unar.
Digitum intendit quoque illico,
Dicens: Hic est ille, hoc verum est.

V. 15, 81. Christus ad Petrum:

Thu thenist thino henti
sar thu bist altenti.
Extenderesque tuas manus
quamprimum tu senescis.

[*Thenenti sina hant biruorta inan:* extendens manum suam tetigit eum. Tat. c. 46, 3. Germani adhuc *dehnen*, *ausdehnen*, tendere, extendere dicunt.]

THEOCHO, L. Sal. t. 48. fi.

THEOCTIDIA, THERCOHEATA, L. Sal. t. 28, 3. de puella tonsa.

THEONON, vid. *Deonon.*

THE.

THEOTIDIO, L. Sal. t. 71. de Basilica incensa.

THEOWE, servus, V. in D.

THEOPHANO, THEOPRANO, canum species, L. Sal. VI. 3.

[THEOTPURK, populosa civitas, plenapopulis. Gloss. Monf. p. 403. vide *Deot.*]

THER, pro *thi*, Otfrid. II. 7, 3.

Themo pro *themo ther*, Otfrid. II. 14, 8.

Therer, pro *ther*, Otfr. II. 3, 76. passim.

THERTESVN, L. Sal. t. 2, 5. porcellus qui sine matre vivere potest. Leg. *sun*, pro *sin.*

THETMARCHII. vid. *Deot.*

THEV, THEVTA, THENCA, conjungitur in Lege Salica cum Texaca, Tit. XI. Sed ob lectionis incertitudinem vix vel conjecturæ locus est. V. tamen supra in *Ding.*

THEV, servus, L. Sal. t. 38, 1. & 2. V. *Deo.*

THEVRORA, stuprum violentum, L. Sal. 16, 2. *Siquis cum puella per virtutem mœchatus fuerit, MALB. Theurora. MMD. denar. qui faciunt Sol. LXII. cum dimidio, culpabilis judicetur.* Theur-hura. *Danos*, vis, perseverantia.

THEVS, *Theodis*, *Theutis.* V. *Deota.*

THEUT, *Theot*, populus Germanorum. vide *Deot.*

THEVTO, taurus, L. Sal. 3, 9.

THEVWALT *chunna*, L. Sal. t. 80.

THEVSEPTVN, THEVWENET *chunna*, L. Sal. t. 80.

THIARNA, virgo, Otfr. II. 3, 16. de Maria:

Thaz si ist ekord eina
Muater inti thiarna.
Quod ea est sola & unica
Mater & virgo.

Thiarnuduamu reiner, virginitate purus, de S. Johanne Evangelista.

Thiarno, juvencularum: Gl. Lips.
vid. supra *Dirn.*

THICHOSEN, V. in *Diche.*

[THIGI, preces. Gloss. Monf. p. 403. vide *Dichi.*]

Thiggen, V. *Diche.*

THIGIH, hæc confiteor, V. *Gehan.*

THIHEN, *Thiuhen.* v. *Diuhen.*

THIHEIM, Otfr. II. 4, 25.

Uuar imo sulih man thiheim
so quami uuisheiti heim.
Unde isti talis vir introiverit
sicque venerit sapientia domum.

vide *Dehein.*

[MSC. Vindob. & Vatic. habent *thihein*, quod idem est ac *aliquis*, *ullus.* ita igitur verto (ait Scherz. in Not.) h. l.

Unde sibi talis aliquis vir
tanta sapientia (instructus) veniret
in domum.

THIHHERO *lachano*, *gauuatto*, pannosi. Gl. Monf. p. 405.]

THIHTA, meditamenta, Otfr. I. 1, 35.

THIMSTER, *Thimstre*, *thimsternisse*, tenebrosus: tenebræ, Willer. in C. Cant. p. 39. n. 28. ubi

THI. THO.

ubi Fr. Jun. [Nostra editio habet *uinstre*] Hodie *Demmerung*, crepusculum. V. *Timberi*.

THIN, tuus, *thinen*, tuis, Otfr. V. 24, 4. passim.

Thiu thûuu, tua, τὰ σά. Tatian. c. 31, 7. *Ther thiu neme thiu thûuu*, qui aufert quæ tua sunt. [Palthenius autem in Notis. p. 359. dicit: legendum haud dubie *thinu*.]

THINGEN, V. *Ding*, *dingen*. petere.

THINSEN, trahere, Tatian. c. 236. *Thinsente thaz nezzi fisgo*; trahentes rete piscium. Conf. supra *Dinsen* & infra *Thunsi*.

THIO, femur, v. *Deoh*.

THIOB, fur, *dieb*. Rhythm. de Ludov. R. ℣. 29. Otfr. II. 11, 47. Christus ad Judæos, quod templum fecerint

Zi thiobo anauuelti.
Furum latibulum.

Githiuben, suffurentur, Otfr. IV. 36, 23.

Nob inan thar githiuben.
Neque (discipuli) ipsum (corpus Christi) suffurentur.

THIOME, hæcce, talia, Otfrid. IV. 6, 21.

UUio oub thiome indati
nih ein n'irbarmeti.
Quomodo quoque hæc maleficia
nec unicum misericordia affecerint.

[Pro *thiome indati* legendum juxta Cod. Vindob. & Vatic. *thio meindati*. Scherz. Not. ad h. l.]

Thiónostman, Minister, famulus. Otfr. I. 19, 3. de Josepho Mariæ marito:

UUas thionostman guater,
bisuorgeta oub thie muater.
Erat minister bonus,
curam gerebat etiam matris.

Vid. supra *Deonon*.

THION SVLLVN, abundabunt, Gl. Lips. ubi Somnerus: *Huic affine Saxon. theon, thean, & gethean, crescere, ditescere.* v. *Tian*.

THIOT, *thiete*. vide supra *Deota*.

[THISTIL, cardus. Gloss. Mons. p. 414.]

THIV *baz*, eò melius, Otfrid. I. 2, 98. IV. 33, 72.

Zi thiu, eò, ad hoc, Otfr. II. 12, 125. V. *Pidiu*.

THIU, *Thiwe*, ancilla. v. *Deonon*.

THIVVO, hæc vestra, Otfr. I. 23, 92.

[*Thiuuo* est contractum ex *thie iuuo*. Scherz. Not. ad h. l.]

THOALASTI, ita legitur in L. Salica Tit. ult. Incipiunt Chunnas. in MS. Reg. itemque in editione Heroldi, nisi quod hæc dividat vocabulum *Thoa lasthi*. Wendelinus in Gl. Salic. v. Chunnas. emendare vult & legere, *Thoalafti*, sed destituitur & Codicum fide & ratione, prout jam ostendit du Fresne Glossar. v. Chunna. & vide supra *Abalephte*. Retinenda itaque potius vetus lectio, & Thoalasti habendum pro specie monetæ Francorum quæ centum denarios seu Chunnam unà cum XX. denariis continuit: & tres solidi i. e. 120. denarii, unum Thoalasti. Huc etiam pertinere videtur quod in L. Sal. Tit. XLV. §. 3. legitur: *Malb. seolastasia.*

THÖS, sonabat, insonuit, Fragm. de B. H. ℣. 1785. *Gedöse*, V. *Thuz.* & *Doz.*

THOLON: Patientur: & *Tholindon*, patientibus: & *tholodit*, sustinuissem: *tholoda*, tribularer, Gl. Lips. ubi Somnerus: *Pati*, *Sax. tholian. passus*, *tholod: patientia*, *getbyld: patiens*, *thyldigend. Teut. dulden.*

Rhythm. de Lud. R. ℣. 27. Willeram. in C. Cant. p. 28. [n. 14. quæ habet *dolan*.]

Thulten, tolerare, Otfr. I. 1, 185.

Nist untar in taz thulte,
thaz Kuning iro uualte.
Nec fuit inter eos (Francos) qui toleravit,
ut Rex iis imperaret.

c. 18, 64.

Job thulten biar nu noti,
bittero ziti.
Et toleramus hic nunc necessitates,
amara tempora.

Tat. 6. 3. *UUib thaz thar bluotes fluz tholeta zuelif jar*, mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur 12. annis. Id. c. 22, 15. *Thie thar abtenessi sint tholente*, qui persecutionem patiuntur.

[*Tholente* à verbo *tholen* tolerare quod est in Willeramo. Vid. Jun. in not. p. 69. In Diction. Gassari est *tholeta* tolerabat, in Gloss. Lips. *tholon* patientur, *tholindon* patientibus, ut & *tholodit* sustinuissem. Unde frequentativum est *tholten* vel *thulten*, Otfrido usitatissimum, quod Germani retinent atque *dulden* vocant, unde derivativa *gedult*, *geduldig*. Respondet ASax. *tholian*, *tholigian*, *getholian* apud Somner. unde est *tholemod* patiens, *tholemodnesse* patientia. Palthen. Not. ad Tat. p. 351.]

Thulti, modestia, tolerantia, Otfrid. V. 20, 161.

Gebent sie mit thulti
themo Kuninge antuuurti.
Dabunt cum modestia
Regi responsum.

Unthulti, impatiens, Otfr. V. 7, 33.

Sie sprachun thio unthulti.
Compellabant impatientem.

V. & *Dolen*.

[THON, Tat. 14, 7. abundare videtur. Palthen. Not. p. 336.]

THONAR, vid. *Doner*.

THORI, *after*, leg. forte *Thorihafter*, stultus populus, Otfr. IV. 24, 58.

[Imo legendum: *Tho riaf ther liut*: tum clamavit populus: ut Scherz. in Not. è MSC. docet.] conf. *Dor*.

THOROT, isthic, *dort*, Otfr. V. 23, 166.

THORRE, audeat. vid. *Durren*.

THOSVNDE, TVSVNDE, mille, L. Salic. t. 80. §. 9. 10.

THOTOCONDIWET *chunna*, L. Sal. t. 80.

THOVVESPHO, L. Sal. de veneficiis, 22. 1. 3.

THRAMS-TEINS. v. *Ceina*.

THRANGONTI, V. in D.

THRATO, V. in D.

THRAU, minæ. Otfr. IV. 27, 4.

Nibein tharzuo oub bugita
zi theru thrau thia er in zelita.

Neque ullus prætcrea quoque attendit
ad comminationem quam ipse eis retulit.

Threuuen, minari. Id. III. 19, 60.

Brifiit uns thera dati,
so threuuen uuir zi noti.

Si deficit nobis id præstare
tunc minamur anxie.

[Tatian. c. 199, 5. uxor Pilati. *Managu bin ib treuuuenti hiutu in gisiune thurub inan.* Legendum videtur *thruuenti* à *thruue* de quo mox. Palthen. not. ad h. l. p. 393.] conf. *Drauuen*.

THREUS, de filio naturali generatus, natus de ancilla. LL. Lombard. Lib. 2. t. 14. c. 5. al. legitur *Stremus*. Lindenbrogius in Glossario hic notat: *Papias: Treus, libertus. Gloss. vett. Threus, id est Tertius.* Et in variis Lectionibus: *ita MSS. vulg. qui est trenuis*, ex isto *Trenuis* corruptum natum *Stremus*. Porrò *Threus*, tertius est Germ. *threy*, *dritte*. At Papiæ *Treus*, à *treu*, fidelis. Videtur tamen, quia de nato ex serva loquitur, fortè legendum hic *Theus*, servus, famulus, Vid. *Deowe*.

THRILIE, triplex. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 2685.

Ire brüinne waren thrilie.

Ut Horatius: Robur & æs triplex.

Sed Gl. Lipsii: TRILON, fimbriis.

THRIOSEZZO, triclinium, refectorium, Joann. de Janua: Tricorium, domus trina sessione convivantium ordinata. Otfrid. II. 8, 75.

Ther thero thriosezzo
uuas fin ista gimazzo.

Qui tricliniorum
erat princeps hospes (architriclinus.)

[Qui erat ex dapiferis
præfectus convivio.
Ita h. l. vertit Scherz. in Not.]

Du Fresne Gl. v. Tricor.

[THRITTUN STUONT *giougozorbtot uuas ther Heilant then jungoron.* tertio manifestatus est Jesus discipulis suis. Tat. 237, 6. *Tho quad her imo thrittun stunt.* Dicit (Jesus) ei (Petro) tertio. Id. c. 238. 2. *Trijostunt forsebbis mir:* ter negabis me. Id. c. 161. 4.]

THROH, *Getbrob*, betrug, fraus. Fragm. de Bell. Hisp. 2714. de idololatria.

[THROSC, glis, glidis. Goss. Monf. pag. 412.

THRU *uuinnante unchristanne*, per energumenos. Gloss. Monf. p. 405. pro *thru* legendum videtur *turuh*.

THRUSTEN. *Salige sint, thie thar hungerent inti thrustent rebt*, Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam. Tatian. c. 22, 11. Hodie lenius literisque conversis Germani *dursten* dicunt. Palthen. Not. ad Tat. p. 351.]

THRUUEN, pati. *Er thanne thruue*, antequam patiar. Tatian. c. 158. 2. *Eno ni githarf thisu Crist truuen?* Nonne ergo hæc oportuit Christum pati. Id. c. 227. 2. *So githarf Christ troen*, sic oportebat Christum pati. Id. c. 232. 2.

[Explicat Francicam hanc vocem Dialectus AS. ubi *throvian* est pati, unde *throwunge* passio, crux, tormentum, *trouuere* martyr, itemque *threouuan* agonizare. Angli dolores, quos in partu mulierculæ sentiunt, *throwes* vocant. Ex quo patet non nisi gravissimorum & fere lethalium dolorum patientiam hac voce denotari. Conf. supra dicta v. *gitruobit*. Non enim alia inter *truuan* & *truaban* differentia est, quam quod illud neutrius, hoc activæ simul & passivæ significationis sit. Palthen. Not. ad Tat. p. 385.]

THUESBEN, occidere, Otfrid. IV. 26, 45.

Zui sie'nan sus nu thuesben,
thia fruma in imo irlesgen.

Cum ipsum sic jam occidunt,
hoc bonum in eo extinguunt.

Hinc *Firthuasben*, perdere, Otrid. II. 12, 154 vid. supra in F.

Irthuesben, occidere. vid. in I.

THUHTUN, videbatur eis. Otfrid. IV. 17, 50. [Legendum *thathun* cogitabant, ut ipse Schilterus in Not. ad h. l. observat, & Scherz. è MSC. confirmat.]

THUANGTA, cogebat, Otfrid. III. 7, 48. de lege X. præceptorum:

Mit thiu er io innoti
thuangta thie liuti.

Cum quibus sollicite
coëgit homines.

V. *Getwing.* & *Dwing*.

THUE, L. Sal. t. 80. fi.

THULINGEN, Lotharingi. *Coccius* de Dagob. p. 37.

THUM. vid. *Doam*.

[*Thunni*, tenuitas. Gloss. Monf. p. 410.]

THUNNICHALT, v. Chalta.

THUNSI, extraxisti: Gl. Lips. ibi Somnerus: *A teon forte, quod Sax. trabere; quibus extrabere, frateon.*

Thinsente thaz nezzi fisgo, trahentes rete piscium Tatian. 236, 7.

After thunsun, detrahebant, *Aftri thunsinte*, detrahentes. v. *After*.

Gothis *Thinsgan*, trahere, Joh. 6, 44. Fr. Jun. Gloss.

THUNWENGIU, tempora. *Schleff*: Raban. Maur. de part. corp.

Thinnongun, tempora capitis, Gl. Lips. ubi Somnerus: *Hoc Sax. priscis thunwengan; moderniis autem,*

THU.

tem, ut mihi autor est Martinius in Etymol. Duenninge, & Duenne.

THURFT, vide *Durufen.*

THURINGEN. v. *Dor.*

THURNI CHALT, spoliatio sepulchri. vide in *Chalta.*

THURAHHELA, perpetratum. vid. *Durub.*

THURREMO, aridum, dürre. Otfrid. V. 13, 36.

Zi thurremo uzlente.

In aridam terram.

THURUHSLAHTI, nullo modo, Tatian. c. 30. 2. vide *Durub.*

THURTHIC, egenus, *(dürftig.) Thurtegin*, egeno: Gl. Lipſ. ubi Somnerus neſcio quid legerit: *Scribendum fortè thurthic & thurtegin. Teut. enim egenus, indigus olim dorftigh, durftigh: hodie literâ r transpoſita, droſtig, druſtigh, Sax. eodem ſenſu thearf.* vid. *Duruſt.*

THUROFREMIDOS, perfeciſti: & THUROFREMIG, perfecta. *Thurefremigero*, perfecto. *Thuro framingo*, conſummati: Gl. Lipſ. ubi Somnerus: *Quod perfectum, nobis thorough framed. Sax. Fulfremed. priore compoſito à Saxon. thurh nobis through, & thorow, i. e. per, & fremed, nobis framed i. e. factum: Poſteriore verò à Ful, nobis full, plenus, & eodem fremed, quod à fremian fluit; unde nobis frame pro fabrica; to frame, fabricare.*

THUROLITON SAL, pertranſibit: Gl. Lipſ. ubi Somnerus: Vide *Farlithon.* ubi de poſteriori compoſiti parte: de priore verò in Verbo præcedente *Thurofrem.*

THURUH, per, propter. vid. *Durub.*

THURUHEGISOT. vide *Ekiſo.*

THURUHSTREICH. vide *Strichg.*

THURHGNATIGA, perfecta, Willeram. in C. Cant. p. 69. & 115. vide *Nabt.*

THURUHTHIGAN *folc*, perfectum populum, Tatian. c. 2, 7.

[Particula *thurub*, quam contractius nunc efferimus *durch*, verbo præfixa ſignificatum ejus intendit. *Tigan* vero vel *thihan* eſt creſcere, proficere, quod occurrit in Willer. p. 73. Vid. omnino in not. Jun. p. 104. Videtur huc pertinere quod eſt in Gloſſ. Lipſ. *thion fullun* abundabunt, itemque AS. *theon, thean* & *getbean*, creſcere, diteſcere, obſervante ad d. l. Somnero mentemque ſuam uberius explicante in Diction. v. *thean* & *getheon.* In Saxonia inferiori uſitatum nunc eſt *dyen*, in ſuperiori *gedeyen*, eodem plane ſenſu. Ipſo autem hoc participio Germani utuntur, quando dicunt *gedigen golt* aurum maturum & nativum, quod crudo excoctoque opponitur. Palthen. Not. ad Tat. p. 290.]

THURSTI, v. *Düren*, audere.

THUSUNDIFATHS. vide *Faden.*

THUWAN, *bethuwan*, [h. e. *beduhan*] reprimere v. g. corporis cupiditates. hodie *beteuben.* Willer. in C. Cant. p. 50. n. 21. ib. Jun. v. *Douwen.*

THWAHAN, lavare, V. in D.

THU.

THUZ, Getöſe, Fragm. de Bell. Hiſp. ỳ. 3878. v. *Thös.* & *Tiubze.* it. *Dos.*

THWINGIT, arguit, Tatian. c. 172, 4. *Thuangta*, torquebat. Otfr. III. 12, 31.

Thuangta ſie giuuaro
barto filu ſuaro.

Torquebat eos certe
valde graviter.

vide *Dwingen*, *Getuuing*, & *Githuue.*

An hinc dicti *Tungri*, h. e. *Thuingeri* victores Belgii? Germani enim qui Rhenum transgreſſi Gallos Belgas expulerunt, TUNGRI appellati ſunt. Tacit. de Morib. Germ. c. 2.

TIAN, enutries. Gl. Lipſ. v. *Thion.* ſ. hodie *ziben.*

TIATUMES, præſtitimus, Tatian. c. 42, 2. *In thinemo namen managiu megin tiatumes*, in tuo nomine multas virtutes fecimus.

TIEF, ſublimis, Notk. Pſal. CIII. 18. *an tieferen lerou*, in ſublimioribus præceptis. conf. *Tiuffi.*

TIHTONNES *reini*, meditationis puritas, Otfrid. I. 1, 12.

Ougtun iro kleini
in thes tihtonnes reini.

Oſtenderunt ſuas ſubtilitates
in meditationis puritate.

TIL, zil, finis.

Til, tile, bonus, bonum. ASax.

Gatils dags, Goth. opportunus dies. cui affine noſtrum *Gütlich*, commodum.

Tilo, accelera (ad finem, terminum) *Tilont* feſtinant. *Tilon ſul*, exercebor. *Getilot*, exercitatus. *Tilogra*, exercitationem: Gloſſ. Lipſ. ubi Somnerus: *Labor nobis Toile; laborare to toile: Saxon. etiam ſtudia, quæſtus, conatus, Tylunge; adnitens, tylgend.*

[TILI, anet, anetum. Gloſſ. Monſ. p. 389.

Tilli, anethum. p. 414.

TILUN, ubere. p. 322.].

TIMBERI, tenebræ, *temmerung.* Notk. Pſal. XVII. 10. *Timberi uuas under ſinen fuozzen*, caligo ſub pedibus ejus. ỳ. 13. *Doh ſiu uns ſin timberriu*, etſi illæ nobis ſint tenebræ. Pſ. LXVIII. 24. *Iro ougen betimbereen, daz ſie ne ſehen:* obſcurentur oculi eorum ne videant.

TIMPINARRA, tympaniſtriæ, Notk. Pſalm. LXVII. 27. *Samenunga ſint timpinarra*, Eccleſiæ ſint tympaniſtriæ.

[TINCTUN, atramentum. Gloſſ. Monſ. pag. 369.

Tinctahorn, atramentarium. p. 339.

TINGIREDIRUN, tardioris. p. 320.

TIRNPAUMA, cornea ſylva. p. 406.]

TISCUN. vid. ſupra *Diſc.*

TITEL, Iſidor. c. 5, 2. *Titulo*, titulum. v. *Zeichen.*

[*Titulun*, titulo. Gloſſ. Monſ. pag. 376. titulos. p. 378.]

TITULATURÆ VETERUM:

Thinaz Heroti, Tuæ Dominationi: *Herrlichkeit.* Ot-

TIT.

Otfrid. IV, 36, 10. de Sacerdotibus ad Pilatum:

Ni helen uuir, quadun, noti,
thaz thinaz beroti.

Non celamus, dixerunt, studio
hoc tuæ Dominationi.

Dilectio tua, Henric. IV. ad Episc. Bamberg. Gold. p. 233.

Principum tituli: *Edler Furste, habt ir Ewch:* — *wann wellent Ir gelobet sein in diser werlte als Ewr CLARHAIT zugehört.* item *darum sol mich EWR LAUTERCHAIT genedich versten.* Et mox: *Darnach pitt ich Ewr GNAD und aller ander leutte gedult, für die mein Teutsch wirt kommen.* & in fine: *Hie endet* sich die Furred in daz Teutsche Rational, *geschribn dem HOCHGEPORNEN FURSTEN, Hertzogen Albrecht dem dritten ze Osterreich* &c. Anno 1384. Præfatio Germ. in Durandi Rationale Div. Off. in linguam vernaculam versum. V. P. Lambec. L. 2. Bibl. Cæs. c. 8. p. 778.

Hochwerdig Principibus Secularibus tributum. Marchio Badensis Rudolfus an. 1345. in instrumento quo obligavit se ex mutuo, Ruperto Palatino Sen. *Das uns der Hochwerdige Herre Hertzog Ruprecht Pfallenzgrafe an dem Rine* &c.

Similiter Comes de Hohenloch Rudolphum & Ruperum Fratres Com. Pal. ad Rhen. compellat, *die Edeln Hochwerdigen Herren*, in Reversal. feudal. an. 1331. & 1339. V. Comm. ad J. F. Alem. c. 100. Aur. Bull. Germ. c. 12.

Der geborne Ehrwurdige Furst und Herr, Konig Sigmund, Röm. K. Chron. Königsh. c. 2, 236.

Der Allerdurchleuchtigste Junge Durchmächtigste Furst und Herr Konig Laslo zu Ungern und Bohmen Konig. Chron Königsh. c. 2. §. 244. Observes, Regem Hungariæ præponi Regi Bohemiæ.

Excellentiæ titulum Elisabethæ Viduæ Friderici admorsi Landgravii Thuringiæ dedit Senatus Pragensis an. 1346.

Legati. *Wurdige und treffeliche Ambasiatores der Fursten*, Acta Comitial. Vienn. An. 1460. f. 7. MS.

Titulus ER, pro Herr, Clericis tributus, fuit Indeclinabile: *Er Julius Pflugs.* Elect. Sax. apud Hortled. de C. B. G. Lib. 5, 15. Rubr.

[conf. supra *Eret.* p. 270.]

Latina Impp. Germanorum titulatura erga Principes extraneos tempore Ruperti Imp. hæc fuit, ut ex Regesto ejus excerpsi.

Regi Francorum:

Illustrissimo Principi Domino Karolo DEI gratia Francorum Regi, Consanguineo nostro carissimo.

Regi Angliæ:

Illustrissimo & Inclito Principi Domino Henrico DEI gratia Angliæ Franciæque Regi & Domino Hyberniæ Fratri nostro carissimo.

Regi Arragoniæ:

Illustrissimo Principi Domino Martino DEI gratia Regi Arragoniæ Vallentiæ Majoricæ Sardiniæ & Corsicæ Comitique Barchen. Rossoliensi & Citañ. consanguineo suo carissimo.

Regi Castellæ:

Illustrissimo Principi Domino Henrico DEI gratia Regi Castelli Toleti Legionis Murtiæ Cordubæ & Sibiliæ, Domino Laræ Vizcayæ & Molinæ.

Regi Poloniæ:

Illustrissimo Principi Domino Wladislao DEI gratia Regi Poloniæ, Litwaniæque Principi supremo & herede Russiæ &c. consanguineo nostro carissimo.

Illustrissimo & Excellentissimo Principi Manueli Imperatori & Moderatori Romeorum Palolæogo & semper Augusto, fratri nostro carissimo.

Illustrissimo Principi Domino Ladislao DEI gratia Regiæ Ungariæ Jerusalem & Siciliæ, fratri nostro carissimo.

De titulo Honorario, Nepotis, Consanguinei, V. Dissert. de Reb. Salmensib. Mabill. Act. Bened. Sec. VI. P. I. p. 56. in vita B. Richardi. Inter celebriores (discipulos) fuere Letardus Comes, qui in charta quadam Richardi ipsius, Conradi Imp. nepos & consanguineus appellatur.

[TIUFFI, umbilico. Gloss. Monf. p. 324.

Tiuphi, sinu. p. 341. corde (maris) p. 397.

Tiuphi, altitudinem. p. 370. abruptum. pag. 378.

Tiuffistun, novissimis. p. 347.

Buzza ist tiuf, puteus est profundus. Fragm. Colloq. Samarit. cum Christo ℣. 24. Gloss. Rhaban. Maur. *tiuf*, profundum. Palthen. Not. ad Fragm. cit. p. 424. hodie *tieff* dicimus.]

TIVLIHCHEN WAFEN, Fragm. de B. Hisp. 2553. de armis victricibus Christianorum: *die tif eingehen*, penetrantia.

TIUR, carus, dilectus, *theuer.*

Tiurorin, carius. Kero.

Tiurida, gloria. *Si kitiurit*, glorificetur: Kero.

Tatian. c. 6, 3. vid. supra *Diur.*

TIUREGOWE, regio Turgow in Helvetia. Notk. Psalm. CVI. 2. *Provincia s. sicut Alemannia, ist diu Landschafft, regio s. sicut Tiure gouue, ist diu GEBIURDA.* *Turgau* & *Zurgau* diversa nec confundenda esse docet Stumpff. in Chron.

Tiurecheit. Notk. Psalm. LXXXII. 7. 8. *Ammon, populus turbidus vel populus meroris, zornlich liut, alde tiurecheite liut.*

TIUHZE, impetus, ita versio Francica Cant. Cant. c. 4. 15. Mendosum fortè, ait Fr. Jun. & porro considerandum judicat. Belgius interpres reddit *met gedruis*, quod est impetus. unde Annotator malit legere *truhse*, impetus. Versio Alemannica legit *mit tuibte.* Sed lectio Fran-

TIU. TOL.

Francica præferenda videtur, atque sonitum significare, coincidere nempe cum *Thös*, *Thuz*, de quibus antea.

[TIUALTUAHSAN, nervos. Gl. Monſ. p. 411.]

TIUVOLVUINNIGEN, arreptitium. p. 337. conf. *Diufal.*]

TIUUE. v. *Dionon.*

TOAM, judicium. v. *Doam.*

TOBEN, furere. *Tobesuchtigkeit*, insania, furor. Vetus Versio Pſ. 40, 5. Pſ. 57, 5.

[*Tobon*, delirio. Gloſſ. Monſ. p. 413.

Topon, insanire. p. 362. 387.

Topota, mente exciderat. p. 399.

Topont, insanient. p. 337.

Toponnes, debacchandi. p. 379.

Toponter, furiosus. p. 376.

Unscamlicho toponte, impudentius delirantes. p. 403.

Toponta, delirantes. p. 376.

Topontero, insanorum. p. 386.

Topabeit, deliramenta. p. 410.

Topezunga, deliramenta. p. 319.

Tobunga, deliramentum. Tatian. c. 223, 5.

Germanis hodienum *toben* est furere, sævire. Citat quoque Junius in Not. MSC. ex Gloſſar. inedito *tobot*, delirat. Palth. Not. ad Tat. p. 397.

Tobbeit, i. e. ira. Biblia antiqua Germ. 2. Paral. 36, 16. *Bis das die tobbeit des Herren auffsteig*, furor Domini. Reineſ. Vocab. Theot. MSC.]

TOBEL, paralysis, vertigo capitis, quo affectu equus Imp. Ludovici Bavari cecidit Chron. Königsh. p. 426. *und vil das pferd mit im durch ein tobel das er do verleib.*

TOFEL, tabula, V. *Pantofel*, in Bain. & *Runtofel.*

TOD, mors, V. in *Doven.*

TODA, *Tod*, mater. Walafr. Strab. de reb. Eccleſ. c. 7. *A Latinis Theotisci multa & in communi locutione ...., ut Schamel, Fenster: Lectar: in rebus autem divino servitio adjacentibus penè omnia: Item à Græcis sequentes Latinos, ut Kylch, Calicem, Vatter Pater, Mater Moutter, Genez à Gynæceo, quæ Græcè dicuntur*, κύλιξ, πατὴρ, μήτηρ, γυναικεῖον. *Cum in quibusdam horum non solùm Latini, ut Genitor & Genitrix, sed etiam Theotisci proprias habeant voces, ut Atto, & Amatodo, & Toda.* Unde apparet, quod, uti *Atto* genitor est, ita *Amatodo*, genitrix, aut potius Mater: illa tantum procreat, hæc etiam alit: id quod *Ama*, hodieque nobis *Amme* nutrix, significare videtur. Postea quum Germani concisioris sermonis sint amatores, simpliciter *Toda* matrem notavit. Denique verisimile est, generatim Cognatos *Toda* vocatos. Unde est opinor, quod hodieque in Franconia & Alemannia de Cognatione spirituali atque baptismali usurpetur, *Tod*, Patrinus. Jus Augustan. MS. fol. 39. *Gevatter oder Tott.* V. *Atta.*

[In Ulmensi territorio obstetrix *eine Totte* hodienum vocatur.]

Todesbanden. v. *Band.*

Todgefehede. vid. supra *Fehed.*

[TOHCHA, mima. Gloſſ. Monſ. p. 413.]

TOIVVE, ros, *thau*, C. Cant. 5, 2.

TOLBEN, TELBEN, fodere, *graben.*

Vertolben, vergraben, Chron. Königsh. & passim.

TOLDEN, apex. Tyrol. Scotus ad fil. I. 1. de arbore procera:

Den tolden man der höhe jach,
Das man in den landen ob allen bömen verre sach.
Apicem altitudinis asserunt,
Quod in terris præ omnibus arboribus è longinquo viderint.

V. *Dold.*

TOLE, vulnera: Kero. Sed legendum videtur *Tolc.* vide *Dolen.*

[*Tolc* legitur in nostro Kerone. c. 46.

Lustrantes, vel *TOLE*, prurientes. Gl. Monſ. p. 412.

Tole apanst, livor. p. 407.]

TOLKER, Lintrarius, Schuyt-boeve, Kil. *Tolken* Holl. *linter*, *scapha*, id.

J. Argent. L. II. §. 30. *Die Tolkere die en sulnt niht in die Schif gan. Sie en vorderent es denne, und si inen erlöbet von den borgern.*

TOLK, interpres, *Tolmetscher. Vertolcken*, interpretari: Kilian.

TOLUNGA, passibilitas. vid. *Dolk.*

TOMGIHTA *sih*, occultabat se, Tatian. c. 2. vide supra *Tamgihta.*

TONIRISTAC. vide *Dag.*

TOPAZIVS, Notk. Pſ. CXVIII. 127. *Topazius habet zuo fareuua, eina goldes, andera lufte, unde also scono ouga, so skinet er in golde.*

TÖPPELEN, ineptè fabulari, disloqui: Ekkard. jun. apud Goldaſt. T. I. R. Alem. p. 128.

TORF, cespes, V. *Zurf.*

TORZILHVS, torcular, Notk. Pſal. LXXX. 1. *Kelterhaus.*

TOTA, fecit, Kero. *thate*, hod. V. *Duen.*

TOTHITI, THOTITHI, apud. Gl. Lipſ.

TOVCNO, vid. *Dougen.*

TOVFERES, incantatores. V. *Dufar.*

TOUGEN, vid. *Diuhen*, & *Dougen.*

TOVGENI, mysterium V. *Dougene.*

TOVGOLA, clanculum, Tatian. c. 5, 7. c. 3, 33. c. sq. 2. vid. *Dougen.*

TOVFT, baptismus, Notk. Pſ. LXXIII, 13. Otfr. V. 16, 55.

Toufet sie inti bredigot,
thaz sie gilouben in Got.
Baptizate eos & prædicate,
ut credant in DEum.

TOUVVUNGA, tempora, Notk. Pſ. CXXXI. 4. *Slaf minen ougon ne lazo ih, nob rauua minen touuuungen.* Si dedero somnum oculis meis, & requiem temporibus meis.

TRACAN, portare: Kero. V. D.

TRADON, fimbria vestis, Otfr. III. 9, 18.

Si uuunsztun ima sin rinan
thoh sinan tradon inan.
Optarunt sibi Ipsum attingere
saltem ejus fimbriam aliquam.

[*Biruorta tradon sines giuuetes.* (Hæmorrhousa) tetigit fimbriam vestiment ejus. Tatian. c. 60, 4. Utrum hæc vox à verbo *tretan*, hodie *tre-*

ten

TRA.

ten vel *treden*, originem ducat, quoniam ſcilicet fimbria pedibus conculcetur, quod Junio viſum eſt, dubito. Malim hic agnoſcere vocem non ſolum ASaxonicam *thraed*, vid. Somner. in Diction. ſed & Germanicam modernam *drat*, quæ utrobique filum ſ. ſtamen denotat, hic autem metonymice pro panno ejusque extrema parte accipitur. Palthen. Not. ad Tat. p. 376.]

TRADVNGVM, translatio, Iſid. 3, 3.

[AS. eſt *trahtungu* interpretatio, id eſt actus interpretandi, â primitivo *traht* expoſitio, quæ effectus eſt interpretationis. Hinc *trahtare* interpres, & *trahtnan*, interpretari. vid. Somner. Diction. Palthen. Not. ad h. l. p. 401.]

TRÄGER, *trege*, tardus, V. *Dragon*.

TRAGEN, ferre, ſuffere.

Gitregit, adhæret, Tatian. c. 37. 1. *Odo einan gitregit, inti anderan ubarhugit*, aut uni adhærebit & alterum contemnet.

TRAHENE, Lacrymæ, Willeram. p. 90.

Threhene, Fragm. B. Hiſp.

TRAHTOOT, tractat, Kero. V. D.

Thrahten. v. D.

TRANGEN, potare, *träncken*, Notk. Pſal. LIX. 5. *Trangoſt unſih mit demo uuine geſtungedo*. Potaſti nos vino compunctionis.

[*Eonneht muaſes tranches erpalden*, quicquam cibi aut potus ſumere. Kero. c. 43. *muaſo tranh furiprat*, ciborum & potus abſtinentiam. c. 49. *fona tranche*, de potu, ibid. *Einluzzin trinchan*, ſingulos biberes. c. 35.

Tranch, ſicera. Gloſſ. Monſ. p. 352.

Gitanez tranch, ſiceram. p. 398.

Odo geiritiu tranch, ſicera. p. 401.

Pibulitemo tranche, amicto poculo. p. 405.

Trenchi, aquare. p. 399.

Trinchent, ſorbeant. p. 389.

Das ih thir geba trinkan: Ut ego tibi dem bibere. Fragm. Colloquii Samarit. cum Chriſto. ℣. 14. *Trinkan*, bibere, infinit. loco nominis Willeram. p. 101. (n. 43.) *ande ſie zeeriſt lernen drinkan* [*unte ſie ze ereſt lernen trinkan*] *de rivulis Scripturarum*. p. 85. (n. 37.) *Drinkat ande werthet drunkan*. [*trinket unte uuerdent trunkan*.] pag. 128. (n. 54.) *Ther ſelvo gethrade naph ni uuerthet niemer drinchener uuanigh*. [*Derſelbo gedrater naph, ne uuirdit niemer drinchenes anig*.] Ille ſcyphus tornatilis nunquam ſit potus indigus ſ. vacuus. *Ketrincan* ℣. 11. in eodem fragmento, bibere potum dare. *Bat er ſe ketrincan*. Rogabat ille ſibi potum. Palthen. Not. ad Fragm. cit. pag. 423. Conſ. ſupra *Drenken*]

TRASLO, tauru bimus, L. Sal. III. 8.

TRATIN, *treten*.

Anatratin, incedee, Otfr. II. 23, 17.

[In Otfrido legitur *Arcaratin*, Schilterus vero in Not. *anatratin* legendum eſſe conjicit.]

Uttratent, Otfr. . 1, 195. *uztratin*, *austreten*, recedere, fugere.

N'utratent ſie ni beinan
unz s'inan eigun heilan.
Nec recedunt ab ullo.
donec ipſum habeant ſalvum.

TRE.

[*N'utratent* vitioſum eſt. Cod. Vindob. habet *ni intratent*. Cod. Vatic. & Flacii ut & Freherus: *Nintratent*. Eſt autem *intraten*, timere, horrere. vid. Scherz. Not. ad h. l.]

TREBEN, tribulare, *treiben*. Notk. Pſalm. XXVI. 12. *Die mih trebenont, daz chit, treibent unde jagont, ſo Saul tut*.

TRECK, diadema: capitis tegmen regale: Kilian. Friſiis eſt ornamentum capitis, quo locupletiores eorum virgines à vulgaribus diſtinguuntur, Fr. Jun. in Willer. pag. 227. Cambrobritannis in genere Ornamentum.

TREFFEN, pertinere, attinet, Notk. Pſalm. XXXIV. 16. *Luta dero naſo treffende ze huoe*, ſonus naris pertinens ad deriſionem.

TREGO, *dolor*: & *tregon*, *dolore*: & *trege*, *dolores*: & *treghaſt*, *dolens*: Gloſſ. Lipſ. ubi Somnerus: *Tribulare*, *Saxon. tregian. Hinc fortè parturientis fœminæ dolores, nobis throwes: niſi malis à throwian, quod Saxon. pati ſonat, unde Salvatoris noſtri Paſſio throwunge dicta*.

TREKEN, ducere, *ziehen*.

Heertrek, *heerzug*, expeditio bellica, Chron. Sax. vet. f. 918.

THRESO, theſaurus, V. in D.

TRESBELLIO, taurus trium villarum, L. Sal. III. 9.

Aliud: TRESPELLIA, de eo quod in hoſte fit, L. Sal. LXVI. 3.

TRIACKERS, vulgare corruptum ex Lat. Theriacus. Geiler. Irr. Schaf: *Das den harten ſeeloſen menſchen triackers iſt, das iſt den forchtſamen giſt*.

TRISMEN TRESO, recondere theſauros, Tatian. c. 36, 1. V. *Dr*.

[TRESTIR, ſenecias, φαγολοίδοροι. Gl. Monſ. p. 338. quisquilia. p. 400.]

TREVER, Salvian. Treviri, *die Trewen*. de his ad Chron. Königsh.

TREUDIS, } vid. *Driwon*.
TREUGA, }

TRIBAN, V. in D.

TRIBOK, inſtrumentum bellicum. Fragm. de Ott. IV. Imp. *An. MCCXXII. Otto Imp. ab Apulia & Italia reverſus, obſedit oppidum Vizenſe, quod ſimiliter expugnavit, usque ad arcem. Ibi tunc primum cœpit haberi uſus inſtrumenti bellici, quod vulgò TRIBOG appellari ſolet*. Eadem legas apud Thrith. Chron. Hirſaug. d. ann. & Königsh. Chron. Lat. MS. f. 184. b. ſed ad ann. MCCXII. ſicut & Voſſius de Vit. Serm. Lat. L. II. c. 18. legit, apud quem videas plura de *Trebuchetta* ab Italico Traboccare, Gall. *trebucher*.

TRILON, fimbriis: Gl. Lipſ.

TRIPHUNT. vid. *Hund*.

TRISO, theſaurus, & hinc derivata v. in *Dreſo*.

Triſcamerarius. v. *Camer*.

[TRISON, à Græco, *threni*. Gloſſ. Monſ. p. 338.

TRIUFFANTER, ſtillans. Gl. Monſ. p. 363.

Triuffentiu, perſtillantia. p. 352. hodie *trieffen*.]

TRIWE,

TRI.

TRIWE, TRVIWE, fides, *treue*, C. Cant. 5, 2. Fragm. de B. Hisp. ℣. 3068. & 3075. vide in D.

TRIVMBON, tubæ: Gloss. Lips. addentis. *Nos Trompen.* Somnerus: *Huc fortè referendum nostrum Drum. Belg. trommel.* Germ. *trummen*, i. e. *Tympanum: nisi malis è Sax. dryman, al. dremian, quod eis jubilare signat, ut & Dream, & wyndream. jubilum, jubilatio.* Tatianus c. 33, 2. *trumbun singan*, tubis canere. *Thanne thu tuos elimosinan, ni tuo trumbun singan fora thir*: cum facis eleemosynam, noli tuba canere ante te.

[In Gloss. Lipsii est *drumbon* & *triumbon*, tubis. Unde Belgica vox *trompe*, itemque diminutivum ejus, Germanis, Gallis, Anglisque usitatum, *trompete, trompette, trumpet* videtur arcessendum. Palthen. Not. ad Tat. p. 360.

Trumbara, tibicines. Tatian. c. 60, 12.]

TRIBIN *sih*, *finden sich*, inveniuntur: Notk. Psal. CXIX. pr. Gall. *trouuer.*

TROM, trabes, Chron. Königsh. c. 3, 29. V. *Troum.*

TROCI, L. Sal. VI. 1. *Siquis canem segusium furaverit, Malb. Troci uuitbier cunni.* Pro quo aliàs: *Leodasdi.* Sed Codex MS. Reg. ita habet: *Siquis seusium magistrum furaverit, Malb. Fluuvicus bus cornutu necbauua solvat Den. DC. quæ fac. Sol. XV.*

Vertrochne und ein heimliche liebe, die inwendig verborgen ist, charitas habitualis: Jo. Geiler. fol. 26. b.

[TROCH, collectaculum. Gl. Monf. p. 400.]

TROCHEN, *betrochen.* Königsh. Chron. c. 5, 30. *Das Für wart niit wol betrochen und besorget.* Ignis non bene custoditus.

[Hodienum in Suevia dicitur *das feur oder glut zusammen trechen* eodem significatu.]

TROFFEZEN, stillare, C. Cant. 5, 5.

TROG, *trug*, fraus, dolus. V. *Driagen.*

TROIE, *Treu*, fidelitas, illustris familia in AEpiscopatu Coloniensi de *Troien*: non ab urbe Trojana tot fabulis celebrata, verùm *von der Troien*, Teutonico nomine appellati, quod Latinè Fidelem significat: postea in Francorum gratiam se SCHALLIOS quidam scripserunt, sic enim vetustâ Francorum lingua Fidelis dicitur, ita Senescallus, Marescallus, &c. *Gelenius de Colon. Agripp. magn. L. II. p.* 148. Chron. Konigsh. c. 4, 8. de Dagoberto R. *Und buwete zu Kichhem by Marley eine schöne Vesten und nante die NUWE TROYE und meinde die also gut zu machen also Troye bievor was gewesen.* Sed Vid. Obs. X. ad illud Chron. §. 2.

TROPPE, troppus, grex, L. Alem. c. 72. §. 1.

TROREN, mœrere. Fragm. de B. Hisp. ℣. 3022. de cæso hoste:

Tha trorete er thaz walplot.

Tunc mœrebat is ebullientem sanguinem.

Troren, mœrere, Kilian.

TROST. vid. *Drost.*

TROVM, *tram*, *balken.* *Troum legen fur den furst: i. den wagen spannen fur die ros.* Geiler. Keisersp. Brosl. fol. 49. b.

V. *Trom.*

TRO.

[TROUMSCEIDARIS, somniator. Gl. Monf. p. 320.

Troumsceidares, conjectoris. p. 320. 352.

TROUPHI, stilla. p. 339.]

TROWENTE, V. in *Druobe.*

TROVANDIO, L. Sal. t. 36, 3. de cervo domestico telario.

TROWIDIO, L. Sal. t. 36, 5. cervus domesticus.

TROCHWIDO, cervus lassatus, L. Sal. 36, 5. conf. supra *Cham* & *Chanaswido.*

TROWIDOWANO *tvene chunne*, de cane segusio. L. Sal. t. 6. §. 2. Conf. t. 36, 3. 4. 5.

TRVABALER, turbulentus. c. 64. *truabaleer*, idem. c. 31. *Ritruabit*, perturbat. c. 61. *durubtruabit*, perturbetur. c. 31. *Retruabpe*, turbet. c. 63. Kero.

[*Truopaz*, turbidam. Gloss. Monf. p. 336.]

Getruobet er sie, conturbabit eos, Notk. Psal. II. 5.

Vide *Druaben.*

[TRUCHINI, arida. i. terra. Gloss. Monf. p. 319. hodie *das Trokene.*

Truchananne, siccandas. p. 408.

Truchanan, exsiccandos. p. 411.]

TRVGELIN, canalis. Cant. Cant. 7, 5. *Sueuet in then zuein trugelin*, fluitat in duobus canalibus. [n. ed. *Suebet in den zauvetrugelinen.*]

TRVGENHEID, V. in *Driagen.*

TRVGS-AZ. *Truchses.* v. *Az.*

TRVHTIN. V. in D.

[TRVHTINGA, sodales. Gl. Monf. p. 324.

TRVHVN, capellam. p. 325.

TRVNCHANER, madidus. p. 337.]

TRVNZEL, crepitus ventris, Jo. Keisersp. f. 53. b.

TRVOHEN, compedes, Notk. Ps. CXLV. 7. V. *Fuz.* it. *Druuben.*

[TRUOSANA, fæces. Gloss. Monf. p. 335. 339. *Truosina*, fæcem, finem. p. 413.]

TRVSEN, feces, Kilianus: *Drœsem*, *fex.* Notk. Ps. LXXIV. 9. *foller truosenon*, plenus fecum. *Undir dien truosinon uuiedon lichambastro*, in fece Sacramentorum corporalium. Ps. LXXX. 8. *fone ole trousomo*, de amurca. *Vorlauf* & *Trusen* opposita.

Trusen burnen prohibitum J. Arg. c. 140.

[TRUPHTRETI, excuteret. Gloss. Monf. p. 324.]

TRUST. vid. *Drost.*

TRVVE, patior, Tatian. c. 158, 2. c. 227, 2. vide supra *Thruuen.*

TRVST, Streit. *Getrüste* idem. Chron. Königsh. c. 1. §. 75. V. *Urtrusti.*

TVA, duos, *twa*, *zwey*, L. Sal. t. 2, 10.

TVENE, L. Sal. t. 6, 2. t. 80. fi.

TUALA, mora. vid. D.

TVAM, V. in D.

[TUBIELIN. Tatian. c. 7, 3. *Zua gimachun turtilutubun edo zuei tubielin*, par turturum aut 2. pullos columbarum. *Tubielin* diminutivum est nostrum *täublein*, utraque diphthongo in vocalem liquescente, quo loquendi genere adhuc inter Ger-

Germanos utuntur Suevi. Palthen. Not. ad Tat. p. 313.

Tuvin, columba. Rhythm. de S. Annon. ✝. 313.

TUCHIL, graculus. Gloss. Monf. p. 412. *Tubbil*, mergulum. p. 321.]

TUFE, baptismus, *Tufes zil*, Tyrol. pag. 280.

TUGEDIGO. vid. *Dougen* in *Diuhen*.

TUIHTE, *mit tuihte flizzent*, impetu fluunt, C. Cant. 4, 15. *Gedöse, gereusch, strenger lauf*, Vœgelin. Freher. v. Willer. p. 75. n. 34.

TUISCO, TUISTO. vid. D.

[TUITO, mamma. Gloss. Monf. pag. 339.]

TULDEN, celebrare. } v. *Dulten*.
Tult, solennitas. }

TUM, dolus, Notk. Pf. XIV. 3. *Der nehheinen tum chosondo ne vobet*, qui nullum dolum loquendo egit.

[*Missilichem tum*, in diversis horis. Kero. c. 18.]

TUMB, mutus. ASax. *dumb*, dumba. Junius ad Tatian. 26, 4.

Gothis *Dumba*, *dumbs*, mutus. Matth. IX. 33. *Tumbet*.

Ertumbita, obmutui. Kero c. 6.

Tumliche, temerè, Carm. de B. Hisp. 1173. & 1394. conf. supra *Dumm*.

[TUMON, circumire. Gloss. Monf. pag. 363.]

TUN, facere. vid. *Duen*.

TUNIHHU, tunicam. Kero. c. 7. *Tunicha*, Otfr. IV. 28, 10.

Tho uuard in theru deilu
thiu tunicha zi leibu.

Tunc erat in hac partitione
tunica reliqua.

[Tatian. c. 13, 16. *Ther thie habe zua tunichun*, qui habet duas tunicas.

Tunichun, sive *dunichun*, quod est in Diction. Gassari, itemque apud Ker. *tunihhu* & ASax. *tunece*. Hæc omnia totidem fere literis tunicam Latinorum exprimant, non immerito quæritur, quæ causa ad id Germanos, non perinde ut nunc sunt alieni sermonis olim appetentes, permoverit. Nobis potissima hæc videtur. Certum est antiquissimis temporibus Germanos solis pellibus usos fuisse, teste Cæsare de Bello Gall. Lib. IV. c. I. quæ quidem consuetudo ad Taciti usque tempora duravit, nisi quod pro pellibus quidam sagis i. e. quadris ex lana confectis, densis, & exteriore sui parte villosis, fibulâ aut si deesset spina consertis uterentur. Vid. Id. de mor. Germ. cap. 17. Cœperunt tamen jam eo tempore locupletiores veste concinna uti, non fluitante, ut addit Tacitus, sed stricta & singulos artus exprimente, quibus verbis vix quidquam aliud quam tunica Romanorum togæ pallioque opposita denotatur, quod ipsum manifestius reddunt verba sequentia: *Nec alius*, inquit, *fœminis quam Viris habitus, nisi quod illæ partem vestitus superioris in manicas non extendunt, nudæ brachia & lacertos*, quibus nullum discrimen tunicarum virilium atque muliebrium, quarum illæ sine manicis atque breviores, hæ talares manicatæque apud Romanos erant, Germanis observatum fuisse ostendit. Post introductam rem ipsam, nomen quoque illius receptum fuit. Vid. locum Eginhardi supra adductum v. *hruobhab*. Quodsi autem tempore Carolino Francicum tunicæ Romanæ nomen fuisset receptum, non minus eo, quam camisiæ appellatione, Eginhardus usus esset. Quin præsens locus, Francicâ terminatione deformatum Latinum illud vocabulum usurpatum tunc temporis fuisse, indicat. Palthen. Not. ad Tat. p. 330.] vide supra *Dun*.

TUNICHO, dealbatio, Notk. Pf. LXX, 7. *in dero tunicho leimenero uuende*, in dealbatione lutei parietis. hodie *Tünchen*.

[*Mit chalche tunichos*, calce lævigabis. Gloss. Monf. p. 323.

Tunichotun, liniebant. p. 339.

Tunichunga, litura. p. 339.]

TUNISTE, attamen. Notk. Pf. XXIII. 2. *Tuniste ne irfellent sie*, attamen non superarunt eam. [Hodie *dannoch*, vulgus Suevorum *dennest*.]

TUNKER, *tunkel*, Fragm. de Bell. Hisp. ✝. 936.

Notk. Psal. V. 9. *Dien job reht tunchel*, quorum etiam jus obscurum.

[*Tunchent*, deficiant. Gloss. Monf. p. 325.

Tunchaler, obliquus. p. 346.]

TUNNE, *Tonne*, *tunna*, vas vinarium maximum, in quo convivari potest, Cæsar. Heisterb. L. III. c. 47.

TUNSEN, *stossen*, tundere, Chron. Königsh. p. 819 1. vide *Thunsi*.

[TUOLLON, valleculas. Gloss. Monf. p. 322.]

TUOM, judicium. v. *Doam*.

TUOMO, Dux. Tatian. c. 8, 3. vid. *Doam*.

Tuomen, *Getuomen*, Notker. *Psalm*. XI. 5. *Tuommene*, magnificare, *grosthun*. *Tuombeit*, magnificentia, Notk. Psal. CX. 3. Pf. CXXX. 1. V. & *Duam*.

TURBILIS, *in turbilis wis*, ut turbo, Notk. Habac. Cant. 14.

TUREN, *dauren*, *bedauren*, commisereri.

Untürlicho, Notk. Psal. LXXIII. 6. *Sie biuuen einmuoto die ture mit accheson also man ze holz unturlicho niderslahet die bouma.* Quasi in sylva lignorum securibus exciderunt januas ejus in idipsum.

TURI, janua. v. *Duiri*.

TURNEN, de auriga in circo, Notk. Psal. XXXIX. 5. *Uuieo auriga in circo spilot ufen sinemo curru, unde uuieo samfto er fier ros sament turnet, unde uuieo geborig siu imo sint alles cheres, so uuieo in lustet.*

TUR.

THURNIER, torneamentum, ludus equestris.

Prohibitum J. Can. ut & sepultura ibi interfecto denegata, Cæsarius. L. VII. c. 39.

TURNOS, Turonensis, Turonicus solidus, LXIV. uncialem, Gronov. de Pec. vet. p. 384.

Carol. IV. Imp. an. 1356. bessert Ruperto El. Palat. das geleite zu Germersheim, *von iedem pferde das last sibet oder treit, zehen pfennige Straspurger muntze oder einen alten grossen Turnos.* Idem an. 1375. *einen alten grossen tornos den man Kunig tornos nennet.*

In Franconia, *Thurnes von fein silber XII. phennig*, Wehn. p. 245. [n. ed. 181.]

Pacta dotalia Adolfi Comitis Cliviæ & Marcæ & ux. Agnetis Duc. Bavar. an. 1399. — V. *alte grosse Turnosse an den ailf grossen alten Turnossen, die von ieglichem Fuder Weins vund von ander Kauffmanschafft nach Marckzal uf dem Zoll zu Keiserswerth fallende seint.*

TUR.

Turnes in sortem computati, commutati in præstationem aliam, velut capponum, casearum, &c. V. & *Gulden*, solidus.

TURNOHTE. vide *Naht.*

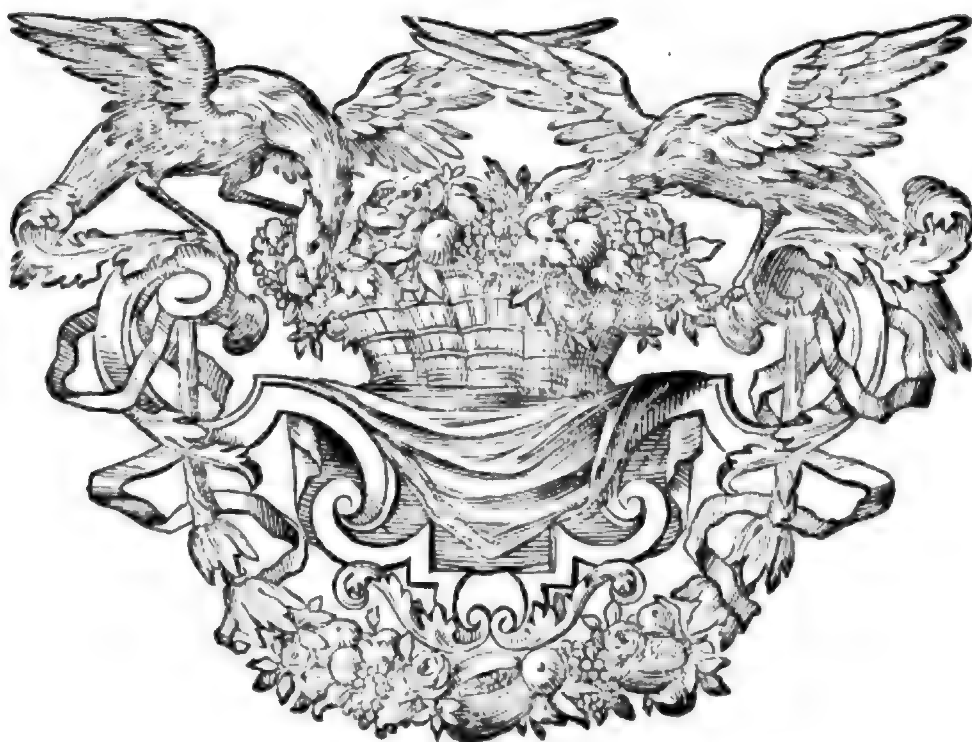
TURPHA *falchio*, L. Sal. 18, 2. MS. Reg. habet: *Turriphatio.*

TÜRRE, carus, pretiosus, Tyrol. pag. 280. vide D.

TURRIN, turres, Notk. Psal. XLVII. 13. *Ze turrine gestriten*, Notk. Psal. L. 6. conf. supra *Duiri.*

[TURUSEHANTAN, conspicabilem. Gloss. Mons. p. 406.]

TUUENAN, tardare, Notk. Ps. XXXIX. fi. An *tuuelan*, legendum?

VA.

V, Commutatur ſæpe cum B, F, PH, W.

VABEN, VOBEN, *üben*, exercere, Notk. Pſalm. XXXIV. 11. Pſalm. XLIII. 18. Pſalm. LIV. 3. 4. Pſalm. LIX. 10. Pſal. LXXII. 13. Pſalm. LXXX. 4. In quibus locis omnibus *voben* ſcribitur. Otfrid. III. 20, 306.

Er auur themo liubit,
ther ſinan uuillon uabit.
Ipſe (Deus) vero eum diligit,
qui ipſius voluntatem facit.

V. ult. 106.

Allo ziti thanne
ſo niuziſthu vabis untar manne.
Omni tempore deinceps
frueris dum vivis inter homines.

[Male hic locus à Schiltero Lambecium ſecuto exhibetur, qui in MSC. Cæſ. ita exhibetur:

Allo ziti thanne
vab iz untar manne.
Omni tempore deinceps
exerce id inter homines.

Scherz. in Not. conf. Otfr. II. 13, 51. c. 14, 105.

Colere. Notker. Pſalm. LXXI. 4. *Vobit Job Got fergebino?* Num quid gratis Job colit Deum?

Chriſt vobo, Chriſticola, Notker. Pſalm. LXXIII. 3.

Vobare, Notk. Pſalm. LXVIII. 8. *Du biſt Chriſtane des kecriuzegotin vobare;* Chriſtianus es, cultor crucifixi.

Vobhaffter tag, Notk. Pſalm. CXVII. 27. *Sezzent in uobhafften dag, unde dultoten in gedrange.* Conſtituite diem feſtum ſolennè in condenſis.

Qandoque pro *Vaben* legitur *Naben*, perperam. Freher. ad Otfrid. I. 12, 58. *pro Naben legend. Vaben, uben.* [Probat Freheri lectionem tam Vindobonenſ. quam Vatic. Codex. v. Scherz. in Not.

Zi vopanne, ad meditandum. Gloſſ. Monſ. p. 319.]

VACKEN, ſæpe, Chron. Sax. vet.

VAH there halſperge, Fragm. de B. H. ℣. 3093. Vid. *Bevah Bivih.*

Verfahen, afficere. Notk. Pſalm. VI. 6. *Uuen verfahet da ſin jehen?* Quem afficit ibi (in inferno) ſuum confiteri.

In them Vahalden ringe, de orbibus cæleſtibus canit Otfrid. V. 17, 56. intelligit, opinor, cælum empyreum, vahalden, flammantem orbem, *fakelden.* [Stadenius vertit *In dem hohen kreyſe.* Scherzius in Notis Zodiacum denotari credit.]

VAHS. vid. lit. F.

VAIGEN, ignavi, inertes. Fragm. de B. H. ℣. 2068. de idolis.

Vaigen ritter, ib. ℣. 2984. conf. ſupra *Feigi.*

VAISEN, weiſen, orphani, derelicti, Fragm. de B. H. ℣. 4606.

VAL, color cineritius. ita Gothi eqvum Beliſarii appellarunt, Procop. lib. 1.

VAL.

[VALAH, compoſuit. Gloſſ. Monſ. pag. 329.]

VALANT, fehlend, Fragm. de B. Hiſp. ℣. 4326.

Valantes man, *Velentib*, ibid. ℣. 3365. ſq. vide ſupra *Fol*, *foln.*

VALGO, opportunitas, Notk. Pſalm. IX. 10. *Helfare in valgo an dero note*, adjutor in opportunitatibus in tribulatione. Lib. MS. Sponhom. *Soll er das Holtz uf dem walde valgen*, i. phleglich halten.

[*Suntrigorimo ualge*, privet, ſubtrahet. Gloſſ. Monſ. p. 404. conf. lit. F.]

VALLEN, fellen, cædere; *Valte* cecidit, Fragm. de B. Hiſp. ℣. 2499. 2025. vide ſupra *Fall.*

Irualtoſtu, ſupplantaſti, Notk. Pſalm. XVII. 40. *Die mih ana uvellen ten irualtoſt du ſo, daz ſie unter mir lagen:* ſubplantaſti inſurgentes in me, ſubtus me.

Irvallent ceciderunt. Notk. Pſalm. XXVI. 2. *Mine fienda die mir not tuont, die ſint ſieh unde irvallen;* qui tribulant me inimici mei, ipſi infirmati ſunt & ceciderunt.

[*Irvallan uuerden*, opprimi. Gloſſ. Monſ. pag. 391.]

Er vallet ſih ſines muates, deſpondet animo. Notk. Pſalm. XXV. 1.

[VALLAMES, deſtituimur. Gloſſ. Monſ. p. 396.

VALLEZTA, conlavebatur. p. 326.

VALO, vulva. p. 412.]

VAN, VANERE, VENRE, vexillifer, Fragm. de B. H. paſſim. V. ſup. *Ban.* Chron. Konigsh. c. 2, 179. 187.

VANNANA, wanne! quomodo! Interjectio admirantis. Otfrid. I. 5, 69. [*Wannana* legitur h. l. qui ita ſonat:

Uuannana iſt iz Fro min
thaz ih es uuirdig bin
Thaz ih Druhtine
ſinan ſun ſouge.
Quomodo eſt hoc, Domine mi
ut ego digna ſim,
Ut Domini
filium lactem!]

VANO, *von*, à Willeram. pag. 2. [n. 1. quæ habet *vone.*]

[*Vanna hera zuns chuami?* unde te habemus? Gl. Monſ. p. 558.]

VAPIUN *eine brutlouſti*, fecerunt nuptias, ita legitur apud Otfrid. II. 8, 5. editionis Baſil. Flacii, ſed falſa eſt lectio & error typographicus, p pro r arrepto, lege *Vartun*, frequentabant.

[Imo nullum vitium in voce *vaptun* latere, ſed imperfectum eſſe verbi *vaben*, notat Scherz. Vertit autem Stadenius h. l. *die leut richteten da eine hochzeit aus.* Obſervat inſuper Scherz. in Codice Vindob. primam literam accentu notari *úapta*, unde manifeſtum evadat, eam vocalem non conſonantem eſſe.]

VARCH,

VARCH, porcus, Jus Argent. L. I. cap. 40. *Nieman sol dukein varch in der stat haben ern tus vür den Swein (hirten) der plan aber da die vercher sullent gan ir weide suchen* &c. Nemo porcos in civitate debet habere, nisi pastori eos communicat. Curtis autem ubi porci pascantur &c.

Ferlin diminutivum, *Verklein*, *Verckel*. Joh. Keisersp. f. 28. Brosf. *Ein mor macht ferlin.* Idem Irr. Schaf. *Ist nit not, das man hund, fliegen, und tenger ferlin auf die hochzeit lade, sie kument on das.*

Varahchalt, furtum porcellorum, L. Sal. t. 2, 6. v. *Barco* & *Chalta*.

VARD, impetus. Willer. p. 75. n. 33. *Samo thrado* [*drate*] *vard.* æquè vehementem impetum.

VARE, v. *Farawy*.

VARECH, veriscum, voces Juris Normannici, jus colligendarum mercium à naufragis; composita ex *vahen*, fahen, capere, & *recht*. Scotis *Wreck*. V. Exerc. ad π. XXVII. §. 36. Du Fresn. Gl. Extat Codex MS. in Biblioth. Parif. Juris Normannici, cujus caput XVII. in utraque lingua exhibeo, descriptum aliquando à J. E. LAMPRECHTO, Consiliario Nassovico amplissimo.

De Varech. XVII.

Le Duc doit avoir la court des querelles & des choses en quoy sa droicture est especiallement: si comme du Varech: En quelque terre que le varech soit trouve ou arrive quant le seigneur du fief le saura il le doit faire garder sauvenement au port ou pres dele, le plus proffitablement quil pourra: & ne le doit apeticher, reverser, mouver ne muer devant que le baillif du son commendement lait veu & regarde diligament: il doit estre baille au seigneur du fief ou a preudes homes de quoy justice pregne bon pleiges sceurete quils le garderont jusques a ung an & ung jour: Ce cest chose qui si longuement puisse estre gardee sans empirer: si come drapeaulx, cire, or, argent: & tels choses. §. Et ce cest chose qui ne puisse estre gardee longuement sans empirer: cetaines enseignes en doivent estre retenues: & la chose doit estre vendue ala veue de la justice & de preudes homes: & le pris doit estre garde ainsi comme la chose mesmes §. Si dedens lan & le jour vient avant aucun qui feust à la nef quant elle despecha: & preuve par tesmoingns creables & par certaines enseignes que le varech soit sien en tout ou partie: il luy doit estre rendu. Si lan & le jour sont passes il remaindra tout en paix au seigneur du fief: ne ja puis a nul qui le demande nensera respondu. Mais le

Duc en doit avoir aucunes choses que especiallement luy appartiennent par lancienne dignite de la duchie: en quelque terre que le varech soit trouve ou arrive. Si comme lor & largent en quelque espece quil soit en vaissiaulx en monnoie ou en masse pourtant quil vaille plus de vingt livres. Et le destriers, & les frans chiens & oiseaulx livire & le rochal & les pierres precieuses: & par dessus ce les cartale, le ver, le gris, & les peaulx sebelines qui ne sont encores appropriés a nul usage de home, & tous les trousseaulx de draps entiers lus, & tous les draps de soye entiers: & tout poisson qui par luy vendra à terre: ou qui aura este prins à terre. Car tout ce que leave aura gette ou boutte a terre est varech. Toutes les autres choses remaindront au seigneur en quel fief le varech aura este trouve. Et toutes les querelles q' naistront par raison du varech doivent estre determinees en la court au Duc de Normendie.

Et hæc majusculis literis Goticis scripta: jam sequuntur quædam minori charactere scripta. Sed volui interjicere versionem latinam literis Goticis scriptam.

De Verisco.

Specialiter autem ad Ducem pertinet, curia de eis querelis & rebus in quibus jus ejus speciale consistit, ut in Veriscis. §. In cujuscunque terra veriscum fuerit applicatum, Dominus feodi cum ad ejus pervenerit notitiam illud in litore vel juxta prout commodius viderit faciendum salvum debet facere custodiri. nec illud debet invenire vel divolvere, vel reversare, vel transmovere. nisi prius per Justiciarium videatur. §. Illud autem visum & diligenter annotatum debet tradi ad custodiendum Domino feodi. vel bonis viris per bonam securitatem de eis acceptam, prout justiciario placuerit usque ad diem & annum: Si talis res fuerit que sine sui detrimento tanto tempore valeat custodiri. ut panni pelles cera aurum, argentum & similia. §. Si autem diuturna rei custodia in ea detrimentum videatur parturire, retentis de ea certis signis intrinsecis & extrinsecis per visionem justiciarii & proborum hominum vendatur: & ejus pretium custodiatur ut res ipsa. Si dicti temporis intervallo aliquis evasus de illo naufragium dictum

VAR. VAR.

ctum veriscum vel partem ejus esse suum per fidem dignorum testimonium & per signa cognita probaverit; illud debet habere. Anno autem & die elapsis post verisci applicationem Domino feodi in pace remanebit. nec alicui illud exigenti est postea super hoc respondendum §. Ex eo tamen Dux habet quedam, que ad ipsum specialiter pertinent ex antiquissima ducatus dignitate in cujuscunque terra fuerit applicatum: videlicet aurum & argentum tam in vasis quam in moneta. Dum tamen viginti librarum excedat quantitatem, & adhuc Dux Normannie sibi retinet decurios, francos canes, & francos aves, ebur, rohanlum, lapides pretiosos, insuper escarlatam, varium & grisium, & pelles sebellinas que ad aliquem usum hominum non fuerunt deputate: & robas novas que nunquam fuerunt indute: vel in quibus fibula nondum fuit apposita, dum tamen de pannis pretiosis facte fuerint & decise & omnes trocellos integrorum pannorum ligatos & omnes pannos integros fericatos, & omnem piscem ad varballum qui ad terram pervenerit: vel ad terram captus fuerit §. Illud autem veriscum tantum dicitur quod ad terram mare projicit & expellit. Cetera autem singulis dominis remanebunt in quorum fuerunt feodis applicata: omnes vero verisci querelle occasione exorte, sunt in ducis curia terminande.

Hæc quæ nunc sequuntur videntur commentatoris esse.

Le Duc de Normandie doit avoir la court des querelles & des choses en quoy sa droicture est especiallement: si come du Varech §. Sur ce texte ou il met devant que le ballif ou son commendement lait veu: L'en peut faire ung tel doubte: Savoir sil suffiroit que le bas justicier en quelle terre le varech seroit arrive le feist assavoir au viconte du Roy en quelle viconte le fief du bas justicier est assis: & sil suffiroit que le dit viconte le veist. Len peut respondre quant au premier point; quil ne suffiroit pas de le faire savoir au viconte. mais ce le baillif estoit loingtain il suffiroit de le faire savoir au viconte: Car le bas justicier nest pas subgect daller querir le baillif ou son Lieutenant hors dicelle viconté: pource que ce seroit trop grant charge au dit bas justicier. & sen pourroit ensuivre inconvenient au dit Varech. §. Est ad ce propos peut len alleguer que le basse justice dun bas justicier ne resortist ne doit ressortir hors du siege de sa viconté: combien quelle voise & ressortisse bien en siege dassise, mais cest en la dicte viconte: car les ballifs tiennent siege dassise en chacune viconte. Et quant au second point len peut dire quil ne suffit pas que le viconte le voie si non en cas de necessite: Mais doit estre veu par le baillif ainsi que la coustume le desclaire: car ce touche le drot du Roy. Et ad ce propos peut on alleguer que les droits du Roy doivent, estre traictes & discutes en siege de bailliage: comme il peut apparoir plus a plai par ce present traictie ou il en parle cy devant. §. Item en ce mesmes paraffe ou il met: De quoy justice prengne bonne sceurete quils garderont. &c. Cest a entendre bons pleiges: ou bonne caucion §. & apres ou le texte met: Et ce cest chose qui ne puisse estre gardee elle doit estre vendue a la veuve & consentement de justice &c. Len peut par ce entendre quelle doit estre vendue en plain marchie par justice & que la dicte vendicion doit estre notoire & notifiee; ainsi quil est acoustume en tel cas: mais les choses qui ne pevent estre portees au marchie doivent estre vendues par justice en la presence de grant nombre de gens: & doit len faire savoir le jour de la vendicion affin quon en puisse avoir cougnoissance. la quelle notification se fait a loye de parroisse ou le varech est arrive. §. ou len peut dire que le texte entent que justice doit faire venir grant nombre de bonnes gens au lieu ou le varech est: & en leur presence faire la vendicion du dit varech. §. Toutesfois est il acoustume que les choses qui se vendent par justice soyent vendues par enchiere. Et pour ce fait len telles vendicions en plain marchie: Et le cest chose qui ne se puisse bonnement porter au marchie sans grant coust ou dommage: on crie & fait len crier & savoir a ouye de paroisse avant que len passe lenchiere: §. Mais si cestoit grant chose qui requist scelerite de vendre come seroit poisson ou telles chose qui ne pourroyent sans empirement attendre si grans longueurs & solennites, on les doit vendre incontinent sur le lieu en la presence de bonne gent: afin deschiver inconvenient. ainsi se doit entendre le texte. apres ou le le texte met

est

VAR. VAR.

en second paraffe. De dedens lan & le jour aucun vient qui feust en la nef quant elle despera: & preuve par tesmoings creables avoir droit en toute ou partie en la marchandise. Lon pourroit sur ce faire une telle question. Savoir si fault en tel cas prouver que tout le varech soit sien: ou combien il en y a de sien & comme on le doit prouver. §. A ceste question lon peut respondre; quant au premier, quil nya point de difficulte saucun preuve que tout le varech soit sien: ou combien il en ya point de difficulte saucun preuve que tout le varech soit sien quil ne lait. Est aussi sil en preuve une partie estre sienne quil nait icelle partie. §. Mais au second point qui demande comme on le prouvera: peut bien avoir difficulte. & pour desclairer icelle lon peut poser ung tell cas. Une nef chargee de marchandise est arrivee comme varech en ung port il vient ung homme en lan & jour qui demende le varech ou marchandise comme sien & preuve quil marchande communement de telle marchandise come il ya en la dicte nef: & quil estoit en la nef quant il vint une fortune de temps. pour le peril de la quelle fortune eschi vel il se mist en une autre nef au il preuve quon le vit fruter la nef dicelle marchandise. Len pourroit dire que ceste preuve asses suffiroit. Car len doit en tel cas proceder sommierement & de plain. Et le texte le sonne asses au coustimier en latin qui met. *per signa cognita* R. Mais le juge doit enquerir par les temoings que le marchand produit les exceptions & objections que l'en peut alleguer contre les faits & raisons que le dit marchand propose affin de savoir mieulx la verite du cas: sa soit ce qu'elles ne soyent pas alleguees expressement de la partie du prince: pource que ce nest pas comme dune preuve partie a partie. Mais est ung enseignement & information que len fait en justice: ou len doit proceder plus plainement que partie a partie. Et voit len par le stille & usaige de Normandie: que saucun a preuve a faire vers justice pour labsence de sa partie adverse allegueroit ou pourroit alleguer selle estoit presente. Mais enquiert sommierement & de plain la verite de la cause toutes cautelles & rigueurs de droit regettees. §. & sil est ainsi, que le juge treuve par lexamen des temoings que quant la dicte fortune de temps advint il y avoit ung marchand en la dicte nef marchandant de telle marchandise comme cil qui demande la Varech; & quils dunt aussi puissant a leurs advis. & oultre dient quil ny avoit autre marchant que eulx deux. §. Et le tesmoings deposent quils vidrent ung autre marchant fruter la dicte nef avec cil qui requiert ledit vahrech: mais ils ne scayvent combien chacun fruta: par cest examen ainsi prouve il semble quon luy deveroit vendre la moitie du dit varech: & non pas le tout, si len ne trouvoit autre enseignement: & ne prourroit le dit marchant faire raison que les exceptions sur icelles nauroient pas este alleguees & que justice ne le povoit enquerir. Car ce nest pas proces ordinaire mais est une informacion & inquisicion faicte par justice. Et ia soit ce que le coustumier en latin mette. *Et ejus precium custodiatur ut res ipsa: si durante temporis intervallo aliquis evasus de illo naufragio dictum veriscum vel partem ejus esse suum per fidem dignorum testimonium & per signa cognita probaverit.* §. ce nest pas a entendre quil conveniengne prouver par tesmoings & enseignes ensemble: Car il suffiroit prouver par tesmoings: mesmement en plus destroit cas. Mais est a entendre que telle chose se puisse prouver par deux voyes lune par tesmoings: & lautre par certaines enseignes: Apres ensuyet le derrain paraffe de ce chapitre ou le texte met. & le lan & jour se passe tout remaindra au seigneur du fief: mais le duc en doit avoir aucunes choses qui luy appertiennent par lancienne dignite &c. par ce texte appert que se or ou argent vient a varech en quelque estat quil soit: en monnoie en vaisseaulx ou en masse pourtant quil vaille plus de vingt livres: le prince le doit avoir: Et sil ne vault plus de vingt livres le seigneur eu quel fief il sera arrive le doit avoir. §. & par ce texte appert aussi que sil vient a varech destriers, le prince les doit avoir: ou frans chiens comme sont leuriers. frans oyseaulx come espreviers livire le rochal qui est selon lopinion daucuns une chose vermeille qui est en la mer de quoy on fait manches a cousteaulx, §. & aucuns autres dient que cest une chose qui ressemble a Dyamant fors qu'lle nest pas si blanche mais tire plus sur le roux les pierres precieuses: lescarlate qui est une petite menue graine vermeille que len met a taindre les draps quon appelle escarlate. le verle gri le peau'ly sebelines

lines qui ne sont encores appropriees a nul usaige domne & trousseaulx de draps lies. & tout drap de soye entier, & tout poisson qui sans conduite de gens vendra a terre: ou qui aura este prins à terre. Le est a entendre poisson royal. comme lesturgon & autres semblables, & nest pas la ballaine poisson royal. Et doit len savoir que ce qui est trouve en large de la mer que len appelle la balte doit estre a celuy qui le treuve. §. Item sur texte len peut faire une telle question. Savoir si ung hault justicier deveroit avoir le varech que le texte met qui appertient au prince par lancienne dignite de la duchie: & quil compecte de droit especial au prince: Si comme sont le ver, le gris, frans, chiens &c. Sil estoit arrive en la terre diceluy hault justicier. §. Len peut premierement arguer que non: par le texte qui met quil appartient au prince par lancienne dignite de la duchie. Item ce ne touche ne regarde en rien haulte justice: mais touche & regarde la dignite du prince. §. Len peut respondre a la question que le hault justicier le doit avoir. Car ce touche & regarde plus principallement le fait de justice & le droit diceile & y est mi eulx & vient especiallement par raison de justice que par raison de majeste de prince. Et ce peut apparoir. car si tost quil est arrive le seigneur eu quel fief il est arrive le doit insinuer au baillif qui le doit vendre & prendre justiciairement: ainsi que le texte desclaire. Item il sen, suivroit qui ung hault justicier non resortissant en siege de bailliage royal ou sa Tre est enclavee feust subject au dit baillif & a sa jurisdiction qui nest mie, mais est use & garde notoirement le contraire sans difficulte: & ainsi appert qui ce touche & regarde principalement justice: & non pas principalement le majeste du prince: & par consequent appartient au hault justicier: car il a egale justice & jurisdiction come le Roy excepte es cas qui touchent sa majeste. Et aux raisons qui arguent le contraire len peut ainsi respondre. Ala premiere qui met par le texte que ce appartient au prince par sa dignite & Il est vray: mais cest par raison de la dignite de haulte justice quil avoit tout seul lors que le texte fust fait & nestoit encores nuls haulx justiciers. §. a la seconde raison la solucion appert clerement par ce que dessus est dit. §. Item le texte met en la fin de ce chapitre, que toutes querelles qui naissent par raison de varech, & le text veult innuer que les bas justiciers ne doivent pas cognoistre des proces qui se pevent mouvoir de varech & nentent pas parler des haulx justiciers. Car il nen estoit nuls quant le texte fust fait: que le prince seullement. *Jam sequitur materia* de trisor trouve.

[VARFALLANEMO *mot*, mente consternata. Rhaban. Maur. Gloss. *Der muth verfallen.* Vox *verfallanemo* est composita ex præpos. *far*, quæ minus usitate hic per *u* scribitur, *var:* & *fallan*, cadere. Dieсmann. Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 87. sq.]

VARON, insidiæ. *In varon*, in insidiis. Notk. Psalm. X. 7.

Varigo leuuo, paratus leo, insidians. Notk. Psalm. XVI. 12. vid. *Faran.* p. 285.

VARSCHE, *frische*, recentes Chron. Sax. vet. f. 815. b.

[ZA VARUUOLPNUSSI, ad subversionem. Gloss. Monf. p. 402.

Vuerdu VAS, valuit. p. 391.]

VASSEN, *fassen*, comprehendere, *packen.* unde Celticum *Basta*, *bast*, sarcina. v. Du Fresn. Gl. in *Basta.*

VASTMAR, Nomen proprium. Fragm. de Bell. Hisp. Caroli M. ỳ. 2950.

[UBAR, super, Kero. c. 7. 16. 31. 49. supra c. 55.

Uber mih, super me. c. 7. *uberi*, supra. c. 58.

Upar daz ist, superest. Gloss. Monf. p. 403.

UBARAL. Otfr. III. 26, 129.

Thaz sin tod ubaral
ni uuese in uns so idal.
Ut ejus mors ubique
ne sit in nobis vana.

Scherz. vertit in Notis:

Ne mors ejus nequaquam
in nobis sit inutilis.

Id. IV. 35, 83.

Job oub salida ubaral,
so man biar forasagen scal.
Atque salutem universi,
quod hic in antecessum dictum est.

Scherz. vertit in Not.

Imo & beatitudo omnimoda
id quod hic præmonendum fuit.

Uperal, sparsim. Gloss. Monf. p. 394. in toto. p. 356. solide. ibid. usque quaque. p. 385.

Uperall, usque quaque. p. 389.]

UBARAZALII, crapula. Kero. c. 39. *Ubarazalii.* idem cap. eod.

[*Uperazili*, crapula. Gloss. Monf. p. 399. *Uperazili*, non tamen in passione. pag. ead.]

UBARFLEOZIDA. &c. v. *Fleozzan.*

[*Ubarfluzentas mez*, mensuram supereffluentem. Tatian. c. 39, 5. Simplex est *fliesen* vel *vlizen*, fluitare, vid. Jun. in Not. ad Willer. p. 139. unde

UBA.

unde facili mutatione literæ *i.* in *u.* fit *überfluss*, *überflüssig*. Palthen. Not. ad h. l. p. 364.

Ist UBARHEPFENDI *Angilio firstandan*, est super Angelorum intelligentiam. Isidor. c. 2. §. 2.

Ubarhepfendi, transcendens, sive transiliens, hodie *überhupfend*, aut si ex voce *hepfu*, de qua supra, judicandum, se extollens, elevans. Palthen. Not. ad Tat. p. 399.]

UBARHUHTIGE, superbos, Tatian. c. 4, 7. *Zispreitta ubarhuhtige muote sines herzen*, dispersit superbos mente cordis sui.

[Voci *ubarhuhtige* accuratissime respondet Germanica nostra *übermütig*, qua hominem designamus sua se cogitatione supra alios efferentem. *Hugu* enim animum Francis notat, uti videre est in Diction. Gassar. Otfridiano, ibidemque *huggen* est aliquid in animo habere, mente aliquid versare. Conf. eundem in *gihogat*, *gihugi*, *gihugnusze*. Gothi *huggan* habent cogitare, quin ipsum hunc Tatiani locum ita vertit Ulphilas: *distahida mikilthuhtans gahugdai hairtins seinis*. Conf. Jun. in Glossar. AS. est *hyge*, & Belgarum *heuge*, animus, *heugen*, *gebeugen*, animo tenere, cui congruit loquendi genus Saxoniæ inferiori usitatum, *be uuas in goden högen* bono erat animo, *enen uuormit högen* animum alicujus re quadam exhilarare. In scriptis veterum Danorum frequens est formula huc pertinens: *Sua segir mer hugrum*, sic mihi præsagit animus. Vid. Barthol. de caus. contempt. à Dan. mort. *Ubarhuhtige muote*. Pro *in muote* per Latinismum. Eadem ratione in seqq. dicitur *gifulta guoto* pro *mit guoto*, quoniam scilicet Latine dicitur implevit bonis. Palth. Not. ad Tat. p. 301.

Upargabukt, supercilio. Gloss. Monf. pag. 410.

Uparkabuktida, supercilio. p. 408.

Uparkanbukt kameitheit, superstitio. pag. 411.

Ubarkebugte, superstitiones. p. 413.]

UBARKOBORON. vide *Irkoboron*. [adde Notas Scherzii ad Otfr. V. 2, 28.]

UBARHLAUPNISSI, prævaricatio, Isid. V. 5. vide supra *Laub*.

[UPARLITH, propitiatorium. Gloss. Monf. p. 321.

UPARLOT *marta*, fascinavit. Gloss. Monf. p. 410.]

UBERLUT. vide *Laut*.

UBARMUATI. vide *Muat*. adde ibi dictis seqq.

[*Ubarmuateo*, superbiat. Kero. c. 65. *Ubarmuatonne*, superbiendi. c. 65.

Nalles uuesan ubermuatan, non esse superbum. c. 4.

Ubermuate, superbos. c. 2.

Erhabanii chunni uuesan dera ubermuati, exaltationem genus esse superbiæ. c. 7.

Ubarmuatii, elatione. c. 65.

Upermuoti, animositas. Gloss. Monf. pag. 354.

Upermuodihes, jactatum. p. 379.

Upermuothlibiu, sublimia. p. 325.

UBARQHIUMIT, supervenerit. Kero. cap. 42.

UPARSOCHANTER, transigens. Gl. Monf. p. 401.]

UBARTRUNCHANII, ebrietas. Kero. cap. 40.

UBARTUAN *dera siwikalii rehtungu*, prevaricare taciturnitatis regulam. Kero. c. 42.

UBARUUANEDA, vide *Wanen*.

[UPARVANGIE, invasionis. Gloss. Monf. p. 403.

Mit unrechtu UPARVARAN, pervadere. pag. 401.]

UBBIGAZ, Otfrid. V. 1, 36.

> *N'ist uuiht in themo boume*
> *(thaz friuntlich giloube*
> *Thes mannilih giuuissi)*
> *thaz thar ubbigaz si.*
>
> Non est quicquam in hac arbore (crucis)
> (quod amice credas
> Quod quilibet sciat)
> quod hic frustra sit.

Adde vers. 81. sq.

Inde reliquum hodie *Uppig*, ineptum.

Uppekeide, vanitas, Psal. MS. $\frac{25}{23}$. ℣. 4.

[*Uppigen*, supervacuis superstitionibus. Gloss. Monf. p. 380.

Kameitlihhiu vel *uppigu*, superstitiosa. pag. 409.]

Nalles ubige sin, nec otiosi sint. Kero. cap. 48.

Uppigi fiantin ist der sela, otiositas inimica est animæ. c. 48. *gaugrot uppigi*, qui vacat otio. c. 48. *uuort uppigiu*, verba otiosa. c. 6.

UBE, *ob*, Notk. in Symb. S. Athan. ℣. 4.

Ube ne. Notk. Ps. XIII. 3. *Ube dehein ne uuangton*, cum quisquam non declinasset.

UBELUUILLIGO, malevolus. Notk. Ps. V. 6. *Sament dir ne buet der ubeluuilligo*: non habitabit juxta te malignus. vide *Willi*.

Ubelgen, malignantes. Psalm. MSC. $\frac{25}{23}$. ℣. 4, 5.

Ulurden des in ubelmo, ægre tulerunt. Notk. Ps. XLV. 4.

[*Suht*, *diu inzechinit ungaloupa jauh andar upil in Cristani*, pestem. Gloss. Monf. p. 403.

Upilen piuuanim, suspiciones. p. 401.

Upilero, malorum. p. 368.

Tougana upali, arcum pravum. p. 349.

Vonna upiligi uuilligi, ex maligno. pag. 369.

Upilostige sint, abutuntur. p. 411.

Ubil fora ubile ni keltan, malum pro malo non reddere. Kero. c. 4. *Kedancha ubile*, malas cogitationes. c. 4. *Losi unsih fon deme ubile*, libera nos à malo. c. 13. conf. Prol. p. 17. *fona ubileru*, à malo. c. 4. *Ubilemu*, malam. c. 55. *ubiliu sinu kelitaniu*, mala sua præterita. c. 4. *duruh puazza ubilero*, propter emendationem malorum. Prol. p. 18. *ubilem tatim*, malis actibus. Prol. p. 16. *fona*

UBE.

fona umbilum, de malis. Prol. p. 17. c. 4. *Ubilo pittantemu farzihe*, male petenti deneget. cap. 31. *Ubilo sprebbhante*, maledicentes. c. 7.

Ubilhabente. Tatian. c. 22, 2. *Brahtun imo alle ubil habente:* obtulerunt ei omnes male habentes.

Sive composita hæc vox censenda sit ex *ubil* malum, sive *ubilo* male, & *haben* habere, merus tamen hic Latinismus est Teutonici sermonis genio repugnans. Nec puto contrarium ejus eo obtentu defendi posse, quod Germanice male alicui dicentes beneque precantes *gehabe dich wol* dicamus, ut eadem ratione *sich übel gehaben* dici possit, namque hæc posterior phrasis longe alium sensum habet, idemque est quod vultuosum esse, & impatientiam doloris cujuscunque gestuum insolentia atque intemperie ostendere. Tum quoque permultum locutiones ipsæ differunt *übel haben* & *sich übel gehaben*. Palthen. Not. ad h. l. p. 348.

UBERBESSERUNG. vid. *Besseren*.

UBERDEN, insuper. Gloss. Monf. pag. 355.]

UBERFUARO. vide *Fure*.

UBERGNOSSEN. vide *Noz*.

UBERLAGA, molestia, calumnia, Notk. Ps. CV. 25.

[UBERLATANIU, vel *uueiztiu*, obesas. Gl. Monf. p. 320.

UBERLOSARRA. vide *Los*.

UPERMACH, sufficit, p. 391. 392. sufficio. p. 391.

UBERMOGEN. vide *Magen*.

VPERMORGANE, vel *ergestre*, perindie. Gl. Monf. p. 326.

Upermorgane, secundum cras. p. 358.]

UBERNUTZ *dieses brieffs*, tenore harum literarum, vigore: *Krafft*, per vim & utilitatem, Carolus IV. Imp. in privilegiis AEp. Colon. datis & passim.

[UPERPURIAN, intermisisse, vel dimittere. Gloss. Monf. p. 346.

Uperpuriemes, præterimus. p. 381.

Uperpuritero, paralipomenon, prætermissorum. p. 325.

Uperpuritiu, minus fuerant. p. 331. omissa. p. 346.]

UBERREDEN, convincere. Arg. art. Vett. §. 26.

[UPERSAGET *uuirdit*, convincitur. Gl. Monf. p. 384.

Upersegita, confutati. p. 380.

UPERSCRICTUN, transiliebant. pag. 330.

UBERSIBENEN. vid. *Besibenen*.

UPERSLIHTI, superficie. Gl. Monf. pag. 342. superficies. p. 385. planities. p. 392.]

UBERSTEFON. vide *Staf*.

[UPERSTREIT, obtinuit. Gloss. Monf. pag. 329. revincebat. p. 366.]

UBERSTRICCHEN. vide *Strichg*.

UBERSUEIFEN. vide *Sweiffen*.

UBE.

UBERSUOHEN, vide *Suahchan*.

UBERTEILIDO, judicium. Notk. Psal. II. 5. XXXVI. 20. vide supra *Deil*.

[UPERTRENCHIT, inebriat. Gloss. Monf. p. 397.

Upertrinchet, ut vino æstuetis. p. 333.

Vpertrunchana, fatigati. p. 359.

Upertrunchanos, mades. p. 325.

UPERVANGALL, transscendunt. p. 388. excedunt. p. 386.

Upervangalo, supergradiatur. p. 397.

Upervangalont, excedunt. p. 389.

Upervangalota, prævaricatus est. p. 364.

Upervangaloti, excessu. p. 380. 385.

UPERUART, excessum. p. 394.

UBERUUARTEN, vid. *Warten*.

UPERWAHSANA *phlanzun*, spuria vitulamina. p. 353.

Upervuahsaniu, superadulta. p. 396.

Uperwabsiner, *ursciruoffer*, spurius i. de nobili patre & ignobili matre. p. 326.

UPERVUANT, obtinuit. p. 338.

Otfrid. V. 7, 53.

Mir ist ser ubar ser,
ni ubaruuintu ih iz mer.

Mihi est dolor supra dolorem,
non sustinere possum hoc amplius.

Ubaruuintu, redde, *superabo*. Scherz. in Not.

In diem alleem ubaruuinnames, in his omnibus superamus. Kero. c. 7.]

UBERVVERDEN, J. Alem. F. c. 52. *so wirt er des wol uber*, tunc de eo securus fit. Carm. de Bell. Hisp. Caroli M. ℣. 1338. *so wanne ih uberwirthe aller miner sorgen*.

Notk. Psalm. LV. 2. *die ne uuerdent ubere uuiges in allen Ziten*.

UBERUUUNT. vid. *Winnen*.

[UPI *er erdikken megi*, persuadens. Gl. Monf. p. 402.

Upi iniz piuuerit uuard, si vero prohibiti sunt. p. 402.]

UBIRFANGIS. vid. supra *Fangan*.

UBIRIH JOH, insuper. Kero.

UBIJIHTI, confessio. Isid. 4, 7. [*In Palthe*niana editione non *ubijihti* hoc loco legitur sed *eineru bijihti*, *una confessione*, quæ lectio omnino Schilterianæ præferenda est.]

UDERBALG, uter. Notk. Psal. XXXII. 7. 8. v. *Bulge*.

VEDERICH. vid. *Feter*.

VEGHTAN, pugnare. Willer. p. 49. n. 21. 132. n. 57. [In priore loco nostra edit. habet *vehtan*, in posteriore *vehtente*.]

Vehtin, S. Ann. §. 33.

Sie lertin si widir sunde vehtin.

Docebant eos contra peccata pugnare.

conf. supra *Fehta*.

[VEHAZ *gotauueppi*, byssus varia. Gl. Monf. p. 340.

Pro-

VEH.

Probatong, *opberlib* vel *vebelib*, probatica. p. 397.

VEHEN, picus. p. 351.]

VEHMGERICHT, Judicium Vemicum. V. Inst. Jur. Publ. IV. 10, 4. & sq.

VEHODA. Confessio Vet. ap. Lambec. l. 2. Bibl. c. V. p. 319. *Daz ib das beliega uuiz zud vehoda mit unreinemo lichamen.* Lambecius in interpretatione sua interlineari hoc omisit. Sed sicut *uuiz zud*, est perperam scriptum divisim, quum sit vox *wizzod*, in aliis Confessionum formulis etiam usitata, legem significans; ita sequens verbum sine dubio quoque est vitiose scriptum. In vetustioribus formulis legitur quoque: *then beilagon wizzod ni erita.* *Veboda* est hodiernum *Fabete*, *unbphabete*, *fassete*, scilicet Sacra Biblia puris manibus sunt accipienda, & sancta mente legenda. Imò vero est vitiosa scriptura pro *ieboda*, confessus, Notk. Psal. LXX. 21. Ego autem confitebor tibi. *Aber ib lobon dib unde iebo dinen genadon.* Psal. LXXV. 11. *Uuanda mennischen gedanch vebet dir ze erist:* quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi primum. Psal. LIX. 10. *Ib vebo (jebo) dero inscriptioni, (Christis obescrifte) Christus ist min Chuning.* Psal. LXXIV. 5. *Der is ne uebet.*

VELENTHIH, nomen equi Rolandi, Fr. de Bell. Hisp. ℣. 1887. 3616. Compositum ex *Volen* & *thib*, caballus præstans.

[Striker hunc equum nominat in MSC. Argent. *Valentich:* in Codic. Lizel. dicitur interdum *Valentich*, interdum *Falerich*. Scherz. Not. ad Fragm. p. 22.

VELGA, canti. Gloss. Monf. p. 328.]

VELLE, census, hod. Totfelle. Art. arg. vett. §. 44. *von den vellen der liute von dirre stifte*, de censu hominum Ecclesiæ morientium. *Die Scheffele die da reht sprechent die sullent lidig sin Velle, und alles des, das Dienste heisset.* Supra in voc. Ding. Rot. Curiæ Haselah. v. *Geuelle.* & *Fall.*

[VELLEISTARA, intervertores. Gl. Monf. p. 382.]

VELZEN, applicare. Art. Vett. Arg. §. 4. *den dieb an die leitere velzen*, usque ad scalam reum applicare.

VEMDING. vid. *Ding.*

VENERAT, nomen galeæ Rolandi, Fr. de Bell. Hisp. ℣. 1845. [Stricker hanc galeam *Venerant* appellat, quod etiam rhythmo convenientius. Scherz. Not. ad h. l.]

VENIE *suchen*, veniam quærere, Fr. de Bell. Hisp. ℣. 1955. 3812. Cæs. Heist. 7. 25. tres veniæ Gloss. Du Fresne. Rhythm. de S. Annon. ℣. 618.

Mit luterer siner venie.
Cum mera sua indulgentia.

[Verte: cum omni reverentia. Venia sæpe usurpatur pro reverentia, genuflexione. vid. Scherz. Not. ad h. l.]

VENRE, vid. *Vanr.*

VENSTRON, fenestris. Willer. p. 29. n. 14.

VEN.

UENTI, Otfr. V. 8, 110. [In Otfrido nostro Schilterus hanc vocem expressit *uenti*. Notat autem Scherz. in MSC. Cæsar. legi *u. enti* quod forsan notet *und enti.*]

VER, *vir*, particula interdum intensiva, interdum contraria. Intensiva, *vergichten*, confiteri, supra *Gehan*, *verjæhen.*

Verjichtschreiber, actuarius causarum criminalium, & confessionum reorum.

Verloosen, liberare, *erloosen*, Willeram. p. 55. n. 25. & 66. n. 27. [In priori loco nostra editio habet *irloset*, in altero *erlosta.*]

Destructiva, *versagen*, denegare. *verwünschen*, maledicere, *verdranck*, mersi, Willer. p. 14. [n. ed. p. 7. quæ habet *irtrank.*]

Utraque in eodem verbo: *versprechen*, promittere. & *versprechen*, reprobare, rejicere, contemnere. conf. supra lit. F.

VERALGEN, corrumpere. v. *Alang.*

VERBARREN. v. *Bar.*

VERBIEN. v. *Bienen.*

VERBUSTIHKEIT, v. *Buaz.*

VERDINGER. vid. *Ding.*

VEREISCHEN. v. *Eiscoten.*

VERGADERUNG. vid. *Gadun.*

[*Vergadern*, congregare, *versamlen. Und was ein gras volk vergadert*, ap. Gold. Reichs. P. II. fol. 22. Reinef. Vocab. Theot. MSC.

VERGILTO, compensabo. Gloss. Monf. p. 358.]

VERGLAFERN. vid. *Glauue.*

VERGO } v. *Beracht.* & *Fergen.*
Vergobreth. }

VERGUNNEN. vid. *Gunnen.*

VERHERN porra, Arg. art. vett. 39. Nemo thelonium tribuat de porris, de caulibus & de aliis oleribus: *von verhern. von Kolen. noch von andern krute.*

VERHLOS }
Verhplot. } vid. *Ferah.*
Verhpan. }

VERHUNDETA, captiva, Willeram. VI. 12. *Frahuntbannis*, captivis. Goth. Luc. V. 19. *Heribunta*, præda, *erista heribundono*, initia prædarum, Gloss. Alam. ib. Jun. B. 27. vid. *Hund.*

[VERIT, descendit. Gloss. Monf. p. 365. *Veritun*, legebant. p. 367.]

VERKUMMERE. v. *Chomber.*

VERLEISS, remisi. Confess. Vet.

Nomen Propr. Concubinæ Lichtenberg. Chron. Königsh. c. V.

VERLESSENLICH. vide *Lassen.*

VERLEGEN, reprobare, rejicere. Jus Feud. Sax. c. 2. *und en mag keinen sinen herrn verlegen ap her an in volgen sol.* i. non potest ullum dominorum suorum reprobare, quoties renovationem investituræ petere debet. Et c. 69. *ob im gleich die volge verlegt.* addunt recentiores: *und umbgestossen wirt.*

VERLOUWAN, vide *Laub.*

VERMALGEN, v. *Mal*, *meila.*

VERMANEN. vide *Manan.*

VERMEINSAMEN. vide *Kemeinsamii.*

VER. VER.

VERMEREN. vide *Maara.*
VERMISTE, vide *Missen.*
VERNE *stat*, Carm. de Bell. Hisp. ℣. 1370. [*Mine thing uerne an thir stat.* i. e. Meæ res in posterum à te dependent. Scherz. Not. adh. l.]
Verren, longis. Gl. Monf. p. 393.
Verrin, extenta. p. ead.
Verror, eminus. p. 387.
Verror, plus, magis, denotat ap. Willeram. in Cant. Cant. III. 11. Ita quoque usurpatur ap. Notker. Psalm. LXXXVIII. 21. conf. supra *Fer.*
VERPLIES, exufflavit. Gloss. Monf. p. 345.]
VERRAMEN. vide *Ram.*
VERSAZUNG. vide *Sez.*
VERSCHOSSEN, renunciatum. Charta refutationis feudi dotalit. dati an. 1357. *wissenclichen vertzigen und verschossen gentzlich und gar.*
VERSELLAN. vide *Sellen.*
VERSICHTIGEN, Notk. Psalm. X. 9. *Mit sinen zeichenen machot er in versichtigen*, signis suis facit eum improvidum.
VERSLAHEN *den win der uf wurt getan*, J. Arg. c. 122. §. 4.
[VERSPOTTEN, depersonare. Reinef. Vocab. Theot. MSC.]
VERSPRECHEN, vide *Sprahhe.*
VERSPURCZEN. VERSPRUCZEN. Stainhöw. f. 53. b. *ire smaichwort versprucezende.* Idem. fol. 98. b. *Poris ir man verspurczet das mortlich furnemen der frowen.* f. 116. b. *verspurczet ir unraines gemut.* fol. 11. *das doch unmenschlich ist, und wol zu verspurczen.*
VERTE, iter, hodie *fahrt.* Art. vett. Argent. §. VI. *Swer sich bereit hat zu einre verte. unt iezuntan uf der vert ist. also das iezund an in das schif wil tretten. oder uf das ros sitzen. oder uf den wagen stigen. den sol dekein sinre burger umbe keiner slachte sache oder klage irren.* i. civem in procinctu itineris existentem, scilicet jam navim ingredientem aut equum vel currum adscendentem, nullus concivium suorum per querimoniam impedire debet. *V. Reite* & *Faran.*
Verte, angariæ, *fronsure.* Lib. Sal. Ebersh. Monast. *In vertenligen* i. angarias præstare, opp. *umb zins*, prædia censualia: ibid. v. *Dagewan.*
Verte, conventus. Notk. Psalm. XV. 4. [In Notkeri hoc loco ita legitur: *Nu ne heizo sie ana uuert zesamine chomen.* Nunc non jubeo eos denuo convenire.
Vertig, *fertig*, paratus ad iter.
Vertigen, *verfertigen*, facere, præparare, conficere rem.
Rechtvertigen, J. Al. Feud. c. 24.
Vertigen, comparare, conficere. J. F. Alem. c. 21.
VERTROKEN, vide *troken.*
VERTRIEUUEN, conjurare. vid. *Driwon.*
VERTROSTEN, renunciare. v. *Drost.*
[VERUNWIRDIGEN, subsannare. Reinef. Vocab. Theot. MSC.]
VERUUARDET *uuarth thin muoder*, corrupta est mater tua, Willer. p. 151. [n. e. 64. quæ ita h. l. exhibet: *Da uuart din muoter uerunartit.*] vide *Furwerden.* & infra *Warten.*

VERWESEN, fungi vice, v. supra Rotul. Cur. Dom. Haselah. in *Dinghof.*
VERWÜRKEN. vid. *Werab.*
VERWUNNEN, vid. *Winnen.*
VERTZENDE, Chron. Königsh. cap. 2, 37. *Keiser Claudius was den holt die unsir tribent mit essende und trinkende und mit vertzende.*
VERZIHEN, vid. *Farzih.*
VESEN, J. August. *wer vesen gerbet der sie zu der mul furen wil der ist dem muller schuldig von dreyn schöffel Kern ainen metzen. Wil aber er p darinne malen so ist man im nichts schuldig wan von dem malen sines rechten mulmetzen.*
VEST, v. *F.*
VESTROLT. vid. *Fest.*
VEYCHENES, simulatio, hypocrisis, Willeram. p. 18. n. 10. vid. supra *Feh.*
[UFAN. Tatian. c. 22, 5. *Steig uf an berg*: ascendit (Christus) in montem. Voces *uf an* disjunctæ quidem in Cod. Juniano extant, sed rectius conjunguntur, ita ut *ufan* idem sit quod *ufin*, quod est in Rhythmo S. Ann. *Alsi der sne vellit ufin Alvin.* quemadmodum nix cadit in Alpes. Palthen. Not. ad Tat. p. 349. sq.
Ufana, desuper. *Ni habetos giuualt uuidar mih einiga, nib iz thir gegeban uuari fon ufana.* Non haberes potestatem adversus me ullam, nisi tibi data esset desuper. Ab *uf* supra. Palthen. Not. ad Tat. p. 393.
UFARRIHTIT, præerectus. Gloss. Monf. p. 406.]
UFBURENTI. v. *Buren.*
[UFF *an den murr*, pro muris. Gloss. Monf. p. 364.
UFFESAZ, præsidebat. p. 387.
UFFIRHAPANI, adsumtione. p. 348.
UFFLAGANTO, suspensæ. p. 383.
Ufflaget, redimitis. p. 342.
UFFSTENTER, exiliens. p. 358.]
Ufgeben, *ufgang*, interesse, usuræ.
Ludov. Imp. Sentent. inter Rupertos Comites Palat. Rheni. & Henricum AEp. Mog. an. 1345. *Wer ouch daz sie die obgeschribene burg und Stat W. in der frist nit losten, so sullent furbas alle jar 200. ℔. beller doruf gen, und siwen sie die losen wellen, daz sie alle jar zu welcher zit si wellend, vollenmacht habent, so sullen sie die ledigen und losen umb die 5000. ℔. beller und umb 200. ℔. die iklichs jars dorufgangen sint, oder mit getaner werung.*
[*Ufgange*, ascensu. Gloss. Monf. p. 344.
Ufgienc, exiit. p. 391.
UFHABATUN, supportabant, Gloss. Monf. p. 360.
Ist uferhaben, adscendit. Kero. cap. 7. vide *Heben.*
UFHALDAZ, directa. Otfr. V. 1, 74. Scherz. in Not. erectum.
Sint UFKEKANGAN, oriantur. Kero. cap. 65.
UFPURGE, suscitet. Gloss. Monf. p. 338.
UFPURIT, suscitavit. p. 352.
UFERPURITIU, sublata. p. 342.]
UFQHUEMAN, oriri. Kero. c. 2.

UFR.

UFRUNS, ortus solis, Notk. Psalm. CII. 12. v. *Rinen.*

UFSAZ. vide *Sazi.*

UFSCHLAG *und frieden*, Chron. Konigsh. c. V. §. 149.

[UFSTIC, ascensus. Kero. c. 7. *Uffsteic*, ascencit. c. 4. *Uffstigante*, ascendentes, c. 7. *tatin unsereem uffstiganteem*, actibus nostris adscendentibus. c. 7. *stiagali ufkistikanem*, gradibus ascensis. c. eod. *deobeit uffstigan*, humilitate ascendere. c. eod.

UFURSCHIZZIT, ebullit. Gl. Monf. p. 410.

UFUUACH, libravit. p. 335. librabat. p. 351.

VCHT.

Goth. *uhtwo*, mane, Marc. I. 35.

ASax. *uhtid*, matutinum tempus. *uht gebed*, preces matutinæ. Belg. *uchten, uchtstand.*

VIAND, hostis, Fr. de Bell. Hisp. ℣. 2344. vide *Fianta.*

VIBER, pro *über*, Symb. Apost.

VIE, *vih*, V. *Fio. Fehe.*

VIERDUMENISSE, interitus. vid. *Dumm.*

VIERHARTEN, v. *Spiel.*

VIERWERBE, vid. *Werben.*

VIL, *Fill*, pellis. vid. *F.*

Vilzhus, pelliceæ ædes, tentoria, v. *F.*

[VILOLIOHTIU, præ fulgore. Gloss. Monf. p. 348.

VILOSAGAN, effluere. p. 362.

VILOSPRAHHALER, linguosus. p. 387.

VILOTRINCHONO, potatorum. p. 352.]

VILLOLA. Conf. Vet. ap. Lamb. 2. 5. pag. 319. B. Cæs. *Ih gibu, daz ih mine sunt di villola, so ne lerda so se ih indâr antheizo ward.*

VILTII, pop. Slav. in agro Seeburgensi, &c. Vorburg. Vol. VIII. p. 217.

VILULE, *zi vilule*, Otfrid. IV. 6, 94.

Zalt er in sum siban uue.
in eimo ist zi vilule.
Dixit iis circiter septem væ.
in uno est nimis.

VINGEN, *fangen*, accipere. Notk. Psalm. LXXIX. 12. *So man alte reba vinget unde man sie biegendo in dia erda brechrebet, so beizzent sie propagines.*

[VINGEMO, minori. Gloss. Monf. p. 367.]

VINGER.

[*Vorntiga vingara*, summas manus. Gl. Monf. p. 329.]

Vingerlin, annulus. *Mehelvingerlin*, annulus pronubus. v. supr. Mal. J. Arg. l. 3. t. *eigen und erbe.* c. XI. & passim.

Schowevingerlin, ib. Chron. Konigsh. cap. 1. §. 31.

Rh. de S. Ann. p. 108. ℣. 578.

VIRBE. Edictum Monetale Ruperti Imp. ann. 1404. ☿ ante Lætare: *und sol iglicher von unsern herren bestellen an siner muntze das er herzu habe einen verstendigen virben prüber und ein virben wardyn.*

VIRCHUNST. v. *Chunnen.*

[VIRDAMLIHA, plectibiles. Gl. Monf. p. 381.

VIRDINGIT, proclamavit. p. 376.

VIRDOUVITI, egereret. p. 331.]

VIRHERIT, Rhythm. de S. An. ℣. 374. V. H.

VIR.

[VIRHINTRA, fraudatus. Gloss. Monf. p. 368.

Virhintres, defraudes. p. 354.

Virhintreta, fraudavit. p. 365.

Virhintrit uuerdan, fraudentur. p. 375.

Virhintrit uuerden, fraudari. p. 385.]

VIRI, R. de S. Ann. ℣. 245. quartus.

[VIRIUUIZ, curiosus. Gloss. Monf. p. 354.

Viriuuizgerniu, curiosa. p. 366.

VIRLURI, l. *zistorti*, disperderem. pag. 335.

VIRNIDIRIDA, contritio. p. 352.

VIRNUORIS, transis. p. 344.

VIRSANTA, relegati. p. 380.

Virsanti, demigratione. p. 374.

Sih VIRSCRICHIT, transilit. p. 351.

VIRSMELZENT, tabescent. p. 369.

VIRSPUMENTA. despumantes. p. 369.

VIRSPUN, seducebat. Rhyth. de S. Ann. ℣. 6. conf. Notas Scherzii.

VIRSUINNANER, exsiccata. Gloss. Monf. p. 390.

Virsuinani, defectu. pag. ead.

VIRSUUIGETIU, suppressa. p. 383.]

VIRTHAOZE *thero uuorton*, Otfrid. I. 27, 87. Locus corruptus: rectius legitur *virthroz se* vel *Ferthroz*, *Firtroz*, piguit eos horum verborum. [Probat Schilteri emendationem Scherzius in Notis.]

[VIRTERCHINETI, prætextu. Gloss. Monf. p. 387.

Viterchineti, prætextatum. p. 378. legendum *virterchineti*. *In dero virterchineti*, prætextu. pag. 374.

Virterchinit, dissimulantur. p. 386.

VIRTILGIT, tergatur. p. 389.

VIRUARO, prætereo. p. 383.

VIRUUANIT *uuard*, corrui. p. 361.

Sih virvuanit, contemnit, venit in desperationem. p. 351.

Virvuanter, dissolutus. p. 361.

VIRWASSEN, vid. *Wassi.*

VIRVUAZANI, anathema. Gloss. Monf. p. 375. anathemate. p. 346.

Virvuazit, anathematizat. pag. 373. conf. *ferwazzani.*

VIRUVEHSALOTI, vicissitudinis. pag. 368. vid. *Wehsal.*

VIUNI *Leod*, *odo scofleod*, plebejos Psalmos, cantica rustica & inepta. p. 402.]

VIUREN, *feuren*, Carm. de Bell. Hisp. 1207. *Ime viurreten thie ougen.*

VIZESEN *uuorten*, dolosa verba. Notk. Ps. LI. 6. Psalm. LIV. 24. *Manslekken unde uuizese ne metement iro taga.* Viri sanguinum & dolosi, non dimidiabunt dies suos.

[*Vizifigo*, astute. Gloss. Monf. p. 331.

Vizifiger, astutus. p. 351.

Vizisogen, calleant. p. 382.]

VIZTHUM, vide *Doam.*

ULA, *olla.* Gloss. Lips. qui addit: Si burgi hodie *Ulengasse*, platea figulorum.

ULIN-

ULI.

ULINSTAINE, *thi berten*, Fr. de Bell. Hisp. 1873. [Silices. Idem Fragm. ỷ. 141. *Uf then ulins berten:* super silices duros. *Ulins* videtur idem esse ac nostrum *flintenstein*. Anglo-Sax. *flint*, silex. Anglis *à flint*, silex. Sax. & Fris. *Vlinte*, silex. v. Kilian. in Etymol. Scherz. Not. ad ll. cc.

Ulinsin, de ignitis lapidibus. Gl. Monf. p. 363.

ULIOSARI, elisor. p. 381.

Uliusit, conteret. p. 361.]

ULE, Psalm. XIX. *die nacht zeiget uns wisheit der ulen.* Sed Lat. & Gr. & Hebr. habet: & nox nocti indicat scientiam.

[ULOR, internecione. Gloss. Monf. pag. 326.

Uloran, devastatum est. p. 343.

Uloran vuard, devoratum est. p. 338.

Ulornussi, damnum. p. 380.]

UMBAHT, quare? Gloss. Lipf. rectius legit Somnerus: *Umbwath: quasi omwat.* h. e. *umb was, warumb.*

UMBEDERBE. *Umbiderbe.* v. *Biderbi.*

[Adde iis, quæ ibi dicta. *Imu umbiderber*, sibi inutilis. Kero. c. 48. *unbuierbe uuortane*, inutiles factos. c. 7.]

UMBEHALBEN. vid. *Halb.*

UMBEHELTIV, vid. *Halodan.*

UMBERA *Kindes*, sterilis. Otfr. IV. 26, 74. v. *Baren.*

UMBESTRITTIS, circumcisio. Notk. Psal. XLVII. 14. lege *Snitt.*

UMBESCEITEN *sint sie des mötes.* Carm. de Bell. Hisp. ỷ. 1330. 1334. indivisi animis, concordes. ỷ. 1345. *thaz sie sih niemer ne sceithent.*

UMBEWERKE. vid. *Werah.*

UMBEUUOLLAN, immaculatus. Gloss. Lipf. ubi Somnerus: *Forsan rectius unbewollan, quasi ab un privante, & bewollan, maculatus, inquinatus, à vuyle, fluente, Sax. ful (pful) nobis fowle, turpis, immundus, q. d. ut nostrates vulgo, unbefowllen.*

[*Umpiuvollaniu*, immunis. Gloss. Monf. p. 359.]

UMBI, circa. cap. 7. *Umbicun*, circumeam. *Umbicange*, circuitum. c. 58. *Umbicane.* c. 58. *Umbincirb*, circulum: c. 58. *deu umbicangen*, qui circumeant. c. 48. Kero.

Otfrid. II. 1, 33.

Er ther himil umbi
sus emmizigen uuurbi.

Antequam cœlum volveretur
super assiduo axe.

[Antequam cœlum
tam assidue se circumvolveret.
Ita Scherzius in Not. h. l. vertit.]

UMBIKIRG, circumcirca. Otfr. IV. 27, 42.

Id. V. 3, 10.

Thaz ih mit themo thuruh krist
si umbikirg biseslit.

Ut ego cum hoc (signaculo) per Christum
sim circumcirca munitus.

UMB.

[UMBICHORAN, circumducere. Gl. Monf. p. 368.

Umpigicherit vuird, revertatur. p. 343.

UMBIHANC, tentoria. p. 360.

Umpihanch, velamina. p. 361.

Chuniclihes ringes UMPIRINKTER, reglo septus. p. 407.]

UMBIHRINGA. vide *Ring.*

UMBIRITEN, obequitando succurrere. Otfr. I. 1, 208.

Mit VMBISLOZENEN *armen*, brachiorum amplexibus, Carm. de Bell. Hisp. ỷ. 1277.

UMBISUUEIH. vid. *Suuich.*

UMBITHAHTA, Otfrid. II. 11, 101. vide *Dakta.*

UMBIWERFT, orbis terræ, Tatian. c. 5, 11. *Thaz giscribin uuirde al these umbiuuerft*, ut describeretur universus hic orbis.

[Compositum est *umbiuuerft* ex *umbi*, circa, & *uuerban*, ire, (de quo vide infra.) Est ergo *umbiuuerft*, circuitus, quod Latini orbem vocant. AS. idem dicitur *ymbhuuyrft* uti patet ex Luc. XXI. 26. *bisigendum mannum for ege and abide the eallum ymbe-uubyrft tobecumad*, trepidabunt homines præ timore & expectatione eorum, quæ toti terrarum orbi accident. In Gloss. Boxhorn. verbum est *umbiuuarf* lustravi. Palthen. Not. ad Tat. p. 309.]

UMBUOKIG. v. *Buah.*

UMBLIDE. vide *Blide.*

[*Ursprink*, vel UMFCHUMFT, Etymologiam. Gloss. Monf. p. 408.]

UMLER, habitus Episcopalis. Jo. Keisersperg. fol. 15. b. *Ein bischof der hat ein umler uf ein alben an, ein bandfach an eim armen, stolen, meigewant &c.*

[UMPHIHUSO, vel *opasono*, domatum. Gl. Monf. p. 327.

UMPIUARTI, ambitu. p. 397.]

UN *ihn*, eum. Rhythm. de S. Ann. ỷ. 4. Reinesf. Vocab. Theot. MSC.]

UN, usque. *Unt, untes*, usque. Gl. Lipf. Alem. vid. inf. *Unz.*

UNA, fine. Confess. vet. *una urloub gap, una urloub intpfeing.* *Unbono*, ἀμέμπτως. Otfrid. II. 4, 41. *un notag.* fine necessitate. Id. III. 4, 71.

UNADALISKE, degeneres. Gloss. Monf. p. 407.

UNARENTES, vacuos. p. 359.

UNARLESKENTEMO, inextinguibili. *Thiu spriu bibrennit in fiure unarleskentemo*, paleas comburet in igne inextinguibili. Tatian. cap. 13, 24.

UNARMHERZI, immisericors. Rhaban. Gloss.

Unarmherzi, unbarmherzig. *Arman.* in C. A. est misereri, Marc. X. 48. *Armai mik*, miserere *mei*. Luc. XVII. 13. *Armai unsis*, miserere *nostri*. Marc. V. 19. Fan. *gaarmida* thuk: *Dominus tui* misertus est. Hinc *armherzida*, misericordia, Gl. K. Esthonibus *arm* adhuc misericordiam, fauorem & amorem, notante Strahlio *Introd.*

UNA.

„ *Introd. in ling. Esth. p.* 39. 67. 86. significat. Fru-
„ stra igitur, quod Augustinus *Ep.* 178. Roma-
„ nos iuxta cum Barbaris (ita Gothos appellat)
„ *Sibora armen*, id est, Domine miserere, preca-
„ tos refert, Stephanius *ad Sax. Gramm. p.* 219. *a.*
„ sollicitat, & *Thig forbarmen*, addita voce *Herre*,
„ legendum existimat: quae itidem Morhofii est
„ sententia *de ling. & poës. Germ. p.* 347. Nihil
„ enim omnino hic mutandum est. V. Voss. *s.*
„ *de vit. serm. p.* 285. *b.* Iun. *Gl. G. p.* 65. 66.
„ Schilter. *ad Epinic. Ludou. Regis p.* 61. 62. Ab
„ hoc autem verbo *armen*, praeposita partic. *be*,
„ per crasin est *barmen*, & *erbarmen*, misereri,
„ *barmherzig*, misericors. Eandem vocis com-
„ positionem, posteriorem eius partem ad *arm*,
„ miser, referens, etiam vidit Rappoltus, vt ex
„ illius *Oper. Theol. p.* 825. constat. Aliorum a
„ *barm*, quod sinum cordi proximum notat,
„ deriuationem n. 1476. retuli. Cui quidem
„ voci *barm* Lydius *Gl. B. p.* 43. Lindenbrog.
„ *Gl. p.* 1363. *a.* & Vorst. *Specim. Obs. in ling. ver-*
„ *nac. p.* 82. falsam significationem *parui* indunt,
„ quasi L. B. *barmbraccus* sit *paruus canis*, cum po-
„ tius canem in *sinu* vel *gremio* gestari solitum de-
„ notet, (Germ. *Schoosshündchen*) vt recte ex
„ Spelmanno Dufr. *Gl. B. p.* 484. obseruat. V. n.
„ 1474. Adde Staden. *Explic. quarund. Voc. vers.*
„ *Germ. Bibl. Luth. p.* 33. 34. Diecmannus Spec.
„ Gloss. Lat. Theot. p. 133. seq.

UNARNESANTLIH, inevitabile. pag. 410.

UNARSTORIT, immota. p. 402. inconcussas. p. 403.

UNARSUOHTES, inexplorate. p. 378.

UNARUUISANTLIH, inevitabile. pag. 410.]

UNASBVGO, friofald. L. Sal. T. 44. 8.

UNBARIG, *Unberenti*, *Unbera.* *Unberhafti*, *Unbirigi.* } vide *Baren.*

UNBALDI. vide *Bald.*

UNBEQUAMA, vide *Quemen.*

[UNBILD, *Wunder. Das nimmt mich gar unbild.* Heldenb. P. II. p. 160. b. 161. a. Reines. Vocab. Theot. MSC.

UNBILINNANLIHAZ, incessabiliter. Kero. c. 4.]

UNBIRUAH, vide *Ruacha.*

UNBITHERBE, vide *Biderbe.*

UNCHILAUBO, vide *Laub.*

[UNCHIPACHANIU *prath*, crudi panes. Gl. Monf. p. 383.

UNCHREFTI, molestia. p. 393.

Vora minero unchrefti, prae valetudine. pag. 350.

Unchreftigii, imbecillitas. Kero. cap. 37. *unchreftigi*, imbecillitatem. c. 40. *unchreftigem*, imbecillibus. c. 35.

Thuruh uuimante UNCHRISTANNE, per energumenos. Gloss. Monf. p. 405.

UNCHUNDEM. vide *Chund.*

UNCHUNSTIGER, rudis. Gl. Monf. p. 331. 388.

UNC.

Unchunstiga, rudis. pag. 380. impuri. pag. 387.

Unchunstigiu, rudes. p. 380.

Unchusci, foedus. p. 359.

Unchust, subreptionem. p. 373. conf. supra *Chusti.*

UNDARALIHI, ex latere. p. 386. ex obliquo. p. 387.]

UNDARQUHEDAN, vid. *Cheden.*

UNDER, *unter*, sub, inter. v. *Untar.*

Konigsh. Chron. c. 3, 66. *zu Strosburg S. Walpurg Cappelle under Kursener. und S. Michels Cappell under Wagener.* id quod in chartis E. V. dicitur: *inter currifices.*

Undern, ze undern, merenda, reciné, *Vndereßen, Vesperbrot*, *halbabendbrot*, *abentzehr*, post quod *Nachteßen*, coena. Lib. Salic. MS. Monasterii Ebersheim. c. *von den dagewanen. So hat er einen tag ze snidende. da sol man iegelicheme geben zi imbisse ein brot der man machet zehene uz eime Spicher vierteile.* (Recent. Sester) *Unde ze undern ein halbes. unde nahtes ieglichem ein brot der men machet zwelfe us eime Spicher vierteile.* v. *Ondern.*

UNDIRMARCH. vide *Mark.*

UNDIUR, vilis. vid. *Diur.*

UNDON. *Wellen, Wasserscheg.* Dict. Flac. Otfr. I. 26, 8.

Sid uuachseta allen mannon
thiu salida in then undon.

Postquam orta omnibus hominibus
salus in undis.

℣. 20.

So ist thisu krafft alla
zir heilegun undu.

Sic est haec virtus omnis
in sacris undis (sc. baptismi.)

Conf. c. 3, 23. c. 27, 100. III. 8. passim. V. ult. 126. Königshov. Chron. c. 5.

[*Thaz skef uuard bithekit mit them undum*, navicula operiebatur fluctibus. Tatian. c. 52. 2.

Originem huic voci Gothicam tribuit Morhof. in institut. ling. Germ. p. 107. ab *unn* aqua, quo vocabulo eodem sensu Germani utuntur, e. g. Ps. LI. metri Lobwasser. *Lösch die aus mit deiner gnaden unden.* Testatur quoque Junius nautis Rhenanis supra atque infra Coloniam Agrippinam idem esse usitatum, in not. ad h. l. MSS. Palthen. Not. ad Tat. p. 370. seq.

Tu batis der unnen, tu rogares aquas. Colloq. Samarit. cum Christo ℣. 21. Alias scribitur *unden* seu *undon*, wasser. Clauberg. Art. Etymol. Teuton. p. 55. agnoscit vocem esse Gothicam, cui & convenit vox latina *unda*. In Chron. Königsh. p. 281. *von Johanse zu Hunden*, i. e. *das Closter S. Johannis in undis*, uti p. seq. exponitur. Palthen. Not. ad h. l.

UNDOTA, ibat. Gloss. Monf. p. 344.]

UNDOTHEIT, immortalitas. vide *Doven.*

[UNDURUHTAN *farlazante*, imperfectum relinquentes. Kero. c. 5.. Goldastus vitiose legit

UND.

git *unduruftam*, vide fupra *Durufen*. Derivatur à *Durubtum*, quod v. fupra fuo loco.

UNDURSTAC *fin*, non fitientem effe. Colloq. Samarit. cum Chrifto. ỷ. 38. quod eft à *Durftac*, fitiens, in eod. Colloq. ỷ. 44. hodie *durftig*.]

UNEBINI. vide *Eban*.

UNEHTE. vide *Eht*.

[UNEMIZIGI, importuniter. Gloff. Monf. p. 385.]

UNERA, reverentia, *Uneron*, pudore. Gl. Lipf. Somnerus: *Revereri Sax. unarian, ignominia. Unare ab un, Teut. hodie on, absque & are, honor, decus, quafi fine honore, decore.* Revereri hic eft pudore affici, *fich fchæmen*, vel *befchämen*.

[*Unera*, injuriam. Gloff. Monf. pag. 363. 379.

Uneremo, inreverenti. p. 356.

Uneres, contumeliofi. p. 355. 356.

Unero, obfcuritate. p. 380. vide *Ero*.]

UNERBO. L. Sal. T. 27. 20. vide *Anerbo*.

[UNERCHERRANLIHEN, inflexibilem. Gl. Monf. p. 391.

Chelum UNERLAUBANTLIHHEEM *deononte*, gulæ inlecebris fervientes. Kero. cap. 1.

UNERRAHHOTLIHHERA, inenarrabili. Id. Prol. p. 16.

UNERUARANLIHIU, incomprehenfibilia. Gl. Monf. p. 393.

UNFARDEUUITI, indigeries. Kero. cap. 39.

UNFARUUARTA, illæfam. Gloff. Monf. p. 403.]

UNFELLIGI, virdorbene, arme. Stainhöw. f. 95. b.

UNFIRSLAGAN. vide *Slagen*.

UNFLUHTIG. vid. *Fleohban*.

UNFRAUUER, *unfreuuida*, vide *Frauu*.

UNFREISIGERA, vid. *Frais*.

[UNFRIDIU, tempeftatem. Gloff. Monf. p. 358.]

UNFROMA. vide *Fremen*.

UNFRUATER. ftultus. Kero. c. 2. 7. vid. *Fruati*.

UNFUR. vid. *Fure*.

UNGA, unica. Notker. Pfal. XXI. 21. [In noftro Notkero legitur *menunga*, fed obfervat Schilterus in Not. legendum *men unga*, i. e. *min uniga*, mea unica, hodie *mein einige*.

UNGACRAUPIT, infronitus. Rhaban. Maur. Gloffar. Eft vox hodie inufitata, nec adhucdum aliter mihi conftat, quam quod fit referenda ad n. 1525. Gloffar. Rhabani, ubi *Cropa* eft fiffura, præfertim cum *au*, more antiquo, fit legendum ut *o*, ut notet eum, qui omnes angulos non perquifiverit, atque ideo non fatis expertus fit. Diecmann. Spec. Gloff. Lat. Theot. p. 134. feq.

UNGAFORI, difficultates. Gloff. Monf. p. 410.

Ungafuores, incommodum. p. 402.

Ungafuore, difpendium. p. 412.]

UNG.

UNGAHERZAMU, difcordante. Kero. c. 4.

[UNGAHIURE, monftri. Gl. Monf. p. 413. monftruofitas. p. 413. hodie *ungeheuer*.

Ungahiuro, portentuofe. p. 403.

Subt diu inzecbinit UNGALOUPA *jauh andar upil in Criftani*, peftem. p. 403.

UNGANGHEIT, i. e. sünde. Gen. IV. 13. Reinef. Vocab. Theot. MSC.

UNGANZI. v. *Ganzer*.

Daz iz pi jineru UNGAMOTI *nift*, ne pufillanimitate. Gloff. Monf. p. 401.

UNGAREH, inquietudines. p. 401.

Fara, odo ungareb, feditiones. p. 402.

Ungarebbom, paffionibus. p. 410.

Za UNGARISTLIHEN, *enti ze bellabaftem opfrodon fie ginottun*, ad nefanda & mortalia facrificia eos impellere. p. 401.

Ungariftlik kauuati, deformis habitus. p. 406.

UNGAUORI *ift*, infeftum eft. p. 412.

UNGAUUARI, improbitas. p. 403.

UNGAUUIZINOTER, impunitus. p. 403.

VNGAZER, incœnatus. p. 342.

VNGAZUMFTAN, diffidere. p. 402.

Kauuar odo ungazumftida, feditiones. p. 401.]

VNGEBEITET, v. *Biten*.

VNGEBROSTEN. v. *Briften*.

VNGEFLECHTOMO. v. *Flech*.

VNGEHUHTE, vid. *Hugen*.

VNGELOS. vid. *Los*.

[VNGEHIRMELIK, inceffabilis. Gloff. Lipf.

VNGELEIDIGETE, i. e. indomiti, illæfi. Rhythm. de S. Ann. §. 8. Reinef. Vocab. Theot. MSC.]

VNGELT. In privilegiis Monafterii Lucellenfis fæpe occurrit. Immunitas à teloniis, pedagiis f. vectigalibus, & ungeltis. anno 1220. vid. *Ohm*.

VNGELUSTIG, vid. *Luft*.

VNGEMIETE, vid. *Mietant*.

VNGENUSSIN. vid. *Noz*.

[VNGENZI, maculam. Gloff. Monf. pag. 325.]

VNGERADEN *man*, Dritman, Funffman, i. Obman, arbiter. J. Arg. L. 3. T. *von eigen. cap.* 36.

VNGERECHEN. vid. *Recchen*.

VNGERN. *Thie al fwarzen Ungern.* Fragm. de Bell. Hifp. 3231. 3972. [Scherzius in Not. ad priorem locum, Hunnos notari obfervat.]

Agareni etiam dicuntur quibusdam Alemannicis Scriptoribus ut Hepidano in Annalib. vid. Gold. L. I. Rer. Alem. p. 102.

[UNGERNO, minus libenter. Gloff. Monf. p. 393.]

UNGESCEID, vacue. Gloff. Lipf. fuperflue, fruftra.

UNGESCHICHT, forte fortuna, *ohngefehr*. Chr. Konigsh. c. 1. 30. 35. V. 150. Hift. Lomb. de S. Ambrof. pr.

UNGESIVNLICH. vid. *Siun*.

UNGETVRFT. vid. *Durufen*.

VNGE-

UNG.

UNGEWARO, hodie *ungefer*. forte. Notk. Psal. CXVIII. 136. conf. *ungiuuar*.

Ungewor sa mithu, impedimentum. Capitul. Franc. IV. 19.

VNGEWIZ, *Ungewizzenne*: vid. *Wis*.

[UNGICHOOFTAZ, gratis. Gloss. Monf. p. 391.]

UNGIDAN, infectum. Otfrid. II. 2, 11.

VNGIFERGOT. vid. *Fergen*.

VNGIFUARO. vid. *Fure*, *Gifuar*.

[UNGIHAFTAZ, insitum. Gloss. Monf. p. 398.

VNGIHEPIGER, lubricus. p. 346.

VNGIHITA, illibatos. p. 388.

Ungihito, clausæ. p. 327.

VNGILAUBIGER, infidelis. Kero. cap. 28.

VNGILIHHI, varietas. Gl. Monf. p. 378. vide supra *Gilih*.

Sie tuont ungilibban ira annuzzi, exterminant (hypocritæ) facies suas. Tatian. c. 35. 1. *Ungilibban*, proprie est displicere. Palthen. Not. ad h. l. p. 361. conf. *Licon*.]

VNGIMACH, maleficium. Otfr. IV. 19, 129. passim.

Id. I. 8, 3. de Josepho marito Mariæ:

Uuas imo iz barto ungimah
tho er sia basta gisah.

Erat ipsi magna anxietas
quum eam (Mariam) prægnantem observaret.

[Scherzius in Not. *ungimab* mallet reddere, injucundum, molestum.

Ungimab, tiphum. * typum. Gloss. Monf. p. 377. onerosum. p. 381.

Ungimacha, mali. p. 348.

Ungimabba, onerosi. p. 347.

Ungimabbi, onerositas. p. 380.

Ungimabiu, idonea. p. 358. importuna. pag. 390.

Ungimabbiu, molesta. p. 325.

Ungimabbo, moleste, p. 346. Vide *Gimacho* & *Macon*.]

VNGIMERRE, vid. *Gimerre*.

[VNGIMEZIGEN, incomparabilibus. Gloss. Monf. p. 358.]

VNGIMVATO. vid. *Gimuati* & *Muat*.

VNGIRATI, vid. *Girati*.

VNGIREH, tumultus. Gl. Vulcanii. p. 67. Tatian. c. 153. 4.

Ungirib. idem. ap. Tat. 199. 11.

Ungiribbu, sturm zur see. Tatian. c. 53. 10. [Verba Tatiani sunt: *Mit mibbilo ungiribbu thas eutti uuas bisenkit in then seo*: magno impetu grex (porcorum) præcipitatus est in mare. Primitivum Cl. Stadenius *ribbe* regnum putat, ut adeo *ungiribbu* ἀναρχία sit, itemque status singulorum, qui non ratione & consilio sed impetu reguntur. Palthen. Not. ad Tat. p. 372.]

VNGIRINGON *uuorton*, verbis non levibus. Otfrid. III. 18, 23. vid. *Rinkir*. *Giringon*.

[VNGIRISTIC, indignum. Gloss. Monf. pag. 379.

UNG.

Ungiristiger, impar. p. 384.

VNGIRTA, inconcussam (fidem) p. 376.

Ungirto, interclusas. p. 375.

VNGISAGAHES, intactum. p. 324.]

VNGISARO. Otfr. IV. 17. 15. [In Otfrido nostro Schilterus *ungisuaro* exhibuit, & *haud gravate*, vertit. Scherzius vero in Notis observat, *ungisaro* in Codic. Vindob. Vatic. & Flac. legi.

VNGISEWANLICHO, insensibilis. Otfrid. II. 12, 88. Redde *invisibilis*, est enim de ventu sermo. Scherz. in Not.

VNGISPRAHHALAR, incircumcisus. Gl. Monf. p. 320.

VNGISPVNANEMO, crudo. p. 357.

VNGISTVOM, insolenter. p. 377.

Ungistuomi, petulantia. p. 391.]

VNGISVVANLICHO, vid. *Suuanan*.

[VNGIVAROTA, infucatus. Gl. Monf. p. 374.

VNGIVORI, damna. p. 388.

VNGIVRATEMO, inconsulto. p. 376.

VNGIVUARER, inconsideratus. p. 351.

Ungivuarin, inconsideratæ. p. 377.

Ungiuuarto, inconsulte. p. 378.

Ungivueri, incuria. p. 381. incuriæ. pag. 383. vide *Giuuare*.

Ungivurti, tædio. p. 358. conf. *Giuuurt*.]

VNGIZAMI, vid. *Gizami*.

[VNGIZOGANER, indomitus. Gl. Monf. p. 337.

Ungizogani, belial. p. 325.

UNHALD, præceps, declivis. Scherzius Not. ad Otfr. V. 17, 56.]

VNHEILA, vid. *Heil*.

VNHEVIG. vid. *Hebig*.

VNHONO. Otfr. II. 4, 41. vide *Un*, & *Hono*.

[VNHORSAMER, inobediens. Kero. c. 23. *unhorsamont chortar*, inobedienti gregi. c. 2. *unhorsambe*, inobedientes. cap. eod. *unhorsamen*, inobedientibus. c. 2. *unhorsamii*, inobedientiæ. Prol. p. 16.]

VNHORT, inerti: Kero. v. *Hort*.

[VNHVLDI, læsiones Regis. Gloss. Monf. p. 359. vid. supra *Huldi*.]

VNHVNT, Otfr. II. 4, 6.

Er fasteta unnoto
Thar ni unbunt zito.

Jejunabat incoactus
novies centum tempora (h. e. horas.)

Fr. Jun. Gloss. Goth. in *Hund*, centum, an nostrum hoc eò referendum, in medio relinquit. Vtique *hunt* hic centum significat, sed *unhunt* est vox nihili, conjungendæ itaque sunt literæ discerptæ, *niun*, unde *niun hunt*, est novies centum. vid. supra *Hund*.

[VNIPIVVANTLIHER, insuspicabilis. Gl. Monf. p. 355.

VNIRRACHONDIHIV, insuspicabilia, pag. 356.]

VNIRRATEN. vide *Rat*.

VNKAWARER, improbus. Kero. cap. 23. *Unkiwareem*, improbos. c. 2. *odbuuila unkiuuaru*, fortuito casu. c. 38. vide *Kawar*.

UNK.

[VNKER, pro *unser*, est dualis, adeoque usurpatur, quando de duobus sermo est. Otfr. III. 22, 64. *unker zueio*, nostrûm duorum. vide Scherzii Notas ad h. l.]

VNKVSTI, vid. *Akust. Chusti.*

[VNLASTERPARA, inconflexibilem. Gloss. Monf. p. 382. vid *Bar* & *Lastar.*

VNLISTIK, *unsneller*, inertis. pag. 412. vid. *List.*

VNLIVNTHAFTOT, diffamat. p. 398. vid. *Liuti.*

VNLIUPEN, non optatum. p. 380.

Unliupi, insuasis. p. 377.

UNLUKKIU, infucata. p. 403.

UNMAHT, infirmitas. Tatian. 22. 1. *Heilta logiuuelihha unmaht:* sanabat (Christus) omnem infirmitatem.

Unmahti si piscauuuome ist, imbecillitas considerandα est. Kero. c. 48. *mislicheru unmahtim*, diversorum infirmitates. c. 39.

Unmahtigan gan uuison, infirmum invisere. c. 4. *unmahtigero ruahhe tue*, infirmorum curam gerat. c. 31. *unmahtiken*, infirmis. c. 48.

In unmahti uuard, examinata est. Gloss. Monf. p. 360. haud dubie legendum *exanimata est:* hodie *lag, oder fiel, in eine ohnmacht.* vel *ward ihr ohnmæchtig.*

Unmahtigiu, dissoluta. p. 356. 385. vide *Macon* & *Magen.*]

UNMAREN, vid. *Maara.*

UNMAZIG. vid. *Mazz.*

UNMEINON. vid. *Mein.*

UNMELICH, vid. *Mal*, macula.

[UNMER, est ingratus, non acceptus, *unangenehm.* Gnomologus meus MSC. lat. 18.

Maniger ist unmere
Da er gern liep uuere.

Scherz. Not. ad Otfrid. II. 14, 232. vide *Maara.*

UNMEZ *untriuuer*, nimis suspiciosus. Kero. c. 64. *min huuaz unmez*, ne quid nimis. c. 64. *Unmezzigii des sumeres*, nimietas æstatis. c. 41.

Unmeziger, incomparabilis. Gloss. Monf. pag. 359.

Unstilli, odo unmezhafti, intemperantia. pag. 402. vide *Mez.*]

UNMINNE. vid. *Minna.*

[UNMVOZO, occupatione. Gloss. Monf. p. 385. 376.

Unmuozun, occupationibus. pag. 358. vide *Muaz.*]

UNNEN, dare, tribuere. hodie *gunnen*, Notk. Psalm. XIX. 5. *Unne er dir nah dinemo uuillen*, tribuat tibi secundum cor tuum.

Cogitare, *Hintert uuenden unde scameien sih, die mir ubeles unnin.* Avertantur retrorsum & erubescant, qui cogitant mihi mala. Notk. Psalm. XXXIV. 4. *Die mir ubeles unnen*, qui quærunt mala mihi. Id. Psalm. LXX. 24. Conf. Psalm. XXXIX. 12. Psalm. LXXXV. 5. Cant. Mos. ỿ. 16.

Unnen, aqua. vide *Undon.*

UNN.

[UNNOSELE. *Hat geschat dem unnoselen*, i. e. innocenti. ap. Goldast. Reichs. P. II. f. 21. Reines. Vocab. Theot. MSC.]

UNNOTAG. vid. Not. n. IV.

UNODI. *Nist unodi mit Got*, nihil est impossibile apud Deum. Tatian. c. 3. 8.

[Compositum est à particula Germanorum privativa *un* & *odi*, possibile, facile. Quæ vox substantivè posita facultates denotat e. g. in *Alod* quod bonum hæreditarium, omni jure ad possessorem pertinens, *Kleinod* quod rem pretiosam mole exiguam significat. Pertinet huc locutio adverbialis nostratium *unnode mut doon* ægre aliquid & cum reluctantia facere. Inviti enim adducimur ad id agendum quod difficile est aut quod fieri omnino non posse existimamus. Palthen. Not. ad h. l. p. 298. conf. supra *Ot.*

UNPEFUNTAN, inexpertus. Gloss. Monf. p. 413.

UNPERAGANOTIU, compluta. p. 339. forsan legendum non compluta. hodie *unberegnet.*

UNPISUIHLIH, infucata. p. 403.

UNPITROGANLIHU, infucata. p. ead.

Kabaloteru, odo Kaeiscoteru UNPRUTTI, des ma chausta odo pinam, rescisso contractu. pag. 402.

UNRATLIHOR, inconsultius. p. 380.]

UNREDINA. vid. *Redan.*

UNREDLIHAFTLIHHIU, irrationabiliter. Kero. c. 31. vide *Reda.*

[*Mit unrectu* UPARUARAN, pervadere. Gl. Monf. p. 401.

Unreht, præjudicium. p. 393. perperam. pag. 396.

Die dar sagent, daz in unreht kitan si, qui se læsos adserunt. p. 403.

Unrehtes scuntan, sollicitare. p. 402.

Therselbo ni gihengita themo unrehte inti iro tatin. Hic (Josephus Arimat.) non consenserat consilio & actibus eorum. (Judæorum.) Tatian. c. 212. 3.

Unrehtiste, vitiosissima. Gloss. Monf. pag. 358.

Unrehtlichemo sitiu darazuo chuimit, inordinato more, depropere. p. 402.

Unrehto, præjudicabiliter. *p.* 382. indigne. p. 388.

Unrehto kesezze, injuste disponat. Kero. cap. 63.

Ibu pihalta mih fona unrehte, si observavero me ab iniquitate. c. 7.

Unreht miniu pidachta, quad ih, fora kechundu uuidar mih unreht minaz: injustitias meas non operui; dixi, pronuntiabo adversum me injustitias meas. c. 7.

Zuanemante in ribbidom unrehtrichi, adsumentes tyrannidem. c. 65. vide supra *Reht.*

Prod UNREINAZ, jus profanum. Gloss. Monf. pag. 336.

UNREINIRO, fœdior. pag. 409.]

UNREKNISSE, vide *Recchen.*

UN-

UNR.

[UNRUOTA, vecordes. Gloss. Monſ. pag. 336.]

UNS, nos. Otfrid. V. 23, 571. 595. Nobis. Otfr. V. 23, 543, 574, 582.

Unſih, nos. accuſat. Otfr. V. 23, 575. c. 24. 3. I. 11. 115. III. 13, 33. ſeq.

Unſeu. Otfr. I. 7, 40. lege *unſen*. [ita in noſtra edit. legitur] Sic Id. I. 1, 136. *bi unſen*, apud noſtros, hodie *unſern*.

Unſera gizungi, noſtrate lingua. Otfr. V. 25, 22. [Corrige hinc noſtram edit. in qua *unſeragi zungi* legitur.]

Unſus, noſtri. Otfr. ad Ludov. ℣. 52.

[*Uns*, nobis, Kero. Prol. p. 15.

Unſih, nos, accuſat. Prol. p. 16. c. 7. 13.

Unſaremu ſceffantin, creatori noſtro. c. 16. *tuantemu unſeremu*, factori noſtro. c. 7. *Uuihe fatere unſare*, ſanctos patres noſtros. c. 18. *Unſeer iſt lib*, noſtra eſt vita. c. 7. *des unſeres theonoſtes ambaht*, noſtræ ſervitutis officia. c. 16. *herzun unſeriu*, corda noſtra. Prol. p. 15. *tatim unſerem*, actibus noſtris. Prol. p. 16. *tatim unſereem*, actibus noſtris. c. 7.

Nab uns, poſt nos. Gloſſ. Monſ. p. 397.

Ingagan uns iſt, ex adverſo. p. 362.]

UNSÆLD, *mit unſæld umbgeben*. Stainhöw. f. 95.

UNSAKENDI, nefanda. Gl. Vet.

UNSALDA, vide *Salida*.

UNSALIG, vid. *Salig*.

UNSCADELEN. vid. *Scade*.

UNSCAFFTIM, mediocribus locis. Kero. c. 55. vid. *Metamunſcb*. in *Scepban*.

[UNSCAMALI, impudentia. Gloſſ. Monſ. p. 404.

Unſcamalicho toponte, impudentius delirantes. p. 403. vide *Scama*.

UNSCANTE. Schilterus vertit confuſi. Otfr. I. 1, 132. ſed melius redditur; non contenti, æſtimati, loco aliquo habiti. Scherz. Not. ad Otfridi locum cit. conf. *Scant*.]

UNSEMFTA, difficilem. c. 2. *Unſamftido*, difficultatem. c. 58. Kero. ita enim emend. pro *urſamfrido*. ut Goldaſtus legit.

Unſemfte ze uerruinnene, difficiles ſuperatu, Willer. p. 37. n. e. p. 17. quæ habet *unſemfte ze uberuuintene*.

[*Unſemphti*, ſcrupulum. Gloſſ. Monſ. p. 326. procellas. p. 388. obſcuritas. p. 348.

Unſemfti, oneris. p. 366.

Unſemphtin, obſcuritatibus. p. 338.

Unſemphtiu, obſcura. p. 342.

Unſemphtiro. obſcurior. p. 343.

Unſemphtaz giſprahhi, Græcam eloquentiam. p. 350. vid. ſupra *Samfter*.

Unſemſtaz. executus. p. 364.

UNSIH *firſprahhames*, parcamus. p. 391.

UNSITIG. vid. *Siteo*.

UNSLIT, adeps. p. 357.

VNSNELLER, *unliſtik*, inertis. p. 412.

VNSPOTIGO, non profuturas. p. 403.]

VNSTATI, inſtabilis. Otfrid, III. 7, 32. de rota:

UNS.

Stozot ſih io in trahti,
mit mihileru unſtati.

Impellit ſe continue (indeſinenter)
cum maxima inſtabilitate.

V. 14, 17.

Ther ſe bizeinot dati,
iob uuorolt unſtati.

Mare ſignificat facta
mundi & inſtabilitatem.

[*Unſtatic*, diſſimile. Gloſſ. Monſ. p. 387.

In unſtatigi, in ventum. p. 347.

Unſtatigiu, fluxa. p. 385. ventoſa. p. 347.

Unſtatigo, enerviter. p. 384. fluxe. p. 385. inſtabiliter. p. 403.]

VNSTE, indulgenia. Notk. Pſalm. CIV. 25. vid. *Ondon*.

Unſtillemu, inquieto. c. 2. *Unſtilleem*, inquietos. c. 2. *Kiunſtille*, inquietet. c. 48. Kero.

Unſtillida improbitas, Tatian. 40, 3. diſſenſio, Kero. cap. 65. [Proprie *unſtillida* eſt inquies, intemperies. AS. *unſtil*, inquietus, *unſtillian*, inquietare, *unſtylnyſſe*, inquietudo eſt. vid. Benſon. in Vocab. Palthen. Not. ad Tatian. p. 365.]

Unſtilli iſt, inſoleſcit, Gl. vet.

Unſtiller, deſidioſus. Kero. c. 48. quanquam pro *deſid*. ibi reſtituendum eſſe *diſſidioſus* vel *diſſentioſus* notet Fr. Jun. Gloſſ. Goth. pag. 368. [Correctione Juniana opus non eſt, ut contextus indicat.

Unſtilli, *odo unmezhafti*, intemperantia. Gloſſ. Monſ. p. 402. vide *Stiller*.]

VNSVBRO, ſordide: Kero. c. 32. vide *Suber*.

[*Unſupraz*, fumoſum. Gloſſ. Monſ. p. 378.

Unſupri, ſpurciſſimi. p. 410.

Unſuprido, illuvie. p. 323. pulvere. p. 385.

Menni unſupriſta, *Kanozſcaf*, monilia. p. 405.

UNSUINTILOT, aporiamur. p. 396.]

VNSVNDIGI. vide *Sunta*.

[*Unſuntbafto*, inculpate. p. 409.]

VNSUOTI, moleſti. Gl. Lipſ. Somnerus a *Quaſi unſueet i. e. haud ſuaves*.

UNT, pro *ent* in Compoſ. *untpbleng*, Fr. de Bell. Hiſp. paſſ.

[*Sountaſo*, eſt & non. Gloſſ. Monſ. p. 387.

Hera unta dara, alio. p. 364.]

VNTAR, ſub. Vid. inf. *Uuntar*. it. *Under*.

Undirthudig, ſubjecta. *Undirthudiga*, ſubditi. Gl. Lipſ. Somner. *Sax. undertheod*, *ab eorum under*, *quod nobis manſit*, *ſubtus* & *theod*, *populus*, *gens*.

Unterfalla, v. *Fall*.

Untarſiang, interciperet, abſconderet, Otfr. IV. 33, 68. de velo templi Hieroſol.

Thaz man zi thiu io thar gibiang
thiu zerubin untarſiang.

Quod ad hoc ibi ſuſpenſum erat
(ut) Cherubim interciperentur, (abſconderentur.)

Untergon, defraudare, hodie *hindergehen*, J. Arg. art. 292.

UNT.

Untarsabi, Otfr. I. 27, 12. [Scherzius in Not. legendum esse putat *untarfabi.*]

Untarungo. vid. *Derien*.

Untaronti, innocens. Tatian. c. 199. 11. Pilati verba refert: *Untaronti bin ib fon bluote theses rehten*; innocens ego sum à sanguine hujus justi.

Untartbio. vid. *Deob*.

Untersaben. vid. *Faben*.

Unterhelle. vid. *Hella*.

Unterliben. vid. *Leiben*.

[*Untar*, sub. Kero. c. 1. 31. 32. 58. inter. c. 18. *eru untar iu furiqhuemante*, honore invicem prævenientes. c. 63.

Unter in, à se mutuo. Gloss. Monf. p. 360. ad invicem. p. 393.

Untruns, mutuo. p. 319.

Untarambahte, subministrat. Kero. c. 2.

Untardeonot ni uuelle, subdi nolit. c. 62. *untardeonotan*. subditum. c. 60. 62.

Untersiloten, interrasilem. Gloss. Monf. pag. 321.

Untarfolget, subsequatur. Kero. c. 10. *Untarfolkenti*, subsequens. c. 35. *Untar si kefolget*, subsequatur. c. 9. *Untiri sin kefolget*. subsequuntur. c. 7. *untar sin kafolget*, subsequantur. c. 8.

Untereinandremo, invicem. Gloss. Monf. pag. 340.

Unter himile, de sub cœlo. p. 362.

Untariauuiem, interjectis. p. 410.

Untar in zuisgene, ad invicem. Tatian. c. 6. 4. Ejus loco Germani nunc dicunt *untereinander* sive *zwischen einander*. Palthen. Not. ad h. l. pag. 312.

Mit untargrapani, suffossione. Gl. Monf. p. 338.

Unterbojun vel *nechala*, periscelidas. pag. 332.

Untarkeban, subdatur. Kero. c. 34.

Untar si ketan, subrogetur. c. 65.

Ano untarlaz, sine intermissione. c. 15.

Unterlaz, comma. Gloss. Monf. p. 346.

Unterlaza, membra id est cola. p. 324. cola. p. 331. 332. 338. interstitium. p. 375.

Unterlaze, intermissione. p. 365.

Unterlazun, incisionibus. p. 325.

Unterleccan, submittere. Kero. Prol. p. 16. *untarlicke*, subjaceat. c. 3. 32. 42. 46. 48. 55.

Unterleccent, fulcite. Gloss. Monf. p. 353.

Za untarmabonne ist, subjungendus est. Kero. c. 9.

Untar mitten then lerarin, in medio doctorum. Tatian. c. 12. 4. Germani verborum ordinem nunc invertunt, dicuntque: *mitten unter den Lebrern*. Palthen. Not. ad h.l. p. 323.]

Ze untar ne wizzun thas, ut non rescireturhoc, Fragm. Hist. colloq. Christi cum Samar. ℣. 3. Lamb. reddit: *zu unterweisen*, docendi causa. Sed *wizzun*, non est docere, sed scire, & τὸ *thas* non est superfluum: sed voluit Poeta exprimere emphasin Græci ἵνα, sic considebat ad fontem. Sed & τὸ *ne* non est supervacuum.

[*Unternoman uuerdan*, incidi. Gloss. Monf. pag. 359.

UNT.

Unternomini, interruptione. p. 390.

Unterpeden, medio. p. 338.

Vnterpenti, vel *ridila*, discriminalia. p. 332.

Vnterpoto, mediator. p. 375.

Vnterprochaniu, interrupta. p. 330.

Vnterprab, interruptio. p. 334.

Vntarpuntan, subnexe. p. 403.

Vnterpurgi, filiæ. p. 339. filias. p. 361.

Vnterpurigi, filias ejus. p. 331.

Vntarrachotem, interjectis. p. 410.

Imo untarscaz thaupot enti cheerit, sub pretio redegerit. p. 402.

Vntersceitit, distat. p. 390.

Vntersceitonter, disterminans. p. 360.

Vntersceitot, dijudicat. p. 347. distat. p. 338.

Vntersceitunta, differentes. p. 395.

Vntersceitunga, commata. p. 338.

Untarsenti gauualtida, intermitti professionem. p. 405.

Vntarslibe, subripiat. Kero. c. 57. conf. cap. 39. 40.

Vnterslibbun, subripuerunt. Gloss. Monf. pag. 342.

Vntersleibtes, subsicivum. p. 379.

Vntarsliche, subeat. p. 408.

Vntarstuntu luzzileru, parvo intervallo. Kero. c. 42. *Skemmistun untarstuntu*, parvissimo intervallo. c. 8.

Sih untartuat, se subdat. c. 7.

Vntertan vuirdit, substernitur. Gloss. Monf. p. 389.

Vntertuon, submittant. p. 374.

Vntarteilida, vel *ureechida*, diaphonias. pag. 408.

Vntervuangon vuard, intercluditur. pag. 342.

Durub untaruuorfananbeit, per suffectam personam. Kero. c. 59.

Deobeit untaruuorfanii, humilitatis subjectione. c. 3.

Vnterzelles, vel *rates*, suggeras. Gloss. Monf. p. 320.

Vntarzeobanto luzic, subtrahendo modice. Kero. c. 13.

VNTAT, macula. Gloss. Monf. pag. 327. 357.]

VNTDVO *mir*, aperi mihi. Willer. pag. 145.

Vntdade, aperirem. Willer. p. 91. n. 39. quæ habet *intate*.

Intteta then buob, aperuit librum. Tatian. 18, 2.

VNTHANK. v. *Dank*.

VNTHRATA, Otfrid. III. 14, 197. *Vndrati*, Otfrid. III. 26, 28. vide *Drado*.

UNTHULTI. vide *Tholon*.

[*Inandes* UNTIERDAZTUOT, usque adhuc. Gl. Monf. p. 369.

UNTIUFFO, aspera. p. 367.

Vntiuphi, Syrtem. p. 367.

UNTODIGI, immortalitas. v. *Doven*.

UNTRAAT *seb libbamin sinu*, subtrahat corpori suo. Kero. c. 49.]

UN-

UNT.

UNTRIVIDA, suspicio. c. 59. *Untriwer*, suspiciosus: c. 64. Kero.

[UNTRUGILIHO, infucatum. Gloss. Monſ. p. 381.

Untrugilibiu, infucata. p. 376.]

In UNTRUM, in mirabilibus: Kero. [*in untrum*, habet noster Kero. c. 7.]

UNTÜRLICHO. vide *Turen*.

UNTURFT, haut necesse, Otfr. II. 4, 160.

UNTURHNOHTE. vide *Naht*.

VNTWIKEN. vid. *Wich*.

VNTWINDENT. vid. *Wint*.

[UNVARENTA *scaza*, immobiles. Gl. Monſ. p. 383.

UNVESTIRUN, infirmiora. p. 320.

UNVERMAYLICHE, impolluti, *unbefleckt*. Reineſ. Vocab. Theot. MSC.]

UNVERWERT. vid. *Warin*.

UNVERZOGEN *reht*. vid. *Reht*.

VNUNSTIG, invidus, abnegans, privans. Notk. Pſalm. XXXVI. 12. vide *Ondon*.

[UNVOLAVVAHSANA, inconſummati. Gl. Monſ. p. 353.

Mit UNVROVUIDO *irvuerana*, mœrore confecta eſt. p. 338.

UNVRUOTER, excors. p. 351.

Unvruoti, inopiam. p. 351. ſuperſtitione. p. 367

UNUUALLICHA, vid. *Guallichi*.

UNWAN. vid. *Wan*.

UNUUARINGON, fortuitu. Gloſſ. Monſ. p. 410.]

UNWARTELICH. vid. *Warten*.

UNWATELICH. vid. *Watten*.

UNWENT, præterpropter, *ungefehr*, Chron. Konigsh. 2, 100.

UNWENDIGEN *reht*. vide *Reht*. conf. *Wenden*.

[*In dero* VNVUERAHPARIGVN *ziti*, intempeſta. Gl. Monſ. p. 328.

VNUVERDA, ignobiles. p. 325.

Unvuerde, ſordeſcat. p. 392.

Unvuerdin ſletin, obſcuris. p. 380.

Unvuerdi, abjectæ. p. 385.

Unvuerdlibo, indigne. p. 398.

Unuuerdiu, peccatores. p. 328.

Unuuerdlicho, pro nihilo reputantes peccatum. p. 401.]

VNUUIHTARIV. vid. *Wiht*.

VNUUILLO. vid. *Wili*.

VNWIRDSCHAIT. vid. *Wirdil*.

[*Luzzil pidahtin vel unuuirdtin*. parvi penderint. Gl. Monſ. p. 411.

conf. *Giuuurt*.]

VNUUIRIGHEIT. vid. *Warin*.

[VNWIRSGEN, i. e. iraſci, æmulari. Pſal. XXXVI. *Du ſolt nicht unwirſgen in den ubelbunden*. Reineſ. Vocab. Theot. MSC.]

VNWIRTHON. v. *Wirdin*.

VNWIRDIGAN, indignum. Kero. c. 7.

[VNVUISLIHO, minus ſapiens. Gl. Monſ. p. 396.

Unuuiſo ſpracha, Racha. p. 409.

Unuuiſtom, ignaviæ. p. 403. vid. *Wis*.]

UNW.

VNWIZIDV, ignorantia: Kero. c. 66.

[*Unvuizin*, inſenſibilitate. Gl. Monſ. p. 387. vid. inf. *Wis*.

VNVUOHHARHAFTI, fœnum. p. 391.

VNUUOHSANAZ, commune, i. quod immundum erat Judæis & Gentibus, ut ranæ. p. 365.]

VNWURDIKEIT. vid. *Unuurti*.

VNZ, uſque. *Unzan*, uſque. Kero. c. 48. *Unzin*, Idem. Prol. p. 16. c. 7. *Unzi*, idem. c. 40. 41. 48. 63. *Unziza*, uſque. c. 18.

[*Unzi daz*, hactenus. Gl. Monſ. p. 403.

Unzin, uſque. p. 338.]

Unz, dum. Otfr. I. 12, 41.

Unz en enti, uſque ad finem. Otfr. I. 5, 20. [Lege ex Cod. Vindob. *unz in*. Scherz. Not.]

Unz, poſtquam. Otfr. ad Ludov. ℣. 158. IV. 35, 35.

Goth. *Und*, uſque. Luc. X. 15.

Unz, quamdiu. Notker. Pſalm. XLVI. 8. LIV. 9.

Untazs, uſque. Iſidor. c. 3. 6.

[Tatian. habet. *unzun*, uſque. c. 2. 9. *unzan*, donec. c. 5. 10. & *unz*, uſque. c. 9. 5.

Unzenungi poranun, viisque clauſis. Gl. Monſ. p. 329.

Unzigaganti threſo, theſaurum non deficientem. Tatian. c. 35. 4.

Unzigaganlib, imarceſcibilem. p. 368. hodie *unzerganglich*.

Unzib. Tatian. c. 38. 6. Quid aut corruptelæ aut ſenſus huic voci ſubſit nondum ſatis cerno. Palthen. Not. ad Tat. p. 363. in cujus editione hæc vox ad ſequentia refertur. *Unzib thiſu alliu ſuobben thiota*. In noſtra vero editione ad præcedentia. *Odo mit thiu uuaten uuir unzib?* aut quo operiemur?

Unzinandaz, eatenus. Gl. Monſ. p. 381. uſque adeo. p. 369.

Unziniomes, uſque ad tempus. p. 365.]

VNZE, libra, talentum, uncia, charta de an. 1378. *acht unze Strasburg. pfennige gelts*. it. literæ emphyteuticæ an. 1384. in curia Argentin. confectæ, promiſcuè libra & uncia accipitur: quanquam in alio documento de anno 1284. duæ libræ cenſuum in XXIV. uncias dividuntur. v. Du Freſn. voc. *Sagium*.

Vncia, LXIV. ſolidi Turonenſes: L. belgici: uncialis. ſ. thalerus, Gronov. L. 3. de pecun. vet. c. IX. pr.

[VNZITIGO, immature. Gloſſ. Monſ. p. 386. intempeſtive. 388.]

UNZUHT.

Tut der dubeine unzuht oder was er tut ze unrehte. J. Arg. c. 20.

Unzuht, *wenn ieman ſin tur oder venſter bi naht uſbiebe oder zerwurffe*, J. Arg. c. 129.

[*Vnzuhti*, inquietudine. Gloſſ. Monſ. pag. 373. Indiſciplinatione. p. 374.

Vnzuhtiger, remiſſus. p. 356.

Unzuhtiga, indiſciplinatas. p. 379.

Vnzuhtigemo, indiſciplinato, p. 354.

Vnzuhtigo, indiſciplinatæ. p. 353.]

VO-

VOBEN. vid. *Vaben.*

[VOCHALABER,recalvaster.Gl.Monf.p.322.

VOCHIR, vid. *Wachar.*

VOCHVMILO, racemus. p. 334.]

VODER.

Lib. Salic. Monaft. Ebersheim. cap. Judicium cauponum: *Swer hie win veile het, der sol mime herrn geben von deme Vodere einen amen ze furwine.*

[VOERPALCH, uter. Gloff. Monf. pag. 349.]

VOCKEN, *offt.* Chron. Sax. vet. fol. 1008. 1030. 1233.

VOGE, Chron. Sax. vet. f. 1008.

VOGET, protector, Fr. de B. Hifp. 3385.

Vogt, advocatus, qui ab Epifcopo conftitui folitus, fed ab Imp. accepit jus gladii, *Art. Argent. fupra in voc. Ban. II.*

v. Hant verteilen.

Ex inftrumento quodam an. 1187. Bertholdi Ducis Zaringiæ allegat hæc Gold.

Thuregini loci legitimus Advocatus, quod Kaftvoget dicitur. T. I. R. Alam. p. 131.

V. H. Conring. de Antiq. Stat. Helmft. p. 139. feqq. Gloff. Du Fresn. Advoc. & Speelm. Gl. Cafeneuve.

Acta Lindav. p. 330. & 828.

Phogat, defenfor. Notk. Pfalm. XXXIV. 1.

Dipl. Henrici V. Imp. pro Monaft. Lucell. an. 1125. Nec aliquis hujusm. Advocatiæ bannum à Rege vel Imp. fufcipiat, nifi qui Abbate eligente à fratribus petentibus ad tantum officium dignus & idoneus, videatur.

Bernh. Hertzog Chron. Alfat. L. X. c. 1. de civitate Weiffenburgenfi: *Es haben die Röm. Keifer wie noch uff dife ftunde von des Reichswegen ein Vogt in der ftat, welcher in peinlichen fachen wegen der Röm. Kaif. Maj.* execution *left thun.*

Dom. Lotolphus de Pölniz Advocatus Domini Marchionis in Ihene. an. 1308.

Erbvogt, der mit den nider oder erbgerichten beliehen ift, Chart. Emtionis vend. in Thuringia circa an. 1350.

Romifche Voget, de Carolo M. Imp. Poëta de ejus Bello Hifp. ℣. 913. Tyrol. I. 13.

Kirchenvogt. Diplom. Monaft. S. Steph. à Lud. I. R. Germ.

Kaftvogt, V. Gold. Rer. Alam. l. c. Menag. Dict. v. Advoes.

Vrige Vogt, advocatus liberæ conditionis, qui non eft ex hominibus propriis Ecclefiæ alicujus. Liber Salic. Monaft. Ebersheim. de Cur. Dom. in Sigolzheim: *Swa der hof bedarf eines vrigen vogetes, den fol min herre der abbet har bringen, unde fol man ime vomme zuge geben funff Schillinge.*

Feud. Fuldenfe, fœmin. Feud. Advocatiæ.

Nos Heinricus D. G. Abbas Ecclefiæ Fuldenfis tenore præfentium profitemur: quod Illuftri Principi Domino Rudolfo Comiti Palat. Reni, D. B. nec non Illuftri Machthildi *collaterali fuæ & eorum heredibus ab ipfis legitime procedentibus in recompenfam juris Advocatii in Monafterio Höbeften Moguntini Dyocef. fitum prope Caftrum Gruberg, cum villis dictæ advocatiæ pertinentibus, quod à nobis & Ecclefia noftra in feodum tenuerunt, & cui ad noftram inftantiam cefferunt, renunciaverunt & ad manus noftras liberas refignarunt; * feoda ad noftram & prædictæ Ecclefiæ noftræ collationem fpectantia, quorum redditus parui ad CCCC feu D Marcas argenti fe extendunt fecundum plus vel minus, quæ memorati Dux Rudolfus, Domina Mechthildis uxor fua vel eorum heredes decreverint acceptanda, quamprimum vacare nobis cœperint, conferre auctoritate præfentium pollicemur. Nos verò Marcwardus Decanus totusque Conventus Ecclefiæ & Monafterii antedicti huic contractui noftrum confenfum adhibuimus, & adhibemus benivolum & expreffum. Dantes in teftimonium præmifforum has literas cum figillo præfcripti Domini Abbatis noftri & noftri Conventus figillo munimine roboratas. Datum Nurnberg. An. Dom. M CCC X. Pridie Idus Martii.*

Landvogt. vide fupra *Swabo-Richi.*

Vogtland, terra Advocatorum, antea Ducatus Mœran. Goldaft. T. II. R. Alam. p. 142. *Fuerunt Duces de Mœran, qui tenuerant Voitlandiam, cujus hæ fuerunt civitates, Culmbach, Plauen, Hoff &c. Hunc ipfum Ducatum vocarunt das Hertzogthum zu Mœran tempore Friderici Barbaroffæ, quia poft illum Ducatus de Mœran facta eft divifio in diverfos Præfectos. Inde vocari cœpit Voitlandia, & tractus eft vetus Varifcorum, extrema pars Bohemicorum montium verfus Mifniam & Franconiam.* Supereft hodieque opidulum ibidem Mœran.

Vogtige, advocatia, diftrictus advocati, Rotul. Curiæ Dom. Hafelah. v. *Dinghof.*

Vogitman, cliens, Rh. de S. Ann. ℣. 791. Pfalz. Stamm-v. Erbfolge p. 60. *wan fein eigen man, fein lehn man, oder fein Vogtman in ein Pannftadt entferet, folgt er im in eim jar nach &c.*

Uogen, uougen, conjungere, compingere, fugen, Willer. p. 67. n. 28. quæ habet voiget.

Id. p. 157. n. 66. *Si fin dura, uougen wir thie dura ze famene mit cedrinin tauelon.* [*Si futture, viogé vvir die ture zefamene mit cedrinen tavelon.* ita noftr. ed.]

Janua fi fuerit, ratio nos ipfa docebit
Hanc tabulis cedri compingere glutine leni.

[VOHALD, proclivum. Cloff. Monf. pag. 404.

VOHSININ, afcella. p. 352.]

Ze VOHTUN ad matutinum, Notk. Pfalm. XXIX. 6. *In vohtun*, in matutino. Notk. Pfal. XLVIII. 15. Pf. LVI. 9. *In vohtun*, de luce. Id. Pfalm

VOH.

Psalm. LXII. 2. it. ℣. 7. [ubi vitio typographi legitur *in oubtun.*] *In vobtun*, diluculo. Id. Psal. CVII. 2. *dia vobtun*, matutinum. Id. Psalm. CXVIII. 148.

VOHON, vide lit. F.

VOLEN, pullus. vid. *Fol. foln.*

UOLGEN. vide lit. F.

[*Volagen*, deservire. Gloss. Monf. p. 358.

Volgeta, clamavit populus. p. 330.

Nalas UOLIHI zeibban, virtutesque non quaslibet. p. 366.]

VOLKWIGEN HERTEN, vide *Folk.*

VOLLEQUAMEN, vide *Queman.* & *Foll.*

VOLLIN *Gut*, optimus. Rh. de S. Annon. §. 19.

Bevollen marb, Carm. de Bell. Hisp. ℣. 1562. vide *Foll.*

VORTON, timore. Gl. Lips. Somner. *Tremor, formido*, *Sax. fyrhto. unde nostrum frigbt, & affright. illo sensu.*

[*Vorabtun*, depaverunt. Gl. Monf. p. 354. vid. *Forabt.*

VOQUMILUM, racemos. Gl. Monf. p. 322. *Voqumila*, acinos. p. 357. *Voquumilun*, acimum. p. 322. leg. acinum.]

VORARE, *führer*, ductor. Willer. C. C. p. 50.

VORFYRABEND, vid. *Fira.*

VORLOFTE *tiure*, Carm. de B. Hisp. ℣. 1563. an dromedarii?

VORTHEREN, quærere, voce ciere, Willer. p. 42.

Ana fortherodabim, petere ab eo, id. pag. 92. 128.

Vntuorbten, Fr. de Bell. Hisp. ℣. 1880. [Notat *entfurchten*, *entsezen*. Scherz. in Not.] vid. *Forderon.*

VORTRÆGER, vide lit. F.

VORREUUET. vid. *Hriuuua.*

VORWARKE, *Landguter*, Chron. Sax. vet. 815. 1142.

VORWORT. vid. *Wort.*

[VOVUITA, cribravit. Gl. Monf. p. 343.]

VOZIRNIN, spernere, Tatian. c. 67. 2. *Ther juwib vozirnit, ther vozirnit mib:* qui vos spernit me spernit. *Vozsirnita inan Herodes:* sprevit illum Herodes. conf. inf. *Urzarnitun.*

UPIGI, otio. c. 48. *Uppigi*, otiositas. c. 48. *Ubige*, otiosi. c. 48.

Uppigiu wort, otiosa verba. c. 6. Kero. vide supra *Ubbigaz.*

In uppe, in vanum. Notk. Ps. II. 4.

Keuppot, evacuatum, Notk. Psalm. LXIII. 9.

[UPIZABAR *sonituot*, minus digne. Gloss. Monf. p. 364.]

UPSAL. vide *Sal.*

UPSLAGODA. vide *Slagen.*

UR, particula extensiva, contracta ex uber, ober, user, V. *Urphed* in F.

Urkunden, *uberkunden*, deponere; *aussagen*, proprie de testibus.

Urstend, uferstehung.

Urhaischen, exposcere.

Urbar, *uberbaren*, *überkommen*, *einkommen*, reditus. Es. XXXVII. 31. & faciet fructum sensum. v. Wehn. v. ohrbar, ubi malè pro Vandalica voce venditatur: vide de ea mox

UR.

Urmari, superillustris.

Urloub, pro *Er*, *erlauben*, *verlouben.*

Urrecht, pro *unrecht.*

Ur, antiquus, *uran*, *urspring*, fons, Notk. Ps. XXXV. 10.

Or, Suecis acer, *scharf*, *fest*, *urkund.*

Urlösi, redemtio, *erlosen.* Notker. Psalm. XLIV. 3.

Ursuochen, versuchen. tentare. v. infr.

Ur, *ort*, origo, initium, Anglo-Sax. V. Jun. in Willeram. p. 248. v. *ort.* particula intensiva, *aller.*

It. privativum, *urminnu*, *urrebt*, *uruuanaz*, *uruuise.*

Ur, Totum, Fr. Iren. 2. 32.

[In vocabulum aut particulam UR prolixe inquirit Stadenius, sub finem Explic. Voc. German. Bibl. à p. 815. usque ad p. 849 quæ ad verbum descripta huc referre consultum haud duximus, in Epitomen tamen redacta exhibemus. Ita autem Stadenius hac de re agit, ut aliquot propositionibus mentem suam explicet, iisque exempla deinceps subjungat.

I. Ejus propositio est. Vocula *Ur* est particula primitiva, nec potest nisi in conjunctione cum aliis vocabulis usurpari, est eadem cum illa, quam hodie *Er* pronunciamus & scribendo usurpamus. Hinc *Urlaub* & *Erlaub*, permissio, *Erlauben*, permittere, *beurlauben*, veniam, dimissionem dare, vel capere sibi. Inferioris Saxoniæ incolæ pro *ur*, *ver*, usurparunt, *verlöff*, venia, permissio. Porro pro *urteilen*, *erteilen* scriptum fuit: ita Ulr. Reichentahler. in Hist. Conc. Constant. f. 205. a. *Darnach ward eine Session gehalten und in derselben erteilet* i. e. *geurteilet.* Notandum hic 1) Schottelium in opere Grammatico p. 255. notasse, voces, *Vrtheil*, *ursach*, *urkund*, tam cum *h.* quam sine *h.* scribi. 2.) Observandum, quod in antiquis Francicis & Theotiscis monumentis pro *Vr* etiam *Ar*, *Er*, *Ir*, *Or*, *Yr*, reperiatur, quodque hæ particulæ ejusdem cum *Vr* significationis sint. Patet id ex vocibus *Irkennan*, *Yrscutita*, *Irangit*, *Trougta*, &c.

Exempla hujus primæ propositionis sequentia sunt.

Vrstand, resurrectio: pro quo Freherus in Notis ad Orat. & Symboli Alemann. vers. vetust. habet *Vrstodab.* Notker. *Vrstendida.* Ab *erstehen.* Otfrid. III. 13, 5. *Ib irstan*, resurgo. V. 24, 6. *irstantnissi*, resurrectio.

Aritalet, Tatian. c. 24, 3. *ereitelt*, inutile factum. Isidor. *Uridalida*, ausgeleret.

Irteilen, judicare. Symb. Apost. ap. Goldast. T. II. Rer. Alem. *Danman chumftig ist ze irdeilenne*, inde venturus est judicare.

Yrkennet, cognoscat. Otfrid. III. 16, 9. *thie irkantun*, qui cognoscunt. Id. I. 17, 18.

Vrteil, sententia judicialis, idem est ac *ertheilung*

UR.

lung B. L. *Vrtella.* Inf. Sax. *Ordel.* B. L. *Ordalium.*

Orloff. Inf. Sax. *Vrlaub.* In inf. Sax. uſurpatur pro jure cereviſiam coquendi, unde *Brau-orloff*, jus braxandi.

Vrbap, *urbab*, *urbeber*, autor. Belg. *Oor-have*, prigo, principium.

Vrkund, *Vrkunden*, documenta ê quibus aliquid *erkundet und verkundiget wird.* *Vrkundon* etiam teſtes vocabantur. Otfr. V. 17, 6.

Vrreſti, reſurrectio, *erſtebung.* Tatian. c. 7. 8. In Cod. Arg. reperiuntur *urreiſun*, reſurgere, ſurgere. *Vrraiſian*, ſuſcitare.

Arloſi, *erloſe*, liberet. Tatian. c. 34. 6.

Vrgicht, confeſſio ab *Vr* & *giben.* *Ergiben* confiteri, *jiben*, affirmare.

Vrbeede & *Orbeede.* *eine erbittung.* (vide ſupra *Beed.*)

Vrbietig, *erbietig*, qui ſe offert.

Vralt, *eraltet.* Gloſſ. Flor. decrepitus.

Vrthat, quod plane peractum eſt & cui nil deeſt. Hinc formula

Zum rechten todkauff ewiglich zur urtæde verkauffen, quod idem eſt, abſque redemtionis jure vendere.

Vrbar, fructus, *ertrag.* ab *Er*, & *beran;* hinc Belgarum *Oorbaer*, *Orbarlic. eintreglich.* In Caroli V. Peinl. Halsger. Ord. art. 112. *Vrbar*, idem eſt ac *Vrkund.*

Vrſal, in Spec. Sax. Art. 44. reſtitutio. *Salen* enim eſt reſtituere, tradere.

Vrbephit, Gloſſ. Rhaban. extollite: ubi & *Arbephet*, eodem in ſignificatu ocurrit: ab *Heffan.* Otfr. habet II. 17, 9. *Irbeffe.*

Vrbeiz, ſeditio populi, quum plebs *erbizt iſt.* *Arbeizzetim*, æſtuarem. Gloſſ. Rhaban.

Vrmare, famoſus, celebris.

Vrruns, oriens.

Orlog, fatum. In Gloſſar. Boxhorn. *Vrlac.* fatum.

Vrdrutzig, verdroſſen, tædio affectus. Willeram. p. 24. 93.

II. *Vr* & *or*, nonnunquam ſignificat *ex*, *ſine*, *extra*, aus, auſſer, ohne, & quidem in lingua antiqua Islandica, notante Gudmundo Andreæ: atque ſic cum particula privativa *Vn*, coincidit.

Exempla hujus poſitionis ſequentia ſunt.

Vrploti, exſanguis. Gloſſ. Rhab. Mauri.

Vrbota, irreparabilis, *das nicht zu büſſen iſt.*

Vrmoti, Gloſſ. Rhab. Armenticus, legendum amenticus, amens.

Vrbora, Gl. Flor. ſcobs, *ausgebohret*, *ſpæne.*

Orvaſi, Goth. Ver. I. ſenex, imbecillus, *der nicht mehr in ſeinem rechten weſen iſt.*

Vrtiuſa, à furti crimine purgatus.

Vrklage, ſine accuſatione, *Klaglos.*

Vrreda, expedire, *ausrüſten*, *Vrræda*, ausruſtüng. inde *Reders*, expeditores navium.

Vrminnes, extra memoriam, cujus rei memoria non extat.

Vrwanaz, quod in deſuetudinem abiit, extra uſum poſitum eſt.

UR.

Vrwueke, Gloſſar. Rhaban. invia; *auſſer weges.*

Orendur, ſine ſpiritu, i. e. mortuus ab *or* & *anda*, ſpiritus, anima.

Orſaker, innocens, extra culpam.

Vrſagen, Gloſſ. Flor. excuſationes. *Das einen auſſer ſchuld ſezet.* Su. *Vrſækta*, excuſare, *Vrſækt*, excuſatio.

Vrfiæld, ager ſeparatus.

Ornam, ager exſors.

Vrluſt, Gl. Box. acedia.

Vrberzer, ib. excors.

Vrerinerbitem, Gl. Flor. extorris. proprie extorribus, ab *ur*, ex, extra, foris, & *Rein*, limes, terminus, confinium.

Orlændis, extra natale ſolum.

Vræſle, quod eſt ſupra vires, ab *ur* & Goth. *Aſla*, potis eſſe, poſſe.

Vrkind, nanus qui ephebos exceſſit.

Vrphed, *urphede*, *orweide*, *orveidt*, eſt cautio juratoria, quam dat captus de non moleſtando incarcerantem. Ab *ur*, ex, abſque, & *phed*, aut rectius *febde*, bellum, odium, immicitiæ.

Vrloſi, excuſatio. Otfrid. II. 6, 27.

Vrlauſn, idem eſt vocabulum, in Verel. J. notat explicationem, ab *Vr* & *Loſa*, *auflöſen*, enodare.

Vrgilo, ubi feſtinatione opus non eſt, *Da nicht nachzueilen iſt.*

Vrthinga, judicii tempus lege finitum.

Vrwaſni, inermis. Gloſſ. Rhab.

Vrwiſe, expulſi, extorres, *verwiſene*, *ausgewiſene.*

Vrgiaf, Goth. *ausgabe*, expenſa, *abtgifft.*

Vrſprachi, Gloſſ. Rhab. conclamatus, proprie *Sprachlos.*

Vrſinnig, furioſus, mente captus.

Vrahn, proavus, ab *Vr*, & *ano*, avus.

Vrenkel, pronepos, qui lineam nepotum excedit.

Vrmachi, Gl. Rhab. eximius: ab *ur*, & *Make*, ſocius, qui ſocios peritia ſuperat, parem non habet.

Anglo-Saxones *Vr* in *or*, mutarunt v. g.

Orgylde, ſine compenſatione, *ohne Vergeltung.*

Orherum, depilis, *ohne haare.*

Ormete, immenſus, *unmæslich.*

Ormod, deſperatus, *da aller muth weg iſt.*

Orſorge, ſecurus, *da man keine ſorge tragen darf.*

Ortruwian, diffidere, *auſſer trawen*, *vertrawen.*

Orwige, imbellis, *der nicht kriegen kan.*

Orwitte, impune.

Orwurthe, dedecus.

Orblæde, *orbletbe*, exſanguis.

Orcype, gratis, *nicht erkaufft.*

Orcyping, *ohn kauff.*

Orſawle, exſanguis, *ohne ſeele*, *ſawl*, *ſawel*, *ſawul*, anima.

Or-dæle, expers. *ohne theil.*

III. *Vr*, nonnunquam ſignificat primitivus, atque coincidit cum Anglo-Sax. *Or*, *Ord*, initium,

UR.

um, unde latinum *orior* & *origo*. *Ordfruma*, auctor. *Erörtern*, rem è fundamentis deducere.

Vrfried, pax fincera, firma, quafi nullum fuiffet bellum, fed ab initio femper confervata & perpetuo confervanda.

Vrfach, caufa rei ratio, ab *or*, origo & *fak* actio, caufa.

Vrfprung, origo, *daraus etwas zuerft entfpringt*.

Vralt, de quo fupra, huc quoque poteft referri.

Vrling, affectans antiquiora, affectatio potioris juris, affectans originem à fe derivandam.

Vrwefen, originalis rei effentia.

IV. Significat *Vr* nonnunquam idem ac ferus, iratus, & fic manifefte derivatum eft à Goth. *Ora*, *Orra*, *Hurra*, *Orva*, *Vrva*, fe movere. Goth. *Ær*, & *Ærr*, infanus, mentis impos. *Ærocodus*, infanus, furibundus. Inde Belg. *Erre*, ira, iratus. AS. *Yrre* iratus, *Vrfus* ein Beere. Su. *Yr*, ferus, *Yhrwæder*, tempeftas, *fturmwetter*.

Vren, vocabulum antiquum taurum fignificat. Hinc pagus *Vri* in Helvetia in fuis clypearibus infigniis taurum habet, *einen Vren*, hodieque ibi *Vren* tauros appellant. Cæfar lib. VI. de Germania fylvaque Hercinia & ferarum generibus verba faciens, *urorum*, ita meminit. *Tertium genus eorum eft qui VRI appellantur, ii funt magnitudine paulo infra elephantos, fpecie & colore & figura tauri.* Macrobius Lib. 6. Saturnal. c. 4. *Vri Gallica vox eft, qua feri boves fignificantur.* v. Wehner. Obferv. Pract.

Vrochs, urus. Su. *Vrnööt*. Dan. *Vrnoed*. Belg. Oor, os.

Vrrind, buteo.

Vrkatte. Hermelinas pelles vocant *Roife Katte* & *Vrkatte*, fi non iidem, fane non multum diverfi ab iis fuerunt. *Sperling*.

Vrlag, orlag, bellum, ab *orra*, & *Lagen*, locare, ponere, ordinare.

Vrhahn, *Aurhahn*, gallopavus.

Vrkempe, aper: in Inf. Sax. *Vrfwyn*.

Vr, fluvius ab inundatione terræ, quam feræ inftar vaftat fic dictus. lat. *Taurus* vel *Durus*.

Vrt, *verten*, Symbola, collecta, quod eft in Proverbio ap. Seb. Frank. *Es mus ein fchlechter wirth feyn der eine verten nit ze borgen hat*, huc non pertinet, ceu nec

Vhr, horologium.

Hæc omnia è Stadenii. l. c.]

URBER, *orbore*, reditus, ufusfr. *ertrag*, à *baren*, *beren*, ferre. v. *Büren*. Belgis, *orboir*, commodum, profitant.

Rupert. Imp. in Mandato, quo Decanum & Capitulum S. Barthol. Francof. ob contumaciam & fpretas Preces primarias, privavit omnibus juribus & bonis an. 1402. ☽ poft S. Cath. ad Landvogtum Wetteraviæ: *das er die obgenannten zehenden und guter alle wie fie dann genannt und wo oder hinder wem fie gelegen fin, uns und dem Riche inneme und behalte zu unfern handen und urber.* Gloff. Jur. Sax. Prov. L. I. art. 70. five penult. *Sien gewin ift auch was er aus dem gute nemet von orbore adir frucht, des en darf er nicht weddergebin.* ita Cod. MS. meus. & idioma Sax. infer. *van orbar edir van frucht*. pro quo Zobelius: *was er fur geniefs oder nutz an fruchten und andern*. Rupert. Imp. in conceffione aurifodinarum civitati Eslingæ an. 1403. *doch mit behaltniffe unfers rechten und urbar daran*. Idem: *Fribunge des zehenden, der genannt ift Urbar*, in conceffione metallifodinæ Culmenfis, an. 1405.

Idem in conceffione metallifodinæ Waldeccenfis an. 1406. *alfo das fie uns und unfern Erben den zehenden der da genamt ift urbar von allem Ertze geben*. Et mox: *Wann auch das Ertz an den tag und urbar davon kompt, fo mogen fie dann iren anteil verarbeiten, verkeuffen &c.*

Perperam concipiens ordinationem mettallicam Wenceslai R. Bohem. Lib. I. c. 2. feq. Urbarios Urburer i. e. Zehenter ab urba derivat, i. decima & quicquid ex fodinis Regis eft: eft enim compofitum ex *ur* & *bar*, Gl. Du Frefn. Urbura.

Carolus IV. Imp. *giebt Hertzog Ruperto Sen. 50. mark alle wochen uf der Urbar unfers Berges zu den Cutten in Boheim*. an. 1353.

Urbarsleute, *dingshofleute*, *Hubener*, emphyteutæ, Zafius Confil. Germ. 3. §. *zum dritten*.

Urbarbücher, *Saalbucher*, *Lehnbucher*, libri cenfuales. *Wehn*.

VRAISAM, v. *Preif*.

[*Vreislich*, i. e. terribile, *fchröcklich*. Belgæ *Vreefe*, *Vreefen*, *vreefelik*, à φρίξεις, nos hodie *preislich*. *Vreifam*. i. e. *Schrecken*. v. Rhythm. de S. Ann. §. 11. 14. Reinef. Vocab. Theot. MSC.

URALTER, longævus. Gloff. Monf. p. 333. v. *Alt*.]

URCHINDOM, teftibus. Kero. c. 59. *Lucki urchundi qhuuedan*, falfum teftimonium dicere. cap. 4.

Zi urchundin ziohomm, conteftamur. Gloff. Monf. p. 359.

Zi urchundin ziuho, conteftabor. p. 349. 366. vide *Chund*.

conf. Scherz. Not. ad Otfr. II. 3, 5.]

URCHUSTI, fraudem. Kero. c. 57. vide *Archufti*.

[*Vrchuiftan, odo farmurdran*, enecare. Gl. Monf. p. 404.

URDANHC, argumentum. p. 413.]

URDAHTIN. vid. *Denken*.

[URDIGIT, odo *gauuinnit*, obtinuerit. p. 401.

Vrdikken, imperaverint. p. 403. forfan legendum *impetraverint*.

URDREOS, moleftiam. p. 402. conf. fupra *Driuzzan*.]

URE, *ure*, *unfer*, nofter, Sax. Angl. Oratio Dom.

[*Vntarteilida vel* UREECHIDA, diaphonias. Gloff. Monf. p. 408.

UREZANER, confumtus. p. 365.]

URFEDE, *urphede*, vide *Fehed*.

URFOL. vide *Fol*.

[*Pidiu dero importanono ehto* URGIFT, quia rerum diftractarum reditus. Gl. Monf. p. 402.

URG.

URGOTILIHHO, portentuoſe. p. 376.]

URAISCHEN, Carm. de Bell. Hiſp. ỳ. 1506. *urbeiſchen*, optare, exoptare.

[URHALOTEMO, exacta. Gloſſ. Monſ. pag. 411.

URHAPANE, allecti. p. 403.

Urhapanero in erom, promotorum ordinatorum. p. 403.]

URHEIZ, ſeditio. Fr. Jun. Gloſſ. Goth. pag. 74. & ad Tatian. 232, 3. Otfrid. IV. 5, 90. de Martyribus:

Sie ſturbun baldo ſo man uueiz,
ni datun ſie iz in urbeiz.

Mortui ſunt confidenter, ut noſcitur,
nec fecerunt id in ſeditione.

Conſpiratio, Otfrid. III. 20, 194.

Ther liut deta, ſo man uueiz
mihilan urheiz.

Populus faciebat, ut notum
magnam conſpirationem.

c. 25, 38.

Uuanent ſie bi notin
thaz uuir then urheiz datin.

Exiſtimabunt certe (Romani)
quod nos conſpirationem fecerimus.

Combinatio, unio, conjuratio bona, Otfr. IV. 13, 98. de Apoſtolis:

Sie ſprachun alle ſo man uueiz
ſo ſamanlichan urheiz.

Iſti dixerunt (promiſerunt) omnes quoscunque novimus
hanc unanimem conjurationem.

[Legitur quoque *Urheiz* ap. Otfrid. I. 18, 51. in MSC. ut ibidem Scherzius notat, qui addit. *Urheiz*, eſt tumultus, confuſio. It. rebellio. Petrus IV. 18, 35. dicit. *Ni machon ih then urheiz.* Non ego feci (excitavi) hunc tumultum. Adde II. 24, 15. & IV. 23, 55. (in priori loco *urheiz* non extat.) Hinc Staden. Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 827. dicit: *Urheiz, aufruhr des gemeinen pöbels, wenn die gemeine entbrandt und erhizt iſt.* Melius quam Mylius, qui in Archæologo. p. 280. dicit. *Urheiz* Otfrido videtur eſſe *faſtus, ſuperbia, inſania, opproprium vel ſimile.* Conf. Heiz.]

URGILO *ſuar*, Otfrid. IV. 24, 32.

Sin giſiuni iſt uns in uuar
zi ſehanne urgilo ſuar.

Ejus facies eſt nobis revera
adſpectu intolerabiliter gravis.

[URHOKTUN, repetebant. Gloſſ. Monſ. p. 411.]

URHUNGU, *pi libes urhungu*, pro vitæ merito. Kero. [*Pi libes arnungu* habet Kero. c. 62. vide ſupra *Arn.*

Sih ſelban URIDALIDA, ſeipſum exinanivit. Iſidor. c. 3. §. 6. ab *Idal.* quod vide.]

URLEIGE, *orgel*, Konigsh. p. 407.

URL.

URLOUB *Gotes nemen*, Rythm. de Lud. R. ỳ. 53. Dei veniam capere.

[*Urloupliba prievi*, dimiſſorias. Gloſſ. Monſ. p. 383.

Rehtlicho urlouppoh, canonicas epiſtolas. p. 402.

Urlaubii, licentia. Kero. c. 6. 42.

Urlaube, licet. c. 33.

Urlaubit, idem. c. eod.]

URLUGE, bellum, *ſo urluge iſt*, tempore belli. J. Arg. 1270. §. 34.

URLOSI, redemtor. Otfrid. II. 6, 107. vide ſupra *Los*, liber & *Los*, dolus.

Urloſar, redemtor, Fr. de Bell. Hiſp. ỳ. 1833. *Erlöſer.*

[*Urloſido*, ſacramentum. Gloſſ. Monſ. p. 393. *In urloſ do unſrero*, ſacramento. p. 392.]

URMARI, Summus, O. M. *urmari evvarto*, Summus Sacerdos. Otfrid. I. 18, 9. vide *Mara.*

[*Chalpir* URMERI, Phocæ marinæ. Gl. Monſ. p. 407.]

URMINNU, Otfrid. I. 4, 100. vide ſupra *Min.*

[URNERANIU, recuperata. Gl. Monſ. p. 405.

Urneſet, recuperabitis. p. ead.

ÜRNINO. *Erino portun ih firchnuſſu ürnino grindila firbribhu:* portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam. Iſidor. c. 3. 3.

Differentiam hanc æris atque ferri dialectus AS. agnoſcit. *Ær* enim *æs* eſt, & *æryne* æneus, itemque *yren* ferrum, *yrene* ferreus apud Benſon. in Vocab. Germani adhuc *ehern* æneus, Angli *iron* ferrum dicunt. Palthen. Not. ad h. l. p. 400.]

URO, *friih*, præmaturè, Fr. de Bell. Hiſp. ỳ. 3333.

VROMEN, v. *Fromen.*

VROMEDE, extraneus, opp. *von der ſtat*, indigena. J. Argent. pr. vid. ſupr. *Fremed.*

VRON. vide lit. F.

[VRONTA vel *ſtechanta*, conſternantem. Gl. Monſ. p. 334.]

UROUGE. v. *Aug.*

VROUW, vide *Fraw.*

[VROUUEDIN, idem quod *frowida*, gaudium. v. Rythm. de S. Ann. ỳ. 392. & Notas.

URPUNNEN, invidentiam. *Gl. Monſ.* pag. 368.

URRACHO, explicito. p. 405.

Urrachomes, detegimus. p. 404.

Intlauh, urrachota, explicavit, explevit. p. 407.

Urrechida, explanationem. pag. 390.

Urrechidono, vel *pilid puoh*, exemplaria editionum hexapla. p. 330. vid. *Racha.*]

URREFTI, reſuſcitatio, Tat. 7. 8. *Urreiſti*, idem c. 209. fi. vid. *Reſſan.*

VRREHTON, iniquitatibus. Gl. Lipſ. qui addit: *quaſi obnrecht.* Somner: *Cui noſtrum unright conſonat.*

URRIUTTO, exſtirpator. Kero. cap. 31.

URRUNS. vide *Rinen.*

URSACH, occaſio, Capitul. Franc. IV. 19.

Urſagon, excuſationes. Gl. Lipſ. qui addit: *Valde & multa dicere.* Somnerus: *q. d. over ing.*

Quate-

URS. URW.

Quatenus autem excusationes notat, idem videtur ac Farsiagon, de quo vide supra Farseggeni.

Ursage und Ziel, induciæ, Chron. Konigsh. c. V. 178. 185.

[URSINNA, alienati. Gloss. Monf. pag. 386.

Ursinnigi, Pythones. p. 366.

Ni URSMALICHE, ne vilescat. p. 403.

URSPRACHA, eloquentia. p. 408.

URSPRINGE, natatoria, p. 398.

Ursprinch, capita. p. 319. 331.

Ursprink, vel *Umcbumft*, Etymologiam. pag. 408.

URSPURIAN, circumire. p. 403.]

URSAMFRIDO, difficultatem: Kero. ita ap. Gold. sed leg. *unsamftido*, v. supr. *Unsemfta*.

[URSCEINUST, appareat. Gloss. Monf. p. 409.

URSCRUOFFER, vel *upervabsiner*, spurius, i. de nobili patre & ignobili matre. p. 326.]

URSGIDU, Otfrid. V. 23, 336. [Legendum *bursgidu*. vide supra *Horski*.]

URSTAM, Fr. de Bell. Hisp. ℣. 2267.

URSTENDEDE *des fleiskes*; *urstendt mines libes*, resurrectio carnis, Symb. Apost.

URSUAHHIDU, examine. Kero. c. 1.

Ursoche, tentatione. Notk. Psalm. VI. 5.

Ursuoch, temptatio. Id. Psalm. LXX. 3. Psal. LXXVI. 3.

[*Ursuochari*, probatorem. Gloss. Monf. p. 326.

Ursuochida, negotia. p. 402.

Ursuob, probationem. p. 354.

Ursuoch, exactionem. p. 363.

Ursuoche, probatione. p. 373.

Ursuochit, rimatur. p. 410.

Ursuoch, experimentum. p. 320.]

URTEILIDA, discretionem, discretionis. Kero. c. 64. Notk. Psal. I. 5. Ideo non resurgunt impii in judicio, reddit: *Pediu ne erstant arge ze dero irteildo. Dob sie erstanden, sie ne bietent danne urteildo, uuanda in iu urteilet ist.* i. Etsi resurgunt, tamen non expectant judicium, jam enim judicati sunt.

In Uberteilido, in judicio, id. Psal. II. 5.

Fon sinemo tougenen urteildo, ab occulto ejus judicio, Notk. Psalm. IX.

Wagen unde urteilen, Fr. de B. H. 3246.

vid. supra *Deil. Irdeilen. Irteil.*

[Adde: *Urteili*, porta. Gloss. Monf. pag. 346. cognitionem. p. 367.

Diu urteilida uramprungan ist, definitio probata est. p. 401.]

URTIEFEL. vid. supra *Diusal*.

. URTIN. vid. *Trdin*.

[*Paldi*, URTOFFI, temeritas. Gloss. Monf. p. 411.]

URTRVSTI, præsumtione. i. permissione: Kero.

[URUUAHHENTE, expergefacti. Gl. Monf. p. 406.]

URUUANAZ, Otfrid. I. 4, 104. desperans:

Altduam suaras
duit uns iz uruuanaz.

Senectus gravis
facit nos id desperantes.

[URUUARF, confutat. Gloss. Monf. p. 411.

VRUUELCHETA, marcescit. p. 405. *verwelket* hodie.

URWIHAZ. vid. *Wiho*.

VRUUIRES, spadonis. p. 356.]

VRUUISE, exilium. Otfr. II. 6, 75.

Deta uns ib uruuise
fon themo Paradyse.
Expulit nos
de Paradiso.

[Melius Stadenius in Explic. voc. Germ. Bibl. p. 385. *Er machte uns verwisene, ausgewisene, aus dem Paradise*, fecit nos extorres esse ex Paradiso. Scherz. Not. ad h. l.

Za VRUURZON *ist*, eradicanda. Gloss. Monf. p. 403.]

URZARNITUN, spreverunt. Tatian. c. 64. 9. *Gotes girati urzarnitun in in selbon*, consilium Dei spreverunt in semetipso. [Legendum non sine causa Junio videtur *vozurnitun* vel *vozirnitum*, uti c. 67. 2. c. 196. 7. legitur. (vide supra suo loco) Hæ ipsæ vero voces quid sibi velint non satis constat. Diceremus hic legendum *urzarnihtun*, quasi Germanice *zernichteten* dicas, ita aliquid spernere ut plane pro nihilo ducas, aut *arzurnitun* Germanice *erzürneten* spernendo irritabant, ad iram spretum provocabant, siquidem omnino aliquid mutandum foret, qua de re tamen ambigimus. Putat hic CL. Stadenius latere verbum *zerren* irritare, quod non minorem veri similitudinem habet. Palthen. Not. ad Tat. p. 378.]

USBURGER, J. Arg. c. 134. & 145. V. Cl. Wencker. de Phal & Usburgern. vide supra *Burger*. p. 148.

USFERTE.

Lib. Sal. Mon. Ebersheim. cap. de Cur. Dom. in Grussenheim: *Unde git iede hube sebs seyster futers, und ieder seyster sebs phenninge zu usferte.*

Usfartpuoch. Exodus. vide supra *Faran*.

VSKAINAN. v. *Cheinen*.

VSLUDE, *die nit burger sint*, forenses, Rupert. Imp. in privilegio Fridbergæ dato, anno 1405.

VSSCHINDLING, Ingenitus, *ungeborn Kind*, cæsar, cæso. Goldast. ad Ekkeh. jun. T. I. Rer. Alam. p. 124. Forte melius:

Usschnittling, Cæsar, excisus.

VSSER, ex, non extra ut hodie *ausser*. Rotul. Cur. Dom. Hasel. v. supra Dingh. *User thas*, Exinde, Otfr. III. 17, 99.

Usswendigen, extra, excepto, ibid.

VSTRAGEN, judicare, vid. *Dragen*.

VSUDREDO, servus puledrus, L. Sal. XI. 5. Dredo, Drato, validus. utrumque male intelligitur de servo vili, nam mulctæ quantitas contrarium ostendit. Nec quadrat glossa vel lectio alia: *puerum vel puellam de ministerio dominorum.* Videtur enim legisse latinis vocibus: *Usu*, i. ministerio, *drat*.

UTA.

[VTARPRVCHV, grammateos. Gloff. Monf. p. 410. legendum forte *untarpruchu.*]

Utrat, Otfrid. I. 18, ult. leg. *Niuu rat ist.*

Otfrid. I. 1, 195. *Nutratent.* lego: *Niut ratent*, nunquam confulunt. vide fupra *Tratin.*

VTRISTON, extremis. Gl. Lipf. qui addit: *Nos Wytersten.* Potius eft: *eusserften.* Vt Sax. *uz*, ex. Sed Somnerus: *Hoc nobis Uttermost, Sax. ytemesta, unde nostrum utmost.*

VTWALLE. vide *Wallen.*

[VUCHEIH, ilex. Gloff. Monf. p. 335.

VULLIGA, declives. p. 381.

VUO, bubo. p. 400.]

VÜR, à, contra, Rhythm. de S. Annon. ȳ. 603.

[VURDIRIVIRDINGIT, provocari. Gloff. Monf. p. 376.

VURDIRGISCRIPUN, tranftulerunt. p. 390.]

VURegen, progredi, C. Cant. 6, 9.

VÜRENAMIN, oftenderunt. Rh. de S. Annon. ȳ. 292.

[VURICHILLI, cameram. Gloff. Monf. p. 328.

VURIDIGI, transfcenderet. p. 390.

VURIGISEZIT *uuerdan*, exponantur. p. 375.

Vurigifezit werdent, præficiantur. p. 375.

VURIHIOHEMES, proferamus. p. 319. forfan legendum *Vuriziohames.*

VURILEITIT, introducit. p. 395.

VURINIUVIHIT, pro minimo. p. 392.

VURIPRINGO, effundere. p. 346. *vuripringent*, eructabunt. p. 349.

Vuriprungan, elicitum. p. 379.

VURIPRVNVANI, emanatio. p. 353.

VURIQVENIMANEN, emerfis. p. 378.

VURISCORRENTA, eminentes. p. 328.

VURISEZIS, exponis. p. 367.

UVRITREFVANTEMO, præcellenti. pag. 368.

VURIVANGONT, captabunt, p. 349. *Vurivangota*, præoccupavit. p. 349. præoccupavi. p. 344. conf. fupra *Furi.*

VURIVAST, præputium. p. 365.

VURPET, novate. p. 336.]

VUHTON, *fechten*, pugnare, irafci, Cant. Cant. I. 6.

VUTSTANDILICO, defolatoriis. Gl. Lipf. Somnerus: *Ustandlico. Vocem puto compositam ab ut, nobis out, i. e. extra, foras, & standen, stare, quasi solitarius, & per se, veluti in eremo stans.*

VZ.

Niuzist, nunquam finis erit. Otfrid. I. 18, 115.

Uz, adverf. prorfus, *durchaus.* Notk. Pfalm. LVI. 4.

Uzan, *uzzan*, fed. Kero. Prol. p. 17. cap. 4. nifi: Prol. p. 16. 17. cap. 44. 45. fed nec. Prol. pag. 17.

Uzzan so fama, fed etiam. cap. 5. *Uzan job aub*, fed &. Prol. p. 15.

Uzzan, excepto. Kero. c. 10. 63. 18.

Uzzana, foras. Kero. c. 63. foris. c. 43.

Uzze, foras. Id. c. 66.

UZ.

Uzorosti, extremitate. c. 7.

Uzarun finstarnessi, tenebræ exteriores. Tatian. c. 47. 7. hodie *eusserste.*

Uzzana, extra. c. 1. & 15. Kero. Otfr. V. 7, 2. Memoriter, Otfr. I. 1, 218. *Uzana gisingen*, memoriter cantare.

[*Daz sie uzane gibuccan*, ut memoriter teneant. Gloff. Monf. p. 323.]

VZAZ, fed. Gl. Vulcanii p. 67. fed vitiofe.

Uzoub, fed. Tatian. c. 14, 6. c. 15, 3. paff. [Compofitum, five potius contractum videtur ex *uzza job aub.* Palthen. Not. ad Tat. p. 336.]

Uzar, ex. Fragm. de B. H. ȳ. 927. J. Arg. L. 1. c. 48.

Uz ein, ex illis. Otfr. III. 14, 148.

Uzon, *eufern*, Notk. Pfalm. CIII. 30.

Uzor, exterminat, Notk. Pfalm. CXLV. 9.

[VZANENTIGI, fuperficies. Gloff. Monf. p. 385.

VZANPRESTAN, ebullire. p. 362.

VZARPULZIT, ebullit. p. 410.]

UZBRASSEN. v. *Brass.*

[VZCORGENTEN, propellentibus. Gl. Monf. p. 366.

VZCREPIS, effoderis. p. 350.

UZERVANT, extorfit. p. 327.

UZERVUINTENT, extorqueant. p. 388.

UZFIRLAZANA, effufi. p. 343.

UZFUORI, ejice. p. 329.]

UZFROMEN. vid. *Fremen.*

[UZGINOMANIU, defignati. Gloff. Monf. p. 377.

UZGIVUINNEMES, avellamus. p. 333.]

UZHÖBEN. vid. *Hoben.*

[UZINPRESTENT, fructuant. Gloff. Monf. p. 355. emerferint. p. 375.

VZIOHES, produxeris. p. 356.

Uziohet, confertis. p. 335.

UZITRIPPUN, ejectam fc. à conjuge. pag. 373.

UZIVURZOMES, eradamus. p. 337.

UZKAKANGAN *uuesan*, egredi. Kero. c. 58. *uzkumken*, exeant. c. 8. *fona morgane uzkante*, mane exeuntes. c. 48. *uzkankantem*, exeuntes. cap. 55. *uzkanteru*, exeuntium. c. 44. *uzkikanganer*, egreffurus. c. 35.

UZKANTEN. vide *Kant.*

UZLAZ, conclufionem. Gloff. Monf. p. 339. 377. *uzlaze*, conclufione. p. 348. 392.

Uzlazantiu, ejiciens. p. 368.

Uzliez, ejecit. p. 362.

Uznilazit, non liberabit. p. 353. conf. *Lassen.*

UZLEITTENT, deducant. p. 337.]

UZLENTE, littus, portus, Otfr. V. 13, 36. [Rectius Schilterus hanc vocem in verfione Otfridi reddit. Sermo eft de pifcibus ab Apoftolis captis:

Zugun sie tho ginoto
uuanta iro uuas filu drato,
zi stade iob zi sante,
zi thurremo uzlente.

Tra-

UZL.

Traxerunt anxie (graviter)
nam eorum erant plurimi,
Ad littus & in arenam,
in aridam terram.

UZLESAMES, collegimus. Gloss. Monſ. p. 396.

Uslesent, colligent. p. 392.]

UZLITE, exceſſu. c. 45. *uskelidit*, exceſſerit. c. 46. *uskelite*, exceſſiſſe. c. 45. Kero.

[UZLIUHHES, vel *usioches*, evelle. Gloſſ. Monſ. p. 336.

Eſt adhuc in Suevia uſitata vox *liechen*, *auslie-chen*, quæ uſurpatur de lino quum ex agro evellitur.

UZNIFUIRFO, non evellam. Gloſſ. Monſ. p. 344. forſan legendum *Uznivuirfo*.

UZOULIGERO, à muliere extranea. p. 359.

Sib UZPRAHTUN, ferebant. p. 367.

Usprengit, emanat. p. 368.

Uzpringan, ejicere. p. 367. 397.

Uzprungun, remanaverunt. p. 357.

UZQUAMIN, evaderent, p. 367.

UZS.

UZSCEID, deſignavit. p. 392. 399.

UZSCORRENTEM, præruptis. p. 406.]

UZSENTIT, foras mittit. Kero. c. 7.

In UZSSONONDEM *endum*, in extremis partibus. Iſid. c. 8.

[UZSUHTI, dyſenteria. Gloſſ. Monſ. pag. 367.

UZSUUMMEN, emergebant. p. 320.

Uzſuummi, enataſſet. p. 367.]

UZTRIPPEN, extorres, extranei, Notk. Pſalm. CVIII. 11.

[*Uztripe*, evomat. Gloſſ. Monſ. p. 322.

Uztripi, eraſerat. p. 326.

Uztrippun, repudiatur. p. 341.

Uztripin, ejicerent. p. 365.

Uzvirtripan uuirdit, exterminabitur. p. 365.

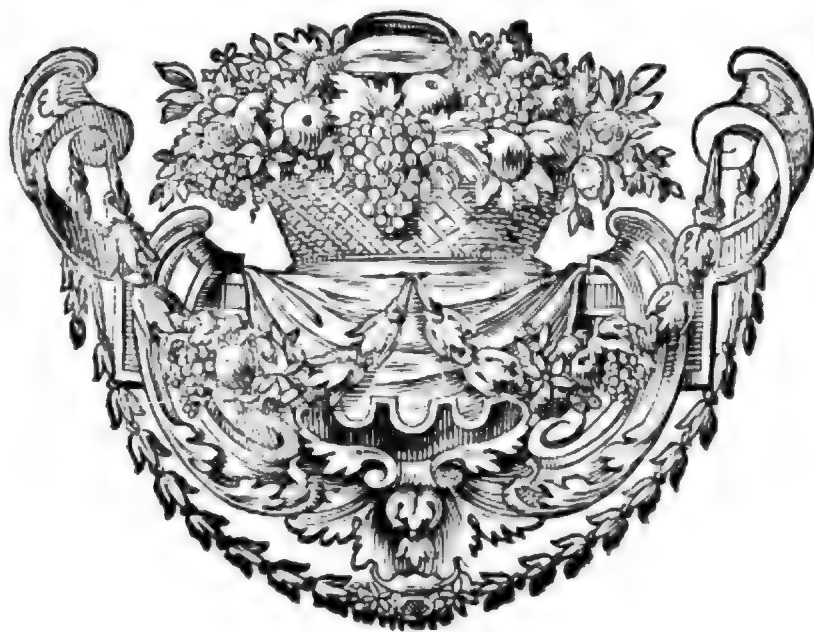
UZUIRPROCHAN *vurtun*, evulſæ ſunt. p. 342.

UZUUELUN, ebullire. p. 325.

UZUURFT, jactum. p. 367.]

UZZ, ſed, *uz oub*, Orat. Dom. Alem. Freh.

UZZAN. niſi. Kero. vid. *Uzan*.

W &

WAB.

W & V. promiscuè scripta, ut *uocbir*.

W legitur Wu, Fragm. de B. H. passim.

UU, w.

WA, tamen, Fragm. de B. H. ỳ. 3072. 3163.

[VUA, Euge. Gloss. Monf. p. 349.]

WABO, favus. C. Cant. 4, 11. V. 1. Notk. Psalm. XVIII. 11. Alia vetus versio: Psalm. XIX. *suozeren danne bonang unde selbiu die uuaba.* Psalm. CXVIII. *also bine dia uuabun.*

[*Waba bonuges*, favum mellis, Tatian. c. 231, 2. Helvetii adhuc *uuaben*, & in composito *bienenuuaben*, favos dicunt. vid. Spieser. Lex. univers. Palthen. Not. ad Tat. p. 397.]

WACHAR, fructum. *Za uuacharum*, ad fruges: Kero. c. 48.

Wuocher, fructus, Notk. Psalm. I. 3. *der zitigo sinen uuuocher gibet*, qui fructum suum dat in tempore.

Woker, Fragm. de B. H. ỳ. 3799. C. Cant. 5, 1. & 7. 11. [Utroque in loco nostra editio habet *uuocher*.]

Uuuochir, fructus, Notk. Psalm. XXXIV. 13.

Uochir, Notk. Psam. L. 6.

UUuocherungo, usura. *In iro gazzon ne gebrast uuuocherungo unde bisuuiches:* non defecit in plateis eorum usura & dolus. *Ubelo uuuocherot der luzzil gibet unde filo inphabet, uuirs uuuocherot der umbe uuort manslabt tuot.* Notk. Psalm. LIV. 12.

Uuacbar, germen. Gl. vet. *uuacbarbaft*, fertilis. ibid.

Firan uuacharun, usuris, Gl. vet. i. e. improbis fructibus, interprete Fr. Jun. in Willer. p. 142. Id. Gl. Goth. p. 43.

Ther sih uuacharot, Otfrid I. 12, 62. [Hic locus huc non pertinet, ita enim ibi legitur:

Biscof ther sih uuachorot
ubar Christinaz thiot.

Episcopus (pastor) qui vigilat
super Christianum populum.]

Uuachar, quæstus, Gl. vet. Otfrid. IV. 7, 147.

Gibot thaz sie iz bisorahtin,
ioh tharana uuorahtin.
Uuachar gizami,
unz er auur quami.

Jussit, ut id caute observarent,
& eo lucrarentur (operarentur.)
Vsuras congruas,
usque dum ipse rediret.

Mit uuochru dera reuuuun, cum fructu pœnitentiæ, Hymn. Fr. Jun. 23, 3.

[*Uuacher*, germen. Gloss. Monf. p. 345.]

Uuachero duahō, Otfrid. I. 5, 21. quod molliora & tenuiora linteamina interpretatur Fr. Jun. ad Willer. p. 15. quasi à *uueibbi*, de quo inf. Mihi contra, utilia, firma, *dichte, feste, starcke.*

[WACHTVLA, coturnix. Gloss. Monf. p. 412. hodie *Wachtel.*

WAC.

VUACTA, suscitavit. p. 365.

VUADALONTO, vage. p. 376.

Uuadalontiu, vaga. p. 383.

WADEL, *machten ihnen Wadel*, Bibl. Antiq. Gen. III. 9. Luther. *Schürtze.* Reinef. Vocab. Theot. MSC.]

WAEN, flare, *weben*, *Firuuae*, difflet, Otfrid. I. 28, 12.

Iz unsih mit giuuelti
ni firuuae unz in enti.

Neque nos cum violentia
difflet usque in finem.

WAEHE *mit golde*, *gestickt*, *augelegt*, *bordirt*, Fragm. de B. Hisp. ỳ. 918. 921.

[Scherz. in Not. *Waehe* vertit, *eximie.*]

WAERE, *Keuuaro*, *gvaranda*, significat I. Sponsionem, *das tuon ih kewaro*, hoc spondeo, constituo, pro me vel pro alio. V. sup. in K. Charta vetus de ann. 1393. *constituit warandos & debitores principales — subrogare & substituere alios certos condebitores & fidejussores loco defunctorum condebitorum.*

II.

Auctoritatem i. evictionem præstare, possessionem tradere, *gewæren*, *gewæhretbun*. Notk. Psalm. LXXXVII. 15. Avertis faciem tuam à me. *Daz du mih ne uuereiest minero beto.*

Gewær, auctor, J. Alem. Prov. c. 213. *Wehrman*, *Gewærsman*. vide *Man.*

Gewær, testis, J. Alem. Feud. c. 2.

Setzen und gewæren in ein gut, possessionem fundi tradere, Charta feud. Weissenb. de ann. 1360.

Bewaren, Fragm. de B. H. ỳ. 1583. *Ih wille iz thir bi bewaren:* evictionem tibi præstabo.

Evictionis formula.

Literæ emt. vendit. inter Rupert. El. Pal. & Dominos de Eberstein, an. 1345.

Und derselben egen: Stat Bretheim mit alle irre zugeborde alz davor geschriben stat, sullen wir und unser erben, in und sin erben, weren jar und tag, *nach des landes recht und gewonheit. Wer es aber das die vorgen: Stat B. ansprechig word in jar und in tag, von wem das geschehe, das sullen wir versprechen und ufrichten in dem nehesten mande darnach, wanne wirs ermant werdin von dem vorgen: Fursten odir von sinen erben odir von iren boten odir mit iren brifen, munt wider munt, odir zu huse odir zu hofe. Und teden wir das nit, so sol sich unser einer der vorgen: gebr. herrn zu E. antwurten mit sines selbes libe gein B. in die Stat zu rechter giselschefte, und uz der Stat nimmer zu komen biz das wir ufgerichten die ansprache und bekum-*

WAE.

kummernizze der vorgen: Stat B. mit aller zugeborde.

Alia in literis emt. vend. inter Ludovic. Com. Pal. & Marchiones Badenſes ſuper Caſtro Lindenfels an. 1277. Kal. Maj. De quibus utique bonis & hominibus ſibi & heredibus ſuis Gwarandiam quod vulgariter *Gwerſchaft* vocatur pro nobis & hominibus quos contingit eandem Gwarandiam facere, tenebimur, ſecundum conſuetudinem & jus terræ ubicunque de eisdem bonis & hominibus actio mota fuerit contra ipſos.

In warantum aliquem vocare, dicitur in LL. Scotor. L. I. Reg. Maj. c. 15. actione de evictione auctorem ſuum convenire.

Charta de an. 1296. Monaſterii S. Marci Argent. *Dieſelben zwei elichen gemechede ſetzent ouch ſich und alle ire erben und nochkomen unverſcheidenlichen gegen der egenant. Priorin und Convente und irem Cloſter, rechte weren diſer nochgeſchribenen güter, und das ouch dieſelben guter eweclichen bliben ſollent haft und unterpfant ze bezalende die obbeſchr. zinſe eweclichem* &c.

III.

Gewær, poſſeſſio. *Stille, rechte gewær*, poſſeſſio quieta, juſta, quæ intra annum & diem non interrupta fuit, J. Alem. Prov. c. 215. Feud. c. 71. J. Sax. Prov. L. 2. a. 44.

Gewer, inveſtitura, & *Sala* i. traditio contradiſtinguuntur Capitul. Franc. IV. 19. & 76.

Zweien mit gewær, J. Alem. Feud. c. 58. 3. dividere quoad poſſeſſionem, ſive pro diviſo.

IV.

Gewær, titulus, *Lehnsgewæhr*, J. Sax. Feud. c. 13. pr. & ſimpliciter *Lehn*, Jus Alem. Feud. cap. 11. & 103. J. Argent. L. 3. t. de Widemen. cap. 24.

V.

Gewær, æſtimatio in vicem rei præſtanda, *Werung*. Ludov. Imp. in ſententia inter Comites Palat. ad Rhenum, & AEpiſc. Moguntin. an. 1345. *Und loſen ſullent umb* 5000. *tb beller oder umb ſo getan Werung, als dann der gemeine wechſil zu Mentz iſt.* Literæ feudi oblati Ruperto Sen. Palat. an. 1344. à Philippo de Yſenburg, itemque à Rheinhardo de Weſterburg, item Dieterico de Solms: *XX. pfunt beller geltes, ie einen kleinen gulden vor ein pfunt beller, nach guter und GEWER WERUNGE.*

VI.

Gewerde, auſpicio, numine, gratia. Fragm. de B. H. ℣. 2333.

VII.

Wæren, præſtare generatim, ſolvere. Vetus verſ. Pſalm. LXI. *daz ih were mine intheiza*, ut præſtem promiſſum meum.

Wærigeldum, *Werigeldum, i. pretium legibus conſtitutum*, Gl. Leg. Alem. c. 4.

WAFUM, fletibus. c. 49. *Waffe*, gemitu. c. 4. *Waffi*, luctu. c. 25. Kero.

Wafan, uuofen, clamare, plorare, flere, Otfrid. I. 19, 30. de Joſepho noctu iter in Ægyptum ſuſcipiente cum Jeſu:

Thaz iz ni uuurti mari,
joh baz firbolan uuari.
Er oub thaz intgiangi,
ſin uuafan ni biſiangi.
Ne fieret manifeſtum,
ſed eo magis celatum foret.
Is etiam id evitaret,
(ut) eos lamentatio non obrueret.

[Bene notat Scherzius, *uuafan* hic reddendum per arma i. e. armatos. Et ſane ipſe Schilterus eundem hunc locum etiam ad ſq. *Wafan*, gladius refert.]

V. 6, 93.

Biginnent thanne uuafan
ioh zi Gote ruafan.
Incipiunt inde clamare
& Deum invocare.

[*Uuafan* non eſt clamare, ſed plorare. ut ap. Otfrid. IV. 19, 77. Scherz. in Not. ubi tamen notandum, in loco allegato hanc vocem non reperiri.]

Fragm. de B. H. ℣. 889. 1351. 1785. 1791. 3893. [In ſecundo horum locorum *Waffen* arma notat.]

Wiaf, Otfr. ad Salom. ℣. 75.

Bi thaz ther guato biar io uuiaf
ioh emmizig zi Got riaf.
Ideo quod bonus hic plorat.
& aſſidue ad Deum clamat.

Wofft, Notk. Pſalm. VI. 9. *Got habet fernomen minen uuoft*: exaudivit Dominus vocem fletus mei.

Wofbaron, lugere clamando, Notk. Pſalm. XCIII. 20. *Salig ſint die ſih uuuofbaront*, beati qui lugent.

[*Stemma in hohi geborit uuard mihiles uuoftes inti uueinonnes. Rahel wiſf ira ſuni.* Vox in Rama audita eſt ploratus & ululatus magni. Rahel plorabat filios ſuos: Tatian. c. 10. 2. *Uuir uuiofun, inti ir ni ruzut*, lamentavimus & non planxiſtis. Id. c. 64. 12.]

Wop, fletus, *Wopbis*, fletus. *Wopindi*, lugens. *Wiepon*, flevimus. *Wopan wir*, ploremus, Gl. Lipſ. Somnerus: *Sax. etiam Fletus wop, Genitivo wopes. Lugens autem eis weopend, unde noſtratium, to weepe, & weeping.*

ASax. *Wepan, weopan*, plorare. [Congruit Anglica vox *to uuep.* Palthen. Not. ad Tat. p. 321.]

Goth. *wopgan*, clamare, Marc. I. 3. vocare, Marc. X. 49. de gallo Marc. XIV. 68.

Hopping. de Inſign. c. 1, 54.

WAFAN, gladius. Otfrid. I. 15, 90.

Job uuuntont ferah thinaz
uuaffan filu uuaſſaz.
Et vulnerabit animam tuam
enſis multum acutus.

conf. c. 19, 30. V. 1, 32.

Tom. III. Gloſſ. Teut.. Mmmmm *Mit*

WAF.

Mit uuafanon garauue: armis paratos. Id. I. 20, 6.

[*Waffan*, framea. Gloſſ. Monſ. p. 346. romphæam. p. 370.

Wafan, framea. p. 348.

Wafanhus, armamentarium. p. 329. 334.

Waffan, arma. Kero. Prol. p. 16.]

Armorum Nomina propria: Fragm. de Bell. Hiſp. ỹ. 1847. 1856.

Tomaſin. T. I. p. 446.

Waffen & *Wapen*, promiſcuè ſumta, pro armis, framea &c. Verſ. vet. Pſalm. XXXIV. 2. 3.

Giwepene, arma. Gl. Lipſ. qui addit: *quaſi gewaepene.* Somnerus: *Sax. arma, wæpn, unde noſtrum eodem ſenſu, weapon. Hoc Belg. wapen: Germ. waffen.*

WAPEN, WOFFEN: inſignia, arma. Königshov. Chron. c. 3, 96. *Clemens VI. was der erſte der ſinen Schilt und woffen det machen an das Ingeſigel an den Römiſchen bullen.* conf. Jo. Mabillon. *Lib. 2. de Re Diplom. c. XV. 2.* Dom. de Gemmingen ap. Knipſchild. de Nobilit. L. I. c. 12, 3. ſynonyma ſunt. Scilicet ſicuti vox Latina *Arma* primò generatim inſtrumenta militaria, offenſiva & defenſiva, tela, ſcuta, gladium, galeam &c. ſignificat: ita & Germanica *Waffen*, de qua notatione antea. Secundo arma *waffen* vel *wappen* ſpeciatim denotant Inſignia ſcutis vel clypeis inſculpta, vel depicta, *Wappenſchilt*, de qua notatione hic agendum. Atque primo fuerunt hæc Inſignia Nobilitatis propria, idque jure clypeorum militarium, *der Heerſchilde*, de quibus utrumque Jus Feudale Alemannorum & Saxonum. Sunt enim Inſignia nihil aliud quàm ſigna & indicia, in quo quisque gradu clypeorum militarium ſeu Dignitatum Nobilium contineatur. Quilibet ſcilicet clypeus militaris ſeu gradus Nobilitatis ſua inſignia generatim habuit, cui quælibet familia propria adjecta tenuit. Unde antiquior origo Inſignium, quàm ut ad ſeculum demum undecimum referatur.

Unde *Heerſchilt und Wapen* conjunguntur. Rupertus Imp. an. 1410. ☿ poſt Epiphan. *Haben wir Hanſen von Ildehuſen Ernſtes Son unſern und des Reichs liben Getreuen alle ſin lebetage Scheffenbarfry geſatzt und gemacht, ſetzen &c. Und darzu ſo verliben wir Im und allen ſinen elichen libeserben den Herſchilt und Wapen, alſo daz &c.*

Namen und Wapen, & nomen familiæ & inſignia utrumque requiritur, ad jus agnationis aut ſucceſſionis probandum, *der Geſchlechts name und deſſelben Wapen*, nec alterutrum ſufficit. De quo late diſſerit *Du Fresne Diſſ. X. ad Joinvillam.* Et cujus participes ſunt etiam filiæ, quibus in feudis hæreditariis ob id etiam ſucceſſio competit. Literæ Inveſtituræ Epiſcopi Metenſis: *Nullos proximiores eſſe heredes de Statu, nomine & ſanguine, quàm N. N. filiæ & earum hæredes:* vid. Suppl. Com. ad J. F. Alem. p. 497. Unde etiam per filias extincto ſexu maſculino alicujus familiæ Inſignia & Nomen translata, in familiam, cui per nuptias acceſſerunt, ut Inſignia & Nomen Comitum Bipontinorum in familiam Comitum de Hanau. *Gravam. Bipontina contra Reunionem de Ann.* 1680. *Lunig. p.* 682.

WAP.

Inſignia diverſicoloria in clypeis Germani non à Romanis ſumſerunt, *Velſer. Lib. IV. Rer. Vindel. in fi.* ſed ipſo arbitro à Carolo M. & Henrico Aucupe. Cluver. I. Germ. Antiq. c. 44. Spener. P. I.

Imò jam tum picta arma Lingonum, Celtici populi, Lucan. I. 397. *pugnaces pictis cohibebat Lingones armis.*

Inſignia emendare, *verbeſſern.* Rupertus Imp. familiæ de Knoringen conceſſit *ire wapen zu beſſern mit einer gelen Cronen: das ſie einen ſwartzen ſederbuſchen in einer gelen Cronen zu ſchimpff und zu ernſte als andere Ritter und Knechte führen und tragen mögen.* ann. 1404.

Defunctarum familiarum inſignia aliis data.

Rupertus Imp. an. 1408. conceſſit Ulrico de Jungyngen inſignia *die Burckarts von Hornfels Ritters geweſen und abgeſtorben ſint.* Eodem anno conceſſit Caſparo de Clingenberg inſignia Albrechti de Buglins.

Inſignia jure feudi etiam conceſſa, *Wappenlehn, Helmlehn.*

Helmlehn, *feudum de inſignibus, Wappenlehn.*

Wir Adolf und Johan Gebruder Grauen zu Naſſawe Erkennen offinbar, an dieſem briefe fur uns und alle unſer Erbin. Daz der Durchluchtige Hochgeb. furſte unſer lieber gnediger herre her Ruprecht der Elter Pfallentzgrafe bie Rine, des H. R. Richs obirſter Truchſezze und H. in B. uns zu rechten lehn *verlihen hat* zwey hörner von unſerm wappen von Naſſawe *uf dem Helme zu furne. und da zwuſchen einen guldin lowen. alſo und mit ſolchem unterſcheide, das wir Adolf und Joh. vorgen. und unſir erbin mit namen allewege* zwene die Eldeſten Sune *von des Vaters Stamme und ouch nit me. und die Grauen zu Naſſawe ſin, den vorgen: helm* von unſern *egen: herrn herzog Ruprechten und ſinen Erbin* furen *ſullen und mugen. Zv urkunde diz briefes haben wir Adolf und Joh. vorgen: fur uns und alle unſir Erbin unſerm vorgen: herrn Herzog R. dem Eltern und allen ſinen Erben diſen brief geben und verſigelt mit unſern eigen Ingeſigeln, die daran angehangen ſint, der gebin iſt zv Spire, als man zalte nach Chriſtus geburt 1353. jahr ♂ vor Nicolai.*

Rubrica:

Wie Graf Adolf und Gr Joh. von Naſſowe gebr. Herzog Rupr. des Eltern und ſiner Erbin

Man

WAP. VVAP.

Man worden sint umb den Helm den sie von Im furent.

An des andern Wapen steigen, adipisci alterius insignia jure belli & victoriæ. Chron. de Alberto M. Duce Brunsuic. ap. Meibom. ad Aur. Bull. Andronici Imp. Tom. I. p. 546.

Hetteburne her gewan
sine borch und vinc wol drizzig man
Daruffe, Ritter und Knapen,
und theilten ir wapen
De sine: so man pliget,
siva ein dem andern obsiget,
Das her auch an sin wapen stiget.

conf. Spener. P. I. Oper. Herald. c. 2, 40.

Secundo postquam clypeis sex militaribus septimus adjectus fuit *der Sendbaren lute*, hominum Synodalium, his etiam communicatum fuit jus insignium, *der Wapen*, sed eatenus sine nobilitate. De quibus Jus Sax. Prov. *L. I. art.* 3. Jus Feud. Alemann. c. *I. §.* 2. *& ibi Comment. nost. §.* 23. *sqq. & ad c.* XC. *§.* 6. Insignium enim concessio haud eximit aliquem numero plebejorum, nisi per Principem in eum ordinem collocetur, sive nobilitetur, *Höpping. de Insign. c.* 13. 90. *sqq. & quos ibi allegat.* Besold. *Thes. Pr. v. Wappen.* conf. *cap. si summus. Clement. de sent. excomm.*

Neque concessis insignibus & armis, simul concessum jus succedendi intelligitur, Ge. Everh. *Vol.* 1. *Consil. IV.* 145. *q.* 5. Ingolstad. Jcc. *Vol. V. Consil.* 22, 31. Tessaur. *Dec.* 270. Höpping. *cap.* 8, 43. 128. 290. 299. 449. 454. & *Cap.* 13, 69.

Neque insignia civibus indifferenter concessa. Civibus Norimbergensibus à Senatu prohibitum fuerat, ne quis galea coronata uti audeat, quod confirmavit Fridericus Imp. III. an. 1470. p. 296.

Effectus vero concessorum insignium, ut hi separentur à vulgari plebe, ut cives honorati, atque ut feudorum sint capaces & jus paragii haberent, unde *Lehnbare bürger* vocati. Ita Ludovicus Imp. civibus Spirensibus hoc privilegium concessit, *das sie Lehnbar mögen sein und urthel sprechen mit den Rittern allenthalben*, An. 1315. Lehman. L. 7. c. 21. Limnæ. J. P. 7. 46, 18. Vocati etiam *Burger der Geschlechte* & *Wapensgenossen*, Reformat. Wormat. L. V. t. v. de unione prolium. *Siegelmessig*, Ord. Henneberg. L. I. t. 1. c. 1.

Differunt igitur *Wappenbrief* & *Adelsbrief*, Formula des Adelsbriefs: *So haben wir ihn mit all und ieden seinen ehlichen Leibserben und derselben Erben Mann und Frawpersonen in ewig zeit in den Stand und gnade des Adels unserer (Erblichen Furstenthum und Lande) recht Edelgeborn, Rittermessig, Lehn- und Turniersgenossleuten erhöhet, darzu gewurdiget, geschönt, geadelt und sie der Schaar, Gemeinschafft und Gesellschafft des Adels zugefügt, zugestellt und vergleichet, allermassen und gestallt als ob sie von iren vier Ahnen, Vatter, Mutter und Geschlechten beiderseits recht Edelgeborn, Rittermessig, Lehn- und Turniergenossleute weren.*

Formula vero Wapenbriefs hæc est: *Motu itaque proprio ex certa nostra scientia &c. tibi, legitimisque liberis, heredibus, posteris & descendentibus tuis utriusque sexus ex te perpetua deinceps serie nascituris infra scripta armorum insignia clementer dedimus, sicuti vigore præsentium damus &c. in omnibus & singulis honestis & decentibus actibus tam serio quam joco, in scutis, sepulcris, sigillis, monumentis, annulis & supellectilibus, tam in rebus spiritualibus quam temporalibus & mixtis in locis omnibus pro rei necessitate & voluntatis arbitrio liberè uti possitis & valeatis: aptique sitis & idonei ad ineundum & recipiendum omnes gratias libertates, feuda & privilegia, quibus cæteri armigeri & feudorum capaces atque participes utuntur, fruuntur, potiuntur & gaudent, quomodo libet consuetudine vel de jure.*

His formalibus Rudolphus II. Imp. Hieronymo Megisero, an. 1578. primo *Wappenbrief* concessit: deinde decennio post Carolus ArchiDux Austriæ eidem priori formula *Adelsbrief* concessit, referente *Höpping. cap. XV.* 16. *seq.*

Plures formulas videas apud Phil. Meisters *Specul. Notar. L. V.* Sattler *P.* 4. *c.* 3. Sauer pag. 92. seqq. Conf. Spener. *P. I. Oper. Herald. c.* 1, 13. 14. Et Diploma Friderici III. Imp. quo Domini de Flekenstein ex ordine Nobilium in Barones Imperii evecti, datis vel auctis insignibus, an. 1467. adjectum Aeneæ Sylvii historiæ illius Imperatoris.

Rupertus Imp. an. 1408. concessit Johanni & Cunrado de Swarzach civibus Constantiensibus Insignia hac forma: *Haben wir mit wolbedachtem mut und rechten Wissen Ine und iren rechten elichen erben die wapen als sie dann mit farben, figuren und unterscheide an diesem geinwertigen briefe gemalet, gezieret und usgestrichen sin von besondern unsern gnaden gnediclich verliehen — Also das sie dieselben Wapen furbas mer haben und der auch an allen stetten und an allen enden gebrauchen mogen von allermenniglich ungehindert.* Idem concessit Folze Eyermengers civis Moguntini filiis & eorum heredibus *ein Wapen, mit namen einen Schilt mit eim Helme daruff &c. das sie die haben und der gebrauchen mogen ewiclich als andere burger die Wapen haben. Geben uff dem felde vor Francfurt* ♃ *nach S. Remigii* 1400.

Wapensgenossen, consortes insignium, fuerunt duplicis generis, ut & ex superioribus patet. Primo Nobiles inter sese ita dicti, & imprimis Armigeri, sive qui nondum Equites creati. Rupertus Imp. an. 1401. confirmans transigendo jura Lupoldi Ducis Austriæ, speciatim *das Landgericht in Elsas*, concedit: *das er dasselbe sin Landgerichte in Elsass furbass besetzen möge mit Erbarn lüten die nit Ritter und doch Wapensgenossen sint, daz die rechte daran sprechen und tun mögen in aller der masse als dasselbe Lantgerichte vor mit Rittern besetzt gewest ist.* Idem Rupertus Imp. an. 1404. concessit Stephano Comiti Palatino & Duci Bavariæ ejusque patri, *daz sie das Landgerichte zu Greispach mit einem Ritter an des Graven oder Fryen stat zu LandRichter setzen mögen, unde das Lantgerichte als verre man der Ritter nit gehaben müge, mit erbarn Knechten die Wapensgenossen sin, mit den Rittern rechte daran zu sprechen &c.*

Deinde etiam ſeptimi clypei homines, *bürger der geſchlechte* dicti *Wapensgenoſſen*, contradiſtincti vulgari plebi, *den gemeinen leuten*, Reformat. Wormat. L. V. c. 5. *Sigelmeſſige*, d. Ord. Henneb. I. 1, 1.

Inſignia quandoque ex errore adſcita, ut Scheppenſtedi in Saxonia, quaſi à navi dicti, vide H. Conring. de Antiq. ſtat. Helmſtad. p. 67. ubi etiam de Galea, inſigni Helmſtadienſi.

Idem mihi videtur de inſignibus Sulæ, municipii Hennebergici, Soleâ.

Wapen, arma ruſtica, *wie ſie ſich zun fronen ruſten ſollen*. *Freyheitsbrief Caſtelbun*, ann. 1392. *Off ydem man nach ſiure macht, wapen und pherde ſetzen.* & alibi paſſim. Etenim *Wapen*, *waffen*, *waphen*, generatim denotat inſtrumenta, ruſtica & bellica, unde hæc ad illorum differentiam dicuntur *Wiggewaffene* in C. Cant. c. 4, 4. Kriegswaffen, *Wiggewaffene*, Willeram. ib. p. 68. n. 29.

WAGEN, WEGEN, WIGEN, movere, *bewegen*, de actu corporali.

Notk. Pſalm. LXV. 9. *In uuaga ne liez er mine fuozze.* in commotionem non dedit pedes meos.

[*Wagotun*, moti ſunt. Gloſſ. Monſ. pag. 323.]

Audere, Rh. de S. Annon. ỽ. 804.

Her quad, giwuge hers eincheinim manne.

Ajebat: Aude id ne ulli homini.

Wegen, *waga*, de actu mentis, conſideratio, ſpeculatio, ars.

Otfrid. de Poëſi Latina Lib. 1. Evangel. cap. 1, 52.

Iz mizit ana baga
al io ſulih uuaga.

Menſurat ſine hæſitatione
omnia hæc ars.

[Rectius *uuaga* hic videtur reddi per libram, ſenſu ſcilicet metaphorico. Scherz. Not. ad h. l.

Vuago, judicio. Gloſſ. Monſ. p. 381.

Wach, ponderavit. p. 335.]

Notk. Pſalm. XXXVII. 9. *So uuiget manne ſile harto, daz imo geſchehen iſt, ſo ſin ſiuftod ruode gelih iſt.* Sic conſiderat quis, apprehendit, multum duriter, id quod ei contigit, quoties gemitus ejus rugitui adæquatur. Idem Pſalm. LIV. 5. *min herza uuiget mir*, cor meum commotum eſt. Pſalm. XCVIII. 8. *So der man ieo bezzero iſt, ſo imo ieo barter uuiget an derro ubeltat*: tanto conſpectius in ſe crimen habet, quantò major qui peccat habetur.

Commovere, moleſtare, Notk. Pſal. CXLVI. 3. *Demu nu uuiget*, cui nunc moleſtum eſt.

Wigen, perpendere, æſtimare, *Geiler*.

Giuuuag, conſiderat, V. in G.

Wegen, commovere, dirigere, prædicare. Notk. Pſalm. XCVIII. 6. de Moſe: *Er uuegeta ſinen liuten alſo piſcofa tuont*, prædicabat populo ſuo ſicut epiſcopi faciunt. Pſalm. CI. 7. CXVIII. 158.

Scin uuagen, apparere. Fragm. colloquii Samaritani, ỽ. 55.

Herro, in thir uuigit ſcin
daz thu mabt for unſer giborana (ſin)

Domine, apparet
quod tu es è Majoribus noſtris.

Quem locum notabilem putat Lambecius, in quo, inquit, niſi fallor, latet mentio Prophetiæ apud Ebræos olim uſitatæ per ſplendorem Urim & Thummim in pectorali Summi Pontificis.

[*Wigit*. *Wigan*, bellare, pugnare. *Uuigbus*, caſtellum, fortalitium. *Uuigant*, bellator, bellicoſus. Præſenti autem loco verborum *micare* & *dimicare* ſignificatus haud dubie confunditur. Illud ſplendori proprie, hoc nulla ratione competit. *Scin*, ſplendor, lux. *Sceinen*, oſtendere. Willer. p. 39. 84. *Skeynet her ſih ſelbon*, oſtendit ſe ipſum. Luth. crebro hac phraſi uſus; *Es iſt gut ſchein*, luculenter apparet. Hæc Palthenius ad h. l. notat. p. 425.]

Eſt forma loquendi vetuſta, i. indicium, *ein ſchein reget ſich*. Otfrid. I. 18, 55. de lapſu protoplaſtorum:

Ni uuoltun uuir giloſſin,
Harto uuegen uuir es ſcin.

Noluimus obedire,
valde apparet iſtud. (adhuc)

Idem de eodem IV. 1, 92. *bartes ſcin uuagun*, durum exemplum dabamus. Conf. IV. 31, 66. V. ſupr. *Scin*.

Erwegen ſih eines boten. J. Feud. Alem. c. XXVI. §. 4. *Will der Herre ſich eines boten dahin erwegen*, i. e. *bequemen*, *einen boten zu ſenden*.

Wage, *wiege*, cunæ. Otfrid. I. 20, 26. *Thar es in theru uuagun leg*, ab incunabilis. Hiſtor. Lombard. in Vita S. Ambroſii: *Dies kint wart einmoles von ungeſchicht* (ungefär) *geſezt vire den palaſt in der wogen in dem hoffe, do kam fliegen ein Imbebinen und beſoſſent des Kindes antlit.* &c.

Wage, libra, ſtatera. Notk. Pſalm. LXI. 9. *Lukke ſint menniſcon chint an dien uuagon*. Mendaces ſunt filii hominum in ſtateris.

[*Waga*, ſtatera. Gloſſ. Monſ. p. 351.

Waga, libratio. p. 360.

Waga, pondus. p. 347. 393.

Wago, ſtatera. p. 335.

Wago, pondere. p. 334. 339. *Vrono uuago*, pondere publico. p. 327.

Wagun, ſtateris. p. 349.

Mit ſumes chirunnes wagu uuas, ſub quadam myſterii lance libravit. Iſidor. c. 4. 6. Pro *uuac* hodie *wog*, imperfectum verbi *wegen*. A Sax. *uuegan*, trutinare, ponderare, Angl. *to uueigh*. Hinc ſubſtantivum eſt AS. *wege*, Germani *wage* ſtatera. vid. Benſon. in Vocab. Palthen. Not. ad h. l. p. 406.

Mit iſarna pilegita wagana, carpenta ferrata. Gl. Monſ. p. 327.

Der uuagan in himle, arctus. Rhaban. Maur. Gloſſ.

Uua.

VVAG.

„ *Uuagan*, *wagen*, currus. Sic etiam Gl. B. „ *Arcturus*, *uuagan*. Haec vox parum ſono diſtat „ a modo dicto Gr. ἄγαννα. G. *Vagn*, *currus*, Ver. „ *J. p.* 269. *b.* In C. A. *wagid*, agitatus: *wegs*, „ motus. Isl. *Vaga*, *vagor*, *vehor*: *Vagn*, *currus*, „ Gudm. Andr. *Lex. pag.* 244. *b.* A. S. & Theot. „ *uuegan*, mouere, nobis *bewegen*. Aptiſſimum „ certe in noſtra vernacula currui a motu no„ men, vt Lat. a currendo, V. omnino Jun. *Gl.* „ *p.* 384. 385. qui tum *Wage*, libram, tum *Wa*„ *gen*, currum, hinc declinat, affinitatem quo„ que verbi Gr. ἄγειν (vnde ſine dubio ἄγαννα) „ obſeruat. Inde etiam omnia illa diverſarum „ linguarum nomina deſcendunt, quæ Palth. *ad* „ *Tat. p.* 342. in *Wage* attulit, [verba Palthenii v. „ infra in *Woge*] quae inter eſt noſtrum *Wogen*, in „ *Waſſerwogen*, fluctus, quos *motus* Virg. *I. Aen.* „ 135. dixit, Gall. item *vague*, mare, quod ad „ *vaga*, ſc. vnda Menag. *Or. L. Gall. p.* 708. *fin.* „ referre voluit. *Des Meerswag* extat *in* „ *Teurdank C.* 32. Etiam in *Heldenbuch II.* 166. „ *Wage* bis pro *mari* legas. In *praefat. Speculi Sueu.* „ Deus in commodum hominum *die Viſch in dem* „ *Wag*, piſces in mari condidiſſe dicitur. Dieс„ mannus. Spec. Gloſſar. Lat. Theot. pag. 28. „ ſeq.]

Wage, *woge*, fluctus. V. inf. *Woge*.

Wazzeruuegi, Notk. Pſal. CII. 7.

Wag-iſin, vomer. Notk. Pſalm. LXIV. 11.

WAGIRI, pop. Slavon. Vorburg. Vol. VIII. p. 345.

WAHEN.

Uuahen, memorare, prædicare, referre, enarrare. hodie *wæhnen*, *erwæhnen*.

Otfrid. I. 2, 31.

Nob in themo uuahen
thiu uuort ni miſſi fahen.

Nec in referendo
verba perperam capiam.

c. 23, 35.

Thar uuard ſus er ſin giuuaht.

Ibi fuit ſic ante ipſius mentio facta.

Id. III. 13, 25.

Ni giuuahines Druhtin furdir.

Ne commemores Domine ulterius.

Id. I. 11, 103.

Iſt ira lob iob giuuaht.

Eſt ejus laus etiam commemorata.

Id. I. 5, 84.

Arunti filu uuabaz.

Nuncium multum commemoratum,
prædictum à Prophetis.

[Reddendum arbitror: nuncium valde eximium. Scherz. in Not.]

Id. I. 27, 11.

In uuysduame ſo uuabi.

In ſapientia ſeu ob ſapientiam tam commemoratus, laudatus.

[In ſapientia tam præſtanti. *Wabi* eſt præſtans, eximius, ſingularis. vide Otfr. I. 17, 30. Scherz. Not. ad h. l.]

Ib. ℣. 59.

Uns zaltun ſie ofto uuabaz.

Nobis retulerunt ſæpe commemorabilia.

[Hoc quoque loco *Wabaz* per eximium reddendum eſſe ſtatuit Scherz. Not. ad Otfrid. I. 5, 84. atque Stadenii verſionem probat, qui h. l. ita vertit. *Sie ſagten uns offt treffliche dinge*, *und manches wunderliches*.]

Id. I. 17, 30.

Zeichan uuabi.

Signa memorabilia.

Id. I. 9, 1.

Thes er ward giuuabinit.

Cujus is admonitus fuerat.

Id. IV. 7. ult.

So biar fora uuard giuuabt.

Sicut antea fuit dictum.

Willeram. In Cant. c. 1, 11. *Wabe golt chetenon*, memorabiles catenæ aureæ. Fr. Jun. ib. p. 15. putat eſſe molles, *weiche*.

[Stadenius minime Junio aſſentitur, ſed dicit antiquos *uuebe* uſurpaſſe pro polito, eximio, ſubtili. vide Scherz. Notas ad citatum Willerami locum.]

Eodem etiam refero illud in Rhythm. S. Annon. ℣. 653.

So dede imi Got alſo dir Goltſmit diit,
Sor unirkin uuillit eine nuſ, bin güt.
Diz golt ſiudit her in eimi uiure,
mit uuebim uuerki diit her ſi tiure.

Sic fecit ei Deus, ſicut aurifaber facit,
Si conficere vult Nucem bonam.
Aurum coquit in igne,
Laudabili opera facit eam pretioſam.

Gewaht, memoria. *Do zegieng dero ubelon gewaht mit demo ſcalle*. Periit memoria malorum cum ſonitu. Notk. Pſal. IX. 7. *Daz is furder nehein geuuaht ne ſi*, ut nulla deinceps memoria ſit. Id. Pſalm. XXVII. 5. Adde Cantic. Deuter. c. 32, 26. Pſalm. CXIX. 7.

Kewahtelich, memoriale. Notk. Pſalm. CI. 13.

Wahpilide, figuræ, typi, qui ad aliud ſe referunt. Notk. Pſalm. LXXII. 2. vide ſupra *Bilidi*.

Wacht heil, formula ſalutis apprecandæ, in potando. Galfr. Monum. Lib. 6. de Reg. Britann. c. 12. v. *Heil*.

[*Wahſprablero*, dialectice. Gloſſ. Monſ. pag. 348.

WAHS, *wahſen*, creſcere.

Wahsmo, *wahsmen*, *giſegenot ſi thie wahsmo tinero wamba*, benedictus ſit fructus ventris tui. Tatian. c. 4. 3.

[*Awahſen*, creſcere. *In gilimphit uuabſen mih zi minnironne*, illum oportet creſcere, me autem minui. Tatian. c. 21. 6. Eſt *Wahsmo* incrementum,

tum, quod est in Gl. Lipſ. Germani nunc *wachsthum* vocant. Huc pertinent quæ Junius notat ad Willer. pag. 59. 60. & in Gloſſar. Goth. v. *uuahsgan*. Conf. Somner. v. *uueaxan*. Fallor autem aut ex hoc loco Tatiani emendanda ſunt verba Otfridi I. 6, 15. *iſt furiſto alles uuibes uuahs ino reves thines*, quodſi enim pro *uuahs ino* legatur *uuahsmo* commodus inde ſenſus hic enaſcitur: Et princeps omnium ſanctorum fructus ventris tui. Palthen. Not. ad h. l. p. 299. ſeq. Ubi quidem recte *wahſmo* pro *uuahs ino* ap. Otfridum legendum eſſe monet, quam lectionem Scherz. in Notis ad eundem è Codic. Vindob. & Vatic. firmat, verſio tamen Schilteri, judice eodem Scherzio, Palthenianæ præferenda.]

Genimen, fructus. Otfrid. IV. 10, 11.

Ni drinku ih, rehto in uuara,
thes rebekunnes mera,
Fon them uuahsmen furdir.

Non bibam (dico) recte in veritate
de vite hac amplius,
De hoc genimine porro.

[Potuiſſet *wahſmen* verti per *fructum*. Scherz. in Not.]

Ætas, Otfrid. I. 22, pen.

Tha3 Kind theh io filu fram,
ſo ſelben Gottes Sune zam,
In uuahſmen ioh giwizze.

Puer hic proficiebat multum,
prout Dei ipſius filium decebat,
Ætate & ſapientia.

[*In wahsmen*, κατὰ πόδα reddendum eſſet, *in incremento* ſcil. corporis. Scherz. in Not.

Wahſin lazant, nutrient. Gloſſ. Monſ. pag. 341. *wohs* vel *deb*, crevit. p. 325.

Wahſanni lazent, nutrient p. 385.

Wahſan lazit vahs, laxaverit comam. p. 382.]

Giuuahſti, ſtatura. Tatian. cap. 38. 3. vide lit. G.

Washeme, fructus: à creſcendo, & *wasmo*, idem. Gl. Lipſ. ubi *Somner. Fructus Sax. wæſtm. fructifer, wæſtm. berende.* Lego: *wahſemo.*

WAHT, *uuahtono*, vigiliæ. c. 8. 11. 18. *uuahta de nacht*, vigiliæ nocturnæ, c. 9.

Zi uuahtom, ad vigilias. c. 10. *in uuahtom*, in vigiliis. c. 9. Kero.

Uuahta ſinas dionoſt, Otfr. I. 16, 24.

[Codices Vindob. Vatic. & Flacius legunt pro *uuahta*, *vahta*, Scherz. Not. ad h. l.]

Notk. Pſalm. LXXXIX. 5. *So ein uuahta dero nieht*, ſicut vigilia in nocte.

Uuahten, vigilare. Otfrid. IV. ult. 1.

Oba uuir uuollen uuahten
mit gitrahton filu rehten.

Si volumus vigilare
meditationibus multum rectis.

[*Uuahtent*, excubant. Gloſſ. Monſ. p. 340.

Uuahteri, vigil. p. 343.

Wahtun inan, ſuſcitaverunt (diſcipuli) eum (Jeſum.) Tatian. c. 52, 4.

Wahtun, eſt à verbo *uuahan* vel *uuachan*. *Warum hirta uuahbhante*, erant paſtores vigilantes. Tatian. c. 6, 1. Germanis hodie *wachen*, ſed quod non amplius expergefacere, ſed expergiſci & vigilare ſignificat. Prius vero Germani *auffwecken*, & *upwæckia* Sueci dicunt. Palthen. Not. ad h. l. p. 371.]

Burgwahtela, vigiles arcis. C. Cant. 3. 3.

Uuahtura, C. Cant. 5, 7. [noſtra editio habet *uuahtare*, cuſtodes.]

Gewaht, ſpecula, Notker. Pſalm. XXVII. 5. [Memoriam hæc vox notat, ut ipſe Schilterus eam in not. vertit, qui h. l. etiam paulo ante in *Wahen* ad *Gewaht*, memoria, adduxit.]

Waita, vigiliæ, inde *Guaita*, *Gueta*, *Gaita*, excubiæ.

Aguayt, inſidiæ, *Aguitare*, inſidiari. v. Du Freſn. Gloſſar.

S. Hieron. T. 3. Epiſt. ad Cyprian. Presb. pag. 67. *Nox in quatuor vigilias dividitur: quæ ſingulæ trium horarum ſpacio ſupputantur.* V. & *Nacht.*

WAIBEN die Van, Fragm. de B. H. ℣. 2908. v. & *Weben.*

[Pro *waiben* legendum eſſe *waiben*, i. e. *weben* Scherz. in Notis cenſet. conf. ℣. 4049. ubi eadem phraſis occurrit, & à Scherzio eodem modo corrigitur.]

WAIBEL, *weibel*, pro apparitore in Jure Auguſtano MS. ſæpiſſimè occurrit.

Rupertus Imp. an. 1408. *Amman oder Weibel in Altorf nit zu ſezen, der nicht ſechs jar burger daſelbſt.*

Lib. Salic. Monaſt. Ebersh. de Curia Dominica in Sigolzheim: *Des weibels recht iſt och, das er zu den vier dingen gebieten ſol den hubern.*

WAITIN, genus coloris, *weis*, Fragm. de B. H. ℣. 4050.

[*Waitin*, denotat colorem rubrum, ſed viliorem, & qui ad flavum inclinat, Menning. Twinger. in Voc. Germ. Lat. *weite farwe*, ſandix. In Gnomol. meo MSC. lat. 18. legitur:

Gel grüne weitin
Das ſol die nydtfarbe ſin.

Scherz. Not. ad h. l.]

WAL, bene: *wol.* v. *uuela.*

Wala liconti, beneplacito: Gl. Lipſ. Somner. *Hoc nobis wellliking, à Sax. wellicung; quod compoſitum ex well, bene, & licung, placitum.* v. ſup. *Lic.*

Wala nu, agedum: *wolan.* Iſid. 3, 6.

Walon, bona. *Otwalon*, divitiæ. Notk. Pſal. XXXVI. 3. vid. lit. O.

Walaeliti, poſſeſſiones, Iſid. c. 6.

[In editione Paltheniana legitur *in dheo uualaehti des euuighen libes*, æternæ vitæ poſſeſſionem. vide ſupra *Eht.*]

Walapauz. v. *Balepauz.*

Des WALDES *ſihhure*, eremi ſecuri. Kero. c. 1.

Waldlihbero chunni, heremitarum genus. Id. c. eod.

Waldboten. v. *Bot.*

WALLEN, bullire, ſcatere, *ufwallen*, *ſieden.*

Walonti, Otfrid. III. 2, 14. de ardore febrili filii Reguli:

Quad:

VVAL.

Quad: er binoti
lagi da uualonti.
Dixit: (quod) is anxie
jaceret fervescens (ardore febrili.)

Wallan, fervescere. Gloss. Monf. p. 348.
Wallent, bulliunt. p. 348.
Wallentes, ferventes. p. ead.
Uuallenten, ferventibus. p. 344.
Wallit, bullientis. p. 413.
Walle, ferveat. p. 389.
Welun, efferbuerunt. p. 347.
Wiel, efferbuit. p. 339.]
Walplot, Fragm. de B. H. ỳ. 3022.

[*Walpluot*, (ita in nosta editione exprimitur) forte est à *wal* quod Anglo-Sax. cædem, pestem significat. Benson. in Vocab. Angl. Sax. *wale*, cædes, pestis. Gothis *Valur*, denotat stragem, cæsorum cadavera. *Valholl*, orcus. *Valkyriur* parcæ præliantium fata dispensantes. *Valruf*, hominis occisi spoliatio. vid. Verel. in Ind. Ling. Goth. ut adeo *walpluot* sit sanguis, cujus effusio cum morte conjuncta est. Scherz. Not. ad h. l.]

Walo, tepide, Kero. c. 5.
Utwalle, scateat, Gl. Lips. de fontibus.
Wala, *wal*, abyssus, Gl. Lips. Somnerus: *Abyssus*, *profundum*, Saxon. *neowolnezze*; *Wala autem*, *ut & nostratium well*, *puteus*, *à Sax. waellen*, *& wellen*, *bullire.*

WAL, *Wale*, *Walstet*, locus prælii, Fragm. de Bell. Hisp. 3443. 3065. 3177. 3212. Vulgo ab electione & destinatione, unde & formula: *Feld dem feinde geben.* supra. Bartholinus L. 2. Antiqu. Dan. interpretatur, quasi locum cæsorum.

„ *Walstet*,) Locus prœlii, stragis, ubi corpo„ ra in prœlio occisorum relicta. Non compo„ nitur hæc vox ex *wehlen*, & *stete*, *stat*, quod „ locus ad pugniam sit electus; sæpius enim in„ sperato congrediendum exercitui: sed ab an„ tiquo Gothico, *Val*, *Valr*. cadavera cæso„ rum, quæ vox in compositione etiam conno„ tat bellum. Heruor. Hist. Verelii, Cap. X. „ *Gaf pa Odin oc val pan allan.* h. e. Cadauera cœ„ sorum Odino sacra suspendit. *Valblystr*, lituus „ bellicus. Verel. ibid. Chron. Norweg. *Val*„ *slenga*, funda bellica, quæ occidit & proster„ nit. *Walraf*, hominis occisi spoliatio. in Leg. „ Bojor. tit. 18. *Valaraupa.* idem. *Valsleggiur*, „ Clauæ bellicæ, Verel. Ind. Scond.

„ Heldenb. P. II. p. m. 179. b.

„ *Maniger haiden wart gefellet*
„ *Todt nider auf der wal.*

„ *Walfisch*, proprie est Ceti occisi cadaver, „ *nicht ein grosser fisch in den wellen*, *oder der wallet*, „ *weil er nicht anders*, *als wann er tod*, *gefangen* „ *wird.* *Valholl*, *Walhalla.* *Hol*, *Hal* est aula. „ Palatium. aula Odini.

„ *Vallrynda*, sic exponente Saxone, Lib. „ VII. cadaverum vel stragis puteus est.

„ *Valstole*, in Chronol. A. Sax. Sedes stra„ gis est.

VVAL.

Valfaudr, pater cæsorum, dicebatur *Odinus.* „ vide Barthol. L. II. c. 8. de causis cont. a Da- „ nis adhuc gentilib. mortis. „

Walfahrt, profectio ad loca religiosa, ubi „ Sanctorum corpora condita. Loccen. in An- „ tiq. S. G. L. II. 2. 6. p. m. 163. „

Otfrid. L. III. 2, 14.

Quad er binoti „
Lagi da uualonti. „

Er sagte dass er schier „
lege da zu sterben. „

Unde apparet, Francis hujus vocis vim & „ usum non fuisse ignotum. Hæc Palthen. „

WALEN, ludere. J. Arg. Cod. MS. E. f. 85. *Von spile und von walende: Nieman uf des andern lip noch gut spilen*, *wande umbe alse vil pfennige*, *alse er danne zumale bi ime hat. Es en sol ouch nieman uf des andern pfant spilen noch waln.* Hinc adhuc moris Numburgi in Thuringia tempore Paschali, ludus qui dicitur *Eyer walen.*

WALLEN, *ferwallen*, ambulare, Otfrid. IV. 9, 52.

Job thie mit imo in note
uuarun uuallonte.

Atque qui cum ipso in periculis
erant ambulantes.

Id. V. 20, 148.

In hus mih oub intfiangi
the'ih uuallontini giangi.

In domum me quoque recepistis
cum peregrinans irem.

[Legendum ut MSC. Vind. & Vatic. indicant, *uuallonti ni giangi*, ne peregrinus irem. Scherz. in Not.]

Notk. Psalm. XVIII. 7. *Er uuallota fone obenahtigemo himele*, à summo cœlo egressio ejus. Id. Psalm. LVII. 4. *Sie feruualloton fone demo buche*, erraverunt à ventre. Adde in Symb. Athan. ỳ. 4.

[*Walagota*, ambulavit. Gloss. Monf. pag. 330.]

WALFART, profectio peregri suscepta. perperam Bartholin. L. 2. Antiq. Dan. interpretatur quasi *locum cæsorum.*

WALE, peregrinus, alienigena, unde *Wahlen*, Galli. Chron. Königsh. c. 2, 11. *Wahle von der hohen Sé*, Galli ab Oceano. Idem c. 3, 76. *Romer und die Wahle*, Romani & Itali. Nimirum duplex est significatio *der Wahlen* & *der Welschen*, quandoque enim pro Gallis, interdum etiam de Italis accipi solet, id quod ex contextu discernendum est. Et primo ac regulariter de Gallis: Boxhorn. *Orig. Gallic.* c. 4. *pag.* 78. ostendit Gallos & Wallos eosdem in Belgio & Anglia. Wallonicam linguam esse Gallicanam, *Chifflet. Vindic. Hisp. p.* 83.

Welsch Franckreich, Francia occidentalis, *Chron. Konigsh.* Supplem. p. 428.

Run-gualia, *Roncalia*, colloquium vel Comitia

WAL.

tia Gallorum seu Impp. Francorum & Germ. v. sup. in R.

Welsche Bisthum: Bisanz, Tolle, Virdun, Losan, Genff, Mez, Camerach, Luttich: & *Welsche Stätte* cognomines recensentur in Actis Comitior. Noric. 1431.

Grauschafft Lutzenburg in Welschen Landen, Lib. MSC. Archiv. Palat. 1356.

Wir Baldewin - durch welsche Lande Erz Canzler, in Diplom. de an. 1356.

Der Erwurdige Wernher Erzb. zu Triere, des Heiligen Richs, in welschen Landen Erzcancler, Rupert. in Diplom. super Abbatia in Primua an. 1401. Coloniensis vero ibidem audit *ErzCanzler in Italien*, Diplom. Civitatib. Imper. & tribus Electoribus Ecclesiasticis dato *uf dem Felde vor Francfurt ♂. nach S. Mich.* 1400. Chron. Königsh. c. 2, 18.

II.

De Romanis & Italis, Acta Comit. Norimb. 1470. *Arbeit und Handlung uf den tagen in Welischen und Teutschen landen.* Comit. Lindaviæ 1496. *Welsche lande.* Chron. Konigsh. c. 2. §. 94. *Italia, das ist Welschland.* c. 2. §. 149. Eidem tamen etiam pro Gallia venit. c. 2. §. 64. c. 3, 59. c. 5, 12. c. 3. append. §. 21. c. 4, 3. præsertim Cisalpina. v. sup. *Rungalle.* *Waliland*, Italia, Rhythm. de S. Annon. ℣. 384.

III.

De Latinorum lingua. Notk. Psalm. XXXI. 9. *Latine, in uualescun.* Psal. LXXXIX. 5. Romani *chedent* vulgariter, *in uualescun.* *Heinrich von Veldeck*, concludens Historiam belli Trojani rhythmis Germanis sub Hermanno Landgravio Thuringiæ qui obiit an. 1215. conscriptam, referente Lambec. L. 2. B. Cæs. c. 8. pap. 949.

Nun sind wir enden daz Puch,
Et dunckt dem Mayster gnuch,
Der es us Welsch kert,
Zu Tütsch er uns lert,
Daz was von Veldeck Haimrich:
Daz ist wissentlich
Daz er tüchten kund &c.

Der Teutschen welsche sitten taxantur Obs. 17. ad Konigsh. p. 912.

De genio Gallorum & Italorum invicem. Aen. Sylv. Ep. 11.

WALHEY. v. *Bega.*

[WALHOLANT. Callia. Gl. Monf. p. 417. forsan legendum Gallia.]

WALM, fervor: c. 41. *walme*, fervore. c. 66. *des libes walme*, conversationis fervore. c. 1. Kero. à *wallen*, supr.

WALMUNDEN, pro falso tutore declarare. J. Prov. Alem. c. 63. vid. supr. *Balmunden.*

WALT, potentia, Otfrid. ad Ludov. R. ℣. 54.

[In MSC. Vindob. pro *walt* legitur *riat* vide Scherz. Notas.]

Walten, dominari. *Waltantem*, potentibus. c. 20. Kero.

Weltist thez urdeiles. Otfrid. V. 24, 25.

Thu weltist ouh ana thes
thesselben urdeiles.

WAL.

Tu potens es etiam absque hoc
istius sententiæ.

[Tu disponis etiam tuo jure
de illo (extremo) judicio.
Ita Scherzius h. l. vertit in Not.]

IV. 4, 85.

Thu uueltis liutes manages.
Dominaris tu super populos varios.

Id. III. 7, 11.

Tho Drubtin uuoltes uualtan,
fon themo grabe irstantan.
Cum Dominus volebat dominari
à sepulchro resurgens.

[Cum Dominus vellet id disponere,
ut ex sepulchro resurgeret.

Ita hunc locum mallet reddere Scherz. in Not.]

Waldansal, dominabitur, Gl. Lips. Somnerus: *Dominari. Saxon. wealdan.* *Hinc dominatio, ditio, authoritas, præcipuè Regum & Principum, eis anwe-ald & wylding.* *Hinc etiam sceptrum gubernare, nobis vulgò, to weild the scepter, alias to sway the scepter.*

Waltige, Notk. Psalm. XXVII. 7. *Uuillo waltiga geiibt tuon ih imo an dien.* Volo validam confessionem facere ipsi in his.

[*Waltpodin*, *Gewaltboden*, legati, præsides. Rhythm. de S. Ann. §. 30.

Waltin. *Lante des die gutin ouch solin waltin:* terram quam boni debebant colere. Rhythm. de S. Annon. §. 49. Reines. Vocab. Theot. MS.]

Walten, custodire, Otfrid. IV. 36, 17.

Nu heiz thes grabes waltan.
Jam jube sepulchrum custodire.

Welter, procurator, *gewalthaber*, Chron. Königsh. c. 5, 196. fi.

Lantwalton, *Landsherrn*, Proceres terræ. Otfr. I. 27, 18.

Selbwalt, liberum arbitrium. Notk. Psalm. LXXVIII. 9.

[WALTHUNDE, lupi. Rhytm. de S. Ann. c. 10. Reines. Vocab. Theot.]

WALWURFF. v. *Balwurff.*

[WALZA, pedicas. Gloss. Monf. p. 336.

Walzit, volvit. p. 389.

Walzo, deliberatione. p. 388.]

WAMBA, *buuamba*, *Womb*, venter, uterus. Isid. c. 9. Tatian. 4, 3. *Thie uuabsimo thinero uuamba*, fructus ventris tui.

[Vox *uuamba* est usitatior Willeramo, sed Gothis usitatissima. vid. Jun. Gloss. Nec eadem A Saxonibus ignota fuit, uti ex Somn. v. *uuamb*, patet, atque inde modernum illud est Anglorum *the uuomb*, uterus, unde crediderim originem ducere eorundem *uuoman*, quo fœminam designant, quasi *uuombman* dicant. Conf. Gloss. Lips. in *uuambon*. Palthen. Not. ad h. l. pag. 300.]

Chint in uuambo kifestinot, Gloss. Vet.

Notker. Psalm. LXXI. 6. *In finero muoter uuomba.*

Wil-

WAM.

Willer. in Cant. p. 29. n. 14. 90. n. 39. 128. n. 54.

[*Wampa*, ventricum. Gloss. Monf. p. 323.

Min vuampa sueririt mih, ventrem meum doleo. p. 336.]

Wambesch, thorax, ventris & pectoris munimentum, Chron. Königsh. c. 2, 184.

Wammes, armaturæ genus. Diploma Joh. Comitis Sponheim. an. 1331. *Wer sein zwey wammesser nit en hat, der sol geben* 2. ß. *Munz.* vide *Plaute.*

[*Wameslos* est in Cod. Ev. Cotton. ut Hickesius observat, pro immaculatus. Anglo-Sax. *uuam*, *uuamme* est livor, menda. Scherz. Not. 5. ad Keron. p. 27.]

WANEN, opinari, *Wan*, opinio. Kero: *uuannant*, putaverint. c. 1. *Wanne*, æstimet. c. 7.

[Adde ex Kerone: *Uuanant*, existimant. Prol. p. 18. putant. c. 1. *eouuebt uuannant*, aliquid existimant. c. 5. *uuane*, æstimet. c. 7. *scultikan sih uuananti*, reum se æstimans. c. 7. *uuannente*, exæstimantes. c. 65. *uuanente pitumees*, æstimati sumus. c. 7.]

Otfrid. I. 18, 29.

Thu ni bist es, uuan ih, uuis.

Tu nec es ejus rei, opinor, intelligens.

III. 21, 22.

Thiu blinti uns, uuan ih, uuurti
fon Adames giburti.

Cœcitas hæc nobis, credo, contigit
ex Adami generatione.

IV. 24, 43.

Job uuanen uualtan uuolle
ther Keisor ubar alle.

Et putamus quod gubernare velit
Cæsar super omnes.

conf. V. 10, 29. I. 27, 21. Notk. Psal. LXVII. 17. *Ziu anauuannont ir sin andere berga birige*, ut quid suspicamini montes uberes.

Uuanta, putabat, Otfrid. I. 22, 21. & 23.

Uuannana, opinio, opponitur *redina*, vero, Otfrid. IV. 30, 65.

Nist thiz alles uuanana,
ni si fines selbes redina.

Nec est hoc omne fictum
sed sui ipsius verba.

[*Wanana* non denotat fictum: *alles* quoque interdum *aliud* significat, itaque h. l. ita verto:

Nec est hoc (quod ei objiciamus) aliunde
nisi ex ipsius verbis, seu assertione.

Ita Scherz. in Not.]

Uuandôs, existimasti: Gloss. Lipf. ubi Somnerus: *Existimare, opinari, arbitrari, Sax. Wenan: unde nostrum to ween, eopse sensu: ut cum dicimus, I weene, i. e. ego existimo. Qui sui ipsius opinioni nimium fidit, nobis dicitur to overween, dum rem vocamus over-weening. Saxon. oferwennysse.*

WAM.

[*Was uuanis these knebt si?* quid putas puer iste erit? Tatian. c. 4, 13. Primitivum adhuc Germanis in usu est *uuahn*, opinio: inde *uuanan* opinari in Gloss. Boxh. *uuannu* reor, spero, *uuanant pim* ratus sum. Conf. Otfr. I. 9, 78. AS. est *uuene* opinio, *uuenan* opinari. Vid. Benson. in Vocab. Unde nostrum *erwehnen*, opinionem verbis declarare. Huc pertinet Gothicum *uuengan* putare, de quo vid. Jun. in Glossar. Belgæ hodienum modo loquendi scribendique inter Francos Saxonesque medio *uuaenen* dicunt. Palthen. Not. ad Tat. p. 305.

So man denne uuanit, daz sie pidem uuizzun alleromeist kamah uuesan, ut existimentur quidem tormentis aptari. Gloss. Monf. p. 401.]

Ubaruuanida, superbia. Notk. Psalm. XIX. 7.

Die uberuuan, superbos. Id. Psalm. XXVIII. 5.

Biuuanen, reputare, imaginari. Otfrid. I. 25, 15.

Uuio mag ih biuuanne [biwanen] *thanne mich*
the iz si min ambaht ubar thih.

Quomodo possum reputare hinc me,
quod id sit munus meum super te.

Wan, fides, Otfrid. I. 2, 41.

Ih zellu thir in uuan,
Confiteor tibi in fide.

ỷ. 45. *Then uuan zellu ih:* fidem profiteor ego.

V. 6, 55.

Giang after imo in then uuan
tho er inan sah thara ingan.

Accedens post ipsum ad fidem (in fiducia)
cum ipsum videret eo ingredi.

[*In then uuan*, redderem, in opinionem, sententiam scil. Petri. Scherz. At mihi vox *uuan* hic videtur omnino, fidem notare. verba enim Johannis Otfridus hic refert, è c. 20, 8. *Tunc ergo introivit & ille discipulus, qui venerat primus ad monumentum & vidit & CREDIDIT.*

Uuanu, credas, Otfrid. V. 4, 21.

Ni uuanes, ne credas. Otfrid. V. 7, 55.

Wan, spes. Kero: *Wan*, spem. c. 3. *fona uuane*, de spe. c. 7. *wani in inan*, spera in illum. c. 7.

Wanamemes, speramus. Prol. p. 15.

Farwannan, desperare. c. 4.

Urwanas, v. in U.

Unuuan, desperatio. Otfrid. V. 4, 39. [Consternationem significat: de mulieribus enim ad sepulchrum Christi accedentibus dicitur:

In mihilan unuuan
thaz ketti fundum indan.

In magna consternatione
vinculum reperiebant apertum.]

Zuwanente, sperantes. Tatian. cap. 32, 8. *Niouuiht zuruuanente*, nihil inde sperantes. [Primitivum est *wanen*, quod & sperare significat.

WAN.

Wir wantumes, nos ſperabamus. Tat. c. 225, 3. Præfixum vitio vix caret, legendumque potius *zuawanente*, quemadmodum *zuakan*, accedere, *zuauunſcante* adoptantes, *zuaprungante*, adplicitos, *zuakakebane*, attributi &c. dicitur in Gloſſ Boxhorn. conf. Kero paſſim. Eſt tamen apud hunc ipſum *zurgiſt*, deditio. Palthen. Not. ad Tat. p. 360.]

Wan, ſpes falſa. Otfrid. *Nalles wan*, nihil falſi, II. 2, 37.

Theiſt algewis, nalas uuan.

Hoc omnino certum, non falſum.

Id. IV. 16, 50. *Ni uuanu :* nec falſo.

v. *Leitwende. Palswende.*

Ana wan, abſque fraude, Otfrid. IV. 3, 27. c. 10, 21.

Uuaniano, idem. Rhythm. de Ludov. R. ℣. 16.

[*Ana uuani*, ſine ſpe. Otfrid. I. 4, 95. vide Notas.]

Wan ſint, deſunt. c. 53. *wan iſt*, deeſt, c. 2. *wan weſan*, deeſſe. c. 38. Kero.

Goth. *wan iſt*, deeſt, Marc. X. 21.

[*Enu uuas jouuibtes uuan?* Nunquid aliquid defuit vobis? Tatian. c. 166. 1.

Wan, defectus. Vid. Jun. in not. ad Willer. p. 72. & in Gloſſar. Goth. v. *uuan*, itemque Loccen. Lexic. Sueo-Goth. v. *wangömslo*, *wanmätt*. Angli hodie *to uuant* egere dicunt. Suecis *wanähra* eſt dedecus, *uuanhopp* deſperatio, *uuanmechtich* impos, *uuanskapa* deformis, *uuantro* diffidentia &c. Germanis *wanwitzig* delirus, *wanſinnig* amens &c. quaſi defectum honoris, ſpei, virium, formæ, fidei, rationis, ſenſuumque dicas. Palthen. Not. ad Tat. p. 387.

Wanevuiza, vecordes. Gloſſ. Monſ. p. 351.]

Wanig, indigens, Willeram. p. 128. [n. 53. Textus habet *anig*, pro quo Junius legendum putavit *wanich*, vel *wanig*. Scherzius vero nihil in textu mutandum eſſe cenſuit.] v. *Weng*.

Weneger, modicus, Gl. vet. parvus. Willeram. p. 29. n. 14. *den uuenegon dieron. nieth den michelon*. 32. n. 15. [in qua legitur *vuinion iro slaffes.*]

Wan, debilis. *ſib wanen*, debilitati. Otfrid. I. 22, 115.

Nob ſin giuualt ſib uuanota,
thaz er in thionota.

Nec ejus (Jeſu) potentia debilitata,
quod ipſis (parentibus ſuis) inſerviebat.

Kero: *wanaheilem*, debiles. c. 39. *wanabeileem*, debilibus. c. 36.

Wanbeilaz debile. c. 27.

[*Wanabeili*, debilitas. Gloſſ. Monſ. p. 389. vide *Heil*.

Wantotun, debilitabant. p. 359.]

WANEN, vereri. Notk. Pſalm. XX. 12. *Diu leid dero ſie ſelben in uuandon ube ſie, an dib keloubtin. Sie beuuandon ſib todes fone Romanis, den cherton ſie an dib.* Ea mala, quæ ipſi verebantur ſuper ſe, in te conſpirarunt. Verebantur interfectionem à Romanis iſtam convertebant in te.

WAN, *wänen*, *gewänen*, hodie *erwehnen*, mentionem facere, Notk. Pſal. VI. 6. *Din ne gewanet nebeiner in tode*, non eſt in morte qui memor ſit tui.

Allas wanan, aliunde: Kero. c. 38.

WANEN, *uuonen*, manere, Notk. Pſalm. LXXXVII. 17. *Gotes abolgi uuanet uffen imo*, ira Dei manet ſuper eum.

Uuanen, ſolere, *gewonen*, *gewont ſein*. Notk. Pſalm. LXXXVIII. 44. *Unmanege febtente uuaniton manigo nider slabin :* pauci dimicantes ſolebant multos proſternere.

Dagewan, v. in *Dag*.

WANDEL,

WANDALI, *Wandeler*.

Vandalii *Tacito de M. G.* 2. Vandili & Vindili *Plinio L.* 4. *c.* 28. *p.* 477. Germaniæ populus, ubi Mekelb. & Pomerani, *Harduin. ib.* Vandalici montes ubi Albion effluit, *Dio L.* 55.

Alii à *Venedis*, quos cum *Fennis* Tacitus dubitat Germanis an Sarmatis aſcribat, *c.* 46. multum ex morib. Germanorum traxiſſe, de lingua nihil habet. Ad Sarmatas & Celto Scybas mixtosque populos refero. Hi Venedi ſucceſſerunt ad Mare Balthicum Vandalis per orbem terrarum migrantibus. *Wenden*, Lingua horum Slavica aut Scythica dialectus fuit. His ſuperatis à Saxonibus, Germanica lingua reducta, reliquiis Slavicæ apud victos manentibus.

Vandali Infirmiſſimi populorum Teutonicorum, *Salvian. L. VII. de G. D. p.* 157. & *ignaviſſimi. p.* 158.

Pudici barbari, *Salvian. L. VII. de G. D. p.* 157. 177. *latius*. 180. magis quàm Gothi. *p.* 183.

Religioſi, *Salvian. L. VII. p.* 160. *ſeq.* 163. 165.

Hæretici, non pagani in ſeculo quinto, tempore Salviani. *L. V. de G. D. p.* 101. ſicut Gothi.

Ariani & maximi perſecutores orthodoxorum & Romanorum in Africa, *Victor. Uticenſ. de Perſec. Vandalor.*

Bibl. Patr. T. II. p. 414.

Vid. Vorburg. T. VI. p. 159. *T. VIII. p.* 213. 338. *Wandali.*

Sclavi, id. T. VII. p. 107. 141.

WANDEL, damnum, J. Feud. Alem. c. 16. *noch keinen wandel damit getun, das es dem andern geſchaden möge.*

Wandal, *wandal tun*, *kar und wandel*, ſatisfactio, reparatio damni. *V. Laſter.* v. Form. *libelli an.* 1425. *in voc. Eren.*

Lipuuandil, converſatio, Notk. Pſalm. XCIII. pr.

Wandelchoſen, garrire. Notk. Pſalm. LXXVI. 12.

[WANGA, maxilla. Gloſſ. Monſ. p. 409. vox hodienum uſitata.]

WANGTA, deficit. Otfrid. III. 4, 13. *uuangta zuein, thero jaro fiarzug ni uuas*, deficiebant duo,

WAN.

duo, anni eorum quadraginta quin essent, h.e. erant anni 38. v. *Wenken* & *Wangen*.

[VANDIHO, *Vuantlibo*, impie. Gloss. Monf. p. 336.]

WANN, si, quando.

Wann, *Want*, quia, namque, J. Alem. Prov. c. 153. Lambec. Bibl. Cæs. c. 8. L. 2. p. 825. Sic & Gothis utrumque significat. Joh. VI. 25. Matth. VII. 14.

Wanne, olim. Otfrid. I. 23, 121.

Thaz thih thaz fiur uuanne
jamer ni brenne.

Ut te ignis aliquando
in æternum ne urat.

Id. V. 8, 97.

Gab io uuib uuanne
themo gommanne
Bittiri todes.

Dedit sane mulier (Eva) olim
Viro
Amaram mortem.

Conf. I. 23, 57. II. 4, 155. c. 12, 118. c. 14, 151. V. 6, 103.

Wanne, forte, Otfr. III. 1, 21. c. 4, 9.

In thesen buachon uuanne
ih auuiggon ni gange.

(Ut) in hoc libro forte
ego in avia (devia) ne eam.

Jo uuanne, olim. Otfrid. I. 10, 25.

Sos er gibiaz iouuanne
themo drut manne.

Sicut promisit olim
fideli viro (Abrahamo.)

Aliquando, Otfrid. I. 2, 35. IV. 30, 18. ad Ludov. ℣. 41.

Al zit io uuanne, omni tempore. Semper aliquando: est Germanismus. Otfrid. IV. 29, 111.

Jo wanne ni, nequando. Otfr. II. 4, 119.

Thaz thin fuaz iouuanne
in steine ni firspurne.

Ne pes tuus forte
in lapidem impingat.

℣. 199.

Ni brast iro iouuanne.

Non indigebat horum ullatenus.

Ni uuanne, nisi. Otfrid. II. 12, 33. IV. 4, 147.

Ni uuanes, Otfrid. III. 20, 152.

So ni uuanes gisahi.

Sic necquicquam false videret.

Nieuuanne, nunquam. C. Cant. 7, 2.

[*Wanan* unde. *Wanan weiz ih thaz?* Unde hoc sciam? Tatian. c. 2. 8. Hodie Germani dicimus *wannen*, *von wannen*. Palthen. Not. ad h. l. pag. 290.

So so ih meist wanniu, utpote. Gloss. Monf. p. 407.]

WAN.

Wannana, quare. Otfrid. I. 1, 65.

Wannana sculun Frankon
einon thaz biuuankon.

Quare debent Franci
soli hoc negligere [evitare.]

[*Wannana*, ap. Otfr. I. 5, 69. Schilterus vertit *quandoquidem*, sed Scherzius in Notis ait, melius reddi per *unde*.]

Wanta, scilicet, Otfrid. IV. 20, 71.

Wanta in thio buah luagin.

Scilicet istis Biblia prohibent.

WANGEN, WANKEN, vacillare, deficere, *wancken*, Otfrid. IV. 2, 21.

Ni uuani si ouch thes uuangti,
ni si thar giscankti.

Nec putes, quod ea vel in eo defecerit,
quin & potum attulerit.

Idem III. 4, 33. V. 20, 217. I. 11, 25. c. 24, 31. II. 10, 11. c. 21, 16. c. 23, 21. III. 15, 101. IV. 2, 21.

V. *Wangta.* & *Wenken.*

[*Wanchot*, vel *hinchet*, claudicatis. Gl. Monf. p. 329.

Wanchot, vacillate. pag. 334. vacillet, pag. 404.

Ni uuanchot, non fluctuat. p. 411.

Wanchont, nutant. p. 413.

Wanchid, lubrica. p. 410.

Wanchonta, vacillantes. p. 346.

Wanchonte, passivos. p. 410. *Wanchonti*, passiva. ibid.

Wank, hæsitatio, *ana wank*, sine hæsitatione, sine dubio. Otfrid. ad Salom. ℣. 5. I. 16, 18. II. 5, 25. IV. 5, 81. c. 29, 75. V. 19, 79. c. 23, 357.

Biuuankon, declinare, evitare, *ausweichen*, Otfr. ad Ludov. R. ℣. 38.

Offto in noti er uuas in uuar
thaz biuuankota er sar.

Sæpe in necessitatibus is (Rex Ludovicus) fuit revera
eas superavit illico.

I. 23, 82.

Thaz megit ir biuuankon.

Ut possitis effugere.

II. 4, 176.

Thaz muazin uuir biuuankon.

Id oportet nos evitare.

V. 19, 76.

Thaz sar man in githankon
thar megi uuiht biuuankon.

Ut actutum quis in cogitationibus
tunc possit aliquid effugii invenire.

Conf. II. 3, 131. c. 24, 47. V. 18, 28. I. 1, 66.

WANGAS, phalangæ, ordines, Fredegar. c. 37.

WANNEN, *wanni*, scuta viminea, Ekkard. de Cas. S. Gall. c. V. ib. Goldast. p. 116.

VVAN.

WANNON, ventilare. Otfrid. I. 28, 19.

Job unsih ni uuannon
uzar then Gotes kornon.

Et nos non ventilent
extra DEI grana.

[Cod. Vatic. & Vindob. priorem versum, notante Scherzio, ita exhibent:

Job unsih ouh n'iruuannon.

Ac nos quoque ventilando non ejiciant.]

Nork. Psalm. XXIV. pen. *ih din beit, unz din ventilatio (uuannoth) chome, diu diu spriuuuer hina uuannont.* Te expectavi, usque dum ventilatio veniret, quæ paleas ventilabit.

WANT, WANDE, paries, *Wenti*, parietes. Otfrid. I. 11, 47.

Hus inti uuenti.

Domus atque parietes.

Fragm. de B. H. ℣. 3598. conf. inf. *Wenti.*

Wantlachen, cortinæ. Gloss. vett.

[VUANT, crepidinem. Gloss. Monf. p. 341. crepido. p. 360.

WANTALON, mutari. p. 399.

Wantalunga, vel *muzbafti*, transmutato. pag. 368.

Wantlunt, negotiabuntur. p. 368.]

WANTA, fortè, aliquando, *etwan*. Otfr. III. 4, 41. [Ap. eund. IV. 37, 84. *wanta* Schilterus vertit *namque*. Scherzius vero in Not. dicit, ordinarium vocis *wanta* significatum esse *quandoquidem*. Ast apud Keronem notat *quia*. c. 7.

Bithiu uuanta manage: quoniam quidem multi. Tatian. Prol. §. 1.

Wanta, est particula causalis. Otfrid. I. 4 7. *Wanta uuarun thanne thie Biscofa einkunne* & V. 13, 55. *Er ni mohta irbitan, want er nan minnota sofram.* Sæpe ad fortius adstringendum collectionis nervum utrumque *bithiu* & *uuanta* conjungitur, uti exemplum est in præsenti, ut & seq. c. II. 9. nec tamen hoc modo semper verba cohærent, sed aut interjectis aliis divelluntur, aut positus eorum invertitur. Prioris exemplum est in illo Otfrid. III. 5, 21. *Si ahtun ouh bithiu sin mer uuanta in thaz uuas filu ser:* Posterioris in illo Isid. Hispal. p. 260. (c. 6.) *huuanda bithiu uuard ghiuuiffo* &c. Confer Tatian. c. 22. v. 17. Pertinet huc vox Gothica contractior *Unte*, quæ idem significat. Vid. Jun. in Glossar. Palthen. Not. ad Tat. p. 273.]

WANTOS, *Gants*, *wantones*, chirotecæ, Gallicum, non Francicum seu Germanicum nomen esse, asserit H. Valesf. *in Valesf. p. 178.*

Traditio per *Wantonem*, Gloss. Du Fresn. voc. *Andelangus.*

WANTOS, v. mox *Wenten.*

WAPEN, v. *Waffen.*

WÄRGELT, *Wergilt*, vid. *Gelten.*

WAR, verus. Otfrid. II. 7, 22. Id. III. 7, 97. [Prior locus huc non pertinet, ita enim ibi:

VVAR.

Sehet, quad er, herasun,
uuar geit ther Druhtines sun.

Videte, dixit, huc (ad nos)
unde vadet Domini filius.

War geit, verte, *ubi eat*, Scherz. in Not. Alter locus ita se habet:

Ob iz uuar zi thiu gigat,
thaz man thio diufi ni firstat.

Quippe cum veritas eo penetrarit,
ut illum abyssum non penetremus.

Versus hos, quum in Codicib. MSCtis legatur, *ni firsteit*, ita vertendos judicat Scherz. in Not.

Si quando eo itur, i. e. contingit
ut mei æqualis id non intelligit.]

Tatian. Prol. §. 4. *Thero uuorto uuar*, verborum veritatem.

[*War*, adjectivum est, substantive positum, τὸ ἀληθές, quo sensu vox illa etiam extat apud Ker. in *Verum*. Nunc terminatione addita dicimus *Warheit*, quod quidem loquendi genus recentius videtur, nec ultra ea tempora, quibus ars Logica atque Rhetorica inter nostros doceri cœpit, porrigendum, quando ex concretis abstracta, & ex affectionibus rerum prosopopœiæ formatæ fuerunt. *Heit* enim personam Germanis denotat, Vid. Ker. & Isidor. nostrum passim. Hinc ergo *Gotheit*, *Schönheit*, *blindheit* & similia. Palthen. Not. ad h. l. p. 277.

War kenuisso, verum etiam. Kero. c. 2. *uuarmu chuninge.* vero Regi. Prol. p. 16. *rahu uuaremu*, revera. c. 58.]

War, bonum. Otfrid. I. 15, 83.

Ist iz ubel odo uuar.

Sive sit malum sive bonum.

In waron, revera, Otfrid. I. 11, 31.

Ze ware, revera, Nork. Psalm. LXI. 3. *zi waron*, idem. Otfrid. IV. 33, 70. *zi uuaru*, idem. Otfrid. III. 7, 96. c. 1, 10.

Warnissi, veritas, Otfrid. IV. 21, ult.

Gidua mih thes giuuissi,
uuaz si thaz uuarnissi.

Fac me certiorem
quid sit veritas.

[*Warhafti*, veritatem. Kero. *Prol. p. 18.* c. 2. 4.]

Warer, revera, Rhythm. *de Ludov. R.* ℣. 80.

In war min, per fidem meam, Otfrid. V. 24, 71.

Warlicho man, vir probus. Otfr. II. 14, 8.

Ni lazent thie arabeiti es frist
themo uuarlicho man ist.

Non permittunt labores temporis intervallum
ei qui probus vir est.

[*Maria uuarlihho gihielt allu thisu uuort:* Maria autem conservabat omnia verba hæc. Tatian. c. 6, 6.

Nota hic sensum vocabuli proprium, nil minus quam religiosam veritatis assertionem, qualis in jurejurando inest, exprimentis, id quod lucem

WAR.

lucem fœneratur quæstioni, utrum pro deierante habendus sit, qui voce illa *uuarlich* sive *fürwahr* pro supplemento aut ornamento orationis utitur? Nisi dicere malis, errasse hic interpretem Tatiani affinitate vocum *vere* & *vero*, quod quidem non improbabile est. Palthen. Not. ad Tat. p. 312.

Warlibbor keqhuetan, verius dicatur. Kero. c. 4.]

Warsagen, veritatem dicere, opp. mentiri, Geiler. Narr. Sch. f. 31. b.

Zalta in uuara, prædixit, Otfrid. IV. 15, 81. [Dixit in veritate. Scherz. in Not.]

Ungiwara, infidelitas, incuria. Otfr. V. 24, 87.

Thurub ungiuuara min.
Propter incuriam meam.

Wari geduent, certificant, Otfr. II. 13, 55.

[Pro *giduent liut uuari* Cod. Vindob. & Vatic. habent *giduent lut mari*, ut Scherz. notat.]

Gewære, verax. Notk. Pf. XXVII. 3. *Meister uuir uuizzen, daz du geuuare bist:* Magister scimus quia verax es.

War, Amen. Tatian. c. 33, 2. c. sq. §. 1. *War sagen ih ju:* Amen dico vobis.

[*Warezun*, certi sunt. Gloss. Monf. p. 399.

Wint uuaru pigman, ventosus homo. p. 413.]

WARA, custodia de rebus, *in verwahrung nehmen*, & de personis. Otfrid. I. 17. ult.

Si suahtun sine uuara.
Hi (Magi) quærebant ejus (JEsu) protectionem.

Id. II. 21, 73.

Ni firlaze unsih thin uuara
in thes uuidaruuerten fara.
Ne derelinquat nos tuum tutamen
in adversarii tentamine.

[Refert huc quoque Otfr. III. 16, 34. IV. 8. 41. Scherzius in Notis.]

Notk. Pf. XLII. 3.

[*Nim sin mihila uuara*, pone super illum oculos tuos. Gloss. Monf. p. 338.

Wari, subsisterem. p. 346.]

Waraduon, observare, *warnehmen*, C. Cant. c. 1, 6. *Ne tuont des nieth uuara:* nolite considerare.

Adde c. 3, 11. c. 6, 10. Willer. p. 141. [n. 50.] Otfrid. I. 17, 112. de Magis:

Joh filu frauualicho
sin uuartetun gilicho.
Et valde lætabundi
eam (stellam) observabant simul.

℣. 122.

Thes guates uuaretun sie bald.
Bonum attendebant illico.

[Pro *uuaretun* legendum esse *uuarun*, ut Cod. Vind. & Flacius habent, Scherz. in Not. statuit.]

Notk. Pf. X. 4. *Uuara ne tuot er Gotes:* non est DEus in conspectu ejus. Pf. XXX. 8. *Du uuaratate minero diemuoti*, respexisti humilitatem meam.

WAR.

V. supra *Anawart*, & inf. *Were.*

Peuuarunga chunfto, providentia, cura futurorum. Notk. Pf. CIV. 22.

Warningan, custodiam, Willeram. in C. Cant. p. 68. [n. c. 28. quæ habet *uuarnungo.*]

Freherus: *uuarnunga*, defensio, provisio.

Warnon, munire. Otfrid. II. 3, 111.

So sculun uuir unsih uuarnon.
Sic debemus nos munire.

Notk. Pfal. XXVIII. 9. *Sin stimma ist des, der sih dero hirzo geuuarnot:* vox Domini præparantis cervos.

[*Uuarnont juvuih*, attendite. Gl. Monf. p. 365.]

Kiuuernote, kiruste, instructi; *Unkiuuarnotiu, unfestiu*, immunita. Gl. vet. Otfr. I. 9, 1.

[*Thes er nu uuard giuuabinit.*
Istius (Joseph) postquam monitus fuisset.

Ita in Otfr. h. l. legitur.]

Furewarnon, præparatio, Notk. Pf. LIX. 10. *Ze fureuuarno dero predigo fridis*, in præparatione Evangelii pacis.

Warnen, jubere sibi cavere, monere. Otfrid. IV. 14, 14.

Gibot er tho in then notin,
thaz sie sih uuarnotin.
Mandavit tunc (Christus) in hac necessitate,
ut sibi caverent.

Conf. II. 23, 13. III. 5, 10. [In his locis non *warnen*, sed *warten*, occurrit.]

Lib. Salic. Monast. Ebersh. cap. de Angariis: *Und sol die verte gebieten also verre imme* (i. e. *in dem*) *tage, daz sih der man gewarnen möge.*

WARIN, durare, *waren, dauren*, subsistere. Otfr. IV. 15, 115.

Joh sie iamer sar thaz uurti
uuarin mit giuurti.
Atque eos perpetuo hoc fore
custoditurum cum alacritate.
[Imo ipsos semper, quam primum hoc
fieret,
i. e. Christus resurrexisset.
Fore cum alacritate, i. e. fore alacres,
lætos.

Ita Scherz. in Not. h. l. vertendum censet.]

Notk. Pf. LXXXVII. 17. *Do siu chamen sie ne uuereton.*

Wirig, durans, Notk. Pf. LXXII. 4. *Nohuuirig ne ist iro chestiga*, nec firmamentum in plaga eorum.

Unverwert, Chron. Königsh. c. 164.

Unuuirigheit, indurabilitas. Notk. Pfalm. XXXVIII. 7.

WAR, adverb. Loci, ubi, Otfr. V. 7, 48.

Ni uueiz ih les in gabe
uuar ih iz anafahe.
Nescio ego in festinatione
ubi ego incipiam.

So war so, ubicunque. Otfr. IV. 8, 11. & 17. I. 11, 31. Notk. Pf. XIII. 3.

[*Warunta uuar*, per loca. Gl. Monf. p. 394. 399. *Uuar enti uuar in deru ohaldi*, passim perdivexi. p. 406.]

WAR.

Ware, quorsum, Fragm. de B.H. ℣. 1144.

Wart, *warts*, *werts*, *auzwerts*, *auswertig*, *inwertig*, internus. Notk. Ps. XXXVI. 25.

Uswertige, superna. Notk. Ps. LXVIII. 24.

Furwart tun, præire, Notk. in Cant. Zach. 76. *Du tuost die furewart imo ze rechenonne sine uuega:* præibis ante faciem Domini parare vias ejus.

[*In* WARAMEN *lantscaffim*, in calidis regionibus. Kero. c. 55.

Uuaramta, defrigens. Gloss. Mons. p. 413.

UUARBENDE, revertentes. Kero. c. 55. vid. *Huuarabes* & *Werben*.

WARON, quia. *das uuarun*, quia. Kero. c. 55.]

WARTEN, exspectare, Kero: *zua uuarten*, attendat. c. 60. 62. *zua si kiuuartet*, attendatur. c. 18. *in zuauuarti*, in futuro. c. 7. *zuauuarta kesuabbida*, futuram discussionem. c. 2.

Otfr. I. 19, 23.

In herzen giuuaro uuartes.

In corde vere observes.

[*Warten*, observare, custodire, cavere, significat. Scherz. Not. ad Otfr. p. 151. Idem Scherzius huc refert verba Otfrid. IV. 35, 47. ubi de mulieribus sepulchrum Christi observantibus dicitur:

Sie uuarun uuartenti,
uuara man'nan legiti.

Erant observantes,
quo ipsum (corpus Christi) reponerent.]

Fragm. de B. H. ℣. 727. C. Cant. 2, 9. Willeram. p. 29. [n. 14.] ubi Fr. Jun.

Notk. Psal. LII. 3. *Got uuarteta hara nider fone himele*, Dominus de cœlo prospexit. Ps. LIII. 9. *Ih habo bluomen uberuuartet.*

[*Wartet ju thaz ir juuar reht ni tuot fora mannon:* attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus. Tatian. c. 33, 1. Hunc loquendi modum Germaniæ inferioris incolæ rectissime intelligunt dicuntque, *si uuarden*, *si uuorvöruuarden*, habere curam sui, cavere sibi ab aliqua re. Palthen. Not. ad Tat. p. 360.]

Warta, specula, Notk. Ps. IX. 12. [h. l. *uuarta*, speculatio redditur.] Psal. LXIV. 2. Syon, *houuarto*.

Speciatim *Sion* ita appellatur, Notk. Ps. II. 6. *Sion, daz chit latine specula, in unsera uuis uuarta.* Ps. LII. 7. *Sionis houn uuarto.* Ps. LXXII. *fin.* *Hiar in sancta Ecclesia, diu der euuigun speculationis (uuarto) tohter ist.* Ps. LXXXIII. 9. *So uffenuuarto Got allero Goto irscine*, cum aparuerit DEus Deorum in Syon. conf. Ps. LXIV. 2. *In frideuuarto*, in Jerusalem. *In himilishun fridouuardo*, in cœlesti Jerusalem.

[*Warta* est custodia (unde Gallorum *garde*. Italorum *guardia*) observatio, it. specula, quæ ultima significatio adhuc Argentinensibus in usu, quibus una turris, non longe ab urbe sita, appellatur *die hohe uuart*, & altera, *die grune uuart*. Ita Otfr. I. 12, 3. de Pastoribus Bethlehemiticis: *thes sehes datun uuarta*, pecora custodiebant. Scherz. Not. ad Otfr. p. 310.]

WAR.

Warten, tueri, *abwarten*, *pflegen*. Otfrid. II. 4, 117.

Si thin giuuaro uuarten,
iob thih harto halten.

Hi (angeli) tibi servient,
& te firmiter tenebunt.

c. 5, 6.

UUir sculun trahton hi thaz
thaz uuir giuuarten uns thin baz.

Debemus considerare per hoc
custodiamus nos eo melius.

Fragm. de B. H. ℣. 1106. Willeram. p. 147. n. 62.

Wartal, custos, Gloss. B.

[*Wartman*, inspectores. Gloss. Mons. p. 357. speculatorem. p. 339.

Se nu tho sume fon then uuarton quamun in thia burg: Ecce quidam de custodibus (sepulchri Christi) venerunt in civitatem. Tatian. c. 222, 1. Germanis hodie specula *eine warte*, sed in specula constitutus, *ein wærter*, dicitur. Palthen. not. ad h. l. p. 396.]

Euuart, V. *Euua*, lex.

WARTEN, corrumpere. *Wardnisse*, corruptibile, Notk. Ps. LXIV. 2.

Wartsala fleiscis, corruptio carnis. Notk. Psal. LXV. 13.

Wartaselig, corruptibile, Notk. Ps. XXXVII. 5.

Wartsali, corruptio, Notk. Ps. XIX. 7. Otfrid. IV. 18, 46. dixit cognatus Malchi ad Petrum:

Thu dati, ih sagen thir in uuar,
thaz selba uuertisal thar.

Tu fecisti, dico tibi revera,
istam seditionem ibi.

c. 28, 22. milites de tunica Christi:

Ni duemes, quadun se les,
uuertisal thes uuerkes.

Non faciamus dixerunt isti,
scissionem hujus operis.

V. 12, 68. *UUertisal erkoboron*, corruptionem adipisci. ℣. 77. *UUertisal neheinas*, adversitas nulla. conf. supra *Salig*.

Iruuartnissa, corruptio, Notk. Ps. XXXVII. 4. Ps. LII. 2.

[Otfr. V. 12, 44.

Ni thulta si in giuuissi
nihein iruuartnissi.

Non perpessa ea certo
ullum damnum (imminutionem.)

Propriissime redditur *corruptionem*. Scherz. in Not.]

Veruuarten, *uberwarten*, corrumpere, C. Cant. 8, 5. Notk. Ps. XIX. 3. *Diu is alles uberwartet*, quæ id omne superspeculatur.

Unwartelicù, incorruptibilis, Notk. Ps. XXI. 1. Ps. CI. pen. *Tote irstant unirferuuarte*, mortui resurgent incorrupte. *UUirt kesait iruuartlich ichamo*, *stat uf unirruuartlicher*, seminatur corruptibile, resurget incorruptibile.

Keuuar-

WAR.

Kewertet iro sinnes, corrupti sensu suo, Notk. Ps. XIII. 1.

Framuuertige, prosperum, Notk. Psal. LXVII. 20. *Er tuot unsera fart framuuertiga*, prosperum iter facit nobis.

WARWENTON, revertentibus: Kero. V. *Werben*.

WAS, erat, Kero. Prol. p. 18. Otfrid. passim & alii.

[*Verno uuas*, aberat. Gl. Monf. p. 383. *denupilo* (lege *den upilo*) *uuas*, qui se male habebant. p. 396. *thes uuerd uuas*, valuit. p. 405.]

WAS, acutus, Otfrid. IV. 13, 87. *Sper thebein so was*, hasta ulla tam acuta.

[*Dine strala sint uuasse*, sagittæ tuæ acutæ sunt. Notk. Ps. XLIV. 6.]

Wasso, acutis, Otfr. I. 1, 167.

Mit speron filu uuasso.
Hastis valde acutis.

Wasso, adv. acutè, acriter, Otfr. II. 6, 12.

Iz filu uuasso firbot.
Id multum acriter inhibuit.

IV. 17, 22. de Petro:

UUerit er inan giuuisso
barto filu uuasso.
Defendebat ipsum (JEsum) certe
valde multum acriter.

Willeram. p. 129. n. 55.

Wassira, acrior. Kero. c. 28.

[*Wassiu*, aspera. Gloss. Monf. p. 335.

Wassi, cacumina. p. 357.

Wassi, aculei. p. 387.

Wassi, mucrone, i. aspera pœnitentia. p. 382. mucrone. p. 385. 387.

Wassen, asperam. p. 390.

Wassin, aculeis. p. 380.]

Wahsin, acutis, Rhythm. de S. Annon. §. XXI. Conf. supra *Huuazzi*.

Wassida, acies, Otfr. IV. 20, 80.

Zi tothe sie 'nan brungun,
mit uuassidu iro zungun.
Ad mortem ipsi eum promoverunt,
acie suarum linguarum.

Wahsam spiez. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 3020.

[*Wahsam*, acutus, acer Scherz. in Not.]

Freherus ad Willer. p. 129. *Wahsen gescoz*, *acuta tela. Rudolph. de Anse: Wæhse sper, lanceæ acutæ. Hwazenti, aculeantes, Glossæ. Adhuc Westphali dicunt Wate pro acies: & nostrum wetzen, acuere, ab hac ipsa origine.*

Mit geuuazeten swerte, Fragm. de B. H. ℣. 1192.

Waze, ferri acies, *Wassin*, sagacitas, Gl. vet. V. *Hwassi*. Hinc videtur, Vassus, Bassus, strenuus.

Weste parn, Fragm. de B. H. ℣. 3289. conf. inf. *Wis*, sapiens.

Waz theru uuassin, firmitas, robur, Otfrid. III. 9, 34. [Legendum *Therselbo uuag der uuas sin*. vide Scherz. Notas.]

Inde deminutivum *Vasalli*, V. Kapitular. Carol. Sande Tr. prælim. Feud. c. 1, 19.

WAS.

Du Fresne Gloss. *Bassus*, *humilis*, *Bassalli*, *dediti*.

Vasso Gallicâ linguâ Galatæ vocant delubrum. Greg. Turon. L. IX. Hist. 32.

Ærdhuuahsun, moles terræ, Isidor. IV. 6.

[*Wase*, limus est Junio in Not. ad Willer. p. 33. Somn. in Diction. ASax. cœnum, lutum, quod & Angli *uuoose* dicunt. Belgæ Germanique cespitem *uuase* sive *uuasen*, Galli corrupte *gazon* vocant. Palthen. Not. ad Tat. p. 406.

Waso, *kitret*, gleba. Gloss. Monf. p. 413.]

Geuuazzen, persecutio. Notk. Ps. LXVIII. 3.

[VUASALUN, pluviis. Gloss. Monf. p. 347.

WASCONOLANT, Equitania. p. 417. forsan legendum Aquitania.

WASCUN, Uazea. p. 417.]

WAZ, qualis. Otfrid. IV. 31, 13. *UUazemo manno thu nu bist*, qualis homo tu es. *Was für ein Kerl bistu nu*. V. *Wealich*.

WASKAN, diluere: Kero. *Wazkan*, lavare. c. 55. *unchuschida uuuaska*, sordes diluere. c. 49. *uuasken*, lavent. c. 35.

Waske, lavacrum, *schwemme*, C. Cant. IV. 2. V. supra *Baskawda*.

Otfr. IV. 11, 32.

Thio sino diurun henti
uuasgin se unz in enti.
Ejus (Christi) pretiosæ manus
lavent nos in fine.

[Codices Vindob. & Vatic. legunt: *uuasg in se unz in enti*. Lavabat ipsis illos usque ad finem, i. e. perfecte, plene. Scherz. Not.

Weskin pluil, fullonis vecte. Gl. Monf. p. 412.

Pilatus uuazzare uuoso henti, Pilatus aqua lavit manus. Tatian. c. 199. 11. Legendum puto *wosc*, quod tempus imperfectum notat verbi *uuaskan*, lavare. Palthen. Not. ad Tat. p. 393.]

WASSERFERTE. v. *Faran*.

Wasserordel. vide *Ordel*.

WAST, vid. inf. *Wist*, cibus.

GEWAST, statura, C. Cant. VII. 7. *wie man ufgewachsen ist*, Vœgelin.

WASTI, desertum, Otfr. II. 12, 127.

So Moyses in zithiu gisiang,
thaz er thia natarun irhang,
In theru uuasti thuruh not.
Sicut Moses sane aggressus,
ut serpentem suspenderet,
In deserto propter præceptum.

Woste, Idem. C. Cant. 3, 6.

Wastina, Otfr. I. 23, 6.

So quam thiu Gotes stimma
in thia uuastina.
Venit vox DEI
in desertum.

[Cod. Vindob. & MSC. Flac. habent *uuuastina*. Scherz. in Not.]

III. 25. fin.

Jo fuar mit sinen thanana
in eina uuuastinna.

Et

WAS.

Et ivit cum suis abinde
in aliquod desertum.

[*Wosti*, sola. Gloss. Monf. p. 338.

Wostile, solitaria. p. 346.

Wosta, vastaret. p. 413.

In thero uuostinnu, in deserto. Tatian. c. 13, 1. *in uuostinna*, in desertum. c. 15, 1.

Germani hodie *eine Wüsten*, & qui inferiorem ejus regni partem inhabitant, in adjectivo *wöste*, dicunt. ASax. *uueste* est desertus, *uuestene*, desertum, *uuestensetl*, cella monachi Eremitæ, in Vocab. Benson. Huc pertinet Angl. *uuast.* Belg. *uuoestenye.* Palthen. Not. ad Tat. p. 325.]

Virwassen, *verwüsten*, profanare, Vet. Verf. Psal. LXXXVIII. 40. *Du hast virwasset sin bedebus*, prophanasti sanctuarium ejus.

V. supra *Gast.*

WATT *unde Mos*, Fragm. de B.H. ℣.1743. de terra horrida.

[Glastum, isatis, hoc dicimus: *uuaid*, *uuaidkraut* und waidfærber. Belgæ glastum appellant; *uued.* Angli *uuoad*, Galli *guesde.* Striker hæc mala alii populo attribuit, & dicit:

Do ist niht den holz und mos.

Scherz. Not. ad h. l.]

WATTAN, vestire: c. 4. *Kiwati*, vestimenta. c. 55. *Kewatim*, vestibus, c. 32. vide K. *Watbuse*, vestiario: *Kauuati altiu zeleckanne in uuatbuse*, vestimenta vetera reponenda in vestiario. c. 55. *Kauuati sin kilegit in uuatbuse*, vestimenta reponantur in vestiario. c. 58.

Watta, vestit, Otfr. I. 11, 85.

Salig thiu'nan uuatta,
inti 'nan fandota.

Beata, quæ istum vestit
& ipsum fasciis involvit.

[*Uuatun*, junxerunt. Gloss. Monf. p. 325.]

Watbiite, C. Cant. 4, 11. Kleiderkremer, Vœgelin.

Wat, *wanda*, vestimentum, Gloss. Lipf. ubi Somnerus: *Wat, vestis & vestimentum Saxon. wæda, & gewede: unde vel hodie vestes sive habitus lugubres, nobis mournings weeds. Fœnum agri, Matth. VI. 30. Sax. Aeceres weod, q. agri vestitus. Wanda, involucrum sive lineum cadaverale, quia cadaver eo involvitur, nos dicimus a winding-weet.*

Watspende, vestium distributio seu pannorum. Charta fundationis Parochiæ sub Henrico IV. Imp. *Denique hanc Ecclesiam prabenda pueri unius de claustro nostro, & una Watspenda & beneficio unius mansus — dotavi.* apud Vadian. L. II. de Monaster. p. 67.

Watman, qui pannos vendit, Vadian. ib.

Watlich, speciosa, pulchra, ornata, C. Cant. c. 1.

Unwatelib, Willer. ib. p. 9. n. 5.

An inde hodiernum *Waidlich*, wacker, schön?

WAXSINI, fructus, Isid. c. 9, 1. [Palthenii editio habet *uuaxsmin*,] V. *Wahsen.*

WAZZER *micheli*, abyssus, Notk. Psalm. CIII. 6.

Wazzertiessi, vid. *Diofo.*

WAZ.

[*Wazarleiti*, aquæductus. Gloss. Monf. p. 327. *Zi entrost dero wazarleiti*, ad extremum aquæductus. p. 333.

Wazarlihbiu, aquatica. p. 354.

Wazarnatra, natrix. p. 400.

Wazersiucher, hydropicus. p. 399.

Wazervaze vel *eimpre*, hydria. p. 397.]

Wazarvuaz, hydriæ. p. 395.

WE, væ, *uue zalt*, væ dixit, Otfr. IV. 6, 90. *Manag uue in zalta*, multiplex væ illis dicebat. ℣. 93.

Zalt er in sium siban uue;
in eimo ist zi uilule.

Dixit iis circiter septem væ;
in uno est nimis.

Uue gidan, ægre facere, adversari, Otfrid. I. 2, 42. [*bi balauue gidan*, per malitiam factum, legendum esse in Not. est observatum.]

Uue sungen, Fragm. de B. H. ℣. 2857.

[*We* pro *wie* usurpat. Otfr. V. 5, 9.

We'iz themo oub baz zauuta.

Uti ei etiam optime conveniebat.

Cap. 9, 25.

Uue ist, quad er, iuer redina?

Quomodo est (qualis est) vester sermo? Scherz. Not. ad Otfr. p. 326.]

WEALIHNISSIM, qualitatis. Kero. c. 55.

WEBBEN, texere, Otfrid. IV. 28, 16. *Zuo giuuebanu tunicha*: pulchre contexta tunica (Christi.)

Id. c. 29, 12. *Mit minnu untaruuebane*: caritate subtexta.

[*Wepente*, texentes. Gloss. Monf. p. 334.

Weppeo, textricum. p. 409.

Pilib uuepp, textrinum. p. 358.

Weppigarta, pedalis. p. 338.]

Gotouuebbi, Otfrid. V. 19, 91. ubi Freherus emendat: *Goltw.* textura aurea. Sed non opus esse, constat ex Tatiani versione Germanica c. 200, 1, & 4. i. e. textura nobilissima, purpurea.

V. supra suo loco in lit. G.

[Adde ibi dictis, *Vehas gotauueppi*, byssus varia. Gloss. Monf. p. 340.]

Conf. inf. *Weppe.*

WEC, WEKA, via: Kero. Prol. p. 16. c. 5. 6. 7. *breiter weg: smaler phad*, Notk. Psalm. XXIV. 4. *Dine uuega die gerehten zeige mir*, *unde diniu smalen phad kelere mih kan.* Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas doce me.

Moraliter, propositum. Notk. Psal. XXIV. 12. *legem statuit ei in via quam elegit*: *demo habet er éa gesezzet an demo uuege, daz chit: an demo proposito sanctitatis; beneimido Heiligi, daz er durh sina forhtun eruueleta.* Idem Ps. XXXV. 5. *Er gegagenuuerta sih wegelichemo der guot ne ist.* i. astitit omni viæ non bonæ.

[*Weg rehtes*, Otfrid. IV. 15, 37. Christus dicit:

Ih bin uueg rehtes.

Ego sum via justa.

[Scherz.

WEC. WEG.

[Scherz. melius in Not. vertit: Ego sum via justitiæ.

Weganest, cibaria. Gloss. Monf. p. 320. 326.

Weganest, viaticum. p. 323. 324.

WECHALTERPOUMO vel *sprah*, juniperum. p. 329.

WEDANODI, venalia. Gl. Monf. p. 410.]

WEDANSAL, induam. Gl. Lipf. V. *Wat*.

WEDEMESSE. vide *Messe*.

UUEDERS, utrum, *welches*, J. Feud. Alem. c. 10. fi. & passim.

Deweder, alterutrum, hoc vel istud. Notk. Ps. XXVI. 1.

Niuuedar, neutrum, Otfrid. IV. 30, 26. V. 6, 124. c. 12, 150. Notk. in Symb. Athan. ℣. 33. Psal. LXX. 4. Willeram. p. 81. n. 35.

[*Wedar ist odiro?* quid est facilius? Tatian. c. 54, 6. Nunc Germanis *weder* est particula relativa in sensu disjunctivo locum habens, sed interrogandi usum amplius non præstat. Palthen. Not. ad Tat. p. 373.]

WEFFEN, V. *Wasan*, plorare.

WEGEN, movere, vertere, convertere, *uueckentiu blahtar*, moventia risum. Kero. c. 6. Otfrid. I. 7, 52.

Thaz si uns allo uuorolti,
si ziru Sune uuegonti.

Ut ea (Maria) nobis omni seculo (tempore)
sit ad suum Filium vertens, (movens.)

IV. 9, 63. de Apostolis in statu gloriæ nunc versantibus:

Nu ist uns thiu iro gomaheit,
so is s'en thurftin gigeit,
Zi Gote uuegod harto,
ioh thrato managfalto.

Nunc est nobis hæc ipsorum gratia,
(quoties res exigit)
Apud DEum promovet valde,
& nimis multipliciter.

[Mihi *wegod* intercessio videtur reddenda, sane in Gloss. Monf. p. 403. ita exponitur: *Wegodi untaruanc*, intercessionem. Et ita fortasse in priori loco de intercessione Mariæ sermo est.

Interim *wegen* etiam movere, agitare significat. apud Otfr. II. 6, 63. IV. 1, 92. Tatian. c. 64, 4. *Rora von winte giuuegita*, arundinem vento agitatam. v. Scherz. Not. ad Otfr. p. 107.]

Gewegen, commoveri, misericordiâ affici, Rhythm. de S. Annon. §. fin. [*Weiben* significat, *benedicere*, juxta Scherz. in Not. ad h. l. Et sane contextus hanc significationem requirit, & infra in voce *Wibo* notatur, quod *gewiget* idem sit ac *geweibet*.]

Wegen, erwegen, considerare, Notk. Psal. LXXIII. 18. Ps. LXIX. 3. Isid. V. 7. Fragm. de B. H. ℣. 1982. [h. l. *wegen*, movere notat, indice Scherzio in Not.] 4545. [h. l. *giwegen*, favere, *gewogen sein*, significat, juxta Scherz. in Not.] 4556. [hic *wegen*, occurrit, quod Scherz. in Not. itidem per favere exponit.

Wegant, pensant. Gloss. Monf. p. 389.]

Anuuegun, oblatio, v. Gloss. Du Fresn. an Elevatio?

WEGELER, Species Saeculariorum, J. Arg.

WEGELOS, J. Augustan. t. *Von den Burgzinsen*, species laudemii *von dem aigen diu in der Stat ze burgrecht ligen und dem Zoller järlichen Zinss geben, wenn der in 3. jaren nicht erlegt wird, so ist dem Zolner das aigen Zinsvellig und ledig worden.* *Swer auch ain aigen hin git, das in der Stat ze Burgrecht lit, swenn man das verkaufft, swer das denn kauffet, der git dem Zollner sin recht davon, als das der Zinss kumpt selb fünft den er aliu jar von dem aigen geben hat, und haizzet das recht WEGLOZ. Ist aber, das er dem Zolner sins rechten von dem aigen nit git, so hat der Zolner den gewalt, das er tor oder tur niderlegen sol an dem aygen, und sol die jener nicht wider anbenken untz er dem Zolner sin recht davon git. Brach aber jener das so git er dem vogt funf schilling und sol der vogt dem zolner richten umb sin WEGLOS.* Compositum ex *Wegen*, movere, transferre, alienare, & *Los*, laus, consensus, V. *de Laudem. Bon. Diss.* §. 5. sq.

WEGER, melior. *Wegeste*, optimum: *zi uuegeneste*, ad commoditatem. Otfr. III. 14, 178.

[Schilterus hic sensum vocabuli non videtur assecutus. Scilicet mandat Christus discipulis quos emisit, ne sumerent secum quicquam *ad viaticum*. Patet sane è Gl. Monf. locis paulo ante productis vocem *weganest*, notare viaticũ, cibaria.

Königsh. Chron. c. 1, 46. c. 5. §. 107. *Weger*, melius. Ibid. p. 1093. In electione novi Senatoris Argentoratensis *sollen in den Rath kiesen einen erbarn redlichen mann, der si der Stadt Strasburg allernutzest und wegest bedunckt — Auch andere fromme redliche mann in den Rath kiesen, von Rittern, Knechten und Burgern, die sich der Stadt Strasburg auch allernutzest und wegest bedunckct, auf ihre eyde.*

[WEGOSPEITI, plantago. Gl. Monf. p. 414.]

WEHADINC. vid. supra *Ding*.

WEHCHVN, hebdomada, septimana. c. 18. hodie *Woche*. *Wehchari*, ebdomadarius. c. 38. *Wehcha*, septimana: *uuehharre*, septemanarii. c. 35. *uuehcharum*, hebdomadariis. c. 38. Kero. *Wehbono*, septimanæ, Isid. 5, 5.

Uuehun, *uueha*, *uuecha*, hebdomas. Otfrid. III. 15, 11. 14. c. 16, 1, Nock. Ps. VI.

[*Wehhun*, septimanam. Gloss. Monf. p. 375.]

ASax. *wuca*, *wucu*, septimana. Gothis *Vic*, ordo, Luc. I. 8. Mareschall. Obs. 2. ad Vers. AS. p. 511.

Wik, Celtis septimana, Worm. Fast. Dan. I. 15.

[WEHHI, imbecillitate. Gl. Monf. p. 355.

WEHMUOTI, teneritudinem. p. 386.]

WEHSALVM, vicissim. c. 32. vicibus. c. 38. Kero.

[Adde ex eodem Kerone: *tuan uuehsal*, agere vices. c. 2. 63. *Za demu andremu uuehsale*, ad secundam vicem. c. 43. hodie *Wechsel*.]

Wehslon, mutuum accipere, Tatian. cap. 31, 6. *Thia thar uuolle mit thir uuehselon ni uuidaro*

daro iz thanne, volenti mutuari à te ne avertaris. Cap. 32, 6. *Oba ibr webſai gebet*, aut ſi mutuum dederitis. ſ. 8. *Webſal gebet niouuibt zurwanente*, mutuum date, nihil inde ſperantes. [Hic permutationem Tatiani interpres cum mutuo confundit. Palthen. Not. ad Tat. p. 359.]

Wexſal, mutatio, permutatio, Iſid. c. 6.

Webſales, Otfr. V. 19, 114. de die judicii extremi:

> *Thar n'iſt miotono uuiht,*
> *oub uuebſales niauuiht.*
> Ibi non eſt donare quicquam,
> etiam permutare nihil quicquam.

[κατὰ πόδα juxta Scherz. in Not.

> Ibi nihil eſt doni
> nec permutationis.]

Id. IV. 22, 7.

> *Mit uuebſelu er giſitoti.*
> Permutationem intendebat.

Webſelen, Notk. Pſ. XLIV. 1. Converſio in aliud, transmutatio. *Sint keuuebſelot fone infidelibus ze fidelibus.*

Notk. in Symb. Athan. ℣. 33. *Einer iſt er nals daz diu Goteheit ſib uuebſeloti in manbeit*: unus eſt (Chriſtus) non converſione divinitatis in carnem. *Ungeuuebſelote ſtant peide naturæ.*

Ordo, vicis, ἐφημερία, *Fon themo uuebſale Abiaſes*, Tatian. c. 2, 1.

Quicquid viciſſitudinibus expoſitum, vanum, vanitas, Notk. Pſ. XXXVIII. 7. *ſamabaſtiu uuebſalbeit*, universa vanitas.

Wibſelinge, adulterini, Notk. Pſal. XVII. 46. *Fremediu chint uuibſelinga Judei*, filii alieni, ſuppoſititii, Judæi. Pſal. XXIX. 7. [Hic locus huc non eſt referendus, ſed ad ſuperius *webſelen*; ita enim Notkerus. *Furder ne uuirdo ib keuuebſelot*, non movebor in æternum.]

V. inf. *Wis*, ſciens.

WEHEN *Weiber*, Geiler. Narr. Schif. f. 29. *Die langen ſchwenez, die ſie in dem kat noberketſchen, als etliche Pfaffen thund und Prelaten, und die Weben weiber. Li D. Brants Narenſchiff.*

WEHIN, cedere, *weichen*, Fragm. de B. H. ℣. 1248.

Webin thes libes, decedere, de vita cedere, Rhyth. de Lud. R. ℣. 108.

WEIANO, accipiter, *weibe*, L. Sal. t. VII.

WEIBON, *fveben*, Notk. Pſal. XXVIII. 10. Eccleſia *diu in mitten uuellon uuerlte uueibot*, quæ in mediis fluctibus ſeculi pendet.

[*Weipot*, fluctuate. Gloſſ. Monſ. p. 334.

Weipontt, fluxus. p. 384.

Weipot, defluit. p. 394.]

[,,WEICHBILD, vel *Weicbiletbe*, ut in Bre-
,,menſi diplomate Friderici I. Imp. ter apud Eg-
,,geling. Exerc. 4. de Miſc. Germ. antiq. 12.13.
,,ſcribitur, originem, poſteriori ſui parte, agno-
,,ſcit à *Piladi*, *biladi*, imago, exemplum, ſpecies:
,,quod priori *vic*, alias inter notiones, etiam
,,caſtrum, villam, vicum, oppidum, deſignare,
,,ex Spelmann. *Gl. p.* 571. *a.* & Geriken *ad*
,,*Schottel. de ſing. quibusd. & ant. in Germ. iur. p.*
,,45. ſſ. conſtat. Aliam quidem a *belet*, impe-
,,dimentum, vnde *beletten*, impedire, prohi-
bere, Eggeling. *l. c. p.* 22. ſuppeditauit, vt,,
wicbiletbe dicatur quaſi *wic belette*, hoc eſt, vici,,
ius prohibendi; ſed cum haec notatio, vtalia,,
taceam, ius ſcriptum ad prohibita reſtringat,,,
quod tamen praeter vetita, etiam praecepta,,
& permiſſa continet, ideo altera iſta, quae,,
Willerami *biletb* ex aſſe refert, congruentior,,
eſt. Eandem quoque CL. Eccardus, vt ex,,
Miſc. Lipſ. VIII. 282. vidi, Eggelingianae,,
antepoſuit, qui *biletb* proprie compoſitionem,,,
deinde figuram, notare ſentit, & *wicbiletb*, vel,,
Weichbild, compoſitionem ciuitatis, vel omne,,
id, quod ad ciuitatem pertinet, regionem,,
ciuitati vel oppido addictam, territorium,,,
deinde etiam legem, ad quam ciuitas com-,,
poſita eſt, hoc eſt, ius municipale, interpre-,,
tatur. Mihi vero cum non aliae τῷ *biletb*,,,
quam exempli, formae, ſpeciei, imaginis, &,,
vti Rabanus hic accepit, auctoritatis ſignifi-,,
cationes ex vſu veterum innotuerint, iſtaec,,
omnia cum ad ipſam reip. formam, imaginem,,
atque ſpeciem, tum vero ad leges facile accom-,,
modari poſſe videtur, quibus oppidum aut,,
ciuitas obtemperare, ſeque ad illarum aucto-,,
ritatem & exemplum in rebus agendis & fu-,,
giendis conformare debet. Qua explicandi,,
ratione confuſio Weichbildorum & ſtatua-,,
rum Rolandinarum ſatis euitatur, quam Gry-,,
phiander, vocem *Bild* ex hodierno vulgari,,
vſu accipiens, ipſo libri ſui *de Weichbildis Saxonicis ſiue coloſſis Rulandinis*, titulo prodidit, &,,
cum aliis Winckelmann. *Notit. vet. Saxo-*,,
Weſtph. p. 544. 545. ſuam fecit. Eleganti,,
translatione hanc vocem Mattheſius *Poſtill*,,
Euang. II. 147. *a.* adhibuit: *Moſes darf dem*,,
HErrn Chriſto inn ſein Sprengel und WEICHBILD,,,
das iſt, auf dem Berg Sion, nicht greiffen.,, Dieckmann. Spec. Gloſſ. Lat. Theot. p. 43.]

WEICHFRID. vid. *Frid.*

WEIDO, venatio, captura. Notk. Pſalm. CXXIII. 6. *ze weido geben. Got kelobet der unſib iro zanen ze weido ne gab.* Benedictus Dominus qui non dedit nos in venationem dentibus eorum. *Der unſeren perſecutoribus ne hangta, daz ſie unſib weidondo geſiengin.*

Weidenar, weidman, venator, Notk. Pſ. XC. 3. *Er loſet mib fone demo ſtricche dero weidenaro*, liberavit me de laqueo venantium. *Weidenara*, venatores.

[*Weido*, venatione. Gloſſ. Monſ. p. 361.

Weida, herba. p. 320.

Weidopurgi, urbes tabernaculorum. p. 320.]

Weida, paſcuum, Notk. Cant. Ezechiæ, Eſ. XXXVIII. 12.

Weythenes thine ſcaph, paſcis oves tuas, Cant. Cantic. Willer. p. 11. [n. e. 5. quæ ita: *diue ſcbaf uueidenes.*]

In uueidu, Otfr. V. 13, 18.

> *Oba iro thebein uuibt babeti*
> *thes iu in uueidu zauueti.*
> Nunquid vos habetis
> quod vobis ad paſtionem (comeſtionem) conducat.

[Quum

WEI.

[Quum in MSC. Vindob. & Vatic. pro *iu in*, legatur *in in*, Scherz. in Not. h. l. ita vertit:

An ipsorum ullus aliquid habeat,
quod ipsis ad cibum conveniret.

WEIGODEN, vexaverunt, Gloss. Lipſ. ubi Somnerus: *Vox ni fallor conflata ex Belg. wee, Sax. wab, nobis wob, dolor, miseria, & gedon, quod à doen fluens, facere sonat.*

[Nullam hæc Somneri de etymo vocis *weigoden* sententia, veri speciem habet. Dicerem potius proprium Francici verbi significatum petendum ab ASax. *uuagian*, agitare, quod est in Diction. Somneri, cum quo consentit Tatian. 60. 6. *Meistar, theso menigi thruckent thih inti uueigent.* Præceptor turbæ te comprimunt & affligunt: itemque Germanica vox *wiegen*, cunas agitare, ita ut à simplici hoc, significatus deinde productus sit ad compositum, factumque ab agitare, exagitare. Synonymum autem exagitandi vexare est. Quicquid sit, ap. Tatian. 44. 14. est *mit tode uueigen*, morte afficere, non quidem simplici, sed cum contumelia & cruciatu conjuncta. Quorsum, monente Stadenio, pertinet, quod in Loccen. Lexic. Sueo-Goth. est *wägen*, cæsus, & in Jur. Saxon. L. III. art. 13. *we den andern weit (weigt) un en wundet*, quicunque alium cædit & vulnerat. Cum primo vexandi significatu congruit, quod in Gl. Florent. est *wichit*, prurit, unde *wichido*, prurigo. Palthen. Not. ad Tat. p. 366.]

Geweigit, vexatus: Gl. Lipſ. ubi Somnerus: Sax. *wab, nobis hodie woh, dolor, huic verbo inest, ut mihi persuasum.*

Weigen mit todu, morte afficere, Tatian. c. 44, 14.

Giweigite, destituti, derelicti, Tatian. c. 44, 1. *Gisehenti tho thie menige miltita in, uuanta sie uuarun giuueigite.* Videns autem turbas, misertus est eis, quia erant vexati.

[WEIGONT, hinnient. Gl. Monſ. p. 334.
WEIO, hinni, p. 333.
WEIGRI, fastidium. pag. 348. fastigium. p. 376. fastu. p. 384. 387.]

WEIHE, mollis. hodie *weich*. Tatian. LXIV. 5. *mit uueihhen giuuatiun*, mollibus vestimentis.

[*Weihhi*, debilitate. Gloss. Monſ. p. 390.
Weihmuotten, lenibus. p. 389.
Vueihheta, emarcuit. p. 338.]

Giuueihti iro herti, emollit corda eorum, Otfrid. V. 16, 52.

Thaz thiu min geginuuerti
giuueihti thia iro herti.
Ut hæc mea præsentia
emolliret ipsorum duritiem (cordium.)

Thera uueichun gilouba, imbecillium fides, Otfrid. III. 6, 38.

Isidor. 4, 3. *Ir sendit sin uuort indi chiuueihhit dhea*, mittit verbum suum & liquefacit ea.

Uueihermo, Otfrid. III. 9, 36. *uueihimo*, ib. ỷ. pen.

[Verba prioris versus hæc sunt:

Bithiu n'intuueih er'mo thar.
Propterea non cessit hoc ipsum tum.
i. e. Non cessit ejus (Christi) pedibus mare.
Alter versus hic est:
N'intuueih imo io uuanne.
Nec cessit ipsi unquam.]

Geuueichen, infirmare, Notk. Pſ. XL. 13. *Do du mih keuueihtist ze einero friste.*

WEIHNACHTEN. vide. *Wiho.*

WEINON, plangere, plorare, Otfrid. IV. 26, 10. & 13. De mulieribus quæ Christum ad crucem deductum sequebantur:

Thiu iruueinotun tho luto.
Uuanna sie oub thaz ruein,
uuaz sie imo leuues uuizin.
Sie uueinotun tho luto.
Deplorabant clare
Namque & hoc deplorarunt,
quod isti (Judæi) ipsum malis afficerent.
Plangebant clare.

Conf. Id. I. 18, 49.

Sih uueinot, se deplorat. Otfr. IV. 7, 73. V. 23, 207.

In thesses uueinonnes last.
In hujus ploratus onus.

Weinod, planctus. Notk. Pſal. XXIX. 12. *Du becherotost minen weinod in mendi*, convertisti planctum meum in gaudium. conf. Pſ. CI. 9. Pſal. CXIV. 3.

[*Weinode*, ejulatu. Gloss. Monſ. p. 397.]

WEINTRIU. vid. *Dera.*

WEISON, pupilli, Otfrid. I. 18, 73. *Uuir uuenegon uueison*: nos miseri orphani. IV. 15, 93. *Ni lazu iuih uueison*: non relinquam ego vos orphanos.

WEISPHENNIG. v. *Blanc.*

WEISVNT, arteriæ: Raban. de part. corp.

Weizmauler, weizmaler, opificum species, cognata *den Rintschustern und Altbüzzern*, J. Augustan. MS.

Weispinter, peincteurs, *Tüncher.*

WE-IZ, Otfr. V. 5, 9. vide supra *We.*

[*Kap* UUEIZI, erogavit triticum. Kero. c. 64.
Weiz, triticum. Gloss. Monſ. p. 334.
Weizi, frumentum. p. 339.]

WEIZ, scit. c. 7. *uuizzi*, noverit. c. 63. Kero. conf. inf. *Wizzan.* in *Wis* sapiens. Otfr. I. 22, 7.

Wir forahtlicho iz uueizen,
joh ostoron heizen.
Nos cum reverentia id indicamus
& Pascha dicimus.

Id. II. 10, 27. *uuola uueizent*, bene docent. c. 18, 35. *Mit gihaltnissu giuueizat* [legend. *giweizit*. ut Scherz. è MSC. notat.] cum observatione intelligat. c. 23, 39. *Iz nuirdit noh giuueizit.* Nec id venit in attentionem (considerationem, non sufficit, nec assecurat.)

Giuueizzit, nobilis, Otfr. I. 1, 134. [Plane aliter & contextui longe congruentius hanc vocem in verſione ſu. reddidit Schilterus. Sermo eſt de terra Francia, de ea igitur dicitur:

Iſt filu feiʒʒit,
harto iſt giuueizzit
Mit manag faltan ebtin.

Illa eſt multum pinguis,
valde eſt id comprobatum
Multiplicibus proventibus.]

WEKER, Nom. Propr.

Weker von Baden, Chron. Königsh. p. 1049.

WELEN, *walen*, eligere: *wal*, electio. *Welida*, elegit: Gl. Lipſ. ubi Somnerus: *A willan fortè, Sax. i. e. velle, unde voluntas eis, ut & nobis wille; votum, willa.*

V. *Walſtat.*

WELA, bene. c. 14, 31. *wela qhuedant*, benedicunt. c. 7. Kero.

V. inf. *Wol.*

Weliſte, bene eſt tibi: Bedæ continuator Lib. II. c. 10. Commixtum ex *wel, iſt, thé.*

Wellesduam, bona informatio. Otfr. I. 1, 88. [Codices Vindob. & Vatic. habent *uuolles duan*, velis facere. Scherz. in Not.

Wela gaſezzaniu, idonea. Gloſſ. Monſ. p. 403.
Wela garibtiu, idonea. ibid.]

WELCHERUN. v. *Cheren.*

WELAGO *chind*, ô fili: Kero. [*Hloſe uuela gobind*, auſculta ô fili, ita legitur in noſtro Kerone Prol. p. 16. Notat vero Scherzius, legendum *uuelago chind.* conf. infra *Wolaga* in *Wol* bene.

WELI deliberatione. Gl. Monſ. p. 388.]

WELIH, quis. c. 35. *ibu uuelihhe*, ſi qui. c. eod. *So uuelicheru ſo*, quovis. c. 46. Kero. vide ſupra *So.*

Welihes io giuuuagi, quodvis expetibile. Otfr. V. 9, 110.

[WELIHHI, habitu. Gloſſ. Monſ. p. 374.]

WELIHHO *skirmeen*, procaciter defendere. Kero. c. 3.

[Otfr. IV. 12, 35. *So uuelicho dati:* tantum facinus. Proprie *tam procax, impium facinus.* Scherz. in Not.]

WELCH, mollis, Notk. Pſalm. LIV. 22. *Siniu uuort ſint linderen unde uuelcheren danne oleum:* molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum. *Gotes uuort diu berte uuaren, ſint uuelb uuordeniu. An dero uuelchi ne iſt in iro chraft ingangen.* Pſ. CXLVI. 8. *Perga ſint Apoſtoli, die gebent uuelchiu præcepta (i. herbam) unde bertiu (i. fœnum) den menniſcon. UUelchiu ſo daz iſt. Qui ſe non continet nubat.*

Niſi fortè legend. *weich*, mollis, ſupra.

[*Welchaz, maruuaz*, marcidumque. Gl. Monſ. p. 410.

WELES. *So ſo uuas Jonas in thes uueles uuamba*, ſicut fuit Jonas in ventre ceti. Tat. c. 57, 3. AS. *huuael*, Angl. *a uuhall a uuhale*, Belg. *uual* cetus. Germani compoſito utuntur *ein walfiſch*, quaſi aut κατ᾽ ἐξοχὴν piſcem, quemadmodum iidem teſtum ſive os ceti *fiſchbein* appellant, aut vero piſcem abyſſi dicas, eſt enim *uual* abyſſus in Gloſſ. Lipſ. cum quo in idiomate AS. conſentit *uuael.* Palthen. Not. ad h. l. p. 375.]

WELIMO, ſingulos: Gl. Lipſ.

[*Welin*, inſiderent. Gloſſ. Monſ. p. 358.

WELLEN, *uuellun*, fluctuare, *wellot*, fluctuatio, Notk. Pſ. LIV. 23. *Ne lazet er demo rehten geſcehen uuellod in euua:* non dabit in æternum fluctuationem juſto.

V. in *Biuuellen: Faruuellen: Iruuellen*, Notk. Pſ. LVI. 7.

Eruuellen, evellere, Notk. Pſ. IX. 20. *eruuelle daz riche Antichriſti, erſelle ſine geuualt:* evelle regnum Antichriſti, everte ejus potentiam. Pſ. LIV. 10. *Eruuelle ſie, uuanda ſie zebobe ſint. – Daz iſt diu burg dar linguæ uuurden diviſæ, dia Got iruualta.*

Wellen, groſſe wellen, opp. *Schüttelwellen*, J. Argent. L. II. c. 147.

WELPHE, *uuelffe, welpo*, catulus, canicula, Cranz. 5. Sax. 25. Otfr. III. 10, 73. *Gilecbont thie uuelfa*, lambunt catelli. Notk. Pſalm. LVI. 5. *Loſta mina ſela uzzer mitten leuuon uuelferen*, eripuit animam meam de medio catulorum leonum. Vetus Verſio Pſal. MS. Exaudi, XVI. 12. *als ein wolf, das liget in dem ſtigen*, ut catulus leonis habitans in abditis. Pſ. CIII. 21. *de Lewen welfer*, catuli leonum.

Welphi, Domus illuſtris olim Welfforum, in Germania, ſpeciatim in Bavaria, itemque Suevia, Weingarten hodie, pariter & in Italia. De qua re alibi. V. Bucelin. & Scriptores omnes de factionibus Guelphorum & Gibellinorum.

WELTIT, uualtet. Otfrid. II. 18, 33.

Thaz ſelba uuerk uueltit,
er jenaz baz gibeltit.

Id ſi fuerit factum, efficit,
(ut) prius melius obſervet.

vide *Walt.*

WELUN *kibalſit uueſan*, delicias amplecti: Kero. c. 4. *Ther uuelo vorare*, deliciarum voluptatumve ductor, diabolus: Willeram. Cant. Cant. p. 50. [n. e. 21. in qua legitur *der ubelo*, quæ lectio retinenda. vide Notas.]

Welen, mutwillen, Willer. in C. Cant. p. 80. [n. e. 35. quæ habet *innueren ubelen uuillon.*]

WELZEN, volvere. Conf. *Walz.*

Biuuelzen, Otfr. II. 17, 31. operire, obvolvere.

Ni brennit man oub thurub thaz
giuuiſſo ſinaz liobtfaz,
Thaz er iz biuuelze,
mit muttu biſturze.

Non accenditur etiam ideo
certe lucerna,
Ut ea operiatur,
modio obtegatur.

[WEMANAGA, quanta. Gl. Monſ. p. 389.]

WEMO. Otfr. III. 22, 80. *mit iuuuemo ſteinone*, veſtra lapidatione, Freher. [Freheri emendationem Codices Vindob. & Vatic. comprobant. v. Scherz. in Not.]

WEM.

Wemu, cui. Kero. c. 53, 54.

WENAN, quem. Otfr. III. 21, 4.

WENDEN, Populus Slavonicus, Heneti, Venedi, v. Vorburg. Vol. VIII. p. 343. Vol. VII. p. 223.

WENDEN, WENTEN, vertere, mutare. Otfrid. IV. 26, 97.

Nu sie iz in thaz uuentent,
then gruanan boum sus suuentent.

Jam si rem eo vertunt
viridemque arborem ita consumunt (perdunt.)

Wantos, vertisti, direxisti. Otfr. III. 24, 192.

Sie uuizzin, thu mih santos,
ioh hera in uuorolt uuantos.

(Ut) sciant, quod tu me miseris,
& hunc in mundum direxeris.

[*Wantun*, avertebant. Gl. Monf. p. 361.

Allewent, quoquo versum, ubique, item. *An was wenden sich solchs begibt*, ubicunque *an was enden*. Pact. divis. Fratrum Palat. ann. 1262.

Eruuanti, averteret, Notk. Psalm. VII. 1. [In Notis h. l. *daz er mennischon freisa eruuanti*, ita Schilterus vertit. Ut hominum violentiam effugeret.]

Giuuant, diverteret. Otfrid. IV. 12, 81. vide lit. G.

Giuuent sin swert, vibrat gladium suum, Notk. Psalm. VII. 13.

Gewende, v. supr. in v. *Dinghof. Rotul. Haselach.*

Missiuuenti, obliquas. Gl. vet.

Peuuendet, conversum. Notk. Psalm. LIV. 22.

Widarwento, tergiversatur. Gl. vet. controvertit.

Unwendig, immutabilis. Notk. Psalm. XLI. 5. *Sie* (anima mea) *ist mutabilis (uuendig) er* (Deus) *est immutabilis (unuuendig)* Psalm. CXLIV. 3. Magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis ejus non est finis. *Michel ist min truhten unde lobesam harto, unde ist uuende sinero micheli, uuende ist oub mines lobes, uuanda ih nah disemo libe dih iemer lobon.*

WENG, *uueneg*, *uuenego*, miser, Otfr. IV. 30, 17.

Wola uueng zi zorne
bibiaz sih ther io uuanne.

Vah! miser per iram
jactavit se hic aliquando.

[Cod. Vindob. & Vatic. habent *uueing*, pro *uueng*. Scherz. in Not.]

Id. I. 17, 101.

Loug ther uueniga man.
Mentiebatur vilis homo (Herodes.)

II. 6, 48.

Uuaz uuan ther uuenego man?
Quid cogitavit miser homo.

conf. I. 18, 73. c. 23, 13. II. 14, 88. IV. 22, 36. V. 19, 10. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 4530.

Er uorhte ther uuinigen man.
In metu erat ob parvum virum.

WEN.

Notk. Psalm. CXXXVI. 8. *Wenega tohter Babylonis:* filia Babylonis misera. v. & *Wanig.*

Weneger, miserior, Notk. Psalm. XXXI. 4. *Uuard ih uueneger demo dorne stechontemo:* factus sum minor (vilior) spina pungente.

Weneg, parvus, C. Cant. ult. 8. Willer. p. 72. [n. e. 33. quæ habet *uueneger garto.*]

Wenekii, miseria, Kero. c. 61.

Wenichet mannin, miseria humana, Notk. Psf. XXXI. 7.

Wenagheiti thrato, miseria vehemens. Otfrid. V. 19, 58.

In wenegemo falle, Otfrid. V. 20, 114. in misera conditione.

Wenaglicho lebetun, miserè viverent, Otfr. V. 6, 88.

Wenaglicho, miserabiliter. Id. III. 10. 28.

[*Scantlih*, *uuenaglichi*, lugubrem. Gl. Monf. p. 409.

Wenaklih, lugubre. p. 410.]

WENKEN, evitare, vacillare, recedere, deficere: v. *Wangan.*

Syllaba ni uuenkit, Syllaba non vacillat: de poesi Romana, Otfrid. I. 1, 46. Id. c. 11, 25.

Burg ni si thes uuenke.
Urbs nulla hoc declinet.

V. 15, 104.

Thero minnono ni uuenke.
Amando ne vacillet.

[Clarius. Amore ne deviet. Scherz. in Not.]

conf. II. 12, 83. c. 11, 104. I. 34, 31.

Thes sinses uuenken, in sensu errare. Otfrid. III. 1, 28.

Muates giuuenken, animo vacillare. Otfrid. III. 8, 90.

Biuuenken, evitare. Otfrid. II. 3, 130.

Thaz iagilich biuuenke,
thaz er'nan ni firsenke.

Et quilibet evitet
ut ipsum non demergat.

V. 20, 115.

Thia uuinistrun ni biuuenkent,
thieselbo zigun stinkent.

Sinistram non evitant
hi [ut] hædi fœtent.

WENTI, parietes. Otfrid. II. 4, 105.

Er inan in thie wenti
sazta in obanenti.

(Diabolus) ipsum (Jesum) inter parietes
statuit in pinnaculum.

III. 20, 77. *Zi mannoliches wenti:* ad omnium parietes.

vide supra *Want.*

J. Feud. Sax. vetus C. XII. *Wint*, curtis.

[*Wenti*, crepidine. Gl. Monf. p. 363. conf. *Want.*]

WEO *mer*, quanto magis. Kero. cap. 20.

WEO.

uueo ſela kibaltan ſin, qualiter animæ ſalventur. cap. 41.

WEOMIHILI, *Weamihili*, quantitas: Kero. cap. 10.

WEPPE, Notk. Cant. Ezechiæ Reg. Eſaiæ XXXVIII. 12. *Min lib iſt aba geſcroten, ſamo ſo uueppe fone uuebenten.* vita mea præciſa eſt velut à texente. vide ſupra *Webben.*

[*Zuuiro gizehhotaz gota uueppi*, coccum bis tinctum. Gloſſ. Monſ. p. 325. conf. ſupra *Gotto-uueppi.*]

WEPHARE *dar gat an ſeile:* hiſtrio ambulat per funem. Notk. Pſal. XXXIX. 5.

WERACH, opus: Prol. p. 16. *uuerahches*, operis: *pirumes kiuurchit*, operemur: c. 4. Kero.

[Adde ex eodem: *Demu uuerche*, operi. c. 43. *za uuercha*, ad opus. c. 22. *za uuerche Cotes*, ad opus Dei. c. 43. *uuerachedi*, in opere. c. 7. *durubtaniu uuerach*, perfecta opera, c. 5. *uuerach unſeriu*, opera noſtra. c. 7. *uuerbun*, operibus. c. 1. *fona uuerchon*, ex operibus. c. 57. *in uuerchum*, in operibus. c. 2. *uuerah kebames*, operam damus. c. 49.

Uueracbman, Prol. p. 17. *weracman.* c. 7. *uuerahman*, c. 7. operarium.

Wercboen, operentur. c. 48. *uuercbontan*, operantem. Prol. p. 18.

Uurchit, operatur. p. cit.

Werara, factores. Gloſſ. Monſ. p. 361.

Werahmeiſter, artifex, faber. p. 353.

Werabunga, operatio. p. 391.]

Uuerch, *culdinaz uuerch*, barbarica. Gloſſ. vet.

Zi ſuorgliben uuerkon, ad ſollicitas negotiationes, Otfr. IV. 7, 144.

Allu uuerchu, ſummopere. Gl. vet.

Werck, de re bellica. Chron. Königsh. c. V. 153.

Werk, tormentum, Chron. Königsh. c. V. 134.

Uuurcho, operator. Notk. Pſalm. LXXVII. 7. *Er der uuurcho iſt bonorum operum (kuotero uuercho.)*

Uuurhto, operarius. Tatian. c. 44, 6. *Wirdig iſt ther wurhto ſines muoſes*, dignus eſt mercenarius cibo ſuo.

[In Rhythmo S. Annonis §. 10. 23. 29. *uuorhtin*, faciebant, exædificabant, interprete Opitio. Eſt ergo *wurhto*, operator, ædificans, aut qualecunque opus faciens. Apud Tatian. c. 193, 5. compoſitum extat *accar leimowurhton*, ager figuli. AS. *Uuircian.* Germani hodienum *uuürken* dicunt. Conf. Gaſſari Diction. v. *uuorabt*, *uuorabtun.* Eodem pertinet, quod in Epiſt. Busbeq. p. m. 389. inter alias veteris linguæ Gothicæ reliquias eſt *tzo uuartbata*, lege *uuarbtota*, ut feciſti, itemque *jes uuarbtota*, ille fecit. Palthen. Not. ad Tat. p. 366.]

Uuerabſuacho, exactor. Gl. vet.

Weorcnyten, jumentum, animal operatorium, Decal. AS. v. *nyten.*

Wercbrebt juſtificatio, opus quo Deus hominem facit juſtum. Notker. Pſalm. CXVIII. 16. *An dinen uuerchbrebten bogezo ib*, in juſtificationibus tuis meditabor. ℣. 20. *Min ſela gereta in geluſte baben diniu uuerchbrebt in allen ziten.* Concupivit anima mea deſiderare juſtificationes tuas in omni tempore.

WER.

Mibeluuurkti, magnificentia. Notker. Pſalm. XCV. 6.

Werchmabtigi, magnificentia. Notk. Pſalm. VIII. 2. *Diu uuerchmabtigi erbaven iſt uber bimela:* elevata eſt magnificentia tua ſuper cœlos.

Einuuerke, cooperatio. Iſid. 4, 3. *Chomeinidh iro einuuerches*, communio cooperationis (Trinitatis.)

Piuuurhti, merito: Kero. c. 7.

Notwerch, angaria. Gl. vet.

Umbeuuerke, maceries, ſepes, Notk. Pſalm. LXXXVIII. 41. *Zare dana allui ſiniu umbeuuerche*, deſtruxiſti omnes macerias ejus.

Worahtin, operari. *uuorabtin uuabar*, operari uſuras, Otfr. IV. 7, 146. De Domino talenta ſervis diſtribuente:

Gibot thaz ſie iz biforabtin,
iob tharana uuorabtin
Ullacbar gizami,
unz er auur quami.

Juſſit ut id caute obſervarent
& eo lucrarentur (operarentur)
Uſuras congruas
uſque dum ipſe rediret.

Er thiu worolt worabtos, antequam mundum creaſti. Otfrid. I. 15, 36.

Genuorbt, affixum, *angemacbt*, Cant. Cant. 4, 4.

Intuuorabten, deſtruere, eripere, Otfrid. IV. 11, 22.

Intwirkit, idem, II. 12, 59.

Ni intauirkit uuorolt ellu
thes uuibt, thes ib thir zellu.

Nec deſtruet mundus univerſus
quicquam ejus, quod tibi dico.

Entworbtent das beer, Chron. Konigsh. c. II. 198. diſſiparunt exercitum.

Verwiirken, malefacere, Fragm. de B. H.
ASax. *Forwyrke*, foriſfaciat, LL. *Inæ* Regis.
Goth. *Frawaurkgan*, peccare. Luc. XVII. 3. 4.
Fr. Jun. Gloſſ. Goth. p. 171.

Verwiirken in ſilber und gold, i. e. *einfaſſen.* Chron. Konigshov. c. 2, 78.

[WERAN, veram. Kero Prol. p. 17. *Kiqbuetan weran*, velle dici. c. 4. *keumfreuuit uueran*, contriſtari. Prol. p. 16.]

WERBEN, ire, agere, ambulare, meare & remeare.

Heimortes uuerbun, domum redirent, Otfrid. IV. 35, 76.

Sie werbent mit arbeiten, ſo war ſie uuerbent. ambulant cum labore, undecumque ambulant, Notk. Pſalm. XIII. 3. Otfrid. I. 18, 78.

Uuerben, de rota ambiente, circumeunte, *emmizigen werbit*, perpetuo circumit. Otfrid. III. 7, 28. Id. c. 23, 67.

WER.

Ja sint, quad er, binott
Zuelif dago aiti,
Thio iro stunta uuerbent.

Nonne sunt, dixit, certe
duodecim diei horæ,
Quæ per suum tempus eunt?

Swert werbentas, versatilis gladius, Notk. Ps. XVII. 30.

Id. Ps. CXVII. 13. Impulsus, versatus, [eversus] sum, ut caderem. *Anagestozzener uuard ib keuuerbet daz ib fiele. Daz man dana uuile ube, iz fasto stat, daz uueget man, daz uuerbet man, so taten mir persecutores, so uuolton sie mih irfellen.*

Werben, efficere, procurare, *zu wege bringen.*

Formula fœderis inter Ludovicum R. Germ. & Carolum Calv. contra fratrem Lotharium Imp. *Indi mit Lutherem inno theinni thing ne gegango, ze minan willon, imo ce scadhen uuerben.* i. & cum Lothario in nullum placitum conveniam, ad meum beneplacitum, ipsi ad damnum faciendum.

Comparare, emere, Otfrid. V. 4, 26.

Druagon se iro salbun
mit in sar thia uuarbun.

Ferebant sua unguenta
secum, statim comparata.

[*Thia uuarbun*, non est comparata, sed hac vice, hoc tempore. Hoc sensu occurrit *then uuarbon*, apud Otfrid. V. 23, 359. & *thia warba*. V. 3. 23. Scherz. in Not.]

Fragm. Hist. Samaritanæ ℣. 9. *uurbon sina thegana be sina lipleita*, emebant discipuli sui cibos.

[Originem hujus & plurium vocum ostendit Stiernh. in Glossario suo Ulphila-Gothico in *Hairto*, qui hic omnino consulendus. In sermonibus Tauleri edit. 1521. fol. 1. a. *ein gewirbigs biinle*, negotiosa apicula. Palthen. Not. ad Tat. p. 422.]

v. & supra *Huuarabes.*

Biuuerben, operam dare, efficere, Otfr. III. 18, 63.

So uuer so thaz biuuerbe,
er jamer sar n'irsterbe.

Quicunque id operetur,
is nunquam sane moreretur.

c. 2, 39.

Thin guati'z er biuuerbe,
er mir ther sun irsterbe.

Benignitatem tuam prius exerce,
quam mihi filius moriatur.

c. 6, 42.

Mit koufu sih biuuerban.

Emendo cooperari.

c. 24, 59.

Zi lib er thoh biuuirbit,

Ad vitam is tamen redit.

IV. 37, 15. *Uuio er thaz biuuarb*, quomodo ipse in hoc operam dederit.

WER.

Convertere, Tatian. c. 2, 6. *Manage Israheles barno giuuerbit zi Truhtine Gote iro:* multos filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum. vide supra lit. G.

Werben, conversari, degere, Otfrid. V. 20. fi.

Sie himilriches tharbent,
ioh innan hebe uuerbent.

Cœlorum regno carebunt,
& intra tenebras degent.

Notk. Psal. XXIV. 20. *Uuanda ih samen in uuirbo*, siquidem cum eis conversarer. Adde Psal. LXVII. 2. 31.

Erwerben, subvertere. vide lit. E.

Werbe, via publica, Limn. 7. J. Publ. cap. 46, 9.

WERBE, vice, Germ. hodie *mahl.* Erh. Guntheri Vocabul. MS.

Quingentesies, fünffhundert werbe vel mole.

Anderwerbe, secundâ vice. J. Feud. Alem. cap. 34.

Vierwerbe, quater, Chron. Konigsh. c. 1, 17.

Thia warba, hac vice, Otfr. III. 6, 37. c. 14, 49. c. 20, 93. Id. IV. 6, 16. V. 3, 23.

Then warbon, per vices, Otfrid. V. 23, 359.

I.

WERE, GUERE, GERE, arma: Otfrid. II. 11, 56.

Zi uueri thoh gifiangi.

Arma hic arriperet.

Hinc *Gerwin*, gladii amicus: *Germann.* Fr. Jun. ad Willeram. p. 21.

[*Scilt unta ueri*, scutum & clypeum. Gl. Monf. p. 338.

In *vueri*, in arma. p. 393.]

II.

Gere, guerra, bellum.

III.

Seditio: Otfrid. IV. 20, 46. Judæi Christum accusant, quod prohibeat tributa Cæsari dare:

Joh er thie liuti alle
spuani zi giuuerre.

Atque homines omnes
pelliceret ad seditionem.

[*Werranter*, seditiosus. Gloss. Monf. p. 402.
Werrarum, schismaticis. p. 375.]

IV.

Victoria, *gewerren*, vincere, debellare, Fragm. de B. H. 2722. 3913. 4264.

V.

Propugnaculum, *brustwere*, C. Cant. 4, 4.

Weren, defendere, custodire, observare. Otfrid. I. 11, 89.

Salig thiu'nan uuerita
thaz n'imo frost derita.

Beata

WER.

Beata quæ ipsum (Jesulum) servabat
ut ne ipsi frigus noceret.

II. 4, 61. de Israelitis in deserto:

Mit uuatti si er thar uuerita.

Vestimenta eis ibi conservavit.

℣. 151.

Thaz mannilih giuueriti.

Quod quilibet observet.

IV. 14, 31. 35.

Thaz uuir in mugun uueren,
Gisten uuir unsih uuerien.

Quod nobis licet nos defendere:
Si annitimur nos defendere.

[In versu 31. pro *uueren* Cod. Vindob. & Vatic. habent *uuerren*. Scherz. in Not.]

Uuerren, Id. II. 22, 29.

Nu er thaz so uuilit uuerren,
thaz mithont scal irthorren.

Quod si (Deus) ita vult curare (fœnum)
quod mox arescet.

Werien, idem, Otfrid. I. 1, 206. III. 4, 91.

Servare, Isidor. 5, 7. *Euua ni wereda*, legem non custodiret. Conf. *Uuerodheoda* supra p. 209. Notk. Ps. VII. 8. *Were selbo diu gebot*, serva ipse mandata. conf. Psalm. LXXXV. 6. LXX. 1.

Prohibere, Otfrid. I. 14, 35.

So thia fart iru ni uueritum.

Itaque hoc iter ipsis non prohibebant.

[Aptius ita transferes. Cum iter hoc ipsi non prohiberent. Scherz. Not.]

Wera, defensio, Otfrid. IV. 23, 19. [Pro *Wera*, legendum esse *unera*, Scherz. è MSC. probat.]

Intwerin, contaminare, Notk. Psalm. LIV. 22. *Sie intuuereton sina erbescrift*, contaminaverunt testamentum ejus.

Intuueren, non obsequi, *Intuuerentis dia ea*, prætereuntis legem. Notk. Psalm. LXX. 4.

Feruueren, corrumpere. Notk. Psal. LXXXIX. 5. *feruuerit*, corruptum.

Mit uuati uuerien, vestire, Otfrid. II. 22, 47. V. & *Biuuerien*. & *Waere*.

Weren, vetare. Notk. Psalm. XCVI. 3.

[*Ni werian*, non vetare. Gloss. Mons. pag. 402.]

WER.

WERDEN, fieri, *suntar uuerde*, sine fieri, impossibile. Otfrid. I. 5, 125.

N'ist uuiht suntar uuerde
in thiu iz Got uuolle.

Nec est quicquam impossibile,
dum id Deus vult.

WERD iz, factum fuit. Otfrid. III. 9, 8.

[*Werdenta*, nascentes. Gloss. Mons. p. 388.]

Werd, *wert*, pretiosus, Otfrid. V. ult. 262.

Obo uuir unsih minnon
so birun uuir uuerd mannon.

Si nos invicem diligimus
sumus cari homines.

Condignus, Id. II. 17, 1.

Ir birut mihil uuerda
salz therera erda.

Vos estis dignissimum
sal terræ.

IV. 35, 29.

Thaz uuas Engilo uuerd
ioh himilrichez alles.

Hic fuit Angelis contra habendus
& cœlorum regno omni.

Werthlib, idem, Willeram. p. 9. n. 5.

Wertsamot, probatus, Notk. Psalm. XXV. 2.

Werdon, pretium. Otfrid. IV. 2, 30.

Nam Maria nardon,
filu diuren uuerdon.

Accepit Maria nardum
multo cari pretii.

Werder, Notk. Psalm. LIX. 7. pretiosior, carior.

[*Werdu vas*, valuit. Gl. Mons. p. 391.

Werdes werdist, tanti valet. p. 391.

Thes uuerd uuas, valuit. p. 405.

Werdnussun, justificationes. p. 342. justificationibus. p. 331. 397.

Sie intfiengun tho drizzug silabarlingo, uuerd uuerdanti, thaz sie uuerdotum: acceperunt 30. argenteos, pretium appretiati, quem appretiaverunt. Tatian. c. 193. 6.

Hodie Germani voce hybrida *uuardiren* vocant. Unde substantivum *ein wardein*, æstimator. Conf. Jun. in Not. ad Willer. p. 155. Palthen. Not. ad Tat. p. 392.]

De

DE

LANDGRAVIIS ALSATIÆ & *WERDÆ*.

Comitibus Solmensibus.

RHEINGRAVIIS.

RAUGRAVIIS.

Extractus Epistolæ Mayeri,

Secretarii Principis Salmensis.

Ich habe etlichmahl die Gelegenheit gehabt wegen derer vortrefflichen der Welt bekannt gemachten Schrifften sowohl, als auch meines Hochgeehrten Herrn beywohnender hohen Wissenschafften, mit meinem Gnædigsten Fürsten und Herrn &c. Ihro Dhl. zu Salm &c. &c. zu sprechen, worbey Sie einen zimlichen *applausum* gefunden, dahero ich mich der freyheit unterstehe dise angeschlossene *Puncten* zu *communic*iren, und dero hochvernünfftiges *eclaircissement* und untersuchung *in desideratis* einzuholen, worfür man nicht nur *obligat* und erkänntlich, sondern auch zu allen angenehmen diensten erböthig ist; &c.

1. Wann das Schloss Salm im *Vogaso* erbauet, oder zum wenigsten, wann es *destruirt* worden, und durch wen?

2 Wollen die *Historici* und *Genealogisten*, das *circa initium Sæculi IX.* das Geschlecht der Graffen zu Salm *in Vogaso* ausgestorben, und durch eine Tochter durch Heyrath uff die *Duces Mosellanicos* gebracht so den Namen und Wappen fortgeführet, *usque ad Seculum XII.* da es abermahl *en quenoüille* uff eine Tochter Namens *Hedwich* zerfallen, so den *Henricum Sadigeri principis filium in Ardennen* geheyrath haben soll, durch deren Uhrenckelen *Theodoricum ex Bertha* von Blankenberg und Blamont *Henricus* und *Carolus* gezeuget worden, darvon jener die Graffschafft Salm *in Vogaso*, diser die in *Ardene* bekommen, und beyde Geschlechter fortgeführt haben sollen.

Biss hieher mangelt es an beweiss einiger *probaten Scriptoren*, oder *archivischen Documenten*, und wird sehr verlangt, die untersuchung der Anverwandtschafft diser beyder Familien der von Salm: allermassen die Princessin *Christine von Voudemont*, gebohrne Grävin von Salm in *Vogaso*, so ein *Portion* der Graffschafft ins Hauss *Lothringen* gebracht, die von Salm Reifferscheid in Ardenen darfür nicht erkennen wollen, über welchem *Discurs* der damahlige Herr *Dechant* von Strassburg Graf Salm von Reifferscheidt, als er zu Nancy war, seine *intention* die er vorhero trug vor den Herzoch *Franzen* zu Lothringen, wegen damahliger Wahl eines Bischoffens zu Strassburg geändert und uf den Ertzhertzoch *Leopold* zu Oestreich geworffen:

Nun ist bekandt, dass *circa annum* 1412. oder 18. der letzte von des vorbesagten *Caroli* in Ardenna abstammender Linie, die Grafen von Reiferscheid *in testamento militari* als *Agnatos* zu Erben eingesetzet, welchem *uxorio nomine* Raugraf Otto, so die Mariam von Salm vorermelten *ultimi Comitis Salmensis suæ Lineæ* Frau Schwester zur Ehe hatte, *per processum* sehr widersprochen, *in curia Luxenburgensi*, die aber *per sententiam* anno 1455. dem Raugrafen die *Successhion* ab - und denen von Reiferscheid zuerkannt hat:

1. Nun findet sich, dass in der Landtheilung zwischen dem *Ludovico Germanico*, und *Carolo Franciæ*, die Graffschafft Salme dem Teutschen Reich seye *incorporirt* worden, welche anno 870 geschehen, auch die Duces Mosellanici damahls schon & *ante Carolum Magnum* abgangen.

2. Habe ich *in Archivo Rheingrafico* gefunden ein *Documentum Fundationis*, der Abtey *Altæ Sylvæ* oder *germanice Hobenforst* in Vogaso, so anno 1140. durch dieselbige Graffen von Salm geschehen ist, von folgenden *Fundatoribus successive*: juxta Schema sequens:

Henricus Comes de Salmis in Vogaso
Uxor. Agnes Comitissa de Langenstein, Vidua fundatrix cum consensu filiorum Abbatiæ Altæ-Sylvæ. 1140.

Henricus Comes de Salmis. uxor. incognita. Sed prædictæ fundationi an. 1179. addidit quædam bona & jura:

hic Henricus se vocat filium præcedentis Henrici in documento Laudationis seu Confirmationis 1189. donationum à Majoribus factarum, consentiente uxore sua Joatha:

hujus Filius Henricus : Agnes: Lorethe Confirmat & donat 1203. cum consensu uxoris Joatha, & sororum suarum quædam bona & jura dictæ abbatiæ. horum filii.

Henricus & Hermannus uxor Margarita augent anno 1228. novis bonis prædictam Ecclesiam, uti fecit & eorum filius

Henricus anno 1243. cum consensu uxoris suæ Joathæ. horum filius

Ferricus disputat anno 1247. dictæ Abbatiæ quædam jura legata: accommodarunt se successu temporis : hujus Ferrici filius appellatur

Fridricus Dominus Albi Montis qui a. 1252. vixit & Abbatiam molestavit pignorando & auferendo ejus porcos & boves, quos Jacobus Episcopus Metensis Abbatiæ curavit restitui.

aliud Documentum inveni. de A. 1262. in quo W. Dei gratia Episc. Argentin: Henrico Comiti de Salmis. 7. carracas vini apud Moilsheim ad augmentandum feudum suum antiquum quod ab Ecclesia Argentin. habet:

Hermannus Comes de Salmis. uxor N. N. Comitissa de Barr. juxta Alberici monachi trium Fontium Chronicon ad annum 1158. qui ipsi citato loco assignat filios seqq.

Henricum & Theodoricum Abbatem S. Pauli Verdunensis.

Biss dahin geben die Documenta fundationis & augmentationis, *über welches noch zu notiren ist*, *dass* eodem anno fundationis 1140. Stephanus Episcopus Metensis, concessit & confirmavit eidem Ecclesiæ quicquid ibidem possidebat, sc. in terra & juribus à Comitibus Salmensibus legatis; præter quæ & alia de suis adjecit, altariaque consecravit. Juxta præfatum Albericum ad annum 1119. & 1158. talis genealogiæ cognitio de Stephano exhibetur.

Calixtus IIdus pontifex natione Brabandus genere illustri, electus 1119. † 1124.

Soror ejus. N. N. uxor Comitis Barri N. N. unde nati.

Theodoricus de Montepeliardi. habuit duas filias, quarum una nupta Richardo de Monte-Falconis genuit Comitem Amadæum de Montis beliardi — Theodoricum Archi-Episcopum Bisuntinum.

Fridricus Comes de Ferretes. — Ludovicus de Ferretes.

Reinaldus Strabus Comes de Barro Ducis. — Reinaldus propagator Comitum de Barro ducis:

Stephanus Metensis Episcopus. — Theodoricus Successor Stephani in Episcopatu Metensi:

Soror N. N. nupta Comiti Hermanno de Salmis: sup.

Qui

WER.

Qu. ex qua familia Calixtus, & nomen sororis suæ ac mariti ipsius.

Præterea in sæpedicta Charta fundationis de anno 1140. habentur sequentia:

Simili libertate jure perpetuo concesserunt hanc donationem Comes Conradus & uxor eius Hadewidis & filius ejus Hugo, plures enim Liberos tunc temporis non habebant. porro prædicti Nobiles viri retinuerunt sibi partem quandam adjacentis sylvæ à via sc. quæ ducit de Gymmeneis versus Syreis & supra ad aquilonem de reliquo totum ad Austrum eidem domui concesserunt: &c. &c.

Fuit ergo hic Conradus propter ejus Consensum adhibitum de familia Salmensi & quidem Linea Collaterali agnaticâ:

Mit nächstem werde ich *Copiam* der *Fundation Abbatiæ* von *Ræmiremont* bekommen, so ein Graf von Barr *fundi*rt und Graf *Woubertus* von Salm solche mit *signi*rt hat:

Item *Copiam fundationis* der Abtey *Sennon* im Salmischen so von den Graffen von Salm in Vogaso gestifftet ist: darvon alsdann *Communication* thun werde:

In denen *Genealogist*en findet sich, dass Sie dem *Hermanno Luxemburgico Comiti Salmæ in Ardennâ*, so anno 1081. Kaisser ernennet worden, als dessen *descendent*en assigniren vorberirten *Theodoricum de Montispeliard, Fridricum de Ferretes, Stephanum Episcopum*, und auch *Hermannum Comitem de Salmis cum filiis suis Henrico & Theodorico Abbatem S. Pauli* zu *Verdun*: also dises Geschlecht sehr untereinander gemenget wird:

3. Habe ich hiermit *communici*ren wollen, welcher gestalt das Rheingräfliche Hauss anno 1248. mit der Graffschafft *Werde* im Ober-Elsass *tenore sequente* ist belehnet worden.

Nos Wilhelmus DEI gratia imperator Emiconi juniori sylvestri Comiti ob ejus merita Comitatum ac singula & universa bona, quæ à nobis & ab imperio Comes Henricus de Werda titulo feudi olim tenuit & possedit; Si heredem memorati Comitis absque herede Legitimo præmori contigerit, sibi & heredibus suis in rectum feudum duximus concedendum: hujus concessionis testes fuerunt Syfridus venerabilis Monguntiæ Archi-Episcopus: Henricus Spirensis Ecclesiæ & imperialis aulæ Cancellarius, Comes Emicho de Leiningen, Comes Gerlachus de Dietz Comes Henricus de Villenove. Conradus Senior Sylvestris Comes. Arnoldus Marschallus de Vinstingen, Syfridus de Runckel, qui omnes sigilla sua apposuerunt: dat. in Castris apud Ingelheim 1248.

WER.

Wo die von *Werde*, Landgraffen im Ober-und Unter-Elsass herstammen, hat Herr Obrecht seel. in seinem Prodromo Alsatiæ genugsam berührt.

De herede illo Henrici de Werda fragt sich wann er gestorben, Item worinn die Graffschafft *Werde* im Obern Elsas an statt, dœffern, &c. bestanden, sowohl in Lehen, als Allodial-Stückern.

Item *de titulo Landgraviatus* obgleich selbiger in der Hertzogen von Schwaben *Titul* dazumals hängte, so haben sich doch die von *Werde* allezeit dises Tituls bedienet und *continui*rt, dahero fragt sich, ob diser Titul nicht ein *innexum* der Graffschafft Egesheim oder *Werde* seye;

4. Uber dises ist im Rheingräflichen *Archiv* ein *Documentum* vorhanden, de Anno 1265. & 66. darin sich Wildgraf Emich und seine Gemahlin Elisabeth gebohrne von *Montfort* vor sich und ihr kindt, mit *Graf Sigbert von Nider Werde, Land-Graffen vom Elsass*, und seiner Gemahlin *Gertbrud* und ihrem kindt vergleichen, wegen der Ansprach umb Morgengab, umb Wittumb, umb Lehen und sonsten, worfür besagtem Wildgraffen und seiner Gemahlin vom Landgraffen werden abgetretten, und *pro satisfactione* gegeben, *Nider Werdan* das hauss und alles was darzu gehört, und Hippesheim das Dorff mit dem Kirchen satz und mit allen denen rechten das darzu gehört und zu Brumat 160. virtel Rocken geldt, und die Graffschafft im *Ried*, welche der Landgraf mit dem von Fleckenstein gemein hat; dise *Süne* hat Landgraf Sigbert und seine Frau beschweren, und *pro Cautione* oder rückburgschafft gesetzet gegen *Niderwerdan* und dessen *Dependentien*, und gegen die Graffschafft im *Ried*, die Graffschafft im Hetterlowe, und gegen den Kirchensatz zu Hippesheim, den Kirchensatz zu Brumat:

Die Zeugen unter andern waren Graf Rudolph und Graf Gottfrid von Habsburg und Graf Conrad von Fridburg, so bey Ihrer treu gelobet, Ihre hilff nach denen dingen, so hirinn beschrieben seindt zu thun, desgleichen Otto und Conrad von Ochstenstein &c. &c.

Hier fragt sich wo dise *prætension* herrührt, ob sie von des Wildgraf *Emichs* Mut-

Mutter, allermassen man von dessen Vatter Wildgraf Conrads gemahl keine gewissheit hat, oder aber von der Elisabethe von Montfort Mutter; *quod inquirendum*:

Wo dass Niderwerde ligt, Item die Graffschafft im Ried, in was für Städt, Dorffschafften Sie bestehe, in was hænden sie *ab illo tempore devolvirt* worden, *quis modernus possessor &c.*

Und was mehr Curioses hiervon und denen Herren Reingraffen kan uffgebracht werden: darumb wird gebetten.

Altera Epistola Meyeri.

Weilen die *Studia Liberalia Libertatem omnem* mit einer sonderbahrer Verbündnüss der *Familiaritet in societate humanâ* so *tacite introducirt*, als gebe ich mir über jene jüngstens von mir unterfangene *Libertet* hiermit folgende in anschlüssung diser Ihrer Hochfürstl. Durchl. Stams-Familien, darin die erste biss *ad Blondulphum* auss denen *à Frebero de orig. palat. cap. 3. 6. 11. & in descriptione Limitum pagi Rhenensis* genommen und *probirt* werden. *à dicto Blondulpho* welchen die *Stemmatographi Dhaunenses* in ihren *Actis* zu haben anführen, und übrigen *ab Embricone* kan ich *in ordine de Documento ad Documentum* belegen, *ex Documentis archivi Rheingravici Kyrburgensis*, wie auch die *Lineam Wildgravicam à Conrado I. usque ad ultimum 1408. Ottonem emortuum*; hier werden folgende stück zu *suppliren* und *inquiriren à Doctis & in historia versatissimis requirirt*, worin man ein sonderbahres Vertrauen uff dero *solide* und *approfundirte Scientz* gesetzet, dass Sie darin nicht nur höchst geneigt *contribuiren*, sondern auch noch andere *Amatores huius studii* etwan darzu uff-und anmundern werden;

1. *In Linea Comitum Rheni*: wird in dem *Documento à Frebero prolato* der *Chiliswindis* Vatter *Adelhelmus* genandt, welcher aus dem Wormsgau ein Graf war, hier müsste erstlich *inquirirt* werden in die alte Geschlechter der Graffen, so hierumb gewohnet, als deren in Lymburg bey Speyer, welches Schloss in ein Closter verwandelt, und *Bruschius* etwan die *Fundationis Documenta exhibiren* möchte, oder in die Graffen *de alta Ripa* bey Worms *bodie Altrip*: deren *ALBERICUS in Chronic. sua ad annum 1117. pag. 232.* gedäncket, und sich uf einen *Windum Doiscenum* beziehet, von selben etwas mehrers anzuführen, allein kan nichts in gedachtem Tractat darvon finden; absonderlich, wäre über dass bey dem *PERIANDRO de Nobilitate Moguntinæ Diœcesos & cæteris*, und dann in der *Fundation* dess Closters S. Ruppertsberg bey Bingen am Rhein nachzuschlagen, von welches *Ruperti* Leben, wie auch von der *Hildegardis* Leben, von welcher ich in unseren *Archivs-Documentis* gefunden, dass *circa annum 1150. & retro quid finde, quod allodium & hæreditas, quam Domina Hildegardis possidet* in Britzenheim, *hodie* Bretzenheim, an der nohe und 2. stund von Bingen, *nondum sit divisa inter Rheingravium Wolframum & sororios suos Philippi de Valckenstein &c. &c. & Gutta de Bolandâ sororios*: von disem *Sto Ruperto* führt ermeldter *Freber. citato cap. 11.* eine *descriptionem Limitum sui Ducatus* an, als von der nohe so in Rhein bey Bingen fallt biss an den Fluss Seltz, von dar an den Fluss Witza, von dar an den Fluss Apfel, und von dar über die Nohe an den Fluss Elem, biss an den Fluss Simer unter Dhaun hinfliet und sich daselbst in die Nohe ergiesset, u. solche *Elva per Sane sylvam, usque ad fluvium qui Haimbach ad Rhenum se infundit*: nun kan ich mit *Documenten* belegen, absonderlich mit denen Maximinischen *Diplomatibus* und *Investituris*, dass die Rheingraven vorhero *& ante Rupertum* mit den güthern oder gantzem Münsterthal wordurch der Fluss *Apila* laufft, und das principal orth sambt der Kirch *Münsterappel* genendt wird, die übrige *Description* ist die heutige Rheingravschafft so ohnverrückt in disem *District* gelegen: also hier wass *de Ruperto illo Sancto* gesagt wird, *ad Rheingraviatum proprie*, und dessen *Descriptionem Limitum ipsis vestigiis modernis* gehört, *de vita huius S. Ruberti, & Hildegardis, quantum mihi constat*, haben geschrieben *apud Surium ad d. 8. Julii & Tom. V. ad d. 17. Sept. Il. It. Jacob. Philippus Bergomus in chron. suppl. L. 12. ad an. 1157. & Quentilius edidit literas seu Epistolas Hildegardis: Item Gotofridus quidam exorsus & à Theodorico Abbate benedictino vid. Vossius Lib. 2. cap. 55. consumata vita dictæ Sanctæ Hildegardis*:

2. VVirdt in dem *Diplomate donationis cœnobii Laurishaimensis à Cantbuir 771. factæ Grodeganus utpote Consanguin. ejus allegirt*, es wird dazumals der *stilus aulæ aut Curiæ* nicht als heut zu tag gewesen sein, da die herrn einander Mon Cousin: Ewr Ldn. oder *Consanguineos* nennen, sondern *naturaliter* verstanden wor-

WER. WER.

worden sein, *ubi alleganda talia Documenta in hoc sensu coætanea si haberi possunt*, als wird sehr verlangt hier zwischen disem *Cancore Rheingravio* und *Grodegango* die *Consanguinitets-Alliance* zu finden; der *Albericus* gibt in seiner *Chronica* mir nicht wenig anleitung und gedancken uff die *Familia de Reteste*, oder vilmehr *Comitum de Chineso & de Loz.* darvon ich hier die *loca*, darin er solcher gedencket kürtzlich *allegiren* will, umb nachzuschlagen, als *ad annum* 514. 946. 1057. 1117. 1119. 1031. 1063. 1168. 1170 1190. 1191. 1200. 1201. 1228. 1238. & p. 580; es möchte dise *Familie* oder gar wohl aus der Pipinischen, oder andere dergleichen nachforschen an die hand geben, was er aber *ad annum* 1170. gedäncket, wird aus der 1141. pag. 290. gethaner anmerckung, so doch ein wenig nach den jahren und sonsten zu *examiniren* ist, allermassen man dem herrn von Imhof *per Documenta* beleget, dass 128. jahr *de suite Wildgraven* gewesen *ante Philippum Imperatoris eidam* also von selbigem die Wildgrafen nicht herstamen, dahero was er *Albericus citatis bis locis de Sylvestribus Comitibus* gedäncket, absonderlich von der Mathildis, so setzet *Conradus Philosophus* dass Sie weith anders geheyrath worden, wann er *accurate de Comitibus Schirensibus* schreibt. ist sich aber *ad Coætaneos* dessen der Herr Imhof *in ultima sua editione* mit mehrern gedencket, ferner zu beziehen; dass die alte Wildgraffen, mit den Rheingraffen einer *Familien* seindt, bezeugen über die *a dicto Imhofio allegirte argumenta probabilia*, die alte Lehen-Brieff von Pfaltz als 1331. 1351. darin Sie ingemein belehnet waren, und als *anno* 1408. der *ultimus antiquorum Wildgraviorum* gestorben, stehet in der 1409. Chur-Pfältzischen Belehnung, so zimlich uff die Ufziehung der Wildgravschafft *inclinirt* waren, dise *Formalien*, wir *Ruprecht* bekennen &c. dass wir &c. die nachgeschriebene Mann-Lehen die uns und unserer Pfalz von tods wegen Wildgraf Otto von Kyrburg seel. verfallen und ledig worden wären und darin Er in gemeinschafft mit Ihme sasse zu rechten Mann-Lehen verlichen han: gedencket darnach noch einiger stücker *specifice* darin Sie in gemeinschafft sassen, als zu Flonheim &c. &c. Ausser disem seind sehr viel andere *Documenten*, *arbitratische alte decisiones* vorhanden, dass die alte Wildgraffen und Rheingraven in vielen *Juribus*: *bonis allodialibus & curiis ac mansis Dominicalibus & decimis* in gemeinschafft gesessen, Item einer dem andern bald dises bald jenes in den Theilungen zu Lehen uffgetragen, und gegeben, ich halte dass darumb geschehen zu sein dass es nicht entweder von der Familie kome, oder aber, dass in der alten *separatione bonorum* dises oder jenes zu Lehen gegebene stück ein *temperamentum* war die gleichheit der theilung zu machen; absonderlich aber seind 2. stück *circa antiquos Wildgravios* zu *notiren*, 1. Dass Sie vom Abt zu Maximin bey Trier mit dem Münster thal, und mit der Marck Talfang ligt im VVild- oder Rheingrävlichen Ambt Tronecken, 5. stund ohngefehr von Trier, *ab immemoriali tempore* belehnet seind, die *Possession Tronecken* ist so alt und lang bey dem VVild und Rheingrävlichen Hauss, dass man dessen Alterthum nicht finden kan als aus *Conjecturen*, absonderlich aber aus dem *Diplomate* der Maximirischen Actis, darin das Closter S. Maximin von dem *Dagoberto* und *Uda sorore Caroli M.* beschencket worden, mit der Kirch im Marck Talfang: mit dem Münster thal: und mit dem *pago Rhenensi* oder halben Bergstrass biss an Heidelberg: welches sehr weit zurücklaufft, das *Documentum* habe ich gesehen, ist auch *allegirt* vom *Zyllesio in defensione sua imperiali S. Maximini*: Das 2te ist, dass *antiquissima vestigia* und dañ Pfältzische Lehen-Brief vorhanden seindt *de Landgravia, de avena marschalli, de avena Venatorum copula, de Scarra denarii de mallo*, die *Landgravia* wird in denen *insecutis Literis palatinis* genandt die VVildgravschafft *circa mediam ætatem*, in denen letzstern aber wird sie *restringirt* oder *interpretirt* uff die Hochgericht zu Syend uff der Heyde, das Haiden gericht genandt, und uff das Hohgericht Raunen, deren man noch heut zu tag in *possession* ist, der Marschalcks habern findet sich *per antiqua Documenta* dass er im Ambt VVildenberg fällig, so uff dem Hundsrück und 7. stund von der Mosel gelegen ist, *de Scarra denarii de mallo* habe ich auch *Documenta* dass sie von der *Justiz* fallendt und *in confiscatione bonorum ad supplicium damnatorum* und blutrüstigen wunden bestraffungen u *Cognitionen* über Diebereyen *ab antiquo* bestanden, *de Copula venatorum avena*, Coppel- u. jachthabern darvon habe ich noch keine andere *indicia*, als dass es im yder und saner wald

wald seyn muss, darin man das jachtrecht vor alters herbracht, und man sich, als Churpfaltz durch Heyrath an die Sponheimische Landen gekomen, der jacht halber in besagten gemeinen VValden mit Chur-Pfaltz verglichen hatte. *De quibus loquuntur Documenta.* VVann ich nun uff die alte der Land-graviats belehnung, den Marschalckes Habern gedencke, so wird solche belehnung von denen Pfaltz-oder Pallast-Grafen bey Trier wegen der *Contiguitet* herrühren, welches doch nur *justament* die halbscheid des Landgraviats ausmachet, darvon *ab immemoriali tempore* vor alters die Rheingraven seindt biss *ad annum* 1332. vom Reich belehnet worden, mit dem Landgraviat zwischen Mainz und biss an Trir gelegen, in der ersten theilung und *Separation* der Rhein-und VVildgräflicher Linien hat der ältere ohne Zweiffel wegen der angenehmen gegend, der schönen *Regalien* uff dem Rhein von Maintz biss an Bacharach (als des Fischens und des rehts der Salmen-gründ) und fisch recht die fisch in Bacherach zu verkauffen, des peferzols, der Marckschiff von Bingen biss Maintz, und des überfahrts-recht zu Bingen über Rhein, das steyer-reht durchs wilde so genannte gefehrt von Bingen biss Bacharach, dess Ungelds-rechts zu Lorchhaussen bey Bacharach und des advocatie reht zu Haimbach am Rhein, dess Schloss Huttenfelss über kauf: und alten Schloss Rinberc im Rheingau darvon Sie zwar vom Ertz-Stifft Maintz belehnet waren, derer stück man noch heut zu tag in *possessione* ist. und da die stattliche *Jura* zwischen dem VVormbsgau und Nohegau, *videatur Laudam Heilbronense*) disem halben Theil des Landgraviats vor sich behalten, und dem *Juniori* den andern Rest so was rauer von Land, auch dem Nahmen nach ist, doch mehr *in fundo* und *in Jure foresti* enthält als jener gau-theil, gelassen haben wird, dises und anderes habe ich zu fernerer und höherer *dilucidation* an hande geben, und daruber dero höchstvernunfftige und stattliche mehrere anmerckungen und unternomene *curiose* Untersuchung gewerthig bin wan wir der mahlen nicht durch die gegenwerthige *Conjuncturen* abgeschnitten wären, wurde ich mir vielleicht die gelegenheit von der Rheingrafschafft aus uff eine Zeit gemacht haben, in dero höcktterwunschte *connoisance* zu gerathen, derer *Faveur* mich dann immittelst zum beharlichsten empfehle.

Responsa.

I. De Landgraviis Alsatiæ & Werdæ.

§. I.

Die Graffschafft VVerda betreffend, ist solche ohne allen zweiffel eine von denen ältesten und vornehmsten in Nieder-Elsass gewesen, nach abgang der Hertzogen in Elsass. Inmassen derselben Besitzeren die Landgraffschafft in Nieder-Elsass aufgetragen worden, und VVerd eine *Residentz* der Landgrafen gewesen, wie dann auch nach abgang der Grafen von VVerde, die Herren Grafen von Oettingen, als sie die *Possess* von der Landgraffschafft genommen, daselbsten *residirt* haben. *Guiliman. Habsp. L. 6. c. 2. p. 337.*

Dahero schreibt *Albert. Argent. Anno M CCC LXXVI. Ipsi etiam Domini Landgravii quondam dicti sunt Comites de WERDE.* Es ist auch wol zu *observiren*, dass die Landgraffschafften damahls noch keine *Dominia patrimonialia* geweſẽ, sondern die Herren schrieben sich vornehmlich von ihrer ersten und *fundamental* Herrschafft; der Landgraffschafft *Titul*, als *accessorius* wurde denselben nachgesetzt. *Blondell. Præf. Apolog.*

Inmassen das Insiegel des *Adelberti* bezeuget, *Sigillum Adelberti Comitis de Habsburch & Lantgravii Alsatiæ.*

Guilim. d. l. p. 336.

Rescriptum Friderici II. Imp. anno 1221. quod exhibet Obrecht. Prodr. p. 296.

Die *ratio* ist, weil die Erbsitze entweder *jure allodiali* als eigenthum, oder doch *jure feudali* als Lehen erblich besessen, die Landgraffschafften aber *jure magistratus* allein ertheilet worden.

§. II.

Also haben die Grafen von VVerde die Landgraffschafft im Elsass eher und vor

denen

Rubertus Comes Rheni, ux. Childiswindis Adelhelmi Comitis ex Wormsgauwia filia.

Ille jam † 764.

Linea pagi Rhenensis.

Canthuir alias Cancor, ux. Angila. † 798.

Heinricus. ux. . . . . † 821.

Rubertus. Varinus. Vagenzo. vixerunt 795. †. †. †. 836. 840. 853. circiter.

Blondulphus. ux. N. de Denten. † 912.

Linea in Nohegau seu Rheingravenstein.

- Rheingravius N. N. uxor ejus fuit soror Embriconis & mater Wolframi I. † . . . .
- Philippus ludo Equestri primo ab Henrico I. Imp. instituto, & bello 934. contra Hunnos confecto interfuit. † 967.

Wolframus I. ux. N. † 993. — Gutta, uxor Werneri de Bollanda, Rhaugravii. — N. N. uxor Philippi Comitis de Falckenstein.

Wolframus II. † 1061. — Elisabeth, uxor Comitis Syfridi de Epstein, mater Archi-Episcopi Mog. Syfridi. † 1084.

Wernerus I. † 1124.

Embrico II. † 1193. — Lucardis uxor Rheingravii N. N. fortassis agnati Ludovici in Ringau.

Wolframus III. adoptatus. † 1218.

- Wernerus II. ux. Hildegargardis Henrici Comitis de Sponheim. filia. † 1257.
- Eberhard. Episc. Wormat. electus 1247. contra Richardum Comit. de Dune & Dominum de Oberstein.

- Syfridus I. ux. Agnes Collateralis ejus. † 1280.
- Wernerus III. vixit 1260. & 1295. adhuc se scribit fratrem Episcopi Trevir. sed nihil tale quid in Catalogis Trevirensibus continetur.

Syfridus II. ux. N. † 1321. — Georgius. vixit 1327. † . . . . — Fridricus. vixit 1300. † . . . .

- Johannes I. uxor Hedwichis, agnati Waldgravii Johannis de Dhaun soror. † 1334.
- Wilhelmus. interfuit Ludo Equestri Ingelheimii 1337. celebrato. † . . . .

In Dhaun. — Rheingravenstein

- Margaritha. nupt. Cunoni Comiti de Virneburg. † illa 1363.
- Johannes II. uxor. Ima. Margretha agnati Wildgravii de Kyrburg filia. † 1382. IIda. uxor fuit Comitissa de Gleichen Linea Blanckenhaim. 3. Jutta, Fridrici Comitis de Leiningen filia.
- Hardart Canonicus Argent. Colon. Trevir. † . . . .
- N. N. nupta Walramo Comiti de Sponheim.
- Conrad. ux. N. † improlis. 1358.

Ex primo thoro. — Linea in Kyrburg. — Linea in Dhaun. — ex secundo thoro. — ex tertio thoro.

- Catharina Canonissa 1368. facta, postea Abbatissa Treviris. † 1402.
- Johannes III. ux. Adelheidis agnati Wildgravii de Kyrburg fil. † 1427.
- Fridricus. ux. Lucardis Comit. ab Epstein. † 1459.
- Conradus Archi-Episcop. Mogunt. creatus 1419. † 1435.
- Henricus. vixit 1420. † . . . .
- Otto. vixit 1383. † improlis. . . .

Linea in Grombac. — Linea in Dhaun. — Linea in Rhein-Gravenstein.

- Clara & Cunigundis. †† innuptæ.
- Johannes IV. ux. Elisabetha Rheinhardi Com. de Hanau fil. † 1477.
- Eva nupta Arnoldo de Syrk.
- Gerhard. vixit. 1473. † . . . .
- Syfrid, ux. N. † 1460.
- & Gotfrid. ux. N. † 1455.
- Johannes. ux. N. † 1473.
- Fridricus. Canon. Mogunt. resignabat 1473. ux. . . . . † 1485.
- N. N. nupta Friderico Comiti de Zweybrücken. vid. Hertzoch in Hist. Alsat. Lib. 5.

- Walpurgis. ux. 1. Cunonis Comit. de Solms. 2. An. 1457. Adolpho de Nassau. 3. Gotofrid. de Epstein.
- Johannes V. ux. Johanna & heres Comitissa de Salm. † 1494.
- Gerhard. vixit appanagiatus in Tronecke. 1478. † . . . .
- Elsa. 1476. jam erat Abbatissa in Eltern.
- Fridricus Canon. Mogunt.
- Catharina. Abbatissa in Marienburg. prope Bobart.
- Margretha Abbatissa in Clarenrenthal, prope Wisbaden. 1504. facta. † . . . .

Linea in Wormsgauuia.

Trunibertus. vixit 764. † . . . .

Rubertus. vixit. . . . .

Hertzoch dicit in sua Chronica Alsat. Comitem de Hanau habuisse Comitissam Rheni in matrimonio. 870.

Linea Ringovia seu Castro Reinberc.

- N. N. Soror hujus nupt. agnato in Nohegau, Rheingravio.
- Embrico I. vocatur in Charta avunculus Wolframi I.

Rinolphus. ux. Clangmodis. vixit 1130. † . . . .

Ludovicus. 1130. vixit. † . . . . de his videatur Trithemii Chronicon Sponheimense.

Comitum Rheni Linea Wildgravica antiqua.

Wilhelmum fuisse in Ludo Equestri ab Henrico I. Imp. instituto & prælio contra Hunnos, 934.

Emicho. ux. hujus Comitatu donavit prædium Imp. Otto III. 995. cuidam Becelino. [*Hic locus in mendo cubat.*]

Conradus I. circa 1080. nat. uxor Gisila, donant 1143. Ecclesiæ in Vlanheim familiam de hominibus suis propriis.

Horum filius Emicho II. consignavit donationem 1143. factam. †....

Linea in Ohaim. — Linea in Tronecken & Wildenburg.

Gerhard. & Conrad. Fratres. vixerunt 1186. quo anno consignarunt concambium factum inter Ecclesiam in Vlanheim & Abbatem Sti Albani Mogunt. extra muros.

- Conradus III. vocatur in Documento 1215. filius. †....
- Emico III. Senior. vixit 1244.
- Conradus IV. Episcop. Frising. † 1278.
- Cuno vixit 1255.

Linea in Kyrburg. Ima. — Linea in Kyrburg. IIda. — Linea in Dhaun.

- Emicho IV. junior. ux. Elisabetha, Comitissa de Montfort. † 1281.
- Gerhard. II. Archi-Episc. Mog. creatus. 1251. † 1260.
- Symon I. Præpositus S. Mauritii Mog. †....
- Gertrud Nupt. Dno de Biccenbach.
- Gozzo vel Conzego. †. 1282.
- Gotfrid. ux. † 1286.

Linea in Kyrburg — In Schmitburg. — Possessor Tronecken Wildenburg & partis de Kyrburg.

- Gotfridus. dictus Raup. ux. .... † 1307.
- Emicho V. Episc. Frising. 1282. † 1311.
- Gerhard. Decanus Frisingens. Ecclesiæ.
- Hugo. Canonic. Mogunt.
- N. N. nupt. Domino de Brauneck.
- Conradus. ux. Catharina Comit. Henrici de Salmis fil. † 1313.
- Emicho VI. ux..... † 1288.
- Simon II. custos majoris Ecclesiæ Mogunt.
- Conradus I. vixit 1303. † 1309. ux. N. N.

- Fridricus. ux. Agnes Com. de Virneburg. † 1363.
- Susanna nupt. 1303. Johann. Comiti de Sponheim.
- Anna. nupt. 1. Fort. Com. de Neunáy. 2. Gerhardo de Manderscheid.
- Henricus ux. Elisabetha Comit. Fridrici de Leining. fil. 1326. †.... improlis.
- Emicho. Canon. Trevir. Mog. †....
- Fridricus. ux. Agnes. † 1356.
- Hugo Canonicus Mogunt. vixit 1310. templaris quoque.
- Johannes. ux. Margretha Com. de Shonheim. ultimus suæ lineæ. † 1335.
- Hedwich. ux. Johannis I. Rheingravii agnati 1310. facta.

1. Fridricus. ux. N. N. † 1394.
2. Gerhard. ux. Agnes, Com. de Veldenz. † 1407.
3. Otto. ux. Agnes Henrici Com. de Veldenz fil. † 1408. ultimus familiæ antiquæ.
4. Agnes. ux. Comit. de Dune & Oberstein.
5. Agnes. ux. Agnati Ottonis.
6. Adelheid. ux. Johannis III. Rheingravii.
7. Elsa. nupta Dn. Henrico de Vunstingen.

1. Gotfrid. † 1357.
2. Gerhard. ux. Ulta Dna de Lymburg. † 1367.
3. Johañ. †....
4. Fridricus. †....
5. Henricus. vixit 1370. adhuc.
6. Otto. ux. I. Elsa de Schameley. IIda Agnes agnata.
7. Margreth. uxor Johannis II. Rheingravii.
8. Mechtildis. † innupta.

(Children of Gerhard, no. 2:)

- Elsa. † minorennis
- Cunigundis. †. innupta.

denen Grafen von Habsburg erlangt gehabt, und ist ihnen auch Egesheim zugehörig gewesen. v. §. V. Unter diesen wird sonderlich *Henricus* Graf von VVerde gerühmt, der anno 1238. gestorben, und einen *posthumum* hinterlassen, davon zu sehen das *Fragm.* bey dem *Urstisio* An. 1238. nach dieses *Posthumi* Tode hat VViltgraff Emich die *Expectantz* am Lehen vom Kayser VVilhelmen erlanget, nach ausweiss des *communicirten Documenti de anno 1248.* Es ist aber die *investitur* und einraumung der Graffschafft an den Gr. Emich nicht erfolgt, theils wegen des *Interregni*, theils wegen unterschiedener *Prætendenten* an der Landgraffschafft, und insonderheit, dass Oettingen die *possess* in VVerde wurcklich genommen. Es hat aber VVildgraf Emich und seine Gemahlin Elisabeth von Montfort sonsten eine *prætension* wegen der Morgengabe, VVittum, Lehen, &c. an den Graf Sigbert von VVerde und Landgraffen von Elsass gehabt, und den darüber an. 1266. getroffenen Vergleich an statt vorberuhrter *prætension* das Hauss Niederwerde und alles was darzu gehört neben der Graffschafft im Ried, und anderen orten, erhalten, vermöge des *documenti Archivi Rheingravici de dicto anno.* (*Chron. Basil. f. 125.*)

§. III.

Das VVerde oder Nieder-VVerde hat in Unter-Elsass seinen *situm*, wird auch VVördt geschrieben oder Voerda, *Guillim. Habsb. p. 338. vulgò* VVürdt.

A. 1302. hat ein Herr von Boland disen ort an Friedr. den VVildgrafen cedirt, u. folgendes jahr diser an Johansen Herrn zu Lichtenberg mit andern *juribus*, besonders ein theil, so eigentlich die Unter Banner Herrschafft in der Graffschafft Ried, vor einigen *Seculis* Uffrieth, *modò* das Fleckensteinische Ambt Roppenheim am Rhein genannt, übergeben. Die OberBanner-Herrschafft besitzen die Herren von Fleckenstein noch würcklich, und tragen solches meines erachtens vom Hause Oettingen, gleich Sie auch vorher die Herren von Hüneburg, noch von denen letzteren Landgraven zu Lehen gehabt.

In dem Strassburgischen Kriege zwischen dem Bischoff und der Stadt ist des Grafen Land von Werde neben anderen Bischöfliche zugethanen von der Stadt verherget worden, schreibt der von *Königshoven cap. IV. Chron. §. 43.* und *§. 73.* von Johann von Lichtenberg, Bischoffen zu Strassburg, sagt er:

Er kauffte an das Bistum die Landgrove-„ schafft zu Elsass in dem Jare nach Gotz „ Geburte MCCCLVIII jor. Zu derselben „ Landgroveschafft u. Herrschafft gehörte „ Sant Pulte, Franckenheim, Erstheim und „ WERDE, u. vil andere Dörffere u. Vesten „

Von dem Bischoff ist diser ort pfandsweise versetzt worden, an die von Andlau, nachgehends hat ihn einer von Seebach an sich gebracht, wie Hertzog in der Elsass. *Chronick. lib. 3. pag. 17.* zwischen der Ill und der Ischer. *idem pag. 133. Lib. V. ubi Insignia depicta exhibet*, und meldet dass der letzte Graf von Wördt, *a. 1278.* verstorben. *Sed sine documento ullo.* Hingegen *Luckius MS. f. 425. refert*: Das Unter-Elsass ist blieben uff den Herren zu Wörd biss uff Landgraf Hermann und seinen Sohn Simon, welche mit tode abgangen *An. 1308.* liegen zu Schlettstadt zu den Barfussern begraben.

Von der Graffschafft im Riet, gibt der *Königshoven* auch dise nachricht *cap. V. §. 187.* dass zwey Riete allhier gewesen, eins jenseit des Rheins in dem Marggrafthum, und das innere Riet genennet worden, das andere disseit Rheins so das NiedereRiet geheissen, von Benheim den Rhein heruff.

Derer von Adel im Elsass zun Riet gedencket der bemelte Herzog *Lib. VI. p. 199.* und dass sie ein Schwanen im Wappen geführt. Desgleichen der Zorne zu Riedt. *p. 309.*

Was aber beede Graffschafften vor Städt, Dörffer &c. begriffen, das kan nicht beschrieben werden ohne *communication* der *Matriculn*, die aber aus dem Bistum nicht zu hoffen.

§. IV.

Ob nun der Titul der Landgraffschafft von Elsass, ein *innexum* der Graffschafft Werde sey? ist aus obigem *Discours* leicht zu schliessen, zu zeiten der Herzogen zu Schwaben und Elsass seynd keine Landgrafen gewesen, sondern als dieselben abgangen, sind die Landgraffschafften *constituirt* worden, die Landgraffschafft von Nieder-Elsass hat, wie oben gedacht, nicht das Hauss Habsburg zuerst *administrirt*, sondern die Grafen von Werde, das ein Reichs-Lehen war, und also in *dominio utili* der Gra-

Grafen, hingegen das Landgrafthum war nur ein *Jus Magistratus* und in der Landgrafen *dominio neque utili nec directo*, biss endlich die Landgrafschafft auch zu Lehen gegeben, und in der Handlung zwischen dem Bischoff zu Strassburg und denē Grafen von Oettingen diese Graffschafft Werde der Landgrafschafft *incorporirt* worden. *Sic filia devoravit matrem.*

§. V.

Von Egesheim ist zu *observiren*, dass die Grafen von Werda dasselbe wol auch etwan gehabt haben, allein nicht so beständig, als Werde. *Anno 845.* hat Keyser *Lotharius I.* dasselbe als einen besonderen *mediat*-Stand *tractirt* und dem Closter zu S. Steffan in Strassburg zu gewissem gebrauch gegeben, wie aus dessen annoch vorhandenen *Original*, und des Bischoffs *Werneri Diplomate de Anno 1005.* zu sehen.

V. obs 8. ad Chron. Konigsh.

VViewol nun dieser Bisch. viel Güter dieses Stiffts S. Steffan zu der *Cathedral*-Kirchen gezogen, also hätte das Egesheim auch mit gehen können. Inmassen *anno 1444. in bello Armaniaco*, das Egesheim das Dom-Capitul dem Delphin einzugeben angehalten worden.

V. Obs. 17. ad d. Chron. p. 917.

Dahero es damahls vermuthlich zum Hohen Stifft gehörig. Allein es finden sich gleichwol nach der Zeit als *Otto III. Imp.* Grafen *Theodorum* von Egesheim zū Land-Grafen im Elsass *investiret*, dass dessen *Descendenten* noch alle Grafen von Egesheim gewesen, biss Egesheim mit der Landgrafschafft durch des *Henrici II.* eintzige Tochter an die Herren Grafen von Oettingen gekommen.

Hertzog L. 2. f. 23.

Extract Iahr-spruchs im Uffried

über

Die Gerechtigkeiten der Herrn von Liechtenberg und Flecken-stein.

NB. in anderen jüngeren Exemplarien wird vor Rugreff, Liechtenberg gelesen.

ITem were es sach dass der Rugreff *dienet einem Römischen König selbdritt über das Lampartisch Gebürg, benacht er hie, so mag er wohl fragen in des Heimburg Hoff, derselbig Heimburg soll Ihne wol empfahen, und were es sach, dass zweyerley Wein im Dorff were, so soll er ihme des besten geben. Des Herren Ross soll der gemelt Heimburg geben einen Sester Habern, der Knecht Ross einen halben Sester, und wann sie gessen und schlaffen wöllen, so soll er den Herren legen unter ein müglich Bett, nennt man ein geschunden Bett, und den Knechten ein Bürden Stroh, were es aber sach, dass sie der Wein überneme, dass sie verliehren ire Schwert oder Spohren, so soll der Heimburg gen an einen Hagen thorn-Hecke, und soll einen Sporen machen, und an ein Hasel-Hecke und ein Schwert machen, und soll sie damit GOtt befehlen, und wann das also geschicht, so soll der Heimburg nemen einen Reichs-Mann und einen Herren-Man, und soll die Irten rechnen, dieselbige Irten sollen die Herrn-Leuth bezahlen und nit die Reichs-Leute.*

II. De Rebus Salmensibus.

§. I.

Von des Hochfürstlichen Hauses SALM hohen Ursprung, und genauer Fortpflantzung einen gewissen Bericht zu erstatten, will aus dermassen sehr schwer oder vielmehr unmüglich fallen. Insgemein ist dieses gewiss und vor eine Richtschnur in dergleichen historischen Untersuchungen zu halten, dass die *recentiores historici, Genealogistæ* und dergleichen keinen *fidem* vor sich *meritiren*, wann sie die *autoritet* nicht zu gleich darthun aus alten *coævis Scriptoribus*, oder *diplomatibus* und *archivis*. Hingegen ist keine *præsumtion* vor sie, als Menschen, zu machen, dass alles dasjenige, was ein jeder also von sich schreibt, aus denen berührten dreyen *Fontibus* geschöpfft, jedes wol *penitrirt*, oder auch *transferirt* worden.

§. II.

Also sind, die da *sustiniren* wollen, es weren zwey Graffschafften Salm gewesen, eine in Ardenna, die erste, die andere in Vosago. Die *Tabulæ Divisionis Regni Lotharii de anno 870.* wissen nur von einer Graffschafft SELME, *ad Suram*, oder *Vosagum*, in des *Ludovici Portion* gehörig: des *Arduennæ* als einer Graffschafft wird auch und zwar in des *Caroli portion* gedacht, aber *expresse* keiner Graffschafft Salm darinnen:

WER.

nen: wiewol Ardenne vor sich unter denen *Comitatibus referir*t wird. Nun lesset man zwar billich das Salm *in Ardenne* an seinen ort gestellet seyn, wahrscheinlich aber ists doch nicht, dass dasselbe die ältere seyn. Die Mutmassung von der Glana einem *rivo piscoso*, und dem benachbarten Städtchen *Amburleto*, wenn gleich die *Curia* oder der Herrschafftliche Hof daselbst gewesen were, ist viel zu schwach, dass sie ihre dergleichen *contraire opinionen* einem *imprimir*en könnten. Aus diesen und dergleichen wird der *Browerus L. 2. Annal. Trev. pag. 147.* glaubwürdiger zu seyn scheinen, als *Gelenius de Colon. Agripp. L. 2. S. 34. p. 197.* und andere, davon die vornehmsten *Scriptores* von jedem theil vor sich *allegir*t werden.

§. III.

Dergleichen ist ferner von dem andern *Stemmate Salmensi, Mosellanico scilicet*, leichtlich zu judiciren, denn nicht allein schon lange der *Ducatus Mosellanicus supprimir*t gewesen, sondern wann auch solches nicht were, weil der *Alberic. Chron. an. 958.* anführt, dass *Fridericus Dux Mosellanorum* zum Gemahl gehabt *Beatricem filiam Hugonis Magni Ducis Francorum.* So ist doch dieses gewiss, dass weder derselbe noch andere vor dessen in *patrimonio Ducum* gewesen, sondern sie haben nur als *Præsides provinciarum* über die Landschafften geherrschet, dahero auch in denen obangezogenen *tabulis divisoriis* keiner *Ducatuum* gedacht wird. So *notorium* und keiner Beweisung bedarff. *In Charta divisionis Imperii an. 837. inter Ludovici Pii filios*, wird *in fine* neben anderen *pagis* und *Comitatibus*, als *Treveris*, auch *Mosellis* angeführt. Allenfalls könnte man der *tradition* zu ehren so viel zu geben, und des *Alberici relatum* dahin *interpretir*en, es hette der mittlere Stam̃ derer Herren Gr. von Salm nicht zwar ein Herzogthum, jedoch aber ein Fürstenthum und dahero den *Titul* eines Fürsten von der *Mosel* bekommen. *Præceptum Caroli M. pro monasterio S. Arnulphi Metensis: Villam nostram nuncupatam Cameneto, sitam in ducato Moslensi, in Comitato Mettense.* Caroli Calvi: *Capellam in pago Moslensi.* Sæpius laudatæ Tabulæ divisoriæ: *Civitatem Mettis cum Comitatu Moslensi, cum omnibus villis in eo consistentibus, tam dominicatis quàm & vasallorum.* Gestalt der *Sadigerus* als *Successor titulir*t wird *Princeps*

WER.

Mosellaniæ & Ardennæ, Comes Salmæ veteris, tradente Dn. Spener. P. 2. Op. Herald. L. 1. c. 84. §. 2. p. 343. Gleichwie der *Wittekindus*, wegen Engern, Fürst von Sachsen, und das Erzhertzogl. Hauss Oesterreich ein Fürst von Schwaben, wegen der Vorösterreichischen im Lande zu Schwaben *situirten* orte, *titulir*t wird. Solchergestalt were die Anverwandtschafft beeder hohen Familien der *Salmi*schen und *Mosellischen* in so weit untersucht, als ferne man in solcher Finsterniss ohne Liecht suchen und finden kan.

§. IV.

Allein damit ists noch nicht gehoben, dann diser von der Mosel genannte Stamm auch erloschen, und derowegen solches was die heutige Verwantschafft der jetzt lebenden hohen Familien betrifft, hiehero von keiner *pertinenz* ist: Sondern es beruhet, so viel ich vernehmen kan, die Hauptfrage darauf, wie hochgedachte Familien von Salm u. Reifferstein einander verwandt? Einmahl halte vor gewiss, dass die Grafschafft Salm in Vosago älter ist, als die in Arduenna, wie oben erwiesen. Welches jahr das Schloss erbauet, ist noch zur zeit unbekannt, jedoch wird es vor dem achten Seculo nicht geschehen seyn. Aus dem *Anonymo scriptore vitæ S. Gundelberti, Abbatis Senoniensis, cap. 2. ap. J. Mabillon. in Act. Ord. S. Bened. P. 2. Seculi III. p. 471.* erhellet, dass umb das Jahr Christi 720. gedachter *Gundelbertus*, der erste gewesen, der in dise abscheuliche Wüsteney eingetretten, die sonsten *non tam hominum quàm ferarum sævarum habitatio habita, & quasi Labyrinthus ab hominibus tunc temporis vitata fuisset.*

§. V.

Zwar meldet berührter *Autor* bald hernach, dass noch zuvor vor dem *Gundelberto* gegen Abend an dem Flusse Morte ein Stifft, mit nahmen *Stivagium*, gestanden und bewohnt worden, weiter aber nichts, und zwar dieses mehr *ad radices montis*, als uff dem Walde selbsten. Uber das aber hat der itzt lebende Herr *Prælat* zu *Moien moutier* durch uffgrabung des gebirges *Rudera* alter Gebeue und insonderheit eines *templi Mercurii* gefunden, woraus und andern *argumentis* erscheint, dass nicht allein unter den Römern dieses Gebürge bewohnt gewesen, sondern auch schon vorhero von den *Druidibus Gallorum*, welche der

der *Julius Cæsar* ausgerottet. Nach welcher zeit dann der *Vosagus* wieder zur ungeheuren Wildnüs worden, und unter dem angenommenen Christenthum unbewohnt verblieben biss uff des *Gundelberti* gemelte Zeit. Wird demnach *occasione* der hernach daselbst aufgerichteten Clöster, als *Senoniensis*, *Juncturarum, quæ nunc S. Deotatus nuncupatur, Bodonis Monasterii, & mediani, ib. p. 477.* Diese Graffschafft zwischen sieben und achthundert aufgerichtet seyn. Da Ardenna vielleicht oder doch Salm daselbst, noch keine Graffschafft gewesen. *Guntchramæus Rex per Vosagum sylvam venationem exercuit, & Custodem sylvæ constitutum habuit, Greg. Tur. L. 10. cap. 10. Anno 805.* hat sich *Carolus M.* uff dem *Vosaso sylva* mit jagen *divertirt, in loco qui dicitur Camp. Eginbart. in Vita Caroli M. an. 805.*

§. VI.

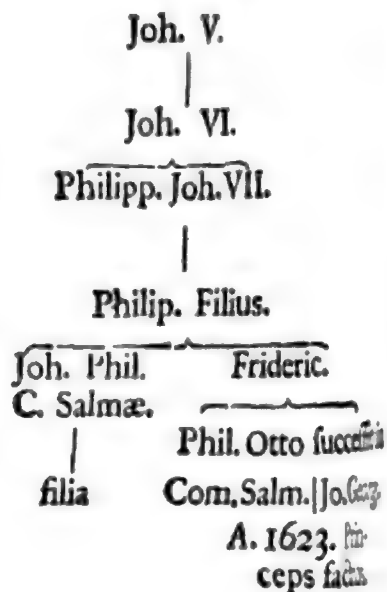
Anlangend ferner das erste *Stemma* dieser Herren Grafen, hette dafür gehalten, es were dem *documento Fundationis* der Abtey *Altæ sylvæ* oder Hohen Forst, von an. 1140. und dem darinnen befindlichen *Schemati genealogico*, weit mehr glauben zuzustellen, als denen gemeinen *Genealogisten*, zumahlen es vi *Archivi Rheingravici* seine *vim probandi* erlanget. Diesem nach dann der *Fundator* des gemelten Klosters Hohen Forst *Henricus Comes de Salmis in Vogaso* aus dem alten und ersten *Stemmate Salmensi* entsprossen *præsumirt* wird, so lange biss ein gewisseres erwiesen ist.

Anno 1057. ist Graf *Arnolphus* zu *Chaumont ultra Alsatiam* verstorben und haben die Grafen *de Salmis* ihme *ex una parte succedirt*,

Alberic. Chron. p. 94.

ubi pro Comites de Salinis legend. de Salmis, monet Editor in Emendat.

Dieses *Stemma* hat gewähret noch An. 1252. und 1262. Vermöge angeregten *Schematis.* VVeil nun *Calixtus II. P. R.* und dessen Schwester eines Grafen von Barri Gemahlin, und deren Tochter des Grafen Hermanns von Salm Gemahlin, in dem vorhergehenden *Seculo* gelebt, so erhellet hieraus, dass des *Monachi trium fontium relation ad ann. 1158.* wenig der zeit nach hieher thut. Von des *Calixti II.* Herkommen sagt der *Mart. Polon.* dass er ein *Burgundus*, *Comitis Burgundiæ Guilhelmi filius* gewesen. Der *Platina* dass er mit seinem rechten Tauffnahmen *Guido* geheissen, *originem à Regibus Franciæ ducens. Ursperg. Baron T. 12. p. 132. an. 1119.* VVeil nun das *Stemma Mosellanicum* an sich selbst noch zweifelhafftig, und uff *conjecturis* beruhet, so kan biss zu besserem beweisthum, *soutenirt* werden, dass das erste *Stemma Salmense* biss uff das funfzehende *Seculum* gelebt, alda der mannliche Stamm abgangen, und *Johannes Comes Salmensis* die einzige Tochter *Johannam anno 1491.* hinterlassen, die *Johannem V.* Rheingraven geheyrathet, und die helffte der Gravschafft Salm an denselben überbracht. Dessen Sohn *Joh. VI.* aller iztlebenden Herren Rheingrafen urheber und fortpflantzer ist, nach folgendem *Schemate:*

§. VII.

Ardenna, oder *Arduenna*, ist ein alt teutsch VVort, und bedeutet eine grosse VValdung, dahero die jenige so disseit Rheins von dar an biss an die See gangen, Arden genennet. In der theilung des Königs *Chlotharii* und seines Printzen *Dagoberti* A. 622. Vosagus und Ardenna dem *Chlotario* vorbehalten, *Fredegar. Chr. c. 47. in cujus medio Belsonancus villa sita fuit, tempore Childeberti*, und *Bastonia villa, Greg. Tur. L. 8. c. 21. & ibi Dn. Ruinart.* auch ist allhier die *Diana Ardoinna* als eine Göttin verehrt, *v. ib. Add. & Emend. p. 1395.* nachmahls aber zum theil vertheilt, ausgerodet, auch eine Graffschafft darvon aufgerichtet worden. Gestalt dann in dickbesagten *Tabulis divisoriis Regni Lotharingici Arduenna* unter denen Graffschafften *recensirt*, und dem teutschen Antheil zugeschlagen wird. Dass diese aber alt oder neu Salm geheissen,

WER.

sen, davon ist daselbst nichts zu befinden: Sie sey nun aufgerichtet worden, wenn es will, so ist es vornehmlich umb die ersten Besitzer zu thun, wer die gewesen. Nun halten viel dafür, die *Duces Mosellani* seyen es gewesen. Davon aber oben albereit meine einfeltige Gedancken *referir*t, und ist dissfalls aus denen *genuinis historiis* davon nichts gewisses zu schliessen. Dieses aber ist gantz wahrscheinlich, dass die Herren Grafen von Salm zu Ardenne von denen Herren Grafen von Salm in Vosago, als älteren, entsprossen, da aber eine bewehrte *Genealogie* ermangelt; Indessen ist dieses wohl gewiss, dass das *Stemma* mit dem *Friderico Comite Ardennate* umbs jahr 1413. erloschen, und von ihm *Johannes* Herr zu Reifferscheid auff der Eytel, durch ein militarisch Testament zum Erben eingesetzt worden, weil er zumahl sein *Agnatus* gewesen. Wie weit oder nahe aber solche anverwantschafft sich erstreckt, habe noch nicht gefunden. Indessen hat dennoch ermelter Erb die *Possess* ergriffen, und mit seinen nachkommen Salmische Schild und helm biss dato geführt, theils *vi testamenti*, als *jure agnationis*, zwischen dem *Testatore* und *herede instituto*. Ob aber zwischen dem *Testatore* und dem Salmischen Wosagischen Hause eine *Agnatio* oder anverwantschaft geschwebet, das ist wie mich bedünckt, wie recht nicht erwiesen. VVelches dann der Princess. *Christine fundament* vielleicht wird gewesen seyn. Neu Salm Reifferscheid hat an dem alten Salm in soweit nichts zu *prætendi*ren, weil alt Salm erst hernach nach der Reifferscheidischen *succession* in Neu Salm, an die Herren Rheingrafen A. 1491. gekommen.

III. De rebus Rheingravicis.

§. I.

DAss die Hochfürstl. und Hochgräfliche Herren von Salm mit denen Hochgräfl. Herren Rheingrafen durch Verheyrathung in genaue Verwandschaft gelanget, solches ist an sich selbst klar und sonder allen zweifel: Nicht aber, ob solche anverwandschafft auch von anfang und beeder hohen Heuser ursprung geschehen, und wie eines von dem andern *dependi*re. Von der Hochfürstl. Grafschafft zu Salm in Vosago ihrem alter ist oben an seinem ort etwas gemeldet. Die Rheingrafschafft kan nicht jünger, aber wol älter seyn: denn sie eigentlich ist der *Comitatus Pagi Rhenensis*, oder die Grafschafft des Rheingaues, welche mit dem Fränckischen Reiche disseit Rheins vermuthlich ihren anfang hat, da das Reich in gewisse *pagos* oder Gauen abgetheilt und jedem Gau ein Graf vorgesetzet worden.

§. II.

Ann. 774. zu zeiten des *Pipini* Königs in Franckreich wird des *Cancoris, illustris Rhenensis pagi Comitis*, gedacht *in Chronico Laurisbamensi*.

Anno XII. regnante Domino nostro Pipino Rege, sub die IIII. Id. Julii, ego Williswinda DEO sacrata, & filius meus Cancor Comes, — donamus ad SS. Ecclesiam — in loco nuncupato Lauresbam, in pago Rhenense, super fluvium Wisgoz (hodie Weschniz, Freher. de Orig. Palatinor.) quam nos propter nomen Domini de novo ædificamus, — villam nostram in pago Wormatiense, in loco qui dicitur Hagenheim, super fluvium Salusiam, quæ mihi de parte genitoris mei nomine Adelhemi (Adelhelmi) legibus obvenit.

Item: Ego in DEI nomine Cancor & Angila conjux mea donamus &c. Actum in monasterio Lauresbam publicè, sub die Kal. Junii anno secundo regnantibus gloriosissimis Regibus Karolo & Karlomanno.

§. III.

Hier fellt insonderheit die Frage vor, was für ein Graf dieser *Adelmus*, oder Adelhelm, des *Cancoris*, oder *Cancrini*, oder *Canthuir*, (so variirt der nahm im MSC.) Grossvatter von der Mutter, gewesen? *Cancoris* Vater ist *Rupertus Comes*, *Trith. ann. 1232.*

Nun ist zu wissen, dass anfangs und zu des *Pipini* zeiten ein jeder Gau oder Grafschafft nur einen regierenden Grafen gehabt, der den gantzen Gau im nahmen des Königs *administri*rte, und unter sich hatte keine andere regierende Grafen, sondern den Adel, Stedt und Dorffer, kein Graf aber war unter dem andern, und ein Gau nicht in viel Graffschafften eingetheilt, biss zu zeiten der aufgerichteten Landgraffschafften. Ferner hatte jeder Graf zu führung seines Obrigkeitlichen stats ein und ander gut zu eigen, nicht in einer andern, sondern in seiner anvertrauten Graffschafft. Aus

WER.

Aus diesen *præsuppositis* ist nun zu schliessen, dass dieser Adelmus nicht nur ein Graf AUS dem Wormsgau, sondern der Graf über das gantze Wormsgau gewesen, und die villam Hagenheim allda eigen und erblich gehabt. Nach dessen ableiben der *nepos*, *Cancor*, solches gut erlangt, und weil es in einer andern Graffschafft gelegen, umb so viel eher mit *consens* seiner Mutter und Sohn vergeben können: inmassen die Graffschafften an sich selbst damahls noch nicht erblich waren, sondern von den Königen *jure magistratus pro arbitrio conferirt* wurden. *Obj. Fredegar. Chron. c. 37. Abbelinus & Herpiaus Comites cum cæteris de ipso pago (Aventicensi, Ultrajurano) cum exercitu pergunt obviam Alamannis.*

§. IV.

Daraus folget dann weiter, dass wegen der *consanguinitets alliance* zwischen gemelten *Cancor* und *Grodegano*, aus der benachbarten Grafen alten Geschlechtern wenig oder nichts zu erhohlen, als die alle jünger und keine *coæva*, auch ihre *Stemmatologien* so viel mir noch bekannt, biss so weit hinauf sich nicht erstrecken, *nisi forte fabulosa ista.* So löset sich auch *Bruchius* in diesem stücke gar schlecht.

Was sonsten bey diesem punckte *obiter* von denen Gräntzen der Pfaltzgraffschafft am Rhein von *Frebero* beschrieben angeführt worden, lasse beedes so wol des *Freberi* als die aus denen *Maximinischen Diplomatibus* und *investituris* gemelte *observata passiren*, denn solche einander nicht zuwider, noch eins das andere aufhebet, gestalt dann eines Chur-oder Fürstenthums Land-Gräntzen wohl durch Gräfliche Lehngüter und Herrschafften sich ziehen können, dass sie denen Lehen an sich selbst keinen *præjudiz* machen, wol aber dem *Territorio* und dessen *Superioritati.*

§. V.

Aus des *Alberici Chronico* und *allegatis locis* lesset sich wegen der Herren Rhein-Grafen ursprung und *cognation firme* wenig schliessen. Was er vom *S. Arnulpho Turonensi Episcopo anno 514.* schreibt: *dicitur, quod primo fuit Comes de Reitesta.* ist erstlich *dubia relatio.* Vors andere, sind damahls die Graffschafften durchgehends wie obgedacht, nicht erblich gewesen. Endlich so ist von der Grafen von *Reitesta* und der Herren Rheingrafen *consanguinitet* hierin nichts enthalten.

Der *Locus an. 946.* ist *ambiguus*, und meines erachtens so zu verstehen, dass *Theodoricus nepos ejus*, nicht uff den *Ludovicum Regem*, als sey er dessen *nepos* gewesen, sondern uff den *Bernhardum Comitem de Retest* zu ziehen sey. Ein mehrers dürffte aus denen A. 1057. *relatis* zu colligiren seyn, da von einem *Arnulpho* gemeldet wird, dem die Grafen von Salmis *succedirt* hetten: *Obiit Arnulphus Comes: quis ille fuit, ignoratur; sed tamen quidam dicunt quod jacet apud S. Arnulphum Metis; Et fuit terra ejus Chaumontis ultra Elsatiam, & Castrum dedit S. Arnulpho, & Comites de Salmis ei ex una parte succedunt.*

Weil dieser Graf *Arnulphus* nach Metz zu dem *S. Arnulpho* begraben, auch demselben sein *Castrum de Laio consecrirt*, ist vermuthlich derselbe dem *S. Arnulpho* verwant gewesen. *In textu* folget ferner: *ultra Esmatiam*, und *Comites de Salinis*; allein der Herr *Editor notirt ad marginem*, dass *Alsatiam*: und in denen *Var. Lect. & Emend.* dass *de Salmis* zu lesen sey. Dahero dann aber zu vermuthen, dass die gemelte *successio* ohn allen zweiffel *jure sanguinis aut cognationis* wird geschehen seyn, denn damahls die Graffschafften bereits erblich worden.

§. VI.

Die Wildgrafen gleichwie sie von denen Herren Rheingrafen *nomine differiren*, also auch *reipsa*, wiewol beede *commixtæ prosapiæ sint.*

Freber. orig. Pal. p. 45.

Dass sie zwey absonderliche Geschlecht sind von ihrem ursprung an, erhellet I. daher, dass die Wildgrafen sich von anfang nicht auch Rheingrafen geschrieben, sondern allein *Comites Sylvestres, velut ab ann. 1212.*

Nos Conradus Sylvester Comes notum facimus quod Joannes de Franckenstein pueri sui, pueri fratris sui villam quæ dicitur Ringenthal a nobis in feod. tenent. *Luck. f. 1.*

An. 1345. Wir Wildgraf von Kirburg &c. kam fur uns Gerhard unser Sohn. *Lit. Invest. Konigsek.* biss die Rheingrafen die Wildgraffschafft allein erhalten.

An. 1419. Joan Wildgr. von Daun und zu Kirburg. v. Rheingr. zum Stein.

Der

Der Churpfältzische Lehnbrief de ann. 1409. nach dem Tode des letzten VVildgrafens, giebt so viel zu verstehen, dass die VVild-und Rheingrafen in vielen stücken in gemeinschafft gesessen, weil aber nach abgang gemelter VVildgrafen, derselben antheil der Chur-Pfaltz als *Dno feudi apert* und ledig worden, so erscheint daraus, dass sie zwar die *possess* gemein gehabt, jedoch *sine investitura simultanea mutua*, sonsten were nichts *apert* worden.

§. VII.

Als der *Grodeganus* des *Cancoris consanguineus* genannt wird, ist allerdings *de naturali sanguinis nexu atque titulo* zu verstehen, nicht aber *juxta stylum aulicum*, *de titulo honoris & amoris*, da die Herren einander *Cousin* und *consanguineos* zu tituliren pflegen: 1. weil *regulariter* die *significatio propria interpretando prævalirt*. 2. Vornehmlich da der *titulus* honoris zwar unter denen Herren selbst gegen einander bräuchlich, nicht aber wann ein *tertius* von solchen Herren schreibt, derowegen 3. wenn bey denen *Historicis* oder auch alten *Diplomaten* gelesen wird, der oder jener sey dessen *consanguineus* gewesen, wird solches allzeit *proprie* und von dem *naturali titulo* verstanden werden, dergleichen *exempla* dann *infinita* zu finden seyn. VVie nahe aber und in welchem grad der Bischoff *Grodogangus* und *Cancor* einander verwand gewesen, lesset sich aus blossen *conjecturen* nicht ausmachen: der *Browerus L. VII. §. CL.* hat diese bewehrte nachricht können geben: *Nobilitate Chrodegandus facile fuit in Austrasia princeps: Hispaniæ namque pago genitus, clarissimo ac regio satu, patrem habuit SIGRANNUM, matrem Laudradam Pipini Regis excellentissimi sororem; atque in materno genere Carolum Martellum avum ciebat; cujus in palatio à puero enutritus, claritudine virtutum & animi vigore præstantiaque, Referendarii munus adeptus erat.* Also lasset sich in *genere* dieses *præsumiren*, dass *ex paterno genere* die Blutfreundschafft des *Cancoris* und *Chrodegangi* hergeflossen. *In Diplomate Caroli M. Gundelando Abbati Laurisham. dato, scribitur: Avia ipsius Heimerici nomine Williswinda vel genitor suus Cancor germano suo Domino Ruodgango AEpisc. tradidisset &c. ubi Ruodgangus contracte dictum pro ChRuodagangus.*

Von denen Herren Raugrafen.

Fasc. 412.

Original Wittumbs verschreib. Herrn Otto Rugreffen Herrn zur Alten-und Newen-Beymburg, und Grafen zu Salm in Oseling, auf seine Fraw Gemahlin Else, Herrn Reinhardts Dochter von Arckental und Herrn zu Hufeltz (in aliis Hohenfels auch Huffelis,) uff das dritte theil seines Schlosses zu Stoltzenburg gelegen uff der Alsentz und den zugehörigen Dörffern Dielnkirchen, Steingruben, Steckweiler, und zu Burenfeldt, mit allen Renthen, Zinsen und Gefællen, deren Orthen, übrige Theil Herrn Friederichen Grafen zu Veldentz, seinem Vettern, und Herrn Philippsen von Dhun Herrn zum Oberstein seinem Schwager angehörig. Dat. - - - - 1415.

Ist das Raugrefisch und Veldentzisch Sigill weg, das Obersteinisch aber noch anhængig.

Item Original Wittumbs verschreib: Herrn Otten Raugrafen vorgenannt, Nahmens dessen Fræwlein Dochter Enchen, und Herrn Johann von der Schleiden Herrn zu Junckerod und Schöneberg, Crafft deren Er Ihme dotis loco pro 4000. fl. *das dritte theil der Grafschafft Salm mit aller Zugehörd, Schloss, Mann, Burg, und Lehenmannen &c. it. sein Dochtermann der Herr Reinhard von Arckenthal Herr zu Huffelis und Montfort auch einen Theil an Montfort, doch alles uff Ablosung &c. eingegeben. Ann.* - - 1434.

It. Original Brief, Wie Fraw Anna (obige Enchen) Wittib mit Rath Ihres Herrn Vatters Raugraf Otten &c. Ihrem Gemahl Graf Friederichen von Zweybrücken, Herrn zu Bitsch (Graf Simon Weckers Herrn Vattern) 10000. fl. *Schulden und Pfandtschafft, auf den Grafen von Virneburg, Blanckenheim, Hertzogen zu Berg, Bischoffen zu Trier &c. als einen Wittumb verschreibt, so von ihrem ersten Mann herrühret.* - - - 1435.

It. Original- Revers *Herrn Dietrichs Jungherrn zu Manderscheidt, zu Daun, und Herrn zu Schleiden, gegen Fraw Anna Raugræfin vermæhlte Græfin zu Bitsch, dass Er Ihr jæhrlich gegen überlassung Ihres Wittumbs des Schlosses Junckerrodt und Mærungen 40 fl. geben wolle. De Anno* - - 1452.

It. Original Schadloss verschreibung Graf Jacobs zu Salm, gegen Graf Friederichen von Zweybrücken Bitsch, als der erben andern auch für 6000. fl. so er Graf Jacob

ſeiner Fraw Schweſter Johanne ſo an Graf Johann Wildgrafen *zu Daun und Kirburg und* Rheingrafen *zum Stein den Jungen, vermæhlet worden, als Ihr Heurathguth Bürg worden. De Dato. - - - 1459.*

WERFFEN, jacere.

[*Werffet vueppi*, ordinaremini telam. Gloſſ. Monſ. p. 333. f. ordiremini.

Werfan ſcol, miſſurus. p. 370.

Wirfo, mitto. p. 370.

Vurfun, dederunt (ſortem) p. 364.

Wurfin, ictibus. p. 393.

Vurfzaple, aleæ. p. 373.

Vuerno, vorago. p. 351.

Worfſcuuuala, ventilabrum. Tatian. c. 13, 24. hodie *Worffſchauffel*.

Zerwerffen, rixari.

Cod. MS. juris Auguſtani: *Ob zwen man mit ainander zerwerfent, es ſi mit rauffen oder mit slahen, oder mit wunden.* & paſſim.

WERGOBREHTI, Duces & Principes Celtarum & Æduorum præſertim veterum, quaſi dicas, adminiſtratores illuſtres.

Jul. Cæſ. L. I. de B. G. Vide & ſupra in B. Optimè exprimit Tacitus c. VII. emphaſin vocabuli Germanici: *Duces exemplo potius quam imperio, ſi promti, ſi conſpicui; ſi ante aciem agant, admiratione præſunt.*

[WERGA, diſpoſitio. Gloſſ. Monſ. p. 355.]

WERGIN, variè redditur vox iſta. Otfrid. ad Ludov. R. ℣. 47. *Gigiang er in zala uuergin thar.* hic M. Freherus exponit per voculam *irgent*, fortè. Otfrid. II. 4, 51.

Ni hort er uuergin mari.
Nec audivit ullibi clarè.

ni uuergin, *nirgent*. Et ℣. 213. *nob uuergin oub gifuaren*, nec quoquam ducere, *nirgent hin.*

Otfrid. II. 14, 43.

Ni eigun uuergin.
Non habent ullibi.

Otfrid. IV. 15, 19. ſubinde.

Sliumo ſaget ih iu iz ſar,
Wergin thaz gizami.
Statim dixi ego vobis hoc,
ſubinde hanc contingentiam.

Otfr. II. 21, 16.

Then hugu in then githankon
ni lazet uuergin uuankon.
Curam hanc in cogitationibus
ne ſinite fortè vacillare.

Idem. III. 5, 28.

Nob uuergin miſſilichan.
Nec ullo modo diſſimilis.

Id. IV. 31, 29.

Er deta io guat uuergin
in thorfon iob in burgin.
Ille (JEſus) fecit bene ſubinde
in pagis & oppidis.

Id. V. 3, 8.

Thaz ſiant io zi uuare
min uuergin ni giſare.
Ut hoſtis profectò
mihi fortè ne noceat. vel: nullo modo.

Id. V. 19, 31.

Er uuergin megi ingangan
uuerd er thar biſangan.
Antequam fortè poſſit evadere,
erit jam captus.

[WERMOTA, abſinthia. Gl. Monſ. p. 414.]

WERNON, hærere intricatum, verwirrt, Otfr. II. 9, 119. de Abrahamo:

Er ſah iz thar uuernon
in bramon mit then hornon.
Vidit eam (ovem) hærentem
in vepribus cum cornibus.

III. 23, 75.

Ni er blintlingon uuerne
iob ſero firſpurne.
Quin cœcus impingat
& acerbe offendat.

[Verſum priorem redde. Quin cœcorum inſtar contendat, i. e. palpet. Scherz. in Not.

c. 20, 338.

Trubtin the giborta,
uuio er thar uuernota.
Dominus tunc audivit,
quomodo is (cœcus à Chriſto ſanatus)
ibi fuiſſet citatus.

Wernota redde pugnaverit, contenderit, ſcil. cum Judæis.

Wernun, ærumnis. Gloſſ. Monſ. p. 409.

Werna, varix. p. 400.

WERPOT, fluit. p. 387. forſan legendum *Weipot*. vide ſupra *Weibon*.]

WEROLT, ſeculum. c. 4. *weralti*, ſeculo. c. 7. *in werolti*, in ſeculum c. 7. *deononte uueralati*, ſervientes ſeculo. c. 1. *uuerultlibcbem*, ſecularibus. c. 57. Kero. Tatianus c. 4, 6. *zi uuerolti*, in ſecula, æternum. *Weraldin*, ſecula, Iſid. c. 2, 1.

UUorolt uuorolti, ſecula ſeculorum, Otfrid. V. 24. fi. *Allo uuorolti*, omni ſeculo. Idem I. 7, 41. *In uuerlt uuerlte*, in ſeculum ſeculi, Notk. Pſalm. 44. fi. Gloſſæ Lipſ. *Werolt*, *ſeculum: & werold, & werildi werildis, ſeculum ſeculi.* ibi Somnerus: *Sax: Weoruld*e*, unde noſtrum world: quod Belgis wereld: Teut. werld.*

[A.S. *UUerolt* ſeu *uuorld*, Belg. *uuerld*. Germ. *welt*. Palth. Not. ad Tat. p. 303.]

Mundus; orbis: diſtinguitur interdum cœlo, Otfrid. II. 3, 40.

Thas bimil thero uuorolti ougit.
Quod cœlum orbi terrarum oſtendit.

Runicum *Verel*, mundus, Ol. Worm. L. III. Faſt. Dan. c. 6.

Werolt uuolun, mamona, Tatian. cap. 37. [Quaſi dicas mundi bona. Palthen. ad Tat. p. 362. vide infra *Wol.*]

Mal-

WER.

Multitudo, Otfr. IV. 3, 4. & III. 25, 7.

Quam tho thara in gegeni
michil uuorolt menigi.
Ivit ibi obviam
maxima hominum multitudo.

Sic hodieque dicimus, *eine welt volcks.* Conf. Otfr. I. 11, 7. III. 6, 16. & 19.

Jungero uuorolti, de infantibus innocentibus occisis ab Herode, *die junge welt*, spes futuri seculi, Otfr. I. 20, 47.

[Verba hæc aliter interpretatur Scherzius, ita enim Otfridus:

Is ni habent livola,
nob is ni lesent scribara:
Thaz jungera uuorolti
sulib mord uuurti.
Nec habent id libri,
nec legunt scriptores:
Quod juvenis orbis
talem necem expertus.

Posteriores duos versus Scherz. ita transfert.

Quod junioribus (i. e. hanc cædem sequentibus) seculis
similis cædes contigerit.]

Alt uuorolti, Veteris Testamenti tempus, Otfr. I. 4, 79.

Kölnischi werlt, Coloniensis Diœcesis, Rhythm. de S. Annon. ℣. 616.

Ætas: vita. Otfr. I. 5, 80.

Mina uuorolt nuzzo einluzzo.
Vitam meam cœlebs ducam.

Uuorolt ist in sehsu gideilit, Otfrid. II. 9, 39. de sex ætatibus mundi, ex vaticinio Eliæ Rabb. vide Genebrard. pr. Chronographiæ. Beda de sex ætatibus mundi, V. Cave de Script. Eccl. p. 334. Rhythm. de S. Annon. ℣. 63. Notk. Ps. XCII. 1.

Notk. Psal. VI. pro Octava: *Nah siben tagon dero uuechun chumet dero ahtodo. Das ist dies judicii. der nach disen gesibenöten uuerlt ziten chumet.* V. Comm. ad Jus Feud. Alem. I. 6, 23. & inf. *Zitt.*

S. Hieron. T. III. p. 67. ad Cyprianum: Ego arbitror, ex hoc loco & ex epistola, quæ nomine Petri Apostoli inscribitur, mille annos pro una die solitos appellari, ut scilicet, quia mundus in sex diebus fabricatus est, sex millibus annorum tantùm credatur subsistere: & postea venire septenarium numerum, & octonarium, in quo verus exercetur Sabbatismus, & circumcisionis puritas redditur.

[*Weralt vuisun*, maleficos. Gloss. Mons. p. 341.
Weralt kiridu, ambitioni. p. 403.
Weraltmanno, carnalium. p. 385.
Weraltvuistuome, sapientia. p. 392.
Weralt era, scrinium. p. 383.
After uueralt sprachi sprechanto, philosophando, p. 407.]

Weorolttbiot. v. *Deota.*

WERRVN, scandala, Notk. Psal. XXV. 1. *uuerra*, scandala. Id. Ps. LXIX. 2. *uuerron*, scandalis. Ps. XLVII. 13. Ps. LXXXV. 2.

Gloubo uuerrarin, hæretici, Notk. Ps. XC. 13. V. *Were.*

WER.

WERREN, verrere. Otfr. I. 27, 130.

Sin denne gekerre,
thiu spriu thana uuerre.
Suam aream verrat,
paleam inde purget.

WERTHE, fines, *Landwer.* Fragm. de B. H. ℣. 2425. [Verba hujus Fragmenti hæc sunt: *Thie tiufele puwent an then werthe.* Quæ Scherzius in Notis ita transfert. *Diaboli habitant in hac insula.* Twinger in Voc. lat. Germ. MSC. *Insula*, *Insel oder Wert.* Idem in Voc. Germ. Lat. MSC. *Wert*, medianum vel viridarium. Kilian in Etymol. *Weerd*, *weert*, *wert*, *weerder.* Vet. insula, insula amnica & propugnaculum, agger. ASax. *worth*, *weorth.* Hinc *Keyserswert*, *Bommelweert*, quasi dicas, Cæsaris insula, Bomeli insula. Inde Argentinæ particula aliqua urbis, quæ aquis cingitur, hodie adhuc appellatur, *das Wörthel.* Hæc Scherz. in Not. ad h. l. In Saxonia Inf. quoque adhuc usum hujus vocis superesse Stadenius docet Explic. Voc. Germ. Bibl. p. 712.]

WERTISAL, V. supra *Warten*, corrumpere.

WES, quomodo, Notk. Ps. XXXI. pr.

WESEN, vide *Wis.*

[WESNENT, marcessent. Gl. Mons. p. 334.
Wesnenta, flaccentia. p. ead.
Wessun. vespas. p. 353.]

WESTERHEMMT, vestis baptisterialis, vestis innocentiæ appellatur à Willer. ad C. Cant. c. 1, 3.

Vone diu mimmont dib die iunkfrovwn [*junkfrowon*] *dazb* [*daz*] *sint die sêla die der geiunget* [*geuuiget*] *sint in demo toufe*, [*dero tosfe*] *unde geuuatet mit veste innocentiæ.* quas renovat lavacrum, vestit stola justitiarum.

Rh. de S. Annon. ℣. 756. *Woleuuister wad.* candidiorem vestem.

Weste parn, Fragm. de B. H. ℣. 3289.

[Vide omnino infra è Dieçmanno notata ad vocem *Westparn*, in *Wis*, sapiens.]

[WESTRIORDRONUN, corum, ventum. Gloss. Mons. p. 367.]

WETHER, nunquid? Gl. Lips. Somnerus: *Hoc nobis cum adspiratione, whether.*

WETTER, de bona tempestate, opp. *ungegewitter*, Notk. Psal. CVI. 29. *Er gemachota ungeuuitere ze uuetere:* statuit procellam in auram.

Otfr. III. 8, 22.

So sie in thaz scif gigiangun,
sie uuetar sar bifiangun.
Quamprimum in navim ivissent,
eos tempestas illico corripuit.

℣. 28.

Uuas in thrato herti
thaz uuetar in theru ferti.
Erat nimis dura
tempestas in hoc itinere.

[*Weter*, aura. Gl. Mons. p. 391.
Heitar vel *wetar*, serenum p. 411.]

WETTE, *wadium*, vadimonium, pactum, promissum, stipulatio, imprimis quæ in judicio fiebant, aut sub pignore vel arrha. Jus

WET.

Jus Auguſtan. MS. *Wettet ainer vor Gericht, an welchem tage das geſchicht, der ſol weren von demſellen tage an den abtunden tag ze mitten tage, git er an den achten tag pfant oder pfennig* &c.

[*Gapun wetti*, dederunt manus ſuas. Gl. Monſ. p. 360.]

Wetti, pignus. *Gauuetgan*, compingere, Gl. vet. Fr. Junii, qui ibi emendat, Compignerare. ASax. *Wed*, pactum, pignus. Speciatim pactum ſponſalitium, dotale, laudatus Junius ad Willeram. p. 113.

Wette, compoſitio, pœna, mulcta. J. Argent. L. I. c. 8. *Nieman ſoll dekein wette werden. want deme dem och gewettet iſt:* nulli ſolvenda eſt compoſitio, niſi cui facta eſt compoſitio. Ubi etiam dupliciter fieri dicitur, vel umbe *vrevel*, vel umbe *geltſchulde*. add. Cap. 13.

Buſſe & Wette, ut contradiſtincta. v. ſupra in voc. *Buaz.*

Conf. du Freſn. Gloſſar. Vadare. Et ſupra *Bruch. Vrevel. Miſſetat.*

Ochs der *gewetten* iſt, J. Auguſtan. MS.

WEWA, dolor, anguſtia. Otfrid. II. 6, 49.

Zi uueuuon uuard uns iz kund.

Ad anguſtias nobis id manifeſtatum.

III. 10, 11. Mulier Chananæa.

Klagota ira uueuua
b'ira dohter liaba.

Queſta ſuum dolorem
de filia ſua dilecta.

Wewon de occiſione innocentum infantum, Otfrid. I. 20, 50.

In then alten euuon
ſo ſaget theſan uueuuon.

In Veteri Teſtamento
prædicit hanc paſſionem.

Theſſelben muates uueuuon, animi ſui affectum ſævum. Otfr. III. 16, 56.

Thes helli uuizzes uueuuon, infernalium pœnarum tormenta. Otfr. V. 19, 36. c. 8, 111.

Joh uueuuon tho manne
gab zi drinkanne.

Et tormento viro (Adamo)
propinavit (Eva.)

c. 9, 64. Diſcipulorum Emaunticorum verba referuntur.

UUir uuantun thes giuuiſſo
thoh iz ni uuurti leidor ſo,
Er unſih ſcolti irlaren
thes manag faltēn uueuuon.

Nos credebamus pro certo
etſi id non factum, pro dolor, ita
(Quod) ipſe nos deberet liberare
(à tam) variis tormentis.

I. 28, 16. II. 21, 80.

UUir mit genadon ſinen
then uueuuon bimiden.

(Ut) per gratiam ejus
infernum evitemus.

Conf. III. 18, 45. c. 24, 63. c. 15, 91. IV. 6, 104.

WEW.

[*Weuereta*, vel *vuopta*, ululavit. Gloſſ. Monſ. p. 325.

Weuirot, rugitus. p. 346.

WEZISTEN, cos, cotis. p. 400.

WEZTI, habitudo. p. 320.]

WIAF, Otfr. ad Salom. ℣. 74. V. *UUiaf*.

WIALICH, qualis, *welch*, Otfr. II. 4, 139.

Wialicha unredina
er zi imo ſprah obana.

Quæ irrationabilia
iſte ad ipſum locutus eſt ſupra.

WIALT, obſervat, Otfrid. IV. 12, 79.

Joh wialt ſin ſar ubaral
ſelbo ther diuſal.

Et rexit ipſum (Judam) ſtatim per omnia
ipſe diabolus.

V. ult. 91. de Enocho:

UUanta er uuial muates ſines,
nu niuzit paradiſes.

Namque hic obſervavit voluntatem ejus,
nunc fruitur paradiſo.

[Namque is imperavit animo ſuo. ita Scherz. priorem verſum in Not. vertit.]

c. 1. 14.

Thaz er thes uuialt ubaral.

Ut hoc elegerit præ omnibus.

[Quod ille hoc direxerit omnimodo. Scherz. Not. ad h. l.]

c. XI. 31, 33. Chriſtus claves Apoſtolis dedit:

Thaz ſi es alles uuialtin
ſo uuio ſo ſi es giriatin.
Thaz ſi es uuialtin filu fram
ſo Gotes theganon gizam.

Ut id omne adminiſtrarent
prout ipſis viſum (conſultum) fuerit.
Ut adminiſtrarent ſtudioſiſſime
ſicut DEI miniſtros deceret.

IV. 36, 41.

So ſie ſin mer tho uuialtun
thaz grab oub baz bihialtun.

Quo magis iſti ipſum obſervarunt,
& ſepulchrum curatius cuſtodierunt.

[Scherz. quidem in Notis vertit: Quo magis iſti de eo (corpore Chriſti) diſponebant. Hinc noſtrum *ſchalten* & *walten*. At Schilteri verſio omnino eſt præferenda, ut contextus evincit.]

Conf. III. 5, 17. V. *Walten.*

WIALT, *Wild*, effrenis, Otfrid. III. 20, 123.

Thaz ſin unuuizzi ſo uuialt.

Quod ejus inſipientia ſic effrenis (audax, ferox.)

[*Wialt* & hic per diſponebat, agebat, vertendum eſſe cenſet Scherz. in Not.]

Conf. Id. IV. 21, 40. III. 24, 94. IV. 7, 135.

[In his locis ſignificatio *effrenis* non reperitur,

WIA.

tur, quin potius omnia ad præcedentem significationem sunt referenda.

WIARI *fiku*, Otfrid. III. 4, 6. lacus pecorum, vivarium κολυμβήθρα piscina. Vulgata. Hodie dicimus *ein weyher*, *fischweyher*.]

WIB, *uuip: jungin uuib*, virgines, Notk. Ps. LXXVII. 63.

Zuuuibe, pellices, Chron. Königsh. c. 1, 51.

Wibarsiune, spectaculum. Tatian. c. 210, 3.

[Festivum est à voluptate, quam è spectaculis scenicis mulierculæ præsertim capiunt, quando, juxta illud Poetæ; spectatum veniunt, veniunt spectentur ut ipsæ, ipsum apud Germanos spectaculi qualiscunque nomen provenisse. Palthen. Not. ad Tat. p. 395.

Wip, personas. Gloss. Mons. p. 373.

Wipgaravui, muliebrem. p. 360.

Wipheit, sexum. p. 390.

Wipzieri, muliebri. p. 374. muliebrem. p. 339.

Wipzierida, muliebria, s. fluxus sanguinis, vel *lustunga*. p. 319. conf. inf. lit. Z.]

WIBEL, vermis. *Uuibeleffig*, de frumento, *wurmfressig*, J. Arg. L. II. c. 128, 4.

[WIBIL, scarabæus. Gloss. Mons. p. 414.]

WICH, *uuik*, vicus, castrum, arx. Otfrid. II. 7, 96.

Fon luzili thes uuiches.

De minima parte istius vici (Nazareth)

[Ob parvitatem (vilitatem) istius vici. Ita Scherzius transfert. Not. ad h. l.]

IV. 5, 75.

Zi festi thes uuiches
thes hohen himilriches.

Ad arces civitatis
alti cœlorum regni.

Wichbild, Burgban, fines urbici, oppidani. Gl. Weichb. a. 9.

Geuuiche, Fragm. de B. H. ℣. 2597.

[*Gewiche* est prælium, hic sumitur pro præliantibus. Scherz. in Not. ad h. l.]

Cranz. L. II. Saxon. c. 31. de Brunsvico: *Sinum excurrentis fluminis, stagni, aut maris, Saxones sua lingua Wyck appellant: inde Bruno excursum fluminis alterum, alterum Tanquardus (frater) non longo intervallo, ædificiis honestarunt: inde Brunswyck & Tanquardeswyck, diu variata appellatione secernebantur: obtinuit autem Bruno, ut solus opido nomen relinqueret. Frater autem arcem communivit vicino loco, quæ ejus nomine Tanquerode diceretur.*

[*Wichgarauui*, apparatum. Gl. Mons. p. 363.]

Untwiken, Fragm. de B. H. ℣. 2777.

ASax. *wic*, castellum, vicus.

Goth. *weihs*. Marc. VI. 6.

[WICHA, viciam. Gloss. Mons. pag. 334. hodie *Wicken*.]

WICHEN, cedere, *weichen*, C. Cant. 5, 6.

[WICTA, vitta. Gloss. Mons. p. 333.

WIDEM, v. *Withem*.

WIDON, v. *Uuibo*.

WID.

[WIDA, salix. Gloss. Mons. p. 400. 414.

WIDAMHUOPO, domum primitiæ. pag. 373.]

WIDAR, contra. c. 1. 65. adversus. Prol. p. 18. *uuidar diu*, è diverso. c. 64. Kero.

[*Widar Jordanen*, trans Jordanem. Tatian. c. 21, 12. Aliàs *uber Jordanen*. c. 22, 3. Germani nunc, partem fluminis oppositam designantes, adverbialiter dicunt *jenseit*, ex altero latere. Sueci *pa(o) andra syden*. Palthen. Not. ad Tat. p. 347.

Tho uuidaro ther Heilant ni toufti: quanquam JEsus non baptizaret. Tat. c. 21, 9. Proprie nunc *doch dawider*, *dem zuwider*, sed ex adverso. Ex *widar*, addito vocali, fit adverbium *widaro*, è contra, ex adverso. Cujus tamen loco & Franci dicunt *widar diu*, è diverso, proprie contra ea. Palthen. Not. ad Tat. p. 347.]

Widar, vicissim, Otfrid. II. 9, 33. *uuidu*. Otfrid. III. 19, 8.

[*Widari* legendum esse, è MSCtis docet Scherz. in Not. quod idem vertit *contra*.

Widari, non obsit. Gl. Mons. p. 403.]

Uuidar Got, erga DEum, Otfr. I. 24, 21. IV. 11, 94.

Nu ih sulih thultu
uuidar thie, th'ih uualtu.

Si ego hoc sustinui
erga hos, quibus impero.

[*Widar thie*, expone, *intuitu horum*. Scherz. Not. ad h. l.]

Notk. Ps. LXXVII. 36. *Iro herza ne uuas rehtez uuider in:* cor ipsorum non erat rectum erga eum. conf. Psal. XXXVII. 21.

Uuidar, pro, *gegen*, Lib. Salic. Ebersheim. *uuider* 2. §. *Rintvleisches*.

Widhar finemu dodhe, pro morte ejus. Isidor. c. 9, 5.

[*Widerafern.* *Das Buch Devteronomii, das man nennet das buch der anderen ee, oder das buch der wideræferung.* Codex Bibl. Germ. Reines. Vocab. Theot. MSC. v. supra *Æffern*.]

Widerbrechen. v. *Brichen*.

Uuidar brunnen ist uuin, pro aqua est vinum. Otfrid. II. 10, 24.

Uuiderpilden. v. *Bilidi*.

Uuidarpirkiga racha, arduam rem. Kero. c. 2.

[*Widhar bruhtic*, rebellis. Isidor. c. 5. Proprie Francis rebellis *uuidaruuigo*, Vid. Ker. atque Jun. in not. ad Willer. p. 119. sed *uuidarbruhtic* fœdifragus est, German. *friedbrüchig*, AS. *uuitherbrake* vel *uuitherbruca* adversarius, *uuidherbrocian* adversari. Vid. Benson. in Vocab. ASax. Primitivum est *brokan* s. *brecan*, hodie *brechen*, frangere, rumpere, unde substantivum *bruch* fractura, ruptura, & adjectivum *brüchtig* rumpens, crebro rumpens, quod quando simpliciter usurpatur, vocabulorum pacis, fœderis, aut juramenti subinnuitur. Dicunt & Germani paralyticum *gichtbrüchtig* id est paralysi fractum membrisque captum. Palthen. Not. ad Tat. p. 410. conf. supra *Brüten*.

WID.

Widerprubtiger, cervicatus. Gl. Mons. p. 355.
Widerprubtiga, protervi. p. 386.
Widarpouctero, vel *chramf*, repandi lilii. p. 328.
Widarprobbanemo, retorto. p. 321.
Widrunpiotum, rescribere. p. 376.
Widirunpiutit, rescripserit. p. 376.
Widricherida, controversia. p. 341.]
Widerchedung, vid. *Cheden.*
Widerdreffen, contraire. vid. *Drephan.*
[*Wider einemo phenninge*, uno statere. Gloss. Mons. p. 329. asse. p. 396.]
Widarsluabhan, remaledicere. Kero. c. 4.
Widerfliez. vid. *Flizzan.*
Widergelt. vid. *Gelten.*
Widergült. vid. *Gelten.*
Widerhörig. vid. *Hoorran.*
Widerlon. vide *Loon.*
Uuidarmuati, injuriam: Kero. c. 8, 58. *in uuidarmuatim*, in injuriis. c. 7. *anprunganeem uuidarmuatum*, inrogatis injuriis. c. 7. *uuidarmuater*, injuriosus. cap. 31.
vide *Muat.*
Widarmazzon, V. *Mazz.*
Widarmezzan. vide *Mez.*
Widaron, Kero: *uuidarot*, renuit. c. 43. *uuidarota*, recusavit. c. 43. Otfr. II. 12, 172. *in muate iz uuoltun uuidaron*, sponte id recusabant. Id. III. 17, 63.

So uuidorit er in uuaru
fines selbes leru.
Tunc contradiceret revera
suæ propriæ doctrinæ.

ỿ. 102.

War sint thio uuiderotun thir.
Ubi sunt accusatores tibi?

[Cod. Vindob. & Vatic. habent: *Thie, thie uuideroton thir*, i. e. qui adversarii tui erant. Scherz. in Not. Conf. Otfr. I. 1, 120. c. 25, 8.
Widaront, refugiunt. Gloss. Mons. p. 391.
Widaronte, retractantes. p. 411.
Widarot, reputat. p. 347.]
Widorort, retro. Otfr. II. 9, 89. III. 24, 198. IV. 3, 10.
[*Widarortes*, retrorsum. Tatian. c. 184, 3.
Widarpellames, resilimus. Gl. Mons. p. 390.
Widerquale, vide *Quale.*
Widerquetungo, contradictionis. Gloss. Mons. p. 392.
Widarsprabban, contraire. p. 360.
Widarstent, impugnant. p. 384.
Widarstentigo, repugnationis. p. 385.
Ni uuidarstem, non obsisto. p. 404.
Nupi uuidarstonti, non obstitisset. p. 406.
Widarstritit, renititur. p. 394.
Widarstritt, resultantem. p. 394.
Widarstritan, resultare. p. 386.
Widartara, aversatrix. p. 336.
Widare tragan, reportare. Kero. c. 27.
Widerwages, staterem ponderis. Gloss. Mons. p. 339.
Widerwagi, stateres. p. 337. pondus. p. 351. libratio. p. 360. pondo. p. 400.]
Witberet, avertit, Fragm. de B. H. ỿ. 3006.

WID.

[Removit, *in die weite geführt.* Scherz. Not. ad h. l.]
Widaruuarti, contrario. Kero. Ablativ.
Uuidaruuarti fardoleen, contraria sustinere. c. 7. *uuesan uuideruuartiu*, esse contraria. c. 2.
[*Widaruuartida*, controversia, vel contentio. Gloss. Mons. p. 402.
Wideuuerti, ex adverso. p. 387.
Widaruurtigo, satana. p. 408.]

Otfr. I. 23, 40.

Ingegen uuidaruuerton.
Contra adversarios.

Id. III. 16, 52.

Uuolti uuidaruuerton.
Voluit adversari.

[*Hringanten uuidar uuinnanten*, colluctantem. Gl. Mons. p. 407.]
In widaruualeem, in adversis. Kero. [*In widaruuarteem* legitur in Kerone. c. 7. *uuidaruuarteem rabhom*, contrariis rebus. c. 7.]
Widaruuigo, rebellio. Kero. c. 62. *uuidaruuigun*, rebelles. Gl. vet.
Witberott, Fragm. de B. H. 3393.
Widersagen, diffidare. Fragm. de Bell. Hisp. inimicitias denunciare. Frid. III. Imp. in Comitiis Linzii an. 1467. habitis proposuit inter alia: *Das unredelich widersage, Krieg und Vyentschafft degetan werde.* V. J. Feud. Alem. c. 149. conf. supra *Febed.*
Witbarsaca, ASax. adversarius, apostata, rebellis, *Widersacher*, non à *widersagen*, sed à *wider* & *sacha*, causa, contra quam Th. Mareschall. obs. ult. ad ASax. Vers. p. 558. unde *facile patet*, cur Judas Iscariotes ita appelletur Matth. XXVI. 14. V. Sak. Pro Mareschallo est Lipsius in Glossis: *Witbersacco*, Adversarius, quasi *wedersack*, aut *wedersagger.* & ibi Somnerus: *Eodem sensu Sax. witbersaca, quod etiam contradictorem notat, à witbersace, contradictio; voce composita à witber, contra, adversus, & secgan (nobis το say) dicere, vulge hodie gainsay.*
WIDER, aries: *Hodenwider*, non castratus: *Heilwider*, castratus, vervex, *hammel.* Gesner. Hist. Quadrup. p. 804.
[*Widar*, vervex. Gloss. Mons. p. 400.
Widaro, vervecum. p. 383.
WIDILLUN, molles. Gl. Mons. p. 388.]
WIDO, V. *Chanauw.*
WIE DOCH, etsi, Chron. Königsh. c. 1. §. 44.
[WIE LUZIL, quantus. Gl. Mons. p. 368.
WIEMANAGA, & quanti. p. 393.]
WIEOF, si. Fragm. de B. H. ỿ. 2340.
[WIELEN, an wehlen? Heldenb. L. II. p. 186. *das sie rechtes wielten.* Reines. Vocab. MSC. Theot.]
WIELTEN, V. *Walten.*
WIERI, limæ, Rh. de S. Ann. ỿ. 657.
WIFMAN. vide *Man.*
WIG, bellum. Gl. Lips. *Wige, prelium, bellum: & wigis belli: & uuiga prelia. Reperio & Wic, bellum,*

WIG.

bellum. ibi Somnerus: *Sax. Wiga, heros: WICSTOW, castrum, castellum: wighus, specula: wigsteal, propugnaculum.*

[*Wich* vel *strith*, militia. Gl. Monf. p. 347.]

Seditio, Otfr. IV. 8, 14. [Refertur, quid Sacerdotes Judæorum de Christo in Concilio suo concluserint, nempe:

So uuer so 'nan insuabi
er uuig si imo irbuabi.

(Ut) si quis eum audiret (docentem forte inveniret)
pugnam adversus ipsum susciperet.

Ita Scherz. in Notis transfert. Conf. I. 20, 41. II. 16, 50. IV. 12, 123. & Notas.]

Wiger, pugnans. Otfrid. III. 4, 14. [In hoc Otfridi loco vox *wiger* non occurrit.]

Wigliet, carmina bellica in prælium euntium, Fragm. de B. H. ℣. 3875. & 2477. [In utroque loco *wibliet* legitur, quod per *cantica sacra* vertit Scherz. in Not.]

Wiguuaphane, [*Wiggeuuaffene*] arma bellica, C. Cant. 4, 4. Willer. p. 67. n. 28.

Uuicuuere, arma bellica, Fragm. de B. H. ℣. 3036.

Wibware, eodem sensu occurrit. ℣. 2683.

Uuicliban, bellicosum, Gl. vet.

Uuigant, pugnator, Fragm. de B. H. 1798. 3113.

[*Wighaft*, strenui, bellicosi. Rhythm. de S. Ann. c. 19. *Ungewenit warin si ci wige*, inconsueti erant ad bella. c. 8. *De dir volcwigis bigan*, qui primum prælium incœpit. ibid. *varin ci wige*, in prælium ire. c. 20. *mit bezzirimo wige*, meliori bello. c. 33. *Widarwigo*, rebellio. Kero. (c. 62.) Reinef. Vocab. Theot. MSC.]

Uuigesleitida, belli duces, Hymn. 22.

Wichhus, Gl. Weichb. c. 9. [Willeram. in Cant. Cantic. 4, 4. turris propugnaculum. *Helfentbeininaz wighus*, eburnea turris. Id. in Cant. Cant. 7, 4.

Wigom. Mit dhem unbala uuigom, cum innocentibus. Isidor. c. 9, 4. Est quidem Francica vox *wig*, quæ bellum, prælium, pugnam notat, sed illa locum hic non invenit. Puto itaque hanc vocem cum præcedenti conjugendam, legendumque *unbalawigom*, à nominativo *unbalawig*, innocens, id quod probabile fit per ea quæ in voce *Balo* dicta sunt. (vide supra p. 73.) Palth. Not. ad h. l. p. 416.]

WIGIT *scin*, V. *Wagen*.

WIHT, aliquid. Otfrid. IV. 2, 56.

Odo inan thie armuati
uuiht irbarmeti.

Aut (quod) is pauperum
quicquam misereretur.

Modicum, Otfr. III. 6, 48.

Thes brotes uuiht gismeken.

Panis modicum gustent.

Wihtes, Otfrid. II. 11, 77. [*Niuuihtes* h. l. est legendum, quod *nihil* significat. vide Scherz. Notas.]

WIH.

Nist es uuiht, nihil quicquam est. Otfr. V. 25, 35.

Nist es uuiht in thanke.

Nihil quicquam est ipsi gratum.

Conf. c. 19, 113.

Wiht, sequente *noch*, nihil, nec. Otfrid. IV. 28, 13.

Was thar uuiht ginates,
noh gibosotes.

Erat ibi nihil consuti,
nec assuti.

[MSC. Cod. Vindob. & Vatic. pro *uuas*, habent: *Ni uuas*, monente Scherzio in Not.]

Wiht ni, neutiquam, Otfrid. V. 4, 73.

Uuiht ni forehtet ir iu.

Nequaquam timete vobis.

Thaz uuiht, ne quid, Otfrid. IV. 29, 44.

Thaz uuiht ira firbrachi.

Ne quid ejus dilaceretur.

Jauuiht, Otfrid. I. 17, 48.

Ist iaman hiar in lante,
es iauuiht thoh firstante.

Estne quis hic in regione,
qui aliquid hujus intelligat?

Id. V. 19, 97. passim.

Mit iauuihtu, cum quoquam. Otfr. III, 6, 103.

Niauuiht, Otfr. I. 25, 54.

Thar wist gallun ana uuiht
ouh bitteres niauuiht.

Ibi non est bilis quoad quicquam (ullatenus)
& amari nihil quicquam.

Conf. V. 19, 114.

Nieuuicht uuicht, Notk. Psal. LXVIII. 3. Non est substantia. *Ne sint sie nehein uuiht. Daz chit: Sie no sint nieuuiht uuiht, unde so sundig boro, ne ist nieht diu substantia (uuist) dia ih scuof, vitiatam naturam (firchusta anaburt) ne scuof ih nieht.*

Armuuiht, misera creatura. Otfrid. II. 10, 1. [In h. l. *armuuiht* non extat, sed *fon niauuihti*, ex nihilo.]

Armuuuiht, pauperes, Otfr. IV. 2, 66.

Mit iu eigut ir ginuhto
io armero uuihto.

Vobiscum habetis sufficienter
pauperes homines.

II. 16, 34.

Salig thie armherze
ioh thie armum [armu] uuihti smerze.

Beati misericordes
Et qui pauperibus condolent.

Conf. IV. 2, 46.

Krumbu uuihti, Otfrid. III. 9, 10.

Sie brahtun unmahti,
ioh ellu krumbu uuihti.

Attulerunt imbecilles,
& omnes curvos homines.

Arger, loser uuiht, nequam, *valscher uuiht*, nebulo.

Uuihtelin, nebunculus. Goldast. ad Winsb. §. 5.

WIH.

ſ. 5. Fr. Jun. Gl. Goth. *waiht*. ASax. *wiht*, res vel creatura quævis. Otfr. II. 9, 86. *Furini uuiht*, ignem, ignitabulum.

Anawiht, quoad quicquam, ulla ex parte, Otfr. I. 25, 53.

Unuuihtariu, vani, Notk. Pſal. XXV. 5. *Sid ih noh mit vanis (unuuihtarin) ne ſaz:* quum ego cum vanis nunquam ſederem.

Reliquum nobis in *Böſewicht*.

Conf. ſupra *Nenwiht. Neoweht. Niawiht.*

[*Wicht*. *Das dunket mich ein wicht*. Heldb. P. III. p. 226. a. *Ihr glaub iſt gegen uns ein wicht*. P. IV. p. 249. a. *Sein ſtreiten was gegen ihnen ein wicht*. ib. *Wiht ni mohta ſehen er*. Otfr. III. 21, 5. ne minimum quidem videre potuit.

Wichtelein, recula, aliquidulum: ſic per contemtum vocatur cujus nulla æſtimatio. Heldb. P. 2. p. 92. Wellat Gigas ad Otnitem, *Du kleines wichtelin*, du kleines Schälklein. (In Suevia hodienum hæc vox in uſu eſt, ita tamen, ut magis per jocum quam contemtum puſio *ein kleines wichtelein* vocetur.)

Wihtel genus ludi captioſum & fallax: Singenberge Truchſeze ze Sant Gallen. *Des wihheit aht ich zeime ſpil: Das man du wihtel hat genant.* Reineſ. Vocabular. MSC. Theot.]

WIHO, ſacrum, Prol. p. 16. *lectiun uuibo*, lectiones ſanctas. c. 4. *uuihaz*, ſanctum. cap. 1. 4. *uuihemu*, ſancto. Prol. p. 17.

In uuihemu, in Chriſto. c. 2. Kero. [Adde ex Kerone. *Fona uuiheru ooſtrun*, à ſancto Paſcha. c. 41. *in tuldim uuiheru*, in feſtivitatibus Sanctorum. c. 14. *Za nemin uuiheru*, ad nomen Sanctorum. c. 58. *leſames uuihe fatere*, legamus ſanctos Patres. c. 18. *UUihiu*, ſancta. c. 2. *uuihiu keſcriſt*, Sacra Scriptura. c 7. *dero uuibono*, ſanctæ. Prol. p. 15. *fona uuihem*, de ſanctis. c. 6. *deſem uuibeem ſinem*, his ſanctis ſuis. Prol. p. 18.]

Wiba, Otfrid. I. 5, 53.

> *Got gibit imo uuiba*
> *ioh era filu hoba.*
>
> DEus dabit ipſi benedictionem
> & honorem multo altum.

Wihi Gotes, Spiritus DEI, Otfrid. I. 10, 2. de Zacharia:

> *Tho uuaro [uuard] ther fater alter*
> *Gotes uuihi irfulter.*
>
> Hic erat Pater ſenex
> DEI Spiritu impletus.

Wibida, Reliquiæ, Kero. c. 58. Sanctorum puta.

dr uuibun Driniſſu, S. Trinitatis. Kero. c. 9.

UUihan, benedicere. c. 4. 60. *uuiche*, benedicat. c. 9. *uuichantenu*, benedicente. c. 11. *uuihi*, benedictio. c. 11. 53. 63. *uuihii*, benedictiones. c. 12. *keuuihter*, benedictus. Prol. p. 16. c. 31. Kero. Otfrid. III. 22, 109. de Chriſto:

> *Then Got uuihan nanta,*
> *inti hera in uuorolt ſanta.*
>
> (Is) quem DEus Sanctum vocavit,
> & huc in mundum miſit.

WIH.

IV. 21, 9. Pilatus ad Chriſtum:

> *Biſtu zi thiu giuuihit,*
> *ſo thih ther liut zihit?*
>
> Eſne tu ad hoc conſecratus (Rex)
> ſicut te populus accuſat?

[*Wihanto*, faciendo. Gloſſ. Monſ. p. 381.

Wihi, ordinatione. p. 391. promotione. pag. 377. promotiones. p. 375.

Wihin, beneficiis. p. 377.

Got uuihenti, benedicens DEum. Tatian. c. 4. 12.

Proprie *wihen* eſt ſanctificare, ſive ſanctitatis nomine celebrare. Conf. Jun. ad Willer. pag. 53. itemque in Gloſſ. Goth. v. *weiha*. Germani adhuc dicunt *weyhen*, unde compoſita, *etwas einweihen*, conſecrare aliquid. *Kirchweyhe*, dedicatio templi, ſimiliaque. Palthen. Not. ad Tat. p. 302.

[*Wiih*, ſacer. Rhaban. Maur. Gloſſ. Vox „ non vni Germaniae, ſed toti Septentrioni nota, „ de qua Rudbeck. *Atlant. II. 93. In lingua Go-* „ *thica veteri* wei *ſacrum denotat*, weiha, *ſanctus*. „ *Vlphila Marc. I. 21. Joh. XVII. 18.* wiewatn, *ſa-* „ *cra aqua*. Weiofur, *id eſt*, *ſanctus Jupiter. Ho-* „ *rum origo eſt* weia *ſiue* wija, *ſacrum reddere, ſan-* „ *ctificare*, Haec ille. Adde Stiernh. *Gl. V. G.* „ p. 143. 144. Anglo-Saxonibus quidem hu- „ iusmodi vocem nullam Benſonus aſſignauit, „ ſed *wi* & *weo*, in compoſitione ipſis *ſacrum* no- „ taſſe, non vane Mareſchall. *ad verſ. A. S. Euang.* „ *p.* 543. ſuſpicatur. Et qui illa caruerint, qua „ non olim tantum Francos ſed & Saxones, Fri- „ ſios, Belgas, vſos fuiſſe, & vniuerſam adhuc „ Germaniam, ſuperiorem & inferiorem, vti „ conſtat? In Symbolo Apoſt. quod Boxhorn. „ in *Rudim. Sax. relig. Chriſt.* edidit, *p.* 7. *wihemo*, „ *wihan*, *wiha*, *wibera*, denotat ſacrum. Gl. K. „ *Uuibo*, *ſacrum*, *ſanctas*: *Uuibaz*, *ſanctum*: *Uuibiu*, „ *ſancta*: *Der uuibun driniſſu*, *ſanctae Trinitatis*, &c. „ Ab hac ipſa voce templum Theot. *uuib* appel- „ latum eſt, vt ex Harm. Euang. Cod. Cotto- „ niani CL. Eccardus docuit, V. Miſc. Lipſ. „ *VIII.* 284. 285. ad imitationem, niſi fallor, „ templi Hieroſolymitani, cuius aliqua *pars* „ *ſanctum* dicta eſt. Nos hodie illud adiecti- „ uum non ſeorſum, ſed cum aliis compoſitum, „ notione *ſancti* adhibemus, vt: *Weihnacht*, nox „ ſacra; vnde ipſis diebus *feſtis*, *quibus* me- „ moriam τῦ ἁγίε Luc. I. 35. *ex Maria Virgine* „ nati, ſancte celebramus, nomen haeſit, *vete-* „ *ri Gallorum & Germanorum conſuetudine*, *qui tem-* „ *porum ſpatia* noctium *nominibus efferebant*, Arnd. „ *Lex. Ant. Eccl. p.* 403. CL. Eccard. *ad Leg. Salic.* „ p. 74. quo modo etiam *Faſtnacht* dicimus. „ Vnde pro tautologia habet JC. Argentora- „ tenſis Schill (eum enim huius ſcripti anony- „ mi auctorem Symbola Rauſchiana apud Plac- „ cium *Theatr. Anonym. p.* 472. *a. fin.* detegit) *in* „ *der Teutſchen Sprache Ehrenkrantz p.* 265. cum Vul- „ go *die heilige Weihnachten* appellamus, quod „ idem ſit, ac *heilige heilige Nächte*; niſi illa vo- „ cis repetitione feſti ſublimitas indicetur, vti „

„Latini

WIH.

„ Latini *sacrosancti* voce vtuntur. Qui festos „ hosce dies nobis non *Weihnachten*, sed *Weinnachten* a vini ingurgitatione, vocatos, apud „ Doughtaeum *de calic. Euchar.* p. 124. senserunt „ eos etymon istud, quod gulae blandiretur, „ commentos esse, certissimum est. *Weihrauch*, „ Mauro nostro n. 260. *uuiraub*, *incensum*, quod „ in loco *sacro*, vbi maximus eius vsus erat, „ suauem odorem fumo suo excitaret; quamuis hoc postea in generale nomen thuris, vbicunque incendatur, euaserit. Quae *sacri* vel „ *sancti* significatio etiam verbo *uuihan*, *weihen*, „ natiua & propria est: Vnde apud Boxh. *l. c.* „ *p.* 9. *sanctificandi* vox, quam Vulg. in Orat. „ Domin. vsurpauit, per *uuibi* redditur. Junius „ quidem *Gl. p.* 398. non tantum sanctificare, „ sed etiam *purgare* & *lustrare*, pro prima verbi „ *uuihan* significatione habet, atque inde *uuib*, „ vel *uuibaz*, dictum putat, quicquid rite purgatum lustratumque erat; sed haec duo verba a primo solum deflexam, non ipsam primam, significationem continent. Aliud „ certe esse sanctificare, aliud lustrare & purgare, vel vnus ille, quem modo dedi, locus „ ostendit, vbi ineptissime, ne quid grauius „ dicam, nomen Dei purgari lustrarique dicas. „ *Uuibi* quoque pro *benedictione*, & *uuihun* pro *benedicere*, Theot. vsurpatum Gl. K. docent, & „ ita apud Tat. VII. 7. legitur: vnde *aquam lustralem*, quam Ecclesia Rom. *benedictam* appellat, nomen *Weihwasser* accepisse non dubito. „ Qua ipsa etiam notione, multo potiori iure, „ natalium Christi, quod celebramus, festum „ *Weihnachten* appellari meretur. Goropium „ vero suauibus suis somniis relinquo, qui *Orig. Antw. L.* 5. *p.* 522. Belgico verbo *wiien* (quod „ est Germ. *Weihen*) triplicem significationem „ imposuit, consecrandi, dilatandi, lolio agros „ purgandi, eamque ad *wyn*, vinum, quod ille „ a *wiien* deducit, applicauit. Vt enim tertiam, „ quatenus *uuihan* purgandi notionem habet, „ huc referri posse concedam, secunda tamen „ plane alterius est originis, nempe à Sax. „ *Wiiden*, cuius R. *Uuit*, Germ. *Weit*, latus, V. „ n. 2552. Ne quid de insulso etymo vocis *Wyn* „ addam. In Chron. Brunsf. saepissime *Wigen* „ occurrit pro Germ. *Weihen*. „ Dieckmannus „ Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 35. sq.]

Uuibit sih mit doufu, sanctificatur baptismo, Otfr. V. 16, 66.

Geuuibit bistu, benedicta es. Otfrid. I. 6, 13. Elisabetha ad Mariam:

Geuuibit bistu in uuibon
ioh untar uuorolt magadon.
Ist furista alles uuibes
uuas in reues thines
[*uuabsmo reues thines.*]

Benedicta tu es in mulieribus
& inter mundi virgines.
Est Princeps omnis benedictionis,
quod intra ventrem tuum.
[fructus ventris tui.]

WIH.

Geuuiget, *geweihet*, Chron. Sax. passim. [*Die der geuuiget sint in dero toife.* qui consecrati sunt in baptismo. Willeram. in Cant. Cantic. 1. 2.]

Wigingk, weihe, idem Chron. Sax.

Den geuuihten haltare, Sanctum Salvatorem, Symb. Alem. Otfrid. I. 15, 15. de Simeone:

Thiu uuibi Gotes Geistes
giuuerota inan thes gibeizes.
Benedictio Dei Spiritus
implevit ipsi promissum.

cap. 10, 33.

In uuibi inti in rihti.
In sanctitate & in justitia.

II. 4, 66. de fonte Jacob prope Samariam:

Thaz er mit thiu'nan uuibta.
Ut propterea eum benedixerit.

Oratio Dom. Frisica vetus: *Waikmi namo thein.* Freh. ib.

Wib-duem, *wydem*, sacrivum, L. Sal. II. 18. V. *Wythem.*

Uuiedon Gotes lichamen, sacramenta corporis Christi. Notk. Psal. LXXX. 17. *wiedon lichambaftro*, sacramentorum corporalium. Id. Psalm. LXXIV. 9.

Opheruuiedon, sacramenta. Notk. Ps. LXXIII. 3.

Huswybe, Notk. Psal. XXIX. 1. *Frosang dero uuiebi Davidis huses*: Canticum dedicationis domus David. *Hus uuei*, dedicatio.

Wibus, ædes sacra, sanctuarium: *Wibes liobosta*, sanctuarium carissimum. Otfr. II. 11, 90. [*Wibbus*, statuarium. Gloss. Monf. p. 398. sanctificationem. p. 361.]

Wybebischof, Episcopus Titularis, Chr. Königsh. c. 2, 139. suffraganeus, id. c. 4, 73.

Wibsamenunga, Ecclesia, Notk. Ps. LV. 1.

Wibezit, tempus sacrum, festa, Otfr. III. 15, 68.

So sie tho sar irbuabun,
zen uuiben zitin fuarun.

Itaque hi statim surrexerunt
atque ad sacra tempora (h. e. Festum Pasch.) iverunt.

Chiribuuibi, neomenia, Gl. vet.

Wibliet. vide *Lied.*

Wibware, Fragm. de B. H. 2683. [Idest *uuigwere*, arma ad præliandum apta. Scherz. Not. ad h. l.]

Uruuibaz, exsecrandum, Gl. vet.

Webading, v. D.

Hinc *Wiraub*, *weibrauch*, quod Ovidius eleganter exprimit per Sacri thuris odores.

[*Wiroub*, thus. Gloss. Monf. p. 322. Otfr. I. 17, 129. *Wibroub*, thus. Tatian. c. 8. 7. *Thaz er uuibraub brahti*, ut incensum poneret. Id. cap. 2. 3. *Thes altares thero wibroub brunsti*, altaris incensi. Idem c. 2, 4. Compositum ex *Wibe*, sacer, & *raub*, fumus, qui cum ut plurimum olim thure adhibito excitaretur, hinc est, quod thus hodienum, veluti proprio nomine, Germanis

WIL.

weyrauch vocetur. Eadem ratio eſt vocum *Weynacht*, nox ſacra, quo nomine iidem vigilias nativitatis Chriſti deſignant, & *Weywaſſer* aqua luſtralis, qua in ſacris Pontificii utuntur. Palthen. Not. ad Tat. p. 281. conf. paulo ſuperius e Diecmanno adducta ad *Wiib*, ſacer.

Wiroubfaz, thymiateria. Gloſſ. Monſ. p. 331. 338.

Wihvoum, Caſia. Gloſſ Monſ. p. 349.

Zini Vuibte. in lentem. p. 341.]

WILI, vis. Prol. p. 17. c. 58. *uuili lib*, vult vitam. Prol. p. 17. *huuaz uuili*, qui voluerit. c. 48. *uuellemes*, volumus. Prol. pag. 15. 17. Kero.

Otfr. I. 7, 39.

Nu uuilet [*uuilit*] *er ginadon.*

Nunc præſtat gratiam.

C. 11, 115.

Uuant er uuilit unſih ſcouuon.

Namque vult nos videre.

Uuillo, voluntas. Kero. c. 7. *daz ſi ſiin uuilloo in uns*, ut fiat ipſius voluntas in nobis. c. 7. *uuilleono* (leg. *uuillemo*) *dera eikinii*, voluntatis propriæ. c. 7. *uuillon eikinan*, voluntatem propriam. c. 4. *herzin uuillin*, cordis voluntatem. c. 3. *uuillon eigunan*, voluntatem propriam. c. 7. *eikenes uuillin*, propriam voluntatem. c. 49. *farſahhanti eikeneem uuillom*, abrenuntians propriis voluntatibus. Prol. p. 16. *uuilloom hoorſamonte*, voluntatibus obedientes. c. 5. conf. c. 1.

Affectio, Otfrid. III. 24, 78.

Thaz deta'ru ther uuille.

Hoc fecit ejus affectio.

Uuollen, bene velle, Otfr. III. 1, 66.

N'iſt ni ſi afur uuolle.

Non eſt tamen quin iterum bene velit.

Uuillich han, benigne tractare, Tyrol. p. 281.

Wilib, lubens. Otfr. II. 1, 79. [vox *wilib* h. l. non reperitur.]

Willſagen, hod. *willſahren*. Stainhöw. f. 1. 10. b. 18.

Willigun wola, bene volentis. Otfr. III. 10, 34.

Thie uuola uuilligun man.

Benevolentes viri.

Willigo, deſideratus, Iſid. IV. 5. [Quaſi dicas, omnium voluntatibus expetitum, ſ. bona omnium voluntate receptum. Palthen. Not. ad h. l. p. 406.]

Willeuualtig, voluntarius, Notk. Pſal. XVIII. 10.

Willebref, literæ conſenſuales, Schott. L. II. de L. G. p. 492.

[*Willo*, intentio. Gloſſ. Monſ. p. 393. affectum. p. 409. Impetus. p. 368.

Willin, nutus, p. 360. ſententia. p. 360.

Willun, affectum. p. 391. animum. p. 333. ſpiritus. p. 339. ſententia. p. 363. propoſitum. p. ead.

Willono, ſpirituum. p. 351.

Willotb, nauſeam. p. 322.

WIL.

Vonna upiligi willigi, ex maligno. p. 369.]

Ubeluuillig uuort, malignus ſermo. Notk. Pſal. LXIII. 6.

Unuuillo, corruptio, Iſid. c. 9.

WILIT, poſſedit: *uuielde* poſſediſti: Gloſſ. Lipſii. ubi Somneris: *Eidem origini fortè referenda hæc, ac waldan ſal, ſupra quod vide.* in v. *Walt.*

WILLOTEN, delectare, Notk. Pſ. XXIX. 2. *Nob minen fienden ne uuillotoſt an mir*, nec delectaſti inimicos meos ſuper me.

WILGE, ſalix, V. Obſ. ad Chron. Königshov.

WILE, vela muliebria, Chron. Königsh. c. 3, 17.

WILLIN, *iruuillin*, devolvere, *welzen*, Otfr. V. 4, 32

Thaz ſie thes ſteines burdin

fon themo grabe iruuillin.

Ut ipſæ ſaxi onus

à ſepulchro devolverent.

WILV, hora. c. 17. *ahtodun uuila*, octavâ hora. c. 8. *uuilom*, horis. c. 16. Kero.

[*Stunt uuila*, articulum. Gloſſ. Monſ. p. 407. *In einero ſtunt uuilo*, in punctò. p. 341.]

Then uuilon, hoc momento, Otfr. V. 24, 123. IV. 33, 49.

In uuila, hac horâ, *uf der ſtund.* Otfrid. III. 11, 59. V. 11, 20. [In hoc poſteriori loco, *in uuila* vertit Scherz. in Not. *jam olim.*]

Uuilingita, temporarius. Tatian. c. 75, 2. [A primitivo *uuila*, quod non tam horam, ut in Kerone eſt, quam qualecunque temporis ſpatium denotat. Dicunt nunc adeo Germani ſynonymice *zeit und uueile*, itemque *bisweilen*, *zuweilen*, aliquando, &c. Conſentit cum Francica dialectus ASax. ubi *huuile* momentum, intervallum, *huuilendlice*, temporarius eſt, teſte Benſon. in Vocab. Conf. Jun. in Gloſſar. Goth. v. *queila.* Palthen. Not. ad Tat. p. 383.]

Wilon, interdum, Notk. in Symb. Athan. ℣. 4. Pſ. XXXVI. 28.

Wil, olim, *uuiliu*, Rhythm. de S. Annon. ℣. 287. *Wilu ere*, idem. ℣. 310.

Wiland, quondam, *weiland*, Charta vetus Argent. à quondam Domino Bertholdo Epiſc. Argent.

WYLNE, ancilla ſerva: *Decal. ASax.*

WILT, *Wiltfange*, ſunt ſpecies hominum propriorum, ex privilegio Electoratui Palatino competente. Differentia ab aliis eſt, quod in alienis territoriis, vicinis tamen Palatinatui, ſecundùm tenorem privilegii, advenæ, etiam liberæ, fiant proprii Palatinatus. V. Speidel. Limn. J. P. III. 9, 84. ubi extractus ex Ordinat. Provinc. quæ privilegia allegat; ſed Status vicini gravati deſiderant earum productionem.

Simile quid in Gallia *Attractûs jus* vocatur, du Freſne Gloſſar.

[*Wilda churpiza*, colocynthidas. Gloſſ. Monſ. p. 329.

Wilda vichpouma, ficomoros. p. 328. 333.

Wilda vicpoum, ſycomoros. p. 394.

Wildero

WIL.

Wildero vicpoumo, ficomorum. p. 399.
Wilder esil, onager. p. 333.
Wildiu repa, labrusca. p. 334.
Wildiu peri, labruscas. p. 333.
Wildiu uuip, ululæ. p. 333.
Wildazuvip, lamia. p. 335. (legerem *wildaz wip.*]

WILDASHVDA, Willer. p. 9. [n. 4. quæ habet *wilzhus.*]

Wiltbann. vid. *Bann.*

[*Wildi bouug*, mel sylvestre. Tatian. c. 13, 11. Nota proprie hac voce *wildi* non animal natura ferum, aut rem cultu hominum vacuam, uti nunc usus fert, sed quicquid sylvestre est denotari. Hinc & Interpres AS. vocabulo utitur *wudubonig*, à *wude*, sylva, quæ hodienum *uuood* Anglis dicitur. Consentit Ulphilas in verbis *milith baitiuuisk*, nam *baithgo* agrum incultum, quem Latini ericetum, Germani adhuc *eine heyde* vocant, significat. Ratio ejus diversitatis hæc videtur. Cum in primæva hominum communione adhuc sylvæ essent, facile existimari potest, quicquid iisdem continebatur, velut peculiari nullius dominio subjectum, neglectum ab omnibus incultumque jacuisse, nec sane mirum tunc est animantibus multis mansuetudinem, qua naturaliter non carebant, decessisse, cum ab infinito hominum numero undique concurrente sine lege & modo agitarentur. Nunc cum plerisque in locis aut Principum patrimoniis sylvæ accesserint, aut in dominio privatorum sint, accurate sylvestria curantur, meritoque adeo proprius præsentis vocabuli significatus iisdem tribuitur. Conf. in Gloss. Boxhorn. *uuilder* agrestis. Palthen. Not. ad Tat. p. 329.]

Wiltsuuin, vide *Suuin.*

[WIMIDO, scateat. Gl. Monf. p. 350. 345. *Wimidon*, scatere. p. 320.]

WIN, vinum.

Wingelt. vid. *Gelten.*

Winloub, palmes. Tatian. 167, 1. & 4. *Ih bin winrebu, ir birut uuinbletir:* ego sum vitis, vos palmites.

[*Winarepono asneita odo oleopaumes*, surculum. Gloss. Monf. p. 405.

Asneita uuinarepun, sarmentum de vite. p. 406.

Winiliot, plebejos Psalmos. p. 375.

Winiscencho, vini fusor. p. 337. hodie *Weinschenk.*]

Uuinzubiari, custodes vineæ, coloni, compositione minus mihi nota: Freherus. Videtur compositum ex *Win* & *zieben*, educare, vocantur enim ita, hodiè contractè Wintzer. Jacob de Cassalis de ludo Scaccorum: *Noë der erste uuinziber, nam ein wilde weinrebe: die furbt er und besnitt sie, und tunchet sie mit Lewenmist, Affenmist, Schweinmist, und Schafmist. Das legt er hernach aus, als er vom wein war truncken uuorden, und sein jungsten sohn verflucht hatte, und sprach: Er hette den leuten zur lehr der vier thier mist zugelegt. Dann etliche würden vom wein kühn, wie die Lewen: etliche unkeusch, wie die Schwein: etliche possirlich und selzam, wie die Affen: etliche sanft, wie die Schaff. Drumb wurd einmals den weibern zu Rhom ein jarlang verboten, kein wein zu trincken.*

WIN.

Uuinzur, *uuinzurvela*, [*winzurnela*] custodes vinearum, C. Cant. c. ult. ℣. 11. 12. *vela*, *befel*, quibus opera vinearum & custodia commissa.

[*Wintrunchal*, vinolentum. Kero. c. 4.

Wintrunchaniu, temulenta. Gl. Monf. p. 325.

Wintruosana, vinacea. p. 400.

Wintolono gauogida, butruonum fertas. p. 407.]

Uuindemont, vindemiant, Notk. Ps. LXXIX. 13.

Uuindemodes gebruchen, [*des uuintemodes gebruchan.*] vindemiâ frui, Cant. Cant. 8, 11. Willeram. pag. 162. n. 68. ubi Vœgelinus: *Von win und moden, messen. Daher Muttu, eine mülde, und Mutumonat, der Monat September, welchen also und nicht Herbstmonat Keyser Carl der Grosse genennet hat.* V. *Monat* & *Mutu.*

Uuinlüte, caupones. *uuinlüte meister*, magister cauponum.

J. Argent. L. I. c.

Furwin, V. *Voder.*

Bannwin, V. *Ban.*

[WINCHEZUNGUN, nutibus. Gl. Monf. p. 332. 351.]

WINITÆ, Populi, V. Vorburg T. VI. p. 303. Vinuli, Vorb. T. 7. p. 142.

WINKELSTEIN. vide *Stein.*

WINO, WINE, dilectus, amicus. *Min wino*, dilectus meus, Willer. p. 29. *min uuine*, meus dilectus. p. 17. n. 9. 23. n. 11. *Wine min*, mi dilecte, p. 11. n. 5. *Druhtin kos imo einan wini*, Dominus elegit sibi dilectum. de Abrahamo. Otfr. II. 9, 61. conf. ℣. 96. & III. 10, 23. de obsidente dæmone. [Corruptus est hic locus & pro *ir uuinne* legendum *iru inne*, ut e MSC. probat Scherz. in Not. qui porro hæc notat: Gothis *Vinus*, amicum, *vinatta*, amicitiam, *vinfastur*, in amicitia constantem denotat, ceu observat Verelius in Ind. Ling. Goth. Suecis: *Wen* est amicus. Anglo-Saxones *uuine* usurpant pro dilecto amico; & *uuinescip*, pro fraternitate. Islandis; *vinatta*, est amicitia, ut & *uingan*, nec non *vinskapur*; iisdem *vinur* idem est ac, amicus, *vinsell*, amicitia pollens. vid. Junius ad Willeram. p. 20. adde Eccard. Hist. Stud. Etymol. Ling. Germ. c. 4. p. 39.] Hinc Gall. *Minion.*

Winiscaff, societas, Hymn. 8, 8. *Kibalte frido uuiniscaf ni kalichisotiu minna*, conservet pacis fœdera Non simulata caritas. Rythm. de S. Annone. §. 1.

Hinc plura nomina propria.

Adalwin, nobilitatis amicus.

Diotwin, populi amicus.

Folbwin, idem.

Gerwin, bellicosus.

Heriuuin, *Hroswin*, *Lantwin*, *Otwin*, *Paldewin*, audaciæ amicus, &c. Contra quam H. Jun. Batav. c. 23. p. 664. à vincendo. & e converso:

Winibald, amicorum audacia, *uuinidolf*, amicorum auxilium.

Winiger, amicorum cupidus.

Uuineman, amicorum homo.

Wini-

WIN.

Winiprebt, amicis clarus.
Winiram, amicorum jactatio.
Mulierum nomina:
Cuotwina, bona amica.
Winilind, amicis levis.
Uuinirat, amicorum consilium.
Liabwin, *Lebuvin*, Levinus, Radbodus Traject. Episc. in ecloga de S. Lebuino:

Nam si vertatur *Liauuin*, quod cuna sonabant,
Carus amicus erit.

Hucbaldus monachus Elvonensis in ejusdem vita c. 1. *Lebvinum, carum sibi amicum, juxta idioma nominis sui optime congruentis. Fertur enim à suæ peritis linguæ, quod* lief uuyn *patrioticè sit vocatus*, *quod Romanis* sonat carus amicus.

Hinc etiam videtur fluxisse Gall. *Angevine* quod angelorum amica, Virginis Deiparæ Nativitas. de qua aliàs Menag. Etym. Gall. v. Angevine.

Eberwin, Ebroinus corruptè, occisor Childerici R. Franc. quod vocabulum Germanico nomismate signatum refert Fr. Iren. II. 32. sed in eo fallit, quod à vino appellatum putat.

Alkwin, N. P.
Goltwin, socii, commilitones, Fr. de B. Hisp. ℣. 2697.
Unidaruuinnon, inimicus, Satanas, Otfrid. II. 3, 110.
Uuiniva, amica. C. Cant. II. 7. III. 5.
Nach winer liite wan. J.F.Sax.MS.c.67.pro quo in impresso, *thummer*, &c.
Bootswin, *botsgesellen*, Wendelin. Gloss. Salic.
Huruuine, lucei, Notk. Ps. LXXII. 9.
Huoruuinisceste, scortationibus. Notk. Psalm. LXX. 7.

WINNEN, grassari, Notk. Ps. LVI, 6. *uuinninte*, grassantes. vulnerare, lædere, Otfrid. I. 25, 55.

Mit snabulu ni uuinnit.
Rostro non lædit. (columba)

Fragm. de B. H. ℣. 1813.
Vincere, Otfrid. II. 3, 115.

Er uuidar thir io uuinne.
Contra te ne iste vincat.

Giuuinnan, Otfrid. II. 4, 28.

Thia lukun uuolt er findan
iob gerno nan giuuinnan.
Foramen volebat iste (Satanas) adinvenire
& libenter ipsum capere.

Fragm. de B.H. ℣. 1138. 2378.
[*Winanter*, vindicans. Gloss. Mons. p. 410.
Mine ambabte wunnin, ministri mei decertarent. Tatian. c. 115, 4.

Wunnin est à verbo *winnan*, quod nunc in compositis *überuuinden* & *geuuinnen* non amplius Germanis certare, sed certando vincere, nec id solum, sed quacunque ratione aliquid sibi acquirere & lucrari significat. Vid. Jun in Gl. Goth. & Somner. in Diction. AS. v. *uuinnan*. Conf. Benson. v. *geuuin* bellum, *ingeuuinne* bellum intestinum, *gewinnan* inimici, *gewinne* pugna, victoria. Angli hodienum *to uuinne*, Belgæ *uuinnen*, dicunt. Palthen. Not. ad Tat. p. 392.]

Giuuunni, Otfrid. II. 4, 47.

War uuorolt io giuuunni.
Unde mundus acquisivisset.

[Notk. Psalm. LXX. 1. *Gotes huldi geuunnen*, gratiam Dei obtinuerunt.]

Wunnen, occupati, victi. Otfr. III. 14, 124.

Thie mit diufele wunnen.
Diabolis occupati.

[Scherzius quidem in Notis hunc versum ita reddit: *Qui cum diabolis luctabantur.* At quum de obsessis sermo sit, mallem Schilteri versionem amplecti. Sane in Glossis Mons. non solum occurrit *Hringanten*, *uuidar uuinnanten*, colluctantem. p. 407. sed & *Winnante*, energumenos. p. 407. *thruh uuinnante unchristanne*, per energumenos. p. 405.]

Veruuunnen urteil, J. F. Sax. MS. c. 68.
Uberuuunt ze tuonne, Notk. Ps. LXX. 1.
Ze aruuinnane, lucrandas. Kero. c. 58.
Witheruuinnan, hostes vincere, Fragm. de B. H. ℣. 1894.

WINSTRA, sinistra. C. Cant. & ibi Willer. p. 24. n. 13. & 147. n. 62.
Ze uinstrun, ad sinistram. Notk. Ps. XXXVI. 34.
Uuinistra, Tatian. c. 33, 3. *Ni wizze iz thin winistra, was thin zesuua tuo*, nesciat sinistra tua, quid faciat dextra tua.

Otfr. V. 20, 115.

Thin uuinistrun ni biuuenkent.
Sinistram non evitant.

[Dani *venstre hant*, sinistra manus. Reines. Vocab. Theot. MSC.]

Inde videtur reliqua vox Equisonum, *Wiste*, h. e. ad sinistram.

[WINSON, mutire. Gloss. Mons. p. 324. hinc forsan hodiernum *Winseln.*]

WINTI, canis. vid. *Hund.*
[*Winda.* Feltrices. Gloss. Mons. p. 414.]
WINT, ventus. conf. supra *Sturmuuint.*
Walafridus Strabus refert Nomina ventorum secundum Theodiscam: Gold. II. R. Alem. p. 65.

OSTRONOWINT, Subsolanus.

Lambec. ex Eginh. MS. L. II. c. 5. p. 264. legit *Ostroniwint.*
V. Plin. L. II. c. 47. & ib. Harduin.

OSTSVNDRONI, Eurus.
SVNTOSTRONI, Euroauster.
al. Suntaustroni.
SVNDRONI, Auster.
al. Sunidroni.
SVNDWESTRONI, Auster Africus.
al. Suntw.
WESTSVNDRONI, Africus.
WESTRONI, Zephirus.
WESTNORDRONI, Corus.
NORDWESTRONI, Circius.
NORDRONI, Septentrio.
NORDOSTRONI, Aquilo.
OSTNORDRONI, Vulturnus.

WIN.

Gegen XII. wint gesessene, i. homines universi, Notk. Ps. LIX. 2.

[*Wint*, aura. Gloss. Mons. p. 386.

Miterbeietemo winte, vento urente. p. 320.

Libtes wintes, lenis auræ. p. 346.

Wintotos, ventilabas. p. 349.

Platoon winti, flaverunt venti. Kero. Prol. p. 18.

Wint uuara pigman, ventosus homo. Gl. Mons. p. 413.

Drates wintes, spiritus vehemens. p. 364.]

Wintesbruti. v. *Brutten*.

Uuintuuorfa, ventilabrum, Otfr. I. 28, 9.

Uuintuuanton, ventilabrum, Otfr. I. 27, 126.

Uuinda, ventilabrum, Notk. Ps. XLIX. 3.

[*Wintscubla*, ventilabrum. Gl. Mons. p. 399.]

Uuintbrauua, supercilium, Cilia, i. e. tegmina, quibus operiuntur oculi, & dicta quod celent oculos: Rhaban. Maur. de part. corp. hum.

Wintlachen. vide *Labban*.

Wintscuula. vid. *Scuula*.

[WINTAN, contorquere. Gloss. Mons. pag. 396.

Wintenter, torquens. p. 352.

In wintilun, involumentis. p. 353.]

PIWINTE, involvant. Kero. c. 59.

Arwenden, *irwenden*, returnar, invertere, divertere, reflectere. Fœdus Ludovici & Caroli Regum in Sacramento populi. Jus Alem. Prov. cap. ibi: *das sich der Sattel nicht erwinde*. V. Com. ad J. F. Alem. c.

Reverti: Notk. Ps. LXXVII. 39. Ps. LIII. 4. *Fon bellu iruuuntan*, ab inferno reversus: Otfr. V. 4, 93. conf. supra *Iruuenten*.

Untwindent, *unterwinden*, Fragm. de B. Hisp. ℣. 2628.

WINTER, hyems. Per hyemes Celtæ & Saxones annos computarunt. Rob. Sheringam de Anglor. Orig. p. 329. ex vet. Cod. MS. refert: *Se hælend Crist syddan he to thysum life com, and man wæard geweaxen dæra he wæs thrittig wintra eald on there menniscnysse*. i. Salvator Christus quum in hanc vitam venisset & vir crevisset, cum esset triginta hyemes natu in hac humanitate.

Conf. supra *Sturmuuint*.

[*Wintar citi*, hyemis tempore. Kero. cap. 8. *citi des wintares*, hyemis tempore. c. 11. *in uuintre*, in hyeme. c. 55.

Den winter irleitta, hyemaverat. Gl. Mons. p. 367.

Den winter sirleitanne, ad hyemandum. p. ead.]

WIO, ut, *wie*. Otfrid. passim. *Sprichu uuio*, inficiarer. Otfr. III. 18, 90.

> *Sprihchu ih auur alles uuio.*
> Dixerim ego contrarium.

Alles uuio gimeinit, quodlibet designatum. Otfrid. II. 4, 188. c. 12, 190. c. 22, 44.

Wio ni, quid ni, cur non. Otfrid. III. 17, 56. c. 6, 103.

Uuio ni, ni: non nisi, præcise, Otfr. I. 1, 46. & 238. IV. 5, 51. c. 18, 19. c. 27, 58. c. 1, 27. III. 20, 159. c. 24, 187. IV. 1, 27. V. 11, 47. c. ult. 48.

Wio, quando, Otfr. IV. 7, 14. sq. c. 13, 58. c. 22, 10.

WIO.

Uuio doch, etsi, Chron. Königsh. c. 2. §. 1.

Uuiolib, quam facile. Otfr. IV. 16, 59. quantumcunque. V. 23, 452.

Biuuiu, propterea quod, dum itaque, Otfr. II. 14, 39. [Cod. Vindob. & Vatic. legunt *Bibiu*, notante Scherz. in h. l.]

WIPPHE, vincula. Otfrid. IV. 16, 55. Judas de Christo ad Judæos:

> *Then gifahet ir sar,*
> *Sar zi themo uuipphe,*
> *thaz er iu n'intslupfe.*
> Hunc capite vos statim,
> Statim in vincula,
> ut vobis non elabatur.

[Quum Kylianus in Etymologico Teutonicæ linguæ ita loquatur: *Wip*, *wiip*: fax, lumen, & lux micans, lumen tremulum, coruscans, subito micans, vibratio luminis, & nictus oculi: hinc versum 55. ita reddere Scherzius mallet. *Illico in oculi ictu*. vide ipsius Notas. Ego, si quid in versione Schilteri mutandum, notarem: *Wip* in Gloss. Mons. p. 373. *personas* notare hinc ita h. l. redderem: Illico in personam (ejus irruite) *Fasset eilends seine persohn an, das er euch nicht entschlupfe*.]

Uuiffa, Lex Baiwar. IX. 12. Lex Lombard. III. 3, 6.

Belgis *Wippe*, Stroppekoorde, Estrapade, fidiculæ. Kilian.

Casenev. in Append. Menagii voc. Gonfanon.

WIRDIT, fit, *wird*. à *werden*, fieri. Otfrid. I. 12, 21. II. 23, 39. V. 25. 90. IV. 7. 98. de præterito & futuro simul. Otfrid. V. 20, 31. [Locus hic ita sonat:

> *Ni uuirdit thing, ih sagen thir thaz,*
> *er noh sidor sulichaz.*
> Non existit placitum, dico tibi hoc,
> antea nec hactenus tale.]

Uuirthit, idem. Otfrid. V. 6, 98. c. 23, 517.

Uuirdit von in funtan, uuird werden gefunden. Otfrid. IV. 4, 17. c. 26, 62.

Ih uuirdu bigihdig, fio confitens, Form. Confess. vet.

[*Wirdit*, obvenerit. Gloss. Mons. pag. 376. fuerit. Kero. c. 43. 45. *wirdit kedenoot*, humiliabitur. c. 7. *wirdit ersuahhit*, exigitur. cap. 2.

Wirdit iu, fiet vobis. Tatian. c. 167. 6.]

WIRDIN, dignatio, dignitas, meritum. *Mit sines selbes wirdin*, suomet merito. Otfr. IV. 25, 23. Notk. Ps. LXX. 19. *Niuuiht ne bistu din halb*, *ruofe Got ana*, *sunda sint din*, *uuirde sint Gotis*. Nihil es per te, DEum invoca, tua peccata sunt, merita DEI sunt.

[*Wirdiger solihhera era*, dignus tali honore. Kero. c. 63. *der forauuesan wirdiger ist*, qui præesse dignus est. c. 2. *dera wirdigi*, dignitatis. c. 63. *ni pim wirdiker*, non sum dignus. c. 7. *wirdiger si*, dignus sit. c. 62. *wirdike siu*, digne fit. c. 49. *wirdigo*, digne. c. 11.

Eokiuuelih erda uuirdit, omnis terra veneratur. in Hymno Ambrosiano ℣. 1.

Wiribte, revereatur. Gl. Mons. p. 399.

WIR.

Wirdig, dignus. Tatian. c. 13, 23. *Thes ni bin uuirdig giſcuoh u zi traganne*, cujus non ſum dignus calceamenta portare. *wirden*, venerari. Gl. Rhaban. Mauri. n. 2563. unde inſignibus honoris, ut faſcibus n. cit. & infulis n. 1782. nomen natum eſt. AS. *wurth*, pretium, nobis *wehrt*. *wurthian*, honorare: *wurthfull* & *wurthlic*, honorificus. Diecmann. Spec. Gl. Lat. Theot. p. 26.]

Uuirthig, pœnâ dignus, *ſtrafwürdig*, Otfr. V. V. ult. 26.

Thin gebot ih ofto meid,
bithiu thulta ih thrato manag leid.
Weiz ih thaz giuuiſſo
thaz ih thes uuirthig uuas oub ſo.

Tua præcepta ego ſæpe transgreſſus,
ideo patior nimis multum moleſtiæ.
Scio hoc certo
quod illud promerui ita.

Geuuerdet ſie wiſſen, dignatur eos noſſe, Notk. Pſ. I. 6.

Unuuirthon, adſpernari, Notk. Pſalm. XXI. 8. *So ſie mih ſahen hangen in cruce, ſo unuuirthon ſie mih alle*, omnes qui videbant me in cruce pendentem, aſpernabantur me. Pſ. XXX. 19. dedignari, *der in fone diu beunuuerdeta:* qui (Chriſtus) iis propterea contemnebatur. Stainh. f. 81.

Unwirdſchait unſer fordern, id. f. 131.

Er und wurden, honor & dignitas, V. Act. Lindav. p. 342.

Uuirthogaro ruuon, [*wirdegero ruiuon*] dignæ pœnitentiâ lacrymæ. Willer. in C. Cant. p. 90. n. 39.

Uuirdiger, dignior. vel *wertheren*, pretioſioribus.

WIRI, *thara wiri*, inſuper, Capitular. Franc. IV. 19. vid. ibi Notas.

WIRIG, V. *Weren*, durare.

WIRS, pejor. Otfrid. III. 4, 92.

Thir uuirs ni giburie.
Tibi pejus (quid) ne contingat.

Notk. Pſ. LXXX. 13. *Wirs ne mahta in nieo geſcehen.*

Uuirſiſt, peſſimum, Otfr. III. 19, 58.

Uuir duen auur zi eriſt
ſo uuir mugun, uuirſiſt.

Nos facimus id quamprimum
nos poſſumus, quam peſſime.

[Scherz. in Notis: *diriſſime*.]

Notk. Pſ. XXIV. 19. *ih iro deſte uuirſeren troſt haben mag*, ego ex eis eo pejus ſolatium haberem. Pſ. L. 15. *nube iob dien uuirſiſten gebeizzo ih danne gnada.*

Kero: *Uuirſirun*, deteriores. c. 1. *uuirſiſta chunni*, deterrimum genus. c. 1. *uuirſirin*, miſerrima. c. 1. *uuirſiſton*, nequiſſimos. Prol. p. 17.

[*Wirſirungo*, deteriorationis. Gloſſ. Monſ. p. 388.

Thas thar uuirſira iſt, id quod deterius eſt. Tatian. c. 45, 8. *Geiſtu andere uuirſiron thanne her ſi*, c. 57. 8. alios ſpiritus ſe nequiores. Poſitivo gradu eadem voce utitur Gloſſar. Boxhorn. in *uuirſirin*, ſceleſtus, ſive uti legendum, ſceleſtis. In Benſ. Vocab. AS. eſt *uuirs*, pejor, *wyrſt*, peſſimus. Angli comparativo *uuorſo* adhuc utuntur. Palthen. Not. ad Tat. p. 369.]

Deſto würſter obe in erſchrecken, eò vehementius, Chron. Königsh. c. 2, 151.

Givirſirot, } vid. lit. G.
Giuvirſirot, }

Wirreſte rat, peſſimum conſilium, Fragm. de B. H. ỷ. 977.

Würſt, mer wé, Königsh. p. 418. fi.

Auurſa, læſio, dolor. L. Baiwar. 13, 4. V. du Freſn. Gloſſar.

WIRSCAPANDIS, epulantis: Gloſſ. Lipſ. Somner. hic tacet. Sed videtur vitioſa lectio, & fortè: *Wiſtap*. v. *Wiſt*.

WIRTE, holera: & *uuurti*, herba. Inde *Wirtespurgum*, Herbipolis: Gl. Lipſ. ubi Somnerus: *Eadem notione Saxon. wyrt: unde hortus eis wyrtun.*

WIRT, *uuirtun*, herus, hera, Otfr. I. 6, 6.

So ſi in ira hus giang,
thiu uuirtun ſia erlicho intfiang.

Cum (Maria) in ejus (Eliſabethæ) domum intraret,
hoſpita ipſam honorificè recepit.

Wirt & Knecht opponuntur in Jure MS. Auguſtano.

Wirt, ſponſus. Otfr. II. 8, 85.

Then uuirt er thara ladota,
ioh z'imo 'nan gibolata:

Sponſum hic (architriclinus in Cana) vocavit,
& ad ſe eum accerſivit.

Wirite unt Bruti, ſponſus & ſponſa. Otfrid. II. 8, 7. [Codices Vidob. & Vatic. habent *wirte*. Scherz. in Not.]

Wirt an ther helle, an Charon? Fragm. de B. H. ỷ. 3880.

WIS, albus. *Wiſter*, candidior. v. *Weſter*.

WISER, VISERIS, VISVRGIS, ITVRGVS, *Weſer* fluv. Vorburg. Vol. III. p. 286.

WIS, WISEN, WESEN, eſſe, exiſtere. Kero: *Wiſit*, *wirſit*, *wirdit*, fuerit. *weſan*, eſſe.

[In Kerone hæc reperiuntur: *uueſan*, eſſe. c. 1. 4. 7. 63. 65. fieri. Prol. p. 18. *uzkangan uueſan*, egredi. c. 58. *euuarttuam kepruchan uueſan*, ſacerdotio fungi, cap. 62. *tuuala kedoleet uueſan*, moram pati. c. 5. *zuakanc farcikan uueſan*, reditum denegari. c. 29. *zilee kaminnot uueſan*, ſtudeat amari. c. 64. *uuelun kihalſit uueſan*, delicias amplecti. c. 4. *uuiſit*, fuerit. c. 31.

Heil wis, ſalveris. Gloſſ. Monſ. p. 412.

Hruomo uueſanti, diſtinctè. p. 406.

Chund uuiſit, conſtiterit. p. 373.]

Capitular. Franc. Lib. IV. c. 19. *wiſit*, *weſit*, fuerit. Otfrid. I. 18, 104. *wis horſam*, ſis obediens. I. 1, 114.

Zi ſculun Frankon, ſo ih quad,
zi thiu einen uueſin ungimah.

Quomodo debent Franci, ut ego dixi,
ad illa ſoli eſſe inepti.

Cant. Cant. 8. fi.

Uueſti, fueris, Otfrid. I. 18, 114.

So

WIS.

So thera thu heim uuesti.

Cum ea domi fueris.

[Codic. Vindob. & Vatic. habent: *So thu thera heimuuisti.* Scherz. in Not.]

I. 14, 7.

Thes namen uuestun se oub gimant.

Nominis erant isti etiam memores.

[Hic locus ad sequens *Wis* sapiens referendus fuisset.]

Uuesenter, existens, Notk. Psal. XX. 8.

Uuist, substantia, Notk. Psal. LXVIII. 3.

Uuesen, causa, lis, Notk. Psal. IX, 5.

Wise, *wisun*, hodie *weise*, *gestalt*, modus essendi. Otfrid. III. 10, 77. *thie wise sizzent*, suo ordine sedent, pro more. [*thie uuise*, mallem reddi, *sapientes*. Scherz. Not. ad h. l.]

Idem II. 1, 59. *in thesa wisun*, in hunc modum. item III. 4, 43. & V. ult. 95.

Et IV. 31, 51. *mines selben wisi*, meomet modo. [Meipsum invises. ita Scherz. h. l. transfert in Not.]

Notk. Psal. LXV. 13. *Dar wirdo ih ze opbere ino longa uuis:* Ibi sio sacrificium ei prolixâ ratione. [Pro *imolonga*, nostra editio male habet, *in slanga*.]

[*Wisun*, modis. Gloss. Monf. p. 395.

Zi etilibbero uuis, quoquo modo. p. 380.

Zi etalibbero uuis, aliquatenus. p. 390.

Ze ettalibbero uuis, aliquatenus. p. 385.]

WISEN, manere, durare. Otfrid. I. 19, 9. Angelus ad Josephum: *In ægypto uuis thu sar*, in ægypto permane. [Mallem *wis* reddere per sis. Scherz. Not. in h. l.]

Kero: *durahwisit*, perseveraverit. c. 7. 58. *durahuuesant*, perseverantia. c. 58.

Gothis *wisan*, manere. Luc. XIX. 5.

Huc referendum esset *Biruwis*, commoraris, apud Otfrid. II. 7, 36. sed legendum *Birumis*, vide supra *Birum*, sum.

Rectius Otfrid. III. 1. pen. *Wis fater mir ioh muater:* Esto pater mihi atque mater. V. 10, 11. *uuis mit uns*, mane nobiscum. Conf. V. ult. 237.

Gastuuissi, diversorium, Otfr. I. 11, 68. v. supra *Gast*. Opponitur ei *Heimwisi*, domicilii forum, V. supra H.

WISEN, ostendere, *weisen*, demonstrare, Otfrid. III. 22, 97.

Iuo buah quad, uueizen.

Vestra Biblia, dixit, demonstrant.

Speciatim viam ostendere, ducere, vocare, sicut pastor ovium, cujus vocem oves noverunt & audiunt, & ipse ante eas vadit, Joh. X. 3, 4. Willeramus in Cant. Cant. c. 1. p. 12. n. 6. *The thine scaph* [*die dine scaf*] *uuisen ad pascua vitæ*. pag. 14. n. 7. *ih sie uuisda* [*uuista*] in terram repromissionis, duxi Israelitas. Otfrid. I. 3, 23. de Noâ:

Ther tha arca sinon kindon
rihta in then undon.
Thes uuages er sie uuista,
thero freisun oub yrlosta.

Qui arcam suis liberis
struxit in undis.

Per fluctus eos duxit,
à periculis etiam liberavit.

[*Wisen*, ire. Otfr. IV. 35, 13.

Thaz muasi er thara uuisen.

Ut possit (liceat) eo (ad crucem) ire.

Ita quoque occurrit IV. 1, 5. & V. 19, 120. Scherz. Not. ad Otfr. p. 309. At IV. 1, 5. verba ita se habent:

Biginnent frammort uuisen.

Aggrediuntur porro ostendere.

In altero loco haud dubie versus 115. fuisset allegandus, ibi enim ita Otfridus:

Thaz iaman thes giuuise.

Ut quis eo eat, i. e. procedere possit.

Ita Scherz. in Not. h. l. vertit.]

Wiso, dux. Notker. Psal. LIV. 14. *Min uuiso, min chundo*, dux meus & notus meus. Aries. Ps. LXV. 15. *mit rouche dero uuison unde foreleiton*, cum incensu arietum. i. Apostolorum.

Hinc *Wisent*, *bissont*, bos sylvestris, L. Alem. c. ult. *siquis bissontem occiderit.*

[*Wisanto*, bubalorum. Gloss. Monf. p. 328.]

Geuuisen, educti. *Wegeuuise*, Viaticum. Fragm. de B. Sarac. ℣. 3772.

Then sinen half er uz there not,
in there woste gaf er in thaz himelbrot.
Ther roche ob uns gewisen.
Entphabet iwer wegewise.

Suis auxiliatus ex necessitate.
In deserto dedit eis panem cœlestem.
Hic vindicet etiam nos eductos.

[Ille etiam nos invisat. ita Scherz. in Not. ad h. l.]

Accipite vestrum viaticum.

Wisen, docere, instruere.

Gewisen, edoctus, instructus: *unterwisen*. Otfrid. V. 19, 115. de Judicio extremo:

Thar n'ist miotono uuiht,
oub uuehsales nia uuiht,
Thaz iaman thes giuuise
mit uuihtu sih irlose.

Ibi non est donare quid,
aut permutare quicquam,
Ut aliquis id edoctus
cum aliqua re se liberet.

Cant. Cant. 2, 4. *Der Kuning letota mih in sinen uuinkellare, unte uuista mih, uuie ih niuman sula.* Introduxit me Rex in cellam vinariam: ordinavit in me caritatem. Otfrid. IV. 13, 37.

Uuis oub drost seres,
sar thu thih bikeres,
Bruodoron thinen.

Instrue quoque solatio contra dolorem,
quamprimum te converteris,
Fratres tuos.

Untarneuuizzun, indicare, docere, *unterweisen*, Fragm. colloquii Christi cum Samaritana, ℣. 3. vide supra Lit. U.

Zuauuisun, addiscere, Otfr. II. 9, 180.

Uuizzintheite tuoien sie uuider iro scrifte, de Judæis, qui dogmata faciunt Scripturæ S. adversa, Notk. Psal. LXVIII. 23.

WIS.

Wisen, remittere. Otfrid. I. 3, 58.

Hugi uuéih thir sageti,
ni uuis zi dumpmuati.

Memento quæ tibi dico,
nec mitte in oblivionem, ſecordiam.

[Ne eſto nimis ſtupidus : ita Scherz. in Not. h. l. vertit.]

Anwisen, immittere, in rem præſentem ducere, *einweisen*, inveſtire inveſtiturâ propriâ imprimis, Jus Sax. Feud. c. XV. Gloſſæ Jur. Sax. *Gut anweisen heist, wenn der Lehnherre seinem manne anzeigt oder weist an ein gut, darum er im ein leben oder geding versprochen hat.*

Item Remittere ad alium, cedere alteri. Jus Feud. Alem. c. XXXIV. *So sol er es vordern ane wen in sin Herre wiset :* petere id debet ab eo ad quem à domino remittitur, vel, cui ille ceſſit.

Wisen, vocare. Notker. Pſal. XXXIX. 6. *Manige sint kewisit, unmanige iruuelit :* multi ſunt vocati, pauci electi. Kero : *Uuisse*, convocet. c. 3. *wissan ze kerate*, vocari ad conſilium. c. eod.

Wison, viſitare. Confeſſio vetuſta apud Lambec. L. II. Bibl. Cæſ. c. V. p. 319. *Siebhero ni uuisoda*, ægrotos non viſitavi. Kero : *Gauuison*, visitare. [*Ganuuison*, inviſere, habet Kero. c. 4.] Willeramus in Cant. Cant. p. 84. n. 36. *Thicco bauan ich gewiset ande allizana* [*diccho babo ih geuuisot, unte allizana*] *wison ich minero holdon, ut corrigam eos.* i. Sæpe viſitavi & ſemper viſito meos fideles ut &c.

[*Do geuuisota er mines herzen :* tunc viſitavit cor meum. Id. Willeram. in Cant. Cant. c. 5. 4.

Giuuihit si Truhtin Got Israelo bithiu uuanta uuisota, inti teta losunga sinemo folke. Benedictus ſit Dominus DEus Iſrael, quia viſitavit & fecit redemtionem plebis ſuæ. Tatian. c. 4, 14.]

Otfrid. in Cantico Zachariæ : *Gilobit si Trohtin Got Israhelis, uuanda er sines folchis uuisota.* Idem Lib. I. 10, 8. Lib. II. 2, 42. IV. 15, 94. III. 3, 46. c. 23, 54.

Heim uuison, viſitare domum, Otfr. I. 18, 72.

Wisunga, oblationes. Viſitationes ſeu frequentationes Sacrorum non debent eſſe vacuæ, ſed cum oblationibus.

Notk. Pſal. L. 21. *uuisunga unde brennefruscinga*, oblationes & holocauſta.

Wisunga, eſca. Liber Salicus Monaſt. Ebersheim. cap. *W. man sol sizen uff der Phalzen. Die meigere des Abbtes sol iegelicher bringen ein zitig swin das drisig phundiger phenninge wert sie und die wisunga die dozu herent, oder V. ß. phenninge, weders des Abbet wil.*

WIS, ſciens, ſapiens. *Wisen*, ſcire, *wissen* hodie. V. & *Weiz.*

[*Wizzan*, ſcire. Kero. c. 2. *uuizzi*, ſciat. c. 2. *dea uuizzun*, qui ſciant. c. 46. *uuizzi*, ſcierit. c. 2. *uuizzanti*, ſciens. c. eod. 29. 31. 58. *ni uuizzin*, neſciunt. c. 5. *ni uuissa*, neſcivi. c. 7.

Wisi, verſutias. Gloſſ. Monſ. p. 353.

Wisi, gravitatis. p. 386.

Wisliho, mature. pag. 386. ſophiſtice. pag. 357.

WIS.

Wizzen, ſaperent. p. 323.

Wiziger, ſenſatus. p. 351.

Then ir ni wizzut, quem vos neſcitis. Tatian. c. 13, 23. Germani hodienum *wissen*, dicunt. Sed in eo differentia eſt, quod non amplius pro notitia perſonæ, ſed pro cognitione rei vox illa accipiatur, contra quam fit etiam in ſeqq. Tatiani *Inti ih ni uuista inan*, & ego neſciebam eum. c. 14. 6. i. e. non agnoſcebam eum. *Wanna weistu mih?* Unde me noſti. c. 17. 5. Palthen. Not. ad Tat. p. 334.]

Otfrid. V. ult. 237.

Giuuar thu uuis io thrato
thero bezirun dato,

Certè tu cognoſcas curate
Meliorum opera.

Idem I. 18, 29.

Thu ni bist es, uuan ih, wis.

Tu nec es ejus rei, opinor, intelligens.

Conf. V. 12, 170.

Wisoston, ſapientes. Otfr. I. 27, 20.

Selbun ouh thie furiston
joh thie uuisoston.

Ipſos quoque principes
atque ſapientes.

Uuizzo, intelligens, Otfrid. II. 9, 38.

Idem I. 5, 41. de S. Maria : *Gimma thiu uuis*, mulier illa ſapiens.

Wiz uuerden, cognoſcere conjugaliter, Tatian. V. 10.

Uuizin thaz thiuti, ſciant populi, Otfr. I. 10, 41.

Uuizist thu thas, hoc ſcias, Otfr. paſſim.

Uuizzi, cognitum, certum. Notk. Pſ. XCIX. 3. *ube sie les in uuissen*, ſi cognoviſſent. i. e. ſi eis hoc in agnitione fuiſſet.

Thaz man uuizzi follon, ut cognoſcatur plenè, V. 24, 79. Notk. Pſal. LVII. 11. *Ruoche ferlornemo, uuizzet der uuiso :* ſtulto pereunte ſapiens aſtutior fit.

Uuesti man, ſciebatur. Otfr. I. 11, 43.

Ni uuestun, neſcientes. Id. III. 22, 18.

Ih ni uuesta, ego haud ſciam. Id. II. 8. 27.

Weist es mer, ſciatis hoc magis. Idem III. 13, 99.

[*Wissun*, cognoverunt. Gloſſ. Monſ. p. 395.

Wiser, prudens. p. 332.

Wisa, Magos. p. 341.]

Conf. Otfr. I. 11, 67. I. 19, 53. V. 17, 14. III. 11, 1. IV. 7, 109. II. 5, 35. V. 15, 68. *uuesan laz thir meist. Lasz dir meist sein angelegen*, cordi tibi eſſe ſinas.

Wisduam, ſapientia, Otfrid. I. 16, 51.

Sih uuisduames irfulta.

Se ſapientia implebat.

Conf. c. 27, 11. IV. 1, 100. I. 21, 31.

[*Wistuome rehtero*, prudentia juſtorum. Tatian. c. 22, 7. Nos rejecta terminatione, quam in aliis vocibus retinemus, nunc *weisheit* dicimus. Palthen. Not. ad h. l. p. 289.

Wistuom, proverbia. Gl. Monſ. p. 355.

Wistuom, divinatio. p. 351.

In

WIS.

In nemo buoche wistuomis, in Libro Sapientiæ. Notk. Pſ. XXXVI. 32.

Kriſſi odo uuiſtomes, gravitatis. Gl. Monſ. p. 404.]

Unuuiſtuome, inſania. Tatian. c. 69, 7.

Weſte, intellectus. *Weſte parn*, natura intellectuales, ſapientes. Fragm. de B. Hiſp. ỳ. 3289. Turpinus ad milites ad mortem ſe præparantes:

Hiute werthe wir luttere weſteparn.

Hodie futuri ſumus merè intellectualis naturæ. ἰσάγγελοι.

Olaus Verelius: VIT, *Wett*, ratio, intellectus, *Vitiborinn*, quia à natura rationis uſu pollet.

[*Weſtparn*, Neophitus. Rhaban. Maur. in Gl. ad quam vocem Dieemannus ſequentia notat: ,, De
,, ſcriptura vocis recte Tortellius: Neophytus
,, *cum y Graeco, & t exili ſcribitur*. Quod in eorum
,, gratiam monuit, qui *neophithus* pingebant. In
,, priori noſter quoque Gloſſographus lapſus eſt.
,, *Neoſitus* in variis inſcriptionibus apud Aringh.
,, *Rom. ſubterr. II.* 74. *a.* 77. *b.* 119. *b.* legitur. Quin
,, ruditas Monachorum adeo exorbitauit, vt,
,, pro *neophytus*, nobis *nephicus* & *neophicus* in MSS.
,, obtruderent: vnde & inſulſa plane harum vo-
,, cum barbararum etymologia excogitanda fuit,
,, quam quia Goldaſtus iam *Rer. Alam. I.* 127. ex
,, Cath. dedit, praetermitto. Vox ipſa νεόφυ-
,, τος in Sacris ſemel tantum 1. Tim. III. 6. ex-
,, ſtat, quem locum ſingulari *de neophytiſmo li-*
,, *cito & illicito* Diſſ. Theologus Rintelenſis,
,, Kiskerus, 1712. illuſtrauit. Vulg. illic ex
,, Græco Lat. *neophytum* fecit, quem Ambroſ. *de*
,, *dign. ſacerd. C.* 4. *Oper. IV.* 450. de illo accipit,
,, *qui nuper ad fidem ex gentilitate aduenit, aut certe*
,, *ex militia ſeculari ad clericatus eſt officium ſociatus.*
,, Inde huius vocabuli vſus in Eccleſiam Roma-
,, nam introductus eſt, quae, miſſa propria eius
,, ſignificatione, (qua de plantis & arboribus,
,, harumque ramis, cum illac recens plantan-
,, tur, hi aliis arboribus inſeruntur, dicitur)
,, cum Paulo metaphoricam amplexata eſt, la-
,, teque extendit. In ea enim non tantum re-
,, cens baptizati, quos Rabanus hic intellexit,
,, vel primum ad fidem Chriſtianam conuerſi,
,, ſed etiam nouitii Clerici atque Monachi, nec
,, non ex Laicis, qui per ordinum gradus non
,, aſcenderant, creati Epiſcopi, *neophyti* appel-
,, lati ſunt, V. Iuſtell. *ad Cod. Can. Eccl. Vniu. p.*
,, 69. *b.* Balleſter *Onomatogr.* p. 287. 288. Lu-
,, pum *ad Can. & Decr. Synod. I.* 18. *ſſ.* Gundling.
,, *ad Conc. Laodic. p.* 30. *ſſ.* Suicer. *Theſ. Eccl. II.*
,, 395. 396. Dufr. *Gl. N.* 736. Macr. *Hierolex. p.*
,, 398. 399. vbi & peculiarem *Neophytorum* hae-
,, reſin, Haereſiographis adhuc, quod ſciam,
,, indictam, offendas. Plane ad verſionis ſuae
,, Theot. mentem Rabanus *Oper. I p.* 85. *b.* ſcri-
,, pſit: Neophytus *Graece, Latine nouellus & rudis*
,, *fidelis, vel nuper renatus, interpretari poteſt;* quam-
,, uis illa denuo non Rabani, ſed Iſidori verba
,, ſint, in cuius 7. *Orig. II. p.* 1008. eadem ipſa,
,, vt tot alia, data quauis occaſione Iſidoro ſur-
,, repta, legas. Nouitios vero Monachos, opi-
,, nor, Richardus (non Pampolitanus, vt vul-
,, go male inſcribitur, ſed, quod ex Baleo *ſcript.*
Angl. Cent. 5. *p.* 431. & Whartono *Append.* ,,
ad Caue. p. 24. *a.* conſtat) Hampolus, ſaeculi ,,
XIV. ſcriptor, adeoque falſo in titulo opu- ,,
ſculi Col. 1538. ed. *de emend. peccat.* pro *ſcripto-* ,,
re perquam vetuſto venditatus, indicauit, cum ,,
neophytos ib. C. 1. *fol.* 2. *b. nouiter conuerſos* inter- ,,
pretatus eſt. *Neophytam* in feminino Flodo- ,,
ardus apud Spelmann. *Gl. p.* 427. a. dixit. In ,,
noſtra Eccleſia *neophyti* maxime audiunt, qui ,,
relicta impura religione ad puriorem trans- ,,
eunt, V. Hulſemann. *Oper. poſtum. p.* 952.

Uueſtparn. Uuebe eſt tener, ſubtilis, mollis, ,,
quae vox in Heldenboko plus vna vice oc- ,,
currit, & de linteaminibus teneris, mollibus ,,
& pretioſis adhibetur. Rhythm. de S. A. §. ,,
XXXVIII. So dede imi Got alſo dir golt- ,,
ſmid diit, ſor wirkin willit eine nuſchin giit; ,,
Diz gold ſiudit her in eimi viure, mit vebir ,,
werke diit her ſi tiure: *Sic faciebat ipſi Deus*, ,,
vt aurifaber facit, cum operari vult fibulam egregi- ,,
am, aurum coquit in igne, teneris *operibus facit eas* ,,
pretioſas. Will. *p.* 15. Nu vernimo ſponſa, ,,
weliche halszirethe ih ande mine doctores ,,
thir willan machon. *Wabe* goltchetenon in ,,
lampreythe wiſe gebreyde machon wir thir ,,
in wurme wiſe geblachmalad mit ſiluere: ,,
Iam percipe, o! ſponſa, quae ornamenta colli ego & ,,
mei doctores tibi faciemus. Teneras *aureas catenas in* ,,
modum muraene dilatatas faciemus tibi vermiculatas ,,
aduſtione pictas argento. Ab hac voce *Uuebe*, quae ,,
in ſuperl. habet *Uuebeſt*, contr. *Uueſt*, eſt *Weſter-* ,,
Hembd, induſium ex linteo tenerrimo, quali & ,,
olim & adhuc paſſim infantes baptizandi veſtiri ,,
ſolent: Dicitur quoque hic *Uueſtparn*, infans ,,
eiusmodi linteamine veſtitus. Aliam tamen ,,
etymologiam Wegnerus Theologus Regio- ,,
mont. in *Diſſ. Theol. Hiſt. Eccl. de alba veſte bapti-* ,,
zator. p. 33. ſuppeditat, quam etiam afferre ,,
lubet: *Vox* Weſterhemd, *componitur ex* Weſt ,,
und Hemd, Weſt *eſt a* wehen, *quod dicitur de* ,,
quouis vento, in ſpecie tamen de Zephyro ſiue fauo- ,,
nio. Weſt *eſt quoque omnis aura lenis, grata &* ,,
placida: & hinc per metaphoram Freuden-*ſiue* ,,
Luſt-Weſt, *eſt laetitia & tranquillitas cordis non* ,,
interrupta; Glücks-Weſt, *fortuna proſpere ad-* ,,
ſpirans; Blumen-Weſt, *tempus vernum, quo* ,,
omnia rident. Weſter-Hemd *igitur, velamen* ,,
illud luſtrale, quaſi Luſt- und Freudenhemd, & ,,
Weſter-abend *eſt conuiuium pro ſuſceptoribus in-* ,,
fantis baptizati: Hactenus Wegnerus. ,,

Parn. B. Stadenius, breuitati plerumque ,,
ſtudens, hac de voce tantum n. 1476. *Scao-* ,,
zat parm, ſinus, citat, non ea ſane mente, ac ſi ,,
parn & *parm* pro vna eademque voce haberet, ,,
quas plane diuerſas eſſe, & altera *infantem*, al- ,,
tera *ſinum* notari, probe callebat; ſed quod ,,
ibi inſignem Otfridi I. 13, 5. locum attuliſſet, ,,
vbi eleganti paronomaſia vtraque vox, in ſua ,,
quaeque ſignificatione, reperitur: In *ira barm* ,,
ſi ſazta *barno* beziſta: *In* gremium *ſuum colloca-* ,,
bat infantem *optimum.* Itaque *parn* vel *barn* ,,
hic Rabano infans vtriusque ſexus eſt, voce ,,
in C. A. ſatis familiari, vbi omnino adi ,,

 ,, Stiernh.

WIS.

„ Stiernh. *Gl. p.* 23. *a.* R. Theot. & A. S. eſt *be-* „ *ran*, *gebären*, parere, gignere, producere, de „ qua V. n. 1120. *Capar (gebar) edidit.* Sed quid „ hic nomen *uueſt*, cum *parn* compoſitum? Quae „ enim modo ex Stadenio & Wegnero allata „ ſunt, ad aliam eius in Germ. *Weſterbemd* com- „ poſitionem proprie pertinent. Illis tamen „ quod addam, non habeo, niſi quod A. Sax. „ *Weſtm* ſit fructus, ſtatura: *Weſtmbaer* & *Weſtm-* „ *baerend* (quae a Rabani *uueſtparn* parum ab- „ eunt) fecundus: *Weſtmſceat*, vſura, Benſ. Vn- „ de τὸ *weſtm* fecunditas, incrementi & aug- „ menti cuiuscunque notionem continere pa- „ lam eſt. Facile iſtud infanti recens nato at- „ tribui poteſt, ſiue in naturae, quod vocant, „ regno ſpectetur, vbi matris ſuae *fructus* eſt, in „ familiae *incrementum* editus, ſiue gratiae, nam „ Eccleſia cum vt *fecunda* mater per admini- „ ſtratum baptiſmum peperit, iſtoque partu „ membrorum ſuorum numerum *auxit*. Certe „ etiam voci *weſt*, qua A. S. iuxta nobiſcum *oc-* „ *cidentem* nominant, eandem quondam, quam „ dixi, notionem infuiſſe, vel inde conſtat, „ quod ventum Lat. *fauonium*, a *fauore* dictum, „ *quia fauet*, vt cum Martinio loquar, *rebus na-* „ *ſcentibus*, & *ſatorum pater eſt*, pariter atque nos, „ *Weſtanwind*, *Weſtwind*, appellauerint. Vnde, „ vt opinor, maior lux intelligendae voci *uueſt-* „ *parn*, immo & alteri iſti, *Weſterbemd*, affulgebit. Dieckmann. Spec. Gloſſ. Lat. Theot. p. 147. ſeq.]

Wis duen, arbitrari, opinari. Otfr. III. 12, 21.

Sume, quadun, duent ſie uuis,
thaz thu Hieremias ſis.
Quidam dixerunt, perſuadent ſibi,
quod tu Jeremias ſis.

[*Duent ſie uuis*, faciunt notum, ſeu propalant aliis. Scherz. in Not.

Apud Otfrid. hæc phraſis denuo occurrit. IV. 30, 53.

Dua nob biutu unſih uuis,
oba thu unſer Kuning ſis.
Fac adhuc nos hodie certiores,
an tu noſter Rex ſis.

Wis ſpragonte, diſputantes. Notk. Pſ. LVII. 6.]

Wis, adverb. ſcilicet, nempe, Notk. Pſalm. LXXV. 2.

Wizi, *uuizzi*, *giuuizzi*, intelligentia, ſcientia: Confeſſ. vetus. Otfrid. I. 1, 110. *lerit unſih uuizzi*, docet nos ſcientiam. Ecc. 16, 49. *uuizzi thebe'mo*, ſapientia accreſcebat ipſi.

Idem V. 12, 149. *mennisgemo uuizzi*, hominum ſcientiam. [mallem reddere, *hominum intellectui*. Scherz. Not.]

c. 18, 7.

Zui ſint thie iuo uuizzi
thes ſulih firuuuizzi?
Quorſum ſunt veſtri ſenſus
hujusmodi curioſitatis?

[Pro *zui* lege *ziu*, ac verte:

Ad quid ſunt veſtri animi
hac de re ita curioſi?

Scherz. in Not.]

Chiuuizſſe, ſcientia, Iſid. c. 9, 3.

WIS.

Inuuizzeda, conſcientia. Notk. Pſal. LXXVI. 17. *Inuuizze*, id. Pſ. LXXX. 8.

Wizze, Ratio. Notk. Pſ. XXXVII. 5. & 7. 6. *Mir cham ſer uber ſer fone minero uuizzeloſi.*

Wizzereda, ratio. Pſal. VII. pen.

Wizeſe, doloſi. Notk. Pſ. LIV. fi. LI. 6.

Firuuuizzi, curioſitas, Otfr. V. 18, 8.

Unwizi, furor. Otfr. III. 9, 16.

Thie in unuuizzi uuarun.
Qui in dementia erant.

Notk. Pſ. XXI. 3. *ze unuuizzen*, ad inſipientiam. Id. Pſal. XXXVII. 6. *fone dero gagenuuerti mines ungeuuizzes*, à facie inſipientiæ meæ.

Uuiſſego, propheta, *weiſſager*, Notk. Pſ. IX. 16. *wizzegtuom*, prophetia. Id. Pſ. LIII. 7. *uuizzigonnis*, prophetiæ. Notk. Pſal. CIII. 15.

[*Wizago thes bobiſten*, Propheta altiſſimi. Tatian. c. 4. 17. *beilagero wizagono*, ſanctorum Prophetarum. §. 15. *Anna uuizzaga*, Anna Prophetiſſa. Id. cap. 7. 9. *Zacharias wizagota*, Zacharias prophetavit. c. 4, 14. Pro *wizzago* Otfridus frequenter utitur voce *foraſago*. Dicunt adhuc Germaniæ ſuperioris incolæ *weiſſagen*, *weiſſagung*, vaticinari, vaticinium, ſed inferioris Saxoniæ *wyſſagen*, eſt cavillari, *een wyſſager*, cavillator. Palthen Not. ad Tat. p. 305.

Wizzago, Propheta. Kero. c. 6. *mit wizzagin*, cum Propheta. c. 2. 7. *fona wizgom*, ex Prophetis. c. 13.

Wizagun, pythones. Gl. Monſ. p. 330. 333.

Wizun, divinos. p. 325.

Wizactuom, divinatio. p. 339.

Wizactuom libatam, pythonicus ſpiritus. p. 322.

Wizactuomun, divinationibus. p. 330.

Wizactuomes, pithones. p. 366.

Wizzaga, pitoniſſa. p. 409.

Wizagunto, divinando. p. 366.

Wizzagſam, prophetalis. p. 409.

Wizinungu, vaticinio. p. 408.

Wizagun, arioli. p. 405.

Die wizzacheit ſuochant, qui divinationes expetunt. p. 402.]

Wiſſelingo, philoſophus. Notk. Pſ. XXXI. 6. *manige folgunga kloubirrato alde uuiſlingo*: multiplex ſecta hæreticorum aut philoſophorum.

Wiſſelinck, partus ſuppoſitus, V. *Kilian. Wiſſal*, permutatio. Notk. Cant. Deut. XXXII. 5. *ſine wibſelinga*, non — filii ejus. V. *ſupra Webſal.*

Wizod, *Witut*, Lex publica, quam omnes ſcire debent, ob id promulgata: turpe itaque eſt civi, jus in quo verſatur ignorare, *l. 2. §. 43. π. de O. J.*

Gloſſæ Lipſii: *Witut*, *lex*. *Witute*, *lege*. *Widutdragera*, *Legiſlator*. ubi Lipſius addit: *à promulgando & longè lateque ſpargendo.* Sed magis eſt, non à *wiet*, latè, *weit*, ſed à *witi*, Alemannis *Wiſi*, *wizi*; prudentia. Quod & rectè notat Somnerus: *Malim ego*, inquit, *à witt*, *Sax. wit & gewit*, *ſapientia*, *prudentia*, *quia leges ſunt prudentum conſulta vel decreta. Unde prudentum in eam rem conſenſus Sax. dictus witenagemot*, *quaſi ſapientum conventus*, *à witena & gemot*, *ita ſignificantibus*

WIS.

bus. Dragbere autem hic in witut draghere, *á Teuton. draeghen*, *quod ferre sonat.* Kilianus: *Wet*, *Lex. à weten, scire, debent enim leges ab omnibus intelligi*, *ut inbibita declinent & permissa sectentur. L. Leges. C. de LL. Eadem ratione LEX quoque Latine dici videtur*, *quod publicè legatur, ut omnibus nota sit. Nannius in Miscell. wet quasi wit dici ait*, *ab Albo nempe Prætoris.* Kapitular. Franc. L. IV. c. 19. *thie theru seluern uuizzidi leuen*, qui eadem lege vivunt. Et mox: *Ganeruo finer then vuizzut bit theru kirrichun haue*, coheres ejus eam legem cum illa Ecclesia habeat.

Wizzeta, legitima. Kapitul. Franc, L. IV. c. 19. *wizzeta thia sala ce gedune gevlize:* legitimam traditionem facere studeat.

Wizzethallikhen, legitimus. Ibidem: *unce cen jarunt uuizzethallikhen*, usque annos legitimos.

Wizod, Lex, κατ' ἐξοχὴν, Divina. Confessio vetus: *Then heilagon uuizod nit erita.* Otfrid. I. 14, 4.

Tho sculton sie mit uuillon
then uuizzod irfullen.

Tunc debebant lubenter
Legem adimplere. de Circumcisione.

Et Idem V. 8, 71.

Moysene in uuare
themo uuizod spentare.

Mosi profectò
legislatori.

[Rectius: Legis distributori. Scherz. in Not.]
Conf. III. 16, 84. c. 22, 96.

[*Aldin uuizssodes*, Veteris Testamenti. Isidor. c. 4, 1.]

Verbum & Sacramenta. Notk. Ps. XXI. 30. *alle uuerlt riche äzzen sine uuizzot*, omnes mundi regiones fruuntur ejus Sacramentis. Idem Ps. XLVII. 10. *die dine uuizzoth niezzent*, qui tuis Sacramentis fruuntur.

Et Psalm. L. 18. 19. S. Eucharistia, *uuizzot opher*, *uuirt mite bezeichenet*, *so iro zit chumet*, *so ne ist anderes durft. Wizzot opher bringen ewarten: fermulet herza bringen mannolih.* Salutaris hostia eo significatur, cujus tempus si advenerit, non opus est aliâ. Salutarem hostiam afferunt Sacerdotes: cor contritum adfert quilibet. Idem in Psal. LXVIII. 22.

Speciatim Sacramentum Eucharistiæ, *wizzodis heilictuom.* Notk. Psal. CIII. 3, 15.

WISI, certus. Otfrid. IV. 22, 13. de Pilato:

Ni bin ih ouh thes uuisi,
ob er thes libes scolo si.

Nec sum etiam ejus rei certus,
an vitæ reus sit.

Keuuizzida, testimonia, certificata: *Giuuisscaf*, testimonium, *Giuuiznessi*, idem: Tatianus. 13, 4. c. 44, 9. & 12.

Otfrid. II. 10, 25. *thie zitbiu giuuizent*, qui de hoc testantur.

v. supra *Giuuiznessi.*

Gewissedo, conscientia. Notk. Ps. XXIX. ult. *Gestechot uuerden mit dero gewuizzedo sundon*, i. compungi conscientiâ peccatorum. Id. Psal. LXVI. 6. V. *Miteuuisin.*

WIS.

Ungeuuizzene sunda, Notk. Ps. XC. 6.

Unuuizzentis, & *uuizzentis unreht*, Idem Psal. L. 4. peccata incognita & cognita.

Gewisheit, cautio.

Cod. MS. Augustan. fol. 24. b. *Und sol der Vogt ietweder halb gewishait nemen untz das diu klag ein ende hat.* i. Advocatus debet utramque partem cavere jubere (scil. de judicio sisti) usque causâ finiatur.

Gewis machen, cavere. Cod. idem tit. de Minitatoribus: *Sol im dem Vogt antwurten uns er gewis mache, das man von angst vor im si.* i. Advocato tradendus minitator, usque dum caveat de non offendendo. Idem: *Ist daz man ainen schuldiget der dro*, *der nit ain gesezzen man ist und nit gewis ist* (non cavit) *mag man dieselben dro bintz im bringen selb dritte mit frawen und mit mannen*, *der sol dem Vogt und der Stat geben ze buzz ain pfunt pfenn. und sol dem clager und der stat* GWIZ TUN, *daz sie vor im sicher sien.*

Ungewiz, suspectus de fuga. Jus Augustan. MS. fol. 71. *Machet ain man ainen ungewis*, *der nicht durchfluchtig ist*, *swelhen schaden der des nimt*, *den sol er im abtun.*

Wisen, exhibere, præstare, *erweisen.*

Otfrid. III. 16, 64. de Christo & Judæis:

Er zalta bithiu sies flizun,
ioh uuaz sie imo alle uuizun.

Enarravit cui rei isti operam darent,
atque quid isti ipsi omnes exhiberent.

[Dicebat quare ipsi id (facere) studerent
Et quid ei omnes imputarent, i. e. cujus illum criminis accusarent.
Ita Scherz. in Not. h. l. vertit.]

Idem IV. 35, 13. de Nicodemo:

Thaz muasi er thara uuisen,
then lichamen losen.

Ut liceret ipsi tunc præstare,
corpus solvere. à cruce.

Idem IV. 26, 12. Notk. Ps. LXXIV. 6.

[*Wizes*, statuas. Gloss. Mons. p. 395.]

Wisen, *wizen*, imputare, *verweisen.* Notk. Ps. XXXI. 2. *Salig man ist*, *demo Got sine sunda ne uuizet*, beatus vir cui non imputabit Dominus peccatum.

Idem Psal. LXXXVII. fi. *daz ne werde in gewizzen:* id illis non imputetur.

[Huc quoque Scherzius refert Otfrid. V. 11, 25. in Not.

Wizit, imputabit. Gloss. Mons. p. 349.

Wizames, imputamus. p. 378.

Wizes, reputes. p. 327.]

Itwisen, *itwizza*, opprobrium. Notk. Ps. LXI. 4. *uuieo lango sezzent ir danne uber debeinen so geuestenoten iteuuizza; unde leidseruuizza:* quousque apponitis super hominem opprobria & calumnias. Ubi *Leidferuuizza*, cum nostro hodierno, *verweisen* convenit, cum adjectione *zu leid.* Conf. Ps. LXXXVIII. 51. V. supra *Eduuit.*

Fore-

WIS.

Forewissa, improperium, *verweis*, Notk. Psal. LXVIII. 21. sed vide ibi notas.

WISGAR, Guiscardus, prudens, cautus, V. Gloss. Du Fresn. Guisc. referendum ad superius *Wis*, prudens.

Adde *Uuizzigo*, sapiens. *Unuuizzigo*, insipiens, Notk. Ps. XIII. 1.

WISGU, pratum, *wise*. Otfr. V. 20, 54.

Irstantent —
Fon thera fala uuisgu.

Resurgent
à putri prato.

putre pratum, cœmeterium, *Gottes Acker*.

WISTE, substantia, Notk. in Symb. Athan. ♈. 29. Id. Psal. LXVIII. 3. V. *Wis*, *wisen*, esse.

WISTE, cibus, epulæ. Otfr. II. 22, 39.

Job ouh gibit thir thia uuist
thu hungiru n'irstirbist.

Imo etiam dat tibi cibum
fame ne pereas.

IV. 16, 14.

Er deta al thaz gidan ist,
iob gibit in alla thia uuist.

Ipse fecerat omne quod factum est,
& dat iis omnibus cibum.

Potus, Fragm. Samarit. ♈. 16.

[Non tam potum, quam cibum, in hoc quoque loco vox *wist*, quæ corrupte hic *west* scribitur, notat.]

Heimuuisti, domesticæ dapes, Otfr. II. 7, 43.

Sie nuzzun thera heimuuisti
then dag tho mit gilusti.

Fruebantur epulis domesticis
per diem hanc cum delectatione.

IV. 5, 70.

Er leitit mit gilusti
thih z'er heimuuisti.

Ducit cum gaudio
te ad domesticas epulas.

[*Heimuuisti* est patria, domicilium ordinarium. Gothis *uuist*, unde *heimuuist* originem trahit, commeatum quidem designat, sed significat etiam *mansionem*, *habitationem*, *præsentiam in hoc vel illo loco*. ut observat Verel. Ind. Ling. Goth. v. *Vist*. Inde quoque *Samauuiste*, consortium, *samuuist*, cohabitatio. *Nahuuist*, præsentia, *Gastuuissi*, diversorium. Scherz. Not. ad Otfr. p. 67. 110. 245.]

Mithewiste, communes epulæ, vel præsentia, ut interpretatur Fr. Jun. in Willer. in C. Cant. pag. 109.

Notk. Ps. C. 6. *mitteuuiste*, consortii v. supra *Mitte*.

Suecis *Wistbus*, cella penuaria.

[WISUNT, Visuntus. Gloss. Monf. p. 412.

WIZAZ, album. *Ein har thes fahses uuizaz gituon odo suuarz*, unum capillum album facere aut nigrum. Tatian. c. 30. 6. *Wizas* neutrum est à masculino *uuiz*, hodie *weiss*. In Glossar. Boxhorn. pro *uuizas*, *uuiza* dicitur, *daz uuiza in demu augin*, albugo. Palthen. Not. ad Tat. p. 359.]

WIZZE, custodia, car…

IV. 22, 19. Pilatus ad Judæ…

Ja ist iu in thesa sit…
zi giuuonaheiti
Ih uzar themo uuize
iu einan hast firlaaz.

Sane est vobis in hoc tempore…
consuetudinis
Ut ex carcere
vobis unum vinculis liberem…

[*Wizze* non carcerem notat, sed pœnam, cruciatum, ut apud Otfrid. II. 9, 157. de Christo dicitur:

Uuio er selho drung das kruci,
tho er thulta thas uuisi.

Quæ verba Schilterus ita transfert:

Quomodo ipse portavit crucem,
quum toleraret tormenta.

Versus igitur duo posteriores ita sunt vertendi:

Ut ego impunitum
vobis unum captivum dimittam.

Scherz. Not. ad h. l.]

Wizze, tormentum, Otfrid. I. 20, 41. [In hoc loco pro *wiz*. Cod. Vindob. & Vatic. habent *wig*. Scherz. Not.]

III. 10, 22. [Et hic locus haud est huc referendus, legendum enim *unuuizzi*. vide Scherz. Notas.]

IV. 1, 85.

Uuio thu thultos uuizi,
thaz honlicha kruzi.

Quomodo tolerasti pœnam
infamem crucem.

c. 30, 40.

Scultun 'nan zi flize
an themo selben uuize,
Thio armilichan uuizi
imo datun io uuizi.

Reprehenderunt (Sacerdotes) ipsum
(JEsum) vehementer
in ipsa cruce,
Horribilia hæc tormenta
ipsi fecerunt utique dolores.

[In ultimo versu pro *io uuizi* legendum *itauuizzi*, ut Scherz. è MSC. Cod. probat. *Ceterum* versu quoque 32. & 36. *wizze* occurrit, quam vocem per *supplicium*, vel *pœnam* redditam ibi mallet Scherz.

Notk. Psal. XC. 6. *Der sih iehe der uuerde mit uuizze anabrahr*, *daz er sin verlougenne*. Qui se confitetur (Christianum,) puniatur, donec se neget esse Christianum.]

Wizziudemo, tormina, Tatian. cap. XXII. 2. Obtulerunt Christo *mit uuizziudemo bifangane*, tormentis comprehensos. [In nostra editione Tatiani notatum est, Palthenium in Præf. observasse, ex Junii mente legendum esse *wizzum*. Plura vero idem in Notis de h. l. addit, quæ subjungemus. Adscriptum est quidem in Codice Junii pro *uuizziudemo uuizzum*, sed lectionem anti-

WIS.

antiquiorem idem Vir Celeberrimus probat. Nobis tamen non fine causa mutatio videtur instituta aut ita potius instituenda, ut pro *uuizzum* legatur *uuizzun*. Est enim in Ker. *uuizzi* pœna, cujus loco nonnunquam dolores atque tormenta sunt, & in Glossar. Boxhorn. *uuizzinoton* angebant itemque apud Nostrum c. XLVII. 2. *ist giuuizinot* torquetur, & LIII. 6. *uuizinone* torquere. Pertinere huc videtur locus Otfridi I. XX. 45. [leg. 41. ceterum hunc locum huc non pertinere, quum pro *wiz*, legendum sit *wig*, è paulo superius notatis patet.] Nec dubium est quin eodem referendum sit Lipsii illud in Gloss. *giuuittenon*, sive rectius *giuuittenod* afflictus, itemque *uuitonodon* tribulaverunt, *uuitinunt* tribulant, & *uuitinunda* tribulantes. Nam & AS. *uuite* supplicium pœnamque aliam graviorem denotat, teste Somnero, qui Anglice illud reddit *a torment*, hinc & *uuite-hus* pistrinum, ergastulum, officinam cruciatuum, quin infernum ipsum denotat qui & in sqq. *hellauuizzi* dicitur. Vid. id. Somn. in Diction. Hæc ille Not. ad Tat. p. 348.]

Wizze, pœnam. Prol. p. 17. *wizzi*, pœna. c. 2. 7. pœnam. c. 5. *fliohente dera bella uuizzi*, fugientes gehennæ pœnas. Prol. p. 15. Kero.

Wizcinunt, *uuitinunt*, tribulant. *Witonodon*, tribulaverunt. *Uuitinunda*, tribulantes; *Geuuittenon*, afflictus. Somnerus: pœna, tortura, mulcta, Saxon. *wite*. Tortores, *witeneres*. punire, *withian*. Nótk. Ps. XC. 6. Hinc nostrum *Wette*, mulcta.

[*Wizi*, judicium. Gloss. Monf. p. 398. in judicium. p. 373.

Zi wize, ad diem. p. 351.

Wizi, ferrum. p. 392.

Wizes, statuas. p. 395.

Wizinota, damnavit. p. 369.

Wizanot, trucidat. p. 392.

Wizinota vel *Zistorta*, demolitus est. p. 325.

Wizanara, lictores. p. 326.

Wizinare, spiculatore. p. 399.

Reipbara vel *uuizinara*, tortoribus. p. 412.]

Wizlib, pœnalis. *Ungauuizinot*, impunitus: Gl. Freheri.

Wizsener, executor pœnæ. J. Arg. c. IV. *Der an des Vogtes stat da ist. der stichet die ogen us. die boden snidet er us: die bubet slecht er abe. unt ein wizsener einer ieklicher missetate, darnach als sie ist.* i. Advocati vicarius eruet oculos, truncabit testiculos, decollabit, & cæteras pœnas omnes exsequitur.

Wizzi, locus pœnarum infernalium. Symbol. Apost. Alemann. apud Freherum: *Stehic in uuizzi*, descendit ad inferos. Otfr. V. 19, 36.

Thulten thanne in euuon
thes helli uuizzes uuenuon.

Patiuntur tunc in æternum
infernalium pœnarum tormenta.

cap. 20, 199.

Faret fon therera suazi
in thaz euuiniga uuizi.

WIT.

Abite ab hac suavitate
in æternas pœnas.

Conf. Præf. ad Sal. ℣. 82. II. 6. 115.

[*Wizi* vel *Hellagrunt*, tartarum. Gloss. Monf. p. 408.]

WITHEM, dos. Willeram. in Cant. C. p. 55. n. 25. *Tho her him seluemo mahelda thie Ecclesiam mit themo uuithemo* (*widemen* MS. Voss.) *sines heiligan bluodes.* [*do er imo selbemo mahelta mit demo widemen sines heiligen bluotes.* ita nostra editio.] i. cum sibimet ipsi desponsaret Ecclesiam dote sancti sui sanguinis.

Glossar. Lat. Theotiscum: *Dos*, *widimo*.

Freher. ad Willeram. p. 37. *Withemo i. e. dote*, *munere sponsalitio*, *antipherna*. Glossæ vet. *Dos*, *wedem*. *Dotare*, *wedemen*. *Unbeweddede*, *non-sponsa*. Inde hodieque Dos Ecclesiæ, bona dotalia, *Widdumsgüter* vocantur. *Wydemhofe und guter*, bona Ecclesiæ dicuntur Ruperto Imp. in Confirmatione privilegii Capituli Neustatensis an. 1403.

Speelman. Glossar. *Wittemon*, *Sax. Wituma*, *aliàs Weotoma & Weotuma*, *i. dos*, *weotuman*, *dotis*, *quod coràm testibus Sax. weotum vel wittum facta sit.* Sed quod vocem *Wittemon* attinet, extat ea in Legib. Burgundion. t. 66. t. 69. t. 86. & Addit. I. t. 14. Eam significare dotem, mihi non persuadent. Nam jure Burgund. dos & *Wittemon* distinguuntur. Dos à marito mulieri datur, etiam post nuptias secundas illa eâ fruitur, quamdiu vixerit, filio proprietate servata, tit. LXII. quæ *Donatio nuptialis* vocatur, tit. XXIV. Jure Alemannorum *Widem*: & speciatim Jure Argentoratensi *Brautlaufwiddum*. At *Wittemon* est *pretium pro uxore* datum, ut habet textus tit. 34, 2. ei, qui est proximus mulieri, tit. 36, 1. patri, fratribus, quibus non extantibus, patruo, & quidem quoad tertiam, sic & sororibus & matri, t. 66. & in secundis nuptiis repetitur à parentibus defuncti mariti, t. 69. nec dispositio hominis hic valet, t. 86, 2. In casu non requisiti consensus Patris, triplum solvitur. Add. I. 4, 14. Igitur *Wittemon* significat pretium destinatum pro mundio seu potestate patria & familiæ, compositum ex *Widem*, destinare, appropriare, & *mon*, mond, mundium. Conf. LL. Aleman. t. 54, 2. Leg. Salic. t. de Reipus 46.

Wydem, ususfr. antichreticus ob mutuum. Sententia Parium in causa Abbatis Wissenburg. & Reinh. de Remmchingen anno 1383. ♂. post S. Barth. *das dieselben leben in wydemes wyse off sin wip herstorben weren fur eine summe geltes.*

Wedemesse, V. *Messe*.

WITHENDE. vid. *Hand*.

WITHERRITEN. vide *Reite*.

WITMARAN, insignem, celebrem, Tatian. c. 199. 2. *Einano nothaft uuitmaran, ther the uuas ginemnit Barrabas.* vinctum insignem, qui dicebatur Barrabas. [*Witmaran* proprie famosum, late edita fama notum. significat compositum, ex *uuit* late & *mar*, fama. Palthen. Not. ad Tat. p. 393.]

WIT.

[WITI, ſinus. Gloſſ. Monſ. p. 383.]

WITINS, Virgo ſancta, Otfr. I. 5, 12. [Pro *witins*, legendum *itis*, vide ſupra *Itins*.]

UUITUA, vidua, hodie *Wittwe*. Otfrid. I. 16, 7. & 27. de Anna:

Uuitua gimuati.
Vidua tranquilla.
In jugundi uuard ſi uuitua.
In juventute fiebat vidua.

Fragm. de B.H. ỳ. 1447. [Tatianus de Anna c. 7. 9. *thiu uuas uuituua*, hæc erat vidua. Hujus vocabuli communem pene omnibus Europæis uſum notavit Jun. in Gloſſ. Goth. v. *uuidouuo*. Palthen. Not. ad Tat. p. 315.]

WITV, ligna. Otfrid. II. 9, 85. de Iſaaco:

Thaz kind thaz druag thaz uuitu mit
iob er iz habeta furini uuiht.
Puer portavit ligna ſimul
at ipſe habebat ignem (ignitabulum.)

Uuitu uina, ligna dilecta. Otfr. II. 9, 96, de ſacrificio Iſaaci.

[Egregie convenit cum Danico, *ved*. Gothis *vid*, lignum, item ſylva. *Vidgykdlar*, vaſcula lignea. vid. Verel. in Ind. Ling. Goth. Suecis: *uued*, lignum. *Wedhuus*, lignile. Islandis: *vidur*, arbor, lignum. Anglis: *Wood*, lignum, materia. Scherz. Not. ad Otfr. p. 118.]

Lancwite, medulla, pars currus.

L. Alem. c. 95. *Siquis medullam i. lancuuit*. Königsh.

[*Languuid*, vinculum plauſtri. Gloſſ. Monſ. p. 333.]

WIT, amplus, latus.

Mine genge ſint nah ze witſueiſte uuorden, effuſi pone ſunt greſſus mei. Notk. Pſalm. LXXII. 2.

[*Witi*, ſpatium. Gloſſ. Monſ. p. 336.

Wito, ſpatioſæ. p. 334.

Wita lapelles, alvum maris. p. 331.

Witini, amplum, magnum. *Witini mere*, gros geſchrey oder gerüchte. Rhythm. de S. Ann. 1. 37. Reineiſ. Vocab. Theot. MSC.]

Witſpendunga, diſpenſatio, Notk. Pſ. LXXII. 16. q. d. extenſio legis perſonalis. vide *Spentari*.

Witſuuihte. vide *Suuich*.

Wittich. Transactio inter Rudolfum & conſortes Comites Pal. ad Rhen. & Frid. & conſortes, 1314. *Gegeben zu Salzburg des nechſten Witichen nach der Oſterwochen*. Pfälz. Stammfolge, p. 75.

[WITAHOPHUN, upupam. Gloſſ. Monſ. p. 321.]

WODEN. vid. *Dag*. & ibi *Wonſdag*.

WOF, v. ſupra *Waf*.

WOGA, v. *uuage*, *uuegi*.

Wazzeruuegi, aquâ motâ. Notk. Pſ. CII. 7.

In manigero uuazzero uuage ſuummente, in diluvio aquarum multarum, Notk. Pſ. XXXI. 6.

Otfrid. I. 3, 24. de Noe in diluvio:

Thes uuages er ſie uuiſta.
In fluctibus eos direxit.

Wage, flumen, Tyrol. pag. 277, 14. Tatian.

WOG.

c. XIX. 4. *Stantante nah themo uuage*: ſtantes ſecus ſtagnum.

[Vox *wage*, & mare, & lacum, & fluctus utriusque ſignificat. Gothi, teſte Junio in Gl. *uuegos*, Sueci *wa(o)gen*, Germani *wogen*, ſ. in compoſito *waſſerwogen*, fluctus dicunt. Palthen. Not. ad Tat. p. 342.

Rhythm. de S. Annon. ỳ. 228.

Der wag vurt in in demo grunte.
Fluctus trahebat ipſum in abyſſo.

[Gall. *vague*. Angl. *vawue*. Schwabenſpiegel: *Die viſch in dem wag*, *die thier in dem wald*. v. Not. ad h. l.]

Woga wolkono, Otfr. I. 5, 11. de Angelo Gabriele per viam ſtellarum & fluctus nubium ad Mariam Virginem pervolante. [Codices Vatic. & Vindob. pro *woga* habent *wega*, viam, iter. Scherz. Not. ad h. l.]

WOGES, Vogeſus, *uuogesberg*, *wogegau*: contractè

WOS, WOSGAV, quaſi mons, qui inter fluctus nubium erectus, inter *woga wolkono*, ut Otfridus loquitur, unde vicino Caſtro nomen videtur impoſitum *Waſſenburg*. Hinc variè ſcribitur, *Vogeſus*, Lucan. Lib. I. 397.

Deſeruere cavo tentoria fixa Lemano,
Caſtraque quæ VOGESI curvam ſuper ardua rupem,
Pugnaces pictis cohibebant Lingonas armis.

Voſegus, Voſagus, Otto Friſingenſis de Geſt. Frid. L. II. 28. Pars Juræ montis. Eremus Voſegi, ubi Luxovium, Monaſterium Lüxem, V. Gold. T. I. Rer. Alem. pag. 1. & 144. Origo Moſæ & Brüſchæ. Wimpheling. de Epiſc. Argent. p. 12. de Bruſcha: *oritur ex monte Voſago*. J. Cæſar L. 4. de B. G. Moſa profluit ex monte Voſege, qui eſt in finibus Lingonum & parte quadam Rheni recepta, quæ vocatur Vahalis &c.

Ekkehard. *jun. de Caſib. S. Galli c. V.* de Ungris: *Alſatiâ tandem quâ ierant vaſtatâ & crematâ, Hochfeldi montem* (mons Hochfeldi. Hohenburg arx in Voſego ab Imp. Maximiano ſtructa, ab Attico in Monaſterium converſa, Obſ. VIII. ad Chron. Königsh. §. V.) *Juræque ſylvam feſtinanter transeuntes Veſontium veniunt*. ubi Goldaſtus p. 120. *Juræ ſylvam*] *montem ſylvoſum, qui Ratperto, Walafrido, Wettino & Theodoro VOGESVS*.

Perinde autem mihi videtur, utrovis modo ſcribatur, quia *Vogeſus* eſt ex primitiva pronunciatione, Woges, Wogesberg: *Voſegus*, ex contractâ, Wos, Wosgau. Etſi Cluver. L. II. G. A. c. 39. pro ſcriptione *Voſegus* acriter pugnet & contra τὸ *Vogeſus*.

Sylva Voſagus, in Tabula Peutingeriana, Woſigwald. Pagus *Voſenſis*, Frodoard. Ann. 996. Wosgau.

Conf. Freheri Orig. Pal. c. XII. ubi loca veterum de hoc monte congeſta habes. Sed in eo non poſſum cum ipſo aliisque quibusdam facere, quod Vogeſum & Voſagum pro diverſis habet, & Vogeſum ex quo Moſa profluit, fortè eundem eſſe cum Vocetio Taciti, I. Hiſtor. c. 63,

WOG.

63,3. qui utique in Helvetiis supra Basileam situs, & *Vogetsberg* hodieque dicitur, sed nulla mosa inde fluit.

De Vosago, Vita S. Gundelberti, Abbatis Vallis-Galileæ in Vosago. c. 2. Terra ad Vosagum est excelsis montibus occupata, rupibus immanissimis, quæ veluti quædam castra, in ipsorum montium cacuminibus naturaliter positis, ipsos montes faciunt suo adspectu horribiliores. Inter ipsos arduos montes quædam valles profundissimæ cernuntur, quæ nemoribus abietinis ita consitæ sunt, ut suâ nigredine etiam horrorem plurimum incutere videantur. Protenduntur enim prædicti montes in longum per quatuor dietarum spatium, in latitudine vero vix sex milliaribus vel septem dirimuntur. Habent prædicti montes ab Oriente Alsatiam, quæ pars est Alemanniæ, cum suo fluvio Rehno nomine: ab occasu Lotharingiam & Burgundiam: extenduntur siquidem à Meridie in Septentrionem. Ista inquam vasta solitudo non tam hominum quàm ferarum sævarum habitatio habebatur, & quasi labyrinthus ab hominibus tunc temporis vitabatur. (A. C. 720.) Hanc quam descripsimus, terram, antiqui Vosagum, moderni Vogiam dixerunt. In hujus igitur eremi vasta solitudine Gundelbertus AEpisc. *primus* subintravit. Qui vallum quam nos modo incolimus, sine nomine reperiens —, Senonias vocavit.

Fines Senonienses: A petra quæ Alta Petra dicitur, per cacumen montis usque ad Villam quæ Cella dicta est, per ripam fluvioli per eand. villam decurrentis, usque locum qui mare dicitur: inde ad Grandem — Fontanam, inde per rivulum qui Waconos dicitur usque ad fl. Bruscam, & per ripam Bruscæ usque ad cacumen montis juxta S. Stephanum, & inde ad fontem Donnous: inde per transversum monticulorum usque ad rivulum, qui Petrosus rivulus nuncupatur, qui fluit per claustrum Mediani monasterii. Sed pars terræ adjacentis dicto Monasterio postea fertur data V. S. Hidulfo &c. ejusd. loci fundatori. *Dn. Mabill. Acta Ord. S. Bened. P. II. Seculi III. pag.* 471.

V. Jean Ruyr, *Recherches des Sainctes antiquitez de la VOSGE, Province de Lorraine, A Espinal* 1634.

Luxovium, Locus in Eremo, quæ Vosagus dicitur, muris antiquitus septus, calidis aquis irriguus, sed jam vetustate collapsus, Ratpert. de S. Gallo, Vorburg. T. VIII. p. 48. Luxhof. qualis etiam Argentorati.

WOKER, V. *Wacher.*

WOL. bene. *wola*, idem, Otfr. III. 26, 38. *Uuola bidrahton*, bene consideramus.

Wol mih, euge! Vet. Vers. Psal. XXXIV. 21. & 25.

Wol unsir selen, Ps. XXXIX. 16.

So wola 'nan, bene huic, Otfr. IV. 5, 80. IV. 27, 44.

So uuola thie sine thegana.
O bene suis discipulis.

[*Wolawerit*, bene. Gloss. Monf. p. 364.]

WOL.

Wola wart thiu brusti, beata illa ubera. Otfr. I. 11, 77. IV. 9, 37.

Wola thaz githigini.
Beati hi ministri.

Conf. V. 19. 21, 81.

Wola, prospera. Notk. Ps. LXIV. 9. *In prosperis & in adversis (in wolon unde in unwolon) Du lerest sie, contempnere prospera & non formidare adversa (ferchiesin uuola unde ne furhtin unuuola.)*

Wola keren, convertere, Otfr. I. 4, 76.

Ist er zi Gotes henti
uuola cherenti.
Est is ad Dei manus
bene conversurus.

Wola, age, agedum, *wolan*: Otfr. I. 2, 1.

Wola Drubtin min.
Age Domine mi.

Wola, vah, vox explodentis, Otfr. IV. 30, 17. Locum vide supra voce *Weng.*

[*Wola*, satis. Gloss. Monf. p. 353.]

Wola, certè, Otfr. IV. 31, 65.

Thiu uuola iz allaz ubar mag.
Hæc certe id omne superat.

Wolaga, quamvis, *wiewol*, Otfr. I. 18, 73.

Wolaga elilenti,
harto bistu herti.
Quamvis exul
valde es durus.
[O exilium
valde es durum!
Ita Scherz. h. l. vertit.]

C. 5, 133.

Wolaga otmuati
so guat bistu io innoti.
Etsi humilis
sic bona tamen es jam nunc.

[*Wolaga* est interjectio acclamationi inserviens. Eadem ratione antiqui usurparunt vocem *welago*, uti ex Kerone apparet. *Welago chind!* o fili! (Prol. p. 16.) ita igitur h. l. redde:

O humilitas
tam utilis es in necessitatibus.

Scherz. in Not.]

Wole, so uuole there stunde, ô felix hora, Fragm. de B. H. ℣. 3383.

Wola uuilligun man, benevolentes viri, Otfr. III. 10, 34.

[*Wolgethan*, i. e. laudabilis, probus, bonus. Heldenb. P. II. p. 104. b. 105. b. bene moratus, nobilis, εὐγενής. Ib. P. I. p. 52. b. 84. a. P. IV. p. 253. b. Reines. Vocab. Theor. MSC.]

Wolaqueti, salutatio, benedictio, Tatian. c. 3. 3. *Uuelih uuari thaz uuolaqueti.* Maria de salutatione Angelica: *Qualis esset illa salutatio.* [Composita vero est vox illa à *wola*, bene, & *quedan*, dicere, (v. supra *Cheden*) proprieque adeo benedictionem, minus proprie id, quod bene precando constat, amicæ salutationis officium, denotat. Palthen. Not. ad Tat. p. 297.]

WOL.

Woladade, [*woletate*] bona opera, Willeram. ad Cant. Cant. p. 46. n. 20.

[*Wolaurebtigg*, emeritis. Gl. Monſ. p. 380.]

Wolaquimit, bene cedit alicui, *es bekomt im wol.* Otfrid. V. 12, 156.

[*In wolapizantemo ſcarasabſe*, in novacula conducta. Gloſſ. Monſ. p. 333.

Wolapizantas, acuta. p. 349.]

Woltbiiger, *woltbeter*, Keiſersp.

[*Wolatontes*, Evergetis. i. Benefactoris. Gl. Monſ. p. 354.

Woldæchtig. *Die Scheppen zu Magdeburg* in quodam ad Petrum de Maltitz informatorio judicio. *Denen woldæchtigen Petrum von Maltijtzen &c.* Reineſ. Vocab. Theot. MSC.]

Wolun, bona. Tatianus c. 37, 2. *ni mugut ir Gote thionon, inti werolt wolun:* non poteſtis DEO ſervire & ſeculi bonis, Mammonæ.

[*Werolt wolun*, quaſi dicas mundi bona. A *wolun* compoſita ſunt varii generis, velut in Gloſſar. Boxhorn. *uuolatatim* beneficiis, in Willer. p. 108. *uuoledat* bona opera, in Gl. Lipſ. *uuolalicondi* beneplacito. Germanis hodienum *wolluſt* voluptas, ſive inſolentia potius libidinis, quam opes faciunt, dicitur. AS. *uuela* felicitas eſt, quæ qualis ſit ex compoſito cernitur *uuelabord* gazophylacium. *Welan* opes, *uuelegian* locupletare, *uuelegod* locupletatus apud Benſon. in Vocab. Inde Anglorum *uuealth* proſperitas, quam inferioris Germaniæ populi *uuebldage* dicunt. Palthen. Not. ad Tat. p. 362.]

Uuolon, deliciæ aulicæ, Tatian. c. 64, 5.

WOLVNGA *Chriſtis*, religio chriſtiana, Notk. Pſ. II. 3.

[VUOLCHES, cohortis. Gl. Monſ. p. 367.]

GEWOLGEN, Fragm. de B. H. ℣. 3815. [Mihi videtur *gewolgete* hic idem eſſe ac *gefolget*, ſecutus ſit.]

WOLDIGEZ *here*, potens exercitus, *gewaltiges heer*, Fragm. de B. H. ℣. 3769.

WOLFTSCREION, ululare, Notk. Pſalm. LXV. 2.

WOLIGIS, utinam, Gl. Lipſ. ubi Somnerus: *Nos would, additis his to God, plerumque. Sax. etiam ic wold, pro volui.*

UUOLLON.

Beuuollan, [*beuuellan*] inquinare, Willer. p. 90. n. 38.

Biuuollon, infecta. Gloſſ. Lipſ.

Piuuollona, violata, Gl. vet.

Piuuollinin, temeratis, Gl. vet.

Piuuollan, profanum, pollutum, Gl. vet.

Thar beuual ſich thin muoder, ibi inquinavit ſe tua mater, Willer. p. 151.

Unbeuuollan, immaculatus, Gl. Lipſ. Fragm. de B. Hiſp. ℣. 4355.

Unpauuollaniu kedigani, inlibata caſtitas, Hymn. 8, 8.

Faruuellunt, prophanaverunt, Gl. Lipſ.

Biuuellan, prophanabo. Gl. Lipſ. ubi Somnerus: *Quaſi à Vuyl, (ſaul, putris) Teutonicis, turpis, ſordidus, immundus, quod nobis hodie fowle, Sax. ful; inquinatum quid dicimus beſowllen.*

WOL.

[*Wola*, ſanctificabat. Gl. Monſ. p. 346.]

Uulles io mit uuillen. Velis certe libere. Otfrid. II. 20, 7.

[Cod. MSC. Vindob. & Vatic. habent *wolles*. Scherz. in Not.

WOLLEISTIT, ſuffragatur. Gl. Monſ. p. 380.]

WONEN, manere. Kero: *uuonet*, manet. Prol. p. 16. *durubuuonente*, perſeverantes. l. c. Tatian. *thurubuuoneta ſtum*, c. 2. 3.

Woneta Maria mit ſiu, manebat Maria cum ipſa. Id. c. 4, 9. *Woneta ther knebt Heilant in Jeruſalem*, remanſit puer JEſus in Jeruſalem. c. 12, 2. *Giſabun uuar her woneta, inti wonetun mit imo then tag:* viderunt ubi maneret, & apud illum manſerunt die illo. c. 16, 2.

[Quoniam nulla conſtantior manſio quam incolentium eſt, hinc *wohnen* Germanis Belgiſque id eſt, quod Latinis *habitare*. Vid. A.S. *wunian*, *wuninge*, ut & *thurhwunian* cum derivativis apud Somner. & Benſon. Palth. Not. ad Tat. p. 292.

Wonatun, converſati ſunt. Gl. Monſ. p. 365.

Wonantemo, commorante. p. 323.]

Otfr. III. 20. 308.

Job themo iſt io gimuati,
ther uuonet in ther guati.
Atque huic eſt propitius,
qui manet in bono.

V. 25, 188. *uuonanti*, permanens.

Fragm. de B. H. ℣. 3141. & 3616.

Kiuuonent, ſolent. c. 13. *Kiuuonin*, ſolito; c. 55. *ſitiu keuuonanemu*, more ſolito, c. 36. Kero. vide lit. K.

Unz an das uuone, quantum de more, de jure, J. Feud. Alem. c. 132. 3.

Uuonabeite, c. 7. *kiuuonabeite*, c. 13. *kauuonbeiti*, conſuetudo. *kiuuonabeitim*, c. 18. conſuetudines: Kero.

Geuuoneten alle einen tag, conſtituebant unum diem omnes, Fr. de B. H. 1035.

WONSDAG. vid. *Dag*.

WORMB, *wrmb*, Fragm. de B. H. ℣. 1028. *then hat ther wrmb gehecbet.*

Uuormberzzeb, de arbore putrida, id. ℣. 1021.

[WOPTA vel *weuereta*, ululavit. Gl. Monſ. p. 325.

Uvora vel *beri* apparatum. p. 362.

WORCHEN, laborare, *bauen*. Gen. II. 5. *der da worcht die erden*. ℣. 11. *du er ihn worcht*, i. e. *das er den garten bauet*. Gen. III. 23. *Das er worchet die erde*. (an à Græco γεωργεῖν ἐργάζειν?) *da worhtin ſcono ceichin*, i. e. ibi operatur inſignia miracula. Rhythm. de S. Ann. c. 45. c. 10. *das ſi wider Godis vortin einen turn worhtin*. i. e. faciebant, extruebant. c. 23. *Si worhtin dar eine Troie*. c. 29. de Agrippa ab Auguſto in Germaniam miſſo, *daz her eine burg worhte*. ſcil. Coloniam Agrippinam. In Confeſſ. Vet. Alem. Eccl. *Thinan willon zi giwircanne*, tuam voluntatem faciendi. Inde nomina *Ercanfr. Ercanbert, Erganolf, Erchanbold, Ercanger, Ercanrat.* Inde & nomen *Meinwerci*. Reineſ. Vocab. Theot. MSC. conf. ſupra *Weracb*.]

WORE, GEWORE, Notk. Pſ. XL. 4.

WOROLT, V. *Werolt*. [WOR-

WOR.

WORSAMITHU, Capitular. Franc. IV. 19.

[VUORO, sustentationem. Gloss. Mons. p. 385.

Vuoro, pastilli. p. 382.

Vuorentemo, subvehente. p. 383.

VUORRENT, tollent. p. 397.]

WORT, verba. Kero. Prol. p. 16. c. 6, 7.

Wortum, verbis. c. 2. 7.

Wort, sermo. Kero. Prol. p. 16. c. 2.

[*In Wortbilidun ni sprihhu iu*, in proverbiis non loquar vobis. Tatian. c. 176, 3.

Juchante mit linden uuorten, scalpentes. Gloss. Mons. p. 404.]

WORT, conditio, modus, Albert. Imp. de Pac. Pub. *der Worten, das unser Riche in fride und gnade verliben möge.* h. e. *dergestalt.*

Wort, proverbium. *Altsprochene wort er rorte*, vetus in proverbium incidit,

Fragm. de B. H. ỳ. 1010.

Wort, Symbolum. *Geinoton worton, dannen iegliche ire socios irchennent*, Notk. in Symb. Apost.

[*Wort*, aura. Gloss. Mons. p. 391.]

Vorwort, conditio, pactum. Frequens in chartis Wissenburgensis Abbatiæ: *mit den vorworten, das &c.* Rupertus Imp. in literis indemnisationis socii Jo. Romliani an. 1409. *mit furworten, friden, oder sünen sollen, es sy dann das darinne auch vertedinget werde, das demselben solich ufgeben leben wider werde.*

WORTANE, factos. c. 7. *uuortane sint*, facti sunt. c. 7. *uuortaner*, factus, c. 7. *uuortaneer pim*, factus sum. c. 7. Otfrid. IV. 1. fi.

Iz zi thiu ni uurti,
ni uuarin thino milti.

Id eò non pervenisset,
nisi fuisset tua Gratia.

Hodie *worden ist*, factum est.

[*Vuortani*, exhibitio. Gl. Mons. p. 390.

Vuortamen, factum. p. 395.]

WOS, v. *Woges.*

WOSTE. vide *Wasti.*

WOT. vide *Wuto.*

WRECKEN, ejicere, Chron. Sax.

Wrekt, wrectum maris, LL. Scot. Merces ejectæ. Cimbris veteribus Hrak. Danis Vrag. Belgis *Wrack*, rejicula res, *wraken*, rejicere, repudiare.

Wrehhan, exulem, Isid. 5, 7. [Adstipulatur Franciçæ dialectus AS. in *uurecca* exul, *wracan* exulare, quod haud dubie originem ducit à *uuracu* ultio, cum per modum pœnæ, quæ privatam vindictam æmulatur, exilium sontibus irrogari soleat, in quo sane miseros sui plerumque mores ulciscuntur. Vid. Benson. in Vocab. AS. Conf. Somner. in Dict. v. *uuracian* & *uuracu.* Forte huc pertinet Germanica vox *frech* ferox, quales esse solent, quos patria non fert. Palthen. Not. ad Tat. p. 410.]

WROCK, simultas, Jun. in Willer. p. 233.

WRENIS *ros*, emissarius, Gl. vet.

ASax. *wræne*, libidinosus.

VURISIT, Gigas, *Rise*, Gl. Lips.

WUD.

W. significat interdum *Wu*, *Wnne* pro *Wunne* &c.

VUDRA *duen*, attendere, Nork. Ps. LXVIII. 19. *Due minero selo, uudra unde losa sie:* intende animæ meæ & redime eam.

UUAFAN. V. *Wofen.*

UUUAGEN, V. *Giuuuagi.*

[UUUASTE desertum. Otfr. II. 4, 3.

Gileitit uuard tho Druhtin Christ,
thar ein einoti ist:
In fleti filu uuuaste,
son themo Gotes geiste.

Quæ verba Schilterus vertit:

Ductus erat tum Dominus Christus
ubi desertum est:
In locum valde vastum,
à DEI Spiritu.

Sed Scherzius in Notis recte observat *uuuaste*, vertendum esse *desertum.*]

UUULFFINE *blikke*, adspectus lupini, torvi, Fragm. de Bell. Hisp. Carol. ỳ. 763. 4130.

[VULLUHUN, volucris. Gl. Mons. p. 340.]

UUULLUN, voluerunt. Otfr. IV. 35, 73.

WUNNE, *uuunna*, gaudium, Otfrid. I. 3, 7. *Mihilo uuunni*, magnum oblectamentum. III. 14, 160.

Ullant er ist selbo brunno,
iob alles guates uuunno.

Namque hic est ipse fons,
atque omnis boni gaudium.

IV. 4. 107. *Theses liedes wunna*, hujus cantici gaudium.

Conf. Præf. ad Lud. ỳ. 191. V. 4, 61. passim.

Willeram. p. 51. n. e. 22.

Uunna delectatio. Notk. Ps. XVIII. 10.

Wunnigarto, paradisus, Gloss. vet. ASax. *neorxena wong*,

Wong, Cædmoni, campus.

Goth. *winga*, pascua.

Wunnigartun intsperranti, paradisum referans, Hymn. XXI. 6.

Wunnigau, Vangiones, Wormatia, Fr. Iren. II. 32.

Uuunnilibas, amœna, Gl. vet.

Vunnilust, voluptas. Kero.

Wunnisam sconi, delectabilis pulchritudo, Otfrid. V. 23.

Wunnisam feld, Paradisus. Otfrid. II. 6, 22.

Uunnesamo, voluptuose. Notk. Ps. VIII. 8.

[*Wunnisamo*, voluptuose. Gloss. Mons. p. 338.]

Keuuunnesamot werden rehte, jocundentur justi. Notk. Psal. LXVII. 4. *Keuuunnesamo dines scalches sela*, jocunda animam servi tui.

Wonsam, Stainhöw. f. 27. b.

Unuuunna. Otfr. IV. 7, 70.

Duit manne iob thiu sunna
mit finstere unuuunna.

Indicat (prædicit) Luna atque sol
cum tenebricosa constellatione.

[Facit Luna imo Sol
tenebris (defectu lucis) mœstitiam.

Ita

WVN.

Ita Scherz. in Notis vertit.]

Uuunne sangont Got. Jubilate Deo. Notk. Psal. LXV. 2. vide *Singen.*

[*Wunniglich*, i. e. gloria. Ps. XVIII. ℣. 1. Ps. LI. *Was wunniglichstu dich in der bosheit*, al. *was glorirestu in der bosheit.* Ps. eod. *Du wirst nicht gewunniglicht in den gantzen opffern.* al. *Du uuirst nicht gewollustiget.* Ps. LVI. *Dein wunniglich ist auf aller erd.* Ps. III. 4. *Du bist mein wunniglich.* i. e. gloria, Reinesf. Vocab. Theot. MSC.]

WUNNON, acquirens. Otfr. IV. 3. fi.

Job er frides wunnon
s'id gab ia mer mannon.
Atque ipse pacem acquirens
eo dabat plures viros.

Id. II. 4, 48.

Mit diusule uuunnun, Otfr. III. 14, 124. habitarunt.

[Hic locus supra ab auctore ad verbum *Winnen* est relatus.] II. 6, 78.

V. *Winnen* & *Uuonen.*

Wunniblher. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 904. *Wie mohte tha wunniblicher sin.*

Uuunnelich, jucundum. Notk. Ps. LXXX. 3.

WUNSCI, adoptio, Notk. Psal. XXXI. 7. *uuunscis peitonte*, adoptionem expectantes.

[*Wunztun*, optarunt. Otfr. III. 9, 18. In Cod. Vind. & Vatic. legitur *uunsgtun.* Scherz. in Not.]

UUUNTA, vulnus. Otfrid. V. 23, 267.

Uuuntont, vulnerare. Otfr.

[VUNTAR, novum, Gloss. Monf. pag. 337. prodigia. p. 394.

Vunter, miraculum. p. 341.

In Uuntrum, in mirabilibus. Kero. c. 7.

Vunterguott, mira. Gl. Monf. p. 388.]

Uuuntar, visio. Otfr. I. 4, 160. de Zacharia.

Uuant er uuibt zin in sprach,
thaz er thaz uuuntar gisah.
Quandoquidem nihil ad eos loquebatur,
quod visionem vidisset.

Dages uuuntar. vide supra *Dag.* p. 196.

[*Wuntorotun thas tho alle*, mirati sunt universi. Tatian. c. 4, 12. Hic loquendi modus non amplius inter Germanos obtinet, qui nunc dicunt *sich wundern, sich worüber wundern*, aut in frequentativo *sich verwundern*, aut denique in composito *etwas bewundern.* Conf. AS. *wundrian* mirari ap. Somner. & Benson. Angli *to wonder*, Belgæ *wonderen*, Sueci *förundra* dicunt. Palthen. Not. ad Tat. p. 304.

VUNTON, prævidistis. Gloss. Monf. p. 376.

UUNTNUSSI, præbitionis. p. 362.]

UUUNTON, à *winden*, supra, regressi.

UUUPPON *der spinna*, tela aranearum, *Spinnweben.* Notk. Ps. LXXXIX. 10.]

WVRFBYCHEL, Stainhöw. f. 43. b.

[UURGAN, strangulare. Gloss. Monf. p. 412. *Vurtta*, suffocabat. p. 399.

UUURM, serpens, Notk. Ps. XXIX. 7. Ps. XLI. 2. *Uurm*, vermis. Kero. c. 7.

Uuurmiunis, Cant. Cant. 1, 11. *gekrummt wie die Würme und mit weissen tupflein unterschieden.* Vœgelin.

UURBI, vertex, axis, Otfrid. II. 1, 34. V. *Uuerbe.*

WUR.

WÜRREN, turbare, nocere, Rh. de S. Annon. ℣. 649.

UUÜRST. V. *Uuirs.*

UUURTI. V. *Giuuerdo.*

Denotat Futurum: *giboran wurti*, nasciturus sit, *geboren werden wurde*, Otfr. I. 17, 68. IV. 15, 115. c. 23, 64. *keaugit uuurtun*, monstrabantur. Kero. c. 7.

Unwurdikeit, indignatio, ira, Ps. CI. 11.

WURZ, herba medica, aroma, pigmentum. *Salfuuurz*, Cant. Cant. c. 1. 12. [in nostra edit. legitur *Salbuuurz.*]

Wurzbedde, [*Wurzbette*] areolæ aromatum. Cant. Cant. V. 13. vide supra *Bett.*

Wurzedo uuin, vinum pigmentatum, aromatisatum. Freher. ad Willeram. p. 13.

Wurza, radix. Isidor. c. 2. 2.

Vurzhaftor, radicitus, Kero c. 2. 40. conf. c. 55.

Wurzelen, radices. Otfr. I. 23, 102.

Ist thiu akus in giuuezzit,
zi theru uuurzellun gisezzit.
Securis ista polita est,
ad radicem posita.

[Cod. Vindob. & Vatic. habent *uurzelun.* Scherz. in Not.

Minnista allero wurzo, minimum omnibus oleribus. Tatian. c. 73, 2.

In Gl. Lipf. est *wurti* vel *uuirti* olera, herbæ. AS. *wyrt* unde *wyrtun* hortus, & Germanorum vox *gewürtz*, qua nunc quidem aromata sed olim herbas odoriferas atque medicatas appellari suevisse vel id argumento est quod aromatarii (*gewürtzhändler* dicti) vulgo adhuc per inferiorem Germaniam Belgiumque *kruydeniers, krudkramers*, vocentur. Differunt itaque *wurts* herba & *wurzala* radix, quanquam ob rerum ipsarum convenientiam nomina sæpe confundantur. Palthen. Not. ad Tat. p. 382.

Uurs olus. Rhaban. Maur. Gloss. *Uurs* est „ nostrum *Würtz*, vel *Gewürtz*, quod Theot. „ non aromata, vt nobis hodie, sed omnis ge- „ neris herbam & olus significabat, vt non ex „ hoc tantum loco, sed & n. 2566. apparet, vbi „ *wurzari* est *berbarius.* V. V. L. *Uuirte, olera: Uuirti, herba.* Adhuc Helu. *Wirs* est brassica, „ Pict. Bene quoque Palth. *ad Tat. p. 382.* ob- „ seruauit, aromatorios, Germ. *Gewürzhendler* „ dictos, per inferiorem Germaniam Belgium- „ que *Krudeniers, Krubtkramere*, ab *herba* appel- „ lari. Quinimmo *Uuurza* quondam plane com- „ mune nomen *radicis* fuit. Nam in Isid. fragm. „ p. 240. quod Lat. dicitur *radix sapientiæ*, Theot. „ *dhiu uuurza dhera spaidi* redditur. Ita, quod „ in libello metrico Argent. 1510. *fol.* ed. *von* „ *dem allerkünsten weygand Herr Dietrich von Bern*, „ &c. p. 10. b. vocatur *Wirs*, id mox *p. 11. a* „ *Wurtzel.* Saxones *olus* voce *Wormes*, quae „ eandem originem sapit, expressisse, ex Euangeliis Sax. MSS. constat, illa enim *olus* Luc. „ XI. 42. per *Wormes* interpretantur. A *Wormes* „ porro est Sax. *Wormeke* absinthium, Germ. „

„*Wer-*

WUR. WUR.

„ *Wermuth.* Est hinc ciuitati *Wormatiae*, quae „ vel decies in charta faeculo XIII. scripta, apud „ Lehmann. 5. *Chron. Spir.* 124. *p.* 663. 664. „ *Wormesse* vocatur, nomen, quod terra ibi fe- „ rax sit olerum. Inde quoque *Wurzenae*, vrbi „ Misniae ad Muldam, nomen natum Bruschius „ apud Schoettgen. *Dedic. Comm. de secta Flagell.* „ *fol.* 3. *a.* statuit. Idem ipsum de origine nomi- „ nis *Wurzburg* multis placet: quod Loccenii „ malo, quam meis, verbis referre, quia simul „ vocem *Würz*, quam tractamus, egregie illu- „ strant. Eius vero *Antiq. Sueo-Goth. C.* 19. *p.* „ 92. ista sunt: *Priscis Germanis & Anglis* herbae „ *quoque* uuurti *vel* uuyrti *dictae sunt. Ita Otfr. p.* „ 72. Thaz blidi uuorolt *uuurti*: *Laetum mundi* „ germen. *Et Germani adhuc aromata* Würz *vel* „ gewürz *vocant. Anglis vero* uuyrtand *est hortus.* „ *Hinc in Orientali Franconia* Herbipolis *Germ.* Würz- „ burg *ab herbifero solo sic appellatur; non vero quasi* „ Würtsburg, *i. e.* virorum castellum, *vt Grotius* „ *Epist.* 169. *& Kilianus volebant. Guntherus L.* 5. *Ligur.* „ *conceptis verbis ita:* Vrbemque petunt cui no- „ men ab herbis. *Loquitur ibi de vrbe Wirzburgo.* „ *Eandem originationem firmat Rein. Reineccius in Not.* „ *ad Annales Caroli M. ab anonymo Poëta descriptos p.* „ 35. Hactenus Loccen. Ita & Lipsio ad *V. V.* „ Wirtespurgum, Herbipolis, a *uuurti*, herba „ dicta videtur. Sed nec altera illa, quam Gro- „ tio & Kiliano Loccenius adscribit, sententia „ sua vel antiquitate, vel auctoritate, destitui- „ tur. Nam dudum eam Gobelinus Persona, si „ non (vt multi teste Rainaudo *Erotem. de bon.* „ *& mal. libr. p.* 117. notarunt) ipse Papa Pius „ II. *Cosmodrom. aet.* 6. *C.* 39. *p.* 239. ex Legenda „ Kiliani, quae in Ecclesia Paderbornensi legitur, „ depromptam commendauit, & alteri illi, Loc- „ cenio probatae, praetulit, quia nomen *Her-* „ *bipolis* (quod de *herba* dictum esse *Wurzburgum* „ indicat) antiqua Chronica & Historiae, aut „ etiam alii libri, qui ducentorum annorum „ sunt, & parum vltra, non habent. Legen- „ dam, quam Gobelinus laudat, non aliam esse „ puto, quam ipsam illam vitam & martyrium „ S. Kiliani Episcopi Wirzburgensis, & socio- „ rum, ex Canisii *Tomo IV. antiq. lect.* in Surii „ *Vitis Sanctor. mensis Iulii* recusam, vbi *p.* 136. ista legas: Wirzeburg *Latina lingua* virorum „ *interpretari* castellum *potest.* De suaui illorum „ somnio, quibus Herbipolis a Graeco Plutonis „ nomine, Ἔρεβος, dicta, V. Misc. Lipf. III. „ 308. 309. R. vocis *Würz* Stiernh. *Gl. V. G. p.* „ 20. in veteri Su. öre quaerit, unde & Lat. *oriri* „ esse putat. Ingeniosum Meieri etymon, vo- „ cem *Würz* ab *art*, terra, deflectentis, lege „ apud Leibn. *Collect. etym. II.* 271. „ Dieemannus Spec. Gloss. Lat. Theot. p. 150.]

Würzland. Marienburg im Wurtzland, dedit ibi mandatum Sigism. Imp. ad Magistrat. Argent. A. 1428. ♃. post Pentecost. In Herbipolitana reg.

WÜSCHEN,

Erwüschen, *auswischen*, *auslöschen*, extinguere, Chron. Königsh. c. 109. Imo verius arripere, quo sensu & hodieque in usu.

WUTO. *goteuuuto*, tyrannus, Herodes, Otfrid. I. 19, 36.

Wotnissa, dementia. Gl. vet.

Uuotagin, crimmin, tyrannide, Gl. vet.

Uuudrich, truculentus. Gl. vet.

Uuatage, furiosi. *uuatanter*, pestilens. Gl. vet.

Thiu wötgrimmen, Fr. de B. Hisp. ℣. 2606.

ASax. *Woda*, amens.

Goth. *Wods*, daemoniacus, Marc. V. 18.

Uuotnissa, dementia, Isid. III. 4. [Primitiva vox. AS. est *uuoda* insanus, mente captus, unde *uuodnysse* rabies, insania. Hinc quoque composita *uuodman* insaniens, & *uuodethistle* remedium contra insaniam, helleborus. Vid. Benson. in Vocab. Angli adhuc *uuood* & *uuoodnesse*, Belgae *uuoedig* & *uuoedenisse* dicunt, eodemque pertinent Germanicae voces *wuth*, *wüten*. Conf. Jun. in Glossar. Goth. v. *uuods* daemoniacus. Palthen. Not. ad Tat. p. 402.]

In uuuotin, Notk. Ps. CV. 28.

[*Wotit*, grassatur. Gloss. Mons. p. 324.

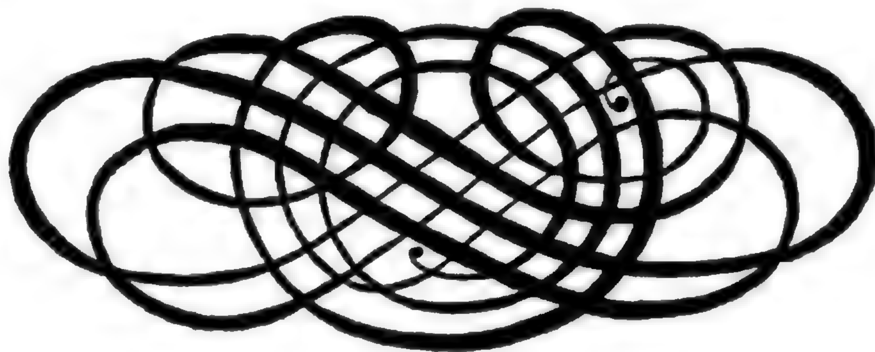
Wotant, furium. p. 404. lege furiunt. *Wottent*, grassantur. p. 388.

Wotkrimmi, rabiem. p. 411.

Richisonter, *wotcrimmer*, tyrannus. p. 401.]

WYLER, Stainhöw. f. 87. de virgine vestali: *dass sie irrer hailiger binden und wyler, damit sie bekleidet was, gantz vergessen.*

WYNMESSE, vide *Messe*.

Y.

Y Vide supra lit. I.
YDELICHEN, *eitel*, supervacuè, Ps. XXXIV. 7.
YDEWIS, opprobrium, Psal. LXXXVIII. 42.
[YGILON, ericiis. Gl. Monſ. p. 410.]
YMIN *vol futers*. Lib. Salic. Mon. Ebersh. de Cur. Dom. in Arolzheim. Mensura parva frumenti.
Ymnisfith, porcelles ablactatus, L. Sal. 2, 5. compositum ex *yminis*, & *fih*, *fiht*, *vieh*, *das nicht mehr saugt, sondern gefuttert wird*. V. *Yrfe*.
YMONESCHE lude, Summar. Psalmi LIX. fortè Idumeische.
[YNTGHEGE. i. e. *gegen*. Reines. Vocab. Theot. MSC.]
YR, *er*, in compositione: ut *Yrlost*, erlöst. *Yrougta*, i. e. ereuget, erzeiget. Dict. Flac. Otfr. IV. 10. ult.
Yrforahtun, extimuerunt. Otfr. I. 9, 65.
Yrsurbent, expoliunt, Otfr. I. 1, 53. vide *Furben*.
Yrscutita, percussit, Otfrid. III. 4, 23.

Thaz vuazar er yrscutita.
Aquam concutiebat.

Yrsciubt, Otfr. IV. 11, 39.

Yrsciubt er filu drato
sulichero dato.
Declinabat is vehementer admodum tale factum.

vide *Scuuuan*.
Yrougt, aperit, patefacit. Otfr. III. 17, 133. vide Lit. I.
YRDEN, *ürtin*, *irdin*, jentaculum, merenda. Decretũ Arg. 1487. concernens Stat-Esterricher: *Desglichen sur ir morgen ürtin auch eine stunde von siben bis achtwen*. Et mox: *Es sollen auch fürter die Esterreicher an der Stattwerck zu der morgen ürtin und zu der vesperürtin beyeinander bliben, unde iedesmole nit me dann ein halbe stunde &c. Aber zu dem Imbsen so mag iederman heimgan wie bißhar geschehen ist.*

YRD.

Proverb. *die ürten on dem wirt machen*, Fascic. fug. & expet. pag. 18. b. ad marg. pro quo alias *Die zeche*, &c.
Geiler. Keisersp. Narr. Schiff. f. 50. in quæstione, cur cives Argent. pauperes? *Da musicirer ein plappart oder acht pfennig usgeben zu der ürtin, die er vor gewunnen hat, und bleibt also denselben tag uf der stuben sizen bey den guten gesellen und verseumet sechs oder XII. pfennig daheim die er wol gewinnen mocht.*
Urd, Celtis comestio, *Dagurd*, prandium, Verel. Ind. St. V. & Wormi Gloss. Runic. v. *Verdur*.
Orte, Mathes. p. 170. de Luthero: *Grosse Herren können einem eine orte borgen*. i. Zeche.
YRFE, pecus. Anglo-Sax. Ethelstani Regis Lex p. 54. *Se the bespyrige yrfe in on othres land*. Siquis pecudem vestigiis persecutus in terra aliena. Aluredus in Decalogo: *Ne wilns thu thines nehstan yrfes mit unriht*, nec concupiscas proximi tui pecudem injustè. Freherus: *Yrfe autem nihil aliud quàm Erbe, hereditas, pecunia, opes. Nec de solis Germanis Tacitus: Pecorum fœcunda, eæque solæ & gratissimæ opes sunt. Sed & de Hispanis Justinus: Armenta Geryonis, quæ illis temporibus solæ opes habebantur. Imò & Romanorum pecunia, unde nisi à pecudibus?* Somner. ad Gl. Lips. Fio. Mihi videtur vox esse composita ex *ur* & *fe*, *Vieh*, *ur* est particula augmentativa. Vid. in *Fio*.
YRIAS, nominarunt paganum cursum scissis pannis vel calceis. Indiculus superstitionum in Concilio Liptinensi prohibitorum. V. Baluz. Kapitul. T. I. p. 152. an nostrum *Preis*, i. e. umb preis lauffen?
YRSCRIKTA, *usyrscr*. subsiliit, Otfr. IV. 19. 86. V. *Scrik*.
YSEN, fortè, *iergent*, *etwan*, J. Aug. de re furtiva, *hat man den waibeln ysen pfennig darif geben die sol der gelten der das gwant hebeht.*
YSSE, Jesse, *Magd von Ysse*, Tyrol. pag. 279. S. Maria.

Z. Pro

ZAA.

Z. Pro Z veteres Sax. Gothi & Dani T. i.

[Z. pro S. usurpatur, ut in *Grozin, uzspo.* &c. Reines. Vocab. Theot. MSC.]

ZA, ad. Kero. c. 8. 22. 60.

ZAALA, periculi. Kero. c. 2. *zala.* idem. c. 65.

Zalawergiu, periculosa opera, Otfrid. ad Ludov. R. ℣. 47. ubi *weegin*, viis legendum. ℣. 67. ibid. *Bimide io zala:* evitet pericula.

Idem ad Hartmuth. ℣. 152. *managfalta zala*, varia discrimina.

Otfrid. I. 20, ult. II. ult. 40. V. ult. 272.

[In primo loco: *thia zala*, numerum notat. In altero verba: *thia zala uuir bimiden*, tormentum istud evitemus, Schilterus vertit. In tertio: *Mihil zala*, magna noxa. Conf. IV. 7, 170. Præf. ad Ludov. Reg. ℣. 155. & Notas Scherzii.

Zala, exilium. Gloss. Rhabani Mauri. *Zelida*, discrimen. Idem Scherz. Not. ad Otfr. p. 70.] vide *Salig.*

Thia zala, scorpion, noxium, Otfrid. II. 22, 66. v. *Eitter.*

Sih zalta zémo, *sith zu einen bemuhen*, Otfrid. III. 3, 47.

Zi then gizaltan, inter congregatos. Otfrid. III. 4, 29.

Rapuerunt, Otfrid. I. 20, 25. *Siu zalutun siu*, rapiebant eos. [Codex Vindob. habet *Zalatun.*]

Zaliga, periculosa, noxia, Notk. Psalm. XXV. 2.

ZADELE, v. *Zateile.*

ZAFESTE, *Karuste*, expeditos. Gloss. vet.

ZAFETHE, *zaueti*, i. e. wolgereicht, glucklich ergieng. Dict. Flac. v. *Zauuun.*

ZAGHEIT, pigritia, Otfrid. IV. 7, 152. [Codices Vindob. & Vatic. habent *Zagaheit.*

Zagun, ignavi. Gl. Monf. p. 327.

ZAGANGANTERU, desinente. p. 408.]

ZAGELBEIN, de porro, Lib. Salic. Monast. Ebersheim. cap. Iudic. Senat.

ZAGEL, cauda, Fr. de Bell. Hisp. ℣. 4616.

[ZAGUNSUN, vel *meribunsun*, fili mulieris virum ultro rapientis. Gloss. Monf. p. 330.]

ZAHARIM, lacrymis. Kero. c. 4. Otfr. I. 20, 18. *Zahari uzfluzun*, lacrymæ effluebant. III. 24, 95. *Mit zaharin bigoz*, lacrymis suffudit. V. 23, 205. *dal zaharo*, vallem lacrymarum.

ASax. *Teherum*, lacrymæ.

[ZAHEILISONNE, expiandi. Gloss. Monf. p. 402.]

ZAICHANUNGU, significatione. Kero. c. 34.

Kazaichantiu, adsignata. c. 32.

Kezeihhane, consignet. c. 35. vid. *Zeichen.*

ZAISEN. *bomwolle*, Steinhöw. fol. 63. & in præf.

[ZAKIPAUHNIT *imu*, adunatus ei. Kero. c. 58.]

ZAL.

ZALEN, *zellen*, recitare, dicere. Otfr. IV. 1, 33.

Er zalt iz in oub harto
ofonoro uuorto.

Dixit etiam ipsis id duriter
apertis verbis.

Conf. I. 20, 51.

Explicare, V. *Wuntar.* Idem ad Ludov. R. & passim.

[*Zaltun*, retulerunt. Gloss. Monf. p. 366.]

Zalen, censere, Otfrid. I. 11, 9.

Thaz sie Erdrichi zaltin,
Ut orbem terræ censerent.

Zala, plenitudo. Otfrid. V. 6. 102.

Sar so zala noto
heidinero thioto.
Irfullit uuirdit uuanne
thara in zi ganganne.

Quamprimum plenitudo
gentilis populi
Impleta fuerit aliquando
ad eo ingrediendum.

Zali, numerus. Otfr. I. 11, 12. [Codices Vindob. & Vatic. habent *Zala.* Scherz. in Not.] Id. V. ult. 148.

In bonlicheru zalu.
In confusorum numero.

[*Zala*, textus. Gloss. Monf. p. 377. suggestonem. ibid. (lege suggestionem.) suggestiones. p. 378.

Zala, supputatio. p. 325. summa. p. 328.

Zaltunt, supputabant. p. 335.]

Tatian. Harm. pr. *rahhono so uns zalthun.* res, quas nobis narrarunt.

[*Salthun*, legit Palthenius in sua editione.]

Deo ZALEIBU *sint*, quæ residua sunt. c. 18.

Daz zaleibu ist, quod restat. c. 8. Kero. V. *Leiben.*

ZAL, pars, *theil.* Charta de an. 1400. *Zwo zale eins teils des grossen zehendes zu Lachen.* In aliis *zweiteil*, & numerantur. I. II. zweiteil, III. IV. zweiteil.

Pariter Vierteil. I. II. III. IV. V. *Virteil.*

Liber Salicus Monast. Wissenb. p. 179. In terminis villæ *Lachen: Item 1. duale super burgwege. Item super alio campo, quinque quartalia partes — Item quinque quartales particulæ agri.* —

Otfr. ad Ludov. ℣. 133.

Selbar rihi sina zal
rihtit scono so so er scal.

Ipse regni sui partes
regit tam pulchre quam debet.

Rhythmus de Ludovico II. ℣. 16.

Daz gedeild er thanne
sar mit Karlomanne.
Bruder sinemo
thia czala wanni ano.

Uuuuu Hæc

ZAL.

Hæc divisit postea
cum Carolomanno
Fratre suo,
portionibus absque fraude.

Conf. Notas ad h. l. Otfrid. V. 23, 204. *Gena zal*, illam partem. [Legendum *genaz al.* illud omne. Scherz. in Not.]

V. *Marzal.* Huc *Erbezal. V. Diss. de Bon. Erschaz.* §. 24.

Ze fore zalo, pro præcipuo, in antecessum. Notk. Psalm. LVII. fi.

ZALARA, argentarii, nummularii, Otfr. II. 11, 14. [*Mezalara* h. l. legitur, quod *laniones* notat.]

Zal, numerus. *unzalahaftiu*, innummerab. Notk. Psalm. XXXIX. 13. *unzalahaftiu ubel*, mala quorum non est numerus.

ZALIGO *traccho*, serpens antiquus. Notk. Psalm. CIII. 26.

ZAMUN, vid. *Gizami.* & *zimit. Bizamen.* Otfrid. I. 12. ult.

Thar zamun se scono.

Ut apparerent tam splendide.

[Tunc conjunctim tam pulchre. Ita vertendum hunc locum censet Scherz. in Not.]

Fr. de B. Hisp. ℣. 2384. 2992. *Thaz sie sin nimen mere gezam*, i. dass sie sich nicht wider erholen konten.

ZAME, mansueti. Notk. Psalm. XXIV. 9. *Er leret die zamen sine uuega:* docet mansuetos vias suas.

[*Doubot*, *zamot*, domat. Gloss. Monf. pag. 413.]

ZANA, v. *Allizana.*

ZANDEREN, carbones. Notk. Psal. XVII. 9. *Irloschene zanderen*, extincti carbones. Psalm. CXIX. 4. *Storenten zanderon*, carbonibus desolatoriis.

Zantron, prunas. Tatian. 237, 1. [Vox hactenus ignota, quam ab illa Keroniana *zuntrun*, quæ fomitem notat, Germanice *Zunder*, nihil omnino differre Stadenius existimat. Palthen. Not. ad h. l. p. 397. Ceterum ex adductis Notkeri locis patet, vocem hanc ab aliis quoque fuisse usurpatam.

ZANGA, forceps. Gloss. Monf. p. 333.

Kapizzes, *pitres zangares*, mordacitatis. p. 410. (*gebeiss*, *bitteres zankes.*)]

ZANON, insidiari, *uf den zan fülen.* Notk. Psalm. LVII. 7.

Ze zanonne, ad dentes. Notk. Psalm. LXXVIII. 2. *Sie gaben dinero scalcho botecha unde dinero heiligon fleisg ze zanone fogalen unde dieren:* posuerunt morticinia servorum tuorum escas volatilibus cœli, carnes sanctorum tuorum bestiis terræ. Notk. Cant. Deut. XXXII. 24. *Zanont sie fogela mit eiuermo bizze*, devorabunt eos aves morsu amarissimo. *Ih frumo sie ana zene dero tiero, iob dero uuuermo uuuotigo sie obe erda zanontero.* Dentes bestiarum immittam in eos cum furore trahentium super terram atque serpentium.

[*Zanont* vel *pizzent*, rodunt. Gl. Monf. p. 331.

ZAN.

Ziuvrizigise ZANNE, profuturi. p. 380.

ZANTRO vel *Chisilinch*, calculus. p. 333.

ZAPALDER, temerarius. p. 403.

ZAPITANNE *ist*, supplicandum est. Kero. c. 20.

Za spillone ZAPLES, ludere tabulis. Gloss. Monf. p. 405.]

ZAPROHHAN, corruptus. Kero. [*Zeprohhan*, habet Kero. c. 7.]

Otfr. I. 5, 116.

Mit ketinu zibreche.

Constringeret catenis.

[ZARDIHHER, delicatus. Gloss. Monf. p. 327.

Zart, teneritudinem. p. 327. 386.]

ZARPTA, separabat. Otfrid. II. 1, 41.

Tho er deta thaz sih zarpta,
ther himil sus io uuarpta.
Thaz fundament zi housse.

Cum faceret, ut se separent,
cœlum supra jaceret.
Fundamentum acervatim.

[Hi versus ita transferendi esse videntur:
Cum (Deus) faceret, ut se circumvolveret
Cœlum ita, & verteret
Fundamentum ad acervum.

Zarpta non denotat separet, sed circumvolvit, volutat. Patet id ex Otfrido. III. 7, 33. ubi legitur:

Thiu meinent uuio sih zerbit
iob thisu uuorolt uuerbit.

Hæc indicant, quomodo se volvit,
& hic mundus se vertit.

Eodem sensu in eodem capite ℣. 27. occurrit.

Thaz sih io umbi zirbit,
jo emmizigen uuerbit.

Quod se semper circumvolutat
& assidue vertit.

Scherz. Not. ad h. l.]

v. *Zerren.*

ZARTA, *zerspaltete*, Fr. de B. Hisp. ℣. 2748.

Dana zaren, destruere, Notk. Psalm. LXXIX. 13. *Ziu zare du do dana sine festi:* ut quid destruxisti maceriam ejus.

Zarta, scharta, charta, pactum, instrumentum.

Chezarter, pactum dotale, *Wehner.*

Zart Kartin. vid. *Garda.*

[ZARSNEVUA, brumosa aqua. Gloss. Monf. p. 400.

ZARSUAHCHANNE *sint*, scrutandi sunt. Kero. c. 55.

ZASAMANONNE, colligendas. id. c. 48.

Zasamane gaauchot, coaugmentari. Gl. Monf. p. 410.

Zasamane slok, tunditur. p. 410.

ZASCOT, rapuit. p. 347.]

ZA-

ZAT.

ZATEILE, distributio. Kero. c. 18. *zateilanne sint*, dividendi sunt. Id. c. 18. conf. *Zeteilit*.

Notker. Psal. CVI. 5. *In unmahta fore zadele*: in animæ deliquio præ fame.

[*Zadal*, esuriem. Gloss. Mons. p. 323.

Zadale, penuria. p. 321.

Zadales, inedia. p. 394. Hodienum in Suevia vox *Zadel* pro defectu usurpatur.

ZATUN, comas. p. 338.

ZAUARTRIPANNE, refutari. p. 409.]

ZAUMMUM, funibus. Kero. c. 22.

ZAUUUN, *zauueta*. Otfrid. V. 5, 9.

We'iz themo oub baz zauueta
ther thia jugund habeta.

Quorum ille etiam melius properabat
qui juventutem habebat.

[*Zauueti*, *Zauueta*, Otfrido est conveniebat, decebat. Versus igitur ita reddendi sunt:

Uti ei etiam optime conveniebat
qui juventutem habebat.

Scherz. in Not. ad Otfr. p. 28.]

Otfrid. II. 5, 24. *ni zauueta imo es nia uuiht*, non procedebat ei nihil quicquam.

[Scherzius in Notis vertit: Non conveniebat id ei, (non decebat id ipsum) ulla ratione.]

Otfrid. V. 13, 18.

Thes iu in uueidu zauueti.

Quod vobis ad pastionem (comestionem) conducat.

[Quod ipsis ad cibum conveniret. Scherz. in Not.]

vers. 24. *ni zauueta*, non succederet. vers. 27.

Thaz in thanne zauueti,
so so er in selbo zeliti.

Quod iis inde processurum
sicut ipse eis dixisset.

[Hinc *Gizauuamo*, apud Otfrid. I. 2, 55. quod Schilterus vertit *aptitudinem*. Sed Scherz. in Notis dicit, idem esse hanc vocem ac *convenienter*, *quantum convenit*, *quantum decet*.]

conf. *Zafethe*.

In den zawe trugelinen, in canalibus, C. Cant. 7, 5. Vœgelinus: *im gezaw*, *der rinnen oder röhren. Was das wortlein Gezaw heisse*, *wissen die fischer am besten*.

[*Sos zauurstantanne* vel *samaso kachuetan si*, subaudiatur. Gloss. Mons. p. 408.]

ZE, ad. In loco. Fr. de Bell. Hisp. ℣, 2609. *ze himele*, in cœlo.

[ZEARFELLAN. subruere. Gloss. Mons. p. 409.]

ZECHE, *ein geswornе zeche*. v. in voc. *Dinghof*. Rotul. Hasel.

Gezechen kan Got alle ding, Fr. de B. Hisp. 4033. conficere, *fügen*.

ZE ERCHENNENNE, recitanda, Kero. c. 13.

[ZEERIDA, pompæ. Gloss. Mons. p. 409.]

ZEERKEBANNE, reddenda. Kero. c. 39.

Fona rabboom ZEFARANTLIHHEEM, de rebus transitoriis. c. 2. conf. *Faran*.

ZEF.

ZEFARACHAUFANNE, venundandum. c. 57.

ZEFURANNE, gradiendi. c. 5.

ZEGANTEN, *Zegengen*, } vide *Gan*, *Genge*.

ZEHANTO, decimus. Kero. c. 7. *zehantum*. decimam. c. 48.

Zehaminga, Decani. c. 21. *Zehaningaro*, Decanos. c. 65.

fon Zehaningarum, à Decanis. c. 62.

Zehanzug, zweinzig. Dict. Flac. verius Decem. Vögelin.

Zehenmahl zehen. Cant. Cant. fin.

[*Zehanzugosto sibunto zehanto*. centesimus septimus decimus. Kero. c. 12.]

Zwiro zehanzug, viginti, bis denos. Otfr. II. 8, 65. [bis centum reddidit Schilter. in versione.]

Zehenzig tusend. Fragm. de Bell. Hisp. ℣. 1375. 3852. [Centum millia. Scherz. in Not. ad locum priorem.]

Zuirenzehenzog, ducenti. Willeram. C. Cant. 8, 12.

Zihenzug inti finfzug inti thriu, centum quinquaginta tribus. Tatian. 237, 3.

Zehanzo, centum. Isidor. c. 5, 6.

Zehinzegosten uuuochers, centesimi fructus. Notk. Psalm. LXIV. 12.

[*Zehenvalth*, decuplum. Gloss. Mons. p. 341.]

ZEHENTMANN. Cœnomanni. Vorburg. T. I. p. 44.

ZEICHAN, signum. Kero. c. 48. 58. *Zeichanes*, signi. c. 38. *erislin Zeichane*, primo signo. c. 48.

[*Zehhini*, signa. Gloss. Mons. p. 370.

Zeihhan, magnalia. p. 355.

Nalas volibiu zeihhan, virtutesque non quaslibet. p. 366.

Zeihhan, titulus. p. 394. titulos. p. 382. characterem. p. 370.]

Zeihan, signa. Otfrid. I. 17, 30. *Zeihan filu uuahi*, signa multa mirabilia.

Zeichan, symbolum militare, *das wort*, *die losung*, Fragm. de B. H. ℣. 2938. 4036.

Zeihnungu, typi. Otfrid. IV. 33, 75.

Wanta uns in zeihnungu
siu scoltun werdan kundu.

Nam nobis in typis
ista debebant fieri nota.

Zeichenscrifte, titulus inscriptionis. Notk. Psf. LVI. 1.

Bezeichen nemen, exemplum sumere. Hist. Lomb. in S. Athala. f. 103. b.

Forezeichen, titulus. Notk. Psalm. XX. 1.

Bezeichinlicho, mystice. Notker. Psalm. LIV. 16.

Zeidler, Zeidler-Gericht.

Rupertus Imp. an. 1403. Nurnb. ♂ ante Reminisc. confirmavit *den Zeidlern off dem Nurnberger Walde* privilegium Caroli IV. Imp. de Dat. Nurnb. 1350. ♂ *post nach Gotes*

tes heiligen Lichames tage: uber ire rechte die sie von langer ziit bishero gebabt haben von den Zeydelguten off dem obgen: walde by Nurnb. 1. das sie in allen stetten des Rom. Richs sollen zollfry sin. 2. kein recht zu halten dan fur iren Czeidelmeister zu Feucht. 3. Es sin auch ire rechte also das man alle Czeidelgut ziemern sal uff unserm und des Richs walde by Nurnb. und umb dasselbe ziemer sal man urlaub begeren und gewynnen umb den waltströmer und den vorstmeister, und die sollen es erlauben umbsust und yn welches furstmer hut das Czymmere gehauwen wirt, dem sal man davon geben zwen haller. &c. &c. Es sal auch off des obgen. Richswalde niemand kein pin haben wanne allein geerbt Czeidler ane der Stromer und der Forstmeister. Es ist auch recht das eine yglibe Czeidelmeistere der von des Richs gnaden zu Feucht sitzet, sal setzen und entsetzen alle zeidelgut, also das uns und dem Riche an sinen guten ycht abegee, und auch das, das Riche sine dinst off denselben guten finde. Es ist auch rechte welcher Czeidler willen zu faren hat von dem zeydelgute, derselbe sal geben dryzehen haller dem zeidelmeister, Und wer das ob der Czeidelmeister dieselben heller versluge, so mag der Czeidler von demselben gut faren ob er wil und dieselben haller legen off das ubertur yn dem hus do er ussfert, und sal darnach faren als ein gerechter. Und wer dan off das zeidelgut fert, der sal dem Zeidelmeister einen schilling haller der kurtzen geben, und daran sal er sich lassen gnugen. Es ist auch rechte ob der belehnte Zeydelmeister von uns und dem Riche das Zeidelgerichte nicht besitzen wil, das er einen andern Zeidelmeister an sin stat setzen sal nach der Czeidler rate und nach irem willen. Sie sin auch schuldig von iren geschriben erben uff den Zeidelguten und von allen iren vorgeschribenen rechten die sie von uns und dem R. Riche haben, zu dienen uns und dem Riche zwuschen den vier welden off gnade, und der dienst ist also, das sie dienen sollen mit sechs armbrusten und zu denselben armbrusten sal man yn geben Pfile was sie ire bedorffen. Es ist auch ir recht das man In sol von hoffe wegen geben und auch koste, und ob man des niten tete so sin sie ires dienstes ledig. Es sollen auch alle versagete pin uff unsern und des Richs walde geboren in desselben unsers Richs Pingarten. *Und wer ein pewten nyder hawt der ist schuldig den Czeidelmeister zehen Pfund haller und einen haller, und dem des die pewte gewesen ist auch zehen pfunt haller und einen haller. Und wer auch* einen gewyphelten *odir gemerckten paumе abehawet, der ist schuldig dem Zeidelm. ein* ℔ *haller, und dem des der pawm gewesen ist auch ein* ℔. *Es sollen auch die Zeidler zwüra in dem jare darumb* rugen *dem Czeidelmeister. Ist es aber das er yn des nit ussrichtet, so sollen sie es clagen unserm und des* Richs *Pfleger, und der sol es ussrichten und auch die pusse darumb nemen. Es ist auch recht off unserm und des Richs wade bi Nurnb und als verre der Pinkeisse gereichet das nyemand keinen swaren offhaben noch sich unterwinden sal dan ein geerbter Zeidler, Und sol auch yeder Zeidler von sinen guten geben sin bonickgelte uns und dem Riche als es von alter an uns herkomen ist, odir dem der es von uns und dem Riche inne hat. Die Zeidler sollen auch pfenden an huten und an falchen und an spurckeln umb ein pfunt Haller, und dieselben pfant sal man antwurten dem Stromer &c. Es ist auch ire rechte das der Czeidelmeister in unserm und des Richs dienste sol vorfaren, und sol in von hoffe ire kost werden, und dem Zeidelm. sin weispbennige, und was auch totslege in dem gerichte gescheen das gehort einem Landvogt an oder den der es von uns oder des R. wegen inne hat.*

ZEINDE, dentes. Rhythm. de S. Ann. ℣. 197.

[ZEINEM, pro *zu einem. Der wart zeinem steine.* Hertzog Heinrich von Bresla cit. Gold. ad Winsbek. Reinef. Vocab. Theot. MSC.]

ZEINTA, *zeichnet, zeiget.* Otfrid. II. 12, 104.

Joh thaz er tho meinta,
er scono imo iz gizeinta.
Et id quod ille quærebat,
eleganter illi significabat.

Docere. Otfrid. II. 14, 240.

Nu uns thiu fruma irreimta,
thaz er uns selbo zeinta.
Postquam nobis hoc bonum obtigit,
ut ipsemet nos doceat.

Bizeinot uuuntar, visum mirabile. Otfrid. V. 5, 28.

Id. V. 14, 1.

Thaz bizeinot mihil guat.
Hoc designat magnum bonum.

Conf. II. 19, 152. c. 12, 163. III. 12, 81. IV. 5, 40. c. 27, 37. c. 36, 34. V. 1, 53. & supra *Gizeino.*

Zeinti, duceret. Otfrid. III. 4, 42.

Odo er uuanta meinti
zi themo uuazere imo zeinti.
An forte mallet
ad aquam eum duceret.

[*Zeinti* non est duceret, sed indicaret, scil. medi-

ZEI.

medium eo perveniendi. Scherz. in Not. Mallem tamen Schiltero assentiri.]

Zeinot. Otfr. I. 17, 52.

Bithiu birun uuir nu geeinot,
er niuuan kuning zeinot.

Ideoque nunc statuimus,
honorem novo Regi exhibere.

[Quare sumus nos nunc consentientes, i. e.
unanimiter credimus, sentimus,
quod illa (stella) novum Regem significet.

Zeinot, non est infinitivi præsens, sed tertia persona singularis præsentis indicativi; nec *Zeinon* denotat exhibere, sed significare, indigitare. Hæc quidem Scherzius in Notis. Verum Otfridus omnino verba Magorum refert. *Venimus adorare eum*. è Matth. II. 2.]

Ih thih zeino. Ego te censeam. Otfrid. V. 8, 77.

Er zeinot, designat. Id. IV. 5, 41.

Untar erda zeinit, infra terram monstrat. Id. V. 1, 52.

Zeinna, *ceina*, corbis, cophinus. Goth. *Taingons*. Marc. VIII. 19. vid. *Ceina*.

[*Zeina*, calamos. Gloss. Monf. p. 321.

Zeinniun, calathi. p. 337.

Zeinnum, cartallo. p. 323.

Zeinnun, cartalum. p. 337. cartallo. p. 398.]

ZE INAN, ad ipsum. K.

ZE JUNGST, demum, tunc demum. Art. vett. Arg. §. 4.

ZEINERGNOTE, Freher. ad Willer. pag. 69. n. 30. *ze einer genodo*. MS. uno verbo, *Zeinergnote*, quod est, non tantum. *Gnoto*, vix, ægre. Notker. in Psalm. CXIX. *Nimis stat hier pro valde. Iz bezeichnet zwene sinna. Einer ist apud Græcos αἰὰν, daz chit, ze vilo: Anderer ist σφόδρα, daz chit, filo harto, unde gnoto*.

ZEIZ, charus. Otfrid. II. 19, 50.

Oba iu thio minna sint nu heiz,
zi then ir birut filu zeiz.

Si vobis amores sunt jam ardentes
erga hos quibus estis multum chari.

Zeizhafto, charus, benedictus. Otfrid. I. 5, 32. Angelus ad Mariam:

Allero uuibo
Got zeizafto.

Omnibus mulieribus
Deo carior.

[Codices Vatic. & Vindob. habent *zeizasto*. Scherz. in Not. qui *zeizasto* pro superlativo habet.]

Unbera kindo zeizeno. Sterilis liberis caris. Otfrid. I. 4, 18.

[Codex Vindob. habet *zeizero*, quod etiam probandum videtur. Gloss. Boxh. *Zeizzer*, tenellus. Vox hæc proprie itaque tenerum denotat, quia autem ea quæ tenera sunt, grata solent esse & accepta, hinc eadem sumitur pro eo, quod carum, dilectum, amœnum est. Scherz. Not. ad h. l.

ZEI.

Sun filu zeizan, filium multum carum. Otfrid. I. 4, 59. Conf. I. 8, 48. V. 20, 91.

Kinde zeizemo, filio dilecto. Otfrid. II. 2, 70.

Zeizo, dilectus. Id. II. 8, 30. conf. V. 20, 91.

Sun zeizan, filium dilectum. Id. I. 11, 61.

[*Zeizer*, tenellus. Gloss. Monf. p. 350.

Zeiziu, tenera. p. 323.

Zeizzo, tenere. p. 320.]

ZEKELECKANNE, reponenda. Kero. cap. 55.

ZEKERIHTANNE *sela*, regere animas. c. 2.

ZELCH, mensura agri, Celga. Du Fresn. Gl. C. V. supra Aker.

[ZELIDANTIU, transitoria. Gloss. Monf. p. 404.

ZELIRNENNE *anadeonoen*, meditationi inserviatur. Kero. c. 8.]

ZELL, cella monach. v. Du Fresn.

ZELLEN, *zalen*, referre, dicere. Otfrid. ad Lud. Germ. ℣. 7.

Thaz rihtit so ih thir zellu
Thiu sin giwalt ellu. i. e.

Hoc regit, quod ego tibi refero,
Hæc ejus potestas omne.

L. V. 15, 53. *Zeli mir*, dic mihi.

Referre, acceptum habere. Otfrid. V. 25, 52.

Gotes gift ist zellen.

Dei donum est referre.

[Pro *ist*, legendum *is*, & hic versus ita vertendus: Inter Dei dona referant. Scherz. in Not.]

Reputare, imputare. Otfr. II. 16, 69. [Supputare h. l. *zelen* notat, ut ipse Schilterus transtulit, ita enim Otfrid.

Uuio man si zelit thar.

Quemadmodum eos supputare velit.]

vid. *Gizal* & *Kezellen*.

Zel in thu ther boto bist: refer eis tu nuncius esto. Otfrid. V. 7, 125.

Petere. II. 9 139. [Interpretari h. l. *Zellen*, & quidem rectius ipse Schilterus in versione sua transtulit, hoc modo:

Fon Christus scalt thu iz zellen.
De Christo debes id interpretari.]

Inquirere. Otfrid. III. 16, 99.

Thiz ist, then sie zellent
ioh then sie slahan uuollent.

Hic est quem quærunt
& quem interficere volunt.

[Si *zellent* vertas per quærunt, textui quidem Scripturæ satisfit, sed non significationi verbi *zellen*, quod significat *dicere*, *narrare*, *indigitare*. Hinc sic reddo: Hic est ille, quem indigitant, sc. ut capiatur. Ita Scherz. in Not.]

In- vel *intzellen*, excusare. Otfr. V. 20, 222.

Sie uuollent sih intzellen.

Volentes se excusare.

Uuuuu 3 [Cod.

ZEL.

[Cod. Vindob. Vatic. & Flacii editio habent, *inzellen*. Redderem hunc verſum: *Volent* (audebunt) *ſe excuſare*. Scherz. in Not.

Zellan, texere. Gloſſ. Monſ. p. 364.

Zellimes, ducamus. p. 393.]

Zellando, argumentantur. Iſidor. c. 5, 5. Proprie, ratiocinantur. Quemadmodum enim latinis *ratio* & intellectum & computum notat, ita quoque Francos utrumque ſignificatum verbo *zellen* tribuiſſe, ex hoc loco patet. Hic utrumque ſenſum textus admittit. Palthenius Not. ad h. l. p. 408.]

ZELTER, tolutarius equus, aſturio, ambulator, gradarius, Gold. I. R. Alam. p. 126.

ZELTSCARA, acies. C. Cant. 6, 3. 9. pag. 117.

Zeltſcara, eſt caſtra metari, *Schaar in gezelten*, *Lager*. non acies in prælio.

[*Zeltchegil*, clavum. Gloſſ. Monſ. p. 324.

Zeltchegila, paxillos. p. 321. 322.

Zeltslegido, ſcenopegiæ. p. 362.

ZEMANUNGU, admonitionem. Kero. Prol. p. 16.]

ZEMO, ex *zi themo*; *Ni zémo*. Otfrid. V. 11, 9.

Zemo abande, veſperi. Otfrid. IV. 2, 13.

Zemo guate, ad bonum. Otfrid. V. 25, 121. conf. I. 9, 11. & 38.

ZENAHT *abandmuaſen*, ad ſeram cœnare. Kero. c. 41.

ZEN, Otfrid. V. 10, 3. *Thara zen iro ſelidon*: ad ipſorum hoſpitium.

Zenin, Otfrid. I. 18, 48. [legendum *Zen in beimon*, vel *zen inbeimon*. vide Scherzii Notas.]

ZENGEN, *zangen*, impetere, impetuoſe invadere. ASax. *tengan*.

Otfrid. I. 20, 20.

Thas uueinon was in lengi
Himilo gizengi.

Hic ploratus erat prolixus
cœlum impetens.

Idem IV. 26, 54.

Weinoton ſe lango
Himile gizango.

Plorarunt prolixe
cœlum impetentes.

It clamor cœlo: reſonat clamoribus æther. Fr. Jun. Gl. Goth. p. 425.

conf. ſupra *Gizengi*.

ZENO, provocabo. Notk. Cantic. Deuter. XXXII. 21.

ZEOHAN, nutriri. c. 64. *Zeobant*, nutriunt. c. 65. Kero.

Ziben, nutrire, educare, Willer. paſſ.

Tian, enutries, Gl. Lipſ.

Ziunga, indolis. Gl. vet.

Gezochelicbe, modeſte, Fragm. de Bell. Hiſp. Carol. M. ℣. 750.

[ZEPIVELHANNE, commodandum. Gloſſ. Monſ. p. 409.

ZEPISCAUUONNE, contemplandum. pag. 409.]

ZEP.

ZEPLEN, expoſtulare.

Jo. Königsp. f. 73. *Got wirt allein zeplen mit den böſen von den werken der barmberzigkeit.*

ZERBIT, v. *Zarpta.*

ZERDREGLEN, diſſipare. vid. *Dreglen.*

[ZERIST, initio. Gloſſ. Monſ. p. 365.

ZERISENTEEM, caducis. Kero. c. 2.

ZERIHTANNE, regendas. c. 2.]

ZERREN. *Zarta im thie bucbelen*, Fr. de B. H. 3114. 3092.

Tæran, *Totæran*, rumpere, ASax. *Gatairan*, *aiſtairan*, diſſolvere, diſcindere, *Gataura*, ſciſſura, Goth. à quibus differt. Alam. *Za trantis*, *zutrennt*, ſecus ac putat Fr. Jun. Gloſſ. Goth. p. 123.

ZERSBUBEN, verb. injur. Konigsh. p. 821.

ZESEWUN, *Zeſuin ſines vater*, dextra patris ſui, Symb. Ap. Alam. Rudolfus de Anſe, vetuſtus Bibliorum & metricus interpres, ſub Friderici II. ævo, de Aod ambidextro, à Frehero relatus:

Was ze ietwedere bant gelicb
Zeſvve, an kreften eben ricb.
Alſo das ze glicher not
Ietweder bant ſib zeſvve bot
Gelicb ze beiden ſiten.

[Otfrid. I. 4, 43. *zi thes altares zeſauui*, ad altaris dextram. V. 17, 12. *zeſua ora*, dextram aurem. V. 13, 26. *zi zeſua*, ad dextram. c. 18, 20. *zi ſin ſelbes zeſu er giſaz*, ad dextram ſuam collocabat. Notk. Pſalm. LXXVI. 16. *zeſiuuun ſune*, filium dextræ. Tatian. c. 2, 4. *In zeſo thes altares*, à dextris altaris. c. 28, 8. *zeſûwa bant*, dextra manus. Hæc vox inter plane deperdita linguæ Teutonicæ modernæ recte numeratur. Occurrit ea apud Willeram. in Cant. p. 25. (n. 13.) 147. (n. 62.) *ſin zeſeuua umbegripbed mib*: dextera ejus me amplectitur. Palth. Not. ad Tat. p. 281. Iſidor. c. 3, 3. *Dber zeruum ib chiſenc*, cujus dextram apprehendi. §. 6. *Sitzi azs zeruum balp miin*, ſede à dextris meis. c. 4. 5. *Miin zeruua*, dextra mea. Sed manifeſtum vitium eſſe ſcribentis, *r*, & *s*, permutantis, Palthenius ſtatuit in Not. ad Iſid. p. 400. In noſtra ſane editione hoc vitium non comparet ſed *zeſuua* &c. legitur.]

Zeſuuua, *teſeuua*, *teſewon*, *theſeuuu*, dextera, Gl. vett. Goth. *Taibswo*, dextera. Matth. 6, 3.

Zeſiver bant, Fr. de R. Hiſp. ℣. 1940. Pſal. 16, 8. pro quo ib. ℣. ult. *recbte bant.*

Siniſtra, *winſtra*, V. in W.

[ZESLIFANO, collapſæ. Gloſſ. Monſ. pag. 402.]

ZESINEHMO. vide *Nemen.*

ZESSA. | *Zeſſonto.* | *Zeſſenmacberin.* } vide *Ceſſa.*

[ZESTIFTANNE, tendere. Gloſſ. Monſ. p. 410.

ZESTOUPEN. vide *Stuppe.*

ZETA vide ſupra *Kamar.*

[Si ZETEILIT, dividebantur. Kero. c. 34. *Si ziteilit*, dividantur. c. 13, 18.

Zeteil-

ZET.

Zeteilmufti, participationem. c. 43. conf. *Ziteil.*

ZETITUN *thie esti*, absciderunt ramos. Otfr. IV. 5, 7.

[ZETRIPANEN, cassatum supervacuum. Gl. Monf. p. 378.]

ZEU, *zi thiu*, Otfrid. I. 22, 9. [*z'en*, non *zeu*, legitur hoc loco.]

Zeun, ad nullum, *ze dhein*, Notk. Psal. III. 6.

ZEUOREN *sam then wint*, dissipare, Carm. de B. Hisp. ℣. 1400.

[ZEURONO, *bove*, Fiscalia Gloss. Monf. p. 405.

ZEURRACHON, perstringenda. p. 411.]

ZEUUNSKE, adoptionis. Kero. c. 2.

Zewiske, Notk. Psalm. LXXXV. 11. adoptati. Id. Psalm. CV. 9. Et duxit eos in aquis multis [abyssis.] *Unde leita er sie also truccheno under zewisken dien heuigen uuazzeren.* [Hic mihi *zeuuisken* idem esse videtur quod hodiernum *zwischen.*]

ZI UUIU, ad quod. Kero.

Zi thiu, ad hoc. Otfrid. II 12, 125. IV. 7, 49. adeo, eo, ita. V. ult. 145.

Zi thiuizz, zi thiu iz, ad quid id, ut, Otfrid. III. 23, 111.

Zi thir, de te. Otfrid. III. 22, 22.

Zi Gote ginant, Dii sunt nominati, Otfr. III. 22, 101. instar Deorum, sic Otfr. IV. 13, 77. *zi speri*, instar hastæ, gladii. vide omnino supra *Sper.*

[*Zi chuoli*, ad auram. Gloss. Monf. p. 319.

Zi dennidanentigin, ad radices. p. 321.

Zi den bussin, ad femina. p. 321.

Zi vopanne, ad meditandum. p. 319.

Zi wize, ad diem. p. 351.

Zi ophani, ad liquidum. p. 332.

Zi pitrugidu, quare imposuisti nos? p. 319.

Zi vordorost, in principio. p. 319. 329.

Zi cenchanne, miscendam. p. 333.

Zi etilibbero wis, quoquo modo. p. 380.

Zi etalibbero wis, aliquatenus. p. 390.

Zi Jerusalem, Hierosolymam. Tat. c. 12, 2.

Zi, hodie *Zu*, nec ad locum, uti hic fit, sed in loco significantibus nominibus præponitur. Est & versu 3. *fuorum widar zi Jerusalem* regressi sunt in Jerusalem. Palthen. Not. ad Tat. pag. 322.

ZIACHARAGEN, fodere. Gloss. Monf. pag. 398.]

ZIBORIEN, ciboria. Konigshov. Chr. V. 202. v. Du Fresn. Gloss.

[ZIBOUA, comitatum. Gloss. Monf. pag. 376.]

ZIBRECHEN, vide *Brichen.*

[*Zi dero horschi*, compendium. Gloss. Monf. p. 336.

ZIDECH, *zeitig*, *Zidech ovaz*, maturus fructus. Willeram. Cant. Cant. p. 135. Reinef. Vocab. Theot. MSC. In nostra edit. est p. 58. & legitur *ziteges obaz.*

ZIDIHHEINIGERO, quoquomodo. Gl. Monf. p. 391.

ZIECHTHURN. vide *Balfred.*

ZIE.

ZIEGEL, later. Gloss. Monf. pag. 339.

Ziegal, laterem. p. 386.

Ziegala, lateres. p. 328.

Gieites ziegles, cocti lateres. p. 334.

Ziegalinero, lateritio. p. 338.

Zi wis zieglo, in typo laterum. p. 327.

ZI ENTE, occasum. p. 393.

ZIERI, compositio. pag. 359. cultu. pag. 380.

Zierida, insigne. p. 367. cultus. p. 368.

Zierido, compositione. p. 354.

Ginuoch ziero, satis decore. p. 399.

ZIERDOGI *epanoti*, ad solum duceret. p. 363. Conf. *Zioro.*

ZIFAREN, vide *Faran.*

ZIGAGANWURTI, in foribus. Gl. Monf. p. 342. in facie. p. 346. in medio. p. 333. ad medium. p. 386.]

ZIGAR. Goldastus in Ration. Constit. T. I. ad Pacem. Confluentanam. p. 22. ait: *Zigar, vetus Alamannorum nomen, notat variarum specierum compositionem.* Bonum factum fuisset, si adjecisset auctoritatem veterum. Interim deceptus hic Wehnerus *in O. Pr. h. v.* asserit hoc vocabulum in Constit. de Pace Confluentana usurpari pro *rerum proprietate seu propria re familiari & substantia.* id quod Goldastus non de voce Zigar prædicat, sed de vocabulo *Sicuuarintaes*, prout ipse legit. At lectio ista vitiosa utique est: atque ex emendatioribus Codicibus MSS. hodie legitur: *Sic guarnitus.* i. e. paratus ad militiam. V. suprà *Gar.*

ZIGEN, hirci. Otfrid. V. 20, 116.

Ziega, capella, *Ziegelin*, edulus, edus. Gloss. vet. Willeram. p. 14. [n. ed. 6. quæ habet *Zikkin.*]

ZIGIANC. Otfr. II. 8, 21. *Zergieng*, absumtum est.

[*Zigange*, atteratur. Gloss. Monf. p. 347.

ZIGILOCCHONNE, mulcendi. p. 387.

ZIGIMAHHUNNE, conficiendos. p. 320.

ZIGINAGANNE, corrodendam. p. 367.

ZIGIRRANNE, mutilanda. p. 381.

ZIGISAGANNE, volvenda. p. 383.

ZIGISEGANONNO, conficiendorum. pag. 378.

ZIGISIHHIRONNE, purgandum. p. 377.

ZIGISPRAHHANNE, promulgandum. pag. 377.

Nalas ZIGITATIGI *sprebbanto*, non præferendo. p. 383.

ZIGIUIRMONNE, consignandis. p. 378.

ZIGIVINZANNE, lacerandos. p. 392.

ZIGIUNNANNE, occupare. p. 361.

ZIGIVUIHANNE, dedicandum. p. 342.

ZIGIVURMMANNE, exercenda. p. 380.

ZIGRAUINUN, ad canos. p. 354.]

ZIHEN, profiteri, in bonam partem, Otfr. III. 20, 145.

Er ist, quad, Gotes boldo
thes zib' ub inan baldo.

Ipse

ZIH.

Ipſe eſt, dixit, Dei fidelis,
hunc profiteor ipſum audacter.

Hodiernum *Zeihen*, in malam, incuſare.

Ziben, reum facere, appellare. Art. vet. Argent. *Cibet in aber der richter. das er zu rechter cit nicht ſi vurkomen.* i. quod ſi judex appellaverit eum quod conſtituto tempore non venerit.

[*Zibent*, criminantur. Gloſſ. Monſ. pag. 324. 346.]

Irzibu, parco. Otfrid. I. 27, 100. *Verzeihe.* [Verba Otfridi ſunt:

Ther undono n'irzibu.
Undis non parco.

Mallem reddere: Aquas non ſubtraho, denego. Scherz. in Not. conf. ſupra lit. I.]

Ziben, ducere, educare, informare, v. *Zubti.* & *zeoben.* & *ziubit.*

Zuogezogena, Synagoga.

Ziben, rapere. Notk. Pſalm. LXVIII. 5. *Ih kalt, daz ih ne zubta:* quæ non rapui exſolvebam.

Ziben, decem. *Zibenzug*, decies dena, centum, Tatian. c. 212, 6. v. ſup. *Hunt.*

[*Zibanſeitigero*, decachordo. Gloſſ. Monſ. p. 349.]

ZI HIUN, Otfrid. I. 4, 5. v. *Hihun.*

ZI HUI, Otfrid. III. 13, 89. ubi vide notam.

ZIL, linea.

Oberzile, alphabetum. Chr. Konigsh. c. 1. §. 11. c. 2. §. 143.

[*Zila* vel *reiza*, linea. Gloſſ. Monſ. pag. 328.

Zilun, verſibus. p. 331.

Zilone, verſuum. p. 328.]

Toufes zil, Tyrol. p. 280.

[ZILEIPOVUESANTEMO, ſuperexiſtenti. Gloſſ. Monſ. p. 389. conf. ſupra *Zaleibu.*]

Zilon, *zilen*, intendere, obſervare, aggredi. Tatian. pr. 1. *Zilotun ordinon*, conati ſunt ordinare.

[Voce illa adhuc utimur Germani, proprie quidem de oculo jaculatoris ad feriendam metam (*das ziel*) directo atque compoſito. Improprie autem, à corpore ad animum translata locutione, *auf etwas zielen*, ſive *abzielen*, eſt, mentem ad aliquid advertere, aliquid ſibi pro fine & ſcopo laboris ſtatuere. Hinc apud Keronem *zilee*, ſtudeat. (c. 4. 64.) *cilen*, ſtudere. (c. 42.) Palthen. Not. ad h. l. p. 273.

Zile, nitatur. Gloſſ. Monſ. p. 403.

Zilet, nititur. p. 402.

Zazilen, odo *piginnan*, adnitendum. p. 404.

Zilenter, odo *piginnanter*, anniſus. pag. 403.]

Iro zilotun, intenti erant. Otfrid. II. 14, 21.

Wola zilotun, bene obſervarunt. Id. IV. 7, 149.

Zilothin, agedum. Id. III. 2, 37.

Giziloti, Otfrid. IV. 4, 11. c. 9, 7. c. 36, 33. III. 2, 37. II. 14, 27. IV. 14, 18. v. ſupra lit. G.

Morhov. de Ling. Germ. c. 2. p. 37.

ZIL.

[ZILOSIT *wirdis*, diſſolveris. Gl. Monſ. p. 337.

Ziloſit wirdit paldi, diſrumperetur Spiritus. p. 334. vide ſupra *Los.*]

ZIMANNE, Otfr. III. 13, 42. in homine, vel ad homines.

ZIMBER, materia. Ruodepert. Mag. S. Galli Epiſt. VII. Informis materia, *tàz chit, skiffeloſa zimber.*

[*Zimper*, materia. Gloſſ. Monſ. p. 379.

Zimprunga, materia. p. 410.]

Zimbirrono, ædificationum. Kero. c. 6. *fora zimberre*, pro ædificatione. c. 38.

Zimbroe, ædificet. c. 42. *dea zimberren*, qui ædificent. c. 38. Otfrid. II. 11, 74.

In themo zimboronne.
Dum ædificaretur.

Notker. Pſalm. CIII. 17. *In iro zimberonlichet.*

Getimbrit, ædificatur. *getimbretos*, fabricatus. Gl. Lipſ. ubi Somnerus: *Germanis Zimmer, i. e. tignum, lignum, voce autem Latino-barbara, meremium: de quo D. Watſius in Gloſſar. Formare, imò & ſtabilire, Sax. getrimman: à priori, noſtrum trim, E. G. trick und trim i. e. elegans & perpolitus, qualis qui ſub manibus barbitonſoris fuerit, cujus opificium nobis trimming dictum.*

Ubergezimmer. Jus Auguſtan. h. t. *Swenn Vogtding chumt ze dem Mayen und der Vogt gebütet abezebrechen übergezimmer oder graben ze raumen.*

ZIMIT, decet, convenit. Otfr. ad Ludov. R. ℣. 120. Willer. VII. 9.

Gatimia, convenit. Goth. Luc. V. 36.

Getiman, accidere, ASax. *Ungetima*, incommoda, adverſa.

Fr. Jun. Gloſſ. Goth. p. 124. hinc noſtrum *Ungethüm*, ſpectrum.

V. *Gizami. Bizam. So iz zam*, ut decebat. Otfr. IV. 11, 17. V. 6, 40. V. 7, 28. II. 2, 68.

Daz er theme wole gezeme, P. de B. Hiſp. ℣. 1241. quod ipſum deceret.

[ZIMONAM, abſorbuit. Gloſſ. Monſ. pag. 394.

ZIN, ſtannum. p. 323. 332.

Ziminaz, ſtannum. p. 345. leg. ſtanneum.

Zini uuihte, in lentem. p. 341.]

ZINNEN *einer burg.* J. F. Alem. cap. 145. 2. *Mauren.* Chron. Konigsh. c. V. 24. 71. 190. 195. Spen. Herald. P. I. p. 154. 146.

Umblauff, lorica. Gl. Du Freſn. *Bruſtwehr.* Pinna, pinnaculum. Du Freſn. Gl.

Zinne des tempels. Matth. IV. 5. *Thekki.* Tatian. c. 15, 4.

Pinnæ, muri ſumma, ab his quas inſigniti milites habere in galeis ſolent & in gladiatoribus Samnites. Varro de LL. Lib. IV. p. 34.

Certæ primæ ruricolis deſtinatæ. vid. Lehmann. Chron. Spir. Addit. nov.

Vegetius translatus L. IV. c. 8. *Die allergroſten ſteine in der geſtalt und ſwere, werden in die Zinnen gelegt, ſo ſie abgeworffen werden, erslagen ſie nit die feinde, ſonder auch ir machinamenta und gerüſte.*

[ZINGELTENNE, feriendum. Gloſſ. Monſ. p. 391.]

ZINS,

ZIN.

ZINS, *in Keiforos era*, tributum, census in honorem Cæsaris. Otfrid. IV. 20, 42. 44. Notk. Psalm. XLIX. *Zins*, vectigalia. *Zins keben. Zinseisca.* vide *Eiscoten*.
Hus und Zins. Konigshov. Chron. p. 820.
Zinsgiltin. vid. *Gelten*.
[*Zinsa*, vectigalia. Gloss. Mons. p. 328.
Zinso, vectigalium. p. 363.
Zinsman, vectigales. p. 334.
Zinsara, conditionarios. p. 381.
Zinsbafta, tributarias. p. 360.
ZINSAGANGE, defendendi. p. 367.]
ZINSERU, thuribulum. Otfrid. I. 4, 39.
[*Pi alten ZINTIN*, antiquitus. Gloss. Mons. pag. 332. forsan legendum *zitin*.
ZINTRINNANE, apostatare. p. 355.
ZIOPAROST, in capite. pag. 385. in caput. p. 397.
ZIPIDEPPANNE, sopiendos. p. 382.
ZIPISPRAHANNE, corrodendum. pag. 367.
ZIPIZELLANNE, referenda, p. 380. subrogandis. p. 381.]
ZIORO, decus. Otfrid. ad Ludov. R. ℣. 40. [*Zioro* hic non est substantivum, sed adverbium, unde recte vertit Stadenius decore. Scherz. Not. ad h. l. *Burg ziara*, civitas decora. Id. I. 21, 26. *filu zioro*, multum decore. ℣. 28.]
Ziari Kikarauui, cultu. Gl. vet.
Ziaro, decore. Otfrid. I. 2, 81.
Ziere, decora. Cant. Cant. 6, 3.
Unziero, indecore.
Ziro. Otfrid. I. 16, 10.

Thes liobes ziro gomman.
Dilecti eximii mariti.

[Legitur in h. l. *z'iro*, & in Codic. Vatic. distincte *zi iro*. Scherz. Not.]
I. 5, 29. *Magad zieri*, virgo eximia.
Zirgarten, Paradisus. Notk. Psalm. VI. 4.
Hals ziretbe, monile. Willeram. p. 15. n. 8. 127. [n. 53. quæ habet *halsziereda*.]
Wip kiziertaz, mulier compta. Gl. vett.
Wipkiziarida, muliebria. Gloss. vett. vide supra *Wib*.
conf. *Scioro* & *Zieri*.
[ZIQUENUN, mulieres. Gloss. Mons. p. 382.]
ZIR, pro *Zi ir*. *Zirsuabanne*, ad exquirendum. Otfrid. II. 4, 11.
Ziro, ad suam. Otfrid. II. 14, 43.
ZIRBEN *sih umbi*, circumvolvi. Otfrid. III. 7, 27. 33. vide *Zarpta*.
ZIRBELENZ, *thanazapff*, strobilus pini. Velser. Rer. Vindel. p. 71. sq. Conus.
[ZIRENNENTAZ, conflans. Gloss. Mons. p. 396.
Den uuinter ZIRLEITANNE, ad hyemandum. p. 396.
ZIRONIMIT, absorbuerit. p. 392.
ZIRPELAGANNE, commovendos. p. 380.
ZIRPIOTANNE, prorogandum. p. 382.
ZIRPIZANNE, occidendum. p. 352.
ZISAGO, satisfactionem. p. 386.

ZIS.

ZISAMANNE, in id ipsum. p. 373.
Zisamanagibephtidun, commissuras. p. 331.
Zisamana gibestit wirdit, conferetur. p. 346.
Zisamanebafta, commisit. p. 363.
Zisamanebaftun, commiserunt. p. 361.
Zisamane gestozent, conliserint. p. 355.
Zisamana gidruchit, configitur. p. 349.
Zisamanagileran uuirdis, non colligeris. p. 340.
Zisamanagislaganen, complosis. p. 323.
Zisamane sluob, comminuit. p. 361.
Zisamanagisliuot, complosi. p. 339.
Zisamana leccan, componere. p. 393.
Zisamane sliuzis, conseres. p. 351.
Zisamanepitaniu, collecta. p. 354.
Zisamanasnirfit, contrahet. p. 346.
ZISCENCHANNE, fundenda. p. 353.
ZISI, pensitationes. p. 331.]
ZISPERI, porro. Tatian. c. 62, 5. c. 63, 4. etiam. c. 63, 2. c. 67. 7. utique. c. 64, 6.
[ZISPILONTIU vel *lispentiu*, anhelantia. Gl. Mons. p. 341.
ZISPREITTA *ubarbubtige muote*, dispersit superbos mente. Tatian. cap. 4, 7. Compositum ex particula *zi*, quæ verbis præfixa divisionem atque immunitionem ejus, quod illa significant, denotat, quemadmodum id hodie fit in verbis quæ præfixum habent *zer*. e. g. *zerlegen*, *zerbrechen*, *zerbauen*, &c. & *spreitan* pandere, quod inferioris Germaniæ populi retinent in *spreden*, *utbspreden*. Ut adeo vis vocabuli Francici hæc sit, pandendo & tendendo aliquid rumpere & dilacerare. Id quod valde eleganter Deo hic tribuitur, qui ut superbo ingenio homines in infinitum spes suas extendant patitur, sed ipsa cogitationum vastitate inimica sibi consilia attenuat evanidaque reddit. Palthen. Not. ad Tat. p. 301.
Ther mit mir ni samont ther zispreibt, qui non congregat mecum spargit. Tat. c. 62, 7. Fallor aut legendum hic *zistreibit*, hodie *zerstreuet*, spargit. conf. tamen dicta ad v. *zispreitta*. (quæ modo allata sunt) Potest tamen etiam videri latere hic primitiva vox *spriu*, hodie *spreu*, palea, quæ cum facillime dispergatur, uti fieri solet, ipsi spargendi actui nomen dedit. Palthen. Not. ad h. l. p. 377.
ZISTIAZ, destruxit. Otfrid. II. 11, 100. IV. 19, 62. v. Scherz. notas.
ZISTETIGI *fastun*, sopita. Gl. Mons. p. 380.
ZISTORIDA, contritionem. p. 361.
Zistorid. evulsione. p. 337.
Zistorido, eversione. p. 343.
Zistoris vel *girris*, ventilabrum. p. 329.
Zistorro, ventilabro. p. 337.
Zistorres, destrues. p. 336.
Zistorten, exciderunt. p. 334.
Zistorti, vel *virluri*, disperderem. p. 335.
Zistorti, demolirer. p. 337.
Zistortiu, convulsa. p. 334. 336.
Zistortun, demoliti sunt. p. 337.
Zistorta, eradicavit. p. 361.
Zistorit werdamn, conterentur. p. 360.
Zistorram, opprimere. p. 363.

ZIS.

Zistorta, vel *wizinota*, demolitus est. p. 325.
Zistoranter, ventilantium. p. 334.
Zistorlibben, desolatoriis. p. 350.
ZISTRUDIDA *dhea burc*, destruxit urbem. Isidor. c. 5. 6. Simplex dialectus Anglo-Saxonica servavit *strudan*, spoliare, unde participium est *strudend*, direptor, itemque *strudere*, grassator, *strudunge*, rapina. Vid. Benson. Vocab. quæ omnia in captas urbes mire competunt. Palth. Not. ad h. l. p. 409.
ZISTUOUANNE conquerendum. p. 393.]
ZIT, tempus puerile, oppositum virili, *zu seinen dagen*, Otfrid. I. 20, 64.

Inthiu sin zit uuari
Er giscein thaz filu fram:
So er zi sinen dagon quam,
Tho goz er &c.
Quando suum tempus instaret,
Ostendit hoc multo amplius,
Cum ad suos veniret
Tunc fundet. —

Ziti, tempora Monarchiarum, Otfrid. I. 1, 49.
Niunhunt zito. Otfr. II. 4. 6. 900. horæ h. e. 40. dies & noctes.
Ziti, hora. *Sexta zit*, sexta hora. Otfrid. II. 14, 18. *Sibunta zit*, septima hora. Id. III. 2, 62.
[*In themo ziti thes roubennes*, hora incensi. Tat. c. 2. 3. *Fon theru ziti*, ex illa hora. Idem. cap. 206. 3.
Ea vox promiscue olim & pro tempore universim & pro certa illius parte, quam horæ spatium absolvit, accepta fuit, uti ex Kerone patet v. *tempus*, *tempore*, *hora vigiliarum*, *de sequentibus horis*. Conf. de AS. *tid* Somner. in Dict. Posterioris significatus infinita in sequentibus exempla occurrunt, in præsens solo priori utimur Germani, *die Zeit*, *de tit*, sed partem illam temporis, quæ diei vicesima quarta est, *die Stunde* dicimus, qua voce Veteres indefinitum temporis spatium, momento sæpe, seu, quod significatui vocis magis convenit, vestigio constans denotabant. Ker. *stuntbuuilu* momento & Tatian. c. 188. 6. *thrio stunt* ter. Ita non tempora tantum sed & temporum nomina mutari verum est. Palthen. Not. ad Tat. p. 281.]
Reliqua hæc significatio adhuc est in vulgari. *Welche Zeit ists?* i. e. quæ hora?
Zitgloke. Konigsh. c. 5. 29.
Sehs ziti, sex ætates mundi. Otfrid. I. 1, 98. II. 9. & 10. v. Hermann. Contract. Chron. pr. J. Feud. Alem. c. 5. Marian. Scot. p. 269. supra *Worolt*.
Vil gezeit, sæpius. Fr. de Bell. Hisp.
Zit ioh thiu regula, de Grammaticali tempore. Otfrid. I. 1, 83.
[*Vonna alten ziten*, ex antiquis. Gloss. Monf. p. 351.
Ilidu zit, festina tempus. p. 397.
In dero unvuerab paragiu ziti, intempesta. pag. 328.
Zitiger, serotinus. p. 351.
Zitpuoh, Chronicon, p. 325.

ZIT.

Zitrisahuse, statuarium. p. 345.
Zitfristigiu, v. *Frist.*]
ZIT, seider, Dict. Flac.
Vor ziten denotat tempus non adeo longum, sed biennale vel triennale. Rupertus Imp. in Diplomate quo ademit libertates Ecclesiæ S. Barthol. Francofurti: *Want wir vor zyten als wir zu Romischen Konige erwelet und gekronet worden &c. an.* 1402. *unsers richs in dem 3. jare.*
Zitenmeistaron, Magistratus. Gl. Vulcanii. p. 67. Temporarii scil.
[ZITEILE, sortito. Gl. Monf. p. 341.
Ziteilo, dispertio. p. 336.
Ziteilido, concisionis. p. 343.
Ziteilidu, scissura. p. 393.
Ziteilta, scidit. p. 330.
Ziteilti, concisione. p. 345.]
ZITERUN, cithara. Notk. Ps. XXXII. 2. Ps. XLII. 4.
[ZITRIPANA, exagitatæ. Gloss. Monf. pag. 369.]
ZIU, adhæc. Otfrid. I. 1, 113. III. 8, 89. V. 20, 156. *Ziu*, quare. Notk. Psalm. II. 1. Psalm. IX. 8.
[ZIVASSIU, ancipite. Gloss. Monf. pag. 350.]
ZIUG. vid. *Giziug*.
Ziugen, enutrire. Notk. Ps. LIV. 23.
ZIUHIT, ducit, format, instituit. Otfr. I. 1, 203. *Ziuhit er se reine*, format eos eleganter. Rhythm. de S. Ann. ỳ. 225. vide *Zihen*.
[*Ziuh*, lacta. Gloss. Monf. p. 356.
Zi urchundin ziuho, contestabor. p. 349. contestor. p. 366.
Zi urchundin ziohomm, contestamur. p. 359.
ZIVILI, satis. p. 336.
ZIUILOGAHIU, præpopera. p. 378. lege præpropera.
ZIUNZUHTI, indisciplina. p. 356.
ZIVOLATRIPONNE, peragendæ. pag. 376.
ZIUORDRONNE, adsequendi. p. 382.
ZIUORIT *wurtin*, dejicerentur. p. 364.
ZIUPILEGIMARTEN, insignem. p. 398.
ZIURO, secundo. p. 325.
ZIURRO, sabbathum. p. 331.
ZIUVRIPRINGANNE, ruminandum. pag. 353.
ZIUURIST, primæ. p. 379. apprime. pag. 398.
ZIUVRIZIGISE *zame*, profuturi. p. 380.
ZIUUUAGA, bilibris. p. 370.]
ZIWARU, vere, certe.
Ziuuare, certe. Otfrid. V. 23, 551.

Thia sconi ziuuare,
thia sihistu alla thare.
Pulchritudinem certe
conspicis omnem isthic.

Inde hodiernum *zwar*. conf. Otfr. IV. 7, 53. c. 6, 161. III. 1, 10.
[*Ziwaro*, Tatian. c. 177. 5. *Ziware*, c. 188. 4. vere. hodie *furwahr*,
Zi uuare sage, vere fatur. Gl. Monf. p. 341. Zi-

ZIW.

ZIUVECHANNE, excitandum. p. 359.
ZIUVEGANESTE, in via. p. 358.
ZIUVEIPO, feminabo. p. 345.
Zivueipit, ventilabit. p. 323.
Zivueipit, diverberat. p. 384.
Ziuveiptas, difperfus. p. 361.
ZIVUENTONNE, ventilandum. p. 336.
ZIVUERFES, diffipes. p. 336.
Zivuerfent, diffipant. p. 390.
Zivirvuerfanne, eradicanda. p. 376.
ZIVUISCANNE *vuerde*. conftare. p. 382.]
ZIUUIU, quousque. Otfrid. IV. 18, 5.
[ZIVUIZANNA *uuerde*, clarefcat. Gloff. Monf. p. 379.
Ziuvizanne uuard, pependit. p. 360.
ZIUUOR, defluxit. p. 361.]
ZO, ducebat, educabat. Rhythm. de S. Annon. ℣. 636.
Zob, ducebat, Otfrid. I. 8, 12.
[*Zob*, extenuavit. Gloff. Monf. p. 321.]
Zobenfun, convitii fpecies, V. fupr. Chriftenheit.
ZOBEL, pelles Sabellinæ, Sibellinæ, v. Du Fresn. ad Joinvill. P. 2. p. 137.
ZOCHEN, rapere. Notk. Pfal. LXXXVIII. 42. *Habent in ze zocchet alle afteruuege farante*, diripuerunt eum omnes tranfeuntes viam.
Zocchonne rapina, Notk. Pfalm. LXI. 11.
[ZOLLANTUOME: teloneo. Gl. Monf. p. 399.]
ZON, *Zaun*, fæpes, L. Longob. I. 25, 30. Du Fresn. Gl. Derzon.
Jus Auguftan. tit. *der einen bie vabet und in uzfüret*.
Swela Herr oder man in dirrftat das ift als die zeun ftant. &c. *Zeun*, *Zon*, *burgbanu*. V. in B.
[ZOPAROST, in caput. Gloff. Monf. p. 368.
ZOREN, *zeren*.
Ferzoren, abfumere, abolere, Notk. Pfalm. XLV. 4.
ZORFT, præclarum, Notk. Pfalm. XV. 6.
Zorftor, clarius. Notk. Pfalm. LXXX. 4.
Zorfterin, clariora Id. Pfalm. LXXXVII. 10.
Zorkolota, ægrotaret, Otfrid. III. 23, 50. de Lazaro:

So Druhtin tho giborta,
thaz er fo zorkolota.

Cum Dominus ergo audiffet
quod ifte fic ægrotaret.

[ZORN, incendium. Gloff. Monf. pag. 389.
Zornager, furibundus. pag. 329. turbulentus. p. 335.
Zornagor, ferventius. p. 386.
Zornmuote, turbore. p. 355.
ZOUPAR, divinationes. p. 374.
Zoupor, maleficia. p. 344.
Zouprari, ariolus. p. 332. 334.
Zouprarun, divinis. p. 333.
Zouprars, facrilegii. p. 378.
Zouprota, ariolatus eft. p. 330.]
Zoubirlifti. vide *Lift*.
ZOUGENZUHT, Edict. Taffilon. 11. §. 13.

ZOU.

teftium productio, *Zeugen-ziehen*. Vorburg. vol. 10. p. 35. habet *Zougenzunt*.
ZOUMI, à *ziemen*, fupr.
Widbarzuomi, abfurdum. Ifid. c. 3, 3. [Proprie contra decorum. *Zuomi* enim, uti me docuit CL. Stadenius, ejusdem eft originis cum noftro *ziemen*, *geziemen*, decere, quo ufus legitur Otfr. IV. XI. 97. & Willer. p. 137. Pertinet eodem Gothica vox *gatimid* convenit, quam vid. in Jun. atque Stiernhielm. Gloffar. & quæ ad Francicam noftram propius accedit, *fomi* honor, decus, exiftimatio, interprete Loccen. in Lexic. jur. Sueo-Goth. ut & Verel. in Indic. ad hiftor. Hervar. Palthen. Not. ad h. l. p. 401.]
ZU. Particula *zu* apud veteres fæpe omiffa, ut *Stifft Lindaw*. fæpe abundat: *Land zu Franken*, *zu Sachfen &c*. *Stat zu Lindaw*. Heider. de Diplom. Lindav. p. 787. Conring. de eod. p. 249. *Stat & Stette zu Strasburg*, fæpe occurrit in Jure Argentor.
ZUA, duæ. Otfrid. IV. 29, 114.
Zuaaubcbonte, adjungentes. Kero. c. 58.
Zuacbundit, annuntiabit. Id. c. 9.
Zuaerfultiu, adimpleta. c. 4.
Zuagifti, addictio, traditio, datio. Otfrid. V. 12, 109. 111.
Zuagimacbon, par turturum. Tatian. 7, 3.
Zuabelfantemu, adjuvante. Kero. c. 1.
Zuakanc, aditum. c. 20.
Zuakangen, accedant. c. 43. 63.
Zuakecbnufita, adlifit. Prol. p. 18.
Zua kereibban, attingere. c. 7.
Zuakefuahbit, acquirit. c. 31. acquiritur. c. 36.
Zuakihenkit, adfentiatur. c. 60.
Zuakipaubnit, adnuatur. Kero. [*Zakipaubnit*, habet nofter Kero. c. 58.]
Zuakitaniu, attributa. c. 1.
Zualeitit, adducit. Prol. p. 18.
Zualuuftrenteem, attonitis. Prol. p. 17.
Zuamanoot, ammonet. Prol. p. 17.
Zuamanomenes, admonemus. c. 2. *zuamanonte*, admonentes. c. 40.
Zuakimanonter, admonitus. c. 62. *zuamanungu*, admonitione. c. 2.
Zuanimis, adfumis. Prol. p. 16. c. 2. *Ir zuanamut*, adfumebatis. c. 27. *Zuanemante*, adfumentes. c. 65.
Zuaqbuuemente, advenientes. c. 4, 7.
Zuafikiambabtit, adminiftrantes. c. 53.
Zuafikekeban, addatur. c. 39.
Zuatue, adhibeat. Prol. p. 15. c. 28. *zuakitan*, adhibita. c. 1. *zuafiketan*, adhibeatur. c. 62. *zuasituenne*, adhibenda eft. c. 36.
In zuawurti, in futuro. c. 7. *zuawarta*, futurum, c. 2.
Zuafikiwartet, attendatur. c. 18.
ZUCHONTE, hæfitantes. Tatian. c. 158. 7. *zuucbotun*, dubitarunt. c. 241. 1. [Palthenius in priori loco *zuebonte* legit, & inde hæc annotat. Quemadmodum Latini dubitare à duo, & ambigere ab ambo, ita etiam à *zue* vel *zuei* Franci *zuebon*, à *tuua* vel *tuue* A-Saxones *tuueogan*, *tuuygan* dicunt. Germani nunc *zuueyen*, *fich zuueyen*

ZUC.

zuueyen dicunt de duobus aut pluribus, qui ante consenserant, in diversa tendentibus loquentes. Hæc ille in Not. ad Tat. pag. 386. Verum mihi lectio *zuchonte* omnino melior videtur, certe hodienum verbum *zuken*, pro hæsitare nonnunquam usurpatur.

After ZUEINTAGUN, post biduum. Gl. Monf. p. 398.

Vonna zuene, à duobus. p. 333.]

Zuero, bini. Tatian. c. 67, 1.

ZUELGON, rami. Tatian. c. 73, 2. [Germaniæ superioris incolæ nunc *zweigen*, inferioris *telgen* dicunt. Palthen. Not. ad h. l. p. 383.]

ZUFANGEN, vide *Fangan*.

[ZUGE, motu. Gloss. Monf. p. 327. ductu. p. 389.

ZUGILA, habenas. p. 329.]

ZUGUN, occupare, invadere, *beziehen, überziehen*. Otfrid. I. 1, 188. *thie sie zugun*, qui eos invasisset. [Scherzius quidem in notis *educavere* vertit; Verum Otfridus omnino id vult. *Es habe sie niemand in ihrem Land anzufallen oder zu überziehen das herz gehabt.*]

Id. II. 11, 11. *thaz sie zugun*, quod occupassent (templum.)

[ZUHANT, i. e. statim. Chronic. Merborti. Reinef. Vocab. Theot. MSC.

ZUHIL, vel *pant*, habenæ. Rhaban. Gloss.

„ *Zuhil*, *Zügel*, habena, est a *ziahan*, *ziehen*, „ quod est 1. trahere, V. Otfrid. I. 15, 24. n. „ 20. *cit.* 2. educare. Will. p. 35. Thiu duua thie „ thar nistelot in then Steynlocheron, ande in „ then heggeholeron, thiu mag genesan vore „ themo haueko, ande hiro iunga thar inne „ *ziben: Columba, quae nidum construit in cauernis petræ*, „ *& in cauernis sepium, ea poteſt seruari ab accipitre, & pul-* „ *los suos ibi* educare. 3. arguere. Otfr. IV. 21, 3. so „ thich ther liut *zihit: Vt homines te coar-* „ *guunt.* Luth. Ioh. VIII. 46. *welcher unter euch* „ *kann mich einer Sünde zeihen? Quis ex vobis ar-* „ *guet me de peccato?* V. n. 200. Pizogum, reti- „ naculis. Dieemann. Spec. Gloss. Lat. Theot. „ p. 125.

ZUHHUN, rugæ. Gloss. Monf. p. 347. rugam. p. 378.]

ZUHTI, Otfrid. K. 21, 65. *thia dagelichun zuhti*, quotidianum panem, Victum. Otfrid. II. 4, 96. disciplina. Otfrid. ad Salom. ℣. 43. V. ult. 236. IV. 11, 11. Rhythm. de S. Annon. §. 18. Otfrid. I. 8, 7.

Isac. Pontan. L. 6. Orig. Franc. c. 24. p. 587. perperam scribit *Zuthi*, recte tamen interpretatur, quotidianum panem. & subjicit: *Diodorus Siculus ZYTHUM Gallorum esse vocem agnovit.* V. supra *Cidi*.

[*Zuht*, eruditionem. Gloss. Monf. p. 350.

Zuhti, disciplinæ. p. 387. executione. pag. 380.

Zuhtigiu, fœtas. p. 335.]

Zuht, puer, infans. Otfrid. I. 9, 79. *Mit zuinerolo zuihte*, gemellis fœtibus, C. Cant. 4, 2. Willeram. p. 65. n. 26. quæ *zuineâro zuhte* habet.

Zuhtari, doctor, præceptor. Otfr. ad Salom. 55.

ZUH.

Zuhta, generatio, Otfrid. I. 3, 52. conf. *Zuhan*, & *ziben*.

Zuht und ere erbieten, Chr. Konigsh. c. 1, 65.

Manzuht, disciplina, ordo militaris, Fr. de B. H. ℣. 3205.

Unzuhte, Fragm. de B. H. ℣. 835. *ungezuhte*, id. 1190.

ZUI, ad quid, cur. Otfrid. III. 14, 59. I. 1, 113.

Zui, *zu we*, *warzu*, Dict. Flac. Otfr. V. 7, 37. c. 18, 7. I. 4, 143.

Zuiekkiu suert, ancipites. gladii vid. supra *Ekke*.

ZUIBAR, amphora. Gl. Vulcanii. p. 67. hod. *Zuber*. Tatian. c. 157, 2.

ZUIGHEN, silere, *suigen*. *Ich zuighe*, sileo, Symbolum Ducis Burgundiæ Joannis, v. Chifflet. Lilium Francic. c. 11.

[ZUIIARIGEMO, bimatu. Gl. Monf. p. 395.

Zuigivage, dipondio. p. 399.

ZUIMERILIHHA, bithalassum. p. 366.

ZUIRIUNT, carum. p. 364.

ZUIROGIZEHOTEMO *gota uueppe*, bis tincto cocco. p. 385.

Zuirogizehotas, bis tinctus. pag. 394. vide *Zwi*.]

ZUISGENE, inter se. Tatian. c. 6, 3.

ZUIUAL *duen*, dubium facere. Otfr. III. 26, 5. v. *Zw*.

ZUKKE *thar maz then kindon ir then hanton*, rapere cibum liberis de manibus. Otfrid. III. 10, 66.

Thie sih anazucchon, qui sibi arrogant, ad se trahunt. Willer. p. 12. [n. 6. quæ habet *die sie anazucchent*.]

Irzuchen, suffurari, Otfrid. IV. 36, 22.

Sich anazucchen, se erigere. Notk. Ps. XXI. 22.

ZULLEBRUDER, Beghardi, Monachi, Chr. Konigsh. c. 3, 94. supr. B.

[ZUME, *zu ihm*, ad se. Rhythm. de S. Ann. c. 15. Reinef. Vocab. Theot. MSC.]

ZUMFTI, conventu. Kero. cap. 20. Fr. Junius correptum putat ex *zuaummfti*, & refert ad Gothicum *Gacumtha*, conventus, *gaqiman*, convenire, Gloss. Goth. Gacumtha. & ad Tat. 189, 2.

Kezumft, Notker. Psalm. LXXXII. 6. conventio.

Zunft à *zemen*, ut *Numft* à *nemen*. *zunft*, ordo, lex, qua domantur homines. vel à *zimen*.

Officium dicitur & officiati *zunfftige*, Chart. Argent. 1240.

Mit grozen ungizumftin, Otfr. V. 23, 220. dissensionibus, Notk. Psalm. CVI. 24.

vid. supra *Gizumft*.

Zumüller, v. *Mule*.

ZUN, sepes.

Steinzun, maceria. Notker. Psal. CXLIII. 14.

ZUNGIN *sibenzig*, linguas septuaginta. R. de S. Annon. ℣. 164.

Zungun, lingua. Kero. c. 6. linguæ. c. eod. linguam. Prol. p. 17.

Zunkaler, linguosus. Kero. c. 7.

ZUNTRUN, fomitem. Kero. c. 43.

ZUO-

ZUO.

[ZUOCHUMFT, vel *zuofart.* aggressionem. Gloss. Mons. p. 413.

ZUODINESGITUOS, suberogaveris. pag. 399.]

ZUOGEN, palmites, vites. Notker. Psalm. LXXIX. 12.

[ZUOGAHAFTA, adplicavit. Gloss. Mons. p. 405.

ZUOGAMACHOT, delegato. p. 406.]

ZUOGEDÜNSENUN, vid. *Dinsen.*

[ZUOGIHALOTA, adsciverat. Gloss. Mons. p. 370.]

ZUOGIOUHHON, addere. Tatian. c. 38. 3. 7. [Proprie adaugere. Simplex est *auchen* augere ap. Keron. unde *auhhunga* augmentatio. Vid. omnino Jun. & Stiernhielm. in Glossar. Goth. v. *aukan.* Nondum vox illa Germanis periit, sed dicunt Pomerani orientales quanquam duriuscule *upöken* adimplere. Pertinere huc videtur quod est in Gloss. Lips. *geocodon* legendumque adeo pro *abdiderunt*, *addiderunt*, quod jam observavit in notis ad easdem Somnerus. Palthen. in h. l. p. 363.

ZUOGISCRIPAN, subjectum. Gloss. Mons. p. 362.

ZUOGITAN UUARD, appositus est. pag. 359.

Zuogiteta, apposuit. p. 362.

Zuogiteta sih, adhæsit. p. 397.

ZUOGIVAHET, arripite. p. 325.

ZUOGIUOCTUN, applicuerunt. p. 343.

ZUOGUN, spicæ. p. 345.]

ZUOHIDDUM, futurum. Isid. 5, 2. *Zuobaldun*, §. 3. & 6. vide *Halodan.*

[ZUOILLAN, adspirare. Gloss. Mons. pag. 378.

Zuoille, adspiret. p. 381.

Zuoiltin, irruerent. p. 398.

ZVOIRPIOTES, adcommodaveris. pag. 354.

ZVOLECCENT, applicant. p. 339. manciparunt. p. 358.]

ZVOLIHMACHON, affectare. Notk. Psal. CV. 39.

[ZVOLOSE, adtende. Gloss. Mons. pag. 397.

Zuolosam, attendamus. p. 337.

Zuolosantaz, intendens. p. 397.

Zuomi, vid. *Zoumi.*

ZVOMERCHENT, collimant. Gl. Mons. p. 378

ZVOMUOSE, pulmento. p. 338.

ZVONAHTA, applicuit. p. 361.

Zuonahtun, applicuerunt. p. 361.

ZVONVGAZ, vacantem. Tatian. c. 57. 7. Mendosam vocem Junius censet, legendumque adeo *muozugaz*, à verbo *muazon* s. *muazegon* vacare, teste eodem in not. ad Willer. p. 147. quorsum pertinet quod in Dict. Gassari est *muazi* vacatio, Germani nunc *müsse* dicunt, cui in Glossar. Boxhorn. opponitur *unmuazza* occupatio. Sed lectionem præsentem retinendam putat CL. Stadenius, originemque vocis petendam à *niugo*, quod Vlphilæ est novum, Vid. Jun. in Glossar. Goth. quasi *zuoniugas* renovatum dicas. Mihi *zuonugas* idem videtur quod *zuogimuagas*, de quo vid. supra dicta in *gimuago*, utunturque adhuc eo loquendi modo Germani *zur gnüge.* Vt adeo perinde sit sive plane locum vacare, sive satis loci pro redeunte superesse interpres Tatiani dicat. Palthen. Not. ad h. l. p. 375.

ZUO.

ZVOPITANEN, strictis. Gloss. Mons. pag. 346.

Zuopitot, compresserit. p. 351.

ZVOPREHTIN, admovissent. p. 363.

ZVOSPHANTENEMO, ingerente. pag. 341.

ZVOSCRIBENT, compingunt. p. 325.

ZVOSTEDITOMM, applicuimus. p. 366.

Zuosteditun, adplicuerunt. p. 396.

Zuotripan, impellere. p. 387.

ZVOVIRSIHT, respectus. p. 398.

ZVOVORVNT, subintroierunt. p. 369.]

ZVOWERT, venturus. Tatian. c. 64. 1. c. 173. 2.

[Francicam hanc vocem rectissime explicat A-Saxonica *touueard* vel *touuerd* apud Benson. in Vocab. & Anglicana *toward*, futurus, à *werdan* fieri. Eadem ratione Gothi dixere *anauuairtho*, quod futurum est, à *uuairthan* fieri. Vid. Jun. in utraque v. Dicerem *zuouuart* idem esse quod *zueruuartend* expectandum, si vox illa *uuarten* eo sensu Francis in usu fuisse demonstrari posset, cujus loco dixere *beidan.* Palthen. Not. ad Tat. p. 319.

ZVOZATROHTANE, super Dominum. Gl. Mons. p. 349.

ZVOZIMO, in eum, vel de eo. p. 365.

ZVOZIN, in cominus. p. 363.]

ZURFF, *Torff*, cespes. L. Alem. c. 84. Gl. Du Fresn. Turba.

[ZVRGANLIHIU, temporalis. Gloss. Mons. p. 387.]

ZVRGIFFT, deditio. K.

[ZVRLVSTAN, tædere. Gloss. Mons. pag. 329.

Zurlustliber, fastidiosis. p. 332.]

ZVRNEN, indignari, improbare. Otfrid. IV. 30, 11. crucem Christi prætereuntes:

Zurntun thia gimacha
sines selbes racha.
Blasphemarunt facta
& ipsius causam.

c. 35, 3. de Josepho Arimat.

Er theso dati zurnta,
so guat thegan scolta.
Is hoc facinus (crucifixionis Christi) indignatus
ut bonus famulus debebat.

Controvertere: Lib. Salic. Monast. Ebersheim. cap. Judic. Senatus: *Ist das des Abbetes Houegesinde gezurnent, darumbe en sollent si zi keiner notrede stan, wande in mines herren keuenaten.*

[*Harto sih zurnan*, graviter se ferre. Gloss. Mons. p. 364.

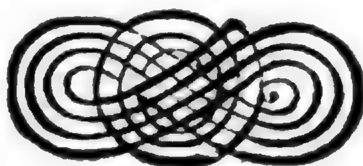
ZUR.

Zurnti, indignaretur. p. 363.
Zurnida, fervorem. p. 338. ignis. p. 351.
ZVRTRIUUUE, perfidus. v. *Driwon*.
ZVRVTI, Otfrid. III. 5, 32. leg. *Zurnti*.
ZVRWANENENTE, vide *Wanen*.
ZVRWARIDA, scandala. Kero. c. 62. 65. *durah zuruuaridono dorno*, propter scandalorum spinas. c. 13.
[*Zuruuare*, scandalizatus. Gloss. Monf. p. 413.
Zuruuari, suspiciones. p. 373.
ZURWERFES, repudii. p. 323.
ZVRVUUAN, suspicionem. p. 342.
ZUSCHIN, *inzuschin*, *zwischen*, inter. Reinef. Vocab. Theot. MSC.]
ZUTPHEN, Opid. Belgii. Compositum ex *zuyt*, australe & *Venen* palustria pascua, Vorburg. Vol. 3. p. 295.
ZUWIB, pellex, Konigsh. Chr. p. 395. med.
[ZUWIRFO. demolior. Gl. Monf. p. 339.]
ZUZSA, lena. Kero. c. 55.
ZWAGEN *das haupt*, lavare caput. vid. *Thwahan*. in D.
ZWANGSAL. vide *Salig*.
[*Fona ZUUEEM*, ex duobus. Isidor. c. 2, 3. *mit zuueem*, duabus. Id. c. 4, 7.]
Zweles herren, aliquot Dominos. P. de B. Hisp. ỳ. 1253. [*Zwelef Herren*. habet editum Fragm.
ZUUEIGA *jochi rindiro*, bigam boum. Gloss. Monf. p. 405.]
ZUUEIGIFANGER GI, bitunicatus incedat. Otfr. I. 24, 10. [*Ther zuei gifang eigi*, qui duas tunicas habet, ita in hoc Otfridi loco legitur.]
ZUUEIN.
Thiz selba uuas imo untar zuuein, id ipsi erat dubium. Otfrid. IV. 15, 50.
ZEWEIO, pro *zuueio*, his duobus. Notk. Psalm. LXXXV. 6.
[ZUEI, duo. Kero. c. 39. *Zuene*, duo, c. 13. 48. *zuo*, duo. c. 7. *zueio*, duorum. c. 58. *in zuo*, in duas. c. 13. *in zua*, idem. c. 18. *zuin tagun*, duobus diebus. c. 18.
Fona zueinzicostin, à vigesimo. c. 18.]
Zuuene ni gisuonta, *zweiung nit versünete*, litem non diremi. Confess. vet. ubi male Goldast. vertit *duos*, T. 2. P. 2. Rer. Alam. p. 135.
Speen, *irrung*, hodie quoque id dicimus.
ZUINELERO *zuibti*, gemellis. fœtibus. C. Cant. 4, 2. *zuinele kizze*, gemelli hinnuli, ib. 5.

ZWE.

[*Zue zuilene zikken* in nostra edit. legitur.]
Thie zuuelefe, Fragm. de B. Hisp. ỳ. 1499. passim. de Senatoribus. V. Comm. ad J. F. Alem.
[*Zuuelifto*, duodecimus. Kero. c. 7. *zuelijin*, duodecim. c. 10.]
ZUEYUET *sie*, inhibe eos, Willer. pag. 37. P. Merula *verdryvet sie*. supprimere. [n. ed. p. 17. *ze uuerfet sie*.]
ZWEYLAUF, bellum, seditio, *auflauf*. Pfalt. *Stammfolg*. p. 106.
ZWINCZERN, Stainhöw. fol. 24. *Sie sieben ouch mit iren zwinczern und unerbarn blicunden geberden, die Jüngling zu unerbarer raiczender begirlikait*.
[*Zwingher*. *Ein Zwingherr nimbt die pusse aufn lande*. Sigism. Imp. in Reform. c. 8. p. 2. ap. Gold. Reinef. Vocab. Theot. MSC.]
ZWIRLEN. Steinh. f. 113. b. *und kund iren augen kunstlichen zwirlend erzögen*. de Cleopatra.
ZWIROR, denuo. Kero. c. 2.
[*Zuuiro gizehbotaz gota uueppi*, coccum bis tinctum. Gloss. Monf. p. 325.
ZWISKE, bini. Kero. c. 1. *Thera zuisgun giburti*, secundæ generationis, regenerationis, Otfrid. II. 12, 80.
[ZUUIFALDA *lera*, duplici doctrina. Kero. c. 2.
Ano ZUUIVAL, pro certo. c. 2. *ano zuuifal*, sine dubio. c. 2. 3.
Zuuiualunga, dubitatione. c. 19.
Nist nob einik zuival, haud dubium. Gl. Monf. p. 408.
Zuviulos, ambigis. p. 383.
Buuzssan einiga zuuivum, sine dubio. Isidor. c. 5. §. 6.]
Zuuiualta. Otfr. Præf. ad Salom. Episc. ỳ. 7. *In houbit sinaz zuuiualta*, caput suum bifidum.
Zuuiuolo, Otfr. IV. 29, 106. *Ni zuiuolo thu thes*, ne tu dubites de hoc.
Zuifel, Epist. R. Samuel. c. 3, 1.
Zwifelike vebten, dubie, an desperate, pugnare. Fr. de B. Hisp. ỳ. 2776.
IMMEZUUITEMO, in vasta solitudine, Nork Cant. Deut. XXXII. 10.
ZYMIS, *Inzymis*, *zymisfibt*, L. Sal. t. 2. seqq. de animalibus, anniculis, binis, *die schon ziemlich erwachsen*.
Zymis pedero malia, t. 3. §. 2. v. *Mihi*.

SOLI DEO GLORIA.

GLOS-

GLOSSÆ FRANCICÆ,
A
M. Z. BOXHORNIO
Histor. Univers. p. 451. seq. edit. Lugdun.
Editæ,
Francico-Latinæ, è Latino-Francis factæ,
ac in ordinem Alphabeticum redactæ.

A.

LEidliben ababon, averfor, abominor.
Abulgbigber, furiofus.
Acbarla, agellus.
Aftercanc, feceffus.
Agritioni, *urcbnoti*, anedo.
Abngo, aculeus.
Akaleizas, folers.
Akaleizo, fagaciter.
Akaleizzi, inftantia.
Allibbo, univerfaliter.
Alter, defectus.
Altiu, vetula.
Altiu, anus.
Ambachtun, exactoribus.
Ana, fine.
Anakiimpbot wort, infitum verbum.
Anakilines, imitaris.
Anapetari, ariolus, qui aras colit.
Anapleften, ingruere.
Anapoz, incus.
Anafpurnes, offenfionis.
Anaftantando, conftanter.
Anaftantida, conftantia.
Anawerfant, incutiunt.
Anazentemu, inftigante.
Ango, ancularis.
Antfriftungo, editiones.
Mariu antfriftunga, Vulgata editio.
Antlutte, vultus.
Apunftonte, invidentes.
Ardwingu, exigo.
Arfuarret, afportate.
Arhaugbit ift, promulgatur, oftenditur.
Arlaftiu, extincta.
Arslagban werde, necetur.
Arsmaent, vilefcant.
Arfpriuzit, fulta.
Arftabeton, obriguerunt.
Arfuabit wirdit, examinatur.
Arfuabnifft, experimentum.
Artarum, cultoribus.
Artuolan, faucium.
Artuolmer, marcidus.
Arwafta, depopulati.

A. B. C.

Afuinga, quifquiliæ.
Ateilo, exfors.
Fnaftot, atnizit, anelat.
Daz wiza in demu augin, albugo.
Augozorabtan, evidens.
Rinnantiu augun, fuffufio oculorum.
Awerf, abortivum.
Awifiloser, amens.

B.

Bruah bab, balteum.
Indi bab, poft tergum.
Baldlibbo, confidenter.
Bezzirunga, ædificatio.
Bidherbiwefan, expediri.
Bitrauc, fefellit.
Bruab bab, balteum.
Brun, furvus.
Fin bun piga, acervos.
Buttilaniur, pincerna.

C.

Cabun, extimplo.
Cakruazte, concitati.
Caritte minemu, equitatui meo.
Carrub, cartellum.
Caufar, inftitor.
Cauffcalc, inquilinus.
Cawabfenen, adulti.
Ceina, caniftra.
Cbai, fubitacio.
Selppaum, *cbandalftap*, aftile.
Cbelibba, crateres.
Cberren, garrire.
Cbilburra, agna.
Cbind, foboles.
Cbiziellin, gemelli.
Cboles, fuligo.
Cbrefti, vires.
Obfo, *inti cbua*, bos.
Effeli cbuldine, mala aurea.
Cbwemaner, advena.
Cifamane gbislaganem, complofis.
Clawida, folertia.
Clizzanti, emicans.
Cobbar, pharetræ.
Comono, procerum.
Wizes cota wabbes, biffina.

C. D. E.

Crigakarbono, acervus manipulorum.
Criumi, effera, fæva.
Crimmirun, ferociora.
Crunti, cerula.
Cuat indi beilar, opima.
Cuffi, adluvio.

D.

Dana welzes, avelles.
Daz wiza in demu augin, albugo.
Denne fib karatiza, cum parturiret.
Dhanan firtreip, abigebat, expellebat.
Dheganom, milites.
Fior fioringom dheganom, quater quaternionibus militum.
Far dhewi, degere.
Dhicbo, denfus.
Dhincman, concionator.
Dhorn, ftirpex.
Stecko dhorn, fudes.
Dhridhilli, trifteca, tricamerata.
Dhriiariga, trimam, triennem.
Dhurub fartblib, extricabilis.
Difc, ferculum.
Duanc, artavit.
Dinnme, canis caput.

E.

Effeli cbuldine, mala aurea.
Ebaltic, legitimum.
Eidangbelt, facrilegium.
Einiger, quifpiam.
Ekislcbortun, deterrimum.
Eliporo, alienigena.
Ellinod, agon.
Emmazzigo, juge.
Endi in ni weis wanne, & quondam.
Enftio, benignum.
Enthellan, difcrepare, diffonare.
Erdo mer, quin, magis, potius.
Erhabam, extollentia.
Efilincbilin, afellus.
Euua, fcita.

Euua,

E. F.

Euua, secta.
Ewa, *wizzod*, jus.

F.

Facolono, tedæ.
Fadh, trames.
Hof, *falanza*, *for zib*, aula.
Fant, arrabon, pignus.
Far dhewi, degere.
Far keltant, rependere.
Farlazaniu, manus remissa.
Farlonimissa, dispendia.
Farmana, aspernatio, contemptus.
Farmeid, dissimulavi.
Färmizzit, carebit.
Farmullen, conplodere.
Far ne manter, capar.
Farswolgh werde, absorbeatur.
Farva, color.
Farwahzari, anathema, perditio.
Fastlibbo, solide.
Hob fater, pater excelsus. (Abraham.)
Salp faz, alabastrum.
Fechtant, dimicant.
Fedacha, alas.
Feldtenni, area.
Feri scaz, naulum.
Fiantscaffon, inimicare.
Fieta, exosi.
Fin hun piga, acervos.
Findo, repertor.
Fingiri bringa, anulos.
Fior fioringom dheganom, quater quaternionibus militum.
Firdhulta, pertulit.
Smal firibi, vulgus.
Firina, scelus.
Dhanan firtreip, abigebat, expellebat.
Firu icikem, de curiosis.
Fizüser, astutus.
Flazza, palma.
Flearl, adolator.
Fleaz, evitatum.
Flehan, blandiciæ.
Flizzan, agonizare.
Fluat, cataclymus.
Fnastot, *atnizit*, anelat.
Fogalari, auceps.
Fogalfengida, aucupium.
Fogalrafton, auguriari.
Folch, caterva.
Folches, agminis.
Fona ghiwaridu, de industria.
Hof, *falanza*, *for zib*, aula.
Fora-baro, preco.
Forahercida, præcordia.
Forakango, prævius.
Foralidon, antecessores.
Foraipracha, proëmium.
Forazeichan, monstrum.

F. G.

Forn, olim.
Forskalmer, curiosus.
Forskili, curiositas.
Fragen, cunctari.
Rat fragon, consulere.
Frambaren, magnates.
Frambariro, eminentior.
Fravaler, procax.
Frawaz, anathema.
Frechi, avaritia.
Freidaken, apostaticum.
Freiden, apostatare.
Freisa, exitium, suspendium.
Fremider, extraneus.
Frostage, algentes.
Fruanta, annona.
Frumit, exaggerat.
Fubti, madidi.
Funtarizzuadzca, adinventiones.
Furi nibuwight baben, parvi pendere.
Furiburt, abstinentia, continentia.
Füribtet, reverimini.
Furistun, proceres.

G.

Gabotagoter, locupletatus.
Gabun, fortuitu, casu.
Gamarde, famosi, fama nominati.
Ganozom, sodales.
Garawo, pene.
Uünni garto, paradisus.
Gaskaft, condicio.
Gawases, gnarus.
Gawegun, conpingere.
Gawisso, porro, videlicet, dumtaxat, saltim.
Gawistemu, arcessito.
Ghibulabtiger, ferus, iracundus.
Ghisuagbrobu, copulæ, conjunctioni.
Ghisuorlibbor, inpensius.
Ghibusotin, coacervassent.
Ghimarcota, decrevit.
Ghinotit, impulerit.
Ghisamanunga, cœtus.
Cisamane ghislaganem, complosis.
Ghislibtem, levigatis, limpidatis.
Ghiwabsanan, adultum.
Fona ghiwaridu, de industria.
Ghiziuch, supellex.
Luft givennit fubt, aër corruptus.
Glizantiu, nitidus.
Glizzinontemu, umbrante.
Plasantemu gote, flante Deo.
Gotekelt, cerimonia.
Grap, bustum.
Grüan, vireta.

G. H. I.

Gruanti, virens.
Pleb guldbiniu, bracteas, laminas aureas.

H.

Furi nibuwight baben, parvi pendere.
Habui, aversio, versutia.
Habunga, detentio.
Luzzil babtontes, parvi pendens.
Halbaz, sata, nomen mensuræ.
Haldentes, vergentes.
Haldo, preceps.
Halme, culmen.
Halspauch, torques.
Harm, calumnia.
Fora-baro, preco.
Harz, bitumen, picula, resina.
Hatünga, insectatio.
Healtidu, religio.
Healtiger, religiosus.
Heftant, nectunt.
Cüat indi beilar, opima.
Heili, salus.
Helabun, tragelafus.
Helfa, amminiculum.
Ent bellan, discrepare, dissonare.
Hellemes, detegimus.
Helm, galea.
Herron, populor, prædor.
Hertom, vicibus.
Hileibi, matrimonium.
Hili, studeat.
Suamti lod bimeles, vertigo poli.
Himila, laquearia.
Himilrinnun, cataracta cœli.
Hinafare, abeam.
Hirmti, subsisterem.
Hirti, opilio.
Hof, *falanza*, *for zib*, aula.
Hob fater, pater excelsus. (Abraham.)
Hobem, excellentes.
Hol, antrum, spelunca.
Holzmeistres, abietarii.
Hornaz, crabrones.
Hornstebbal, cornupeta.
Hringa, fibula.
Fingiri bringa, anulos.
Huarari, libidus. (forte libidinosus.)
Huarbus, prostibulum.
Huat, mitra, pileus.
Huffo, acervus.
Hüffon, acervatim.
Huffun, aggeres, acervi.
Hufun, aggeres.
Huldi, placorem.
Huskisuaso, domesticus.
Husom, ædes.

I.

Jarkawanta, anniversaria.

Firs

I. K.

Firu icikem, de curiosis.
Endi in ni weis wanne, & quondam.
Inchimna, nitimini.
Das wiza in demu augin, albugo.
Indi bah, post tergum.
Ciat indi beilar, opima.
Infragunga, cuntatio.
Ingan, penetrare.
Inin, in.
In kevaldane, inpliciti.
Inkisezzidu, institutione.
Inniladri, intestina.
Intfaldemes, explicamus.
Obso, *inti chua*, bos.
Intpauchanno, abnuo.
Iro, sua.
Irrer, lascivus.
Irstiussip wirdu, orbabor.
Irauigon, excerpere.
Arbaugbit ist, promulgatur, ostenditur.
Zaleibu ist, reliquum est.
Jugirum tiskun, alumni.
Jugund, pubertas.

K.

Kaflibtis, conseris.
Kabalota, adeptus est.
Kabaloton, adepti sunt.
Kalibem, parilis.
Kaluppas, toxica.
Kaoparet, delata.
Denne sib karatiza, cum parturiret.
Kareleszibfas, acetabula, quia acetum fert.
Katroc, fantasia.
Kaumiinna, animum advertit.
Far Keltant, rependere.
Kepa, munia.
Kerno, ultro.
Keroc, autor.
In Kevaldane, inpliciti.
Kezeli, cacabus.
Kichenet, consparsio.
Kichizilot, titillata.
Kichmusit wirtun, conlidebantur.
Kichoser, sermocinationis.
Kichristo, arripuit.
Kidbult, tolerantia.
Kidikita, impetravit.
Kienteot, explicita.
Kifrebtotin, mererentur.
Kifualazzit, attrectaverit.
Kilenkida, adfinitas.
Kilimstib, conpetens.
Kilonont, remunerant.
Kimachida, contubernium.
Kimacho tiwesan, aptari.
Kimachot, concinnatis.
Kimachota, exercuit.
Kimab, aptum.

K. L.

Zua kimab wirdit, copulavit.
Kimabbida, copula.
Kimabbidom, connubia.
Kimastiu, altilia, dicta quasi altilia, quia aluntur.
Kimazzun, convivæ.
Kimerrit, in ritum.
Kimjecta, conduxit.
Kimisclo, confuse.
Kimpitota, inseruit.
Kinemes, auferas.
Kiotakota, prediti.
Kipauchonno, adnuo.
Kipibeizzontemu, conjurante.
Kiprantem, exustis.
Kiprütta, stupravit.
Kipurgen, accidere.
Kipuri, fortuitu.
Kiridiner, cervicatus.
Kirilicho, avide.
Kirortomes, adtigimus.
Kisalota, decoloravit.
Kisanta, distinavit.
Kiscrip, summa.
Kistegit, adstructum.
Kisode, coctione.
Kispensti, sollicitationes.
Kispracbisto, disertissimus.
Kistabeton, stipebant.
Kistaton, collocare.
Kitiki, aviditas.
Kitroc, fictio.
Kiunfrewita, *kizigusta*, angebat.
Kivolaban, consitæ.
Kiwarlichor, impensius.
Kiwate, vestis.
Kiwicki, bivium.
Kiwizinotenu, multato.
Kiwiintoter, saucius.
Kizaltenu, degesto.
Kiziartaz, compta.
Kiunfrewita, *kizigusta*, angebat.
Kotekelt, ceremonia.
Krisit, serpit.

L.

Laffu, lambo.
Lakaridum, cunabula.
Lamer, paralyticus.
Land, alea, chloso.
Lavespiantaz, flammivoma.
Laumedeli, fulmen.
Na leban, fenore.
Leidlichent, detestabuntur.
Leidlib, execrabilis.
Leidliben ababon, aversor, abominor.
Leidrissaidola, abominationes.
Leidsami, exsecratio.
Leippizzo, buccella.
Leito, exequiæ.
Leobtstern, lucanus.
Leotanter, pullulans.

L. M.

Leozzan, augurari.
Lera, dogma.
Libiu, mulier gratiosa.
Libnara, stipendia.
Muas, *lipnara*, alimonia.
Za lirnenne, ad meditandum.
List, argumentum.
Listfanc, argumentum.
Listi, pericia.
Littarnissa, sinceritas.
Lop, *liummunt*, favor.
Loazzit, flavescit.
Locka, cincinni.
Summti lod himeles, vertigo poli.
Lop, *liummunt*, favor.
Luantenu, rudenti.
Luft, aër.
Luft givennit fubt, aër corruptus.
Lufte, libeat.
Lustrentem, attonitus.
Luzzenter, latens.
Luzzil babtontes, parvi pendens.
Luzzilem, paulatim.

M.

Machont, machinantur.
Mariu antfristiinga, vulgata editio.
Ni martin, ne impedirent.
Meata, xenia.
Meghinigo, valenter.
Melda, delatura.
Mendi, tripudium.
Menichun, armilla.
Menni, murenulæ.
Mer woltis, maluisses.
Erdo mer, quin, magis, potius.
Mezastota, temperavit.
Mibbillihan, inlustrem, magnificum.
Caritte minemil, equitatui meo.
Paucha misson, nutus.
Mit, cum.
Mitumer, vitavimus.
Mol, stilio.
Morna, mesticia.
Muas, *lipnara*, alimonia.
Muatiki, animositas.

N.

Na leban, fenore.
Nabram, bubo.
Narrabeit, vesania.
Narriin, vecors.
Nedinaltre, nequaquam.
Nefkiri, avaritia.
Neibbenter, libans.
Neibbit, immolat.
Neibunga, libatio.
Neiseli, adflictio.
Nilti nenin, cognomento.

N. O. P.

Nerita, aluit.
Ni martin, ne impedirent.
Endi in ni weis wanne, & quondam.
Nibultontun kileton, caligaverunt.
Niga, non.
Furi nibuwight haben, parvi pendere.
Nilti nenin, cognomento.
Nimacboes, ne moliaris.
Niuwiu, rude.
Niiz, utere.
Nordbalba, aquilonum, septentrionum.
Not, vis.
Notnemin, violenti.
Notsuana, animadversio.
Notta, urguebat.
Notwercb, angaria.
Nuftum, ansulas.

O.

Chso, *inti chua*, bos.
Cheim, avunculus.
Cpanontegimu, supremi.
Orkiruno, al. ila, auricularius.
Otmali, opes.

P.

Paga, lis.
Parrentlicbo, rigide.
Pasa, amita.
Paucba misson, nutus.
Paucbanlib, typicum.
Paim, capparis.
Pfantun, pignora.
P willin, pro voto.
Pifanc, septum.
Pifmganer, amictus.
Pifelaban, creditum.
Fin bun piga, acervos.
Pigozda, nitebatur.
Pabaiyot, vallatum.
Pibeiz, conjuratio.
Pikinuac, conrodit.
Pillod, rictus.
Wanant pim, ratus sum.
Pimidit, evitet.
Pischrenger, versutus.
Pisniz, contagia.
Pittar, acerbus.
Pittaro, acriter.
Pittarost, acerrime.
Pitusner, consternatus.
Piwuriter werder, arcearis.
Leip pizzo, buccella.
Plasantemu gote, flante Deo.
Plaviuw, hyacinthinus.
Plawaz, cerulum.
Pleckazzan, micare.
Pleb guldbiniu, bracteas, laminas aureas.
Pleizza, livor.

P. Q. R. S.

Podiiun, carinæ.
Port pleb, bracteas.
Pottin, veredarii.
Pramiin, vepres.
Prato, assatura.
Prittila, habena.
Prunno, latex.
Prustroch, protorax.
Prustweri, propugnacula.
Prutbetti, torus.
Puac, armus.
Purdiloteres, fascinatio.
Purst, seta.

Q.

Samam qbuit, condictum.
Widar quidit, redarguit.

R.

Rader, citatus.
Radestacbo, sudes.
Rammalond, coitus.
Ratfraganon, consulere.
Rat fragon, consulere.
Ratissa, problema.
Ratisso, ænigmata.
Reisan, nodos.
Reitweko, auriga.
Sweiga, *rindstal*, armentum.
Ringa, anos.
Rinnantiu augun, suffusio oculorum.
Ritta, culmus.
Roamilin, arrogantia.
Ruafti, querolas.
Ruamili, arrogans.
Rubas, hirtum, hirsutum.
Ruber, hispidus.
Rumor, comminus.
Runentemu, musanti.
Ruzit scberot, stertit.

S.

Saccari, rogus, ignis.
Sagiin, assertiones.
Salp faz, alabastrum.
Sanam qbuit, condictum.
Samfti, facultatem.
Sar, protinus.
Saiimma, sarcinnulæ.
Scaiiinga, contemplatio.
Feri scaz, naulum.
Scaz seckil, marsupium.
Sceft, astile.
Scbadoet, fraudatus.
Ruzit scberot, stertit.
Selppaum, *chandalstap*, astile.
Selpzuzzun, arbitris, judicibus.
Serfisot, sevit.
Seta, purst.
Sibiinstirri, hiades.
Sigbinumfti, vexilla.

S.

Denne sib karatiza, cum parturiret.
Sinan, ejus.
Sipper, adfinis.
Sippukilengidu, adfinitate.
Sitilicbem, moralibus.
Skeitunga, discidium.
Skelta, infamatio.
Skeltwordt, convicia.
Slahta, jugulum.
Slahtii, pernicies.
Sliffentem, vergentibus.
Slizanto, laniando.
Sloz, pessulum.
Smal firibi, vulgus.
Snabill, rostrum.
Snecko, testudine.
Snlta zit, tempus potationis.
Sniiaba, vitta.
Sodhe, edulio.
Sorado, quantocius.
Sorde, squalore.
Sorekente, suspensos.
Soubo, globus, agmen.
Spaltunt, infindent.
Un spanalibbem, in persuasibilibus.
Sparalibbo, frugalitas.
Spatas, serum.
Spatigber, serotinus.
Spint, arvina, adeps, pinguedo.
Spiz, cacumen.
Spuatigbi, prosperitas.
Stalopiot, statuarius.
Stampft, pilo.
Stechal, arduum.
Stecko dborn, sudes.
Steina, prerupta.
Steinili, calculus.
Stiufmuater, noverca.
Stollum, *stozza*, bases.
Strala, obelus.
Straumer, alvei.
Strit, jurgium, querela, commissio.
Stual, sagma.
Stiida, frutix.
Sturemii, magnato.
Suana, examen.
Suangar, pregnans.
Suazlicbo, avide.
Suazzas sanc, melodia.
Suellantero, turgentium.
Suert, pugio.
Subt, tabitudo.
Luft givennit subt, aër corruptus.
Suintilod, aporia.
Sundar wint, africus.
Sundbalba, austrum, meridiem.
Suntrigo, altrinsecus.
Surro, cepe.

T. U.

Summti lod bimeles, vertigo poli.
Sweiga, rindstal, armentum.

T.

Tagarod, aurora.
Tauganiss. arcana.
Taugno, clam.
Thaum, vapor.
Jugirum tiskun, alumni.
Tradbungawatis, lacinia, ora vestimenti.
Traumscheidarer, conjector.
Trisubus, ærarium.
Tuacha, placula.
Tuant, gerens, agens.
Tuncali, obfuscatio.
Kimacho twesan, aptari.

U.

Uzan, *ubanantiki*, superficietenus.
Ubarligida, adulterium.
Ubarmeghinoton, convalescebat.
Ubarzimbri, contignatio.
Ubiniso, sin, si non sic.
Velabo, conditor.
Ufburrenti, adtollens.
Umbidberbiu, cassa.
Umbibalboton, vallaverunt.
Umbisueist, perizomata, femoralia.
Umbisweib, circumvenit.
Umbiwarf, lustravi.
Un arspurilibban, investigabilem.
Unchuskemii, infrunitus.
Unchuskida, infandam.
Undbancbare, ingratus.
Unforchtalerii, inreverens.
Unfruatas, rutum.
Unfriiati, inertia.
Ungifarvet, decolor.
Unginfuari, inpedimentum.
Unkifuari, obix.
Unkibafanot, inpolita.
Unkipoganlibban, inflexibilem.
Unkirochan, inpunitus.
Unkiwon, inusitatum.
Unkusker, infrunitus.
Unmiiazza, occupatio.
Unreinas, commune.
Unscama, inpudentia.

U. W.

Unskoni, dedecus.
Un spanalibbem, in persuasibilibus.
Unsuntigan, insons.
Untarmarclibbo, distincte.
Untfarpurtliche, incontinenter.
Unzennu, hactenus.
Unziiivaler, insuspicabilis.
Vocal, ales.
Agritioni, *urchuoli*, anedo.
Urberzer, excors.
Urkawusontem, fastidientibus.
Urlac, fatum.
Urlust, acidia.
Urlustlibbo, acide.
Urteili, divinatio.
Urwerchman, artifices.
Uunni garto, paradisus.
Uunnilibas, amœna.
Uwila, bubo.
Uzan, ubanantiki, superficietenus.
Uslenti, exules.
Uzzanandic, extremum.

W.

Wizes cota wabbes, bissina.
Wagan, arcturus.
Wakanleisan, orbita.
Wanant pim, ratus sum.
Wanchonte, vacillantes.
Wanchot, titubat.
Endi in ni weis wanne, & quondam.
Wannii, reo, spero.
Umbi warf, lustravi.
Warten, tueri.
Watanter, pestilens.
Endi in ni weiz wanne, & quondam.
Dana welzes, avelles.
Weralti, ævum.
Arslagban werde, necetur.
Farswolgb werde, absorbeatur.
Piweriter werder, arcearis.
Wies werita, abigebat.
Wichastemu, dueli.
Wiclibam, bellicosum.
Widar quidit, redarguit.
Widarbirgi, ardua.
Widarwartes, adversi.
Widbaron, renuere.
Widricat, repedat.
Wies werita, abigebat.
Wilder, agrestis.

W. Z.

Willihafte, ultroneos.
Pi willin, pro voto.
Winiscaf, fœdus.
Winperjjo, acimum trestir.
Wint, notus.
Sundar wint, africus.
Wintar, bruma.
Winte, turbo.
Wip, mulier.
Arsuabit wirdit, examinatur.
Zua kimab wirdit, copulavit.
Irstiuffip wirdu, orbabor.
Wirsirin, scelestus.
Kichnusit wirtun, conlidebantur.
Wisun, pacto.
Wisunt, bubulum.
Daz wiza in demu augin, albugo.
Wizes cota wabbes, bissina.
Wizzinoton, angebant.
Ewa, *wizzod*, jus.
Wolatatim, benificiis.
Wolla, lanugo, vellera.
Mer woltis, maluisses.
Anakiimpbot wort, insitum verbum.
Wrz, muricæ.
Wunta, ulcus.

Z.

Za, ad.
Zaleibu ist, reliquum est.
Za lirnenne, ad meditandum.
Zanerrenne, alendorum.
Zeizzer, tenellus.
Hof, *falanza*, *for zib*, aula.
Zibal, ad exhibendum.
Snlta zit, tempus potationis.
Zorahto, evidenter.
Zuac, pampinus.
Zuakan, accedere.
Zuakanc, aditus.
Zuakakebane, adtributi.
Zuakareigotin, adtingerent.
Zuakibanganas, adpensum.
Zua kimab wirdit, copulavit.
Zuaprungante, adplicitos.
Zuaiiinscante, adoptantes.
Zuawarf, adjecit.
Zuawastontes, intuitus, adtendens.
Zuival, anceps.
Zuivalt, bipertitum.
Zuntrun, fomes.

F I N I S.

ULMÆ,
Typis CHRISTIANI ULRICI WAGNERI,
M DCC XXVIII.

